Јакша Динић

ТИМОЧКИ ДИЈАЛЕКАТСКИ РЕЧНИК

SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE OF SASA
Monographs 4

Jakša Dinić

DICTIONARY OF THE TIMOK DIALECT

BELGRADE
2008

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
Монографије 4

Јакша Динић

ТИМОЧКИ ДИЈАЛЕКАТСКИ РЕЧНИК

БЕОГРАД
2008

ISBN 978–86–82873–17–4

Уредник серије:
проф. др Александар Лома,
дописни члан САНУ

Рецензенти:
проф. др Недељко Богдановић
проф. др Слободан Реметић,
дописни члан АНУРС

Тираж: 500

Издавање ове књиге финансијски је помогло Министарство науке
Републике Србије

Компјутерска припрема: Драгиша Миливојевић

Штампа: Чигоја штампа, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41.’282.3(038)

ДИНИЋ, Јакша
Тимочки дијалекатски речник / Јакша Динић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2008 (Београд : Чигоја штампа). – XXX, 921 стр. : карта подручја тимочког говора ; 24 cm. – (Монографије / Институт за српски језик САНУ ; 4)

На спор. насл. стр.: Dictionary of the Timok Dialect. – Тираж 500. – Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978–86–82873–17–4

а) Српски језик – Говори – Тимочка крајина – Речници, дијалектолошки
COBISS.SR–ID 147845388

Унуцима:

Александру и Вукашину

САДРЖАЈ

Тимочки говор IX
Напомена о речнику. XXIV
Скраћенице XXVII
Карта подручја тимочког говора. XXX
Речник . . . . . 1 – 921

ТИМОЧКИ ГОВОР[1]

(Гласовна и обличка обележја)

Тимочким говором се говори у источној Србији у сливовима трију Тимока: Трговишког, Сврљишког и Белог. Прецизније гледано граница иде овако: на истоку гребен Старе планине, односно граница према Бугарској, на југу развође између вода Тимока и Нишаве и венац Сврљишких планина, на северу Грлишка река. Западна граница није тако јасно географски обележена него се одређује линијом која иде од Сврљишких планина, па пролазећи између села Рибара и Ђуринца удара на врх Тресибабе, одакле преко села Орешца, Васиља, Зоруновца и Бучја избија на изворишни ток Грлишке реке.

Крајем XII века[2] прекинута је веза тимочког говора са осталим српским

---

[1] Из необимне литературе о тимочком говору издвајамо: Александар Белић, *Дијалекти источне и јужне Србије*. Српски дијалектолошки зборник I 1905; Маринко Станојевић, *Севернотимочки дијалекат*, СДЗб II 1911; Жив. Стефановић, *Нешто о говору Заглавка и околине,* Споменица стогодишњице ослобођења Тимочке крајине, Београд 1933 ; Мирјана Станковић*, Неке фонетске и морфолошке црте говора у Јелашници*, Развитак 4-5, Зајечар 1962; Светислав Првановић, *Тимочке старине и језик*, Зајечар 1973; Недељко Богдановић, *Говори Бучума и Белог Потока*, СДЗб XXV 1979; Недељко Богдановић, *Тимочки говор и правци његовог даљег проучавања*, Зборник радова Тимочка крајина у XIX веку, Књажевац 1988; Недељко Богдановић, *Језик и говор*, Културна историја Сврљига, књига II, Ниш – Сврљиг 1992; Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика*, Нови Сад 2001; Јакша Динић, *Речник тимочког говора*, СДЗб XXXIV 1988, XXXVI 1990, XXXVIII 1992; Јакша Динић, *О дистрибуцији полугласниа ь, о његовој фонемској функцији и о консонанту х у тимочком говору*, Развитак 209-210, Зајечар 2002.

О другим говорима призренско-тимочке дијалекатске области упор. Миливој Павловић, *Говор Сретачке жупе*, СДЗб VIII 1939; Љубисав Ћирић, *Говор Лужнице,* СДЗб XXIX 1983; Недељко Богдановић, *Говор Алексиначког Поморавља*, СДЗб XXXIII 1987; Вилотије Вукадиновић, *Говор Црне Траве и Власине*, СДЗб XLII 1996; Слободан Реметић; *Српски призренски говор*, СДЗб XLII 1996; Пол Луј Тома, *Говори Ниша и околних села*, СДЗб XLV 1998; Љубисав Ћирић, *Говори Понишавља*, СДЗб XLVI 1999; Јордана Марковић, *Говор Заплања*, СДЗб XLVII 2000, као и: Радивоје Младеновић, *Говор шарпланинске жупе Гора*, СДЗб XLVIII 2001.

[2] Хронологију овога је тешко утврдити. А. Белић, *Дијалекти* LVII, сматра да је то могло бити и пре XII века, док Павле Ивић, *Дијалектологија* 161, држи да је XII – XIII век оквир у коме се процес могао одиграти. Разлог појави је такође проблематичан. А. Белић, *Дијалекти* LVII, LXXXIX, сматра да су се ови становници физички отцепили и са косовско–рашких простора заузели нову територију (ону на којој се данас налазе). Међутим, такав нагли покрет маса у то време са тих простора према горњем и средњем Тимоку историји није познат. Додуше, византијски писци Кинам и Хонијат (*Византијски извори за историју народа Југославије* IV (1971) 15, 117, спомињу у XII веку два пресељења Срба из Рашке на исток, али у Никомедију (1129) и Сардику (1149), које су извршили византијски цареви Јован II Комнин и

говорима. Нашавши се у планинском и у исто време најизолованијем делу Балканског полуострва, он се надаље развијао самостално без већих утицаја са стране и зато је и до данас остао најархаичнији српски говор. Он припада такозваном тимочко–лужничком дијалекту и у ствари је његова северна варијанта. Са осталим релативно блиским говорима спада у говоре призренско–тимочке дијалекатске области. Одликује се богатом локалном, дијалекатском лексиком и својеврсном граматиком. Лексика је изнета у Речнику, а овде се даје неколко основних црта његове граматике (гласови и облици).

ГЛАСОВИ

Тимочки говор има све гласове које има српски стандардни језик, плус полугласник *ь*, африкату *ѕ* и вокално *л*̥. Поврх тога има и најмање један недовољно артикулисан *пастирски глас*.

Вокали. Вокални систем састоји се од пет правих вокала, оних који постоје и у српском језику: *а*, *е*, *и*, *о*, *у*, затим долази полугласник *ь,* чува се вокално *л*, а у одређеним условима бива вокал и глас *р*.

Вокали се не карактеришу великом стабилношћу, већ у одређеним условима прелазе у полугласник или неки други самогласник. Тако онда имамо да *а* прелази у *е*: *пријетељ, ћеремида, черапа, шерено, Јесен, Јаблен;* у *о: поприка, собајле, тован, Лепосова, Миросова, митрољез, седом, осом, Јазовачка* падина. Вокал *е* прелази у *а: Панталеј, прама,* Баба *Весала, кладанац;* у *и: лили (леле), Лисандрија;* у *о: Причовци, Радичовци*. У неким случајевима стари самогласник *јат* је доследније преведен у *е* него у стандардном језику: *несьм, стареи, млаѵеи*. Самогласник *и* прелази у *е*: *менђуша, зарадели, Јагњелиште*; у *у*: *Чувутсћи* кладанац, *Чувутсћи* рт

Манојло Комнин, после својих победа над Србима, али се те дестинације и та пресељења не могу довести у везу са горњим и средњим Тимоком. Упор. о томе и К. Јиречек, *Историја Срба* I (1952), 124 и *Историја српског народа* I (1981), 200. Павле Ивић, *Дијалектологија* 64–73, говорећи о значају балканских сеоба за размештај дијалеката и дијалекатских црта, не спомиње никакву сеобу са запада у подручје тимочког говора. То стоји у сагласности са његовом теоријом да су се дијалекатске разлике код Јужних Словена појавиле још у прапостојбини и да су се они тако издељени покренули на југ у две паралалне колоне, од којих је једна ишла преко Панонније, а друга преко Влашке низије. Они који су силазили преко Панонније населили су централне и западне делове Балкана, а они који су долазили преко доњег Дунава источне делове Полуострва. Граница међу њима се кретала од ушћа Тимока источним подножјем Старе планине даље на Осогов и Шар-планину. Такозвани западни Јужни Словени формирали су српскохрватски и словеначки језик, а такозвани источни Јужни Словени бугарски језик, *Дијалектологија* 26, *Историја српског народа* I, 136 – 138. Светислав Првановић, *Тимочке старине и језик* 92, сасвим је категоричан да никаквог досељавања из косовско–рашке области у подручје горњег и средњег Тимока није било и да "Географски затворен, уз то и политички вековима одвојен од Србије, он (тимочки говор – ЈД) се развијао из језика тимочког племена, путем једног веома спорог али самосталног, чисто унутрашњег језичког стварања и преображавања".

(поред облика Чивутсћи). Самогласник *о* прелази у *а*: *квачка, ладавина*, *далап, Габравница, Пажар*; у *е*: *презив, презвали* ме, у *у*: *купувала, болувала, Гуруначје.*

Поједини вокали се губе на почетку речи: *а* (*Ранђел, Лекса*); *о* (*скоруша*, *Лилина стрика*); *у* (*Сувотине*).

Постоји појава испадања неакцентованих вокала из средине речи: *е* (*Прљубица, прко*); *и* (*Тројца*); *у* (*Горновац*).

Испуштање вокала на крају речи је такође запажена појава: *овам, онам, мож*, не *мог*, Крадња *стран*, Сиња *мртвин*.

Полугласник. Полугласник је реда *а* и овде се обележава знаком *ь*. У честој је употреби тако да се јавља као једна од главних карактеристика овог говора. Он је двоврстан. Једна врста је пореклом из старог језика, а друга се образовала у засебном језичком животу[3]. Има га под акцентом: абьр, бьчва, везьк, дьн, или ван акцента: мьглá, сьгьчкá, цьвтú. У одређеним оклоностима утиче на друге самогласнике претварајући их у себе: *нерьзьбрьн*, *зачьс*, *кькьв*, или се сам претвара у неке од њих: *благден, Велигден, Петровден*. Успоставља се тамо где се никакав самогласник не очекује: *сьнови*, а губи се где би требало да га буде: *чми*, *јарц*, *старц*.

Учесталост његове употребе је толика да он у неким случајевима, супротстављајући се гласу *а,* мења значење речи и тако постаје фонема: *брестьк* (брестић) према *брестак* (брестова шума), *клньк* (младо дрво клена) према *клнак* (кленова шума) *ськь* (сикће) према *сака* (иска, тражи), *сьт* (сађе) према *сат* (жива трава; часовник), *сирьк* (дем. од сир) према *сирак* (сиромашак, јадник), *коњьк* (коњић) према *коњак* (коњаник), *вратьк* (дем. од врат, вратић) према *вратак* (враћање зајма), *льк* (лаган) према *лак* (лакат), *редьк* (редић) према *редак* (ретка шума).

А. Белић је постојање полугласника разматрао у седам ситуација: у коренима, у наставцима за основу, у покретљивим суфиксима, у предлозима и префиксима, у падежним наставцима, у туђим речима, разматрао је полугласнике новог порекла[4], али у погледу његове дистрибуције није донео изричит закључак. Чак ни онда када је разгледао предлог *сьс* у скраћеном облику као *сь,* није закључио да може стајати на крају речи. Једноставно нестанак последњег с у предлогу *сьс* сматрао је обичним упрошћавањем удвојених сугласника[5] пошто их је посматрао у синтагмама: сь срп, сь снау[6].

Потом се појавило правило да скоро у свим говорима призренско – тимочке дијалекатске области полугласник *ь* не може стајати на почетку речи, на крају речи и да не може сам чинити слог. У радовима појединих аутора ово се правило само наслућује, а код других се изричито истиче

---

[3] А. Белић, *Дијалекти*, 42.
[4] А. Белић, *Дијалекти*, 47 – 68.
[5] А. Белић, *Дијалекти,* 231.
[6] А. Белић, *Дијалекти,* 64.

његово постојање[7].

Међутим, наш материјал показује да данас полугласника *ь,* без обзира на порекло, има у свим позицијама речи и да може сам да гради слог. У речима *ьнћа* (говори кроз нос), *ьнћало* (онај који говори кроз нос), *Ьнћало* (надимак), *ьнћање* (гл. им. од *ьнћа*) налази се на почетку речи, исто као и у речима: *ьмза* (1. недотупава особа, 'што си зинул кько *ьмза'*, 2. онај који воли од свачега да проба, 'беш там, бре *ьмзо*, ненасити') и *ьмне* (1. ухвати устима, 'ја првњи *ьмнем* јајцето, кьд се клоцамо', 2. угризе, уједе, '*ьмнуло* га куче', 3. презалогаји, 'дај да *ьмнем* нешто'). У речима *дь* (дах, 'немам *дь'*, 'испушти *дь'*), *бьбь* (1. бије кога у леђа, 'поче да га *бьбь'*, 2. грува тутњи, '*бьбь* негде топ', 3. пуни, набија пунећи, '*бьбь* колко мож да стане', 4. једе, 'само нек *бьбь*, има још'), *бьпь* (бије, удара, 'не да га бије, него га *бьпь'*), *избьбь*, *избьпь* (избије кога), *напьпь* (напуни до врха), *напьпь* се (наједе се), *sьsь* (1. удара, удара тако да одзвања, '*sьsь* га да га унеспособи', '*sьsь* у подрумска врата', 2. удара о земљу, '*sьsь* osam'), *мьмь* (удара кога песницама), *цькь* (куца часовник, 'а сатат само *цькь'*), *гьткь* (у дем. значењу голица), затим у 1. л. једнине аориста неких глагола као: *ись* (осуших се, 'бео мокра ал на слнце срчено *ись'*), *пресь* (изгубих млеко, 'од стра *пресь'*), *прось* (просуших се, '*прось* малко на ветар'), *усь* (исуших се, смршах, '*усь* од сећирацију') као и у везницима *мь* (али, макар, '*мь* кьв буде', '*мь* ш чу ти ја') и *пь* (а опет, па и поред тога, '*пь* сьг нек буде кво оче') налази се на крају. У речицама *ьь* (да, јесте, '*ьь*, тека е било'**)** и *ьмь* **(**за појачавање неког тврђења или одрицања, **'ь***мь* нека ју бије *ьмь* немој кочине да е потроши') налази се и на почетку и на крају речи и ту сам гради слог, као и у узвицима за одазивање *ь* и питање *ь*.

И на другим странама правило је доведено у питање[8].

Вокално *л̥*. Вокално **л̥** (које се овде, из разлога могућности слога, када је под акцентом бележи са л́, а када је ван акцента са л̥) у тимочком говору је у честој употреби. Оно је од највећих старина. Води порекло из заједничко-словенског[9] или по неким хипотезама чак из индоевропског језика[10]. Вокално **л̥** се једино у тимочком говору употребљава чисто, оно нема никаквих континуаната нити рефлекса. У другим, њему блиским или суседним,

---

[7] Н. Богдановић, *Говор Бучума*, 7; Љ. Ћирић, *Говор Лужнице*, 22; Љ. Ћирић, *Говори Понишавља*, 58; Ј. Марковић, *Говор Заплања*, 33; В. Вукадиновић, *Говор ЦТВ*, 61; С. Реметић, *СПГ*, 358.

[8] В. Вукадиновић у *ГЦТВ* наводи: *пь што*, *мь што*, *пь такој, ьрж*, *ьржиште, ьрт*, 60 – 61; С. Реметић у *СПГ* наводи *мь* (< мах) *ьрдьква*; Пол Луј Тома у *Говору Ниша и околинх села* среће, *пь*[a]; у пиротском говору Ћирић наводи *дь, мь, ьнћало*, 58. Једино ово правило још опстаје у говору Лужнице (Ћирић, Лужница, 22) и говору Заплања (Ј. Марковић, Заплање, 33).

[9] Белић, *Дијалекти*, 90.

[10] Р. Бошковић, *Основи упоредне граматике словенских језика*, I фонетика, Београд 1968, 46.

говорима ситуација већ није таква[11]. Оно се најчешће јавља иза сугласника *б*, *в*, *г*, *д*, *ж*, *к*, *м*, *с*, *п*, *т*: бл̥а, бл́та, вл́на, довл̥че, когл́ца, кл́к, дл́г, дл̥гњовчес, жл̥на, Жл́не, жл́т, кл́н, мл̥зе, мл̥чечћи, сл̥за, сл̥нчоглед, пл́ж, опл́зал, тл́цањ, котл́ц, али и испред самогласника: бл̥ач, гл̥ач.

Велики је притисак са запада, од стране књижевног језика и других говора, да се л̥ претвори у *у*, тако да не буде више *клк* него *кук*, *влна* него *вуна* итд. Иако се л̥ жестоко одупире, ипак се западно од линије Књажевац – Бучје, још у Белићево доба, *у* на многим местима угнездило место вокалног л̥. У новије време, нарочито од шездесетих година XX века, овај процес се наставља даље према истоку. *У* које овде долази место л̥ није његов континуант него је оно ушло из књижевног језика, значи са стране. Према томе, можемо рећи да је подручје тимочког говора она област где се најдоследније остварује функција вокалног л̥ на целом земљишту призренско–тимочке дијалекатске зоне. Као такво, л̥ је послужило Александру Белићу као мерило у одређивању границе тимочкога говора.

У општој тежњи за десилабизацијом сонантних вокала л̥ некад десилабизују прави самогласници: довл̥че́ : довлече́; развл̥че́ : развле́че; собл̥че́ : соблече́.

Вокално р̥. Вокално р̥ је у тимочком говору од старина. Међутим, на неким местима се појавило и касније, нарочито када је нестанком неких вокала искрсла потреба да се формира нови слог. Тада је *р,* као најсонорније међу тим гласовима, преузело вокалну и слоговну улогу. Вокално р̥ (које овде у примерима када је под акцентом обележавамо са р́, а када је ван акцента са р̥) најчешће стоји иза сугласника *б*, *в*, *г*, *д*, *з*, *s*, *к*, *п*, *с*, *т*, *ц*: бр́ља, бр́нка, вр́га, вр̥ца, гр̥мадичје, гр̥ди, др́ндало, др̥во, зр́нка, зр̥ненце, sр́кало, sр́нsи се, кр́ми, кр̥ндељ, пр̥вин, пр̥вомрачје, ср̥пьк, ср̥бодупац, тр̥бањћа, тр́каница, цр̥номљес.

У почетној позицији р̥ може само сачињавати слог: р̥бе, р̥ве, р̥ца. Код појединих речи, углавном ономатопејског порекла, слоговно р̥ се јавља и по два пута: пр̥пр́че, пр̥пр́кало, пропр̥пр́че и др. У финалној позицији оно само не чини слог, али га има у задњим секвенцама: цангр́, овр́, претр́, сатр́, заср́.

Процес десилабизације р̥ убацивањем правог вокала иза њега, потврђује се

---

[11] У Лужници се поред л̥ употребљавају *ль* и *у*, затим *ла, ле, ли, лу,* Ћирић, *Лужница*, 25 – 26; у говорима Понишавља поред л̥ су у употреби *ьл, у, ль, ли, ла, ле,* Ћирић, *Говори Понишавља*, 60; у заплањском говору нема л̥ него *ль, у, ла, лу, ли,* Ј. Марковић, *Говор Заплања*, 36; у сврљишком говору, друга говорна зона, нема л̥, сем *ль* у неколико речи, Н. Богдановић, *Бучум*, 13; у говору Власине постоји само ограничен број примера са л̥, иначе су континуанти *ль, у, ле, лу,* В. Вукадиновић, *Говор ЦТВ* 71-73; у јужноморавском имамо *лу* и нешто ређе *у,* Љ. Ћирић, *Говори Понишавља*, 59; у говору шарпланинске жупе Гора, који је један посебан словенски говор, л̥ се јавља у мањем броју примера, али има више континуаната *у, ов, ьв, ов, оу, л^{ь}, л$_{ь}$, лу, л'* , Р. Младеновић, *Говор Горе*, 119-126. А. Белић каже да дијалекти који се налазе северно и сверозападно од тимочког говора не знају за л̥ нити за било какве сличне комбинације, *Дијалекти*, 90.

у ограниченом броју примера: судрчно : судрачно; урбњак : урубњак, али некада убацивање тога вокала не испољава снагу десилабизације: крантија.

Вокалске групе. Тимочки говор не трпи гомилање самогласника у речи, као што је случај у неким суседним језицима: румунском или грчком, например, због тога и срећемо само неколико самогласничких група са ограниченим бројем примера: *баир, Драинци, Маин дел*. Иначе се вокалске групе разбијају уношењем сугласника: *Арнавути, Павуничино, Павун* или се контрахују у један од самогласника из те самогласничке групе: *ао* прелази у *о* собраћај; *ео* у *о Товил, Прображење*; *оа* у *а* резервáр; *ао* у *а Влава*; *аи* у *и дидеш*; *аа* у *а сна, сат*.

Консонанти. У групи консонаната карактеристичне су функције гласова *х*, *ј*, *ф* и *s*.

Глас х. Доскора се сматрало да је глас *х* потпуно ишчезао из тимочког говора и да не постоји ни у једној позицији речи[12]. Међутим, запажен је у неколико узвика који нису никаква нова, већ стара појава, тј. опстанак ***х*** на томе месту: *ух* ’*ух*, мајку му’; *уха* ’Ел ви доста по сто бањће’? ’*Уха*, доста и доста, ако чемо по право и млого е’; *иха* и *иху* узвици које узвикују девојке док их момци љуљају на љуљашци; *охохо*, узвик којим се изражава задовољство; *ах* и *аха*, узвици којима се изражава изненађење, чуђење, срџба ’*аха*, затеко те мајку ли ти’; ’*ах*, блице, што те не мог уватим’. У осталим случајевима *х* је нестало или се замењује са *ј*, *в*, или *к*: *ајдук*, *леб*, *ма*, *муа*, *грај*, *смеј*, *уво*, *глуво*, *краброс*, *зактев*, *Микајло*. Понекад се супституитивно *к* палатализује у *ћ* па имамо: *Ћитлер*, *пароћија*, *ћи-ћи-ћи* (узв. за исказивање смејања), *ћеликоптер*, *пазуће*, *ерћива* (архива). Оно што је за речничку литературу значајно то је да *х* нисмо пронашли у почетној позицији речи, па га стога и нема у овом речнику на месту које му по азбучном реду припада.

Глас ј. У ствари, утврђено је да у тимочком говору, као и неким другим српским говорима, не постоји прави глас *ј*, него један њему сличан глас који се у усној дупљи ствара нешто више позади него кад се изговара право *ј*. Тај глас је Александар Белић назвао неслоговно *и*[13]. Из техничких и других разлога ми ћемо тај глас овде обележавати знаком за слово *ј*. Међутим, употреба тога неслоговног *и*, или код нас *ј,* је врло нестабилна. Тај глас се некад сасвим јасно чује, некад се слабије или врло слабо чује, а некад се уопште не чује. Али то није јединствено на целом подручју тимочког говора; код истих речи негде се изговара, негде се не изговара.

На почетку речи *ј* се најбоље чује испред вокала *а*: *јаблка*, *јагње*, *јајце*, *јаница*, *јастреб*, *јаре*. Такође се чује испред полугласника *ь*: *јьр*. Чује се и испред *о*: *јордани* се, *Јова*; испред *у*: *јуже*, *јулар*, *јутре*, *јучер*. Испред вокала *е*

---

[12] А. Белић, *Дијалекти*, 206; Н. Богдановић, *Бучум,* 28-30; Љ. Ћирић у *Говорима Понишавља*, с. 74, говорећи о сугласнику *х* каже: “У данашњим ГП овај глас је темељно уклоњен, и то у свим положајима у речи”, а на страни 197. ипак наводи узвик *о-хо-хо-хо*.

[13] А. Белић, *Дијалекти*, 126-128.

ј је, међутим, врло нестабилно, па имамо различите ситуације код истих појмова, јер се оно тада у неким крајевима чује а у другим не чује: *Јевра – Евра, Јелен – Елен, једе – еде, једњ – едњ, јечњм – ечњм, јечан – ечан* и др. У енклитици *је* глас *ј* се некад чује: он *је* бил ајдук, или се не чује: која *е* доодила код теб?

У средини речи *ј* се добро чува у суседству неког другог сугласника: а) испред сугласника: *ајдук, гајде, лајно, зајче, зајчичи, девојћа, девојче, најбољ, најмал, зајтин, брајћа, срејћа, старојћа, ујћа*, али и *староћа, ућа, девоћа*; б) иза сугласника: *лисје, русје, сливје, ливадје, Западје, здравје, грозје, раскрсје, класје, мужје.*

Кад се *ј* у средини речи нађе између два вокала, тада се може чувати, редуковано изговарати или потпуно губити*: стареји – стареи, блаји – блаи, моји – мои, загреје – загрее, знаје – знае, које – кое, дерује – деруе, купује – купуе, посејали – посеали, умејала – умеала, грејана – греана, ујане, капија, пенsија, гледају, играју, броје – брое, поштују, рећиица, Боинци* (топ.), *артие, побие, покрие, приетељ, знае, изброе, купуе, чио, вамилиа.*

На крају речи *ј* се такође неједнако понаша. Чува се иза *а*: *вачај, гледај, седај, помагај*; иза *е*: *грејe* се, *смеј* се; иза *о*: *број*, *стој, немој, овој*; иза *у*: *верујe*, *казуј, писуј*. Иза *и* се губи: *зави, оми, пи, покри*.

Секундарно *ј* се среће у медијалној и финалној позицији. У средишној позицији најчешће разбија зев који је настао испадањем неког сугласника, првенествено *х* и *в,* односно зев настао у страним речима: *муја, петнајес, шеснајес, двајес, авијон, камијон, милијон.* На самом крају речи *ј* се јавља као партикула код показних заменица женског и средњег рода: *овај, овој, овуј, тај, тој, онај, онеј, онуј, оној, онај* и као партикула код прилога: *туј, такој, тагај*, исто тако и у облику заменице *кој*.

Протетичко *ј* се некада појављује и тамо где се по правилу не очекује: *јубав, Јевропа, јеконом, јекономска* школа.

Будући да овај речник има циљ да прикаже што архаичнију и диференцијалнију лексику у односу на српски стандардни језик, ми смо се у одредницама и навођеним примерима одлучили за ону варијанту која би се с овог разлога могла назвати тимочком “екавицом” изостављајући *ј* тамо где се оно не чује или сасвим слабо чује, углавном не упуштајући се у то како се то изговара на ком подручју тимочког ареала. Ово се могло учинити тим пре што испуштање или бележење овога гласа не ремети значењски статус речи, јер глас *ј* у односу на неслоговно *и* нема значај фонеме.

Глас ф. Овај глас не постоји у локалним, дијалекатским речима, него само у онима које су дошле са стране: *Фараонац* (Циганин), *фебровар*, *лафет*, *калафет* и неколико других, иначе се редовно замењује са *в*: *варба*, *кова*, *Вилип, Совја*.

Африката s. И овде као и у неким другим говорима постоји африката *s,* која се чује као када се заједно изговоре гласови *д* и *з (дз)*: *sьн, sадњишта*, *sьsман, sвона, sypu, sphsu* се, *haspma, yspma* се.

Замена Ћ и Ђ африкатама Ч и Џ. Замена гласова *ћ* и *ђ* гласовима *ч* и *џ* постоји једино у тимочко-лужничком дијалекту[14]. Гласови *ч* и *џ* воде порекло од заједничко-словенских група **tj, *dj*[15] и према томе јесу једна од најстаријих и најбитнијих карактеристика тимочког говора. Они су исто као и вокално ḷ послужили А. Белићу као мерило за утврђивање границе тимочко-лужничког дијалекта. Наводимо неке примере: *Божич, вреча, гаче, леча, ноч*; *веџе, граџа, Градич, витлич, Драђич, Каменчичи, Содолчич*, као и *панаџур*, *џурџил, Џурџин трап, Говеџа* падина, *меџак*.

Прелазак сонаната Л, Н у палаталне сонанте Љ, Њ. Групе *кл*, *жл*, *гн* испред *е* прелазе у *кљ, жљ, гњ*: *кљиштеви, жљезда, гњездо*.

Л на крају речи или слога. Ова је појава од 60-тих година прошлог века у кризи: *л* се све чешће замењује са *о,* и то првенствено у мушком роду радног придева: *риљао, орао, носио*, *кук, вуна*. Гласовна промена се догађа али акценат остаје на истом месту, на истом слогу. У микротопонимији Заглавка *л* се, међутим, и данас чврсто држи: *Длгоделско* лице, Дрта *делница*, *Дел, Дол, Стол* (упор. радни придев).

Пастирски глас. Овај глас смо назвали пастирским зато што га највише употребљавају пастири за мамљење оваца. Њега спомиње и Вук у свом Рјечнику (1935, 638) под одредницом *птрше*! за коју каже да је то реч која се не може написати "нити ја знам како би се за њу слова могла измислити". За нас је то дентално билабијални трифтонг који настаје истовременим изговарањем гласова *т*, *п* и *р*, с тим што се овде *р* ствара снажним трепереньем усана. Према томе ово *р* нит је алвеоларно нити је сонант, то је дакле један билабијални глас који много личи на глас *р*. Трифтонг из графичких разлога условно обележавамо грчким словом пси (ψ). Тим гласом пастири маме овце: '*ψ, ψ'*. Међутим, његова се функција не исцрпљује само у овоме, тј. у самом његовом постојању, него идући даље он учествује у стварању одређених нових речи. Кад овчар мами овце, он их мами и узвицима '*ψс, ψс'* или '*ψко, ψко'*. Како узвици за мамљење стоке не спадају у праву комуникацију, јер права комуникација је човек – човек, а не човек – животиња, овај глас превазилази и ту тешкоћу и учествује у стварању именица које су у оптицају међу људима. Пастир од милоште овцу зове *ψка* (акуз. јд *ψку* 'ела, сине, да видиш *ψку'*, вок. јд *ψко*, ном. мн. *ψке* и *ψће* 'оч да вардиш дньс *ψће*?'), *ψψшка*, дем. од *ψка* (ак. јд *ψψшку* 'иди врни онуј *ψψшку* из детелину', вок. јд *ψψшко*, мн. *ψψшке* и *ψψшће*) а малом детету се за воду каже да је то *ψта* 'намити, сине, *ψта'* (акуз. јд *ψту*, вок. јд *ψто*, ном. мн. *ψте*). За нешто што је дугуљасто, а на крају има задебљање или је затупасто, каже се да је *ψψнџесто*, а за онога који опонира или не пристаје уз већину (који га 'тупи') каже се да га *ψψнџи*, 'немој га *ψψнџиш'*. Кад Тимочанин хоће да исмеје онога који се хвали да је много образован, каже му: 'Књд си толко

---

[14] А. Белић, *Дијалекти*, 165; Н. Богдановић, *Бучум*, 41; Љ.Ћирић, *Лужница*, 47; Љ. Ћирић, *Понишавље*, 77-79; В. Вукадиновић *ГЦТВ*, 95-98.

[15] А. Белић, *Дијалекти*, 165; Р. Бошковић, *Основи упоредне граматике*, 97.

писмен де напиши *ψψшка*'. Акценат код речи са пастирским гласом, према нашем осећању, пада на онај део трифтонга који представља глас *р*, но ми графички нисмо у стању да представимо тај акценат.

Неке консонантске групе. Група *стр* сачувала се у речима: *остро, острило, Остричевица*. Група *чр* постоји у речи *чрга* и њеним изведеницама (*чршка, чржољина, чржољинка*) и речи *чрешња*, али је углавном прешла у *цр*: *црв, црвен, срешња*. Група *сл* је опстала као у речима: *слива, сливјак*, *Сливје, сливовица*. Група *тл (дл)* постоји у речима: *падла, седла, сретла, Петлов* дол. Добро се држе и групе *сч* и *сш*: *исчукуе, исче, исчегари, исчурка*; *исшљепа, исшћембн, исшуљби*, затим група *зж*: *разжљеби, разжени*.

Нестабилност група *дс* и *тс: одсипе : отсипе, одспи : отспи, одспред : отспред.*

У почетној позицији разне консонантске групе се различито одржавају. Група *тк* постоји у речи: *ткање, тканице, ткае*. Група *кћ* прелази у *ћ*: *ћерка*, *ћеркана*; *пт* у *т*: *тиче, тичичи*; *пч* у *ч*: *чела, челар, Челинци*; *квр* у *вр*: *врга*, *вргав*; *свр* у *ср*: *сраб, србеж, србодупац*. Група *дм* прешла је у *гм*: *Гмитар*, *Гмитровдан*; *жл* у *жљ*: *жљеб, Жљебуре*; *кл* у *кљ*: *кљиштеви*.

Асимилација по звучности се врши као и у књижевном језику: *беште*, *дрште, ретко.*

Дисимилација по месту настанка доводи до тога да се *н* изговара место *м*: *анбар, бонба, пунпа*; група *шл* прелази у *шљ*: *тишљерај, шљосер*. Постоји даљинска асимилација према гласу из другог слога: *шашије, штршељ, шуши*.

Код појаве африкатизације група *тц* прелази у *ц*: *госпоцћи, крвацћи*; група *пш* у *пч*: *пченица, пчешљак*; група *сц* у *ц*: *праци, рацепи*; група *жб* у *цб*: *вецба*, *вецбанка, цбун*. Међутим, понекад група *д+з* не прелази у *s*: *подзам, подзем, подзира.*

Јотовање. Ова појава је у тимочком говору доста неуједначена, прво, што су негде усвојени посебни облици који је удаљавају од стања у стандардном језику, друго, што процеси негде још нису завршени и треће, што негде још нису ни отпочели, па имамо: *сиса* (глагол), *диза, ношен, спашен, вожен, вишљи, пишео, замолен, упален, напраен, млатен, заграден, забрадена, пајдем, дојде, Ливадје, Ливаће, прутје, снопје, раскрсје, здравје, Западје, Запаће, гробје, Гробље.*

Палатализација. Једна од најуочљивијих црта тимочког говора уопште јесте употреба гласова *ћ* и *ђ* уместо *к* и *г*. Пошто она по својој изузетности највише одудара од српског стандардног језика, онда је у несхватљивој тежњи да се народни говори потисну, да нестану, била на најжешћем удару. У томе су подједнако активно учествовале књижевност, администрација, школе, новине, радио, телевизија, наука, па и црква. Свако је са своје стране припомагао уништавању те особености. Коришћена су разна средства: подругљивост, омаловажавање, потцењивање, стварање осећања ниже вредности код оних који тим говором говоре. Последица тога је да се народ устручавао да пред другим говори својим говором покушавајући да имитира

књижевни језик. Наука није стала у одбрану те говорне црте. А. Белић, који је међу првима изучавао тимочки говор, појаву је маргинализовао. Он је никад није представио у правом светлу. Узео је силу слова и знакова само да не би употребио *ћ*, а ако би га и написао, то је увек било са додатком неког дијакритичког знака. У његовом вокабулару који стоји на крају књиге (*Дијалекти*) не могу се наћи речи *ћиша, ћисало, ћиреч, ђибаница*. Свуда је ту, а и другде, место *ћ* или *ђ* постављено *к* или *г*.

И Маринко Станојевић, домородац и филолог који је у својим ранијим радовима о језику доследније представљао ову појаву, касније је посустао, па у његовим *Прилозима речнику тимочког говора* (Прилози за познавање Тимочке крајине I) читамо: *кимање, кимнем, киреч, маснопрљка, скулувке, трупачке.* У новим *Прилозима речнику тимочког говора* (Прилози за познавање Тимочке крајине III) он се те новотарије чувао и увек је писао онако како се у народу говори.

Палатализација се испољава на следећи начин: *к* испред *е* даће *ћ* код именица женског рода на *ка,* па ће се оне у множини завршавати на *ће*: *руће, плечће, мачће, мечће, пловће, патће,* Големе *буће, Паничће*, као и у неким узвицима: *лелће*. Женска лична имена на *ка* у вокативу једнине имају *ће*: *Миљће, Смиљће, Живће, Ивће, Перће.*

К испред *и* даје *ћ*: *ћисало, ћишир, ћисер, ћиша, ћивла, Лаћије*, *Висоћи* дел. Сви придеви који се у српском језику завршавају на *–ски* или *-чки* у тимочком говору се завршавају на *–сћи* или *-чћи*: *српсћи, турсћи, русћи, грчћи, немачћи*. *Г* испред *е* прелази у *ђ*, тако да све именице женског рода које се у номинативу једнине завршавају на *-га* у множини имају *-ђе*: *валуђе, верићe, жеђе, дуђе, обђе, ноће*; *г* испред *и* прелази у *ђ* као у речима: *блађи, Драђи, ђибаница, sанђија, глођиње.*

Исто тако *к* после *ј*, *љ* и *њ* прелази у *ћ*: *девојћа, Милојћа, Радојћа, старојћа, ујћа, Недељћо, Миљћо, смицаљћа, седењћа, ћисаљћа*.

Дисимилација. Кроз овај процес пратимо како се *мн* претвара у *мл*: *млого*; *мн* у *вн*: *гувно, тьвно*; *мњ* у *мљ*: *сумљива*; *ћн* у *тњ*: *имутњи, кутњи*; *тл* у *кл*: *суклијаш*; *дм* у *гм*: *Гмитар*; *тљ* у *кљ*: *пекља, пекљавина*; *мб* у *нб*: *бонба*, *бунбар*; *мп* у *нп*: *конпир, сьнпур*; *пч* у *вч*: *клувче, клувчи* се; *дн* у *гн*: *гневница*, *гневно* (дневно); *дн* у *гњ*: *гњевница, гњевно* (дневно).

Упрошћавање консонантских група. Ово упрошћавање иде следећим током: *шч* се претвара у *ч*: *мечина, кручица*; *сц* у *ц*: *праци, рацепи*; *жц* у *ц*: *мирација, мирацика*; *вљ* у *љ*: *забараља, остаља, постаља*; *кв* у *к*: *бука*; *дс* у *с*: *преседник, осуство*; *тс* у *с*: *браство, проклество*; *д* и *т* нестају у групама испред африката: *оцепи, оцечи, очушни*.

Финалне консонантске групе. Консонантске групе *ст*, *зд*, *шт* у финалној позицији одбацују задњи сугласник: *болес, лис, прс, крс, гроз, приш*.

Хијат. Хијат се затвара уметањем *ј, в, к* или *ћ*: *единајес, двајес, чова, суво, уво, глуво, Микајло, пароћија.*

Метатеза. Појава није честа и јавља се у ограниченом броју случајева:

Калавирка место *Каравилка*, *покрива* м. *коприва*, *ратишка* м. *артишка*, *забовари* м. *заборави*, *гројзе* м. *грозје*, *лојзе* м. *лозје*, *Габров* рт, *Гарван*.

Десоноризација финалних сугласника јавља се најчешће као једначење по звучности у суседним речима: *кьт* там, *испот* пут, *нат* пут, *Бок* те пита, *прет* празник али и у другим случајевима: *Падеш* : *Падеж*.

Акценат. Акценат је један и то експираторан. Он је у Речнику представљен као коса цртица нагнута у десно (´). Пошто нема никакву конкуренцију (неки други или неке друге акценте) он своју диференцијалну функцију врши тако што се у речима истог лика поставља на различита места: *ко́чина* (свињац, обор), *кочи́на* (кост); *бука́*, *бу́ка*; *мрзи́*, *мрзи*; *дро́бење, дробе́ње*; *е́сен, есе́н*; *зали́чи, заличи́; здрави́ца, здра́вица*; *све́ри, сверѝ.* Међутим, то није апсолутно правило, јер код појединих речи иако мења место, не мења им значење: *премлази́ште, пре́млазиште* (место где се врши премлаз или мужа оваца), *Студеньц, Студе́нац* (топ.). Неки сматрају да је једна карактеристика овдашње акцентуације бежање акцента ка завршним слоговима: ултими и пенултими, али то је само привид до кога долази због тога што се акценат у српском књижњвном језику помера ка првом слогу, док у исто време акценат у тимочком говору остаје тамо где је и био у старом језику, по коме се он може наћи на сваком слогу речи. У вези са прозодијом статистички смо посматрали 1054 једночлана микротопонима Заглавка и дошли до следећих резултата: на првом слогу акценат се налази код 435 мт. (41,20%), на унутрашњим слоговима се налази код 426 мт. (40,35%), док се на последњем слогу налази свега код 164 мт. (15,42%). Међу овима је био и 31 једносложни топоним (2,93%).

Насупрот констатацији да је у тимочком говору акценат један и без опозиције проф. Недељко Богдановић је запазио да у појединим ситуацијама долази до дужења: *имā* ли довољно паре? *спремā* се за гости оно и *немā*, *отō* да берем васуљ оно га нећи обрал, *сāт, снā* и др. У неким случајевима акценат се преноси на проклитику: *ỳ свет*, удари ме *ỳ* главу, гле си *пре́д* ноће, била сам *на́* воду.

ОБЛИЦИ

Деклинациони систем тимочког говора толико је редукован да се, ако се изузме вокатив, састоји највише од по два падежа за једнину и за множину. То су номинатив и акузатив. Сва остала значења добијају се када се испред акузатива (који је у ствари општи падеж) стави одговарајући предлог. У множини је чешћи случај, него у једнини, да је акузатив једнак номинативу, па тада овај преузима улогу општег падежа. Ово правило важи за све речи које се деклинују, тј. за именице, заменице, придеве и бројеве. Наравно уз извесна колебања.

Истина, стара деклинација није сасвим уништена, сачувала се у ретким, најчешће окамењеним, облицима. Тако на пример за 2. падеж имамо: ’тој си му ода *детета’*, ’*додуше* несьм бьш видел’, ’тој су нећи љуђе од *стране’*, ’тој

ти е спрома *главе'*, 'распраљаше се до *зоре'*, 'од све *муће'*, 'исцрцамо од *гладн'*. За 3. падеж сачувало се (или је накнадно ушло) више облика: 'фала *Богу'*, 'не дам *никому'*, 'несьм длжан *никоме'*. За шести падеж би важили ови примери: 'дави *млком'*, 'дооди *кришом'*, 'овце иду *пашом'*, 'ако неч *милом* ти ч *силом'*, '*родом* сам из Дољњу Каменицу'. За седми падеж: 'плетем га *поуме'*, 'на *пооду* се исцукамо', '*надокрајћу* нек буде ко оче', 'тера га по *крви'*. Облика синтетичке деклинације има нешто више у западном појасу, док у централним и источним деловима доминирају облици аналитичке деклинације.

Именице. Неке именице у тимочком говору иако имају исти лик и исто значење, као и именице у српском стандардном језику, нису истога рода. Из женског рода прешле су у мушки род именице: *крв* (потекал крв), *цев* (где су мои цевови), *памет* (он не сьс сьв памет); односно именице мушког рода прешле су у женски род: *маневра, бицикла*.

Код именица мушког рода, заправо код личних имена типа Боривоје, номинатив гласи *Боривој, Радивој, Миливој*, а код имена типа Милоје: *Милоја, Видоја, Радоја, Станоја*. Нека имена на *о* губе тај вокал на крају: *Момчил, Товил*.

У вокативу једнине већина именица мушког рода се завршава на *–е*: *коње, воле, говедаре, Драђиче, плже*, неке на *–о*: *синко, брајко, бабајко,* а мали број на *–у*: *пријетељу, светитељу*, мој *родитељу*.

Општи падеж једнине исти је као и номинатив сем код именица мушког рода које означавају жива бића: гледам у *Ртањ* и у *Мьглен* па ми личу едьн на друђи, презај *коња* па отодете.

Поред уобичајеног наставака *–и* у номинативу множине појављују се и наставци *-ове*, *-је* и *–е*: *волове, столове, петлове, враове; мужје, црвје; Штипинчање, Тупижничање, Каменичање*.

Најкарактеристичније особине именица женског рода (и мушког рода на *а*) су те да у вокативу једнине имају наставак *–о* или *-е*: *нано, дедо, тато, бабо, Маријо, Станијо, Јакшо; снајће, мајће, Миљће, Латинће*.

Вишесложне именице ж. рода на *а* у акузативу се свршавају на сугласник: у *стран*, у *мртвин*, у *планин*, у *длбин*, *годин, стотин.*

Готово све именице средњег рода имају по један падеж у једнини и по један у множини, сем неких изузетака.

Збирне именице живих створова образују се додавањем наставка *–тија* или *–дија*: *ждребетија, јаретија, момчедија, девоштија.*

Именице мушког рода стоје уз бројеве у општем падежу множине али се некад од тога одступа: дваес *брави*, шес *сати*, шес *сата*, девет *месеци*, девет *месеца*, два *брава*. И именице женског рода уз бројеве имају облик општег падежа множине, такође са изузецима као што су: осам *души*, девет *годин*, шесе *иљади*, пет *стотин*. Именице средњег рода стоје уз бројеве у општем падежу множине, али имају и друге облике, напр.: пет *јутри*, шес *сели*, на три *мести*, две *унучети*.

Заменице. Личне заменице се својом променом разликују од свих других речи тимочког говора које се деклинују. Код њих је употреба предлога за грађење падежа јако ограничена. То је отуда што личне заменице скоро за сваки падеж имају посебну форму те свака за себе врши своју синтаксичку функцију. У већој мери су се сачували краћи, енклитички облици.

Код повратне заменице *себе* у дативској форми у употреби је скраћени облик *си*: ’купил сам *си* ципиле’. Међутим, *си* је у употреби када се датив и не наслућује: ’она *си* тиће прирова’.

Именска заменица *ко* се не употребљава. Место ње су у употреби *кој, кои, куи, куји.* Ово иде дотле да се изједначавају заменице *ко* и *који* : ’*куи* е прошьл по пут’?

Заменица *што* употребљава се у значењу *зашто*: ’*што* се жљебиш на човекатога’? Кад треба употребити *што / шта* употребљава се заменица *какво* или скраћено *кво*: ’*кво* ч ми кажеш ново’?

Од присвојних заменица у употреби су само наглашени облици *мојéга / моéга*, *твојéга / твоéга*: узел сам од *твоéга* зета. Место *његóв* чује се *њигóв*, а место *њен* употребљава се *њóјан*, *њóан*, *њóн*, *њóњ*.

Односно-упитна заменица *чији* гласи *чии* или скраћеније *чи*: *чи* си башта?

Придеви. Придеви који се у књижевном језику граде са *–аст* овде имају наставак *-ес*: *клипес, перес, шаес*. Код многих се завршно *е* замењује са *о*: *рицо, средњо, крадњо*. Придеви у једнини имају два облика: номинатив и акузатив. Номинатив је раван неодређеном виду: *срамежљив, обритвен, убав*, а акузатив одређеном виду: *срамежљивога, обритвенога, убавога.* У множини имају по један облик: *срамежљиви, обритвени, убави.*

Компаратив се гради спајањем речице *по* и позитива: *подобьр*, *повредан*, а суперлатив спајањем речи *нај* и позитива: *најдобьр, највредан*.

Чланска морфема. Чланска морфема, као карактеристика искључиво тимочко–лужничког дијалекта, одређује појмове по степену присутности, односно блискости и удаљености од лица које говори. Јавља се код именица, заменица, придева и бројева. У облицима мушког рода изгледа овако: *-ьв*, *-ьт*, *ьн*; *-ви*, *-ти*, *-ни*; у женском роду: *-ва*, *-та*, *-на*; *-ве*, *-те*, *-не*; у средњем роду: *-во*, *-то*, *-но*; *-ва*, *-та*, *-на*, па имамо: ’*одьрьв* тврд’, ’*момькьт* не убав’, ’*опьнькьн* однесе куче’; ’*ћерушава* ловцика’, ’*кобилата* се рита и апе’, ’*свињана* прлега спрасна’; ’*пилево* нешто криви’, ’што *детето* рове’, ’*јајцено* це омькне од остал’; ’*овновиви* сам купил у Бучум’, ’*скрипцити* жилави за едење’, ’*цреповини* потрошени’; ’*режњићеве* се расколобьцкале’, ’изнеси *чрђете* на слнце’, ’*сливене* сипи у кацу’; ’*селава* опустеше’, ’*децата* ни по школе’, ’*псетана* лајаше цеу ноч’; ’*моеве* муће големе’, ’*твоено* теле ми улезло у градину’, ’*нашево* имање’, *малијав*, *големијан*, *убавата*, *убавана*, *убавене*, *убавете*, ’*првњава* ижа’, ’*трејћата* кућа’, ’*четвртана* тараба’, ’*запаленана* слама мокра, па едва гори’.

Бројеви. Бројеви се изговарају: *(ј)едьн*, *(ј)една*, *(ј)едно*, *(ј)едни*; *два, две*, *три, четри, пет, шес, седом, осом (седам, осам) (ј)единаес (и друге*

варијанте), дванаес (и друге варијанте, в. Речник), *деветнаес* (и друге варијанте), *дваес, тријес, четерес, педесе(т), деведесе(т), петстотин, осомстотин, иљадо*. Број *један* има акузатив *(ј)једнога* и косе падеже. Редни број *први* има облике: *првњи, првња, првње* и *првњо*. Поред *другуга* има и *друђега*.

Глаголски систем. У тимочком говору глаголи немају инфинитив на *–ти* или *–ћи*. За основни глаголски облик узето је у овом речнику 3. лице једнине презента.

Презент. Глагол *може* има облике: јд *могу* и *мог*; *можеш* и *мож*; *може* и *мож*; мн. *можемо* и *мож*; *можете*, *моште, може* и *мож*. Глагол *оче* (хоће) у презенту има облике: *очу* и *чу*; *очеш* и *оч*; *оче* и *че*; *очемо*, *чемо* и *че*; *очете*, *чете* и *че*; *оче*, *оте, очеју* и *че*.

Глаголи у српском стандардном језику на *–ивати*, *-исати* овде имају облике: *промуљуе, потписуе, калаисуе*. Глаголи типа *ковати, сновати* имају облике: *кове, снове*. Глаголи *бежати*, *лежати* и сл. у множини имају: *бежу, лежу, ржу, блају.* Глаголи са основом на *к, г, х* у множини имају: *сечу, печу, стрижу, вршу*. Глагол *разуми* у множини има облик *разуме* и *разуму*. Облици 3. лица плурала презента глагола *уме, сме, спи* гласе: *уму, сму, спу*. Глагол *бива* има облике *буџуем, буџуеш, буџуе*. Глагол *јесам* скоро да се не чује у пуном облику, више у скраћеном: пожела *сам*, напрела *сам*. Одрични облик се чешће јавља у скраћеном облику *не,* понекад *нејé*, али никад као *није*. Место *јесте* употребљава се *ес* (јес) и *есте*: *есте*, тека е било. Глаголи на *-ирати* имају: *отпира, сатира*. Нејотовани облици су: *скака, ница, стица, напица.*

Имперфекат. Имперфекат је у честој употреби. Формира се на више начина: 1. када се инфинитивној основи на *а* и *е* додају временски наставци; 2. када се презентској или крњој инфинитивној основи дода *е* за основу имперфекта, а затим временски наставци; 3. када презентској или инфинитивној основи крњој или пуној дода *а* или *ја* и временски наставци; 4. кад се презентској основи крњој или пуној дода *о* или *ео* са временским наставцима аориста; па имамо: *плетео, плетеше, плетеше, плетеомо, плетеосте, плетеоше; давао, даваше, даваше, даваомо, даваосте, даваоше; теја, теше, теше, теомо, теосте, теоше.*

Аорист. Аорист је такођа у честој употреби. Његове основне карактеристике су одсуство *х* у 1. л. једнине и употреба *–мо* (место *смо*) у 1. лицу множине: *копа, копа, копа, копамо, копасте копаше; узе, узе, узе, уземо, узесте, узеше.*

Употреба аориста и имперфекта потпуно је истиснула из практичне употребе облике перфекта.

Футур. Футур се гради од облика помоћног глагола *оче*: *чу, чеш, че, чемо, чете, че* + везник *да* + презент: ’*чу* да дојдем’. Гради се од истих облика и без везника: ’*че ми дадеш* ако имаш’. Настаје од 3. л. презента *че* + облик презента глагола + везн. *да* или без њега: ’*че се врну* нећи заман’, ’*че се*

заустае доле у ровину'. У неким окамењеним изразима постоје облици футура као и у стандардном језику: '*даче* Бог', '*тужичу* га', '*убичу* га', '*морачеш* да му платиш', '*дојче* време да ме молиш', '*моличеш* ме ал ти нече помага'.

Императив. Друго лице једнине гради се наставком *–ј*: гледај, *писуј*, или наставком *–и*: *седни, легни, увани*. Друго лице множине добија се наставком *–те*: *ечте, пите,* или *–éте* (искључива особина дијалеката источне и јужне Србије)[16]: *седете, спете*. Првог лица множине нема, ако се изузму примери: *ајдѝмо* (не *áјдимо,* како је бележио Белић) и *препостајимо* (ово последње унето из стандарда, из војне терминологије).

Потенцијал. За сва лица једнине и множине енклитика потенцијала има облик *би*: 'ја *би* тел', 'ти *би* видела', 'он *би* стовал', 'ми *би* стругали', 'ви *би* се ваљали одсмеј', 'они *би* волели да пину'.

Радни придев. Радни придев има завршетак у мушком роду једнине на *л*: *учил, копал, косил, жел, пел, шњевал*. Хајка против овог *л* је иста као и против вокалног *л*. Резултати тога су видни. Млађи свет све више употребљава *о* место *л*, али нагласак остаје исти и на истом месту.

Трпни придев. Код глагола који у основи имају *п*, *б*, *м*, *в* трпни придев је с нејотованим облицима: *прикрпен, заробен, затарабен*. Глаголи чија се основа завршава на *с* и *з* имају јотоване и нејотоване облике: *донешен, истресен, обесен, вежен.* Глаголи на *д* и *т* имају нејотоване облике: *предаден, уватен*. Глаголи на *ну* имају наставак *-т*: *дигнут, стигнут*.

Глаголски прилог садашњи доста је редак: *седеечи, јашаечи, копаечи*.

Прилози. Прилози за време су типа: *дњска, зајутре, јутре*; за место: *оздол, озгор, озбрд*; за начин: *бађав, насьт, наомич*. Прилошке речи за поређење: *елис, самани*; за количину: *белисвет, усвет, гоџа*.

Предлози. Предлози у тимочком говору су увећани предлозима за грађење косих падежа: 'узел *од* брата', 'дал *на* башту', 'иде *сьс* њега', 'прича *од њега'*. Постоје предлози којих нема у стандардном језику: *врз*, *покре*, *спрома* и др. Многи предлози из стандардног језика овамо се не употребљавају.

Везници. Везници се не разликују од оних у књижевном језику, али има неких које тамо нема: *та* (уби се *та* се растури).

Речце. У тимочком говору постоји речца *па* и *пак* са значењем опет: *па* чу д идем, *пак* чу те бијем; *бре* за обраћање мушкарцу кад му се не жели изговорити име: бежи *бре*; *мори* за обраћање жени кад јој се не жели изговорити име: дојди, *мори*; *морити* за појачано обраћање жени кад јој се не жели изговорити име: кво ти е *морити*; *кам* са више нијанси у значењу.

---

[16] А. Белић, *Дијалекти*, 541; Н. Богдановић, *Бучум*, 84-85; Ћирић, *Лужница*, 85; Исти, *Понишавље*, 174-176; В. Вукадиновић, *ГЦТВ*, 223-224; Ј. Марковић, *Заплање*, 168-171.

НАПОМЕНА О РЕЧНИКУ

У Речник су уношене само дијалекатске речи, тј. речи које се ликом и значењем разликују од речи стандардног српског језика. На тимочком говору нису писана књижевна дела ни у прози, ни у стиховима, зато га нема у књигама, нити је важио у администрацији да би био сачуван у архивама, тако да о њему, сем сврљишких одломака јевањђеља из 1279. године, неколико средњовековних докумената из Видинске кнежевене и извесног броја натписа на камену, нема писаних података. Говор је за све време живео у усменом облику и то првенствено на селу. Са пресељењем сеоског становништва у градове, са ширим развојем школства, повећаном активношћу средстава јавног обавештавања, а све се то углавном догађа од шездесетих година XX века наовамо, он полако нестаје. Овај речник би требало да буде један документ о њему.

Овде унете речи не припадају искључиво тимочком говору. Многе од њих се налазе и у осталим призренско-тимочким и другим говорима. Не би се могло рећи ни да се све речи налазе на сваком делу означене територије. Постоје блаже или јаче особености између појединих крајева. Нешто као субрегиони би могли бити Буџак, Заглавак, Тимок, источни део сврљишког краја, Тупижница и изатупижничко подручје, слив Грлишке реке, Заграђе и Вратарница. Тако у Буџаку се за мараму каже *шамија*, а кад неко некога јури вели се да га *грне*. У Заглавку се каже *жлт*, *влна*, а у сврљишком крају *жут*, *вуна*. У источним предилима се за извор у који је пободено шупље дебло употребљава реч *стублина*, у сврљишком крају се исти појам означава лексемом *чобура*, у Вратарници и Заграђу је то *стубла*, с тим што је тамо стубла исто тако и озидани кладенац. У Тимоку се за паприку каже *попар*, а за јабуке *јабуће*. На Тупижници и даље на запду се вели *киша*, *кисело*, док се у већини подручја каже *ћиша*, *ћисало*. На Тупижници чак имају суперкорекцију у односу на палатализацију грлених сугласника, па и тамо где се иначе у српским говорима и српском језику употребљава *ћ* изговарају *к,* као у примеру *домакин*, место *домаћин*. У сливу Грлишке реке *мала* је метална мистрија за мазање блатом, *кале* је суви зид као дворишна ограда. У Вратарници и Заграђу се за врапца каже *џивгар*, а Божић је *Коледа*. И у самим тим крајевима постоје делови који се међусобно разликују. У Заглавку се, например, јављају нијансе у говору између села која су на Старој планини и оних која се налазе у долини Трговишког Тимока (*прко* : *преко*, *пртера* : *претера*), или доста уочљиве разлике од села до села у сливу Грлишке реке, као и уопште од села до села у читавом подручју итд. За исте појмове у различитим крајевима подручја постоје различити синоними. Довољно је, например, погледати само одреднице *толузина* и *кутлица*, а и неке друге, па

видети колико је речи на њих упућено.

Тимочки говор је мој матерњи говор. Научио сам га од својих родитеља и својих дедова и људи њихових генерација. Учио сам га и са мојом генерацијом. Пошто сам речи бележио из усменог говора и свога памћења може се узети да сам уписао речи које су биле у живом говору током стотину година – од шездесетих година XIX века до шездесетих година XX века. За оно што је било у тимочком говору пре овога времена нисам имао извора ни саговорника, а оно после овог доба углавном нисам регистровао, сем једног малог броја речи дошлих са науком и техником са стране. Ово последње стога да се покаже како се све новоушавше речи беспоговорно подвргавају граматици тимочког говора. Један број сам нашао у објављеним народним песмама и приповеткама (оне су и потврђене примерима из тих извора), затим у етнолошкој и језичкој литератури која се односи на овај крај.

Окосницу овога речника чине моји прилози објављени у Српском дијалектолошком зборику и то: *Речник тимочког говора* СДЗб XXXIV (1988), *Додатак речнику тимочког говора* СДЗб XXXVI (1990) и *Речник тимочког говора (други додатак)* СДЗб XXXVIII (1992). У тим прилозима објављено је око 11.000 речи, са отприлике исто толико значења. Од тада па до данас трагано је за новим речима и новим значењима тако да је Речник вишеструко нарастао и сада има 24.275 лексичких јединица, са око педесет хиљада значења.

Уписиване су речи из пољопривреде, сточарства, затим називи биљака, називи домаћих животиња настали у вези са њиховим телесним и другим особинама, називи дивљих животиња, инсеката, речи из грађевинарства, сеоских заната, речи из породице, друштвених односа, митологије, религије, историје, речи о празницима, обредним хлебовима, о међусобним односима, о смерности и неумерености, о разбојништву, лоповлуку, о вредноћи и приљежности, о лењости, о домаћинском односу и расипништву, о псовкама и насиљу, о подсмеху, о милосрђу, о старости и немоћи, о сиромаштву и беди, о финансијским тешкоћама и запошљавању, речи о болестима људи и животиња, о анатомији људској и животињској, о народној медицини, о враџбинама, бајањима, песмама, свиркама, музичким инструментима, народним колима, свадбама, рођењу, крштавању, о погребним обичајима, покућству, алату, посуђу, саобраћајним средствима, о ратовима и великим народним невољама, о радости и тузи, о дечјим играма и радовањима, о школовању, о народној ношњи мушкој и женској, о домаћој радиности: ткању, предењу, плетењу, крпљењу и прању, о народним јелима, свађама и тучама, речју: о свим видовима људске делатности и живота.

Именице су дате у номинативу једнине. У изузетним случајевима навођене су у номинативу множине, и то само онда када је овај облик у већој употреби од облика једнине. Код неких именица датих у једнини, у загради су навођени номинатив множине и облик множине уз бројеве, а врло ретко и вокатив.

Како у тимочком говору не постоји инфинитив на *-ти* или *–ћи* глаголи су

представљени у 3. лицу једнине презента и у том облику су протумачени у дефиницијама. Глаголи са *се* дати су као посебне одреднице. У многим случајевима није се могло избећи да и пасивни облици добију своју одредницу.

Свако значење речи давано је под посебном тачком обележеном арапским бројем. У случајевима када се ради о блиским значењима она су навођена под словима азбуке, а када су у питању нијансе раздвајање је вршено тачком и запетом. За речи које имају исти лик, исти акценат и исто граматичко обележје а различито значење установљен је експонент и оне су даване као посебне одреднице. Римским бројевима обележаване су лексеме које имају исти лик, а припадају различитим врстама речи.

Синоними и различите речи истог значења упућиване су са *в.* на једну од њих, на ону која је у најчешћој употреби, односно која је у употреби на најширем простору или на ону која је најархаичнија или најдиференцијалнија у односу на стандардни језик. Код те речи иза знака *упор*. навођене су оне које су на њу упућене. Например, на реч *кутлица* (канија за косачки брус) код које се налази дефиниција заначења упућене су са *в.*: *брушњача, конте, кутьл, кутало, мокрица, мокруља, тулејћа, ћок, чок.*

Трудио сам се да код што већег броја речи дам ширу али језгровиту дефиницију.

Велики број речи поткрепљен је примерима, најчешће једним, ретко са два или више.

Из богате ономастике начињен је најужи могући избор. Унесени су само називи села у којима се говори тимочким говором са одговарајућим етницима и ктетицима. Наведен је и један број личних имена, и то оних која су стварно ретка, не само на овом подручју него на читавом српском говорном простору. Нека од њих се први пут појављују у српском именослову (249 имена из Заглавка и Тимока не налази се у *Речнику личних имена код Срба* Милице Грковић, Београд 1973).

Поред одомаћених турцизама унет је, како је већ речено, сасвим мали број новоушлих страних речи које су дошле са науком и техником.

Унет је и известан број израза. Они се налазе на одговарајућем месту у азбучнику, а приписани су и уз главну реч, ону која означава њихову суштину.

Етимологија је остала сасвим по страни.

Полугласник *ь* се уазбучава као да је у питању слово *а*, исто тако *л̥* у односу на *л*, а африката *ѕ* долази после *з*.

СКРАЋЕНИЦЕ

ак. акузатив
аор. аорист
археол. археолошки
астр. астрономски
атм. атмосферски
безл. безлично
б. бајалица
бол. болест
бол. вет. болест у ветерини
бот. ботанички
бр. број
буг. бугарски
буд. будуће време
в. видети
вл. влашки
вок. вокатив
вулг. вулгарно
геогр. географски
грађ. грађевински
дат. датив
дем. деминутив
деч. дечији говор
ж женски род
заг. загонетка
заст. застарело
зб. збирна именица
зоол. зоолошки
изр. израз
имен. именица, именички
имп. императив
импф. имперфекат
ирон. иронично
јд једнина
кул. кулинарски
лак. лакат (мера за дужину)
л. лице
м мушки род
мат. математички
мед. медицински
метаф. метафорично
мит. митолошки
мн. множина
мт. микротопоним
мож. можда
муз. музички
н. п. народна песма
н. пр. народна прича
нар. мед. народна медицина
нац. националност, национално
необ. необично, неуобичајено
непозн. непознатог значења
ном. номинатив
обл. облик
одн. прил. односни прилог
одн. уп. пр. односно-упитни прилог
п. п. православни празник
пл. тант. плуралија тантум
погл. погледати
подруг. подругљиво
пољ. пољопривредни
предл. предлог
прид. индекл. непромењени придев
прид. придев
прил. прилог
прил. сад. прилог времена садашњег
псих. психички
РМС, Речник Матице српске (*Речник српскохрватскога књижевног језика* 1 – 6 Матица српска, Нови Сад , 1967 – 1976)
РСАНУ, Речник Српске академије наука и уметности (*Речник српскохрватског књижевног и народног језика* 1 – 16 САНУ 1959-2001)
р. пр. радни придев
рел. религијски
рет. ретко, ређе
рет. и необ. ретко и необично
с средњи род
сарк. саркастично
сг. тант. сингуларија тантум
строг. строго

суп. суперлатив
техн. технички
топ. топоним
трп. трпни придев
ћур. ћурчијски
упор. упоредити
фиг. фигуративно
фон. фонетски
хем. хемијски
хип. хипокористик
цин. цинично
шаљ. шаљиво
шатр. шатровачки

РЕЧНИК

КАРТА ПОДРУЧЈА ТИМОЧКОГ ГОВОРА

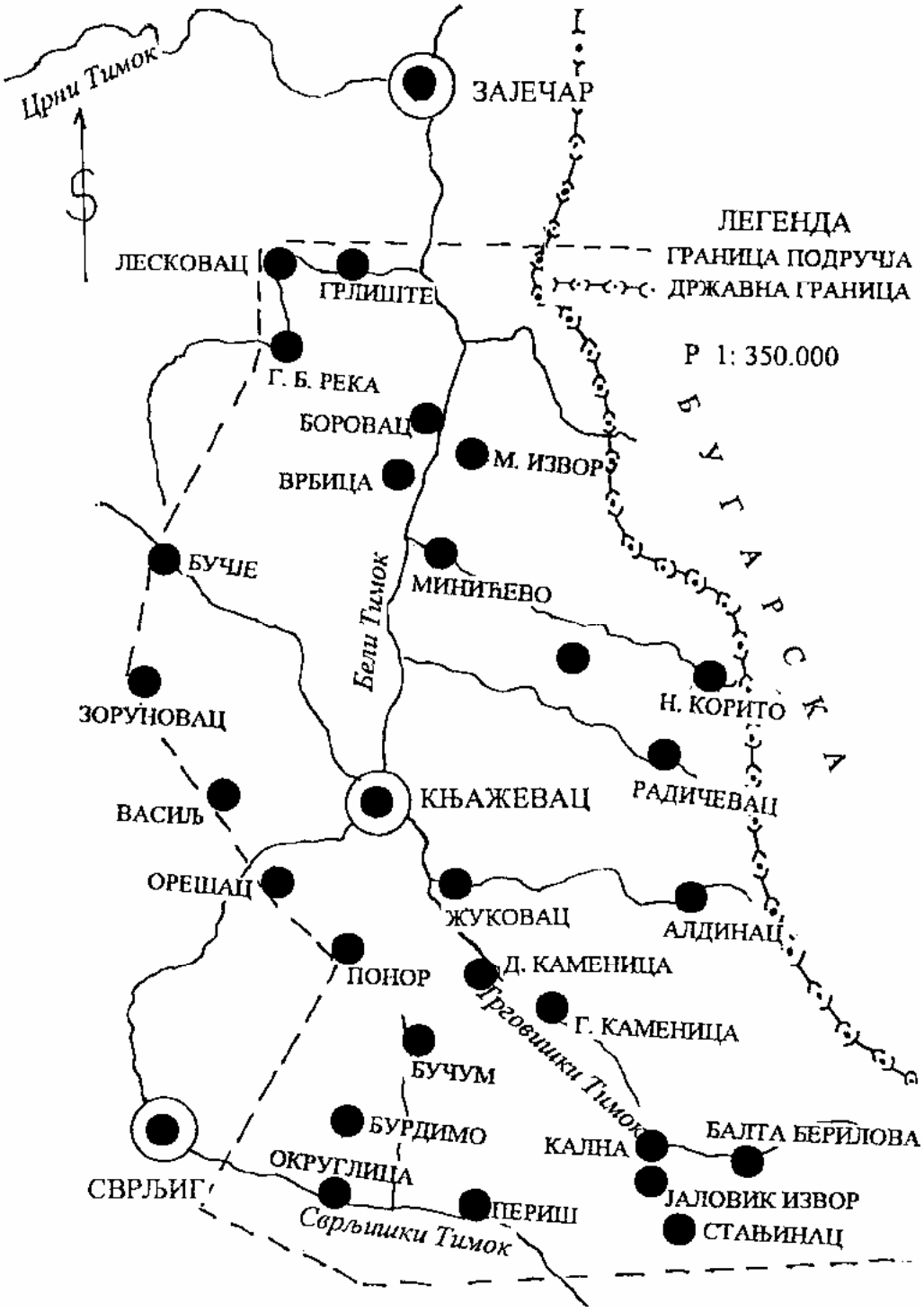

А

á узв. **1.** *за одазивање.* – “Ój, Ми́ловане”! “Á”. **2** . *за питање.* – “Тре́бе ју́тре да оре́мо”. “Á”?

ь 1. м фон. *полугласник реда а који се образује наглим отварањем гласних жица, њиховим моменталним трепереньем, односно њиховом експлозијом и потом образовањем звука у усној шупљини.* **2**. *узв. за одазивање*. – “Јóво”! “Ѣ”.

ьѣ речца за потврђи́вање *да, јесте*. – Ьѣ, текá е билó.

абáи свр. рет. *в. обаји*. – Пáк си абаи́л óвце за мл́жу.

абáи се свр. рет. *в. обаји се*. – Абаи́л сам се из чкóлу, па ме карáли.

абајýе несвр. *касни са послом, не обавља послове на време*; упор. обајуе. – Не абајýј козé из пáшу, знáеш да и јáретата трéбе да си́сају.

абајýе се несвр. *касни, не долази на време*; упор. обајуе се. –Прéцве се обајýе из чкóлу, ако му кáжем на баштý, свé че га уби́је.

абѣ́н, -а, -о *који није здрав, који није читав* (за неке врсте зрнастих плодова: пасуљ, боб, грашак).

абѣ́р м **1**. *глас, вест, порука*. – Прати́ли му абѣ́р, да му е баштá млóго бóлан. – Не прáчају ми, брé, ни́акьв абѣ́р, а бѣ́ђи рéкоше че ме óкају кьд запрáе свáдбуту. **2**. *обраћање пажње, обазирање, брига*. – Абѣ́р не дáва што јá нéмам дрéје за ý љуђе.

абѣцилѣ́к м *абаџијски занат*. – У нáше салó се ни́кој не бáи с абаџилѣ́к, ел ни́кој ви́ше не нóси ни бревенéци ни гýнчичи.

áбење с *гл. им. од аби (се).*

áби несвр. *чини хабавим, хаба*. – Штó, брé, áбиш нóве дрéе по óвце, штó не навлчéш нéће пóстаре? – Кьд се кóла не подмазýју, осави́не се стрáшно áбе и колáта скрчý.

áби се несвр. *упропашћава се, цепа се (о оделу на себи).* – Áбиш се тáм по нéкви трњáци, јýриш се по зáјци, за чијó бáбе здрáвје.

áв м деч. *куче, пас*; упор. ава. – Си́не, тáм и́ма áв, вáрди се да те не уáпе.

áва ж *в. ав*. – Глé, бáто, колкá е áва и кољѣ́и си сáмо зýби и́ма.

áвгус м *осми месец у години, август*. – У áвгус четерéс и четвр́те гóдине... – У áвгус мéсец су нáјбољи нóчи за спањé.

áветан, -тна,-тно *који је непримерено велики, који се не може попунити, аветињски (о кући).* – Напраи́л онóлку áветну грáџу, сáмо за њи́ двои́цу.

авијóн м рет. *справа са мотором и крилима за летење, аероплан*.

áвне свр. **1.** *лане, залаје.* – Кучи́штено цéл дѣ́н спи́, нéма да áвне. **2.** *в. амне*. – Мóш те áвне за нóгу, да ти напраи́ белáј, сáмо ако му е лáнац дóста дл́г.

авњýе несвр. 1. *лане понекад, залаје с времена на време*. –Кучи́штено сáмо спи́, цéл дѣ́н не авњýе. 2. *уједа* (о псу). Нáш Цéце е авњувáл нéколко човéка.

áвољак м. *оно што се уваља међу прстима или у устима;* упор, вавољак, апољак.

áвруг м *засејано, а даље необрађивано земљиште*.

адвокáт м *в. дрвени адвокат*.

адвокатлѣ́к м *бављење адвокатским послом, адвокатура*. – Па, да ви́диш, добрó се жи́ви од адвокатлѣ́кьт.

адéт м *обичај, ред*. – Узни́ ма́лко ко́лко за адéт. – Код њи́ су дру́ђи адéти, код њи се мла́деневеста не во́зи у кочи́је, него ја́ше на коња́. – Адéт је да ба́ба на зéта дадé напалио́н.

аду́мка ж *жена са неразвијеним полним органом*.

áе несвр. *хаје, мари*; упор. аје. – Ел н у́меш, ел не áеш? – Не áе ти́ја за ни́куга, глéда си са́мо за њéг.

áет м **1**. *трем, предворје*. – Лéти не спимо́ у со́бу, веч у áет. **2**. *в. дивана (2)*.

áз прил. *сасвим, потпуно*; упор. ас. – Сту́ри се пред оно́љ̄ни љу́ђе áз гола́ и за́гази у во́ду.

áз-ба́шча ж *башта посебне врсте по лепоти, ванредна башта*. – Улегну́чу у áз-ба́шче / Отћину́чу стру́к босѝљак (н. п.).

аи́нин м *разбојник, одметник, хаин(ин)*. – Па и́звади са́бљу и одсéче му гла́ву и текój куртелиса́ла ца́ревину од то́га аи́нина (н. пр.).

áј I. узв. **1**. *за дозивање*. – Áј, Ми́љ̄ће, гдé си, мори́? **2**. *за одазивање*. – Áј, ба́ја Мила́не, што ме о́каш? **II**. императивна речца. – Áј та́м, што́ си зи́нул!

áја речца за одрицање *не, никако*. – Áја, несѝм ја́ би́л та́м. – Áја, ни́шта ми нé да́л.

áјд узв. *за претњу (најчешће удвојено: ајд – ајд): нека, нека*. – Áјд – áјд, детéнце, тра́жиш ти́ ђа́вола.

áјд речца *употребљава се уместо поздрава "ајд довиђења" и отпоздрава*. – "Ајд"! "Ајд"!

ајдама́к м *батина, тојага, мотка*. – Бéше ми притреба́ла една́ мо́тка, тьг ото́ она́м у габра́к, па оцéко едѝн ајдама́к.

ајдара́ча ж **1**. *распусна жена, скитара, ајдара*. **2**. *назив за младу првих година брака*.

áјде узв. **1**. **а**. *за подстицање: дела, деде*. – Áјде, да рабо́тимо! – Áјде, узни́ ма́лко, не це отру́еш. **б**. *за одбијање, неодобравање: пусти, мани*. – Áјде, ма́ни га, ви́диш да е залу́пен. **2**. *имп. глагола иде*. – Áјде до́м! – Áјдете по ону́ј ко́су. **3**. речца **а**. *за допуштање (често појачана са де): па добро, нека, ако*. – Да е о́н пошт́ен па áјде де, ал ова́к... **б**. *у неверици или чуђењу*. – Ма, áјде, нé то́ј и́стин. **в.** *императивна речца*. – Áјде, брé, погра́би ма́лко!

ајду́к м **1**. *борац против турске власти, хајдук*. – Чуéн ајду́к по Ста́ру пла́нину е би́л Ста́рина Но́вак. **2**. *разбојник, лопов*. – Ајду́ци жи́ве по а́лоће и до́јду но́чу, па те зако́љу и у́зну ти па́ре. – Та́ј ма́чка е голéм ајду́к. **3**. *одважан, сналажљив човек*. – На то́га ни́кој ни́шта не мо́же, о́н ајду́к. **4**. бот. *в. чаша (1)* Lagenaria vulgaris Ser., упор. лејћа, кратуна. **5**. *направа за вађење пића из бурадi начињена од дугачке водене чаше, натега*. – Код на́с са́мо дéда у́ме да на́јде вино́ с ајду́к.

ајдукльк м **1**. *хајдучија, борба против турске власти*. – Ода́вна ајдукльк би́л са́мо про́тив Ту́рци. **2**. *разбојништво, лоповлук*. – То́љ̄ни њиго́в ајдукльк и осу́ден са́мо на пéт го́дин. – Ајдуклькьт че ти до́јде до́ главу, ја́ ти казу́ем.

ајдукува́ње с *гл. им. од ајдукуе*. – Њиго́во е ајдукува́ње било́ три́ го́дине, па га уби́ше.

ајдуку́е несвр. *проводи хајдучки живот и активност*. – Жи́вко ис Алди́нци е ајдукува́л едно́ десети́ну го́дин, па се по́сле смири́л. – И́ма и куи́ и дьньс ајдуку́ју, ал на дру́ђи на́чин.

ајду́че с (мн. ајду́чичи) *дем. од ајдук, млади хајдук*. – Оту́д и́де Мија́то, ајду́че (н. п.).

ајду́чица ж **1**. *жена хајдук*. – Ајду́к Пéтар и ајду́чица Ми́ља. **2**. бот. *в. месечина*; упор. равуника Achillea millefolium L.

ајду́чњи, -чка, -чко *који припада хајдуку, који се односи на хајдука*. – Не

тре́бу ми ајду́чће па́ре. – Џа́бе ти га било́, ти́ја тво́ј аду́чћи живо́т.

ајду́чћи меле́н м бот. *в. месечина* Achillea millefolium L.

а́је несвр. *в. ае.* – Не ајé óн за тóј што já нéмам опѝнци.

а́јка ж (вок. јд а́јће; мн. а́јће). **1**. *гоњење дивљачи на ловачке заседе, хајка*. – Окол Води́це че да пра́имо а́јку на ку́рјаци. – Вр̀чају се из а́јку гла́дни и у́морни. **2**. *галама, повика, захтевање одговорности од кога*. – Ди́гла се а́јка на дерéктуратога, ко да е óн за свé кри́в.

ајка́р м **1**. *учесник хајке*. – Йду ајкари́ и нóсе ку́рјака на чобрња́к. **2**. *ловац*. – Лóте е ста́р ајка́р, не доóди дóм без нештó: ел за́јак, ел сóјћа, нéћи пу́т и пóголемо нештó.

ајка́рсћи, -ска, -ско *који се односи на ајкара, који припада ајкару*. – Пéра чу́ва ајка́рсћи ку́чичи.

ајмана́ ж *нерадник, готован, битанга*. – Ти́ га опра́љаш да бу́де човéк, онó ајмана́, па ајмана́. – Млóго дьнѝс и́ма ајмане́.

ајманиса́ње с *гл. им. од ајманише (се)*. – Че ти дóјде дó главу́ тóј ајманиса́ње, já кьд ти ка́жем.

ајмани́т, -а, -о *који је нерадан, лен.*

ајмани́ше несвр. *понаша се као ајмана, ленствује*. – Бóра са́мо ајмани́ше, у шкóлу не и́де, дóм не доóди кьд трéбе.

ајмани́ше се несвр. **1**. *прави се на ајману, постаје ајмана*. – Бéше ели́с добрó детé, ал од нéко врéме пóче да се ајмани́ше. **2**. *проводи живот као ајмана ленствујући и пијанчећи.* – Са́мо се ајмани́ше по кава́не. – Доклé це, брé, ти́ ајмани́шеш?

ајма́нсћи, -ска, -ско *који се односи на ајману, који припада ајмани.* – Њигóв је живóт ајма́нсћи, и́ма га на́јду нéко ју́тро какó се укорéл покрé нéћи плóт.

ајма́нсћи прил. *на ајмански начин*. – Жи́ви ајма́нсћи, не едé кьд трéбе, не ми́је се, не бри́тви се, са́мо и́де нéгде, ку́ј ти зна́е кудé.

а́јсне свр. **1**. *удари некога чиме*. – Бу́ди ми́ран да те не а́јснем сьс ову́ј това́гу. **2**. *удари у тврду препреку*. – А́јснул с а́уто у бандéру. **3**. *баци, одбаци*. – У́вати га за кра́ци и а́јсну га у рóвину. **4**. *отараси се чега, прода*. – А́јсну волóви на Свéти Тóдор, пóшто – за́што, нéмам рану́ да и ра́ним. **5**. *попије у једном гутљају*. – Да́ј да а́јснемо по едну́.

а́к м *плата, ајлук за чување стоке.* – Трéбе да му пла́тим а́к, а у́скудан сам с па́ре, а погоди́ли смо се да бу́де од овцу́ грóш, од козу́ шесéт па́ре.

а́к прил. *тачно*. – И́ма а́к двé óће, а ти́ ако не вéруеш мóш да мéриш.

а́ка несвр. **1**. *јако удара некога песницама или ногама у пределу трбуха*. – Не а́кај га тóлко, ч га уби́јеш! **2**. *мува, гура, рчка нечим у нешто*. – А́кај с мóткуту у ду́вкуту, егá га иска́рамо. **3**. *ставља превише чега у нешто*. – Не а́кај тóлко мéсо у тóј гр̀не, причу́вај и за ју́тре ма́лко. **4**. *незграпно оставља нешто, баца*. – Немóј га а́каш нéго га у́баво спушти́. **5**. *скита, јурца*. – Гдé а́каш цéлу нóч? **6.** *иде насумице бахато и безобзирно.* – А́ка на љу́ђе преко гра́дине.

а́ка се несвр. *ломата се радећи узалудан посао*. – А́кам се цéлу есéн по а́лоће, да припу́рим др̀ва за зиму́.

акѝл м (мн. ака́ље и акѝли) *памет, разум*. – И́маш ли ти́, брé, акѝл у́ главу? – За тóј трéбе акѝл, а не са́мо снага́.

акѝльн, -лна, -лно *који је паметан, разуман*. – Ди́на е акѝльн човéк, свé си у́баво нарéди и и́ма напрéдак у ку́ћу.

ака́ње с *гл. им. од ака (се)*. – Ака́ње у́несвес.

а́кне свр. **1**. *удари снажно песницом или ногом у слабине кога*. – А́кну ме, та ми ду́шу за́таи. **2**. *муне, гурне чиме у*

нешто. – Áкни јóш нéћи пýт с товáгу у тóј, па га мањýј. **3**. *улети, упадне у што.* – Књд се синóч врчáл пиј́ан, áкнул у ћиречáну. **4**. *остави немарно што негде*. – Áкни га сѣг у нéко ћуше́, па че јýтре да ви́димо квó чемо и куде́ чемо с њéг. **5**. *утера, забије.* – Áкни га унýтра. **6**. *стави превише нечега у нешто.* – Áкне тóлку вóду у коми́ну, па се пóсле жáли да му е слáб комињáкат. **7**. *навали на кога да би га уништио.* – Сви́ áкнули на мéне, да ме сáтру.

áкне се свр. *баци се свом тежином на што, легне немарно* – Áкне се на јóтоман, чим се вр́не од рáботу.

áкреп м **1**. зоол. *шкорпија*. **2**. фиг. *ружна особа, ругоба*. – Кýј е лýд да се жéни с онóга áкрепа.

акробáтичар м *акробата*. – Акробáтичар Алéксић е би́л из селó Ви́ну код Књáжевац.

ал везн. *али*. – Ýбаво девóјче, ал лењи́во и дремљи́во.

áла ж **1**. *онај који је немаран*. – Штó си тóлка áла, штó улáзиш с блатњáве нóђе у сóбу. **2**. *грдосија*. – Кољћи́ е голéм, ко áла. **3**. *рђа, непоштен човек*. – Немáј пóсла с тýј áлу. **4**. *змија*. – Тáм и́ма áле, не иди́ тáм. **5**. *муж, јак муж, биковит муж*. – Едвá чекáм да дóјде онáј моá áла. **6**. *халапљива, ненасита особа*. – Éц ко љýђе, немóј си áла. в. ала алосана, зинула му ала, од алу.

áла алóсана ж *човек физички јак, али слабије памети, онај који се понаша неразумно*. – Немóј си áла алóсана.

áлав, -а, -о[1] *који је као ала, прождрљив*. – Штó си тóлко áлав?

áлав, -а, -о[2] *в. алев*. – Бáба за Вели́гден учи́ни жлтé перáшће, мóраве перáшће и áлаве перáшће.

алавýжда ж *особа у коју се не може имати поверење, варалица, врдалама*. – Мáни се с тóга Ми́ле да и́маш рáботу, тóј е алавýжда еднá.

алавýждес, -та, -то *који има особине алавужде*. – И Стани́мир ми дóјде мáлко алавýждес, нé ми óн си́гуран да му се повéри таквá рáбота.

алáка се несвр. *измотава се, лудира се*. – Алáка се ко лýд.

алáл ти чýк (папазéјна, попáра) изр. *подругљива похвала за неуспешно учињено дело.* – Алáл ти чýк, што си га напраи́л, та мáни га!

алáлење с *гл. им. од алали.* – Дóста е билó алáлење, áјд сѣг на рáботу!

алáли несвр. *жели успех, срећу коме*. – Овáм га алáли, онáм га подебáва.

аламáн м (мн. аламáње) *готован, нерадник, лењтина*; упор. алиман. – Свé поéдоше и попи́ше аламáње. – Не можé да нáјдеш бóље дрýство, него се дрýжиш с ти́ја аламáње.

аламáнсћи прил. *на аламански начин*. – Жи́ви аламáнсћи.

аламýња ж **1**. *непоуздана, некарактерна особа, преварант*. – Ти́ја се судé мýва, али ни́где не загревýе воду, ни́кој нéче да трпи́ аламýњу. **2**. *готован, лењтина*. – Доклé ти́ ми́слиш да ми́ рáнимо тýј аламýњу?

аламýњес, -та, -то *који је некарактеран и непоуздан*. – Нé óн си́гурáн, óн аламýњес. – Не вóлим да и́мам рáботу с аламýњести љýђе.

алáт м (поред значења*: прибор за рад у занатству*) фиг. *мушки полни орган*. – Кó те слýжи алáтат?

алачýга ж **1**. *неваљала особа (првенствено о жени)*. – Пáзи квó врéвиш пред тýј алачýгу, ел онá че óдма тóј да кáже тáм гдé не трéбе. **2**. *дрангулија, ствар мале вредности*. – Шче ти тéј алачýђе по сóбу?

албáтин м *занатлија који поткива говеда, поткивач*. – Éвра е би́л албáтин, а и Пéра е изучи́л за албáтина. – Албáти потковýју сáмо говéду, а кóњи се потковýју код ковачи́.

а́лваџија м *онај који продаје алву и друге колаче носећи свој послужавник на глави*. – У на́ше сало́ до́јду по не́ћи пу́т а́лваџије, па и́ду уза сало́ и низа сало́, па прода́вају а́лве, за па́ре и за ја́јца.

А́лдина ре́ка ж *село у општини Књажевац*.

Алдинореча́нин м *становник Алдине Реке, онај који је пореклом из Алдине Реке*.

Алдинореча́нка ж *становница Алдине Реке, она која је пореклом из Алдине Реке.*

алдинореча́ћи, -чка- чко *који припада Алдиној Реци, којије у вези са Алдином Реком.*

а́лдинсћи, -ска, -ско *који припада Алдинцу, који је у вези са Алдинцем.*

А́лдинци / А́лдинац м *село у општини Књажевац.*

А́лдинчанин м *становник села Алдинца, онај који је пореклом из Алдинца.*

А́лдинчанка ж *становница села Алдинца, она која је пореклом из Алдинца*.

а́ле ж **1.** *враџбине, магије*. – На ње́г су, мо́ра, вр̏љене не́ће а́ле, та си човéк ма́ну до́м. **2.** *болест (која долази од неке нечастиве силе, але)*. – Не́к и́де да му ба́ба пребе́ од а́ле.

а́лев, -а, -о *који је црвене боје, румен*; упор. алав, ален. – Учини́ла сам пре́цу у а́лево, па испа́дла ја́ко а́лева.

алеви́је се несвр. *црвени се*. – Во́лим да ми се алеви́ју пера́шће.

а́левко прил. *црвенкасто*. – А́левко, па ја́ко у́баво.

Але́ксија ж *име*.

а́лен, -а, -о *в. алев*. – Жена́ му испле́ла а́лен ша́л.

а́леница ж *вунена кецеља црвене боје*. – О́ди ми како́ што о́ди, / У те́а беле́ чера́пће, / У а́леницу прегља́чу / И а́лен везѝк на гла́ву (н. п.).

але́рђија ж бол. *алергија* allergia.

але́рђичан, -чна, -чно *који је у вези са алергијом*. – Ми́ смо мисле́ли да и́ма боћи́ње, а о́н би́л але́рђичан.

а́ли несвр. **1.** *попушта некоме, чини вољу коме, чини да се неко размази (нарочито да се размази дете).* – Не али́ дете́то, че си и́маш му́ку с ње́г књд порасте́. **2.** *дајући ситне поклоне или чинећи ситне уступке мами.*– А́ли ју с пари́чће. – А́ли га пома́лко с пије́њице та му пома́га у ра́боту. **3.** *навикава кога на какав порок.* – Во́ди га по кава́не, та га а́ли, да се напра́и на распи́кућу.

а́ли се несвр. **1**. *мази се, умиљава се*. – Не а́лиш се ти́ око́л ме́н забађа́в, ти́ не́квo о́ч. **2**. *навикава се на неки порок, постаје зависган од нечега*. – Немо́ј се а́лиш на пије́њето, ч да ста́неш пија́ница.

али́л девојћа ж *заручница, девојка дата момку са алалом, благословом*. – Купа́ле се две́ дво́јће, / Али́л Ве́ра и Тодо́ра (н. п.).

алима́н м *в. аламан*.

Али́мпија м *име*.

а́лине ж мн. **1.** у ауг. значењу *але, аждаје*. – А́лине га одне́ле, да га однесу́. **2.** *в. але (2).*

а́липав, -а, -о *који је болешљив, слабуњав, увенуо, оронуо*. – Стоја́н бе́ше му́ж и́по, а сѣг дошѣл а́липав, едва́ по пу́т и́де.

али́с прил. *в. елис*. – О́н си е али́с башта́. – Али́с тека́, како́ што́то ти́ вели́ш, не мо́ж дру́гако да бу́де.

а́лкокол м *алкохол*. – Да́л се на а́лкокол.

алкоко́личар м *пијаница, алкохоличар*. – Јо́рдан ста́л алкоко́личар.

алови́т, -а, -о *који има својства але*; упор. змајевит. – Алови́т човéк се би́је с дру́ђе а́ле и ва́рди по́ље од гра́д.

а́лога ж (мн. а́лође); упор. алуга. *шума, забран, гај*. – Књд про́јдеш проз три́ а́лође, тѣг ч да до́јдеш до едѣн

кла́данац.

ало́јда ж *в. олојда*. – Њиго́ва Жива́на до́јде ало́јда.

ало́јдес, -та, -то *в. олојдес*. – Ало́јдеста ма́ти, ало́јдеста и ће́рка.

ало́сан, -а, -о 1. *који је проклет, на кога су бачене "але"*. – Немо́ј та́м да пу́шташ стоку, то́ј ало́сана земља́. 2. *в. алав*[1].

алоси́ја ж *онај који је огромног раста, грдосија, ала*. – По по́таку, по по́таку, дојдо́мо до едну́ ба́ру, књд та́м у њу́ се ва́ља едѝн вепѝр, алоси́ја една́.

алоча́ ж *неред у кући, прљавштина, лом*. – Књд уле́зомо у со́бу оно́ алоча́ една́, смрде́ж и не́ред.

ало́ше свр. 1. у пеј. значењу *остави негде, лекне, дене*. – Алоши́ то́ј та́м не́где, где́ зна́еш, не́чу да га гле́дам ви́ше овде́. 2. *омађија, баци чини на кога*. – Алоса́ла га, па му мо́зак попи́ла.

ало́ше се свр. 1. у пеј. значењу *отиде негде, лекне се, дене се*. – Не це ало́ше едѝн пу́т ова́ј а́ла одо́вде, не мо́г од ње́г да се слу́шам. 2. *направи се на алу, на немарног и безобзирног човека*. – Кво́ ти би́ та си се то́лко алоса́л? 3. *запусти се, постане неуредан, дигне руке од свог спољашњег изгледа*. – Алоса́л се, напраи́л се на свињу́.

а́лошка ж *дем. и хип. од алога, мала шума, шумица*. – За́јакат уте́че ај она́м у ону́ј а́лошку. – По́големуну а́лошку си оста́љам на си́на, а а́лошкуну у Ба́ба Ве́салу, на ће́рку.

а́луга ж 1. *в. алога*. – У Ради́човци и́ма големе́ а́луђе; код на́с не́ма такве́. 2. *густиш, шибље, прнак*. – Гу́сто ко у а́лугу.

а́љав, -а, -о 1. *који се запустио, неуредан, прљав*. – Мла́да жена́ а а́љава: бо́шча спу́штена, прегља́ча ума́зана, кошу́ља штро́кава, су́дови нео́прани. 2. *који послове не обавља савесно и уредно*. – Ти́ја каса́пин е мло́го а́љав, немо́ј га узи́маш да ти ко́ље свињу́, и́ма те по́сле бу́де гроза́ да еде́ш. 3. *в. поаљен*.

а́љаво прил. *на неуредан начин, неуредно*. – Кво́ год да рабо́ти, рабо́ти да а́љаво.

а́љавштина ж 1. *неуредна жена*. – А́љавштино една́, де се погле́ ква́ си. 2. *неуредност, запуштеност*. – А́љавштина на све́ стра́не.

аљи́на ж *хаљина*; упор. ељина. – Го́спе но́се аљи́не, а сеља́ћ дре́је и бо́шче.

аљи́нче с *дем. и хип. од аљина*; упор. ељинче. – Купи́ли смо за Ми́лку аљи́нче, да и́ма у кво́ да се преме́ни за Вели́гден.

аљо́сан, -а, -о *који је запуштен, прљав, неуредан*. – А́ла аљо́сана.

а́м м *запрежна коњска опрема начињена од кожних каишева, хам*. – Чи́м испре́гнем Хи́драна сту́рим му а́м и зака́чим га на кли́н иза вра́та.

а́м оном. *узвик за опонашање уједања, хватања зубима*. – Књд се на По́кладе кло́цамо, томѝн рекне́м а́м, јајце́то ми уте́кне.

ѝм оном. *в. ам* (оном). – А ку́че ѝм, па за но́гу.

ьмь везн. *али, већ*. – Купи́л би га, ьмь не́мам то́лко па́ре. – Ьмь, не мо́г ви́ше.

ѝмь речца за појачавање потврђивања, *ама*. – Ѝмь, не́ка ју би́је, ьмь немо́ј кочи́не да е потро́ши. – Ѝма, ма́ни ти́ ме́н

Ама́лија ж *име*.

ѝмза м 1. *глупа, недотупава, неотесана особа*. – Што́ си зи́нул како́ ѝмза? 2. *онај који воли од свачега да проба, да лизне*. – Бе́ш та́м, бре́ ѝмзо, нена́сити.

ами́н м 1. *тренутак, моменат*. – О́н књд не́што и́ска, о́че да му га даде́ш у ти́ја ами́н. 2. *нека натприродна сила*. – Уби́л га не́ћи ами́н, зато́ј такѝв шантр̀тав.

а́минуе несвр. *потврђује, одобрава, благосиља*. – Ја́ ви а́минуем, а ви́ ко си о́чете.

ѝмне свр. 1. *ухвати устима што*. – Кьд се кло́цамо ја́ пр̀вњи ѝмнем јајце́то. 2. *уједе, угризе (о животињи)*. – Ѝмнуло га ку́че за пра́сенце. 3. *поједе, презалогаји*. – Да́ј да ѝмнем не́што, ја́ко сам гла́дан.

амуни́ција ж *муниција*. – Кьд завр̀ши с ло́в, о́н изва́ди амуни́цију из пу́шку.

а́н м *друмска механа, хан*. – У Ми́нићево ода́вна има́ло а́н, па се и место́то тѝг зва́ло Но́ви А́н, али по́више Но́јан ел Но́вијан.

анасо́нка ж *ракија зачињена анасоном* (Pimpinella anisium).

а́нбар м *амбар*. – Ову́ј го́дин напл̀ни́мо а́нбар и с пшени́цу и с моми́рузу.

а́нбарсћи, -ска, ско *који припада амбару, који се односи на амбар*. – А́нбарсћи пога́нци.

а́нбурка ж *врста грожђа, "хамбург"*. – И́мамо у лозје́то и не́колко ђи́же а́нбурку.

андрамо́љ м 1. *одбачена стара крпа или комад старе одеће*. – Мо́ре, понеси́ си не́ћи андрамо́љ, мо́ж да запу́ца ћи́ша. 2. *клупко изрезаних старих крпа за ткање крпара*.

андула́ција ж *наковрџана коса код фризера, ондулација*. – Чу д им код вли́зера да си ту́рим андула́цију, па не́к ко́шта, ко́лко ко́шта.

андули́ра несвр. *прави ондулацију*. – Ме́не че Ру́са, фли́зер да андули́ра.

андули́ра се несвр. *праве јој ондулацију, или сама себи прави ондулацију*. – Чу се андули́рам, кво́ ми мо́ж. – Ова́м андули́рана ко го́спа, а на но́ђе но́си опѝнци.

а́нђел. м *у верској служби и учењу божији гласник, анђео*. – Начѝс сам шњева́ла да ми бе́л а́нђел ула́зи на пе́нџер.

антери́ја ж 1. *врста горње хаљине од сукна са дугачким рукавима. Мушке антерије су краће и од дебље тканине, док женске могу бити и дуге*; упор. ентерија. – Ода́вна се и му́жје и жене́ преме́њували у антери́је. 2. *кратка женска памуклија са дугим рукавима, кројена у струк.*

антери́јћа ж *дем. од антерија*. – Саши́ли антери́јћу на дево́јченцено.

ѝнћа несвр. *говори неразговетно као да говори кроз нос*. – О́н не вре́ви ко љу́ђе, веч ѝнћа.

ѝнћало с *онај који као да говори кроз нос, који се пренемаже кад говори*. – Кво́ би ти́ работи́л да ти е жена́ онакво́ ѝнћало?

Ѝнћало ж *надимак у селу Жуковцу*.

ѝнћа́ње с *гл. им. од ѝнћа*. – Не мо́г га оду́чим од ѝнћа́њето.

а́о узв. (најчешће удвојен а́о – а́о) *који изговара онај који дете помилује по глави или који теши дете*. – А́о – а́о што си пора́сал. – А́о – а́о, не́ то́ј стра́шно, че да ма́не.

а́п м сг. тант. *једно склапање зуба ради одгризања, гриз*. – Да́ј едѝн а́п (моли дечак свога друга да му да да гризне једном од његове јабуке, например).

апа́ње с *гл. им. од апе (се)*. 1. *уједање, грижење*. 2. фиг. *љубљење*. – До́ста ви́ та́м у́ тавнин, то́ј апа́ње.

апате́ка ж *апотека*. – Д и́деш у апате́ку да ку́пиш ила́чи.

апатека́р м *апотекар*. – За апатека́ра се у́че големе́ чко́ле.

а́пе несвр. 1. *гризе, одгриза*. – Апи́ си ле́б у́баво, немо́ј да пра́иш троши́не. 2. *уједа*. – Ел а́пе ва́шево ку́че? – На́ши ку́чичи не а́пу, они́ са́мо ла́ју. 3. *убада жаоком (оса, пчела и сл.)*. – Оса́ ја́ко га́дно а́пе.

áпе се несвр. **1**. *секира се, киван је на самога себе*. – Че да дóјде врéме да се áпеш за дýпе, што си тóј работúл, ал га не мóж довáнеш. **2**. фиг. *љуби се са ким*. – Áпу се тáм ý тавнин.

апера́т м *апарат*. – Мерé му прúтисак с нéћи апера́т.

апера́тур м *хирург, оператор*. – Сóтир Е. Ставридúс е бúл едúни апера́тур у Пала́нку у тóј врéме.

апера́ција ж *хируршки захват, операција*. – Чека́л сам трú дена́ на апера́цијуту.

аперисува́ње с гл. им. од *аперисуе*.

аперису́е несвр. *в. аперише*. – Дóктури аперисýју сва́ћи дьн, сáмо нé у нéдељу. – У мóј живóт сам трú пýт аперисýван.

аперúше несвр. *врши хируршки захват, оперише*. – Требáло е да ме аперúшу у прóшлу срéду, али нé имáло нéћи лéкове, па несý. – Óн аперúсан оди жлчку.

áпипонг м *машина за савијање лимова у лимарској радионици*. – Мáјстор Рáде Миладúновић úма нéколко áпипонга у радиóницу; еднú су за четвртáсто савијáње, еднú за окрýгло, трéјћи за кривúне (колена).

áпља м *неозбиљна, лакомислена, ветропираста особа*. – Ћýти тáм, áпљо едьн, мислú мáлко квó ч да врéвиш.

апљóнтија м *пеј. од апља*. – Апљóнтијо, ел видé у новинéте квó úма за ручьк.

áпне свр. **1**. *одгризе*. – Áпну само едьнпýт јáблкуту и врљи ју. **2**. *угризе (о псу)*. – Áпнул га Лúшко за нóгу, ал га нé проглобúл. **3**. *прогута одједном*. – Áпну јајцé одеданпýт. **4**. *поједе*. – Дáј да áпнем мáлко лéб и квó úма с лéб, па да настáим да рúљам. **5.** фиг. *одузме чему од дужине или ширине*. – Áпни мáлко гредýту. – Панталóнете му мáлко áпнуте у подýпину, па дошьл ко сьпет. **6.** *добије што вредно на лак начин*. – Áпнул је тúја нáјмалко трúес óцто у тýј трговúју.

áпољак м **1**. *остатак нечега што је грижено, огризак*. – Не врљај áпољци по цéлу сóбу, него иза врáта. **2**. *део који је одгрижен од нечега, који је одапан*. – Áпемо па рéдимо áпољци, да вúдимо куú мóже пóвише да áпне (деца). **3**. фиг. *ситна, закржљала особа, уз то још и неуредна*. – Квó óче онúја áпољак од тéб?

áпса ж *казна задржавања лошег ђака у школи после часова*. – Остаúл га учúтељ у áпсу, затóј што нé написáл и нúшта нé знáл квó смо учúли.

апсенúк м **1.** *ухапшеник, затвореник*. – Овúја канáли за вóдовод копáли апсенúци. **2.** *лош ђак задржан у школи после часова*. – Ýа, апсенúци, ýа апсенúци!

áпчичи м мн. *пилуле, лековите пилуле*. – Пúјем нéћи áпчичи, па че вúдимо ко че бýде.

áр м *хајдук, разбојник*. – Úмам сестрý за Никóлу, / За Никóлу, за злá áра, / Па с Никóлу не живýе (н. п.).

áра несвр. **1.** *пљачка, отима*. – Арáли су овдé, дор су билú окопáтори, кó су телú и кóлко су телú. **2.** *пустоши, уништава*. – Áра нéка бóлес у говéду.

арабáт прид. индекл. *који је дотрајао, склон паду, стар*. – Купúл нéћи арабáт áуто.

арабáтан, -тна, -тно *в. арабат*. – Кýћицата му арабáтна, али си њигóва.

аравýна ж *капара, залога*. – Мóра да дадéш нéшто ко аравýну, ако óч да рáботата испáдне какó трéбе.

арьм м **1**. *оно што је проклето, недопустиво*. **2**. у прилошкој служби *нека ти је проклето, несрећа те била*. – Арьм да ти је.

арамлúја м *разбојник, силеџија, хајдук, харамлија*. – Óј, старóјћо, стáри арамлúјо (н. п.)!

Арáнгел м. *в. Свети Арангел Михаил.*

ара́ње с *гл. им. од ара.*

арби́ја ж *гвоздена или дрвена шипка за набијање барута у цеви пушке;* упор. рбија. – Тѣ́ње пу́ше, шере́не арби́је (н. п.).

а́рвала ж *непримерено велика зграда, зградурина*; упор. арвалија и арвалица. – Само се пи́там за куга́ пра́ји оно́лку а́рвалу.

а́рвалија ж *в. арвала*. – Оста́ла пу́ста она́ј а́рвалија.

а́рвалица ж *в. арвала*. – Па ку́ј че сѣ́г да седи́ у ону́ј а́рвалицу, кьд се сви́ растури́ли по́ свет?

а́рвалчина ж *ауг. и пеј. од арвала*. – Ене́, сѣ́г оста́ла да зјаи́ празна́ она́ј а́рвалчина.

арва́н *неодређена реч у бројаници: столичка, јединичка, церенџаш, коколаш, топни га, арван*.

аргатлѣ́к м *надничење на пољопривредном имању*. – Му́жје у печало́вину, а жене́ у аргатлѣ́к.

арде́ль м бот. *једногодишња биљка из фам.* Brasicaceae *танког вретенастог корена, може бити висока и до 60 ст, бела горушица* Sinapis arvensis L.

а́рење с *похара, харање*. – Вла́с не мо́ж да изле́зне на кра́ј с а́рењето, ел оно́ све́ лапо́в до лапо́ва.

арисува́ње с *гл. им. од арисуе*.

арису́е несвр. *одобрава, слаже се с чим*. – Мои́ ми арису́ју да се же́ним с њу́, али са́мо кьд ислу́жим во́јску.

арли́ја[1] м *онај који доноси срећу*. – А́јде пр́во ти́, ти́ си арли́ја.

арли́ја[2] прил. *нека је са срећом, срећно, аирли*. – Арли́ја, мераклија. – Не́к је арли́ја.

армуни́ка ж муз. *хармоника*; упор. рамуника. – Њиго́ва е армуни́ка "Далапа".

армуника́ш м муз. *свирач на хармоници, хармоникаш*; упор. рамуникаш. – Еле́н Дре́мка е би́л чуе́н армунка́ш, а и Дра́ђи из Шти́пину е свири́л у армуни́ће.

Арнаву́тин м *Арнаут*. – Аба́зовић је би́л Арнаву́тин, оту́д из арнаву́тско, а код на́с је би́л пољак и носи́л с ње́г карабѝн.

арнаву́тин м *зао, прек човек*. – Ку́ј по́сле сме́ да изле́зне на о́чи на оно́га арнаву́тина?

Арнавутлѣ́к м *земља у којој живе Арнаути*.

арнавутлѣ́к м *свађа , расправа, нетрпељивост.* – Коди њи́ е пре́цве арнавутлѣ́к, би́ју се, ка́рају се, што не чи́не.

арнаву́тсћи, -ска, ско *који се односи на Арнаутина, који припада Арнаутину*. – То́ј су арнаву́тсћи о́бичаји.

арнаву́тсћи прил. *на арнаутски начин, на прек начин*. – По́гледа ме арнаву́тсћи.

Арнаву́тћиња ж *Арнаутка*. – Стани́слов се ожени́л с едну́ Арнаву́тћињу.

арнаву́тћиња ж *зла, опака жена*. – Ти́ ми́слиш да е на ње́г лѣ́сно сьс ону́ј њиго́ву арнаву́тћињу?

арни́ца ж **1**. **а**. *гола земља, пуста пољана*; упор. орница. – Ако не́ч да слу́шаш, ш те иска́рам на арни́цу. **б**. *пашњак, утрина*. – Пасе́ о́вце по арни́цу. **2**. *земља која се оре, ораница.*

арни́чевка ж *врста горње сукње тканe на домаћем ткачком разбоју*.

арни́чје с *земљиште под арницом*. – Кра́дње арни́чје (топ.), Шипково арни́чје (топ.).

а́рно прил. *добро, лепо*. – А́рно си га напраи́л. – А́рно, у́баво.

арпьцѣ́к м *в. рапьцьк*. – Че ми недоста́не арпьцѣ́к, има́чеш ма́лко да ми за́јмиш?

а́рта ду́вар. м *зид између иже и собе*. – А́рта ду́вар мо́ж да бу́де и по тѣ́ньк од

спо́љњи ду́вари.

арта́к м рет. *ортак, партнер*. – Они́ су гоца́ арта́ци у водени́цуту.

артљ́к м *вертикалне, лепо обрађене дрвене шипке на прозору*; упор. пармаци. – На на́шу ку́ћу, на сви́ пе́нцери до́зам, били́ су наме́штени артљ́ци, го́ре са́мо на голе́му со́бу.

арта́чење с *гл. им. од артачи се*. – Бо́ље се мани́ од то́ј арта́чење, најди́ по́бољи арта́ци.

арта́чи се несвр. рет. *удружује се с ким у каквом послу, ортачи се*. – Тра́жим поште́нога, да се с ње́га арта́чим.

артачи́ја ж *ортачење, ортаклук*; упор. ортачија. – Бе́жи из ту́ј артачи́ју.

арта́чњи, -чка, -чко *који припада ортацима, који се односи на ортаке*. – Арта́чку коби́лу ни ку́чичи не́че да еду́.

арти́ја ж *хартија, папир*; упор. ертија, ратија. – Арти́ја трпи́ све́.

арти́јња ж *дем. од артија, хартијица, папирић*; упор. артишка, артишле, артишленце, артишче, ертијња. – Да́ј ми ма́лко од ту́ј ари́јњу да замо́там едн̀ дува́н.

артиља́к м *зб. од артија*. – Артиља́к се развл̀кал по це́лу со́бу.

арти́шан, -шна, -шно *који је од хартије*; упор. ертишан. – Кљ̀д че да кре́чи со́бу Пр̀вул Јо́вњин напра́и арти́шну ка́пу.

арти́шка ж *в. артијња*; упор. ертишка. – Запи́ши га на не́ку арти́шку.

артишле́ с *в. артијња*. – Дуњанци́јата ми за́мота две-три́ бонбо́не у едно́ артишле́.

артишле́нце с *в. артијња*. – У сеља́чње ку́ће не мо́ж да најде́ш ни ово́лко артишле́нце.

артишља́к м *в. артиљак*; упор. ертишљак. – Пре́цве не́што прету́ра по они́ја артишља́к.

арти́шче с *в. артијња*. – Ако би има́л едно́ арти́шче да ми напи́шеш при́знаницу, ел зна́еш како́ е, жи́ви смо љу́ђе.

арњеоло́г м *археолог*. – У Ра́вну доо́ди́ли не́кви арњеоло́зи и копа́ли до́ле у Гради́ну, а копа́ли и не́њи ку́и несу́ арњеоло́зи, тражи́ли зако́пане ри́мсње па́ре.

а́рч м *арчење, трошење*. – Ови́ја чебр̀ си́рије ни е за а́рч, а ови́ја друђи́ав за про́даву.

арче́ње с *гл. им. од арчи*. – Ова́ј ка́нта ма́з је за арче́ње, а друга́ва не́к заста́не.

а́рчи несвр. **1**. *узима, троши*. – Ју́тре че да по́чнемо да а́рчимо дру́гу ка́нту ма́з. **2**. *неразумно троши, расипа*. – Причуву́ј си паре́те, немо́ј да и а́рчиш у́несвес.

а́с прил. *в. аз*. – А́с гола́, а́с бо́са.

асњци́ја м *ризничар*. – Не ра́дуј се на́ш во́јводо / И војво́дсњи асњци́јо (н. п.).

а́сли прил. *сасвим, потпуно*. – А́сли е кн̀но мо́кра гр̀сница.

а́сма ж бол. *астма* asthma. – О́н бо́лан оди а́сму.

атр̀р м *љубав, воља, жеља*. – Атр̀р ми е на њу́.

ътр̀р м *територија неког села, хатар*. – На́ш ътр̀р не́ голе́м, али не́ ни на́јмал.

атаросува́ње с *гл. им. од атаросуе (се)*.

атаросу́е несвр. *одбацује, одстрањује*. – Све́ кво́ му не тре́бе, о́н га о́дма атаросу́е.

атаросу́е се несвр. *ослобађа се некога или нечега, одбацује, напушта*. – Атаросу́ј се из то́ј дру́ство и почни́ да си гледа́ш до́м и де́цу.

атаро́ше свр. упор. отароше. **1**. *одбаци, одстрани, лекне*. – Атаро́ши то́ј где́ зна́еш. **2**. *прода испод цене*. – Атаро́ши на ва́шар ти́ја воло́ви књ̀д боду́. **3**. *затури, остави негде*. – Где́ си, бре́, атаросо́л ону́ј мати́ку?

атаро́ше се свр. упор. отароше се. **1**. *ослободи се некога или нечега*. – Баштá си га саветувáл да се атаро́ше од тýј жéнштину, али óн нé тејáл и пóсле билó чýдо. **2**. *дене се негде, нестане*. – Бóже, гдé ли се атаросáла онáј мојá старчýљина?

атарџи́ја м *онај који ради пристрасно, према својој личној накло ности и љубави*. – Суди́ја несмé да је атарџи́ја, веч мóра да е законúт.

атарџи́јћа ж *она која је склона љубавним предавањима*. – Не жéн се, си́не, с тýј атарџи́јћу, ел че си мýку и́маш у живóту.

атлакáна ж *в. тлакана*. – На нáшу атлакáну и́ма мéсто за пéт кóла сéно.

áтлес м **1**. *сјајна свилена тканина, атлас*. – Елéче од áтлес. **2**. *географски атлас*. – Сáмо за áтлес смо дали́ пéт бáнће, а камоли за дрýђе књи́ће.

атракóкција ж *атракција, акробација*. – Немóј да извóдиш никаквé атракóкције, овóј не ци́ркуз, овóј озби́љна рáбота.

áтрес м *адреса*. – Писáл би му пи́смо, ал му нé знам áтрес.

атреси́ра несвр. *пише адресу, адресира*. – Тури́ писмóто у кýвер, па га атреси́рај.

атресирáње с *гл. им. од атресира*. – Атресирáње трéбе да е сьс штáнпана слóвја, текá бѣ́ђи рéкоше.

Áћим м *име*.

аý *узвик за изражавање запрепашћења*. – Аý, квó се нáпраи, мáјку му. – Аý, кољѝ си е.

Аустријáнка ж *име*.

áуто с *аутомобил*. – "Ви́ћа", па тóј нé ни́какво áуто, млóго при́прто књд сéднеш у њéг.

афиóн м бот. *мак* Papaver somniferum L.

áх *узвик за изражавање: бола, жалости, радости, срџбе*. – Áх, бл̥и́це, што те не мóг увáтим!

ахá *узвик за изражавање: изненађења, чуђења, задовољства, злурадости*. – Ахá, тýј ли си, мáму ли ти лапóвску, јá твојý!

ачи́ја м *в. ашчија*.

аџами́ја м *онај који је неискусан, невешт*. – Свекр́ва ми љýта зми́ја, / Вóјно ми је аџами́ја, / Аџами́ја, па бекри́ја (н. п).

аџилѣ́к м *хаџилук, путовање на Христов гроб*. – Од ти́ја Áџи-Нáстичи, мóра да е нéћи ишѣ́л на аџилѣ́к.

áша ж *лепо украшен коњски покривач*.

ашáв м *в. ошьвльк*. – Куи́ пи́ју рећи́ју они́ не вóле ашáв.

ашавлѣ́к м *в. ошьвльк*. – Нé лóше да си човéк поецýе од ашавлѣ́кът, да си прочи́стуе срéва.

ашчи́ја м *онај који готови јела по свадбама и другим сеоским свечаностима, кувар*; упор. ачија. – Најдéте ми нáјбољег ашчи́ју!

Б

ба́ *узв. за изражавање чуђења са значењем: шта буљиш, шта си зинуо.* – Ба́, и́гра ме́чка!

ба́ба ж (поред познатих значења: *очева мајка, мајчина мајка, стара жена*) **1**. *женина мајка, ташта.* – Та́ј ба́ба во́ли зе́та ко́лко си́на. – Зе́т ба́бу не во́ли мло́го, али ју по́штује. **2**. *обредни славски хлеб на који се стави мало соли и који стоји на средини стола поред свеће.* **3**. *у игри клиса водоравно постављена палица уз колац.* **4**. *у игри клиса растојање од 5 до 10 машки.* **5**. анат. *четврти одељак желуца код преживара, сириште.* **6**. *јагњећа или јареће сармица завијена у сириште.* **7**. *в. баборка.* в. и: коњ баба, мисирска баба.

бѣ́бь несвр. **1**. *бије, удара кога, нарочито у пределу грудног коша или леђа, тако да одзвања*; упор. бьпь, буба. – По́че да га бѣ́бь пред оно́љи на́род. – Бѣ́бь га у грби́ну. **2**. *грува, тутњи.* – Бѣ́бју не́где то́пови. **3**. *пуни, набија пунећи.* – Бѣ́бј ко́лко го́д мо́ж да ста́не у кола́та. **4**. *једе, једе са великим апетитом.* – Са́мо ти́ бѣ́бј, и́ма јо́ш.

бѣ́бь се несвр. **1.** *удара се у прса.* – Бѣ́бь се у́ груди и о́ка, да му при́јде ку́ј сме́. **2.** *нагло леже на што, баца се свом тежином на што.* – Онакѣ́в гуреља́в и пија́н бѣ́бь се да спи́ покре пло́тови.

баба́ја м *отац.* – Бо́га те́бе, мо́ј ста́ри баба́јо (н. п.).

бѣ́бње с *гл. им. од бьбь (се).* –Бѣ́бње суволе́б и ме́со. – Бѣ́бње с песни́цу у грби́ну.

бабаро́га ж (мн. бабаро́ђе) *зла жена.* – Бе́ште, де́ца, и́де она́ј бабаро́га.

ба́бац и **бьбѣ́ц** м *крупна, мушкобањаста, старија жена.* – Ти́ја ба́бац и́ма да жи́ви сто́ го́дин.

бьбѣ́чко прид. индекл. *који је у доброј форми, добродржећи.* – Ти́ си јо́ш бьбѣ́чко, не́ма зима́ за те́б.

бьбѣ́чко прил. *како треба, како ваља.* – Нажьзѣ́мо се бьбѣ́чко.

бабашља́к м *ауг. и пеј. од баба, бабетина*; упор. бабешљак. – Ти́ја бабашља́к ми жи́вот загорчу́е.

бабашља́чка ж *дем. и хип. од бабашљак*; упор. бабешљачка. – Мо́же ли се слу́ша бабашља́чката, ел не́ ја́ко доквца́ла?

бабешља́к м *в. бабашљак.* – Ене́ га па́ и́де они́ја бабешља́к, па кьд развезе́ да при́ча и́ма ти се му́чи.

бабешља́чка ж *в. бабашљачка.* – Жи́ва ли ви е јо́ш бабешља́чката?

ба́би несвр. *двори породиљу.* – Која́ че жена́ да ба́би роди́љњуту?

ба́бин зу́б м бот. *једногодишња зелена, сивозелена биљка из фам.* Zydophyllaceae *покривена положеним длакама, висока 10 до 30 ст* Tribulus terrestis L.

Ба́бин зу́б м *вис на Старој планини.*

ба́бине деветѝне ж *бапске приче, обичаји који ишчезавају и само их још бабе поштују, неко нестварно стање.* – Мо́ре, гле́ си ра́боту, то́ј су бабѝне деветѝне. – Немо́ј ти́ ме́н да при́чаш ба́бине деветѝне.

ба́бино румени́ло с бот. *врста црвене гљивице на трулом пању, бабино уво* Peziza aurantia Pers.

ба́бинсћи прил. *на бабински начин, млитаво, којекако.* – Немо́ј га рабо́тиш ба́бинсћи, работи́ га како́ се рабо́ти.

ба́бица ж *в. баборка.* – Ми́слим да су две-три́ ба́бице, до́ста су за козу́, за обро́к.

ба́бице ж мит. *по народном веровању бабице су невидљива зла бића која ноћу нападају новорођенчад и породиље с намером да их уморе.* – Кьд ба́бице ре́ше некуга́ да умо́ре, оне́ га прво успу́, па тѣг

дóјду да му пи́ју кр̏в.

баби́чење с *гл. им. од бабичи*.

баби́чи несвр. *ради споро и траљаво*. – Не пла́чам те да баби́чиш, веч да кóпаш.

ба́бичине ж *в. бабице*.

ба́бичка ж 1. *хип. од баба*. – На́шата ба́бичка се јóш пома́лко слу́ша, али ве́ч докваци́е. 2. *в. баборка*. – У моми́рузуту се несу́ роди́ли кóрење него ба́бичће.

бѣ́блина ж *веће удубљење у земљишту, мала вртача*. – Це́л дѣ́н тра́жим ја́ганци, а они́ се били́ скута́ли у ону́ј бѣ́блину под Голе́му кру́шку.

ба́бљача ж зоол. 1. *инсект из реда оса* Bombusterestis. – Ба́бљаче, оне́ жи́ве у́зам. 2. бот. *биљка из фам*. Compositae *праска* Urospermum Scop.

ба́бљес, -та, -то *који је бабјег изгледа, старачког изгледа иако је млад; који је ћосав и набораног лица*. – Бе́ше ели́с у́бав чове́к, а сѣ́г дошѣ́л некакѣ́в ба́бљес. – Куи́ е ћóсав óн стању́е ба́бљес, чим би треба́ло да пóчне да се бри́тви.

бѣ́бне свр. 1. *удари јако*. – Кьд га бѣ́бну у грби́ну, кли́мну му глава́ у́наsад. 2. *удари кога или што о земљу*. – Бѣ́бну га ósам. 3. *лупне јако у што*. – Бѣ́бну у вра́та. 4. *падне са висине при чему се чује потмули звук*. – Томѣ́н се бе́ше поткачи́л до вр̏, онó му се óмакну сѣ́бата и óн бѣ́бну на́зам.

бѣ́бне се свр. 1. *удари се песницом у груди*. – Бѣ́бне се у они́ја њигóви отпе́кљани гру́ди и ду́ма какó се на ни́куга не пла́ши. 2. *нагло легне, баци се свом тежином на што*. – Бѣ́бне се на јóтоман, са́мо што га не скр̏ши.

бьбња́ње с *гл. им. од бьбње*. – И́здолек се чу́е бьбња́ње.

бѣ́бње несвр. 1. *бубња, тутњи, грува*. – Кьд накладе́ш кубе́ сьс су́ва дрва, онó само бѣ́бње и посипу́е. – Бѣ́бње от кьм ону́ј стра́н, от кьм Тумба́р. 2. *говори дубоким неразговетним гласом, мумла*. – Квó, бре́, бѣ́бњеш, вре́в да те сви́ разби́рају.

ба́борка ж *кржљав и недозрео клип кукуруза ретких зрна*; упор. бабица. – У Ду́дину пади́ну се роди́ле са́мо ба́борће.

ба́борчица ж *дем. од баборка*. – Да́ј на óвце не́колко ба́борчице и пóсле и напóј.

бабу́нка ж *в. бавка*.

бабу́ра ж (поред значења *сорта широке и затупасте паприке*) фиг. *нос, нос у пијанице*. – Црвена́ му бабу́рата, на Јóрданатога.

бабура́ча ж *врста паприке за пуњење, бабура*. – Ми́ са́димо и бабура́че, а и онакве́ си папри́ће.

бабу́рина ж *ауг. и пеј. од баба*. – Сре́те га црвена́ бабу́рина, на њу́ црна́ вутари́на.

бабу́шка ж зоол. *врста беле рибе*.

баве́ње с *гл. им од бави (се)*. – Немóј ти се оте́гне баве́њето, да се пóсле не распра́љамо.

ба́ви несвр. *в. баи*. – Штó ба́виш поде́њето?

ба́ви се несвр. *в. баи се*. – Бóг се ба́ви, али не забара́ља.

ба́вка ж *удубљење, јама, рупа у земљи*; упор. бабунка, бапка (1), блобунка, бобунка. – Дань́с сам копа́л ба́вће, а ју́тре чу у њи́ да са́дим сли́ве.

ба́вчес, -та, -то 1. *који је попут јаме, који је удубљен*. – Добрó њи́вче са́мо дóјде ма́лко ба́вчесто и вододр̏жљиво. 2. *који на себи има јама*. – Не́ ма́зно не́го дóјде óвде óнде ба́вчесто.

ба́вчица ж 1. *дем. и хип. од бавка, јамица*. – Гра́ са́дим у ба́вчице, не у ре́дови. 2. *јамица на образу*. – Кьд се насмеé и́ма ба́вчице на образи́, па му у́баво. 3. *мало удубљење на скуваном и ољуштеном јајету*. – Ба́вчица на јајце́ е већи́ном на ду́пе, ал не́ћи пу́т дóјде и са стране́.

ба́вчиште с *земља са више мањих и већих удубљења*. – Ба́вчиште (топ.).

ба́га несвр. **1**. *ставља снопље у вршалицу приликом врше жита.* – Ја́ се ука́чим на маши́ну да ре́жем ју́жа, а Мила́н ба́га. **2**. фиг. *једе.* – Са́мо ти́ ба́гај, чвр́сто се наéц.

бага́не с **1**. *сасвим младо јагње или јаре.* **2**. фиг. *дете, момче.* – Бага́не моé.

бага́ње с *гл. им. од бага*. – Бага́ње на вр́шалицу е о́пасна ра́бота, зача́с ти то́ба мо́ж оцечé ру́ку.

багато́р м *онај који ставља снопље у вршалицу приликом врше*. – У вр́шу е најва́жно да и́маш до́брог багато́ра.

бага́ш м **1**. *најпотребније ствари које се носе при путовању, пртљаг, багаж.* – Узи́мај кво́ и́маш од бага́ш и ма́рш надво́р. **2.** фиг. и подруг. *брачни друг онога коме се подсмевају.* – Шчé ти ти́ја бага́ш дьнѝс?

багла́ма ж *шарка на вратима*. – Дé, да́ј ма́лко нешто́ да подма́жемо овéј багла́ме, мло́го скрчу́ врати́штава.

ба́грен м бот. **1**. *дрво из фамилије* Fabaceae *које може бити високо и до тридесет метара, листови су му непарно перасти, цвасти гроздасте, најчешће беле, гране са бодљама, багрем* Robinia pseudocacia L.; упор. краљица. **2**. *врста грожђа, багрина, багремка*; упор. багрена.

багре́на ж *в. багрен (2).*

багрења́к м **1**. *багремова шума, багрењар.* – Ото́ше о́вце она́м, у они́ја багрења́к. **2**. *посечено багремово дрвеће.* – Кладе́м о́гањ сьс ови́ја багрења́к.

багрења́чич м *дем. и хип. од багрењак*. – Прикара́ло ме дотлé да мора́ да си продадé они́ја багрења́чич у Цо́ћино бра́ниште. – Колко́ и́маше багрења́чич, ја́ га искла́до и сѣг нéма на кво́ да се грéем.

бѣ́д м **1**. *траг од убода шиљатом алатком, као белег на неком материјалу*. – Трéбе текá да се подéси да до́јде бѣ́д у бѣ́д. **2**. *зашиљен штап за терање волова убадањем, боцкањем*. **3**. *један убод останом при терању волова.* **4**. *суви вреж од краставца или тикве.*

ба́ден м бот. *дрво из фамилије* Amygdalaceae *високо 8 до 10 т, плод елипсоидан, пљоснат, бадем* Prunus communis Arc.

бадјава́ прил. *в. бађав.* – Бадјава́ ти е то́ј, то́ј ти не мо́ш помо́гне.

ба́дљеви м бол. вет. *длакаве израслине у устима говечета*.

Ба́дњак м рел. *Бадњи дан.* – За́мучи се Бо́жја ма́јка од И́гњата до Ба́дњака, / Да си ро́ди мла́дог Бо́га (н. п.).

ба́дњачич м **1**. *дем. од бадњак (дрво)*. – Оцечи́ по́мал ба́дњачич, да га мо́ж лѝсно донесéш. **2**. *в. коврж̑ањак*.

ба́доша ж *назив за козу са усправним роговима*.

ба́ђа м *в. баџа*. – Јо́ва ми е мо́ј ба́ђа.

бађа́в прил. упор. бађава. **1**. *бадава, бесплатно.* – Цéл дѝн работи́м бађа́в. **2**. *беспослено.* – Ни́шта не рабо́тим седи́м бађа́в. **3**. *узалуд.* – Бађа́в сам ишѝл код њéга, кьд га несѝм нашѝл.

бађа́в ра́бота изр. *узалудан посао, ништа од тога не може да испадне.*

бађава́ прил. *в. бађав*. – О́н о́че да му ја́ то́ј напра́им за бађава́. – Бо́љ си сéди бађава́, нéго да се му́чиш. – Бађава́ ч д и́деш, ја́ ти ка́жем.

бађава́шан, -шна, -шно *који је беспослен, који нема никаква посла*. – Ако си бѣ́ш бађава́шан, дојди́ да поседимо́ ма́лко.

бађава́шница ж *ленствовање, бадаваџисање*. – Едѝн пу́т мо́ра да се пла́ти та́ј бађава́шница.

бађавсéдник м *в. бађавџија*. – Па́вол ти е едѝн голéм бађавсéдник, нечé си ни др́ва насечé

бађавџи́ја м *лењтина, бадаваџија*. – Од бађавџи́ју га́зда не би́ва.

бађавџи́ка ж *лена жена, бадаваџика*. – Та́ј бађавџи́ка ни у́ руће нéче да рабо́ти.

бађьвџилѝк м *бадаваџилук,*

беспосличење. – Не́ч те бађьвцилѓк ни нара́ни ни облече́.

бађавци́сћи прил. *готовански, ленствујући*. – О́н жи́ви бађавци́сћи.

бађавци́ше несвр. *ленствује, бадавацише*. – Бађавци́ше по це́л дѓн.

ба́ђер м *тешка грађевинска или рударска машина за откопавање земље или руде, багер.* – Пред они́ја голе́мијан ра́т прооди́л је овде́ ба́ђер за у Гради́ште, да ко́па зла́то.

бѓ́ђи прил. *тобоже, бајаги, кобајаги*; упор. бѓ́ђим, бѓ́ђимти, бајађи, бајађим, бејађи, бејеги, белки, белким, белђи, бојађи, бојађим. – Бѓ́ђи ре́че, па по́сле одре́че.

бѓ́ђим прил. *в. бѓ́ђи*. – Бѓ́ђим се договори́мо да ју́тре оре́мо код ме́н, кѣд по́сле о́н га препраи́л.

бѓ́ђимти прил. *в. бѓ́ђи*. – Бѓ́ђимти смо не́ка ро́днина.

ба́е несвр. **1.** *говори тајанствене речи и уз непрестано зевање обавља извесне радње које, према народном веровању, отклањају узроке телесних и духовних тегоба.* – Ба́ба Стани́ка ба́е у у́глење, а ба́ба Коса́ра у бо́б. **2.** *прича, мрмља.* – Кво́ ба́еш, мори́, ни́шта те не чу́ем. **3.** *прича нешто занимљиво ради придобијања, удвара се.* – Кво́ му ба́еш, та зи́нул у те́б ко отво́рена пле́вња?

бае́ње с *гл. им. од баи (се).* – Немо́ј ви́ше да вре́вимо од ба́ење, ел о́н не́че ви́ше да се ба́и.

бажибо́злук м *в. башибозлук*.

бѓ́з м бот. *жбун или ниско дрво до 10 т високо из фам.* Sambucaceae, *срж широка, цветови са јаким мирисом, плодови сјајнољубичасти, базовина, зова* Sambucus nigra L.

база́к м *место где расте зова, базова шумица*.

бѓзѓ́к м *дем. и хип. од бѓз, младо дрво зове*. – Да си оце́кал не́ку гра́ђу бѓзѓ́к да си набѓ́цкѣм младе́нчичи.

базе́нт м *базен*. – У "Церви́н" вино́ пређипу́е у базе́нти. – И́ду у Рого́ште да се ку́пу у не́ћи голе́м базе́нт.

бѓзо́вина ж **1**. *зова, цвет зове*. – О́ч ли со́к од бѓзо́вину? **2**. *одсечено дрво зове.* – Од бѓзо́вину се пра́е це́ви за ткање́.

ба́и несвр. *касни, закашњава*; упор. бави. – Немо́ј мло́го да ба́иш поодѣ́ето. – Не ба́ј о́вце од па́шу.

ба́и се несвр. *касни, често закашњава*; упор. бави се. – Заштó се ти́ мло́го ба́иш, штó ни́кад не доо́диш на вре́ме?

баи́р м *мање узвишење, самостално или на боку неке стране, брег*. – Кѣд се ука́чим на баи́р ви́дим по́долек. – Ѣ́ине су коли́бе на Ма́ринћи баи́р, а на́ше на Чѓ́ђин баи́р.

баирчѓ́к м *дем. од баир, мало узвишење*. – Преко баирчѓ́кѣн ста́лно ду́ва не́ћи ве́тар.

ба́ја м **1**. *старији човек коме се из увиђавности не обраћа ни са дедо ни са чичо, него са: бајо.* – Ба́ја Душа́не, о́че ли да замо́тампо по едѓ́н дува́н? **2**. *старији девер снаси.* – Ба́јо Пе́тре, штó си ме́н реди́л д и́дем с о́вце?

бајáђи прил. *в. бѓ́ђи*. – Бајáђи и́де у шко́лу, али не́ма ни́шта да испа́дне од ѣ́ег.

бајáђим прил. *в бѓ́ђи*. – Ми́ смо бајађи́м не́ћи при́јетељи.

бајáлник м *онај који зна да баје, басмар*. – У на́ше сало́ е Мили́ја би́л чуве́н бајáлник.

бајáлница *ж бајалица, врачара*; упор. бајаљ́ћа. – Já сам бајáлница, / Já сам отурáлница (б).

бајáљ́ћа ж *в. бајалница*. – Стани́ка, бајáљ́ћа зна́е да ба́е од стра́.

Ба́јица м *име од миља које млада, сутрадан по венчању, даје једном од млађе мужевљеве браће.*

бајова́н м *онај који је мало приглуп*. –

Ти́, Ми́рће, да се ожéниш за нéкуга бајова́на, па да прожи́виш покре њéг.

бака́л м **1.** *лимени или стаклени суд са дршком, бокал*. – Нато́чим вино́ у стаклéн бака́л и до́р га изнесéм ис подру́м о́н се зазно́ји. **2.** *количина течности која стаје у један бокал.* – Попи́е си по едѝн бака́л уз ручѝк.

бькы́л, *в. шькъл–бькъл*.

бькы́р м *метал тамноцрвене боје, бакар* Cu. – Ѝду Ци́гање, па откупу́ју ста́р бькы́р. – Глéдај да ти ти́ја бакрача́р из Сврли́шко напра́ји каза́н од мушћи́ бькы́р.

бькы́рьн, -рна, -рно *који је од бакра*. – Бькы́рьн котѣ́л.

бакрéн, -а, -о *који је од бакра*. – Јóш се слу́шају с бакрéн тига́ањ, а то́лко ра́зни дру́ђи тигањé и́ма.

бы́клица ж *дрвени суд за вино, ракију или воду, буклија*. – Кьд по́јдем на ора́ње нато́чим си бы́клицу вино́, па та́м кьд обрнем брaздý ја́ си пи́нем.

баклу́к м *в. боклук*.

баклу́чав, -а, -о *који је пун прљавштине и уродице (обично о житу).* – Од баклу́чаво жи́то лéб нé до́бар, до́јде го́рак.

баклуча́к м *зб. од баклук*.

бы́кне свр. **1**. *почне, крене (за многе радње које треба да почну а не отпочињу).* – Вéем жи́то, а вéтар ни да бы́кне. – Натова́рим ко́ла, упрéгнем коња́: “ А́јд, Зелéнко”, о́н ни да бы́кне. – Учи́тељ га нéшто пи́та, а о́н ни да бы́кне. **2**. *задеси, снађе (о срећи).* – Нéче мéн да бы́кне прéмија на лу́тријуту.

ба́л м *свечаност и весеље са званицама поводом освећења нове куће*. – На́јден Та́сић освечу́е ку́ћу и о́ка ни на ба́л.

балаба́н м *бубањ, тупан*. – Би́је си сина́тога ко балаба́на.

балаву́рда м *лош човек, олош*. – Бéжи одо́вде, балаву́рдо една́.

балали́ка несвр. *брчка по некој течности*. – Детéнце, не балали́кај ви́ше по воду́ту.

балали́кање с *гл. им. од балалика*. – Са́мо се чу́е нéко балали́кање и скуча́ње, кьд то́ј сви́ње нéче да пи́ју поми́је него са́мо балали́кају по њи.

бала́новћи, -ска, -ско *који припада Балановцу, који се односи на Балановац*.

Бала́новци / Бала́новац м *село у општини Књажевац*.

Бала́новчанин м *становник Балановца, онај који је пореклом из Балановца*.

Бала́новчанка ж *становница Балановца, она која је пореклом из Балановца*.

бала́нта ж *амбуланта*. – Сы́г сва́ко сало́ и́ма бала́нту, па човéк не мо́ра д и́де у Пала́нку за нéкције.

балдисува́ње с *гл. им. од балдисуе*.

балдису́е несвр. *умара се, издаје га снага и од најмањег напора*. – И од на́јльку ра́боту балдису́е. – У Петро́ве жéђе о́вце балдису́ју, чим изгрéе сл́нце.

балди́ше свр. *умори се, изнемогне, изда га снага*. – До́р излéзне из сало́ у Врља́к, о́н балди́ше, па се по́сле цéл дѝн помéшта по ладави́не.

ба́линћи, -ска, -ско *који припада Балинцу, који се односи на Балинац*.

Ба́линци / Ба́линац м *село у општини Књажевац*.

Ба́линчанин м *становник села Балинца, онај који је пореклом из Балинца*.

Ба́линчанка ж *становница Балинца, она која је пореклом из Балинца*.

балка́нац м *врста домаћег ловачког пса гонича*.

балка́нка ж **1**. *једно старинско народно коло у Заглавку.* **2**. *керуша балканац.*

ба́лта ж *секира*. – У а́логу но́симо голему́ ба́лту.

балтабери́ловћи, -ска, -ско *који*

припада Балта Бериловцу, који се односи на Балта Бериловац.

Ба́лта Бери́ловци / Бери́ловци м *село у општини Књажевац.*

Балтабери́ловчанин / Бери́ловчанин м *становник села Балта Бериловца, онај који је пореклом из Балта Бериловца.*

Балтабери́ловчанка / Бери́ловчанка ж *становница села Балта Бериловца, она која је пореклом из Балта Бериловца.*

балта́рче с *дем. од балта, секирица.* – Најди́ балта́рчено и накљу́цај ми ма́лко ли́сковине.

ба́лтија ж *блато.* – Врља́л се неђи́ сьс ба́лтију по Бо́га, оно́ се повр̀не, па ње́га уби́је.

балу́р м бот. *вишегодишња коровска биљка са развијеним подземним ризомима, преко којих се размножава, дивљи сирак* Sorghum halepense L.

ба́лча м *онај који је слинав, слинча.* – Едногá ба́лчу ока́ли: Ми́ка Ба́лча.

ба́ља ж *бела овца црне главе и име таквој овци.* – Ба́ља че ско́ро да се ојáгњи.

ба́љега ж *слузава течност коју лучи слузокожа органа за дисање, бале, слине.* – Обри́ши ту́ј ба́љегу!

бал̀ьи́зга несвр. *говори којешта, баљезга.* – Кьд се човéк опија́ни о́н бал̀ьи́зга сва́какво. – Ћу́ти та́м, не бал̀ьи́згај.

бал̀ьи́зга се несвр. *мази се, умиљава се.* – Ца́бе се бал̀ьи́згаш, не́мам кво́ да ти дадéм.

бал̀ьи́згало с *онај који говори којештарије, који баљезга.* – Не́чу да слу́шам то́ј бал̀ьи́згало.

бал̀ьи́згање с *гл. им. од баљизга.* – Не́ма кво́ да чу́еш од њо́ју врéву – са́мо бал̀ьи́згање.

ба́н м *младожења, млади муж, војно.* – Невéстице, ба́новице, / Дојдé ли ти ба́н из во́јску (н. п.)?

бьнѝк м *кочија.* – Е́во и́ду сва́тове, / На два́ на три́ бьнове. / Едьн бьнѝк ми́ли ку́м, / Дру́ђи бьнѝк старо́јћа, / Трéјћи бьнѝк мла́д во́јно (н. п.).

ба́нбађав и **ба́нбађава** прил. **1.** *скоро бесплатно, скоро џабе, испод цене.* – Прода́до га за ба́нбађав. **2.** *узалуд.* – Доодѝл сам за ба́нбађав. **3.** *ни мало, ни најмање.* – Ба́нбађава ни́шта не рабо́ти

банда́р м зоол. *врста рибе, гргеч* Perea fluviatilis.

ба́ндација м *члан дувачког, трубачког оркестра.* – Ба́ндаџи́је не́че да сви́ре, ако им пр̀во не пла́тиш.

банда́ш м *метални обруч на точку бицикла и мотоцикла.* – Удари́л у бандéру, па си искриви́л прéдњи банда́ш, напраѝл га на осми́цу.

ба́нде ж *плех музика.* – Кьд засви́ре ба́нде, мéн заѝгра ср̀це.

бандéр м рет. *електрични или телефонски стуб, бандера.* – Врза́ли га уз бандéр.

бьндогла́вес, -та, -то *који је тврдоглав, својеглав.* – Бьндогла́вес је ко нéко мага́ре. – Ти́ја бьндогла́вестити на кра́ј у́век награбу́се.

ба́не м *мушко јагње, млади ован.* – Ба́не и́де напрéд, а свé о́вце по њéг.

бьнsо́в м **1**. *крупан младић не баш много паметан.* – Глé кољѝ́ е бьнsо́в, а и́гра се с дéцу. **2**. *лењштина, нерадник.* – Ожени́ла си се за њéг, да ра́ниш бьнsо́ва.

ба́ница ж *в. ћибаница.* – У на́ше сало́ ба́ница се едé надокра́јћу, а у нéка сéла пред éдење. в. и: муана баница.

ба́ничка ж *дем. и хип. од баница.* – Узни́ ма́лко оди ба́ничкуву. – Ба́ничка е добра́ док је жéшка.

ба́нка ж *десет динара, а некада и метални новац у апоену од десет динара.* Дьнѝ е со́л двé ба́ањће ћи́ло.

банклоти́ра свр. *пропадне у неком финансијском послу, банкротира.* – Њи́на ви́рма банклотира́ла.

ба́новица ж *невеста, младенка, жена бана; госпођа.* – Невéстице, ба́новице, /

Дојде́ ли ти ба́н из во́јску (н. п.)?

бѣ́нта несвр. **1**. *бунца, говори којешта.* – Не слу́шај кво́ она́ бѣ́нта. **2.** *нагађа, прориче судбину.* – Миро́сова, црква́рка бѣ́нта за не́кви ра́тови, да че да бу́ду.

бѣнта́ње с *гл. им. од бѣнта*. – На сви́ е досади́ло њо́јно бантáње.

бѣнтрља́ несвр. *говори којешта.* – Ће си бѣнтрља́, ал то́ј ни́кој не слу́ша. – Бо́ље си ћу́ти, немо́ј да бантр́љаш.

бѣнтрља́ње *с гл. им. од бантрља*. – То́ј не́ вре́ва, то́ј са́мо бантрља́ње.

банће́т м **1**. *неколико хиљада цигала сложених у виду зарубљене пирамиде, ради печења.* – У мо́ј живо́т праи́л сам пе́т банће́та. **2**. *свечана вечера за већи број званица, банкет.* – Ишѣ́л ли си ти́ на ти́ја банће́т, ел те мо́ж, несу́ ни ока́ли?

ба́нчило м *дем. и хип. од бане*. – Мло́го е пи́тован ови́ја на́ш ба́нчило.

ба́нчица ж *дем. од банка (десет динара).* – Це́л дѣ́н ко́пам за едну́ бе́дну ба́нчицу. – Дњѣ́с се ба́нчица ја́ко си́лом зараци́ре.

ба́ња ж (поред значења: *минерално купалиште и лечилиште, топлице*) **1.** фиг. *добро загрејана соба*. – Кљд уле́знеш уну́тра оно́ – ба́ња. **2.** *посао који не захтева много напора.* – Нашѣ́л ба́њу од ра́боту.

бањáр м *онај који у бањи звоњавом оглашава почетак и завршетак бањског купања*. – У Гамзи́град Ми́лојко, бањáр чу́ка у желе́зо од пру́гу, кљд тре́бе да уле́знемо и да изле́знемо из базе́нт. – У Рого́шку Ба́њицу не́ма бањáр, ку́пеш се колко́ си о́ч.

бањѣ́ц и **бњѣ́ц** м мет. *ветар који према Књажевцу дува од Сокобање.*

ба́њица ж *дем. од бања (лековита вода)*. – До Књáжовац и́ма ба́њица, а зове́ се Рого́шка Ба́њица.

бѣ́п оном. *узв. којим се опонаша звук који се чује код тупог удара или пада*. – Ти́ће си не́што ре́че "бѣ́п", и ми́ се згледа́мо.

бѣ́пњ несвр. *в. бѣбѣ (1).* – Не́ да га би́је, не́го га бѣ́пњ.

ба́пка ж **1**. *в. бавка*. – Упа́дал е́ж у ба́пку. **2**. *хип. од баба*. – Ба́пће, моја́, ба́пће.

бѣ́пне свр. **1**. *падне уз туп удар.* – Ако чеш да пререцу́еш ћереми́де води́ си рачу́н да не бѣ́пнеш до́ле, ел гочка́ е височко́. **2**. *удари јако кога.* – Немо́ј те бѣ́пнем у меши́ну.

ба́пче с *дем. и хип. од баба*. – Миле́ва е моé ба́пче.

ба́пчица ж *дем. од бапка (1).* – Кра́ставице са́дим у ре́дови, не у ба́пчице.

ба́ра ж **1.** *влажно и вододржно земљиште где расте бујна трава и рогоз*. – Не пу́штај о́вце по ба́ре, да не доби́ју мети́љ. **2.** *понекад поток или речица када теку равничарским пределом називају бара. Тако се Военсћи поток у Д. Каменици, у једном делу свог горњег тока, назива Бара, а и Заградска река се у Вратарници зове Бара.*

бараба́н ж *добош, бубањ*. – Чу́ка у бараба́н.

бараба́нче с *дем. од барабан*.

бараба́р прил. **1.** *напоредо, подједнако*. – Да́ко сам жена́, ја́ бараба́р ко́сим с му́жа. **2.** *заједно, истовремено.* – Бараба́р су ишли́ и у шко́лу и у во́јску.

бараба́рење с *гл. им. од барабари*. – Не мо́ж ту́ј да бу́де бараба́рење, они́ су ра́зличити.

бараба́ри несвр. **1**. *изједначава.* – Не мо́ш ти́ да бараба́риш њу́ и њéга у рабо́ту, и́ма ту́ј ра́злико. **2**. *одржава равнотежу када се што носи на обрамици.* – Та́ј ко́ва и ти́ја котѣ́л не́ч ти бараба́ре на коби́лкуту.

бара́к м **1**. *ловачки пас космате, црне длаке.* – Пе́ра е има́л и бара́ка и епањо́ла. **2**. *кепец, наказа*.

ба́рам прил. *бар, барем*; упор. баром. – Ба́рам да сам га виде́ла, не би ме било́ жа́л, ал несѣ́м. – Сѣ́г бара́м зна́еш што не вре́ви с те́б. – Ба́рам не́ма ку́ј да ме сећира́е.

Бара́н м *име*. – Ца́р Бара́н на ја́рци износи́л песѣ́к из Тимо́к кљ е ѕида́л дво́рови у Бара́ницу.

бара́н м *племић, барон*. – Ти́ја бара́н има́л дво́р у Бара́ницу.

ба́ран, -рна, -рно **1.** *који је баровит, који је пун бара*. – Прича́л сам ти, ако ти о́вце пасу́ по ба́рну лива́ду и́ма да ометиљаве́у. **2.** *који је пореклом из баре, барљив.* – Ба́рно ти сено́то, па га не́че сто́ка.

бара́пштина ж *ауг. и пеј. од бараба*. – Та́ј че те, си́не, бара́пштина на зло́ наведе́. – Подвати́л се с не́ће бара́пштине, че се упропа́сти.

бараће́р м *онај који држи војну кантину*. – Мила́н Разу́миш, би́л бараће́р у Четр̀наести пеша́дисћи пу́к.

бара́чиште с *место где су раније биле бараке*.

баре́ с *в. баретка*. – Која́ е дево́јћа ода́вна ишла́ у ђимна́зију, мора́ла е да но́си баре́ и на ње́га бро́ј.

баре́тина ж **1**. *шубара*. – Гу́ста го́ро, бела́ баре́тино (н. п.)! **2**. фиг. *женски полни орган.* – Жену́ ли му у баре́тину. в. шиљћа баретина.

баре́тинка ж *дем. од баретина (1), шубарица*. – На ма́лога Прва́на купи́ли ја́ко зго́дну баре́тинку. в. заглавска баретина.

баре́тка ж *округла капа без штита, француска капа, бере*. – Код на́с сѣ́г изле́зла мо́да да и му́шћи но́се баре́ће.

барешља́к м *стара олињала баретина*. – Стури́ ти́ја барешља́к, слутѣ́н си у ње́га.

ба́рина ж **1**. *мочварно земљиште.* – У оне́ј до́ле ба́рине са́мо кре́кају жабе. **2**. *сено из мочварне ливаде.* – Не́че сто́ка да еде́ ту́ј ба́рину.

ба́ричка ж *дем. од бара, мала бара, барица, локва*. – Си́не, требо́ло би да га́зиш по су́во, а не да ста́неш у сва́ку ба́ричку ко́ју ви́диш.

барјата́р м *онај који носи заставу, барјактар*.

барја́ченце с *дем. од барјак, заставица*. – На сва́куга ђа́ка даду́ по едно́ арти́шно барја́ченце, да ћи́ма с ње́г кљ проо́де не́ће старе́шине.

ба́рје с *подручје под барама*. – Ба́рје (топ.), Го́рње ба́рје (топ.).

ба́рјеш м *танка свилена марама, усукана и пресвучена кадифом коју су удате жене провлачиле кроз прстен и везивале око феса.*

ба́рла ж *велика шубара од нешишане овчије коже*. – У мо́ј ве́к несѣ́м запази́л да нећи́ код на́с но́си ба́рлу.

барле́тина ж *в. барла*. – Барле́тине су носи́ли, го́ре Буџакли́је.

барљи́вача ж бот. *биљка која расте на подводном земљишту*.

баровит, -а, -о *в. барушљав*. – Ту́ј баровито, ту́ј се не мо́ж са́ди ло́зје.

ба́ром прил. рет. *в. барам.* – Ба́ром да сам виде́л не́ку ва́ју од те́ј па́ре.

ба́рска врба́ ж бот. *в. барска врбица* Lythrum salicaria L.

ба́рска врби́ца ж бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Lythraceae, *љубичасто црвених класастих цвасти, расте поред воде, врбичица, поточњак* Lythrum salicaria L.

ба́рсћи босиљак м бот. *биљка из фам.* Labiatae, *метвица* Mentha pulegium L.

бару́га ж **1**. *вододерина коју је прокопала вода, јаруга.* **2**. *в. вада (1).*

баруџи́ја м *мајстор који израђује барут*.

баруџи́сћи, -ска, -ско *који припада баруџији, који се односи на баруџију*. – У Пала́нку и́ма Баруџи́сћи бре́г и ту́ј се зи́ми во́зимо на са́не.

барушља́в -а, -о **1**. *који је мочваран,*

подводан. – Тóј барушљáва њúва, нé за мóј рачýн. **2**. *који је растао у баруштини (о сену).* – Барушљáво сéно, па сáмо летú прашúна из њéг.

бáсамак м *степеник.* – У нáши бáсамаци úма осомнáес бáсамака.

басамачéтина ж *ауг. и пеј. од басамак.* – Стáну крúво на тýј басамачéтину, та си повинý нóгу.

бáсамачич м *дем. од басамак.* – Кýћицата им прúземна, на двá бáсамачича.

басамцé с *дем. од басмо.* – Мúлица ишлá у Палáнку и купúла нéквo басамцé за прегљáчу.

бáсара ж *једно старинско народно коло.*

бáсаџија м **1**. *онај који свира на басу, басиста.* – Жúка, бáсаџија дýва у бáс и сáмо му се напúнају образú. **2**. *онај који баје, који говори бајалице.*

басметáрка ж *врачара, бајалица.* – У њúно салó су билé басметáрће Тодóра, Станúка и Рýжа, али е Станúка нáјбоље бајáла.

бáсмо с *памучна тканина од које се праве женске хаљине, кошуље и сл.* – Овдé úма бáсмо за дéсет кошýље.

бьсћúја ж *грубо тесана кровна летва по којој се ређају ћерамиде или која се кује са унутрашње и спољашње стране дирека при изградњи зграда чатмара.* – Вéч трú денá дéламо бьсћúје за кýћу.

бьсћијáра ж *зграда начињена од баскија.* – Плéвњата му басћијáра, нé súдана.

басћијáш м *велики ексер којим се закивају баскије.*

бьтѣл прид. индекл. *који је запуштен, напуштен (о земљишту).* – Имáњице им станýло бьтѣл.

баталиóн м *батаљон.* – Служúл сам вóјску у Четрнаести пешáдисћи пýк, трéћи баталиóн.

баталúсан, -а, -о *који је напуштен, остављен, батаљен.* – Тúја плýг одáвна баталúсан, сѣг орéмо с трáктор.

бьтѣљ м **1**. *патрљак руке или ноге.* – Он нéма шáку, али кьд те удáри с онúја бьтѣљ онó ти заштурéе ý главу. **2.** *остатак пресечене биљке (нарочито кукурузног стабла) који вири из земље*; упор. батло, sурлук. – Сапле́то се од едѣн бьтѣљ и пáдо та се сасипá.

батáља м *в. бьтѣљ.*

батаљувáње с *гл. им. од батаљуе.* – Батаљувáње не доóди у обзир, че да гýрамо док мóжемо.

батаљýе несвр. *напушта, оставља.* – Батаљýем тýј рáботу, úма да трáжим нéку дрýгу.

батáр м *в. крљешка.*

батáра ж *в. бунџула.*

батарисáљћа ж грн. *грнчарска алатка, уствари комад овчије коже са вуном, за премазивање глеђи по глиненим судовима.*

батáрка ж *већа корпа од прућа.*

батáрче с *дем. од батар.*

батáрчица ж *дем. од батарка.*

батеáње с *гл. им. од батее.* – Почéло да спласњýе батеáњето.

батéе несвр. *отиче, натиче (оток* oedema). – Почéла му батéе и модрéе ногá.

бáтка м *дем. од бата.* – Бáтће, водú ме с тéб.

бáтла ж *струк кукуруза.*

бьтлѣк м *зб. од бьтло.*

батлúја м *онај који је срећне руке, који има среће.* – Тú си батлúја, тú почнú првњи.

бьтлó с **1**. *в. sурлук.* – Já др̏ж за онóј бьтлó да се вр̏љим по кýче, ал óч онó се замр̏зло, па се не мóж извáди, а кýчето свѣћи чáс приóди. **2**. *голо стабло кукурузовине са кога је стока појела лишће.* – Крáве поéле момýриште, остáло сáмо бьтлó.

баћúја ж *брига, мука.* – Спопáдле ме

големе́ бах́ије.

бѣ́цка несвр. 1. *боцка, убада*. – Бѣ́цка ме не́кво по грби́ну. 2. *набада, набадањем узима.* – Бѣ́цка ћеба́пчичи на чѣ́чкалицу. 3. *сади поврће кочићем или прстима.* – Узе́ да бѣ́цкам ма́лко лу́к. 4. *везе*. – Бѣ́цкм покр́стицу. 5. фиг. *задиркује, пецка речима.* – Чим те завре́ви о́дма у́зне да те бѣ́цка.

бѣ́цкав, -а, -о *који је бодљикав*. – Но́ва пр́тена кошу́ља буцу́е мло́го бѣ́цкава.

бѣцка́ње с *гл. им. од бѣцка*. – Заболе́ше ме ви́ше о́чи од бѣцка́ње.

бѣ́цко м 1. у дем. значењу *мушко јагње, млади ован*; упор. бане. – Бѣ́цко че да порасте́ голе́м овѣ́н. 2. *онај који је глуп.* – О́н ти е едѣ́н бѣ́цко, ко ти́ рекне́ш тека́ ци бу́де.

бѣ́цне свр. 1. *боцне, убоде*. – Бѣ́цни га с трнчѣ́к, оно́ це прова́ли. 2. *посади неко поврће или семење.* – Бѣ́цну две – три́ лајé лу́к.

ба́ч м (мн. ба́чеви, уз бр. ба́ча) 1. *домаћин на кога је дошао ред да музе овце на бачији*. – Од не́дељу сам ја́ ба́ч. 2. *сваки власник оваца у бачији је бач.*

бача́нлук м *бошчалук*. – Бача́нлуци са́мо за ку́ма и старо́јћу, за дру́ђи сва́тови, онакви́ си да́рови.

бача́р м 1. *домаћин који је своје стадо удружио у бачију.* – Ову́ј го́дин смо били́ петна́ес бача́ра у бачи́ју. 2. *човек на бачији, пастир.* – Бача́ри ва́рде о́вце по у́трине.

бѣ́чва ж 1. *дрвени суд већих димензија (обично хиљаду и више литара) у који се сипа смуљано грожђе.* – И́мамо бѣ́чву напра́ену од горуно́ве ду́ђе. 2. *мера за количину грожђа.* – Ову́ј го́дин роди́ло и́ма за две́ бѣ́чве. 3. *обредни божићни хлеб у чије се удубљење на средини налије мало вина*.

бачва́р м 1. *мала бачва*; упор. бачварка. – Сво́ гро́зје стану́ло у едѣ́н бачва́р. 2. *стара бачва.* – И́ска да ви́димо да л мо́ж ови́ја бачва́р да се попопра́и, ел да га разни́жемо, па да га изгоримо́.

бачва́рка ж *в. бачвар (1).* – И́мамо едну́ бачва́рку од три́ста ћи́ла.

бачва́рче с *дем. од бачва (1), веће буре преправљено у бачву*. – Комињак че пр́во да пи́јемо из голе́му бѣ́чву, а у бачва́рчено не́к заста́не, па по́натам.

бачва́ш м 1. *ауг. од бачва (1)*. – Ови́ја бачва́ш добѣ́р да си у ње́г чу́вам клчи́на, не́ ви́ше за вино́, проти́ца. 2. *мала бачва.* – Ти́ја бачва́ш у ћуше́ ми прај́л Ти́ма Пи́нтер.

баче́ва несвр. 1. *музе овце на бачији кад му дође ред.* – Бачева́ не ночева́. 2. *организује и руководи бачијом.* – Ову́ј го́дин сам бачева́л на Ма́л јабле́н.

бачева́ње с *гл. им. од бачева*. – Бачева́ње сва́ку го́дин почи́њамо на Млизи́груду.

бачи́ја ж. 1. *удруживање сточара ситне стоке, првенствено оваца, ради заједничког напасања, муже и прераде млека*; упор: струга, сагмал, седмал. – Поне́кад било́ и по иља́до о́вце у едну́ бачи́ју. 2. *место и зграде за мужу стоке удружене у бачију.* – Бачи́ја мо́ра да бу́де покре во́ду, да и́ма о́вце где́ да пи́ју.

бачи́ште с *место где су некада биле бачије*. – Данѣ́с су бачи́шта зара́сла у тр́ње.

бачи́јиште с *в. бачиште*.

бачу́ра ж *извор у који је забодено шупље дебло, у новије време део широке пластичне цеви;* упор. стубла, стублина, чабура, чамбура, чобура, чубура.

ба́ца м (мн. баце́ви, уз бр. ба́це) *пашеног, свастикин муж*; упор. баћа, баценак, паша, пашаног. – Мо́ј ба́ца Ми́ле, на же́нину ми сестру́ му́ж, би́л не́ћи до́бар чове́к.

баца́ ж *озидано ложиште ракијског казана*. – Уби́ли га, загње́ли му гла́ву у

баџу́ и поткла́ли о́гањ.

баџа́к м анат. *нога, крак*.

баџена́к м *в. ба́џа*. – Мо́ј баџена́к се зове́ Милу́н.

ба́џин, -а, -о *који припада баџи, пашеногу*. – Чу да у́знем ју́тре ба́џинога коња́ д и́м у др́ва.

башеа́ње с *гл. им. од баши*. – Немо́ј се оптерету́еш с башеа́ње, о́дма си га кажи́, да ти лѝкне.

баши́ несвр. **1**. *пређуткује, таји*. – Ти́ баши́ш не́квo од ме́н? **2**. *пориче, одриче, не признаје*. – Баши́ да е зајми́л те́ја па́ре.

башибо́злук м *неважна ствар, ситница*. – Ма, то́ј е за ње́га башибо́злук, и́ма о́н то́ј да попра́и зача́с.

баши́ја м *кмет*. – На́шијат се баши́ја мло́го голе́ми, ал че да про́јде и његóвото.

башка́ прил. *посебно, одвојено*. – Ве́чером затва́рам башка́ о́вце, а башка́ козе́. – Му́ж и жена́, а спу́ башка́, кво́ ми е то́ј.

башкосува́ње с *гл. им. од башкосуе (се)*. – Не ти добро́ то́ј твое́ башкосува́ње, бу́ди ма́лко при́витан.

башкосу́е несвр. *одваја, одстрањује*. – Башкосу́е си си́на од ту́ј курво́љину, ал га те́шко мо́ж одво́и.

башкосу́е се несвр. *одваја се, издваја се из скупине*. – У са́дње вре́ме поче́л да се башкосу́е од дру́ство. – Дооди́ да еде́мо, не башкосу́ј се.

башлѝк м *греда у међуспратној конструкцији преко које се стављају моснице, а преко ових патос*.

башта́ м (мн. баште́ви и баште́ве, уз бр. баште́) **1**. *отац*. – Башта́ му е би́л ја́ко добѝр чове́к. – У́ есен им издоо́де баште́ви из печа́лбу. **2**. рет. *очух*. – Бла́го си га на ње́г, и́ма две́ баште́.

баштети́на м *ауг. и пеј. од башта*. – Баштети́ната му една́ пијанду́ра голема́.

ба́штин, -а, -о *који припада оцу, очев*. – Натѝкал ба́штине чи́зме.

баштичѐтина м *в. баштетина*.

баштоја́ћа м *в. баштоњ́ћа*. – Ле́на си личи́ на ма́тер, а Та́дија пра́ви баштоја́ћа.

баштоњ́ћа м *онај који много личи на свога оца*; упор. баштоја́ћа. – Оно́ и́ма баштоњ́ћа и́ма, али ово́ј пљу́нут башта́.

ба́шча ж рет. *земљиште на коме се гаји поврће, башта, градина*. – Во́јне ба́шче су биле́ о́дма она́м преко Тимо́к.

башчованџи́ја м *баштован*. – Има́ло из Го́рње Зу́ничје едѝн башчованџи́ја, па га зова́ли Назо́р Га́зда.

башчованџи́ка ж **1**. *жена баштован*. – На́да Нико́лина е едѝнпу́т башчованџи́ка, не́ма ни една́ да е бо́ља од њу́. **2**. *баштованова жена*. – Она́ е башчованџи́ка, њо́ан му́ж е башчованџи́ја, на њу́ се на треску́ не прино́си.

башчованџи́сћи, ска, ско *који се односи на баштована и баштованство*. – Башчованџи́сћи ко́њ це́л дѝн обр́ча дала́п.

бе предл. **<** бе[з/с] *без*. – Оста́ла сам сасви́м бе зу́би.

бебе́ с *дете пеленче, беба*. – Кву́ че пово́јницу да ку́пимо за њи́ното бебе́?

бебе́нце с *дем. и хип. од бебе*. – Бе́бе́нцето ако и́ма три́ ме́сеца, а веч се смеје́. – Овде́ се одода́вна не́ роди́ло ни едно́ бебе́нце.

беби́ште с *пеј. од бебе*. – Што́ ли сѝг рове́ оно́ј беби́ште?

бе́га несвр. **1.** *брзо одлази, бежи*. – Бе́гај дор си чи́тав. **2.** *клони се*. – Од пија́нога и лу́д бе́га. **3.** *полази, креће*. – Да се па́куемо, па да бе́гамо.

беглѝк м *харач на стоку*. – Беглѝк се плача́л у ту́рско вре́ме, а и по́сле су узима́ле главеши́не.

Бегу́нка ж *име*.

бе́два ж *моба*. – Ју́тре и́мамо бе́дву, па мо́ра да спре́мим по́убаво за е́дење.

бедва́рка ж *учесница у моби, бедви*. Ту́ј

су њи́ву пожињáле чéтри бедвáрће, ал овýј гóдин да ýзнемо пéт, заште е житóто полéгло.

бедвáч м *учесник у моби, бедви*. – Бедвáчи на плáдне лéгну мáлко под орéј, да се одмóре.

бедеви́на ж *невестин вео; хаљина у којој се венчава невеста*. – Мóјата се бедеви́на јóш повлáчи по сьндьци, а жени́ла сам се јóш пред онýј размѝрицу.

бéден м **1**. *бедем, зид*. – Овдé смо напраи́ли добьр бéден, не мóж га льсно проби́је водá. **2**. *мало узвишење дугуљастог облика.* – Они́ја бéден заштитýе салó од вéтар.

беденчьк м *дем. од беден*. – Беденчькът почéл да се рýши. – Кьд дóјдеш онáм, до óнија беденчьк тьг обрни́ ýзбрдо.

бéденче с *дем. од беден*. – Одоздóл подсѝдано бéденче, да се не сурéва земљá у туцý њи́ву. – Кóд онóј бéденче е мецá измецу Штрпци и Дóљњу Кáменицу.

бéденчич м *в. беденчьк.*

бедéње с *гл. им. од беди*. – Ошьл у бедéње, јýтре че да жњéмо, па ни трéбу нáдничари.

бéди[1] несвр. *клевета, оптужује без доказа*. – Штó га бéдиш кьд дóбро знáеш да нé крѝв?

бéди[2] несвр. *сакупља раднике за пољске послове, за бедву*. – Мијáјло сьг ошьл да бéди љýђе за јýтре, че да кóсимо Гóрњу ливáду.

бедосáње с *гл. им. од бедоше*.

бедосувáње с *гл. им. од бедосуе*.

бедосýе несвр. *в. бедоше.* – Не бедосýј тýј, áло еднá.

бедóше несвр. у пеј. значењу *врши велику нужду*. – Стáр човéк бедóше гдé га прѝпре.

бедри́ца ж *батак живине или птице, бедро*. – Кьд закóљемо кокóшку, тóј се знáе, бедри́ца за Вѝту.

бедри́чка ж *дем. од бедрица*. – Сѝне, завати́ бедри́чку, јá знáм да децá тóј вóле.

беђенди́ја м *наочит, леп момак*. – Они́ја твóјан беђенди́ја прлéга да те не испýшта из óко, свé по тéб, куде́ ти́ тýј и óн.

беђендисáње с *гл. им. од беђендише*.

беђендисувáње с *гл. им. од беђендисуе*. – Прóшло врéме на беђендисувáње, сьг сáмо работéње и трпéж.

беђендисýе несвр. *воли кога, симпатише кога*; упор. беђендише. – Чѝни ми се да Мѝлева беђендисýе Гáвру.

беђенди́ше несвр. *в. беђендисуе*. – Прáво да ми кáжеш, ел беђенди́шеш ти́ њéга, ел га не беђенди́шеш.

беж предл. рет. *без*. – Не мóж беж њи́.

бежáнци[1] м *врста крушке.*

бежáнци[2] м *досељеници, они који су се доселили бежећи од некуда*. – Пред они́ја тýрсћи рáт дошли́ су овáм гоцá бежáнци и тýј се населѝли.

бежáњац м шатр. *бежање*. – Они́ припýцају по нáс, а ми́ увáтимо бежáњац уз потóк.

бежи́ несвр. *сели се, напушта стари крај*. – Сви́ бежý у вáрош, ни́кој нéче ви́ше да рабóти пољупри́вреду.

беза предл. *без.* – Не смéм ти тóј дадéм беза Жи́ку. – Зимá прошлá беза снéг.

бéздаја ж *огромна зградурина или нека друга грађевина*. – Тóлка бéздаја сьг зјајѝ празнá.

бездáница ж *река која понире кроз песак, понорница*. – У нáш крáј и́ма нéколко бездáнице, еднá од њи́ е Пáпратска рéка.

бездéр м *зорт, страх, паника*. – Тьг ју ýвати бездéр, какó че сьг таквá мóкра

и голá да прóјде проза салó.

бездéтка ж *нероткиња*; упор. бездетћиња. – Бездéтката му се нáда да че да рóди, еди́но ако нáлето и́де у бáњу.

бездéтћиња ж *в. бездетка*. – Пр́вњата му женá билá бездéтћиња, затóј ју раскарáл.

бези предл. *без*. – Ти́ спи́ш бези завóјћу и нé ти зимá?

безми́тник м *онај који је неподмитљив*. – Свéти Врáч Безми́тник.

безмóзгоња м *онај који није много бистре памети, будаласт*. – Ел те тóј у́чи они́ја безмóзгоња?

бéзредно прил. *без реда, преко реда*. – Дели́ли у зáдругу сéме бéзредно, а нé какó се куи́ уписувáл.

бејéги прил. *в. бићи*. – Бејéги ишѣл у чкóлу, а овáм кьд му поглéдаш рукóпис, онó ко на свpáку нóће по снéг.

бéка ж 1. *бела овца и име таквој овци*. – Áјде, си́не, да пу́штиш бéће да мáлко попасу́. 2. *јагње (у дечјем говору)*. – Óвце ни ојагњи́ле три́ бéће. 3. *куја беле боје и име таквој кући*. – Ми́ смо нáшу Бéлку од ми́лос звáли Бéка.

бéкан м *пас беле боје и име таквом псу*. – Бéкан бéл, голéм и млóго у́бав.

бéкета ж *куја беле боје и име таквој кући*. – Бéкета, Бéкета, Бéкета, нáјубава девóјћа пáканска.

бéл, -á, -ó 1. *који је бео*. – Бéл снéг, белá цpква, свé белó. – И Бéла Рáда, и óн бéл. 2. *светао, јасан*. – Свáћи вóли да глéда белó ви́дало. 3. *који је сед, оседео*. – Бéл ко Бóг.

бéл дрóб м *бела џигерица*. – Кьд се вáри, бéл дрóб се ди́гне нá воду.

бéл есéн м бот. *дрво из фам*. Oleoceae *високо и до 40 метара, бели јасен* Fraxinus excelsior L.

бéл ко ду́вар изр. 1. *пребледео од изненађења, страха или нечег другог*. 2. *убледео од болести*.

бéл пели́н м бот. *дуговечна зељаста биљка сребрнасто зелене боје из фам.* Compositae *пелен, пелен бели* Artemisia absinthum L.

бéла отéла ж *врста старинског мирисног гроћа, данас, углавном, несталог*.

бéла рáда ж бот. 1. *једногодишња зељаста биљка из фам.* Compositae. *Расте по житиштима, лединама, поред путева, има беле круничине листиће око жуте основе, камилица* Matricaria chamomilla L. 2. *вишегодишња биљка из фам.* Asteraceae, *листови у розети, цветови бели, красуљак* Bellis perennis L.

белá тéла *ж в. бела отела*.

белá телóвина ж *в. бела отела*.

бéлав, -а, -о *који је бео*. – ... па и заби́ у слáбине на мојý бéлаву коби́лу.

белáј м *брига, невоља*. – Јóш ми трéбе и ти́ја белáј. – Ис тóј мóж да излéзне голéм белáј. в. гле си белај.

белали́ја ж *в. белај*. – Спопáдле га нéће белали́је, не мóш се човéк избáји.

бельц м 1. *беланце јајета*. – Кьд сам би́л мьнечьк já сам пóвише волéл бельц него жлтьц од јајцé. 2. анат. *беоњача у оку* selera. – Уби́л се у óко, па му се сьг ви́ди сáмо бельц. 3. мет. *јужни ветар у неким селима Тимока*. – Кьд ду́не бельц, снéг си зачáс оти́де. в. и: ни гледьц, ни бельц.

белé чéле ж 1. *рој пчела који се одвоји од роја рођеног истог дана*. 2. *синови неког потомка после чукунунука*.

белéга ж *одећа, део одеће или кончић од одеће који се даје врачари ради врачања*. – Не мóг ти врáжем без белéгу; мóра да донесéш нéшто: дрéју, кошу́љу, шáл, ел нéквo дру́го, да ти бу́де белéга.

белећи́ја ж 1. *камено оштрило за косу, брус*. – Йска, кьд и́дем у Палáнку, да си ку́пим белећи́ју. 2. *погрдна реч која има смисао: зафкнућу га, запамтиће он мене*. – Чу му удáрим

белеђи́ју, о́чу, ко да не́чу.

белеђи́јица ж *дем. од белеђија (1).* – И́маше, бре́, едну́ белеђи́јицу, сѣг ју не мо́г на́јдем.

беле́е несвр. *бели, бледи.* – Зора́ пол̑ к беле́е. **2**. *седи (о коси).* – Ра́но си поче́л да беле́еш.

беле́жење с *гл. им. од бележи.*

беле́жи несвр. *на Ђурђевдан одсеца врх увета јагњету ради обележавања, од урока и ради здравља.* – Донеси́ но́жици да беле́жимо ја́ганци.

бележува́ње с. *гл. им. од бележуе.*

бележу́е несвр. **1**. *бележи, записује.* – Све́ бележу́е, кое́ каквó на кугá дáва. **2**. *обележава.* – Јова́нча бележу́е, а Јова́н по ње́г сече́.

бе́лен м *бела маса у стаблу дрвета, која се налази између коре и сржи дрвета, бељ.* – Кьд се пра́и бу́ре дугá не сме́ да и́ма бе́лен. – Бе́лен срчено трулавéе, а цр̑вен од не́ко дрво́ ни́кад не мо́ж да иструлавéе.

беле́ње с *гл. им. од бели.* – Беле́ње поста́в ме ја́ко исцрпу́е.

беле́тине ж *беле хаљине, бело одело.* – Де́да Лу́ка, драгома́нин пре́цве е ишл̑ у беле́тине.

белеци́ше несвр. *оштри косу белеђијом.* – Кьд белеци́шеш, ва́рди се да се не поре́жеш.

беле́шка ж *дем. од белега.* – Ако и́маш ружéв кончл̑к за беле́шку, добро́ че да е.

бе́ли несвр. **1**. *чини белим домаће платно потапајући га у реци или извору и сушећи га на сунцу.* – Ве́ч не́дељу да́на бе́лим поста́в, сѣг пр̑тен, а по́сле чу пому́черан. **2**. *скида кору са дрвета (најчешће са штапа).* – Бе́лим си това́гу, во́лим да ми е бела́. 3. *изврће очи тако да му се виде само беоњаче (у неприлици).* – Немо́ј сѣг ту́ј да ми бе́лиш и да се пра́иш да ни́шта не́ зна́ш, кьд се до́бро зна́е, да си га ти́ наговори́л на то́ј.

бе́ли ве́тар м мет. *јужни ветар у неким селима Тимока*; упор. бељц (3).

бе́ли ра́ван м бот. *в. месечина* Achillea millefolium L.

бели́је се несвр. *бели се.* – На Ба́бин зу́б и на Ми́цор не́ку го́дин се бели́ју сме́тови и окол Ви́довдан, ја́ сам гледа́л од на́шу коли́бу у Врља́к.

бели́лка ж **1**. *бељење платна.* – Кьд се ве́чером вр̑чам из бели́лку, ја́ сам ја́ко гла́дна и у́морна. **2**. *она која бели платно, белиља.* – Бели́ље це́л дьн бе́ле поста́в.

бели́ло с **1**. *место где се бели платно.* – Моја́ е ма́ти има́ла бели́ло на пото́к спроти на́шу коли́бу. **2**. *шминка за бељење лица.* – Не́ће жене́ пра́е бели́ло сьс жива́к, па им по́сле испа́дају зу́би. **3**. грн. *бела земља за премазивање грнчарије белом бојом у току израде.*

бели́ља ж *жена која бели платно.* – Бели́ље на́јду голе́м пљоча́с ка́мен, па на ње́га бе́ле поста́в.

бе́лина ж *бело грожђе.* – Ми́ смо у ло́зје посади́ли проку́пац и пло́вдину, али и́ма и поне́ка бе́лина.

бе́линка ж *дем. и хип. од белина.* – Зи́ми ни ма́ти сту́ри од това́н по едьн гро́з бе́линку, а ми́ га зача́с искљу́цамо.

бе́лисвет прил. *много, безброј.* – Кьд о́твори едьн сьндьк, оно́ у ње́г па́ре бе́лисвет. – На Пробра́жење се у манасти́р сабе́ре бе́лисвет на́род, па се весе́ле и и́грају.

бели́ца ж **1**. *овца беле боје и име таквој овци.* – Имам пе́т о́вце, две́ бели́це и три́ црне́. **2**. *врста слатководне рибе коштуњаче, беовица* Alburnus alburnus (lucidus). – Бели́це су бла́ђе ри́бе, али тра́же пи́во дор се еду́. **3**. *разни бели плодови и воћке на којима се рађају (шљиве, трешње и др.)*

бели́чка ж *дем. од белица (1, 2).* – Бели́чка па́к близни́ла. – Ува́тим дьнь́с по триести́ну бели́чће, ко́лко за вече́ру.

бели́чко м упор. белоња. **1**. *онај који је плаве, скоро беле косе и бела лица.* – О́н би́л бе́л, па зато́ј бели́чко. – Ива́нко Бели́чко по́сле они́ја ра́т ошѣ́л у Аустра́лију и не́ се ви́ше врча́л оту́д. **2**. *ован беле боје и име таквом овну.* – Бели́чко е би́л на́ш на́јубав овѣ́н, бе́л, па му се вл́ната са́мо разре́ва,

бе́лка ж **1**. зоол. *в. белица (2).* – Ва́чам са́мо бе́лће, дру́га ри́ба не́че да тр́за. **2**. *мушка стабљика конопље, белојка.* – Оди гр́снице се пр́во бе́ру бе́љће, а цр́ђе е́ј, по́натам **3**. *куја беле боје и име таквој кући.* – Бе́лка и Цу́ка су спа́ли код на́с у со́бу. **4**. *жена светлоплаве косе.* – Та́ј се бе́лка на ме́н не допа́да, по́више ми се сви́ди она́ј цр́нка. **5**. *в. белокрилка (2).* **6**. фиг. *полни орган код девојчице.*

бе́лки прил. *в. бљи.* – Бе́лки се погоди́мо.

бе́лким прил. *в. белки.* – Бе́лким смо не́кви при́јетељи.

белко́ прил. *беличасто, белкасто.* – Ку́ченцето сво́ црно́, са́мо окол ши́ју и́ма ма́лко белко́.

бе́лмуж м (мн. бе́лмужи, уз бр. бе́лмужа) *народно јело у виду ређег качамака справљено од кукурузног брашна и младог, несољеног сира.* – Кљд ја́ заврти́м бе́лмуж, и́ма си уби́јеш баштý и ма́тер едéечи.

бе́лне свр. **1**. *обоји у бело, окречи.* – Не би било́ ло́ше да бе́лнеш ма́лко со́буву, ел ви́диш да е поцрне́ла, ко казани́ца. **2**. *кратко пробели платно на белилу.* – Д и́м по ручѣ́к да бе́лнем ма́лко постьвѣ́кьв.

бе́лне се свр. **1**. *забели се за тренутак, севне на бело.* – Пр́во се бе́лну една́ ри́ба, па по́сле це́ло јато. **2**. *забели се, побели.* – Ако се не́бо бе́лне од ону́ј стра́н, не мо́ж да про́јде без ћи́шу.

белого́нка ж бот. *врста цвећа.*

белогра́чанин м мет. *источни ветар у неким селима Тимока, који дува са истока из правца бугарског града Белоградчика.*

белогра́чанка ж мет. *в. белограчанин.*

белогра́чанска коша́ва ж мет. *в. белограчанин, кошава.*

белогр́лка ж *црна овца са белом вуном око врата и име таквој овци.*

белодро́бина ж *бела особа пегава лица, особа чије лице има боју беле џигерице.* – Када́ ли че да сту́ре од ду́вар сли́ку на ону́ј белодро́бину?

Белои́нац м *становник Белоиња, онај који је пореклом из Белоиња.*

Белои́нка ж *становница Белоиња, она која је пореклом из Белоиња.*

Белои́ње с *село у општини Сврљиг.*

белои́њсћи, -ска, -ско *који припада Белоињу, који се односи на Белоиње.*

бело́јћа ж *женска особа бела лица и плаве косе.*

белокри́лка ж **1**. зоол. *ситна птица белих крила.* – Зи́ми ва́чамо врапцѝ и белокри́лће, да се омр́симо за Божи́ч. **2**. *пејоративни назив за становника Буџака који проистиче из изгледа њихове женске ношње. Наиме, њихове жене носе дуге беле кошуље, дугих и широких рукава, а преко тога нешто краћи црни зубун без рукава, тако да из даљине подсећају на црну птицу белих крила, на белокрилку.* – У́ пролет Белокри́лће с мати́ће ото́де на копа́ње до́ле по Тимо́к.

белоли́к, -а, -о *који је бела лица и плаве косе.* – Белоли́к и о́н, ко што му е и де́да би́л белоли́к.

белолу́чи несвр. *ставља бели лук у неке намирнице.* – Ми́ ме́со за суше́ње со́лимо и белолу́чимо, а ви́?

белому́ас, -та, -то *који има плаву косу, беле обрве и беле трепавице*; упор. беломувас, беломуњес. – Јова́н црномл́њес чове́к, а дете́то му дошло́ белому́асто.

белому́вас, -та, -то *в. беломуас.*

белому́њес, -та, -то *в. беломуас*. – О́н белому́њес, па му и деца́ белому́њеста.

белоно́шка ж *жена белих ногу и уопште жена светлог тена*. – Та́ј белоно́шка му мо́зак по́пи.

бе́лоња м *в. беличко (1, 2).*

белоре́пка ж *црна овца белог репа и име таквој овци*. – О́вце белоре́пће се ре́тко вице́вају.

белоча́ ж *белина, сјај белине*. – За́слепе ме она́ј белоча́ од сне́г.

бе́лоча ж *бела овца и име таквој овци*. – На Бе́лочу до́бро да па́зиш, ел она́ е ма́лко лија́.

бе́лочка ж *дем. и хип од бе́лоча*. – Бе́лочка че се ско́ро ојагњи.

бело́чка ж *главица белог лука која није оформила чешњеве*. – Бело́ћне не мо́ж да се са́де, оне́ су ја́лаве.

бе́лоша ж *бела коза и име таквој кози*. – Бе́лошу смо купи́ли с две́ ја́рету, на ва́шар у Поно́р.

бе́лошка ж *хип. од белоша.*

бе́лћи прил. *в. бљи*. – Белћи́ си одра́сал, а јо́ш и́маш дети́њсћи па́мет.

бе́лћим прил. *в. бљи*. – Бе́лћим не вре́ве, а ова́м се сва́ку ве́чер саста́љају по́тавнин.

белуждра́в, -а, -о *в. бељозес*. – Белуждра́в не́какьв, па не́ у́бав.

белужња́в, -а, -о 1. *који је беличаст, белкаст*. – Ја́ га чини́ да бу́де тьвнесто оно́ испа́дло белужња́во. 2. *који је плавокос и белог тена*. – Белужња́в чове́кат некакьв.

белу́р м бот. *в. балур* Sorghum halepense L.

белутьк м *бели камен, облутак*. – Поне́ћи белутьк, кьд га изва́диш из Тимо́к, о́н ма́зан ко јајце́. – Кьд чу́каш два́ белутка́, па ако су им о́стре и́вице, из њи́ свр̑ца о́гањ.

белу́ша *ж бела овца или коза и име таквој овци или кози*.

белуши́на ж у пеј. значењу *она која је бела.* в. трава белушина.

белу́шка ж *хип. од белуша.*

бе́лча м *в. беља.*

бе́лчица ж 1. *дем. и хип. од белка (3).* – Па́каница Бе́лчица е во́дена на апера́цију у Ни́ш. 2. фиг. *полни орган код девојчице.*

белчу́г м *карика, алка, беочуг.* – Белчу́г по белчу́г – ла́нац.

белшко́ прил. *беличасто.* – Покре о́паш и́ма ма́лко белшко́.

бе́ља м 1. *во беле боје и име таквом волу*. – Бе́љу пре́замо у бразду́, зато́ј што е о́н по́јак во́л од Ру́јчу. 2. *плав човек, плавушан.* – Ива́нка су зва́ли Бе́ља, што е би́л бе́л.

беља́вина ж *тешки бели облаци који носе непогоду*. – Она́ј беља́вина но́си гра́д.

беље́вина ж *в. бељува*. – У оню́ј беље́вину се до́бро ра́ца конпи́р.

бељико́вина ж *храстово, горуново дрво*.

бељо́зес, -та, -то *који је плаве косе и бела лица*; упор. белуждрав. – Не во́лим бељо́зести љу́ђе, њи́ Бо́г бележува́л.

бељо́тина ж *мушка бела вунена дреја*.

беља́ва ж *бела земља*; упор. бељуга, бељушка. – Беља́ва е добра́ да се у њу́ са́ди ло́зје.

беља́га ж *в. бељува*. – Ту́ј на ни́збрдњицуту и́ма ма́лко беља́га, па се ту́ј ко́ла о́че занесу́.

бељуша́к м *в. бељува*.

беља́шка ж *дем. од бељува* и *од бељуга*. – У на́шете њи́ве гла́вном е беља́шка, сла́бо и́ма цр̑ничина.

бенебре́ци м *в. бревенеци*.

беневре́ци м *в. бревенеци*.

беневречо́рине ж *ауг. од беневреци*.

Бе́ниша м *име.*

бера́чка ж 1. *корпа која служи берачу да у њу ставља плодове.* – Сва́ћи бера́ч да си поне́се бе́рачку. 2. *берачица, жена*

берач. – У ло́зје че да и́мамо трѝ берача́ и че́три бера́чће.

бербáт м *лом, неред, русвај*. – Напи́ли се, па у кава́ну напраи́ли бербáт – све́ потроши́ли.

бербéч м *маљ за набијање коља и шипова*.

бéрда м *пас сиве боје и име таквом псу*. – Под шептели́ју лежи́ едьн голе́м бе́рда.

бéре[1] несвр. *постаје гнојав, пуни се гнојем, гноји*. – Бе́ре му ра́ната, па га ја́ко боли́.

бéре[2] несвр. *садржи, запрема*. – Ка́чкава бе́ре окол две́ста ћи́ла.

бéре[3] несвр. *брине, секира се, у изразу: не бери гајде – не брини, не секирај се.*

бéрем рет. *речца за изузимање и ограничавање, за истицање речи уз коју стоји, бар, барем.* – Бе́рем да ме бе́ше пита́л за здра́вје, ал ни то́ј.

береће́т *м плодови пољопривредног рада, берићет*. – Ову́ј го́дин би́ до́бар береће́т.

береће́тан, -тна, -тно *који је родан, берићетан*. – Береће́тна го́дин, ода́вна таква́ не́ била́.

бери́биље с *у изразу: нема берибиље – нема вајде, нема користи, нема спаса*. – Кьд сало́ клне́ ту́ј не́ма бери́биље.

бери́ја ж *вика, галама*. – Ква́ е, бре́, то́ј та́м бери́ја? Кьд оно́ запали́ла се Па́нтина пле́вња.

берике́т м **1**. *в. береће́т*. – Да пр́во прибе́ремо берике́т, по́сле мо́ж да га же́нимо. **2.** бот. *дуговечна зељаста биљка из фам*. Araceae *козлац* Arum maculatum L.

берике́тан, -тна, -тно *в. береће́тан*.

бери́ловсћи, -ска, -ско *који припада Бериловцу, који се односи на Бериловац*.

Бери́ловци / Бери́ловац м *скраћено име за село Балта Бериловац*.

Бери́ловчанин м *становник Бериловца, онај који је пореклом из Бериловца*.

Бери́ловчанка ж *становница Берилоца, она која је пореклом из Бериловца*.

берколо́за ж бол. *туберкулоза.* – Лисаве́та из Пр́ичовци е болува́ла од берколо́зу.

бе́рне свр. *набере мало, набере на брзину*. – Ус пу́т бе́рну ма́лко цре́шње, да понесе́м за дечи́јуну. – Бе́рнео и ја́ поне́ћи пу́т ма́лко грозје́нце.

берчи́новсћи, -ска, -ско *који припада Берчиновцу, који се односи на Берчиновац*.

Берчи́новци / Берчи́новац м *село у општини Књажевац.*

Берчи́новчанин м *становник села Берчиновца, онај који је пореклом из Берчиновца*.

Берчи́новчанка ж *становница села Берчиновца, она која је пореклом из Берчиновца*.

беру́е несвр. рет. *бере.* – Беру́е гро́зје за на пи́јац.

бес предл. *без.* – Изе́до јајце́ бес ле́б.

бесе́ње *с бешење, вешање*. – Бесе́ње не доо́ди у обзи́р, пуште́те га мо́ш се попра́и, а ако не, тьг че ви́димо кво́ че рабо́тимо с ње́г.

беси́љћа ж *в. вешаљћа (2).* – Тре́беше да пре́јдемо преко едну́ беси́љћу, ал несмеја́мо, мло́го се кла́ти, а и не́ма све́ дьће по па́тосат.

беско́рка ж **1**. *бритва којој корице нису опточене металом, за разлику од бритве ласовке оковане месингом*; упор. бискорка, брискорка, брицкољка, брицкорка. – Ба́ба си врза́ла беско́ркуту за по́вас. **2**. *плод неких биљака веома танке коре, толико танке као да је нема.* – Ти́ква беско́рка.

беснеа́ње с *гл. им. од беснее*.

беснéе несвр. **1**. *жестоко се љути, прави лом, бесни.* – Напи́л се, па сьг

беснée по кýћу. **2**. *у пуном је јеку (нека природна појава).* – Беснée спри́ја.

бесни́че с бот. *в. бесничје* Digitalis lanata Ehrh.

бесни́чје с бот. *зељаста биљка из фам.* Scrophulariaceae *висока око 1 т, до половине гола а горе је сва длакава, врло је јак срчани отров, дигиталис вунасти* Digitalis lanata Ehrh.

бесночá ж **1**. бол. *беснило* lyssa, rabies. – Код кýчичи се појави́ла бесночá. **2**. *претеран гнев.* – Вáча га бесночá. **3**. *особа која се понаша ненормално, која је агресивна.* – Не иди́ код тýј бесночý, кýј знáе квó ти мóж напрáи. в. бесноча те изела.

бесночá те изéла изр. *клетва*.

беснýља ж *распусна, неморална жена*. – Томани́ја, беснýља, дóм се не свр́та.

беспáткоња м *мушкарац без полног органа*. – У нáш крáј е имáло нéколко беспáткоње; одéли им прáсци пáтће књд били́ мѣнечѣи.

бéспородан, -дна, -дно *који нема порода, који не може имати порода*. – Они́ су сáми, óни су бéспородни.

беспýтница ж *беспуће*. – Кудéч по тýј беспýтницу?

бесрéјћан, -ћна, -ћно *који нема среће, несрећан*. – Já сам ти, тýго, бесрéјћна.

бéстрага му глáва изр. *нека иде до ђавола, нека иде у бестрагију*.

бестраћи́ја ж *веома далек крај, даљина која се протеже у недоглед, бестрагија*. – Иди́ у бестраћи́ју, па да те ни́кад ви́ше не ви́дим.

бесувáње с *гл. им. од бесуе се.* – Кýчичи сѣг и́мају бесувáње.

бесýе се несвр. *спарује се кучка ради оплодње.* – Нáша Бéлка почéла пá да се бесýе, глé колкó кýчичи и́ду по њý.

беће́рин м *момак, старији момак*. – Љýба вéч стáл беће́рин, а jóш се не жéни.

бецéни кáмен м *драги камен, алем камен*. – Свилý предé на сýнћер вретéно, / Мотáла га на бецéни кáмен (н. п.).

бéцко ж *пас беле боје и име таквом псу*. – Бéцко е волéл да га држи́м за óпаш, чим при́јде óн ми га податýра да га увáтим.

бéча м *мачак беле боје и име таквом мачку*. – Бéча се сáмо излегýе покре кубé, а не и́де да вáча погáнци.

бечестéње с *гл. им. од бечести*.

бечéсти несвр. **1**. *ружи, галати, вређа, срамоти кога.* – Бóље jý не ди́рај, да те не бечéсти. **2**. *силује, силом одузима невиност, бесчасти.* – Нáтеме му бечéстиле девóјче.

бéше му рáбота изр. **1**. *било па прошло.* **2**. *завршено нешто како је завршено и ту се не може ништа више.* **3**. *пропала ствар.*

бéште *2. л. мн. императ. од бежи, бежите*. – Бéште ý свет од мéн.

бештéр м *в. дештер*.

бештéрја ж *в. дештерја*.

би́ *узв. за мамљење гушчића, пловчића и ћурића, поновљен више пута би-би-би*.

би́ба ж **1**. *хип. назив за женке перади: ћурку, гуску, патку и сл.* **2**. *лозјанска јанија од кромпира, парадајса, шаргарепе и зачина.*

би́бе с *младунче гуске или пловке, гушче, пловче*. – Би́бе моé, мáло.

би́бенце с *хип. од бибе*. – Дојди́, си́не, да ви́диш би́бенце.

бигѣ́р м *шупљикави кречњак који се ствара на изворима или на слаповима, бигар*.

бигинди́штер *реч без одређеног значења у бројаници*: – Óјлер, бóјлер, бигинди́штер.

биглосувáње с *гл. им. од биглосуе се.* – Цáбе ти е биглосувáње по ти́ја брежуљáци, бóљ глéдај да се оцéлиш нéгде, по у равни́ште.

биглосу́е се несвр. 1. *ради неки посао који даје слабе резултате.* – Це́л дѣ́н се биглосу́ем по бргола́зинете требее́чи и од тр̏ње и ка́мење, па ве́чером само гле́дам да се спа́тилошем. 2. *дангуби, маје се.* – Бо́ље иди́ ко́д до́ктура, него што се биглосу́еш по вра́чће.

бигрови́т, -а, -о *који у себи садржи бигра*. – Бигрови́та земља́.

биђе́р м *в. бигр*.

би́за ж 1. *овца која је близнила.* 2. *овца близнакиња.*

Би́за[2]ж *име кози*.

бизе́ с *јагње близанац*.

би́зо *узвик за мамљење коза, најчешће удвојен: бизо-бизо*.

би́је га изр. *има, поседује (претежно о стварима).* – А́, би́је га но́ва бици́кла.

би́к ра́бота ж *врхунац пољопривредне сезоне*. – Сѣ́г је настану́ла би́к ра́бота, а ти се спре́маш за у ба́њу.

би́ка се несвр. *крава пушта бика на себе у чину оплодње*.

биков́ит, -а, -о 1. *који је полно насртљив и снажан*. – Биков́ит ко би́к, са́мо ју́ри по же́нштине. 2. *који је савитљив и еластичан (о дрвету).* – За прегло́ да на́јдеш биков́ито др̏во: дре́н, бре́с и такво́, а не врбу́, ел топо́лу.

биле́т м *сточни пасош*. – Ако ч да прода́ваш кра́ву на ва́шар, мо́ра пр̏во да изва́диш биле́т.

би́лмез м *нерадник а глуп и јак човек*. – Ел че́каш оно́га тво́ега би́лмеза?

било́ и **би́ло** *с заобљено узвишење или узвишење седластог облика преко кога обично прелазе путеви, или преко кога би могли да прелазе путеви.* – Стаме́нково би́ло (топ.), Брезо́во би́ло (топ).

билце́ с *дем. од било.* – Кљд изле́знеш го́ре на билце́то, па погле́даш на ону́ј стра́н, оно́ се ви́ди Ба́бин зу́б.

би́лце с *попречна даска на кревету преко које се стављају сламарица или душек*. – Со́чице му стру́чје босѝљково, / Би́лца су му цве́ће стра́торово (н. п.).

Биља́ни пе́так м *петак пред Ђурђевдан, када се бере биље за венац*.

би́ље с *отров за рибе који употребљавају рибокрадице*.

Биљобе́р м *в. Свети Јован Биљобер*.

би́љћа ж *зб. биље, траве*. – На Све́ти Јова́н Биљобе́р, ми́ жене́ и́демо ју́тром ра́но у би́љћу. в. големо биље.

бинsо́в м *в. бьнsов*.

биогра́дина ж 1. *поље које је потукао град.* – Кво́ и́ма да тра́жиш у ту́ј биогра́дину, не́ма ни́шта, све́ стл̏чено? 2. *усев који је потукао град.* – Ту́ј биогра́дину ни сто́ка не́че да еде́.

биосла́нина ж *поврће које је ухватила слана*. – Биосла́нинуту мо́ж са́мо да вр̏љиш, она́ за ни́квo ви́ше не мо́же да бу́де.

биоше́гљив, -а, -о *који збија шегу, који се подсмева*. – С биоше́гљиви љу́ђе не во́лим да се дру́жим, ел они́ сьс сва́куга те́рају ше́гу

би́пче с. (мн. би́пчичи) *дем. и хип. од бибе*. – Е́ла, си́не да ви́диш би́пчичи.

би́рда прил. *никад више, готово, свршено*. – Разортачу́емо се и – би́рда.

бирибѝчи м мн. *пловчићи, пачићи*.

би́рка ж *овца која бира храну и име таквој овци*.

бирни́к м *онај који наплаћује, који убира порез, порезник*. – Кво́ ти вре́ди да уби́јеш бирника́тога, ем че д и́деш у а́псу, ем че да до́јде но́в би́рник и па́ и́ма да пла́тиш.

биса́ђе м *в. бисази*. – Дра́ђи, тури́ си ле́б у биса́ђе, кьд по́диш на то́љћи пу́т!

биса́зи м 1. *бисаге;* упор. бисађе, дисази. – Чи́м ви́дим да е изне́л биса́зи на перде́, зна́м да че не́где да путу́е. 2. *количина нечега што може да стане у једне бисаге.* – Оста́ла е вл̏на за дво́и биса́зи.

биса́счичи м *дем. од бисази*. – Купи́л

сам си по́мали биса́счичи, да си но́сим у њи́ таквó-онакво́.

бисе́р м бот. *многогодишња зељаста биљка из фам.* Rosaceae. *Из јаког подземног стабла избијају праве стабљике вис. 10 до 50 ст. Цветови су жућкасто зелени, бисерак, вирак* Alchemila vulgaris L.

бискóрка ж *в. бескорка (1).* – Вися́ му бискóрка на каи́ш.

би́стрчьк, би́страчка, би́страчко **1**. у дем. значењу *бистар (о води).* – Напо́ј га с би́страчку во́ду. **2**. *паметан, разборит (о детету).* – Би́страчко им дете́то, не́ глу́паво.

бистра́чка ж зоол. *краката бубица која хода по површини воде у извору.*

биструља́к м у пеј. значењу *оно што је бистро (нарочито о лошем, посном јелу са много воде).* – Па ел ти́ рачу́наш да чу ти ја́ еде́м ови́ја тво́ј биструља́к?

бита́нцес, -та, -то *који је као битанга*. – О́н до́јде ма́лко бита́нцес, те́шко с ње́г мо́же да се жи́ви.

бита́нцесто прил. *на начин битанге*. – Вла́да се бита́нцесто.

битеви́ја м *онај који је јак, снажан, издржљив*. – То́ј е битеви́ја чове́к.

бито́н м **1.** *тврд грађевински материјал који се добија мешањем цемента, шљунка и воде, бетон*. – Разби́л си гла́ву на бито́н. **2.** *тротоари (у Књажевцу) израђени од бетона.* – Кьд и́деш у шко́лу, д и́деш по бито́н, немо́ј по у́лицу, да те не́што не прега́зи.

битони́ра несвр. *поставља бетон при грађењу.* – Ви́тко Мило́родов битони́ра авли́ју, вели́, не́че ви́ше да га́зи по бла́то.

битони́рање с *гл. им. од битонира.* – За битони́рање не са́мо што ми тре́бе ци́мент и песьк, него ми тре́бу и ра́дници, а с кво́ чу да и пла́тим.

би́ца ж *дем. и хип. од голубица*. – Ба́ба си Ми́лицу, кьд се роди́ла, прозва́ла Голуби́ца, па по́сле оста́ло Би́ца.

бици́кла ж *возило на два точка које се тера ногама, бицикл*. – Има́л сам бици́клу, марка "Пух".

би́цман м (мн. би́цмање, уз бр. би́цмана) *јак, снажан човек уз то битанга и лењтина.* – И́де по сало́ с би́цмање, ме́сто да у́зне не́што да рабо́ти.

би́ча м *јак, биковит човек, снажног врата*. – Напраи́л се на би́чу, од спање́ и од е́дење.

бичьк м **1**. *дем. од бик, мали бик, бичић*. – Бичькьт му не́ ло́ш, али му кра́вата добре́ сла́бачка. **2**. *дем. од бич, мали бич*. – На́ ти, си́не, ови́ја бичьк па те́рај те́лци у па́шу.

бича́ло с *држаља бича, бичаље*. – Ми́љћо Пло́ча и́ма бича́ло напра́ено од уви́јени тьнћи пру́тје.

бичеви́та вл́на ж *в. бичовита влна, влна*.

би́чи несвр. **а.** *тестером реже греду уздужно*. – Ју́тре че да би́чимо гре́де. – Би́чена гра́ца. **б.** *секиром цепа дрво уздужно, за грађевинарске потребе*.

би́чи се несвр. **1.** *криви се, витопери се (о дрвеној грђаи).* – Поче́ле се би́че оне́ј гре́де, ел несу́ оста́ене ко тре́бе. **2.** *дрви се, издваја се од осталих*. – Што́ се би́чиш та́м, е́л у дру́ство ова́м.

бички́ја ж *нож са полукружним сечивом у сарачком занату*.

бичле́ с *дем. од бич, мали бич*. – Е́ла да ти де́да напра́и бичле́ од врбо́вину.

бичови́та вл́на ж *дугачка, власна вуна*; упор. бичевита влна. – Ја́ о́чу да ку́пим бичови́ту вл́ну, а не ту́ј твоу́ постри́зину.

бичови́та овца́ ж *овца са бујном дугом вуном*.

бичћи́ја ж *тестера, ручна тестера*. – Јуче́р сам купи́л егу́ да си нао́стрим бичћи́ју.

бл̥а́ ж зоол. *мали инсекат без крила,*

ногу подешених за скакање, који живи на телу човека и домаћих животиња и храни се њиховом крвљу, буха, бува Pulex; упор. буја. – Сву́ но́ч ме е́доше бле.

бла́г, -а, -о *који је сладак, укусан*. – Ја́ко бла́го, бла́го кько шићéр. – Ба́ба омеси́ла бла́ђи колачи́.

бла́га бу́ба ж зоол. *пчела*.

бла́га ра́на ж бол. *црни пришт* anthrax. – У́сту, уступи, / Бла́га ра́но, ме́дна бу́бо, / У Ста́мбол д и́деш (б).

бла́гачьк, -чка, -чко у дем. значењу *сладак, прилично сладак, салдуњав*. – По бла́гачко од ме́д.

бла́гден м *празник, нерадни дан*. – Ода́вна смо е́ли пшени́чан ле́б на бла́гден, па па́ на благде́н.

бла́го си га ма́јће изр. *благо мајци кад има тако доброг сина (ћерку).*

благота́ ж *оно што је слатко и укусно за јело (најчешће у пејоративном смислу).* – Каквý тóј благотý еде́ш? – О́ч ли да у́знеш оди мо́јуву благотý?

бла́гоша ж *овца или коза која је на свет дошла на Благовести или око тога дана и име таквој овци или кози.*

блађи́ње ж *масноћа за кување сапуна (лој, маст, разни масни отпаци).* – Саси́пи те́ј блађи́ње у каза́н, па поткла́ди о́гањ да ва́римо сапу́н.

бла́жан, -жна, -жно 1. *који је мрсан, зготовљен с месом и машћу*. – Од бла́жна е́ла, не́ма зла́ де́ла (изрека). 2. *који је замазан масноћом*. – Не пи́пај га с бла́жне ру́ће. 3. *у коме су кувана масна јела.* – Тре́бе ми су́д куи́ не́ бла́жан. 4. *у који се може мрсити (о дану).* – Сви́ дни́ од Божи́ч до Води́це су бла́жни.

блаже́ње с *гл. им. од блажи (се).* – По Божи́ч блаже́ње свѣ́ћи дѣ́н до Води́це.

бла́жи несвр. *једе мрсну храну, не пости*. – Че ти оцече́ по́п у́ши ако блажи́ш преко пости́.

бла́жи се несвр. 1. безл. *тога дана или периода се може јести или се једе мрсна храна.* – У четвртѣ́к се бла́жи, а у петѣ́к се не бла́жи. 2. *прља се нечим масним.* – Мр́дни од каза́нат (у коме се кува маст) да се не бла́жиш. 3. *узме мало неке хране само колко да проба.* – Кьд не́ма да се наеде́м, не це ни бла́жим.

блажи́чка ж *слатка јабука или крушка*. – Дованý некóлко крý́ше блажи́чће.

блажи́чњаци м *дани од Божића до Богојављења када се може јести мрсна храна свакога дана, па и средом и петком*; упор. блажни дни (2).

блажни́ несвр. *има сладак укус, сладни*. – Ова́ј крý́шка блажни́ ели́с добре́.

бла́жни дни́ м 1. *дани када се може јести мрсна храна.* – Понеде́лник, то́рник, четврта́к, сýбота и не́деља су бла́жни дни́, а среда́ и петѣ́к несý. 2. *в. блажичњаци*.

бла́жно прил. *кад се мрси, кад је мрсно*. – Сви́ње се ко́љу кьд је бла́жно, а не преко пости́.

блаи́ и **блаји́** несвр. 1. *блеји (о овци).* – Заблаја́ла Цурци́лова ма́јка, / Ла́ко блаи́, доле́ко се чу́е (н. п.). – О́вце блајý затóј што су же́дне. 2. у пеј. значењу *зине, гледа и ћути, блене*. – Блаи́ ко теле́ у шерена́ вра́та. – Што́ са́мо блаи́ш у њý, што́ ју не́што и не завре́виш? 3. *дангуби, залуду губи време.* – Бла́јамо по ва́рош до не́ћи зама́н, па си ото́мо до́м.

бла́ј м *в. блеј*. – Она́ не́ма бла́ј ко дрýђе о́вце, него некакѣ́в си́пкав.

блаја́ње *с гл. им. од блаи*.

блака́нац м *скот, поганац (о човеку).*

блака́ри несвр. *сакупља, прибира*. – Кьд се о́вце растýре овча́р у́зне да и блака́ри.

блана́ ж *сига, бусен*. – На бранý туримо не́ку бланý да бо́ље завла́чимо ора́ње.

блатаи́в, -а, -о *који је мутан,*

блатњав. – Напи́ли се во́ду блата́иву.

блатанцé с *дем. од блато; упор. блатенце*. – Замажи́ га ма́лко с блатанцé.

блата́рка ж *мистрија за малтерисање блатом*. – Кьд се ма́же ку́ћа с бла́то тьг тре́бу двé блата́рће, една́ др̀вена, една́ плéкана.

блатéнце с *в. блатанце*. – Овдé трéбе да доту́римо јóш ма́лко блатéнце, па да га тьг изма́знимо.

блатњи́в, -а, -о који је умазан блатом, који је пун блата. – Штó су ти блатњи́ве панталóнете, гдé си клеча́л?

бла́то с 1. *мочварно и вододржно земљиште на коме се после киша и топљења снега ствара непроходно блато.* – И́ма: Бла́то, Гужња́рско бла́то и ра́зна дру́га бла́та. **2.** *место где је, можда, некада било језеро или већа бара;* уп. Блатно језеро.

бл̥а́ч м 1. бот. *зељаста биљка која се употребљава против разних инсеката, бухач* Pyrethrum cinerariaefolium Trev. **2**. зоол. *инсект који једе лишће купуса* Haltica.

блéј м *оглашавање овце, блејање*; упор. блај. – Тóј блаи́ Дéнка, позна́вам ју блéј.

блéка несвр. и уч. *повремено кратко заблеји*. – Овца́на блéка, жа́л си ју за ја́гње.

блéса ж *в. блешча*. – Кьд смо били́ деца́ вара́ли смо се ова́к: “Погле́ у нéбо”, óн погле́да, а ја́ му ка́жем: “Сва́ка блéса гле́да у небéса”.

блéсавштина ж *онај који је блесав*. – Блéсавштино, блéсава.

блесóтина ж *в. блесавштина*. – Они́ја Љу́бана, блесóтинана една́ блéсава, тéше ни извр̀не у рóвину.

блесу́рина ж *в. блесавштина*. – Штó те не вр̀жу, блесу́рино една́, да се спа́си ови́ја свéт од тéбе.

бл̥ети́на ж *ауг. и пеј. од бла*. – Не мóж се спи́ од овóљће бл̥ети́не.

блéшча м *онај који је блесав, блесавко*; упор. блеса. – Блéшчо блéсави, у квó си гледа́л кьд си га купува́л?

бли́жањ, -жња, -жње (жњо) *који је близак по сродству*. – Они́ су ја́ко бли́жњи. – Тóј ми детé дóјде бли́жњо, онó ми на сестру́.

ближњéва несвр. *доноси на свет близанце*. – Калу́ша скóро сва́ку гóдин ближњéва.

близна́ ж 1. *две жице основе погрешно уведене у један прорез брда.* **2**. *тканина ткана у два нита.*

бли́зна ж 1. *име овци или кози која је близнила.* **2**. *овца која ће близнити.* – Мрку́ша прлéг да че да е бли́зна. **3**. *в. близница (1).*

близна́к м *близанац*. – Едьн од ти́ја два́ близна́ка ми укра́л сећи́ру.

близнé с *близанац (о животињи).* – Еднó близнé че да бу́де Цурци́л, а еднó че си чу́вамо.

бли́зни свр. 1. *роди два детета одједном.* – Ми́ра близни́ла, и́ма Ми́рка и Мари́нка. **2**. *донесе на свет два младунчета (о животињама).* – Мрку́ша овóј вéч дру́гу гóдин какó бли́зни.

близнина́ ж *близанци (о животињама).* – Ову́ј гóдин јага́нци скóро свé са́ма близнина́.

близни́ца ж 1. *челик, челик од којег се праве сечива алатки, челик који се заваривањем додаје истрошеном сечиву алатке, високо квалитетни челик, надо.* – Однéсо сећи́ру код Циганина́, а óн вели́ да ако óчу да бу́де добра́, мóра да ту́ри на рéз близни́цу. **2**. фиг. *мокра земља тешка за обраду*. – Не мóш се орé, земља́ се напраи́ла на близни́цу. **3**. фиг. *сиров и модрикаст хлеб или неко јело (бобове питије)*. – Жéно, ел ти́ ми́слиш да мóж да се едé ова́ј твоа́ близни́ца?

близни́чи несвр. *заваривањем*

ставља нов челик на истрошено сечиво алатке. – Ви́та Ци́ганин ми близничи́л сећи́ре, па сечу́ ко но́ве.

бли́зо прил. *близу*. – Немо́ј близо до кубе́, да се не зава́неш.

бл̥и́ца ж *дем. од бла*. – А́х, бл̥и́це, што те не мо́г ува́нем.

бл̥ни́ка ж бот. *дуговечна зељаста биљка из фам.* Solanaceae *висока 1 до 2 т веома отровна* Atropa belladona L.

блобу́нка ж *плитко и мало удубљење у земљи полулоптастог облика*; упор. бабунка, бавка, бобунка. – У едну́ блобу́нку, обра́слу у тра́ву, најдо́ше деца́ за́јка.

блобу́нчица ж *дем. од блобунка, мала блобунка*. – У другу́ту блобу́нчицу се бе́ше завири́ла вода́ та си напои́ козу́.

бл̥осе́рина ж *бувин измет*. – Це́лу но́ч ме е́доше бл́е, а кљ ју́тром на кошу́љу бл̥осе́рина до бл̥осе́рину.

бл́с оном. *узвик за опонашање звука који се чује при судару или при тупом удару*. –Бл́с с гла́ву у ду́вар, па по́сле рова́ње.

бл́сак м *туп удар, судар*. – Кљ се судари́ше не́ка а́ута чу́ се стра́шан бл́сак, да се ку́чичи поплаши́ше и заскуча́ше.

бл́ска несвр. **1.** *бије, удара*. – Чеш да бл́скаш с главу́ту у ду́вар, ал ти не́че помо́гне. **2.** *туца буве, вашке, бише*. – Бл́ска му вѣ́шће у́ главу.

бл́ска се несвр. **1**. *бије се, удара се*. – Бл́ска се у́ главу кво́ е напра́ил. **2**. *бави се узалудним послом, много ради а ништа не заради*. – Са́м се́бе пи́ту́ем, што ли се бл́скам по ове́ј бргола́зине кљ зна́м да ни́шта не́че да се ро́ди.

блска́ње с *гл. им. од блска (се)*. – Сѣ́г е до́цкан за блска́ње у гла́ву, треба́ло е да бл́скаш преда то́ј.

бл́сне свр. *удари тупим предметом; удари главом у што*. – Немо́ј те бл́снем са́мо едѣ́н пу́т, и́ма се успи́ш, па се не мо́ж разбу́диш. – Кљ бл́снеш с главу́ту у не́што по́сле че ти е ја́сно.

бл́сне се свр. *удари се, удари се у главу; уразуми се*. – Бл́сни се у́ главу, чо́вече, едѣ́н пу́т.

бл́та несвр. **1**. *тумара, иде насумице*. – Не бл́тај по́тавнин, узни́ вене́р. **2**. *говори неразумно*. – Исчамре́л, па си бл́та не́што. **3**. *прориче, пророкује*. – Бл́та не́кво од не́кви ра́тови, с не́кви Ту́рци.

блта́ње с *гл. им. од блта*.

бл̥тара́ несвр. *в. блта*. – Бл̥тара́ по и́жу и дѣ́њу и но́чу. – Бл̥тара́ не́кво ко да не́ сѣс сѣ́в па́мет. – Кво́ она́ бл̥тара́ то́ј ни́кој ви́ше не зарезу́е.

блтара́ње с *гл. им. од блтара*.

блта́рење с *гл. им. од блтари*.

бл̥та́ри несвр. *в. блта (2)*. – Кво́ бл̥та́ри та́ј бу́дала?

бл́ца несвр. *бунца у бунилу*.

бљѐсак м *јак сјај, одсјај, блесак*. – Несѣ́м чу́л кљ е пу́кло, са́мо сам виде́л некѣ́в бљѐсак.

бљѐска несвр. *даје одсјај од себе, светлуца*. – Кљ ва́чам ри́бе, па ми бљѐска вода́ у́ очи, ја́ намѣ́кнем качѣ́т.

бљеска́ње с *гл. им. од бљеска*.

бљѐсне свр. *сине, блесне*. – Бљѐсну му́ња, чу́ше се гро́мови.

бљѐштав, -а, -о *који сјајем засењује очи*. – Бљѐштаво ко сл́нце.

бљештави́ло с *јака светлост, јак одсјај*. – За́слепе ме не́кво бљештави́ло.

бљешта́ње с *гл. им. од бљештије*.

бљешти́је несвр. *јако сија, блешти*. – Бљешти́је ми сл́нце у о́чи.

бљува́ње с *гл. им. од бљуе*.

бљуво́ч м **1**. *оно што је избљувано, повраћено из стомака*. – Ју́тром пред кава́ну бљуво́ч на све́ стра́не. **2**. *говорење којештарија*. – Вре́ви бљуво́ч, да ти се згро́зи од вре́вуту. **3**. *особа која говори бљувотине*. – Не́чу да и́мам по́слу с ти́ја бљуво́ч. **4**. бот. *врста биљке*.

бљу́е несвр. *повраћа садржину*

желуца. – Ри́ба каза́ла: “Печи́ ме док ми о́чи иско́че, ел ч да бљу́еш док ти о́чи иско́че”.

бљу́ж м бот. *трајна повијуша из фам.* Dioscoreaceae *са врло развијеним ризомом из којег избија стабљика дуга 3 до 4 m и која се пење по дрвећу, бљушт* Tamus communis L.

бљу́не свр. **1**. *в. бљуцне (1, 2).* **2**. *одједном плати велику суму новаца.* – Мора́л сам да бљу́нем сто́ и́љади за по́рез.

бљу́нтав, -а, -о *који је бљутав, неукусан*; упор. бљуткав. – Же́но, дњѝс ти чорба́ва не́каква бљу́нтава.

бљу́ткав, -а, -о *в. бљунтав*. – Кљд га а́пнеш оно́ до́јде бљу́ткаво; мо́ра да е не́слано.

бљу́цне свр. **1**. *мало и брзо поврати део садржине желуца.* – Кљд се дете́ насѝса оно́ о́че по не́ћи пу́т и да бљу́цне, ал ти́ се немо́ј пла́шиш, то́ј тако́ј мо́ра. **2**. *јурне нагло у великој количини, вода или нека друга течност, кад јој се намах склони препрека.* – Кљд поди́гоше оне́ј дѝсће од ђере́п вода́ бљу́цну на ви́тлови и ка́мењети поче́ше да ме́љу. – Бљу́цну му кр́в на́ нос.

бо́б м бот. **1**. *једногодишња махунаста зељаста биљка из фам.* Papillionaceae *чија се зрна кувају као вариво или се од њих праве бобове пихтије* Vicia faba L., упор. вржалец. **2**. *в. васуљ* Phaseolus vulgaris L. в. и: бобове питије, накуса се боб, питије од боб.

бо́ба ж **1**. деч. *зрно бобичастог плода (трешња, вишња и сл.).* – Е́ла, си́не, на́ ти бо́ба. **2**. *недокувани пасуљ*. – Ба́ба у́зне с ло́жицу јо́ш недова́рен васу́љ из гр́не, оце́ди му ма́лко води́цу, пљи́сне га по со́бу и рекне́: “Еве́ ви, де́ца, бо́ба”. **3**. рет. *стара жена, баба*. – Моа́ бо́ба Жива́на зна́е да ба́е у у́глење.

бобѝк м *дем. од боб*. – А́јде ку́сни ма́лко од бобѝкьв.

бобе́ж м зоол. *крпељ, крљеж*. – Напе́л се ко бобе́ж.

бо́би се несвр. *бубри*. – Турѝ бо́б у то́плу во́ду да се бо́би, да га мо́ж љѝсно олу́пиш.

бобо́ве питѝје ж *народно јело од ољуштеног и скуваног боба па разливено по судовима да се стегне, после се прелије зејтином и туцаном паприком. Служи се на посним славама*.

бобо́вина ж *в. бобовиње*.

бобовѝње с *омлађене стабљике боба из којих је на тај начин извађено зрневље*; упор. бобовина. – Бобовѝње да даде́ш на мага́ре, оно́ то́ј во́ли.

бобо́виште с *место где се сеје боб*. – Ѝска да прерѝљамо оно́ј бобо́виште, па ову́ј го́дин ту́ј да поса́димо ле́чу.

бобр́к оном. *узв. за опонашање звука који се чује када се крчаг загњури у кладенац*. – Бобр́к, бобр́к, бобр́к, док се не напл́ни.

бобр́ка се нсвр. *гњура се*. – Бобр́кају се деца́ у Гри́вни ви́р.

бобрка́ње с *гл. им. од бобрка се*.

бобр́кне свр. *загњури*. – Ч да бобр́кнеш с гла́ву у чебѝр.

бобр́кне се свр. *загњури се, зарони*. – Бобр́кне се, па га не́ма, не́ма, па надокра́јће изле́зне она́м под врбу́ и ћути́, же́на, пра́и се да е јо́ш под во́ду.

бобрњѝка несвр. *брчка по некој течности*. – Не бобрњѝкај по пани́цуту веч зава́чај ко љу́ђе, оно́ј коѐ е преда те́б. – Свињѝ бобрњѝка у поми́је, не́че да пи́је.

бобрњѝкање с *гл. им. од бобрњика*.

бо́бук м *вир, дубина у реци, потоку*. – Ле́ти се ку́пемо у они́ја бо́бук на кра́ј сало́. – Ѝма не́ћи бо́буци ја́ко длбоћѝ.

бобу́нка ж *в. блобунка.*

бова́ча ж *јама у којој се сакупља вода*. – Бова́ча (топ.).

Бо́г м *творац духовног и материјалног света*. в. Бок те убил, Бок

ти здравје, Бок ти судил, Деда Бог, иде на бог да прости, на Бога брада, помози Бог, помоли се Богу.

бо́г м *поднебље, клима*. – Од Змија́нац, па на го́ре ус Тимо́к је дру́ђи бо́г.

бога́ство с *богатство*. – То́лко њи́но бога́ство, а деца́ им и́ду гола́ ко са́дња сироти́ња.

бога́то прил. *на богат начин, обилно*. – Поéдомо бога́то.

бо́гзна прил. *неодређена величина или количина*. – Ти́ ми́слиш да си ме бо́гзна ко́лко помо́гал. – Нé то́ј бо́гзна нéшто.

бо́гнице узв. *буди бог с нама*. – Бо́гнице, нéшто, кво́ то́ј причаш.

Бого́милка ж *име*.

богоно́слов м *в. богоносовела*.

богоно́слово с *в. богоносовела*.

богоносовéла ж *онај који је предан Богу, врло побожан, богоносац*; упор. богонослов, богонослово. – До́бро ју́тро, богоносовéло!

бо́д[1] м *петља у плетиву*. – Плетéм га два́ бо́да на лицé, два́ бо́да на́опоко. – Кьд ти утéкне бо́д, тьг ти се оно́ј што си плéла мо́ж расплетé, зато́ј трéбе да га ува́неш.

бод[2] м **1.** опан. *врста уског длета, у опанчарском занату, којим се по ивици буши кожа укројена за опанак.* **2.** *један убод останом који говедар учини при терању говеда*; упор. бьд (3).

бодьк м *дем. од бод*. – Јо́ш нéђи бодьк и довршáвам рéд.

бодé несвр. *изазива нелагоду убодима, боцка*. – Бодé ме ова́ј пр́тена кошу́ља.

бодéжи м бол. *болест назеба и прехладе, прободи*; упор. жигови. – Забо́доше се éжи и бодéжи, / Убо́доше Ђи́ну у сла́бину (б).

бодља́в, -а, -о *који је бодљикав*. – Ово́ј сéно што смо коси́ли покре пу́т мло́го бо́дљаво, тéшко че га сто́ка едé.

бодљи́в, -а, -о *који боде роговима*. – Бодљи́ва нéка кра́ва, приваркýј се дор ју во́диш.

бо́дне свр. *боцне, кратко убоде*. – Немо́ј те бо́дне у о́ко.

боду́ бо́ђи́ње изр. *пелцују против великих богиња*. – Дошли́ до́ктури да боду́ бо́ђи́ње.

бо́ђи́ња м **1**. *божица, богиња*. – Ма, нéчу ти се вр́нем, па да си бо́ђи́ња. **2**. *в. бо́ђи́ње (1)*. – Една́ му се бо́ђи́ња ди́гла на вр́ но́с. **3.** *ожиљак од пелцовања против великих богиња.* – По нéђи и́мају на ру́ку по двé, а нéђи по три́ бо́ђи́ње. в. боду бо́ђи́ње, големе бо́ђи́ње.

бо́ђи́ња́в, -а, -о *који има богиње, оспице*. – Бо́ђи́ња́во детé.

бо́ђи́ње ж мн. **1**. *оспице, мале богиње* morbili. – Сва́ко детé мо́ра да прелéжи бо́ђи́ње. – Ја́ сам се ја́ко боја́ла кьд су ми деца́ лежа́ла бо́ђи́ње. **2**. *пелцовање деце против великих богиња (variola vera).* – Заказа́ли за у су́боту да во́димо дéцу на бо́ђи́ње. в. боду бо́ђи́ње, големе бо́ђи́ње.

боецьк м *јастук на предњој осовини запрежних кола, на коме лежи и на коме се окреће предњи оплен*; упор. бојацик, буецьк, стол.

Божьк м *дем. и хип од Бог, Мали Бог*. – Ово́ј Бо́г, а ово́ј до њéг Божьк – показу́е ни ма́ти вргу́љће по лéб. – И мéсец је Божьк.

бо́жем прил. *в. божном*. – Они́ су бо́жем нéка ро́днина, а ка́рају се свьћи дьн..

Бо́жидан м *други дан Божића*. – Пр́во и́де Божи́ч, па Бо́жидан, па Свéти Стéван.

Божи́ч м *дан Христовог рођења, Божић*. – Едва́ чéкамо да до́јде Божи́ч, да се омр́симо. – Свéти Јова́н до́јде двé нéдеље по Божи́ч.

божича́р м *в. божичњар*.

Божи́чни пости́ м *пост за Божић*. – Преко Божи́чни пости́ се не едé ни́шта

бла́жно, па ни зајти́н.

божи́чњак м 1. *обредни божићни хлеб у који се стављају зрна разних плодова и један метални новчић.* 2. бот. *дугогодишња снажна и бујна биљка из фам.* Liliaceae *висока и до 1,5 т. Расте по планинским влажним ливадама, врло је отровна, чемерика* Veratrum album L.

божичња́р м *прасе које се коље за Божић.*

бо́жја пово́јница ж *обредни божићни хлеб, чесница.*

божја́к *м богомољац, божији човек.*

бо́жном прил. *као да, ваљда, тобож, бајаги*; упор. божем, божномти – Бо́жном се договори́мо д и́мо, кљд оцу́тра ње́г не́ма. – Бо́жном се намешта́ за ћи́шу, ал ни́шта.

бо́жномти прил. *в. божном.* – Бо́жномти ре́комо да бе́ремо гро́зје у не́дељу, кљд оно́ искрсе дру́га ра́бота.

божури́ка ж бот. *баштенски божур.*

бои́ се несвр. *осећа страх, плаши се.* – Сви́ се бо́ју од ње́га

бо́ј[1] м *батине, туча.* – Бу́ди ми́ран да не изде́ш бо́ј. – Пред кава́ну бо́ј до́ гушу. в. говеџи бо́ј, изде бо́ј.

бо́ј[2] м *она висина која одговара висини човека.* – Мому́руза – чове́чи бо́ј. в. човечи бо́ј.

боја́ги прил. *тобож, бајаги, кобајаги.* – Боја́ги смо кумове́.

боја́знос м *опасност, бојазност.* – Од то́ј не́ма боја́знос.

бо́ј̏к м *дем. од бо́ј*[1]. – На дете́ ма́лко бо́ј̏к, ни́кад не шко́ди.

боја́на ж *батине, батинање.* – Ако неси́ добр̏ ш д изде́ш боја́ну.

боја́нка ж зоол. *ситна слатководна риба са двема бочним уздужним пругама* Phoxinus phoxinus.

боја́нчица ж *дем. и хип. од бојанка.* – Пр̏во нава́чамо боја́нчице, па по́сле на њи́ пе́цамо пастр̏ме.

боја́цик м *в. боеџьк.*

боједа́к м *в. буадак.*

бо́ј̏ца ж *дем. и хип. од боја.* – Вр̏ча му се бо́ј̏ца у лице́.

бо́јиште с *место у ливади или њиви на коме је сатрвено растиње као после каквог боја.* – Напра́ено бо́јиште у ли́вадуту, и́ма га ко́лко преко со́буву.

бо́јлер м *реч без неког значења у бројаници*: о́јлер, бо́јлер, бигиди́штер.

бо́к м *избочени део на шајачним чакширама који иде од појаса до колена*; упор. брич. – Панталóне на бо́кови.

Бо́к те уби́л изр. *клетва.*

Бо́к ти здра́вје изр. *отпоздрав при куцању чашама.* – "А́јд здра́вица"! "Бо́к ти здра́вје"!

Бо́к ти суди́л изр. *блажа клетва.*

бо́ка ж *бела коза и име таквој кози.*

бо́кас, -та, -то *који је на средини шири (о судовима).* – Сва́ су буретија ма́лко бо́каста.

бока́т, -а, -о 1. *који има изражене бокове.* – Пи́је из не́ку бока́ту ча́шу. 2. *који је широк, дебео.* – Е́вра бе́ше бока́т чове́к, има́ло га е сто́ и не́колко ћи́ла.

боклу́к м 1. *смеће, ђубре.* – Смети́ ови́ја овде́ боклу́к и раси́пи га у ро́вину. 2. *уродица у житу.* – За у водени́цу жи́то мо́ра да се очи́сти од боклу́к.

боклу́чав, -а, -о *који је пун ђубрета или уродице.* – Боклу́чаво по со́буту – га́дно. – И жи́то им боклу́чаво.

боклу́чење с *гл. им. од боклучи.*

боклу́чи несвр. *прави ђубре, прави неред.* – Кљд не́што де́лаш, немо́ј да ми боклу́чиш по це́лу со́бу.

бо́коша ж *бела коза са црним боковима, или обратно, и име такој кози.*

бо́кошка ж *хип. од бокоша.*

боку́ша ж *она која је бокаста.* – Де́да е пи́л вино́ из бо́кушу, а Ви́ден е по воле́л из рубова́ту ча́шу.

Бо́кче с *дем. и хип. од Бог.* – Бо́кче ти љу́бим, твое́.

бола́ј м рет. 1. *невоља, белај.* – Јо́ш

ми са́мо тре́бе и ти́ја бола́ј. **2**. *ђаво, напаст.* – Не да́ва му не́ћи бола́ј да мире́.

бо́лан, -лна, -лно *који је болестан*. – Бо́лан е пре́цве, не́ за ни́какву ра́боту. али трпи́ га Бог.

бо́лван м рет. *балван, пањ, труп*. – Помогни́ ми да натова́римо ови́ја бо́лван.

боле́дуе несвр. **1**. *болује*. – Боледува́, боледува́, па си о́здраве. **2**. *пресађено растиње не напредује.* – Петлица́н кљд раса́диш о́н не́ко вре́ме боле́дуе, док не кре́не.

боледува́ње с *гл. им. од боледуе.*

боле́ж м бол. *болест, неиздржив бол.* – Че се у́мре од боле́ж.

болежња́в, -а, -о *в. болњав*. – Ста́на болежња́ва.

бо́лес м/ж *болест.* – Ве́тар ти одне́л то́лђи бо́лести. – Напа́дла га не́ква бо́лес, зато́ј пропа́л. в. и: болес га, болес од мечку, болес ти, мечћина болес, голема болес, невељашна болес, онај болес, света болес.

бо́лес га изр. *клетва.* – Бо́лес га цр̀на изе́ла, да га изеде́.

бо́лес од ме́чку и **ме́ћина бо́лес** ж *по народном веровању ако су човек и мечка зачети у исти час и исти дан онда су они једноданци и чим се мечка разболи и човк се разболи и обратно. Болест од мечку је неизлечива*.

бо́лес ти изр. *дођавола*. – Бо́лес ти и има́ње и па́ре, кљд не́ма сло́га у ку́ћу.

болечи́на ж *в. болешчина*. – Ба́бу Стано́јћу напа́дле ра́зне болечи́не.

болешчи́на ж *болест, болештина*; упор. болечина. – И́ду ра́тови, и́ду болешчи́не. – Болешчи́на те цр̀на изе́ла.

боли́ несвр. *болује* – Боле́ла сам це́лу про́лет, па сам преболе́ла.

бо́ли га ђо́ка изр. *баш га брига*.

боли́ ме бри́га изр. *не секирам се ни најмање, то ме не интересује*.

болиња́в, -а, -о *в. болњав (1).* – Болиња́в, тькѣ́в мр̀ледан, ал мо́ра да пасе́ о́вце.

болни́к м *онај који је болестан, болесник*. – Иде́сте ли у бо́лницу да ви́дите болника́тога? в. отвара се болник.

болња́в, -а, -о **1**. *који је болешљив, болестан*; упор. болињав, болужњав, бољњикав. – На́умни да же́не њи́ноно девојчи́ште, ал оно́ пре́цве болња́во, па га ни́кој не́че. **2**. *нездрав (о времену).* – Тужња́во ле́то, болња́во, / Све́ су девојће лежа́ле (н. п.).

болува́ње с *патња од болова, боловање*. – Ње́јно болува́ње е би́ло дл̀го и те́шко.

бо́лување с *лекарска поштеда од рада, боловање*. – А́ се за́мести у предузе́ћето, о́дма кре́ну на бо́лување.

болужња́в, -а, -о *в. болњав (1).* – Ете́, вла́чи се тькѣ́в болужња́в по о́вце.

бољари се несвр. *горди се, прави се важан, представља се да је бољи од осталих*.

бољњи́кав, -а, -о *в. болњав (1).* – Јо́ш болњи́кав, ал презд̀ра́вуе.

бо́љ̀ћа ж **1.** *нездраво, поремећено, ненормално стање организма, болест, болка.* – Не мо́ж да уте́кнеш од бо́љ̀ћу. – Гоца́ бо́љ̀ће мо́ж се изле́че, ако се откри́ју за́годе. **2.** *страст, манија.* – То́ј што ју́ри по туца́ жене́ , то́ј е код ње́г ко не́ка бо́љ̀ћа. – Ту́ј че бо́љ̀ћу ми да изле́чимо с това́гу. в. неваљашна бољ̀ћа.

бољу́боша м *буљубаша*.

Бо́на ж у хип. значењу *Богородица.*

бо́нба ж *експлозивна направа, бомба*. – Нака́че бо́нбе за́повас, а преко ра́мена редени́ци. – Њи́ни авио́ње су на на́с врљали бо́нбе, на не́длжан на́род.

бонба́рдување с *гл. им. од бонбардуе*. – У за́дње бонба́рдување смо бежа́ли по пова́те, рачуна́ли смо да та́м не́че да бонба́рдују, кљд оно́ и та́м не́где бонба́рдува́ли, уби́ли гоца́ о́вце у едну́

пова́ту у Подго́рац.

бонба́рдуе несвр. *бомбардује.* – Узе́ли Енгеле́зи да бонба́рдују Бе́оград, бѝш на Вели́гден.

бонбо́на ж *бомбона.* – Дево́јче ко бонбо́на.

бонбо́нка ж *дем. од бонбона*. – За дина́р мо́ж да ку́пиш не́колко бонбо́нће.

бо́нца ж *мршава керуша*.

бо́пка ж 1. *кврга, испупчење*. – Дошло́ такво́ не́какво на бо́пће, не́ ма́зно ко што тре́бе да е. – Изтка́ла га па му ша́рћете на бо́пће. 2. *дем. од боба, зрнце*. – Кљу́цни мькѝр едну́ бо́пку.

бопка́с, -та, -то *који је квргав*. – Бо́пкасти му лисје́ти, на бре́сат.

бо́пчица ж 1. *дем. од бопка, мала бопка*. – Изве́зла га на бо́пчице. 2. *орнаментни мотив на двопређним чарапама.*

бора́ви несвр. *болује*. – Це́ло ле́то бора́ви од не́ку га́дну бо́лес.

бора́к м 1. *борова шума*. – "Еро́зија" е по Загла́вак насади́ла гоџа́ бора́к и багрења́к. 2. *посечено борово дрвеће као грађа.* – Бора́к не́ добѝр да се од ње́га пра́и кро́в на ку́ћу, ел му исти́ца она́ј смола́ из ње́га и греде́те сѝрчено пропа́дају.

борѝк м *млади бор, садница бора*. – Да поса́димо не́ћи борѝк покре мецу́?

бори́ја ж муз. *труба*.

бориј́ар м муз. *свирач на борији, трубач*. – Па се на́бра пре́млого сва́тови: / Сто́ коња́ка и две́ста пеша́ка, / И дванајес мла́ди бориј́ари, / Што́но сви́ре у тѝнће бори́је (н. п.).

бори́ка ж *зимзелено дрво јела* Abies alba Mill. – Момче́ ко́пају пред цр̀кву, / А девојче до цр̀кву си. / На момче́ са́де зеле́н бо́р, / А на девојче бори́ку (н. п).

Боровѝц / Боро́вац м *село у општини Зајечар*.

боровѝчћи, -ва́чка, -ва́чко *који припада Боровцу, који се односи на Боровац*.

боро́винка ж *дем. од боровина*. – Тѝнће су ти те́ј боро́винће за потпира́чи.

боро́вњача ж *печурка која расте испод боровог дрвета*. – У́есен, ако е ћи́ша то́пла, боро́вњаче се ждтѝју где́ кро́кнеш.

Боровча́нин м *становник Боровца, онај који је пореклом из Боровца*.

Боровча́нка ж *становница Боровца, она која је пореклом из Боровца*.

бо́с, -а, -о *који је голих стопала, необувен, босоног*, в. и: бос гологлсв, бос коњ, бос по главу.

бо́с голо́глав м бот. *дуговечна зељаста, коровска биљка из фам.* Compositae, *расте по влажним ливадама, жуто цвета и паперјастог је семена, маслачак* Taraxacum officinale Web.

бо́с ко́њ изр. *коњ коме је спао ков*. в. бос.

бо́с по́ главу изр. *ћелав*. – Старо́јћа е они́ја што́но бо́с по́ главу.

босѝљак м бот. *једногодишња зељаста биљка пријатног мириса* Ocimum basilicum L. в. барсћи босиљак, грчћи босиљак, жабји босиљак, коњсћи босиљак.

Босѝљћа ж име.

бо́ска ж у дем. значењу *она која је босонога*. – Це́ло ле́то е бо́ска, по́чне се обу́ва по Пробра́жење.

босотѝја ж *стање онога који је бос, босотиња*. – Кьдво бе́ше ра́тав оно́ голотѝја, босотѝја и сва́каква нево́ља.

босотува́ње с *гл. им. од босотуе*. – Од босотува́ње ми се испуца́ле пе́те, а пр̀сти ми свѝ стл̀чени како́ сам бо́с тлца́л у ка́мење.

босоту́е несвр. *иде бос првенствено зато што нема обуће*. – И гладу́е и босоту́е и наго́личав и́де, ал да рабо́ти не́че. – Ја́ сам до́ста босотува́ла, сѝг о́чу да ми ку́пиш цѝпиле.

бостанџи́јћа м *млад бостанџија*.

бо́тица ж *омање пљоснато буренце за ношење воде*. – Чи́ча Ја́ћим у́зне бо́тицу и не́ку ти́кву и донесе́ во́ду од Ба́јчину.

боторка ж *в. сурлук*.

бо́ћес, -та, -то *који је свуда беле длаке а на боковима црне или обратно (о животињама)*.

бо́ца ж бот. *двогодишња или једногодишња зељаста, врло бодљикава, биљка из фам.* Compositae, *блажени чкаљ* Eryngium L. в. и: боца ветровољћа, боцка.

бо́ца ветрово́љћа ж бот. *вишегодишња коровска бодљикава биљка из фам.* Umbelliferae. *Листови су тврди, жилави и сваки се завршава оштрим трном, ветровољ, бела боца* Eryngium campestre L.

бо́цка ж бот. *в. боца* Eryngium L.

бо́ча ж *в. бошча*.

боч́ило с грн. *алатка за извођење бокова на земљаном суду приликом израде и за скидање сувишне земље са руку*.

бо́чна коша́ва ж мет. *један ветар у Тимоку*.

Бо́шке *в. Бошће*.

бо́шке узв. *в. бошће*.

Бо́шће м у дем. значењу *вок. једнине од Бог*. – Мо́лим ти се, ми́ли Бо́шће.

бо́шће узв. *за изражавање запрепашћења*. – Ле́лће, бо́шће, какво́ се чу́до на́праи.

бо́шћеле узв. *за исказивање запрепашћења, куку, леле*. – Бо́шћеле, бо́шћеле, куде́ це изде́вамо?

бо́шча ж *сукња ткана на домаћем ткачком разбоју*. – Ба́ба Миле́ва опаса́ла бо́шчу поткáванку. в. бошча единица, бошча поткаванка, бошча улеванка, единичљава бошча.

бо́шча едини́ца ж *врста сукње чија је основа од памука у брдо уведена тако да кроз сваки зубац иде једна нит, док је потка од вунице*; упор. единичава бошча, единичавка.

бо́шча поткáванка ж *врста сукње ткана тако што је основа од памука а потка пртена.*

бо́шча улева́нка ж *врста сукње ткане тако што је основа од памука, а потка једна жица од вунице, друга од памука*; упор. улеварка.

бошче́тина и **бошчети́на** ж *ауг. и пеј. од бошча, стара сукња, сукњетина*. – Докле́ ли чу да но́сим ову́ј бошче́тину?

бо́шчица ж *дем. од бошча*. – Ократи́ла си си, се́ле, бо́шчицуту, ал ти у́баво стои́.

бошчуља́к м *зб. од бошча*. – И́мам бошчуља́к белисве́т.

бошчу́љина ж *в. бошчетина*. – Уви́ пра́сето у ту́ј ба́бину Тодо́рину бошчу́љину, па га носи́ код марве́ног до́ктура да ви́ди кво́ му е.

бошчу́љинка ж *дем. од бошчуљина, стара сукњица*. – Што́ си си, мори́ Жакли́но, умоча́ла бошчу́љинкуту?

браби́нак м зоол. *в. бробињак*.

браби́нче с зоол. *в. бробинче*.

браби́њак м зоол. *в. бробињак*. – Браби́њци ни уле́зли у гр́не и напл̥ни́ли ни ва́риво.

браби́њало с *в. бробињало*. – Пера́шку од Вели́гден зако́памо у браби́њало на Ђу́рђовдан.

браби́њи, -ња, -ње (њо) *који припада брабињку, мраву*. – Књд не́ма кво́ дру́го ја́ на у́дицу ната́кнем браби́њо јајце́.

бра́бонка ж *ситни, округли измет овце, козе, јагњета, јарета, зеца, срне и др., брабоњак*. – Ва́љда зна́еш да пра́иш ра́злику измецу о́вчу и ко́зју бра́бонку. – О́вче бра́боњће су окру́гле, а ко́зје до́јду по длгњо́вчесте.

бра́бонче с. *дем. од брабонка*. – Упа́дло ми едно́ бра́бонче у млеко́.

бра́бончица ж *дем. од брабонка*. – На

ја́ренце си́тне, си́тне бра́бончице.

брабу́нка ж *бубуљица*. – Дигла ми се на ши́ју не́ква брабу́нка, мо́ра д и́м код докту́ра.

бравче́ с *дем. и хип. од брав*. – И бравче́ и́ма ду́шу и ње́г тре́бе до́бро да нара́ниш и напо́иш.

браголо́зина ж *в. брголазина*.

брада́ ж 1. анат. *део лица испод уста* men0tum. 2. *длаке по лицу одраслог човека*. в. на Бога брада, пљуе на браду.

брада́вичка ж *дем. од брадавица*. – Девојчето и́ма брада́вичку на бра́ду.

бра́ди несвр. *повезује главу марамом, ставља мараму на главу*. – Бра́дим дете́во да му не osе́бну у́ши. – Сва́ко ју́тро бра́ди дру́гу ма́раму.

бра́ди се несвр. *повезује своју главу марамом, ставља себи мараму на главу*. – Бра́ди се у на́јубаве ма́раме.

бради́ца ж *жилице лука*. – За лу́к е ва́жно да на вре́ме пу́шти бради́цу.

бради́чка ж 1. *в. брадица*. – Оцечи́ бради́чку на лу́кат. 2. анат. *дем. од брада* mentum. – Па́дло дете́ па се тл̑цнуло у бради́чку.

брази́да ж *уздужно удубљење које чини плуг при орању*. в. и: под бразду.

брази́ење с *гл. им. од брази*. – У брази́ење ма́ти оме́си пшени́чну пога́чу, а башта́ ју прело́ми на ер̑м, пре него што че да по́чне, па едну́ полови́н даде́ на Ру́јчу, а другу́ту на Бе́љу.

бра́зди несвр. *оре прву бразду на њиви, почиње да оре*. – Ви́та дњѝс ошѝл у Грезѝнску ре́ку да бра́зди. – Док бра́здим тре́бе едѝн да ми во́ди воло́ви, по́сле си мо́г и са́м.

бра́јћа м мн. *браћа*. – Мила́н и То́вил су били́ бра́јћа ро́ђени.

брајћи́ја м *браћа из другог колена, или још даља*; упор. браћија. – Они́ до́јду не́како брајћи́ја.

бра́мчи несвр. в. *бранчи*. – Сви́ бра́мчимо ра́нци, спрему́емо се да по́јдемо.

брана́ ж *дрвена дрљача комбинована са трњем*. – С брану́ се вла́чи ора́ње.

бра́ни несвр. *забрањује, не дозвољава*. – Ни́кој ти ни́шта не бра́ни, мо́ж да еде́ш кво́ о́ч.

брани́к м *в. брониште*. – Ода́вна се на Љу́бин брани́к прослављува́л Пр̑ви ма́ј.

бра́ница ж *сабрана стока за продају или за клање*.

Бра́ничарка ж *име*.

Бра́ничевка ж *име*.

бра́ниште с *негована шума, забран*; упор. браник. – Цо́ћино бра́ниште е та́м кьд се по́јде за Ле́шје, па с ле́ву стра́н.

бра́ништенце с *дем. од браниште*. – Прода́до си едно́ бра́ништенце за по́рез.

бра́нчи несвр. *ставља торбу преко рамена*; упор. брамчи. – Ма́ти се бра́нчи у голе́мо цеди́ло, а на ме́н да́ва трба́љчицу.

брањани́к м *део у ваљавици у који ударају маљеви док ваљају шајак*.

брање́ с *време кад се беру какви плодови*. – Дојдо́ше у брање́ мому́рузу. – То́ј че да бу́де та́м у брање́ гро́зје.

бра́скова ж *в. праскова*. – Опе́кал сам три́ ка́зана ређи́ју од бра́скове.

бра́ство с *братство*. – Било́ е не́кад на́јважно: бра́ство – еди́нство.

брат̑к м *хип. од брат*. – Це́ца ти е брат̑к, а ти́ тре́бе да га чу́ваш и да га во́лиш.

бра́танче с *дем. и хип. од братанац*. – Мо́ј си́н е бра́танче на моју́ сестру.

Бра́тко м *Бугарин. (Бугари ословљавају Србе са "братко", а ови њих за узврат такође, па отуда овај назив).*

Бра́тковци м мн. *Бугари*; упор. Братко.

бра́тњев, -а, -о *који припада брату, који се односи на брата*. – Посто́ј сл̑нце ра́но не заоди́, / Дор довезе́м бра́тњеву

кошу́љу (н. п.).

браћи́ја м *в. брајћија*.

бра́ч м *онај који бере, берач*. – Бе́ре ли ти́ја бра́ч та́м, ел дре́ме?

брашанце́ с *дем. од брашно*. – У за́пршку се ту́ра пшени́чно брашанце́. – И́маш ли да ми за́јмиш едне́ ша́ће брашанце́? в. с брашанце.

брашњи́в, -а, -о *који је посут брашном, брашњав*. – Како́в брашњи́в изле́зне из водени́цу, тако́в си и́де и проза сало́. – Бршњи́в ца́к се не истри́са.

брашњи́вка ж *в. еченик*. – Напраи́ла ба́ба брашњи́вку за преватк. – Кьд не́мамо кво́ за вече́ру ми зача́с напра́имо брашњи́вку.

бр́ба несвр. упор. брбара. **1**. *пипа, опрезно пипа као кад се што тражи по мраку; претурајући тражи нешто*. – Брба́ суде́ ре́дом, по сву́ ћушети́ју, где́ сам мислела́ да сам га остаи́ла, али га не́ма. **2**. *пипа, претура по туђим стварима да би што узео, украо*. – Де́ца, ку́ј ми брба́л по це́пови и узима́л ми цига́ре?

брба́ра несвр. *в. брба*. – Кво́ брба́раш то́лко по ти́ја по́друм, кво́ тра́жиш? – Во́ли да брба́ра кьд га ни́кој не ви́ди, а по́сле се пра́и да не́.

брба́рање с *гл. им. од брбара*. – Че ти пребие не́ћи пр́сти кьд те ува́ти у брба́рање.

бр́бње несвр. *непрекидно и неразговетно прича, брбља*. – Де́, не брбњи́ ви́ше!

бр́бори несвр. **1**. *жубори*. – Пото́к бр́бори под на́ш пе́нцер. **2**. *тихо и нејасно говори, мрмља, тако да се не разуме (обично у множини)*. – Бр́боре си не́што, ку́ј ти зна́е кво́.

бр́борка ж зоол. *водена мокрица* Asellus aquaticus; упор. брборак. – Едни́ у Штита́рци вача́ли бр́борће по реку́ту, па и по́сле прозва́ли Бр́боричи.

бр́в м *дебела, грубо отесана, греда пребачена преко потока или речице за прелаз пешака и евентуално ситне стоке, брвно*. – Дошла́ голема́ во́да и одне́ла ни бр́в. – Сме́ш ли да пре́јдеш преко бр́в?

бр́вна с анат. *в. брна*.

бр́вне м анат. *в. брна*.

бргола́зина ж **1**. *неплодна и често напуштена њива у брдовитом пределу; обложина*; упор. браголазина, преколазина. – Не́чу ви́ше да се биглосу́ем по ове́ј бргола́зине, чу и испрода́вам, ако о́че не́ћи да и ку́пи. **2**. *споредна пречица*.

брде́нце с **1**. рет. *дем. од брдо (узвишење)*. – На оно́ј брде́нце че поса́димо ло́зје. **2**. *дем. од брдо (део ткачког разбоја)*. – И́маше ја́ко зго́дно брде́нце, па га дава́ на едну́, на дру́гу и сьг се покварило.

бр́дила с *део ткачког разбоја у који се усађује ткачко брдо*; упор. набрдаљ̂ћа. – Од бр́дила мло́го зави́си, ако су она́ добра́ и ткање́ испа́да добро́.

бр́дило с *доња вилица код животиња (кад остане само кост)*.

брди́ца ж *в. брдце*.

бр́до с *део ткачког разбоја начињен од танких дрвених шипчица кроз које се уводи основа*. – Ода́вна су проза сало́ прооди́ли Ту́рци с бр́да и ока́ли: “Бр́да тка́ља, бр́да тка́ља”.

брдце́ и **брце́** с *део на дрвеној ралици који спаја плезину и војиште;* упор. брдица.

бре́ речца; упор. бреј. **1**. *за обраћање мушкарцу кад му се не жели изговорити име*. – Дојди́, бре́, ова́м. **2**. *за скретање пажње мушкарцу*. – Шче́ш, бре́, ту́ј ? в. де бре.

бревене́ци м *сукнене чакшире турског кроја*; упор. бенебреци, беневреци – Де́да Си́ма е носи́л са́мо бревене́ци, а де́да Га́вра ша́јачне панталóне.

бревене́ће ж *дем. од бревенеци,*

стари олињали бревенеци који служе само за успомену. – Кьд смо били́ деца́ саши́ју ни по едне́ бревене́ће и то́ј ни е до́к се не замо́мчимо.

бревенечо́љине ж *ауг. и пеј. од бревенеци*. – Мло́го си чу́дан у те́ј бревенечо́љине.

бревенечо́љињће с *дем. од бревенечољине*. – Не́ знам докле́ че се ове́ј бревенечо́љинће повла́ше по по́друм.

бре́г м *обала*. – Пли́вај, бра́ле, и ру́ком се ма́ши, / Прива́чај се бре́гом и раћи́том (н. п.).

бреговит, -а, -о *који је брдовит, пун брегова*. – Сла́бо се ра́ца жи́то у ову́ј бреговиту зе́мљу.

брегола́зина ж *в. брголазина*.

брегори́ја ж *висинско подручје под скоро подједнако великим бреговима*. Брегори́ја (топ.).

брежьк м *дем. од брег, мали брег*. – Го́ре на брежькът и́ма по́тпис.

брежуља́к м *зб. од брег*. – Сасипа́ се по ови́ја брежуља́к. – Ми́ смо осу́дени да се па́тимо по ови́ја брежуља́к. – Едни́ ишли́ по Во́јводи́ну, па несу́ могли́ та́м да поднесу́ равни́цу и та́мњу во́ду, па се па́ врну́ли у ови́ја брежуља́к.

брежуља́ци м *мн. од брег*. – Ни́где не́ма ово́љи брежуља́ци ко ко́д на́с.

бре́ј речца *в. бре*. – Е́ј, бре́ј, гла́во лу́да! – Мр́дни, бре́ј, одо́тле.

бре́кне свр. *прикупи нешто млека у вимену*. – Че да мл́знемо кра́ву, али не́ка ма́лко бре́кне.

бре́ме с 1. *количина сена, сламе, дрва и сл. коју може понети на леђима или на рамену један човек*. – Поне́со се́но за едно́ бре́ме. 2. *упртач начињен од чврсте, квадратно исечене тканине, величине мање од једног квадратног метра, на чијем је сваком углу причвршћен конопац*. – Ене́ ти га бреме́то зака́чено на дире́к. в. циганско бреме.

бреме́нце с *дем. од бреме (1)*. – Сва́ку ве́чер кьд по́јдем от коли́бу, понесе́м по едно́ бреме́нце сенце́.

бреми́ште с *ауг. од бреме (1)*. – Де погле́ у колко́ се бре́миште уврза́л.

бреневе́ци м *в. бревенеци*.

бре́с м бот. *снажно дрво из фам*. Ulmaceae *високо и до 35 т брест* Ulmus campestris L.

бре́сје с зб. *брестова шума или земљиште на коме расте неколико брестова*. – О́вце да замрктиш под бре́сје.

бреста́к м *брестова шума*. – У Га́врин бреста́к и́ма ја́ко у́бави бре́сје за главине, а и она́к си.

брестьк м *дем. од брес, младо дрво бреста, брестић*. – Бе́ше едьн брестьк покре пу́т, али га не́ћи оце́кал. – Код вракњи́цу ни расту́ едьн брестьк и една́ краљи́чка, едьн с едну́, а дру́ђи с дру́гу стра́н.

бре́ћиња ж бот. *дрво из фамилије* Rosaceae *високо до 10 т, плод сличан ситној крушки, с једне стране жут с друге румен, оскоруша* Scorbus torminalis Grantz.

бре́ца се несвр. *одговара дрско, дуса се*. – Што́ се бре́цаш, кујѝ ти е ђа́вол?

бреца́ње с *гл. им. од бреца се*. – Ел ти́ н у́меш љу́ћи да одгова́раш, него са́мо на бреца́ње.

бре́цне се свр. *осорно и дрско одговори*. – Ти́ће се бре́цне на чове́ка.

бречи́ несвр. *сабира млеко у вимену између две муже или између два дојења (о дом. животињама)*. – Бречи́, бречи́, кози́це, млекце́ за моју́ дечи́цу.

бре́чна, - чно *која накупи доста млека у вимену*. – Де́нка е била́ бре́чна овца́.

брешча́ње с *гл. им. од брешче*.

бре́шче несвр. 1. *в. слешче (1)*. – Што́ си дошл у едну́ ду́шу, што́ бре́шчеш? 2. *производи јаку буку, хуку*. – Мло́го ти

бре́шче а́утото, да л че ни мо́ж исте́гљи уз Тресѝбабу?

брза́к м 1. *онај који је брз у реаговању и у одлукама, често непромишљеним.* – О́н не́ теме́љан, о́н брза́к. 2. *плод који рано зри, раније од осталих плодова своје врсте.* **а.** *парадајс који рано зри.* – Посадѝ ма́лко и од брза́кат, ега стѝгне по́рано. **б.** *кукуруз који рано сазри.* – За планѝнско зе́мљиште побо́љ е брза́к.

бр̏зга несвр. 1. *не да се ухватити већ бежи из руку (о неком оштром, растреситом материјалу).* – Брашно́во не́ ме́ко, него бр̏зга мецу пр̏сти. 2. *осећа се под прстима како мрда нека израслина или кост.* – Пѝпни ме овде́ по́ главу да вѝдиш ко́ бр̏зга чомр̏згата.

бр̏згав, -а, -о 1. *који је жустар и не увек промишљен.* – Бо́ра до́јде бр̏згав, не мо́ж да саче́ка даове́к ка́же кво́ о́че, о́дма све́ зна́е. 2. *који је оштар под прстима (о растреситом материјалу).* – Бр̏згав песѝк до́бар за sидА́ње, ал не́ добѝр за малтерисува́ње.

бр̏згало с *в. брзак (1).* – Не́ о́н те́мељан, о́н ти е едно́ бр̏згало.

брзга́ње с *гл. им. од брзга.*

брзе́ње с *гл. им. од брзи (се).* – Било́ е брзе́ње кљ смо билѝ деца́, па ку́ј че по́брзо да стѝгне до не́кле, а сѝг о́димо с това́ђе.

бр̏зи несвр. 1. *јури, гони да стигне кога.* – Бр̏зи га да га бѝје. 2. *пожурује кога да брже ради.* – Бр̏зи и да ко́пају по́срчено.

бр̏зи се несвр. 1. *жури, хита.* – Што́ се бр̏зиш, ѝма јо́ш вре́ме до во́з. 2. *корача ситним, немоћним корацима.* – Де́да се бр̏зи кљм ну́жник. 3. *утркује се.* – Ако се бр̏зимо ја́ чу те сѝгурно прете́кнем.

бр̏зне свр. *нагло јурне да стигне кога и да га ухвати.* – Немо́ј да те бр̏знем, ч да надр̏љаш.

бр̏зне се свр. *јурне се, муне се негде.* – Бр̏зну се и зача́с доне́се кво́ тре́бе.

брѝга ж *осећање неспокојства и узнемирености због некога или нечега.* в. боли ме брига.

бригљѝв, -а, -о *који је пун бриге, старања, пажње.* – Не́ о́н бригљѝв, не сећира́ј се ти за ње́г.

бригу́е несвр. *брине, секира се.* – За ме́н не бригу́ј, ја́ це сна́јдем.

брѝда несвр. *вади жице из тканине.*

брѝда се несвр. *крза се, хаба се.*

бридѝ несвр. *дува оштар и хладан ветар.* – Дњѝс бридѝ, јуче́р бе́ше дру́гакво.

брско́рка ж *в. бескорка (1).*

брѝсне свр. 1. *мало побрише.* – Бђѝ брѝсне оста́лат, оно́ си половѝн оста́не необрѝсан. 2. *у замаху, у једном трену обрише.* – Брѝсни си но́с, висѝ ти со́мур. 3. *побегне, стругне.* – Зама́лко да га ува́тим, ал о́н брѝсну и побе́же. 4. *попије у једном гутљају.* – Брѝсну две ча́ше и са́мо ре́че охо-хо. 5. *брзо сврши неки посао.* – Д ѝм да брѝснем ону́ј лива́ду до́кночи. 6. *смени кога са каквог положаја, отпусти.* – Ја́году брисну́ли од слу́жбу. 7. *убије кога или шта.* – Ш те брѝснем, дор да тре́пнеш. 8. *сурва се.* – Брѝснули камењѐти од висину́ и напраѝли ло́м низ бре́гат.

брѝсне се свр. 1. *једним покретом се обрише.* – О́н си но́с брѝсну с рука́в. 2. *мало се обрише.* – Брѝснем се по́ врат и по́ главу, па наста́јим да ко́пам.

брѝтва ж 1. *мало, криво сечиво на склапање са рожним корицама окованим или неокованим.* – Сва́ђи сељѐк но́си брѝтву за́ повас. 2. фиг. *згодна млађа женска особа.* – Брѝтва, па се расцепѝло. 3. фиг. *женски полни орган.*

бритва́ч м *в. бритвачѣи нож.*

бритва́чѣи но́ж м *нож за бријање, бријач*; упор. бритвач. – Ку́ј ми е узима́л

бритва́чћи но́ж, та га иступи́л?

бритве́ње с *гл. им. од бритви (се).* – Ото́ди на бритве́ње код Љу́бу, берве́рина из Жл́не.

бритве́тина ж *ауг. од бритва.* – Куде́ ли е она́ј бритве́тина?

бри́тви несвр. **1**. *брије, брије браду.* – Ѝдем код берве́рина да ме бри́тви. **2**. *дува хладан и оштар ветар.* – Ала бри́тви ус Тимо́к. **3**. *побеђује у игри карата или некој другој коцкарској игри.* – Ту́ј не́ма шала́, бри́твим кугá сти́гнем. **4**. *једе много и халапљиво.* – Бри́тви кво́ дова́не.

бри́тви се несвр. **1**. *брије се.* – Ја́ се са́м бри́твим. **2**. *скида стару и добија нову длаку (о животињи).* – Кьд во́л по́чне на вре́ме да се бри́тви зна́чи да га га́здата до́бро чу́ва.

бритво́љ м *стара бритва, тупа бритва.* – Че га ко́ље с не́ћи бритво́љ.

бритво́љина ж *ауг. од бритвољ.* – За́повас му ста́лно вис́и не́ка бритво́љина и уда́ра га по коле́на.

бри́тка несвр. *дува лаган али хладан ветар.* – Не́ мло́го студено́ ал си бри́тка ветрѣ́кьт.

бри́ткав, -а, -о **1**. *који је оштар, прохладан (о времену).* – Навл̥чи́ си се по́боље ел време́штево до́јде бри́ткаво. **2**. *који је оштар под прстима, сипкав.* – Да саме́љеш бра́шно ал да не бу́де бри́ткаво, веч да е ме́ко.

бри́ткање с *гл. им. од бритка.*

бриће́тница ж *радионица за израду брикета од угља.* – На́ша е ња́ва о́дма нади бриће́тницу у Грезѣ́нску ре́ку.

брицко́љка ж *в. бескорка (1).*

брицко́рка ж *в. бескорка (1).*

бри́ч м *в. бок.* – Панталóне на бри́ч. – У не́ко вре́ме било́ тека́, да су се носи́ли бри́чеви до испод коле́на.

бри́чење с *гл. им. од бричи (се).* – Устри́са се од брич́ење, па се и не бри́тви ви́ше.

бри́чи несвр. **1**. *брије.* – Реши́л сам да не бри́чим муста́чи. **2**. *дува оштар, хладан ветар.* – Не́ да ду́ва, него бри́чи преко ову́ј отреди́ју.

бри́чи се несвр. *брије се.* – Тре́бе да се бри́чим, оно́ ме мрзи́.

бри́ше несвр. **1.** *једе много.* – Кво́ му си́пеш, све́ бри́ше. **2.** *бежи, бежи главом без обзира.* – Бри́ше, не мо́ж га крушу́м сти́гне.

бр̏ка м/ж *човек или жена са брковима.* – Ба́ба бр̏ка. – Еле́н Ве́љковић – Брка е има́л големи́ мустачи́, па га зато́ј и ока́ли Бр̏ка.

бр̏ка несвр. **1**. *пипа у неку течност.* – Бр̏ка с това́гу у во́ду, да ви́ди колко́ е дл̥боко́, па да л мо́ж да прега́зи. – Ма́чка бр̏ка у млеко́ кьд га на́јде откло́пено. **2**. *претура по туђим стварима или тамо где не треба, да би нешто узео.* – Жени́це, па́ си ми брка́ла по це́пови. **3**. *музе по мало млека поткрадајући тако теле, јагње и сл.* – Бр̏камо пома́лко у кра́вуту, та ку́сају и деца́ млекце́.

бр̏ка се несвр. **1.** *не разликује, меша појмове, греши.* – Кво́ се сѣг бр̏каш кьд си ото́ч у́баво прича́л? **2.** *пипа се по џеповима тражећи нешто.* – Брка́ се, бре́, по сви́ це́пови и немого́ да на́јдем кљу́чат, мо́ра да сам га истрови́л.

брка́ње с *гл. им. од брка (се).* – Брка́ње у туџи́ ства́ри не́ само што е гре́ј, него е и о́пасно.

бр̏кља несвр. **1**. *ради нешто без нарочитог успеха, петља.* – Кьд ти не и́де, ма́ни ви́ше да га бр̏кљаш. **2**. *брзо и неразговетно говори.* – Са́мо бр̏кља, ни́шта се не разби́ра кво́ вре́ви.

бркљо́ч м *на брзину замућено неко јело с брашном.* – Напра́ј не́ћи бркљо́ч зача́с, не мо́г да че́кам да спрему́еш пра́ву вече́ру.

бр̏кне свр. **1**. *пипне у нешто.* – Че ти бр̏кне у па́зуку, / Че напи́па ја́блку (н. п.). **2**. фиг. *украде нешто ситно.* – Во́ли

да бр̀кне у туџе́. **3**. *помузе мало млека откидајући на тај начин телету, јагњету и сл.* – Иди́ бр̀кни ма́лко у кра́вуну, да напра́имо качама́к и млеко́.

бр̀кне се свр. *завуче руку у свој џеп и сл.* – Бр̀кнем се у џе́п, па́ре не́ма, бр̀кнем се у дру́ђи, ни та́м не́ма ни́шта, тьг бр̀кнем у цеди́ло и на́јдем и.

бркње́ва несвр. упор. бркњуе. **1**. *завлачи руку у нешто, пипа у нешто.* – Од не́ко вре́ме че́сто бркње́вам у чебр̀ сьс си́рење, ако те́ка наста́јим ср̀чено чу га изгребе́м. **2**. *краде, краде на ситно, поткрада.* – Ча́с, ча́с па не́ма ја́јца у гњездо́то, мо́ра да деч́ијана бркње́вају у ње́га.

бркњева́ње с *гл. им. од бркњева*.

бркњува́ње с *гл. им. од бркњуе*.

бркњу́е несвр. *в. бркњева*. – Бркњу́еш ли у турши́јуту да ви́диш ел се напраи́ла? – Куи́ од мьнечко бркњу́е по туџи́ це́пови ти́ја че на роби́ју да се уста́и.

брло́г м *ђубре, ђубре у непометеној кући*. – Це́л све́т му се чу́ди како мо́ж да жи́ви у оно́љи брло́г.

брло́ђа ж *ђубре, нечистоћа*. – Ову́ј брло́ђу да очи́стиш јо́ш о́дма!

бр̀ль м *кратко, дебело и обло дрво за набијање брашна у врећи, по воденицама*.

бр̀льавштина ж *онај који је брљив*. – Ма́ни да се дру́жиш с ту́ј бр̀льавштину.

брљи́вче с *в. вртоглавче*.

брљо́сан, -а, -о *који је сметен, брљив*. – До и́ч си брљо́сан, кьд тека́ вре́виш.

бр̀льча м *онај који је брљив*. – Бр̀льча, бр̀льави.

брна́ с *зубне десни* gingivae; упор. брвна, брвне. – Мьнечко дете́ мо́ра да жљуве́ зеле́ни лу́к да му очвр̀сну брна́. – Де́да не́ма зу́би, оста́ла му са́мо брна́.

бр̀нка ж **1**. *алка, алка која се ставља свињи на њушку да не би рила.* – Све́ жи́во пре́ри, ко́чину ра́звали, мо́ра е ту́римо бр̀нку на чури́льак. **2**. фиг. *женски полни орган.*

брнчи́ несвр. *бруји, зуји.* – Брнчи́ ко а́уто. – Це́л дьн ми брнчи́ по́ главу, не́ знам кво́ ми е.

бр̀нчица ж *дем. од брнка*.

бр̀ња ж *пупољак на вошки*.

бр̀ња несвр. *пушта пупољке*.

бр̀њес, -та, -то *који има мало подигнуту горњу усну и прћаст нос*. – На Ка́менћини старо́но девојче до́јде бр̀њесто, а и гордо́ се држи́.

броби́нак м зоол. *в. бробињак*.

броби́нци м *орнаментни мотив на двопрећним чарапама*.

броби́нчич м *дем. од бробињак*; упор. брабинче. – Кољћи́ мьнечьк броби́нчич, колку́ трошу́ну но́си!

броби́њак м (мн. броби́нци, уз бр. броби́њћа) зоол. *мрав*; упор. брабинак, брабињак, бробинак Formocidae. – Ла́зи ми броби́њак по грбину. – Белисве́т броби́нци. – Два́ броби́њћа. в. жлти бробинци.

броби́њало с *мравињак*; упор. брабињало, бробињчало, бробињчило. – Че́ш да се́днеш и ти́ с голо́ ду́пе у броби́њало (претња).

броби́њчало с *в. бробињало*.

броби́њчило с *в. бробињало*.

бробу́нка ж *кврга, бубуљица*. – На не́ко ли́сје сам виде́л бробу́њће, а и на Сто́јка се на но́с ди́гла не́ква бробу́нка.

бробу́њка ж *мали, често гнојав чирић, кржица на кожи*.

бро́д м *место где се река може прегазити или прећи колима, газ*. – Ћупри́ју проле́тос одне́ла по́водња, мо́ра да пре́јдеш на бро́д.

бродьк м *дем. од брод*. – Мо́ж да прега́зиш до́ле на бродькът.

брое́нице ж **1**. *ниске зрна које се премећу у рукама ради забаве или при молитви, бројанице.* – Виде́л сам код не́ћи ста́ри љу́ђе како́ преми́цају проз

пр́сти жлте́ броје́нице. **2.** *речи које се изговарају при разбро-јавању у дечјој игри.* – Сѣг је на те́б ре́д да бро́иш броје́нице.

бро́нsa ж *легура бакра и калаја, бронза*. – Распу́кла се чко́лска sво́на, велу́ не́ била́ добра́ бро́нsa.

бро́нsa несвр. **1**. *закера, замера*. – Це́л дѣн ми ба́бата не́ква бро́нsa, дошло́ ми д и́дем у́свет. **2**. *скита, иде бесциљно*. – Куде́ бро́нsaш, што́ се до́м не привртѝш?

бро́нsан, -а, -о *који је од бронзе*. – У о́бе учио́внице у шко́лу наме́штене бро́sане вуру́не.

бронsа́ње с *гл. им. од бронsа*.

бронsа́ш м *врста лошег металног плуга с почетка XX века*.

бронти́ра свр. *почне да трули ткиво, настане гангрена.* – Бронтира́ла му нога́, па му рекли́ да мо́ра да му ју оце́чу, ако о́че да оста́не жи́в.

бро́ч м бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Rubiaceae, *висока до 1 m, стабло је четвртасто, полегло или се пење уз друге биљке, цветови су жути, броћ* Rubia tinctorium L. в. дивји броч, тандара броч.

бр́с м **1**. *оно што се брсти или што се може брститии.* – Габра́к је на́јбољ бр́с. **2**. *бршћење*. – Пушти́ козе́ у бр́с.

бр́сан, -сна, -сно *који се може брстити, који стока радо брсти*. – Бр́сно дрво́.

бр́ска несвр. *брсти лишће или младе гранчице.* – Ја́ренце се укачи́ло на они́ја ка́мен, па бр́ска љи́љак

брска́ње с *гл. им. од брска.*

брсно́ дрво́ с *дрво које се може брстити, које стока хоће да брсти*. – Пшешко́дре́н не́ брсно́ дрво́.

брсти́на ж **1.** *обриштена грана лисника.* – С брсти́не си потклацу́емо о́гањ. **2.** *танак прутић.* – Бу́ди ми́ран. да те не избие́м с едну́ брсти́ну.

брсти́нка ж *дем. од брстина*. – Донеси́, си́не, на ба́бу ма́лко брсти́ње да закладе́ огњѣ́ц.

брстињак м *зб. од брстина*. – Развл́кал се брсти́њак по це́лу авли́ју.

брсти́ње с *зб. од брстина, ситне брстне*. – То́ј си́тно брсти́ње да извр́жемо у снопи́чи, па да га ту́римо у шу́пу.

бру́ка несвр. *грди, прекорева, осуђује нечије поступке*. – Свѣ́ћи дѣ́н ме бру́кају за поне́што. – Што́ бру́каш, бре́, дете́то, оста́ј га на ми́р.

бру́ка у́свет изр. *велика брука, голема брука.*

бука́ње с *гл. им. од брука*. – На то́ј чељаче́ не пома́га бука́ње, о́н разу́ми са́мо кљд проврѐви това́га.

бру́шњача ж *в. кутлица*.

бр́ца несвр. *в. брка*. – Мустачи́ му бр́цају у ложи́цу дор ку́са. – Не пу́штај га у и́жу ел ти́ја о́че да бр́ца.

брца́ње с *гл. им. од брца*.

бр́цка несвр. *брчка по нечему*. – И ви́ да сте по ба́ре брцка́ле и ви́ би дњѣ́с врцка́ле.

брцка́ње с *гл. им. од брцка*.

бр́цне свр. *хитро пипне у нешто, накратко завуче руку у нешто.* – Бр́цни у ти́ја шупља́р, па ви́ц ел и́ма ја́јца. – Бр́цне под бо́шчу.

бр́цне се свр. *пипне се под одећу да би се почешао и сл.* – Бр́цне се у ркмачи́ да си поче́ша ја́јца.

бр́чица ж *дем. од брчка*.

бр́чка ж **1.** *бора на лицу*. – Ба́ба и́ма бр́чће окол о́чи и окол у́ста. **2.** *набор на опанку.* – Опѣ́нци на бр́чће.

бр́чка несвр. *прави наборе.* – Бр́чкам опѣ́нци, да ми бу́ду у́бави.

бр́чка се несвр. *бора се, добија боре.* – Чи́ча Жи́вул ра́но поче́л да се бр́чка, од сећира́цију.

бр́чкав, -а, -о *који је наборан, смежуран*. – Ру́ће му бр́чкаве ко на

ста́рца. – Сми́ља се обу́ва у бр́чкави опѣ́нци, мо́ра да че не́где д и́де.

бр́чкави опѣ́нци м *опанци од нештављене свињске коже чији су врхови лепо наборани, некад у један, а некад у два реда*. – У онакви́ си дни́ но́сим опѣ́нци склопници́, а кьд е пра́зничкаво обу́јем се у бр́чкави опѣ́нци.

бр́чкало с *дете које се радо брчка по води*. – Кьд ку́пем Дими́трију о́н се са́мо бр́чка по во́ду, пра́во е бр́чкало.

брчко́ль м 1. *пеј. од брчка*. – Опѣ́нци на брчко́ль. 2. *оно што је збрчкано, наборано.* – Шче ти ти́ја брчко́ль, узни́ по́мазну кру́шку. в. на брчколь.

брчка́ње с *гл. им. од брчка (се).*

брчко́льина ж *ауг. и пеј. од брчка*. – Сѣ́в је у не́ће брчко́льине. – Брчко́льине се зове́ земльа́ где́ и́ма мло́го ро́вине.

брчко́льине ж *земљиште са више вододерина, урвина и ровина.* – Брчко́льине (топ.).

брчко́тина ж *ауг. од брчка*. – Опѣ́нци на дво́е брчко́тине. – Ја́ви́ле му се брчко́тине, поче́л, же́на, да старе́е.

бу́а несвр. 1. *ради више послова у исто време, али без нарочирог успеха.* – Бу́аш, а та́м, а ова́м и на кра́ј – ни́шта. 2. *ака, ломата, покушава на разне начине да нешто уради.* – Пу́шти га не́ка бу́а, па кьд ви́ди да тека́ не и́де о́н це сми́ри.

бу́ав, -а, -о 1. *који је бујан, који је нездраво бујан, као да је надувен.* – Мло́го ми дошьл не́како бу́ав, не́ тој норма́лно. 2. *који је нарастао и шупљикав (о хлебу).* – Ле́б бу́ав, па ја́ко бла́г. 3. *који је растресит, сипкав.* – Кьд зи́ми измр́зне ора́ње, оно́ земльа́та до́јде по́сле бу́ава. 4. *који је рошав по лицу.* – Бу́ав по́ очи, па гро́зан.

буада́к м 1. *густиш зељастих биљака*; упор. боједак. – Па́зи кьд проо́диш проз ти́ја буада́к, та́м и́ма зми́је. 2. бот. *папрат* Pteridium aqulinum Scop.

буа́льћа ж *в. буваљћа*.

бу́ба ж 1. *инсект, кукац*. – Лази бу́ба карака́ча. 2. фиг. *змија*. – Немо́ј, си́не, д и́деш кьм ту́ј грама́ду, та́м и́ма бу́ба. 3. *име мирној овци.* 4. бол. *отечене и загнојене заноктице или десни. (Народ верује да ту болест проузрокује нека буба – срв)*; в. блага буба, буба злата.

бу́ба несвр. 1. *удара у што, лупа да одзвања.* – Иди́ ви́ц куи́ бу́ба у вра́та. 2. *туче кога тако да одјекује.* – Бу́ба га у грби́ну. 3. *једе, једе с великим апетитом.* – Са́мо ти́ бу́бај, па кьд се набу́баш тьг че да рабо́тиш.

бу́ба зла́та ж зоол. *инсекат тврдокрилац златасто зелене боје* Cetonia aurata.

бу́ба се несвр. *удара се у прса, буса се*. – Бу́ба се у́ груди, ве́ли нику́ј му ни́шта не мо́же.

буба́ње с *гл. им. од буба (се).*

бу́бац м *тојага са задебљањем на једном крају*. – Уда́рим ли те с ови́ја бу́бац, кочи́не чу ти потро́шим.

бу́бица ж *дем. од буба, ситна буба*. в калиница бубица.

бу́бе ж мн. *пчеле*. – Иди́ код Еро́тију за ме́д, о́н и́ма гоца́ бу́бе.

бу́бичка ж *дем. од буба, бубица*. – По пе́нцер ла́зи не́ква бу́бичка. – Ми́ран ко бу́бичка.

бубльо́ше се свр. нар. мед. 1. *отекну коме и загноје заноктице* ungius incarnatus. 2. *појаве се гнојни мехурићи на деснима* gingivitis desquamativa. *(И за једну и за другу болест народ верује да их изазивају црви)*; упор. буба (3).

бу́бне свр. 1. *удари јако кога.* – О́н ме́не уда́ри по обра́з, ја́ ње́га бу́бнем у грби́ну. 2. *падне са неке висине при чему се чује туп удар.* – Бу́бну не́кво оди това́н.

бу́бне се свр. *в. бьбне се.*

бубньк м анат. *бубна опна* membrana tympani. – Не́мам ни едьн бубньк, боле́ли ме у́ши, па ми попца́ли.

бубња́ње с *гл. им. од бубње*.

бу́бње несвр. *бубња, тутњи.* – Кьд се кубе́ накладе́ сьс су́ва дрва оно́ са́мо бу́бње, до́к не избу́бње. – Бу́бње оту́д, од кьм Мучи́бабу.

бубое́дина ж **1.** *дрво које су појеле бубе.* – Праи́л мерте́ци од ело́вину, што код на́с расте́ покре во́ду, па му и изе́ле бу́бе, па се сьг чу́ди кво́ че с ту́ј бубое́дину да рабо́ти. **2.** *прах који је испао из дрвета које су јеле бубе.* – Смети́ ту́ј бубое́дину па ју пљи́сни на коко́шће, мо́ж да и́ма не́ћи црв да га зо́бну.

бу́боњ м рет. *бубањ, тупан.* – Чу́еш ли како́ бу́ба бу́боњ?

бубреа́ње с *гл. им. од бубрее*.

бубре́е несвр. **1**. *надима се услед упијања воде, бубри.* – Васу́љ поче́л да бубре́е, ско́ро че да ни́ца. **2**. *бубри из физиолошких разлога.* – На свињу́ бубре́е про́д, прле́га да тра́жи вепра́.

бубре́зи м мн. (поред значења: *унтрашњи органи који луче мокрећу*) фиг. *тестиси, муда.* – А́ке, Ми́ко, бубре́зи.

бубуља́чка ж *бубица, мала буба*. – По по́ље и́ма ра́зне бубуља́чће.

бубуча́ње с *гл. им. од бубуче*.

бубу́че несвр. *мрмља, гунђа*.

бубу́шка ж *пупољак на дрвету*.

бу́ва несвр. **1**. *снажним замасима тресе неку тканину да би из ње истерао прашину и другу прљавштину.* – Бу́ва чрђе од праши́ну. **2**. *ударајући мотком по сноповима, обраном пасуљу, бобу, леће и сл. истреса зрневље.* – Јуче́р смо бува́ли рж, а ју́тре че да бу́вамо ле́чу. **3**. *ударајући мотком по гранама воћака отреса плодове.* – Бу́вам оре́си, али не мо́гу да и дньс све́ обу́вам.

бу́ва се несвр. *треби се од нечега трешењем.* – Бу́ва се од о́сиљ.

бува́љћа и **бу́ваљћа** ж *мотка којом се што млати, удара*. **а.** *мотка којом се млати жито или друго што сл. да би се из њега истресло зрневље*. **б.** *мотка којом се лупа рубље при прању.* **в.** *мотка којом се прети коме да ће бити истучен.* – О́ч да бу́деш ми́ран, ел да у́знем бува́љћу.

бува́ње с *гл. им. од бува (се).* – У бува́ње оре́си немо́ј да поо́диш без дљ́ћи пру́тје.

бу́гарин м мет. *источни ветар у неким селима Тимока.*

Бугари́ње с *пеј. Бугари*.

Бу́гарско ж *Бугарска*. – Кьд се и́де у Ту́рско, мо́ра се про́јде проз Бу́гарско.

будала́н м *онај који је будаласт, будалина*. – Они́ја њего́в будала́н се подвати́л да се оба́ра с ме́чку.

буда́личка ж *дем. и хип. од будала*. – Не замере́те му што тека́ при́ча, о́н до́јде ма́лко буда́личка.

буда́лство с *будалаштина, неразборитост*. – Твое́ га буда́лство у три́ се́ла не́ма. – Напраи́л си големо́ буда́лство.

буда́лћи прил. *на будаласт начин*. – То́за све́ кво́ вре́ви, буда́лћи га вре́ви, не́ма кво́ од вре́вуту да одбе́реш.

бу́де *3. л. јед. през. од бити (esse)* (през. бу́дем, бу́деш, бу́де, бу́демо, бу́дете, бу́ду; имп. бу́ди, бу́дете; аор. би́, би́мо; импф. бе́о, бе́ше, бе́ше, бе́омо, бе́осте, бе́оше; р. пр. би́л, -а).

буде́ње с *буђење*. – Буде́ње ју́тром, па јо́ш ако е мло́го ра́но, те́шко ми до́ди.

буду́е несвр. *в. буџуе*. – Овде́ код на́с, по не́ку го́дин буду́е ја́ко голема́ зима́.

буду́че с грн. *алатка за шарање земљаног посуђа приликом израде. То је мали земљани суд или говеђи рог у који је стављена цевчица од кокошијег пера којом се суд шара.*

буеди́на ж *густиш зељастих биљака*; упор. буадак. – Ене́, та́м скута́ше се у ону́ј буеди́ну.

буецьк м *в. боецьк*.

бузьльк м *напуштено земљиште, оно земљиште које не припада никоме,*

пашњак; упор. бузельк. – Тра́жи да на́јде бузьльк зе́мљу, да по њу́ чу́ва о́вце.

бузельк м 1. *в. бузьльк*. 2. *коров, травуљина*. — Завати́л бузельк њи́ве.

буи́на ж зоол. *в. бујаина*.

бујá ж зоол. *в. бла.*

бу́јав, -а, -о *који је превише бујан*; упор. бујес. – Пшени́це дошле́ мло́го бу́јаве, стра́ ме да не поле́гну.

бујади́на ж *напуштено земљиште зарасло у буадак*.

бујаи́на ж 1. зоол. *буљина, сова*; упор. буина, булулеа Bubo bubo. – Жми́ ко бујаи́на. 2. фиг. *трома, недотупава, неуредна уз то још кукастог носа жена.* – Па́ се довльче она́ј бујаи́на код на́с.

бујáрник м *место где има много бува, буварник*. – Ма, ку́ј мо́ж да спи́ у ти́ја бујáрник.

бујéр м *велепоседник у Влашкој на чијим су поседима радили Тимочани као надничари.*

бу́јес, -та, -то *в. бујав*. – Бу́јес ко цвели́ка.

бу́јос м *бујност*. – О́н то́ј рабо́ти од бу́јос.

бу́к м *водопад.*

бу́ка и бука́ ж 1. бот. *шумско дрво и до 35 т високо, буква* Fagus silvatica L. 2. *издубљено дрвено стабло (најчешће букве) у виду цеви којим се вода са ћерепа спуштра на воденично витло.* – Водени́ца на две́ бу́ће.

бука́рење с *гл. им. од букари (се).* – Води́л сам свињу на бука́рење код га́зду Бо́жу, о́н и́ма ра́снога вепра́.

бука́ри несвр. *вепар оплођује свињу.* – Тре́бе да во́дим свињу́ да ју вепьр бука́ри.

бука́ри се несвр. *свиња се спарује са вепром.* – Бе́лана свиња́ се па́к букари́ла.

букваш м *део осовине код дрвених запрежних кола на коме се окреће точак*.

бу́квица ж 1. *војничка књижица*. – Књд ислу́жиш во́јску, па те пу́ште, они́ ти даду́ бу́квицу и то́ј ти е во́јна легетима́ција. 2. фиг. *грдња, пребацивање*. – Не́чу по́сле да ми чи́та бу́квицу, бо́ље чу си бу́дем ми́ран.

бу́кне свр. 1. *одједном се разгори јаким пламеном.* – Бу́кну о́гањ и о́тиде пле́вња. 2. *погорша се рана.* – Бу́кнула му нога́.

бу́ла ж 1. у хип. значењу *општи назив за краву*. – На́, бу́ло, на́. – А́јс, бу́ло. 2. *име краве.* – Бу́ла не́че да еде́, а Ру́јка еде́.

бу́ле с у хип. значењу *теле*. – Е́ла, си́не, да ви́диш, Бу́ла отели́ла бу́ле.

бу́ленце с *дем. и хип. од буле*. – Ньчьс ми се нашло́ едно́ бу́ленце.

бу́лес, -та, -то *који је велике кудраве главе и крупних очију тако да потсећа на теле – буле.*

були́новсћи / ски, -ска, -ско *који припада Булиновцу, који се односи на Булиновац*.

Були́новци / Були́новац м *село у општини Књажевац*.

Були́новчанин м *становник Булиновца, онај који је пореклом из села Булиновца*.

Були́новчанка ж *становница Булиновца, она која је пореклом из Булиновца*.

бу́лка ж 1. бот. *једногодишња биљка из фам.* Papaveracae, *висока око 50 ст. Расте као коров по житиштима и напуштеним њивама. Својим нежним, крупним, као крв црвеним цветовима употпуњује лепоту мајске и јунске природе, турчинак* Papaver rhoes L. 2. *крава са пегом на челу и име таквој крави.* – Бу́лка че се оте́ли.

бу́лоша ж *овца са шаром на челу и име таквој овци*.

бу́лошка ж *хип. од булоша*.

булуба́н м (мн. булубање́) *оно што је велико, крупно, а махом округло*: **а**.

велики округао камен. – Áјде да кóлнемо овúја булубáн. – На пýт накóлани булубањé, не мóш се прóјде с кóла. **б**. *крупан кукурузни клип.* – Корéње свé булубањé. **в**. *крупан, угојен човек.* – Мúка се напраúл на булубанá, тóлко се угоúл. **г**. *бубањ.* – Тупáн – булубáн.

булулéа ж зоол. в. *бујаина (1).* – Загњúта се ко булулéа у шупљáр.

булумáч ж **1**. *глупост, незнање.* – Знáеш ми тú булумáч. **2**. *неко јело од брашна, воде и разних других додатака, буђкуриш.* в. знае булумач.

бýлча м **1**. *општи назив за вола.* – Јáк ко бýлча. **2**. *во са пегом на челу и име таквом волу.* – Áјде, Бýлчо, áјде, Сúво. **3**. фиг. *онај који је приглуп, а телесно јак.* – Тóга бýлчу женá вáра на свáђи кóрак.

бýлчес, -та , -то *в. булес*. – Дóоди нéкав бýлчес човéк, да питýје за тéб.

бýља ж *женска стражњица, поготову ако је велика*. – Крк у бýљу, да рóди Сýљу.

буљúк м *гомила, буљук*. – На плáдне се óвце сабéру у буљúк и мрктý.

буљуљúчка несвр. *в. бурличка*. – Свињúце, што буљуљúчкаш у тéја помúје?

буљуљичкáње с *гл. им. од буљуљичка.*

буљчúк м дем. *од буљук*. – Књд óн дóјде пијáн децá се набúју у буљчúк, па се тресý од стрá.

бумбурáт, -та, -то *који је буцмаст и дебелих усана*. – Бумбурáто нéко девојчúште.

бýнбар м **1**. зоол. *бумбар* Bombus terrestris. **2**. *онај који је крупан и дебео.* – Напраúл се на бýнбара.

бунбурáна ж **1**. *пуначка девојка дебелих усана.* – Јóвћина ћéрка се напраúла елúс на бунбурáну. **2**. фиг. *женски полни орган.*

бýнда ж *одевни женски предмет од вунене тканине изнутра постављен јагњећим или овчијим крзном.*

бундрýк м *в. темељача*. – За бундрýци трéбе горунóво дрвó.

бундрукáра ж *кућа направљена од греда*. – Онú жúве у бундрукáру.

бундукувáње с *гл. им. од бундукуе*. – Цéлу нóч бундукувáње.

бундýкуе несвр. *не спава ноћу него тумара по кући.* – Áјде, брé, спú, немóј да бундýкуеш.

бýне свр. **1**. *изненада уђе, упадне, допадне, бане*. – Тиће бýнуше у сóбу. **2**. *јурне, акне.* – Бýну на еднá врата, не мóже, бýну на дрýга, пá не мóже, тѣг úзрипи проз пéнер. **3**. *удари кога.* – Бýну га ý груди. **4**. *шутне.* – Бýну лóпту прáво у пéнцер.

бунéње с *гл. им. од буни*. – Нéма тýј бунéње, úма да слýшаш ко ти старéшина рекнé.

бýни несв. *збуњује.* – Немој ме бýниш у рáботу, глé си твојý пóслу.

бýни се несвр. **1.** *збуњује се.* – Бýним се у уводéње, па мóра да óкнем Мúлицу да ми тóј уведé. **2.** *негодује, супротставља се.* – Немóј се тú нúшта бýниш, него савúјај шúју.

бýнталија ж *велика бакља од сламе која се пали о Покладама*; упор. олалија, оратница. *Тада деца машући њоме узвикују*: – "Óлалија, бýнталија", а тýј нéћи мангýп додадé: "Бýтне ти га Василúја". в. и: олалија – бунталија.

бунтеáње с *гл. им. од бунтее*.

бунтéе несвр. *в. бунти*. – Чéсто су бунтеáла овáј сéла гóре, а дóјду онúја онú и запáле, а дóјду овúја и онú и запáле.

бунтú несвр. упор. бунтее, бунтије. **1**. *гори великим пламеном, пламти.* – У онúја рáт књд запалúше вóјни сéњак бунтéл је трú денá. **2**. *има јако повишену телесну температуру.* – Бунтú у вáтру.

бунтијáње с гл. *им. од бунти и бунтије.*

бунтúје несвр. *в. бунти*. – На Дéл бунтúје голéм óгањ, мóра да се запалúла нéка плéвња.

бунтру́к м *будала.*

бу́нџула ж 1. *корпа полулоптастог облика исплетена од прућа или павити омазана говеђом балегом. Служи за чување зрнастих плодова: пасуља, боба, леће и сл. Као бунџула најчешће служи стара кошница вршкара.* 2. *неуредна и недотупава жена.* – Ко ли Драгути́н мо́ж да жи́ви с ону́ј бу́нџулу. 3. *шупље дебло стављено у извор да се не би зарушавао*; упор. стублина, чобура. 4. *стари крчаг у коме се чува разно зрневље.*

бунџуле́тина ж *ауг. од бунџула.* – Бунџуле́тинуну да ту́риш у о́гањ. – То́лко бо́жном пробира́л кљ се жени́л, а ова́м узе́л ону́ј бунџуле́тину.

бу́нџулка ж *дем. од бунџула (1).* – Иди́ из ону́ј бу́нџулку узни́ две-три́ ја́јца.

буњишта́р м 1. *радник који ради у градској чистоћи, ђубретар.* – О́н сми́та буњи́ште по Пала́нку, па е за то́ј буњишта́р. 2. *лош човек, непоштен човек.* – Нема́ј по́слу с то́га буњиштара́.

буњишта́рка ж *направа у виду лопате за избацивање ђубрета из куће, ђубровник.* – Узни́ метлу́ и буњишта́рку па измети́ со́бу. 2. *рана која се добија од нечистоће.* – Напа́дле га ра́не буњишта́рће.

буњи́ште с 1. *ђубре, гомила ђубрета.* – Тре́бе да се извезе́ ово́ј буњи́ште. 2. *место где стоји ђубре.* – Ста́ре ци́пиле врљи́мо на буњи́ште.

бу́па несвр. 1. *лупа.* – Кво́ то́ј бу́па у вра́та? 2. *удара, бије некога по леђима тако да одзвања.* – Бу́па га у грби́ну, да га изгрба́ви.

бупа́ње с *гл. им. од бупа.*

бу́пе 1. *узв. за опонашање звука који се чује при паду или тупом удару.* – А о́н ње́га ба́пе-бу́пе, ба́пе-бу́пе 2. *у изразу: танте за бупе (ником ништа, то ти је за оно).* в. танте за бупе.

бу́пка несвр. 1. *удара кога овлаш по леђима.* – Бу́пкај га по грби́ну да прока́ра за́лог. 2. *једе (о деци).* – Бу́пкај ми, си́не, да ми порасте́ш.

бупка́ње с *гл. им од бупка.* – Ба́бо, кво́ и́ма за бупка́ње?

бу́пне свр.1. *лупне.* – Едѣ́н пија́н бу́пну с но́гу у тупа́н, а Ци́гање га накавали́ше. 2. *падне са висине при чему се чује туп удар.* – Бу́пну ко ма́че од това́н. 3. *удари.* – Ако те бу́пнем ч ме запа́нтиш.

бурде́љ м 1. *примитивна просторија за становање која је до пола укопана у земљу, а горњи део начињен од збодених греда и покривен сламом, сеном или кукурузовином.* – На́ши ста́ри су угла́вно живе́ли по буредељи́. 2. *лоша, мрачна просторија за становање, просторија као јазбина.* – Они́ седу́ у не́ћи бурде́љ.

Бурди́мац м *становник Бурдима, онај који је пореклом из Бурдима.*

Бурди́мка ж *становница Бурдима, она која је пореклом из Бурдима.*

Бурдимо́ с *село у општини Сврљиг.*

бурди́мсћи, -ска, -ско *који припада Бурдиму, који се односи на Бурдимо.*

бурђи́ица ж *дем. од бурђија, мала бургија, бургијица.* – Куде́ ли се де́ну бурђи́ицана?

бурђи́ја ж 1. *направа за бушење, бургија, сврдло.* – Цига́нсће бурђи́је невељáју, бо́ље су ва́бричне. 2. *шала, измотаџија.* – Ста́лно изво́ди не́ће бурђи́је, да у́мре чове́к од ње́г.

бурђија́ш м *спадало, лакрдијаш.* – Сла́вко е едѣ́н голе́м бурђија́ш.

буре́чење с *гл. им. од буречи.*

буре́чи несвр. *гледа мрко у кога, гледа закрвављених очију и с мржњом у кога.* – Немо́ј да буре́чиш у ме́н, ни́шта ти ја́ несѣ́м кри́в. – Ми́слиш да ч ме упла́шиш кљ буре́чиш?

буречћи́ прил. *мрко и са мржњом гледајући у кога.* – Не́ знам што ли ме гле́да буречћи́.

бу́рза м шатр. *буразер, брат.* – Не́к

ти дадé мóј бýрза.

бури́ште с *ауг. од буре*. – И́ма та́м не́ква бури́шта по по́друм, една́ пл́на, една́ празна́.

бурја́н м бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Caprifoliaceae *висока 1 до 2 т. Цветови су бели а плодови ситне, сочне бобице. Расте свуда као смрдљиви коров, апта* Samucus ebulus L., упор. крстатац.

бурја́нов, -а, -о *који је од бурјана, који се односи на бурјан*. – Не́ћи прода́вају на пи́јац бурја́ново вино́, ко да е исти́нско вино́.

бурли́чка несвр. *брчка у течност, фркће у течност (најчешће о свињи)*; упор. буљуљичка, буруличка и буруљичка. – Свиња́ са́мо бурли́чка у поми́је, не́че да и пи́је.

бурли́чкање с *гл. им. од бурличка*.

бу́рсес, -та, -то *који је гломазан и кудрав*. – Бу́рсес ко Сте́ва Бу́лча.

бурули́чка несвр. *в. бурличка*. – Бурули́чкај, бурули́чкај, ал док то́ј не попи́јеш дру́го не́ч да доби́јеш.

бурули́чкање с *гл. им. од буруличка*.

буруљи́чка несвр. *в. бурличка*.

буруљи́чкање с гл. им. од буруљичка.

бурунти́ја ж *в. ђурунтија*.

бу́с м 1. *више струкова неке биљке израслих из једног корена, бусен.* – Типѣ́ц расте́ све́ на бу́сови. **2.** *кртичњак у ливади обрастао травом.* – Дьнѣ́с си строши́ ко́су у едѣ́н бу́с.

бусѣ́к м *дем. од бус*. – До голе́мијат бу́с и́ма едѣ́н по́мал бусѣ́к.

бу́сес, -та, -то *који је огроман и кудрав, који је попут буса (о човеку)*. – Бу́сес па цр́н, до́јде стра́шан.

бу́та несвр. 1. *упире снагом у што, гура.* – Воло́ви те́гље, а ја́ osа́д бу́там. **2**. *натерује кога на нешто*. – На ти́ја на́чин о́н ме бу́та у про́пас. **3**. *иде напред без застајкивања*. – "Стра́ ме д и́дем но́чу". "А́јт ти́ напре́д и са́мо бу́тај, не́ма од кво́ да се пла́шиш" **4**. *напредује у служби, у школи*. – Бу́та не́како проз ту́ј њего́ву чко́лу, да л што си и́стин зна́е, ел што га учи́тељат пропу́шта. **5**. *даје радо, трпа у нешшто, гура у нешто.* – Бу́та ми па́ре у це́пови, а ја́ не́чу. **6.** *пуни што чиме.* – Ма́ти бу́та чу́шће, па че за ручѣ́к да и́мамо бу́тане чу́шће.

бу́та се несвр. 1. *гура се.* – Што́ се, бре́, бу́таш? **2**. *пробија се, сналази се у животу.* – О́н се бу́та и и́де напре́д, а не́ ко не́ћи да се е сти́сал ко две́ па́ре у ће́су. **3**. *пуни што чиме гурајући то унутра.* – Бу́тане чу́шће.

бу́таница ж *гурњава, гужва*. – Чим сти́же во́з на́ста таква́ бу́таница да су љу́ђе едни́ преко́ дру́ђи улази́ли у вагóње.

бута́ње с *гл. им. од бута (се)*. – Бута́ње у́збрдо, коче́ње ни́збрдо.

бу́тне свр. 1. *гурне да падне у што.* – Од бр́в га бу́тнула у Тимо́к, та да га уда́ви, али оно́ било пли́тко, па си изле́зал. **2**. *гурне да падне на што.* – Бу́тну га та па́де на́зам. **3**. *гурне силом што унутра.* – Ма́јће му га бу́тнем. **4**. *радо да нешто.* – На по́оду ја́ му бу́тнем вла́шу рећи́ју у цеди́ло. **5**. *стави што у нешто.* – Бу́тни ти́ по́више ма́з у е́ђењето, па да ви́диш ел не́че да ваља́е.

бу́тне се свр. 1. *завуче се, сакрије се.* – Бу́тне се не́где и не мо́ж га на́јдеш ни́како. **2**. *прокрчи себи пут.* – Бу́тне се проз они́ја на́род и побе́гне.

бутни́трн м *онај који је глуп.*

буту́к м *дирек, усамљени дирек, стуб*. – Стои́ кько́ буту́к, ни́т ромо́ри, ни́т гово́ри.

буту́че с *дем. од бутук*. – Та́м на кра́ј да се начу́ка едно́ бу́туче, да си за њега врзу́ем коња́.

бу́ца ж *грудва земље*. – У ора́ње са́мо бу́це, земља́ била́ су́ва.

бу́цало с *намотана кукурузна шушка на мотку за чишћење казанске луле.*

бу́чав, -а, -о *који је космат, кудрав,*

неочешљан. – Она́ од како́ се ди́гне, па до́тавнин о́ди бу́чава, ко да не́ма че́шаљ да се оче́шља.

буча́к м *в. бучје*.

буча́ње с *гл. им. од бучи*.

бучети́на ж *ауг. и пеј. од бука (1)*. – Бучети́ната ју и́ма ме́тар у пре́чник.

бучи́ несвр. 1. *хучи, хуји*. – Гоџа́ бучи́ од Тимо́к, мо́ра да е пришла́ голема́ вода́. 2. *иде глас, стоји препричавање неког догађаја*. – Три́ дена́ е бача́ло од ту́ј њи́ну дели́лбу. 3. *има осећај потмулог бола, зујања*. – Бучи́ ми у гла́ву од те́ј ва́ше расправи́је.

бу́чи се несвр. 1. *надиже се*. – Млеко́ на́ огањ пр́во ћути́, ћути́, па по́сле ва́не да се бу́чи. 2. *кострешн се*. – Ма́че се бу́чи кљ на ње́г по́јде ку́че.

бу́чина ж *букова шума*. – Студе́на бу́чина (топ.).

Бучја́нин / Бучја́нац / Буча́нац м *становник Бучја, онај који је пореклом из Бучја*.

Бучја́нка / Буча́нка ж *становница Бучја, она која је пореклом из Бучја*.

бучја́нсћи / буча́нски, -ска, -ско *који припада Бучју, који се односи на Бучје*.

бу́чје с *букова шума*. – И́мам едно́ бу́чје и две́ дру́ђи бра́ништа. – У Ку́рјаково бу́чје и́ма ку́рјаци.

Бу́чје с *село у општини Књажевац*.

бу́чка ж *дугуљаст, узани, вертикални дрвени суд у коме се буђка масло*. – Ма́сло се бу́чка у бу́чку, ју́тром, по ладави́ну. – Бу́чка са́мо скро́ба.

бу́чка несвр. 1. *буђкајући прави масло, буђка*. – У Ди́нинци сва́ко ју́тро бу́чкају ма́сло. 2. *буђкајући на металном шмрку вади воду из земље, из дубине*. – Бу́чкам во́ду да пољи́јем гради́ну. 3. *узбуњује, изазива комешање у народу, хушка*. – Ра́зни политика́ши са́мо бу́чкају на́род.

бу́чка се несвр. *комеша се, налази се у стању пометње (о народу и ситуацији)*. – По́че се на́род бу́чка, не́зна кво́ да рабо́ти, ел да ћути́, ел да бежи́. – Завлада́ла при́труса, на́род ста́л да се бу́чка.

бу́чкав, -а, -о *који је ускомешан, који је у нереду*. – Бу́ди ми́ран на ово́ј бу́чкаво вре́ме, мо́ш ти ли́дне глава́ док тре́пнеш.

бу́чкало с 1. *вертикална полуга у бучки која на доњем крају има рупичасти котур којом се буђка масло*. 2. *недоследна и непринципијелна особа која час каже овако, час онако*. – Зга́ди ми се ви́ше то́ј бу́чкало.

бучка́ње с 1. *гл. им. од бучка (се)*. – Не́к се сми́ри ово́ј бучка́ње, па чемо тѣ́г да гле́дамо ко чемо.

бучка́р м 1. *онај који буђка масло*. – Ју́тре че Мили́ја да бу́де бучка́р. 2. *онај који подбуњује народ*. – Ти́ја бучкари́ подбу́не на́род, па по́сле с ду́пе у кра́ј.

бучкури́ш м 1. *неукусно јело са доста воде справљено од разних неквалитетних састојака*. – Напраи́ла за ручѣ́к не́ћи бучкури́ш, ни сви́ње га не́че еду́. 2. *в. бучкало (2)*. – Не во́лим да и́мам по́слу с ти́ја бучкури́ш.

Бу́чум м *село у општини Сврљиг*.

Бу́чумац м *становник Бучума, онај који је пореклом из Бучума*.

бучуми́ш м 1. бот. *в. цвелика* Conium maculatum L. 2. *оно што је кудраво, длакаво, неочешљано*. – Што́ се не уљу́диш него таква́ нео́мита и неоче́шљана личи́ш на бучуми́ша.

Бу́чумка ж *становница Бучума, она која је пореклом из Бучума*.

бу́чумсћи, -ска. –ско *који припада Бучуму, који се односи на Бучум*.

бу́џа ж *буђ, буђа, плесан*. – Пи́чево ти уда́ра на бу́џу. в. и; удара на буџу.

бу́џав, -а, -о 1. *који је буђав, плеснив*. – Бу́џав ле́б не́че ни ку́че да еде́. 2. *који заудара на буђ*. – Бу́џаво вино́. 3. *који је оседео*. – Бу́џав по́ главу.

буџа́к м *место на бачији на коме се прикупља стока ради муже*.

Буџа́к м *крај око Калне*.

Буџакли́ја м *становник Буџака, онај који је пореклом из Буџака*.

Буџакли́ка ж *становница Буџака, она која је пореклом из Буџака*.

буџакли́сћи, -ска, -ско *који се односи на Буџак, који припада Буџаку*.

Буџакли́че с *дете из Буџака*.

буџа́чћи, -чка, -чко *в. буџаклисћи*.

буџе́ва несвр. *в. буџуе*; упор. будуе. – Буџе́ва по не́ћи пу́т, да се не мо́ж догово́риш с ни́куга.

буџу́е несвр. *бива, догађа се.* – Буџу́е да и дево́јћа ро́ди, по не́ћи пу́т.

бу́ш м *права линија повучена по земљи до које такмичари добацују метални новац у игри крајцарица.* – Пр́вњи е они́ја кој́и на́јблизо вр́љи до бу́ш.

В

ва́ *речца која се каже ономе који је зинуо*. – Ва́, што́ си зи́нул ко пле́вња?

ва́брика ж *фабрика, индустрија*. – Три́ го́дин сам раде́л у ва́брику ле́да у Бе́оград.

вабрика́нт м *власник фабрике, фабрикант*. – Зо́ра По́тић је чове́к вабрика́нт и капита́лес, и́ма таба́ну у сре́д Кња́жевац.

ва́бричан, -чна, -чно *који је израђен у фабрици, фабрички*. – Ова́ј сећи́ра ва́брична, не́ цига́нска.

вага́н м *велика дрвена чинија из које куса цела породица*. – Ма́ти ту́ри вага́н на сре́д трпе́зу, па сви́ ку́самo из ње́г.

вагóн м *в. дружила*. – Ч ми ли даде́ш тво́јан вагóн да си дока́рам де́телину?

вагоне́т м *в. дружила*. – Кьд свезе́мо се́но, сно́пје и дру́го кво́ и́ма, вагоне́т сту́римо од ко́ла и успра́имо га ус ча́ндију.

вагóнче с *дем. од вагон, рударски вагонет*. – До́ле по́дsам сва́ћи руда́р гу́ра по едно́ вагóнче, пли́но с ћу́мур.

ва́да ж 1. *канал којим се доводи вода од јаза до воденице*. – Кьд се зајази Цве́ткова ва́да, ми́ сви́ и́демо да се ку́пемо у њу́, ел ту́ј е на́јдлбока вода́. 2. *канал којим се доводи вода за залевање баште и уопште канал којим се доводи вода за разне потребе*. – Одвр̀ну жене́ ва́ду за њи́не гради́не, а ја́ си не мо́г нава́дим моу́ гради́ну. 3. *каналић у коме се сади разно семење или поврће*. – Конпи́р са́димо у ва́де, не у о́цаци.

ва́деница ж *прегршт вуне која се једним захватом извади са гребенца*; упор. глистица. – Да изва́дим јо́ш не́ку ва́деницу, па мо́ра д и́м да по́јим сви́ње.

вадени́ца ж рет. *воденица, млин*. – Поне́ла сам ма́лко жице́ за у вадени́цу.

ва́деничка ж *дем. од ва́деница, мала ваденица*.

вадени́чка ж *дем. од* вадени́ца, *мала воденица, поточара*. – Вадени́чкуту им поткопа́ла вода́ и одне́ла ју.

вадéње с *гл. им. од вади*.

ва́ди несвр. 1. *извлачи вуну, кучина, свилу и сл. са гребенца*. – Кьд ва́ди вл̀ну, ува́ти ју сьс три́ пр̀ста и пол̀к, пол̀к те́гљи док не изва́ди ва́деницу. 2. *наводњава башту, њиву, ливаду и сл. доводећи у њу воду вадом*. – Ел си вади́ла, ел си пољева́ла гради́ну? – Мому́рузу мо́ра да ва́диш, ако о́ч да ти се ро́ди.

вади́душа ж *зао човек, душовадник*. – Треба́ло би да те е стра́ од Бо́га и срамота́ од љу́ђе, вади́душо една́.

ва́дица ж *в. вадичка*. – Ову́дакај да проко́паш едну́ ва́дицу, да се оце́ди вода́ из лива́ду.

ва́дичка ж упор. вадица. 1. *дем. од вада, мала вада, плитак каналић којим се разводи вода из главне ваде*. – Вода́ мо́ра д и́де по ва́дичку, а не да се стр̀ви успу́т, зато́ј ва́дичкуту пропра́љај. 2. *плитак каналић начињен мотичицом у коме се сади разно семење*. – Нећи́ бо́б са́де у ја́мће, ја́ си га са́дим у ва́дичће.

ва́дне свр. 1. *извади извесну количину*. – Ва́дни ма́лко жи́то из ца́кат да га мо́ж завр̀жеш. – Што́ не ва́днеш ма́лко конпи́р за ручи́к? 2. *залије башту наводећи воду у њу*. – Треба́ло би да ва́днемо гради́нуту, еве́ ве́ч три́ дена́ ко ју несмо́ нава̧ува́ли.

вазди́н прил. 1. *целог дана, по цео дан*. – Вазди́н седи́, ни́шта не рабо́ти, па се тѝг чу́ди што ни́шта и не́ма. 2. *много*. – Зна́е вазди́н не́ће враголи́је.

вьзди́за се несвр. *в. вазноси се*. – Мло́го се о́н вьзди́за, ал че му изби́је тупа́н и на ње́га.

вазносе́ње с *гл. им. од вазноси се*.

вазно́си се несвр. *прави се важан, има високо мишљење о себи*; упор.

вьздиза се, возноси се. – Што́ ли се па о́н вазно́си кьд и зи́ми и́де у пр́тене панталóне?

вајде́ње с *гл. им. од вајди (се).*

ва́јди свр. / несвр. *има користи (од чега или кога).* – Јóш ни́шта несьм вајди́л, ал и́ма топр́в да ва́јдим. – Ва́јдим сва́ћи ме́сец по сто́ и́љади, а не́ћи пу́т и пóвише.

ва́јди се несвр. *има добит, користи се.* – Ел це ва́јдиш од тóј, ел си ти́ће она́к рабóтиш? – Млóго се вајди́ли и они́, па ч и ти́.

ва́ка ж вл. *крава.*

вь́кла, вь́кло 1. *која је црномањаста.* – Вь́кло момче́. 2. *која је црноруна.* – Вь́кле óвце пóље премрежи́ле.

вь́клуша ж *црна овца и име таквој овци.*

вь́клушка ж *дем. и хип. од вьклуша.*

вакултéт м *факултет, висока школа.* – Старóтога си́на да́л та́м на некьв вакултéт, да у́чи за прóфисера.

вакултéтлија м *онај који је завршио факултет.* – Даньс не́што пóбољу пла́тицу и́мају вакултéтлије, а дру́ђи сла́бо.

ва́л м *хвала, похвала; почаст*; упор. вала, валба. – Дóбро ти е гóдина доне́ла, / Доне́ла ти у́баву девóјђу, / Доне́ла ти голе́м ва́л у салó (н. п.).

вала́ ж *в. вал.* – Тóј што си ти уработи́л, тóј не за валу́, тóј ви́ше дóјде за пóкуду. – Они́ се сьс све́ ва́ле, да ти се сму́чи њи́ната вала́.

вьлѣ́ц м *в. ваљутьк.* – Нашьл сам вьлѣц ко јајце́.

валба́ и **ва́лба** ж *в. вала.* – Ни́шта ти не пома́га тóлка валба́, зна́мо се ми́ и у пр́тене панталóне.

вале́вћи / ски -ска, -ско *који припада Валевцу, који се односи на Валевац.*

Вале́вци / Вале́вац м *село у општини Књажевац.*

Вале́вчанин м *становник Валевца, онај који је пореклом из Валевца.*

Вале́вчанка ж *становница Валевца, она која је пореклом из Валевца.*

вале́ње с *гл. им. од вали (се).*

ва́ли[1] несвр. *хвали, похваљује.* – Куга́ млóго не позна́ваш, ти́ га едьн пу́т вали́, а едьн пу́т куди́.

ва́ли[2] несвр. *пада јака и дуготрајна киша, пада као из кабла.* – Це́лу нóч е вали́ла ћи́ша, а и дьньс че да ва́ли.

вали[3] несвр. *недостаје, фали.* – Квó ва́ли на момче́то, та га избега́ваш? – Те́б, изгле́да ми, ва́ли не́ка даска́.

ва́ли се несвр. *хвали се, хвалише се.* – Вали́ла се да су ју тражи́ли у на́јголеми га́зде, ал се не́ зна што пóсле од тóј ни́шта не́ испа́дло.

вали́да ж *инвалиднина, инвалида.* – Ес да не́ма нóгу, ал за тóј при́ма вали́ду, па и́ма па́ре, а ми́ и́мамо нóђе, ал че исцр́цамо óд глади. – Мила́н казу́е какó не мóж да изле́зне на кра́ј с ту́ј вали́ду.

вали́дес, -та, -то *који је у рату или на раду постао неспособан или делимично неспособан за рад.* – Из ра́товиви изле́зал ко вали́дес, па приму́е не́ку вали́ду, те́шко си га на њег.

ва́линка ж *недостатак, мана, фалинка.* – Сва́ћи човéк и́ма не́ку ва́линку.

ва́личан, -чна, -чно *који има неку ману, неку фалинку.* – Че́да Сви́лћин ва́личан и у нóгу и у па́мет.

валме́нце с *смотуљак вуне.* – Ја́гње ко валме́нце.

ва́лога ж *једна гредица за коју се вежу ноге стоци при поткивању.*

валóжије с *благо подводно земљиште где расте бујнија трава.* – Валóжије (топ.).

ва́лта ж *набор на одећи, фалта.* – Љуби́нка и́ма бóшчу на ва́лте.

валу́га ж 1. *плитка долиница у којој је земљиште претежно влажно и где расте бујнија трава.* – На́јбоља трава́

расте́ до́ле у валу́гу. – Те́рај о́вце по валу́ђе да се напасу́. **2**. *широко, овално или округло плиће улегнуће у равници.* **3.** *бара, тршчар*. – Д и́деш у валу́гу да насече́ш шавара́к да исплете́мо рого́жу. **4.** *удубљење на излоканоме путу*. – На едну́ валу́гу кле́цнуше ко́ла и о́тиде осави́на.

валу́гљив, -а, -о *који је у валуги, који је у вези са валугом*; упор. валужљив. – Ђи́вата ни до́јде ма́лко валу́гљива.

валужа́к м *в. валожије*. – Валужа́к (топ).

валу́жљив, -а, -о *в. валугљив*. – Ово́ј се́но валу́жљиво, не́че га сто́ка.

валу́шка ж *дем. од валуга*. – У ону́ј валу́шку се на́јбоља мому́руза ра́ца.

валци́ја м *хвалисавац*. – Де́, валци́јо, с кво́ це сѓг пова́лиш, кљд оста́де го́л ко пишто́љ.

ваља́ прил. *ваљда, можда, вероватно.* – Не́ се ваља́ покварило варивото, дако е некња́шње.

ваља́вица ж *постројење на реци за ваљање сукна, ваљарица*. – На доле́к су чује́не шарба́новсће ваља́вице.

ваљавича́р м *власник ваљавице или радник у ваљавици*. – Ја́ у́век но́сим ша́јак код Жи́ку, ваљавичара́.

ваљавича́рка ж *жена ваљавичар*. – Ве́рица, ваљавича́рка из Шарба́новци.

ваља́е несвр. **1.** *вреди, има вредност*. – Ваља́е му ра́ботата, че да бу́де, же́на, ма́јстор. **2**. *добар је, добар је за што*. – Ваља́е момче́то, добро́ би било́ да ни бу́де зе́т. – Ова́ј дудо́вина ваља́е за бу́ричи, и́ма ређи́ја да бу́де жлта́ ко ду́кат.

ва́љак м **1**. *уваљано блато и плева, колико може да се узме шакама, којим се пуне простори између кованица при градњи кућа чатмара.* **2**. *краће обло дрво (50 до 60 см) уваљано у блато и плеву или сламу којим се гради таваница куће чатмаре.*

ва́љен, -а, -о трп. од вали[1] *који је хваљен, похваљиван*. – У ва́љене ја́годе не иди́ с голему́ ко́тарку.

ваљува́нка *ж шљива џанарика чији је плод потпуно лоптаст*.

ваљува́нко м *доста ситан пасуљ лоптастих зрна*. – Сва́рим ваљува́нко, па му ту́рим души́чину. в. васуљ ваљуванко.

ваљува́с, -та, -то *који је лоптастог или елипсоидног* облика; упор. ваљуват. – Сва́ су ја́јца на́ свет ваљува́ста, не́ма четврта́сто.

ваљува́т, -а, -о *в. ваљувас*. – Направи́л калдрму́ од ваљува́ти ка́мење.

ваљутѓк **1**. *заобљен речни камен*; упор. вљљц. – Узи́мај из ре́ку ка́мен са́мо куи́ е ваљутѓк. **2**. фиг. *дебело, заобљено живинче или дете*. – Дете́нце се направи́ло на ваљутѓк.

ва́љчес, -та, -то *који је ваљкастог облика; који је дебео*. – Вепѓрт се уго́ил, па дошѓл ва́љчес.

вами́лија ж *породица, фамилија*. – Из њи́ну вами́лију су сви́ добри́ ра́дници.

вамилија́ран, -рна, -рно *који има породицу, фамилијаран*. – Ја́ сам чове́к вамилија́ран, ја́ несѓм не́ћи сћитни́ца.

вамилија́рно прил. *породично, фамилијарно*. – И́демо код њи́ на сва́дбу вамилија́рно.

вампи́з м *провалија, амбис*.

ва́нгла ж *кутласта зидарска алатка са дршком за захватање и набацивање малтера на зид*. – Кѓв је то́ј ѕида́р кљд не́ма ни ва́нглу ни мистри́ју, а и ви́сак си забори́л да поне́се?

вьндѓк м *угојен, дебео човек*.

Ванђе́лије с *Јеванђеље*. – По́п чи́та Ванђе́лије.

ванђе́лије ж **1**. *придиковање, прекоревање*. – Немо́ј ти́ ме́н да чи́таш ванђе́лије. **2**. *чини, магије.* – То́ј мо́ра су не́ће ванђе́лије, чим е вр̏зано с црве́н коњц; упор. ванђелије мое месо.

ванђе́лије моé ме́со изр. *кад би ме*

запало нешто добро, кад би ме запао комад меса које они једу док ја гладујем.

ва́не свр. **1**. *почне, почне што да ради*. – Кьд ја́ ва́нем да те ру́зам не́чеш да мо́ж по́сле на ду́пе да седи́ш. **2**. *ухвати, прихвати*. – Котьльв ва́ну́л би́гар по дно́. – Ја́ ва́ну́ девојче за́ руку, па прејдо́мо преко ре́ку. **3**. *обухвати*. – Ва́ни́ ју преко сре́д. **4.** *обузме, захвати.* – Де́телинуту ва́ну́ла ви́лова коси́ца с едну́ стра́н. **5.** *улови*. – На́ш Бе́кан ју́ри да ва́не за́јка. – Ца́це јуче́р ва́ну́л едногá.

ва́не се свр. **1**. *ухвати се за кога или за што, ухвати се у што*. – Томьн ре́ко да се ва́нем у о́ро, оно́ стану́ше свира́чи. **2**. *прихвати се, залепи се*. – И́ње се ва́ну́ло за гра́ње, а и на де́ду за мустачи́.

ванпи́рин м *вампир, вукодлак*. – Стра́шан си ко ванпи́рин.

ванпо́р м *мотор уз вршалицу*. – Вр́шалица врше́ и е́ца, а ванпо́рат са́мо пу́пче.

ванце́лије ж *в. ванђелије*.

вара́ка несвр. *в. вараче*. – Она́ вара́ка од меши́ну, а о́н вара́ка што е е́втино прода́л те́лци.

вара́ка се несвр. *тужи се, жали се*. – Сьг се вара́ка код ово́га, по́сле се вара́ка код оно́га.

варака́ње с *гл. им од вараче.*

вара́ч м бот. *врста зељасте биљке*.

варача́ње с *гл. им. од вараче*.

вара́че несвр. **1**. *жали се на нешто, увек му нешто није по вољи, негодује*; упор. варака. – Немо́ј да вара́чеш и́ма код дру́ђи љу́ђе по́лоше и од тво́ето. **2**. *плаче, кука, запомаже*. – Што́ вара́че она́ј та́м же́нштина?

ва́рба несвр. *боји, фарба*. – Жи́ка и́ска ју́тре да ва́рбамо вракњи́цу и то́ј у зелено́.

ва́рба ж *боја, фарба*. – Узе́ли смо црвену́ ва́рбу за о́граду, ме́н се она́ не допа́да, али ку́ј ме́н питу́е.

варба́ње с *гл. им. од варба.*

варда́ль м **1**. *добар, повећи комад сировог меса*. – Па ми да́де едьн варда́ль ме́со. **2**. *пас чувар.* – Ми́ и́мамо едногá вардаља́ куи́ се зове́ Жи́ка.

варде́ње с *гл. им. од варди (се).* – Ме́н одреди́ли у варде́ње о́вце, ко ја́ да и ва́рдим и да си чи́там књи́гу.

ва́рди несвр. **1.** *пази, чува*. – Це́л дьн ва́рдим о́вце, а за е́дење ми даду́ ле́б и пеше́с оре́ја. **2**. *брани*. – Ва́рди га ко ку́че кочи́ну. **3**. *потајно прати, шпијунира, чека да га ухвати на делу.* – Ода́вна ја́ ње́г ва́рдим и на кра́ј га уватѝ.

ва́рди се несвр. *чува се, пази се, води рачуна о себи*. – Ку́ј се ва́рди и Бо́г га ва́рди. – Ва́рди се кьд прео́диш преко у́лицу.

ва́рдиште с *место забрањено за пуштање стоке*. – У Ти́нино ва́рдиште немо́ј случа́јно да пу́штиш о́вце, гла́ве че ни пођи́не.

ва́рење с *гл. им. од вари (се).*

ва́ри несвр. **1**. *припрема јело са водом и другим додацима на ватри, кува*. – Ва́ри васу́ль за ручьк. – Ва́ри Сми́љ̂ња си́рење на две́ ви́ље си́рове. **2**. *топи што загревањем на ватри*. – Калаисува́ли смо каза́н, да ва́римо ма́з.

ва́ри се несвр. *кува се*. – Ту́рим гр́не у огњи́ште, па оти́дем да се дру́го слу́шам, а оно́ си се са́мо ва́ри. – Мо́ра да се ва́ри док се не сва́ри.

варивéнце с *в. варивце*. – Мьнечко грне́нце, сла́тко варивéнце. – За ручьк и́ма ма́лко од јучера́шњено варивéнце.

ва́риво с *општи назив за свако кувано јело*. – Же́но, ел си свари́ла не́ко ва́риво за ручьк? – На́јбоље е кьд за ручьк и́ма ва́риво, да мо́ж чове́к да ку́сне с ложи́цу.

варивце́ с *дем. од вариво*; упор. варивенце. – Да приту́рим грне́нце, да сва́рим варивце́.

ва́рка несвр. **1.** *вара, вара помало и понекад*. – Она́ га ва́рка, а о́н не позна́ва.

2. *мотри да некога ухвати на делу.* – Варка́ га, варка́ и на кра́ј га уватѝ.

ва́рка се несвр. **1**. *пази се, чува се, избегава тешке послове (нпр. трудница).* – Ва́ркај се тѝ од те́шће ра́боте. – Ва́ркај се од ло́ше дру́ство. **2**. *обазриво се креће, тешко корача.* – Ва́рка се ко же́љна преко у́гар.

варка́ње с *гл. им. од варка (се).*

ва́рне[1] свр. у дем. значењу *скува, скува мало и на брзину.* – Чу да ва́рнем ма́лко млекце́ за ручѣ́к и то́ј ви е.

ва́рне[2] свр. **1**. *превари.* – Ва́рну га док се о́брну. **2**. *изненади, затекне на делу.* – Ва́рну га бѣ́ш кљ е бра́л кра́ставице у мое́. **3**. *уграби прилику, спаси.* – Се́но ти е ђа́волска ра́бота, ђѝша па́дне ел дор ко́сиш, ел дор га су́шиш, зато́ј требе да га ва́рнеш од вре́ме.

ва́рне се[1] свр. *кува се мало.* – Не́к се варивото ва́рне јо́ш ма́лко, па га сту́рај.

ва́рне се[2] свр. *превари се, погреши.* – Ва́рну се едьн пу́т, та пѝну рећѝју и сѣ́г не мо́г бе́з њу́.

варошо́нче с *дете из града, из вароши.* – Варошо́нчичи су у шко́лу носѝли це́ђери на грбѝну, а мѝ трба́ље преко ра́мо.

варошо́ње м мн. *становници града.* – На шко́лчи о́дмор се поде́лимо на сељо́ци и варошо́ње, па ѝграмо ло́пту.

варта́к м *повећи комад хлеба.* – О́дломи си е, е́ј, варта́к.

Васѝљ м *село у општини Књажевац.*

Васиљо́нац м *становник Васиља, онај који је пореклом из Васиља.*

Васиљо́нка ж *становница Васиља, она која је пореклом из Васиља.*

Васиље́вдан м п. п. *Свети Василије, 14. јануара.* – Васиље́вдан е светѣ́ц на Цѝгање.

васѝљски / ски, -ска, -ско *који припада Васиљу, који се односи на Васиљ.*

васкова́рина ж *в. сковарина.*

васкова́рција м *в. сковарција.*

васу́љ м бот. *пасуљ* Phaseolus vulgaris L. – На́ша Вѝда по во́ли васу́љ од пе́чено ме́со. в. васуљ ваљуванко, васуљ ситничко, гуз васуљ, жлт васуљ, претрн васуљ.

васу́љ ваљува́нко м *ситан пасуљ округлих зрна.* – Ову́ј годѝн смо у Ле́шје садѝли васу́љ ваљува́нко, а у Ча́ршију ситнѝчко.

васу́љ ситнѝчко м *врста ситног пасуља.* – Ситнѝчко до́јде сѝтан, али бла́г за куса́ње.

васуља́к м *в. васуљиште (1).*

васуљѝк м *дем. и хип. од васуљ*; упор. пасуљак. – Сва́рим васуљѝк, па му ка́пнем ма́лко зајтѝн да га запр́жим.

васуља́р м **1**. *особа која радо једе пасуљ.* – Вѝда е васуља́р. **2**. *особа која живи само на пасуљу.* – Онѝ су васуљарѝ, не́мају кво́ дру́го да ку́сају.

васуље́вина ж *в. васуљиште (1).*

васуље́тина м *в. васуљина.* – Не мо́г васуље́тинуту с о́чи да вѝдим.

васуљѝна м *ауг. и пеј. од васуљ*; упор. васуљетина, васуљчина. – Докле́ че да еде́мо са́мо васуљѝну, да л че да до́јде вре́ме и мѝ да оку́симо од месце́?

васуљѝца ж **1**. бот. *једногодишња биљка из фам.* Polygonaceae *стабљике дуге до 1 т која се омотава око других биљака. Листови срцолики, цветови ситни, зелени груписани у основи листова, њивски вијушац* Polygonum con-volvulus L. **2**. *пасуљ крупног зрна.*

васуљѝште с **1**. *омлађене стабљике и махуне пасуља*; упор. васуљак, васуљевина. – Васуљѝште че да да́вамо на о́вце кљ по́чну да се ја́гње. **2**. *место где се сади пасуљ.*

васу́љчина м *в. васуљина.* – Сва́ђи дьн ку́сам васу́љчину, че ми нѝкне на мешѝну.

ва́ти свр. **1**. *ухвати, улови.* – Ро́ка ватѝла за́јка, а Мѝка ватѝла пога́нца,

Ми́цко не́ уватѝл ни́шта. **2.** *захвати, захукта се*. – Кьд ва́ти зима́, тѣг че е стра́шно. **3.** *отпочне.* – Ватѝ си ре́д од кра́ј и ко́пај, не́ма ку́ј да те одме́ни.

ва́ти се свр. **1**. *ухвати се у коло*. – У о́ро се ва́тим до на́јубаво дево́јче. **2**. *прихвати се, прилепи се.* – Зи́ми му се ва́ти и́ње и на мустачи́ и на ве́це. **3.** *улови се.* – Ватѝла се лисѝца у желе́за.

ва́тка ж *дужина која одговара захвату шаке*. – Една́ ва́тка, ни́шта па́тка.

ва́тне свр. *ухвати по каткад*. – Ва́тне и Ми́ца по некуга́ пога́нца, ал Ма́ра што и ва́ча, страотѝја една́. **2**. *дохвати мало, дохвати који комад*. – У про́оду ва́тнем не́ку кру́шку.

ва́тне се свр. *прихвати се, загори дно суда на ватри*. – Ва́тнуло се ма́лко за дно́то.

ватра́љ м *прекраћена цепаница за ватру*.

ватреви́т, -а, -о *који је ватрен, жустар*. – Ватреви́т не́ћи ко́њ.

ватре́љ м **1**. *гвоздена лопатица за пословање око пећи или шпорета на чврсто гориво, ватраљ.* – Изнесѝ пе́пел с ватре́љ. **2**. *отвор за ваздух на предњој страни шпорета*. – Отворѝ ватре́љ да се разгорѝ о́гањ.

ватре́љче с *дем. од ватрељ (1).*

Ва́трослов м *име.*

ва́ћкалица ж *жена лаког морала, фаћкалица*. – Ва́рди се од ту́ј ва́ћкалицу, по́сле се не мо́ж отка́чиш од њу́.

ва́ча несвр. **1**. *хвата, лови*. – Ми́цко ва́ча ми́ши. – То́ма сва́ћи дѣн ва́ча ри́бе, али све́ не́кве си́тне. – Ма́лишка и Ца́це се у́че да ва́чају за́јци. **2**. *захвата, садржи*. – Ови́ја чебѣр ва́ча педесе́т ћи́ла. **3**. *сипа подсирено млеко у торбицу да би се оцедило и претворило у сир*. – Еве́, сѣг бѣш ва́чам си́рије. **4**. *полази, одлази*. – Овде́ ви́ше да издржи́м не мо́гу, ел чу да полуде́ем, ел чу да ва́чам све́т. – Дошло́ вре́ме да ва́чам пу́т под но́ђе. **5.** *обузима кога што.* – Поче́ла га ва́ча ва́тра. – По́често га ва́ча луди́ло. **6.** *досеже, допире, обухвата.* – Ел ви вача́ по́водња́та, ел не́? **7**. *подухвата, почиње што.* – Ва́чај свој ре́д и ко́пај, ни́кој ти га дру́ђи не́че ко́па.

ва́ча се несвр. **1**. *хвата се*. – Ва́чају се за ру́ђе и за но́ђе, ку́ј где́ куга сти́гне. **2**. *млеко се претвара у сир пошто му је сипано сириште.* – Млеко́во се не́че ва́ча од ово́ј сириште, мо́ра да невља́е. **3.** *спушта се сутон.* – Ва́ну да се ва́ча но́ч, а куде́ су Ба́линци. **4.** *ствара се што на површини нечега*. – Поче́л се ва́ча кре́ж на во́ду. – Како́ се млеко́ ла́ди, тека́ се озбр́д ва́ча смета́на. **5.** *својом величином и обликом може да стане у неко лежиште, пасује*. – Ови́ја шра́в се ва́ча овде́, а ови́ја друђи́јав не́че. **6.** *кошта, стаје*. – Мате́ја казу́е: "Кьд се уорта́чиш у ревену́, колко́ по́више еде́ш и пије́ш, све́ ти се по́евтин ва́ча".

ва́ча кра́ј изр. *тражи узрок чему, почетак и ток чему, истражује*. – Сѣг бѣш ва́чам кра́ј ко е било́.

ва́ча на̥́рви изр. *испољава своју самовољу све више и више (о детету).* – Не да́вај на дете́ да ва́ча на̥́рви, сту́кај га одо́дма.

ва́ча о́д очи изр. *ако неко злурадо погледа мало дете, па детету позли каже се да такво дете "ва́ча о́д очи."*

ва́ча оско́мину изр. *има жељу за оним што не може да оствари (о јелу, љубави итд.), трну му зуби.* – Док о́н еде́ кру́шће и не да́ва ми, ја́ ва́чам оско́мину.

вача́ње с. *гл. им. од вача (се).* – Вача́ње у о́ро. – Вача́ње за ду́пе.

ва́ша ж *дуг комад сланине или свињске коже*. – Од ону́ј цр́нуну свињу́ испа́дле добре́ ва́ше за опѣ́нци. – Едну́ ва́шу слани́ну че да зато́пимо у ма́з.

вьшѣ́њи се несвр. *подижу му се длачице на кожи, подилази га језа, јежи се*. – Ел ти зима́ та се вьшѣ́њиш, ел те стра́ од некво́?

вьшњи́в, -а, -о *који се је најежио од хладноће, неког јаког узбуђења или од глади*. – Промр̏зли, вьшњи́ви и ли́шави, тьква́ смо сви́ били́ у̏пролет, у Голе́ми пости́.

вашаре́ње с *гл. им. од вашари (се)*.

ваша́ри несвр. **1**. *учествује на вашару, проводи се на вашару*. – Це́л дѣ́н и це́лу но́чваша́ри, топр̏в пре́д зору до́ди до́м. **2**. *купује на вашару*. – Ел ва́шари не́што, ел си иде́ ће она́к?

ваша́ри се несвр. *проводи се на вашару, учествује у вашару*. – Ел и ти́ пође́ да севаша́риш?

вашарли́ја м *онај који је био на вашару, који учествује на вашару*. – Вашарли́је се врча́ју до́м пред зо́ру.

вьшети́на ж *ауг. и пеј. од вашка (уш)*; упор. вьшчетина – Не́кве кру́пне вьшети́не, ко си́тни броби́нци.

вьши́в, -а ,-о *који има вашке, који је вашљив*. – Дојдо́ше ни деца́ из чко́лу вьши́ва.

вашица ж **1**. *дем. од ваша*. – Да́до им едну вашицу слани́нку. **2**. *дем. од вашка (уш)*. – Стл̥ца́ му у гла́ву не́колко вашице.

вьшка́ ж **1**. зоол. *бескрилни инсект који живи на човеку као паразит* Pediculus. – Деца́ запати́ла вьшће. **2**. зоол. *ситан биљни инсект (разне врсте)*. – Вьшће насполете́ле васу́љ. **3**. *досадна особа, насртљива особа која пошто пото хоће да оствари оно што је наумила*. – Пра́ва си вьшка́, то́лко си до́садан. **4**. *цицијa, цепидлака*. – То́ј не чове́к с куга́ мо́ж да се споре́диш, то́ј вьшка́

вьшља м **1**. *вашљивко*. – Вьшљо, где́ си запати́л вьшће́те? **2**. *сиромашко*. – Е́ј, ти́ вьшљо, па где́ чеш ти́ да се с га́зде ва́чаш у о́ро.

вьшљобе́р м *онај који је пун вашију*.

вьшна ж *вашљива и неуредна жена, вашљивица*. – Та́ј вьшна че на ме́н да при́ча како́ се испра́ча и дочеку́е му́ж.

вьшоњьк м **1**. *измет вашке*. – По кошу́љу са́мо вьшоњци. **2**. *мужјак вашке*. – Вашка́ и вьшоњьк. **3**. *ауг. и пеј. од вашка*. – Глава́ му пл̏на с вьшоњци. **4**. *тек испиљена ваш*; упор. вьшунче. **5**. *оно што је јако ситно и мало*. – Не́ма га ни колко́ вьшоњьк.

вьшу́нче с *в. вьшоњьк (4)*.

вьшчети́на ж *в. вашетина*. – Где́ си запати́л вашчети́нете?

веа́ње с *гл. им. од вее*. – За веа́ње на гу́вно тре́бе ти до́бар ве́тар от кьм Ца́рову гла́ву.

ве́брувар м *други месец у години, фебруар*; упор. мали сечко. – У ве́брувар ме́сец се ма́чће ју́ре по ћереми́де и це́лу но́ч ма́у̏чу.

ведера́нка ж *вунена сукња ткана на домаћем ткачком разбоју са орнаментима који потсећају на танке спиралне федере*; упор. ведераш, ведеранка четворна.

ведера́нка четво́рна ж *горња сукња ткана у четири нита*.

ведера́ш м *врста ћилима ткана у четири нита и осамнаест пасамаца, тако назван по орнаментима тј. узаним пругама које посматрано у целини асоцирају на танке, дуге, спиралне федере, поређане паралелно један поред другог.*

ведра́ница ж бот. *в. ведричица* Aiuga reptans L.

ве́дремез м *џепни ножић, перорез* (нем. Federmesser). – Де́ца, ел и́ма неќо од ва́с ведреме́з, да си оцече́м прутьк?

ведрења́ча ж *чаша на бачији за пресипање млека*. – Завати́ га с ча́шу ведрења́чу.

ведринка́ ж *дем. од ведрина, ведро небо*. – Суде́м о́блачно са́мо над Чу́ку ма́лко ведринка́.

ведри́ца ж *дрвени суд за воду од око десетак литара, ведро*. – У ону́ј по́малуну ведри́цу вода́ да се донесе́ од

чешму́, а у по́големене мо́же и од буна́р.

ведри́чица ж бот. *вишегодишња биљка из фам.* Labiatae *висока до 30 ст. Стабљика усправна четвороугла, има надземне вреже које носе ситне листове, по шест до дванаест цветова сакупљено је у прстенасту цваст, пузава ивица* Aiuga reptans L., упор: ведраница, ведричје.

ведри́чје с бот. *в. ведричица* Aiuga reptans L.

ведри́чка ж *дем. од ведрица, мала ведрица.* – Намл́зал у ведри́чку ма́лко млекцé.

ведро́ с (мн. уз бр. ве́дри и ве́дра) **1.** *дрвени суд за мужу са једном вертикалном дршком која је уствари једна продужена дуга.* – Сва́ку ве́чер ведро́ да оми́еш с ћипе́лу во́ду. – Расипа́л де́сет ве́дри си́рутку. **2.** *дрвени суд за млеко на бачији од петнаест ока.* .**3.** *в. ведрица.* **4.** *удубљење у стени у коме се сакупља кишница.* – Ведро́ (топ.).

ве́е несвр. *чисти жито и др. од плеве на ветру или на ветрењачи.* – Књд ду́ва ветáр од Цáрову глáву тѣг се жи́то лѣсно ве́е.

ве́з м *турска капа, фес.* – На глáве натурáли ве́зови.

везѣ́к м **1**. *дем. од вез.* – О́ди си, како́ што о́ди, / У те́а беле́ черáпће, / У áленицу прегљáчу, / И áлен везѣ́к на глáву (н. п.). **2**. *вунени вез на женској плетеној капи*; упор. венчьц.

ве́заница ж *снопић од неколико струкова неког поврћа и сл.*; упор. врзаница. – Купи́л сам две́ везани́це млáд лу́к, по двá динáра.

ве́заничка ж *дем. од везаница.* – За едну́ ве́заничку од пеше́с стручи́ча трáжи три́ динáра.

Вези́р Кáменица ж *по легенди раније име Доње Каменице.*

вези́тња ж *вез, везидба.* – Си́тну вези́тњу да везе́м / И кру́пне сл́зе да ро́ним (н. п.).

везме́ с *мали ручни кантар са спиралном опругом.*

ве́ица ж *дем. од веја, мала веја.* – На јáганци да ту́риш едну́ ве́ицу ју́тром, едну́ напри́вечер.

ве́ја и **вејá** ж *неколико сложених гранчица шуме за лисник, тако да се лако могу понети и зденути.* – Já прино́сим ве́је, мáти му додáва, а баштá де́не ли́сник.

вејáра ж *ветрењача за вејање жита, пасуља и других зрнастих плодова.* – Де́ћа е имáл вејáру, па смо од ње́г узимáли да се послу́шамо.

ве́јка ж *в. вејћа (3).*

ве́јник м *вењак, сеница*; упор. вејњак. – На вáшар мо́ра да се́днемо под ве́јник, па не́к ко́шта ко́лко ко́шта.

ве́јњак м *в. вејник.*

ве́јћа ж **1**. *дем. и хип. од веја.* – Књд развр́шуеш ли́сник, сту́рај ве́јћу, по ве́јћу. **2.** *једна гранчица са лишћем.* **3**. *сноп кукурузовине.* **4**. *нешто што је нежно и крхко.* – Бе́ше то́ј кру́пан чове́к а сѣг се напраи́л на ве́јћу.

ве́керача ж *шира вунена кецеља састављена од две поле, украшена вертикалним пругама црвене и црне боје, или је црвена, па украшена пругама других боја.*

векувáње с *гл. им. од векуе.*

веку́е несвр. **1**. *живи свој живот, проводи свој живот.* – До́ста сам јá векувáл. **2**. *живи вековима, живи бесмртно.* – Ти́ ми́слиш да ч до́ век да веку́еш на ови́ја све́т. **3**. *живи по својој вољи.* – Já сам мо́ј ве́к векувáл како́ сам јá теáл.

велеби́ље с бот. *дуговечна зељаста биљка из фам.* Solanaceae *висока 1 до 2 метра. Цвет тамнољубичаст, плод зелена бобица. Биљка је врло отровна* Atropa belladona L., упор. голема трава,

големо биље.

вели́ свр. *каже, говори.* – Кво́ вели́ башта́ за то́ј? – Велу́ не́че д и́ду, и́мају си, велу́, дру́гу ра́боту.

Вели́гден м *Ускрс*. – Вели́гден је голе́м пра́зник, тѣг жене́ и́ду у цр́кву, му́жје печу́ ја́ганци, а деца́ се чу́кају с пера́шће.

вели́гден м бот. **1.** *вишегодишња биљка са врло снажним ризомом, висока 10 – 30 ст. Цвет у почетку карминоцрвен, касније тамноплав до азурноплав* Pulminaria angustifolia L. **2.** Pulminaria officinalis L.

вели́ја ж *комад тврдо пресованог домаћег сира*. – Си́рење на вели́је пра́е Вла́си, ми́ не.

ве́лика жлти́ца ж *златник који вреди пет дуката*. в. жлтица.

ве́лика коша́ва ж мет. *северни ветар у неким селима Тимока*. в. кошава.

ве́лики ниша́н м *в. големи нишан*. в. нишан.

ве́лићи, -ка, -ко *који је велики*. – А́јдук Ве́лко е би́л ве́лићи јуна́к. – Ју́тре је ве́лићи пра́зник.

велиципе́т м *бицикл, велосипед*. – Ми́шко Богда́нац је пр́вњи и́мал велиципе́т у Дубра́ву и не́ ни дава́л да га ми́, дру́га деца́, ма́лко пово́зимо.

Ве́лко м *име*.

Вело́мир м *име*.

Ве́љко м *име*.

Ве́мија ж *име*.

вене́р м **1**. *застакљена светиљка у којој гори петролејска лампица, фењер*. – Де́ ми просвети́ ма́лко с ти́ја вене́р. **2**. фиг. *који је оронуо, мршав, кост и кожа.* – Напраи́л се на вене́р. **3**. фиг. *бела риба: деверика, бабушка и сл. које имају велику утробу а танке слојеве меса.* – Ва́чам са́мо не́ћи вене́ри, не́че да уда́ри не́ћи со́м, ел шара́н.

вене́рче с *дем. од венер (1)*. – Вене́рчето закачи́ на дире́к, да се ви́ди и та́м и ова́м.

венчѣ́к м *дем. од венац, венчић*. – На љу́ту ре́ћи́ју, кьд ју закла́тиш у вла́шу, ува́ти се го́ре венчѣ́к. – На Све́ти Јова́н Биљобе́р напра́имо по венчѣ́к за сва́ка вра́та.

венча́лан, -лна, -лно *који је са венчања, од венчања, који је у вези а венчањем*. – То́ј су ми венча́лне дре́е, а ово́ј ми венча́лан ку́м.

венчани́ца ж *кровна греда која лежи у основи крова, заправо она се полаже по зидовима и на њу се ослања кров*. – За венчани́цу тре́бу пра́ве гре́де.

венчѣ́ц м *в. везьк (2).*

венчи́ло с **1**. *круна од жутог метала која се ставља младенцима на главу приликом венчавања у цркви*. – По́п у́зе венчи́ло, па га пр́во ту́ри на младоже́њу на гла́ву, а по́сле едно́ ту́ри и на мла́деневестуту. **2**. *венчање*. – Ме́не че да во́де на венчи́ло, те́бе на беси́ло. **3**. *остатак венца лука коме су главице већ покидане*. **3**. *замка за хватање птица начињена од прута савијеног у круг за који су привезане омчице од коњске гриве.*

венчува́ње с *гл. им. од венчуе (се)*. – Венчува́ње у о́пштину тра́е зача́с, а у цр́кву, но́ђе те заболу́ од стоја́ње док и по́п венчу́е.

венчу́е несвр. *венчава*. – По́п венчу́е младоже́нци. – Кьд бе́о одбо́рник и ја́ едно́ вре́ме венчу́ео. – Сѣг па́ поче́ли да се венчу́ју у цр́кву.

венчу́е се несвр. *венчава се*. – Че се венчу́емо у не́дељу, ону́ј та́м.

вепѣ́р м *мужјак свиње, вепар*. в. дивљи вепар.

вепе́р м рет. *вепар*. – Угојо́сал се ко вепе́р.

вепрѣ́к м *в. вепре*. – Вепрѣ́кьн не́што њу́ри, да се не́ разболе́л? – Че ни тре́бе едѣ́н вепрѣ́к за куде́ светѣ́ц.

вепре́ с *дем. од вепар, млади вепар*; упор. вепрьк, вепренце, веприч. –

Вепре́но тре́бе да стро́имо, ако о́чемо да се по́срчено ура́ни.

вепре́нце с *в. вепре*.

вепри́ч м *в. вепре*. – Мло́го до́бар вепри́ч за домьзльк.

вер везн. *ем*. – Вер ве́зено, вер пи́сано, а у руће не́ ва́чано (загонетка).

ве́ра ж *народна припадност*. – Они́ су дру́га ве́ра, они́ су Ци́гање.

верђи́ја ж *арач на главу, порез*. – Све́ што прико́тиш оти́де на верђи́ју.

ве́рен, -рна, -рно рет. *који је веран, одан*. – Ку́ј ти е по ве́рен оди ме́н?

вери́ђе ж **1**. *ковани ланац над огњиштем, вериге*. – Над на́ше огњи́ште ста́лно е висе́л едьн котьл зака́чен на вери́ђе. **2.** *оков на ногама затвореника*. – Ако тека́ наста́иш и́ма да иструлаве́еш у вери́ђе. **3.** *планински ланац*.

вери́жице ж дем. *од верићe (1), мале вериге*; упор. веришће. – Ако и́деш у Пала́нку купи́ едне́ вери́жице за ко́т коли́бу.

вери́жњак *м гредица у оџаку о коју се вешају вериге*. – Вери́жњакат ско́ро прегоре́л, че да ћу́пне котьл у огњи́ште.

ве́рије с *школски распуст, ферије*. – Едва́ че́кам да до́јде ве́рије, да ме деца́ ма́лко одме́не од о́вце.

вери́лба ж *веридба, прстеновање*. – Од вери́лбу до сва́дбу три́ неде́ље, не́ мло́го.

Вери́ша м *име*.

вери́шће ж *в. верижице*. – Куде́ ли су мале́не вери́шће?

ве́рма несвр. *поштује, цени, ферма*. – О́лга си мужа́тога, ама и́ч не ве́рма.

верма́н м *султанов указ, ферман; написмено, писмо*. – Е́во ме́не си́тан верма́н сти́же, / Да ја́ и́дем ца́ру од Ста́мбола (н. п.).

верма́ње с *гл. им. од верма*.

верува́тно прил. *на вероватан начин, доста сигурно, извесно, вероватно*. – Верува́тно да е било́ тека́, ко што́то ти́ при́чаш.

ве́сал, -а, -о *који је весео*. – Це́л дьн бе́ше ве́сал, а напри́вечер се о́гњева.

весе́лба ж *веселье, пир*. – Код њи́ и́ма не́ка голема́ весе́лба.

веси́ч м *црвени чохани фес као женска капа*; упор. везьк (2).

ве́ска ж *узао, чвор*. – Ју́трос га ма́јка мота́ла, / Де́вет му ве́сће врза́ла (н. п.).

весло́ с *кита сплетених трешања са двојним петељкама на одломљеној гранчици*. – Љуби́нко Пека́р проне́се едно́ весло́ цре́шње.

ве́сне се свр. **1**. *нишне се на љуљашци*. – Кьд се Ми́ља ве́сне на љу́љћу, с но́ђе гра́ње дова́не. **2**. *хитро и неприметно оде, дене се негде, изгуби се*. – Дор се обрну́мо, о́н се ве́сну не́где и не́ма га. **3**. *крене се, макне се*. – Не мо́ж се ве́снеш од ње́га, засе́дал и не ди́за се.

ве́т, -а́, -о́ **1**. *који је избледео, изгубио боју на сунцу, на киши, који је изношен, који је стар и прилично похабан (о одећи, тканини)*. – Ове́ј ми дре́е ја́ко ве́те, и́ска си ку́пим но́ве. **2**. *који је убледео, ослабио (о старом човеку)*. – Стану́л ми не́како ве́т у лице́. **3**. *који је изветрео, исхлапио, изгубио јачину (о пићу)*. – Вино́ му не́квo ветó. **4**. *који је без укуса (о јелу)*. – Што́ ти е ветó варивóво дьнь́с?

вета́е несвр. **1**. *бледи, губи боју и чврстину на сунцу и киши (о тканини и одећи)*. – Дре́а вета́е ако седи́ на сл́нце. **2**. *стари, слаби, пропада (о човеку)*. – Чове́к по́чне да вета́е и попа́дне.

ве́тар м бол. **1.** *падавица* epilepsia. *По народном веровању падавицу су преносили ветрови*; упор. невељашна болђа, нездравило, рђава болес, света болес, ветричине. **2.** *црвени ветар* erysipelas. в. бели ветар, ветар те (га) однел, ветар ти дабити, западни ветар, трава од ветар.

ве́тар те (га) одне́л изр. *клетва*.

ве́тар ти даби́ти изр. *блажа клетва*

која се односи на ствари или радње.

ве́тачњк, -чка, -чко у дем. значењу *вет*. – Ве́тачће му панталóнћете, али су чи́сте и закр̀пене.

ве́тер м рет. мет. *ветар*. – Ду́ва студе́н ве́тер.

ветра́е несвр. упор. ветрее. **1**. *ветри, испарава*. – Бенси́н ја́ко ср̀чено ветра́е. **2**. *хлапи*. – Човéк чим прóјде пóвише гóдин ва́не да ветра́е.

ветре́е несвр. *в. ветрае*. – Тури́ затиска́ло на вла́шуту, да не ветре́е винó у њу́. – И ти́ си почéл да ветре́еш, ма́јће ти га твоé.

ветрења́ча ж *ручна машина за вејање жита, пасуља и сл.*; упор. вејара, ветрњача. – Књд сам ве́ч би́л поодра́сал тера́ли ме да обр̀чам ветрења́чу.

ветри́ло с *играчка од папира која се окреће на ветру или кад дете трчи*. – Купи́ли му ветри́ло на ва́шар. – Ја́ си са́м пра́им ветри́ло, од црта́нку.

ветри́на м мет. *ауг. и пеј. од ветар*. – Ду́ва не́ка ја́ка ветри́на.

ветриóн м *сумпорна киселина* H_2SO_4, *витриол*. –Врљи́ла му ветриóн у óчи, жена́та си, ел ишѣ́л по туџе́ же́нштине.

ветри́чина м бол. *в. ветар (1)*.

ветрња́ча ж *в. ветрењача*.

ветрова́њ м бот. *в. ветровољћа* Eryngium campestre L.

ветровóљ м *в. ветровољћа* Eryngium campestre L.

ветровóљћа ж бот. *вишегодишња бодљикава биљка из фам*. Umbelliferae *висока до 70 ст. Листови су жилави и тврди и сваки се завршава крупним трном, бела боца, ветроваљ* Eringium campestre L., упор. ветровањ, ветровољ. в. боца ветровољћа.

ве́трушка ж **1**. зоол. *птица из реда сокола, ветруша, ветрушак* Falcus apivorus. **2**. *в. вирушка*.

ве́ч прил. **1**. *за исказивање да се нешто догодило пре него што се очекивало*. – Ве́ч сьвну́ло. – Ве́ч си се врну́л. **2**. *тек*. – Тóј че ти ве́ч да ви́диш, ко че да бу́де. **3**. *употребљава се кад се једва чека да што скоро буде*. – Када́ че ве́ч да дóјде ти́ја Божи́ч да се обла́жимо.

веч везн. *него*. – Не́ тóљћи, веч овóљћи.

ве́че прил. *више, даље*. – Не мóгу ве́че да издржи́м ти́ја његóв телóр.

ве́чем прил. **1**. *већ једном, више*. – Ми́слим да ве́чем тре́бе да преста́нете да се поде́вате. **2**. *после, с временом*. – Тóј че ве́чем да и́де не́како.

вече́ра ж *вечерњи оброк јела*. – Бабо, квó и́ма за вече́ру? в. и: слага вечеру.

вечерју́ну прил. *оне вечери*. – Вечерју́ну књд спа́мо на дива́ну.

вечерју́ту прил. *те вечери*. – Вечерју́ту бе́ше ја́ко тѣ́вно, зама́лко да не по-тре́вимо бр̀в.

вече́рница ж *обредни славски хлеб који се сече увече, уочи славе*; упор. вечерњача. – Књд дóјду и они́ја от коли́бу, тѣ́г че да сече́мо вече́рницу.

вече́рњак м *обредни славски хлеб који се изнесе на сто увече уочи славе, али се не сече*. – Вече́рњак се ту́ра до вече́рницу, а на њéга сóл и пипе́р.

вече́рња́ча ж **1**. *в. вечерница*. – Ју́тре е Све́ти Јова́н и кнóчи мóра да пресече́мо вече́рња́чу. **2**. *обредни божићни хлеб који се меси на Бадње вече*.

ве́чером прил. *увече*. – Ве́чером сви́ посе́дамо уз огњи́ште, а де́да у́зне да ни при́ча од Солу́нсћи врóнт.

вечерту́ прил. *те вечери*. – Вечерту́ га одве́доше. Ви́ше несмó чу́ли за њéг.

вечерту́ву прил. *вечерас, ове вечери*. – Вечерту́ву ме не́квo заштуре́ло у́ главу, не мóг се сна́јдем по и́жуву.

вечерту́ну прил. *оне вечери*. – Вечерту́ну књд се растаи́мо, сре́тнем ја́ Ради́сова Поповца́, ту́ј не́где окол Кóрчинци, пошѣ́л у Де́л да прива́рди лóзје.

вечертýту прил. *те вечери*. – Вечертýту га нема́ до не́ћи зама́н, до́јде има́зан и пија́н.

вечерува́ње с *гл. им. од вечеруе*. – Топр̀в пред вечерува́ње закла́ше петла́тога, ми́ нетеја́мо да че́камо.

вечерýе несвр. *узима вечерњи оброк, вечера*. – Се́дли да ве́черују, па и ме́н о́кају да вечерýем, али ја́ не мо́г пред спање́ мло́го да еде́м.

веца́ ж *већа, обрва*. – Sвр̀кла му треска́ пра́во у вецу́, па му се јо́ш позна́ва пр̀нга на ту́ј стра́н.

веца́т, -а, -о *који има велике обрве*. – Мустача́т, па веца́т – стра́шан.

ве́цба ж 1. *рад који се састоји у понављању неке радње да би се стекла вештина у чему, вежба*. – Сви́ ђа́ци у́че ве́цбу за сле́т. 2. *војна вежба*. – Кьдно́ че да се размѝри сьс Не́мци, мо́ј му́ж е би́л ше́с ме́сеца на ве́цбу.

ве́цба несвр. *увежбава*. – Ве́цба да пису́е, вели́ ре́кал му учи́тељ да му руко́пис ја́ко ло́ш.

ве́цба се несвр. *вежба се, учи се да нешто уради*. – Ве́цба се да га́ца с пу́шку, ко да за то́ј тре́бе не́ка голема́ мајстори́ја.

вецба́нка ж *школска свеска, вежбанка*. – За књи́ђе и за вецба́ње, и тој за пр̀вњи ра́зред, да́домо то́ље па́ре.

вецба́ње с *гл. им. од вежба (се)*. – Вецба́ње за сле́т.

веци́ца ж *дем. од веца*. – Тѝ́ње, изви́ене веци́це, на девојчето.

ве́ш, -та, -то 1. *који је вешт, спретан*. – Нико́ла е ве́ш, зача́с уљу́ди свињу́. 2. *довитљив, препреден*. – Мло́го си ми ти́ ве́ш у ти́ја марине́тлуци; ва́рди се.

ве́шало с *справа на којој се извршава смртна казна вешањм, вешала*. – Обеси́ли га Не́мци на ве́шало у сре́д ва́рош.

ве́шаљђа ж 1. *брвно које са једне стране има ограду за придржавање*. – Преко ве́шаљ̂у по мо́г да про́јдем, али преко бр̀в ме стра́. 2. *мост на реци направљен од четири затегнута челична ужета са даскама као патосом на доњим ужадима*; упор. бесиљ̂а, вешелка. – Код Боро́вац има не́колко ве́шаљ̂е, али се све́ ја́ко љу́љају.

ве́шелка ж *в. вешаљ̂а (2)*.

вешта́к м *оно што је од вештачког материјала*. – Ци́пилете озд̀о́л прле́га и́мају ђо́н, а лице́то вешта́к.

вештега́ра ж *вештица*. *По народном веровању то је стара жена која је у вези са ђаволом, има натприродну моћ, претвара се у свакојаке животиње и дави децу.*

ве́штичина ж зоол. *ноћни лептир* Acheronita atropos.

виве́рица ж зоол. *веверица* Sciurus vulgaris.

виво́рење с *гл. им. од вивори*.

виво́ри несвр. 1. *сипа превише воде или коју другу течност у шта*. – Немо́ј да виво́риш то́лку во́ду у коми́нуту, не́че ти е добр̀ комиња́кат. 2. *истиче вода или која друга течност из неког суда*. – Уле́зо у по́друм оно́ си ређи́ја виво́ри из бу́ре, пр̀сал главни́к.

ви́гањ м *ковачко огњиште*. – Пита́л би ја́ те́бе да ти́ це́л дѝн стои́ш уз ви́гањ, на ову́ј же́гу.

ви́гњиште с *место где је некада био вигањ, где је била ковачница*.

Ви́гњиште с *топ. у селу Штитарцу*.

вигуља́ш м зоол. *в. вијунка* Cobitis taenia.

вигури́ра невр. *привидно обавља неку службу, фигурира*. – О́н ту́ј са́мо вигури́ра ко упра́вник, а сви́ си рабо́те како́ си о́че.

видѝк м *видно место*. – Тури́ га не́где на видѝк, да га лѝсно на́јдеш кьд ти бу́де затреба́ло.

ви́дал, ви́дела, ви́дело *који је светао, сјајан*. – Дьнѝс е ви́дал дѝн, а јуче́р би́л мр̀кал. – Ви́дела но́ч, месе́чина па зато́ј.

– Тѣг бéше ви́дело јýтро, нé маглови́то ко нéкња што е билó.

ви́далко с **1**. *дем. од видало (3).* – У́ даљин светли́је нéкво ви́далко. **2**. у дем. значењу *упаљена лампа*. – Примѣ́кни си ви́далкото, да пóбољће ви́диш квó писýе у пóзиват.

ви́дало с упор. видело. **1**. *дневна светлост*. – Ни́коме се не мрé, сва́ћи вóли да глéда белó ви́дало. **2**. *светлост, осветљење*. – Код њи́ јóш горѝ ви́дало, несý лéгли. – Не засла́њај ми ви́дало. **3**. *упаљена лампа или неки други извор светлости*. – Донеси́ ви́далото по на ова́м. – Просвети́ ми с ви́далото. в. гледа бело видало.

ви́далце с *дем. од видало*. – Ви́далце, па ви́далце, тьвнина́ невељáе. – Ви́далцето ни јáко сла́бо, шпа́рамо гáс. – Млóго ви смрди́ ви́далцето.

ви́дело с *в. видало*.

ви́делица ж *светлост дана, дневна светлост*. – Да си дóјдете за ви́делицу, немóј да бл́тате пóтавнин.

ви́ден, -а, -о **1**. трп. од види, *који је виђен*. – Сáдњи пýт ви́ден на ста́ницу, пóсле га ни́кој ви́ше нé видéл. **2.** *који је угледан, цењен*. – Промéшај се ма́лко с ви́дени љýђе.

видéње с *гл. им. од види, виђење*. – Сврнýмо код њи́, са́мо колкó на видéње.

ви́ди му се прóз уши изр. *прозиру му се уши јер је јако слаб, или је младожења*.

видинли́ја м мет. *ветар који дува са истока из правца Видина*.

ви́довица ж бот. *в. видовка* Anagalis arvensis L.

ви́довка ж **1**. бот. *једногодишња ситна биљка из фам*. Primulaceae *која делом пузи, а после се усправља. Има ситне цветове цинобер боје, црвена видовчица* Anagalis arvensis L.; упор. видовица, видовска трава, видовчица. **2**. *врста крушке која зри око Видовдана*.

ви́довска травá ж бот. *в. видовка (1)* Anagalis arvensis L.

ви́довсћи, -ска, -ско *који припада Видовцу, који се односина Видовац*.

Ви́довци / Ви́довац м *село у општини Књажевац*.

Ви́довчанин м *становник Видовца, онај који је пореклом из Видовца*.

Ви́довчанка ж *становница Видовца, она која је пореклом из Видовца*.

ви́довчица ж бот. *в. видовка* Anagalis arvensis L.

Ви́дра ж *име*.

ви́друваље *с гл. им. од видруе*. – Цéл дѣн ви́друваље, док се не осýши.

ви́друе несвр. *окреће, меша лопатом неку растреситу масу, ради сушења*. – Нáрујно жи́то мóра дьнѣс дватри́пут да се ви́друе, да се не би упали́ло.

ви́ђ (мн. ви́ћте) *2. л. јд имп. од види*. – Де ви́ђ квó рабóте децáта.

ви́зичко с *школски предмет: физичко васпитање*. – Децáва и́мају нéкво ви́зичко по чкóлу, па мóра да им се кýпе пáтиће, а онé скýпе ýсвет.

ви́зичћи прил. *телесно, физички*. – Госпóда ни́шта не рабóте ви́зичћи, затóј су тьквѝ мр́ледни.

вијá ж бол. *стомачни грчеви код мале деце*.

вијáла ж *врста старинског мирисног грожђа*.

вијáлица ж **1**. *вејавица, невреме*. – У онýј голéмуну вијáлицу затр́ше ми се двé козé. **2**. *брзоплета особа*. – Вóја, вијáлица.

ви́јар м мет. *снажан ветар велике брзине, вихор*. – Вéлу, кьд дýне ви́јар, мóж и јáгње да завáти и однесé.

ви́јар те (га) однéл изр. *клетва*.

вијáћер м *фијакер*. – За мóј живóт јóш се несѣ́м возѝл ни у вијáћер, а камоли у áуто.

ви́је и **вијé** несвр. **1**. *цеди што увијањем*. – Вијé прањé. **2.** *дува снажан и хладан ветар*. – Вијé вéтар, надвóр се

не изла́зи. **3**. *кастрира домаћу животињу увијањем мошница*. – Во́ја Пло́ча ви́је вола́.

ви́јен, -а, -о трп. од вије. **1.** *који је цеђен увијањем*. – Вијено́ ли е прањето, ел са́мо жди́мкано? **2**. *који је кастриран увијањем мошница.* – Шере́ноно јуне́ јуче́р вијено́.

ви́јена ђиба́ница ж *пита савијача*. – Ма́ти дњѝс праи́ла ви́јену ђиба́ницу.

вијо́ка ж *ладица, фијока*. – Да зна́еш да па́ре стоју́ у до́љњу вијо́ку.

вијуни́ца ж зоол. *речна змијуљица* Petromizon fluviatilis.

вију́нка ж **1**. зоол. *врста речне рибе* Cobitus teania. **2**. *вијуга, шара*. – Вију́нка до вију́нку.

вију́нчица ж **1**. зоол. *дем. од вијунка* Cobitus teania. **2**. *дем. од вијуга, шара*. – Изве́зено на вију́нчице.

вијуча́ње с *гл. им. од вијуче.* – Вијуча́ње у о́цак, од ја́к ве́тар.

вију́че несвр. *фијуче*. – Вију́че ве́тар. – Вију́чу ме́ткови покре гла́ву.

ви́к м **1**. *плач, кукање*. – У сало́ се чу́е са́мо ви́к. **2**. бол. *дечја болест од које се у сну трза и плаче.* в. расврљи вик.

ви́ка несвр. **1**. *плаче, плаче без гласа (претежно о жени).* – Сви́ ви́кају док ма́јка нари́ца. **2**. *испушта сокове кад се ореже (о винопвој лози)*. – Кљд се оре́же ло́зје оно́ по́сле ви́ка, ел ако не ви́ка не́че да ро́ди.

ви́ка ж *плач, кукњава*. – Ел се ме́н причињу́е, ел се то́ј и́стин чу́е ви́ка?

вика́ње с *гл. им. од вика*. – До́ста е за дњѝс било́ вика́ње, одмори́ се, па ју́тре па́.

викацу́љ м необ. *прождрљивац.*

ви́кне свр. **1** *одсече једним замахаом*. – Ви́кни ту́ј гра́њу, да ни не закачу́е у ко́ла. **2**. *забије, набије*. – Ма́ђе му га ви́кнем.

ви́кне о́гањ изр. *појача ватру*. – Ви́кни му о́гањ, да заћипи́.

викња́ ж *вика, дрека*. – О́н све́ вре́ви на викњу́, н у́ме човеча́нсћи.

ви́кса ж *маст за обућу, ималин*. – Што́ не у́знеш не́ћи пу́т ви́ксу да си нама́жеш ци́пилете?

ви́кса несвр. *чисти обућу ималином*. – Сва́ко ју́тро ви́кса чи́зме, па му се лешти́ју ко огледа́ло.

викса́ње с *гл. им. од викса*.

вила́ет м *уздигнути део трема на сеоској кући*; упор. кревет, дивана (2).

вила́етско о́ро с *једно старинско народно коло у Заглавку*.

вила́р м *в. вилаш*. – Гдѐ ли е вила́ран?

виларе́ с *гвоздена ограда на степеништу, филарета*; упор. виларета и вилорета. – На́ше виларе́ си праи́л баштá са́м.

виларе́та с *в. виларе*.

вила́ш м *пеј. од вила, стара, дуго не употребљавана вила*; упор. вилар. – Врљи́ ти́ја кр́њијат вила́ш?

ви́лашка ж *в. вилка*.

вилда́н м **1**. *млад изданак воћке изникао из њених жила*; упор. вилдар. – Куи́ о́че да са́де сли́ве и́ду за вилдањѐ у Па́пратну. **2**. *летораст, ластар*.

вилда́р м *в. вилдан (1).*

ви́лес, -та, -то *који је облика виле, ракљаст*. – Да оцечѐш ви́лесту гра́њу.

ви́лино о́ро с мит. *коло које играју виле на пропланку*. – Ку́ј нага́зи (наиђе) на ви́лино о́ро, и́ма се те́шко разболи́.

ви́лка ж *виљушка*: упор. вилошка, вилушка, виљашка. – Ме́н су мои́ пр́сти на́јбоља ви́лка.

ви́лкас, -та, -то *који је облика виљушке*. – Де́те, да́ј ми ви́лкас кљу́ч, де́сет.

ви́лова коси́ца ж бот. *једногодишња биљка, потпуни паразит на детелини и другом вишегодишњем крмном биљу. Нема корен ни листове, сву храну сише из домаћина око кога се обавија, вилина косица* Cuscuta epithimum (L) Nath.

ви́лован, -а, -о кул. трп. од вилује, *који је пуњен, надевен, филован*. – Кола́чи ви́ловани с некво́ ја́ко бла́го.

вилоре́та с *в. виларе*.

ви́лоша ж *коза са виластим роговима и име таквој кози*.

ви́лошка ж 1. *дем. и хип. од вилоша*. 2. *в. вилка*. – Ел си пред сви́ тури́ла ви́лошће?

ви́лување с *гл. им. од вилуе*.

ви́луе несвр. 1. *не спава ноћу него се шета по кући*. – Де́ се спатло́ши едѝн пу́т, кво́ ви́луеш су́ но́ч. 2. кул. *надева што чиме*. – Сѣ́г бьш ви́луе ту́рту, не мо́ж да изле́зне.

ви́лушка ж *в. вилка*.

вилче́ње с *гл. им. од вилчи*. – У вилче́ње се́но по́јду и по́големшка деца, ел то́ј не мло́го те́шка ра́бота.

ви́лчи несвр. упор. виљчи. 1. *скупља сено на навиљке*. – Дьнѝс че да ви́лчимо и да згри́бамо се́но, а ју́тре че да га това́римо. 2. *удара кога вилама*. – Бу́ди скопаса́н, да не у́знем да те ви́лчим.

виља́шка ж *в. вилка*.

ви́љчи невр. *в. вилчи*. – Ел сте виљчи́ли дьнѝс? – Ви́љчи га ко гове́до.

виме́нце с *дем. од виме, мало виме*. – Виме́нце му ко песни́чка.

ви́н прил. *сасвим, потпуно*. – Ова́ј ти ка́ва ви́н го́рка.

Ви́на ж *село у општини Књажевац*.

Вина́дија ж *име*.

вина́нц м *финанс, финансијски полицајац у Краљевини Југославији*. – Вина́нци су носи́ли зелене́ дре́је и води́ли су рачу́н да сви́ кујѝ не́што прода́ју мо́ра да пла́те по́рез на то́ј.

вина́рац ж *произвођач вина, винарски трговац*.

ви́нес, -та, -то *који има боју вина*.

вини́ка ж *дем. и хип. од вино*. – А́јде да пи́јемо вини́ку.

ви́нкав, -а, -о *који има боју или укус вина*. – Кошу́ља му не́ бела́ него она́к ви́нкава. – Мѣсьв ве́ч поста́њуе ви́нкав.

ви́нсћи / ски, -ска, -ско *који припада Вини, који се односи на Вину*.

ви́нсћи прил. *расположен да пије вино*. – До́бро до́шли, дра́ђи го́сти, ел сте ви́нсћи, ел ређи́сћи?

Ви́нчанин м *становник Вине, онај који је пореклом из Вине*.

Ви́нчанка ж *становница Вине, она која је пореклом из Вине*.

ви́нчина ж *хип. и ауг. од вино, јако вино, вино као мушко пиће*. – Се́ди, бре́, да пи́емо ви́нчину, не жи́ви се сто́ го́дин.

ви́нчица ж бот. *трајна, мала, зимзелена биљка из фам*. Apocinaceae *полеглих стабала, дугих два до три метра, плавих цветова. Расте по ободима шума, поред стена и зидова, зимзелен* Vinca minor L.

виња́га ж *високо подигнут, па у виду кишобрана разгранат, чокот винове лозе*. – Це́ла му пре́дња авли́ја под виња́ђе.

Ви́обран м *име*.

Виоли́нка ж *име*.

Виори́н м *име*.

вира́е несвр. *расте, напредује (претежно о биљци)*. – Не мо́ш ти вира́е раса́дат, ако га не пољѐваш редоо́вно и не пле́виш.

Вира́јло м *име*.

ви́рга м *онај који је црн*. – Цр́н ко ви́рга.

Ви́рга м 1. *Циганин*. 2. *надимак изразито црномањастог човека*.

ви́риште с *удубљење у коме се сакупља вода, у коме се вири вода*.

вирја́н м мет. *ветар, вихор*. – Ду́ну вирја́н, однѐсе га.

ви́рје м *зб. од вирјан, вихори*. – Стра́шно ви́рје ду́нуло и сво́ пла́сје поизврча́ло.

ви́рма ж 1. *предузеће, установа, фирма*. – Њи́на ви́рма че ско́ро да банклоти́ра. 2. *натпис на истакнутом*

месту са именом фирме. – Врљи́л се не́ћи с ка́мен, па им строши́л ви́рму.

ви́рмез м *уљана течност за премазивање дрвенарије ради заштите, фирнис*. – Че ни тре́бе едно́ ћи́ло ви́рмез за тишљера́ј.

Виро́н м *име*.

виро́нга ж *завеса*. – Пр́вње виро́ње у на́ше сало́ има́л је На́јден Та́сић.

вируља́к м *зб. од вир*. – Ми́ сеља́ци пре́цве га́зимо по вируља́к, а не́ ко госпо́да, по калдрму́, ел по тре́товари.

вируља́ци м мн. *вирови*. – Ћи́ша па́да непреста́лно, вируља́ци на све́ стра́не.

ви́рушка ж мет. *ваздушни ковитлац пред олују, туба*. – Ви́рушка сѣ́бра сѣ́в шушља́к и однéсе га кѣ́м Огледа́ло.

вирчѣ́к м *дем. од вир, вирчић*. – Коза́ се на́пи во́ду у вирчѣ́кьн.

ви́с оном. *узвик којим се опонаша фијук танког прута или бича*. – Ви́с, ви́с преко жи́ле.

ви́сак м *вриска, врисак*. – Ѝде ви́сак и смеја́ње, до не́ко до́ба.

виси́ несвр. *брине о коме, стара се о коме*. – Вису́ над ње́г и да́њу и но́чу,ега́ би не́како оздраве́л.

виси́ на́д главу изр. *надгледа, контролише кога*. – Не во́лим да ми ни́кој виси́ на́д главу.

виси́кур м бот. *рана зељаста биљка са заносним, белим цветовима, висибаба* Galanthus nivalis L.

виси́ња ж бот. *двогодишња, ређе једногодишња и вишегодишња биљка вретенастог слабо разгранатог корена. Расте по стенама, рудинама, на обрађеном и необрађеном земљишту* Cerin-thae minor L.

виси́патка ж бот. *в. висикур* Galanthus nivalis L.

ви́ска несвр. 1. *шиба танким прутићем кога*. – Ако тре́бе да те ви́скам, ја́ те не́чу питу́ем, са́мо чу д у́знем прутле́, а ти ч си га́ћне са́м сту́раш. 2. *мери виском при зидању*. – Сва́ку ци́глу коју́ ту́раш на ћуше́, мо́ра да ви́скаш. 3. *вриска, вришти*. – Ви́скају девójће на седе́ћу.

ви́ска се несвр. *удара се танким прутићем*. – Велу́, кьд те боли́ грби́на тре́бе да се ви́скаш по њу́ с тѣ́ћи пру́тје, вр́зани у снопѣ́к.

виска́ње с *гл. им. од виска (се)*.

ви́скија ж *стари бакарни судови који се продају или замењују за нове*.

ви́сне[1] свр. 1. *повиси*. – Па́зи да не ви́снеш на коно́пац. – На све́ стра́не ви́снули ве́нци дува́н. 2. *роди превише (о воћки)*. – Ви́снуле ја́блће, це покр́ше дрвја́та. 3. *падне некоме на терет*. – Сви́ ви́снули на ње́га, ко да на ње́г прети́ца

ви́сне[2] свр. *шибне танким прутићем*. – Са́мо га едѣ́н пу́т ви́сну по дупе́нце и о́н се у́мири ко бу́ба.

ви́сне[3] свр. *врисне (најчешће од радости)*. – Ви́сне ко девójћа.

ви́сне се[1] свр. 1. *њихне се на љуљашци*. – Кьд се ви́снем на љу́љћу, па се по́чнем вр́чам наса́д, оно́ ми ста́не студено́ у меши́ну. 2. *падне некоме на терет*. – Ви́сне се на зета́тога и тека́ презѝми.

ви́сне се[2] свр. *удари се танким прутићем*. – Едѣ́н пу́т се ви́сну, са́мо да ви́дим да л боли́, оно́ боли, на́ну му њиго́ву.

висња́к м 1. *кука на чивилуку о коју се вешају разни предмети*. 2. *петља на одевном предмету која служи да се он окачи о чивилук*.

висо́ћиња ж бот. *врста биљке*.

височѣ́к, -чка́, -чко́ *који је прилично висок, виши од других*. – То́ј е ме́сто при́лично восочко́, не зна́м дал та́м мо́ж да се са́ди ло́зје. – Момѣ́кьт им височѣ́к ал цви́лав, не беђендису́е га на́шето девójче.

виста́н ж (мн. вистање́ и виста́ни) *доња сукња, фустан*. – Опаса́ла бе́л

вистáн, па га упрскáла с блáто, па ровé: “Мóј вистáне, мóј вистáне”.

висýљħа ж 1. *висуљак, кућанка*. – На кáпу му закáчена нéка висýљħа. 2. *леденица која зими виси са стрехе.* – Висýљħе висý од чáндију, а децá и довáчају и сúсају ко лулúцу. 3. *паучина која виси са таванице*. – Онéј висýљħе несú омéла, несú?

вúт, -á, -ó *који је савитљив, еластичан*. – Срдајцé у савéљħу мóра да бýде од витó дрвó.

вúтал м 1. *витао за мотање пређе или чега другог, витло*. – Књд насýчеш цéви вúтал да склóпиш и да га тýриш на дивáну у ħушé. 2. *воденично коло*. – Пáпратска рéка мóж да тéра нáјвише двá вúтла. 3. *даске сложене унакрст ради сушења*. – Дśħе да се узúмају од трéјħи вúтал, ел су онé сýве.

вúти се несвр. *криви се, извија се.* – Ако се сúрове дśħе не остáе какó трéбе онé се вúте, па пóсле несý за нúкву пóтребу.

витúљ м 1. *уска а чврста памучна трака у петролејци, фитиљ.* – Напрúвечер да омúјеш шишé од лáнпу и да подрéжеш витúљ. 2. *врпца за паљење експлозива.* – Едśн кśд вачáл рúбе с динáмет, остáил крáтак витúљ и онó му пýкне у рýħе и однесé му óбе шáħе, пóсле дóвек бúл сакáт.

витиљáш м *грубо памучно предиво од кога се ткало дебело платно*. – Че ми трéбе сéдом ħúла витиљáш за постáв.

витúљче с *дем. од витиљ.* – Витúљчето догорéло до крáј, мóра да купýемо нóво.

вúтица ж *лист преобраћен у кончаст орган који служи за прихватање и пузање биљака пењачица*. – Мáзна вúтица (топ.).

вúтка ж *прутић дужине око пола метра на који се намотава потка за ткање крпара*; упор. муалка. – Насечú ми вúтħе од пшешкóдрен.

Вúтковац м *село у општини Књажевац*.

вúтковачħи, -чка,-чко *који припада Витковцу, који се односи на Витковац*.

Вúтковчанин м *становник Витковца, онај који је пореклом из Витковца*.

Вúтковчанка ж *становница Витковца, она која је пореклом из Витковца*.

витлéње с *гл. им. од витли*. – Витлéње смо завршúли, сśг преóдимо на дрýгу рáботу.

вúтлешка ж *в. витлошка*.

вúтли несвр. *ређа даске у витао ради сушења*. – Já и Мúлош цéл дśн вúтлимо дśħе у “Тúну”.

вúтлич м *дем. од витал*. – Напраúл ми Вúта јáко згóдан вúтлич. – Онúја вúтлич с бýкове дśħе да се премéсти у ладавúну.

вúтлошка ж *дрвена полужица на окретање (као рајбер) за затварање врата*; упор. витлешка, витлошħа, витлушка. – Ел си ударúл вúтлошку на капúју, ел несú?

вúтлошħа ж рет. и необ. *в. витлошка*.

вúтлушка ж *в. витлошка*.

виторúја ж *баштенска леја са уздигнутим ивицама, које служе да се приликом наводњавања вода задржи у леји.*

вúтоша ж *коза са витим роговима и име таквој кози*; упор. витуља.

вúтошка ж *хип. од витоша*.

витрáжица ж *чипкана завеса разапета на стакленим вратима*.

витýља ж *в. витоша*.

вúц *2. лице јд имп. од види*; упор. виђ – Де вúц квó писýе, já не вúдим без наóчари. – Вúц ме, Вúдене, од девéти дéл.

вицéва несвр. и уч. 1. *запажа очима, виђа*. – Вицéва га, ко да га не вицéва, сáмо башú. – Вицéван је ко се слýња окол њúну плéвњу, пóсле плéвњата изгорéла. 2. *окуша, проба.* – Вицевá ли

кво́ е ва́ривото на со́л?

виџе́ва се несвр. **1.** *опажа самог себе (у огледалу).* – Ви́џеваш ли се ти́ нећипу́т у огледа́ло, да ви́диш кѣ́в си гро́зан? **2.** *вића се (безл.)*; *вића се с ким*. – Но́чу се виџе́ва зме́ј. – Уваги́ли смо се у ра́боту па се и не виџе́вамо.

виџева́ње с. *гл. им. од виџева (се).*

виџува́ње с *гл. им. од виџуе (се).*

виџу́е несвр. *вића*; упор. виџева. – Кво́ виџу́еш пра́ј се да неси́ виџева́л, кво́ чу́еш пра́ј се да неси́ чу́л, бо́ље че ти бу́де.

виџу́е се несвр. **1**. *вића се с ким*. – Бре́, Мили́сове, ману́мо се виџу́емо. – Виџу́еш ли се сѣс сестру́ту? **2**. *да се видети*. – Под они́ја багрењак ве́чером се виџу́е едѣ́н срнда́к.

виш́е́к ж *увијена хартија у виду левка, или неки други материјал обликован у виду левка, фишек.* – Купи́л сам едѣ́н виш́е́к љу́те бонбо́не. – Кѣд ми ку́пе сла́долед, ја́ изде́м и виш́е́кат.

виш́е́клија ж *кожна торбица о појасу у којој се носи муниција, фишеклија*. – Ви́доја се упрти́л у каи́ши и виш́е́клије, па личи́ на куми́ту.

ви́шем прил. *више, већ*. – Ви́шем ми дошла́ до́ гушу њего́ва пија́нка.

ви́шма ж *рожаста материја из уста кита од које се праве шипке за учвршћивање стезника, крагни на кошуљама, предњих делова на женским јелецима и др., фишбајн.* – Ода́вна у девоја́чћи еле́чичи тура́ли ви́шму, да држи́ гру́ди.

ви́шња ж бот. *дрво и плод воћке сличне трешњи* Prunus cerasus L.

ви́шњичица ж бот. *дем. и хип од вишња*. в. вишњичица род родила.

ви́шњичица ро́д роди́ла ж *једно народно коло у Заглавку*. в. вишњичица.

вишњо́в, -а, -о *који је од вишње, који је у вези са вишњом*. – Вишњо́ва лула́. – Вишњо́ва ређи́ја.

вишти́ несвр. **1**. *вришти, дере се.* – Вишти́ ко да га ко́љу. **2**. *њишти*. – Ко́њи вишту́ кѣд су узнеми́рени.

ви́шће прил. *нешто више, мало више*. – Она́ му да́де ви́шће од оно́ј колко́ е о́н иска́л.

Вла́ м становник североисточне Србије који говори влашки. – Купи́л сам во́лови од едногá Вла́.

вла́вка ж бот. *врста крушке из села Влаове.*

влада́вац м *владалац, владар*. – Сви́ су влада́вци крвопи́је.

Влаи́нка ж *деми хип. од Влаиња.*

вла́иња ж *једно народно коло*.

Вла́иња ж *жена Влах, Влахиња*. – Вла́иње прода́вају си́риње на вели́је.

Вла́ињица ж *дем. и хип. од Влаиња*.

вла́к м *дрљача, дрвена дрљача комбинована са трњем, брана*. – Што де́вет ра́ла ора́ла / И де́вет вла́ка влачи́ла (н. п.).

влакаи́в, -а, -о *који је космат, длакав*. – У ду́пе га влакаи́во.

влакњце́ с *дем. од влакно, длачица*. – Влакњце́ по влакњце́. – Влаканце́ у гованце́ – гро́зно.

влакно́ с **1**. *длака*. – Да од три́ вепра́ оскубе́ш по три́ влакна́, па да и вр́жеш у чу́гаљ... **2**. *танка нит*. – Држи́ се само на едно́ влакно́. в. држи се на влакно. в. за влакно.

влакуши́на ж *ауг. и пеј. од влакно*. – Ста́лно нао́дим у ва́риво не́ће влакуши́не.

влане́р м *дебље памучно платно, фланел*. – О́н но́си га́че од влане́р, па му изsр́тају поврза́љћете из нога́вице.

Вла́ова / Вла́ва (Влахово) с *село у општини Сврљиг*.

Вла́овац / Вла́вац м *становнике Влаове, онај који је пореклом из Влаове*.

Вла́овка / Вла́вка ж *становница Влаове, она која је пореклом из Влаове*.

вла́овсћи / вла́всћи, -ска, -ско *који*

припада Влаови, који се односи на Влаову.

вла́с[1] м *власт, сила.* – Сѣг и́мамо дру́ђи вла́с. – Они́ја вла́с не́ би́л до́бар.

вла́с[2] м **1.** *најквалитетнија вуна, власна вуна.* **2.** *ситна кучина која су остала на гребенцу после вађења повесма, која се извлаче са два прста (оно што и после тога остане на гребенцу зове се загребенка).*

вла́с ж бот. *зелене водене нити у устајалој летњој води.*

власѣ́н, -сна́, -сно́ (најчешће у женском роду) *која је дугачка, мека и лепа (о вуни).* – О́чу да ку́пим са́мо власну́ вл̑ну.

власа́рка ж *преслица паличастог облика која је служила за предење најквалитетније (власне) вуне, чије је предиво употребљавано за ткање тканица.*

власе́н[1] м бот. **1**. *једногодишња или вишегодишња биљка из фам.* Poaceae *врста дивљег овса (има их више врста)* Bromus L. **2**. *баштенско цвеће* Briza media L. **3**. *в. влас ж.*

власе́н[2] м *обредни свадбени хлеб увијен у обојену вуну.*

власе́нка ж *кецеља ткана на домаћем ткачком разбоју од најбоље вуне, од власа.*

Вла́си м астр. *в. Влашчичи.*

власна́ вл̑на ж *рунска вуна.* – Тре́бе да доку́пим јо́ш три́ ћи́ла власну́ вл̑ну за ша́јак.

Власу́рина м *ауг. и пеј. од Вла.*

Влау́ца м *пеј. од Вла.* – Де да ви́диш ко ту́ца Влау́ца.

влача́р м *онај који влачи вуну, вуновлачар.* – Ра́де Вагана́р, влача́р из Пала́нку.

влача́ра ж. *постројење, радионица за чешљање и влачење вуне.* – На влача́ру се вла́чи вл̑на.

вла́че се ко цре́ва (ко свињска́ ла́јна) изр. *често су заједно из љубавних разлога.*

влаче́г м *справа начињена од рачвастог дрвета која се, оптерећена камењем, вуче по земљи и тако отеже основу при њеном навијању на кросно.*

влаче́ње с *гл. им. од влачи (се).* – За влаче́ње ора́ње тре́бе ти ел брана́, ел гра́па. ел тањира́ча.

вла́чи несвр. **1.** *вуче нешто за собом.* – Вла́чи едѣ́н шума́н, та ди́за праши́ну. 2. *дрвеном дрљачом дрља поорану њиву.* – Ја́ и де́да вла́чимо ора́ње, он во́ди воло́ви, ја́ се во́зим на брану́. **3.** *гребена вуну, кучина и сл. на гребенцима или у влачари.* – Влачи́ли смо вл̑ну на влача́ру код Ра́де Вагана́ра. **4.** *дуго носи неку одећу (одкако је одене па док је не поцепа).* – Докле́ ч да вла́чиш те́ја дре́је, ел не́маш у кво́ дру́го да се навлче́ш?

вла́чи но́ђе изр. *тешко хода од изнемоглости или старости.* – И о́н поче́л да вла́чи но́ђе, гото́в је.

вла́чи се несвр. **1**. *не може да хода него се вуче по земљи.* – Оста́л без но́ђе, па се вла́чи на това́гу. **2**. *једва хода, тешко хода.* – Вла́чи се ко пре́бит. **3**. *стално је у друштву с ким из нечасних разлога.* – Вла́чи се с онај ку́рву ве́ч две́ го́дин.

Вла́чићи м астр. *в. Влашчичи.*

влачопе́тоња м *онај који вуче ноге при ходу.*

влачу́ља ж **1.** *в. брана.* **2.** *радионица за чешљање и влачење вуне, влачара, вунара.*

вла́ша ж **1.** *боца, флаша.* – Пи́је ређи́ју из вла́шу, не сипу́е у ча́шу. **2.** *количина течности која стаје у једну боцу.* – Дњѝс си испи́је по вла́шу ређи́ју, то́ј му вели́ ме́рка.

влашѣ́ц м бот. *врста лука* Allium ascalonicum L.

вла́шка ж *сорта пшенице пореклом из Влашке.* – Ла́ни сеја́мо црве́нку, а ову́ј го́дин вла́шку.

Влашка́р м *становник Влашке, онај који је пореклом из Влашке*.

Вла́шко с *Румунија*. – На́ши ста́ри су ишли́ у Вла́шко да та́м рабо́те код бује́ри. – И́дем из то́ј пу́сто Вла́шко.

Вла́шчичи м мн. астр. *звезданио јато у сазвежђу Бика на северном небу, Плејаде*; упор. Власи, Влачићи. – Кьд е ја́ко ве́дро, па ејо по́натам, кьм сре́д но́ч, у́баво се ви́де Вла́шчичи.

вл̥к м зоол. *курјак, вук* Lupus. – Вл̥ци те изе́ли (клетва).

Вл̥́ка ж *име*.

Вл̥ка́на ж *име*.

вл̥ка́р м *онај који убија вукове, хајкач на вукове*. – Вр̥́чају се вл̥кари́ без ку́рјака.

вл̥кода́вина ж **1**. *оно што су удавили вуци па остало недојеђено*; упор. вукодавина. – Од три́ о́вце најдо́мо са́мо вл̥кода́вине. **2**. *место где вуци најрадије нападају стоку*. – Извла́чи се из ту́ј вл̥кода́вину, да не на́јду ју́тре са́мо опн̥́нци од те́бе.

влко́сање с *гл. им. одвлкоше (се)*.

вл̥ко́ше несвр. у пеј. значењу *влче (1)*. – Вл̥ко́ше не́кву гра́њу по пра́шину.

вл̥ко́ше се несвр. у пеј. значењу *в. влче се (3)*. – Јо́ш ли се вл̥ко́ше тво́ана ће́рка с оно́га пија́ницу?

вл̥́на ж **1**. *густа, мекана длака која расте на телу неких животиња, претежно оваца, вуна*. – "Ја́ мо́г да понесе́м сто́ ћи́ла вл̥́ну", вали́л се нећи́. **2**. фиг. *длаке око женске стиднице*. – Вл̥́на од коле́на, па до пу́пак. **3**. фиг. *страх, зорт*. – Вл̥́на Ки́ћо! – Шуми́ ли вл̥́на? в. бичевита влна, бичовита влна, власна влна, шуми ли влна.

вл̥́нен, -а, -о *који је начињен од вуне или испуњен вуном*. – Не́ма ни́шта по́топло од вл̥́нену дре́ју. – Спи́м на вл̥́нен есть́к, па се она́ј вл̥́на у ње́г напраи́ла на конпири́.

вл̥нени́к м *задња кецеља од вунене тканине украшена многим утканим орнаментима*.

вл̥нерка ж *вунена женска сукња; сукња од сукна.*.

вл̥́ница ж *дем. и хип. од влна*. – Узе́ ма́лко вл̥́ницу да си попреде́м.

вл̥ни́ца ж *фабричко предиво од вуне или синтетике за плетење и везење, вуница*. – Да ми ку́пите три́ камче́лће вл̥ни́цу да ви навезе́м чера́пе.

вл̥че́ несвр. **1**. *повлачи, тегли што не одвајајући га од површине на којој се налази*. – Воло́ви едва́ вл̥чу́ са́не. **2**. *чини да се ко креће на силу, против своје воље*. – Влче́те га та́м у ро́вину па работе́те с ње́г кво́ зна́ете. **3**. *вози што тешко у колима*. – Влче́мо шо́дер ис Тимо́к, че пра́имо но́ву ку́ћу. **4**. *сиса*. – Дете́ влче́ празну́ си́ску. **5**. *повлачи димове пушећи*. – Колко́ си́лно влче́ на́пну му се вратне́ жи́ле. **6**. *носи на себи (о одећи)*. – Докле́ чеш да вл̥чеш те́ј ста́ре дре́е, ре́дно е да си ку́пиш но́ве.

вл̥че́ се несвр. **1**. *једва хода, тешко хода*. – Едва́ се вл̥че́. **2**. *вуче се по земљи*. – Одврза́ла ти се повеза́лка, па ти се вл̥че́ по́зам. **3**. *иде с ким из љубавних разлога*. – Вл̥чу́ се ве́ч не́ће вре́ме.

вл̥́чење с *гл. им. од влче (се)*.

вода́ ж *течност без боје, мириса и укуса, која чини реке, језера и мора и која је једињење водоника и кисеоника*. в. вода у мешину, живиничка вода, згрее воду, кьд пође вода узбрдо, четена вода.

во́да ж *косина крова низ коју се слива киша*. – Сьг се по́више пра́е ку́ће на две́ во́де. – Едьн у Грља́н и́ма ку́ћу на шесна́ес во́де.

вода́ у меши́ну ж бол. *обољење јетре* ascites.

во́дан, -дна, -дно *који је са много воде, воденаст*. – Воденци́ су во́дне кру́шће.

водани́ца ж рет. **1**. *воденица, млин*. – У Ба́линци су има́ле де́сет водани́це. **2**.

машиница у домаћинству за млевење разних зрнастих намирница и др. – Купи́л сам водани́цу за ка́ву.

воденьц м *врста сочне крушке, водењача*. – Воденци́ су во́дне кру́шће, зато́ј се и зову́ тека́.

Воде́ни понеде́лник м *дан када се празнује од воде*.

водени́ца ж (поред значења: *млин на водени погон*) фиг. *жена која много говори, алапача*. – Престани́, водени́цо една́.

водени́чиште с *место где је некада била воденица или где се налазе остаци од воденице*. – Код оно́ј го́рње водени́чиште ва́чају се ја́ко у́бави скобаљи́.

водени́чка ж *дем. и хип. од воденица, мала воденица*. – У Па́пратну су има́ле ше́с водени́чће едно́ до́друго.

воде́нка ж *в. воденьц*.

водети́на ж **1.** *ауг. и пеј. од вода*. – До́ста си пи́л ту́ј водети́ну, це умо́чаш. **2.** *течност коју излучује болесни организам и која се сакупља у појединим деловима тела.* – До́ктури му пронао́де неку водети́ну у меши́ну. **3.** *велика вода, поводња*. – Да си виде́л са́мо колка́ е водети́на дошла́, зама́лко да однесе́ ћуприју.

во́ди ду́шу изр. *мршав, гладан, само што је жив*. – И́ма едногá коња́ са́мо што во́ди ду́шу.

во́ди се несвр. *спарује се крава с биком у чину оплодње*. в. крава се водила.

води́ си рачу́н изр. *пази како се понашаш; чувај се.*

води́ца ж **1**. *дем. и хип. од вода*. – Води́ца, ми́рна гла́вица. **2**. *слаб извор*. – Под они́ја ка́мен изби́ва една́ води́ца. **3**. *освећена вода*. – Води́цу држимо́ у едно́ шише́нце.

Води́це ж п. п. *Богојављење, 19. јануара*. – Води́це, смрзни́ водени́це.

води́чка ж *дем. и хип. од вода*. – Да́ј ми да пи́нем ма́лко води́чку.

водни́ца ж рет. *воденица*. – И́ска ју́тре, за́јутре д им у водни́цу да сме́љем ма́лко ја́рму.

водноцре́вац м *онај који много пије воде (најчешће о детету).* – Не пи́ то́лко во́ду, ко не́ћи водноцре́вац.

вододра́жан, -жна, -жно *в. вододржан*.

вододра́жина ж *в. вододржина*. – У ту́ј се вододра́жину не́ћи пу́т, али са́мо кљ је су́ша, ро́ди ели́с у́бав мому́руз.

вододр́жан, -жна, -жно *који не пропушта воду (о земљишту);* упор. вододражан. – То́ј е ме́сто до́ста вододр́жно, не добро́ за њи́ву, а не́ ни за лива́ду.

вододр́жина ж *земљиште које не пропушта воду*; упор. вододражина. – Па не́ч ва́љда да пра́иш ку́ћу у ону́ј вододр́жину?

водокр́шће *с богојављенска водица*.

водоно́шина ж **1**. *оно што је донела вода, што је избацила поводња*. – И́де да збира по Тимо́к водоно́шине, да се гре́е. **2**. *особа која је умно лабилна*. – Има́ло едн̀ пa га ока́ли Јо́вче Водоно́шина. О́н би́л до́ста по́стар и би́л же́њен, а ри́та ло́пту с де́цу.

водоно́шљина ж *брдовито земљиште које односе кише и воде*. – Загла́вак се едно́ вре́ме бе́ше претвори́л у водоно́шљину.

водопи́ја ж *млади ластар, прав и дуг који је израстао из главе чокота и који узима превише воде и хранљивих материја потребних за развој и живот лозе, па га с тога треба уклонити.*

водоте́чиште с *корито потока, реке, водоток*.

водото́чина ж *јаруга којом повремено тече вода (за време киша или топљења снега)*: упор. водотечиште.

водурља́в, -а, -о *који у себи има*

доста воде, водан; упор. водурљив. – Це́л дѣ́н па́да некѣ́в водурља́в сне́г.

водурља́к м *ауг. од вода*. – Гдѐ год по́јдеш, на свѐ стра́не водурља́к, ни́кад ми но́ђе несу́ су́ве.

водурљи́в, -а, -о *в. водурљав*. – Дьнѣ́с си, брѐ же́но, свари́ла мло́го водурљи́в васу́љ.

во́ђевина и **вођѐвина** ж *"крађење девојке", тј. одвођење девојке момковој кући без знања нењих родитеља, а са њеним пристанком*.

во́з ж *в. дружила*. – По три́ крсти́не натова́римо на во́з, па тѐрамо на гу́вно.

возѐње с *гл. им. од вози (се)*. – Возѐње озго́р, на се́но.

возни́к м **1**. *буре за вино или ракију средње величине (100 -300 l)*. – И́мамо едѣ́н возни́к од двѐста ћи́ла пл́н с ређи́ју, а с вино́ не́колко возника́. **2**. *количина течности која стаје у један возник*. – Кьд сѐдне у ста́ње е, чи́ни ми се, да попи́е це́л возни́к. **3.** фиг. *онај који је дебео*. – Напраи́л се на возника́, па се не мо́ж сави́е ни опѣ́нци да си обу́е.

возничѣ́к м *дем. од возник, мање буре*; упор. возниче, возниченце. – У едѣ́н возничѣ́к смо оточи́ли винцѐ, колко́ е да́л Бо́г, а у едѣ́н и́ма ма́лко ређи́јица.

возничѐ с *в. возничьк*. – Ово́ј возничѐ ни праи́л Ро́де Пи́нтер.

возничѐнце с. *в. возничьк*. – И́ма ли јо́ш од ређи́јицуту у возничѐнцено?

возно́си се несвр. *в. вазноси се*.

во́имја о́ца изр. *чело* frons. (Приликом кршћења, тј. стављања знака крста на себе, онај који то чини, најпре са три прста (православ.) десне руке додирује чело изговарајући формулу 'во имја оца' и та фраза онда означава чело).– Уда́рил га с тилу́ђе у во́имја о́ца и на ме́сто га уби́л.

воја́к м *војник*. – Прође́ше некви́ воја́ци.

во́јвода м *сватовски достојанственик, иначе младожењин теча (данас махом изобичајен)*. – Што́ жубо́ри проз го́ру зелѐну, / Ел је во́да, ели је во́јвода? / Нејѐ во́да, не ли је во́јвода. / Во́јвода ми у сва́дбу поо́ди (н. п.).

војводи́нче с *војводин барјактар на свадби*. – Во́јвода ми у сва́дбу поо́ди / И сьс њѐга мла́до војводи́нче. / Пу́че пу́шка из го́ру зелѐну, / Те си у́би мла́до војводи́нче (н. п.).

во́јиште с *руда на дрвеној ралици*; упор. греда, гредељ, оје, ојиште, руда. – Во́јиште се пра́и од чвр́сто дрво́.

во́јно с *младожења, млади муж*. – Ви́та јѐло, не лу́ду́ј, дево́јћо, / Лѣ́ко ти е с ма́јку лудува́ње, / Ал е му́ка код мла́дога во́јна, / Вѐчер би́је, а ју́тром те пи́та: / Ку́рво Ми́љо, што ти сино́ч бѐше (н. п.)?

во́ка ж *дем. и хип. од девојка (обично о женском детету)*. – Кудѐ си била, деди́на во́ко?.

во́л м (мн. воло́ви и воло́ве, уз бр. во́ла) **1**. зоол. *мушко говече (обично ушкопљено), које се употребљава као теглећа животиња, во* Bos. – Во́л е по́јак од кра́ву у ора́ње. **2**. фиг. *онај који је приглуп*. – О́н во́л, кво́ ч да тра́жиш од њѐг.

волѣ́к м *дем. и хип. од вол (1)*. – Ово́ј телѐ че да бу́де добѣ́р волѣ́к.

волѐ с *дем. и хип. од вол, мушко теле*; упор. воленце. – Ру́јка отели́ла едно́ волѐ.

волѐнце с **1**. *в. воле*. – Чѐкамо да ни кра́ва отѐли волѐнце. **2**. *млади во, вочић*. – О́че ли ско́ро да по́чнемо да прѐзамо волѐнцено?

волети́на м *ауг. и пеј. од вол*. – Што́ не продадѐш ону́ј волети́ну, штоно бодѐ?

воли́на ж *снажан а тврдоглав и глуп човек*. – На ту́ј воли́ну се ни́шта не доказу́е, ни́ти се с њѐг мо́ж излѐзне на кра́ј.

Во́лка ж *име*.

волова́р м *онај који напаса волове, онај који се стара око волова*. – Ти́ ч, Мила́не, ју́тре да бу́деш овча́р, а ти́ То́виле волова́р.

волова́цћи, -цка, -цко *који припада волу, који се односи на вола*. – Попи́л и ређи́ју и вино́, па наплни́л с волова́цку мо́чку и пло́ску и букли́ју (н. пр).

воло́ви м *обредни божићни хлеб на коме су тестом рељефно приказана два вола у јарму, кола, теле и др.* в. тргне волови.

волово́дник м бот. *в. воловодница*[2] Orobanchae L.

волово́дница[1] ж *група лењштина, битанга и пијаница која иде од кафане до кафане или од куће до куће да једе и пије*. – Ш че́ш ти́ у ту́ј волово́дницу?

волово́дница[2] ж бот. *једногодишње или вишегодишње биљке које паразитирају на корену других биљака (има их више врста)* Orobanche L.

вољá ж *жеља, воља*. – Вољá ми за кру́шће.

во́љан, -љна́, -љно́ 1. *који је жељан чега*. – О́н је во́љан да оку́си од то́ј. – Вољна сам да по́јдем за ње́г, али не́ знам да л ме о́че. 2. *који је самовољан, безобзиран.* – Кво́ е во́љан, тькво́ ми рекне́.

вољ̑ува́ње с *гл. им. од вољ̑уе*. – Претеру́е с вољ̑ува́ње.

вољ̑у́е несвр. у дем. значењу *вољуе (1)*. – Немо́ј ти́ ме́н мло́го да вољ̑у́еш, ел ја́ мо́г да обр̑не́м и дру́ђи ли́с.

вољу́е несвр. 1. *извољева*. – Ста́лно некво́ вољу́е, те ово́ј ми, те оно́ј ми. 2. *спроводи самовољу.* – Вољу́е – ако о́че рабо́ти, ако не́че не рабо́ти.

во́рмес, -та, -то *који има лепу фигуру, стасит*. – "Ми́ смо сви́ во́рмести" – при́ча за се́б и своју́ бра́јћу Ми́шко Богда́нац.

во́че с *плодови воћака, воће*. – Ову́ј го́дин има́ до́ста во́че.

во́чица ж 1. *дем. од вочка*. – Посади́л сам не́колко во́чице у Ми́мерат. – Узни́ не́колко во́чице док не сти́гне вече́ра. 2. у хип. значењу *девојчица*. – Ти́ си ба́бина ма́ла во́чица.

во́чка ж 1. *воћна садница, воћка*. – Ко́рисно е да поса́диш би́ло квакву́ во́чку. 2. *расечени и осушени плод воћке, често нанизан у венац*. – За вече́ру че да сва́римо во́ће.

во́чник м. *в. вочњак*. – Ако о́ч да са́диш во́чник, на́јбоље да поса́диш оре́си.

во́чњак м *земљиште засађено воћкама, воћњак*; упор. вочник. – То́ј би́л држа́вни во́чњак, зато́ј то́лко запу́штен, ел они́ мисле́ли са́мо тре́бе да се поса́ди, па че по́сле са́м да си ра́ца.

вр̑ м (мн. вр̑ови и вр̑ове уз бр. вр̑а) 1. *највиши део неке биљке, врх*. – А́јде да ви́димо да л мо́ж да се ука́чиш у вр̑ цре́шњу. 2. *највиши део неког узвишења, вис*. – Ми́цор е висо́к вр̑. – Де́да Ле́ћина коли́ба е под Лиси́чи вр̑. 3. *крајњи, најтањи део предмета, шиљак*. – Убо́до се на вр̑ иглу́. в. вр вршьк, на вр вршьк.

вр̑ вршьк м *сами врх, крајња тачка врха*. – Да се ука́чиш у вр̑ вр̥шьк.

вра́ м 1. *купаста гомила неког растреситог материјала (жито, песак, сено и сл.).* – Сьг че да збе́ремо жи́то на вра́, а по́сле че да га ве́емо. 2. *један преко другог (о људима).* – Зате́ко и на вра́. – Кьд даду́ го́ вузбале́ри се стр̑пају на вра́, од ра́дос. в. и: смете на вра.

вра́гување с *гл. им. од врагуе*. – Вра́гува́ње тре́бе да и́ма не́ку ме́ру, ва́ља̑да?

врагу́е несвр. 1. *изводи враголије (о детету).* – Ако мло́го врагу́еш, на кра́ј че да рове́ш. 2. *милује се, љуби се*. – Сва́ку ве́чер врагу́е с ду́ђега момка́.

вра́жа несвр. *в. враже*.

вражьльц м 1. *онај који врача, који баје, који лечи враџбинама*. – Мили́ја,

вражљљц не́ наплачува́л кљд вра́же, веч ку́ј му колко́ даде́. **2.** *онај који врацбинама погађа прошлост и прориче будућност.* – Има́ло е едѣ́н вражљљц у Елѣ́шницу, не́ знам ко му и́меше, куи́ е ја́ко потревува́л. **3.** *онај који се стара о култним обредима на црквиштима, код заветних крстова и др.*; упор. црквар. – Де́да Сто́јмен, вражаљ́ц је у́век пот кр̏с чита́л Очена́ш, кади́л и благосиљ́ал.

вража́ње с *гл. им. од враже.* – Вража́ње код Мили́ју вражалца́ не ко́шта ни́шта, ти́ће колко́ му даде́ш.

вра́же несвр. **1.** *врача, баје, лечи врацбинама.* – Д и́деш код ба́бу Ристе́ну да ти вра́же, и́ма да расту́ри боле́жат. **2.** *погађа прошлост и прориче судбину.* – Милу́нка Ци́ганка вра́же у дла́н.

вракњи́ца ж упор. вратњица, врекњица. **1.** *капија на огради имања, дворишта и сл. обично исплетена од прућа или начињена од дрвета или неког другог материјала, вратнице.* – Кљд натéраш о́вце у трљак до́бро да затво́риш вракњи́цу. **2.** *крило капије.* – Ньчѣ́с ни не́ћи откачи́л вракњи́цу

вракњи́чка ж *дем. од вракњица.* – На вракњи́цу изла́зимо на дру́м, а на вракњи́чку у гради́ну.

вра́нац м *вино које се добија од истоименог грожђа.*

вранѝч м *в. вранче.*

вра́ноша ж *црна овца или коза и име таквој овци или кози.*

вра́ношка ж *дем.и хип. од враноша.*

Вранцу́з м *Француз.* – Вранцу́зи су у сва́ћи ра́т билѝ уз на́с.

Вра́нцуско с *Француска.* – Ошѣ́л да рабо́ти у Вра́нцуско.

вра́нцусћи, -ска, -ско *који се односи на Французе, на Француску.* – О́н зна́е да вре́ви вра́нцусћи, ел је работи́л та́м не́колко го́дин.

Вра́нцусћиња ж *Францускиња.* – Жена́ му Вра́нцусћиња.

вранче́ с *вранин птић*; упор. вранич. – Едно́ вранче́ испа́дло из гњездо́.

вранчѝч м *дем. од вранац (коњ).* – Ozdóл и́де ста́рчичу, / На коњи́чу вра́нчичу (н. п.).

вра́ањ м **1**. *горњи отвор и поклопац на бачви (обично четвртаст).* – Ако се бѣ́чва напл̏ни до вра́та, коми́на се по́сле сипу́е на вра́ањ. – Немо́ј да истро́виш вра́ањ, него си га по́сле о́дма тури́ на вра́ањат. **2**. *лимени левак (обично неки омањи стари лонац или стара војничка порција) на горњем воденичном камену, кроз који пада жито.* – До сѣ́г несѣ́м виде́л на водени́цу да и́ма црве́н вра́ањ, а сѣ́г сам виде́л.

врапѣ́ц м зоол. рет. *врабац.*

врапча́рка ж *ситна пушчана сачма за ловљење врабаца и других птица.*

вр̥а́р м **1**. *врх дрвета или које друге биљке, највиша грана на дрвету.* – Сече́м шу́му за о́вце и на дрвја оста́љам са́мо вр̥ари́, све́ дру́го ола́стрим. **2**. *ситни плодови на врху биљке у повртњаку (паприка, парадајс и др.).* – Вр̥ари́ од петлица́н ту́рамо у турши́ју.

вр̥ара́к м *зб. од врар.* – Де́бељи и подебе́ле гра́ње сече́мо на ме́трови, а вр̥ара́кат оста́љамо за ли́сковаче. – Сѣ́в сам пипе́р обра́ла, оста́л са́мо вр̥ара́к.

вра́ска несвр. **1**. *пуцкета.* – Кљд се ту́ри церо́вина у о́гањ, она́ гори́ и вра́ска. **2**. *цепа се уз прасак.* – То́љћи е мо́кар сне́г гоца́ напада́л на дрвја да гра́ње са́мо вра́скају. **3**. *виче, дере се, праска.* – О́н н у́ме да вре́ви љу́цћи, о́н са́мо вра́ска.

вра́ска се несвр. *пуца се, цепа се.* – Зре́ле пра́скове се вра́скају.

вра́скав, -а, -о *који је испуцао, пун бразготина.* – Ја́ не во́лим оне́ј вра́скаве ди́ње, оне́ да́ве кљд се еду́.

враска́ње с *гл. им. од враска (се).* – Њо́јно враска́ње претера́ло сва́ку ме́ру.

вра́сне свр. **1**. *пукне, експлодира.* – Чу́мо вра́сну пу́шка и жене́ прирова́ше. **2**. *расцепи се уз прасак.* – У́дари гро́м у дрво́ и оно́ вра́сну, одозго́р до до́ле.

вра́сне се свр. *расцепи се, распукне се*. – Вра́снуле се дѣ́ће на сл́нце. – Поне́ка пра́скова се вра́снула и поче́ла да се пѣ́шка.

вра́т м 1. бот. *једногодишња трава из фам*. Graminae *висока око 1 т. Расте као житни коров. Зрно је слично пшеничном али је врло отровно. Ко се наједе топлог хлеба у коме има врата, убрзо пада и сатима је у бунилу; љуљ, вртоглавица, заврат, луда трава, пијана трава* Lolium temulentum L. 2. бол. *тешко оболење које се јавља након узимања хлеба у коме је било траве врата* encefalitis.

вра́та ж 1. *отвор на зиду зграде, ограде и сл. кроз који се улази и излази*. – Кьд изле́знеш, затворѝ вра́та. 2. *отвор на предњој страни бачве кроз који се у бачву убацује смуљано грожђе и поклопац који тај отвор затвара*. – Вра́та на бѣ́чву се затва́рају кьд комѝна ве́ч прећипѝ и тьг се затр́љају сьс стл́чен брестóв ли́с. в. голема врата, мала врата.

вра́так м *враћање зајма*.

вратѣ́к м *дем. од врат (шија)*. – Вратѣ́кът му тѣ́ньк ко сла́мка.

вратара́ несвр. *непрестано отвара и затвара врата улазећи и излазећи*; упор. вратари. – Де́ца, не врата́рајте то́лко, че уле́зне зима́ у со́бу.

вратара́ње с *гл. им. од вратара*. – Че се отка́че, бре́, врата́та од то́лко вратара́ње.

вратаре́ње с *гл. им. од вратари*.

врата́ри несвр. *в. вратара*. – Кво́ врата́риш сва́ћи ча́с?

вратѝка ж бот. *дуговечна, бујна, врло лепа зељаста биљка из фам*. Compositae *висине до 1,5 т. Цветови су ситни, жути, сабрани у штитове. Врло је отровна, вратич* Tanacetum vulgare L., упор. ратика.

вратѝка ра́да ж бот. *врста зељасте биљке* Tanacetum L. в. рада.

вратѝна ж 1. *ауг. и пеј. од врат (шија)*. – Напраѝл вратѝну ко бѝк. 2. *онај који је јаког врата, леншшина и тврдоглавац*. – Па́к се распра́љаш сьс ту́ј вратѝну, ма́ни га, не́к и́де до ђа́вола.

вратѝч м бот. *в. вратика* Tanacetum vulgare L.

вратѝшта ж *ауг. и пеј. од врата (на кући)*. – Што́ не затво́риш та́ј вратѝшта? – Зјаѝ вратѝшта, не́ма ку́ј да и затво́ри.

вратло́ с 1. *врата на тору*. – Отворѝ вратло́ да изле́зну ја́ганци. 2. *шира врата на струги на која се угони стока ради муже*. 3. *покретни део сваких врата, табла врата*. – Вратло́ се пра́и од чамо́вину, а мо́ж и од дру́го дрво́.

вратнѝк м *део јарма који стоји волу на врату*. упор. јарменка. – Вратнѝк не мо́же да напра́и сва́ћи, то́ј мо́ра да напра́и ма́јстор.

вратњѝца ж *в. вракњица*.

вра́ча несвр. 1. *враћа, враћа оно што је позајмио*. – Узѝма па́ре, а по́сле не вра́ча. 2. *приморава кога или шта да иде назад*. – Ве́тар вра́ча чу́р у со́бу. 3. *добија поново оно што је имао*. – Вра́ча полѣ́к сна́гу.

вра́ча се несвр. *враћа се*. – Вра́чам се по не́колко пу́т док не по́јдем.

врача́ње с *гл. им. од врача* и *враче*.

вра́че несвр. *врача, гата, прориче судбину*; упор. враже. – Еднѝ вра́чу у дла́н, еднѝ у у́глење.

вра́чка ж 1. *она која лечи бајањем и враџбинама, врачара*. – Идо́мо и по до́ктури и по вра́чће, али нѝшта не пома́га. 2. *она која погађа прошлост и прориче будућност*. – Са́нда Цѝганка е била́ чуе́на вра́чка у на́ше сало́, кьд ти она́ не́што рекне́, то́ј мо́ра да е тека́.

врашѣ́к м *дем. од вра, гомилица*. – Врашѣ́к, по врашѣ́к па се на́праи голе́м вра́.

врба́ ж бот. *листопадно дрво које расте поред воде и на влажним месстима* Salix. в. барска врба.

Вр̏ба ж *име*.

врба́лац м бол. *црвени ветар* erysipelas; упор. врбалник, врбанац.

врба́лник м бол. *в. врбалац* erysipelas.

Вр̏ба́на ж *име*.

врба́нац м бол. *в. врбалац* erysipelas.

врбе́на ж бот. *трајна или једногодишња зељаста биљка из фам.* Vrbenaceae *висока 30 до 80 ст. Стабљика је четвороугласта, а цветови бледо љубичасти* Verbena officinalis L.

врби́ца ж бот. *дем. од врба*. в. барска врбица.

Врби́ца ж *село у општини Зајечар*.

Врби́чанин м *становник Врбице, онај који је пореклом из Врбице*.

Врби́чанка ж *становница Врбице, она која је пореклом из Врбице*.

врби́чанка ж *једно старинско народно коло*.

врби́чка ж *дем. од врба, млада врба*. – Да забоде́мо не́ку врби́чку покре ре́ку, да ни ва́рди од по́водњу.

врби́чћи, -чка, -чко *који припада Врбици, који се односи на Врбицу*.

врбо́вина ж 1. *врбово дрво, врбов прут*. – Ни од жену́ човѐк, ни од врбо́вину о́гањ. – Де́ца, немо́ј да у́знем едну́ врбо́вину (блага претња). 2. фиг. *непоуздана особа*. – То́ј е човѐк врбо́вина.

врбо́винка ж *дем. од врбовина (1)*. – Чу д и́м у Тимо́к, да насече́м тѣ́нће врбо́винће, да исплете́м ко́ш.

врбо́вка ж *врбова тојага*. – Мо́г те ја́ зача́с испра́им с ову́ј врбо́вку, немо́ј да ми́слиш.

вр̏ва ж *врвца, врпца, опута којом се притежу опанци уз ногу*. – Најди́ не́ку вр̏ву да му вр̏жемо но́ђе на петла́вога.

вр̏вања ж *в. врвина*.

вр̏ве несвр. мн. 1. *иду један за другим, иду као да су нанизани, иду као мрави*. – Кьд че да е ва́шар, од саба́јле љу́ђе по́чну да вр̏ве кьм Пала́нку. 2. *одлази, полази*. – Примькну́ло се вре́ме да вр̏вимо.

врве́ње с *гл. им. од врви*.

вр̏ви несвр. 1. *иде, иде не обазирући се, иде својим путем*. – Наби́је ка́пу, поди́гне огрља́к, ту́ри ру́ђе у це́пови и вр̏ви. 2. *иде стазом, врвином*. – Вр̏ви по вр̏вину. 3. *креће се у великом броју без реда*. – Кьд отклопи́ гр̏не оно́ о́ч, по варивото вр̏ве броби́нци. 4. *одлази, полази*. – Мо́ра да вр̏вим, да не омр̏кнем.

вр̏вина ж *стаза, путања*; упор. врвања. – И́де човѐк низ вр̏вину.

вр̏винка ж *дем. од врвина, стазица, путањица*. – За́јци напраи́ли вр̏винку преко на́ше ло́зје.

вр̏виште с 1. *место где се врви, пролази*. – Не́ моја́ лива́да вр̏виште, па сви́ пре́ко њу́ да про́оде. 2. *место преко кога прелази више путања, посебно непожељно ако је начињено преко сејбијског имања*.

вр̏вољак м *остатак непоједеног дела воћа, огризак*. – Ови́ја вр̏вољци да сабе́реш, па да и даде́ш на козу́.

вр̏ворица ж *земља која се осипа низ стрмину*.

вр̏вушка ж *уже, врвца, дебљи канап или тањи конопац*. – Да́ј ми вр̏вушкуту да се увр̏жем у се́но.

вр̏га ж *бубуљица*. – Ди́гла му се не́ка вр̏га на обра́з. – Сѣ́в је у вр̏ђе.

вр̏гав, -а, -о *који је бубуљичав*. – Што́ си вр̏гав, ел си се такѣ́в роди́л, ел ти по́сле изле́зло?

вргода́рење с *гл. им. од вргодари (се)*.

вргода́ри несвр. *излази некако на крај*. – Како́ га, чи́ча Роде, вргодариш?

вргода́ри се несвр. *излази некако на крај, обавља послове тешком муком*. – Јо́ш се вргода́римо с ове́ј кра́ве, да́ко смо ста́ри.

вргу́ља несвр. 1. *прави вијугаве шаре*. – Пе́ра вргу́ља едну́ необе́лену това́гу. 2. *кривуда при ходу или при кретању,*

врлуда. – Пија́н човéк не мóж д и́де пра́во, мóра да вргу́ља. – Вргу́ља му са́дње колó. **3**. фиг. *извлачи се, избегава директан одговор*. – Кьд га пита́ гдé е до сьг би́л и гдé су му па́ре, óн пóче да вргу́ља, те овój ми, те онój ми. **4.** фиг. *сексуално вара брачног друга.* – Вргуља́ла е она́ дор је му́жат би́л у рóпство, кудé да нé вргуља́ла.

вргу́ља се несвр. **1**. *виј е се, извија се, покушава да се ослободи ако је стегнут или везан*. – Вргу́ља се ко змија́ у прóцеп. **2**. *снебива се, рекао би или би узео, али га је стид*. – Вргу́ља се, тéл би нéшто, ал га срамота́ да пои́ска. **3**. *умиљава се, подилази коме*. – Вргу́ља се окол ста́рцатогаега́ би му ови́ја да́л нéћи дина́р.

вргуља́нка ж *сукња ткана на домаћем ткачком разбоју са меандрастим линијама као својеврсним отрнаментима.*

вргуља́ње с *гл. им. од вргуља (се).* – Нéч ти млóго помóгне твóето вргуља́ње.

вргу́љћа ж **1**. *орнаментни мотив у виду меандрасте линије на разним тканинама тканим на домаћем ткачком разбоју, вијугава шара, вијуга*. – Испле́ла ци́нпер на вргу́љће. **2**. *вијугав набор на хаљини.* – Бóшча на вргу́љће. **3**. *вијугава трака на сламном шеширу*. в. запрега на вргуљће.

вргу́љчица ж *дем. од вргуљћа, мала вијуга, вијугица*. – Вргу́љчица до вргу́љчицу – убави́ло еднó.

врéва ж **1**. *говор, разговор*. – Бéше врéва и од тój, ал ви́ше од дру́го. **2**. *оно што свет прича, лош глас*. – Искочи́ла врéва на девójћу.

вревéње *с гл. им. од вреви (се).*

врéви несвр. **1**. *има моћ говора, говори*. – Детé почéло да врéви. **2**. *саопштава, казује што ре-чима*. – И́ма нéшто да врéвим с њéг. **3**. *зна неки језик*. – Óн врéви и вла́шћи и ру́сћи. **4**. *изговара на посебан начин*. – Радójко е Бу́гарин из Димитрóвград, а врéви далмати́нсћи. **5**. *води разговор, разговара*. – Од свé вреви́мо, ал од тój несмó. **6**. *налази се у добрим односима с ким*. – Ми врéвимо с њи́, ал с они́ја она́м не врéвимо.

врéви се несвр. *говори се, прича се*. – Врéви се да че се па зара́ти.

врéви с полови́н у́ста изр. *говори једва чујно, кобајаги у поверењу а уствари оговара*.

вреви́нка ж *дем. од врева, притајен, тих разговор*. – И́де си мецу њи́ нéка вреви́нка.

вревљи́в, -а, -о *који је говорљив, разговорљив*. – Вревљи́во нéко девојчште.

вредни́ло с *в. вредноча*. – За́луд вредни́ло, кьд га прети́ца луди́ло.

вредни́ца ж *она која је вредна*; упор. вреднуша, вредноча (2). – На́шата вредни́ца саба́јле донéла вóду.

врéднос м / ж *вредност*. – Тój нéма тóљћи врéднос. – Мѝнечка му врéднос.

вредноча́ ж **1.** *вредноћа, радиност*. – У на́шу се ку́ћу цéни вредноча́, дру́го не доóди у óбзир, тój да си зна́еш ако óч да доóдиш за моéга си́на. **2.** *онај који је вредан, радан.* – Станójло е таква́ вредноча́, да му нéма у три́ сéла равѝн.

вредну́ша ж *она која је вредна, која је радна*. – И́мам снау́, вредну́шу едну́.

вредну́шка *ж дем. и хип. од вреднуша*. – Ба́бина вредну́шка, она́ ми ја́ко врéдна.

врéж м *стабљика биљке пузавице*. – Ти́ква пу́шта дл́г врéж. – Понеси́ ти́ја врéж да га ту́римо на козé.

врежѝк м *дем. од вреж*. – Кра́ставице са́мо што су ни́кле, врежѝкът им етé тéка тóљћи.

врéже несвр. рет. *в. враже*. – Д и́деш коди ба́бу Тодóру да ти врéже оди стра́.

врéжје с *зб. од вреж*. – Трéбе да набéрем врéжје за сви́ње.

врежура́к м у пеј. значењу *зб. од вреж*. – Кво́ чу с ово́љњи врежура́к?

вре́ка несвр. и уч. *вречи или мекеће ситно и с прекидима (о кози)*; упор. вреска. – Вре́ка си коза́та за њо́јно ја́ре.

вре́кавац м бол. вет. *болест коза*.

врекњи́ца ж *в. вракњица*. – То́те из Берчи́новци вели́ да се код њи вракњи́ца зове́ врекњи́ца.

врело́ с *јак извор*. – Лу́ковско вре́ло.

врелце́ с *слабо врело, мало врело*. – Окол Све́ти Или́ју врелце́то са́мо ти́ће колко́ си га и́ма.

вре́ме ж *в. женско време*.

време́нце с **1**. мет. *дем. и хип. од време*. – Послужи́ ни време́нце, та збра́мо сено́то по су́во. **2**. астр. *дем. од време*. – Да ми даде́ш јо́ш ма́лко време́нце, док збе́рем па́ре.

времѝште с **1**. мет. *ауг. и пеј од време*. – Оповеда́ло се ово́ј времѝште, па ни́шта не мо́ж да се рабо́ти. **2**. у пеј. значењу *прилике, стање*. – Дошло́ е такво́ времѝште да не́ знаш на којѝ ч стра́н да приста́неш.

вре́сак м *в. вреска*. – Из њи́ну ку́ћу чу́мо не́ћи вре́сак, кљд оно́ би́ју се му́ж и жена́.

вре́ска несвр. *в. врека*.

вре́ска ж *врисак, вриска*; упор. вресак. – Од ењпу́т на́ста не́ка вре́ска.

вретена́р м **1**. *онај који прави вретена*. – Вретена́ри пра́е време́на од тополо́вину. **2**. фиг. *Циганин*. – Вретенари́ разапе́ли чр̑ђе у топоља́к. **3**. *врста речне рибе вретенастог тела* Aspro asper.

вретена́рка ж **1**. *жена вретенар*. – Вретена́рће и пра́е и прода́вају време́на. **2**. фиг. *Циганка*. – Укра́де ми коко́шку една́ Вретена́рка.

вре́ча ж **1**. *врећа, џак*. – Саши́ла сам но́ве вре́че. **2**. *количина која може стати у врећу*. – Овде́ и́ма жи́то за пе́т вре́че. **3**. *дебела, трома особа*. – Ко мо́ж да спи́ с ону́ј вре́чу?

вре́ча с го́вна изр. *дебела особа лошег карактера*.

вречи́ несвр. *коза испушта своје карактеристичне гласове*. – Ви́ц што вречи́ коза́на. – Вречу́ и козе́ и ја́рци.

вре́чица ж *дем. од вреча (1)*. – Но́си у едну́ вре́чицу десети́ну ћи́ла мому́рузу, колко́ е заради́л за три́ дена́ копа́ње.

вре́чка ж *в. вречица*. – У ону́ј вре́чку да понесе́ш зо́б за коња́.

вречља́к м **1**. *ауг. и пеј. од вреча (1)*. – Же́но, што́ не прикр̑пиш ови́ја вречља́к, могѣ́л би јо́ш да послу́жи. **2**. *зб. од вреча*. – И́ма вречља́к ко́лко о́ч.

вречу́љина ж *ауг. и пеј. од вреча (1, 3); упор. вречурина*. – Бо́же, не мо́ж да на́јдеш здра́ву вречу́љину, све́ и пога́нци проврте́ли. – Она́ј вречу́љина о́дма ле́га, а ју не́ћи поте́ра.

вречу́рина ж *в. вречуљина*.

врешта́ње с *гл. им. од врешти*. – Врешта́ње ко да ју де́ру, а са́мо ју му́жат ма́лко би́је.

врешти́ несвр. **1**. *коза се јавља својим карактеристичним гласом (јаче значење него "вречи")*. – Коза́ си заглави́ла гла́ву мецу та́рабе, па врешти́ да ју извлче́. **2**. *виче, дере се*. – Што́ врешти́ш по ње́г ко ша́шава? – Кљд се саста́е, па кљд по́чну да врешту́, да полуде́еш.

вржа́лец м бот. *в. боб* Vicia faba L.

врждáк м *неокресана мотка, мотка*. – Показа́чу ја́ те́бе, кљд у́знем едѣ́н врждáк. – Што́ ми неси́ дове́зал др̑ва ко смо се погоди́ли, него си ми докара́л са́мо врждáк?

вр̑ждало с *в. вудало*.

врждáње с *гл. им. од вржди*. – За́боле ме глава́ од ово́лко врждáње.

врждѝ несвр. *бруји, зврји, зуји*. – Це́л дѣ́н вржду́ а́ута.

вр̑ждина и **врждѝна** ж *штап, грана*. – Те́б у ре́д мо́ж да дока́ра са́мо врждѝна. – Најдѝ не́ку вр̑ждину да га изуби́вамо.

врждúнка ж *дем. од врждина*. – Узнú врждúнку, па докáрај гýсће из ливáду.

врѝже свр. **1**. *веже, заузла*. – Врѝжем љýљћу с детé за орéј и вáнем да кóпам. – Вржú волá за рóзи. **2**. бот. *заметне плод*. – Тúкве цьвтý, али нéче да врѝжу. **3**. *начини уговор*. – Бóље мú да врѝжемо уговóр сьс овúја, него сьс онúја друђúни.

врѝже несвр. **1**. *везује*. – Онé жњý, а óн по њú врѝже. **2**. *замеће плод*. – Тúкве врѝжу у нáјвеће.

врѝже на зáмку изр. *веже канап или сл. тако да се може одвезати чим се један крај повуче.*

врѝжица ж *дем. од врга, бубуљица*. – Дúгле се нéће врѝжице на детéнце по грбúну.

врз предл. *на, поврх, преко*; упор. врза. – Тýрим кáмен врз сúриње́то, да се пóбоље исцéди. – Врз кóшат врљим покравѣ́ц, та да им је тóпло унýтра, на јáганцити.

врза предл. *в. врз*. – Врза свé тóј јóш и овóј чýдо да ме снáјде. – Врза зéље у кáцу мóра да се тýри пóтежак кáмен.

врзазáм прил. *на земљи, по земљи, преко земље*. – Онóј му укóпаш ýзам, а онóј дрýго му остáиш гóре врѝзазам, да се вúди и онó дóјде да га поедé и увáти се.

врѝзан, -а, -о **1**. трп. од врже, *који је везан*. – С врѝзанога ћéра се зáјци не лóве. **2**. *који није отресит, који је спор у раду*. – Врѝзан ý руће. **3**. *онај који је сексуално способан само са једном женом. По народном веровању до тога је дошло на тај начин што га је жена са којом је успешан, док су спавали, погледала кроз прстен умочен у менструалну крв.* **4**. *који је полно потпуно немоћан*. – На њéг врѝзана пáтка.

врѝзаница ж *в. везаница*.

врзáње с *гл. им. од врже*. – У врзáње снóпје едѣ́н трéбе да ми налáга.

врзáч м *радник који везује снопље у жетви*. – Дóбар врзáч мóж да си врѝже снóпје по пéт жетварá.

врзоглáвка ж *повезача за главу преко које се бради марама*.

врѝзољак м *замотуљак*. – Сéме од тúкве и од дрýго такво́, чýвам по врѝзољци и чýгљови.

врзувáње с *гл. им. од врзуе*.

врзýе несвр. **1**. *везује, завезује*. – Врзýј коња́ гдé ти гáзда кáже. **2**. *замеће плод*. – Овéј сóрте крáставице јáко врзýју. **3**. *сачињава уговор*. – Врзýју ýговор с óпштину окол тýј воденúцу.

врзýју голéме повóре изр. *болесника који "болује од мечку" провлаче кроз "мечћина уста"*.

врúје несвр. *само у изразу: "врије за муштерије", који узвикују они који на вашарима прже крофне или мекице, ври, кипи*.

врúштав, -а, -о *који је у пликовима*. – Попарúл се, па му ногá свá врúштава.

врúшти несвр. *чини да се некоме по телу појаве пликови и црвенило (батинањем, например)*. – Óч ли пá да те врúштим од бóј?

вришти́ несвр. **1**. *виче, дере се, плаче углас*. – Штó, мори, вришти́ш? **2**. *њишти*. – Вришту́ кóњи.

врѝкне свр. **1**. *фркне, снажно дуне на нос*. – Кóњат врѝкну, изрéбри се и пойдé насѣ́т. **2**. *нагло потече, лине*. – А, се мáлко умóри, врѝкне му крѝв на нóс.

врѝл, -а, -о *који је стрм, врлетан, узбрдан*. – Овúја брéг млóго врѝл. – Врѝла њúва.

врлúна ж *водоравно постављена мотка преко које се стављају поњаве, одећа, јастуци и сл. Врлина изнад огњишта служи за сушење меса*; упор. врљина. – Нéче мáчка сланúну од високý врлúну. – Кокóшће спý на врлúну.

врѝлина ж *особина онога што је врлетно*; упор. врлинка, врлоча. – Нóђе си сасипá по овéј врѝлине.

врѝлинка ж *дем. од врлина*. – Прво úма мáлко врѝлинка, а пóсле дóјде равнúште.

врли́нка ж *дем. од* врли́на. – Над огњи́ште да се наме́сти една́ врли́нка да си шу́шим ути́рће.

врлоча́ ж *в. врлина*. – Сва́ко ју́тро тре́бе да изле́знем уз ову́ј врлочу́, а то́ј не́ лѝсно. – Не́ма ви́ше нику́ј лу́д да жи́ви у ову́ј врлочу́.

вр̏ља несвр. 1. *замахом и пуштањем из руке мења нечему место, баца.* – Куи́ вр̏ља ле́б, Бо́г да га уби́је. 2. *ставља на себе, облачи.* – Вр̏љај не́ку дре́ју на грби́ну да не осе́бнеш. 3. *удељује, даје.* – Вр̏ли му пеше́с дина́ра ко на слепца́. 4. *подмићује*. – Врља́л и на суди́је и на двока́ти и кво́ им све́ не́ дава́л, па па́ осу́ден, а ко́ ли би било́ да им ни́шта не́ врља́л.

вр̏ља се несвр. 1. *баца се чиме*. – Не вр̏љај се с ка́мен по ње́г, мо́ж га уби́јеш. 2. *баца се својим телом на нешто или за чим.* – Вр̏ља се ко Гла́зер. 3. *такмичи се у бацању*. – А́јде да се вр̏љамо, да ви́димо ку́ј че се по́долек вр̏ли.

врља́к м 1. *јако врлетно земљиште, врлет*. – У они́ја врља́к не́че ни́шта да се ро́ди. – Где́ су на́ше коли́бе то́ј се ме́сто зове́ Врља́к. 2. *камење које се осипа низ стрмину*; упор. спиљак. – Несме́ш да пи́пнеш ти́ја врља́к, о́дма се ко́ла ни́збрдо. 3. *вртача обрасла шипрагом.*

врља́ње с *гл. им. од врља (се).* – Врља́ње за́ врат.

вр̏ли свр. 1. *замахом и пуштањем из руке промени место нечему, баци, одбаци.* – Оню́ј стару́ну метлу́ сам врли́ла у о́гањ, не́ била́ ви́ше за ни́кво. – Врли́ ту́ј цига́ру и́з уста. 2. *стави на што*. – Распа́лимо о́гањ па вр̏љимо ме́со на роши́љ. 3. *обуче.* – Врли́ си не́ку дре́ју на грби́ну. 4. *стави преко, покрије*. – Врли́ си о́ш едну́ чр̏гу преко те́б, ньчѝс че да бу́де студено́. 5. *удели што коме*. – Ко́лко про́сјаци и́ма, на сва́кога да вр̏љиш по дина́р, па зна́еш ли ти́ колко́ че то́ј да иско́чи. 6. *да, даде*. – Иди́ врли́ на сви́ње ти́кве. 7. *пошаље што, пусти да оде што.* – Ел си врли́л пи́смо на по́шту?

вр̏ли се свр. 1. *баци се чиме*. – Ако те ку́че зала́е, ти́ се врли́ с некво́ по ње́г. 2. *нагло се спусти на што, легне.* – Чим до́јде, вр̏ли се на кре́вет. 3. *баци се својим телом за чим (голман).* – Го́лманат се вр̏ли на едну́ стра́н, а ло́птата уле́зе на дру́гу.

вр̏ли у кљуни́цу изр. *поједе нешто*. – А́јд да вр̏љимо не́што у кљуни́цу.

вр̏ли у́ очи изр. *ослепи кога бацивши му што у очи*. в. око.

врли́на ж *в. врлина*.

вр̏льча м у пеј. значењу *онај који је врљав, разрок*. – Немо́ј си намакну́л качће́т на́ очи ко То́ша, вр̏льча.

вр̏не свр. 1. *врати оно што је узео, оно што је дужан*. – Врни́, бре́, оне́ј па́ре. – Врну́л би ти ја́ то́ј ода́вна, али не́мам одо́кле. 2. *учини да ко или што пође натраг или да се врати на место одакле је кренуо.* – Врни́ о́вце из што́ту. 3. *учини коме оно што је овај њему учинио, освети се*. – Чу ти вр̏нем ми́ло за дра́го.

вр̏не несвр. *лије, непрестано пада (о киши)*; упор. вали. – Вр̏не, ко да не ми́сли да стању́е.

вр̏не се свр. 1. *дође поново онамо одакле је пошао, врати се*. – Врни́ се за ви́дало, немо́ј да омркњу́еш, да бл̏таш по́тавнин. 2. *поново се позабави нечим*. – Це вр̏немо ми́ па́ на то́ј. в. кьд се врнем, чу ти прднем.

врнци́ несвр. *јако бруји*. – Врнци́ едѝн а́уто ози́дол ус пу́т.

врнцу́ка м *овчар који живи по забаченим местима и који се не меша са светом, који је уствари "овчарина будалина".*

врова́т, -а, -о *који је пун до врха па и преко тога*. – Вр̏ну ми вровату чова́њу бра́шно.

врови́ње с *последњи плодови паприке који су остали по врховима биљке*. –

Оста́ло ми јо́ш да обе́рем врови́ње.

вро́нт м *фронт*. – Сви́ му́жје ошли́ на вро́нт, оста́ле са́мо жене́ и деца́.

вр̥ора́к м *в. врарак*.

вр̥́с м *узраст, генерација, доба*. – Пе́ра и Јо́ва су еди́н вр̥́с. – Ја́ несѣ́м тво́ј вр̥́с, да се заглецу́еш у ме́н.

вр̥́ска несвр. *при говору не изговара правилно све гласове*. – Вр̥́ска кьд вре́ви.

вр̥сни́к м *онај који је исто годиште са неким*. – Ја́ и Ми́ле смо врсници́. – Умре́л мо́ј врсни́к.

вр̥сница́ ж *она која је истих година са неком*. – Она́ ми е врсница́, а јо́ш се не́ ожени́ла. – Ми́ смо врснице́ и биле́ смо друга́че.

вр̥́ста ж *огрлица, ниска*. – И́мам три́ вр̥́сте ду́кати.

вр̥́стица ж *дем. од врста*. – И за њу́ че да гле́дамо да ку́пимо едну́ вр̥́стицу.

вр̥́та несвр. *в. врча*. – Дошло́ вре́ме да вр̥́там оно́ј што сам заима́л.

вр̥́та се несвр. *в. врча се*. – Кьд сам поче́л да се вр̥́там до́м...

верта́к м *в. вратьк*.

верта́ль м **1**. *четвртина, фртаљ*. – Верта́ль ћи́ло вино́ ми уз ручѣ́к сави́м до́ста. – Сѣ́г е верта́ль до седо́м. **2**. *стаклени суд од четврт литра*. – Узни́ верта́льан, па донеси́ ма́лко винце́, да се пока́нимо.

верта́льче с *дем. од вртаљ (2)*. – Да обо́рим јо́ш едно́ верта́льче, па ото́дим.

верте́льћа ж *пастирска вртешка која се састоји од самониклог стожера и на њега попречно натакнуте провртене греде*. – Напра́имо верте́льћу, замрктимо́ о́вце и це́л дьн се вртимо́.

верте́ње с *гл. им. од врти*. – Верте́ње на верте́шку.

верти́ несвр. *чини што с ким по својој вољи*. – Они́ мла́ди, па мьмльзи, а девојћете и верту́ окол ма́лчич.

верти́ га окол ма́лчич изр. *ради нешто с ким по својој вољи, а да овај то не схвата*.

верти́ваган м *онај што поједе све из чиније, па је трљајући хлебом непрестано окреће купећи и најмање остатке*.

вертигу́з м *женска особа која заноси задњицом у ходу, која изазива задњицом*. – Ој, девојћо, вртигу́з.

вр̥́тка несвр. **1**. *упреда две или више нити у једну нит помоћу нарочите справе зване врткало*. – Чу́вам о́вце и дор и чу́вам ја́ си вр̥́ткам пре́цу за це́мпери. **2**. у дем. значењу, *врти репом*. – Ја́гње док си́са оно́ вр̥́тка с о́паш. **3**. *заноси задњицом*. – Ото́ди и са́мо вр̥́тка с ду́пе.

вр̥́тка ж *мала шивећа игла са округлим ушицама*. – Кошу́ље ши́јемо с вр̥́ће, а ца́кови с онакве́ си ши́јће и с голе́маче.

вр̥́тка се несвр. *врти се, врцка се*. – Е́дноман се вр̥́тка, ко да тра́жи не́ћег ђа́вола.

вр̥́ткало с *справа за упредање две или више нити у једну нит, а састоји се од вретена на које је уграђен дрвени котур и једне куке на врху* . – Еле́нко Богда́нац е прайл вр̥́ткала на жене́. **2**. *справа за упредање више нити у једну нит и одговарајуће предиво на њој*. – Дьнѣ́с несѣ́м узима́ла вр̥́ткало у́ руће.

вртка́ње с *гл. им од вртка (се)*. – Вртка́ње, па то́ј рабо́тим док и́дем с о́вце.

вр̥́товсћи, -ска, -ско *који припада Вртовцу, који се односи на Вртовац*.

Вр̥́товци / Вр̥́товац м *село у општини Књажевац*.

Вр̥́товчанин м *становник Вртовца, онај који је пореклом из Вртовца*.

Вр̥́товчанка ж *становница Вртовца, она која је пореклом из Вртовца*.

вртогла́в, -а, -о **1**. *који је оболео од вртоглавице (о стоци)*. – На вртогла́ву овцу́ се оцече́ вр̥́ од у́во, па се по ње́г би́је с прутѣ́к, да изле́зне кр̥́в, та да

оздраве́е. **2**. *који је ћакнут који ментално није сасвим здрав.* – Не бу́ди у ње́г си́гуран, о́н је ма́лко вртогла́в.

вртогла́вче с у дем. значењу *овца оболела од вртоглавице*; упор. брљивче.

вртогла́вштина ж у пеј. значењу *ћакнута и ментално ненормална особа*. – Ле́кни се од ту́ј вртогла́вштину.

вртоду́пка ж зоол. *птица која живи поред реке и стално маше репом*.

вртоли́ја ж **1**. *вртача, велико удубљење у земљи*. – Немо́ј да прооди́ш покре ону́ј вртоли́ју мо́ж да упа́днеш у њу́. **2**. *провалија, амбис*. – Збуба́ли се у ону́ј вртоли́ју. **3**. *речни вир у коме се врти вода.* – За ба́бу Сте́вку ре́коше да се удави́ла у ону́ј голе́муну вртоли́ју код Бара́ницу.

Вртолома́ м п. п. *Свети апостоли Вартоломеј и Варнава, 24. јуна*. – Вртолома́ се пра́зњује од гла́ву.

вр̏топа ж *в. вртолија (1, 2).* – У Па́пратну и́ма едно́ ме́сто зове́ се Вр̏топа и ту́ј и́ма кла́данац.

вртýнка ж **1**. *живахна особа*. – То́ј њи́но девójче е една́ вртýнка, ме́сто га не држи́. **2**. *в. вирушка*. – За́врте ми вртýнка ма́раму и однéсе ју над а́логу.

вртýшка ж *в. вирушка*.

врýла ж *свирала, фрула*. – Живо́тија Др̏паљ̏а је ја́ко ýбаво свири́л у врýлу.

вручи́на ж рет. *жега, врућина*. – Вручи́на е поче́ла јо́ш одо́цутра.

врýштук м *доручак, фруштук*. – За врýштук чу ви сва́рим по едно́ јајце́ и то́ј ви е.

врушту́куе несвр. *доручкује*. – Че да врушту́куемо окол де́вет са́та, а дотле́ че да исте́рамо едну́ по́стат.

вр̏ц оном. *узвик за опонашање звука који се чује при наглом цепању тканине*. – Вр̏ц, и пу́коше панталóне на ду́пе.

врца́ ж **1**. *узица од козје длаке којом се притеже опанак уз ногу*. – Притегни́ си врце́те, немо́ј да ти се вла́че по́зам. **2**. *лоза, порекло*. – Вр̏цу ли му њего́ву. в. врцу ти твоју.

врца́н м рет. зоол. *мачак*. – Неђи́ закла́ли не́чијега мачка́, па о́кнули га́здуту на ручѣ́к, о́н зава́тил некво́ окру́гло, па пита́л кво́ е то́ј, а они́ му ре́кли, глава́ од врца́на.

вр̏цка несвр. *преде*. – И́дем с о́вце и це́л дѣ́н вр̏цкам, та навр̏цкам и по две́ три́ вре́тена.

вр̏цкас, -та, -то *који је живахан, вредан; који врцка приликом ходања*. – Вр̏цкасто момче́то, све́ га зали́ма. – Вр̏цкаста с ду́пето кьд и́де.

вр̏цу ти твоју́ изр. *блажа псовка у смислу: порекло ти твоје (покварено).* в. врца.

вр̏ча несвр. упор. врта. **1**. *враћа оно што је узео или позајмио*. – Зујѣ́м бра́шно вр̏ча. **2**. *чини да што или ко пође назад или да се врати на место поласка.* – Вр̏чај га до́м, да не сћи́та. **3.** *спутава, спречава, одвраћа*. – Вр̏чан је од ло́шу ра́боту, ко да не́, ал не́ те́л да слу́ша. **4.** *чини некоме оно што је овај учинио њему.* – Вр̏чам му на́дницу што е работи́л код ме́н кьд смо љи́ли пло́чу.

вр̏ча се несвр. **1.** *враћа се*; упор. врта се. – Вечеро́м се вр̏чамо од ра́боту у́морни и гла́дни. **2.** *добија оно што је имао па изгубио.* – Вр̏ча му се здра́вје.

врча́ње с *гл. им. од врча (се).*

вр̏чва ж *повећи земљани суд за туршију*. – Натура́ла сам две́ вр̏чве сьс зеле́н петлица́н и кра́ставице.

врчве́тина ж *ауг. од врчва*. – Стро́ши се голе́мана врчве́тина и све́ исте́че из њу́.

вр̏чвица ж *дем. од врчва, мала врчва*. – Вр̏чвицата, ем зго́дна, ем глецо́сана.

вр̏чи несвр. *провлачи узицу кроз отворе на тканини и сл.* – Еве́, вр̏чим учку́р у га́че. – Вр̏чим си опѣ́нци с но́ве вр̏це.

врчи́ несвр. **1**. *фркће (о животињи)*. – Кьд дојдо́мо до До́брин до́л ко́њ по́че

да врчи́, ел ту́ј но́чум изла́зе о́сење. **2**. *тече јаким млазом*. – Књ га удари́ у́ нос, о́дма по́че да му врчи́ кр́в. – Врчи́ ређи́ја из бу́ре, пу́кал му о́бруч.

врчи́ца ж **1**. *дем. од врца, мала врпца*. – Има́чеш не́ку врчи́цу да си приклеве́сим опѝњк?. **2**. *кика, плетеница косе*.

вр́чка ж *водени млаз*.

вр́чка несвр. и уч. *повремено цурне нека течност, цурка*. – Вр́чка вода́ на слави́нуту, не́ма да те́че.

вр́ша[1] ж **1**. *вршење жита, вршидба*; упор. вршилба. – У вр́шу тре́бу до́ста љу́ђе, па се заи́мамо мецу се́б. – На вр́шу и́де и ста́ро и мла́до, ел ле́бат дошѝл до́ уста. **2**. *доба када се жито врше*. – Бѝш у вр́шу га откара́ше у во́јску.

вр́ша[2] ж *направа за ловљење рибе у реци исплетена од прућа*. – Ве́чером, по́тавнин ту́рим вр́шу у вир́ и ју́тром ју саба́јле ва́дим, а она́ пл́на.

вршѝк м *дем. од вр, сами шиљак врха*. – Изле́знем на вр́ вршѝк па се по́сле одма́рам. в. вр. вршк, на вр вршк.

врше́ несвр. 1. *издваја зрна из зрелог житног класја (стоком, машином)*. – Ода́вна вр́шеомо сс говéду. **2.** *маје се радећи неке ситне послове идући тамо-амо*. – Це́л дѝн врше́м по ку́јну и ни́кој ми то́ј не призна́ва, него велу́ то́ј же́нска ра́бота.

врши́лба ж *в. врша*[1]. – У врши́лбу пле́ва и́де у́ очи. – Ко би било́ да се на́јдемо по врши́лбу.

вр́шина ж **1**. *сува грана без лишћа које је стока појела, лисковача*. – Ел ч да бу́деш ми́ран, ел да у́знем едну́ вр́шину? **2**. *в. лемез*. **3.** *ауг. од вр (2)*. – Вр́шине (топ.).

врши́ч м *дем. од вр (2)*. – Тре́бе да се ука́чимо на они́ја врши́ч.

вршља́к м *зб. од вршина*. – Вршља́кат да исече́ш, ко за у кубе́, па да га извр́жеш на снопи́чи.

вр́шњак м *гвоздени поклопац под којим се пече што у црепуљи*. – Па и́звади пе́чено пи́ле испод вр́шњак.

вуга́[1] ж зоол. *птица селица чији мужјак има доста жутог перја и доста смрди* Oriolus oriolus.

вуга́[2] ж *зазор између цигала или каменова у зиду*. – Вуђе́ мо́ра да до́јду све́ под ви́сак.

ву́гне несвр. *прима влагу у себе, влажи се*. – Ву́гне ми бару́т књ е маглови́то вре́ме.

ву́гне свр. *побегне, јурне не неку страну*. – Сѝг бе́ше ту́ј и ву́гну не́где, па га не́ма.

ву́дало с **а.** *дечја играчка начињена од дрвеног колута са две рупице на средини кроз које је провучен бескрајни конац. Кад се канап усуче растезањем се точкић окреће и производи зујање и брујање*; **б.** *вудало се исто тако прави од танке дашчице везане за канап која звижди када се силовито руком окреће у круг*; упор. врждало, вуждало, врждаљ́ћа, звиждало. – Ме́н је мо́ј чи́ча Де́са праи́л ву́дало.

вуде́ње с *гл. им. од вуди*.

вуди́ несвр. **1**. *зврји, вужди*. – Вуди́ кѝко ву́дало. **2**. *вудалом производи зврјање*. – До́ста си вуде́л с то́ј твое́ ву́дало.

ву́дица ж **1**. *удица за риболов*. – Ба́то Ми́ле, ел и́маш да ми даде́ш едну́ ву́дицу? **2**. *метална копча којом се закопчава појас или којом се опута опанка закачује за чарапу или за ногавицу*. – Деца́ закопчу́ју по́вас с ву́дицу, а жене́ с па́вте.

ву́дичка ж *дем. од вудица*. – Истрови́ си ву́дичку у тра́ву.

ву́ждало с **1**. *в. вудало*. – Колко́ га по́срчено расте́заш ву́ждалото по́јако вужди́. **2**. *нестабилна особа која прича једно а ради друго, коју не можеш ухватити ни за главу ни за реп*. – Па то́ј не́ чове́к, то́ј ти е едно́ о́бично ву́ждало.

ву́ждаљ́ћа *ж в. вудало*.

вуждáње с *гл. им. од вужди.* – Од вуждáње áута по друм, не мóж се спи́.

вужди́ несвр. **1**. *фијуче, звижди.* – Сáмо вуждý мéткови покре глáву. **2**. *јури.* – Си́в голýб проза зéмљу вужди́ (раоник).

вýжљав, -а, -о *в. вузав.* – Пáдал нéћи јáко вýжљав снéг.

вýз[1] *узв. за подражавање ударца штапом.* – Вýз, вýз по дýпе и детé пóсле ми́рно.

вýз[2] *2. л. јд. имп. од вуза се.* – Áјде, вýз низ Провали́ју.

вýза несвр. **1**. *вуче или гура по леду или по земљи што.* – Не мóж да нóси , тиће га вýза. **2**. *убацује нешто кроз неки отвор.* – Цепљáњће сáмо вýза проз пéнцер у пóдрум. **3**. *удара, туче штапом некога или нешто.* – Рéче му две-три́ рéчи и пóче да га вýза.

вýза се несвр. **1**. *клиза се на клизавици.* – Цéл дьн се вýза на вýзаљњу, па кьд вéчером дóјде дóм óн се смр̀зал и мóкре му нóђе. **2**. *клизи нешто.* – Тáм се вýза земљá, пáзи кьд прóодиш.

вýзав, -а, -о *који је клизав, клизак*; упор. вужљав, вузаљав, вузаљив, вузан, вузгав. – Ри́ба у вóду дóјде вýзава пóд руку и не мóж ју льсно увáтиш.

вузаљáв, -а, -о *в. вузав.* – Ђибáница напрáена с пóвише мáз, па дóјде вузаљáва низ гýшу.

вузаљи́в, -а, -о *в. вузав.* – Вузаљи́в пýт, едвá нéкако сти́гомо.

вýзаљћа ж упор. вузаница, вузганица, вузница, прзаљћа. **1**. *клизавица по којој се клизају деца.* – Кьд е јáка зимá, а нéма снéг, ми́ си́пемо вóду и напрáимо вýзаљњу, па се вýзамо. **2**. *свако место где се човек може оклизнути.* – Пáзи да не стáнеш на нéку вýзаљњу.

вýзан, -зна, -зно *в. вузав.*

вýзаница ж **1**. *в. вузаљћа.* – Óч ли д и́мо на вýзаницу. – Че се скр̀шиш ако се вýзнеш на нéку вýзаницу. **2**. *општа клизавица због залеђеног снега.* – Немóј да мр̀даш ода дóм, на овýј вýзаницу.

вузáње с *гл. им. од вуза (се).* – Вузáње с товáгу по дýпе, тóј ти слéдује.

вýзга се несвр. *в. вуза се (1).*

вýзгав, -а, -о *в. вузав.*

вýзганица ж *в. вузаљћа.*

вýзне свр. **1**. *пусти нешто да клизне да би га додао неком.* – Вýзни влáшуту на овáм. **2**. *гурне унутра, утера.* – Мáјће му га вýзнем. **3**. *побегне, стругне.* – Вýзну прáсе проз плóт. **4**. *удари некога штапом*; упор. рузне. – Ако те вýзнем три́ денá нéма да седи́ш на дýпе.

вýзне се свр. **1**. *клизне се.* – Де ме пушти́ сáмо едьн пýт да се вýзнем. **2**. *исклизне.* – Сапýн ми се вýзну и́з руће.

вýзница ж *в. вузаљћа.*

вýкне свр. **1**. *хитро уђе, хитро се увуче.* – Јá др̀ж одовýд, одонýд, а óн вýкну у дýвку. **2**. *букне, сукне великим пламеном.* – Вýкну óгањ и и́згоре коли́бата. **3**. *гурне на брзину што у нешто.* – Они́ чýкају у врáта, јá држи́м писмóто у рýће, па кудé чу што чу, вýкну га у шпóрет. **4**. *нагло повуче, сецне.* – Вýкнем га да га одвр̀жем, ал онó нéче, јá др̀ж нóж па га ви́кнем.

вýкне се свр. **1**. *хитро уђе, хитро се увуче.* – Вýкнем се у чр̀ће, па се покри́јем пó главу. **2**. *хитро нестане, изгуби се, штукне негде.* – Вýкну се нéгде, кьд чáс мáлко нóси кокóшку.

вукодáвина ж *в. влкодавина (1).*

вýкса ж *курва, фукса.* – Код вýксе и́деш, чýма те уби́ла, а децá ти бóса óде.

вуксéтина ж *ауг. и пеј. од вукса, курветина.* – Пá си се влачи́л с онýј вуксéтину?

Вýксим м *име.*

вýл м *врста памучног или свиленог конца који се употребљава за плетење или вежење, фул.* – Вéзла би га с вýл, али óн па јáко скýп, па нé знам ко чу.

вула́р м *лака и мека свилена тканина, фулар*.

вула́ран, -рна, -рно *који је од вула, фула*.

вула́рка ж *женска марама за брађење, од фула.*

ву́не свр. *в вукне (1, 2).* – Ву́ну у ду́вку. – Ву́ну пла́мен.

вунsа́ње с *гл. им. од вунsи.*

вунsи́ несвр. *в. вуни (1).* – Це́л дѝн вунsу́ авио́ње, и́ду на Плое́ште.

вуни́ несвр. 1. *хуји, хучи*; упор. вунsи. – Слу́шам озго́р, од моју́ коли́бу, како́ а́ута са́мо вуну́ по дру́м. 2. *зуји, бруји*. – Ста́лно ми не́квo вуни́ у у́ши.

вуни́ја ж 1. *направа у облику изврнуте купе кроз коју се сипа течност у суд са уским грлом, левак.* – У шу́ле се ређи́ја не мо́ж си́пе бе́з вуни́ју. 2. *теснац, клисура*. – Код Штита́рци и́ма ме́сто зва́но Вуни́је. 3. *брдовито земљиште полулевкастог облика које се на крају претвара у теснац.*

вуни́јес, -та, -то *који је левкастог облика*. – Њи́вата до́јде вуни́јеста.

вуни́јћа ж *дем. од вунија (1, 2).* – Едни́ Вуни́је зову́ Вуни́јће.

ву́ница ж *фино фабрично вунено или свилено предиво*; упор. вдни́ца. – С ву́ницу се везу́ чера́пе и пе́лене.

ву́ничка ж *дем. од вуница*. – Недости́за ми ма́лко ву́ничка да довезе́м чера́пу.

вунти́ра се несвр. *понаша се снисходљиво, попустљиво, склон је компромису сваке врсте.*

вуња́ра ж *покварењак, превртљивац, фуњара*. – Ти́ си, бре́, една́ вуња́ра и ништа́к.

ву́п оном. *узвик којим се опонаша звук који се чује при удару мотком у мекшу површину.* – Ву́п, ву́п с това́гу по ду́пе, а оно́ са́мо пу́ца.

ву́па несвр. *удара некога мотком*; упор. вуза (3) и руза. – Ву́па ли га, ву́па.

ву́пне свр. *удари кога мотком*; упор. вузне (4) и рузне. – Ву́пни га, али немо́ј бѣ́ш то́лко ја́ко.

ву́ра несвр. *превише ставља нешто у што*. – Не ву́рај то́љћи ма́з у варивото.

ву́рда ж *посан сир, сир од сурутке*. – Ако не́ма си́рије, ми́ си еде́мо и ву́рду.

вуре́ње с *гл. им. од вури*.

вури́ несвр. *дува ветар кроз неки узани отвор*. – Ку́ћа араба́тна, па вури́ од све́ стра́не.

ву́рка несвр. у дем. значењу *дува помало кроз неки узани отвор*. – Ву́рка овде́ покре пе́нцер.

ву́рка ж *једна врста преслице за предење конопље начињена од пруће*. – Моја́ ба́ба пре́ла на ву́рку.

ву́ркав, -а, -о 1. *који пропушта ветар унутра (о оронулој грађевини).* – Ово́ј не́ка ву́ркава коли́ба, ду́ва од суде́. 2. *који пропушта воду (о порозном земљишту)* – Ву́ркаво зе́мљиште.

вурка́ње с *гл. им. од вурка*.

ву́рљав, -а, -о *који је рупичаст да кроз њега може струјати ваздух*; упор. вуркав (1).

вурљи́ка несвр. *сипа много течности (у јело).* – Не вурљи́кај то́лку во́ду у чарбу́ту, не́че да ваља́е ни́шта.

ву́рне свр. *дуне хладан ваздух кроз неки отвор у какву просторију*. – Кьд о́твори вра́та оно́ ву́рну студени́ло у со́буту.

ву́рт прил. *редом, од реда*. – Отидо́ше ву́рт сви́.

вурунци́ја м *онај који меси хлеб и пече га у фуруни, пекар, фурунџија*. – Кьд и́демо у печа́лбу ле́б купу́емо код ву́рунцију, на ра́буж.

вурунци́сћи, -ска, -ско *који припада фурунџији, који се односи на фурунџију*. – Чи́ча Бо́ра Ћи́рић из Пала́нку е дума́л: “Же́жак ле́бац вурунци́сћи и по́голем раба́цисћи, то́ј е за те́б, стри́ће”.

ву́рчица ж *дем. од вурка*.

вутари́на *ж ауг. и пеј. од вутарка*

вута́рка ж *дуга вунена сукња*. – Зи́ми жена́ мо́ра да опа́ше вута́рку, ако о́че да се не смр̏зне.

вута́рчица ж *дем. од вутарка*.

ву́тер ж *оквир врата или прозора, рагастов, футер*. – Кљу́ч е зака́чен на ексе́р на ву́тер.

ву́ћумача ж *неискрена особа*. – Кьд се на́јмалко на́даш вућума́ча ч те издаде́.

ву́ца несвр. *често улази и излази на врата*; упор. вуцка. – Не ву́цај сва́ћи ча́с на вра́тата.

ву́ца се несвр. **1.** *иде с разним припадницима супротног пола из љубавних разлога.* – Ву́ца се та́м с не́кве курвешти́је. **2.** *бесциљно лута, скита.* – Це́л дьн се ву́ца по сало́, до́м се не прибѝра.

ву́цаљћа ж **1**. *жена вешт крадљивац*. – Та́ј ву́цаљћа кьд до́јде код не́куга, па ако га ти́ја не́ма бьш тьг ту́ј, узи́ма кво́ дова́не и о́дма си ото́ди. **2**. *неморална жена која иде с разним мушкарцима из љубавних разлога.*

вуца́ње с. *гл. им. од вуца*. – Вуца́ње на та́м, на овам, и вра́та се пре́цве отва́рају.

ву́цка несвр. *в. вуца*. – Де́ца, кво́ то́лко ву́цкате на ови́ја сту́д?

вуцка́ње с *гл. им од вуцка*.

вуцка́ра несвр. и уч. *сваки час улази и излази*; упор. вуцкари. – Бре́, Драго́мире, кво́ то́лко сва́ћи ча́с вуцка́раш, смири́ се, ма́јковићу.

вуцка́ра се несвр. *иде с разним мушкарцима из љубавних разлога, вуцара се.* – Вуцка́ра се ча́с с ово́га, ча́с с оно́га.

вуцкара́ње с *гл. им. од вуцкара (се)*.

вуцкаре́ње с *гл. им. од вуцкари*.

вуцка́ри несвр. *в. вуцкара*. – Дете́нце, несмо́ се погоди́ли да е́дномьн вуцка́риш.

ву́цне свр. *брзо уђе или изађе*. – Ву́цну на вра́та и побе́же.

ву́цне се свр. *зачас негде нестане, изгуби се негде*. – Сьг бе́ше ту́ј и ву́цну се не́где и неста́де.

вуче́ ћу́нац изр. грн. *после растеривања гућице у дно, грнчар у другој фази израде земљаног суда извлачи суд у облику сулундара (ћунца), у трећој фази обликује бокове.*

вучети́на м рет. *ауг. од вук*. – Виде́л ве́ли, та́м на косу́ту, стра́шне вучети́не.

вучи́ја *ж дугуљасти дрвени суд задњивен са обе стране који на горњем дну има узани прорез да се може провући рука, служи за стављање туршије*

Г

габ́р м бот. *листопадно дрво из фам.* Betulaceae*, крошње густе, а дебла већином засуканог и ожљебљеног, бели граб* Carpinus betulus L. *црни граб* Carpinus orientalis Lam., упор. свињаковина.

Га́бравница ж *село у општини Књажевац.*

Га́бравничанин м *становник Габравнице, онај који је пореклом из Габравни-це.*

Га́бравничанка ж *становница Габравнице, она која је пореклом из Габравнице.*

га́бравничћи, -чка, -чко *који припада Габравници, који се односи на Габравницу.*

габра́к м 1. *грабова шума.* – Иди́ пушти́ козе́ у они́ја габра́к. 2. *посечено грабово дрво, грабова мотка, грабов прут.* – Ако у́знем едѝн габра́к да те изуда́рам, че ти е све́ ја́сно.

габри́нка ж *нека врста вуне.* – Габри́нка вл́на не тра́жи му́жје.

габро́в, -а, -о *који припада грабу, који се односи на граб, који је од граба.* – За сва́ку ала́тку најбо́ље е габро́во држа́ље.

габро́вина ж *посечено грабово дрво, грабова мотка.* – Па у́зе едну́ неола́стрену габро́вину...

габро́винка ж *дем. од габровина.* – Накр́шим тѝнће габро́винће, па си напра́м у́мит.

гавга́љ м 1. *куче, црно куче.* – Цр́н ко гавга́љ. 2. *ђаво, сатана.*

гавга́љес, -та, -то у пејс. значењу *који је црн, који је црн као црно куче.* – Мло́го си ми ти́ гавга́љес, да неси́ од Ци́гање?

гаве́ља несвр. 1. *једва хода, тешко се креће.* – Ене́ га, де́да Ци́кура, едва́ гаве́ља уз Леди́ње. 2. *котрља нешто с напором једва га помичући.* – Гаве́ља едѝн ца́к од преко сто́ ћи́ла, а не́ма ку́ј да му помо́гне. 3. *мукотрпно пролази кроз живот.* – Гаве́љамо га не́како, али си́лом. 4. *ради неки посао пипаво али темељно.* – Ма кво́ га то́лко гаве́љаш, смандр́љај га како́ бу́де. 5. *тешко жваће котрљајући залогај по устима.* – Гаве́ља по́ уста они́ја за́лог, гаве́ља, па га испљу́е. 6. *налази се у љубавном загрљају с ким.* – Ене́ га до́ле где́ ју́ гаве́ља по гр́снице.

гаве́ља се несвр. 1. *дави се ским котрљајући се у клупку (о псима).* – Гаве́љају се на́ши Ца́ка и Жи́ка. 2. *налази се у љубавном загрљају с ким.* – Гаве́љају се по момурузи́. 3. *свађа се, гложи се с ким.* – Пре́цве се не́што гаве́љају, несу́ ко љу́ђе.

гаве́љање с. *гл. им. од гавеља (се).* – Гаве́љање по гр́снице.

га́вне свр. *ткне по нешто, скокне.* – Чу да га́внем ча́сом до прода́вницу да донесе́м пи́во.

гаврене́тина ж *в. гавранина.*

га́вранина ж *ауг. и пеј. од гавран*; упор. гавранетина. – Ти́ја собо́р је три́ пу́т надлита́ла една́ га́вранина, с обља́ло у кљуни́цу.

га́гини опѝнци м мн. *пиротски гумени опанци названи по произвођачу Гаги.* – Кьд смо носи́ли га́гини опѝнци, то́ј ко да смо носи́ли ци́пиле, по́сле они́ја нестру́гани свинећи́ опѝнци.

гагри́ца ж упор. цагрица. 1. зоол. *жижак у зрну жита и другим зрнастим плодовима: пасуљу, грашку, сочиву и сл.* Laria pisorum, Calandra granaria, Laria lentis, Dermestis lardarius. 2. *закерало, ситничар, цепидлака, шкртица.* – На ту́ј се гагри́цу дина́р не ту́рчи. 3. бот. *семенка у зрну грожђа.* – Едни́ пљу́ју гагри́це кьд еду́ гро́зје, стра́ и да им се не загла́ви у сле́по цревó.

га́дан, -дна, -дно *који је ружан,*

грозан. – Ес да е миражци́ка ал е, бра́те, га́дна, и́ч не́ у́бава.

гљдѣ́чка несвр. **1.** *лаганим додиривањем коже на неким местима дражи, голица*; упор. гудачка. – Гљдѣ́чка га по меши́ну, ега́ би га насмеја́л. – Немо́ј да се гљдѣ́чкаш ја́ сам ја́ко гљдѣчљи́ва. **2.** фиг. *вербално изазива кога, чачка кога.* – Ма́ни да ме гљдѣ́чкьш, да не чу́еш оно́ј што ти се не́че сви́ди.

гадѣ́чка се несвр. *голица се*. – Мо́ра се гадѣ́чкьм да би се насмеја́л, то́лко га сме́шно вре́ви, та ма́ни га.

гљдѣ́чкање с. *гл. им. од гљдѣчка*. – Од гљдѣ́чкање мо́ж на чове́ка да се слоша́е.

гљдѣчљи́в, -а, -о *који је осетљив на голицање*. – Немо́ј ме пи́паш по та́бање, ја́ко сам гљдѣчљи́в по њи́.

гљдѣ́чне свр. *голицне, заголица*; упор. гудачне. – Са́мо ма́лко да те гљдѣ́чнем, да ви́дим ел си и́стин гљдѣчљи́ва.

гади́на ж **1**. *ауг. и пеј. од гад, особа која заслужује презир и осуду*. – Ти́ја е голема́ гади́на. **2**. *особа ружног лица и изгледа*. – Не́ма по́голема гади́на од њу́. **3**. *дем. и хип. од гад*. (*Употребљава се када је реч о деци, кад се жели рећи да су напредна и лепа, али да се не урекну).* – Гле́ гади́на една́, колка́ е пора́сла.

гадне́е несвр. *постаје све ружнији*. – Деца́ у три-четрна́ес го́дин ја́ко гадне́у. – И ста́ри љу́ђе гадне́у.

гадоча́ ж *неред и прљавштина у кући*. – У њо́јну и́жу и алоча́ и гадоча́.

гаже́ње с *гл. им. од гази.*

гѣ́з м *задњица, стражњица*. – То́ј не́ ни́шта, то́ј е са́мо едѣ́н го́л гѣ́з.

газа́ч м *узенгија на ашову за риљање*. – Едни́ наме́штају газа́ч за ле́ву но́гу, едни́ за де́сну. – Ри́љај до газа́ч.

газдьлѣ́к м *в. газдинльк*. – Не́чеш газдьлѣ́кьт да понесе́ш у гро́бишта.

газда́ш м *ауг. од газда, велики газда*. – То́ј су љу́ђе газда́ши, они́ сва́ђи дѣ́н бла́же.

газдеа́ње с *гл. им. од газдее.* – Њего́во газдеа́ње ко да не́че да и́ма кра́ј, тека́ му се чи́ни.

газде́е несвр. *богати се, постаје газда*. – Дор дру́ђи сироте́у, о́н газде́е.

газдети́на м *ауг. од газда*. – Газдети́ната ми за́ђину сто́ ба́њђе.

газдинлѣ́к м *богатство, газдинлук, велико имање*; упор. газдьльк. – То́љђи њего́в газдинлѣ́к, а и́де у ста́ре дре́е.

га́здинсђи, -ска, -ско *који припада газди, који се односи на газду*. – С њег се не мо́же, о́н је га́здинсђи си́н.

га́здинсђи прил. *на газдински начин*. – Напраи́л га га́здинсђи, не́ма шта.

га́здинци м мн. *газде, богати људи*. – Бла́го си га на њу́, ожени́ла се у га́здинци.

газе́ с *дем. од гьз*. – Ме́н се чи́ни да те срби́ газе́то за бо́ј.

газе́ње с *гл. им. од гази*. – Газе́ње по грби́ну, да га ма́не.

газе́р м *комад ћерамиде (половина или мање) који служи као уметак при зидању или покривању.*

га́зи несвр. *спарује се патак с пловком, певац с кокошком и сл. ради оплодње*.

га́зне свр. *снажно нагази.* – Га́зни ошо́ват, кво́ га жа́лиш!

гајда́р м *свирач на гајдама, гајдаш*. – Гајда́р надува́л га́јде, па сви́ри ли сви́ри.

гајда́рче с *дем. и хип. од гајдар, млади гајдар*. – Сви́ре гајда́р и гајда́рче.

га́јде ж (поред значења *дувајући музички инструмент начињен од овчије коже и других елемената*) фиг. *плач, плакање*. – Какве́ ја́ то́ј чу́ем га́јде та́м у со́бу, ку́ј то́ј рове́? в. и: не бери гајде, стаклено гајде.

гајдуни́ца ж **1**. *део на гајдама у коме се налази писак и који има одговарајући број рупица за извођење мелодије.* – За гајдуни́цу е ва́жно да е напра́ена од

сли́вово дрво́. **2**. *свирала начињена од зовиног дрвета са писком*. **3.** *свирала (дечја) начињена од шупљег стабла траве цвелике.*

га́ка несвр. (3. л. мн. га́кају и га́чеју) *оглашава се гакањем, гаче*. – Што́ ли пло́вћене то́лко га́чеју?

га́латан, -тна, -тно **1**. *који је нечист, упогањен*. – Ти́ја е кла́данац га́латан, од ње́г во́ду не зава́чамо, ни́ти сто́ку по́имо. **2**. *који је поган, ружан (о речима)*. – Зар те не́ срамота́ да вре́виш га́латни ре́чи?

гала́те се несвр. мн. *говоре ружне речи једна другој (жене) спомињући притом измет.* – Да те гроза́ да слу́шаш кљд се оне́ две́ гала́те.

галате́ње с *гл. им. од галати*.

гала́ти несвр. **1**. *прља нешто изметом или другом нечистоћом*. – Ту́рци су галати́ли на́ше цр́кве. – Немо́ј да пе́реш су́дови у кла́данац, да не гала́тиш во́ду. **2**. *говори ружне речи спомињући при том измет, с намером да повреди и унизи онога коме их упућује*. – Зашто́ си галати́л комши́ју, ел зна́еш да мо́ж да ти затре́бе ју́тре?

галатљи́в, -а, -о *који има особину да галати*. – Со́ја е галатљи́ва жена́, кљд те она́ нагала́ти, забора́иш како́ се зове́ш.

га́латно прил. *на галатан начин*. – Немо́ј ни́кад да вре́виш га́латно.

га́лка ж *назив за црну кучку или овцу и име таквој животињи*.

галопа́ћи прил. *галопом, галопирајући*. – Галопа́ћи е пролете́л покре на́с.

га́ља ж **1**. *животиња црне длаке (овца, пас и др.) и име таквој животињи*. – Иди́ да даде́ш на Га́љу ле́б. – И Га́ља близни́ла, та сѣг и́мамо де́сет ја́гњети од о́сом о́вце. **2**. *клип кукуруза са шареним зрнима*; упор. калуђер, шарендај.

га́љес, -та, -то *који је црне длаке или косе*. – Га́љесто дево́јче. – Ра́шко е би́л га́љес па́кан.

гаљи́л м *ован црне вуне и име таквом овну*.

гами́ла несвр. **1**. *прави гомилу, гомила*. – Што́ гами́лаш ти́ја ка́мење ту́ј, ел неси́ могѣ́л да и згами́лаш она́м? **2**. *врши велику нужду*. – До́ста си га гамила́л, ди́зај пантаѣ́оне, па да и́демо.

гами́ла ж **1**. *гомила, хрпа*. – Све́ стр́пано на гами́лу. **2**. у пеј. значењу *већи број људи*. – И́де гами́ла ус пу́т и о́че да се сме́ни кме́т.

гами́ла се[1] несвр. *окупља се, множи се*. – Гами́ла се на́род пре́д о́пштину. – Гами́лају се стра́шни о́блаци.

гами́ла се[2] несвр. *врши велику нужду некоме у инат*. – Ти́ си лу́д кљд се гами́лаш на чове́ка пред вракњи́цу.

гами́лање с *гл. им. од гамила (се).*

гами́лка ж *дем. од гамила, гомилица*. – Сабра́л сам сенце́то на гами́љће, па че́кам сина́тога да до́јде од ра́боту, да га зде́немо.

гѣ́ндори несвр. **1.** *нејасно, неразговетно говри; жагори*. – Чу́ем гѣ́ндоре не́ћи ал и не ви́дим, ни́ти се разби́ра кво́ при́чају. **2.** *прекорева, гунђа.* – Бо́љ да си ја́ седи́м до́м, него да ми по́сле она́ј моа́ ба́ба гѣ́ндори.

га́ра м/ж *пас или овца црне длаке и име таквом псу или овци*.

гараѓа́н м *црномањаста особа*.

Гараѓа́н м *Циганин*. – О́н е од они́ја Гараѓа́ње од Кади́сћи кр́с, што во́де ме́ће по ва́шари.

гара́к м **1.** *шумско подручје које је уништио пожар.* **2.** *плитко и слабо земљиште на коме усеви, ако нема довољно кише, пригоре.*

га́рван м *врста црног грожђа слична прокупцу али крупнија и са јачом опном и више семенки.*

гарвани́т, -а, -о *који је црн као гавран*. – Црно́ гро́зје гарвани́то.

гарва́ноша ж *овца или коза црна као гавран и име таквој овци или кози*.

гарва́ношка ж *хип. од гарваноша*.

га́рда и **га́рде** ж *направа у виду асуре за хватање риба, исплетена од танких правих прутића или од дебљих конопљиних стабљика. Ставља се савијена у облику левка на подграђени брзак, тако да предњи, шири део стоји узводно и лежи на подгради, а задњи свезани део на једној сохи. У току ноћи риба заједно са водом уђе у гарду при чему вода пропадне а риба остане на решетки и копрцајући се све више улази у сужени део који је нешто спуштенији, тј. нижи од улазног дела.* – Де́да Ле́ка Ма́ца е лови́л ри́бе и на га́рде и на ра́зни дру́ђи на́чини.

га́ре с *млада домаћа животиња (јагње, јаре или пас) црне длаке и име таквој животињи*. – Сѣг и́мамо едно́га црно́га мачо́ра, па га о́камо Га́ре, а од ми́лос Га́ган.

гаре́з м *мржња, пизма*. – И́ма не́ћи гаре́з на ње́га.

гаре́зан, -зна, -зно *који мрзи, који је љут и киван*.

гарезли́ја м *осветник, злопамтило, инадија*. – Сва́ћи се скла́ња од то́га гарезли́ју.

га́рес, -та, -то **1**. *који је црн, који је скоро сасвим црн*. – Прође́ едно́ га́ресто ку́че. **2**. *који је црњоманаст*. – Га́ресто момче́то, али прле́га да не́ од Ци́гање.

гари́ја ж **1**. *заједнички рад од општег интереса*. – Ју́тре че гари́ја да опра́ља пу́т за Ле́шје. **2**. *кулук, присилан рад*. – Одреди́ли ни из о́пштину д и́мо на гари́ју, да вла́чимо дрва за ру́дник. **3**. *моба*. – Бра́т је позва́л голе́му гари́ју, / А Ми́ља че по́стад да му држи́ (н. п.).

га́рина ж *в. гарак.*

га́риште с *в. гарьк (1).*

га́рне свр. *загори, пригори*. – Га́рнул ни момурузѣ́т, ел у њи́вуту и́ма каменчѣ́к. – Га́рнуло дно́ на ше́рпу.

га́роша ж *црна овца и име таквој оци*.

га́рча м *пас црне длаке и име таквом псу*. – Га́рча вр́зан с ла́нац за колѣ́ц.

га́с м *петролеј*. – Гори́ ла́нпа, гори́ га́с. – Неста́л ни га́с, па све́тимо сѣс паздѐр.

гаса́рче с (мн. гаса́рчичи и гасарчети́ја, уз бр. гаса́рчета, гаса́рчети) *лимена светиљка на петролеј без икаквог стакленог оклопа*. – Узни́ вене́р, с гаса́рче не мо́ж да све́тиш надво́р, че га уга́си ве́тар. – Док де́да би́л жи́в, има́ли смо три́ гаса́рчети, сѣг се не́где потика́ли.

га́си у́глење изр. *при бајању од страха бајалица гаси углевље које својим цвиљењем при паду у воду изгони страх из болесника*.

га́сне несвр. **1**. *престаје да светли*. – Е́дноман га́сне си́јалица, заеба́вају ни они́ја из центра́лу. **2**. *престаје да гори*. – Па́да ћи́ша и га́сне ни о́гањ. **3**. *постепено нестаје, одумире*. – Чове́к га́сне, док не уга́сне. – Га́сну села́ва, љу́ђе ото́де из њи́.

гѣ́ткь несвр. у дем. значењу *гѣдьчка*. – Гѣ́ткь га по меши́нку.

га́че ж **1**. *доњи део рубља, гаће*. – Ода́вна жене́ несу́ носи́ле га́че. **2**. фиг. *долине два састављена потока које гледане узводно личе на гаће*. – Га́че (топ.). в. гаче на плот, тресу ми се гаче..

га́че на пло́т изр. *бркови, дугачки бркови који висе*. – Омуси́л мустачи́ ко га́че на пло́т.

га́чес, -та, -то *живина или птица којој су ноге обрасле перјем тако да изгледа као да има гаће, гаћест*. – Пи́ле моé, га́часто.

гачети́не ж *ауг. од гаче*. – Сту́рај те́ј гачети́не и да́ј и ова́м на прање́.

га́чице ж *в. гачће*.

гачни́к м *учкур за притезање гаћа или бревенека уз пас*. – Гачни́к ми се

пређину́л, че ми па́дну бревене́ци.

гачошља́к м *зб. од гаче*. – Куи́ че да опе́ре ови́ја ово́љни гачошља́к?

га́чће ж *дем. од гаче, гаћице*; упор. гачице. – Сту́рај га́чће, да ти и ја́ не сту́рам!

гачу́рине ж *ауг. од гаче, старе поцепане и прљаве гаће*. – Ма не́чу, бре́, да пе́рем ви́ше твое́ у́сране гачу́рине.

гачу́ринће ж са пеј. призвуком *дем. од гаче, гаћице*. – Де́дин уну́к, па́ напли́нил гачу́ринће.

га́ца несв. **1.** *нишани, гађа, циља*. – Едну́ пло́вку гаца́мо двои́ца и немого́мо ју потре́вимо. **2.** *погађа*. – Га́цам га и оно́ па́да, не́ма шала́.

га́ца се несвр. *баца се неким предметом на кога*. – Несмо́ се по Бо́га гаца́ли, та ни прати́л ово́лку су́шу.

гаца́ње с *гл. им. од гаца*. – Гаца́ње с ка́мење.

гаћ́ц м *онај који гађа, стрелац*. – О́н е на́јбољи гаћ́ц, кво́ ви́ди то́ј потре́ви.

Га́шпар м *име*.

гви́нт м (поред значења *шраф којим се што стеже, стега*) фиг. *забрана, строгост, стега, зорт*. – Ако не́ч да у́чиш, чу ти уда́рим гви́нт и не́ч ни́где да мр́днеш.

гво́зја ж *гвожђа за хватање дивљачи*. – Раза́пнем гво́зја и ју́тре до́јдем да ви́дим и́ма ли некво́ да се уваті́ло.

гво́зје с. *гвожђе, железо* ferrum.

где́ прил. *где; куда*; упор. где смрди тој и мирише, где цар иде пешћи, где че ти душа, где че, шта че.

где́ смрди́, ту́ј и мири́ше изр. *где смрде свињски обори ту после мирише и месо и маст*.

где́ ца́р и́де пе́шћи изр. *нужник, клозет*.

где́ че ти душа́ изр. *каже се ономе ко некога искоришћава и малтретира*.

где́ че, шта че изр. *куд ће, шта ће, друкчије се не може него како мора да буде*.

ге́рман м *врста доброг металног плуга с почетка XX века*.

Ге́рман м рет. *в. Церман*.

гла́бне свр. *зграби зубима и уједе (о псу)*. – Ва́рди се да те не гла́бне мо́ј Бе́ла Ра́да. – Це́нко е до сы́г гла́бнул и́ма едно́ пе-ше́с чове́ка.

глабње́ва несвр. *уједа (о псу)*. – Глабњева́л је не́колко чове́ка.

глава́ ж анат. *горњи део човечјег и одговарајући део животињског тела у коме је мозак* caput. в. бестрага му глава, бос по главу, виси над главу, глава у грне, говеца глава, спром главеј, стура главу, тура главу на дубар.

гла́ва ж *заобљено узвишење*.

глава́ у гр́не изр. *кажу, да када керови јуре зеца низбрдо и он видећи своју погибао изговара:"*глава́ у гр́не*" тј. ускоро ће му се глава кувати у неком лонцу. Када бежи узбрдо зец ловцима поручује: "Курц у грне", што значи да му не могу ништа.*

главачћи́ прил. **1**. *главом надоле, наглавачке, стрмоглавце*. – Ци́ли Те́сла е главачћи́ рипа́л у Цве́ткову ва́ду, ал едьн пу́т, кьд вода́ била́ пли́тко, ри́пнул и забо́л гла́ву у ти́њу, едва́ смо га извади́ли. **2**. *непромишљено, насумице*. – И́де проз жи́вот главачћи́.

главета́р м *онај који је главни, старешина*. – С ти́ја на́ши главета́ри ло́ше че да про́јдемо.

глави́на ж **1**. *главчина на точку запрежних кола*. – Глави́не се пра́е од брето́во дрво́. **2**. фиг. *својеглава, бандоглава и тврдоглава особа*. – Ле́кни се од ње́г, то́ј е една́ глави́на.

глави́нчина ж *ауг. од главина (2)*. – О́н бе́ше една́ глави́нчина неостру́гана.

глави́ца ж **1**. *дем. и хип. од глава*. – Води́ца, ми́рна глави́ца. **2**. *заокругљени део неких биљака (о луку и сл.)*. – Лу́к напраи́л добре́ глави́це.

главѝчка ж **1**. *дем. од глава, мала глава, главица*. – Главѝчка му ко песни́ца. **2**. *дем. од главица (о луку, купусу и сл.)*. – Насечѝ две-трѝ главѝчће лу́к и турѝ у гр̑не.

главни́к м *главни обруч на бурету, онај први*. – Главни́к се пра́и од по́јаку ши́ну, него дру́ђи о́бручи.

главња́ ж *недогорело дрво које се још жари, угарак*. – По ку́рјаци се о́ка ова́к: "Главња́ ти у ду́пе, а водени́чно ти коло́ окол ши́ју".

главњи́ца ж **1**. *дем. од главња*. – Поти́цај, гла́вчо, главњи́це. **2**. бот. *житни паразит у виду гљиве* Secale cornutum L.

главњи́чав, -а, -о *који је заражен главњицом (2)*. – Ову́ј го́дин пшени́ца сва́ главњи́чава.

главобо́љ м **1**. бол. *главобоља*. – Ба́ба Егли́ка па́ти од не́ћи главобо́љ. **2**. *тешке мисли, бриге*. – И́мам си са́мо главобо́љ с ње́га.

главое́дник м *онај који другоме ради о глави, који припрема нечију пропаст*; упор. главоизедник. – Ти́ја главое́дник че ни гла́ву поеде́.

главоизе́дник м *в. главоедник*. – Да л че да доа́ка ти́ја главоизе́дник едн̑ пу́т.

гла́воња м бот. *врста зељасте биљке*.

гла́воњ̑ћа ж **1.** *цвет конопље пун сена*. – Кљ̑д че да бе́ремо се́ме од гр̑снице, ма́ти ни рекне́ д и́мо покре кра́ј и да ћи́немо гла́воњ̑ће. **2.** *дем. од главоња (о деци)*. – О́н до́јде ма́лко гла́воњ̑ћа.

Главосе́к м *в. Свети Јован Главосек*.

главо́ч м бот. *в. устрг* Echinops L. *и* Echinops banaticus Roch.

главура́н м упор. главурдан. **1**. *онај који има велику главу*. – Ти́ не́маш то́лку гла́ву ко они́ја главура́н. **2**. *тврдоглава а не много паметна особа*. – Чу́еш ли ти́, бре́, главура́не едн̑, кво́ се при́ча од твој́у жену́?

главура́т, -а, -о *који има велику главу, глават*. – Омршаве́ли о́д глади, па постану́ли не́кви главура́ти.

главурда́н м *в. главуран*. – Мила́н, главурда́н. – На то́га се главурда́на не доказу́е.

главу́рина ж **1**. *ауг. и пеј. од глава, велика глава*. – Колку́ са́мо главу́рину и́ма! **2**. *уображена особа, усијана глава*. – То́ј е една́ заце́пена главу́рина. **3**. *кожа с говеђе главе која је лошег квалитета и од које се праве јефтинији опанци*. – Не́чу опн̑ци од главу́рину.

гла́вча м *онај који има велику главу, главоња*; упор. главша. – Несмо́ могли́ да на́јдемо ка́пу за ово́га на́шега гла́вчу.

гла́вче с *глава печеног јагњета или прасета*. – "Кавеци́јо, кво́ и́ма за ручн̑к"? "И́ма гла́вче од ја́гње."

гла́вша м *в. главча*. – Не́ма по́голем гла́вша у сало́ од ње́г.

гла́дан, -дна, -дно *који је тањи, ужи него што треба (о предметима)*. – Та́ј осави́на гла́дна за ову́ј главчи́ну. – Ти́ја шара́в гла́дан за ову́ј ма́тицу.

гла́ди несвр. *чини некога гладним*. – Немо́ј им да́ваш, немо́ј си гла́диш де́цу, а да ра́ниш Ци́гање.

гладјосува́ње с *гл. им. од гладјосуе*. – Оста́ну́ли ста́ри и са́ми и тека́ осу́дени на глајдосува́ње.

гладјосу́е несвр. *гладује и од глади пропада*. – Остаи́ли га да гладјосу́е и тека́ о́д глади да ска́пе.

гладјо́ше свр. *изнемогне од глади, ослаби од глади*. – Че́ка га да гладјо́ше, па да се тека́ поти́ка.

гла́дначк̑, -чка, -чко у дем. значењу *који је прилично гладан*. – Гла́дначко ми дете́нце, сн̑к че ба́ба да му даде́ да е́дне.

гладне́е несвр. *постаје све гладнији, гладни*. – Кљ̑д се пи́је вода́ од Ба́јчину ср̑чено се гладне́е. – Гладне́е на́род, не́ма кво́ да се еде́.

гладува́ње с *гл. им. од гладуе*. – Под окопа́цију, а и по́сле не́ћи пу́т, кљ̑д се

чека́ло у ре́д за ле́б, било́ је големо́ гладува́ње.

гла́ма ж *каменито и голо брдо, чука*. – Це́л дѝн се не ди́за магла́ од оне́ј гла́ме.

гламња́ ж *в. главња*. – Узе́л глмњу́ и о́тиде иза пле́вњу, да не напра́и не́ћи бела́ј.

гламњи́ца ж 1. *дем. од гламња*. – Поти́цај гламњи́цете, да изгору́ до кра́ј. 2. бот. *в. главњица (2)* Secale comutum L.

гламњи́чина ж бот. *ауг. и пеј. од гламњица (2).*

гла́мчина ж 1. *ауг. од глама*. – Кьд пре́јдеш ону́ј гла́мчину, тѝг чеш да сти́гнеш у При́човци. 2. *ауг. од гламња*. – Запре́чи две-три́ гла́мчине, да и́мамо о́гањ за ју́тре.

гласѝк м *дем. од глас, гласић*. – Гласѝкът му тѝньк.

гла́си се свр. *да гласа од себе, јави се, одазове се*. – Ја́ подокну́ и о́н се о́дма гла́си. – Колко́ га о́кам, а о́н се не́че гла́си, баксу́з ни е́дан.

гласни́к м 1. *једна од рупица на свирали*. 2. *гајде*. 3. *споредни отвор пећине где избија глас када се унутра викне, где избија дим ако се у пећини заложи ватра или где се може изаћи из пећине на другу страну.*

гл̥а́ч м *галама, бука*. – Де́ца, не ди́зајте то́љћи гл̥а́ч!

глацо́сан, -а, -о рет. трп. од глацоше *који је изгладнео*. – Глацо́сан, не́ знам да л мо́ж да се повр̀не.

глацо́ше свр. *в. гладјоше*. – Глацоса́л од нема́ње и од ле́њ.

гла́ша несвр. *гласа на изборима*. – Ју́тре че да гла́шамо на́ши посла́ници.

гла́ша се несвр. *одазива се, јавља се, даје гласа од себе*. – Ја́ га о́кам, а о́н се гла́ша одону́д из мому́руз. – Не́кво се гла́ша из они́ја купињак.

гла́шање с *гл. им. од глаша, гласање на изборима*; упор. глошање. – Ови́ја на́ши политика́ши са́мо вре́ве од глаша́ње, на њи́ то́ј на́јласно, ми́сле да че да доби́ју вла́с, а ми́ што се дангу́бимо то́ј ни́ком ни́шта.

гле́ си бела́ј изр. *гледај своја посла*.

гле́ ци ра́боту изр. 1. *гледај своја посла*. 2. *дижи руке од тог посла*.

Гле́да ж *име*.

гле́да несвр. (поред осталих значења) *врача, прориче судбину*. – Иди́ код ба́бу Стани́ку да ти гле́да у у́глење.

гле́да било́ ви́дало изр. *живи, још је жив*.

гле́да у туцѐ ру́ће изр. *други га издржава, живи од туђе милости.*

гледа́ечи прил. сад. *гледајући*. – О́чи си изгледа́ гледа́ечи.

гле́дањ̀а ж *в. гледьц*.

гле́дана девојѓа ж *девојка коју су пре прошевине просци дошли да виде и упознају је и процене да ли им одговара*; упор. гледаница. – Сва́ка се гле́дана девојѓа на́да, да че се просници́ти вр̀ну да ју про́се, али то́ј не́ у́век бѝш тека́.

гле́даница ж *в. гледана девојѓа*. – Гле́даницата им оста́ла непро́шена.

гледа́ње с *гл. им. од гледа*. – Гледа́ње у у́глење.

гледьц м анат. *зеница у оку* pupilla. – Пр̀сло му не́кво у о́ко ал, та́м доле́ко, не́ у гледьц. в. и: ни гледьц, ни бельц.

гле́тав, -а, -о *који је са доста воде, тежак и гњецав (о некој материји)*. – Дьнѝс ми ле́б испа́дал мло́го гле́тав. – Гле́тава земља́ за копа́ње, мо́ра да че́кнемо да ма́лко пропр̀не.

гле́тавица ж *глиновита земља, глинуша, земља тешка за обраду*.

глете́нце с (мн. глета́нца, уз бр. глета́нца и глете́нцети) *дем. од глето*. – То́ј да издлбе́ш сьс мало́но глете́нце. – Мо́ре, кьд до́јде ва́шар и́ма си ку́пим две-три́ глете́нцети, ра́зна да бу́ду.

гле́тка несвр. у дем. значењу *гледа*. – Гле́, како́ ве́сало гле́тка.

глетка́ње с *гл. им. од глетка.*

глето́ с *дрводељска алатка длето*. – Пли́ва ко глето́.

гле́ц м *глеђ, глазура*. – На крчаже́ испуца́л гле́ц; ло́ше си било́ напра́ено.

глецо́сан, -а, -о *који је глеђосан, коме је стављена глеђ*. – Да ку́пиш глецоса́н крча́г, немо́ј онакѣ́в.

глецо́сање с *гл. им. од глецоше*.

глецосува́ње с *гл. им. од глецосуе*.

глецосу́е несвр. *ставља глеђ на земљану посуду у току израде*; упор. глецоше. – Грнча́р гр̏нци не глецосу́е, него са́мо крчази́.

глецо́ше невр. *в. глецосуе*. – Ве́ља, грнча́р узе́л да глецосу́е крчажети́ју.

глиба́к м *глибовито место*. – Устаи́ла му се ко́ла до́ле у глиба́к, па иде́ да тра́жи некуга́ с тра́ктор, да га извлче́.

глибѣ́ц м 1. *расквашена земља претворена у житко блато*. – Ако и́деш преко глибѣ́цьт, мо́ж да шту́кнеш у ње́г. 2. *мутна вода засићена расквашеном земљом*. – Дошла́ вода́, сам глибѣ́ц, и ошамути́ла ри́бе, ми́ тѣ́г и́демо па и ва́чамо с ко́тарће.

глиби́на и **глибина́** ж *дубина*. – Не улази́ у ту́ј глибину́, да се не удавоше́ш.

глибо́к, -а, -о *који је дубок*. – Ови́ја ви́р мло́го глибо́к и верти́ се вода́ у ње́г.

гли́ва ж 1. бот. *гљива, печурка*. – Набра́ла сам пл̏ну ко́тарку с гли́ве. 2. *све које је младо и нежно и које тек треба одгајати (првенствено дете)*. – Очу́ваш га од гли́ву, па по́сле дру́ђи кома́ндуе с ње́г.

гли́па несвр. *гази по глибу*. – Ел сте ви́ дозволи́ли на дете́но да гли́па по бла́то?

глистаи́в, -а, -о 1. *који има глисте*. – У ду́пе га глистаи́во, њиго́во. 2. *који је попут глисте, цвилав*. – Усука́л се, па дошѣ́л глистаи́в. 3. *који је цепидлака и врдалама*. – Че ми до́јде на ја́дац ти́ја глистаи́вијат.

гли́стица ж *в. ваденица*.

Гли́ша м *име*. в. чича глиша.

гл̏ка ж *израслина на телу, гука*. – А по́ врат му гл̏ка до гл̏ку.

гл̏кав, -а, -о *који има израслине, гуке по своме телу*. – Гл̏каве му но́ђе од прошѝрене ве́не.

гл̏не свр. *гутне, прогута*. – Наéл сам се, не мо́г да гл̏нем ви́ше. – Гл̏ну два́ пу́т ређи́ју и о́пијани се, то́лко му ма́лко тре́бе.

гл̥ње́ве несвр. *гута, гута с времена на време; пије*. – Гл̥ње́ш ли од пијѣ́льцити пома́лко?

гло́ба ж *несрећа, погибао*. – Потреви́ла ме голема́ гло́ба.

глобље́ва несвр. *кажњава новчаном казном, глоби*. – На́ш пресе́дник о́дма глобље́ва, не пите́ве те мло́го да л си кри́в.

глобљева́ње с *гл. им. од глобљева*.

глова́ ж рет. *глава*. – Мло́го ме боли́ глова́.

Глого́вац м *село у општини Књажевац*.

глого́вскѣи / ски, -ска, -ско и глого́вачѣи / чки, -чка, -чко *који припада Гло-говцу, који се опдноси на Глоговац.*

Глого́вчанин м *становник Глоговца, онај који је пореклом из Глоговца.*

Глого́вчанка ж *становница Глоговца, она која је пореклом из Глоговца*.

гло́дне свр. 1. *почне да глође па остави*. – Гло́дну ма́лко кочи́нуту, па ју са све́ ме́со вр̏ји на ку́че. 2. *поједе нешто на брзину, поједе мало*. – Гло́дну не́колко за́лога ко́лко да зала́жем гла́дат. 3. *увреди, дирне, чачне некога*. – Не про́јде дѣ́н да ме не гло́дне за нешто́.

глођи́нка ж *дем. од глођиња*. – И́ма ти́ да еде́ш глођи́ње, ја́ кьд ти ка́жем.

глођи́ња ж бот. *трновит, врло разгранат и отпоран грм или дрво и плод из фам*. Rosaceae *3 до 4 m висок.*

Цветови су му бели, а плодови дугуљасти и црвени, глог, глогиња Crataegus oxyacantha L. в. не ец глођиње.

гложа́к м *в. гложђак.*

гложѣ́к м *дем. од глог, мали, млад глог.*

гложђа́к м *глогово грмље, место где расте глог, глогова шума*; упор. гложак, гложје, глозје. – Натéрам козé у гложђа́к, па излéзнем на вр́ да и дочéкам.

гло́жје с *в. гложђак.*

гло́зје с *в. гложје.*

гломоту́ран, -рна, -рно *који је гломазан, незграпан (о стварима).* – Ти́ја шифуњéр млóго гломоту́ран, не мóж да прóјде на врата́та.

глота́ ж 1. *коров, уродица у житу.* – Глота́ ова́ља пшени́цу, трéбе ел да ју пр́скамо, ел да ју плéвимо. 2. *доњи друштвени слој, сиротиња.* – Тóј штóто штра́јкују, тóј мóра да е глота́, óче пóвише па́ре, а пóмалко да рабóте. 3. у ауг. значењу *број чланова породице, чланови породице.* – Они́ су гóца глота́ уз оста́л.

гло́тан, -тна, -тно 1. *који има нечистоће у себи (о житу).* – Глóтно жи́то мóра дóбро да се уљу́ди за у водени́цу. 2. *који је лош, покварен (о човеку).* – Мили́сов је млóго глóтан, чу́вај се оди њéг.

глоца́ње с *гл. им. од глоце.* – Глоца́ње кочи́не.

гло́це несвр. 1. *зубима одваја меке делове од тврдих (месо од костију), глође .* – Ни́ти глóце, ни́ти дру́гом да́ва. 2. *зубима струже или гризе тврд предмет.* – Дéда глóце пéчен кóрен. 3. *притиска и иза-зива бол.* – Спéкли ми се опѣ́нци, па ме глóцу. 4. фиг. *малтретира кога, малтретирањем исцрпљује кога.* – Немóј ви́ше да ме глóцеш, оста́ј ме на ми́р.

гло́це се несвр. 1. *свађа се, гложи се.* – Не мóж да живу́ју ко му́ж и жена́ веч се ста́лно окол нéкво глóцу. 2. *секира се, прекорева сам себе, пати због нечега, неког свог поступка.* – Сѣ́г се глóцем, мóж сам могла́ с јóш нéкво да му помóгнем, мóж би оздравéл.

глоша́ње с рет. *в. глашање.* – Ишѣ́л ли си на глоша́њето, ел га за́реза и ови́ја пу́т?

гл̑т м *гутљај.* – Да́ј едѣ́н гл̑т. – Гл̑т, по гл̑т и лéже под оста́л.

гл̑та несвр. 1. *напрезањем грлених мишића потискује залогаје и гутљаје у једњак и желудац, гута.* – Загладнéл, жéна, па гл̑та за́лози ко песни́це. 2. *халапљиво једе.* – Са́мо гл̑та, нéма кьд да жва́ка. 3. *увлачи дувански дим док пуши.* – Нéма да пу́ши, ко што се пу́ши, него чи́ни ми се гл̑та они́ја чу́р. 4. *подноси неправде и увреде.* – Чу да гл̑там дор мóг, а кьд ви́ше не мóг, чу му пресла́вим сла́ву.

гл̑тају се несвр. мн. *чежњиво се гледају, гледају се са жудњом.* – Гл̑тају се с óчи, колкó и ми́ло еднó за́ друго.

гл̑та сл̑зе изр. *неутешно плаче.* в. слза.

гл̥та́ње с *гл. им. од глта.*

гл̑тка несвр. у дем. значењу *гута, гута по мало (обично о детету).* – Гл̑тка са́мо млекцé.

гл̑тка ж *гутљај.* – Док не пи́не гл̑тку рећи́ју, не мóж да рабóти.

гл̑тне свр. 1. *гутне, прогута.* – Не мóг да гл̑тнем ови́ја лéкови без вóду. – Гл̑тни, ма́јсторе, едну́ ча́шу рећи́ју. 2. *окуси, проба.* – Тóлко ми се згади́ло, да ви́ше не мóг да гл̑тнем млекó.

гл̥тни́ жа́ба ж *блебетало које и по лику потсећа на жабу.* в. жаба.

гл̑тоњак м у дем. значењу *гутљај.* – Ју́тром мóра макѣ́р едѣ́н гл̑тоњак рећи́јицу да пи́не.

глу́в, -а, -о *који не чује.* – Ел си си и́стин глу́в, ел се са́мо пра́иш да не

чу́еш?

Глу́ва сре́да ж *народни празник који се празнује од главе*.

глува́ја ж бот. *зељаста биљка из фамилије* Papilionaceae *висока од 20 до 70 ст, обрасла ретким длакама. Стабљике су шупље, листови дугачки, а цветови удружени у лоптице, ајчица* Coronilla varia L.

глува́јћа ж бот. *вишегодишња биљка из фам*. Fabiaceae (Papilonaceae). *Стабло је дуго до 180 ст слабо полегљиво и омотава се око других биљака, птичја грахорица* Vicia cracca L.

глува́ра[1] ж бот. *врста гљиве* Russula Pers.

глува́ра[2] ж *ваздушна пушка*. – Они́ја изнесе́ ра́дијо на пе́нџер, па га наврти́ на на́јјако, а комши́ја му га га́ђа с глува́ру, да га уђути́.

глувеа́ње с *гл. им. од глувее*. – Веч га ва́ча глувеа́ње, јо́ш ма́лко, па не́че ни́шта да чу́е.

глуве́е несвр. *губи слух, глуви*. – Глуве́ем пољ́к, али си́гурно.

глу́вица ж бот. *једногодишња, двогодишња или вишегодишња биљка са пузећим, полупузећим и усправним стаблом, грахорица* Vicia cracca L.

глу́вна ж у пеј. значењу *наглува женска особа*. – Глу́вно, глу́ва, ел не чу́еш, ел се пра́иш да не чу́еш?

глу́во ку́че с *онај који бесциљно лута и ничије савете не прихвата*. – Лу́та ко глу́во ку́че.

глувоча́ с *стање онога који не чује, глувоћа*. – Глувоча́ е стра́шна, ал не́ћи пу́т до́бро до́јде; не мо́ра да слу́шаш сва́кави глу́пости.

глу́вча м у пеј. значењу *наглува мушка особа*; упор. глувша. – Чести́т глу́вча, две́ не чу́е.

глу́вша м *в. глувча*. – Куи́ е по глу́вша од ва́с двои́цу?

глу́мење с *гл. им. од глуми се.*

глу́мес, -та, -то *који је густ и лоптастог изгледа*. – Глу́места му коса́. – Глу́место дрво́.

глу́ми се несвр. *разгранава се младо дрво при чему му се крошња згушњава и обликује у виду лопте (глумте)*. – Глу́ми се оре́јан, и́ма да бу́де глу́мес, не висо́к.

глу́мка ж 1. *кита цвећа, букетић*. – Поне́ла глу́мку цвејће́нце. 2. *ћуба на глави јагњета*. – Ја́гњенце с глу́мку на гла́ву. 3. *лисната гранчица*.

глу́мта ж *оно што је збијено у виду лопте (слама, сено, крошња дрвета и др.)*. – Напра́ј глу́мту сла́му и осе́њај коња́тога.

глу́пав ко ду́пе изр. *каже се за онога који је приглуп*.

глу́пос м 1. *особина онога који је глуп, глупост*. – Њиго́в га глу́пос ни́где не́ма. 2. *глуп, непромишљен поступак*. – Глу́пос е би́л голе́м, кљ е то́ј пра́ено.

глупо́ча ж *в. глупос*. – Голема́ е глупо́ча у на́род уле́зла.

глупу́рдина ж у пеј. значењу *онај који је глуп, глупак*. – Ћу́ти, бре, глупу́рдино една́.

гл̥́ч узв. *куш*. – Гл̥́ч, де́ца, од ва́с се не чу́е телеви́зор.

гл̥ча́ње с *гл. им. од глчи*.

гл̥чи́ несвр. 1. *галами*. – Кво́ гл̥чу́ то́лко у ту́ј со́бу та́м? 2. *чују се неразговетни гласови*. – Са́мо гл̥чи́ по пади́нуту од на́род, сви́ бе́ру лозја́. 3. *приговара, гунђа*. – Чу га урабо́тим ко ми е рекѣ́л, не́чу по́сле да ми гл̥чи́. 4. *гугуће новорођенче док још не говори*.

гл̥́чие прил. *гласније, јасније*. – Де ма́лко гл̥́чие, сла́бо те чу́ем.

гл̥́чка ж *врева, разговор, ћаскање*. – Тако́ј у гл̥́чку, ми́ се опита́мо куи́ е одо́кле.

гље́ждав, -а, -о 1. *који је хром, ћопав*. – Гље́ждав у́ ноће. 2. *који је згњечен, деформисан (о стварима)*. – Кљ сам би́л у во́јску, па ни дели́ли пани́це, ме́н

да́доше едну́ гље́ждаву по́рцију.

гље́жди несвр. *једва хода, преплиће ногама док хода*. – Гље́жди ус пу́т, с две́ това́ђе.

гма́ца несвр. 1. *гази, гази по блату, гаца*. – Што́ гма́цаш по блати́штето, ел за те́бе не́ма пу́т?. 2. *набија гажењем*. – У во́јску насечу́ си́тно зе́ље, па га ту́рају у базе́нти, па нате́рају во́јску да се собу́је и да га гма́ца, да по́више ста́не. 3. *бије некога газећи га ногама*. – Би́је га, па га гма́ца.

гмаца́ње с *гл. им. од гмаца*. – Гмаца́ње по бла́то.

гма́цне свр. 1. *нагази нехотице нешто*. – Гма́цну на говно́. 2. *угази у нешто*. – Изгуби́ равноте́жу, па с едну́ но́гу гма́цну у во́ду. 3. *нагази свом тежином*. – Кьд те гма́цнем, ш те исцре́вчим.

гмече́с, -та, -то *који је пуначак и онизак*. – До́оди едьн гме́чес чове́к, да те питу́е за некво́.

гмече́ње с *гл. им. од гмечи*.

гме́чи несвр. 1. *притиска нешто да буде мекше или да пусти сок, гњечи, муља*. – Гме́чи гро́зје сьс гме́чку. 2. *належе некога да би му нанео повреде, туче некога належући га*. – Би́је га, па га гме́чи с коле́на.

гме́чка ж 1. *ракљаста мотка за гњечење грожђа и др*. – Ако проо́диш проз а́логу, гле́дај да оцече́ш зго́дно дрво́ за гме́чку. 2. *направа са ваљцима за гње-чење грожђа, муљача*. – Иди́ код Добро́слова, ви́ц да ти даду́ њи́нуну гме́чку да сму́љамо гро́зје и ми́.

гми́рса несвр. *крупно гази кроз росу, блато или снег*. – Кьд и́деш преко по́ље, немо́ј да гми́рсаш кудеда́е, него проби́рај где́ стању́еш с но́гу.

Гми́тровдан м п. п. *дан св. Димитрија, Митровдан, 8. новембра*.

гму́ра несвр. 1. *зарања нешто у неку течност*. – Гму́ра му гла́ву у во́ду. 2. *гази кроз снег или блато*. – Обу́е чи́зме и тьг не гле́да где́ стању́е, него са́мо гму́ра.

гму́ра се несвр. 1. *гњура се, рони*. – Кьд смо били́ деца́ ми́ смо се у Тимо́к купа́ли и гмура́ли, па ни по́сле о́чи црвени́ од во́ду. – Мло́го смо воле́и да се гму́рамо у ја́з, под ћупри́ју. 2. *ломата се и једва се провлачи кроз неки густиш*. – Кво́ се ти́ гму́раш по момурузи́, кво́ ти́ та́м тра́жиш?

гмура́ње с *гл. им. од гмура (се)*. – Гмура́ње под во́ду, у Цве́ткову ва́ду.

гму́рне свр. 1. *загњури у течност*. – Гму́рни крча́гат у кла́данацат, да се по́срчено напли́ни. 2. *завуче у нешто, гурне у нешто*. – Гму́рне ру́ће у па́зуће. – Гму́рни га та́м у ти́ја шупља́р, па кьд се вр́немо ми ци га у́знемо. 3. фиг. *обори кога са квог положаја*. – Гму́рнули га, не́ ви́ше пресе́дник.

гму́рне се свр. 1. *гњурне се, зарони*. – Ел мо́ж да се гму́рнеш до дно́ и да оздо́л изнесе́ш песьк? 2. *пробије се, прокрчи себи пут кроз што*. – Гму́рну се проз они́ја љу́ђе и побе́же. 3. *штукне, муне се негде, нестане*. – Гму́рну се не́где, не видо́мо на коју стра́н о́тиде.

гне́вница ж *дневница, надница*; упор. гњевница. – Колка́ ви е гне́вница код ово́га га́зду?

гне́вно прил. *на дан, дневно*; упор. гњевно. – Па, мо́г гне́вно да сре́жем три́ ме́тра дрва, ако ми е о́стра бичћи́ја.

гња́са несвр. 1. *гњечи снажним и одсечним покретима*. – Жена́ гња́са прање́ у кори́то. 2. *удара некога у слабине или у трбух*. – Гња́са га како́ вре́чу. 3. *једе много и халапљиво*. – О́н и́де по светьц са́мо да гња́са.

гњаса́ње с *гл. им. од гњаса*.

гња́сне свр. 1. *свом својом тежином удари некога, акне*. – Со́бори га на́зам па га с коле́на гња́сну у меши́ну. 2. *удари о земљу некога или нешто*. – Гња́сну га osám.

гњáсне се свр. *свом тежином се баци на нешто, легне на нешто.* – Дóјде пијáн и сáмо се гњáсне на óдар, а пóсле јá собýвај, јá свлачи́.

гњéва несвр. *жалости некога, растужује некога, секира некога*. – Штó глéдате, та не вечéрате, / Штó гњéвате девóјћину мáјку (н. п.)?

гњéва се несвр. *растужује се, жалости се, пада у меланхолију.* – Немóј да се гњéваш, нé тóј тóлко óпасно и ненакнáдиво.

гњéван, -вна, -вно *који је тужан, меланхоличан*. – Штó ти е гњéвна сестрá, ел ју нéквo боли́, ел се насећирáла?

гњéвница ж *в. гневница*. – Чýем да че се уђи́ну гњéвнице за путувáња. – Нећи́ напрáе пóвише гњéвнице него што и́ма дѣ́на у мéсац.

гњéвно прил. *в. гневно*. – Добивáли смо дéсет динáра гњéвно.

гњéздало с (мн. гњéздала) *лежај од сламе и сл. где живина и птице носе јаја и легу младе, гнездо.* – Збѝра јáјца по гњéздала.

гњéздалце с *дем. од гњездало*. – Ел си видéл колкó е гњездáлце на слáвеја?

гњездéнце с *дем. од гњездо, мало гнездо*. – На славéја мѣ́нечко гњездéнце.

гњéздење с *гл. им. од гњезди (се).*

гњéзди несвр. *прави гнездо*. – Тýј свáку гóдин сини́ца гњéзди гњéздалце.

гњéзди се несвр. **1**. *правци гнездо*. – Лáставице се гњéзде под нáшу чáндију. **2**. *седа у гнездо.* – Кокóшка се гњéзди да снесé јајцé. **3**. *врпољи се као квочка у гнезду, намешта се да седне (о човеку).* – Квó се гњéздиш тóлко, сéдај едьнпýт, па да крéћамо.

гњездó с *гнездо.* – Свpáка кьд напрáи гњездó, онá га покри́е, скрсти му озгóр нéколко грáнчице.

гњéтав, -а, -о *који је стегнут, жилав (о некој меканој маси);* упор. глетав, гњецав. – Гњéтав ти лéб даньс испáдал, жéно.

гњетé несвр. **1**. *ставља на силу нешто унутра*. – Já му гњетéм у ýста, óн га ис-пљувýе. – Гњéте пáре по рáзне дýвће и пуклóтине, па пóсле забарáи гдé и е загњéл, па се кáра с нáс да смо му и ми́ узéли. **2**. *једе халапљиво и скоро не жваћући*. – Сáмо гњéте. Гдé ли му стáњуе онóлко?

гњетé се несвр. **1**. *гура се да продре, да се пробије*. – Гњетé се проз они́ја љýђе сáмо да прóјде. **2**. *гура се тамо где му није место*. – Штó се гњетéш тáм гдé ти не личи́?

гњéтење с *гл. им. од гњете (се).*

гњéтне свр. *гурне нешто на брзину у нешто, остави на брзину на неко скровитије место*. – Гњéтну га нéгде, ал сѣ́г, да ме уби́јеш, нé знам гдé.

гњéтне се свр. *муне се, пробије се, угура се*. – Док да трéпнеш óн се гњéтну у они́ја нáрод и нестáде.

гњéцав, -а, - о *в. гњетав*. – Гњéцава земљá, нé добрá за орáње.

гњи́е и **гњие́** несвр. *омекшава услед презревања или ферментације, гњили*. – Крýшће гњи́у у слáму, а óче си и онáк, ако су тапови́це.

гњи́ење с *гл. им. од гњие*.

гњи́л, -а, -о *који је угњилио, гњио, мекан, презрео*. – Гњи́ле крýшће за вечéру, дрýго нéма.

гњилáч м *врста крушке која је добра за јело кад угњили*.

гњи́лко м *онај који је лен, лењштина*.

гобéља се несвр. *кобеља се, покушава да се из нечега извуче*.

гобељáње с *гл. им. од гобеља се*.

гóвањ м бот. *вишегодишња биљка из фам*. Lamiaceae, *серуша* Salvia verticillata L.

говедáрина ж *ауг. и пеј. од говедар*.

говедáрче с *дем. од гведар, дете које чува говеда*. – Jóш нéку гóдин, па че

говеда́рчето да ста́не до́бар говеда́р, за то́ј му шко́ла не тре́бе.

гове́до с (поред значења: *опште име за бика, вола, краву и теле*) фиг. *задрта, ограничена особа*. – Ма́рш, гове́до едно́.

гове́ђача ж *врста јабуке крупног плода*.

гове́е несвр. *негује, гаји, угађа*. – Неје́ ма́јчица тека́ мисле́ла, / Док те је, ле́ле, ма́лу гове́ла (н. п.).

гове́ца глава́ изр. *оно што је превелико за кога, недостижно за кога*. – То́ј за те́бе гове́ца глава́, да и́маш а́уто.

гове́ца ре́бра м бот. *в. воловодница* Orobanchae L.

гове́це цве́јће с бот. *дугогодишња зељаста биљка из фам*. Rosaceae. *Подземно стабло је разгранато и из њега избијају праве стабљике високе 10 до 40 ст. Цветови су неугледни, ситни жућкасто зелени* Alchemilla vulgaris L. в

гове́ци, -ца, -це (цо) *који се односи на говедо, који припада говечету*. – Изе́л гове́ци бо́ј. – Гове́цо ме́со до́јде жи́лаво.

гове́ци бо́ј изр. *тешке батине*.

гове́ци опѝнци м *опанци од нештављене говеђе коже*. – Са́мо е Ви́обран из Штр́пци у шко́лу ишѝл у гове́ци опѝнци, ми́ смо носи́ли свинећѝ.

гове́цина ж *говеђе месо, говедина*. – Чу да ва́рнем ма́лко гове́цинку за ручѝк.

гове́цо о́ко с 1. *врста крупног грожђа*. 2. *вишегодишња биљка висока 20 – 100 ст, ваљкастог чланковотог корена, средишни цветови златно жути* Leu-canthemum vulgare Lam.

го́вни несвр. 1. *чини нешто лоше*. – Гдѐ про́јдеш ту́ј го́вниш. 2. *не уме да ради, брља на послу*. – Бо́ље оста́ј то́ј и се́ди, немо́ј да га го́вниш.

говно́ с 1. *људски измет*. 2. фиг. *мајци оно што је родила (дете)*. – Ти́ да ћути́ш и да слу́шаш, ел ти́ си моѐ говно́. в. вреча с говна, големо говно, еде говна, урасал ко говно у коприве.

говно́ваља ж 1. зоол. *инсект котрљан, балегаш* Scarabeus sacer. 2. фиг. *неуредна и запуштена жена, уз то још тутава и дебела*. – Жена́ му е пра́ва говно́ваља.

говноѐдица ж 1. *нестабилна и непоуздана особа, која рекне па порекне*. – Ја́ сам зна́л да си ти говноѐдица, ал сам па́к рачуна́л... 2. *особа која много прича и оговара, која једе оно што се не једе*. – Ел ти то́ј она́ј говноѐдица причала?

говноѐца м *онај који говори неистинито и пакосно, који оговара, који "едѐ го́вна"*. – Ма, пушти́ говноѐцу нѐк при́ча кво́ о́че.

говња́р ж 1. *онај који чисти клозетске јаме и извози фекалије*. – У Кња́жовац су говњари́ били́ Ђо́ра и Че́да Ђо́рин. 2. *неваљао, покварен човек, шушумига*. – Нѐ о́н си́гуран, о́н говњар. 3. *онај који ни један посао не уради како треба*. – Шта че ти у на́дницу ти́ја говња́р?

говњи́в, -а, -о 1. *који је умазан изметом*. – Говњи́ве га́че. – За те́бе тре́бе говњи́ва мо́тка. 2. *који је нејасан, мутан, прљав, сумњив, нечасан*. – То́ј ти е, бра́јко мо́ј, говњи́ва ра́бота.

годеа́ње с *гл. им. од годее*.

годе́е несвр. *свиђа се, годи*. – Годе́ло ти, не годе́ло ти, и́ма да бу́де ко ја́ рекне́м.

годе́ж м 1. *погодба, нагодба*. – Ми́ не́ знамо какѣ́в им е би́л годе́жат, са́мо ви́димо да трампљѐвају њи́вете. 2. *свадбени обичај када се будућој младој даје прстен и када се пријатељи нагоде око свадбе, мираза и сл. и када се међусобно дарују*; упор. големи нишан.

го́динка ж *дем. од година*. – Го́динће си проо́де. – Гоца́ су ти ве́ч го́динћете, треба́ло би се же́ниш.

годиња́к м *брав од године дана*. – И́мам за про́даву вепра́ годиња́ка́.

годиња́е несвр. 1. *проводи године*. – Поне́л си с те́бе сва́какво, ко да ч да

годињу́еш та́м, а не да поко́сиш едну́ лива́ду. **2**. фиг. *задржава се превише дуго на неком месту*. – Иди́ донеси во́ду, ал немо́ј да годињу́еш на чешму́ту.

годи́шањ, -шња, -шње (шњо) *који се односи на целу годину, који је одређен за једну годину*. – Годи́шањ при́код едва́ покри́ва ра́скод.

годи́шњина ж **1**. *годишњица, година дана*. – На годи́шњину му постаи́ше спо́меник. **2**. *годишња зарада, годишња плата.* – Учени́л сам се за слу́гу, а годишњи́на да ми бу́де: две́ста ба́њће у па́ре, едне́ дре́е, дво́и опѝнци и да ме ра́не.

го́ен, -а, -о *који је дебео, који је угојен*. – Ти́ја чове́к е мло́го го́ен, че́зе се накри́ве кљ се ука́чи у њи́.

го́зје с *в. гвозје*. – Го́зје ни́кад не́ било́ е́втино, па не́ ни даньс.

го́л, -а, -о **1**. *који је без одеће, го*. – Го́л од ма́јће. **2**. *који је лако одевен*. – Не изла́зи тькѝв го́л на ови́ја сту́д. **3**. *који је сиромашан, бедан, који је без средстава за живот*. – Го́л ко пр̀с, а кљ засви́ре свира́чи о́н пр̀вњи во́ди ко́ло. **4**. *који је без растиња.* – По Го́лу чу́ку ни́шта не́ ра́сло, топр̀в сѣг посади́ли багрења́к и бора́к.

гола́ш м *в. голина.*

гола́ш прил. *на голи начин, на голо*. – "При́јо, ка́ко ће́мо"? / "При́јатељу ла́ко ће́мо". / "При́јо, ка́ко зна́ш". / " При́јатељу на гола́ш" (н п.).

голе́м, -а, -о *који је велики*. – Кр̀ста голе́м ко Кра́љвић Ма́рко. – Големе́ бри́ђе прету́рам преко па́мет. в. гоџа голем.

голе́ма бо́лес ж бол. **1**. *запаљење мозга* encephalitis. **2**. *запаљење плућа* pneumonia.

голе́ма вра́та ж *главна врата на ижи на која се улази у кућу; на супротној страни су мала врата.*

голе́ма обља́ла с мн. *велики обојци којима пастири зими обавијају ноге до колена да им не би зебле*.

голе́ма трава́ ж бот. *в. велебиље* Atropa belladona L.

големѝц м *старешина, руководилац, командир*. – О́н им до́јде ко не́ћи големѝц, код ње́г тре́бе д и́деш да се жа́лиш.

голе́мача ж **1**. *крупна, велика жена*. – Ку́ј че се оже́ни с ону́ј голе́мачу? **2**. *велика шиваћа игла*. – Ца́кови се кр̀пе с голе́мачу, а не с вр̀тку. **3**. *име крупној овци*.

голе́ме боћи́ње ж бол. *велике богиње* variola vera. – Лежа́л голе́ме боћи́ње, па зато́ј ро́шав.

големе́е несвр. *постаје све већи, расте*. – Деца́ големе́у, а ста́рци мале́у.

голе́мење с *гл. им. од големи се*.

голе́ми го́сти м **1**. *гости који са младиним родитељима иду у прву посету невести*. **2.** *свадбени обичај по коме након године дана од свадбе пријатељи оду једни другима у госте, где седе по три дана. Тек тада се, у старо време, сматрало да је свадба завршена.*

голе́ми ниша́н м *веридба, односно уговарање свих детаља између будућих пријатеља око венчања њихове дце, мираза итд. Када се успешно проведе големи нишан онда се веридба објављује*; упор. годеж.

Голе́ми пости́ м *ускршњи пост*. – Ода́вна смо пости́ли преко це́ли Голе́ми пости́.

голе́ми се несвр. *горди се, прави се важан*. – Што́ се голе́миш, кљ зна́мо куи́ си и што си́.

Голе́ми Спа́совдан м п. п. *Вознесење Господње, Спасовдан, на четрдесет дана по Ускрсу, у четвртак; супр. Мали Спасовдан.*

големи́на ж 1. *особина онога што је велико, обујам, висина и сл.* – Сви́ крчази́ да се поре́де на клу́п по големи́ну́. **2.** *онај који се у нечему или у свему истиче изнад осталих*. – Ква́ ми́слиш да си ти́ големи́на?

големка́, -ко́ *која је повелика*. – Големко́ е то́ј пра́се за мо́ј рачу́н.

голе́мо би́ље с бот. *в. велебиље* Atropa belladona L.

големо́ говно́ с изр. *буџа, старешина*. – С ње́г не мо́ж да вре́виш књ о́ч, о́н сѣ́г до́јде големо́ говно́.

голе́мо грма́дичје с бот. *дуговечна, мала зељаста биљка из фам*. Rosaceae *расте по шумама и влажним ливадама, има ситне и жуте цветове, трава од срдобоље* Potentila erecta Hampe.

голе́мо цве́јће с бот. *једногодишња биљка из фам*. Asteraceae *висока 40 до 80 ст. Листови перасти, цветне главице жуте или наранџасто жуте* Tagetes erectus L.

големство́ с 1. *висок положај, старешинство*. – И њи́ното големство́ не́че до́ век да тра́е. **2**. *покондиреност, уображеност*. – Па, с кво́ ли се она́ големство́ подно́си?

голе́мчич м *палац на руци или велики прст на нози*. – Дњѝс си претлца́ голе́мчич, и́ма ми отпа́дне но́кат.

големшѝк, -шка́, -шко́ *који је прилично велики*. – Дете́ им ели́с големшко́, а јо́ш га не да́вају у шко́лу. – О́н ве́ч големшѝк, мо́ж га же́нимо.

го́ли несвр. 1. *чини да нешто или неко буде го, да остане без одеће*. – Да́ваш дре́шће на Ци́гање, а го́лиш својѝ де́цу. **2**. *открива неки део тела*. – Срамота́ е да го́лиш коле́на.

го́ли се несвр. *открива неки део тела*. – Немо́ј да се го́лиш, то́ј гру́бо.

го́лина ж *земљиште без шуме по коме расте ситна спржена трава, или је без икаквог растиња*; упор. голаш. – Це́л дѝн пасе́м о́вце по Го́лину.

го́лица ж *врста пшенице голог класа, без осја, голија*.

го́лка ж 1. *она која је гола, која је без одеће*. – А го́лка књ виде́ла колѣ́ѝ на́род и́де, она́ у́зне па се ску́та у ка́цу (н. пр.). **2**. *она која је слабо или лоше одевена*. – Жа́ли се да е го́лка. Па мо́ра да е го́лка књ ни́т преде́, ни́т плете́.

голобра́дес, -та, -то *коме још није порасла брада, голобрад*. – Јо́ш си ти голобра́дес то́ј да разу́миш.

голова́р м 1. *једна врста попаре са туцаним орасима, туцаним семенкама од бундеве и сл.* – Књ зи́ми ра́нимо сто́ку ко́т коли́бу ми́ за ручѣ́к напра́имо голова́р. **2**. *вруће качамак помешан са расолом.*

головри́ја м *сиромах*. – Чове́к головри́ја, па с ње́г рабо́те како́ сти́гну.

головри́јес, -та, -то *који није довољно топло одевен, наголичав*.

гло́глав, -а, -о *који је непокривене главе, без капе или мараме*. в. бос гологлав.

гологла́вка ж 1. *в. гологлавник*. **2.** бот. *једногодишња биљка усправног стабла високог 15 до 20 ст. Цветови су скупљени у густе класасте цвасти, уродица* Melampyrum arvense L.

гологла́вник м *пита од кукурузног брашна, ливадског зеља и сира*; упор. гологлавка. – Мло́го во́лим гологла́вник, зато́ј што е ра́зговетан за е́дење.

гологу́за ж 1. бот. *дугогодишња зељаста биљка из фам.* Compositae, *висока и до 1,5 т. Стабљика је права и шупља, а цветови светлоплави, водопија* Cichorium intybus L. **2**. *Жена која није довољно добро одевена зато што није прела, ткала и радила остале ручне радове*. – И ти́ ч да бу́деш гологу́за, ко она́ј Томани́ја, ако не рабо́тиш у́ руће.

гологу́зес, -та, -то *в. голодупас*.

голоду́пас, -та, -то упор. гологузес, голодупес. **1**. *који је голе задњице (о детету)*. – Деца́ и́ду голоду́паста док не по́јду у чко́лу. **2**. фиг. *који је слабо одевен, који сем тога што има на себи, а и то је слабо, нема ништа више од одеће.* – Жена́ му лењи́ва, не́че ни да преде́ ни да че́, зато́ј и́ду сви́ ели́с голоду́пасти.

голоду́пес, -та, -то *в. голодупас*.

голои́гра м *онај који не може да стекне имовину па се доказује играњем у колу, сиротиња.* – У сало́ и́ма едьн па га о́кају Голои́гра, а кьд га пи́таш што га тека́ о́кају, о́н казу́е да е ко мла́д на́јубаво игра́л у це́ло сало́. Дру́ђи при́чају да кьд е би́л мла́д, би́л овча́р, па сла́бо ору́жан, па му било́ зима́, па игра́л да се загре́е.

голока́трес, -та, -то *који није домаћин, који је ванцага и олош*. – Ти́ да се ме́шаш с љу́ђе од ре́д, а не с они́ја голока́трестини.

голонара́мца ж *она која је скоро без одеће, јер је била лена*. – А́јде ова́м, а́јде ова́м, голонара́мцо.

голопи́ч м *голотиња до које се дошло што домаћица није прела ни ткала*. – "Сучи́, преди́, сучи́, преди́ – голопи́ч", тека́ пое́ едно́ ти́че.

голотува́ње с *гл. им. од голотуе.*

голоту́е несвр. *оскудева у одећи, скоро да нема ништа од одеће*. – И гладу́е и голоту́е – беда́.

голоче́лес, -та, -то *који је висока чела, који је ћелав*. – Они́ја голоче́лестијан чове́к, на́јпаметно вре́ви од сви́.

голоши́јес, -та, -то *који је голе шије (о живини и овци).* – Има́ли смо едногá голоши́јестога петла́.

голоши́јћа ж *кокошка или овца голе шије и име таквој кокоши или овци*. – Она́ј голоши́јћа но́си си́тна ја́јца.

голуби́чка ж **1**. *дем. и хип. од голубица*. – Слете́ до буна́р една́ голуби́чка да пи́не води́цу. **2**. *име питомој и умиљатој белој овци*.

голужња́в, -а, -о *који је лако одевен*. – Ако излази́ш надво́р такьв голужња́в, ч да ува́тиш гри́п.

го́ља м мет. *источни ветар у неким деловима Тимочке крајине*.

гоља́к м **1**. *гоља, сиромах*. – Не́ теја́л д и́де у сва́тови, што е би́л ја́ко гоља́к. **2**. *северни ветар у неким деловима Тимочке крајине.*

гољишта́р м *голуждрави птић, голуждравац, жутокљунац*. – Погле́, како́ ла́ставица ра́ни њо́јни гољиштари́.

гољишта́рче с *дем. и хип. од гољиштар*. – Едно́ гољишта́рче испа́дло из гње́здало и некво́ га пое́ло.

гоми́лка ж *дем. од гомила, мала гомила, гомилица*. – Жи́то да поде́лиш на две́ гоми́ље, па една́ да бу́де за на́с, а една́ за њи́.

гоне́та се несвр. *поставља загонетке, решава загонетке*; упор. гоне-ткуе се. – Не́мају дру́гу ра́боту, па се ве́чером гоне́тају.

гоне́тка ж *загонетка, одгонетка, питалица, пословица*. – Чи́ча Ма́рко зна́е ра́зне гоне́тће, мо́ж ти казу́е це́л дьн, са́мо ако и́маш вре́ме да га слу́шаш.

гоне́ткуе се несвр. *в. гонета се.*

го́ра ж бол. *в. ветар* epilepsia.

горе́вина ж **1**. бол. *повишена телесна температура, ватра*. – Кьд неђи́ доби́е горе́вину ма́жу га с ма́з, оцьт и бе́ли лу́к, да му извла́чи то́ј. **2**. *остаци недогореле грађе након пожара.* – Горе́вине да се збе́ру и да се запа́ле, да изгору́, зло́ да се с њи́ кладе́ о́гањ.

горе́тина ж *нагорело место на нечему*. – Ту́ј горе́тину обре́жи, па ју врљи́ на ку́че, а ти́ е́ц оно́ј што на загоре́ло.

горе́шко прил. *врело, вруће*.

горе́шњак м бот. *вишегодишња зељаста биљка висока 10 – 60 ст, некад*

читавом површином, а некад само са две стране вунасто длакава. Цветови плави, ређе ружичасти или бели Ajuga genevensis L.

Горе́шњаци м *дани од 26. до 28. јула. Празнују се од паљевине.*

горѝ несвр. **1.** *има високу температуру*. – Горѝ ве́ч трѝ дена́, не́ знам кво́ че да бу́де. **2.** *усијаним гвожђем спаљује, спржава.* – Де́да Еле́нко му сѣг бѣш горѝ дљѣк.

горѝ се несвр. **1.** *једући веома врелу храну врелином повређује уста*; упор. пари се. – Ду́вајте, немо́ј се горите́. **2.** *добија опекотине излажући се високој температури.* – Што́ се горѝш, што́ не у́знеш угленѣт с ма́ше?

го́ривце с *дем. од гориво (течно гориво).* – Док и́демо у Ми́нићево и док се вр̀немо, ми го́ривцето, колко́ га доби́јемо, успу́т потро́шимо и по́сле не́ма с кво́ да оре́мо.

Горѝмир м *име.*

го́рица ж бол. *в. ветар* epilepsia.

горнѝ несвр. *горчи, испољава горак укус*. – Ова́ј кра́ставица, елѝс добре́ горнѝ, а то́лко е пољѐвана.

горно́в, -а, -о *који је од горуна, који се односи на горун*. – Ово́ј су горно́ва дрва, несу́ граничо́ва.

Го́рња Ка́меница ж *село у општини Књажевац*.

Го́рња Соколо́вица ж *село у општини Књажевац*.

горња́к м мет. **1**. *западни ветар у неким деловима Тимочке крајине*. **2**. *источни ветар у неким деловима Тимочке крајине.*

го́рњанин м мет. *ветар горњак*. – Ду́ни ве́тре, ду́ни го́рњанине.

Го́рње Зу́ниче / Го́рње Зу́ничје / Го́рњо Зу́ничје с *село у општини Књажевац*.

го́рњиште с *горњи део чарапе, део чарапе који иде уз ногу*. – Го́рњишта му у́баво наве́жена.

Горњозу́ничанин м *становник Горњег Зунича, онај који је пореклом из Горњег Зунича*.

Горњозу́ничанка ж *становница Горњег Зунича, она која је пореклом из Горњег Зунича*.

горњозу́ничћи, -чка, -чко *који припада Горњем Зуничу, који се односи на Горње Зуниче.*

Горњока́меничанин м *становник Г. Каменице, онај који је пореклом из Горње Каменице.*

Горњока́меничанка ж *становница Г. Каменице, она која је пореклом из Горње Каменице.*

горњока́меничћи, -чка, -чко *који припада Горњој Каменици, који се односи на Горњу Каменицу.*

горњосоколо́вичћи, -чка. -чко *који припада Горњој Соколовици, који се односи на Горњу Соколовицу.*

Горњосоколо́вчанин м (чешће само: Соколо́вчанин) *становник Горње Соколовице, онај који је пореклом из Горње Соколовице.*

Горњосоколо́вчанка ж (чешће само: Соколо́вчанка) *становница Горње Соколовице, она која је пореклом из Горње Соколовице.*

горобр̀сник м мет. *јесењи ветар који обара лишће са дрвећа*.

городу́п м бот. *врста зељасте биљке*.

горолѐсник м *човек немирна духа, пустолов, нехајник, уз то јак и снажан*. – Не излази́ са́ма надво́р по́тавнин, да те не укра́дне они́ја горолѐсник.

горо́ми се несвр. *ломата се по горама, по брдима*. – Горо́мимо се да збе́ремо не́ку су́чку за на́зиму.

Горо́слов м *име*.

Горо́сов м *име*.

горо́тина ж *нагорело место на телу, опекотина*. – Горо́тине да ма́жеш сьс

кантаријо́н.

Го́рска Ма́јка ж *митско биће као господарица и заштитница шума, па према томе и шумско божанство;* упор. Шумска Мајка.

гору́ва ж бол. *горушица, жгаравица* pyrosis. – Це́л дѝн ме це́пи гору́ва.

гору́н м **1**. бот. *листопадно дрво из фам*. Fagaceae *високо 30 до 50 т. Крошња широка, кора у младости глатка, касније уздужно испуцана, плод жир, храст* Quercus robur L. **2.** фиг. *здрав и јак човек*. – Гору́н човѐк.

горуно́в, -а, -о *који припада горуну, који се односи на горун*. – За бу́ре су на́јбоље горуно́ве дуђе́.

горуно́вина ж *горуново дрво као грађа*. – То́ј мо́ра да се напра́и од горуно́вину, дру́го дрво́ не и́де.

горуња́к м **1**. *горунова шума*. – У они́ја горуња́к јо́ш сећи́ра не́ улѐзла. **2**. *насечена дрва горуна.* – Ел че се ти́ грѐеш на ови́ја горуња́к, ел ти е за не́ку по́требу?

горуши́ца ж бот. *врста биљке са љуском, слачица* Sinapis arvensis L.

горчуља́к м **1**. *оно што је горко*. – Пи́јем не́ћи горчуља́ци, преписа́ли ми до́ктури. **2**. *горчина, тешкоћа*. – Ја́ сам осу́ден да гл́там горчуља́ци и да трпи́м.

го́с м (вок. јд го́сте; мн. го́сти и го́сје, уз бр. го́ста) *онј ко долази коме у походе да проведе извесно време код њега; лице које је позвано на обед или какву другу част, званица, гост.* – Ти́ си дњѝс на́ш го́с, а не́ћи пу́т че ми́ да бу́демо твои́ го́сје.

госја́нин м (мн. госја́ње, уз бр. госја́нина) *в. гос*. – Ко́љемо пра́се, че д и́мамо госја́ње.

госја́нка ж *гошћа*. – Сестра́ ми е на́јмила госја́нка. – Што́ се срамо́ш ко госја́нка?

госја́нче с *дете гост*.

го́сподија ж *госпођа, варошанка*. – Го́сподије не но́се опѝнци, веч ци́пиле.

Госпођи́на ж п. п. *Велика Госпојина, 28. августа*; упор. Госпођинден, Госпоцинден, Панацур.

Госпођи́нден м п. п. *в. Госпођина*.

госпођи́нка ж *врста крушке, која зри око Велике Госпојине*.

госпо́цћи, -цка, -цко *који припада господи, који се односи на господу*. – Госпо́цка деца́ но́се кра́ће панталóне, а сељáчка пр́тене.

госпо́цћи прил. *на господски начин*. – Ти́ма жи́ви госпо́цћи.

госпо́че с *господско дете, дете из града*. – На Врби́цу сви́ госпо́чичи и́мају беле́ дре́је и ѕвенѝц окол ши́ју.

госпоци́н м *грађанин, варошанин*.

Госпоци́нден м *в. Госпођина*.

го́сти м мн. (јд го́с в.) *они који долазе некоме у походе да проведу извесно време код њега*. в. и: големи гости, мали гости.

гости́ра несвр. **1.** *гостује*. – До́ста сте гостира́ли, мо́ж да с и́дете до́м. **2.** *полако и са уживањем нешто једе или пије, густира*. – Гости́ра га ко пу́јка говно́.

гости́рање с *гл. им. од гостира.* – Гостира́ње три́ дена́, до́ста и́ доста.

гостува́ње с *гостовање*. – Три́ дена́ гостува́ње, до́ста и́ доста.

готва́љ м *варјача, качамилка*; упор. готваљћа (1). – Бу́ди ми́рно, дете́нце, да те не уда́рим с ови́ја готва́љ.

готва́љћа ж **1**. *в. готваљ*. – И́ска ми напра́иш но́ву го́тваљћу, стара́ва се ве́ч поѐла. **2**. *жена која тога дана, у кућној задрузи, припрема јело*. – Дњѝс сам ја́ готва́љћа, а ју́тре е ре́д на моу́ етр́ву.

готва́љчица ж *дем. од готваљћа (1).*

готва́ч м *кувар на сеоској свадби или каквој другој свечаности*. – И ба́та Вели́мир е би́л готва́ч по сва́дбе и тека́ по то́ј.

готве́није с *јело, кувано јело*. – Узе́ла да напра́и не́ко готве́није.

го́твено с *општи назив за свако кувано јело*. – Дњѝс не́мамо ни́кво го́твено за ручѣ́к.

готве́ње с *гл. им. од готви*. – Тре́бе да си ма́јстор за готве́ње, па ѣ́г да те о́кају да го́твиш по сва́дбе.

го́тви несвр. *припрема јело, кува јело, готови*. – Моа́ ба́ба Миле́ва ја́ко е у́баво готви́ла. – Го́твено е да бу́де добро́, а е́то те́б се не сви́ди.

готура́ч м 1. *горчина, тешкоћа*. – Це́л жи́вот прооди проз не́кви готура́чи. 2. *незгодна особа, мрзовољна и јогуната, која околини загорчава живот.* – С ти́ја готура́ч се ја́ не же́ним, па макѣ́р се ни́кад не ожени́л.

гочка́ прил. *дем. од гоџа, прилично много*. – Гочка́ че да бу́демо на ручѣ́к, ал ва́љда че да и́ма да се сви́ наеду́.

го́члија м *бубњар, добошар*; упор. гочобија. – У Врата́рницу и́ма вами́лија Го́члије, ел им де́да би́л го́члија.

гочоби́ја м *в. гочлија*.

гоџа́ прил. *много; превише*. – И́ма гоџа́ има́ње. – Гове́џа глава́, гоџа́ за ма́че. – Гоџа́ књд би́ју.

гоџа́ голе́м изр. *доста велики, доста висок*. – Заузи́ма не́ћи гоџа́ голе́м по́ложај, не́ знамо бѣ́ш куи́.

гоџа́ мегда́н *м већа површина земљишта*. – Гоџа́ е мегда́н, не́ знам да л че га мо́ж пето́рица око́паију. – Кра́ве опа́сле де́телину е, е́ј, гоџа́ мегда́н.

гоџа́ у́ста изр. *много чељади коју треба нахранити*.

гоџабаши́ја м *кмет, председник општине*. – На́шијат се гоџабаши́ја добре́ за́газди от како́ уле́зе у о́пштину.

го́џамити прил. у пеј. значењу *богзна шта, богзна колико*. – Она́ ми́сли да е го́џамити не́што. – Ма, то́ј е го́џамити ра́бота.

гоште́ва несвр. 1. *гостује код кога или негде*. – Магдале́на сва́ћи ме́сец гоште́ва код дру́ђега зе́та. 2. *гости кога*. – Гоштева́ га три́ дена́, па га најури́.

гоштева́ње с *гл. им. од гоштева*. – До́ста е било́ гоштева́ње.

гра́ м бот. *једногодишња биљка из фам*. Fabiaceae *грашак* Pisum sativum L. – За ручѣ́к сам свари́ла гра́, па ку́ј о́че не́к ку́са, ку́ј не́че, како́ о́че.

гра́ба несвр. 1. *хитро и много захвата, узима*. – Књд си у́ љу́ђе, на сва́дбу, ел на светѣ́ц, не гра́бај, него гле́д како́ дру́ђи љу́ђе еду́, па тека́ и ти́. 2. *отима*. – Гра́ба, па ту́ра у џа́к. 3. *брзо ради неки посао*. – Са́мо гра́ба сѣс српат, књд жње́. 4. *уједа (о псу)*. – Ва́рди се од кучи́штето, о́че да гра́ба.

гра́ба се несвр. 1. *маша се пре других за нешто*. – Не гра́бај се, че́кај на ре́д. 2. *отима*. – Ни́кад се не гра́бај за туџо́.

граба́нција ж *отимачина, грабеж*. – Разби́ше вра́та, ју́рнуше уну́тра и на́ста граба́нција.

грабе́ж м *журба, хитња*. – Са́мо грабе́ж ни спаша́ва, ако о́ч да ни не сти́гну.

грабе́ње *с гл. им. од граби*.

гра́би несвр. *жури, хита*. – Гра́би како́ же́љћа преко у́гар.

гра́бне свр. 1. *зграби, дохвати хитро, шчепа, узме*. – Ту́рци долету́ у собо́р гра́бну не́колко дево́јће и однесу́ и на ко́њи. 2. *узме пре другог*. Књд би мо́гли да гра́бнемо ту́ј њи́ву, док ју не продаду́ на дру́гуга 3. *пожури, похита*. – А́јде да гра́бнемо,ега́ сти́гнемо до́тавнин. 4. *уради, обави на брзину и тај посао*. – Књд би могли́ да доко́памо ову́ј њи́ву, па по́сле да гра́бнемо и ону́ј. 5. *спаси, сачува, покупи*. – Да мо́ж да гра́бнемо се́но од ћи́шу. 6. *угризе, уједе (о псу)*. – На́ша Бе́ка е гра́бнула га́зду Бо́жу за но́гу.

грабња́ ж 1. *журба, хитња, рад на брзину, рад у временској оскудици*. – Све́ кво́ чу да урабо́тим, урабо́тим на грабњу́. 2. *грабеж, отимачина*. – Голе́ма

грабња́ и отима́чина.

грабњува́ње с *гл. им. од грабњуе*.

грабњу́е несвр. *уједа (о псу)*. – Ца́ка е грабњува́л ви́ше љу́ђе.

грагóрак м *метална куглица у месинганом прапорцу.*

гра́д м *остатак старог утврђења*. – Зеле́н гра́д (топ), Црве́н гра́д (топ.).

градьк м *дем. од град*. – Градьк (топ.).

граде́ж м **1**. *ограђено имање*. – Немо́ј да пу́шташ о́вце у граде́жан. **2**. *ограда, плот*. – Па́дал ни граде́ж, тре́бе га поди́гнемо. **3**. *недовршена грађевина*. – Да ли че да покри́вају граде́жав, ел ци се тека́ распа́дне?

гра́дење с *гл. им. од гради*.

гра́ди несвр. *заграђује, ограђује*. – Гра́ди авли́ју да му не ула́зе туци́ ку́чичи.

гради́на ж **1**. *башта, повртњак, врт*; упор. грдина. – У гради́ну се са́ди зе́ље, пипе́р, петлица́н, зеле́ни лук, кра́сравице и не́ћи зеленчу́зи. **2**. *обредни божићни хлеб посвећен башти*. **3.** *развалине старих градова*.

градина́р м *незвани гост на свадби, обично момак, који са осталим градинарима седи у дворишту или у башти поред куће (градини) и тражи да се донесе јело и пиће, у противном учиниће неку пакост домаћину*; упор. градинсћи, дрвничћи.

градина́рење с *бављење баштованством (градином).*

гради́нка ж *дем. од градина (1)*. – Да ми е да си ку́пим едно́ парче́ покре Тимо́к, за гради́нку.

гради́нсћи м *в. градинар*. – Ти́ја гради́нсћи мо́ж да бу́ду мло́го не́згодни: да си́пу га́с и пле́ву на чове́ка у буна́р, да му исте́рају сто́ку из шта́лу и кво́ ти све́ не, ако им се не даде́ оно́ј што и́скају.

гради́нсћи, -ска, -ско *који припада градини, који се односи на градину*. – Гради́нсћи боси́љак.

гради́нче с *дем. од градина, мала градина, обично мала баштица уз кућу у којој се претежно гаји цвеће, а понекад и нешто поврћа*.

Гра́дица м *име.*

гради́ч м *в. градьк*. – Гради́ч (топ), Ма́ли гради́ч (топ.).

Гради́ште с *село у општини Књажевац*.

гради́шћи, -шка, -шко *који припада Градишту, који се односи на Градиште.*

Гради́шчанин м *становник Градишта, онај који је пореклом из Градишта*.

Гради́шчанка ж *становница Градишта, она која је пореклом из Градишта*.

градли́ја ж **1**. *јака ракија, ракија која има доста гради*. – Градли́ја, ко гро́м. **2**. *човек јак, снажан, добростојећи и физички и матријално.* – Ти́ си градли́ја, ја́ сам лѢк на канта́р за те́бе.

градови́т, -а, -о *који је градобитан (о облаку)*. – Одону́д и́ду градови́ти о́блаци.

граду́ња ж бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам*. Compositae *која се гаји због крупних слатких кртола, чичока, морска репа, слатки кромпир* Heli-nathus tuberosus L.

граду́шка ж мет. *ситан град (туча)*. – Не́ па́дал гра́д, са́мо граду́шка.

гра́ђовина ж рет. *грађевина*. – Ле́тем рабо́ти на гра́ђовине по Бе́оград, а зи́ме си доо́ди до́м.

гра́ка несвр. *в. гракче*. – Гра́ка ко не́ка ста́ра вра́на.

грака́ње с *гл. им. од грака*.

гра́кне свр. *дигне галаму, повиче*. – Кьд сви́ гра́кну на ме́н, ја́ мо́ра да се бра́ним.

гра́кче несвр. **1**. *гракће* упор. грака, граче. – Гра́кчу га́врање. **2**. *има*

непријатан глас, кад говори чини се да гракће. – Не мо́гу да ју слу́шам књд по́чне да гра́кче.

грама́да ж 1. *гомила камења избачена из њиве, громада*; упор. грамуда, грмада. – Књд ри́љамо за ло́зје, тре́бимо ка́мење, па напра́имо голему́ грама́ду. 2. *гомила разних предмета*. – Стр̏пај све́ то́ј на грама́ду. 3. *друштво, група људи*. – И́демо сви́ на грама́ду год ње́га. 4. *крупан, снажан човек, човек грмаљ*. – Не́ човѐк него грама́да од човѐка. 5. *људске особе у положају један преко другог*. – Зате́кал и на грама́ду.

грама́дење с *гл. им. од грамади (се)*.

грама́ди несвр. 1. *ставља на гомилу, прави грамаду*. – Немо́ј да грама́диш ту́ј те́ј твое́ дрнцоли́је, не мо́г да про́јдем од њи́. 2. фиг. *врши велику нужду*. – До́ста си га грамади́л, запекљу́ј се па д и́демо.

грама́ди се несвр. *сакупља се у гомилу (о људима)*. – Грама́де се пред ки́ос за цига́ре.

грама́дје с *место где има више гомила ситног камења које је изнешено из њива, винограда и сл.* – Грама́дје (топ.).

граму́да ж шатр. *в. грамада (1)*.

гра́не свр. обично у мн. грану, *загаламе, гракну*. – Гра́ну на ме́н, да ме изду́.

Грани́бор м *име*.

грани́ца ж бот. *дрво из фам.* Fageaceae *високо и до 35 т, листова розетасто сакупљених на врху летораста и дубоко засечених* Quercus conferta Kit.

граничáк м упор. грањичак. 1. *место где расту границе, граничова шума*. – Да набе́реш др̏ва у они́ја граничáк. 2. *посечено граничово дрвеће*. – Це́лу зи́му се гре́емо на граничáк.

грани́чка ж *дем. од граница, младо дрво границе*. – Немо́ј да сече́ш грани́чкуту, оста́ј ју да порасте́.

граничо́вина ж *дрво границе*. – За бѣ́дњак се сече́ церо́вина, не граничо́вина. – Књд се sи́да буна́р на дно́ се ту́ри ра́м од граничо́вину, ел она́ не трулаве́е у во́ду.

гра́нћа ж *в. грањћа (1)*.

гра́ња ж *грана дрвета*. – На По́кладе мо́мци вр̏жу љу́љћу за на́јдебелу гра́њу, па се љу́љају с дево́јће, а на́с де́цу не припу́штају. в. и: крши грање, млати грање.

грања́к м *густш, честар*; упор. прнак, грањиштак.

гра́ње ж мн. фиг. *шара у виду грана на стаклу или тканини*. – Уватѝле се гра́ње на пе́нцер, мо́ра да е било́ ја́ко зима́ начѣ́с. – Ћили́м на гра́ње.

гра́њес, -та, -то 1. *који има много великих грана*. – Пора́сал оре́ј у́баво, са́мо мло́го гра́њес и пра́и голему́ лада́вину у њи́ву. 2. *који има много огранака*. – Пипе́р ми мло́го гра́њес. 3. *чији су орнаменти у виду грана*. – Нашла́ не́где гра́њес и́звод.

Гра́њица ж *име*.

грањи́це с у дем. значењу *зб. од грања*. – Грањи́цето че ни тре́бе са́мо за потклацува́ње, а за у о́гањ че си горимо́ дебе́ла др̏ва.

грањича́к м *в. граничак*. – Угла́вном грањича́к, а и́ма и поне́ка бу́ковина.

грањишта́к м *в. грањак*.

грањови́т, -а, -о *који је разгранат, који је густих и великих грана*. – Не мо́ж да про́јдемо сѣс се́но покре она́ј грањови́та др̏вја.

грањора́к м *зб. од грања*; упор. грањурак. – Довлѝкомо белисве́т грањора́к, и́ма се гре́емо це́лу зи́му.

гра́њоша ж *црна коза са белим праменовима по боковима и име таквој кози*.

гра́њошка ж *хип. од грањоша*.

гра́њћа ж упор. гранћа. 1. *дем. од грања, гранчица*. – Оцечи́ не́ку гра́њћу,

да напра́имо ладави́ну на дете́во, дор ми́ ко́памо. **2**. *орнаментни мотив на двопређним чарапама.*

грањура́к м *в. грањорак*.

грању́рина ж *ауг. и пеј. од грања*. – Бе́ше се над пу́т надви́ла една́ грању́рина, па мора́мо да ју оцече́мо, да ни не закачу́е се́но.

граóр м бот. *вишегодишња биљка из фам*. Fabiaceae *висока 30 до 90 ст, тамно црвених цветова и махуна са 6 до 10 семенки* Lathyrus niger (L) Bernh., упор. кукавчица.

гра́орес, -та, -то *који је боје грахора, зеленкасто сив*. – Жи́ка и́ма гра́орести о́чи.

граори́ца ж бот. *коровска биљка која расте по житима* Vicia sativa L.

гра́орка ж *кокошка грахорастог перја*. – Една́ гра́орка, една́ голоши́јћа, една́ чулума́нка и пе́т онакве́ си кокóшће, то́лко и́мам.

гра́от м *в. спиљак*.

граоте́к м **1**. *уродица у житу и другим културама*. **2**. *шљунак разнолике гранулације*.

гра́па несвр. *дрља њиву после орања*. – Пр́во се оре́, па се по́сле гра́па.

гра́па ж *гвоздена дрљача*. – Ода́вна смо влачи́ли сьс брану́, а по́сле сьс гра́пу, сѝг сьс тањира́чу.

грапа́ње с *гл. им. од грапа*.

гра́сне свр. *сине, гране, блесне*. – До пла́дне бе́ше о́блачно и ћи́ша, а по ручѝк гра́сну сл́нце и ти́чичи поче́ше да пoју́.

грату́на ж *в. кратуна*.

гра́че несвр. *в. гракче*. – Гра́че ко га́вран.

гра́ца ж **1**. *зграда, грађевина, кућа*. – Ле́тос напраи́мо у́баву гра́цу, сьс две́ оделе́ња. **2**. *дрвена техничка грађа*. – Припрему́ју гра́цу, че да пра́е но́ву ку́ћу.

гра́цанин м (мн. гра́цање) *онај који је из града, грађанин, варошанин*. – Реши́ла сам да се же́ним за гра́цанина, за сељáка не́чу.

гра́ница ж *дем. од граца (1), мала зграда, зградица*. – Покре ку́ћу и́мамо по́више си́тне гра́цице.

грбавеа́ње с *гл. им. од грбавее*.

грбаве́е несвр. *грбави се*. – Кьд остаре́еш, по́чнеш да некадре́еш и да грбаве́еш.

грба́вење с *гл. им. од грбави*. – Грба́вење од те́шку ра́боту и од ста́рос.

грба́ви несвр. *чини некога грбавим*. – Грба́ви га од бо́ј.

грби́на ж **1**. анат. *леђа, кичма*; упор. грбњак, грбњина. – Дова́тим бре́ме, ту́рим га на грби́ну и однесе́м га до́м. Ба́ба се жа́ли боли́ ју грби́на. – Уби́л сам се у грби́ну. **2**. *хрбат пла-нинског ланца*. **3**. фиг. *помоћ, потпора, заштита*. – Не́ма о́н грби́ну ни́ откуд. в. и: податури грбину.

грби́нка ж *дем. и хип. од грбина (1), леђа детета или ког другог младог створа*. – До́бро уви́ дете́, па́зи да му не osе́бне грби́нка. – Броби́њак, кво́ да но́си, но́си га на грби́нку.

грбња́к м **1.** анат. *в. грбина (1)*. – Ка́вгу ве́тар но́си, а бо́ј грбња́к трпи́. **2.** *гребен издуженог узвишења*. – Грбња́к (топ.).

грбња́ча ж анат. *кичма*. – Че ти пу́кне грбња́ча од то́љћи те́рет.

грбњина́ ж анат. *в. грбина (1)*. – Сте́гло ме у грбњину́, едва́ се слу́шам

грбњи́ца ж анат. *кичма, кичмени стуб*. – Ме́н пу́ца грбњи́ца од ра́бору, а ти́ се леле́еш по Пала́нку с курво́љине.

грва́ља несвр. *котрља*; упор. грвеља – На́цко грва́ља голе́м ка́мен, о́че да га уsи́да у вундаме́нт.

грва́ља се несвр. упор. грвеља се. **1**. *котрља се ухваћен с ким у коштац*. – Би́ју се па се грва́љају. **2**. *ваља се с ким у љубавном загрљају*. – Зате́коше и како́ се грва́љају.

грва́љање с *гл. им. од грваља (се).* – Грва́љање од ра́дос.

грва́љица ж *оно што је набацано на гомилу*.

Грваљо́са ж *заселак села Црног Врха*. – Ми́љћо дово́ди снаѓ из Грваљо́су.

грва́љуга ж 1. *двоје ухваћени у коштац, у загрљај, више њих један преко другог*. – И́ма кво́ и да ви́диш: о́н и она́ на грва́љугу. 2. *гужва, општа туча, метеж*. – Одеданпу́т се напра́и не́ква грва́љуга.

грва́љушка ж 1. *дем. од грваљуга (1).* – Да́ко се чи́ни да не́ ја́к, ал и о́н сви́ со́бори на грва́љушку. 2. *игра у којој се деца претурају једно преко другог*. – Кьд ле́гну, и́де едно́ вре́ме грва́љушка, па се по́сле сми́ре.

грве́ља несвр. *в. грваља*.

грве́ља се несвр. *в. грваља се*.

грве́љање *с гл. им. од грвеља (се).*

грвељиса́ње с *гл. им. од грвељише (се).*

грвељи́ше несвр. у пеј. значењу *претура, окреће, котрља*. – Грвељи́ше они́ја за́лог по у́ста, да ти се сму́чи.

грвељи́ше се несвр. у пеј. значењу *хвата се у коштац с ким и котрља се.* – Грвељи́шу се ко ку́чичи.

грга́ната ж шатр. *топовски метак, граната*. – Кьд било́ на Пандура́ло, оно́ грганáте ко куби́чи, а це́вови како́ ћу́нци.

грга́њће ж *гужвице потке у ткању ћилима ведераша*; упор. гужвица (3).

грго́че несвр. *гргоће, жубори*. – Грго́че пото́к под ле́д.

гргуља́в, -а, -о *који је кудрав, коврџав, гргурав*. – Сте́ва, пољопри́вредник има́л гргуља́ву ко́су, па га ока́ли Си́тно Гргуља́ви.

гргуља́вење с *гл. им. од гргуљави (се).*

гргуља́ви несвр. *прави наборе, прави таласе у коси*; упор. гргурави. – Сьг се па врну́ла мо́да да се гргуља́ве ко́се.

гргуља́ви се несвр. *прави себи таласе на коси*; упор. гргурави се. – Сва́ћи дьн се гргуља́ви, па па́ ни́шта од убави́лото. – Кьд се оми́јеш по́ главу, оно́ ти се коса́ по́сле са́ма гргуља́ви.

гргу́љћа ж упор. гргурка, гргутка. 1. *крива линија, шара у виду криве линије*. – Изве́зла га на гргу́љће. 2. *коврџасто савијено перо на репу патка*. – Гргу́љћа му црна́ па преО́ди у зелено́. 3. *природно увијен чуперак косе*. – И́ма гргу́љћу на ле́ву стра́н.

гргура́вење с *гл. им. од гргурави (се).*

гргура́ви несвр. *в. гргуљави*. – Ми́ра на На́ту гргура́ви ко́се, ми́сли да че да е тека́ по́убава.

гргура́ви се несвр. 1. *в гргуљави се*. – Па́ узе́ла ко́лмаз да се гргура́ви. 2. *лучно извија леђа кад се протеже или кад се спрема да нападне (о животињи).* – Ма́че кьд ви́ди зо́р од ку́че, о́дма по́чне да се гргура́ви.

гргу́рка ж *в. гргуљћа*.

гргу́тка ж *в. гргуљћа.*

грде́ње *с гл. им. од грди*.

грди́ несвр. *благо грокће свиња*. – Свиње́ве грду́, а неће́ и скучу́, мо́ра да су гла́дне.

грди́на ж *в. градина*. – Напри́вечер д и́деш да пољи́еш грди́ну.

грду́ња ж 1. бот. *врста крупне сточне репе*. 2. бол. вет. *израслина на кости говечета, обично на вилици. Сељаци то лече нестручно и наопако, тако што у пробушену израслину ставе опасни корен кукурека.*

гре́ана рећи́ја ж *в. меденица*. – Не би била́ ло́ша по една́ гре́ана рећи́ја, на зиму́ву.

греа́ње с *гл. им. од грее (се).* – Греа́ње на дрва и на ћу́мур, а не́ на стру́ју, на стру́ју ску́по греа́ње.

греба́ње с *гл. им. од гребе.*

гребаште́ње с *гл. им. од гребашти*. – Од гребаште́ње све́ вра́та изгре́бана.

гребáшти несвр. **1**. *гребе, гребе ноктима*. – Да л тóј мачи́штено гребáшти на врáта? **2**. *гребе, дере својом храпавошћу*. – Пр́тенава кошу́ља ме млóго гребáшти. **3**. *бежи узбрдо помажући се и рукама и ногама*. – Гребáшти уз Чу́ку, нéма ти́ја ку́ј га мóж сти́гне.

гребáшти се несвр. *гребе се с ким у тучи*. – Тéгље се за кóсе, гребáште се пó очи, óкају, галáте се – лóм.

гребé несвр. **1**. *захвата*. – Дозволи́л им дéда да гребу́ вóду на нáш клáданац. **2**. *захватањем празни*. – Гребу́ бунáр, удави́ла се мáчка у њéг. **3**. *бежи главом без обзира уз неку узбрдицу*. – Гребé уз Сини́чи трáп, ко крушу́м.

гребé се несвр. **1.** *узима што му не припада, поткрада и на тај се начин богати*. – Запосли́ли се у предузéћето да се гребу́, да се огáзде. **2.** *камчи, мољака, бестидно тражи што од кога*. – Код мéн си нашьл да се гребéш за цигáре, é, нéчеш вáла мáјци.

грéбен м *креста код живине и птица*. – Нáш Пéја и́ма нáјголем и нáјубав грéбен од сви́ петлóви.

грéбенац м *дрвена алатка са гвозденим зупцима у два реда, служи за чешљање вуне или кучина*. – Вл́на се пр́во чéшља нá руће, па пóсле на грéбенци.

грéбне свр. *захвати мало неким судом* – Пойдó да грéбнем вóду у едьн крчáг, кóлко да и́мамо за ручьк.

гребу́ља ж *грабуља, грабље*. – Чу да у́знем ону́ј голéмуну гребу́љу па чу да пóчнем да згри́бам сéно.

гребу́ља несвр. *сакупља грабуљом*. – Кьд се сéно одвезé тьг ме натéрају да гребу́љам цéлу ливáду.

гребуљáње с *гл. им. од гребуља*.

гребу́љћа ж *дем. од гребуља*. – Ми́ че да ви́лчимо, а ти́ по нáс згри́бај с гребу́љћу.

гредá ж *в. воиште*.

гредéљ м *в. воиште*.

грéе несвр. *греје*. – Лéгни до мéн да ме грéеш.

грéе се несвр. *греје се*. – Накладу́ óгањ, па се грéу.

Грезьньц м *становник Грезне, онај који је пореклом из Грезне*.

Грезьнка ж *становница Грезне, она која је пореклом из Грезне*.

грезьнсћи / ски, -ска, -ско *који припада Грезни, који се односи на Грезну*.

Грéзна ж *село у општини Књажевац*.

грéј м (мн. грејови, греови, грејове, греове) *грех*. – Опрóс, Бóже, свáкакви грéјови. в. прибере грејови.

грéјана ж *в. жутка грејана*.

грéјаница ж *в. меденица*. – Де напрáј грéјаницу, да распáримо гу́шу.

грéјне свр. у дем. значењу *загреје, прокува*. – Кó вели́ш, да грéјнемо мáлко ређи́јицу?

грéјне се свр. *мало се огреје*. – Грéјни се мáлко покре огьньв, па пóсле настáј гдé си пошьл.

гремýда ж *грудва, бусен земље*. – Дóк орéмо с трáктур, исколу́ју се гремýде ко прáсци.

грéован, -вна, -вно *који је грешан*. Ако е нећи́ јáко грéован, óн оти́де код попá, та му ови́ја бьћи опрóсти грéјовити.

греотá ж **1.** *грех, грехота*. – Греотá е да мóчаш у вóду, ел под орéј. **2.** *стид, срамота; страх од натприродне силе*. – Ел те нé греотá од Бóга?

грéотан, -тна, -тно *в. греован*. – Ку́ј блáжи преко пости́ ти́ја е тéшко грéотан.

грéпка несвр. у дем. значењу *гребе лагано, гребе помало, гребуцка*. – Грепáл, грепкáл и ископáл ду́вчицу.

грепкáње с *гл. им. од грепка*. – Чу́еш ли ти́ нéкво грепкáње, тáм на врáта?

грéпљав, -а, -о *који је храпав*. – Пр́тен

поста́в мо́ж да бу́де ја́ко гре́пљав.

гре́пљаво прил. *храпаво*. – Вре́ви не́како гре́пљаво.

грепљи́в, -а, -о **1**. *који је храпав и који гребе*. – Грепљи́в ко ега́. **2**. *који је незгодан за сарадњу, који је искључив и цепидлака*. – О́н до́јде грепљи́в за такву́ ра́боту, не мо́ж с ње́г љ́сно да се догово́риш.

грепљи́во прил. фиг. *с муком и тешкоћама*. – Грепљи́во про́одим проз живо́тав.

гре́шка ж *накратко прекинута бразда при орању због исклизнућа плуга, оплазина*. – Мла́д ора́ч, ал не́ма да пра́и мло́го гре́шће.

гр́за ж бот. *в. чешљика* Dipsacus silvestris L.

гр́здав, -а, -о *који је кргав, који има кврге или бубуљице по себи*. – Гр́здав по́ очи, па не́ у́бав, гроза́ ме од ње́г.

гриве́с, -та, -то **1**. *који има гриву или који као да има гриву*. – Гри́веста кокóшка. **2**. *који је око врата другачије боје него по телу*. – Гри́всто ку́че.

гри́вна ж **1**. анат. *зглоб између подлактице и шаке* articulatio radiocarpes. – Зи́ми ва́рдимо да ни не осе́бну гри́вне, па навла́чимо дл́ђе рукави́це, ел ту́рамо на́руквице. **2**. *метални обруч којим се окива главчина точка или причвршћује коса за косило*. – Рашуши́ла се глави́на па ти па́дла гри́вна од са́дње коло́, ја́ ју најдо́, па ти ју еве́. – Широчка́ ми гри́вната за ово́ј косило, па мора да ју заглаву́ем с по́више загла́вће.

Гри́вна ж *име*.

Гри́вча м *име гривестом псу*.

гри́жа ж *брига, секирација*. – Вати́ла га гри́жа од немоти́ју.

грижљи́в, -а, -о *који се секира, који брине*. – Ју́љћина ма́ти грижљи́ва, / Од гри́жу го́ру вати́ла (н. п.).

гри́зне свр. *нагло удари у плач, бризне*. – Од ма́лко гри́зне у рова́ње.

гризоду́шје с *грижа савести*. – О́н не́ зна кво́ е то́ј гризоду́шје, о́н је идијо́т.

гри́не свр. (чешће у мн. грину). **1**. *сви крену, сви навале*. – Кьд отвори́ше грани́цу, гри́ну на́род преко оно́ј по́ље и с едну́ и с дру́гу стра́н и зача́с се и́змеша. **2**. *дигну дреку на кога, навале на кога*. – Ја́ се сви́јам и трпи́м, ал кьд сви́ они́ у́ глас гри́ну на ме́н, ја́ мо́ра да се успра́им, бѣ́ш да им се не даде́м. **3**. *сполете кога упорно захтевајући од њега нешто*. – Гри́нули и жена́ и деца́, да се се́лимо у Пала́нку, велу́ не́че ви́ше да жи́ве у сало́.

гри́нче с *тек испиљена ваш*; упор. вьшоњьк (4).

гри́пка ж ћур. *нож за чишћење коже од масноће у ћурчиском занату*.

Гр́к м *в. згрчил се ко Грк у апсу*.

гр́ка несвр. **1**. *пева грлица својим грленим гласом*. – Нади на́шу ку́ћу, она́м у а́лошкуту ста́лно е грка́ла една́ гр́личица. **2**. *пушта грлене гласове пре него што ће про-говорити, гуче (о детету)*. – Гр́ка, гр́ка, па че и да проврéви.

гр́кање с *гл. им. од грка*.

грле́ње с. *гл. им. од грли*. – Девójће су у́баве и оне́ су зда́дене за љубе́ње и грле́ње.

гр́лес, -та, -то **1**. *који има на себи сужење тако да изгледа као да има врат*. – Гр́леста ти́ква. **2**. *који око врата има другу боју длаке или перја него по телу*. – Гр́леста коза́.

гр́личица ж **1**. *дем. и хип. од грлица*; упор. грличка. – Гр́кала је гр́личица. **2**. бот. *једногодишња зељаста биљка висока 30 до 80 ст. Стабљика је права, разграната и обрасла ситним листовима. Цветне главице су дивне плаве боје, различак* Centaurea cyanus L.

гр́личка ж **1**. *в. грличица (1)*. – Гр́лица изве́ла две́ гр́личће. **2**. *хип. од грлка*.

гр́лка ж *црна овца са белом вуном*

испод грла и име таквој овци.

гр̏ло с (мн. гр̏ла, уз бр. гр̏ли) *општи назив за једнину крупне домаће животиње: вола, краву, коња и др.* – Ову́ј годи́н сам чува́л о́сам гр̏ли гове́ду.

грма́да ж *в. грамада (1).*

грма́дичје с бот. *в. големо грмадичје* Potentilla erecta Hampe. Упор. големо грмадичје.

грма́ђе с мн. *жбуње.* – Седу́ мо́мче и девојче, / Уз грма́ђе, у лива́ђе (н. п.).

грма́н м *ниско, густо израсло шибље, које се грана још од земље, грм, жбун.* – За звезду́ која́ лети́ преко не́бо се рекне́: "Иза грма́н, си́рота".

грмањак м *зб. од грман.* – По ти́ја бре́г не́ма ни́шта, са́мо грмањак.

грме́ж м *грмљавина.* – Зада́де се стра́шан грме́ж, побоја́мо се да че да па́дне га́дна ћи́ша, а мо́ж и гра́д, књ оно́ ни́шта.

грмо́трн м бот. *дуговечан, дрвенаст, веома отпоран и веома бодљикав коров из фам.* Papilionaceae. *Цветови су му ружичасти или љубичасти, зечји трн* Ononis spinosa L.

грна́л м *дужа мотка са четвртастом дашчицом на врху којом се преврћу говеђе коже у цистерни или сепији, при штављењу.*

гр̏не с (мн. гр̏нци, уз бр. гр̏нети и гр̏нета) **1**. *бокасти земљани лонац за кување јела на огњишту.* – Књ је сва́дба, ел светљ окол огњи́ште се кр̏чкају гоџа́ гр̏нци. – Сва́ко гр̏не на́јде своє́ поклопа́ло. **2**. *количина течности или зрневља која може да стане у једно грне.* – И́мам васу́љ за још две́ гр̏нети. **3.** *капак и лула на ракијском казану.* в. и: глава у грне, курц у грне, потицај грне, у свако грне миродија.

гр̏не несвр. *јури кога.* – Гр̏не га да га ува́ти, па да га изби́је. – Гр̏не га с кросно́.

гр̏не свр. **1.** *бане, наиђе изненада.* – Ти́ће гр̏нуше оту́д из мому́рузуту. **2.** *јурне, навали.* – Гр̏не на́род у аутобу́с, че га извр̏не, чи́ни ми се. **3.** *мноштво крене у неки подухват, неки посао.* – Сви́ гр̏ну да бе́ру, па а́јд и ми́ да бе́ремо, да ни га дру́ђи не обе́ру, лозје́то.

грне́нце с *дем. од грне.* – Мѣнечко грне́нце, сла́тко варие́нце.

грне́ње с *гл. им. од грне.*

грни́ште с *ауг. од грне, старо грне.* – Ово́ј грни́ште проте́кло, мо́ра се ку́пи но́во и то́ј да ку́пиш књ пр̏вњи пу́т и́деш у Пала́нку.

грно́в. –а, -о *в. горнов.* – Па грно́в, него кѣ́в је, не́ ва́љда церо́в.

грнча́рка ж **1**. *грнчарева жена.* **2**. *жена која продаје грнчарију.* – Ово́ј сам крчаже́ купи́ла код ону́ј грнча́рку у жл̥ту́ дре́ју.

грнча́рница ж *грнчарска радионица и место на коме се налази или на коме се налазила.* – Грнча́рница (топ.).

гробѣ́к м *дем. од гроб.* – А о́н се у гробѣ́к скута́л.

гро́бишта с *гробље*; упор. гробиште, гробје. – Руса́лска гро́бишта (топ.). – Ста́ра гро́бишта (топ.). – Ба́ба била́ на гро́бишта.

гро́биште с *в. гробишта.* – Њи́но е гро́биште нади сало́.

гро́бје с *в. гробишта.* – У Ма́ли И́звор и́ма две́ гро́бја: едно́ ср̏пско, едно́ цига́нско.

гро́ват м *камена литица.*

гро́з м *грозд.* – Едѣ́н гро́з гро́зје и комат̏к ле́б, то́ј ми е за ручѣ́к.

гроза́ ж *осећај одвратности, осећај гадости.* – Гроза́ ме по ње́г да пи́јем во́ду. – Гроза́ ме од то́гаове́ка, зато́ј што не́ове́к.

гро́зан, -зна, -зно *који је ружан, наказан, гадан.* – Добро́ момче́ по ду́шу, али ја́ко гро́зно.

гроздѣ́к м (мн. гроздѝчи, уз бр. гроздѝча) *дем. од гроз, гроздић.* – Е́ла,

си́не, да ти те́тка даде́ едѝн гроздѝк. – По́чврсти гроздѝчи да се оста́љају за о́дбир. – Узни́ си, вели́ ми она́, два-три́ гроздѝча.

гроздѝна ж *петељка грожђа*. – Ћо́сови искљуца́ли гро́зје, оста́ле са́мо гроздѝне.

гроздѝнка ж *дем. од гроздина*. – Сабе́ри све́ гроздѝнће, па и да́ј на свѝње.

грозеа́ње с *гл. им. од грози (се)*.

гро́зи несвр. 1. *настоји да згади кога, да му учини што гадним*. – Не грози́ ми дете́ од млеко́, не́че по́сле да ми еде́. 2. *ружи кога својим присуством*. – Немо́ј д и́деш с на́с, да ни не гро́зиш.

грози́ се несвр. *гади се чега*. – Грози́ се да еде́ то́ј што му ба́ба ва́ри.

гро́зје с *грожђе*; упор. грујзе. – Ју́тре че да бе́ремо гро́зје. – Де́да це́л ме́сец чу́ва ло́зје, да ни не́ћи не обе́ре гро́зје. в. и: мечћино грозје, мрско грозје, мрцко грозје, пшешко грозје.

грозје́нце с *дем. и хип. од грозје*. – Кљд ми привољáе, ја́ оти́дем у ло́зје па си покљу́цам грозје́нце.

грознеа́ње с *гл. им. од грознее.*

грозне́е несвр. *постаје ружан, ружни*. – Деца́ од три-четрна́ес го́дин ја́ко по́чну да грозне́у, па се е́ј по́натам па́ разуба́ве.

грозни́ло с *ружноћа*. – Убави́ло збо́р збѝра, а грозни́ло до́м чу́ва.

грозни́ца ж бол. *маларија* malaria. – Запати́л грозни́цу до́ле не́где по Мађедо́нију и еве́ јо́ш се не мо́ж излеку́е. в. трава од грозницу.

грозни́чав, -а, -*о који има грозницу, маларију*. – Це́ло ле́то би́ не́како грозни́чава, топрв по́десен се ма́лко поприди́же.

грозни́чавица трава́ ж бот. *в. ничица* Centaurium umbellatum Gilib.

грозоти́ја ж *оно што је грозно, грозота*. – Грозоти́ја е да гле́даш, а камоли да га у́знеш у́ руће.

гро́јзе с рет. *в. грозје*.

грокча́ње с *гл. им. од грокче*.

гро́кче несвр. *оглашава се гроктањем, грокће*. – Свиња́ са́мо гро́кче покре прасци́ти.

гро́м м *врста вина*. Да́ј ми едѝн гро́м!

гро́ма несвр. *лупа, звецка, треска*. – Су́ но́ћ не́квo гро́ма по това́н. – Не гро́мај то́лко с тија ло́нци, че и изљу́скаш.

гро́мало с 1. *оно чиме се лупа, треска, звецка*. – Не гро́мај ви́ше с то́ј гро́мало. 2. *особа која много говори а мало казује*. – То́ј гро́мало кљд по́чне да гро́ма н у́ме да преста́не.

гро́маљћа ж *в. громка*.

грома́ње с *гл. им. од грома*.

грома́ра и **громара́** несвр. и уч. *лупа, лупара*. – Ми́ши грома́рају по това́н кола́ечи оре́си.

гро́мка несвр. у дем. значењу *лупка, звецка, треска*. – Дете́ це́л дѝн гро́мка с гро́мку.

гро́мка ж *звечка (дечја играчка)*; упор. громаљћа. – Кљд ли о́чемо да удра́мимо дете́ ми́ му даде́мо гро́мку да гро́ма.

громка́ње с *гл. им. од громка*.

гро́мне свр. 1. *лупне, звецне*. – Кљд гро́мне некво́ на това́н ја́ се устресе́м. 2. *удари јако кога.* – Кљд те гро́мнем с ову́ј ле́тву и́ма ти расце́пим солени́цуту.

гро́мса несвр. у ауг. значењу *лупа, звецка, треска*. – Па, ел мо́ра то́лко да гро́мсаш, да се чу́е чѝк у комшилѝк да ми́еш су́дови?

громса́ње с *гл. им. од громса*. – Громса́ње с не́ко гро́мало.

гро́ња ж *гранчица воћке са више плодова*.

гро́њав, -а, -о *који се је повио од рода, на коме свака гранчица виси под теретом плодова.* – Гро́њава цре́шња.

гро́њћа ж *дем. од гроња.*

гро́от м *в. спиљак.*

гро́т м *в. гроват*; упор. гроот, гротак.

грота́к м *в. спиљак.*

гр̏сница ж 1. бот. *конопља, струк конопље* Cannabis sativa L. 2. *сноп конопљиних стабљика који се топи у топилу а затим трли.* – Натопи́ла сам осомдесе́т гр̏снице. в. грсница белка, грсница црнка.

гр̏сница бе́лка ж бот. *мушка стабљика конопље.* – Дошло́ е вре́ме да се бе́ру гр̏снице бе́лће.

гр̏сница цр̏нка ж бот. *женска стабљика конопље.* – Од гр̏снице цр̏нће су по́добра кл̥чи́на него од бе́лће.

гр̏снице ж *засад конопље.* – Скута́ше се она́м у гр̏снице.

гр̏сничарка ж *кошуља изаткана од конопљиних влакана.*

гр̏сничиште с *в. конопљиште.*

гр̏сниште с *в. конопљиште.*

грсте́ниште с *в. конопљиште.*

гр̏тка несвр. у дем. значењу *тихо и питомо испушта своје грлене гласове (о свињи).* – На́шата свињ̀а не́ма да скучи́, веч са́мо гр̏тка.

гртка́ње с *гл. им. од гртка.*

гр̏тко прил. *нелагодно, тугаљиво, непријатно.* – До́јде ми гр̏тко да гле́дам кљ̀д ко́љу свињу́.

Гр̏ћиња ж *име.*

гр̏ћињица ж бот. *вишегодишња зељаста биљка са дугим изданцима. Цветови ружичасти. Махунице 3 – 4 ст дуге. Семе ваљкасто незнатно спљоштено, ајчица* Coronilla varia L

гру́бо прил. *срамотно, непристојно.* – Ти́ си, Мари́јо, ве́ч дево́јћа, па е гру́бо да се и́граш с мушкарци́. – Немо́ј да се жљеби́ш на чове́ка, то́ј гру́бо.

гру́ва несвр. 1. *чује се потмула експлозија, тутњи.* – Це́лу но́ч су грува́ли то́пове на Ја́блен. 2. *удара у нешто или у некога.* – Ку́ј ли то́ј гру́ва у вра́тата? – Што́ га гру́ваш у грби́ну, мо́ж га тека́ прегр̏биш. 3. а. *круни кукуруз у нарочитом кошу чије је дашчано дно избушено. Кукурузни клипови у кошу се ударају маљевима, а зрна кроз оне рупе испадају.* б. *круни кукуруз на ручној крањачи фабричке израде.* – Ју́тре че да гру́вамо мому́рузу за у водени́цу. 4. *јако и дуго кашље.* – Сва́ко ју́тро кљ̀д се ди́гне гру́ва по по́ла са́т, искашљу́е они́ја катра́н од дува́н.

гру́ва ж *комад пресованог сира.*

грува́љ̀ћа ж 1. *крањача за кукуруз фабричке израде*; упор. грувачка. – Грува́љ̀ћу сам си да́л на Добро́слова и сѣ̀г кљ̀д ја́ тре́бе да гру́вам мому́рузу, ја́ не́мам с кво́. 2. *она која круни кукуруз на крањачи.* – Моја́ ми се грува́љ̀ћа, грува́ечи дњѝс, ја́ко умори́ла, ју́тре не́ма да гру́ва, то́ј че Мила́н.

грува́ње с *гл. им. од грува.* – Грува́ње у вра́та. – Грува́ње мому́рузу.

грува́чка ж *в. грувалѝћа (1).*

гру́да ж 1. *одваљен комад чврсте материје (земље и сл.), грудва.* – Било́ су́шно вре́ме и сѣ̀г кљ̀д оре́мо оно́ се са́мо исколу́ју гру́де. 2. *количина неке материје која је гњечењем добила лоптасти облик.* – Зи́ми деца́ напра́е гру́де од сне́г па се га́ђају. 3. *коцка шећера.* – Тури́ си у ча́јат две́ гру́де, и́ма јо́ш шићѐр. 4. *сир који се још налази у крпи за цеђење.* – Кљ̀д се до́бро исце́ди ти́ гру́дуту извади́, па ју посоли́. в. шићер на груде

гру́да несвр. *гађа некога грудвама снега.* – Запу́ца ју с гру́де, па гру́да ли ју, гру́да.

гру́да се несвр. 1. *гађа се грудвама снега с неким, грудва се.* – А́јде да се гру́дамо. 2. *претвара се у грудве.* – Гру́да ми се бра́шно у ца́кови.

груда́ње с *гл. им. од груда (се).*

грудети́на ж *ауг. и пеј. од груда.* – Це́л дѝн тл̀ко грудети́не по ора́њиштето.

груди́чи м дем. *од груди*. – Упа́дли му груди́чи, на дете́то.

гру́дњак м **1**. *кратка памуклија без рукава, прслук*. – Зи́ми о́бовезно но́сим гру́дњак пот капу́т. **2**. *предњи, ојачани део ама на који коњ належе грудима при вучи*. **3**. *клин на предњем оплену којим се спајају предњи и задњи точкови запрежних кола.*

гру́дњаче с **1.** *дем. од грудњак (1).* – Понеси́ си гру́дњаче, мо́ж да застуде́е, па да си подвлче́ш. **2.** бот. *вишегодишња биљка ружичастих или љубичастих цветова. Употребљава се за бојење вина, питоми слез* Altea rosea (L) Cav.

грудо́ше свр. *удари јако некога у груди*. – Како́ сам га грудоса́л, тека́ еега́л ус пло́т, не́ мрда́л до пла́дне.

гру́не свр. **1**. *пукне јако и потмуло*. – Кљ гру́не то́п, мо́ж чове́к да оглуве́е. **2**. *удари снажно кога*. – Тека́ сам га гру́нул, да не́ има́л кљ ни да зи́не. **3**. *удари у плач*. – Ће си гру́ну да рове́. **4**. *лине (о сузама).* – Гру́нуше ми сл́зе од самосе́б.

гру́нка ж *кита цвећа, букет*.

гру́тка ж *дем. од груда*. – И те́ј си́тне гру́тће да стл́цаш, да и напра́иш на праши́ну, ако о́ч да ти ни́кну гр́сницете. – И́ма у застру́зи една́ гру́тка си́рење, узни́, па ју изе́ц. – Кљ до́јде ба́ба Ми́ка код на́с у го́сти, она́ на сва́ко дете́ даде́ по неколко́ гру́тће шиће́р.

грцма́н м (мн. грцма́ње, уз бр. грцма́на) **1**. анат. *ждрело* pharynx. – Зи́ни да ви́дим кљ ви е грцма́нат. **2.** фиг. *похлепност, прождрљивост.* – Зи́нул му грцма́н, па се не мо́ж наси́ти. **3**. фиг. *глас*. – Кљ пу́шти грцма́н, ми́слиш да е не́ћи наврте́л ра́дијо на на́јако.

гр́чав, -а, -о *који је шкрт, који је цицијa*. – Тимо́тија е мло́го гр́чав чове́к, о́н ни́ком ни́шта не да́ва.

грча́ви се несвр. *прави се на цицију, цицијаши*. – Немо́ј се грча́виш, веч му да́вај колко́ му тре́бе.

гр́чавштина ж у ауг. пеј. значењу *велика цицијa*. – Гр́чавштино една́, гр́чава, ти́ не би да́л чове́ку ка́мен у́ главу, а камоли не́што дру́го.

грче́ње с *гл. им. од грчи се*. – Грче́ње од боле́ж у меши́ну. – Грче́ње од сра́м.

гр́чи се несвр. **1**. *в. грчави се*. – Да́ва и гр́чи се, жа́л га за пару́. **2**. *устеже се, снебива се, стиди се*. – Ми́ га ка́нимо да еде́, а о́н се гр́чи.

гр́чка несвр. *прави наборе, таласе*. – Гр́чка ба́смо, пра́и бо́шчу на ва́лте. – На њу ко́се пра́ве ко пове́смо, али она́ и гр́чка и пра́и та́ласи.

гр́чка ко́ла ж *једна фигура у полном акту*. в. кола.

гр́чка се несвр. *скупља се, прави наборе*. – Не́ко ба́смо кљ се пе́ре оно́ се гр́чка, по́сле га не мо́ж испе́глаш.

гр́чкав, -а, -о *који је коврџав, гргурав, таласаст, наборан*. – Ко́се су му ода дете́та гр́чкаве.

грчка́ње с *гл. им. од грчка (се).*

Гр́чко с *Грчка*. – Они́ ову́ј го́дин ле́тували у Гр́чко.

гр́чкољци м мн. *оно што је наборано, умршено, смежурано.* – Напраи́ло се такво́ на гр́чкољци.

гр́чће копри́ве ж бот. *ситне, закржљале коприве које расту поред пута* Urtica urens L.

гр́чћи, -чка, -чко *који припада Грчкој, који се односи на Грчку*. – Несћм зна́л да е о́н разбира́л гр́чћи.

гр́чћи боси́љак м бот. *врста зељасте биљке*.

гр́џав, -а, -о *који је закржљао и погрбљен*. – Гр́џаво пра́се, да се продаде́.

гр́џалија м *турски хајдук, крџалија*. – Ле́кса Ту́кса, гр́џалија, кри́во желе́зо, еби́ коби́ла.

губе́рка ж *вунен или пртен покривач*.

– Ле́ти спимо́ на се́но у пле́вњу и са́мо се покри́јемо с губе́рку.

гу́бина ж *труд за паљење ватре*. – Мо́ј де́да не́ носи́л маши́ну, него са́мо огњи́ло, кре́мен и гу́бину.

гувне́нце с *дем. од гувно (1, 2).*

гу́вниште с **1.** *ауг. и пеј. од гувно*. – Гу́вништето се сво́ испуца́ло, и́ска га напр́скамо с во́ду и да га ма́лко понаби́јемо,ега́ би се залич́ иле пукло́тинете. **2.** *место где је некада било гувно.*

гу́вно с **1**. *заравњено и набијено земљиште на коме се врше жито*. – На́ше е гу́вно о́дма прет пле́вњу. **2**. *заравњен простор на коме циглари распростиру циглу ради сушења*. – Књд се пра́е ци́гле, пр́во се напра́и гу́вно где́ че оне́ да се прости́рају. **3**. *угажена или упропашћена трава на ливади или жито на њиви облика и величине гувна (1).* – Ви́лова коси́ца уватила де́телину на гу́вна. **4**. *обредни божићни хлеб са стилизованом рељефном представом коња који врше.*

гу́гла ж **а.** *капуљача од сукна као саставни део гуња и опанцака, која се ставља на главу за невремена*. **б.** *капуљача са дугим крајевима који се омотавају око врата.*

гу́глица ж *куглица, лоптица*.

гугута́н м зоол. *мужјак гугутке*. – Гугу́тка и они́ја њо́ан гугута́н напраи́ли гњездо́ на на́ш това́н.

гугу́тка ж *лутка од кукурузног клипа или од палице кукурузног клипа са главом од теста, коју мајка прави девојчици, за разлику од кукле коју девојчица и сама прави од крпица.*

гугутува́ње с *гл. им. од гугутуе.*

гугу́туе несвр. *мења глас, мутира (о младићу).* – На́ш Ми́ле бњш сѣг гугу́туе.

гугуча́ње с *гл. им. од гугуче.*

гугу́че несвр. *гуче (о малом детету).* – Поче́ло дете́нцето по ма́лко да гугу́че.

гу́да ж у дем. и хип. значењу *свиња, прасе*. – Ако не́ч д и́деш у чко́лу и́ма да чу́ваш гу́де.

гуда́ча ж *крмача која се је скоро опрасила*. – И́мамо две́ гуда́че с по де́вет пра́ци.

гуда́чка несвр. *в. гљдьчка*.

гудѣ́чне свр. *в. гљдьчне*.

гу́де с у дем. значењу *мало прасе, прасенце*; упор. гуденце. – Дојди́, си́не, да ви́диш бело́ гу́де.

гу́денце с *в. гуде*. – Е́ла, си́не, да поче́шкаш гу́денце.

гуде́ње с *гл. им. од гуди*.

гуди́ несвр. **1**. *тихо, благо и дубокогрлено пушта глас (о свињи).* – Пра́сено са́мо гуди́, не́ма да скучи́. **2**. *бруји, хуји, хучи, зуји*. – Гуди́ ми у́ главу ко да сам це́лу но́ч пијанчи́л, а попи́л сам са́мо две́ пи́ва. – Ел чу́еш како́ гуди́ едно́ а́уто до́ле уз дру́м?

гудр́ *узвик за мамљење свиња, често удвојен*. – Гудр́-гудр́, гу́до.

гу́жва ж **1**. *згужвана прегршт сламе или сена којом се сења коњ*. – Напра́ј гу́жву и осе́њај коња́. **2**. *колут начињен од павити којим се затвара капија на тору, или којим се спаја јарам за војиште на ралици*; упор. привој. **3**. *в. гужвица (1).* **4.** *надимак особи малој и дежемкастој.*

гужвеља́к м *опало лишће са кукурузних стабљика које је ветар смотао у гужве*. – Ју́тре едѣ́н д и́де да збе́ре они́ја гужвеља́к по у́гар.

гужве́ње с *гл. им. од гужви (се).*

гу́жви несвр. *савијајући и притискајући чини да нешто изгуби првобитни облик и да добије наборе и неравнине, гужва*. – Немо́ј да гу́жвиш арти́јуту, че ни тре́бе да не́што запи́шемо на њу́. **2**. *отеже, одуговлачи, гњави са поласком, говором и сл.* – Ако тре́бе не́где д и́деш ти́ немо́ј мло́го да гу́жвиш, веч се спрму́ј и отоди́.

гу́жви се несвр. **1**. *постаје неуредно наборан, гужва се (о тканини).* – То́ј се ба́смо мло́го гу́жви. **2**. *отеже при поласку стално изналазећи неке ситне послић.*

гу́жвице ж **1.** *јело начињено од млевеног меса и пиринча увијено у листове купуса или неког другог биља*. – На сва́дбе, од сва́ ва́рива на́јвише во́лим гу́жвице. **2**. фиг. *оно што се не једе*. – Не е́ц гу́жвице (каже се ономе ко се непристојно изражава). **3.** *смотуљак потке који се прстима провлачи кроз основу приликом ткања неких врста тканине.* в. на гужвице

гужво́љина ж **1**. *велика гужва сламе или чега сличног*. – Напра́ј гужво́љину од сла́му, па ју потпали́ да ви́диш ко че штр̀шељити да побе́гну. **2**. фиг. *неуредна, лена и дебела жена*. – Та́ј се гужво́љина не истри́са из кре́вет док не изгре́е сл̀нце.

гужња́к м анат. *последњи део дебелог црева, гужње црево* rectum. – У гужња́к ли га њего́в.

гу́з васу́љ м шатр. *густо скуван пасуљ*. – За ручѓк сам ви напраи́ла гу́з васу́љ.

гузѣ́н, -зна́, -зно́ *в. згузьн*. – Гузѣ́н и не ју́рен бе́га.

гузеде́рица ж *она која много прича*; упор. гузодерица. – Која́ се де́ре док си ду́пе не зде́ре то́ј е гузеде́рица.

гу́зерка ж *задњи калкан на колима*; упор. загузак.

гузи́ца ж анат. *стражњица, задњица*. в. развртена гузица, успалена гузица.

гузича́на ж *гузата, а лена жена*. – Гузича́но една́, че да до́јде вре́ме да се а́пеш за ду́пе, ал га не мо́ж дова́неш. – Њего́вата се гузича́на не ди́за до де́вет са́та.

гузи́чи несвр. **1**. *бије некога мотком по задњици*. – Гузи́чи га с това́гу. **2**. *обавља полни чин страга.*

гузоде́рица ж *в. гузедерица*.

гука́ ж *израслина или задебљање на телу човека или животиње*. – И́ма не́кве гу́ће по́ врат.

гу́лија ж бот. *прокељ* Brassica oleracea gongylodes L.

Гулија́н м *село у општини Сврљиг*.

гулија́н м мет. *ветар који од села Гулијана дува према истоку*.

Гулија́нац м *становник Гулијана, који је пореклом из Гулијана*.

Гулија́нка ж *становница Гулијана, која је пореклом из Гулијана*.

гулија́нсћи, -ска, ско *који припада Гулијану, који се односи на Гулијан*.

гу́ме ж рет. *гумени опанци фабричке израде.* – Не́ здра́во за но́ђе, да се но́се гу́ме на бо́су но́гу.

гумења́ци м мн. (јд гумења́к) *гумени пиротски опанци*; упор. гагини опьнци. – Ле́ти се у гумења́ци мло́го зно́е но́ђе.

гумења́ча ж *гумена лопта (биле су две врсте гумених лопти: од пет динара и од два динара)*, супр. крпењача. – Кьд ни пу́ште на о́дмор Ми́ле изва́ди гумења́чу из це́п, па и́грамо док не зазво́ни па́ да ула́зимо у шко́лу.

гумера́блика ж *лепак за хартију, гумарабика*. – Гоца́ пу́т несмо́ и́мали гумера́блику, али ми́ смо си ју́ са́ми прави́ли од црешња́ов, ел сли́вов "мед".

гунгу́р м *в. чунгур*.

гу́нђори несвр. *гунђа по мало, гуњђа-јући негодује*; упор. гунћори – Зна́м, не́че се ка́ра, ал не во́лим ни да ми гу́нђори.

гу́нђа несвр. *изражава незадовољство полугласно и кроз зубе, гунђа*. – Немо́ј ста́лно не́што да гу́нђаш.

гу́нђало с *онај који гунђа*. – Не гу́нђај, гу́нђало е́дно.

гунђо́рење с *гл. им. од гунђори*. – Мо́ж ли ти да преста́неш с то́ј гунђо́рење?

гу́нђори несвр. *в. гунђори*. – Во́ли да гу́нђори, да ти закр̀туе.

гу́нче с *мушки сукнени капут широких рукава, дугачак до тура, гуњ*. – Де́да Симио́н и́ма но́во гу́нче.

гу́ња ж *сукнени пастирски огртач са капуљачом*. – Е́ла, си́не, да те де́да ску́та под гу́њу, да не ћи́снеш.

гу́њав, -а, -о *који је чупав, длакав (најчешће о тканини и неким плодовима)*. – Изатка́ла не́кве гу́њаве чр̀ђе, зову́ се јамболи́је. – И не́ђе пра́скове до́јду гу́њаве.

гуњ̀ а́ње с *гл. им. од гунђа*.

гу́раница ж *гужва, гурање, тискање*. – У за́другу е таква́ гу́раница за шиђе́р, да љу́ђе са́мо што се не изби́ју.

гургу́с м зоол. *в. гургусар*.

гургуса́н м зоол. *в. гургусар*.

гургуса́р м зоол. *врста дивљег голуба познатог по песми која звучи као:* гу́р-гу́р, гу́р-гу́р. *Сматра се да је Гургусовац (дан. Књажевац) добио име по овом голубу и његовој песми*; упор. гургус, гургусан.

Гургу́совац м *раније име данашњег Књажевца*.

гургу́совачки, -чка, -чко *који припада Гургусовцу, који се односи на Гургусовац*.

Гургу́совчанин м *становник Гургусовца, онај који је пореклом из Гургусовца*.

Гургу́совчанка ж *становница Гургусовца, она која је пореклом из Гургусовца*.

гу́рељ м *крмељ у оку*; упор. дрља. – Мо́ра д и́м код до́ктура да ви́ди што ми ста́лно изла́зи гу́рељ на ле́во о́ко.

гурељ̀ ѝк м *дем. од гурељ*.

гурељи́в, -а, -о *који је крмељив*. – Необри́твен, гурељи́в, оћесури́л, стра́ да те ува́ти књд га погле́даш.

гурељи́вко м *у дем. значењу онај који је крмељив*.

гу́рељчич м *дем. од гурељ*.

гу́рла ж *жлеб начињен од издубљеног дрвета који служи за довод воде*. – Чу да издлбе́м гу́рле од липови́ну и тѝг чу љ̀сно да преведе́м во́ду преко ро́вину.

гурња́вина ж *в. гураница*. – У ту́ј гурња́вину ми не́ђи извади́л но́вченик.

гурсу́зин м *баксуз, угурсуз*. – Таквóга гурсу́зина, ко што си ти́, јо́ш несѝм виде́ла.

гу́с м *лив, бронза, туч*. – Свóна се пра́е од не́ђи гу́с, не́ знам бѝш ко́ се зове́.

гу́с, -та, -то *који је густ*. – Мо́ј му́ж не во́ли да ку́са гу́с васу́љ.

гу́са несвр. *иде крупним, леним корацима и померањем главе напред - назад потсећа на ход гуске*. – Ви́дим не́ђи гу́са преко по́ље и о́дма позна́ да е Вла́јко.

гуса́ло с *гудало*. – Отпа́дле му стру́не од гуса́ло.

гу́сан, -на, -но *који је изливен од гуса*. – Гу́сана вуру́на.

гуса́ње с *гл. им. од гуса*.

гусе́нице ж **1**. *дрвене сандале чије су постоле исечене попреко тако да се приликом корачања могу савијати*. – За вре́ме они́ја ра́т, књд не́ има́ло ни опѝнци ни ци́пиле, ми́ смо ле́ти носи́ли гусе́нице, а зи́ми дрвења́ци. **2**. *врста тврдог колача од шећера, брашна, масноће и јаја обликованог кроз машиницу за мле-вење меса на чијем је излазу постав-љена одговарајућа "модла" тако да ис-падају дугуљасти и храпави колачићи налик на гусенице*.

гусе́ничина ж *црвени траг који је гусеница оставила на људској кожи, пузећи по њој*. – Те́ј гусе́ничине че да истр̀љамо с оцѝт и и́ма те ма́не.

гусе́нка ж зоол. *лептирова ларва, гусеница* Lymantria dispar.

гу́сла ж **1**. *старински музички инструмент, гусле*. – Де́дина гу́сла виси́ зака́чена на ду́вар. **2**. фиг. *нос, повећи нос*. – Обри́ши ту́ј гу́слу сомура́ву!

густа́к м *густиш, шикара*; упор. густињак. – Немо́ј да утеру́еш о́вце у густа́к, све́ че се оскубу́.

гу́стьчьк, -чка, -чко *који је прилично густ, довољно густ*. – Скро́бав испа́дал ели́с гу́стьчьк, ће ти́ тькьв во́лиш.

густињá ж *густина, густоћа*. – Мла́д багрењáк се разграња́л, да се е напраи́ла таквá густињá, да се не мо́ж про́јде.

густињáк м 1. *в. густак*. – Све́ се сне́со по они́ја густињáк. 2. *оно што је густо (о јелу)*. Ко мо́ж да сва́риш овакьв густињáк?

гу́тав, -а, -о *који има кврге, гуке по телу, а нарочито по врату*. – Гу́тав, не мо́ж си ни кошу́љу зако́пче.

гу́тељак м *гутљај*.

гу́ћица ж грн. *комад замешене глине потребан за израду једног земљаног суда. Гућице су разне величине, зависно од суда који ће се радити*.

гу́џул м *зао дух*; упор. гуџур. – Гу́џул да те изеде́ (клетва).

гу́џур м *в. гуџул*.

гу́ша ж анат. *предњи део врата, грло, једњак*. в. стане залог у гушу, сува гуша, тури конопче на гушу.

Гу́шевац м *село у општини Сврљиг*.

гу́шевачћи, -чка, -чко *који припада Гушевцу, који се односи на Гушевац*.

Гу́шевчанин м *становник Гушевца, онај који је пореклом из Гушевца*.

Гу́шевчанка ж *становница Гушевца, она која је пореклом из Гушевца*.

гу́шичка ж *дем. од гуша, гушица*. – Ел те боли́, си́не, гу́шичка?

гушљáк м 1. *ауг. и пеј. од гуша*. – Па́га заболе́л гушљáкат. 2. *ауг. и пеј. од гуска*. – Зна́еш ли где́ се дену́л они́ја гуш-љáк?

гу́шна ж *она која је гушава, која има струму*.

гушобо́љ м бол. *гушобоља, дифтерија* diphtheria; упор. гуштери, гуштерица (1). – Ми́ле на И́ву умре́л од гушобо́љ.

гуштáк м *в. густак*. – Да у́знемо сећи́ре, па да проре́димо они́ја гуштáк.

гу́штер м бол. вет. *болест грла код стоке са отеклином у виду гуштера*.

гуштерьк м зоол. *дем. од гуштер, мали гуштер, гуштерчић*.

гу́штери м бол. *в. гушобоља*.

гуштери́вица ж бот. *двогодишња или вишегодишња биљка са звездастим длакама вретенастог, меснатод и слабо разгранатог корена. Цветови ружичасти до љубичасти, црни слез* Malva silvestris L.

гу́штерица ж 1. бол. *в. гушобоља*. 2. бол. вет. *в. гуштер*.

гу́шчење с *гл. им. од гушчи се*. – Гу́шчење од зиму.

гушчете́рина ж *ауг. и пеј. од гуска*. – Јо́ш ли не изла́зе из Тимо́к гушчете́ринене?

гу́шчи се несвр. 1. *кострешити се*. – Ма́че се гу́шчи кьд га ју́рне ку́че. 2. *клобучи се, нараста*. – Млеко́ се гу́шчи кьд се ва́ри. 3. *љути се, срди се*. – Што́ се гу́шчиш, кои́ ђáвол, ел не́ мо́ж да бу́деш норма́лан?

Д

дѣ́ м **1**. *ваздух који живо биће удахне и издахне*. – Дѣ́ му смрди́ на бе́ли лу́к. **2**. *душа (живот)*. – Не́ма ви́ше дѣ́. – Испушти́л дѣ́.

дабо́гдаде *речца за појачавање при проклињању*. – Да цр̀кнеш, дабо́гдаде.

да́ва несвр. **1**. *непосредно уручује, предаје, даје*. – С едну́ ру́ку да́ва, а з дру́гу узи́ма. **2**. *ставља на располагање*. – Што́ му да́ваш но́ву бици́клу да се на њу́ у́чи? **3**. *плаћа*. – Да́вам по́рез колко́ и́скају, а и́скају мло́го, ме́ру си не́мају. **4**. *продаје*. – Кру́шће да́вам по три́ дина́ра, а ја́блће по два́. **5**. *удаје кћерку или неку сродницу*. – Ће́рку си да́ва у Пашинци́. **6**. *допушта*. – Не да́ва му ђа́вол ми́рку.

дава́ње с *гл. им. од дава*. – Дава́ње на држа́ву ста́лно повису́ју.

даве́ње с *гл. им. од дави*. – Даве́ње у ре́ку.

да́ви несвр. **1**. *одузима живот коме утапајући му главу у воду*. – Ђа́вол да́ви де́цу под ле́д. **2**. *уједа* (о псу). – Ме́н ку́чичи дави́ли, па ме сѣг стра́ и да ји ви́дим. **3**. *коље зубима (о звери)*. – Тво́р да́ви коко́шће, а ку́рјаци о́вце.

да́ви се несвр. **1**. *губи живот тонући у дубоку воду*. – Не иди́ у ти́ја ви́р, ту́ј се дави́л Ста́врија Пе́рћин, едва́ га поврну́ли. **2**. најчешће у множини: **а**. *уједају се зубима (о псима)*. – Да́ве се ку́чичи. **б**. *свађају* се *(у породици)*. – Етр̀вете се пре́цве окол некво́ да́ве.

дави́ја ж *оптужба, тужба, цинкарење*. – Напраи́ла му такву́ дави́ју да се едва́ оправда́л. – Пе́рса еде́ го́вна и пра́и дави́ју.

давија́р м *онај који прави давију*. – Што́ си то́љћи давија́р, што́ ми ста́лно пра́иш дави́ју?

давија́рка ж *жена давијар*. – Та́ј давија́рка ш ти напра́и дави́ју, па да си пра́в колко́ о́ч.

да́вина ж *жена која много прича а ништа не ради*. – Та́ј да́вина те са́мо да́ви с њо́ју вре́ву, а од ра́боту – ма́зно.

давначка́ прил. у дем. значењу *поодавно, прилично давно*; упор. давначко. – Давначка́ сам од њу́ узе́ла шиће́р и јо́ш не сти́зам да е вр̀нем.

давначко́ прил. *в. давначка*. – То́ј било́ давначко́, то́ј па́нте са́мо по́стари љу́ђе.

даво́сање с *гл. им. од давоше (се)*.

даво́ше несвр. у ауг. значењу *дави*. – Даво́ше га да га уда́ви. – Ку́че мѣнечнко али даво́ше ко ку́рјак.

даво́ше се несвр. у ауг. значењу *дави се*. – Давоса́л се, ал се не могѣл удаво́ше. – Даво́шу се свѣ́ћи дѣ́н, ко псе́та.

дьгѣ́ль-дьгѣ́ль изр. *који се изговара када се мало дете голица да би се развеселило*.

да́да ж *старија сестра*. – Ми́љу не тре́бе да о́каш по име́, веч да ју зове́ш "да́до", ел она́ е по́стара од те́б.

даде́ свр. **1**. *преда нешто из руке у руку*. – Да́де ми пошта́р пе́нsију. **2**. *поклони, дарује*. – Да́л сам му едѣ́н брани́к и ло́зје. **3**. *прода*. – Да́до воло́ви до́ста е́втино. **4**. *плати*. – Колко́ си да́л за ци́пилете? **5**. *има, садржава у себи*. Свиња́ва че да даде́ три́ ка́нте ма́з. **6**. *изведе пред публиком*. – Дава́ли не́кву пре́ставу у До́м. **7**. *надене име, крсти*. – Дали́ на дете́то не́кво чу́дно и́ме.

да́дин, -а, -о *који припада дади*. – Што́ си узе́ла да́дин ша́л?

да́дица ж *дем. и хип. од дада*; упор. дотка. – Да́дице, ел ч ме во́ди кно́чи на́ оро?

да́дичка ж *в. дадица*. – Да́дичће, да́дичће, ја́ те мло́го во́лим, мори́, моја́ да́дичће.

дѣ́ж м рет. *киша, дажд*. – Наоблачи́ло се, че да уда́ри дѣ́ж.

да́јка ж **1**. *дем. и хип. од дада*. – Да́јће, да́ј ми ле́б. **2**. *она која радо даје,*

која се радо подаје.

да́јма прил. *увек, стално, непрестано*; упор. дајман. – Да́јма ме ре́де д и́дем с о́вце.

да́јман прил. *в. дајма*. – Да́јман је при́богу пија́н.

да́ко речца **1**. *за одобравање: ако, нека, не мари, тако треба*. – Да́ко си га би́л учи́тељe и ја́ чу га би́јем кѣд се вр̀не ис чко́лу. **2**. *за питање*. – Да́ко л д и́м ма́лко с дру́ство? в. дако, па јако

да́ко, па ја́ко изр. *много пута ако, можеш слободно, како да не*.

дљѣ́к м бол. упор. дельк[3]. **1**. *увећана слезина* splenomegalia. **2**. *црни пришт* anthrax. **3**. *запаљење доушне жлезде, заушке* parotitis. **4**. *обољење лимфних жлезда на врату* scrofulosis. **5**. *запаљење зубних десни* gingivitis. **6**. фиг. *полни чин*. – Ва́рди се да ти не́ћи не изгори́ дљѣ́к. в. изгори дљьк, трава од дљьк.

дљькљѣ́ва трава́ ж бот. *в. трава од дљьк* Lysimachia vulgaris L.

дљѣ́кљивица ж бот. *трава која лечи од далака, в. трава од дљьк* Verbena officinalis L.

дала́п м **1**. *орман на зиду за чување хлеба, јела и судова*. – Ле́б, пани́це и ложи́це чу́вамо у дала́п. **2**. *справа на реци за наводњавање баште*. – Ми́ смо напраи́ли дала́п, па га вода́ са́ма обр̀ча, не́ ко́њ.

дљѣ́ц м *дол, долац, дочић*. – Дљѣ́ц (топ.).

дале́чан, -чна, -чно *в. долечан.* – О́н је чове́к дале́чан, не́ одо́вде.

далечко́ прил. *в. долечко*. – И́стин било́ далечко́, а ку́ј би ре́кал.

да́ли прид. индекл. *(уместо дели) храбар, силан, помаман (у нар. песмама употребљава се као саставни део имена: дели-Марко, дели-Радивоје).* – Па запро́си да́ли-Магдале́ну (н. п.).

да́љан, -љна́, -љно *в. даљни*. – О́н ес да ми е родљак, али да́љан.

да́љњи, -ња, -ње (њо) *даљи, удаљенији*. – Они́ су да́љња бра́јћа. – Ожени́ли ју у не́ко да́љно сало́.

да́ма ж *забавна игра зрнима по шематизованом цртежу, цица-мица*. – Зи́ми ве́чером и́грамо “да́му”, ел “не љу́ти се чо́вече”, ка́рте сла́бо и́грамо.

да́мари м **1**. *било, пулс*. – Не би́ју му да́мари, заврши́л. **2**. *живци, нерви*. – Да́ј едну́ рећи́јицу да сми́рим да́мари.

дѣ́н м (вок. јд дѣ́не; мн. дни́, дни́је, дѣ́нови, да́ни, уз бр. дена́) *дан*. – Дьнѣ́с би́ у́бав дѣ́н. – Ако и́ма дни́ че оздраве́е. – Тре́бе да про́јду гоца́ дѣ́нови. – Не мо́г да си́гнем ни за три́ дена́. в. и: блажни дни, дьн орање, дьн по дьн, девети дьн, дошьл му дьн, Ђаволћи дни, Мишулов дан, мрсни дни, непочетни дни, оброчит дьн, оброчни дни, паничћин дьн.

дѣ́н ора́ње с *површина земљишта која се може поорати за један дан*.

дѣ́н по дѣ́н изр. *дан за даном, мало по мало*.

да́на ж бол. *камен који се ствара у људском организму (бубрегу, жучи).*

дьнѣ́ска прил. *данас*; упор. дьньске. – Јуче́рка смо же́ли а дьнѣ́ска че да сво́зимо снопје́то.

дьнѣ́ске прил. *в. дьньска*. – Дьнѣ́ске се од ђа́ци у чко́лу мло́го тра́жи.

данѣ́шњ, -шња, -шње (шњо) *данашњи*. – Данѣ́шњ на́род недока́зан. – На данѣ́шњо вре́ме несѝ приспе́л ни́како.

дангу́ба ж **1**. *узалудно губљење времена*. – Че́каш пред за́другу за вешта́чко ђу́бре, па то́ј е една́ дангу́ба. **2**. *накнада за изгубљено време*. – Па куи́ че на ме́н да пла́ти ту́ј дангу́бу? **3**. *лењштина, бадавација*. – Дру́жи се с не́ће дангу́бе.

дангубе́ње с. *гл. им. од дангуби (се).*

дѣ́не[1] свр. **1**. *увуче ваздух и испусти га, дахне*. – То́лко е голема́ зима́ да не мо́ж да дѣ́неш. **2**. *одмори се, предахне*. – Ста́ни ма́лко, да дѣ́немо. **3**. *дуне, пирне (о ветру).* – Ветрѣ́к ни да дѣ́не, не мо́г си ле́чу изве́ем.

дѣ́не[2] свр. *раздани се*. – Че́кни да дѣ́не дѣ́ньв, па тѣ́г поо́ди.

да́ни свр. *затекне га дан, осване*. – Дани́мо уз Бара́ницу и по́сле ма́лко сти́гомо у Трго́виште.

да́нка ж *име овци или кози која је на свет дошла дању*.

да́њом прил. *в. дањум*. – Да́њом спи́, но́чум сћи́та.

да́њум прил. *дању, по дану*; упор. дањом. – Да́њум се кута́ле, а но́чум излази́ле.

да́р м 1. *девојачка спрема коју ће невеста однети младожењи, а и спрема којом ће даривати сватове*. – Пред сва́дбу девójћа расту́ри да́р по перде́ и по раза́пети коно́пци, да сви́ ви́де кољћи́ е и колко́ е у́бав. 2. *поклон који сват добије од невесте на свадби*. – Сва́ћи сва́т доби́је по не́ћи да́р.

дарѣ́к м *дем. и хип. од дар*. – Дадо́ше ми не́ћи дарѣ́к и на ме́н.

да́рде ж *врста карташке игре*. – Ја́ ну́мем да и́грам да́рде, зна́м са́мо табланéт.

да́режан, -жна, -жно *који је дарежљив*. – Она́ е била́ ја́ко да́режна, ни́кад не́ било́ да ми на дете́ не су́не крава́ј.

дарови́та, -о *(углавном женског рода) која има много свадбених дарова*. – Ра́да не́ спа́ла, не́ седе́ла, са́мо е да́р праи́ла и зато́ј е сѣ́г дарови́та девójћа, не́ма ни една́ од њу́ по́даровита. – И њи́ното девójче било́ дарови́то, али си га ма́ти одеви́ла.

дару́ван, -а, -о; упор. деруван, -а, -о 1. *(углавном женског рода) која је испрошена, прстенована*; упор. дерувана. – Ра́зболе се Ја́на дару́вана. 2. *који је добио дар, који је дариван*. – На њо́јну сва́дбу сви́ су били́ дару́вани.

дарува́ње с упор. дерување. 1. *веридба, заруке, прстеновање*. – На дарува́њето едно́ вре́ме ма́лко за́пе окол не́ћи мира́з. 2. *свадбени обред који се обавља неколико дана после просидбе када се будући младенци и пријатељи обостр-ано дарују*. 3. *даривање сватова*. – Дарува́њето е тра́јало и́ма си три́ са́та.

дару́е несвр. упор. деруе. 1. *даје дарове сватовима*. – Сви́ ре́дом дару́е. 2. *вери девојку*. – Сино́ч дарува́ли девójћу за Ми́лоша.

дару́е се свр. упор. деруе се. 1. *вери се, буде испрошена*. – Ја́на се дарува́ла за Ми́ле Три́чковића. 2. *девојка се сама обрекне момку да ће поћи за њега*.

дарчѣ́к м *в. дарьк*. – Доби́ла и она́ не́ћи дарчѣ́к, ко́лко да не́ без и́ч.

дьска́ ж *даска*. – Треба́че ми е́дно две́ тополо́ве дѣ́сће.

да́тка ж *в. дадица*. – Да́тће, моја́ ми́ла, да́тће, несѣ́м ја́ каза́ла с куга́ си сино́ч у́тавнин стова́ла.

да́том м *дан у месецу према редном броју, датум*. – Кои́ е дьнѣ́с да́том?

дьчи́ца ж *дем. од даска, мала даска, дашчица*. – Ја́ сам о́дар сагради́ла, / Сьс со́чице стра́торове, / Сьс дьчи́це босѝљкове (н. п.).

дѣ́шти ж заст. *кћер*. – Ца́рева дѣ́шти е била́ видови́та (н. пр.).

дашча́ње с *гл. им. од дьшче*.

дѣ́шче несвр. *дахће, дише убрзано*. – О́вце се на пла́дне замрктѝ и са́мо дѣ́шчу. – Дојде́, дѣ́шче, вели́ јури́ли га да га би́ју.

дьшчети́на ж *в. дьшчурина*. – Немо́ј да о́диш по ту́ј дьшчети́ну, че да пу́кне, па ч да па́днеш.

дьшчи́ца ж 1. *дем. од даска*. – Скле́пал га с не́ће дьшчи́це. 2. *в. поличка (3)*. – Уврза́ли на овцу́ но́гу у дьшчи́це.

дьшчора́к м *зб. од даска, много дасака, много лоших дасака*; упор. дашчорљак, дьшчурак, дашчурљак. – Ови́ја дьшчора́к и́ма да се сце́пи и да се изгори́.

дьшчорља́к м. *в. дьшчорак*. – Купи́л сам не́ћи дьшчорља́к, па кое́ е добро́ че да и́де за у́потребу, а кое́ е ло́ше че да

и́де у о́гањ.

дьшчура́к м *в. дьшчорак*. – На ре́зницу и́ма дьшчура́к ко́лко о́ч.

дьшчу́рина ж *ауг. и пеј. од дьска*; упор. дашчетина. – Ова́ј дьшчу́рина тру́лава, њу одво́ј на́стран.

дьшчурља́к м *в. дьшчорак*. – Од некада́шње дѣ́ће оста́л са́мо дьшчурља́к.

два́ез бр. *двадесет*. – Два́ез дру́ђи дѣ́н ме пушти́ше, да си ви́дим вами́лију.

два́ес бр. *двадесет*. – Она́ и́ма два́ес го́дин, а ду́ма да и́ма осомна́ес.

два́есе бр. *двадесет*. – Тре́бе да се пла́ти два́есе дина́ра за по́пашу.

два́есћиња ж 1. *метални (сребрни) новац од двадесет динара*. – Има́л сам две́ два́есћиње у ци́еп, а сѣ́г ју една́ не́ма. 2. *објекат или предмет обележен бројем двадесет*. – Ерки́ва е сѣ́г преме́штена у два́есћињу, не́ ви́ше у шесто́рку.

два́јес бр. *двадесет*. – Два́јес и пе́т по ту́цо ду́пе, не́ мло́го.

два́јесе бр. *двадесет*. – Два́јесе бра́ви о́вце и ше́с козе́.

два́јс бр. *двадесет*. – Два́јс и два́јс су четере́с.

два́јсе бр. *двадесет*. – Два́јсе пу́т ли тре́бе то́ј да ти ка́жем?

двана́ес бр. *дванаест*. – Зиму́с сам изгоре́л двана́ес ме́три дрва.

двана́есе бр. *дванаест*. – Оста́ло јо́ш двана́есе дѣ́на до Све́ти Или́ју.

двана́јс бр. *дванаест*. – Се́дом и пе́т су двана́јс.

двана́јсе бр. *дванаест*. – Одо́вде до Ка́лну и́ма двана́јсе ћи́лометра.

двапу́тка прил. *два пута, у два маха*; упор. дваш. – Дњѝска сам ишла́ код њу́ двапу́тка.

два́ш прил. *в. двапутка*. – До́ста че ти е два́ш да те ру́знем, да се умо́чаш.

две́ бр. *два*. – Деца́ се ова́к у́че да бро́е: едно́, две́, три́... – Две́ деца́ и две́ ја́ганци.

двиза́р м *в. двизьц*.

двизѣ́ц м *прошлогодишње мушко јагње*; упор. двизар. – Ови́ја двизѣ́ц и́ма на́есен да бу́де до́бар овѣ́н.

двизе́ с *прошлогодишње јагње*.

дви́ска ж 1. *прошлогодишње женско јагње*. – Све́ ми се дви́ће премр́кале. 2. фиг. у пеј. значењу *јака, чврста, мало већ старија девојка*. – Кра́дњо е вре́ме дошло́, да оже́не њи́нуну дви́ску.

дви́сче с *дем. и хип. од двизе*. – Две́ дви́счету оста́љамо за домьзлѣ́к.

дви́счица ж *дем. и хип. од двиска*. – Една́ дви́счица се научи́ла да ми еде́ из ша́ку.

двобр́тка ж *поњава састављена од две поле, од два брда*.

дво́гало *реч у бројаници*: једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клебец, у бабину пећ.

дво́ес, -та, -то *који је дводелни, који се лако може раздвојити на два дела, који изгледа као да је из два дела*. – Ле́бат се тека́ испе́кал да дошѣ́л дво́ес.

двоја́ни свр. *донесе на свет двојке, роди двојке, близанце*. – Коза́ ни тројани́ла, а овца́ двојани́ла.

двоја́нка ж 1. *два плода на једној петељци*. – Цре́шње двоја́њће закачу́емо на у́ши ко менђу́ше. 2. *двоструко упредена нит*.

двоја́нчица ж 1. *дем. од двојанка (1)*. 2. *ртена бела сукња са по два реда бојених пруга, наизменично*.

двоја́њће ж мн. *близанци, двојке*. – Че да ро́ди, прле́га, двоја́њће.

двоји́чка м у дем. и хип. значењу: 1. *двојица*. – Њѝ дво́јичка за́едно по́јду у шко́лу и за́едно си се вр́чају. 2. *двоје*. – Оста́ли са́мо њѝ двоји́чка: ба́ба и де́да.

двока́пац м 1. *дволичан човек, лицемер*. – С ти́ја двока́пци да не́маш ве́зу. 2. *онај који због хладноће носи две капе: до главе мању, а преко ње већу*.

двока́т м *адвокат*. – Све́ па́ре да́л по

су́дови и по двока́ти.

дво́њак м *две чауре свилене бубе срасле у једну*.

дво́р м *двориште, авлија*. – Ото́ше у зеле́ни дво́ри, / Дво́ри су е у пели́н ура́сли / И у дво́ру дрво ја́бланово (н. п.).

де́ императивна речца. – Де́ да ле́гнем до те́бе! – Де́ по́там ма́лко!

де́баљ м *в. дебељ*.

дебе́л, -а, -о **1**. *који је дебео, који је гојазан*. – Му́жат дебе́л, а жена́та му по́дебела. **2**. *који је дубок (о гласу)*. – И́ма дебе́л гла́с. **3**. *обилан, велики*. – И́ма дебе́лу пла́ту. **4**. *искрен, присан*. – Дебе́ло друга́рство.

дебе́ла ко́ка ж бот. *биљка пореклом из Кине и Јапана, висока до 50 ст припада фам*. Crossulaceae. *Лишће јој је врло дебело, меснато и сочно, гаји се по баштама, бабин тоболац, дебела кокошка* Sedum spectabile Bor.

дебелде́р ж *лењтина, дембел*. – Не́к цр̀кне о́д глади кљ је дебелде́р.

дебелеа́ње с *гл. им. од дебелее*. – Дебелеа́ње од мло́го е́ђење.

дебеле́е несвр. *дебља, гоји се*. – Бѣ̀ђим не еде́м мло́го, а па дебеле́ем.

Дебе́лица ж *село у општини Књажевац*.

Дебе́личанин м *становник Дебелице, онај који је пореклом из Дебелице*.

Дебе́личанка ж *становница Дебелице, она која је пореклом из Дебелице*.

дебе́личњи, -чка. -чко *који припада Дебелици, који се односи на Дебелицу*.

дебе́лка ж *она која је дебела*. – Ба́ба дебе́лка.

дебелоко́жа ж *врста крушке*.

дебелоко́жес, -та, -то **1**. *који је дебеле коже*. – Вепрьв би́л дебелоко́жес, и́ма да трају́ опѣ́нци од ње́га. **2**. *кои је неосетљив, дебелокожац*. – Ти́ја Га́ја е дебелоко́жес, о́н се за ни́шта не сећира́.

дебелоко́рес, -та, -то *који је дебеле коре*. – И́ма лубени́це дебелоко́ресте и тѣнкоко́ресте.

дебелшѣ́к, -шка́, -шко́ *који је прилично дебео, подебео*. – Дебелшѣ́к добре́, и́ма га сто́ ѣ̀ила. – Де́да но́си дебелшку́ това́гу.

де́бељ м *дебло дрвета*; упор. дебаљ, дебљак. – Де́бељ од оре́си се ску́по пла́ча.

дебе́љача ж *врста шљиве крупног, меснатог плода*. – Сли́ве дебе́љаче су на́јбоље за ређи́ју.

дебља́к м *в. дебељ*. – Те́рај ти́ја дебља́ци на ре́зницу.

де́ бре́ изр. *жестоко, силовито, без престанка*. – А ја́ га ува́тим, па де бре́ у́дри.

де́ва несвр. **1**. *затура, склања било куд или незнано куд*; упор. девоше, ц̧евосуе. – Где́ де́ваш ве́чером чера́пе, кљ ју́тром не мо́ж да и на́јдеш? **2**. *троши, расипа (о новцу)*. – Да ми е да зна́м где́ де́ваш то́љ̀ѣ па́ре.

де́ва се несвр. *губи се, нестаје*; упор. ц̧евосуе се. – Куде́ ли се дечи́јана сва́ѣи ча́с де́вају?

дева́ње с *гл. им. од дева (се)*.

деведесе́ бр. *деведесет*. – Мо́ј у́јѣа е живе́л деведесе́ го́дин.

деве́к м *квар, дефект*. – Ус пу́т ми се де́си деве́к на бици́клу.

деве́л, *в. шевел-девел*.

девенеси́ље с бот. *трајна зељаста, веома мирисна биљка из фам.* Umbelliferae *висока до 80 ст белих или ружичастих цветова, девесиље* Peucedanum ostruthium Koch.

де́вење с *гл. им. од деви (се)*.

де́вер м **1**. *сватовски достојанственик, обично младожењин брат који води девојку на венчање*. **2**. *младожењин брат невести*. в. девер уз девојѣу, младожењсѣи девер.

деве́р уз дево́јѣу м *сватовски достојанственик који је по правилу нежењени брат младожењин или побратим*.

деве́рење с *гл. им. од девери*.

деве́ри несвр. *служи кога, двори кога*. – Она́ му деве́ри ко да е из о́ко испа́дал. – Не мо́г ви́ше да ви деве́рим, снаоде́те се ко си зна́ете.

деверица́ње с *гл. им. од деверише.*

деверѝће ж *једно старинско народно коло*.

деверѝчење с *гл. им. од деверичи*.

деверѝчи несвр. у блажем пејс. значењу *девери*. – Не мо́г ја́ на сви́ у ту́ј ку́ћу да деверѝчим, и́ма и дру́ђе етр̀ве које́ су и по́младе.

деверѝчна ж *ћерка од девера*. – Добри́нка и Жари́нка су моé деверѝчне.

деверѝше несвр. *чини кога девером, узима кога за девера*. – Доодѝше та ме деверѝше да бу́дем де́вер на Ву́ле Ме́ркача кьд се заже́ни.

де́верка ж *девојка девер*. – Ај, де́верко, црве́на ја́блко!

девера́ша ж *сватовски достојанственик девојка, обично сестра младожењина*.

деве́ти дьн м *помен покојнику, у неким селима у Тимоку, деветог дана по смрти*.

Деве́ти То́рник м п. п. *девети уторак по Божићу*. – Да се ви́димо на Деве́ти То́рник, на ва́шар у Пала́нку.

деветѝна ж *в. девети дан;* в. бабине деветине.

деветна́есе бр. *деветнаест.* – Ел би ти́ копа́л дьньс за деветна́есе дина́ра?

девето́рка ж **1**. *назив за цифру девет, оно што је означено цифром девет*. – Њигóва концола́рија е у девето́рку. **2**. *зб. бр. девет, деветорица*. – Дојде́ една́ девето́рка да ни попису́е кво́ и́мамо и да ни искару́е сто́ку из шта́лу.

деветоту́г м бот. *вишегодишња биљка из фам*. Gentianaceae *снажне праве стабљике, златно жутих цветова, линцура* Gentiana lutea L., упор. деветотућиња.

деветоту́ћиња ж бот. *в. деветотуг* Gentiana lutea L.

де́ви несвр. *прави дарове (мајка) које ће невеста (њена кћи) однети у младожењин дом, као и којима ће даривати сватове*. – Ће́рку де́ви, си́на же́ни.

де́ви се несвр. *девојка прави дарове које ће однети у младожењин дом, као и којима ће даривати своје сватове.* – Поче́ла да се де́ви од своју́ десе́ту го́дин.

деви́чи, -ча, -че *који припада девици, који се односи на девицу*. – У Врата́рницу и́ма едьн ви́р куи́ се зове́ Деви́чи ви́р.

де́вла ж **1**. *једно народно коло*. **2**. *игра под морање; претња непослушном тешким последицама*. – Мо́ре, чеш да игра́ш де́влу ти́ код ме́не.

девоја́чка трава́ ж бот. *једногодишња или двогодишња зељаста биљка из фам*. Cruciferae *висока до 40 ст. Приземно лишће гради розету, а горња половина стабла је обрасла ситним белим цветовима разне старости, тако да се на врхунцу налазе пупољци, ниже цветови, а још ниже плодови као троугласто ср-часте махунице, русомача, пастирска торбица* Capsella bursa pastoris L., упор. очу-нечу.

дево́јћа ж *одрасла особа женског пола која није удата, девојка*. – Кьд ја́ бе́о дево́јћа сви́ мо́мци у ме́н гле́даоше. в. алил девојћа, гледана девојћа, девер уз девојћу, крадена девојћа, неначета девојћа, пријде на девојћу, самовил девојћа, цела девојћа.

девојћу́е несвр. *живи у девојаштву, још је неудата*. – Девојћува́ла сам од петна́есту до осамна́есту го́дин, по́сле ме ожени́ше и заробѝше.

дево́јченце с **1**. *дем. и хип. од девојче, девојчица*. – И́мају едно́ дево́јченце и две́ мушкарче́ту. **2**. *женско дете (новорођенче).* – Седе́вка јуче́р добѝла дево́јченце.

девојчетѝја с мн. *девојчице, девојке*. – На́шетога момка́ ста́лно ју́ре не́ка

девојчети́ја.

девојчети́јђа с мн. у хип. значењу *девојчетија*. – Двé су мýшћи, а двé девојчети́јђа.

девојчéтина ж *ауг. и пеј. од девојђа, стара девојка, уседелица*. – Тój дрта девојчéтина за тéб, ти си млáд.

девóјчица ж *обредни божићни хлеб намењен девојчицама*.

девојчи́ште с **1.** *девојчурак*. – Ми́лица је јóш девојчи́ште, за њý е рáно да и́де с мóмци. **2.** *пеј. од девојче*. – Њи́ното девојчи́ште риџó, па пéгаво, па јáко грóзно.

девојчљáк м упор. девојшљак, девочљак, девојчурљак. **1**. *девојчурак, девојчица (још није девојка)*. – Доскорá бéше дети́ште, а глé сѣг кољћи́ е девојчљáк порáсал. **2**. *зб. од девојђа*. – Лéти по селáва девојчљáк колкó óч, а мóмци ошли́ у печáлбу.

девојчурљáк м *в. девојчљак*. – Добрó че ти е дóр си јóш девојчурљáк, а кьд стáнеш девóјђа тѣг че да бýде óзбиљно. – Ови́ја дьнѣшњи девојчурљáк нéче да се жéни за сељáци.

девојшљáк м *в. девојчљак*.

девóђа ж *в. девојђа*. – Девóђо, немój се подéваш у жéњени мýжје, тój греотá, а и дóста си е óпасно.

девочљáк м *в. девојчљак*. – Нáшјан девочљáк прлéг да и́ма момкá. – Ако ти е за девочљáк, д и́деш на Џéрман на вáшар у Ми́нићево, па да се наглéдаш.

девóше свр. *стави нешто негде да га после не може наћи, ни сам, ни други*. – Девóше нéгде кљýчат и кьд дójдем из шкóлу не мóг да улéзнем у кýћу.

девóше се свр. *оде негде, нестане, штукне*. – Кьд трéбе да ручýемо, онá се девóше нéгде.

девошти́ја ж мн. *девојчице које тек што нису постале девојке*. – Девошти́ја бéру цвéјће да изви́ју вењц за Ви́дину свáдбу.

дéвтелина ж рет. бот. *детелина* Trifolium.

девувáње с *гл. им. од девуе*. – Девувáње крáтко трáе, пóсле те ожéне, па те закóпају..

девýе несвр. *живи као девојка, проводи време као девојка*. – Гоџá е девувáла док се нé ожени́ла.

дéгман *реч у бројаници*: једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клебец, у бабину пећ.

дéда м (мн. дедéви, уз бр. дéде) **1**. *женин отац, таст*. – Тój се знáе, зéт на дéду мóра да кýпи кожýв. **2**. *очев или мајчин отац или сваки стар човек*. – Мои́ дедéви су били́ Гáвра и Симиóн. в. Деда Бог.

Дéда Бóг м *пун месец на небу*. – Енé га, си́не, Дéда Бóг.

дедé свр. рет. *да, даде*. – Трáжи од мéн да му дедéм пáре за цигáре.

дедéвина ж *имовина остала од деде, дедовина*. – Нé тój твоá дедéвина, па да с њý располáгаш ко ти е ћéв.

дедéкавац м зоол. *в. дедекало*.

дедéкало с зоол. *инсект, зрикавац који за време највећих летњих врућина испушта звуке који се чују као де-де-де*. – Кьд пójдеш уз Манасти́р окол Петрóвден, онó сáмо ечý дедéкала.

дедéкање с *гл. им. од дедече*.

дедéче несвр. *пева зрикавац звани дедекало*. – Дедéкала дедéчу у Петрóве жéђе.

дéдичка м *дем. и хип. од деда, дедица*. – Едьн дéдичка сврчá код нáс та се óдгреја, па си óтиде.

дождéвник м зоол. *даждевњак*. – Шерéн ко дождéвник.

дождéвничич м *дем. од дождевник*.

дејáн м *физичка снага човека, моћ*. – Нéмам јá ви́ше дејáн да тój урабóтим, тój че нéћи пóмлад.

дејáни несвр. *опстаје, издржава, истрајава*. – "Какó дејáниш?" " Нé знам ни јá како дејáним".

деја́ни се несвр. *опстаје, издржава, одолева тешкоћама, истрајава*. – Стани́ка се едва́ деја́ни. – Ми́ се деја́нимо, али не́чемо за мло́го ни ми́. – Чу́дим се како́ се деја́ни на ову́ј зиму́ са́мо у оно́ј капутле́нце.

деја́новсћи, -ска, -ско *који припада Дејановцу, који се односи на Дејановац*.

Деја́новци / Деја́новац м *село у општини Књажевац*.

Деја́новчанин м *становник Дејановца, онај који је пореклом из Дејановца*.

Деја́новчанка ж *становница Дејановца, она која је пореклом из Дејановца*.

де́ка несвр. **1**. *подстиче, подстрекује, пожурује некога*. – Не́че о́н то́ј са́м да урабо́ти, тре́бе не́ћи пре́цве да га де́ка. **2**. *подвикује, запрећује коме*. – Ста́рцан де́ка на де́цу да бу́ду ми́рна, али га они́ не ве́рмају. **3**. *пије много воде одједном (нарочито деца)*. – Не де́кај то́лко во́ду, це умо́чаш.

де́ка се несвр. *не воли да ради него чека да га други подстиче, да га дека*. – Не во́ли да рабо́ти, тиће и́ска да се ста́лно де́ка, да би не́што уработи́л.

дека́ње с *гл. им. од дека (се)*.

декле́муе несвр. *декламује, рецитује*. – На́ш Ве́ља че да декле́муе на Све́ти Сову́.

деклима́ција ж *песма која се декламује, декламација, рецитација*. – Мо́ра да нау́чимо деклима́цију до су́боту.

де́кне свр. *строго заповеди, припрети, подвикне*. – Кљд им баште́ де́кне, деца́ се о́дма уми́ре.

декњува́ње с *гл. им. од декњуе*.

декњу́е несвр. *строго наређује, запрећује, подвикује*. – Декњу́ем му ко́ да не, али о́н то́ј не зарезу́е.

де́л[1] м *део, комад нечега*. – Кљд се оно́ј дели́мо, ова́к напраи́мо: едљн де́л у́зе баште́, едљн де́л да́доше на ба́ту, а едљн де́л за ме́н.

де́л[2] м *издужено брдо заобљеног врха*. – Ви́ц ме Ви́дене од деве́ти де́л. – И́мамо ло́зје у Ба́рсћи де́л. – Се́кли смо шу́му на Ђи́здин де́л.

де́ла несвр. *деље, теше*. – Ста́нко де́ла пру́т. – Де́да де́ла гре́де.

делѣ́к[1] м *дем. од дел*[1]. – Мо́јат делѣ́к ја́ко мѣ́нечѣк и́скочи.

делѣ́к[2] м *дем. од дел*[2]. – Бѣ́ш го́ре на делѣ́кѣт га сре́то.

делѣ́к[3] м бол. *в. дѣлѣк*.

дела́ње с *гл. им. од дела*. – Ра́доја из Репу́шницу е ма́јстор за дела́ње гре́де.

де́лба ж *деоба*; упор. делилба, делилбина. – Де́лба и ме́рење, барабо́р.

делига́т м *делегат, одборник, посланик*. – Жи́ка е на́ш делига́т.

дели́ја ж *кита обојених, лепршавих гушчијих пера*. – Па зака́чи дели́ју на ка́пу.

дели́лба ж *в. делба*. – По́сле по ту́ј нашу дели́лбу ја́ко смо си у́баво живува́ли, а дотле́, да те Бо́г сачу́ва.

дели́лбина ж *в. делба*. – Дели́лбина, ту́жна ра́бота.

де́лка несвр. у дем. значењу *деље бритвом, ситно и овлаш деље бритвом*. – Че́да чу́ва ја́ганци и де́лка си едљн прутѣ́к.

де́лка ж **1**. *танак, лиснати комадић дрвета одсечен једним резом ножа, ивер*. – Не пра́ј ми де́лће суде́м по со́бу. **2**. у дем. значењу *део, део нечега, резервни део*. – Ако ч да попра́љаш а́уто, че ти тре́бу не́ће но́ве де́лће.

делка́ње с *гл. им. од делка*.

де́лне свр. **1**. *једним резом ножа отсече мали ивер*. – Де́лни на коко́шће ма́лко есено́вину у воду́ту. **2**. *задеље колико треба, задеље мало*. – Че́пат мо́ра ма́лко да де́лнеш, ако о́ч да уле́зне и да добро́ држи́. **3**. *мало деље, деље неко време*. – Де́лну дљнѣс не́колко греди́це, па чу ју́тре ј́ош иега́ и доде́лам до Божи́ч. **4**. *једном засече дрво ради*

обележавања. – Сва́ко дрво́ коé ми́слиш да сечéмо ти́ дéлни сьс сећи́рче, обележи́ га. **5.** *исече на танке кришке, колутиће.* – Дéлни ма́лко од пастрму́ту, да мéзнемо уз вино́. **6.** *удари некога тако да га само добро окрзне*. – Дéлну га с песни́цу ма́лко по́ главу.

дéлник м *в. тежатник*. – Кьд је дéлник тьг навла́чимо ста́ре дрéе и едéмо мому́рузан лéб, а кьд је бла́гден тьг се премењу́емо и тьг ма́ти омéси пшени́чан лéб.

дéлница ж **1.** *део земљишне површине, деоница.* – Едну́ дéлницу че да оста́јимо за ло́зје, а по ону́ј дру́гу че да сéемо жи́то. **2.** *део имања које је неко добио при деоби.* – Го́ца бра́јћа, па им дéлницете мьнечће. **3.** *имање које браћа деле при деоби.* **4.** *вододелница.* – Дрта дéлница (топ.).

дéлничка ж *дем. од делница (1)*. – До́љњата дéлничка ми се па́де на бра́та.

дéлька ж *дем. од делка (1).*

дéлћа несвр. *в. делка*.

дéмба м шатр. *онај који је дебео*.

дéне[1] несвр. *садева у крстине, у пластове, у стогове, у лиснике и сл.* – Пошли́ смо да дéнемо ли́сник у Причи́бабу. – Сто́г се дéне уз стожи́ло.

дéне[2] несвр. *даје имена, надева имена*. – Сьг че да дéнемо и́мена, па чиé е и́ме на́јлоше њéга че да изедéмо, рекла́ лиси́цата.

дéне свр. *затури, сакрије негде нешто, остави*; упор. девоше, џевоше. – Дéца, гдé сте дену́ли они́ја мо́ј ста́р шаши́р?

дéне се свр. *нестане, ишчезне, сакрије се, штукне негде*; упор. девоше се, џевоше се. – Кудé це сьг дéнем, Бо́же ми́ли?

денéње с *гл. им. од дене*. – Пошли́ су у денéње ли́сник, па и насмéла ћи́ша.

Дéнка ж *име овце*.

дера́к м *справа у облику мале клупице са гвозденим шиљцима на горњој страни, упереним увис, на којој се чешљају вуна и кучина*. – Кьд исчéшљаш клчи́на, дера́к да ту́риш под ода́р, да се деца́ не набоду́ на њéга.

дерéк прил. *директно*. – Аутобу́сат и́де дерéк за Кња́жевац, не свр́ча у Извóр и у Тијóвац.

дерéкно прил. *в. дерек*. – И́дем о́дма дерéкно код дерéктура, ку́ј ши́ша та́м то́га секлета́ра.

дерéктур м *директор*. –Дерéктур и́ма на́јголему пла́ту у предузéће.

дери́кокош м мет. *западни ветар у Тимоку*.

дерма́н м *крепкост, моћ, снага*.

дерýван, -а, -о *в. даруван*.

дерува́ње с *гл. им. од деруе (се)*.

дерýе и **дерýје** несвр. *в. даруе*. – Мла́деневеста пр́во дерýе свéкра, па свекр́ву, па тьг ку́ма и старо́јћу. – Спрему́ју се д и́ду да дерýју дево́јћу за Јо́ву.

дерýе се свр. *в. даруе се*. – Стани́ка се сино́ч дерува́ла.

дéсан, -сна, -сно *који се налази на десној страни*; супр. леви. – Нéма ми га дéсан (обично: дéснијат) опьньк.

дéси свр. *затекне, задеси*. – Деси́ и бьш на ручьк.

детели́нка ж *дем. од детелина*. – Нажњи́ ма́лко дéтелинку за пра́сци.

дéтелиниште ж *в. детелиште.*

дéтелиште с *парцела на којој је била детелина па угинула*. – Трéбе да преорéмо дéтелиштено, па да посéемо пшени́цу.

дети́нсћи, -ска, -ско *који припада детету, који се односи на дете*. – Ти́, брé, Мика́јло, и́маш дети́нсћи па́мет.

дети́нсћи прил. *на детињски начин*. – Трéбе да си о́збиљан, а не да си рабо́тиш дети́нсћи.

детиња́к м *в. детишњак*. – То́ј су детиња́ци, јо́ш они́ несу́ зрéли.

дети́њес, -ста, -сто *који је детињаст.* – Озбиљи́ се, немо́ј си дети́њес.

детишња́к м *дечак који још није*

постао момак; упор. детињак, детишњар. – Жи́ка о́че да се же́ни, а јо́ш детишња́к.

детишња́р м. *в. детињак*. – Ни за детишњара́ жена́, ни за дете́ пи́ле.

дети́ште с *пеј. од дете, дериште*. – Где́ ли е отсѣита́ло на́шено дети́ште?

де́тка м *хип. од деда*. – Де́тко, мо́ј, де́тко.

дечи́ја с мн. *дечурлија*. – Не́ка дечи́ја ни строши́ла пе́нџер.

дечи́ца ж рет. *дем. од даска, дашчица*. – Податурѝ едну́ дечи́цу под оста́лат, да не клобѣ́цка.

дечи́шта с *в. дечија*. – Неваспи́тана не́ка дечи́шта.

де́чковац *реч у бројаници: окман, докман, дивизлија, дечковац...*

дечо́р м *зб. од дете*. – Дечо́р, пл́на ку́ћа, а сироти́ња до́бога.

дечурлѣ́к м *дечја посла, детињарија*. – Е́с да е дечурлѣ́к, ко што вели́ш, ал мо́ж да бу́де и о́пасно.

дешња́к м *дрвени плуг који је обарао земљу само на десну страну*.

деште́р м *кћерка, кћи*; упор. бештер.

дештерја́ ж *в. дештер*; упор бештерја. – Дештерја́та им гоџа́ ста́ра.

диама́нт м *столарска алатка за резање стакла*. – Диама́нт ми ста́лно седи́ у ма́ли џе́п, а сѣг га не́ма, мо́ра да ми е испа́дал кад сам се слага́л да подва́нем ozdо́л сандѣ́кьн.

ди́бдер непозн. *само у изразу*: Си́ктер куде́ље, ди́бдер кана́те!

дибина́ ж *в. длбина*. – Немо́ј се ку́пеш по Тимо́к, та́м и́ма големе́ дибине́, мо́ж се удаво́шеш.

дивѣ́љ, дивја́, дивјо́ *који је дивљи*. – Дивѣ́љ ко́њ се не се́дла. – Ждребе́то јо́ш дивјо́, полѣ́к, па че се припито́вни.

дива́на ж **1**. *трем, тераса*. – Ле́ти спимо́ на дива́ну. **2**. *уздигнутији део трема начињен од дасака, ограђен пердетом.*

диване́тина ж *пеј. од дивана*. – Мло́го ду́ва ве́тар на диване́тинуну.

дивизли́ја *реч у бројаници: окман, докман, дивизлија, дечковац...*

дивја́ ку́рвица ж бот. *в. сьвльк* Convolvulus arvensis L.

дивја́ обрни́ка ж бот. *једногодишња или вишегодишња биљка из фам*. Malvaceae. *Стабљика 8 до 55 ст дуга, полегла или се уздиже. Цветови у пазуху, листови светлољубичасти, дивљи слез* Malva neglecta Wallr.

дивја́ ри́ба ж *посна чорба од расола, купуса, паприка и другог поврћа. Једе се хладна зими и за време постова*; упор. дилиндика и џивдељ. – А́ла смо се нажьзѣ́ли ле́б и дивју́ ри́бу.

дивја́е несвр. *дивља, бесни*. – Што́ дивја́еш без по́требу?

дивја́к м **1**. бот. *некалемљена воћка, подлога за калемљење воћака*. – Кру́шку мо́ра да калеми́ш на дивја́к, ако о́ч да ра́џа. **2**. зоол. *вук, курјак*. **3**. *онај који се туђи, који зазире од људи*. – Ти́ја дивја́к ни́кад не ишѣ́л на́ оро ко дру́ђи мо́мци.

дивја́ћиња ж *дивља воћна садница*. – Бо́жном сади́мо кале́мене ви́шње, кьд оно́ испа́дло све́ биле́ дивја́ћиње.

ди́вјач м *дивље животиње, дивљач*.

дивја́чка ж *дивља воћка (стабло и плод)*. – Че д и́мо да бе́ремо ја́бл̥ће дивја́чће, за ређи́ју.

дивја́чћи прил. *на дивљачки начин*. – Дивја́чћи га у́дари. – Гле́да ме не́како дивја́чћи.

дивји́, дивја́, дивјо́ *који је дивљ*. – Дивји́ вепѣ́р покрши́л мому́рузу.

ди́вји бро́ч м бот. *трајна зељаста биљка из фам*. Rubiaceae *дивљи броћ* Gallium mallugo L.

ди́вји ђурђе́вак м бот. *трајна зељаста биљка из фам*. Liliaceae *висока до 50 ст. Листови су на једној страни, бели, мирисни цветови на другој, покосни-ца, зглобача* Polygonatum officinale All.

дивјина́ ж **1**. *дивљина, пуст крај*. –

Ошѝл да жи́ви у дивјину́. **2**. *дивља животиња, звер.* – Бо́ље си ве́чером затворѝ кокóшће да и не поеде́ не́ка дивјина́.

дивјó и́ме с *у стара времена када су деца много умирала новорођенчади су давана "дивја имена": Јелен, Кошута, Грлица, Вука, Вучко, Вуча и др.* в. име.

дивља́чка ж *в. дивјачка*.– Ја́блка дивља́чка ја́ко си́тно ра́ца.

"**ди́вљи ве́пар**" м *марка доброг металног плуга с почетка XX века.*

ди́вноша ж *име лепој и гиздавој овци или кози*.

ди́вношка ж *хип. од дивноша*.

дивте́рија ж бол. *дифтерија* diphteria; упор. диктерија. – Ку́ј болу́е оди дивте́рију, а не шпри́цају га, мо́ж да у́мре.

диву́рина ж *дијурна, дневница*. – Не́че ми пла́те диву́рину што сам ишѝл за сведо́ка у су́д.

ди́гне се свр. *устане из постеље, или са столице*. – Ако се ве́чером заседи́м, ју́тром се не мо́г ди́гнем на вре́ме.

дигногла́вес, -та, -то *који је уображен, који гледа са висине на све око себе; тврдоглав*. – Како́ ми́слиш да се догово́риш с то́га дигногла́вестотога?

дигоса́ње с *гл. им. од дигоше (се).*

дигосува́ње с гл. *им. од дигосуе (се).*

дигосу́е несвр. *приморава некога да устане*. – Иди́ га дигосу́ј, до́ста е спа́л.

дигосу́е се несвр. у пеј. значењу *устаје, диже се (претежно из постеље).* – Дигосу́е се тека́ пред пла́дне.

дигóше несвр. у пеј. значењу **1.** *диже, диже нешто тешко*. – Не дигóши ца́кат са́м, че́кни да ти помóгнем. **2.** *приморава кога да устане, диже некога из постеље.* – Сва́ко ју́тро га дигóшем, јóш са́м не мо́ж да се ди́за.

дигóше свр. у пеј. значењу *примора кога да устане (из постеље).* – Дигóши га, да му ја́ не доо́дим.

дигóше се свр. у пеј. значењу *устане, дигне се (обично из постеље).* – Када́ че се они́ја на́ш бинsóв дигóше?

ди́за несвр. **1**. *ставља на више место*. – Ди́замо се́но на тлака́ну. **2**. *приморава кога да устане из постеље.* – Ди́зај се, ленчу́го! **3**. *подиже снагом мишица*. – О́н је ја́к, о́н мо́же млóго да ди́за. **4**. *гради, изграђује, прави нешто што иде у вис.* – Сѝг ди́зају кро́в. **5.** *краде*. – Ди́за све́ што сти́гне.

ди́за се несвр. **1**. *устаје из седећег положаја*. – Не ди́зам се ја́ на сва́куга. **2**. *устаје из постеље*. – Моја́ се ба́ба ја́ко ра́но ди́за. – Ти́ја се ди́за у не́ћи зама́н.

диза́ње с *гл. им. од диза (се).*

дизђи́н м *дизгин*. – Кьд те́раш коња́ дизђи́ни др̀ж чвр̀сто у́ руће. в. држи дизђини.

дизи́ја ж *огрлица, ђердан*.

ди́sa несвр. рет. *в. диза*. – Ако тре́бе да ди́sаш не́што те́шко, до́бро да се потпа́шеш сьс ткани́це, ел с војни́чћи опаса́ч, да се не исћила́виш.

ди́sa се несвр. рет. *в. диза се*. – Ди́saj се, кьд ти се ка́же!

ди́sало с *дрво којим се у воденицама пушта вода са ћерепа или којим се помера воденични камен;* упор. прљ. – Да́ј ди́sалото да поди́гнемо каменьв.

ди́ја несвр. **1**. *дише*. – Јóш пома́лко ди́ја. **2**. *гиба се под ногама (о земљи).* – Немо́ј д и́деш та́м, та́м земља́ ди́ја, мо́ж да пропа́днеш у́замьт.

дија́ње с *гл. им. од дија.*

дикте́рија ж бол. *в. дивтерија* diphteria.

дилѝц м *полуга на кантару*.

диле́а ж *онај који је неозбиљан, који је ветропир*. – Не́ ти́ја о́збиљан, о́н је една́ диле́а.

дилима́н м **1**. *неки стари хаљетак који се једва може употребити*. – Узни́ си не́ћи дилима́н, мо́ж да уда́ри жи́ша. **2**. *комад старе тканине, крпа*. – Најди́ не́ћи дилима́н да си обри́шем чи́зме.

дилинда́ка ж *чупава, неочешљана жена*.

дилинди́ка ж *в. дивја риба*. – Дилинди́ку ку́самo преко пости́, да ни ма́лко прочи́сти.

дили́ндрење с *гл. им. од дилиндри*.

дили́ндри несвр. *узалудно моли, мољака*. – Да га дили́ндим, не́чу.

ди́лка несвр. *в. дрилка*. – То́ј дети́ште не мо́ж д и́де поль́к, него са́мо ди́лка.

ди́лка ж **1**. *она која је стално по селу, по комшилуцима*. **2**. *она која је мало скренула памећу.*

дилка́ње с *гл. им. од дилка*.

дилка́н м *онај који је мало скренуо памећу*.

ди́лне свр. *полуди, пошашави*. – Прле́га да си ма́лко ди́лнул.

ди́ма несвр. **1**. *сеца, трза*. – Ди́ма ме за рука́в. **2**. *краде*. – Ди́ма, па пр́ли, чим не́ћи не ви́ди.

дима́ње с *гл. им. од дима*.

димди́з м *понор, провалија, амбис*. – Дошло́ ми да ри́пнем у димди́з.

димисћи́ја ж *сабља димискија*.

Ди́на м *име*. – Мо́ј чуку́ндеда се зва́л Ди́на, па зато́ј се презе́ивам Ди́нић.

Ди́на ж *име*.

дина́мет м *динамит*. – Вача́л ри́бе с дина́мет, па оста́л без ру́ку.

ди́нда ж *клип црвеног кукуруза*; упор. дунда.

ди́пине ж *старе, поцепане хаљине*; упор. типине. – То́ље дре́е му седу́ по сьндь́ци и по врли́не, а о́н и́де у ди́пине.

ди́пла[1] ж *лепо сложена гомилица гранчица за лисник*; упор. веја.

ди́пла[2] ж *в. гајдуница*.

ди́пле ж *рачва дрвета у којој је саденута шума за исхрану стоке*. – Зденýмо га у ди́пле.

дипле́ње с *гл. им. од дипли*.

ди́пли несвр. *лепо слаже гранчицу на гранчицу шуме за лисник*; упор. тькми. – Ју́тре че да ди́плимо на Чуђе́р.

дипло́ма́н м *вешт, спретан човек, домишљан; дипломата*. – Ти́ си, А́ће, голе́м дипло́ма́н.

ди́ра ж *траг који остављају људске или животињске ноге на тлу*. – Не па́да сне́г да помо́ри све́т, него да сва́ка sве́рка ди́ру пока́же.

дире́за ж бот. *вишегодишња биљка из фам*. Apiaceae *са дебелим ризомом и белим цветовма у штитовима, дереза, сиљевина* Peucedanum oreoselinum Moench.

ди́рење с *гл. им. од дири*.

диречь́к м *дем. од дирек*; упор. диречe. – Де́ да ту́римо по́јак диречь́к од ти́ја.

дире́че *с в. диречьк*. – За овде́ че ни тре́бе јо́ш едно́ дире́че.

ди́ри несвр. **1**. *трага по трагу који је неко оставио иза себе*. – Ди́ри га по ди́ру. **2**. *трага за неким или нечим распитујући се*. – Ди́ри ку́ј му кра́л ти́кве проз моми́рузу.

диса́зи м *бисаге*; упор. бисази, бисађе. – Сту́ри диса́зи од коња́, па из њи́ и́звади некво́.

диспазе́р м *здравствена установа за бесплатно лечење болесника и спречавање разних болести, диспанзер*. – Води́ли га у диспазе́р да ви́де кво́ му е.

ди́ха несвр. *в. дија*. – До́ктур ми ре́че: “Обрни́ се на та́м и не ди́хај”, по́сле ре́че: “ Диха́ј, ди́хај дл̥бо́ко”.

диха́ње с *гл. им. од диха*.

Ди́ча ж *име*.

дла́ка ж *нитаст израштај на кожи животиња и деловима људског тела*. в. струра длаку.

длакаи́в, -а, -о **1**. *који је длакав*. – То́за но́си длакаи́ви опи́нци, а жена́ му стру́гани. – У ду́пе га длакаи́во. **2**. *који је јогунаст, прек, незгодан* – Живо́тија до́јде ма́лко длакаи́в.

длаку́рина ж *ауг. и пеј. од длака*; упор. длачетина, длачурина. – Свуде́ се развл́кле длаку́рине, како́ сте шури́ли свињу́.

длачети́на ж *в. длакурина*. – Гле́

колка́ е длачети́на у чорбу́ву.

дла́чка ж *дем. од длака, длачица*. – Наш̑ел не́ку дла́чку у си́рење и пра́и то́лко пита́ње.

длачу́рина ж *в. длакурина*. – Искуби́ си, мори́, ту́ј бе́луту длачу́рину из вецу́, да не личи́ш на ба́бу.

длачу́рине ж мн. у пеј значењу *коса, коса на глави*. – Што́ не скра́тиш ма́лко те́ј длачу́рине?

дл̥ба́ло с *алатка за дубљење дрвених кашика*. – Д и́деш код Ле́ку Ма́цу да ти иско́ве е́дно́ дл̥ба́ло, да бр̥ дл̥бе́ш ложи́це, кьд дру́го неси́ кьдр̥ да рабо́тиш.

дл̥бе́ несвр. **1.** *дуби, дуби длетом или неком другом алатком*. – Ја́нош дл̥бе́ кори́тенце, да си у ње́г ра́ни ја́ганци. **2.** *изазива жигање, севање у костима (као да врти)*. – Не са́мо да боли́ не́го длбе́, чи́ни ми се че ми проврти́ коле́ното.

дл̥бе́ње с *гл. им. од длбе*. – За длбе́ње ложи́це тре́бе ти клно́во дрво́ и длба́ло.

дл̥бина́ ж **1.** *дубина, дубоко место у реци*; упор. дибина, длбочина, длибина. – Ту́ј се не мо́ж прега́зи, ту́ј дл̥бина́. – У ону́ј дл̥бину́ се не напипу́е дно́. **2.** *место или простор удаљен од неког почетка, унутрашњост, у средини чега*. – Ту́ј ме боли́ не́што, у́ длбин. – Завл̑кла се кокошка под сто́г у́ длбин.

дл̥бо́к, -а́, -о́ **1.** *који има велику дубину, који је дубок*. – Дл̥бока́ вода́ бро́д не́ма, / У́бава мо́ма ро́д не́ма (н. п.). **2.** *који има већу дубину од осталих (о посуђу)*. – Сьг измисле́ли да се еде́ из длбо́ћи и пли́ћи тањи́ри, а ода́вна смо сви́ куса́ли из едну́ пани́цу. **3.** *који се налази у великој дубини у односу на површину*. – На сьвльк ко́рен мло́го длбо́к, не́колко ме́тра. **4.** *који се налази, у унутрашњости, далеко од спољашњег дела*. – У сви́ ови́ја ра́тови о́н е би́л у длбо́ку по́садину.

дл̥боко́ прил. *у дубину, у дубини*. – Ори́ длбоко́, немо́ј са́мо да га чо́ркаш. – Длбо́ко си се мло́го замисле́л, не́ знам кво́ те му́чи.

дл̥бочина́ ж *в. длбина (1)*. – Овде́ е пли́тко, а до́ле е дл̥бочина́.

дл̑г м 1. *оно што је узето или дато на зајам, дуг, дуговање*. – И́ма не́ћи дл̑г да вр̥ча, па се осећира́л. **2.** *дужност, морална обавза*. – То́ј е тво́ј дл̑г према њи́, да и чу́ваш у ста́рос.

дл̑г, -а, -о **1**. *који је дуг, дугачак*. – Дл̑ћи дру́мови и широка́ по́ља. – Ел ти не́ дл̑г капу́тат? **2**. *који дуго траје*. – Дл̑г му ве́к. – Дл̑га му вре́вата.

дл̑гачак, -чка, -чко *који је прилично дугачак, дужи него обично*. – Рукави́ ми до́јду ма́лко дл̑гачћи, ал че да поми́ну, а мо́ж се и подви́ју, ел да се скра́те.

дл̥гњо́вчес, -та, -то *који је дугуљаст*. – Пра́имо га бьћи да бу́де окру́гло, а оно́ испа́де дл̥гњо́вчесто.

дл̑го о́ро с *једно народно коло*. в. оро.

дл̥гобра́зес, -та, -то *који је дугих образа и уска лица*. – Из њи́но сало́ сви́ љу́ђе до́јду дл̥гобра́зести.

дл̥гове́чан, -чна, -*чно који дуго живи, дуговечан*. – Сви́ су они́ били́ дл̥гове́чни.

дл̥гоко́сес, -та, -то *који има дугачку косу*. – Сьг и мо́мци вану́ли да су дл̥гоко́сести.

дл̥гоно́сес, -та, -то *који има дугачак нос, носат*. – Длгоно́сес, па гро́зан.

дл̥готра́јан, -јна, -јно *који дуго траје, дуготрајан*. – Биле́ дл̥готра́јне ове́ј ци́пиле.

дл̥гоши́јес, -та, -то *који је дуге шије, дугачког врата*. – Исцибри́л, па дошьл некьв дл̥гоши́јес.

дл̑ђи му пр̑сти изр. *хоће да украде*.

дл̥жьк, -шка́, -шко́ *који је мало дужи, дужи него што треба*. – И́ма ма́лко дл̥жьк ези́к. – Дл̥шће́ ти косе́те, тре́бе се пострижéш.

дл̑жан, -жна, -жно **1.** *који има дужност, обавезу*. – Чи́м доби́еш во́јни по́зив, дл̑жан си да се ја́виш у кома́нду. **2.** *који има дуга, који је обавезан да*

плати, да врати дуг. – Дл́жан до гу́шу. – Дл́жни смо и на Бо́га и на љу́ђе.

дл́жење с *гл. им. од длжи.*

дл́жи[1] несвр. *дужи, задужује.* – Дл́жи га сьс сто́ ба́њће.

дл́жи[2] несвр. 1. *чини да што буде дуже, продужује што.* – Дл́жи му нога́вице. 2. *одуговлачи, отеже.* – Немо́ј да дл́жиш мло́го поде́њето.

дл̥жи́на ж *удаљеност међу крајевима чега или између два места, дужина.* – Голема́ е то́ј дл̥жи́на, а и широчи́на му не мьнечка.

дл́жни, -жна, -жно *који се односи на дужину, дужински, дужни.* – Ле́тве се прода́вају на дл́жни ме́тар, не́ на куби́к.

дл̥жни́к м *онај који је дужан, дужник.* – Не во́лим да сам дл̥жни́к на ни́куга.

дл̥жнина́ ж *оно што се дугује, дуг, дуговање.* – Дл̥жнина́ е те́шка за врча́ње.

длибина́ ж *в. длбина.* – У ону́ј голе́му длбину́, при́чају, удави́л се не́ћи чове́к.

до предл. *са акуз. означава* **а.** *завршну границу кретања.* – Ел ме мо́ж повезе́ш до Петру́шу? – Ори́ до мецу́! **б.** *локални однос.* – Се́дал до њу́, а не́ до ме́н. **в.** *начинско-количинску одредбу.* – Дошло́ до умира́чку. – Напи́л се до и́ч. **г.** *границу досезања.* – На ње́г мо́ре до коле́на. – Загази́л до кочи́ње. **д.** *границу неког времена.* – До шко́лу су ишли́ без га́че, по́сле им саши́ју по едне́ панталóње. **ђ.** *околност.* – Не́ на ме́н до смеја́ње. – Не́ ми до шалу́.

до и́ч изр. 1. *до краја, сасвим до краја после чега нема више ништа.* – Дојде́ ства́р до и́ч. 2. *потпуно, сасвим.* – Синоч сам би́л до и́ч (пијан). – Ел си би́л ти́ не́ћи пу́т до и́ч?

до ко́жу изр. *каже се за онога који је ошишан до главе.*

доа́ка свр. 1. *дојури, бахато уђе.* – Доака́ше у не́ко до́ба. 2. *сатре, уништи кога.* – Не пристању́е да се догово́ре, ако им е не́што неподе́лено, него гле́да да му доа́ка.

доба́ји свр. 1. *добави, набави.* – Не мо́г да доба́јим цре́п за ку́ћу. 2. *обезбеди да неко дође, дозове.* – О́че да доба́је влади́ку кьд освечу́ју цр́кву.

доба́ји се свр. 1. *дохватити се чега спасоносног, дочепа се.* – Да се мо́г доба́јим не́како до пу́т, по́сле чу льсно. 2. *обезбеди, добави, набави, дође на неки начин до неких средстава.* – Кьд би могьл да се доба́јим до ма́лко пари́це да ку́пим ка́рту, па д и́м у Бе́оград да потра́жим не́ку слу́жбицу.

до́бардан м *празник, нерадни дан.* – Кьд се о́н преме́ни на до́бардан, па изле́зне пред о́пштину, и́ма кво́ да ви́диш.

добьрчьк, добрачка́, добрачко́ у дем. значењу 1. *који је добар по нарави.* – Добрачка́ им деца́та, слуша́ју све́ кво́ им се рекне́. 2. *који је добар по изгледу.* – Вла́да пошьл у шко́лу, па кьд га погле́даш о́н ели́с добьрчьк.

доби́ва[1] несвр. 1. *добија нешто од кога.* – Ел добива́ ти́ не́ћи по́моћ од о́пштину? – Доби́вао от по́напред ели́с добру́ пе́нѕију, сьг ју не́што смали́ли. 2. *постиже цену.* – Ко́лко доби́ваш за ти́ја воло́ви?

доби́ва[2] несвр. 1. *потпуно убија кога или шта, довршва убијање кога или чега.* – Бьш га доби́ваше, смока́тога, кьд ми́ наидо́мо. 2. *завршава набијање, забијање чега.* – Доби́вам ко́лци у ло́зје колко́ ми било́ оста́ло.

добива́ње с *гл. им. од добива.*

добиву́е несвр. 1. *завршава убијање кога или чега.* – Добиву́еше га... 2. *завршава набијање, забијање чега.* – Добивува́ штапци́ за пло́т, та́м на они́ја кра́ј, што и јуче́р несьм би́л наби́л. 3. *поправља набијање онога што је већ набијено.* – Неси́ до́бро начука́л колци́ти, па ја́ сьг мо́ра да и добиву́ем.

доби́је свр 1. *роди (о жени).* – Она́ не мо́ж да доби́је дете́. 2. *почне месечно прање жене.* – Доби́ла оно́ј. – Доби́ла на

се́бе.

доби́је се свр. *роди се дете.* – Ова́м у комшиљ́к се доби́ло дете́нце, па че д и́мо да но́симо крава́ј.

добли́зи свр. **1**. *приближи, примакне*. – Доблизи́ пани́цуту до дете́то, да мо́ж и оно́ да ку́са. **2**. *дође близу чега*. – Поља́к, поља́к доблизи́мо до Изво́р и ту́ј законáчимо. **3.** *дође време чему.* – Доблизи́ло вре́ме да по́п уле́зне у цр́кву, а њег јо́ш не́ма.

добли́зи се свр. *приближи се.* – Не́како се добли́зим до вра́та, па кљ стру́гнем.

до́бо с рет. **1**. *доба као дужи временски или историјски одсек*. – Та́ј е цр́ква из ри́мско добо́. **2**. *године живота*. – Прошло́ е њего́во до́бо. **3**. *тренутак, час*. – Дојдо́ше у не́ђе до́бо.

до́бра сре́че изр. *поздрав који изговарају жене кад се сретну*.

добрѣ́ц м бол. *апсцес гингиве који настаје продором инфекције из болесног зуба у околно ткиво.*

добрачко́ прил. *прилично, у знатној мери*. – Добрачко́ га у́дари.

добре́ прил. **1**. за количину: *прилично , доста*. – Да́до му вла́шу рећи́ју, а о́н добре́ тр́же из њу́. **2**. за начин: *добро да је тако, једва*. – Кѣ́в си не́згодан, добре́ си и жи́в.

добриња́ ж *доброта, племенитост*. – То́ј е чове́к, добриња́ една́.

добродо́вка ж бот. *в. самобај* Glechoma hederacea L.

до́броглед и **до́броглец** м *узвишење са кога се пружа поглед у даљину, видиковац.* – До́броглед (топ.), До́броглец (топ.).

Добро́мир м *име*.

добрува́ње с *гл. им. од добруе*. – Колко́ че да тра́е њо́јното добрува́ње, то́ј це топр́в ви́ди.

добру́е несвр. *живи лагодним животом, ужива у добру и задовољству*. – Та́м да седи́ш, / Та́м да лежи́ш, / Та́м да добру́еш (б).

до́ва несвр. рет. *в. дава*. – До́ва ли ти си́нат ма́лко пари́чће?

дова́не свр. **1**. *досегне, дохвати*. – Зака́чимо слани́ну на високу́ врли́ну, да ју ма́чка не дова́не. **2**. *убере руком воћку са дрвета*. – Да дова́нем не́ку ја́блку, да си размо́крим у́ста. – Ове́ј ја́блће дова́нуте, несу́ о́сам. **3**. *окрзне, закачи.* – До́вану ме Бу́лча ма́лко с ро́г по ре́бра, не́ ни́шта стра́шно, ал се уплаши́. **4.** *ухвати; стигне.* – Да те ја́ мо́г дова́нем те́бе, показа́л би ти. **5.** *узме, отме*. – Разноси́ли су из предузе́ћето ку́ј кво́ дова́не.

дова́не се свр. **1.** *дође до чега, домогне се.* – Дова́ни се до не́ку слу́жбицу, ако мо́ж. – Гле́дај да се дова́неш до ле́б. **2.** *зграби се, ухвати се у коштац.* – Дова́ну се па се би́ју, да се уби́ју.

дова́не се до кома́т изр. *изађе на пут, запосли се и почне зарађивати*;

доватѣ́к м *докле се руком може дохватити, дохват*. – Тури́ га не́где да ти е на доватѣ́к.

доватѣ́к прил. *на брзину, кад стигне, кад добије време*. – Е́дну ма́лко на доватѣ́к. – Покре дру́гу ра́боту, лозје́то окопа́мо некако́ на доватѣ́к.

дова́ти свр. **1**. *узме што хватајући руком.* – Дова́тим ка́пу, па бе́ж на вра́та, да спа́сим гла́ву. **2.** *досегне, допре, дотакне.* – Стари́нће ку́ће су биле́ ни́ће, мо́ж се з гла́ву дова́ти това́н. **3.** *удари.* – Ако те дова́тим с ову́ј това́гу, не́ч мо́ж да седи́ш по́сле на ду́пе.

дова́ти се свр. *дође до чега, домогне се.* – Гле́дај, си́нко, да се дова́тиш до кома́т. – Кљ би могѣ́л да се дова́тим до не́ку слу́жбицу.

дова́ча несвр. **1**. *досеже, додирује*. – Ел дова́ча че́тката до плафо́н? **2**. *бере руком са дрвета.* – Дова́чам кру́шће за на пи́јац.

дова́ча се несвр. *додирује се, дохвата*

се. – Матéја се довáча за ýво, преко грбúну.

довачáње с *гл. им. од довача (се).* – Довачáње óдзам.

довдéк прил. *до овог места, довде*; упор. довдека, довдекај. – Довдéк моé, а натáм њúно.

довдéка прил. *в. довдек*. – Довдéка смо јашáли на кóњи, а одóвдек че да пешáчимо.

довдéкај прил. *в. довдек*. – Длбокó е етé текá довдéкај, до кудé грýди.

довезé свр. *заврши везење*. – Довéзла сам "кýварицу".

довúја несвр. *завршава вијење (о венцу).* – Томѣн мú девójће довúјаомо вéнци, кьд ти наидóше нéћи момчурљáци, па ни набутáше у вóду, та се окупáмо са све дрéе, али и мú на њи не остáмо дл̑жне.

довúја се несвр. *сналази се, сналази се некако у животу*. – Довúја се нéкако, та састáља крáј сьс крáј.

довијáње с *гл. им. од довија (се).*

довúје се свр. 1. *снађе се, снађе се у животу*. – Глéдај да се довúјеш до пóбољу слýжбицу у предузéћето. 2. *досади се, дојади се*. – Довúло ми се вúше да га слýшам и опкрáкам.

довицýе несвр. *види по мало, једва види*. – Едвá довицýем да зашúјем пýл на капýтав.

довлачéње с *гл. им. од довлачи (се)*.

довлáчи свр. *заврши дрљање*. – Да óче да не удáри ћúша док довлáчим орáњево.

довлáчи несвр. 1. *вукући доноси*. – Свáку вéчер довлáчи по еднó дрвó из Орешáк, та да се грéе. 2. у пеј. значењу *доводи*. – Довлáчи нéкве девójће, ал нé знам да л че се жéни и с којý.

довлáчи се несвр. 1. у пеј. значењу *долази, долази кришом*. – Док је на Марúју мýж у печáлбу, Пéтар се свáку нóч довлáчи код њý. 2. *долази, долази нерадо*. – Óц се тú едьнпýт довлáчиш дóм?

довлéт м *стање онога који има свега довољно, благостање*; упор. довлетство. – Онá жúви у довлéт.

довлетáн, -тна, тно *који је имућан, добростојећи*. – Гáвра е довлéтан сьс свé и сьс пáре и сьс жúто и сьс стóку. – Оженúла се у довлéтну кýћу.

довлéтство с *в. довлет.* – Њúно га довлéтство на долéк нéма.

довлецúја м *онај који је имовински добростојећи, који свега има довољно*.

довлчé свр. упор. довлече. 1. *вукући донесе*. – Довлкоше га за крáци. 2. у пеј. значењу *доведе, доведе на неочекиван начин*. – Еднý вéчер довлче еднó девојчúште и рéче: "Овój ви снаá".

довлчé се свр. упор. довлече се. 1. *дође, дође незван.* – Довлчé се кьд че да ручýемо и пóсле ме мáе цéло пóсле плáдне, н ýме дóм да си отúде. 2. *дође у неко доба, дође кришом*. – Довлчé се дóм прéд зору.

довољé прил. *у довољној мери, довољно*. – Кýј рабóти óн свé úма довољé.

доврéви свр. *заврши говор, заврши разговор*. – Причéк мáлко, да си доврéвимо квó смо имáле да врéвимо.

довревувáње с *гл. им. од довревуе*.

довревýе несвр. *завршава говор, завршава разговор*. – Топр̑в сѣг довревýе својý врéву.

довр̑ља несвр. 1. *добацује што до кога или до нечега*. – Óн ми оздóл довр̑ља ћеремúде, а јá и гóре рéдим по басћúје. 2. *добацује реч.* – Тú да ћутúш и нúшта да не довр̑љаш.

довр̑ља се несвр. *добацује се, добацује се до неке даљине*. – Дáко е мьнечѣк, óн се довр̑ља до онój дрвó онáм.

доврљáње с *гл. им. од доврља (се).*

довр̑љи свр. 1. *добаци што до кога или до нечега*. – Ел мóж да ми довр̑љиш чýкат, да не слáзим. 2. *примети, јави се*

каквом примедбом. – Они́ при́чају, а не́ћи довр̏љи не́што сме́шно, па се тѝг смеју́.

довр̏љи се свр. *добаци се нечим до кога или до нечега*. – Ако се мо́ж довр̏љиш до они́ја она́м оре́ј, чу ти при́знам по́беду.

доврљува́ње с *гл. им. од доврљуе (се)*.

доврљу́е несвр. *добацује нешто до кога или до нечега*. – Доврљу́ј ми ци́гле.

доврљу́е се несвр. *добацује се нечим до кога или до нечега; даје*. – Доврљува́ ли се га́зда сьс шише́то, ел се пра́и ша́шав?

довурда́н м *момак на бачији који дотерује овце на мужу*.

догаве́ља свр. *једва некако дође, дође шепајући*. – Де́да Мика́јло до́гавеља не́како до Лице́, по́седе ма́лко ту́ј, па одгаве́ља кьм Ја́блен.

догаве́ља се свр. *једва некако дође, дође шепајући, довуче се*. – Воло́ви се од некво́ поплаши́ше, ко́ла се изврну́ше, ја́ па́до и ја́ко се уби́, едва́ се догавеља́ до пу́т и ту́ј ме најдо́ше.

догде́ прил. *док, докле, докле год*. – Догде́ ја́ мо́г, дотле́ че ви бу́де добро́.

догла́ви свр. *допуни, дода до одређене количине или суме*. – Ко́лко јо́ш тре́бе да ти догла́вим, па да бу́демо кви́т?

доглавува́ње с *гл. им. од доглавуе*. – Доглавува́ње до пл̏ну це́ну.

доглаву́е несвр. *додаје, допуњује до извесне количине или суме*. – Доглаву́ем му до две́ста ба́њће.

догладне́е свр. и трен. *осети глад, одједном огладни*. – Бе́ше ми догладне́ло не́ћи зама́н, па узе́ кори́чку та се залага́. – Кьд ми догладне́е, ја́ се́днем, па си поеде́м, а ако не́ма ни́шта тьг поровéм.

догладу́е свр. *завр̏ши гладан, умре од глади*. – Оста́ше са́ми да догладу́ју и да по́мру.

догле́да свр. 1. *доживи, дочека*. – Да л чу да догле́дам да оже́нимо и пара́унукатога? 2. *припази, причува кога до краја његовог живота*. – Не́ма ни́какву роду́, па не́ма ни ку́ј да га догле́да.

догло́це свр. 1. *завр̏ши глодање, све оглође*. – О́ч ли ти́ едьнпу́т да догло́цеш ту́ј кочи́ну, ел че те ми́ це́лу ве́чер гле́дамо ко ју обзе́ваш и ли́жеш? 2. *досади коме сталним пребацивањима и замерањима*. – Це́л ве́к си ме глода́л, па си реши́л да ме догло́цеш.

догма́ца свр. 1. *дође гацајући*. – До́гмаца преко оно́ј бла́то. 2. *потпуно изгази нешто ногама*. – Гмаца́ га, гмаца́, па се по́врну та га до́гмаца.

до́говора ж *уговарање просидбе*. – Пр̏во се напра́и до́говора, па се по́сле и́де да се про́си девојћа.

дого́дин прил. *идуће године, догодине*. – Дого́дин че д и́де у́ војску, али сѝг че га же́не.

догр̏ди свр. *дозлогрди*. – Догрди́ло ми ви́ше сва́ћи дѝн да ва́рим и да ме́сим.

догрди́ свр. *дође оглашавајући се својим карактеристичним гласом (о свињи, прасету)*; упор. догуди (1). – Догрде́ше пра́сци из мому́рузу.

догуди́ свр. 1. *в. догрди*. – До́гуде свињата с прасци́ти, па пра́во на корито. 2. *дође моторно возило уз свој карактеристични звук*. – Догуде́ше а́ута и из њи́ искочи́ше не́кви љу́ђе. 3. *дође трком, дојури*. – До́гуде озго́р низ они́ја спиља́к.

до́да ж *старија сестра*; упор. дада. – Кьд ја́ и до́да Ми́ља ва́немо да пое́мо, сви́ ста́ну да ни слу́шају.

дода́ва несвр. 1. *додаје*. – Дода́вај ле́б та́м на ти́ја, не мо́г се су́вам да им даде́м. 2. *подижући што увис додаје*. – Она́ на вр̏шалицу, а о́н оздо́л дода́ва сно́пје.

доде́ла свр. *завр̏ши дељање, све одеље*. – Да доде́лам и ову́ј греду́, па чу га мању́ем.

доди́пли свр. *завр̏ши слагање гранчице на гранчицу насечене шуме за лисник*. – Оста́ло ми јо́ш ма́лко па чу да доди́плим сву́ насе́чену шу́му.

додирњува́ње с *гл. им. од додирњуе (се).* – Додирњува́ње с коле́на.

додирњу́е несвр. *додирује, дотаче*. – Во́зимо се у "ви́ћу" osа́д, па с коле́на додирњу́емо пре́дња се́дишта.

додирњу́е се несвр. *додирује се, лагано се дотиче, пипа се*. – Додирњу́е се полѓ́к за оно́ј бо́лно ме́сто.

до́дица ж *дем. и хип. од дода*; упор. дадица. – Ја́ си и́мам те́бе, моју́ до́дицу.

до́дичка ж *дем. и хип. од дода*; упор. дадичка. – Ти́ си моја́ до́дичка, не да́м ја́ те́бе на ни́куга.

додремча́е свр. *приспава се, навали сан на очи*. – На дете́во додремча́ло, тре́бе га ту́римо да спи́.

додремчува́ње с *гл. им. од додремчуе.*

додремчу́е несвр. *хвата дремеж кога*. – Зи́ми ми ве́чером ра́но додремчу́е.

доду́ља свр. *заврши ринтање, заврши живот ринтајући*. – Ту́ј чу ја́ да доду́љам мое́ дуља́ње.

до́дума ж *договор, разговор*. – О́кају ме на не́ку до́думу.

доду́ма се свр. *договори се*. – Доду́мај се сьс твои́, па тѓ́г да по́чнемо.

додумува́ње с. *гл. им. од додумуе се*. – Ошли́ код де́ду на додумува́ње, окол ту́ј тра́нпу.

додуму́е се несвр. *договара се с ким*. – Не́што се они́ додуму́ју, ал не́ знам од кво́.

дожале́е свр. *постане жао коме*. – Кьд ми дожале́е, ја́ си порове́м, порове́м, та си оту́шим.

доже́ва несвр. *довршава жетву*; упор. дожевуе, дожиња. – А́нка доже́ва пшени́цу у Лице́.

доже́вање с *гл. им. од дожева*. – Пред дожева́ње се договори́мо где́ че да оста́имо на Бо́га бра́ду.

дожеву́е несвр. *в. дожева*. – Жетвари́ дожеву́ју Голе́му њи́ву.

дожега́е свр. *постане жега, врућина*. – О́вце да исте́раш да пасу́ по ладави́ну, а кьд дожега́е да и оте́раш у Сакуљи́цу да се напи́ју во́ду и да пла́дњују под бре́с. – Кьд ми дожега́е ја́ балди́шем и ни́шта не мо́г да рабо́тим.

дожедне́е свр. *постане жедан, ожедни*. – Понеси́ си во́ду, па кьд ти дожедне́е да и́ма кво́ да пи́неш.

дожеља́е свр. *јако зажели што*. – Тека́ ми нее́кад дожеља́е за лубени́цу, ал не́мам па́ре да ку́пим.

дожешча́е свр. *постане жега, постане врућe*. – Не́кво ми дожешча́ло, отворе́те ма́лко врата́та, да се ма́лко прола́димо.

дожи́ња несвр. *в. дожева*. – Томѓ́н дожи́њам ону́ј њи́ву у Ра́внират, кьд приока́ше: "ку́рјак, ку́рјак".

дожиња́ње с *гл. им. од дожиња*.

до́жње свр. *заврши жетву, пожање*. – Че́кни ме да до́жњем, па да с и́демо за́едно.

до́жње се свр. *заврши се жетва, пожање се*. – Доже́ла се, доже́ла се њи́ва трнаи́ва.

до́зам прил. *до земље*; упор. дозем. – До́зам жње́те, кла́с ми не стрве́те.

дозва́ља несвр. *даје дозволу, дозвољава, одобрава*. – Што́ му дозва́љаш да рабо́ти оно́ј што му не́ за ра́боту?

дозва́ља се несвр. **1.** *попушта, дозвољава да с њим раде шта хоће*. – Немо́ј да се дозва́љаш да те зја́шу, него се опи́рај, што́ си му́шко. **2.** *подаје се (о женској особи)*. – Дозва́ља се на сва́куга.

дозваља́ње с *гл. им. од дозваља (се).*

до́зем прил. *в. дозам*. – Исе́кал сву́ го́ру до́зем, дрва́та прода́л, паре́те попи́л.

дозе́мак м *део стабла који је до саме земље*. – Дозе́мци се те́шко расцепу́ју, ел су бли́зо жи́ле.

дозиме́е свр. *постане хладно коме*. – Кьд ти и́зненад дозиме́е да зна́еш да це разболи́ш.

дозимува́ње с *гл. им. од дозимуе*.

дозиму́е несвр **1**. *постаје све*

хладније. – Ку́ј ча́с дозиму́е. **2**. *преброђује зиму*. – Дозиму́ем прле́га и ову́ј зи́му.

дозо́ри се свр. *дозри неки плод пошто је претходно убран*. – Ако отђи́неш на́рујан петлица́н, тури́ га на пе́нџер да се дозо́ри.

дозору́е се несвр. *дозрева плод пошто је претходно убран*. – Овај кру́шка не мо́ж да узре́е на дрво́, веч књд ју обе́ремо, она́ се зи́ми дозору́е.

до́зре свр. *дође до сазнања, прозре*. – Дозр̀л да га жена́та ва́ра сьс комши́ју.

дозреву́е несвр. **1**. *дозрева*. – Полѣ́к дозреву́е гро́зје. **2**. *стари, ближи му се крај*. – И де́да дозреву́е.

дозре́е свр. **1**. *до краја сазри, дозри*. – Че́камо гро́зје да дозре́е, па да га бе́ремо. **2**. *остари, пропадне*. – Наста́иш ли да шљо́каш, ср̀чено ч да дозре́еш.

дои́љи се свр. *умили се коме, додвори се*. – Доиљи́л се на ста́рцатога и ови́ја че му, изгле́да, препи́ше има́њето.

до́јде свр. **1**. *стигне, допутује, дође*. – Књд до́јдем од ра́боту до́м, ми́слим це одмо́рим, ал оно́ се топр̀в отва́ра не́ка ра́бота. **2**. *настане прилика*. – Дојде́ вре́ме и ти́ да се же́ниш. **3**. *појави се*. – До́јде ми тека́ пре́д очи, ко сьг да га гле́дам. **4**. *прибави, стекне*. – Чим до́јдем до пару́, о́дма ти вр̀чам. **5**. *наступи расположење за што, прохте се*. – До́јде ми да ро́внем. – До́јде ми воља́ за оно́ј за кое́ зна́м да не́ма. **6**. *налази се у сродству с ким*. – Ја́ му до́јдем бра́т од чи́чу. **7**. *надође (о поплави)*. – Дојде́ голема́ вода́, пра́ва по́водња. в. дојде до комат, дојде до уста, тека че му дојде

до́јде до кома́т изр. *в. доване се до комат*.

до́јде до́ уста изр. *стигне жито за жетву*. – Житото дошло́ до́ уста и сьг гра́д да га стлче́, ма́јђо моја́.

до́јђе *3. л. јд фут. од дојде*; упор. дојче. – До́јђе и те́б цр̀ни пе́так.

до́јђе ж мн. *дојке, сисе*.

до́јче гл. *в. дојђе*. – До́јче и на те́бе ре́д, не сећира́ј се.

дока́же свр. *каже, дојави, обавести*. – Она́ им доказа́ла кво́ им се спре́ма, па уте́кли.

дока́ра свр. **1**. *довезе*. – Дока́раше га на ко́ла, мртвога́. – Дока́рао и ја́ по не́ћи пу́т др̀ва и́с планин. **2**. *приведе гонећи пред собом, дотера, догна*. – Три́ отка́ра, две́ дока́ра, па се чу́ди која́ му не́ма. **3**. *доведе у ред*. – Чу те дока́рам да бу́деш ко тре́бе, ел те не́че и́ма на ови́ја све́т.

дока́ра се свр. **1**. *дотера се, удеси се*. – Дока́рај се у́баво, књд по́јдеш на́ оро. **2**. *уведе се* у *ред*. – Докара́л се и о́н у ре́д љу́ђе. **3**. *напије се, опије се*. – Дими́трија се добре́ докара́л, јо́ш ма́лко па че га во́де.

докарува́ње с гл. *им. од докаруе (се)*.

докару́е несвр. **1**. *дотерује, довози, доноси*. – Докару́ју ми моја́ деца́ и др̀ва и бра́шно и све́. **2**. *догони*. – На пла́дне докару́ем о́вце у пова́ту. **3**. *удешава, кинђури*. – Све́ жене́, кое́ су по тека́, узе́ле да докару́ју мла́деневестуту.

докару́е се несвр. **1**. *дотерује се, удешава се*. – Мо́ж се докару́еш колко́ о́ч, ни́шта ти не пома́га. **2**. *поправља се, доводи се у ред*. – Докару́е се у ре́д. **3**. *физички се поправља, заобљује се*. – Како́ сти́же но́ва трава́ те́лци се поче́ше докару́ју.

дока́са свр. **1**. *дотрчи, дође касом*. – Докаса́ше ко да и не́ћи ју́ри. **2**. *поцепа се што од дуге употребе*. – Докаса́ле ми ве́ч ове́ј панталóне. **3**. фиг. *остари, онемоћа, дође до краја живота*. – Де́да Ти́на докаса́л.

доката́ре *реч у бројаници*: еленице, плетенице, домузаре, докатаре, чив, чигуљин, мартин, дупигин, прескач.

дока́ча несвр. *дохвата, додирује*. – Јо́ш мьнечѣ́к, па не мо́ж да дока́ча цре́шње о́sам.

дока́чи свр. **1**. *додирне, дотакне*. – Књд проји́де покре ме́н о́н ме до́качи с ла́кат. **2**. *дохвати нешто што је на већој*

висини од њега. – Не́ знам да л чу га дока́чим, високо́ е, же́на, зака́чено.

докачува́ње с *гл. им. од докачуе (се).*

докачу́е несвр. 1. *додирује, дотиче*. – Ву́ле Ме́ркач е би́л то́лко ви́сок да е с гла́ву докачува́л това́н. 2. *дохвата, скида са вишег на ниже место*. – Докачу́ем гро́зје од врли́ну, да зо́бну ма́лко деца́.

докачу́е се несвр. 1. *задиркује се, задева се.* – Не́ч те они́ би́ју ако се ти́ не докачу́еш. 2. *додирује се, пипа се*. – Ако се ја́јца докачу́ју док се во́зе, мо́ж се потро́ше.

докваци́е несвр. *издаје га снага, слаби, ближи му се крај*. – Ку́ј ди́н о́н по докваци́е.

доква́че свр. *изда га снага, остари, дође до краја живота*. – Бе́ше му ра́бота, докваца́л и о́н.

докве́ца свр. 1. *дође почучкујући, дође крећући се у чучећем положају (у дечјој игри).* – Про́бај да докве́цаш довде́! 2. *дође једва ходајући*. – Едва́ не́како доквецá довде́, ал како́ чу ната́м, Бо́к ти зна́е.

доклем везн. *дакле*. – Доклем, ти́ ми́слиш да ч да сти́гнеш до́кночи?

докле́ца свр. 1. *дође скачући на једној нози (о деци)* – Ел мо́ж да докле́цаш од ону́ј банде́ру до ову́ј?. 2. *једва дође, дође клецавих ногу*. – Едва́ доклецá од пова́ту.

до́кман *реч бројаници*: окман, докман, дивизлија, дечковац.

доко́ла свр. *докотрља*. – До́кола едно́ бу́ре од сто́ ћи́ла.

доко́ла се свр. *докотрља се*. – Поль́к, поль́к и доко́лам се под бу́ре, напи́пам шајто́в и ма́лко га одвр̀нем и подату́рим у́ста, па се чвр̀сто наждро́кам. – До́кола се една́ ло́пта до ме́н, не́ знам чиа́ е.

доко́ленка ж *женска чарапа до колена, доколеница*. – На црне́ доко́ленће приши́ла по две́ тр̀тће са стране́.

доколу́е несвр. *котрљајући дотерује*. – О́н са́мо доколу́е бу́ричи до ко́ла, а дру́ђи и това́ре.

докопу́е несвр. *завршава копање*. – Докопу́ешемо њи́ву на Дру́м, кьд ти ти́ће пролете́ше авио́ње.

докра́дне се свр. 1. *привуче се крадом.* – Докра́днем се до коли́буту, па наср̀нем уну́тра. 2. *тихо дође у неко доба ноћи.* – До́м се докра́днем пред савињáло.

докрајча́е свр. *дође до краја, дође до краја живота*. – Добра́ ни бе́ше ћеру́шата, ја́ко е вача́ла за́јци, али ве́ч докрајча́ла.

докриве́е свр. *ухвати се криво коме*. – Докриве́е ми не́ћи пу́т на ње́г.

докр̀ца свр. *дође колима која шкрипе*. – Докрца́ше ко́ла не́ћи зама́н ньчь́с.

докториј́а ж *медицина, лекарство*. – Докториј́а, то́ј не бь́ш мло́го оспо́бено, да те изле́чи до кра́ј.

до́ктур м *доктор, лекар*. – И́ма ва́тру, па га води́ли код до́ктура.

до́ктурица ж *жена доктор, лекар*. – До́ктурица ошла́ на па́узу, мо́ра приче́каш ма́лко (едно́ са́т).

докуде́ прил. *приближно, отприлике*. – Мо́ж га и́ма докуде́ два́ес ћи́ла. – Че́ д и́мо докуде́ чешму́, па це вр̀немо. – И́ма га чу́вамо докуде́ Вели́гден, па ако не би́ва че га продаде́мо.

докуља́к м *незгода изазвана сплетком, подвала, омраза*; упор. докуљач, дукуљак. – Немо́ј ми пра́иш доку́љци где́ сти́гнеш, гла́ву ш ти отћи́нем.

докуља́ч м *в. докуљак*.

до́л м *ужа, а дубља удолина, од падине, у брдовитом пределу*. – Јастребова́чћи дол (топ.), Грби́њин до́л (топ.).

дола́зи свр. *дође пузећи, дође четвероношке*. – Дола́зим до вра́та, па се нека́ко приди́гнем та дова́тим ква́ку...

доль́к м *дем. од дол, долић*; упор. долчьк. – До́ле у доль́кьт на́јбоља трава́ расте́.

дола́п м рет. *прозор.*

долате́ње с *гл. им. од долати*.

дола́ти несвр. *долеће*. – И тако́ј ту́ј е́сен по́че код ме́н да дола́ти зме́ј. – Едно́ ти́ченце сва́ко ју́тро дола́ти на пе́нцер, за трошѝнће.

доле́к прил. *в. долеко*. – То́ј са̏ло е мло́го доле́к, не мо́ж се сти́гне за́ дан до ње́г.

доле́ко прил. упор. долек. **1**. *за просторну раздаљину*: *на великој удаљености* – Ошлѝ за дрва не́где доле́ко у́ планин. **2**. *на великом временском одстојању.* – Доле́ко е јо́ш до Велѝгден.

долетѝ свр. *дотрчи, дојури.* – До́лете, сѣ́в се узноѝл, не мо́ж ни да проврѐви колко́ е скапа́л.

доле́чан, -чна, -чно; упор. далечан. **1**. *који је из далека, од далека*. – Ко́д њу́ до́оде доле́чни љу́ђе, да им ба́е. **2**. *који није близак род*. – Мѝ смо доле́чна ро́днина.

долечѝна ж *раздаљина, даљина*. – Што́ седите́ на долечѝну, примакне́те се ма́лко.

долечко́ прил. *прилично далеко*; упор. далечко. – Долечко́ си е до та́м.

долѝта несвр. *долеће*. – Голубѝца ми долѝта на дла́н.

до́лма ж *грађење куће на тај начин што је скелет од дрвета, а међупростори се зидају на пола цигле.* – Ку́ће на до́лму пра́и са́мо сиротѝња.

долчѣ́к м *в. дольк*. – Иза ону́ј падѝну ѝма едѣ́н долчѣ́к.

До́љња Ка́меница ж *село у општини Књажевац;* упор. Везир Каменица.

До́љња Соколо́вица ж *село у општини Књажевац*.

дољња́к м мет. *северни ветар у неким тимочким селима*.

До́љње Зу́ниче / До́љње Зу́ничје / До́љњо Зу́ниче с *село у општини Књажевац*.

до́љњи, -ња, -ње (њо) **1**. *који је доле испод нечег другог*. – Што́ си си опрлѝл до́љње тре́пће? **2**. *који је у низини или ближе ушћу*. – То́ј су онѝја љу́ђе из до́љњуту малу́. **3**. *саставни део многих топонима*: До́љњи синѝчи тра́п, До́љња Ка́меница, До́љње Зу́ничје и др.

Дољњозу́ничанин м *становник Доњег Зунича, онај који је пореклом из Доњег Зунича*.

Дољњозу́ничанка ж *становница Доњег Зунича, она која је пореклом из Доњег Зунича*.

дољњозу́ничњи, -чка, чко *који припада Доњем Зуничу, који се односи на Доње Зуниче*.

Дољњока́меничанин м *становник Доње Каменице, онај који је пореклом из Доње Каменице.*

Дољњока́меничанка ж *становница Доње Каменице, она која је пореклом из Доње Каменице.*

дољњока́меничњи, -чка, -чко *који припада Доњој Каменици, који је у вези са Доњом Каменицом.*

дољњосоколо́вачњи / чки, -чка, -чко *који припада Доњој Соколовици, који је у вези са Доњом Соколовицом.*

Дољњосоколо́вчанин м *становник Доње Соколовице, онај који је пореклом из Доње Соколовице.*

Дољњосоколо́вчанка ж *становница Доње Соколовице, она која је пореклом из Доње Соколовице.*

дољу́ља свр. **1**. *заврши љуљање*. – Да дољу́љамо Мѝру, па че по́сле те́б. **2**. *доведе до краја живота.* – Каква́ те љу́љња заљуља́ла, таква́ ч те и дољу́ља. **3**. *довезе велики товар*. – Дољуља́ше пл́не кана́те с гро́зје.

домьзлѣ́к м **1**. *приплод стоке, домазлук*. – Ово́ј пра́се оста́љамо за домьзлѣ́к. **2**. *порекло, лоза (о стоци).* – Купѝл о́вце од до́бар домьзлѣ́к.

домьзлѣ́чич м *дем. од домьзлѣк (1).* – Ко ти напре́дује домьзлѣ́чичьт?

домазла́ција м *домаћин који оставља*

доста стоке за домазлук, имућан сточар.

домајћи́н м *в. домачин (1)*. – Домајћи́не, не коњи́ си ја́гње.

домајћи́ца ж *в. домачица (1)*. – Домајћи́це, не месѝ пога́чу.

домаки́н м *в. домачин (1)*.

домѝкља свр. 1. *донесе вукући, довуче*. – Ту́рим на ве́ју се́но, па га домѝкљам до трља́к. 2. у пеј. значењу *донесе, донесе нешто што се није смело донети*. – Домакља́ше едногá срндáка

домѝкља се свр. 1. *једва се довуче, једва дође*. – Домѝкљам се до теливо́н и обр́нем њи́н бро́ј. 2. *дође непозван, натури се*. – Свѝћи дѝн се домѝкља, да пи́не не́ку ређи́јицу.

домѝкне свр. *довуче, привуче, примакне*. – Домѝкнем едѝн пр́љ, па га ту́рим иза грби́ну, за сва́ћи случа́ј.

домѝкне се свр. 1. *довуче се, привуче се, прикраде се, примакне се*. – Не́како се домѝкнем до вра́та, па бе́ж. 2. *дохвати се чега, дође до нечега*. – Не мо́г се домѝкнем до не́ћи бо́љи по́сал.

дома́ми свр. *мамећи доведе*. – У́знем коренчѝк и дома́мим свињу́ из Врља́к до до́м.

домамува́ње с *гл. им. од домамуе*. – Домамува́ње на пре́вару, то́ј о́н у́ме.

домаму́е несвр. *мамећи доводи, доводи на превару*. – О́н домаму́е не́кви девојчичи код ње́г у со́бу.

домачи́н м 1. *кућни старешина, домаћин*; упор. домајћин, домакин. – Ми́слиш ли ти, беће́рине, да поста́неш не́кад домачи́н?. 2. *муж, брачни друг*. – Изгуби́ла сам домачи́на.

домачи́ца ж 1. *домаћица, вредна и уредна жена*; упор. домајћица. – Ње́гова е жена́ ја́ко домаћи́ца. 2. *супруга*. – Остану́л без домачи́цу.

доме́ње с *гл. им. од доми (се)*.

дометé свр. 1. *заврши чишћење метлом*. – Оста́ло ми ма́лко да домете́м а́нбар. 2. *догура метлом*. – У́зне па дометé буњи́ште пред мо́ју вракњи́цу.

до́ми несвр. *ствара кућу и породицу*. – Реши́л да до́ми до́м.

до́ми се несвр. 1. *кући кућу*. – Поче́л да се до́ми, че га бу́де и ње́г, же́на. 2. *удаје се, жени се и ствара своју породицу*. – Реши́л си и ти́ да се до́миш, а ку́ј би ре́кал!

домиле́е свр. *постане мило, драго*. – Домиле́ло ми за њу́, ја́ко.

доми́не свр. *наиђе код кога, сврати понекад код кога*. – Мло́го и́ма ра́боту, ал доми́не и до на́с њд доби́је вре́ме.

до́мит, -а, -о *који је потпуно умивен*. – Ел до́мито ово́ј дете́, што́во си га бѝђи ми́ла?

доми́та несвр. *приводи крају чишћење метлом*. – Доми́там авли́ју.

домита́ње с *гл. им. од домита*.

До́мобран м *име*.

домодр́жница ж 1. *жена, добра домаћица*. – Мо́ре, Еле́на му е домодр́жница, да не́ она́ ода́вна би све́ пропа́дло. 2. *кукурузни хлеб од кога је некад зависио опстанак породице*. – Мому́рузница – домодр́жница.

домо́та свр. *заврши мотање пређе*. – Јо́ште несѝм све́ домота́ла, оста́ла ми још две́ вре́тена.

домоту́е несвр. *завршава мотање пређе*. – Домоту́ем ону́ј црве́нуну пре́цу.

домуза́ре *реч у бројаници: еленице, плетенице, домузаре, докатаре, чив, чигуљин, мартин, дупигин, прескач*.

домучне́е свр. *постане мука коме, смучи се коме*. – Домучне́ло ми ви́ше да слу́шам њо́јну вре́ву.

донде́ прил. *в. дондек*. в. дошьл донде.

донде́а прил. *в. дондек*.

донде́к прил. *до оног места или времена о коме је реч, донде*; упор. дондеа, дондека, дондекај. – Одо́вдек па донде́к и́ма си по́ла са́т. – Чу те че́кам донде́к, док не изгу́бим стрпле́ње.

донде́ка прил. *в. дондек*. – Донде́ка чеш да и́деш пра́во, па по́сле чеш да уда́риш ле́во. – За њи́ си до́бар донде́ка

док да́ваш, по́сле не вре́диш.

донде́кај прил. *в. дондек*. – Ако сти́гнеш донде́кај за еда́н са́т, до́ мрак чеш да сти́гнеш и у сало́то. – Би́ли смо орта́ци донде́кај, док о́н не поче́л да ме поткраџу́е.

доне́где прил. **1.** *донекле, до неког места, до неког времена.* – Доне́где идомо за́едно. – Пожéли смо доне́где докуде́ кру́шкуту. – Че́ да тра́е доне́где, па че и то́ј да неста́не. **2.** *у извесном смислу, у неку руку.* – Доне́где и́маш и ти пра́во.

до́ода ж *долазак, посета*. – Ва́ла ти на до́оду.

доодѝк м **1**. *долазак*. – Очеку́емо њи́н доодѝк. **2**. *посета*. – Дојди́ ма́лко на доодѝк.

доодéечи прил. сад. *долазећи*. – Неси́ ми претрка́л пра́г доодéечи.

доодéње с *гл. им. од дооди*. – Мло́го си ореди́л доодéњето.

доо́ди несвр. **1**. *идући приспева, стиже, долази*. – Ја́не не́ма нику́ј да доо́ди. **2**. *настаје, ствара се прилика*. – Доо́ди вре́ме д и́деш у пе́нsију. **3**. *наставља се на нешто или долази иза нечега*. – Пр́во е Кѝндьлица, па по́сле доо́де Кори́та, па по њи́ доо́де Ба́линци. **4**. *стиче, прибавља*. – Ла́за лѝсно доо́ди до дина́р. **5**. *нагомилава се незадовољство, бес*. – Доо́ди ми по не́ћи пу́т тека́ да ува́тим ка́пу у ша́ће па д и́дем у́ свет. **6**. *у сродству је*. – Де́ско ми доо́ди бра́т од да́љњега чи́чу.

доо́ка свр. *гласним дозивањем дозове*. – Ти́ и́маш по́јак гла́с, про́бај да га доо́каш.

доора́ти свр. *заврши разговор*. – Немого́мо си доора́тимо, ел наидо́ше не́ћи љу́ђе.

допи́па свр. *пипајући дотакне*. – Ква́чка се насади́ла под сто́г, ал ја́ не мо́г да ју́ допи́пам, да ју́ изва́дим.

допи́пне свр. *додирне, дотакне*. – Са́мо га допипну́ и о́н па́де, по́сле вели́: “Што́ се, бре́, гу́раш”? – Ел мо́ж да допи́пнеш това́н с гла́ву?

допи́пне се свр. *пипне се, дохвати се*. – Ел се мо́ж допи́пнеш преко гр̀бину за у́во?

допипува́ње с *гл. им. од допипуе (се).*

допипу́е несвр. *дотаче, додирује*. – Допипу́ем га, ал га не мо́г подва́тим да га извлчѐм.

допипу́е се несвр. *дотаче се, додирује се с ким или с чим*. – Ако оста́љаш кру́шће за на́зиму мо́ра сва́ку да уви́еш, ел ако се допипу́ју це покваре.

допи́ра[1] несвр. *пружа се до нечега, досеже до нечега*. – Ова́ј мо́тка не допи́ра до това́н.

допи́ра[2] несвр. **1.** *завршава прање рубља или чега другог*. – Томѝн допи́рам кошу́ље чу́ кло́цну вракњи́ца. **2.** *пере оно што није добро опрано.* – Тека́ си у́баво опра́ла пани́це, да ја́ мо́ра да и допи́рам.

допира́ње с *гл. им. од допира*.

доплачу́е несвр. *плаћа још известан износ, доплаћује*. – Ста́лно пла́чам и па́к доплачу́ем за стру́ју.

доплетé свр. *заврши плетење, исплете до краја*. – Глéдам да доплетéм ови́ја це́нпер дьнѝс, ју́тре мо́ра да ту́рам ткање.

допли́та несвр. *завршава плетење*. – Допли́там пр̀вњу чера́пу.

доплита́ње с *гл. им. од доплита*.

допл̀ни свр. *доспе још да би било пуно, допуни*. – У́зе вла́шу о́тпи од њу́, па ју по́сле до́пл̥ни.

допл̥њу́е несвр. *досипа још да би било пуно, допуњује*. – Допл̥њу́ем бу́ре сьс ређи́ју, да не седи́ о́тпразно.

допљéска свр. **1.** *поједе све што му је дато (о човеку)*. – Допљéскајте то́ј, па да донесéм дру́го. **2.** *изненада дође; дође шљапкајући.* – Ти́ће допљеска́ше одону́д, преко ба́руну.

до́после прил. *малко касније, мало затим*. – До́после етé и њéг.

до́послем прил. *најпосле, напослетку*. – До́послем нéк бу́де и тека́, ко́то што ти́

вели́ш.

допра́и свр. 1. *заврши прављење нечега*. – Ако ти́ несѝ напра́ен ко тре́бе, ја́ те не мо́г допра́им. 2. *поред постојећег направи нешто ново, догради*. – Да допра́имо јо́ш едну́ ко́чину уз ону́ј, та да и́ма где́ да ни све́ сви́ње лежу́.

допрају́е несвр. 1. *завршава прављење нечега*. – Ма́јсторити дњѝс допрају́ју кро́в на пле́вњу. 2. *поред нечег постојећег прави ново, дограђује*. – Допрају́емо едну́ ку́јницу уз ку́ћуту.

допра́ска свр. *дојури, дотрчи, бане*. – Сѣг че о́н да допра́ска од не́ку стра́н.

допра́ча несвр. 1. *прати некога до неког места*. – Сва́ку ве́чер ме допра́ча до вракњи́цу. 2. *шаље коме што (о вестима)*. – Пре́цве ми допра́ча не́ћи абро́ви, мо́ра да се на кра́ј распра́им с ње́г.

до́пре свр. 1. *дође у какав положај*. – Упропасти́ло га пие́ње, сѣд допр̀л до про́сјака. 2. *порасте до неке мере*. – Ако тека́ наста́иш да расте́ш у́скоро ч да до́преш до това́н.

допреде́ свр. *заврши предење, испреде све што се је имало испрести*. – Мо́ж ли ма́њто да допреде́ш до Божи́ч, па по́сле да ту́рамо ткање́?

допри́да несвр. *довршава предење, преде последње предиво*. – Допри́дам дру́го вре́тено. – Дњѝс допри́дам вл̀ну.

доприда́ње с *гл. им. од доприда*.

до́пролет прил. *до пролећа*. – До́пролет че да изеде́мо ле́б, по́сле мо́ра да ку́пимо јо́ш жи́то.

допу́нпа свр. *пумпајући дода још мало ваздуха у што*. – Допу́нпам за́дњу гу́му и по́јдем.

дор везн. *док*. – Чу га че́кам дор до́јде. – Дор се сва́тови сабе́ру, јани́ја се оладѝла, па ју мо́ра подгреву́ју.

дор да тре́пнеш изр. *у трен ока*.

дорабо́ти свр. 1. *заврши посао, довврши посао*. – Пита́ње е да л мо́г дњѝс да дорабо́тим ову́ј ра́боту. 2. *одради још мало да би испунио радно време или радни стаж*. – И́ма да дорабо́тим јо́ш две́ го́дин до це́лу пе́нsију.

дорабочува́ње с *гл. им. од дорабочуе*. – На ра́боту не́ма дорабочува́ње.

дорабочу́е несвр. 1. *завршава посао*. – Ра́бота се ни́кад не дорабочу́е, у́век оста́не ма́лко да се дорабо́ти. 2. *ради још мало да би испунио радно време или радни стаж*. – Несѣ́м си доработи́л до ра́дни ста́ж, па сѣг дорабочу́ем то́ј колко́ ми оста́ло.

до́раз прил. *осим, сем*. – Нику́ј дру́ђи не́ би́л, до́раз ја́.

дора́мче с *мушки дуги јелек без рукава, од белог сукна*.

дора́ни свр. 1. *донегује немоћнога до његовог краја*. – Оста́ли смо са́ми, не́че да и́ма ку́ј да ни дора́ни. – Де́ду Жи́вула дорани́л њего́в бра́танац, за има́ње. 2. *заврши храњење, товљење домаће животиње*. – Вепра́тога мо́ра да дора́нимо сѣс ста́р мому́руз, да се до́бро уго́ји и ува́ља.

дорањува́ње с *гл. им. од дорањуе*. – За дорањува́ње че ми тре́бе едно́ сто́ ћи́ла мому́руза.

дорању́е несвр. *поред редовних оброка даје коме још да једе*. – Вепра́тога ел са́мо ра́ниш, ел га и дорању́еш. – Ако га не дорању́еш не́ч га ско́ро уго́иш.

дорга свр. *дође хитро и неочекивано, упадне изненада, бане*. – Дорга́ше на го́рњу капи́ју, бе́сни и пија́ни.

дорде́ прил. *док*. – Дорде́ змију́ не нага́зиш не́че те уа́пе.

доре́ва несвр. 1. *завршава огртање гиљака*. – Томѣ́н доре́вамо мому́рузу у Сви́њску па́дину оно́ по́че ћи́шица. 2. *нагрће, нарева*. – Доре́вај му пома́лко жа́р да се по́срчено опече́.

дорева́ње с *гл. им. од дорева*.

доре́ди се свр. *дође на ред*. – Не мо́г се доре́дим да и на ме́н ку́пе опѣ́нци.

дори везн. *док*. – Мо́ра да погра́биш, ел дори ти́ до́јдеш они́ че да пору́чају.

дори́пи свр. 1. *скочи у даљ колико је и претходник скочио*. – Не ве́руем да ме мо́ж дори́пиш. 2. *изједначи се с ким у неком послу, богатсву, успеху*. – Ни́кој ме́не не мо́ж да дори́пи, а камоли да ме надма́ши.

досага́шањ, -шња, -шње (шњо) *досадашњи*. – Зна́чи, на́ше досага́шње пријете́љство ни́шта не ва́жи?

до́садба ж *досада*. – Не́ зна кво́ че да рабо́ти од до́садбу.

доса́ца несвр. 1. *досађује коме*. – Бе́жи одо́вде, немо́ј да ми доса́цаш. 2. *неповољно утиче, изазива нелагоду*. – Доса́ца ми дува́н, ал га не мо́г ма́нем. 3. *повремено боли али не тако јаким интензитетом, тишти*. – Не́ма да ме боли́ ја́ко, ал си ми доса́ца.

доса́ца се несвр. *досадно му је, досађује се*. – Че́сто се доса́ца до́ле пред Жи́ћину кава́ну.

досаца́ње с *гл. им. од досаца*.

досацува́ње с *гл. им. од досацуе*.

досацу́е[1] несвр. *још сади пошто је већ посадио*. – Досацу́ем овде́ ма́лко васу́љ, да не седи́ о́тпразно парче́то.

досацу́е[2] несвр. *узнемирава кога, омета кога у његовом посл, досађује*. – Едномѣ́н ми досацу́е.

досве́туе свр. *заврши живот на овом свету, умре*. – Ч да свету́еш, па ч да досвету́еш и ти́.

досе́лац м *онај који се је доселио од некуда, досељеник*. – Они несу́ из на́ше сало́, они́ су досе́лци из ова́ј го́ре буца́чкава се́ла.

досе́љ́ињ́а ж *жена досељеник, досељеница*. – Ми́ра, досељ́ѝ́ња свѣ́ћи дѣ́н и́де у на́дницу.

досе́ња свр. *заврши сењање, потпуно осења*. – Досе́њам коња́ с јо́ш едну́ гу́жву, покри́јем га с покравѣ́ц и затво́рим шта́лу.

досе́ца свр. 1. *сецајући помери, довуче*. – А́јде да га не́како досе́цамо до ко́ла. 2. *једва донесе неки терет*. – Едва́ досеца́ ову́ј вре́чу из водени́цу.

досе́ча се несвр. 1. *покушава да се сети, присећа се*. – Досе́чам се, ал се не мо́г се́тим. 2. *брзо му падају на памет решења, брзо се сналази у ситуацији*. – Ве́што се досе́ча да ље́же.

доси́пе свр. *дода још течности или чега другог да би напунио суд*. – Тре́бе ве́ч да доси́пем гр́не.

досипува́ње с. *гл. им. од досипуе*. – Ре́ћи́ја из ови́ја бало́н је за досипува́ње по о́тпразни бу́ричи.

досипу́е несвр. *досипа, долива*. – Ја́ му досипу́ем, оно́ не́где исти́ца.

досироту́е свр. *заврши живот у сиромаштву*. – Ће́рће ото́ше у најголему́ сироти́њу, да си догладу́ју и досироту́ју.

Доси́тије м *име*.

доска́ ж рет. *даска*. – Чи́ни ми се да ти ва́ли една́ доска́.

доскора́ прил. *до скоро*. – Доскора́ си мо́жеше, сѣ́г ја́ко онекадре́л.

доско́рби свр. *онемоћа, ороне*. – Ку́ј че га чу́ва кѣд доско́рби?

доскро́ба свр. *дође преко неког блата обувен у превелику обућу, при чему се чује усисавање ваздуха код извлачења ногу из глиба*. – До́скроба по на́јголему ћи́шу.

доскр́ца свр. 1. *дође уз шкрипу неког превозног средства*; упор. докрца. – До́скрца не́где пре́д зору oséбал и поћи́сал. 2. *престане да закера, зађути*. – Едва́ че́кам да доскр́ца, па ја́ на њу́ да ка́жем кво́ и́мам.

дослепу́та се свр. 1. *дође непожељан, непозван*. – До́слепута се па́к да не́што и́ска. 2. *дође кад га притера каква невоља (као глад и сл.)*. – Дослепу́та се окол руѣ́к, она́к га не́ма.

дослу́жи свр. 1. *заврши службовање*. – Дослужи́л сам у пива́ру. 2. *истроши се, дотраје каква алатка или справа од дуге употребе*. – Ова́ј сећи́ра гоца́ го́дин служи́ла, али ве́ч дослужи́ла, оста́ле са́мо тилу́ђе од њу́.

дослу́ња се свр. *дође непозван и*

непожељан, довуче се као глуво куче, без срама и без стида. – Са́нда се ће дослу́ња, се́дне уз огњи́ште и ну́ме да с и́де.

досмрди́ свр. фиг. *дође непожељан и непозван*. – Па́к они́ја досмрде́л, кво́ ли сѣ́г о́че?

доспе́ва несвр. *нараста, надолази, надиже се (о тесту*); упор. доспевуе. – Дньс ми си́лом доспе́ва тесто́во, мо́ра да му е студено́.

доспева́ње с *гл. им. од доспева*.

доспеву́е несвр. *в. доспева*. – Те́сто бо́ље доспеву́е кьд му е то́пло, она́к сла́бо.

доспе́е свр. 1. *надигне се, нарасте (о тесту).* – Подмеси́ла сам ле́б и оста́ила сам га да доспе́е, па кьд доспе́е па́к чу га разме́сим. 2. *наљути се, постане зле воље*. – Оста́ј га на ми́р, ви́диш да е доспе́л. – Не́што му доспе́ло.

доспи́ свр. *потпуно се наспава, заврши спавање*. – Пу́шти дете́то да си доспи́.

доспи́ се свр. *наспава се*. – Не́к се доспи́, па че га тьг о́камо.

досраме́е свр. *постане срам кога, постиди се*; упор. досрами. – Иска́ дньс, иска́ јуче́р, па му накра́ј до́сраме. – Досраме́е на ку́че, а камоли наове́ка.

досрами́ свр. *в. досрамее*. – На њег не́че да досрами́, ти́ја и́ма дебе́л обра́з.

досраму́е несвр. *постаје срам кога*. – На те́б, изгле́да ми, ни́кад не досраму́е, иска́ш ко Ци́ганин.

дости́гне свр. 1. *пружа се у дужину до неке тачке, до неке мере.* – Не мо́ж ни дости́гне коно́пацат да вр̀жемо ко́ла, мо́ра га наста́имо с не́квo јо́ш. 2. *траје до неког времена*. – Те́шко да че ни бра́шно дости́гне до же́тву.

достра́шне́е свр. *постане страшно, уплаши се*. – Достра́шне́е ми кьд га ви́дим, ко се ка́чи по оне́ј топо́ле.

до́тавнин прил. *до мрака*. – Че да до́јде, ва́ља, до́тавнин.

доте́гљи свр. *теглећи довуче*. – Едва́ га дотегљи́ше до́ле до пу́т, по́сле га натовари́ше и одвл̀коше.

дотежа́е свр. 1. *постане тешко ономе који носи неки товар*. – Кьд ти дотежа́е бреме́то ти́ га спушти́, па се одмори́. 2. *постане тешко на души*. – Жи́вот ми ве́чем, дотежа́л.

дотежу́е несвр. 1. *постаје све тежи терет који се носи*. – Дотежу́е ми ово́ј бре́ме, мо́ра га сту́рим. 2. *почиње се разбољевати, разбољева се*. – Ку́ј ча́с све́ ми по́више дотежу́е. 3. *залази све дубље у стање гравидитета, приближава се порођају или доношењу младих на свет*. – Кра́вана дотежу́е, не́ тре́бе ви́ше да се пре́за.

дотишти́ свр. *дозлогрди, дојади се коме.* – Кьд ми не́ћи пу́т дотишти́ до́јде ми да си гла́ву отћи́нем.

дотишти́ се свр. 1. *допече се на тихој ватри или само на топлоти суда у коме се пече (црепуљи, рерни и сл.) пошто је ватра већ угашена*. – Ле́б се ве́ч опе́кал, ал не́чу га ва́дим, не́к се дотишти́. 2. *одмори се после спавања лешкарећи*. – Не ди́за се док се не дотишти́. 3. *накупи се јад.* – Кьд ми се не́ћи пу́т дотишти́ мла́тнула би пр̀вњега куга́ сре́тнем.

до́тка ж *в. датка*. – Што́ си се мо́ја ми́ла, до́тће, ожени́ла у то́лко доле́ко сало́?

дотка́ва несвр. 1. *завршава ткање*. – А́нка дньс дотка́ва чр̀ђе, а ју́тре че да уво́ди за ша́јак. 2. *тка део који недостаје већ изатканом*. – Испа́де да ми ва́ли една́ пола́ за прегља́чу, па ју́ еве дотка́вам од поста́в.

дотка́вање с *гл. им. од доткава*.

доткавува́ње с *гл. им. од доткавуе*. – Доткавува́њето се о́длжи, а бьѣ́ни ми се чи́неше да чу га ср̀чено дочем.

доткаву́е несвр. *в. доткава*. – Доткаву́ем ово́ј проклéто ткањи́ште. – Доткаву́ем ма́лко за трба́ље.

дотка́е свр. *в. доче*. – Не́ знам да л че га дотка́е до По́кладе.

дотрају́е несвр. 1. *троши се радећи,*

хаба се, дотрајава, ближи му се крај радног века (о направама). – Дотрајуе ти áутото, а ел и́маш па́ре да си ку́пиш дру́го? **2.** *залази у старост и немоћ (о човеку).* – С го́дине и човéк дотрајуе и на кра́ј се ћи́не.

дотресé свр. *в. дотруса*. – Дотреси́ ту́ј сли́ву, да се не вр̀чамо ви́ше под њу́.

дотресé се свр. 1. *дође непозван и непожељан*. – Она́ј се сагу́бина па́к дотрéсла, да ми ду́шу едé. 2. фиг. *дође као недовољно познат, дође под маском добре особе, а у ствари са доста мана.* – Кьд се жéниш отва́рај четво́ри о́чи да ти се не дотресé нéка алаву́жда у ку́ћу.

дотрéска свр. *дође с треском*. – До́треска нéћи зама́н с онéј њего́ве чéзе.

дотру́са свр. *отресе неотрешено*; упор. дотресе. – Ју́тре чу да дотру́сам сли́ве и с њи́ завршáвам.

доту́ра несвр. 1. *додаје још нешто нечему, домеће*. – Доту́рам у пађéт такво́ онакво́, са́мо ко́лко да га допл̀ним. 2. *доставља, шаље*. – Доту́ра ни и лéб и с лéб, та́м на пова́туту.

дотура́ње с *гл. им. од дотура*. – Дотура́ње лéб проз пéнцер и то́ј да не ви́ди стража́р

доту́ри свр. 1. *дода нешто нечему, дометне*. – Евé на канта́р и́ма та́чно ћи́ло, ал чу ти доту́рим јо́ш едьн конпи́р, да кли́мне на твоју́ стра́н. 2. *достави, уручи*. – Дотури́ли му нéкако пи́смо та́м у а́псуту.

до́ћид м *век трајања нечега; отпорност на дерање, цепање*. – Ови́ја опьнци нéмају до́ћид, јо́ш откьд трају́. – Свé и́ма до́ћид.

дођи́не свр. *подере неку одећу дуго је носећи*. – Сви́ ју носи́ли, па сьг на мéне дошьл рéд да дођи́нем ову́ј капути́ну.

доцéпи свр. 1. *потпуно поцепа (о одећи, обући и сл.).* – Панталóне не сту́ра док и не доцéпи. 2. *све исцепа (о дрвима).* – Глéдам да доцéпим дрва́ва дьньс, па ју́тре да се ва́чам за дру́гу ра́боту.

доцéпи се свр. *поцепа се до краја*. – Че ти ку́пимо нóви опьнци кьд ти се доцéпе ти́ја.

доцепува́ње с *гл. им. од доцепуе*.

доцепу́е несвр. *цепа до краја, цепа док не поцепа*. – Ови́ја сьг млади́ви, не доцепу́ју дрéе, него и мању́ју ели́с нóве, па и пóсле ми́ ста́рци доцепу́емо.

доча́пи свр. *зграби, дочепа, узме забадава*. – Сва́ћи о́че нéшто да доча́пи.

доча́пи се свр. *докопа се неког посла или положаја*. – Дочапи́л се да бу́де десета́р на пру́гу и не пу́шта местóто.

доча́с прил. *мало касније, касније, за који час*; упор. дочаска. – Доча́с че да дóјде да ме óка.

доча́ска прил. *в. дочас*. – Доча́ска че д и́мо на óро, а сьг трéбе да пора́нимо стóку.

дочé свр. *заврши ткање*; упор. доткае. – Када́ чеш да дочéш кла́шњете? – Кьд женé дочу́, изнóсе са́не из сóбу.

дочем везн. *док, пошто*. – Дочем ја́ ту́ј ви́ше несьм пóтребан, тьг ц и́дем.

дочу́ва несвр. *чује али не баш најбоље, чује донекле*; упор. дочувуе[1]. – Дочу́вам ја́, ал не сва́ћи пу́т, мóра да е на вр̀еме.

дочу́ва свр. *чува некога до краја његовог живота*. – О́н че га дочу́ва за ку́ћуту.

дочуву́е[1] несвр. *в. дочува* несвр. – Ел си глу́в, ел не дочуву́еш по ма́лко?

дочуву́е[2] несвр. *чува некога, негује некога у старости*. – Она́ си дочуву́е њо́јнога у́јћу.

дочу́вник м *онај који чува некога у старости уз одговарајућу накнаду*. – Пóп Са́ва е чуéн дочу́вник, колкó си е са́мо óн ба́бе дочува́л.

дочу́ри свр. *попуши цигарету до краја*. – Чéкни, ма́јсторе, да дочу́рим и óдма ти донóсим малтéр.

дочу́шка свр. *дотера нешто ћушкајући га*. – Дочу́шкаше деца́ едну́ ста́ру барéтину.

дочушку́е несвр. *ћушкајући дотерује*.

– Дочушку́е ми на вра́та не́кве дрнцоли́је.

дошѝл дондé изр. *пропао, ускоро ће пропасти*.

дошѝл му дѝн изр. *дошао му час смрти*.

дошлó дó уста изр. *каже се за зрело жито пред жетву*.

дошљинцѝ м мн. *они који су дошли, дошљаци, досељеници*. – Та́ј мала́ су свé са́ми дошљинцѝ.

дошмѝга свр. *дође газећи кроз блато или расквашен снег*. – Дошмига́ше из а́јку и онакви́ кља́ви улéзоше у сóбу.

драгѝчћи узв. *драгичка*. – Кажѝ: драгѝчћи.

драгома́нин м (мн. драгома́ње) *онај који је водио групу радника из Србије на рад у Влашкој, драгоман*. – Драгома́ње су били: Вéлко, Лу́ка, Éвра и нéћи дру́ђи.

Драгу́на ж *име*.

Дражѝмир м *име*.

дра́зни несвр. *задиркује, дражи*. – Немóј ме дра́зниш, бóље че ти е.

дра́ка ж бот. *веома трновит жбун, са канџастим трновима из фам.* Ramanaceae, *драча* Palustris aculeatus Lam., упор. чалија.

Дра́кша м *име*.

дра́м м *хиљадити део килограма, грам; веома мали део нечега*. – На дра́м еде́, на дра́м сере́, па га зову́ Драмли́ја.

драмéње с *гл. им. од драми*. – Ако драмéње она́к не пома́га, мóра му дадéш сѝску.

дра́ми несвр. *смирује, стишава некога (обично дете)*. – Дра́мим га и сьс свéчку и сьс сѝску, ал онó ровé, па ровé.

дра́па несвр. упор. драпса. **1**. *чеше крупним, грубим покретима*. – Не дра́пај србéжат, и́ма те пóвише срби́. **2**. *чешља вуну или што друго крупним, грубим покретима*. – Вли́ну чéшљај сѝтно, не дра́пај ју́.

дра́па се несвр. *чеше се крупним, снажним покретима*; упор. драпса се. – Ста́лно се дра́па, мóра да е шу́гав, ел и́ма вьшће.

драпа́ње с *гл. им. од драпа (се)*. – Драпа́ње по ду́пе пред љу́ђе, тóј гру́бо.

дра́пљав, -а, -о *који је чупав, кудрав*. – Пројдé еднó дра́пљаво ку́че.

дра́пса несвр. **1**. у ауг. значењу *драпа (1, 2)*. – Дра́пса колéништето до крви́, вели́: ја́ко га срби́. – Не да́вај на њéга да га чéшља, и́ма са́мо да га дра́пса. **2**. *откида од нечега, черупа снажним штипањем*. – Успраи́мо пéчено ја́гње уз ду́вар, бóжном да ма́лко ла́дне, кьд они́ накавали́ше и почéше да дра́псају од њéг ко сврáће.

дра́пса се несвр. *в. драпа се*. – Уватѝл се за ду́пе, па дра́пса ли се дра́пса.

драпса́ње с. *гл. им. од драпса (се)*.

дра́ска несвр. *гребе ситним али снажним покретима*. – Почéшај ме у́баво по грби́ну, али немóј тóлко да ме дра́скаш.

дра́ска се несвр. *гребе се, чеше се снажним али кратким покретима*. – Едномьн се дра́ска.

дра́сне свр. **1**. *дарне, дерне, задере*. – Па́зи да те Бу́лча не дра́сне с рóг. **2**. *удари јако кога на омикаљ тако да му остане црвени траг*. – Кьд га е дра́снул пó главу, са́мо што му нé отћину́л у́во. **3**. *јако засија, блесне*. – Наеданпу́т дра́сну сли́нце проз они́ја óблак и ти́чи па запéше. **4**. *утекне, улети у нешто спашавајући се*. – Кьд га прију́рише ћéрови за́јакат дра́сну у едну́ ду́вку.

дра́сне се свр. *огребе се, дубоко се огребе*. – Чешља́ вли́ну на грéбенци па се некакó дра́сну по голéмчич.

дрва́р м **1**. *онај који у шуми сече дрва за огрев*. – На́шјат дрва́р га јóш нéма и́с планинат. **2**. *онај који продаје дрва на пијаци*. – Код на́с су ночева́ли дрвари́ из Репу́шницу и Деја́новци, кьд вéчером сти́гну, ју́тре за на пи́јац.

дрва́рка ж *жена која сакупља суварке*

по шуми и на леђима их носи кући. – Дрва́рће се увр́жу у др́ва и едва́ се кла́те носе́ечи и до́м.

дрвеньц м *врста чврсте крушке чији плод може да се чува преко целе зиме*.

др́вене пити́је ж *в. бобове питије*.

др́вени адвока́т м *онај који нема формалне адвокатске квалификације а бави се адвокстским пословима, пискарач*. – Др́вени адвока́т седи́ уз оста́л пред кава́ну и че́ка да му не́ћи до́јде, па да му пису́је жа́лбу, ел ту́жбу.

дрвеногла́в, -а, -о *који је тврдоглав, бандоглав*; упор. дрвеноглавес. – С дрвеногла́вога се не изла́зи на кра́ј.

дрвеногла́вес, -та, -то *в. дрвеноглав*. – Ти́ја дрвеногла́вестити и и́ч не ебáвам.

дрвеногла́вштина ж у ауг. и пеј. значењу *онај који је тврдоглав, бандоглав*. – Ле́цај се од ту́ј дрвеногла́вштину.

дрвења́с, -та, -то *који је крут, дрвенаст (о човеку)*. – О́н је ма́лко дрве́њас, мло́го мо́ра да га мо́лиш.

дрвења́ци м *обућа са ђоном од дрвета, а одозго је кожа или јака тканина*. – Под оню́ј окопа́цију ку́ј не́ има́л опи́нци обува́л се у дрвења́ци.

др́ви несвр. *крути, укрућује*. – На сиромá чове́ка и пога́нац па́тку др́ви.

др́ви се несвр. 1. *љути се*. – Што́ се др́виш кьд ти нику́ј ни́шта не чи́ни? 2. *паралише се од страха*. – Др́вим се о́д стра са́мо кьд се се́тим кво́ ме че́ка.

дрви́ште с *ауг. и пеј. од дрво*. – Кьд ната́м, на сре́д пу́т препре́чено дрви́ште.

др́вја с *мн. од дрво*. – У на́шу а́логу и́ма тьнка и дебе́ла др́вја. – Кла́данацат је код она́ј две́ др́вја.

дрвја́к м *в. дрворак*. – Ел ви́диш они́ја дрвја́к на гами́луну?

дрвља́к м *в. дрвник*.

дрвни́к м *место где су сложена и где се цепају дрва, дрвљаник*; упор. дрвљак. – Оста́ла јо́ш ма́лко др́ва на на́ш дрвни́к.

Др́вник м *село у оштини Књажевац*.

Др́вничанин м *становник Дрвника, онај који је пореклом из Дрвника*.

Др́вничанка ж *становница Дрвника, она која је пореклом из Дрвника*.

др́вничћи, -чка, -чко *који припада Дрвнику, који се односи на Дрвник*.

дрвни́чћи м мн. *момци који непозвани дођу на свадбу, седну на дрвљаник и захтевају да им се доноси храна и пиће;* упор. градинари и градинсћи.

дрво́ с бот. *дугогодишња биљка са стаблом, гранама, лишћем и кореном*; в. брсно дрво, мирово дрво.

дрвора́к м *зб. од дрво*; упор. дрвјак. – Ови́ја дрвора́к не мо́г да изгори́м ни за три́ зи́мени.

дрвора́чич м *дем. од дрворак*. – Колко́ има́ло од дрвора́чичат они́ га натовари́ли и одне́ли.

дрвца́ с мн. 1. *дем. од дрва*. – О́чеш ли ми насече́ш ма́лко дрвца́? 2. *кратки штапићи као учило за рачун у основној школи*. – Ми́ кьд смо ишли́ у шко́лу, учили́ смо да бро́јимо и да рачу́нимо сьс дрвца́.

дрвце́ с 1. *орнаментни мотив на двопређним чарапама*. 2. фиг. *мушки полни орган*. – Бьш ме боли́ дрвце́.

дрга́ль м *кост са нешто меса около*.

др́дав, -а, -о *који је ситан, зборан*. – Др́даве не́кве дрењи́ње, не́су за ни́какво.

др́давка ж 1. *једно старинско народно коло*; упор. дрндавка. 2. *зорт, страх*. – Мо́ре, чеш да и́граш др́давку кьд ти до́јде баштá.

др́данћа ж *в. дрдонћа*.

дрдља́ш м *мрцина, стрвина, леш неке животиње*. – Овде́ кьд про́одиш пре́цве смрди́ не́ћи дрдља́ш.

др́дњало с *гунђало, заповетало*. – Не во́лим да ми др́дње оно́ј моé др́дњало.

дрдња́ње с. *гл. им. од дрдње*. – Ко́ ти не омр́зне то́лко дрдња́ње?

др́дње несвр. 1. *производи*

непријатан и раздражујући звук нека машина или постројење. – Дрдње една́ склопоци́ја од а́уто до́ле по дру́м. **2**. *прича без престанка*. – Мо́ж це́л дѝн да дрдње и да ју не заболу́ у́ста. **3**. *прекорева, негодује, звоца*. – Не́чу то́ј да рабо́тим, да ми по́сле мо́и не дрдњу.

дрдољак м **1**. *оно што је закржљало, што је ситно.* – Мому́руза не напраи́ла ко́рење, него са́мо не́кви дрдољци. **2**. *в. дрдоњ́ћа*. – За́јци огули́ли ја́блку и покре њу́ насра́ли дрдољци.

дрдонка ж *в. дрдоњ́ћа*. – Ти́ не мо́ж а да не донесе́ш не́ку дрдонку у млеко́, књд млзе́ш.

дрдоњак м *в. дрдоњ́ћа*. – Књдно бе́ше ра́т, па не́ма га́с, ми ту́римо за́јчи дрдоња́к у зајти́н и тека́ све́тимо.

дрдоњ́ћа ж *брабоњак*; упор. дрданћа, дрдонка, дрдоњак. – Ја́гње пра́и ја́ко си́тне дрдоњ́ће. – Че́ш да се́реш дрдоњ́ће књд те прите́рају уз ду́вар. в. сере дрдоњ́ће.

дрдо́рење с *гл. им. од дрдори (се)*.

дрдори несвр. **1**. *пада ситна киша, ромиња*. – Ћи́ша дрдори це́лу но́ч. **2**. *прича неразговетно, говори себи у браду*. – Ни́ку́ј не́ зна кво́ о́н дрдори. **3**. *кори, закера, зановета*. – На ње́га е на́јласно да ми дрдори, а не́ да ми пока́же како́ се то́ј рабо́ти.

дрдори се несвр. *межура се, бора се, брчка се*. – Ако жње́ш зелено́ жи́то, оно́ му се зрна́та по́сле дрдоре.

дрдорка ж *смежуран, закржљао плод*. – Сли́ве, са́мо дрдорће́, уби́ла и же́га.

дре́а и **дре́ја** ж упор. дрешка. **1**. *општи назив за одећу*. – Навлкал се у но́ве дре́е. **2**. *горњи, краћи део одеће који сеже до стражњице (блуза, џемпер, капут и сл.)*. – Зи́ми се не и́де без ле́б, а ле́ти бе́з дре́ју.

дре́ждина ж *пихтијаста маса*.

дре́зга несвр. *дрхти, дрхти од студени или грозниц̧е*. – Дете́но дре́зга, ко да че га ува́ти дре́згавица.

дре́згав, -а, -о **1**. *који је храпав (о гласу)*; упор. дрзгав, дрозгав – Дре́згава му вре́ва. **2**. *који је непријатан, неугодан, нередован (о ситуацији)*. – Дре́згаво ста́ње, не́ зна се ку́ј кво́ рабо́ти и докле́ че.

дре́згавица ж бол. *дрхтавица, грозница*. – Ва́ча ме дре́згавица.

дре́згаво прил. *храпаво*; упор. дрзгаво. – Што́ вре́виш тека́ дре́згаво?

дре́згање с *гл. им. од дрезга*.

дре́ица ж *дем. од дреа*. – Дре́ицете ес да су ти но́ве, ал се ви́ди да су од про́с материја́л.

дрема́ње с *гл. им. од дреме*. – Це́л дѝн проо́ди у дрема́ње.

дре́ме несвр. **1**. *налази се у стању поспаности, дрема*. – Дре́ме ко ко́њ на празна́ ја́сла. **2**. *чека, очекује*. – Дре́ме це́л дѝн пред о́пштину, да му по́штар донесе́ пе́нsију. **3**. *не залаже се на послу.* – Ока́л сам те да рабо́тиш, не́ да дре́меш.

дре́ме на празна́ ја́сла изр. *ништа не ради очекујући помоћ од других*.

дре́мка несвр. и уч. *хвата га дремеж те час дрема, час се буди*. – Почи́ња да дре́мка, наместе́те га не́ка си ле́гне да спи́.

дре́мка ж **1**. *дремеж, поспаност*. – Ту́рим дете́ на́ груди, оно́ си́са а ме́н ва́ча дре́мка. **2**. *онај који стално дрема или који изгледа као да стално дрема*. – Немо́ј ту́ј дре́мку да узи́маш у на́дницу.

дремко́рење с *гл. им. од дремкори*.

дре́мкори несвр. *дрема по мало, дремуцка*. – Тури́ли га за врата́ра у "Џерви́н" и о́н ни́шта не рабо́ти, са́мо седи́ у они́ја каве́з и дре́мкори.

дре́мна ж *она која је лена и која делује поспано, која стално дрема*. – Та́ј дре́мна ни́т плете́, ни́т преде́.

дре́мне свр. **1**. *за тренутак задрема*. – Књд дре́мне оно́ му кли́мне глава́. **2**. *отспава мало.* – Научи́л сам на пла́дне

ма́лко да дре́мнем.

дре́мча м *в. дремка (2).* – С то́га дре́мчу и мрци́ну не са́мо да не мо́ж да сте́кнеш ку́ћу, него га це́л ве́к и́ма вла́чиш на гр̏бину.

Дре́на ж *име.*

дре́нак м *врста крупног грожђа чврстих и дугуљастих зрна.*

дрена́к м *в. дрење.*

дрењ̏к м *дем. од дрен.* – Расцавте́л се они́ја дрењ̏к под пле́вњу.

дрени́нка ж *плод дрењине.* – Од дрени́њће се мо́ж напра́и добра́ ређи́ја.

дре́нка ж *в дренинка.* – Ве́ч неде́љу да́на збѝрамо дре́њће.

Дрено́вац м *село у општини Књажевац.*

дрено́вачки, -чка, -чко *који припада Дреновцу, који је у вези са Дреновцем.*

Дрено́вчанин м *становник Дреновца, онај који је пореклом из Дреновца.*

Дрено́вчанка ж *становница Дреновца, она која је пореклом из Дреновца.*

дрења́к м *в. дрење.* – Расцавте́л се дрења́к јо́ш пред Младе́нци.

дре́ње с *дренова шумица*; упор. дрена́к, дрењак. – Идемо у дре́ње да бе́ремо дре́њће.

дре́сне свр. **1**. *в. драсне (3).* – Књд о́твори вра́та оно́ дре́сну ви́дало уну́тра. **2**. *расцепи се уз прасак.* – Дре́н дре́сну, коза́ вре́сну.

Дре́чиновац м *село у општини Књажевац.*

дречи́новачки / чки, -чка, -чко *који припада Дречиновцу, који се односи на Дречиновац.*

Дречи́новчанин м *становник Дречиновца, онај који је пореклом из Дречиновца.*

Дречи́новчанка ж *становница Дречиновца, она која је пореклом из Дречиновца.*

дре́шка ж *в. дреа.* – Гдѐ си купи́ла такву́ у́баву дре́шку?

дрешле́ с *дем. од дрешка.* – Понеси́ си не́ко дрешле́, за сва́ћи случа́ј.

дрешља́к м упор. дрешољак. **1**. (мн. дрешља́ци) *ауг. и пеј. од дрешка, стара, већ дотрајала дрешка.* – Смо́тај дрешљака́т, па се́ди на њѐга. – Дрешља́ци ко́лко о́ч, само не́ма ку́ј да и но́си. **2**. *зб. од дрешка.* – То́љћи дрешља́к и́ма, а и́де ско́ро наго́личав.

дрешља́чина ж *ауг. и пеј. од дрешка, стара, изношена, ружна дрешка.* – Сту́рај ту́ј дрешља́чину.

дрешоља́к м *в. дрешљак.* – Ти́ја вл̏ненијат дрешоља́к но́сиш ве́ч три́ го́дин, ре́дно е да га свр̏љиш. – Ел ти не́ ма́лко оно́љћи дрешоља́к по врли́не, него мо́ра јо́ш да купу́еш?

дрешо́љинка ж *дем. од дрешка.* – Најди́ та́м на врли́ну не́ку дрешо́љинку па уви́ ја́гњето да му не́ зима́.

дре́шчица ж *дем. од дрешка.* – Тѝнће су ти, си́не, те́ј дре́шчице за ови́ја сту́д.

др̏ж га у ша́ку изр. *стално га шахирај у игри шаха.*

држа́ва ж *пољопривредна економија ван насеља у сеоском атару са одговарајућим зградама (плевња, кош, амбар, тор и др.). У појединим селима државу има скоро свако домаћинство и она се налази у средини имања или тамо где је чија земља највише груписана*; упор. државина.

држа́вина ж *в. држава.* – На́ша држави́на је та́м поди Ја́блен.

држа́вна ја́сла ж *државна служба, државна плата.* – Љѐсно е на њѐг, о́н је сѝг на држа́вна ја́сла.

држа́ље с *палица на коју се натиче нека алатка.* – Цве́тко н у́ме ни држа́ље да напра́и, а камоли не́што по такво́.

држи́ несвр. **1.** *задржава, не пропушта (неку течност).* – Ел држи́ бу́рето, ел проте́кло не́где. – Сви́ су́дови до́бро држу́. **2.** *садржава, запрема.* – Ово́ј бу́ре држи́ сто́ ћи́ла.

држи́ дизђи́ни изр. *управља*

домаћинством; држи дисциплину. – У ту́ј ку́ћу не́ма ку́ј да држи́ дизђи́ни, зато́ј све́ и́де на́поко.

држи́ кра́ј изр. *игра на крају кола, на кеца*.

држи́ се на влакно́ изр. *в. држи се на кончьк*.

држи́ се на кончьк изр. *нешто што једва опстаје, само што се не прекине, не пропадне, не умре.*

држло́ с **1.** *дршка нечега, поготову неког суда*. – И́ма шини́к и с држло́ и без држло́. **2.** фиг. мушки полни орган. – Бьш ме боли́ држло́.

држу́ се за́повас изр. *начин држања играча у колу при чему један другоме (и мушкоме и женскоме) забоду један или два прста за појас у пределу кукова и тако играју.*

дрзгав, -а, -о *в. дрезгав*. – Гла́с му до́јде дрзгав, да ли зато́ј што е препи́л, ел си га боли́ гу́ша.

дри́вољак м *стара поцепана хаљина, дроњак, рита*. – Ови́ја дри́вољци тре́беше ода́вна да повр̑љам.

дривоља́к м *зб. од дривољак*. – Развл̑кал се дривоља́к по це́лу со́бу.

дрићи́а ж *сасушени талог вина или сирћета на дну празног суда*. – Мора́чеш ту́ј дрићи́у да опе́реш сьс со́ду, не́ч да мо́ж она́к.

дри́л *речца за опонашање тромог каскања*. – Дри́л, дри́л, на го́ре на до́ле.

дри́лка несвр. *трчкара, каска (о детету)*; упор. дилка. – Мало́но дете́ це́л дьн дри́лка по сока́ци.

дри́лка ж (чешће мн. дриљће) *ресе на тканини, нарочито на неком делу одеће које поигравају при ходу.*

дрилка́ње с *гл. им. од дрилка*.

дри́лне свр. *потрчи, појури, клисне (претежно о детету).* – Пра́тим га да ку́пи цига́ре, о́н дри́лне и зача́с се вр̑не.

Дри́на ж *име.*

дри́па несвр. упор. дропа. **1**. *пада, пада крупан и мокар снег*. – Сне́г не да па́да, него дри́па, а ако ова́к наста́и и́ма да надри́па преко по́ла ме́тар. **2**. *пада мноштво*. – Кьд затресе́ш дрво́ оно́ сли́ве са́мо дри́пају.

дри́па се несвр. *љуља се, гиба се од силног сала и дебљине*.

дри́пав, -а, -о **1**. *који је кудрав и неуредан*. – Ова́ј и́жа ли́пова, пред њу́ ку́чка дри́пава. **2**. *крупан и густ (о снегу).* – Па́да дри́пав сне́г. **3**. *који је у ритама, дроњав*. – Не́ма дре́е, па о́ди дри́пав.

дрипа́ње с *гл. им. од дрипа (се).*

дри́пне свр. **1**. *падне, падне крупан, густ и мокар снег*. – Вре́ме се умири́ло, ньчьс и́ма да дри́пне сне́г до коле́на. **2**. *попада*. – Кьд ду́не ве́тар дуди́ће дри́пну на́зам.

дри́с речца *в. дрил*.

дри́ска несвр. *често врши велику нужду ретког садржаја.*

дри́скав, -а, -о *који је сипкав, који се рони*. – Ди́њава не́ во́дна, него дри́скава.

дри́скавица ж *в. понадворица*. – Зоба́л цре́шње, па сьг и́ма дри́скавицу.

дриска́ње с *гл. им. од дриска.*

дркло́ с **1**. *пузава лоза неких повртарских биљака (краставац, тиква и сл.).* – Дркло́ скубе́мо, па да́вамо на сто́ку. **2**. *в. сурлук*.

дркта́ње с *гл. им. од дркти.* – Дркта́ње од зиму́ и о́д стра.

дрктени́к м **1**. бол. *дрхтавица, грозница*. – И ње́г у́вати дрктени́к. **2**. *пихтије*.

дркти́ несвр. **1.** *има дрхтавицу, подрхтава, дрхти*. – Дркти́ ко пру́т. **2.** *звучи испре-кидано, неуједначено (о гласу).* – Вре́ви, а гла́с му дркти́. **3.** *боји се, страхује.* – Од ту́ј на́тему це́ло сало́ е дркта́ло. **4.** *стрепи, брине.* – Дрктимо́ над ње́га, не́ знамо на кво́ че бо́лесьт да изле́зне.

дрља м. *в. гурељ*. – Обри́ши на дете́но дрље.

дрљабо́нца м *загуљенко, непоуздана*

особа. – Ел с онóга дрљабóнцу си нашѝл да тргýеш?

дрѝљав, -а, -о *који је крмељив*. – Кьд се јýтром дѝгне óн дрѝљав и подбýл.

дрљачéње с *гл. им. од дрљачи*.

дрљáчи несвр. *дрљачом поравнава орање, дрља*. – Дрљáчимо га с дрљáчу, ел с тањирáчу.

дрѝљча м **1**. *онај који је крмељив, који има дрље на очима*. – Йде дрѝљча од казáн, до казáн. **2**. *онај који је тврдоглав, бандоглав*.

дрѝмне свр. *једним гутљајем испије*. – Кó велѝш, д ѝмо да дрѝмнемо по еднý?

дрмосéр м *цицијa, цепидлака*. – Квó ли тѝ очекýеш од тóга дрмосéра.

дрѝнбало с *најдебља жица на контрабасу*.

дрнбóљ м *усни, трзајући музички инструмент, дромбуља*. – Немóј да свѝриш у дрнбóљ.

дрнбољáна ж **1**. *крупна жена дебелих усана*. – Онá, брé, дрнбољáна ко да е Цѝганка. **2**. фиг. *женски полни орган*.

дрѝнда несвр. *в. дрнка (3)*. – Немóј да ми дрѝндаш.

дрндавéла *реч у изразу: дрндавела, држ дебела*.

дрѝндавка ж *в. дрдавка (1)*.

дрндáвчица ж *играчица (о малој девојчици)*. – Óпа, цýпа дрндáвчице.

дрѝндало с **1**. *в. дрнкало (1)*. **2**. *справа за чешљање вуне*.

дрндáње с *гл. им. од дрнда*.

дрндáр м **1**. *онај који чешља вуну на некој машини, вуновлачар*. **2** *онај који је недовољно добро одевен па још и распојасан*.

дрѝнда несвр. *говори којешта, говори брзо и неразговетно*. – Áјд не дрѝндај тáм!

дрѝндало с **1**. *направа за чешљање вуне која приликом рада производи тандрчуће звукове*. **2**. *особа која много прича, брбљивац*. – Дрѝндало сéлско.

дрѝндори несвр. у дем. значењу *дрнка (3)*.

дрндорѝја ж *в. тандарија*.

дрѝне свр. *произведе тандрк, тандркне*. – Тýј нóч бѝ јáко тьвно, а мѝ га чéкамо, нé знамо да л је унýтра ел трéбе да дóјде, кьд у едьн мá дрѝну пéнцер, знáчи тýј е.

дрѝнка несвр. упор. дрнћа. **1**. *лупка, звецка, тандрче*. – Дé, брé детéнце, престанѝ да дрѝнкаш с тóј твоé дрѝнкало! **2**. *говори којешта, лупета*. – Áјд не дрѝнкај свáкакво. **3**. *гунђа, закера, прекорева*. – Ако се вéчером забáим из кавáну, јýтре ми цéл дьн дрѝнка.

дрѝнкало с упор. дрндало (1), дрнћало. **1**. *справа која звецка, звечка*. – Дé, му брé, скýтај тóј дрѝнкало нéгде. **2**. *особа која стално гунђа и прекорева*. – Не мóг вѝше да слýшам онóј дрѝнкало. **3**. *особа која много и брзо говори, а мало шта каже*. – Ел мóж да заћутѝ тóј дрѝнкало?

дрнкáње с *гл. им. од дрнка*.

дрнкóрење с *гл. им. од дрнкори*.

дрѝнкори несвр. у дем. значењу *дрнка*. – Дрѝнкори ми нéшто осáд у áуто. – Бáба цéл дьн нéкво дрѝнкори.

дрѝнут, -а, -о *који је шашав, луд*.

дрѝнћа несвр. *в. дрнка*. – Дрѝнћа ко чећетáло на водéницу. – Нéк бýде какó онá кáже, сáмо да ми не дрѝнћа вѝше.

дрѝнћало с *в. дрнкало*. – Дáј на детé дрѝнћало, ако мóж да се удрáми. – Пá че ми дрѝнћа онóј дрѝнћало. – Тóј дрѝнћало кьд пóчне да дрѝнћа нѝкуј га не заустáља.

дрнћáње с *гл. им. од дрнћа*.

дрнчáње с *гл. им. од* дрнчѝ

дрнчéње с *гл. им. од* дрѝнчи.

дрнчѝ несвр. *бруји уз тандркање*. – Нé да дрнчѝ, него се не мóж издржѝ од њéга.

дрѝнчи несвр. *узнемирава, цвели*. – Немóј да дрѝнчиш детéто, не мóг га пóсле удрáмим.

дрнцолѝја ж **1**. *јевтина, безвредна ствар, дрангулија*. – Кулунцѝја продáва

и́гле, мани́ста и дру́ђе дрнџоли́је. **2**. *глупост, неозбиљна ствар*. – Тој што ти́ причаш, то́ј су са́мо дрнџоли́је.

дро́б м *џигерица (црна и бела)*. – Туре́те дро́б да се ва́ри. в. бел дроб, црн дроб.

дробѝк м *дем. од дроб*. – Де́ ми́ да ме́знемо ма́лко од добѝкьв и да пи́немо по не́ку ређи́јицу, па не́к бу́де како́ о́че.

дро́бан, -бна, -бно *који је ситан (нарочито о новцу)*. – И́мам са́мо дро́бне па́ре.

дро́беница ж *в. дробено*.

дро́бено с *јело у које је удробљен хлеб*; упор. дробеница, дробење. – А́јде да ку́самo дро́бено.

дро́бено прил. *мешано, и овако и онако, и добро и лоше (о ситуацији и приликама)*. – "Како́ жи́виш, бре́ прије́тељу"? "Дро́бено".

дро́бење с *в. дробено*. – У Ло́кву велу́ "дро́бење", а не "дро́бено́".

дробе́ње с. *гл. им. од дроби*. – Дро́бење ле́б у млеко́.

дро́би несвр. **1.** *ситни хлеб и ставља га у неку течну храну*. – Ста́ри љу́ђе дро́бе ле́б у сва́какво ва́риво, ел су оста́ли беза́ зуби. **2.** *много прича, брбља*. – Немо́ј мло́го да дро́биш, ел не́че да бу́де добро́ за те́б.

дро́бне свр. *мало надроби, удроби понекад понешто*. – За преватѝк чу да дро́бнем ле́б у млекце́. – Дро́бнем по не́ћи пу́т и у чорбу́, ал си већи́ном ку́сам она́к.

дро́згав, -а, -о **1**. *који има громуљице, громуљичав*. – Што́ неси́ до́бро меша́л качама́кав, та дошѝл овькѝв дро́згав? **2**. *в. дрезгав*.

дро́згаво прил. *в. дрезгаво*. – Поче́л да вре́ви дро́згаво.

дро́згоље м зоол. *в. дрозгуљ*.

дрозгу́љ м зоол. *птица дрозд* Turdus, упор. дрозгоље.

дро́згуљче с *дем. и хип. од дрозгуљ*.

дро́ља несвр. *прља и кваси немарно се односећи према неком делу одеће*. – Немо́ј да дро́љаш бо́шчуту преко ро́сну лива́ду.

дро́ља се несвр. *кваси се и прља се немарно идући преко росне траве или расквашеног земљишта*. – Што́ се дро́љаш по момурузѝт, че́кни да опа́дне роса́.

дро́љав, -а, -о *који је мокар и умазан*. – А́јде преобуку́ј се, немо́ј да седи́ш тькѝв дро́љав.

дрољáње с *гл. им. од дроља (се)*. – Дрољáње по ро́су.

дро́нѕуљи м мн. (јд дро́нѕуљ) **1**. *сасушена балега која се задржала око репа овце или које друге животиње*. – Повисе́ли му дро́нѕуљи. **2**. анат. *мошнице*. – Окло́цаш си дро́нѕуљи.

дро́па несвр. **1.** *в. дрипа*. – Сне́г дро́па ве́ч два́ да́на. **2.** *пере на брзину, пере како било*.

дропа́ње с *гл. им. од дропа*.

дро́пљав, -а, -о **1**. *који има дугу длаку или косу, а уз то је кудрав и неуредан*. – Ел виде́ да прође́ овде́ едно́ дро́пљаво ку́че? **2**. *који је крупан и мекан (о снегу)*. – Па́да дро́пљав сне́г.

дро́пне свр. **1**. *падне крупан, густ и мокар снег*. – Кьд би те́л да дро́пне едѝн сне́г па да се позадржи́, да се земља́ напи́је. **2**. *попада, падне мноштво*. – Чи́м ду́не ветрѝк ду́дови дро́пну на́зам.

дрпа несвр. **1**. *чеше наглим, крупним покретима*. – Поче́шај ме по пле́чку, ал немо́ј ме дрпаш. **2**. *штипа, штипа снажно и болно*. – Дрпа дево́јчичи по́тавнин. **3**. *краде*. – Дрпа па прли.

дрпа се несвр. *чеше се снажним покретима*. – Дрпа се ко Ци́ганин.

дрпав, -а, -о *који је поцепан и неуредан*. – О́ди дрпав.

дрпаљ́ћа ж зоол. *птица селица из породице барских кока, прдавац* Crex crex.

дрпа́ње с *гл. им. од дрпа (се)*. –

Дрпа́ње по́тавнин, па́ ку́ј кугá дова́ти.

др̏пља м *онај који је подеране одеће, који је дроњав*. – Др̏пљо, др̏пави, што́ се ма́лко не уљу́диш? **2**. *онај који је сиромах, бедник*. – Гдé ч ти́, др̏пљо, да се но́сиш с гáзге?

др̏пна ж *жена која је одевена у дроњке*. – Др̏пна, др̏пава.

др̏пне свр. **1**. *штипне*. – Ку́ј ме др̏пну osáд? **2**. *отме*. – Др̏пну ми га и́з руће. **3**. *поједе нешто на брзину*. – Др̏пну ма́лко лéб, колкó да несѝм бѝш бéз и́ч.

др̏пне се свр. **1**. *снажно се почеше*. – Књд чу да по́јдем на пу́т др̏пнем се за ду́пе, да ме не би́је ма́лер. **2**. *уштипа се*. – Др̏пнем се за образи́, да бу́дем румена́ књд до́јде.

др̏пољак м *стари поцепани део одеће, дроњак*. – Што́ не срéжеш ти́ја др̏пољци за крпа́ре, него и поми́цаш по ћушети́ју?

дрпо́ше несвр. у пеј. значењу *краде*. – Дрпо́ше квó сти́гне.

дрпо́ше се несвр. у пеј. значењу *чеше се крупним покретима, чеше се до крви*. – Квó се, брé, то́лко дрпо́шеш?

др̏са несвр. **1**. *трза да извуче нешто*. – Др̏сај га по́јако егá се извáди. **2**. *кида, кида зубима*. – Ку́чичи др̏сају еднога́ за́јка. **3**. *штипа, штипа и вуче*. – Бу́ди ми́ран, немо́ј да ме др̏саш.

др̏са се несвр. **1**. *чеше се наглим јаким покретима, гребе се*. – Да несѝ мо́ж шугáв књд се др̏саш то́лко? **2**. *бреца се, грубо одговара*. – Куѝ ти е ђáвол та се др̏саш?

дрса́ње с *гл. им. од дрса (се)*.

др̏скав, -а , -о *који је плаховит, који је на крај срца*. – Добро́ би било́ да си по ста́ложан, да несѝ такѣ́в др̏скав, невáља си за тéб. **2**. *који је грабљив, који хоће да украде*. **3**. *Који је по ивицама искидан, ршчерупан (о тканини)*. – Нечу да навла́чим овькѣ́в др̏сав цéмпер, бо́ље чу си бу́дем без њéг.

др̏сне свр. *штипне*. – Прикрáдне се, прикрáдне, па др̏сне девójћу под ми́шку. **2**. *нагло зграби зубима, уједе (о псу)*. – Па́зи се од Бéкана, да те не др̏сне.

др̏т, -а, -о **1**. *који је стар, који је матор*. – Јучéр продáдо др̏те козé за добрé па́ре. **2**. *који се није оженио на време, који је постао стар момак*. – Нéче га ни еднá за́ште е др̏т.

др̏тачьк, -чка, -чко у дем. значењу *који је прилично стар*. – Па о́н си е го́чка др̏тачьк, и́ма си књм шесé го́дин.

дртеа́ње с *гл. им. од дртее*.

дртéе несвр. *постаје све старији, стари*. – Дртéемо, дéца, дртéемо, не подмлаћу́емо се.

др̏тља м *онај који је стар, матор*. – Др̏тља едѝн, о́н че ми при́ча ко се ју́ре девójће.

дрто́љина ж у пеј. значењу *онај који је стар, који је матор*; упор. дртуљина, дрћела. – Квó, мори́, о́че онáј дрто́љина од тéб?

дрту́љина ж *в. дртољина*. – Шче тéб тáј дрту́љина?

дрћéла ж *в. дртољина*. – Дрћéла ма́тора.

дру́гакьв, -ква, -кво *који је другачији*. – Дошѝл ми некькѣ́в дру́гакьв у лицé.

дру́гако прил. *другачије*. – Дру́ђи пу́т чемо дру́гако да врéвимо. – Ел си ти́ мислéл да смо могли́ и дру́гако да га напра́имо?

друга́рин м *друг, другар*. – Здрáво, Пéро, друга́рине ста́ри!

друга́ча ж *другарица*. – Онá и њо́јне друга́че.

друга́чица ж *дем. од другача*. – Моé друга́чице ошлé у Ка́лну на ва́шар, а на мéн мои́ несу́ дали́ д им.

друга́чка ж *дем. од другача*. – Ра́да ми е моá на́јбоља друга́чка.

дру́гош прил. *другом приликом*. – Дру́гош че да врéвимо оди то́ј.

дру́гоште прил. *в. другош*. – Чу да до́јдем код тéб дру́гоште, не мо́г сѣ́г.

дру́ђи, -га, -го **1**. *ред. бр. други*. – Сѣг

че да пóјде у дрýђи разрéд. **2**. *остали, неки, било који*. – Тýј пáкос напраи́ли дрýђи, несмó ми́. – Узéла па се шéта с дрýђега момкá. – Че да нáјдемо дрýгуга слýгу за óвце. **3**. *сличан, исти, истоветан*. – Си́н ти е, дрýђи ти́.

дрýжила м *решеткаста платформа која се ставља на запрежна кола и служи за превоз кабастог товара као што је сено, слама, снопље и др*.; упор. вагон, вагонет, воз, калафет, лафет, одарница (2), крљешка (2). – На мојá дрýжила товари́м по двé крсти́не.

дрýжина ж *постеља размештена за спавање или постеља у којој већ неко спава, али има места да још неко легне. Кад се малом детету од неколико година каже да иде да спава рекне му се: "Вукац у дружину".*

дружи́ница ж *дем. од дружина, мала дружина*. – Ýбава сте ми ви́ дружи́ница, кýј од кугá пóголема пијáница и бећáрин.

дрýља несвр. **1**. *њише некога на гранама*. – Укáчимо се на ли́сковаче на дрвни́к, па се дрýљамо, а бáба ни вели́, бóљ да е сасечéмо нéку ли́сковину за у óгањ. **2**. *цупка кога на коленима*. – Нéчеш вáљда да те дрýљам на колéна.

дрýља се несвр. *зиба се у крупним замасима; њише се на гранама*. – Укáчимо се у орéј, па на грáњу, па се дрýљамо.

друљáње с *гл. им. од друља (се)*. – Друљáње на ли́сковаче, на дрвни́к.

друљáшка ж *в. друљ̂а*.

дрýљне свр. **1**. *љуљне, њихне, зибне*. – Сáмо едн̀ пýт дрýљну грáњуту и орéси попадáше. **2**. *удари кога снажно песницом*. – Немóј да ти дрýљнем двé песни́це. **3**. *удари о земљу*. – Немá млóго да се кóкви, веч га ýвати за рóзи и дрýљну га óсам.

дрýљне се свр. *љуљне се, њихне се, зибне се*. – Тéо се дрýљнем на еднý грáњу, али се онá óчепи и óба пáдомо дóле.

дрýљ̂а ж *грана о коју се неко њише, друља*; упор. друљашка. – На орéј се сави́ле грáње дóзам, ми́ се ускáчимо на њи́ и тóј ни дрýљ̂а, па се цéл дн̀ дрýљамо.

друмáр м *радник на одржавању путева, путар*. – Пред они́ја голéмијан рáт, друмари́ су чисти́ли éндаци покре пýт, а дњ̀с тóј ни́кој не чи́сти, него зарáсло у трáву и тр̀ње.

дрýми несвр. **1**. *путује, путује пешке (с нешто заједљивим значењем)*. – Дрýми свáко јýтро од салó до вáрош, не мóш си кýпи тóчак. **2**. *скита*. – Квó дрýмиш на тáм – на овáм.

друми́шта с мн. у пеј. значењу *друмови*. – По пути́шта, по друми́шта.

дрýса несвр. **1**. *дрма се целим телом и удара ногама о тло док игра у колу*. – Вóди óро и чвр̀сто дрýса. **2**. *удара некога песницама*. – Дрýса га ко врéчу. **3**. *удара кога о земљу*. – Дрýса и óсам.

дрýса се несвр. **1**. *дрма се целим телом и удара ногама о тло док игра у колу*. **2**. *удара се у груди, буса се*. – Квó се дрýсаш у грýди, кьд сви́ знáју да си гóља. **3**. *њише се на гранама*. – Дрýсам се, дýшу да си задовóљим.

друсáње с *гл. им. од друса (се)*. – Друсáње у óро, сáмо текá.

дрýска несвр. *труцка*. – Колкó колáва дрýскају, црéва че ми здрýскају.

дрýскав, -а, -о *који је џомбаст, нераван, по коме се кола труцкају (о путу)*. – Немóј се вóзиш по ти́ја пýт, óн млóго дрýскав, иди́ си пéшћи.

дрýсна ж *снажна и једра жена*. – Óн жóљав, а женá му дрýсна.

дрýсне свр. **1**. *падне, падне свом тежином и добро се угрува*. – Кьд дрýснем на лéд, разби́јем се ко зéљ̂а. **2**. *удари некога снажно песницом*. – Ако те дрýснем ш те успи́м. **3**. *удари снажно ногом о тле*. – Кьд óн дрýсне с нóгу óсам сви́ се уђутý. **4**. *удари некога или*

нешто о земљу. – Сѣг ш те дру́снем ósam.

дру́ство с *група људи који се међусобно друже, друштво*. – Упа́дал си, бра́јко, у ло́ше дру́ство.

дру́шка ж *другарица*. – И́мам не́колко добре́ дру́шће, с оне́ј дру́ђе се сла́бо позна́вам.

др̏ча ж 1. *рђаво време, лапавица*. – Куде́ ч по ову́ј др̏чу? 2. *успут убрано воће (неколико комада).*

др̏чан, -чна, -чно 1. *који је лаком, похлепан*. – Др̏чан на пару́. 2. *који је биковит, који је женскарош*. – Др̏чан на жене́.

дрча́ње с *гл. им. од дрчи.*

др̏чен, -чна, -чно *који боде роговима (о волу).* – Одви́ ма́лко, ти́ја во́л је др̏чен.

дрчи́ несвр. *снажно и убрзано тандрче*. – Мото́рат до́ста до́бро рабо́теше, књд одеданпу́т по́че да дрчи́, ле́ле, ре́ко, ма́јку му, сѣг че да прегори́.

др̏чи несвр. *подстрекује, подбада кога на лоше поступке*. – Др̏чи ми дете́ да пу́ши. – Др̏чи сто́ку д и́де у туџу́ њиву́.

др̏чка несвр. *дира, узнемирава кога*. – Не др̏чкај го́вна да не смрду́.

др̏чкају се несвр. мн. *свађају се, поречкају се*. – Кво́ ли им је неподе́лено та се др̏чкају?

дрчка́ње с *гл. им. од дрчка*. – Меџу њи́ ста́лно и́де не́ко дрчка́ње.

др̏шка ж (мн. дршће) 1. *део прдмета који се хвата, држи руком*. 2. *део цвета, листа, плода којим се држи за стабљику*. в. очи на држће.

др̏ште *2. лице мн. имп. од држи*. – Др̏ште га, на́ну му њиго́ву.

ду́б *узвик обично поновљен дуб – дуб којим се дете подстрекује да стоји (дуби).*

дубѣ́к м *једна врста столице у коју се ставља дете да би се учило да хода*. – Ми́ смо на́ш дубѣ́к зајмљева́ли на це́л комшилѣ́к.

дуба́р м 1. *пањ извађен из земље пошто је дрво претходно отсечено или комад дрвета који није било могуће расцепити*. – Турѝ едѣ́н дуба́р у огѣ́ньт, да не уга́сне. 2. *пањ који је остао у земљи пошто је дрво отсечено*. – Из ови́ја дубари́ и́ма да ни́кне но́ва а́лога. 3. фиг. *онај који својим изгледом подсећа на пањ, стар и онемоћао човек*. – Седи́ ус кубе́ ко дуба́р. 4. *онај који је остао без жене и без иког свог*. – Са́м ко дуба́р. в. и: стар дубар, тура главу на дубар.

дубара́ несвр. *говори нејасно, скоро да мумла*.

дубара́к м 1. *зб. од дубар*. – По́што ови́ја дубара́к не мо́ж да се сце́пи и да се изгори́, да га ту́римо покре пу́т да ва́рди да ни туџа́ сто́ка не ула́зи у њи́ву. 2. *место са кога је посечена шума, а у земљи остали пањеви.* – Књд би има́ло не́ка јака́ маши́на, ка́ко бу́ндожер, да преоре́мо дубара́кан.

дубари́на м *ауг. и пеј. од дубар*. – А́јде помогни́ ми да ко́лнемо ову́ј дубари́ну.

дубари́шта с *зб. од дубар*. – Др̏ва одне́шена, оста́ла са́мо дубари́шта.

ду́би несвр. *почиње да се усправља и да стоји (о малом детету).*

ду́бла/дубле́ ж/с *ђердан, огрлица*. – "Па до́бро, бре́, полѣ́к, Јова́не, / Ако ми ду́бле исћи́даш, како́ чу ма́јће да ка́жем"? "Лѣ́сно чеш ма́јће да ка́жеш: / Долете́ пи́ле дро́здово, / Да кљу́ца зр̏но гро́здово, / Ја́ ју́рну да га напу́дим, / Али ме ђи́жа сапле́те, / Па ми по́ћида дубле́те" (н. п.).

Дубра́ва ж *источна четврт Књажевца*.

Дубра́вац м *становник Дубраве, онај који је пореклом из Дубраве*.

дубра́вка ж *врста књажевачког вина*. – О́н пи́је шпри́цери са́мо од дубра́вку. в. златна дубравка.

дубравсћи, -ска, -ско *који припада Дубрави, који је у вези са Дубравом*.

Дубра́вчанка ж *становница Дубраве, она која је пореклом из Дубраве.*

дубри́ несвр. *стоји, чека.* – Пи́ ми ко́ње би́стру во́ду, / Ти́ си сву́ но́ч же́дан дубре́л (н. п.).

ду́ваљђа ж *цев од неке шупље траве , дужине око 60 ст којом се дува у ватру да би се разгорела.* – Ду́ваљ ђе се пра́е од цвели́ку.

дувани́на ж *ауг. и пеј. од дуван.* – Што́, бре́, не оста́иш дувани́нуту кљ д ти шко́ди.

дувани́ште с *место где се сади дуван.*

дувањи́ка ж бот. *в. сукрвичина* Lychnis coronaria Desr.

ду́вар м *зид.* – На едн ду́вар огледа́ло, на дру́ђи ду́вар сли́ка. в. и: бел ко дувар, у четри дувара.

дувари́шта с у пеј. значењу *зидине.* – Од на́шу ку́ћу оста́ла са́мо дувари́шта.

ду́вка ж упор. дупка. **1**. *рупа на нечему, отвор.* – Ло́нац и́ма на дно́ ду́вку, че е добр за сакси́ју. – Ова́ј ду́вка е овде́ оста́ена да прому́љиш ру́ку, па да за́пнеш вра́та изну́тра. **2**. *јама, удубљење.* – Ко́пам ду́вће да поса́дим ло́зје. **3**. *јазбина.* – Ја́зовци жи́ве по ду́вће. **4**. *пећина*; упор. пештера. – У на́ш крај и́ма гоца́ ду́вће: Ме́ча ду́вка, Гове́ца ду́вка, Штрбчка ду́вка и дру́ђе ду́вће. в. зајак копа дувку.

ду́вка несвр. у дем. значењу *дува, дува ветрић.* – Ду́вка пома́лко од кљ м Ја́блен, та ни раслацу́е.

дувка́ње с *гл. им. од дувка.*

дувће́л м *пеј. од дувка (1, 3, 4)*; упор. дупћел. – Комће́л по́пе проз дувће́л. – У ти́ја дувће́л мо́ж да и́ма не́ка живина́.

ду́вчес, -та, -то *који је рупичаст, шупљикав.* – Она́ си испле́ла ду́вчесту дре́ју.

ду́вчи несвр. *буши рупу.* – Дувчи́ дрво́ да напра́и гајдуни́цу.

ду́вчица ж *дем. од дувка (1, 2)*; упор. дупчица. – Пред зиму́ тре́бе да зати́снеш све́ ду́вчице, да ти не ула́зи зима́ у со́бу.

дуга́ ж **1**. *мало повијена даска као саставни део бачве, бурета и сл.* – Мо́ра да проме́нимо едну́ дугу́ на бу́рено. – И́мам багрено́ве дуђе́ за про́даву. **2**. *атмосферска оптичка појава, лук спектралних боја, дуга.* – Ку́ј не ви́ди дугу́, ду́гачка му ши́ја ко́лко шептели́ја.

дуга́нчица ж *дугачка, а тесна њива.* – Где́ су по́више бра́јћа, оно́ им њи́вете до́јду дуга́нчице.

дугуља́т, -а, -о *који је дугуљаст.* – Дугуља́та му глава́.

ду́д м (мн. ду́дови и ду́дове) **1**. *дрво дуда* Murva. **2.** *плод дуда, дудинка.* – Назо́бемо се ду́дови, па онакви́ има́зани и́демо на Тимо́к да се оку́пемо.

ду́да ж **1**. деч. *сиса, дојка.* – Сва́ћи ча́с тра́жи ду́ду. **2**. *цуцла.* – Си́не, на ти ду́да.

ду́де с у дем. и хип. значењу *мало дете, новорођенче.* – Ду́де ма́терино.

дудле́н м *бобица на листу дрвета.* – На кл́нови ли́сје че́сто и́ма дудле́ње.

ду́дне свр. 1. *стругне, побегне, дуне.* – Кљ д ме виде́, ду́дну проз момурузи́. 2. *Удари кога снажно песницом (директом).* – Ду́днем га у́ груди и о́н па́дне.

дудња́ње с *гл. им. од дудње.* – Чу́еш ли ти́ тој дудња́ње от кљ м Ћи́тку?

ду́дње несвр. **1**. *тутњи, потмуло тутњи.* – Три́ дена́ су на Ја́блен дудња́ли то́пове. **2**. *грми из далека.* – Ду́дње од Есе́н, ел че ћи́ша, ел че гра́д.

дудо́рење с *гл. им. од дудори.*

дудо́ри несвр. *једва чујно говори, ћућори.* – Чу́ем не́ћи ду́доре, ал и не ви́дим.

дуду́к м **1**. *свирала начињена од дрвета.* – За вре́ме они́ја ра́т, несу́ сме́ле да сви́ре ба́нде, па е Сава Богданац свири́л у дуду́к, у Је́шину кава́ну, да и́гра младиња́. **2**. *онај који је глуп, који не зна ништа.* – Што́ си, бре́, то́љ ћи дуду́к?

дудуча́р **1**. *свердло којим се буше*

дудуци; упор. дудучарник. **2**. *мајстор који прави дудуке*. – Има́ло е едѝн дудуча́р у До́љњи кра́ј, сѝг не́ма ни ње́г.

дудуча́рник м *в. дудучар (1).*

дуду́ченце с *дем. од дудук*. – Це́л дѝн сви́ри у едно́ дуду́ченце.

дужнина́ ж *в. длжнина.*

ду́жнос м **1.** *службени положај*. – О́н сѝг на голе́м ду́жнос, на ње́г се на треску́ не мо́ж донесе́. **2.** *оно што се мора чинити, обавеза.* – Тво́ј ду́жнос је да чу́ваш гове́ду, а за дру́го се не сећира́ј.

дузди́ше се несвр. *потпуно се задовољава нечим.*

ду́ј *узвик за мамљење прасади, обично поновљено. – Дуј-дуј, гудо*.

дује́ несвр. *дува да би нешто надувао*. – Дује́ ме́јур.

дује́ се несвр. **1**. *надима се*. – Едѝн мршља́к до́ле поче́л да се дује́, па не да смрди́... **2**. *љути се, срди се*. – Што́ се дује́ш од ни́шта?

ду́јење с *гл. им. од дује (се).*

ду́к м *дух, авет*. – Ду́к ли е, жена́ ли е, са́мо ви́дим не́квo бело́ у сре́д но́ч.

дукати́нка ж зоол. *врста кокошке*.

дуку́љак м *в. докуљак*.

дуле́к м бот. *диња*.

ду́ља несвр. *ринта, ради преко мере*. – Ду́љам ко ко́њ, ал ми ни́кој то́ј не призна́ва.

дуља́ње с *гл. им. од дуља*.- Це́л ве́к са́мо дуља́ње, ни́кад о́дмор, ни́кад ми́р.

ду́м оном. *узвик за опонашање звука који настаје кад опали пушка*; упор. тум.

ду́ма несвр. *говори, прича*. – И́ма от кво́ ми́ да ду́мамо, са́мо се не мо́ж сабе́ремо. – Ел сам ти дума́л да то́ј не рабо́тиш? – Кво́ ти ду́ма они́ја? – Ду́ма се, да че па́ мо́ж да изби́је ра́т.

ду́ма ж *говор, разговор*. – На едѝн ка́мен стова́мо, / Едну́ си ду́му дума́мо (н. п.).

дума́ње с *гл. им. од дума*.

думе́љ м **1**. *основ, темељ*. **2**. *домаћин, кућни старешина*. – О́н е думе́љ на ку́ћу, без ње́га се ни́шта не мо́же.

ду́навска коша́ва ж мет. *један ветар у Тимоку*.

ду́нда ж **1**. *млада, једра, мало пуначка женска особа*. – Ја́ це же́ним за ону́ј ду́нду. **2**. *в. динда*.

ду́ндес, -та, -то *који је дебељушкаст*. – Ко́се му гргуља́ве, а о́н ду́ндес. – пра́ви Ци́ганин.

дунду́ри се несвр. *љути се, дури се*. – Бьш ме бри́га што се дунду́ри.

ду́нђерин м *мајстор који је вешт у градњи кућа од дрвеног материјала*. – Све́та Чура́вна е би́л по́знат ду́нђерин, да́ко не́ има́л не́колко пр́ста на едну́ ру́ку.

дунђерлѝк м *вештина грађења кућа од дрвеног материјала*. – О́н се разу́ми и у дунђерлѝк и покре ко́ла.

ду́не свр. *нагло оде.* – На́љути се и ду́ну нис пу́т.

Ду́нов м рет. *река Дунав*. – Да ури́пи у бе́л Ду́нов.

ду́ња ж (најчешће у мн. ду́ње) *коњска балега*. – Зе́кан пра́и ду́ње.

Ду́ња ж *име*.

дуња́к м *место где су посађене дуње (обично поред пута или као ограда).* – Кьд зами́неш они́ја дуња́к.

дуњѝц м бот. *дуња крупног дугуљастог плода, мушка дуња* Cydonia oblonga Mill.

ду́ње ра́ње ж *једно народно коло у Заглавку.*

ду́њица ж **1.** *младо дрво дуње*. – Овде́ да поса́диш ду́њицу, а по́там ја́блчку. **2.** *ситан плод дуње*. – О́ч ли, си́не, да ти те́тка даде́ едну́ ду́њицу?

дуњо́вина ж **1**. *кора од дрвета дуње која се употребљава за бојење пређе*. **2**. *посечено дрво дуње*. – Не ва́ља да су́шиш ме́со на дуњо́вину, ел по́сле замирису́е на ду́њу.

ду́њћа несвр. *много ради, ринта*.

ду́њћа ж 1. *дем. од дуња (плод, мада и дрво).* – Ду́њицана роди́ла си́тне ду́њће. 2. фиг. *дојка, сиса.*

дуњћа́ње с *гл. им. од дуњћа.*

дуови́т, -а, -о *који је љутит, плаховит.* – Сре́тоше ју́ а́ле дуови́те.

ду́пал, -пла, -пло *који је двострук.* – Ду́пал ти опаса́чат, озго́р такѣ́в, оздо́л зеле́н.

ду́пе с (мн. дупети́ја) 1. *стражњи део људског тела на коме се седи.* 2. *шири део јајета.* – Јајце́ не мо́ж да стои́ на ду́пе, дако га успра́љаш. 3. *задњи, доњи део краставца или неког другог плода.* – На кра́ставицу ду́пе го́рко. 4. *дно суда за воду.* – Ша́есто ду́пе на ти́квуту, па се зато́ј извр̀ча. в. глупав ко дупе, дупе здере, душа че ти на дупе искака, за дупе, лиже дупе, седи си на дупе, срби дупе, тури дупе на пазар, удари пету у дупе, шти излезне на дупе.

ду́пе зде́ре изр. *виче на сав глас.*

дупета́ се несвр. 1. *прави се важан, а уствари је нико и ништа.* – Што́ се дупета́ш кљ несѝ ни за кри́ви... 2. *отима се, копрца се, покушава да се избави.* – Не вре́ди ти што се дупета́ш, и́ма д и́деш у а́псу и то́лко ти е. 3. *меша се тамо где му није место.* – Не дупета́ј се мецу га́зде.

дупета́ње с *гл. им. од дупета се.*

дупиги́н *реч у бројаници: еленице, плетенице, домузаре, докатаре, чив, чигуљин, мартин, дупигин, прескач.*

ду́пка ж *в. дувка.*

ду́пна ж *женска особа велике задњице.* – Ова́ј си е ели́с ду́пна.

ду́пне свр. 1. *удари.* – Да те ду́пнем по грби́ну, да си прока́раш за́лог? 2. *падне при чему се чује туп удар.* – Чу́ ли да не́кво ду́пну од то́ван?

дупће́л м *в. дувћел.*

ду́пчица ж *в. дувчица.*

дур предл. *до, све до.* – Моѐ е одо́вде дур гра́ницу.

ду́р *речца за истицање друге речи, баш.* – Дор дево́јка, ду́р дево́јка.

ду́рма м *кудрав пас и име таквом псу.* – Зна́еш ли ти́ кькѣ́в ду́рма лежи́ та́м пред та́ј вра́та?

ду́рмес, -та, -то *који је космат, кудрав, чупав.* – Ду́рмес ка́ко Ду́рма. 2. *буцмаст.* – Напраи́л се ду́рмес, и́ма га преко деведесе́т ћи́ла.

ду́са се несвр. 1. *набусито одговара, срди се, бреца се.* – А му не́што рекне́ш, о́дма се ду́са. 2. *удара се у груди, буса се.* – Ми́слиш ако се ду́саш да ти се не́ћи пла́ши?

дуса́ње с *гл. им. од дуса (се).* – С га́здуту мо́раш полѣ́к, о́н не трпи́ дуса́ње.

ду́сне се свр. *брецне се, осорно одговори.* – Не па́нтим кво́ му ре́ко, а о́н кљ се ду́сну, ко да е не́ знам кво́ било́.

дућа́н м (поред значења: *трговачка радња*) фиг. *предњи разрез на панталонама, шлиц.* – Закопчи́ си дућа́нат, да се зна́е да е затво́рен.

душа́ ж (мн. ду́ше, уз бр. ду́ши) 1. *оно што човека чини живим.* – Неста́ла душа́ у ње́га. 2. *дах.* – Смрди́ му душа́ на дува́н. 3. *људско биће, човек.* – Има́л сам на копа́ње деве́т ду́ши. 4. *живи створ, животиња.* – И зајáк је душа́. 5. *онај који је добар, који је душеван.* – Душа́ од човѐка. в. води душу, где че ти душа, душа че ти на дупе искака, кани душу.

душа́ че ти на ду́пе иска́ка изр. *умрећеш у највећим мукама због својих недела.*

душаме́ с 1. *патос на запрежним колима.* – Кљ и́дем у водени́цу, ту́рим две-три́ вре́че на душаме́, а кана́те сту́рим. 2. *под на кућама које су над подрумом.*

ду́ше се несвр. мн. 1. *њуше се, испитују се (о псима).* – Кучи́чи, чи́м се сре́тну о́дма се ду́ше, ел се зда́ве. 2. фиг. *налазе се у љубавном загрљају.*

душе́ње с. *гл. им. од души (се).* – Код

ку́чичи е на́јпречо душе́ње покре ду́пе, па тѣ́г на дру́га ме́ста.

ду́ши несвр. *њуши, мирише, иде за мирисом.* – Ку́че ду́ши ди́ру.

души́чина ж бот. *космополитска дуговечна зељаста биљка из фам.* Labiatae *уствари полугрмић свега педаљ висок, пријатног и веома ароматичног мириса и укуса, мајкина душица* Thymus serpyllum L.

души́чинка ж *дем. од душичина*. – У васу́љ ту́рим ма́лко души́чинку.

души́чка ж *дем. од душа*. – То́пла му души́чка. – Пушти́ га да жи́ви и оно́ е души́чка, дако е зајче́.

душмани́н м (мн. душма́ње) *зао човек, баксуз*. – Од те́бе, бре́, не́ма по душма́нин на ови́ја све́т. – Душма́ње ми кр̏в попи́ше.

душма́нка ж *жена душман*. – Те́ј моé друга́че ми несу́ друга́че, оне́ су моé душма́нће.

душманлѣ́к м *особина онога који је душман*. – Не́ знам са́мо одо́кле оно́љћи душманлѣ́к у њéг.

душма́нсћи прил. *на душмански начин*. – Што́ ме гле́даш душма́нсћи?

душова́дник м **1**. *крвопија, зликовац*. – Ти́ си, бре́ Стоја́не, човéк душова́дник. **2**. *извршитељ смртне пресуде, џелат*. – Свéти Ра́нђел – Душова́дник.

ду́шован, -вна, -вно *који се одликује добротом, саосећањем за друге, душеван*.

душово́ди несвр. *живи сиротињски, скоро полугладан*. – Душово́ди јо́ш не́како, али ту́ј е.

Ђ

ђа́вол м **1**. *ђаво, сатана*. – Ђа́вол ни оре́, ни ко́па. **2**. *вешта особа, преварант*. – Ва́рди се од ње́г, о́н је голе́м ђа́вол. **3**. *враголан, несташко*. – Ђа́вол дете́. в. знае где ђавол спи.

ђавола́ш м *в. ђаволесник*.

ђаволе́сник м *обешењак, враголан*; упор. ђаволаш. – То́ј дете́ е едѝн ђаволе́сник, пре́цве некво́ изво́ди.

ђаволи́т, -а, -о *који је ђаволаст, враголаст*. – Светла́на не́ ђаволи́та, ал не́ ни глу́па.

ђа́волсћи, -ска, -ско *који припада ђаволу, који се односи на ђавола*. – Огрну́л се у ђа́волску ко́жу. – Ђа́волсћи ше́грт.

ђа́волсћи прил. *на ђаволски начин*. – Ђа́волсћи гле́да с они́ја њо́јни о́чи.

Ђа́волсћи дни́ м *дани од Божића до Богојављења*.

ђаволува́ње с *гл. им. од ђаволуе*. – Едѝнпу́т ти и́ма пресе́дне то́ј ђаволува́ње.

ђаволу́е несвр. *изводи враголије, смишља ђаволије*. – Сла́вко на ба́бу Катари́ну ста́лно не́што ђаволу́е.

ђа́волштина ж *обешењаштво, несташлук*. – Престани́ едѝн пу́т с те́ј твое́ ђа́волштине!

ђа́к м (вок. јд ђа́че) *онај који је ђачких година, момчић*. – Ус пу́т и́ду два́ ђа́ка, јуна́ка.

ђалапа́к м *в. ђелак*.

ђаче́ с. *дем. и хип. од ђак*. – Ко́ се у́чи у чко́лу, ва́шето ђаче́, ел че пре́јде, ел че пона́вља?

ђе́бра несвр. *много и тешко ради, ринта*. – Ђе́бра ко мага́ре.

ђебра́ње с гл. им. од ђебра. – Це́л ве́к ђебра́ње.

ђевреиса́ње с *гл. им. од ђевреише*.

ђевреи́ше свр. *слепи, завари једно за друго*. – Ци́ганин загре́е у о́гањ и сећи́ру и близни́цу, па и тѝг ове́ с голе́ми чу́к да и ђевреи́ше.

ђевреи́ше се свр. **1**. *стврдне се нека претходно мека материја да се од ње не може ни комад одвојити*. – Ђевреиса́л се ме́д у вр́чву. **2**. *слепе се међусобно разни делови*. – Нама́жеш с ле́пак и гу́му и парче́то, че́кнеш да се ма́лко просу́ши и зале́пиш едно́ за́ друго и оно́ се по́сле ђевреи́ше и не мо́ш се одле́пи.

ђе́га несвр. **1**. *снажно удара некога у слабине или у стомак*. – Ђе́га га да га уби́је. **2**. *удара о земљу*. – Не истовару́ју ко љу́ђе, него ђе́гају ца́ковити какода́е. **3**. *свом тежином скаче по нечему*. – Ђе́га са све́ ци́пиле по о́дар.

ђе́га се несвр. *више пута узастопно свом тежином тела баца се на нешто*. – Не ђе́гај се по креветѣ́т, ем ч га стро́шиш, ем це уби́еш.

ђе́гав, -а, -о **1**. *који је мекан, а требало би да је чвршћи*. – Ђе́гав ти ле́б. **2**. *који је гегав у ходу*. – И́де не́кав ђе́гав чове́к.

ђе́гавац м *онај који се гега у ходу*; упор. ђегавко.

ђе́гавко м у дем. значењу *ђегавац*.

ђе́гавче с *дете које се гега у ходу*.

ђега́ње с *гл. им. од ђега (се)*. – Ђега́ње с но́ђе по меши́ну.

ђе́гна ж *дебела и трома женска особа*. – Па ко ти́ рачу́наш да сврти́ш до́м с ону́ј ђе́гну, те́б тре́бу два́ ве́ка за то́ј.

ђе́гне свр. **1**. *падне свом тежином да јекне*. – Ђе́гну од това́н. **2**. *акне некога у слабину*. – Ђе́гну га та му ду́шу за́таи. **3**. *удари некога или нешто о земљу*. – Ђе́гну га о́sам.

ђе́гне се свр. *свом тежином тела баци се на нешто*. – Ђе́гне се на њу́ ко на сла́мњачу.

ђела́к м *дечко, дечкић*; упор. ђалапак.

– То́ма не́ више дете́, о́н ста́л ђела́к.

ђе́лка несвр. *в. ђилка*. – Це́л дѝн ђе́лка по сока́ци, до́м се не привр̀та.

ђе́ма *речца у бројаници: ђема-дрма, ђесе-дрсе, опопо*.

ђе́мија ж *лађа, барка*

ђеми́џија м *бродар, лађар, чамџија*. – Ђеми́џије, бра́јћа да сте.

ђе́ометар м *геометар*. – Код њѝ су седе́ли не́ћи Ру́си, ђе́ометри.

ђеоме́трија ж *геометрија*. – Ове́, вели́, да́л му про́фисер дво́јку из ђеоме́трију.

ђеоме́тричар м *в. ђеометар*. – Преди они́ја ра́т ђеоме́тричари су премерува́ли це́ло по́ље.

ђенерисава́ несвр. *кидише, напада кога*. – Кьд је пија́н ђенерисава на куга́ пр̀во наи́де.

ђенерисава́ње с *гл. им. од ђенерисава.*

ђерда́н м **1**. анат. *мекани подбрадак код говечета*. **2**. анат. *део кресте испод кљуна код живине*. **3**. *ситни лицидерски колачићи нанизани у огрлицу*. – О́ч ли да ти ку́пим ђерда́н, ел ђера́цу?

ђерда́нче с *дем. од ђердан.* – Ни́жем пеле́шће у ђерда́нче, за окол гу́шу.

ђерђе́в м *рам на коме се разапне платно за везење, ђерђеф.*

ђерђева́чћи, -чка, -чко *који је у вези са ђерђефом, који се односи на ђерђеф*. – Истрови́ла сам си иглу́ ђерђева́чку.

ђерђене́ с бот. *в. ђорђин* Dahlia variabilis Desf.

ђерђи́л м бот. *в. ђорђин* Dahlia variabillis Desf.

ђерђи́на ж бот. *в. ђорђин* Dahlia variabilis Desf.

ђерђи́р м мож. *бисер*. – На девојче перо́ пау́ново, / А на момче́ зр̀но ђерђи́рово (н. п.).

ђи́ба ж *дем. и хип. од ђибаница*. – Си́не, о́ч ли ма́лко ђи́бу?

ђи́ба се несвр. *гиба се*. – Мло́го се ђи́ба на́шијав това́р, стра́ ме да се не превр̀не.

ђи́бав, -а, -о *који је мек, гибав*. – Не́ ко дру́ђи му́жје, да е чвр̀с, него до́јде ђи́бав.

ђиба́ница ж **1**. *пита, гибаница*. – Када бе́ше за о́беда, / за сви́ бе́ше пре́сно млеко́, / Пипера́не ђиба́ница (н. п.). в. вијена ђибаница. **2**. фиг. *задовољство и радост из пакости*. – Ала ми е ђиба́ница што му се то́ј деси́ло.

ђибаничáр м *онај који радо једе гибаницу*. – Ја́ несѣ́м не́ћи ђибаничáр, по́више си во́лим месце́.

ђиба́ничка ж *дем. од ђибаница*. – На́но, да́ј ми јо́ш ма́лко ђиба́ничку.

ђибро́ше се свр. *укисели се и усмрди се нека органска материја*. – Ако не́ч да ти се ђибро́ше коми́на, мо́ра ју заси́пеш с пепе́л.

ђи́ва ж *овца која има бујнију вуну око врата и име таквој овци*.

ђи́вка ж *хип. од ђива*.

ђиди́а ж *особа која се много дотерује, кицош*.

ђи́жа ж *чокот винове лозе*. – У на́ше ло́зје и́ма три́ста ђи́же проку́пац и петсто́тин ђи́же пло́вдина. – Окол сва́ку ђи́жу до́бро да око́паш и да испле́виш тра́ву. – О́ј, ђи́жо, бо́жја ка́пко, / Што́ си то́лко преродила (н. п.)?

ђи́жица ж *дем. од ђижа*. – Ђи́жицана што́но пр̀вња зре́е, о́брана.

ђижу́рина ж *ауг. и пеј. од ђижа*. – Ста́ре ђижу́рине да се пова́де и да се поса́де но́ви пру́тје.

ђижу́рка ж *мала, стара гижа*. – Она́ј се ђижу́рка јо́ш деја́ни.

ђи́зда се несвр. *кинђури се, гиздави се*.

ђи́здав, -а, -о *који је леп и поносит, уз то кицош*. – Сте́ва, куи́ е ђи́здав беђа́рин, ја́ко у́баво чу́ва сто́ку, па му и сто́ката ђи́здава.

ђи́здавко с *кицош*. – Ђи́здавко у

пр̀тене панталóне.

ђиздáње с *гл. им. од ђизда се.* – Не мóш ти помóгне ни́какво ђиздáње, ви́ди си се да си др̀та.

ђи́лка несвр. *трчкара, каска, скакуће с ноге на ногу (о детету)*; упор. ђелка. – Нéма да óди, него ђи́лка.

ђилкáње с *гл. им. од ђилка.* – Детéнце, ел ти мóж да присéднеш, да престáнеш с тој ђилкáње?

ђимнáзија ж *гимназија*. – Óн ишѣл у ђимнáзију дéсет гóдин.

ђимназијáлац м *ученик гимназије*.

ђимнáстика ж *фискултура, гимнастика*. – Мéн у ђимнáзију предавáл ђимнáстику Рýс, Геóргиј Хвостихóв, едѣн óмали чи́чица.

ђи́нђа ж *украс, бисер, ђинђува*. – Óј, девójћо, ђи́нђо мójа (н. п.).

ђи́нђа несвр. **1**. *ниже бисере, ђинђуве*. **2**. *кити, украшава кога*. – Óј, девójко, ђи́нђо мójа. / Ђи́нђала те мáјка твójа (н. п.).

ђинђи́р м *бисер*. – Ни́жем ђинђи́р на сви́лен конѣ́ц.

ђинђи́ров, -а, -о *који је од ђинђира, од бисера, бисеран*. – Свр̀че еднó зр̀но ђинђи́рово и óткола се под óдар.

ђи́не несвр. **1**. *губи живот неприродном смрћу, гине.* – Ђи́не нáрод без пóтребу, по рáтови. **2**. *јако жели, чезне*. – Од љýбав се не жи́ви, ал се за њý ђи́не. **3**. *потпуно је одан коме или чему*. – Óн ђи́не за своéга старéшину. **4**. *угињује (о животињама).* – Почéла ни ђи́не стóка.

ђи́пс м **1.** *калцијум сулфат, гипс*. – Купи́ еднó ђи́ло ђи́пс, да зађипси́рамо овéј пуклóтине покре врáта. **2.** *хируршки завој за прелом костију.* – Тури́ли му рýку у ђи́пс.

ђи́псан, -а, -о *који је од гипса*. – У шкóлу ни донесý ђи́псану глáву, да ју цр̀тамо.

ђипси́ра несвр. *изводи гипсане радове, гипсира*. – Ђипси́ра покре пéнцери да ни не вури́ вéтар.

ђипсирáње с гл. *им. од ђипсира*.

ђири́нчи несвр. *много ради, диринчи*; упор. ђирчи.

ђи́рчи несвр. *в. ђиринчи*.

ђитáра ж муз. *трзајући жичани инструмент, гитара*. – Несѣ́м се научи́л да сви́рим у ђитáру.

ђóз м бот. *вишегодишња, зељаста, ароматична биљка из фам.* Laminaceae, *нана питома* Mentha piperita L. *Употребљава се као зачин*. в. жабин ђоз.

ђозѣ́к м *дем. од ђоз (као зачин).* – Кьд вáрим васýљ тýрим му мáлко ел души́чину, ел ђозѣ́к.

ђорђи́н м бот. *вишегодишња жбунаста биљка тамноцрвених цветова из фам*. Asteraceae *георгина* Dahlia variabillis Desf., упор. ђерђене, ђерђина, ђурђан, тодовка.

ђóка м вулг. *мушки полни орган*. в. пита си ђоку.

Ђóрђа м *име*. в. Посни св. Ђорђа.

ђóс *м изненадни налет какве жеље, хир.* – Дójду му пóнеђи пýт ђóсови, па ни сáм нé зна квó óче.

ђóтуре прил. *све заједно, без мерења, ђутуре*. – Продáл сам и сéно и слáму ђóтуре за двéста бáњће.

ђóтурица ж *цена рада зависна од величине посла, а не од броја дневница*. – Малтерисýју ми кýћу на ђóтурицу.

ђубрóше се свр. **1.** *направи се на ђубре*. – Сли́ве попадáле пóзам и текá се ђубрóсале. **2.** *испрља се.* – Пéнцер се ђубросáл од муосéрине.

ђувéглија м *момак, младожења*. – Ђувéглије, гдé сте да сте, / Тéла би да знáм (н. п.).

ђувéз м **1**. *тамноцрвено-љубичаста боја*. **2**. *дуга женска вунена сукња тамноцрвено-љубичасте боје.*

ђувéзан, -зна, -зно *који је тамно*

црвен. – И́ма ђуве́зан це́нпер, па ја́ко у́бав.

ђувезли́ја ж 1. *врста црвене свиле за женске хаљине*. – Доби́ла сам сви́лу ђувезли́ју, / Да начи́ним све́чане аљи́не (н. п.). 2. *врста црвене чохе*.

ђувезни́кав, -а, -о *који је благо ружичасто-љубичаст*.

ђуве́к м *в. ђувеч.*

ђувенди́ја ж *весела, враголаста, раскалашна женска особа*. – Кљ се же́ниш води́ рачу́н да не најде́ш не́ку ђувенди́ју.

ђувенди́ка ж *хип. од ђувендија*. – Ди́зајте се се́лће ђуве́ндиће!

ђуве́ч м *велика земљана чинија из које куса цела породица*; упор. ђувек. – Ми́, деца́ ју́тром иску́самo пли ђуве́ч с млеко́.

ђузде́л прид. индекл. *в. ђузел*. – Ђузде́л девојћа, / Смрде́л неве́ста (н. п).

ђузе́л прид. индекл. *леп, диван*. – Па по́љуби ђузе́л Не́ду, / Ђузе́л Не́ду не љу́бену (н. п.).

ђу́л девојћа ж *девојка лепа као ружа*. – Ђу́л девојћа под ђу́лом је се́ла. / Ђу́л се ро́ни, по девојћу па́да (н. п.).

ђу́ле с *узвишење полулоптастог изгледа*. – Ђу́ле е изнад шко́лу у Трго́виште, а о́кају га и О́бли ка́мен.

ђу́ленце с 1. *дем. од ђуле (метална кугла)*. 2. *онај који је добро ухрањен, дебељушкаст (претежно о ситним домаћим животињама)*. – Ја́гње ко ђу́ленце.

ђулети́ја с мн. од ђуле, *ђулад*. – Роди́л се у́бав конпи́р, све́ кру́пна ђулети́ја.

ђулуме́нта ж *руља, булумента*. – И́де не́ква ђулуме́нта.

ђу́ма ж *в. ђумка*.

ђума́ш м *пас малога раста.*

ђу́мес, -та, -то *који има ћубу, ђумку*. – Ђу́место ја́гње.

ђуми́ш м *сребро*. – У Берчи́новци и́ма едн̀ бре́г ку́и се зове́ Ђуми́ш чу́ка.

ђу́мка ж 1. *ћуба код неких животиња*. – Ја́гње и́ма ђу́мку на гла́ву. 2. *овца са ћубом и име таквој овци.*

ђуни́ја ж *шала, спрдња*.

ђурђа́н м бот. *в. ђорђин* Dahlia variabillis Desf.

ђурђе́вак м бот. *биљка из фам* Liliaceae *са белим, звонастим, мирисним цветовима* Convolvulus maialis L. в. дивји ђурђевак.

ђурђе́вачћи, -чка, -чко *ђурђевски, ђурђевдански*. – Да и но́сим на де́ла голе́ма, / Да и ро́си ђурђе́вачка ро́са (н. п.).

ђурђе́вка ж *једно народно коло у Заглавку*.

ђурђе́во цве́јће с бот. *ђурђевак* Convallaria majalis L.

ђурђе́вче с бот. *броћика* Gallium cruciata Scop.

ђурђи́л м *ђурђевско јагње*; упор. џурџил. – Ову́ј го́дин не́че да ко́љемо ђурђи́ла.

ђурунти́ја ж 1. *гомила, руља*. – Збра́ла се не́ка ђурунти́ја пред за́другу. 2. *гужва, пометња, неприлика*. – Бу́ди ми́ран, немо́ј да пра́иш ђурунти́ју!

Е

е́ *речца за показивање*. – Е́ га та́м, лежи́ мртьв пија́н.

еба́ва несвр. ирон. *поштује, уважава, цени*. –“А, бре́ дете́, ти́ ме и́ч не еба́ваш”. “Ебава́м те, мајсторе, еба́вам, ал не мо́г да пости́гнем”.

еба́ва со́јће изр. *ради неки некористан посао, ради неки посао на своју руку*.

еба́га 1. *узв. за исказивање неверице: заиста, стварно; није могуће*. – “За ово́ј сам да́л сто́ ба́ње”. “Еба́га”! **2**. *речца за исказивање неверице: није ваљда*. – “ О́н че се же́ни за Љуби́нку”. “Еба́га”.

ебе́ ме изр. *задаје ми невоље, онемогућава ме, спутава ме*. – То́ј ме ме́не ебе́, што́ не́мам шко́лу за то́ј ме́сто.

е́бо е́жа изр. *настрадао, надрљао*.

еве́ речца **1**. *за указивање на некога или нешто што је у близини*. – Еве́ га де́да Тимили́ја, не́ка ти о́н ка́же, ако ме́н не ве́руеш. **2**. *за указивање да се неко или нешто изненда појављује, долази*. – Еве́ и и́ду. **3**. *кад се неком нешто нуди, даје*. – Еве́ ти ови́ја шпо́рет, ес да е ста́р, ал мо́ж јо́ш да послу́жи. – Еве́ ти вр̀чам шини́к.

еве́ ти га у́јћа изр. **1**. *е баш да ти не дам*. **2**. *е није тако како ти кажеш*.

Евре́ин м *Јевреј*ин, *Јеврej*. – Ама, бре́ Мила́не, ти́ си пра́ви Евре́ин.

Евре́јка ж *Јеврејка*.

евре́јћи, -ска, -ско *који припада Јевреју, који се односи на Јевреје*. – Код на́с ни́кој не́ зна да вре́ви евре́јћи.

Евре́јћиња ж *Јеврејка*.

Евре́јче с *дете Јеврејина и Јеврејке, Јеврејче*.

евти́ка ж бол. *туберкулоза, јевтика*; упор. ектика. – Та́м доле́ко било́, Стоја́н и́ма евти́ку.

е́втин, -а, -о **1.** *којему је мала, ниска цена*. – Купи́ е́втино басамцѐ за пргља́чу. **2.** *који је безначајан, ништаван; неозбиљан*. – Немо́ј ти́ ме́н да прода́ваш е́втини што́сови.

евтиноча́ ж *јефтиноћа*. – Купу́ј докле́ е евтиноча́, ју́тре че све́ да поскупе́е.

евти́чав, -а, -о *који има јевтику, који је туберкулозан*; упор. ектичав. – Немо́ј да пи́еш во́ду по ње́га, о́н е прле́га евти́чав.

ега́ ж *турпија*; упор. јега. – Мати́ката да се потр̀ља ма́лко с егу́, па че бо́ље да ко́па.

ега́ речца *ваљда, можда, еда*; упор. јега. –Ега́ испа́дне не́што од ње́г. –Ега́ до́јду.

Ега́пија ж *име*.

еглѝк м *марамица од финог веза, златом извезена у једном углу, јаглук*. – Ако сам ти везе́н еглѝк дала́, / Везѝља сам па сам га наве́зла (н. п.).

егли́ка ж бот. *в. егличица* Primula veris (L) Huds.

Егли́ка ж *име*.

егли́чица ж бот. *дуговечна зељаста биљка из фам.* Primulaceae *један је од првих весника пролећа. Из ризома избија изнад земље розета од неколико листова, а затим дршка висока 15 до 30 ст на чијем се врху налази по неколико дивних, левкастих, жутих цветова, јаглика, јагорчевина* Primula veris (L) Huds., упор. еглика.

егу́ља ж зоол. *речна и морска риба која има тело слично змији, јегуља* Anaguilla vulgaris.

егу́љи се несвр. *виј се као јегуља, умиљава се*. – Ми́ле се егу́љи окол де́ду Симио́на,ега́ би му ови́ја да́л не́ћи дина́р.

е́д м *јед, горчина*. – Че да пу́кне од

е́д.

едѣ́н, една́, едно́ бр. *један*. – Едѣ́н па́мет вели́ ова́к, дру́ђи па́мет вели́ она́к. – Чу́вају са́мо едну́ кра́ву. – Едно́ пра́се ку́пе у́ пролет и чу́вају га до́ есен, за ма́з.

едѣ́н пу́т мо́ра да се пла́ти изр. *ако сад избегнеш и не платиш, сигурно је да ћеш кад тад платити и то можда много болније*.

едана́ес бр. *једанаест*. – Ре́кал че да до́јде у едана́ес са́та.

едана́есе бр. *једанаест*. – Гумењáци ко́штају едана́есе ба́ње.

едана́есет бр. *једанаест*. – Ле́тос сам па́сал едана́есет бра́ви о́вце.

едана́ести, -ста, -сто *једанаести*. – Из едана́ести пу́т положи́л за "фи́ћу".

еданаести́на ж 1. *једанаесторо*. – Ову́ј њи́ву пожи́њају еданаести́на. 2. *једанаести део, једанаестина*. – Ко́д дели́лбу о́н до́би еданаести́ну.

еданаести́ца ж 1. *бројка којом се обележава број једанаест*. – На тонболу́ еданаести́ца на́јчесто доби́ва. 2. *оно што је обележено бројем једанаест*. – То́га чино́вника мо́ж да тра́жиш у еданаести́цу, ако е та́м.

едьнпу́т прил. *једанпут, једном*; упор. едьнпутка. – До́ста че ти бу́де да те уда́рим са́мо едьнпу́т.

едьнпу́тка прил. *в. едьнпут*. – Че ти до́јде то́ј едьнпу́тка у́ главу.

е́дар и **едѣ́р** –дра и -дра́, -дро и -дро́ *који је једар*. – Едѣ́р у лице́. – Е́дре ја́блће.

едва́ прил. *једва*. – Едва́ га најдо́ у они́ја ло́м.

еде́ несвр. 1. *једе*. – Дојди́ да еде́мо. – Е́ц, не срамý се. – Е́чте, пи́те, па че ви ту́римо. – Ми́ е́домо, несмо́ гла́дни. – Томѣ́н еде́омо оно́ у́дари ћи́ша та ни ра́скара. – Ел си е́л? – Че да пу́кне еде́ечи. 2. *малтретира некога речима и поступцима*. – Не е́ц ме!

еде́ го́вна изр. *говори којешта, оговара*. – Што́ си, мори́, е́ла го́вна за ме́н код Мари́ју?

еде́ с туци́ зу́би изр. *живи на туђ рачун, још га други храни*.

еде́ се несвр. 1. *секира се, једе се*. – Жи́ва се еде́м. 2. *слаби, мршави, нестаје*. – Еде́ се од не́ку бо́лес. 3. *тањи се од дуге употребе*. – Еду́ се осави́не, ако се не подмазу́ју редо́вно. 4. *помрачује се (о сунцу)*. – Еде́ се сл́нце. 5. *смањује се (о месецу)*. – Еде́ се месец.

е́дење с упор. једење. 1. *јело, храна*. – Она́ ја́ко у́баво го́тви е́дење. 2. *обед (доручак, ручак, вечера)*. – Зате́че ни на е́дење.

е́дење до па́мет изр. *толико му прија, да једе док се не напуни, "до мозга"*. – Же́жак ле́б и си́рење – е́дење до па́мет.

е́дењице с *дем. и хип. од едење (1)*; упор. једењице. – Де́, спреми́ ма́лко не́ко е́дењице!

е́ди са́рме изр. *не једи оно што се не једе*.

едина́ес и **едина́јес** бр. *једанаест*. – Има́л сам едина́ес го́дин кьд ме уцени́ли да чу́вам о́вце.

едина́есе бр. једанаест. – Е́то, прошло́ ве́ч едина́есе го́дин од тьг.

едина́есет бр. *једанаест*. – Чу́вам моé едина́есет и њего́ве три́, та четрина́есет о́вце.

едина́ести, -ста, -сто *једанаести*. – Кьд че да ро́ди едина́естото де́те она́ се ра́зболе и едва́ пре́скочи.

единаести́на 1. ж *једанаесторо*. – Едва́ га единаести́на натовари́ше. 2. *једанаести део*.

единаести́ца ж 1. *бројка којом се обележава број једанаест*. – На ка́пу му, на носа́чатога, единаести́ца. 2. *оно што је обележено бројем једанаест*. – О́н стража́рчи пред единаести́цу.

еди́нац м *једини син, јединац*. – О́н му би́л еди́нац, ти́ја што́то умре́л.

еди́ни, -на, -но *једини*. – Да си еди́но му́шко не би пошла́ за те́б.

едине́ње с *гл. им. од едини*.

еди́ни несвр. *сједињује*. – Она́ га еди́ни, оно́ се раздва́ја.

еди́ни се несвр. *сједињује се*. – Бето́н и желе́зо се еди́не и стању́ју бра́ђа, та тека́ држу́.

едини́ца ж 1. *бројка којом се обележава број један*. – Го́лман на грби́ну но́си едини́цу. 2. *оно што је обележено бројем један*. – Чува́р дре́ме у едини́цу, а секлета́р пису́е у дво́јку. 3. *једина ћерка, јединица*. – Же́не ће́рку едини́цу и да́вау голе́м мира́з. 4. *сукња одређеног начина ткања*. – Опаса́ла едини́цу. в. бошча единица.

едини́чан, -чна, -чно 1. *који је ткан у једну жицу*. – Едини́чна бо́шча. 2. *који је начињен да се у њега уводи само једна жица (о ткачком брду)*. – И́мам едини́чно бр́до.

едини́чка ж *дем. од единица*.

едини́чно ткање́ с *начин ткања при чему се уводи по једна жице основе и у нити и у брдо*.

еди́но прил. *једино, само, искључиво*. – Еди́но те́бе о́чу за ку́ма.

еди́нство с *јединство*. – У они́ја ра́т се бори́мо за бра́ство и еди́нство.

едн́ьг прил. упор. једньг. 1. *одмах, тог тренутка*. – Едн́ьг да си дош́ьл ова́м. – Ен́ьг по то́ј ете́ и ње́г. 2. *одједном, истовремено*. – Едн́ьг су пошли́ у шко́лу, по́сле ед́ьн по́навља, та се раздвои́ше.

едн́ькьв, -ква, -кво *који је једнак, подједнак са ким или са чим*. – Не́ма по́боље, не́ма по́лош, за ме́н су сви́ они́ едн́ькви. – Бо́ље би ти било́ да ћути́ш, да не при́чаш ни́шта ло́ше од ње́г, ел сте едн́ькви.

е́днако прил. *једнако, стално*. – Е́днако тра́жи не́што од ме́н.

е́дне свр. *поједе нешто мало, поједе на брзину*; упор. једне. – Да е́днемо, па да рабо́тимо.

едно́ прил. *око, близу, отприлике*. – То́ј пра́се га и́ма едно́ два́есе ћи́ла. – Че те ко́шта е́дно две́ста ба́ђе, не́че по́малко.

еднобо́јан, -јна, -јно *који је једнобојан*. – Купи́ла сам еднобо́јно ће́бе, не во́лим шерено́.

еднобр́тка ж *поњава од једне поле, од тканине ширине једног брда*. – Еднобр́тка ти ви́ше до́јде за уз ду́вар, него ли за покрива́ње.

едновр́здруго прил. 1. *једно преко другог*; упор. еднопрездруго. – Кьд неђи́ даде́ го́ вузбале́ри се стр́пају едновр́здруго од ра́дос. 2. *врло брзо једно за другим*; *истовремено*. – Збра́ше се несре́јће едновр́здруго.

едного́дац м (мн. едного́ци, уз бр. едного́ца) 1. *који има једну годину (о коњима)*. – Пасту́в едного́дац. 2. *који је исто годиште са неким*. – Њи́ дво́ица су едного́ци. 3. *војник који служи војни рок од године дана (у време када се војни рок служио више година)*. – О́н је крани́овац, зато́ј е едного́дац.

еднодьнка ж а. *пртена кошуља начињена за један дан (испредена, изаткана, сашивена) кроз коју се провлаче болесни да би оздравили, путници и печалбари да би имали среће у подухватима, нероткиње да би родиле итд., чумина кошуља*. б. *кошуља начињена за један дан коју облаче војници да их чува од куршума*. в. *мала кошуља величине палца на рукавици начињена за један дан коју војници ушивају у одећу да их чува од пушке*.

еднодьнци м мн. *они који су рођени истога месеца и истога дана. У народу се верује да се таква деца разбољевају истога дана, од исте болести и сл.*

едно́личан, -чна, -чно *који има само*

једно лице (лице и наличје – о тканини), супр. дволичан. – Овéј су чрђе еднóличне, а онéј су двóличне.

éдномьн и **едномьн** прил. *стално, непрестано, сваки час*; упор. једномьн. – Децá éдномьн трáже лéб, а не пи́тају и́ма ли. – Немóј ме еднмьн затрáцкуеш.

едномéсечан, -чна, -чно *који је рођен истог месеца са неким (претежно о деци).* – Они́ су едномéсечни.

едномýд м *онај који је са једним тестисом*; упор. једномуд. – Кьд га чукáмо тьг видóмо да е би́л едномýд.

еднóница ж *пост када се у току дана (за време Тудорице) само једном једе, једини оброк (обично вечера)*; упор. једноничe.

едноні́чав, -а, -о *који изгледа као да едноничи, који је слаб, неухрањен.*

едноні́чење с *гл. им. од едноничи.*– Едноні́чење тóј тéшко пáда, цéл дьн си глáдан.

едноні́чи несвр. *једе само једанпут дневно (обично увече), пости.*

еднопáес, -та, -то **1**. *в. едномуд.* – Чýло се да е би́л еднопáес, па се нé могьл ожéни, него узéл удави́цу из нéко дрýго салó. **2**. *који је баксуз, настран.* – С таквѝ еднопáести ко што си ти́ не вóлим да и́мам ни́какву рáботу.

еднопóдруго прил. *једно за другим, у налетима, у таласима.* – Идéте си по прти́ну еднопóдруго, не гýрајте се ко тéлци! – Невóље дóде еднпóдруго.

еднопрéздруго прил. *в. едноврздруго (1).*

едноцéвка ж *пушка са једном цеви.* – Стаљи́н из Вратáрницу е с њигóву едноцéвку по убивáл зáјци од мнóђи куѝ су имáли нáјмодерне двоцéвће.

еднýш прил. *једном, једанпут*; упор. једнуш. – Сáмо еднýш сам би́л код њéг. – Упали́ га од еднýш (каже онај који креше огњилом већ неко време). – Ел мóж да пресечéш овóј дрвó из еднýш?

едрáе несвр. пољ. *налива зрно.* – Пшени́ца сьг у нáјвећем едрáе.

Éдрење с *град у европској Турској, на ушћу Тунце у Марицу, Једрене.* – Кьд е билó на Éдрење деветстóтин и дванáесте мéн увáти малáрија, едвá прездравé.

éж м зоол. *јеж* Erinaceus europaeus. – Éж улáзи у кóчине и дáви кокóшће. в. ебо ежа.

ежéње с *гл. им. од ежи (се).* – Ежéње на зимý.

éжи несвр. *јежи, костреши.* – Éжи кóжу на шиљьк.

éжи се несвр. *јежи се, костреши се.* – Éжим се од зимý. – Éжим се кьд чýем да че да дóјде, знáм да че óдма да пóчне да се распрáља.

ежи́ца ж *дем. од ега, мала ега, турпијица*; упор. еџица. – Трéбе ми еднá óстра ежи́ца да наóстрим бичѝју.

éза ж *језа, жмарци.* – Вáча ме нéква éза, сáмо кьд поми́слим квó мóж да се дéси.

езáва ж *рит, мочвара, језава.* – И́дем у езáву да нáкосим трáву.

éзеро с *језеро.* – Сьг се прáе вештáчка éзера, а одáвна билá сáмо онаквá.

éзерце с **1**. *дем. од езеро, језерце.* – Суринýла се земљá прегради́ла потóк и напраи́ло се éзерце. **2**. *барица, локвица.* – Кьд се Бáне умóча под óдар се напрáи éзерце.

éзив, -а, -о *који је језив, страшан.* – Éзив је кьд се напи́је.

éзиво прил. *страшно, ужасно, језиво.* – Éзиво га млáти.

ези́к м анат. *језик* lingua. –Ези́к е на мекотý, затóј свáкакво при́ча. в. чеша език.

éзик м *језик, говор.* – Óн вели́ да знáе пéт éзика.

езичáна ж *она која је дугог језика, брбљивица, она која не може да отрпи*

што зна или што је видела и чула, а да не каже. – Да се ва́рдиш кво́ при́чаш пред ту́ј езича́ну.

езича́т, -а, -о *који је дуга језика, брбљивац*. – Ти́ да скра́тиш ма́лко ези́к, а не да си езича́та.

е́ка несвр. *пушта болне гласове, гласом казује бол, јечи*. – Ене́ га е́ка до́ле у ро́вину, сѣ́в смла́тен и ни́какав.

е́кне свр. *испушти болан глас, јекне*. – Не́ма, не́ма, па е́кне ко́ ме́чка.

ексѝк м *мањак, недостатак*. – Од ро́бље че ми оста́неш, / Ем че ми ексѝк напра́иш, / Ем че ми зу́лум учи́ниш (н. п.).

ексѝчи несвр. 1. *губи од зараде, ради са губитком*. – Не́мам за́раду, ква́ за́рада, са́мо ексѝчим. 2. *слаби, губи на тежини*. – Пра́се ексичи́ло три́ ћи́ла за не́дељу да́на.

ектѝка ж бол. *в. евтика*. – Ода́вна од ектѝку не́ има́ло ле́к.

ектѝчав, -а, -о *в. евтичав*. – Евтѝчави поне́ћипут пљу́ју кр̏в.

е́ктор м *јединица за мерење површине земљишта, 10.000 m², хектар* ha; упор. ектур и јектур. – Едѝн е́ктор под пшени́цу, два́ е́ктора под мому́рузу, до́ста е то́ј за на́с.

е́ктур м *в. ектор*. – Купи́ли смо у Тимо́к два́ е́ктура муља́к.

ел везн. *или*. – Не́ зна се, ел је ри́ба, ел је девојћа, те́ка у́баво нацр̏тано.

е́л *упитна речца*. – Е́л ти до́ста полови́н црепња́р за дњѝс?

е́л императивна речца *скраћени облик од е́ла*. – Е́л ова́м да ти не́што ка́жем.

е́ла императивна речца *дођи, ходи, хајде*. – Е́ла код ме́н. – Е́ла с ме́н.

ела́ ж бот. 1. *дрво из фам*. Betulaceae *високо и до 20 m. Расте поред река и потока, јова* Alnus glutinosa Gaertn. 2. *в. јела* Abies alba Mill.

е́ла ж бол. *нека болест*.

ела́к м 1. *јелова шума*. – Прича́ло се пред они́ја ра́т да че у ела́к на Е́вик да се sѝда кра́љев дво́р. 2. *грађа од јелового дрвета*. – На но́вуту ку́ћу кро́в су праи́ли од ела́к.

ела́нће ж *женске панталоне (и мушке) ткане од синтетичког материјала, хеланке*. – Ела́нће су зи́ми ја́ко то́пле, а ле́ти ти у њѝ ду́пе запугаве́е.

Ельшница / Јела́шница ж *село у општини Књажевац*.

Ельшничанин м *становник Јелашнице, онај који је пореклом из Јелашнице*.

Ельшничанка ж *становница Јелашнице, она која је пореклом из Јелашнице*.

ельшничћи, -чка, -чко *који припада Јелашници, који се односи на Јелашницу*.

еле́к м *мушка горња одећа без рукава, дуга до појаса*. – Ода́вна се носи́ли еле́ци и антери́је.

еле́н м зоол. (мн. еле́ње, уз бр. еле́на) *јелен* Cervas elaphus.

Еле́н м *име*.

Еле́на ж *име*.

еле́ница ж *дечја женска игра у којој више девојчица поседају у круг и ставе своје кажипрстиће на неку плочу, а једна од њих својим кажипрстићем дотиче њихове говорећи: еленице, плетенице, домузаре, докатаре, чив, чигуљин, мартин, дупигин, прескач. На чији прст дође реч "прескач" та девојчица излази из реда*.

еле́че ж 1. *свилена женска одећа украшена гајтанима и шљокицама, кратка до паса, која стеже струк и истиче прса*. – Девојће се преме́не у еле́чичи, беле́ кошу́ље, шерене́ бо́шче и но́ви опѝнци, па изле́зну на собо́р. 2. *кратка (до стражњице) вунена или плетена мушка и женска одећа без рукава, грудњак, прслук*.

еле́ченце с *дем. и хип. од елече (1).* – Еле́ченце од црвену́ свилу́.

еле́чиште с *ауг. од елече, старо, изношено и поцепано елече.* – Гдé ли е онój, вл́неноно еле́чиште?

ели везн. *или.* – Ели мóга, ели брáта твóга.

ели́ка ж бол. *в. е́ла бот.*

ели́с прил. **1**. *исти као неко или нешто.* – Ели́с какó баштá. **2**. *скоро, готово.* – Зиму́ зимувáла ели́с голá. **3**. *прилично.* – Овýј гóдин васýљ ели́с си́тацк.

е́лте *речца за исказивање чуђења, јелте.* – Е́лте, ма немój.

ељáк м *в. елак.* – Ошли́ ћáци с учи́теља у Делбáрију да сáде ељáк. – Пóшто ти е ови́ја, овдé истовáренијав, ељáк?

е́ље ж *в. елак (1).*

ељи́на ж *хаљина.* – Мéн у ељи́ну нéзгодно, пóвише си вóлим бóшчу и дрéју.

емь́ц м (мн. éмци) *јемац, гарант.* – Тéра ме да му бýдем емь́ц за нéћи зајь́м, нé знам квó да рабóтим, стрá мé, а не мóг га одби́ем.

е́ндак м *јендек, шанац.* – Упáдал са свé бици́клу у е́ндак.

ендь́че с *дем. од ендак.* – Овдé да се прокóпа еднó ендь́че.

ене́ **1.** узв. *гле.* – Ене́ га сь́г квó рабóти. **2.** *речца за показивање на некога или нешто.* – Ене́ и онáм, на они́ја трáп.

ене́рђија ж *снага, енергија.* – Одóкле му сáмо тóлка ене́рђија?

ентери́ја ж *в. антерија.*

ентиљéрац м *артиљерац.* – Ентиљéрци су одáвна носи́ли пóдл̥ђи бајонéти од пешади́нци.

ентиљéрија ж *артиљерија.* – Мój Јáнко е служи́л у ентиљéрију.

енць́к м *кожна торба која се може обрамчити.* – Дéда е чувáл пáре у енць́к.

енцели́р м *инжењер.* – Дооди́ли нéкви енцели́ри да испитýју и́ма ли злáто по потóциви.

ерь́м м *јарам*; упор. јерьм. – Испрегни́ волóви, а ерь́м закачи́ на кли́н.

ердéљ м бот. **1**. *зељаста биљка из фам.* Cruciferae *слачица* Sinapis alba L. **2**. *уродица, коров у житу.*

ерђéн м *момак, бећар*; упор. ерђенин.

ерђéнин м *в. ерђен.*

ереби́ца ж зоол. *јаребица.* – По жéтву се ереби́це напрáе ко ћýповчичи.

ереби́чка ж зоол. *дем. и хип. од еребица.* – Иза слóгат пр́нуше седамóсам ереби́ћће.

Ереми́ја м *име. в. Свети Еремија.*

ери́ца ж бот. *јара пшеница.* – Ери́цу ви́ше ни́кој не сéе, тój се сејáло одáвна.

ерки́ва ж *архива.* – Пр́во мóра да га нóсиш у ерки́ву, да ти га заведý.

ер́м м *в. ерьм.* – Ер́м се прáи од есенóво дрвó.

Ермéнин м *Јерменин.* – У Књáжовац су нéколко Ермéнина имáли дуђањé, а нáчуен е би́л Бéдрос Кеворкијáн.

Ермéнка ж *Јерменка.*

Ермéнче с *дете Јерменина и Јерменке, Јерменче.*

еропла́н м (мн. еропла́ње, уз бр. еропла́на) *авион, аероплан.* – Já не би смеáл да се вóзим у еропла́н.

еропла́нче с **1**. *дем. од ероплан.* **2**. *играчка у виду авиона начињена од вешто испресавијане хартије.* – Праи́ли смо еропла́нчичи од арти́ју, па књд се учи́тељ обр́не књм тáблу ми́ и вр́љамо, а óн ни пóсле би́је.

е́рт м *дугуљаста земљишна хрбат која се протеже између два потока, спуштајући се полагано својим шиљком до самог њиховог ушћа, рт*; упор. рат. *Јавља се најчешће у топонимијским сраслицама типа: Јаворсћерт, Нешерт и др.*

ертѝја ж *в. артија*. – Ел и́маш не́ку ертѝју да уви́јем вла́шуву?

ертѝјћа ж *в. артијћа*. – Бе́о то́ј записа́л на едну́ ертѝјћу.

ертѝшан, -шна, -шно *в. артишан*. – Да ми даде́ш бонбо́не у ертѝшну ће́су.

ертѝшка ж *в. артишка*. – Су́ни ми ма́лко ертѝшку да напра́им затиска́ло на шише́.

ертишља́к м *в. артишљак*. – Одо́кле ти то́љћи ертишља́к?

ертишља́ци м *в. артишљаци*. – Гдé си поне́л ти́ја ертишља́ци?

ертѝшче с *в. артијћа*. – Збѝрај ти́ја ертѝшчичи да и но́сиш у "Отпад", ега исчу́каш не́ћи дина́р за њѝ.

ерћѝва ж *архива*. – Гдé ли им је овдé ерћѝва, и́мам не́ку мо́лбу та́м да однесе́м.

е́с 1. *узв. којим се потврђују своје или туђе речи*. – "Ел ти де́да бѝш тека́ ре́кал"? "Е́с". 2. *3. л. јд. през. од есте*. – Е́с, ја́ сам га уда́рил.

е́сен м *годишње доба јесен*; упор. јесен. – Не́ка е́сен бу́де ја́ко у́бава, а поне́ка ћишовѝта. – Ода́вна било, кљ до́јде е́сен по́чну да се пра́е сва́дбе. – Едно вре́ме се у наше сало́ пра́еоше и по трѝес сва́две у едну́ е́сен.

есе́н м бот. *дрво из фам*. Oleraceae *високо и до 40 т, јасен* Fraxinus excelsior L. в. бел есен.

есенѝс прил. *јесенас*; упор. есньска. – Есенѝс о́тиде у во́јску.

есенѝска прил. *в. есенас*. – Есенѝска некада́ те́оше на́шиви да купу́ју не́ћи те́лци.

есенѝшњи, –шња, -шње (шњо) *јесењи, од ове јесени*. – Есенѝшњо пра́се.

е́сени прил. *с јесени, ујесен*. – Ако е́сени цьвтѝ не́ко дрво́, зима́ и́ма да бу́де ја́ко о́стра.

есе́ни се несвр. *долази јесен, почиње јесен*. – Дѝни крачéу – есе́ни се.

есенина́ ж *јесењи беријет*. – Есенину́ прибѝрамо пред слану́.

есе́нка ж 1. бот. *хризантема* Tanacetum indicum Schultz-Bip. 2. *сваки плод који зри у јесен*. – Кру́шка есе́нка.

есенљѝв, -а, -о *јесењи*. – Доно́се е слѝве есенљѝве.

есено́вина ж *отсечено јасеново дрво*. – Воло́вска се ко́ла пра́е од есено́вину.

есента́ ж *јесен*. – Есенту́ту га ожени́мо, а у́пролет о́тиде у во́јску.

есе́нче ж 1. *јесење пиле*. – Изве́доше се пѝличи есе́нчичи. 2. фиг. *млада девојка, малолетна девојка*. – Ти́ја мангу́п ва́ча са́мо есе́нчичи.

есења́к[1] м *јесењи бели лук*. – Лу́к есења́к ра́но сти́за у́пролет.

есења́к[2] м 1. *јасенова шума*. – Оно́ј е мо́ј есења́к. 2. *јасеново дрво као грађа*. – Кво́ ч да пра́иш од ови́ја есења́к? 3. *јасенова кора*. – На пѝличи у во́ду де́ламо есења́к.

есѝка ж бот. *дрво из фам*. Salicaceae *трепетљика, јасика* Populus tremula L., упор. јесика.

естѣ́к м *јастук*; упор. јестьк. – Кьд Ра́дина ће́рка расту́ри да́р, естѣ́ци едно́ убавѝло.

естѣ́че с *дем. од естьк, јастуче*. – На сва́ку столѝцу и́ма по естѣ́че.

естѣ́ченце с *јастучић*. – Не мо́г да спѝм без естѣ́ченце.

е́сте *3. л. јд. през. истог глагола*. – Е́сте, бра́те, тека́ е било́.

ете́ *речца за показивање на некога или нешто*. – Ете́ га и́де оту́д иза те́б.

етр́ва ж *јетрва*. – Од куга́ си тѝ чу́л да су етр́ве живува́ле?

етр́вица ж *дем. од етрва*. – Етр́вице, етр́вице, Бо́г да те убѝје, па да ти у́ста исче́пи.

е́ца несвр. *јеца, рида*. – Не́ са́мо да рове́, него е́ца.

еца́ње с *гл. им. од еца*.

е́цка несвр. 1. *муца, замуцкује у*

говору. – Е́цка кьд вре́ви. **2.** *лагано јеца, јеца на крају плача*. – Изрова́ла се, ал јо́ш пома́лко е́цка. **3.** *мотор не ради равномерно већ прекида у току рада.* – Што́ ти е́цка мото́рав?

ецка́ње с *гл. им. од ецка*. –Ецка́ње му доо́ди кьд се осећи́ра, тьг не мо́ж да вре́ви норма́лно.

е́цкори несвр. *тихо, дрхтаво јеца*. – Престану́ла да ове́, сьг са́мо е́цкори.

ечьм м бот. *једногодишња биљка из фам*. Gramineae *јечам* Hordeum vulgare L., упор. ечмен м, крупник.

е́чан, -чна, -чно *који воли да једе, јешан*. – Е́чна ни свиња́, кво́ е ту́риш све́ поеде́.

еча́ње с *гл. им. од ечи*. – Ача́ње доо́ди из дру́гу со́бу, та́м де́да болу́е.

ечени́к м *народно јело од кукурузног брашна, масти и јаја замешено као тесто и печено у тепсији, јајчаник*; упор. брашњеник, јајченик, јеченик, турта. – Моја́ ма́ти че́сто е за вече́ру праи́ла ечени́к.

ечи́ несвр. **1**. *јечи, стење*. – Ечи́ од бо́лови. **2**. *одјекује*. – Кьд по́чну бе́рбе, оно́ са́мо ечи́ по Пади́ну

ечмьк м **1**. *дем. и хип. од ечьм*. – Пожéмо ечмькьт. **2**. бол. *гнојно запаљење лојне жлезде на ивици очног капка, чмичак* chordeolum; упор. ечменьк.

ечме́н м бот. *в. ечьм* Hordeum vulgare L.

ечме́н, -а, -о *који је од јечма*. – Кьд ни неста́не пшени́ца ми́ еде́мо ечме́н ле́б.

ечменьк м *в. ечмьк (2).*

ечме́нка ж *врста крушке која зри у време кад зри и јечам*.

ечмења́к м *хлеб од јечменог брашна*. – Код на́с су ечмења́к е́ли они́ја куи́ су били́ ја́ко сирома́.

е́чњак м анат. *једњак* oesophagus. – Е́чњак од свињу́ се вр̄ља на ку́чичи.

е́чте *2. л. мн. имп. од еде, једите*. – Е́чте, пи́те, докле́ о́чете, и́ма да́л Бо́г.

е́ц *1. л. јд имп. од еде*., упор. јец. – Ако си гла́дан ти́ е́ц, ако ли неси́, ти́ отоди́, ми́ ч те сти́гнемо.

ецѝца ж *в. ежица*. – Ел код те́б мо́јана ецѝца?

ешма́к м *свилена копрена, марама*.

Ж

жа́ба ж (поред зоол. *безрепни водоземац са дугачким задњим ногама прилагођеним за скакање*) фиг. *мало дете, дете у пеленама (из милоште*). – Гле́ жа́ба една́, па се умочка́ла! в. глтни жаба.

жа́бин ђо́з м бот. *коњски босиљак* Mentha aquatica L.

жа́бино ткање́ с бот. *водена биљка која се јавља лети за јаких врућина по стајаћим водама, нежног је вунастог састава, зелене боје, жабокречина.*

жа́бица ж 1. бот. *трајна зељаста биљка из фам*. Cactaceae. *Стабло јој је сочно, меснато, дебело, овално и мање више обрасло ситним игличастим трњем* Opuntia ficus indica Mill., Opuntia himifusa Ref. 2. бол. *болест говеда*. – Не́што ни се бе́ше разболе́ла кра́ва, па дојдо́ше де́да Еле́нко и чи́ча Са́ва, погледа́ше ју, истрља́ше е ези́к сьс со́л и ре́коше да е била́ жа́бица.

жа́бичка ж *дем. од жаба, мала жаба, жабица*; упор. жабуљ̏ћа, жабурка. – Една́ жа́бичка síпну у во́ду.

жа́бјак м 1. бот. *в. жабји босиљак*. 2. *в. жабљак*.

жа́бји босиљак м бот. *љутић, жабљак* Ranunculus acer L.

жа́бљак м *жабља јаја на површини устајале воде* Ova ranarum.

жабљо́ше се свр. *говече добије запаљење ректума, жабицу*.

жабу́љ̏ћа ж 1. *в. жабичка*. 2. фиг. *назив од миља за девојчицу*. – Ти́ си, жабу́љ̏ћо, води́ рачу́н с куга́ и́деш и кво́ рабо́тиш.

жабу́рка ж *в. жабуљ̏ћа*. – Една́ жабу́рка сва́ку ве́чер пое́ у ону́ј гу́сту тра́ву. – На́шава жабу́рка прле́г даа е гла́дна.

жава́рење с *гл. им. од жавари (се)*. – Жава́рење уз о́гањ.

жава́ри несвр. *пече нешто на жару*. – Кво́ то́ј бла́го жава́риш?

жава́ри се несвр. 1. *излаже се великој топлоти*. – Док пече́м ле́б и го́твим ја́ се жава́рим покре огњи́ште, па по́сле кьд изле́знем надво́р ја́ naséбнем. 2. фиг. *сунча се*. – Жава́ри се на сл́нце ко гу́штер.

жавари́ца ж 1. *жеравица, жар*. – Ста́нул с но́гу на жавари́цу па се изгоре́л. 2. *летња жега, врућина*. – Ку́ј сме́ да изле́зне на ову́ј жавари́цу? 3. *нелагодност, нервоза*. – Седи́м ко на жавари́цу.

жьгла́ ж (вок. јд жьгло) *гвоздена или дрвена шипка на јарму којом се преже во*; упор. жегла, жегра. – Истрови́л сам си желе́зну жьглу́, па сьг мо́ра да пра́им др́вену.

жьгне свр. бол. *жигне, прободе*; упор. жьцне. – Жьгну ме преко грби́ну.

жьз оном. *узвик за опонашање звука који се чује при снажном ударцу или паду*. – А ја́ жьз, па жьз, па жьз док ју не уби́. – Жьз из кру́шку на́зам.

жьза несвр. 1. *снажно удара некога или нешто тако да се чује потмули ударац*. – Жьза га колко́ год мо́же, ми́слим да о́че да га уби́је. 2. *удара о земљу некога или нешто*. – Жьза га о́sам. 3. *једе много, једе превише*. – Жьза ле́б и сла́нину.

жьза се несвр. *удара се, буса се*. – Жьза се у́ груди и изази́ва.

жьзање с *гл. им. од жьза (се)*. – Жьзање до па́мет.

жьзне свр. 1. *уради снажно (поготову песницом)*; упор. жьсне. – Едьнпу́т га са́мо жьзну и о́н се скљо́кодиса. 2. *удари о земљу*; упор. жьсне. – Кьд жьзне лубени́цу о́sам она́ се разлети́. 3. *удари и експлодира (експлозивна направа)*. – Жьзну грана́та

у цр̏кву и о́тиде звона́ра. **4**. *падне са неке висине*. – Жѣ́зну од това́н.

жѣ́зне се свр. **1**. *удари се*. – Кьд је пи́нул жѣ́зне се у гру́ди и полети́ да се би́је. **2.** *удари се нехотице*; упор. жьсне се. – Жѣ́знем се с они́ја чу́к по коле́но, па се онесве́стим. **3.** *баци се свом тежином на нешто*. – Жѣ́зне се пија́н под сли́ву и о́дма зар̏ка.

жѣ́кне свр. **1**. *убоде, бркне*. Жѣ́кнула ме оса́, па ме ја́ко боли́. – Жѣ́кнуло га бѣ́ш у о́ко, тело́ га ићора́ви. **2.** *в. жьгне*. – Не́ма, не́ма, па ме жѣ́кне у коле́но. **3**. *почне да расте, избије, појави се*. – Жѣ́кнули га муста́чи, момка́тога.

жа́л м *в. жалба*. – Голе́м жа́л.

жа́лан, - лна, -лно *који је жалостан, тужан, јадан*. – Не́ма ти́ кво́ да ме жа́лиш, ја́ сам си и она́к жа́лан..

жа́лба ж *жалост, туга, саосећање*; упор. жал, жалос. – Ел те жа́лба што ти не да́вају д и́деш на ва́шар у Пала́нку, ел те жа́лба за не́што дру́го?

жалеа́ње с *жаљење, жаљење за неким, ношење црнине за неким*. – Ње́јно жалеа́ње колко́ че да тра́е, четере́с дѣ́на и гото́во.

жале́е несвр. *жали, жали за неким, носи црнину за неким*; упор. жалуе. – Жалеа́ле су га све́ дево́јће у сало́.

жа́лка ж *в. жало (1)*. – Чим те не́кво ува́пе, одма́ да изва́диш жа́лку, тѣ́г по́малко боли́ и не́ма да оти́ца.

жа́лно прил. *жалосно, жалостиво*. – Жа́лно е да гле́даш кьд не́ћи па́ти, а ти́ му не мо́ж помо́гнеш.

жа́ло с **1**. *жаока инсекта*; упор. жалка. – Увапа́ла ме оса́ и жа́лото си оста́ло. **2**. *тучак у звону*. – На шко́лска зво́на отпа́дло жа́ло, па ма́ђер би́је у кле́пало кьд тре́бе д и́мо у шко́лу.

жа́лос м **1**. *в. жалба*. – Савлада́л ју жа́лос. **2**. *жаљење за покојником*. – Пр̏вњи жа́лос тра́е четере́с да́на.

жа́лосан, -сна, -сно *који је жалостан*. – Што́ си ми то́лко жа́лосан?

жалости́ван, -вна, -вно **1**. *који је мека срца, сажаљив*. – О́н кѣ́в је залости́ван, све́ би да́л на оно́га куи́ не́ма. **2**. *који је пун сете, тужан*. – Не помењу́ј му за неста́лото ку́че, о́н е мло́го жалости́ван, о́дма че да прирове́.

жалости́вно прил. *жалостиво*. – Гле́да ме жалости́вно.

жалува́ње с *гл. им. од жалуе*. – До́ста е било́ жалува́ње, три́ го́дин.

жалу́д м анат. *желудац код живине и птица, бубац*; упор желуд. – За ручѣ́к сам испржи́ла жалуди́.

жалудѣ́к м *дем. од жалуд*. – Испе́кла сам ма́лко жалудѣ́к на жа́р.

жалу́е несвр. *в. жалее*. – На́јвише си га жалу́е ма́ти.

жа́мба ж *ситна, неразвијена, слаба особа; слабуњаво жгољаво дете*; упор. жамбовица.

жа́мбовица ж *в. жамба*.

жа́пка ж *кожна омчица на опанку кроз коју се провлачи опута која притеже опанак уз ногу*. – Же́нсћи опѣ́нци се пра́е сьс жа́пће и да су бр̏чкави, а мушћи́ не́, они́ си она́к.

жа́пчица ж **1**. *дем. од жапка*. – Она́ на бр̏чкави опѣ́нци напраи́ла си́тне жа́пчице. **2**. фиг. *полни орган код девојчице*.

жар̏ѣ́к м *дем. од жар, мали жар*. – Ел оста́ло не́што од жар̏ѣ́кът од сино́ч, ел уга́сал?

жѣ́с узв. **1**. *за опонашање звука ударца*. – Жѣ́с у меши́ну. **2**. *за опонашање атмосфере хитне понуде или исплате*. – Не́ма, ба́то, него жѣ́с па́ре на оста́л, па носи́.

жѣ́са несвр. *удара, туче кога*. – Би́ га, ал га немо́ј ја́ко жѣ́саш.

жѣ́са се несвр. *удара се*. – Што́ се жѣ́саш у́ груди кьд несѝ ни за кри́ви ђа́вол?

жьса́ње с *гл. им. од жьса (се)*. –

Жьса́ње у меши́ну-

жѣ́ска несвр. *удара, лагано удара*. – Не би́јем га, са́мо га ма́лко жѣ́скам.

жѣ́сне свр. *в. жьзне (1, 2).* – Кьд те жѣ́снем, це успи́ш. – Жѣ́сну озго́р, па се са́в скр́ши.

жѣ́сне се свр. *в. жьзне се (1, 2)*. – Жѣ́сне се у́ главу и о́кне: "Ма́јку му ми́лосну, кво́ сам то́ј напраи́л"? – Жѣ́сну се с пр́с на но́гу од ка́мен, па ми се при́моча од боле́ж.

жѣ́ца несвр. 1. *боцка*. –Жѣ́ца ме о́сиљ по ши́ју. 2. бол. *пробада, штреца*. – Не́кво ме жѣ́ца у сла́бине. 3. *пецка, заједа, вређа*. – Е́домѣн ме жѣ́ца, не оста́ља ме на ми́р.

жьца́ње с *гл. им. од жьца*.

жѣ́цне свр. 1. *в. жьгне*. – Жѣ́цну ме под ребро́. 2. *убоде*. – Кьд му не́што рекне́ш, ко да га жѣ́цнеш у о́ко. 3. *пецне, увреди*. – Не мо́ж да проврéви, а да те не жѣ́цне.

жѣ́цне се свр. *тргне се, сецне се, стресе се од изненађења*. – Чим му то́ј споме́неш о́н се о́дма жѣ́цне, о́дма ри́пне.

жва́ка несвр. 1. *зубима ситни и размекшава храну, жваће.* – Жва́кај за́логат, немо́ј са́мо да гл́таш. 2. *једе, обедује*. – "Жвака́сте ли не́кво одо́цутра"? "Жвака́мо окол деве́т са́та". 3. *говори којешта*. – Не жва́кај оно́ј што се не еде́. 4. *оговара, препричава*. – Кво́ си ти́ жвака́ла од ме́н по сало́, курво́љино една́?

жвака́ње с *гл. им. од жвака*. – И́ма ли не́што за жвака́ње?

жва́кља м *онај који говори глупости и будалаштине*. – Не мо́г да слу́шам то́га жва́кљу.

жва́кна ж 1. *она која говори којештарије и будалаштине*. – Од ту́ј жва́кну сва́какво и́ма да чу́еш. 2. *она која је неуредно одевена и запуштена уз то још ниска растом и пуначка, која као да је жвакана па испљувана*.

жва́кне свр. 1. *једном склопи зубе при жвакању*. – Опо́ди, ал не мо́ж да жва́кне. 2. *поједе нешто мало и на брзину, поједе с ногу*. – Жва́кну пеше́с за́лога, колко́ да несѣ́м ја́ко... – А́јде, да жва́кнемо кво́ е да́л Бо́г. 3. фиг. *проговори, каже нешто*. – Жва́кни и ти́ не́ку ре́ч, да бьр чу́емо кѣ́в ти е гла́с.

жва́кољак м 1. *испљувани залогај*. – Ку́ј е овде́ пљува́л жва́кољци? 2. *мала количина вуне или кучина која се је задржала на гребенцу после гребенања.*

жва́кори несвр. 1. *жваће помало и лено*. – Жва́кори си́риње и ле́б. 2. *оговара, сплеткари*. – Води́ си рачу́н кво́ жва́кориш, ел це га́дно проведе́ш.

жва́ањ узв. (обично удвојено) *за опонашање онога који бесмислено прича (жвањ́ења)*. – Кво́ ч да чу́еш од њу́, него са́мо: жва́ањ – жва́ањ.

жва́ањ́ења несвр. 1. *прекорева, звоца*. – Не́чу д и́м у кава́ну да ми по́сле она́ј моја́ ба́ба не жва́ањ́ења. 2. *говори бесмислице, говори којешта*. – А́јде, же́но, не жва́ањ́ај. 3. *в. жвакори (2)*. – Немо́ј да те чу́ем па́, да жва́ањ́аш не́што од ме́н.

жва́ањ́ало с *блебетало, брбљивац*. – Распра́ј се ти́ с оно́ј жва́ањ́ало, ако мо́ж.

жванѣ́ње с *гл. им. од жванѣ́ња.*

жва́ањ́ори несвр. у дем. значењу *жвањ́ења (1, 3)*. – Пу́шти ју́ не́к си жва́ањ́ори. – И́де по сало́ и жва́ањ́ори такво́, онакво́.

жва́тори несвр. 1. *једе лагано и безвољно, једе храну која му се не допада*. – Жва́торим ле́б и лу́к. 2. *в. жвањ́ори*. – Престани́ ви́ше да ми жва́ториш. – Ку́ј кво́ рабо́ти, она́ са́мо жва́тори.

жва́че несвр. *в. жвака.* – Кво́ жва́чеш?. – Са́мо си ће жва́че. – Де проба́ј да жва́чеш не́што, па це у́баво спроведе́ш.

жва́чка несвр. у дем. значењу *жвака (1)*. – Дете́нце жва́чка ја́блку.

жвачка́ње с *гл. им. жвачка.*

жви́з *узв. којим се означава снажан, жесток ударац*. – А ја́ с мо́тку, па жви́з по́ главу.

жво́ке ж бол. вет. *в. жњоке*.

жга́дија ж 1. *мангупарија*. – Збе́ре се жга́дија, па од ку́ћу на ку́ћу, а ако чу́ју да се не́где ко́ље свињá, и́скају вино́ и ме́со. 2. *много ситне деце у породици*. – Што́ је нараџа́л то́лку жга́дију, кьд не мо́ж да и изра́ни.

ждéр м *несташко*.

ждúмка несвр. 1. *цеди рубље стискајући га шакама (не увијајући га)*. – Са́мо ма́лко ждúмкај прањéто, да ти се не игу́жви мло́го. 2. *срче срж из шупље кости ситним срктајима (при обеду)*. – Бо́же, Бо́же, до кадá че да ждúмка ону́ј кочúну, ве́ч ми се му́чи. 3. *цеди неке бубуљице по лицу или телу притискајући их ноктима*. – Немо́ј да ждúмкаш те́а пло́е, ци напра́иш ра́не.

ждúмка се несвр. *цеди бубуљице по лицу или телу притискајући их ноктима*. – Ждúмка се по́ очи, да бу́де у́бава.

ждимка́ње с *гл. им. од ждимка (се)*.

ждúмне[1] свр. 1. *стисне шакама мокро рубље да би из њега исцедио воду*. – Ждúмни ма́лко прањéто, па га простúрај. 2. *сркне срж из шупље кости*. – Са́мо едьнпу́т ждúмну кочúнуту и вр̀ли ју на ку́че.

ждúмне[2] свр. 1. *хитро нешто зграби, украде у тренутку, отме, здипи*. – Несьм ни видéл кьд ми ждúмнул едну́ кокóшку. 2. *нагло побегне, здими, стругне*. – Дор да тре́пнеш о́н ждúмну уз пото́к.

ждра́ка несвр. *сева очима, љутито сева очима*. – Што́ ждра́каш у ме́н, мúслиш да ти се пла́шим?

ждра́кање с *гл. им. од ждрака*.

ждра́кне свр. *севне оком, љурито севне оком*. – Кьд ме ждра́кне, ко да ме простре́ли.

ждрало́ с *в. ждрело*.

ждра́мпа ж *пега на плоду воћке*.

ждра́мпав, -а, -о *који је пегав, флекав*. – Ја́блће дошле́ не́кве ждра́мпаве, несу́ у́баве.

ждра́па несвр. *корача крупним, снажним корацима*. – Видо́мо ми́ ждра́па не́ћи преко сне́г, ал се издоле́к не позна́ва куи́ е.

ждрапа́ње с *гл. им. од ждрапа.*

ждре́бе с (мн. ждребетúја) *коцка којом се доноси одлука о чему, жреб, ждреб*. – Кьд се делúмо, ми́ се делúмо с ждребетúју.

ждребета́нца с *в. ждребетијђа*.

ждребетúја с *зб. од ждребе (дом. животиња)*; упор. ждребетанца, ждребетинка. – Има́ло е по неко́лко ждребетúја у сампа́с, а ма́ни кобúле и ко́њи.

ждребетúјђа с *дем. и хип. од ждребетија*. – "Квачка" на Úгнетовдан ца́ра с дрвце́ по огњúште и ду́ма: јаретúјђа, ждребетúјђа, овчúце, дечúца, пшенúца...

ждребетúнка с *в. ждребетијђа*

ждре́бна прид. *поглавито женски род, која је суждребна*. – Кобúлава ждре́бна ве́ч пе́т ме́сеца.

ждрело́ с *клисура, теснац*. – Úма едно́ ждрело́ измецу Го́рњу Каменúцу и Па́пратну, па га зову́ Пе́ч.

ждре́лина ж *в. ждрело*. – Ждре́лина (топ.).

ждре́лчина ж *ауг. и пеј. од ждрело*. – Док про́јдемо проз ону́ј ждре́лчину, по́сле чемо льсно.

ждрељáк м *зб. од ждрело, подручје са више теснаца*.

ждрепченúк м *покретна дрвена гредица на коњским колима за коју се везују штранге ама*. – И ждрепченúци се пра́е од есено́вину.

ждрúпа несвр. 1. *пада крупан и мокар*

снег; упор. ждропа (1).– Куи́ зна́е колко́ че сне́гав да ждри́па и колко́ че да наждри́па. **2**. *пада мноштво (најчешће о воћним плодовима).* – Беле́ сли́ве ве́ч поче́ле да ждри́пају.

ждрипа́ње с *гл. им. од ждрапа.*

ждри́пне свр. **1**. *падне крупан и мокар снег*; упор. ждропне (1). – Начѣс мо́ж да ждри́пне сне́г до коле́на. **2**. *падне мноштво (првенствено о воћним плодовима).* – Ако ду́не спри́ја сли́ве че да ждри́пну да и не мо́ж сабе́ремо.

ждр̀љав, -а, -о *који је водњикавих и крмељивих очију*. – О́н је ждр̀љав, од ређи́ју.

ждрље́ње с *гл. им. од ждрљи*.

ждр̀љи несвр. **1**. *гледа тупо водњикавих и крмељивих очију*. – Што́ ждр̀љиш у ме́н? **2.** *плаче, цмиздри.* – Не ждрљи́ ко пљечи́пичка. **3.** *преко мере пије алкохолна пића, опија се.* – Ждр̀љи од сабо́јле, па до́тавнин, па се ди́за та и ночу ждр̀љи.

ждр̀љча м **1**. *онај који је водњикавих и крмељивих очију*. – Ене́ га па́к се леле́е они́ја ждр̀љча. **2**. *плачљива особа, плачљивко*. – Бу́ди му́шко, немо́ј си ждр̀љча. **3**. *не много паметна особа.* – Е́ј, ждр̀љчо, да си му́ж ко дру́ђи му́жје, куде́ би ми́ дњѣ́с били́.

ждр̀љчи несвр. у ауг. значењу *ждрљи (3)*. – Ждр̀љче за́едно, и о́н и о́на.

ждро́к оном. *звук који се чује при гутању мекане хране или пијењу крупним гутљајима.* – Низ гу́шу се са́мо чу́е – ждро́к.

ждро́ка несвр. **1**. *пије крупним, гласним гутљајима*. – Ма́ти си казува́ла на дете́ да пи́је љу́ћи, а не да ждро́ка ко во́л. **2**. *опија се алкохолним пићима*. – Ждро́ка ко сму́к. **3**. *чује се како гута.* – Качама́к са́мо ждро́ка низ гу́шу.

ждро́кне свр. *попије снажним, великим гутљајем*. – Ждро́кну ча́шуту оеданпу́т.

ждро́па несвр.**1**. *в. ждрипа*. – Сне́г ждро́па, не ша́ли се. **2**. *в. ждрапа*. – Гле́дај га ко ждро́па по оно́ј каљи́ште.

ждропа́ње с *гл им. од ждропа.*

ждро́пне свр. **1.** *в. ждрипне (1).* – Ми́ деца́ се ра́дуе́мо кьд ждро́пне голе́м сне́г. **2**. *падне у житко блато*. – Ждро́пне сли́ва у бла́то и шту́кне.

ждро́ца несвр. *в. ждрока (1. и 2.)*

же́га ж (мн. же́ђе) *велика врућина, врелина, припека*. – Петро́ве же́ђе. в. и: петрове жеђе.

же́гало с зоол. *в. сувопизда (1).*

жегла́ ж *в. жьгла.*

жегомо́ран, -рна, -рно *који убија врућином, врелином*. – Жегомо́рно ле́то.

же́гра ж *в. жьгла*.

же́д м (мн. же́дови) *жеђ*. – Бе́о скапа́л од же́д.

жеднеа́ње с *гл. им. од жеднее*.

жедне́е несвр. *жедни, постаје све жеднији*. – Не́ знам кво́ ми е, у са́дње вре́ме че́сто жедне́ем. – Ку́ј ча́с по́више жедне́ем.

же́жак, -шка, -шко *који је врућ, врео*. – Не́ма ни́шта по́бољe од же́жак ле́б и си́рење. – То́ј мо́ра се опе́ре у же́шку во́ду, не́че она́к.

же́жак м *јак, жесток ударац*. – О́ч да ти зале́пим едѣ́н же́жак?

же́жачак, -чка, -чко *који је прилично врућ*. – Ел же́жачак ечени́кат, ел се веч оладѝл?

желе́за с *гвоздена направа за ловљење дивљачи, мишева и птица, гвожђа*. – Зи́ми разѣ́пнемо желе́за прет Ку́рјаково бу́чје,ега́ би се уватѝл не́ћи ку́рјак.

желе́зан, -зна, -зно *који је од гвожђа, од железа*. – Добра́ ре́ч и желе́зна вра́та отва́ра.

желе́зо с *хемијски елемент гвожђе* Fe. – Ово́ј желе́зо мо́ра да сави́је Ци́ганин, не мо́г ја́ на студено́.

железо́р м *зб. од железо, гвожђурија*; упор. железорија. – Та́м у едно́ ћуше́ и́ма свакака́в железо́р.

железо́рија ж *в. железор*. – Шче ти та́ј железо́рија.

желе́сца с *дем. од железа*.

желе́сце с *дем. од железо*. – Бре́, не мо́ж да на́јдеш желе́сце да си остру́жеш мати́ку, а то́љ̑ни ра́тови прој̑до́ше.

желу́д м *в. жалуд*. – Док се ја́ обрну́, ма́чка укра́де желу́дат.

Жељавѣ́ц м *становник Жељева, онај који је пореклом из Жељева*.

Жељавка́ ж *становница Жељева, она која је пореклом из Жељева*.

Же́љаво / Же́љево с *село у општини Сврљиг*.

жељавсћи́, -ска́, -ско́ *који припада Жељеву, који се односи на Жељево*.

же́љ̑ћа ж зоол. *корњача*. – И́де ко же́љ̑ћа преко у́гар.

жељу́е несвр. *стално је жељан нечега, жуди за нечим*. – Це́л сам жи́вот жељува́ла да се обу́ем у ци́пиле, али то́ј несѣ́м дочека́ла.

же́н–ше́н м. бот. *биљка из породице* Araliaceae *која расте у Манџурији, Кини и другим земљама Далеког истока, важи као чудотворан лек, жењ–шењ* Panax ginseng Meyer.

жена́ ж (мн. жене́, уз бр. жене́, же́ни и же́н) **1**. *људска особа женског пола, жена*. – О́н е има́л три́ же́ни. – Ни́шта не мо́ж да напра́иш ни с три́ же́н. 2. супруга. –Ја́ и моја́ жена́. в. прије на жену.

же́на *речца која се употребљава у току разговора да би се појачало значење осталих речи.* –“Ел си чу́л да уватили Сто́јка”? “Па́зи, же́на”. – Гле́ га, же́на, кво́ на́праи.

же́ната речца *в. же́на*. – Па́зи, же́ната, кој̑ћи́ е пора́сал!

же́ни несвр. *удаје, жени.* – Ће́рку жени́ли про́шлу е́сен.

же́ни се несвр. *удаје се, жени се.* – Ста́на се е мла́да жени́ла.

же́ни се ме́чка изр. *киша пада и сија сунце*.

жени́лба ж *женидба, удадба*; упор. женилбина. – Ти́, Мари́јо, јо́ш неси́ сти́гла за жени́лбу.

жени́лбина ж *в. женилба*. – Жени́лбина – пра́ва трго́вина.

жени́чка ж *дем. и хип. од жена́*. – Жени́чката му си́тацка.

женка́р м **1**. *женскарош*. – Дани́ло е ед̑ан голе́м женка́р. **2**. *женски брав (о свињама).* – Му́шћи пра́сци испродава́мо, а женкари́ти остаи́мо.

же́нска мати́ка ж *врста лакше мотике којом копају жене и деца; супр. мушка матика*.

же́нско вре́ме ж *месечно прање жене, менструација*.

же́нсћи пе́тко м *мушкарац који се радо бави женским пословима (плете, преде и др.) и који уопште има женско понашање.*

же́нсћи раско́вник м бот. *вишегодишња биљка из фам.* Ranunculaceae *противак, бела сиљевина* Thalcitrum aquilegifolium L.

же́нштина ж *жена*. – Мила́н ју́ри по туџе́ же́нштине. **2**. *ауг од жена́, крупна, једра жена*. – Ру́жа е пра́ва же́нштина. **3**. *в. женско време*.

же́нштинка ж *дем. и хип. од женштина (1), млада, згодна жена*. Горда́на е же́нштинка, са́мо тека́.

женшто́р м *зб. од жена́*. – Ве́чером се збе́ре женшто́р на седењу.

же́њен, -а, -о *ожењен*. – Же́њен ли ти е ну́кат?

жењѐње с *гл. им. од жени (се).* – Ел ти́ размишља́ваш од жењѐње, ел си ти бо́ље ова́к?

же́њет, -а, -о трп. од жени, *који је жењен*. – Три пу́т же́њет, а жену́ не́ма.

жетва́ч м рет. *жетвар*. – Кво́

спрему́еш за ручѣ́к за жетвачи́ти?

же́ц м *в. жед*. – Затра́же они́ од њу́ ма́лко во́ду да разла́де гркља́н од же́ц.

же́шка ж **1.** *врућа, кувана ракија*. – О́че ли да распа́римо гу́шу с по едну́ же́шку? **2.** *женски полни орган*.

же́шћи о́чи м *високо место у административној хијерархији, место где се полажу рачуни о понашању и пословању*. – Кьд оти́деш на же́шћи о́чи, ти́ ч да ви́диш ко то́ј изгле́да.

жешчина́ ж *топлота, јара*. – Из вуру́ну би́је жешчина́. – Са́мо ме и́зби не́ка жешчина́.

жи́ва пшени́ца ж *некувано жито.*

жи́ва ра́на ж бол. *рана која не зарашћује, рак* cancer.

жива́к м **1** *хемијски елемент жива* Hg. – Вла́ињe пра́е бели́ло сьс жива́к. **2**. бол. *в. издат*. – Сту́ изда́те, изда́де се, / Ти жива́че, ти́ јуна́че (б).

жива́ница ж бот. *в. чибуклија*.

жива́нчица ж бот. *дем. од живаница*.

живѣ́ц м (мн. жи́вци) 1. *влакнасти орган у људском и животињском телу који преноси чулне осете, нерв*. **2**. *онај који је веома осетљив, који брзо плане*. – Води́ си рачу́н с ње́г, о́н је голе́м живѣ́ц, зача́с мо́ж да напра́и не́ћи глу́пос. в. трава од живци.

жива́ци м бол. *в. издат*.

живе́е несвр. *живи*. – Де́да Го́ца е живеа́л у ту́рско вре́ме.

живе́ње с *гл. им. од живи*.

жи́ви несвр. (имп. жив) **1.** *жив је, проводи живот.* – Па жи́в ако о́ч, ако не́ч како́ си о́ч. **2.** *одржава се у животу, опстаје (од чега).* – Ле́ти жи́вимо на ду́дови, на ћи́сало и на мому́рузницу, а це́л дѣ́н ко́памо, ел не́квo дру́го рабо́тимо. **3.** *станује, борави.* – Жи́вте не́ће вре́ме код њи́, али си бо́ље гле́дајте да си се одво́ите.

жи́ви о́гањ м бол. *обољење на кожи у виду округлих печата са мехурићима*.

живина́ ж *животиња, зверка, сваки живи створ*. – По по́ље и по а́лође и́ма сва́каква живина́. – Ве́чером затва́рај кокошће од живину́.

живини́ца ж *жива вода, вода која избија из земље али где није образован кладенац*. – Под Здра́вко ка́мен и́ма една́ живини́ца, која́ се ни́кад не мрзне.

живини́чка во́да ж *извор поред реке, извор чија вода избија из речног песка*.

живинка́ ж *дем. и хип. од живина, животињица, зверчица*. – Пушти́ га не́к си жи́ви и зајче́ е живинка́.

жи́вне свр. **1**. *поживи, поживи још неко време*. – Кьд би ста́рцат мо́гал да жи́вне дор не ожѐнимо уну́катога, па по́сле како́ Бо́г рекне́. **2**. *проживи лагодно неко време*. – Када́ ли че да до́јде то́ј вре́ме да и ја́ жи́внем ма́лко. **3**. *живахне, освежи се.* – Како́ се сто́пли време́во, мому́рузе ма́лко жи́внуше.

живњу́е несвр. *јача, живахњује.* – Живњу́е, живњу́е, че га бу́де.

живо́град м бот. *жбун из фам.* Solanaceae *висок 1 – 3 m са бројним витким, лучно повијеним, са или без трнова, светлосивим гранама, жива ограда* Lycium halimifolium Mill.

живода́рац м *живодерац*. – Ја́рац живода́рац.

животѣ́к м *дем. и хип. од живот*. – Животѣ́кът е ми́л на сва́куга.

животи́њћа ж *животињица, живи створ*. – И лиси́цу е Бо́г да́л ко и дру́ђе животи́њће.

живува́ње с *гл. им. од живуе*, *слога међу људима, живот у слози*. – И колко́ че да траи́ њи́ното живува́ње – три́ ме́сеца.

живу́е несвр. *живи у слози с ким, живи у добрим односима с ким*. – Комши́је су, а не живу́ју. – Два́ су бра́та ја́ко живува́ла.

жи́гови м бол. *в. бодежи*.

жи́жа ж *ватра, жишка (у обраћању деци).* – Не́, си́не, жи́жа! – Не пи́пај жи́жу, жи́жа па́ри.

Жижа́на ж *име*.

жи́зне свр. **1**. *снажно удари некога*. – Са́мо га два́ пу́т жи́зну с това́гу, о́н одма́ призна́. **2**. бол. *оштро прободе*. – Жи́знуло га преко гр̏бину, па се не мо́ж испра́и.

жи́ла ж **1**. анат. *тетива са задње стране колена* tendo. – Сьс пру́т преко жи́ле. – У́дри пи́ле преко жи́ле. **2**. *хоризонтална пречага између два дирека преко које се закивају тарабе*. – Жи́ле тре́бе да су од потѓнко, али од по́јако дрво́.

жила́ви несвр. **1**. *чини што жилавим*. – Жила́ви па́тку. **2**. *жваће нешто жилаво безубим устима*. – Де́да жила́ви зеле́ни лу́к. **3**. *говори изокола, индиректно и нејсано*. – Е́ј, немо́ј то́лко да га жила́виш, казу́ј га дере́кно. в. немој га жилавиш.

жила́ви се несвр. *добија снагу и чврстину, снажи, јача*. – Сва́ко ју́тро да се ми́јеш на буна́р сьс студену́ во́ду, да се жила́виш.

жилавлѓк м бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Plantaginaceae *са широким листовима у розети на којима се истичу лучно извијени нерви* Plantago major L.

жи́лка ж **1**. *дем. од жила, жилица (у људском организму)*. – Изле́зла му жи́лка на но́с, од пије́ње. **2**. *порекло, наследна особина*. – Таква́ си е на ње́г жи́лка. – И́ма га́дну жи́лку.

жи́љне свр. *чвокне, звркне, удари*. – Чим про́јде кре ме́н учи́тељ ме жи́љне с пр̏с по остри́жену главу.

жи́мне свр. *поживи*. – Могѓл си е жи́мне јо́ш не́ку го́дин.

жира́к м *место где има доста попадалог жира*. – Нака́рај сви́ње у жира́к.

жирѓк м *дем. од жир*. – А жирѓкьт му си́тан, си́тан; било́ су́ша, па зато́ј.

жиро́паџа ж *време опадања жира*. – Ода́вна би́ло, кьд по́чне жиро́паџа сви́ње се пу́штају у а́логу да еду́ жи́р.

жите́нце с *дем. и хип. од жито*; упор. жице. – Навр̏омо си ели́с у́баво жите́нце.

жи́тка ж *редак малтер од финог песка који се наноси као последњи слој при малтерисању*. – "Де́те, жи́тку, ма́му ти дети́њу", о́ка ма́јстор по простака́тога.

жи́то с *заједнички назив за биљке од чијег се плода меље брашно и прави хлеб*. в. на жито, обрано жито.

житоку́пац м *житарски трговац*.

жи́ца ж **1**. *нит која се испреда*. – Преде́м тѓнку жи́цу. **2**. *нит основе која се провлачи кроз нити и брдо при увођењу и ткању*. – Ста́лно ми се ђи́не една́ жи́ца. **3**. *подземни ток воде до кога се долази копањем бунара*. – О́, тво́ј буна́р и́ма ја́ку жи́цу, мо́ј и́ма сла́бу.

жице́ с *в. житенце*. – Че да и́мамо жице́ та́м до ку́де Вели́гден, по́сле мо́ра да прику́пимо.

жи́чка ж **1**. *дем. од жица*. – Увр̏та ми се жи́чка пред врете́но. – Ел не ви́диш да ти повисе́ла една́ жи́чка. – Сла́ба жи́чка на буна́рат, и́ска да га јо́ш продл̥бе́мо,ега́ би нашли́ по́бољу во́ду. **2**. *лоза, порекло*. – Жи́чка им, на њи́, невеља́е. **3**. *нека ментална особина*. – И́ма о́н ту́ј жи́чку, кьд се напи́је о́че да се би́је.

жл̥на́ ж зоол. *птица жуна* Picus martius.

Жл̥́не с *село у општини Књажевац*.

жл̥́нсћи, -ска, -ско *који припада Жлну, који је у вези са Жлном*.

Жл̥нча́нин м *становник Жлна, онај који је пореклом из Жлна*.

Жл̥нча́нка ж *становница Жлна, она која је пореклом из Жлна*.

Жл̥нча́ње м **1**. мн. *становници села Жлна*. **2**. *група плех музичара из села*

Жлна, својевремено најчувенија у књажевачком крају. – На њи́ну сва́дбу свири́ли Жл̥нча́ње.

жл́т, -а, -о *који је жут*. – Жл́т ко ду́ња.

жл́т васу́љ м *врста пасуља жуте боје*. – Жл́т васу́љ е по́благ од бе́л.

жл́т петлица́н м *парадајс жуте боје*. – Жл́т петлица́н се ре́тко са́ди.

жл́т пипе́р м *врста паприке жуте боје*. – Жл́т пипе́р кљд поседи́ отћи́нут и о́н поцрвене́е.

жл́т шипи́к м бот. *трновити грм висок до 2 т чији су цветови жути, а плодови црвенкасто наранџасти, жутика, шимширика* Berberis vulgaris L.

жл̥та́ јемени́ка ж бот. *разгранати грм из фам.* Papilionaceae *висок од 0,5 до 2 т усправних грана и жутих цветова* Genista tinctoria L.

жл̥та́ ра́да ж бот. **1**. *дуговечна зељаста, коровска биљка из фамилије* Compositae, *која расте свуда а нарочито по влажним ливадама. Има жут цвет на шупљој дрљци и паперјасту главицу са семеном, маслачак* Taraxacum officinale Web. **2**. *титрица жута* Matricaria suaveolens (Buch.). **3**. *двогодишња до вишегодишња биљка из фам.* Asteraceae *маљаве стабљике и жутих цветова* Arthemis tinctoria L. **4**. Chrysanthemum segetum L. **5**. *вишегодишња биљка из фам.* Asteraceae *висока до 1 т. Главице цветова 3 – 4 ст у пречнику, жуте. Има их више врста*: Tanacetum larvatum L., Tanacetum serationum L., Tanacetum corimbosum L. *и др*. в. рада.

жл̥тар́ц м **1**. зоол. *мали птић још жутог кљуна, жутокљунац*. – Ра́ни и ко ма́ти жл̥тарцѝ. **2**. *дечак који се прави да је већ момак*. – Се́ди до́м, ти́ си јо́ш жл̥тар́ц. **3**. *врста слатке жуте крушке*. – Ци́курини жл̥тарцѝ су на́јблађи.

жл̥та́рка ж **1**. зоол. *птица жутоврољка* Emberiza citrinella. **2**. *в. жлтарљ (3)*. **3**. *онај који је пегав по лицу и жуте косе*. – Дра́ђи Жл̥та́рка ни прода́л њи́ву у Грезѣ́нску ре́ку.

жл̥тѣ́ц м *жуманце јајета*. – Че ти ста́не и на те́б едѣ́н пу́т жл̥тѣ́ц у гу́шу.

жл́тачак, -чка, -чко *који је жућкаст, који је прилично жут*. – Жл́тачак му кла́сат, али јо́ш не́ зре́ло.

жл̥теа́ње с *гл. им. од жлтее*.

жл̥те́е несвр. *постаје жут, жути*. – Ли́сје поче́ло да жл̥те́е.

жл̥те́ница ж **1**. бол. *жутица* icterus. – Ла́ни ми по́старото дете́ боледува́ од жл̥те́ницу, али како́ му Ста́врија сва́ри не́ку тра́ву, оно́ пре́здраве. **2**. бот. *вишегодишња биљка из фам.* Compositae *висока 50 до 100 ст. Корен јој је цилиндричан, јако развијен и врло отпоран. Стабло се грана тек при врху, а цветови су жути, горчика, остак* Sonchus arvensis L. *и* Caltha palustris L.

жл̥те́ничав, -а, -о *који болује од жутице*. – О́н е прле́г жл̥те́ничав.

жлте́ње с *гл. им. од жлти*.

жл́ти несвр. *боји жутом бојом*. – Окречи́ га ти́ у жл̥тко́, ал га немо́ј ја́ко жл́тиш.

жл̥ти́ бро́бинци м мн. *жути мрави*.

жл́ти ра́ван м бот. *жута хајдучица* Achillea clypeolata L. в. раван.

жл̥ти́ло с *жута боја, жутило*. – Уваги́ло га не́ко жл̥ти́ло, то́ј не́ на добро́.

жл̥тињ́ав, -а, -о *в. жлтуњав*.

жл̥ти́ца ж **1**. *златни новац, златник; златни динар из доба краља Милана*. – А́нка у́век и́ма жл̥ти́цу по́д гушу. упор. велика жлтица. **2**. бот. *росопас* Chelidonium majus L. **3**. *в. жлтеница (1)*.

жл̥ти́чка ж *дем. од жлтица (1)*. – На уну́куту, кљд се ро́ди, да́доше жл̥ти́чку.

жл́тка ж *кокошка жутог перја* – Она́ј жл́тка се па́к промуљи́ла проз пло́т, че ју ува́не не́ћи.

жл̥тко́ прил. *у жутој боји*. – Учинила́ сам пера́шће жл̥тко́.

жлтне свр. *пожути; увене*. – Нема́ ћи́ша едно́ вре́ме и мому́руз о́дма жлтну.

жлтне се свр. *зажути се, блесне на жуто*. – Жлтну се неквó у песькьт, у́чини ми се ко да е зла́то.

жлтњика́в и **жлтњи́кав**, -а, -о *који је помало жут, жућкаст*. – Ре́тко и жлтњика́во – гро́зно. – Што́ си ми ти́ не́што жлтњи́кав?

жлтњо́вчес, -та, -то *в. жлтњикав*. – Лубени́цете несу́ црвене́ него до́јду некве́ жлтњо́вчесте.

жлто́ цвекло́ с *врста сточне репе чије је ткиво жуте боје*. – Кра́ве по во́ле жлто́ цвекло́ од црвено́.

жлту́е несвр. *стално је жут, целог живота је жут (о човеку)*. – Жлти жлту́ју, а црве́ни путу́ју (изрека).

жлтуња́в, -а, -о *који је жућкаст, убледео, ужутео*. – Ли́сје му ве́ч стану́ло жлтуња́во, а куде́ е е́сен. – Мло́го ми некьв жлтуња́в, а и доктура́т врти́ с гла́ву.

жлч м *жутозелена или тамнозелена течност коју непрестано стварају ћелије јетре, одакле путем одводних канала долази у жучни мехур, жуч*.

жлчење с *гл. им. од жлчи*.

жлчи несвр. *пије, пије алкохолна пића у неумереним количинама*; упор. жуљи (2). – Жлчи и вино́ и ређи́ју.

жлчка ж анат. *жучни мехур* vesica fellea. – Аперисáли га оди жлчку. – Жлчку ми еде́ш це́л ве́к.

жље́б м *издубљени канал у деблу дрвета да би њиме текла вода*; упор. жљебура. – У кори́то где́ по́имо сто́ку вода́ до́оди на едьн жље́б.

жље́бав, -а, -о 1. *који тешко хода, који се гега при ходу*. – Те́шка, и́ма ју преко сто ћи́ла зато́ј жље́бава. 2. *који плаче без нарочитог разлога*. – Жље́бав ко пи́зда.

жљебьц м 1. *онај који често плаче, плачљивко (о детету)*; упор. жљепча. – Ћу́ти, бре́, та́м жљебьц ниј́е́дан. 2. *онај коме се при говору или смејању виде десни*. – Гро́зан ко жљебьц. 3. *онај који се прави снажан, а уствари је слаб*.

жљебе́ње с *гл. им. од жљеби (се)*.

жље́би несвр. *шири, кречи*. – Немо́ј да жље́биш но́ђе, то́ј срамота, а ти́ си ве́ч девójћа. – Ако мло́го нале́гаш кьд пису́еш с ма́стило тьг жље́биш перце́то.

жље́би се несвр. 1. *плази језик, кревељи се*. – Немо́ј да се жље́биш, то́ј срамота́. 2. *говори кривећи уста и отежући*. – Му́ка ми припа́дне кьд ва́не да се жље́би. 3. *једва хода вукући ноге и шепајући*. – Бо́љ чу си седи́м до́м, него да се жље́бим по ови́ја ле́д. 4. *плаче, цмиздри*. – Немо́ј да се жље́биш, ел кьд те изби́јем тьг чу бьр да зна́ем што рове́ш. 5. *пропада од рада по брдовитом пределу*. – Жље́бим се по ове́ј бргола́зине, ал ни́шта не мо́г да ство́рим. 6. *раскречује се (о ставрима под теретом)*. – Жље́бе ми се са́не под то́љћи това́р.

жље́бина ж *окомита страна узвишења под урвинама и ровинама*.

жљеби́ње с *подручје под доловима и ровинама*.

жље́бна ж *она која се више претвара да плаче него што уистину плаче*. – Па́к се жље́би она́ј жље́бна.

жљебу́ра ж *подручје под доловима, дол, поток*. – Жљебу́ре (топ.).

жљебу́рина ж *ауг. од жљебура*. – Жљебу́рине (топ.).

жљезда́ ж анат. *жлезда*. – Појави́ла му се жљезда́ под ми́шку.

жље́пча м *в. жљебьц (1)*. – Мьрш, жље́пчо, до́ста си се жљеби́л.

жљуве́ несвр. 1. *једе безубим устима неку жилаву или чврсту храну*; упор. жуљи (1). – Де́да Си́ма жљуве́ ко́зју пастрму́. – На мьнечко дете́ се даде́ да жљуве́ зеле́ни лу́к, кьд че да му ни́цају зу́би. 2. фиг. *малтретира, кињи некога*.

– Жљуве́ ме по це́л дѣ́н.

жмѣ́кне свр. *кратко одспава, одспава неколико тренутака.* – На пла́дне мо́ра ма́лко да жмѣ́кнем, да си ду́шу одмо́рим.

жмањѐ с *гл. им. од жми.*

жмьрѣ́ц м *дрхтај, језа.* – Прој до́ше ме не́ћи жмарцѝ.

жма́рење с *гл. им. од жмари.*

жма́ри несвр. *подилазе жмарци кога.* – Не́што поче́ло да ме жма́ри од но́ђе па уз грбѝну, прле́г чу добѝјем ва́тру.

жмѝ несвр. **1**. *жмури.* – Не во́лим да жмѝм, вѝше во́лим да си гле́дам. **2**. *ћути, не реагује на провокације.* – Ја́ га ка́рам, а о́н жмѝ ко ку́че. **3**. *спава.* – Ел жма́ ма́лко на пла́дне?

жмѝка несвр. *намигује.* – Кво́ жмѝкаш на то́ј о́ко?

жмѝчка несвр. *шљапка вода у поцепаној обући.* – Жмѝчка ми вода́ у чѝзму.

жмичка́ње с *гл. им. од жмичка.* – жмичка́ње по бла́то, и то́ј с но́ве цѝпиле.

жмичћѝ прил. *жмурећи.* – Жмичћѝ мо́г да га на́јдем, зна́м где́ сам га остаѝл.

жмоту́на ж **1**. *гужва сламе, сена и сл*; упор. жмута. – Ко́њ е зно́јан, истр̀љај га с едну́ жмоту́ну сла́му. **2**. *неуредна, лена, округла и недотупава жена.* – Што́ те, бре́, не опе́ре она́ј твоа́ жмоту́на?

жмо́ше несвр. у пеј. значењу: **1**. *жмури.* – Што́ жмо́шеш кљд ме сре́тнеш? **2**. *спава, спава у невреме.* – Ене́ га јо́ш жмо́ше, пијанду́ра.

жму́рав, -а, -о *који је полузатворених, крмељивих очију.* – Тѝја, жму́равијат, о́н је о́пасан, од њѐг да се ва́рдиш.

жму́равштина ж *ауг. и пеј. од жмурна.* – Она́ј њего́ва жму́равштина не во́ди рачу́н ни од ку́ћу, ни од де́цу.

жму́рна ж *она која гледа полузатворених очију, која повлачи погледом, која као да је стално поспана.* – Ова́м се вѝди жму́рна, а она́м ло́м пра́и.

жму́рча м **1.** *онај који држи уздигнуту главу кад гледа, који има птозу* (ptosis). **2.** *онај који гледа а не види шта се око њега догађа, који је недотупав.* – Код оно́га жму́рчу про́оде во́зви како́ о́ч.

жму́та м *в. жмотуна (1).*

жње́ несвр. **1**. *жање.* – Ју́тре че д ѝмо да жње́мо пшенѝцу у Росу́љу. – Мѝља на́јсрчено жње́ од све́ жетва́рће. – Де́да казу́е на жетва́чи да нѝско жњу́ и да не стр̀ве кла́сје. **2**. *убира резултате свога рада и понашања.* – Ко́ си сеја́л, тека́ ч и да жње́ш.

жњење́ с рет. **1**. *гл. им. од жње.* – У жњење́ ечѣ́м да се ва́рдиш од њигов о́сиљ. **2**. *доба жетве.* – Бѣ́ш некако́ у жњење́ она́ се по́боле.

жњо́ке ж бол. вет. *црвене гуке на врату животиње*; упор. жвоке.

жо́ка несвр. вл. *игра, игра у колу.* – У́баво жо́ка кљд се ува́ти до девојчичи.

жока́ње с *гл. им. од жока.*

жо́кне свр. *одигра једно коло.* – Да жо́кнем едно́ о́ро?

жо́љав, -а, -о *који је жгољав, закржљао.* – Жо́љаво им дете́нцето.

жо́љавко м *у дем. значењу онај који је жгољав, закржљао.*

жо́љавштина ж у пеј. значењу *онај који је жгољав, који је закржљао.*

жоржѐтка ж *танка женска марама од провидне тканине – жоржета.*

жоћѐц м *једно народно коло у Заглавку.*

жубо́рење с *гл. им. од жубори.*

жубо́ри несвр. (углавном у множини) *полугласно говори.* – Се́дли до́ле на клу́п, па си не́што жубо́ре.

жу́ја ж *овца која има смеђу вуну и име таквој овци*; упор. жујка, жујћа.

жу́јка ж *в. жуја.*

жу́јћа ж *в. жуја*.

жу́ковсћи, -ска, -ско *који припада Жуковцу, који се односи на Жуковац*.

Жу́ковци / Жу́ковац м *село у општини Књажевац*.

Жу́ковчанин м *становник Жуковца, онај који је пореклом из Жуковца*.

Жу́ковчанка ж *становница Жуковца, она која је пореклом из Жуковца*.

жуље́ње с *гл. им. од жуљи*. – До́ста жуље́ње са́мо рећи́ју, пи́те и вино́.

жу́љи несвр. 1. *в. жљуве (1)*. – Немо́ј да га жу́љиш, узни́ бри́тву па га саситни́, па тѣ́г е́ц. 2. *в. жлчи*. – Жу́љи са́мо рећи́ју, вино́ сла́бо.

жу́љне свр. *клепи, удари*. – Немо́ј те жу́љнем.

жу́пина ж *дубодолина*. – Да́де Бо́г та се исели́мо из ону́ј на́шу жу́пину.

жу́тка гре́јана ж *в. меденица*. – Не́ ло́ше да испи́јемо по не́ку жу́тку гре́јану.

жу́ћа м *пас жуте боје и име таквом псу*. – На́шу Жу́ћу згази́ло а́уто

З

з предл. (испред неких сугласника) *са*; упор. с, са, сь, сьс. – Виде́ли га з две́ девójће. – Не мóже се з глáву проз дýвар. – Седи́ з голó дýпе нáзам.

за предл. *са акуз. означава* **а.** *меру времена.* – Не сећи́рај се, доóдим за пе́т минýта. – Зá дан че га покóсимо. **б.** *кретање са циљем да се буде на одређеном месту у одређено време.* – Бáта доóди за Вели́гден. – Дојди́ за Пр́ви мáј, ако те пýште. **в.** *неку количину.* – Ел и́ма за две́ ћи́ла ређи́ја у балóнат? – За двáес санти́ма што не мóж да довáти. **г.** *узрок.* – Немóј да ди́заш óпаш за ни́шта. – Жáл си га за баштý. **д.** *намену која постаје обележје појма.* – Млáде мóме за љубе́ње, стáре бáбе за месе́ње, а стáрцити за бесе́ње (н. п.). **ђ.** *предикатску допуну глаголима узне, сматра.* – Чу си ýзнем ýјћу за старójћу. – Не смáтрам те за ни́шта. **е.** *допуну глаголима стара се, брине се.* – Стáра се и за њójну де́цу. – Бри́не се за војникáтога, кó му е сѣг на зимýву. **ж.** *допуну глаголима чује, мисли, пише, пита.* – Квó чý за Матéју? – Ми́слиш ли ти за стáрос? – Писá ли му у писмóто за же́тву, какó смо прошли́. – Питýе ли за ме́н, ел ме забори́л? **з.** *изражавање намене.* – Ши́је дре́је за свáдбу. – Спре́ма коњá за тр́ку у Зáјчар. **и.** *стварање неког јединства додиром.* – Књд тóј чýл увати́л се зá главу. – Држý се зá руће. **ј.** *намену.* – Кр́шим грáњће за козý. – Овój теле́ не́ за прóдаву. **к.** *функцију, положај уз одговарајуће глаголе.* – Постáен за кме́та, ал не́ знам докле́ че е. – Изучи́л за клóнфера, па наме́шта óлуци, та млáти пáре. **л.** *припајање, сједи-њавање уз одговарајуће глаголе.* – Ве́рка се ожени́ла за Пáнту

Цве́тковића. – Залепи́л се за њý, па не мр́да.

заалеви́је свр. *учини да нешто постане црвено, алево.* – Књд запржýеш васýљ, ти́ га мáлко пóбоље заалеви́, јá такѣ́в вóлим да кýсам.

заалеви́је се свр. *зацрвени се, постане црвен.* – Заалевијáло се пóље од бýљће.

заалевувáње с *гл. им. од заалевуе се.*

заалевýе се несвр. *постаје црвен.* – Почéле се заалевýју цре́шње.

заáми свр. *веже узлом у облику замке.* – Ако чемо да извлчéмо тýј гредý, тѣ́г мóра да ју на едѣ́н крáј заáмимо и да те́гљимо.

заамувáње с *гл. им. од заамуе.*

заамýе несвр. *завезује нешто узлом у облику замке.* – Заамýеш ли ти вре́чете, ел си и врзýеш онáк?

заáмчи свр. појачано значење *в. заами.* – Заамчи́ штрáнгу за ждрепчени́к.

заарáч м *онај који је презрен, омаловажен, потцењен.* – Óн је заарáч, óн не́ дрýство за те́б.

забáви свр. *в. забаји.* – Немóј да забáвиш доóде́њето.

забáви се свр. *в. забаји се.* – Óн се бе́ше дóста забави́л.

забадáљћа ж *игла са обојеном стакленом главицом којом жене прибадају мараму за косу, чиода.*

забађáв прил. упор. забађава, забаџава. **1**. *за бадава, бесплатно.* – Дњѣ́с не́ма ни́шта забађáв. **2**. *узалуд.* – Забађáв сам дњѣ́с доóди́л у óпштину, ре́коше ми да дóјдем јýтре.

забађавá прил. *в. забађав.* – Продáдо га скóро забађавá. – Забађавá си ишѣ́л у чкóлу књд н ýмеш ни пи́смо да напи́шеш на баштý си.

забáе свр. *бајањем опчини, зачара, омађија, занесе.* – Забајáла га онáј курвóљина, та се крáсан човѣ́к пóквари.

забáјан, -а, -о *који је бајањем*

опчињен, зачаран, омађијан, занешен. – Óн мóра да е забáјан, књд си мањýе дóм, женý и дечи́цу.

забáји свр. *закасни, задоцни*; упор. забави. – Ако пáк забáјиш óвце од пáшу, да не мóг да и помлзéм, тѣг че дрýгако да врéвимо.

забáји се свр. *закасни, задоцни*; упор. забави се. – Штó си се тóлко забáјил?

забајóше свр. у пеј. значењу *окасни, одоцни*. – Забајóшеш ли пáк да вр̀неш што си ми дл̀жан, и́ма те тýжим.

забајóше се свр. у пеј. значењу *окасни се, одоцни се*. – Немóј да отúдеш па да се забајóшеш, него се óдма вр̀чај.

забајувáње с *гл. им. од забајуе (се).*

забајýе[1] несвр. *бајањем или слаткоречивошћу опчињава, зачарава, мађија, опсењује.* – Немóј ти́ мéн да забајýеш, него казýј за квó си дошѣ́л.

забајýе[2] несвр. *касни, задоцњава.* – Не забајýј млóго пооде́њето, ел трéбе да сти́гнемо на вóзат.

забајýе се несвр. *касни, задоцњава*; упор. забаља се[2]. – Немóј се забајýеш из чкóлу.

забѣ́кне свр. 1. *застане у говору, замуцне.* – Забѣ́кне по нéћи пýт у врéву. 2. *за тренутак застане у своме раду нека машина, прескочи*. – Нéма, нéма па забѣ́кне мотóрат.

забѣ́кне се свр. 1. *застане у говору због треме или страха.* – Књд се ви́ди у зóр óн се забѣ́кне, па едвá откáчи. 2. *помете се у неком послу, не може да настави започети посао (за тренутак или за краће време).* – Забѣ́кнем се текá, па нé знам да л бéше да га плетéм нáопоко ел на лицé. 3. *заинати се, узјогуни се, неће да пође с места (о стоци).* – Забѣ́кне се телé и нéче преко ћупри́ју. 4. *запусти се, престане да води рачуна о свом изгледу и начину живота.* – Пропи́л се, забакнýл се: óди необри́твен, кáљав и сцéпен.

забѣ́књувáње с *гл. им. од забѣ́књуе (се).*

забѣ́књуе несвр. *зауставља, онемогућава.* – Некво́ га забѣ́књуе, па не рабóти кó трéбе.

забѣ́књуе се несвр. 1. *има тешкоћа у говору, застаје, замуцкује приликом говора.* – Óн књд се устрéсе од некво́, óн се забѣ́књуе у врéву. 2. *збуњује се у послу, не иде му посао како треба.* – Дóјде му текá, па се забѣ́књуе, нé зна квó работи. 3. *не функционише нека направа како треба, застаје у раду, прескаче.* – Овáј се брáва рéтко забѣ́књуе, ал књд се забѣ́кне тѣг óкамо мáјстора да ју попрáља.

забáља несвр. *разоноћује, развесељава, забавља.* – Мáли Мóца ровé, а Рýжица га забáља с цáцарку.

забáља се[1] несвр. 1. *пријатно проводи време.* – Отúду на вáшар да се забáљају. 2. *посвећује се нечему, неком послу, занима се нечим.* – Ýвек нáјде нéкву рáботу да се забáља, не мóж да седи́ баћáв дако е у пéнsију.

забáља се[2] несвр. *в. забајуе се*. – Ни́кад не сти́за на врéме, прéцве се забáља.

забаљáње с *гл. им. од забаља (се).*

забáљћа ж *оно чиме се неко забавља*. – Пáчица е дети́ња забáљћа.

забѣ́нта свр. *почне да говори којешта.* – Забѣ́нта текá од нéкви ратови, од ајдýци, од закóпане пáре.

забѣ́нта се свр. 1. *заприча се па никако да престане.* – Забѣ́нта се у нéкве врéве. 2. *занесе се у неки посао и заборави на време, замаје се.* – Забѣ́нтам се по расáдници и заборáим да пóраним кокóшће.

забантрѣ́ља свр. *почне да говори нејасно, да говори којешта, да брбља.* – Забантрѣ́ља текá, пóсле ју не мóж устáиш.

забантрѣ́ља се свр. *заприча се, забрбља се*. – Књд се забантрѣ́ља с нећегá

забара́и да с и́де до́м.

забара́и свр. *в. забораи*. – По́јдем за нешто́, па забара́им за кво́ сам пошла́. – Ту́ј зака́чен, ту́ј забара́ен.

забара́и се. *в. забораи се*. – Немо́ј се забара́иш, па да се опи́јеш.

забара́ља несвр. *в. забораља*. – Од не́ко вре́ме поче́ па ја́ко забара́љам.

забараља́ње с *гл. им. од забараља*.

забата́лен, -а, -о трп. од забатали, *који је напуштен, остављен да пропада*. – Забата́лено има́ње.

забаџава́ прил. *в. забађав*. – То́ј сам доби́л забаџава́. – Забаџава́ сам до́одил.

забаши́ свр. 1. *пређути, затаји*. – Забаше́ на баштý да смо дњѝс ишли́ у цре́шње. 2. *порекне, одрекне*. – За́баше ми оне́ја па́ре, што у́зе од ме́н.

забеле́е свр. *учини да што постане бело, забели*. – Забелеа́л сне́г вр́ови.

забеле́е се свр. *забели се*. – Књд се забеле́е барја́к код њи́, зна́чи гото́ви су.

забележува́ње с *гл. им. од забележуе*.

забележу́е несвр. 1. *бележи, забележава*. – Забележу́е не́што у едну́ црну́ књи́гу. 2. *обележава*. – Сњс сећи́рче забележу́ј проз а́логуту докле́ е на́ше.

забе́ли свр. *зачини чорбу размућеним јајетом*. – Ручѣ́к ско́ро гото́в, са́мо јо́ш да забе́лим гр́не.

забељува́ње с *гл. им. од забељуе*.

забељу́е несвр. *зачињује чорбу размућеним јајетом*. – Еве́, сѣ́г забељу́ем чорбу́.

забе́ре свр. 1. *подухвати, потера*. – Забе́ру ме у коси́лбу дѣ́н и́з дњ. – Забе́рем о́вце из Ку́рјаково бу́чје у Студенѣ́ц, да и напо́им. 2. *крене у неком правцу не обазирући се преко чега иде*. – Забе́ре преко њи́ве, преко граді́не и сти́гне у не́ћа до́ба. 3. *стане бацати нешто на кога*. – Забе́ре га с ка́мење, па га ју́ри до њего́в до́м. 4. *почне да грди кога*. – Забе́ре га од саба́јле. 5. *почне да пада и никад да престане (о падавинама)*. – Сне́г забе́ре од окто́нбар па до Ђу́рђовдан.

забе́ре се свр. 1. *крене некуда*. – Забе́ре се, па од сало́ до сало́. 2. *удружи се с ким у лошој намери*. – Забе́ре се с дру́ство, па у кра́цу.

заби́ва несвр. *забија, набија*. – Заби́ва ко́лци, о́че да плете́ пло́т.

заби́ва се несвр. *увлачи се у нешто, забија се у нешто*. – Пра́се се заби́ва у сла́му да спи́.

забива́ње с *гл. им. од забива (се)*. – Забива́ње загла́вће у заце́пено дрво́.

забиглосу́е се свр. *занесе се у неки посао*. – Забиглосу́ем се у не́ку ра́боту и не приме́тим да се ставни́ло.

забигло́ше се свр. *в. забиглосуе се*. – Иди́ у гради́ну, ал немо́ј да се та́м забигло́шеш, па да те не́ма.

заби́ка свр. *бик оплоди краву*.

забиља́ви свр. *тешком муком стекне неко добро*.

забла́жи свр. 1. *заслади што*. – Си́пи му ма́лко ме́д, да га забла́жиш. 2. *поједе нешо слатко на крају обеда*. – Ручува́л сам ле́б и лу́к, па чу да си забла́жим с гру́тку шићѐр. 3. *почне да једе мрсну храну после поста*. – Едва́ че́кам да забла́жимо, да се едѣ́н пу́т наеде́м.

забла́жи се свр. *стане се јести мрсна храна након поста*. – И књд се забла́жи и тѣ́г се по́сте среда́ и петѣ́к.

заблажни́ свр. 1. *за тренутак испољи сладак укус*. – Књд а́пнеш недозре́лу ја́блку она́ пр́во заблажни́, па по́сле ћи́сала. 2. *има једва сладак укус*. – Њо́јни колачи́ са́мо ти́ће што си заблажну́, а она́к си ели́с ле́бац.

заблаи́ свр. 1. *почне да блеји, заблеји*. – Заблаја́ла Џурџи́лова ма́јћа. 2. *заблене, тупо загледа*. – Е́ј, бре́ј, где́ си заблаја́л?

заблаи́ се свр. 1. *почне да блеји и не*

престаје да блеји. – Заблајáла се Дéнка јóш одóцутра и јóш блаѝ. **2**. *загледа се, занесе се у нешто.* – Заблаѝ се у ѝзлог и н ýме да си пóјде.

забл́ска свр. **1**. *забије, набије.* – Прóбај да забл́скаш тѝја клѝн у овѝја дýвар. **2**. *крене насумице.* – Забл́ска текá рéдом преко пóље нѝти знáе кудé че ни доклé че.

забл́ска се несвр. **1**. *занесе се у неки посао и заборави на време*. – Забл̑скáл сам се у онéј тр̑мће, па н ýмем да се мáнем. **2**. *заљуби се страсно.* – Забл̑скáл се у Нáјду, ко пѝнтер у дугý.

забљештѝје свр. **1**. *заблешти, стане блештати.* – Забљештѝје ми сл́нце у óчи. **2**. *засија, заблиста.* – Забљештѝју трѝ нѝзе дýкати.

забобр̑чи свр. **1**. *загњури*. – Увáти га за шѝју и забобр̑чи га у вóду. **2.** *забије*. – Немóј да ти га нéћи забобр̑чи.

забобр̑чи се свр. *загњури се.* – Плóвће се забобр̑че у вóду, сáмо им се вѝде тр̑тице.

забовáри свр. *заборави*. – Пóчне да трáжи и забовáри квó трáжи.

забóјник м *ваљкасти дрвени клин за спајање дрвених елемената у столарству, коларству и грађевинарству.* – Бóљ да га заковéмо сьс забóјник него сьс иксéр, бóље че овáк да држѝ.

заборáвник м **1**. *онај који заборавља.* – Постањýем свé пóголем заборáвник. **2**. *онај кога је Бог заборавио да узме.* – Тѝја пóштар е заборáвник, њéга Бóг заборѝл, ѝма да жѝви стó гóдин.

заборáи свр. упор. забараи, забрави, забраи. **1**. *престане да се сећа.* – Заборѝл сам, не пáнтим кó тóј бéше. **2**. *не сети се у једном тренутку, сметне с ума.* – Немóј да заборáиш квó трéбе да кýпиш. **3**. *занемари*. – Заборѝл и на женý и на дéцу. **4**. *не узме нешто са собом због расејаности.* – Заборѝл си капýт у кавáну. **5**. *опрости, преда забораву.* – Áјд да заборáимо квó е билó.

заборáи се свр. упор. забараи се, забрави се, забраи се. **1**. *заборави један другога.* – Јóш књд смо се видéли, скóро да смо се забораѝли. **2**. *изгуби контролу над собом*. – Књд се заборáи псýе ни свѝ рéдом.

заборáља несвр. упор. забараља, забраља. **1**. *престаје да се сећа, слаби му меморија*. – Дéда заборáља и јучéр квó е билó. **2**. *одлази му од памети.* – Заборáља квó еревѝл. **3**. *занемарује неке обавезе или односе.* – Заборáља рóднину, не ѝде код нѝкуга. **4**. *због сенилности заборавља ствари.* – Заборáља рукавѝце, амрéли... **5**. *опрашта, предаје забораву.* – Не пáнти ти лóше, óн тој заборáља, ко да нé ни билó.

заборáља се несвр. упор. забараља се. **1**. *губи контролу над собом, заборавља се.* – Почéл да се заборáља, нé зна квó врéви. **2**. *заборавља се, одлази од памети.* – Ако би се свé пантѝло, а не би се забораљáло, главá мóра да би требáло да бýде ко голéми котѣл.

забораљáње с *гл. им. од забораља (се).*

зáборан, -рна, -рно *који је јак и опојан (о вину).* – Наточѝл нéко зáборно винó.

забóрљив, -а, -о *који је опора укуса и мириса; који мирише на буђу, буђав.* – Винó му дóјде забóрљиво.

забрáви свр. *в. забораи*. – Немóј да забрáвиш да откáраш óвце на Студенѣц, да и напóиш, на плáдне.

забрáви се свр. *в. забораи се.* – Забрáи се, па пѝје ко смóк, а јýтре варáче од глáву.

забрáвља несвр. *в. забораља*. – Кýј дѣн свé пóвише забрáвља.

забравља се несвр. *в. забораља се.* –

Па несѝ ва́љда јо́ш то́лко изветре́л да се забра́вљаш и да не́ зна́ш кво́ рабо́тиш?

забравља́ње с *гл. им. од забравља (се).*

забра́ди свр. **1**. *повеже главу марамом.* – Ако о́ч да ти лице́ и ле́ти бу́де бело́, забради́ ма́раму, па ју потегљѝ напре́д, да ти повисѝ над чало́. **2**. фиг. *превари, изигра (у материјалном смислу).* – Милисо́в зача́с за́бради Пе́тра с две́ и́љади.

забра́ди се свр. *повеже (своју) главу марамом.* – Забради́ла се у марђизе́тну ма́раму

забра́и свр. *в. забораи*. – Забраи́л сам да понесе́м сећи́ру, а тре́бе да оце́чем дрво́ за стожи́ло.

забра́и се свр. *в. забораи се*. – Забора́и се, па се опи́е.

забра́ља несвр. *в. забораља*. – Забра́љаш на ра́боту, а на е́ђење не забра́љаш.

забра́ља се несвр. *в. забораља се.* – Добро́ се ср̀чено забра́ља.

забраља́ње с *гл. им. од забраља (се).*

забра́тка ж **1**. *мала марама коју жене вежу преко косе сплетене и увијене у колут на врху главе, а после тога преко ње браде праву мараму. Забратка држи мараму да не клизи са главе.* **2**. *врста мараме за главу коју су носиле удате жене.*

забраџува́ње с *гл. им. од забраџуе (се).* – Забраџува́ње у марђизе́тну ма́раму.

забраџу́е несвр. **1**. *везује мараму на главу (коме).* – Ја́ сам гоџа́ младеневе́сте премењува́ла и забраџу́вала, па чу и те́б. **2**. *вара у послу.* – Забраџу́еш кага́ како́ сти́гнеш.

забраџу́е се несвр. *везује мараму на своју главу.* – Сва́ћи дѝн се забраџу́е у дру́гу мара́му.

забр̀ба свр. *почне да претура по неком мноштву тражећи нешто.* – Забр̀ба учи́тељат по торбе́ и узи́ма комати́ што су на ђа́ци оста́ли од ручѝк, да си ра́ни сви́ње.

забр̀зи свр. **1**. *појури некога.* – Немо́ј да те забр̀зим. **2**. *да почетну брзину.* – Забр̀зимо, забр̀зимо са́ће па тѝг ри́пнемо на њѝ и тека́ се спу́штамо низ бре́г.

забр̀зи се свр. *појури, потрчи.* – Забр̀зи се да га сти́гне, али они́ја по́срчено бежѝ и ови́ја му не мо́ж ни́шта.

забр̀ка свр. **1.** *мешајући неке састојке са водом направи јело.* – Ел о́ч да забр̀кам ма́лко качама́к за вече́ру? **2.** *замеша брашно за свиње.* – Мо́ра да забр̀каш ма́лко на сви́ње, ако о́ч да ти се до́бро ура́не.

забр̀кано с *замешано брашно за свиње.* – Мо́ете сви́ње не́ да во́ле забр̀кано, него се уби́вају еде́ечи га.

забр̀ложи свр. *запусти, запарложи*. – Забрложи́л со́бу, не́ма где да ста́неш.

забрло́жи се свр. *запусти се, запарложи се.* – Забрложи́л се, па не личѝ на чове́ка.

забру́си свр. *увије главу шалом или чиме другим.*

забу́ли свр. *повеже главу марамом тако да се виде само очи.* – Кьд зи́ми но́сим дете́ у о́бданиште, ја́ га до́бро забу́лим.

забу́ли се свр. *забради се марамом тако да јој се виде само очи.* – Ако сне́г ве́е у о́чи, ја́ се чвр̀сто забу́лим.

забу́та свр. **1**. *почне да гура.* – Забу́тај ме ма́лко, док ми по́јду са́ће. **2**. *набије, загура.* – На попа́тога из Плу́жину била́ забу́тана глава́ у накла́ден шпо́рет. – Забу́та му га ма́јће. **3**. *стави га у неко скровито место.* – Забу́та га не́где па га по́сле ни са́ма не мо́ж на́јде.

забу́та се свр. *зарије се, забије се*. – Забу́там се у сла́му и ћути́м.

забутува́ње с *гл. им. од забутуе (се).*

забутýе несвр. **1**. *почиње да гура, гура да би се што покренуло.* – Áуто му се нéче пáли, па га свáко јýтро забутýју да пóјде. **2**. *забија, гура унутра.* – Забутýе га чвр́сто.

забутýе се несвр. *забија се у што, увлачи се у што, гура се под што*. – Прáсе се забутýе у слáму књд осéти да му е зимá.

забучавéе свр. *зарасте у браду и косу.* – Књд текá нéћи пýт забучавéе, да те стрá увáти књд га поглéдаш. – Забучавéл ко Рóзмир из Берчи́новци.

забýчка свр. *почне бућкати бућкалицом.* – Од сабáјле у салó забýчкају бýчће – љýђе бýчкају мáсло.

забуџавéе свр. *постане буђав, забуђави.* – Ако бýре не опéреш добр́о и не ошýшиш га какó трéбе, онó óче да забуџавéе.

забýши свр. *зачепи какав отвор, запуши.* – Забуши́ му свé дýвће да се не стр́ви.

завáли свр. *изрази захвалност, захвали.* – Завали́ на Бóга што си дóбро прошы́л.

завáли се свр. **1**. *изрази захвалност некоме.* – Трéбе да оти́дем да му се завáлим за онój добрó. **2**. *почне се хвалити.* – Завли́л се да че да бýде учи́тељ, дако се јóш ни у тýј шкóлу нé уписáл.

завали́ја м *јадник, јадничак, сиромашак, несрећник*. – И óн би завали́ја ишы́л на вáшар, ал нéма ни дрéе, ни пáре.

завали́јћа м *дем. од завалија*. – Тéл би нéшто завали́јћа, ал не кáдар.

завáља свр. *обори некога или нешто што је било усправно.* – Сáмо га ýвати преко срéд и óдма га зáваља.

завáља се свр. *падне, падне на земљу (претежно о човеку или о некој ствари која би морала да стоји усправно).* – Ми́шко се тóлко напи́л да се завaљáл под остáл.

завáља се несвр. *нагиње се на неку страну.* – Почéла му се плéвња завáља на дóљњу стрáн и ýскоро це завáља.

завaљувáње с *гл. им. од завaљује (се).*

завaљýе несвр. *захваљује.* – Немój ми завaљýеш, него плати́.

завaљýе се[1] несвр. *захваљује се.* – На сви́ се рéдом завaљýем.

завaљýе се[2] несвр. *нагиње се у страну, посрће.* – Éл се завaљýеш од винó, ел од рећи́ју?

завáне свр. упор. завати. **1**. *захвати неким судом, кашиком, лопатом, руком неку коли-чину.* – Óн ýвек завáне нáјголéм зáлог. **2**. *заузме, приграби.* – Тéл да завáне свý равни́чкуту, а ми́ да остáнемо по врлочéте. **3**. *обузме, обухвати.* – Зáвану га плáмен. **4**. *ухвати невреме.* – Ћи́ша зáвану óткоси. **5**. *наточи (о води).* – Ел завáнута тазé водá? **6**. *заузме, ангажује.* – Ел ви́диш да ми завáнуте рýће? – Немój да завáнеш кáцуту с коми́ну, че ни трéбе за зéље, да тýрамо у њý.

завáне се свр. упор. завати се. **1**. *заузме се, занесе се у неки посао.* – Завáнем се у рáботу и заборáим на éдење. **2**. *подухвати се, почне, реши се да учини што.* – Зáвану се да си сáм напрáим кóла и напраи́ дрвенáријуту, сы́г сáмо да и однесéм код ковачá, да и оковé. **3**. *упали се ватра.* – Нáно, нáно, нéче се завáне óгањ. **4**. *обухвати ватра.* – Ако седи́ш бли́зо до кубé, па задрéмеш, мóш се завáнеш.

завaрáка свр. *в. завaраче*. – Чим дојдé зáварака од меши́ну.

завaрáче свр. *почне да се жали, да кука, да лелече*; упор. заварака. – А, јý нéшто мáлко заболи́, óдма завaрáче

завáрди свр. **1**. *почне да варди, да чува.* – Завaрди́л сам óвце у сéдму гóдин

и јóш и вáрдим, а трéбе и да се жéним. **2**. *забрани да стока пасе по којој парцели.* – Завардúл ливáду.

завáрди се свр. *заштити се.* – Завáрдим се од ћúшу с нéћи опанцáк.

завáри свр. *почне да кува.* – Завáримо вáрива јóш у четвртѣк, да стúгну за свáдбу у сýботу.

заварцýе несвр. *заклања, штити.* – Заварцýј отýд, од ветѣрьт.

заварцýе се несвр. *заклања се, заштићује се.* – Заварцувá се колкó мóго, али пáк пођúсо.

зáват[1] м **1**. *појас њиве поред недовољно јасно обележене међе или појас са оне стране на коју је жито полегло, који домаћин прожње дан уочи жетве, да би жетеоци могли лако да уђу у њиву и да не брину о међи.* **2**. *почетак неког посла.* – Од зáват се познáва какó че рáботата да испáдне.

зáват[2] м *обичај, старински обичај; завет.* – Тúја е зáват код нáс од пантúвек.

зáват[3] м *посед, имање.* – Мóмиров зáват.

завáта невр. *в. завача.*

зáватан, -тна, -тно *који је заузет, напуњен (о судовимна).* – Ако ти нé зáватна кáцана, да ми ју дадéш да ми пређипý слúве у њý.

завáти свр. *в. заване.* – Ел зáвати мéсо из чорбýту? – Óче да завáти доклé с пóглед дóвати. – Зáвати га óгањ. – Че ни завáти ћúша. – Завати́ вóду на њúн бунáр. – Завáтим си рýће сьс сýдови и не мóг да си вóдим детé.

завáти се свр. *в. заване се.* – Завáтим се у дрýгу рáботу, па нéмам врéме за тóј. – Нéче се завáти óгањ с мóкра дрва. – Бáба Пелеђúја пáдла у огњúште, па се завати́ла и изгорéла.

завáћа невр. *в. завача.*

завáћа се несвр. *в. завача се.*

завáча несвр. упор. завата, завећа. **1**. *захвата неким судом, неком алатком.* – Завачáј помáлко с ложúцу, да úма и дрýђи да едý. **2**. *заузима, осваја.* – Ел те завáча комасáција, ел не? **3**. *обузима, обухвата.* – Почéл óгањ да завáча плéвњу. **4**. *хвата невреме.* – Немóј да дозвóлиш да ти сéно завáча ћúша. **5**. *наточи (о води).* – Гдé завáчате вóду? **6**. *ангажује у потпуности.* – Немóј си завáчаш руће, úма да ми нéшто помóгнеш. **7**. *запрема, садржи.* – Овóј бýре завáча стó ћúла.

завáча се несвр. **1**. *улази у послове, предузима многе или разне послове.* – Завáча се по рáботе, рéтко да е нéћи дѣн слóбодан. **2**. *пали се ватра, разгорева се ватра.* – Завáча се óгањ. **3**. *почиње да гори.* – Горú јѣр, а почéла се завáча и плéвња.

завачáње с *гл. им. од завача (се).*

завéе свр. **1**. *почне да веје (о невремену).* – Кьд завéе оздóл ус Тимóк, ћúне гдé довáне. **2**. *вејући затрпа.* – Пáзи да те нéгде не завéе снéг.

зáвеза ж *застор на прозору, завеса.* – Јýла плетé пр̀тене зáвезе.

завезé свр. *почне да везе (везиља).* – Завéзла сам естѣци, ал и не мóг срчено довезéм.

завезé се свр. **1**. *занесе се у глави.* – Кьд погледá дóле онó ми се завéзе ý главу, тéо да пáднем. **2**. *занесе се у току вожње.* – Óн сáмо мáлко прúкочи, а фúћата се завéзе и прéпречи се на дрýм. **3**. *зацени се од смеха.* – И кьд нéшто нé тóлко смéшно онá се завезé óт смеј.

завекá прил. *за вечита времена, заувек; за нечијег живота.* – Тóј ти е од мéн завекá.

завéне свр. **1**. *почне да вене, увене.* – Цвејћéто ти завенýло нéкво, мóра да га неси́ пољивáла редóвно. **2**. *засуши се и почне да зараста (о рани).* – Јóш мáлко па че ти рáне завéну, али пóсле да вóдиш рачýн кьд рабóтиш нéшто с óстре

ала́тће.

за́вет м *скровито место, заветрина*. – Ску́тај се у не́ћи за́вет док про́јде спри́ја.

за́ветан, -тна, -тно *који је заклоњен од ветра, тих, заветаран.* – Напри́вечер да потра́жимо не́ко за́ветно ме́сто, не́ку пади́нку, где́ да прено́чимо.

заве́тина ж *сеоска слава*; упор. завећина. – У А́лдинци е Спа́совдан заве́тина, а и у Штрпци.

заве́ћина ж *в. заветина*. – О́ч ли д и́мо на на Ма́ли Спа́совдан на заве́ћину у Кали́чину?

заве́цен, -а, -о трп. од заведе *који је наведен на рђав пут преваром, лажима, обећањима и др*. – Заве́цена деца́, она́ несу́ зна́ла са́ма то́ј да урабо́те.

зави́ја[1] несвр. **1.** *нариче, кука.* – Зави́ја си за ма́тер. **2.** *плаче у глас.* – Зави́ја у сѣ́в гла́с. **3.** *урличе.* – Зави́ја ко свире́на од опа́снос.

зави́ја[2] несвр. *увија, покрива при спавању кога.* – Зави́ја га с дво́е чрђе.

зави́ја се несвр. *покрива се при спавању.* – Ле́ти се зави́јамо с едну́ чргу, а зи́ми с по две-три́.

завија́лчичи с мн. (јд завија́лче) *увијачи од нештављене овчије коже којима сељаци зими, за дубоких снегова, увијају ноге*. – Ве́чером ту́римо завија́лчичи покре кубе́ да се су́ше, оно́ смрди́, да те Бо́г сачу́ва.

завија́ља ж *она која завија, која нариче, нарикача*.

завија́ње с *гл. им. од завија (се).*

завију́че свр. *почне да фијуче, зафијуче*. – Сѣ́г ти е лѣ́сно, ал кљ на́зиму завију́че тѣ́г че да бу́де га́дно.

зави́ка свр. *почне безгласно да плаче.* – Чим се се́ти за ње́га, она́ зави́ка.

зави́ка се свр. *безгласно се заплаче.* – Од ма́лко се зави́ка.

зави́рак м *мањи вир*. – Одвр́немо ра́стоку и кљ се вода́ из њу́ оце́ди оста́ну са́мо зави́рци пл́ни с ри́бе.

зави́ри свр. *зајази воду или направи вир да се у њему накупи вода.* – Овде́ че да прегра́димо пото́к, да зави́римо во́ду.

зави́ри се свр. **1.** *накупи се вода у некој водојажи или удубљењу.* – Че́кај да се до́бро зави́ри вода́, па ју по́сле пома́лко испу́штај, да и́ма да пољи́јемо це́лу гради́ну. **2.** *пођу сузе.* – Завири́ше му се о́чи. **3.** *испољи се превелико присуство неке течне материје.* – Завири́л се ма́з у ђиба́ницуту, не мо́ж се еде́.

завирува́ње с *гл. им. од завируе (се).* – Завирува́ње и́де полѣ́к, ел олаби́ла вода́ у пото́кат.

завиру́е несвр. *прави водојажу на воденом току да би сакупио воду за неке потребе.* – Кљ омале́е вода́ у пото́к, ми́ га завиру́емо го́ре код топави́цуну, да си ту́ј по́имо гове́ду.

завиру́е се несвр. *сабира се течност у неком удубљењу или водојажи.* – Си́лом се завиру́е, сла́б му до́токат.

зави́рчич м *мали вир, вирчић у који се једва накупило нешто воде*. – У Ба́лтину лива́ду, под оню́ј врбу́, и́ма не́колко зави́рчича.

за́вис м *завист*. – То́ј му напраи́ли из за́вис, не́ од дру́го.

за́више прил. *више од онога што треба, преко мере.* – Ово́ј ми оста́ло за́више, на́ ти га.

за́вишни уро́ци м бол. *в. уроци*.

завишти́ свр. **1.** *почне да њишти.* – Ко́њ за́вишта, пра́порци sѣ́нуше. **2.** *почне да вришти, да кука, да плаче наглас.* – Завишта́ше жене́ у сало́то.

завишти́ се свр. *почне да вришти; да се смеје на сав глас.* – Завишти́ се ко коби́ла.

зави́шти се свр. *бесрамно подигне*

сукњу да јој се виде колена и бедра.

за влакнó изр. *за мало па се је могло (нешто) догодити.* – За влакнó се не судари́мо.

завла́чи свр. **1**. *задрља орање.* – Са́мо што завлачи́мо, у́дари ћи́ша. **2.** *почне нешто да вуче за собом.* – Кљ завла́чи дете́, ону́ј ше́рпу по ка́лдрму, оно́ ми тр̏ну зу́би.

завлече́ свр. *в. завлче*. – Ел мо́ж да завлече́ш ру́ку у ови́ја шупља́р, да изва́диш на ти́че ја́јца?

завлече́ се свр. *в. завлче се*. – Завлече́ се у не́ко ћу́ше и це́л дѝн тека́ преседи́.

завл̥че́ свр. *завуче, увуче*; упор завлече. – Сме́ш ли да завл̥че́ш гла́ву у бѝчву?

завл̥че́ се свр. *завуче се, увуче се*; упор. завлече се. – Завл̥че́ се ко ру́б у ду́пе.

заводе́ње с *гл. им. од заводи се*.

заво́ди се несвр. **1.** *заноси се у ходу, њише задњицом у ходу.* – Заво́ди се ко бе́ла лађа́. **2.** *заноси се у смеху, зацењује се од смеха, да би привукао нечију пажњу.* – Ене́ ју до́ле код чешму́, заво́ди се ко сва́ка ку́рва.

завозе́ње с *гл. им. од завози се*.

заво́зи се несвр. **1.** *заноси се у глави.* – Не сме́м д и́дем преко бр̏в, заво́зи ми се у́ главу. **2.** *заноси се у току вожње.* – Па́зи та́м преко они́ја спиља́к, та́м се ко́ла заво́зе. **3.** *зацењује се од смеха.* – Не завози́ се ко Лу́да Мари́ја!

заво́јћа ж *пољава којом се покрива при спавању*. – Зи́ми се покри́вам с две́ заво́јће и па́к си све́ зна́ем дор спи́м.

заво́јчес, -та, -то *који је пуначак, здепаст*. – Заво́јчесто девојчето, не́ у́баво.

заво́јчица ж *дем. од завојћа*. – У́знем едну́ заво́јчицу и оти́дем у пле́вњу да спи́м.

за́ворањ м *в. заврањ*.

за́ворња ж *в. заврањ*.

завразе́ње с *гл. им. од заврази (се)*. – За завразе́ње ти тре́бе дл̏г коно́пац.

завра́зи[1] несвр. *везује, завезује кога или шта*; упор. заврзуе. – Ве́чером завразѝм воло́ви да се не боду́.

завра́зи[2] несвр. *биљка замеће плод.* – Ти́кве ве́ч поче́ле да завра́зе.

завра́зи се несвр. **1.** *везује се ради безбедности*; упор. заврзуе се. – Кљ га спу́штају у буна́р, о́н се завра́зи с опаса́ч за ону́ј са́јлу. – Завра́зиш ли се ти́ с по́вас у а́уто, ел че́каш да те милица́јац ува́ти, па да те ка́зни.? **2.** *везује се, обавезује се.* – Кљ се же́ниш ти́ се завра́зиш за це́л ве́к.

за́врањ м *гвоздени клин којим се спаја јарам за руду или задњи за предње точкове на воловским колима*; упор. заворањ, заворња, заврња, крцаљ. – Ерѝмљт ту́ј, а за́врањ га не́ма.

заврато́сан, -а, -о *који није сасвим нормалан, који је мало шенуо*. – О́ди ко заврато́сан.

заврато́ше свр. *удари отвореном шаком некога по врату.* – То́лко га е заврато́са́л да е они́ја ударѝл с гла́ву у оста́л.

завр̏ви свр. *пође, пође мноштво један за другим.* – Од ра́ну зо́ру завр̏ви на́род у Пала́нку на ва́шар.

завре́ви свр. *заговори кога.* – Ја́ о́чу да га завре́вим, ал о́н не́че ни да чу́е.

завре́ви се свр. **1.** *занесе се у разговору с ким.* – Завреви́ се та́м с оно́га Ти́ну и за ма́лко да ми побе́гне аутобу́с. **2.** *почне се говорити о коме или о чему.* – Кљ се завре́ви од ра́т ја́ одма́ бежи́м у дру́гу со́бу, стра́ ме од такве́ вре́ве.

завревува́ње с *гл. им. од завреви (се)*. – Не́ било́ завревува́ње од то́ј.

завреву́е несвр. *заговара, покушава да започне разговор са ким.* – Што́ га завреву́еш кљ ви́диш да се напе́л, ко

црево́ на у́глен.

завреву́е се несвр. и уч. *ступа у разговоре с ким.* – Кьд по́јде не́где о́н се ус пу́т завреву́е с едногá, с дру́гога и ни́како да сти́гне гдé е пошьл.

заврждѝ свр. *баци руком нешто тако да се чује звук врждања, зујања.* – Ако заврждѝм ову́ј товáгу по тéбе, ш ти пребѝем крáци.

завр́же[1] свр. **1.** *завеже, спута неком узицом, конопцем, ланцем и сл.* – Завржѝ ку́че. **2.** *одузме моћ.* – Завр́же Бо́г пáмет на човéка.

завр́же[2] свр. **1.** *биљка заметне плод.* – Васу́љ цьвтѝ, ал нéче да завр́же. **2.** *направи велику задњицу, стражњицу.* – Заврзáла гузѝцу ко сиротѝсћи ньчви, па ју сáмо љу́ља.

завр́же се свр. **1.** *завеже се, свеже се.* – Завр́же се окол гу́шу бьѣ́ним че се бéси, а сáмо си плáши мужáтога, да би по́сле моглá да рабо́ти како́ си онá рекнé. **2.** *одузме се моћ говора.* – Завр́же се езѝк на човéка.

завр́зак м *заметак у неких биљака (баштенских).* – У пипéр вéч и́ма завр́зак.

заврзáљћа ж *једна фигура приликом игре у колу.*

заврзо́љак м **1**. *чвор, узао*; упор. заврзотина (1). – Коно́пац сáв у заврзо́љци. **2**. *замотуљак.* – Чу́ва пáре у нéћи заврзо́љак. **3.** *заметак плода неких баштенских биљака.* – У крáставице заврзо́љци ко мáлчичи.

заврзо́тина ж **1**. *в. заврзољак (1).* **2.** *нешто што је запетљано, умршено да се једва може распетљати.* – Ку́ј мо́ж да размр́си овéј заврзо́тине, и́ма да дáвам пијéње?

заврзувáње с *гл. им. од заврзуе (се).*

заврзу́е несвр. *в. заврази.* – Заврзу́е га с двá чу́гља. – Лубени́це до́бро заврзу́ју кьд се рáно посáде.

заврзу́е се несвр. *в. заврази се.* – Што́ да се заврзу́ем, мо́г си се јá и незаврзáн во́зим на вртéшку. – Нé це жéним, нé це заврзу́ем.

завр́ља свр. *почне да баца.* – Завр́љам песьк по њéга и нару́сим му о́чи.

завр́ља се свр. *почне се бацати чиме на кога.* – Завр́љам се с кáмење и раскáрам мангупáрију.

завр́љи свр. **1.** *затури, стави негде.* – Ма, нé га ни́кој укрáл, то́ј е нéгде завр́љено. **2.** *забаци, нагне.* – Завр́љи глáву у́наsад.

завр́не се свр. *врати се, поврати се.* – По нéколко пу́т се завр́нем да ви́дим да л сам запéла врáта.

зáврња ж *в. заврањ.*

завр́та несвр. **1.** *окрећући притеже, заврће.* – О́н сáмо завр́та шрáвови у вáбрикуту, дру́го ни́шта н у́ме да рабо́ти. **2.** *почиње да врти, само мало заврти.* – Завр́там ову́ј ду́вку вéч по́ла сáт и ни́како не мо́гу да ју заврти́м. **3.** *в. заврча (1).* – Завр́тај о́вце од кьм ону́ј детéлину. **4**. *ветар прави ковитлац носећи шушљак и лишће.* – За вејáње жи́то вéтар трéбе да ду́ва од едну́ стрáн, а нé да завр́та.

завр́та се несвр. **1.** *в. заврча се.* – Кво́ се то́лко завр́таш, áјде по́оди едьн пу́т. **2.** *окретањем се притеже, затвара.* – На шишéво се затварáч ви́ше не завр́та, него си га ти́ће онáк ту́рамо. **3.** *задржава се, остаје.* – Код Миро́слова се парá не завр́та.

завртáње с *гл. им. од заврта (се).*

заврти́ свр. **1.** *прикупи, сабере (о стаду).* – На плáдне заврти́м о́вце под кру́шку да плáдњују. **2.** *стекне, заради.* – Заврте́л до́бар домазльк. **3**. *сачува, заштеди.* – Стáлно слу́жи и то́љће му пáре про́оде про́з руће, а динáр не мо́ж да заврти́. **4.** *мешајући направи неко јело.* – Док се децá издѝзају јá заврти́м качамáк. **5.** *удебља се.* – Живáна

завртéла сáдњицу елúс големý.

заврти́ ши́ју изр. *убије кога окрећући му главу*. –Ш ти заврти́м ши́ју, ко на пýјку!

завр̏тина ж *речни вир, вртлог*. – У тýј се завр̏тину удави́л нéћи човéк, при́чају.

завр̏тка свр. *почне да упреда више нити у једну нит помоћу вртка́ла, почне да вртка.*

завр̏ча несвр. **1.** *лагано враћа овце да не иду у штету, прибирајући их у гомилу, при чему се оне полако крећу у круг.* – Цéл дѝн завр̏чам óвце одвýд – одонýд. **2**. *увија, уврће.* – Завр̏ча му рýку, вели́, дл̏жан му пáре, па му не вр̏ча.

завр̏ча се несвр. *више пута се враћа.* – По три́ пýт се завр̏ча док отћи́сне на рáботу.

заврчáње с *гл. им. од заврча (се).*

завр̏чи свр. *повије на горе, заврне*. – Завр̏чил мустачи́.

завр̏шак м *кукурузни клип који има једно зрно на самом врху*.

завр̏ши свр. *начини, изведе врх нечега, уреди горњу површину нечега*. – Додáј ми јóш двé-три́ вéје, да завр̏шим ли́сникав.

завуждѝ свр. *почне да хуји, да бруји, да зврји.* – Зи́ми завуждѝ вéтар ус Тимóк, сáмо што те не однесé. – Áута завуждý по дрýм, чим пóчне да сави́на.

завýти свр. *добро увије некога или нешто да би га заштитио од хладноће.* – Кљд окýпем детé јá га дóбро завýтим у пéлене. – Децá су дóбро завýтена, и́ма да спý ко јáганци.

завýти се свр. *добро се увије од хладноће.* – Ако и́дем зи́ме на чешмý, јá се завýтим с голéми шáл.

завýтина ж *скровито место, место заштићено од ветрова и других непогода*. – Они́ја су мóра ноћи́ли у онýј тáм завýтину, ви́ди се да су клáли óгањ.

зъгъдѝчка свр. **1.** *почне да голица, заголица.* – Кљд га зъгъдѝчкам óн се умóча од смејáње.

зáгажња ж *рибарска мрежа разапета на два штапа за ловљење рибе у мањим водама*. – Јá и Жи́ка држимó зáгажњуту, а Рáјко мýва с еднó дрвó под кáмење и по чкáље и накарýе ри́бе у њý.

загáзди се свр. *стекне добар иметак, постане газда.* – Ми́љћо се ели́с добрé загазди́л.

загали́ми свр. *почне више послова у исто време.* – Загалими́л си тóљће рáботе, па ко ч да излéзнеш на крáј с њи́?

загáља несвр. *подиже или спушта доњи део одеће (сукња, панталоне), разголићује, открива.* – Загáљам детé да га обри́шем, ел се усрáло.

загáља се несвр. *подиже или спушта доњи део одеће (сукња, панталоне), разголићује се, открива се.* – Немóј се млóго загáљаш, тóј срáмотно.

загáљање с *гл. им. од загаља (се).*

заглáба несвр. *урања што у блато, у глиб.* – Па не мóра да заглáбаш аутóто у блати́штето, одви́.

заглáба се несвр. **1**. *упада у блато, у глиб.* – Не заглáбај се у блати́штето, че остáнеш без опѝнци. **2.** *улази у сумњиве послове.* – Нéма пóтреба да се заглáбаш у тýј рáботу.

заглáбање *с гл. им. од заглаба (се).*

Заглáвак м *планинска област источно од Књажевца*.

Заглáвац м *становник Заглавка, онај који је пореклом из Заглавка*; упор. Заглавчанин.

заглáви свр. *заборави се у некој забави, кафани и сл.* – Пá га начѣс заглави́мо до зóру.

заглáвица ж **1**. *врх брда, чука, главица.* – Иза онýј заглáвицу пóсле дóјде равни́ште. **2.** *клин којим се нешто заглављује.* – Најди́ еднý дóбру

загла́вицу, да га чвр̏сто загла́вимо. **3**. *незгодан човек.* – Не́ знаш ти́ ње́га кољѝ о́н загла́вица.

загла́вка ж **1**. *пљоснати клин којим се нешто заглављује.* – Турѝ загла́вку под оста́л да не клобу́цка. **2.** *пљоснати клин којим се нешто цепа.* – Кљд се це́пе др̏ва тре́бе да и́маш по́више загла́вће. **3.** *особа која се у све меша, а нарочито тамо где јој није место.* – Изгле́да да без ту́ј загла́вку ни една́ ра́бота не мо́ж да про́јде.

заглаво́ше свр. у ауг. и пеј значењу **1**. *заглави.* – Узни́, па заглаво́ши дире́кан да не мр̏да. **2.** *заседи се у пријатном друштву на некој седељци.* – Начу́с га заглавоса́мо до ку́ј зна́е куѝ зама́н.

заглаво́ше се свр. у ауг. и пеј. значењу **1.** *заглави се, заглиби се.* – Заглавоса́л сам се у оно́ј бла́то, едва́ се извл̏ко. **2.** *уђе у неки сумњив посао или друштво.* – Заглавоса́л сам се у трго́винуту, су̏г се не мо́г извлче́м.

загла́вска баре́тина ж *шубара равна одозго коју су правили сами сељаци.*

загла́всћи, -ска, -ско *који припада Заглавку, који се односи на Заглавак.*

Загла́вчанин м *в. Заглавац.*

Загла́вчанка и **Загла́вка** ж *становница Заглавка, она која је пореклом из Заглавка.*

загла́вчица ж *дем. од заглавка (1, 2).*

загладне́е свр. **1.** *огладни, добро огладни.* – Бу̏ш сам добре́ загладне́л, да́ј да еде́м кво́ и́ма. **2.** *гладујући дуже времена телесно ослаби.* – Деца́ им загладне́ла, па исцибри́ла и олишаве́ла. **3.** *осиромаши.* – То́ј су не́кад били́ га́зде, а су̏г загладне́ли и они́.

заглецува́ње с *гл. им. од заглецује (се).* – Заглецува́ње у дево́јчичи не сме́ да е на́падно.

заглецу́е несвр. *загледа, загледа са свих страна.* – Кљд купу́е коња́ о́н га заглецу́е од сва́ку стра́н. – Кво́ га то́лко заглецу́еш?

заглецу́е се несвр. *загледа се.* – На́ш Ву́чко се поче́л заглецу́е по дево́јчичи. – Кљд се вр̏чаш из чко́лу не заглецу́ј се по и́злози, него си иди́ пра́во до́м.

заглО́би свр. **1.** *заглиби, утоне у што меко.* – Мло́го сам натовари́л и у оно́ј бла́то заглоби́ ко́ла до осави́не. **2.** *уложи средства у неки сумњив посао.* – Гр̏дне па́ре сам заглоби́л у вр̏шалицуву, а су̏г сви́ жњу́ с конба́ј.

заглО́би се свр. **1.** *заглиби се, утоне у нешто меко.* – Заглоби́ се у ти́њу, едва́ се извл̏ко. **2.** *стане ногом у нешто меко.* – Заглоби́ се у лајно́, па си укаља́ опу̏њк. **3.** *уђе у неки сумњиви посао.* – Заглоби́ се у џамбсл̏кът, ал це те́шко из ње́г чи́тав изба́им.

заглО́це свр. **1.** *почне да глође (кост и сл.).* – ЗаглО́це кочи́не, а ме́со и не окуше́ва. **2.** *почне да малтретира, да кињи кога.* – ЗаглО́це ме од саба́јле и це́л ду̏н ме не оста́ља на ми́р.

загл̏та свр. *почне да гута.* – Една́ змија́ загл̏та́ла ри́бу и не мо́ж ју прогл̏та.

заглуве́е свр. *одједном престане да чује, заглуне.* – Заглуве́ло ме не́кво, па и́ч не чу́ем.

заглупаве́е свр. *заглупави.* – Чове́к уз телеви́зор мо́ж да заглупаве́е.

заглу́ши свр. *заглуне.* – То́п кљд пу́кне, заглу́ши чове́ка.

заглушува́ње с *гл. им. од заглушуе.*

заглушу́е несвр. *производећи буку заглуњује кога.* – Це́л ду̏н ни заглушу́е док ре́же др̏ва с мото́рнуту тесте́ру.

загљу́зица ж *прзница, цепидлака, закерало.* – Немо́ј да си то́лка загљу́зица.

загма́ца свр. **1**. *почне да корача крупним корацима не водећи рачуна куда стаје.* –Загма́ца ре́дом преко граде́не.

загме́час, -та, -то *в. загмечес.* – До́оди да те тра́жи еду̏н загме́час чове́к.

загме́чес, -та, -то *који је омањи а дебео, здепаст*; упор. загмечас. – Де́да Прва́н е би́л од они́ја загме́честини љу́ђе.

загму́ри свр. *загњури.* – У́вати га за ши́ју и за́гмури му гла́ву у во́ду.

загму́ри се свр. *загњури се, зарони.* – Жа́ба стои́ на ли́с, ал кљ о́ч да ју ува́неш она́ се зарму́ри у ви́р.

загња́ти несвр. *в. загњита*.

загње́зди свр. *намести нешто тако као да га је ставио у гнездо*. – Загњезди́ крча́гат не́где мецу вре́чете, па се качи́ и ти́ у ко́ла.

загње́зди се свр. **1.** *седне и добро се намести између неких ствари, седне као у гнездо.* – Се́ди на ко́ла и загњезди́ се не́како, а ја́ чу да во́дим воло́ви. **2.** *нађе неко намештење, запосли се.* – Са́ва се загњезди́л у "Ле́ду" и ту́ј че да дочека́ пе́нѕију.

загњете́ свр. **1**. *угура, нагура.* – Тре́бе да му загњете́ш клчи́на у ду́вчицуту, да не исти́ца рећи́јата. **2.** *сакрије што између нечега.* – Не́где сам га загње́ла, али не́ знам где́. – Паре́те најдо́ше загње́тене мецу ста́ре вре́че.

загњете́ се свр. *завуче се.* – Не́ћи пу́т се за́јак загњете́ у ду́вку и ће́рови му не мо́ж ни́шта.

загњи́та несвр. *завлачи, увлачи у нешто.* – Загњи́та чу́гљови по ћушети́ју, па и по́сле тра́жи, едва́ и испронао́ди.

загњи́та се несвр. *увлачи се у нешто.* – Ве́чером се загњи́тају у они́ја пла́с.

загњита́ње с *гл. им. од загњита (се).* – Не мо́ж те спа́си загњита́ње у сла́му, и́ма те на́јду едн дн.

заго́вни свр. **1.** *почне да ради неки тежак и сумњив посао без великих изгледа да ће га успешно завршити.* – Па, сы́г кљ си га заговни́л гу́рај, па докле́ сти́гнеш. **2.** *на крају свега учини нешто лоше и поквари цео посао или остави лош утисак.* – Немо́ј га заго́вниш, ко пре́ не́ћи дн.

за́годе прил. *на време, док је време.* – Тре́бе за́годе д и́деш код до́ктура, да ви́ди кво́ ти е.

заголе́е свр. *остане скоро без одеће, оголи (од нерада или од немаштине).* – Му́ж си на жену́ повревува́л да у́зне да рабо́ти у́ руће, ел че ели́с да заголе́у.

заго́ли свр. *открије покривени део тела (од појаса надоле), обнажи.* – Заго́ли ду́пе и се́дне у бла́то.

заго́ли се свр. *задигне сукњу да јој се виде бутине, а некад и више од тога, обнажи се.* – Те́тка Руме́на кљ бу́ва гр́снице, она́ се заго́ли, да си не намо́кри бо́шчу.

загољува́ње с *гл. им. од загољуе (се).*

загољу́е несвр. *открива покривене делове тела, обнажује.* – Загољу́е му ду́пе, о́че да га би́је.

загољу́е се несвр. *открива покривене делове тела (од појаса надоле), обнажује се.* – Ел те не́ срамота́ да се загољу́еш?

заго́н м *в. згон*.

загоре́тина ж *посластица од загорелог шећера и ораха.* – Кљ путу́ем не́где с во́з ку́пим си две-три́ загоре́тине да и́мам за ус пу́т.

загорчува́ње с *гл. им. од загорчуе*.

загорчу́е несвр. *чини горким, загорчава.* – За́ш ми жи́вот загорчу́еш?

за́град м *место иза града, с оне стране града*. – За́град (топ.).

загра́па свр. *заврши дрљање њиве.* – Оста́ло ми да загра́пам ово́ј што сам поора́л и гото́в сам.

за́граца ж **1**. *ограђен простор.* – Пра́им за́граду за о́вце. **2.** *ограда.* – Од ону́ј стра́н че за́граца да се пра́и оди тр́ње.

заграцува́ње с *гл. им. од заграцуе (се).* – Да по́чнемо пр́во заграцува́ње од ову́ј

стра́н, па че тѣг и од ону́ј.

заграђу́е несвр. *прави ограду, заграђује, ограђује.* – Реши́л сам – заграђу́ем авли́ју с си́д.

заграђу́е се несвр. *заграђује се, ограђује се.* – Заграђу́ем се, да ми не ула́зи сва́ћи у обо́р.

загрди́ свр. *свиња почне да испушта своје грлене гласове*; упор. пригрди. – Чим чу́ше помија́рник сви́ње о́дма загрде́ше.

загре́бац м *количина вуне коју гребенац одједном захвати*.

загреба́шти свр. упор. зачепашти. **1.** *загребе, почне да гребе (ноктима).* – Књд о́че да уле́зне, ма́че загреба́шти на вра́та. **2.** *потрчи узбрдо помажући се и рукама и ногама.* – Књд припуца́ше по на́с, ми́ загребашти́мо уз Гла́му, да спаша́вамо гла́ве.

загребе́ свр. **1.** *гребући каквом алатком захвати.* – Загреби́ едну́ лопа́ту ћире́ч из ћиреча́ну. **2.** *захвати воду.* – Иди́, си́не, загреби́ во́ду на чешму́.

загре́бенће ж *остаци кучине на гребенцима након извлачења повесма*. – Загре́бенће ту́рај у едну́ вре́чу, па че по́сле да ви́димо кво́ че с њи́ да рабо́тимо.

загре́бенци м *в. загребенће*.

загревува́ње с *гл. им. од загревуе (се).* – Фузбале́ри пред у́такмицу и́ду пр́во на загревува́ње.

загреву́е несвр. **1.** *загрева.* – Цу́ка спи́ уз ме́н, та ме загреву́е, а и на њег то́пло од ме́н. **2.** *опстаје на неком месту.* – Ти́ја во́ду ни́где не загреву́е.

загреву́е се несвр. *загрева се.* – Загреву́е се с же́шку ме́деницу.

загре́е и **загре́је** свр. *учини топлим, врелим.* – О́ч ли да ти загре́ем васу́љ да ручу́еш? – Со́ба се добро́ загреја́ла.

загре́зне свр. **1.** *накупи се, нагомила се пред чим*. – Окол пла́дне загре́зне на́род пред прода́вницу, да се не мо́ж про́јде. **2.** *поправи материјално стање, заима се*. – Не́к љу́ђе ма́лко загре́зну, да мо́ж да пла́те оно́ј што у́зну!

загри́ба несвр. **1.** *захвата каквом алатком.* – Загри́бај с пл́ну ложи́цу, немо́ј да посла́ђаш. – Књд сипу́емо коми́ну у бѣчву ми́ загри́бамо с ло́нац. **2.** *в. прегриба (2)*. – Пи́л сам студено́ пи́во, па ме предрло́, зато́ј сѣг загри́бам.

загриба́ње с *гл. им. од загриба*.

загр́љес, -та, -то *који је обао али има сужење као да има врат*. – Вино́ доно́симо из пи́вницу у едну́ загр́љесту ти́кву.

загрожува́ње с *гл. им. од загрожуе (се).*

загрожу́е несвр. *речима или поступцима чини да некога згрози.* – Не при́чај сва́какве бљуво́тине, не загрожу́ј ми дете́ док еде́.

загрожу́е се несвр. *својим несмотреним поступцима или не пробраним речима постаје одвратан коме.* – Па́зи да се не загрожу́еш на љу́ђе, ел че ти мо́ж затре́бу не́ћи пу́т.

за́гроза ж **1**. *онај који је својим несмотреним поступцима или непробраним речима учинио да постане одвратан.* – На́род се скла́ња од ту́ј за́грозу. **2.** у дем. и хип. значењу *при обраћању малом детету, при тепању малом детету*. – Гле́, за́гроза една́, колка́ е пора́сла.

загро́зи свр. *згрози, згади.* – Загрози́ли ме с васу́љ књд сам била́ мѣнечка, па га сѣг не мо́г ви́дим с о́чи.

загро́зи се свр. *својим поступцима или речима постане одвратан коме.* – Загрози́ла сам си се на сестру́, па ми сѣг кри́во.

загро́ма свр. **1.** *почне да лупа неким звечећим предметима.* – Чи́м се ди́гне, моја́ жена́ загро́ма по ку́јну с ло́нци и с

ше́рпе. **2.** *прође тандрчући, затандрче.* – Загрома́ше една́ ко́ла преди зо́ру.

загр̀та несвр. *в. загрча (1).* – Загр̀там конпи́р.

загрта́ње с *в. загрчање.*

загрта́ч м **1.** *плуг за огртање кукуруза.* – Пр̀вњи загрта́ч у на́ше сало́ купи́л Брани́вој. **2.** *радник који мотиком загрће кукуруз.* – Има́ли смо дњѝс загртачи́.

загр̀ча несвр. **1.** *окопавајући кукуруз или неке друге биљке нагрће земљу уз струк*; упор. загрта. – Ју́тре че да загр̀чамо у Соколаш. **2.** *покрива, увија, заклања.* – Загр̀чај дете́то од оню́ј стра́н, одо́кле ду́ва ве́тар. **3.** *задиже, заврће.* – Док га́зи ре́ку, она́ загр̀ча по́ле.

загр̀ча се несвр. *увија се, огрће се нечим.* – Загр̀чам се, ал ми ве́тар разно́си опанца́кат.

загрча́ње с упор. загртање. **1.** *гл. им. од загрча (се).* **2.** *време када се огрће кукуруз.* – Ра́зболе се у загрча́ње, а о́здраве по Пробра́жење.

загуди́ свр. **1.** *наиђе невреме (снег, град, хладноћа и сл.).* – Сѝг е лѝсно, ал на́зиму кљ загуди́, тѝг че се пи́тамо. **2.** *зарати се, дође до немира.* – Не да́ј Бо́же да загуди́ од не́ку стра́н, не́ знам гдѐ це изде́вамо. **3.** *наиђе моторно возило.* – Загуде́ше а́ута уз дру́м.

загу́жви свр. **1.** *вукући неки предмет сакупи разни растресит материјал.* – Повлѝкал гра́ње, па загужви́л шу́шљак. **2.** *отпочне неки тежак посао коме се не види крај.* – Ете́, загужви́мо да пра́имо ку́ћу у на́јгоре вре́ме. **3.** *отпочне многе послове без изгледа на успех*; упор. загузи. – Загужви́л мло́ђе ра́боте. **4.** *почне неки посао, па дигне руке од њега.* – Са́мо загу́жви не́ку ра́боту, па ју ма́не, а ја́ по́сле мо́ра да се распра́љам.

загу́з м *заклон, позадина, забаченост.* – Ку́ћа му дошла́ ма́лко у загу́з.

загу́зак м *задњи калкан на запрежним колима*; упор. sадьнка. – Ако това́риш не́што си́тно обове́зно тури́ загу́зак.

загу́зи свр. *в. загужви (3).* – Загузи́л и пољупри́вреду и трговѝју и шпекула́цију.

загу́љен, -а, -о **1.** *који је посуновраћен, заврнут.* – Ви́ден је у́век ишѝл сѣс загу́љену ша́јкачу. **2.** *који има незгодну нарав, који је задрт*; упор. зажуљен, заљуштен, зачмрљен. – Да́ча Дебе́ли из Пала́нку е загу́љен човѐк.

загуље́нко м *онај који је незгодне нарави, који је настран* – Наи́де тека́ не́ћи загуље́нко и кво́ ч да му рабо́тиш него да га изуби́ваш.

загуљо́тина ж упор. зажуљотина. **1.** *кожица која је огуљена па повисела са огуљеног места на телу.* – Загуљо́тинуту полѝк одре́жи с но́жици, а огуљо́тинуту намажѝ с кантарио́н. **2.** у пеј. значењу *особа незгодне нарави.* – Ма пу́шти ту́ј загуљо́тину не́к и́де куде́ о́че.

загуљо́ше свр. у пеј. значењу *загули.* – У́зне с пр̀с, па загуљо́ше оню́ј наклобу́чену ко́жу.

загуња́ви свр. *гребући и трљајући учини да нешто што је било глатко постане космато, рапаво.* – Кљ ле́пиш гу́му на бици́клу мо́ра пр̀во ма́лко с турпи́ју да ју загуња́виш, да мо́ж да се прива́не ле́пакат.

загуња́ви се свр. *нешто што је било глатко постане космато, рапаво.* – Не́ћи пу́т се коњѝц загуња́ви и не мо́ж да про́јде проз иглу́.

загу́сти свр. **1.** *запрети опасност, наиђе невоља, дођу неприлике.* – Мо́ра му е загусти́ло од не́ку стран кљ е дошѝл да те мо́ли. **2.** *наступи мећава, дођу мразеви.* – Кљ загу́сти покре Води́це, тѣг ку́че и маче спу́ за́едно.

зад предл. *позади, иза.* – Некуга́ влади́ку сарони́ли зад цр̀кву.

зада́ва о́тоди изр. **1.** *замеће трагове, крије трагове, креће на једну страну а уствари иде на супротну.* – Зада́ва о́тоди, да не́ћи не би́ зна́л куде́ о́н и́де и кво́ рабо́ти. **2.** *прети да ће отићи, али не одлази.* – Гоца́ пу́т је она́ задава́ла о́тоди, али јо́ш си ту́ј седи́.

зада́ва се несвр. *појављује се са неке стране.* – Зада́ваше се едѝн о́блак од Мѝглен, али се растури́.

задаве́н, -а, -о трп. од задави. **1.** *дављењем уморен, задављен.* – При́ча се да е Го́ца, ајду́к на кра́ј задаве́н сьс сици́мку. **2.** *који је добио шта на лак начин, материјално задовољен у потпуности.* – Сьс све́ зада́вен, па зато́ј не́че да рабо́ти, си́нат им. – И́ма те суди́јата пресу́ди ко ти́ о́ч, ел је до́бро зада́вен.

зада́ви свр. фиг. *добро подмити некога; да некоме превише.* – Задави́л суди́ју с па́ре, зато́ј га ови́ја осуди́л то́лко ма́лко. – Задави́л и баштáта сь све́, па сѝг о́н нева́ља.

зада́ви се свр. *застане му залогај у грлу.* – Да́ј ми во́ду, задави́ се.

задаво́ше свр. у пеј. значењу *задави, умори дављењем, угуши*. – Ел це сми́риш, ел ч те задаво́шем. – Задаво́сан с голе́ ру́ђе.

задаво́ше се свр. у пеј. значењу *задави се, угуши се*. – Ту́рај си помѝнечћи за́лози у у́ста, да се не задаво́шеш.

задавува́ње с *гл. им. од задавуе (се).*

задаву́е несвр. **1**. *дављењем усмрћује, дави, задављује*. – Карако́нцула но́чу задаву́е де́цу. **2.** *нелагодно стеже јер је тесан (о одећи).* – Задаву́е ме огрља́кав.

задаву́е се несвр. *често се дави при јелу.* – Задаву́ем се сьс си́рање и же́жак ле́б.

зададе́ се свр. **1.** *појави се из далека нагло се приближавајући.* – Зада́де се цр̀н о́блак од Гр̀нчар. **2.** *одједном настане (о непогоди).* – Зада́де се не́ка спри́ја и и́скруни гоца́ др̀вја. **3.** *изненада отиде некуда.* – Зададе́ се на не́ку стра́н и не́ма га по не́колко да́на.

задѝкне свр. *в. задане (2).*

задѝне свр. **1.** *задахне, запахне кога.* – Сьс ду́шу да ме задѝнеш. **2.** *почне непријатно да мирише, да смрди*; упор. зьдькне. – Месо́во смо пе́кли не́кња и оно́ на же́гуву ве́ч задьну́ло.

за́дањ, -дња, -дњо *који је задњи, последњи*. – Пре́дњо коло́ и за́дњо коло́.

задњува́ње с *гл. им. од задњуе*.

задњу́е несвр. **1.** *запахњује кога својим дахом.* – Немо́ј ме задњу́еш, смрди́ш на бе́ли лу́к, а мо́ж и да ми пренесе́ш не́ћи бо́лес. **2.** *почиње непријатно да мирише.* – Ле́ти ва́риво ср̀чено задњу́е. **3.** *има непријатан мирис.* – Вино́во ти задњу́е на бу́џу.

задѝшче свр. *почне убрзано и напорно да дише.* – Уз мѝнечку у́збрдњичку о́н се задѝшче и по́сле са́мо изди́вуе.

задво́и свр. **1.** *одвоји кога у страну од осталих.* – Они́ га задво́е, бѝ̏ћи и́ма не́што да при́чају с ње́г, а оно́ едѝн ри́пне на ње́г и собо́ри га, а дру́ђити га вр̀жу. **2.** *одвоји младунче од мајке да неби више сисало.*

заде́ва несвр. **1.** *дира некога, узнемирава некога.* – Немо́ј да заде́ваш децу́ту, да по́сле не рову́. **2.** *смета самим својим присуством.* – Ста́р чове́к на свакýга заде́ва.

заде́ва се несвр. *задиркује се.* – Не заде́вај се, бре́, То́доре.

заде́вало с *онај који се здиркује, који се задева*. – Ти́, заде́вало едно́, бу́ди ми́ран.

задева́ње с *гл. им. од задева (се).*

задевојчува́ње с *гл. им. од задевојчуе (се).*

задевојчу́е несвр. *од девојчице чини девојку (најчешће пре времена).* – Ма́ти си ју поче́ла задевојчу́е јо́ш од двана́есту

го́дин, стра́ ју не́че мо́ж да ју оже́ни.

задево́јчуе се несвр. *постаје девојка, развија се у девојку.* – Сѣг се задево́јчују јо́ш у шко́лу док и́ду, а ода́вна не́ било́ тека́.

заде́ла свр. **1.** *почне да деље.* – Томѣ́н заделá гре́ду, кьд приока́ше да до́јдем да им не́квo помогне́м. **2.** *резањем обележи, зареже.* – Заде́лај у пра́г када́ чу па́к да ти до́јдем. **3.** *зашиљи.* – Ја́нко заде́ла кольц, начу́ка га у́зам и за њег вр́же коби́лу.

заде́ли се свр. *почне се делити (о кућној задрузи).* – Кьд се они́ заделѝше ишло́ е чу́до три́ ме́саца.

задељува́ње с *гл. им. од задељуе*.

задељу́е несвр. **1.** *почиње да деље.* – Задељу́ео едну́ товања́чу не́колко пу́т, па ме насмету́. **2.** *резањем записује, зарезује.* – Задељу́е га у ра́буж. **3.** *овлашним засецањем коре обележава дрво.* – Задељу́ем са́мо горуње́ куи́ че да сече́мо за гре́де.

зади предл. *иза, позади*. – О́н напре́д, она́ зади ње́г. – Слу́шају се зади и́жу.

зади́ја свр. **1.** *запахне кога својим дахом.* – Ва́рди се да те не зади́ја ку́че. **2.** *излажући кога великим напорима учини да овај почне убрзано да дише.* – Што́ си задија́л коња́тога, кьд не има́ло по́треба да га то́лко ју́риш?

зади́ја се свр. *почне убрзано да дише, задише се.* – Дор изле́знем уз Де́л ја́ се зади́јам.

зади́јљив, -а, -о *који се брзо умори и задише*. – Од не́ко вре́ме поста́ ја́ко зади́јљив.

задијува́ње с *гл. им.од задијуе се*.

задију́е се несвр. *брзо се умара и тешко дише.* – Зато́ј едва́ и́де што се срчено задију́е.

зади́пашка ж зоол. *врста птице, говедарка, пастирица*.

зади́пли свр. *почне да ставља гранчицу на гранчицу посечене шуме за лисник, почне да дипли.* – Задипли́мо га саба́јле,ега́ би га додипли́ли до́тавнин.

зади́рне свр. *дирне, поткачи, подене.* – Не́к те па́к зади́рне, па че да ви́ди о́н од ме́н.

зади́са несвр. **1.** *ствара сметње на дисајним путевима.* – Зади́са га не́ка бо́ља, о́че га умо́ри. **2.** *има непријатан мирис, испушта задах, заудара*; упор. задиша. – Зади́са ну́жник од не́ку стра́н.

задиса́ње с *гл. им. од задиса*.

зади́ша несвр. *в. задиса (2).* – Де́да зади́ша на шта́лу, заште́ се он ма́е окол гове́ду.

задиша́ње с *гл. им. од задиша.*

задлбе́ свр. **1.** *почне да дуби длетом.* – Са́мо што задлбо кори́тенцето удари́ се с чу́кат по пр́с. **2.** *мало продуби длетом.* – Де га задлби́ ма́лко по́боље.

задлжи свр. **1.** *задужи, ували у дугове.* – Задлжи́ли држа́ву, па ни́ком ни́шта. **2.** *учини коме добро, услугу.* – Задлжи́л си ме с то́ј добро́, ни́кад ти се не мо́г одлжи́м. **3.** *обавеже кога на што.* – Ме́н задлжи́ли да им чу́вам дете́ док су на ра́боту.

задлжи се свр. **1.** *задужи се, упадне у дугове.* – Задлжи́л се ко Гр́чко. **2.** *учини коме добро (или зло).* – Ко си се задлжи́л, тека́ ч ти се вр́не.

задова́ља несвр. **1.** *испуњава нечије жеље, чини задовољним кога.* – О́н њу са све́ задова́ља, а она́ си те́ра ће́ра. **2.** *испуњава неки услов, захтев.* – Ти́ не задова́љаш ни за овчара́, мло́го си лењи́в, а не́ знаш ни да бро́иш љу́цњи.

задова́ља се несвр. *задовољава се, доста му је колико има.* – Ја́ се задова́љам с ма́лко.

задова́љање с *гл. им. од задоваља (се).*

за́довољно прил. *у довољној мери, доста.* – Све́ и́маш задо́вољно и па́к ти не ва́ља.

задо́ми се свр. *оснује свој дом, окући се.* – Гоџа́ се твои́ другари́ ве́ч задоми́ли.

задо́рица ж *в. задорљица*. – Задо́рицо, бо́ље ти е да се не закачу́еш с ме́н.

задо́рљив, -а, -о *који је склон изазивању свађе, свадљив*. – Па до́бро, бре́, што си то́лко задо́рљив?

задо́рљица ж *онај који је спреман да увек изазове кавгу*; упор. задорица. – Ако не во́лиш кара́ње, скла́њај се од ту́ј задо́рљицу.

за́дре свр. *задре у чије.* – Задр̀л си у моé, и́ма за по́ла ме́тар.

задре́ме свр. *задрема.* – Кьд зи́ми седи́м покре кубе́, ја́ ср̀чено задре́мем.

задремљува́ње с *гл. им. од задремљуе*.

задремљу́е несвр. и уч. *почиње да дрема, задремава, пада у дремеж.* – Задремљува́л сам и ја́ уз оста́л, ко да несѣ́м.

за́држна прид. (смо ж. род) *која је здрава, једра, згодна и крупна (о жени).* – Она́ за́држна, а о́н жо́љав.

задрљаве́е свр. *в. заждрљавее*.

задрљаву́е несвр. *хвата му се крмељ на очима.*

задр̀нка свр. *в. задрнћа*.

задр̀нћа свр. 1. *почне да тандрче, да звецка.* – Дечи́јава вр̀жу некве́ ц̀езве, па кьд задр̀нћају с њи́, ко по па́мет да ми гребу́. 2. *почне да гунђа, да звоца, да прекорева.* – Кьд задр̀нћа н у́ме да се ма́не.

задр̀па свр. *почне да гребе, да чупа снажним, наглим покретима.*

задр̀па се свр. *почне да се чеше грубим покретима.* – Задрпа́л се по ду́пе пред оно́љи на́род.

заду́ва свр. 1. *распали ватру дувањем, распири.* – Да́ј ми дува́љћуту да заду́вам о́гањ. 2. *удувавањем ваздуха на уста поврати дах некоме.* – Бе́ше се отегну́л, ал га задува́ше, та се по́врну. 3. *задахне својим дахом.* – Ва́рди се да те не заду́ва не́ка дивјина́.

заду́ља свр. *почне да ради тешке послове, да ринта.* – Задуља́л сам ода дете́та.

заду́љав, -а, -о *који има оболеле дисајне органе, који има астму*; упор. задушљив (1).

заду́ма свр. 1. *почне да говори.* – Томѝн за́дума да ми не́што ка́же, па се у́вапа за ези́к. 2. *почне учестано и нападно да понавља неки захтев или услов.* – Сви́ задума́ше да се то́ј тако́ј не рабо́ти и ја́ се ману́.

за ду́пе изр. *каже се детету, ради утехе, када се угризе за језик док једе*.

заду́пци м пл.тант. *в. заструзи*.

заду́пчичи м *дем. од задупци*, упор заструшчичи.

заду́ша несвр. 1. *неки објекат или нека велика биљка (дрво) заклања од сунца друге биљке и не дозвољава им да напредују.* – Оре́јав мло́го заду́ша на мому́рузу, мо́ра га оце́чемо. 2. *отежава дисање (неко обољење).* – Де́ду Га́вру је ја́ко задуша́ло.

задуша́ње с бол. *астма* asthma; упор. задушка.

заду́ши свр. 1. *угуши, удави.* – Задуши́л га сьс пово́ј. 2. *засени, заклони од сунца неку биљку и тако је умори (неки објекат или нека друга велика биљка).* – Голе́мана кру́шка задуши́ла малу́ну.

заду́шина ж *в. задушчина (1).* – Гради́ната им дошла́ у заду́шину, па се сла́бо ра́ца пипе́р.

за́душка ж бол. *в. задушање*.

заду́шљив, -а, -о 1. *в. задуљав*. – Едва́ ди́ја, зато́ј што е заду́шљив. 2. *који је у сенци неког објекта или великог дрвећа.* – То́ј е ме́сто заду́шљиво.

заду́шчина ж 1. *земљишна површина заклоњена од сунца грађевинским објектима или високим дрвећем на којој*

не може ништа да успева како ваља. – Немо́ј га са́диш у ту́ј задушчину, не́че ти вира́е. **2.** *запара, успара, тешко време.* – Што е даньс заду́шчина, не мо́ж се ди́ја.

зађи́не свр. *погине, загине.* – Зађину́л ми му́ж у ови́ја са́дњи ра́т.

заебе́ свр. **1.** *превари.* – Заеба́л сам га, па сам га растури́л. **2.** *остави, батали неки посао.* – Заеба́л слу́жбу, врну́л се у сало́.

заеде́ свр. **1**. *почне да једе.* – Ку́рјаци зае́ли козу́ и остаи́ли ју недое́дену. **2.** *почне некога да кињи, да малтретира (речи-ма).* – Заеде́ ме од саба́јле.

заеде́ се свр. **1.** *почне да једе и никако да престане, једе и не зна колико му је доста.* – Зае́ли се и запи́ли се и тека́ че да осьвну. **2.** *почне да се свађа.* – Зае́ли су се одоцтра и кара́ли су се до пла́дне.. **3.** *заглави се па ни да мрдне (о некој направи).* – Зае́ла се бра́ва, па се не мо́ж отво́ре вра́та.

за́едно прил. *заједно.* – За́едно по́јду, за́едно се вр̀чају из чко́лу.

заесе́ни се свр. *заједесени се.* – Седе́ње се по́чну пра́е кьд се заесе́ни.

заецкува́ње с *гл. им. од заецкуе*. – Вели́ сми́та му заецкува́ње, да би би́л спи́ћер на ра́дијо.

зае́цкуе несвр. **1.** *замуцкује кад говори.* – Паво́л зае́цкуе у вре́ву. **2.** *неуједначено ради (о мотору).* – Доскора́ ра́деше ко тре́бе, па по́че да за́ецкуе; ел невељае́ го́риво, ел му ло́ша стру́ја.

зае́цне свр. **1.** *замуцне у говору.* – У са́дње вре́ме не́ма мло́го да зае́цкуе, ал си зае́цне по не́ћи пу́т. **2.** *кратко прекине у раду (о мотору).* – Мото́рат му ра́ди, ра́ди, па зае́цне.

зажа́би свр. *в. обжаби*.

зажьгли свр. *утера вола у јарам и стави жаглу.* – Ел си до́бро зажьгли́л левото́га вола́, не́што ми сумљи́во.

зажьгљува́ње с. *гл. им. од зажьгљуе*.

зажьгљу́е несвр. *пошто је утерао вола у јарам ставља жаглу и тиме га је упрегао.* – Па́зи како́ зажьгљу́еш, ел оно́ една́ жьгла́ кри́ва.

зажа́ри се свр. *поцрвени у лицу од повишене телесне температуре или од узбуђења.* – Кво́ че́кате, ел не ви́дите да ви се дете́во зажари́ло? Носе́те га о́дма код до́ктура. – Седи́ уз њу́, па се не́кав зажари́л.

заждра́па свр. *почне да хода крупним корацима не водећи много рачуна где стаје и преко чега иде.* – Заждра́па преко сне́г ко а́ла, не́че да и́де по прти́ну.

заждрљаве́е свр. *постане водњикавих и крмељивих очију и добије изразите подочњаке*; упор. задрљавее. – Заждрљаве́е од пијаљк и од неспање́.

заждр̀љен, -а, -о *в. загуљен (2).* – До́бро, ма́јку му, што си то́лко заждр̀љен?

заждр̀љи свр. **1.** *засуче, подавије (рукав, ногавицу и сл).* – Заждрљи́л панталóне, па че да га́зи преко ре́ку. **2.** *смакне, зароза (о одећи).* – Заждрљи́ла му се ша́јкача, а и чера́пе му пре́цве заждр̀љене. **3.** *почне мутно да гледа водњикавим и крмељивим очима.* – Одо́цутра ја́ко заждрљи́л, мо́ра да е пи́л це́лу но́ч.

заждр̀љи се свр. *посуноврати се, загули се.* – Не́ћи пу́т се коньц заждр̀љи у игле́ни у́ши и не мо́ж да прооди проз оно́ј што ши́јеш.

заждрљува́ње с *гл. им. од заждрљуе (се)*.

заждрљу́е несвр. **1.** *појављује се водњикавих очију и са подочњацима.* – У са́дње вре́ме поче́л па че́сто заждрљу́е, мо́ра се ода́л на пија́нку. **2.** шатр. *опонира, контрира околини.* – Бре́, пр̀тени, немо́ј да заждрљу́еш. **3.** *подавија, заврће, посуновраћује.* – Сьг измисле́ли да заждрљу́ју чера́пе преко

цо́куле. – Ма́че заждрљу́е у́во.

заждрљу́е се несвр. *подавија се, заврће се, посуновраћује се.* – Осно́ва бѣ́ђи купе́на ма́зна, али проз бр̏до се заждрљу́е и ћи́не се.

зажедне́е свр. *веома ожедни.* – Зажедне́л сам би́л, па се нателиза́ во́ду на едѣ́н кла́данац.

заже́ни свр. *предузме активности да кога ожени или уда.* – Зажени́ли смо на́шу Ми́лицу. – Зажени́ли старо́тога си́на. – Кьд бе́оше зажени́ли Стова́нку оно́ се за́рати, та ју не мого́ше оже́не тѣ́г, него по́сле не́колко го́дин.

заже́ни се свр. *момак или девојка улазе у поступак женидбе или удадбе. Они се налазе у том статусу од веридбе до свадбе.* – Кьд сам се ја́ зажени́ла сви́ су ми честити́ли.

зажењува́ње с *гл. им. од зањуе (се).*

зажењу́е несвр. *предузима активности да ожени или уда кога.* – Зажењу́ју сина́тога.

зажењу́е се несвр. *приступа поступку женидбе или удадбе.* – И Љуби́нка се зажењу́е.

зажи́ња свр. *почиње да жање.* – Томѣ́н зажи́њамо ону́ј ња́ву на Дру́м, оно́ по́че да ро́си ћи́ша.

зажиња́ње с *гл. им. од зажиња.* – Зажиња́ње че да и́де оздо́л.

зажлте́е свр. *зажути, почне да жути.* – Кру́шће јо́ш не бе́оше ни зажлте́ле, а мангу́пи и обра́ли.

зажлте́е се свр. *зажути се.* – Кьд се ду́ње зажлте́у тѣ́г је ве́ч е́сен и охохо́.

зажлту́е несвр. *почиње да жути.* – Ду́ње зажлту́ју у секте́нбар ме́сец.

зажлту́е се несвр. *почиње да се жути.* – Поче́ли се зажлту́ју карама́нци.

зажма́ва несвр. *почиње да жмури; заспава.* – Не́ знам кво́ ми е, не зажма́вам по це́лу но́ч.

зажми́ свр. **1.** *зажмури.* – Кьд си́не му́ња ја́ зажми́м о́д стра. **2.** *заспи.* – Чим ле́гнем о́дма зажми́м. **3.** *умре.* – Док едѣ́н не зажми́, дру́ђи не прогле́да.

за́жње свр. *почне да жање.* – Ову́ј ња́ву че да за́жњемо оздо́л.

за́жње се свр. **1.** *почне да се жање, наступи сезона жетве.* – Заже́ла се, заже́ла се ња́ва трнаи́ва. **2.** *занесе се у жетви.* – Мила́на се заже́ла, па не́ опази́ла да се стави́на.

зажу́љен, -а, -о *в. загуљен (2).* – Зажу́љен ко воза́рска чи́зма.

зажу́љи свр. **1.** *загули, заврне, посуноврати.* – Зажуљи́л чера́пе преко ци́пиле. **2.** *почне да једе безубим устима неку жилаву храну.* – Зажу́љи зеле́ни лу́к, па са́мо пу́ца. **3.** шатр. *успротиви се нечему, онемогући да се нешто спроведе.* – Све́ би било́ ко́ тре́бе, ал га Ста́нко за́жуљи.

зажу́љи се свр. *загули се, заврне се, посуноврати се.* – Зажуљи́ло се на ма́че у́во.

зажуљо́тина ж *в. загуљотина.* – На зажуљо́тинуту да приви́јеш жилавлѣ́к. – Нема́ј по́слу с ту́ј зажуљо́тину.

зажуљува́ње с *гл. им. од зажуљуе (се).*

зажуљу́е несвр. **1.** *загуљује, заврће, посуновраћује.* – Зажуљу́е па́чицу. **2.** *говори којешта, лупета, опонира.* – Бо́ље ћу́ти, немо́ј да га зажуљу́еш.

зажуљу́е се несвр. *загуљује се, заврће се, посуновраћује се.* – Зажуљу́е ми се ко́жица покре но́кат, па ме боли́.

заза́мчи свр. *в. заамчи.* – Зазамчи́ га чвр̏сто.

заза́ра се несвр. **1.** *пробија се зора, зори се.* – Ле́ти се заза́ра окол два́ са́та. **2.** *почиње да зри.* – Петлица́н поче́л да се заза́ра.

зазви́ја несвр. *в. заузвија.* – Кьд че да га́зимо Тимо́к ми́ зазви́јамо нога́вице.

зазви́ја се несвр. *в. заузвија се.* – Ако

дре́а не́ма по́тплату она́ не сто́и уза сна́гу него се osа́д зазви́ја.

зазви́је свр. *в. заузвије*. – Тѣг ја́ зазви́ ма́лко панталóне, да ми се ви́де беле́ чера́пе.

зазви́је се свр. *в. заузвије се*. – Ел си виде́л кьд се на Ци́цу не́ћи пу́т зазви́је у́во?

заздраве́е свр. 1. *прездрави.* – Че́кају да јóш ма́лко заздраве́е, па че га пу́ште из бóлницуту. **2.** *зарасте рана.* – Заздраве́ла ти посекóтината.

зазелене́е се свр. *зазелени се.* – У́пролет се пóље зазелене́е.

зазелењу́е се несвр. *постаје зелен.* – Скóро смо ју сеја́ли а пшени́цата се ве́ч поче́ла зазелењу́е.

зазле́м м *в. заузлем*.

зазóри се свр. **1.** *почне да свиће.* – Че се ди́замо кьд се зазóри. **2.** *почне да зри.* – Кру́шће се ве́ч зазори́ле.

зазрне́е свр. *жито почне да прави зрно.* – Овѣс зазрне́л.

зазавни́ свр. **1.** *зазвони, зазвечи.* – Кьд те уда́рим ш ти зазавни́ у́во. **2.** *одјекне.* – Чу́кнеш ли у празнó бу́ре онó зазавни́.

зазве́ри свр. *створи осећај страха код кога, наплаши кога.* – Зазвери́ли ми дете́, па не сме́ да оста́не са́мо у́тавнин.

зазве́ри се свр. *уплаши се и остане у сталном страху.* – Не сме́ да уле́зне у шта́лу што се зазвери́ла, ел ју Бу́лча би́л ма́лко па́рнул.

зазвр́кне свр. 1. *отскочи и изгуби се негде (о ситном предмету).* – За́звркну ми еднó шара́вче и сѣг без ње́г не мóг да саста́им ову́ј скаламе́ри́ју. **2.** *отиде у другу средину, у свет, западне у неку ситуацију (о човеку).* – Зазвр́кал у не́ку сироти́њу, ко зе́т на ку́ћу. – Не да́ј Бóже да зазвр́кнеш у ту́ц све́т.

зазивдóше свр. *напуни зифтом (чађу и сл.) и запуши*. – Немóј да кладе́ш чамóвину у шпóрет, да не зазивдóшеш óцакат.

зазивдóше се свр. **1.** *стврдне се и претвори се у зифт.* – Тóј мóра да стрóшиш с чу́к, тóј се зазивдоса́ло. **2.** *испуни се зифтом и запуши се.* – Зазивдоса́ли му се гру́ди од дува́н.

зазѝда свр. **1.** *почне да зида.* – Зазида́ли ку́ћуту јóш пре две-три́ гóдин и јóш ју не мóж завр́ше. **2.** *зидом затвори, зазида.* – Реши́л сам да зазѝдам ова́ј вра́та, па да отвóрим дру́га, на ову́ј стра́н. **3.** *стави у зид за време зидања, узида.* – У те́мељ зазѝдана овнóва глава́, по óбичај.

зазидува́ње с *гл. им. од зазидуе*.

зазиду́е несвр. **1.** *затвара зидом, зазиђује.* – Штó зазиду́еш мазга́љат, оста́ј га да си прóде ма́чће през ње́г. **2.** *уграђује у зид, узиђује.* – На недомóтрену де́цу зида́ри зазиду́ју се́ћћу у те́мељ и таква́ деца́ пóсле у́мру.

зазѝпа свр. *почне да скаче.* – Кьд чу́ да му и́де ма́ти óн за́сипа од ра́дос.

зазѝпка свр. у дем. значењу *почне да скаче, да скакуће*. – Зазипка́ше ја́ганци по обóр.

зазѝра несвр. **1.** *загледа, разгледа.* – Немóј га млóго зазѝраш, него купу́ј док и́ма. **2.** *прибојава се, нема поверења у што, устручава се, зазире.* – Óн зазѝра од тóј.

зазѝра се несвр. **1.** *загледа се у кога или у што.* – Јóш детишња́к, а зазѝра се у девóјће. **2.** *занима се, забавља се којим послом.* – На́ш де́да се сѣг зазѝра покре че́ле.

зазѝрање с *гл. им. од зазира (се).* – Зазѝрање по и́злози.

зазѝрљив, -а, -о *в. зазртан*. – За зазѝрљиву ра́боту ти тре́бу наóчари и да ти се не тресу́ ру́ће.

зазирува́ње с *гл. им. од зазирує (се).*

зазиру́е несвр. *загледа, загледа са свих страна, разгледа.* – Зазиру́е по

говéду на вáшар, да види́ како́ им и́де ценá.

зasирýе се несвр. *загледава се.* – Зasирýе се у туџé жéнштине, трáжи си ђáвола.

зáspe свр *загледа, добро загледа*; упор. зaspне. – Пр́во га дóбро зaspи́, пóсле дáвај пáре. – Мóре, дóбро га зaspр́, али га немогó познáем.

зáspe се свр. *загледа се, упорно се загледа*; упор. зaspне се. – Зaspр́л се у њý ко пи́нтер у дугý.

зaspр́не свр. *в. зaspe*. – Зaspни́ га, па га тѣг купýј.

зaspр́не се свр. *в. зaspe се*. – Кљд се зaspр́не н ýме óчи да одвóи.

зaspр́та несвр. *загледа, загледа са свих страна*; упор. зaspча. – Не зaspртáј тóлко коњáтога, па нéчу ти јá подвáлим.

зaspр́та се несвр. *упорно гледа у некога или нешто, пиљи*; упор. зaspча се. – Зaspр́та се у свáко девójче коé прójде. – Зaср́та се по и́злози.

зáspтан, -тна, -тно *који захтева напрезање очију и прецизан рад (о неком послу)*; упор. зaсирљив. – Зáspтна рáбота е да везéш гобле́н.

зaspтáње с *гл. им. од зaspта (се).*

зaspр́ча несвр. *в. зaspта*. – Не зaspчáј свé што прójде.

зaspр́ча се несвр. *в. зaspта се*. – Ако те ви́дим да се зaspр́чаш у њý, глáву чу ти стрóскам.

зaspчáње с *гл. им. од зaspча (се).*

заи́да несвр. **1.** *почиње нешто да једе.* – Крастави́цу заи́дај од цвéт, а не од дýпе. **2.** *заједа, задиркује.* – Рéкал сам ти гоџá пýт да ме не заи́даш, ел ч лóше да прójдеш. **3.** *закида при исплати, на мери и сл.* – Кљд на рýдник исплачýју плату заи́дају на свáкуга по нéћи динáр. **4.** *одлази коме више нечега него што му следује.* – Подели́ га еднѣ́квo, да не заи́да ни код мéн, ни код тéб. **5.** *залази, губи се негде, одлази.* – Немój да заи́даш ни́где, сѣг че да ручýемо.

заи́да се несвр. **1.** *заједа се, задиркује се.* – Млóго би ти бóље билó да се не заи́даш сьс свáкуга. **2.** *заглављује се (о некој справи).* – И овáј се брáва заи́да, ко и онáј. **3.** *залази, губи се негде, одлази.* – Не заи́дај се ни́где, че ми трéбеш да стýрамо дéтелину.

заидáње с *гл. им од заида (се).*

заи́љи свр. *загледа, упорно и продорно загледа.* – Заи́љи с óчи у њý, не трéпа.

заи́љи се свр. *загледа се, упорно се и продорно загледа.* – Да л и́стин човéк мóж тóлко да се заи́љи ко што си се ти́ у њý заиљи́л?

заиљувáње с *гл. им. од заиљуе (се).*

заиљýе несвр. *упорно и продорно гледа у некога или у нешто.* – Не заиљýј у девójчето, ел не ви́диш да га срамотá.

заиљýе се несвр. и уч. *упорно и продорно гледа у некога или нешто.* – Не заиљýј се у свáко квó ви́диш, глéд си óбично.

заи́ма несвр. *позајмљује од некога или некоме.* – Заимáл је ви́ше пýт коли́ца од мéн. – Óн ни́коме ни́шта не заи́ма.

заи́ма се 1. *позајмљује од некога.* – Заи́ма се чáс у óвога, чáс у óнога. **2.** *иде да ради код некога, да би овај после радио код њега.* – Ви́дем код љýђе, рабóтим, заи́мам се, че ми трéбу кљд sи́дам кýћу.

заи́мање с *гл. им. од заима (се).* – Ви́мамо си с њи заи́мање у рáботу.

заи́ска свр. *потражи, затражи.* – Дojдóше децá из чкóлу и óдма заискáше лéб.

зajáда се свр. **1.** *занесе се плачући при чему чини кратке а дубоке уздисаје.* – Штó си ми се, си́не, тóлко зajадáло, за квó ми те жáл? **2.** *задиха се*.

зajажýе несвр. *преграђује, зауставља воду на потоку или реци.* – Зajажýем

потóкав да напрáим пои́ло.

зајáзи свр. **1.** *преградом заустави воду на реци или потоку.* – Лéтем зајáзимо Грезѣ́нску рéку, па наваџу́емо момýрузу. **2.** фиг. *засити, задовољи.* – Не мóж да зајáзи суди́је с пáре.

зáјак м зоол. (вок. јд зáјче, мн. зáјци, уз бр. зáјка) **1.** *плашљива дивља животиња из реда глодара, са дугим задњим ногама и дугим ушима, зец* Lepus. – Кьд зáјак бежи́ ни́збрдо óн дýма на ловџи́је: "Главá у грне", а кьд бежи ýзбрдо óн им дýма: "Кýрц у гр́не". **2.** фиг. *онај који је плашљив, кукавица.* – Ма гдé óн смé д и́де тáм, óн зáјак, чи́м нешто шýшне и́ма да прéмре.

зáјак кóпа дýвку с *једно старинско народно коло у Заглавку.*

зајѣ́м м *зајам.* – И́маш ли сто бáнће на зајѣ́м? – Рабóтимо едѣ́н код дрýгуга на зáјѣ́м.

зујѣ́м м *в. зајам.* – Нéмам с њéг ни́какѣ́в зујѣ́м.

зајáри свр. *јарац заскочи козу ради оплодње.* – Одведý козý код јáрца и óн ју óдма зајáри.

зајáрчи свр. *попне се коме на врат, потчини кога себи, зајаше.* – Кугá óн зајáрчи, ти́ја се тéшко мóж искубé.

зајачкóвина ж бот. *зељаста ливадска биљка из фам.* Papilionaceae *глуховет* Coronilla emerus L.

зáјде свр. **1**. *зађе (о сунцу).* – Јóш кýј чáс па че сл́нце да зáјде. – Дé да га ми́ нáјдемо док сл́нце не зáјде, ел пóсле од тóј нéма ни́шта. **2.** *уђе, зађе у какав простор.* – Кьд зáјдемо у áлогу ýбаво че се одмóримо у ладави́ну. **3.** *заиђе, заобиђе.* – Пáзи да ти не зáјде иза грби́ну. **4.** *добије много нечега на лак начин и одмах заборави како је до тога дошао.* – Етé текá, нéка будáла нáјде, па зáјде. **5.** *умре.* – Човéк трай док не зáјде.

зáједина ж *заједница, заједништво.* – Несѣ́м носи́л чи́зме ни кьд сам би́л у зáједину код баштý.

зајéка свр. **1.** *набаца како било.* **2.** *забије, набије.*

зáјем м рет. *зајам.* – Не рабóтим код њéг за пáре, вр́чам му зáјем.

зајкáр м **1**. *ловац на зечеве.* – Рáно прójдóше зајкари́ сьс ћéрови. **2.** *пас за хватање зечева.* – Мојá Цáјка е стрáшан зајкáр.

зáјкоша ж *овца великих ушију и име таквој овци.*

зáјкошка ж *хип. од зајкоша.*

зајмувáње с *гл. им. од зајмуе (се).*

зајмýе несвр. *позајмљује од кога или позајмљује коме.* – Зајмýе на сви́ рéдом. –Зајмýе од кугá сти́гне, пóсле слáбо вр́ча, па га љýђе прозрли́, па му ви́ше ни́кој ни́шта не дáва.

зајмýе се несвр. *позајмљује од кога.* – Зајмýе се и за цигáре и за ређи́ју.

зајнáт прил. *заинат, изината.* – Зајнáт нéчу д и́м сьс њéг.

зајрé с *намирнице, оно од чега се справља јело.* – Зајрé добрó, ал кýварица јóш млáда, па нé вéшта.

зајти́н м *уље за јело, зејтин.* – Запржи́ла сам васýљ сьс зајти́н.

зајтинѣ́к м *дем. од зајтин.* – Већи́ном си едéмо пóсно, нéћи пýт му кáпнем мáлко зајтинѣ́к, кóлко да нé без и́ч.

зајтинли́ја ж *марама боје зејтина (понекад као знак жалости за даљим рођаком или првим дететом)*; упор. зејтинлија.

зајтинљи́в, -а, -о упор. зејтинљив. **1**. *који је боје зејтина.* – Зајтинљива марама. **2.** *који је умрљан зејтином.* – Спáда ми мáрама, а не мóг ју намéстим ел ми зајтинљи́ве рýће.

зајтинчѣ́к м *дем. од зајтин.* – Добрó е да се у салáту кáпне мáлко зајтинчѣ́к.

зајулáри свр. *стави улар на главу домаћој животињи.* – Сабéри говéду, па

и зајуларѝ.

зајýри свр. **1.** *почне да јури кога, да гони кога.* – Зајýри га да га бѝје. **2.** *снажно утера, сјури.* – Мáјће му га зајýри.

зајýри се свр. *затрчи се.* – Зајýри се, зајýри, па рѝпне преко потóк.

зáјутре прил. *прекосутра.* – Зáјутре че д ѝмо ý планин за дрва.

зáјучер прил. *прекјуче*; упор. зајучерка. – Тóј нé билó јучéр, веч зáјучер.

зáјучерка прил. **1.** *в. зајучер.* – Зáјучерка ли Станѝмир дóводи човéканога штóно óче да кýпи од нáс рећѝју? **2.** *пре неки дан.* – Зáјучерка некадá.

зајчáрка ж *једно народно коло*.

зајчé с **1**. *дем. и хип. од зајак (1), зечић*. – Éл да вѝдиш какó рѝпа еднó зајчé. **2.** фиг. *јагње великих ушију и име таквом јагњету.*

зајчéнце с *в. зајче (1).* – Тáј ми се, сѝне, тáј, дéда че ти улóви зајчéнце.

зајчетѝна ж *ауг. и пејј. од зајак (1), велики стари зец*. – Колкá си зајчетѝна рѝпну из овѝја грмáн!

зајчéтина ж *зечје месо*. – Кнóчи че д ѝмо код Лóте на зајчéтину.

зáјчи, -ча, -че *који припада зецу, који је у вези са зецом*. – Трéбе да се намáжеш сьс зáјчи мáз.

зáјчи ýши м бот. **1.** *сукрвичина* Lychnis coronaria Deser. **2**. Bupleorum rotundifolium L.

зáјчичи м *било, пулс*. *Кад се неко умори и кад му због тога почне срце убрзано да куца каже се: бију му зајчичи.* – Почéше ми бѝју зáјчичи, јá сéдо да одьнем.

зајчѝште с *пејј. од зајак*. – Цéл дьн идóмо с ћéрови и не видóмо ни еднó зајчѝште.

закáвче свр. **1.** *почне да лаје, залаје.* – Чим нáш Рáшко закáвче на капѝју, мѝ знáмо да нéћи ѝде. **2.** *заокупи, салети питањима или захтевима, спопадне.* – Кьд те тóј створéње закáвче за нéшто, мóра га добѝје, ел нѝкако.

заказóтина ж у пејј. значењу *уговорен љубавни састанак*. – Ѝмам кнóчи еднý заказóтину.

закáли свр. *претера, преврши меру у некоректном понашању.* – До сьг áјд, áјд, ал дьньс га бьш зáкали.

закáља свр. **1.** *в. закачка*. – Немóј тѝ сáмо да га тѝће закáљаш, веч га ýбаво замажѝ. **2.** у пејј. значењу *окречи, офарба*. – Да закáљам мáлко дýварити, да несý јáко кáљави.

закьнта се свр. *задржи се дуго на некој седељци.* – Закьнтáмо се до нéко дóба.

закьнтосýе се несвр. у пејј. значењу *задржава се дуго на седељкама*. – Закьнтосýе се свáку вéчер, тóј му вéч прешлó у нáвику, затóј чу га јá мáнем, па тьг не мóра ни да дооди дóм.

закьнтóше се свр. у пејј. *значењу задржи се дуго у неком друштву, на некој седељци.* – Закьнтóше се и забарáи да ѝма дóм.

закáра[1] свр. **1.** *сатера, сабије, утера.* – Дé, да глéдамо да нéкако лисѝцуту закáрамо у онýј склóпчину, егá би ју тáм уватѝли. **2.** *лагано потера стоку.* – Полѝк закáрај óвце на овáм. **3.** *натера иза нечега, у неки заклон.* – Закáрај говéду иза онýј áлогу, да и не бѝје јáко вéтар.

закáра[2] свр. *почне да кара, да грди.* – Закáра га јóш од капѝју.

закáра се свр. *почне да се кара, да грди кога.* – Савéта се закáра с њóјнога мýжа бýд зáшто и карáју се пóсле цéл дьн.

закáса[1] свр. *почне да каса, почне трчати касом.* – Дé закáсај коњáтога

ма́лко, ако о́ч да сти́гнем за во́з.

зака́са[2] свр. *западне у невољу.* – Закаса́мо и ја́ и о́н, не́ зна се ку́ј е по закаса́л.

закасо́тина ж *незгода, невоља, беда у коју се запало.* – Закаса́мо у голему́ закасо́тину.

закатáнчи свр. **1.** *закључа катанцем.* – Ел си закатанчи́л по́друм? **2.** *закачи мале прсте један за други у дечјој игри јурке и тако обезбеди да га онај који "јури" не сме дотакнути.* – Закатáнчим прсти́чи и спа́сим се да ме не ува́ти.

закатáнчи се свр. *узјогуни се и категорички одбија да изврши оно што се од њега тражи.* – Мага́рето се закатáнчи, па не́че ни да мр̏дне.

закантачува́ње с *гл. им. од закантачуе (се).*

закатанчу́е несвр. *закључава катанцем.* – Сва́ку ве́чер закатанчу́е дуђáн.

закатанчу́е се несвр. *закључава се катанцем или уопште се закључава.* – Ве́чером се закантачу́ју ко да су Ту́рци, ел Арнаву́ти.

закачáљђа ж **1**. *кука о коју се закачују разне ствари, чивилук.* – Напра́ј овде́ едну́ закачáљ̏у, да си закачу́емо цеди́ла на њу́. **2.** *в. закачка (2).*

зака́чи свр. *нехотице остане у другом стању.* – Па́к сам закачи́ла, а бѣ̏ђи сам се варди́ла.

за́качка ж **1**. *петља од канапа на опанку кроз коју се провлачи врпца ради притезања уз ногу.* – Пу́кла ми една́ за́качка, па ми се смакну́л опѣ̏ньк. **2.** *неки предмет на дну реке о који се закачињу пецарошке удице.* – Забацу́ј по́натам, овде́ и́ма една́ за́качка. **3.** *особа која воли да се задиркује, да се закачује.* – С ту́ј за́качку се не изла́зи на кра́ј и зато́ј немо́ј да се с њу́ закачу́еш.

зака́чка свр. *замаже нешто којекако*; упор. закаља. – Ма, кво́ га напраи́л, ви́диш да га озго́р са́мо закачка́л, ко́лко да се не ви́ди ја́ко.

закачо́ше свр. у пеј. значењу *закачи, окачи.* – Закачо́ши га не́где та́м пред вра́та, не уноси́ га у со́бу.

закачува́љђа ж *в. скопчаљ̏ђа.*

закачува́ње с *гл. им. од закачуе (се).*

закачу́е несвр. **1**. *веша нешто о неки клин и сл.* – Закачу́е ве́нци пипе́р под ча́ндију. **2**. *запиње, наилази на сметњу.* – Оцечи́ ону́ј гра́њу, да ми ви́ше не закачу́е се́но у њу́. **3.** *дира кога, пецка кога.* – Иди́ си пра́во, немо́ј ни́куга да закачу́еш, па те не́че ни́кој ни би́је.

закачу́е се несвр. *задиркује се.* – Не́мој се сьс сва́куга закачу́еш.

зака́шка свр. **1.** *смути неко јело на брзину.* – Закашка́ла не́квo ва́риво, са́мо си она́ зна́е кво́. **2.** *започне неки посао па остави.* – Закашка́л га и ди́гал ру́ђе од њег. **3.** *изазове свађу и расправу.* – Бо́ље да си си седе́ла с ду́пе на столи́цу него што си закашка́ла ту́ј расправи́ју.

заква́ли свр. *захвали.* – Уме́сто да му заква́ли, о́н по́че да о́ка по њег.

заква́ли се свр. *захвали се.* – Заквали́ се, си́не, на чи́чу што ти да́л бонбо́не.

заква́лнос м *захвалност.* – Треба́ло би да осе́чаш заква́лнос за моју́ добро́ту.

заквољува́ње с *гл. им. од заквољуе (се).* – Ма́јсторат вели́ да о́н не мо́ж да жи́ви од заквољува́ње, него д му се пла́ти.

заквољу́е несвр. *захваљује.* – Мло́го ти заквољу́емо, што си ни учини́л то́ј.

заквољу́е се несвр. *захваљује се.* – Клања́ се, заквољува́ се, клања́ се, заквољува́ се, да на ме́н веч до́сраме од ту́ј измота́цију.

заква́че свр. *почне да квоца дозивајући пилиће, или из других разлога.* – Чим ква́чка заква́че, пи́личи се збе́ру окол њу́.

заква́ша свр. *почне да умаче хлеб у неко јело.* – Но́вица Ци́ганин не́ма да

ку́са сьс виљу́шку, него о́дма заква́ша и ква́ша док не потр̑ља пани́цу.

закладе́ свр. 1. *заложи ватру.* – Закладѝ о́гањ. **2.** *сазове прело.* – Од кно́чи че да закладе́мо седењѣ́у.

закла́ди свр. *захлади, постане хладније*; упор. закладнее. – Свѝње се ко́љу, е́ј ната́м, књд ма́лко закла́ди.

закладне́е свр. *в. заклади*. – Одо́цутра не́кво закладне́ло.

закла́па несвр. 1. *ставља поклопац на неки суд.* – Закла́пај гр̑не, да не́што не нару́си варивото́. **2.** *закључава врата.* – Књд по́јдемо на ра́боту ми́ вра́та не закла́памо, закла́памо и са́мо књд и́демо не́где по́долеко. **3.** фиг. *затвара уста, престаје да говори.* – Це́л дѝн ломо́ти, у́ста не закла́па.

закла́па се несвр. *закључава се.* – Књд сам са́ма до́м, ја́ се обове́зно закла́пам.

заклапа́ње с *гл. им. од заклапа (се).*

заклапа́ло с *в. поклопало*. – Ми́ смо си ода́вна наоди́ли пло́чће за заклапа́ла, не смо и купува́ли.

заклацува́ње с *гл. им. од заклацуе*. – За заклацува́ње о́гањ тре́бе да си си ма́лко и ма́јстор.

заклацу́е несвр. 1. *потпаљује ватру.* – Заклацу́ј огѣ́ньт да се ма́лко огре́емо. **2.** *подстрекује, подстиче на распру, распирује стару расправу.* – Немо́ј па́ да заклацу́еш то́ј, батали́, било́ што било́.

закли́да свр. *потпаљује ватру.* – Сьс си́рово дрво́ се о́гањ не закли́да.

закли́нчи свр. *забије, чврсто забије; забије клин.* – Гле́дај да га до́бро закли́нчиш.

заклне́ свр. *закуне.* – Ако не́ч са́м да се заклне́ш, не́к те заклне́ по́п.

заклне́ се свр. *закуне се.* – Де́ се заклни́ да е тека́ било́.

за́клон м *в. платно*.

заклопа́ло с *в. поклопало*.

заклóпац м *в. поклопало*

заклóпи свр. **1.** *стави поклопац на неки суд.* – Заклопи́ ло́нацьт, па га прити́сни с не́што да га ма́чка не откло́пи. **2.** *закључа врата.* – Ел си заклопи́ла вра́та, ел си и са́мо затвори́ла? **3.** *затвори уста, престане да говори.* – Заклопи́ усти́штата едьнпу́т!

заклóпи се свр. *закључа се, замандали се.* – Бо́ље да си се ја́ заклóпим, него да се се́бам це́лу но́ч.

заклóпник м *онај што заклапа (пример в. код отклопник).*

заклóца свр. *почне да шкљоца.* – Заклóца на капи́ју ко да га не́ћи ју́ри. – Заклóца сьс зу́би.

закљеву́шти свр. *пође брзо шепајући, појури шепајући.* – Књд га ју́рнуше панду́ри о́н за́кљевушти уз Ореша́к, не мо́ж га здра́в сти́гне.

закље́шти свр. *пође преплићући ногама.* – Закље́шти с оне́ј но́ђе, ми́слиш сѣ́г це саплете́.

закљу́цговно с *онај који се задиркује, који потстиче сукобе*. – Не во́лим да се дру́жим с то́ј закљу́цговно.

закове́ свр. **1.** *кујући причврсти.* – Закови́ га с два́ иксе́ра. **2.** *удари кога песницом.* – Не бу́деш ли ми́ран, ч ти закове́м едну́ песницу. **3.** *смрзне, замрзне.* – Мра́з закова́л ка́мење зза́м, не́ма с кво́ по ку́че да се вр̑љиш.

заковрдува́ње с *гл. им. од заковрдуе*.

заковр̑дуе несвр. *закера, замера, пребацује*; упор. заковркуе, заковртуе. – Немо́ј, же́но, да ми е́дномьн заковр̑дуеш, да те не мла́тнем.

заковркува́ње с *гл. им. од заковркуе*.

заковр̑куе несвр. *в. заковрдуе*. – Не мо́ж она́ док не заковр̑куе.

заковр̑љи свр. *удари чиме.* – Ја́ га заковр̑љим с мо́тку, та га ошашаве́ем.

заковртува́ње с *гл. им. од заковртуе*.

заковр̑туе несвр. *в. заковрдуе*. –

Урабо́тиш га како́ ти рекла́, па ти па́к заковр̏туе, а камоли да си рабо́тиш на својӯ ру́ку.

заковува́ње с *гл. им. од заковуе*. – Заковува́ње с мерте́чӣи ексе́ри.

заковӯе несвр. **1.** *кујӯи причвршӣује, закива.* – Заковӯем та́рабе с ексе́ри тараба́ри. **2.** *замрзава, смрзава.* – Надво́р га ве́ч поче́ло заковӯе.

зако́ди несвр. *залази, заходи (о сунцу).* – Сл̏нце зако́ди у ше́с са́та.

зако́ла свр. **1.** *закотрља, котрљне.* – Пр̏во напраӣмо мѣнечку гру́ду од сне́г, па кљ ју зако́ламо нӣзбрдо она́ се напра́и голема́. **2.** *заколута очима.* – Кљ се пра́и да се чӯди, она́ са́мо зако́ла с о́чи, ко да че да па́дне ӯ несвес.

заколува́ње с *гл. им. од заколуе*.

заколӯе несвр. *почиње да котрља.* – Заколӯем га да вӣдим о́че л по́сле са́мо да се ко́ла.

закомл̏ца свр. **1.** *одједном почне да муца, замуца, почне да говори неразговетно.* – А, ли се збӯни, о́н закомл̏ца у вре́ву. **2.** *падне у ропац.* – Одеданпӯт закомл̏ца, закомл̏ца, пре́врну с о́чи и ӯмири се.

закомлцкува́ње с *гл. им. од закомлцкуе*.

закомл̏цкуе несвр. *замуцкује у говору.* – Не́ че́сто, ал поне́ӣипут елӣс добре́ закомл̏цкуе.

закомл̏цне свр. **1.** *замуцне у говору.* – Вре́ви си све́ ӯбаво, ал до́јде, па не́ӣи пӯт закомл̏цне, преӣи́не му се вре́вата. **2.** *падне у ропац, умре.* – Са́мо че́кају када́ че да закомл̏цне, ел не́ма му спа́с.

законӣ́т, -а, -о *који је од речи, тачан, прецизан, стриктан, поуздан*. – Кабула́рци су законӣти љӯђе, не́ч те излѣ́жу, не́ч те прева́ре, а кљ не́што рекнӯ тека́ мо́ра да бӯде, ел нӣкако.

зако́па се свр. **1.** *занесе се у копање, занесе се копајӯи.* – Бе́о се ӯбаво закопа́ла, али се с̏рчено стѣвни. **2.** *унесрећи се.* – Ожени́ се, та се закопа́.

закопӯе несвр. *закопава*. – На́ш Бе́цко кљ не́че да еде́ ле́б, о́н га закопӯе у песѣ́к.

зако́пче свр. *закопча*. – Кљ си војни́к, мо́ра да зако́пчеш свӣ пӯлови.

зако́пче се свр. *закопча се*. – Зако́пчем се, па јо́ш вр̏жем и ша́л и не́ма зима́.

закопчува́ње с *гл. им. од закопчуе (се)*.

закопчӯе несвр. *закопчава.* – На́ј ме мрзӣ да закопчӯем пӯл под гӯшу.

закопчӯе се несвр. *закопчава се.* – Немо́ј се закопчӯеш, не́ч тӣ на стра́жу, Пе́ра че.

закре́жи свр. *в. скрежи*. – Начѣ́с га и́ма ма́лко закре́жи.

закрежува́ње с *гл. им. од закрежуе*.

закрежӯе несвр. *в. скрежуе*. – Поче́ло ве́ч да закрежӯе во́ду по вӣрови.

закрӣ́ви свр. *пође шепајӯи.* – Чека́ некӯга, чека́, па кљ виде́ да га не́ма, о́н с̏рчено закривӣ нис пӯт.

закр̏ка свр. **1.** *забије, зарије.* – За́крка му брӣтву у сла́бину. **2.** *почне халапљиво да једе.* – Чим се́дне уз оста́л, о́дма закр̏ка, ко да е из гла́д побе́гал.

закр̏ка се свр. **1.** *зарије се, забије се, завуче се.* – Закр̏кам се у сла́му и са́мо ћутӣ́м, а онӣ́ ме суде́ тра́же, да ме одведӯ. **2.** *почне халапљиво да једе.* – Нико́дија Штрбѣ́чӣи кљ до́јде на сва́дбу ел на светѣ́ц, о́н се то́лко закр̏ка да не́ зна колко́ му до́ста, поеде́ по пе́т тепсӣ́је ђиба́нице. И́стин, то́ј свӣ зна́ју.

закр̏кљају се свр. мн. *закаче се да се не могу откачити (кучићи при спаривању).* – Кучӣ́чи кљ се те́рају онӣ́ се закр̏кљају, обове́зно.

закр̏ља свр. *почне да клати нешто, заклати.* – Ово́ј те́шко, мо́ра пр̏во да га

закр̀љамо, па тѣг да га бу́тнемо у ро́вину.

закро́те свр. мн. *овце почну мирно да пасу, да кроте.* – Кљд о́вце закро́те, ја́ тѣг у́знем не́што да е́днем.

закро́те се свр. *овце се смире и наставе мирно да пасу.* – Пре́двечер се о́вце закро́те и до́тавнин пасу́.

закр̀сти се свр. *зачуди се, забезекне се, почне се крстити од чуда.* – Кљд чу кво́ е било, жена́ се за́крсти.

закр̀тина ж *в. крцуза*. – Несѣм зна́л да си то́лка закр̀тина.

закр̀тица ж *в. крцуза*. – Закр̀тица закр̀туе.

закртува́ње с *гл. им. од закртуе*.

закр̀туе несвр. *закера, замера, придикује.* – Она́ј моа́ свекр̀ва мло́го закр̀туе.

закр̀ши свр. **1.** *ломећи пребије али не откине (какву гранчицу, стабљику и сл.).* – Да закр̀шиш сваку пе́ту, ше́сту гра́ању, да мо́ж да ви́димо где́ си прошѣ́л. **2.** *ломећи откине (какву гранчицу, стабљику и сл.).* – Кљд закр̀шиш петлица́н озго́р о́н бо́ље ра́ца. **3.** *јурне на неку страну провлачећи се кроз густиш, ломећи га и кршећи га својим телом.* – Чим виде́ зо́р о́н за́крши уз Прна́к.

закршо́тина ж *остатак нечег преломљеног са оштрим ивицама, крхотина*. – Набо́л сам се на не́кву закршо́тину.

за́ктев м *оно што неко тражи, захтев*. – Подне́л за́ктев за пенsију.

закте́ва несвр. *изражава жељу да буде онако како он хоће.* – Закте́ва и оно́ј што и́ма пра́во и оно́ј што не́ма пра́во.

зактева́ње с *гл. им. од зактева*.

заку́жља свр. **1.** *повуче за собом неку кабасту масу (сено, сламу, шуму и сл.) која се стрви и закачиње за околне предмете.* – Треба́ло е да повлче́ш по́малко, а не да заку́жљаш то́лку гами́лу да ју не мо́ж проз вра́та провлче́ш. **2.** *понесе пред собом неку растреситу и лаку масу коју нанесе и закачи на што (о поводњи).* – Голема́ вода́ пришла́, па закужља́ла се́но, мому́риште и кво́ ти јо́ш све́ не́ и нане́ла га на ја́з, оно́ се вода тѣг уздуши́ла и поче́ла да ула́зи на љу́ђе у по́друми.

заку́ка свр. *ако ујутру ништа ниси јео а чујеш кукавицу онда те је закукала кукавица*; упор. омрси (1).

заку́кљи свр. **1.** *закачи куком.* – Про́бам да га заку́кљим, оно́ ми се измѣ́кне. **2.** *веже нарочитим узлом (узицу, конопац и сл.) тако да када се потегне један крај чвор се лако развеже.* – Закукљи́ га, немо́ј га врзу́еш на заузле́м.

заку́сне свр. **1.** *кашичицом да некоме јело у уста.* – Ако дете́то н у́ме са́мо да ку́сне, закусни́ га ти́. **2.** *запахне неком љутином.* – Тлче́м пипе́р, па ме за́кусну она́ј љутина́, зато́ј ка́шљем.

закусува́ње с *гл. им. од закусуе (се).*

закусу́е несвр. *храни некога кашиком.* – С куса́ло га закусу́е, а с др̀шку му о́чи ва́ди.

закусу́е се несвр. *учи се да једе кашиком (о детету).* – Са́м се закусу́е.

заку́ћес, -та, -то *који има облик куке или има куку на крају*. – Не́ћи чове́к и́ма заку́ћес но́с. – Најди́ не́што заку́ћесто, да про́бамо да га с ње́г заку́ћимо и дова́немо.

заку́ћи свр. **1.** *закачи куком.* – Не мо́г да га заку́ћим ербо е ваљува́сто. **2.** *закачи о куку.* – Закући́ га на ону́ј ку́ку. **3.** *плете иглом са кукицом.* – Да заку́ћим јо́ш нећи бо́д, па тѣг.

закућува́ње с *гл. им. од закућуе (се).*

закућу́е несвр. **1.** *закачује куком.* – Узне кука́љу, па закућу́е девојчичи да и саплете́, ми́сли тека́ че и бу́де по́мило за ње́г. **2.** *савија нешто у блику куке.* – Закућу́ем жи́цуву да напра́им ку́ку.

закуђу́е се несвр. *кући кућу.* – Поче́л се и Са́ва закуђу́е.

за́л речца *зар*. – За́л те не́ жа́л? – За́л че д и́ду за́едно?

зы́л, -зла́, -зло́ *који је зао, љутит, строг*. – Зы́л ко ку́че, ма́јће му га. – Зла́ му жена́та, ко невесту́љћа.

залагува́ње с *гл. им. од залагуе (се).*

залагу́е несвр. *даје помало.* – Јо́ш ни крава́та залагу́е с млекце́, али ско́ро це те́ли.

залагу́е се несвр. *заварава се, покушава да се нечег окане уз помоћ других средстава.* – Залагу́ем се тека́ с бонбо́не, да не би пуши́л.

заладне́е свр. *постане хладније, захлади.* – Јо́ш ку́ј ды́н, па че да заладне́е.

залы́же свр. *слаже, излаже.* – За ње́г не́ то́ј ни́шта, да те залы́же.

залы́же се свр. *поједе нешто мало пре оброка*. – Зальжи́ се с кру́шку док не сти́гне ручы́к.

залако́ми се свр. *полакоми се.* – Жена́та се залакоми́ла за па́ре.

зала́ма несвр. **1.** *скраћује летораст винове лозе ломећи га на коленцу.* – Ло́зје се залама пред Ви́довдан. **2.** *узима, отима.* – Зала́ма на све́ стра́не.

зала́мање с. *гл. им. од залама*.

залы́снут, -а, -о *који је занесен, мало ударен, шашнут*. – Ти́ си изгле́да ми ма́лко залы́снут, кьд тека́ вре́виш.

залате́ње с *гл. им. од залати (се).*

зала́ти несвр. **1.** *даје залет чему, даје почетну брзину.* – Зала́ти са́не да се свезе́ низ бре́г. **2.** *летећи, лелујајући залази иза нечега.* – Ене́ га сы́г бы́ш зала́ти иза ону́ј óкуку. **3.** *лети, лелуја се тамо и овамо.* – Зала́ти ко мо́кра пола́.

зала́ти се несвр. **1.** *узима залет.* – Зала́ти се да прери́пи преко о́гањ. **2.** *пренагљује у одлукама и поступцима, срља.* – Не залати́ се мло́го, че надрьаш. **3.** *иако је слабији напада јачега.* – Маљо́зо, немо́ј се зала́тиш, ел ако те са́мо едьн пу́т ду́нем, це ува́љаш у праши́ну. **4**. *има наклоност према нечему.* – Коко́шћете се бы́ш не зала́те за пшени́цу, ви́ше во́ле мому́рузу.

зылы́ц[1] м мет. *један ветар у Тимоку.*

зылы́ц[2] м бол. *црни пришт* anthrax.

зы́лва ж *мужевљева сестра, заова*. – Ја сам има́ла са́мо едну́ зы́лву, Ра́ду.

зылви́ца ж *дем. и хип. од зылва*. – Мо́ја зы́лвица и ја́ смо ја́ко живува́ле и слага́ле се.

зале́би се свр. *материјално ојача, стане на сопствене ноге (економски).* – Томьн се чове́к ма́лко зале́би оно́ до́јде не́ка несре́јћа и гу́рне га наса́д.

зале́гне свр. *забрекне да не пропушта воду (о дрвеном суду и сл.).* – Однесе́те у Тимо́к ови́ја су́д да зале́гне.

зале́ден, -а, -о трп. од заледи *који је залеђен, смрзнут*. – Дојдо́мо да ва́чамо ри́бе, кьд о́ч – Тимо́к зале́ден.

зале́зне свр. *зађе, уђе.* – Кра́ва му е у бурја́н зале́зла.

зале́је свр. рет. *залаје.* – У сре́д но́ч залеја́ше ку́чичи по не́ћега.

залеле́е свр. *залелуја, стане да маше чим.* – У́зне, па залеле́е они́ја барја́к ко ша́шав.

залеле́е се свр. *залелуја се, заљуља се, занесе се.* – Во́дим га по́д руку, па кьд га пу́штим, о́н се залеле́е да па́дне, ја́ га па́ ува́тим.

зале́пи свр. **1.** *удари коме шамар.* – За́лепи му за́врат едну́ шама́рчину. **2.** *тако снажно удари некога да га нанесе на неку препреку.* – Кьд те уда́рим ш те зале́пим за ду́вар.

залети́[1] свр. *да почетну брзину неком телу.* – Пр́во са́ње до́бро да залети́ш, па ты́г да се́днеш на њи́, да ви́дим колко́ ч доле́ко да се свезе́ш.

залети́ [2] свр. **1.** *оде у другу средину којој не припада.* – Залете́ло не́ко туђе́

ја́гње у на́ши ја́ганци, распи́тај се чио́ е. **2.** *нека мрвица или кап уђе у душник и изазове интензивно кашљање.* – Поне́ћипут на човéка залети́, па га едва́ иска́шље.

зали́да свр. *почне да клати, заклати.* – Зали́да ону́ј ра́боту, ко ненорма́лан.

зали́да се [1] свр. *заклати се.* – Не́ма ли́с да се зали́да, то́лко се време́штево умири́ло.

зали́да се [2] свр. *упрља се својим ретким изметом (о стоци*); упор. улида се (2).

зали́же свр. *очешља косу тако да је прилепи уз главу.* – Не изла́зи из и́жу дор не зали́же ко́се.

зали́же се свр. *очешља се тако да косу прилепи уз главу.* – Зали́же се с ора́ково у́ље.

зали́з [1] м бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Liliaceae *дивљи ђурђевак* Polygonatum officinale All.

зали́з[2] м *прамен косе изнад чела дечака или девојчице увијен на једну страну, као да га је "лизнула крава".*

зализо́ја м **1**. *онај који има зализ на челу.* **2.** *онај који се је глатко очешљао прилепивши косу за главу.* – На́шјат зализо́ја прле́га да ве́ч и́ма девójћу.

зализо́тина ж *ауг. и пеј. од зализ*[2]. – И́ма зализо́тину на де́сну стра́н.

зализо́ч м **1**. *пеј. од зализ*[2]. – И ти́ и́маш зализо́ч. **2.** *онај који има зализак.* – И о́н е зализо́ч ко и ти́.

зализува́ње с *гл. им. од зализуе (се).* – Зализува́ње на де́сну стра́н.

зализу́е несвр. *чешља косу, прави фризуру.* – Зализу́е ко́се на ле́ву стра́н.

зализу́е се несвр. *чешља се прилепљујући косу уз главу.* – За куга́ се то́лко зализу́еш?

зали́ма несвр. **1.** *занима, интересује.* – Ње́г и́ч ни́шта не зали́ма. **2.** *забавља кога.* – Остаи́ли ме да га с не́што зали́мам.

зали́ма се несвр. **1**. *занима се, бави се неким послом.* – Ја́ се зали́мам окол сто́ку, како́ сва́ћи ста́р чове́к. **2.** *забавља се са девојком.* – Ми́шко се залима́л сьс Неве́ну, па расћину́ли. **3.** *интересује се за кога или шта.* – Ода́вна се о́н зали́ма за њу́.

зали́мање с *гл. им. од залима (се).* – Во́јска се вр̀ча од зали́мање.

залима́ција ж *забава, занимација*. – То́ј што́то ти́ при́чаш, то́ј е сироти́њска залима́ција.

зали́та несвр. *иде тамо и овамо, обавља споредне послове.* – Зали́та на та́м, на ова́м, ко́лко да не седи́ бађа́в.

зали́та се несвр. *в. залати се (2).* – Не зали́тај се, ел се не еде́ сва́ко ти́че коé лети́.

залита́ње с *гл. им. од залита (се).*

залита́ч м **1**. *део неке справе, који у одређеном тренутку треба да улети на предвиђено место, а затим да излети (вентил).* **2.** *онај који је у пословима споредан, потрчко.* – О́н ти е у предузе́ћето са́мо едьн залита́ч: ови́ја га пра́ти за буре́к, они́ја га пра́ти за цига́ре, они́ја да му доне́се во́ду и тека́ це́л дьн. **3.** *крајњи играч у колу, кец.*

зали́чи свр. *поравна, избрише.* – О́н о́че ди́ру да си зали́чи.

залич́и свр. *подсети ликом на некога.* – У пр̀вњи ма́ чове́кат ми за́лича на Ради́сова. – Мо́ш ти ја́ залич́и́м на ње́га.

заличува́ње с *гл. им. од заличуе.*

залич́у́е несвр. **1**. *поравнава, брише, засипа.* – Залич́у́е пукло́тине. **2.** *ликом подсећа на некога.* – Они́ја чове́к ми залич́у́е на Неде́љћа Тру́си.

за́лог м (мн. за́лози, уз бр. за́лога) **1**. *залогај.* – Ту́рај по́мьнечћи за́лози у усти́штата. **2**. *комад меса у јелу.* – За сва́куга и́ма по едьн за́лог у ва́риво. в. стане залог у гушу.

зало́га ж *комад свињске коже који се, исто као обојак, умеће у поцепани опанак*. – У сцéпени опѣнци пр́во ту́рамо зало́ђе, па тѣг обљáла, па се по́сле обу́вамо.

заложе́тина ж *ауг. и пеј. од залога*. – Извл́кла му се заложе́тина из опѣньк, па са́мо шљи́пка.

зало́жи свр. *стави залогу у поцепан опанак.* – Сцéпен опѣньк трéбе да зало́жиш, да ти се чера́па не сцéпи.

зало́ми свр. *подухвати се да ради много послова у исто време.* – Заломи́л ра́боту на свé стра́не.

за́лоче с *в. залошче*.

за́лочич м *в. залошче*.

зало́шка ж *дем. од залога*. – Трéбе да подату́риш нéку зало́шку у сцéпенијат опа́нак.

за́лошче с *дем. од залог, мали залогај, залогајчић*; упор. залоче, залочич, залошчич, залче, залчич. – За́лошче, по за́лошче, па си добрé поéде.

за́лошчич м *в. залошче*. – Узни́ едѣн за́лошчич, нéче се отру́еш.

залу́ав, -а, -о *в. залував*.

залу́вав, -а, -о *који није сасвим нормалан, који је занешен, замајан*; упор. залуав. – Не мо́ж ти́ сьс залу́вавога да се спразумéеш.

залува́ви свр. *занесе, залуди.* – За́лувави га нéквo, па ва́ну по́ свет, до́м не доо́ди, ни́ти ми́сли од њéг.

залу́вавштина ж у ауг. и пеј. значењу *онај који је ненормалан, занешен, замајан*. – Јо́ш ју́ нéма да доо́ди она́ј залу́вавштина.

залудée и́жа изр. *полуди кућа од детињег плача коме је "наврљен вик"*.

залу́жи свр. *испрља нечим ретким одећу или тело*. – Нéч ва́ља сьс залу́жену поду́пину д и́деш на́ оро. – О́н си ста́лно тéра залу́жени во́лови, ни́кад и не истима́ри.

залу́жи се свр. *испрља своју одећу или тело нечим ретким*. – Кра́ве се залужи́ле у ла́јна.

залужува́ње с *гл. им. од залужуе (се).*

залужу́е несвр. *прља одећу или тело нечим житким*. – Прéцве залужу́е панталóне, не мо́г да сти́гнем да га пéрем.

залужу́е се несвр. *прља своју одећу или тело нечим житким*. – Залужу́е се ко телé.

залу́пен, -а, -о *који је затуцан, тупав и шашав*. – Ел ти то́ј они́ја залу́пенијан каза́л?

залу́пи свр. **1.** *почне да љушти нешто.* – Залу́пим кра́ставицу од вр́. **2.** *омађија, занесе, залуди.* – Која́ ли те то́лко за́лупи, ма́јће ли е га њо́јне?

залупу́е свр. **1.** *почиње да љушти.* – Зелéни лу́к се залупу́е од пéрја. **2.** *почне да опонира, да се не слаже са осталима.* – Немо́ј да га залупу́еш, него ова́м, с на́с.

залу́ра свр. **1.** *залута, изгуби се, дене се.* – Куде́ ли е залура́ла старчу́љинана? **2.** *почне да лута, крене у скитњу.* – Залу́рамо тека́ напри́вечер и цéлу но́ч лу́рамо по сока́ци.

залу́ра се свр. *занесе се у скитњи.* – Залу́ра се ко глу́во ку́че.

за́лче с *в. залошче*. – Од оцу́тра до сѣг узéл сам са́мо едно́ за́лче лéб.

за́лчич м *в. залошче*. – За́лчич у у́ста не мо́г да ту́рим.

заљéпа свр. **1.** *баци блато или што друго житко на кога или на што и испрља.* – За́љепа га с бла́то по́ очи. **2.** *замаже којекако.* – Ма кво́ га омаза́ли, са́мо га заљепа́ли. **3.** *крупна киша набије земљу, уз то обори ситно растиње (повртарско) и залепи га за земљу.* – Ћи́ша заљепа́ла ора́ње. – Заљепа́ло ни гради́ну, ко да нé.

заљи́е свр. **1**. *наливањем затвори.* – Заљи́емо мéсо с ма́з у тéгле. **2.** *полије водом неке биљке.* – Да л си заљи́ла

кра́ставице? **3.** *зарасте (о рани).* – Ра́не че ти ско́ро заљи́у.

заљи́е се свр. *зарасте (о рани).* – Ра́не ти се ве́ч заљи́ле.

заљу́бен, -а, -о трп. од заљуби *који је заљубљен.* – О́н заљу́бен у те́ј че́ле и са́мо то́ј рабо́ти.

заљуљува́ње с *гл. им. од заљуљуе.*

заљуљу́е несвр. *почиње да љуља.* – Кьд се дево́јће љу́љају на љу́љћу, оно́ им се но́ђе превр́жу с каи́ш, да им се не ди́за бо́шча, па и тьг мо́мци заљуљу́ју, ел оне́ не мо́ж са́ме да се заљу́љају.

заљу́тен, -а, -о трп. од заљути *који је љут по укусу.* – Варивово ти добре́ заљу́тено.

заљу́штен, -а, -о *в. загуљен (2).* – Немо́ј си и ти́ заљу́штен ко они́ја тво́ј башта́.

заљу́шти свр. **1.** *загули, посуноврати.* – Заљушти́ла му се ша́јкача, ко на ма́че у́во. **2.** *каже нешто сасвим супротно од онога о чему је реч.* – Е́, ти́ га бы́ш за́љушти.

заљуштува́ње с *гл. им. од зашуштуе.*

заљушту́е несвр. **1.** *посуновраћује, загуљује.* – Заљушту́ју ми се чера́пе на до́ле. **2.** *говори супротно од онога о чему је реч, опонира.* – Ти́ до́јдеш са́мо да га заљушту́еш.

за́м м *земља.* (У говору именица *зам* увек иде са неким предлогом. Током говора предлог и именица су се спојили и настао је прилог, као например: *узам, назам, позам, подзам, осам* и др. Реч *зам* се у говору никад самостално не употребљава; упор. зем).

замажњува́ње с *гл. им. од замажњуе (се).*

замажњу́е несвр. **1.** *глача, заглађује неку површину.* – Све́ га напраи́л, сы́г га са́мо замажњу́е. **2.** *наношењем нових слојева на неку површину прекрива оно што је у претходном поступку било пропуштено.* – Замажњу́е га озбр́д, а уну́тра Бо́г те пи́та кво́ е. **3.** *заглађује поремећене људске односе.* – Ошы́л да замажњу́е оно́ј што се кара́ли.

замажњу́е се несвр. *поправља се, гоји се.* – Би́л ја́ко пропа́л, сы́г се поче́л замажњу́е.

зама́зни свр. **1.** *заглади, изглача.* – Да́ј ми јо́ш ма́лко ма́лтер да зама́зним ду́варав. **2.** *поправи поремећене односе.* – О́че о́н сы́г да зама́зни ства́р, али то́ј тека́ не и́де.

зама́зни се свр. **1.** *потхрани се, потхрани се па се заокругли.* – Ра́дул се замазни́л у лице́. **2.** *зачешља се глатко.* – За кугá си се то́лко замазни́л?

за́маја ж *в. омаја (1).* – Ел си ти́ норма́лна, ел те уваті́ла не́ка за́маја?

зама́је свр. **1.** *баци чини на некога.* – Замаја́ла га маџија́ра с маџи́је. **2.** *задржи некога од његовог посла, одузме време коме тако да тај не може обавити свој посао на време.* – За́маја ме она́ј за́млата, не могó си урабо́тим ра́боту.

замајо́тина ж **1**. *онај који се само маје а ништа не уради, који уз то замајава и друге.* – Ел си о́тиде она́ј замајо́тина? **2.** *празни разговори, неозбиљни разговори.* – Не́мам ја́ вре́ме да се ма́јем с њи́не замајо́тине.

замајо́ше свр. у пеј. значењу *замаје.*

замајо́ше се свр. у пеј. значењу *забави се, занесе се.* – Замајо́ше се у не́ку ра́боту и н у́ме да се мане.

замају́е несвр. *разним причама задржава некога од његовог посла, омета у послу.* – До́јде са́мо та ме замају́е.

замы́кне свр. **1.** *зађе иза нечега.* – Милу́н за́мькну иза Здра́вко ка́мен. **2.** *удаљи се.* – За́мькну не́колко, ко́лко да га не мо́г сти́гнем, па се о́брну и о́псува ме.

замакњува́ње с *гл. им. од замакњуе.*

замькњу́е несвр. **1.** *замиче иза нечега.* – Замькњу́е иза Води́це. **2.** *одлази, путује.* – Замькњу́ј полы́к, ел ско́ро че се

стѣвни, а тре́бе за ви́дало да сти́гнеш та́м. **3.** *залази сунце.* – Сл́нце зи́ми замькњу́е иза Висо́ћи де́л.

зама́лко прил. *умало, скоро, готово.* – Зама́лко да се омѣ́кнем.

за́малко прил. *ускоро, после краћег времена.* – За́малко по то́ј, ете́ и њи́.

зама́н м астр. **1.** *време, земан.* – Дојдо́ше не́ћи зама́н. **2.** *далеко после свануће, пре подне.* – Сѣ́г је ве́ч гоца́ зама́н, не мо́ж се пу́штају о́вце по же́гу. в. и: нећи заман.

зама́нда свр. *задржи кога од његовог посла, одузме коме драгоцено време*; упор. заманта. – За́манда ме они́ја То́дор, немого́ си помлзе́м о́вце на вре́ме.

зама́нда се свр. упор. заманта се. **1.** *занесе се у неки посао губећи смисао за време.* – Кво́ си се, мори́, заманда́ла по ти́ја това́н? **2.** *заборави се у каквој забави, заприча се.* – Оти́де у кава́ну па се та́м зама́нда до не́ко до́ба.

зама́нта свр. *в. заманда*.

зама́нта се свр. *в. заманда се*.

зама́ша несвр. **1.** *замахује.* – Зама́ша да ме уда́ри. **2.** *маше.* – Зама́ша с ру́ће да се не уда́ви.

зама́ша се несвр. *замахује из све снаге.* – Зама́ша се да га тл́цне, ал га не мо́ж дова́не.

зама́шање с *гл. им. од замаша (се).*

зама́ши свр. *замахне.* – Томѣ́н за́маши да ме кле́вне кљ на́иде мо́ј бра́т, та му ева́мо ма́тер.

замашува́ње с *гл им. од замашуе*.

замашу́е несвр. *замахује.* – Немо́ј ти́ да замашу́еш на ме́н, да те не ру́знем с ову́ј мо́тку.

заме́ље свр. *гурајући или гребући каквом справом понесе и нагомила неки растресити материјал.* – Бу́ндожер кљ спу́шти они́ја њиго́в ра́лник, па кљ кре́не, заме́ље песѣ́к, шо́дер, ли́сје, чепари́ и све́ стр́па на гоми́лу.

заме́ље се свр. *накупи се, прикупи се, заима се (чега).* – Замле́ло се па и́ма. – Замле́ло се жи́то јо́ш од пре не́колко го́дин.

заме́рито прил. *заслужује да се стави примедба.* – На дете́ не заме́рито што се умо́ча у кре́вет, али би било́ заме́рито да то́ј урабо́ти не́ћи по́стар.

за́мет м *оптерећење, терет, тешкоћа*. – Голе́м је то́ј за́мет за ме́не, да опкра́кам дво́и ста́рци.

заме́та несвр. **1.** *диже терет на раме.* – Гле́ кољћи́ ца́к заме́та. **2.** *помаже другом да стави терет на раме.* – И́дем да заме́там Све́ту Репу́шничанина да но́си коше́ви. **3.** *заноси у ходу, шепа на једну ногу.* – Заме́та ма́лко с ле́ву но́гу. **4.** *заноси у говору на неки језик или говор.* – У вре́ву заме́та на бу́гарсћи.

заме́та се несвр. *сам диже терет на сопствено раме.* – Са́м се заме́там, ни́кој ми не пома́га.

замета́ње с *гл. им. од замета (се).*

замета́ч м **1**. *кош у коме се носи терет на рамену.* – Испле́л сам два́ замета́ча, едѣ́н че да бу́де за брање́ гро́зје, едѣ́н за брање́ мому́рузу. **2.** *онај који помаже носачу да подигне терет на раме.* – Не мо́г се са́м заме́там, тре́бе ми едѣ́н замета́ч, да ме заме́та.

заме́тне свр. **1.** *подигне терет на раме.* – Кво́ зна́ју деца́ кво́ е две́ста ћи́ла, заме́тну греду́ и но́се. **2.** *помогне другоме да стави терет на раме.* – Ел о́че не́ћи да ме заме́тне? **3**. *искорачи понекад незгодно.* – Све́ си и́де пра́во, ал поне́ћипут заме́тне с ону́ј но́гу. **4.** *занесе у говору на неки језик или говор.* – Роса́нда поне́ћипут заме́тне на врањанћи. **5.** *крене у сампас, крене у непознатом правцу.* – Заме́тне солени́цу и лу́ра од едногá до дру́гога. **6.** *узме више него што приличи.* – Где́ си заметну́л то́љћи кома́т? **7.** *обдари.* – Заметну́л га Бо́г с па́мет, ко буда́лу с

онýј рáботу.

замéтне се свр. **1.** *сам подигне терет на своје раме.* – Сáм се замéтне с онóљњи цáк. **2.** *узме више него што треба.* – Заметнýл се скóро с половúн лéб. **3.** *крене у скитњу, оде у непознатом прав-цу.* – Замéтне се, па га цéл дьн нéма дóм.

замéтнут, -а, -о *кога је природа нечим обдарила, обележила, који има неку изразиту телесну или духовну карактеристику.* – Замéтнут с онýј рáботу ко магáре.

замешувáње с *гл. им. од замешуе.* – Замешувáње за колáчи úде по рецéпис, не мóж тóј онáк тúће.

замешýе несвр. **1.** *почиње да меси.* – Бьш сьг замешýем лéб. **2.** *почиње да меша неку житку масу.* – Замешýе мáлтер за малтерисувáње.

замúне свр. **1.** *престигне, претекне кога на путу.* – Замину́ Станóјла код Прáг, окá га да га повезéм, óн не тејá, вéли úма да свр̀ча у Штр̀пци. **2.** *прође мимо ког или чега.* – Заминýмо и, не тејáмо да свр̀чамо код њú. **3.** *не поступи према свима једнако, прескочи неког.* – На свú дáде, а мéн зáмину. **4.** *зађе иза нечега.* – Сьг зáмину иза онýј грáцу. **5.** *прође како-тако, преживи без нечега.* – Заминýмо дьнь̀с бес лéб, али едвá. **6.** *опстане, буде.* – Ти кькь̀в си, не мóж нúгде да замúнеш.

замињувáње с *гл. им. од замињуе.*

замињýе несвр. **1.** *престиже некога у путу.* – Já кьд тéрам áуто, já и свú замињýем. **2.** *пролази мимо кога или чега, заобилази.* – Тýј кýћу замињýем, у њý не свр̀чам. **3.** *пролази ненако кроз живот, провлачи се кроз живот.* – Замињýем нéкако, али си já знáм какó. **4.** *привремено живи на нечији рачун, станује код кога привремено.* – За сьг замињýем код њú.

замирисáл на чамóвину изр. *скоро ће умрети.*

замирисýе несвр. *има помало непријатан мирис.* – Месóво почéло да замирисýе.

замúслен, -а, -о трп. од замисли, *замишљен*. – Нéшто си ми млóго замúслен.

замúта свр. *почиње да мете.* – Авлúју замúтам од капúју.

замúта[1] несвр. **1.** *метлом тера ђубре на кога или на што.* – Немóј ме замúташ, нé це ожéним. **2.** *заноси ногом при ходу, храмље.* – Срéтен замúта с дéсну нóгу.

замúта[2] несвр. *заснива, ствара.* – Почéл и óн да замúта кýћу и вамúлију.

замúтање и **замитáње** с *гл. им. од замита.*

замúца несвр. *замиче иза нечега.* – Енé онúја у црвéнијан цéнпер гдé замúца иза онýј кýћу.

замицáње с *гл. им. од замица.*

замúшњак м *мушки кожух без рукава који се закопчава испод пазуха*; упор. подмишњак. – Дéда Тóне е носúл замúшњак и на лéву стрáн је имáл цéп за тутýн и чýкала.

зáмка ж *омча, петља намештена тако да може служити за хватање дивљачи, птица, везивање бича, вешање и др*. в. врже на замку.

замлазéње с *гл. им. од замлази.*

замлáзи свр. *почиње да музе.* – Почéла сам да замлáзим крáве, а óн улéзе у јьр.

замлáзи несвр. *заводи, опчињава кога из љубавних или других разлога.* – Стáра девóјћа а замлáзи млáду момчедúју.

замлáтен, -а, -о *који није нормалан, који је шашав.* – Бýди пáметан, немóј да си замлáтен. – Ако е óн замлáтен, тú не мóра да му бýдеш другáр.

замлáти се свр. **1.** *занесе се унеки*

посао. – Замла́ти се у те́ј њего́ве тр̏мће и мо́ра да га че́камо за вече́ру. **2.** *задржи се негде дуже него што треба.* – До́бро, иди́, ал се немо́ј замла́тиш та́м, па да те не́ма до полови́н но́ч.

замлато́ја м *шашавко*. – И́ма ли га не́где на́шјан замлато́ја, ел ве́ч одћита́л?

замлато́тина ж у пеј. значењу *онај који је замлађен, шашав, замлата*. – Ел си виде́л кво́ на́праи она́ј замлато́тина?

замлачува́ње с *гл. им. од замлачуе се.*

замлачу́е се несвр. **1.** *говори којешта.* – Бу́ди у́штиван, немо́ј се замлачу́еш. **2.** *бави се неким безвредним пословима или пословима који му не доликују.* – Ти́ си веч девојћа, а замлачу́еш се с лу́ће.

замдзе́ свр. 1. *почне да музе.* – Од оно́ј тели́ште не мо́г да замдзе́м кра́ву. **2.** *заведе кога, опчини кога.* – Ко́ја́ ми те, бре́ Мо́шо, то́лко замлзла, да несме́ш ни да проврѐвиш с дру́ђе девојће? **3.** *почне да пада у јаким млазевима и никако да престане (о киши).* – Замлзе ћи́ша не́колко да́на и не мо́ш се ни́шта рабо́ти од њу́.

замдцку́е несвр. *замуцкује у говору.* – Замдцку́е им дете́то, али до́ктур ре́кал да мо́ж да се то́ј попра́и, са́мо тре́бе д и́де код не́кога спицијали́сту, не́ знам ко се зове́ ти́ја.

замлцне свр. *замуцне у говору.* – Књд га пита́ за то́ј, о́н добре́ за́мдцну, док ми о́дговори.

замољува́ње с *гл. им. од замољуе*.

замољу́е несвр. *моли кога, преклиње.* – Замољува́ га, бре́, не́колко пу́т, што не чини́, а́ја не пома́га.

замо́мчи се свр. *постане момак.* – Че́да Ди́ћин се замомчи́л, поче́л д и́де по седе́њће.

замотла́ви се свр. *занесе се у неки неважан посао, у празне разговоре, тако да изгуби појам о времену.* – Замотла́ви се до́ле пред за́другу и н у́ме да си до́јде.

замотри́ свр. **1.** *запази, уочи.* – Несѣ́м га замотре́л мецу њи́. **2.** *запамти.* – Ел си замотре́л кво́ сам ти каза́ла да ку́пиш?

замо́ча свр. **1.** *испусти урин на нешто, помокри.* – Ку́че замо́ча сва́ку банде́ру, покре ко́ју про́јде. **2.** *дигне руке од неког посла, прекине односе са ким, батали.* – Мо́ре, замо́чај ту́ј ра́боту.

замочува́ње с *гл. им. од замочуе*.

замочу́е несвр. **1.** *испушта урин на нешто, запишава.* – Не замочу́ј ша́тор у ку́и спи́ш, мо́ж да ти присмрди́. **2.** *диже руке од неког посла, прекида односе са ким.* – Поче́л да си замочу́е и ра́боту и при́јетељи.

замржњува́ње с *гл. им. од замржњуе (се).*

замржњу́е несвр. *замрзава.* – Замржњу́емо ме́со у замрзива́ч.

замржњу́е се несвр. *замрзава се, леди се.* – Тимо́к се сва́ку зи́му замржњу́е, па и́дмо, па се ву́замо по ње́г.

замркти́ свр. упор. замрти. **1.** *овца почне да пландује.* – Замркте́ла Калу́ша. **2.** *натера овце у хлад да би пландовале.* – Сѣг чу да замркти́м о́вце, па чу да до́јдем да ти помо́гнем.

замркти́ се свр. **1.** *овца почне да пландује*; упор. замрти се. – Да ва́рдиш да ти се о́вце не замрктý ра́но. **2.** *почне једва обављати посао који ради.* – Немо́ј да оти́деш на њи́ву, па да се замркти́ш и не урабо́тиш ни́шта.

замр̏љи свр. *ован почне да оплођује овце.* – Ско́ро че и замр̏љи, овѣ́ньт.

замр̏љи се свр. *почне се спаривати овца са овном.* – Замрљи́ле ми се о́вце о́дма по Пробра́жење.

замрти́ свр. *в. замркти.*

замрти́ се свр. *в. замркти се.*

заму́жи се свр. *дође у мужевно доба, постане муж (не супруг).* – Ми́лча се

ве́ч замужи́л.

заму́љи свр. *завуче, завуче лагано.* – Гле́дај да га не́како полѓ́к заму́љиш. – Заму́љим гла́ву у бѣ́чву, па о́кнем.

заму́љи се свр. *завуче се, завуче се лагано.* – Кљд виде́ зо́р жа́ба се за́муљи у ти́њу.

замуљува́ње с *гл. им. од замуљуе (се).*

замуљу́е несвр. *полако увлачи нешто у неки отвор.* – Замуљу́е га на не́згодно ме́сто.

замуљу́е се несвр. *увлачи се у нешто, завлачи се негде.* – Едно́ пра́се научи́ло да се замуљу́е у пла́с.

занаа́т м **1.** *стручно занимање мајстора, занат*; упор. занајат. – Изучи́л занаа́т код Лу́ку, ковачá. **2.** *лоша навика.* – Да ма́неш ти́ пије́ње, то́ј е ло́ш занаа́т.

занаја́т м *в. занаат.* – Да́л сам Пр́вула на занаја́т, а Ле́ка че да оста́не до́м.

занајатли́ја м *занатлија.* – Во́ја Ва́сић е би́л чуе́н занајатли́ја у Пала́нку.

занеа́т м *в. занаат.* – Си́н ми у́чи ти́шљерсћи занеа́т код Ђо́ку, ти́шљера у Кња́жовац.

занезна́ни свр. *обезнани.* – Ба́бице занезна́не породи́љу.

занезна́ни се свр. *обезнани се, падне у несвест.* – Ако те уда́рим це занезна́ниш.

зани́ша свр. *зањише, заљуља.* – Кљд Севдели́н зани́ша љу́љћу, девójћа с но́ђе ли́сје дова́не.

зани́ша се свр. *зањише се, заљуља се.* – За́ниша се они́ја бр́в од те́рет и за ма́лко да попа́дамо у во́ду.

занишу́е несвр. *заљуљује.* – О́н стои́ ту́ј да занишу́е девójће на љу́љћу.

занишу́е се несвр. *љуља се по мало, клати се.* – Ђупри́јата се ели́с добре́ занишу́е, ско́ро че се скљо́ка.

занови́та несвр. *замајава, задржва, смета, омета кога у каквом послу.* – Бе́жи одо́вде, не занови́тај ми.

зано́си свр. *почне стално да носи празничну одећу.* – Реши́л сам да зано́сим ови́ја капу́т.

зано́си се несвр. *прича којешта и неразумно се понаша.* – Зано́си се ко му́да у коси́лбу.

зано́чи свр. **1.** *затекне га ноћ.* – Заночи́мо куде Врата́рницу. **2.** *занићи, проведе ноћ на неком месту.* – Заночи́мо код ти́ја љу́ђе.

заночува́ње с *гл. им. од заночуе.*

заночу́е несвр. и уч. **1.** *затиче ноћ кога где.* – Немо́ј да заночу́еш по пути́шта, него гле́дај да си на вре́ме доо́диш до́м. **2.** *проводи ноћи, ноћива.* – Не тре́бе да заночу́еш код непозна́ти љу́ђе.

зању́ца свр. *почне крава да муче.* – За́њуца кра́ва Мурга́на.

заобика́ља несвр. **1.** *заобилази, обилази.* – На́с ћи́ша заобика́ља, а на дру́га места́ се расипу́е. **2.** *чини обухват, обухвата.* – Заобика́љају лиси́цуту да ју ува́те. **3.** *заобилази, избегава.* – Њи́ното девójче заобика́љају мо́мци, не́ знам што́, али си́гурно и́ма не́што.

заобика́љање с *гл. им. од заобикаља.*

заобико́ли свр. **1.** *заобиђе, у луку заобиђа.* – Ми́ заобиколи́мо ти́ја смрде́ж, кљд ма́лко ната́м налете́мо на дру́ђи. **2.** *опколи.* – Заобиколи́мо и, па и повача́мо, а они́ се де́ру ко да че и ко́љемо, а не́чемо, са́мо че и затво́римо у по́друм.

заобр́та свр. *в. заобрча свр.*

заобр́та несвр. *в. заобрча несвр.*

заобр́ча свр. *почне да окреће, почне брзо да окреће*; упор. заобрта свр. – Заобр́чам педа́ље из сву́ сна́гу и сти́гнем, же́ну ћи́салу.

заобр́ча несвр. *заокреће, окреће на неку страну*; упор. заобрта несвр. – Ел ви́диш ко еропла́нан заобр́ча на ову́ј стра́н, о́че да истресе́ бо́нбе бѣш на њи́?

заобрча́ње с *гл. им. од заобрча*. – Заобрча́ње на о́куку.

заови́ја несвр. **1.** *иде заобилазним путем.* – Не мо́ра да заови́јаш преко Жу́ковци, мо́ш си пра́во из Трго́виште иде́ш за Кьндьлицу. **2.** *избегава да сврати негде.* – Заови́јам кава́не, шко́ди ми кьд пи́јем, а пи́јем мло́го, кьд пи́јем. **3.** *околиши у говору.* – Немо́ј да заови́јаш, не́го си о́дма кажи́ кво́ о́ч.

заовија́ње с *гл. им. од заовија*.

заови́је свр. **1.** *заобиђе, заобиђе у луку.* – Ако ви́диш да се не́ђи ка́рају ти́ и заови́, немо́ј да си сведо́к. **2.** *прећути, не каже све о нечему.* – Кьд дојде́ до то́ј да л смо остри́гли све́ о́вце, ел несмо́, ја́ га не́како у при́чуту заови́ и настаи́ да вре́вим од дру́го.

за́овитан, -тна, -тно *који је заобилазан*. – Ти́ја пу́т је за́овитан, али е по си́гуран, зато́ј иди́ по ње́г, ма́ни се од пречи́цете.

за́од м *залазак сунца*. – Сл́нце е било́ на за́оду.

зао́ди несвр. **1.** *залази (о сунцу).* – Ле́ти сл́нце зао́ди окол по́ла де́вет. **2.** *залази иза нечега (о живом створу).* – Сьг бьш зао́ди иза голе́мијан ка́мен, па се не ви́ди.

за́одан, -дна, -дно *до кога се не стиже лако, не стиже правим путем, него се мора ићи около, заобилазним путем.* – За́одна му њи́вата, та́м бе́страга.

зао́ка свр. **1.** *почне да виче.* – Зао́ка ко лу́да. **2.** *почне да дозива кога.* – Зао́кај га, па ако чу́е, чу́е, ако ли не чу́е ни́ком ни́шта.

за́околан, -лна, -лно *који је заобилазан*. – Ста́ријат пу́т е до́ста за́околан.

заоко́ли свр. **1.** *заобиђе, обиђе у луку.* – И́ма до́ле не́ђи мршља́к, ти́ га заоколи́, да ти не смрди́. **2.** *опколи.* – Кьд га заоко́лимо, мо́ра га ува́немо.

заокољува́ње с *гл. им. од заокољуе*.

заокољу́е несвр. **1.** *пролази око чега, заобилази.* – Река́та заокољу́е њи́вуту, али кьд до́јде по́водња, она́ си ју пото́пи. **2.** *чини обухват, опкољава.* – Заокољу́емо и да и изнена́димо, па да и зате́кнемо на ле́гало.

заопко́ли свр. *в. заобиколи.*

зао́рак м *почетак бразде*. – Заора́к не́ка ти по́јде од мецу́.

заора́ти свр. **1.** *почне да говори.* – Кьд она́ заора́ти, с ону́ј ње́ну гласури́ну, стра́ да те ува́не. **2.** *заговори кога.* – Она́ ме́не за́орати, несѣ́м ја́ њу́.

заора́ти се свр. *заговори се, занесе се у разговору.* – Ете́ тека́, заора́ти се и не́ зна да си по́јде.

заостањува́ње с *гл. им. од заостањуе*.

заостању́е несвр. **1.** *не може да прати у ходу остале, заостаје.* – По́че да заоста́њуе, за́боле га нога́. **2.** *заостаје у развоју.* – Заостању́е иза дру́гу де́цу, по шко́лу.

за́п м *телесна сила, моћ која се добија уз одговарајући ослонац.* – Од ову́ј стра́н не́мам за́п да га поди́гнем, не́ма од кво́ да се о́прем.

за́падни ве́тар м мет. *ветар који у Тимоку дува са запада*.

запа́лен, -а, -о трп. од запали *који је запаљен*. – Немо́ј да ула́зиш у со́бу сьс запа́лену цига́ру.

запале́ње с бол. *болесно стање организма изазвано обично инфекцијом, праћено високом температуром и боловима.* – Има́л запале́ње плу́ћа.

запа́ли свр. *удари, распали нечим.* – За́пали га с това́гу по ду́пе.

за́пали се ја́з изр. *тако виче жедан, тражећи вина.*

запа́лка ж *прибор за потпаљивање ватре*. – И́маш ли не́ку запа́лку да припа́лимо по едну́?

запанте́е свр. *в. запанти.* – То́лко га

чи́та и не мо́ж га запантéе. – Са́мо ти́ уработи́ то́ј, па ч га до́бро запантéеш, и́ма те пребѝе ко ма́чку.

запа́нти свр. **1.** *задржи у сећању, запамти, упамти.* – Ел си запанти́л кво́ сам ти ре́кла да понесе́ш? – Ви́ден не́ запа́нтен по добро́. **2.** *извуче казну (у претњи).* – Немо́ј да пу́штиш о́вце на вре́ме, па ч ме до́бро запа́нтиш.

запа́ри свр. **1.** *у опрану бурад налије врелу воду и руј, ради дезинфекције.* – Напри́вечер тре́бе да запа́римо бѣчву. **2.** *превише врелом водом прелије нешто при чему се добије супротан ефекат од очекиваног (приликом шурења заклане животиње например).* – Пазе́те да не запа́рите свињу́ту, ел не́ч да мо́ж да ју оскубе́те.

запару́е несвр. **1.** *прелива што врелом водом.* – Запару́ем му кошу́ље од вѣшће. **2.** *врелом водом у којој је куван руј налива бурад ради дезинфекције.* – Запару́ем бу́ричи, ско́ро че бе́рба. **3.** *превише врелом водом прелива што при чему добија супротан ефекат од очекиваног (приликом шурења заклане животиње).*

запа́ти свр. **1.** *почне да гаји.* – Воле́ла би да запа́тим пу́јће. **2.** *добије нешто нежељено.* – Дете́ запати́ло вѣшће. – Стра́ ме да не запа́ти не́ку бо́лес.

запа́ти се свр. *намножи се.* – Запати́л се на́род, па сѣг на сви́ те́сно.

запѣ́шка се свр. *почне да трули, да гњили.* – Запѣ́шкаше се кру́шће, а са́мо што смо и обра́ли.

запе́кље свр. **1.** *закопча дугметом.* – Че́кни ме да си запе́кљем дуѓа́н. **2.** *отсеченим натколеницама затвори трбух закланог јагњета које ће пећи на ражњу.* – Да́ј те́ј пе́кље да га запе́кљемо.

запе́кље се свр. *закопча се.* – Зи́ми се запе́кље до гу́шу, па тѣг изла́зи на сту́д.

запекљо́ше свр. у пеј. значењу *закопча.* – Запекљо́ши си дуѓа́нат.

запекљо́ше се свр. у пеј. значењу *закопча се.* – Не запекљо́ше се, Бо́г га уби́л, него си му ли́да учку́р на пре́дњакат.

запекљува́ње с *гл. им. од запекљуе (се).*

запекљу́е несвр. **1.** *закопчава дугмадима.* – Војни́к запекљу́е пу́лови. **2.** *отсеченим натколеницама предњих ногу закопчава трбух закланог јагњета које ће пећи на ражњу.* – Сѣг га бѣш запекљу́ју с пе́кље.

запекљу́е се несвр. *закопчава се.* – Запекљу́ј се књд те́раш то́чак, да те не проби́ва ве́тар.

запеко́ше се свр. **1.** бол. у пеј. значењу *добије затвор* opstipatio. – Запеко́сало му се ду́пе, не мо́ж д и́де понадво́р. **2.** *стврдне се па се залепи за нешто.* – Запеко́сали се они́ја ꙗогла́ње за́зам, не мо́ж и ни сѣс сећи́ру очу́каш.

запе́ни свр. **1.** *веома се узбуди, наљути се и почне гласно викати на околину.* – Што́ си запени́л, То́мо, смири́ се. **2.** *почне дугачак говор без изгледа да ће икад да стане (да му се пена ухвати око устију).* – Она́ј буда́ла па́к запени́ла, и́ма да седимо́ до глу́во до́ба на збо́рав.

запе́рак м *закржљали пети прст код кокоши или птица.*

заперчино́ше свр. *ексер који је већ прошао кроз даске (обично две), савије и врх му забије натраг у (ону другу) даску.* – Ако о́ч да ти се то́ј не расковé, иксе́рити мо́ра да заперчино́шеш.

за́пет, -а, -о трп. од запне (3) *закључан.* – Не мого́мо да уле́знемо, била за́пета вра́та изну́тра.

запи́на[1] несвр. **1.** *напреже се, упиње се из све снаге.* – Запи́на ко си́воња. **2.** *много ради да би стекао.* –У ту́ј ку́ћу са́мо о́н запи́на, дру́ђи: клај-кла́ј.

запи́на[2] несвр. *закључава врата и сл.*; упор. запиња. – Запи́на војни́чко сандѣ́че, у њѐг ку́та па́ре.

запи́на се [1] несвр. **1.** *напреже се, упиње се из све снаге, снажно удара.* – Запи́на се дор га би́је. **2.** *повишеним гласом, најчешће у недостатку аргумената, настоји да што докаже.* – Де́, не запи́нај се мло́го, не́ч ни упла́шиш.

запи́на се [2] несвр. *закључава се.* – Ве́чером се запи́намо, ју́тром се одапи́намо.

запина́ње се *гл. им. од запина (се).*

запи́ња несвр. *в. запина* [1 и 2].

запи́ра несвр. **1.** *зауставља, успорава.* – Запи́рај воло́ви да не бр̏зају. **2.** *брани, варди да не оде у штету.* – О́вце запи́рај од кьм де́телинуну. **3.** *мало пере.* – Запи́раш ли ви́ме на кра́ве кьд и млзе́ш?

запира́ло с *оно чиме се нешто запире, зауставља, кочница.* – Невељáе му запира́ло на а́уто, и́ма се стро́ска не́где.

запира́ч м *онај који зауставља.* – Ти́ иди́ напре́д, па ко запира́ч, запи́рај овце́те, а ја чу и те́рам.

за́пис м *в. потпис.* – За́пис код Све́ти Или́ју е дебе́л преко ме́тар.

заплаве́е се свр. *заплави се.* – Заплаве́е се не́бо.

запла́дњуе свр. *натера овце у хладовину да би пландовале.* – О́вце запла́дњуемо под ћупри́ју, а ми́ се, дор оне́ мрктý, кýпемо у Тимо́к.

запла́дњуе се свр. **1.** *овца почне да пландује.* – Чим опече́ же́га о́вце се запла́дњују. **2.** фиг. *заблене се у нешто и изгуби појам о времену (о човеку).* – Запла́дњуе се пред не́ћи и́злог и не мр̏да.

запла́ти свр. *дебело плати, награбуси.* – До́бро е што неси́ с гла́ву заплати́л.

запли́та несвр. **1.** *почиње да плете неки одевни предмет и др.* – Запли́там чера́пе. **2.** *заплиће језиком.* – Пи́нул ма́лко, па запли́та с ези́к.

за́пљес м *онај који не зна кад ће шта рећи, који говори којешта, говори без везе, замлата.* – Го́спод те уби́л, у за́пљесатога.

за́пљеси м мн. бол. *умна поремећеност, шашавост.* – Тре́бе да те во́де да ти пребáју од за́пљеси.

запље́ска свр. *крупна киша набије земљу, а ситно, нежно растиње (баштенско) залепи за земљу.* – Ћи́ша ни за́пљеска и ора́ње и гради́ну, а са́мо што сам ју посади́ла.

запљескува́ње с *гл. им. од запљескуе (се).* – Не́ма о́збиљна вре́ва, са́мо запљескува́ње.

запљеску́е несвр. *крупна киша набија земљу, а ситно баштенско растиње прилепљује за земљу.* – Еве́, не́колко го́дин ко ми ћи́ша запљеску́е раса́дници.

запљеску́е се несвр. **1.** *говори којештарије, говори будалаштине.* – А́јде бу́ди о́збиљан, немо́ј да се запљеску́еш. **2.** *заноси се, чини неодговарајуће радње.* – Запљеску́је се по дво́јчичи а ве́ч др̏т чове́к.

запљи́жди свр. *замаје, залуди, узме памет за тренутак, заслепи.* – За́пљижди ни не́ква, јо́ш се не мо́ж осве́стимо.

запљуву́е несвр. и уч. *више пута запљује некога.* – Запљувува́ла сам га с гр̏снице, па му прошле́ ра́нете.

запљу́е свр. **1.** *у дечјој игри "жмурке" онај који "жмури" после одређеног времена крене у потрагу за посакриванима и кад неког открије викне "пу" и изговори му име а затим обоје трче према месту на коме је онај жмурио, да један другога (ко пре стигне) "запљују", пљујући заиста у тај зид или сл. место.* – Пу́, Мила́не, запљува́ те. **2.** *у лечењу русе жена сажваће конопљино семе и пљуне по оболелом месту.* – Запљу́ј га с гр̏снице, и́ма га ма́не.

запљу́нчи свр. *запљује, попљује.* – Ту́ј пи́зду од човéка, у́знем, па запљу́нчим.

за́пне[1] свр. **1**. *замахне.* – О́н за́пне да ме уда́ри, ја́ бéж. **2.** *напрегне се.* – За́пне да гу́ра ко си́воња. **3.** *чврсто реши да заврши неки посао.* – Ми́ле из Ви́ну за́пне и завр̀ши јéкономсћи вакултéт, ва́редно.

за́пне[2] свр. *закључа врата и сл.* – Иди́ запни́ вракњи́цу.

за́пне се [1] свр. **1.** *замахне из све снаге.* – За́пне се колкó е ја́к да га ру́зне. **2.** *викне колко може најаче.* – Запни́ се колкó мóж па га доóкај, ту́ј е óн нéгде у близи́ну, ал мóж да нéшто рабóти, па не чу́е.

за́пне се [2] свр. *закључа се, закључа врата изнутра.* – Вéчером се за́пнемо и не пу́штамо ни́куга.

за́повас прил. **1**. *за појас, за појасом.* – Бри́тву склóпим па ју ту́рим за́повас. – Па́ре чу́ва за́повас. **2.** *начин држања играча у колу кад једно другом задене прсте за појас и тако играју.* – У óро се ува́те за́повас.

за́повес м *заповест, наређење.* – Батéрисћи старéшина вéчером чи́та за́повес за ју́тре.

заповецу́е несвр. *заповеда, наређује.* – Нéч ти́ на мéн да заповецу́еш.

заповрти́ свр. **1.** *замахне чиме.* – За́поврте песни́цу и у́дари га. **2**. *завитла, баци.* – Заповрти́м на Ла́це ка́пу и вр̀љим ју у Тимóк, затóј што ме ди́ра.

запо́дл̥го прил. *за дуже, за дуже време.* – Да ми за́јмиш па́ре запо́дл̥го.

запоé свр. **1.** *запева, почне да пева.* – Чим пу́шти óвце Евица запоé и цéл дѝн поé. **2.** *припева момка и девојку.* – Ако óна запоé нéкуга за нéку, ти́ја ју мóра у́зне.

запо́и свр. **1.** *да некоме да први пут у животу попије какву течност (о детету).* – Нећи́ та́м, текá причáју љуђе, мѝнечко детé запóе с ређи́ју. **2.** *да течност (или лек) некоме који не може сам да је узме (о животињи).* – Кьд ми се разболи́ кокóшка ја́ ју запóим с пенецели́н. **3.** *приликом извлачења течности из неког суда помоћу црева постигне да се црево испуни и течност потече.* – Тéгљим, тéгљим и не мóг да запóим цревóто.

запокла́дуе свр. *запости, почне да пости од Поклада.* – За Вели́гден запокла́дуемо од Пóкладе.

запóн м *дрвена брава на старинским кућама.* – Ел си запéл запóн?

запоóди свр. *почне да полази али никако да крене, одуговлачи са поласком.* – Кьд си óн запоóди, трéбе му пóла са́т да пóјде. – Гóсти си запоóде од дéсет са́та, а расту́ре су у пр̀ви пéтли.

запóпен, -а, -о трп. од запопи *који је уведен у свештенички чин.* – Запóпен и óн кьд и пóп Мили́ја.

запóпи се свр. у пеј. значењу *пусти да му расте брада.* – Штó си се, брé, запопи́л, штó се не обри́твиш?

запóрњак м **1**. *последње јаје које кокошка снесе у једном циклусу ношења.* – У гњездóто и́ма три́ ја́јца и едѝн запóрњак. **2.** *стара девојка, уседелица.* – Вéро, ва́рди се да не оста́неш запóрњак. **3.** *заостао момак од женидбе.* **4.** *закржљао плод или струк неке биљке.*

запóрњача ж *в. запорњак (2).* – Сóвија е довекá остáла запóрњача.

запóрче с *оно живинче које је последње дошло на свет при једном породу, закржљало живинче.* – Тринáесто прáсе – запóрче.

запоста́и свр. *запостави.* – Немóј да си за́рад тóј запоста́ш ку́ћу.

запóтка свр. *забоденим прутом, на чијем је врху гужва сламе или сена, обележи да је та парцела забрањена за испашу.* – Иди́ запóткај ону́ј облóжину у

Тумба́р.

запоткува́ње с *гл. им. од запоткуе*. – Ни запоткува́ње не пома́га, и́ма љу́ђе куи́ то́ј не ве́рмају.

запотку́е несвр. *обележава потком да је забрањена испаша на тој парцели.* – Ошѣл да запотку́е лива́де.

за́праз м *в. праз.* – Ови́ја овѣн че е за́праз, друђи́ти че да испода́вамо.

запра́и свр. *почне да прави, да гради.* – Запраи́л ку́ћу и́ма ве́ч не́колко го́дин, али сла́бо напре́ђује.

запра́ља несвр. *почиње да прави.* – По Све́ти Или́ју запра́љамо пле́вњу.

запраља́ње с *гл. им. од запраља*. – За запраља́ње ку́ћу од о́дма че ти тре́бу трејћи́на па́ре од оно́ј, колко́ че она́ на кра́ј да те кошта́.

запра́си се свр. *почне да се праси.* – Запраси́ла ни се бе́ше свиња́та бѣш у то́ј вре́ме.

запра́ска свр. *крене нагло и бандоглаво преко незгодног терена.* – За́праска преко они́ја габра́к и до́лете у сало́.

запр́ви свр. *почне што као први.* – А́јд, ја́ чу да га запр́вим, пр́вњи чу да ри́пнем преко о́лалију.

за́прга ж *в. запрега*.

запр́дак м *в. запртак*.

запрди́ свр. **1.** *стане уз кога и прдне да би га на тај начин омаловажио и понизио.* **2.** *почне да прди.* – Ра́ја из Тргóвиште запрди́ од едну́ банде́ру и прди́ све́ до другу́ту.

запр́ди свр. шатр. *запржи, направи запршку.* – Кьд она́ запр́ди васу́љ, да се уби́еш едеечи.

за́пре свр. **1.** *заустави, закочи.* – Ако не́маш са́што, запри́ са́не с но́ђе. **2.** *сусретне и заустави.* – За́прем ја́ ње́га на До́брин до́л и пи́там га ел исти́н то́ј о́н работи́л, ел не́ћи дру́ђи. **3.** *подупре изнутра да се не може отворити.* – Запри́ вра́та с едну́ цепља́нку. **4.** *закључа.* – Ел си запр́л вра́та? **5.** *заостане у развоју.* – Запрли́ им прасци́ти.

запреву́шти свр. *превари кога, подвали коме.* – Те́л е да ме запреву́шти за сто́ дина́ра, али се ја́ не да́м.

за́прега ж упор. запрга. **а**. *сукња.* – Сма́кла ми се за́прега. **б.** *пртена или ланена сукња.* – И́мам гоџа́ за́пређе.

за́прега на вргу́љће ж *врста горње сукње ткане на домаћем ткачком разбоју, прошарана вијугавим шарама.*

за́прега на прути́чи ж *врста горње сукње ткане на домаћем ткачком разбоју, прошарана вертикалним пругама.*

за́прега четво́рна ж *врста горње сукње ткане у четири нита*.

запре́гне свр. *задигне сукњу и крајеве забоде за појас.* – Кьд и́деш проз граби́ну запрегни́ си запре́гу, да се не уро́сиш. – Запре́гнем за́прегу и напл́ним ју с кру́шће.

запре́гне се свр. *задигне сукњу и крајеве задене за појас.* – Ако не́мам ни ко́тарку, ни трба́љћу, ја́ се запре́гнем и то́ј нату́рам у за́прегу.

запрежо́љина ж *ауг. и пеј. од запрега*; упор. запржољина. – Где́ ли е стара́на запрежо́љина?

запре́љће свр. *закопча каиш пређицом.* – Запре́љћај дизђи́ни.

запре́љће се свр. *закопча каиш на панталонама.* – Сѣг чу, са́мо да се запре́љћем.

запрељћува́ње с *гл. им. од запрељћуе (се).*

запрељћу́е несвр. *закопчава каиш пређицом.* – Запрељћу́е каи́ш, ал га боли́ пр́с па га не мо́ж запре́љће.

запрељћу́е се несвр. *закопчава се пређицом.* – Томѣн сам узе́л да се

запрељ̑ем...

запреóди свр. **1**. *почне да прелези.* – Војска́ запреóди Тимóк ýјутру и до напри́вечер јóш преóди. **2.** *прекипи лонац па садржина почне да се прелева.* – Узе́ла сам да успавýем дете́, онó гр̑не у огњи́ште за́преоди.

запре́ча свр. *в. запрече.*

запре́че свр. *затрпа ватру пепелом или затрпа нешто у ватри да би се пекло*; упор. запреча. – Књд ме́си ле́б ма́ти ни запре́че по кравајчѝк. – Књд пóјдеш запречѝ огѣ̑ньт, да га јýтре са́мо распре́чемо и разгоримó.

запречува́ње с *гл. им. од запречуе.* – Ве́чером запречува́ње, јýтром отпречува́ње, маши́ну не а́рчимо.

запречу́е несвр. *запретава.* – Запречýј огѣ̑ньт за́ште не́мамо маши́ну да га јýтром па́ заклаћýемо.

за́прешка ж *дем. од запрега.* – Де ма́лко поди́гни за́прешкуту.

запржóљ м *зб. од запржољина.*

запржóљина ж *в. запрежољина.*

запржóљине ж мн. *разни стари, женски одевни предмети, поглавито сукње, прње.* – Збѝрај си запржóљине и да те ви́ше не ви́дим.

запри́да свр. *почиње да преде.* – Запри́дам врете́но, ал га не мóг запреде́м, одебеле́ли ми пр̑сти од копа́ње и плеве́ње.

запри́чи свр. *постави притку уз биљку и привеже је.* – Тр̑ебе сва́ђи стрýк петлица́н да запри́чиш. Мóре, не́ са́мо да запри́чиш него да начýкаш колѣ̑ц уз ње́г.

запричу́е несвр. *поставља притке уз повртарске биљке.*

запрлóжи свр. **1.** *престане обрађивати њиву препуштајући је корову и трњу.* –Запрложи́л кра́сну ње́ву. **2.** *престане чистити стамбени простор који се напуни ђубретом.* – Сóбе им запрлóжене.

запрлóжи се свр. *запусти се, запарложи се.* – Штó си се, бре́, тóлко запрложи́л?

запроле́ти се свр. *почне пролеће, дође пролеће.* – Де полѣ̑к, не́к се запроле́ти, пóсле че́мо да ви́димо.

запрпр̑че свр. *забрујн мотор, почне да ради мотор.* – Онóј њигóво сокоћа́ло књд запрпр̑че ýши че ти проби́је.

запр̑ска свр. **1.** *водом попрска дрвени суд да би набрекао и боље држао.* – И́дем да запр̑скам ка́цу. **2.** *попрска кога водом по челу да би му олакшао тегобе (несвестицу и сл.).* – Да́ј га запр̑скај,ега́ се повр̑не. **3.** *почне да прска киша.* – За́прска ђи́шица, кóлко да ни раска́ра од ра́боту.

запрскува́ње с *гл. им од запрскуе.*

запрску́е несвр. **1.** *прска водом дрвени суд да би набрекао и боље држао.* – Óч ли ти́ да запрскýеш они́ја сýдови, ел не́ч? **2.** *прска кога водом по челу да би га освежио и олакшао тегобе.* – Запрскува́л га ти́ по чалó књд му се ја́ко слоша́? **3.** *повремено одлута у другу средину, губи се.* – Не́чије кокóшће че́сто запрскýју код на́с. **4.** *мала киша пада на махове.* – Запрскýе та ни са́мо посми́та сенóто.

запр̑сне свр. **1.** *в. запрска (1, 2).* – Ако сýд не држи́ и књд га запр̑снеш, мóра га нóсиш коди ма́јстора. – Запр̑сне кóлко да се рекне́ да е прска́ла. **2.** *попрска ране неким мелемом.* – Те́ј њигóве ли́ше да запр̑снеш сьс се́ме од гр̑снице. **3.** *падне нешто ситно, отскочи и изгуби се из вида.* – Запр̑сло ми еднó манисто у лискова́че покре огњи́ште. **4.** *залута, отиде у другу средину.* – Ете́, нашетó дете́ запр̑сло у тýн све́т.

запр̑так м упор. запрдак. **1**. *мало јаје која кокошка снесе на крају периода ношења.* – Не́ка кокóшка сне́ла запр̑так. **2.** *онај који је закржљао, који је мали растом.* – Испа́дал запр̑так, а баштá и

ма́ти му норма́лни.

запр̏чи свр. **1.** *јарац оплоди козу.* – Ја́рцат ју за́прчи, еба́ му ма́тер. **2.** *заврне, задигне.* – Запрчи́ си рукави́ да си не намо́криш та́слице, док замешу́еш на сви́ње.

запр̏чи се свр. *заостане у развоју (о биљкама).* – Не́ има́ло ћи́ша и лу́к се запрчи́л.

запр̏чич м *дем. од запртак.* – Оста́л си запр̏чич, не́ пора́сал.

запрцува́ње с *гл. им. од запрцуе.*

запрцу́е несвр. **1.** *прди уз некога да би га унизио.* – Немо́ј да запрцу́еш едногá, дру́гуга, ш те изуби́ва не́ћи куи́ не́ зна за ша́лу. **2.** шатр. *прави запршку, запржава.* – Ел га запрцу́еш с ма́з ел сьс зајти́н?

запршњува́ње с *гл. им. од запршњуе.*

запршњу́е несвр. и уч. **1.** *повремено прска киша.* – Дьнѣс је не́колко пу́т запршњува́ла ћи́ша, ал ни́како да опра́и и да па́дне. **2.** *водом прска дрвени суд да би набрекао и боље држао.* – Сва́ку е́сен пред бе́рбу запршњу́ем су́дови. **3.** *повремено одлута у другу средину, губи се.* – То́ј пра́се е тека́ ви́ше пу́т запршњува́ло, ал се вр̏не.

заптаи́ше се свр. *зачепи се, затисне се.* – Заптаиса́ла му се цре́ва, па мора́ли да га аперису́ју.

запу́ва свр. *в. запуне (2).*

запувува́ње с *гл. им. од запуву е.*

запуву́е несвр. *ненамерно дува некоме у лице с могућношћу да му прнесе неку болест.* – Не запуву́ј ме с ту́ј твоу́ ка́шљицу.

запугаве́е свр. **1.** *почне да заудара на нечистоћу (о човеку).* – Како́ си дозволи́ла да ти дете́ запугаве́е? **2.** *закржља од запуштености и нечистоће.*

запу́ди свр. *баци.*

запу́не сцр. **1.** *запахне.* – Кьд уле́зо у со́буту, оно́ ме за́пуну не́ћи смра́д. **2.** *дуне некоме у уста (ненамерно) и пренесе му неку болест (кијавицу, грип и сл.).* – Да те не́ не́ћи запуну́л, та си прегутаве́л?

запу́па свр. **1.** у пеј значењу *забије, набије.* – Запу́пај му ти́ едну́ загла́вку, да не мр̏да. **2.** *почне некога да удара.* – Запу́па га, па га пу́па да га унеспосо́би.

запу́па се свр. *зарије се, забије се.* – Пра́се се запу́па у сла́му и са́мо ћути́.

запупаве́е свр. *закржља у развоју и добије велики стомак (о детету).* – Едно́ дете́ им ја́ко запупаве́ло.

запусте́е несвр. *опусти, постане пусто.* – Че запусте́е и ва́шето добро́.

запу́ца свр. **1.** *почне жестоко нешто да ради.* – Запу́цам и за́ дан изри̏љам гради́ну. **2.** *почне јако љутито да грди некога.* – Запу́ца ме од вра́та и не мању́е ме док не ле́гнемо. **3.** *почне туђи некога.* – Ако те запу́цам че ти се оври̏шти ду́пе. **4.** *почне да баца што на кога.* – Запу́цам га с ка́мење, да га оте́рам, курјака́тога. **5.** *крене журно на неку страну.* – Запу́ца преко бре́гови и преко до́лови.

за́ра ж *прозрачност, лазурност; боја.* – Вино́во ти и́ма у́баву за́ру.

зара́ба несвр. **1.** *заробљава.* – Они́ не зара́бају непријете́ља, они́ га о́дма уби́вају. **2.** *улаже новац у неки нерентабилан или проблематичан посао.* – Не́чу си зара́бам па́ре у ро́бу коју́ нику́ј не́че да ку́пи.

заработи се свр. *занесе се у посао.* – Заработим се ве́чером и седе́ћујем до не́ко до́бо.

зарад предл. *са акуз. ради, због.* – Скара́ли смо се с њи́ зарад те́б. – Зарад ње́г смо мора́ли да си продаде́мо кра́ву.

заражу́ван, -а, -о трп. од зарази *који је више пута био заражен.* – Ти́ја е три́ пу́т заражу́ван.

зара́зен, -а, -о *трп. од зарази.* – Ти́ја е би́л зара́зен од не́ку ја́ко стра́шну бо́лес.

заразо́тина ж *оно што је заражено и што може заразити.* – Не пи́пај ту́ј заразо́тину. – Бе́жи од ту́ј заразо́тину.

зара́ка свр. **1.** *почне да кашље и пљује густе испљувке.* – Зара́ка како́ се ди́гне и по це́л дѣ́н ра́ка. **2.** *попљује сав простор око себе*; упор зарка. – Ко те, бре́, не́ жа́л за децу́ву, да зара́каш полови́н со́бу?

зара́мчи свр. *стави неки терет на раме.* – Зара́мчим бѣ́дњак, едва́ га донесе́м.

зара́ни свр. **1.** *стави детету или другом младом створу први залогај у уста.* – С то́ј ме ма́ти зарани́ла, па то́ј во́лим и сѣ́г да еде́м. **2.** *да некоме да поједе омађијану храну.* – Мо́ра да га е зарани́ла с некво́, та и́де код њу́ ко бељо́сан.

зарацува́ње с *гл. им. од зарацуе*. – Ошѣ́л у зарацува́ње па́ре.

зарацу́е несвр. **1.** *зарађује, доприноси.* – Ошѣ́л у слу́жбу, па зарацу́е па́ре. **2.** *заслужује (казну).* – Кѣд дете́ не́че да слу́ша оно́ зарацу́е за бо́ј.

зар́га свр. **1.** *почне да мува нечим у неки отвор.* – За́рга с мо́тку у ду́вку да исте́ра лиси́цу. **2.** *почне да мува неког у слабине.* – За́рга га ко најголемо́г душма́нина. **3.** *загура у нешто.* – "Где́ чу с ово́ј"? "Зар́гај га не́где док не про́јду цанда́ри".

зар́га се свр. *забије се, завуче се у нешто.* – Зар́гам се у се́но и ћути́м ко ми́ш, а ка́шље ми се, мо́ж да ми́слиш колко́.

зар́гља свр. *почне да грди кога.* – Чим до́јде она́ га зар́гља.

заре́ва несвр. **1.** *затрпава земљом, закопава.* – До́ле заре́вају едну́ ли́псалу свињу́. **2.** *огрће кукуруз или неку другу биљку.* – Дошло́ вре́ме да заре́вамо мому́рузу. **3.** *плавећи земљиште поплава наноси муљ и песак.* – Пото́кат ни заре́ва до́љњи кра́ј од њи́ву.

заре́вање с *гл. им. од зарева*.

заре́дак м *крећи ред неког засада у њиви*. – Ти́ ко́пај ти́ја ре́д, а ја́ чу ови́ја заре́дак.

заре́же свр. **1.** *отпише, одбаци, батали.* – Заре́жи га, ко Бу́гарин сла́ву. **2.** *неки део тела му изразито одебља.* – Зареза́л вра́т како́ би́к.

заре́же се свр. *толико се удебља да му се по телу појављују хоризонталне линије које одвајају поједине наслаге сала.* – Ни́шта не рабо́ти, са́мо еде́ и спи́, па се зареза́ла да и на ла́кат и́ма ба́вчицу.

зарежува́ње с *гл. им од зарежуе*.

зарежу́е несвр. **1.** *ставља резу на врата.* – Сва́ку ве́чер зарежу́ем го́рњу капи́ју, да не уле́зне не́што да ни поеде́ коко́шће. **2.** *режи помало или с времена на време.* – Розаму́нда са́мо зарежу́е тека́ наове́ка, али не́че да да́ви.

Зареза́ч м *Св. Трифун, 14. фебруара. Тога се дана симболично зареже винова лоза у винограду*; упор. Зарезој, Зарезоја.

заре́зи свр. *затвори врата резом, засуном, закључа.* – Јо́ш са́мо да заре́зим и о́дма по́дим.

Зарезо́ј м *в. Зарезач*.

Зарезо́ја м *в. Зарезач*.

зарезо́тина ж у пеј. и ауг. значењу. **1.** *зарезивање винограда на дан Св. Трифуна*. – Ишѣ́л ли си и ти́ у зарезо́тинуту? **2.** *зарез на неком предмету.* – И́маш деветна́ес зарезо́тине на ови́ја ра́буж, а ма́ни на друђи́ви.

зарезува́ње с *гл. им. од зарезуе*. – На ѕве́ти Три́вул и́демо у зарезува́ње ло́зје, па се изнапи́вамо.

зарезу́е несвр. *в. зариза*. – Сви́ ошли́ да зарезу́ју лозја́. – Зарезу́ем у праг, да си доо́дил код ме́н. – Ма, ку́ј ње́га зарезу́е.

зарестé свр. рет. *зарасте.* – Не́че му ра́на зарестé.

заржува́ње с *гл. им. од заржуе*.

зар́жуе несвр. **1.** *в. зарежуе (2).* –

Ку́чето зар̀жуе на сва́куга. **2.** *љути се на кога, бесан је на кога тако да се чини да режи (о човеку).* – Што́ заржу́еш на зета́тога, не́ о́н ту́ј ни́шта кри́в.

зари́за несвр. **1.** *симболично реже виноград на дан Св. Трифуна.* – По пла́дне че д и́мо да зари́замо ло́зје. **2.** *обележава резањем, засецањем.* – Зари́зам те у ра́бушку. **3.** *поштује, цени кога.* – И́ч га не зари́за.

заризáње с *гл. им. од зариза*.

зари́не свр. *затрпа земљом.* – Зарини́ га та́м да не смрди́.

зари́не се свр. *попада воће на земљу и прекрије је.* – Зарину́ле се сливе́ по́зам, тре́бе д и́демо да и сабе́ремо.

зари́па свр. *почне да скаче.* – Кљд га виде́ да и́де, о́н за́рипа од ра́дос.

зари́па несвр. *заскаче из полних побуда*; упор. зарипуе. – Пасту́в зари́па коби́ле.

зари́пи свр. **1.** *скочи на кога, заскочи.* – Томѣ́н кљд че да про́јде покре ме́н, ја́ га зари́пим и трко́лим га. **2.** *заскочи из полних побуда.* – Овѣ́н за́рипи овцу́.

зарипувáње с *гл. им. од зарипуе*.

зарипу́е несвр. *в. зарипа несвр*.

зари́ца несвр. **1.** *у туђе име говори да тај неће оно што му је понуђено.* – Немо́ј ти́ ме́н да зари́цаш, ја́ зна́м да л о́чу, ел не́чу. **2.** *забрањује коме да обично узима неку храну или пиће.* – Зари́цају га докту́ри да не пи́је, ал о́н то́ј на ве́рма.

зари́ца се несвр. *чврсто одлучује да убудуће неће што чинити.* – Што́ се зари́цаш да не́ч да пу́шиш, кљд сви́ зна́мо да без дува́нат и́ч не мо́ж.

зарицáње с *гл. им. од зарица (се)*.

зар̀ка свр. *в. зарака (2).* – Не́ са́мо да га запљува́л, него га и зарка́л. **2.** *почне да хрче.* – А, ле́гне, о́н зар̀ка. **3.** *забије, забоде.* – Зарка́ли му но́ж у меши́ну.

заровéе свр. **1.** *заплаче.* – О́н од ма́лко заровéе. **2.** *арлаукне.* – За́рова ко ме́чка. **3.** *почне да њуче (крава).* – Сре́те ме кра́ва Мурга́на, / Па ту́жно, жа́лно за́рова (н. п.).

заровéе се свр. *заплаче се.* – Ти́ће се заровéе од ни́шта.

заро́ви свр. **1.** *стави у ровницу, затрпа.* – Шангаре́пу заро́вимо у по́друм, у песѣ́к. **2.** *в. зароји.* – По́водња ни зарови́ла граду́ну.

заро́вни свр. рет. *заравни, поравна*. – Посеја́ле смо гр̀снице, па смо земљу́ту ја́ко у́баво заровни́ле.

заровувáње с *гл. им. од заровуе (се)*.

заровýе несвр. **1.** *заплакује, наплакује.* – Немо́ј да заровýеш сва́ћи ча́с, кљд зна́м да ти ни́шта не́. **2.** *ставља у ровницу, у трап.* – Цве́кла заровýемо у едѣ́н бу́ћер, го́ре у пла́ц.

заровýе се несвр. *заплакује се ради стварања одређеног ефекта, а не што јој /му се уистину плаче.* – Ни́шта ти не́че помо́гне то́ј што се заровýеш, него води́ рачу́н кво́ рабо́тиш, да не еде́ш бо́ј.

зарод предл. рет. *зарад, ради, због.* – Зарод њу́ сам остаи́л шко́лу. – Па, че́кај на́ну ли ти твоју́, па ја́ зарод те́б да влче́м бо́ј.

заро́жак м *земљиште које се у виду рога увлачи у околни предео*. – Заро́жак (топ.).

заро́жљак м *алка, карика начињена од рога којом се стежу цеви на гајдама када се распукну.*

заро́ји свр. *поплава нанесе муљ и заспе земљиште и растиње*; упор. зарови, затињи. – Заро́ен ни сливја́к. – Кљд до́јде голе́м Тимо́к о́н ни заро́ји граду́ну.

заро́јина ж *место које је поплава засула песком и муљем*. – Из заро́јинуту штрчу́ само вр̀ови од пи́пер.

заро́ља свр. **1.** *пође (с дугом сукњом) преко росног поља квасећи се.* – Иди́ по по́таку, немо́ј да заро́љаш преко лива́ду.

2. *немарно задигне, подавије доњи део одеће да би прегазио воду и сл.* – Кьд че Петри́ја да га́зи преко Тимо́к, она́ заро́ља бо́шчу до преко коле́на, та е се ви́де ско́ро це́ле но́ђе.

заро́си свр. **1.** *попрска, пошкропи.* – Зароси́ га ма́лко с води́цу колко́ да не́ без и́ч, па че га ју́тре до́бро нава́димо. **2.** *пропрска (о киши).* – Кво́ пада́ла, са́мо зароси́ла, та збра́ла праши́ну.

зарошува́ње с *гл. им. од зарошуе.*

зарошу́е нсвр. и уч. **1.** *пада по мало, пада с времена на време (о киши).* – Зарошу́ва ћи́шата на два́-три́ ре́да, али нетеја́ да па́дне. **2.** *лагано прска водом (нежне биљке и др.).* – Зарошува́ ли раса́дници́ти, ел че́каш на ме́н ја́ да и заро́сим?

зарсне свр. *изгуби жељу за јелом. Кад се дојенче одмах не задоји, па касније и кад му се да оно неће да узме, за њега се каже да је зарсло.*

зару́бен, -а, -о **1.** *који је равно одсечен (обично о дрвету).* – Това́гата му на едѝн кра́ј зару́бена, а на друђи́јат шиљáта. **2.** фиг. *који је заостао у умном развоју, недовољно бистар.* – Зару́бен ко тлцањ.

зару́би свр. **1.** *равно пресече (крај штапа и сл.).* – На това́гу зару́бим о́ба кра́ја. **2.** *почне да једе нешто што рушти под зубима (зелено воће или поврће).* – Кьд не́ма кво́ дру́го ја́ зару́бим лу́к.

зару́си свр. **1.** *попрска водом, попрска освећеном водицом.* – Де зарусе́те ма́лко дете́то, да му лькне. **2.** *попљује сажваканим конопљиним семеном онога који болује од кожне болести русе.* – Проба́ли смо гоца́ коé, па не пома́га, ал како́ га за́руси ба́ба Стаме́на оно́ му прође́.

зару́ча несвр. упор. заручуе. **1.** *шаље поруку, поручује.* – Зару́ча ми га́дни ства́ри. **2.** *позива.* – Зару́ча ми д и́м код ње́г на светьц.

заруча́ње с *гл. им. од заруча.*

зару́чи свр. *пошаље поруку .* – Заручи́ по не́куга да де́да до́јде код на́с на Тро́јцу.

заручува́ње с *гл. им. од заручуе.*

заручу́е несвр. *в заруча.* – Ја́ко ми заручу́е да до́јдем.

зарцаве́е свр. *прекрије рђа што, зарђа.* – Мати́ће, сећи́ре и све́ од желе́зо да се унесе́ у гра́цу, да не зарцаве́е.

заса́ља несвр. *соли, посипа.* – Заса́љај ра́нете с не́ћи пра́шак, да ти по́срчено заве́ну.

засаља́ње с *гл. им. од засаља.*

засьне свр. *засуши се.* – Кьд ма́лко засьне се́но, ви́ га преврне́те, да исьне и од другу́ту стра́н.

засњува́ње с *гл. им. од засњуе.*

засњу́е несвр. *засушује се.* – Засњу́е ли ти опеко́тината?

засве́ти свр. **1.** *засветли, засија.* – Да до́јдеш кьд ви́диш да засве́ти ви́дало. **2.** *почне нетремице да гледа у оно што други ради.* – Кьд ми тека́ не́ћи засве́ти на́д главу, до́јде ми да га ћи́днем.

засви́ри свр. **1.** *почне да свира.* – Де́ засвири́ едно́ о́ро. **2.** фиг. *заплаче (о детету).* – А га ма́лко не́што ди́рнеш о́дма засви́ри. **3.** фиг. *забије, набије.* – Ма́јће му га засви́рим.

засвиткаве́е свр. *засијају му очи (од суза или од пића).* – Чим га ви́диш да е засвиткаве́л, да зна́еш да е добре́ пи́нул.

засво́и свр. *присвоји.* – У́зне од ме́н ства́р да се послу́ша и по́сле ју засво́и.

засе́бљив, -а, -о *који је себичан, недружељубив.* – То́ма е засе́бљив, о́н се сла́бо ме́ша с љу́ђе.

заседе́лица ж *уседелица, баба девојка.* – Она́ е до кра́ј живо́т оста́ла заседе́лица.

заседе́њуе свр. *отпочне с вечери дуго да седи радећи ручне радове, почне да се-дењује.* – Од кьд заседе́њуемо,

па до Божи́ч и напреде́м и изаче́м.

заседе́њњуе се свр. **1.** *занесе се увече у ручни рад и ради до неко доба ноћи.* – Сино́ч сам се заседењњува́ла и седењњува́ла сам до дру́ђи пе́тли. **2.** *почну се правити прела.* – Заседе́њњуе се од Пробра́жење.

заседи́ се свр. *остане дуго не удата (неожењен).* – Њи́ното се девојче за́седе и сѣг мо́мци одви́јају од ње́г.

за́сејница ж *ширина њиве коју сејач одједном захвати сејући жито.* – Ова́ј си е њи́ва широ́ка едно́ пе́т засе́јнице.

засиле́так м *залет.* – Ако ч да ри́паш преко пото́к мо́ра да узне́ш засиле́так.

за́сип м бол. **1.** *астма* asthma. **2.** *промуклост, отежан говор.* – Уватѝл ме не́ћи за́сип.

заси́пе свр. **1.** *сузи дисајне путеве, отежа дисање*; упор. засипне. – Засипа́ло ме, па едва́ ди́јам. **2.** *сипајући дода ситну земљу уз биљку да би јој ојачао корен.* – Петлица́н кьд пићи́раш, по́сле не́ће вре́ме мо́ра га ма́лко заси́пеш, да напра́и бо́ље жи́ле.

заси́пи свр. *в. засипе (1).* – Засипи́ло га, па му затвори́ло но́сат.

заси́пљив, -а, -о *који болује од засипа (астме), који тешко дише.*

заси́пне свр. *в. засипе (1).* – Дојде тека́ поне́ћипут, па ме заси́пне.

заси́ца несвр. *засеца, зарезује.* – Заси́цај га са́мо од едну́ стра́н. **2.** *почне сећи.* – Мому́риште мо́ра да заси́цамо одону́д, од ону́ј стра́н, па на ова́м.

засица́ње с *гл. им. од засица.*

заскопча́љћа ж *в. скопчаљћа.* – Учку́р ч на́јбоље да навр̀чиш сьс заскопча́љћу.

заско́пче свр. *закопча.* – Заскопчи́ си капу́тат.

заско́пче се свр. *закопча се.* – Заскопчи́ се да ти не ду́ва ве́тар у́ груди.

заскопчува́ње с *гл. им. од заскопчуе (се).*

заскопчу́е несвр. *закопчава.* – Заскопчу́е пу́ловити польк, тресу́ му се ру́ће.

заскопчу́е се несвр. *закопчава се.* – Изла́зи из а́логу и заскопчу́е се.

заскр̀ца свр. **1.** *почне да шкрипи, зашкрипи.* – У со́бу ула́зим польк, на́ прсти, оно́ па́тос заскр̀ца, жена́ се разбу́ди и наста́не ру́свај. **2.** *почне да прекорева, да грди.* – Чим она́ заскр̀ца, о́дма се ва́чам за вра́та.

заску́цка свр. **1.** *почне да скичи, да цвили (о псу).* – А, по́чнемо да ручу́емо Ча́рлика заску́цка и гле́да те пра́во у о́чи. **2.** *почне тражити, камчити уз то помало наплакујући.* – Заскуцка́л је и́ма пре не́дељу дьна да га башта́ пу́шти на Све́ти Или́ју у Пала́нку.

засла́ви свр. *почне да слави, узме кога свеца за славу.* – Како́ смо се овде́ доселѝли и како́ смо ово́ј има́ње купѝли ми́ смо заславѝли Све́ти Ра́нђел.

засла́ња несвр. *заклања светлост коме.* – Мр̀дни од ла́нпуту, немо́ј да ми засла́њаш.

заслања́ње с *гл. им. од заслања.*

засдзи́ свр. **1.** *потече суза, засузи.* – Ако се завре́вимо од не́што жа́лно, о́ко му о́дма заслзи́. **2.** *поцури која кап.* – Си́пи во́ду у бу́рето, да ви́диш да л че не́где да заслзи́.

за́смеј прил. *смешно.* – Дошло́ ми не́што за́смеј, па се смеѐм ко лу́да.

засми́та несвр. *смета.* – Ле́кни се одо́тле, немо́ј ми засми́таш. – Ови́ја ста́ри ло́нци ми са́мо засми́тају, узни́ па и ци́дни та́м у ро́вину.

засмита́ње с *гл. им. од засмита.*

засмрцу́е несвр. *смрди помало, почиње да смрди.* – Засмрцу́е одону́д, од ону́ј ко́чину.

засо́ма свр. **1.** *стока почне да пасе крупним захватима (нарочито предвече*

и кад је трава крупна). – Бу́лка засо́ма де́телину чим уле́зне у њу́. **2.** *почне халапљиво да једе крупним залогајима (о човеку).* – Јо́ш несу́ сви́ ни се́дли, о́н за́сома, жи́в ме сра́м изе́де. **3.** *хвата крупним захватима (при неком пољском послу).* – По́чне ли да жње́ она́ засо́ма, ни́кој ју не мо́ж сти́гне.

засо́ма се свр. **1.** *почне да пасе крупним захватима.* – Ру́јка се бе́ше засо́мала у То́љину мому́рузу, едва́ ју искара́. **2.** *почне халапљиво да једе*; упор. засопа. – Засо́ма се ко сто́ка. **3.** *почне да ради неки посао крупним захватима.* – Засо́ма се у же́тву, ко да не́ма и ју́тре дѣ́н.

засо́па свр. *в. засома (2).*

засо́па се свр. *почне халапљиво да једе.* – Немо́ј да се засо́паш ко свиња́, него е́ц у́баво.

засо́пи свр. **1.** *запахне смрад да заустави дах.* – За́сопи ме не́ћи смрдељак. **2.** *запуши нос и друге дисајне органе (например назеб и сл).* – Ја́ко ју засопи́ло, едва́ ди́ја.

заспавува́ње с *гл. им. заспавуе.* – Си́лом ми заспавува́ње доо́ди на́ очи.

заспаву́е несвр. *почиње да спава, заспава.* – Де́да заспаву́е ус кубе́. – Не заспаву́ем по це́лу но́ч.

заспи́ свр. *ухвати га сан, почне да спава.* – Чим ту́ре гла́ву на ести́к о́дма заспу́, такви́ су они́.

засрамува́ње с *гл. им. од засрамуе се.*

засраму́е се свр. *застиди се, посрами се.* – На́ше девојче, чим до́јду љу́ћи оно́ се засраму́е.

засрби́ свр. **1.** *почне да сврби, засврби.* – Засрбе́ло ме бе́ше та́м, на не́згодно ме́сто и мора́ се поче́шам, сра́м – не́ срам. **2.** *појача се полна жеља.* – Засрбе́ла ју она́ј њо́јна пу́стиња, па се не мо́ж сми́ри.

засрбне свр. **1.** *учини да се неко загрцне.* – За́србну га вода́ и те́ше се уда́ви. **2.** *удари у нос нека силина, смрад, љутина и сл., запахне.* – Кьд уле́зомо у казани́цу за́србну ни не́ћи ћисељак, не́ћи смрде́ж.

засрбне се свр. *згрцне се.* – Мьнечко дете́, док јо́ш н у́ме да пи́је, о́че се засрбне с во́ду, ако му не да́ваш пома́лко.

за́става ж **1.** *облак који заклони светлеће небеско тело.* – Сја́јни ме́сец у за́ставу зајде́ (н. п.). **2.** *западни део неба који се обоји при заласку сунца.* – Сино́ч сл́нце у за́ставу зајде́ (н. п.).

застави́на се свр. *почне да се смркава, почне да пада мрак.* – Ма́ти ми е рекла́, чим се застави́на да бу́дем до́м.

заста́не свр. **1.** *остане, преостане.* – Не́к заста́не не́ћи дина́р, за цр́ни пе́так. **2.** *остане дуго неожењен или неудата.* – Е́то, по ра́товиви заста́ше гоца́ девојће, ел момци́ти били́ по војће́те. **3.** *пешачећи заостане иза кога.* – Бе́ше ма́лко заста́л иза на́с.

застањува́ње с *гл. им. од застањуе.* Затањува́ње пред сва́ћи изло́г, да пошашаве́еш.

застању́е несвр. **1.** *успорава ход, застаје.* – Како́ се приближу́емо до До́брин до́л воло́ви поче́ше да застању́ју; осе́чају и они́ не́што. **2.** *остаје, преостаје.* – Застању́е по не́ћи дина́р, не́чу да ка́жем.

застарче́е свр. *застане у телесном развоју и добије старачки изглед.* – Њи́ното девојче не́квo застарче́ло.

засте́ља свр. *пуну врећу жита, брашна и сл. прекрије крпом чије крајеве набије унутра, а онда затегне канапом који је у виду учкура пронизан по ивици вреће.* – Вре́че до́бро да се засте́љају, да се не стр́ви жи́то.

застељува́ње с *гл. им. од застељуе.*

застељу́е несвр. *пуну врећу жита, брашна и сл. затвара одозго крпом чије крајеве набија унутра, а затим затежг*

канапом који је у виду учкура пронизан по ивици вреће. – Ја́ пл̏ним, а де́да застељу́е вре́чете.

застои́ се свр. **1.** *застане да поразговара са ким и дуго остане тако стојећи.* – Застова́ се сьс Стано́јћу, та ми́ гр̏не и́спреоди. **2.** *заустави се и дуже остане у месту (о некој појави).* – За́стоја се сл̏нце на сре́д не́бо, / Да погле́да чу́до девоја́чко, / Како́ се́ле сьс еле́ње оре́ (н. п.). **3.** *дуго остане неудата.* – Затоја́ло им се дево́јчето и сь̏г га момчеди́јата не́че.

засто́рак м *в. засторка*.

засто́рка ж (вок. јд засто́рће; мн. засто́рће) *крпа којом се затвара (застељава) пуна вреће*. – За засто́рку мо́ж се у́зне и меса́љ.

застра́нак м *стубац на запрежним колима који држи канате*. – Ако това́римо др̏ва, сту́римо кана́те, а оста́ну са́мо застра́нци.

застр̏ви свр. *почне да испада и да се просипа неки ситан или растресит материјал из руку или из онога у чему се преноси.* – Застр̏ви сла́му од вракњи́цу и сву́ ми авли́ју по́соли.

застриже́ свр. **1.** *кум новорођенчету маказама отсече прамен косе.* – Приванѝ га, ку́ме, па га застрижѝ. **2.** *почне да стриже.* – О́вце застриже́мо од у́јутру и до́тавнин и не мо́ж остриже́мо.

застрижу́е несвр. *кум маказама ритуално отсеца прве праменове косе новорођенчету.* – Сь̏г га бь̏ш застрижу́е, по́сле че га деру́е.

застр̏не свр. *застане у развоју (живо биће или биљка).* – Чим се ма́чка по́боле, ма́чичи застрну́ше.

застрњува́ње с *гл. им. од застрњуе*.

застрњу́е несвр. *застаје у развоју (живо биће или биљка).* – Од не́ко вре́ме пра́сци ни поче́ше застрњу́ју.

застру́г м *в. заструзи*.

застру́женце с *дем. од заструг.* – Понесѝ си у мало́но застру́женце со́л.

застру́зи м пл. тант. *издубљена дрвена посуда са поклопцем који чврсто пријања, у којој се носе со, сир и др.*; упор. заструг. – У еднѝ застру́зи но́сим сѝриње, а у друђѝти тл̏чен пипе́р.

застру́шчи́чи м пл. тант. *дем од заструзи.* – За с о́вце, ту́ре ми ма́лко сириња̀ице у еднѝ застру́шчичи.

застуде́е свр. *захлади.* – О́гањ по́чнемо да кладе́мо кьд до́бро застуде́е.

засту́пи свр. **1.** *сусретне и стане испред кога, заустави.* – За́ступи ме и по́че да ми пр̏ича не́ће бљуво́тине. **2.** *стане испред и заклони видик.* – Дојде́ де́да Ми́лча и за́ступи ме бь̏ш кьд је Але́ксић савија́л желе́зо у зу́би.

засукува́ње с *гл. им. од засукуе (се)*. – Засукува́ње пред оно́љћи на́род, не́ норма́лно

засуку́е несвр. **1.** *завија, подвија.* – Засуку́е рукавѝ, че да ко́ље пра́се. **2.** *подиже, задиже сукњу.* – Срамота́ е да засуку́еш бо́шчу.

засуку́е се несвр. *подиже сукњу.* – Засуку́е се да прега́зи преко Тимо́к.

засу́че свр. **1.** *завије, подвије.* – Засу́че нога́вице до коле́на, па уле́зне у ка́цу да га́зи сѝриње. **2.** *подигне, задигне сукњу.* – Мангу́пи се догово́ре, па засу́чу не́ко дево́јче на о́ро, да га орезѝле. **3.** *почне да суче на сукалу.* – Засу́че це́ви по вече́ру и суче и до половѝн но́ч.

засу́че се свр. *подигне сукњу (хаљину) да јој се види стражњица.* – Засу́че се, па се́дне с голо́ ду́пе на́зам (дете).

зата́ји свр. *заустави дах, истера дах коме да га овај не може поново узети.* – Кьд ме у́дари за́таји ми ду́шу.

зата́ји се свр. **1.** *зацени се од плача.* – За́таји се дете́ од рова́ње, едва́ га поврну́мо. 2. *затворе му се дисајни путеви услед назеба или прашине.* – Не́кво га затајѝло, па едва́ дѝја.

затака́ри свр. *затакне, натакне.* – А́лдинчање, кьд се вр̏чају ис Пала́нку, сва́ћи е затакари́л по едьн саму́н на режњи́ће.

затькми свр. *почне да слаже гранчицу на гранчицу насечене шуме за лисник и да прави веје.* – А, сти́гнем та́м где́то смо се́кли шу́му ја́ затькмим и тькмим до́кночи.

зата́пка свр. *поравна неку растреситу масу па је онда табанима или длановима набије.* – Закопа́ли па́ре у́зам, па и затапка́ли, да се не позна́ва. – Си́рење се у чебьр зата́пка, па се преко ње́г ту́ре шу́ће и каменчи́чи.

зата́че несвр. *кокошка лагано и отегнуто кокоће, скоро као да запева.* – Кьд е сл̏нце и не́ ја́ко же́га кокóшће чу́шкају буњи́ште и зата́чу.

затеза́ља ж *краћи кочић који се убада у главу предњег кросна ради затезања основе на ткачком разбоју.*

зате́кне свр. *отекне, мало отекне, набрекне.* – Ако ти па́к зате́кне нога́та, да привѝјеш жи́лавльк.

зате́кне се свр. *нађе се нека количина.* – Че да еде́мо кво́ се зате́кло.

зати́ви свр. *в. утиви.*

зати́ка свр. *изгуби, погуби.* – Гдé си зати́кал козу́ту, несре́јњиче е́дан?

затило́ше свр. *удари некога отвореном шаком по врату.* – Затило́ше га да му заштури́ у́ главу.

зати́њи свр. *поплава наталожи муљ, тињу*; упор. зароји. – Дошла́ вода́ и затињи́ла ни лива́ду и до њу́ гради́ну.

затињо́ше свр. у пеј. значењу *затињи.*

зати́ра несвр. **1.** *сатире, уништава.* – Ти́ја бо́лес све́ зати́ра. **2.** *брише трагове.* – У́зне шума́н па си зати́ра ди́ру. **3.** *губи ствари, стоку и сл.* – Зати́ра си рукави́це. – Ти́ја не́ за козара́, о́н зати́ра козе́.

зати́ра се несвр. **1.** *упропашћава се материјално.* – Зати́ра се по двока́ти. **2.** *нестаје, губи се.* – Зати́рају се ста́ри о́бичаји.

затира́ње с *гл. им. од затира (се).*

зати́ска несвр. *ставља чеп, запушује.* – Ел до́бро зати́скаш вла́шете? – Зати́скај свѝрће, да не ду́ва у со́бу.

затиска́ло с *запушач, чеп.* – Затиска́ло се мо́ж напра́и и од толу́зину.

затиска́лце с *дем. од затискало.* – Крча́г зати́снемо сьс затиска́ло, а сиса́љћуту му сьс затиска́лце.

затиска́ње с *гл. им. од затиска.* – Затиска́ње с кукула́шку.

зати́сне свр. *запуши, зачепи.* – Сьг е бу́ре до́бро зати́снуто, не́ма да ка́пе. – Ако се зати́сне слави́на на бьчву то́ј зна́чи да е оту́д пошло́ зрнце́ гро́зје па ју затисну́ло, ти́ се тьг сло́жиш, па озд̏ол ду́неш у слави́нуту да повр̏неш зрнце́то, ако се о́че повр̏не.

зати́тка свр. **1.** *запуши неке пукотине старим крпама, хартијом и сл.* – Зати́ткај с не́што покре пе́нцери, да не ула́зи зима́. **2.** *забије.* – Ма́јће му га зати́ткам.

зати́ца несвр. *наилази на кога, затиче , затиче на делу.* – Зати-ца́л сам и ви́ше пу́т. **2.** мед. *отиче, натиче.* – Зати́ца ми де́сна рука́.

затица́ње с *гл. им. од затица.*

зати́ши свр. **1.** *направи малу брану и заустави воду.* – Чу да зати́шим пото́к да си льсно зава́чам во́ду и да и́ма где́ да си по́им сто́ку. **2.** *заклони, заслони.* – Ро́еви му сл̏нце затиши́ли.

заткáва свр. *почиње да тка.* – Заткáвам ша́јак.

заткава́лник м *почетак заткавања пиротског ћилима.*

затлаи́ свр. **1.** *престане да гори пламен на ватри само се жар зажари.* – Кьд се згори́ лози́ње и огьньт се затлаи́

тѣ́г припи́цамо ја́ганци. **2.** *почне да тиња, да гори, да пече у унутрашњости људског организма.* – Ча́с, ча́с па ми затлаи́ у меши́ну. Не́ знам кво́ ми е, ал добро́ не́.

затлакува́ње *с гл. им. од затлакуе.*

затла́куе несвр. *в. затлцкуе.* – Свакýга куи́ про́јде она́ ýзне да затла́куе: та одо́кле е, та куде́ и́де...

затлсти свр. *замасти, стави масноћу у јело.* – О́ч ли да затлстиш ма́лко васýљат, ел че си оста́не по́сан?

затлсти се свр. *зазноји се и почне да се пресијава (људско лице).* – На Драгути́на се затлстило чало́, изгле́да ми да е чвр̏сто пи́нул.

затлца свр. *затуца, заглупави*; упор. затлче (2). – Затлца́л га Бо́г ý главу.

затлцан, -а, -о *в. затлчен.* – Не изгле́даш ми ти́ то́лко затлцан ко́лко у ства́ри е́си.

затлцкува́ње с *гл. им. од затлцкуе.*

затлцкуе несвр. *ситним питањима узнемирава кога, запиткује*; упор. затлакуе, затракуе (2), затрацкуе. – Немо́ј да ме ви́ше затлцкуеш.

затлче́ свр. **1.** *ударцима затупи оштрицу или врх неке алатке.* – Ел не може́ да не затлче́ш сећи́руву? **2.** *в. затлца.* – Затлче́ не́ка а́ла не́куга, та обневиде́е.

затлче́ се свр. у пеј. значењу *занесе се, удуби се у неки посао.* – Затлчý се у ша́к и забора́е на ручѣ́к.

затлчен, -а, -о *који је затуцан, ограничен.* – Неси́ ва́ља то́лко затлчен то́ј да урабо́тиш?

зато́ј прил. *зато, због тога, из тог разлога.* – Не́чу да га кýпим зато́ј што скýпо. – Има га изби́јем затој што е пога́н.

зато́пи свр. **1.** *умочи комад хлеба у неко јело.* – Сва́ћи зато́пи ле́б у пр̏жено и тека́ еде́мо. **2.** *залије нешто каквом растопљеном масом.* – Едѣ́н де́л ме́со ошуши́мо, а едѣ́н де́л затопи́мо с ма́з у те́гле. **3.** *дрвени суд налије водом да би набрекао и боље држао.* – Однеси́ чебѣ́рьв у Тимо́к да га зато́пиш.

зато́плен, -а, -о трп. од затопли. **1.** *који је загрејан.* – Зато́плена со́ба. **2.** *топло одевен.* – До́бро сам зато́плен, не́ ми зима́.

зато́пли свр. **1.** *загреје, угреје.* – Затопли́ му чр̏ђе кьд че га покри́ваш. **2.** *топло одене кога.* – До́бро га зато́плим, па га тѣ́г пра́тим у чко́лу.

зато́пли се свр. **1.** *угреје се.* – Кьд ле́гнем покри́јем се по́ главу и тека́ се зато́плим. **2.** *обуче се у топло одело, покрије се топлим покривачем.* – Затопли́ се кьд изла́зиш на овýј зимý.

затопљува́ње с *гл. им. од затопљуе (се).* – И мло́го затопљува́ње мо́ж да шко́ди не́ћему.

затопљу́е несвр. **1.** *загрева.* – Затопљу́ем со́бу са́мо пред спањѣ́. **2.** *обла-чи топлу одећу коме, покрива кога топлим покривачем.* – Немо́ј дете́ мло́го да затопљу́еш, да се не зно́и.

затопљу́е се несвр. *облачи се у топло одело или се покрива топлим покривачем.* – Ја́ се не затопљу́ем то́лко, ме́н не́ зима́.

за́тра ж **1**. *онај који расипа, који троши немилице, расипник.* – То́ј е за́тра чове́к. **2.** *оно што човеку наноси материјалну штету, што сатире материјална добра.* – А́уто е една́ за́тра.

затракува́ње с *гл. им. од затракуе.*

затра́куе несвр. **1.** *закера, замера.* – Купи́л би ја́ то́ј, ал кьд до́јдем до́м жена́ ми и́ма о́дма затра́куе. **2.** *в. затлцкуе.* – Немо́ј ме то́лко затра́куеш, мо́лим те.

затра́пје с *подручје које се налази иза трапа, иза брда.* – Затра́пје (топ.).

затрацкува́ње с *гл. им. од затрацкуе.* – Докле́, бре, то́лко затрацкува́ње, мани́ се едьнпу́т.

затра́цкуе несвр. *в. затлцкуе.* – Мло́го, брате, затра́цкуеш, гле́дај кво́ рабо́тим и ћу́ти.

за́тре свр. **1**. *остане без чега својом несмотреношћу, заборавношћу, изгуби.* – Јуче́р ишо̀л у ва́рош, па си затр̀л но́вченик. **2.** *упропасти, уништи.* – Дере́ктурат затр̀л предузе́ћето. **3.** *прекине да чува неку стоку.* – Затр̥ли́ смо о́вце, не́ма ку́ј да и пасе́.

за́тре се свр. **1.** *изгуби се, нестане.* – Затр̥ле́ ми се дьно̀с две́ о́вце. – Се́мка да ти се за́тре, да Бо́г даде́, ми́ли. **2.** *упропасти се материјално.* – Затр̥ли́ се иде́ечи по су́дови и по двока́ти.

затри́са несвр. и уч. *тресе, тресе на махове*; упор. затриша. – И́гра, па затри́са. – Затри́са ни се ку́ћа кьд про́јде камијо́н.

затри́ша несвр. *в. затриса.*

затр̀ка свр. *в. затрља (1).* – Те́л би ти́ да затр̀каш ди́руту, ал не́че да мо́же.

затр̀ља свр. **1**. *трљајући поравна, избрише*; упор. затрка. – Затр̀љај те́ј беле́ђе. **2.** *утрљавањем неке масе зачепи мали отвор.* – Вра́та на бьчву затр̀љам сьс стл̀чен брето́в ли́с, да не оди́сају.

затр̥љо́ше свр. у пеј. значењу *затрља (1).*

затрљува́ње с *гл. им. од затрљуе.*

затр̥љу́е несвр. *трљајући поравнава, брише.* – Затр̥љу́ј ко́лко о́ч, па се позна́ва да си доо́ди́л. **2.** *утрљујући неку масу зачепљује ситне отворе.* – Затрљу́ем циливри́је. **3.** *покушава да забашури ранији неспоразум, да изглади неспоразум.* – Ца́бе га сьг затр̥љу́еш, било́ што било́. – Зло́ де́ло се не затр̥љу́е.

затр̀ни свр. *трњем затвори или огради.* – Узни́, па затр̥ни́ прого́н озго́р, да не прооде Си́мине о́вце.

затру́па свр. **1.** *почне да удара ногама о тло.* – Чим до́јде од коли́бу, о́н затру́па пред вра́та, да си отресе́ но́ђе од сне́г. **2.** *падне велики снег.* – Мо́ш се де́си да ньчьс затру́па сне́г.

затру́пка свр. у дем. заначењу *почне да удара ногама о тло (о детету).* – Затру́пка с ножи́чће од ра́дос.

затру́са свр. *затресе, почне да тресе.* – Затру́сај сли́вуту, да попа́дају сли́вете. – Кьд у о́ро она́ затру́са с ду́пе, сви́ у њу́ гле́дају.

зату́ра несвр. **1.** *оставља нешто негде да се после не може лако пронаћи.* – Зату́ра си дре́е, па и по́сле не мо́ж сабе́ре. **2.** *замеће, прикрива.* – Зату́ра о́тоди.

зату́ра се несвр. *нестаје, губи се на неко време (о човеку).* – Гдé се зату́раш кьд на́јвише ра́боту и́мамо?

затура́ње с *гл. им. од затура (се).*

зату́ри свр. *остави нешто негде да га после не може лако пронаћи.* – Ве́чером си зату́ри чера́пе, па и ју́тром не мо́ж на́јде.

зату́ри се свр. *оде негде, нестане на неко време.* – Гдé се за́тури, мори́?

затуту́ни свр. *припали дуван.* – О́че ли да затуту́нимо по едну́?

зату́ши свр. *нека маса зачепи проток чему (води например).* – Напада́л шу́шљак, па затуши́л ђере́п.

затушува́ње с *гл. им. од затушуе.*

затушу́е несвр. *нека маса зачепљује проток чему (води например).* – Ли́сје ни затушу́е ва́ду, па мо́ра едномьн да ју чи́стимо.

заћеве́ри свр. *в. заћевишти.*

заћеви́шти свр. *застрани, јурне узбрдо*; упор заћевери. – О́н си тиће за́ћевишти уз Вр̀лу стра́н.

заћико́че се свр. *закикоће се*; упор. заћикоше се. – Заћико́че се од ни́шта.

заћико́ше се свр. *в. заћикоче се.* – Томани́ја Пр̀дљина ча́с, ча́с па се заћико́ше.

заћи́ма свр. **1.** *почне да маше.* –

За́ћима с ру́ће и за́устаи едно́ а́уто, да ју повезе́. **2.** *почне да клима главом.* – Ре́че да му е све́ ја́сно и за́ћима с гла́ву.

заћи́не свр. **1.** *откине врх биљке, заломи.* – Заћини́ му са́мо вр́ови. **2.** *неоправдано задржи од плате, награде, закине на мери.* – За́ћину ми сто́ дина́ра.

заћипи́ свр. **1.** *почне да ври, проври.* – Кљд гр́не заћипи́ па́зи да не пре́јде. **2.** *ускипи, устрепти (од гнева, мржње).* – Ва́рди се да ми не заћипи́, ел ље́сно мо́ж и да ми пређипи́ и да се га́дно напра́и.

заћипу́е несвр. *почиње да ври.* – Ел заћипу́е варивото́, ел јо́ш не́?

заћи́сне свр. **1.** *набрекне услед влаге и после тога добро држи (о дрвеном суду).* – Чу да ту́рим бу́ре у во́ду да заћи́сне. **2.** *почне да киси, да се кисели.* – Васу́љат јо́ш не прођи́сал, али си ели́с заћи́сал.

заћи́сне се свр. **1.** *набрекне од влаге и добро држи (о дрвеном суду).* – Заћи́сло се и оно́ј старо́но бу́ре, а мисле́л сам да не́че да мо́же. **2.** *залепи се за тло, срасте са тлом од дугог стајања.* – Ова́ј се даска́ заћи́сла за́зам, не мо́ж се откро́и. **3.** *заседи се, дође у посету и не зна да пође.* – Ду́шка јо́ш оцу́тра дошла́ и ту́ј се заћи́сла.

заћисни́ свр. *за тренутак испољи накисели укус.* – Во́лим ви́шњу да ми заћисни́ у у́ста. – Пр́во заћисни́, по́сле заблажни́.

заћисњува́ње с *гл. им. од заћисњуе.*

заћисњу́е несвр. **1.** *киси помало.* – Вино́во ти ели́с заћисњу́е. **2.** *затапа се у води (неки дрвени суд).* – Бу́ричи се заћисњу́ју до́ле у ви́р.

заћи́ти свр. **1.** *закити цвећем или чим другим.* – Кљ по́јдемо у бе́рбу ми́ заћи́тимо ко́ла. **2.** фиг. *превари, наплати више него што треба.* – За́ћити га сљс иља́до дина́ра.

заћи́ти се свр. *закити се.* – Заћити́ла се сљс жлту́ ћи́тку.

заћула́ви свр. *повеже мараму до очију или дубоко натуче капу*; упор. заћурли. – Кљд но́сим зи́ми де́те, ја́ га до́бро заћула́вим.

заћула́ви се свр. *повеже се марамом до очију или дубоко натакне капу.* – Што́ си се, мори́, то́лко заћулави́ла?

заћу́рли се свр. *в. заћулави се.*

зауба́ви свр. **1.** *улепша нешто.* – Да га нађи́тимо, да га зауба́вимо. **2.** фиг. *на крају свега учини нешто лоше, забрља, поквари утисак.* – Ала́л ти ве́ра, на кра́ј га за́убави.

заови́ја несвр. **1.** *увија, уврће.* – Немо́ј ми заови́јаш ру́ку, боли́ ме. **2.** *обилази, заобилази у луку.* – Озго́р и́ду два́ пото́ка, едн́ проо́ди ова́к а друђи́ти заови́ја окол Л́нат (топ. у Врбици). **3.** *околиши, одуговлачи у говору.* – Кво́ га то́лко заови́јаш, кажи́ га о́дма за кво́ си дошл́л.

заовија́ње с *гл. им од заовија.*

зауда́ри се свр. **1.** *прилегне на посао, подухвати се својски.* – Заудари́ се зиму́с и изриља́ ону́ј бргола́зину. **2.** *побрине се о некоме.* – Да се не бе́ше она́ заудари́ла окол ста́рцарога ода́вна би о́н заврши́л.

за́узал прил. *в. заузлем.* – Што́ си га врза́л за́узал?

заузви́ја несвр. *заврће, подвија*; упор. зазвија. – Заузви́ја нога́вице, о́че да га́зи во́ду.

заузви́ја се несвр. *подвија се, подиже се*; упор. зазвија се. – Заузви́ја ми се бо́шча наго́ре, зато́ј што не потпла́тена.

заузвија́ње с *гл. им. од заузвија (се).*

заузви́је свр. *заврне, засуче*; упор. зазвије. – Заузви́ си та́слице, да и не намо́криш дор пе́реш цре́ва од свињу́.

заузвије се. *засуче се, заврне се.* – Заузви́је се ко на ма́че у́во.

заузвр́не свр. **1.** *в. заузвије.* – Заузвр́не чера́пе пре́ко го́јзерице, тека му, вели́,

пóубаво. **2.** *заустави воду на реци или потоку тако да се она стане подизати и привидно кретати узводно.* – Ми́та заузврну́л Литићéв потóк и ту́ј си пóи волóве.

заузвр́ча несвр. **1.** *заврће, подавија.* – Заузвр́ча рукави́, ко да че да га кóље. **2.** *преграђујући зауставља воду на потоку или реци.* – Немóј ту́ј да заузвр́чаш вóду, че ни улéзне у авли́ју.

заузврча́ње с *гл. им. од заузврча*.

заузлéм прил. *начин везивања узла тако да се он једва може одвезати;* упор. зазлем, заузал, узазлем. – Ако га врзу́еш, вржи га заузлéм, да ти се не одвр́же.

зау́зне свр. **1.** *заузме, освоји.* – И текá по тóј ми зау́знемо Бóљевац, па удáримо на Пáраћин. – Тéл би да зау́зне цéло пољéто. **2.** *распрострe се, захвати.* – Кьд сéдне зау́зне мéсто за двои́цу.

зау́зне се свр. **1.** *заузме се неким послом.* – Кьд се já зау́знем у мojу́ рáботу, ти́ отпáдаш. **2.** *заложи се, настане да се нешто урадн.* – Моли́ла сам га да се зау́зне за мéн у óпштину, али óн нé тejáл.

заустáи свр. **1.** *прекине кретање чега, заустави.* – Заустáим волóве да се мáлко одмóре. **2.** *спречи.* – Не мóж га ни́кој заустáи од пијéње, и́ма да се упропáсти.

заустáи се свр. *заустави се, стане.* – Заустáим се сáмо кóлко да пи́нем води́цу.

заустáља несвр. *чини да оно што је у покрету стане, зауставља.* – Џандáри свáкуга заустáљају дóле на ћупри́ју.

заустáља се несвр. **1.** *зауставља се, стаје, престаје.* – Врéви, не заустáља се. – Какó е почéла да пáда, ћи́шава се не заустáља. **2.** *задржава поглед на чему.* – Глéда рéдом по сву́ говéду, ал се стáлно заустáља на едну́ крáву, онá му нáјвише запáда за óко.

заустаљáње с *гл. им. од заустаља (се).* – И́ма заустаљáње дóле на ћупри́ју, преглеђу́ју ку́ј квó нóси.

зау́ши свр. *косо засече појанту на оба краја да би што боље налегла на вертикални дирек и хоризонталну греду*; упор. заушне.

зау́шне свр. *в. зауши*.

зáушници м бол. *в. заушће* parotitis.

зáушће ж бол. *запаљење доушних жлезда, заушке* parotitis. – Ку́ј болу́е од зáушће, а не пáзи се, мóж да остáне jáлав.

зацвилу́е несвр. *почиње да цвили, да плаче.* – Не зацвилу́ј, не заровýј!

зацéпен, -а, -о **1.** трп. од зацепи *који је почео да се цепа, мало расцепљен*. – Рукáват му сáмо зацéпен, нé сьв оцéпен. **2.** *који је задрт, тврдоглав.* – Óн је нáј зацéпен од сви́ њи.

зацéпи свр. **1.** *почне да цепа, поцепа мало.* – Мáлко га зацéпи, пóсле га вр́кне и свé га расцéпи, басмóто. **2.** *потражи велику цену.* – Кьд зацéпи с нéку цéну да ти се заврти́ у́ главу. **3.** *тврдоглаво крене у свом правцу.* – Ти́ће зáцепи нагóре. – Кьд óн зацéпи нéшто ни́кој не мóж да га скóли.

зацéпи се свр. *страсно се заљуби.* – Ми́шко се бéше зацéпил у Љуби́нку Стојáнову.

зацéпљив, -а, -о **1.** *који се лако али незгодно цепа*. – Чамóвину не мóж да дéлаш сьс сећи́ру ел је онá jáко зацéпљива. **2.** *који је незгодне нарави, тврдоглав и цепидлака.* – Óн је млóго зацéпљив, тéшко да се с њéга мóж споразу́миш.

зацепóтина ж **1**. *оно што је зацепљено, крхотина.* – Наби́ла ми се еднá зацепóтина у длáн. **2.** *онај који је задрт, који је тврдоглав.* – Мáни се распрáљаш с ту́ј зацепóтину.

зацепóше свр. у пеј. значњу *зацепи*.

зацепувáње с *гл. им. од зацепуе*.

зацепу́е несвр. **1.** *почиње да цепа.* – Ако дебе́ло дрво́ о́ч пра́во да расце́пиш зацепу́ј га у чало́. **2.** *тражи превисоку цену.* – Немо́ј то́лко да зацепу́еш, та на́ши смо љу́ђе. **3.** *говори будалаштине и којештарије.* – Ако мло́го зацепу́еш пред дево́јћете, це одби́ју од те́б.

зацрвени́је се свр. *зацрвени се.* – Ве́ч се зацрвени́јале цре́шње.

зацр́ви се свр. *поцрвени у лицу, порумени.* – Зацрви́ла се о́д срам.

зацрво́ше се свр. у пеј. значењу *зацрви се.* – Пију́, еду́ љу́то, па се зацрво́шу, па се по́сле би́ју.

зацре́пи свр. грн. *зазида врата грнчарске пећи, напуњене судовима, ради печења.*

зацу́ка свр. *почне да љуби.* – Свира́чи да засви́ре међ младеневе́ста зацу́ка сва́тови. – О́н си ју за́цука, па си ју цука́, цука́, бре́...

зачѣ́кне свр. *начне, почне да троши нешто.* – И́мамо два́ ле́ба, едѣ́н полови́н, а едѣ́н не́ ни зачѣ́кнут.

зачькчу́е несвр. *задиркује, узнемирава.* – Немо́ј да зачькчу́еш го́вна, да не смрду́.

зачькчу́е се несвр. *задиркује се.* – Пр́во се зачькчу́еш, па ти по́сле кри́в ђа́вол.

зачапа́ри свр. *набије, забије што у какав отвор, забије какав пањ или нешто слично.* – Зачапа́рим га и не мо́ж да изле́зне.

зачѣ́с прил. *врло брзо, одмах, за тренутак.* – Зачѣ́с чу ти ја́ то́ј урабо́тим.

зачьсѣ́к прил. у дем. значењу *зачаска.* – Зачьсѣ́к о́дра за́јкатога.

зача́ска прил. *зачас, часком, одмах, врло брзо.* – Зача́ска чу ја́ то́ј да сре́дим, не́ма кво́ да бри́неш.

зачва́ти свр. *в. зачватори.* – Гро́зно е да гле́даш међ зачва́ти.

зачва́тори свр. *почне халапљиво да једе гласно мљацкајући*; упор. зачвати. – Међ зачва́тори да ти се зга́ди.

зачвр́љи свр. *припече нешто на јакој ватри тако да то мало пригори.* – Ко́ вели́ш, да зачвр́љимо ма́лко слани́нку за ручѣ́к?

зачѐ свр. *почне да тка на ткачком разбоју.* – Зачѐла сам ша́јак и ни́кад да га дочѐм. – Ткања́ се зачу́ међ се сва́ ра́бота у по́ље сраб́оти.

зачеву́е несвр. *почиње да тка, заткава.* – Сва́ку го́дин у ово́ј вре́ме зачеву́е поста́в.

зачепа́сти свр. *откине комад од нечега.* – Што́ сте зачепасти́ли ле́бав, што́ си несте́ оце́кли?

зачепа́шти свр. упор. загребашти. **1.** *почне да гребе ноктима, загребе.* – Међ ма́че о́че да уле́зне, оно́ зачепа́шти на вра́та. **2.** *почне да бежи узбрдо помажући се и рукама и ногама, хватајући се за бусење и за травке.* – Чим ре́коше да ни пу́штају, ми́ зачепашти́мо уз Вр́лу стра́н, ел мо́ж се пока́ју, па да ни вр́ну.

зачѐпи свр. *ухвати да бежи узбрдо.* – Међ се виде́ у зо́р, за́чепи уз Гурна́чје.

зачма́ва невр. у пеј. значењу *почиње да спава, заспава.* – Зачма́ва јо́ш пред вече́ру.

зачмава́ње с *гл. им. од зачмава.*

зачми́ свр. у пеј. значењу *заспи.* – До́јде пија́н и о́дма зачми́.

зачмо́ше свр. у пеј. значењу *заспи.* – Како́ ле́гне тека́ зачмо́ше.

зачмр́љак м *задебљање оштрице или врха ексера настало ударцима чврстог предмета или у чврст предмет.* – Доне́л ексе́ри све́ не́кви зачмр́љци, мо́ра да и е вади́л и не́ће дѣ́сће.

зачмр́љен, -а, -о **1.** трп. од зачмрљи *који је затупљен.* – Што́ е ова́ј сећи́ра ово́лко зачмр́љена? **2.** *који је заостао, затуцан, загуљен.* – Ма, кво́ и́ма да

тра́жиш од ње́га књд зна́еш да е зачмр̏љен.

зачмр̏љи свр. *ударцима затупи, спљошти.* – Књд те уда́рим но́с чу ти зачмр̏љим.

зачмр̥љо́тина ж 1. *оно што је затупљено.* – Како́ мо́г да ко́пам с ову́ј зачмрљо́тину? **2.** у пеј. значењу *в. зачмрљен (2).* – Не дружи́ се с ту́ј зачмр̥љо́тину.

зачмр̥љо́ше свр. у пеј. значењу *зачмрљи.* – Ко га мо́ж, бре́, ово́лко зачмр̥љо́шеш?

зачмрљува́ње с *гл. им. од зачмрљуе.*

зачмр̥љу́е несвр. **1.** *ударцима затупљује.* – Немо́ј да зачмр̥љу́еш пију́кат у ти́ја камењак. **2.** *говори супротно од онога за шта се сви залажу, контрира.* – Мили́сове, немо́ј сѣг па ти́ да га зачмр̥љу́еш.

зачовра́ди свр. **1.** *удари некога песницом или нечим тврдим у главу.* – Ако не́што не́ знамо, ел несмо́ написа́ли, учи́тељ те о́дма зачовра́ди. **2.** *удари ногом, шутне кога.* – За́човради га с но́гу у ду́пе, та га сколá у ро́вину.

зачоврадѝше свр. 1. *удари кога снажно да га обезнани, да га сравни са земљом.* – Те́шко си га на оно́га кугá о́н зачовради́ше. **2.** *два комада усијаног гвожђа ковањем сједини.* – Сѣг че да зачовради́шемо ова́ј желе́за, да напра́имо црта́ло.

зачу́ва свр. **1.** *почне да чува (о стоци).* – О́вце смо зачува́ли јо́ш пре десе́т го́дин. **2.** *настави да чува (о стоци).* – Зачува́мо гоца овчи́це, не́ знам с кво́ че и изра́нимо. **3.** *приштеди, сачува.* – Зачу́вај си не́ђи дина́р.

зачувува́ње с *гл. им. од зачувуе.*

зачуву́е несвр. *приштеђује, не користи често, не троши много.* – Ону́ј чи́пкану дре́ју си зачуву́ем за до́бардан. – Зачуву́ј си паре́те, че ти тре́бу.

зачу́дњак м *онај који изазива чуђење, који је чудан у понашању.* – Зачу́дњак, да се чу́ди све́т од ње́га.

зачу́ка свр. 1. *прилупа, залупа.* – Бе́ше ти́јо, књд си одедњпу́т не́кво за́чука у вра́та и сви́ се уsембери́ше. **2.** *закује, забије.* – Ел си виде́л да чове́к мо́ж да зачу́ка ексе́р у дњску́ с песни́цу? – Што́ у ова́ј вра́та не зачу́кан едѣн ексе́р, да си чове́к мо́ж зака́чи капу́т?

зачу́кан, -а, -о *који је затуцан, заостао, загуљен.* – Све́ ме́н па́дне да се распра́љам с не́ђи зачу́кани и недока́зани.

зачукува́ње с *гл. им. од зачукуе.*

зачуку́е несвр. *закуцава, забија.* – Нашѝл потко́вицу, па зачуку́е колѝц, че купу́е коња́ да га за ње́г вр̏же.

зачу́ри свр. **1.** *задими, запуши.* – Мло́го не́кво зачури́ло у со́буву. **2.** *запали цигарету.* – Де́ се́ди да зачу́римо по едну́.

зачу́ти свр. *спопадне, навали, почне да камчи.* – Ови́ја мо́ијав зачути́л да му ку́пимо а́уто.

зачучаве́е свр. *застане у развоју, закржља, остане ниског раста.* – Прасци́ти не́кви зачучаве́ли, а и васу́љат на ову́ј су́шу зачучаве́л.

зачу́шка свр. **1.** *затрпа, закопа, заћушка.* – Мо́ј Цу́ка, књд не́че да еде́ ле́б, о́н га зачу́шка у́зам. **2.** у пеј. значењу *сахрани.* – Несу́ га зачушка́ли у гро́бишта него та́м иза њи́, ко и дру́ђи Ци́гање.

зачушкува́ње с *гл. им. од зачушкуе.*

зачушку́е несвр. *затрпава, закопава, заћушкује.* – Зачушку́ем ову́ј липсо́тину, да ју́ не на́јду ку́чичи.

за́ш[1] одн. уп. прил. *зашто, због чега, ради чега.* – За́ш га у́дари књд ти ни́шта неје́ учи́нил? – За́ш тека́ на́праи?

за́ш[2] одн. прил. *зато што, јер;* упор. заште, зашто. – Има́ла една́ жена́ му́жа, па си тера́ла сњс ње́га ше́гу, за́ш је би́л

мло́го глу́пав.

зашаму́ди свр. *ошамути.* – Не́кво га зашамуди́ло.

зашантртаве́е свр. *почне се понашати ненормално.* – Што́ не зашантртаве́еш, да Бог да́де ми́ли.

заша́пи свр. **1.** *захвати шаком, зграби.* – Ја́ му ре́ко да у́зне из ко́тарку́ту не́ку сли́ву, ал о́н за́шапи и у́зе и́ма за ћи́ло. **2.** *заузме, освоји, присвоји.* – О́н би те́л сво́ има́њето да заша́пи.

зашара́ви свр. *причврсти шарафом, зашрафи*; упор. зашрави. – Оста́ло ми да зашара́вим едѝн шра́в одоздо́л.

зашаравува́ње с *гл. им. од зашаравуе*.

зашараву́е несвр. *причвршћује шарафом, зашрафљује*; упор. зашравуе. – Зашараву́ј то́чакат љу́цћи, да ми успу́т не отпа́дне.

зашашаве́е свр. **1.** *учини кога шашавим за ким, за чим, залуди кога за ким, за чим.* – Зашашаве́ла га она́ј распуштени́ца, па са́мо по њу лети́. **2.** *поремети памећу, пошашави.* – Изгле́да да си ти́ ма́лко зашашаве́ла.

зашви́ка свр. *почне да звижди устима.* – Кьд Жи́ка зашви́ка.

заши́пи свр. *затвори изнутра врата шипом.* – Ве́чером кьд че да ле́гамо заши́пимо вра́та, да ни не́ћи не изнена́ди.

заши́пчи свр. *крене пешке преко неког незгодног терена или на далек пут.* – Заши́пчим преко Гла́му, та да сти́гнем до́кночи у При́човци. – Из Ња́жевац заши́пчи за у Сврљи́г, не́ма па́ре за ка́рту.

зашља́ми свр. **1.** *отме, узме оно што му не припада.* – Ку́ј кво́ зашља́ми. **2.** *одузме моћ здравог расуђивања, заслепи.* – Мо́ра да ју не́што било́ зашљами́ло, кьд напраи́ла то́ј шашави́ло.

зашљамува́ње с *гл. им. зашљамуе*.

зашљаму́е несвр. **1.** *отима, узима.* – Зашљаму́е ку́ј кво́ сти́гне. **2.** *одузима ко́ме моћ здравог расуђивања, опсењује.* – Немо́ј да дозва́љаш да те она́ зашљаму́е, она́ ти не ми́сли добро́, она́ си са́мо за њу́ гле́да.

зашља́мчи свр. у пеј. значењу *зашљами*. – Кьд се расту́ра држа́ва тѣ́г сви́ трчу́ да по́више зашља́мче. – Зашља́мчи ли те о́на, не це лѣ́сно искубе́ш.

зашља́чи свр. **1.** *удари шаком по врату.* – Ва́рди се да те не́ћи не зашља́чи. **2.** *омађија, омами, занесе, заслепи.* – Ђа́волска неве́ста зашљачи́ла љу́ђе и они́ тели́ да се пода́ве.

зашљи́па свр. **1.** *упрска блатом или нечим течним.* – Прође́ едно́ а́уто, па ме за́шљипа с не́ко блати́ште. **2.** *почне да гази по води, блату или житком снегу.* – Зашљи́па се оне́ј њего́ве чизму́рине по блати́ште и сѣ́в се ума́же. **3.** *почне да говори којешта, да бањезга.* – Не мо́жеш да зна́еш када́ че да зашљи́па, а када́ че да вре́ви ко тре́бе.

зашра́ви свр. *в. зашарави*.

зашравува́ње с *гл. им. од зашравуе.*

зашраву́е несвр. *в. зашаравуе*.

за́ште одн. прил *в. заш*[2]. – Не мо́г д и́дем, за́ште сам о́бовезан покре сто́ку.

заштипе́ свр. *штипајући са два прста откине врхове горњих листова каквој биљци.* – Кьд петлица́н заштипе́ш о́н по́крупно ра́ца.

заштитува́ње с *гл. им. од заштитуе (се).*

заштиту́е несвр. *заштићује, штити.* – Ло́зје од ману́ заштиту́емо с прска́ње.

заштиту́е се несвр. *штити се, заклања се.* – Од сало́ се шти́том заштиту́е (н. п.).

заште́ одн. прил. *в. заш*[2]. – Она́ се је од се́б разгњева́ла, / Заште́ да́је сре́бро за о́лаво (н. п.).

за́што *в. пошто – зашто*.

заштра́па свр. *крене крупним корацима преко нечега.* – Ни пе́т, ни ше́с него за́штрапа пра́во преко раса́дници.

заштр̀кне свр. **1.** *оде даље од свог ареала, изгуби се.* – Заштр̀кло њи́но пи́ле код на́с, ал ми́ си им га врну́мо, а кљ на́ше заштр̀кне код њи́, ни́кој га ви́ше не виц́е́ва. **2.** *загрцне се док једе или док пије.* – Кљ неђи́ заштр̀кне дру́ђи га уда́ра у грби́ну да му излети́.

заштрокаве́е свр. *постане штрокав, прљав, неопран.* – Заштрокаве́л, овашиве́л.

зашту́кне свр. **1.** *изгуби свест, онесвести се.* – Кљ па́де он зашту́че; пољева́мо га с во́ду, та га поврну́мо. **2.** *загрцне се при јелу или пићу.*

заштуре́е свр. **1**. *мркне свест коме.* – Кљ те уда́рим ч ти заштуре́е у́ главу. **2.** *пошашави.* – Гле́да ме ко заштурејал.

заштури́ свр. *почне да зуји у глави, мркне свест.* – Кљ се сло́жим па се на́гно успра́им ме́н заштури́ у́ главу.

зашту́ца несвр. и уч. *пада у несвест.* – Заштуца́ла е ви́ше пу́т ал се повр̀не, сѣ́г не може́.

зашунтаве́е свр. *пошашави.* – До́јде му поне́ђипут да зашунтаве́е.

збабо́ше се свр. *добије изглед бабе, набора се у лицу као баба.* – Бе́ше елис у́бав чове́к, а сѣ́г се не́кав збабоса́л.

збáда несвр. *врхове мотака или чега другог усправног приклања једно другоме.* – Кљ пова́ди у́есен ко́лци из граді́ну о́н и збáда у копе́ да не трулаве́у.

збе́ре свр. **1.** *сабере, сакупи.* – Збе́ре се́но у су́во вре́ме. **2.** *набере, набора.* – Кљ се де́да наљу́ти он збе́ре чало́ и подви́кне ни. **3.** *зброји, сабере.* – Збе́ри два́ и два́, да ви́димо колко́ че да иско́чи.

збе́ре се свр. **1.** *окупи се.* – Збе́ру се ко да и́гра ме́чка. **2.** *скупи се, смањи се.* – Купи́ си по́голему кошу́љу, ел она́ кљ се опе́ре и́ма се збе́ре.

збе́ре прашѝну изр. *падне од нечијег ударца.*

збе́се се свр. **1.** *кучићи почну да се терају, да се паре.* – Збеси́ли се ку́чичи, а с њи́ и́ду и на́ши: Цу́ка, Бу́би, Бе́ка, Ра́шко, Ро́ка, Ци́ца, Ма́ла Бека, Ца́ка, Бе́цко, Жи́ка, Бе́ла Ра́да, Су́кња, Мо́ни Це́це, Ца́јка, Ча́рлика, Ча́рли, Жу́ђа, Це́нко, Ци́мика и Рецéп. **2.** *подухвате се у некој лошој радњи.* – Збеси́ли се мангу́пи, па ру́свај пра́е по сало́.

збибе́ри свр. *ситним покретима набије.* – Ма́јће му га збибе́рим.

збѝва несвр. **1.** *збија, сабија.* – У ткање́ ша́јак, по́тка мо́ра до́бро да се збѝва. **2.** *забија.* – Збѝва му га ма́јће.

збѝва се несвр. *збија се, сабија се.* – Збѝвамо се на гамѝле, о́д стра.

збѝје свр. *приклони једно другоме.* – Младоже́нци збѝју гла́ве, а озго́р им ту́ре собо́рњак, па и благосѝљају.

збѝју се мн. *потуку се.* – Деца́ се зача́с збѝју, по́сле ко да ни́шта не́ било́.

збиља́ви свр. *тешком муком стекне неки иметак.* – Едва́ сам збиљави́л то́ј што ви́диш овде́ о́коло.

збѝра невр. **1.** *сакупља.* – Збѝрамо сли́ве ве́ч два́ да́на. **2.** мат. *сабира.* – О́н научи́л са́мо да збѝра, јо́ш не́ зна да мл̀ожи. **3.** *набира, мршти.* – Збѝра ве́це – љу́т ко ри́с. **4.** *садржава, прима, стаје.* – Бу́рево збѝра сто́ и два́ес ћи́ла.

збѝра се несвр. **1.** *окупља се.* – Збѝра се на́род пред о́пштину. **2.** *скупља се, смањује се.* – Помуче́ран поста́в се збѝра у прање́.

збира́ње с. *гл. им. од збира (се).* – У звира́ње сли́ве ја́ко ме за́боле грби́на.

збѝриште с *место за окупљање, састајалиште*. – Не́ пред моју́ вракњи́цу збѝриште, да се ту́ј збѝрају мангу́пи. – Гургу́совачка ку́ла е поди́гнута на бре́г

зва́н Збѝриште.

збирута́к м у пеј. значењу **1.** *гомила ствари различитог састава, квалитета и порекла.* – Изне́ла на пи́јац не́ћи збирута́к, ми́сли тој че не́ћи да е ку́пи. **2.** *гомила лоших и непоузданих особа.* – И то́ј ми е не́ка војска́, сам збирута́к.

збѝрштина ж **1**. *гомила разних остатака, пабирака*. – Испле́ла сам му це́нпер од збѝрштину. **2**. *в. збирутак (2).* – Кме́т не мо́ж да разју́ри ону́ј збѝрштину. **3**. у пеј. значењу *сабор, скуп*. – О́ч ли да по́јдеш с ме́н на збѝрштину?

збл́ска свр. **1.** *ударцима затупи оштрицу.* – Зблска́ли ре́з на сећѝру. **2.** *згњечи, поломи.* – Уда́рил с а́уто у ћупрѝју и све́ га збл̥ска́л. – Че си збл́скаш не́где гла́ву, бре́.

збл́ска се свр. **1.** *смлати се, поломи се.* – Па́дал од тлака́ну и све́ се збл̥ска́л. **2.** *умори се од претераног рада, па му се чини да су му се ноге скратиле.* – Све́ сам се збл̥ска́л сече́ечи шу́му.

због предл. *са акуз. има узрочно значење*. – Збо́г те́б тре́бе д им у а́псу. – Ошѣ́л у Ми́нићево због биле́т.

збо́гом речца *за поздрав на растанку*. в. отиде без остани збогом.

збоде́ свр. *мотке или што друго вертикално врховима приклони једно другом.* – Војни́ци збоду́ пу́шће у копе́, па оти́ду у Тимо́к да се ку́пу.

збодр̀чкају се свр. мн. *посвађају се, споречкају се, сукобе се због ситнице.* – Код њѝ то́ј лѣ́сно, зача́с се збодр̀чкају.

збоду́ се свр. мн. **1.** *пободу се рогате животиње.* – Стра́шно е да гле́даш кьд се збоду́ гове́да. **2.** *в. збодрчкају се.* – Збо́доше се ели́с забађа́в.

збо́рњак м *в. соборњак*.

збр̀кља свр. *смути нешто на брзину за јело.*

збр̀чка свр. *направи наборе*: **а**. *да би што сузио*. – Збр̀чкај ју с едѣ́н учку́р, па ти не́че ви́ше бу́де широка́ бо́шчата. **б.** *закрпи којекако притежући концем поцепане ивице.* – Збр̀чкај га како́ бу́де, па га по́сле крпѝ на тьньлѣ́к.

збр̀чка се свр. *збора се, набора се.* – Збрчка́л се ко ба́ба.

збу́та свр. *нагура, смести у нешто тесно.* – Поте́рају ни вр̀зани, па ни збу́тају у едну́ ко́чину и заре́зе ни однадво́р.

збу́та се свр. **1.** *одједном почне да се гура.* – Кьд сти́же во́з на́род се збута́, те́ше ме саме́ље. **2.** *збије се, сабије се.* – Ми́слиш ли да ово́лѣ́ни на́род мо́ж да се збу́та у едѣ́н ваго́н?. **3.** *збуни се, сплете се.* – Кво́ си се то́лко збу́тал, кажѝ му кво́ и́маш?

звање́ *с гл. им. од зове, позивање на свадбу или на славу*. – Јо́ва ошѣ́л у звање́.

зва́ња несвр. *в. жвањ*а.

зва́ч м *онај који са бардаком ракије позива за свадбу или за славу*; упор. зовач. – Даньс че Цо́ле да бу́де зва́ч.

звезда́рник м *небо, небески свод под звездама*. – Звездарни́к ти тво́ј детѝњи.

звекѝра ж *велика алка на јаслама за коју се везују говеда*.

звѝждало с *в. вудало*.

зво́нче с *в. звонче*. – На Че́дицу купѝли зво́нче за Врбѝцу.

згаве́ља свр. *ухвати зубима за врат и обори на земљу где настави да дави (о псу).* – На́ш Бу́би згаве́ља едно́ кучѝште.

згаве́ља се свр. чешће у мн. згавељају се. **1.** *здаве се кучићи.* – Згавељаше се ку́чичи. **2.** *посвађају се жестоко галамећи један на другога.* – И љу́ђе се не́ћи пу́т згаве́љају.

згађа́ч м *онај који погађа судбину*.

зга́зи свр. *наиђе изненада на кога, затекне.* – Два́ момче́та, два́ мла́да ђаче́та, / Згазѝли су Ја́ну обе́шену (н. п.). – Згазѝ и до́ле на гомѝлу, ал се напраѝ да и не ви́дим.

зга́н м **1**. *руља, светина.* – Њи́на војска́ то́ј е едѝн зга́н. **2.** у пеј. значењу *чељад*. – Ви́ сте си до́ста зга́н кьд се́днете уз вече́ру.

зганóр м *ауг. и пеј. од зган*. – Не ме́шај се с ти́ја зганóр. – Ја са́м рабо́тим, тре́бе да изра́ним они́ја мо́ј зганóр.

зга́ца несвр. **1.** *удара у циљ при стрељању*, *погађа.* – Зга́ца га пра́во у це́нтар. **2.** *зна понешто, натуца.* – Кьд чи́та, о́н зга́ца сло́вја, али сла́бо зна́е кво́ е прочита́л. **3.** *погађа проричући судбину.* – Ма, кво́ зга́ца, не́ма ве́зу.

згла́се се свр. **1.** *почну певати складно, сложно.* – Оне́ дор се згла́се, по́сле ја́ко у́баво поју́. **2.** *сагласе се, договоре се, сложе се.* – Они́ се пр̀во згла́се, па тѝг по́ју да се с они́ја распра́љају.

згла́шају се несвр. **1.** *певају сложно, складно.* – Њи́ две́ се ја́ко у́баво згла́шају. **2.** *покушавају да певају складно, сложно.* – Зглашу́ју се, али че те́шко да се згла́се ко́лко ја́ ви́дим.

зглаша́ње с *гл. им. од зглашају се*.

згле́д м *пространство докле поглед допире, сагледивост*. – Длбока́ во́да бро́д не́ма, / Широко́ по́ље згле́д не́ма (н. п.).

згледува́ње с *в. зглецување*. – Згледува́ње, па то́ј о́бовезно, па то́ј ти е по́сле за це́л ве́к ва́жно.

зглеца́ ж *међусобно посматрање, меркање, упознавање момака и девојака, на саборима и вашарима, ради евентуалног будућег брака*. – Ел си ишѝл на зглецу́ у Пала́нку?

зглецува́ње с *гл. им. од зглецује*; упор. згледување. – Ишѝл ли си и ти́ на зглецува́њето?

зглецу́е несвр. **1.** *саставља момка и девојку ради њиховог првог виђења и познанства и евентуалног каснијег закључења брака.* **2.** *гледа како ће шта урадити.* – Да зглецу́ју ко́вчег да зделју́ју.

зглецу́е се несвр. *иде на виђење са момком, односно девојком ради првог познанства и евентуалног каснијег брака.*

зглу́ми се свр. *згусте се гране и лишће те крошња дрвета добије лоптаст облик.* – Зглуми́ла се др̀вја и пра́е голему́ ладави́ну.

зглу́мти се свр. *гране и лишће се јако рашире и испреплећу тако да затворе поглед и пролаз.* – Те́о да про́јдем преко они́ја багрења́чич, ал се то́лко зглумти́л да сам мора́л д и́дем по пу́т, да изови́јам.

згље́жди свр. **1.** *затупи оштрицу неке алатке.* – Ку́ј ли е згљежди́л ре́з на ренде́во? **2.** *улуби, згњечи.* – Прешло́ коло́ преко леђе́н, па га згљежди́ло до́зам.

згма́ца свр. *изгази ногама.* – Ако и дру́ђи пу́т то́ј напра́иш и́ма те згма́цам ко гусе́ницу. – Згма́цан ко лајно́.

згме́чи свр. **1.** *згњечи, спљошти.* – Ел сте мора́ли да згме́чите ко́вуву? **2.** *изгњечи, смуља.* – Донеси́ муља́чуну да згме́чимо ча́ском грозје́во.

згмечо́ше свр. у пеј. значењу *згмечи*.

зго́да ж упор. згоца. **1**. *оно што је потребно за удобан живот, погодност, удобност.* – Ти́ја ужи́ва све́ зго́де. **2.** *направа, алатка.* – И́ма ра́зне зго́де за слуша́ње.

зго́ди свр. **1**. *гађајући погоди.* – Ку́и мож да зго́ди вра́ну дор лети́ не́ка ми се пова́ли. **2.** *препозна, погоди.* – Ма, зго́ди и поне́ко сло́во, не́ да не.

зго́ди се свр. *догоди се, деси се.* – Згоди́ла им се несре́јћа с а́уто, до́ле на о́кукуту.

зго́љав, -а, -о *који је жгољав, закржљао*. – Зго́љав не́ћиове́к.

зго́н м *место на бачији где се сагоне овце ради муже*; упор. загон.

згори́ свр. *спали, сагори што да*

направи жар који ће употребити у одређене сврхе. – На Тр̏ојцу ју̏тром, окол де̏вет са̏та пр̏во згоримо̀ лози̏ње, па припече̏мо ја̏ганци.

зго̀тви свр. *зготови јело.* – Узе̏ да зго̀твим не̏што за ручѣ̀к. – Зготви̏ не̏што по̀убаво за е̏дење.

зго̀ца м *в. згода*. – Све̏ си зго̀це са̀м изнапраља̀л.

зго̀цица ж *дем. од згоца*.

зграма̀де се свр. мн. *стрпају се на гомилу*; упор. згрмаде се. – Кьд даду̀ го̀, вузбале̏ри се зграма̀де едьн преко дру̀гуга.

згрва̀ља свр. 1. *обори на земљу, савлада*; упор. згрвеља (1). – Едва̀ га згрваља̀, же̏на. **2.** *свуче што са веће висине котрљајући га.* – Згрва̀љај се̏но од тлака̀ну.

згрва̀ља се свр. *изврне се, претури се, поруши се*; упор. згрвеља се. – Згрва̀љал се сто̀гат до̀ле у ро̀вину.

згрва̀љају се свр. мн. упор. згрвељају се. **1.** *ухвате се у коштац па се котрљају (о кучићима).* – Ку̀чичи се зача̀с згрва̀љају. **2.** *посвађају се (о деци).* – Зача̀с се окол не̏кво згрва̀љају.

згрваљо̀ше у пеј. значењу **1.** *обори на земљу, савлада.* – На̀ш Ца̀ка зача̀с згрваљоса̀ едно̀ туце̏ ку̀че. **2.** *остави што негде, или на какву гомилу, на брзину и како било.* – Згрваљо̀ши га ту̀ј у ћу̀шето, за ньчѣ̀с.

згрве̏ља свр. 1. *в. згрваља*. – Ца̀ка згр̏веља њи̏ног Ли̏шка. **2.** *уради нешто на брзину, спетља.* – Згрве̏љај га како̀ бу̀де, па да с и̏демо. **3.** *смота, згужва.* – Згрве̏љај рого̀жуту и бу̀тни ју под њи̏н о̀дар.

згрве̏ља се свр. *в. згрваља се*. – Би̏л ста̀нул та̀м до пото̀к, ови̏ја га не̏како потка̀чи и о̀н се згрве̏ља до̀ле.

згрве̏љају се свр. мн. **1.** *в. згрваљају се*. – Згрве̏љају се, па се да̀ве. **2.** *посвађају се, сукобе се.* – Згрве̏љају се окол ни̏шта, ко Ци̏гање.

згрвељи̏ше свр. у пеј. значењу *згрвеља*.

згрвељи̏ше се свр. у пеј. значењу *згрвеља се*.

згргура̀ви свр. *начини боре, набора.* – Ова̀к ови̏ја ћу̀нци не мо̀ж да уле̏зну едьн у дру̀гуга, зато̀ј едьн мо̀ра ма̀лко да згргура̀вимо. – Кьд вр̏љиш на̀јлон ће̏су у о̀гањ, она̀ се пр̏во згргура̀ви, па по̀сле изгори̏.

згреба̀шти свр. *згребе, огребе.* – Ма̀чка га згребашти̏ла по̀ очи.

згребе̏ свр. 1. *огребе, изгреба.* – Згре̏бе ме тр̏ње по̀ руће. **2.** *гребући грабуљом сакупи.* – Едва̀ до̀тавнин згре̏бо се̏но.

згребо̀ше свр. у пеј. значењу *згребе*. – Згребоса̀ла га њего̀вата же̏нштина.

згребу̀ља свр. *сакупи грабуљом*. – До̀кночи све̏ ово̀ј тре̏бе да згребу̀љам.

згре̏е во̀ду изр. *задржи се дуже на неком месту (послу, служби и сл.).* – Ти̏ја не мо̀ж ни̏где да згре̏е во̀ду.

згре̏ша несвр. *чини грешке, греши.* – Згре̏ша у вре̏ву, згре̏ша у ра̀боту, суде̏м згре̏ша.

згри̏ба несвр. *гребући чиме сакупља.* – Ста̀нија и Милуни̏ја це̏л дьн згриба̀ле се̏но.

згриба̀ње с *гл. им. од згриба*.

згрма̀де се свр. мн. *в. зграмаде се*.

згро̀ма свр. 1. *баци на гомилу неке звечеће предмете.* – Згрома̀ не̏ћи желе̏зо̀р до̀ле пред вракњи̏цу, вели̏ купи̏л га на о̀тпад. **2.** *скотрља неки звечећи предмет са вишег на ниже место.* – Згро̀мај ту̀ј крантѝју у нећи̏ пото̀к, па си купи̏ но̀во а̀уто.

згро̀ма се свр. *згомила се нешто уз ломњаву.* – Згрома̀ се не̏кво од това̀н.

згру̀ва свр. 1. *окруни кукуруз помоћу справе за крањење кукуруза.* – Дьнѣ̀с сам

згрува́л два́ ко́ша мому́рузу. **2.** *изубија некога тако чврсто да му помери сваку кошчицу.* – Уваті́ли га та́м где́ не тре́бе, па га све́ згрува́ли, ене́ га сѣг лежи́ у́вит у си́рову о́вчу ко́жу.

згру́ва се свр. *падне и угрува се.* – Сапле́то се, па се па́до, па се све́ згрува́.

згр́чи ши́ју изр. *помири се са судбином; само чека шта ће да га снађе.*

згрчи́л се ко Гр́к у а́псу изр. *премро од страха.*

згрчи́л се ко две́ па́ре у ће́су изр. *каже се за онога који је велика џиџија.*

згу́жви свр. **1.** *згужва, изгужва.* – Што́ си згужви́л арти́јуту, зна́еш да не́мамо дру́гу? **2.** *изубија некога.* – Чу те згу́жвим ко "Полити́ку".

згу́жви се свр. *савије се, склупча се.* – Згужви́л се та́м на о́дар, вели́ боли́ га меши́на.

згузѣ́н, -зна́, -зно́ *који је снужден, скрушен, постиђен, који увиђа своју кривицу и који би да се покаје, али то не исказује речима него понашањем.* – Сѣг дошѣ́л згузѣ́н, а док је то́ј работи́л о́н не́ мисле́л.

згу́ли свр. *огули, одере.* – Згу́лено коле́но, дабо́ме да е згу́лено кљ си мло́го клеча́л.

згуљо́тина ж *огуљено место на телу или чему другом.* – Згуљо́тинуту да преми́јеш сљ ју́ту ређи́ју, и́ма те пр́во штипе́, а по́сле че те ма́не.

згуљо́ше свр. у пеј. значењу **1**. *огули, одере.* – Све́ сам се згуљоса́л док сам се качи́л по они́ја ба́грење. **2.** *скине са себе, свуче.* – Згуљо́ши кошуље́тинуту да ју опе́рем.

згуљо́ше се свр. у пеј. значењу **1.** *огули кожу на неком делу свога тела.* – Згуљоса́л сам се мецу но́ђе док сам се свузува́л из дрво́. **2.** *скине рубље са себе.* – Са́мо се згуљо́ше и оста́и премењачете у не́ко ђу́ше.

згу́рају се свр. мн. *почну се гурати.* – Згу́рају се љу́ђе пред прода́вницу, ко да да́вају џа́бе то́ј што та́м и́ма.

згури́ја ж *шљака настала приликом топљења руде метала, згура*. – У А́лдину Ре́ку се јо́ш наоди згури́ја од ста́ро руда́рство, од Лати́на.

зда́ве се свр. мн. **1.** *почну се давити и уједати (о псима, мачкама и др. животињама*). – Здави́ше се до́ле не́ћи ку́чичи. **2.** *посвађају се, споречкају се.* – Снаа́та и свекр́вата ча́с, ча́с па се зда́ве.

здаде́ свр. *створи.* – Оньќьв си каквога́ те Бо́г здаде́. – Љу́ђе су зда́дени за му́ку.

здаде́ се свр. *створи се, роди се.* – По́убава же́на од њу́ не́ма се здаде́. – Ко се може́ здаде́ш таќьв баксу́з?

здво́ји свр. **1.** *састави двоје.* – Да наго́димо не́како да се здво́је, да се у́зну. **2.** *упреде две нити у једну нит.* – О́чу да здво́јим пре́цу, она́к ми т́ьнка за це́нпер.

зде́ва несвр. **1.** *дира, зачикава.* – Што́ зде́ваш децу́ту кљ ти ни́шта не пра́е? **2.** *смета*, *омета*. – Иди́ одо́вде, немо́ј да ми зде́ваш.

зде́ва се несвр. *дира се, зачикава се.* – Не зде́вај се, да не изде́ш бо́ј.

зде́вало с *онај који смета некоме при раду, сметало*. – Ле́во зде́вало.

зде́не свр. *садене у лисник, у пласт, у крстину и сл.* – Тре́бе да зде́нем ли́сник, ал не́ма ку́ј да ми дода́ва шу́му, па чу ју́тре кљ је и Мила́н тој.

зде́чка се свр. чешће у мн. зде́чкају се *посвађају се због ситнице.* – То́ма и Ви́ден се здечка́ше окол оно́ј дрво́ на мецу́ и јо́ш не вре́ве.

здија́нија ж *чудовиште.*

здодремча́е свр. *в. додремчае*. – Здодремча́ло е, па си ле́гла и заспа́ла.

здравачѣ́к, -чка́, -чко́ *који је прилично здрав; који је нежног здравља*. – Здравачѣ́к, здравачѣ́к, не́ му сѣг ни́шта

ја́ко.

здраве́е несвр. *здрави, оздрављује, прездрављује.* – Поче́л поља́к да здраве́е; да́че Бо́г да си оздраве́е.

здраве́ње с *свадбени обичај међусобног љубљења пријатеља и сватова са обе стране, уз шалу и задиркивање.* – И му́шћи и же́нсћи сва́тови се спре́мају за здраве́ње и едва́ че́кају да се цу́кају с приете́љи и приетељи́це.

здра́ви се несвр. *љуби се при поздраву.* – Здра́ве се на по́оду.

здрави́ца ж *чврст, неплодан слој земље који се налази испод хумуса.* – Те́мељ се ко́па до здрави́цу.

здра́вица ж *реч која се изговара при наздрављању, при куцању чашама.* – "Ајд, здра́вица". "Бо́к ти здра́вје".

здра́вичка ж *дем. и хип. од здра́вица.* – Здра́вичка ви, на сви́.

здра́вје с *здравље.* – Пи́ши ми како́ си сљс здра́вје. в. Бок ти здравје.

здра́вјице с *дем. и хип. од здравје.* – Чу́вај си здра́вјицето, дор га и́маш.

здра́во ли си изр. *женски поздрав при сусрету.*

здра́во сам, ти́ здра́во ли си изр. *поздрав при сусрету. Отпоздрав гласи: Здра́во па како́.*

здр̏дори се свр. *смежура се, збора се, сасуши се, смањи се.* – Дре́ње на дрво́ су е́дре, кљд па́дну оне́ се здр̏доре.

здр̏жа несвр. **1.** *суздржава физиолошку потребу.* – Здржа́, здржа́, ал га немого́ уздржи́м него се умоча́. **2.** *суздржава кога од плаховитости, од жустрих реакција.* – Здржа́ј га не́како, не да́вај му да се љу́ти.

здр̏жа се несвр. **1.** *суздржава се, уздржава се (да не плане).* – Здр̏жам се ко́лко мо́г, али кљд ми приђипи́ мо́г и да уда́рим.

здригóсан, -а, -о 1. трп. од здригоше *који је постао пихтијаст, који се је коагулисао.* – Чим пити́је несу́ здригóсане, не́го до́јду она́к како́ чо́рбаве, да зна́еш ел у њи́ и́ма ма́лко ме́со, ел несу́ дова́рене. **2.** *који је уљудан, који води рачуна о своме понашању.* – Кљд си у́ љу́ђе, немо́ј си а́ла, не́го бу́ди ма́лко здригóсан.

здригосува́ње с *гл. им. од здригосуе (се).*

здригосу́е несвр. *чини да се течна материја коагулише.* – Си́риште здригосу́е млеко́ и тека́ се пра́и си́рење.

здригосу́е се несвр. **1.** *течна матрија постаје пихтијаста, згрушава се, коагулише се.* – Пити́је веч поче́ле да се здригосу́ју, а ото́чка смо и разљи́ли. **2.** *поправља понашање и владање, уводи се у ред људи.* – Гле́д ко љу́ђе рабо́те, па се и ти́ здригосу́ј, немо́ј си рьсьпњьк.

здригóше свр. *течну материју претвори у пихтијасту масу, згруша.* – Треба́ло би да га здригóше ако о́че, ако не́ мо́ра га раси́пемо.

здригóше се свр. **1.** *течна материја постане пихтијаста, згруша се.* – Пити́је се разљи́ју по тањи́ри, па се оста́е на студено́ да се здригóшу. **2.** *поправи понашање и владање.* – Чу́еш ли ти́ ме́н, ел це здригóшеш, ел ч те ма́нем.

здр̏па свр. *поцепа, покида.* – Немо́ј да те здр̏па оно́ј ку́че.

здр̏пса свр. у ауг. значењу *здрпа.* – Здрпса́ли га ку́чичи, па дојде́ сьв здр̏псан и сце́пен.

здр̏пса се свр. *поцепа се, поцепа одело.* – Све́ се здрпса́ по они́ја србоду́пци.

здру́ља свр. *клатећи неки суд сабије масу која се налази у њему.* – Кљд напл̏нимо кана́те с гро́зје ми́ и ма́лко здру́љамо, да мо́ж јо́ш да ста́не.

здру́ска свр. *стресе, струцка.* – Колко́ кола́ва дру́скају, цре́ва че ми

здру́скају.

здру́ска се свр. *стресе се, струцка се, сабије се током превоза и постане на око мањи него што је био (о неком растреситом материјалу).* – Док дотéрамо грóзје од лóзје до дóм онó се свé здру́ска и пóчне да течé винó.

здр́чкају се свр. мн. *посваћају се око неке ситнице;* упор. здечкају се. – Здрчка́ше се бѝш збóг ни́шта.

зду́ва се свр. **1.** *дође у стање опуштености, млохавости, безвољности (о човеку).* – Нéкьв се здува́л, ко попа́рен. **2.** *омекша, иструли.* – Здува́ле се ти́кве.

зду́да свр. **1.** *стресе, згњечи.* – Здуда́ле се кру́шће у трба́љћу. **2.** *уради неки посао како било, не уради ваљано неки посао.* – Свé квó рабóти зду́да га какóдае.

зду́дан, -а, -о **1**. трп. од здуда *који је дрмусањем згњечен* – Зду́дане сли́ве. **2.** *који је тупав, тупав.* – Ти́ја зду́данијат се нéма ни́кад ожéни; којá че да у́зне таквóга.

зду́мају се свр. мн. *договоре се (али не увек о часним радњама).* – Зду́мају се па пóјду...

здумува́ње с *гл. им. од здумују (се).*

здуму́ју се несвр. мн. *договарају се, чине уроту.* – Ене́ и та́м у сóбу, нéшто се здуму́ју.

зду́ше се свр. мн. *упознају се њушећи се (о животињама).* – Док се зду́ше, пóсле се нéче да́ве. **2.** *зближе се, здруже се.* – Здуши́ли се кмéт и дéловођа, па ру́свај пра́е по салóто.

зéв м **1.** *зазор кроз основу на ткачком разбоју кроз који пролази чунак са потком.* – Кьд прити́снеш пóдножи тѝг напра́иш зéв. **2.** *в. повора (2).* – Проз зéв се провла́чи болни́к, да оздравéе. в. и: на зевови.

зéва несвр. *гласно говори, виче.* – Де му кажи́ да не зéва тóлко, че ми разбу́ди дéцу.

зéвало с **1**. бот. *вишегодишња биљка из фам.* Scrophulariaceae *зевалица* Antirrhinum maius L. **2.** *особа која много прича, која не затвара уста, која гласно говори.* – Затóј што млóго при́ча и што óка кьд врéви Свéту прозва́ли Свéта Зéвало.

зéваљће ж *орнаментни мотив на двопрећним чарапама.*

зева́ње с *гл. им. од зева.* – Зева́ње около.

зéзаљћа ж зоол. *птица бела плиска* Motacilla alba.

зејтинли́ја ж *в. зајтинлија.*

зејтинљи́в, -а, -о *в. зајтинљив.*

зејтиња́ча ж грн. *земљани суд за чување зејтина.*

зéјчин м *сорта грожђа.*

зелену́ц м *врста крушке.* – Штó си ишѝл да кра́днеш на дéду Жи́ку зеленци́?

зелене́ при́тће ж *боранија која се пење уз притку а чије су махуне зелене боје.*

зеленија́ње с *гл. им. од зеленије се.*

зелени́је се несвр. *зелени се.* – Зелени́је се жи́то, а у њéг се црвени́је бу́лка.

зелени́кав, -а, -о упор. зелењикав. **1**. *који је зеленкасте боје.* – Ва́рди се од они́ја кујѝ и́мају зелени́кави óчи. **2.** *који још није сасвим сазрео, који је још зелен.* – Пшени́ца јóш зелени́кава за жéтву.

зелени́какав, -ква, -кво шатр. *који није никакав, који не постоји.*

зелени́ца[1] ж зоол. *крупна муха зелене боје* Calliphora erythrocephala; упор. зеленуша.

зелени́ца[2] ж *тмурно и хладно време.* – Наступи́ла е таквá зелени́ца да се свé помр́зомо.

зеленкó прил. *у зеленкастој боји.* – Учини́ла га зеленкó.

зелену́ша ж зоол. *в. зеленица*[1].

зеленчи́ца ж у дем. значењу *млада зелена трава за исхрану стоке и живине*. – Чу д и́м да набе́рем ма́лко зеленчи́цу за пра́сци и за кокóшће.

зеленчи́ца трава́ ж бот. *биљка из фам.* Rosaceae *употребљава се у народној медицини* Prunus laurocerosus L.

зеленчу́г м *поврће (нарочито шаргарепа, першун, целер и сл.).* – Já не купу́ем зеленчу́гат, já си га са́ма пе́стуем.

зеленчу́зи м *в. зеленчуг.* – Мóре, добрó си кьд ту́риш ма́лко од зеленчу́зити у ва́риво.

зеленшкó прил. *у слабој зеленкастој боји.* – Дójде зеленшкó, али пóвише жлткó.

зелења́к м зб. **1.** *зелена трава и зелено лишће које се као храна даје стоци и живини.* – Едва́ изне́со зелења́к из лива́ду. **2.** *поврће, зелен.* – Ту́раш ли и ти́ од они́ја зелења́к у чорбу́?

зелењи́кав, -а, -о *в. зеленикав*.

зеља́ник м **1**. *пита од ливадског зеља*; упор. зељник. – Já já́ко вóлим зеља́ник. **2.** фиг. *прљавштина од блата на одећи, нарочито на туру панталона.* – Гле́ кољћи́ зеља́ник нóси на поду́пину!

зе́ље с бот. *биљка из фам.* Cruciferae *са много подврста, купус* Brassica oleracea L. в. ливацко зеље.

зељеме́со с *народно јело од куваног купуса са месом*. – Кьд ба́ба Миле́ва сва́ри зељеме́со, пр́сти да си изде́ш.

зељи́це с *дем. и хип. од зеље*. – Узе́ да приста́им ма́лко зељи́це за ручьк.

зељи́ште с *ауг. и пеј. од зеље*. – Омр́зе ми се ви́ше да ва́рим овój зељи́ште.

зе́љник м *в. зељаник (1)*.

зе́љћа ж *главица купуса*. – За́јци наапа́ли на́јголему́ зе́љћу. – Зе́ље ве́ч напраи́ло зе́љће.

зе́м м *в. зам.* (Оно што важи за *зам* исто важи и за *зем*).

земље́н, -а, -о **1**. *који је начињен од земље.* – У земље́н су́д е́дење пóблаго него у оньќьв. **2.** *који као да је од земље, који има земљану боју.* – Дошьл земље́н у лице́.

земљи́чка ж *дем. од земља*. – Поса́дим га, па га покри́јем сьс си́тну земљи́чку.

земљó ку́че с зоол. *животиња која живи под земљом и која уништава баштенске усеве, слепо куче* Spalax leucodon *и* Spalax typhlus. – Замљó ку́че ни поéло конпи́р.

земљóше се свр. **1.** *претвори се у земљу.* – Кьд га закóпају óн се пóсле неколкó гóдин земљóше и не́ма ни́шта. **2.** *добије земљану боју.* – Земљоса́л се од не́ћи бóлес. **3.** *опије се до бесвсти.* – Óн не́ да се опи́је, него се земљóше.

зе́р речца *зар*. – Зе́р је мора́ло тека́ да бу́де?

зерепљи́в, -а, -о *који је плашљив*; упор. зурепљив, церепљив. – Зерепљи́в кько за́јац.

зерзели́ја ж бот. *шљива џанарика* Prunus pseudoarmenica Heldr. et Sart.

зетьк м *дем. и хип. од зет*. – Зетьк – медьк.

зи́ђ м *суд којим се на бачији мери млеко*; упор. џиџ. – Ту́ј овчари́ бе́ло млекó ме́ре: / Две́ста зи́ђа, петстóтина ча́ша. / Златне́ ча́ше, сре́брни зи́ђове (н. п.)

зија́вет м *обичај*. – Тькьв је та́м код њи́ зија́вет

зима́ у прил. служби *хладно*. – Ме́н зима́, а на те́б?

зи́ме прил. *зими, за време зиме*. – Зи́ме кла́демо óгањ, да ни бу́де тóпло, а ле́те са́мо кьд ва́римо ва́риво, ел кьд не́што пече́мо.

зимељк м *јагње које се је ојагњило преко зиме; јагње у својој првој зими након доласка на свет*.

зиме́љ̏ћа ж *јаре које се је окозило током зиме; јаре у првој својој зими након доласка на свет.*

зимљи́в, -а, -о *који је зимогрожљив*. – Мло́го си, бре́ Трнда́виле, зимљи́в, а па́дне пр̏ња слана́ ти́ си се ве́ч смр̏зал.

зи́мњи, -ња, -ње (њо) *зимни, зимски*. – У зи́мњо вре́ме чове́к ни́где да не по́оди, него да си седи́ до́м.

зи́мовача ж *зимска крушка, тј. крушка која сазри после брања, у току зиме*; упор. зимовка.

зимо́вина ж *храна и остало што је потребно да се презими*. – Сѣг е ва́жно да обезбе́димо зимо́вину, ел зи́ма е дл̏га.

зи́мовка ж *в. зимовача*.

зи́мсћи шабо́ј м бот. *двогодишња или вишегодишња полудрвенаста биљка, жбун жутих цветова из фам.* Cruciferae *шебој зимњи* Cheiranthus chieri L. *и* Matthiola incana R. Br.

зимува́ње с *живот у току зиме; зимовање*. – Сѣг и́ду на зимува́ње од бе́с, а на́ше е би́ло да́л ч да преж̏ивиш и да доче́каш про́лет.

зиму́ска прил. *зимус*; упор. зимуске. – Зиму́ска смо че́сто ишлѝ да ло́вимо си́нице и дру́ђи ти́чичи.

зиму́ске прил. *в. зимуска*.

зи́не ко пле́вња изр. *отвори уста што највише може; почне да се свађа.*

зи́ни да ти ка́жем изр. *ништа ти нећу рећи*

зи́нула му а́ла изр. *све му је мало.*

зјаи́ несвр. **1.** *зија, зјапи*; упор. зјајчи. – Затвори́ вра́та да не зјају́. – Зјаи́ празна́ оно́лка кућете́рина. **2.** *не затвара се потпуно*. – Не́где зјају врата́та, ду́ва ми у ши́ју. **3.** *држи широм отворена уста.* – Зјаи́ ко а́ла. **4.** *блене, пиљи.* – Кво́ зјаи́ш у њу́?

зјáј пазáр изр. *улудо изгубљено време.*

зјаја́ње с *гл. им. од зјаи*.

зјајчи́ несвр. *в. зјаи*. – Зјајчи́ празна́ со́ба.

зја́ч м **1**. бот. *једногодишња биљка из фам.* Asteraceae *дивља метла, пољска метла* Xeranthemum annuum L. **2.** *сваки цвет ретких латица; онај цвет који није успео да се нормално развије.* – Не бе́ри зја́чат, бе́ри у́баво цве́ће.

зла́та, *в. буба злата*.

зла́тен, а, -о заст. *који је од злата, злаћан*. – Положи́ли зла́тену со́вру, / Зла́тене ложи́це (н. п.).

зла́ти несвр. заст. *позлаћује*. – О́ј, со́коле, голе́ми ђа́воле, / Ко́ј ти зла́ти но́ђе до коле́на, / Ко́ј ти зла́ти кри́ла до раме́на (н. п.)?

зла́тица ж зоол. **1.** *инсект који уништава кромпирове засаде, кромпирова златица* Doryphora decemlineata. – За зла́тицу ста́лно тре́бу но́ви пра́шкови, ел се она́ на њи́ ср̏чено нави́кне и по́сле е они́ немо́ж ни́шта. **2.** *један тврдокрилац зеленкастожуте, златасте боје* Mustela martes.

зла́тка ж зоол. *в. златица (1).*

зла́тна дубра́вка ж *врста вина из књажевачког виногорја*.

зла́тна катрани́ца ж *оно што не постоји, што је ирационално*. – Чу ти ку́пим зла́тну катрани́цу и стакле́но га́јде.

Зла́тоја м *име*.

зли́ка несвр. *кука углас, јеца, плаче.* – Не зли́кај, мо́ре, не зли́кај, сл̏зе чеш си изрове́ш. – Дете́ зли́ка.

зли́ка се несвр. *мучи се, пати се.*

зли́ња ж *в. злица*. – То́ј е зли́ња една́ голема́, мрзи́ сва́кога.

зли́ца ж *зла особа, злоћа*; упор. злиња. – Ма то́ј е чове́к зли́ца, не́ма по баксу́з од ње́г.

зло́врана ж зоол. *птица слична копцу*.

– Убѝл зло́врану.

зловре́мац м зоол. *птица дрозд*; упор ћиселопеј.

злогле́дан, -дна, -дно *који је лошег изгледа*. – Нѝкад ко ову́ј го́дин пшенѝца не била́ то́лко злогле́дна. – Паву́н дошѣ́л злогле́дан некѣ́в.

злоча́ ж **1.** *нечовечност, подмуклост, љутина, бес.* – Одо́кле ли е са́мо то́лка злоча́ у те́б? **2.** *злобна жена, зла жена*. – Злоча́ си тѝ, ете́ ква́ си.

змајѝца ж **1**. *жена змај.* **2.** *жена змаја.*

змајовѝт, -а, -о *в. змејовит*. – Змајовѝт човѐк се бѝје сьс а́ле и не да́ва да па́дне гра́д на по́ље.

змајотре́сина ж *траг који за собом оставља змај у виду сјајних, белих крљушти*.

змајче́ с *дем. од змај, мали змај, дете змаја*. – Ко́њ ли је, змајче́ ли је?

зме́ј м *змај*. – У Лисѝчи вр̏ је но́чу излазѝл зме́ј.

змејовѝт, -а, -о *који је попут змаја, који има својства змаја*. – Неје́ прошло́ мло́го вре́ме а сре́тне не́ђега змејовѝтога јуна́ка, на змејовѝтога коња́.

змија́ ја́довићња ж зоол. *змија отровница.*

змија́ ридо́вићња ж зоол. *змија шарка.*

змија́ у па́зуће изр. *онај који за добро враћа злим.*

змија́рник м **1**. *легло змија.* – Та́м ѝма едѣ́н змија́рник. **2.** *опасна средина, много злих људи.* – Не да́л ти Бо́г да се оже́ниш у тѝја змија́рник. **3.** *чест топоним.*

змијенѝца ж зоол. *в. змијуница*.

змијунѝца ж зоол. *речна риба змијоликог тела* Petromyzon fluviatilis.

змијче́ с *дем. од змија, мала змија*. – Виде́л сам змијче́ у пото́к.

змиче́ с *в. змијче*.

зна́ рет. *в. знае*. в. и: не зна колко му леб доста, не зна се куј куга трти.

зна́воран, -рна, -рно *који је пун знања*. – Д ѝдеш код Па́нту, о́н је ја́ко зна́воран човѐк, о́н че ти све́ растолма́чи.

зна́ворник м *онај који се прави да много зна*. – Кристѝвој е едѣ́н голе́м зна́ворник, те́шко да у́ме и колѣ́ц да зашѝљи.

зна́е несвр. **1**. *зна*. – Ел зна́еш та́блицу мло́жење? **2.** *има појма, схвата, разуме.* – Тѝ зна́еш што́ сам те дьнѣ́с тражѝл? **3.** *у обраћању за скретање пажње, а без значења*. – И ја́ ти, зна́еш тѝ, по́јдем, па кво́ бу́де, не́к бу́де.

зна́е булума́ч изр. *не зна ништа, нема појма ни о чему.*

зна́е где́ ђа́вол спѝ изр. *веома је виспрен, за све је заинтересован, довитљив.*

зна́је несвр. *в. знае*.

зна́њице с *дем. од знање, мало знања, танко знање*. – Зна́њицето му ја́ко тѣ́нко.

зна́чица ж *дем. од значка, мала значка*. – Накачѝл на шашѝр гоџа́ не́кве зна́чице.

зоба́ње с *гл. им. од зобе*. – Зоба́ње цре́шње бес ле́б, мо́ж да проју́ри човѐка.

зо́бе несвр. *једе зрно по зрно, кљуца.* – Ја́ во́лим да зо́бем гро́зје, а и тѝчичи зо́бу гро́зје.

зо́бне свр. **1**. *једном кљуцне и прогута.* – Ја́ сам мисле́л зрно́то е кру́пно, ал коко́шка га зо́бну одеданпу́т. **2.** *позобе мало, позобе понекад.* – Чу да зо́бнем пеше́с зр̏на гро́зје ко́лко да вѝдим миришља́во ли е. – Зо́бнем поне́ћипут и гро́зје, али сла́бо во́лим, вѝше си пѝнем ређѝицу.

зобнѝца ж (поред значења: *торба од козје длаке из које коњ једе зоб*) фиг. *глава (обично ако је велика и не много паметна).* – Где́ си заметну́л зобнѝцуту?

зова́ње с *гл. им. од зове*. – Ошѣл у зова́ње за светѣц.

зова́ч м *в. звач*. – И́де зова́ч да ни зове́ за сва́дбу.

зове́ несвр. *јабуком или ракијом позива госте у сватове или на славу*. – Зове́м ви за светѣц. – Зва́ли смо две́ста до́ма за на сва́дбу.

зо́збиљно прил. *стварно, озбиљно*. – Ти́ ми́слиш зо́збиљно?

зо́јле прид. *драг, драги*. – Зо́јле Ла́зо, где́ е те́бе дра́го (н. п.)?

зоме́си свр. рет. *замеси*. – Зомеси́ла сам ле́б.

зо́р м **1**. *страх, зебња*. – Усра́л се од зо́р. **2.** *мукотрпност*. – На зо́р га́зда. **3.** *притисак, сила, присиљавање*. – Немо́ј ти́ ме́н да да́ваш зо́р.

зо́р прил. *нужно, неопходно*. – Зо́р ми за па́ре.

Зо́ра ж астр. *јутарња звезда Даница, Зорњача*. – Све́ зве́здице кра́јем пребегну́ле, / Зве́зда Зо́ра на сре́д не́бо стои́ (н. п.).

зо́рзаман м *тешка ситуација, безизлаз*. – Сѣг је лѣсно, ал кьд до́јде зо́рзаман тѣг чу те пи́там.

зо́ри се несвр. *дозрева, сазрева*. – Немо́ј ју бе́реш, оста́ј ју не́к се зо́ри.

зо́риле с *клањање сунцу после пробдивене ноћи крај покојника*.

зорла́ма ж бол. **1.** *слепило теглеће животиње или човека изазвано претераним радом*. **2.** *болест мишића и зглобова*.

зо́рле прил. *силом, на силу, насилно, са тешкоћом, једва*; упор. зорле. – С њего́вуту шко́лу зо́рле и́де. – Зо́рле сам га натера́ла да ку́пи но́во реше́то.

зорлеиса́ње с *гл. им. од зорлеише*.

зорлеи́ше несвр. *в. зорлисуе*. – Ца́бе га ти́ зорлеи́шеш, ако о́н не нао́ди за по́требу да рабо́ти, не́ма од то́ј ни́шта.

зорлиса́ва несвр. *в. зорлисуе*.

зорлиса́ње с *гл. им. од зорлише*.

зорлисува́ње с *гл. им. од зорлисуе*. – Ако не мо́ж ле́пим, зорлисува́ње у́ђе не пома́га.

зорлису́е несвр. *силом тера кога да што ради, приморава*; упор. зорлише, зортисуе. – Ја ни́кога не зорлису́ем, сва́коме е на во́љу.

зорли́ше несвр. *в. зорлисуе*. – Ел те ја́ зорли́шем? Јо́к бра́те.

зо́рно прил. *неопходно*. – Не́ зо́рно да ми о́дма вр̀неш паре́те, али да ми вр̀неш кьд и́маш, али немо́ј по́сле Петро́вден.

зорња́к м *полни чин у зору*.

зо́рњи, -ња, -ње (њо) *који настаје, који се појављује у зору*.

зортисува́ње с *гл. им. од зортисуе*.

зортису́е несвр. *в. зорлисуе*. – Што́ ти́ ме́не зортису́еш?

зору́новсћи / ски, -ска, -ско *који припада Зоруновцу, који се односи на Зоруновац*.

Зору́новци / Зору́новац м *село у општини Књажевац*.

Зору́новчанин м *становник Зоруновца, онај који је пореклом из Зоруновца*.

Зору́новчанка ж *становница Зоруновца, она која је пореклом из Зоруновца*.

зоста́не свр. **1.** *заостане*. – Ако мло́го зоста́неш, ни́кад и не́ма сти́гнеш. **2.** *преостане, сачува се*. – Добро́ би било́ да зоста́не не́ћи дина́р.

зостањува́ње с *гл. им. од зостањуе*.

зостању́е несвр. *заостаје*. – Зостању́е иза дру́ђи копачи́, зато́ј што е јо́ш мр̀ледан. **2.** *преостаје, сачува се*. – Не́чу да ка́жем, зостању́е по не́ћи дина́р.

зре́е несвр. **1.** *постаје зрео, сазрева, зри*. – Ја́блће петро́вће зре́у окол Петро́вден. **2.** *стари, постаје немоћан*. – Њиго́в де́да поче́л ја́ко да зре́е.

зрне́нце с *дем. и хип. од зрно, зрнце*. –

Зрне́нце, по зрне́нце, па си и́скључца це́л гро́з.

зр̏ничка ж *дем. од зрнка*.

зр̏нка ж *бела овца са тамним пегама по губици и име таквој овци*; упор. зрноша. – Зр̏нка е на́ј мле́чна.

зр̏но с (мн. зр̏на, уз бр. зр̏ни) **1**. *златник, дукат, наполеон.* – На вери́лбу е да́л две́ зр̏ни. **2.** *тамна пега на губици беле овце.* в. ко зрно.

зр̏ноша ж *в. зрнка*.

зр̏ношка ж *дем. и хип. од зрноша.*

зр̏нче с *бело јагње са тамним пегама по губици и ногама*.

зу́б м в. бабин зуб; Бабин зуб, еде с туци зуби.

зубѣ́к м *дем. и хип. од зуб, зубић*; упор. зубич. – Ни́кал му пр̏вњи зубѣ́к.

зуба́н м *сорта кукуруза*.

зубѣ́ц м (мн. зупцѝ) *зарезак, изрезак или насађени део у облику зуба (на разним справама).*

зу́берица ж *нејасно значење*. – Ла́ставице, зу́берице, / Бе́ри пе́ну за вече́ру (н. п.).

зуби́ч м *в. зубьк*. – Ни́кли му сви́ зуби́чи.

зу́бри несвр. *пиљи*; упор, sубри. – Што́ зу́бриш у ме́н?

зузи́ма несвр. *заузима, осваја.* – Зузи́ма це́ло пољѐто.

зузи́ма се несвр. *заузима са за кога или за што.* – То́лко се зузима́л за њѐг да га приму́ју у "Ервѝн" али не́ помо́гло.

зузима́ње с *гл. им. од зузима*. – Не вре́ди не́ћи пу́т ни мло́го зузима́ње за не́куга, ако ти́ја изи́гра повере́ње.

зу́зне свр. *заузме.* – О́н о́че све́ да зу́зне, докле́ се с о́чи ви́ди. – Кьд се́дне на клу́п, зу́зне ме́сто за троѝцу, толко́ е дебе́ла.

зу́ја ж деч. *инсекат који зуји*. – И́ма зу́ја, на́но!

зупчени́к *м точак са зупцима, зупчаник.* – Строши́л му се не́ћи зупчени́к на а́утото.

зу́пчес, -та, -то *који је назубљен*. – До́јду му зу́пчести лисје́ти.

зурепљи́в, -а, -о *који се плаши, који преза од некога или нечега*; упор зерепљив, sурепљив. – Ста́лно о́ка и псу́је по шта́лу и сто́ка стану́ла зурепљи́ва

S

s *африката која настаје када се истовремено изговоре гласови д и з – дз.*

sьбѓн м (мн. sьбњѐ) *женска горња одећа од куповне памучне тканине тамноплаве боје испуњена и прошивена памуком, обично без рукава, дугачка до колена, зубун.* – Прошдоше Белокрѝљће у sьбњѐ.

sьбнчѓк м *дем. од sьбн*; упор. sьбнче. – Чим се ро́ди онѝ му ку́пе sьбнчѓк.

sьбнчѐ с *в. sьбнчк.* – Дете́нце у sьбнчѐ.

sьбнцѝја м *мајстор који израђује зубуне.* – Sьбнцѝје ви́ше не́ма, ел нѝкој не но́си sьбњѐ.

sѓвне свр. *звекне, одјекне.* – Ча́с, ча́с, па не́квo sѓвне.

савнеа́ње с *гл. им. од савни.*

sьвнѝ несвр. **1.** *одзвања, одјекује.* – Sьвнѝ ко у празно́ бу́ре. **2.** *звони.* – Коѐ ми у́во sьвнѝ?

sѓд прил. *позади.* – О́н је бѝл sѓд ме́н.

sьдѓнка ж *в. загузак.* – Са́дњи калка́н на ко́ла се не́где зове́ загу́зак, не́где садњѝлка, а код на́с sьдѓнка.

са́дањ, -ња, -ње (њо) *који је задњи, последњи.* – Нѝкако не во́лим да сам са́дањ, а ни пр́вњи, во́лим да сам по средѝну. – У са́дњо вре́ме ми не́ не́што на́јбоље.

sѓдне свр. *удари.* – Кьд те sѓднем, ш да е́кнеш ко ме́чка.

sьдне́ње с *гл. им. од sьдни (се).*

sѓдни несвр. *избија дно бурету.* – Sѓдним едно́ дно́ на бу́рево, о́чу од њег да напра́им ка́цу.

sѓдни се несвр. *пуни се, дебља, гоји се па изгледа као да ће пући.* – Што́ се то́лко sѓдниш, ч да пу́кнеш?

садњени́ца ж *дрвено буре за туршију које на горњем дну има отвор колико за руку.*

са́дњи, -ња, -ње (њо) **1.** *који је позади, стражњи.* – Се́ди на са́дње се́диште и миру́ј. **2.** *који се налази на самом крају низа, реда и сл., последњи.* – Онѝја војнѝци куѝ су на́јмали онѝ су са́дњи у стро́ј.

садњѝлка ж *в. загузак.* – Кьд бе́ремо мому́рузу, ел гро́зје, на ко́ла ту́римо садњѝлку, она́к не.

садњина́ ж анат. **1.** *задња половина трупа (тела).* – Кьд пече́ш ја́гње ви́ц с но́ж ел се опе́кла и садњина́та. **2.** *задњица, стражњица.* – Па́дал па се уби́л у садњину́.

са́дњица ж 1. анат. *задњица, стражњица.* – Тодо́рка се уврза́ла у са́дњицу ко коби́ла. **2.** *задњи део кошуље, сукње и сл.;* супр. предњица. – Укаља́ла си си са́дњицу.

са́дњишта ж *задњи точкови са осовином на запрежним колима.* – Пре́дњишта прошдо́ше, али се са́дњиштата заглави́ше.

sѓs оном. *узвик којим се опонаша звук који се чује при тешком паду или удару.* – Ни пе́т, ни ше́с не́го sѓs о́сам.

sѓsь несвр. *удара, удара тако да одзвања.* – Sѓsь га у грби́ну.

sьsѓње с *гл. им. од sьsь.* – Sьsѓње о́сам.

sѓsмьн м *онај који је леђ, здепаст и дебео; готован.* – Ожени́ла си се, да ра́ниш sѓsмьна.

sѓsне свр. **1.** *удари снажно некога тако да одјекне.* – Sѓsну га у́ груди. **2.** *удари кога или шта о земљу.* – Sѓsну га о́сам. **3.** *падне уз туп удар.* – Sѓsну из кру́шку.

sѓsне се свр. *баци се свом тежином на нешто.* – Sѓsне се на о́дар са све́ дре́е.

sѓмба несвр. упор. sумба. **1.** *ударцима по шиљатој алатки буши рупе у неком материјалу.* – Sѓмба дно́ на реше́то. **2.**

нарочитом алатком (зумбом) буши рупе на кожи. – Sьмба ду́вђе на опаса́ч.

sьмба ж *в. зумба (2).*

sьмба́ње с *гл. им. од sьмба.* – Sьмба́ње ду́вђе на опаса́ч.

sьн оном. *узвик којим се опонаша звонак звук.* – Сла́вко на ба́бу Катари́ну, кьд нећи́ пр́дне, рекне́: "О́вде sьн". – Са́мо се чу́ sьн и пу́че пе́нцер.

sьне свр. *звекне.* – Sьну пре́љ̄ђа, па́доше панталóне.

sьнђи́ја и **saњђи́ја** ж 1. *узенгија, стремен.* – Ту́ри но́гу у sьнђи́ју, / Ри́пи ко́њу на грби́ну (н. п.). **2.** *газач на ашову за риљање.* – Ови́ја ошо́в не́ма sьнђи́ју, и с њег се не мо́ж ри́ља у́длбин. **3.** *папуча на кочијама на коју се стаје приликом пењања у возило.* – Др́ж се овде́ и ста́ни на sьнђи́јуту, па се качи́.

sьнка несвр. *звецка.* – Ти́јо sьнка, доле́ко се чу́је.

sьнка́ње с *гл. им. од sьнка.*

sьнђа несвр. **1.** *одјекује.* – Кьд чу́кнеш у празно́ бу́ре оно́ sьнђа. **2.** *в. sьнка.* – Sьнђа ни пе́нцер кьд про́јде камијо́н.

sьнђа́ње с *гл. им. од sьнђа.*

sьпа несвр. *удара много јако кога.* – Не sьпај га то́лко, ч га уби́јеш.

sьпа́ње с *гл. им. од sьпа.*

sьпне свр. *удари много јако кога.* – Ако те sьпнем не це ди́гнеш.

sвьньц м *в. sвеньц.*

звезда́ ж астр. *звезда.* – Не во́лим те, па да ти е звезда́ на чало́. в. и: не сјаи ти звезда на чало.

зве́здан, -а, -о *који је посут звездама.* – Зве́здано не́бо, Мило́јчице.

звезда́н м бот. *вишегодишња биљка из фам.* Fabiaceae *жутих цветова, трава звездан* Lotus corniculatus L.

звезда́ноша ж *бела овца са тамним пегма по губици и име таквој овци.*

звезда́ношка ж *дем. и хип. од звезданоша.*

звезди́ца ж 1. *дем. и хип. од звезда.* – Ел ви́диш ону́ј на́јмалу звезди́цу? **2.** *звездаст знак као обележје чина у војсци.* – Капета́ни и́мају по три́ звезди́це на ра́мена.

зве́кне свр. *зазвечи, звекне.* – Не́ква зве́кну.

звень́ц м *звоно на стоци, меденица*; упор. звьньц, звоньц – Чу́е се звень́ц, вр́чају се о́вце из па́шу.

звенђари́ца ж *овца са звоном.* – Звенђри́ца напре́д, а друђе́те о́вце по њу́.

зве́р м *звер.* – Ме́чка е едьн ја́ко о́пасан зве́р.

звере́ње с *гл. им. од звери (се).*

звери́ несвр. **1.** *провиди се кроз неки узани отвор.* – Распу́кла се вра́та, па зверѝ. **2.** *провиди се кроз неку излизану тканину.* – Зверѝ му поду́пина. **3.** *зија, зјапи.* – Зверѝ празно́.

зве́ри несвр. *плаши кога, утерује страх коме.* – Немо́ј ми зве́риш дете́, по́сле не сме́ са́мо да оста́не у со́бу.

зве́ри се несвр. *плаши се, боји се; секира се.* – Зве́рим се од њег погото́во кьд е пија́н. – Јо́вка се зве́ри да л че њо́ан Бо́рча да пре́јде у шко́лу, ел че га учи́тељ оста́и да пона́вља.

зве́ринье с. *зб. од звер.* – По а́лође и́ма сва́какво зве́ринье.

зве́рка несвр. *баца брзе погледе на разне стране.* – Зве́рка ле́во – де́сно.

зве́рка ж *зверка, дивља животиња.* – Но́чум ра́зне зве́рће изла́зе из ду́вђе и лу́тају по а́логу.

зверка́ње с *гл. им. од зверка.*

зве́рсћи прил. *на зверски начин.* – По́гледа ме зве́рсћи.

зве́рчица ж *дем. и хип. од зверка, зверчица.* – Оста́ла у сне́г ди́ра од не́ку зве́рчицу.

звечи́ несвр. *звечи, одјекује.* – Де ту́пни с но́гу овде́ да ви́диш ко звечи́.

свéчка ж *дечја играчка која звечи, звечка*. – Ако детé прировé зљжи́ га сьс свéчку.

свиждало с *в. вудало*.

свижди́ несвр. *звижди, фијуче, хуји*. – Свижди́ вéтар у коми́н.

свирéње с *гл. им. од свири*.

свúри несвр. **1.** *провиди се кроз неку рупицу или пукотину.* – Свири́ ти покре пéнцер. **2.** *гледа кроз рупицу или пукотину.* – Свúримо проз прóшће.

свúрка несвр. **1.** *гледа кроз неки мали отвор или кроз пукотину.* – Свúркам проз кључаóвницу. **2.** *чкиљи нека слаба светлост.* – Нúгде нúкуга да срéтнеш, кьд иза еднý óкуку видóмо свúрка вúдало.

свúрка ж *пукотина, рупица кроз коју се може чкиљити*. – Свúрће на свé стрáне.

свиркáње с *гл. им. од свирка*.

свúрне свр. *вирне, гвирне*. – Свúрнем на врáта и и́ма квó да вúдим.

свúрчица ж *дем. од свирка*. – Ако ч да глéдаш кьд се Смúља кýпе у штáлу, да се поткáчиш на нéшто, па гóре, на врáта и́ма еднá свúрчица.

свóна ж (мн. свóне) *звоно, црквено звоно или велико школско звоно*. – Свóна за нáшу цр́кву е љиенá код "Гођевца" у Бéоград. – Бúју свóне, мóра да е нéћи умрéл. в. и: не мора да биеш на сва свона.

звонáр м *звонар*. – Ако óч пóвисок пóложај, бýди звонáр.

звонáра ж *црквени звоник, школски звоник, звонара*. – Кьд се искрáднемо из шкóлу, ми се укáчимо на звонáру и тýј пýшимо цигáре.

звоньц м *в. звеньц*.

звонéње с *гл. им. од звони*. – Звонéње на ýзбуну.

свóни несвр. *звони*. – Ел че скóро да свóни, да с и́демо дóм?

свóно с *звоно*. – Бúје свóно д и́ду ђáци у шкóлу.

свóнче с *дем. од звоно, мало звоно, звонце*; упор. звонче. – На Врбúцу свáко детé и́ма свóнче окол шúју.

свр́кне свр. **1.** *одскочи, скочи (о предметима кад се ударе и сл.).* – Свр́че и́вер у вецý га ýби. / Над вецý му и сьг пр́нга стоѝ (н. п.). – Пáзи да ти не свр́кне у óко. **2.** *скокне, ткне.* – Лáнче, сúне, свр́кни чáс до ћúос, да кýпиш на дéду цигáре.

свр́нца несвр. **1.** *закера, прекорева, звоца*. – Ко ти се, морѝ, не досáди цéл дьн да ми свр́нцаш? **2.** *в. сврцка*. – Рéкал сам ти да ми вúше не свр́нцаш.

свр́ц *узв. за подражавање звоњења (телефоном, на вратима).* – Já свр́ц на звóнче, óн óтвори врáта.

свр́ца[1] несвр. **1.** *одскаче*; упор. сврнца. – Кьд се пýцају пуцáњће онé свр́цају на свé стрáне. **2.** *пада и отскаче ударајући о земљу.* – Почéл да свр́ца грáд.

свр́ца[2] несвр. *често звони, позива (телефоном)* . – Нéћи ми стáлно свр́ца на теливóн.

сврцáн м *живахна домаћа животиња и име таквој животињи*.

свр́цка несвр. и уч. *учестано звони (телефоном или на вратима).* – Éдномьн нéћи свр́цка на теливóнат, а не це јáви.

сврцкáње с *гл. им. од сврцка*. – Сврцкáње сьс свóнче на бицúклу.

свр́цне[1] свр. *в. свркне*. – Полѝк с манúстата да ти некó не свр́цне у огњúште.

свр́цне[2] свр. **1.** *кратко зазвони (на вратима и сл.).* – Свр́цну нéћи на врáта. **2.** *позове телефоном.* – Свр́цни му на теливóн, па си му тѝ кажѝ.

сврчáње с *гл. им. од сврчи*.

sврчи́ несвр. *зуји, бруји*. – Це́л дѣ́н ми не́квo sврчи́ у́ главу.

свр̏чка ж 1. *шестоугаона чигра чија свака страна носи један број (од 1 – 6) и служи за коцкање*. – Узе́ли му све́ па́ре на свр̏чку. **2.** *пакост, подвала, намештаљка*. – И́ма му напра́им свр̏чку, па че се че́ша где́ га не срби́. **3.** *ударац у главу изведен одапетим прстом, чврга*. – Учи́тељ Не́ша ни уда́ра свр̏чће, кьд не́што не́ знамо ко́ што о́н о́че.

се́ба ж зоол. *птица певачица из породице зеба, зимовка* Pyrrhula pyrrhula europaea.

себло́ћа ж *в. себња (1)*.

се́бне несвр. **1.** *зебе, смрзава се*. – Се́бну ми и ру́ће и но́ђе. **2.** *страхује, стрепи*. – Се́бнем за њи́, у ра́т ото́де.

себно́ћа ж *в. себња (1)*.

себња́ ж 1. *стање онога који зебе, који се смрзава*; упор. себлоћа, себноћа. **2.** *стрепња, забринутост*. – Себња́ ми неда́ва да заспи́м.

се́са несвр. **1.** *мрда задњицом напред – назад у полном чину (женски партнер)*. **2.** *завитлава, шали се*. – Немо́ј да ме се́саш.

се́са се несвр. **1.** *шали се, завитлава се*. – Ел се се́саш, ел и́стин тека́ било́? **2.** *ленствује, дангуби, забавља се*. – Се́са се по ва́рош, а не́че да рабо́ти.

се́саљћа ж зоол. *в. сувопизда (1)*.

се́сне свр. **1.** *једном мрдне задњицом напред у полном чину (женски партнер)*. **2.** *превари*. – Сьг си ме се́снул, и ни́кад ви́ше.

се́сне се свр. *превари се*. – У, ма́јку му, па́ сам се се́снул.

сембе́р м *страх, велики страх*. – Уваги́л га не́ћи сембе́р.

сембере́ње с *гл. им. од сембери се*.

сембе́ри се несвр. *плаши се, веома се плаши; кочи се од страха*. – Не́ма за́што да се сембе́риш, несѝ ти́ за ни́шта кри́в.

се́пне се свр. *брецне се, издере се на кога*. – Ја́ му не́што ре́ко, а о́н кьд се се́пну.

серепљи́в, -а, - о *в. зерепљив*.

си́в м *в. сивт*. – Пл̏ни му гру́ди с си́в, а не́че се ма́не да пу́ши.

сивдо́ше се свр. *испуни се зифтом*.

си́вт м *црна смоласта материја која се ствара сагоревањем дувана при пушењу, зифт*; упор. сив. – Црно́ е, бра́те, ко си́вт.

си́д м *зид*. – Треба́ло е да прери́пимо преко едѣ́н си́д.

си́да несвр. *подиже зид или грађевину слажући камен на камен, циглу на циглу, зида*. – Ма́јстор Стани́мир ја́ко ср̏чено и у́баво зи́да.

сидѣ́к м *дем. од зид*. – Подгради́л озд́о́л сидѣ́к да му се не суре́ва земља́ из њи́ву.

си́дан, -а, -о *који је од тврдог материјала (о кући)*. – О́н и́ма си́дану ку́ћу.

сида́ње *с гл. им. од сида*. – За сида́ње цр̏кву дошли́ сидари́ из Жл̏не.

сида́р м *мајстор који зида, зидар*. – О́н је и́стин сида́р, не́ од они́ја студенокле́пи.

сида́ров, -а, -о *који припада зидару*. – То́ј е сида́ров ви́сак, забори́л га, ма́јће му га пија́не.

сида́рство с *зидарски посао, зидарство*. – Добри́вој се ма́е по зида́рство, а и оре́ кьд тре́бе, ал то́ј га мрзи́.

сида́рћи, -ска, -ско *који се односи на зидара, који припада зидару*. – Сида́рћи чу́к.

сиди́на ж *остатак старог зида, зидина*. – И́ма та́м не́ће сиди́не, од Лати́ни ли су, од куга́ ли су, Бо́к ти зна́е.

sи́дни, -дна, -дно *који се односи на зид, који је у вези са зидом*. – О́н излази́л на sи́дне но́вине.

sиду́рина ж *ауг. од sид*. – Све́ изгоре́ло, оста́ле са́мо sиду́рине.

sи́ђ м. *в. зић*.

sи́ља м *онај који је разрок, врљав*. – Све́тко Sи́ља.

sи́љав, -а, -о *који је разрок, врљав*. – Sи́љав на о́бе о́чи.

sи́љи несвр. *гледа с напором, чкиљи*. – Ба́ба едва́ sи́љи, а узе́ла да плете́.

sинсо́в м **1**. *лењтина и напасник*. – Ва́рди се оди то́га sинсо́ва. **2.** *приглуп младић*.

sинсо́вчина ж *ауг. и пеј. од sинсов*.

sинсу́љћа ж *ђинђува, минђуша*. – Ку́ј си и́ма sинсу́љћу она́ му се кла́ти.

sи́па несвр. *скаче, одскаче*. – Sи́па како́ ја́ре.

sи́па *ж народно јело од брашна и воде кувано са сиром и машћу*; упор. цица. – За превьтѓк кво́ч, оту́д, одову́д, па напра́имо sи́пу.

sи́паљћа ж *скакавица на брави*. – Заглави́ла се sи́паљћа на вра́та.

sипа́ње с **1**. *гл. им. од sипа*. **2.** фиг. *играње у колу*. – Болу́ ме но́ђе од сино́чњо sипа́ње.

sи́пи свр. *в. sипне*. – Кьд ни о́сети да и́демо, срна́ sи́пи од ле́гало.

sи́пка несвр. у дем. значењу *скакуће*. – Дете́ sи́пка на едну́ но́гу.

sипкара́ несвр. *скакуће*; упор. sипкари. – Ене́ га за́јакат где́ sипкара́ преко по́ље.

sипкара́ње с *гл. им . од sипкара*.

sипка́ри несвр. *в. sипкара*. – Поче́л да sипка́ри на три́ но́ђе, четвр́тата га јо́ш боли́.

sи́пне свр. *скочи, одскочи*; упор. sипи. – За́јак sи́пну из грма́н.

sи́рне свр. *гвирне, баци поглед, завири*. – Не мо́г да sи́рнем уну́тра, смр́зал се пенцерѓт.

со́ља ж зоол. *говеђи штркаљ* Hypoderma bobis.

со́р м *в. зор (1)*. – На со́р ни́шта не мо́ж да бу́де.

со́рле прил. *в. зорле*. – Со́рле смо га натера́ли да се же́ни.

сорти́ра несвр. *приморава, присиљава кога*. – Немо́ј ти́ ме́н да сорти́раш.

сортира́ње с *гл. им. од сортира*.

sр́ оном. *узвик за подражавање звоњаве телефона*. – О́н ме́не sр́ на теливо́н да ми ка́же да че до́јде сьс жену́ код на́с на вече́ру, а ми́ се томѓн спрему́емо да ле́гамо.

sр́кало с **1**. анат. *око*. – Sр́кала ти испа́дла, да ти испа́дну. **2.** *светиљка, чкиљава светиљка*. – Примѓкни то́ј sр́кало ова́м , да мо́г да прочи́там писмо́во. **3.** *светлост дана*. – Колко́ чу јо́ш да гле́дам бело́ sр́кало?

sр́калце с **1.** *дем. од sркало (1, 2)*. – Кво́ ми ти е упа́дло у sр́калцето? – Ово́ј sр́клаце ја́ко сла́бо светли́је. **2.** *рупица кроз коју се може гвирити*. – Де́ мр́дни да и ја́ сви́рнем проз sр́калцето!

sр́н оном. *узвик за подражавање звука звонцета на бициклу (обично више пута поновљеног)*. – Sр́н – sр́н, чу́вај да те не зга́зим.

sр́нsи се несвр. **1.** *бубри, нараста, напиње се*. – Она́ј зр́на што си посеја́ла поче́ла се sр́нse, јо́ш ма́лко, па че да ни́цају. **2.** *љути се, дури се, пући ће од љутине*. – Немо́ј Дра́кшу ни́шта да ди́раш, о́н се о́дма sр́нsи, о́че да љу́сне.

sр́но с рет. *зрно*. – Све́ ни узе́ли до sр́но, изме́ли ни а́нбар.

sубри́ несвр. *стоји, чека, ђоња*. – Це́лу но́ч sубри́м пред њо́јна вра́та, а она́ ми не отва́ра.

sуи́ несвр. *зуји, бруји*. – Sуе́ муе́, sуе́

óce, své се ysyjáло.

syká ж бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам.* Cyperaceae *зука, рогоз, вежљика* Heleocharis palustris R. Br.

sýкне свр. *проговори, изусти, писне.* – Небój се, несмé онá да sýкне.

sýмба несвр. *в. зьмба*.

sýмба ж 1. *справа за бушење рупа у кожи*; упор. sьмба. **2.** *рупа на ушима оваца или коза као белега*.

sýмбул и **sýнбул** м бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам.* Liliaceae *зумбул* Hyacinthus orientalis L., упор. лулица.

sумбулѝк и **sунбулѝк** м бот. *дем. од sумбул*. – Расцавтéл ли е се sунбулѝкът?

sунsáра ж зоол. *в. зеленица (2).*

sурéп м *љут човек, прек човек*.

sурепљѝв, -а, -о *који се боји некога или нечега, плашљив*. – Штó си тóлко sурепљѝв?

sурѝ несвр. **1.** *прозире се.* – Чрѓава почéла да sурѝ, скóро че се сцéпи. **2.** *има шупљине, пукотине или ситне рупице кроз које се провиди.* – Кáцава sурѝ, нéче да мóж да држѝ вóду. **3.** *шкиљи очима, гледа кроз трепавице.* – Бѣ̀ѣи спѝш, а овáм sурѝш с óчи. **4.** *једва светли нека светиљка, чкиљи.* – Лáнпава едвá sурѝ, да л нéма гáс, ел витѝљат невељáе?

sýрка несвр. **1.** *прозире се овде, онде.* – Почéле му sýркају панталóне и на колéна и на подýпину. – Бýрево sýрка по мáлко. **2.** *једва светли нека светиљка.* – Sýрка кóлко да вѝдимо панѝцу док вечерýемо. **3.** *нагвирује, гвири.* – Sýркај проз кључаóвницуту да вѝдимо квó рабóте. **4.** *још по мало гледа, још по мало види.* – Етé jóш sýркам помáлко.

sýрка ж *мала рупица кроз коју се може видети*. – Шéрпа ѝма sýрку на днó, трéбе се закрѝпи.

sуркáње с *гл. им. од sурка*.

sýрла ж анат. *нога, крак.*

sýрлица ж анат. *нога од стопала до колена, цеваница, потколеница* crus . – Засýче бóшчу да е се вѝде sýрлице.

sурлýк м *патрљак стабла кукуруза који је остао да вири из земље после сече кукурузовине*; упор. батарка, батло, омашљак. – Збѝрам тѝкве по ýгар и саплѝтам се од онѝја sурлýци.

sýрне свр. **1.** *зашкиљи, погледа кроз трепавице.* – Sýрне с еднó óко кó мачѣ̀к. **2.** *провири, баци поглед.* – Помѣ̀кни вирóнгу па sýрни да вѝдиш да л су jóш тáм. **3.** *пробије се нека светлост на тре нутак.* – На њѝјан пéнцер нéма вѝше да sýрне вѝдало. **4.** *разиђу се магла и облаци и постане видније, раздани се.* – Не тејá дьнѣ̀с да sýрне дѣ̀н.

sýрчица ж *дем. од sурка*. – Затѝсни své sýрчице, да ни не дýва вéтар у сóбу!

sучáње с *гл. им. од sучи*.

sучѝ несвр. *зуји, бруји.* – Sучѝ ми у ýши од синóчњу пијáнку. – Sучѝ нéка зеленѝца

И

и́ узв. **1.** *за изражавање негодовања.* – И́, бре́, што́ ми то́ј несѝ ре́кал о́дма. **2.** *за изражавање чуђења и запрепашћења.* – И́, ала се наоблачи́ло.

и предл. < и[з/с] (испред неких сугласника) *из*. – Ови́ја конпи́р и Со́рћичаво. – Те́рам о́вце и Студеньц.

иво́ра ж *удубљење у стени у коме се сакупља кишница*.

иво́рка ж *дем. од ивора*.

игла́ ж **1**. *танка челична шипчица са оштрим врхом и ушицама за удевање конца или без ушица за плетење.* в. иде игла, ћеречаска игла. **2**. грађ. *свака од четири гредице које као ивице зарубљене четворостране пирамиде пролазе кроз таван чинећи окосницу оцака. Између игала се углаве штапци и оплету прућем, а затим оплет омаже блатом, првенствено са унутрашње, а некад и са спољне стране.*

игли́чица ж бот. *в. егличица* Primula veris (L) Huds.

И́гнет м *име*.

И́гнетовдан м п. п. *Св. Игњатије, 2. јануара*; упор. Игњат.

И́гњат м п. п. *в. Игнетовдан (пример код Бадњак)*.

и́гра ме́чка изр. *каже се ономе који се распитује о догађају који га се не тиче.*

и́гриште с **1**. *површина њиве на којој је једино никло или на којој није никло засејано семење или површина њиве или ливаде на којој је извршена нека радња иза које су остали трагови у виду уништених биљака, као и свака друга површина са сличним знацима.* – Пшени́ца ни́кла на и́гришта. – Срне́ напраи́ле и́гришта по де́телину. – Ко́се му опа́дле на и́гришта, на Дра́гомиратога.

идини́чава бо́шча ж *в. бошча единица*.

идини́чавка ж *в. бошча единица*.

и́де несвр. **1.** *врши велику нужду.* – Не иди́ ту́ј пред вра́та, ма́рен те уби́л, него она́м у кукуре́г. – Откада́ и́деш у баре́тинуту (двосмислица)? **2.** *носи одећу на себи.* – Ста́лно и́де у ста́ре дре́е. **3**. *цури, тече.* – И́де ли рећи́ица на лулу́ту?

и́де игла́ изр. *при крштавању женског детета мајка узме да плете да му "иде игла".*

и́де на бо́г да про́сти изр. *иде на нечији парастос.*

и́де на почепи́л изр. *све је пошло наопако.*

и́де понадво́р изр. *врши велику нужду.* – Не мо́ж д и́де са́м понадво́р, мо́ра га изво́димо.

и́де понапо́ље изр. *в. иде понадвор*.

иде́ње с *гл. им. од иде.* – Кво́ е то́лко е́домьн иде́ње понадво́р?

иди́ ја́ ч те сти́гнем изр. *тако каже вино ономе који га пије, тј. да ће га пијанство ухватити касније, а не одмах.*

идио́тес, -ста, -сто *који има особине идиота*. – Где́ све́ на́јдеш да се дру́жиш с тькви́, не́ћи идио́тести?

иди́ у колосе́к изр. *куд сви ту и ти; немој да се истичеш нити заостајеш.*

и́ду му (ми) љи́ђе изр. *теку му бале јер не може да има оно што жели, а такорећи на дохват му је.*

и́жа ж **1**. *кућа.* – Ра́доја напраи́л у́баву и́жу, сьс три́ оделе́ња. **2.** *одаја у кући у којој се налази огњиште, кухиња.* – У и́жу ма́ти ме́си ле́б и ва́ри ва́риво.

и́жањ м (мн. и́жњи) *укућанин*. – То́ј си и не́ћи њи́н и́жањ кра́дне. – Њего́ви си га и́жњи проказа́ли.

ижди́мка свр. **1.** *исцеди рубље притискајући га шакама.* – Прање́ чу са́мо да ижди́мкам, не́чу га изви́јам. **2.** *истиска садржину неког чира.* – Да́ј да

ти иждимкам чи́рат, и́ма те ма́не. **3.** *за време обеда посрче сржи из шупље кости.* – О́н во́ли да иждимка кочи́ну.

иждр̀љи свр. **1.** *добије мутан, водњикав поглед (претежно од алкохола).* – Иждрљи́л, необри́твен – гро́зан. **2.** *избуљи очи у кога, нападно погледа у кога.* – Што́ си иждрљи́л у ме́н?

и́жиште с *остаци темеља на којима је била ижа; место на коме се налазило село.* – Ју́тре тре́бе да расту́римо оно́ј и́жиште, че да пра́имо но́ву ку́ћу. – И́жиште (топ.).

ижле́ с *дем. од ижа (1), кућица.* – Да мо́г да си напра́им едно́ ижле́.

ижља́к м *ауг. и пеј. од ижа, стара оронула кућа.* – Када́ че се едьнпу́т скљо́ка ти́ја ижља́к?

ижље́би свр. **1.** *искриви, извитопери.* – Неси́ сл̀буту напраи́л како́ тре́бе него си ју некако́ ижљеби́л. **2.** *раскречи, скрха.* – Претовари́л си кола́та, па си и зато́ј ижљеби́л. **3.** *издуби жлеб у дрвету.* – Чу да ижље́бим ову́ј липови́ну за шо́пур.

ижље́би се свр. *извитопери се, искриви се.* – Кьд се пра́и гра́ца чакма́ра, мо́ра до́бро да се уда́рају поја́нте, ел она́ она́к о́че да се ижље́би и да се сру́ши.

ижље́вита ж *врста горње сукње ткане на домаћем ткачком разбоју.*

и́жњина ж *покућство.* – Прокоцка́л и и́жу и и́жњину.

и́жњинка ж *дем. од ижњина.* – Колко́ има́ од и́жњинкуту они́ ју развл̀коше.

из предл. упор. ис *са акуз. означава* **а.** *одакле ко или што потиче.* – Они́ су из Га́бравницу. – Несу́ они́ ис Пр̀дљини они́ су из Љу́беновци. **б.** *унутрашњу побуду за остварење нечега.* – То́ј о́н рабо́ти из глу́пос.

изабора́ља свр. *све заборави, позаборавља.* – Деца́ преко́ лети изабора́љају полови́н сло́вја што су учи́ли у чко́лу.

изавратосу́е свр. *изудара некога по врату отвореном шаком.* – Кьд несмо́ напи́сали дома́ћи, учи́тељ ни сви́ изавратосу́е.

иза́дни свр. *в. изсьдни.*

изадова́ља свр. **1.** *све задовољи, задовољи свакога.* – Сви́ и изадоваља́л, а сьг и не чу́ју за ње́г. **2.** *свачим задовољи.* – Изадоваља́л га преко сва́ку ме́ру и сьг му се то́ј све́ти.

и́зазам прил. *из земље*; упор. изазем, изам, изем. – Да истр̀сиш они́ја слива́к изаза́м. – Ту́тње не́кво и́зазам.

и́зазем прил. *в. изазам.* – Тре́бе да се изва́ди конпи́р и́зазем.

и́зам прил. *в. изазам.* – Не мо́г га искубе́м и́зам.

изамењу́е свр. *све замени, промени.* – Гоца́ по́клони од сва́дбу изамењува́мо за дру́го кво́ ни тре́бе.

иза́ми свр. *избави из невоље, спаси.*

изанпу́т прил. **1.** *одједном, одједампут.* – Ел мо́ж изанпу́т да пресече́ш ово́ј дрво́? **2.** *изненада.* – Изанпу́т и́стрча из а́логу та ме у́плаши.

иза́пе свр. *изуједа.* – Изапа́л ју не́ћи по́ врат.

изапи́на свр. *све закључа, закључа сва врата.* – Вечеро́м изапи́нам сва́ вра́та.

изапи́на несвр. *запиње из све снаге.* – Изапи́на с ону́ј мо́тку, о́че га уби́је.

изапи́на се несвр. **1.** *замахује из све снаге.* – Немо́ј се мло́го изапи́наш кьд га би́јеш. **2.** *у недостатку доказа повишеним гласом жели да што докаже.* – Не изапи́нај се, мо́ш те не́ћи ва́ти на зу́б.

изапина́ње с *гл. им. од изапина (се).*

изьпне свр. **1.** *замахне из све снаге.* – Изьпне да га уда́ри, а ја́ др̀ж за това́гуту. **2.** *удари снажно нечим.* – Немо́ј те изьпнем с ову́ј мо́тку.

изѣ́пне се свр. **1.** *замахне из све снаге.* – Изѣ́пне се, па га ру́зне. **2.** *викне колико га грло носи.* – Ја́ се изѣ́пнем и о́кнем колко́ мо́г, ал се ни́кој не osи́ва.

иза́пси свр. *све ухапси, похапси.* – Тре́бе вла́с да иза́пси ти́ја лапо́ви. – Кьд се иза́псе ко́ловоће, по́сле е лѣ́сно.

иза́рчи свр. *потроши, све поарчи.* – Изарчи́ли смо две́ ка́нте ма́з до Божи́ч.

изасе́ре свр. *вршећи вел. нужду избаци што из себе.* – Цре́шње зо́бемо са све́ кочи́це, па и по́сле изасе́ремо. – Кьд еде́м спана́ћ, ја́ то́ј по́сле си́лом изасе́рем.

изасе́ре се свр. *вршећи вел. нужду потпуно се испразни.* – Ко́ле ду́ма да кьд еде́ бело́ ме́со од пи́ле, по́сле се лѣ́сно изасе́ре.

изаспи́ свр. *одспава.* – Изаспи́м едно́ спање́, про́јдем се понадво́р, па па́ спи́м.

изаспи́ се свр. *добро се наспава, испава се.* – Пу́шти га не́к се изаспи́, по́сле че га питу́емо где́ е би́л. – Ди́зам се кьд се изаспи́м. – Не́ка и, нек се до́бро изаспу́.

изьтка́е свр. *в. исче.* – Она́ дьнѣ́с мо́ж да изьтка́е два́ ме́тра поста́в.

изаче́ свр*в. исче.* – До Божи́ч и напреде́м и изаче́м.

иза́чка свр. *извуче, извади, ишчепрка, изрчка.* – Иза́чкај га с нешто́, да ви́димо кво́ е.

и́зба ж *примитивна кућа из ранијих времена у Тимоку, која је пола у земљи, пола над земљом.*

избѣ́бь свр. *избије некога ударајући га претежно у леђа, избуба*; упор. избьпь. – До́бро те избьбѣ́ше, тека́ ти и тре́бе.

избо́ји свр. *избави, спасе.* – Проба́л сам да га избо́јим, ал немого́.

избо́ји се свр. *избави се, спасе се.* – Ме́чка га замо́ли да е помо́гне да се избо́ји од нево́љу.

избајо́ше се свр. у пеј. значењу *избави се, спаси се.* – Едва́ се не́како одо́тле избајоса́.

избаљи́зга свр. *каже нешто неприлично, неумесно, нешто што не треба рећи.* – А о́на то́ј о́дма избаљи́зга, зато́ј се на њу́ не повера́вај.

избантр̀ља свр. *в. избаљизга.*

избѣ́пь свр. *в. избьбь.* – Избѣ́пьш га, па си по́сле ми́ран и ти́ и о́н.

избараба́ри свр. *изједначи.* – Ни́кад чове́к не мо́ж све́ да избараба́ри, у́век не́што мо́ра да штрчи́.

избараба́ри се свр. *изједначи се.* – Ти́ се с ње́г не мо́ж избараба́риш, ти́ си заста́л.

избѣ́цка свр. **1.** у дем. значењу *избоде, избоде ножем.* – Ньчѣ́с га избѣ́цкали пред кава́ну. **2.** *боцкајући избуши.* – Пр̀во избѣ́цкьм сьс ши́ло, па по́сле по те́ј ду́вчице кр̀пим а́м.

избѣ́цка се свр. *избоцка се, изгребе се.* – Бра́ шипци́, па се све́ избѣцка́.

избаче́ва свр. *заврши бачијање за ту годину.* – Ле́тос га у́баво избачева́мо.

избезо́чи се свр. *изгуби стид, избезобрази се.* – Избезочи́ло им се дети́штето, па си сва́какво при́ча на ма́тер.

избесне́е свр. *раљути се, разгоропади се.* – Севдели́на избеснеја́ ко ша́шава, по мужа́тога.

изби́ва несвр. **1.** *извире.* – Ли́тићев пото́к изби́ва у Ба́рсћи де́л. **2.** *рађа се сунце.* – Сл̀нце изби́ва код они́ја вр̀, у ше́с са́ти.

изби́је о́чи изр. ирон. *доведе до савршенства.* – Ч га напра́иш, па ч му изби́јеш о́чи.

изби́чи свр. *тестером исече балван по дужини.* – Када́ че се ре́шимо да изби́чимо ови́ја тру́пови?

изби́чи се свр. *искриви се, извитопери се.* – Избичи́ла се греда́.

и́зблизо прил. *из близа, из близине.* – Мо́ра га ду́ваш и́зблизо, ако о́ч да се

зава́не. – Же́н се и́зблизо, куми́ се из доле́к.

избљу́е свр. **1.** *поврати садржину желуца.* – Све́ кво́ поеде́ и попи́је о́н избљу́е. **2.** *плати одједном велику своту новаца.* – Мора́л сам да избљу́ем големе́ па́ре за њего́ву гре́шку.

избљу́е се свр. *поврати садржину желуца.* – Ле́гне пија́н и избљу́е се покре о́дар.

избрба́ра свр. **1**. *претражи по свим скровитим местима у кући.* – Све́ сам избрбара́ла и несѣ́м га нашла́. **2.** *испретура, остави неред за собом тражећи што.* – Све́ избрба́рано и на́јдено кво́ је тра́жено.

избржњу́е се несвр. *реси се плитко ушивено платно.*

избр́зи свр. *истера кога, отера, отпусти.* – Избрзи́ли га из предузе́ће.

избр́зне се свр. *разреси се плитко ушивено платно.*

избри́да свр. *извади нити из тканине.*

избри́да се свр. *похаба се, искрза се.*

избри́сина ж *в. обрисина (2).*

избри́тви свр. *избрија.* – Бри́тви га, бри́тви и надокра́јће га јо́ш и и́збритви.

избри́тви се свр. *избрије се.* – Кьд се избри́тви оно́ му образи́ ма́зни, ко дети́ње дупе́нце.

избри́чи свр. *в. избритви.*

избри́чи се свр. *в. избрйтви се.*

избр́ка свр. *свуда пипне, претражи.* – Избр́кај му по цеди́ла, мо́ж га е та́м скута́л.

избу́ба свр. *избије некога ударајући га у леђа, тако да одзвања.* – Избу́бај га да се сми́ри.

избу́бње свр. **1.** *брзо изгори дрво у пећи бубњајући.* – Са́мо што га турѝ у кубе́то, оно́ и́збубња. **2.** *излупа, изудара, избије кога.* – Ш те избу́бњем ко тупана́.

избу́ва свр. **1**. *снажним замасима или ударцима истресе тканину од прашине и сл.* – Донеси́ чр́ђете да и избу́вамо. **2.** *изудара, избије некога.* – Ако те ја́ бу́дем избува́л, не́ч ско́ро да еде́ш ле́б.

избунтали́ја свр. *в. избунти.* – Ци́курови пла́сје избунталија́ше дор да тре́пнеш.

избунти́ свр. *изгори брзо великим пламеном*; упор. избунталија. – Запали́мо ста́ру сла́му и она́ о́дма и́збунте. – На врбо́вину се не мо́ж огре́еш, ел она́ зача́с избунти́.

избурли́чка свр. *промеша неку течност дувајући у њу (о свињи)*; упор избуруљичка. – Свиња́ са́мо и́збурличка поми́јете и не теја́ да и пи́је.

избурули́чка свр. *в. избурличка.* – Избурули́чка поми́је и са́мо скучи́.

избу́та свр. **1.** *гурајући извуче (узбрдо, из неког удубљења и сл.).* – Помогни́ ми да избу́тамо кола́ва из ша́нацав. **2.** *гурајући избаци.* – У́вати га за ра́мена и и́збута га надво́р. **3.** фиг. *превали преко главе.* – Кво́ све́ несмо́ прошли́, па че и то́ј да избу́тамо.

избутува́ње с *гл. им. од избутуе.*

избуту́е несвр. **1.** *гурајући извлачи.* – Сабра́ли се та избуту́ју оно́ј а́уто штоно слете́ло ода дру́м. **2.** *гурајући избацује.* – Ја́ га избу́туем, али о́н се увати́л за че́рчива и не мо́г му ни́шта.

избучи́ свр. **1.** *испенуша, заврши се реакција кратког а бучног пенушања.* – Кьд пу́штиш ону́ј голе́муну пи́лулу, не знам ко се зва́ше, у во́ду, она́ избучи́ и расто́пи се. **2.** бол. *заврши се штипање, пецкање након кратког деловања каквог медицинског и сл. препарата.* – Ако преми́еш ра́нуту с ово́ј, оно́ че да избучи́, ал и́ма те ма́не. **3.** *прохуји нередовно стање у друштву.* – И то́ј че да избучи́, па ци бу́де ко што си е било́.

избу́чка свр. **1.** *бућкајући направи масло.* – Оцу́тра смо избучка́ли две́ ћи́ла ма́сло. **2.** *бућкајући на шмрку извади воду (прву воду том приликом, ону која*

је стајала у цеви). – Пр́во во́ду ма́лко избу́чкај, па по́сле заваню́.

изва́ди свр. *испише из школе*. – Не́ има́ло ку́ј да чу́ва о́вце, па ме башта́ извади́л из чко́лу.

и́звара ж 1. *кувана сурутка.* – Кьд не́ма млеко́ добра́ е и и́звара. **2.** *сир од куване сурутке, уствари скинут горњи, гушћи слој куване сурутке.*

изва́ра свр. *превари.* – И́звара ме, же́на ћи́сала.

изва́ра се свр. *превари се.* – Извара́ се, уда́до се мла́да.

изва́рди свр. **1.** *увреба, затекне на делу.* – Чу га изва́рдим кьд се на́јмалко на́да. **2.** *изазове на страну, издвоји од осталих.* – И́зварди га на́самo, па га пре́би.

изва́ри свр. **1.** *скува све што је било за кување, потроши намирнице кувајући.* – Извари́ла сам васу́љ, сьг не́ма ви́ше кво́ да ва́рим. **2.** *добро скува оно што кува.* – Ма́з до́бро да ми изва́риш, а не да га оста́иш она́к, па да се покваари.

изва́ча свр. *све похвата.* – Кьд до́јдем ле́ти на ра́спус, изва́чам све́ ри́бе по Тимо́к – вали́л се Матéја.

изва́ча се свр. мн. *сви се ухвате*. – Изва́ча се на́род за ру́ђе, па и́гра. – На Ђу́рђовдьн се изва́чају мо́мци и девójће, па ови́јају окол цр́кву.

извашáри свр. **1.** *проведе се на вашару.* – Ел га до́бро и́звашари, при́етељу? **2.** *купи нешто на вашару.* – Кво́ и́звашари?

извашáри се свр. *проведе се на вашару.* – Ја́ко се у́баво извашари́, потроши́ си пари́цете колко́ и има́, и сьг – ћу́т.

изве́дри свр. **1.** *избистри се неко чорбасто, посно јело.* – Чорба́ва ти, же́но, ја́ко не́каква изведри́ла. **2.** *потроши се, поарчи се, остане се без ичега (о намирницама, о ономе што је за јело).* Изведри́ло, не́ма кво́ да се еде́.

извезе́ се свр. **1.** *напне се, надује се.* – Кьд се кра́ва напасе́ де́телину она́ се извезе́, са́мо што не пу́кне. **2.** *удебља се преко мере.* – Магдале́на се изве́зла ко возни́к.

изветáе свр. *в. оветае*. – Стои́ ли дре́а на сл́нце она́ срчено изветáе.

изветрáе свр. упор. изветрее. **1.** *изветри, испари.* – Затвори́ шише́то да ти не изветрáе бенсы́нат. **2.** *на ваздуху изгуби нека своја својства, ослаби.* – Кьд вино́ седи́ у отво́рен су́д, оно́ ср́чено изветрáе. **3.** *излапи, посенили.* – Ста́р чове́к изветрáе и ви́ше ни́шта не па́нти.

изветрée свр. *в. изветрае*. – Ако га не зати́снеш и́ма да изветрée. – Не́ добро́ за пије́ње, изветре́ло. – Ти́ си, мори́, прле́г изветре́ла.

изве́цба свр. *вежбањем кога научи.* – Ци́гање изве́цбају ме́чку да и́гра и да те́ра то́чак.

изве́цба се свр. *стекне вештину и искуство у нечему.* – Сьг се извцба́л, па у́баво пису́е. – Извецба́л се да льже.

извештáе свр. *овлада неком вештином, постане вешт у неком послу.* – Сьг и́де до́ста те́шко, ал кьд извештáем тьг че да бу́де бо́ље. – Јо́ш му несьм бьш извешта́л, и́ма вре́ме, чу да нау́чим.

изви́ја[1] несвр. *увијајући цеди (претежно о рубљу али и о другом).* – Жена́ изви́ја прање́.

изви́ја[2] несвр. **1.** *вије пас или нека дивља животиња.* – Што́ ли изви́ја кучи́штено? **2.** у пеј. значењу *плаче, плаче на глас*. – Изви́ја ко да ју де́ру, а оно́ ју́ са́мо би́је му́жат. 3. *смеје се гласно и отегнуто.* – Изви́ја ко ку́рва.

изви́је свр. **1.** *исцеди рубље увијањем.* – Са́мо да изви́јем прање́. **2.** *исплете венац.* –Изви́ла сам три́ ве́нца зеле́нца. **3.** *искриви, увије.* – Изви́ ту́ј гра́њу, да ни не зака́чи се́но.

изви́лчи свр. *удари некога вилом.* – Мр̏дај одо́вде, да те не изви́лчим.

извира́ло с *извориште више извора*.

и́звисин прил. *са висине.* – Гле́да ме не́како и́звисин. – Сле́зли озго́р и́звисин, из Ста́ру пла́нину.

изви́ска свр. *ишиба кога танким прутићем.* – Мо́ра да изви́скам дете́но,ега́ би се смири́ло.

изви́ти 1. *извитопери, искриви.* – Што́ си вра́тата извити́л, та не́че да се затва́рају, што́ и неси́ напраи́л како́ тре́бе.? 2. *увијањем повреди, угане.* – Не́како га дова́ти, па му изви́ти ру́ку, та га по́сле води́ли код Ви́ту у Штр̏пци да ју́ наме́шта.

изви́ти се свр. *извитопери се, савије се, искриви се, усуче се.* – Да би затвори́л го́рње кри́ло на пе́нцер мо́ра се потка́чим на сто́лицу, па да се изви́тим да га дова́нем. – Сирове́ дѝсће књ седу́ на сл̏нце, о́че се изви́те.

изви́тли свр. *све садене у витао ради сушења (о дрвеној грађи и сл.).* – Све́ ове́ј дѝсће, што су дњѝс дока́ране, ју́тре и́ма да изви́тлимо.

извлекува́ње с *гл. им. од извлекуе (се).*

извлеку́е несвр. *в. извлкуе.* – Извле́кују др̏ва го́ре на пу́т.

извлеку́е се несвр. *в. извлкуе се*.

извлече́ свр. *в. извлче*.

извлече́ се свр. *в. извлче се.*

извлкува́ње с *гл. им. од извлкуе (се).*

извлку́е несвр. упор. извлекуе. 1. *извлачи, извлачи из нечега.* – Извлку́ју га из буна́р ма́лко на сл̏нце, а и да се одмо́ри од копа́ње и стоја́ње у во́ду. – Жи́лавлк извлку́е гно́ј из чи́р. 2. *диже кога из постеље.* – Иди́ га извлку́ј, до́ста е спа́л. 3. *извлачи кога из неке неприлике, обавезе и сл.* – Извлку́е не́ћи од во́јску, али за па́ре.

извлку́е се несвр. 1. *извлачи се од обавеза, изврдава.* – Ве́ч дру́ђи пу́т како́ се извл̏куе да не и́де у а́псу. 2. *лено устаје из постеље.* – О́ч ли се ти́ дњѝс извлку́еш из те́ј чр̏ђе, ел че́каш да до́јдем да те ру́знем с едну́ мо́тку?

извлче́ свр. упор. извлече. 1. *довезе вукући одоздо навише, извуче.* – Не мо́г да извлче́м ово́ј дрво́ из пото́к. – Не мо́ж га троица извлчу́. 2. *извади из нечега, извуче из нечега.* – Циркуза́н извлче́ за́јка из шаши́р. – Де́ извлчи́ не́ку по́голему ли́сковачу из дрвни́к! 3. *добије, заради.* – Мо́ж да извлче́м не́што на лу́тријуту. 4. *претрпи, поднесе (грдњу, батине).* – Бу́ди ми́ран да не извлче́ш бо́ј. 5. *спаси нешто што му је могло пропасти.* – Едва́ извл̏ко главни́цуту, а за́радуту, ца́ба му ћири́ја. 6. *измами, изнуди што од некога.* – Ел мо́ж да извлче́ш не́ћи дина́р од ста́рцатога?

извлче́ се свр. упор. извлече се. 1. *изађе вукући се.* – Упа́дал у ћиреча́ну и не мо́ш се извлче́ из њу́. 2. фиг. *избегне, спаси се од нечега, изврда.* – Гле́дам не́како да се извлче́м да не и́дем у патро́лу. 3. *устане из постеље.* – У не́ће вре́ме се едва́ извл̏че из чр̏ђе.

и́звод м *мустра, узорак за ткање, плетење и друге ручне радове*. – И́мам мло́го у́бав и́звод за ћили́ми, све́ ми га тра́же да им га даде́м.

изво́ди несвр. *леже пилиће*. – Та́ј коко́шка ве́ч две́ три́ го́дин изво́ди пи́личи.

изво́дњача ж 1. *биљка која се остави да идуће године да семе.* 2. бот. *врста биљке са сомотским листовима.*

изво́жене ша́рће ж грн. *шаре у грнчарству које настају наношењем разних боја у концентричним круговима и које се сливајући се делимично мешају.*

изво́зи се несвр. *надима се (о стоци кад се преједе или кад пије воду).* – Гле́дам ко́ се Бу́лка изво́зи књ пи́је во́ду.

изво́зи се свр. *проведе неко време*

возећи се на чему, задовољи се возећи се на чему (обично деца на санкама и др.). – Ýбаво се извозѝмо нис Провалѝју.

ѝзвозник м *згодно место на пропланку где се извозе дрва из шуме и где се товаре на кола.* – Пéра си подsидáл ѝзвозник, па сáмо прѝјде с трáктор и накóла дрвја у њéга.

извóлви изр. *формула која се изговара кад се неком што нуди (послужење, јело и сл.), изволте, изволите.* – Нá, извóлви, узнéте! в. и: на изволви.

извóљи свр. *измоли, искамчи.* – Не мóж му нѝшта извóљиш, таквá е стислѝца.

извољувáње с *гл. им. од извољуе.* – Његóво извољувáње нéма гранѝцу.

извољýе несвр. *извољева.* – Стáлно нéквo озвољýе. – Нáјвише извољýе за éдење, за дрýго нé тóлко.

Извóр м *село у општини Сврљиг.*

Извóрац м *становник Извора, онај који је пореклом из Извора.*

Извóрка ж *становница Извора, она која је пореклом из Извора.*

извóрсћи, -ска, -ско *који припада Извору, који се односи на Извор.*

изврáзи несвр. *одвезује бреме у које се био упртио.* – Немóј да изврáзиш сенóто тýј, нéго га óдма турѝ на крáве.

изврáзи се несвр. *ослобађа се бремена у које се био упртио.* – Изврáзи се из дрва што и збирáла по áлогу.

изврáска свр. **1.** *направи пукотине, испуца.* – Слнце изврáска онýј тѝњу тóлко да се онá искорубáви и напрáи се скóро на панѝчће. **2.** *опали више пута из ватреног оружја једно за другим.* – Извраскáше пýшће онáм у Орешáк. **3.** *извиче на некога јаким праскавим гласом.* – Кьд му е нéшто тéшко óн изврáска на првњóга на кугá налетѝ. **4.** *направи кокице од кукурузних зрна.* – Чу да изврáскам нéку пуцáнку за дечѝјуну.

изврáска се свр. **1.** *добије пукотине, испуца се.* – Цéло лéто ћѝша нé падáла, па се земљá свá извраскáла. – Извраскáле му се пéте, ел цéло лéто ѝде бóс. **2.** *извиче се на кога, испраска.* – За чáс се изврáска по човéка, пóсле ко да нѝшта нé ни билó.

извргýља свр. **1.** *ишара кривим, меандрастим линијама.* – Извргуљáла шáрће на естьци. **2.** *избегне неку обавезу, изврда.* – Извргуљáл га да не ѝде у рýдник на прѝсилан рáд. 3. извади из нечега нешто вијугаво. – Ѝзвргуља једну егýљу из цедѝло и рéче: "Овóј сам ви донéл за Свéти Никóлу".

извргýља се свр. **1.** *лено се извуче из постеље и сл.* – Има га чéкнеш да се топрв извргýља из чрћете, па да се омѝе... **2.** *избегне неку обавезу, измигољи се, изврда.* – Овѝја се ѝзвргуља да не плáти кáзну.

изврéви свр. *изговори, изговори све што је имао да каже; очита лекцију коме.* – Баштá си му свáкакво ѝзвреви, а óн сáмо сложѝл глáву и ћутѝ.

изврéви се свр. *каже оно о чему је требало да ћути, ода тајну; излаје се.* – Ѝзвреви се пред љýћи љýће да му е сѝн у áпсу.

извр̀же свр. **1.** *све веже што је било за везивање.* – Извр̀жемо кóњи за јáсла, осéњамо и и дадéмо им зóб. **2.** *одвеже терет у који се је био упртио.* – Извржѝ бремéто на дрвнѝк. **3.** *плати одједном велику суму новаца.* – Да кýпиш áуто, трéбе да извр̀жеш гоца пáре.

извр̀же се свр. *ослободи се терета у који се је био упртио.* – Чéкни да се извр̀жем, па чу да дóјдем.

извр̀ља несвр. *избацује*; упор. исврља. – Извр̀ља из пóдрум некаквý старудѝју.

извр̀ља̀ње с *гл. им. од извр̀ља.*

извр̀љи свр. *избаци*; упор. исврљи. – Нéкња извр̀љѝмо пьшкьве јáблће.

изврљува́ње с *гл. им. од изврљуе.* – Заболе́ше ме ми́шће од изврљува́ње ћереми́де на они́ја го́ре на кро́в.

изврљу́е несвр. *избацује*; упор. исврљуе. – Изврљу́е тру́лав конпи́р.

изврнду́пи свр. **1.** *изврти, избуши.* Кљуводр̀вац изврнду́пи шупља́р тражéечи цр̀вје, а по́сле се ту́ј усе́ли дру́го ти́че. **2.** метаф. *под присилом окрене живо створење тако да оно што му је било унутра дође са спољне стране.* – Чу те изврднду́пим од бо́ј. **3.** *превари (у трговачком послу).* – Па́зи се да те ти́ја не изврнду́пи.

изврнду́пи се свр. **1.** у пеј. значењу *легне, легне да спава док сви други раде при чему му се највише истиче истрћена задњица, натрти се.* – Изврнду́пи се у не́ку лада́вину и са́мо спи́. – Го́спа се изврнду́пи на сл̀нце и слнчосу́е се. **2.** *преједе се па се напне.* – Изврндупи́л се од е́дење.

изврне́ свр. **1.** *преврне, претури.* – Изврну́л ко́ла. **2.** *унутрашњу страну окрене напоље.* – Изврну́л кожу́в на́опоко, па пла́ши де́цу.

изврне́ се свр. **1.** *легне.* – Чим до́јде од ра́боту изврне се и заспи́. **2.** *умре.* – И́зврну се човéк и го́тово.

изврну́л котѣ́л изр. *каже се за месец кад окрене рогове ка земљи; значи биће кише.*

изврти́ свр. (поред значења: *избуши*) фиг. *превари.* – Па́зи да те не́ћи не изврти́, да му е́втино продаде́ш телци́ти.

изврча́ несвр. **1.** *обара, изврће, претура.* – Мѣ́нечьк ка́мен голема́ ко́ла изврча́. **2.** *унутрашњу страну окреће напоље (о тканини и одећи).* – Она́ у ва́брику са́мо изврча́ нога́вице на панталóне, дру́го е не да́вају да рабо́ти. **3.** *окреће на горе (очи).* – Што́ изврча́ш о́чи, ко сврáка на ју́говину? **4.** *пије, испија.* – Са́мо изврча́ чока́нчичи. **5.** *изопачава смисао, приказује неистинито.* – Немо́ј сѣ́г да изврча́ш оно́ј кво́ си јуче́р вреви́л. **5.** *има љубавних успеха.* – Са́мо и изврча́, же́нштинете.

изврча́ свр. *врати све шта је коме имало да врати.* – Кьд изврча́мо ду́гови, тѣ́г мо́ж да ми́слимо на ле́тување.

изврча́ се несвр. **1.** *пада, претура се.* – Не мо́ж ни да седи́, не́го се изврча́, а ми́ га потпи́рамо с естѣ́ци. **2.** *умире, растаје се са душом.* – Јо́ш јуче́р се поче́л изврча́ и јо́ш не мо́ж да у́мре.

изврча́ се свр. *сав се врати, сви се врате.* – Изврча́ се на́род из збе́гови и по́чне да си рабо́ти има́ње. – Кьд се мо́мци изврча́ју из во́јску, тѣ́г по́чну да се же́не.

изврча́ у́ста изр. *говори криво, изврће смисао, лаже.* – Ко те не́ срамота́ да изврча́ш уста́та.

изврча́ње с *гл. им. од изврча (се).*

изврчи́ свр. *извуче узицу из отвора кроз који је била провучена.* – Из га́че изврчи́м ста́р ла́стреж и наврчи́м но́в. – Изврчи́л ми се учку́р.

изврчи́ свр. *истекне јаким млазом течност из неког суда.* – Изврче́ла рећи́ја из бу́ре, деца́ извади́ла че́п.

изврше́ свр. *све овршe што се је имало врћи, овршe.* – Изврше́мо пр̀во сѣ́в р̀ж, па по́сле дру́го кво́ и́ма.

извуву́љи свр. *в. измуљи (2).*

изву́за свр. **1.** *задовољи кога клизајући га.* – Извуза́ ма́лко дете́ на са́нће. **2.** *изудара кога штапом.* – Бу́ди ми́ран да те не изву́зам с ову́ј това́гу.

изву́за се свр. *заврши клизање или санкање; задовољи се клизајући се.* – Дьнѣ́с сам се извуза́л ели́с како́ тре́бе.

извуни́ свр. **1.** *прохуји, пројури.* – Извуне́ше а́ута начѣ́с у не́ко до́ба. **2.** *изгори брзо великим пламеном.* – Кьд накладе́ш сла́му у огњи́ште, она́ са́мо извуни́ и ни́какву топло́ћу не напра́и.

изгаве́ља свр. *в. изговеља*. – Ѝзгавеља не́како на го́ре; на до́ле мо́ж се и ско́ла.

изга́сне свр. мн. **1.** *умре.* – Че изга́снемо о́д глади. **2.** *одумре, изумре.* – Изга́сла ова́ј се́ла го́ре по́ планин.

изгла́ви свр. *извади нешто што је било заглављено.* – Ако би могѣ́л да изгла́виш ти́ја ка́мен, греда́та би ле́гла бѣ́ш ко тре́бе.

изгла́ви се свр. *извади се из онога у шта се био заглавио.* – Прити́соше ме вре́че, едва́ се изглави́.

изгла́ди свр. *учини гладним.* – Окопа́тор гле́да да изгла́ди на́род, да би би́л ми́ран.

и́зглас прил. *из свег гласа.* – Сви́ га и́зглас ока́мо, ал о́н нема́ да се ја́ви.

и́зглед м *лице куће, фасада.* – На којѝ че ти е стра́н и́зглед, на ку́ћуту?

и́згледан, -дна, -дно *који је лепог изгледа, наочит.* – Девојчето им и вре́дно и и́згледно, могли́ би на́шевога бѣнsо́ва да же́нимо за ње́г.

изглеђа́ва несвр. *в. изглецује.*

изглеђава́ње с *гл. им. од изглеђава.*

изглецува́ње с *гл. им. од изглецује.* – О́чи че ме заболу́ од изглецува́ње и њи́но недооде́ње.

изглецу́е несвр. **1**. *бира, пробира, проналазећи мане*; упор. изглеђава. – Мло́го изглецу́е на е́дење. **2.** *погледава у очековању.* – Изглецу́ем да л че да до́јде.

изгло́би свр. *учини да нешто испадне из зглоба, ишчаши.* – Изглоби́л си ру́ку из ра́мо.

изглчи́ свр. 1. *издржи, истраје, изгура*. – Не́ знам да л че да изглчимо́ сѣс жи́то до Божи́ч. **2.** *заврши се нека јека, нека галама.* – Ѝзглча не́квo едну́ ве́чер код њѝ, ова́м у комшилѣ́кѣв, кѣд ју́тре чу́мо би́ли се окол имо́вину.

изгма́ца свр. *изгази нешто ногама.* – Пе́ра у́би змију́, па ју по́сле и́згмаца с оне́ј њиго́ве чизму́рине.

изгме́чи свр. **1.** *гњечећи учини меким, изгњечи.* – Тре́бе да изгме́чимо сли́веве, да по́льсно прећипу́. **2.** *изудара некога гњечећи га коленима.* – До́бро сам га изгмечи́л, не це се́ти да ме ви́ше заеба́ва.

изгму́ра свр. *више пута нешто загњури у неку течност и извуче.* – Дова́тим пре́цу, па ју са́мо изгму́рам, изгму́рам у кори́то и зака́чим ју́ да се су́ши.

изгму́ри свр. *изађе испод воде на површину, изрони.* – Не́ма га, не́ма, па кѣд изгму́ри оно́ му црвени́ о́чи од во́ду и од песѣ́к.

изгња́са свр. **1.** *изгњечи (о рубљу при прању).* – Кѣд пе́реш вре́че, мо́ра до́бро да и изгња́саш да би се опра́ле. **2.** *избије кога гњечећи га коленима.* – Бу́ди ми́ран да те не изгња́сам ка́ко вре́чу.

изгњете́ свр. *изгура, истисне.* – Полѣ́к, полѣ́к, па ме и́згњете од клу́п. – Не мо́ж га изгњете́мо с дрво́.

изгње́ца свр. *притискајући изгњечи.* – Крпа́ре са́мо изгње́цам у кори́то, не мо́г дру́гако да и пе́рем.

изгове́ља свр. **1.** *једва изађе уз неку узбрдицу*; упор. изгавеља. – Довде́ не́како изговеља́, ал на го́ре те́шко. **2.** *преживи, издржи, претури преко главе.* – Изговеља́мо и ову́ј зи́му. **3.** *извуче некога из постеље.* – Иди́ изгове́ља ју ју́ ле́нштину, не́че ва́ља да спи́ до пла́дне.

изгове́ља се свр. **1.** *једва се извуче, искобеља се.* – Сапле́то се и па́до у едну́ рови́ну, едва́ се изговеља́. **2.** *једва устане из постеље (од лености и поспаности).* – Ју́тром се едва́ изгове́ља из чр́ђе.

изговељисува́ње с *гл. им. од изговељисуе (се).*

изговељису́е несвр. у пеј. значењу. **1.** *гурајући и котрљајући настоји да нешто извуче из неке удубине.* – Изговељису́е ца́кови пре́ко кана́те, а не да у́зне едну́ да сту́ри. **2.** *диже неку*

лештину из постеље. – Иди́ изговељису́ј ону́ј ле́нштину и бита́нгу, да му ја́ не доо́дим.

изговељису́е се несвр. у пеј. значењу. **1.** *извлачи се из неке удубине.* – Изговељису́е се из е́ндьк. **2.** *лено устаје из постеље, касно устаје из постеље.* – Изговељису́ј се едьнпу́т, да не у́знем мо́тку.

изговељи́ше свр. у пеј. значењу **1.** *једва извуче из неке удубине нешто, искобеља.* – Не мо́г да изговељи́шем ови́ја дуба́р го́ре на пу́т. **2.** *истера некога из постеље.* – О́ч ли да се ти́ дьнѣ́с изго́вељишеш едьнпу́т?

изговељи́ше се свр. у пеј. значењу **1.** *некако се извуче из неке удубине, једав се извуче, искобеља се* . – Проба́, проба́ и немого́ се изговељи́шем. **2.** *једва устане из постеље, устане у неко доба.* – О́че ли се ти́ја на́ш sврндо́в изговељише дьнѣ́с из одѣ́рьт?

изго́е се свр. мн. *угоје се, удебљају се.* – Ко дојдо́ше на вла́с сви́ се изгои́ше, а напре́д мр̀шави, мр̀шави, ни́где и не́ има́ло.

и́згоре ја́з изр. *в. запали се јаз изр.*

изгоре́тина ж *в. изгоротина.*

изгори́ свр. **1.** *снажно удари некога штапом.* – Кьд те изгори́м по ду́пе, по́сле че да слу́шаш. **2.** *обави полни чин (мушкарац).* – Ш те изгори́м ко с остру́шку.

изгори́ се свр. **1.** *задобије опекотину, озледи се нехотице се излажући високој температури.* – Изгоре́ се на кубе́, па му еве́ привѝјам црве́ни лу́к. **2.** *опече се по устима једући врелу храну.* – У ма́јку му, изгоре́ се с ову́ј по́пару! **3.** *превари се па каже, излети из уста.* – Изгоре́ се, па ре́ко оно́ј што не́ треба́ло да казу́ем. **4.** *превари се, погреши, погрешно процени од чега трпи тешке последице.* – Изгоре́л се кьд се ожени́л с ону́ј дремљи́ву курво́љину, из она́м, не́ знам коé бе́ше сало́.

изгори́ дьлѣ́к 1. изр. *усијаним гвожђем спали црни пришт на телу.* – Де́да Еле́нко Богда́нац е зна́л да изгори́ дьлѣ́к. **2.** фиг. *изврши полни чин.* – Дево́јче, се́ди си на ду́пе, не заде́вај се с ожéњени љу́ђе, да ти не́ћи не изгори́ дьлѣ́к.

изгоро́тина ж **1**. *изгорело место на телу, опекотина.* – Изгоро́тината си́лом зарашту́е. **2.** *остатак нечега што је горело, што је загорело.* – Остру́жеш му изгоро́тинете, па еде́ш оно́ј што не́ изгоре́ло.

изгра́па свр. *заврши дрљање њиве.* – Поче́л сам да гра́пам и докно́чи чу њи́вуту да изгра́пам.

изгр̀би свр. *учини кога грбавим.* – Кьд те уда́рим ш те изгр̀бим.

изгребе́ свр. *захватајући чиме испразни неки суд, простор и сл.* – Узни́ едьн ло́нац, по́тькьв, па изгреби́ они́ја р̀ж из пресе́к.

изгребо́тина ж *изгребано место на кожи.* – Јо́ш му се позна́вају изгребо́тинете.

изгреву́е несвр. *рађа се сунце.* – Окол Петро́вден сл̀нце изгреву́е над Ба́бин зу́б.

изгре́ша свр. *начини више грешака, погреши.* – Изгреша́мо га у уводе́њето, мо́ра ју́тре да га на́ново уво́димо.

изгри́ба несвр. *захватајући чиме празни неки суд, простор и сл.* – Изгри́бам жи́то из пресе́к. – Буна́р се си́лом изгри́ба.

изгриба́ње с *гл. им. од изгриба.* – За изгриба́ње буна́р че ти тре́бе не́ ко́ва, него не́ка ле́трична пу́нпа.

изгрми́ свр. **1.** *извиче се на кога.* – Стоја́н изгрми́ на они́ја њего́ви кьд се вр̀не из кава́ну и ни́кој му ни́шта не сме́ рекне́. **2.** *прође нека гунгула, нека галама, неко нередовно стање.* – И то́ј чу́до че да изгрми́ за три́ да́на.

изгр́не свр. *ишчепрка, ископа испод чега.* – Ко́па, ми́сли да че да изгр́не не́ће па́ре.

изгру́ва свр. **1.** *стане снажно да лупа.* – Изгрува́ше на вра́та, па кљ им не отвори́мо, они́ си ото́ше, мангупа́рија. **2.** *заврши паљбу из тешког оруђа.* – Изгрува́ше то́пови. **3.** *избије кога.* – До́бро сам га изгрува́л, не це се́ти ту́ј ви́ше да про́ди. **4.** *снажно изгњечи рубље и сл. током прања.* – Вре́че до́бро да изгру́ваш кљ и пе́реш. **5.** *окруни кукуруз.* – Изгрува́л сам сву́ мому́рузу.

изгу́бен, -а, -о **1**. трп. од изгуби *који је изгубљен.* – Најдо́сте ли изгу́бенуту овцу́? **2.** *који је душевно сломљен, скренуо памећу.* – О́ди ко изгу́бен.

изгуди́ свр. **1**. *прохуји, протутњи (о временској непогоди).* – И́згуде гра́д преко Ца́рову гла́ву. **2.** *прође моторно возило уз свој карактеристичан звук.* – Изгуде́ше камијо́ни кљм Ка́лну; ју́тре чу́мо, Бу́гари запали́ли села́та. **3.** *прегрми, претури преко главе.* – Че изгуди́ и та́ј бру́ка.

изгу́жви свр. **1**. *изгужва, згужва.* – Што́ си изгужви́л дре́ете, ел неси́ могљ да и сту́риш кљ си лега́л? **2.** у пеј. значењу *истера некога из постеље, присили некога да устане из постеље.* – Иди́ га изгужви́, гле́ куи́ е зама́н!

изгу́жви се свр. **1**. *лено се дигне са столице, једва устане.* – Кљ га учи́тељ прозове́, Ма́рко се едва́ изгу́жви из клу́пу. **2.** *од лености једва устане из постеље.* – И́ма ти́ да посаче́каш док се о́н изгу́жви из ле́галото.

изда́ва свр. *све да што је имао дати.* – И́здава ти мо́јат му́ж ле́б на ку́че, а ја́ оста́ гла́дна.

изда́ва несвр. **1.** *обелодањује, открива, приказује у правом светлу.* – Мо́ж се ма́жеш с кво́ о́ч, го́дине те изда́вају. **2.** *прелази на страну непријатеља.* – Ђенера́ли су че́сто издава́ли држа́ву. **3.** *истура, избацује неки део тела (услед болести, слабости и сл.).* – Поче́л да изда́ва пле́чи, да се грба́ви.

изда́ва се несвр. *представља се другачијим него што јесте.* – Изда́ва се за про́фисера, а о́н на́ставник.

издава́ње с *гл. им. од издава (се).*

изда́ви свр. **1.** *зубима искоље.* – Лиси́ца ни издави́ла кокошће. **2.** *подави у води.* – Регру́ти и́с планин ни́кад несу́ виде́ли голему́ во́ду, а на́редник и те́ра да пли́вају – те́ше и изда́ви.

изда́ви се свр. чешће у мн. издаве се **1**. *сви се подаве.* – За ма́лко да се изда́вимо. **2.** *изједају се.* – Издави́ше се не́ћи ку́чичи. **3.** *посваћају се, жестоко се посваћају.* – Свекр́вата и снаа́та се издави́ше ко псе́та. **4.** *заваде се и међусобно се истребе.* – Наведу́ на́род та се изда́ви измецу се́б.

издаде́ свр. *истури, избаци неки део тела.* – Дете́то им сла́бо напреду́е, издало́ грби́ну и жлто́ у лице́.

изда́јћи прил. *на издајнички начин.* – Изда́јћи се извлкал из ту́ј гу́жву.

и́здан м *потомак, изданак*. – Оста́н збо́гом но́ви прија́тељи, / Вара́мо ви док ви превара́мо, / Узе́мо ви и́здан што ваља́е (н. п.)

изд́не свр. **1.** *издахне ваздух из плућа.* – Про́бај ја́ко да узд́неш, па по́сле полк да изд́неш. **2.** *изађе ваздух из нечега у чему је био сабијен.* – Изд́ну́ла ми гу́ма на бици́клу. **3.** *испусти душу, умре.* – Ед́н д́н че и о́н да изд́не, сви́ смо ми́ под едно́ не́бо. **4.** *проветри неку просторију.* – Отвори́ пе́нцер да со́бава ма́лко изд́не!

изда́ни се свр. *сване, раздани се.* – Че́кни ма́лко да се изда́ни, па т́г пој́ди́.

изд́њува́ње с *гл. им. од изд́њуе.*

изд́њу́е несвр. **1.** *испушта ваздух.* – Изд́њу́е ми по ма́лко са́дњата гу́ма, ал че да издржи́ до Зу́ничје. **2.** *умире.* –

Почéл да издњýе.

издањýе несвр. *дани се, раздањује се (после магловитог јутра).* – Пољк издањýе, па че и сл́нце да огрée.

издањýе се несвр. *в. издањуе.* – Јýтро бéше óблачно и ћи́шно и топр́в окол дéсет сáти пóче да се издањýе.

издáт м бол. упор. живак (2), живаци. **1.** *акутно патолошко стање трбуха праћено јаким боловима; вероватно упала трбушне марамице* peritonitis. **2.** *грудна болест праћена пробадима и тешким дисањем.* **3.** *старачка слабост, изнемоглост.* в. трава од издат.

издатљи́вица ж бот. *в. смицаљ ћа* Hypericum perforatum L.

издáтњача ж бот. *в. смицаљ ћа* Hypericum perforatum L.

издáтћиња ж бот. *в. смицаљ ћа* Hypericum perforatum L.

издé свр. **1**. *сажваће и прогута, поједе.* – Квó му дадéш свé издé. **2.** *уједе, угризе.* – Немóј да улáзиш у авли́ју, да те не издé Цáка. **3.** *оштети гризући (о инсектима).* – Изéли му мољцú вл́нену дрéу. – Нéће бýбе му изéле мертéци, сѣг мóра да препрáља крóв. **4.** *измучи прекорима, грдњама, пребацивањима.* – Кр́с си ми изéл за овéј гóдине.

издé се свр. **1.** *похаба се, истроши се.* – Мóра да се чéсто подмазýју кóла, да се не издý осави́нете. **2.** *измучи се, изнури се, не може прежалити нешто.* – Жи́ва се изéдо што им тóј казá.

издé бóј изр. *добије батине.* – Бýди ми́ран да не издéш бóј.

издéва[1] несвр. *измишља и даје погрдна имена другим људима*; упор. издевуе. – Óн на сви́ издéва имени́ју, а кьд њéг óкнеш нéкако, тѣг се р́ди.

издéва[2] несвр. *извлачи конац који је био уденут у иглу или извлачи игле из плетива и сл.* – Не издéвај иглýту, и́ма јóш да кр́пим.

издéва свр. *затури, посакрива.* – Издéва нéгде кључéвити, па и пóсле ни сáма не мóж нáјде.

издéва се свр. *мноштво негде оде, посакрива се, нестане.* – Лéти се нáрод издéва по рáботу, па у салó нéма скóро ни́кој. – Издéвају се нéгде, не мóж и нáјдеш, па с венéр да и трáжиш.

издевáње с *гл. им. од издева (се).*

издевéри свр. *проведе живот служећи и дворећи друге.* – Што сам јá издевери́ла, ни еднá мојá етр́ва ни полови́н тóлко нé.

издевýе несвр. *в. издева*[1]. – Наквецáли нáокол: мéчка, кýрјак, лиси́ца и зáјак, па си издевýју и́мена.

издејáни свр. *поднесе, издржи, истраје.* – Да издејáнимо овýј зи́му, пóсле чемо лѣсно. – Свé се мóж издејáни кьд је човéк млáд.

издéка свр. *подстицањем наведе некога да уради какав посао.* – Тýј лéнштину не мóж да издéкаш на ни́какву рáботу.

издéла свр. *дељући направи што.* – Óн и́здела гýсле од јáвора.

издéне[1] свр. *да погрдно име коме.* – Ђáци óдма издéну и́ме на учи́теља.

издéне[2] свр. *извуче конац из игле или игле из плетива и сл.* – И́здену ми се плети́љ ћа.

издерýе свр. **1.** *испроси, вери.* – Синóч издерувáмо Јовáнку за Јовáна. **2.** *да свима дарове.* – Нáша Ми́ра ýбаво издерувáла свáтови.

издерýе се свр. *вери се девојка.* – Рýжа се издерувáла за Пáнтинога си́на.

изди́вуе несвр. *тешко дише, умара се.* – Дéда изди́вуе ýзбрдо.

изди́гне свр. *кришом, на брзину узме, здипи.*

изди́за свр. **1.** *све подигне са нижег на више место.* – Орéси, грóзје, шипци́ и дрýго квó и́ма изди́замо éсени на товáн.

2. *присили присутне да устану.* – Сви́ и и́здиза, са́мо да о́н про́јде, да се́дне та́м не́где у сре́д клу́пат.

изди́за несвр. *подиже са нижег на више место.* – Изди́замо се́но на тлака́ну. – Крти́ца изди́за зе́мљу по лива́ду.

изди́за се свр. *сав се подигне, устане.* – Топр́в књд се на́род изди́за на буну́, тљг се поја́ве во́ђе.

изди́за се несвр. **1.** *издиже се, истеже се увис (о човеку).* – Изди́за се на пр́сти да дова́ти те́глу од о́рман. **2.** геогр. *уздиже се, висок је.* – Ми́цор се изди́за на преко две́ и́љади ме́тра.

изди́зају се свр. мн. *устану из постеље.* – Издиза́ју се саба́јле, да пу́штају о́вце.

издиза́ње с *гл. им. од издиза (се).*

изди́ја несвр. *испушта последњи дах, умире.* – Изгле́да ми да изди́ја.

изди́пли свр. *лепо сложи гранчицу на гранчицу шуме за лисник;* упор. истькми. – Дњѝс мо́г да изди́плим за полови́н ли́сник.

изди́ри свр. *в. одири.* – То́лко ди́рим и не мо́г да изди́рим где́ сам гњѐтнула ти́ја чу́гаљ.

изди́са несвр. **1.** *испушта ваздух из плућа, издише.* – Уди́сај и изди́сај! **2.** *испушта душу, умире.* – Изди́са, а ни́како да изд̥ѝне. **3.** *одише, испушта ваздух (о стварима).* – Изди́са ни ву́збалат, не́ма кво́ да ри́тамо.

издиса́ње с *гл. им. од издиса.*

изд̥бе́ свр. *издуби, издуби длетом или неком другом алатком рупу, јаму и др.* – Дњѝс сам изд̥бал де́вет ложи́це. – Тре́бе да изд̥бе́мо ја́мће да поса́димо сли́ве.

и́зд̥бин прил. *из дубине.* – Ту́тње не́квo и́зд̥бин.

изд̥жи свр. **1.** *учини дужим, издужи.* – Че́ш да изд̥жиш ши́ју са́мо че́кај да по́чне копа́ње, па коси́лба и тека́ ре́дом. **2.** *удари мотком уздуж некога.* – Књд га и́зд̥жи с едну́ това́гу, они́ја са́мо ро́вну.

изд̥жи се свр. *издужи се, опружи се.* – Изд̥жи се колко́ е д̥г и са́мо чмо́ше.

издоби́ва свр. **1.** *добије много, издобија.* – Колко́ си е о́н на́граде издобива́л, ни бро́ј им се не́ зна. **2.** *нараћа, роди више деце.* – Издобива́ла то́лку дечи́ју и сѣг са́ма.

и́здолек прил. **1.** *из даљине, из далека.* – Гала́мата се пр́во ја́ви и́здолек, па по́сле све́ по́близо и по́близо. **2.** *за исказивање степена интензитета нечега најчешће са негацијом ни.* – То́ј ни и́здолек не личи́ на ово́ј. **3.** *не помињући отворено, остављајући да се наслути оно на шта се циља.* – Немо́ј ти о́дма, што каза́ли “ с не́ба, па у ре́бра”, него му га кажи́ и́здолек.

издоле́к прил. *из далеког краја.* – Ти́ја су љу́ђе издоле́к, не позна́вам и.

издо́лми свр. *озида на долму (зидове дрвене грађевинске конструкције попуни циглама “на пола цигле”).*

издоо́де свр. мн. *сви дођу, издолазе.* – Књд издоо́де сви́ го́сти тѣг младеневе́ста заре́ди да цу́ка у́ руку.

издр́ве свр. мн. *сви укруте.* – Регру́ти ју́тром издр́ве па́тће.

издр́ж м *оно што се да коме на издржавање, на уживање.* – Дали́ му едно́ њи́вче на издр́ж.

издржи́[1] свр. *придржи дете на рукама док оно врши нужду.* – Ел мо́ж ти́ да издржи́ш дете́то да се посе́ре, ја́ и́мам дру́гу ра́боту.

издржи́[2] *пружи издржавање, пружи средства за живот, отхрани.* – Не́ знам да л чу да мо́г да издржи́м сина́тога на сту́дију.

издри́па свр. **1.** *испада (о снегу).* – Књд издри́па ови́ја сне́г, не́че ва́љда но́в да дри́пне. **2.** *попада (о воћу).* – Да о́че

да издри́пају ови́ја ду́дови, да си изметéм обóр едьнпу́т.

издри́ска се свр. *избаци редак измет из црева.* – Ако те па́ напéло, иди́ у тр̏ње, па се издри́скај.

издр̏па свр. 1. *крупним покретима ишчеше.* – Издр̏пај ме по грби́ну, ја́ко ме срби́. 2. *изљуби коју, хватајући је снажно за поједине делове тела.* – Води́л ју у́тавнин, па ју издрпа́л.

издр̏па се свр. *ишчеше се крупним покретима.* – Извинéте, мóра се издр̏пам, увапа́ла ме нéка бу́ба за ду́пе.

издр̏са свр. *в. издрска*.

издр̏ска свр. упор. издрса. 1. *искида, искида на ситне комадиће, покида, рашчерупа.* – Бéло мéсо од ва́рену кóкошку да издр̏скаш на́ ситно, на вла́кна, па да га пр̏жиш у зелéни лу́к. 2. *изуједа и поцепа (о псу).* – Издр̏скали га ку́чичи.

издр̏сне свр. 1. *појави се неочекивано, искрсне.* – Однекудé издр̏снуше ловци́је и припуца́ше на курјака́тога. 2. *појави се након неког времена каква затурена ствар.* – "Истрови́ла сам си бри́тву". "Не сећира́ј се, че исдр̏сне од нéгде она́".

издру́са свр. 1. *изудара некога песницама.* – Чу те издру́сам ко врéчу. 2. *одигра неко коло чврсто се при том дрмусајући.* – Да издру́сам еднó óро, колкó за гр̏снице. 3. *обави полни чин.*

издру́са се свр. *задовољи се играјући у колу.* – Синóч се чвр̏сто издрусá.

издру́ска свр. 1. *иструцка.* – Издрускáше ме твóеве кочи́је. 2. *в. издруса (1).* – Бу́ди ми́ран да те не издру́скам.

издру́ска се свр. *иструцка се возећи се у крутом возилу по неравном путу.* – Ако ч да се вóзиш у кóњска кóла код Дра́ђи Цу́рку и́ма сѣ́в да се издру́скаш.

изду́вчи свр. 1. *избуши, направи рупе (дувће).* – Издувчи́ му днó кóлко да прóде зр̏на.

изду́дње свр. *истутњи.* – И́здудња на гóре кьм Па́пратну, ко да су тóпове грува́ли. 2. *буде и прође.* – И тóј че да изду́дње за три́ дена́, па ци бу́де ко си е билó.

издуду́чи се свр. *легне и издужи се да ленствује.*

изду́е свр. *напне, надује.* – Наедé се, па изду́е меши́ну ко говéдо кьд препасé.

изду́е се свр. *напне се, надује се.* – Кьд се овца́ напасé дéтелину она́ се изду́е и ли́пше.

изду́ља свр. *тешко одради, тешко поднесе радећи неки посао.* – Чу да изду́љам и ову́ј гóдин и ви́ше мању́ем ту́ј ра́боту.

изду́ма свр. 1. *каже оно што је имао казати.* – Квó му свé не и́здума. 2. *пронесе глас.* – Издума́ше да од тóј што е требáло да бу́де нéма ни́шта. 3. *изнесе у јавност гомилу непријатних и претежно неистинитих ствари о некоме.* –Нéћи зли́ љу́ђе сва́какво издума́ше од тóј девóјче и енé га јóш се нé ожени́ло.

изду́ма се свр. *изрекне се, каже оно о чему је требало да ћути.* – Сѣ́г је дóцкан, издумá се пред њи́.

издупетá свр. 1. *изудара кога по стражњици.* – Да́ј мóтку да га издупета́м. 2. *испсује кога најпогрднијим речима.*

изду́чи се свр. *опружи се одевен, прући се, извали се*; упор. ђегне се, пљесне се.

изђи́не свр. мн. *сви погину, изгину.* – Свá ни кра́бра ту́ј и́зђину вóјска. – Куде́ ни вóдиш та́м, сви́ че да изђи́немо.

изебé свр. 1. *испсује.* – Изебá му свé по спи́сак. 2. *превари.* – Ва́рди се да те нéћи не изебé.

изебé се свр. *превари се.* – Гоца́ си се изебáл у ту́ј ра́боту.

изеданпу́т прил. *одједном.* – Ја́ мо́г ово́ј дрво́ да пресече́м изеданпу́т. – Изе́де јајце́ изеданпу́т.

изеде́ свр. упор. изде. **1.** *поједе.* – Па́нта изеде́ це́л ле́б за ручѣ́к. **2.** *угризе, уједе.* – Немо́ј д и́деш у ту́ј авли́ју, че те изеде́ ку́че. **3.** *изједе нагризањем.* – То́ј че да изеде́ рца́. **4.** *подере, поцепа.* – Изеде́ опѣ́нци за не́колко да́на. **5.** *намучи (у клетви).* – Сра́м да те изеде́. **6.** *увреди.* – Изе́де ме за срце. в. бесноча те изела.

изеде́ш си опѣ́нци изр. *благи прекор ономе који каже нешто непримерено.*

и́зедно прил. *из једног дела, исцела.* – О́чу да ми даде́ш пе́т ћи́ла ме́со и́зедно.

и́зем прил. *в. изазам.* – Сва́ко дрво расте́ и́зем.

изе́мак м **1.** *танко дрвце изникло из жила великог дрвета, изданак.* – Ови́ја изе́мак мо́ш се преса́ди. **2.** *део дрвета или које друге биљке извађен из земље.* – Изе́мци си́лом гору́.

изе́мче с фиг. *лепо, згодно девојче.*

изе́мчес, -та, -то *који је витак, танак.* – У́баво девојче, изе́мчесто, па румено́.

изжва́њћа свр. *проговори нешто неумесно, исприча којешта, исприча оно што не би требало да прича.* – Сѣг то́ј што си овде́ чу́ла иди́ па не́где изжва́њћај.

изжва́њћа се свр. *изговори се, излане се.* – Бѣ́ђи ре́ко да ћути́м, па се изжвањћа́.

изжље́би свр. *раскречи, избаци из лежишта.* – Изжљеби́ла ти се де́сна сана́.

изсьвни́ свр. **1.** *заврши звоњаву.* – Че́кнем да са́т изсьвни́, па се ди́зам. **2.** *истандрче.* – Изсьвне́ше су́дови низ ба́самаци, еба́ му ма́тер.

изсѣ́дни свр. *избије дно бурету*; упор. изадни. – Смрзла се вода́, па изсьдни́ла бу́рено.

изсѣ́мби свр. **1.** *пробуши, пробије.* – Ко вели́ш, да на ови́ја си́д изсѣ́мбимо едно́ пе́нцерче? **2.** *ударцем учини да што испадне из лежишта, избије.* – Изсѣ́мби дно́ на бу́ре.

изсвр̏кне свр. **1.** *испадне, искочи из места где је лежао.* – Па не́ ми ва́љда из о́ко изсвр̏кал. **2.** *изгуби службу.* – Напра́ил не́ћи глу́пости, па изсвр̏кал из предузе́ће.

изсе́бне свр*измрзне, промрзне*. – Изсе́бомо ту́ј зи́му по Цр̏ни вр̏.

изси́да свр. *озида.* – Дьнѣ́с сам изсида́л едѣ́н ду́вар.

изси́ра несвр. и уч. упор. изсрча, изсрта. **1.** *вири.* – Изси́ра ти зеле́ни лу́к из торбу́ту. **2.** *сваки час провирује, помаља се.* – Не изси́рај сва́ћи ча́с на пе́нцер.

изсира́ње с *гл. им. од изсира*.

изср̏не свр. *провири, помоли се*. – И́срну на вра́та, по́гледа ле́во, де́сно, па се вр̏ну у со́бу.

изср̏та несвр. *в. изсира*. – Изср̏та ти но́вченик из це́п, че га истро́виш. – Се́ди ту́ј, немо́ј да изср̏таш, че ни ви́де.

изсрта́ње с *гл. им. од изсрта*.

изср̏ча несвр. *в. изсира*. – Изср̏ча ти зало́га из опѣ́ньк. – Изср̏чај по́честo,ега́ га ви́диш.

изсрча́ње с *гл. им. од изсрча*.

изи́ва несвр. **1.** *зове некога да изађе.* – Изива́л сам га да изле́зне из со́бу, да се на́самo ма́лко поразгова́рамо и објаснимо, ал о́н не теја́ д изле́зне. **2.** *изазива на разрачунавање.* – Изи́ва га на мегда́н. **3.** *чика, зачикава.* – Бу́ди ми́ран, немо́ј ме изи́ваш.

изива́ње с *гл. им. од изива*.

изи́да несвр. **1.** *увек поједе све што му се да.* – Петро́нија Штрбѣ́чћи е изида́л по пе́т ђиба́нице на едну́ сва́дбу. **2.** *једући прогриза.* – Ако вл̏не дре́је не

посо́лиш с навтали́н, ел им не ту́риш орејо́в ли́с, ле́ти и мољци́ стра́шно изи́дају. **3.** *изгриза наједањем.* – Рџа́ изи́да желе́зо. **4.** *похаба дугом употребом и нередовним одржавањем.* – Кьд се коло́ обр́ча, а не́ подма́зано, оно́ изи́да осави́ну, а и тульцьт му се изи́да. **5.** *мучи, кињи; срамоти.* – Изи́да ми џиђе́рицу та́ј а́ла пија́на.

изи́да свр. *в. иззида*. – Изи́дал е це́л ну́жник за́дан.

изи́да се несвр. **1.** *секира се, изједа се од секирације.* – Жи́ва се изи́дам што сам дошла́ у ову́ј лу́ду вами́лију, а то́љћи су ме тражи́ли. **2.** *нестаје из вида будући чиме заклоњен.* – Изи́да се ме́сец.

изида́ње с *гл. им. од изида (се).*

изи́ми свр. *преживи зиму, презими*; упор. изимуе. – Не́ знам, си́не, да л чу да изи́мим ову́ј зиму́.

изиму́е свр. *в. изими*. – Изимува́мо с ма́лко др́ва.

изи́ска[1] свр. *измоли, искамчи.* – Едва́ му изиска́ два́ес ба́њће.

изи́ска[2] свр. *истреби од вашију, избиште.* – Бѣ́ђи га изиска́, кьд о́н си па и́ма вѣ́шће.

изи́скуе несвр. безл. *захтева, неопходно је.* – То́ј да се напра́и, то́ј изи́скуе гоџа́ тро́шак.

изјадо́ше се свр. у пеј. значењу **1.** *наједи се, насекира се.* – Кьд чу́ за то́ј то́лко се изјадоса́, ко ни́кад до сѣ́г. **2.** *изјада се коме.* – Да и́ма коме́ да се изјадо́ше, по́ласно би е било́.

изјала́ви свр. *учини јаловим, изјалови.* – Удари́ га у ја́јца, та га изјалави́.

изјала́ви се свр. **1.** *не донесе плод до краја, побаци.* – О́вце да не би́јеш и да и не а́каш с коле́на дор и ра́ниш, да се не изјала́ве. **2.** *постане јалов.* – Ку́ј шва́јсуе, о́н се изјала́ви, не мо́ж да и́ма де́цу. **3.** *не испуне се очекивања.* – Изјалави́ла му се иску́рзија, на ђа́катога, не́ си га баштá пушти́л да и́де.

изје́гње се свр. мн. рет. *изјагње се.* – Све́ ни се о́вце изјегњи́ле.

изју́ри се свр. *трчећи потроши енергију.* – Иди́ се ма́лко изјури́ с дру́гу де́цу, по́сле ч бо́ље да еде́ш.

излагува́ње с *гл. им. од излагуе (се).*

излагу́е се несвр. **1.** *правда се, доказује своју невиност сумњивим доказима.* – Излагу́е се да не́ о́н то́ј работи́л, ал сви́ зна́ју да е о́н. **2.** *извлачи се од неких обавеза сумњивим оправдањима.* – Ти́са се ста́лно излагу́е на не́што, са́мо да не и́де на ра́боту.

изла́ди свр. *охлади, расхлади.* – Па доне́се изла́дено пи́во из буна́р.

изла́ди се свр. *охлади се, расхлади се.* – Уну́тра е мло́го же́шко, чу да изле́знем да се ма́лко изла́дим.

изльже свр. *каже неистину, слаже, превари.* – О́н изльже, чим зи́не.

изла́кти се свр. *искриви се као лакат.*

изльска свр. *углача, глачањем да сјај чему.* – Изльскам чи́зме, муа́ да па́дне од њи́.

излате́ње с *гл. им. од излати се.* – Че ти отћи́не гла́ву то́ј излате́ње, зато́ј си бу́ди по ми́ран, не мо́ра све́ ти́ да распра́иш.

изла́ти несвр. *излеће*; упор. излита. – Ла́ставица изла́ти из гњездо́.

изла́ти се несвр. упор. излита се. **1.** *узима залет.* – Изла́ти се да ри́пне преко броби́њало. **2.** *говори или ради нешто пре него што размисли, излеће се.* – Си́не, немо́ј се изла́тиш, чу́ај се.

изле́гне свр. *в. излезне*. – Изле́гни на ова́ј вра́та. – То́ј мо́ж да изле́гне на големо́. – Кьд изле́гне из чко́лу, о́дма с о́вце. – Изле́гнемо на Де́л у не́ће до́ба, по́сле ни болу́ но́ђе кьд сла́зимо надо́ле. – Приче́кај да изле́гне сл́нце, да опа́дне роса́.

излегува́ње с *гл. им. од излегуе се*. – Це́л дѝн излегува́ње по ладави́не, то́ј му е еди́на ра́бота, на ленчу́гуту.

изле́гуе се несвр. *излежава се, ленчари.* – Док сви́ работе о́н се излегу́е по ладави́не.

излежува́ње с *гл. им. од излежуе се*.

излежу́е се несвр. *в. излегуе се*. – Излежу́е се ко ку́че на пазде́р.

изле́зал на гла́с изр. *прочуо се по лошем.*

изле́зне свр. упор. излегне. **1.** *изађе из неке просторије.* – Изле́зни надво́р, и́ма не́што да ти ка́жем. **2.** *иступи пред кога.* – Сме́ш ли да изле́знеш пред ње́г, онакво́г големо́г и пија́ног. **3.** *произађе, деси се.* – По́сле мо́ж да изле́зне бру́ка. **4.** *заврши школу.* – Јо́ш ла́ни сам изле́зал из шко́лу. **5.** *попне се, испне се.* – Пол̀к, пол̀к, па изле́зне на Баи́р. **6.** *роди се сунце.* – Поо́димо кьд изле́зне сл̀нце. в. излезал на глас, излезне на пут, шти излезне на дупе.

изле́зне на пу́т изр. *заврши школу, занат и сл. и запосли се.*

излеку́е свр. *излечи, извида, исцели*. – Излекува́л га Вукади́н из Рого́ште.

излеле́е свр. *прође лепршајући, вијорећи.* – Излелеја́ше барја́ци ус пу́т.

излеле́е се свр. *изјури се, истрчи се.* – Пу́шти га не́к се ма́лко излеле́е, па це сми́ри.

излеле́че свр. **1.** *искука вичући леле.* – Излелеча́ше по ње́г. **2.** *измоли што плачући, искамчи.* – Излелечи́ не́ћи дина́р, колко́ за ћера́цу.

изли́ба свр. *покуса неку течну храну (млеко, чорбу и сл.).* – И́злиба пл̀ну пани́цу млеко́.

изли́да се свр. *избаци редак измет у великој количини.* – Кра́ва се јо́ш не излида́ла од ону́ј де́телину.

излизо́тина ж *оно што је излизано*. – Од сапу́н оста́ла са́мо излизо́тина.

излизува́ње с *гл. им. од излзуе (се).*

излизу́е несвр. *трењем изједа*. – То́ј га ње́га излизу́е, што се не подмазу́е редо́вно.

излизу́е се несвр. *трењем се троши, изједа.* – Ови́ја но́вијав сапу́н се не́што срчено излизу́е.

изли́пче свр. **1.** *излипше, полипше.* – Излипца́ше ми гр̀дне кокошће. **2.** *умре, помре.* – Че изли́пче на́род о́д глади.

изли́та невр. **1.** *в. излати*. – Ти́че изли́та из шупља́р. **2.** *истрчава.* – Бу́би изли́та на дру́м, мо́ж га зга́зи не́што, не́ко а́уто, ел камијо́н.

изли́та се несвр. *в. излати се*. – Што́ се изли́таш, ел те би́је не́ћи по́ уши? – Изли́тај се ко́лко о́ч, не мо́ж га препра́иш.

излита́ње с *гл. им. од излита (се).*

изло́мен, -а, -о трп. од изломи *који је изломљен*. – Изло́мена му ле́ва нога́.

изло́па свр. *в. полопа*. – И́злопа качама́кат ко сви́ња.

излу́ден, -а, -о *полудео, излудео*. – О́ди ко излу́ден.

изље́па свр. **1.** *изудара некога отвореном шаком по голом телу.* – Ако се не сми́риш ш те изље́пам. **2.** *набаца блато или неку другу житку масу на нешто.* – Зача́с изље́пам ду́вар и ома́жем, пр̀во с мистри́ју по́сле с перда́шку.

изљи́е свр. **1.** *нагињући неки суд учини да што из њега истекне.* – Тре́бе да изљи́еш ону́ј чини́лку из они́ја котѝл, че ми тре́бе котѝльт за не́ку дру́гу ра́боту. **2.** *начини ливењем, да облик ливењем.* – Ју́тре тре́бе да изљи́емо бето́нску пло́чу.

изљи́е се свр. **1.** *изађе из корита, разлије се (о реци).* – Кьд Тимо́к при́јде, изљи́е се од Е́вик до Дубра́ву. **2.** *изађе у гомили, у маси.* – Одо́кле ли се оно̀льћи на́род изљи́е?

изљи́ен, -а, -о *трп. од изљие*. в. ко изљиен.

изљо́ска свр. **1.** *изудара дете шаком по голој стражњици.* – Кьд изљо́скаш дете́ оно́ по́сле ми́рно. **2.** *испљуска водом.* – Изљо́скај га сьс студену́ во́ду, да се раздре́ме.

изљо́ска се свр. *испљуска се водом.* – Ју́тром се изљо́скам на буна́р. – Изљо́скај се и ти́, и́ма ти се развиде́ли пре́д очи.

изљо́цка свр. *пропере суд изнутра дрмусајући га.* – Кьд зава́чаш во́ду, крча́г пр́во изљо́цкај.

изљу́ди свр. *очисти, уљуди.* – На́јбоље е да сву́ пшени́цу изљу́домо одеданпу́т.

изљу́ска свр. **1.** *извади зрно из махуне (пасуља, грашка, боба и др.).* – Треба́ло би ве́ч да изљу́скамо ови́ја гра́шак, сти́гал је за то́ј. **2.** *обије глазуру на емајлираној посуди.* – Куи́ изљуска́л ови́ја ло́нац?

изљу́ска се свр. **1.** *зрела махуна сама пукне и зрно испадне.* – Кьд ото́мо да бе́ремо васу́љ, о́н се ве́ч изљуска́л. **2.** *испуца се по површини у виду љуски.* Изљуска́л се гле́ц на крча́г.

изма́е свр. **1.** *машући намота пређу.* **2.** *машући испреде мање.*

изма́зни свр. **1.** *учини да што буде глатко, мазно.* – Кьд Мила́н Е́вин изма́зни дрво́ (он ти́шљер), оно́ по́мазно од огледа́ло. **2.** *изглади поремећене људске односе.* – Она́ че то́ј да изма́зни и и́ма си па́к живу́ју.

изма́зни се свр. *телесно се поправи, заобли се.* – Измазни́л се па дошьл у́бав, а и воло́ви му се измазни́ли.

измькља свр. **1.** *истргне, извуче.* – Помогни́ ми да измькљамо ли́сковачуву из дрвни́к. **2.** *изудара некога мотком.* – Измькљал га не́ћи, па едва́ оста́л жи́в.

измькља се свр. **1.** *извуче се из постеље, устане.* – Измькља се из чр́ђе, јо́ш не́ поче́ло ни да сави́на. **2.** *неопажено оде, искраде се.* – Са́мо гле́да да се измькља кьд га ни́кој не ви́ди.

измькне свр. **1.** *идући напред прилично се удаљи од осталих.* – Бе́ше при́лично измькну́л пред на́с. 2. *удари мотком уздуж кога.* – Ако те измькнем с това́гуву, три́ дена́ не́ч да мо́ж да седи́ш на ду́пе.

измькне се свр. **1.** *извуче се од неке обавезе.* – Уживанција му е да се измькне од ра́боту. **2.** *неопажено оде, искраде се.* – До́к се обр́неш, о́н се измькнул и не́ма га.

измамува́ње с *гл. им. од измамуе*. – За измамува́ње че ти тре́бе не́ћи коренчьк, она́к не́че да и изма́миш.

измаму́е несвр. **1.** *постиже што или добија што ласкањем, лукавошћу, преваром.* – Она́ му измаму́е па́ре. **2.** *мамљењем изазива напоље.* – О́н не искару́е о́вце с това́гу, веч и измаму́е с коренчьк.

изма́ши свр. *замахне*. – Стано́јло и́змаши с това́гу и у́дари ле́вотога вола́.

измашува́ње с *гл. им. од измашуе*.

измашу́е несвр. *замахује.* – Немо́ј ти́ на ме́н да измашу́еш, да ти не наме́штам кочи́не.

измежде́ри свр. **1.** *изгњечи милујући (мачку).* – Деца́ кьд ува́те ма́че до́бро га измежде́ре и пу́ште га кьд и оно́ згребе́.

измему́ња се свр. *исквари се, постане неупотребљив (о жив. намирницама).* – Ови́ја гра́ не вре́ди да се се́е, сьв се измемуња́л.

изменђа́е свр. *спласне, исчамри.* – Ако кру́шће не обе́реш на вре́ме, оне́ изменђа́ју на дрво́то.

измереме́ти свр. *в. померемети*.

изме́та несвр. **1.** *избацује на површину.* – И́звор во́да извира́ла, / Шере́н сьндьк измета́ла (н. п.). **2.**

избацује у страну док иде (о нози). – Кре́нча е изметáл óбе нóђе, књд је оди́л.

изме́тне се свр. *в. изроди се.*

изме́три свр. *сложи цепанице у кубике.* – Књд Мијáјло из Дејáновци изме́три др̏ва, sви́рка се не ви́ди проз њи́.

измецу предл. *између.* – Они́ и́ду са стране́, а она́ измецу њи́. – Кýј ти зна́е квó е измецу њи. – Тóј се деси́ло измецу четвртѣ́к и пе́так.

изме́шају ка́пе изр. *замере се, посвађају се.* – Че изме́шају ка́пе и они́, де́ полѣ́к.

изми́је свр. **1.** *умије, све умије.* – Јутрóм пр̏во изми́је де́цу. **2.** *опере.* – Изми́јем сýдови и поклóпим и да се оце́де.

изми́је се свр. *умије се.* – Изми́јем се с лáдну вóду.

изми́не свр. *протекне, прође (о времену астр.).* – Мóра да че́кнемо да изми́не не́ко вре́ме, док се тóј мáлко позаборáи.

изми́сли свр. *од превеликог размишљања мозак изгуби моћ мишљења, посенили.* – Че́ш да изми́слиш и ти́ твóјат пáмет, па чу да ви́дим на квóга че́ш мајмýна тѣ́г да личи́ш.

изми́сли се свр. *од превеликог размишљања мозак изгуби моћ размишљања.* – Пáмет ми се, си́не, измисле́л, па ни́шта не пáнтим.

изми́та несвр. *метлом избацује, чисти.* – Изми́та пресе́ци, че тре́бу за нóво жи́то.

измитáње с *гл. им. од измита.* – Измитáње пресе́ци до зр̏но, текá е билó у óткуп.

изми́ца несвр. **1.** *помера на веће одстојање, измиче.* – Изми́ца пани́цу испред ње́г. **2.** *удаљава се, одлази.* – Видó га какó изми́ца надóле. **3.** *полази, одлази.* – Áјд, па ми́ полѣ́к да изми́цамо. **4.** *пролази време, истиче време.* – Изми́ца ти вре́ме и на те́б.

изми́ца се несвр. **1.** *помера се на веће одстојање од чега или од кога.* – Изми́ца се од кубе́ књд га припáри. – Штó се изми́цаш од ме́н, ел сáм já шýгав? **2.** *избегава, изврдава какву обавезу.* – Изми́ца се да не и́де на вóјну ве́цбу.

изми́цаљ̏ћа ж *она која избегава посао.* – Já несѣ́м не́ка изми́цаљ̏ћа, já сам рáдна и поште́на женá.

измицáње с *гл. им.од измица (се).* – Измицáње од óгањ.

изми́чес, -та, -то *који је витак, вижљаст.* – Девóјче изми́често, не́ трупељáсто ко неђе́.

измишљувáње с *гл. им. од измишљуе.*

измишљу́е несвр. *измишљава.* – Стáлно измишљу́е не́ђе коме́ндије.

измлазе́ње с *гл. им. од измлази (се).*

измлáзи несвр. **1.** *музе до краја, музе до последње капи.* – Ти́, прле́га, не измлáзиш дóбро овце́те. **2.** *лукаво и вешто измамљује (новац и сл.).* – Измлáзе га те́ј њигóве же́нштине.

измлáзи се несвр. *само млеко цури из вимена.* – Нáшата крáва и́ма ме́ко ви́ме, па књд јáко набречи́ сáма се измлáзи.

измлзе́ свр. **1.** *измузе све, измузе до краја.* – Измлзе́м свé óвце и козé. **2.** *на неосетан и леп начин све узме.* – Измл̏зе га онáј кýрва.

измлзе́ се свр. **1.** *само млеко исцури из вимена.* – Ако козýту на вре́ме не измлзе́ш, онá се сáма измлзе́. **2.** *осиромаши стално давајући и плаћајући.* – Измл̏зо се плачáјучи рáзне дáције.

измóдри свр. **1.** *помодри, поплави од хладноће или од болести.* – Болувáл гоцá вре́ме, па измодре́л. **2.** *избије кога да овај поплави.* – Ако се не приме́риш и́ма те измóдрим. **3.** *избистри се неко јело и добије плавкасту боју.* – Чорбáва ти

не́ква измодри́ла, па ни́т је у́бава, ни́т је бла́га.

измо́љина ж *пређа или што друго вунено које су појели мољци.* – Измо́љинуву мо́ж са́мо да вр̏љиш, ни́шта од њу́ не мо́ж да напра́иш.

измо́та цре́ва изр. *распори, пробурази кога или што да му испадну црева.*

измо́ча свр. **1.** *испусти мокрећу.* – А́јде, си́не, измо́чај па́чето. **2.** *избаци што из организма са мокраћом.* – Докту́р вели́ да чу ја́ ти́ја ка́мен да измо́чам. **3.** *помокри се у нешто.* – Измоча́ли му се у котѣ́л.

измо́ча се свр. *испусти мокрећу, помокри се.* – А́јде, во́јско, измо́чај се.

измочу́е несвр. *избацује из организма са мокраћом.* – Измочу́е не́ћи песѣ́к.

измр̏да свр. **1.** *ситним покретима се извуче, измигољи се.* – Не́ч га измр̏даш. **2.** *извуче се од неке обавезе.* – И́змрда га да не ча́сти за а́утото.

и́змре свр. *помре, изумре.* – Измре́ли ста́ри љу́ђе. – По размѝрицеве гр̏дан на́род и́змре.

измр̏ка свр. *ован оплоди све овце*; упор. измрљи. – Да́ л мо́ж едѣ́н овѣ́н све́ да и измр̏ка.

измр̏ка се свр. *оплоди се стадо*; упор. измрљи се. – Измр̥ка́ле ми се све́ о́вце.

измр̏љи свр. *в. измрка.* – Измр̥љи́л овѣ́н о́вце, па сѣ́г ми́ран.

измр̏љи се свр. *в. измрка се.* – Све́ че ми се о́вце измр̏ље на вре́ме.

измр̏чи свр. **1.** *в. измрка.* **2.** *узјогуни се и упропасти ствар.* – Све́ би било́ како́ тре́бе, ал га Момчи́л и́змрчи на кра́ј, не теја́ да приста́не.

изму́ва свр. *на нередован начин, уз превару и обману добије што, постигне што.* – Измува́л да га не ка́зне што ува́тен у туџо́.

изму́ди свр. *повреди тестисе коме, удари кога ногом у тестисе.* – Кљд те ри́тнем ш те изму́дим.

изму́ди се свр. *повреди своје тестисе.* – Прерипува́л преко пло́т, па се измуди́л. Тека́ му и тре́бе, ш че́ та́м.

изму́љи свр. **1.** *извади, извуче, изнесе (из џепа, торбе и сл.).* – Томѣ́н се ми́ чу́димо кво́ чемо за вече́ру, кљд о́н и́змуљи из торбу́ едну́ ово́лку ри́бу. **2.** *промоли, провуче.* – Не изла́зим, него са́мо изму́љим гла́ву проз пе́нџер, да ви́дим колка́ е зима́.

изму́љи се свр. **1.** *извуче се, појави се.* – Глиста́ се изму́љи и́зам. **2.** *неопажено се извуче и оде, искраде се.* – Изму́љи се из чр̏ђе да га и не осе́тим.

измуљува́ње с *гл. им. од измуљуе (се).*

измуљу́е несвр. **1.** *извлачи, износи, појављује нешто.* – Едномѣ́н га измуљу́е. **2.** *протура, провлачи.* – Не измуљу́ј гла́ву проз пе́нџер док во́з не ста́не.

измуљу́е се несвр. **1.** *излази испод нечега, извлачи се.* – Гу́штер се измуљу́е испод ка́мен. **2.** *извлачи се из неке обавезе, изврдава обавезу.* – Измуљу́е се из сва́ку гари́ју, сигурно су́ва не́што на кмета́тога, та га ови́ја не ре́ди.

измуму́љи свр. *в. измуљи (2).* – И́змумуљи гла́ву надво́р, ал по́сле неможе́ да ју уму́љи.

изнаби́ва свр. **1.** *све редом набије.* – Изнабива́ ко́лци у ло́зје. **2.** *добро набије.* – Ма́јће му га изнаби́вам.

изнаврзу́е свр. *све веже, извеже.* – Љу́ђе изнаврзу́ју ко́њи пред кава́ну.

изна́да се свр. *надајући се изгуби сваку наду.* – Нада́ се, нада́, па се изнада́.

изна́јде свр. *пронађе.* – Ако си са́мо рекне́, о́н му лѣ́сно изна́јде не́ку ману́.

изна́јде се свр. *пронађе се.* – Це изна́јде ку́ј е то́ј урабо́тил, не́че да оста́не да се не́ зна.

изнакачу́е свр. *закачи већи број предмета.* – Изнакачу́емо ве́нци пипе́р

под ча́ндију да се шу́ше.

изнаóди свр. *све пронађе.* – Истрóве се óвце, па и едвá изнаóдим.

изнаóди несвр. **1.** *проналази грешке, мане.* – Стáлно ми изнаóди нéће грéшће. **2.** *измишља.* – Ко се сáмо сéча да свé тój изнáоди.

изнапи́ва се свр. мн. *опије се.* – Изнапи́ва се балавýрдија, па лóм прáи по салó.

изнапрáља свр. *направи много чега, све направи што се је имало направити.* –Изнапраљáл ýбаве грáце.

изнарáмице прил. *свом снагом замахујући чиме (удара).* – Сьс сећи́ру, па изнарáмице, па по њéг.

и́зненад прил. *неочекивано, изненада*; упор. изненаде, изненадо. – Ýдари ме изненáд, инáче би му јá показáл.

изненáде прил. *в. изненад.* – Дојдóше ни гóсти изненáде.

изненадéње с *изненађење.* – Тój е за нáс големó изненадéње, тój што ти́ при́чаш.

и́зненадо прил. *в. изненад.* – Тój билó нéкако и́зненадо.

изненацувáње с *гл. им. од изненацује (се).*

иненацýе несвр. **1.** *изненада се појављује.* – Изненацýе девójће пóтавнин. **2.** *чини неочекивана дела.* – Стáлно ни изненацýе с нéћи његóви глýпости.

изненацýе се несвр. *чуди се нечем неочекиваном, изненађује се.* – Не трéбе да се изненацýеш, тój нé ни́шта нóво.

изнесé свр. **1.** *да род, роди (о биљкама и земљи).* – Овój лéто дóбро изнéла пшени́ца. – Њи́вава че да изнесé двóје канáте кóрење. **2.** *измисли што о некоме (обично злонамерно).* – Изнéли брýку на девójче.

изни́ша свр. *изљуља кога, изњише.* – Пáнта и́зниша свé девójће.

изни́ша се свр. *изљуља се, изњише се.* – Кьд се сви́ изни́шају, љýљћа се одврзýе.

изни́шне се свр. **1.** бол. *појави се, избије, нека промена на површини људског тела.* – Изни́шну се бóђи́ње ко да си овáк рекьл (показује руком како се сеје жито). **2.** *њихне се до највише тачке.* – Изни́шне се на љýљћу, онá врзана под плéвњу, па с нóће довáти товáн.

изнóси свр. *дуго носећи какав одевни предмет потпуно га истроши.* – Износи́л сам ови́ја капýт, трéбе ми кýпите дрýђи.

изнóси се свр. *задовољи се носећи какав одевни предмет.* – Слáтко сам се износи́л на овéј ци́пиле, несý билé тéшће, а несý ме ни убивáле.

изњýри свр. *учини да неко или нешто изгуби снагу, изнури, исцрпи.* – Човéка, сељáка рáбота млóго изњýри.

изњýри се свр. *изнури се, исцрпи се од тешкога рада.* – Лéти се љýће изњýре од рáботу, а зи́ми се попопрáе.

изњури́ се свр. *престане да се дури, прође га зловоља и ћутња.* – Мáни га, нéка се изњури́, па че му пóсле прójде љутњáта.

изњурувáње с *гл. им. од изњуруе (се).* – Изњурувáње од рáботу.

изњурýе несвр. *изнурава, исцрпљује.* – Неспањé изњурýе човéка.

изњурýе се несвр. *изнурава се, исцрпљује се.* – Дóста си се наработи́л, лáбни мáлко, немój се изњурýеш.

изобáља свр. *изобара, пообара.* – Нећи́ му ньчьс изобаљáли трмће.

изóбе свр. *поједе зрно по зрно.* – Рáде и́зоба двá грóза.

изовé свр. **1.** *изазове кога да изађе напоље.* – Не мóг га изовéм, нéче да излéзне. **2.** *својим поступком подстакне некога да нешто учини.* – Не би тój билó

да ме óн не и́зва.

изови́ја несвр. **1.** *заобилази, иде около.* – Ја́ изови́јам преко Бара́ницу, не во́лим пречи́цу преко Крсто́ве. **2.** *избегава, клони се.* – Изови́јам да гле́дам кљ се не́ћи ка́рају. **3.** *не казује директно, околиши.* – Кво́ га изови́јаш, кажи́ га.

изовија́ње с *гл. им. од изовија.* – И́маш изовија́ње преко Зу́ничје ако ч д и́деш у Берчи́новци.

и́зовитан, -тна, -тно *који чини велику заобилазницу, који заобилази (о путу).* – Ако за Кѣндалицу и́деш на Жу́ковци оно́ пу́тат ја́ко изови́тан, бо́ље иди́ преко Крсто́ве.

и́зовитно прил. *заобилазно.* – Не́чу д и́дем и́зовитно, чу д и́м по пречи́цу.

и́згод прил. *поступно, полако.*

изогра́ви свр. *украси.*

изо́ди свр. **1.** *прође пешице, прокрстари.* – Изо́дим це́ло по́ље док не на́јдем ту́ј тра́вку. **2.** *размрда ноге ходајући.* – Да изле́знем да ма́лко изо́дим ноћѐве.

изо́ди несвр. **1.** *рађа се сунце.* – Де́ца, та́м где́ изо́ди сл́нце то́ј се зове́ и́сток. **2.** *излази, појављује се.* – Зме́ј са́мо но́чум изо́ди из њиго́ву ду́вку.

изо́ди се свр. **1.** *прошета се, пропешачи.* – Кљ се до́бро изо́дим, тѣ́г добро́ спи́м. **2.** *изађе да обави физиолошке потребе.* – Пр́во се изо́дим, па тѣ́г ле́гам.

изозго́р прил. **1.** *одозго, поврх свега.* – Изозго́р му ту́рим ка́мен, на зељѐто. **2.** *из виших предела.* – Они́ су изозго́р, из плани́нскава се́ла.

изоздо́л прил. **1.** *одоздо, испод свега.* – Изоздо́л је пр́во рого́жа, па сла́мњача, па просто́рка. **2.** *из нижих предела.* – Дово́зимо жи́то изоздо́л, из Тимо́к. **3.** *из дубине.* – Ту́тње изоздо́л, издлби́н.

изо́ка свр. **1.** *дозивањем учини да неко или што изађе; упор.* исока. – Ја́ чу сл́нце изо́кам на́поље. – Изо́кај ма́чето из ку́јну, да не напра́и не́ћи па́кос. **2.** *извиче, издере се, изгалами.* – На њѐг је на́јльсно да изо́ка по човѐка.

изо́ка се свр. *извиче по кога, издере се на кога.* – Кљ се изо́ка на не́куга, тѣ́г му лѣ́кне.

и́зокол прил. **1.** *из околине, са разних страна или места.* – Доо́де не са́мо на́ши, него и љу́ђе и́зокол. **2.** *изокола, са спољне стране.* – Док оне́ и́грају ови́ја и ме́ркају и́зокол. **3.** *околишно, околишећи, заобилазећи.* – По́че да ми при́ча и́зокол, и́здолек.

изоку́е несвр. *дозива некога да изађе.* – Изоку́ем га, ал га не мо́г изо́кам, прле́г да не́ до́м.

изоку́е се несвр. *подиже глас, издире се.* – Изоку́е се ко биро́в, та му се и́спрвин чуди́ше љу́ђе, сѣ́г му се ни́кој не чу́ди, зна́ју да не́ норма́лан.

изоми́ца свр. *све обори са вишег на ниже место.* – С пру́т изоми́цам оне́ј ле́дене миси́рће од ча́ндију.

изоми́ца се свр. *попада са вишег на ниже место.* – Бр́в се зељу́ља и сва́тови се изоми́цају у ре́ку.

изоно́ди свр. *глагол који може заменити значење многих глагола, у најнатегнутијој варијанти чак скоро свих, чије се значење онда утврђује на основу контекста. Ипак му у вулгарном говору значење најчешће стоји у вези са полним односима*; упор. оноди.

изоно́ди се свр. *глагол који може значити многе повратне радње*; упор. изоноди.

изо́п м бот. *жбунаст, мирисан, декоративан полугрм висок до 60 ст из фам.* Labiatae. *Стабљика је у доњем делу одрвенела, листови наспрамни, жути, некад љубичасти, исоп* Hyssopus officinalis L.

изопо́ди свр. 1. *проба, све проба.* – Изопо́дим сва́ ва́рива, па и покло́пим. **2.** *пипајући провери.* – Изопо́дим коко́шће, да ви́дим која́ че да снесе́. **3.** *пробајући све поједе.* – Се́де, па пољ̀к, пољ̀к и́зоподи сви́ чва́рцити, не о́ста бѝш ни едѝн.

изора́ти свр. 1. *изговори, каже.* – По́сле се ка́ем што тој изорати́. **2.** *изразговара, поразговара.* – Пушти́ ме да изора́тим с човѐкавога кво́ и́ма да ора́тим.

изора́ти се свр. *изразговара се с ким, наприча се.* – Сре́томо се, па се до́бро изорати́мо.

изо́стри свр. *учини да што постане оштрије, изоштри; наоштри.* – О́ч ми обр̀чаш точи́ло, да изо́стрим сећи́ру?

изо́стри се свр. 1. *дрско каже коме што, почне насртљиво да се свађа.* – Кьд ти оданпу́т, о́н се и́зостри, па ко да че да по́јде на ме́н, ја́ и́маше не́ко дрво́ у́ руће и са́мо га кле́пну, о́н се́де. **2.** *захлади, јако захлади.* – Изостри́ло се вре́ме.

изотково́ве свр. *све откује, откује више комада.* – Нећи́ му начѝс из ина́т изотковува́л та́рабе.

изо́тне свр. 1. *узме на силу, отме.* – О́че ми изо́тне кома́т из ру́ће. **2.** *испољи непослушност.* – Не да́ј му да изо́тне ма́.

изо́тне се свр. 1. *ослободи се, отргне се.* – Те́ше ми се јуне́то изо́тне из ру́ће, ал притрча́ше љу́ђе та га смири́мо. **2.** *поодрасте, ојача.* – И́зоте се, че га бу́де. **3.** *испољи непослушност, отргне се од надзора.* – Изоте́л се и ни́куга не слу́ша.

изото́де свр. мн. *сви оду, оду један за другим.* – Кьд си го́сти изото́де, она́ топр̀в тьг вечеру́е.

изоту́дашњи, -шња, -шње (шњо) *који су отуда, са те стране.* – Изоту́дашњи љу́ђе су ја́ко добри́ ма́јстори за гра́це.

изоцу́е се невр. 1. *хода да би размрдао (болесне) ноге.* – Изоцу́е се ју́тром и ве́чером, тека́ му ре́кли докту́ри. **2.** *излази да би обавио физиолошке потребе.* – Изоцу́еш ли се ти́ пред спање́, ел си ле́гаш о́дма по вече́ру? **3.** *шета се да убије време, дангуби.* – Немо́ј да ми се ти́ изоцу́еш ко у́сран го́луб, него се ва́чај за ра́боту.

изоцува́ње с *гл. им. од изоцуе се.*

израбо́ти свр. 1. *уради, изради.* – Зача́с о́н то́ј и́зработи и о́тиде си. **2.** *превари, подвали, насамари.* – Изработи́ли га на брзи́ну. **3.** фиг. *обави полни чин.*

израбо́ти се свр. 1. *изради се, исцрпи се од рада.* – Изработи́ла сам се, си́не, па сѝг ви́диш ква́ сам гр̀бава. **2.** фиг. *превари се.* – У́, ма́јку му, па́ се изработи́, а то́лко сам пазе́л.

израбо́тен, -а, -о 1. *исцрпљен радом.* – Ја́ сам човѐк израбо́тен, не́мам ви́ше сна́гу да рабо́тим. **2.** *преварен, изигран.* – Израбо́тен на пла́ву му́стру.

изра́ден, -а, -о *в. изработен.*

изра́ди свр. 1. *истроши снагу радом.* – Ја́ сам изра́ден човѐк. **2.** *испости земљу дугим обрађивањем, а нађубрењем.* – Ни́шта се ви́ше не ра́ца у ту́ј изра́дену зе́мљу. **3.** *превари.* – Изради́ га док да рекне́ш: бри́тва.

изра́ка свр. *искашље и гласно испљуне густи испљувак.* – Нећи́ израка́л гр̀дни ра́кољци, до́ле пред капи́ју.

изра́ка се свр. *искашље се и гласно испљуне густи испљувак.* – То́лко се не́ћи га́дно израка́л, да ти се цре́ва поди́гну.

изра́ни свр. *осигура храну, исхрани, прехрани.* – Ку́ј че да изра́ни оно́лку глоту́?

изра́ни се свр. *исхрани се, прехрани се.* – Сироти́ња се не мо́ж изра́ни, а камоли не́што дру́го да пости́гне.

израсипу́е свр. *све проспе, свуда проспе.* – Израсипу́е зр̀на поза́м, па ни

по́сле те́ра да и збѝрамо.

израчу́ни свр. *израчуна*. – Пр́во мо́ра да се израчу́ни, да се ви́ди да л и́ма пара́, па тѝг да се купу́е.

изра́ца свр. **1.** *роди колико је имала родити, израђа.* – Ци́гање са́мо изра́цају де́цу и пу́ште и да се ћи́тају и да про́се. **2.** *престане да рађа.* – Она́ се израца́ла, не мо́ж ви́ше да ра́ца.

изра́ца се свр. *роди се много (деце).* – Изра́цају се деца, изу́че чко́ле, па по́сле за њѝ не́ма ле́б овде́, него мо́ра д и́ду по́ свет.

изра́ца се несвр. *рађајући се губи особине предака.* – Изра́ца се на́род, несу́ сага́шња деца́ ко ми́ књд смо били́.

изра́цање с *гл. им. од израца се.*

изрбе́ свр. *в. изрве*.

изрве́ свр. *изгризе, оглође*; упор. изрбе. – Даде́ш му пе́чен ко́рен, о́н га зача́с изрве́.

изр́га свр. **1.** *изрчка, истера рчкајући.* – Изр́гам га из ду́вкуту с едну́ мо́тку, а ће́рови – др́ж. **2.** *израсте у висину.* – Мому́руза изрга́ла ко́лко до това́н. **3.** *в. изрѓља*. – И́ма ме башта́ изр́га збо́г то́ј.

изр́гља свр. *изгрди жестоко кога.* – Несѣ́м га би́л, са́мо сам га изргља́л.

изре́бри свр. *удари некога мотком се (во у јарму).* – Ру́јча се изре́бри и ни да мѣ́кне. **2.** *легне поребарке преко ребара.* – Ако те изре́брим, ч ме запа́нтиш.

изре́бри се свр. **1.** *стане поребарке, искриви и ленствује.* – Изре́бри се на ће́бе и це́л дѣ́н се не ди́за. **3.** *насрне на кога, испрси се.* – И́зребри се на ме́н ко да че ме прогл́не.

изре́де се свр. мн. **1.** *дођу редом један после другог, сви се изређају*. – Би́ју га, па се сви́ изре́де да га ру́пну по едьнпу́т. **2.** *стану у ред, поређају се.* – Изре́де се пред каза́н с празне пани́це, па че́кају да им они́ја си́пе, колко́ им си́пе.

изре́ди свр. **1.** *редом изговори, наброји.* – Књд по́чне да зави́ја, це́лу вами́лијуту изре́ди, не́ма ни́куга да преско́чи. **2.** *редом обухвати каквом радњом.* – Књд сву́ дечи́јуту изре́ди за овчари́, де́да по́чне па́ од кра́ј, од Мила́на.

и́зредом прил. *редом, без прескакања*. – Пође́ди́ да и ка́ниш и́зредом, с ређи́јуту, па ку́ј о́че, о́че, ку́ј не́че, ни́ком ни́шта.

изрези́ли свр. **1.** *обрука, осрамоти кога пред другима.* – То́ј не́ же́на сьс сѣ́в па́мет, и́ма си изрези́ли мужа́тога књд се на́јмалко на́да. **2.** *свашта каже коме, а највише гомилу увредљивих речи.* – И́зрезили га на пра́вде Бо́га.

изрези́ли се свр. *обрука се.* – Све́ си се изрезили́л код при́етељити; мо́гал си по́малко да пи́еш.

изре́мчи свр. *удари некога снажно мотком замахом из рамена.* – Скла́њај ми се да те не изре́мчим.

изре́па свр. *изудара кога мотком.* – И́зрепа га пред то́љћи љу́ђе.

изре́пчи свр. *удари снажно кога мотком.* – Мо́ра ле́вотога вола́ да изре́пчиш, ако о́ч да ти те́гљи.

изре́пчи се свр. **1.** *стане поребарке.* – Изре́пчи се на вра́та да не мо́ж да про́јдеш од ње́г. **2.** *опружи се колко је дуг.* – Изре́пчи се на сл́нце ко гу́штер. **3.** *насрне грудима на кога.* – Ти́ће се и́зрепчи на ме́н.

изресе́ти свр. *начини ресе на тканини вађењем конаца.*

изресе́ти се свр. *тканина се похаба по ивици и начине се ресе од висећих конаца.*

изри́не свр. **1.** *избаци ђубре лопатом или вилом (из штале, обора, тора и сл.).* – Иди́ изрини́ јѣ́р. **2.** *проспе нешто зрнасто, ситно, изручи.* – И́зрину пред ме́н не́ћи ду́кати.

изри́не се свр. *појави се мноштво одједном.* – Во́з ста́ну, а из ње́г се и́зрину на́род.

изри́па свр. **1.** *заврши поскакивање.* – Тека́ ју́тром ма́лко изри́пам, да си размр̏дам кочи́не. **2.** *одигра у колу.* – Изрипа́ га сино́ч у оро́то.

изри́па несвр. **1.** *искаче из нечега.* – Изрипа́ју ми ја́рета из ко́чак. **2.** *искаче кроз нешто.* – Ма́чка не́че да седи́ у по́друм него изри́па проз мазга́љ.

изри́па се свр. **1.** *задовољи се скачући, поскакујући.* – Пушти́ јаганци напривече́р да се изри́пају. **2.** *одигра у колу.* – И́дем у о́ро да се изри́пам.

изри́пање с *гл. им. од изрипа.*

изри́пи свр. **1.** *искочи из нечега.* – И́зрипи за́јак из грма́н. **2.** *искочи кроз нешто.* – Виде́ли га љу́ђе кьд изрипи́л проз пе́нцер.

изрипува́ње с *гл. им. од изрипуе.*

изрипу́е несвр. **1.** *искаче из чега.* – Изрипу́ју конпири́ из огњи́ште. **2.** *искаче кроз што.* – Едни́ изрипу́ју на вра́та, едни́ проз пе́нцер, спаша́вају се од огњьт.

изри́ча несвр. *изговара, говори.* – Кьд вр̏еви не изри́ча ра́зговетно, па се сла́бо разби́ра.

изр̏ка свр. **1.** *снажно дувајући избаци слину из носа који је претходно стиснуо са два прста*; упор. исрка. – Изр̏кај носури́нуту, немо́ј сва́ћи ча́с да усмр̏цаш. **2.** *избаци слину из грла, изхракне.*

изр̏ка се свр. *снажно дувајући избаци слину из носа који је претходно стиснуо са два прста*; упор. исрка се. – Си́не, изр̏кај се, да ти не виси́ со́мур.

изрку́е несвр. *снажно дувајући избацује слину из носа који је претходно стиснуо са два прста.* – Изрку́е со́мури, ко пи́кавци.

изркува́ње с *гл. им. од изкуе (се).*

изрку́е се несвр. *снажно дувајући избацује слину из носа који је претходно стиснуо са два прста.* – Изрку́е се по по́ла са́т.

изр̏не свр. *в. изѕрне.* – Изрни́ па ви́ц.

изрове́ свр. **1.** *прикука, заплаче.* – Изрова́ше жене́ кьд чу́ше да е страда́л. **2.** *искука, исплаче, плачући изгуби.* – Изрова́ше све́ сл̏зе што су има́ле. **3.** *плачући нанесе себи неку повреду.* – Да си пупчьк не изрове́, дете́во? **4.** *измоли, искука, искамчи.* – Едва́ изрова́ не́ку цр̏кавицу.

изрове́ се свр. *исплаче се.* – Кьд ми не́што дотежа́е, ја́ се ску́там у по́друм, па се изрове́м.

изро́ви[1] свр. *извади из ровнице, извади из трапа.* – Иди́ изрови́ цве́кла за сви́ње.

изро́ви[2] свр. *избечи очи, погледа зликовачки*; упор. изровчи, изрогљи. – Изро́ви у те́б ко гове́до, стра́ да те су́зне.

изро́ви се свр. *избечи се, погледа зликовачки.* – Изро́ви се на сва́куга, не подно́си ни́куга.

изро́вчи свр. *в. изрови*[2]. – Што́ си изровчи́л у чове́катога?

изро́гљи свр. *в. изрови*[2]. – Ви́ сте о́чи изрогљи́ле.

изро́гљи се свр. *избечи очи, погледа крвнички.* – Јошампу́т ли се изро́гљиш на ме́н и́ма те испреби́вам.

изрогу́љи свр. *истресе вилама плеву од жита при вршидби.*

изро́ди се свр. *културна биљка након неколико година изгуби својства своје сорте*; упор. изметне се. – Едно́ се́ме мо́ж да са́диш на́јвише две́ го́дин, по́сле се изро́ди.

изру́би свр. **1.** *исече до земље (о дрвећу).* – Изруби́ли ону́ј а́логу до́зам. **2.** *подсецањем изједначи, сравни.* – Изруби́ ове́ј това́ђе да су една́кве. **3.** фиг. *поједе руштећи.* – Кра́ве изруби́ле цве́кла – шиници́ оста́ли празни́.

изру́за свр. *изудара кога штапом.* – Изру́зај ти́ ње́га, па да ви́диш да л не́че

да слу́ша.

изру́нsa свр. *исплаче ридајући.* – И́зрунsa ко ме́чка.

изру́нsa се свр. *исплаче се ридајући.* – Ако ти не пома́га књ са́мо рове́ш ти́ отиди́ у а́логу, па се и изру́нsaj.

изру́па свр. *изудара некога мотком да све пуца.* – И́зрупа си баштá си́на.

изру́ца свр. *извиче.* – Изруца́ше по њу, ко по ме́чку.

изру́ца се свр. *извиче се.* – Пушти́ га не́к се изру́ца, по́сле це сми́ри.

изру́чи свр. *ослободи кога какве обавезе.* – Изру́чен од по́рез.

изр̀чка свр. **1.** *нечим шиљастим ишчепрка или протера на другу страну што из нечег тесног.* – Гле́дај не́како да изр̀чкаш из бра́ву то́ј што се строши́ло од кључ. **2.** *избоде ножем некога.* – Ньчѝс га изрчка́ли у меши́ну. **3.** *обави полни чин (мушкарац).*

изр̀чка се свр. *обави полни чин (жена).*

изуби́ва свр. *изудара кога, изубија.* – Изубива́л ју, па е ре́бра потроши́л.

изуби́ва се свр. *озледи се на многа места ударцима, притискањем, дерањем.* – Стра́шно се изубива́ док се извл̀ко из Штрбѝчку ду́вку, ел оно́ уну́тра те́сно, а ни́шта се не ви́ди.

изуга́ри свр. *пооре њиву одмах после жетве (то је припрема за јесење орање).* – У Ластави́чко по́ље смо изугари́ли, а у Делба́ри́ју јо́ш несмо́.

изу́ка свр. *дахом овлажи.* – Изу́кај шише́ од ла́нпу и обри́ши га.

изути́цају свр. *утекне већи број лица, утекну један за другим.* – Изутица́л на́род из сало́ у ва́рош. – Књд по́чне весе́ље, они́ сви́ издоо́де, а књд тре́бе да се растребу́е они́ си изути́цају.

и́зутру прил. *ујутру, јутром, изјутра.* – И́зутру да попи́еш по едну́ ча́шку, не ви́ше. **2.** *сутра ујутру.* – Ма́ни га сѝг по́тавнин, и́зутру чемо га.

изца́ка свр. *дигне галаму, изгалами.* – Изцака́ше до́ле ко Ци́гање.

изе́бне свр. *в. изsебне.* – Изе́бла војска́ у сла́бе дре́е.

изеде́ свр. *в. изеде.*

изр̀не свр. *в. изsрне.*

изр̀та несвр. *в. изsрта.*

изрта́ње с *гл. им. од изрта.*

ила́чи м мн. *лекови.* – Пи́јем не́ћи ила́чи што ми до́ктур преписа́л, али сла́бо пома́гају.

и́ле с *варање, превара.* – Сра́м да те е, пра́иш и́ле.

и́ло прил. *непоштено, на превару.* – Све́ кво́ рабо́ти, рабо́ти га на и́ло.

иљада́рка ж *новчаница од хиљаду динара, хиљадарка*; упор. иљедарка. – Ле́пи иљада́рће на армуника́ша по чало́.

иљ̀ди несвр. *стиче у хиљадама, богати се.* – Куде́ и́деш, да иљ̀диш.

иљ̀ди се несвр. *множи се у великом броју, множи се у хиљадама (нарочито у честиткама).* – Не́к ти се иљ̀де, си́нко, овце́ које́ си запати́л.

иљ̀дница ж *она која је хиљадита, хиљадита овца у стаду; она која непроцењиво вреди.* – Стра́ин Та́калич из Ба́линци е има́л по не́ку го́дин и по две́ иљ̀днице.

иљ̀до бр. (мн. и́љади) *хиљада, хиљаду* . – Да ми га пла́тиш иљ̀до дина́ра, мо́ре, две́ и́љади да ми га пла́тиш, не би ти га прода́л. – Тражи́л ми сто́ и́љади за пла́цат, а ја́ где́ да на́јдем то́љ̀ће па́ре. – За ту́ј ра́боту че ти тре́бу гоца́ и́љади.

иљеда́рка ж *в. иљадарка.*

и́љење с *гл. им. од иљи (се).*

и́љи[1] несвр. *чежњиво и нетремице гледа у оно што други има, а он нема (храна и сл.).* – Дор га́зда еде́ слу́гата и́љи у ње́га, ко гла́дно ку́че, али га они́ја не ка́ни, баксу́з не́ћи.

и́љи[2] несвр. *мази, тетоши.* – Што́ и́љиш дете́то, бо́ље га избу́бај.

и́љи се несвр. *умиљава се, умиљава се понижавајући се.* – И́љи се уз ње́г за не́ћи кома́т.

иљоро́гас, -та, -то *који има неправилне рогове (о говечету).*

има́њице с *дем. од имање (зем. посед).* – И́ма не́што има́њице, не́ да не́ма, али га сла́бо рабо́ти.

има́њиште с *ауг. и пеј. од имање.* – Има́њиште колко́ о́ч, али де́цу да́л по шко́ле и не́ма од то́ј ни́шта.

и́ме с (мн. имени́ја) **1.** *лични назив човеков, који се даје одмах по рођењу.* – Не мо́г им попа́нтим имени́ју, то́лко и и́ма. **2.** *име некога који има исто име са ким, имењак.* – До́бар да́н, и́ме. – Како́ си, и́ме? в. дивјо име.

имели́ка ж бот. *полупразитска биљка са кожастим листовима и бобичастим плодовома, имела* **1**. Loranthus europaeus Jacq. **2.** Viscum album L.

и́меше *кондензовани облик од "како ти (му) беше име".* – Ко ти и́меше?

ими́ште с *пеј. од име.* – Гро́зно му не́ко ими́ште дали́ и бѣ́ш му личи́, ел и о́н си до́јде мло́го гро́зан.

имови́т, -а, -о *в. имотан.* – Ба́лтинци су љу́ђе имови́ти.

имо́т м *имање, имовина.* – Це́л имо́т сте́кал ко драгома́нин.

и́мотан, -тна, -тно *који има доста материјалних добара, новца, добростојећи, имућан.* – Ти́ја су љу́ђе ја́ко и́мотни, њи́ну ће́рку да тра́жиш.

имотлѣ́к м *имовина, богатство.* – То́љћи имотлѣ́к, да се не́ зна ни кољћи́ е.

иму́тњи прил. (мн.) *који су имућни.* – Иму́тњи бе́лисвет, не́ знају кво́ и́мају.

инате́ње с *гл. им. од инати се.* – Инате́ње с ма́тер – зло́ од Бо́га.

иньцилѣ́к м *терањеината, инаџилук.* – Тво́ј е иньцилѣ́к прекара́л сва́ку ме́ру.

И́нгија ж *име.*

И́нђија ж *име.*

И́нова / И́ново ж *село у општини Књажевац.*

и́новсћи, -ска, -ско *који праипада Инови, који се односи на Инову.*

И́новчанин м *становник Инове, онај који је пореклом из Инове.*

И́новчанка ж *становница Инове, она која је пореклом из Инове.*

и́нтириз м **1.** *камата.* – И́ма па́ре и да́ва и под и́нтириз. **2.** *склоност према коме или нечему, интересовање.* – Не́мам ја́ и́нтириз за такве́ ра́боте, и́мам си ја́ дру́гу по́слу.

инфра́кт м бол. *некротично место у неком органу услед обуставе крви, инфаркт* infarctus. – Удари́л га инфра́кт.

инџили́р м *инжењер*; упор. инџињер. – Премерува́ли га инџили́ри и па му несу́ нашли́ меџу́.

инџињѐр м *в. инџилир.* – Едѣ́н му си́н до́ктур, а друђи́ат инџињѐр.

и́ња ж *коза пепељасте боје и име таквој кози*; упор. ињавка, ињоша.

и́њав, -а, -о **1.** *по коме се нахватало иње.* – Уле́зе сѣ́в и́њав. **2.** фиг. *који има седу косу.* – Мла́д, а ве́ч и́њав.

и́њавка ж *в. иња.*

и́њес, -та, -то *који је сребрнасто сив, који као да је посут ињем.* – И́њесте му ко́се.

и́њоша ж *в. иња.*

и́њошка ж *дем. и хип. од ињоша.*

иона́к прил. *без обзира на све друго, и иначе, свакако, ионако.* – Иона́к ми га не мо́ж вр́неш, па га узни́, немо́ј ми га ни вр́чаш. – Иона́к несмо́ до сѣ́г од то́ј вреви́ли, па не мо́ра ни сѣ́г.

ис предл. *из.* – Ја́ сам ис А́лдинци, а ти́?

иса́би свр. **1.** *изазове превремени порођај, побачај*; упор. искужља (1). – Удари́л ју с коле́но у меши́ну, па ју

исаби́л. **2.** *оштети оштрицу сечива.* – Исаби́ли сећи́ру. **3**. *изглави држаље из ушица алатке.* – Исаби́ли и мати́ку. **4.** *осуши се биљка.* – Су́ша че да иса́би кукурузи́.

иса́би се свр. **1.** *пре времена се, насилно, породи, побаци*; упор. исквари се, искужља се (1). – Исаби́ла се овца́. **2.** *поквари се (о јелу).* – Исаби́л се јучера́шњи васу́љ. **3.** *исуши се, осуши се.* – И́ма се иса́бе и а́лође и воде́ од ово́лку су́шу.

исака́ти свр. *нанесе тешке телесне повреде на више места.* – Исакати́л га с бритва́чћи но́ж.

исѣ́не свр. **1.** *осуши се, исуши се.* – Сено́во не мо́ж да исѣ́не за́ дан. **2.** *пресуши, пресахне.* – Исѣ́л буна́р. **3.** *смрша, ослаби (о човеку).* – Од му́ку исѣ́л.

исѣ́ти свр. *в. посьти* – Ку́ј е исьти́л они́ја дире́к?

исѣ́ти се свр. *в. посьти се.* – Исьти́ла се ба́бичката.

исви́ри свр. *заврши свирање, одсвира све што је требало да свира.* – Исвири́л си сву́ колети́ју коју́ си зна́л, да л мо́жда зна́еш јо́ш не́ко, и́ма ти пла́тимо.

исви́ри се свр. у пеј. значењу *исплаче се.* – Кьд се исви́риш ти́ дојди́ да ни ма́лко помо́гнеш у копа́ње.

исвр̀ља несвр. *в. изврља.* – Исвр̀ља не́потребни ства́ри.

исврља́ње с *гл. им. од исврља.*

исвр̀љи свр. **1.** *избаци.* – Исврљи́ то́ј на буњи́ште. **2.** *истера напоље.* – Ако неси́ добѣ́р ш те исвр̀љим. **3.** *уради, доста уради.* – Исврљи́ли смо добру́ ра́боту дьнѣ́с. **4.** *роди, да принос.* – Че исвр̀љи ова́ј њи́ва три́ и́љади ћи́ла пшени́цу.

изврљува́ње с *гл. им. од изврљуе.*

исврљу́е несвр. *в. изврљуе.* – Исврљу́ем оно́ј што е невељаш́но.

иси́пе свр. *проспе, изручи.* – О́ч да иси́пеш ово́ј кори́то? – Иси́пи вре́че у пресе́к.

иси́пе се свр. *проспе се.* – Др̀ж грне́то пра́во, да ти се не иси́пе.

исипува́ње с *гл. им. од исипуе (се).*

исипу́е несвр. *просипа, изручује.* – Си́рутку исипу́ј у помија́рник да по́имо сви́ње. – Ца́кови несу́ исипу́вани, тека́ си стоју́.

исипу́е се несвр. *просипа се, стрви се.* – Немо́ј да дозво́лиш да ти се испу́е жи́то из кана́те, дор га во́зиш до́м.

иси́ца несвр. *исеца, изрезује.* – Иси́ца га по и́вицу, басмо́то.

исица́ње с *гл. им. од исица.*

и́ска несвр. **1**. *тражи, моли, захтева.* – На́но, и́скам ле́б. **2.** *жели, хоће.* – И́ска да се же́ни с њу́. **3.** *треби од вашака, биште.* – И́скам га од вьшће. **4.** *треба, потребно је.* – И́ска да уљу́димо жи́то за у водени́цу.

и́ска се несвр. *треби се од вашију, биште се.* – И́скам се од вьшће.

и́ска пера́шће изр. *хоће за све да се моли.*

иска́ње с *гл. им. од иска (се).* – Иска́ње по́ главу од вьшће.

искѣ́бли се свр. *надује се, напне се; угоји се.* – Искьбли́ли се ко́ вепро́ви, ел са́мо еду́ и пију́, а ни́шта не рабо́те.

иска́ка несвр. **1.** *рађа се (о сунцу).* – До́р сл̀нце иска́ка, ја́ помдзе́м о́вце. **2.** *скачући излази из нечега.* – Ри́ба иска́ка из во́ду. **3.** *излази.* – Не иска́кај на сока́к. **4.** *проноси се говор, вест.* – Води́ си рачу́н да не иска́ка вре́ва. **5.** *произилази, испада, излази.* – Оту́д, одову́д, па све́ на едно́ иска́ка. **6.** *израста, нараста.* – Иска́ка му не́ка чомр̀зга на чало́. **7.** *испада, испада напоље.* – Ме́н иска́кају о́чи од ра́боту, а о́н по кава́не, по же́нштине. в. и: душа че ти на дупе

искака.

иска́ка свр. *избаци измет, избаци са изметом (о детету).* – Искака́л кочи́це од цре́шње.

иска́ка се свр. *сврши велику нужду (о детету).*

искака́ње с *гл. им. од искака.*

иска́ни свр. **1.** *сврши велику нужду.* – Иди́ искани́ дупе́то. **2.** *наведе дете да обави велику нужду.* – Дете́но се па́ усра́ло, што́ га неси́ искани́ла?

иска́ни се свр. *сврши велику нужду.* – И́сканили се ве́ч едьнпу́т?

искѣ́нта свр. *исприча неку измишљотину.*

искањува́ње с. *гл. им. од искањуе (се).*

искању́е несвр. **1.** *нуди непрестано, нуди нападно.* – Не искању́ј то́лко гости́ти, и она́к че све́ да поеду́ и попи́ју. **2.** *дуго врши велику нужду.* – Не искању́ј дупи́штето то́лко, не мо́г те че́кам, смр̑зо се.

искању́е се несвр. **1.** *нећка се, пренемаже се, хоће да га моле.* – Се́дај уз оста́л, кво́ се искању́еш, неси́ дете́. **2.** *одуговлачи са почетком.* – А́јде поо́ди́, кво́ се то́лко искању́еш. **3.** *дуго врши велику нужду.* – Ди́зај се од говно́то, до́ста си се искањува́л.

иска́ра[1] свр. **1.** *изведе на пашу.* – Искара́ гове́ду да пасу́. **2.** *избаци напоље кога.* – Да сабе́ремо да га иска́рамо из на́ше сало́, то́га пија́нога учи́теља. **3.** *заврши један ред посла који се ради по редовима.* – У копа́ње иска́рам дьнѣ́с по се́дам–о́сам ре́да. **4.** *зарадн нешто новца.* – Прода́вам зеленчу́зи на пи́јац, да иска́рам не́ћи дина́р.

иска́ра[2] свр. *изгрди кога.* – Ако не́ч да га би́јеш ти́ га чвр̑сто иска́рај, да запа́нти кво́ сме́, кво́ не сме́ да рабо́ти.

иска́ра се свр. *изгрди кога, извиче се на кога.* – Че́к не́к се иска́ра, па че га по́сле пи́тамо.

искарува́ње с *гл. им. од искаруе.* – За искарува́ње тори́ну у Го́рњу њи́ву че ти тре́бе една́ крље́шка.

искару́е несвр. **1.** *изводи на пашу.* – У коé вре́ме искару́еш овце́те? **2.** *избацује напоље кога.* – Искару́е си сина́тога из до́мат. **3.** *привршава ред неког посла који се ради по редовима.* – Искару́ем дру́ђи ре́д. **4.** *зарађује нешто новаца.* – Искару́е по не́ку пару́ с мајсторлѣ́кът. **5.** *одвози на друго место, извози.* – Јуче́р искарува́мо тори́ну.

иска́чка свр. *испрља нечим житким*; упор. искашка. – Док ме́ша бла́то за ци́глу иска́чка све́ на се́бе.

иска́чка се свр. *умаже се нечим житким*; упор. искашка се. – Искачка́л се ко свиња́.

иска́шка свр. *в. искачка.* – Што́ си си искашка́л та́слицете?.

ика́шка се свр. *в. искачка се.* – Гмече́ечи ва́рене ти́кве за сви́ње сѣ́в се иска́шкам.

искува́ри се свр. *в. исаби се (1).*

искладе́ свр. *ложећи ватру потроши сав огрев, изложи.* – Кьд искладе́ш ли́сковаче од ла́нску го́дин, тѣ́г почни́ оне́ј, од ову́ј.

исклобу́ри се свр. *в. наклобури се.*

исклобу́чи се свр. *в. наклобури се.*

исклоца́ свр. **1.** *поједе (о псу).* – Кво́ год вр̑љиш на Су́књу, она́ све́ исклоца́. **2.** *уједе, угризе (о псу).* – Ва́рди се да те не исклоца́ Ца́це, о́н о́пасан.

исклоца́ти свр. *исквари, размази дете тако да оно постане непослушно и почне да говори непристојне речи.* – Исклоцати́ли дете́, па га сѣ́г не мо́ж доведе́ш у ре́д.

исклоца́ти се свр. *постане безобразан и непослушан (о детету).* – Е́, мо́ј си́не, гоца́ си се ти́ исклоцати́л.

исклча́ви се свр. *изађе се на крај са храном.*

искљéшти свр. **1.** *искриви, рашчепи, раскречи.* – Штó си искљештúл зупцú на виљýшкуту, ел да пóвише завáчаш с њý; стрá те нéче да úма дóвољно за тéб, па ч да остáнеш глáдан. **2.** *једва изађе преплићући ногама.* – Искљéштим нéкако на Чýку, кьд тáм онó и нéма – да се убúеш.

искљувé свр. *искљуца, кљуном ископа.* – Понéка кокóшка кьд снесé, онá се обрне, па искљувé јајцéто.

искóка свр. *изудара песницама кога.* – Óн се дúра. Já се дúгнем искóкам га и óн пóсле мúран.

искокóли свр. **1.** *широм отвори очи, исколачи очи.* – Искоколúл ко настáнут. **2.** фиг. *преоптерети се, намучи се.* – Док поорéш тóлко имáње, úма да искокóлиш. **3.** *увиди своје пропусте и грешке.* – Сьг си искоколúл, ал нé знам да л че ти врéди, требáло е да вóдиш рачýн пóнапред.

искóла свр. **1.** *котрљајући истера.* – Исколáл свý буретúју код бунáр, да и пéре. **2.** *прокотрља.* – Док пéреш бýретúјуту тú и мáлко искóлај.

искóла се свр. **1.** *кад први пут те године чује грмљавину мало се прокотрља по земљи.* – Мóра се искóлам, да ме не болú грбúна. **2.** *котрљајући се појави се што, изрине се.* – Подúгомо едьн кáмен, онó се исколáше нéкве пáре.

исколéнчи свр. **1.** *обори кога на земљу и изгњечи га коленима.* – Исколéнчим ли те já, ш ти излéзну срéва на дýпе. **2.** *клечећи уради неки посао.* – Чвр́сто сам исколенчúла док сам пáтос орибáла.

исколувáње с *гл. им. од исколуе (се).*

исколýе несвр. *котрљајући истерује што.* – Исколýе бýричи.

исколýе се несвр. *искотрљава се.* – Орéмо бьђи за пшенúцу, онó се исколýју сáмо грýде.

исколýчи свр. рет. *в. искулучи.* – Já сам млóго за мóј вéк исколучúла, сьг је рéд мáлко да одьнем.

искóма свр. *рогом (животиња) или ножем (човек) на више места прободе или исече кога, искасапи*; упор. искомса (2). – Јошанпýт ли те тýј затекнéм, имá те текá искóмам, да те пóсле ни нáјбољ доктýр не мóж зашúе.

искóмса свр. **1.** *искида на комаде.* – Бéло мéсо од кокóшку, кьд е вéч вáрено, искóмсај, па га пржú на зелéни лýк. **2.** *в. искома.*

искóмса се свр. *ишчеше се снажним, крупним покретима.*

ископјáни се свр. *биљка избаци копље са семеном.* – Ископјанúл ми се црвéни лýк.

искóпља се свр. *в. ископјани се.*

ископр́шка свр. *ноктима ишчепрка, ноктима откопа.* – Ископршкáле га кокóшће из торúну, а тóлко смо га тражúли.

ископр́шка се свр. **1.** *заврши прпорење у прашини.* – Пуштú кокóшћете на сл́нце, да се ископр́шкају по прашúну. **2.** *искобеља се.* – Едвá се, брé, ископршкá из онýј ћиречáну.

ископувáње с *гл. им. од ископуе.*

ископýе несвр. *ископава.* – Ископýју га, да се не тéнчи.

искóрми свр. *извади утробу.* – Тúће си тýј на потóкат искóрмим рúбу и опéрем ју.

искорубáви свр. *савије што у облику скинуте старе коре трулог дрвета.* – Не мóж да искорубáвимо овúја плéк, млóго дебéл.

искорубáви се свр. *савије се у облику скинуте старе коре дрвета.* – Заштó су се онéј дьсће искорубавúле?

искотéља свр. **1.** *искотрља.* – Не мóг да искотéљам овúја кáмен гóре до дрýм.

2. *извади нешто дугачко и уплетено.* – Ѝскотеља змијý из пáзуку, а мѝ бéж.

искотéља се свр. **1.** *искобеља се.* – Едвá се искотељáл из тѝја шáнац. **2.** *лено се извуче из постеље.* – Óч се тѝ искотéљаш дьнѝс, ел да те јá искотéљам. **3.** *изађе гмижући и котрљајући се.* – Ѝзврну кóтарку, а из њу се искотељáше мáчичи.

искотељувáње с *гл. им. од искотељуе (се).*

искотељýе несвр. *котрљајући избацује.* – Цéл дьн нéквo искотељýе.

искотељýе се несвр. **1.** *искобељава се.* – Од кьд се искотељýе и јóш се не мóж искотéља. **2.** *лено се извлачи из постеље.* – Искотељýј се, брé чóвече, вѝдиш ли доклé е сл̀нце искочѝло.

искóчи свр. **1.** *роди се сунце.* – Кьд искóчи сл̀нце, тьг че росá да опáдне. **2.** *изађе напоље.* – Свѝ искóче да га вѝде, / Тьнка Јáна не ѝскочи (н. п.). **3.** *појави се по телу.* – Искочѝли му чѝрови пó врат. **4.** *заврши школу, изађе из школе.* – Из шкóлу сам искочѝл јóш лáни, сьг сам на занајáт. **5.** *дође до свог парчета хлеба.* – Кьд искóчиш на пýт, тьг че ни на свѝ лькне. **6.** *изађе на меру.* – Прáсено ѝскочи двáјес ђѝла. **7.** *изађе из воље.* – Искочѝл ми вѝше из вóљу, не вóлим га.

искошљáви свр. *умрси, згужва.*

искрáдне се свр. *неопажено изађе, кришом оде, искраде се.* – Ако нéче да ме пýште д ѝм да се ѝргам с дýгу дéцу, јá се искрáднем на гóрњу капѝју, па пá отѝдем.

искрадњувáње с *гл. им. од искрадњуе се.*

искрадњýе се несвр. *неопажено излази, искрада се.* – Искрадњýе се д идé да рѝта лóпту, нéче да ýчи.

искрéчи свр. **1.** *извије, искриви.* – Искрéчи глáву, па подsирýе женé дор жњý. **2.** *рашчепи, рашири, раскречи.* – Искречѝл ми Тóша перцé, па сьг нéма с квó да писýем!

искрéчи се свр. *извије се, искриви се на неку страну.* – Болý га крстетѝне, па се искречѝл на дéсну стрáн.

искрештѝ свр. **1.** *удари у крештање.* – Искрештáше кокóшће. **2.** *изгрди кога својим крештавим гласом.* – За нáјмалу ситнѝцу тѝће искрештѝ по мéн.

искр̀ља свр. *заврши крљање, љуљушкање.* – Искр̀љај мáлко детéто у колéвкуту, да не ровé тóлко.

искрљéба свр. **1.** *једва изађе узбрдо (пешке или запрежним колима).* – Едвá искрљебáмо уз Барáницу. **2.** *прегура, преживи којекако.* – Искрљебáмо и овýј зѝму.

искрљéба се свр. **1.** *извуче се из неке удубине, искобеља се.* – Не мóг се, брé, искрљéбам, длбокó сам, жéна, упáдал. **2.** *извуче се из неке непријатне ситуације.* – Ко ли це искрљéбамо из овýј немáштину?

искрсњýе несвр. *изненада се појављује, појављује се с времена на време.* – Тýј нóчум искрсњýју óсење.

искр̀сти свр. *изукршта.* – Налéгамо, па искр̀стимо нóђе и рýће, нѝшта се нé зна.

искр̀ти свр. *в. искруни (1).* – Ударѝл с камијóн, па ни искртѝл трѝ слѝве.

искрýни свр. **1.** *гурајући извали дрво (стуб и сл.) из земље*; упор. искрти, искрути. – Бýндожер ни искрунѝл капѝју. **2.** *окруни орахе.* – Искрунѝли смо свѝ ореси, па чу сьг у онéј љуспине да учѝним прéцу.

искрýти свр. *в. искруни (1).* – Áјде да искрýтимо овýј крéшњу, онá вéч стáра и сáмо ни засмѝта.

искрчѝ свр. *заврши приговарање, закерање.* – Пуштѝ ју нек си искрчѝ, пóсле че да врéвимо од тóј.

искубé свр. **1.** *ишчупа.* – Идѝ искубѝ нéћи стрýк лýк. **2.** *оптерети неке*

телесне делове. – Ру́ђе си иску́бо носе́ечи во́ду да напо́им сто́ку.

искубе́ се свр. **1.** *ишчупа се што из неког лежишта.* – Иску́бла се руда́, не мо́ж да упре́гнемо дор ју не попра́имо. **2.** *извуче се из неке ситуације или обавезе.* – Едва́ се иску́бо да не и́дем у ру́дник. **3.** *пропадне од тешкога рада.* – Иску́бо се ово́ј ле́то трче́ечи од њи́ву на њи́ву.

иску́жља свр. **1.** *изазове превремени порођај.* – Нагмечи́л ју, па ју искужља́л. **2.** *пробије омот да испадне садржина.* – Удари́л га с но́ж у меши́ну и искужља́л му цре́ва.

иску́жља се свр. **1.** *в. исаби се (1).* – Искужља́ла се кра́ва. **2.** *пукне омот и испадне садржина.* – Ньчьс му се искужља́л чи́р. **3.** *извуче се из постеље.* – А́јде, бре́, иску́жљај се ве́ч едьнпу́т. **4.** *измигољи се.* – Томьн га бе́о уваті́л, со́мат ми се и́скужља из ру́ђе. **5.** *искраде се, оде неприметно.* – Са́мо гле́да да се иску́жља, па д и́де у кава́ну.

иску́иче свр. **1.** *удари да скичи.* – И́скуича не́ко пра́се, бе́ше му ра́бота. **2.** *побегне скичећи.* – Искуича́ше ку́чичи надо́ле.

искуку́љи свр. *извуче и извије (шију и главу).* – Петьл искуку́љи ши́ју да се би́је с дру́гуга петла́.

искулу́чи свр. *тешко и напорно одради, тешко радећи и злопатећи се проживи живот.* – Што сам ја́ за мо́ј живо́т искулучи́ла, то́ј не́ ни цр̥ни Ци́ганин.

иску́са свр. *поједе кашиком неку храну.* – Сьв васу́љ искуса́мо за ручьк, а за вече́ру мо́ра да се спрему́е не́што дру́го.

иску́че се свр. мн. **1.** *све које оштене штенад.* – Искучи́ле ни се све́ ку́ће. **2.** *окоте се кучићи.* – Искучи́ли се ку́чичи, и́ма за пл̥ну ко́тарку.

иску́чи свр. *оштени штенад.* – Не́ма ку́чка која́ и иску́чи, па да и ма́не.

искучи́ свр. *удари да скичи (о свињи).* – И́скуча свиња́, мора́ да ју закла́ше.

исла́би свр. *ослаби, смрша.* – Ислабе́ло ми дете́то у интерна́т у За́јчар.

исле́ви свр. *издуби дрво длетом.* – Чу да исле́вим ови́ја црешньо́в дуба́р да напра́им чу́тару.

ислу́жи свр. *заврши какву службу, војни рок.* – Че́кај га да ислу́жи во́јску.

исмевува́ње с *гл. им од исмевуе (се).*

исмеву́е несвр. *исмева, исмејава.* – Они́ја исмевува́л љу́ђе, па му се зато́ј исчепи́ла у́ста.

исмеву́е се несвр. *подсмехује се.* – Исмеву́е се на Ци́гање што су црни́.

исму́ца свр. **1.** *снажно повлачећи дим у себе попуши цигарету.* – О́че ли за́едно да исму́цамо ову́ј цига́ру, ел да си ти о́дма даде́м поло́вче? **2.** бол. *жигне више пута.* – И́смуца ми не́кво у коле́но. **3.** *на малом пламену који често јењава опрљи, осмуди што.* – Де пали́ но́вине да исму́цамо пи́лево од си́тне перуши́њће.

и́сођ с *Исток; брдо изнад кога излази сунце.* – Ста́н не кл̥ни́ и ја́ зна́м да кл̥не́м, / Ја́ изле́зни го́ре на и́сођ, / На и́сођ зелена́ лива́да (н. п.).

исо́ка свр. *в. изока.* – Иди́ га исо́кај.

испа́дање с *правило у дечјој игри (јурке, жмурке и др.) по коме онај који заради казнени поен губи право на даље учествовање у игри.* – Е́ј, дру́ство, и́грамо се на испа́дање.

испа́дне свр. *ослаби, омршави.* – Оболести́л се, па зато́ј испа́дал.

испалда́ми свр. *отиде без поздрава, оде избачен, најуре га.*

испа́лчи свр. *побегне, утекне.* – А, ви́ди зо́р, о́н испа́лчи.

испа́лчи се свр. *искраде се, извуче се.* – Не це испа́лчиш, и́ма д и́деш и ти́.

испа́п м *роба, еспап.* – Трго́вци исту́ре испа́п преди дућањé и че́кају муштери́је куи́ че да ку́пе.

испарчеди́ше свр. **1.** *исече нешто на комаде.* – Испарчеди́ши га на по́ситни за́лози. **2.** *испарцелише.* – Голе́му њи́ву, књ се дели́ли, испарчедиса́ли да и́ма за сва́куга бра́та пома́лко.

испа́шка се свр. *иструли, претвори се у гњилу масу.* – Све́ се ја́блће́ испашка́ше.

испашку́љи свр. **1.** *поцепа омот и истресе садржину.* – Па́зи да не испашку́љиш те́ја вре́че и не раси́пеш жи́то. **2.** *изненада извади, изнесе.* – И́спашкуљи едну́ сушени́цу ис капу́т. **3.** *изагна некога из постеље.* – Иди́ га испашкуљи́, до́ста е спа́л.

испашку́љи се. **1.** *једва се некако реши да устане из постеље.* – Испашку́љи се не́ћи зама́н и одма́ тра́жи да еде́. **2.** *извуче се из гомиле и нестане, искраде се.* – Где́ ли се и́спашкуљи дети́штено? **3.** *појави се неочекивано.* – Не сећира́ј се, це испашку́ље не́ћи пу́т ти́ја твои́ чу́гљови. **4.** *проспе се из поцепаног омота.* – Испашкуљи́ле се не́кве па́ре из ћесу.

испе́гла свр. (поред значења: *врућом пеглом изглача*) фиг. *избије, истуче кога.* – Баштá че те кно́чи испе́гла што си забори́л да пу́штиш о́вце на вре́ме.

испе́кља свр. **1.** *извуче из нечег замршеног, заплетеног, упетљаног.* – Едва́ га испекља́мо из они́ја купиња́к. **2.** *извуче из непријатног положаја, избави.* – Гле́дај не́ако да га испе́кљаш да не и́де у ра́тав.

испе́кља се свр. **1.** *извуче се из нечег заплетеног и замршеног.* – Испе́кљам се не́како из они́ја коно́пци, што ни били́ врза́ли, па поља́к, поља́к покре огра́ду и кли́снем. **2.** *извуче се из неког непријатног положаја, из неке неповољне ситуације, спаси се.* – Испе́кљамо се не́како из ту́ј гу́жву, та сачу́вамо гла́ве на ра́мена.

испе́рак м **1.** *шиљак њиве који је остао непооран због њеног неправилног облика.* – Ју́тре мо́ра д и́м да доо́рем они́ја испе́рак. **2.** *четвртина пресеченог славског колача.* **3.** *јаје које се извади из заклане кокошке.*

испердáши свр. **1.** *омалтерише пердашком, изглача пердашком при малтерисању.* – Оста́ло ми са́мо да испердáшим ови́ја ду́вар. **2.** фиг. *ишамара кога.* – Бу́ди ми́ран да те не испердáшим.

исперја́ни се свр. *в. исперјаничи се.* – Мому́руз се ве́ч исперјани́л.

исперјани́чи се свр. *биљка избаци перјаницу*; упор. исперјани се. – Ову́ј го́дин се мому́руза ра́но исперјаничи́ла.

испе́стуе свр. *одгаји, однегује.* – Испестува́л у́бави те́лци. – Чу да испе́стуем кра́ставице, да и́ма и за на́с и за на пи́јац.

и́спет м *биљни лек који се може наћи и ван сезоне те биљке*.

испе́ти свр. *превари, обмане.*

испе́ти се свр. *испадне из лежишта, извали се, одвоји се.* – Испа́дне чиви́ја, коло́ се испе́ти и ко́ла кве́цну на осави́ну.

испи́ свр. *отспава, испава.* – Испи́м едно́ спање́, па се обр́нем на дру́гу стра́н и наста́им па́ да спи́м.

испи́ се свр. *испава се, наспава се.* – Ди́зам се књ се до́бро испи́м.

испи́зди се свр. *љутито се унесе коме у лице.* – И́спизди се на ње́г, чи́ни ми се те́ше га прогли́не.

испи́сан, -а, -о *који је леп као насликан*. – И пре́твори се дево́ја, у́бава ко испи́сана.

испи́сник м *онај с којим је заједно служио војску*. – Ку́м Слави́ша ми е испи́сник, да́ко е по́млад од ме́н.

и́спит м *део свадбеног ритуала по коме вереници, пре свадбе, дођу код свештеника да их овај испита о важним*

чињеницама из њиховог дотадашњег живота.

и́спит, -а, -о трп. од испије. **1.** *који је попијен, испијен.* – Вино́ и́спито, ређи́ја и она́ и́спита; не́мамо ни́кво пије́ње. **2.** *који је ослабио, смршао.* – Испи́т од бо́лес.

испити́ја ж *испитивање, саслушање.* – О́н ты́г наре́ди да све́ ча́вће до́јду и на сва́ку испити́ју прои́л.

испишти́ свр. *исплаче се уз писак.* – Испишта́ше деца́.

испла́ви с *фино рубље испере у чистој води (после прања сапуном или прашковима).* – Опра́ла сам кошу́ље сы́г са́мо да и испла́вим.

испл́ни свр. **1.** *испуни неки простор, учини пуним.* – На Пробра́жење на́род испл́ни ону́ј лива́ду пред манастир. **2.** *унесе, упише потребне податке у неки формулар.* – Н у́мем да испл́ним ово́ј кво́ тре́бе, о́ч ли ми га ти испл́ниш? **3.** *испуни обећање.* – Што́ си обре́кал, то́ј мо́ра да испл́ниш.

испл́ни се свр. **1.** *потхрани се, ухрани се.* – Ма́лко се сы́г испни́л, а не́ ко што бе́ше, мр̏шав. **2.** *напуни се, испуни се.* – Испл́ни се са́ла кљ е сва́дба.

испл̏ња́ње с *гл. им. од испл̏ње.*

испл̏ње несвр. *испуњава.* – Испл̏ ње́м све́ обове́зе кљ држа́ву. – Све́ му же́ље испл̏ње и па́к не потреву́е.

исплоди́ра свр. *експлодира.* – На Ми́ле исплодира́ла грана́та у ру́ће, едва́ оста́л.

испло́зија ж *експлозија.* – Ел чу́еш испло́зије по Тресибабу?

испље́ска свр. *изудара кога отвореном шаком по меким декловима тела.* – Дете́ понећипу́т тре́бе и да испље́скаш.

испљи́ска свр. *пљускајући избаци течност из нечега.* – Во́ду из вирчы́к испљи́скамо сьс ша́ће.

испљи́ска се свр. **1.** *умије се пљускајући се водом.* – Саба́јле се испљи́скам на буна́р. **2.** *испрска се.* – Дор сам газ́ил Тимо́к. све́ сам се испљиска́л, па ми сы́г мо́кре дре́е. **3.** *пљускајући се проспе се нека течност.* – Вода́ се из ка́цу успу́т испљиска́ла.

испљискува́ње с *гл. им. од испљискуе (се).* – Дошли́ да ми помо́гну у испљискува́ње ис по́друм.

испљиску́е несвр. *пљускајући избацује течност из нечега.* – Испљиску́ем во́ду из по́друм.

испљиску́е се несвр. *Просипа се, пљускалући се.* – Ста́ни, испљиску́е се вода́ из ово́ј непо́крито бу́ре.

исповéда несвр. *кињи, злоставља некога.* – Не́чу ја́ да дозво́лим да ме ти́ исповéдаш, ц и́дем код ма́тер.

исповéда се несвр. **1.** *подноси малтретирање и злостављање.* – Та́ј се е жена́ исповеда́ла код оно́га идијо́та. **2.** *живи лоше у немаштини и тешком раду.* – Це́л ве́к се исповéдам.

исповеда́ње с *гл. им од исповеда (се).*

исповецува́ње с. *гл. им. од исповецуе (се).* – Ишы́л ли си ти́ не́ћи пу́т на исповецува́ње?

исповецу́е несвр. **1.** *слуша чију исповед.* – По́п че те исповецу́е, не́чу ја́. **2.** *злоставља, кињи некога.* – Исповецу́е онакву́ жену́, сра́м га би́ло.

исповецу́е се несвр. **1.** *исповеда се, правда се.* – Немо́ј ти́ на ме́н да се исповецу́еш, не́мам ја́ ни́шта с то́ј. **2.** *мучи се у животу.* – Исповецу́е се, ал то́ј ни́кој не ви́ди.

исповр̏та свр. *врати свима шта је од кога узео.* – Исповр̏там што сам би́л дл́жан на љу́ђе, збе́рем шопртљи́ну и оце́лим се у Сараóрци, та́м где́ ме не́ знају.

исповрти́ свр. **1.** *изненада замахне нечим.* – Ти́ће и́споврте мо́тку и у́дари га по́ главу. **2.** *изненада извуче нешто из*

нечега. – Ѝсповрте едну́ вла́шу рећи́ју из торбу́ и ре́че: “Пи́те, ма́јће ви га”. **3.** *плати одједном знатну суму новаца.* – Са́мо за књи́ђе и писа́њће тре́бе да исповрти́ш то́љће па́ре.

испода предл. *в. исподи.* – Тури́ га ти́ће испода то́ј.

исподи предл. *испод, под.* – Спи́ исподи дрво́ она́м, не́ма за ње́га о́дар, сто́ка една́.

испое́ свр. *отпева.* – Гоџа́ е пе́сме дњѝс испоја́ла, по́сле че па́ да пое́.

и́спольк прил. **1.** *у почетку лагано а касније све брже.* – По́чнеш и́спольк, и́спольк, па по́ле забр̀зиш. **2.** *лагано, полако.* – Ја́гње пече́ш и́спольк, да се не припр̀ли.

и́споле прил. *на наполицу, на исполицу.* – Рабо́тим му њи́ву на и́споле.

и́споличар м *в. исполџија.* – И ми́ смо и́спрвин били́ и́споличари код ње́г.

и́споличарка ж *жена исполичар.*

исполи́чи несвр. *ради земљу на исполицу.* – Оцели́л се до́ле у Тимо́к да исполи́чи, а ману́л си кра́сно има́ње овде́.

исполџи́ја м *онај који ради туђе имање на исполицу*; упор исполичар. – Све́та е гоџа́ го́дин би́л код на́с исполџи́ја.

исполџи́ка ж *жена исполџија.*

испољи́ва свр. **1.** *проспе воду свуда около (углавном где не треба).* – Испољи́ва и ба́самаци и пред вра́та, па по́сле уно́симо мокрежа́к и бла́то у со́бу. **2.** *свима полије да се умију.* – Снаа́ ју́тром испољи́ва на све́кра и на де́верје.

и́споново прил. *поново, испочетка.* – То́ј мо́ра и́споново да урабо́тиш.

испопу́е свр. *зарадн вршећи свештенички позив.* – Попува́л сам и испопува́л сам три́ сто́тине о́вце.

испосла́џа свр. *мало, по мало све поједе.* – Испослаџа́мо сирињи́цето на́с двои́ца, ели́с у́баво.

испосне́е свр. **1.** *ослаби због слабе исхране.* – Испосне́ли, па омршаве́ли, се́њће љу́ђе. **2.** *испости се од дуге обраде и не ђубрења (земља).* – То́љће го́дин се њи́вата не то́ри, па мо́ра да испосне́е.

испот предл. *испод, под.* – Они́ закопа́ли па́ре испот пле́вњу.

испра́и свр. **1.** *учини да што постане право, исправи.* – То́ј желе́зо не мо́ж да испра́иш на студено́, мо́ра га загре́еш. **2.** *удари кога мотком, уздуж.* – Немо́ј да ме живци́раш, да те не испра́им. **3.** *поправи, коригује.* – О́н чи́та, а ја́ га са́мо о́вде–о́нде испра́им.

испра́и се свр. **1.** *стане право, исправи се.* – Боли́ ме грби́на, не мо́г се испра́им. **2.** *опружи се, испружи се.* – Да́ј да се испра́им ма́лко на кре́ветав. **3.** фиг. *умре.* – Ене́ га, испраи́л се.

испра́ља несвр. **1.** *чини да што постане право.* – Испра́љам ста́ри иксе́ри, но́ви гоџа́ ску́пи. **2.** *удара кога мотком, уздуж.* – Ва́рди се да не ва́нем да те испра́љам. **3.** *поправља, коригује.* – Ти́ ме испра́љај ако не́где погре́шим.

испра́ља се несвр. **1.** *стаје усправно, исправља се.* – Ко́ иде́ у ба́њу, по́че се испра́ља, а бе́ше дошла́ до и́ч. **2.** *излежава се, ленчари.* – До пла́дне се испра́ља у кре́вет, за ра́боту се не сећира́.

испраља́ње с *гл. им. од испраља (се).*

испра́ска свр. **1.** *испуца, припуца.* – Испраска́ше пу́шће. **2.** *извиче, изгрди.* – И́спраска по ме́н бњш забађа́в.

испра́ска се свр. **1.** *испуца се, препукне се.* – Испраска́ла се земља́ од су́шу. **2.** *извиче се, издере се на кога.* – Плаови́т, зача́с се испра́ска по чове́ка, по́сле му до́јде кри́во.

и́спрата ж *скупно праћење неког при одласку, испраћање.* – Сви́ изле́зну на

и́спрату.

испрати свр. *пошаље, пошаље коме што*. – Тра́жи да му испра́тим па́ре.

испра́ти на они́ја све́т изр. *убије.*

испра́ча несвр. **1.** *пратећи кога дође до неког места, прати.* – Испра́ча го́сти до раскр́сје. **2.** *шаље нешто коме.* – Ја́ ти испра́чам па́ре да у́чиш, а не́ да се мангупи́раш. – Испра́чани су му пађе́ти сва́ћи ме́сец.

испрача́ње с *гл. им. од испрача*. – Испрача́ње у во́јску.

и́спрвин прил. *у почетку, у прво време, испрва*; упор. испрво. – И́спрвин смо ја́ко живу́вале, по́сле се замери́мо.

и́спрво прил. *в. испрвин*. – Она́ се и́спрво оте́заше.

испр́гне свр. *испрегне.* – Чим испр́гнеш воло́ви дојди́ да се не́што догово́римо.

испр́дак м **1.** *последње јаје које кокошка снесе у једном периоду ношења, које је по правилу најмање.* – Најдо́ едн́ испр́дак у гњездо́. **2.** *дете које мајка последње роди.* – На́шјав испр́дак че ско́ро да прооди. **3.** *закржљало чељаде или жи-винче.* – Кво́ се пра́и ва́жан они́ја испр́дак?

испрди́ свр. *прдећи избије.* – Испрде́ла му ба́ба зу́би.

испрегра́ћу́е свр. *све прегради на делове.* – Испрегра́ћува́л ку́ћу на ви́ше оделе́ња.

испре́за несвр. *испреже.* – Док башта́ испре́за воло́ве, ја́ одврзу́ем ко́ла сьс се́но.

испрекај предл. рет. *поред*. – И́дем испрекај ре́ку, па нагоре.

испрекару́е свр. **1.** *мало по мало све претера преко нечега*; упор. испретеруе. – Пол́к, пол́к, па преко они́ја бр́в испрекару́емо све́ о́вце. **2.** *све превезе.* – Испрекару́емо сно́пје до пла́дне.

испрекару́е се свр. **1.** *постепено нестане, исчезне.* – Док се деца́ распу́ште од шко́лу, цре́шње се испрекару́ју и тека́ и и не окуше́вају. **2.** *изумре, помре.* – Преко́ зи́ме се ста́рци испрекару́ју.

испремењу́е свр. *све обуче у чисто или ново одело.* – Испремењу́е децу ко лу́ће.

испремењу́ју се свр. мн. *сви се обуку у ново одело.* – Љу́ђе се испремењу́ју, па на́ оро.

испрео́ди свр. **1.** *сав пређе са једне на другу страну, испрелази.* – Газе́ечи, сь́в баталио́н испрео́ди преко Тимо́к. **2.** *искипи, излије се течност из узаврелог лонца.* – Па́зи да ти не испрео́ди гр́не.

испрерипу́е свр. **1.** *испрескаче.* – Кьд ни ју́рнуше ку́чичи, ми зача́с испрерипува́мо пло́тови. **2.** *изгрди, а и избије.* – Башта́ ме и́спрерипува што сам се забаи́л из шко́лу.

испреска́ка свр. *в. испрерипуе.* – Испреска́кам преко они́ја ка́мење што ту́рени преко ре́ку. – Де́ се смири́, да те не испреска́кам.

испрет предл. *испред.* – Немо́ј да стои́ш испрет то́ј, мо́ж да па́дне, па да те уби́је.

испретеру́е свр. *в. испрекаруе (1).*

испре́че свр. *извади из пепела, огњишта.* – А́јд да испре́чем крава́јчево, ваља́ се е опе́кло.

испр́ли свр. (поред значења*: опрљи све што се је имало испрљити*) фиг. *обави полни чин.*

испр́ли се свр. *превари се.* – Испрли́ се, што купи́ ту́ј коби́лу.

испрова́ља свр. *све избуши, избуши на више места.* – Неђи́ ни испроваља́л лубени́це. – Испрова́љај му дно́ да по́срчено истече́.

испрова́ља се свр. **1.** *све се провали, провали се на више места.* – Чи́рови му се испроваља́ли, па му сь́г ма́лко

лькнуло. **2.** фиг. (обично у мн.) *преједу се да пукну.* – Испрова́љају се едéечи.

испроваљу́е свр. *све избуши, избуши на више места.* – Се́дне, па испроваљу́е свé ча́ше, да и́ма с квó да си зава́чамо вóду.

испроваљу́е се свр. **1.** *пробуши се на више места.* – Испроваљу́е се они́ја ће́ј и водá ју́рне у ва́рош и потóпи га до Бра́нков би́јоскоп. **2.** фиг. *преједе се.* – Испроваљува́мо се од васу́љ.

испрода́ва свр. *све прода.* – Испродава́л си има́ње. – Реши́л да испрода́ва óвце, не мóж ви́ше д и́де по њи́.

испромењу́е свр. *све промени.* – Испромењува́мо кóв и на кóњи и на вóлови.

испрóсник м *онај који проси девојку, просилац.* – Вали́ла се да су е проси́ли трóји испрóсници.

испрпóри свр. *пшеницу за семе, ради дезинфекције, поспе одговарајућим прашком и измеша.* – Пшени́ца сла́бо ни́ца ако се не испрпóри.

испрпóри се свр. *чепркајући изваља се у прашини.* – Кокóшће се испрпори́ше у праши́ну, на сл́нце.

испр́сне свр. **1.** *испадне, искочи*; упор. испукне. – Óчи ти испр́сли, да Бог дадé ми́ли. **2.** *изненада се појави, искрсне.* – Ће́ испрсну́ше пред њи́.

испр́ти свр. *скине товар у који је био упрћен.* – Испрти́ га ти́ће овдé, немнóј га нóсиш чѣк у плéвњу, óдма че га дадéмо на кра́ве.

испр́ти свр. *испрати, пошаље.* – Да́ ли че ми испр́ти па́ре?

испр́ти се свр. *скине товар са себе у који се био упртио.* – Едва́ чéкам да се испр́тим из éво ова́ј др́ва, ра́мена ми исћину́ше.

испр́ца свр. упор. исћеца. **1.** *превари, обмане.* – И́спрца га на брзи́ну. **2.** *уради брзо неки посао.* – А́јд да испр́цамо овóј зача́с, па д и́мо да рабóтимо дру́гу ра́боту. **3.** *обави полни чин.*

испр́ца се свр. упор. исћеца се. **1.** *превари се.* – Глé, жéна, па́ се испрца́. **2.** *обави полни чин.*

испр́чи се свр. **1.** *пусти јарца на себе да је оплоди (о кози).* – Свé ми се козé испрчи́ше. **2.** *испрси се на некога.* – Пођдé на мéн, ја́ се испрчи́ и óн сту́кну.

испу́ди свр. *истера, избаци кога напоље.* – И́спуди га надвóр.

испу́кне свр. *в. испрсне (1).* – Испу́кле óчи онóме који́ Стéвана урóчи.

испу́па свр. **1.** *изудара кога штапом.* – Бóље га испу́пај, бр да зна́еш што ровé. **2.** *ударајући штапом по нечему (тканини) истресе прашину.* – Док седи́ш бађа́в, узни́ па испу́пај чр́ђеве.

и́спус м *венац, испуст на грађевини, симс.* – Ја́ бéж проз пéнцер, па ста́нем на они́ја и́спус.

испу́ца свр. **1.** *направи кукурузне кокице.* – Испу́цам пуца́нће, пл́но си́то. **2.** мн. *пресвисне.* – Девóјћете испуца́ше за на́шетога момка́. **3.** *изудара кога.* – Сѣг ш те испу́цам по ду́пе.

испуцóтина ж *испуцало место на кожи или чему другом, пукотина.* – Лéти óдимо бóси, па ни се пéте испу́цају – испуцóтина до испуцóтину.

испу́чи свр. *истури задњицу, истрти се.* – Испу́чи ду́пе.

испу́шти се свр. *физички ослаби (од секирације, гладе или тешког рада).* – Испушти́л се, дрéе вису́ на њег.

и́срана ж *исхрана.* – На ра́дну а́кцију и́срана била́ ја́ко лóша.

иср́ба свр. *посрче, попије срчући.* – Књд ви́ше не мóг да ку́сам с виљу́шку, нава́лим пани́цу и иср́бам ону́ј чорби́цу од сала́ту.

иср́ка свр. *в. изрка (1).* – Иср́кај нóсат, брé.

иср́ка се свр. *в. изрка се.* – Сли́нчо, што се неси́ исркáл?

истáји свр. *избије што из лежишта (ногом или раменом), истави.* – Пијáн, не можé да чéка да му одьпну, него и́стаји врáта.

истькми свр. *лепо сложи гранчицу на гранчицу насечене шуме за лисник;* упор. издипли, надипли. – Свý шýму сáма истькмим, никýј ми не помáга.

истьни свр. *учини танким, истањи.* – Мóра мáлко да истьним овóј кроснó, да ми се пóльсно обр́ча.

истьни се свр. *истањи се, излиже се.* – Истьниле ми се панталóне на подýпину.

и́стьчьк, -чка, -чко у дем. значењу *који је исти, потпуно исти са ким или чим.* – И́сти, истьчьк.

истéгљи свр. **1.** *извуче узбрдо.* – Едвá истегљи́ше волóви празнá кóла, а камоли пл́на. **2.** *издужи што.* – Да истéгљимо мáлко овýј жи́цу. – Штó си истегљи́л ши́ју на тýј стрáн? **3.** *извуче уши.* – Ако несмó научи́ли пéсмицу, учи́тељ ни истéгљи ýши. **4.** *измери на кантару.* – Ел мóже ти́ја кантáр да истéгљи овóј прáсе?

истéгљи се свр. **1.** *извуче се из какве неприлике.* – Едвá се истегљи́ из тéј длжнинé. **2.** *порасте, издужи се (о дечаку, девојчици).* – Ми́ле се дóста истегљи́л, јóш мáлко, па че с глáву да довáча гóрњи прáг.

истéгне свр. *удари кога штапом.* – Кьд те истéгнем ч да мóчнеш.

истéгне се свр. **1**. *легне и опружи се.* – Истéгне се у нéку ладави́ну и óдма зар́ка. **2.** *умре.* – Це истéгнеш и ти́, немáј бри́гу за тóј.

истéза се несвр. *излежава се, ленчари.* – Цéл дьн се истéза, ни́кву рáботу не пи́па.

истелéскуе свр. *избије, изудара кога.* – Изглéда ми не це сми́риш дор те не истелéскуем.

истéра мéчку изр. *трагајући за туђим пропустима обелодани неку своју велику погрешку.*

истéскуе свр. **1.** *исцеди, испресује.* – Ако óч сири́ње на вели́је онó мóра да се прити́сне да се дóбро истéскуе. – Истéкувани сьтови пóсле продáвамо на сковарци́је. **2.** *васпита по строгим правилима, убије сваку емоцију у коме.* – Текá е истéскуван да не смé ни дóбар дáн да ти кáже да њý не пи́та.

и́стијо прил. *полако, лагано, истиха.* – И́стијо га печи́.

исти́ка свр. **1.** *изгуби, погуби.* – Успýт истикáл свé квó е имáл код њéг. **2.** *престане да чува (стоку).* – Истикáмо óвце, не мóж ви́ше да и чýвамо; стáри смо.

истилосýе свр. *изудара кога шаком по врату.* – Пр́во га истилосýе, па га тьг ри́тне с нóгу у дýпе.

и́стин ж *истина.* – Тóј нé и́стин. – Ýвек врéв сáмо и́стин.

исти́не свр. упор. остине. **1.** *охлади се, расхлади се (о јелу).* – Чéкни да исти́не, па тьг éц. **2.** *озебе, смрзне се.* – Вели́ истинýле му рýће. **3.** *јако се уплаши, престрави се.* – Исти́нула сам за њéг, да л је жи́в. **4.** *умре.* – Дор дојдóмо, óн истинýл.

исти́нсћи прил. *заиста, стварно, уистину.* – Исти́нсћи óчу да се жéним с тéб.

исти́ца несвр. **1.** *истиче, цури.* – И кр́в польк исти́ца из њéг. **2.** *рађа се сунце.* – Слнце исти́ца на И́сток. **3.** *наглашава.* – Штó сьг исти́цаш да си ми помогнýл? **4.** *ставља некога испред осталих, истиче кога.* – Исти́цају га за послáника.

исти́ца се несвр. *истиче се.* – Немóј млóго да се исти́цаш, бóље бýди по среди́ну.

истицáње с *гл. им. од истица (се).*

исткáе свр. *изатка*. – За овýј зи́му и́ма јóш да исткáем постáв и готóва сам с ткањé.

истл́ца свр. *туцајући уништи.* – Свé му вь́шће истл́цам.

истлчé свр. **1.** *туцајући здроби, истуца.* – Јáо, куи́ че да истлчé овóљћи пипéр? **2.** *изудара, истуче кога.* – Истлчéш детé, онó пóсле ми́рно.

истовáри се свр. **1.** *ослободи се терета у који се је био упртио.* – Истовари́ се ти́ће онáм на дрвни́кат. **2.** фиг. *сврши велику нужду*.

и́сток м мет. *источни ветар у Тимоку.*

истóлкување с *гл. им. од истолкуе*.

истóлкуе несвр. **1.** *распитује се за појединости, за ситнице, истражује.* – Немóј млóго да истóлкуеш, бóље си глéд твојý рáбору. **2.** *бира, пробира, извољева.* – Млóго ми óн истóлкуе за éдење.

истóпи свр. *све јело поједе умачући хлеб у њега.* – Поль́к, поль́к, па си и́стопи свó пр́жено.

и́стопрв прил. *поново, испочетка.* – И́стопрв трéбе дéцу да рáца.

истóчи свр. *изоштри алатку на тоцилу.* – Нóсим да ми Деси́мир из Ви́довци истóчи сећи́ру.

и́сточник м мет. *источни ветар*; упор. и́сточњак.

истóчник м упор. истóчњак. **1.** *отвор на бурету за истакање течности.* **2.** *чеп којим се затвара отвор за истакање течности из дрвеног суда.*

и́сточњак м мет. *в. источник*.

истóчњак м *в. истóчник*.

истражувáње с *гл. им. од истражуе*.

истрáжуе несвр. *свему налази ману, извољева.* – Свь́ћи дь́н истражýе нéквo за éдење.

истрé свр. **1.** *истрли стабљике конопље или лана на трлици.* – Ако и́стрем овéј гр́снице за нéдељу дáна, дóбро че да бýде. **2.** *погуби, све изгуби.* – Пáзи да не и́стреш овцéте. **3.** *престане да чува.* – Истр́мо козé.

истресé свр. (поред значења: *трешењем избаци што*) фиг. **1.** *испије на душак.* – Истрéсе двé чáше љýту рећи́ју, плáти и óтиде си. **2.** *роди дете.* – Прóклета да сам, штó те несь́м задави́ла кьд сам те истрéсла.

истресé се свр. **1.** *роди се (о детету).* – Éј, детéнце, истрéсло си се у најгóро врéме. **2.** *породи се.* – Кадá си се, мори́, истрéсла? **3.** *појави се затурена ствар.* – Сь́г га нéма, ал це истресé кьд му се не нáдаш. **4.** *устане из постеље.* – Ел се истрéсла нáшата девóјћа? **5.** *сврши велику нужду, олакша се.* – Истреси́ се тáм у они́ја коприва́к, сáмо пáзи да си не опр́лиш дýпе.

истри́са несвр. **1.** *истреса, истрише.* – Не истри́сај праши́ну кьм мéн. **2.** *туче, бије некога.* – Истри́са га ко празнý врéчу. **3.** *приморава кога да устане из постеље.* – Свáко јýтро га истри́сам, нéче сáм да се ди́гне.

истри́са се несвр. **1.** *испада, просипа се.* – Рабаци́јо, истри́са ти се грóзје из канáте. **2.** *устаје из постеље.* – Јýтром се истри́сај на врéме, да не óкају по тéб. **3.** *дере се, виче на кога.* – Не смéш на дрýгуга, па се истри́саш на мéн.

истрисáње с *гл. им. од истриса (се).*

истри́сина ж **1.** *последње дете родитеља*; упор. истришљак, истришњак, истришче. – Њéг нáјвише вóле затóј што е истри́сина. **2.** *оно што се просипало, истрисало па покупљено.* – Тéј истри́сине раси́пи на кокóшће.

истри́шљак м *в. истрисина (1).* – Иди́ ви́ц што ровé нáшијан истри́шљак.

истри́шњак м *в. истрисина (1).*

истри́шче с *в. истрисина (1).* – Вéч жéни си́на, а овáм доби́ла истри́шче.

истр́ка свр. **1.** *трљајући омекша.* – Кьд се обу́ваш истр́кај си обља́ла. – Истр́кај ма́лко лу́к за сала́ту. **2.** *истрља.* – Истр́кај ме по грби́ну.

истр́ка се свр. **1.** *истрља се, измасира се.* – Боли́ ли те вра́т, узни́ каи́ш, па се чвр́сто истр́кај по ње́г. **2.** *истрља се, излиже се од дуге употребе.* – Сапу́нав се ве́ч истрка́л.

истрка́ља свр. *све обори, пообара.* – Истркаља́ла ме́чка све́ тр́мће.

истрка́љају се свр. мн. *сви легну, полежу.* – Вечеро́м се истрка́љамо на рого́жу, покри́јемо с чр́шку и спимо́.

истро́вен, -а, -о *који је замишљен, отсутан духом, занешен.* – Истро́вен је зато́ј што пра́и ку́ћу.

истро́ви свр. **1.** *изгуби*; упор. строви. – Па́сал три́ о́вце и едну́ истови́л. **2.** *погине, пострада.* – Па́зи кво́ вре́виш, ел мо́ж и гла́ву да истро́виш.

истро́ви дете́ изр. *побаци.*

истро́ви па́мет изр. *изгуби памет, не зна шта чини.*

истро́ви се свр. **1.** *изгуби се, нестане.* – А́ој, си́не, мла́ди Јо́во, / Жена́ ти се истови́ла (н. п.). **2.** *залута.* – Истови́ се, бре́, у ону́ј а́логу, едва́ се изви́ко. **3.** *одлута.* – Истови́ла ми се овца́. **4.** *изгуби памћење, престане нормално да расуђује.* – До́јде тека́, па се чове́к истро́ви, та́м доле́ко.

истро́ска свр. **1.** *истандрче.* – Истроска́ше ло́нци и ше́рпе. **2.** *начини буку ударајући у нешто.* – Истроска́ше му ка́нту. **3.** *исече на крупне комаде.* – Истро́скај ми ово́ј ме́со на дуба́р.

истро́ши свр. **1.** *све поломи, искрши.* – Истроши́ше се ко́ла на гоџа́ љу́ђе, преко ту́ј прегла́бицу. **2.** *окруни кукуруз ручно (без употребе икакве алатке).* – Истроши́л сам ови́ја ко́рење, што сам сне́л, не́ знам да л да снесе́м јо́ш ма́лко.

истр́си свр. *повади дрвеће или какве дрвенасте биљке из земље, искрчи.* – Истрси́ли смо ста́ро ло́зје, па че на́зиму да ри́љамо за но́во.

истр́сне свр. *изненада се појави, искрсне.* – Не́ма га, не́ма па ће истр́сне одне́куд.

истр́тља се свр. *једва се извуче из нечега, устане (поготову из постеље).* – Едва́ се ју́тром истр́тља из чр́ђе, то́лко га мрзи́ да се ди́гне.

истру́е свр. *све отрује, потрује.* – Иструва́ли че́ле с не́ђи пра́шкови док прска́ли во́чник, ел несу́ зна́ли колко́ треба́ло да сипу́ју.

истру́е се свр. мн. *сав се отрује, потрује се.* – Немо́ј да пи́пате то́ј с голе́ ру́ђе, це истру́ете.

истру́па свр. **1.** *отресе снег са обуће ударајући ногама о тле.* – Истру́пај си но́ђе, па ты́г улази́ у со́бу. **2.** *одигра у колу чврсто ударајући ногама о тле.* – Иструпа́мо по едно́ о́ро, до́ста е то́лко за ста́ри љу́ђе.

истру́па се свр. **1.** *очисти се од снега ударајући ногама о земљу.* – Истру́пај се пред вра́та. **2.** *изигра се у колу.* – Сино́ч се до́бро иструпа́мо.

истру́са свр. **1.** *отресе све воћке снажним дрмусањем стабала и грана.* – Иди́ у слива́к па истру́сај сли́вене. **2.** *истресе од нечега.* – Истру́сај торбу́ од троши́не. **3.** *обави полни чин (мушкарац).*

истру́са поду́пину изр. *изудара некога по задњици.*

истру́са се свр. *отресајући очисти се од труња.* – Истру́сај се од русје́ти.

истру́чка свр. *све пообара на земљу (о живим створовима).* – Истру́чка и, па ты́г и́де од едногá до дру́гуга та и врзу́е.

истру́чка се свр. обично у мн. истручкају се *сви легну, полежу.* – Истру́чкају се ко за́клани.

истулба́чи свр. *в. истумби (1).*

истулба́чи се свр. *в. истумби се.*

исту́лби свр. *в. истумби (2,3).* –

Истулби́л меши́ну ко ско́тна жа́ба. – Чу да исту́лбим дно́ на бу́рево.

исту́лби се свр. *в. истумби се.* – Кра́ва се напасе́, па се исту́лби.

исту́мби свр. упор. **1.** *испупчи*; упор. истулбачи. – Тру́дна жена́ исту́мби меши́ну. **2.** *избије дно неком дрвеном суду*; упор. истулби. – Ако исту́мбим и ово́ј бу́ре у кво́ че да сипу́емо рећи́ју? **3.** *про-буши, провали, процепа*; упор. истулби. – Сипу́ј пољ́к у ц̏а́кат, да га не исту́мбиш.

исту́мби се свр. *испупчи се, напне се, надује се*; упор. истулбачи се, истулби се. – Несѣ́м се истумби́л ко ти́.

исту́па несвр. **1.** *излупа, избубња.* – И́ступа му тупа́н, бе́ше му ра́бота. **2.** *избије некога.* – Немо́ј да ме те́раш да те исту́пам.

исту́пи свр. *каже нешто наопако или што није требало да каже.* – Е́, бѣ́ш си га иступи́л.

исту́ра нсвр. **1.** *вади из нечега.* – Исту́ра ја́јца из ко́тарку. **2.** *испушта, оставља.* – Исту́ра пле́тење из ру́ће.

исту́ри свр. *извади из нечега.* – Из торбу́ и́стури ле́б и си́риње.

исту́рник м *особа избрисана из списка за плаћање пореза.*

исће́ца свр. *в. испрца.*

исће́ца се свр. *в. испрца се.*

и́сћид м *поцепано место на одећи.*

исћи́да свр. *доведе кога у стање нервне напетости, насекира кога.* – Исћида́ше ме дечи́јава по ра́товиви.

исћи́да се свр. *дође у стање нервне напетости, јако се изнервира.* – Исћида́ се од сећира́цију.

исћи́ја свр. **1.** *кијајући избаци из грла и носа.* – Не мо́ж да исћи́ја ћија́вицуту. **2.** *доживи, претрпи непријатне последице.* – Исћија́л сам ја́ те́ј па́ре, ку́ј зна́ ко́лко пу́т.

исћи́ја се свр. **1.** *кијањем избаци из себе.* – Не мо́г се исћи́јам од ови́ја љу́т пипе́р, што га тѣ́ко. **2.** *искали срдбу над ким.* – Че́ш ми па́днеш, чу ти се исћи́јам.

исћију́е несвр. **1.** *кијајући избацује из себе.* – Исћију́е не́кви пајдра́ци. **2.** *испашта, трпи последице.* – Дошло́ вре́ме и ти́ да га исћију́еш, ма́јку ти мангу́пску твој́у.

исћи́лчи се свр. *искилави се од тешкога рада, од подизања тешог терета.* – Не поди́зај то́љћи ка́мен, да се не исћи́лчиш.

исћи́ма свр. **1.** *истресе, отресе од нечега (обично какву тканину).* – Исћи́мај меса́љат од трошѝне, та́м пред вра́та. **2.** *машући рукама отера (кога или шта).* – Узни́, па исћи́мај та́м по ча́вћете,ега́ се леко́шу из конопљи́штето. **3.** фиг. *обави полни чин.*

исћи́не свр. **1.** *све пооткида.* – Исћи́неш му запе́рци... **2.** *наглим покретима покида.* – Исћи́нем бе́ло ме́со ско́ро на влаканца́. **3.** *истегне, издужи с опа-сношћу да откине.* – Ру́ће ми исћину́ше ови́ја крчази́.

исћипи́ свр. **1.** *испари течност током кључања.* – Гр̏не ми исћипе́ло, тре́бе га доси́пем. **2.** *кључајући течност се прелије из суда.* – Исћипе́ла ми чорба́ у пепели́ште.

исћи́тен, -а, -о *који је окићен.* – Са́ла исћи́тена, ко за но́ву го́дин.

исћи́ти свр. *искити, окити.* – Исћи́тимо собо́рњак, како́ на́јбоље у́мемо.

исћи́ти се свр. *окити се, искити се.* – Кьд и́демо у бе́рбу ми́ се исћи́тимо с цве́јће.

исћиће́ри свр. *широм отвори очи и гледа нетремице*; упор. оћећери, очечери, ишчечери. – Исћиће́рим и це́лу но́ч гле́дам у това́н, не мо́г да засни́м.

исћи́цка свр. *све испрска нечим ретким.* – Проји́де камијо́н преко бла́то и

и́сћицка ни о́граду.

исћи́цка се свр. *испрска се нечим житким или течним.* – Док кре́чим све́ се исћи́цкам.

исушени́чи свр. *исече месо на сушенице.* – Сво́ смо ме́со исушеничи́ли, несмо́ прави́ли колбаси́це.

исцьвти́ свр. *исцвета, расцвета се.* – Ни́како нева́ља да сли́ве ува́ти мр̀злица кьд исцьвту́.

исцѝкли свр. *широм отвори очи, исколачи очи.* – Исцѝклило ко наста́нуто.

исцвилаве́е свр. *постане танак и бледо зелен (о биљци).* – Исцвилаве́л ми раса́дат.

и́сцело прил. *исцела, у једном комаду.* – Да́ј ми га ти́ и́сцело, а ја́ чу си га по́сле де́лим.

исце́ни свр. *све унајми, сву чељад да у најам.* – И́сцени си синове́ти, да бу́ду слу́ђе, код ра́зни га́зде.

исце́не се свр. мн. *сви се најме да буду слуге, пастири.* – Сва́ се на́ша деца́ ле́ти исце́не до́ле по Тимо́к да чу́вају о́вце.

исце́ри свр. *нека се тканина од дуге употребе толико истањи да се кроз њу провиди.* – Исцери́ле му панталóне на коле́на.

исци́бри свр. **1.** *телесно ослаби, постане блед и такорећи прозрачан*; упор. исциври. – Исцибри́л ко да е младоже́ња. **2.** *избистри се зато што у њему нема масноће (о јелу).* – Откло́пим гр̀не, кьд оно́ у ње́г исцибри́л васу́љ.

исци́ври свр. *в. исцибри (1).*

исцигуља́ви свр. **1.** *начини нешто врло танким.* – Мло́го си исцигуљави́ла пре́цуту. **2.** *трошећи по мало састави крај с крајем или учини да то што троши што дуже траје.* – Ако мо́г да исцигуља́вим с ма́з до Божи́ч, до́бро че да бу́де, ал су́мљам.

исцигуља́ви се свр. *измигољи се.* – И́сцигуљави ми се мре́нка и́з руће.

исцр̀ви се свр. *облиће га руменило од стида и срама.* – Па сѣг, сти́сни зу́би, исцрви́ се и замоли́ га да од то́ј не пра́и големо́ пита́ње.

исцре́вчи свр. *распори трбух и извади црева.* – Дивјо́га вепра́ чим уби́ју о́дма га исцре́вче, да се не усмрди́.

исцр̀па свр. *исцрпе.* – Исцрпа́ше во́ду из буна́рат с ле́тричну пу́нпу.

исцр̀па се свр. *исцрпи се, изнемогне.* – Исцрпа́л се од ра́боту.

исцр̀ца свр. **1.** *поцрка.* – Ел не ви́диш да че да исцр̀цамо о́д глади, а ти́ се не ва́чаш за ра́боту. **2.** *доживи нервни шок.* – Исцрца́ше од му́ку за њу́.

исцр̀ца се свр. *умре се.* – Че се исцр̀ца о́д ра́боту.

исчѝкче свр. **1.** *чачкајући чим шиљатим извади што.* – Ичакчи́ стро́шеното од кљу́чат из бра́ву, еве́ с ову́ј жи́цу. **2.** *тајним начином, тихо што дозна, открије, сазна.* – Исчакча́ли му да е јо́ш у они́ја ра́т укра́л на чове́ка воло́ви и прода́л и у Бу́гарско.

исчькчува́ње с *гл. им. од исчькчуе.*

исчькчу́е несвр. **1.** *чачкајући чим шиљатим вади што.* – Исчькчу́е му цр̀вје из у́ши. **2.** *истражује, открива.* – Немо́ј да исчькчу́еш кво́ е било́, не́го гле́дај кво́ че да бу́де.

исчамре́е свр. **1.** *ископни, ишчили.* – Лубени́це презре́ле, па исчамре́ле. **2.** *ослаби физички и психички.* – Де́да ја́ко исчамре́л.

исче́ свр. *изатка*; упор. изаткае, изаче. – Дьнѝс те́шко да мо́г да исче́м два́ ме́тра.

исче́вчи свр. **1.** *постане веома хладно при зимском мирном времену, да се скоро не може дисати.* – У ону́ј го́рњу со́бу е то́лко исчевчи́ло, да се не ула́зи. **2.** *помодри, поплави (о човеку).* –

Исчевчи́ло дете́ од рова́ње.

исчепље́зи се свр. *једва изађе узбрдо помажући се и рукама и ногама.* – Не́како се исшчепљези́ уз бре́гав.

исче́гари свр. *окреше гране.* – Дњѝс сам исчегари́л петна́ес дрвја.

исче́пи свр. **1.** *изломи, искрши.* – Нећи́ ни исчепи́л це́л ре́д ко́рење. **2.** *искриви, раскречи.* – Док је ко́су распраи́ла три́ гре́бенца исчепи́ла.

исче́пи се свр. **1.** *поломи се.* – Исчепи́ли му се но́кти док бежа́л уз Лиси́чи вр́. **2.** *искриви се.* – Да Бо́г даде́ да ти се исче́пе и ру́ђе и но́ђе. **3.** *почне да се понаша наопако, неуљудно.* – Од не́ко вре́ме де́те се и́счепи, сѣг ни́шта не ва́ља.

исчета́ли свр. *биљка се разбокори.* – Пшени́ца се исчетали́ла.

исчетве́ри свр. *извуче неки терет са два пара волова или коња.* – Едни́ воло́ве не мо́ж да га исте́гље, да про́бамо да га исчетве́римо.

исчече́ри свр. *в. исћићери.*

исчи́ни свр. **1.** *очисти жито на решету.* – И́ма да исчи́ним две́ вре́че р́ж. **2.** *обоји све што се је имало бојити.* – Све́ сам пре́це исчини́ла, сѣг са́мо да снове́м и да че́м.

исчко́луе свр. *ишколује.* – Немого́ да си исчко́луем де́цу, веч оста́ше да ору́ и да ко́пају.

исчо́ка свр. **1.** *ударајући штапом истресе зрна из зрелих махуна.* – Да у́знем да исчо́кам ови́ја васу́љ? **2.** *лагано изудара дете штапом.* – Мо́ре, с време́ на вре́ме тре́бе чове́к да исчо́ка дете́, тѣг и на њѐг по́льсно.

исчо́рка свр. *испретура тражећи што.* – Исчорка́л подва́рак и повади́л ме́со из њѐг.

исчу́ва свр. *очува, ишчува.* – Исчува́ли смо то́лку де́цу, а че да по́мремо са́ми.

исчу́ка свр. **1.** *ударцем избије што из нечега.* – Исчу́кај ови́ја кли́н. – Ш ти исчу́кам зу́би кьд те уда́рим. **2.** *ударцима чекића издужи, продужи мало (неки метални материјал).* – Мо́ра да исчу́кам ову́ј ши́пку, ма́лко сам ју ократи́л. **3.** *ударцима по неком предмету очисти тај предмет.* – Ел си исчука́л ћу́нци? **4.** *направи буку лупајући.* – Исчука́ше му ка́нту. **5.** *заради коју пару.* – Прода́вам на пи́јац такво́, онакво́, да исчу́кам не́ћи дина́р.

исчу́кан, -а, -о *који је мало ненормалан, задрт, загуљен.* – Што́ си, бре́ Ми́рко, то́лко исчу́кан?

исчуку́е несвр. *избија, избија што чиме.* – Кли́н се с кли́н исчуку́е.

исчу́ри свр. **1.** *изгори уз велики дим.* – Исчури́ше она́м не́ће коли́бе. **2.** *попуши цигарету*; упор. ичури. – Се́ди да исчу́римо по едну́. **3.** *испуши месо у пушници.* – Јуче́р исчури́мо месо́то.

исчу́рка свр. *чуркалом разбије.* – До́бро исчу́ркам копри́ве у гр́не.

исчу́шка свр. **1.** *ћушкајући избаци.* – Исчу́шкајте то́га е́жа из авли́ју, што́ се о́н склувчи́л ту́ј. **2.** *истера, избаци кога.* – Исчушка́ше зета́тога какода́е.

исчушкува́ње с *гл. им. од ишчушкуе.*

исчушку́е несвр. **1.** *ћушкајући избацује.* – Што́ буњи́штето исшчушку́еш, што́ не у́знеш лопа́ту да га изнесе́ш. **2.** *истерује кога.* – Немо́ј ме исчушку́еш, не́ ово́ј твоа́ деде́вина.

исшвр́ца свр. *ишиба прутићем.* – Кьд те исшвр́цам це умо́чаш.

исши́ка свр. у пеј. значењу *поврати садржај желуца.* – Гле́д да исши́каш ређи́јуту, па че ти лѣ́кне.

исши́ка се свр. у пеј. значењу *исповраћа се.* – Дојде́ пија́н, па се и́сшика проз пе́нцер.

исшљако́ше свр. *ишамара.* – Не би било́ пр́вњи пу́т да га исшљако́ше.

исшље́па свр. **1.** *изудара отвореном*

шаком по меким деловима тела, ишамара. – Дете́ тре́бе да исшљéпаш по дупéнце овáг-óнаг. **2.** *излупа пракљачом рубље које пере.* – Исшљéпам крпáре, па и ту́рим на поду́спару.

исшће́мби свр. **1.** *распори стомак и извади шкембе са цревима.* – Кьд исшће́мбим свињу́ву гдé чу да ту́рим цревáта? **2.** *поцепа неки омот и проспе садржину.* – Пьльк спу́штај цáковити, да и не исшће́мбиш. **3.** *удари некога (коленом) у стомак и тешко га повреди.* – Кьд те áкнем ш те исшће́мбим.

исшће́мби се свр. **1.** *повреди се у пределу стомака и испадну му црева.* – Рипáло јáре преко плóт па се исшће́мбило на они́ја шиљьк. **2.** *надује му се стомак.* – Исшћембúл се па едвá ди́ја. **3.** *искилави се подижући тежак терет.* – Кьд ди́заш те́шко потпаши́ се да се не исшће́мбиш. **4.** *прерине се кабасти товар на једну страну.* – Исшћембúл ти се товáрат, че ти испáдне се́ното.

исшу́љби свр. *пробуши и извади унутрашњу садржину остављајући само танак спољни слој.* – Óсе исшуљби́ле грóзје, остáле сáмо кошу́љбине.

исшу́љби се свр. *поцепа се неки омот и испадне садржина.* – Ти́ја цáк је тьньк, натовари́ га по уну́тра, да се не исшу́љби.

и́та несвр. *жури, хита.* – И́та да сти́гне за на вóз. – Сви́ не́где и́тају, ко да им је пре́д главу.

итáње с *гл. им. од ита.*

и́тар, -тра, -тро **1.** *који је хитар, брз.* – Ти́ си и́тар, тр̀кни чáс на чешму́, па донеси́ тазе́ вóду! **2.** *вредан, радан.* – И́тра им снаши́цата.

и́тне се свр. **1.** *хитро оде и брзо се врати, ткне се.* – И́тни се чáс до продáвницу да ми ку́пиш дувáн! **2.** *брзо обави неки посао.* – И́тнумо се, та га пожéмо до пред ћи́шуту.

и́тно прил. *в. итро.* – Однеси́ му га и́тно, да те не чéка. – И́тно ми за пáре.

итња́ ж *журба, хитња.* – Нé итња́ за тóј, мóж и дру́ђи пу́т да ми вр̀неш.

и́триница ж *она која је хитра, вредна.* – Невéстице, и́тринице, / И́тро óдиш, и́тро глéдаш (н. п.).

и́тро прил. *хитро, брзо.* – И́тро иди́, донеси́ вóду.

ићинди́ја ж *време по заласку сунца.*

и́ха узвик *в. иху.* – И́ха, и́ма и бéлисвет.

и́ху *узвик за изражавање, задовољства, запрепашћења, чуђења.* – Кьд се девóјће љу́љају на љу́љћу оне́ ру́цају: и́ху. – И́ху, да ви́диш колкó си е големó, па стрáшно.

ице́ли свр. *излечи, исцели.* – Вукади́н из Рогóште је свáкуга ицели́л куи́ је код ње́г доди́л.

ицељу́је несвр. *лечи, исцељује.* – Жи́лавльк ицељу́је рáне и на стóку и на љу́ђе.

ице́ри свр. **1.** *развуче уста у непријатан и безгласан осмех тако да му се виде крупни и застрашујући зуби.* – Ицери́л ко нéка áла. – Ицери́л ко вáрена главá. **2.** *в. исцери.* – Ицери́ли ти лáктови на дрéјуту.

ице́ри се свр. *развуче уста у безгласан осмех при чему му се виде крупни и застрашујући зуби.* – Штó си се ицери́л ко ку́рјак, мáјће ти га.

и́ч прил. *ништа, ни мало.* – Нéмам и́ч од тóј што ти́ и́скаш. – И́ч не вáља. в. до и́ч, ич ништа.

и́ч ни́шта изр. *баш ништа.*

ичи́та свр. *ишчита, прочита.* – Кóлко ти врéме тре́бе да ичи́таш свé тéј књи́ђе?

ичичьк прил. у дем. значењу *ништа, ни најмање.* – Нéмам и́ч, ичичьк.

ичу́па свр. *ишчупа*; упор. ичупе. –

Ичу́пај два-три́ стру́ка лу́к.

ичу́па се свр. *извуче се из неке обавезе, ситуације и сл., спаси се*; упор. ичупе се. – Са́мо да гле́дам да се ичу́пам из ову́ј гу́жву.

ичупе́ свр. *в. ичупа*. – Не мо́г га ичупе́м и́зам.

ичупе́ се свр. *в. ичупа се*. – Проба́л да се ичупе́ из а́псу.

ичу́ри свр. *в. исчури (2)*.

и́ша *узв. којим се терају кокошке*. – И́ша одо́тле, чу́ма те цр̏на изе́ла.

и́ша несвр. *тера кокошке или птице вичући "иш"*. – И́шај, мори́, коко́шћете, ви́диш да све́ то́ј искљуца́ше!

и́шка несвр. у дем. значењу *тера живину или птице вичући на њих "иш"*. – Сине, и́шкај пи́личити да не расту́рају гу́вно.

ишка́ње с *гл. им. од ишка*. – Ишка́ње, то́ј не те́шка ра́бота, ча́с – ча́с па и́шни по пи́личити да не расчушку́ју вра́ат.

и́шне свр. **1.** *узвикујући "иш" отера живину или птице*. – И́шни коко́шћете да не расчу́шку́ју пле́ву. **2.** *баци, одбаци*. – У́вати га за кра́ци и и́шну га у ро́вину. **3.** *отпусти, смени, најури*. – И́шнули Ти́су из предузе́ће.

и́ште прил. рет. *још, јоште*. – Си́пи ми и́ште ма́лко од подва́ракат.

иште́ти се свр. *сврши велику нужду*. – Иштети́л се гусѣ́к на песѣ́к.

иштр̏кљи свр. *порасте, доста порасте у висину (о дечаку, девојчици)*. – Иштркљи́л, не мо́г га позна́ем, а кољѣ́и бе́ше мѣ́нечьк.

и́шу *узв. којим се терају кокошке или птице*. – И́шу, и́шу, пи́ле мо́е.

ишу́ши свр. *исуши*. – Не да́ва вре́ме да ишу́шимо се́но.

Ј

ја I. узв. *хајде, де.* – Ја́ поди́гни ма́лко по́високо то́ј, немо́ј са́мо да се тр̏тиш. **II.** *речца удружена са енклитичким обликом акузатива једнине и множине л. зам. он, она, оно – ја га, ја ју, ја и, у значењу гледај га, види га.* – Ја́ га па сѣг о́н какѣ́в је. – Ја́ ју, и́де преко бр̏в. – Ја́ и где́ су.

ја́блен м бот. *врста јабуке (дрво и плод).* – Има́ло је до на́шу гради́ну у Врља́к едѣ́н ја́блен.

Ја́блен м *име.*

ја́бл̥ка ж (мн. ја́бл̥ће) бот. *јабука (дрво и плод)* Malus pumila Mill.

Ја́бл̥ка ж *име*

ја́бл̥ков, -а, -о *који се односи на јабуку, који је у вези са јабуком.* – Велу, ако пи́јеш ја́блков оцѣ́т и́ма ти спа́дне при́тисак, ел не́ знам кво́ јо́ш бе́ше.

ја́бл̥ковача ж *ракија од јабуке.* – Испе́кал сам ја́бл̥ковачу.

ја́бл̥ча́рник м *воћњак јабука, јабучар.* – Ју́тре да се опр̏ска ја́бл̥ча́рникан.

ја́бл̥чица ж анат. *Адамова јабучица* pomum Adami.

ја́бл̥чка ж **1**. *дем. и хип. од јабука.* – На́ ти, си́не, ја́бл̥чка. **2.** анат. *в. јаблчица.* – Кьд гл̏та оно́ му мр̏да ја́бл̥чка. **3.** бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Aristolochiaceae *вис. до 80 ст. Листови срцасти, цветићи жућкасти, плодови (зелена чаура) вел. ораха, вучја јабучица* Aristolochia clematitis L.

јавље́ва несвр. *јавља, обавештава.* – Кво́ ти јавље́ва у писмо́то?

јавље́ва се несвр. **1.** *даје вести о себи, јавља се.* – Јавље́ва се, али ре́тко. **2.** *поздравља, назива Бога.* – Јавље́ва се кьд год про́јде. **3.** *појављује се.* – Јавље́ва ми се у сѣ́н. **4.** *пријављује се.* – Сви́ се јавље́вају у во́јску, па и о́н.

јављева́ње с *гл. им. од јављева (се).* – Олаби́л не́што с јављева́њето, забори́л ни, же́на.

јаганча́р м *онај који чува јагањце, пастир јагањаца.* – Ве́ч у четвр̏ту го́дин сам поста́л јаганча́р.

јаганча́рник м *одељење или преграђени део одељења за јагањце.*

ја́ганче с *дем. и хип. од јагње, јагњенце.* – Сви́ ми ја́ганчичи бели́, са́мо ми едно́ ја́ганче црно́.

јаганчо́р м *зб. од јагње.*

ја́гње с (мн. ја́ганци) *младунче овце.* – Од четвр̏ту го́дин сам поче́л да ва́рдим ја́ганци. в. ујћа на јаганци.

јагњени́ца ж **1.** *овца која се ојагњила.* – Ел си изброи́л ко́лко и́маш јагњени́це, а колка́ ти е шиљѐзина? **2.** *овца која носи јагње.*

јагњи́лиште с *место где био тор за овце и где су се оне јагњиле.* – У Ради́човци и́ма ме́сто зва́но Јагњи́лиште.

јагњи́ште с *ауг. од јагње.*

Ја́гош м *име.*

ја́гуман м рет. и необ. *игуман.*

јагури́да ж **1.** *ситно, недозрело грожђе са врха чокота.* – Јагури́ду не бе́ремо за вино́, веч за ређи́ју. **2.** фиг. *сиромашак, гоља.* – Где́ ш ти́ с њи́, јагури́до една́.

ја́дац м *изненадни убод прстом у туђу стражњицу.* – Да му уда́рим ја́дац, ко́ вели́ш?

ја́довћиња ж *в. змија јадовћиња.*

ја́ес, -та, -то *који има облик јајета, овалан, елиптичан.* – Нараца́ле се не́кве ја́есте ти́кве.

ја́з м *брана на реци или потоку која зауставља воду и одређеним каналом је спроводи на воденицу.* в. запали се јаз, изгоре јаз.

ја́звина ж **1.** *јама у којој борави дивља животиња, јазбина.* **2.** *остатак старог, римског, рударског окна.* – У А́љин до́л и́ма гоца́ ја́звине, ту́ј Лати́н

вади́л руду́.

ја́злац м зоол. *в. јазовац.*

ја́зовац м зоол. *јазавац* Meles meles; упор. јазлац.

ја́јца с *тестиси, муда*. – Уда́рил га с но́гу у ја́јца.

јајцé с *јаје.* – У гњéздалото и́маше са́мо еднó јајцé. – Мóг да поедéм за ручѣ́к на́јвише пéт ја́јца, ви́ше не мóг. в. пржена јајца.

јајци́ште с *ауг. и пеј. од јајце;* упор јајчиште. – Кьд се чу́камо с пера́шће, óн у́век и́ма нéко тврдо јајци́ште, свé ни пера́шће потрóши и поузи́ма. – Пу́јка снéла еднó овóлко јајци́ште, и́ма да ручу́ју двои́ца од њéга.

јајча́нца с у дем. и хип. значењу *тестиси код детета или ситне домаће животиње*. – Изедéш си, ба́то, јајча́нца. – Јајча́нца му ко зрнца васу́љ, на ку́ченцето.

јајча́р м **1.** *трговац јајима.* – На кра́ј ва́рош Ра́де, јајча́р има́л дућа́н с ја́јца. **2.** *онај који краде јаја по гнездима (пас, мачка, а некад и дете).* – И́ма една́ ма́чка, јајча́р, нé знам квó да е рабóтим. **3.** *ситан лопов.* – Кьв е óн лапóв, óн јајча́р, кра́дне кокóшће и ја́јца по туца́ гњéздала.

јајчени́к м *в. еченик.*

јајчéнце с *дем. и хип. од јајце*. – Си́не, де погле́ у гњездéнце, да л и́ма нéко јајчéнце!

ја́јчес, -та, -то *који има облик јајета*. – На Ми́ле Мéцу ја́јчеста глава́.

јајчи́ште с *в. јајциште*. – Дала́ ми еднó смрдéло јајчи́ште.

ја́к ко цвели́ка изр. *онај који је слаб, крхак, бледуњав.*

јака́ ж *оковратник, крагна*. – У́вати га за јаку́ и и́сврљи га надвóр.

ја́ко прил. **1.** *врло, много.* – Ја́ко сам бóлна. – Ја́ко га вóлим. **2.** *ни на који начин, ни у ком случају, никако.* – Ја́ко не мóг без њéг.

Ја́ковац м *село у општини Књажевац.*

ја́ковсћи, -ска, -ско *који припада Јаковцу, који се односи на Јаковац.*

Ја́ковчанин м *становник Јаковца, онај који је пореклом из Јаковца.*

Ја́ковчанка ж *становница Јаковца, она која је пореклом из Јаковца.*

јакотињá ж у пеј. значењу *онај који се прави да је јак, а уствари није*. – Ма, квá си ми ти́ јакотињá, кьд те ду́нем, ч да па́днеш.

Ја́кша м *име.*

ја́л узв. *дођи, ходи*; упор. ела, јела. – Ја́л овáм.

јал везн. *или*. – Јал стру́к, јал двá.

ја́лав, -а, -о **1.** *који је неплодан, јалов (о људима и животињама).* – Крáва ни ову́ј гóдин óста ја́лава. **2.** *који је необрађен и без рода (о њиви).* – Њи́вата нé тóрена тóљће гóдин и стану́ла ја́лава. **3.** *некажњен.* – Па́ ли те увáтим, нéч вáла ма́јци ја́лав да остáнеш.

јалавéње с *гл. им. од јалави (се).*

јалáви несвр. *уклања полне жлезде, чини јаловим.* – Строја́ч јалáви вепрóви и свúње, а они́ја што потковýју говéду они́ јалáве волóви, чу́кају и.

јалáви се несвр. **1.** *губи плод, доноси мртав плод.* – Јалави́ле ми се двé óвце, а бьш сам се надáл на ти́ја ја́ганци. **2.** *постаје јалов, остаје јалов.* – Ако ти овьн не бьш ја́к, óче ти се тьг óвце јалáве. **3.** *не остварује се, не испуњава се.* – Свé за квó се привáти, свé му се јалáви, сиромá.

ја́лавина ж **1.** *ископани материјал из рудника који не садржи руду.* – У Дубрáву затвори́ли ру́дник затóј што имáло млóго ја́лавина, а мáлко ћу́мур. – При́чају, куи́ су тáм работи́ли, да у Бóр и у Мáјданпек свé пóвише и пóвише и́ма ја́лавина, па се љу́ђе бојý да не бу́де ко и

с Дубра́ву. **2.** *јалова, неплодна стока, ушкопљена стока, млада још незрела стока за расплод.* – Јалави́ну че едно́ да иско́љемо, едно́ че да испода́вамо.

ја́лавица ж *она која не може дати потомство (за животиње и пејоративно за жене).* – У́есен де́да зако́ље по дветри́ ја́лавице. – Она́ј Пе́шина ја́лавица до́м се не привр́ча.

ја́лаво прил. *без последица, некажњено.* – Сѣг си прошѣл ја́лаво.

ја́леж *узв. удружен са енкл. обликом акузатива л. зам. 3. л. јд. и мн. "га", "ју" и "и" значи: "погледај", "види".* – Ја́леж га кво́ рабо́ти. – Ја́леж ју, га́зи воду. – Ја́леж и кви́ су.

ја́лим *скраћени облик од израза: ја велим, ја сматрам.* – Ја́лим це ма́не, ал о́н не́че.

јалова́к м *онај који не може дати потомство, који је јалов.*

јалова́р м *пастир који чува јаловице.*

Ја́ловик И́звор м *село у општини Књажевац.*

јаловикизво́рсћи, -ска, -ско (чешће само: изворсћи, -ска, -ско) *који припада Јаловик Извору, који се односи на Јаловик Извор.*

Јаловикизво́рчанин м (чешће само: Изво́рчанин) *становник Јаловик Извора, онај који је пореклом из Јаловик Извора.*

Јаловикизво́рчанка ж (чешће само: Изво́рчанка) *становница Јаловик Извора, она која је пореклом из Јаловик Извора.*

ја́мка ж *јамица, јамић у који се сади неко семење.* – При́ће са́димо на ја́мће, не́ на ре́дови.

ја́н м **1.** *хан у називу Новјан, Новијан (данашње Минићево).* – Жлта́ ду́ња, зеле́н гро́з у Но́вијан шви́ка во́з (изрека). **2.** *врста пиротског ћилима тканог у Књажевцу, за испред кревета.*

ја́не свр. *узјаше, ујаше.* – Ја́ну коња́ мо́е ми́ло во́јно.

јани́ја ж *народно јело кувано од овчијег меса, лука, паприке, масти и других додатака. Раније једно од главних јела на свадбама.* – На сва́дбу на́јвише во́лим јани́ју. – Лоја́ни се ко јани́ја.

ја́новар м *први месец у години, јануар*; упор. јануар. – Ја́новар се код на́с зове се́чко.

ја́нувар м *в. јановар.*

ја́нчик м *ковачки алат за намештање шина на точковима.*

Ја́ња ж *село у општини Књажевац.*

Ја́њинац м *становник Јање, онај који је пореклом из Јање.*

Ја́њинка ж *становница Јање, она која је пореклом из Јање.*

јањинсћи, -ска, -ско *који припада Јањи, који се односи на Јању.*

ји́р м *штала, хар*; упор. јуар. – И́дем да изри́нем ји́р. – Ји́р ни под пле́вњу.

ји́рѣ́к м *дем. од ји́р.* – Допраи́ли смо ји́рѣ́к за телчи́чи.

јарамња́к м *сврдло већег промера за бушење рупе на средини јарма кроз коју пролази клин који спаја јарам са рудом.* – Са́мо е Еле́н Бр́ка у на́ше сало́ има́л свр́дал јарамња́к, па су га сви́ иска́ли од ње́г кьд су праи́ли ерѣ́м.

ја́рац м *овећи шанац, јарак.*

ја́ре с (мн. јарети́ја, уз бр. ја́рету, јарети́ју, ја́рети) *младунче козе.* – Де́да ошѣ́л на пи́јац да прода́ва ја́рету. – Ме́н прати́ли да ва́рдим две́ ја́рети. – Јарети́ја су милости́вна.

јарека́ња м . *в. јарц (1).*

ја́рење с *гл. им. од јари (се).*

јарета́нца с мн. *в. јаретија.*

јарети́ја с *мн. од јаре.* – Јарети́ја, ждребети́ја.

јарети́јћа с *дем. и хип. од јаретија*; упор. јаретанца, јаретинка. – Да ви се иља́де јарети́јћа.

јарети́нка с *в. јаретија.*

јаре́ћина ж *јареће месо*. – Во́лим јаре́ћину пе́чену на режѣ́ањ, па кљд је же́шка.

ја́ри несвр. **1.** *доноси на свет јаре.* – Ци́ца ја́ри по две́ ја́рету. **2.** *јарац скаче на козу и оплођује је.* – Ја́рц ја́ри козу́. **3.** *певац оплођује кокошку, патак пловку и сл.* **4.** *има полни однос са неком женом (мушкарац).*

ја́ри се несвр. **1.** *коза доноси на свет младунце, кози се.* – Коза́ поче́ла да се ја́ри и ве́ч ојари́ла едно́ ја́ре. **2.** *долази на свет јаре*. – Поче́ло се ја́ри едно́ ја́ре. **3.** *спарује се коза са јарцем.* – На́ша Ци́ца се јуче́р јари́ла. **4.** *пење се, вере се (као јаре)*; упор, јарчи се. – Немо́ј да се ја́риш по камењѐти, це ко́лне не́ћи, па ч те уби́е.

јари́ште с *пеј. од јаре.* – Што́ се ка́чиш суде́ ре́дом, ко не́ко јари́ште?

ја́рма ж *крупно млевено кукурузно брашно за исхрану стоке*. – Преко́ дьн ту́рам на кра́ве се́но, а ве́чером им да́вам ја́рму.

јарме́нка ж *в. вратник*.

јармењак м **1.** *воденични каен за млевење јарме.* **2.** *онај који много једе.*

јарме́ње с *гл. им. од јарми*. – Не́мам ви́ше ја́рму за јарме́ње.

ја́рми несвр. *даје стоци јарму.* – О́вце обове́зно ја́рмим пред мрка́ње, а воло́ви у ора́ње.

јару́шка ж **1.** *дем. од јаруга, мала јаруга, јаружица*. – У јару́шкуту едва́ и́ма ма́лко вода́. **2.** *увала, блага удолина на равном земљишту.* – Мому́руз са́димо у јару́шкуту, ту́ј се на́јбоље ра́ца.

ја́рц м **1.** *мужјак козе, јарац.* – Три́ козе́ и едѣ́н ја́рц. **2.** *човек који има такву браду да личи на јарца.* – Ра́домир га ене́ до́ле, распра́ља се с оно́га ја́рца.

јѣ́рче с *дем. од јѣр.*

ја́рчи се несвр. *в. јари се (4).* – Ја́рчи се по дрвја да збѝра ја́јца на ти́чичи.

јарчи́на ж *ауг. од јарц*. – Ово́ј ме́со од не́ку дрту јарчи́ну, смрди́ на пр́ча.

ја́сла ж *јасле.* – Дре́ме ко ко́ањ на празна́ ја́сла. в. дреме на празна јасла, државна јасла.

јасли́шта ж *ауг. и пеј. од јасла.* – Раскова́ла се јасли́штана, тре́бе да и попра́љам, оно́ не́мам кьд.

јастага́ч м *низак округао сто, трпеза*.

ја́стреб м зоол. *птица грабљивица савијеног кљуна и оштрих канџи.* – Ја́стреби ни одне́ли коко́шку.

јастреба́с, -та, -то *који бојом перја потсећа на јастреба*. – И́мамо јастреба́стога петла́.

ја́тка ж *језгра ораха, лешника, бадема и сл*. – О́н прода́ва чи́сте ја́ће од оре́си.

ја́тчица ж *дем. од јатка*. – Узни́ не́колко ја́тчице, ко́лко да си запла́шиш гла́д.

јачѣ́к, -чка́, -чко́ *који је јак, прилично јак*. – Мо́ре, јачѣ́к си е о́н, мо́ж да понесе́ педесе́т ћи́ла.

јаша́ње с *гл. им од јаше*.

ја́шар м *вашарски трговац ситном стоком.*

јаша́ч м *онај који јаше, који уме да јаше, јахач*. – Сре́тен Мила́новић је стра́шан јаша́ч.

ја́шмак м *в. крпа*.

јебанци́ја м **1.** *онај који је неозбиљан, који није од речи.* – Па ел си с оно́га јебанци́ју нашѣ́л да се уорта́чиш? **2.** *странац, туђинац.* – Не́ма код на́с мло́го јебанци́је.

јебанци́ка ж *странкиња, туђинка*. – Била́ е една́ јебанци́ка ту́ј, па се оцели́ла.

јебо́гме прил. *дабоме, дабогме, јакако*; упор. јебоме. – Па јебо́гме да е тека́.

јебо́ме прил. *в. јебогме*. – Јебо́ме, него како́.

Је́ва ж *име*.

је́во речца **1.** *за указивање:* **а.** *на оно*

што је близу или се приближава. – Јéво ји и́ду, са́мо што несу́ сти́гли. **б.** *на оно што се даје или доноси.* – Јéво ти една́ пера́шка. **2.** *за живље приказивање у причању.* – Јéво како́ је то́ј било́.

Јевста́тија м *име*.

јевтинли́ја ж *јефтиноћа, џабалук*. – Сы́г су мо́ме поскупе́ле, / Сва́ка мо́ма по иља́до, / Момчеди́ја јевтинли́ја (н. п.).

јега́ прил. *в. ега.* – Јега́ поми́не и без то́ј.

јега́ ж *в. ега*. – Ова́ј се јега́ иступи́ла.

јега́ речца *в. ега*. – Јега́ не уда́ри ћи́ша до́кночи, док не по́жњемо жито́во.

је́д м **1.** *жучни сок*. – Зеле́н ко је́д. **2.** *отров*. – Нацéдичу је́да и пели́на (н. п.).

једы́н бр. *један*. – Једы́н о́че ова́к, једы́н о́че она́к и не мо́ж се сло́же.

једе́ несвр. в. еде. – Једе́ ко а́ла.

једе́к м *парадни коњ*.

једи́ло с **1.** *отров, змијски отров.* – Ле́ца е сипа́ла не́квo једи́ло на мужа́тога у ва́риво, та га отрува́ла. **2.** *исповраћани, зелени сок из желуца.*

је́дење с *в. едење*. – Спрему́ем за копачи́ је́дење. – Зате́коше ни на је́дење.

је́дењице с *в. едењице*. – Спреми́ла сам ма́лко је́дењице, да га пока́ним кьд до́јде.

јединá́ес бр. *једанаест*.

јединá́есе бр. *једанаест.*

једи́нак м *бели лук без чешњева*.

едини́чка ж **1.** *дем. од јединица (бр.).* – На́шјат уну́к нареди́л све́ једи́ничће у шко́луту. **2.** *дем. од јединица (једина ћерка).* – Она́ им била́ едини́чка, сы́г не́мају ни њу́, ожени́ла се у Шарба́новци. **3.** *реч у бројаници: столичка, јединичка, џеренџаш, коколаш, топни га, арван.*

јединичља́ва бо́шча ж *в. бошча единица*.

едини́чна ж *сукња ткана јединичним начином, в. бошча единица*.

едини́чно прил. *на јединичан начин.* – Изатка́ла га едини́чно.

едны́г прил. *в. едньг*. – Не мо́г едны́г да до́јдем, мо́г по́после. – Едны́г смо пошли́ у шко́лу, али о́н по́сле понавља́л.

је́дне свр. *в. едне*. – Је́днумо ма́лко на Пе́шино ду́пе.

едно́гало *реч у бројаници* : једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клебец, у бабину пећ.

едно́јка ж **1.** *јединица, број један*. **2.** *оно што је обележено бројем један.* – Та́м да се жа́лиш, у једно́јку.

је́днома прил. *в. едноман,* упор. једноман. – Је́днома ме не́квo затлцкује.

је́дноман прил. *в. едноман*. – Је́дноман тра́жи па́ре.

едноні́че с *узимање само по једног оброка дневно у току три дана Тудорице*; упор. едноница.

еднопа́ес, -то *који је са једним тестисом;* упор. едномуд.

едностра́нка ж *једно народно коло*.

едну́ш прил. *в. еднуш*.

је́ђ имп. *в. еџ*. – Сы́г је́ђ каквó и́ма, а за вече́ру пече́мо кокóшку.

еза́ва ж *тиха река која се разлива по околном равничарском земљишту и чини га барљивим.*

је́ка несвр. *грди, кара*. – И́ма га је́кам, са́мо не́к се вр́не.

је́коном м *руководилац пољопривредног расадника*. – Ти́ка, је́коном из Ра́садник.

је́кономска шко́ла ж *економска школа*. – Да́л си ће́рку у је́кономску шко́лу у За́јчар, да изу́чи за књи́говођу, па да рабо́ти у ба́нку у Пала́нку.

је́ла узв. *в. јал*. – Је́ла, си́не, код чи́чу, да ти чи́ча не́што даде́.

Еле́нтија м *име*.

еменли́ка ж бот. *биљка из фам.* Loranthaceae *жута имела* Arcenthobium

oxycedri M. B. в. жлта јеменика.

јендр̀ца несвр. **1.** *храмље, пошто му је једна нога краћа.* – Ене́ га Мила́н јендр̀ца ус пу́т. **2.** *плаче ридајући.* – Што́ Пе́рса јендр̀ца?

јндр̀цање с *гл. им. од јендрца*.

јерь̀м м *в. ерьм*. – Јуче́р сам напраи́л но́в јерь̀м.

јерба́т м *онај који с посебним задовољством ужива у нечему, мераклија*.

Јери́да ж *име*.

Јери́на ж *име*.

јери́ца ж *в. ерица.*

јеру́га ж рет. *јаруга.* – Не́ћи врљи́л ли́псалу кокóшку дóле у јеру́гу.

јесе́н м бот. *в. есен*. Fraxinus excelsior L.

јесењљи́в, -а, - о *који је јесењи*. – Кру́шће јесењљи́ве се оста́љају у сла́му за зиму́.

јеси́ка ж бот. *в. есика* Populus tremula L.

јесть̀к м *в. естьк*. – И́ма мло́го ве́жени јесть̀ци.

јетега́н м рет. *јатаган.*

је́то речца. *в. ето.*

јетра́к м *в. едномуд.*

јечь̀м м бот. *в. ечьм*.

јечени́к м *в. еченик*.

јечи́ несвр. *в. ечи.*

јечмень̀к м бол. *в. ечмьк*.

је́ц̣ имп. *в. ец̣.* – Је́ц̣, немо́ј се срамýеш.

јешма́к м *јашмак, копрена од белог муслина, младеначки вео.*

јова́нова трава́ ж бот. *иванчица, иваньско цвеће* Galium verum L., упор. свети јованова трава.

јóвка ж *врста неке игре*.

јорда́н м *понос, гордост изражена са помало разметљивим држањем*.

јорда́ни се несвр. *горди се, охоло се држи*. – За кво́ ли ми се па ти́ јорда́ниш?

јорда́њење с *гл. им. од јордани се*.

јошанпу́т прил. *још једном*; упор. јошанпутка. – Да ми е да га са́мо јошанпу́т ви́дим.

јошанпу́тка прил. *в. јошанпут*. – Јошанпу́тка ли те зате́кнем, др̀ се дóбро.

jóште прил. *још*. – Да́ј ми јóште ма́лко винце́.

јуа́р м *в. јьр.* – Ја́ оти́ди у но́ви јуа́ри, / Па избе́ри два́ кóња на́јбољи (н. п.).

ју́бав, -а, -о *в. убав*. – Угле́да га ју́бава девóјћа.

ју́гав, -а, -о *који се односи на ветар који дува са југа*. – Па́да ју́гав сне́г.

ју́же с *уже начињено од ишчупаних житних стабљика припремљено за везивање снопља*. – У же́тву ја́ пра́им ју́жа, ја́ нала́гам, ја́ врзу́ем.

Јужице́ и Вери́жице ж п. п. *Часне вериге, 29. јануара.*

јула́р м *улар*. – Кьд иде́ теле́, не́к и́де и јула́р.

јуна́ство с *јунаштво, храброст*; упор. јунацтво. – У на́родне пе́сме се са́мо при́ча од јуна́ство, а ни́шта се не при́ча од ра́боту.

јуна́цтво с *в. јунаство*. – За јуна́цтво тре́бе да си му́ж.

јуни́чка ж *дем. и хип. од јуница*. – Чу́вамо две́ јуни́чће.

јурди́ше свр. *јурне, насрне.*

јуре́в, -а, -о *в. рујев*. – Ме́н дали́ јуре́ву пера́шку.

јури́ја ж *пољана, утрина*. – Исте́раш о́вце на јури́ју и са́мо седи́ш.

ју́тре прил. *сутра.* – Ју́тре је неде́ља.

јутре́дьн прил. *сутрадан*. – Јутре́дьн си ти́ја чове́к отишь̀л.

ју́трекночи прил. **1.** *сутра увече.* – Ју́трекночи че да и́ду да му про́се девóјћу. **2.** фиг. *никада, "мало сутра"*. – Че ти пла́ти ју́трекночи.

јутрина́ ж *јутарње време, јутарња*

студен. – Немо́ј да осе́бнеш на јутрину́ту.

јутроквéк м *јутарње вршење велике нужде*; упор. јутроклек.

јутроклéк м *в. јутроквек*.

јучéр прил. *јуче*; упор. јучерка. – Јучéр идо́мо у Пала́нку та купува́мо да́р за сва́дбуту.

јучéрка прил. *в. јучер*. – Ову́ј смо лива́ду коси́ли јучéрка.

јучерна́вечер прил. *прексиноћ.* – До́оди јучерна́вечер, али га од тѣ́г несѣ́м видéла.

К

ка везн. < ка[д] *кад, када.* – Ка те уда́рим ч ме запа́нтиш.

каба́т прид. индекл. *крив, одговоран.* – Би́ју те и кьд си каба́т и кьд несѝ каба́т. – Ти́ си каба́т што дете́то ове́.

кабате́ње с *гл. им. од кабати.*

каба́ти несвр. *сваљује кривицу на кога, окривљује, терети кога.* – Не каба́тим те што несѝ могьл, веч што несѝ теја́л.

кьблење с *гл. им. од кьбли се.*

кьбли се несвр. **1.** *једе много, пуни се (као кабао).* – До́ста си се кьбли́л, ди́гни се едьнпу́т од оста́лат. **2.** *дебља се, гоји се.* – Ти́ја ни́шта дру́го не ми́сли него са́мо да се кьбли.

кьблица ж *омањи дрвени суд за воду.* – Донесѝ во́ду у кьблицуту.

кьв, ква́, кво́ *краћи облик* (пуни облик: кькьв, кьква́, кькво́) *придевске односно упитне заменице, какав, каква, какво.* – Кьв си ти́ то́ј чове́к? – Ква́ ти е жена́та, ел вре́дна? – Кво́ ти е дете́то у шко́лу?

кава́л м **1.** *врста свирале.* – Сви́ри у ме́ден кава́л. **2.** *в. вадичка.* **3.** *в. тир.* в. и: меден кавал.

кава́ла ж *врста дуге свирале (до 1,5 m) коју су користили граничари и чобани.*

кавгали́ја м *кавгаџија, свађивац, убојица.* – Чу́л сам од љу́ђе да ти е бра́т пија́ница и ка́вгалија, а ја́ не во́лим да и́мам таква́ога шура́ка.

каве́н, -а, -о *који је браон боје.* – Цу́ка е би́л каве́н, али е има́л беле́ ша́пе, бело́ на́ груди и бело́ на о́паш. Ци́ца е била каве́на и́сто ко и Цу́ка (то́ј њо́јан башта́) са́мо што е јо́ш има́ла жлте́ ве́це, жлто́ на́ груди и под о́паш и ма́лко бело́ на́ груди и на вр̀ о́паш. Ца́ка е скро́з каве́н (о́н Ци́цин си́н), са́мо на гру́ди и́ма ма́лко белко́. Ца́јка, Ца́кина и Су́књина ће́рка е сва́ каве́на, али и она́ и́ма ма́лко белко́ на́ груди и жлте́ ша́пе и ве́це. Це́це е и о́н каве́н с бело́ на гру́ди и с беле́ ша́пе и бело́ на вр̀ о́паш. Све́ каве́ни мои́ ку́чичи.

каврма́ ж *кавурма.* – Мло́го во́лим кьд с разгре́е каврма́, па се у њу́ наре́же зеле́ни лу́к.

кавта́р м *в. кантар.*

кавтари́ште с *в. кантар.*

ка́вула ж *неколкодневна провера квалитета купљене стоке у трговини крупном стоком (ако купац није задовољан особинама купљеног грла враћа га продавцу).* – Прода́л ми коња́ ка́вулом. – Купи́л воло́ви под ка́вулу.

ка́вурин м *зао човек који шиканира своју околину.* – То́ј не́ чове́к, то́ј Стани́словат, то́ј ка́вурин.

Ка́вурин м **1.** *Турчин.* – Ка́вури га на колы́ц натьклі. **2.** *Циганин.* – Бо́љ да си се ожени́ла за цр̀ног Ка́вурина, него што си за ње́г ошла́.

Ка́вурче с *Циганче.* – И́де Ци́ганка с две́ Ка́вурчету.

каву́цка несвр. *моли, камчи, богоради.* – Немо́ј да ме каву́цкаш, не́ма ни́шта од то́ј. Несѝ зараде́л.

каву́цкање с *гл. им. од кавуцка.*

кавча́ње с *гл. им. од кавче.*

ка́вче несвр. **1.** *лаје, кевће.* – Ци́ца и Ра́шко це́л дьн ка́вчу по Го́рњи вино́гради. **2.** *в. кавуцка.* – Пре́цве ка́вче за некве́ па́ре.

кьд по́јде вода́ у́збрдо изр. *никада.*

кьд се вр̀нем чу ти пр̀днем изр. *рећи ћу ти кад се вратим, уствари, никад ти нећу рећи.*

кьд се сирома́ заже́ни тупа́н се сце́пи изр. *сиромаха увек прати несрећа.*

кадьнка , *в. тиква кадьнка.*

кадарчьк, кадрачка́, кадрачко́ у дем. значењу *који је прилично јак, који је*

порастао и ојачао. – Óн е дóста кадарчѣ́к, али тóј е и за њéга тéшко. – Детéто им елѝс кадрачкó.

кьдѣ́шњ, -шња, -шњо *од када је, од ког времена је.* – Кьдѣ́шња ти е овóј водá, ел синóчња, ел оцýтра завáнута?

кадéмија ж *академија.* – Тéл д и́де у вóјну кадéмију, ал га несý примáли.

кадѝлница ж *в. кандилница.* – Пóп ýзе кадѝлницу и вáну да кáди.

кáдрачьк, -чка, -чко. *в. кадарчьк.* – Кáдрачьк ли си да тóј подѝгнеш?

Кажѝмир м *име.*

кажњéва несвр. *кажњава.* – Нáс учѝтељ кажњéва сьс прýт по длáнови.

кажњéва се несвр. *уздржава се од неких задовољстава.* – Штó си дýшу кажњéваш, пѝни мáлко, нéч ти нѝшта бýде.

кажњевáње с *гл. им. од кажњева (се).* – Тýј вѝше не помáга ни кажњевáње, ни причáње, него дѝзај рýће, па нéк си кр̀ши грáње какó знáе.

казанѝца ж *зграда у којој се налази казан за печење ракије*; упор. котларница, котлина (2). – Док дéда у казанѝцу печé ређѝју, мѝ и́скамо да ни опечé и по нéћи кóрен.

казмá ж *једнокраки трнокоп.* – Показáли на нéкуга човéка чѝзму, па га питáли квó е тóј, а óн рéкал: "Вутрóла за казмý".

казувáње с *гл. им. од казуе.*

казýе несвр. **1.** *усмено саопштава.* – Немóј на њéг да казýеш, óн че забарáи. **2.** *каже за кога нешто.* – Штó си казувáл да сам и јá бѝл тáм? – Казýвана ти е тáј прѝча одáвна, али ју несѝ замотрéл.

каѝл прид. индекл. *који је вољан, рад.* – Јá сам каѝл, а вѝ ко си óчете.

кáица ж *капа коју је кум стављао невести на главу после венчавања и коју је она носила до краја живота, о празницима.*

каѝшка ж *в. каишчьк.* – Најдѝ нéку каѝшку, па га мáлко приклевесѝ, да ти се не влáчи опѣ́ньккът.

каишчѣ́к м *дем. од каиш*; упор. каишка, каишче, каишченце. – Тýј ти трéбе едѣ́н каишчѣ́к

каишчé с *в. каишчьк.* – Прећинýло ми се каишчé на опѣ́ньк.

каѝшченце с *в. каишчьк.* – Че, да нáјдемо нéко каѝшченце да привр̀жемо кýченцето.

кајáрење с *гл. им. од кајари.*

кајáри несвр. *скида потковицу, чисти копито и поново прикива исту потковицу.* – Водѝл сам коњá код Лýку, ковачá, да га кајáри.

кáјдис м *врста ударца којим се лако, у жељеном правцу, може преломити неки предмет (цигла, црep).* – Не мóра млóго да запѝнаш, него га сáмо удари́ на кáјдис.

кајдисáње с *гл. им. од кајдише.*

кајдисувáње с *гл. им. од кајдисуе.*

кајдисýе несвр. *в. кајдише.* – Вѝше пýт је óн кајдисувáл на мéн.

кајдѝше несвр. *оштро, жестоко, љутито као пас напада свом снагом, као да ће да рстргне, кидише.* – Нéка прóба да кајдѝше, ако смé. – Кьд се напѝје кајдѝше на љýђе.

кáјка ж *в. увијаћа.*

кáка несвр. *врши велику нужду (о детету).* – Áјде да кáкаш.

кáка ж деч. **1.** *измет.* **2.** *нешто прљаво, нечисто.* – Кáка, сѝне, не пѝпај.

кáкав, -а, -о деч. *прљав, испрљан изметом.*

кькѣ́в, каквá, кькво́ *в. кьв, ква, кво.*

кáкан, -а, -о деч. *који је прљав, нечист.* – Кáкане ти рýће, áјде да се мѝјеш.

какодáе прил. **а.** *лоше, рђаво.* – Завршѝше стáрцити какодáе. **б.** *збрдаздола, површно.* – Уработѝл га какодáе.

ка́л м *блато, блатиште*.

кальбльк м *свађа, расправа*. – Одеданпу́т се на́праи кальбльк, ко код Ци́гање.

калаве́р м бот. *дуговечан, разгранат, збијен грмић из фам.* Labiatae. *Листови су му сребрнасто зелени, цветови плаво љубичасти. Цела биљка је врло ароматичног и својственог мириса, жалфија*; упор. калопер Salvia officinalis L.

калаве́ран, -рна, -рно *који је од калавера, који се односи на калавер*. – О́дар сам ти напраи́ла: / Со́шице му босиљкове, / Би́лца су му стра́торова, / А дьчи́це калаве́рне (н. п.).

калаву́з м **1.** *посебан кључ којим се може отворити свака брава, калауз*. – Сва́ћи крадљо́в и́ма по едьн калву́з. **2.** *путовођа, водич*. – Па не́ знају одо́кле дојдо́ше, / Па ми́ на њи́ да смо калаву́зи (н. п.).

калаву́зница ж *ковачка радионица у којој су, поред осталог, израђивани и калаузи*. – Калаву́зи су пра́ени у Штита́рци на едно́ ме́сто коѐ се зове́ Калаву́зница.

калаисува́ње с *гл. им. од калаисуе*.

калаису́е несвр. **1.** *ставља калај бакарном суду, калаише*. – Ми́лојко, калаци́ја калаису́е голе́ми котьл. **2.** *заобилази истину, обмањује слушаоца*. – Немо́ј ти́ ме́н да калаису́еш, веч вр̏ев ко е и́стин било́.

кала́ј ра́бота ж *лак посао, узгредан посао*. – Ово́ј е ва́жно да урабо́тимо, а све́ дру́го е кала́ј ра́бота.

калако́тра ж *неморална, некарактерна особа*. – С ту́ј калако́тру нема́ј по́слу, ел це ло́ше спроведе́ш.

Кльньц м *становник Калне, онај који је пореклом из Калне*.

каландро́ с бот. *једногодишња биљка из фам.* Apiaceae *усправног стабла високог од 20 до 60 ст. Цветови су бели, груписани у штитасте цвасти. Има јак и неугодан мирис кад је град потуче, обична смрдуља, каландрон* Bifora radians Bieb., упор. смрделка.

Кльнка ж *становница Калне, она која је пореклом из Калне*.

кльнсћи, -ска, -ско *који припада Кални, који се односи на Калну*.

кльп м **1.** *калуп*. – Че пра́имо ци́гле, па че ни тре́бе кльп. **2.** *комад који је изашао из калупа или који као да је изашао из калупа*. – О́ч ми за́јмиш едьн кльп сапу́н? **3.** *свежањ дувана у листу*. – По де́сет кльпа врзу́емо у серђи́у, па но́симо у Дува́нско та преда́вамо.

кльпење с *гл. им. од кльпи*. – У кльпење дува́н по́чеше ћи́ше и мьгла́ та дува́нат о́двугну, та га льсно искльпи́мо.

кльпи несвр. **1.** *сече на калупе (о сапуну)*. – Кльпео сапу́н кьд дојдо́ше. **2.** *лепо слаже и везује у чврсте свежњеве (о дувану у листу)*. – Кьд се дува́н ошу́ши разни́жемо ве́нци, па кльпимо ли́с по ли́с.

калафе́т м *в. дружила*.

калафо́нија ж шатр. *виц, штос, намештаљка; убод прстом у задњицу*. – Да му уда́римо едну́ калафо́нију, ко вели́ш?

кльц м **1.** *клица*. – Бо́ље е конпи́р да са́диш кьд ве́ч по́чне да пу́шта кльци́. **2.** *порекло, лоза, наследна особина*. – Кльц му тькьв, не мо́ж се о́н препра́и. **3.** *нешто врло мало, ситно*. – Не́мам ле́б ни кльц.

кала́шка ж *в. толузина*.

калашту́ра ж *раскалашна, распојасана жена*. – Нашьл та́м не́кву калашту́ру, па ју дове́л да му бу́де жена́.

Калашту́ра ж *Циганка*. – Продјо́ше Калашту́ре, прода́вају врете́на.

Калашту́рка ж *дем. и хип. од Калаштура*.

Калашту́рче с *Циганче*. – Дете́во ти црно́ ко Калашту́рче.

ка́лва м *калфа*. – Ста́л ка́лва, па че проз не́ко вре́ме да бу́де и ма́јстор и и́ма да отво́ри кова́чку радио́вницу.

калве́нсћи, -ска, -ско *који* припада *калфи, који се односи на калфу*. – Калве́нско пи́смо ура́мено, па зака́чено на ду́вар.

кале́ с **1.** *утврђење, обично на неком узвишењу*. – Напраи́ли кале́то бѝш на ћуви́кат. **2.** *суви камени зид, најчешће као ограда*. – Дојде́ ма́јстор Добро́слов та ми ма́лко по́праи кале́то, да ми не ула́зе туџи́ ку́чичи у обо́р.

кале́мен, -а, -о *трп. од калеми, калемљен*. – Те́ја су кру́шће све́ ла́ни кале́мене на црно́сливку.

кале́мење с *гл. им. од калеми*. – Изучи́л кале́мење у пољупри́вредну шко́лу у Не́готин, па сѝг калему́е по сало́.

калемћа́рка ж *памучна женска марама украшена штампаним орнаментима*.

кале́мче с **а.** *калем конца*. – Купи́ла сам две́ кале́мчичи, едно́ бело́, едно́ црно́. **б.** *калем без конца*. – Деца́ се и́грају с кале́мче.

кале́мченце с *дем. од калемче*. – Дьнѝс едно́ кале́мченце ко́шта две́ста ба́њће.

кали́бер м *унутрашњи промер цеви ватреног оружја*. – И́мам преламáчу, кали́бер двана́јес.

кали́вка ж *в. калилка*[1].

кали́лка[1] ж **1.** *каљење пређе при бојењу, фиксирање боје за пређу*. – Кьд чи́ниш пре́цу ва́жно е да ју потре́виш у кали́лку. **2.** *раствор у коме се кали пређа*. – Тре́бе да га повр̀нем у кали́лкуту.

кали́лка[2] ж *игра, зврк*.

калиме́гдан м фиг. *мушки полни орган*. – Немо́ј да сви́риш уз калиме́гдан.

калинда́р м *календар*. – Доне́л ис Пала́нку ја́ко у́бав сѝдни калинда́р. – Де́ погле́ у калинда́р, да ви́диш у ку́ј дѝн се па́да Све́ти Лука́!

кали́ница ж зоол. *бубамара* Coccinella septempunctata; упор. калиница бубица, калинка.

кали́ница бу́бица ж зоол. *в. калиница* Coccinella septempunctata.

кали́нка ж зоол. *в. калиница* Coccinella septempunctata.

Кали́чанин / Калича́нац м *становник Каличине, онај који је пореклом из Каличине*.

Кали́чанка ж *становница Каличине, она која је пореклом из Каличине*.

Кали́чина ж *село у општини Књажевац*.

кали́чинсћи, -ска, -ско *који припада Каличини, који је у вези са Каличином*.

калка́бури м *мања клешта уских, округлих, дугуљастих чељусти*. – Да́ј ми тво́ини калка́бури да сави́јем ма́лко жи́цу.

калка́н м **1.** *даска којом се затвара предњи и задњи део каната на запрежним колима*. **2.** *чеони троугли зид који затвара поткровље, забат*.

Ка́лна ж *варошица у општини Књажевац*.

ка́лник м грн. *простор у грнчарској радионици где се земља кваси, гази и претвара у блато, од кога ће се израђивати земљани судови*.

калопе́р м бот. *в. калавер* Salvia officinalis L.

калпаза́н м (мн. калпаза́ње и калпазање́) **1.** *лењштина, нерадник*. – Сра́м те би́ло, калпаза́не едѝн, са́мо се прими́цаш и изми́цаш од оста́л, ни́шта дру́го не рабо́тиш. **2.** *одрастао дечак*. – Гле́ кољѝ́ си калпаза́н пора́сал! **3.** *лажан новац*. – Податури́л ми све́ не́кви калпазање́.

калпа́к м *плитка капица која се*

носила испод шубаре.

калпе́ње с *гл. им. од калпи.*

ка́лпи несвр. **1.** *грди, кори, сваљује кривицу, беди кога.* – Свѣ́ћи дѣ́н ме за по не́што ка́лпи. **2.** *квари, штети; баксузира.* – Немо́ј ми ка́лпиш занаја́т.

калу́ђер м *в. гаља (2).* – Бра́ечи мому́рузу дњѣ́с најдо́ и не́колко калу́ђера.

калуђерѣ́к м *дем. од калуђер, млад калуђер (монах).* – Ми́лча Дѓрда е едно́ вре́ме би́л калуђерѣ́к, го́ре у манасти́р.

калу́ђерка ж **1.** *калуђерица, монахиња.* – У на́ш манасти́р не́ма ви́ше калу́ђери, и́ма са́мо калу́ђерће. **2.** *врста крушке која зри у позну јесен.*

калу́ша ж *бела овца црне главе и ушију и име таквој овци.* – Калу́ша се пѓвња ојагњи́ла.

калу́шес, -та, -то *који је бео а црне главе и ушију (о овци).* – Калу́шесте о́вце су на́ј мле́чне.

калу́шка ж *дем. и хип. од калуша*; упор. калушчица.

калу́шчица ж *в. калушка.*

Калца́н м *име пса.*

ка́лчење с *гл. им. од калчи.*

ка́лчи несвр. *клија, пушта клице.* – Конпи́р ве́ч калчи́л, мо́ш се са́ди.

калчи́ца ж **1.** *дем. од кљуц.* – Поче́л да пу́шта калчи́це. **2.** *порекло, наследна особина.* – Калчи́ца му, на њѐг, таква́. **3.** *нешто мало, ситно.* – Не́мам од то́ј ни калчи́цу.

калци́ја м *онај који прави блато за циглу.* – На калци́ју се и му́да узно́е, колко́ ко́па и превѓча оно́ј бла́то.

ка́ља ру́ће изр. *подруг. избије некога.* – Не́чу си ка́љам ру́ће с те́б.

ка́љав, -а, -о *који је прљав, умазан.* – Што́ си ка́љав по́ очи?

ка́љавац м *онај који је стално каљав, прљав (о детету).* – А, ти́ ка́љавац едѣ́н, че́кај да ти пока́жем.

ка́љавица ж *женско дете каљавац.*

ка́љавштина ж **1.** *прљавштина.* – Ко ли мо́ж да жи́ве у онакву́ ка́љавштину? **2.** *неуредна и прљава жена.* – Сра́м те би́ло ка́љавштино една́, ел не́маш ру́ће, да се опе́реш?

каља́ва несвр. 1. *кали усијано гвожђе спуштајући га постепено у течност (воду, уље и др).* – Не мо́ж да до́јде, бѣ́ш сѣ́г каља́ва сећи́ре. **2.** *обојену пређу спушта у раствор галице и сл. да би фиксирао боју.* – Каља́ваш ли ти пре́цуту књд ју чи́ниш, ел си ју ти́ће она́к оста́иш? **3.** *физички и психички јача кога, проводећи га кроз непријатности и невоље.* – Каља́ва га, сва́ко ју́тро га те́ра да се ми́је сѣс студену́ во́ду на буна́р и да се тѓља по́ груди сѣс сне́г.

каља́ва се несвр. *физички и психички јача излажући се напорима и тортурама.* – Војни́ци ве́цбају голи́ на сне́г, та се тека́ каља́вају.

каљева́ње с *гл. им. од каљева (се).*

каљеви́т, -а, -о *који је блатњав, каљав.* – Е́су ли ви дру́ми камени́ти, / Е́су ли ви пу́ти каљеви́ти (н. п.)?

каљи́ште с *блато, кал.* – Гдѐ си запуца́л преко каљи́штето, ел за те́бе не́ма пу́т?

ка́љне свр. **1.** *обоји, обоји којекако.* – Ка́љни га у не́ку бо́ју, колко́ да не бѣ́ш бело́. **2.** *окречи кречом.* – Што́, бре́ му́же, не ка́љнеш ма́лко со́буву, ви́диш ли колко́ су ду́вариви потавне́ли.

ка́м I . прил. употребљава се: **а.** *кад се пита.* – Ка́м ти га му́жат? **б.** *кад се изриче жеља.* – Ка́м да о́че да до́јде. **в.** *кад се истиче жаљење што се није десило.* – Ка́м да сам те задави́ла књд си се роди́л. **II.** речца **1.** *дај, донеси.* – Ка́м то́ј ова́м. **2.** *што није.* – Ка́м да е сѣ́г то́ј вре́ме.

кьм предл. *са акуз. означава правац кретања, ка, према.* – Ја́ се прими́цам кьм њу́, она́ се изми́ца. – Ме́чката све

по́близо прио́ди кьм на́с

кама́ра ж *велика пирамидална гомила саденутог сена или сламе*. – У во́јни се́њак е има́ло го́ја кама́ре и се́но и сла́ма.

камара́ш м *гајдаш*.

камбе́р м *пропало живинче које једва вуче ноге.*

ка́мен м **1.** *стена, велика стена као маркантан објекат у неком подручју.* – Здра́вко ка́мен (топ.). **2.** *каменито земљиште.* – Ту́ј е ка́мен, ту́ј ни́шта не ра́ја; упор камен да пророве. **3.** *драгуљ, драги камен*. –Со́вја и́ма пр́стен сьс ка́мен; упор. бецени камен. **4**. *надгробни споменик.* – На го́дину му укопа́ли ка́мен. **5.** *плочица у игри домина.* – Ка́мен код чи́чу. **6.** грн. *грнчарски жрвањ за млевење глеђи, оловне глазуре;* упор. ручница. в. и: сињи камен, скупи камен, столован камен.

ка́мен да проро́ве́ изр. *велика жалост или бол за ким.*

камени́ка ж бот. *вишегодишња биљка из фам.* Saxifragiaceae *стабљике усправне, безлисне; листови у приземним розетама бледо жути* Saxifraga cuneifolia L.

камени́на ж *ауг. и пеј. од камен (комад стене).* – Не́ма ку́ј да гу́рне ону́ј камени́ну од пу́т.

камени́нка ж *дем. од камен (комад стене), мали каменчић*; упор. каменчич. – Упа́дла ми камени́нка у чи́зму.

каменчи́к м **1.** *дем. од камен (комад стене), мали камен, каменчић*. – Кьд ку́саш ле́чу жва́кај полѝк, ел мо́ж у њу́ да и́ма не́ћи каменчѝк. **2.** у дем. *значењу обрадиво земљиште са доста ситног камења*. – Та́ј њи́ва е под каменчѝк, мому́руз че́сто пригори́.

каменчи́ч *м в. каменинка*. – Sвр́че каменчи́ч и стро́ши пе́нџер.

камења́к м **1.** *зб. од камен*. – Ку́ј ли е расипа́л овде́ ови́ја камења́к. **2.** *каменито земљиште, камењар.* – Ни́шта се не́че ро́ди у ови́ја камења́к.

камењи́це с у дем. значењу *камење.* – За́пуца ме с камењи́це, едва́ се спаси́.

камењу́рје с *каменито земљиште*. – Камењу́рје (топ.).

камијо́н м *моторно возило за превоз већих терета, камион*. – Ради́вој купи́л не́ћи ста́р камијо́н, али га че́сто опеа́ља.

ками́на м *ауг. и пеј. од камен (комад стене).* – Вр́ји се с едну́ ками́ну по ње́г и за ма́лко да га потре́ви.

ка́мка несвр. и уч. *непрестано тражи, иска, мољака, камчи, кукумавчи*; упор. камче. – Ка́мка ме ве́ч не́колко да́на да га пу́штим д и́де на иску́рзију.

кьмкада прил. *одавно, вајкада.* – У́, кьмкада е то́ј било́.

камка́ње с *гл. им. од камка*.

кьмто предл. рет. *ка, према*. – И́де кьмто ње́г.

камча́ње с *гл. им. од камче*. – То́лко њего́во камча́ње, са́мо се понизу́је, и па ни́шта не доби́л.

ка́мче несвр. *в. камка*. – Немо́ј да ме ка́мчеш, са́м зна́еш да од то́ј не́ма ни́шта.

камче́лка ж *свитак вунене или друге пређе скинут са мотавила, канчело*; упор. канура, канчелка. – Ел о́ч да ми држи́ш камче́лку на́ руће, да ју смо́там?

камџија́ш м *пацов који има реп као камџију*; упор. канџијаш.

ка́на ж бот. *биљка која се употребљава за бојење косе* Lawsonia inermis L.

кана́дска топо́ла ж *врста празилука који расте високо*.

кана́та ж **1.** *дашчана лотра на запрежним колима.* – Едну́ кана́ту напра́им од едну́ дьску́, то́лко ми дьће биле́ широ́ће́. **2.** *оно што стане у канатама.* – Набра́ли смо тро́е кана́те мому́рузу. **3.** *глеђосани земљани бокал за вино.* – “Си́ктер куде́ље, ди́бдер кана́те”,

дума́ле жене́те, па оста́ле да преду́ и поче́ле да пију́. **4.** *начин резидбе винограда, резидба на кондир.* – Ја́ га ре́жем на кана́ту.

кана́тка ж *дем. од каната (1, 3).* – Мѣнечка колца́, мѣнечће и кана́тћете. – Кана́тка винце́ сасви́м до́ста.

кана́тица ж *дем. од каната (3, 4).* – Попи́јем си по две́ кана́тице дњѣс. – О́н ре́же на две́ кана́тице.

ка́нгар м *врста вунене тканине, камгарн.* – Ка́нгар је по́бољ од дру́ђи што́фови.

Кѣ́ндљица ж *село у општини Књажевац.*

Кѣ́ндљичанин м *становник Кандалице, онај који је пореклом из Кандалице.*

Кѣ́ндљичанка ж *становница Кандалице, она која је пореклом из Кандалице.*

кѣ́ндљичћи, -чка, -чко *који припада Кандалици, који се односи на Кандалицу.*

канди́лка ж бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Ranunculaceae *висока 40 до 80 ст. Стабло је голо обрасло меким длакама. Цветови врло лепи, љубичасти и бели, и висе. Расте по шумама и камењару* Aquilegia vulgaris L.

канди́лница ж *посуда за кађење тамјаном при верским и црквеним обредима*; упор. кадилница.

кане́ње с *гл. им. од кани (се).* – Претеру́еш у кане́ње, постању́еш до́садна.

кане́р м *украсни поруб на предњем делу мушке кошуље или женске блузе, карнер.* – Ода́вна су му́жје носи́ли помуче́рнице на кане́ри.

кѣ́nsa ж *нека сила која човека гура у несрећу, која га нагони да изазива судбину, зла коб, несрећа.* – Те́ра га не́ка кѣ́nsa.

кansаву́рин м *угурсуз.* – Остри́жени кansаву́рин.

ка́ни несвр. **1.** *нуди, нутка.* – У Ошља́не с ле́б не ка́не, ал оно́ј не бра́не. **2.** фиг. "*моли" неки свој орган да обави какву физиолошку радњу.* – Ел ка́ни па́чето да мо́ча?

ка́ни се несвр. **1.** *једе, али није одушевљен оним што једе.* – Ка́ним се еве́ с ле́б и не́ко си́рење. **2.** *упражњава нека задовољства у којима не би смео да ужива.* – Ка́ниш ли се с пије́њето, ел си баталѝл? **3.** *покушава да врши вел. нужду.* – Ка́ни се та́м у врба́кан и јо́ш се не мо́ж иска́ни.

ка́ни ду́шу изр. *једе и пије све што воли.* – Мо́ре, канѝ ду́шу, едњпу́т се жи́ви.

кѣ́но прил. *као.* – Маучѝ кѣ́но ма́чка,ега́ ти отво́ре.

кано́ше несвр. у пеј. значењу *в. кани (3).* – До́ста си га каносо́л, запекљу́ј се ве́ч едњпу́т.

кано́ше се несвр. *снебива се, накањује се.* – Кво́ се то́лко кано́шеш, а́јде поодѝ.

кѣ́нт м *ужа страна паралелопипеда (цигле и других сличних тела);* упор. кострц. – Све́ osидо́л на кѣ́нт.

канта́р[1] м *купасти покривач од ражене сламе за заштиту кошнице вршкаре од врућине или хладноће*; упор. кавтор, кавториште, кафтар.

канта́р[2] м (поред значења: *справа за мерење тежине са полугом, ћулетом и тасом*) фиг. *мушки полни орган.* – Ста́ри канта́р на о́ће, што ме́ри дево́ће. в. и: тргне на кантар.

канта́рченце с *мали кантар са спиралном опругом који се закачи на прст кад се што мери.* – Оно́, канта́рченцето те́гљи до де́сет ћи́ла.

канто́сање с *гл. им. од кантоше.*

канто́ше несвр. *беспосличи, дангуби.* – До пла́дне сам кантосо́л пред за́другу да ми пла́те за печу́рће, а блага́јникат не дојде́.

кантýљ м *пас, куче*. – Савúл се ко кантýљ.

канýра ж *в. камчелка*. – Да исплетéш рукавú трéбу ти двé канýре.

канýрка ж *дем. од канура*.

канчéлка ж *в. камчелка*.

канцúјаш м *в. камџијаш*.

кáпа м 1. *одевни предмет којим се покрива глава, различито уопбличен*. 2. *мера за количину нечега што може стати у једну капу*. – Úзрину пáре úма за еднý кáпу. в. измешају капе, крши капу.

кáпавица ж *ивица стрехе са које капље вода*. – Њигóва кáпавица преóди у моé, а тóј текá не мóж да остáне.

капáк м *в. квачка (4)*. – На нáш óџак е капáк од шúнде.

капаклúка ж анат. *стидница са прекомерно издуженим уснама*.

капáње с *гл. им. од капе*. – Не да е престануло да течé из бýрето, него престанýло и капáње.

кьпúц[1] м *кап, капља*. – У бýрено нéма вúше винó ни кьпúц.

кьпúц[2] м анат. *очни капак*. – Кьд ти упáдне рýс у óко, тú преклóпиш гóрњи кьпúц преко дóљњи и óн излéзне.

кáпе[1] несвр. *истиче кап, по кап, капље*. – Цéлу нóч кáпе сúрутка у чебúр и јá од тóј не мóг да заспúм.

кáпе[2] несвр. упор. капне, капоше. 1. *пропада, скапава*. – Водú ме, сúне, дóм да не кáпем по бóлнице. 2. *чека, чами*. – Кáпем пред óпштину чекáечи пресéдникатога, а óн га немá.

капешљáк м *пеј. од капа, стара поцепана капа*. – Капешљáкат ти не личú вúше да га нóсиш.

капúица ж *дем. од капија, капијица*. – Капúја е кьм дрýм, а капúица кьм сливáк.

капúја ж *велика улазна врата на дворишту*. – Нáша е капúја трокрúлна.

кáпина ж бол. *оток, отеклина* oedema, tumescentia.

капислáр м *дечији пиштољ који од целог набоја има само капислу*. – Úзне капислáр, па вéчером плáши девóјчичи с њéг.

капислáра ж *пушка којој се уз пуњење са задње стране посебно додаје каписла*; упор. капсара.

капитáлес, -та, -то *који има капитала*. – Кóте е капитáлес, óн мóж да кýпи пéт волá.

кáпица ж *чаура у којој се налази жир букве, храста и сл.*

кáпичка ж *дем. од капа, дечја капа*. – Плетéм кáпичку на детé.

кáпка ж (вок. јд. кáпко и кáпће; мн. кáпће) 1. *кап, капљица*. – Не течé, него кáпе на кáпће. 2. фиг. *алкохолно пиће*. – Навúкло на кáпку прóклету. 3. бол. *срчани удар, мождани удар*. – Ударúла га кáпка.

кáпка несвр. *капље*. – Јóш помáлко кáпка на чешмýту.

капкáње с *гл. им. од капка*.

капламá ж 1. *горња греда на пердету диване*, . 2. *опшив стрехе ламперијом*.

кáпне свр. 1. *падне кап, кане*. – Зúне под бýре, па чéка да му кáпне у ýста. 2. *зарадн, зарадн нешто мало новаца*. – Кáпне по нéћи динáр, нéчу да кáжем.

кáпне несвр. *в. капе*[2] *(1)*. – Кáпне по áпсе.

кáпне од странé изр. *дође какав ванредни приход*.

капњéва несвр. упор. капњуе. 1. *капље, кане по некад*. – Евé, вéч двá мéсеца кáпка ћúша не капњéва. 2. *долази се до неког динара*. – Капњéва ли нéшто од синáтога?

капњевáње с *гл. им. од капњева*.

капњувáње с *гл. им. од капњуе*.

капњýе несвр. *в. капњева*. – Престанýло да капњýе на бýрето. – Ни од којý стрáн нúшта не капњýе.

капо́ч м **1.** *сок који се накупи при печењу меса*. – Ква́шни не́ћи пу́т у капо́чат. **2.** *капи кише и отопљеног снега које се сливају са крова.* **3.** *боја за бојење пртене пређе начињена од овсене сламе.*

ка́поша ж *овца са бујном вуном на глави и име таквој овци.*

капо́ше несвр. у пеј. значењу *капне*[2] *(1).* – Капо́шу по земуни́це.

ка́пошка ж *дем. и хип. од капоша.*

ка́пса ж *капису́ла*. – Ју́тре чу у за́јци, па д и́м да ку́пим не́ку ка́псу.

капса́ра ж *в. капислара*.

ка́пће несвр. у дем. значењу *капље, једва капље, цеди се*. – Сирињето́ ја́ш по ма́лко ка́пће.

капће́ва несвр. у дем. значењу *капље по мало, капље с времена на време.* – Ка́пка ћи́ша не капће́ва. – На чешму́ту са́мо ти́ће што си капће́ва.

капћева́ње с *гл. им. од капће и капћева.*

капу́ла ж *већа јама у каменитом пределу коју је вода излокала*.

капутле́ с *дем. од капут, олињали, лагани капутић*; упор. капутленце. – Од дре́е и́ма са́мо едно́ капутле́ и панталóнће.

капутле́нце с *в. капутле*. – Згрчи́л се у едно́ капутле́нце.

капуца́н м *врста брњице која се ставља немирном пастуву.*

ка́пче с *дем. од капа, капица, исплетена капица*. – И́ма едно́ ка́пче на́ главу.

ка́пчица ж *дем. од капка (1, 2).* – Ка́пчица че те́б да уби́је, не́чу ја́.

ка́пше несвр. *в. капе*. – Ка́пше на пре́товар.

ка́ра[1] несвр. *благо кори, грди, прекорева.* – Немо́ј д и́мо та́м, че ни ка́ра ма́ти.

ка́ра[2] *тера, гони.* – Ка́рај га одо́тле, шта че о́н ту́ј.

ка́ра се несвр. **1.** *свађа се.* – Ка́рају се, са́мо што се не поби́ју. **2.** *грди кога, љути се на кога.* – Ка́ра се баштá, књ се заба́им из шко́лу.

караба́си несвр. *квари, ремети.* – Немо́ј да ми караба́сиш ра́боту.

карабе́ с *мешина на гајдама*. – Напе́л се ко карабе́.

караби́т м *карбид* C_aC_2. – Неста́л ни караби́т за ла́нпу.

каравéс м *шоља, чаша.*

карави́л м бот. *украсна биљка из фам.* Caryophylaceae *са цветовима разних боја, каранфил* Dianthus caryophylus L.

Карави́лка ж *име*.

карави́лка ж бот. *в. краставилка* Tagetes patulus L.

каравла́шко с *једно старинско народно коло.*

кара́вула ж *гранична караула*. – По Ста́ру пла́нину се нанизáле кара́вуле ко на ђерда́н.

карака́ндула ж анат. *нога, крак.* – Две́ иву́ле, две́ циву́ле, че́три карака́ндуле и пе́то мандр́сало (заг.).

карака́тица ж *она која је краката*. – Ба́бице карака́тице.

карака́ца ж *она која је са оштрим ноктима*. – О́ј ти́, ма́цо карака́цо.

карака́ча ж **1.** *инсект са више ногу.* – Ла́зи бу́ба карака́ча. **2.** *вишекрака ракља дрвета.* – Најди́ та́м не́где не́ку карака́чу, па оцечи́, да напра́имо гме́чку за гро́зје. **3.** *трокраки стубац који се користи за спутавање говеда при поткивању.* **4.** *коларска алатка на коју се ставља главчина при обради.* **5.** *рачваста дрвена направа на којој се превози плуг.*

карака́чење с *гл. им. од каракачи се.*

карака́чес, -та, -то **1.** *који има много високих ногу или кракова (о инсектима).* **2.** *који има упадљиво размакнуте ноге (о човеку).* **3.** *који има широко размакнуте рачве (о дрвету).*

карака́чи се несвр. *пење се, пентра се.* – Немо́ј се карака́чиш преко пло́тат, це ната́кнеш на не́ћи шиља́т штьпѣ́ц.

карако́нца ж *в. караконцула*. – Ел шњéваш ти нéћи пу́т карако́нце?

карако́нцул м *в. караконцула*. – Ра́јна вели́ да е на њо́ан пéнцер едну́ но́ч наspрта́л карако́нцу́л.

карако́нцула ж *вампир, тенац*; упор. караконца, караконцул. – Немо́ј да га пла́шиш с карако́нцуле.

караќука ж (наглашено значење) *кука*. – Шчé ти та́ј караќука, кво́ ч да заќућиш с њу́?

караќуш м бол. *болест задњих ногу коња.*

караќуша ж зоол. *в. кркушка*.

караќушка ж зоол. *в. кркушка*.

карама́нац м *врста слатке, сочне крушке, караманка*. – Ци́куров карама́нац роди́л, па претера́л.

карама́нци м *тестиси, муда.* – Удари́л га с колéно у карама́нци.

каранви́л м бот. *каранфил.*

кара́ње с *гл. им. од кара (1) (се).*

карасепте́л м бот. *трава коју са другим травама беру девојке на Биљани Петак.*

ка́раца м *ован карлестих рогова и име таквом овну*.

ка́рлес, -та, -то *који је раширен, ши рок, карличаст (обично о удовима али и о крошњи дрвета, роговима код стоке и др.).* – Да ми напра́иш по ка́рлесту ка́рлицу да си мéсим лéб.

ка́рличка ж *дем. од карлица*.

ка́рлоша ж *коза са карлестим роговима и име таквој кози.*

ка́рча м *човек тамне пути*.

ка́сарина ж **1.** *касарна.* – И́мамо њи́ву над ка́сарине. **2.** *кућа непотребно великих димензија.* – Шче ти, брé, то́лка ка́сарина? – Напраи́л ку́ћу ко ка́сарину. **3.** рет. *општинска кућа.*

кьсветьн, -тна, -тно *смеран, уљудан, пристојан*. – Немо́ј да си а́ла, бу́ди ма́лко кьсветьн.

кьси́ несвр. **1.** *иде ситним касом (о коњу).* – Тéра коњéто да кьси́, а оно́ едва́ и о́ди. **2.** *каска, трчкара*; упор. клси. – Дéте не мо́ж д и́де полѣ́к, оно́ ста́лно кьси́.

кьсмет м *срећа, повољан стицај околности*. – Тькьв је на њéга кьсмет.

кьсметьн, -тна, -тно *који има среће, који је срећан*.

кьсне свр. **1.** *пође лаганим касом.* – Ел мо́ж да кьсне кљусéто ма́лко? **2.** *отрчи часком.* – Кьсни до прода́вницу да ку́пиш ори́з. **3.** *поједе нешто на брзину.* – А́јде да кьснемо кво́ е да́л Бо́г, па да се ва́чамо за мати́ће.

кастéем прил. *в. кастеле*.

кастéле прил. *само ради тога, нарочито, намерно.*

ка́стор м *крупан човек, грдосија*.

кастро́ла ж *метална шерпа*.

кьсу узв. *(обично поновљено) за потстицање коња да закаса.* – Кьсу, кьсу, коњé мо́е.

кат везн. *кад*. – Кат се сéтим, па кат се сéтим, ја́ им си́пнем ма́лко води́чку.

ката́нац м *врста браве која се накнадно ставља на врата, са спољне стране, локот.* в. тури катанац на уста.

катанé с *кафтан*.

ката́нка ж *једно народно коло*.

ката́нче с бот. *резеда* Reseda luteola L.

катари́нка ж бот. *украсна биљка из фам.* Compositae *лепа ката* Callistephus chinensis Nees.

ка́тарица ж *поњава*. – Озго́р ка́тарица, озго́л ка́тарица, на срéд ка́тарчичи (заг.).

катéри се несвр. *вере се, пентра се.* – Немо́ј се катéриш по срéшње, да си цéпиш панталóне, а и це па́днеш, па це уби́јеш.

ка́терица ж зоол. *веверица*; упор. кућерица. – Ка́чи се по дрвја ко

ка́терица.

катлаба́н м (мн. катлаба́ње) *нерадник, лењтина, битанга.* – Подвати́л се с не́кви катлаба́ње, че га упропа́сте.

катлаба́нчина ж *ауг. и пеј. од катлабан.*

катраба́н м *резани дуван лошег квалитета*. – Милади́н е пуши́л са́мо катраба́ан, цига́ре не́ купува́л.

кьтрьнѝк м бот. *дуговечна зељаста биљка из фам.* Rutaceae *рута, рутвица* Ruta graveolens L.

като́ри несвр. *прикупља најнеопходније ствари које ће понети.* – Милу́нку си пу́ди му́ж и она́ узе́ла като́ри дре́шће.

като́ри се несвр. *прикупља ствари које ће понети.* – Кьд по́јдеш не́где ти́ се като́риш: узи́маш ово́ј, оно́ј, све́ кво́ ти тре́бе.

катрани́ца ж 1. *посуда за катран.* – Катрани́ца виси́ на ко́ла, са стране́. 2. *нереално обећање при чему се именици додаје атрибут "златна".* – Чу ти ку́пим зла́тну катрани́цу. 3. *нека црна, мрачна, нечастива сила (ђаво).* – Катрани́ца те цр̀на изе́ла (клетва). в. златна катраница.

катрано́сање с *гл. им. од катраноше.*

катрано́ше несвр. *врши велику нужду.* – Ошьл у бурја́н да катрано́ше.

катрањи́в, -а, -о *који је умазан катраном*. – Катрањи́ве ми ру́ће, не мо́г се руку́ем с те́б.

кату́н[1] м *шатор, вењак, циганска черга, черга где живе Катунарци*. – Кьд клне́ ка́же: "У кату́н д и́деш и по́ свет да ћи́таш".

кату́н[2] м *рђав човек, неваљалац.*

Катуна́рац м *Циганин чергар*. – Немо́ј да и́скаш ко Катуна́рац.

Катуна́рка ж *Циганка чергарка*. – Прода́де ми врете́на Са́нда Катуна́рка.

катуна́рће ж мн. *лазарке, лазарице.*

Катуна́рци м мн. *Цигани*. – Ако неси́ добьр ш те даде́м на Катуна́рци (претња детету).

Катуна́рче с *Циганче*. – Катуна́рчичи ста́лно и́ду бо́си и пропу́ше цига́ре док су јо́ш мьнечѣи.

кату́ниште с *место на коме се налазио средњевековни, летњи, сточарски стан.* – Кату́ниште (топ.).

Кату́нка ж *име*.

каћу́лка 1. *капуљача.* – Сне́г ве́е, а о́н каћу́лку на́ главу, па по пр̀тину. 2. *капа за спавање.* – Не мо́г да заспи́м без каћу́лку.

кафта́р м *в. кантар*.

ка́ца ж 1. *ваљкаст дрвени суд ужи или шири при дну.* – Една́ ка́ца ни слу́жи са́мо да у њу́ му́љамо гро́зје, а една́ да у њу́ ту́рамо зе́ље. 2. *мера за количину нечега што стаје у једну кацу.* – Зи́ми изеде́мо по две́ ка́це зе́ље.

кьць *узвик за мамљење паса (обично удвојен)*; упор. вл. кьцьл = пас. – Кьць-кьць, Цу́ко!

качама́ло с *в. качамилка*. – Др̀ж ово́ј качама́ло и ме́шај.

качама́че с *вок. јд од качамак*. – Качама́че, ма́че, ри́пни из трња́че, па ме уплаша́че (каже онај који је гладан).

качамаци́ја м *онај који пече ракију*. – Ви́ден дьнѝс би́л качамаци́ја, зато́ј се оно́лко кла́ти.

качами́лка ж *пљоснато дрво са рукохватом за мешање при кувању, дрво којим се меша качамак*; упор. качамало. – Ци́ганин изва́ди качами́лку и с њу́ ру́зне ку́че и па́к наста́и да ме́ша.

каче́ње с *гл. им. од качи (се).*

качети́на ж *ауг. и пеј. од каца*. – Рашуши́ла се голе́мана качети́на.

ка́чи несвр. 1. *подиже на више место.* – Ка́чи оре́си на това́н. 2. *закачује, веша нешто о какву куку.* – Ка́чи капу́т на ексе́р. 3. *закачује да би повукао што.* – Ка́чим га за пре́дњу

осави́ну, до́ле за они́ја цу́гови,ега́ би га не́како исчетвери́ли. **4.** *дотиче, стоји у вези.* – Ка́чи га та́м не́ћи параграв и зато́ј и́ма д и́де на одгово́рнос.

ка́чи се несвр. **1.** *пење се.* – Ка́чи се уз дрво́. **2.** *задиркује се.* – Немо́ј се ка́чиш сьс сва́ћега, мо́ш те не́ћи изуби́ва. **3.** *певац оплођује кокошку.*

ка́чка ж *дем. од каца*. – Мала́на ка́чка ва́ча сто́ педесе́ ћи́ла.

ка́чка несвр. *в. кашка*. – Што́ ка́шкаш ти́ја ду́вар кьд е ско́ро кре́чен?

ка́чка се несвр. *в. кашка се*. – Немо́ј се ка́чкаш у бла́то че те би́је на́на.

ка́чкав, -а, -о *в. кашкав*. – Дошьл ка́чкав ко пра́се.

качка́ње с *гл. им. од качка (се).*

качѣ́т м *мушка капа са штитом, качкет*. – Намькьл качѣ́т на́ очи.

качѣта́ло с *пеј. од качѣт, стари пропали качкет*. – Да́ј то́ј качѣта́ло ова́м да и́грамо чу́шкапу с ње́г.

качу́ла ж *капа, шубара*.

качу́н м бот. *дуговечна, врло отровна, зељата биљка љубичастих цветова из фам.* Colchicaceae. *Избија из земље одмах после снега док још нема траве, кађун, мразовац* Colchicum autumnale L.

ка́шка несвр. *меша по блату, прља блатом*; упор. качка. – Да те пи́та чове́к што ка́шкаш дре́ете у блато́то.

ка́шка се несвр. *прља се блатом или неким другим житким материјалом*; упор. качка се. – Цигларѝ и грнчарѝ се пре́цве ка́шкају у бла́то, таква́ им ра́бота.

ка́шкав, -а, -о *који је упрљан, замазан*; упор. качкав. – Несьм виде́ла то́лко ка́чкаво́ дете́, ко ово́ј.

ка́шкалица ж *блато, каљуга*.

кашка́н м *онај који је прљав, умазан, који се прља, прљавко*. – Ел у́баво да личи́ш на оно́га кашкана́?

кашка́ње с *гл. им. од кашка (се).*

ка́шљица ж бол. *нагло и гласно избацивање ваздуха из плућа, кашаљ* tussis. – Напа́дла ме голе́ма ка́шљица.

ка́шљичав, -а, -о *који има кашаљ*. – Ја́ сам ка́шљича́ва, немо́ј да ми прио́диш, да не пре́јде и на те́б.

кашљичѐтина ж *ауг. и пеј. од кашљица*. – Не мо́г се ле́кнем од кашљичѐтинуву.

кашљу́ тр́т изр. *којим се опонаша кашљање и истовремено праскаво испуштање гасова.*

ква́ка несвр. *пловка испушта гласове "квак, квак"*

ква́кне свр. *пловка испусти глас "квак".*

кварежа́к м у ауг. и пеј. значењу *оно што се је покварило, иструлило или почело да трули.* – Ти́ја кварежа́к да се раси́пе на буњи́ште.

кварти́љ м *стан, квартир*. – Гдѐ си нашьл кварти́љ у ва́рошьт?

квача́ње с *гл. им. од кваче.*

ква́че несвр. **1.** *кокошка усплахирено испушта гласове.* – Де ви́ц што ли ква́че кокóшката. **2.** *кокошка лежи на јајима или је дошла у такво стање да жели лежати на јајима.* – Не да́вај им да ква́чу, тре́бе да но́се ја́јца. **3.** *кад се увече на Бадњи дан исече бадњак на делове, домаћин узима дебљак, увија га у чисту кошуљу, деца узимају тање делове, а домаћица их дочекује на вратима и посипа житом. Том приликом домаћин испушта гласове као кокошка, он "кваче", док деца пијучу јер су у тој церемонији "пиличи".*

квачети́на ж *ауг. од квачка (1).* – Квачети́нана се па́ одврза́ла.

ква́чица ж *дем. од квачка (1).* – Мьнечка ми бе́ше ква́чицата, ал у́баво изво́деше пи́личи.

ква́чка ж **1.** *кокшка која лежи на јајима или је излегла пилиће, квочка.* – Расквацáле ми се три́ ква́чће. – Че́три ква́чће ми ве́ч во́де пи́личи. **2.** *мушка*

особа која на Игнетовдан прва дође некоме у кућу и џарајући церовом гранчицом по ватри благосиља. Веровало се да од "квачке" зависи да ли ће се те године добро лећи пилићи. "Квачка" просипа орахе по поду који се зову "пиличи". **3.** *домаћин који је на Бадњи дан увече исекао бадњак на мање делове узима најдебљи део, увија га у чисту кошуљу и креће ка огњишту, за њим иду деца носећи остале делове бадњака. До-мађин је тада "квачка", а деца "пили-чи". Он квоца :"ква, ква, ква" а деца пијучу: "пију, пију, пију".* **4.** *коси кров на сеоском оџаку на коме роде понекад праве гнездо*; упор. капак, покров.

ква́ш м *мастан сок од прженог меса.* – Де́ да ква́шнемо и ми́ од ква́шат.

ква́ша несвр. *в. топи.* – За ручѓк и́ма пр́жено, али не́ма виљу́шће, зато́ј мо́ра да ква́шамо.

ква́шне свр. *в. топне.* – Де́ ква́шни не́ћи пу́т и ти́, што́ си се оте́гал.

кве́к м *чучањ, чучањ при вршењу велике нужде.*

кве́кне свр. **1.** *чучне, чучне да врши велику нужду.* – Томѓн кве́ко да се послу́шам, кьд чу вре́ве не́ћи љу́ђе, ја́ ку́ж у шума́к. **2.** *нагне се, уруши се, утоне (о грађевинама и др.).* – Кве́кла им шта́лата надо́ле кьм пото́кат, поткопа́ла ју вода́. **3.** *онемоћа, остари.* – Кве́кал ста́рцат. **4.** *падне коме на терет.* – На куга́ ли ч ти́ да кве́кнеш кьд остаре́еш?

квеси́ несвр. *надноси се, виси над нечим.* – Немо́ј да ми квеси́ш на́д главу, живци́раш ме. **2.** *штрчи на коју страну.* – Мо́ра да ре́знемо од греду́ву, ел кве́си нада ду́вар.

кве́сне свр. **1.** *наднесе се, повиси.* – Кве́снул сне́г на кра́ј ча́ндију, са́мо што не па́дне. **2.** *падне коме на терет.* – Це́ла ку́ћа и покућа́нство кве́снули на ме́н.

кве́сне се свр. **1.** *наднесе се, повиси.* – Кве́снуше се ко́ла над ро́вину и ни на та́м ни на ова́м. **2.** *падне коме на терет.* – Бита́нга, не́че да рабо́ти, него се кве́снул на баштý и на ма́тер, пенѕиуне́ри, они́ да га креве́ти́рају.

кве́ца несвр. **1.** *час, час па чучне (да врши вел. нужду*). – Кво́ кве́цаш е́дноман, ел те боли́ меши́на? **2.** *почучкује у ходу, хода као на федерима.* – Ра́домира на Пе́рсу мо́ж да позна́еш ода доле́к, ел о́н кве́ца кьд о́ди.

квеца́ње с *гл. им. од квеца.* – Е́дномьб квеца́ње по бурја́ни.

кве́цне свр. **1.** *почучне у ходу.* – Си́ну ми не́што у коле́но, та кве́цну. **2.** *наседне, налегне.* – Кве́цнула ко́ла на осави́не. **3.** *утоне, нагне се.* – Кве́цнула му ку́ћа на едну́ стра́н. **4.** *онемоћа, остари.* – Кве́цнул де́дата.

квеча́ње с *гл. им. од квечи.* – Заболе́ше ме жи́ле од квеча́ње.

квечечћи́ прил. *чучећи, у чучећем положају.* – Кьд ве́чером се́днемо уз трпе́зу, па за некуга́ не́ма столи́ца, о́н еде́ квечечћи́.

квечи́ несвр. **1.** *чучи.* – Немо́ј да квечи́ш уз огњи́ште, на ти столи́ца, па се́дни ко човéк. **2.** *чучи док врши велику нужду.* – Дор ти́ квечи́ш ја́ ти чу́вам стра́жу, ре́кла Ци́ганка на Циганина́тога си.

кво́ I. зам. **1.** *упит. зам. за непознате ствари и појмове: шта.* – Кво́ рабо́тиш ти́ овде́ка? – Кво́ че да бу́де с њег, ел че га осу́де? **2.** *у неодређњном значењу: ништа, ишта, било шта.* – Ел кво́ чу́л на́шијат зе́т за њиго́вити? **3.** *у релативном значењу: шта.* – Па кво́ ја́ мо́г да му рабо́тим кьд о́н не́че. **4.** *у одречном значењу: ништа.* – Не́ма кво́ да рабо́ти, и́ма са́мо да седи́ и да слу́ша. **II.** у прилошкој служби **1.** *односно-упитни: зашто, због чега.* – Ма кво́ се бу́ниш, бре́? **2.** *како, на који начин, ушта.* – У кво́ ми прој до́ше то́ље

го́дине? **III.** *узвична речца за изражавање изненађења.* – Кво́, јо́ш се неси́ обу́л?

кво́ри несвр. рет. *квари.* – На́но, све́ кво́ по́чнем о́н ми кво́ри.

кво́чићи с мн. рет. *пилићи.* – Дојде́ ми кво́чка с кво́чићи, / Те у́дави ма́чку с ма́чићи (н. п.).

ке́ба ж *стара бритва, туп нож.*

ке́вче несвр. *испрекидано и учестано лаје, кевће.* – На́ш Ца́ка са́мо ке́вче кьд га пу́штим у а́логу, а и Бе́ла Ра́да ке́вче, да́ко е јо́ш мьнечьк.

ке́ка ж **1.** *кликер који служи као мета у дечјој игри кликерима, за разлику од пајета, кликера којим се гађа кека.* **2.** *купа од четири ораха (три на земљи и један на њима) у игри орасима.*

кекере́з м рет. *онај који има дебеле усне.* – Кекере́з ко Ци́ганин.

ке́њац м *кликер, стаклени кликер.*

ке́ра ж рет. *хип. од керка, ћера.* – Ке́ро Ја́но, ма́јка те нема́ла (н. п).

керемѝда ж рет. *в. ћеремида.* – Ку́ћа ми по́крита с керемѝде. – Керемѝде ру́јне, сте́рам му га у́јне.

ке́рка ж *кћерка, кћи.* – Колка́ ви е ке́рката, о́че ли ју ско́ро же́ните?

ке́чав, -а, -о *који има криве ноге (као да је јахао буре).* – Бе́лка е едно́ ке́чаво ку́че.

ки́лавица ж рет. *чекић.* – Ло́ми оре́си с ки́лавицу.

килѝм м рет. *ћилим.*

ки́ма несвр. *в. ћима.* – Ки́ма с гла́ву ко мага́ре.

ки́мне свр. *в. ћимне.* – Ки́мни ми кьд тре́бе да по́јдем.

ки́ньклало с *онај који се често жали да му није добро па кењка, кењкавац.*

кире́ч м рет. *в. ћиреч.* – Кьд те они́ја из о́пштину прите́гну и́ма да се́реш кире́ч.

киреча́на ж рет. *в. ћиречана.* – У гла́ву му киреча́на – ни́шта не па́нти.

ки́сељћа ж необич. *в. ћисалка.*

кице́ља ж *прегача, кецеља*; упор. ћицеља.

ки́чен, -а, -о рет. *који је окићен , кићен.* – Ми че ју́тре да бу́демо "ки́чени сва́тови", и́ма ни заћи́те с голе́мо цве́јће.

кишеви́т, -а, -о рет. *в. ћишовит.* – Кишеви́то вре́ме, ве́ч две́ не́деље.

кладьк м **1.** *дем. од клада.* **2.** *место под кладама или место где су некада биле кладе.* – Вр́ли кльдьк (топ.).

кла́данац м **1.** *извор, кладенац.* – На́ј студена́ е вода́ на они́ја кла́данац у Ба́јчину. – И́ма ле́та кьд гоџа́ кла́данци пресьну. **2.** фиг. деч. *јамица на врху браде.* – Покажи́, си́не, гдѐ е кла́данац.

кла́данчьк м *в. кладанче.* – Под ону́ј бу́ку и́ма едьн кла́данчьк.

кла́данче с *дем. и хип. од кладанац, кладенчић*; упор. кладанчьк и кладанчич. – Завани́ во́ду на кла́данчено у Сакуљи́цу.

кла́данчич м **1.** *в. кладанче.* – Ел си ти́ ископа́л они́ја кла́данчич? **2.** *четвртасти отвор са оштром ивицом испод писка на дудуку, где се уствари производи звук.* **3.** анат. *јамица на бради.*

кладе́ несвр. *ложи, ложи ватру.* – Ве́ља отиде́ да кладе́ о́гањ, ел за ње́г си се ма́ти радува́ла. – Дьньс несмо́ кла́ли о́гањ, не́ било́ то́лко зима́. – Кладе́м о́гањ с ли́сковаче. – Не́ма с кво́ да кладу́ о́гањ.

кла́дење с *гл. им. од кладе.*

кла́дје с *подручје под кладама, старим шумама.* – Ра́вно кла́дје (топ.).

кла́дња ж *крстина снопља.*

кла́дњача ж *хладњача, камион хладњача.* – Кьд било́ сва́дба, они́ наручи́ли кла́дњачу да ла́де пије́ње и да чу́вају пече́ње у њу́.

кладури́на ж **1.** *ауг. од клада.* – Едва́ помькну́мо ону́ј кладу́рину од пу́т. **2.** фиг. *стар човек, једва покретан човек.* – Опьњи се она́ј кладу́рина, па се це́л дьн

не поме́шта.

клази́р м *лак за ципеле*.

клази́ра несвр. *превлачи глазуром, глазира.*

кла́јка несвр. **1.** *иде лагано и разгледа лево, десно.* – Кьд се вр̏ча из чко́лу, о́н кла́јка, ел га мрзи́ да пу́шта ја́ганци. **2.** *ради натенане, полако, не залаже се нарочито.* – Ти́ја не запи́на у ра́боту, него си кла́јка. **3.** *тешко живи, животари, тавори.* – Едва́ кла́јка с тро́шакат.

кланé с муз. *в. кланет*. – Мила́н Свира́ч сви́ри у кланé.

кланéт м муз. *музички инструмент кларинет*; упор. клане. – Ту́ри кланéт под ми́шку, поди́гне огрља́к и ото́ди да сви́ри на сва́дбу.

кланецѝја м *онај који свира на кларинету*. – Чуéн е Мила́н, кланецѝја из До́љњу Ка́меницу.

кланѝк м *место на врату на коме је заклана животиња*. – О́чу да ми оцечéте од кланѝк, да приста́им зéље и мéсо.

кла́нца несвр. *полахано хода разгледајући лево – десно, иде клај – клај.* – Кьд се вр̏чаш ис шко́лу, ти́ не кла́нцај, него ва́чај пу́т, па пра́во до́м!

кланца́ње с *гл. им. од кланца*.

кла́павица ж *в. скаћица (3).*

кла́пне свр. *в. клипне*. – Кла́пнуло ли́сје на ти́квете.

клапсаму́н м *крупан, тром и лењ човек.*

кла́с м (мн. кла́сје, уз бр. кла́са) *цват на стабљици жита у коме се развија зрно.* – Кла́сје, овај годин, кру́пно, евé ова́к ово́лко. – На кра́ј њи́ву оста́имо нéколко непо́жети кла́са, вр̏жемо и с црвéн коњ̏ц и заћи́тимо с цвéјће и то́ј се зове “на Бо́га брада”.

класьк м *дем. од клас, мали клас, кластић*; упор. кластьк. – Класькът му евé ово́љћи (показује прстом).

кла́спапир м *шмиргла*. – Има́чеш мо́же бит ма́лко кла́спапир да ми дадéш, да си остру́жем о́рман, поткожуши́ла му се ва́рба од едну́ стра́н.

кластьк м *в. класьк*. – Кластьк, по кластьк, па си се набéре пшени́чка.

кла́ћер м *обојено безалкохолно пиће, крахер*. – На ва́шар ни ма́ти ку́пи по едьн кла́ћер.

кла́ћерница ж *радионица за израду крахера*. – Тéтка Буди́нка е има́ла кла́ћерницу у Дубра́ву.

кла́ћерџија м *онај који прави крахер, власник крахерске радионице*. – Дра́ђи, кла́ћерџија е има́л двé кава́не и кла́ћерницу.

клашња́нка ж **1.** *капа направљена од клашња.* – Клашња́ће но́симо зи́ми, кьд и́демо да ра́нимо о́вце. **2.** *велика шиваћа игла којом се шију клашње и шајак.*

кла́шње с *ваљано сукно од небојене црне вуне*. – Кла́шње су по́топле од ша́јак, ел им прéџа не изгорéла у чини́лку.

клашњéн, -а, -о *који је од клашња, од небојеног црног сукна*.

кла́шњице с *дем. од клашње*. – И́маше нéшто кла́шњице у по́друм на вр̏лину, али ми га нéћи укра́л.

клéав, -а, -о *који је влажан и збијен, гњецав*. – Дьнѝс ми лéб испа́дал клéав. – Клéава земља́ за копа́ње.

клебéц м *реч у бројаници*: *једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клебец, у бабину пећ.*

клéвне свр. *удари мотком некога или нешто*. – Ако те клéвнем ш ти претро́шим но́гу.

клéкав, -а, -о *који је кљакав, бангав, сакат у ноге.*

клéн м *онај који је приглуп*. – Што́ си зи́нул ко клéн?

кленбесéње с *гл. им. од кленбеси (се).*

кленбéси несвр. *закачиње нешто да*

виси. – Не́ добро́ да кленбе́сиш капу́тат на иксе́р, и́ма се исте́гљи, па че ти се позна́ва на ши́ју где́ е би́л зака́чен.

кленбе́си се несвр. **1.** *веша се о нешто, свом тежином се ослања на некога, нагиње се преко нечега.* – Немо́ј да се кленбе́сиш на ме́н, те́жак си ми. – Ако се кленбе́сиш преко виларе́ мо́ж да па́днеш. **2.** *пада некоме на терет, живи на туђ рачун.* – Не́ма обра́з него се клембе́си код едногá зе́та, ел код дру́гуга, а не́че да рабо́ти, дако е јо́ш у сна́гу.

кле́нsa м **1.** *онај који се стално смеје, цери.* – О́н је кле́нsa, зато́ј што се прецве́ кле́нsи. **2.** *шала, шега, потсмех;* упор. клинsa (1). – Слу́жи им да си те́рају кле́нsу с ње́г.

кле́нsење с *гл. им. од кленsи се.*

кле́нsи се несвр. *смеје се тихо, грлено, при чему му се виде зуби, цери се, има сатански осмех.* – Што́ се кле́нsиш ко пе́чена ти́ква?

кленsосу́е се несвр. *тера шегу, спрда се.*

кленsу́рина ж *ауг. и пеј. од кленsа.* – Па́к до́оди код на́с она́ј кленsу́рина да и́ска рећи́ју.

кле́нпа м *онај који има клемпаве уши.* – Добри́вој из При́човци е би́л голе́м кле́нпа.

кле́нпав, -а, -о *који је клемпавих ушију.* – И́мају едно́ кле́нпаво ку́че.

кле́нћа несвр. *кењка, није му добро.* – Дете́ ми не́што кле́нћа, мо́ра да и́ма ва́тру.

кле́нћав, -а, -о *који кењка, коме није добро.* – Ве́ч не́колко да́на е не́кав кле́нћав.

кленче́ с *дем. од клен (риба).* – Уватил сам са́мо едно́ кленче́.

кленье́ с *гл. им. од клне.*

кле́па несвр. **1.** *ударцима чекића по ужараној металној алатки истерује рез*; упор. клепуе. – Сећи́ре ми кле́па Бо́ра Ци́ганин. **2.** *грди, придикује, звоца.* – Бо́љ да седи́м где́ сам, да ми по́сле не кле́па она́ј моа́ ро́спија.

клепа́јчина ж *в. клепосија.* – Од ту́ј клепа́јчину не мо́ж да бу́де ни́шта.

клепа́ње с *гл. им. од клепа.*

кле́пе с (мн. клепи́ћи) *летвица од око 50 до 60 ст дужине којом тесари спајају разне дрвене грађевинске елементе при градњи куће.* – Кљд се пра́и ку́ћа тре́бу гоца́ кле́пићи.

клепета́р м *звоно од црног лима, промуклог гласа, које се везује о врат, обично, козама*; упор. клопотар. – Sвеньц се врзу́је на овцу́, а клепета́р на козу́.

кле́пне свр. *удари кога нечим.* – Кле́пне га с мати́ку по́ главу, ал на́бозе ови́ја има́л качѣ́т, та га не́ мло́го уби́л, она́к би га усмрти́л.

клепоси́ја ж *нека велика крнтија, шклопоција*; упор. клепајчина. – Опра́љам, ете́, ову́ј клепоси́ју од вршали́цу.

клепува́ње с *гл. им. од клепуе.* – Сећи́ре на клепува́ње но́сим код Ви́ту Ци́ганина.

клепу́е несвр. *в. клепа (1).* – Тре́бе да клепу́емо сећи́рчичи, мо́ра шу́му за о́вце да сече́мо.

клепузи́на ж *мршав коњ, рага.* – Што́ пре́заш ту́ј клепузи́ну?

кле́т м *спрат, кат.*

клета́рник м **1.** *подрум, остава.* **2.** *кућица у винограду, пивница.*

кле́ца несвр. **1.** *спушта се на колена, понижава се.* – Не кле́цај на сва́куга. **2.** *скакуће на једној нози.* – Кљд и́грамо шко́лицу ја́ кле́цам на ле́ву но́гу, а она́ на де́сну, тека́ смо ро́дене.

кле́ча ж *спечена земља од суше.*

клеча́чћи прил. *в. клечечћи.*

клечечћи́ прил. *клечећи*; упор. клечачћи. – Клечечћи́ сам га моли́ла, ал

не́ помага́ло.

кле́чка ж **1.** *палидрвце.* – Да́ј ми две-три́ кле́ће, неста́ла ми маши́на. **2.** *ситан и танак комадић дрвета.* – Не́мам ни кле́чку др̏ва за у кубе́. **3.** *дрво које се ставља стоци у уста кад се преједе.* **4.** *дрво којим се спутавају ноге стоци да не би бежала.* **5.** *пљосната кост средње величине.* **6.** *пакост, подвала.* – Ста́лно ми пра́и не́ће кле́ће. **7.** *нарочит ударац прстом по глави.* – Да ти уда́рим едну́ кле́чку? **8.** *в. јадац.* – Гле́дај кљд му уда́рим кле́чку, ко че да ри́пне.

кле́ша несвр. *длетом обија комадић по комадић камена и даје му жељени облик, клеше.* – Ма́јстори кле́шају ка́мен за по́друм.

клеша́ње с *гл. им. од клеша.*

кливора́к м *зб. оно што је тек изникло из земље, тек исклијало.*

кливу́н м (мн. кливу́ни и кливуње́) *велики, тврди комад људског измета*; упор. кливунац. – Кољћи́ е мѣнечк а се́ре кливуње́.

кливу́нац м *в. кливун.* – Едва́ и́де понадво́р, се́ре са́мо не́ћи кливу́нци.

клије́ несвр. **1.** *клија, пушта клице, ниче.* – Васу́љ поче́л да клије́. **2.** *избија слаба вода из земље, из стене.* – У Ба́раницу клије́ една́ води́ца.

кликти́ несвр. **1.** *в. кликче.* **2.** *задихано и убрзано говори пискавим гласом.* – Чи́сто кликти́ колко́ о́че све́ да ми ка́же одеданпу́т.

кли́кче несвр. **1.** *пушта испрекидане крикове, кликће*; упор. кликти (1). – Кли́кче ор̥л не́где у́висин. **2.** *пушта од себе клик од весеља, од радости.* – Про́сто кли́кче колко́ га ми́ло.

кли́л, -а, -о *који је проклијао, исклијао.* – Кли́л конпи́р не́ добр̥ за е́дење.

клими́ја ж *в. застранак.* – Ко́ла и́мају че́три клими́је.

кли́нац м *екесер, ситан ексер.* в. кове клинци.

кли́ндуп м зоол. **1.** *пољски попац* Gryllus campestris. **2.** *кућни попац* Gryllus domesticus. **3.** *в. клиндупар.*

клиндупа́р м зоол. *врста дивљег голуба који пева "клиндуп, клиндуп";* упор. клиндуп (3), клиндупаш.

клиндупа́ш м зоол. *в. клиндупар.*

кли́нsa ж **1.** *в. кленsa (2).* – Те́рају си кли́нsу с ба́буту. **2.** *особа која служи за потсмех.* – То́ј е ти́ја кли́нsa.

кли́нка ж *в. клинчорба.*

клинку́рије м шаљ. *дечак, момчић.* – Е́, мо́ј клинку́рије, не рабо́ти се то́ј тека́.

кли́нови м бол. *кила код новорођенчета, клинчићи* hernia; упор. клиње.

клинови́т, -а, -о *који има клинове.* – Клинови́то дете́.

клинчѣ́к м *дем. од клин, мали клин.* – Овде́ че му набѝемо едѣ́н клинчѣ́к, па тѣ́г не́че да скр̏ца.

кли́нчи несвр. **1.** *забија, забија клинове.* – Кли́нчи га чвр̏сто. **2.** *обавља полни чин (мушкарац).*

кли́нчорба ж *посна чорба од купуса, расола и паприке*; упор. клинка.

кли́ње с *в. клинови.*

кли́па несвр. *в. клипше.* – Едва́ кли́пам по ову́ј же́гу.

кли́пав, -а, -о *в. клипес.*

кли́павштина ж у пеј. значењу *лена особа.* – Ту́ј кли́павштину ни́кој не о́ка у на́дницу.

кли́пе с *в. клипша (2).*

кли́пес, -та, -то *који има клемпаве уши*; упор. клипав. – И́мам едно́ кли́песто ку́че, а деца́ га о́кају Це́ца.

кли́пне свр. упор. клапне. **1.** *опусти лишће, увене.* – На же́гу на ти́кве кли́пну ли́сје. **2.** *малакше од умора.* – Ене́ га кл̏ипнул, па седи́ у ладави́ну.

кли́поша ж *овца или коза клемпавих учију и име таквој овци или кози.*

кли́пошка ж *дем. од клипоша*.

клипса́ње с *гл. им. од клипше.*

кли́пча м *в. клипша (1).*

кли́пче несвр. *в. клипше*.

кли́пша м **1.** *особа клемпавих ушију.* – Они́ја кли́пша че да бу́де њо́јан му́ж. **2.** *особа која се једва креће и при томе се клати.* – Што́, бре́ кли́пшо, не погра́биш ма́лко. **3.** *неотесан, неспретан, приглуп мушкарац, глупак, сметењак.* – Шче на те́б ти́ја кли́пша? **4.** *поодрастао али тром дечак, клипан.*

кли́пше несвр. *хода са великим напором једва се држећи на ногама;* упор. клипче. – Едва́ кли́пше ус пу́т.

кли́ска ж **1.** *краћи комад четвртастог и на оба краја косо пресеченог дрвета (на клискун) који се у дечјој игри помоћу штапа баца у даљ, клис.* – Сы́г чу да напра́им кли́ску, па че да се и́грамо. **2.** *дечја игра клисом.* – А́јде да и́грамо кли́ску.

клиску́н м *коси пресек дрвета*. – Сьс сећи́ру се дрво́ сече́ на клиску́н, не мо́ж на́право.

кли́сне свр. **1.** *изненада побегне, стругне.* – Бе́оше се накачи́ли у цре́шњу, али кьд ме видо́ше порипа́ше и кли́снуше кьм Берчи́новци. **2.** *отрчи, одкаска.* – Кли́сни ча́с до за́другу да донесе́ш не́ко пи́во.

клису́рац м шаљ. *дечак, момчић.* – О́ј, ви́, мо́мци клису́рци!

кли́ћер м **1.** *стаклена куглица, кликер.* – На́јбољи су кли́ћери из вла́шу од кла́ћер. **2.** *памет, идеја.* – Не́ма о́н кли́ћер за ту́ј ра́боту, до́јде ма́лко при́туп.

клићера́ш м **1.** *онај који игра кликере.* – Ја́ сам би́л на́јбољ клићера́ш. **2.** *онај који је виспрен, проницљив, који има идеју.* – И́ма љу́ђе клићера́ши, па се сна́јду у сва́какво вре́ме.

кли́ћерче с *дем. од клићер (1), мали кликер.* – Има́л сам едно́ кли́ћерче, па сам и ње́г истрови́л.

кли́чка ж **1.** *дем. од клица*. – Конпи́р ве́ч и́ма кли́чће. **2.** *порекло, ген.* – Кли́чка му ло́ша. **3.** *оно што је мало, ситно.* – Не́мам ни кли́чку оди то́ј.

кл̥́к м анат. *кук* соха. – Де́ћа казу́е: "Ту́рим ца́к ци́мент на кл̥́к и изнесе́м га на дру́ђи спра́т".

кл̥́н м бот. *листопадно дрво из фам.* Aceraceae *и до 20 т високо, клен* Acer campestre L., упор. кулин.

кл̥на́к м **1.** *кленова шума*; упор. кл̥ньак, кл̥ње. – Нате́рај о́вце у они́ја кл̥на́к, па дојди́ да се и́грамо. **2.** *посечено дрвеће клена.* – Кьд изнапра́љамо ложи́це колко́ ни тре́бу, тьг погоримо́ ови́ја кл̥на́к.

кл̥ньк м *младо дрво клена*. – Они́ја кл̥ньк расте пра́во, че да бу́де добьр за држа́ља.

кл̥не́ несвр. *куне, проклиње*. – Зло́ е од Бо́га да се клне́ роце́но дете́. – Кле́ше га и ју́тром и ве́чером.

кл̥но́в, -а, -о *који је од клена (дрвета).* – Кл̥но́ве ложи́це.

кл̥но́вина ж *дрво клена као грађ. материјал, одсечено дрво клена*. – Ложи́це се пра́е од кл̥но́вину.

кл̥ња́к м *в. клнак*. – Избе́ри едно́ дрво́ у они́ја кл̥ња́к, за држа́ље.

кл̥́ње с *в. клнак (1)*. – Оно́ј е на́ше кл̥́ње.

клобьцка несвр. **1.** *не стоји стабилно него мрда (о предметима).* – Оста́л не стои́ на равно́ зато́ј клобьцка. – Тури́ му трешчи́цу да не клобьцка. **2.** *не ради или не иде равномерно (о стварима и направама).* – Клобьцкају една́ ко́ла по дру́м.

колобьцка́ње с *гл. им. од клобьцка.*

клобьцне свр. *посрне, поклекне (о стварима).* – Па́зи да оста́лат не клобьцне, да ти се не раси́пе млеко́.

клобода́н м *срма*. – Еле́че по ру́б о́пшито с клобода́н. – Клобода́н смо

купува́ле код Весели́на ћо́павога у Пала́нку.

кло́бур м *клобук, мехур.* – Кьд вода́ па́да преко ка́мен она́ до́ле пра́и кло́бури.

клобура́т, -а, -о *који се је надигао попут клобука, који се је напео као клобук*. – Но́с му црве́н, па клобура́т.

клобу́рење с *гл. им. од клобури (се).*

клобу́ри несвр. *издиже попут клобука, прави клобук.* – Васу́љ ни́ца па клобу́ри зе́мљу.

клобу́ри се несвр. *клобучи се.* – Кьд че да заћипи́, млеко́ ва́не да се клобу́ри.

клобу́рка ж бот. *лала* Tulipa gesneriana L.

клобуча́к м *зб. од клобук*. – Озбр̏д се навача́л клобуча́к.

клобучьк м *дем. од клобук*. – У ви́р се врту́ кло́бучичи.

клобуча́ње с *гл. им. од клобуче*.

клобу́че несвр. *ствара клобуке и чује се клокот, клокоће, жубори.* – Клобу́че вода́ под ле́д, па се чу́је чьк го́ре у со́бу.

кловé несвр. **1.** *халапљиво кљуца (једе).* – Огладне́ле шо́тће, па кло́ву му́тено. **2.** *кљује у дрво.* – Кљуводр̏вац кловé дрво́.

клозе́рт м *клозет, нужник.*

клокоча́к м бот. **1.** *биљка из фам.* Celastraceae *козја погачица* Evonymus verrucosus Scop. **2.** *каменито земљиште пуно плоча, обрасло ретким кржљавим грабом.* – У Репу́шницу и́ма едно́ такво́ ме́сто и зову́ га Клокоча́к.

кло́мпав, -а, -о *који виси, отомбољен, клемпав*. – Кло́мпави му у́ши, на ће́ратога.

кло́нка ж **1.** *грана, гранчица.* – Сапле́то се од едну́ кло́нку. – Наче́пим кло́ње са све́ цре́шње. **2.** *кита сплетених трешања на одломљеној гранчици.*

кло́п *узв. за опонашање лупњаве*. – Кло́п вра́та, скр̏ц, столи́ца; се́ди, мајсторе́, на ти ча́ша ређи́ја.

кло́па несвр. *клопара, лупа.* – То́љћи е ве́тар дува́л, да су вра́та су́ но́ч клопа́ла.

кло́пне свр. **1.** *ухвати зубима и прогута (о псу).* – Ја́ му вр̏љим ле́б, а Ра́шко га са́мо кло́пне. **2.** *узме оно што му не припада, украде.* – О́н кьд до́јде код чове́ка, са́мо гле́да не́што да кло́пне.

клопота́р м *в. клепетар*.

кло́ц *узв. за подражавање реског, шкљоцавог звука*. – Кло́ц вракњи́ца, и ку́чичи залаја́ше.

кло́ца несвр. **1.** *шкљоца зубима.* – Бе́цко лежи́ у ладави́ну и кло́ца сьс зу́би, ва́рди се од му́е. **2.** *уједа (о псу).* – Ца́ка кло́ца, куде́ да не кло́ца, Ца́ка е на́јопасан. **3.** *секира, нервира, зачикава кога.* – Не кло́цај ме, мо́лим те, на га́дно че да изле́зне, ја́ ти ка́жем. **4.** *клопара.* – Кло́цају една́ ко́ла нис пу́т. **5.** *окида празну пушку, пиштољ и сл.* – Немо́ј да кло́цаш ту́ј пу́шку да не напра́иш не́ћи бела́ј.

кло́ца ж *в. кљоца ж.*

кло́ца се несвр. **1.** *хвата зубима о таван обешено и зањихано јаје, на Покладе;* упор. ломка се. – Ве́чером, на По́кладе вр̏жемо јајце́ за това́н, па га башта́ заљу́ља, а ми зе́вамо да га ува́тимо сьс зу́би, кло́цамо се. **2.** *треби се од бува шкљоцајући зубима (о псу).* – Бу́би ле́гне код буна́р, па се кло́ца од бл̥е. **3.** *свађа се, расправља се.* – Кло́цају се ко ку́чичи.

клоца́ње с *народни обичај по коме се на Покладе увече, као завршни чин узимања мрсне хране уочи поста, о таваницу концем закачи кувано и ољуштено јаје, зањише у круг, а сви га присутни хватају зубима*; упор. ламка, ламкање, ломка, ломкање.

клоцате́ње с *гл. им. од клоцати (се).*

клоца́ти несвр. *погрешно васпитава*

дете, учећи га безобразлуцима и непослушности. – Немо́ј да ми клоца́тиш дете́, а́ло една́!

клоца́ти се несвр. *непристојно и безобразно се понаша према старијима (о детету).* – Неби́ требо́ало да се клоца́тиш сьс ста́рога човѐка.

клоцьтлѝк м *недолично вербално понашање према старијем, безобразлук.* – Ти́ја клоцьтлѝк не́че да излѐзне на добро́.

кло́цканица ж *труцкање у току вожње.* – Че ми се потро́ше кочи́не од ову́ј кло́цканицу.

кло́цне свр. **1.** *једном зине и затвори уста у покушају да, на Покладе увече, зубима ухвати о таван обешено и зањихано јаје*; упор. ломне. **2.** *угризе, уједе (о псу).* – На́ш Жи́ка е кло́цнул не́колко човѐка, а и Су́кња о́че да кло́цне. **3.** *шкљоцне (нека направа).* – У́чини ми се да кло́цну капи́ја.

клси́ несвр. *в. каси (2).* – Клси́ уза сало́, низа сало́.

кл̑ѣничка ж *карабатак од живине.* – За детѐнце кл̑ѣничка од пи́ле.

клу́бес, -та, -то **1.** *који је попут лопте, попут клубета.* – Ви́дим наклуби́ло се не́квo клу́бесто. **2.** *који је савијен, погрбљен.* – Проји́де едьн клу́бес човѐк.

клу́би несвр. *чини да се неко савије у пасу.* – Клу́би га, па га би́је по ду́пе.

клу́би се несвр. *савија се у пасу и истура задњицу.* – Цѐл дьн се клу́бим док наса́дим едну́ лају́ лу́к.

клу́вче с *клупко конца, клубе.* – Клу́вче се отко́ло́ало под оста́л.

клу́вчес, -та, -то *који је као клубе, као клувче.* – Уви́ла се у дебѐл ша́л, па дошла́ клу́вчеста.

клу́вченце с *дем. од клувче, мало клбе, клубенце.* – Оста́ло ми јо́ш едно́ клу́вченце.

клувчѐ̑ње с *гл. им. од клувчи се.*

клу́вчи се несвр. *савија се у клупко.* – Клу́вчи се, боли́ га меши́на.

клу́п м (мн. клу́пови, уз бр. клу́па) *клупа.* – Кьд е пра́зник башта́ и ма́ти излѐзну, па се́дну на клу́п пред капи́ју. – Однѐл сам им два́ клу́па и оста́ил сам и у за́дружну са́лу, тражи́ли ми они́ја за сва́дбу.

клупѝк м *дем. од клуп, клупица.* – И́мамо по́више клу́пови и едьн клупѝк.

кл̑ца несвр. **1.** *грицка зубима шкљоцајући.* – На́ше Бѐлка седи́ пред капи́ју и кл̑ца си бѐ̑ле. **2.** *једва дише.* – Јо́ш кл̑ца пома́лко, али ту́ј е. **3.** *још увек може некако да хода.* – Јо́ш кл̑цам с овѐ̑ј моѐ ста́ре но́ђе. **4.** *пролази некако кроз живот, тешко пролази у животу.* – Кл̑цам не́како проз ови́ја у́сран живо́т. **5.** *куца, куцка.*

кл̑ца́ње с *гл. им. од кл̑ца.*

кл̥чи́на ж *влакна од конопље, кучина.* – Она́ и́мала мло́го у́бава кл̥чи́на, али не́ теја́ла да и преде́.

кл̥чи́нца с *дем. од клчина.* – Ако не́маш затиска́лце, напра́ј га од кл̥чи́нца.

кл̥чиња́в, -а, -о **1.** *који је од кучине, који је у вези са кучином.* – И зи́ми и́де у кл̥чиња́ве панталѐ́не. **2.** *који је чупав и умршен као кучина.* – Ови́ја коньц кл̥чиња́в, не́че се уде́не у иглу́. **3.** *који је незгодног, љигавог карактера.* – У дупе́нце ли те кл̥чиња́во.

кл̥чиња́вење с *гл. им. од клчињави.*

кл̥чиња́ви несвр. **1.** *околиши кад говори.* – Немо́ј да кл̥чиња́виш. **2.** *увек говори и ради супротно од онога што сви раде или говоре.* – А́јде, бре́, немо́ј да га клчиња́виш, него пристању́ј.

кл̥чи́шта с рет. *ауг. и пеј. од клчина.* – И́ма јо́ш неиспре́дена кл̥чи́шта.

кља́ка несвр. *ћопа, шепа.* – Ку́ј дьн све́ по́више кља́ка.

кља́ка м *онај који је кљакав, ћопав.* – Алиса́ндар Кља́ка е кља́кав у́ ноће, а и она́к не сьс сьв.

кљáкавштина ж у пеј. значењу *онај који је кљакав*. – Кљáкавштината, њúната, пáк пошлá низ сало́.

кљеву́ца несвр. *ћопа, шепа*. – Веселúн е цéл вéк кљевуцáл с еднý нóгу.

кљевуцáње с *гл. им. од кљевуца*. – Познáвам га по кљевуцáње.

кљеву́цне свр. *клецне, поклецне*. – Óди си прáво, нéчу да кáжем, али по нéћи пýт дóјде, па кљеву́цне, јóш га, жéна, болú ногáта.

кљéкав, -а, -о **1.** *који је мало ћопав, шепав*. – Кљéкавијан ти псувáл мáтер. **2.** *који не расте усправно него се више повија ка земљи (о растињу)*. – Ма, кљéкав ми расáдат, нé се успрáил.

кљéчка несвр. *притискајући гњечи и ломи неку крхку ствар*. – Немóј ми кљéчкаш сáнете, тú си тéжак за њú.

кљечкáње с *гл. им. од кљечка*.

кљéшта м **1.** *в. кљиштеви*. – Албáти úмају големá кљéшта за потковувáње говéду. **2.** *начин спајања греда у кровној конструкцији који повећава чврстину и онемогућава растезање крова у ширину*. – Кљéшта че му тýримо сáмо на срéд, онáм си га држý венчанúце. **3.** *онај који има танке ноге којима преплиће док хода*. – Енé га úде онúја кљéшта. – Десúмир Кљéшта из Лóкву.

кљештавýри м само у мн. *ноге, девојачке ноге*. – Савú тúја кљештавýри да ти се не вúди нештó.

кљештéви м *в. кљиштеви*. – Купúл сам нóви кљештéви.

кљештéње с *гл. им. од кљешти*.

кљéшти несвр. *једва хода, хода преплићући ногама*. – Милóјћа кљéшти уз Владúћин дрýм.

кљéшти м *в. кљиштеви*. – Узнú кљéштини, па повадú онúја иксéри да се нéћи не набодé на њú.

кљиштéви м *метална алатка у виду прекрштених полуга којом се што вади, чупа, пресеца, клешта*; упор. кљешта (1), кљештеви, кљешти. – Двóи кљиштéви сам имáл, а евé сѣг не мóг да нáјдем ни еднú. – Óч ми сýнеш кљиштéвити?

кљиштéвчичи м *дем. од кљиштеви*. – Дáј ми тúја малúти кљиштéвчичи да га с њú извáдим, ако óче.

кљóка несвр. *избацује редак измет (живина или птица)*. – Кокóшће кљóкају судé рéдом по авлúју.

кљóкав, -а, -о *који је изнемогао, слаб*. – Кљóкав стáрцат.

кљóкне свр. **1.** *посустане, клоне*. – Кљóкнула бáба Станúка. **2.** *сурва се, поруши се*. – Сáмо úма едѣн дѣн да кљóкне кýћата. **3.** *избаци редак измет (птица или живина)*. – Úш, кокóшчице, зáр си бѣш на прáг нашлá да кљóкнеш?

кљокóдење с *гл. им. од кљокоди*.

кљокóди несвр. *избацује редак измет при чему се чује клокотање*. – Дњѣс нéшто млóго чéсто кљокóдиш.

кљокодисáње с *гл. им. од кљокодише*.

кљокодúше несвр. у пеј. значењу *кљокоди*. – Кљокодúше свáћи чáс.

кљóца ж у пеј. значењу *пушка*; упор. клоца. – Шче ти тáј кљóца, квó мúслиш с њý да прáиш?

кљувáње с *гл. им. од кљуве*. – Кљувáње бѣш ý главу.

кљувé несвр. **1.** *кљуца, кљује*. – Кљувé га прáво ý главу. **2.** *непрестано спомиње једно исто с намером да некога нервира, узнемирава и сл.* – Престанú едњпýт да ме кљувéш, ел мóж да те снáјде кýј знá квó.

кљувúдрво с *в. кљуводрвац*.

кљуводрвац м зоол. *птица детлић* Dendrocopus; упор. кљувидрво, чокавац.

кљýн м **1.** *предњи, криви, увис повијени део саоника*. – За кљýнови за сáне мóра да нáјдеш такво́ дрво́ на коé се жúла изазамáт савúја ко што одговáра. **2.** *повијени врх опанка*. – Ако óч опѣнци на кљýн, кьд крóиш кóжуту мóра мáлко

да га она́к изови́јеш. **3.** *земљиште које својим изгледом подсећа на кљун.* – Кљу́н (топ.).

кљуна́т, -а, -о упор. кљунес. **1.** *који има велики нос.* – Мр̏шав, па кљуна́т човéкат. **2.** *који има облик кљуна, који је савијен као кљун.* – За санци́ мо́ра да на́јдеш не́ко кљуна́то дрво́.

кљу́нес, -та, -то *в. кљунат.* – Кљу́нес му но́сат.

кљу́нsа ж *особа која делује опуштено и млитаво а уз то има и дугачак нос.* – Она́ј кљу́нsа се па́ прекљунsи́ла на пра́г.

кљу́нsење с *гл. им. од кљунsи се.*

кљу́нsи се несвр. **1.** *љути се опуштајући нос при томе.* – Што́ се кљу́нsиш, куи́ ти е ђа́вол? **2.** *опушта се, пресамићује се.* – Др̏ж се чвр̏сто немо́ј се кљу́нsиш.

кљу́нина ж *в. толузина.*

кљуни́ца ж **1.** *рожнати, продужени део горње и доње чељусти код птица и живине, кљун.* – Кљуводр̏вац сьс кљуни́цу проврти́ дрво́. **2.** фиг. *нос (поготову ако је повећи).* – Обеси́л кљуни́цу. **3**. фиг. *уста*. в. врљи у кљуницу.

кљуни́чка ж *дем. од кљуница (1).* – Ластави́чка и́ма по шиља́ту кљуни́чку од врапца́. – Сьс зла́тне кљуни́чће да откљу́цају.

кљу́нча м **1.** *онај који има велики нос.* – Ку́ј и́ма голе́м но́с они́ га поде́вају да е кљу́нча. **2.** *птица из фам. Пузавица која лови мале рибе и водене инсекте* Alcedo ispida.

кљу́ца несвр. **1.** *једе зрно по зрно.* – Дете́ кљу́ца цре́шње. **2.** *малом секиром сече танке гране за огрев.* – Ене́ га, кљу́ца ли́сковаче. **3.** *учи се да тка (о девојчици).* – Кљу́ца по ма́лко по ткањéто, ал се ви́ди да че да бу́де тка́ља.

кљуца́ње с *гл. им. од кљуца.*

кљу́цка несвр. у дем. значењу *кљуца.* – Се́дал на пра́г и кљу́цка грозје́нце. – Кљу́цка ли́сковачће. – Едва́ кљу́цка с бр̏дилата.

кљуцка́ње с *гл. им. од кљуцка.*

кљу́цне свр. **1.** *поједе једно зрно, поједе које зрно.* – Кљу́цну ма́лко од едѝн гро́з. **2.** *насече мало сувих гранчица за ватру.* – Кљу́цни ми не́ку ли́сковачу, си́не. **3.** *једном засече дрво ради обележавања.* – Кљу́цни ово́ј дрво́, та га бележу́ј.

кљу́цне се свр. *удари се неком алатком и посече се.* – Кљу́цну се по пр̏с сьс сећи́рче.

кљу́ч м **1.** *знатна кривина на реци и земљиште у тој кривини.* – Што се роди́ла мому́руза у Кљу́ч, убави́ло. **2.** *чобанска љуљашка начињена од једне мотке са куком на врху која се окачи о грану и тако виси, а на доњем крају је постављена хоризонтална летва коју чобанин зајаше и онда се љуља.*

кљу́ч – ката́нац изр. *који изговара гоњени играч у игри" јурке" када види да ће га прогонитељ стићи и додирнути и тако искључити из игре, а да се то не би догодило он закачи мале прстиће један за други и изговори "кључ – катанац", па ако га гонилац и додирне то се не важи.*

кључа́ница ж **1.** *старинска, дрвена брава*; упор. кључанка, кљученица. – Ел си погледа́л, ел си запе́л кључа́ницу? **2.** *отвор у вратима за кључ, кључаоница.* – Já sви́рну проз кључа́ницуту и има́ кво́ да ви́дим.

кључа́нка ж *в. кључаница (1).*

кључа́рка ж *клин на кошу у воденици.*

кључени́ца ж *в. кључаница.*

кметува́ње с *гл. им. од кметуе.*

кмету́е несвр. **1.** *проводи кметовски мандат.* – Мо́ј де́да Га́вра е кметува́л че́три го́дин. **2.** *ужива, ради шта хоће, живи као кмет.* – Já да рабо́тим, а ти́ да кмету́еш, е то́ј не́че ви́ше да мо́же.

кнежи́ца ж *кнегиња.* – Кне́з и њиго́ва

кнежи́ца на сли́ку.

кно́чи прил. *довече*. – Дојди́ кно́чи, ал по у вре́ме.

Кња́жовац м *Књажевац, град у источној Србији, седиште истоимене општине*.

књи́жје с анат. *трећи одељак преджелуца преживара са јако набораним листастим зидовима, листавац* omasus.

књижура́к м *зб. од књига, много књига*. – Љу́иша е прочита́л књижура́к и́ма за дво́е кана́те, ал шта вре́ди...

књижура́ци м *много књига*. – Ста́лно довла́чи до́м не́кви књижура́ци.

књи́шче 1. *дем. од књига, мала књига, књижица*. – У́зе да ни чи́та не́ће пе́сме из едно́ књи́шче. 2. *свеска, свешчица, бележница*. – Све́ запису́е у едно́ црно́ књи́шче. 3. *ђачка књижица*. – Да́ј књи́шчето, да ви́дим кве́ су ти о́ценете!

ко I. предл. < ко[д] *код*. – Дошо́л сам ко те́б да ми за́јмиш ма́лко па́ре. – Тре́бало би д и́деш ко до́ктура, ако те ја́ко боли́. II. везн. *као*. – Шње́вам ја́ ко ку́пемо се ми́ у Тимо́к.

ко́ прил. *као*. – Ма́рш, бре́, о́н ми е ко́ бра́т.

ко́ зр́но изр. *каже се за једру, здраву, лепу девојку*.

ко́ изљи́јен изр. *без мане, савршен*.

ко́ пру́т уз тупа́н изр. *нераздвојни су, заправо један се стално лепи уз другога*.

ко́б м *сусрет, изненадан сусрет, сретање*. – Где́ се ско́бе момо́к и девојћа, / О́н не ка́же: "До́бра ко́б девојћо", / Веч девојћу у по́тају пи́та: / "Где́ чемо се кно́чи сабе́ремо"(н. п.)?

ко́бан м *онај који је неваљао, неваљалац, покварењак*.

кобе́ља несвр. 1. *једва хода*. – Кобе́љам не́како да се докобе́љам до пу́т. 2. *пролази некако кроз живот, тешко пролази у животу*. – Едва́ кобе́љамо, си́не.

кобе́ља се несвр. 1. *једва се креће*. – Едва́ се кобе́љам, но́ђе ме изда́вају. 2. *тешко се сналази у животу, једва излази на крај, једва се извлачи из тешкоћа*. – Јо́ш се кобе́љам, али си́лом и́де.

кобеља́ње с *гл. им. од кобеља (се)*.

коби́ла ж (поред значења: *женка коња*) фиг. *јака, крупна, необуздана жена*. – Сви́лка Пе́трова је пра́ва коби́ла, јака́ е ко́лко ко́њ.

кобила́т, -а, -о (махом женски род) *који је попут кобиле*. – Не те сра́м, коби́ло кобила́та!

кобила́ча ж *јака, мушкобањаста жена, жена која више воли да ради мушке него женске послове*. – Немо́ј те сти́ска она́ј њиго́ва кобила́ча.

коби́лина у́сница ж бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам.* Polygonaceae *висока до 120 ст. Има дуг корен и стабло понекад црвенкасте нијансе. Листови су дуги, а цветови тамноцрвени скупљени у гроздасте цвасти, штавељ, коњштак* Rumex obtusifolius L.

коби́лка ж 1. *мало повијена мотка са кукама на оба краја која служи за преношење терета на рамену, коју углавном користе жене, обрамица*. – Но́сим во́ду на коби́лку. 2. *греда на врху слемена*. 3. *грудна кост код живине и птица*. – С коби́лку се кр́шимо, па по́сле ку́ј че куга́ да прева́ри. 4. *дашчица која издиже струне на гудачком инструменту*.

ко́в м *потков*. – Зеле́нко и́ма но́в ко́в.

ко́ва ж *лимено ведро, кофа*. – На сва́ћи стру́к петлица́н, да се си́пе по една́ ко́ва вода́.

ко́ваница ж *одељана летва која се кује и са једне и са друге стране дирека при градњи куће чатмаре*; упор. басћија. – Ко́ванице се кову́ на по де́сет, петна́јес санти́ма и с едну́ и с дру́гу стра́н.

кованлѝк м *пчелињак, кованлук*.

кова́ње *с гл. им. од кове*.

кова́чевиште с *место на коме се је налазила ковачница*. – Кова́чевиште (топ.).

ковѐ несвр. **1.** *ударцима чекића обрађује усијано гвожђе, кује*. – Ковѐ пло́че за ко́њи. **2.** *закива*. – Ковѝ та́рабе с ексе́ри тараба́ри. **3.** *поткива*. – Ко́њи кова́л Жи́ка, кова́ч. **4.** *снује, смишља*. – Ковѐ не́ћи пла́нови, ни́кад не мирѝе. **5.** *звоца, приговара, кори*. – Це́л дѝн ме ковѐ ѝ главу. **6.** *пеца крупну рибу одсечно трзајући удицу*. – Пр́во на ри́бе навр́љам расто́пен ле́б, па и по́сле са́мо ковѐм.

ковѐ кли́нци изр. *дрхти, цвокоће од хладноће*.

ковѐ ко у нако́вању изр. *непрестано прекорева, звоца*.

коветѝна ж *ауг. и пеј. од кова*. – Ако не мо́ж да закр́пиш коветѝнуву, иди́ ју ци́дни у Тимо́к.

ковѝлоша ж *коза боје ковиља и име таквој кози*.

ковѝлошка ж *хип. од ковилоша*.

ко́вица ж *дем. од кова, кофица*. – На детѐ да се ку́пи ко́вица, да се и́гра.

ковѝљ м бот. *биљка из фам.* Graminae *ковиље* Stipa pennata L.

ко́вка несвр. *изазива кога, задиркује*. – Бо́ље би ти било́ да ме не ко́вкаш, ел мо́г да те изуби́вам, па по́сле да одгова́рам ко за човѐка. **2.** *стално нешто тражи, камчи*. – Ста́лно ме ко́вкају они́ја мои́, ка́ко е бо́ље да се оцѐлимо у Пала́нку, па да се до́ле запо́слимо нѐгде, а да ма́немо овѐј брго́ла́зине.

ковка́ње с *гл. им. од ковка*.

ко́вне свр. **1.** *закује, прикује*. – Евѐ са́мо да ко́внем неколко́ та́рабе, што се билѐ отко́ва́ле и доо́дим. **2.** фиг. *удари некога песницом у главу*. – Кьд те ко́внем, ш те успи́м. **3.** фиг. *упеца рибу снажним трзајем удице*. – О́н (клен) понѐсе пло́вак, а ја́ га ко́вну.

коврж́ан м *в. ковржањак (1)*.

коврж́анчич м *дем. од ковржањак (1)*. – Сва́ко детѐ на Божи́ч доби́е по едѝн коврж́анчич.

коврж́ањак м (мн. коврж́аљци) **1.** *обредни божићни хлепчић умешен у облику латинског слова "S"*; упор. ковржањац. – Кьд смо били́ деца́ ја́ко смо се радува́ли кьд ни нѐћи дадѐ коврж́ањак. **2.** фиг. *тврд људски измет смотан као ковржањак*. –"Гдѐ е Ми́ле"? "Енѐ га пра́и коврж́аљци у бурја́н".

коврж́ањац м *в. ковржањак (1)*.

когл́ца несвр. **1.** *штуца*; упор. скоглца. – Што́ е́дномьн когл́цаш? **2.** *пада у ропац*. – По́че да когл́ца и у́таи се.

когл́ца́ње с *гл. им. од когл́ца*.

когл́цне свр. *штуцне*. – Ча́с, ча́с па когл́цне.

кода предл. *код*. – Оста́л кода до́м, да па́зи на сто́ку, а друђи́ти ошли́ на сва́дбу.

коди предл. *код*. – Ишла́ сам коди ба́бу Ми́леву да за́јмим ма́лко бра́шно за качама́к.

ко́дник м *претсобље, ходник*. – Ку́ћа му има́ ко́дник, ку́јну и двѐ со́бе.

ко́жа ж **1**. *спољашњи омотач човечјег или животињског тела*. 2. *кабаница начињена од петшест овчијих кожа коју су пастири сами израђивали и њоме се штитили од невремена*; в. до кожу, подвлче се под кожу.

кожбу́рка ж *в. кожмурка*.

кождра́ви несвр. *кињи кога*. – Оста́ј ме на ми́р, немо́ј ме кождра́виш!

кождра́к м **1.** *в. кожљак[1] (2)*. – Да те нѐћи натѐра да лѐгнеш с они́ја кождр́ак, ел би приста́л? **2.** *мршаво месо заклане животиње*. – Они́ја се кождра́к не мо́ж ни сва́ри, ни опечѐ.

Кожѐљ м *село у општини Књажевац*.

Кожѐљац м *становник Кожеља, онај*

који је пореклом из Кожеља.

кожéљсћи / ски, -ска, -ско *који припада Кожељу, који је у вези са Кожељом*.

Кожéљчанка ж *становница Кожеља, она која је пореклом из Кожеља*.

кóжен, -а, -о *који је од коже*. – Óн и́ма кóжен капýт.

кóжина ж *ошурена и осушена свињска кожа, која се исецкана ставља у јело*. – Вáрим васýљ с кóжине.

кóжине ж мн. *нештављене овчије коже којима пастири зими увијају ноге ради заштите од хладноће*. – Вéчером тýри онéј њигóве кóжине покре кубé да се шýше, а онé се расмрдý да се не мóж у сóбуту издржи́.

кóжинка ж *дем. од кожина*. – И́ма ли јóш од кóжинћете, ел и поéдосте?

кóжица ж *дем. од кожина*. – Кьд би имáло мáлко кóжице, да свáрим нéко вáриво, ал нéма.

кóжичка ж *дем. од кожа* cutis, derma *кожица*. – Повисéл му нóкат, држи́ се сáмо на кóжичку. – Já нáјвише вóлим кóжичку од пéчено прáсе.

кожљáк[1] м **1.** *ауг. и пеј. од кожа* pellis. – Ови́ја сви́њећи кожљáк óдма да однесéш да продадéш, а не да ми се овдé усмрди́ и уцрвјóше. **2.** фиг. *онај који је мршав, кожа и кост*. – Стáл кожљáк, óд глади.

кожљáк[2] м *ауг. и пеј. од коза, козетина*. – Иди́ па ви́ц што врешти́ кожљáкан.

кожљьк м *в. кожљак (2)*. – Напраи́л се на кожљьк.

кожмýрка ж *спољна кожица, опница неких плодова*; упор. кожбурка. – Госпóда зóбу грóзје и пљýју кожмýрће.

кожýв м *крзнени прслук од овчијих кожа са руном са унутрашње стране, кожух*. – Зéт дерувáл дéдуту с кожýв.

кожувáр м *мајстор који израђује кожухе, ћурчија*. – Елéнко и Стамéнко из При́човци су били́ кожувари́.

кожуви́на ж *ауг. и пеј. од кожув, стари кожух*; упор. кожушина. – Дошлó е врéме да стýриш кожуви́нуту.

кожýвче с *дем. од кожув*. – Кожýвчето му се дођинýло.

кожýшина ж *в. кожувина*. – Дéда и зи́ми и лéти мькне еднý кожýшину.

кожýшка ж *хип. од кожув*. – Вéчером си тýрим кожýшку пóд главу.

козá ж зоол. *домаћа животиња, преживар са равном длаком и брадом, која даје млеко* Carpa hircus. в. крсти козе.

козáрница ж *обредни божићни хлеб посвећен козама*.

козéрба ж *конзерва*; упор. козерва. – Кьд пропáде држáва четерéс пр́ве из вóјни магаци́ни су вл́кли рáзне козéрбе.

козéрва ж *в. козерба*.

козéрвира несвр. *конзервира*. – Козерви́ра турши́ју с оцьт.

кóзи се несвр. фиг. *тешко ради, запиње*. – Вéч три́ денá се кóзим да ди́гнем момýрузу у áнбар.

кози́ло с *место где су се некада налазили торови за козе и где су се козе козиле*.

кóзина ж *козја длака*. – Од кóзину се прáе вр́це, зобни́це, дисáзи и покравци́.

кози́ца ж **1.** *в. козичка*. – Мьнечка кози́ца, али јáко млéчна. **2.** *онај радник на њиви који је у раду заостао иза осталих*. – Óн не тéра рéд барабáр с нáс, óн испáда кози́ца.

кози́чка ж *дем. од коза, козица*; упор. козица (1). – Добрá кози́чка.

кóзна прил. *можда, ваљда*. – Кóзна че да дóјде. – Кóзна бýде сврнýл у Ви́довци код дéду Душáна.

кои́, **кóј**, **куи́**, **кýј**, **кýји**; **којá**; **кое, којé** *придевска односно-упитна заменица који, која, које*. – Кои́ тóј вели́? – Кóј те пи́тал за тóј? – Куи́ се р́нци од сабáјле? – Кýј клепáл рáлник? – Кујѝ че дьньс да

чу́ва о́вце? – Која́ то́ј ру́ца ко коби́ла? – Коé детé нéче да слу́ша?

ко́јнак м *в. коњак (1).*

ко́к м *посластица од брашна, јаја, масноће и шећера кувана у млеку, кох.* – Ја́ нево́лим ко́к, бљу́е ми се од њéг.

ко́ка ж зоол. рет. кокош; упор. дебела кока.

ко́кав, -а, -о *који је мршав, кошчат.* – Лиса́ндрија бéше гору́н човéк, а сѣг дошѣ́л нéкав ко́кав, па се прекљунѕи́л.

ко́кало с *кост, крупна кост.* – Га́зде еду́ месо, а на слу́гу остáе ко́кала да и догло́це. – Испа́дла му ко́кала.

коквéње с *гл. им. од кокви (се).* – Кво́ е то́лко коквéње, ко да е краљи́ца?

ко́кви несвр. **1.** *двори, угађа.* – Ма́ти си га мло́го ко́кви. **2.** *чува, штити.* – Немо́ј то́лко да га ко́квиш, пушти́ га мецу љу́ђе, нéче му ни́шта бу́де. **3.** *удешава, дотерује.* – Ко́кви ју ко мла́деневесту, па кљд изру́цају по њу́, по́сле че е бу́де кри́в ђа́вол.

ко́кви се несвр. **1.** *намешта се у гнезду да снесе јаје.* – Ко́кви се коко́шка у гњéздало. **2.** *намешта се да седне (о људској особи).* – Ко́кви се док се на́мести на ца́ковити. **3.** *дотерује се, поклања велику пажњу свом изгледу.* – Кво́ се ко́квиш, узи́мај мати́ку, па на копа́ње. **4.** *оклева, одуговлачи, проналази неке безначајне разлоге да би одгодио главну ствар.* – А́јде, брé, поодѝ, кво́ се то́лко ко́квиш. **5.** *има намеру, скањује се.* – О́ш кљд се ко́квим да истрéбим њи́вуну од ка́мење, па ни́како да по́чнем.

ко́кне свр. **1.** *забије, набије.* – Ко́кни му овдé едѣ́н иксéр, да не мр́да. **2.** *удари кога у кошчати део тела.* – Ко́кну ме с ка́мен у колéно. **3.** *убије.* – Ко́кнул га на местѣ́ц.

кокода́нка ж *цела језгра ораха извађена из љуске*; упор. коткоданка.

коко́ла́н м *онај који има крупне и увек широм отворене очи.* – То́га њи́ног кокола́на ни́кој не мо́ж да прева́ра.

кокола́на ж *женска особа коколан.* – Дошла́ таква́ нéква кокола́на, па не у́бава, ко да ч те издé с они́ја о́чи, њо́јни.

кокола́т, -а, -о *који је крупних и увек широм отворених очију.* – Кокола́т ко нага́жен.

кокола́ш *реч у бројаници: столичка, јединичка, церенџаш, коколаш, топни га, арван.*

коко́ли несвр. *широм отвара очи, колачи очи, буљи.* – Што́ коко́лиш у мéн, несѣ́м мéчка?

коко́љ м **1.** *бот. отровна коровска биљка из фам.* Caryophyllaceae *која расте у житу, кукољ* Agrostemma githago L. **2.** *нечистоћа у житу.* – Жи́то да се очи́сти оди коко́љ.

кокора́в, -а, -о **1.** *који се је разбокорио.* – Ру́же вéч дошлé кокора́ве. **2.** *који се распукао и отворио.* – Кокора́ви орéси. **3.** *који се рашчупао и надигао.* – Кокора́ве му ко́се.

кокора́на ж **1.** *она која је увек дотерана, на којој је све уштиркано и стоји право, која се прави важна.* – Јо́ш ма́лко па че да про́јде њи́ната кокора́на, д и́де у гради́ну. **2.** фиг. *женски полни орган.*

коко́рење с *гл. им. од кокори (се).*

коко́ри несвр. *надиже, клобучи.* – Газѝ пла́сат кљд га дéнеш, немо́ј са́мо да коко́риш сено́то.

коко́ри се несвр. **1.** *пупољак се почиње отварати у цвет.* – Трнда́вил се почéл коко́ри. **2.** *ораху пуца зелена љуска и он се спрема да испадне.* – Орéси се почéли коко́ре, мо́ж се бу́вају. **3.** *надиже се, клобучи се.* – Лéб се печé и коко́ри се. **4.** *кинђури се, удешава се.* – Мо́ж се коко́риш колко́ си о́ч, ни́шта ти не пома́га, го́дине те изда́вају. **5.** *прави се важан, шепури се.* – Коко́ри се ко пуј̀ѣк.

коко́рка ж **1.** *она која је раширена,*

отворена, раскокорена (кокица кукурузног зрна, цвет кукурека и сл). **2.** *в. кокоданка*. – Ме́ћи оре́си, па се ва́де коко́рће.

ко́коро прил. *кочоперно, охоло.* – Држи́ се ко́коро.

коко́шење с *гл. им. од кокоши се*. – Коко́шење у но́ве дре́е.

коко́ши се несвр. **1.** *шепури се, прави се важан.* – Ти́ га завреву́еш, а о́н се коко́ри, не́че ни да ти одгово́ри. **2.** *дотерује се, кинђури се.* – Немо́ј мло́го да се коко́шиш, у́бава си си и она́к.

коко́шка ж (мн. коко́шће) зоол. *домаћа птица која се гаји ради јаја и меса*. – Ви́ц дал е сне́ла дњѝс коко́шкана. в. посрале те кокошће.

кокошља́к м *ауг. и пеј. од кокошка*. – Па́к прерипи́л преко пло́т ти́ја пога́нијат кокошља́к.

коко́шчица ж **1**. *дем. од кокошка*. – Имам десет кокошчице. **2**. бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Fumariaceae *висока до једног педља. На врху стабљике гроздаста цваст ружичасте или жућкасто беле боје, млађа* Cordyalis cava L., упор. петличица.

кокр́дав, -а, -о *који је слаб, неразвијен, онемоћао*. – Онакѣ́в кокр́дав, па и о́н пошѣ́л на ва́шар.

ко́кри несвр. *салеће, наговара, убеђује.*

коку́руз м бот. *в. момуруза*. – Коку́руз се бе́ре кьд ђа́ци по́јду у чко́лу.

коку́руза ж бот. *в. момуруза*. – По́што ти е коку́руза?

коку́рузак м *в. момуриште*. – Кокуруза́к сам прода́л на Стани́слова.

кокурузѣ́к м *дем. од кокуруз*. – Роди́л се си́тан кокурузѣ́к.

коку́рузан, -зна, -зно *в. момурузан*. – Ел и́маш да ми за́јмиш едну́ пани́цу коку́рузно бра́шно?

коку́рузница ж *в. момурузница*. – Ми́ еде́мо чи́сту коку́рузницу

ко́л м *колац*. – Стоја́н си од ко́л гово́ри (н. п.).

ко́ла несвр. **1.** *котрља, ваља.* – Дете́ ко́ла коло́. – Чи́ча ко́ла бу́ре. – Ба́ба ко́ла коча́н по́ уста, не́ма зу́би да га еде́. **2.** *колута.* – Са́мо ко́ла с о́чи и ћути́.

ко́ла ж **1**. *превозно средство са точковима.* **2**. *обредни божићни хлеб умешен у виду две укрштене осмице*. в. и: грчка кола, на кола.

ко́ла се несвр. **1.** *котрља се, ваља се.* – Ко́ла се по́зам. **2.** *окреће се, врти се.* – Sа́дњо коло́ не́че да се ко́ла, укочи́ло се.

коланцу́з м *мршав вепар који не може да се угоји*; упор. коланцуз.

коланцу́з м *в. коланцуз*.

кола́ње с *гл. им. од кола (се)*.

ко́лас, -та, -то *који је у облику круга (кола), округао*; упор. колес. – Из цре́пњу изла́зе ко́ласти ле́бови.

колѣ́ц м *зашиљена мотка с једне стране.* –За у ло́зје че ми тре́бу иља́до колца́. в. и: пот кольц.

кола́ч м *ускршњи обредни хлепчић печен са забоденим јајетом у средини*.

колачѣ́к м *дем. од колач, колачић*; упор. колаченце. – До́ста ти е едѣ́н колачѣ́к за превати́к.

кола́ченце с *в. колачьк*. – Да́де ми едно́, ово́лко, кола́ченце, не́ има́ло по́мало.

кола́чник м **1.** *невестин брат који у понедељак по свадби долази сестри у посету носећи колач и дарове.* **2.** *онај који те године меси колач за заједничку сеоску славу, заветину, колачар.*

колбаси́ца ж **1.** *црево пуњено млевеним месом, кобасица.* – Иди́ купи́ по́ла ћи́ло колбаси́це и пи́во. **2.** *лоша, неморална жена.* – Ш чеш ти́, бре́, с ту́ј колбаси́цу?

Ко́леда ж рет. *Божић*. – Че да брнчи́ муа́ на Ко́леду.

коле́начћи прил. *клечећи, на коленима*. – Коле́начћи чеш ти́ да до́јдеш пред ме́н, о́ч.

колени́ка ж **1.** *велико дрвено вретено које служи да се на њега намота основа при сновању ткања.* **2.** *вретенасти грађевински елемент који се са осталим таквим елементима компонује као решетка на прозорима или као ограда на степеништима и терасама.*

колени́ће ж *једно старинско народно коло*.

колени́чи несвр. *в. коленчи*. – Кьд ри́баш па́тос мо́ра да колени́чиш.

коле́но с *технички део који спаја под углом од деведесет степени два друга, права дела*. – Ако овде́ ми́слиш да наме́стиш кубе́, тьг че ти тре́бу три́ ћу́нца и две́ коле́на. – Кьд се уво́ди во́довод у ку́ћу тьг не́ само што тре́бу гоџа́ це́ви него тре́бу и гоџа́ му́фне, ни́пли, ду́пли ни́пли, коле́на и ку́ј ти све́ зна́е кво́ јо́ш.

коле́нчење с *гл. им. од коленчи (се)*.

коле́нчи несвр. *ради неки посао клечећи на коленима.* – Це́л дьн коле́нчим збира́ечи сли́ве.

коле́нчи се несвр. *зељаста биљка добија коленца у свом развоју.* – Пшени́ца се топрв сьг коле́нчи, а треба́ло е јо́ш кьд.

ко́лес, -та, -то *в. колас*.

колеса́р м *в. колесаре*. – Тори́ну изво́зимо на колеса́р.

колеса́ре ж *теретне двоколице, најчешће само предњишта запрежних кола, са одговарајућим лотрама*; упор. колесар. – Натова́рим ма́лко дрвца́ на колеса́ре, па ве́чером дока́рам до́м.

колети́ја с *зб. од коло (точак).* – Прође́ едьн камијо́н с гоџа́ колети́ју, мо́жда пешесна́јес. в. на колетију.

колеџа́ње м мн. *коледари.*

коли́ба ж *зграда за становање на држави (има ижу и собу)*. – На́ша е коли́ба у Врља́к, а њи́на у Ца́рову гла́ву.

колиба́р м **а**. *онај који борави на колиби чувајући стоку.* – Де́да че преко́ лет да бу́де колиба́р, о́н ја́ко у́ме покре о́вце. **б**. *онај који свакодневно одлази на колибу да храни стоку.* – Да́њум се збе́ру колиба́ри, па кьд понара́не сто́ку, у́зну да играју ка́рте.

колиба́ш м *ауг. и пеј. од колиба, оронула колиба*; упор. колипчина. – Треба́ло би бьр да препокри́јемо колиба́шан.

колиба́шка ж *мала, стара колиба, колибица*. – И́мамо у ло́зје едну́ колиба́шку, ту́ј де́да е́сени чу́ва гро́зје.

коли́ја с мн. **1.** *кола, запрежна кола.* – Испрооди́ше гр́дна коли́ја. **2.** *точкови.* – На ону́ј прегла́бицу му се потроши́ше са́дња коли́ја.

коли́ја ж **1.** *женска сукнена дреја црне или природне боје, кројена са наглашеним струком, дуга до испод стражњице.* **2.** *женски кожни појас са павтама на крајевима.*

ко́лим *скраћени облик израза "као велим".* – Ко́лим је до́ста за дьнѝс.

ко́лим *речца за изражавање временске блискости, баш, управо, таман.* – Коли́м да уле́знемо, они́ затвори́ше.

коли́пка ж *дем. од колиба, колибица*; упор. колипче. – О́н си спи́ у ону́ј њиго́ву коли́пку.

коли́пче с *в. колипка*. – Несьм прае́л ни́шта големо́, са́мо едно́ коли́пче, ко́лко да се ску́там од ћи́шу.

коли́пчина ж *в. колибаш.* – У ону́ј ста́руну коли́пчину и́ма сму́кови.

коли́чка с *дем. од колица*. – О́ч ли ми даде́ш тво́јана коли́чка да си преко́рам бра́шно?

коли́шта с **1.** *ауг. и пеј. од кола (саобраћајно средство).* – Купи́л не́ка ста́ра коли́шта, са́мо што се не разни́жу. **2.** мн. *точкови* (јд коли́ште). – Скр́цају ти са́дњата коли́шта, зато́ј што и не подмазу́еш.

коли́ште с *ауг. и пеј. од коло (1).* – Стро́ши ми се едно́ коли́ште.

ко́лка несвр. у дем. значењу *котрља*. – Ко́лка га на та́м , на ова́м.

ко́лкачћи, -чка, -чко у дем. значењу *колицки.* – Ко́лкачка му е же́ната си́тацка. – Ко́лкачка деца́ ко́пају, а ти́ се, бьнsóве едьн, излегу́еш по ладави́не.

колко́[2] *ак. придевске односно упитне заменице средњег рода једнине, колико.* – Колко́ јајце́ мо́ж да обзи́неш?

колко́ прил. *колико*. – Колко́ си о́ч, то́лко узни́.

ко́лне свр. *закотрља, котрљне.* – Ко́лни то́ј бу́ре на ова́м. – Наљу́тим се, па у́знем, па га ко́лнем низ ба́самаци.

ко́лне се свр. **1.** *котрљне се, закотрља се.* – Кьд врше́мо ја́ се ко́лнем у сла́му да ме ту́ј го́дин не боли́ грби́на. **2.** *закотрља.* – Ко́лни се с едьн крава́ј и кьм ме́н.

коло́ с (мн. колети́ја и коли́ја) **1.** *точак.* – Ле́во са́дње коло́ ти шовр́да. – Др́вена му колети́ја на кола́та. **2.** *котур исплетен од павити и сл. који се ставља преко туршије у каци.* – На́јвише во́лим да исплете́м коло́ од ду́њин вилда́н, тьг турши́ја у́баво мири́ше.

коловр́тњак м *велики, округао хлеб из црепуље.* – Поеде́мо си дьньс едьн коловр́тњак, па и гоца́ смо си у ку́ћу.

коло́маз м *маст за подмазивање запрежних кола, коломаст*. – Ди́гни осави́ну, стури́ то́чак и намажи́ и с коло́маз, ал немо́ј да забара́иш да по́сле заврти́ш шра́вовити.

колома́зница ж *бесплатно, или о туђем трошку, једење и пијење.* – Са́мо гле́да где́ и́ма колома́зница да се пришља́мчи.

колому́дење с *гл. им. од коломуди (се).*

колому́ди несвр. *околиши кад прича.* – Немо́ј да колому́диш, него казу́ј кво́ и́маш.

колому́ди се несвр. *чуди се, чуду се не може начудити.* – Па се чу́ди, па се колому́ди, ко́ она́ј ра́бота во́ду држи́, а ни че́п, ни о́бруч.

ко́лосек м *в. иди у колосек*.

колца́ с **1.** *дем. од кола*. – Колца́та му прои́л Дра́гољуб, кова́ч из Пала́нку. **2.** у дем. значењу *аутомобил*. – Чу́ва колца́та, несме́ муа́ на њи́ да па́дне.

колце́ с **1.** *круг, кружић.* – Сви́ ста́немо у колце́ и слу́шамо кво́ ни ка́плар при́ча. **2.** *дем. од коло, точкић.* – Колце́то на ру́чната коли́ца напра́ено од желе́зо. **3.** *лицидерски колач направљен у облику круга.* – Да ми ку́пиш колце́ на ва́шар. **4.** *орнаментни мотив у облику круга на двопређним чарапама и тканинама тканим на домаћем ткачком разбоју.* **5.** *танак котурић одсечен од чега ваљкастог.* – Изе́до две-три́ колца́ од крастави́цу. в. на колца.

колчьк м *дем. од колац, кочић.* – Врж́и ква́чку за колчьк, да бу́деш ми́ран, а не сва́ћи ча́с да ју тра́жиш. – Начу́кај овде́ не́ћи колчьк, да загра́димо про́лукуву.

колче́ње с *гл. им. од колчи.*

ко́лчи несвр. **1.** *забија коље.* – Ло́зје че да по́чнемо да ко́лчимо озд́ол, па докле́ сти́гнемо. **2.** *обележава побијајући коље.* – Ђе́ометри поче́ли да ко́лче по Ба́рсћи де́л, где́ че да пра́е је́родром.

ко́ље врза ши́ју изр. *мучи, кињи кога; убија тешком смрћу кољући одозго преко врата.*

ко́ље моли́тву изр. *приноси на жртву неку домаћу животињу*.

кољћи́ и **коли́ћи**; **колка**; **колко́**[1] *придевска односно упитна заменица, колики, колика, колико*. – Кољћи́ ти је ајлу́к за ово́ј ле́то? – Коли́ћи ти е по́рез? – Колка́ су му усти́шта, ел голема́? – Ел големо́ колко́ на пле́вњу вра́та?

кољу́шти се несвр. *инсистира да се нешто учини пошто пото и љути се ако*

му се неко супротставља.

ко́ма несвр. **1.** *машући нечим оштрим пара.* – Ва́рди се, та́ј кра́ва ко́ма с ро́г. **2.** *дрма, кида, штипа, чупа.* – Дрма́ га, кома́ га, а́ја, немого́ га разбу́дим. **3.** *чешља вуну крупним покретима.* – Не ко́мај вл́нуту, него у́баво че́шљај. **4.** *чешља вуну или кучина на гребенцима.* – У́зне оно́ј пове́смо, па са́мо ко́ма преко гре́бенцини.

ко́ма се несвр. **1.** *чешља се, расправља одавно не чешљану косу.* – Ко́мај се, ко́мај, кљ се не че́шљаш редови́то. **2.** *чеше се снажним, крупним покретима.* – Срби́ га не́кво под жи́ле, па се ко́ма до крви́.

ко́мавица ж *ракија од винове комине, комовица*. – По́више во́лим ко́мавицу од сли́вовицу.

кома́ј прил. *замало, скоро, као да*. – Кома́ј да па́дне ћи́ша, али се ра́зману.

кома́ње с *гл. им. од кома (се).*

кома́рник м **1.** *мрежа за заштиту од мува, комараца и других инсеката.* – По́што ли е ме́тар кома́рник?. **2.** *сандук чије су вертикалне стране начињене од мреже, у коме се чувала храна.* – Мангу́пи но́чу уле́зли откачи́ли кома́рник и све́ оно́ј из ње́г пое́ли.

кома́т м **1.** *комад, комад хлеба.* – Сечи́ по́ситни коматѝ. **2.** фиг. *посао, служба, зарада.* – Дошѝл си до кома́т, сѝг га чу́вај. в. доване се до комат, дојде до комат.

коматѝк м *дем. од комат*. – Узни́ си едѝн коматѝк за успу́т. – По́штуј си коматѝкьт, едва́ си дошѝл до ње́г.

комата́н м *онај који увек једе велики комад хлеба (о детету).* – Бо́шко е комата́н, о́н се заме́тне с на́јголем кома́т.

коматѝна ж *ауг. и пеј. од комат (1).* – Колку́ си е коматѝну узе́л!

комба́ј м *в. комбајна*.

комба́јна ж *комбинована пољопривредна машина којом се истовремено жање, врше и везује слама, комбајн*; упор. комбај.

коме́ндија ж *спрдња, шегачење*. – Те́рају си деца́ коме́ндију с ба́буту.

коме́сија ж *комисија*. – Би́л сам на пенsиуне́рску коме́сију.

коми́н м *оџак, димњак*. – Чу те проте́рам проз коми́н.

коми́нка ж *дем. од комина*. – Коми́нка колко́ има́, ми́ ју опе́комо.

комињак м *вино које се добија када се из комине оточи право вино, па се после у њу дода вода*. – Ба́ба зе́та гоште́ва с пити́је и с комињак, па кьд ови́ја заспи́, она́ га покри́је с мо́кру крпа́ру, тека́ при́чају.

комињаче с *в. комињачич*. – Де́ се́ди да попи́јемо по не́ко комињаче.

комињачич м *дем. од комињак*; упор. комињаче. – Ели́с добѝр комињачичьв.

ко́мка ж **1.** *св. причешће*; упор. конка. – На́ све́ти То́дор че д и́мо на ко́мку. **2.** фиг. *алкохолно пиће, вино.* – И́ма ли јо́ш од ко́мкуту у бу́рено?

ко́мка свр. *причести.* – Д и́мо пр́во у цр́кву да ни по́п ко́мка, па че по́сле да свр́немо у кава́ну да се приче́стимо.

ко́мка несвр. *причешћује;* упор. комкуе, комћева, конка. – По́п ко́мка са́мо они́ја куи́ су пости́ли и несу́ греша́ли.

ко́мка се свр. **1.** *причести се.* – Ел си се комка́л? **2.** *поједе ујутру сасвим мало од нечега, стави коју мрву у уста.* – Јо́ш се несѝм с ни́шта комка́л. **3.** *попије нешто рано ујутру.* – Ел се комка́ с ређи́јицуту ма́лко?

ко́мка се несвр. *причешћује се;* упор. комкуе се, комћева се, конка се. – Код на́с се на́род ко́мка на све́ти То́дор, па́ на све́ти То́дор.

комка́ње с *гл. им. од комка (се).*

комкува́ње с *гл. им. од комкуе (се).*

комку́е несвр. *в. комка*. – Дьнѝс два́

попа́ узе́ли да комку́ју у цр̏кву, ел гоџа́ е на́род ста́нул у ре́д.

комку́е се несвр. *в. комка се*. – И́ма куи́ се ни́кад не комку́ју.

комл̏ца несвр. **1.** *замуџкује, муџа.* – О́н си она́к у́баво вр̏еви, ал књд по́чне да комл̏ца да зна́еш да е љу́т. **2.** *пада у ропац, умире.* – Ста́рцат по́че да комл̏ца и у́мре.

комлца́ње с *гл. им. од комлца*.

комл̏цка несвр. у дем. значењу *комлца (1).* – Њи́ното дете́ комл̏цка пома́лко.

комлцка́ње с *гл. им. ог комлцка*.

комл̏цне свр. **1.** *замуцне, замуцне који пут.* – Сѣг не́ма то́лко да комл̏ца ко напре́д, ал си комл̏цне по не́ђи пу́т. **2.** *падне у ропац, умре.* – Чеш да комл̏цнеш и ти́ едѣ́н пу́т, не́ч да не́ч, ма́јку ти исплоата́торску.

ко́мне свр. *парне рогом, ножем и сл.* – Та́ј кра́ва што́то ро́гљи, о́че да ко́мне. – Ва́рди се, бре́, че те ко́мне с но́ж, о́н не́ норма́лан.

ко́мне се свр. *парне се, озледи се о неки оштар предмет.* – Ко́мнула сам се на гре́бенци.

комо́њи се несвр. *кочопери се, прави се важан, курчи се.* – Што́ ли се па ти́ комо́њиш, књд не́ма ку́че за кво́ да те ува́ти.

комоњи́ка ж бот. *дуговечна зељаста биљка из фам.* Compositae *која као коров расте свуда, а највише поред путева, дивљи пелин* Artemisia vulgaris L.

компи́р м бот. *в конпир* Solanum tuberosum L.

компирѣ́к м *в. конпирчѣк*. – Во́лим компирѣ́к пе́чен у пе́пел са све́ љу́спину.

компире́тина ж *в. конпиретина*. – Гле́ колка́ е ова́ј компире́тина.

компири́на ж *в. конпирина*. – О́гади се компири́нава, а не́ма кво́ дру́го, па мо́ра се еде́.

компирчѣ́к м *в. конпирчѣк*. – Роди́л се си́тан компирчѣ́к, али гоџа́.

компи́рче с *в. конпирче*. – У́зе са́мо едно́ компи́рче, вели́ не́ гла́дан.

ко́мса несвр. **1.** *маше рогом и пара.* – Ти́ја во́л ко́мса, па́зи се. **2.** *кида, черечи.* – Ку́чичи се накавали́ли на за́јка па га ко́мсају. **3.** *чешља наглим и крупним покретима.* – Вл̏на се че́шља, а не ко́мса се тека́ ко што́то ти́ рабо́тиш. **4.** *потрже, позива на вршење неке дужности.* – Че́сто ме ко́мса кома́ндата.

ко́мса се несвр. **1.** *чешља се крупним, отсечним замасима.* – Не ко́мсај се, сва́ це оскубе́ш, па ч да бу́деш по́сле ће́лава. **2.** *чеше се снажним покретима.* – Ко́мса се по они́ја њиго́в србе́ж.

комса́ње с *гл. им.од комса (се).*

комѣ́ева несвр. *в. комка*. – По́п ни сви́ ре́дом комѣ́ева с едну́ ложи́чку.

комѣ́ева се несвр. *в. комка се*. – Код на́с се сви́ комѣ́вају у манасти́р. – Комѣ́ваш ли се ти́ с не́ко пије́њице?

комѣева́ње с *гл. им. од комѣева (се).* – Иде́ ли ти́ на комѣева́ње, ел га за́реза и ови́ја пу́т.

комшилѣ́к м *комшилук, суседство*. – Сѣс комшилѣ́к у́век да бу́деш до́бар.

конѣ́ц м *кончасти део махуне бораније, пасуља и сл*. – Ел и́мају ове́ј при́тће ко́нци?

конбува́ње с *гл. им. од конбуе.*

ко́нбуе несвр. *комбинује, меша.* – Ко́нбуе вино́ и во́ду, та га зове́ шпри́цер.

ко́нгрес м (поред значења: *скуп, заседање држава, партија, удружења итд.*) фиг. *сеоска заветина (у доба комунистичког режима).* – Че д и́мо на ко́нгрес у Потрка́ње на Це́рман, а по́сле и́ма конгре́с и на Све́ти Па́вол, па че па́ д и́мо.

ко́ндак м рет. *кундак.*

ко́ндалица ж *жена високог раста*; упор. кондилана.

конди́л м анат. *зглавак, зглоб*

condylus.

кондила́на ж *краката жена*; упор. кондалица, кондилача, кондирача. – О́лга е една́ кондила́на, и́ма но́ђе ко штр̀к.

кондила́т, -а, -о *који је кракат, који има дугачке ноге.* – Чи́ни ми се да бе́ше по кондила́т, оно́ не́, же́на.

кондила́ча ж *в. кондилана*. – С ту́ј кондила́чу не мо́ж ни му́ж да пеша́чи.

кондира́ча ж *в. кондилана*. – Реши́л да се же́ни с ону́ј кондира́чу.

конду́ра ж *ципела*. – Ја́ сам конду́ре носи́ла са́мо кљ сам се венчува́ла.

конду́рка ж *дем. од кондура, ципелица*. – Де́, тру́пкај ма́лко у конду́рђете, кљ ти купи́ли.

конsу́л м *конзул*. – Чу́ли смо да е ко́nsул голе́м чино́вник, а у на́ше сало́ едни́ се зову́ Ко́nsулови, а ору́ си и ко́пају.

ко́нк м *ходник, предсобље*. – Це́л дѣ́н сам преседе́л у ко́нк преди њего́ву концола́ри́ју.

ко́нка ж *в. комка*.

ко́нка свр. *в. комка (1)*.

ко́нка несвр. *в. комка*.

ко́нка се несвр. *в. комка се.*

конка́ње с *гл. им. од конка (се).*

коно́пац м *дуг савитљив предмет упеден од конопље или каквог другог влакнастог материјала који служи за везивање, уже*. в. суче конопци, ус конопац.

коно́пљица ж бот. *биљка из фам.* Ranunculaceae *жута саса* Anemone ranunculoides L.

конопљи́ште и **коно́пљиште** с *њива на којој се сеје конопља*; упор. грсничиште, грсниште и грстениште. – Ми́ и́мамо две́ конопљи́шта едно́ ни е у Со́рђичаво, едно́ у Цр̀нопоље.

коно́пче с *дем. од конопац, конопчић*; упор. конопченце. – Где́ ли е коно́пчено? – Тури́л коно́пче на́ гушу. в. и: тури конопче на гушу.

коно́пченце с *в. конопче*. – Тре́бе ми коно́пченце да се увр̀жем у др̀ва.

коно́пчина ж **1.** *ауг. и пеј. од конопац, стари, покидани конопац*. – Ако и́маш не́ку коно́пчину да обр̀чамо свињу́ док ју шу́римо. **2.** фиг. *велика, дугачка змија.* – Смота́ ми се една́ коно́пчина пре́д ноће.

конпи́р м бот. *кромпир;* упор. компир Solanum tuberosum L. в. претрн конпир.

конпирѣ́к м *дем. и хип. од конпир*; упор. компирьк, конпирче. – На́ ти, си́не, пе́чен конпирѣ́к, оно́ ја́ко бла́г.

конпире́тина ж *в. конпирина*; упор. компиретина. – Не́че да неста́не ова́ј конпире́тина.

конпири́на ж *ауг. и пеј. од конпир*. – По не́ка конпири́на га и́ма ћи́ло.

конпирчѣ́к ж *в. конпирьк*; упор. компирьк. – Е́дну ма́лко конпирчѣ́к пе́чен у огњи́ште.

конпи́рче с *в. конпирьк*; упор. компирче. – Тури́ јо́ш едно́ конпи́рче, та да бу́де ћи́ло.

конте́ с *в. кутлица*.

контињѐр м *лимени сандук великих димензија удешен тако да у њему бораве радници на изградњи путева, пруга и сл., контејнер.* – Ле́ти мло́го же́га да се спи́ у они́ја контињѐри.

контраки́ра несвр. *уговара испоруку пољопривредних производа у замену за индустријску робу, контрахира.* – По́сле они́ја ра́т смо мора́ли обове́зно да контраки́рамо, ако смо тели́ не́што да ку́пимо, она́к не́ могло́.

концентра́к м *фабричка мешавина разних хранљивих материја за исхрану стоке и живине, концентрат*. – Сѣ́г ви́ше не ра́нимо сто́ку с концентра́к, мло́го ску́п.

концола́ри́ја ж *канцеларија*. – У коју́ концола́ри́ју седи́ на́челникат? – И ти́ би

во́лел да рабо́тиш у концола́ри́ју, али неси́ учи́л шко́ле.

кончѓк м **1.** *дем. од коњц, кончић.* – Де́, си́не, удени́ на ба́бу кончѓк у игли́. **2.** *све што је танко, слабо, што се може сваки час прекинути.* – Ко́жичка му се држи́ са́мо на кончѓк. – Оста́л на кончѓк, а могѓл је да пођи́не от колко́ е високо́ па́дал. **3.** *део на разбоју о којем висе нити.* в. држи се на кончѓк.

ко́њ м **1**. *домаћа животиња за јахање и вучу* Equus caballus. **2**. фиг. *жреб, ждреб, коцка*. *(Кад више наследника дели имање често то чине помоћу жреба – коња).* – Ју́тре че се де́лимо на ко́њи. в. бос коњ, коњ баба.

ко́њ ба́ба ж *држећа баба, витална баба*. – Ба́ба Милу́нка из Деја́новци е била́ ко́њ ба́ба. в. коњ.

ко́њак м **1.** *орах којим играч у игри орасима гађа купе ораха саиграча.* – За ко́њак се пробе́ре на́јкрупан оре́ј. **2.** *дрвени подметач за струне на гудачким инструментима, кобилица*; упор. кобилка (4).

коња́к м *коњаник*. – Пројаша́ше коња́ци на бели́ ко́њи.

коњѓк м **1.** *дем. и хип. од коњ (домаћа животиња)*; упор. коње и коњчак. – Да́доше му коња́ и девójћу. / Коњѓк ћо́пав, девójћа љу́бена (н. п.). **2.** *канап који иде уз ногу од врха опанка.*

коња́ча ж *мушкобањаста, крупна жена*. – Па не́ч ва́љда да у́знеш ону́ј коња́чу?

коње́ с *в. коњак*. – Ел на́рани коње́то? Рани́ га ако о́ч да ја́шеш.

ко́њеник м *коњаник*. – Це́лу но́ч пројашува́ше не́кви ко́њеници.

коњешти́п м зоол. *ровац* Gryllotalpa vulgaris; упор. коњоштип, коњштип. – Гради́ну ми упропасти́ли коње́штипи.

коњи́ч м **1.** *в. коње*. – Чу́ва не́кви си́тни коњи́чи. **2.** *дрвена стега у сарачком занату причвршћена за клупицу.* – Ма́јсто́р ује́не коњи́ча, сте́гне каи́ши, у́зне и ши́је.

коњи́чи м **1.** *в. скаћице*. **2.** *орнаментни мотив на двопређним чарапама.*

коњоса́ње с *гл. им. од коњоше*.

коњо́ше несвр. **1.** *беспосличи, дрема (као коњ).* – Це́л дѣн коњо́ше, ни́шта не рабо́ти. **2.** *спава, спава преко дана док сви раде.* – Опи́је се саба́јле, па по́сле ле́гне да коњо́ше. **3.** *ради много, ради као коњ.* – Коњо́шем за бе́дну цр́кавицу.

коњо́штип м зоол. *в. коњештип* Gryllotalpa vulgaris.

коњпрди́ м **1.** бот. *оштра трава коју само коњи једу.* **2.** шатр. *кромпири*.

ко́њсћи босѝљак м бот. *вишегодишња зељаста биљка јајастих листова и љубичастих цветова из фам*. Lamiaceae, Mentha aquatica L.

коњу́ша ж рет. *коњушница*. – За́пали се ца́рева коњу́ша.

коњчѓк м *в. коњак*. – Коњчѓкът му мѓнчак, ама добѓр.

ко́њштип м зоол. *в. коњештип* Gryllotalpa vulgaris.

ко́њштрак м бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам.* Polygonaceae *стабла високог до 120 ст дугих листова, штавељ* Rumex aquaticus L., Rumex acutus L. *и* Rumex obtusifolius L.

ко́п м *цветно стабло лука, купуса, репе и др. биљака, копље, бик*. – Лу́к ми мло́го истера́л ко́п.

ко́па несвр. **1.** *закопава, сакрива закопавајући.* – У ра́товиви копа́мо и дре́е и ма́з и жи́то. **2.** *сахрањује.* – Ју́тре че га ко́пају.

копа́ ж *купаста гомила, купа*: **а.** *зденути снопови кукурузовине.* – Здену́л сам три́ес копе́ мому́риште. **б.** *четири ораха на гомили (три доле и четврти на врху) у дечјој игри орасима.* – У́знем ко́њак и га́џам њи́не копе́.

копа́ња ж *веће и дубље округло*

корито издубљено од тополовог балвана које служи за разне кућевне потребе (мешење хлеба, усољавање меса и др.).

копа́ње с **1.** *гл. им. од копа*. – Ју́тре и́демо на копа́ње у Ква́ћњину мр̏твин. **2.** *прекопано земљиште.* – Немо́ј ми га́зиш преко копа́ње!

копа́ран м *војничка блуза, копоран*. – Закопчи́ си копара́нат!

копа́чка ж *дунђерска алатка за копање рупа у дирецима и гредама, има облик двојне секире, с тим што један рез иде у правцу дршке а други управно на њу.* – Ма́јстор Љу́ба не́ма копа́чку, о́н длбе́ с глето́, тека́ му, вели́, по́ласно за ра́боту и по пре́цизно испа́да.

копера́ција ж *повезивање сељака и зем. задруга у заједничком деловању у неком пољопривредном или сточарском послу, кооперација.*

копери́ра несвр. *сарађује са зем. задругом у пољопривредној или сточарској производњи, кооперира.*

копила́ча ж у пеј. значењу *она која је копилила (о жени)*; упор. копиљача.

копила́ш м *копиле, копилан*. – У на́шу малу́ и́ма два́ копила́ша.

копилда́к м *в. копиљак*.

копи́лка ж *домаћа животиња која је копилила*.

копиља́к м *зб. овце или козе које су копилиле*; упор. копилдак. – Ову́ј го́дин би́ до́ста копиља́к.

копиља́ча ж *в. копилача*

копиље́ва несвр. *копили*. – О́н тека́ у́баво чу́ва о́вце да му ско́ро све́ копиље́вају.

копиље́вање с *гл. им. од копиљева*.

копиље́вина ж *овце које су копилиле и јагњад које су оне ојагњиле*.

копи́на ж *вишегодишњи бодљикави дугокраки грм црних бобица из. фам.* Rosaceae *купина* Rubus fruticosus L.

копиња́к м *густо грмље купине*. – Ода́вна жене́, међ бежа́ле пред Ту́рци, врља́ле де́цу у копиња́к.

копи́та ж *копито*. – Код коња́ приоди́ с ле́ву стра́н, немо́ј osа́д, да те не уда́ри с копи́ту у чало́.

копи́тес, -та, -то *који има велика стопала*. – Колко́ е мѝнечњк, а колко́ е копи́тес!

копи́тњак м бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Aristolochiaceae *копитник* Asarum europaeum L.

ко́пица ж *мала баштенска мотичица*. – С ко́пицу се разглаву́е граде́на, међ се укоре́е земља́.

копи́ца ж *дем. од копа́, мала купа, купица*; упор. копи́чка. – Дока́рај едну́ копи́цу мому́риште, да и́ма кво́ да ту́рамо на кра́ве.

ко́пичка ж *дем. од ко́пица, мала копица*; упор. копка. – Малу́ну ко́пичку смо не́где затрли́, па се питу́ем с кво́ чу сѣг д и́м у граде́ну.

копи́чка ж *в. копица, мала купа, купица*. – Мамурза́к зде́нут у две́ копи́чће.

копја́ни несвр. *из поврћа израста бик са семеном*. – Мло́го ми лу́к копјани́л, ову́ј про́лет.

копја́ни се несвр. *избија бик са семеном из неке повртарске биљке*. – Не́че се ва́ља лу́кат копја́ни и ову́ј го́дин. – Лу́к се копја́ни међ му е кру́пан рьпьцѣ́к међ се са́ди, ел међ му е се́ме од ископја́нен рьпьцѣ́к, а не́ од ископја́нену поса́дену главѝцу.

копјање́ње с *гл. им. од копјани (се)*.

ко́пје с *копље*. – Бо́јно ко́пје врљи́ше у тр̏ње и ото́ше си до́м.

ко́пка ж *в. ко́пичка*.

копнеа́ње с *гл. им. од копнее.* – Јо́ш не поче́ло копнеа́ње, го́ре по планину́ту.

копне́е несвр. *копни, топи се, нестаје.* – Међ сне́гови по Ста́ру пла́нину по́чну да копне́ју, Тимо́к при́јде и пото́пи До́љњу Ча́ршију. – Копне́е чове́к од му́ку и сећира́цију.

копра́ља ж *пљоснато гвожђе на остану за стругање блата и земље са раоника, точкова и сл., стругаљка*. – Остру́жем ра́лник с копра́љу.

копре́нка ж *трбушна марамица јагњета или друге заклане животиње*. – Кьд ко́љеш ја́гње оста́ј ми копре́нку да напра́имо ба́бу.

копри́ва ж бот. Urtica dioica L. в. грчће коприве, урасал ко говно у коприве.

коприва́к м *место обрасло коприво м, непроходни густиш коприва*. – Ко́ ми́слиш да про́јдеш преко они́ја коприва́к у кра́ће панталóнће и бо́с?

копри́вка ж *дем. од коприва*. – Ба́ба свари́ла ма́лко копри́вће.

копр́шка несвр. **1.** *џара, меша*. – Копр́шка по огњи́ште, тра́жи јóш не́ћи конпири́. **2.** *рије земљу роговима (о волу)*.

копр́шка се несвр. **1.** *рита се, разбацује се ногама у лежећем ставу, копрца се*. – Копр́шка се ко за́клано пи́ле. **2.** *прпори се у прашини*. – Кокóшће се копр́шкају на сл́нце.

копршка́ње с *гл. им. од копршка (се)*.

ко́пса несвр. *копа ноктима, гребе ноктима*. – Ку́че ју́рне ма́чку, а она́ у́зне да га ко́пса с ша́пу.

ко́пса се несвр. *чеше се крупним, снажним покретима, драпа се*. – Не ко́псај се по дупи́штето, гле́дају те љу́ђе.

копса́ње с *гл. им. од копса (се)*.

ко́рав, -а, -о *који је спечен, који има тврду кору*. – Де́да не мо́ж да еде́ ко́рав ле́б, за́ште не́ма зу́би.

корьм м *стомак, трбух*; упор. корм. – Уда́рил га с коле́но у корьм.

корба́н м *жртва, курбан*. – Ку́ј на́јде зако́пане па́ре, а не принесе́ корба́н, и́ма да у́мре.

корде́љ м *в. толузина*. – Зати́сни ба́лонат с не́ћи корде́љ.

кореа́ње с *гл. им. од корее (се)*.

коре́е несвр. **1.** *крути, укрућује*. – Мр́злица коре́е прање́. **2.** *прича без везе, жилави*. – Немо́ј га коре́еш.

коре́е се несвр. **1.** *прави се важан, крути се*. – Мила́н се, од како́ по́ста кме́т, ва́ну коре́е и не вре́ви ви́ше сьс сва́куга. **2.** *кострешн се спреман да нападне*. – Ко́ му ја́ то́ј ре́ко, о́н ва́ну да се коре́е. **3.** *смрзава се, леди се*. – Коре́е се од зиму́, на стра́жу.

коре́л, -а, -о *који је тврд, стврднут*. – Коре́л ле́б. **2.** *крут, несавитљив (о човеку)*. – Што́ си, бре́, то́лко коре́л, ма́јће му га.

коре́ла ж бол. *колера* cholera.

коре́лица ж *тврда земља (од суше)*.

корељáк м *оно што је тврдо, што се стврднуло*. – Ел и́маш ти́ по́мек ле́б, ја́ не мо́г да еде́нм ови́ја корељáк?

ко́рен м **1**. *клип кукуруза*. – Да́де ни по едьн пе́чен ко́рен. – Роди́ли се ја́ко кру́пни ко́рење. – Куде́ чу с ово́ј ко́рење? **2**. *подземни део биљке помоћу кога се она учвршћује и преко кога добија воду и хранљиве материје*. в. и: мечћин корен, одвои корен, потера корен, тужан корен.

корень́к м *дем. од корен (у земљи)*. – Корень́к му се исуши́л.

корени́на ж *ауг. од корен (кукурузни клип)*; упор корењина (1). – Ле́ле, де погле́, колка́ си е ова́ј корени́на.

коренчь́к м *дем. од корен (клип кукуруза), мали корен, коренчић*; упор. коренче. – Строши́ на о́вце едьн коренчь́к и по́сле и напо́ј.

ко́ренче с *в. коренчьк*. – То́лка е су́ша да не́ма да откр́шиш ко́ренче.

корења́к м **1.** *корење зелени*. – Вароша́ње ту́рају у су́пу сва́какав корења́к. **2.** *зб. од корен (кукурузни клип)*. – Корења́к, да прости́ш, ко ла́ктови́, ово́љни.

корењи́на ж **1.** *в. коренина*. **2.** *в. толузина*.

ко́рис м *користи*. – Не́мам ја́ од то́ј ни́кьв ко́рис. – Су́мљам да мо́ж то́љћи ко́рис да извлче́ш.

ко́рисан, -сна, -сно *користан*. – Ти́, ако це́л дѣ́н лежи́ш по ладави́не несѝ за ни́кво ко́рисан, ку́че е по ко́рисно од те́б.

Кори́та ж *село Старо Корито у општини Књажевац.*

Корита́р м *Циганин*. – Ако несѝ добѣ́р чу те даде́м на Коритари́.

Корита́рка ж *Циганка*. – Про́си ко Корита́рка.

кори́тсћи, ска, -ско **1.** *који припада Старом Кориту, који се односи на Корита.* **2.** *који припада Новом Кориту, који се односи на Ново Корито.*

кори́ца ж *кора хлеба*; упор. коричина. – Деца́ во́ле да еду́ кори́цу, а ста́рци среди́ну.

Корича́нац м *становник села Новог Корита, онај који је пореклом из Новог Корита*.

Кори́чанин м *становник Старог Корита, онај који је пореклом из Старог Корита*.

Кори́чанка ж **1.** *становница Старог Корита, она која је пореклом из Старог Корита.* **2.** *становница Новог Корита, она која је пореклом из Новог Корита.*

кори́чина ж *в. корица*. – На ме́н, си́не, дава́ју да еде́м са́мо кори́чине.

кори́чка ж *дем. и хип. од корица*; упор. корка. – Чеш да еде́ш ти́ кори́ће, ал и не мо́ж на́јдеш.

ко́рка ж *в. коричка*. – Ко́рћете че да расто́пиш за кокóшће.

ко́ркав, -а, -о *који је ухватио кору, који је тврд.* – Ко́ркави ти чварци́ви, мо́ра си и препе́кал.

корла́к м **1.** *кости, костур.* – Ископа́ли не́ћи корла́к та́м где́ има́ла ста́ра гро́бишта. **2.** фиг. *веома мршава особа.* – Напраи́л се на корла́к.

ко́рм м **1.** *в. корьм*. – Кьд ку́са васу́љ, боли́ га ко́рм. **2.** *изнутрица.* – Па́рнул га Бу́лча, па му повисе́л ко́рм.

корма́ни несвр. *њише задњицом при ходу (о жени).* – Не́ма да о́ди, ко́ што се о́ди, не́го са́мо корма́ни с оно́ј ње́јно ду́пе.

корме́ње с *гл. им. од корми.*

ко́рми несвр. *вади утробу.* – Ко́рми ри́бу на пото́к, што це́л дѣ́н вача́л.

ко́рне свр. *запара нечим оштрим (рогом, ножем и сл).* – Ко́рнул га Ру́јча у сла́бину.

корће́ла ж *веома мршава особа*. – Че га же́не за ону́ј корће́лу, не́ма ју три́јес ћи́ла.

кору́ба ж **1.** *сува кора полуобличастог облика скинута са дебелог сувог дрвета.* – Од они́ја тру́пови се одва́јају кору́бе и испа́дају не́какви цр̀вје. **2.** *одломљен већи комад од чаше лејке.* – Изгре́бем во́ду с кору́бу. **3.** *округла дрвена карлица за мешење хлеба*: упор. копања. – Замешу́ем ле́б у кору́бу. **4.** *жлеб издубљен у деблу дрвета за спровођење воде;* упор. гурла. **5.** (обично у мн.) *опанци начињени од спољне аутомобилске гуме.* – Преко разми́рицеве смо носи́ли и дрвењáци и кору́бе. **6.** *земљиште налик на отпалу кору дрвета, дол, поток.* – Кору́бе (топ.).

кору́бав, -а, -о *који има облик корубе (1), а усто је тврд и крут*. – Не мо́ж га пато́шемо с ове́ј кору́баве дѣ́ће, мо́ра да на́јдеш равне́.

корубáвење с *гл. им. од корубави (се).*

корубáви несвр. *чини да што добије облик корубе (1).* – Вла́га поче́ла да корубáви парће́т.

корубáви се несвр. *добија облик корубе (1).* – Дѣ́ће се корубáве кьд се не оста́е ко тре́бе.

кору́бина ж **1.** *кора стабала разних биљака или њихових плодова.* – Из ти́кве изва́дена салти́на, оста́ле са́мо кору́бине. **2.** *остругано тесто које се је било*

залепило и стврднуло за наћве. – Коpу́бине да се си́пу у помија́рник. **3.** *опанак направљен од спољашње гуме аутомобила.* – Под окопа́цију несмо́ има́ли ни опѝнци ни ци́пиле, веч смо носи́ли ел коpу́бине, ел дрвења́ци.

коpу́бинка ж *дем. од корубина (1).* – Кладѝ о́гањ с те́ј коpу́бинће.

корче́ва несвр. **1.** *кори, прекорева, грди.* – Дојадѝло ми ве́ч, свѝћи дѝн ме корче́ва, ча́с за ово́ј, ча́с за оно́ј. **2.** *даје коме погрдно име или назива кога погрдним именом.* – Немо́ј се корче́вате, вѝ сте ро́днина.

корчева́ње с *гл. им. од корчева.*

ко́с м *кост.* – Па́дал се од слѝбу и строшѝл си не́ћи ко́с до́ле у шапу́.

коса́ ж **1.** *пољопривредно оруђе којим се коси трава, жито и сл.* **2.** *нож којим се скида заостала масноћа са коже приликом штављења, у опанчарском занату.*

ко́са ж *стрма страна узвишења.* – А́лдина ко́са, Црновр̀шка ко́са.

коса́р м **1.** *стара коса од које је остао само чембер и нешто мало реза.* **2.** *планински гребен који се косо спушта.*

коса́ч м *онај који коси, косац.* – Ту́ј лива́ду покошу́ју трѝ косача́.

коса́чћи, -чка, -чко *који припада косачу, који се односи на косача.* – Коса́чће на́днице су по јаће́ него ли копа́чће.

коса́чћи прил. *својствено косачима.* – Дојдо́ше коса́чћи гла́дни, па кьд навалѝше на васу́љ.

ко́се ж анат. *коса* capillitium. – Ру́се ко́се. – У́баво зечешља́ла ко́се.

ко́си се несвр. *при ходу таре ногу о ногу (о коњу).* – Ко́си ми се ко́њ с пре́дње но́ђе.

косѝлба ж **1.** *кошење траве, косидба.* – Зано́си се ко му́да у косѝлбу. **2.** *време када се коси трава, доба косидбе.* – У косѝлбу доодѝше да питу́ју ѝмамо ли рећѝју за про́даву.

косѝло с **1.** *држаље за косу.* – Ако ти косѝло на одго́вара, не́ч мло́го да урабо́тиш. **2.** *провизорна мера за дужину и за време.* – Слѝнце искочѝло за едно́ косѝло, а тѝ се јо́ш не дѝзаш!

косѝр м **1.** *савијено сечиво са дршком за сечење трња, чврстог корова и сл.* **2.** *обредни хлеб умешен у виду косира (српа).*

косѝца[1] ж *дрводељска алатка са две ручице којом се деље дрво вучењем ка себи.* – С косѝцу де́лам кра́к за столѝцу.

косѝца[2] ж *плетеница од десет повесама кучина направљена ради одлагања пошто се неће прести одмах.*

косѝца[3] ж *дем. од коса (нагнуто земљиште).* – Од Ма́л Ја́блен косѝцата се спу́шта пра́во у сало́.

косѝца ж *дем. од коса (длака на човечјој глави).* в. вилова косица.

косѝце ж *дем. и хип. од косе*; упор. косичће. – Родѝло се с косѝце.

косѝчњак м *обредни свадбени хлеб у Буџаку.*

косѝчће ж *в. косице.* – Плавће́ му до́јду косѝчћете.

коска́т, -а, -о **1.** *који има крупне, јаке кости, кошчат.* – Коска́т, кру́пан чове́к. **2.** *који је мршав, који је кост и кожа.* – Са́мо што му кочѝне не прова́ле ко́жу, то́лко е коска́т.

космр̀тење с *гл. им. од космрти се.*

космр̀ти се несвр. **1.** *мргоди се.* – Немо́ј да се о́дма космр̀тиш, че́кај да ти ка́жемо ко е било́. **2.** мет. *облачи се, спрема се невреме.* – Космр̀ти се не́бо од кьм Мѝглен.

космура́к м **1.** *ауг. и пеј. од косе, неуредна коса*; упор. космураци. – Када́ ли чеш да скра́тиш тѝја космура́к? **2.** *коса која отпадне при чешљању или шишању.* – Збе́ри космура́кат и не́где га врљѝ.

космура́н м *онај који има бујну и неуредну косу.* – Иди́ се пошишај, немо́ј си такьв космура́н.

космура́на ж *она која има бујну и неуредну косу*. – Ти́ си добро́ девојче, а ова́м си космура́на.

космура́т, -а, -о *који је бујне, неуредне косе*. – Глава́т, па космура́т.

космура́ци м *в. космурак*. – Космура́ци му и́ду у́ очи.

костади́нће ж мн. *новци цара Константина*. – У Бара́ницу су наодене костади́нће, а и у Гради́ч мо́ј у́јћа наоди́л костади́нће.

костобо́љ м бол. *реуматизам, костобоља.* – Про́сто га у́дави ови́ја костобо́љ.

костре́шка ж *женска особа љута и срдита.*

костре́шко м *мушка особа љута и срдита*.

кости́рц м *в. кьнт*. – Ту́ј се мо́ж провлче́ш са́мо на кости́рц.

косту́рка ж *стара, тупа бритва без корица којом се стружу нађве*.

кот предл. *код*. – Оста́ла сам да кона́чим кот куми́цу. – Кьд било́ кот попа́тога на и́спит, о́н се у́шоврда и н умеја́ ни́шта да ка́же.

ко́т *узв. обично поновљен више пута којим се потстиче нека животиња или живина да се коти, да се изводи.* – Ко́т, кот, кот (кад се кокошка сади на јаја); ко́т, ко́т, ко́т, ма́т, ма́т, ма́т (кад се рој мами у трмку).

коте́л м 1. *котао, бакрач*. – Ти́кве за сви́ње ва́римо у голе́ми котьл. 2. *количина течности која стаје у један котао.* – Бу́лча е попи́л два́ котла́ во́ду. в. изврнул котьл.

коте́лник м *в. котленик*.

ко́тарка ж 1. *корпа, котарица.* – У ва́љене ја́годе не иди́ с голему́ ко́тарку. 2. *в. крљешка*. – Сва́ко ју́тро искару́ем тори́ну у ко́тарку.

котарче́тина ж *ауг. и пеј. од котарка (1), стара корпа која је већ у распадању*. – Трава́ за сви́ње да се донесе́ у ону́ј котарче́тину и да се попи́ска.

ко́тарчица ж *дем. од котарка (1).* – За девојченцево тре́бе да ку́пимо ко́тарчицу и и́гле, да се у́чи да плете́.

коте́л м *хотел*. – Мора́ли смо да прено́чимо у коте́л.

коте́ља несвр. 1. *помиче, помера какав лопатасти предмет гурајући га, котрља.* – Говно́ваља коте́ља ма́лко од лајно́. 2. *преврће залогај у безубим устима.* – Ту́ри режњьк од ја́блку у у́ста, па га коте́ља, коте́ља док га не́како не прогли́не.

коте́ља се несвр. 1. *ухвати се с ким у коштац па се котрља.* – Ку́чичи се здави́ли, па се коте́љају. 2. *једва хода.* – Коте́ља се не́како у́збрдо. 3. *извија се, мигољи се, гмиже.* – Коте́ља се една́ змија́.

котељáње с *гл. им. од котеља (се).*

коткода́кање с *гл. им. од коткодаче*.

коткода́нка ж *в. кокоданка*.

коткода́че несвр. *оглашава се кокошка кокодакањем.* – Коко́шка коткода́че кьд снесе́ јајце́.

котльк м *в. котлич*. – Млеко́ да се ва́ри у мали́јан котльк.

котлари́ца ж *мањи, онижи казан*. – Колко́ ћи́ла стању́ју у ову́ј твоу́ котлари́цу?

котла́рица ж *в. казаница*.

котла́рница ж *в. казаница.*

котле́ с *в. котлич*. – У́ руће ми зла́тно котле́.

котле́на ж *в. котленка (2).*

котлени́к м *омчица у ткачким нитима кроз коју се провлаче жице основе*; упор. котьлник, котленка (3).

котле́нка ж 1. *бакарни суд обично од једне оке који служи као мера за узимање ушура при печењу ракије.* –

Котлéнка стáлно висѝ у казанѝцу. **2.** *ушур који се даје при печењу ракије а мери се котленком или неким другим судом*; упор. котлена. – Нéкња пéко на Гáврин казáн, па дáдо пéт котлéнће. – Кóлко узѝмаш за котлéнку, ћѝло, ел двé? **3.** *в. котленик.*

котлéње с *гл. им. од котли.*

кóтли несвр. *некалаисани бакарни суд неком хемијском реакцијом квари органске материје (јело) које се налазе у њему.* – Казáнав почéл да кóтли, мóра се калаѝше.

котлѝна ж **1.** *ауг. и пеј. од котљ, велики, стари котао*. – А, брé мýже, изглéда да е протéкла овáј котлѝна. **2.** *в. казаница.*

котлѝч м *дем. од котљ, мали котао, котлић*; упор. котльк, котле, котличе. – Млекó млзéм и вáрим у котлѝч, сáмо га процéдим.

котличé с *в. котлич*. – Сѝриње потсирýемо у еднó котличé.

котлѝц м **1.** *простор испод воденице у коме се налазе воденична витла*. – Прѝчају да у котлѝц жѝви ђáвол. **2.** анат. *јамица између грла и грудног коша.*

котлѝчиште с *место где је некада била нека воденица, а сада се виде само остаци котлца*.

котрáн м рет. *катран.* – Остáл ми намњњѝк котрáн, а нéма и овѝја што га продáвају, Éреве, да прóде.

котранцѝја м рет. *катранција.* – Прóде котранцѝје и óкају: "Јéво кáтрана".

котромáнац м *карантин, контумац*. – На Врѝшку чýку имáло е котромáнац, јóш књд је кнéз Мѝлош бѝл.

котунáр м бол. вет. *коњки кашаљ*.

котурáн м бот. *в. самобај* Glechoma hederaceum L.

кућéл м *мршав, спечен човек.*

кóћерица ж зоол. *в. катерица.*

кóцка ж (мн. кóће) *правилно геометријско тело са шест сукладних, подударних квадратних површина, хексаедар*. в. шићер на коће.

кóцкан, -а, -о *који је начињен од коцака*. – Њѝна ýлица не од кáлдрму, онá кóцкана.

кóцкарин м *коцкар*. – Кóцкарин и курвáрин, етé кѝв је óн.

кóчак м *преграда исплетена од прућа којом се у тору одвајају јагањци од оваца*. – Књд óвце пóчну да се јáгње, ћушé прегрáдимо с кóчак.

кочáн м **1.** *срчика главице купуса.* – Не вóлим кочáн у вáриво. **2.** *део који после сечења главице купуса у башти остане да вири из земље.* – Књд се обéре зéље, мѝ овчарѝ трáжимо кочањé по градѝне, да сечéмо и да едéмо. **3.** *в. толузина*.

кочáнка ж *в. толузина*.

кóчина ж **1.** *кокошарник*. – Ел сéдле кокóшће у кóчину, ел у дýд? **2.** *обор за свиње, свињац.* – Тóј му тóлко ýбаво стоѝ, кó на свињскý кóчину злáтан катанáц.

кочѝна ж *кост, коска*. – Нѝт кочѝну глóце, нѝт ју дрýгом дáва.

кочинáр м *мршава свиња која се чува у кочини или свака свиња која се чува у кочини*.

кóчинка ж *дем. од кóчина*. – У кóчинку затвáрамо прáсе, а у кóчину свињý.

кочѝнка[1] ж **1.** *дем. од кочина, мала кост, кошчица*. – Однесѝ кочѝњће на кýче. **2.** анат. *зглавак на нози, глежањ* condylus. – Убѝла сам се у кочѝнку. **3.** *коштано дугме на кошуљи*; упор. кошуљарац , кошуљанче (2). – Заскопчѝ си кочѝнку пóд гушу.

кочѝнка[2] ж *отпаци који остану после чишћења жита*.

кочињáра ж *свиња која је храњена у обору (кочини), за разлику од свиње која је жирена.*

кочи́ца ж *коштица воћа*. – Зо́бемо цре́шње са све́ кочи́це.

кочи́чка ж *дем. од кочица*. – Залете́ла ми една́ кочи́чка у но́с.

ко́чњача ж *механизам за заустављање возила или за успоравње кретања возила, кочница.*

ко́ш м **1.** *велика грубо оплетена корпа од прућа за преношење растреситог материјала (сена, сламе и др.) или за чување неких плодова и сл.* – Кьд бе́ремо гро́зје це́л дьн но́сим коше́ви. **2.** *количина неке материје која може да стане у један кош.* – Иди́ турѝ на воло́ви едьн ко́ш де́телину. **3.** *зграда или одељак амбара за смештај кукуруза у клипу.* – О́пштинсћи ко́ш пльн с моми́рузу, а на́ш празьн.

коша́ва ж мет. *источни ветар у Тимоку.* – Коша́ва је ја́ко студе́н ве́тар. в. белограчанска кошава, бочна кошава, велика кошава.

коша́ра ж *колиба исплетена од прућа и покривена сламом или начињена од збодених врљика и такође покривена сламом, која служи за затварање ситне стоке или за становање;* упор. плетара, плотачка. – Најдо́ше га скута́л се ме́ћу о́вце у едну́ коша́ру. – Бо́г да́ва, али у коша́ру не накару́е (изрека).

коша́рење с *гл. им. од коари (се).*

кошаре́тина ж *ауг. од кошара*. – Нале́гали по кошаре́тине, ка́ко воле́тине.

коша́ри несвр. *надиже, подиже неку површину или слој.* – Кьд превр̀ча се́но о́н га коша́ри, да се по́срчено ошу́ши.

коша́ри се несвр. *издиже се, клобучи се, кострешн се.* – Земља́ се коша́ри, поче́л да ни́ца бо́б. – Кво́ се то́ј коша́ри под чр̀гуту?

коша́рица ж *кошница исплетена од прућа, трмка*. – Коша́рице мо́ра да се пропр̀ле пред вача́ње ро́ј.

коша́риште с *место не коме се налазе кошаре или на коме су се налазиле кошаре (колибе од прућа)*. – У Камени́цу и́ма ме́сто зва́но Коша́риште.

коша́рка ж *дем. од кошара, мала кошара*. – Ја́ганци су затво́рени у коша́рку, а о́вце у трља́к.

кошарња́к м *ауг. и пеј. од кошара.*

коши́ч м *дем. од кош (1);* упор. кошле. – Набра́ли су из ту́ј ње́иву моми́рузу, и́ма за два́ коши́ча заметача́.

ко́шка се несвр. **1.** *гурка се.* – Ко́шкају се те́лци. **2.** *спори се, расправља се.* – Ста́лно се ко́шкају, ни́кад ми́р не́мају.

кошка́ње с *гл. им. од кошка (се).*

кошле́ с *в. кошич.* – Да́ј на козе́ се́но с мало́но кошле́.

кошта́н, -тна́, -тано́ *који има тврду љуску, коштуњав*. – Кошта́н оре́ј.

коште́нска ж *једно старинско народно коло*.

кошуља́нац м **1.** *дете које иде смо у кошуљи, без гаћа.* – Били́ су кошуља́нци дор несу́ пошли́ у шко́лу. **2.** фиг. *дечак у доба пубертета.* – Не́ та́ј ра́бота за те́б, ти́ си јо́ш кошуља́нац.

кошуља́нче с **1.** *дем. и хип. од кошуљанац (1);* упор. кошуљанчич. – То́ј су мла́ди љу́ђе, дете́ им јо́ш кошуља́нче. **2.** *дугме за кошуљу.* – Ме́ћу оно́љћи пу́лови у кути́ју, мо́ра да и́ма и не́ко кошуља́нче.

кошуља́нчич м *в. кошуљанче (1).* – Де́дин, де́дин кошуља́нчич.

кошуља́рац м *в. кошуљанче (2).*

кошу́љбина ж *кора, спољна опна, неких плодова*; упор. кошурбина. – Од гро́зје оста́ле са́мо кошу́љбине, све́ га о́се испи́ле.

кошу́лька ж *в. кошуљћа*.

кошу́љћа ж *дем. од кошуља*; упор. кошуљчица. – Извл̀кла му се кошу́љћа из га́че.

кошу́љчица ж *в. кошуљћа*. – Кошу́љчицата му до коле́на.

кошу́рбина ж **1.** *в. кошуљбина*. – Кошу́рбине и грозди́не о́дма испече́мо за ређи́ју, дабо́ме да че́кнемо да пређипу́. **2.** *остатак поломљене чаше лејке.* – Завати́ во́ду с ону́ј кошу́рбину.

кошу́рина ж *ауг. и пеј. од кош (1).* – Ако мо́же она́ј распле́тена кошу́рина да се закр̀пи, мо́же, ако не да се изгори́.

кошу́тица ж бот. *грм из фам.* Papilionaceae *висок до 2 т, голих гранчица и жутих цветова. Биљка је врло отровна, жути зечији трн* Sarothamnus scoparius Koch.

Кошу́тка ж *име веселој, хитрој овци*.

кошчурља́к м *хрпа, гомила костију*. – Збра́ли кошчурља́к, од изђину́ли по Ја́блен, па закопа́ли у цр̀кву у А́лдинци.

кр̀а несвр. **1.** *иде насумице.* – Де поль̀к, где́ кр̀аш. **2.** *иде кроз неки густиш при чему крши, ломи, ака.* – Кр̀а не́кво проз мому́рузу, мо́ра да је дивја́ свињ̀а́. **3.** *ломата се по неким гудурама.* – Што́ се кр̀аш по те́ј ро́вине без по́требу? **4.** *кашље гласно и промукло.* – Hасе́бал па кр̀а ли, кр̀а. **5.** *ставља у великој количини.* – Немо́ј да кр̀аш то́љ̀ни ма́з у ђиба́ницуту. **6.** *удара кога директним ударцима.* – Што́ га кр̀аш, тека́ ч га унеспосо́биш, узни́, па га изуда́рај с не́ђи пру́т, ако ве́ч мо́ра да га би́еш.

кр̀а се несвр. *ломата се, ака се.* – Кр̀а се по ло́ват, али ре́тко доно́си.

кра́бар, -бра, -бро *који је храбар, јуначан*. – Ку́ј е кра́бар о́н мо́ж д и́де но́чу проз гро́бишта, а ку́ј не кра́бар о́н не сме́.

кра́брос м *храброст, јунаштво*. – Тре́бе да и́маш кра́брос да уле́знеш у ме́чју ду́вку.

кра́ва се води́ла изр. *крва се спарила са биком.*

крава́ј м **1.** *мали хлепчић печен у пепелу.* – Ме́н ба́ба Миле́ва че́сто месѝла крава́јци. **2.** *в. кравајци.* – Код њѝ че ју́тре да е крава́ј. в. и: младожењсћи кравај. в. пресан кравај.

крава́јци м *обред који се обавља убрзо по рођењу детета, а пре крштења. Свако од дошавших донесе по кравај.* – Че д и́мо код Са́вини на крава́јци.

кравајчѝк м *в. кавајче*. – Пе́чен, пе́чен кравајчѝк.

крава́јче с *дем и хип. од кравај (1), мали кравај*; упор. кравајчѝк, кравајченце, кравајчич. – Да́доше ми едно́ крава́јче и о́дма га пое́до.

крава́јченце с *в. кравајче*. – Еде́ крава́јченце и си́рење.

крава́јчич м *в. кравајче*. – По едѝн крава́јчич за сва́ко дете́. в. ћитени кравајчичи.

крава́рник м **1.** *место на коме се напасају краве и где се налазе њихове стаје и постројења за прераду млека.* **2.** *место где су некад пасле краве (назив многих топонима).*

крава́тлија ж *кравата, машна*. – Не мо́ж д и́де у концола́ри́ју без крава́тлију, госпо́дин.

кравешља́к м **1.** *ауг. и пеј. од крава, стара крава*. – Што́ не продаде́ш они́ја др̀тијан кравешља́к? **2.** *зб. од крава*. – На Деве́ти то́рник, на ва́шар, кравешља́к ко́лко о́ч. **3.** фиг. *неуредна, лена и дебела жена.* – О́н они́ја њигóв кравешља́к не мо́ж да нате́ра да му оме́си ле́б а камоли дру́го не́пшто да рабо́ти.

кравешља́чка ж *в. кравичка*. – Ти́ја су љу́ђе ја́ко сироти́ња, и́мају едну́ кравешља́чку.

кра́вичка ж *дем. и хип. од крава, млада крава, кравица*; упор. кравешљачка и кравче. – И́мамо си кра́вичку, ко́лко за млекце́.

кра́вче с *в. кравичка.* – Кра́вчето им ја́ко мр̀ледно.

кра́глија ж *крагна, крагна на кошуљи*. – На ње́г пре́цве бела́ кра́глија.

кра́дена дево́јћа ж *девојка коју је момак уз помоћ неколицине другова*

"украо" и одвео својој кући. – Овóј ли е крáдена девојћа?

крадљóв м *крадљивац, лопов.* – Крáдљóв пóјде да укрáдне кокóшку, ал ус пýт нагáзи на желéза.

крáдне несвр. *узима, присваја потајно што је туђе, краде.* – Кýј крáдне кьд-тьг мóра да бýде увáтен.

крáдњи, -дња, -дње (дњо) *који је на крају, крајњи, последњи.* – Да знáеш да е дошлó крáдњо врéме. – Бúл сам крáдњи у рéд за цигáре.

крадомá прил. *в. крадомће.* – Ако мóж крадомá да му прúјдеш, иза грбúну.

крáдомће прил. у дем. значењу *крадом, кришом, потајно*; упор. крадома. – Крáдомће дооди код њý.

крáј м **1.** *узица којом се вунене чарапе или опанци притежу уз ногу, а нарочито кад се одвеже и почне да се вуче по земљи.* – Ел не осéчаш да ти се влáчи крáј? **2.** *почетак.* – Áјд, да пóјдемо од крáј. в. вача крај, држи крај.

крáјиште с *крај неке површине (платна, њиве, атара, области и сл.).* – Штó несú доорáл крáјиштата?

крајчѣ́к м **1.** *дем. од крај (ивица, руб).* – Стáни тáм на крајчѣ́к. **2.** *дем. од крај (узица).* –Притегнú си крајчѣ́кьт.

крáк м **1**. анат. *нога у човека и неких животиња.* – Ш ти претрóшим крáци кьд се врљим с овýј товáгу, **2**. *на доле истурени део неког предмета којим се он ослања на земљу.* – Строшúл се едѣ́н крáк на остáлав. в. лиднуше му краци, чр ти лидну краци.

крáка несвр. **1.** *корача.* – Крýпно крáка, срчено одмúца. **2.** *крешти кокошка.* – Штó ли, Бóже, крáкају кокóшћете?

крáкање с *гл. им.од крака.* – Заболéше ме нóђе од кракáње по шљúпери.

кракорéње с *гл. им. од кракори.*

крáкори несвр. **1.** *кокодаче кокошка, кокоће.* – Мóра петѣ́льн да јýри кокóшку, та крáкори. **2.** *гунђа, закера.* – Ћýти, брé, немóј да ми стáлно нéшто крáкориш.

крáљак м (мн. краљцú, уз бр. крáљка и крáљћа) *крупица соли.* – Úмам тáм у пóдрум јóш двá крáљћа, едѣ́н за говéду, едѣ́н за óвце.

краљáч м бот. *в. краљица* Robinia pseudocacia L.

краљегáч м *в. краљичак.*

краљечáг м *в. краљичак.*

краљúца ж бот. *дрво из фам.* Papilionaceae *високо и до 20 т, гроздастих, белих, ређе жутих цветова, багрем* Robinia pseudocacia L., упор. краљач.

краљúце ж *в. русалије.*

краљичáк м **1.** *багремова шума, багремар;* упор. краљегач, краљечаг. – Потражú у краљичáкан нéко дрвó за режѣ́њ. **2.** *посечено багремово дрвеће.* – Краљичáк ýбаво горú у кубé, у огњúште по нéче.

крáљство с *краљевство, краљевина.*

крáљуш м *рибља крљушт.* – Сáмо крýпне рúбе се чúсте од крáљуш, сúтне не.

краљчé[1] с *дем. од краљак*; упор. краљчич. – Остáло сáмо еднó излúзано краљчé.

краљчé[2] с *краљевић.* – Вúдел сам на слúку: крáља, краљúцу и трú краљчéту.

краљчúч м *в. краљче*[1]. – Онúја краљчúч штóно код козé, претурú га код óвце.

крáна ж *намирнице за људе и животиње, јело, храна.* – Дьнѣ́с е скýпа крáна какó за љýђе, текá и за стóку.

кранéње с *гл. им. од крани (се).*

крáни несвр. рет. **1.** *ставља храну у уста (детету, болесном), помаже при храни.* – Jóш га já крáним, н ýме сáмо да кýса. **2.** *даје да једе, храни.* – Крáве крáним с jáрму од толýзине. **3.** *издржáва некога, подиже.* – Па ко тú мúслиш, já да те крáним, а тú сáмо да се излежýеш?

– Не мо́г ја́ да кра́ним бьнсо́ва.

кра́ни се несвр. рет. *храни се*. – О́н се кра́ни у по́довицирску мена́жу.

крани́овац м *в. раниоц*.

кра́ниоц м *в. раниоц*.

кр̥анти́ја ж *крнтија*. – Гу́рни ту́ј кр̥анти́ју у пото́к.

кр̥а́ње с *гл. им. од кра (се)*.

краставѝлка ж бот. *врста цвећа, кадифица* Tagetes patulus l.; упор. каравилка.

кра́ставица ж бот. *краставац* Cucumis sativus L.

краставича́р м **1.** *онај (дечак) који краде краставце по баштама*. – Пољак уватѝл краставичара́ у краставѝце. **2.** *онај који радо једе краставце*. – Ја́ сам ви́ше краставича́р него што во́лим петлица́н

краставичѐтина ж *ауг. и пеј. од краставица*. – Узре́ле краставичѐтине, не́ма ви́ше с кво́ да пра́имо ћи́сало.

кра́ставичка ж *дем. од краставица*; упор. каставичле, краставичленце и краставче. – Расечѐм кра́ставичку у́здлго, посо́лим ју уну́тра, ма́лко ју протр̀љам и откр̀шим едьн режьњ, па еде́м.

краставичле́ с *в. краставичка*. – И́ма у вре́жјето едно́ краставичле́ ко́лко пр̀с.

краставичле́нце с *в. краставичка*. – Ега́ на́јдем не́ко краставичле́нце у граду́ну.

кра́ставче с *в. краставичка*. – Не́ма ви́ше ни едно́ кра́ставче.

кра́тацьк, -цка, -цко **1.** *који је прилично кратак;* упор. кратачьк. – Капу́тат ти не́кав кра́тацьк. **2.** *који је слабог имовног стања, сиромашан*. – Кра́тацьк си ти́ за то́ј.

кра́тачьк, -чка, -чко *в. кратацьк*. – Рукави́ ти до́јду кра́тачњи.

кратѐње с *гл. им. од крати*.

кра́ти несвр. **1.** *одлазећи скраћује пут*. – А́јде да кра́тимо, до́леко е на́ше сало́. **2.** *реже, сече на делове*. – Три пу́т мери́, едьн пу́т крати́. **3.** *забрањује, ускраћује*. – Кра́ти му ле́б да еде́, ел не́че да слу́ша.

Кра́тка не́дељa ж *седмица пре Месних поклада. Тих дана се не праве свадбе, да брак не би био кратак*.

кратковѐчник м *онај који је кратко живео*.

краткоши́јес, -та, -то *који је кратког врата, кратке шије*.

кратýн м *в. кратуна (2)*.

кратýна ж бот. **1.** *в. чаша* Lagenaria vulgaris Ser. **2.** *суд направљен од лејке;* упор. кратун.

кра́ца ж *крађа*. – Пошли́ они́ тека́ но́-чу у кра́цу.

кр̀в м (вок. јд кр̀ве; мн. кр̀вови, уз бр. кр̀ва) *крв*. – Такьв му кр̀в. – И́ма ра́зни крво́ви, то́ј зна́ју до́ктури кьд да́вају трасфу́зију. в. пушта крв, тера га по крви.

крвави́т, -а, -о *који је крвав*. – Потѐкла е ре́ка крвави́та.

Крва́т м *Хрват*. – На Ви́цу му́жат би́л Крва́т.

Крва́тица ж *Хрватица*. – Ожени́л се с едну́ Крва́тицу из Ви́нковци.

Крва́цка ж *Хрватска*.

крва́цњи, -цка, -цко *који се односи на Хрвате, Хрватску*.

крвјосу́е несвр. *овца обољева тако да јој се мора пуштати крв одсецањем врха уха, да би оздравила*.

крвјо́ше свр. *од прекомерне испаше овца се разболи, губи дах и тешко дише. Да би је спасао пастир јој одсеца врх уха и удара штапићем по њему како би крв што више истекла и овца оздравила;* упор. крвљоше.

крвјо́ше се свр. *удави се у сопственој крви*. – Крвјоса́л се, да Бо́г даде́ ми́ли, да се крвјо́шеш (клетва).

крвљо́ше свр. *в. крвјоше*.

крво́љина м *ауг. и пеј. од крв.* – Крво́љина поте́кла на све́ стра́не, а о́н лежи́ с просви́рену гла́ву.

крвопи́вник м **1.** *крвопија, убица*; упор. крвопилник (2). – Врба́лниче, ни́зниче, крвопи́вниче, / Ти́ кр́в пи́јеш, ти́ ко́с ло́миш (б). **2.** *онај што другоме, особито потчињеноме пије крв, израбљивач.*

крвопи́лник м *в. крвопивник.* – Ма́лко се приваркýј од ње́г, ел о́н по ра́товиви кýј зна́е кво́ е работи́л, мо́ж да е би́л и крвопи́лник. – Од то́га крвопи́лника не мо́ж гла́ву да поди́гнеш.

крвосе́рац м *цепидлака, цицција.* – То́ј су љýђе крвосе́рци, не мо́ж им иглý из дýпе искубе́ш.

крвчѣ́к м *в. крвчица.* – Пошѣ́л му ма́лко крвчѣ́к на носѣ́к.

крвчи́ца ж *дем. од крв*; упор. крвчьк. – Бýди ми́ран, да ти не пи́нем крвчи́цу. в. и: пине крвчицу.

крдељи́нка ж *револвер.*

кре предл. *крај, покрај, поред*; упор. крај. – Проји́де кре ме́н и не на́зва ми ни Бо́га.

кре́вет м **1.** *в. дивана (2).* **2.** ћур. *клупа у ћурчијском занату на којој се седи приликом израде кожних израђевина.*

креветі́ра несвр. *издржава кога, издржава кога на страни.* – Ти́ ел ч да ýчиш шко́лу, ел ја́ не мо́г ви́ше да те креветі́рам. – Креветі́ра две́ вами́лије.

кре́ж м *танак, мрежасти слој леда који се ухвати на површини воде за првих лакших мразева.* – Пр́во да разби́јеш кре́ж па тѣ́г да пýштиш о́вце да пи́ју во́ду, ел она́к мо́ж да се поре́жу на ње́г.

крај предл. *в. кре.* – Сврнýмо воло́ве крај пýт и тýј заночи́мо.

кре́ка несвр. и уч. **1.** *кратко и често крешти.* – Не́што ми кре́кају кокóшће, да и не́ потплаши́л тво́р? **2.** *крекеће.* – Це́лу но́ч кре́кају жа́бе, уби́ло се за спање́.

кре́кало с *баруштина у којој крекећу жабе; мутљаг, блатиште.* – Васи́љ село́ големо́, на сре́д село́ кре́кало.

крека́ње с *гл. им. од крека.*

крекýша ж зоол. *в. кркушка.* – Чу д и́м напри́вечер у Тимо́кега́ ува́тим не́ку крекýшу за вече́ру.

крекýшка ж зоол. *дем. од крекуша.* – Ме́н две-три́ крекýшће до́ста за ручѣ́к.

крекýшчица ж зоол. *в. крекушка.* – Нанизáл на прутѣ́к не́колко крекýшчице.

кремени́ца ж *гвоздени део у који се усађује доњи, зашиљени крај воденичног вретена.*

кремењáр м *пиштољ на кремен.* – Ајдук Жи́вко е у сила́ви има́л два́ кремењáра.

кре́начѣи, -чка, -чко *који припада Кренти, који се односи не Кренту.*

крени́к м анат. *крајник* tonsilla. – Болý га крени́ци.

кре́нка ж бот. *биљка из фам.* Liliaceae *крин (има их више врста)* Lilium L.

Кре́нта ж *село у општини Књажевац.*

Кре́нчанин м *становник Кренте, онај који је пореклом из Кренте.*

Кре́нчанка ж *становница Кренте, она која је пореклом из Кренте.*

крепа́ ж анат. *бела џигерица код живине.*

кре́псотин м *врста тешке свилене тканине, сјајног лица, креп-сатен.*

кре́са несвр. **1.** *креше да упали ватру*; упор. креша. – Кре́са с кре́сиво. **2.** *креше гране.* –Дьнѣ́с и́ма да кре́самo гра́ње.

кре́сало с *в. кресиво (1).* – Заборі́л сам си кре́сало у ста́р капýт.

кре́салце с *дем. од кресало.* – Кре́салцето ми се ско́ро излиза́ло.

креса́ње с *гл. им. од креса.* – Креса́ње до пла́дне.

кре́сиво с **1.** *оцило, огњило*; упор. кресало. – Кре́сиво си ýвек но́сим с ме́н.

2. *упаљач фабричке израде.* – Ймаш ли, Бáто, крéсиво, да припáлим дувáн?

Кресимир м *име*.

крéсне свр. **1.** *испусти снажан крештав глас, цикне, викне.* – Књд крéсне по њéг, онија се укóчи. **2.** *запева снажним, крештавим гласом.* – Књд си онá пýшти грцмáн, па књд крéсну, на дéду испáде чáша из руће. **3.** *гране, јако засија (о сунцу).* – На мáови проз óблак крéсне слнце.

кређетáлка ж *в. кређетало (1).*

кређетáло с **1.** *чекетало у воденици*; упор. кређеталка, кређетаљка. – Бóг напраил воденицу, ама заборил да напрáи кређетáло, та су љýће с рýће пуштáли зрна на кáмен. **2.** *баруштина у којој крекећу жабе.* – Под Водице има големó кређетáло. **3.** *особа која много и брзо говори.* – Да те Бóг сачýва от тóј кређетáло.

кређетáљка ж *в. кређетало (1).*

кређетýша ж *жаба која крекеће, крекетуша*. – Покре бунáр се чýе еднá кређетýша.

крецáн м (мн. крецањé) *део женске одеће који се састоји од две вунене кецеље од којих се једна паше спреда, а друга позади*.

крéч негáшен изр. *зорт, страх*. – Крéч негáшен, бáто!

кречáна ж *пећ за печење креча (али ћиречана: јама у којој се чува угашени креч).* – Чим сврнеш за Жýковци, óдма с лéву стрáн има нéколко кречáне, гдé се печé ћирéч.

крéчи несвр. *шири ноге*. – Немóј да крéчиш нóђе.

крéша несвр. *в. креса (1, 2).*

крешáње с *гл. им. од креша*. – Йде у крешáње шýму, па наострил сећирче.

Крешимир м *име.*

крéштавац м *особа која има крештав глас*. – Млóго е дóсадан тија крéштавац.

крéштавица ж *женска особа крештавац*. – Не крéшти тóлко крéштавице еднá.

кр́жља м *особа ниског раста*.

кри́в, -а, -о *који је ћопав, сакат*. – Рáда е кри́ва на дéсну нóгу.

кривáк м **1.** *штап за поштапање савијен на горњем крају.* – Књд те рýзнем с ови́ја кривáк, чеш да ви́диш свóга Бóга. **2.** *свирала у виду кривог штапа.*

кривьц м **1.** мет. *источни ветар у Тимоку.* – Крвьц књд дýва, óн проз дрéе пробива. **2.** *петао који пева предвече.* – Петьл кривьц, да се закóље и тóј óдма.

кривáче ж *састављене шаке као за умивање и оно што се њима захвати, прегршт*. – Раширил кривáче и чéка да му си́пем. – Дáдо му двé кривáче брáшно на зјјм.

кривендéљ м *оно што је криво, веома искривљено (например ексер).* – Ми́слиш ли и да ти јá овýј врáкњицу мóг заковéм с оваквѝ кривендéљи?

кри́ви несвр. **1.** *храмље, ћопа.* – Тија кри́ви с лéву нóгу. **2.** *савија, искривљује.* – Кри́ви нéко желéзо, прáи од њéг кýку. **3.** *окривљује, оптужује кога.* – Кри́вим га затóј што нé пази́л квó е работи́л.

кри́ви ýста изр. *говори којешта*; упор. чепи уста изр.

кри́вка ж *једно народно коло*.

кри́вна ж *она која је ћопава, која је крива.* – Тáј кри́вна ви́ше прáг да ми не преóди.

кривонóсес, -та, -то *који има крив нос*. – У њи́ну вами́лију сви́ су нéкако кривонóсести.

кривоши́јес, -та,-то *који има криву шију*. – Дóјде мáлко кривоши́јес, ал нé млóго.

кривоши́јка ж *дем. од кривошија, она која има криву шију.*

кривýл м *в. кривуљ*.

кривýљ м *речна окука, меандар, земљиште у речној окуци*. – У кривýљ е

ја́ко ро́дна земља́, преко ра́мо да га вр̏љиш и́ма се ро́ди.

криву́ља ж **1.** *танка греда, пре ће бити врљика, која се употребљава за изградњу колиба кривуљача.* **2.** *кривина на потоку, путу и сл.* – Криву́ља (топ.), Кривуљи́ца (топ.).

кривуља́н м *криви (ћопави) вук, који по народном веровању, последњег дана Мратиње недеље одлази из села.*

кривуља́ча ж *колиба направљена од збодених врљика – кривуља, покривена сламом*; упор. кривуљица. – На́ши ста́ри су живе́ли по кривуља́че и по земуни́це.

кривуљи́ца ж *в. кривуљача*. – До не́ко вре́ме има́ле су кривуљи́це са́мо по лозја́.

криву́љћа ж **1.** *дем. од кривуљача*. **2.** *крива линија на везу или на другој тканини.* – Изве́зла га на криву́љће.

криву́љће ж *орнаментни мотив на двопређним чарапама*.

кри́вча м *онај који је ћопав, који је крив*; упор. кривша.

кри́вша м *в. кривча*.

кри́жуљћа ж *дем. од крижуља*. – Ма́рко Ци́ганин е писа́л, еве́ с ово́лку кри́жуљћу.

кри́з м *гриз брашно, гриз*. – На дете́ да ва́риш кри́з.

кри́лас, -та, -то *који има крила, који као да има крила*.

кри́лоша ж *коза црно бела по леђима и име таквој кози*.

кристија́нин м *хришћанин*. – Ваља́ да смо и ми́ кристија́ње.

кри́шомће прил. у дем. значењу *потајно, кришом*; упор. кришоћим, крадомће. – Кри́шомће доо́ди.

кришоћи́м прил. *в. кришомће*.

кр̏к оном. *узвик којим се подражава убод, дубок убод*. – Кр̏к у бу́љу, да ро́ди Су́љу.

кр̏ка несвр. **1.** *једе, обилно једе*. – Кр̏ка док се не накр̏ка. **2.** *ставља у вел. количинама.* – Не кр̏кај то́лко ме́со у е́ђењето. **3.** *снажно убада нечим.* – Кр̏ка га с но́ж у сла́бину.

кр̏кав, -а, -о *који је слаб и онемоћао, ломан, који као да ће се поломити*. – Оньк̏в кр̏кав и ни́какав о́че јо́ш да запове́да.

кр̏кавац м зоол. *речни гњурац.*

кркаве́ање с *гл. им. од кркавее*.

кркаве́е несвр. *слаби, постаје немоћан и криви се од костобоље.* – Ку́ј дѣ́н све́ по́више кркаве́ем, не́чу да мо́г у́скоро ни понадво́р д изла́зим.

кр̏кавштина ж у пеј. значењу *мршава, стара, онемоћала особа*. – И она́ј кр̏кавштина пошла́ у на́дницу.

кр̏ка́ње с. *гл. им. од крка.*

кр̏ка́т, -а, -о *који је сасвим пун, пун до врха, крцат*. – Кр̏ка́т до вр̏.

кр̏каче прил. *на леђима, на кркачи.* – Та́то, та́то, носи́ ме ма́лко на кр̏каче.

кр̏качћи прил. *један јашећи на другом.* – Пренесо га кр̏качћи.

кркљо́зија ж *нешто што је замршено, укркљано*. – Кьд распра́љам оне́ј кркљо́зије од уре́жњаци до́јде ми да и чу́шнем у́ огањ.

кркљо́зина ж *неред, гужва, збрка*.

кр̏кне свр. **1.** *забије, убоде.* – Кр̏кне му но́ж у меши́ну. **2.** *стави више него што треба.* – Кр̏кни му шиђе́р ђи́ло на ђи́ло, па да ви́диш ел не́че да е добро́. **3.** *проговори, изговори једну реч.* – То́лко га ушрави́ла да не сме́ ни да кр̏кне, а камоли јо́ш по́ нешто да урабо́ти.

кр̏кне се свр. **1.** *баци се свом тежином на нешто.* – Кр̏кне се на о́дар чим до́јде од ра́боту. **2.** *дрско се ували код некога, падне на нечији терет.* – До́јде, кр̏кне се и по ме́сец да́на си не ото́ди. **3.** *убоде се ножем или нечим сличним (нехотице).* – Кр̏кнул се с бри́тву у бути́ну, док пада́л.

кр̏ко́рење с *гл. им. од кркори.*

кр̏кори несвр. **1.** *закера, замера,*

гунђа. – У́век на́јде да ми за не́кво кр̏кори. **2.** *чује се како ври (о лонцу), крчка.* – А зе́ље са́мо кр̏кори у гр̏не.

крку́шка ж зоол. *мала слатководна риба вретенастог облика из породице шаранки, кркуша* Gobio gobio; упор. каракуша, каракушка, крекушка, крекушчица.

крку́шчица ж *дем. од кркушка.*

кр̏ља м зоол. *в. крљеж*

кр̏ља несвр. *клати, љуља.* – Не кр̏љам се ја́, ба́то, него та́та кр̏ља на́ну, на́на кр̏ља ме́не, а ја́ кр̏љам те́бе.

кр̏ља се несвр. *клати се, љуља се.* – Немо́ј се кр̏љаш на одр̏рт, це скр̏ши.

крља́ње с *гл. им. од крља (се).*

крље́ба несвр. **1.** *једва хода, вуче ноге и клати се док хода.* – Крље́ба ус пу́т, пол̏к. **2.** *једва некако гура кроз живот.* – Јо́ш не́како крље́бам, али докле́ чу не́ знам.

крље́ба се несвр. **1.** *једва иде заносећи се у ходу.* – Едва́ се крље́ба под они́ја те́рет. **2.** *мучи се, тешко се пробија кроз живот.* – Крље́бамо се не́како.

крљеба́ње с *гл. им. од крљеба (се).*

кр̏љеж м **1.** зоол. *зглавкар сродан пауку, који као наметник, паразит живи на кожи разних животиња или човека, крпељ* Ixodidae; упор. крља. – Упи́л се у њу ко кр̏љеж. **2.** фиг. *досадна особа која упорно на нечему инсистира.* – Бе́жи од то́га Љуби́шу, од то́га кр̏љежа.

кр̏љежи м бот. *велика, разграната, до 2 m висока биљка из фам.* Euphorbiaceae *рицинус* Ricinus communis L.

кр̏љеш м *још неразвијени изданак, пупољак.*

крље́шка ж **1.** *лотре за теретне двоколице исплетене од прућа чија је основа у облику латинског слова "U"*; упор. батар, котарка (2). **2.** *в. дружила.*

крље́шти несвр. **1.** *пуста пупољке.* **2.** *тешко, једва хода.* – Крље́шти с оне́ј њиго́ве кри́ве но́ђе.

крљи́ца ж *краљица.* – Крљи́ца оста́ла удави́ца.

кр̏ма ж *задња воловска запрега у четверки.*

крма́ ж *храна којом се крми стока: јарма, прекрупа, трице и сл. посољена сољу.*

крме́ње с *гл. им. од крми.*

кр̏ми несвр. *даје стоци бољу храну него обично, даје стоци трице или зрнасту храну да би је ојачао пред тешке пољопривредне радове (о крупној стоци) или да би убрзао полни нагон (о ситној стоци).*

крми́ло с **1.** *јасле или коританце у које се сипа крмна храна.* **2.** *в. крма́.* – Крми́ло си́пеш у крми́ло.

крми́лце с *дем. од крмило.* – Крми́лце на ја́ганци да ту́риш уз ду́вар, да га не извр̏чају. – Дава́ ли на овце́те од крми́лцето?

кр̏н, -а́, -о́ **1.** *који нема нос или има затупаст нос.* – Би́л едн̏ из Га́бравнцу, па би́л кр̏н. **2.** *коме је отпао рог (о стоци).* – Кра́ва си очепи́ла ро́г, па сѣ́г крна́. **3.** *који је оштећен и недостаје му неки део (о предметима).* – У кр̏нијан крча́г да се чу́ва ле́ча.

крна́к м *дрвеће које је кресано за лисник и тако остало без грана.*

крна́т м *комад гране.*

крнда́к м **1.** *оно што је крње.* – Не́ма зу́би, само не́кви крнда́ци. **2.** *в. чунгур.*

крнде́љ м **1.** *крњав зуб.* – Тре́бе да изва́дим ови́ја крнде́љ. **2.** *оно од чега је остао једва употребљив део.* – О́н ни́кад не́ма пла́вез ко што тре́бе, него у́век пису́е с не́кви крнде́љи́. **3.** *неко зарђало лично ватрено оружје.* – Ел мо́ж да пу́ца ти́ја тво́ј крнде́љ. **4.** *в. чунгур.*

крнде́љина ж *ауг. и пеј. од крнде́љ.* – Што́ не пова́диш те́ј крнде́љине, па да си

наме́стиш вешта́чћи зу́би, ем и́ма да бу́деш у́бав, ем не́ма да те болу́.

крнде́љинка ж *дем. од крндель*.

кр̏не свр. **1.** *нагло крене на неку страну, јурне.* – Ти́ће си кр̏ну проз они́ја густа́к. **2.** *акне, удари.* – Кр̏ну ме у меши́ну. **3.** *стави више него што треба.* – Кр̏ни по́више ме́со у подва́ракат, па да ви́диш кљ́в че да испа́дне.

кр̏не се свр. *прући се, легне, гегне се*. – Кр̏не се на голу́ зе́мљу под врбу́ и о́дма заспи́, па кљ́д се разбу́ди о́н се укочи́л.

кр̏ни несвр. *креше гране дрвета.* – Ју́тре че да кр̏нимо шу́му за ли́сник. **2.** *залама неке биљке кидајући им врхове.* – Ло́зје се кр̏ни окол Ви́довдан.

кр̏нча м *онај који има затупаст нос*.

кр̏ња м *онај који нема нос.*

крова́ј м рет. *в. кравај*.

крова́јче с *дем. од кровај*; упор. кровачић.

крова́чић м рет. *в. кровајче*.

крози́ра несвр. *пролази скроз, скрозира.* – Тури́ но́вине не гру́ди да те не крози́ра ва́здук док те́раш бици́клу.

крози́ра се несвр. *провиди се кроз што.* – Крози́ра ти се бо́шчата, та ти се ви́де га́че, мора́чеш да потпа́шеш не́што.

кро́к м (мн. ко́раци, уз бр. кро́ка) *корак*. – Не мо́г кро́к да напра́им, то́лко ме сапе́ло. – Стоја́л е до ме́н на не́колко кро́ка, а ја́ га несѣ́м замотре́л.

кро́кне свр. *коракне*, *закорачи*. – Кро́кнем, кро́кнем, па ста́нем.

крокоди́н м *веома мршава, изнурена особа*.

кросанце́ с *в. кросненце*.

кросне́нце с *дем. од кросно (1).* – И́маше едно́ ја́ко до́бро кросне́нце од липови́ну, али га мужје́ви покварі́ше, тл̏коше сли́ве с ње́г, да по́срчено пређипу́.

кросни́ште с *ауг. и пеј. од кросно*. – Бре́ му́же, ово́ј са́дњо кросни́ште кри́во, мо́ра ми напра́иш но́во.

кросно́ с **1.** *вратило на домаћем ткачком разбоју.* – На ткање́ и́ма пре́дњо кросно́ и са́дњо кросно́. **2.** фиг. *дебели и тврди људски измет.* – Куи́ ли е посра́л ово́лко кросно́? **3.** фиг. *мушки полни орган.*

кро́так, -тка, -тко **1.** *који је миран, благе нарави, питом.* – Та́ј кра́ва ја́ко кро́тка. **2.** *који је спор у раду.* – Кро́тка у ра́боту, али кво́ урабо́ти то́ј е урабо́тено. **3.** *спор у размишљању, приглуп.* – Бо́рча е кро́так чове́к.

кро́тацљк, -цка, -цко у дем. значењу *кротак*; упор. кротачљк. – Кро́тацљк ко ја́гње. – Дако е кро́тацка у ра́боту, она́ си све́ пости́гне. – Лежа́л голе́му бо́лес, зато́ј до́јде кро́тацљк.

кро́тацко прил. у дем. значењу *лагано, полагано*; упор. кротачко. – Само ти́ кро́тацко, па ци све́ бу́де ко́ тре́бе.

кро́тачљк, -чка, -чко *в. кротацак*. – Кро́тачљк ко бу́ба.

кро́тачко прил. *в. кротацко*. – Иди́ си кро́тачко, немо́ј се пла́шиш.

кро́те несвр. *овце мирно пасу*. – Овце́ве це́л дѣ́н кроти́ше, а не́ћи пу́т не мо́ж да и сти́гнеш.

кроте́ње с *гл. им. од кроте*.

кро́тко прил. *мирно, полако.* – Кро́тко, ал па́к ср̏чено да бу́де.

кро́шња ж *котарица, корпа*. – Пл̏на кро́шња с цре́шње.

кр̏па ж *велика, бела памучна марама, убрадача.*

крпа́љћа ж *игла за крпљење*; упор. крпљача.

крпа́так м *комад, парче, део онога што се разбило, исечени део нечега.*

крпеза́н м *онај који је доста дроњаво одевен*.

крпе́љ м *штап, батина.*

крпе́ње с *гл. им. од крпи.*

крпешља́к м *пеј. од крпа*. – Замо́тај га у они́ја крпешља́к.

кр̏пи несвр. **1.** *подмирује, достиже.* –

Не кр̏пе ме ни две́ста ба́ње, а камоли сто́ дина́ра. **2.** *крпари.* – Кр̏пимо, шпа́рамо, не вре́ди.

кр̏пина ж *ауг. и пеј. од крпа, крпетина*. – Ако ч да ва́диш ле́б из цре́пњу узни́ не́ку кр̏пину.

кр̏пинка ж *дем. од крпина*. – Узни́ не́ку кр̏пинку да пребри́шеш оста́л.

крпља́к м **1.** *ауг. од крпа, крпетина.* – Најди́ та́м не́ђи крпља́к па увати котѣ́льт, да се не попа́риш. **2.** *зб. од крпа*. – Една́ со́ба пл̏на с не́ђи крпља́к.

крпља́ча ж *в. крпаља*.

кр̏поша ж *бела коза са црним шарама по телу и име таквој кози.*

кр̏с м **1.** *крст.* – И́стос раза́пет на кр̏с. **2.** фиг. *душа, мисао.* – Кр̏с си ми изе́л! в. и: петров крс, под крс, пот крс.

крсни́к м *обредни погребни хлеб умешен у виду крста или са симболом крста; сече се над гробом.*

крстѣ́к м (мн. крсти́чи) *дем. од крс*; упор. крстич. – Вра́чка ва́ди крсти́чи из пани́цу, па му и ту́ра на чало́ и на гру́ди.

крста́тац м бот. *в. бурјан* Sambucus ebulus L.

крста́то прил. *прекрштених ногу*. – Седи́ крста́то ко Ту́рчин.

кр̏стење с *гл. им. од крсти*.

крстети́на ж анат. *крста* regio sacralis; упор. кршњача. – Пресе́кло га преко крстети́ну.

крсти́ м *народни обичај у Тимоку – литије*.

кр̏сти несвр. *преплиће ногама док игра у колу*; упор. кукљи. – Е́вра, кавеџи́ја е стра́шно крсти́л кљд и́гра руме́нку.

кр̏сти козе́ изр. *зазјава, дангуби (обично мушкарац кад га истерају из куће за време жениног порођаја).*

крсти́на ж *двадесет снопова жита саденутих у облику крста (једна крстасто саденута гомила снопова може бити и мања – 16, 12 снопова, али је мера о количини пожњевеног жита увек крстина од двадесет снопова).* – У До́љњу њи́ву сам наши́л шесна́ес крсти́не.

крсти́нка ж *дем. од крстина*. – Наже́мо две́ крсти́ње овѣ́с.

крсти́ч м *в. крстьк*. – Но́си крсти́ч окол вра́т.

крсти́чи м *орнаментни мотив на двопређним чарапама.*

Крсто́вден м *православни празник који се слави 18. јануара*.

крстопу́т м *в. крстопутина*. – Кьд дојдо́ше до крстопу́тат погледа́ше се на којѝ че стра́н.

крстопу́тина ж *раскршће путева*; упор. крстопут, крстопутица. – Остаи́ли беле́гу на крстопу́тину.

крстопу́тица *ж в. крстопутина*.

крсто́ше свр. *обележи знаком крста.* – Све́ коѐ тре́бе да се вр̏љи, ти́ га крстоши́, с кре́ду.

крти́на ж **1.** *гробна хумка.* – Сва́ку су́боту се и́де на кр̏тину. **2.** *в. кртичина*. – У лива́ду крти́на, до крти́ну. **3.** бол. вет. *поткожна израслина која се диже по жилама говечета.*

крти́нка ж *дем. од кртина*.

крти́чина ж *кртичњак*; упор. кртина (2). – Крти́це напраи́ле крти́чине.

крти́чинка ж *дем. од кртичина*.

крђеде́рина ж **1.** *стара, онемоћала особа*. – Кво́ тра́жи на о́ро она́ј крђеде́рина? **2.** *досадна особа која много прича.* – Не мо́г ви́ше да слу́шам ту́ј крђеде́рину.

крђе́кав, -а, -о *који је слаб, оронуо*. – Кво́ ли му е, та е ста́л онакѣ́в крђе́кав?

кру́г м *округла кухињска даска на коју се ставља хлеб или на којој се развијају коре за гибаницу;* упор. лопар. – Кру́г виси́ на ду́вар.

кружѣ́к м **1.** *дем. и хип. од круг.* **2.** *в. кружељ*.

кружéљ м *већи прстен на прстенсатој преслици (има још два мања);* упор. кружьк (2), кужељ.

крупá[1] ж бол. **1.** *болест желуца до које долази када се ко преједе.* – Кьд болýеш од крупý, тьг те болѝ мешѝна. **2.** *пролив* diarrhoea.

крупá[2] ж мет. *ситан град, туча*; упор. крупавица. – Од крупý нé стрáшно, стрáшно е од грáд.

крýпавица ж мет. *в. крупа*[2]. – Крýпавица какó грáшак.

крýпне кóцђе ж *врста шаре на домаћој тканини.*

крупнéж м *оно што је крупно и чега је много*; упор. купнежак. – Од трéсће остáл само ситнéж, крупнéжат óднет.

крупнежáк м *в. крупнеж.* – Самлéл брáшно, сам крупнежáк.

крупнѝк м бот. *в. ечьм* Hordeum vulgare L.

крутéње с *гл. им. од крути (се).*

крýти несвр. *изваљује оно што је усправно пободено у земљу или што расте из земље.* – Довлéкал бýндожер да крýти бетóнсћи стýбови од óграду.

крýти се несвр. *ломи се главна грана дрвета у самој ракљи.* – Од снéг се почéле крýте грáње у багрењáкан.

кручáње с *гл. им. од круче.*

крр̥ýче несвр. *хрипаво кашље.* – Цéлу нóч крр̥ýче, грцмáн не затвáра.

крушáк м *в. крушчар (2).*

крушáр м *калемљена крушка.*

крýшка ж бот. *дрво из фам.* Rosaceae *са јестивим плодовима* Pirus communis L. в. усрал крушку.

крушýм м *пушчано тане, метак, куршум* . – Не погáца свáћи крушýм.

крушчáр м **1.** *ауг. и пеј. од крушка (дрво), стара крушка коју би требало отсећи.* – Онѝја крушчáр ни сáмо засмѝта у орáње. **2.** *посечено крушково дрво*; упор. крушак. – На крушчáрав чу да опечéм ређѝју. **3.** *крушков воћњак, крушик.* – Посадѝли смо крушчáр, а бóље да смо посадѝли орешáк.

крýшчица и рет. **крýчица** ж *дем. од крушка.*

крцáљ м *в. заврањ.*

крцáља ж *ручица на бућкалици за масло.*

крцéљи м *ногаре за тестерисање дрва.*

крцýга ж **1.** *в. крцуза.* – Несьм знáла да си тóлка крцýга. **2.** *слаба и за рад неспособна особа или животиња.*

крцýза ж *закерало, ситничар*; упор. закртина, закртица, крцуга, скрцуза. – Тóј е еднá големá крцýза, квó год да урабóтиш на њéг невељáе

крцузéтина ж *пеј. од крцуза.* – Дýшу ми едé тáј крцузéтина.

крчажьк м *дем. од крчаг.* – Строшѝла си ýбав крчажьк.

крчажé с **1.** *мали крчаг.* – Донесѝ у крчажéно водѝцу. **2.** *крчаг за ракију.* – Ѝма ли ређѝја у крчажéно?

крчажéнце с *дем. од крчаже (1, 2)*; упор. крчажленце. – За детéнце купѝмо крачажéнце. – Дéда чáс, чáс па цýкне крчажéнцето.

крчажѝште с *ауг. и пеј. од крчаже.* – Овóј крр̥ньово крчажѝште мóж да ýзнеш да цѝднеш.

крчажлé с *дем. од крчаже.*

крчажлéнце с *в. крчаженце.* – Штó не купѝмо јóш еднó крчажлéнце, кьд ѝмамо двé дéцу?

крчáње с *гл. им. од крчи.*

крр̥чéљ м *колут начињен од павити или жилавог прућа који служи за спајање јарма и руде.*

крчѝ несвр. *закера, негодује.* – Цéл дьн крчѝ, ко празнó грр̥не.

крчкóрење с *гл. им. од крчкори.*

крр̥чкори несвр. **1.** у дем. значењу *крчка се, кува се.* – Вáриво само крр̥чкори, а сватóви се збѝрају. **2.** *негодује*

по мало. – Не во́лим да ми ни́кој кр̏чкори.

кр̏чма ж **1.** *чашћавање поводом неког радосног догађаја или успешно обављеног посла.* – Роди́л ти се си́н, и́ма да да́ваш кр̏чму. **2.** *обавеза онога из друштва, у чију се чашу испразни боца пића, да плати следећу туру пића или да код своје куће да своје пиће.* – На те́бе кр̏чма.

крчо́љ м *место где је шума искрчена*.

кр̏ши несвр. (поред значења: *ломи*) фиг. *врши велику нужду.*

кр̏ши гра́ње изр. *ради на своју руку и на своју одговорност.* – Пушти́ га не́к си кр̏ши гра́ње ко зна́е и у́ме.

кр̏ши ка́пу изр. *дрхти од неизвесности, страха и нервозе (гужва капу док чека да уђе код старешине и сл.).*

кр̏шина ж *кршевити предео, карстно земљиште*.

кр̏шњача ж анат. *в. крстетина*.

крште́ва несвр**1.** *уводи у хришћанску веру обредом крштења, крсти.* – По́п крште́ва де́цу. – Ел си ти́ крште́ван, ел несѝ? **2.** *саветује некога.* – Ти́ га крште́ваш, оно́ прди́.

крштева́ње с *гл. им. од крштева*.

Кршћа́нка ж *име*.

кубе́ с *плехана пећ*. – Ве́чером се́дне ус кубе́ и задре́ме.

кубе́нце с *дем. од кубе*. – Накладе́м кубе́нце, па приста́им гр̏не ти́ће у ње́г.

кубета́р м *мајстор који прави кубета*. – Д и́деш код Ко́де, кубета́ра у Ради́човци, да ти закр̏пи кубе́.

куби́ште с *ауг. и пеј. од кубе, старо, поцепано кубе*. – Што́ ли куби́штево са́мо чу́ри, а не́че да гори?

ку́варица ж *зидна крпа, поред шпорета, са извезеним мотивима из куварства*.

ку́вер м **1.** *коверат за писмо.* – Пи́смо сам написа́ла са́мо да га ту́рим у ку́вер и да га пра́тим. **2.** *кофер.* – О́н носа́ч, о́н но́си ку́вери на ста́ницу.

куде́ прил. **1.** *куда.* – Куде́ и́деш? – Куде́ ч сѣг по́тавнин. **2.** *где.* – Куде́ си би́л? **3.** *за приближно доба у години.* – Та́м куде́ Тро́јцу. **4.** *за масу.* – И́ма га куде́ два́ес ћи́ла. **5.** *за приближно доба узраста.* – Кьд бу́де та́м куде́ шесна́ес, седомна́ес го́дине, че га же́не.

кудеда́е прил. *тамо где не треба, било куда.* – Кьд и́деш проз гради́ну, немо́ј д и́деш кудеда́е, него по ти́рови.

куде́ља ж **1.** *преслица*. – Та́ј жена́ не ва́ча куде́љу. **2 .** *количина предива која може стати на преслицу.* – И́ма да испреде́м јо́ш две́ куде́ље и гото́ва сам.

кудељаш м *пеј. од кудеља (1)*. – Да́ј да у́знем кудеља́шав, да попреде́м ма́лко.

куде́љћа ж **1.** *свитак вуне припремљен за предење, повесмо*. – Даньс сам испре́ла две́ куде́љће. **2.** фиг. *неопрана и неуредна коса жене.* – Што́, мори́, не оче́шљаш куде́љћуту?

куде́љчица ж **1.** *дем. од кудеља*. – Чим же́нско дете́ по́чне да разазнаву́е да му се у руће́ даде́ куде́љчица, да се навикњу́е на њу́. **2.** *дем. од кудељћа (1)*. – И́ма, оста́ле ми јо́ш две-три́ куде́љчице, па чу да допреде́м. **3.** *мали свитак загре-бенки.*

куде́ње с *ружно говорење о момку или девојци после њихове веридбе, с циљем да се растури склапање брака, што се некад и постигне, кућење*. – Чи́м се за́жени на́ста куде́ње и по́квари се на дево́јче сва́дба.

куди́ прил. *в. куде*.

кудња́ ж *кућење, оговрање*. – Не би било́ добро́ да по́сле испа́дне не́ка кудња́.

ку́дрес,- та, -то *који је кудрав, чупав*. – Ку́дресто ку́че.

куже́љ м *већи, средњи прстен у преслици званој вурка.*

ку́жља несвр. **1.** *истиче, куља нека житка маса или вода.* – Ку́жља гно́ј и кр̏в из чи̏рат. – Ку́жља по́водња и но́си др̏ва, се́но, пра́сци и кво́ ти све́ не. **2.** *кида омот и просипа садржину.* – Што́ ку́жљаш ца́ковити, што́ и не разврáзиш? **3.** *иде у маси.* – Од ра́но ју́тро на́род по́чне да ку́жља кьм ва́шариште. **4.** *бежи, одмиче.* – Ку́жља, не́че ме че́ка.

ку́жљика ж *в. толузина*.

ку́жљица ж *в. толузина*.

ку́жне свр. *јурне, побегне, стругне*. – Она́ ку́жне из ка́цу, па побе́гне до́м.

ку́зница ж *ковница новца*.

куича́ње с *гл. им. од куиче*.

куи́че несвр. **1.** *скичи*. – Свињá куи́че кьд ју штро́е. **2.** *мољака, камчи цвилећи.* – Не пома́га ти што куи́чеш, не́ма од то́ј ни́шта.

ку́ј *именичка заменица за лице, ко.* – Ку́ј се за то́ј нада́л?

кујна́ш м *пеј. од кујна*. – Ал се зачури́ло у кујна́шав!

ку́ка ж *орнаментни мотив на вуненој кецељи тканој на домаћем ткачком разбоју*.

кукавичлѝк м *недостатак храбрости, кукавичлук*. – Ни́где несѝм виде́л то́љћи кукавичлѝк ко код њи́.

ку́кавчица ж бот. *в. граор* Latyrus niger Bernh.

кука́ља ж **1.** *штап за поштапање савијен при врху.* – Поче́л и о́н д и́де с кука́љу. **2.** *земљиште које својим обликом подсећа на кукаљу.* – У Жу́ковци и́ма ме́сто Кука́ља.

кука́ље ж *орнаментни мотив на двопређним чарапама*.

кука́љћа ж *дем. од кукаља (1)*. – Де́да е пре́цве носи́л едну́ кука́љћу.

ку́кас, -та, -то *в. куће́с.* – Но́с му ма́лко ку́кас, ко на ћу́вало.

кука́ча ж *кецеља ткана на домаћем ткачком разбоју са орнаментима у виду кука*.

ку́кла ж **1.** *лутка од крпица коју девојчица претежно сама прави, за разлику од гугутке коју јој прави мајка*; упор. гугутка. – Ми́кица си пра́и ку́клу, да се заба́ља. **2.** *свежањ вуне, кучина, памука, повесмо*.

ку́клица ж *дем. од кукла (1)*. – Же́нско дете́ се и́гра с ку́клице, му́шко о́дма не́кво де́ла.

кукљѝц м **1.** *врста узла при везивању*. – Вржи́ га на кукљѝц, да га лѝсно одвр̏жеш. **2.** *петља у плетиву.* – Испушти́ла сам си кукљѝц, ветáр га однéл. **3.** *врста петље у плетиву.* – Да га плете́ш на кукљѝц, ако о́чеш да е чвр̏сто. **4.** *чворић који се увртањем створи на концу.* – Немо́ј га мло́го увр̏таш да ти се не пра́и кукљѝц. **5.** *онај који је мршав и згурен.* – Напраи́л се на кукљѝц.

ку́кљење с *гл. им. од кукљи*.

ку́кљес, -та, -то *в. куће́с*. – На кра́ј до́јде ма́лко ку́кљес, а на ова́м ско́ро пра́в. – Сла́му ва́димо с едно́ ку́кљесто дрво́.

ку́кљи несвр. **1.** *закачиње што куком.* – Ку́кљим га, ал га не мо́г заку́кљим да га изввлче́м и дова́нем. **2.** *плете иглом са кукицом.* – "Ба́бо, плете́ш ли"? "Ве́тар ли га, ку́кљим га не́како". **3.** *савија у замотуљак.* – Ку́кљи вл̏ну у сво́јак. **4.** *преплиће ногама док игра у колу*; упор. крсти. – Ку́кљи но́ђе у о́ро.

кукња́вина ж *отенут, гласан плач, запомагање, лелек, нарицање*. – За кво́ е то́лка кукња́вина?

ку́коша ж *име кози која има савијене рогове.*

кукула́шка ж *в. толузина*. – Зи́ми се гре́емо и на кукула́шће, кьд не́ма др̏ва.

кукње́ште с *једно народно коло.*

кукре́г м бот. **1.** *вишегодишња биљка из фам.* Ranunculaceae. *Стабљика гола, усправна, при врху разграната. Цвет од пет листића, жут. Весник пролећа, кукурек* Heleborus odorus Waldst. **2.** *в. бурјан* Sambucus ebulus L.

кукури́гне свр. *огласи се петао својим гласом, кукурикне.* – Не́ч ми ви́ше кукури́гнеш ве́чером, че́ да дова́тим сећи́ру.

кула́к м *четвртасти клинасти завршетак дирека који улази у одговарајуће удубљење на греди која се преко тога дирека поставља или на коју се он насађује.* – Сва́ћи дире́к и́ма два́ ку́лака. **2.** *гредица која служи као јастук у кровној конструкцији.* **3.** *длетом начињено удубљење у греди у које ће се углавити клинасти завршетак дирека.*

кула́н м *в. толузина*.

кула́стра ж *прво млеко после телења, јагњења, порођаја* colostrum.

кула́шка ж *в. толузина*.

куле́ње с *гл. им. од кули се*.

ку́ли се несвр. *савија се у пасу док ради неки посао на земљи или због обољења кичменог стуба.* – Ку́ли се књд зби́ра кла́сје, књд са́ди лу́к. – Ку́ли се, боли́ ју грби́на.

кули́за ж *превртљива особа, улизица*. – Кме́тат, то́ј ти е една́ кули́за неви́дена; ова́м се пра́и да ти чи́ни, док ти не у́зне па́ре, а она́м те гу́ра у про́пас.

кули́н м бот. *в. клн* Acer campestre L.

ку́лина ж *развалина неког старог града*; упор. кулиште. – У Ра́вну и сѣг и́ма една́ ку́лина.

ку́лиште с *в. кулина*. – Едно́ ку́лиште зара́сло у купиња́к.

ку́лук м *тежак посао и обавеза*. – Ја́ сам ста́лно на ку́лук, не́мам о́дмену ни́кву.

кулундри́сан, -а, -о трп. од кулундрише *који је исцрпљен претешким радом*.

кулундриса́ње с *гл. им. од кулундрише.*

кулундри́ше несвр. *не ради ништа услед исцрпљености и изнемоглости.*

кулунџи́ја м *кујунџија*. – Сва́ко зла́то на́јде сво́га кулунџи́ју.

кулунџи́ше несвр. *бави се кујунџиским занатом.*

кумѣ́к м *хип. од кум.* – Старо́јћата ста́р чове́к, а кумѣ́кът јо́ш детишња́к.

куми́та м *комита, разбојник*. – Чу́ем да се по́ планин виџу́ју куми́те.

кумита́ш м *ауг. од кумита*. – О́ни су ско́ро сви́ били́ кумита́ши и огазди́ли се претеру́јучи гове́ду из Бу́гарско ова́м. По́сле им оста́ло позива́ло: Кумита́ши.

куми́ца ж *кума*. – Доо́ди́ли су ку́м и куми́ца код на́с на вече́ру.

куми́чка ж *хип. од кумица*. – Куми́чката си́тацка, па ја́ко у́бава.

кумува́ње с *гл. им. од кумуе*.

ку́мша м *кум*.

ку́нина ж *в. толузина*.

ку́ња ж рет. *кухиња*. – Иди́ у ку́њу да се огре́еш.

куњи́ несвр. *куња, дрема.* – Куњи́ мачѣ́к испод нѣ́чви.

ку́п м **1.** *гомила*. – Пр́во че оре́си да збе́ремо на ку́п, па че и по́сле си́пемо у џа́кови. **2.** *скуп више лица.* – А́јде да спимо́ на ку́п.

купа́ ж *в. копа*. – Ве́тар обори́л купе́. – Наме́стимо оре́си у купе́, па и га́џамо с ко́њак.

купа́ње с *гл. им. од купе (се).* – Сеља́ци ни ле́ти не и́ду на Тимо́к на купа́ње, они́ се и она́к ре́тко ку́пу.

ку́пе несвр. *купа кога или шта.* – Мѣ́нечко дете́ мо́ра да ку́пеш свѣ́ћи дѣ́н. – Не ва́ља да ку́пеш о́вце у на́јголему же́гу.

ку́пе се несвр. *купа се*. – У Тимо́к се ку́пемо по́сле Ви́довдан, а не́ћи пу́т и окол Тро́јцу.

ку́пен, -а, -о *који се купује, купован*. – Ми́љћо Пло́ча пре́цве е држа́л у́ руће ку́пено бича́ло.

ку́пен ле́б м *хлеб мешен у јавној пекари, а не у домаћинству*. – Ку́пен ле́б е по́благ од онакѣ́в.

Купи́на ж *име*.

ку́пица ж *крчаг за воду*.

купува́л, -а, -о *р. пр. од купује*. – Кво́ си купува́л по ва́рош?

купува́ње с *гл. им. од купуе*. – Ми́ не́мамо па́ре за купува́ње, ми́ си то́ј са́ми пра́имо.

купу́е несвр. *купује*. – Купу́е и кво́ му требе и кво́ му не тре́бе.

ку́пуз м бот. *купус* Brassica oleracea L. – Код на́с се ку́пуз зове́ зе́ље, то́ј госпо́да вре́ве ку́пуз.

ку́пузиште с *место где се сади купус*.

купузња́ча ж *проја са купусом*.

купушња́к м *пита, гибаница са купусом*.

купчѣ́к м *дем. од куп, гомлица*. – Да се збе́ремо на купчѣ́к, жи́ви да оста́немо. – Си́пи га на они́ја купчѣ́к.

ку́пче с *мањи крчаг за воду*.

ку́рва ж *дама у картама за играње*. – Држи́ ку́рву и два́ џанда́ра.

ку́рва пе́та ж *орнаментни мотив на двопређним чарапама*.

курвалѣ́к м *курварство, курварлук*; упор. курвьрльк. – Где́ и́ма курвьрлѣ́к, не́ма напре́дица.

курва́рин м *женскарош, курвар*. – Ву́ча е би́л голе́м курва́рин и си́лаџија, али и о́н се́дал на сто́јка.

курвьрлѣ́к м *в. курвалѣк*.

курвешти́ја ж *пеј. од курва, курветина*. – Замѓзле га курвешти́је.

ку́рвица ж бот. *биљка из фам.* Convolvulaceae *ладолеж* Calystegia sepium R. Br. в. дивја курвица.

курјако́вина ж *крзно од курјака; неки део одеће од курјаковог крзна*.

курјаче́тина ж *ауг. и пеј. од курјак*. – Голема́ не́ка курјаче́тина.

куротре́сина ж **1.** *замлаћена, досадна особа*. – Не мо́г се отресе́м од ту́ј куротре́сину. **2.** *готован, лењтина који само гледа код кога ће отићи на јело, код кога на пиће*. – Па́ се натре́сла она́ј куротре́сина код њи́ на ручѣ́к.

курће́ла м *дечко, пубертетлија, момчић*. – Курће́ло, где́ си пошѣ́л, курће́ло?

ку́рц у гр́не изр. *в. глава у грне изр.*

Курцовла́си м *припадници аромунске етничке групе, Куцовласи*.

ку́рчење с *гл. им. од курчи се*.

ку́рчи се несвр. **1.** *прави се важан*. – Ку́рчи се у но́в капу́т. **2.** *љути се, дрви се, изолује се од осталих*. – Ку́ј ти е мо́ј та се ку́рчиш?

ку́са несвр. **1.** *једе кашиком*. – Да л мо́ј Му́са купу́з ку́са? **2.** *захвата алатком (лопатом и сл.) неку течну или ретку масу*. – Ку́са ћире́ч из ћиреча́ну с едну́ дѓгу лопа́ту. **3.** *сноси последице*. – Ко́ си дроби́л, тека́ че да ку́саш.

куса́ло с *део кашике који се ставља у уста*. – С куса́ло га закусу́е, а с дѓшку му о́чи ва́ди.

куса́ње с *гл. им. од куса*. – Куса́ње с дѓвене ложи́це, то́ј било́ ода́вна.

куса́чица ж *она која је куса, која је без репа*. – "Куса́чице, куса́чице, ми́ле мо́је друга́чице", ре́кла лиси́цата (н. пр.).

ку́сес, -та, -то **1.** *који је без репа или са скраћеним репом*. – Ку́сесто пра́се. **2.** *који је обукао кратку одећу*. – Проји́де не́ко ку́сесто дево́јче. **3.** *који је краћи него што треба (о одећи)*. – Ку́сеста ти бо́шчата.

ку́ска ж **1.** *она која је кратка, куса (о одећи)*. – Да́ко е ку́ска, не́к је но́вка, не́к је це́лка. **2.** *овца кратког репа и име таквој овци*.

ку́ска несвр. у дем. значењу *куса, једе кашиком*. – Дете́нце се научи́ло, па си са́мо ку́ска.

куска́ње с *гл. им. од куска*.

ку́сне свр. **1.** *једном захвати кашиком* . – Ку́сни, не це отру́еш. **2.** *поједе оброк кашиком*. – Ку́сну си васу́љ ели́с добре́. **3.** *захвати неком алатком или справом*. – Ку́сну три́ пу́т с они́ја ба́ђер и на́товари камијо́н.

ку́сне сутли́ју изр. *послужиће се на његовој (противниковој) сахрани сутлијашем, који се тада обредно дели.* – Чу ти ку́снем сутли́ју и на те́б, ма́јће ти га идијо́тсће.

ку́т – ку́т – ку́т изр. *којим се каже детету да приђе под скуте старијег.*

ку́та несвр. *крије, сакрива.* – Све́ ку́тају од ме́н. – Ли́це ку́та с перо́ од шами́ју.

ку́та о́чи изр. *крије поглед.*

ку́та се несвр. *крије се, сакрива се.* – Не ку́тај се, не ку́тај се, че те на́јдемо ми́.

кутѣ́л м **1.** *дрвена лопатица за брашно.* – Ч ми ли за́јмиш едѣ́н кутѣ́л бра́шно? **2.** *в. кутлица.*

кута́ло с *в. кутлица.*

кута́ње с **1.** *гл. им. од кута (се).* **2.** *дечја игра жмурке.* – А́јде да се и́грамо на кута́ње.

ку́тац имп. *у експресивном изражавању заповед некоме да се сакрије.* – Ку́тац у чр̏ђе.

кута́ш м *дечја игра жмурке*; упор. кутање (2), куташка. – Игра́ла се деца́ на кута́ш.

кута́шка ж *в. кутање (2), куташ.* – У кута́шку едѣ́н жми́, а дру́ђи се ку́тају, па и по́сле, они́ја што е жма́л тра́жи.

кути́јашка ж *дем. од кутија.* – У жлѣ́туву кути́јашку си чу́вам пу́лови.

ку́тина ж *заклоњено место; заветрина*; упор. скутина. – А́јде да на́јдемо не́ку ку́тину док не про́јде спри́ја.

кутла́јћа ж *земљани лонац са дршком одозго, у коме се носи храна радницима у пољу.*

ку́тлес, -та, -то *који је попут кутла, попут кутлаче.* – И́ма ку́тлесте ша́ће.

ку́тлица ж *канија за косачки брус направљена од воловског рога, лима, пластике или неког другог материјала, коју косац веже испод десног колена*; упор. брушњача, конте, кутьл, кутало, мокрица, мокруља, тулејћа, ћок, чок.

ку́тњи, -а, -е *који су из исте куће, укућани.* – Не́ћи си и ку́тњи поткраџу́е, не́ ни́кој о́д стране.

кату́ра ж *велики гвоздени чекић за разбијање камена, мацола.*

ку́ћа ж **1**. *грађевински објекат који има зидове и кров и служи за становање.* – Њи́на ку́ћа е до на́шу ку́ћу. **2**. *обредни божићни хлеб округлог облика са рељефним представама огњишта, укућана, ожега, острушке и др.* в. пријде на кућу.

кућа́ш м *мала кућа начињена од слабог материјала.*

кућа́шка ж *дем. од кућаш.* – Кућа́шка с две́ оделе́ња.

куће́р м *в. кућерка.* – Продали́ стари́јат куће́р.

куће́рка ж *дем. од кућа, кућерак*; упор. кућер. – Напраи́ли си куће́рку го́ре под бре́с, па си жи́ве.

ку́ћес, -та, -то *који има облик куке, који је савијен као кука*; упор. кукљес. – Овча́р мо́ра да но́си куће́сту това́гу, да ува́ти с њу́ овцу́ књд тре́бе да е пу́шта кр̏в, а и за ду́ђе по́требе.

ку́ћи несвр. **1.** *закачује куком.* – Ку́ћим га, ал га не мо́г заку́ћим. **2.** *плете иглом са кукицом.* – Ку́ћим га не́како, без нао́чари.

ку́ћица ж **1.** *дем. од кука, мала кука, кукица.* – Закачи́ цеди́ло на ону́ј, она́м, ку́ћицу. **2.** *метална копча којом се опута опанка закачи за чарапу или ногавицу.* – Ода́вна има́ло црне́ и жлте́ ку́ћице.

ку́ћичка ж **1.** *дем. од кућа, кућица.* – Моја́ ма́ла Ча́рлика си и́де у њо́јну ку́ћичку. **2.** *игла за плетење са кукицом.* – Истрови́ла сам си ку́ћичку, па сѣ́г не мо́г да плете́м. **3.** *в. кућица (1, 2).*

ку́ћичће ж *орнаментни мотив на двопређним чарапама.*

ку́че с **1.** (поред значења: *пас*) фиг. *човек.* – То́ша е на́ше ку́че. **2.** *зао човек.* – Бо́же, Бо́же, она́ че се же́ни за оно́ј ку́че! **3.** *једна од мера влачене вуне припремљене за предење.* **а.** *четири ваденице вуне увијене у својак.* **б.** *осам ваденица формирају куче, а три кучета својак.* **в**. *три ваденице чине куче, а три кучета чине својак.* в. и: глуво куче, земљо куче, нарани куче.

ку́ченце с *дем. од куче (3).*

куче́ње с *гл. им. од кучи (се).*

ку́чи несвр. *доноси на свет кучиће.* – На́ша Бе́ка по два́ пу́т годи́шње ку́чи ку́чичи.

ку́чи се несвр. *доноси на свет кучиће, куци се.* – Бе́лка поче́ла да се ку́чи у су́боту (15. јула 1990) по пла́дне и до́тавнин окучи́ла че́три ку́чичи: едно́ Ра́ша, а зове́мо га Ра́шко, о́н цр̏н а и́ма бело́ по́ груди, по њу́шку и на вр̏ о́паш и личи́ на Ра́нка, ђе́лера; дру́го Ци́ца Ла́ставица, она́ бра́он, ко и Цу́ка што е, њи́н баштá, и она́ и́ма бело́ по́ груди и на вр̏ о́паш и жл̥те́ ве́це и ша́пе, и́ма жл̥то́ и испод о̥́паш и по гру́ди измецу оно́ј што е бело́ и бра́он; тре́ј̏ре бело́ с кру́пне црвене́ ша́рђе по грби́ну, оно́ се зове́ Розаму́нда, а о́камо ју Ро́ка и четвр̏то чи́сто бело́ и зове́ се Изабе́ла, а о́камо ју Ма́љи Бе́к, ел са́мо Бе́ка.

кучи́ште с **1.** *пеј. од куче (животиња).* – Не́ма га, бре́, ви́ше оно́ј кучи́ште пред вракњи́цу. **2.** *лош, зао човек.* – То́ј Бла́гојата, то́ј е едно́ кучи́ште.

ку́чка ж (поред значења: *женка пса*) фиг. **1.** *зла, опака жена.* – Прикра́де се ку́чка Пе́тровица, / Те укра́де Не́ј̏рини ноже́ви (н. п.). **2.** *неморална, податна жена.*

куша́к м **1.** *хоризонтална гредица на унутрашњој страни покретног дела врата на којој су приковане даске врата.* **2.** *марама, шал коју жене опасују око паса.*

куша́че с *дем. од кушак*. – Тре́бе ми зго́дно дрво́ за едно́ куша́че. – Заспа́ло е лу́до мла́до, / У лива́че, под ора́че, / Покри́ло се сьс куша́че (н. п.).

ку́шља́[1] м *животиња без репа или са кратким, кусим репом (најчешће пас).*

ку́шља[2] м *онај који се напреже да пешто уради, али није у стању да то учини.*

кушља́к м *земљиште обрасло шипражјем и трњем.* – Кушља́к (топ.).

ку́шљи се несвр. *узалудно се напреже да што уради.*

кш *узвик воловима да при презању у јарам.*

кши́ узв. *в. кш*. – Кши́, Бу́лч, кши́, Ша́р.

Л

ла́бав, -а, -о **1.** *који није довољно затегнут.* – Немо́ј ти е кола́н ла́бав, це извр̏неш са све́ седло́. **2.** *који је слабуњав, болешљив.* – Ку́ј е ла́бав с меши́ну тре́бе да пи́је ча́ј од ба́рску врби́цу и да не ку́са же́шко млеко́, него студени́к да ку́са.

ла́бавьчьк, -чка, -чко у дем. значењу **1.** *који је прилично лабав, незатегнут.* – Ла́бавьчьк ми учку́р, па ми се сми́цају га́че. **2.** *слаб, несигуран, нејак.* – Ла́бавьчьк је ти́ја коно́пац да с ње́г вр̏жеш др̏ва, ту́ј тре́бе ла́нац.

лабавиња́ ж **1.** *непоузданост, несигурност; дезорганизованост.* – Дана́с ти је све́ не́ка лабавиња́, све́ распу́штено, на ни́куга се не доказу́е, сва́ћи си рабо́ти ко си о́че. **2.** *онај који је лабав, непоуздан, врдалама.* – С ту́ј лабавињу́ си нашѝл да рабо́тите за́едно?!

лабади́на ж *дрвена вила са два краћа парога и дугачким држаљем, служи за подизање шаше, шуме за исхрану стоке, снопова при вршидби и др.*; упор. лободина, набадаљ̏а, набадина. – Ја́ це ука́чим да де́нем, а ти́ ми с лабади́ну дода́вај.

ла́бне свр. **1.** *олабави, опусти.* – Ла́бни га ма́лко, мло́го си га сте́гал. **2.** *смањи итензитет, попусти (о болести.).* – Ма́лко ме ла́бну грби́на. **3.** *ослаби, смрша.* – Ви́дим ла́бнул си не́ко ћи́ло, сѣ́г си ко ђимлазија́лац. **4.** *да одушка коме.* – Мло́го си забра́л коњѐто, ла́бни га ма́лко. **5.** *смањи неку активност, неко задовољство.* – Каза́ше ми да си бѣ̏ћи ла́бнул с пије́њето, али ја́ им не ве́руем.

ла́бов, -а, -о рет. **1.** *који је опуштен, лабав.* – Ел ми́слиш да ти коно́пацат не ла́бов? **2.** *који је слаб, недорастао, нејак.* – Ла́бов је о́н за такву́ ра́боту, ту́ј тре́бе да си ку́рјак.

ла́бово прил. рет. **1.** *на лабав начин.* – То́ј ти вр̏зано ла́бово. **2.** *недовољно, слабо, рђаво, скоро никако.* – Ла́бово стои́м с па́ре.

ла́буд м зоол. *водена птица бела перја и дугог врата*. в. чеш добиеш муда од лабуда.

ла́вне свр. *лане, залаје.* – Цу́ка се и́змуљи из сла́му, ла́вну два-три́ пут, па си се вр̏ну и ле́же.

лавове́р м *револвер*; упор. левовер, ливовер. – Божи́н е носи́л едѣ́н голе́м лавове́р на де́сни кл̏к и стоја́л на Душа́нову књижа́ру.

лаву́да несвр. *свира на леуту (лаути).* – Оту́д и́ду мла́ди лавута́ри, / Ту́ј стану́ше, ма́лко лавуда́ше (н. п.).

лаву́т м бот. *биљка из фам.* Fabiaceae *наут* Cicer arietinum L.

лаву́та ж *музички инструмент леут, лаута*; упор. левута. – Мо́ј чи́ча Ти́ма е напраи́л не́колко лаву́те, па и поклањѐл на при́јетељи, неку́ е и прода́л.

лавута́р м *свирач на леуту, леутар, лаутар*. – Ошѝл у му́зичку шко́лу у Ни́ш да у́чи за лавута́ра.

лавута́рка ж *жена свирач на леуту*. – Ме́ћу ти́ја лавута́ри и́ма и една́ лавута́рка.

Лавута́рка ж *Циганка*. – Лавута́рће прода́вају гри́вне и пр̏стење.

лага́ње с *забављање момка и девојке пре веридбе.* – Њи́ното лага́ње кра́тко тра́ја, узе́ше се ср̏чено.

лагари́ја ж **1.** *оно што лепо изгледа а нема вредности, оно што изгледом вара.* – Бо́љ то́ј да ку́пимо у дуѣ́н, на ва́шар че ни гу́рну не́ку лагари́ју. **2.** *оно што је направљено од лаког, слабог материјала.* – Та́ј су ко́ла лагари́ја за прево́зење др̏ва.

лагари́јес, -та, -то **1.** *који је лак, који није тежак.* – Лагари́јес на канта́р. **2.** *неодрастао, нејак.* – О́н је јо́ш

детишња́к, лагари́јес је о́н д и́де у на́дницу у коси́лбу. **3.** *слаб, танак (о стварима).* – Лагари́јес капу́т на њега́. **4.** *који је слабог имовног стања, сиромашан.* – Лагари́јести су они́ с има́ње. **5.** *неозбиљан посао.* – Лагари́јеста е то́ј ра́бота, не́ма од то́ј ни́шта.

лагари́јесто прил. *на неозбиљан начин, површно.* – Немо́ј ти́ то́ј да сва́тиш лагари́јесто, ко што у́меш.

ладави́на ж упор. ладовина. **1.** *место заклоњено од сунца, хладовина, хлад.* – Це́л дѣ́н се преме́шта по ладави́не. **2.** *јутарња или вечерња свежина за време лета.* – Пу́штај о́вце ра́но, по ладави́ну. – Васу́љ се бе́ре ју́тром по ладави́ну, ел по́после о́че да се љу́ска. **3.** *лењтина, нерадник.* – О́н ти е една́ ле́нчу́га, една́ ладави́на неви́дена. **4.** *хладнокрвна, смирена особа.* – Петро́нија ти е голема́ ладави́на, ње́га ни́шта не мо́ж да раср̑ди. **5.** *незалагање на послу, забушавање на послу.* – Ко́д ме́н си нашѣ́л да тра́жиш ладави́ину?!

ладави́нка ж *дем. од ладавина (1).* – Иди́, си́не, ма́лко у ладави́нку.

ладе́ње с *гл. им. од лади.* – Ладе́ње пи́во ти́ће си у ре́ку, то́лко е студена́ Голе́ма ре́ка.

лади́ несвр. *пирка ветрић и расхлађује.* – Јуче́р бе́ше же́га, да се изга́сне, а данѣ́с ма́лко лади́ од Есе́н.

лади́ло с *оно чиме се маше испред лица по врућини да би се човек расхладио.* – У́знем шума́н и ћи́мам с ње́г пре́д очи, и то́ј ми лади́ло.

ла́дне свр. **1.** *захлади (о времену).* – Не́че ма́лко да ла́дне време́штево, да мо́ж да се жи́ви. **2.** *охлади се мало.* – Опечу́ овна́ на режѣ́њ, па га успра́е уз ду́вар, да ма́лко ла́дне.

ла́дне се свр. **1.** *прехлади се.* – Ла́днул се, па сѣ́г пи́је ча́јеви и држи но́ђе у же́шку во́ду у ша́фољ. **2.** *прохлади се, мало се охлади.* – Не́к се ла́дне ђиба́ницата, па ју тѣ́г сече́те и е́чте.

ладни́к м мет. *западни ветар у неким крајевима Тимока.*

ладњи́кав, -а, -о *прохладан.* – Данѣ́с ели́с ладњи́каво вре́ме.

ладњи́каво прил. *прохладно.* – Не́ то́лко студено́, ал си ели́с ладњи́каво.

ладови́на ж *в. ладавина.* – Да се́днемо ма́лко у ладови́ну? – Ти́ја е ладови́на, о́н се не сећира́е. – Овде́ ли си нашѣ́л ладови́ну, ма́рш на́поље.

ладови́нка ж *в. ладавинка.* – Опе́кла же́га, а ни́где ладови́нка, да се чове́к ску́та.

ла́дување с *гл. им. од ладуе.*

ладу́е невр. *седи у хладовини, ленствује.* – Ја́ не ладу́ем, ја́ и́дем у на́днице, да зарадѝм не́ћи дина́р и да се прера́ним.

ла́ђер м **1.** *лагер, логор.* – Мо́ј му́ж е би́л у заробљени́чћи ла́ђер че́три го́дин. **2.** техн. *лежај.* – Велу́, зариба́ли му та́м не́кви ла́ђери, на аутобу́сат, зато́ј га не́ма да доо́ди.

ла́е несвр. **1.** *лаје.* – Рани́ ку́че да те ла́е. **2.** *говори погрдне ствари о коме, оговара.* – Немо́ј мло́го да ла́еш, бо́ље че е за те́б.

лажа́ ж *лаж, неистина.* – Сѣ́г не́ знам, да л је то́ј што они́ при́чају лажа́, ел и́стин. – Да се оста́иш од лажу́, ако о́ч да бу́деш чове́к.

лѣ́же несвр. *лаже, говори неистину.* – Чим зи́не о́н лѣ́же.

лажи́пара ж *оно што измамљује паре својим изгледом, а уствари је безвредно.* – Лажи́паре на све́ стра́не.

льжи́ца ж *в. ложица.* – И сѣ́г и́ма не́где по това́н дрвене льжи́це.

лѣ́жља м **1.** *лажљивац, преварант.* – Ш те изва́ра ти́ја лѣ́жља, ја́ ти казу́ем. **2.** *отреситија и виспренија мушка особа која са бардаком и ракијом позива сватове на свадбу, а на самој свадбеној свечаности приказује поклоне и свакога свата по мало окрпи*; упор. плашикучка.

лажо́вка ж *цуцла коју дете сиса напразно.* – Да́ј на дете́ лажо́вку, да се уми́-ри.

ље́жу се несвр. мн. *момак и девојка се забављају пре веридбе*; упор. лагање. – Симио́н и Мила́на се јо́ш ље́жу, на́есен че се узи́мају.

ла́зарка ж **1.** *лазарица, девојка која пева лазаричке песме и игра, док је присутни поливају водом.* – Мо́кар ко ла́зарка. **2.** бот. *зељасата биљка из фам.* Rubiaceae *у народној медицини се употребљава за лечење катара органа за дисање, мирисни брођ* Asperyla odorata L.

лазарђи́ња ж *в. лазарка (1).*

лазе́ње с *гл. им. од лази*.

ла́зи несвр. *иде четвероношке, пузи.* – Дете́ ни јо́ш ла́зи, не́ прооди́ло.

ла́зибуба ж зоол. *ухолажа*; упор. оложа. – Ла́зибуба карака́ча.

лаја́ ж *повртарска леја, леја*. – Три́ лаје́ бе́ли лу́к и две́ црве́ни, до́ста е за на́с.

лајанце́ с *дем. од лајно*. – Да му на убиво́тинуту приви́јеш ма́лко тазе́ лајанце́, да му извлче́ ва́тру.

лаја́ње с *гл. им. од лае*. – Це́лу но́ч и́де лаја́ње, не мо́ж се спи́ од ку́чичити.

ла́јбе́р м *гвоздена кука на окретање за затварање врата, рајбер*. – Љд затво́риш вра́та, ти́ обрни́ и ла́јбер.

ла́јне свр. *лане, ретко залаје.* – Ла́јне и Бу́би по не́ћи пу́т, али остаре́л, по́више си спи́.

лајно́ с *говеђа, свињска, а некад и овча балега*. – Па́зи да не ста́неш у лајно́, це ву́знеш. – Вла́че се ко свињска́ ла́јна.

ла́к м **1.** анат. *лакат* cubitus. **2.** *мера за дужину*. – Едѣ́н ла́к и полови́н.

ље́к, -а, -о **1.** *који је мале тежине.* – Ље́ко пра́се, не́ма га ни петна́јес ћи́ла. **2.** *танак, који слабо утопљава (о одећи).* – Ље́ће ти те́ја дре́је. **3.** *који је једноставан, прост.* – Па то́ј е ље́ка ра́бота. **4.** *који је сиромашан.* – Ље́к си ти́ с пару́, не́ то́ј за те́б.

ла́кат м *мера за дужину која одговра растојању од врха испружених прстију до лакта (у неким случајевима плус један педаљ према пазуху).* – Три́јес и се́дом ла́кта пр̀тен поста́в, то́лко сам изатка́ла зиму́с. – Изатка́ла сам ла́кти и ла́кти.

ље́кљцк, -цка, -цко у дем. значењу; упор. лькьчк. **1.** *који је врло лак, сасвим лаган, мале тежине.* – Ви́ди се на о́ко да е ље́кљцка кра́вата. **2.** *који слабо утопљава (о одећи).* – Но́си ље́кљће дре́је и зи́ме и ле́те. **3.** *који не изискује много напора.* – Ње́вата ље́кљцка за ра́боту, муља́к. **4.** *слаб, нејак.* – Ље́кљцк си ти́ за ме́н. **5.** *који је сиромашан.* – Ље́кљћи су ти́ја планинци́ и с ле́б, и с па́ре.

ље́кљцко прил. *на лак начин*; упор. лькьчко. – Ље́кљцко чу ја́ с ње́г да изле́знем на кра́ј.

ље́кљчк, -чка, -чко *в. лькьцк*. – Ље́кљчк ко перце́. – Ље́кљчк си ти́ за ти́ја ца́кови. – Ље́кљчко ти капутле́то. – Од то́ј не́ма ни́шта по ље́кљчко. – Овде́ ље́кљчћи не́ма кво́ да тра́же.

ље́кљчко прил. *в. лькьцко*. – Ље́кљчко се договори́мо.

ље́кне свр. *осети олакшање.* – Изрове́м се, изрове́м, та ми ље́кне на ду́шу.

ла́комица ж **1.** *в. одврата*. – Ми́, деца́, смо вача́ли ри́бе у ла́комицу пред Ље́убин мли́н. **2.** *врх на раонику.*

лькосѣ́нка ж *она која има лак сан, која рано устаје*. – О́ј, девојћо, лькосѣ́нко, / Ра́но си ми устану́ла (н. п.).

ље́ксије прил. *лакше*. – Вре́вте ље́ксије, не чу́е се ра́дијо од ва́с.

лактени́к м *преслица дужине једног лакта или други неки предмет такве дужине*.

ла́куван, -а, -о *који је лакован, који се сјаји*. – Но́си ла́куване ци́пиле.

ла́ла м **1.** *мужев брат, девер и име од миља*. – Ла́ло, где́ е баштá? **2.** *старији брат.* – Ла́ла Мила́н ми ре́че... **3.** *кмет (ради умилостивљења).* – Ла́ло, мо́лим ти се ко на Бо́га, несѣ́м сѣ́г при пару́, чу

да пла́тим кьд и́мам.

ла́ле с *дете, мило дете*. – Куде́ си би́л, ла́ле мо́е?

ла́ленце с *хип. од лале, мало дете, детенце*. – Спи́ ми, спи́ ми, ла́ленце, ма́терино дете́нце.

ла́лка м *дем. и хип. од лала и надимак*. – Че́да Ла́лка.

ла́ма несвр. *граби, отима, присваја*. – Ла́ма где́ сти́гне и кво́ сти́гне.

ла́мѕа м **1.** *в. льнѕа м*. **2.** *велики пас.*

ла́мѕа несвр. *в. льнѕа*.

ла́мѕа се несвр. *в. льнѕа се.*

ла́мка несвр. *в. клоцање.*

ла́мка се несвр. *в. клоца се.*

ламка́ње с *в. клоцање*.

ламоња́к м упор. ломак, ломоњак. **1.** *струкови изгажене конопље који су остали на коњишту после брања конопље*. – Ламоња́к се збе́ре, па се и о́н извр̏же у гр̏снице и но́си се у топи́ло. **2.** *оно што је поводња закачила за приобално дрвеће.* – Во́да е била́ то́лко голема́ да е не́ћи ламоња́к закачи́ла и два́ ме́тра високо́.

ламо́ти несвр. *в. ломоти*. – Ћу́ти, бре́, немо́ј да ламо́тиш.

ламти́ несвр. *граби се, лакоми се.* – Ја́ не ламти́м ни за па́ре, ни за дре́е, колко́ ми тре́бе, ја́ си и́мам.

ла́нац м фиг. *орнаментни мотив у ћурчијском занату*.

ла́ндра ж *скитница*, *нерадник*. – Од ту́ј ла́ндру не може́ да испа́дне чове́к и то́ј ти е.

ландра́ несвр. *скита, луња, избегава посао.* – Уразуми́ се, престани́ да ла́ндраш и дьњу и но́чу.

ла́ндра се несвр. *скита се, беспосличи*. – И о́н се поче́л ла́ндра по Пала́нку.

ландра́ње с *гл. им. од ландра (се).*

льнѕа м *нерадник, скитница*; упор. ламза (1). – Рабо́ти ли не́што они́ја тво́јиан льнѕа?

льнѕа несвр. *скита.* – Куде́ льнѕаш су но́ч?

льнѕа се несвр. *скита се, беспосличи.* – Подвати́л се с ајмане́, па се са́мо льнѕају.

льнѕање с *гл. им. од льнѕа (се).* – Це́лу но́ч ланѕа́ње, а ју́тром спање́ до пла́дне, такво́ е дьньс с младињу́.

ла́ни прил. *лане, прошле године.* – Ла́ни на Петро́вден идо́мо на ва́шар у Оно́р.

ла́нпа ж *лампа*. – Упале́те ла́нпу.

ла́нпичка ж *дем. од ланпа*. – Има́ли смо зго́дну ла́нпичку, ни мьнечку, ни голему́, али се строши́ла.

ла́нсћи, -ска, -ско *прошлогодишњи, лањски*. – Ми́ло ме ја́ко за ње́г, ко за ла́нсћи снег.

ла́па несвр. *в. лопа*. – Са́мо ла́па качама́к.

ла́павина ж *в. љопавина*. – Ојугаве́ло, па се напраи́ла стра́шна ла́павина.

лапа́к м бот. *биљка из фамилије* Asteraceae *чичак* Lappa major Gaert. *и* Arctium lappa L.

лапа́ње с *гл. им. од лапа*.

лапара́ нсвр. *говори којешта.* – Бо́ље ћу́ти него што лапара́ш.

лапарљи́вица ж *она која лапара, торокуша*.

ла́пне свр. *в. лопне*. – Ла́пну га за ча́с.

ла́пница ж *онај који много и халапљиво једе, прождрљивац*.

лапо́в м *лопов, крадљивац.* – Све́ лапо́в до лапо́ва.

ла́пот м *обичај убијања стараца од стране најближе родбине*.

ла́почина ж **1.** *ауг. од лапот*. – Сьг ви́ше не́ма ла́почина. **2.** *онај који ће бити убијен (или је убијен) по обичајима лапота.* – Кьд се и́де на ла́пот, ла́почина и́де напре́д, а они́ја што че га уби́је, њиго́в си́н, по ње́г. – Ла́почину закопа́ли та́м где́ га и уби́ли.

ла́рма ж *начин чешљања косе, фризура*. – Напраи́л ла́рму сьс шиће́р, па дошла́ сле́пена.

ла́са ж *црна коза са белим прамењем по телу и име таквој кози*.

ље́сан, -сна, -сно *који је лак за рад, једноставан*. – То́ј е ље́сна ра́бота.

ла́сес, -та, -то *који је мрке боје, а светлих прсију (о животињама), који је по боји као ласица.* – На́ша Ци́ца Ла́ставица окучи́ла че́три ку́чичи, две́ бели́, а две́ ла́сести, а и она́ си е ла́сеста.

ласи́ца ж *орнаментни мотив на двопређним чарапама*.

ље́ска несвр. *усмерава светлост са неке блештеће површине према коме.* – Немо́ј ми ље́скаш с огледа́лото у́ очи.

ље́ска се несвр. *сија се, пресијава се.* – Ље́ска се ко вода́ на месе́чину.

ље́скаш, -а, -о *који је сјајан, бљештав*. – Чало́ му широко́, па ље́скаво.

ље́скавац м **1.** бот. *једногодишња биљка са вијугавом голом стабљиком и танким витицама којима се хвата за друге биљке. Цветови су жути, а плод је махуна, ласкава трава, ласкавче* Lathrys aphaca L. **2.** *в. ље́скавица*. – Ље́скавци се са́мо ље́шти́ју. **3.** *једно народно коло.*

ље́скавица ж *ситан, округао, сјајан, украсни елемент на женској одећи, шљокица*. – Ма́рама о́пшита с ље́скавице.

ље́ска́ње с *гл. им. од ље́ска (се).*

ље́сне свр. *сине, блесне.* – Че́кај га да ље́сне, па ти́г га́ћај.

ље́сне се свр. *засија се, сине.* – Ље́сну се не́кво у воду́ту.

ље́сно прил. *лако, једноставно.* – Ље́сно ч да до́јдеш до њи́, са́мо иди́ пра́во. – То́ј е бр ље́сно.

ластави́чка ж *дем. и хип. од ластавица*.

ла́ставичћи, -чка, -чко *који се односи на ластавицу*. – Ла́ставичко по́ље (топ.).

ласта́р м *летораст*; упор. лестар. – Ло́зје ве́ч покара́ло ласта́р.

ласта́рка ж *секирица за кресање шуме за лисник*. – Сва́ку го́дин ласта́рку кле́пам и близни́чим.

лати́н м бот. *једногодишња зељаста биљка из фам.* Tropaeloceae *пореклом из Перуа и Мексика. Код нас се гаји као цвеће, драгољуб* Tropaeolum maius L.

латурђи́ја ж *в. летурџија*.

латурђи́јин, -а, -о *који се односи на латурђију*. – Латурђи́јин тра́п (топ.).

лау́т м *в. лавут* Cicer arietinum L.

лута́рка ж **1.** *дем. од лаута*. – Напраи́ли ти́ње лута́рће. **2.** *в. лавутарка (1, 2).*

лафе́т м *в. дружила.*

ље́цка несвр. *штуца (о детету)*; упор. лецка.

ље́цка́ње с *гл. им. од ље́цка.*

ла́цман м *онај који је похлепан на јело, нарочито ако њега ништа не кошта, халапљивац, готован*. – Поéдоше и попи́ше ла́цмање. – Дњи́с и́ма гоца́ ла́цмање, са́мо гле́дају ако не́где и́ма да се по́убаво поеде́.

ла́цманштина ж **1.** *ауг. и пеј. од лацман*. – Од ову́ј ла́цманштину се не мо́ж отре́бимо. **2.** *непоштење, грабеж, отимачина.* – У на́род је завлада́ла стра́шна ла́цманштина, сви́ кра́дну, ни́кој не́че да рабо́ти.

ла́чан, -чна, -чно *који је похлепан, грамзив; халапљив*. – Немо́ј ни́кад да си ла́чан на туће́.

лаши́ца ж *дем. од лаја, мала леја*. – Посади́ла сам две́ лаши́це лу́к.

ла́штавица ж *в. љаштарица*.

льшта́к *м в. лештак*.

льшти́ несвр. *одсјајава, сија.* – Льшти́ ко сли́нце.

льшти́ се несвр. *сија се, пресијава се.* – Льшту́ му се чи́зме.

лашти́је несвр. *в. лештије*. – Лашти́је ми сли́нце од пе́нцер у́ очи.

лашти́је се несвр. *в. лештије се*. – Зла́то се по лашти́је од сре́бро.

ле́б м **1.** *хлеб*. – Ма́ти сва́ко ју́тро ме́си ле́б. – Не́ка ти е ала́л ле́б што си поéл у мо́ј до́м. **2.** *посао, запослење.* – То́ј ти е ле́б, ако у́меш чу́вај га. в. купен леб, чис леб.

леба́рник м *место где стоји хлеб*. – Књд ту́риш ле́б у леба́рник ти́ га заклопи́. – Леба́рник ти тво́ј.

ле́бац м *дем и хип. од леб*. – На ти ма́лко ле́бац.

лебе́дење с *гл. им. од лебеди (се).*

лебе́ди несвр. **1.** *заноси, њише, љуља.* – Ду́навка но́си во́ду на коби́лку и са́мо лебе́ди с оно́ј ду́пе. **2.** *једва хода, вуче се.* – Лебе́ди ко пре́бит.

лебе́ди се несвр. *заноси се, њише се, љуља се, лелуја се, лелеје се.* – Лебе́ди се колко́ е пија́н.

ле́бовњача ж *ракија од хлеба*.

лебоpо́дан, -дна, -дно *који даје доста жита (њива, година).* – Ова́ј го́дин би́ бѣ́ш лебоpо́дна.

лебоpо́дије с *родност, плодност*. – Земља́ е за́трла свое́ лебоpо́дије и напраи́ла се на ровиња́ци и камења́ци.

лева́к м зоол. *врста лептира звани ластин реп* Papillo machaon.

ле́во прил. *в. на леву стран*.

левове́р м *в. лавовер*. – О́н до́к спи́ левове́р му по́д главу.

леву́рда ж бот. *в. лужање* Allium ursinum L.

леву́та ж *в. лавута*.

левута́рка ж **1.** *дем. од левута*. – Одсече́те је́лу у ко́рена, / Па напра́јте тѣ́ње лавута́рће (н. п.). **2.** *в. лавутарка*.

ле́га несвр. *леже, леже да спава.* – Кьд рабо́тео ле́гао на пла́дне, сѣг не. – Ошли́ да си ле́гају.

ле́гало с **1.** *лежај, крвет, постеља.* – Вечеру́јте, па си траже́те ле́гало. **2.** *место где спава животиња, легло.* – Една́ коза́, едно́ ле́гало. **3.** *мотка на којој ноће кокошке;* упор. седало. – Коко́шће се ве́чером ука́че на ле́гало. в. и: пшешко легало.

леги́зна ж *гвоздна кука за спајање кревета*.

ледѣ́к м *дем. од лед*. – Тури́ му ма́лко ледѣ́к на чало́,ега́ га ма́не.

леда́р м *радник у фабрици вештачког леда који је по Београду развозио лед потрошачима.* – Ледари́ су били́ у гла́вном из До́љњу и Го́рњу Ка́меницу, из едно́ сало́ код Лesко́вац и два-три́ Турча́за из Бо́сну.

ле́дацијa м *в. ледар*. – Из на́шу вами́лију су били́ ле́дације: мо́ј башта́ Ви́та, чи́ча Жи́ка и чича Душа́н Си́мин.

леденѝк м **1.** бот. *ледено цвеће, ледена трава* Mesembryanthemum crystallinum L. **2.** *један елемент на обрадачу.*

леденѝца ж **1.** *зграда укопана у земљу у којој се чува лед.* – Дра́ђи кла́ћерци́ја е има́л две́ леденѝце у Дубра́ву, а ле́д му зи́ми у њу́ довози́ли ис Тимо́к То́ља и Са́ва Богда́нац. **2.** фиг. *незагрејана просторија у којој је веома хладно.* – Ко мо́ж да спи́ш у ову́ј леденѝцу?

леди́на ж *земљиште на коме расте слаба трава, пашњак*.

леди́нка ж *дем. од ледина*.

леди́нчина ж *ауг. и пеј. од ледина*; упор. ледињак. – Ми́слиш ли да мо́ж да се изоре́ она́ј леди́нчина?

ледиња́к м *в. лединчина*. – Од уба́ву њи́ву се напраи́л ледиња́к.

леди́ње с *земљиште под лединама, под утринама*. – И ја́ сам па́сал о́вце до́ле по Леди́ње.

леђе́н м *леген, лавор*. – Све́кар ве́чером тра́жи да му донесе́ сна́шка леђе́н с то́плу во́ду и да му оми́је но́ђе.

леђети́мација ж *лична карта, легитимација*. – Чове́к тре́бе да си ста́лно но́си леђетима́цију уза се́б.

лежа́ње с *гл. им. од лежи.*

лежечѣ́и прил. *лежећи.* – Ја́ко е бо́лан, поче́л лежечѣ́и и да еде́ и д и́де понадво́р.

лежи́ несвр. **1.** *спава, ноћи, коначи.* – Ньчѣ́с че си лежимо́ кот коли́бу, не́че да сла́зимо у сало́. **2.** *борави у затвору.* – Лежа́л је а́псу три́ го́дин. 3. *налази се где, стоји (о стварима).* – Немо́ј ти лежу́ гре́де на ѣ́ишу, да не иструлаве́у.

лежи́ на па́ре изр. *богат је, не зна колико има*. – Ти́ја крвосе́рац лежи́ на па́ре, а ова́м се прекљузи́л ко на́јголема сироти́ња.

ле́зи се несвр. *безгласно се смеје само развлачећи уста у осмех.* – Што́ се ле́зиш ко пи́чка у но́ву кошу́љу?

ле́је несвр. рет. *лаје*. – Су но́ч су леја́ле и Су́ња и Це́це.

ле́јћа ж бот. *в. чаша* Lagenaria vulgaris Ser.

ле́к м (поред значења: *средство за сузбијање и лечење болести*) фиг. *оно што је врло мало, што је недовољно.* – Па, то́ј што си доне́л, не́ма ни за ле́к, а камоли за е́дење.

ле́кне свр. **1.** *склони, склони са очију.* – Ле́кни то́ј где́ зна́еш и у́меш. **2.** *затури, дене.* – Ле́кне га па га по́сле ни са́ма не мо́же на́јде.

ле́кне се свр. **1.** *склони се, дене се.* – Ле́кни се не́где, немо́ј те овде́ зати́цају. **2.** *остави се, окане се.* – Бо́ље се ле́кни од то́ј девојче.

лекосу́е несвр. у пеј. значењу *склања, уклања*. – Ва́ла Бо́гу та лекосу́ју оно́ј чу́до из авли́ју.

лекосу́е се несвр. у пеј значењу *склања се, уклања се; одлази*. – О це ти́ лекосу́еш одо́вде, ел да у́знем мо́тку?

леко́ше свр. у пеј. значењу *лекне*. – Леко́ши то́ј одо́вде.

леко́ше се свр. у пеј. значењу *лекне се*. – Не́че се леко́ше не́где. – Леко́ши се, бре́, од ме́н.

ле́куван, -вна, -вно *који је лековит*. – Сва́ка трава́ не́ ле́кувна, и́ма и о́трувне.

лекува́ње с *гл. им. од лекуе (се).*

леку́е несвр. *лечи, исцељује кога*. – Леку́е га бѣ́ђи Вукади́н из Рого́ште, али сла́ба ва́јда. – Леку́ван, ко́ да не́ леку́ван, па да не́ леку́ван не би ни оздраве́л.

леку́е се несвр. *лечи се*. – Сѣ́г се леку́е по вра́ће, ману́ла до́ктурити.

ле́ле *узв. за изражавање чуђења, изненађења, запрепашћења и др*. – Ле́ле, ле́ле, куде́ че се жи́ви изде́вамо?

леле́ање с *гл. им. од лелее (се).*

леле́е несвр. *лелуја, лепрша, вијори, њише*. – Немо́ј то́лко да леле́еш ту́ј о́лалију, да не запа́лиш пле́вњу.

леле́е се несвр. **1.** *лелуја се, лепрша се, вијори, њише се.* – Леле́е се прање́ на коно́пац. **2.** *заноси се, љуља се.* – Пија́ни Ради́сов се леле́е ко отко́вана та́раба.

леле́јне свр. и трен. *залепрша, лепршне.* – Ча́с, ча́с, па војни́к леле́јне едно́ барја́че.

леле́јне се свр. и трен. *залепрша се, лепршне се.* – Листѣ́к не́ма да се леле́јне, то́лко се вре́ме умртви́ло.

леле́јћа ж **1.** *в. лејћа*. – **2.** *платнена љуљашка у којој се носе и у којој спавају сеоска мала деца.*

ле́лће *узв. са драматичнијим значењем од леле*. – Ле́лће, ле́лће, кво́ се ово́ј на́праи?

ле́ма несвр. *бије, удара некога нечим.* – Ле́ма га сѣс жѣ́глу, не ми́сли му за живо́т.

лема́ње с *гл. им. од лема*. – Лема́ње ко по гове́до.

ле́мез м *грана која се ставља преко пласта да ветар не разнесе сено, сламу и сл.* – У врба́к че да оцече́мо ле́мези.

лемези́на ж *зид између два полустуба, два угла, два прозора и сл*. – Ти́ сѝдај ову́ј лемези́ну, а ја́ чу ову́ј.

ле́меска ж *дем. од лемез*. – Да л че да бу́ду до́ста по че́три ле́месће на сва́ћи пла́с?

ле́мне свр. *удари снажно нечим кога.* – Лемну́чу те с ову́ј това́гу.

лемњосу́е несвр. шатр. *бије кога.*

ле́нгер м *рентгенски апарат, рентген*. – Гледа́ли га на ле́нгр, али му ни́шта не пронао́де.

ле́нѕи се несвр. *цери се јако развучених уста, сатански се смеје, једва чујно се смеје.* – Ленѕи́ се ти́, ленѕи́, има́че кьд и да рове́ш.

ле́нћа несвр. *мало дете лено и испрекидано плаче, након што се пробудило, а још се није добро расанило.* – Ви́ц што ле́нћа дете́но.

ле́њ м *особина онога који је лен,*

лењост. – Ле́њ ду́пе не ра́ни.

лењи́в, -а, -о *који је лен*. – Лењи́в се и по спање́ одма́ра.

лењи́вка ж *погача од кукурузног брашна са сиром и чварцима*.

лењи́вштина ж *ленштина, нерадник*. – А́јде, лењи́вштино́, ди́зај се.

лењ̏а́ње с *гл. им. од ленђа*.

лењу́е несвр. *ленствује*. – Ја́ не кра́днем, не љ̏жем и не лењу́ем.

ле́пак м бот. *полупаразитски зимзелени грм из фам.* Lorantheoceae *који расте на разним врстама дрвећа и има лепљив плод* Viscum album L.

Лепе́на ж *село у општини Књажевац*.

Лепе́нац м *становник Лепене, онај који је пореклом из Лепене*.

лепенде́к м **1.** *малер, баксуз*; упор. опендек. – То́ј е лепенде́к, чим у́знеш туцу́ ства́р да се послу́шаш, она́ се поква́ри. **2.** *онај који је домишљат, лукав*. – Е́, бѝш је лепенде́к. **3.** *онај који доноси срећу*. – Књд по́јдеш у ло́в и куга́ пр̏вњега сре́тнеш ти́ја ти е лепенде́к. **4.** *стални, уобичајени начин рада и поступања*. – Такѝв је њего́в лепенде́к, не мо́ж га препра́иш. **5.** *онај који дежура, дежурни*. – На́ њега доо́ди ре́д да е лепенде́к, по пла́дне.

лепенде́чи несвр. *дежура*. – Пред на́челникова вра́та у́век не́ђи панду́р лепнде́чи.

Лепе́нка ж *становница Лепене, она која је пореклом из Лепене*.

лепе́нсћѝ / ски, -ска, -ско *који припада Лепени, који је у вези са Лепеном*.

ле́пне свр. **1.** *залепи овлаш, залепи мало*. – Ле́пни га на две-три́ ме́сти, па га по́сле са́мо до́бро прити́сни, да се прива́ти. **2.** *замаже блатом при оправци зида*. – Ле́пни га о́вде, о́нде, бѝш где́то sви́рђете, ко́лко да не ду́ва ве́тар уну́тра.

ле́пне се свр. фиг. *залегне, створи осећај задовољства, залепи се за срце*. – Књд не́ђи пу́т пи́нем ређи́јицу она́ ми се тека́ ле́пне, да не мо́ж да сва́тиш.

Лепо́та ж *име*.

ле́са ж **1.** *исплетено тало од лесковог прућа (претежно) које може да служи као капија на тору, као платформа на двоколицама за превоз лакшег терета, као подлога на којој се нешто суши, као кочак за јагњад и др.* – Књд изла́зиш пригрни́ до́бро ле́суту, да не изле́зну овце. – Код на́с ја́ко у́збрдо, па се слу́шамо са́мо с пре́дњишта и с едну́ ле́су. **2.** *људи ухваћени чврсто за руке или појасеве у колу, који се крећу у истом ритму*. – Ле́са се само љу́ља.

ле́сица ж *дем. од леса (1)*. – Набе́ре ра́зне лекови́те тра́вђе и ту́ри и на ле́сицу да се шу́ше.

леско́вина ж *дрво леске (одсечено)*. – У́дило напра́имо од леско́вину, а стру́ну искубе́мо из ко́њсћи о́паш.

леску́н м **1.** *лискун*. – Копа́мо буна́р све́ док не дојдо́мо до леску́н и ту́ј ста́мо. **2.** *в. лиска (2)*.

лескунчѝк м *дем. од лескун*. – Књд не́ има́ло сапу́н ми́ у́знемо лескунчѝк, па тр̏љамо, тр̏љамо, па по́сле про́стремо.

лескуња́в, -а, -о *који има у себи лискуна*. – Сла́бо се ра́ца, зато́ј што е лескуња́ва земља́.

леста́р м рет. *в. ластар*. – Кру́шка истара́ла големи́ лестари́, а не ра́ца.

лесу́рина ж *ауг. и пеј. од леса (1)*. – Донеси́ лесу́ринуну да ту́римо вл̏ну на њу́ да се су́ши.

ле́те прил. *в. летем*. – Ле́те у су́боту, зи́ме у не́дељу.

лете́ечи прил. сад. *летећи*. – Лете́ечи ко муа́ бе́з главу, го́луб у́дари у пе́нцер на тера́су и у́би се.

ле́тем прил. *лети, у току лета*. – Ле́тем сеља́ци пропа́дају од ра́боту.

ле́тне свр. *полети мало, покуша да полети*. – Ле́тне не́колко ме́тра, па па́дне.

ле́тоска прил. *летос, минулог лета*; упор. летоске. – Ле́тоска некада́ иде́ да

га тра́жим.

ле́тоске прил. *в. летоска*.

ле́трика ж *електрика, електрична струја, елекртично осветљење*. – Упалѝ ле́трику, да ви́димо кво́ рабо́тимо.

ле́тричан, -чна,-чно *електричан, који је у вези са електриком*. – Покварѝл ни се ле́тричан шпо́рет.

лету́ перушѝњће изр. *страшна туча се одиграва (поготову међу женама).*

ле́тување[1] с *гл. им. од летуе, проводи лето на одмору*. – На́шиви ишлѝ на ле́тување у Гр̀чко.

ле́тување[2] с *гл. им. од летуе (леми калајем под температуром)*. – За ле́тување ти тре́бе: кала́ј, мишомо́р, со́сгас и кво́ ти ја́ све́ зна́м.

Лету́нка ж *име*.

летурђѝица ж *в. летурџиица*.

летурђѝја ж *в. летурџија*.

летурџѝица ж *дем. од летурџија (2);* упор. летурђиица, литурђиица.

летурџѝја ж **1.** *литургија, света литургија*; упор. летурђија, литурђија. – Чу д ѝм у не́дељу у манастѝр на све́ту летурџѝју. **2.** *обредни славски хлеб који на столу стоји уз славски колач.*

лефе́ктор м *рефлектор*. – Кьдно бе́ше ра́тан, онѝја ода́внашњијан, онѝ им озд́о́л осве́те еропла́ни с лфекто́ри, па и га́џају.

ле́ца[1] несвр. *склања, рашчишћава.* – Ле́цај то́ј одо́тлекај.

ле́ца[2] несвр. *штуца.* – Дете́но па́ ле́ца.

ле́ца се несвр. **1.** *губи се, нестаје, одлази незнано куда.* – Ле́ца се овѝја зама́н не́где, не́ знам ни ја́ где́. **2.** *уклања се, склања се.* – Ле́цајте се де́ца одо́вде док сече́м дрва, да не sврѝкне не́ко дрво́, па да ви убѝје. **3.** *клони се, избега́ва лоше друштво.* – Ле́цај се од то́ј дру́ство док је вре́ме.

леца́ње с *гл. им. од леца (се).*

ле́цка несвр. у дем. значењу *штуца (о детету).* – Да́ј му да пѝне водѝчку да не ле́цка.

лецка́ње с *гл. им. од лецка*.

ле́ча ж бот. *леђа, сочиво* Ervum lens L. – Ле́чу ва́римо ле́ти за Све́ти Сте́ван.

лечевѝње с *омлађене стабљике леће*. – Козе́ во́ле да еду́ лечевѝње.

лече́виште с *место на коме се сеје леђа, место на коме је те године била леђа*. – Лече́виште смо прекопа́ли, ѝскамо да ту́ј поса́димо зе́ље.

ле́чица ж *хип. од леча*. – Сварѝ ма́лко ле́чицу.

ле́ца с анат. рет. *леђа*. – Уда́рило ме преко ле́ца.

ле́ши несвр. ђур. *посебним ножем скида масноћу са коже.*

ле́шкори несвр. *одмара се лежећи, лешкари.* – Јо́ш си ле́шкори, јо́ш сла́б.

ле́шњак м бот. *лешник дрво и плод* Corylus avelana L.

лешта́к м упор. льштак. **1.** *лескова шума*. – Насече́м пру́тје у лешта́к. **2.** *лесково дрво посечено, лесков штап.* – Немо́ј да у́знем едьн лешта́к, па чу ти пока́жем.

лештија́ње с *гл. им. од лештије (се).*

лештѝје несвр. *сија, блешти*; упор. лаштије. – Сл́нце лештѝје у на́ш пенџе́р, а од пе́нџер лештѝје на пле́вњу.

ле́штѝје се несвр. *сија се, пресијава се;* упор. лаштије се. – Лештѝје се ко тепсѝја.

ља̊жѝца ж *в. ложица*.

ља̊ѝба несвр. *куса, брзо куса неку течну храну.* – Узнѝ ложѝцу, па ља̊ѝбај, немо́ј да се срамѝеш.

либа́ње с *гл. им. од либа*.

ли́бе с *драги, драга*. – Која́ мо́ма ли́бе не́ма, / Не́ка до́јде ме́н да љу́би (н. п.).

ли́безбе испретурани слогови прилога безбели *заиста, наравно, сигурно.*

лива́да ж *обредни божићни хлеб посвећен ливади*.

лива́денце с *дем. и хип. од ливада*. – Лива́денцето, не́ма га ни едну́ ко́су.

лива́дје с *земљиште под ливадама*. – Испод Ло́кву и́ма ме́сто зва́но Лива́дје.

лива́тка ж *дем. од ливада, ливадица*. – Из оно́лку лива́тку докара́мо ја́ко у́баво се́но.

лива́цко зе́ље с бот. *вишегодишња биљка из фам.* Polygonaceae *до 120 cm високог стабла и дугих листова. Млади листови се употребљавају као људска храна, штавољ* Rumex pulcher L. *и* Rumex crispus L.

лива́че с *дем. од ливада, упор. ливатка*.

ливера́нт м *лиферант, добављач*. – Ливера́нти су се у ра́т огазди́ли, они́ су ста́лно поткраџува́ли во́јску.

ливове́р м *в. лавовер*. – На Ви́доју Пи́ле из Ло́кву едно́ вре́ме је лида́л ливове́р на кл̀к.

ли́вт м *лифт*. – Ја́ се несѝм вози́ла у ли́вт, ел ако се отка́чи...

ли́да несвр. **1.** *ландара, клати се висећи.* – Ли́да како́ мо́кра пола́. **2.** *избацује редак измет.* – Ру́јка се напа́сла не́ку тра́ву, па поче́ла да ли́да, зама́лко ме те́ше ули́да. **3.** *дува лаган ветрић.* – Ли́да ветрѝк од Ца́рову гла́ву. **4.** *трчи као на крилима да све лепрша на њему.* – Само ли́да преко по́ље.

ли́да му па́мет изр. *двоуми се.*

ли́да с о́чи изр. *играју му очи као на зејтину.*

ли́дав, -а, -о *који није истрајан, непостојан (о човеку)*. – На ње́г се не сме́ пове́ри о́збиљна ра́бота, ел о́н је ли́дав.

ли́дало с *оно што се клати*. – Ли́да како́ ли́дало.

ли́далце с *дем. од лидало*. – На дете́ на ка́пичку при́шито не́кво ли́далце, па му ли́да док мр̀да с глави́чку.

лида́ње с *гл. им. од лида.*

ли́дне свр. и трен.**1.** *залепрша, лепршне*. – Видо́ ко е ли́дну ма́рама кьд проје́де. **2.** *одлети, изгуби се.* – Зача́с ми ли́дну од па́мет. **3.** *пропадне (на изборима, буде смењен, отпуштен и сл.).* – Ли́днуше му кра́ци. **4.** *прелети погледом.* – О́чи му ли́днуше на ту́ј стра́н, о́дма смо зна́ли да е та́м ску́тано. **5.** *у тренутку избци редак измет.* – Ва́рди се да те не ли́дне кра́вата. **6.** *пирне ветрић.* – Ли́дну ветрѝк од Ја́блен. **7.** *баци, добаци нешто што ће залепршати (део одеће, тканину и сл.).* – Ли́дни ми ти́ја це́нпер. **8.** *нехотице попије више него што је потребно.* – Ли́днуло му винце́, па му одебеле́л ези́к. **9.** *сипа више него што је намеравао.* – Бѝћи млеко́то да поде́лим едньѝкво, оно́ ми ли́дну ви́ше код те́б. в. че ти лидну краци.

ли́днуше му кра́ци изр. *готов је, пао с положаја, пропао.*

ли́же ду́пе изр. *удворички се понаша према коме*.

ли́зне свр. *попије мало алкохолног пића.* – Ли́знеш ли по́нећипут од рећи́јицуту, ел не?

лизњу́е несвр. *пије помало алкохола пића.* – Винце́ си пи́нем пома́лко, а рећи́ју не лизњу́ем.

ли́ј, -а́, -о́ **1.** *који је склон да се искраде и иде у штету (о стоци).* – Ва́рди ону́ј лију́ овцу́ да не и́де у што́ту. **2.** *који је склон да превари, подмукао (о човеку).* – То́ј е лијо́ чељаче́, припажу́ј си се од ње́г.

лијо́ прил. *необично, чудно, с осећањем празнине, с осећањем да неко или што недостаје.* – До́јде ми лијо́ без ње́га, дако се свѝћи дѝн ка́рамо. – Ја́ ви́дим некво́ ми лијо́, ал не́ зна́м кво́ е.

ли́ка[1] ж *лико*. – Узе́л да гу́ли ли́ку од врбу́.

ли́ка[2] ж *лепота, леп изглед*. – Не́че ви на́ша дево́јћа, / Несте́ е ли́ка, прили́ка (н. п.).

лили́ *узв. за изражавање чуђења, изненађења*; упор. леле, лелће. – Лили́, колко́ си па́ре и́маш!

лимѝц м бот. *крупник (врста жита) л. једнозрнац* Triticum monoccocum L., *л.*

двозрнац Triticum dicoceum Schrk., *л. дугозрнац* Triticum polonicum L.

лими́ несвр. *мили мноштво, гмиже мноштво.* – Окол ње́га са́мо лиму́ броби́нци. – Лиму́ цр̏вје.

ли́мне свр. *крене одједном небројено мноштво.* – Чим отвори́ше гра́ницу (погранични сусрет) оно́ ли́мну на́род преко оно́ј по́ље, с обе́ стра́н.

Лимо́нка ж *име*.

лингу́ра ж *кашика*; упор. ложица. – Кьд смо на коси́лбу, па не́ма вода́, ми лингу́ре не ми́јемо, него и са́мо оли́жемо и ту́римо у цеди́ло.

ли́ндра несвр. *скита*. – Це́л дьн ли́ндра по сало́.

ли́ндри несвр. *мази, тетоши некога.* – Кво́ га ли́ндриш, ко да ти е из па́зуће испа́дал.

ли́пав, -а, -о *који је оронуо; трошан*. – Мло́го е му́чан би́л у мла́дос, па сьг кьд тре́бе да е на́јмуж, о́н ја́дан и ли́пав.

липа́к м *липова шума, липар*; упор. липник. – А́јд д и́демо го́ре у липа́к, да пра́имо ма́лко вла́шћи качама́к.

липа́р м *в. липак*.

липара́к *м в. липак*.

ли́пје с зб. *в. липак*.

ли́пне свр. *лине, потече.* – Ли́пне кр̏в из но́с.

ли́пне се свр. *прилепи се, приљуби се.* – Ли́пне се уз ме́н, не мо́г се отка́чим од њу́.

ли́пник м *в. липак*.

ли́повина ж фиг. *особа нестабилног карактера, врдалама.* – С ту́ј ли́повину не мо́ж ти́ да урабо́тиш ни́шта.

липсо́тина ж упор. липцотина. **1.** *оно што је липсало.* – Зачу́шкајте ту́ј липсо́тину. **2.** *оно што је дошло до липсавања, што је мршаво и слабо.* – Докле́ чеш да пре́заш ту́ј липсо́тину?

липсува́ње с *гл. им. од липсуе*. – Дошло́ до липсува́ње.

липсу́е несвр. упор. липцуе. **1.** *растаје се с душом, липсава.* – Ма́ченце придави́ли ку́чичи и ене́ га сьг липсу́е. **2.** *скапава од посла и умора.* – Липсу́емо од ра́боту и па́ ни́шта.

ли́птер м зоол. *лептир* Lepidoptera. – У́пролет и́ма мло́го у́бави ли́птери.

ли́птери м мн. *крилца на врху ексера која није отсекла машина приликом образовања врха ексера.* – Ови́ја руму́нћи ексе́ри, ско́ро сва́ћи и́ма ли́птери.

липцо́тина ж *в. липсотина.*

липцува́ње с *гл. им. од липцуе*.

липцу́е несвр. *в. липсуе.*

ли́пче свр. *угине, липше.* – И оно́ј пи́ле че, изгле́да ми, да ли́пче

ли́пше свр. **1.** *угине (о животињи).* – Липса́ла на Ва́нчу коби́ла. **2.** у пеј. значењу *умре.* – Му́чи се и не мо́ж да ли́пше, душа́ не́че да изле́зне.

ли́с м (мн. ли́сје и ли́стови, уз бр. ли́ста) **1.** *лист биљке.* – Церо́в ли́с не́ то́лко у́зокол ре́пкав, ко на грани́цу. – Ти́кве и́мају голе́м ли́с, а кра́ставице по́мал. **2.** *листасто сечиво алатке (тестере, рендета и сл.).* – Пре́ћину ми се ли́с на бичћи́ју.

Лиса́ндрија м *хип. од Александар*. – При́чају љу́ђе да кьд је А́лдинчанин, по́сле они́ја рат, сре́тал кра́ља Алекса́ндра загрли́л га и ре́кал: “Ти́ ли си, Лиса́ндријо”? и поте́рал си воло́ви: “А́јт, Си́во, а́јт”.

лисьц м зоол. *мужјак лисице.*

Лисе́ј м п. п. *св. пророк Јелисеј, 27. јуна*.

ли́сес, -та, -то *који има прамен косе или длаке који је по боји различит од остале длаке или косе.* – Окоти́ли се ли́сести ку́чићи, па едно́ зове́мо Ли́шко, а друго́то Ли́са.

лиси́це ж мн. *две краће рукунице на дрвеној дрљачи или на задњиштима запрежних кола које се спајају за покретну руду или колску расточницу.*

лисича́рка ж бот. *врста јестиве печурке* Cantharellus ciborius Fr.

лиси́ченце с *младунче лисице*. – Де́ћа уватѝл лиси́ченце, па га доне́л до́м да га ви́де њиго́ви уну́чичи.

лиси́чји о́паш м **1.** *реп лисице*. – Големо́ е то́ј ко лиси́чи о́паш. **2.** бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Boraginaceae *висока 15 до 30 ст, плавих цветова.*

лиси́чка ж. *дем. и хип. од лисица, млада лисица*.

лиси́чко м *мушки род створен према женском роду "лисичка" . Јавља се у надимцима Лисичко и породичним надимцима Лисичковци.*

ли́ска ж **1.** *дем. од лис*. – Неда́ва ли́ска да па́дне на ње́г. **2.** *плитка земља у брдовитом пределу испод које је камен или лискун.*

ли́сковача ж *обрштена грана лисника*; упор. лисковина. – Ли́сковаче ту́римо на дрвни́к, па се зи́ми гре́емо на њи́. – Кљу́цни не́ку ли́сковачу, си́не!

ли́сковина ж *в. лисковача*. – И́мамо и ла́нсће ли́сковине за греја́ње.

ли́сковиње с *много ситних лисковина*. – Откара́мо ли́сковињето пред каза́ницу, да пече́мо ређи́ју на ње́г.

ли́сник м *купасто саденута шума за сточну исхрану*. – Та́м по Све́ти Или́ју по́чнем да сече́м шу́му за ли́сник и насече́м за три́ ли́сника. – У вр́ ли́сник се забоде́ една́ заши́љена ра́совача, да га ве́тар не откло́пи.

листа́к м *зб. од лис*. – Згреби́ ти́ја листа́к, па га нату́рај у ко́ш.

листѣ́к м *дем. од лис, листић*. – Вина́нц бро́и стру́кови дува́н на дувани́ште и вели́ да ни едѣ́н листѣ́к несме́ да оста́не код те́б, све́ мо́ра да се предаде́ у мо́нопол.

листе́нце с *в. листѣк*. – Едно́ листе́нце му се закачи́ло за шаши́р, па му ли́да.

листе́ње с *гл. им. од листи*.

листети́на ж *ауг. од лис*. – Покре ре́ку расте́ не́ка трава́, а и́ма листети́не ко амре́ли големе́.

ли́сти несвр. **1.** *креше гранчице лиснатог дрвета*. – Листи́ те́ј голе́мете гра́ње, па то́ј што си слисти́л у́баво да истѣ́кмиш. **2.** *једе све што му се да, много и халапљиво једе;* упор. листри. – Ли́сти кво́ дова́не.

листи́на ж *камен или лискун који се налази испод плитке обрадиве земље*; упор. лиска.

листи́ч м *дем. од лис (1)*. – Листи́ч, по листи́ч, и набе́ре се гами́лка за ја́ренце.

листи́чи м *орнаментни мотив на двопређним чарапама*.

листора́к м *зб. од лис*, *много лишћа*; упор. листурак. – Што́ не запа́лиш ти́ја листора́к?

ли́стрење с *гл. им. од листри*.

ли́стри несвр. *в. листи*. – Кьд ли́стриш, ре́дом сва́ку гра́њћу тре́бе да оли́стриш, а не да ти остању́ју шуманчи́чи. – Ли́стре ко гусе́нице.

листура́к м *в. листорак*. – Разлете́л се листура́к на све́ стра́не.

ли́т, -а́, -о́ *који је једноставан и реда, који је ткан у два нита на домаћем ткачком разбоју*. – Ова́ј ми бо́шча лита́, а и́мам ја́ и по́убаве.

лита́к м **1.** *женска вунена хаљина до листова, ткана на лито*. **2.** *онај који је ћосав*.

ли́тар м *узан женски појас, ткан као тканице, који се носио преко сукнене хаљине и закопчавао павтама*. – С ли́тар су се опасува́ле, ове́ј озгор Белокри́лће, преко sьбѣ́н.

литија́ш м *учесник литије*.

литика́р м *венац који један од учесника литије носи у литији*.

ли́тка несвр. **1.** *покушава да лети*. – На ти́че било́ прело́мено кр́ило, па смо га ми́ лечи́ли и ене́ га сѣ́г ли́тка по со́бу. **2.** *лаганао се лелуја*. – Ли́тка барја́ченцето. **3.** *пирка ветрић*. – Од пла́дне по́че да ли́тка не́ћи ветрѣ́к.

литка́ње с *гл. им. од литка*.

ли́тне свр. **1.** *полети, кратко полети, летне*. – Ли́тну едьнпу́т, па ошампу́т и

óдлете. **2.** *прескочи, лако прескочи.* – Кьд ме појурúше, já лúтну преко дýвар и утéко.

лито́ прил. *на једноставан, једнострук начин, у два нита (о ткању на ткачком разбоју).* – Истка́ла сам га лито́.

ли́тра ж *в. режњика*. – Ли́тре тýрамо на ко́ла кьд во́зимо сно́пје, се́но и сла́му.

ли́тра ражња́ча ж *в. режњика*.

ли́тра ражничáра ж *в. режњика*.

ли́триште с *једна струка литре*. – Ли́тришта тре́бе да су од ли́повину, да су ла́ка.

литурђи́ица ж *в. летурџиица*.

литурђи́ја ж *в. летурџија*.

лице́ с *страна земљишта окренута сунцу, југу*. – На́ша ку́ћа е у лице́, а њи́на до́јде ýмртвин.

личаи́в, -а, -о *прикладан, згодан, подесан.*

ли́чан, -чна, -чно *који је леп, наочит*. – Ли́чан ти, мори́, младоже́њата, бо́к те уби́л.

личеа́ње с *гл. им. од личи*.

личе́нце с *дем. и хип. од лице* facies. – И сту́ри Боја́на бе́л преве́з, / Си́ну Боја́не личе́нце (н. п.).

ли́чи несвр. *улепшава, краси*. – Ел га ли́че пýшће и пала́шће, / Ел га ли́чи љýба Анђели́ја (н. п.)?

личи́ несвр. **1.** *доликује*. – Не личи́ на ста́рога чове́ка д и́де по седе́ње. – Личеа́ло, не личеа́ло, já га тека́ напраи́. **2.** *лепо пристаје, даје леп изглед.* – Já ко ти личи́ у шаши́рат.

ли́цба ж заст. *порука, вест*. – А já но́сим ли́цбу у вила́јет, / Да се ста́ре ма́ђе не на́дају, / Да се мла́де љýбе уда́вају (н. п.). – И́злете со́кол из гра́да, / И́знесе ли́цбу на кри́ло (н. п.).

ли́ша ж бол. *болест коже, лишај* lichen. – У проле́т, кьд не́ма кво́ да се еде́ и кьд се по́сти за Вели́гден, деца́ издоби́вају ли́шу.

ли́шав, -а, -о *који има лишу*. – Сце́пени, гла́дни и ли́шави, такви́ смо би́ли.

лишаји́вица ж бот. *вшегодишња бусенита биљка из фам.* Crossulaceae *висока 5 до 18 ст. Употребљава се за лечење лишаја* Sedum album L.

лишина́ ж *мања површина на којој ништа не расте*. – У лива́ду се појави́ле лишине́. – Ко́се му опа́дају на лишине́.

лишинка́ ж *дем. од лишина*. – Да на́јдемо не́ку лишинку́, па да про́стремо да ручу́емо.

Ли́м м *брдашце у селу Врбици*.

Ли́н рет. *в. Лм*.

ло́бода ж бот. *једногодишња биљка из фам.* Chenopodiceae *лобода питома* Atriplex patula L.

лободи́на ж *в. лабадина*. – Ви́ла лободи́на.

ловéње с *гл. им. од лови*. – И́ма вре́ме за ловéње.

ло́ви о́д очи изр. *подложан је урокљивим погледима.*

ло́ви се несвр. *хвата се, пасује на одговарајућем месту неки (резервни) део.* – Ова́ј се ма́тица не ло́ви на шра́вав.

ло́вне свр. и трен. у дем. значењу *улови*. – Че́кам га да га ло́внем на ли́це ме́сто.

ловокра́ца м *ловокрадица*. – У њи́но сало́ и́ма едьн ловокра́ца.

ловокра́ца ж *ловљење дивљачи у време забране лова*. – Не́ћи ловци́је и́ду у ловокра́цу.

ловци́ја м *ловац*. – Ловци́ја и́де по пше́шку па́мет.

ловци́ка ж *мачка која усрдно лови мишеве*. – На́ша Ми́ка (она́ ма́чка) е стра́шна ловци́ка.

ложио́вница ж *радионица у којој се прегледају и поправљају локомотиве, ложионица*. – О́н до́јде машини́стер у желе́зничку ложио́вницу.

ложи́ца ж **1.** *кашика*; упор. љжица, лжица. – Ми́ виљýшће ре́тко кори́стимо, већи́ном си кýсамо с ложи́це. **2.** *мерица за ујам кашикастог облика и количина коју захвата таква мерица*. – Ујьм ти е

двé ложи́це од врéчу. **3.** *дрвени језичак на маљу ваљавице, уграђен одоздо.*

ложи́чка ж **1.** *дем. од ложица, кашичица*. – На ножи́чку по ложи́чку (пчела). **2.** анат. *држак грудне кости човека* sternum. – Боли́ ме меши́на под ложи́чку.

ложи́чњак м *кутија у којој се чувају кашике или врста чивилука о који се вешају кашике.* – Ложи́це по ручѣ́к да се ту́ре у ложи́чњак.

ло́жља м *послужитељ на свадби који води рачуна да придода гостима јело и пиће кад понестане.*

Ло́зан м *село у општини Сврљиг*.

Лоза́нац м *становник Лозана, онај који је пореклом из Лозана*.

Лоза́нка ж *становница Лозана, она која је пореклом из Лозана*.

лоза́нсћи, -ска, -ско *који припада Лозану, који се односи на Лозан*.

лозиња́к м *гомила посечене винове лозе*. – Трéбе да изгоримо́ они́ја лозиња́к, да се не па́те зми́је у њéга.

лози́ње с *посечени леторасти винове лозе*. – За Ђу́рђовдан ја́гње печéмо на лози́ње.

лози́ца ж **1.** *дем. и хип. од лоза, винова лоза*. – Посади́мо нéколко лози́це, ко́лко да и́ма за зоба́ње. **2.** *нежни, танки изданак при врху винове лозе, спирално увијен, којим се она хвата за жицу или колац.* **3.** *дем. од лоза (порекло, сој).* – Лози́цу ти тво́ју покварену. **4.** *орнаментни мотив на двопређним чарапама.*

лозја́нска ру́жа ж бот. *дуговечна зељаста, врло украсна, биљка из фам.* Iridiaceae. *Омиљено цвеће нежних, плавих цветова и сабљастих листова, перуника* Iris germanica L.

ло́зје с **1.** *виноград.* – Вéч е врéме да се пр́ска ло́зје. – И́демо у ло́зје да бéремо гро́зје. **2.** *обредни божићни хлеб посвећен винограду.*

лозјéнце с *дем. и хип. од лозје (1).* – И́мамо едно́ лозјéнце на Церви́н, едно́ у Делба́ри́ју.

лозји́ште с *ауг. од лозје (1), стари виноград који је већ престао да рађа или напуштени виноград.* – Оно́ј лозји́ште на́зиму да се прери́ља, па да се поса́ди но́во.

ло́јав, -а, -о **1.** *који садржи доста лоја*. – И́ма кои́ во́ле да еду́ ло́јаво мéсо. – Варивóто ло́јаво, а ло́јат се стегну́л озбр́д. **2.** *који је замазан, испрљан лојем.* – Протр́љај га с ло́јаву кр́пу.

лојѣ́к м *дем. од лој, мала количина лоја*. – Нé ло́ше да га нама́жеш с лојѣ́к, и́ма да одмекнéе.

ло́јзе с *в. лозје*.

ло́јина ж *ауг. од лој*. – Ту́рчине, мо́ре, буда́ло, / Како́ чу да лéгнем до тéбе, / Књд твоја́ душа́ зади́ша, / На ту́ја о́вчу ло́јину (н. п.).

ло́јтра ж *в. режњика*.

ло́јтрица ж *дем. од лојтра*. – На фрéзину при́колицу, са странé, да напра́иш ло́јтрице, да си мо́ж превезéш кво́ ти трéбе.

лојчѣ́к м *в. лојњк*. – То́ј мању́е књд се нама́же сњс за́јчи лојчѣ́к.

лојчи́ца ж *в. лојњк*. – Во́лим књд мéсо и́ма ма́лко лојчи́цу, тѣ́г по́благо.

ло́ка несвр. **1.** *лоче.* – Ку́че не пи́е во́ду ка́ко овца́, оно́ ло́ка. **2.** *пије алкохолна пића у неумереним количинама.* – Што́ то́лко ло́каш, књд зна́еш да га не мо́ж но́сиш?

лока́ње с *гл. им. од лока.* – До́ста, бре, то́лко лока́ње, па це опи́еш ко свиња́.

ло́ква ж *в. локвина (1).* – Сало́ Ло́ква е наста́ло покре едну́ ло́кву на До́љњу Чо́јницу, зато́ј се и зовé Ло́ква.

Ло́ква ж *село у општини Књажевац*.

Локва́нац м *становник Локве, онај који је пореклом из Локве*.

Локва́нка ж *становница Локве, она која је пореклом из Локве*.

локва́нсћи, -ска, -ско *који припада Локви, који се односи на Локву*.

ло́квина ж **1.** *мало језерце (више баруштина) у брдовитом пределу*. **2.** *удубљење на путу у којем се сакупља вода за време киша.*

ло́кма ж *увојак косе, локна*. – Наврте́ла ло́кму на чало́.

ло́кман м *нерадник који радо једе и пије на туђ рачун*. – Подвати́л се та́м с не́кви ло́кмање, па све́ жи́во пое́доше и попи́ше.

ло́кне свр. **1.** *једном захвати језиком воду и унесе у уста (о псу, мачки и др.).* – Broи́л сам, ку́че ло́кне во́ду пе́т пу́т, па погле́да ле́во, де́сно, па па́ наста́и да ло́ка. **2.** *попије алкохолно пиће у већој мери.* – Добре́ си ло́кнул. **3.** *лине.* – Ло́кну кр̏в из ону́ј ра́ну ко на шајто́в.

локопе́ндра м *пијаница и расипник*. – То́га локопе́ндру еди́но да вр̏жеш, друго ни́шта не пома́га.

ло́мав, -а, -о *који је мекан, лабав, који није чврст*. – Ткање́то ми испа́дло ло́маво, дако сам га, чи́ни ми се, чвр̏сто зби́вала. – Ло́мав е ти́ја чове́к, н у́ме о́н да подви́кне.

лома́к м **1.** *ситна, поломљена и изгажена конопља која је остала на конопљишту после брања конопље;* упор. ломоњак и лоњак. – Чу д и́м да збе́рем они́ја лома́к. **2.** *гране, дрвеће и остало што је поводња избацила на обалу или закачила за приобално дрвеће.* – Збѝрамо лома́к за о́гањ.

лома́н м **1.** *шибљак, шибљак уз обалу.* – Ве́ра ти се сѣг уда́ва, / Лома́н јој је ру́чни де́вер, / Бе́ла ри́ба во́јно ве́рно, / А ма́тица зла́ свекр̏ва (н. п.).

лома́ње с *шибље, трње*. – До́чје лома́ње у Па́пратну (топ.).

ло́мбер м бот. *лорбер* Laurus nobilis L.

ло́мје с *в. ломање*.

ло́мка ж *в. клоцање*.

ло́мка несвр. *чује се како се клати нека течност у суду.* – Па́зи да не ло́мка мло́го, да се не размѝути!

ло́мка се несвр. *в. клоца се*.

ломка́ње с *в. клоцање*.

ло́мне свр. *в. клоцне (1).*

ломоња́к м *в. ломак*.

ло́мот м *брз али пригушен говор*. – Чу́е се озд́ол не́ћи ло́мот.

ломо́ти несвр. *прича много и брзо.* – Куѝ мло́го ломо́ти, ма́лко казу́е.

ло́ндра ж *задебљање на концу*. – Преди́ ма́зно, а не да пра́иш ло́ндре.

ло́ндрав, -а, -о *који има задебљања, који није раван и гладак (о концу).* – Ови́ја се ло́ндрав коњ̑ц не мо́же уде́не у иглу́.

ло́нченце с *дем. од лонче*. – Књд ју́тром пу́штам о́вце даду́ ми у ло́нченце сирињи́це и комьтѣ́к ле́б и то́ј ми е.

ло́нџа ж **1.** *руља, група скитница и беспосличара.* – До́ле од Кла́ћерницу и́де не́ка ло́нџа с барја́ци. **2.** *гунгула, метеж, нестабилно стање.* – На на́с не тре́бе ни́каква ло́нџа сѣг.

ло́нџа се несвр. *скита се беспосличећи.* – Где́ ли се ло́нџаш и дѣ́н и но́ч, да ми е да зна́ем?

лонџа́ње с *гл. им. од лонџа се.*

лоња́к м *в. ломак (1).* – На́но, кво́ чу да рабо́тим с ови́ја лоња́к?

ло́па несвр. *једе халапљиво, једе као свиња што једе тесто*; упор. лапа. – На свињу́ си́пем гу́сто заме́шено и она́ само ло́па. – Ри́ста ло́па качамак.

лопа́вина ж *в. љопавина*.

лопа́ње с *гл. им. од лопа*.

лопа́р м *в. круг.*

лопата́ра ж *преслица која обликом подсећа на лопату.*

лопате́тина ж *ауг. од лопата*.

лопа́тка ж *дем. од лопата*.

ло́пка[1] несвр. *нека течност или што друго љуља се у затвореном суду и производи одређени звук, мућка.* – Еве́ чу́ем како́ ти ло́пка па́мет. – Кво́ ло́пка у крча́гат?

ло́пка[2] несвр. у дем. значењу *лопа*. – Ло́пкај, си́не, ло́пкај, да ми се нало́пкаш, па да порасте́ш.

лопка́ње с *гл. им. од лопка*. – Ја́

покла́тим шу́лето, ал се не чу́е лопка́ње, оста́ло празно, жена.

ло́пне[1] свр. *поједе у једном залогају.* – У́зе јајце́ и ло́пну га одедьнпу́т.

ло́пне[2] свр. *љуљне се нека течност у суду када се овај помери, муђне.* – Мо́ре, ло́пну не́што у крчаже́то, не́ да не́ма ни́шта. **3.** *поразмисли.* – Ло́пни ма́лко с паметѣ́т.

ло́пне с гла́ву изр. *муђне главом.*

ло́пот м *шкрипа и тандркање кола.* – У́есен кьд су бе́рбе низ Пади́ну се чу́е са́мо ло́пот, ел су ко́ла претова́рена.

ло́чница ж фиг. у пеј. значењу *крчма.* – Ве́чером се зби́рају до́ле у ону́ј ло́чницу, па по́сле изла́зе пија́ни, а не́ћи се и по́зам ва́љају.

ло́шо прил. *на рђав начин.* – Ло́шо си га напраи́л. – Ло́шо ти се пису́е.

лошоти́ја ж **1.** *невоља, несрећа.* – Запа́дли смо у голему́ лошоти́ју, не́ знам ко́ це избе́имо. **2.** *в. лошотиња.* – Не́ могла́ да га проми́не та́ј лошоти́ја.

лошоти́ња ж *болест.* – Напа́дла га не́ка лошоти́ња и не́ма му ле́к.

лошотува́ње с *гл. им. од лошотуе.*

лошоту́е несвр. **1.** *болује, побољева.* – Питу́еш кво́ рабо́ти де́да, ене́ га лошоту́е. **2.** *тешко живи, живи у сиромаштву и невољама.* – Ја́ сам за мо́ј ве́к лошотува́ла и лошотува́ла, добро́ несѣ́м виде́ла.

лубеди́ња ж шаљ. *лубеница, нит је лубеница нит је дињa, лоша лубеница, лоша дињa.*

лубенича́рка ж *врста крушке која је унутра црвена.* – У Во́јин пото́к има́ло е една́ лубенича́рка, па кьд ко́симо ми́ дова́чамо та еде́мо.

лубени́чје с бот. *трајна зељата биљка из фам.* Rosaceae *висока до 80 ст. Цветови су ситни, зелени и црвено прошарани, скупљени у густе јајасте цва-сти, дињица, лубеничица* Sanguisorba minor Scop.

лубени́чичка ж *в. лубенче (1).*

лубени́чка ж *в. лубенче (1).*

лубе́нче с **1.** *дем. од лубеница, мала лубеница*; упор. лубеничка, лубеничичка. – Ко вели́ш, да ку́пимо едно́ лубе́нче? **2.** фиг. *једро, чврсто, заобљено створење.* – Девојче ко лубе́нче. – Пра́сци ко лубе́нчичи.

лу́втер м *горње, мање прозорско крило за проветравање.* – Но́чу ни лу́втери седу́ отво́рени.

лувти́ра несвр. *проветрава, луфтира.* – Сѣг чу да лувти́рам ову́ј со́бу, па ако ви е зима́, ви прејде́те у другу́ву.

лувти́ра се несвр. *проветрава се.* – Од кво́ се, мори́, то́лко лувти́раш?

лувтира́ње с *гл. им. од лувтира (се).*

лу́г м *равно и муљевито земљиште поред Тимока.* – Што се у Лу́г ро́ди, то́ј на дру́го ме́сто не мо́же.

Лу́да сре́да ж п. п. *прва среда Великог поста.*

луда́ја ж бот. *врста отровне гљиве, лудара* Boletus satans Lenz.

луда́јник м. *в. тиквеник.*

лу́дбалон м *луфтбалон.* – Гледа́ли смо у шко́лу како́ Нико́ла Сама́рџија пу́шта лу́дбалони.

лу́дница ж (поред значења: *душевна болница*) фиг. *гужва, метеж, општа туча.* – Изанпу́т се на́праи лу́дница, не́ зна се ку́ј куга́ уда́ра.

лу́дос м *лудост, неозбиљност.* – Докле́ че да траи́ ти́ја тво́ј лу́дос?

лудува́ње с *гл. им. од лудуе.* – Доста е било́ лудува́ње, вре́ме е да се сми́риш.

лужѣ́к м *дем. од луг, мала равница поред реке.* – У лужѣ́кът, гдето груди́нете.

лужа́ње с бот. *ранопролећна зељаста биљка из фам.* Liliaceae *која се употребљава као зачин и јело, црембуш* Allium ursinum L., упор. левурда.

лу́ка ж *равно и муљевито земљиште поред реке или потока.*

лукави́чав, -а, -о *који има облик главице лука, главичаст.*

лука́рник м *простор у дворишту где*

се утрапљује прази лук. – Донеси́ лу́к из лука́рник.

Лу́кова / Лу́ково ж/с *село у општини Сврљиг.*

Лу́ковац ж *становник Лукова, онај који је пореклом из Лукова.*

луковѝње с *суво лишће главице црног лука.* – Пера́шће чи́нимо и у луковѝње, не́ма се отрљу́ју, а и у́баве су.

Лу́ковка ж *становница Лукова, она која ја пореклом из Лукова.*

лу́ковсћи, -ска, -ско *који припада Лукову, који се односи на Луково.*

лула́ ж **1.** *бакарна цев ракијског казана кроз коју протиче ракија.* – Погле́ на лулу́ту да л поте́кло. **2.** *цев на чесми из које тече вода.* – Чешма́ на две́ луле́.

лу́лење с *гл. им. од лули.*

лу́ли несвр. **1.** *успављује љуљушкајући.* – Лу́ли те́тка не́јака Ива́на, / Бљ гa лу́ли голе́м да порасте́, / Да прео́тне кра́љу кра́љевину (н. п.). **2.** *спава (о детету).* – А́јде, си́нче, да лу́лиш.

лули́ца ж **1.** бот. *в. сумбул* Hyacinthus orientalis L. **2.** *леденица која виси са стрехе.* – Кљ смо били́ деца́ ми́ отћи́немо лулу́цу, па ју ли́жемо. **3.** *дугачка, шарена бомбона у облику танке луле.* – О́ч ли да ти ку́пим лули́цу?

лу́мав, -а, -о *који је тром, лењ.*

лу́мба несвр. (у изразу тумба-лумба) *лупа, удара.* – Ту́мба-лу́мба шви́калћа, / Не́ма сва́дба ни́каква (н. п.).

лу́мпур м **1.** *битанга, бараба.* – Међу дана́шњу младињу́ и́ма до́ста не́радници и лу́мпури. **2.** *онај који се је угојио од нерада.*

Лу́на ж *име.*

лу́нsa несвр. *скита и беспосличи.* – Лу́нsa не́где, ку́ј ти зна́е где́.

лу́нsa се несвр. *скита се и беспосличи.* – Докле́ че се ти́, бита́нго една́, лу́нsaш, што́ се не прива́чаш за не́ку по́слу?

лунsа́ње с *гл. им. од лунsа (се).*

лу́нка ж *в. лука.*

лу́њав, -а, -о **1.** *који има смеђе пеге по лицу.* – Ра́да е ко дево́јче ја́ко била́ лу́њава, по́сле по не́. **2.** *који има трагове прележаних богиња по лицу.*

лу́ње ж мн. **1.** *мрке пеге по лицу.* – У́баво му стоју́ лу́ње. **2.** *трагови прележаних богиња по лицу.* – Оста́ле му лу́ње од бо́ђи́ње.

лупа́ч м *учесник у комишању кукуруза.* – Кно́чи че да и́мамо лупачи́, треба́че да се сва́ре ко́рење.

лу́пеница ж *шушка која обавија кукурузни клип.*

лупе́ње с **1.** *љушћење кукуруза, комишање*; упор. лупењћа. – На лупе́ње се збе́ру мо́мци и дево́јће, па лу́пе, па пој́у, па се ша́ле. **2.** *доба године када се љушти кукуруз.* – Бљ не́како у лупе́ње дојдо́ше та ме запроси́ше.

лупе́њћа ж *в. лупење (1).* – Кно́чи че да бу́де лупе́њћа код Деси́мира, о́ч ли д и́мо?

лу́пи несвр. *скида кору или лишће које обавија плод.* – Она́ лу́пи конпи́р за ручѣ́к, а о́н лу́пи ко́рен да опече́.

лу́ра несвр. *скита, лута.* – Немо́ј мло́го да лу́раш та́м, ова́м, да те не преби́је не́ћи.

лура́ње с *гл. им. од лура.*

лу́рне се свр. *зачас одлута, нестане.* – Лу́рну се не́где и по́сле ма́лко ете́ га но́си пл́не па́зуће с кра́ставице.

лу́тће ж *стање онога који није психички стабилан.* – Дошле́ му лу́тће.

лучѣ́к м *дем. од лук.* – Си́тно наре́жем лучѣ́к, па га ту́рим да се пропр́жи.

Лу́че с *име умиљатом јагњету.*

луче́ње с *гл. им. од лучи.* – Припушта́ње и луче́ње, то́ј тека́ и́де.

лу́чи несв. **1.** *одваја јагњад од оваца, теле од краве и сл.* – Лу́чим ја́ганци и затва́рам и у ко́чак. **2.** *одваја из стада своје овце од туђих.*

Љ

љáштрица ж бол. *мала бубуљица или плик на језику који траје 24 часа*; упор. лаштавица.

љéља ж *тетка*.

љéпа несвр. **1.** *удара некога отвореном шаком по меким деловима тела.* – Љéпа детé по голó дýпе. **2.** *удара некога каквим мокрим предметом (крпом, чарапом и сл.).* – Узéла да га љéпа с мóкру бóшчу. **3.** *набацује неку житку масу на што.* – Љéпа блáто на дýвар, да га омáже и затúсне дýвће.

љéпа се несвр. **1.** *удара се отвореном шаком по меснатом делу тела.* – Љéпам се по образú, да се разбýдим. **2.** *леже не бирајући место где ће лећи.* – Тькьв пијáн љéпа се гдé стúгне. **3.** *прља се блатом и сл.* – Кьд малтерисýеш дýвар немóј се млóго љéпаш, ел já нéмам сапýн да те пéрем.

љепáње с *гл. им. од љепа (се).* – Љепáње сьс шáку по голó дýпе.

љéпне свр. **1.** *удари отвореном шаком.* – Кьд те љéпнем чéш да сéднеш. **2.** *баци неку житку материју на што или на кога.* – Љéпну га с блáто пó очи.

љéпне се свр. **1.** *удари се отвореном шаком по меснатом делу тела.* – Љéпне се по обрáз да убúје комарцá. **2.** *баци се свом својом тежином на нешто да би легао.* – Љéпне се под слúву на мóкру зéмљу, па се пóсле жáли да га бóлу кочúне.

љúга ж (мн. љúђе) **1.** *слуз која тече из уста, бала, слина.* – У комшилькзáмириса рошт́иљ, мéн потéкоше љúђе. **2.** *слуз којом је обавијено тело живе рибе.* – Рúба се вýза úз руће затóј што úма љúђе. в. иду му (ми) љиђе.

љúгав, -а, -о упор. љиждрав. **1.** *који испушта љиге из уста.* – Прéцве е љúгав, грóзан дóјде. **2.** *који клизи из руку зато што има љиге по себи.* – Сóм је млóго љúгав, не мóж га држúш у еднý рýку, úма ти испáдне. **3.** *који нема ни поноса ни достојанства.* – Љúгав човéкат, не допáда ми се.

љúгава травá ж бот. *уствари дрволики шиб из фам.* Rhamnaceae *висок 2 до 3,5 т љиговина* Rhamnus fallax Bois.

љигáвење с *гл. им. од љигави (се).*

љигáви несвр. **1.** *испушта бале из уста и носа.* – Лéкни га одóтле не мóг да глéдам ко љигáви. **2.** у пеј. значењу: *љуби*.

љигáви се несвр. *прља се љигом.* – Мáни тú да чúстиш тéја рúбе, да се не љигáвиш.

љúгаво прил. *на љигав начин.* – Тóј ми на мéн дóјде љúгаво, да му се тóлко клáњаш.

љúгавче с *мала кецељица која се веже детету око врата да се не прља док једе или да му штити одећу од бала (љига) које испушта из носа и уста*.

љúждрав, -а, -о *в. љигав*.

љúзгав, -а, -о *који је клизав*. – Тóпи се снéг, па пýтат млóго љúзгав.

љизгáвење с *гл. им. од љизгави.*

љизгáви несвр. *чини клизавим, љизгавим.* – Немóј се мúеш пред врáта, да не љизгáвиш, мóш се нéћи вýзне.

љúзгавица ж *лапавица, клизавица*. – По овýј љúзгавицу нúти е да прéзаш кóла, нúти сáне.

љúје несвр. **1.** *лије, пада (о киши).* – Љúје ћúша вéч трú денá. **2.** *врло пажљиво, уједначено и квалитетно ради неки ручни рад и сл.* – Нé да га чé, него га љúје. – Плетé га, ко да га љúје.

љúљак м **1.** бот. *дрвенаста биљка из фам.* Oleraceae *јоргован* Syringa vulgaris L. **2.** зоол. *слепи миш* Chiroptera.

љúљаков, -а, -о *који припада љиљаку, који се односи на љиљак*. – Љиљáкова шýма (топ.). – Љиљáкова дýвка (топ.).

љиљáчје с *место где љиљак расте у великим количинама, љиљакова шума.*

љиљчи́ч м *дем. и хип. од љиљак (1).* – Набéри си љиљчи́ч, да си тýриш у вáзну.

љи́не свр. *нагло потече, лине.* – Óбуши се јáз, па кљд љи́ну водá, замáлко ни тéше однесé. – Љи́ну му кр̀в на нóс.

љóка несвр. **1.** *пије, налева се водом (о детету).* – Не љóкај тóлко водурљáкат. **2.** *пије алкохолна пића преко мере, опија се.* – Љóка квó му дóјде пóд руће и ређи́ју и винó и пи́во и свé.

љóкне свр. **1.** *клоне; онемоћа, кљокне.* – Пáдла сланá и пипéр сáмо љóкнул. – Кљд остарéеш и кљд љóкнеш, и́ма ли кýј да те глéда? **2.** *падне, скљока се.* – Ни́шта му нé беше и одеданпýт љóкну, свузá се покрé мéн. **3.** *уруши се, скљока се.* – На ради́човачку цр̀кву љóкнул крóв унýтра.

љóљав, -а, -о **1.** *који је мекан, који није стегнут (о тканинама и предметима од трикотаже).* – Изаткáла љóљав шáјак. **2.** *који је попустљив и добар, који је флегматичан.* – Сини́ша е љóљав, на њéг свé равнó.

љóљаво прил. *на љољав начин.* – Испле́ла га љóљаво.

љóљне свр. у ауг. значењу **1.** *падне, падне и угрува се.* – Љóљнул сам на лéд и свé сам се разби́л. **2.** *изненадно падне јака киша.* – Кљд је љóљнуло, састаи́ се нéбо и земљá.

љóпа несвр. *гази по житком блату или расквашеном снегу.*

љопáвина ж *лапавица*; упор. лапавина, лопавина, љопак. – Гдé си крéнул на овýј љопáвину?

љопáк м *в. љопавина*. – На овакѣ́в љопáк нóђе ти не мóж бýду сýве.

љóпне свр. **1.** *падне у нешто меко.* – Ти́ће љóпну нéкво у блáто. **2.** *падне нешто меко.* – Љóпну мóкар снéг.

љóс оном. *узвик за опонашање звука који се чује*: **а.** *приликом удара шаком по голом телу.* – Љóс по дýпе. **б.** *приликом нечијег пада на земљу.* – Љóс нáзам.

љóсак м **1.** *пљусак кише.* – Одеданпýт ýдари љóсак. **2.** *замљиште поквашено водом и претворено у барице.* – Кљд се ми́ете не прáјте љóсак. **3.** *звук који се чује приликом ударања отвореном шаком по меком делу тела (детињем дупенцету напр.).* – Чýем тáм нéћи љóсак и нéко ровáње.

љóска несвр. **1.** *неконтролисано просипа воду.* – Љóскаш вóду судé рéдом и прáиш пољéвицу, мóж се нéћи вýзне, да се пáдне. **2.** *удара некога отвореном шаком по меком делу тела.* – Љóска га по дупéнце.

љóска се несвр. **1.** *пљуска се водом при умивању или купању.* – Јýтром се љóска пó очи сьс студенý вóду. **2.** *удара се шаком по меснатим деловима тела.* – Пред собóр ýзне да се љóска по образи́ да бýде руменá и ýбава.

љоскáње с *гл. им. од љоска (се).*

љóсне свр. **1.** *лагано удари кога шаком по меком делу тела.* – Љóсни едьнпýт детéто да се сми́ри. **2.** *падне, падне и добро се угрува.* – Љóсну на лéд колкó сам дл̀г. **3.** *падне киша на пљусак.* – Љóсну ћи́ша и́зненаде.

љóсне се свр. **1.** *пљусне се водом по лицу*; упор. љоцне се (1). – Ди́гнем се, љóснем се и пýштам óвце. **2.** *удари се отвореном шаком по меком делу тела.* – Љóснем се по обрáз да ви́дим ел сам бýдан.

љóцка несвр. **1.** *пере неки суд изнутра дрмусајући га.* – Љóцкај крчажéто да се дóбро опéре. **2.** *клати неки суд да установи да ли у њему има течности.* – Ма, љóцкам га али се ни́шта не чýе. **3.** *љуља се нека течност у суду и пљуска.* – "Ел љóцка"? "Љóцка".

љóцка се несвр. **1.** *играјући се водом или послујући око воде кваси се.* – Дéца, немóј да се љóцкате. **2.** у пеј. значењу: *умива се.* – Квó тóј, брé си́не, éдномьн љоцкáње, ел тóј да бýдеш ýбав на девóјће?

љоцка́ње с *гл. им. од љоцка (се).*

љо́цне свр. **1.** *дрмне суд са неком течношћу да чује њен пљусак унутра и тако установи има ли шта унутра и колико има.* – Љо́цни га два-три́пут. **2.** *пљусне нека течност у заклаћеном суду.* – Ако не љо́цне ни́шта, зна́чи празно́ е.

љо́цне се свр. **1.** *в. љосне се (1).* – Ја́ се не ми́ем мло́го, љо́цнем се два-три́пут, до́ле на пото́к. **2.** *пљусне се течност у суду кад се овај заклати.* – Гледа́л сам у би́оскоп кљд су они́ја вози́ли не́ћи те́чнос, па ако се љо́цне и́ма да исплоди́ра.

љубени́к м *обредни славски хлеб који гости љубе кад дођу на славу*; упор. љубисав (2), љубисов.

љу́бенце с *дем. и хип. од љубе, драга, драги* – Ја́ си и́мам љу́бенце, / На о́сам, де́вет чи́влика (н. п.).

љуби́сав м **1.** *славски колач.* **2.** *в. љубеник.*

љуби́сов м *в. љубеник.*

љубо́вник м *љубавник, драган.* – Жена́ му поль́к одврза́ла ти́квицу од грби́ну, па ју приврза́ла на њо́јнога љубо́вника.

љу́бос м *љубав.*

љу́ди несвр. **1.** *чисти жито на решету или ветру.* – Дњѝс љу́дим жи́то за се́ме, а ју́тре чу да љу́дим за у воде́ни́цу. **2.** *сређује заклану животињу.* – Узе́л да љу́ди пра́се.

љу́ди се несвр. *спрема се, дотерује се.* – Љу́ди се за на сва́дбу.

љу́ђе м *мн. од човек, људи*; упор. љуђи. – Не мо́ж ти́ то́ј са́м, за то́ј тре́бу љу́ђе. – Љу́ђе че те помо́гну колко́ мо́же.

љу́ђи м рет. *в. љуђе.*

љуђи́чи м мн. *дем. и хип. од љуђе; дечаци који још нису постали одрасли мушкарци.* – Е́ј, ба́бини љуђи́чи.

љу́љ[1] м бот. **а**. *врат* Lolium temulentum L., **б**. *енглеска трава* Lolium perenne L.

љу́љ[2] м **1.** *пут од једне највише до друге највише тачке при љуљању на љуљашци.* – Мо́мци, дозволе́те на де́ду са́мо едѝн љу́љ, да се поце́тим на мла́дос. **2.** *снажан ударац песницом по некоме.* – Љу́љ с песни́цу и о́н па́де.

љу́љашка ж *в. љуљ̏ка (3).*

љу́љне свр. **1.** *заљуља, зањише.* – Љу́љни дете́то не́ћи пу́т, да не рове́. **2.** *снажно удари.* – Љу́љну га с песни́цу едѝн пу́т и у́спа га. **3.** *тресне о земљу.* – Ува́ти овна́ за ро́зи и љу́љне га о́сам. **4.** *падне.* – Кљд сам љу́љнул, све́ сам се здроби́л. **5.** *груне, пукне.* – Кљд љу́љне то́п, ми́ се збѝемо у ћуше́ и не́ знамо да л че ни пого́ди, ел не́че. **6.** *падне снажна киша.* – Љу́љну една́ ћи́ша и за́гужви сено́то надо́ле.

љу́љне се свр. **1.** *њихне се, њихне се који пут.* – Пушти́ и ме́н да се љу́љнем на тво́јуту љу́љћу. **2.** *затресе се уздрма се.* – Кљд па́дне грана́та, ку́ћа се љу́љне. **3.** *посрне, занесе се у ходу.* – И́де и шеве́ли, ча́с се љу́љне на ову́ј стра́н, ча́с на ону́ј. **4.** *легне бацивши се на што.* – Љу́љне се на кре́вет са све́ дре́е.

љу́љћа ж **1.** *љуљашка од тканине у којој спавају и у којој се носе сеоска деца.* – Ма́ти се ју́тром увр̏же у љу́љћу сьс дете́ и ото́ди на копа́ње, љу́љћуту та́м вр̏же за оре́ј и у́зне да ко́па. **2.** *љуљашка која се о Покладама, а и иначе, везује за јаку грану великог дрвета, на којој се љуљају момци и девојке.* – Вр̏жемо љу́љћу за Дими́тријин оре́ј, па се це́л дѝн љу́љамо. **3.** *примитивни жичани мост преко реке који се јако љуља док се преко њега иде*; упор. бесиљ̏ка, вешаљ̏ка, љуљашка. **4.** фиг. *судбина.* – Која́ те љу́љћа заљуља́ла, она́ че те и дољу́ља.

љуљча́рка ж *платнена, квадратна носиљка са врпцама на сваком углу у којој се носи терет на леђима или на обрамици.* – Сва́ку ве́чер се увр̏жем с др̏ва у љуљча́рку.

љу́љчица ж *дем. и хип. од љуљ̏ка (1).* – Ма́ти си га љу́љаше, / Над љу́љчицу до́еше (н. п.).

љу́ска несвр. **1.** *вади зрело или зелено зрневље из махуна.* – Љу́ска гра́шак за у замрзива́ч. **2.** *обија глеђ са емајлираног посуђа (непажњом).* – Ти́ ли си ти́ја што љу́ска тањи́ри. **3.** *пуца од муке.* – Љу́ска од му́ку.

љу́ска се невр. *зрно само испада из зреле махуне.* – Васу́љ ваню́л да се љу́ска, мо́ра о́дма да се бе́ре.

љу́сне свр. **1.** *пукне зрела махуна те испадне зрно.* – Љу́снул ми васу́љ у њи́ву. **2.** *обије глеђ са емајлиране посуде.* – Ја́ сам љу́снул пани́цуту, не́ дру́ђи, али несѣ́м те́л. **3.** *удари о земљу.* – Љу́сну га о́sам. **4.** *пљусне киша.* – Љу́сну ћи́ша одедьнпу́т. **5.** *пукне од муке.* – Че да љу́сне колко́ му е кри́во. **6.** *удари кога снажно.* – Кьд те љу́снем це трко́лиш.

љу́сне се свр. **1.** *зрно само испадне из зреле махуне.* – Несмо́ сти́гли да га на вре́ме обе́ремо, па ни се васу́љат љу́снул по њи́ву. **2.** *удари се о земљу.* – Љу́сну се о́sам од је́д.

љу́спа ж *в. љуспина (1).*

љу́спина ж **1.** *љуска, кора разних плодова*; упор. љуспа. – Љу́спине од крастави́це да даде́ш на сви́ње. **2.** *љуштура пужа.* **3.** *отпале крљушти риба, неких гмизаваца и митских бића;* упор. зма-јотресина. – Ово́ј су љу́спине од зме́ја, ово́ј од кле́на.

љу́спинка ж *дем. од љуспина (1,2).* – И ма́лко во́ду да пи́је у ле́шњикову љу́спинку.

љу́т ко пипе́р изр. *онај који лако плане, брзо се наљути.*

љута́ ж **1.** *јутарња роса.* **2.** *оштро, каменито место.* – Љуте́ (топ.).

љута́вина ж *ситан снег који пада из ведра неба.* – Не па́да сне́г, него љута́вина.

љута́к м **1.** *брдовито и каменито земљиште.* – По они́ја љута́к за два́ да́на сце́пим опѣ́нци. **2.** *в. љутавина.* – Љута́кат лети́ пра́во у о́чи.**љуте́ница** ж *салата од утрљаног прази лука, печених паприка и парадајса*; упор. љутица. – О́че ли да пра́јнемо ма́лко љуте́ницу за ручѣ́кьт?

љуте́ничка ж *дем. и хип. од љутеница.* – Ку́сну два-три́ пу́т од љу́теничкуту, дру́го нетеја́.

љу́ти несвр. *чини да што буде по укусу љуто.* – Немо́ј мло́го да љу́тиш пре́трното!

љути́ца ж *в. љутеница.* – Та́шта За́га кьд о́че да ни изнена́ди рекне́: "Де́цо, за уз ручѣ́к и́ма љути́ца".

љутни́ невр. *чини да што буде помало љутог укуса.* – Варивóво ти ели́с добре́ љутни́.

љу́цак, -цка, -цко *који је туђ, који није наш.* – То́ј љу́цак конпи́р, немо́ј ни́како да га пи́паш, да си не навлче́ш не́ћи бе́лај.

љу́цко прил. *туђе, није наше.* – Љу́цко ни́кад немо́ј да узи́маш. – Ел не ви́диш да ти о́вце ото́ше у љу́цко?

љу́цћи, -цка, -цко *који се односи на човека (људе), човечији, човеков.* – Та́м иза ка́сарине има́ло војни́чко гро́бје, а до ње́га ко́њско, па у ра́тан грана́те преора́ше о́ба гро́бја, па се не́ зна́ло коé су кочи́не љу́цће, а коé ко́њсће.

љу́цћи прид. у имен. служби *људи са стране, туђи људи.* – Кьд и́маш љу́цћи на ра́боту, мо́ра да уго́твиш по́убаво за е́дење.

љу́цћи прил. *како доликује људима, како треба.* – То́ј мо́ра да бу́де љу́цћи напра́ено. – Немо́ј га мло́го ка́раш, љу́цћи му кажи́ кво́ и́маш

М

ма́ м (мн. ма́ови, ма́ове) *мах, тренутак*. – Кьд не́што и́ска, о́че да то́ј бу́де у ти́ја ма́. – У едьн ма́ ми се у́чини да е о́н. в. и: на маови, у тија ма.

ма везн. *али*. – Ма ч да се́днеш с голо́ ду́пе на́зам, ја́ ти вели́м.

мь везн. *али, макар*. – Мь кво́ бу́де. – Мь шчу ти ја́?

ма́а несвр. **1.** *маше руком или неким предметом који држи у руци.* – Ма́а ми не́ћи, ама не ви́дим га куи́ е. **2.** *преде грубу вунену прађу без преслице него само вретеном које држи у шаци уздигнуто и које вртећи шаком окреће.*

ма́ало с *прибор (вретено) којим се преде мање*.

маа́ње с *гл. им. од маа и мае (се)*.

мава́лка ж *велико вретено којим се преде груба кучина кружним покретима десне руке док се вретено држи усправно*.

мави́лија ж рет. *породица, фамилија*.

мага́ре с *ногаре за тестерисање дрва*. – Кьд сам праи́л ку́ћу чи́ча Ста́нко Па́ниђ ми каза́л: "Пр́во да у́знеш да си напра́иш мага́ре, гдé да и́ма да си ту́риш дрво́ да си пресече́ш, дьску́ да скра́тиш и тека́".

магаре́че тр́ње с бот. *двогодишња биљка из фам.* Asteraceae. *Листови покривени бодљасто крутим длакама. Цветићи плаво-љубичасти* Cirsium eriophorum Scop., упор. магариње (3).

магари́ње с **1.** зоол. шатр. *магаре* Equus asinus. **2**. *зб. од магаре.* **3.** *в. магарече трње*. – Ако неси́ добьр чу те вр́љим у магари́ње. **4.** *вештачко масло начињено од биљних масти, маргарин (у овом облику је реч употребљавана у време када је улазила у употребу).*

магари́ца ж бол. *велики кашаљ, магарећи кашаљ* pertussis. – Дете́но ми и́ма магари́цу.

магаричо́вина ж бот. *листопадно дрво или грм из фам.* Fagaceae *високо 15 до 20 m* Quercus lanuginosa W.

магла́ ж (поред значења: *згуснута водена пара у приземним деловима атмосфере, која смањује видљивост*) фиг. *бежање, спашавање бекством*. – Зби́рај то́ј кво́ и́маш и – магла́.

мьгла́ ж *в. магла*.

маглое́дина ж **1.** *биљке и њихови плодови које је испила магла.* – Не́ма ни́шта од ову́ј пшени́цу, од њу́ оста́ла са́мо маглое́дина. **2.** *испијена, исцрпљена особа.* – Ста́л маглое́дина. **3.** *слаба, неквалитетна и нискокалорична храна.* – Кани́ше ни с не́ку маглое́дину, та́м на за́кускуту.

мьгне свр. *одспава неколико тренутака, дремне.* – На пла́дне мо́рам ма́лко да мьгнем.

ма́деж м *ситнија или крупнија пега или израслина на телу или лицу, мрке боје, младеж*. – И́ма ма́деж на ле́ву стра́н, па му у́баво.

мади́ња м *мошнице, муда (у тепању малом детету).* – Ле́ле, колко́ ти пора́сла мади́њата!

ма́ђер м *школски послужитељ*; упор. милијаз. – Чи́ча Жи́ка е едно́ вре́ме би́л ма́ђер у на́шу шко́лу.

мађија́ра ж *в. мацијара*. – Ода́вна има́ло мло́го мађија́ре по сало́, сьг не́ма; сьг и́ма на телеви́зор.

мађија́рка ж *в. мацијарка*. – Ристе́на, мађија́рка кьд напра́и мађи́је, мо́ра да "упа́ле".

мађи́је ж *в. мације*. – Она́ му праи́ла мађи́је, да би ју воле́л.

мађи́ла ж *могила, хумка*. – Ту́ј су мађи́ле, ку́ј ти зна́е из кое́ до́бо.

мађиона́ра ж *жена која се бави магијама*. – Ста́на, мађиона́ра се не́че ма́не од мађи́је, дор ју не́ћи не пребие.

мађи́стер м *магистар*. – Моа́ сна́а стану́ла мађи́стер, ел она́ е и по́сле то́љће шко́ле, едно́ вре́ме ишла́ јо́ш у шко́лу.

мађо́сање с *гл. им. од мађоше*.

мађо́ше несвр. *в. мациоше*. – Вали́ла се Ста́на, мађиона́ра, да мо́ж це́ло сало́ да мађо́ше.

ма́е несвр. **1.** *маше, маше руком или нечим што држи у руци*; упор. маа. – Пре́цве ми не́ћи ма́е, ал га не позна́вам и́здолек. **2.** *упреда више нити у једну вретеном које уздигнуто држи у шаци и машући шаком окреће га*; упор. маа. **3.** *одузима време некоме, замајава некога.* – Немо́ј да ме ма́еш, мо́лим те.

ма́е се несвр. **1.** *задржава се, дангуби.* – Иди́ та́м, ал немо́ј се мло́го ма́еш. **2.** *ради нешто небитно што одузима доста времена.* – Ма́е се по ло́в.

мьждра́к м *в. миздрак*. – Ода́вна се ратува́ло с мьждра́ци.

ма́з м **1.** *производ добијен топљењем сланине, маст.* – Ве́лко се ва́ли да су нацеди́ли пе́т ка́нте ма́з. **2.** *в. мазга*. – Тазга́, мазга́, пушти́ ма́з.

мазь́к м *дем. од маз (1).* – Ма́лко води́ца, ма́лко мазь́к и дру́го кво́ му ту́риш и напра́и се чорби́ца.

маза́љћа ж **1.** *гвоздена мистрија којом се заглађује блато при лепљењу куће чатмаре.* – Бр́кни поне́ћипут маза́љћуту у во́ду, да мо́ж да ма́зниш по́мазно. **2.** *мала четка за мазање обуће.* – У во́јску си мора́л да и́маш три́ че́тће: струга́љћу, маза́љћу и гла́нцалицу.

ма́зан, -зна, -зно **1.** *који има равну и углачану површину.* – Ал је ма́зан ови́ја оста́л! Куи́ ти га праи́л? **2.** *који је потхрањн, заобљен (о човеку и животињи).* – Подгои́л се, дошь́л ма́зан у лице́. – Ма́зни му воло́ви, у́баво и чу́ва, зато́ј.

мазга́ и **мьзга́** ж *сок испод коре дрвета у пролеће*; упор. маз (2). – Врба́ ве́ч и́ма мазгу́. – У́пролет кьд врба́ пу́шти мазгу́, ми́ деца́ тьг од њу́ пра́имо пиштого́љи.

мазга́л м *в. мазгаљ*. – Кьд ми но́чум не́што сумљи́во ја́ исту́рим пу́шку проз мазга́л и че́кам.

мазга́ль м *мали, узани прозорчић на подруму налик на пушкарницу*; упор. мазгал. – Проз мазга́ль сла́бо про́оди ви́дало, проз ње́г про́оде са́мо ма́чће.

мазгуља́в, -а, -о *који је гладак, мазан, љигав, који бежи из руку*; упор. мазуљав. – Мазгуља́во ко́лко мо́кар сапу́н.

маздра́к м *реч прекора коју изговарају жене, непознатог значења*; упор. мацун, марак.

ма́зне свр. **1.** *мало помаже.* – Ма́зни га ма́лко с лојчь́к, да не скр́ца ви́ше. **2.** *помази, погладн.* – Ма́зни га с ру́ку по коси́чће. **3.** *удари кога.* – Немо́ј да те ја́ ма́знем, ч ме па́нтиш дор си жи́в. **4.** *украде.* – Са́мо гле́да да ма́зне не́кво.

ма́зне се свр. *мало се намаже*. – Ма́зни се ма́лко с пома́дете, воља́ ми кьд замири́шеш. **2.** *снисходљиво се протрља поред кога из неке користи, подиђе коме.* – Ма́зни се покре ње́г,ега́ па́дне не́ћи дина́р.

ма́зни несвр. **1.** *лагано, овлаш прелази руком преко нечега.* – Ма́зни дете́ по обра́з. **2.** *глади, изглађује што.* – Ма́зни това́гу с бр́итву, да му бу́де ма́зна. **3.** *отеже кад говори, говори тако да му говор звучи снисходљиво.* – Бе́жи од оно́га куи́ ма́зни кьд вре́ви. **4.** *изглађује поремећене људске односе.* – Ошла́ да ма́зни оно́ј, што су они́ја заговни́ли.

ма́зни се несвр. **1.** *глади се, дотерује се, чешља се.* – Немо́ј се мло́го ма́зниш, не́ма за кугá. **2.** *мази се, умиљава се, улагује се.* – Ни́шта ти не пома́га што се ма́зниш уз ње́га, о́н не́ма па́ре. – Кьд му тре́беш, о́н се ма́зни уз те́б, а она́к те и не позна́ва.

ма́зно прил. **1.** *глатко, лако.* – Ма́зно му и́де ра́бота. **2.** *празно, нема више, готово.* – Ма́зно од бра́шно, ма́зно од ма́з, ма́зно од све́. – Ма́зно, не́ма ви́ше, затва́рамо кава́ну за дьнь́с.

мазну́ља ж *женска особа која се умиљава, која се улагује*. – Да се ва́рдиш од ту́ј мазну́љу.

мазо́ль м **1.** *кришка хлеба намазана млевеним месом и запечена*. **2.** *в. мозуљ*.

мазуља́в, -а, -о *в. мазгуљав*. – Не мо́г се уска́чим уз ово́ј мазуља́во дрво́.

мазуља́ви се несвр. *клизи из руку.* – Со́мав ми се мазуља́ви и́з руђе, чу га испу́штим.

мазу́рина ж *ауг. и пеј. од маз, стара ужегла маст*. – Гроза́ ме ви́ше од ову́ј мазу́рину.

маи́ја ж *греда у кровној конструкцији на гребену или ували*. – За маи́је тре́бу по́дђе и по́јаће гре́де.

ма́ј прил. **1.** *готово, скоро.* – Ма́ј, у́баво девојчето. – Ма́ј, че да сти́гнемо за ви́дало, а несѣ́м се нада́л. **2.** *по свој прилици, канда.* – И́де чове́к, ма ма́ј, да е ма́лко пија́н.

маја́ ж **1.** *сириште за сирење млека.* – Маја́ се пра́и од јагњѐче си́риште. **2.** *остатак алкохола у организму.* – О́н си и́ма мају́ од јуче́р, сѣг са́мо досипу́е.

маја́љћа ж **1.** *вретено са куком за предење вуненог мања*. **2.** *в. преља*.

маја́нка ж *справа за упредање више нити у једну нит*; упор. мајаљћа (1).

маја́ње с *гл. им. од маје се.*

ма́јден м **1.** *каменолом.* – Ошли́ у ма́јден за ка́мен. **2.** *рудник.* – Они́ ко́пају ћу́мур у ма́јден, у Дубра́ву.

ма́јка ж **1.** *в. мати*. **2.** фиг. *добар, душеван човек.* – Сте́ва е ма́јка, на сви́ о́че да помо́гне, не́ћи пу́т чѣ́к и претеру́е. **3.** фиг. *онај који је пијан.* – Јо́ва – ма́јка. в. благо си га мајће, Горска Мајка, Шумска мајка.

мајстора́ш м *мајстор*. – Ти́ка не́ не́ћи мајстора́ш, о́н му ви́ше до́јде ко не́ћи студенокле́п.

мајстори́ја козе́ пасе́ изр. *изговара се кад се жели подсмехнути каквом мајсторлуку.*

мајсто́рсћи, -ска, -ско *који припада мајстору, који се односи на мајстора.* – Мајсто́рсћи и́спит сам полага́л пред они́ја ра́т.

мајсто́рсћи прил. *на мајсторски начин.* – Мајсто́рсћи то́ј пра́иш, не́ма шта.

ма́јћа ж (вок. јд ма́јће и ма́јћо; мн. ма́јће) *мајка*. – Немо́ј, си́не, та́м да и́деш, ма́јћа са́мо те́бе и́ма. – Ма́јће, моја́ ми́ла ма́јће. – Ма́јћо моја́, кво́ то́ј би́?

мака́ра ж *гвоздена или дрвена вертикална конструкција низ коју се спушта тежак маљ при набијању шипова у земљу.* – Раде́л сам на мака́ру кьд се праи́ла ћупри́ја.

мака́ри несвр. *говори којешта, брбља.* – Мо́лим те нмо́ј да мака́риш.

макле́н м бот. *листопадно дрво из фам.* Aceraceae *високо до 11 m* Acer monspessulanum L.

маклено́вина ж *дрво маклена као грађа или огревно дрво*.

маклења́к м *макленова шума*. – Иза они́ја есења́к до́јде по́сле едѣ́н маклења́к, е то́ј е на́ше.

мѣ́кља несвр. **1.** *в. мькне несвр. (1, 2).* – Ви́дим мѣ́кља не́кву гра́њу, ал несѣ́м виде́л да на њу и́ма ца́к. – Мѣ́кља, како́ да не мѣ́кља, не́кња ми укра́л сећи́ру. **2.** *туче некога.* – Мѣ́кља га ко сто́ку. **3.** *скида лишће са гране провлачећи је кроз овлаш стиснуту шаку или бере ситно коштичаво воће (трешње и сл.) на исти начин.* – Мѣ́кљам ли́с за козе́. – Не мо́г цре́шње да бе́рем едну́ по едну́, не́мам кѣд, него и ова́к мѣ́кљам, за ћи́ју.

мѣ́кља се несвр. **1.** *пење се.* – Мѣ́кља се по дрвја тражéечи на ти́чичи ја́јца. **2.** *вуче се по земљи, пуже.* – На мешину се мѣ́кља да се провлче́ под жи́цу. **3.** *вода се са неким из љубавних разлога.* – Сѣг ва́ну́л да се мѣ́кља с ону́ј курвети́ну. **4.** *туче се, бије се.* – Мѣ́кља се до́ле пред кава́ну, с не́кви пија́ни.

мѣкља́ње с *гл. им. од мькља (се).*

макљоса́ње с *гл. им. одмакљоше (се).*

мькљо́ше несвр. у ауг. значењу *мькља*. – Мькљо́ше не́кво дл́го дрво́. – Кљд не мо́ж кво́ дру́го о́н макљо́ше кокóшће, пло́вће и дру́го по ко́чине. – Мькљо́ше га да га унеспосо́би. – Ма, не мо́г сѣ́г да макљо́шем ли́с, чу накр́шим гра́ње.

мькљо́ше се несвр. у ауг. значењу *мькља се*. – Не мькљоши́ се, све́ це сце́пиш. – Ел ти́ не мо́ж да на́јдеш не́ко девójче него се мькљо́шеш с туџе́ жене́. – Макљо́ше се с не́ће пробисве́тћиње. – Чим ма́лко пи́не, о́дма доби́је си́лу и лети́ да се макљо́ше.

макљу́з м *лењштина која гледа где шта има да се поједе и попије па да се примакне*.

макљу́за ж *жена макљуз.* – Па́к ни зате́че на ручѣ́к та́ј макљу́за.

мѣ́кне свр. *помери*. – Мѣ́кни то́ј од о́гањ да не пригори́.

мѣ́кне несвр. упор. мькља. **1.** *вуче, тегли, сеца, носи (неки тешки терет).* – Кво́ ли мѣ́кне они́ја оно́лко? **2.** *краде.* – Мѣ́кне са́мо ако ни́кој не ви́ди.

мѣ́кне се несвр. *вода се с ким из љубавних разлога.* – Јо́ш ли се с њу́ мѣ́кне?

мѣ́кне се свр. *помери се.* – Мѣ́кни се одо́тле.

мькноса́ње с *гл. им. од мькноше (се).*

мькно́ше несвр. у ауг. значењу *мькне*; упор. макоше. – Ел га не мо́ж натова́риш на не́што, него га макно́шеш? – Таква́ му жи́лка, не мо́ж да жи́ви ако не мькно́ше.

мькно́ше се несвр. у ауг. значењу *мькне се, вода се с ким из љубавних разлога*; упор. макоше се. – Мо́ж ли да преста́неш да се мькно́шеш с ту́ј а́лу?

мькно́ше свр. у ауг значењу *мькне*. – Мькно́ши то́ј јо́ш по́натам. – Макноса́л ми капу́т куи́ би́л зака́чен пред пле́вњу.

мькно́ше се свр. у ауг значењу **1.** *в. мькне се свр.* – Се́дне и не це мькно́ше. **2.** *отиде, оде.* – Ти́ја кљд до́јде о́н се не́че мькно́ше до́кночи.

мако́ше несвр. **1.** *в. мькноше несвр.* – Па немо́ј то́ј са́м да мако́шеш, о́кни ни да ти помо́гнемо. – Ако те бу́де уватѝл не́ћи да мако́шеш че те пребѝје и ч те унеспосо́би. **2.** у пеј. значењу *носи (о оделу).* – Докле́ ч да мако́шеш те́ј дре́је, ви́диш да су се све́ сцепи́ле?

мако́ше се несвр. *в. мькноше се несвр.* – Јо́ш се мако́шу, ко мр́шаве сви́ње.

мако́ше свр. *в. мькноше свр*. – Ел мо́ж да мако́шеш те́ј твое́ смрде́ле чера́пе одо́вде?

мако́ше се свр. *в. мькноше се свр*. – Мако́ши се од пра́гат, што си се́дал на вра́та.

ма́л, -ла, -ло *који је мали*. – Гове́ду пасе́м по Ма́л Ја́блен.

мала́ ж *петоугаона, издужена метална мистрија са дрвеним рукохватом одозго, за малтерисање блатом.* – Ако ти даде́м моју́ малу́, с кво́ чу ја́ по́сле да малтерису́ем?

ма́ла вра́та ж *задња врата на ижи која воде у споредно двориште.* – Боклу́к исвр́љамо на ма́ла вра́та.

мала́лка ж *хип. од мајка, мајчица*. – Ма́јко, мала́лко, зѣ́лве че ми даду́.

ма́ле ж у хип. значењу вок. јд *мајко*. – Не бо́ј ми се, ста́ра ма́ле.

мале́ с *комшилук*. – Ошла́ ми ма́ти у мале́. в. у мале.

ма́ле *речца за исказивање чуђења, запрепашћења и сл.* – Ма́ле, кво́ то́ј би. – Ма́ле, му́же, кво́ то́ј вре́виш?

малеа́ње с *гл. им. од малее.*

мале́е несвр. **1.** *постаје мало, не одговара више по величини (о одећи, обући).* – На де́цу дре́е ср́чено мале́у. **2.** *смањује се, постаје мањи.* – Ста́р чове́к мале́е.

мале́ј речца *в. ма́ле*. – Мале́ј, мале́ј чу́до се на́праи!

ма́лење с *гл. им. од мали.*

мѣ́лецѣк, -цка, -цко *в. мьнечьк*. – Мѣ́лецѣк си ти́ јо́ш за шко́лу, кљд порасте́ш јо́ш ма́лко тѣ́г ч д и́деч.

мѝлечьк, -чка, -чко *в. мьнечьк*. – Она́ е жена́ сьс мѝлечко дете́.

ма́ли несвр. **1.** *смањује, скраћује.* – Ма́лим му нога́вице, да му се не це́пе по́зам. **2.** *чини да неко има мање.* – Се́ле Је́ле, не боли́ ме рука́... / Не ре́ж пла́тно, не мали́ си да́ра (н. п.).

ма́ли го́сти м **1.** *свадбени обичај по коме седам дана после свадбе младин отац са укућанима иде у госте своме пријатељу, где се госте и веселе. Потом одведу младу очевој кући на недељу дана.* **2.** *гости који са младом иду у прву посету, после свадбе, њеним родитељима*

Ма́ли Изво́р м *село у општини Зајечар*.

ма́ли ниша́н м **1.** *свадбени обичај када мушка страна (будући свекар, свекрва и младожења, понекад) долази девојачкој кући и тражи од родитеља и девојке начелни пристанак да се уда за њиховог сина, а накнадно ће бити просидба;* упор. големи нишан. **2.** *прошење невесте.* **3.** *новац који је дао свекар приликом прошевине.*

Ма́ли Спа́совдан м п. п. *седам дана после Спасовдана, такође у четвртак.*

малига́ни м **1.** (поред јд значења: *степен јачине вина*). **2.** фиг. мн. *алкохолно пиће, вино.* – Узи́маш ли јо́ш од малига́нити, ел си се ману́л?

мали́н м *паста за обућу, ималин*. – Кьд и́деш у Пала́нку да ку́пиш едну́ кути́ју мали́н.

ма́лићерка ж *војничка пушка манлихерка*. – Били́ смо наору́жани с ма́лићерће, не́ с ма́узери.

ма́лкачко прил. у дем. значењу *мало, сасвим мало, малчице*. – Да́ј ми ма́лкачко, са́мо ко́лко да про́бам.

ма́лко прил. **1.** *у незнатној количини, недовољно (супр. млого).* – Узни́ ма́лко ле́б док не сти́гне ручьк. **2.** *у извесној мери, донекле.* – Ти́ си изгле́да ми ма́лко ша́шнут. **3.** *кратко време.* – Оста́ло јо́ш ма́лко до Вели́гден. **4.** *умало, готово, скоро.* – За ма́лко да се извр̀немо. **5.** *за појачавање исказа уз "млого".* – Да ти не бу́де ма́лко мло́го?

малкосве́тник м *онај који је похлепан, грамзив, себичан*; упор. малосветник. – Немо́ј да си малкосве́тник, тре́бе да зна́еш да и дру́ђи тре́бе да жи́ве.

малкосве́тница ж *жена малкосветник*; упор. малосветница.

мала́ с *лимена мистрија за малтеисање блатом*.

ма́ло това́ричје с бот. *вишегодишња биљка из фам.* Laminaceae *висока 30 до 60 ст. Стабљика усправна, листови издужени, круница бела, очајница* Marrubium peregrinum L.

Малоизво́рац / Изво́рац м *становник Малог Извора, онај који је пореклом из Малог Извора.*

малоизво́рсћи / изво́рсћи, -ска, -ско *који припада Малом Извору, који се односи на Мали Извор*.

Малоизво́рчанка / Изво́рчанка ж *становница Малог Извора, она која је порелом из Малог Извора.*

малока́ван, -вна, -вно *који живи у оскудици, који тешко саставља крај с крајем*. – Ти́ја су љу́ђе малока́вни, не мо́ж они́ то́ј да пла́те, бо́ље че ти одрабо́те.

малосве́тник м *в. малкосветник*.

малосве́тница ж *в. малкосветница*.

ма́лоша ж *ситна овца и име таквој овци*.

ма́лошка ж *хип. од малоша*.

малтерчьк м *дем. од малтер*. – Дете́, донеси́ јо́ш ма́лко од малтерчькът.

малтерци́ја м *онај који малтерише зидове*. – Те́шко е дьнѝс да на́јдеш до́брога малтерци́ју, све́ не́кви недоу́чени и студенокле́пи.

малу́шина ж *буђ, плесан која се хвата на унутрашњој страни буради и других дрвених судова*; упор. молушина. – Бу́рево ти мири́ше на малу́шину.

ма́лчицо прил. *в. малчичко*.

ма́лчич м анат. *мали прст на руци или нози*. – Мо́ре, што о́н и́ма у гла́ву ја́ и́мам у ма́лчич. в. врти га окол малчич.

ма́лчичко прил. *сасвим мало, малчице*; упор. малчицо. – Ма́лчичко, ко́лко на вр̏ но́ж да му ту́риш со́л.

ма́ља м *онај који је мали; мали растом*. – Ма́љо, е́ла ова́м.

маљи́ца ж **1.** *штап са задебљањем на једном крају.* – С маљи́цу се ва́рдим од ку́чичи, а уда́рим и дру́гуга, ако тре́бе. **2.** *патрљак отсечене руке.* – Ва́рди се да те не уда́ри с ону́ј њего́вуну маљи́цу. **3.** фиг. *мушки полни орган.*

маљи́чење с *гл. им. од маљичи*.

маљи́чи несвр. **1.** *туче кога маљицом или чиме другим.* – Маљи́чи си га башта́ сваку ве́чер, ел е пога́н. **2.** *обавља полни чин (мушкарац).*

маљи́чка ж *дем. од маљица (1).* – Он си ста́лно но́си едну́ маљи́чку.

маљо́зес, -та, -то *који је малог раста, који је доста ситан*. – Добро́ момче, само ма́лко маљо́зесто.

мѝм оном. *узвик којим се исказује звук тупог удара.* – Мѝм с песни́цу у́ главу.

мѝмь несвр. *удара песницом или неким тешким предметом.* – Мѝмь га да га онака́зи.

ма́ма ж *стрина*. – Моја́ ма́ти ошла́ код ма́му Ми́лицу.

мьмѝње с *гл. им. од мьмь.*

мьмѝц м **1.** *мамац за ловљење рибе.* – На кѝв га мьмѝц ва́чаш? **2.** *начин намештања клопке тако да се она на најмањи додир муњевито затвара.* – Наме́стим желе́сца на мьмѝц, да ува́тим пога́нца. **3.** *нешто што је танко и свакога се часа може прекинути.* – Посе́кал се сьс сећи́ру и пр̏с му се држи́ на мьмѝц.

ма́млија ж *минђуша са ланчићем у старој народној ношњи*.

мѝмне свр. *удари кога песницом или нечим тешким.* – Кьд те мьмне́м, ч те саста́им са́зам.

мѝмоли несвр. *мрмољи, мумла.* – И́ду озд́ол и чу́е се како́ мѝмоле.

мѝморан, -рна, -рно *који се још није отрезнио, који је мамуран*. – Јуче́р сам би́л на сва́дбу, па сам данѝс мѝморан. **2.** *који се је изненада пробудио, сањив, буновaн.* – Мѝморан од неспањѐ.

маморлѝк м *мамурлук*. – Маморлѝк се ле́чи ел с расо́лницу, ел с црве́ни лу́к.

ма́морно прил. *мамурно, буновно.* – Гле́да ме ма́морно, са́мо што не задре́ме.

мамуди́ја ж *турски златни новац који је служио и као накит*. – Ку́ј ти да́де, мори Ђу́рђо, беле́ мамуди́је?

маму́рза ж бот. *в. момуруза*. – Маму́рза до́јде дьнѝс до́ста ску́па.

мамурза́к м *в. момуриште*. – Да́л сам мамурза́к на То́љу, да ми за њѐг поорѐ њи́вуту.

маму́рзан, -зна, -зно *в. момурузан*. – Маму́рзно бра́шно е о́стро по́д прсти.

маму́рзница ж *в. момурузница*. – Ми́ го́ре по ова́ј се́ла, е́ли смо маму́рзницу и то́ј жлту́.

маму́рзничка ж *дем. од мамурзница*. – Мо́ре, ћу́ти кьд и́ма и маму́рзничка, стра́шно е кьд не́ма ни́шта.

маму́руз м бот. *в. момуруза*. – Ма́муруз смо сеја́ли у Чи́влик.

маму́руза ж бот. *в. момуруза*. – За у копа́ње маму́рузу че ни тре́бе едно́ пра́се за копачи́ти.

мамуруза́к м *в. момуриште*. – Ју́тре че д и́мо да ре́жемо мамуруза́к.

мамурузѝк м *дем. од мамуруз*. – Роди́л се си́тан мамурузѝк.

маму́рузан, -зна, -зно *в. момурузан*. – Ма́ти не́ћи пут напра́и маму́рузну ђиба́ницу, зва́ну ечени́к.

маму́рузница ж *в. момурузница*. – Гу́лимо маму́рузницу и ћи́сало.

маму́рузничка ж *дем. од мамурузница*.

ма́н се, бре́ изр. *окани се, пусти.*

ма́на ж *болест винове лозе и других биљака, пламењача* Puccinia graminis. – Па́да ћи́ша, а гре́е сл́нце, че да уби́је ло́зје мана́.

мана́жа ж *менажа, менза*. – Они́ седу́ та́м иза по́довицирску мана́жу. – Не́ се жени́л, па се ра́ни у мана́жу.

мана́ра ж **а.** *велика дунђерска секира*. **б**. *секира са кратком држаљицом.*

мана́рка ж *дем. од манара (б);* упор. манарче.

мана́рче с *в. манарка*.

Мана́сија м *име*.

манасти́рац м *в. црквар*.

мьньцьк, цка, -цко *в. мьнечьк*. – Мьньцьк, ал ја́к, же́на.

ма́нга ж *мноштво људи, скупина*. – Збра́ла се ма́нга.

манга́љ м *метални суд од лива у коме се држи жар за грејање, мангал*. – Си́тни тргóвчичи си зи́ми гре́ју пр́сти на манга́љ.

ма́нда несвр. **1.** *зановета, омета, досађује.* – Немо́ј да ме ма́ндаш, мо́лим те, и́мам то́лку ра́боту. **2.** *магарац оплођује магарицу.*

ма́нда се несвр. **1.** *губи време радећи неважне послове, маје се, дангуби се.* – Це́л дьн се ма́нда по о́пштину, а ра́бота му стои́ неурабо́тена. **2.** *магарица се спарује са магарцем.*

манда́ње с *гл. им. од манда (се).*

ма́ндара, *в. тандара – мандара*.

Мандо́в м *Циганин*.

ма́ндра ж *постројење на бачији за прераду млека*. – На ма́ндру се мл̥зу́ о́вце и пра́и се си́рење.

мандра́к м **1.** *еластични, жичани креветски подметач, мадрац.* – Они́ су госпо́да, они́ спу́ у мандра́ци. **2.** *в. матрак (1)*.

ма́ндрација м *власник мандре или радник на мандри*. – Едьн од ма́ндраци́јети оми́је но́ђе на пото́к, а двои́ца га на́ руће однесу́ и спу́ште у ка́цу да бо́с гме́чи си́рење и да пра́и кашкава́љ.

ма́ндрацика ж **1.** *жена мандрација.* **2.** *мандрацијина жена.*

мандр́са несвр. **1.** *кида, чупа, гребе.* – Мандр́сају се ку́чичи. **2.** *чеше грубим, крупним захватима.* – Мандр́са га, да га поче́ша по грби́ну.

мандр́са се несвр. *чеше се снажним крупним покретима.* – Мандр́са се ко да е шу́гав.

мандр́сало с *полни орган магарца*. – Два́ ува́ла, два ми́гала, че́три карака́ндила и де́вето мандр́сало.

мандрса́ње с *гл. им. од мандрса (се).*

ма́не[1] свр. **1.** *напусти, остави, дигне руке од нечега.* – Ману́ла си му́жа и де́цу. – Ману́л си и́мање, па гладу́е по ва́рош, леньи́штина една́. **2.** *престане, прекине што је било у току* **а**. *престане да боли.* – Ма́ну ли те нога́та, што́то те боли́? **б.** мет. *престане да пада.* – Ману́ла ћи́ша.

ма́не[2] свр. *махне.* – На по́оду са́мо ма́ну с ру́ку и о́тиде, несмо́ га ви́ше виде́ли.

ма́не се[1] свр. **1.** *остави се неког посла, окане се.* – Ста́ноле, мацио́на́роле, / Мани́ се од те́ј маци́је (б). **2.** *разведе се од мужа, од жене.* – Ку́ј би ре́кал да це они́ ма́ну.

ма́не се [2] свр. *маши се.* – О́н се ма́ну ја́буку да у́зне, / Ал јо с гр́ло си́тан би́сер сћи́ну (н. п.).

мане́вра ж *масовна војна вжба, маневар*. – У ка́сарине и́ма ма́лко војска́, сви́ ошли́ на мане́вру.

мьненьк, -нка, -нко *в. мьнечьк*. – О́н до́јде на спро́м њу не́кьв мьненьк.

мьнецьк,-цка, -цко *в. мьнечьк*.

мьнечьк, -чка, -чко *који је мали, ситан*; упор. мьлецьк, мьлечьк, мьненьк, мьнецьк. – Мьнечьк ка́мен голема́ ко́ла извр́ча.

мьнечка́н м *онај који се прави да је мали, који се понаша као дете*.

мьнечка́на ж *жена мьнечкан.*

мани́ста ж *дугачка огрлица од ситних, разнобојних куглица, манистра.* – Разниза́ше ми се мани́ста.

мани́старка ж *марама која је по ивици опшивена манистрима.* – Дьнѣ́с чу се забра́дим у мани́старку.

мани́сто с *ситна, обојена стаклена куглица која се ниже у огрлицу или пришива као украс на одећу и њене делове, манистро.* – Едно́ мани́сто ми се о́ткола под о́дар. – Мѣ́нечко ко мани́сто, не мо́ж га у пр́сти ува́тиш.

мани́т, -а, -о **1.** *�ojиje са неким физичким недостатком, физичком маном.* – До́бар човѐк, ал мани́т у едну́ но́гу. **2.** *који је са неком психичком маном.* – Мани́т, та́м доле́ко, у́ главу.

ма́нка ж зоол. рет. *пловка.*

Мано́јлица ж *село у општини Сврљиг.*

Мано́јличанин м *становник Манојлице, онај који је пореклом из Манојлице.*

Мано́јличанка ж *становница Манојлице, она која је пореклом из Манојлице.*

мано́јличњи, -чка, -чко *који припада Манојлици, који се односи на Мано́јлицу.*

мано́сан, -а, -о *који је убијен маном, пламењачом.* – Мано́сано ло́зје и свѐ дру́го мано́сано.

мано́сање с *гл. им. од маноше (се).*

маности́р м рет. *манастир.* – На Петровде́н смо ишли́ у маности́р.

маносува́ње с *гл. им. од маносуе.*

маносу́е[1] несвр. упор. маноше *убија мана (пламењача) винограде, ратарске, повртарске биљке и воћке*; упор. маноше. – Сва́ку го́дин га не́ква маносу́е, лозје́то.

маносу́е[2] несвр. *налази свему ману.* – Кво́ го́д да сва́рим, о́н ми то́ј маносу́е.

мано́ше[1] несвр. *в. маносуе*[1]. – Ода́вна маносува́ло са́мо лозја́, а сѣг мано́ше свѐ ре́дом, такво́ му вре́ме дошло́.

мано́ше[2] несвр. *в. маносуе*[2]. – Престани́ ви́ше да мано́шеш, ел ако ти се не допа́да, ти́ узни́ па си спрему́ј са́м.

мано́ше[1] свр. *убије мана неке пољопривредне културе (винограде, баште и сл.).* – Пр́скај га редо́вно да га не́ква не мано́ше.

мано́ше[2] свр. *нађе чему ману.* – И то́ј че ти о́н мано́ше.

мано́ше[3] свр. у пеј. значењу *остави, батали*; упор. мањоше. – Мано́ши ти́ја дува́н књ ти шко́ди.

мано́ше се свр. у пеј. значењу *окане се*; упор. мањоше се. – О́це ти́ мано́шеш од мој́у ћѐрку, ел чу те уби́јем.

мантели́ја ж **1.** *свештеничка одежда, мантија.* – Ни́кад несѣ́м разбра́л што калу́ђери и попо́ви но́се црне́ мантели́је. **2.** *огртач, мантил.* – Госпо́дин но́си мантели́ју преко ру́ку.

ма́ћа ж *вуна која остане на гребенцима након влачења*; упор. штим.

ма́нчица ж *део кучина који остане на гребенцу после влачења*; упор. загребенће.

ма́нца ж *неукусно и на брзину пипремљено јело.* – Напраи́ла не́ку ма́нцу, ни ку́чичи не́че да ју еду́.

манци́ја м *велики пробирач у јелу.* – То́га манци́ју те́шко мо́ж да уго́стиш.

манци́ка ж *жена манцијa.* – Она́ е голема́ манци́ка, а ни млеко́ н у́ме да си сва́ри.

ма́ње с *дебља пређа предена од вуне слабијег квалитета*; упор. мањће. – И́мам ма́ње пл́ну ка́цу.

ма́њи несвр. *гарави обрве.* – Жене́ коѐ не́мају у́баве, цр́не вѐце, у́зну па и ма́ње.

мањи́ло с *средство за гарављење обрва (гар од босиљка или шишарке).*

ма́њинсћи / ски, -ска, -ско *који припада Мањинцу, који се односи на Мањинац.*

Ма́њинци / Ма́њинац м *село у општини Књажевац.*

Ма́њинчанин м *становник Мањинца,*

онај који је пореклом из Мањинца.

Ма́њинчанка ж *становница Мањинца, она која је пореклом из Мањинца.*

мањо́ше свр. *у пеј значењу остави, батали.* – Са́мо га по́чне и тъг га мањо́ше.

мањо́ше се свр. *в. маноше се.*

ма́њћа ж *вуна која је остала на гребенцу после влачења.* – Ма́њће ту́рам у едьн ца́к, па чу по́сле да пл́ним естьци с њи́.

ма́њће ж *в. мање.* – Ове́ј ми овде́ ма́њће за покрави́це, а ове́ј друђе́ве че да ви́димо за кво́ че да бу́ду.

мањува́ње с *гл. им. од мањуе (се).* – Мањува́ње од дува́н, било́ не́колко пу́т.

мању́е несвр. **1.** *попушта бол, престаје да боли.* – Мању́е ме глава. **2.** *престаје што да чини, престаје што да се догађа.* – Една́ ку́ка, ни́кад не мању́е. – Мању́е ћи́ша. **3.** *оставља, напушта.* – Мању́е си кра́сну жену́.

мању́е се несвр. **1.** *оставља се чега, батаљује.* – Мању́ј се од такву́ ра́боту, ви́диш да те во́ди у про́пас. **2.** *разводи се од брачног друга.* – И́ва се мању́е с Еле́ну.

ма́овина ж бот. *бесцветница из реда* Bryophyta *маховина, буђ, плесан.* – По бу́рето се и озбр́д уваті́ла ма́овина.

маражљи́в, -а, -о *који је болешљив, слабуњав.* – О́н це́лу го́дин би не́како маражљи́в.

маражљи́ка ж бол. *изнемоглост, оронулост, маразам* marasmus. – Напа́дла га не́ка маражљи́ка.

мара́к м *в. маздрак.*

ма́рама ж *четвртаст комад тканине којим жене на селу повезују главу.* в. и: сириња́ва марама.

марамéтина ж *в. марамина.* – Да сту́рим едьнпу́т марамéтину, па д и́м голо́глава ко го́спа.

марами́на ж *ауг. од марама, стара марама*; упор. мараметина, марамчетина, марамшљак. – Томьн едну́ црну́ марами́ну свр́љим, не про́јде ма́лко, дру́гу бра́дим.

марами́чка ж **1.** *дем. од марама.* – Купи́л ми сви́лену марами́чку. **2.** *в. марамче.* – И́маш ли си марами́чку у це́п?

мара́мче с *џепна марамица, рубац*; упор. марамица (2). – Сино́ч ми Славе́ј на́ оро у́зе мара́мче. в. на марамче.

марамчéтина ж *в. марамина.* – Да́ј не́ку марамчéтину, да му уви́јемо но́гу.

марамшља́к м *в. марамина.* – Доне́л ми не́ћи марамшља́к, ко да е не́ знам кво́ купи́л.

ма́ран м *в. марен.*

марапу́тина ж **1.** *напуштени пут*; упор. моропутина. – Немо́ј д и́деш по те́ј марапу́тине, да ти се не извр́ну ко́ла. **2.** *напуштена њива.* – У Загла́вак сьг и́ма мло́го марапу́тине.

ма́рен м *нека непозната, зла сила; зли бог, ђаво, сатана (употребљава се најчешће у клетвама)*; упор. маран. – Ма́рен те уби́л. – Ма́рен га изе́л. – Ма́рен га одне́л.

маривéт м *обичај, ред, адет.* – Код на́с е такьв маривéт.

маривéтлук м *обешењаштво, марифетлук.* – Ма́ни се ви́ше с ти́ја твои́ маривéтлуци.

мари́ја ж *в. мушка марија.*

Мари́нко м *име.* в. поп маринко.

Марино́вац м *село у општини Зајечар.*

марино́вачћи, -чка, -чко *који припада Мариновцу, који је у вези са Мариновцем.*

Марино́вчанин м *становник Мариновца, онај који је пореклом из Мариновца.*

Марино́вчанка ж *становница Мариновца, она која је пореклом из Мариновца.*

марисáње с *гл. им. од марише.*

марисува́ње с *гл. им. од марисуе*.

марису́е несвр. **1.** *туче, бијe кога.* – Че́сто ли те марису́ју, ел не то́лко? **2.** *краде.* – Научи́л се, же́на, па марису́е ја́јца по гње́здала, па но́си код Ту́рчина, за лули́цу.

мари́ше несвр. *в. марисуе*. – Чу́вај се да те ја́ не мари́шем. – Поче́л да мари́ше ода дете́та.

ма́рне свр. **1.** *удари песницом или мотком, али не сасвим директно, него више на омикаљ.* – Кљ те ма́рнем, це усе́реш. **2.** *парне рогом (о говечету).* – Ва́рди се да те Бу́лча не ма́рне. **3.** *украде, украде у моменту, такорећи на очиглед.* – А́јде на оно́га чи́чу да ма́рнемо едну́ лубени́цу.

марти́н *реч у бројаници: еленице, пле-тенице, домузаре, докатаре, чигуљин, мартин, дупигин, прескач*.

марту́р м **1.** *сведок*; упор. мартурија. – Но́ч марту́ра не́ма. **2.** *доказ, потврда; знак распознавања.*

мартури́ја ж *в. мартур(1)*. – Ме́н те́рају мартури́ја да сам, / А ја́ не́ знам по куга́ да ду́мам (н. п.).

марћизе́т м *прозирна тканина од свиленог или памучног конца, маркизет.* – Марћизе́т се на́јвише купу́е за ма́раме.

марћизе́тан, -тна, -тно *који је од маркизета*. – Дњи́с бра́дим марћизе́тну ма́раму.

марћизе́тка ж *женска марама од танке провидне тканине – маркизета.*

ма́ршне свр. *отера као што се псето тера од себе узвиком "марш"*. – Ма́ршни ку́чето одо́тлекај, да ни не укра́дне дро́б ел цревó из копа́њуну.

мѝс м *слатко, непреврело вино, мошт*. – Деца́ да пи́ју вино́ док е мѝс, а по́сле – го́тово.

ма́са ж **1.** *имање које удавача добије од своје мајке, које је пак ова удајом донела своме мужу тј. невестином оцу.* – Та́ј девójћа и́ма голему́ ма́су. **2.** *имање удаваче на које је дошао младожења као домазет.* – Дошѝл на ма́су.

масѣлце́ с *дем. од масло*. – Па га запр́жим с ма́лко масѣлце́.

маса́рда ж *поткровље, мансарда*. – Оцели́ли се за у Бе́оград, па та́м седу́ на не́кву маса́рду.

ма́саџија ж *онај који је узео девојку са масом*. – Лѝко е на ње́г, о́н ма́саџи́ја.

ма́саџика ж *удавача која са собом носи имање своје мајке (упор. маса) или део тог имања.* – Ва́жно е да на́јдеш жену́ ма́саџику.

масла́р м зоол. *гундељ* Melolontha vulgaris.

маслени́ца ж *суд у коме се држи масло*.

масли́ч м грн. *в. усьм*.

маснопр́љћа ж **1.** *она која много воли да једе масну храну, која ужива у јелу.* – До́бро ју́тро, маснопр́љћо. **2.** *овца која воли да пије помије (па јој је од тога масна прљица).*

ма́сти се несвр. *дотерује се, шминка се.* – Ма́сти се за на ва́шар.

масу́реста, -сто *која је са великим сисама (о дом. животињи).*

мѝт *узвик (поновљен више пута) којим се маме пчеле у кошницу приликом хватања роја.* – Мѝт, мѝт, мѝт, бу́бо, мѝт.

мате́рија ж *врста јевтиног, дебљег памучног платна од кога су се шиле радничке панталоне*. – Купи́ли му мате́ри́ју за едне́ панталóне.

матерја́ ж (ак. јд матерју́) *мати, мајка*. – И то́ј е не́ка матерја́, ману́ла си де́цу. – Ишле́ с матерју́ту у Пала́нку, да купу́ју да́р за сва́дбу.

ма́ти ж (ак. јд ма́тер, вок. јд ма́јћо и ма́јће; мн. ма́јће) *мајка*. – Моја́ ма́ти се зове́ А́нка. – Мло́ђе су ма́јће зарова́ле.

мати́ка ж **1.** *мотика.* – С мати́ку се ко́па, а с пла́вез се пису́е, а ја́ не́ знам да пису́ем. **2.** *површина земљишта коју радник може да окопа за један дан (0,058 ха).* – Зо́ра од Таба́ну и́ма ло́зје од

два́ес мати́ће. в. и: женска матика, мушка матика.

матичéтина ж *ауг. од матика*. – Млóго тýпа матичéтинава, мóра ју нóсиш код Циганинá да ју близни́чи. – Ви́ сте дограба́ли пóбољете мати́ће, а на мéне сте остаи́ли овýј тýпу и тéшку матичéтину.

мати́чка ж *дем. од матика, мала мотика, мотичица*. – Малýну мати́чку да нóсиш на клепа́ње.

мáтка ж зоол. **1.** *пчела матица.* – У сва́ку тр́мку мóра да и́ма мáтка. **2.** анат. *сириште.*

мáточина ж бот. *зељаста биљка из фамилије* Labiatae *матичњак* Melissa officinalis L.

матрáк м **1.** *ђаво*; упор. мандрак (2). – Куи́ ти е матрáк? **2.** *нешто што не постоји, ништа.* – Чеш да доби́јеш матрáк.

матракýка ж *враголија, ђаволија*. – Прéцве извóди нéће матракýће.

мáћа ж *мајка*. – Мáће, мојá ми́ла, мáће.

Мађедóнац м *Македонац*.

Мађедóнија ж *Македонија*.

Мађедóнка ж *Македонка*

мађедóнсћи –ска, -ско *који припада Македонији, који се опдноси на Македонију*.

Мађедóнче с *Македонче*.

Мађивéј м *в. Мећиве*.

мáћија ж *в. мачеа*. – Мојá ýјна Стани́ја е билá добрá мáћија на Ми́ле и Љýбе.

маучáње с *гл. им. од мауче*.

Мацáци м *становници села Вратарнице и Заграђа, они који су пореклом из Вратарнице или Заграђа.*

Мацáцко с *подручје села Вратарнице и Заграђа*. – И́дем у Мацáцко. – Би́л сам у Мацáцко.

мáча мáти ж *дете које се много игра са мачићима*. – Ти́ си, си́не, станýл мáча мáти, с ти́ја твóи мáчичи.

мачвáнка ж *једно народно коло*.

мáче с *папе́рјасти цвет тополе и неких других биљака (маслачка), које разноси ветар*. – Варбáл тишљерáј, а летéли мáчичи, па му се свé залепи́ли за пéнцери и за врáта.

мáчеа ж *мађеха*; упор. мађија, мачева. – Жи́вка ми нé мáти, онá ми мáчеа.

мáчева ж *в. мачеа*. – Мáчева ме тéра ко Бóг ђáвола.

мáчеин, -а, -о *који припада мађехи*. – Мáчеину ћéрку жéне, а мојý сестрý и не дéве.

мачéње с *гл. им. од мачи (се).* – Кьд дóјде до мачéње, мáчка си трáжи лéгало гдé це омáчи.

мачети́на ж *ауг. и пеј. од мачка*; упор. мачошљак. – Пá из гр́не извади́ла мéсо онáј мачети́на.

мáчи несвр. *доноси на свет мачиће.* Ми́ка ýвек мáчи по двé мáчичи.

мáчи се несвр. *мачка доноси на свет младе.* – Ми́ца се до сѣг дóста пýт мачи́ла.

мáчица ж *дем.и хип. од мачка, мачкица*. – Мáчицата јáко врéдна, вáча погáнци кóлко óч.

мачи́ште с *пеј. од мече*. – Не мóг да спи́м од овóј мачи́ште, прéцве маýче.

мáчка несвр. *маже, прља*: упор. машка. – Штó мáчкаш нóве панталóне?

мáчка се несвр. *прља се блатом или неким другим житким материјалом*; упор. машка се. – Томѣн га оми́ем óн оти́де пá да се мáчка у онóј блати́ште.

мачкáње с *гл. им.од мачка (се).*

мáчљак м *мачији измет*; упор. мачољак. – Тóшо, пáзи да не нагáзиш мáчљакат!

мáчољак м *в. мачљак*. – Под óдар мáчољци вздѣн.

мачошљáк м *в. мачетина*. – Ни дьнѣс га нéма они́ја мачошљáк.

мачýга ж *мотка са задебљањем на једном крају*; упор. маљица (1), мочуга.

– Немо́ј да у́знем ову́ј мачу́гу.

Маџа́р м *Мађар*.

маџа́рац м мет. *северни ветар у Тимоку*.

Маџари́ца ж *Мађарица*.

маџа́рка ж *врста шљиве*. – Сли́ве маџа́рће су добре́ за во́ћне.

Ма́џарска ж *Мађарска.*

маџа́рсћи, -ска, -ско *који припада Мађару или Мађарској, који се односи на Мађара или на Мађарску.* – Ву́ја и Гру́ја су научи́ли маџа́рсћи јо́ш ко деца́.

маџија́ра ж *жена која се бави магијама*; упор. мађијара. – Ле́на, маџија́ра.

маџија́рка ж *в. маџијара*; упор. мађијарка. – Ва́рди се ти́ од ту́ј маџија́рку.

маџи́је ж *чини, магије*; упор. мађије, направа. – Ви́дим ту́рено им на капи́ју жлто́ цве́јће вр́зано с црвени́ ко́нци, мо́ра да су то́ј маџи́је.

маџио́сање с *гл. им. од маџиоше.* – Вели́ка жи́ви од маџио́сање.

маџи́оше несвр. *баца чини*; упор. маџоше. – Ње́г тре́бе да маџио́шеш да се сврти́ до́м.

маџо́сање с *гл. им. од маџоше.*

маџо́ше свр. *баци чини, омађија*. – Ма́ни се од те́ј маџи́је, / Сво́то ми се́ло ма́џоса (б).

маџо́ше несвр. *в. маџиоше*. – Немо́ј сало́ да маџо́шеш.

маџу́н м **1.** *пекмез*; упор. меџун. **2.** *в. маздрак.*

ма́ша несвр. *замахује*. – Где́ ме сти́гне на ме́н са́бљу ма́ша.

маша́ ж *машице за ватру*. – Куде́ ли се затури́ла она́ј маша́?

маша́ње с *гл. им. од маша.*

маши́на ж *кутија шибица*. – Па́к ми не́ћи од ва́с узе́л маши́ну и не́ма с кво́ да закладе́м о́гањ.

ма́шичје с бот. *маховина која прекрива камење, кору дрвећа и др.*

ма́шка ж **1.** *крађа тојага.* – И́споврте едну́ ма́шку и по́че да га ру́па. **2.** *штап одређене дужине којим се удара клис током игре и који служи за мерење одређених одстојања у тој игри.* – Доврљи́л сам кли́ску деве́т ма́шће. **3.** фиг. *мушки полни орган.* **4.** фиг. *прилика за реванш.* – Че ми па́дне о́н на ма́шку.

ма́шка несвр. *прља, каља блатом или нечим другим житким.* – Не ма́шкај чи́сту кошу́љу.

ма́шка се невр. *прља се блатом или нечим другим житким.* – Немо́ј да дозва́љаш да ти се дете́ то́лко ма́шка.

ма́шкав, -а, -о *који је прљав, умазан*. – Што́ си ма́шкав ко сви́ња?

ма́шкавштина ж *она која је прљава и неуредна*. – Ко́ мо́ж да спи́ с ону́ј ма́шкавштину?

машка́ње с *гл. им. од машка (се).*

ма́шлија ж **1.** *украсна пантљика везана у коси или на хаљини, машна.* – На Врби́цу же́нска деца́ и́мају ма́шлије у ко́се. **2.** *кравата*. – Врза́л ма́шлију, па изигра́ва госпо́дина. **3.** *начин везивања узла тако да се потезањем оба краја лако може одвезати.* – Пе́ртле на ци́пиле врзу́ј на ма́шлију, да мо́ж љ́сно да и одвр́жеш.

меа́на ж *механа, кафана*. – Дѣ́ньум, но́чум по меа́не.

меанџи́ја м *механџија, кафеџија*; упор. меенџија. – То́дор Лу́ша е би́л меанџи́ја.

меанџи́ка ж *жена механџија*. – Ба́ба Милу́нка, меанџи́ка из Деја́новци.

меанџисува́ње с *гл. им. од меанџисуе.*

меанџису́е несвр. (имп. меанџису́ј; аор. менџисува́, меанџисува́, меанџисува́мо; импф. меанџису́ео; р. пр. меанџисува́л, -а) *бави се кафанским послом, држи кафану*. – Жена́, деца́, сви́ на копа́ње, а о́н меанџису́е у Ка́лну, да исчу́ка не́ћи гро́ш.

мегда́н м *простор, ширина*. – И́ма си до́ста мегда́н где́то о́вце напраи́ле

штéту. – Дýпе на мегдáн. Упор. гоџа мегдан.

мéд м **1.** *жута смола која цури из коре неких воћака.* – Ако нéмамо лéпак за у шкóлу, мѝ смо га праѝли од црешњóв мéд. **2.** *оно што се од јела остави да се поједе на крају, обично комад меса, кад га има у јелу.* – Пр́во искýсам васýљат, а мéсо остáим за надокрáјће, да ми бýде мéд.

медвéдина ж *медвеђе крзно*.

мéден, -а, -о *који је од бакра, бакарни*. – Зáповас му мéден кавáл.

мéден кавáл м *бакарна свирала.*

мéдена рећѝја ж *в. меденица*. – Мéдена рећѝја се прáи овáк...

мéденица ж *кувана заслађена ракија*; упор. грејаница, жутка грејана, медена рећија. – Мóј дéда Гáвра за светљ напрáи мéденицу у котљ.

мéденичка ж *дем. и хип. од меденица*.

мéди несвр. **1.** *прави мед, ствара мед.* – Чéле мéде мéд. **2.** *даје мед (о биљкама).* – Нáјбоље мéди бáгрен, па тѣг липá. **3.** *прави меденицу.* – Мéдим рећѝју да распáрим гýшу.
4. *заслађује кувану ракију.* – Рећѝју мóж да мéдиш ел сьс мéд ел сьс шићéр.

медњáк м *звоно на овци, меденица*.

медунѝка ж бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Boraginaceae *висока 15 до 30 ст, медуњак, медуница* Pulmonaria officinalis L.

мéђер прил. *ваљда, можда, изузев да није.* – Мéђер да е текá кото што тѝ велѝш.

међердé прил. *можда, ваљда, могуће је, може бити*. – Међердé да е тéка.

меенцѝја м рет. *в. меанџија*.

междењáк м *оштећени рог говечета са кога је отпао рожнати омотач*.

междéрење с *гл. им. од междери.*

междéри несвр. **1.** *гњави мачку у рукама (обично дете).* – Дéца, не междерéте тóлко мáчето, не мóж да порастé. **2.** *кињи, малтретита кога.* – Тѝја угурсýзин ме междéри цéл вéк. **3.** *вуче празну дојку док сиса.* – Дадéм му сѝску да ју мáлко междéри, да не ровé.

мездрејá ж **1.** *пространство, велика њива.* – Кýј че да урабóти овóлку мездрејý? **2.** *утрина.* – Тóј нé нéка њѝва, тóј мездрејá.

мезелѣк м *мезелук*. – Че пѝнемо мáлко и че да нáјдемо нéшто за мезелѣк.

мesé с рет. *мезе.* – Меенцѝјо, квó ѝма за мesé?

мéј м *мех*. – Текá ми брнчѝ ý главу ко да сам цéлу нóч дувáл у мéјови.

мејáна ж *в. меана*. – Не излáзи из мејáну.

мéјур м *бешика, мехур*. – Дечѝјана едвá чéкају да ýзну мéјур, кьд закóљемо свињý.

мејурчѣк м *дем. од мејур*; упор. мејурче. – На прáсенце мѣнечьк мејурчѣк.

мéјурче с *в. мејурчьк*.

мéк, -а, -о *који је млак, топао*. – Кьд пéреш вѝме на крáву, водá трéбе да ти е мéка.

мéкачьк, -чка, -чко у дем. значењу *који је прилично мек*. – Мéкачьк лéб.

мéкне[1] свр. **1.** *омекша, омекша до извесне мере.* – Сѣг тврдо за копáње, а кьд пáдне ћѝша земљá че да мéкне и тѣг че да кóпамо. **2.** *мало се загреје, постане млак, отопли.* – Нéк водáта јóш мáлко мéкне, да не ровé од студенó кьд га кýпем. – Чим мéкне врéме óдма че да рѝљамо за лóзје. **3.** *попусти у љутини, у жестини, у нетрпељивости.* – Кьд мéкне тьг че га пѝтамо.

мéкне[2] свр. *коза се огласи мекетом.* – Козá сáмо мéкну и јáренцето óдма дојдé код њý.

мекнеáње с *гл. им. од мекнее.*

мекнéе несвр. **1.** *мекша, омекшава.* – Колкó вѝше седý óбране, крýшће пóвише мекнéу. **2.** *постепено се загрева.* – Турѝ вóду на крáј шпóрет нéк мекнéе. **3.** *одступа од свог тврдокорног става.* –

Бе́ше рекы́л да и не́че ви́ди с о́чи, а сы́г ене́ га поче́л да мекне́е.

мекови́места, -то *која се лако музе, која има меко виме за мужу (о браву).* – Мекови́места кра́ва.

мекоко́жес, -та , -то **1.** *који има меку кожу (о животињама).* **2.** фиг. *који је преосетљив (о човеку).* – Не ди́рај га, о́н је мло́го мекоко́жес.

мекоко́рес, -та, -то *који има меку кору, меку љуску.* – Од Но́во бр̏до су мекоко́рести оре́си, а од код ло́зје коштани́.

мекота́ ж *особина онога што је меко, мекоћа.* – Ези́к е на мекоту́.

мекотиња́ ж *пеј. од мекота.* – Те́б ми́шће несу́ тврде, него мекотиња́. – О́н е човéк една́ мекотиња́.

ме́л м *беличаста, сипка, жедна земља, спруд.* – Ме́л, Мело́, Ме́лсћи пото́к (све топ.).

мележња́к м **1.** *мелез, мешанац.* – Жи́ка (пас) не́ чи́ста ра́са, о́н мележња́к. **2.** *хермафродит код животиња.* – Коза́ ојари́ла три́ ја́рету: едно́ му́шко, едно́ же́нско, едно́ мележња́к. **3.** *платно ткано на домаћем ткачком разбоју коме је основа од конопље, а потка од памука витиљаша.*

меле́н м **1.** *мелем, лек.* – Меле́н се ту́ра на пр̏с куи́ боли́. **2.** *који је као мелем.* – То́ј, бре́, не́ рећи́ја, то́ј меле́н. в. ајдучћи мелен.

ме́љ м бот. *дуговечна дивља повијуша из фам.* Canabinaceae *дуга 4 до 6 т, расте уз грмље по влажним местима, хмељ* Humulus lupulus L.

мељу́цка несвр. *меље помало.* – Сла́ба вода́, едва́ мељу́цка водени́цата.

мељуцка́ње с *гл. им. од мељуцка.*

мена́ ж астр. *прва четврт месечеве промене.* – Сы́г е мена́, а по́там че да бу́де ушна́.

ме́нђели м *метална стезаљка, менгеле.* – Ме́нђели и́ма ра́зни; цига́нсћи, кова́чћи, брава́рсћи. – Кьд се руку́е, сте́гне ти ру́ку ко с ме́нђели.

менђу́ша ж **1.** *минђуша, наушница.* – На њу́ провр̏тени у́ши за менђу́ше. **2.** *бела овца црних ушију и име таквој овци.*

менђу́шка ж **1.** *дем. и хип. од менђуша (1, 2).* – Купи́ли е зла́тне менђу́шће. – Менђу́шка ојагњи́ла ја́гње самани́ она́. **2.** бот. *в. девојачко срце* Dicentra spectabilis L.

ме́ни свр. / несвр. *замени, промени, замењује, мења.* – Вре́веомо е́дно вре́ме да ме́нимо њи́ве сьс Жи́вка, ми да му даде́мо њи́ву у Ле́шје за њи́гову у Сару́шу, па се по́сле то́ј не́како ра́стрљачи и ни́шта не напраи́мо.

менћа́е несвр. *копни, нестаје, смањује се.* – Чове́к менћа́е, менћа́е док не неста́не.

менцелы́к м *полуга (обично греда) стављена на чврст ослонац којом се подиже велики терет*; упор. прекрет. – Да би извади́ли ови́ја дире́к, мо́ра греду́ву да поди́гнемо на менцелы́к.

ме́ра ж грн. *алатка, обично нарецкана дашчица, за мерење отвора и других димензија при изради земљаних судова.*

ме́рдива м *мредевине*; упор. мердиван и мердивен. – Води́ си рачу́н кьд се ка́чиш уз ме́рдива.

ме́рдиван м *в. мердива.* – Ба́тка Ву́ле се не ка́чи на ме́рдиван кьд кре́чи со́бу, о́н си то́ј о́sам рабо́ти.

ме́рдивен м *в. мердива.* – Не́ма то́лћи ме́рдивен, да дова́ти до го́ре.

мерика́н м *дебље платно од памука, американ.* – Ако о́ч да ти траи́, кошу́љу да саши́јеш од мерика́н.

ме́рка несвр. *мотри, пази, вија.* – Ода́вна ја́ ње́га ме́ркам, да га ува́тим на ле́гало.

ме́рка ж **1.** *нормално допуштена величина, граница, мера.* – Има́ј си ме́рку у пије́ње. **2.** *зарез на кантару који означава неку тежину.* – Ћијы́цьт

сто́еше на ову́ј ме́рку. **3.** *освета, враћање мило за драго.* – Че да до́де вре́ме да и ја́ на те́б у́знем ме́рку.

мерња́к м *ведро којим се мери млеко на бачији*.

ме́родавно прил. *свеједно.* – Ме́н је ме́родавно, не́к бу́де и ко ти́ рекне́ш.

мерте́к м *рог у кровној конструкцији*. – За мерте́ци на́јбоља е чамо́вина, ел багрено́вина.

мерте́чење с *гл. им. од мертечи.*

мерте́чи несвр. *поставља мертеке у изградњи крова.* – Не́колко дена́ смо пра́или столи́цуту, а јуче́р смо поче́ли да мерте́чимо, паега́ га измерте́чимо до недељу́ту, другу́ту.

мерте́чњи, -чка, -чко *који се односи на мертек, који је у вези са мертеком*. – Д и́деш да ку́пиш мерте́чњи ексе́ри, од петна́ес санти́ма.

ме́рца несвр. *хода лено клатећи се по мало у куковима.* – Ене́ га Ву́ле, ме́рца низ дру́м.

меса́љ м **1.** *пртена или вунена крпа којом се покрива тесто док нараста и у коју се увија тек испечени хлеб.* – Же́жак ле́б покри́ем с меса́љ, па кљ ла́дне тѣ́г га наси́цам. **2.** *старинска женска капа од платна украшена чиодама, новчићима, дукатима и другим украсним предметима, старо оглавље из народне ношње.* **3.** *старинска предња кецеља од једне поле.*

месе́ечи *прил. сад. од меси*. – Остаре́ месе́ечи, готве́ечи и њи́ве копа́ечи.

месе́нце с *дем. од месо*. – Заванѝ си едно́ месе́нце из варивото.

месе́ње с *гл. им. од меси*.

ме́сец м *обредни божићни хлеб посвећен месецу*.

месе́чина ж **1.** бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам.* Compositae *висока до 80 ст, Расте као коров, хајдучка трава* Achillea millefolium L., упор. ајдучица, ајдучњи мелен, стоженик. **2.** фиг. *глава мушке бебе рођене без косе.* – Е́ј, ба́бина месе́чина.

месе́чинка ж **1.** *дем. од месечина (месечева светлост).* – Че да по́јдемо по месе́чинку, па докле́ сти́гнемо. **2.** *дем. и хип. од месечина (2).* – Огреја́ла ми месе́чинка у љу́љњу.

меси́ште с *ауг. од месо*. – О́гади ми се ви́ше ово́ј меси́ште.

ме́со с **1**. *мекано, мишићно ткиво човечјег или животињског тела*. **2**. фиг. *потомак, дете*. – Ти си, си́не, моѐ ме́со. Упор. ванђелије мое месо.

месоје́дник м *онај који воли да једе месо*. – За то́га месоје́дника са́мо да е ме́со уз ручѣ́к.

местѣ́ц м (и са прилошким значењем) *то место, баш то место, на лицу места; сместа, одмах, потпуно*. в. убива на местѣц.

месте́нце с **1.** *дем. од место, место за седење, седиште*. – Напра́ј ма́лко месте́нце да и ја́ се́днем. **2.** *служба, намештење.* – Кљ би́ могѣ́л да на́јдем не́ко зго́дно месте́нце, да се и ја́ запо́слим. **3.** *предео, крај.* – Та́ј њи́ва е на ја́ко зго́дно месте́нце.

место предл. *уместо*. – Не мо́г ја́ место те́б да одгова́рам. – Место да си узе́л да не́квo рабо́тиш, ти́ се лѣ́нsѣш по сало́ и по сока́ци

ме́сто с (мн. ме́ста; уз бр. ме́ста, ме́сти, ме́стети) *место* (одредница унета ради представљања неких њених облика множине). – Прошѣ́л сам ти ја́ мло́го ме́ста. – Те́л би да си на о́бе ме́сти, а оно́, же́на, не мо́же. – Лозја́ и́мамо на три́ ме́стети. – На ви́ше ме́стети сам питува́л, али ни́кој не́ма то́ј кво́ тра́жим.

мета́љћа ж бол. *очна болест од које се болеснику навлачи бела копрена преко очију, метаље* pterygium упор. очобољ. – У́ст, уступи́, мета́љћо, / Сьс сећи́ру те посе́ко (н. п.)!

мети́љ м *паразитска глиста и болест коју она проузрокује код оваца и*

говеда. в. трава од метиљ.

метиљáв, -а, -о фиг. *који је слабуњав, болешљив.* – Немóј њéг да тéраш да ти вóди волóви, па знáеш да е метиљáв.

метиљáвко м *онај који је болешљив, слабуњав, слаботелесан*. – Мóре, ти́ја метиљáвко ели́с добрé прóди. Ни́кој га ни за квó не тéра.

метли́це ж *орнаментни мотив на двопрећним чарапама*.

мéтер м рет. *метар (100 ст).* – Лéтве се продáвају не мéтер.

метеријáл м рет. *материјал.* – И́мамо кýћу од твр̏д метеријáл.

метли́чка ж *дем. од метла, метлица*. – Набéри светиили́јинсће мéтле, бр̏ за еднý метли́чку, да им с квó да си изметéмо сóбу и пред врáта.

мéтне свр. *почисти овлаш метлом.* – Мéтни мáлко пред врáта.

мéтне óчи изр. *баци поглед.* – С овóга врéвим а мéтнем óчи натáм и ви́дим другóтога изср̏та иза стóг.

мéтне се свр. *уметне се на кога.* – Детéво си се метнýло на баштý, текá думају.

метó м **1.** *сеоски атар, синор*. – Нáше салó и́ма голéм метó, ал шта врéди књд је сáмо камењáк. **2.** *зграде на пољопривредном имању ван насеља (колибе, плевње и др.).*

метóвина ж *манастирско имање*.

Метóдија м *име*. – Метóдија из Дéјановци е имáл осомдесéт и чéтри гóдин књд сам ишьл код њéг да га питýем какó се којá мéста зовý у њигóвото салó.

мећáње с *такмичење, борење*. – Сабрáли се мóмци на мећáње, / Ми́ девójће на згледувáње (н. п.).

Мећивé с п. п. *Макавеј, 14. августа*; упор. Мађивеј.

мећи́нтош м *кишна кабаница од навоштеног платна или поливинила*. – И́ма дóле у пóдрум едьн мећи́нтош, узни́ га на овýј ћи́шу.

мéћиње ж *трице, мекиње*. – Књд мéљеш на мли́н они́ ти дадý и брáшно и мéћиње.

мећи́ш м *оно што је меко, сирово*. – Немóј да едéш ти́ја мећи́ш, узни́ гдé е по пéчено.

мећишáр м **1.** *особа питоме нарави.* – Óн е човéк мећишáр, и́ма свé да бýде кó ти́ рекнéш. **2.** *живинче које добро једе и брзо напредује.* – Мећишáр прáсе. **3.** *рак после скидања љуштуре.* – Рáци се не лóве књд су мећишари́.

мечьк м *мужјак мечке, медвед*. – Дебéл кó мечьк.

мéчи, –ча, -че *који припада мечки, који се односи на мечку*. – Тáм иза Бýку и́ма мéча дýвка.

мéчи се несвр. *мечка доноси на свет младе.* – Не пáнти се да е нéћи видéл књд се мéчи мéчка.

мечинá ж *в. мешчина*. – Мáјсторе, касáпине, измери́ ми двé ћи́ла мечинý.

мéчица ж *дем. од мечка, млада мечка*. – Ци́гање вóде еднý мéчицу, нéма ју три́јес, четерéс ћи́ла, мóж да се рекнé да е jóш мечé.

мéчје шáпе ж *по народном веровању ако болеснику који "болује од мечку" нема лека њему се по телу појаве трагови од мечје шапе*; упор. болес од мечку.

мéчка ж зоол. *крупна звер гломазног тела обраслог дугом длаком и незграпног хода, женка медведа*; в. болес од мечку, жени се мечка, игра мечка, истера мечку, мечћина болес, од мечку.

мéчћин кóрен м бот. *в. мечћино грозје* Arum italicum M.

мéчћина бóлес ж бол. *в. болес од мечку.*

мéчћина ýста ж *у народном лекарству се велика чељуст од мечке растави на горњу и доњу вилицу па се застим споји на широко ђувезним поворама и онда се кроз њу провлачи*

болесник који "болује од мечку".

ме́ћина чера́пка ж бот. *дугогодишња шумска зељаста биљка из фам.* Scrophulariaceae. *Из ризома се развија глатко стабло, глатких листова и жутих, пупчастих цветова, бесниче* Digitalis leavigata Waldst. et Kit.

ме́ћино гро́зје с бот. *дуговечна зељаста биљка из фам.* Araceae *са јаким кртолама, великим копљастим лишћем и црвеним бобичавим плодовима удруженим у клипиће, медвеђе грожђе* Arum italicum M., упор. мечћино уво.

ме́ћино у́во с бот. *в. мечћино грозје* Arum italicum M.

меџ предл. *в. меџу.* – Кво́ е меџ њи, та се пре́цве ка́рају?

меџа́ ж *међа.* – Тужи́чу га, преора́л ми меџу́

меџа́к м *ретка, кржљава шума израсла на међи између њива.* – Бе́рем др́ва по меџа́ци, у а́логу не ула́зим.

меџеди́ја ж *турски сребрни или златни новац у XIX веку.* – ... а ку́чката греба́ла, греба́ла по ду́вар док не́ изгреба́ла ћу́п с меџеди́је. (н. пр.)

меџеньц м *в. меџник (1).*

меџе́ње с *гл. им. од меџи (се).* – Изле́зла коме́сија за меџе́ње измеџу́ Го́рњу Ка́меницу и Па́пратну.

меџи предл. *в. меџу.* – И́ма не́што меџи њи́, не́ без ни́шта.

ме́џи несвр. *поставља међу, обележава међу.* – Ју́тре че да ме́џимо Голе́му лива́ду од кљм То́дорови.

ме́џи се несвр. *граничи се, има заједничку међу са суседом.* – С едну́ стра́н се ме́џимо сљс Слобода́на Си́минога, а с дру́гу сљс Ви́дена Цикурле́ју.

меџи́ца ж *дем. од меџа, једва приметна међа.* – Оно́ се меџи́цата едва́ позна́ва, али ми́ си зна́мо чијо́ е докле́.

меџни́к м **1.** *сусед са којим има заједничку међу;* упор. меџеньц. – Ја́ и Мила́н смо меџниці́. **2.** *камен међаш.* – Овде́ че да уко́памо меџни́к.

меџу предл. *међу, између*; упор. меџ, меџи. – О́гањ гори́ меџу две́ плани́не, / Момьк спа́ва меџу две́ девојће (н. п.). – У́дари га с тилу́ђе меџу ро́зи. – Ку́ј ти зна́е кво́ е ме́џу њи́. – Изле́зни ма́лко меџу љу́ђе.

меџугне́вице ж *в. меџудневице.*

меџугне́вичћи, -чка, -чко *в. меџудневичћи.* – Ел и́ма јо́ш од она́ј меџугне́вичка ја́јца?

меџудне́вице ж *дани између 28. августа и 21. септембра, то јест између Велике Госпојине и Богородице, међудневице*; упор. меџугневице.

меџудне́вичћи, -чка, -чко *који се односи на међудневицу, који је увези са међудневицом*; упор. меџугневичћи.

меџу́н м *в. мацун.*

ме́ша несвр. *саставља два или више стада у једно.* – Ме́шамо о́вце, па и пасе́мо на ре́д.

ме́ша по пе́пел изр. *још је мали, још се игра по пепелишту.*

меша́вина ж *в. мешанија (1).* – С ње́г не́чу да и́мам ни́кву меша́вину.

меша́ја ж *она која меси хлеб.*

меша́јник м *бакрач у коме се загрева вода за мешење хлеба и служи искључиво у ту сврху.* – Немо́ј не́ћи да ми узи́ма меша́јник за не́ку дру́гу по́требу, не́к си на́јде не́ћи дру́ђи су́д.

меша́ља ж *в. мешаја.*

мешани́ја ж **1.** *заједнички послови, заједништво*; упор. мешавина. – Не во́лим да и́мам мешани́ју с љу́ђе куи́ несу́ од ре́ч. **2.** *помешане разне врсте жита за мељаву.*

меша́ње с *састављање више стада у једно ради заједничке испаше или бачијања.* – Сви́ се саста́е и догово́ре се у ку́ј дн́ че да бу́де меша́ње.

меши́на ж **1.** анат. *стомак, трбух* abdomen. – Це́л дн́ ме јуче́р боле́ меши́на. **2.** *стање оне која је у другом стању.* – То́лку де́цу нараца́ла и па́к с

меши́ну. **3.** *део њиве који нема међу као праву линију него се она лучно извија упоље.* – Оста́ло ми да доорéм онýј меши́ну. в. вода у мешину.

мешина́т, -а, -о **1.** *који је великог стомака, који је дебео.* – Óн кољѝ е мешина́т књд сéдне меши́на му упи́ра у колéна. **2.** *која је у другом стању.* – У еднý рýку нóси детé, а у дрýгу вóди мешина́ту женý.

меши́нка ж *дем. од мешина (1).* – Ел ми те, си́не, болѝ меши́нка?

мешинчéтина ж *ауг. и пеј. од мешина (1);* упор. мешинчина. – Напéла му се мешичéтина ко га́јде.

меши́нчина ж *в. мешинчетина*. – Не мóж љýћи да седне уз оста́л од онýј меши́нчину.

мéшта несвр. *премешта, помера, мења*. – Вели́гден не мéшта дѝн, óн мéшта да́том.

мéшта се несвр. *премешта се, помера се.* – Вилóтија се не мéшта, óн си етé ста́лно дерéктур.

мешта́ње с *гл. им. од мешта (се).*

мешчина́ ж *месо без костију, кртина*: упор. мечина. – Мешчинý исушени́чимо, па ју исýшимо у пýшницу. – Нéћи од мешчинý пра́е колбаси́це, а тóј е чи́ста штéта, тóј код на́с овдé не би́ва, нéћи пýт поплесњивéу.

мéшчини несвр. *скраћени облик од израза "мени се чини"*. – Мéшчини да тóј бéше пред Нóву гóдин, тека́ некакó.

мешчинка́ ж *дем. од мешчина*. – Колкó има́ мешчинка́ ми́ ју изéдомо, сѣг ва́рим кочи́не.

ми́гало с *око*. – Два́ ува́ла, два́ ми́гала.

мигýљење с *гл. им. од мигуљи (се).*

мигýљи несвр. *једва хода, мили.* – Едва́ мигýљи.

мигýљи се несвр. **1.** *мигољи се, извлачи се из чега.* – Детé се ми́гуљи из чрѣ́ре, опóди да се ди́гне. – Мигýљи се ри́ба из рýће. **2.** *једва се креће, једва хода.* – Едва́ се мигýљим, тóлко ме нóће болý. **3.** *умиљава се, подилази коме.* – Мигýљи се окол баштýту егá би га ови́ја пушти́л д и́де на ва́шар у Кра́љево Сéло.

миздра́к м *копље*; упор. мьждрак. – Барја́ци им као и обла́ци, / А миздра́ци као гóра пýста (н. п.).

ми́је несвр. **1.** *умива.* – И́ма нéће женé што јýтром не ми́ју дéцу. **2.** *пере.* – По ручѣ́к ми́јем сýдови.

ми́је се несвр. *умива се.* – Ми́је се пó очи.

ми́је рýће изр. *пере руке, скида са себе одговорност*. – Já ми́јем рýће од тóј, а ви́ какó си óчте.

ми́је се пó главу изр. *пере косу.*

ми́јење с *гл. им. од мије (се).*

Ми́јобран м *име*.

ми́л, -а, - о *који је мио, драг*. – Ми́л е óн мéне, кó да ми нé ми́л, али ми е Љýба по ми́л.

Мила́ћ м *име*.

милéе нсвр. **1.** *постаје мило, постаје драго.* – Милéе ми књд ви́дим ко деца́ растý и ко су добра́. **2.** *постаје милији, дражи.* – Милéе ми ти́ја човéк.

милéе се несвр. *мили се, постаје мило*. – Милéе се на човéка да жи́ви књд свé и́де какó трéбе.

Мили́бор м *име*.

Милија́да ж *име*.

милија́з м *в. мађер*.

милијóн бр. *милион*. – Трéбе да ми́слим на милијóн ства́ри.

ми́лица ж *извор*. – Под голéмуту бýку и́ма една́ ми́лица која́ ни́кад не пресањýе и не мрзне.

ми́лне свр. *помилује, помази.* – Прóјде покре детé и ми́лне га. – Е́ла, са́мо да те ми́лнем.

ми́ло (га) несвр. *драго му је, мило му је.* – На сва́ку ма́тер е млóго ми́ло књд е нéћи помилýе детé. – Оливéру ми́ло за Драђи́шу, óче се жéни за њéг, ел за ни́куг.

милова́нка ж бот. *дуговечна шумска*

зељаста биљка из фам. Violaceae *висока 5 до 15 ст. Цветови мирисни, љубичасти, цветају у рано пролеће* Viola declinata W. K.

мило́глед м бот. *биљка из породице штитарки* Sanicula europaea, упор. омилен.

Мило́јћа / Мило́ћа ж *име*. – На Мило́јћу код коли́бу.

мило́јчица ж бот. **1.** *дуговечна шумска и пољска зељаста биљка из фам.* Violaceae *висока 5 до 15 ст. Цветови љубичасти цветају у рано пролеће, пољска љубичица* Viola arvensis M. **2.** *ситна једногодишња зељаста биљка из фам.* Violaceae *тробојних цветова љу-бичастих, жутих и белих, на појединач-ним дршкама, дан и ноћ* Viola tricolor L.

милора́јсћи, -ска, -ско *који као да је из раја изашао, диван, леп*. – Ми́ли, ку́ме, милора́јско цве́јће.

ми́лос м *осећање наклоности, милошта, љубав*. – Бо́же, Бо́же, кољћи́ ми́лос.

милости́ван, -вна, -вно *који је милостив, саосећајан, нежан*. – О́н е то́лко милости́ван, да мо́ж да га но́сиш у па́зуће.

милости́вно прил. *на милостив начин.* – Па ко да га не во́лиш кьд те гле́да она́к милости́вно.

Милоти́нка ж *име*.

милува́ње с *миловање*. – Ра́дован ми пр́во радува́ње, / Ми́лован ми пр́во милува́ње (н. п.).

минди́љ м *куче малог раста*; упор. миник. – И́мам едно́ ку́ченце, едногá минди́ља, али лети́ пра́во у́ ноће.

минди́љче с *дем. и хип. од миндиљ*. – Во́ди на каи́ш едно́ минди́љче.

ми́не свр. **1.** *прође (поред, покрај кога или чега).* – Чу да ми́нем покре ње́га, да ви́дим кво́ пра́и. **2.** *опстане, прегура, преживи.* – Да ви́димо да л мо́ж дьнѝс да ми́немо бес ле́б.

мини́к м *в. миндиљ*. – Мисле́ли смо да че Це́це да бу́де голема́, а она́ испа́дла мини́к.

Ми́нићевац м *становник Минићева, онај који је пореклом из Минићева*.

Ми́нићевка ж *становница Минићева, она која је пореклом из Минићева*.

Ми́нићево с *варошица у општини Књажевац.*

минићéвсћи, -ска, -ско *који припада Минићеву, који се односи на Минићево*.

мини́че с *дем. и хип. од миник*.

мињува́ње с *гл. им. од мињуе*. – До́сади ми се ста́лно мињува́ње покре њи́, е́дноман ме не́квo запитку́ју.

мињу́е несвр. **1.** *пролази поред кога или чега, пролази кроз што*. – Ту́ј о́н мињу́је, вепѝрьт, покре ти́ја кла́данац. – Мињу́вано е гоца́ пу́т преко моé ло́зје и ја́ несѝм то́лко прои́л пита́ње. **2.** *протиче (о времену).* – Го́динћете сѝрчено мињу́ју. **3.** *свршава, престаје.* – Еве́, ве́ч не́колко да́на ћи́ша не мињу́е. **4.** *посећује, обилази кога.* – Мињу́еш ли покре њи́?

миражци́ја м *онај који је узео жену са миразом*; упор. мирација. – Што́ се неси́ ожени́л с њу́, па да бу́деш и ти́ миражци́ја.

миражци́ка ж *удавача која са собом носи мираз*; упор. мирацика. – Узе́л жену́ миражци́ку, па несме́ да пи́сне.

мираци́ја м *в. миражцијa*.

мираци́ка ж *в. миражцика*.

ми́ри несвр. *намирује*. – Човéкьт ошѝл у го́сти, а жена́ оста́ла да ми́ри сто́ку.

ми́риз м *мирис, арома*. – Ови́ја дува́н, што ти́ пу́шиш, и́ма у́бав ми́риз, мо́ра ми даде́ш да про́бам. – По ми́риз га наду́шим.

миризло́ с. *парфем, мирис*. – С кво́ си се то́ј миризло́ намирисáла?

мирилья́в, -а, -о *који је цвилав, блед (претежно о биљкама).* – Расáд ми не́кьв мирилья́в.

мирилья́ви несвр. *млохави, цвилави (о*

биљци). – Па́да ћи́ша свѣ́ћи дѣ́н и лу́к поче́л да мирилѣ́ви.

миришља́вка ж бот. *вишегодишња коровска биљка из фам.* Compositae. *Стабло је дрвенасто, усправно, врло гранато и чврсто. Цветови су скупљени у гроздасте цвасти; трава за купање* Artemisia annua L.

ми́рка ж *стање без узбуђења, спокој, мир*. – Ми́рку си не́мам од оню́ј моу́ жену́, ста́лно ми не́што занови́та.

ми́рко м *штап којим се плаше или кажњавају непослушна деца*. – Де́ца, бу́дите ми́рни, да не и́гра ми́рко!

мирмиро́сан, -а, -о *који је помазан светим миром*; упор. миросан. – Му́шко дете́ роди́ла, ни кр̀штено, ни ве́нчано, ни мирмиро́сано.

ми́рне свр. **1.** *смири се, одахне.* – Ка́да ли че дечи́јава да до́јду из чко́лу, да ми ми́рне глава́. **2.** *кратко остане у стању мировања.* – Де́ ми́рни, до́ста рипа́.

миро́ с *в. мирово дрво.*

ми́рово дрво́ с *освећено дрво (например запис) у које је стављено свето миро*; упор. миро.

мироди́ја ж бот. *мирисна биљка из фам.* Umbelliferae *мирођија* Anethum graveolens L.

миро́сан, -а, -о *в. мирмиросан*.

ми́сал м *мисао*. – Ти́ја ми́сал ми не изла́зи из гла́ву. – Едѣ́н ми́сал вели́ ова́к, едѣ́н ми́сал вели́ она́к.

миси́рак м *в. мисирка (1).*

миси́рка ж **1.** *дугуљасти део кресте који ћурану виси преко кљуна*; упор. мисирак. – На пујка́ помодре́ла миси́рка. **2.** зоол. *врста ћурке, египатска ћурка*; упор. миска. – На́да и Ни́кола чува́ју миси́рће. **3.** *дугуљаста и шиљата леденица која виси са стрехе.* – Уваті́ле се миси́рће на ча́ндију. **4.** *слина која виси детету из носа.* – Јо́ш му миси́рће вису́, а о́н о́че да се же́ни.

миси́рска ба́ба ж *онај који је ћосав и зборан*. – Напраи́л се на миси́рску ба́бу.

миси́рче с *младо ћуре мисирке*. – Изве́ли се се́дом миси́рчичи.

миси́рчица ж **1.** *млада ћурка мисирка.* – Ја́ко ми на́предне миси́рчицете. **2.** *дем. од мисирка (1).*

ми́ска ж зоол. *в. мисирка (2).*

ми́сла ж *мисао*. – О́ј, дево́јче, ми́сло мо́ја.

мисле́ње с *мишљење*. – Ње́г пи́тајте за мисле́ње, ме́н оста́јте на ми́р.

миси́рка ж бот. *дуговечна шумска биљка из фам.* Acanthaceae. *Стабљика усправна и дебела, листови велики, приземни, перасто крстасти, цветови на врху стабљике образују клас. Стилизовани листови послужили су античкој архитектури као мотив за израду коринтског капитела, акантус* Acanthus longifolius (L.) *и* Acanthus mollis L.

ми́тен, -а, -о трп. од мити *који је кројен укосо, у шрех*.

ми́ти несвр. *поставља укосо*.

ми́ти се несвр. *митари се, живина мења перје.* – Кьд се коко́шће ми́те тѣ́г едно́ вре́ме сла́бо но́се ја́јца.

ми́тник м *онај који је подмитљив, који прима мито*. – У са́дње вре́ме се напати́ли ти́ја ми́тници, ни држа́ва им не мо́ж до́јде до века́

митрље́з м *аутоматско ватрено оружје, митраљез*. – Ја́ сам у во́јску носи́л митрље́з, ал едно́ кра́тко вре́ме.

митрље́зац м *онај који рукује митраљезом, митраљезац*. – Кьд до́јду у во́јску сви́ се ва́рде да не бу́ду митрље́сци, ел то́ј те́шко да се но́си, а и у ра́т они́ја одону́д те о́дма ви́ди одо́кле пу́цаш.

митрље́сћи, -ска, -ско *који се односи на митраљез, који је у вези са митраљезом*. – То́ма ми е би́л митрље́сћи помоћни́к.

митрљи́ра несвр. *гађа митраљезом из авиона, митраљира.* – Едну́ го́дин ни миртљира́ли на дѣ́н Вели́гден.

ми́ца несвр. *миче, помера*. – Сѣ́г ти́

ми́цаш (фигуру у игри шаха).

Ми́ца м *име*.

ми́ца се несвр. *миче се, помера се*. – Се́ди ту́ј и не ми́цај се одо́тле.

мица́ње с *гл. им. од мица (се)*. – Поль́к мица́ње.

мици́на ж бол. упор. ницина, усов. **1.** *загнојност препоних шлезда* bubo. **2.** *загнојеност лимфних жлезда* adenitis.

ми́чица ж *в. мишчица*.

миша́дор м *амонијаков хлорид, нишадор*; упор. мишедар. – Кьд те боли́ гу́ша, они́ ти проз це́в ду́вају миша́дор у гу́шуту, да те ма́не.

ми́шаљак м *в. мишољак*.

ми́шаћиња ж бот. *једногодишња зељаста биљка из фам.* Caryophylaceae. *Стабло ниског раста, разгранато и полегло. Листови мали елиптични, доњи имају петељке. Цвета целе године, цветови су мали, бели, звездасти* Stellaria media (L.) Will.

мише́дар м *в. мишадор*.

Ми́шији дьн м п. п. *в. Миштровдан*.

ми́шка ж анат. *мишица, рука од рамена до лакта* brachium. – Ува́ти га за ми́шће и избу́та га на сне́г.

мишоје́дина ж *остаци онога што су појели мишеви*. – Од моми́рузу оста́ле са́мо мишоје́дине.

ми́шољак м *мишији измет*; упор. мишаљак. – У а́нбар ми́шољци колко́ о́ч.

Ми́шоров дьн м п. п. *в. Миштровдан*.

Ми́штровдан м п. п. *дан после Митровдана, 9. новембра*; упор. Мишији дьн, Мишоров дьн, Мишулов дьн.

Мишу́лов дьн м п. п. *в. Миштровдан.*

ми́шчица ж анат. упор. мичица. **1.** *мишић и кост од рамена до крила код живине и птица.* – За ба́ту бедри́чка, а за те́бе ми́шчица. **2.** *дем. од мишка.*

млада́р м **1.** *младо дрво са неразвијеном крошњом.* – Ни́кли но́ви младари́. **2.** *онај који је млађи по годинама или по рангу.* – О́че сьг младари́ да кома́ндују, епа не́че бьш да мо́же.

младарьц м **1.** *млади, голуждравц, жутокљуни птић, жутокљунац.* – У́ пролет се ка́чимо по дрвја да ва́димо на ти́чичи ја́јца и младарци́. **2.** *недозрео момчић.* – Ти́ си јо́ш младарьц, не́ то́ј за те́б.

млада́рка ж *млада воћка*. – Млада́рће у́ есен уви́јамо, да и не огу́ле за́јци.

мла́девеста ж рет. *в. младеневеста*.

младе́ји, -ја, -је *који је млађи*; упор. млађеј, млађеји, млаџеј, млаџеји, млаци. – О́н е младе́ји од ме́н за три́ го́дин.

младе́нак м *в. младењак*. – Чим се ди́гнем на Младе́нци ма́ти ми даде́ младе́нак.

мла́деневеста ж *млада, невеста*. – Ода́вна и мла́деневесте јаша́ле на коња́ кьд ишле́ у манасти́р на венчува́ње.

Младе́ноша ж *име овце или козе дошле на свет о Младенцима*.

младе́нче с *в. младенчич*. – Те́тка Ру́жа ми дала́ младе́нче.

младе́нчич м *дем. и хип. од младенак*. – На Младе́нци ма́ти ра́но ју́тром наме́си младе́нчичи.

младе́њак м *обредни хлепчић премазан медом који се меси о Младенцима*; упор. младенак. – На Младе́нци сам пое́л три́ младе́њћа.

младиња́ ж *омладина, младеж*; упор. младишор. – Дьнѣшња младиња́ е до́ста распу́штена.

младишо́р м *в. младиња*. – Сьг сьв младишо́р и́де по шко́ле, не́ма ку́ј да ко́па и да чу́ва сто́ку.

младоже́нци м *они који ступају у брак, младенци*. – Младоже́нци напре́д, свира́чи по њи́, а сва́тови надокра́јће.

младоже́њсћи, -ка, -ско **1.** *који припада младожењи, који се односи на младожењу.* – Да иско́чи ма́јка младоже́њска, / Да прива́ти ста́ром сва́ту ко́ња (н. п.). **2.** *који припада младенцима,*

који се односи на младенце. – Младожéњсћи родúтељи се пр̏вњи исцу̏кају на сва́дбу, па по́сле то́ј и дру̏ђи, од едну̏ и дру̏гу стра́н.

младожéњсћи дéвер м *старији брат младожењин који га ујутру изводи из куће*.

младожéњсћи крава́ј м *обредни свадбени хлеб који се закачи за тканице којима ташта дарује зета.*

младожéњсћи момѣ̏к м *један од младожењиних зетова који је стално уз њега током свадбе.*

мла́дос м *младост*. – У кво́ ми е прошѣ̏л мо́ј мла́дос? – Мла́дос се не мо́ж повр̏не, а сва́ћи би, жéна, тéл.

млађéј, -а, -е *в. младеји*. – Млађéј бра́т тѣ̏г рéши да се одéли.

млађéји, -ја, -је *в. младеји*. – Млађéје детé им јо́ш не поо́ди у шко́лу.

млакаи́в, -а, -о *који је подводан, мочваран*. – Њи́вата до́јде ма́лко млакаи́ва у до́љњи кра́ј.

мла́ти гра́ње изр. *својеглаво ради неки некористан посао*.

млати́на ж *замлата, онај који млати кад говори*. – Пу́шти ту́ј млати́ну нéк се лéкне едьнпу́т.

млатишума́н м *онај који свашта говори, који млати кад говори, ветропир*.

мла́тка ж *млада кокошка*. – И́мам девéт кокóшће, три́ ста́рће и шéс мла́ће.

Мла́ца м *име*.

млацéј, -а, -е *в. младеј*. – Млацéјата сестра́ се ожени́ла у Па́пратну.

млацéји, -ја, -је. *в. младеји*. – За одбо́рници трéбу млацéји љу̏ђе.

мла́ци, -а, -е *в. младеји*. – Кьд сам би́л ма́лко мла́ци и ја́ сам се вача́л у о́ро.

млека́ ж *в. бара (1), млака*.

млекаи́ва, -о *која омогућује да се добије више млека (о биљкама)*. – Напа́сла се тра́ву млекаи́ву.

млекó с *бела хранљива течност из дојки жене или вимена женки сисара која служи за исхрану деце или младунчади или се од неких животиња музе за израду млечних производа*. в. обрано млеко.

млеку́е несвр. *музе стоку и израђује млечне производе.* – Ову́ј нéдељу на бачи́ју ми́ млеку́емо, па по́сле они́.

млењé с *гл. им. од меље, млевење*. – За млењé узи́ма дéсет о́цто.

млéт, -а, -о *трп. од меље, млевен*. – О́стро брашно́то, зато́ј што е кру́пно млето́.

млéч м бот. **1.** *вишегодишња коровска биљка из фам.* Euphorbiaceae *висока до 60 ст. Из ризома избија много голих стабљика при врху гранатих. Листови су уски и голи, а цвасти штитасте. Сви делови биљке садрже млечни сок; смрекаста млечика* Euphorbia cyparissias L. **2.** *једногодишња биљка из фам.* Euphorbiaceae *висока до 45 ст. Стабло појединачно, усправно, без грана. Цветови скупљени у штитасту цваст. Цела биљка има млечни сок* Euphorbia helioscopa L. **3.** *в. жлта рада (1)* Taraxacum officinale L. **4.** *вишегодишња шумска зељаста биљка из фам.* Compositae. *Стабљика усправна, снажна, шупља, у доњем делу длакава. Цветови љубичасти, сакупљени у лоптасте цвасти. Цела биљка има млечни сок* Cicerbita pancici Beauv.

млечѣ̏ц м *млад кукуруз који у зрну још има млека*. – Да набéреш момýруз млечѣ̏ц, па да га опечéш, да ви́диш кво́ е бла́го.

млéчница ж *млеко кувано са кукурузним брашном*. – Ја́ко смо волéли кьд ба́ба напра́и млéчницу.

мл̏жа ж *мужа стоке*. – Кьд по́чне мл̏жа, тѣ̏г че да пра́имо си́рање, сѣ̏г кра́днемо по ма́лко на ја́ганци, да и деца́ и́ма кво́ да ку́сају.

мл̏з м *један млаз при мужи*. – Кра́вата то́лко подбéре ви́ме да не мо́ж да измлзéш ни едѣ̏н мл̏з.

млзáч м *онај који музе*. – На бачи́ју се промењу́ју млзачи́, не́ ста́лно едьн, ел од ту́ј ра́боту болу́ ру́ђе.

млзé несвр. **1.** *музе, музе стоку.* – Кно́чи е ре́д на А́нку да млзé о́вце. **2.** *искоришћава кога на неосетан начин.* – Млзé она́ ње́га. **3.** мет. *пада без престанка (о киши).* – Млзé ћи́ша ве́ч три́ дена́.

мл́зење с *гл. им. од млзе*. – Дњьс је те́бе ре́д на млзе́ње, ја́ сам јуче́р мл́зла.

Млзи́груда ж *празник овчара, 5. маја, дан уочи Ђурђевдана. Тога дана се одбију јагањци о почиње мужа оваца.*

мл́зне свр. **1.** *начини један млаз у току муже.* – Мл́зни јо́ш два-три́ мл́за и не́к оста́не ма́лко млеко́ и за теле́то. **2.** *намузе мало, помузе мало.* – Мл́зну мле́кце колко́ за преватьк.

мл́ком прил. *мучки, не пуштајући гласа*; упор. млчечћи. – По не́ко ку́че да́ви мл́ком.

мло́го прил. **1.** *у великом броју, много.* – Сабра́ли се мло́го љу́ђе да му помо́гну да извлчу́ кола́та из бла́то. **2.** *у великој количини.* – Навр́ал сам мло́го жи́то. **3.** *доста времена, дуго.* – И́ма још мл́ого до про́лет. **4.** *у високом степену, веома, врло.* – Мло́го е бо́лан. – Мло́го ме боли́ глава́. **5.** *сувише, претерано.* – Ста́ри сва́те, во́јводо, / Не пи́ј ви́но по мло́го (н. п.).

млогу́ља ж *у игри речи у значењу "много"*. – Не да́ва млеко́ млеку́ља, него млогу́ља.

мло́жи несвр **1.** *увећава, повећава.* – Не́ћу да прода́вам ја́ганци, реши́л сам да си мло́жим о́вце. **2.** *рачуна множењем.* – Ел си научи́л да мло́жиш?

мло́жи се несвр. *увећава се, повећава се.* – Мло́жи се на́род и не́ма за сви́ ме́сто у сало́. – Мло́же се ко Ци́гање.

млози́на ж *мноштво, множина*. – Они́ су млози́на у ку́ћу, они́ жи́ве у за́другу.

мл́с оном. *узвик за опонашање звука који се чује при тупом удару или судару.* – А ја́ ње́га мл́с с песни́цу.

мл́ска несвр. *удара песницом или тупим предметом углаву.* – Мл́ска га у́ главу да га ошашаве́е. **2.** фиг. *удара главом о тврд предмет; накнадно размишља о својим поступцима.* – Мл́скај сьг с гла́ву у ду́вар, кьд неси́ мисле́л кво́ си работи́л.

мл́ска се несвр. *удара се у главу.* – Ни́шта ти не вре́ди што се мл́скаш, било́ што било́.

млска́ње с *гл. им. од млска (се).*

мл́сне свр. **1.** *удари песницом или неким тврдим предметом кога у главу.* – Кьд те мл́снем ш те онесве́стим. **2.** фиг. *удари главом у тврд предмет; накнадно размисли о свом поступку.* – Мл́сни ма́лко, кво́ си то́ј напраи́л.

мл́сне се свр. фиг. *удари се у главу; размисли.* – Мл́сни се, бре́, чу́кни́ се у главу́ту.

мл́ц узв. *муц*. в. тлц – млц.

мл́ца несвр. **1.** *говори испрекидано, запињући и с тешкоћом, муца.* – Ми́лча мл́ца кьд вре́ви. **2.** *говори у сну.* – Но́чу мл́ца и зно́ји се. **3.** *муче (о крави).* – Кра́ва мл́ца за теле́.

млца́ње с *гл. им. од млца.*

мл́цне свр. **1.** *замуцне, застане у говору.* – Мл́цне си по не́ћи пу́т, ал не́ то́лко че́сто. **2.** *замуче крава.* – Не́ма, не́ма па мл́цне кра́вата.

млчеа́ње с *гл. им. од млчи*.

млчечћи́ прил. *подмукло, ћутке*; упор. млком. – Кое́ ку́че ла́е оно́ не а́пе, а кое́ а́пе оно́ то́ј млчечћи́ рабо́ти.

млчи́ несвр. *ћути, ништа не говори.* – Сви́ вре́ве, а о́н млчи́, ни ду́ма е́с, ни ду́ма не́. – Млчу́, ко да не́мају езици́.

мља́кав, -а, -о *који је неукусан (о храни).*

мља́ска несвр. **1.** *мљацка док једе;* упор. мљицка. – Не мља́скај дор еде́ш. **2.** *једе.* – Мља́скам ма́лко си́рање и ле́б. **3.** *говори којешта.* – Бо́ље си ћу́ти, не

мља́скај.

мљаска́ње с *гл. им. од мљаска*.

мљи́цка несвр. *в. мљаска (1).* – Мљи́цка ону́ј кру́шку, да ти се сму́чи.

мљицка́ње с *гл. им. од мљицка*.

мно́ђи, -ђе, -га *многи*. – У ра́товиви мно́ђи несу́ има́ли ни ле́б, а камоли с ле́б.

мога́ре с рет. *магаре, магарац* Equus asinus. – Не рови́ ко Џо́ђино мога́ре.

могу́ћнос м *способност за остварење нечега*. – Несмо́ били́ у могу́ћнос да га чко́луемо.

мо́дар, дра́, дро́ *који је плав, модар*. – Че ти ста́не модро́ ду́пе кьд те изуда́рам.

модьр, -дра́, -дро́ *в. модар*. – Дошьл модьр у лице́, ко чиви́т.

модра́ те́ла ж *врста старинског грожђа плаве боје, данас несталог*; упор. отела.

модре́е несвр. *постаје плав, плави*. – Ку́ј ча́с о́н по́више модре́е.

модре́тина ж *модрица на телу настала од ударца или притиска*. – Дошьл сьв у модре́тине, колко́ га би́ли.

модрија́ње с *гл. им. од модрије се*.

модри́је се несвр. *одаје од себе модрину, модри се, плави се*. – Модри́је се жи́то кьд по́чне да пра́и кла́с.

модри́кав, -а, -о *који је плавкаст*. – Модри́каво ми прање́, не́ било́ ко што́ о́чу да бу́де.

модри́каво прил. *у модрикастој боји.*

модрина́ ж *плаветнило*. – Небе́ска модрина́.

модроо́кас, -та, -то *који је плавих, модрих очију*. – Од модроо́касти љу́ђе да се ва́рдиш.

модруља́в, -а, -о у пејс. значењу *који је плавкаст*. – Кьд ку́пиш млеко́ у дуђа́н, па га си́пешу пани́цу оно́ до́јде модруља́во, не́ма да е бе́ло ко кьд га помлзе́ш.

мо́ж прил. *може бити да.* – Мо́ж би те́л не́што по́младо, чи́чо?

мо́жан, -жна, -жно *који је економски добро стојећи, који је имућан*. – О́н је мо́жан то́ј да ку́пи, ми несмо́.

мо́же несвр. (1. л. јд през. мо́гу и мо́г; деч. говор мо́жу. – Мо́г да спи́м до пла́дне. – Не мо́г се се́тим. – Мо́г га на́јдем, са́мо не́чу; 2. л. јд през. мо́жеш и мо́ж. – Мо́ж ли? – Мо́ж га о́кнеш. – Мо́ж ли да па́нтиш, ел да ти запи́шем?; 3. л. јд през. мо́же и мо́ж. – Ко вели́ш, мо́ж ли ни сти́гне?; 1. л. мн. през. мо́жемо и мо́ж – Мо́ж ми́ и то́ј да напра́имо, са́мо ако се догово́римо; 2. л. мн. през. мо́жете, мо́ште, мо́же и мо́ж. – Мо́жете ли да га исте́гљите? – Зна́м да мо́ште, ал не́ знам да л о́чете. – Ви́ мо́же да спите́ у голе́му со́бу, а мо́ж и у ма́лу со́бу, како́ ви е ће́в; 3. л. мн. през. мо́же и мо́ж.– Они́ мо́же да до́јду дьнс, а мо́ж и ју́тре; аор. мого́, може́, могомо; импф. мо́жео; р. пр. мо́гал и могьл; мо́гла и могла́) *possum*.

можеа́ње с *моћ, снага*. – Едно́ е очеа́ње, а дру́го е можеа́ње.

мозу́љ м **1.** *задебљала и стврднута кожа на длану или другом месту на телу настала услед притиска или трења, жуљ* clavus, tyloma. – Напраи́ли ми се мо́зуљи од лопа́ту. **2.** *плик пун воде на длану, прсту или на другом месту на телу настао притиском или трењем.* – Ди́гал ми се мо́зуљ на пету́, убива́ла ме ци́пила.

мозуља́в, -а, -о *који је жуљевит*. – Мозуља́ве му ру́ђе, кьд те сти́сне ко да ти е су́нул копи́ту.

мо́инсћи прил. *на мој начин, како ја желим.* – И́ма да бу́де по мо́инсћи, док са́м ја га́зда.

мо́ј му га на сва́дбу изр. *неће моћи; дођавола.*

мо́кар м *онај који је огрезао у алкохолу, алкохоличар*. – О́н е од они́ја мо́крини.

мо́крав, -а, -о рет. *који је мокар, влажан.* – Де́вет сам го́ре проминул / И деве́ту во́ду пребродил... / Зато́ј ми но́ђе мо́краве (н. п.).

мокре́ж м *в. мокрежак*. – Кьд је надво́р мокре́ж не мо́ж ти бу́ду су́ве но́ђе.

мокрежа́к м *мокрота, мокрина, влага*: упор. мокреж, мокриња, мокротија. – То́пи се сне́г, па што ре́кал ти́ја, мокрежа́к до коле́на.

мокре́ње с *гл. им. од мокри*.

мо́кри несвр. **1.** *чини мокрим, кваси*. – Мо́кри ме ћи́ша. **2.** *потапа (о рубљу)*. – Мо́крим прање́, ньчьс да поседи́ у це́ц, па ју́тре да га пе́рем.

мо́кри се несвр. *кваси се*. – Немо́ј се мо́криш, мо́ж да осе́бнеш.

мокриња́ ж *в. мокрежак*. – Сьг е суде́м мокриња́, зато́ј проби́рај где́ стању́еш.

мокроти́ја ж *в. мокрежак*. – Тре́бе да се ле́кнеш из ову́ј мокроти́ју, да не зарадѝш не́ћи бо́лес.

мокру́ља ж *в. кутлица*. – Мо́ј де́да е има́л мокру́љу, од воло́вскћи ро́г.

моле́ње с. *гл. им. од моли*. – Код ње́га не пома́га моле́ње, него да му пла́тиш, ел да му даде́ш дру́го кво́ и́ска.

моли́на ж бот. рет. *малина*.

моли́тва ж **1.** *молитвена водица којом се попрскају новорођенче и породиља*; упор. четена водица. **2.** *жртвовани брав у част неког светитеља*. – О́вце ти липсу́ју зато́ј што за моли́тву ко́љеш на́јслабо бравче́, оно́ј што си и она́к дошло́ до липсува́ње. в. коље молитву.

моли́твен, -а, -о трп. од молитви *који је попрскан молитвеном водицом*. – Умре́ло им дете́ не моли́твено.

моли́твена трава́ ж **1.** *убрана лековита трава прекађена тамјаном и остављена да се суши*. **2.** *трава коју је прекадила врачара*.

моли́твење с *гл. им. од молитви*.

моли́тви несвр. *прска или умива молитвеном водицом новорођенче и породиљу*. – Че́камо да до́јде по́п да и моли́тви.

молу́шина ж рет. *в. малушина*.

мо́мак м *слуга; келнер*. – Они́ га́зде, они́ држу́ мо́мци, та им рабо́те има́ње. – Мо́мак, да́ј две́ пи́ва.

момьк м *млад нежењен човек, младић*. – Немо́ј се же́ниш да се зара́баш, бу́ди момьк, што по́више мо́ж. в. и: младожењсћи момьк.

мому́зи ж *мамузе*. – Ја́ше коња́ без мому́зи, тиће си са́мо кла́ти но́ђе.

мому́рза ж бот. *в. момуруза*. – Мому́рза сти́гла за копа́ње.

момурза́к м. *в. момуриште*. – Јо́ш несмо́ изреза́ли момурза́к.

момурзьк м *дем. од момурза*. – Најде́ ли не́што од момурзькът?

мому́рзан, -зна, -зно *в. момурузан*. – Сви́ смо ми́ одра́сли на мому́рзан ле́б.

мому́рзиште с *в. момуриште*. – Тьг натова́римо мому́рзиште и по́јдемо.

мому́рзница ж *в. момурузница*. – Иструга́ла ни цре́ва мому́рзница.

мому́рзничка ж *дем. и хип. од момурзница*. – Мо́ре, ћу́ти кьд и́ма и мому́рзничка.

мому́риште с *зреле стабљике кукуруза које стоје на њиви после брања кукуруза или које су посечене и служе као сточна храна*; упор. кокурузак, мамурзак, мамурузак, момурузак, момурузиње, момурзиште, мумуриште. – Мому́риште ре́жемо сьс срп, врзу́јемо га у сно́пови, па га успра́љамо у ко́пе да се су́ши, па кьд се осу́ши во́зимо га у пле́вњу, ел га зде́немо не́где, мо́ж и у ра́совасто дрво́.

мому́руз м бот. *в. момуруза*. – Мому́руз нара́сал ко́лко до това́н.

мому́руза ж бот. *кукуруз* Zea mays; упор. кокуруз, кокуруза, мамурза, мамуруз, мамурза, момурза, момуруз, моруз, моруза, мумуруз, мумуруза, муруза.

момуруза́к м *в. момуриште*. – Момуруза́к да́вамо и на кра́ве и на о́вце.

момурузьк м *дем. од момуруза*. – Ову́ј го́дин момурузькът не би ја́ко ло́ш.

момýрузан, -зна, -зно *који је од кукуруза*; упор. кокурузан, мамурзан, мамурузан, момурзан, морузан, мумурузан, мурузан. – Момýрузан лéб се озбрд испýца.

момурузúње с *в. момуриште*. – Нестé смеáли да допýштите да поплесњивéе момурузúњето.

момýрузница ж *кукурузни хлеб*; упор. кокурузница, мамурзница, мамурузница, момурзница, морузница, мумурузница, мурузница. – Одáвна се не éл пшенúчан леб, него сáмо момýрузница.

момýрузничка ж *дем. и хип. од момурузница*; упор. мамурзничка, мамурузничка, момурзничка, морузничка, мумурузничка, мурузничка – Нéћи пýт ни привољáе и за момýрузничку.

момчедúја зб. им. *од момче, момчадија*. – Пошлá млáда момчедúја, / Пошлá код нáс на седéњу (н. п.).

момчéнце с *дем. и хип. од момче*. – Жúка е станýл ýбаво момчéнце, а и мустачú га почéли избúвају.

Момчúл м *име*.

Мóмчило м *име мачку*. – Мóј мачѝк Мóмчило, звáни Чóко Мóко е жлт, ýбав и умиљáт.

момчúште с *хип. и пеј. од момче*. – Че да призéтимо нéко момчúште за нáшу Свúлку, текá смо решúли.

момчужљáк м упор. момчурљак. **1.** *пеј. и хип. од момак, момчић*. – Тú си јóш момчужљáк, јóш несú за женúлбу. **2.** *зб. од момче*. – Збрáл нéћи момчужљáк да му љúју бетóнску плóчу.

момчурљáк м *в. момчужљак*. – Óн нé óзбиљан, óн јóш момчурљáк. – Úма јóш момчурљáк куú се нé иженúл.

мóра несвр. *принуђен је на нешто, чини против своје воље*. – Мóра д úде у вójску. – Мóра се мрé.

мóра ж бол. *по нар. веровању то је вештица која долази у сну и пије људима крв*.

мóра речца *свакако, вероватно*. – Мóра да му се нéшто тревúло та га нéма.

мóрав, -а, -о **1.** *који је љубичаст*. – Здрáвка забрадúла мóраву мáраму. **2.** рет. *који је тамно зелен*.

моравúлка ж *в. моравило*.

моравúло с упор. моравилка. **1.** *љубичаста боја за прећу и тканине*. **2.** *прећа обојена љубичастом бојом*.

мóраво прил. *у љубичастој боји*. – Учинúла га мóраво.

морáлно прил. *под морање, под силу*. – Ел тóј билó морáлно да се урабóти, ел си мóгло прóјде и без тóј?

морáње с *гл. им. од мора*. – Ако е морáње, óндак дрáге вóље.

морáч м бот. *двогодишња или вишегодишња зељаста биљка из фам.* Umbelliferae, *високе и разгранате стабљике, цветова сакупљених у цвасти, која подсећа на мирођију али је крупнија, коморач* Foeniculum vulgare Mill.

мóре *речца за опомену*. – Мóре, истровúл си тú пáмет.

морú речца **1.** *за обраћање женској особи кад јој се не жели изговорити име*. – Éј, морú, éл овáм. **2.** *за скретање пажње женској особи*. – Чýеш ли, морú, кьд те óкам.

морúја ж *помор, куга; пропаст, несрећа*. – Ударúла нéка морúја у стóку.

морúти речца *појачано значење од мори*. – Ај, ти, морúти, гдé си се заблајáла?

моропýтина ж *в. марапутина (1)*. – Јóш се понéгде вúде рúмсће моропýтине.

мóрска пелéшка ж *мала, шарена или бела кућица пужа*.

морýз м бот. *в. момуруза*.

морýза ж бот. *в. момуруза*. – У Гледúчје че да сáдимо морýзу.

морýзан, -зна, -зно *в. момурузан*. – Морýзно брáшно замéсимо, па дáвамо на свúње.

морýзница ж *в. момурузница*. –

Те́шко е у́пролет на копа́ње кљд се о́пнеш са́мо на мору́зницу и ћи́сало.

мору́зничка ж *в. момурузничка*. – Не́ма ни мору́зничка, а камоли дру́ђи ле́б.

мору́ска ж *дем. и хип. од моруза*.

мо́с м (мн. мо́сје, уз бр. мо́са) *мост, ћуприја*. – Кљд пре́јдеш преко пе́т Тимо́ка, про́јдеш и мло́го мо́сје. – Од До́љње Зу́ничје до Пала́нку и́ма че́три ел пе́т мо́са.

мосу́р м *в. сомур*.

мотави́ло и **мотови́ло** с **1.** *ткачки прибор, уствари један штап који на једном крају има ракљу, а на другом попречну летвицу, служи да се на њега намота прећа и тако формира камчелка. Оно је увек одређене дужине (1т, 1,5 т, 1 лак.) и служи и за размеравање преће.* **2.** *основа предива од десет пасамаца, мотана на мотавилу од 1т.* – Два́ес мотави́ла осно́ва. в. и: половин мотавило.

мотави́лце с *дем. од мотавило (1)*.

мо́тка ж *подуже тање дрво за различиту употребу*. в. усрал мотку.

мотлаве́ње с *гл. им. од мотлави (се)*. – Це́л дѝн ми пропа́де у мотлаве́ње по ва́рош.

мотла́ви несвр. **1.** *маје, замајава кога, одузима време коме.* – Немо́ј ме мотла́виш и́мам си мој у ра́боту. **2.** *малтретира, кињи кога.* – То́лко ју мотла́ви да е ду́шу ва́ди.

мотла́ви се несвр. **1.** *маје се, ради а ништа не уради.* – Це́л дѝн се мотла́вим по и́жу и ни́шта. **2.** *мота се, иде кривудавим путевима.* – Чу́р се до́ста мотла́ви по пу́шницу дор не изле́зне на о́цак.

мото́р м *двоје дечје саонице даском спојене једна иза друге, од којих су предње покретне и служе за управљање, боб*. – У Дубра́ву су пр̏вњи има́ли мото́р Ми́шко и Сла́вко на ба́бу Катари́ну.

мо́три несвр. **1.** *гледа, пази.* – Ти́ мотри́ на ону́ј стра́н, а ја́ чу на ову́ј,ега́ га спа́зимо. **2.** *памти, запамћује.* – До́бро да мо́триш кво́ ти се казу́е, па по́сле да испри́чаш на де́ду.

мо́ч[1] м *моћ, снага.* – Не́мам ви́ше они́ја мо́ч, што сам га има́л.

мо́ч[2] **м** *један млаз при мокрењу.* – А́јде, си́не, јо́ш едѝн мо́ч, па се запекљу́ј.

мо́ча несвр. **1.** *испушта мокраћу, мокри.* – Мо́ча уз вракњи́цу, сра́м га бу́ди. **2.** *дуго се цеди земља од плитких вода.* – Ту́ј земља́ мо́ча до куде́ сре́д ле́то, ту́ј се не мо́ж пра́и ку́ћа.

мо́чало с анат. *људски орган за испуштање мокраће.* – Псу́е му жену́ у мо́чало.

моча́ње с *гл. им. од моча*. – Ту́ј ли е ме́сто за моча́ње, уз моју́ вракњи́цу, мангупа́рио е́дна?

мочи́лка ж *мокраћа домаћих животиња као природно ђубриво*.

мо́чица[1] ж *дем. од мочка*. – Поне́ли смо му мо́чицу у шише́нце и во́димо га код до́ктура.

мо́чица[2] ж *дем. од мотка*. – Понеси́ си пот капу́т едну́ мо́чицу, за сва́ћи случа́ј.

мо́чка ж *мокраћа*. – Жлта́ му мо́чка, мо́ра да и́ма ва́тру.

мо́чка несвр. у дем. значењу *мокри*. – О́ч, си́не, д и́деш да мо́чкаш?

мочка́ње с *гл. им. од мочка*.

мо́чља м *онај који мокри у кревету (о детету) или на јавном месту (о одраслом).*

мо́чна ж **1.** *она која мокри у кревету (о девојчици).* – Гле́ мо́чна една́, па се умочка́ла. **2.** *неваљала жена, попишуља.* – Ма́рш, мо́чно една́.

мо́чне свр. *испусти кратак млаз мокраће.* – Ку́че мо́чне уз сва́ку банде́ру. **2.** у дем. значењу *помокри се.* – Иди́ да мо́чнеш, па да спи́ш.

мочни́к м анат. *одводни канал мокраћне бешике* urethra. – Каса́пин

во́ди рачу́н да не пресече́ мочни́к, док га не изва́ди.

мочу́р м *ноћни суд, нокшир*. – Ти́ће си пљи́сну мочу́р проз пе́нцер, те́ше ме поси́пе.

мочурљи́в, -а, -о *који је подводан, влажан, мокар (о земљишту)*. – Па́зи како́ те́раш тра́ктур, ел ту́ј е земља́ мочурљи́ва мо́ж се загло́биш.

мо́ш прил. *в. мож* . – Мо́ш ти се то́ј не сви́ди, али тека́ ти е.

мраза́ ж *омраза*. – Мраза́, то́ј не ва́ља, то́ј ни́где не́ доне́ло добро́.

мразе́ње с *гл. им. од мрази (се)*.

мра́зи несвр. **1.** *чини да се неки међусобно заваде, завађује*. – Немо́ј да мра́зиш бра́јћу. **2.** *мрзи кога*. – Што́ ме мра́зиш?

мра́зи се несвр. *завађа се с ким, често са сваким*. – Немо́ј да се мра́зиш сьс комши́је, мо́ж че ти потре́бу не́ћи пу́т, они́ су ти по́близо од ро́днину.

мрака́ ж *ситно, слабуњаво младунче*.

Мрати́нци м п. п. *св. Мрата*. – Ју́тре су Мрати́нци.

мрати́њак м *петао који се коље за св. Мрату*. – Ма́ти испе́кла мрати́њћа за вече́ру.

мрати́ње но́чи ж *дуге ноћи, ноћи најпогодније за прела*. – Девојћо, девојћо, где́ су ти биле́ мрати́ње но́чи?

мрво́љ м *в. ошьвльк*. – Од кьд по́чну да зре́ју цре́шње мрво́љ и́ма преко це́лу го́дин, све́ док се не обе́ру шипци́.

мр́да несвр. *избегава неку обавезу и сл., врда*. – Немо́ј сьг да мр́даш кьд си обре́кал да ч ми га продаде́ш.

мрда́ње с *гл. им. од мрда*.

мр́дне свр. **1.** *уклони се, склони се*. – Кьд по́чну да се ка́рају ја́ си мр́днем, не́чу да им гле́дам чу́до. **2.** *оде, отиде куда*. – Мр́дни до Бе́оград,ега́ на́јдеш не́ку слу́жбицу. **3.** *помери памећу, полуди до неке мере*. – Не ди́р га, пушти́ га, ел не ви́диш да е ма́лко мр́днул.

мрдо́рење с *гл. им. од мрдори*.

мр́дори несвр. *креће се помало, мрда помало, обавља ситне послове*. – Ста́рцат јо́ш мрдо́ри по авли́ју.

мрдуља́ча ж *врцкаста женска особа*. – Мр́да ко мрдуља́ча.

мре́ља несвр. *гази и мрси траву*. – Поль́к иди́ преко лива́ду да не мре́љаш тра́ву.

мреља́ње с *гл. им. од мреља*.

мре́нес, -та, -то *који је витак, који је витак као риба мрена*. – Мре́несто девојче.

мре́ница ж зоол. *дем. од мренка*.

мре́нка ж **1.** зоол. *дем. од мрена*. – Створи́чу се мре́нка ри́ба. **2.** фиг. *лепа, витка девојка*; упор. мренкуша. – Жени́л би ли се с ону́ј мре́нку?

мре́нкуша ж *в. мренка (2)*.

мре́нче с *дем. од мренка*. – Уваги́л сам едно́ мре́нче и три́ скобаља́. – Што ото́ч прође́ едно́ мре́нче, расцепи́ло се.

мрењé с *умирање*; упор. мреће. – Дошло́ вре́ме за мрењé.

мре́с м *мрешћење рибе*. – У мре́с ва́чају скоба́ља с трокра́ку, на гре́бење.

мре́ће с *в. мрење*.

мр́ждав, -а, -о *који је смежуран, зборан*; упор. мрштав. – Сли́ве ову́ј го́дин дошле́ не́кве мр́ждаве. – Да одво́иш мр́ждаве ја́блће на́стран.

мр́ждери несвр. рет. *в. мрждори*.

мрждѝ несвр. *в. мрждори*.

мрждо́рење с *гл. им. од мрждори*.

мр́ждори несвр. *ромиња ситна киша*; упор. мржди, мрждери. – Це́л дьн мр́ждори.

мржља́к м *смрзнута џомба*; упор. џоглан. – Су́ну се за едьн мржља́к да ме уда́ри, али се о́н на́бозе бе́ше заковáл за́зам.

мржљи́в, -а, -о *који мрзи да ради, који је лен*; упор. мрзољив. – Мржљи́вога ни́кој не́че у на́дницу.

мржљи́ка ж **1.** *ретки садржај стомака*. **2.** *рана на стаблу из које истиче сок*.

мржљи́кав, -а, -о *који је оштећене коре и из кога истиче сок (о дрвету).* – На мржљи́каво дрвце́ да привиѝеш лајно́, и́ма се опра́и.

мр̏з м *онај који не воли да ради, лењштина*.

мр̏зал, -зла, -зло *који је смрзнут*. – Се́кли смо мр̏зло зе́ље, па смо е́ли.

мрзе́ж м *мрзовољност, безвољност, лењост*. – Уватѝл ме не́ћи мрзе́ж, па не мо́г да пи́пнем ни́кву ра́боту.

мрзи́ несвр. *осећа мржњу према коме или према чему, не подноси некога или шта.* – Мрзи́ си баштý. – Мрзи́ га да се обри́тви.

мр̏злица ж **1.** *мраз, велика хладноћа.* – На овýј мр̏злицу и́ма да спý и кýче и ма́че за́едно. – Ода́вна не́ била́ ово́лка мр̏злица, ко овýј зи́му. **2.** *смрзнута грудва снега, комад леда.* – Што́ ме не га́даш сьс сне́г, него с мр̏злице? **3.** *ледена кора на површини земље.* – Мр̏злица се уватѝла по́зам. **4.** фиг. *онај који се жали да му је стално хладно.* – Де́, накладе́те о́гањ да се огре́је ова́ј на́ша мр̏злица.

мрзло́тина ж бол. *промрзлинана телу* congelatio. – Јо́ш му несý зара́сле оне́ј њего́ве мрзло́тине.

мр̏зне[1] несвр. **1.** *смрзава, леди.* – Ньчьс и́ма да га мр̏зне. **2.** *смрзава се.* – Мр̏знемо по стра́же и по по́тере.

мр̏зне[2] несвр. *мрзи кога или шта.* – То́лко га мр̏зне да га не мо́ж с о́чи гле́да.

мр̏зне се[1] несвр. **1.** *смрзава се, много му је хладно.* – Мр̏зне се у едно́ капутле́нце. **2.** *леди се, залеђује се.* – Зи́ми се мр̏зну пе́нце́ри, а и Тимо́к се поне́ћипут мр̏зне.

мр̏зне се[2] (обично у мн. мрзну се) несвр. *мрзе се, неподносе се*. – Мр̏зну се ко псе́та, са́мо што се не иско́љу.

мрзнеа́ње с *гл. им. од мрзне*. Мрзне́ње но́чу на стра́жу.

мрзољи́в, -а, -о *в. мржљив*.

мр̏зос м **1.** *леност, нерасположење за рад.* – Уватѝл ме не́ћи мр̏зос. **2.** *нетрпељивост, мржња.* – То́љћи не́ћи мр̏зос избѝл ме́цу њѝ, да се не мо́ж трајý.

мр̏ка м *во тамне боје и име таквом волу*.

мр̏ка несвр. *ован оплођује овцу*; упор. мрљи, мрчи. – Овьн поче́л да мр̏ка о́вце.

мр̏ка се несвр. *овца се оплођује са овном*; упор. мрљи се, мрчи се. – Калýша се мр̏кала у про́шлу не́дељу.

мр̏ка́ње с *гл. им. од мрка (се).* – Пред мрка́ње на овце́ се да́ва по сла́на рана́, та да се премр̏ље.

мр̏клица ж *мрак, тама*. – До́јдо́ше од колѝбу у цр̏ну мр̏клицу. – Па́де ми мр̏клица на о́чи. – Цр̏на те мр̏клица изе́ла.

мркоча́ње и **мркота́ње** с *гл. им. од мркоче.*

мр̏ко́че несвр. *в. мркуче*.

мр̏кте́ње с *гл. им. од мркти*.

мр̏ктѝ несвр. **1.** *овца пландује* . – Те́рај о́вце у ладавѝну да мрктý. **2.** фиг. *безвољно и траљаво обавља неки посао.* – А́јд, работѝ, немо́ј да мрктѝш!

мркуча́ње с *гл. им. од мркуче.*

мр̏кýче несвр. *овца ситно и благо блеји позивајући своје јагње да сиса*; упор. мркоче. – Ја́ко добра́ овца, док ја́гње сѝса она́ ста́лно мркýче.

мр̏кýша ж *бела овца црне брњице и ушиј, и име таквој овци*.

мр̏кýшка ж *хип. од мркуша*.

мр̏ледан, -дна, -дно *који је слаботелесан, слабуњав*. – Мр̏ледан е чи́ча То́ма за тýј ра́боту, тýј тре́бе мла́д, ја́к чове́к.

мр̏љав, -а, -о *који је слаб, невешт и незаузимљив*. – Мр̏љав е о́н за те́ј ства́ри.

мрљаве́ње с *гл. им. од мрљави.* – То́ј не́ ра́бота ко што се рабо́ти, то́ј мрљаве́ње.

мрља́ви несвр. *траљаво обавља посао.* – Ви́ше га мрља́ви, него што га рабо́ти.

мр̏љење с *гл. им. од мрљи (се).*

мр̏љи несвр. **1.** *в. мрка.* – На́ш Ба́не и све́ ре́дом мр̏љи. **2.** *безвољно и траљаво обавља неки посао.* – Бо́ље оста́ј ра́ботуту, немо́ј ју мр̏љиш.

мр̏љи се несвр. *в. мрка се.* – Несѣ̏м бѣш чу́л да се не́ка овца́ двапу́т мр̏љи у едну́ го́дин.

мр̏љипу́тка ж **1.** *онај који траљаво обавља посао.* – Ди́зај ру́ђе од ње́га, то́ј е една́ мрљипу́тка. **2.** *женски петко; неодрасла мушка особа, особа која има године али не и довољно памети.*

мр̏љи́ш м *мрљавко, неспособњаковић.*

мр̏љча м **1.** *онај који споро и траљаво обавља послове.* – Ти́ си се уортачи́л с то́га мр̏љчу, да га вла́чиш на грби́ну, а ку́ј ти зна́е, мо́ж ч да и́маш од то́ј и не́ку ва́јду. – Мр̏љча мр̏љави. **2.** *онај који је загуљен, задрт.* – Што́ ли си то́љћи мр̏љча?

мр̏ма несвр. *полугласно и неразговетно говори, мрмља.* – Са́мо га ви́диш ко мр̏да с бра́ду и не́квo мр̏ма.

мр̏ма м *ћутљив, неразговорљив човек.* – О́н ти е од они́ја, од мр̏мене, не во́ли да вре́ви, па га зову́ Жи́ка Мр̏ма.

мр̏мав, -а, -о *који је болестан, болешљив, слаб, изнурен.*

мр̏мољћа ж *прва рупица на гајдуници.*

мр̏мање с *гл. им. од мрма.*

мр̏мољак **1.** *репати водоземац који живи у слаткој води* Triton vulgaris. **2.** *мољац* Tinea.

мрмо́љењес *гл. им. од мрмољи.*

мр̏мољи несвр. *нејсано и неразговетно говори*; упор. мрмори. – Ба́бичката си мр̏мољи са́ма сьс се́б.

мрмо́рење с *гл. им. од мрмори.*

мр̏мори несвр. *в. мрмољи.* – Чу́е се како мр̏море.

мр̏мр̏кање с *гл. им. од мрмрче.*

мр̏мр̏че несвр. *овца се јавља благим, равномерним гласом кад нуди јагње да сиса*; упор. мрку́че.

мр̏нћа несвр. *мрмља, гунђа, говори неразговетно.* – Немо́ј да ми мр̏нћаш, веч вре́в ко се вре́ви.

мр̏ња́у оном. *узвик за опонашање тихог, дубокогрленог мјаукања мачке (кад се мази) или гласног маукања када тражи да се пари.*

мр̏ска́ сли́ва ж бот. *шљива ђенарика* Prunus insitita L.

мр̏ско́ гро́зје с бот. *жбуновити грм из фам.* Grossulariaceae *бобичастих плодова зелене, жуте или црвене боје, огрозд* Ribes grosullaria L. упор. мрцко грозје.

мр̏сна́ прид. *породиља је током првих четрдесет дана након порођаја мрсна – нечиста.*

мр̏сни дни́ м *в. блажни дни (2).*

мр̏сни́ца ж *по народном веровању она змија која је у току године ујела човека или животињу и на Крстовдан, у јесен, не може да уђе у земљу него остане да лута.*

мр̏сни́чина ж **1.** бол. *раница или плик на уснама.* – Напа́дле ме де́вет ра́не: / Подљута́че, мр̏сни́чине, чезни́чине (б). **2.** *натприродно зло биће које, по народном веровању, ноћу напада људе.* – Но́чум се не путу́е, ел се тѣ́г сва́ка мр̏сни́чина сћи́та.

мр̏со́ль м *слине, бале.* – Повисе́л му мр̏со́ль из но́с.

мр̏сољи́в, -а, -о *који је слинав, балав.* – Дете́то си мр̏сољи́во на башту́ту.

мр̏тьвѣ́ц м *мртвац.* – Ел те стра́ да ви́диш мртавца́, ел ти све́ равно́?

мр̏тви́ло с *легло змија.* – Копа́ечи те́мељ за пи́вницу ископа́ли зми́ско мр̏тви́ло.

мр̏твина́ ж *осојна страна земљишта.* – Њи́на коли́ба е у мр̏твину́. – Ако е њи́ва у́ мртвин она́ сла́бо ра́ца.

мр̏тви́ца ж *в. мртвина.* – Мртви́ца (топ.).

мр̏тви́чав, -а, -о *који се налази на*

осојној страни земљишта. – Та́ј стра́н е мр̥твѝчава.

мр̥твоку́рина ж *мушкарац слаб, тром, неодлучан*. – Голе́м човѐк, а мр̥твоку́рина.

мр̥твóсан, -а, -о **1.** *који је безвољан, тром.* – Ти́ја мр̀твóсанијат ти не мóж бу́де од ни́кву ва́јду, и́ма га са́мо ра́ниш, а ра́бота че да оста́не неурабо́тена. **2.** *који је пијан до бесвести.* – Ене́ га мр̀твóсан ле́гал у де́тели́ну, и́ма се ту́ј и укоре́е.

мр̥те́ње с *гл. им. од мрти*.

мр̥ти́ несвр. *в. мркти*. – Ле́тем óвце пóчну да мрту́ ве́ч окол де́вет са́та. – Мр̀дај, немóј да мрти́ш, ле́нчино една́.

мр̀тка несвр. у дем. значењу *мрда лагано*; упор. мрткори – Гле́дам какó ри́ба мр̀тка с óпаш.

мртка́ње с *гл. им. од мртка*.

мртко́рење с *гл. им. од мрткори.*

мр̀ткори несвр. *в. мртка*. – Поче́ло да мр̀ткори, че га бу́де.

мр̀тњи, -ња, -ње *самртни, смртни*. – Дошѝл му мр̀тњи дѝн.

мру́цкају несвр. мн. цин. *умиру*. – Мру́цкају ли, пóпе?

мр̥ци́на ж **1.** *в. мршњак (1).* – Не́ма ку́ј да одвлче́ ову́ј мр̥цину не́где. **2.** *леш човечији.* – Од човѐка на кра́ј оста́не мр̥ци́на. **3.** *в. мршњак (2).* – И́ма два́ коња́, две́ мр̥ци́не. **4.** *тромо, лено говедо или коњ.* **5.** *лењтина, нерадник.* – А́јд на ра́боту, мр̥ци́но, една́.

мр̥ци́нав, -а, -о *који је слаб и безвољан*. – Стóко, мр̥ци́нава!

мр̥цина́ви несвр. **1.** *траљаво и тромо ради неки посао*. – Заврша́вај тóј, квó га тóлко мр̥цина́виш. **2.** *једе нерадо и без апетита.* – Ту́риш му да еде́ óн га само мрцина́ви по они́ја тањи́р и оста́и га.

мр̀цкав, -а, -о *в. мрцгаљив*.

мр̀цкаво прил. *на мрцкав начин.*

мр̥цкаљи́в, -а, -о *в. мрцгаљив*. – Не́ка мр̥цкаљи́ва деца́, сла́бо еду́.

мр̥цкаљи́во прил. *на мрцкаљив начин.* – Еде́ га мр̥цкаљи́во.

мр̥цкó грóзје с *в. мрско грозје* Ribes grossularia L.

мр̀ча м **1.** *црномањаста мушка особа.* **2.** *пас црнкасте длаке и име таквом псу.*

мрче́ње с *гл. им. од мрчи (се)*.

мр̀чес, -та, -то *који је мрк, таман.*

мр̀чи несвр. **1.** *в. мрка*. – Бѣцко сѣг у највеће мр̀чи. **2.** *гњави, растеже, гњави кад говори.* – А́јде не мр̀чи.

мр̀чи се несвр. *в. мрка се*. – Мисле́л сам да се ја́гњено не́че мр̀чи, али и онó се мр̀чи.

мр̀чимуд м *гњаватор*.

мр̀чкав, -а, -о **1.** *в. мрцгаљив*. – Штó ти тóлко мр̀чкаво дете́во ? **2.** *в. мрждав*. – Да́де ми две́ мр̀чкаве ја́блће.

мр̀чкаво прил. *в. мрцгаво*. – Мр̀чкаво га гле́да, не еде́ му се.

мр̀цгав, -а, -о *в. мрцгаљив*.

мр̀цгаво прил. *на мрцгав начин.*

мр̥цгаљи́в, -а, -о *који је без апетита, који слабо једе*; упор. мрцкаљив, мрцкав, мрчкав, мрцгав. – Купи́ли смо коња́, а óн мрцгаљи́в.

мр̥цгаљи́во прил. *на мрцгаљив начин.* – Гле́да мрцгаљи́во у онóј е́дење.

мр̀ша ж **1.** *в. мршњак (1).* – Смрди́ не́ка мр̀ша дóле поди пу́т. **2.** *погибао, жртва, крв.* – Ако се окол тóј не договóримо и́ма да па́дне мр̀ша. **3.** у пеј. значењу *комади меса тек заклане животиње, месо.* – Мр̀ша, пл̀н оста́л.

мр̥шаве́е несвр. *мршави.* – Од ле́тос на́гно пóче да мр̥шаве́е.

мршаве́ње с *гл. им. од мршавее.*

мр̥шља́к м *животињски леш, стрвина*; упор. мрша (1), мрцина. – Они́ја мр̥шља́к тре́бе да се закóпа, да га не разнóсе ку́чичи. **2.** *мршава крупна домаћа животиња*; упор. мрцина (3). – Ко га не́ срамота́ да пре́за они́ја мр̥шља́к? **3.** *мршаво месо заклане животиње.* – Немóј ти каса́пинат подва́ли, па да ти даде́ са́мо мршља́к. **4.**

мршава особа. – Па кажи́ ти́ ме́н, ку́и че се же́ни за они́ја мр̥шља́к?

мр̏шољак м *оно што је умршено (о коњима).* – Не мо́ш се распра́и ови́ја мр̏шољак.

мр̏штав, -а, -о *в. мрждав*. – Ба́бе су мр̏штаве, а дево́јће у́баве.

мр̏штење с *гл. им. од мршти.*

мр̏шти несвр. **1.** *прави наборе на неком материјалу, бора неки материјал (тканину нпр.).* – Мр̏штим о́швице да напра́им кане́ри. **2.** *крпи неку тканину притежући ивице подеротине према средини, без уметања закрпе.* – Еве́ мр̏штим му коле́на на панталóне.

муа́ ж зоол. (ак. јд муу́, вок. јд му́о; мн. му́е) *инсект из реда двокрилаца, са много подврста, мува, муха*; упор. муја. – Ѝде ко муа́ бе́з главу. – Уби́л сам муу́. – Му́е че му уле́зну у у́ста, колко́ е зи́нул.

муа́лка ж *в. витка*. – Треба́че ми едно педесе́т, шесе́т му́алће за ткање́ крпа́ре.

му́ана ба́ница ж *пита од брашна, јаја, масти и сира (смешано заједно).*

му́ар м **1.** бот. *једногодишња биљка из фам.* Graminaceae *чије је стабло у доњем делу глатко, а у горњем грубо. Листови су дуги и до 60 ст, а цвасти дуге класолике метлице. Расте по кукурузима, мухар* Setaria glauca P. B.; упор. мувар. **2.** мет. *западни ветар у Тимоку.*

муа́рник м *место где има доста мува*. – Ова́ј ти е твоја́ ку́јна пра́ви муа́рник.

му́вар м бот. *в. муар* Setaria glauca P. B.

му́вте с *оно што је забадава, што се не наплаћује, што је џабе*; упор. мулећина (1). – Те́л би ти́ не́што му́вте, али не́ма то́ј код ме́н.

му́да с *в. мудо.*

муда́нца с *дем. од муда*. в. и петлова муданца.

муде́нце с *дем. од мудо, мудашце*. – Муда́нца му ко ле́шничичи.

муди́ња с пл. тант. у дем. значењу *муда, мудашца*. – Де́да ми че́сто рекне́: "Изеде́ш си, Ба́то, муди́ња".

му́до с. (зб. му́да) **1.** *део мушког полног органа у коме се ствара семе, јаје.* **2**. *в. ћијељ.* – Па́зи да те не уда́ри мудо́то кљд кле́цне канта́р. **3**. *зидарски висак.* – Куде́ ли е оно́ј моé му́до? в. и: овнова муда гоца за мачку, петлова муда, чеш добиеш муда од лабуда.

му́дрење с *гл. им. од мудри се.*

му́дри се несвр. *дрви се, прави се важан.* – Кво́ се му́дриш, се́дај уз оста́л да еде́мо.

мудроча́ ж *мудрост*. – О́, па дабо́ме, за то́ј тре́бе голема́ мудроча́.

му́ж м (мн. му́жје) **1.** *одрастао мушкарац, човек*. – Ве́чером се збе́ру му́жје пред за́другу да би́стре полати́ће. **2.** *јак, здрав, храбар човек.* – За то́ј тре́бе да си му́ж, а не стри́нка. **3.** *супруг.* – Њо́ан му́ж е една́ бита́нга.

мужѣ́к м *дем. од муж* **1.** *млад човек, чврст човек*. – Поеде́ си како́ мужѣ́к. **2.** *супруг.* – А мужѣ́кът, ко петле́.

мужара́га ж *в. мужерага*.

муже́вњи, -ња, -ње *в. мужњев*.

мужера́га ж **1.** *мушкобањаста жена*; упор. мужарага, мушка марија. – Ку́ј че да изле́зне на кра́ј с ту́ј мужера́гу?. **2.** *девојчица која се радије игра са мушкарцима него са својим другарицама.* – Мужера́го, што се не и́граш с лу́ће, него ри́таш ло́пту?

мужете́рина ж *ауг. и пеј. од муж (супруг)*; упор. мужетина. – Та́ј моа́ мужете́рина се па́к запи́ла у кава́ну.

мужети́на ж **1.** *в мужетерина*. – Не да́л ти Бо́г овакву́ мужети́ну. **2.** *в. мужина*. – Мужети́на ко гору́н.

мужи́на ж *здрав, јак човек, човек у најбољим годинама, људина*. – О́н е една́ мужи́на, мо́ш те но́си у́ зуби.

му́жњев, -а, -о *који припада мужу*

(супругу). – Му́жњеве дре́е смрду́ на шта́лу, ел о́н е це́л дѝн кре гове́ду.

музи́ће ж пл. тант. *усна хармоника*. – Док пасе́ кра́ву Ру́јку, Мате́ја це́л дѝн сви́ри у музи́ће.

мујá ж зоол. *в. муа*. – На́но, упа́дла ми мујá у млеко́.

мујѝца ж *дем. од муја*.

му́ка несвр. *јавља се крава равномерним гласом*. – Ова́ј кра́ва це́л дѝн му́ка, да л си погледа́л, мо́ж да тра́жи би́ка?

му́кавица ж **1.** бол. *в. серма*. **2.** бот. *вишегодишња планинска биљка која се у народној медицини употребљава за лечење бол. мукавице* Dannaa cornubiensis Burnet.

мука́ње с *гл. им. од мука*.

мукува́ње с *гл. им. од мукуе*.

муку́е несвр. **1.** *тугује*. – Мло́го муку́е за Ча́рлику, што е неста́ла. **2.** *злопати се, мучи се*. – Сва́ћи си муку́е својý му́ку.

мулéћина ж **1.** *в. мувте*. – Не́ма га ти́ја куѝ не во́ли мулéћину. **2.** *ленствовање, беспосличење*. – Код ме́не не́ма мулéћина, овде́ и́ма да се рабо́ти.

мулéћинка ж *дем. од мулећина*. – Ти́ би ма́лко мулéћинку?

мули́ја ж *врста наковња у казанџијском занату*.

му́лча м *глупак*. – Пи́тај си тво́енога му́лчу за то́ј.

му́ља несвр. **1.** *гњечи грожђе муљачом*. – Сѣ́г донеси́ муља́чуну да му́љамо грозје. **2.** *брзо једе скоро не жваћући, више гутајући*. – Ту́ра у у́ста и са́мо му́ља.

му́ља се несвр. **1.** *креће се кривудаво и брзо кроз густо растиње, провлачи се кроз што*. – Не́ква се му́ља проз гр̏снице. **2.** *пробија се, сналази се у животним условима*. – О́н не седи́ с ру́ће у ду́пе, него се му́ља, снаоди се, па зато́ј и напре́дуе.

муља́к м **1.** *речни нанос муља*. – Муља́к ни зароѝл граду́ну. **2.** *плодно земљиште поред реке*. – У муља́к се ра́ца у́бава мому́руза.

муља́ње с *гл. им. од муља (се)*. – За муља́ње гро́зје ти тре́бе муља́ча.

муљѝц м **1.** *врста шљиве*. – Ако не́ма дру́ђе сли́ве добри́ су и муљци́. **2.** зоол. *врста крупног црва који живи у садржају пољског клозета*.

му́љес, -та, -то **1.** *који је шиљаст и ваљкаст, који је као тане*. – Од ти́ја му́љестити пра́сци не мо́ж ни́како да загра́диш, суде́м се провлчу́. **2.** *који је предузимљив, сналажљив*. – Се́нда е му́љес, за ње́г не́ма ни́где стра́шно, о́н це сна́јде.

му́љи несвр. *протура, промаља*. – Немо́ј да му́љиш гла́ву из чр̏ће, него се покри́ и спи́.

му́љне свр. **1.** *гурне, угура унутра али тако да уђе глатко и нежно*. – Ма́јће му га му́љнем. **2.** *овлаш гурне у неку шупљину да би што оставио или сакрио*. – Му́љни не́где чу́гаљат. **3.** *стави у уста*. – Само га му́љну и гл̏тну.

му́љне се свр. *завуче се, оде, штукне, нестане*. – Му́љну се не́где и зача́с се вр̏ну.

муму́љење с *гл. им. од мумуљи*.

муму́љи несвр. *извијајући протура, промаља (главу)*.

муму́риште с *в. момуриште*. – Нестању́е ми муму́риште, не́ знам ко чу да изглчи́м до́ пролет, с кво́ чу гове́дуту да изра̏ним.

муму́рузан, -зна, -зно *в. момурузан*. – Сѣ́г несѣ́м виде́л да не́ћи еде́ муму́рузан ле́б.

муму́рузница ж *в. момурузница*. – Муму́рузница, па то́ј не ва́ља за е́дење, ал књд не́ма дру́ђи ле́б добра́ е и она́.

муму́рузничка ж *в. момурузница*. – Вароша́ње књд до́јду код на́с они́ се зара́дују за муму́рузничку, а књд ју про́бају велу́ да несу́ мисле́ли да е таква́.

мунђа́рош м *преварант, мућкарош.*

му́не свр. **1.** *да коме што за неку услугу, подмити.* – Суди́ја че́ка да му не́што му́неш, па че те бо́жном по́малко осу́ди, учи́тељ че́ка да му му́неш, па че ти ђа́к пре́јде. Сви́ оче́ да им не́што му́неш, ма́јће им га му́нем. **2.** *утрапи неком нешто.* – Му́ну му не́што у торбу.

муосе́рина ж *мувин измет*. – А на пе́нцер муосе́рина, до муосе́рину, ви́дало не мо́ж да прооди.

му́рга ж *в. мургана*.

мурга́на ж *крава претежно црносиве боје и име таквој крави*; упор. мурга. – Сре́те ме кра́ва Мурга́на, / Па ту́жно, жа́лно за́рова (н. п.).

му́ргоша ж *црна овца и име таквој овци*.

муро́ј м *онај који је повучен, који се слабо меша са људима*.

муру́за ж бот. *в. момуруза*. – Ишо́л сам до́ле по ова́ј се́ла да ку́пим ма́лко муру́зу.

муру́зан, -зна, -зно *в. момурузан*. – Да́вам им муру́зну ја́рму.

муру́зница ж *в. момурузница*. – Гл́там муру́зницу, а она́ ме це́пи док ју гл́там.

муру́зничка ж *дем. од мурузница*. – Те́шко би ми́ дњо́с живе́ли на ту́ј муру́зничку.

муру́ска ж *дем. од муруза*. – Људи́мо ма́лко муру́ску за у водени́цу.

муру́шчица ж *в. муруска*. – Колко́ најдо́мо муру́шчицу ми́ ју пое́домо до Божи́ч.

мурцуље́з м *готован, муфташ, муфљуз*. – Ти́ја мурцуље́з са́мо па́зи када́ че да се́днемо да еде́мо и ете́ га, доо́ди.

му́рца м **1.** *онај који је стално намрштен и љут.* – С то́га му́рцу не́ма догово́р, о́н о́че како́ о́н заце́пи. – И́ма едо́н па га о́кају Љу́ба Му́рца, зато́ј што се ни́кад не насмеву́е. **2.** *домаћа животиња црно-сиве боје и име таквој животињи (о волу, псу и др.).* – Му́рца чвр́сто те́гљи у бразду́.

му́рцес, -та, -то *који је намрштен, смркнут*. – То́ј чељаче́ пре́цве му́рцесто, ни́кад не́ ве́сало.

му́са м **1.** *онај који је стално слинав.* – Обри́ши но́сат, му́со. **2.** *слинава овца.*

му́сес, -та, -то *који се је омусио, снуждио*. – Не́ знам што́ е му́сес. **2.** *који је прљав, мусав.* – Оми́ се по́ очи да неси́ му́сес.

муста́ћ м *даска са прорезом на средини где испада брашно испод воденичног камена у мучник*.

мустача́т, -а, -о *који има велике бркове, бркат*. – Чу́вај се од овцу́ рога́ту и од жену́ мустача́ту.

мустачи́ м (јд муста́ч) *бркови*. – Обеси́л мустачи́ ко га́че на пло́т. в. и: обесил мустачи.

му́тавсћи прил. *без гласа, мимиком и покретима (објашњавати)*. – Му́тавсћи се догова́рају, на́ну ли им њи́ну покваре́ну.

мутељи́в, -а, -о *који је помало мутан*. – Пи́мо не́ко мутељи́во вино́.

му́теница ж *кашасто народно јело справљено од кукурузног брашна, празилука, туцаних ораха, воде и зачина*. – Забрка́ла му́теницу за вече́ру.

Мути́мир м *име*.

мутљети́на ж *в. мутњавина (1).* – У ону́ј по́водњу е мутљети́на нале́зла на љу́ђе по по́друми и по гра́це.

мутљи́кав, -а, -о **1.** *који је помало мутан.* – Ти́мок јо́ш пома́лко мутљи́кав. **2.** *који је нејасан, који нит смрди нит мирише.* – Мутљи́кав ми е ти́ја Сре́ћко, на ме́н.

мутљи́каво прил. *помало мутно, нејасно.* – Мутљи́каво ми не́што у́ главу.

мутни́ца ж *мутна вода, поводња*. – Мутни́ца те одне́ла, да те однесе́.

мутња́вина ж **1.** *мутна, блатњава вода*, упор. мутљетина. – У мутња́вину ва́чамо ри́бе с ко́ш. **2.** *нередовно стање, гужва, нереди.* – Ку́ј се могл́ сна́јде у ону́ј мутња́вину, него кага́ кво́ зака́чи. **3.**

особа која изазива смутње, сплетке и збрку ради своје користи. – Бо́љ да не́маш по́слу с ту́ј мутља́вину.

му́ченица ж (поред значења: *женска особа мученик*) фиг. **1**. *ракија*. – О́че ли да тр́гнемо по едну́ му́ченицу? **2.** *конопља.*

Мучи́баба ж *село у општини Књажевац.*

Мучи́бабац м *становник Мучибабе, онај који је пореклом из Мучибабе*.

Мучи́бапка ж *становница Мучибабе, она која је пореклом из Мучибабе*.

мучи́бапсћи, -ска, -ско *који припада Мучибаби, који се односи на Мучибабу*.

му́чно прил. **1.** *с муком, једва, тешко*. – Та́ј ра́бота се му́чно рабо́ти. **2.** *са осећајем мучнине.* – Му́чно ми у ме́шину књд слу́шам да се од то́ј при́ча.

му́ш, *в. шуш-муш*.

мушама́ ж **1.** *шаторско крило, церада.* – Књд бе́ремо гро́зје у кана́те про́стремо мушаму́. **2.** *гумирано платно с једне стране.* – На оста́л про́стрта мушама́.

мушами́ца ж *дем. од мушама*. – Добро́ би било́ да и́мамо едну́ мушами́цу да га прекри́јемо да не ћи́сне ньчьс.

му́шило с **1.** *хладовина у густишу шикаре.* – Ако и не па́зиш о́вце се, чим ма́лко огре́е сл́нце, нагњету́ у му́шило и мрктý. **2.** *легло пса*. – Ене́ си ју Су́кња у њо́јно му́шило.

муши́ца ж зоол. *општи назив за сваку ситну муву.*

му́шка коза́ ж ирон. *јарац.* – "Глу́пи се́љак, про́дао ми му́шку ко́зу", ре́кал госпо́динат.

мушка́ мари́ја ж *в. мужерага (1).* – Милу́нка из Деја́новци е била́ пра́ва мушка́ мари́ја.

мушка́ мати́ка ж *тежа мотика којом копају мушкарци*; супр. женска матика.

мушка́р м *ситна домаћа животиња мушког пола*. – Гледа́, гледа́ по пи́јац за пра́сци, па надокра́јће узе́ едногá мушкара́.

мушкара́га ж *в. мужерага*.

мушкаре́ с *в. мушкарче*. – Нашло́ им се дете́ мушкаре́.

мушкарче́ с *мушко новорођенче*. – Гра́де и Добри́ла доби́ли мушкарче́.

мушка́та ж бот. *украсна биљка из фам.* Geraniaceae *која се обично негује на балконима и прозорима* Pelargonium inquinanas, *мушкатла.*

мушкацо́на ж *мушкарац који има неке женске особине*. – Па, о́н не́ му́шко, о́н мушкацо́на, о́н преде́ и плете́.

муштина́ ж *мушкарци, мушкадија*. – Сва́ муштина́ ошла́ у ра́т.

му́штина ж *мужевност.* – Дојди́ да ви́диш кво́ е му́штина.

му́шћи, -шка, -шко *који припада мушкарцу, који се односи на мушкарца*. – Мушће́ дре́е се пра́е од ша́јак и од кла́шње.

му́шћи и **мушћи́** прил. *на мушки начин.* – Мушћи́ га и́зубива.

му́шћи раско́вник м бот. *вишегодишња снажна биљка из фам.* Apiaceae *која има усправну стабљику високу од 30 до 100 ст. Приземни и доњи листови су врло велики, крунични листићи бели, скупљени у штитове* Siler trilobium Crantz.

Н

на предл. *са акуз. означава* **а.** *радњу заузимања горње површине или места на горњој површини нечега.* – Укачи́л се на ћереми́де. – Ста́нул с но́гу на оста́л. – Ту́ра поклопа́ло на гр́не. **б.** *ситуацију кад је вода циљ и место кретања.* – Пи́јем си во́ду ти́ће на кла́данац. – Ѝдем на Тимо́к да ва́чам ри́бе. **в.** *време радње.* – Доо́ди на пра́зник, па на пра́зник. **г.** *квалитетне одлике појма у акуз.* – Опѝнци на дво́е брчко́тине. – Ла́рма на ра́здељак. **д.** *функцију одредбе за начин.* – На зо́р га́зда. – Ѝзлови га на брзи́ну. **ђ.** *иде уз глаголе личи, метне се.* – Личи́ си на баштý, не́ма шта. – Метну́л се на Ко́рчинци. **е.** *иде уз глаголе мирише, смрди.* – Мири́ше на пр́жене ри́бе. – Смрди́ на свињска́ ла́јна. **ж.** *иде уз глагол намери се.* – Намери́л си се бѝш на ме́н, те́шко си га на те́б. **з.** *одмеравање места догађања.* – Па́де ка́мен на два́ кро́ка од ме́н. **и.** *месну, локативну одредбу.* – Ле́ти спимо́ на тлака́ну. – На Петро́вден на ва́шар на вр́ Тресѝбабу. **ј.** *догађаје који се везују за постојање неког скупа.* – Били́ смо на светѝц код Ра́де Ма́ића. – Не́че д и́мо на сва́дбу код њи́, несу́ дооди́ли код на́с. **к.** *начинску одредбу.* – Ѝгра на́ прсти. – Бо́љ си се́ди на ду́пе, него да се ме́шаш у те́ј њи́не расправи́је. – Ле́ти жи́вимо на ћи́сало. **л.** *посесију.* – Ја́ сам на баштý и на ма́тер. – Та́ј су лозја́ на При́човчање. **љ.** *средство помоћу кога се обавља неки посао.* – Се́ем бра́шно на си́тно си́то. – Вршѐмо си на вр́шалицу, не́ на конба́ј.

на́ узв. *као знак пружања нечега некоме.* – На́ ти ле́б. – "На́" се казу́е на ку́че, а не на човѐка.

на́ речца *за мамљење животиња.* – На́, ку́цо, на́.

на Бо́га брада́ ж *на крају жетве остави се неколико непожњевених стабљика које се повежу црвеним концем и заките цвећем. Ово се чини да би идућа година што боље родила. Исто тако на крају бербе грожђа остави се један необрани чокот, с истом наменом.*

на брчко́љ изр. у прил. значењу *са наборима, на наборе.* – Напраѝла опѝнци на брчко́љ.

на вр́ вршѝк изр. *на самом врху.* – Ма́че се ука́чи на вр́ вршѝк на стожи́ло и не́че да сле́зне, дако га мо́лиш.

на гу́жвице ж *начин ткања и увођења основе при чему се место савељке потка, савијена у мекана клупка, провлачи прстима час испод основе, час изнад основе*; упор. напрсти.

на два́ ре́да изр. *у два маха, у два наврата.*

на жи́то изр. *начин кошења жита тако да оно пада на оно које још није покошено.*

на зе́вови м *орнаментни мотив на двопређним чарапама.*

на ко́ла м *орнаментни мотив на двопређним чарапама.*

на колети́ју ж *орнаментни мотив на двопређним чарапама.*

на колца ж *орнаментни мотив на двопређним чарапма.*

на ле́ву стра́н с *једно старинско народно коло.*

на ма́ови изр. **1.** *у размацима, повремено.* – Боли́ га на ма́ови. **2.** *онај који је нестабилне психе, кога повремено хвата лудило.* – Ти́ја е ма́лко на ма́ови.

на мара́мче с **1.** *једно старинско народно коло.* **2.** *држање играча у колу за марамице.*

на но́ж (са́бљу) м *једно народно коло.*

на пребо́р м *начин ткања поњава који се огледа у издвајању једног броја жица основе испред брда и нити и преткавању пунцијом потком при чему*

се добијају, као шаре, разни геометријски или геометризирани мотиви.

на престо́ј изр. *њива која је под одмором, која се не обрађује.* – Сѣг и́ма гоџа́ њи́ве на престо́ј, ку́ј зна́е да л це не́кад и рабо́те.

на пр́ч м *в. полутка, потковина.*

на ребро́ с *орнаментни мотив на двопређним чарапама.*

на ребро́ изр. **1.** *начин лежања при спавању, спавање на страну.* – Спи́м на ребро́. **2.** *начин кретања, кретање поребарке.* – Ула́зи проз вра́та на ребро́, то́лко широ́к и дебе́л.

на рококо́ изр. *поносито, гордо.* – Ти́ си ми не́што мло́го на рококо́.

на са́чму изр. *начин сејања кукуруза тако што се он најпре посеје на непооораном земљишту, а затим заоре.*

на страни́ште изр. *начин кошења жита тако да оно пада на већ покошени део.*

на цвети́чи м *орнаментни мотив на домаћој тканини.*

на цветови м *орнаментни мотив на двопређним чарапама.*

на цре́шњице ж *орнаментни мотив на двопређним чарапама.*

наа́ка свр. **1.** *нагура, натрпа.* – Дре́е у сѣндѣ́к у́баво да скло́пиш, а не да и наа́каш какода́е. **2.** *стави превише.* – Наа́ка ма́з у ва́риво ко не́нормална. **3.** *натера, сатера.* – Наа́ка о́вце у му́шило и оти́де да се и́гра.

наа́ка се свр. **1.** *наједе се, преједе се.* – Кьд и́деш на сва́дбу немо́ј да се наа́каш ко сто́ка. **2.** *нагура се, смести се.* – У оно́лку мѣ́нечку са́лицу наа́ка се це́ло сало́.

наа́ли свр. *створи код кога навику према чему, навади на што.* – Наали́л се на то́нболу, ко ку́че на каса́пницу.

наа́ли се свр. *стекне навику према чему, навади се.* – Наали́л се на то́нболу, ко ку́че на каса́пницу.

наа́пе свр. *нагризе, загризе па остави.* – Пога́нац ни наапа́л ле́б.

наапо́тина ж **1.** *оно што је неко нагризао, загризао.* – Обре́жи наапо́тинуту, па си друго́то е́ц. **2.** *место нечијег уједа (пса и сл.) на људском телу.* – Подљути́ла му се наапо́тината.

наапува́ње с *гл. им. од наапуе.*

наапу́е несвр. *почиње да гризе, нагриза.* – Твое́ ми сви́ње, Ја́нко, наапу́ју ти́кве.

набѣ́бь свр. *напуни до врха, натовари, претовари.* – Набѣ́бьм ко́ла до вр́, до́бро вр́жем и по́јдем.

набѣ́бь се свр. *добро се наједе, преједе се*; упор. набоба се, нажьзь се. – И́дем на светѣ́ц да се набѣ́бьм.

наба́да несвр. **1.** *храмље због неке повреде.* – Па́дал из оре́ј, дор га бува́л, па сѣг едва́ наба́да, и то́ј с това́ђе. **2.** *једва хода у обући са високим потпетицама.* – Пре́цве и́де у опѣ́нци, а кьд по́јде у ва́рош обу́е се у висоће́ ци́пиле, па едва́ наба́да. **3.** *једва чита тешко распознавајући слова.* – Не чи́та га ма́зно, него наба́да. **4.** набадајући што узима. – Наба́да ве́је с набади́ну и дода́ва и на оно́га го́ре да де́не.

набада́љђа ж *в. лабадина.* – Мому́риште се мо́ра ди́за с набада́љ̑ну, она́к не́че да мо́же. **2.** *мали кочић са рукохватом којим се сади поврће*; упор. садиљ̑ћа. – Тре́бе да са́дим гради́ну, а не́ знам где́ ми е набада́љ̑ћа. **3.** *висока потпетица на женској ципели и ципела са таквом потпетицом.* – Са́мо се чу́дим на Со́вју, ко мо́ж да кра́ка у оне́ј набада́љ̑ће.

набада́ње с *гл. им. од набада.* – На́јласно е набада́ње ђеба́пчичи на ча́чкалицу.

набади́на ж *в. лабадина.* – Напраи́л сам набади́ну од есено́во дрво́.

набáе свр. *бајањем пошаље добро или зло коме.* – Д и́деш код бáбу Ристéну да ти онá на мужáтога набáе, па да ви́диш ел те нéче вóли.

набајувáње с *гл. им. од набајуе.*

набајýе несвр. *бајањем баца чини на кога или на што.* – Онá набајýе кýј че кугá да вóли, кýј че кугá да мр́зне. – Набајýе на крáве на љýђе, та трóве млекó.

набатéе свр. *отекне.* – Настанýла га крáва па му ногáта набатéла.

набѣ́цка свр. **1.** *набоцка, начини рупице боцкајући.* – Узéла сам да набѣ́цкам опѣ́нци, па.че да бýду на двóе брчкóтине. **2.** *направи шаре боцкањем.* – Младéнчичи пр́во премáжеш с вóду, па и тѣ́г набѣ́цкаш сьс дренóвинку, ел сьс цéв. **3.** *посади неко семење или расад, убадајући га прстима или помоћу кочића у земљу.* – Дьнѣ́ска набацкá двé лајé бéли лýк.

набéден, -а, -о **1.** *који је само тако назван, а уствари није такав.* – Набéден мáјстор. **2.** *који је оклеветан, криво оптужен.* – Набéден да е улази́л у туцý и́жу, кьд тáм нестáле нéће пáре.

набéди свр. *сакупи надничаре за пољски посао.* – Набеди́мо пéт човéка, да покóсе Гóрњу ливáду.

набедóше се свр. у пеј. значењу *сврши велику нужду на неодговарајућем месту.* – Набедосáли му се мангýпи пред капи́ју.

набéре се свр. *накупи се јед, горчина.* – Кьд ми се набéре, já изудáрам пр́вњега на кугá налети́м.

наби́ва несвр. **1.** *ударцима утерује у што.* – Наби́ва кóлци у јáз. **2.** *натиче на што.* – Тýрци су набивáли жи́ви љýђе на колѣ́ц. **3.** *притискајући пуни што.* – Наби́ва вл́ну у врéчу. **4.** *ударцима или притиском чини тврдим, збија.* – Наби́ва зéмљу сьс набивáљњу.

наби́ва се несвр. **1.** *улази у уски простор.* – Свáку зи́му се наби́вамо у кýјну да презѝмимо. **2.** *једе више него што треба.* – Немóј се млóго наби́ваш, ч те боли́ пóсле меши́на.

набивáљња ж *в. набивачка (1).* – Напраи́л сам набивáљњу од окрýгал трупѣ́к, па сам му приковáл двé ручи́це.

набивáње с *гл. им. од набива (се).* – Набивáње с голéми чýк.

наби́вање с *в. одбивање – набивање.*

набивáчка ж **1.** у дем. значењу *маљ којим се набија коље, земља и др.* – Узни́ набивáчку, па наби́ овýј зéмљу овýдака. **2.** *набијање.* – И́ма да бýде стрáшна набивáчка.

наби́вка несвр. у дем. значењу *полако набија.* – Наби́вка га польгѣ́чка.

набивкáње с *гл. им. од набивка.*

наби́је ýзам изр. *тако јако некога удари да га састави са земљом.*

наби́р м *набор.*

нáбит, -а, -о *који је омален а здрав, чврст.* – Нáбит човéчичат.

нáбита земљá изр. *земља тврда за обраду.* – Падáла jáка ћи́ша и земљá станýла нáбита, па се не мóж кóпа.

наблажњýе несвр. *има помало сладак укус, сладни.* – Винóво ти помáлко наблажњýе, изглéда ми нé прећипéло до крáј, али мóж се пи́је.

наблéсњичав, -а, -о *који је мало блесав, који је прилично блесав.* – Девóјчето им наблéсњичаво, тéшко да мóж да се ожéни.

набли́зи свр. **1.** *примакне близу.* – Наблизи́ чорбáлукат, да мóж и ми да се сýвамо. **2.** *дође близу до чега.* – Кьд вéч наблизи́мо до Зýничје, онó ни се стрóши колó.

наблизни́чи свр. *наваривањем стави челик на истрошену оштрицу алатке.* – Кóде Ци́ганин ми наблизничи́л сећи́ру, па сечé ко бритвáч.

нáблизо прил. *близу један до другога.* – Седéли смо нáблизо. **2.** *приближно, отприлике.* – Нáблизо е, до стó ћи́ла,

вепьрьт.

набл́ска свр. **1.** *ударцима утера у што, набије.* – Едва́ наблска́ ко́лци у ону́ј су́ву зе́мљу. **2.** *натовари, претовари.* – Набл́скам кана́те до вр́ сьс ко́рење, па озго́р разре́дим ма́лко мому́риште да се не стр́ве успу́т, прекр́стим се и по́јдемо.

набл́ска се свр. *свом силином се набије у што.* – Наблска́л се с а́уто поди камијо́н.

набљу́е се свр. *исповраћа се у што.* – Набљува́л се у пепели́ште.

набо́ба се свр. *в. набьбь се.*

набо́би се свр. *набубри.* – Набоби́ла му се зрнца́та, на васу́љат, ско́ро че да ни́ца.

на́бозе прил. *срећом, на сву срећу;* упор. набозем. – Дојдо́ше да га одведу́, ал о́н на́бозе не бе́ше ту́ј.

на́бозем прил. *в. набозе.* – Суде́м сам тражи́л, па ни́кој, ел не́ма, ел неда́ва, на́бозем Ми́ка има́л, па ми да́де.

набо́ј м бол. *оштећење ткива на доњем делу стопала настало ударом, снажним притиском или трењем, које гноји и жестоко боли, убој* contusio. – Ме́н се би́л дига́л набо́ј под го́лемчич, ме́чку сам роди́л док се не́ провали́л.

набо́љичав, -а, -о *који је болешљив.* – Набо́љичаву дево́јћу заобика́љају мо́мци.

набосоту́е се свр. *проведе живот идући бос или у оскудној обући.* – Ја́ сам се за мо́ј ве́к набосотува́ла и наглдува́ла.

набр́ба свр. *напипа, пронађе оно што је било сакривено*; упор. набрка (1). – Набрба́ли ми паре́те, сьг и мо́ра прекуту́ем.

набрда́љћа ж *в. брдила.*

на́брецан, -цна, -цно *који је набусит, осоран*; упор. набрецљив. – Ко́ те трпу́ таквóга на́брецнога?

набре́цљив, -а, -о *в. набрецан.* – Они́ су сви́ такви́, набре́цљиви.

набре́цљиво прил. *осорно, набусито*; упор. набрецно. – Ако ти одгово́ри, одгово́ри ти га набре́цљиво.

набрецно́ прил. *в. набрецљиво.* – О́н н у́ме дру́гако да се пона́ша не́го са́мо набрецно́.

набрецу́е се несвр. *одговара осорно и набусито.* – Ку́ј ти е ђа́вол, та се набрецу́еш?

набречи́ свр. **1.** *набрекне виме од млека, накупи се млеко у вимену, у дојкама.* – Кьд Смиља́на и́де с о́вце, оне́ ја́ко набречу́. **2.** *накупи се много горчине и љутине у човеку која зачас може да експлодира.* – Ва́рди се дьнь́с од баштý, заште́ е до́ста набреча́л.

набр́ка свр. **1.** *напипа, нађе пипајући*: упор. набрба. – Брка́ по ону́ј њо́јну та́шну, ал га не може́ набр́ка. **2.** *начне што, отпочне трошити што.* – Набрка́ла сам и друђи́јат чебр́ си́рење. **3.** *пипне у оно у што неби смело да се дира*; упор. набрца. – На́брка́ла ма́чка млеко́.

набр́њи свр. *подигне горњу усницу и нос, заузме став увређене величине.* – Кьд набр́њи но́с до́јде о́двратан.

набр́њи се свр. **1.** *наљути се, подигне нос.* – А́, му не́што не́ по во́љу, о́дма се набр́њи. **2.** *уобрази се, погорди се.* – Набр́њи се и ни́куга не гле́да.

набр́ца свр. *в. набрка (3).* – Ма́чће па́к набрца́ле млеко́то, чу и поби́ем.

набрцува́ње с *гл. им. од набрцуе.*

набрцу́е несвр. *пипа у оно (обично течност) у шта не би смело да се дира.* – Да ти ра́зне а́ле не набрцу́ју ва́риво, узни́ па га поклопи́.

набр́чка свр. *направи боре, набора.* – Кьд ду́не ве́тар о́н набр́чка во́ду. – О́ч ли да ти набр́чкам опьнци?

набр́чка се свр. *набора се, добије боре.* – Набрчка́ла си се ко сва́ка ба́ба.

набу́ба свр. *натовари до врха, претовари.* – Набу́бам кана́те до вр́, не

ша́лим се.

набу́ба се свр. **1.** *наједе се, добро се наједе.* – Ели́с се у́баво набуба́мо. **2.** *задовољи се ударајући кога или ударајући у што.* – Набуба́ се на Та́дију, па сѣг не́к про́ба па́к да ме псу́е.

набу́би се свр. *испупчи се.* – Не́кво се набуби́ло под чр̥гу.

набубу́ри свр. **1.** *набубри семе при ницању.* – Бо́б набубури́л, само што не́ ни́кал. **2.** *наклобучи, издигне.* – Васу́љ поче́л да ни́ца и набубури́л зе́мљу.

набубу́ри се свр. *набубри, наклобучи се, потклобучи се*; упор. набумби се. – Набубури́л ни се парће́т у едно́ ћу́ше.

набубу́ши се свр. **1.** *испупчи се, потклобучи се.* – Набубу́ши́л ми се ду́вар и ма́лтерат поче́л да отпа́да.

набу́ва свр. **1.** *омлати мотком плодове са дрвета.* – Набу́вам кру́шће, па и по́сле збѝрам. **2.** *млаћењем обраних стабљика, са махунама или класјем, добије извесну количину њиховог семена.* – Набува́ла сам едѣн шини́к ле́чу.

набу́ва се несвр. *наједе се.* – Набу́ва се ко во́л, па са́мо подри́гуе.

набуву́е несвр. *млатећи мотком убране стабљике са махунама или класјем добија извесну количину њиховог семена.* – Од ону́ј њи́ву из Грезѣнску ре́ку набуву́емо по два́ ца́ка васу́љ.

на́бујан, -јна, -јно *који је прилично бујан, који је бујнији него што треба*. – Пчени́ца ми ма́лко на́бујна, стра́ ме да не поле́гне.

набукува́ње с. *гл. им. од набукуе (се)*.

набуку́е несвр. *навлачи, облачи.* – Чи́ча набуку́е но́в кожу́в.

набуку́е се невр. *облачи се, одева се.* – Набуку́е се у ста́ре дре́е, но́вете си зачуву́е.

набу́мби се свр. *в. набубури се.*

набу́пка се свр. у дем. значењу *најдеде се (о детету).* – Набу́пкај се до́бро, па да спи́ш.

набу́та свр. *нагура, угура.* – Не мо́г да набу́там но́ђе у чи́зме, омале́ле ми.

набу́та се свр. **1.** *завуче се, зарије се.* – Кьд му е зи́ма, пра́се се набу́та у сла́му. **2.** *сакупи се мноштво у малој просторији.* – На́род се набу́та у са́лу, зи́не и слу́ша кво́ они́ја при́ча. **3.** *наједе се, преједе се.* – Набу́та се кво́ дова́не.

набутува́ње с *гл. им. од набутуе (се).* – Си́лом набутува́ње.

набуту́е несвр. *гура унутра.* – Набуту́е ја́ганци у ко́чак.

набуту́е се несвр. *гура се тамо где му није место.* – Немо́ј се набуту́еш мецу њи́, ел они́ су о́пасни.

набуче́ свр. *одене, обуче.* – За Све́ти Ла́зар набуче́ де́цу у морна́рће дре́е.

набуче́ се свр. *одене се, обуче се.* – И на тежа́тник се набуче́ у стова́лне дре́шће.

набу́чи свр. **1.** *наклобучи.* – Млеко́ кьд ћипи́ оно́ набу́чи пе́ну. **2.** *накостреши.* – Кьд га ју́рне ку́че, ма́че набу́чи дла́ку.

набу́чи се свр. **1.** *наклобучи се.* – Ћипи́ млеко́, па се набучи́ло. **2.** *накостреши се.* – Набучи́ла му се коса́ ко на е́жа.

набу́чка свр. **1.** *бућкајући направи масло.* – Набучка́ла ма́сло за це́лу не́дељу. **2.** *бућкајући на шмрку наточи воду.* – Набу́чкај во́ду у кори́то, да напо́имо гове́ду.

навадаци́ја м *в. наваџија*.

навадаци́ка ж *в. наваџика*.

нава́ди свр. *залије башту или њиву тако што у њу доведе воду вадом (каналом), а затим је мањим каналима разводи у редове и леје или је пусти да се слободно разлева.* – Кьд нава́диш гради́ну, по́сле да нава́диш и де́телину.

нава́ли свр. **1.** *нагне, накриви на једну страну.* – Они́ја дире́к тре́бе да нава́лиш ма́лко надо́ле, тѣг че да бу́де пра́в. **2.** *наслони врхом уз што ветрикално.* –

Ко́лци да нава́лиш уз ду́вар да не трулаве́у. **3.** *салети захтевима.* – Навали́ли мо́иви да ку́пимо мо́торну бици́клу.

нава́ли се свр. **1.** *наслони се.* – Што́ си се навли́л на ме́н? **2.** *прилегне да се мало одмори.* – По ручѣ́к мо́ра ма́лко да се навали́м, да дре́мнем.

нава́лица ж *навала, гужва*. – Нава́лица на чешму́, све́ се смр́зо док завати́ во́ду.

нава́ља свр. *ваљајући нагомила, накотрља.* – Пред бе́рбу нава́љам бу́ричи у Тимо́к, да заћи́сну.

нава́ља несвр. упор. наваљуе. **1.** *чини да што буде нагнуто.* – Ја́ нава́љам ћуту́кат на ова́м, о́н га нава́ља на она́м и ту́ј се скара́мо. **2.** *наслања, прислања.* – Нава́љамо дире́ци ус ку́ћу да се су́ше. **3.** *упорно настоји да што постигне, инсистира.* – Нава́ља да му продаде́м Го́рње ло́зје. **4.** *прилеже на посао.* – Немо́ј мло́го да нава́љаш на ра́боту, јо́ш неси́ бљш презд ра ве́л. **5.** *насрће на тучу.* – Паву́н кљд пи́не о́дма нава́ља на бо́ј. **6.** *удвара се, не баш увек из часних намера.* – Ти́ја ми мангу́п нава́ља на дево́јче, чу га прегр́бим едну́ ве́чер.

нава́ља се несвр. **1.** *нагиње се.* – Не нава́љај се преко перде́, мо́ж да па́днеш. **2.** *наслања се.* – Немо́ј се нава́љаш на ме́н, те́жак си ми. **3.** *проведе неко време у котрљању нечега, задовољи се котрљајући нешто.* – Дњѣ́с сам се наваља́л буретѝју у "Цервѝн", ко ни́кад.

нава́љање с *гл. им. од наваља (се).*

наваљува́ње с *гл. им. од наваљуе (се).*

наваљу́е несвр. *в. наваља*. – Каза́л сам ти да то́ј не наваљу́еш на кљм ме́н. – Пре́цве наваљу́е гла́ву на моѐ ра́мо. – Наваљу́е да га пу́штим д и́де у Ми́нићево на ва́шар. – Она́ наваљу́е на ра́боту, а о́н кла́ј, кла́ј. – У мла́дос ја́ко наваљува́л на бо́ј.

наваљу́е се несвр. *в. наваља се.* – Не наваљу́ј се проз пе́нцер док во́з не ста́не. – Немо́ј се наваљу́еш кљм њу́, да ти не иско́пам о́чи.

нава́не свр. **1.** *започне, предузме неки посао.* – Нава́не на́род да бе́ре ло́зје да́ко е јо́ш зеленко́, не мо́ж га ува́рди од ћо́сови. **2.** *узме на зуб кога, стане да прогони кога.* – Нававу́л зета́тога и не мо́ж га ви́ше подно́си.

нава́не се свр. *подухвати се нечега*; упор. навати се. – Ја́ се не би сме́л нава́нем то́ј да урабо́тим.

нава́ри свр. *накува више јела.* – Нава́рим варива за три́ дена́, па и ту́рим у вр́ижидер.

нава́ри се свр. *набубри при кувању.* – Сѣ́г ти се чи́ни да е ма́лко васу́љ у гр́нево, ал кљд се нава́ри о́н че га напл́ни.

нава́ти се свр. *в. наване се*. – Што си се наватѝл на то́ј кљд си зна́л да га не мо́ж урабо́тиш.

нава́ча свр. **1.** *ухвати велику количину чега*. – Мо́ј де́да Га́вра, кљд год и́де у Студенѣ́ц, нава́ча плну́ торбу́ с ра́ци. **2.** *обузме кога осећање страха, сумње и сл.* – Навача́л стра́ од њи́, па не сме́ ни покре до́м да им про́јде.

нава́ча се свр. *нахвата се, прилепи се.* – Навача́ло му се и́ње на мустачи́.

нава́ча се несвр. *подухвата, прихвата се неког посла.* – Не нава́чај се на ту́ј ра́боту, неси́ ти́ за то́ј.

навача́ње с *гл. им. од навача (се).*

навацѝја м *наводација, проводација*; упор. навадација. – О́н е би́л мо́ј навацѝја, ма́јће му га њиго́ве.

навацѝка ж *наводацика, проводацика*; упор. навадацика. – Ба́ба Стано́ћа е била́ навацѝка на гоца́ куѝ.

навацилѣ́к м *наводацилук, проводацилук*. – Њо́јан навацилѣ́к ни́где не́ испа́дал ко тре́бе.

навацисува́ње с *гл. им. од навацисуе*. – Она́ се ба́ви с навацисува́ње.

наваџису́е несвр. *наводаџише, проводаџише; упор.* наваџише. – Ба́ба Ру́жа му наваџису́е за На́јду, али о́н о́че Ма́ру.

наваџи́ше несвр. *в. наваџисуе.* – Не́чу ни́кој ни́шта да ми наваџи́ше, са́м це же́ним.

наваџува́ње с *гл. им. од наваџуе.* – Не мо́ж да набе́реш добру́ мому́рузу без наваџува́ње.

наваџу́е несвр. *залева башту, њиву, ливаду и сл. на тај начин што у њу доводи воду вадом и после је разводи мањим вадама или је пусти да плави целу површину.* – Ми́ граді́ну наваџу́емо, не пољéвамо ју, а и мому́рузу наваџу́емо кьд е голема́ су́ша.

нава́ши свр. **1.** *прибави, снабде.* – Не́ льсно на са́му жену́ да нава́ши бра́шно, дрва и дру́го кво́ тре́бе за ку́ћу. **2.** *намири, надокнади.* – Гоџа́ и́ма да му нава́шим за ту́ј што́ту, што му учини́ла моја́ гове́да.

навшьѣ́ни се свр. *в. намаши се.* – Зиму́с ти́ће упа́де у едно́ капутле́нце навшьѣ́ил се и гла́дан.

наве́ина ж *гомила навејаног снега, смет*; упор. навет, намет. – Не́ће наве́ине су висоће́ колко́ до ча́ндију.

наве́иште с *место где је навејан снег или место где обично снег навејава сметове.* – Пр́во да се распи́тамо да л е наве́јано оно́ј наве́иште, па тьг да по́димо.

на́вет м в. *навеина.*

навиво́ри свр. *наспе више него што је потребно (о течности).* – Навиво́риш то́лку во́ду у кори́то да опе́реш едне́ чера́пе.

нави́главина ж *онај који је бандоглав, тврдоглав, који у свему ради на своју руку.* – Немо́ј се орта́чиш с ту́ј нави́главину.

нави́главинчина ж *ауг. од навиглавина.* – Над на́род у́век вла́дају не́ће нави́главинчине.

нави́ја несвр. *намотава ткачку основу на кросно по одређеној шеми.* – А́нка и Ми́ља нави́јају за поста́в.

навија́ља ж *она која навија основу за ткање.* – Кьд завр́ше навија́ње, навија́ља се́дну да се ма́лко поча́сте.

навија́ње с *гл. им. од навија.* – Смр́зомо се дьнь́с на навија́ње.

нави́је ши́ју изр. *тврдоглаво одлучи о нечему.*

нави́лчи свр. *сакупи сено на навиљке.* – До напри́вечер чу га нави́лчим.

нави́лчич м *дем. од навиљак.* – Врљи́ на ко́ла јо́ш не́ћи нави́лчич и до́ста е.

нави́ра се несвр. *надноси се.* – Мо́ж да па́днеш до́ле ако се нави́раш преко тробоза́н.

навира́ње с *гл. им. од навира.*

нави́ри се свр. **1.** *накупи се вода у каквом удубљењу, јарузи и сл.* – Че́камо да се нави́ри вода́, па че да пу́штамо водени́цу да ме́ље. **2.** *напуни се сузама.* – Ви́дим нави́рили му се о́чи.

нави́рчи свр. у ауг. значењу *напуни преко мере неком течношћу, препуни.* – Немо́ј да нави́риш котьльт, па да га по́сле не мо́ж но́сиш.

нави́тли свр. *садене у витао (даске и сл.).* – Дьће да нави́тлиш док су јо́ш си́рове, по́сле а и витли́л, а и не витли́л, едньква ти се ва́ча.

нави́шија ж *тврдоглава особа.* – Нави́шија си, од како́ си се роди́л.

навлаче́ње с гл. им. од навлачи (се).

навла́чи несвр. **1.** *облачи, одева.* – Навла́чи но́ве дре́је, спрему́е се д и́де на Ђо́лину сва́дбу. – Немо́ј да навла́чиш но́вијат капу́т, дьнь́с не́ пра́зник. **2.** *увлачи, усисава.* – Ова́ј пу́нпа не́где навла́чи ваздýк, зато́ј не́че да рабо́ти. **3.** *упија.* – Бито́н навла́чи вла́гу, а ка́мен не навла́чи. **4.** *подлеже чему неповољном.* – Рабо́ти у ру́дник, та навла́чи бо́лес, а ова́м му има́ње неурабо́тено.

навла́чи се несвр. **1.** *облачи се, одева се.* – Ју́тром се навла́чимо, а кьд че да спимо́ ми́ се сту́рамо. **2.** *експанзивно се ширећи улази у какав затворен простор (о гасовима).* – Затворе́те вра́та да се не навла́чи чу́р у собу. **3.** мн. *непозвани улазе.* – Кьд је не́чија сва́дба у До́м, гради́нсћи ви́ше не седу́ надво́р него се навла́че у са́лу и о́дма се́дају уз оста́л, ко да су пра́ви го́сти.

навлече́ свр. *в. навлче.*

навлече́ се свр. *в. навлче се.*

навлче́ свр. упор. на-влече. **1.** *вукући унесе.* – По́љсћи ми́ши навлчу́ у́зам сва́какво. **2.** *довезе, дотера.* – Навл́кал сам то́лко др́ва, да чу да и́мам за две́ зи́мени. **3.** *обуче, одене.* – Навлчи́ си то́плу дре́у. **4.** *усиса.* – До́бро да се зати́сне да не навлче́ вазду́к. **5.** *упије.* – Ду́вари навл́кли вла́гу. **6.** *добије, заради нешто неповољно.* – Немо́ј то́ј да рабо́тиш, да не навлче́ш не́ку бо́лес.

навлче́ се свр. упор. навлече се. **1.** *обуче се, одене се.* – До́бро се навлче́м кьд чу д и́м на́ воду. **2.** *уђе, увуче се.* – Навлчу́ се у со́бу и це́л дьн и́грају ка́рте. **3.** *накраде се, украде много чега.* – Док су сви́ страува́ли за живо́т, они́ се навл́коше и жи́то и бра́шно и воло́ви су из шта́лу на љу́ђе одврзува́ли, разбо́јници и ајду́ци едни́.

наво́ј м **1.** *композиција за навијање ткачке основе на кросно која се састоји од основе, кросна, влачега, две сохе, растакаљке, камења које се ставља на влачег и др.* – Кьд наме́стимо наво́ј, тьг ма́лко е́днемо, па по́сле нави́јамо. **2.** *место на коме се навија ткачка основа.* – Наво́ј тре́бе да е ма́лко у́збрдњичав, ел тьг се бо́ље оте́за осно́вата. **3.** *процес навијања основе за ткање.* – За наво́ј ти тре́бу жене́, кое́ зна́ју ко се нави́ја.

наво́љи свр. **1.** *наметне коме своју вољу, присили кога да уради онако како му се нареди.* – Навољи́ли га де се оже́ни с ону́ј дебе́лу ме́чку. **2.** *да коме довољно, задовољи кога дајући му што.* – Ње́г не мо́ж да наво́љиш с едење́, колко́ мо́ж да поеде́.

наво́љи се свр. *задовољи се.* – Кьд не́ма кво́ дру́го, ми́ се ука́чино у ду́д, па се наво́љимо с ду́дови.

наво́шта ж *вунени обојак, обљало.* – Ве́чером кьд се собу́ем, ту́рим наво́ште покре кубе́.

навр́ве се свр. мн. **1.** *крену један за другим, крену као у колони по један.* – Ју́тром се овчари́ навр́ве по прти́ну и ото́де да ра́не сто́ку. **2.** *уђу један за другим.* – Навр́ве се, тека́, мангу́пи код не́ћега чове́ка и све́ му изду́ и попи́ју, а о́н не мо́ж ни́шта, ел и дове́л њего́в си́н.

наврѓуља свр. **1.** *украси вијугама (о везу и сл.).* – Како́ ли и умеја́ она́к у́баво наврѓуља. **2.** *напише.* – Наврѓуљај му едно́ пи́смо и поздрави́ га. **3.** *сврши велику нужду тако да измет сложи као смотано уже.* – Наврѓуља́л, е́, е́ј, говно́.

наврѓуља се свр. *сврши велику нужду.* – Наврѓуља́л му се не́ћи у авли́ју.

навре́ви свр. *подговори, наговори.* – На́вреви га она́ј ајмна́ д и́ду у Вла́шко, та́м че вели́ да зараду́ гоџа́ ду́кати.

навре́ви се свр. *наразговара се.* – Најдо́мо се, па се навреви́мо.

навреву́е несвр. *наговара кога.* – Мија́јло ме навреву́е да ма́немо ову́ј ра́боту, па д и́мо у Бе́оград да слу́жимо.

навр́ка свр. *стави нечега превише, нагура.* – Ти́ ми́слиш ако му навр́каш по́више ма́з да че да бу́де по́боље. – Навр́ка во́ду у коми́ну, па о́че да му е до́бар комиња́к, оно́ не́че, же́на.

навр́стан, -а, -о *који је поређан.* – И́же навр́стане и с едну́ и с дру́гу стра́н уз пото́кат.

навр́ља свр. **1.** *набаца преко нечега.* – Ту́рим гре́де, па сла́му, а озго́р навр́љам зе́мљу и ете́ ти ро́вница. **2.** *набаца како било на гомилу.* – Ре́кал сам му да у́баво наре́ди др́ва у по́друм, а о́н узе́л и са́мо и

наврљáл.

навр̏ља се свр. **1.** *неко време проведе у бацању нечега, задовољи се бацајући нешто.* – Наврљá се песѣ́к у трáктор и сѣ́г не осéчам рýће. **2.** *сврши велику нужду некоме у инат.* – Слýга се на гáзду наврљáл и у чи́зме и у кáпу.

наврљáње с *гл. им. од наврљи (се).*

навр̏љи свр. *баци чини на кога.* – Навр̏љила му маци́је.

навр̏не свр. **1.** *наврати воду.* – Требáло би да оти́деш да навр̏неш вóду у ливáду, егá би отавáта сти́гла за кошéње, док не удáри слáна. **2.** *залије башту и сл. на тај начин што воду доведе вадом.* – Мóра д и́м да навр̏нем граді́ну. **3.** *наврати, сврати понекад.* – Навр̏не и óн по нéћи пýт, али рéтко.

навр̏не се свр. *буде ту, нађе се ту.* – Наврни́ се тýј, да и дочéкаш кьд дóјду.

навр̏та несвр. **1.** *в. наврча.* **2.** *навија (о часовнику).* – Навр̏там сáт да свóни. **3.** *заврће (о шрафовима).* – Навр̏та шрáвови у вáбрику. **4.** *буши ради пробе.* – Не навр̏тај лубени́цуту кьд и сáм знáеш да нé зрéла.

навр̏та се несвр. *налази се ту, бива ту кад је потребно*; упор. наврча се. – Ни́кој дрýђи нéма да дóди, сáмо ни се ћéрка навр̏та тудé.

навр̏тање с *гл. им. од наврта (се).*

наврти́ свр. **1.** *пробуши већи број рупа.* – Првó наврти́м дýвће па тѣ́г у њи́ углавýем штапци́. **2.** *пробуши па остави.* – Нéћи сáмо наврте́ли лубени́це и текá и остаи́ли. **3.** *навије (о часовнику).* – Куи́ че да наврти́ сáтав? **4.** *дотера на тачно време (о часовнику).* – Наврти́ га на пóла дванáес.

навр̏ца се свр. *наједе се кусајући кашиком, накуса се.* – Навр̏ца се васýљ, па пóсле сáмо прди́.

навр̏цка свр. *напише, напише руком.* – Навр̏цкај му ти́ еднó пи́смо и свé му кажи́ што е и какó е, а óн пóсле нéк се размишљáва што чé и какó че.

навр̏цка се свр. чешће у мн. наврцкају се, *сви уђу један по један, уђу скоро неприметно.* – Навр̏цкају се пóльк и напл́ни се сóба.

навр̏ча несвр. **1.** *навраћа воду.* – Навр̏ча вóду на свóју водени́цу. **2.** *залева башту доводећи воду каналом.* – Ошѣ́л да навр̏ча граді́ну. **3.** *долази по некад, навраћа.* – Навр̏ча код нáс кьд гóд дóди у Палáнку.

навр̏ча се несвр. *в. наврта се.* – Навр̏ча се тýј да ни донéсе вóду и дрýго квó ни трéбе.

наврчáње с *гл. им. од наврча (се).* – Ѝдем из наврчáње градину.

навр̏чи свр. **1.** *удене узицу у отворе на тканини.* – Трéбе да ми навр̏чиш учкýр у гáче. **2.** *наспе у великој количини.* – Штó си наврчи́л овóлко вóду у млекóво, па сѣ́г нé за ни́шта. **3.** *наврне неки суд да би пио из њега.* – Ти́ немóј ко Милáн, кьд навр̏чи балóн н ýме да га одвóи óд уста.

навр̏чи се свр. чешће у мн. наврче се *стану у ред или крену један за другим.* – Навр̏че се преди дућáн и чéкају за шићéр и за зајти́н.

навр̏чка свр. *нанише.*

навр̏чка се свр. чешће у мн. наврчкају се *крену један за другим као у колони по један, нанижу се.*

навр̏ши свр. **1.** *напуни до врха.* – Навр̏шила сам еднó чебрé сьс си́риње. – Кьд сéдне да едé, навр̏ши тањи́р с гýжвице, прóсто стрá да те сýзне. **2.** *достигне неко доба живота.* – Чим навр̏ши шеснáес гóдине, че га жéнимо. **3.** *протекне неко време.* – Наврши́ше се двé гóдине од тагáј.

навýза свр. **1.** *угура што тако да оно том приликом као да клизне унутра.* – Навýзам цепљáњће у пóдрум. – Мáјће му га навýзам. **2.** *насамари кога, превари кога, наведе на танак лед кога.* – Чýвај се оди њéг да те не навýза.

нав́уза се свр. **1.** *завр̏ши клизање, задовољи се клижући се.* – За ови́ја ра́спус се деч́ија си́лно навуза́ше. **2.** *насамари се, превари се.* – Во́ди рачу́н кво́ рабо́тиш, немој се нав́узаш. **3.** *напије се, опије се.* – Нав́уза се од сабо́јле.

нав́ура свр. *наспе, натрпа.* – Не ва́жно да му са́мо нав́ураш овакво́-онакво́, него тре́бе да зна́еш како́ коѐ и́де по ре́д.

навурљи́ка свр. *сипа превише воде (у јело које се кува и сл.).* – Навурљи́ка му во́ду и оти́де си, а оно́ си се ва́ри док се ва́ри, а по́сле са́мо чорбуља́к.

нав́ушти м *дуги вунени обојци, бели (женски) и црни (мушки), којима се зими увијају ноге до колена*; упор. навошта.

на́газ м бол. *оспе које се јављају по телу када се, по народном веровању, нагази на место на коме је куче оставило сугребе*; упор. сугреби (2).

нагала́ти свр. *извређа кога најпогрднијим речима спомињући при томе људски измет.* – Пу́шти ти́ ме́не да га ја́ нагала́тим, па се не́че се́ти ви́ше да те ди́ра.

нагала́ти се свр. *у инат некоме сврши велику нужду тамо где не треба.* – Слу́га тѓ оти́де у ку́ћу, изва́ди пе́чено крава́јче и нагала́ти се у огњи́ште, па затр̏па у пе́пел.

нагаре́з прил. *кивно, са мржњом.* – Ода́вна сам му нагаре́з.

нага́ђа несвр. **1.** *погађа, натуђа.* – Идо́ код вра́чку, она́ не́што нага́ђа, али сла́бо потреву́е. – Нага́ђа ма́лко и не́мачћи, али ло́ше. **2.** *претпоставља, нагађа.* – Нага́ђам ја́ кво́ пису́е у писмо́то, дако ми ти́ не́ч ка́жеш. **3.** *намешта, подешава.* – Де га нага́ђај да про́јде проз о́бе ду́вће.

нага́ђа се несвр. *намешта се, припрема се.* – Ма́чкана се прле́га нага́ђа да се ома́чи под о́дар.

нагађа́ње с *гл. им. од нагађа (се).*

нагла́венће ж *чарапе којима су место поцепаних стопала исплетена нова.* – За ову́ј зи́му ми жена́ испле́ла четво́ре нагла́венће.

нагла́ви свр. **1.** *старим чарапама исплете нова стопала.* – Узе́ ти́ће и́гле да нагла́вим на му́жа чера́пе. **2.** *допуни, надокнади.* – Не́што сам и плати́л, али и́ма јо́ш гоћа́ да нагла́вим. **3.** *обезбеди, прикупи.* – Не мо́г да нагла́вим то́љће па́ре.

наглавува́ње с *гл. им. од наглавуе.*

наглаву́е несвр. **1.** *плете нова стопала старим чарапама.* – Сцепи́ле ми се чера́пе, па и еве́ наглаву́ем. **2.** *надокнађује, допуњује до пуног износа.* – Наглаву́ем му оно́ј што сам му јо́ш дл̏жан.

нагла́вци м упор. натикалци, натлчњаци. **1.** *нова стопала на старим чарапама.* – Ћицо́ши се у но́ви нагла́вци. **2.** *исплетена стопала (нема горњишта) која се обувају преко чарапа за време зиме.* – Обу́ј си и нагла́вци, да ти не osе́бну но́ђе. **3.** *мушке кратке чарапе до испод листова.* – Ене́ ти и нагла́вцити на кли́н, пред вра́та.

нагла́дничав, -а, -о *који је прилично гладан, који је више гладан него сит.* – О́н е сиромá пре́цве нагла́дничав. **2.** *који је сиромах.* – Ти́ја су љу́ђе нагла́днични.

нагле́да свр. *припази, помогне, надгледа.* – Не́ма ку́ј да га нагле́да.

нагле́да се свр. *припази, помогне, надгледа.* – Што́ смо љу́ђе, него да се нагле́дамо кљд смо у нево́љу.

нагледи́ прил. *на поглед, на изглед.* – Ко́њав ти нагледи́ не́ ло́ш, али кви́ су му на́рви, то́ј не́ знам.

нагл̏та се свр. **1.** *наједе се неке меке хране.* – Нагл̏там се качама́к, па ми си́то. **2.** *узме доста онога што је за гутање.* – Наглта́л сам се ле́кови у мо́ј ве́к. **3.** *једно време трпи увреде, понижења и сл.* – Гоћа́ сам се наглта́л, не мо́г ви́ше да

трпи́м.

наглу́вичав, -а, -о *који не чује најбоље*. – Кьд вре́виш сьс Си́бина, мо́ра до́бро да наоку́еш, ел о́н, же́на, до́јде наглу́вичав.

нагма́ца свр. **1.** *нагази.* – Па́зи да не нагма́цаш говно́то. **2.** *наиђе изненада на некога или нешто, затекне.* – Нагмаца́л на њи до́ле у мому́рузу.

нагма́ца се свр. *задовољи се газећи по блату, једно време проведе газећи по блату.* – Пу́шти децу́ту да се нагма́цају, па и по́сле купи́.

нагме́чи свр. **1.** *учини да што постане меко, нагњечи.* – Нагме́чим пл́ну ка́цу с гро́зје, па тьг сипу́ем у бь́чву. – Док сам и сне́ла од коли́бу до са́ло, кру́шћете се нагмечи́ле. **2.** *притисне, нелегне.* – Собо́ри га на́зам, па га с коле́на нагме́чи на меши́ну. **3.** *улуби, нагњечи.* – Ку́ј нагмечи́л бака́лав?

нагму́ра свр. *урони што у неку течност.* – Нагму́рам копри́ве у ћипе́лу во́ду, да ма́лко одме́кну, а по́сле и си́тно сасе́цкам, заме́шам и с три́це и даде́м на кокóшће.

нагму́ра се свр. **1.** *једно време проведе ронећи, задовољи се ронећи.* – Ово́ј ле́то смо се бьш нагмура́ли у Цве́ткову ва́ду. **2.** *уђе мноштво у воду.* – У ба́њу се сви́ нагму́рају у едьн базе́нт и тека́ се ле́че.

нагна́е свр. *надокнади.* – Све́ се мо́ж нагна́е што неста́не, са́мо љу́ћи живо́т не мо́ж.

на́гно прил. *нагло, неочекивано.* – Ко́њ на́гно по́јде и они́ попа́дају ис ко́ла.

нагњаво́тина ж *нагњечено место на телу, контузија*; упор. набој. – Дру́го не́ма, ал ме нагњаво́тината ја́ко бо́ли.

нагња́са свр. *набијајући и сабијајући садржину напуни што.* – Нагња́сам вл́ну у вре́чу и однесе́м на влача́ру.

нагња́са се свр. у пеј. значењу *наједе се*. – Нагња́сам се же́жак ле́б и си́рије.

нагње́зди се свр. *после дужег врпољења коначно седне.* – Ел си се, мори́, нагњезди́ла на вре́чете, ел мо́ж да по́димо?

нагњете́ свр. *нагура.* – Дава́ му па́ре, о́н и не́че, ја́ му и нагње́то у це́п.

нагњете́ се свр. **1.** *завуче се.* – Кьд еде́м не́ко ме́со, оно́ ми се негњете́ по́ зуби. **2.** *нагура се, збије се.* – Сви́ се нагњете́мо у ку́јну и тека́ презе́мимо. **3.** *наједе се, преједе се.* – Нагњете́ се ко сто́ка, па тьг пи́је карабо́лну со́ду.

на́гњил, -а, -о *који је делимично гњио*. – Топови́це сь́г само на́гњиле, а за дь́н, два́ че да прегњи́ју.

нагњи́та несвр. *гура што у неки отвор, гура унутра.* – Не́че да еде́, а ја́ му си́лом нагњи́там у у́ста.

нагњи́та се несвр. *завлачи се, увлачи се.* – Неси́ ти́, ко што и́ма не́ћи, да се нагњи́таш на дере́ктуратога у ду́пе.

нагњита́ње с *гл. им. од нагњита (се).* – Си́лом нагњита́ње

наго́ди свр. *удеси, подеси.* – Де га тека́ нагоди́, да кьд га ма́лко прити́снеш оно́ ль́сно уле́зне.

наго́ди се свр. *удеси се, подеси се.* – Не́ћи пу́т се тека́ наго́ди да све́ и́де како́ подма́зано.

наголо́ш прил. *на голо.* – "При́јо, како́ зна́ш". / "При́јате́љу наголо́ш" (н. п.).

наго́личав, -а, -о *који је слабо одевен, лако одевен*. – Др́да ели́с наго́личав и́де по ову́ј зиму́.

наголо́ с *народно јело слично јанији, начињено од меса, црног или прази лука, масти, зачина и др.*

на́горак, -рка, -рко *који је помало горак*; упор. нагорњичав[1]. – Брашно́то до́јде ма́лко на́горко.

Наго́рка ж *име*.

наго́рњичав[1], -а, -о *в. нагорак*. – Мло́го била́ уро́дица у жи́то, па ле́б до́јде наго́рњичав.

нагóрњичав[2], -а, -о *који је прилично узбрдан.* – Нагóрњичáво му местóто.

нагорњýе несвр. *има по мало горак укус, горчи.* – Крáставицава си добрé нагорњýе.

нагóрће прил. у дем. значењу *нагоре*. – Пójди́ мáлко нагóрће, па ч га ви́диш гдé ри́ља.

нагóршће прил. у дем. значењу *нагоре, још мало нагоре, мало навише*; упор нагорће. – Jóш нагóршће трéбе д ѝдеш до њигóву колѝбу.

нагóтви свр. *скува многа јела.* – Од какó и́мамо мáјстори не мóг да нагóтвим и да намéсим.

награмáди свр. **1.** *стави на гомилу, направи гомилу.* – Штó сте, брé, награмади́ли камењéво на пýт, да се не мóж прójде од њéг? **2.** фиг. *сврши велику нужду на неодговарајућем месту.* – Колкó си е говнó овдé нéћи награмади́л!

награмáди се свр. **1.** *сакупи се у гомилу, створи гомилу.* – Књд се дáвају бóнови за нáвту љýђе се награмáде пред мéсну канцелáрију, óче врáта да истáе. **2.** *сврши велику нужду на неодговарајућем месту.* – Кojá ли се áла овдé награмади́ла?

нагрѝби свр. *стави на леђа.* – Нагрѝбим врéчу, та у водени́цу.

нагрвáља свр. *стави којекако на гомилу, котрљајући стави на гомилу, накотрља.* – Књд вршéмо, дéда вéчером сáмо нагрвáља врéче пред áнбар, па и јýтре унóси. – Нагрвáљају кáмење и текá препрéче пýт да не мóж да прójду тéнкови, бѝђим.

нагрвáља се свр. чешће у мн. нагрвáљају се; упор. нагрвеља се. **1.** *накотрљају се један поред другог, легну један поред другог.* – Вéчером се нагрвáљамо на рогóжу, а мáти ни сáмо покри́је. **2.** *задовољи се котрљајући се.* – У вршу се и́ма нагрвáљамо по слáму.

нагрвéља свр. *в. нагрваља*.

нагрвéља се свр. *в. нагрваља се*.

нагрди́ се свр. *проведе неко време грдећи тј. испуштајући свој отегнути грлени глас (о свињи).* – Цéл дѝн грди́ш и не мóш се нагрди́ш, свињи́це еднá невељáшна!

нагребé свр. **1.** *гребући неком алатком накупи што.* – Нагреби́ мáз из кáнту. **2.** *захвати воду.* – Иди́ нагреби́ вóду да напóимо говéду.

нагребé се свр. **1.** *брзо се обогати на непоштен начин.* – У они́ја рáт се црноберзијáнци нагрéбоше, ал им пóсле пресéде. **2.** *гребући и мажући по дну суда у коме је било јело наједе се.* – Ако се несѝ накусáл, не це нагребéш.

нагрéзне свр. *раскваси се, упије доста воде.* – Књд пољéваш граді́ну, глéдај да земљáта дóбро нагрéзне.

нагри́ба несвр. *захватајући нечим пуни какав суд.* – Нагри́бамо вóду да прскамо лóзје.

нагрибáње с *гл. им. од нагриба.*

нагрне свр. **1.** *навуче, нагомила.* – Пóљсћи ми́ши нагрнýли жи́то пóдзам па се земљáта напупи́ла. **2.** *навали на што, јурне.* – Нагрне народ на продáвницу, ко лýд. **3.** (обично у мн.) *нагло уђе, нахрупи.* – Сви́ нагрну унýтра да се грéју.

нагрóња свр. *препуни, претовари.* – Рáде Шóна ти тóлко нагрóња сладолéд у вишéк, да сáмо што не пóчне да се стрви.

нагрóња се свр. **1.** *преброди нека вођка па се гране савију или се нахвата лед па се гране савију.* – Нагрóњáла се срéшња, сáмо што се не покрши. **2.** *постане тешко на души, натежа.* – Нагрóњáло ми се, чи́ни ми се да чу да љýснем.

нагрýби свр. *наружи, унакази.* – Заштó га бóлес не нáјде, / Макѝр голéме бо́ђи́ње, / Та да му лицé нагрýбе (н. п.).

нагрýва свр. **1.** *накруни кукуруз нарочитом справом за кругење.* – Дьнѝс сам нагрувáл момýрузу и́ма за двé врéче. **2.** у ауг. значењу *натовари, претовари,*

силом напуни. – Нагру́вам кана́те с ка́мење, па те́рам до́м да си калдрми́шем авли́ју.

нагру́ва се свр. *наједе се, наједе се добро.* – Ал се нагрува́ ле́б и чарби́цу од турши́ју (ирон.).

на́грудњак м *памуклија без рукава, џубе*.

нагу́з прил. **1.** *унатраг, уназад*; упор. нагузичћи (2). – Кьд и́зрипи пред ме́н една́ а́ла, ја́ нагу́з, нагу́з и едва́ се избаи́. **2.** *како неваља, наопако.* – Све́ пошло́ нагу́з.

нагузи́чи свр. **1.** *натрти.* – Нагузи́чи га , па га тьг ру́па од osа́д. **2.** *грубо и тешко превари.* – Ва́рди се да те не́ћи џанба́с не нагузи́чи на ва́шарат.

нагузи́чи се свр. **1.** *натрти се.* – О́н се нагузи́чи да погле́да у бу́нар, а ови́ја га, из шалу́, р́чне с пр́с у ду́пе, а они́ја па́дне до́ле и уда́ви се. И́ма таква́ при́ча. **2.** *улизички се понесе према коме.* – Ти́ја се на сва́куга старе́шину нагузи́чи.

на́гузичћи прил. **1.** *на покварен начин, нечасно.* – А о́н ку́рва, и́звлче се на́гузичћи. **2.** *в. нагуз (1).* – Но́си не́кво у о́бе ру́ће, па на́гузичћи отва́ра вра́та.

нагу́ши свр. *надигне, накостреши*; упор. нагушчи. – Што́ си, бре́, нагуши́л мустачи́ти, с кугá си на́меран да се ка́раш?

нагу́ши се свр. **1.** *накостреши се, најежи се*; упор. нагушчи се. – Виде́л ли си ко се ма́че нагу́ши кьд га ју́рне ку́че. **2.** *згрчи се, увуче главу у рамена.* – Дојчи́н се нагуши́л, па ото́ди у́ планин. **3.** *нараште, набуја.* – Ле́б се нагуши́л у цре́пњу.

нагу́шчи свр. *в. нагуши*. – Нагу́шчи чр́гу, да личи́ ко да не́ћи спи́ под њу́, а о́н оти́де да се ћи́та но́чум по сока́ци и ку́ј ти га зна́е где́.

нагу́шчи се свр. *в. нагуши се*. – Кьд ми е зима́ ја́ се сьв нагу́шчим. – Сне́г ми би́је у́ очи, ја́ се нагу́шчим и проо́дим. – Млеко́во се нагушчи́ло, са́мо што не пре́јде.

над предл. *са акуз. означава:* **а.** *место или циљ радње.* – Над Па́пратну и́ма ста́ри не́ћи sи́дови. – Не свети́ ми на́д главу. **б.** *поређење.* – И над ње́га и́ма не́ћи старе́шина, не́ о́н све́ и сва́.

на́да ж *челична оштрица алатке*. – На́да уве́к мо́ра да е од близни́цу.

нада предл. *в. над.* – Оно́ си било́ ти́ће нада то́ј, али га ми́ несмо́ виде́ли. – Заћити́ла се нада де́сно о́ко.

нада́ва свр. *свима да.* – Нада́ва бонбо́не на де́цу, па по́сле рову́ кьд не́мам ја́ да им даде́м.

на́дава ж **1.** *плаћање које шегрт (његови родитељи) даје мајстору што га овај учи занату.* – За на́давуту се погоди́мо тека́: да му сва́ку зи́му, за три́ го́дин, докару́ем по че́три ме́тра др́ва. **2.** *она количина коју наполичар, после поделе беријета, још дода власнику у знак захвалности што му је дао њиву на обрађивање, додатак*; упор. придава. – Не́ ми те́шко кьд га де́лимо, ал ми те́шко кьд му да́вам на́давуту.

нада́ви свр. **1.** *задави зубима па остави (о дивљој животињи).* – Ку́рјаци надави́ли три́ о́вце. **2.** *нагризе зубима мртву животињу.* – Ће́рови бе́оше надави́ли за́јката́га, али им га ми́ оте́мо.

надби́е свр. *надјача, победи*; упор. надвоји. – Изве́л би те на Ста́ру пла́нину, / Где́ се би́ју о́рли и га́врани. / О́рли су си га́врани надби́ли, / Сьс но́кти им гла́ву прокопа́ли (н. п).

на́две прил. *на два дела.* – Пре́ломи ле́б на́две, па едну́ полови́н да́де на ме́н, а по́големуту си о́стаи.

на́две–на́три изр. *на двоје-на троје, збрда-здола, траљаво.* – Скле́веси га на́две–на́три.

надведе́ свр. *постави настрешницу наслањајући је на кров већ постојеће зграде.* – Од ову́ј стра́н че а́нбарав да надведе́мо, да си ту́ј укару́емо ко́ла

ýсушин.

надведе́ се свр. *наднесе се, нагне се над чим.* – Надведе́ се над буна́р да дова́ти ко́ву, а ме́н стра́ да не а́кне до́ле.

надви́ди несвр. *надгледа, негује у старости и невољи.* – Не́ма ку́ј да га надви́ди, сирома́ка.

надви́е свр. **1.** *савлада, притисне, притера (псих.).* – Надви́ла га му́ка зато́ј ди́гал ру́ку на се́б. **2.** *победи, надјача.* – Надви́л га у обара́ње.

надви́е се свр. **1.** *постане тешко на души.* – Све́ ми се надви́ло, гла́ву ци отћи́нем. **2.** *наднесе се.* – Немо́ј се надви́јаш преко пе́нџер, да не испа́днеш.

надви́ја се несвр. *надноси се, нагиње се над што;* упор. надвира се. – Не надви́јај се сва́ћи ча́с над љу́љћуту, дете́ си спи́, ни́шта му не́.

надви́ра се несвр. *в. надвија се.* – Надви́ра се над кла́данац да ви́ди колко́ е ýбава.

надво́љи свр. *надјача, победи*; упор. надбие. – Бе́лиан овѝн на́двољи оно́га цр̀нонога.

надво́р прил. **1.** *ван ограђеног простора, ван куће, напоље.* – Да бу́деш ми́ран да те не иска́рам надво́р. **2.** (у служби узвика) *оштра заповест некоме да се удаљи – напоље.* – Надво́р, мангу́пе едѝн.

надвре́ви свр. *надговори кога.* – Њу́ не мо́ж ни́кој да надвре́ви.

надвреву́е несвр. **1.** *говори више од других, надговара.* – То́ј чељаче́ се не надвреву́е. **2.** *гово́ри гласније од других.* – Сви́ и надвреву́е, са́мо се о́н чу́е.

надвр̀ља несвр. *баца даље од осталих.* – Да́ко е мѝнечк, ал надвр̀ља и по́големи мо́мци од ње́г.

надвр̀љи свр. *баци даље од осталих.* – Сва́куга мо́г да надвр̀љим, ни́кој се не мо́ж вр̀љи колко́ ја́.

на́дебел прил. *у дебелом слоју, у дебљем слоју.* – Тори́ну књ расту́рамо по њи́ву, расту́рамо ју на́дебел, да земља́ осе́ти и да се по́боље ро́ди ле́б.

наде́ви свр. *в. одеви.* – А́нка си ýбаво надеви́ла ће́ркуту.

наде́ви се свр. *в. одеви се.* – Ми́лица се ја́ко надеви́ла.

наде́вљива ж *врста горње сукње ткане на домаћем ткачком разбоју.*

наде́ла свр. **1.** *дељући дрва направи греде.* – Надела́л сам гре́де и́ма за две́ ку́ће. **2.** *дељући дрво направи иверје.* – Наде́лали мужје́ви тре́сће и́ма да се гре́емо до Божи́ч с њѝ.

наде́ла се свр. **1.** *проведе неко време у дељању, задовољи се дељући што.* – Ја́ сам се надела́л гре́де у "Тимогра́дњу", не́ ме оста́ло жа́л. **2.** *напије се, опије се.* – Па́к си се надела́л, сто́ко една́.

наде́си свр. *подеси, удеси.* – Не мо́г га ни́како наде́сим да уле́зне у ле́жиштето.

наджи́ња несвр. *жање више од других, побеђује у жетви*; упор. наджњева. – Лати́нка наджи́ња Ра́ду у овѝс, ал не мо́ж књ се жње́ пшени́ца.

наджи́ња се несвр. *такмичи се у жетви.* – Наджи́њају се мо́мци и дево́јће.

наджиња́ње с *гл. им. од наджиња.*

на́джње свр. *пожање више од других, победи у жетви.* – Ди́зај се, ди́зај, дево́јче, да се наджње́вамо. / Ако ли ме на́джњеш, ста́до да ми ýзнеш, / Ако ли те на́джњем, ли́це да ти љýбим (н. п.).

наджње́ва несвр. *в. наджиња.* – Млади́ти не́к се наджње́вају, ми́ че си по́польк.

наджње́ва се несвр. *в. наджиња се.* – Несѝм виде́л да се бедвачи́ наджње́вају.

наджњева́ње с. *гл. им. од наджњева.*

нади предл. *над, изнад.* – Капета́н е нади по́ручника, по чи́н.

нади́да несвр. *једе више од осталих.* – Петро́нија Штрбѝчћи е то́лко мло́го е́л, да е чи́ни ми се и вола́ надида́л.

наде́да се несвр. *такмичи се у једењу.* – Кьд смо би́ли деца́ надида́ли смо се ку́ј по́више пера́шће мо́ж да изде́.

наде́ја свр. **1.** *удахне свој дах коме, запахне.* – Велу́, ако невесту́љћа наде́ја млеко́ оно́ тьг о́трувно. – Ти́ја е бо́лан, ва́рди се да те не наде́ја. **2.** *затвори се нос коме.* – Не́кво ме надија́ло, па едва́ ди́јам. **3.** *заплаши, уцени.* – Надија́ли га они́ја њиго́ви старе́шине, па сьг те́ра су́чку на на́род.

наде́пли свр. *в. истькми.* – Мила́н насече́ шу́му, а ја́ наде́плим гра́ње.

надкве́си се и **натква́си се** свр. *наднесе се горњим делом тела над што (отвор, јаму, бунар и сл.).* – Немо́ј си се надквасе́л над буна́рат, да не а́кнеш до́ле!

надльже свр. *победи у лагању.* – Ра́да ђа́ка о́че да надльже.

надланде́ја ж мождд. *вила, горска вила.* – Збе́рајте се се́лће беђенде́ије, / Да и́демо у го́ру зеле́ну, / Да гле́дамо го́рсће надланде́ије (н. п.).

надма́ши свр. *надјача, победи (напр. баци даље од другога).* – Не могьл да га надма́ши, па сьви ши́ју.

надми́не свр. *прође поред некога или нечега са горње стране.* – Пу́тат и́де проз гро́бишта, ја́ и но́чу надми́нем озго́р по по́таку.

надмо́ча свр. *победи у мокрењу у даљ.* – Ла́це мо́же сва́кога да надмо́ча.

надмочува́ње с *гл. им. од надмочуе.*

надмочу́е несвр. *побеђује у мокрењу у даљ.* – Кьд се вр́чамо из шко́лу, ми́ кво́ че, у́знемо, па се надмочу́емо, покре Тимо́к.

надобру́е се свр. *наживи се лепо, проведе живот у добру.* – Ја́ се на ови́ја све́т несьм надобрува́ла, ја́ сам се ја́ко напати́ла.

надоватьк прил. *на дохват, на брзину.* – Е́дну ма́лко на доватьк. – Све́ кво́ рабо́тим, рабо́тим га надоватьк.

надого́дин прил. **1.** *догодине, идуће године.* – Надого́дин че га пра́чамо у во́јску. **2.** фиг. *никад*; упор. на Велигден, јутрекночи. – Че ти вр́не, ма́лко надого́дин.

надо́јде свр. *дође велика вода.* – Кьд Тимо́к надо́јде пото́пи До́љњу Ча́ршију.

надо́ка свр. *викне јаче од осталих, надвиче.* – Ви́нку, ову́ј ова́м, ни́кој не мо́ж да надо́ка.

надокра́јће прил. *на крају, напослетку*; упор. надокрајћу. – Ал надокра́јће мора́л да му при́зна све́.

надокра́јћу прил. *в. надокрајће.* – Па надокра́јћу мо́г ти попу́штим две́ста ба́њће, што́ смо на́ши.

надокува́ње с *гл. им. од надокуе (се).*

надоку́е несвр. *виче гласније од других, надвикује.* – Ју́ немо́ј да надоку́еш, ел ју не мо́ж надо́каш.

надоку́е се несвр. *надвикује се, свађа се.* – Они́ оста́ше до́ле у Врта́чу да се надоку́ју, а ја́ си ото́, не́чу да сам ју́тре сведо́к.

надоле́е свр. **1.** *постане тешко на души.* – Не́што му надоле́ло, кьд порове́ че му про́јде. **2.** *притиском и тежином изазове нелагодан осећај, отежа.* – Ње́му у́ста осуве́ла / Ме́не млеко́ надоле́ло (н. п.).

надо́љичав, -а, -о *који је благо нагнут надоле (о змљишту).* – Пу́тат је низ Леди́ње ели́с надо́љичав, мо́ра да се ко́че ко́ла.

надо́лће прил. *в. надолшће.* – По́јдеш јо́ш ма́лко надо́лће и до́јдеш до едно́ раскр́сје.

надо́лшће прил. у дем. значењу *још мало надоле, наниже*; упор. надолће. – Да́ј га спушти́ јо́ш надо́лшће, па че да бу́де добро́.

надоо́де свр. мн. *сви дођу, издолазе.* – Надоо́де из це́л сре́з с ба́рјаци, па о́кају, па се де́ру, па едьн вре́ви (укачи́л се на оста́л), а ни́кој га не слу́ша – ци́ркуз.

надоодéње с *гл. им. од надооди.*

надоóди несвр. *надолази, подиже се ниво воде у реци.* – Тимóк почéл јóш јучéр да надоóди и јóш надоóди.

надорáти свр. *надговори.* – Тóј зéвало не мóж нѝкуј да надорáти.

надрáпа свр. *изгребе грубим покретима, начини рапавим;* упор. надрапса. – Кьд мáјстори малтерѝсују, па га не мóж завр̀ше, онѝ онóј што су малтерисувáли надрáпају, да би јýтре моглѝ да га довр̀ше сьс жѝтку.

надрáпа се свр. *изгребе се чешајући се*; упор надрапса се. – Надрапáл се и под мѝшће и под жѝле, затóј што е шýгав.

надрáпса свр. *са јачим значењем од надрапа*. – Надрáпсај ти тóј подлбокó.

надрáпса се свр. *са јачим значењем од надрапа се.* – Надрáпса се, па си кр̀в пýшти.

надрéзан, -а, -о *који се прави важан, који је уображен, бахат и безобзиран*. – На тóга надрéезанотога ни на лопáту не мóж да принесéш.

надрѝпа свр. упор. наждрипа, наждропа. **1.** *напада велики снег.* – Ако настáи ко е почéл ѝма да надрѝпа до чáндију. **2.** *попада много воћа са дрвета.* – Дýне вéтар и дýдови надрѝпају пóзам.

надрѝпа несвр. *скаче даље од осталих*; упор. надрипуе. – Кьд се надрѝпамо, јá га обовéзно надрѝпим.

надрѝпа се несвр. *такмичи се у скоку у даљ.* – Надрѝпамо се кýј че пóдолек да рѝпне.

надрипáње с *гл. им. од надрипа*.

надрѝпи свр. *скочи даље од некога.* – Мóг те надрѝпим кьд год рекнéш.

надрипувáње с *гл. им. од надрипуе (се).*

надрипýе несвр. *в. надрипа (несвр.)* – Надрипýем и, нáравсћи да и надрипýем, квó су онѝ за мéн.

надрипýе се несвр. *в. надрипа се*.

надр̀нди се свр. **1.** *в. наѕрнѕи се (1).* – За чáс се надр̀нди, али се ср̀чено и одљýти. **2.** *накинђури се и крене.* – Надрндѝла се д ѝде у Пáланку.

надрóби свр. *наприча, наприча којешта.* – Дојдé, нáдроби, нáдроби, па си óтиде.

надрóпа свр. *в. надрипа (свр.)* – До зорé снéг ѝма тóлко да надрóпа да че да затр̀па пýтав. – Сáмо мáлко трýснеш дрвó и слѝве надрóпају.

надр̀ска свр. **1.** *делујући оштрим предметом начини ресастом неку материју (тканину).* – Надр̀скам крайшта на пешћѝр, па извр̀жем по дветрѝ жѝце и напрáим ýбаве рéсе. **2.** *откидајући од нечега накида извесну количину.* – Надр̀скам пл̀н кóш вл̀ну од онýј постр̀изину, па ју пóсле чéшљам.

надр̀ска се свр. *изгреба се.* – Чешáла се, па се надрскáла.

надрýска свр. *напуни, претовари*. – Надрýскам кóла до вр̀.

надрýска се свр. **1.** *натруцка се возећи се по неравном путу.* – Ѝма се надрýскаш одóвде до Пáланку, онó пýтат нѝкако невељáе. **2.** *наједе се, наједе се превише.* – Надрýскам се чвр̀сто, дако знáм да че ме пóсле болѝ мешѝна.

надр̀чи свр. *навикне кога на нешто лоше.* – Мáлко, по мáлко надрчѝл óвце д ѝду у туцý дéтелину.

надр̀чи се свр. *навикне се на нешто лоше, навади се.* – Надрчѝл се на тóј, ко кýче на касапнѝцу.

надýв м бол. **1.** *оток, отеклина* oedema. **2.** *надувеност трбуха, поремећај у варењу са појачаним стварањем гасова.*

надýма свр**1.** *наговори кога на што, убеди кога у што.* – Тѝја га надумáли та и óн ишьл у крáцу. – Дé тѝ њéга надýмај, да пóјде и óн. **2.** *свашта каже коме.* –

Кво́ му све́ не надума́, а о́н ћури́ ко пра́се.

наду́ма се свр. *задовољи се говорећи, наговори се, наприча се.* – Девојче ма́ло, у́баво, / Искочи́ вѣ́нка на дво́ри, / Да ду́мам, да се наду́мам, / Да гле́дам, да се нагле́дам (н. п.).

надумува́ње с *гл. им. од надумуе*.

надуму́е несвр. *наговара.* – Немо́ј те ни́кој надуму́е, мисли́ си сѣ сво́ј па́мет.

надунду́ри се свр. *наљути се, напне се.* – Не сме́ш му рекне́ш по́там, о́дма се надунду́ри.

наду́ша несвр. **1.** *осећа мирис, осећа по мирису.* – Наду́шаш ли како́ се не́где разгреву́ју сушени́це? **2.** *предосећа.* – О́н вели́ да наду́ша да че га не́што стре́ви. **3.** *препознаје.* – Наду́шам га да лѣ́же.

наду́ша се несвр. **1.** *осећа се мирис, осећа се по мирису.* – И́здоле́к се наду́ша пече́ње. **2.** *предосећа се.* – Не́ка несре́јћа се наду́ша. **3.** *препознаје се.* – Наду́шају се ло́ши љу́ђе.

надуша́ње с *гл. им. од надуша (се).*

наду́ши свр. **1.** *чулом мириса осети, намирише, нањуши.* – Ће́рови му надуши́ли ди́ру. – "На ле́гало га наду́шим, за́јкатога", казува́л едѣ́н Штита́рчанин, па по́сле це́лу вами́лију прозва́ли Ду́шичи. **2.** *предосети.* – Надуши́л сам добру́ вече́ру, па дојдо́. **3.** *препозна.* – Лѣ́сно мо́ж да наду́шиш куи́ е превара́нт. **4.** *својим дахом запахне, оњуши.* – Ку́че ни надуши́ло ва́риво.

наду́ши се свр. **1.** *осети се мирис.* – О́гањ се мо́ж наду́ши и́здолек. **2.** *предосети се.* – Мо́ж се наду́ши и добро́ и ло́ше. **3.** *препозна се.* – Мангу́пи мецусе́б не наду́ше.

надушу́е несвр. *в. надуша*. – О́н ја́ко надушу́е, од њег се ни́шта не укуту́е.

надушу́е се несвр. *в. надуша се.* – Лѣ́сно се надушу́е муле́ћина.

нађерда́не се свр. мн. *поређају се као у ђердану, нанижу се, стану у ред.* – Нађерда́нили се пред за́другу, па че́кају да им се пла́ти за млеко́ што су предава́ли.

нађерда́ни свр. *распореди као у ђердану, наниже, поређа.* – Ти́ си, мори́, нађерда́нила швале́ри, па ти сва́ћи дѣ́н дру́ђи доо́ди.

нађи́ња се несвр. **1.** *једе на силу, једе и ако није гладан.* – Немо́ј се нађи́њаш, ако ти не до е́дење. **2.** *нагиње се преко нечега*. – У во́з пису́е: "Не нађи́њај се прос пе́нцер дор во́з не ста́не".

нађиња́ње с *гл. им. од нађиња (се).*

нае́вуе несвр. *једва приметно храмље на једну ногу, лагано заноси у ходу на једну страну.* – Нае́вуе на ле́ву но́гу.

наедни́ѓ прил. *одједном, наједном.* – Ма́мо ле, ста́ра ма́јчице, / Дода́ј ми о́стро ножле́нце, / У ср́це да се убоде́м. / Наедни́ѓ си ни жени́ла, / Наедни́ѓ да ни́ жале́еш (н. п.).

на́едно прил. *заједно, уједно.* – Опѣ́нци вр́жем на́едно, превр́љим и преко ши́ју и прега́зим Тимо́к.

наедну́ш прил. *одједном, наједном, наједампут*; упор. наеднушка. – По́пи ча́шу наедну́ш.

наедну́шка прил. *в. наедну́ш*. – Наедну́шка ду́ну спри́ја.

наедра́е свр. пољ. *налије се зрно, нарасте плод до своје нормалне величине*. – Пшени́ца у́бава, са́мо се ни́ша, ал да о́че да па́дне ма́лко ћи́шица да зрно́то наедра́е.

нае́жи свр. *најежи, накостреши.* – Ел си виде́ла како́ Бе́лка нае́жи дла́ку кѣд сре́тне по́големо ку́че?

нае́жи се свр. *најежи се, накостреши се.* – Нае́жим се о́д стра.

нае́ка свр. *натовари, претовари.* – Нае́ка ко́ла с коре́ње, па кола́та са́мо цвилу́.

нае́ка се свр. *наједе се, добро се наједе.* – Ми́слиш ако се нае́каш че ти траи́ не́колко да́на – не́че.

на́есен прил. *најесен, ујесен, с јесени.* – Че га же́не на́есен, тека́ реши́ли.

наеца ж **1.** *својство хране да може заситити.* – Узни́ едну́ кру́шку, то́ј не́ не́ка на́еца. **2.** *онај коме је потребно много хране да би се најео.* – Ти́ја ти е пше́шка наеца, еде́ колко́ ку́че.

нажѣ́зь свр. **1.** *набије.* – Да́ј ми маљи́цуту да нажѣ́зьм колѣцьв у́зам. **2.** *напуни, претовари.* – Нажѣ́зь тањи́р с пече́ње, па са́мо бри́ше.

нажѣ́зь се свр. *наједе се.* – Са́мо гле́да да се нажѣ́зь и да спи́.

нажале́е свр. *постане жао, накупи се јад.* – Не́што ми нажале́ло, чу да љу́снем.

наждéва се несвр. *пије воду иако му се не пије (о детету).* – Не наждéвај се, це умо́чаш.

наждева́ње с *гл. им. од наждева се.* – Де́ца це изумочу́ете од то́лко наждева́ње.

наждѝва се несвр. *напиње се да би повратио садржину желуца.* – Наждѝва се, о́чи че му иско́че, а не мо́ж да бљу́е.

наждива́ње с *гл. им. од наждива се.*

наждра́па свр. *изгази, остави трагове стопала.* – Нећи́ ньчѣс наждрапа́ли сне́г окол на́ш трља́к.

наждри́па свр. *в. надрипа свр.* – Тре́бе да наждри́па голе́м сне́г, да кла́данци на́лето не пресѣ́ну. – Та́ћише но́чум то́лко наждри́пају, да и ју́тром не мо́г збе́рем.

наждрѣ́ли се свр. *напије се алкохолног пића, опије се.* – Ако ви́ди да нећи́ пече́ ћи́ју, оти́де та се наждрѣ́ли и дру́ђи га по́сле дово́де до́м.

наждро́ка се свр. *попије одједном много воде.* – А, се наждро́кам, а ожедне́ем, то́лка е же́га голема́.

наждро́па свр. *в. надрипа (свр.)* – Ако сѣг наждро́па како́ у́ме, не́ма си оти́де до Ђу́рђовден. – Разѣ́пнемо на́јлон, да ду́дови наждро́пају на ње́г.

на́жина ж *количина пожњевеног жита (житних стабљика) свезаног у снопље.* – На́жина е добра́, а да л че тека́ да и́ма и жи́то, че да ви́димо кьд овршѐмо.

нажи́ња свр. **1.** *добије неку количину у жетви.* – Од ову́ј ња́ву нажи́њамо по шесна́ес крсти́не. **2.** *може нажети у току дана.* – Нажи́њам си по десети́ну сно́па дьнѣс.

нажлтњу́е несвр. *вуче на жуто, жути се помало.* – Пи́лето ве́ч нажлтњу́е, ал јо́ш не пе́чено.

нажљуве́ свр. у пеј. значењу **1.** *нагризе зубима по површини.* – Не́чија гове́да ни нажљува́ла ти́кве. **2.** *почне да једе неку жилаву храну безубим устима, нагњави и убалави.* – Са́мо нажљуве́ сушени́цу и оста́и ју.

нажљуве́ се свр. *превише попије, опије се.* – Не́ма дѣ́н да се не нажљуве́.

нажма́ри се свр. *нахлади се и почне да осећа језу.* – Нажмари́л се, па ене́ га лежи́ и пи́је аспири́ње.

нажми́ се свр. у пеј. значењу *наспава се.* – Нажми́м се до пр́ви пе́тли и то́лко ми до́ста. – Ако се неси́ нажма́л на ови́ја све́т, на они́ја чеш си́гурно.

нажми́кне свр. **1.** *намигне оком.* – На́жмикну ми с ле́во о́ко. **2.** фиг. *при искораку тур на шајачним панталонама направи одрђени набор.* – А кро́кне, ду́пе му нажми́кне.

нажмикува́ње с *гл. им. од нажмикуе.* – Нажмикува́ње с де́сно о́ко.

нажмику́е несвр. **1.** *намигује оком.* – Па на дево́јче нажмику́е. **2.** фиг. *при корачању тур на шајачним панталонама наизменично, час на лево, час на десно, прави одређене наборе.* – Нажмику́е му поду́пина.

на́жње свр. *пожање одређену количину.* – Дьнѣс мо́г да на́жњем за два́наес сно́па. – О́ч ли д и́деш да на́жњеш

ма́лко тра́ву за коња́?

нажу́љи свр. **1.** *зубима нагризе по површини.* – Де́да у́зне кра́ставицу да еде́, али ју са́мо нажу́љи, па ју оста́и, не мо́же, вели́, не́ма зу́би. **2.** *напије кога, опије кога*. – Нажу́ље га с ре́ћи́ју, па га по́сле исме́вају.

нажу́љи се свр. *напије се, опије се.* – Од ма́лко се нажу́љи; да́мари му ослабе́ли.

на́зам прил. *на земљу, на земљи*; упор. назем, наѕам. – Се́ди на́зам и бу́ди ми́ран. – Це́л дѣ́н седи́м на́зам, док ва́дим пове́сма на гре́бенци.

назаме́та свр. *стави на рамо све што је имао понети.* – Ту́рци назаме́тају си́та, реше́та, бр́да, па и́ду по се́ла та прода́вају.

назби́ра свр. *сакупи, накупи.* – Иде́-ечи с о́вце назбира́л сам оре́си и́ма за пе́т ћи́ла.

назга́зи свр. **1.** *стане ногом на кога или на што, нагази.* – Са́нда назгази́л сугре́би и сѣ́г се сѣ́в овришти́л. **2.** *затекне, набаса на кога.* – Назгази́л сам га бѣ́ш кѣ́д е пробува́л да одѣ́пне водени́цу и да кра́дне бра́шно.

наздравува́ње с *гл. им. од наздравуе.*

наздраву́е несвр. *наздравља, наздравља са чашом у руци.* – Сва́ћи ча́с наздраву́е и ско́ро че под оста́л.

на́зем прил. *в. назам*. – Не се́ди с голо́ ду́пе на́зем, и́ма ти одву́гне ка́писла.

нази́ми се свр. *нахлади се, пробије га хладноћа, навуче хладноћу у себе.* – Иди́ ма́лко надво́р да се нази́миш, бо́ље че да спи́ш.

на́зиму прил. *идуће зиме*. – Сѣ́г пра́им са́не да се на́зиму деца́ во́зе на њи́. – Ел си обезбеди́л др́ва за на́зиму?

назли́ се свр. *јако се наљути и постане зао.* – Назли́л се ко ку́че, зато́ј си бо́ље ма́лко мр́дни кѣ́д га сре́тнеш.

назна́ва несвр. *в. назнавуе*. – Поне́ћипут не́што и назна́ва, а поне́ћипут си не́ зна ни́шта.

назнавува́ње с *гл. им. од назнавуе (се).*

назнаву́е несвр. *зна понешто, зна помало*; упор. назнава. – Назнаву́е и не́мачћи. – Назнаву́еш ли куде́ ми е куде́љана?

назнаву́е се несвр. безл. *зна се, али не баш сасвим сигурно; зна се, али се не сме рећи.* – Назнаву́е се куи́ е то́ј уработи́л.

назо́бе свр. *начне зобајући, кљуцајући.* – Назоба́ле ча́вће гро́зје.

назо́бе се свр. *наједе се зобајући.* – Оцу́тра сам се назоба́л ле́б и цре́шње.

назо́р прил. *силом, на силу.* – Назо́р и́де у шко́лу. – Назо́р ни́шта не би́ва.

наса́д прил. *назад*. – Ра́к и́де наса́д то́ј сви́ зна́ју, али и дру́го кое́ мл́ого, и́де наса́д.

на́садак м *назадак, назадовање*. – Та́ј ку́ћа е пошла́ у на́садак.

насѣ́ѕа свр. *напуни, напуни до врха*. – Насѣ́ѕали смо бѣ́чву с гро́зје.

насѣ́ѕа се свр. *наједе се.* – Чвр́сто сам се насѣ́ѕал.

на́сам прил. *в. назам*. – Најдо́ га ко лежи́ на́сам.

насѣ́нћа свр. **1.** *напуни, напуни до врха.* – Насѣ́нћај кубе́то, да се огре́емо ко љу́ђе. – Насѣ́нћамо ко́ла с гро́зје. **2.** *набије*. – Ма́јће му га насѣ́нћам.

насве́ри свр. *улије страх коме, наплаши.* – Насвери́ли ми дете́ с ра́зне при́че, па не сме́ да оста́не са́мо у со́бу.

насве́ри се свр. *наплаши се, ухвати страх кога.* – Сви́ се насвери́мо од ови́ја авијо́ње што ни бонба́рдују.

на́себ м бол. *обољење горњих дисајних органа изазвано прехладом, назеб.* – То́ј не́ стра́шна бо́љћа, то́ј на́себ.

насе́бне свр*на-зебе, прехлади се*. – Кѣ́д изла́зиш надво́р узни́ си дре́у, да не насе́бнеш.

наси́да свр. **1.** *начини надзид.* – Ови́ја си́д тре́бе јо́ш ма́лко да се наси́да. **2.** *озида све што је требало озидати.* – Насида́л то́ље гра́це, а си́г оста́л сам.

наси́па се свр. *задовољи се скачући.* – Деца́ це́л ди́н си́паје преко коно́пац и не мо́ж се наси́паје.

на́сир м *надзор, надзирање.* – Дете́ мо́ра да и́ма на́сир, не мо́ж оно́ д и́де у шко́лу ки́д о́че, да пису́е ки́д о́че и тека́.

наси́ра несвр. упор. насируе. **1.** *вири, провирује.* – Ене́ га где́ наси́ра проз пе́нцер. **2.** *надгледа како други раде, надзирава.* – Кр́ста не во́ли да рабо́ти, о́н по́више во́ли да наси́ра ко дру́ђи рабо́те. **3.** *погледава с времена на време.* – Ел наси́раш код кра́вуту?

наси́ра се несвр. *назире се, помало се види.* – Дру́го се ни́шта не наси́ра, са́мо то́ј.

насира́ње с *гл. им. од насира (се).* – Е́дноман насира́ње.

насирува́ње с *гл. им. од насируе.*

насиру́е несвр. *в. насира.* – О́н десета́р на они́ја што по ва́рош мету́ у́лице и ста́лно и насиру́е, да не забуша́вају. – Сва́ђи ча́с насиру́е у циба́нат, да ви́ди колко́ е нате́кло.

на́спре свр. *нагвири, провири.* – Наср́ на вракњи́цу, да ви́дим што́ и не́ма. **2.** *сврати у кратку посету.* – Наср́ ма́лко и код те́тку, да ви́дим кво́ рабо́ти.

наср́не свр. **1.** *нагвири, провири.* – Насрну́ ма́лко у шта́лу, да ви́дим да л це Бу́лка те́ли. – Наср́не преко си́д у туцу́ авли́ју и и́ма кво́ да ви́ди.

наср́нси се свр. **1.** *наљути се, напне се.* – Насрнси́л се са́мо што не љу́сне. **2.** *направи се важан.* – Насрнси́л се ко цре́во на у́глен. **3.** *набубри.* – Зрнца́та се насрнси́ла, са́мо што не ни́кну.

наср́та несвр. **1.** *провирује, вири, гвири.* – Е́дноман нацр́та на пе́нцер. **2.** *иде да види с времена на време.* – Насрта́ ли код свињу́ту, да ви́диш поче́ла ли е да се пра́си? **3.** *сврати у кратку посету.* – Наср́тају ли деца́та код ва́с?

насрта́ње с *гл. им. од насрта.*

наср́ча несвр. *в. насрта.* – Наср́ча ко пога́нац из три́це. – Че́сто наср́чам, како́ да не. – Наср́чаш ли код ста́рцити, ел сла́бо?

насрча́ње с *гл. им. од насрча.*

насу́ри свр. *завири, вирне.* – Де́ насури́, да ви́димо кво́ и́ма уну́тра.

насури́ се свр. *нагледа се.* – Ел си се насуре́л бело́ ви́дало, ел јо́ш неси́?

наи́да свр. *почне да гризе што па остави* . – Сви́ње наи́даје цве́кла.

наи́да несвр. *разједа, нагриза.* – Ови́ја бе́ливи ноже́ви, не наи́да рца́.

наи́да се свр. *успева да се наједе.* – О́н се наи́да од ма́лко. – То́ј се чељаче́ не наи́да.

наи́де свр. **1.** *наиђе, набаса.* – Па́зи, немо́ј не́ћи да наи́де. **2.** *текући накупи се, напуни се (о течности).* – Приче́кајте нек наи́де во́да у кот́льт, па га донесе́те. – Кьд наи́де два́ес ћи́ла отуре́те циба́нат. **3.** *нарасте, набуја (о води).* – Ако наи́де вода́, че ни однесе́ сено́во, зато́ј да́ј да га збе́ремо.

наи́де се свр. **1.** *напуни се текући.* – Кьд се наи́де чебр́кьт, о́кни ме да ти помо́гнем. **2.** *сврши велику нужду на неприличном месту.* – А о́н му се зајна́т наи́де у ни́чви.

на изво́лви изр. *изволите, изволите узмите.*

наи́ма се свр. *стекне имање, обогати се на не баш редован начин.* – На́има се о́н преко ону́ј размі́рицу.

наиспрова́ља свр. *избуши више рупа, све избуши што се је имало избушити.* – Не́ћи мангу́пи наиспроваља́ли лубени́це и тека́ и остаи́ли, ма́јће им га поква́рене.

најбли́жњи, -ња, -ње, (њо) *најближи.* – Они́ су ми на́јближња ро́днина.

на́јбољ, -а, -е *суп. од добар, најбољи.*

– Ако несѝ на́јбо́љ, за њéга нѝшта несѝ.

највéче прил. *највише*; упор. највечем. – Кьд кривьц донесé ћѝшу, она́ највечé тра́е.

највечéм прил. *в. највече*. – Највечéм не во́лим да слу́шам кьд се ка́рају.

на́јде свр. **1.** *пронађе*, *нађе*. – Детé се ску́та под о́дар, мѝсли да га ту́ј нѝкуј не мо́ж на́јде. – На́јчеш и тѝ своју́ срéјћу. **2.** *роди, донесе на свет*. – Бо́љ да сам те врљѝла у копињáк кьд сам те нашла́, не да ми сѣг кр́с едéш. **3.** *наточи и донесе.* – Идѝ најдѝ ма́лко вѝнце и затворѝ до́бро шајто́в. **4.** *добије коју количину плодова са имања.* – На́дам се да че да на́јдемо до́ста пшенѝцу ову́ј го́дин.

на́јде се свр. **1.** *нађе се.* – На́јде се и сѣг понéка гра́ната јо́ш из онѝја ра́т. **2.** *роди се, дође на свет.* – Начьс им се нашло́ му́шко детéнце. **3.** *има се, поседује се.* – И за то́ј се на́јде по нéка пара́. **4.** *задеси се , трефи се.* – Нéћи пу́т се човéк на́јде у нéдрана лѝка.

на́јмал, -а, -о *суп. од мали, најмањи.* – О́н оста́л на́јмал од свѝ.

на́јништа прил. *нешто што је најмање, наједноставније.* – Е́ј, што е на́јништа, кольц нé зна да зашѝљи, а ова́м се препо́сталља да е нéћи ма́јстор.

на́јће прил. *умало, замало.* – На́јће да уда́ри ћѝша, али се ра́зману.

на́јће ж *патике марке* nike. – Гоџа́ њи но́се на́јће, а ја́ ѝдем у гумења́ци.

на́јће свр. *3. л. јд буд. од најде, наћи ће*. – На́јћеш тѝ кво́ тра́жиш, са́мо польк.

нају́ри свр. *отера*. – Најурѝл си жену́.

накава́ли свр. **1.** *крене мноштво, насрне.* – Накавалѝли љу́ђе да бéру гро́зје, дако не бьш зрéло. **2.** *почну у глас захтевати.* – Накава́лили мои́ да се сéлимо у Бéоград.

накава́ли се свр. **1.** *наслони се на кога, навали се на кога.* – Немо́ј да си се накавалѝл на мéне, тéжак си ми. **2.** *падне на нечији терет.* – Мо́ж да рабо́ти али нéче, веч се накава́лил на ста́рцити.

накава́лица ж *навалица, много људи на једном месту ради нечега*. – У моју́ ку́ћу свьћи дьн накава́лица.

нака́ди свр. фиг. *застраши некога и учини га покорним и послушним.* – Онѝја из комитéт накадѝли на́шега пресéдника па сѣг љу́т ко змија́.

нака́ди се свр. **1.** *изложи се утицају неког јаког мириса.* – Накадѝл сам се покре пу́шницу. **2.** *оболе горњи дисајни органи.* – Накадѝла сам се код онѝја што́но идо́мо, а онѝ свѝ бо́лни, па сѣг едва́ дѝјам.

нака́же се свр. *измисли неки разлог да би отишао коме у посету.* – Несьм га ја́ зва́л, са́м се наказа́л.

наказува́ње с *гл. им. од наказуе се*.

наказу́е се несвр. *са измишљеним разлогом иде коме у посету.* – Наказу́е се тека́, сѣг код ово́га, сѣг код оно́га,ега́ би добѝл нéко пијéњице.

наказау́е свр. *наприча, објасни, да упутства.* – Свé му наказу́ем кво́ че да рабо́ти и па́к нѝшта, нит запа́нти, нити урабо́ти.

накьлѝмьк м (мн. накалѝмковци) *домазет, зет на кућу, приводњак* . – Свѝ си сѝнове далѝ да бу́ду накьлѝмковци, са́мо истрѝсинуту оста́или да и дочу́ва.

нака́ља свр. *испрља, намаже нечим.* – Што́ си накаља́л детéто по́ очи?

нака́ља се свр. *испрља, намаже нечим.* – Нака́ља се с у́глење, да личѝ на Циганина́.

нака́ра свр**1.** *утера.* – Нака́рам о́вце у трља́к и затво́рим и. **2.** *примора, натера.* – Не мо́ж ме нѝкуј нака́ра д ѝм у шко́лу ако нéчу. **3.** *набије.* – Ма́јће му га нака́рам.

накара́л му стра́ изр. *утерао му страх.*

накаруваньe с *гл. им. од накаруе*.

накару́е несвр. **1.** *утерује.* – Де́да сва́ку ве́чер накару́е кокóшће у шта́лу, стра́ га од дивјину́. **2.** *приморава, намеће своју вољу некоме.* – Дóста си ти́ ме́н накарува́л на́ руку, не́че тóј ви́ше да мóже.

накаса́пи свр. рет. *насече, исече на комаде (о месу).* – Накасапи́ ми га на за́лози.

наката́рчи свр. са ауг. значењем *натакне, набоде*. – Ови́ја озгóр, из ова́ј се́ла, кьд продаду́ дрва на пи́јац, па се врчају, наката́рче ку́пен ле́б на режьи́ће и тóј им дóјде ко не́ка пóвала.

наката́рчи се свр. *натакне се, набоде се.* – Прерипува́л плóт, па се накатарчи́л на кольц.

накатранóше се свр. у ауг. значењу *сврши велику нужду на неодговарајућем месту.* – Накатра́ношу се мангу́пи на пу́т, па пóсле кьд човéк не ви́ди га́зи по гóвна.

нака́чи свр. **1.** *све окачи.* – На пра́зник нака́чи одликува́ња, ко не́ћи Ру́с. **2.** *натовари.* – Нака́чи де́цу на кóла, да се вóзе. **3.** *дода нечему.* – На главни́цу му накачи́ли голему́ кама́ту.

нака́чи се свр. *попне се.* – Нака́чи се на́род по дрвја, да гле́да у́такмицу преко си́д.

наквéси се свр. *накриви се на једну страну као да ће да падне.* – Плéвњата му се наквеси́л над потóкат, и́ма ју едьн дьн са́мо на́јде дóле.

наквéцају свр. мн. *сви чучну.* – Иди́ донеси́ дрва дако е тьвно, ме́чће несу́ наквеца́ле, па те́б да че́кају.

накладé свр. *наложи ватру, заложи ватру.* – Прво заши́љимо режьóви, па тьг накледе́мо голе́м óгањ и припече́мо ја́ганци.

накла́пи се свр. **1.** *прионе на јело.* – Овча́р се накла́пи, па ку́са ли ку́са. **2.** *дође непозван и непожељан.* – Сва́ћи дьн се накла́пи код на́с на ручьк.

накла́пица *ж наметљива особа, онај који обично дође у посету за време ручка и скоро не чекајући да га позову седа уз сто;* упор. натлапица. – Од ту́ј накла́пицу не мóж да се́ндеш на ми́р да ручу́еш.

накла́тичав, -а, -о **1.** *који се нерадо прихвата посла, који и док ради углавном се клати.* **2.** *који је кавгаџија, склон тучи.*

накле́нsи се свр. *нацери се, насмеје се*; упор, налези се, наленsи се. – Накленsи́л се ко ва́рена зе́љћа.

наклобу́ри се свр. *надигне се као клобук*; упор. исклобури се, исклобучи се. – Ђиба́ница се у ре́лну наклобу́ри, а кьд ју изва́диш она́ спла́сне.

наклове́ свр. *накљука неку живину.*

наклу́би свр. *савије кога у пасу и примора га да истрти задњицу.* – Ш те наклу́бим, па ш те би́ем, док се не умóчаш.

наклу́би се свр. *савије се у пасу, истрти се.* – Кьд са́диш лу́к, мóра се наклу́биш, ел да кле́кнеш.

накљу́ца свр. **1.** *кљуном пробије, кљуном начне.* – Ћóсови накљуца́ли грóзје. **2.** *ситним ударцима сечивом насече.* – Си́не, накљу́цај ми ма́лко ли́сковаче. **3.** *ситним ударцима нарецка.* – Узни́ шпи́ц, па накљу́цај ду́варан, да га мóж омалтери́шемо.

накљу́ца се свр. *наједе се узимајући зрно по зрно (о човеку).* – Ју́тром се накљу́цам цре́шње и ле́б и тóј ми е до ручьк.

накме́ти се свр. *седне као кмет, укрути се кад седне.* – Ва́жно е да си се ти́ накмети́л, а за дру́ђи бьш те бри́га.

накóваља ж **1.** *наковањ.* – Погре́ши пóп у накóваљу. **2.** *жена која много закера мужу.* – Кьд пóчне она́ј моа́ накóваља, дóјде ми да ју мла́тнем. кове ко у наковољу.

накóваљћа ж *дем. од наковаља, мала*

наковаља; наковаља за накивање косе. – У косѝлбу си у еднó цедѝлце нóсим острѝло, накóваљњу, чýк и кљýч за ошравувáње и зашравувáње кóсу.

наковé свр. **1.** *ковањем на хладно наоштри косу.* – Трéбе да си мáјстор да наковéш кóсу. **2.** *напуни коме главу својим мислима.* – Онá му прво наковé квó че óн да врéви, па га тѣг пýшта ý љуђе.

наковржáњи свр. *сврши вел. нужду у облику ковржањка.* – Влáјко јóш мѣнечѣк, ал си наковржáњи é, éј, гованцé.

наковýе несвр. *чекићем назубљује воденични камен да би боље млео.* – Сабрáли се да наковýју кáмење, че да мéљу јáрму, па им трéбе да бýде пóкрупно.

накóкви свр. **1.** *намири, подмири.* – Док накóквим свý стóку онó се стѣвни. **2.** *приволи.* – Не мóг ју накоквѝм да пристáне. **3.** *удеси, дотера, накинђури.* – Накóкви ђéркуту, па ју поведé на óро.

накóкви се свр. **1.** *смести се удобно (седне или легне).* – Мýће да те изедý док се онá накóкви. **2.** *накинђури се.* – Ако че д ѝде у вáрош, онá прво мóра да се накóкви.

накоклѣнsи свр. *натрти, нагузи.*

накокóри свр. **1.** *напупи, само што се не расцвета.* – Кукурéг вéч накокóрил. **2.** *надигне, накостреши.* – Пујѣк накокорѝл óпаш, па се сáмо шéткори.

накокóри се свр. **1.** *спрема се да се расцвета, спрема се да пробије спољашњи омотач.* – Трндáвил се накокорѝл, сáмо што се не расцвтѝ. – Орéси се бýвају кьд се накокóре. **2.** *накинђури се.* – Ристóсија се накокорѝла, мóра да че у Пáланку. **3.** *устане рано ујутру и спреми се.* – Тѝ си се вéч накокорѝла, а онó јóш не ни савнýло.

накокóши се свр. **1.** *направи се важан, нашепури се.* – Чим нећѝ стáне кмéт, óн се накокóши и с дрýђи не врéви. **2.** *спреми се за свађу, нарогуши се.* – Штó си се, брé, накокошѝл на мéн, квó сам ти крѝв? **3.** *обуче свечано одело, накинђури се.* – Тóза се накокошѝл, сѝгурно ѝде нéгде нá гости.

накóла свр. *кортљајући нагомила, накотрља.* – На рéзницу код Ђóку у Мáли Извóр накóлани трýпови бéлисвет.

накóла се свр. *нагомила се котрљајући се, накотрља се.* – Вéчером се свѝ накóламо на рогóжу, покрѝјемо се с пр̀тену чр̀шку и текá спимó.

наколéнице прил. *на коленима.* – Молѝла сам га наколéнице, да га остáи од вóјску, ал комадáнтат не тејá.

накóнче с *в. поздравче.*

накóњче с *в. поздравче.*

накосмр̀ти се свр. **1.** *намршти се, намргоди се.* – Трѝвул се накосмртѝл ко и времѝштево што се накосмртѝло. **2.** *наоблачи се и захлади пред непогоду, навуку се тамни облаци.* – Накосмртѝло се времѝштево, сáмо што не удáри снéг.

накострéжи се свр. **1.** *накостреши се, нарогуши се.* – Мáче се свáђи пут накострéжи кьд покре њéг прóјде кýче. **2.** *спреми се за свађу, наоштри се.* – Дóјде му по нéђи пýт та се текá накострéжи на нéкуга, бѣш забађáв.

накошáри свр. *надигне неку растреситу масу да изгледа већа него што уствари јесте (сено, сламу и сл.).* – Ма гдé га зденýл, сáмо га накошарѝл.

накошáри се свр. *испупчи се, наклобучи се, надигне се.* – Вѝдим јá накошарѝло се нéкво под чр̀гу.

накошýљће прил. *само у кошуљи.* – Огрéјало мáлко сл̀нце, а мýжје излéзли пред óпштину накошýљће.

накр̀а свр. **1.** *набаца на гомилу једно преко другога.* – У онýј рóвину накр̀áли áута, стáри шпóрети, лáвори и дрýгу рáзну старудѝју. **2.** *стави у већој количини него што треба.* – Нé вáжно да сáмо накр̀аш шићéр у грóзје и да

че́каш вино́, ту́ј тре́бе и знање́.

накра́ се свр. **1.** *наједе се, преједе се.* – Немо́ј се накра́ш ко сто́ка, па по́сле да бљу́еш. **2.** *напати се много кашљу́ћи.* – Мо́ј де́да се е накра̊л у сво́ј живо́т, ел е болува́л од такву́ бо́лес.

накри́ви свр. *учини криво, напакости.* – Ми́слиш да си ми мло́го накриви́л.

накри́вуе несвр. *храмље скоро неприметно.* – Стева́на накри́вуе на едну́ но́гу.

накра́ка свр. **1.** *напуни, претовари.* – О́н накра́ка ко́ла с дра́ва, па се по́сле чу́ди што́ воло́ви не мо́ж де те́гље. **2.** *стави у већој количини.* – Накра́кај му ти ма́з и ме́со, па да ви́диш ел не́че да е бла́го. **3.** *набије.* – Ма́јће му га накра́кам.

накра́ка се свр. *наједе се.* – О́хо-хо́, ал се накра̊ка́.

накра̊па́т прил. **1.** *у целини, ћутуре.* – Бра́т, бра́ту, накра̊па́т, да и не ме́римо, дрва́та ти не вре́де ви́ше од сто́ ба́ње. **2.** *на брзину.* – У́дари су́ша и момурузи́ти накра̊па́т узре́ше.

накра́ши свр. **1.** *кршећи изломи, начини ситним.* – О́ч ли ми, си́не, накра́шиш ли́сковаће, да накладе́ ба́ба о́гањ. **2.** *одламајући, кршећи набере.* – Накрши́ едно́ на́ручје ко́рење, па и да́ј ова́м да и опече́мо! – Накрши́ гра́ње за ја́ре! **3.** фиг. *сврши велику нужду на отвореном простору.* – Ку́ј ли га овде́ накрши́л, на по́таку, ма́јће ли му њиго́ве?

накуку́зи се свр. *в. накукурузи се.*

накуку́љи свр. *извије у облику куке.* – Коко́шка накуку́љи гла́ву, гле́да у зрно́то и не́че га кљу́цне.

накукуру́зи се свр. *наљути се, постане зле воље*; упор. накукузи се. – Не́што се накукурузи́л јо́ш одо́цутра.

наку́ли свр. *превије у пасу, натрти.* – Наку́ли га, па га би́је с това́гу по ду́пе.

наку́ли се свр. *савије се у пасу, погрби се.* – Ба́бичката се накули́ла.

наку́п прил. **1.** *заједно, скупа.* – А́јде да спимо́ наку́п. **2.** *на гомилу, на гомили.* – Зате́кал сам и наку́п.

накупчи́к прил. у дем. значењу *накуп*. – Да́ се збе́ремо накупчи́к, жи́ви да оста́немо.

наку́са се бо́б изр. *остане у другом стању.* – Душа́нка се па́ накуса́ла бо́б.

наку́чи свр. *окуци, окуци доста кучића.* – На́ша Розаму́нда накучи́ла гоџа́ ку́чичи, а мецу њи Бе́цка куга́ смо ока́ли Бе́кан и Бе́лу Ра́ду, и о́н му́шко.

наку́чи се свр. *накоти се, дође на свет доста кучића.* – Накучи́ли се ку́чичи, чи́ни ми се, и́ма за пи́н ко́ш.

нала́га несвр. **1.** *ставља руковети пожњевеног жита на ра-звијено уже ради везивања снопа.* – Ја́ нала́гам, о́н врзу́е и тека́ це́л ди́н. **2**. *сипа комину у ракијски казан и врши остале припремне радње ради печења ракије.* – Ене́ га Ви́та у казани́цу, нала́га.

налага́ње с *гл. им. од налага*.

налага́ч м **1.** *онај који ставља руковети пожњевеног жита на разијено уже ради везивања снопља.* – Налага́чи су о́бично деца́. **2.** *онај који сипа комину у ракијски казан ради печења ракије.* – На́шијат се налага́ч ели́с леле́е.

налага́чица ж *жена налагач*.

нала́зи несвр. **1.** *наилази, долази.* – Нала́зи ло́ше вре́ме. **2.** *крећући се улази у унутрашњост нечега.* – Кьд па́дне ћи́ша нала́зи ни вода́ у по́друм. – Го́сти јо́ш нала́зе у са́лу.

нала́ма се свр. *узме велику количину, награби се, украде доста нечега.* – Они́ су се налама́ли по ови́ја ра́тови, ал им надокра́ју и́скочи на но́с.

нала́ти несвр. *насрће, налиће*; упор. налита. – О́н о́че да нала́ти на бо́ј.

нале́га несвр. **1.** *притиска.* – Нале́га га с коле́на на меши́ну. **2.** *тачно се*

поклапа с нечим, пријања за што. – Бьш до́бро нале́га но́во поклопа́ло. **3.** *потпуно се предаје чему.* – Ђа́к нале́га на књи́гу.

нале́га се несвр. *ослања се на кога, притиска кога.* – "Немо́ј се, бре́, нале́гаш"! "Ја́ се не нале́гам, ја́ те́б нале́гам.

нале́гне свр. *примора, присили, да зорт коме.* – Нале́гли га из о́пштину да пла́ти сьв по́рез што до сьг не плати́л, ел че му прода́ду има́ње.

нале́зи се свр. *развуче уста у безгласни осмех*; упор. нађези се. – Кьд га за не́што ми́ло о́н се са́мо нале́зи. – Налези́л се ко, да прости́ш, она́ј ра́бота у но́ву кошу́љу.

нале́зне свр. **1.** *крећући се доспе у унутрашњост нечега.* – Броби́нци нале́зли у гр́не и наплни́ли ва́риво. – Мо́ж ни льсно нале́зне вода у пи́вницу ако овде́ не напра́имо беденчьк. **2.** *ступи у какву организацију, заједницу.* – Сьг сви́ нале́зли у ту́ј па́ртију, ми́сле че се ова́јде.

нале́нsи се свр. *насмеје се тихо гргорећи.* – Што́ си се наленsи́л, кво́ ти е за́смеј?

нали́ба се свр. *накуса се неке течне хране.* – Одо́цутра се налиба́ млеко́.

нали́да се свр. *сврши велику нужду ретко у нешто или на нешто.* – У у́ста му се нали́дам (клетва, галаћење).

нали́же се свр. *опије се.* – Па́ си се нализа́л, пија́ницо една́.

наликува́ње с *гл. им. од наликуе.*

налику́е несвр. *личи по мало на кога.* – Че те е стра́ и од они́ја куи́ налику́ју на ме́н, а камоли кьд ти се ја́ поја́вим.

нали́та несвр. *в. налати.* – Чим е под га́с, нали́та да се би́је.

налице́ прил. супр. наопоко *с лица (о тканини).* – Обрни́ га налице́, што́ си га навлкал на́опоко.

нало́ве се свр. *сви се ухвате, нахватају се у коло.* – Пр́во се нало́ве са́мо мо́мци, а по́сле и по́чну раздва́јају дево́јће.

на́лога ж *навала заинтересованих, гужва, навалица.* – У за́другу е на́лога за шиће́р и за зајти́н.

нало́жи свр. **1.** *стави руковет на развијено уже ради везивања снопа.* – Ја́ си нало́жим, ја́ си вр́жем. **2.** *сипа комину у ракијски казан ради печења ракије.* – Даньс сам наложи́л три́ ка́зана.

нало́ка свр. *в. налоче.*

нало́мен, -а, -о трп. од наломи, *коме је одломљен један део.* – Узи́мај од нало́менијат ле́б.

нало́че свр. *локне мало, само пипне језиком у неку течност (о псу, мачки и др.)*; упор. налока. – Ма́чка налока́ла ва́риво.

налу́дничав, -а, -о *који није сасвим нормалан, који као да је мало луд.* – Не́ о́н с сьв па́мет, о́н до́јде ма́лко налу́днича́в.

налу́па се свр. *наједе се неке течне или меке хране.* – Налу́па се свињ́а заме́шено.

налу́пка се свр. у дем. значењу *налупа се.* – Налу́пкају се деца́ качама́к и млекце́.

налу́ра свр. **1.** *скитајући наиђе на кога или на што.* – Налура́л на њи́ бьш кьд су вади́ли ћу́пат изаза́м. **2.** *сврати код кога кад му буде згодно.* – Налу́ра не́ћи пу́т и код на́с.

налу́ра се свр. *проведе део времена лутајући, скитајући, задовољи се скитајући се.* – Ако се ти́ неси́ налура́л, тьг не́ знам ку́и е.

налу́та свр. **1.** *дође од некуда, долута.* – Налута́ло ку́ченце, па си о́ста код на́с. **2.** *нанесе га пут, наиђе на кога, затекне.* – Налута́мо на њи́ кьд су ручува́ли, та и ми́ ма́лко е́днумо.

наљева се несвр. *пије преко воље, налева се (о деци).* – Де́ца, не наљева́јте

се то́лко с воду́ту, це изумочу́ете начѝс.

наљéвак м *онај који је једар, пуначак и здрав*. – Детéнце ко наљéвак.

наљéвче с *дем. и хип. од наљевак*. – Девóјче, наљéвче еднó.

наљéвчич м *дем. и хип. од наљевак*. – Опраси́ла пéт прáсци, пéт наљéвчичи.

нáљит, -а, -о *који је тврд као наливен*. – Зéљће крýпне, па нáљите.

наљóка свр. *опије алкохолним пићем кога.* – Пр̀во га наљóкају, па га пóсле изигрáвају.

наљóка се свр. *напије се, опије се.* – Ако се пá наљóкаш, немóј дóм да ми доóдиш.

наљóља свр. *препуни, претовари*; упор. наљуља. – Кьд пóјдем у водени́цу јá наљóљам кóла с ц̏акови.

наљóља се *свр. напије се, опије се.* – Наљóља се, па се умр̀тви.

наљýља свр. **1.** *натовари, претовари*; упор. наљоља. – Наљýљам им шиници́ с јáрму, па им трýснем у јáсла. **2.** *доста времена проведе љуљајући кога.*

наљýља се свр. *проведе доста времена љуљајући се, задовољи се љуљајући се.* – Данѝс се наљýљамо на Стéвину љýљњу.

наљýска свр. **1.** *добије извесну количину семена вадећи га из љуски (махуна).* – И онá наљускáла еднó решéто бóб. **2.** *оштети неки суд обивши му глазуру.* – Нóв лóнац па наљýскан.

нáмаз прил. у деч. говору *назам*. – Нáно, пáде ми лéб нáмаз.

намајстóричав, -а, -о *који се понешто разуме у неки мајсторлук, али није мајстор.* – Натр̀зуе на тýј стрáн, мáлко је намајстóричав, ал јóш нé пéчен мáјстор.

намѝкља свр. **1.** *скине лишће или зрнасте плодове са гране на тај начин што гранчицу провлачи кроз стиснуту шаку.* – Иди́ намѝкљај багренóво ли́сје за козéве. **2.** *вукући донесе, довуче, довуче оно што је украо.* – Свáкакво намакљáл у пóдрумат, ко у нéћи óтпад.

намалéе свр. *остане још мало од нечега, смањи се нека количина.* – Нéма по стрáшно него кьд ти намлéе брáшно.

намáли свр. **1.** *смањи неку количину.* – Трéбе да намáлимо óвце, нéмамо дóвољно ранý. **2.** *уради већи део посла, а остане му неурађен мањи део.* – Данѝс да глéдамо да га колкó мóж намáлимо, егá би га јýтре дожéли.

намаљувáње с *гл. им. од намаљуе.*

намаљýе несвр. **1.** *остаје све мање нечега, нестаје полако што.* – Намаљýе ни жи́то, мóра да кýпимо еднó стó ћи́ла. **2.** *смањује неку количину.* – Намаљýемо стóчицуту, др̀ти смо ви́ше да и чýвамо. **3.** *савладава неки посао.* – Колкогóд га намаљýемо, па га не мóж све завр̀шимо.

намњѝк прил. *недовољно, мало.* – Лéб че ни е намњѝк за вéчеру, мóра у комшилѝк да зáјмимо мáлко.

намáњи свр. **1.** *смањи неки део или неку количину.* – Намáњили смо копáњето, али и́ма јóш јýтре дóбро да кóпамо, да га докóпамо. – Да глéдамо да намáњимо стóчицуту, да мóж да ју изрáнимо, ел ако остáне свá, нéчемо да мóжемо. **2.** *сузи.* – Мојé мóмче нáј ђáволче, / На пýшку се наслони́ло, / Гáјтан вéце намањи́ло (н. п.).

намѝши се свр. *подигну му се длачице од зиме или од страха, најежи се.* – Намаши́л се од зимý и óд глади.

намáшка свр. *испрља нечим житким по лицу, умаже.* – Штó си намашкáл малóно детé?

намáшка се свр. *испрља се по лицу, умаже се.* – Децá се намашкáла кáко прáсци.

намéди свр. **1.** *пчела направи мед.* – Чéле намеди́ле ýбав мед. **2.** *добије извесну количину меда из сећа.* – Намеди́л сам пéт стóтин ћи́ла мéд.

намéр м бол. *в. сугреби (2).*

наме́ри се свр. *нагази на сугребе*.

наместа́ прил. *местимично.* – Наместа́ пшени́цата поле́гла, ал не́ суде́.

намест́ц прил. са појачаним значењем *наместо*. – Не бу́деш ли се попраи́л уби́чу те намест́ц.

наме́стичав, -а, -о *местимичан*. – Пшени́ца не́ ни́кла суде́м едньква, него до́јде наме́стичава.

наме́стичаво прил. *местимично.* – Ни́кло наме́стичаво.

наме́стичкав, -а, -о у дем. значењу *наместичав*.

наме́сто прил. *намртво*; упор. намест́ц. – Уда́рил га по́ главу и уби́л га наме́сто.

на́мет м *в. навеина*. – На́мет колко́ ку́ћа, не мо́ш се про́јде док се не расчи́сти.

намете́ свр. **1.** *метлом натера на гомилу или на кога.* – Намети́ га на вр̏а, па га по́сле запали́ да изгори, а и да си потпу́шимо ел дньс су Бла́говести. **2.** *навеје (о снегу).* – Не́ћи пу́т га намете́ до ча́ндије.

наме́три свр. *обезбеди извесну количину дрва сложивши је у кубике.* – Наметри́л сам де́сет ме́тра др̏ва, ваља́ че е до́ста за на́зиму.

наме́ша свр. *своје и туђе овце споји у једно стадо.* – Ва́не и Цве́та намеша́ли о́вце – че бу́де сва́дба.

намешта́љ̏а ж *подвала, смицалица*. – А́, да не бу́де то́ј не́ка намешта́љ̏а?

нами́гљив, -а, -о *који намигује, који је враголаст*. – Зе́тат ми се не допа́да, мло́го е нами́гљив.

нами́ља свр. *поиздаље наговештава своју жељу, а затим је све више и више истиче; жели.* – О́н ода́вна нами́ља да му продаде́м ону́ј њи́ву.

намиља́ње с *гл. им. од намиља*.

нами́не свр. *наиђе као случајно, сврати по некад, прође понекад.* – Нами́не код на́с на ређи́ју. – Нами́не пољ̏а́к и покре на́ше има́ње.

намињува́ње с *гл. им. од намињуе.*

намињу́е несвр. *пролази понекад, свраћа понекад.* – Намињу́е и покре на́с, али по́више код њи́.

нами́та несвр. **1.** *метлом мете према некоме или нечему.* – Немо́ј ти́ да нами́таш тво́ј боклу́к у моју́ авли́ју. **2.** *навејава (о снегу).* – Сва́ку го́дин ве́тар нами́та сме́тови на пру́гу, не мо́ж во́зови да проо́де.

намита́ње с *гл. им. од намита*.

намица́љ̏а ж *дроља, курва*. – Намица́љ̏е колко́ о́ч, ал поште́не ре́тко.

нами́шља несвр. *замишља да се што догоди, жели да се што догоди.* – Нами́шља му га́дни ства́ри.

намишља́ње с *гл. им. од намишља*.

на́млаз м *количина намуженог млека приликом једне муже*. – И́мам до́бар на́млаз од младу́ту кра́ву.

намла́зи несвр. *мужењем добија извесну количину млека.* – Од кра́ву намла́зим по два́јес ћи́ла.

намла́ти свр. **1.** *забије, набије.* – Намлати́ му едну́ загла́вку, па не́ма ви́ше да мр̏да. **2.** *натовари, претовари.* – Па́ си намлати́л кола́та, а не вели́ш да се она́ мо́ж потро́ше. **3.** фиг. *заради, заради новац.* – И́дем у све́т да намла́тим па́ре.

намл̥зе́ свр. *мужењем добије извесну количину млека, намузе.* – Од ову́ј шере́нуву кра́ву намлзе́м ју́тром и по де́сет ћи́ла млеко́.

намо́кри свр. *накваси, покваси.* – Намокри́ла ме ћи́ша до ко́жу. – Намокри́ не́ку кр̏пу, па врж̏и преко но́с, да не уди́саш ту́ј љутину́.

намо́кричав, -а, -о **1.** *који је помало мокар, влажан.* – Намо́кричаво, али не́ ја́ко мо́кро, мо́ж се ко́па. **2.** *који воли да попије, који је често припит.* – Живади́н је од ону́ј намо́кричаву бра́јћу.

намомку́е се свр. *проживи срећно*

момачки живот. – Ти́ си момкува́л и ваља́ да си се намомкува́л, вре́ме ти е да се и оже́ниш.

намо́ра свр. *наговором, силом, претњом натера некога да на нешто пристане или ради.* – О́н не́ теја́л, али га дру́ђи намора́ли. – Не мо́ж ти́ ме́н да намо́раш, ако ја́ не́чу.

намо́ча се свр. *помокри се у нешто или на нешто.* – Намоча́ла му се деца́ у буна́р, на баксу́затога.

намра́зи свр. **1.** *намрзне, почне некога да мрзи.* – Она́ си снау́ од не́ко вре́ме на́мрази. **2.** *учини да се неки почну мрзети.* – Намрази́ла снау́ и зљви́цу.

намртвѣ́ц прил. *в. наместо, наместьц.* – Ште уби́ем намртвѣ́ц, не́чу ти ми́слим од живо́т.

наму́ва се свр. **1.** *нагура се у што, стисне се.* – Наму́ва се на́род у са́лу, не мо́ж иглу́ да упу́штиш. **2.** *обогати се на брз и непоштен начин.* – Ти́ја се у ови́ја ра́т намува́л, ал че му на но́с изле́зне, ја́ кьд ти ка́жем. **3.** *наједе се, добро се наједе.* – Ма́ксим гле́да где́ и́ма са́мо да се наму́ва.

наму́жи се свр. *добро се наједе.* – Де́ се ти́ наму́жи, по́сле че да рабо́тиш.

наму́љи се свр. *наједе се неког ситнијег воћа, грожђа или мекане хране.* – За вру́штук се наму́љим гро́зје и ле́б. – Ју́тром се наму́љим качама́к и пр̀жено, па ми чвр̀сто до пла́дне.

наму́њи свр. *наоштри, добро наоштри сечиво или врх алатке.* – Кьд и́дем на кле́на, ја́ у́дице пр̀во до́бро наму́њим.

наму́ртено прил. *натмурено, намргођено.* – Гле́да га наму́ртено.

наму́рти се свр. *натмури се, намргоди се.* – Што си се намурти́л?

на́на ж *мати, мајка*. – На́но, моја́, ми́ла на́но!

на́низбрд прил. *низбрдо, благо низбрдо.* – И́деш све́ на́низбрд, док не до́јдеш до ћупри́ју.

на́низбрдичав, -а, -о *који је прилично низбрдан*. – Пу́тат ели́с добре́ на́низбрдичав, мо́ра ста́лно да прикочу́еш и да сту́каш гове́ду.

на́нка ж (вок. јд на́нко и на́нће; мн. на́нће) *хип. од нана*. – Чу́ти, Џо́нко, чу́ти, и́де ми ти на́нка. – На́нко, где́ си, на́нко? – Моја́ ми́ла, на́нће?

наова́м прил. *на овамо, на ову страну*. – Гле́дај наова́м!

наоде́ње с *гл. им. од наоди (се)*.

нао́ди невр. **1.** *налази, проналази.* – Она́ нао́ди све́ оно́ј што су дру́ђи острови́ли. **2.** *извољевајући изналази (мане).* – Немо́ј да нао́диш ману́ на е́дење. **3.** *сматра, цени.* – Ел ти́ нао́диш да е то́ј у ре́д, што си мању́е жену́ де́цу? **4.** *наилази на кога или на што, затиче кога у каквом стању, положају и сл.* – Ви́ше пу́т сам и наоди́л на грва́љугу. **5.** *бира прилику за што.* – Сѣг нао́диш да ме сећира́еш за то́ј кьд и́мам то́љће му́ће. **6.** *има на располагању.* – Нао́диш, зна́чи, вре́ме и за то́ј?

нао́ди се несвр. **1.** *наилази се на што, налази се нешто*. – По Гради́ч се јо́ш у́век нао́де ста́ре, лати́нсће па́ре. **2.** *налази се некоме при руци.* – Нао́ди ни се ту́ј кьд ни не́што затре́бе. **2.** *сусреће се с ким, виђа се с ким.* – Ре́тко се нао́димо у са́дње вре́ме. **3.** *има се помало, налази се и од тога понешто.* – Нао́ди се и за то́ј по не́ка пара́. **5.** *станује, пребива.* – О́н се за сѣг нао́ди у Ка́лну.

нао́ди се свр. **1.** *находа се, умори се ходајући.* – Наоди́л сам се дьнѣ́с по о́вце. **2.** *прође свет.* – Ти́ја се е наоди́л по́ све́т. **3.** *проведе живот у лагодности и слободи.* – Оно́ не́че да се же́ни, / Јо́ш се неје́ наоди́ло / И с дево́јће навреви́ло (н. п.).

на́окол прил. *около, наоколо.* – Бо́љ ти е д и́деш на́окол него преко лива́дуту, ел преко њу́ е бла́то.

наокува́ње с *гл. им. од наокуе*.

наоку́е несвр. *подиже глас кад говори, виче кад говори.* – Немо́ј ти́ да наоку́еш, не́ч ни́куга да упла́шиш. – Ба́ба глу́ва, па де́да наоку́е кьд с њу́ вре́ви.

на́омикаљ прил. **1.** *не директно него више искоса (при наношењу ударца);* упор. наомич. – Немо́ј га мло́го би́јеш, ви́ше га уда́рај она́к на́омикаљ. **2.** *на лак начин, без напрезања.* – Уработи́ га на́омикаљ, несьм ни осети́л.

на́омич прил. *више овлаш, онако као мало искоса (при наношењу ударца);* упор. наомикаљ. – У́дари га на́омич, сва́ сре́ћа, а да га е уда́рил на́право, уби́л би га.

наона́м прил. *на онамо, на ону страну.* – Иди́ наона́м па ч га на́јдеш.

на́опоко прил. упор. напоко. **1.** *како неваља, наопако.* – Зло́ и на́опоко. **2.** *с наличја (о тканини).* – Кьд па́да ћи́ша, де́да обр́не кожу́в на́опоко.

наора́ти свр. *наприча, каже.* – Сва́какво ми на́орати.

наора́ти се свр. *наразговара се.* – Сре́томо се, па се наорати́мо, ку́ј ти зна́е од када́ се несмо́ виде́ле.

наоре́ свр. *све пооре, изоре.* – Наора́ли смо за пшени́цу на вре́ме.

нао́стри свр. *наоштри.* – За́ш не нао́стриш бри́твуту, него тр́каш сьс тьквý ту́пу?

нао́стри се свр. *чврсто се одлучи, реши се.* – Нао́стрим се и по́јдем кьм ње́г, па не́к бу́де кво́ бу́де.

на́очари м *кожни штитници на коњском оглаву, који штите очи с лева и десна и усмеравају коњу поглед напред.*

напа́дне свр. *приступи, навали.* – Се́домо, раскопча́мо се, па напа́домо ме́со да еде́мо.

напалио́н м (мн. напалио́ни и напалио́ње) *златник, наполеондор*. – Они́ и́мају и ду́кати и напалио́ње.

напьнћа свр. *све лоше каже о некоме да би створио рђаво расположење према њему, опањка.* – Напьнћа́ла га код жену́ту, па че сьг да ви́димо кво́ че да бу́де.

напьпь свр. *напуни до врха, претовари.* – Напьпьм тањи́р с ме́со и однесе́м на они́ја на дрвни́к.

напьпь се свр. *наједе се, преједе се.* – Напьпь се, па едва́ изди́вуе.

напара́си свр. **1.** *наружи, унакази.* – Што́ неси́ води́л дете́то код фли́зера, него си га она́к напараси́л с но́жици? **2.** *запусти имање.* – Остаре́ли, има́ње напараси́ли.

напара́си се свр. *наружи се, запусти се.* – Мло́го си се напараси́л, тькьв необри́твен, бре́ Стоја́не.

напа́ри свр. **1.** *загреје што.* – Ве́чером да напа́риш ци́глу па да ју ту́риш по́д ноће. **2.** фиг. *задовољи се гледајући згодну особу супротног пола.* – Да напа́рим ма́лко о́чи.

на́пас м *невоља, беда, напаст.* – Од ти́ја на́пас несмо́ могли́ да се спа́симо.

напа́сти свр. *окриви невиног.* – На́пасти ме да сам му ја́ опа́сал лива́ду.

напа́тен, -а, -о[1] *трп. од напати (изложи патњама).* – Љуби́чице, ду́шо напа́тена.

напа́тен, -а, -о[2] *трп. од напати (гајећи намножи, изроди).* – Напа́тена гоца́ сто́ка, а па́ша ма́лко. – Што е по́сле они́ја ра́тови дечурли́ја напа́тена, чу́до едно!

напенду́ши се свр. **1.** *наљути се, па нит говори, нит ромори.* – Напенду́ши си се без ра́злог. **2.** *погорди се, уобрази се.* – Напендуши́ла се ко човрљу́га на лајно́.

напе́р м **1**. *трње на дрвеној дрљачи које има задатак, да још више, него ли дрвени зупци на предњем делу, ситни и равна земљу после орања..* – Ја́ се́днем

на напе́р, а де́да во́ди воло́ви и тека́ вла́чимо ора́ње. **2**. *трње у воденичном јазу које има задатак да скрене воду према воденици*. – Они́ су рекли́ д и́деш ју́тре да ту́рате напе́р у ја́з.

напечé свр. **1.** *запрети, да зорт некоме*. – Напечé она́ ње́га, па да ви́диш ко слуша, ко мла́деневеста. **2.** *опече (о ракији)*. – Напе́кал сам три́ста ћи́ла ређи́ју.

напи́ва несвр. **1.** *пије у нечије здравље*. – Се́стра бра́ту ча́шу напива́ла: "Здра́вица ти, бра́ле, на по́ода"(н. п.). **2.** *опија кога алкохолним пићем*. – Ко ви не́ жа́л да га напи́вате?

напи́ва се несвр. *напија се, опија се*. – Од не́ће вре́ме поче́л па́ да се напи́ва.

напива́ње с *гл. им. од напива (се)*.

напи́је свр. **1.** *попије мало од неке течности пре других (обично животиња пре човека)*. – Немо́ј да пи́јеш ту́ј во́ду, напи́ла ју кра́ва. **2.** *опије кога алкохолним пићем*. – То́лко га напи́ју да не́ зна ни́шта за се́б.

напијо́ше свр. у пеј. значењу *опије кога алкошолним пићем*.

напијо́ше се свр. у пеј. значењу *опије се алкохолним пићем*. – Не́ма, не́ма па се напијо́ше, па ло́м напра́и.

напи́на несвр. **1.** *напиње, затеже, натеже*. – Напи́нам прегло́ да ува́тим фаза́на. **2.** *подиже, запиње*. – И с но́ђе и с грби́ну напи́нам, ал га не мо́г помѣ́кнем.

напи́на се несвр. **1.** *напреже се, упиње се (физички)*. – Напи́на се да поте́гљи ко́ла, ал не́че да мо́же. **2.** *упиње се, напреже се да што докаже*. – Ца́бе се напи́наш, ни́шта ти не пома́га, сви́ зна́ју да си ти́ кри́в. **3.** *напиње се да испразни црева*. – Ја́ се напи́нам, а оно́ не́че, запе́кло се дупе́то. **4.** *горди се, прави се важан*. – Напи́на се ко пујѣ́к. **5.** *љути се, срди се*. – Куи́ ти е ђа́вол, та се напи́наш од ни́шта?

напина́ње с *гл. им. од напина (се)*.

напи́ се *2. л. јд имп. од напије се, напиј се*. – Напи́ се, не́ч ти ни́шта бу́де од едну́ ча́шку.

напи́па свр. *допадне чега, западне у какву прилику, у неприлику*. – Кме́тат му вели́: "Ти́ Стоја́не да се сми́риш, да не напи́паш бајбука́ну".

напипува́ње с *гл. им. од напипуе (се)*.

напипу́е несвр. *пипајући осећа под прстима*. – Напипу́ем ти не́кву чомр̀згу на вр̀ гла́ву.

напипу́е се несвр. *пипа се прстима, дотиче се прстима али се не може дохватити*.

напи́ца невр. *загрева уз ватру*. – Напи́ца ду́пе ус кубе́.

напи́ца се несвр. *загрева се уз ватру*. – Ни́шта зи́ми не рабо́ти са́мо се напи́ца уз огњи́ште.

на́плат м **1.** *шести део кружног оквира точка (а некад и пети) у који су усађене најмање две спице*. **2.** фиг. *оно што је велико као наплат*. – Не ва́чам ја́ си́тне ри́бе, него на́плати.

на́плепус прил. *преобилно, колко хоће (да једе)*. – Ра́ним коко́шће на́плепус, си́пем им у ра́нилице, па еду́ колко́ си о́че.

на́плит м *шара на двопређним чарапама*.

напли́так м **1.** *новонаплетени део на старом одевном предмету*. – Напли́такът му пра́им са́мо на вр̀ови и на пе́те. **2.** *уплетена вуна или козина на крају плетенице косе, да би плетеница била дужа и богатија*.

на́пл̥н, -а, -о *који је скоро пун*. – На́пл̥н је, ал не́ бш пл̥н.

напли́ни свр. **1.** *учини пуним, наспе, налије, напуни*. – Наплни́ ча́шу на чи́чу! **2.** *богато опреми, снабде*. – Наплни́л ку́ћу с но́ви ства́ри. **3.** *стави метак у пушку*. – Не уноси́ ми напли́њену пу́шку у со́бу! **4.** *запоседне, потпуно заузме (неки*

простор). – На́род напл́ни вагóн, а не́ћи оста́ну да се вóзе и на попу́чицу.

напл́ни се свр. **1.** *стекне велику имовину (углавном покретну).* – Они́ су се по разми́рицеве наплни́ли. **2.** *потпуно се запоседне, испуни се.* – Са́ла се у на́ш за́дружни дóм ре́тко књд напл́ни. **3.** фиг. *наједе се, преједе се.* – Наеде́ се, па чи́ни ми се поди́гне ми́шће, колкó се напл́ни.

на́пл̥но прил. *потпуно, сасвим.* – На́пл̥но смо надрља́ли.

напл̥њóше се свр. у ауг. значењу *наједе се, напуни се.* – Ел се јóш неси́ напл̥њоса́л, а́ло една́?

напљи́ска свр. **1.** *пљускајући шаком или чим другим накваси.* – Посóлим поста́в с пе́пел, па га пóсле напљи́скам с вóду. **2.** *пљускајући напуни.* – Иди́ дóле у потóк, напљи́скај вóду у чебр̀.

напљоску́н **1.** прид. индекл. у прилошкој служби *наликује на пљоснато, пљоснатог облика.* – Дошлó ма́лко напљоску́н, а не́ ко лóпта. **2.** прил. *пљоштимице.* – Вр̀љим камен̀ т напљоску́н и óн síпа по вóду, чѝк до óнај стра́н.

напљу́е свр. *мува или други инсект положи јаја на нешто.* – Му́е напљува́ле ме́со.

на́пне свр. **1.** *надува.* – Рóзмир не́ма ду́шу ни да на́пне га́јдето, а камоли да сви́ри це́лу ве́чер. **2.** *тврдоглаво одлучи.* – У на́јголему́ ра́боту Ми́ле на́пне д и́де у ва́рош и не мóш га ни́кују удржи́.

на́пне се свр. **1.** *наљути се, расрди се.* – Чим му не́што не́ по вóљу, óн се óдма на́пне. **2.** *надује се.* – Напе́ла се не́ка црко́тина. **3.** *напрегне се.* – На́пне се колкó е ја́к, да пређи́не ла́нац, ал не мóже завали́ја, па и Але́ксић е ћину́л прере́зани ла́нци.

напни́вашка ж *уображена особа.* – Какó ста́де шума́р на́праи се на напни́вашку.

напóбашка прил. *посебно, одвојено, засебно.* – Седу́ у едну́ и́жу, а напóбашка ва́ре ва́риво.

наповéда свр. *обелодани шта је ко радио, оптужи, прокаже.* – Че́кај да ти дóјде башта, да те ја́ наповéдам.

напови́лице прил. *в. наповирице.*

напови́рице прил. *начин ношења терета тако што га двојица носе на једној мотки;* упор. наповилице. – Ја́ и ти́ и́ма да однесéмо ови́ја чебр̀ напови́рице.

напожди́пе свр. мн. *навале на неки посао, сви крену на неки посао, нападну неки посао.* – Напождипи́ли љу́ђе да бе́ру грóзје, па мóрамо и ми́.

на́поко прил. *в. наопоко.*

напома́лко прил. *на мање делове, мало помало.* – Издава́ си ређи́ју напома́лко и тека́ ни́кву ва́јду не видó.

на́помет прил. *напамет, наизуст.* – Си́не, коју́ пе́смицу зна́еш на́помет? – Рекѝл учи́тељ да нау́чимо та́блицу мнóжење на́помет.

напомецуме́рице прил. *на начин који доводи до замерања, на замерит начин.* – Дошлó и код њи́ не́што напомецуме́рице.

напóница ж *онај који је на крај срца, лако увредљива особа.* – Штó си тóлка напóница, штó се љу́тиш од ма́лко?

напопу́ри свр. *направи пупољак, напупи.* – Шептели́је ве́ч напопури́ле, скóро че да цвту́.

на́поречњи прил. **1.** *попреко, срдито.* – Гле́дају се на́поречњи. **2.** *поребарке.* – Цилита́рсћи кóњи дове́доше, / На́поречњи пóрте отвори́ше (н. п.).

на́порито прил. *набусито, осорно.* – Све́ вре́ви не́како на́порито, ко да су му сви́ кри́ви.

напóсничав, -а, -о **1.** *који је прилично посан, који није ћубрен (о њиви).* – Напóсничава ни та́ј њи́ва, мóра да ју тóримо. **2.** *који је сиромах, који тешко*

саставља крај с крајем, који углавном једе посну храну. – Они́ до́јду љу́ђе напо́сничави.

напосо́ће прил. *отприлике, одока.* – Ма кво́ сам га ђа́вола мери́л, оцека́л сам га она́к, напосо́ће.

на поте́г изр. *увек спреман, приправан.* – Ја́ им до́јдем ко на по́тег, а им не́што затре́бе ме́н ока́ју, од ме́н тра́же, а не питу́ју мо́гу ли, и́мам ли.

напо́чепил прил. *накриво, наопако;* упор. начепил. – Све́ у ту́ј ку́ћу и́де напо́чепил.

на́права ж *в. мације*. – И́ма ту́ј не́ка на́права напра́тена, не́ то́ј ти́ће тека́.

на́право прил. *право, у правцу.* – Са́мо иди́ на́право и и́ма га на́јдеш. – Те́рај на́право.

напра́и свр. **1.** *направи, сагради.* – У Ради́човци били́ напраи́ли дрвену цркву. – Ви́ден Богда́нац ми напраи́л пра́ени опћнци. **2.** *постигне, оствари.* – Напраи́л си добру́ ра́боту, што си купи́л ту́ј водени́цу.

напра́и се свр. **1.** *промени се у кога или у што.* – Напраи́л се на бара́бу. **2.** *представи се, учини се, начини се.* – Напра́им се да несћм виде́л.

напра́ља несвр. *прави, гради.* – Напра́љаш ли ти́ три́це на гове́дуту, ел и ра́ниш са́мо сљ се́но? – О́н ма́јстор, о́н напра́ља ку́ће не љу́ђе.

напра́ља се несвр. *прави се, постаје.* – О́ це ти́ напра́љаш на чове́ка, ел ци оста́неш бита́нга до́век?

напраља́ње с *гл. им. од напраља (се).*

на́прас прил. *изненада, напрасно.* – На́прас му се слоша́. – Да сам зна́ла да че да бу́де, па да се спре́мим, ал оно́ се де́си на́прас.

напра́сничав, -а, -о *који је напрасит, прек.* – Ми́ја до́јде напра́сничав, зача́с пра́сне.

на́прата ж *несрећа послата путем мађија*; упор. напрача. – Љд му о́вце то́лко липсу́ју, то́ј мо́ра да е не́ка на́прата.

напра́ти свр. *баци чини на некога или на што, нанесе зло коме чинима.* – Си́гурно е да су му напра́тене маци́је љд си о́стаи жену́ и де́цу. – Ту́ј и́ма една́ ба́ба, она́ у́ме да напра́ти таквó – онакво́.

напрато́тина ж *ауг. и пеј. од напрата*. – Мо́ра да е ту́ј у пи́тање не́ка напрато́тина, не́ то́ј без и́ч.

на́прача ж *в. напрата*. – На́прача е него кво́ е, љд се о́че на́прасно раздво́е.

напра́ча свр. *све пошаље шта је имао послати.* – Напра́ча им дре́е, књи́ће и све́ дру́го кво́ им тре́бе.

напра́ча несвр. *шаље, испраћа, усмерава (о магијама).* – Она́ е вра́чка, она́ зна́е да напра́ча.

напра́ча зло́ изр. *мађијара шаље зле магије коме.*

напрача́ње с *гл. им. од напрача*. – Напрача́ње маци́је.

напре́д прил. *раније, некада.* – Напре́д, пред они́ја ра́тови, же́нска деца́ несу́ ишла́ у шко́лу. – Напре́д било́ дру́гако, не́ ко сћг.

напреда́шањ, -шња, -шње (шњо) *ранији, пређашњи*. – Напреда́шњијат мра́з ни обра́л пипе́р. – Напреда́шњото теле́ смо продали́ у Жу́ковци.

напреди́тељ м **1.** *добар, напредан домаћин.* – О́н је напре́дитељ, о́н пр́вњи купи́л желе́зан плу́г. **2.** *домаћин, глава породице.* – Та́ј ку́ћа и́ма напреди́тељa, зато́ј та́м све́ и́де напре́д.

напре́дица ж *напредак, просперитет*. – Домаћи́не, у ку́ћу ти била́ сва́ка напре́дица, куде́ и́деш да иљадиш.

напрепречу́е свр. *стави попреко, нагомила*; упор. напречка. – У́зне тека́ па напрепречу́е др́вја и ка́мење на прого́н, да не мо́ж да миљу́е туца́ сто́ка.

напреси́ца свр. *пресече на много делова, исече.* – У́есен напреси́ца др́вја на ме́тар, два́ и оста́и и да се су́ше.

напре́сничав, -а, -о *који је прилично пресан.* – Ле́б ми испа́дал напре́сничав, зато́ј се сећира́ем.

на́претич прил. *на брзину, у журби, на дохват.* – Све́ сам то́ј уработи́ла на́претич.

на́претруп прил. *стално право, без обзира преко чега (о кретању).* – То́за за́пуца на́претруп, преко њи́ве, преко гради́не, са́мо да по́срчено сти́гне у Соколаш.

напре́чка свр. *в. напрепречуе.* – Напре́чкаш ова́ј др̏ва овде́, да чове́к не мо́ж да про́јде, а мо́ш си не́ћи и но́гу стро́ши.

напри́вечер прил. *предвече.* – Кьд бу́де напри́вечер затвори́ кокóшће у ко́чину, да и не однесе́ не́ка дивјина́. – Гради́ну навр̏чам напри́вечер, па́ напри́вечер.

напривече́ри се свр. *почне да пада вече.* – Чу да до́јдем кьд се напривече́ри. А, се напривече́ри ти́ пољк покару́ј овце́те кьм коли́бу.

напри́вечерица ж *предвечерје.* – Одве́доше га не́ћи љу́ђе едну́ напри́вечерицу и од тьг га ни́кој не виде́л, нити е чу́л за ње́г.

напривечере́ уе се несвр. *полако пада вече.* – По́чне ли да се напривечере́ уе, а јо́ш га неси́ заврши́л, мању́ј га, па ју́тре.

напри́двечер прил. *в. напривечер.* – Е́ј, та́м напри́двечер, не́ћи зама́н.

напритл̏чице прил. *натуцајући, отприлике.* – Не́ зна́м бьш како́ тре́бе, рабо́тим га напритл̏чице.

напри́чи свр. *забоде притку уз биљку.* – Пра́им при́тће да напри́чим при́тће и петлица́н. – Петлица́н напри́чен и извр̏зан.

на́пролет прил. *на пролеће.* – Реши́ли смо да га же́нимо на́пролет.

напр̏сњак м *напрстак.* – Убо́до се на иглу́ у пр̏с, напр̏сњакат се не́где отколаа́л, па га немого́ на́јдем.

на́прсти прил. **1.** *на прсте.* – То́ј мо́ж да израчу́ниш на́прсти. **2.** *помоћу прстију а без икаквог прибора.* – Тка́ла сам га на́прсти, бе саве́љћу.

напу́ди свр. **1.** *отера, најури.* – Нико́дија напу́ден из слу́жбу. – Напуди́л си си кра́сну жену́, па сьг ма́ти да те пе́ре. **2.** *напујда.* – Напуди́л ку́чичи на ме́н, кьд сам проо́дил покре њиго́ву коли́бу.

напу́дљичав, -а, -о *који је плашљив.* – Дете́то ми до́јде ма́лко напу́дљичаво, мо́ра га во́дим код ба́бу Стани́ку да му пребае́ од стра́.

напу́љи се свр. *наљути се, напући се.* – Кво́ ти́ би́, та се на́пуљи?

напу́нпа свр. *напумпа.* – И́маш ли пу́нпу да напу́нпам бици́клу?

напу́па свр. **1.** *набије, забије.* – Мо́ра му напу́паш јо́ш едну́ загла́вку ако о́ч да стои́ пра́во. **2.** *натовари до врха, претовари.* – Напу́пам кола, па ле́гнем озгор, а воло́ви си са́ми до́јду до́м.

напу́па се свр. *наједе се.* – Напу́пам се ле́б и то́ј ми е ручьк.

напу́пи свр. *истури стражњицу.* – Напу́пим га, па га би́јем по дупи́штето.

напу́пи се свр. **1.** *испупчи се.* – Напупи́ло се не́кво под покравьц. **2.** *истури задњицу, натрти се.* – Кьд се тека́ напу́пиш добьр си да те ру́знем с това́гу.

напупу́ши се свр. **1.** *направи се важан, напне се.* – Напупуши́ла се ко пуца́нка. **2.** *наљути се.* – Кажи́ сьг, што́ си се напупуши́л?

напу́пчи свр. *испупчи, надигне, наклобучи.* – Што́ си напупчи́л образи? Да не́ч да ме запљу́еш с во́ду?

напу́пчи се свр. **1.** *начини се као лопта, напне се, испупчи се, надигне се, наклобучи се.* – Напупчи́ла си се под чр̏гуту, па не ми́слиш да се ди́заш. **2.** *наљути се.* – Па́ си се за не́кво напупчи́ла!

напу́ца свр. *направи кокице од кукурузних зрна.* – У́знем си́то и напу́цам пуца́ње на де́цу.

напу́ца се свр. *наједе се, наједе се преко мере.* – Мо́јат му́ж се са́мо напу́ца и тра́жи о́дар.

напу́чи свр. *истрти стражњицу.* – Де́ ти́ напучи́ ду́пе, да те ри́тнем едѝн пу́т.

напу́чи се свр. *истрти стражњицу, натрти се.* – Они́ја се напу́чи, а ови́ја га прерипу́е.

напу́ши се свр. **1.** *надими се.* – Напуши́л си се покре пу́шницу, па мири́шеш на су́во ме́со. **2.** *наљути се, надури се.* – Ње́м ма́лко тре́бе, па да се напу́ши.

напу́шта несвр. *пушта стоку да пасе по забрањеном простору.* – Што́ ми напу́шташ лива́ду, ел ви́диш да е запо́ткана?

напу́шта свр. *пуштајући једно за другим стави у неки суд.* – Напу́штам ви́шње у вла́шу, па наси́пем с ре́ћи́ју и ма́лко шиће́р и тека́ пра́им вишњова́чу.

напушта́ње с *гл. им. од напушта*.

напу́штен, -а, -о **1.** *који је после забране дозвољен за испашу стоке.* – Сѣ́г су сва́ стра́ништа напу́штена, мо́ж сло́бодно да те́раш о́вце по њѝ. **2.** *који је и под забраном за испашу а пуштена је стока у њега.* – Како́ си смеја́л да напу́штиш мое́ стра́ниште, кѣд се зна́е да јо́ш не́ напу́штено?

напу́шти свр. **1.** *пусти стоку да пасе по имању на коме је то забрањено.* – Лу́ковци ни напушти́ли Го́рњу лива́ду. **2.** *напусти, остави.* – Напушти́л си до́м.

нарабо́ти се свр. *наради се.* – Наработи́л сам се за мо́ј ве́к, не́ ме оста́ло жа́л.

на́разлогом прил. *радећи што развлачи, полагано, натенане.* – Ја́нош пи́је вино́ на́разлогом и ни́кад се не́ опи́л. – Чове́к си рабо́ти на́разлогом и па́к си све́ пости́гне.

нара́ка свр. *напљује густом пљувачком.* – Сра́м га би́ло, пи́л во́ду, па ју по́сле нарака́л.

нара́ка се свр. *напљује густом пљувачком.* – Едѝн учи́тељ се у Де́јановци нарака́л на ђа́ка у у́ста, па по́сле о́ба умре́ли од евти́ку, ел учи́теља́т би́л екти́чав.

нара́мка ж *онај комад платна на леђној страни кошуље који иде од рамена до рамена да би кошуљу ојачао*.

нара́мчи свр. *стави на раме велики терет, натовари се тешким теретом.* – Сва́ку ве́чер нара́мчи по едно́ дрви́ште и но́си до́м да се грее́, а ни́где а́логу не́ма, зна́чи кра́дне.

нара́ни свр. *нахрани.* – Кѣд нара́ним сто́ку, тѣ́г доо́дим.

нара́ни ку́че изр. *наједе се да му не крче црева*.

нара́њен, -а, -о трп. од нарани *који је нахрањен, који је сит*. – Ако су сви́ње нара́њене, узни́ па и напо́ј.

нара́па свр. *грубо ошиша маказама.* – Стри́гла га ба́ба, па га нарапа́ла.

нара́ца свр. *роди много, изроди (о људском роду).* – Нара́ца де́цу, па по́сле држа́ва да му во́ди бри́гу од њѝ.

нара́ца се свр. *роди се много, изроди се.* – Нараца́л се то́љ̏ни на́род, а ра́бота не́ма за сви́. – Конпи́р се нараца́л ко ни́кад.

на́р̥б м *в. нарвак*.

нар̥́ба свр. *в. нарве*. – Не́чија сто́ка ни нар̥ба́ла цве́кла.

на́р̥в м *ћуд, нарав*; упор. нарви, вача нарви. – Не́ знам му на́р̥в.

нар̥́вак м *траг одгриза, место где је шта одгрижено*; упор. нарб.

нар̥ве́ свр. *нагризе, нагризе па остави*; упор. нарба. – Ку́ј е нар̥ва́л ле́б? – Обре́жи то́ј нар̥́ваното.

на́р̥ви м мн. *в. нарв*. – Кољѝ е

мьнечьк, а ве́ч ва́ча на́рви. в. вача нарви.

наре́ва несвр. **1.** *гурајући сакупља што на гомилу.* – Наре́ва пшени́цу на врá. **2.** *засипа неко удубљење.* – Наре́ва сне́г у ро́вину. **3.** *догони, дотерује на неко место.* – Ту́ј си е ра́вна ру́дина, / Ту́ј овча́р ста́до наре́ва (н. п.).

наре́ва се несвр. *спушта се у маси, долази у маси преко нечега.* – Маглá је се през де́л нарева́ла, / Па у сало́ тьвна нарину́ла (н. п.).

нарева́ње с *гл. им. од нарева (се).*

наре́де се свр. мн. **1.** *стану у ред, поређају се.* – Војни́ци се наре́де, па на каза́н. **2.** *договоре се о кућним и другим пословима.* – Ми́ се ве́чером наре́димо кво́ че ју́тре да рабо́тимо. – Ако смо љу́ђе льсно це наре́димо.

наредéње с *наређење.* – Сти́гло нарде́ње да се ни́кој не удаљу́е из сало́.

наре́ди свр. **1.** *поређа.* – Наре́ди ду́ње на о́рман. **2.** *стави кору преко коре правећи гибаницу.* – Чу да наре́дим не́ку о́бгу за вече́ру.

наре́ди се свр. *договори се (са укућанима).* – Льсно се наре́димо ку́ј че кво́ да рабо́ти.

на́редом прил. *попреко (преко неке косе), по хоризонтали.* – Са́мо иди́ на́редом и не́ма да се истро́виш.

на́редомће прил. у дем. значењу *наредом*; упор. наредомшће. – Идо́мо, идо́мо на́редомће и сти́гомо.

на́редомшће прил. *в. наредомће.* – По́льсно е да се и́де на́редомшће него у́збрдо.

наре́кне свр. *намени, остави у наслеђе.* – Де́да ми наре́кал лива́ду.

наре́кне се свр. *измисли разлог да некоме оде у посету.* – Дако код њи́ не́мам ни́кву ра́боту, ја́ се наре́кнем и оти́дем, и добре́ си поседи́м.

наре́па свр. *грубо ошиша маказама.* – Нарепа́ли га ко козу́, па му се сви́ смеју́ и чо́кају га по́ главу.

нарестé свр. рет. **1.** *нарасте, набухне под утицајем врења.* – Не́че те́сто да ми нарестé. **2.** *постане виши растом.* – И́ма да нарестéш ко́лко до вра́та.

наре́цка свр. *ситно исецка.* – Наре́цкам му ма́лко лучьк, та да доби́е по́бољ у́кус.

наречé се свр. *в. нарекне се.* – Наречи́ си се па дојди́, заштó смо бьђи ро́днина.

нарецува́ње с *гл. им. од нарецуе (се).*

нарецу́е несвр. **1.** *наређује, издаје наредбе.* – Де́да са́мо нарецу́е, дру́го не рабо́ти. **2.** *саветује, упућује на прави пут.* – Гоца́ пу́т је нарецу́ван, али не́ теја́л да слу́ша, зато́ј тека́ прошьл.

нарецу́е се несвр. **1.** *успешно води своје домаћинство.* – У́баво се нарецу́е, све́ урабо́ти на вре́ме и како́ тре́бе. **2.** *договара се са укућанима о домаћинским пословима.* – Сви́ су сло́жни и у́баво се нарецу́ју.

нари́за несвр. *почиње да сече, сече, реже.* – Не нари́зај тазе́то ле́б. – Же́жак ле́б се не нари́за.

нари́не свр. **1.** *ринући лопатом направи гомилу.* – Нари́не сне́г на гами́лу. **2.** *ринући лопатом сурва у удубину.* – Кьд са́дим сли́ве, пр́во нари́нем си́тну зе́мљу, па по́сле ону́ј.

нари́не се свр. **1.** *преплави, затрпа.* – Маглá се е през де́л нарева́ла, / Па се у сало тьвна нарину́ла (н. п.). **2.** *проведе неко време ринући, задовољи се ринући.* – Нарину́ла сам се го́вна по ње́г.

нари́па несвр. *в. нарипуе.* – Немо́ј ти́ да нари́паш на сва́куга, ел не́ знаш ти́ ку́ј кво́ но́си уза се́б, мо́ш те не́ћи унеспосо́би.

нари́пају свр. мн. *сви скоче у нешто.* – Нарипа́ше у а́уто и одлете́ше.

нари́пи свр. *скочи да се туче, насрне.* – Не́ знам кво́ му би́, одедьнпу́т на́рипи на бо́ј, али они́ га дованý́ше, па га до́бро измлати́ше.

нарипу́е несвр. *скаче на тучу, насрће;*

упор. нарипа. – Ако нарипу́еш на сва́куга, це на́јде не́ћи и по ма́јстор од те́б, па це ло́ше спроведе́ш.

нари́ца[1] несвр. *нариче, кука*; упор. нарича. – Па рову́, па нари́цају.

нари́ца[2] несвр. *подељује имовину последњом опоруком.* – Ре́дом нари́ца квво́ на кугá остáља.

нарица́ља ж *жена која нариче, нарикача*. – Кљ по́чну нарица́ље да нари́цају ко́жа ми се наéжи.

нарица́ње с *гл. им. од нарица*.

нари́ча несвр. *в. нарица*[1]. – Нари́ча си за ма́тер.

нарича́ње с *гл. им. од нарича*.

нарнци се. свр. *наљути се и ни са ким не говори.* – Не́ знаш ти кадá це нарнци и за квво́, на њéг си то́ј до́јде одеданпу́т.

наро́ди свр. *роди, роди више пута, изроди.* – Народи́ла у́баву дечи́цу.

наро́ди се свр. *нараћа се, намножи се*. – Народи́л се на́род, па са́мо гдчи́ по пади́нуту.

наро́ина ж **1.** *муљ који је донела поплава.* – Ону́ј наро́ину мо́ра да одгребе́мо. **2.** *место на које је поплава нанела муљ.* – У наро́инуну се не мо́ж рабо́ти бр ј́ош дв́е не́деље. **3.** *растиње које је муљем затрпала поплава.* – Ту́ј наро́ину сто́ка не́че да еде́.

наро́ји свр. *поплава нанесе муљ.* – Проле́тос дошла́ голема́ вода́ и нарои́ла гради́ну.

наро́си свр. *накваси росом.* – Кљд и́дем по ро́су, наро́сим си но́ђе.

наро́си се свр. *накваси се росом.* – Свé смо се нароси́ле, док смо бра́ле би́љђу.

нару́би свр. **1.** *насече, исече*. – Кљд до́јдем нару́бим на ба́бу дрва, да и́ма док па́ не до́јдем. **2.** *нагризе зубима.* – Не́ка сто́ка нарубила ти́кву.

нару́би се свр. **1.** *наједе се хлеба и неког поврћа.* – Нару́бим се ле́б и лу́к и це́л дн́ ко́пам. **2.** *напасе се крупне траве (о стоци).* – Кра́вене се нарубиште го́ре покре сло́г.

на́рујан, -јна, -јно **1.** *који није још сасвим зрео, недозрео (о плодовима).* – У турши́ју се ту́ра на́рујан петлица́н. **2** *који је недопечен*. – Оста́л ми ле́б ма́лко на́рујан.

нару́квица ж *исплетена наруквица која штити руку од хладноће, од шаке до лакта.*

на́руку прил. *по вољи (не би ли угодио коме)*. – Све му и́дем на́руку и па́к невељáем, ко́ ли би било́ да и ја́ уда́рим ко́ у́мем?

нару́си свр. **1.** *натруни труњем, поспе труњем.* – Де́да си нарусил баре́тину с пле́ву. **2.** *згреши, учини прекршај због чега буде добро кажњен.* – То́дор нарусил млеко́, истера́ли га из "Церви́н".

нару́си се свр. *испрља се труњем, ненамерно се поспе труњем.* – Док сту́рим се́но за кра́ве, сн́в се нару́сим.

нару́ча несвр. *поручује.* – Нару́чају ни, ја́ко ни нару́чају, да и́демо код њи́ на Тро́јцу.

наруча́ње с *гл. им. од наруча.*

на́ручје с **1.** *количина неке материје (обично насечених дрва за ватру) која се може понети на једној, у лакту пресавијеној, руци*. – До́ста че да бу́ду дв́е на́ручја дрва за начн́с. **2.** *количина неке рстресите масе (сена например) која се може захватити раширеним рукама.* – Да им ту́риш едно́ на́ручје се́но, на воло́вити.

наса́ди свр. *ради вршидбе посади снопове на гумну класјем увис.* – Пр́во че да наса́димо сно́пје, па кљд се напечу́ тн́г че да врше́мо.

насамé прил. **1.** *одвојено, засебно.* – Да́ко су му́ж и же́на, они́ спу́ насамé. **2.** *у четири ока, насамо.* – Де́ ми́ ма́лко насамé да повре́вимо.

насѣ́т прил. **1.** *насатице, поребарке, на бок.* – Проз та́ј вра́та не мо́ж да про́јдеш на́право него са́мо насѣ́т. – Кљ га sи́даш ту́рај ци́глете едѣ́н ре́д насѣ́т едѣ́н си она́к, та да ти е у́баво, ако га не малтерису́еш. **2.** *укриво, како не треба.* – Све́ и́де насѣ́т.

насѣ́ти свр. *нагне на страну нешто што је вертикално*; упор. посьти. – Насьти́ га ма́лко на та́м.

насѣ́ти се свр. *навали се, нагне се.* – Насьти́ла му се и́жа на она́м.

насвету́е се свр. *наживи се на овом свету, наужива се.* – Са́мо се ти́ насвету́ј, дру́ђи сви́ не́ка по́мру, идијо́те, ма́јће ти га бле́саве.

насви́ја се свр. **1.** *напасе се крупне, сочне треве (крупна домаћа животиња).* – Др̏ж Бу́лку чвр̏сто за јула́р, не́к се насви́ја покре сло́г. **2.** *наједе се, добро се наједе.* – Насви́ја се, па се osр̏ча гдѐ би ма́лко прилѐгал.

насви́је свр. *спопадне, салети.* – Насви́ле ме бри́ђе од све́ стра́не.

насви́тка свр. **1.** *напуни до врха.* – Насви́ткај кубе́то да се огре́емо. **2.** *нагура на брзину.* – Ма́јће му га насви́ткам.

насе́дају свр. мн. *сви седну, поседају.* – Саста́имо осталѝ па насе́дамо, по́сле ни не мо́ж изди́зају. – Че́кам да насе́дају кокóшће, па да и затво́рим.

насе́јница ж *ширина њиве коју сејач захвати сејући у једном правцу.* – У ову́ј њи́ву и́ма пе́т на́сејнице. – Кљ де́да се́е де́телину, о́н насе́јницете бележу́е с насе́чено мому́риште.

наси́њи свр. *учини да што поплави, направи коме модрице уадарајући га.* – Ш ти наси́њим ду́пе, магу́пчино ни една́, са́мо да те ува́тим.

наси́пе свр. *наспе.* – На сви́ наси́пе по ма́лко винце́. – У коми́ну да се наси́пе вода́, за едно́ де́сет ко́ве.

насипува́ње с *гл. им. од насипуе.*

насипу́е несвр. *сипа у нешто.* – Насипу́е ређи́ју у бало́н. – И́ма едни́ насипу́ју во́ду у млеко́, па га по́сле прода́вају на го́спе, ко́ да у њег ни́шта не́ сипу́вано.

на́сиров, -а, -о **1.** *који је остао помало сиров, недопечен.* – Ле́б оста́л на́сиров. **2.** *који није потпуно уштројен.* – Прле́га да е Бу́лча оста́л на́сиров. **3.** *који је неуљудан, прост у опхпђењу, неотесан.* – Оста́л на́сиров, же́на, не́ има́ло ку́ј да га поду́чи.

на́сирован, -вна, -вно **1.** *в. насиров (1, 2).* **2.** *који је прост у опхођењу, неотесан.* – Да́ко и́ма то́љће чко́ле, о́н си оста́л на́сирован. – Има́ло у А́лдинци едѣ́н па га о́кају На́сирован.

наси́тни свр. *сецкањем или дробљењем учини ситним.* – Наситни́ ма́лко дрвца́ за потклацува́ње. – Си́тно наси́тним копри́ве за пу́јчичи.

наскубе́ свр. *чупањем извуче, начупа.* – Иди́ наскуби́ ма́лко лу́к. – С ону́ј дрвену ку́ку наскуби́ ма́лко сла́му из сто́г, да про́стремо кно́чи на гове́ду.

наслепу́та свр. у пеј. значењу *набаса, наиђе на кога или на што.* – Наслепу́там ти ја́ на њи́...

наслепу́та се свр. у пеј. значењу *дође непозван и непожељан.* – Наслепу́та се тека́ не́ка а́ла, па се не мо́ж отка́чиш од њу́.

наслецу́е несвр. *добива у наслеђе, наслеђује.* – Наслецу́е две́ ку́ће од ста́рцатога.

наслу́ти свр. *наружи, нагрди, начини ружним.* – Уда́рил га преко о́чи, па га са́мо наслути́л, али му sр̏калата не искара́л.

наслу́ти се свр. *наружи се, нагрди се.* – Пошишува́л се са́м, па се наслути́л, на едну́ стра́н се по огули́л.

наслутува́ње с *гл. им. од наслутуе. (се).*

наслуту́е несвр. *предосећа да ће се*

што (непријатно) догодити, наслућује. – Наслутýем да че да дóјде на óсуство.

насмевýе се несвр. *осмехује се.* – Тóј се створéње нѝкад не насмевýе, баксýз нéћи.

насметé свр. **1.** *омете, спречи.* – Нáсмете ме рáбота и не могó д ѝм на свáдбуту. **2.** *збуни, помете.* – Тéо свé да испрѝчам, ал ме учѝтељ насмéте, та немогó, пóсле сам едвá прешѝл у трéјћи.

насметé се свр. **1.** *помете се, збуни се.* – Насмéто се и н умејá да му објáсним. **2.** *саплете се.* – Некакó се насмéто и пáдо, та потрошѝ крчазѝти.

насмéтен, -á, -ó **1.** *који је ометен у развоју, умно заостао*. – Детéто им мáлко насметенó. **2.** *који има какав физички недостатак.* – Насмéтен мáлко у еднý нóгу, па наéвуе књд óди.

насмѝта свр. *метлом натера на гомилу.* – Насмитáла васýљат на врá и почéла да га вéе.

насмѝта несвр. *смета коме, омета кога.* – Бéжи одóтле, немóј ме насмѝташ дор рабóтим!

насмитáње с *гл. им. од насмита*.

насмѝца свр. **1.** *све или у већој количини смакне са вишег на ниже место.* – Насмѝцај сéно од тлакáну, да ѝма и за дњѝс и за јýтре. **2.** *пропуштајући гранчицу кроз руку смакне већу количину лишћа.* – Д ѝм да насмѝцам лѝсје за јáрету, да ѝма квó да едý

насмрцýе несвр. *има непријатан мирис, смрди помало;* упор. засмрцуе. – Нéма бњш да смрдѝ, ал си насмрцýе.

насóли свр. **1.** *поспе неким прахом.* – Насóлим зéље у градѝну с пéпел, да га не едý бýбе. – Ванѝлице насóлим сњс сѝтан шићéр, да су пóблаће. **2.** *навеје (о снегу).* – Књд јáко дýва вéтар, óн насóли снéг и на товáн.

наспéе свр. **1.** *нарасте услед врења.* – Лéб ми наспéл, трéбе да га тýрам у црéпњу. **2.** *који постане мрзовољан и лако раздражљив.* – Бóље га нѝшта не питýј, вѝдиш да е нéшто наспéл.

наспѝ се свр. *наспава се.* – Перунѝће девóјћо, ел се несѝ наспáла?

насполетѝ свр. **1.** *нападне, салети.* – Насполетéле чáвће момýрузу и док узрéе ѝма ју искљýцају. **2.** *спопадне, почне упорно захтевати.* – Деца ме насполетéла да им нáјдем нéко кýченце.

нáспореду прил. *напоредо, равномерно.* – Ѝмам јáко добрѝ волóви, нáспореду тéгље у ерѝм.

насред предл. *на средину, на средини.* – Остáл трéбе да седѝ насред ѝжу. – Попáтога влáчили за кóсе и за брáду, рупáли га с товаће, дóле насред салó.

насрет предл. *в. насред*. – А óн ýзне, па му се наковржáњи насрет сóбу.

настáи свр. **1.** *настави, продужи (о некој радњи).* – Мáти си га óкне, а óн настáи да спѝ. – Прѝча се настáи до нéћи замáн. ***2.*** *додајући што нечему учини то дужим.* – Дé ми дáј настáенијат конóпац.

настáља несвр. **1.** *наставља, продужује (о некој радњи).* – Тѝ га савéтуеш, óн си настáља по његóвињћи. **2.** *додајући што нечему чини то дужим.* – Настáља повóј.

настáља се несвр. *надовезује се на претходно, продужује се.* – И текá се тóј настáља дњ ѝз дњ.

настаљáње с *гл. им. од настаља (се).*

настáне свр. **1.** *стане на што, нагази*. – Немóј да настáнеш тóј тáм, че да смрдѝ. **2.** *згази, погази.* – Врзáл прáпорци на опњци сáмо да не би ни бробѝњћа настанýл. **3.** *наиђе, набаса на кога или на што.* – Мóш се лњсно дéси да нагáзим на нéћи мангýпи књд обѝвају пѝвнице. **4.** *стане на неку уврачану ствар или на нешто у шта се верује да доноси несрећу.* – Настанýла на сугрéби.

настањувáње с *гл. им. од настањује*.

настањýе[1] несвр. *стаје ногом на*

кога, на што, гази ногом кога, што. – Ви́дел сам ко га настању́е под оста́л.

настању́е[2] несвр. *настаје, почиње, долази (о неком стању, приликама и сл.).* – Чим окопне́е сне́г настању́е по́љска ра́бота. – Наста́њу́ју га́дна вре́мена.

настовува́ње с *гл. им. од настовуе.*

насто́вуе несвр. **1.** *двори, служи, негује.* – Ако му ја́ несѣ́м настовува́ла, не́че ни една́. **2.** *надгледа посао док други раде.* – Десе́тар на пру́гу ни́шта не рабо́ти, о́н са́мо насто́вуе на радни́ци.

настои́ свр. **1.** *удвори, услужи.* – Ја́ на сва́куга да настои́м, а ме́н ни́кој не ма́ри. **2.** *припази како други раде.* – Мо́ра не́ћи да им настои́, не мо́ж то́ј д и́де без на́sор.

настоја́тель м *члан црквеног одбора који учествује у подизању заветног крста и сл.* – Настоја́тељА́т тьгѣ́ј ре́че...

настојува́ње с *гл. им. од настојује.* – Омр̀зло ми настојува́ње.

насто́јује несвр. *в. настовуе.* – Несѣ́м ја́ о́бове́зна да ти насто́јује́м дор еде́ш. – Воле́л би и ја́ да насто́јује́м, да не рабо́тим.

на́стран прил. **1.** *на страну.* – Оста́ј си не́ку пару́ на́стран, за не да́ј Бо́же. **2.** *наопако, на неприродан начин.* – На́стран се роди́ло, на́стран че да се ћи́не.

настра́ничав, -а, -о **1.** *који је нагнут, благо нагнут (о земљишту).* – На́шето и́мање ма́лко настра́ничаво. **2.** *који је настран, својеглав.* – Нема́ј по́слу с ње́г, о́н е ма́лко настра́ничав, ти́ја Но́вицата.

настрању́ша ж *настрана женска особа.* – Покре то́ље девојће ти́ си избра́л ону́ј настрању́шу, и́ма ти ду́шу изде́.

настраје́ се свр. *претрпи много страха, наживи се у страху, настрахује се.* – Настраје́вала сам се док су дечи́јава била́ по ра́товиви.

наступува́ње с *гл. им. од наступуе.* – По́сле то́ј, прејдо́мо у наступува́ње.

наступу́е несвр. *напредује, наступа (о војсци).* – Наступу́вали смо и по два́јес ћи́лометра гне́вно и па́ и не мо́ж сти́гнемо.

насту́ра свр. *скине са вишег на ниже место више чега.* – Насту́рај се́но од тлака́ну да ту́римо на гове́ду.

насћи́та се свр. **1.** *засити се скитања, проведе неко време скитајући се.* – Ваља́ да е се насћита́л, сѣ́г тре́бе да се же́ни. **2.** *прође свет, види света.* – Ти́ја се е насћита́л по́ свет.

насу́че свр. **1.** *намота прађу на цев помоћу сукала или чекрка.* – За дьнѣ́с сам це́ви насука́ла, а за ју́тре чу си ју́тре насу́чем. **2.** *направи канапе, усуче канап.* – Насука́ла сам пово́рће за све́ вре́че за у же́тву. **3.** *оклагијом развије коре за гибаницу.* – И́де светѣ́ц, па тре́бе да насу́чем о́бће за оре́шњак.

насу́че се свр. *проведе доста времена у сукању, засити се сукања.* – Да́нѣс сам се насука́ла це́ви, чи́ни ми се за це́л живо́т.

нат предл. *над, изнад.* – Нат пу́т и́ма една́ кру́шка. – Нат пољѐто по́сле почи́њају а́лође.

натѣ́ври свр. *одене у ново рухо, удеси; накинђури.* – Дако е јо́ш девочљА́к ма́ти си ју натѣ́ври ко да е девојћа.

натѣ́ври се свр. *одене се у ново рухо, удеси се, накинђури се.* – Док се сна́шка натаври́ла ка́нту ма́сти изарчи́ла.

ната́кне свр. **1.** *обуче, одене.* – Натакни́ си не́ку дре́у, да те не пресече́ сту́д. **2.** *обује.* – Ната́кнем кво́ бу́де на́ ноће, са́мо да несѣ́м бо́с.

ната́кне се свр. *одене се, обуче се.* – Натакну́л се у но́ве дре́е.

ната́м прил. *на тамо, на ту страну.* – Иди́ ната́м, па ч да ви́диш где́ е.

на́тама ж *в. натема.* – Ти́ си, бре́, една́ на́тама, една́ ле́нштина и едѣ́н баксу́з неви́дени.

натанальк прил. *натенане, без*

журбе. – Куи́ се на брзи́ну же́ни, натанал̀к се ка́е.

на́танко прил. *у танком слоју, танко*. – Расту́рај се́но на́танко, да се по́срчен ишу́ши.

нат̀ипка свр. *неку ратреситу масу поравна и лагано одозго набије (најчешће шаком).* Да́де ми пл̀ну пани́цу бра́шно, па ју јо́ш и на́тьпка.

натежа́е свр. **1.** *постане тешко, отежа.* – Натежа́ло ми дрво́во на ле́во ра́мо, мо́ра га прету́рим на де́сно. **2.** *притисне душу, накупи се јед у човеку.* – Ако ти ја́ко натежа́е ти́ се ску́тај, па порови́, оно́ ч ти про́јде. **3.** *позли.* – Од пла́дне му не́квó на́тежа, не́ знам кво́ му би.

нателѝза свр. *опије неког алкохолним пићем на превару.* – Нателѝзају га па га по́сле пу́ште да се леле́е и смеју́ му се.

нателѝза се свр. *напије се алкохолног пића, опије се.* – Са́мо гле́да где́ и́ма д и́де да се нателѝза.

на́тема ж *кабадахија, силник, силеџија*. – С на́род че́сто вла́дају не́ће на́теме.

на́темчина ж *ауг. и пеј. од натема*. – У ту́ј њи́ну вами́лију се ра́џају све́ не́кве на́темчине.

натика́лци м *исплетена вунена стопала (без горњишта) која се зими навлаче преко чарапа*; упор. наглавци (2), натлчњаци.

натипља́ви свр. *нехотице поспе труњем, натруни.* – Ва́рди да не натипља́виш баре́тинуту дор сту́раш се́но.

натипља́ви се свр. *нехотице се поспе труњем.* – Где́ ли си се са́мо натипљави́л, да ми е да зна́м.

нати́ра несвр. *већ замешено тесто, након неког времена, дуго преврће и длановима притиска.* – Ако о́ч да ти ле́б бу́де у́бав мо́ра да га до́ста нати́раш, ел љу́ђе велу́ да ле́б печу́ ру́ће, а не о́гањ.

натира́ње с *гл. им. од натира.*

нати́ска несвр. **1.** *належе, притиска.* – Че́да Ле́ну нати́ска уз ду́вар. – Нати́ска га сьс коле́на на гру́ди. **2.** *додаје гас моторном возилу.* – Немо́ј то́лко да нати́скаш га́сат, че да изђи́немо.

натиска́ње с *гл. им. од натиска*. – Натиска́ње уз ду́вар.

нати́сне свр. **1.** *налегне, притисне.* – Нати́сал га сьс коле́на на́ груди, не ми́сли му добро́. **2.** *прегне, подухвати.* – Немо́ј си то́лко нати́сал на ра́ботуту, ла́бни ма́лко.

нати́сне се свр. *збије се, нагура се.* – Нати́сне се гоџа́ на́род у оно́лку кла́ћерницу.

нати́тка свр. *набије на брзину.* – Ма́јће му га нати́ткам.

нати́ца несвр. **1.** *облачи, навлачи.* – Па́к нати́цаш ба́штинијат капу́т, а зна́еш да и на ње́г тре́бе. **2.** *обува.* – Ку́и е натица́л мо́еве ци́пиле, па и не́ очисти́л? **3.** *натиче на што шиљато.* – Нати́ца пра́се на режѣ́ањ. **4.** *отиче, ствара се отеклина.* – Поче́ла му нати́ца нога́та, па мо́ра да привѝја бу́рове о́блође.

нати́ца се несвр. *одева се, облачи се.* – Не нати́цај се у но́ве дре́е, дањс не́ ни́кав пра́зник.

натица́ње с *гл. им. од натица (се).* – Натица́ње на режѣ́ањ.

натка́е свр. *изатка многе тканине.* – Натка́ла сам чр̀ће, кла́шње, кр̀паре и дру́го, и то́ј све́ зиму́с.

наткве́си свр. *наднесе над празнину (амбис, понор и сл.).* – Наткве́си га над перде́ и вели́ че га пу́шти до́ле, ако се не попра́и.

наткве́си се свр. *наднесе се, обисне се.* – Што́ си се наткве́сил над буна́рат, ел те не́ стра́ да упа́днеш уну́тра? – Наткве́сила ми се дре́мка на́д очи, не мо́г ви́ше да гле́дам колко́ ми се спи́.

натла́пи се свр. **1.** *дође непозван на нечији ручак.* – Сва́ћи дру́ђи дѣ́н се

натла́пи код на́с. **2.** *навали на јело.* – Натла́пи се и не́ зна колко́ му е до́ста.

натла́пица ж *незван и непожељан гост*; упор. натрапица. – Оди ту́ј натла́пицу не мо́ж да се́днеш да љу́ћи пору́чаш. – Дњс и́ма гоћа́ натла́пице, а кљ и поте́рапш да ти не́што помо́гну, они́ се измрћу́ју.

натла́пичав, -а, -о *који је наметљив и бестидан*. – Тљкв натла́пичав, ко Бо́же ме про́сти, не́ка а́ла.

натлапо́ше се свр. у пеј. значењу *натлапи се.* – Натлапо́ше се на ручк без сра́м, без сти́д, а поне́ћипут пове́де јо́ш некуга́ уза се́б.

натлаче́ње с *гл. им. од натлачи (се).*

натла́чи несвр. **1.** *облачи, одева.* – Дор натла́чи дре́у ру́ђе му се тресу́, едва́ потре́ви рука́в. **2.** *обува*. – На но́ђе натла́чи не́ђе скњсње ци́пиле.

натла́чи се несвр. *облачи се, одева се*. – Ди́зај се, па се натлачи́ да пу́шташ о́вце.

натљко́ше свр. у пеј значењу *обуче, обује*. – Натљкоши́ кво́ и́маш, не́ч д и́деш да про́сиш девојђу.

натљко́ше се свр. у пеј значењу *одене се, обуче се*. – Натљко́ше се, па личи́ на циркуза́на, тљкве́ му не́кве дре́ете.

натлца свр. **1.** *набије, забије.* – Натљца́л ли си загла́вкуту? **2.** *туцајући смрви, начини ситним.* – Натљца́л сам пипе́р, и́ма за две́ ћи́ла.

натлца несвр. *в. натлцуе*. – И од ра́чунат натлца пома́лко, али си сла́бо.

натлцање с *гл. им. од натлца*.

натлцува́ње с *гл. им. од натлцуе*.

натљцу́е и **натлцуе** несвр. *зна понешто, натуца, нагађа*; упор. натлца. – Вра́нцусћи, велу́, зна́е, а не́мачћи са́мо натљцу́е. – Кљ гле́да у шо́љу, натлцуе по не́што.

натљче́ свр. **1.** *одене, обуче.* – Натљчи́ кво́ и́маш, не́ч те ни́кој поку́ди. **2.** *обује.* – Што́ не натљче́ш и нагла́вциви, да ти не бу́де зима́. **3.** *намакне, натуче.* – Натљче́ качће́т на́ очи. **4.** *ударцима смрви, натуца неку количину.* – Пипе́р натљче́м за це́лу зи́му. **5.** *набије, забије.* – Натљче́м му че́п и не отва́рам га до Петро́вден.

натљче́ се свр. *обуче се, одене се.* – Кљ пр́ска ло́зје натљче́ се у ста́ре дре́е.

натлчњаци м мн. *исплетена стопала*; упор. наглавци (2), натикалци. – Натлчњацити турѝ покре о́гањ да се су́ше, па и по́сле истр́љај, да ти бу́ду ме́ћи, а не да оста́ну коре́ли.

нато́пи свр. **1.** *стави конопљу у топило.* – Ла́ни смо би́ли нато́пили сто́ и два́јес гр́снице, а сњг са́мо педесе́т. **2.** *падне киша и добро накваси зељу.* – Не́че да па́дне ћи́ша да нато́пи земљу́ву, да се не́што и ро́ди ову́ј го́дин.

нато́ри свр. *извезе ћубре и поспе по њиви.* – Учер́ натори́мо Широ́ку њи́ву, а ју́тре че д и́мо да ју поре́мо.

натпое́ свр. *победи у певању, надјача гласом у певању.* – Да ли мо́же ме́не да натсви́ри, / Да натсви́ри, жа́лно да натпое́ (н. п.) ?

на́тра ж *ткачка основа*.

натра́пица ж *в. натлапица*.

натра́пса свр. *наиђе, набаса.* – А́јд ната́м, натра́псам на Ши́шка како́ бе́ре гро́зје у мое́.

натра́пса се свр. **1.** *намести се згодно противнику, дође "на јесте".* – Сњг си ми се натрапса́л, сњг чу ти ебе́м ма́тер ма́терину. **2.** *у дечјој игри кликерима тако стане својим кликером уз противнички кликер да га овај апсолутно мора погодити (не може промашити).* – Ал си ми се натрапса́л!

на́тре свр. *већ замешено тесто поново длановима добро изгњечи.* – Ле́б мо́ра до́бро да се на́тре, ако о́ч да испа́дне у́бав.

натре́ свр. *трлицом натрли конопљу.*

– Натре́м дњс клчи́на за по три́јес-четере́с пове́сма. А, колко́ ти́ мо́ж да натре́ш?

натре́ња свр. *опије кога алкохолним пићем.* – Здуму́ју се да га натре́ња.

натре́ња се свр. *напије се, опије се.* – Из кава́ну не иска́ка док се не натре́ња, а натре́ња се од ма́лко.

натресе́ свр. *одене, обуче.* – Натреси́ не́ће по́старе дре́е књд пе́реш бѣ́чву.

натресе́ се свр. 1. *одене се, обуче се.* – Ја́ сам се до́бро натре́сла, не́че ми е зима́. 2. *дође непозван и у незгодно време.* – Колко́ се ја́ разби́рам, о́н це и дња́с натресе́ код на́с на ручѣ́к.

натре́ска свр. *жестоко набије.* – Натре́скај му едну́ чиви́ју. – Ма́јђе му га нетре́скам.

натри́са несвр. 1. *тресе помало с времена на време, да опадну плодови са дрвета.* – Дне́вно три́ пу́т натри́сам ду́дови на сви́ње. 2. *облачи, одева.* – Ако и́маш тој не́ку дре́у натри́сај ју́ и отоди́, ел ви́диш, мо́ж и ћи́ша да по́чне.

натри́са се несвр. 1. *облачи много одеће на себе.* – Не́ млого зима́, да се то́лко натри́саш. 2. *долази непозван и непожељан.* – Код сви́ ре́дом се натри́са, ел на е́дење, ел на пие́ње. 3. *прети коме.* – Немо́ј ти́ на ме́н да се натри́саш, да ти не ебе́м ма́тер.

натриса́ње с *гл. им. од натриса (се).*

натр̀ка свр. 1. *натрља, истрља чиме.* – Ако кра́ва не́што куњи́, тре́бе да е натр̀каш ези́к сњс со́л. 2. *прекори, пребаци.* – Не́чу то́ј да рабо́тим, па по́сле да ми натр̀кају но́с.

натр̀ка се свр. *натрља се, намаже се чиме.* – Мо́ж се натр̀каш с бе́ли лу́к и оцѣ́т, и́ма те ма́не.

натр̀не свр. *упије воду, огрезне у води (о земљи).* – Док пољѐвам гради́ну, во́дим рачу́н да и у ре́дови и у ти́рови натр̀не вода́.

натро́нта свр. *превише одене некога (нарочито дете).* – Немо́ј да си натронта́ла дете́то то́лко, и́ма се узно́и, па че по́сле да наѕе́бне.

натро́нта се свр. *обуче много одеће на себе.* – Натронта́ла си се ко да ч да зиму́еш та́м код при́етељити, а не да и́деш са́мо у го́сти.

натро́па свр. 1. *исече на комаде секиром или сатаром (првенствено о месу са костима).* – За у васу́љ ми тре́бе натро́паш ма́лко од су́вава ре́бра. 2. *наприча свашта, наприча бесмислице.* – Дојде́, на́тропа сва́какво и о́тиде си.

натро́ши свр. 1. *руком накруни кукуруз.* – Ел си натроши́л момо́рузу за коко́шће? 2. *намрви хлеб.* – Не во́ди рачу́н, него дор еде́, натро́ши ми трошѝне на те́пик, а ја́ по́сле др̀та и ни́каква мо́ра да се сла́гам да мете́м.

натр̀си свр. *крчећи шуму накупи, истрси.* – Трси́ли смо мецаци́, па смо натр̀сили др̀ва за дво́ја ко́ла.

натр̀ти свр 1. *нагне неки суд да пије из њега.* – Чим до́јде од ра́боту натр̀ти крчаже́ с ређи́ју. 2. *понесе на леђима неки тежак или кабаст терет, под којим се повије.* – Гдѐ си натрти́л ту́ј греду́? – Тупанци́ја натрти́л тупа́н на грби́ну.

натр̀ти се свр. 1. *натовари се неким тешким теретом под којим се повије.* – Што́ си се натрти́л с пл̀ну вре́чу, ел неси́ могѣ́л да отси́пеш ма́лко? 2. *наљути се.* – Те́б је изгле́да на́јласно да се натр̀тиш и да не вре́виш с љу́ђе, баксу́зине едѣ́н. 3. фиг. *умре.* – Нашли́ га, натрти́л се.

натру́ди свр. *притискањем или трњем озледи неко место на телу.* – Натруди́л сам си ра́мо носе́ечи гре́де, а ла́ни сам си би́л натруди́л голе́мчич на но́гу, ел сам це́ло ле́то ишѣ́л бо́с.

натру́ди се свр. *притискањем или трењем озледи се неки део тела.* – Натруди́ла ми се нога́ у те́сну чи́зму.

натру́па свр. **1.** *напада велики снег.* – Начѣс и́ма да натру́па до ча́ндије. **2.** *сложи на гомилу.* – Насече́м дрва, па и натру́пам под шу́пу.

натру́па се свр. *наигра се у колу чврсто ударајући ногама о тле.* – Ала му се натрупа́мо сино́чка, и сѣг ме но́ђе болу́.

натру́пи свр. **1.** *насече на комаде (о дрвима).* – У́есен натру́пим дрва за це́лу зи́му. **2.** *насече на крупније комаде оно што је требало ситно насећи.* – Натру́пим лу́к на́две-на́три и ту́рим га да се пропр́жи.

натру́пи се свр. *наједе се сена или друге кабасте хране (о крупној домаћој животињи).* – Кьд се Хи́дран до́бро натру́пи, да му даде́ш и ма́лко зобѣ́к!

натру́са свр. *тресући обори плодове са дрвета.* – Дојде́ чи́ча Ти́ма и на́труса ни кру́шће.

натру́са се свр. **1.** *проведе доста времена у трешењу.* – Натруса́ се сли́ве дьнѣс, па ме болу́ ру́ће. **2.** *наигра се у колу тресући се.* – На́труса ли се сино́ч на оро́то?

натру́чка свр. *пообара и набаца на гомилу или пообара и разбаца.* – Каса́пинат иско́ље пра́сци за сва́дбу, натру́чка и на едну́ ле́су, па и посипу́е с ћипе́лу во́ду.

натру́чка се свр. *попада около, полегне около и без реда.* – Копачи́ се по ручѣ́к натру́чкају под оре́ј, да се ма́лко одмо́ре.

натсви́ри свр. *победи у свирању, надјача звуком у свирању.* – Те́бе не мо́ж ни́кој да натсви́ри, / Да натсви́ри, ни́кој да натпое́ (н. п.).

нату́ка свр. *напујда псе на некога.* – Немо́ј д и́деш покре ту́ј коли́бу, о́че они́ја баксу́з да нату́ка ку́чичи на те́бе.

натумбо́ше се свр. *избаци велику количину садржаја из црева.* – Па́зи ма́јће му га, овде́ се не́ћи натумбоса́л, те́о га нага́зим.

нату́нти свр. *сведе обрве, намргоди се.* – Натунти́л ве́це, па стра́шан.

нату́нти се свр. **1.** *набере обрве, намргоди се.* – За кво́ си се натунти́л? **2.** *наоблачи се, натушти се.* – Натунти́ло се времѝштево, мо́ра да че ћи́ша.

нату́па се свр. *наједе се, добро се наједе претежно неке мекане, житке хране.* – Де́ се ти́ до́бро нату́пај, па че по́сле да ви́димо од кој́у чемо стра́н да по́чнемо да ко́памо.

нату́пка се свр. у дем. значењу *нејдеде се, добро се наједе неке мекане, житке хране.* – Ако си ми се, си́не, натупка́л, а́јде да пу́штиш ма́лко ја́ганци.

нату́ра свр. **1.** *једно по једно стави унутра или на нешто.* – Натура́ му у трба́љ̑ну ма́лко ја́бл̑ће. – Нату́рај то́ј на оста́л. **2.** *напуни.* – Ле́тоска сам натура́ла два́ чебра́ си́рање.

нађе́ка свр. **1.** *стави много чега у нешто, натрпа.* – Нађе́кај му ти́ по́више си́рање и ја́јца, па да ви́диш не́че ли да е бла́го. **2.** *претовари.* – Нађе́ка три́ ме́тра дрва на ко́ла, па о́че да му то́ј исте́гље оно́љ̑ни воло́вчичи.

нађе́ка се свр. *наједе се, преједе се.* – Немо́ј се нађе́каш, па по́сле да ми ку́каш.

нађе́рли се свр. *насмеје се, насмеје се широко али безгласно.* – И́де, нађерли́л се, зна́чи пошло́ му о́д руку.

на́ћиман, -мна, -мно *који има обичај да махне рогом с намером да озледи кога (о говечету).* – Ти́ја е во́л бьш на́ћиман. **2.** *који је спреман да насрне ножем (о човеку).* – Сви́ су они́ из ња́ну роду́ пома́лко на́ћимни, приваркýј се од њи́. **3.** *који је киван на кога.* – Ја́ сам му ода́вна на́ћиман.

нађи́мне свр. *покаже главом.* – Ја́ гле́дам, не́ знам куде́ чу, о́н ми на́ћимну на она́ј вра́та.

нађиму́е несвр. **1.** *маше понекад рогом.* – Па́зи се од ту́ј кра́ву, она́ нађиму́е. **2.** *показује на нешто машући главом.* – Дево́јће се поглецу́ју,

побутку́ју, / Ле́пој Ма́ри нађиму́ју.

нађи́не свр. *накида.* – Нађи́немо цве́јће да нађи́тимо ко́ла за у бе́рбу.

нађи́не се свр. *проведе неко време кидајући, задовољи се кидајући што.* – Нађину́ се љи́љк у Ба́раницу.

на́ћисал, -а, -о *који је накисео*; упор. нађисел. – Ја́бл̥ђеве су ма́лко на́ћисале.

на́ћисел,-а, -о *в. нађисал.*

нађисе́ли се свр. *наљути се, надури се.* – Мани́ ју, ви́диш да се нађисели́ла не́што.

нађи́сне свр. **1.** *покисне.* – Нађи́сло ми се́но на лива́ду. **2.** *постане зле воље, накупи се јед у њему.* – Ти́ће си тека́ нађи́сне, ни́кој не́ зна што́. – И дњи́с нађи́сал.

нађи́ти свр. *накити, окити.* – Кьд по́јдемо у бе́рбу, нађи́тимо с цве́јће и ко́ла и воло́ви.

нађи́ти се свр. **1.** *накити се, окити се.* – Нађи́те се ко до́дољће. **2.** фиг. *напије се, опије се.* – Не́ма дьн да се не нађи́ти.

нађитло́ с **1.** *украс, накит.* – Узни́ си но́ву преме́ну / И то́ја бе́ло нађитло́, / Па си се ле́по промени́, / Па си се ле́по нађити́ (н. п.). **2.** *оно што служи као додатак главном украсу.* – Поле́тушће су у́крас, а ре́се окол њи су нађитло́.

нађи́цка свр. *напрска, напрска нечим житким.* – Бьђи да омалтери́ше и ови́ја ду́вар, а о́н га са́мо на́ћицка, на́ћицка и о́тиде си.

нађи́цка се свр. *испрска се нечим течним или житким.* – Кречи́л, па се нађицка́л и по́ очи и по дре́е.

нађу́дичав, -а, -о *који је на махове ћудљив.*

наузбр̏дичав, -а, -о *који је прилично узбдан*; упор. наузбрдњичав. – Место́то до́јде ели́с наузбр̏дичаво, али и ту́ј се ле́б ра́ца.

наузбр̏дњичав, -а, -о *в. наузбрдичав.*

нау́ка свр. *дахом замагли.* – Шише́ на ла́нпу пр̏во нау́кај, па га тьг бри́ши.

нау́ка се свр. *дахом се замагли.* – Док се не нау́кају цви́ћери се не мо́ж до́бро обри́шу.

на́уман, -мна, -мно *који је решио да уради шта је наумио.* – На́уман сам д и́дем да се с ње́г распра́им.

науми́цају се свр мн. *постепено и скоро неприметно уђу један за другим.* – Польк, польк, па се сви́ науми́цају у со́бу, да́ко несу́ зван́и.

Нау́нко м *име.*

науспра́ља свр. *све усправи што је било за усправљање.* – У́есен науспра́љам ко́лци уз ду́вар, да не ћи́сну и да не трулаве́у.

нацьвти се свр. *цвета лепше и дуже него обично.* – Трнда́вилав се на́цьвте ову́ј го́дин, ко ни́кад до сьг.

нацьцка свр. *напуни до врха густо збијајући оно чиме пуни*; упор. нацицка. – Кубе́ нацьцкам и потпа́лим.

нацьцка се свр. **1.** *збије се, стисне се.* – На сва́дбу се љу́ђе то́лко нацьцкају у голе́му со́бу, да не мо́ж да мр̏дају с ла́ктови кьд ку́сају оно́ј што е пред њи́. **2.** *напуни се ко чиме (непријатним).* – У ко́чину сам се нацьцкал с кокоши́ње вьшће.

нацвр̏ца свр. *набије нешто у неки отвор.* – Нацвр̏цај едну́ загла́вку у ови́ја за́цеп да расце́пимо дрво́во.

нацвр̏ца се свр. **1.** *наједе се кусајући кашиком.* – Нацвр̏цамо се васу́љ, па са́мо прдимо́. **2.** *напије се, опије се.* – Ене́ га, па се, сирома́, нацврца́л.

нацврцу́е се несвр. *напија се, опија се.* – Поче́л, же́на, па се че́сто нацврцу́е.

нацéпи свр. *цепајући раздвоји на више делова, нацепа (дрва и сл.).* – Си́тно нацéпим дрвца́ за поткла̏цува́ње. – Нацéпе во́чће, па и су́ше на сл̏нце, па и еду́ зи́ми.

нацéпи се свр. *напије се, опије се.* – Нацéпи се ређи́ју наште́срце, ко буда́ла.

наци́ма свр. *навуче, усиса, упије.* – Зи́ми земљá наци́ма влáгу.

наци́ма се свр. **1.** *навуче, упије влагу, неки мирис и сл.* – Кьд се земљá зи́ми наци́ма влáгу, добрó се рóди момýруз. – Дрéе му се наци́мају на кавáну, па смрдý и дóм кьд дóјде. **2.** *задовољи се цимајући димове при пушењу.* – И́ма нéће цигáре, не мóш се наци́маш колкó су добрé.

наци́цка свр. *густо украси ситним украсима или мотивима.* – Квó си га овóлко нацицкáл, да се ни́шта не познáва квó е?

наци́цка се свр. *в. нацьцка се.*

нáцрвен, -а, -о *који је црвенкаст.* – Нáцрвена лубени́цата, ал јóш не бьш црвенá, јóш нé зрéла.

нацр́ни се свр. *испрља се или се намаже црним.* – Чисти́ла шпóрет па се нацрни́ла, па сьг кó да и́ма мустачи́.

начáпка свр. *пипајући, машћу или уљем натопљеном кучином намотаном на врх рачвастог штапића, намаже печење које се пече на ражњу; намаже на сличан начин и друго што треба намазати.* – Ако óч да ти мéсо на режáњ не загори́ и не испýца, мóра га начáпкач с чáпкало. – Начáпкај посекóтинуту с кантариóн.

начьс прил. *ноћас*; упор. начьска, ночьс, ночьска, ночьске. – Начьс сам се свé смр́зал, мáлко ми билó еднá чр́га.

начьска прил. *в. начьс.* – Начьска и́ма да спý и кýче и мáче зáедно.

начьшњи, -шња, -шње (шњо) *ноћашњи.* – Нађьшњо студени́ло це пáнти.

начьшњица ж *оно што се догађало ноћас; протекла или идућа ноћ.* – Не поврнýла се начьшњица. – Стрá ме од начьшњицу.

нáчве ж *в. ньчви.*

ньчви м *кухињски дрвени намештај са преградама за мешење хлеба, чување брашна, квасца и потребних судова, нађве*; упор. начве, ньчиви, ничви. – Нéмам ньчви, па мéсим лéб у кáрлицу.

начé свр. *изатка, изатка много.* – Начéла сам чр́ђе и пешћири́.

начепáри се свр. *убоде се, натакне се на неки окршак (чепар).*

начéпи свр. **1.** *накрши, наломи.* – Начéпим кóрење пл́но нáручје, па однесéм да печéмо. **2.** *начне хлеб откинувши прстима комад од њега*; упор. начупљи. – Ел нé имáло бри́тва да си одрéжеш, него си морáл да га начéпиш?

нáчепил прил. *накриво, укриво*; упор. напочепил. – Já испрáљам ткањéто, онó и́де нáчепил. – Свé пошлó нáчепил и мýж и децá и свé.

нáчиви м *в. ньчви.*

начи́на несвр. *почиње да троши, да арчи што, што до тог тренутка није трошено.* – Начи́нам дрýгу кáнту мáз.

начи́ни свр. *обоји, обоји велику количину чега.* – Начи́ни перáшће пл́ну кóтарку.

начи́ња несвр. *одваја део од целога.* – Не начи́њај цéлијат лéб, и́ма вéч нáчет.

нáчисто прил. *потпуно, сасвим.* – Нáчисто баталил рáботуту.

начми́ се свр. у пеј. значењу *наспава се.* – Тáј се áла не мóж начми́ до плáдне.

начмóше се свр. у појачаном пеј. значењу *наспава се.* – Кадá ли чеш се ти́ едьнпýт начмóшеш?

начóка свр. *штапом омлати неку количину воћа са дрвета или зрневља из махуна.* – Начóкам орéси за пл́ну торбý, дако и гáзда би́л обувáл. – Лéчу сам начокáла и́ма за двé ћи́ла.

начýдњен, -а, -о *који је ружан, наказан.*

начýка свр. **1.** *набије, забије.* – Начýка кольц и за њéг вр́же коњá. **2.** *заради, уштеди, приштеди неку суму новаца.* – Не мóг ја да начýкам тóљће

па́ре, колко́ ти́ за то́ј и́скаш.

начу́ка се свр. **1.** *проведе неко време куџајући, задовољи се куџајући.* – Ови́ја комши́ја це́л дѣ́н не́квo чу́ка. Начука́л се на они́ја све́т, да Бо́г даде́ ми́ли. **2.** *напије се, опије се.* – Не про́јде дѣ́н, да се не начу́ка. **3.** *набије се у што.* – Начука́л се с а́уто у ћупри́ју.

начу́пљи свр. *в. начепи (2).* – Де́ца, коé је начупљи́ло ле́бацьв?

начучу́љи свр. *подигне уши.* – Ако не́што са́мо ла́вне, Ра́шко о́дма начучу́љи у́ши.

начучу́ри свр. *напупи, начини пупољке.* – Сли́ве ве́ч начучури́ле, са́мо што се не расцьвту́.

нацца́пљив, -а, -о *који је напрасит, љутит*. – Не сме́м ни́шта да рекне́м, ел кѣ́в е нацца́пљив о́дма че да у́зне да ме би́је.

нацца́пљиво прил. *на нацапљив начин.* – О́дговори ми га нацца́пљиво.

нацци́да свр. *баци у великој количини на гомилу, баџајући направи гомилу, набаца.* – Докара́ше дрва, па и са́мо нацида́ше у авли́ју и ото́ше си.

нацци́да се свр. *сврши велику нужду на неоговарајућем месту, некоме уинат.*

нацци́ци свр. *удрви, укрути.* – Нацци́ци па́чицу.

нашаша́вичав, -а, -о *који је по мало шашав*. – То́ј им дете́ ма́лко нашаша́вичаво, и́де у специја́лну шко́лу.

на́шевел - на́девел изр. *час на лево, час на десно, кривудаво.* – И́де на́шевел – на́девел.

наши́ба свр. **1.** *набије, чврсто набије.* – У ја́з тре́бе да се наши́бају јаћи́ ши́пови, да мо́ж да држу́. **2.** *напуни до врха, претовари.* – Наши́бам песѣ́к до вр́ кана́те. **3.** фиг. *порасте, порасте превише.* – На ову́ј ћи́шу мому́руза и́ма да наши́ба колко́ до това́н.

наши́ба се свр. **1.** *налије се, напуни се (о зрневљу).* – Сѣ́г са́мо да огре́е сл́нце зр́на и́ма да се наши́бају ко дре́њће. **2.** *напије се, опије се.* – А, уле́зне у кава́ну наши́ба се ко че́п.

На́шинац м *потсмешљиви назива за становника Буџака*. – Це́л Котлу́јевац насели́ли На́шинци.

На́шинка ж *жена Нашинац.*

на́ширин прил. **1.** *идући раширених ногу.* – Чим га ви́дим д и́де на́ширин зна́м да се усра́л. **2.** *на широко, бахато*. – Ку́ј на́ширин и́де, проз це́в прооди.

нашља́ма се свр. *накраде се, стекне имовину крадући*. – Нашљама́ли су се на то́ј ра́дно ме́сто, кра́дли ско́ро ја́вно.

нашља́ми се свр. *в. нашљама се.* – Кьд те при́ме та́м на ра́ботуту, немо́ј да гле́даш са́мо да се нашља́миш, него и поработи́ ма́лко.

нашље́ми се свр. **1.** *напије се, опије се.* – Не про́јде дѣ́н да се не нашље́ми. **2.** *в. нашљама се*. – Ти́ја се до́бро нашљама́л у ва́брикуту.

нашљи́ска свр. **1.** *набије, забије.* – Ако не́че она́к да уле́зне мо́ра га нашљи́скаш. **2.** *напрска неком житком масом.* – Кьд се малтерису́е пр́во се ду́вар нашљи́ска с ре́так ма́лтер.

нашљи́ска се свр. *напије се, опије се.* – Нашљи́скал се, белу́ ма́чку не ви́ди.

нашљо́ка свр. *избаци редак измет (птица или живина).* – Коко́шће нашљо́кају кокоши́њци и у су́д из који́ пи́ју во́ду.

нашљо́ка се свр. **1.** *избаци редак измет (птица или живина).* – Нашљока́ле се гу́сће на басама́ци. **2.** *напије се, опије се.* – Кьд се нашљо́ка ни́шта не одби́ра, лежи́ ко дуба́р.

нашовр́да свр. **1.** *представи меандрасте линије цртежом, везом, плетењем и на други начин.* – Ко ли га са́мо у́ме она́к у́баво нашовр́да. **2.** *напише, нашкраба.* – Нашовр́дај му та́м едно пи́смо, колко́ да не рекне́ да му несмо́ писува́ли. **3.** *у ходу испусти урин*

и за собом остави криву-даве, мокре трагове. – Ку́ј ли га овде́ ова́к нашоврда́л?

нашовр̏да се свр. *сврши велику нужду тако да измет сложи у виду склупчаног ужета.* – Нашоврда́ли се покре буна́р.

наште́пи свр. **1.** *пободе штапове у земљу у круг ради плетења коша.* – Кьд наште́пиш у́знеш, па свр̏жеш вр̏овити, да ти ко́ш испа́дне зго́дан. **2.** *пободе коље у плот да би му повећао висину наплитајући га.*

наште́срце прил. *на празан желудац, пре сваког јела.* – Попи́ем по едну́ рећи́ју наште́срце, колко́ да се устресе́м.

наштипе́ свр. *штипајући накида.* – Наштипа́ перца́ од зеле́ни лу́к за пре́трно.

наштра́па свр. **1.** *нагази*; упор. наштрапи. – Док змију́ не напштра́паш не́ч те уа́пе. **2.** *остави траг стопала.* – Наштрапа́ли штра́пће окол то́ј. **3.** *набаса, наиђе у незгодном тренутку, затекне.* – Наштрапа́л и на вру́штук.

наштра́пи свр. *в. наштрапа (1).* – Наштрапи́ла га кра́ва на но́гу. – Мо́ра да е наштрапи́л на не́ће маџи́је, кьд се поболе́л.

наштру́па свр. *в. натрупа*. – По не́ку зи́му сне́г наштру́па до пе́нџери.

нашуље́за свр. *напије кога, опије кога алкохолним пићем.* – Што́ сте га, бре́, па́ нашуљеза́ли?

нашуље́за се свр. *напије се, опије се.* – Нашуљеза́л се до и́ч.

наши́пка свр. *начини рупице у тканини и обради их по ивици.*

не́ *3. л. јд одрич. през. од гл. ес., није*. – Не́ доо́ди́л дьньс, а не́ ни јуче́р.

не бе́ри га́јде изр. *буди без бриге.* – За то́ј, не бе́ри га́јде.

небеса́ ж *небо, виша сила, Бог*. – Мо́ре, где́ чеш ти́ да се би́јеш сьс небесу́.

не́бо с анат. *горња засвођена површина усне дупље, непце* palatum. – Боли́ ме не́бо, не мо́г да жва́кам.

не́ва ж *хип. од невеста*. – Пошла́ е не́ва на во́ду, / Пре́дњо и за́дњо мла́д во́јно (н. п.).

нева́ља ж *несрећа, невоља; болест*. – Немо́ј се ти́ мло́го си́лиш, ел оно́ зача́с до́јде нева́ља.

нева́рен, -а, -о **1.** *који није куван.* – У́знеш нева́рен конпи́р, наре́жеш га на колца́ и привиеш на чало́. **2.** *који је недоказан, бандоглав, тврдоглав.* – Ти́ја е нева́рен, не́ма се споразу́миш с ње́г.

не́веда ж **1.** *несрећа, зла сила.* – Не́к га но́се а́ле и не́веде. **2.** *онај који је наопак који се понаша против свих правила.* – Бе́ж од ме́н не́ведо нијѐдна.

невељае́ несвр. **1.** *одрични облик од ваљае, неваља.* – Невељае́ да си тека́ рабо́тиш с баштý. – Она́ добра́, а о́н невељае́. **2.** *болестан је, слабуњав је.* – Е́во отпроле́т како́ невељае́.

невељаша́н, -шна, -шно **1.** *који је неваљао, лош.* – Од три́ бу́ће две́ време́на, едно́ кри́во, едно́ невељаша́но. – То́ј е едно́ невељаша́но дете́. **2.** *који је болестан.* – Етр̏вата ми па́ невељаша́на, па́ че ју те́рају код до́ктура.

невељаша́на бо́лес ж бол. *в. ветар*.

невељаша́на бо́љ̏ћа ж бол. *в. ветар*.

невељаша́но с *в. неваља*. – Немо́ј се зде́ваш да не до́јде невељаша́но.

невенѝчћи прил. *нежно, лагано.* – Ле́ле, мо́мче неве́нче, невенѝчћи о́деше, / Ва́рошћи се но́сеше (н. п.).

невестѝчћи прил. *као невеста.* – Отпестува́ ко́су за три́ го́дин, / Па се сплѐто ле́по невестѝчћи (н. п.).

невесту́љ̏ћа ж зоол. *ласица* Putorius nivalis. – Невесту́љ̏ћу не ди́рај, ел че ти учи́ни не́ћи па́кос.

неви́ден, -а, -о *који није виђен*. – То́ј што сам ја́ виде́л, то́ј е чу́до неви́дено.

Не́ган м *име*.

Не́глица ж *име*.

не́годе прил. *невреме, зао час.* –

Дојдóше у нéгоде.

негодеáње с *гл. им. од негодее*.

негодéе несвр. *не годи, не свиђа се.* – Негодеá му да ти дадé.

Нéгрица ж *име*.

Недéља ж *име.*

нéдеља ж **1.** *седми (односно први) дан у седмици.* **2.** *седам дана, седмица.* в. Кратка недеља, Празна недеља.

нéдобьр, -бра, -бро *који није добар, неваљао*. – Ти́ си јáко нéдобьр.

недóбит, -а, -о *који је недотучен*. – Влáчи се ко недóбита змијá.

недобри́твен, -а, -о *који је остао недобријан*. – Остáл мáлко недобри́твен, тýј покре ши́ју.

нéдобро прил. *лоше, болесно*. – Ý главу ми нéдобро.

недовáри свр. *недокува*. – Васýљав остáл недовáрен.

недовицýе несвр. *не види добро.* – Јá, си́нко, недовицýем, па ми ти́ прочи́тај писмóто.

недовицýе се несвр. безл. *не види се добро, пада полако мрак.* – Вéч се недовицýе, могла́ би се упáли лáнпа.

недодр́ж м **1.** *нестрпљење, нервоза*. – Чи́м дóјде врéме да се óвце истерýју на бачи́ју мéн увáти недодр́ж. **2.** *онај који не може да се скраси на једном месту, кога не држи место, који је нестрпљив.* – А јá недодр́ж, квóга ме дáл Бóг, ри́пнем, па кметáтога зá гушу.

недои́да свр. **1.** *никад не поједе до краја.* – Крáве недои́дају момýриште, тýрај им по пóмалко. **2.** *никад се ненаједе.* – Онá си́рота ни́кад недои́да, ел док сви́ ручýју онá мóра да им настóвуе.

недоклéпан, -а, -о *који није сасвим нормалан, који као да је заостао у умном развоју*.

недокр́штен, -а, -о *који је недоказан, својеглав*.

недомóтрен, -а, -о *који је недоказан, који чини погрешне поступке и непромишљене кораке који се свете, неразуман*. – Ел си и́стин тóлко недомóтрен, да си могѣ́л и тóј чýдо да напрáиш?

недомотри́ свр. **1.** *не схвати.* – Ти́ му при́чаш, ал óн недомотри́ квó си му казувáл. **2.** *не запази сасвим* – Недомотрé бьш куи́ су свé испрооди́ли.

недопрáен, -а, -о **1.** *који није направљен до краја, недовршен*. – Кýћа му остáла недопрáена. **2.** фиг. *који није сасвим нормалан, будаласт.* – Ако си ти́ остáл недопрáен, сѣ́г е дóцкан да те јá допрáљам.

недопрáи свр. *незавр̀ши оно што је правио.* – Гóца коé, коé прáи, óн га недопрáи.

надопрáља несвр. *не завршава до краја оно што прави.*

недосéд м *онај који је нестрпљив, који је као запета пушка*; упор. недодрж (2). – Óн недосéд, пóлете да се распрáи, а Душáн га прити́се на дóле и рéче: “Немóј да ди́заш óпаш”.

недости́за несвр. **1.** *нема колико треба, нема довољно, недостаје.* – Недости́зају ми три́ста бáњће, да кýпим волóви. **2.** *не може стићи кога.* – Кьд óн пóјде, њéга ни́кој недости́за.

нéдотка и **недóтка** ж *неткани део основе при ткању пешкира, који се оставља као размак, који се касније ту пресече а висећи конци се свежу у ресе*.

недочýва несвр. *слабо чује, не чује добро.* – Онá недочýва, затóј врéв пóјако.

недочýвање с *гл. им. од недочува.*

недочувýе несвр. *в. недочува* . – Недочувýем на лéво ýво.

недошњéва свр. *не досања сан до краја.* – Пóчнем да шњéвам, сéбнем се и недошњéвам си спањéто.

нéдрагос м *пакост, злоба, завист*. – Ел и́стина што љýђе говóре, / Ел си љýђе

у недрагóс врéве, / У тéб и́ма што у цáра нéма (н. п.)?

не éц глођи́ње изр. *не говори свашта (благи прекор)*.

не éц чáпоњци изр. *не говори оно о чему треба да ћутиш*.

нéжет, -а, -о *нежњевен*. – Ѓж ни остáл нéжет, а врéме прооди.

нéжит м *зао дух*. – Тýј нóчум излáзи нéжит и дáви нéдобру дéцу.

незгоди́ја ж **1.** *незгода, невоља*. – Води́ рачýн какó тéраш волóви, да ти се не дéси нéка незгоди́ја. **2.** *човек незгодне нарави*. – Ти́ја Стојáдин ти е еднá незгоди́ја човéк.

нездрави́ло с бол. *в. ветар*.

нездригóсан, -а, -о **1.** *који није прешао из течног у пихтијасто стање, који се није коагулисао*. – Кьд пити́је остáну нездригóсане, тóј знáчи, ел су недовáрене, ел и́ма мáлко мéсо у њи́. **2.** *који је неваспитан, неуљудан, неучтив*. – Штó си тóлко нездригóсан, ел си те мáти нé учи́ла кьв да си ýљуђе?

нé зна колкó му е лéб дóста изр. *веома је умно ограничен*.

нé зна се кýј кугá тр́ти изр. *код њих се не зна никакав ред*.

Нéја м *име*.

нејáшен, -а, -о *који није јахан*. – Ждребéто ни нејáшено, чéкамо да порастé, па тьг.

нејé негац. *није*. – Мéне нејé до твојý вечéру.

нéк си ебé мáтер изр. **1.** *нека остане како је, пусти нек ради шта хоће*. – Решáвам се да жéним онóга моéга бьнsова, ал ме ебé едно прáсе од стó ћи́ла, па реши́мо нéк си ебé мáтер и овýј зи́му, па че га жéнимо надогóдин. – Штó се сећирáеш ти за њéга, нéк си ебé мáтер какó знáе и ýме. **2.** *савршен је, високих је квалитета, леп је*. – Прójдé една ри́ба – нéк си ебé мáтер.

нéкав и **некьв**, нéква, нéкво *неодређена придевска заменица, некакав, некаква, некакво*. – Нéкав човéк óче да те ви́ди. – Дóшьл некьв такьв, збýтан. – Онá се препостáља да е нéква гóспа. – Нéкво прáсе пасé трóскот.

некáдаран, -рна, -рно *који није кадар, нејак*. – Децá ми некáдарна, јá сам сáма, скупоти́ја големá.

некьметьн, -тна, -тно *који је неваспитан, неуљудан*. – Ем sьsмьн, ем некьметьн.

некьсветьн, -тна, -тно *који је неразуман, недоказан*. – На некьсветнотога мóж да при́чаш колкó си óч, óн си рабóти ко си óн óче.

нéкња прил. *прекјуче*; упор. некње, нетње и њекња. – Нéкња идó у Пáланку.

некњáшањ, -шња, -шње (-шњо) *в. некњашњи*. – Дако е некњáшњо, нé се ваљá покварило (варивото).

накњáшњи, -шња, -шње (-шњо) *прекјучерашњи*; упор. њекњашањ. – За ручьк и́ма да едéмо некњáшњи васýљ, сáмо препр́жен.

нéкње прил. *в. некња*.

нéколко прил. *неодређено колико, неколико*. – Узни́ нéколко грóзда, да ти окýсе деца грóзје, и на тéб.

некóпица ж *в. сачма*. – Некопи́цу мóра да покóсимо пред сланý.

некóтице прил. *ненамерно, нехотице*. – Закачи́ га некóтице и крчáгат пáде, па се стрóши.

некóтично прил. *ненамерно, нехотично*. – Не мóж тóј да бýде некóтично, кьд се знáе да су га и дрýђи вачáли у крáцу.

некр́штени дни́ м рел. *дани од Божића до Богојављења, дани када Исус још није био крштен*.

некр́штенци и **некрштéнци** м митол. мн. *душе оне деце која су умрла некрштена*.

нéкција ж мед. *инјекција*. – Свáђи дьн му дóктури дáвају нéкције и пáк ни́шта.

не́л *речца за сумњу зар, зар не, је л да*. – Не́л ви ре́ко да бу́дете ми́рни, а ви́?. – Не́л ес?

нел везн. *него*. – Во́лим ви́ше вино́ нел ре́ћи́ју.

нелéган, -а, -о *који је такав да на њему нико није лежао*; упор. нележан. – Тражи́ си ла́дави́ну нелéгану, па чмо́ши, ма́рн те уби́л..

нелéжан, -а, -о *в. нелеган*. – Гдéно сéњћа нелéжана.

нели́ речца *в. нел* – Нели́ ни трéбе, тѣ́г да га ку́пимо.

нéљуцћи прил. *недолично*, *нељудски, непоштено.* – То́ј било́ нéљуцћи, да му при делéњето не даду́ ни́шта.

нéма несвр. негац. од оче, *неће*. – Ако е сéно ћи́сло, нéма сто́ка да га едé. – Нéма да ти дадéм ни́шта, ако неси́ до́бар.

нема́јкуде прил. *од беде, без воље.* – То́ј уработи́л од нема́јкуде, ина́че не би ни то́ј.

нема́јмир м *онај који је немиран (обично дете)*. – И́мамо едногá нема́јмира, зовé се Дими́трија.

нема́ње с *немаштина, сиромаштво*. – На́јстаруту си ћéрку дали́ у При́човци, у нема́ње.

немѣ́ц м **1.** *онај који је нем, глувонем.* – Неси́ ва́љда немѣ́ц, провре́в нéку ре́ч и ти́. **2.** *ћутљивац, баксуз.* – Ти́ја ти немѣ́ц ни на "до́бар дѣ́н" нéче одгово́ри.

нéмачћи, -чка, -чко *који се односи на Немце и Немачку, који припада Немцима и Немачкој.* – О́на разбира́ла нéмачћи и свé чу́ла кво́ су врави́ли, па им дојави́ла да се ску́тају

нема́шан, -шна, -шно *који је сиротиња*. – Они су ја́ко нема́шни љу́ђе.

неми́јен, -а, -о **1.** *који је неумивен.* – Гдé си пошѣ́л неми́јен у чко́лу? **2.** *неопран.* – Су́дови оста́ли неми́јени.

немира́т, -а, -о *који је немиран, несташан*. – Мло́го си немира́т, си́нко.

нéмит, -а, -о *в. немијен (1).* – Бу́ди ми́ран, да не едéш лéб нéмит.

неми́ца ж *жена немиц*.

не мо́ж му извдчéш иглу́ из ду́пе изр. *каже се за онога који је ћићија.*

не мо́ж му принесéш на тресу́ изр. *каже се за онога који је уображен и охол.*

немо́ј га жила́виш изр. *каже се за оног који много прича али оклева са пристанком на нешто.*

немо́ј те шњéвам изр. *води рачуна шта радиш да не би имао посла са мном.*

немоли́твен, -а, -о *који још није примио молитву, тј. који није попрскан молитвеном водицом (о новорођенчету).* – Детé им оста́ло немоли́твено.

не мо́ра да би́еш на сва́ свóна изр. *не мораш одма свима да разгласиш.*

немоти́ја ж *немаштина, сиротиња, беда*; упор. немотиња. – Немоти́јо, и Бо́гу си тéшка.

немоти́ња ж *в. немотија*. – Запа́дли смо у голему́ немоти́њу.

нéмсћи, -ска -ско *који припада Немцима, који се односи на Немце*. – Дими́трија разби́ра и нéмсћи и ту́рсћи, ел о́н е би́л и та́м и та́м.

нéмћиња ж *жена немиц*. – Што́ сѣ́г ћути́ш, нéмћињо, што́ не врéвиш?

нéмча м *онај који не говори, који мало говори*. – При́чај, нéмчо, гдé си затр̏л козéте.

нéмчалија ж *мала, љута папричица*.

ненави́ди несвр. **1.** *мрзи кога.* – Ненави́ди га, с о́чи не мо́ж да га глéда. **2.** *завиди коме.* – Што́ му ненави́диш, немо́ј да си такѣ́в.

ненаи́да се несвр. **1.** *никад се не може најести.* – То́ј се чељачé ненаи́да. **2.** *све му је мало, хтео би више и више.* – Ненаи́да се с има́ње.

ненаси́тен, -а, -о *који је ненасит*. – Мѣ́рш, а́ло ненаси́тена.

нена́ука м *онај који је неук, који није обучен за неки посао.* – Синóч купи́ коња́ нена́уку, / Па га пушти́ низ те́сна сока́ка (н. п.).

нена́чета девójћа ж *девојка која има оба родитеља. Таква девојка може да добија разна часна звања у свадбеним свечаностима нпр. да позива сватове на свадбу, да вије свадбени венац, да замеси неко тесто и др.*

неožéњет, -а, -о *који није ожењен.* – Дóста мóмци оста́ше неožéњети, не́че девójће д и́ду за сељáци.

неоѕр́ча се несвр. **1.** *неосврће се.* – И́де и неоѕр́ча се. **2.** *не поклања пажњу коме, не посећује кога.* – Зе́тат се кьм њи́ не osр́ча.

неosрча́ње с *гл. им. од неosрча се.*

неола́стрен, -а, -о **1.** *коме нису посечене гране, који није окресан.* – За њéг трéбе мóтка неола́стрена и тój да бу́де говњи́ва. **2.** *који је неваспитан, неуљудан.* – Кó мóж да си тóлко неола́стрен, кьд те љу́ђе у́људно прими́ли на кона́к?

неолу́пен, -а, -о *који није ољуштен.* – Синóч е́домо неолу́пен конпи́р из огњи́ште.

неоте́пан, -а, -о **1.** *који је грубо, просто направљен.* – Оста́лав ти млóго неоте́пан, ку́ј ти га праи́л? **2.** *који је неуљудан, непристојан.* – Ми́лош е една́ сеља́чина неоте́пана.

неочеа́ње с *нехтење, одсуство жеље да се у чему учествује.* – Тój неочеа́ње че ми́ ис те́б да исте́рамо с това́гу.

непа́рен, -а, -о *који није посипан врелом водом, који није парен врелом водом.* – Немогó свé да пости́гнем, па ми оста́де и ведрó непа́рено.

непа́шен, -а, -о *који није пасла никаква стока.* – Не́ка и́де у чу́дне пла́нине, / Гдéно трава́ непа́шена (н. п.).

непи́јен, -а, -о *који није пио никакав створ.* – Гдéно трава́ непа́шена, / Гдéно вода́ непи́јена (н. п.).

неподáва се несвр. **1.** *не савија се, не попушта под притиском.* – Она́ј гредá штóно ју тури́мо да бу́де ћупри́ја, jóш се неподáва. **2.** *не мења став, не попушта, не признаје.* – Ви́ди и са́м да тój што рабóти невáља, али се неподáва.

неподáвање с *гл. им. од неподава се.*

неподе́лен, -а, -о *који није подељен.* – Каквó е на ва́с двои́цу неподе́лено, та се кара́те?

непóжет, -а, -о *који није пожњевен.* – Ливáде су некóшене, Це́рмане, / Пчени́це су непóжете, Це́рмане (н. п.).

непотревувáње с *гл. им. од непотревуе.*

непотреву́е несвр. **1.** *не погађа мету.* – Гоца́ њи непотреву́ју. **2.** *не може угодити.* – Непотреву́ш ти на њéг бьш текá льсно.

непóчетни дни́ м мн. *дани у које се не почиње никакав посао.*

не́прав, -а, -о *који је неправичан.* – Не́прав си испáдал кьм њéг.

не́правица ж *неправда.* – Сви́ ви́де не́правицу, а ћуту́.

непреста́јно прил. *непрестано*; упор. непрестално. – Непреста́јно не́квo од ме́н и́скају.

не́престално прил. *в. непрестајно.* – Они́ја ни не́преста́лно пре́те, ал це лóше проведу́, те́ка да им пору́чиш.

непре́тржан, -жна, -жно *који никад не остаје без ичега, који увек има.* – Óн је у́век непре́тржан с па́ре.

непри́витан и **не́привитан** -тна, -тно *који није умиљат, који је дрвен и крут.* – Какó мóж да си тóлко не́привитан?

непрóспан, -а, -о *који се није добро наспавао.* – Непрóспан и гуреља́в ју́тром óвце млзе́м.

непрóшеница ж *девојка коју су просци дошли да виде, али се нису одлучили и да је запросе.* – Остану́ла им

ће́рка непро́шеница, па че ста́не и ба́бадево́јћа.

не́работан, -тна, -тно *који је нерадан, лен*. – Све́кар ми е пија́ница, свакр́ва ми не́работна.

неразѣ́брьн, -а, -о *који је неразуман, недоказан, тврдоглав*. – Го́ца си си неразѣ́брьн, си́нко!

Нера́нца ж *име*.

нера́њен, -а, -о *који није храњен*. – Оста́ла ми ве́дра непа́рена, / Оста́ла ми пце́та нера́њена (н. п.).

нере́зина ж *напуштено земљиште где су некад били виногради*. – И́ма та́м една́ нере́зина, по њу́ си чу́вамо о́вце.

нере́с м *приплодни вепар, нераст*. – Цр́нијан нере́с га и́ма едно́ шесе́т ћи́ла.

неро́тћиња ж *жена која није рађала нити може да роди, нероткиња*. – Ману́л ју му́жат зато́ј што е неро́тћиња.

неса́везан, -зна, -зно *који није свестан својих поступака, који није савестан*. – Ко мо́ж да си то́лко неса́везан, да пропу́штиш такву́ прили́ку?

несѣ́м *одрични облик 1. лица једнине презента од е́сам*. – Несѣ́м га ја́ би́л, Ла́це га би́л.

несѣ́м ја ти́ја изр. *нисам ја за тај посао; нисам ја такав као што се мисли*.

несѣ́м при пару́ изр. *немам новаца*.

не́ сьс сѣ́в изр. *није чисте памети*.

не́ сьс сѣ́в па́мет изр. *није душевно потпуно здрав*.

не́свес м *прекид тока свести, несвест*. – Ва́ча ме не́ћи не́свес.

не свири́ изр. *заћути, ућути; не плачи*. – Немо́ј да ми сви́риш, мо́лим те! – А што́, па ти́ сви́риш, ку́ј ти е ђа́вол?

не се́да изр. *не престаје да ради, не одмара се*. – Не се́дам, од то́лку ра́боту.

не сјаи́ ти ѕвезда́ на чало́ изр. *ниси ти не знам шта, ниси онај без кога се не може*.

не́скопасан, -сна, сно *који је неуљудан, неучтив, неваспитан*. – Немо́ј си не́скопасан, ко они́ја Драгути́н, из не́ знам одо́кле бе́ше.

несме́јник м *пустолов, немирни дух*. – Несме́јникът па́к ошѣ́л ода до́м, ал це вр́не кьд огладне́е.

неспањѣ́ с *неспавање, несаница*. – У́би ме неспањѣ́. – Неспањѣ́ доо́ди од сећира́цију.

несре́јћа ж **1.** *несрећа, зло, невоља*. – Да се не́ беше деси́ла та́ј несре́јћа, ми́ би дьнѣ́с били́ дру́ђи љу́ђе. **2.** *неваљалац, бедник*. – Довлачи́ се до́м, несре́јћо една́. в. од онај несрејћу.

несре́јћан, -ћна, -ћно *који је несрећан*. – Ја́ сам ти, на́но, несре́јћна.

несре́јћник м **1.** *јадник, невољник*. – Ти́ си, бре́, голе́м несре́јћник. **2.** *несташко, неваљалац*. – Ко́лко едини́це и́маш у шко́лу, несре́јћниче, едѣ́н?

несре́јћница ж *јадница, невољница*. – Несре́јћнице, па ко ти се то́ј де́си, што́ се, мори́, неси́ варди́ла?

неста́не свр. **1.** *смрша, ослаби*. – Гоца́ си си неста́л. **2.** *онемоћа, остари*. – Не́ работи́ла дор е била́ по́млада, та че сѣ́г кьд е неста́ла. **3.** *умре*. – Чове́к се це́л ве́к за не́кво те́гљи и на кра́ј неста́не.

нестањува́ње с *гл. им. од нестањуе*.

нестању́е несвр. **1.** *нестаје, арчи се*. – Нестању́е ни ве́ч ма́з, мо́ра да ко́љемо свињу́ту пре вре́ме. **2.** *мршави, копни*. – Нестању́е чове́к, ку́ј дѣ́н.

нестру́гани опѣ́нци м мн. *опанци од сирове и неоструганe свињске коже*. – Нестру́гани опѣ́нци трају́ едѣ́н дѣ́н по́више од стру́гани.

не́те несвр. *одрични облик 3. л. мн. презента од оче, неће*. – Не́те љу́ђе да пра́зњују Све́ту Пе́тку и Не́дељу.

не́тње прил. *в. некња*.

не́ћи, **не́ка**, **не́ће** *неодређена придевска заменица, неки, нека, неко*

(женски род је једнак истом облику у стандардном језику). – Не́ћи у́људан човѐк. – Не́ће поа́љено дете́.

не́ћи зама́н изр. *пре подне, касно пре подне, време око десет, једанест часова.* – Ле́нштина една́, спи́ до не́ћи зама́н.

не́ћипут и **нећипу́т** прил. **1.** *понекад, кадкад.* – Нећипу́т ми до́јде у́ свет да се де́нем. **2.** *раније, одавно*. – Не́ћипут се ора́ло с дрвено ра́ло.

неураб́отен, -а, -о *који није урађен*. – Ја́ сам бо́лна, оста́ло све́ неураб́отено.

неучи́њен, -а, -о *који није обојен (о предиву, јајима и др.).* – Оста́ла ми пре́ца неучи́њена. Не́ има́ло ва́рба.

не́уштиван, -вна, -вно *који је неучтив, неваспитан*. – Кьд оти́демо у́ љуђе, немо́ј да си не́уштиван.

не́че *одрични облик 3. л. јд презента од глагола оче (цело садашње време гласи: не́чу, не́чеш и не́ч, не́че, не́чемо, не́чете и не́чте, не́че)*. – Не́чу да еде́м, несьм глада́н. – Не́ч д и́деш у шко́лу? – Не́че да рабо́ти њи́вуту. – Не́чемо ти ни́шта, не бо́ј се. – Не́чете на́шу дево́јћу!? – Што́ не́чте да еде́те? – Рекли́ да не́че да до́јду.

не́чи, **не́чија**, **не́чијо** *неодређена придевска заменица, нечији, нечија, нечије (женски род једнак је истом облику у стандардном језику).* – Не́чи капу́т виси́ на сли́ву. – Не́чијо дете́ рове́.

нечи́њен, -а, -о **1.** *који није бојен.* – Кла́шње се пра́е од нечи́њену вл́ну. **2.** *који није чишћен од кукоља (о житу).* – За сто́ку си ме́љемо нечи́њено жи́то.

не́човечансћи прил. *нељудски, у коме нема саосећања према човеку.* – Не́човеча́нсћи си то́ј уработи́л, тре́бе сра́м да те е, и гре́ј да те бу́де.

не́шко м *игра*. – Где не́шко и́гра, до́м не цьвти́.

ни гледьц, ни бельц изр. загонет. *дужица у оку*.

ни ру́с изр. *ни мало, ни најмање*.

ни русть́к изр. *в. ни рус* изр.

низ предл. *са акуз. означава место уз извесно значење начина*. – И́де ло́нца уз дру́м низ дру́м. (Кад наредна реч почиње гласовима *с, з, ш, ж* предлог добија проширење одређеним вокалом; упор. низа, низе, а кад наредна реч почиње безвучним гласом *з* се претвара у *с*; упор. нис).

низа предл. *в. низ*. – Поји́доше ко́ла низа стра́ну.

ни́зам прил. *в. низазам*. – Оре́си се отколаше ни́зам.

низа́ечи прил. сад. *од ниже, нижући.* – Си́тан би́сер низа́ечи.

ни́зазам прил. *низ земљу*; упор. низам. – Деца́ се ву́зају с ду́пе ни́зазам.

ни́заница ж *низа, ниска*. – Една́ ни́заница све́ кру́пни ду́кати, а друђе́те две́ по́ситни.

ни́збрд прил. *низбрдо*. – Не иде́те та́м, та́м мло́го ни́збрд. – И́дете све́ ни́збрд, док не сти́гнете у Причи́бабу.

ни́збрдњица ж *низбрдица*. – Кьд до́јдеш до ону́ј ни́збрдњицу да зако́чиш ко́ла до́бро.

низбрдњи́чав, -а, -о *који је низбрдан*. – Ту́ј е пу́тат добре́ ни́збрдњичав.

ни́збрдњичка ж *дем. од низбрдњица, мала низбрдица*. – Зи́ми на ону́ј ни́збрдњичку деца́ напра́е ву́заљу.

низе предл. *низ*. – Низе сало́ и́де сва́дба.

низинка́ ж *дем. од низина, мала равница*. – Бьш до́ле у низинку́ту оре́ за мому́рузу, ту́ј ч га на́јдеш.

ни́кав, **ни́ква**, **ни́кво** *одрична придевска заменица, никакав, никаква, никакво*. – Ни́кав се човѐк код на́с не ку́та. – Ни́ква се сва́дба овде́ ода́вна не праи́ла. – Ни́кво се́но не́ горе́ло.

Никола́ја м *име*.

ни́колко прил. *николико*. – "И колко́ ч

ми па́ре у́знеш за ово́ј? “Ни́колко, да́вам ти га ца́бе, ел што́ смо на́ши”.

ни́ксица ж бот. *вишегодишња шумска луковица из фам.* Liliaceae *голе стабљике са неколико плавих цветова на врху и са два дуга листа при дну, млађа* Scilla bifolia L., упор. процепка.

ни́куде прил. *нигде, никамо.* – “Куде́ и́деш”? “Ни́куде”.

ни́кој *одрична придевска заменица мушког рода, никоји.* – Ни́кој ме ни́шта не пи́та. – Ни́кој не́ доо́ди́л на Петро́вден.

нис предл. *в. низ.* – Уваги́л, па бежи́ нис пото́к.

ни́сак, -ска, -ско *који је низак.* – Ни́сак чове́к. – Ни́сак това́н.

ни́сацьк, -цка, -цко *који је доста низак*; упор. нисачьк. – Ови́ја оста́л до́јде ни́сацьк.

ни́сачьк. –чка, -чко *в. нисацьк.* – Ни́сачка жени́ца, али чвр́ста.

ни́ти м *кончани прибор у ткачком разбоју кроз који пролази основа и који отвара зев при ткању.* – Прода́домо тро́и ни́ти.

ни́тине ж *бели пртени конци, који се као заштитно магијско средство, стављају у воду приликом купања новоро-ђенчета*.

ни́тће ж мн. (јд ни́тка) *две пљоснате дрвене полужице стављене кроз основу између задњег кросна и нити које, кад се то захтева, стварају посебан зев у основи без ангажовања нити, нарочито код извођења компликованијих шара*; упор. товашће. в. ткање на нитку.

ни́ћак м *брак, венчање.* – С њу́ е та́да ни́ћак учини́о (н. п.).

ни́ца несвр**1.** *избија из земље, клија, ниче.* – Ни́ца мому́руза. **2.** *избија из ткива.* – Ни́цају му зу́би. **3.** фиг. *рађа се, долази на свет.* – Буда́ле се не се́ју, оне́ са́ме ни́цају.

ници́на ж бол. *в. мицина*.

ни́чви м *в. ньчви*.

ни́чи, **ни́чја**, **ни́чје** и **ни́чјо** *одрична придевска заменица, ничији, ничија, ничије*. – Ни́чи ма́чичи не́ма у по́друм. – Ни́чја кошу́ља не вис́и на врли́ну. – Ни́чје ја́гње не́ма у на́ше ста́до.

ни́чћи прил. *ничице*. – Ни́чћи лежи́, гр́чћи вре́ви, / А ја́ гр́чћи не разу́мем (н. п.).

ни́ша несвр. *ньише, љуља.* – Да те не́чу ни́шам у па́зуће, мо́ж? – Она́ са́мо ни́ша са́дњицу.

ни́ша се несвр. *ньише се на гранама или се љуља на љуљашци.* – Ниша́ле смо се на љу́љћу, вр́зану за Дими́тријин оре́ј, а ниша́ле смо се и на гра́ње кьд и́демо с о́вце.

Ниша́вка ж *име*.

ниша́љћа ж **1.** *оно на чему се зипкајући ньише (грана на дрвету, наслагано грање и сл.).* – На́јбоља е ниша́љћа на ли́сковаче. **2.** *љуљашка везана за грану или греду на којој се о Покладама љу-љају момци и девојке.*

ниша́н м *новац који се даје вереници за време веридбе*. в. и: велики нишан, големи нишан, мали нишан.

ниша́ње с *гл. им. од ниша (се).* – Ниша́ње на гра́ње.

ни́шне свр. **1.** *ньихне, зањише.* – Ни́шни ју на љу́љћуту не́колко пу́т. **2.** *пусти да одјури.* – Ни́шни и да однесу́ пи́смо у кома́нду. **3.** *баци, одбаци.* – Ни́шни то́ј та́м у ро́вину.

ни́шне се свр. **1.** *ньихне се, зањише се.* – Не мо́г се са́ма ни́шнем, мо́ра не́ћи да ме ни́шне. **2.** *прелети.* – Ни́шну се ѕвезда́ преко не́бо. **3.** *одјури, одјури као на крилима, као да лети.* – Ни́шни се, мори́, ти́ си мла́да, ча́ском преко лива́дуну и донеси́ студену́ во́ду из Ба́јчину.

ништа́к м *нитков, покваренењак*. – Од како́ си е, о́н си такьв, ништа́к.

ништа́чина ж *ауг. и пеј од ништак*. – Мьрш из авли́ју, ништа́чино ни една́.

но́ви о́чи изр. *сјајне, лепе очи.* – Кали́на е била́ девојћа с но́ви о́чи.

новина́ ж **1.** *разорана њива која је дуже времена била на одмору, тј. није обрађивана.* **2.** *њива која се не обрађује од две до четири године.* **3.** *в. трша (2).* **4.** *оно што је до тада било непознато, новост.* – То́ј е за на́с новина́, н у́мемо ми́ да оре́мо с тра́ктур.

но́винка ж *дем. од новина (штампа), комад новинске хартије.* – Има́чеш ма́лко но́винку, да зави́јем туту́н?

но́вка ж *она која је нова (о одевним предметима).* – Са́мо не́к је но́вка, са́мо не́к је це́лка.

Но́во Кори́то с *село у општини Књажевац.*

новокори́тсћи, -ска, -ско *који припада Новом Кориту, који се односи на Ново Корито.*

Новокори́чанин / Новокорича́нац м *становник Новог Корита, онај који је пореклом из Новог Корита.*

Новокори́чанка ж *становница Новог Корита, она која је пореклом из Новог Корита.*

нога́ ж (мн. но́ђе) анат. *крајњи доњи део тела човека или животиње који служи за ходање.* в. влачи ноће, нога у дупе, под ноће, стоји на ноће.

нога́ у ду́пе изр. *отказ, избацивање напоље.*

нога́р м **1.** *ножица, крак неког кућевног предмета.* – На ови́ја оста́л стро́шен едьн нога́р. **2.** *ногаре за тестерисање дрва.* – Кьд по́чнеш да пра́иш ку́ћу о́дма мо́ра да и́маш нога́р, да кра́тиш кво́ ти тре́бе.

нога́т, -а, -о **1.** *који има ноге.* – На момче́ ни́шта не ва́ли: ока́то, рука́то, нога́то. **2.** *који има велика стопала.* – О́н нога́т, за ње́г тре́бу ци́пиле бро́ј четере́с и о́сом. **3.** *који је кракат, који има дугачке ноге.* – Нога́т ко Ву́ле Ме́ркур, не мо́ж га сти́заш кьд и́деш с ње́г.

но́ж м **1.** *оруђе или оружје које има сечиво и дршку, које служи за сечење, резање, убадање и др.* **2.** *цртак на плугу.* – Желе́зни плу́гови и́мају но́ж, да се по́льсно оре́. в. бритвачћи нож, на нож.

ножьк м *дем. од нож (1), ножић.* – Стоја́н си си́на до́чека, / О́бе му ру́ће са́веза, / Сьс ножьк да га зако́ље (н. п.).

ножи́ца ж **1. дем.** *и хип. од нога (pes).* – Ел си се, си́не, уби́л у ножи́цу. **2.** *доњи део неког предмета на коме он стоји.* – Си́пи ми у ту́ј ча́шу на ножи́цу.

но́жици м *маказе, ножице.* – Ако су добри́ но́жици, овцу́ зача́с острижéм.

но́жичичи м *дем. од ножици.* – Виде́л ли е не́ћи но́жичичини, сьг ми тре́бу.

ножи́чка ж *в. ножица (1).* – Ла́ко лети́, те́шко но́си, / На ножи́чку по пани́чку (н. п.).

ножле́ с *дем. од нож, ножић.* – Да́ј ножле́то, да оцече́м ле́б.

но́к м анат. *нокат* unguis. – Отпа́дал ми но́к од голе́мчич.

но́кат м **1.** анат. *в. нок* ungius. **2.** *кукасти, шиљасти предмет за чишћење рупица на дувачким инструментима (обично начињен од орловог нокта).* в. орлови нокти.

ноктьк м (мн. нокти́чи) *дем. од нокат, ноктић.* – Мало́но дете́ заболе́л ноктьк.

ноктое́ца ж бол. *гнојно запаљење испод нокта, заноктица* panaritium, onychia.

нол везн. *него, већ.* – Несу́ ме они́ роди́ли, нол су ме узе́ли из до́м за сироч́ичи.

носьк м *дем. од нос, носић.* – Од зиму́ му се зацрви́л носьк.

но́си перја́ницу изр. *одао се или се одала пороцима.*

но́тез м *џепна бележница, нотес.* – Записа́ше ме у не́ћи жлт но́тез.

ноћни́чина ж **1.** *по народном веровању ноћничина је пороћајни демон, попут*

бабица, који се јавља у време некрштених дана (од 7 – 19. јануара); упор. ночник (1), ночнице, ночничине. – Ви́ ноћни́чине, ви́ ве́штичине, / Мо́лим ви се, кла́њам ви се, / Пуште́те Пе́рсу, / Немо́ј е сна́гу ло́мите, / Немо́ј е кр̏в пи́јете, / Немо́ј е ду́шу ва́дите (б.). **2.** бот. *в. коњсћи босиљак* Mentha aquatica L.

но́ч ж *ноћ*. – Но́ч, тѣ́вна но́ч. – Ночју́ту изруца́ше по њу́ ко по коби́лу. – Ночју́ву че да е ве́дро. – Неста́ло ночју́ну, кьдно дојде́ голе́м Тимо́к. в. и: мратиње ночи.

ночѣ́с прил. *в. начьс*. – Ночѣ́с не́ћи зама́н, ја́ко залаја́ше псе́та.

ночѣ́ска прил. *в. начьска*. – Мо́ж да до́јду ночѣ́ска, а мо́ж чьк та́м преко недељу́ту.

ночѣ́ске прил. *в. начьска*. – Ночѣ́ске сам спа́л ко то́п.

ноче́ва несвр. *ноћи, коначи*; упор. ночи. – Те́тка Миле́на е че́сто ночева́ла код на́с. – Ноче́вао и ја́ по меа́не, кьд бе́ по́млад.

ночева́ње с *гл. им. од ночева*. – Ночева́ње по кава́не и под ве́дро не́бо, када́ како́.

но́чи несвр. *в. ночева*. – Не́ма где́ да но́чим.

но́чица ж *дем. од ноч, ноћца*. – Но́чицата би ја́ко кра́тка.

ночни́к м **1.** *натприродно биће које се јавља ноћу и људима причињава зло.* **2.** бот. *ладолеж* Mirabilis L.

но́чнице ж *в. ноћничина (1*).

но́чничав, -а, -о *који је био нападнут од ночница те у сну плаче (о детету).*

ночни́че с. бот. *в. самобај* Glechoma hederaceum L.

ночни́чине ж *в. ноћничина (1)*

но́чњи, -чња, -чње *ноћни*. – Но́чњи ве́тар.

но́чњо чека́ње изр. *ловљење рибе на удицу ноћу, на чек.* – Во́лим да га ва́чам на но́чно чека́ње, скобаља́тога.

но́чу прил. *ноћу, у току ноћи*; упор. ночум. – Не по́дим но́чу за ни́какве па́ре.

но́чум прил. *в. ночу.* – Тражи́ли су коња́тога и дѣ́њум и но́чум и нашли́ га ску́танога у едѣ́н тунѐл у Сврљи́шко.

ношу́ља ж *носиља, кокошка носиља*. – Зи́ми чове́к тре́бе да оста́и пе-ше́с ношу́ље, а дру́ђе да поко́ље.

ну́ждав, -а, -о *болестан*.

ну́ла ж *најфиније брашно*. – Ћи́вле се ме́се од ну́лу. – И ми́ не́ћи пу́т за светѣ́ц ку́пимо ну́лу, та ма́ти оме́си кола́ч.

ну́личка ж *дем. од нула (бр.), нулица*. – Ти́, бре́, неси́ ни́кој, ти́ неси́ ни ну́ла, ти си една́ ну́личка, ете́ то́ј си ти́. – Де́ му ти́, на бро́јат, допи́ши едну́ ну́личку и ни́шта се не сећира́ј.

ну́ме несвр. *не уме, не зна*. – Мѣ́нечьк, па јо́ш ну́ме са́м да се обу́е.

нумеја́ње с *гл. им. од нуме*. – Од њего́во нумеја́ње глава́ да те заболи́.

ну́мера ж **1**. *број који означава неку величину.* – Носим ци́пиле ну́мера четере́с и два. **2**. фиг. *углед, значај*. – Че ти ри́пне ну́мера кьд ста́неш дере́ктур. в. рипнула му нумера.

ну́рија ж *парохија*. – Би́л не́ћи по́п, па пошѣ́л у ну́ри́ју да сече́ кола́ч на сељаци.

Њ

ња́ка несвр. *њаче, реве*. – Ца́ћино мага́ре ња́ка свѣ́ћи дѣ́н на пла́дне.

ња́ка́ње с *гл. им. од њака*.

њего́винсћи прил. *на његов начин, по његовоме.* – Ти́ја ни́куга не слу́ша, рабо́ти се њего́винсћи.

ње́кња прил. *в. некња*. – По́зив му дошѣ́л јо́ш ње́кња.

њекња́шњи, -шња, -шње (шњо) *в. некњашњи*. – Јо́ш ми вуни́ у́ главу од њекња́шњу пија́нку.

њи́ва ж *обредни божићни хлеб са рељефним представама од теста: крстине, жетелаца, змије пољарке са класом у зубима и др.* в. посна њива.

њи́вичка ж *в. њивче*. – Њи́вичката му ко́лко преко со́буву. – У Ви́довци су њи́вичће ја́ко си́таћће, па се Пе́ра, књижар из За́јчар, чу́ди што́ су то́лко мѣ́нечће.

њи́вче с *дем. од њива (комад земљишта који се обрађује), њивица*. – При дели́лбу да́доше и на па́сторкатога едно́ њи́вче.

њиго́в, **њиго́ва**, **њиго́во** *придевска присвојна заменица његов, његова, његово.* – Њиго́ва чко́ла. – Њигова жена́. – Њигово теле́.

ња́јан, ња́ан, ња́н и **ња́ња** *придевска присвојна заменица мушког рода, њен.* – Ња́јан му́ж пија́ница. – Ња́ан си́н сла́бо у́чи. – То́ј ња́н капу́т. – Не́ ња́ња, веч мо́ј.

ња́јинсћи прил. *на њен начин, по њеном.* – Она́ сма́тра да све мо́ра да бу́де по ња́јинсћи.

ња́јна, **ња́ња** и **но́ња** *придевска присвојна заменица женског рода, њена.* – Ња́ња ма́ти се па́дла, па се уби́ла. – Но́ња сестра́ тру́дна, дако се не́ жени́ла.

ња́јно, **ња́ња** и **но́ња** **1.** *придевска присвојна заменица средњег рода, њено.* – Ња́јно пра́се се промуљи́ло прос пло́т. – Ња́ња ждребе́ ја́ко у́баво. – Но́ња пи́ле си пребѝло кра́к.

ња́калица ж у пеј. значењу *њушка, нос и уста*. – Ел да му разби́јем ња́калицу, ел да не? в. разбије ња́калицу.

ња́кало с *в. њокалица*. – Бѣ́ш си реши́л да ти стро́скам ња́калото!

ну́ва несвр. *тумара, њушка, претражује*. – Кво́ то́лко ну́ваш?

ну́вало с **1.** *онај који тумара, њушкало.* – Кво́ ну́ваш ко не́ко ну́вало. **2.** *интригант, онај који хоће све да зна.* – То́ј ми ну́вало у авли́ју не тре́бе.

ну́ва́ње с *гл. им. од њува.*

ну́њори несвр. *говори кроз нос и неразговетно.* – О́н не вре́ви ко што се вре́ви, него не́квo ну́њори, ни́шта га не разби́рам.

ну́равчина ж *потуљена особа.* – Па, ел она́ј ну́равчина ња́ан му́ж?

ну́ра́ње с *гл. им. од њури.*

ну́ри́ несвр. **1.** *ћути погнуте главе (кад је љут или кад испољава осећај кривице).* – Ну́ри́ ко свиња́. **2.** *тихо и безгласно болује.* – Кра́вана не́што ну́ри́. **3.** *споро се разгорева (о ватри).* – Ако дрва несу́ бѣ́ш су́ва оно́ огѣ́ньт ну́ри́, ну́ри́, док се не разгори́

ну́ца несвр. **1.** *оглашава се крава, муче.* – Кьд е гла́дна кра́ва о́че да ну́ца, а ну́ца и кьд тра́жи би́ка. **2.** *говори у сну, бунца*. – Што́ си ну́ца́л нѣ́чьс, кво́ ти е било́? **3.** *плаче, плаче тако да се чују носни гласови, плаче више да учини утисак него што јој (му) се заиста плаче.* – Не ну́цај, кьд зна́м да ти ни́шта не́.

ну́ца́ње с *гл. им. од њуца*.

ну́цка несвр. у дем. значењу *њуца (3).*

ну́цка́ње с *гл. им. од њуцка.*

О

о предл. < о[д] *од.* – Не́че сьг да вре́вимо о то́ј, ци гле́дамо дру́гу ра́боту. – Не мо́ш се спа́сиш о туџи́нци.

оба́ви свр. *в. обаји*. – Што́ ли су обави́ли дооде́њето, да им се не́ не́што деси́ло?

оба́ви се свр. *в. обаји се*. – Па́зи да се не оба́виш, дојди́ си на зама́н, ел она́к че те ка́рају.

обадѝк м *густиш бурјана*. – Шту́че пи́ле у они́ја обадѝк.

оба́ји свр. *закасни, задоџни, окасни*; упор. абаи, обави. – Немо́ј да оба́јиш о́вце од па́шу.

оба́ји се свр. *закасни, задоџни*; упор. абаи се, обави се. – Заштó сте се обаји́ли из чко́лу?

обају́е несвр. *касни са послом, не обавља послове на време*; упор. абајуе. – Ле́ктричари обају́ју да чи́тају стру́јомер, па кьд сти́гне по́сле рачу́н, оно́ глава́ да те заболи́.

обају́е се несвр. *касни, не долази на време*; упор. абајуе се. –Обају́е се из кава́ну, па се по́сле ка́ра што му се вече́ра оладѝла.

оба́ља несвр. *обара, претура.* – Не́чија сто́ка ми оба́ља копе́ момурузо́вину. – Са́мо и оба́ља, ма́јће му га њиго́ве.

обаља́ње с *гл. им. од обаља.*

оба́ра се несвр. *рве се са ким.* – Че́да Ђо́рин се вали́л, како́ се на ва́шар обара́л сьс ме́чку.

обара́ње с *гл. им. од обара се.* – Победи́ га ја́ у обара́ње.

о́бга ж (мн. о́бђе) *кора за питу или гибаницу*. – Што год о́бга по́дебела, ђиба́ница по мр̀шава. – Ода́вна смо о́бђе сука́ле на кру́г и пе́кле и на напа́лен вр̀шњак, а сѝг и купу́емо у прода́вницу, гото́ве.

обгр̀не свр. **1.** *огрне, загрне.* – Обгрни́ га с опакли́јуту. **2.** *прекрије, покрије.* – Кьд наме́шташ де́цу да спу́ до́бро да и обгр̀неш, да им не вури́. **3.** *нагрне земљу око биљке.* – Сва́ђи стру́к до́бро да обгр̀неш кьд загр̀чаш.

обгр̀ча несвр. **1.** *огрће, загрће, заклања.* – Обгр̀чам га с ће́бе, да не osе́бне. **2.** *штити, негује, двори.* – Обгр̀чамо га, са́мо да га очу́вамо.

обгрча́ње с *гл. им. од обгрча.* – Обгрча́ње од кьм ве́тар.

обдѝне свр. *превлада неки мирис.* – Кьд шта́ла обдѝне на њи́н ми́риз, сто́ка по́сле лѝсно ула́зи у њу́.

обдр̀жа несвр. *издржава, обдржава*. – Обдр̀жа две́ ку́ће с едну́ пла́тицу, завали́ја.

обду́ва се свр. **1.** *наједе се да ће пући, надује се од јела, преједе се.* – Обдува́л се, па ене́ га са́мо изди́вуе. **2.** *поправи своје материјално стање и одмах се осили.* – Ти́ја се обдува́л, о́н сьс сироти́њу не вре́ви.

обду́ше се свр. мн. **1.** *међусобно се оњуше.* – Ку́чичи кьд се сре́тну они́ се обду́ше. **2.** *упознају нарав један другоме.* – Це́ сло́же, са́мо дор се обду́ше, младоже́нцити.

обду́ши свр. **1.** *оњуши са свих страна*. – Кьд Бе́лку одве́дем на пова́ту, код њо́њи ку́чичи: Ра́шка, Ци́цу, Ро́ку и Ма́лог Бе́ка, она́ сва́ко ку́че до́бро обду́ши. **2.** *упозна, прозре нарав и намере коме.* – Мо́ре, че́кај да га ја пр̀во обду́шим, по́сле чу лѝсно с ње́га.

обе́д м *оброк који се узима између ручка и вчере, ужина*. – За обе́д е́днумо такво́ ма́лко кво́ е има́ло.

обе́ден, -а, -о трп. од обеди *који је оклеветан, набеђен*. – Обе́ден да и е о́н проказаа́л, а не́, то́ј зна́м си́гурно.

обе́ди свр. *набеди кога.* – Не́ о́н ни́шта скриви́л, него га комши́ја обеди́л.

обеднѝг прил. *одједном, одједампут.* – Обеднѝг ми не́квo за́штуре у́ главу.

обедува́ње с *гл. им. од обедуе*. – За обедува́ње и́ма кво́ е да́л Бо́г.

обе́дуе несвр. *узима обед, ужина*. – Ле́те обе́-дуемо окол пе́т са́та.

обеле́е свр. **1.** *оседи, побели.* – Вели́мир обелеа́л како́ овца́. – Обелеја́ла за едну́ но́ч, жена́та му́. **2.** *изгуби боју на сунцу (о тканини).* – Ш ти обеле́е дре́ата на сл́нце.

обе́ли свр. **1.** *потпуно скине кору са дрвета.* – Во́лим кљд оцече́м това́гу да ју по́сле обе́лим. **2.** *обележи дрво скинувши му нешто коре.* – Сва́ко дрво́ коé че ју́тре да сече́мо дањс мо́ра да ма́лко обе́лимо. **3.** фиг. *искапи чашу.* – По ручљк си обе́лим по не́колко ча́ше винце́. **4.** фиг. *наслони се на зид и боја му се пренесе на одећу.* – Обели́л си не́ћи ду́вар, оче́ткај се.

обелолу́чи свр. *натрља белим луком неку намирницу.* – О́ч да ти ме́со за у пу́шницу обелолу́чим, ел да си оста́не она́к?

обелчу́зи се свр. *ојача, добије снагу.* – Че́кни ти́ да се о́н ма́лко обелчу́зи, па ч да ви́диш од коју́ стра́н ве́тар ду́ва.

обељо́вина ж *дебља тојага са које је скинута кора, обељена тојага*. – Поди́же едну́ обељо́вину на ме́н, да ме уда́ри, али ја́ се сложи́ та ме на́бозе пре́маши.

обе́ре свр. **1.** *победи у игри кликерима или орасима и побеђенима узме кликере или орахе и сл.* – Дњс сам обра́л Ми́шка Богда́нца на кли́ћери. – Колкого́д пу́ла да и́маш све́ чу те обе́рем. **2.** *нека природна сила или болест уништи летње плодове.* – Слана́ обра́ла пипе́р, а мана́ обра́ла гро́зје; тека́ е било́ ову́ј го́дин.

обе́ре по́ље изр. *вештица учини да те године пропадне поље.*

обе́ре се свр. *нестане, изарчи се, потроши се.* – Све́ се обра́ло, не́ма ви́ше кво́ да се ва́ри. – Обра́л сам се од па́ре.

обе́ре тра́гови изр. *вештица или мађијара учини да нестану трагови починиоца каквог недела или да не може да иде куда жели.* – Стри́нка ме научи́ла како́ да му обе́рем тра́гови, та да не мо́ж д и́де код њу́.

обе́ру́чњи прил. *срдачно, оберучке.* – Обе́ру́чњи га дочека́мо, а о́н по́сле тека́.

обе́сен, -а, -о трп. од обеси **1.** *који је лишен живота вешањем, обешен.* – Осу́ден, па обе́сен. **2.** *закачен да повиси*. – Ни́где не́ма оме́сен, па обе́сен.

обеси́л мустачи́ изр. *каже се за онога који се је сневеселио.*

о́бетри с зб. бр. шаљ. *и једно и друго и треће, све троје.* – "Ел о́ч ову́ј, ел ову́ј, ел ону́ј"? "О́бетри".

обеу́ти свр. **1.** *ошамути, обезнани.* – Ако те уда́рим, чу те обеу́тим. **2.** *проговори, каже нешто (обично у негативном контексту).* – Не́ зна да обеу́ти.

обече́сти свр. *обешчасти.*

обжа́би свр. упор. зажаби. **1.** *обухвати, обухвати раширеним рукама и раширеним шакама неку кабасту масу.* – Тури́ им се́но колко́ мо́ж с ру́ђе да обжа́биш. **2.** *захвати, присвоји (о земљишту).* – Те́л би о́н да обжа́би це́лу пади́нуту, ал не́че да мо́же, ва́ла ма́јће.

обзе́ва несвр. **1.** *обухвата устима.* – Обзе́ва ја́блку, ал ју не мо́ж обзи́не. **2.** фиг. *љуби.* – Ене́ га у лива́ду где́ ју обзе́ва.

обзе́вају се несвр. мн. *љубе се.* – Обзе́вају се по́ тавнин.

обзева́ње с *гл. им од обзева (се).*

обзи́не свр. *обухвати устима*; упор. обsине. – Ел мо́ж да обзи́неш јајце́?

обsи́не свр. *в. обзине*.

обsи́ра несвр. **1.** *загледа, загледа са свих страна.* – Да́ко, обsи́рај га колко́ о́ч, ал оно́ какво́ е, оно́ си е такво́. **2.** *указује пажњу и помаже коме, надгледа кога у невољи.* – Па о́н и обsи́ра за пу́сто

има́њице, не́ за дру́го.

обси́ра се несвр. **1.** *обазире се.* – Књ и́деш прозне́познат кра́ј, ел прозáлогу, обси́рај се, да те не́квоне изнена́ди. **2.** *указује пажњу или помоћ некоме.* – Обси́ра се, ко да се не обси́ра, да не́ о́н ода́вна би скапа́ли.

обсира́ње с *гл. им. од обсира (се).*

о́бсре свр. *загледа са свих страна*; упор. обсрне. – Књ купу́еш не́што, до́бро га обсри́.

о́бсре се свр. **1.** *осврне се, погледа иза себе*; упор. обсрне се. – Ако у по́ље и́маш по́требу по ра́ди се́б, ти́ се обсри́, па се тѣг слу́шај. **2.** *укаже пажњу коме, помогне коме.* – Обсри́ се и књм на́с не́ћи пу́т.

обсрне свр. *в. обсре.* – Обсрни́ га, обсрни́ га, да ти по́сле не бу́де кри́во што неси́ гледа́л.

обсрне се свр. **1.** *в. обсре се.* – Књ и́деш по пу́т гле́д си напре́д, ал се обсрни́ не́ћи пу́т и наса́д. **2.** *укаже пажњу коме, помогне коме.* – Обсрни́ се не́ћи пу́т књм ста́рцити, су́ни им не́што, чува́ли су те. **3.** *дрско и набусито одговори.* – Ја́ му, не́ знам кво́ ре́ко, а о́н књ ми се о́бсрну.

обсрта несвр. *в. обсрча.* – Ако не́ч да купу́еш, немо́ј га обсрта́ш.

обсрта се несвр. *в. обсрча се.* – Обсрта́ј се на све́ стра́не, да ви́диш ел те не́ћи гле́да и кво́ ти спре́ма. – Обсрта́м се књм мо́ити колко́ сам ка́дар, али и ја́ сам тѣ́ньк.

обзрча несвр. *загледа, загледа са свих страна; упор.* обсрта. – Обсрча они́ја ла́вор и́ма ви́ше од по́ла са́т, ко да купу́е бо́гзна каквý ра́боту.

обсрча се несвр. упор. обсрта се. **1.** *осврће се, осврће се око себе.* – Књ и́деш но́чу не тре́бе се обсрча́ш, мо́ж се по́више упла́шиш. **2.** *осврће се према коме да би указао пажњу или помогао.* – Обсрча́ш ли се да ви́диш кво́ ти рабо́те башта́ и ма́ти? **3.** *дрско и набусито одговара старијем.* – Не обсрча́ј се тека́ на баштý си, то́ј не љу́ћи.

обзрча́ње с *гл. им. од обсрча (се).*

оби́бне свр. *обухвати раширеним рукама.* – Трои́ца га не мо́ж оби́бну, то́лко е дебе́л.

оби́ва несвр. **1.** *ударцима одбија део од нечега.* – Оби́ва ле́д на ћере́п, да мо́ж да ме́ље водени́цата. **2.** *ударцима затупљује неку оштрицу, ивицу и сл.* – О́бите му и́вицете, не́ за ни́шта ви́ше. **3.** *иде од немила до недрага.* – Под ста́рос дошла́ да оби́ва туци́ пра́гови.

оби́ва се несвр. *снебива се.*

обива́ње с *гл. им. од обива (се).*

оби́гра свр. *претражи, оптрчи.* – Књ ми се бе́ше истрови́ла овца́, обигра́л сам це́лу Чу́ку док сам ју нашѣ́л.

обигрува́ње с *гл. им. од обигруе.*

обигру́е несвр. **1.** *умиљава се, све чини да би се додоворио или нешто искамчио.* – Њи́нијат момѣ́к поче́л д а обигру́е окол на́шу Ра́ду. – Ца́бе обигру́еш окол ње́г, не́че да и́ма па́ре да ти даде́. **2.** *обилази многа места тражећи или нудећи што.* – Ми́лош обигру́е Загла́вак прода́ваечи шиници́.

оби́де свр. **1.** *узме мало јела или пића у уста да види какво је по укусу, проба.* – Забори́ла сам да оби́дем ва́риво на со́л. **2.** *узме мало јела или пића у уста да би јео или пио, окуси.* – Напраи́ла ја́ко у́бав ручѣ́к, ал ја́ немого́ ни да оби́дем. **3.** *обиђе, посети.* – О́биде ли сино́ч све́ седе́њће, ел си седе́ са́мо та́м где́то Ро́ска седе́њћуе?

оби́је свр. *отресе, стресе.* – Оби́ си сне́г од баре́тину, гле́ кољћи́ ти се навача́л, а и од опѣ́нци тре́бе да га оби́јеш.

обика́ља несвр. **1.** *обилази, у луку заоблиази.* – На́с ћи́ша ста́лно обика́ља. – Ако се не́ћи би́ју, ја́ и обика́љам, не́чу да бу́дем при́сусан. **2.** *опкољава,*

затвара круг око кога или чега. – Ми́ и обика́љамо, ал они́ се, па́ не́где провлчу́. **3.** *обиграва око кога.* – О́н обика́ља окол на́шу Ми́лицу. **4.** *устеже се да што учини, оклева.* – Кво́ обика́љаш то́лко, кре́ни, па ко́ испа́дне.

обикаља́ње с *гл. им. од обикаља*.

оби́кне свр. *навикне, свикне, прилагоди се.* – Јуне́ се пр́во оте́за књд га пре́заш, по́сле оби́кне, па си и́де.

оби́кне се свр. *навикне се.* – Чове́к се те́шко оби́кне да жи́ви у ту́ц кра́ј.

обико́ли свр. **1.** *заобиђе, заобиђе у луку.* – Књд видо́ кво́ рабо́те, ја́ и са́мо обиколи́. **2.** *идући начини круг око нечега или некога, опколи.* – А́јде да и обико́лимо, па да и пова́чамо.

обико́лка ж **1.** *обилажење, заобилажење.* – Овде́ е пречи́ца, а та́м и́ма да пра́ите обико́лку. **2.** *једно народно коло.* **3.** *једна од фигура у дечјој игри школице.* – Пр́во и́де "обико́лка", па после "ца́рство".

обикољува́ње с *гл. им. од обикољуе*.

обикољу́е несвр. **1.** *обилази, заобилази.* – Мо́ра да обикољу́ем чѣ преко Жу́ковци. **2.** *опкољава.* – Томѣ́н смо поче́ли да и обикољу́емо, књд ете́ти њи́на ко́њица.

оби́ра несвр. **1.** *скида горњи слој са неке материје ради пречишћавања.* – Оби́рам си́рење, за́ште се било́ уваті́ло ма́лко зеленко́ озбр́д. **2.** *побеђује у дечјој игри кликерима, орасима и сл. и побеђенима узима кликере, орахе и сл.* – Ста́лно о́бирам Ми́шка Богда́нца на кли́ћери, не да́м му да пи́сне.

обира́ње с *гл. им. од обира*.

обискува́ње с *гл. им. од обискуе (се)*. – Обискува́ње на со́л.

обиску́е несвр. *проба на укус, куша.* – Дор га ва́ри е́дномьн га обиску́е, зато́ј то́лко дебе́ла.

обиску́е се несвр. *грли кога обухватајући га рукама око врата.* – Обискува́ла се о́на на мло́го које́ћега окол ши́ју, али ју сви́ на кра́ј ри́тну.

оби́сне се свр. **1.** *обеси се коме око врата.* – Обисну́ла му се окол ши́ју, па цу́ка ли га цу́ка. **2.** *падне коме на терет, на издржавање.* – Сви́ се обисну́ли на ме́н и на моју́ ја́дну пла́тицу, ле́нштине и бьsóви.

оби́ча несвр. *жели, воли*. – Ја́ не оби́чам бо́б. – О́н оби́ча Види́нку.

обичи́ја ж *обичај, адет*. – Таква́ е код њи́ обичи́ја.

оби́ца ж *проба, пробање*. – Роди́ло се гро́зје ко́лко за оби́цу. – Какво́ е варивото на оби́цу?

оби́це свр. *обиђе, заобиђе.* – Књд оби́цеш ти́ја ка́мен три́ пу́т, тѣг да се прекр́стиш и да по́чнеш да ко́паш, си́гурно ч да на́јдеш па́ре.

обицува́ње с *гл. им. од обицуе*.

обицу́е несвр. *проба, пробава*. – Обицу́еш ли ти́ варивото на со́л, ел не́?

обја́не свр. **1.** *седне као при јахању, зајаше.* – Не сме́ да пре́јде преко бр́в, тиће га обја́не, па се тѣг поми́ца по ње́г. **2.** *опкорачи, прекорачи.* – Зло́ е да жена́ обја́не о́гањ, ел ле́б.

објању́е несвр. *седа као при јахању, зајахује.* – Ја́ганци се објању́ју књд се рази́грају. **2.** *опкорачује, прекорачује.* – Де мр́днете ово́ј дрво́ одо́вде, не мо́г ви́ше да га објању́јем.

објањува́ње с *гл. им. од објањуе*.

о́блага ж *опклада*. – Не обла́гај се, Петка́но, / О́блага неје́ на добро́ (н. п.).

обла́га се несвр. *клади се (в. пример под облага).*

о́блажа ж **1.** *мрс, масноћа.* – Ва́жно е да и́маш о́блажу у ку́ћу. **2.** *мала количина хране недовољна ни за пробу, којом се не може ни омрсити.* – Не́ма га колко́ ни за о́блажу. **3.** *узбудљиво задовољство.* – Љу́бав е сироти́њска о́блажа.

обла́же свр. *неискрено обећа, слаже.* – Бе́ше ју облага́л да че ју у́зне, па се по́сле ра́зману.

обла́же се свр. **1.** *опклади се.* – Обла́жу се мо́мче и девојче, / Да спа́вају да се не ди́рају (н. п.). **2.** *обећа се (девојка момку).* – Облага́ла се Јова́на за њи́ног си́на Сте́вана. **3.** *навади се.* – Облага́л се на кава́ну, ко ку́че на каса́пницу.

обла́жи свр. *омасти, умасти.* – Кьв си бле́сав и на́тема, мо́ж се льсно де́си да обла́жиш не́ћи но́ж.

обла́жи се свр. **1.** *после поста проба ману храну.* – На Божи́ч се обла́жимо сьс врапца́. **2.** *проба масну храну за време поста.* – Облажи́л сам се у пе́так, сра́м ме би́ло. **3.** *први пут те године проба неки плод.* – А́јд да се обла́жим и с кру́шку.

облажува́ње с *гл. им. од облажуе се).* – Облажува́ње, мо́жда, едьнпу́т, двапу́т ме́сечно.

облажу́е несвр. *једе по некад масну храну.* – Не́ма с кво́ да облажу́е де́цу.

облажу́е се несвр. **1.** *понекад једе масну храну, проба масну храну.* – Де́да Симио́н се од По́кладе до Вели́гден не облажу́е. – Облажу́емо се кьд и́ма с кво́, кьд не́ма ми́ си еде́мо по́сно. **2.** фиг. *повремено има љубавне односе.*

о́блаз м *в. облаза (1).*

о́блаза ж **1.** *траг у виду црвенила или оспи који је по човечијем телу оставио неки инсект пузећи.* – О́блазу да преми́еш с оцьт. **2.** *човек без стида и срама који у туђој кући поједе све што му дође под руку.* – Стра́ ме ва́ча кьд она́ј о́блаза уле́зне у ку́ћу, све́ поеде́ кво́ дова́не, а деца́ ми по́сле преглецу́ју. **3.** *отимач, гуликожа, преварант.* – Отоди́ одо́вде, о́блазо една́, да те не мла́тнем с кво́ дова́нем.

обла́зи свр. **1.** *неки инсект пређе преко човечјег тела и остави траг у виду црвенила или пликова.* – Облази́ла га гусе́ница по́ врат, па му оста́ло црвено́ и срби́ га. **2.** *пузећи четвороношке обиђе око нечега.* – Обла́зимо польк окол ша́торат, па а́кнемо уну́тра и пова́чамо и. **3.** *материјално упропасти, исцрпи.* – Ти́ја о́че да те обла́зи, да те укра́дне, да ти о́тне.

облате́ње с *гл. им. од облати.*

обла́ти несвр. **1.** *облеће*; упор. облита. – Саталит обла́ти окол зе́мљу, па се но́чу ви́ди, же́на. **2.** *удвара се.* – Обла́ти окол њу́ега́ би приста́ла.

обла́чина ж *ауг. од облак.* – Она́ј обла́чина но́си гра́д.

облачина́ ж *облачност.* – Навла́чи се облачина́, че да бу́де ћи́ша.

облачинка́ ж *дем. од облачина́.* – Бе́ше тека́ ма́лко облачинка́, не́ бьш било́ би́стро време́то.

облекло́ с *одећа, ношња.* – Такво́ е на Пироћа́нцити облекло́ – sьбње́ и беле́ кошу́ље сьс широћи́ рукаве́.

облеле́е свр. **1**. *обиђе летећи.* – Главурда́не, пита́л ли си се, колко́ вре́ме тре́бе на стр̀шеља да ти облеле́е гла́ву? **2.** *оптрчи.* – Облелеа́ све́ пади́нете и немого́ и на́јдем.

облече́ свр. *обуче, одене*; упор. облче. – Кьд по́јде у Пала́нку о́н облече́ но́ве дре́е.

облече́ се свр. *обуче се, одене се*; упор. облче се. – Облечи́ се љу́ћи кьд и́деш на́ гости.

обли́зни се свр. *роди близанце, донесе на свет близанце.* – По́голем ко́рис и́маш кьд ти се о́вце обли́зне него кьд се не обли́зне.

обли́к м *в. обличје.*

обли́та нсвр. *в. облати.* – Ли́птер обли́та окол ла́нпу. – О́н обли́та окол Се́вду.

облита́ње с *гл. им. од облита.*

обли́чје с *белег, лош знак.*

óбловас, -та, -то *који је јајастог или скоро лоптастог облика*. – Обловасти конпири́, па кру́пни.

облóжина ж **1.** *напуштена њива зарасла у коров, купињак и трњак.* – И́сели се на́род одо́вде, њи́ве се препраи́ше у облóжине. **2.** *њива која ће дуже времена бити под одмором прве године се назива обложина.* **3.** *њива под одмором од 10 до 20 година.*

облóжинка ж *дем. од обложина.* – Има́л сам та́м до а́логуту едну́ облóжинку, рачуни́л сам да ту́ј поса́дим ло́зје, они́ ми ју у ову́ј комоса́цију узе́ше.

обл́са свр. **1.** *обије, окрза*; упор. облска. – Са́мо ма́лко да му обл́саш и́вицуту. **2.** *затупи оштрицу ударом у неки тврд предмет.* – Све́ сам си облса́л казму́, по они́ја камењак.

обл́са се свр. *од дуге употребе се окрза, обије се*; упор. облска се – На маши́ну се облса́ла она́ј страна́ где́ се тр́ља кле́чка и не мо́г си сѣг закладе́м о́гањ.

обл́ска свр. *в. облса*. – Пр́во да обл́скаш ови́ја ста́р ма́лтер, па по́сле по́ново да малтерису́еш. – Ве́ч си облска́л лу́бови на но́ве ци́пиле.

обл́ска се свр. *в. облса се*. – То́ј че ти се о́д главу обл́ска.

облче́ свр. *в. облече*. – О́ч ли, за у ва́рош, да облче́ш но́в капу́т? – Облчи́ де́цу у не́ће но́ве дре́е, зна́еш да е дњѣ́с пра́зничкаво!

облче́ се свр. *в. облече се*. – Сва́ко дете́ се на Вели́гден облче́ у но́ву кошу́љу, да зава́рди жа́бу.

обља́ло с *комад вунене тканине који се ставља у опанак, обојак*. – Књд су ни мо́кра обља́ла, ми́ и ве́чером ту́римо покре кубе́ да се су́ше, а ју́тре и истр́љамо и ту́рамо у опѣ́нци, па се обу́вамо. Упор. голема обљала.

обља́лце с *дем. од обљало*. – Си́не, где́ си си тури́л обља́лцата? – У Репу́шницу су едногá ока́ли Обља́лце.

обљи́е свр. *облије, прелије*. – Пу́че това́га и о́бљи га кр́в.

обљико́вина ж *дрво дебљине руке, па и тање*; упор. опљиждак (1). – Не́ма дебе́ла др́ва, са́мо обљико́вине.

о́бмал, -а, -о *који је мањи него што је нормално*. – До́оди едѣ́н о́бмал чове́к, вели́ да сте за́едно служи́ли во́јску.

о́бманечњк, -чка, -чко *који је мали растом*. – О́бманечњк такѣ́в, не́какав, ал чвр́с.

обнадува́ње с *гл. им. од обнадуе се*.

обнаду́е се несвр. *надајући се очекује*. – Обнаду́ју се да че им си́н ско́ро до́јде из Не́мачко.

обнесе́ се свр. **1.** *наднесе се над што.* – Обне́се се над оно́ј та́м перде́, зама́лко да а́кне до́ле, гла́ву да си стро́ши. **2.** *заврти се, изгуби стабилност (о човеку).* – Да́де Бо́г та се обне́се кьм ме́н, она́к би па́дал и сѣ́в би се скрши́л.

обносе́ње с *гл. им. од обноси (се).*

обно́си несвр. *заноси, нагиње*. – Това́рат обно́си на до́љњу стра́н, ебе́м ли га како́ че да сти́гнемо.

обно́си се несвр. **1.** *заноси се, нестабилно хода.* – То́за, тупанци́је и́де ус пу́т и обно́си се, мо́ра да е па́ пи́нул. **2.** *неконтролисано се надноси над што, с опасношћу да падне доле.* – Гле́ га, обно́си се над виларе́. **3.** *горди се, понаша се надмено и уображено.* – Кво́ ли се па о́н обно́си, књд га зна́мо куи́ е и што е́.

обове́же свр. *одреди некоме нешто као обавезу, дужност.* – Да га обове́жеш да ти пла́ти ду́пло, ако до́јде до пишма́н.

обове́же се свр. *стави себи у обавезу, прихвати нешто као обавезу.* – Ако се обове́жеш мо́ра да испл́ниш, ако си ти́ће вре́вите она́к, то́ј е дру́го.

о́бовеза ж *оно што предтставља*

нечију дужност, оно што треба и мора да се испуни, обавеза. – Не́мам ја́ покре то́ј ни́кву о́бовезу, то́ј си њи́но.

обове́зуе несвр. *утврђује некоме нешто као обавезу, дужност.* – Немо́ј ти́ ње́г да обовезу́еш, о́н јо́ш дете́.

обовезу́е се несвр. *ставља себи као обавезу, прихвата као дужност.* – Не це ја́ на то́ј обовезу́ем.

обове́сти свр. *да обавештење некоме, обавести.* – Ре́кал че ме обове́сти књд се се́ти. – Ва́жно е да си ти́ ње́г обовести́л, а о́н не́к се размишљу́е.

о́бод м зоол. *инсект из породице* Tabanidae *обад*. – О́боди напа́дли гове́ду, па се гове́да уштркља́ла, па и не мо́ж пова́чамо, страоти́ја.

о́боји, **о́боје**, **о́боја** зб. бр. *обадвоји, обадвоје, обадвоја*. – О́боје му жене́ биле́ добре́. – Обоја́ деца́ и́ду у шко́лу и њи́на и на́ша.

оболе́е свр. *разболи се, оболи.* – Оболе́л од не́ку га́дну бо́лес.

оболе́сти се свр. *постане болестан, оболи*. – Не да́ј Бо́же да се оболе́стиш, куде́ че се ми́ бес те́б изде́вамо.

обо́р м **1.** *двориште, авлија.* – У сва́ку не́дељу ју́тром, ме́н и ба́ту ре́де да мете́мо обо́р. **2.** *покретна ограда на пожњевеној њиви у оквиру које пасе стока и истовремено ђубри њиву*; упор. трљац.

о́борит, -а, -о *в. надољњичав*.

оборува́ње с *гл. им. од оборуе.*

обору́е несвр. *ограђује двориште (обор).* – Обору́ем се с тр̑ње, несѣ́м ка́дар с дру́го.

обосе́е свр. **1.** *остане бос, остане без обуће.* – Обосе́ла ми деца́, а не́мам па́ре да им ку́пим опѣ́нци. **2.** *остане без кова (о крупним домаћим животињама).* – Кра́ве ми обосе́ле, мо́ра и ове́м. **3.** фиг. *остане без косе, оћелави.* – Јо́ксим обосе́л по́ главу.

обрада́ч м *женски превез за главу начињен од разнобојне вунене тканине са ушивеним новчићима и са правоугаоним репом који пада низ леђа*.

обрада́чина ж *ауг. од обрадач*.

обра́дљив, -а, -о *који се обрађује, који се може обрађивати (о земљишту)*. – И́мам и а́лође, али и́мам и до́ста обра́дљиву зе́мљу, ал не мо́г да сти́гнем да ју све́ урабо́тим.

образѣ́к м *дем. од образ*. – На дете́нце се зацрви́л образѣ́к, од зиму́.

образа́т, -а, -о *који је великих образа*. – Ми́ца не́ ло́ша дево́јћа по души́, али е, бра́те, мл̑ого образа́та.

обра́зди свр. *узоре прву бразду*. – Да ми поведе́ш воло́ви са́мо док обра́здим, по́сле си они́ са́ми и́ду по бразду́.

обра́мичица ж *мотка која иде преко ткачког разбоја о коју се вешају нити*.

обра́мчи свр. *в. обранчи*.

обра́мчи се свр. *в. обранчи се.*

о́брано жи́то изр. *жито које није родило јер су на њега, по народном веровању, бачене магије.*

обрано́ млеко́ изр. *пресушило виме (краве, овце и др.) јер су на њега, по народном веровсњу, бачене магије.*

обра́нчи свр. *стави торбу преко рамена*; упор. обрамчи. – Обранчи́л торбу́ преко де́сно ра́мо, на ле́во заметну́л дрво́.

обра́нчи се свр. *стави торбу преко рамена*; упор. обрамчи се. – Обранчи́л се с голе́мо цеди́ло.

о́братка ж *в. обртало*.

обрда́ч м рет. *в. обрадач*.

обре́кне свр. *обећа.* – Обре́кал сам му, не мо́г сѣ́г да одре́кнем.

обре́кне се свр. *обећа се девојка момку.* – Никол̑ија се обре́кла на Но́вчу.

о́бретак, -тка, -тко *који је прилично редак*. – Васу́љат ми дњѣ́с испа́дал о́бретак, бљш како́ што мужје́ви во́ле. –

Ако су зр̏на у гро́з о́бретка, она́ су по́крупна.

о́бретљак, - тацка, - тацко у дем. значењу *обретак*. – Оста́или смо у копа́ње, мому́рузуту ма́лко о́бретацку.

о́бретљак, -тачка, -тачко у дем. значењу *обретак.* – О́бретачка пчени́ца, ал не́ ло́ша.

о́бретко прил. *прилично ретко.* – Напра́им га о́бретко, па му ту́рим си́рење да га згу́сти.

обри́сина ж **1.** *чистина, голо земљиште, утрина.* – Тре́бе да претр̏чиш преко едну́ обри́сину, ал да те не зака́чи крушу́м. **2.** *уздигнутије голо земљиште преко кога зими брише ветар, ветрометина*; упор. избрисина. – Како́ са́мо ду́ва преко ону́ј обри́сину!

обри́твен, -а, -о *трп. од обритви*. – Обри́твена му глава́, па пр̏ави робија́ш.

обри́тви свр. **1.** *обрије.* – Мо́ра да обри́твим де́ду, ел и́ска д и́де на светѣ́ц. **2.** *превари.* – Немо́ј те не́ћи обри́тви на́ суво. **3.** *добије на коцки.* – Све́ сам и ньчѣ́с обритви́л. **4.** *изгуби на коцки.* – Обритви́ли га до дина́р.

обри́тви се свр. **1.** *обрије се.* – Обритви́л се, па му образи́ ма́зни ко дети́ньо ду́пе. **2.** *промени длаку (о животињи)*. – На́ш Ра́шко се обритви́л, па се са́мо лашти́је.

обри́ца нсвр. *обећава*. – Што́ обри́цаш кьд не мо́ж да испл̏ниш?

обри́чи свр. *в. обритви*. – И́дем код Ва́ци, берберина да ме обри́чи. – На ва́шар те зача́с не́ћи мо́ж обри́чи. – Бо́ље немо́ј да и́граш с ме́н, чу те обри́чим. – Па́ те обричи́ли?

обри́чи се свр. *в. обритви се (1).* – Не мо́ж се са́м обри́чиш, него мо́ра да те бри́чи берберин, му́стра си ми голема́.

обри́ше свр. *уклони брисањем, отре*. в. чу обришем прашину с теб.

обр̏не свр. **1.** *промени правац кретања.* – Обрни́ ко́ла го́ре на раскр̏сје. **2.** *закључа врата.* – Ел си обрну́л кљу́ч? **3.** *окрене с лица на наличје или обратно.* – Обрни́ си дре́јуту, навл̏кал си ју на́опоко. **4.** *заврти, окрене, приведе крају кување неке гушће масе.* – До́к ја́ обр̏нем качама́к, о́н се ве́ч врну́л.

обр̏не се свр. **1.** *окрене се.* – Ако су́мљаш да не́ћи и́де по те́б, ти́ се обрни́, па погле́д. **3.** *обрецне се.* – Баштá си га саве́тује, а о́н кьд си му се о́брну. **4.** *помогне коме материјално.* – Обрни́ се, си́не, и кьм на́с. **5.** *преокрене се.* – Обр̏не се чове́ку па́мет и ва́не дру́ђи пра́вац.

обрни́ка ж бот. *врста траве*. в. дивја обрника.

обрни́чје с бот. *трава обрника* Bellis perennis L.

обр̏нчи свр. **1.** *удари надланицом преко уста кога.* – Кьд сам га обрнчи́л, не́ са́мо да сам му у́снице раскрвави́л него мо́ра да сам му и зу́би потроши́л. **2.** *обави полни чин (мушкарац).*

обро́к м **1.** *сеоска заветина.* – У наше сало́ е обро́к Руса́лница. **2.** *дан неког свеца које је неко лице изабрало за свој празник, за свој оброк. То обично бива кад је неко болестан па му се препоручи да изабере неког свеца који ће га штитити.* – Мо́ј е обро́к Тро́јца.

обро́чан, -чна, -чно *који је празничан, свечан*. – Бе́ло бра́шно чу́вамо са́мо за обро́чни дни́.

оброча́н м *особа која иде на оброк који се слави за нечије здравље*.

обро́чит дѣ́н м *празничан дан, дан када се не ради.*

обро́чни дни́ м *празници*. – Да несу́, тека́, обро́чни дни́, сељáци би исцрца́ли од ра́боту.

обр̏та несвр. *в. обрча*.

обр̏та се несвр. *в. обрча се*.

обрта́ло с *крај њиве где се при орању окреће ораћа запрега или машина*; упор.

обратка. – Обрта́ло се на кра́ј поорé, по́преко.

обрта́ње с *гл. им. од обрта (се).*

обрта́ч м *плуг чији се раоник на крају бразде окреће тако да се може орати и у супротном смеру по истој бразди.*

обрторо́г м *ован са спирално увијеним роговима вештачки подешеним да расту право напред.*

обр́ча несвр. упор. обрта. **1.** *преврће, окреће час на једну, час на другу страну.* – Равноднéвичка ја́јца нату́рана у кути́ју од ци́пиле (сва́ко у́вито у но́вину), едьн пу́т мéсечно обр́чам. **2.** *промени правац кретања.* – Немо́ј да тéраш ко́ла рéдом, него о́бр́чај ни́збрдо, по́срчено че да сти́гнемо. **3.** *покушава на разне начине да прође кроз живот.* – Обр́чаш га ова́к, не и́де, обр́чаш га она́к, па́к не и́де. **4.** *мења расположење.* – Ње́га кьд ка́рају, о́н то́ј обр́ча на ша́лу и добро́ прооди.

обр́ча се несвр. упор. обрта се. **1.** *окреће се.* – Сви́ из на́ше сало́ куи́ и́мају а́ута и́ду го́ре ко чко́лу та се обр́чају, овдé им тéсно. **2.** *осврће се.* – Обр́чаш ли се ти́ да ви́диш да л ти нé нéшто испа́дло ис ко́ла. **3.** *окреће се према некоме ради указивања поштовања или помоћи.* – Обр́чам се кьм мо́ити, ја́ко се обр́чам. **4.** *обрећњује се.* – Обр́ча си се на ма́тер ко да му ни́ква нé. **5.** *претура се.* – Цéлу но́ч се обр́чам у чр́ђе, не мо́г да заспи́м.

обрча́ње с *гл. им. од обрча (се).*

о́брш м *кнез, оборкнез.* – Кьд овдé били́ Ту́рци, Ја́ковац дава́л о́брша за ови́ја кра́ј.

обу́ва свр. **1.** *омлати мотком плодове са дрвета.* – Обува́мо орéси у Леди́ње, а ју́тре чемо у Цр́нопоље. **2.** *омлати мотком пожњевено жито, пасуљ из махуна и сл.* – Обува́мо р́ж, ови́ја дни́.

обува́ло с *оно што се обува на ноге, опанак и сл.* – Док ја́ да ната́кнем обува́ла, сви́ње улéзоше у гради́ну.

обу́вка ж *в. обувало.*

обуста́и свр. *прекине неку активност, рад, однос.* – Обустаи́ли бонба́рдување за нéко врéме.

обуста́ља несвр. *прекида неку активност, рад, однос.* – Обуста́љају му стипéнзију, зато́ј што нé добро́ учи́л.

обустаља́ње с *гл. им. од обустаља.*

о́бут, -а, -о трп. од обује *који је обувен.* – И́ма нéћи спу́ о́бути, не собу́вају се, да ју́тром не дангу́бе дор се обу́вају.

обу́ши свр. *провали, покида (обод или препреку).* – Кьд Тимо́к обу́ши ћéј, цéла До́љња Ча́ршија е под во́ду, чьк до би́јоскоп. – Ако ти се обу́ши ду́вчица на каи́ш кудé ч тьг с панталóнете?

обу́ши се свр. *провали се, покида се.* – Обуши́ла ми се за́качка, па ми спа́да опьньк.

обушо́тина ж у ауг. пеј. значењу *оно што је насилно обушено, подерано.* – Да се зати́сне она́ј обушо́тина на ћéј, че трéбу десети́ну ко́ла ка́мење и гоџа́ бито́н и песьк.

о́бџица ж *дем. од обга.* – Су́кну нéколко о́бџице, ко́лко за едну́ ђиба́ничку.

о́ваг- о́наг изр. *с времена на време.* – Мо́ј си́н до́јде о́ваг- о́наг да ви́ди кво́ рабо́тимо.

овьј и **ови́ја**, **ова́ј** и **ова́ја**, **ово́ј** и **ово́ја** *придевска показна заменица, овај, ова, ово.* – Овьј ме гу́рну. – Евé бьш овьј. – Кьд ови́ја запоé, мили́на. – Ова́ј жена́ и́ма трије́с го́дин. – Ова́ј друга́ва е по́млада од њу́. – Евé ова́ја че се жéни у нéдељу. – Нé та́ја, нéго ова́ја ни укра́ла пи́ле. – Ово́ј детé на Душа́на Пéрћинога. – Ово́ј мага́ре едé и паздéр. – Ово́ја си́рање се усмрдéло. – Ово́ја сéно проћи́сло.

ова́к прил. *овако, на овај начин*; упор: овака, овакој, овакоја. – Ја́ ми́слим да е бо́ље ова́к да га урабо́тимо, нé знам ко ти́ вели́ш?

овакá прил. *в. овак*. – Евé овакá га увáтиш.

овакóј прил. *в. овак*. – Овакóј че да бýде нáјбоље.

овакóја рет. в. овак. – Овакóја нéкако.

овáља несвр. **1.** *побеђује у рвању и сл.* – Мóј унýк Вукашúн овáља свý дéцу у шкóлу. **2.** *осваја, превладава.* – Пшенúцу почéла да овáља травá. **3.** *савладава, одузима снагу и ум.* – Почéло га од мáлко овáља пијéње. – Кýј дѝн, бóљћата га по овáља.

овáљање с *гл. им. од оваља.*

овáм прил. **1.** *на ову страну, у овом правцу, овамо.* – Óтиде овáм кьм Бáрсћи дéл. – Тéрај óвце овáм, да брóимо. **2.** *на овом месту, овде.* – Мú че овáм да изгáснемо за лéб, ако ни не прáтиш мáлко пáре. **3.** *за истицање супротности.* – Прáи се да е светúца, а овáм лóм прáи. – Бѣ̀ѣ̀ѣ̀

увија, обавија, завија. – Ови́ја га с ли́ко. **3.** *избегава кога.* – Ови́јам од ње́г, не во́лим да га сре́тнем. **4.** *у ритуалном чину обухвата рукама кога око паса преносећи притом из руке у руку одређене сакралне предмете.* – На сва́дбу, ба́ба зе́та ови́ја с цве́јће и сьс запа́лену свечу́.

ови́ја се несвр. **1.** *обавија се око некога или нечега.* – Повита́к се ови́ја окол дрво́. **2**. *обилази, обиграва*; упор. обикаља (3). – О́н се ови́ја окол на́ше девојче.

овија́ља ж *в. увијаља*.

ови́је свр. **1.** *обавије око чега.* – Ко́ј ми вели́: "Љута како́ змија́", / Змија́ му се на гр́ло ови́ла (н. п.). **2.** *обиђе около чега.* – У лити́ју сва́ћи по́тпис ови́јемо по три́ пу́т. **3.** *заобиђе у луку.* – То́ј та́м где́то пострада́ли не мо́г да гле́дам, па ако ме пу́т но́си на ту́ј стра́н, ја́ тьг ови́јем.

ови́је се свр. **1.** *обавије се, обухвати рукама.* – Ови́је му се окол ши́ју и не пу́шта га. **2.** *обазре се око себе, начини круг гледајући около.* – Ови́јем се, погле́дам та́м, ова́м, не́ма ни́шта, кьд по́сле па́ неквó шу́шње. **3.** *приврти се, припитоми се.* – Ови́ло се окол на́с ку́ченцето и ту́ј си о́ста. **4.** *роди па преброди.* – Ову́ј го́дин се сли́ве ови́ле, ко ни́кад.

ови́ка свр. *оплаче*. – Овика́ла ју и ро́днина и при́јетељи.

ови́кне свр. *навикне, свикне.* – Овча́р ови́кне и на ћи́шу и на ве́тар.

овику́е несвр. *оплакује.* – Ма́ти си ју на́јвише овику́е.

о́витан, -тна, -тно *који не води право, заобилазан.* – Преко Пе́ч је пу́т за Па́пратну до́ста о́витан, зато́ј си иди́ преко Чу́ку, ту́ј га скрачу́еш за полови́н.

о́витно прил. *заобилазно*. – Мо́ж да уда́риш и на Крсто́ве, ту́ј е пу́т по кра́так, али је по у́збрдо, а преко Жу́ковци е по равно́, али е до́ста о́витно.

овици́р м *официр*. – Овици́ри ода́вна носи́ли са́бље и чи́зме, а ови́ја сьг не но́се ни опаса́ч, а и́ду у пли́ће ци́пиле, не личу́ на во́јску.

овици́рка ж **1.** *жена официр.* – Била́ код на́с у комшилѣ́к една́ овици́рка, Црного́рка, па се ку́пе гола́ у Тимо́к. **2.** *жена официра, официрска жена.* – Кьд ова́ј ова́м овици́рка по́јде на пи́јац но́си пл́н но́вченик с па́ре. **3.** фиг. *мала, дугуљаста, веома љута папричица.* – И́мам три́ вла́ше нату́ране с овици́рће.

овици́рсћи, -ска, -ско *који припада официру, који се односи на официра*. – Овици́рсће жене́ ни́шта не рабо́те, са́мо пра́е дупети́ју.

овици́рче с *дете официра*. – Овици́рчичи несу́ тија́ли да се и́грају с на́с, сељачку де́цу.

овне́ с *дем. и хип. од овьн*; упор. овненце. – Оно́ј бе́лоно овне́, че си чу́вамо, не́че га прода́вамо.

овне́нце с *в. овне*. – Ово́ј овне́нце и́ма да порасте́ у́бав овьн.

овнети́на ж **1.** *ауг. од овьн*. – Дрта е ова́ј овнети́на. **2.** *овнујско месо.* – Му́жје во́ле да еду́ овне́тину.

овне́чи, -ча, -че *који је у вези са овном, који се односи на овна*. – Да́доше ни едну́ овне́чу пле́чку да си понесе́мо.

овне́чина ж *овнујско месо*. – У они́ја ту́рсћи ра́т, кьд смо ми́ бежа́ли до Грама́ду, они́ја куи́ су оста́ли кута́ли се по пова́те, кла́ли туџе́ о́вце и е́ли са́мо овне́чину и пи́ли вино́ из туџе́ пи́внице, па кьд се ми́ врну́мо они́ се изгои́ли ко тупање́.

овни́на ж *в. овнетина (1)*. – Купу́е са́мо не́кве овни́не.

овни́ште с *ауг. од овне*. – Оно́ј бе́лоно овни́ште па́ и́ска да си́са, гле́ ко́ си ју́ри ма́тер.

овно́ва му́да гоџа́ за ма́чку изр. *не*

упуштај се у посао за који немаш снаге.

ово́дни свр. *сипа превише воде у шта, разводни.* – Комињáкав си си добрé оводни́л, затóј ти и слáб, а и нáћисел дóјде.

ово́љи свр. **1.** *победи, надјача.* – Кьд се њи двои́ца обáрају ни́кад се нé зна кýј че да ово́љи. **2.** *преовлада, надвлада, овлада.* – Немóј да дозвóлиш да ти гради́ну ово́љи травá. **3.** *засити, задовољи.* – Кьд би могьл да ју ово́љим и с пáре тьг би́л добьр.

ово́љиште с *в. ошьвльк* – Боли́ га меши́на, затóј што се наéл зеленó ово́љиште.

ово́љћи и **оволи́ћи**, **ово́лка**, **ово́лко** *придевска показна заменица за количину, оволики, оволика, оволико.* – Телéво и́ма да стáне ово́љћи вóл. – Ово́љћи мьнечьк, а пýши. – Оволи́ћи гýштер. – Ово́лка зми́ја, нéма ју пóла мéтар, а гльта жáбу. – Ово́лка мéчка, и пóголема од овýј, јýрнула на Станóјла. – Ово́лко кáменче изврнýло кóла. – Ово́лко крýпно зрно се не наóди свьћи дьн.

овољу́е несвр. *в. оваља.*

ово́љшћи у дем. значењу *овољћи*[1].

овра́ска се свр. *испуца се.* – Кьд печéш прáсе не режьњ трéбе да га чáпкаш да се не овра́ска.

овра́ти се свр. *отрујесе хлебом у ком је било биљке врата.*

овргавéе вр. *добије оспе, избију га бубуљице.* – Ако те облáзи нéка гусéница ти́ овргавéеш.

овре́ви свр. *рекне о некоме нешто лоше, оклевета, оговори кога, начини трач.* – Штó си ме, мори́, овреви́ла коди тýј женý? – Овреви́ла ме на гоца́ мéсти, у ýста е се њóјна.

овре́ви се свр. **1.** *договори се с укућанима о пословима.* – Вéчером се овре́вимо кýј че квó јýтре да рабóти и на којý че стрáн да и́де. **2.** *поразговара с ким узајамно се рспитујући за здравље, о пословима, о породицама.* – Срéтомо се та се овреви́мо што смо и какó смо.

овревува́ње с *гл. им. од овревуе (се).* – Овревувáње, тóј лóша нáвика.

овреву́е несвр. *прича лоше о коме, оговара.* – Овреву́е и ово́га и оно́га.

овреву́е се несвр. **1.** *договара се са укућанима о пословима.* – Овреву́емо се óче ли јýтре да жњéмо на Тумбáр, ел на Ли́м – ел сти́гло и тáм и овáм. **2.** (обично у мн. овревују се) *питају се за здравље, како су, шта раде и сл., распитују се једни о другима.*

овриго́ше свр. **1.** *опече, изгори, опари.* – Жéшка чорбá ти зачáс мóже овригóше ýста, ако срчено кýсаш. **2.** фиг. *удари снажно штапом кога по меком делу тела тако да му изађе црвенило.* – Бóље би ти билó да те не овригóшем с овýј товáгу.

овриго́ше се. у пеј. значењу. **1.** *опари се, изгори се па му се дигну пликови.* – Дýвај у ложи́цуту да се не овригóшеш. **2.** *избију га пликови од неке болести.* – Сьв се нéкакьв овригосáл.

оври́шти свр. *учини да кога избију пликови или црвенило по кожи.* – Чу ти оври́штим дýпе од бóј.

оври́шти се свр. *дигну се коме пликови по кожи.* – Попари́л се с ћипéлу вóду, па му се овришти́ла ногá.

о́врт, -а, -о трп. од оврше *који је овршен.* – Óврта пшени́ца, óврт овьс, свé óврто и смéстено у áнбар.

оврти́ се свр. *приврти се око некога или нечега.* – Оврте́ло се мáче покре детéво и не отóди си одóкле е дошлó.

овртоглавéе свр. **1.** *разболи се овца од вртоглвице.* – Кьд опечé жéга тéрај óвце у ладави́ну, да не овртоглавéу. **2.** *постане вртоглав, пошашави.* – Ел си ти́ нормáлан, ел си овртоглавéл, кьд текá при́чаш?

овршé свр. **1.** *заврши вршибу.* – Вéља

овр̀л његóву пшени́цу. – Оврше́те га док је вре́ме, немóј да ви зава́ти не́ка ћи́ша. **2.** *жестоко изудара некога.* – Бóље ти е да се сми́риш, да те не оврше́м

овсѝк м *дем. од овьс*. – Да́ј на óвце ма́лко овсѝк.

овсени́к м *хлеб од овса*. – Преко ра́товиви се е́л и овсени́к, ел дру́ђи ле́б не́ има́ло.

ову́дак прил. *овуда*; упор. овудака, овудакај, овудека. – Ову́дак тре́бе да прóјде ти́ја пу́т.

ову́дака прил. *в. овудак*. – Ову́дака се и́де за код ње́г.

ову́дакај прил. *в. овудак.* – Се́ди и че́кај, они́ тре́бе да прóјду ову́дакај.

ову́дека прил. *в. овудак*. – А́јде ти́ са́мо ову́дека и не сећира́ј се.

овца́ ж **1**. зоол. *домаћа животиња, преживар, која даје вуну, млеко и месо*. – Књд несмó ишли́ у шкóлу, ја́ сам па́сал óвце. **2**. фиг. *онај који је миран и приглуп*. – Óн је овца́, с ње́г не́ма пóтребу да се доказу́еш. в. бичовита овца, овча свадба, пасе овце.

óвча сва́дба изр. *последња мужа оваца на бачији.* в. свадба.

овча́к м у ауг. значењу *овчије месо, овчетина*.

овчани́к м *в. овченик*. – Да́ваш ли на овчаре́ти да ку́сају и овчани́к, ел са́мо си́рутку?

овча́рин м *овчар, пастир*. – Има́ли смо еднóга овча́рина из ова́ј гóре бу́гарскава се́ла.

овчари́на ж *ауг. и пеј. од овчар*. – Овчари́на, будали́на.

овча́рка ж **1.** *дем. и хип. од овчар*. – Ти́ овча́рко јóш на трља́к лежи́ш, / Ел си бóлан, ел бóлнога чу́ваш (н. п.)?. **2.** *чобаница, пастирица.* – А́јде, овча́рко, ди́зај се да пу́шташ óвце.

овча́рник м *в. овчарница (1)*.

овча́рница ж **1.** *обредни божићни хлеб намењен овцама и пастирима*. **2.** *јело од густо куваног, и у току кувања сољеног, јесењег овчијег млека.*

овчару́е несвр. *гаји, чува овце.* – Де́да Симиóн овчару́е ве́ч некóлко гóдин и не́ма ку́ј да га одме́ни. – Овчару́ео и ја́ преко размѝрицуву.

óвче пи́чице ж *орнаментни мотиви, у виду малих ромбоида, на задњој кецељи или влненику.*

овчени́к м *густо, јесење овчије млеко, дуго кувано, мешано и при том овлаш сољено*. – Ми́ смо ре́тко праи́ли овчени́к, ви́ше смо си куса́ли онаквó млекó.

овчења́к м *в. овченик*.

овчети́на ж *ауг. од овца, овца која често иде у штету*. – Цр̀нана овчети́на па́ ошла у де́телину.

овчина́ ж *овче месо, овчетина*. – Че напра́имо јани́ју с овчину́.

овчиња́к м у ауг. значењу *овчина.* – Ови́ја овчиња́к ми се ве́ч óгади.

овчи́ца ж **1.** *дем. од овца*. – Чу́вамо пеше́с овчи́це. **2.** *белина на нокту.*

óвчица ж зоол. *паразит сличан крпељу који живи на телу овце* Oestrus ovis.

овчља́к м **1.** *ауг. од овца, слаба овца, пропала овца*. – Они́ја овчља́к са́мо што не ска́пе. **2.** у пеј. значењу *овче месо*. – Сва́ћи дѝн ва́ре не́ћи овчља́к, не́ма ма́лко да проме́не.

огаднѐе свр. *поружни*. – Ста́р човѐк одртѐе и огаднѐе.

огадóше се свр. у пеј. значењу *огади се, постане мрзак*. – Огадоса́л ми се ви́ше васу́љав.

огаздѐе свр. *постане газда, обогати се.* – Ми́љћо реши́л да огаздѐе, па запи́на и да́њу и нóчу.

огала́ти свр. *опогани*. – Ту́рци, ода́вна, књд улѐзну у срѝпску цр̀кву они́ ју огала́те; тека́ се при́ча.

огалачува́ње с *гл. им. од огалачуе*.

огалачу́е несвр. *загађује, опогањује.*

о́гањ м (мн. огњо́ви, огњеви и огњо́ве; уз бр. огња́) *ватра*. – О́гањ горѝ мецу две́ планѝне. – Ци́гање накла́ли огњо́ве по топоља́к. в. викне огањ, живи огањ.

огла́вина ж *кожа од главе одране животиње*. – Свињску́ огла́вину испу́шимо, па ју по́сле ва́римо у васу́љ.

огла́ди свр. *учини да неко буде гладан*; упор. огладни. – Ћи́ша по мо́ж да огла́ди, него су́ша.

о́глади м *свадбена свечаност која се обавља у младином дому, после веридбе, а пре венчања. Присуствује ужа родбина*. – Огладѝ се пра́е у планѝнскава села: А́лдинци, Радѝчовци и дру́га, а код на́с не.

о́гладин м *в. оглецанин*

огладне́е свр. *огладни*. – Де́те не рове́ док не огладне́е. – Ел о́гладне и тѝ?

огла́дни свр. *в. огла́ди*. – У о́ткупан ни то́лко огладнѝше да смо месѝли ле́б од ва́рене тѝкве и конпѝр.

о́гладник м. *в. оглецанин*.

о́гладничћи, -чка, -чко *који припада огладнику, који је у вези са огладником*. – Испрегну́ше ко́ла о́гладничка.

огледа́ло с грн. *отвор на грнчарској пећи кроз који се контролише печење судова.*

о́гледи м *в. оглади*. – И́ма д и́мо на о́гледи у Рого́ште.

о́гледник м *в. оглецанин*.

огле́тко м *печено прасе на ражњу које се носи на огладе*.

оглеца́нин м (мн. оглеца́ње, уз бр. оглеца́нина) *узваник на огладима*; упор. огладин, огладник. – Оглеца́ње, ја́сно огледа́ло, / Што́ гле́дате, та не вече́рате (н. п.)?

оглецува́ње с *гл. им. од оглецуе (се.)*

оглецу́е несвр. *осврћући се погледава.* – Оглецу́ј и ле́во и де́сно, мо́ж га ви́диш да и́де од не́ку стра́н.

оглецу́е се несвр. **1.** *огледа се у огледалу.* – Е́дномьн се оглецу́е на оно́ј огледа́ло у голе́му со́бу. **2.** *осврће се око себе.* – Оглецу́ј се да ви́диш да не и́де не́ћи по те́б, да те не упла́ши.

огло́це свр. *оглође*. – Кьд ба́ба ва́ри пити́је даде́ ни оне́ј кочѝњће да и огло́цемо.

оглуве́е свр. *изгуби чуло слуха, оглуви*. – Оглуве́л од не́ку бо́љћу. – Кьд пу́ца то́п тре́бе да зѝнеш, да не оглуве́еш.

оглуву́е несвр. *постаје глув, глуви.* – Чове́к како старе́е о́н и ћораве́е и оглуву́е.

оглу́сци м *речи које не чује, које не прихвата, о које се оглушује, непослушност*; упор. оглуци. – Тѝ му прѝчаш, а о́н си ту́ра оглу́сци. в. и: тура оглусци.

оглу́ци м *в. оглусци*.

огњѝц м *дем. и хип. од огањ*. – Огњѝц, па огњѝц.

огње́ва свр. *растужи, онерасположи кога.* – Што́ си огњева́л девójчево, бита́нго ни е́дна?

огње́ва се свр. *сневесели се, растужи се.* – Ристѝвој се огњева́л, што га ману́ла девójћа.

о́гњен, -а, -о *који је љут, бесан*. – Не́је ме́не зла́ свекр́ва, / Неје́ ме́не злѝца све́кар, / Веч је ме́не о́гњен во́јно, / Нѝчћи лежѝ, гр́чћи вре́ви... / О́н се ви́је да ме бѝје (н. п.).

Огње́на Марѝја ж п. п. *в. Свети Марија*.

огњѝво с *огњило, оцило*. – Изва́дим тру́д, кре́мен и огњѝво и ва́нем да кре́шам.

огњѝна ж *ауг. и пеј. од огањ*. – Дор да тре́пнњш, све́ однéсе огњѝна.

огњѝца ж бол. **1.** *грозница, повишена*

телесна температура. **2.** *свињска болест од које оболе док једу жир, а немају воде.* **3.** *ехинококоза, обољење изазвано ларвеним стањем паразита* taeinia echinococcus.

огњи́чина ж **1.** бот. *једногодишња зељаста биљка из фам.* Compositae *висока до 1 метра. Цвасти су бледо жуте боје, цветови се затварају чим прође подне, влашка салата* Lapsana communis L. **2.** бол. *в. огњица*.

огњи́ште с *место у ижи где се ложи ватра, где се припремају јела и пече хлеб.* – Ве́чером сви́ насе́дамо уз огњи́ште и док де́да пра́и качама́к ми се гре́емо.

о́гњиште с *кремен, камен из кога се може укресати варница*.

оголе́е свр. *оголи, остане без одеће*. – Оголе́ли смо и обосе́ли, ја́ко смо сирома́.

оголе́ми свр. *начини већим него што треба.* – Да зглецу́ју ко́вчег да здељу́ју, / Ни ома́ле, ни́ти оголе́ме (н. п.).

огољува́ње с *гл. им. од огољуе*.

огољу́е несвр. *чини да неко постаје го, да остаје без одеће, да је у бедној одећи.* – Не́мци су ни огољува́ли, ел су сву́ вл́ну одузима́ли од на́род.

огоре́лац м *онај који је изгубио кућу у пожару, погорелац*. – Кѣдно Бу́гари запали́ше Га́бравницу, огоре́лци сле́зоше у Тимо́к.

огра́го́ри се свр. *нахвата се густо у крупним капима (о роси).* – Оцу́тра се росá ограгори́ла не́ са́мо по тра́ву, веч и по цве́јће.

огра́ден, -а, -о трп. од огради *који је ограђен*. – И́ма на про́даву едѣн огра́ден пла́ц.

огради́сање с бол. *в. сугреби.*

о́градња ж **1.** *ограда*. – Њи́на је о́градња окол авли́ју напра́ена од ка́мен. **2.** *ограђено место.* – Не улази́ та́м у ту́ј о́градњу, мо́ж те не́ћи ви́ди, па да се по́сле љу́ти. **3.** астр. *светли прстен око месеца.* – Окол ме́сец о́градња, / У о́градњу трпе́за (н. п).

ограи́ше свр. **1.** *оболи од неке живчане болести и почне да се тресе.* **2.** *настрада.*

о́грања ж *в. оградња*.

огра́пина ж *остаци сена или сламе сакупљени грабуљом*.

о́граца ж *ограда*; упор. оградња. – Сѣг пра́имо о́грацу од ка́мен, скла́њамо та́рабе.

огра́цува́ње с *гл. им. од ограцуе (се)*.

огра́цу́е несвр. *прави ограду, ограђује*. – Огра́цу́емо пла́ц, да се зна́е докле́ е на́ше, а не да по́сле и́мамо омразлѣ́к с комшилѣ́к.

огра́цу́е се несвр. *ограђује се*. – Огра́цу́емо се са́мо от кѣм њи́, ел они́ су до́ста не́згодни.

огра́ши се свр. *прездрави, живне, живахне, ојача.* – Бе́ше ја́ко закаса́л, сѣг се ма́лко ограши́л, че га бу́де, же́на ћи́сала. – Не́к се ја́ганцити јо́ш ма́лко огра́ше, па че да ма́немо да и припу́штамо и на пла́дне.

огрбаве́е свр. *постане грбав, изгрбави се.* – Она́ е огрбаве́ла од ста́рос и од те́шку ра́боту.

о́греб м *кучина заостала на гребецима приликом влачења*.

огребе́ се свр. *добије што бадава, измами на подао начин неку ситну корист.* – Д и́м код Ви́дају да се огребе́м за не́ку цига́ру.

огре́ва несвр. *обасјава сунце кога или шта.* – Ње́г та́м у заду́шчинуту сл́нце не огре́ва.

огре́ва се несвр. *греје се повремено.* – Огре́ваш ли се ти́ преко́ дѣн ус кубе́то, ел си си пре́цве понадво́р?

огре́вање с *гл. им. од огрева (се)*.

о́гриб м *остатак кучине на*

гребенцима. – На́но, кво́ чу с ови́ја о́гриб, ел да га не́где гње́тнем, ел да га ту́рим у кубе́.

огри́ба несвр. **1.** *кашиком гребе последње остатке хране који су се ухватили за дно суда.* – То́за сва́ћи пу́т огри́ба ше́рпе, не да́ва на ни́куга дру́гуга. **2.** *кашиком скида повр-шински слој са неке материје.* – Огри́бам си́рење од зелени́ло.

огриба́к м *остатак од грабуљом прикупљеног сена*. – Де́си се гоџа́ пу́т да у огриба́кат, не́ са́мо да и́ма ли́сје, него се на́јде и по не́ћи ка́мен.

огриба́н м *онај који гребе по дну шерпе скидајући оно што је загорело*. – Огриба́н, огриба́н цу́кне ба́бу на џиба́н. – Ми́лка е у́век во́лела да она́ бу́де огриба́н.

огриба́ње с *гл. им. од огриба.*

огри́бине ж *оно што је сакупљено гребањем; остаци хране згребани кашиком са дна суда.* – За ме́н оста́љају са́мо огри́бине, а оно́ј свé они́ изду́.

огри́зине ж **1.** *оно што је стока јела па није појела*. – Кра́ве ми не́што сла́бо еду́, мло́го оста́љају огри́зине. **2**. фиг. *остаци непоједене људске хране.* – Па не́чу ја́ пре́цве да еде́м твое́ огри́зине.

огрли́ја ж **1**. *огрлица, ђердан.* – Ви́те гри́вне ру́ђе притишта́ле, / Огрли́ја гру́ди притишта́ла (н. п.). **2.** *оковратник, крагна*; упор. огрљак. – Сте́за ме ова́ј моја́ огрли́ја, окол гу́шу.

огрља́к м *оковратник, крагна*; упор. огрлија (2). – У́вати га за огрља́к и за поду́пину и и́зврљи га надво́р.

о́грље с *узани отвор за врат на старинској кошуљи*.

огро́зди се свр. **1.** *добије облик грозда, постане гроздаст (нарочито о плодовима воћака кад прероде).* – Цре́шња роди́ла, па се огрозди́ла. **2.** *ране избију једна до друге (нарочито око устију).* – Огрозди́ле му се мрсни́чине.

огрозе́е свр. *постане мрзак.* – Огрозе́л ми ви́ше ови́ја качама́к, узни́ па омеси́ и ле́б не́ћи пу́т.

огро́зи свр. *учини да неко нешто омрзне, да му се згади*. – Огрози́ли ми дете́ с мле́ко, па сѣг не́ знам кво́ чу му да́вам.

огро́зи се свр. **1.** *огади се, згади се, смучи се.* – Чове́ку се огро́зи и ме́со књ га сва́ћи дѣн еде́. **2.** *постане гадан, одвратан.* – Огрози́ла ми се њи́на непоште́на вами́лија.

огрозне́е свр. *поружни.* – Деца́ у тричетрна́ес го́дин ја́ко огрозне́у, по́сле се свр̏ну.

огрозничаве́е свр. *избију га ране око устију (грознице).*

огро́мна ж бол. *в. сугреби*.

огро́ња се свр. упор. огрозди се. **1.** *окити се родом, роди много, прероди да се гране повију (о воћкама).* – Кру́шка се огроња́ла, са́мо што се не покр̏ши. – Огроња́л ни се пипе́р у гради́ну. **2.** *накупи се, начичка се чиме попут зрневља грозда.* – Огроња́л му се о́паш од репуша́к.

огрта́ч м **1.** *женски дебели вунени шал.* – Че́кни ме да си забра́дим огрта́ч. **2.** *в. загртач (1).*

огрубе́е свр. *поружни*. – Ста́р чове́к се збр̏чка и огрубе́е.

огу́жа несвр. *оклева, одуговлачи, снебива се.* – Књ те пра́тим за нешто́, ти́ немо́ј да огу́жаш, него о́дма отоди́.

огужа́ње с *гл. им. од огужа.*

огуљо́тина ж *огуљено место на телу*. – На огуљо́тину да привиéш жи́лављк.

огуљо́ч м у пеј. значењу *огуљотина*.

огуљо́ше свр. у пеј значењу *огули*. – Ако се озгор сву́заш низ коно́пацјт и́ма си огуљо́шеш дла́нови.

огуљо́ше се свр. у пеј значењу *огули се*. – Качи́л сам се по др̏вја и огуљоса́л

сам си коле́на.

огу́мак м рет. *грана дрвета са густим лишћем.*

огурсу́з м *неваљао човек, зао човек, угурсуз.* – Ко мо́ж да споре́диш с оно́га огурсу́за?

огурсу́зин м *в. огурсуз.* – Огурсу́зине едьн, ку́ј с те́б изле́зне на кра́ј, сва́ћи му ча́с.

огу́стен, -а, -о трп. од огусти *који је начињен гушћим него што треба.* – Же́но, што́ ти огу́стен васу́љав?

од предл. *са акуз. означава* **а.** *одвајање од нечега.* – И́дем од збо́р. – Одво́ј теле́то од кра́ву, да мо́г да ју помлзе́м, ако е оста́ло не́што. **б.** *уз одговарајуће глаголе означава добијање, узимање, тражење и сл.* – Доби́л сам књи́гу од учитеља. – И́скам си ле́б од ма́тер. – Од те́б се тра́жи са́мо да у́чиш. **в.** *са аблативним значењем.* – Да ти ба́ба Стани́ка пребе́а од стра́. – Сми́цаљ ћа ле́к од посеко́тине. **г.** *почетну границу времена.* – Од Младе́нци запе́кло, па ни ка́пка да ка́пне. – Од сино́ч се на́дамо да че да сти́гне. **д.** *у конструкцији са предл. "до" означава раздобље.* – Од Све́ти Нико́лу до Божи́ч. – Несьм пуши́л од проле́тос до Све́ти Ра́нђел, па немого́ ви́ше. **ђ.** *порекло.* – Сестра́ од те́тку. – Бра́т од у́јћу. **е.** *са одговарајућом именицом означава материју од које је сграђен какав предмет.* – Тишљера́ј се пра́и од чамо́вину, а мо́ж и од не́ко дру́го дрво́. – Намести́л зу́б од зла́то, па самани́ Ци́ганин. **ж.** *узрок.* – Болу́е од меши́ну, то́ј си му по вами́лију. – Боли́ те глава́ од пие́ње. **з.** *меру или временску величину.* – Чува́ла сам те од ћи́ло ме́со. – У ветерина́рско мо́ж се ку́пе носи́ље од осомна́ес не́деље. **и.** *у конструкцијама за компарацију.* – По́јак од ме́чку. – Ма́лко си по́убава од ба́бу. **ј.** *стоји место књижевног предлога "о".* – Обри́ши си се ти́ће од панталóне. – Отлкал сам се од ка́мен. – Кво́ си чу́л од њи́ (о њима)?

о́д м *ход, ходање.* – Позна́вам га по о́д.

ода предл. *в. од.* – Пошьл сам ода до́м јо́ш у де́вет са́та.

о́да свр. *да некоме за жену, уда.* – Башта́ о́че да ју о́да, а матерја́та не да́ва, вели́ не́ прили́ка.

о́да се свр. *уда се, венча се (о девојци).* – Реши́ла да се о́да за Ђо́ку.

о́дава ж *ступање женске особе у брак, удаја.* – За њо́ју о́даву смо мора́ли да потпла́тимо попа́, ел не́ има́ла го́дине.

ода́ва несвр. *даје некоме за жену, удаје.* – Ода́ва че́рку у Јалови́к.

ода́ва се несвр. *женска особа ступа у брак, удаје се.* – Че́ ста́не дрта дево́ј ћа, а јо́ш се не ода́ва.

ода́вање с *гл. им. од одава (се).*

ода́вна прил. *одавно*; упор. одавне, одамна. – Ода́вна е то́ј било́, не па́нтим до́бро.

одавначка́ прил. *поодавно, прилично одавно.* – Доо́ди́л е одавначка́ и од тьг га несьм виде́ла.

одавначко́ прил. *в. одавначка*; упор. одавначко, одавначће. – Одавначко́ е тражи́ла и́звод од ме́н, а да л га е испле́ла не́ знам.

одавначће́ прил. *в одавначка.* – Одавначће било́, же́на, несьм бьш сигура́н ко бе́ше.

ода́внашањ, -шња, шње (шњо) *који је давнашњи, некадашњи, стар.* – Ода́внашња деца́ су ишла́ без га́че све́ док не по́јду у шко́лу. – Сьг се острови́ли ода́внашњи обича́ји. – Де́да е ода́внаша́ањ, о́н би требо́ло то́ј да па́нти.

ода́вне прил. рет. *в. одавна.*

одьк м *дем. од од (ход).* – Одькът му си́тан, си́тан ја́ко.

ода́ка свр. *отиде акајући, кршећи и ломећи.* – Одака́ше преко пља́та.

од а́лу изр. *ако мало дете умре "од*

мечку" онда се њено име не спомиње, него се каже: "умрело од алу"; упор. "од мечку" изр.

одале́к прил. *од далека, из далека.* – Гле́да га одале́к, а не сме́ да му при́јде. – Ти́ја су љу́ђе одале́к.

одале́чи свр. **1.** *измакне, удаљи; постави даље него што треба.* – Ма́лко, по ма́лко, о́далечи пани́цуту од ње́г. – До́ста си одалечи́л пле́вњуту од шта́лу, ци и́маш му́ку кљд пренóсиш рану́. **2.** *учини да неко не буде близак коме.* – Ма́чејата о́далечи баштý од синове́ти.

одале́чи се свр. **1.** *измакне се, премести се на неко друго, даље место, удаљи се.* – Што́ си се то́лко одалечи́л од оста́лат? **2.** *удаљи се од некога прекидајући дотадашње односе, отуђи се.* – Ја́ко смо се, бре́ пријете́љу, одалечи́ли, на вицу́емо се.

ода́мна прил. рет. *в. одавна.* – Ода́мна су љу́ђе носи́ли са́мо опѝнци, несу́ зна́ли за ци́пиле.

одѝне свр. **1.** *одахне, одмори се.* – Рабо́тим, рабо́тим, па ма́лко се́днем да одѝнем. **2.** *испусти ваздух (о направама)* . – Одану́ла му гу́ма на бици́клу. **3.** *осети материјално олакшање.* – Де́ заврши́ едьнпу́т ту́ј сту́дију, да ма́лко одѝнемо. **4.** *осети духовно олакшање, смирење.* – Кьд чу́мо да е жи́в и здра́в, тѝг одану́мо.

одѝни свр. *ухвати дан.* – Одани́мо ку́де Пра́г.

одѝни се свр. *раздани се.* – Че́кам да се одѝни, па тѝг да по́јдем.

одану́д прил. *одонуд.* – Одану́д и́де Ра́да, дево́јћа.

одањува́ње с *гл. им. од одањуе.*

одању́е несвр. **1.** *одмара се.* – Ма́лко ра́ди, ви́ше одању́е. **2.** *одише, испушта ваздух (о направама).* – Одању́е ми са́дња гу́ма. **3.** *дани се.* – Зи́ми одању́е до́ста ка́сно.

ода́пе свр. *гризући откине, одгризе.* – На едно́ дете́ свињѝ одапа́ла у́во.

одапи́на несвр. **1.** *откључава врата.* – О́ч ти да одапи́наш она́ј вра́та од по́друм, ел да и стро́шим сьс сећи́ру? **2.** *одапиње, пушта стрелу да полети.* – Не одапи́нај ци́тку на сва́ко ти́че, не́мамо то́љће стре́ле.

одапи́на се несвр. *откључава се.* – Ве́чером се запи́нам, а ју́тром се ра́но одапи́нам.

одапина́ње с *гл. им. од одапина (се).*

одѝпне свр. **1.** *откључа врата.* – Еве́ ти кљу́ч, одѝпни по́друм и донеси́ вино́. **2.** *пусти стрелу да полети.* – Одапе́ ци́тку на со́јћу, ал ни́шта. **3.** *умре.* – Спре́ма се да одѝпне, рекѝл да му до́јде по́п.

о́дар м *кревет.* – На едѝн о́дар спу́ баштá и ма́ти, а на дру́ћи ја́ и ба́та.

ода́ри свр. *в. одеви.* – Ја́ко ју ма́ти у́баво одари́ла.

ода́ри се свр. *в. одеви се.* – Одари́ла се, како́ да се не́ одари́ла, она́ е ја́ко вре́дна.

о́дарница ж **1.** *дрвена платформа на којој се спава.* – На о́дарницу ту́римо рого́жу, па спимо́. **2.** *в. дружила.*

о́даци́ка ж **1.** *собарица, послужитељица.* **2.** *редуша.* – Љу́то ку́не Ма́ра, о́даци́ка: / "Гу́ста ма́гло ни́кад се не ди́гла" (н. п.).

одба́е свр. *бајањам одагна болест или чини, пребаје.* – Ока́ј Стани́ку, ба́јалицу, она́ че ти то́ј одба́е. **2.** *заврши бајање.* – Одба́е ти она́ за пе́т мину́та и у́зне ти педесе́т дина́ра и то́ј ти е.

одбајува́ње с *гл. им. од одбајуе.*

одбају́е несвр. *бајањем одгони болест или чини.* – Ба́ба Стани́ка зна́е такво́ да одбају́е.

одба́нта свр. *заврши гуњање, одгунђа.* – Она́ си мо́ра дьнѝс одба́нта бѝр едну́ па́ртију.

о́дбашка прил. *одвојено, посебно, обашка.* – Одбашка́ еду́, о́дбашка спу́, а жи́ве у едну́ ку́ћу, чу́до.

одбе́ре свр. *разуме, разабере, схвати.* – Не мо́ж о́н то́ј да одбе́ре, мо́ж му казу́јеш до ју́тре. – Одбра́ ли не́што од то́ј кво́ при́чају љу̏ђе́ти?

одбе́ре се свр. *уразуми се, окане се неке рђаве навике.* – Одбе́ри се, бре́ чо́вече, свртѝ се ма́лко до́м!

одби́ва несвр. **1.** *одбија, не прихвата.* – Одби́ва да и́де у шко́лу, о́че на занаја́т. **2.** *одваја од сисе.* – Поче́ли смо да одби́вамо теле́. **3.** *обрачуном одузима.* – Одби́вају три́ о́сто на вла́гу. **4.** *одриче.* – Одби́ва да о́н и́ма не́ку мешани́ју с то́ј. **5.** *онемогућава да се што приближи, припоји.* – Де ви́ц кво́ одби́ва врата́та, да се не мо́ж затво́ре.

одби́ва се несвр. *губи вољу, губи жељу за чим.* – У са́дње вре́ме ми се одби́ва е́дење.

одбива́ње с *гл. им. од одбива (се).* – Одбива́ње од си́ску.

одби́вање – наби́вање изр. *дечја игра лоптом на један гол, при чему једни играчи "одбивају" лопту од гола, а други је "набивају" у гол.*

одби́за несвр. *одбија, одриче, супротставља се.* – Како́ ти́ рекне́ш, ја́ ти не одби́зам.

одби́зање с *гл. им. од одбиза.*

одби́је свр. *обави део неког посла.* – У́знем косу и оти́дем да одби́јем не́ћи о́ткос.

о́дбир. 1. *одабрано здраво и лепо грожђе у берби, које ће се чувати за зиму.* – О́дбир гро́зје до до́м мо́ра да се но́си у́ руће, да се не здру́ска. **2.** *угледни грађанин.* – О́дбир љу̏ђе, та ма́ни га.

одби́ра[1] несвр. *одабира, бира; одваја.* – Одби́рај шере́ната зр̏на на едну́ стра́н, а бе́лата на дру́гу.

одби́ра[2] несвр. *разуме, схвата, разабира.* – Ме́не се чи́ни да ти́ ни́шта не одби́раш од ово́ј што ти ја́ при́чам. – То́љће шко́ле заврши́л, а кљ му при́чаш не́што од сељачку ра́боту, о́н ни́шта не одби́ра.

одби́ра се несвр. **1.** *разуме се у шта, познат му је тај посао.* – Иди́ код Са́ву да ти опра́и мото́рат, о́н се у то́ј одби́ра. **2.** (*са негативним предзнаком) прихвата савет, уствари не прихвата савет.* – Ква́ су ово́ј деца́, ти́ им ка́жеш да не рабо́те то́ј и то́ј, јок, о́ни се не одби́рају, рабо́те си ко си о́че.

одбира́ње с *гл. им. од одбира (се).*

о́дблизо прил. *изблиза, из близине.* – Доле́ко и цр̏ква угледа́ла, / О́дблизо се вра́та затвори́ла (н. п.).

одболе́дуе свр. **1.** *одболује.* – О́дболедува га о́н до́бро ову́ј го́дин, едва́ пре́скочи. **2.** *прежали, претугује.* – Едва́ сам одболедува́л они́ја воло́ви, што и прда́до на ва́шар. **3.** *не прихвати се одма чим се посади (о неким повртарским биљкама).* – Петлица́н одболе́дуе не́колко да́на, па се тѣ́г прива́ча.

одбу́ба свр. *изудара некога тако да одјекује.* – Чу га одбу́бам, да ме запа́нти.

одбуба се свр. *задовољи се бубајући некога.* – Немо́ј да ти се одбу́бам, да те унака́зим.

одбу́та свр. *одгура.* – Одбута́ше му а́утото на́ руће, не теја́ло да се упа́ли.

одбу́та се свр. *одгура се.* – Кљ са́не не́че са́ме да ни сти́гну до кра́ј пр̏заљћу, ми́ се са́ми одбу́тамо до кра́јат, па се по́сле пра́имо ко да смо си се исти́нсћи све́зли дотле́.

одбу́тне свр. *једним потезом одгурне.* – Ја́ му тури́ да еде́, о́н са́мо о́дбутну пани́цуту и ди́же се.

одбу́тне се свр. *одгурне се.* – Како́ се би́л ускачи́л уз сл̏бу, она́ се не́како одбу́тне и о́н па́дне.

одбутува́ње с *гл. им. од одбутуе (се).*

одбутýе несвр. *гурајући помера, одмиче.* – Кьд цéди мáз óн завáча сáмо бѝстрото, а чварцѝти одбутýе; њѝ че на крáј.

одбутýе се несвр. *помера се опирући се о што.* – Намéштам га да спѝ до дýвар, а óн се одбутýе кьм срéд.

одвáди свр. *одузме мало од неке садржине која се налази у нечему (у неком суду и сл.).* – Одвадѝ мáлко жѝто из пресéкат да се не пресипýе, а и томьн че да бýде да и друђѝјав доплнимо.

одвáли свр. **1.** *одвоји од уста суд из који пије.* – Одвалѝ балóнат, дóста си пѝл! **2.** *снажно испусти смрадни гас из црева.* – Кýј ли га па сьг тóј óдвали, нáну ли му њигóву?

одваљувáње с *гл. им. од одваљуе.*

одваљýе несвр. *одваја суд од уста из који пије.* – Кьд ýзне крчажé, бьђи сáмо да пѝне рећѝјицу, óн га не одваљýе по минýт.

одварáче свр. **1.** *откука, отплаче, одлелече.* – Óдварака онá за онóј прáсе што е Лýковци укрáше. **2.** *извајка се, ожали се.* – Óдварака што га текá éвтино дáде.

одвáрди свр. *одбрани од неке напасти.* – Да прóбамо да одвáрдимо лóзје од ћóсови.

одвáрди се свр. *одбрани се од неке напасти.* – Не мóж се човéк одвáрди од áле.

одвацувáње с *гл. им. од одвацуе*.

одвацýе несвр. *вађењем одузима део садржине која се налази у нечему.* – Одвацýем комѝну, да не исћипѝ из кáцу.

óдве прил. *двоструко.* – Скýп óдве плáча. – Осучѝ га óдве, да е пóјако.

одвејóтина ж *отпадак при вејању зрнастих плодова (жита, пасуља и др.).* – Тýј бьш сѝтнуту одвејóтину мóж да врьиш, њý стока нéче да едé.

одвекá прил. *одвајкада, од памтивека.* – Тóј ти е код нáс текá одвекá.

одвéсла свр. *отиде њишући боковима (о жени).* – Рýжа óдвесла надóле нѝз дрýм.

óдвечер прил. *увече, предвече.* – Свé квó ни трéбе за јýтре натовáримо óдвечер, па јýтром само прéзамо и отóдимо.

одвѝја несвр. **1.** *заобилази.* – Одвѝјам да не глéдам кьд се бѝју. **2.** *бира где ће стати ногом.* – Одвѝјам од блáто, да си не укáљам цѝпиле. **3.** *избегава, клони се.* – Одвѝјам од лóше дрýство, а и од пијéње одвѝјам. **4.** *скида омот у који је нешто било увијено.* – Узéл да одвѝја пађéт што му пратѝли. **5.** *открива покривено.* – Немóј да ме одвѝјаш, зимá ми.

одвѝја се несвр. *открива се, смиче покривач са себе.* – Малóно детé се нóчум одвѝја и јá се едномьн дѝзам та га завѝјам.

одвијáње с *гл. им. од одвија (се).*

одвѝје свр. **1.** *заобиђе, избегне.* – Глéдај да одвѝјеш од онѝја што се кáрају. – Одвѝ од блатóто! **2.** *открије оно што је било покривено, скине покривач.* – Одвѝте детéто да добѝје вáздук.

одвѝје се свр. **1.** *открије се, збаци покривач са себе.* – Лéтем се нéћи пýт нóчум одвѝјем, па ми прѝјутру елѝс студенó. **2.** *згади се, досади се, одбије се.* – Одвѝло му се éдење, па га ené прекљузѝл се óдве.

одвијóтина ж **1.** *незарасла рана са које је скинут завој.* – Не мóг да глéдам онéј његóве одвијóтине. **2.** *завој који је скинут са ране.* – Не претýрај по тóј ђýбре, тýј ѝма рáзне одвијóтине.

одвѝка свр. *отплаче.* – Кьд ми нéћи пýт јáко натежáе, јá си одвѝкам, одвѝкам и лькне ми.

одви́ка се свр. *исплаче се.* – Одви́кам се за све́ кво́ су ми ти́ја идијо́ти напраи́ли.

о́двисин прил. *одозго, са висине.* – Па́дал од Давња́ницу, о́двисин, па се све́ згрува́л, ал ва́ла Бо́гу оста́л жи́в.

одви́тли свр. *окрене витлошку и отвори врата.*

о́двише прил. *више него уобичајено, превише.* – Да́де ми о́двише. – Одвише́ е добр̀.

одвлаче́ње с *гл. им. од оввлачи се.*

одвла́чи се несвр. у пеј. значењу *олази.* – Доо́ди ју́тром, а одвла́чи се ве́чером.

одвлече́ свр. *в. одвлче.* – Требе да одвлече́ш ови́ја мршља́к и да га ци́днеш у Тимо́к.

одвлече́ се свр. *в. одвлче се.* – До́јде код на́с и по́сле се н у́ме одвлече́.

одвлче́ свр. *одвуче*; упор. одвлече. – Одвлчи́ не́где то́ј, па зако́пај.

одвлче́ се свр. упор. одвлече се. **1.** *оде пузећи.* – Одвлч̀е се змија́ у грма́н. **2.** *оде једва се крећући.* – Едва́ се о́двлче до́м, колко́ е пија́н. **3.** фиг. *реши се да напокон оде (о незваном и досадном госту).* – Ова́ј а́ла кьд се довлче́, не́ зна да се одвлче́.

о́дводи м *трем испред куће са луковима.* – Ле́чу да ту́риш у о́дводи да се су́ши.

одво́и коре́н изр. *фаза у развоју кукурузног клипа када он, растући, почне врхом да се удаљава од стабла*; упор. потера корен изр. – Мому́руза одвои́ла ко́рење.

одвра́же свр. **1.** *с напором пређе неки део пута.* – Едва́ одвража́ до до́м. **2.** *заврши врачање.* – Тражи́ не́ку вра́чку да ти одвра́же, да ти лк̀не.

одвразе́ње с *гл. им. од одврази (се).*

одвра́зи несвр. *одвезује*; упор. одврзуе. – Кьд сти́гнемо у авли́ју пр̀во испре́замо воло́ви, па тк̀г одвра́зимо ко́ла.

одвра́зи се несвр. упор. одврзуе се. **1.** *одвезује се.* – На́ш Бу́би се но́чу са́м одвра́зи. **2.** *ослобађа се бремена у које се био упртио.* – Се́днем на ка́мен, па се ту́ј одвра́зим из др̀ва, ел она́к кьд се одвр̀жем мо́ж и ја́ да кли́мнем наса́д.

о́дврата ж *уређај на јарузи за воденицу којим се испушта вишак воде, и канал којим та вода отиче*; упор. лакомица. – Отвори́ли о́дврату, па ва́да оста́ла су́ва, а у они́ја ви́рчичи ри́бе колко́ о́ч.

одвр̀ви свр. *оде, оде врвином.* – О́дврви полк̀ на та́м. – Одврве́ше преко Де́л.

одвр̀же свр. **1.** *ослободи веза, одвеже, одреши.* – Коња́ да одвр̀жеш, да му сту́риш ђе́м и да га пу́штиш да пасе́. – Бу́би е но́чу одвр̀зан. **2.** *ослободи магија некога којима је он био "везан".* – Д и́деш коди ба́бу Салу́нку она́ че ти преба́е и че те одвр̀же. **3.** *слаже, обмане.* – Не дозва́ља ми са́вез да га одвр̀жем, ел је ја́ко до́бар спрома ме́н.

одвр̀же се свр. **1.** *ослободи се веза, одвеже се.* – Ако до́бро вр̀жеш јуне́то, не́ма се одвр̀же, па колко́ да се ци́ма. **2.** *ослободи се бремена у које се је био упртио.* – Одвржи́ се сло́бодно, ја́ ч ти придржи́м това́рат.

одврзува́ње с *гл. им. од одврзуе (се).*

одврзу́е несвр. *в. одврази.* – Одврзу́ем Ца́ку, да се ма́лко изју́ри.

одврзу́е се несвр. *в. одврази се.* – Ја́ га врзу́ем, Бе́ла Ра́да се одврзу́е.

одвр̀ља несвр. **1.** *одбацује, одстрањује, одлаже на страну.* – Тру́лавете одвр̀љај, оста́љај са́мо здра́вете. **2.** *скида са себе, свлачи.* – Кьд по́десен, тека́ ју́тром, по́чнемо да ко́симо, ми́ смо си се ели́с понавл̀кли, а како́ дк̀ньт расте́ ми тека́ по́чнемо да одвр̀љамо дре́е. **3.** *превози.* – Учи́тељити

ви́ше не спу́ у сало́ него́ се вр̏чају у Пала́нку, па кьд не ува́ну аутобу́с, че́сто и е одврља́л Ми́ле с њего́во а́уто.

одвр̏не свр. **1.** *скрене воду да не иде њеним дотадашњим водотоком.* – Одвр̏немо ра́стоку и по њу ва́чамо ри́бе с ру́ђе, с коше́ви и с дру́го ку́ј кво́ и́ма. **2.** *одврати кога од неке намере или навике.* – Ако мо́ж да га одвр̏неш од кава́ну, ја́ко би ти била́ за́вална.

одвр̏ча несвр. **1.** *окретањем скида наврнути део (одшрафљује).* – Одвр̏ча шра́вови. **2.** *скреће водени ток.* – Сьг бьш одвр̏чају ва́ду, узни́ ко́ш, па д и́мо да ва́чамо ри́бе. **3.** *одвраћа кога од неке намере или навике.* – Одвр̏чај га оди ту́ј рабо́ту, ако мо́ж.

одврча́ње с *гл. им. од одврча.*

одвр̏ши свр. *в. разврши.* – Одврши́л сам дру́ђи ли́сник.

одвршува́ње с *гл. им. од одвршује.*

одвршу́е несвр. *в. развршује.* – Мо́ра ли га дьнь́с одвршу́еш, на пра́зник?

одву́гне свр. *упије влагу.* – О́н би пуца́л, ал о́ч, одву́гал му бару́т. **2.** *омекша време, ојужи.* – Дьнь́с ма́лко одвугну́ло. **3.** фиг. *добије пролив.* – Одву́гла му ка́писла.

одвугњува́ње с *гл. им. од одвугњуе.*

одвугњу́е несвр. **1.** *упија влагу, влажи се.* – Бару́т льсно одвугњу́е, на про́мену вре́ме. **2.** *отопљава време, јужи.* – Поче́ло да одвугњу́е вре́ме, сьг че и сне́гови да по́чну да копне́у.

одвуни́ свр. *одхуји, отиде уз свој карактеристични звук (о моторном возилу).* – Одвуне́ше а́ута на го́ре кьм Ка́лну.

одгаве́ља свр. *једва оде, оде тешко се крећући.* – Едва́ одгаве́љам до ну́жник.

одгаве́ља се свр. *једва се одвуче, једва оде.* – Не́како се одгаве́љам до та́м, ал се по́сле не мо́г вр̏нем.

одга́ља несвр. *открива део тела.* – Девошти́ја, немо́ј си одга́љате но́ђе, ви́ше несте́ деца́.

одга́ља се несвр. *открива део тела, задиже сукњу.* – Љуби́нка се одга́ља да е мо́мци ви́де коле́но, а ова́м се пра́и ко да си устр̏за чера́пу.

одга́љање с *гл. им. од одгаља (се).*

одгла́ви свр. *ослободи оно што је било заглављено.* – Гле́дај не́како да одгла́виш пр̏њуту ши́нду, друђе́те че се са́ме одгла́ве.

одгла́ви се свр. *спасе се из онога у шта се био заглавио.* – Едва́ се одглави́ из они́ја тру́пови, те́оше ме сме́љу.

одгња́са свр. **1.** *изудара некога ударајући га коленима и песницама у стомак и слабине.* – До́бро сам одгњаса́л оно́га крадљо́ва. **2.** *одигра у колу више се гегајући него поскакујући.* – Д и́м да одгња́сам јо́ш едно́ о́ро, па ц и́дем до́м.

одгња́са се свр. **1.** *са задовољством истуче некога ударајући га коленима и песницама у слабине и стомак.* – Одгњаса́л сам му се с апети́т, па сьг не́к ме ту́жи где́ о́че. **2.** *наједе се, наједе се много.* – Одгњаса́ли смо се ову́ј про́лет на јагње́ђину.

одго́ли свр. *открије покривени део тела који није пристојно показивати, одголити.* – Одголи́ ти на ње́г ду́пе, па га изуда́рај, па ч да ви́диш да л че е по́сле немира́т.

одго́ли се свр. *открије део тела који није пристојно показивати, одголити се.* – Ова́ј се дево́шти́ја дьнь́с одго́ле озго́р до пу́пак, озго́л до ду́пе и то́ј им до́јде ко не́ка вала́.

одгољува́ње с *гл. им. од одгољуе (се).*

одгољу́е несвр. *открива покривене делове тела које није пристојно показивати.* – Не одгољу́ј дупи́штето, сра́м те би́ло.

одгољу́е се несвр. *открива покривене делове тела које није пристојно показивати.* – Одгољу́е се до по́нагоре да сл̥нчосу́е коле́на.

одгрди́ свр. **1.** *отиде испуштајући свој грлени глас (о свињи).* – Одгрдéше свúње на онýј стрáн. **2.** *проведе неко време испуштајући грлене гласове.* – Тáј свињá мóра да си одгрди́ еднý пáртију, па билá сúта, ел глáдна. **3.** *отиде моторно возило уз свој карактеристични звук.* – Одргрдéше нéква áута дóле низ дрýм.

одгрéе свр. *разгреје поред ватре, отопи смрзнуту масу.* – Унеси́ кóву у сóбу да одгрéеш лéдат.

одгрéе се свр. *добро се огреје поред ватре.* – Сéди покре шпóрет, та да се дóбро одгрéеш.

одгуди́ свр. *отиде моторно возило уз свој карактеристични звук.* – Áутата одгудéше уз Тресúбабу.

одгýсла свр. **1.** *обави неки посао како било, уради неки посао као од беде.* – Да одгýсламо и тóј, па да с и́демо дóм. **2.** *обави полни чин (мушкарац).*

одђéга свр. **1.** *отиде гегајући се, одгега.* – Óдђега с онýј његóву крúву нóгу. **2.** *изудара некога песницама и коленима у стомак и слабине.* – Чу те одђéгам јá едьнпýт, нéч ти утéкне. **3.** *невешто и незграпно одигра у колу.* – Óдђега га какó мéчка.

одђéга се свр. **1.** *отиде гегајући се, одгега се.* – Нéкако се одђегá до дóмат, па лéго да одмóрим мáлко. **2.** *са задовољством изудара некога песницама и коленима у стомак и слабине.* – Ако ти се јá одђéгам че ти се смýчи овúја свéт.

одђéлка свр. *откаска, отрчи (о детету).* – Ené га Бáне óдђелка надóле.

одебелéе свр. **1.** *постане дебео, угоји се.* – Кьд човéк одебелéе óн се тéшко обýва, тéшко óди. **2.** фиг. *изгуби покретљивост, отежа.* – Одебелéл му езúк од пијéње.

одéви свр. *спреми дарове за свадбу своје кћерке*; упор. надеви, одари. – Јáко си ју ýбаво одевúла.

одéви се свр. *спреми дарове за своју свадбу*; упор. надеви се, одари се. – Елéна се гоцá одевúла.

одéвречи свр. **1.** *удаљи неки предмет који би требало да је близу, одгурне.* – Штó си одевречúл панúцуту тóлко, вúдиш да детéво не мóж да довáча. **2.** *постави нешто тако да стрши у страну.* – Кореньéти тóлко крýпни, па се одевречúли од стрýкат. **3.** *одупре.* – Де вúц квó е одевречúло вратáта, та се не мóж затвóре.

одеврéчи се свр. **1.** *одмакне се од кога или чега.* – Сéди уз остáл, квó си се одевречúл. **2.** *одупре се, укрути се да се не да померити.* – Одеврéчи се магáре и ни да мькне.

одевречóше свр. у пеј. значењу *одевречи*.

одевречóше се свр. у пеј. значењу *одевречи се*.

одедьнпýт и **одедáнпут** прил. **1.** *истовремено.* – Дóјдоше одедьнпýт. **2.** *одједном.* – Пóпи чáшу одедьнпýт. **3.** *изненада.* – Одедьнпýт ме ýвати зá гушу.

одедé свр. **1.** *прегризе.* – Кýче лáнац не мóж да одедé, а повóрку мóже. **2.** *поједе део нечега.* – Нéчу млóго да ти одедéм, мáлко чу да ýзнем. **3.** *одгризе, откине гризући.* – Кьд свињá увáпе не пýшта док не одедé.

одедé се свр. **1.** *одгризе оно чиме је био везан.* – Свáко врзано кýче прóба да се одедé. **2.** *откочи се, откачи се нешто што се било заглавило, закачило у некој направи.* – Брáва се заéла, па се нéче одéде. **3.** *дрско и безобразно одговори старијем.* – Одéде си се на мáтер. **4.** *наједе се с апетитом.* – Овýј се гóдин одéдомо на лубенúце.

одедньг прил. **1.** *одједном, одмах.* – Тьгьј јýнак свóју кáпу стýри, / А мáјка га одедньг познáде (н. п.). **2.** *од првог момента, од почетка.* – Ма, одедньг си

тој не ваљало. **3.** *изненада, неочекивано.* – Одедньг си поче да руца ко шашав.

одедно прил. *једноструко.* – Простри си га одедно, немој га преклапаш, посрчено че се тьг осуши. – И одедно че га поворката држи, нече се пређине.

одеднуш прил. *одједном, одједаред.* – Укрешам га одеднуш.

одеечи прил. сад. *ходајући, путујући.* – Одеечи по свет видел сам да там љуђе боље живе него ми.

одела свр. **1.** *одеље.* – Оделали греде још лани, а ништа још не праје. **2.** *удари на омикаљ.* – Одела га по главу с еднуговагу. **3.** *чврсто изудара некога.* – Оделали га од бој. **4.** *у мимоилажењу чврсто очеше, огребе, огули.* – Камијон текаоделал фићу да му покршил огледала и жмигавци и згмечил му целу туј стран.

оделен, -а, -о трп. од одели *који је одељен од осталих*. – Брајћа су оделена, текателе ћине жене, етрвете, Бог им судил.

оделено прил. *одељено*. – Од како живе оделено брајћата се јако слагају.

оделење с *соба*. – Кућа му с две оделења, а има и подрум.

оделењице с *дем. од одељење, собица*. – Нашьл у Паланку две оделењица и туј се сместил сьс жену и децу.

одели свр. *додели, удели*. – Бог е на свакуга оделил памет колко му требе.

одење с *гл. им. од оди, ходање, ход*. – Нође има, либе Динчо, / Ал одење нема (н. п.). – Човека мож да познаеш по одење.

одењице с *дем. и хип. од одење*. – Одењицето ми јако тешко пада, едва одим.

одерњичав, -а, -о *који не воли да се меша са људима, који је себичан и дрвен*. – Од тога одерњичавотога ништа не искај, ел ти нече ништа ни даде, а ништа му и не давај кьд му затребе.

одечи прил. *идући пешке, ходајући.* – Сьг требе одечи да стигнемо у Црни Вр.

одечћи прил. *ходајући, у ходу.* – Одечћи едем, одечћи предем, никад не приседам.

одзјајчи свр. *широм отвори, разјапи.* – Што си толко одзјајчил вратата? – Одзјајчи уста, па и не заклапа.

одзвркне свр. **1.** *отскочи нека ситна стварчица.* – Одзвркну ми дугме од кошуљу, док сам си закпчувал огрљак. **2.** *поодрасте*. – Прасци̇ти че да продавамо, али кьд мало одзвркну.

оди несвр. **1.** *хода, иде.* – Детето, ел оди, ел још не? **2.** *путује, лута.* – Сву ноч одим, / Конак не наодим (н. п.).

оди предл. *од*. – Они су оди Пирот. – Она е бољи ђак оди њег.

оди позам изр. *још је жив*.

оди̇да несвр. **1.** *одједа, одгриза.* – Куче кьд увапе оно не оди̇да, оно само проглоби. **2.** *закида на мери.* – Тија воденичар оди̇да на вагу.

оди̇да се несвр. **1.** *прегриза оно чиме је везан.* – Дању нече, ал ночу се оди̇да. **2.** *одглављује се оно што се је било заглавило.* – Овај се врата час зайдају, час оди̇дају, дошло е време да се промени брава. **3.** *дрско одговара кад га неко кори или саветује.* – Оди̇да се ко куче.

одидање с *гл. им. од одида (се).*

одијало с **1.** *одмориште, место на коме треба одахнути.* – Док се укачимо на Дел оди̇само на три̇ одијала. **2.** *место у кршевитом пределу на коме нешто одише, где излази ваздух, избија пара и сл.* – У Горњу Каменицу има место Одијало, туј избива нека пара и снег се окол туј дувку не привача, одма се топи. **3.** *извор воде из дубине земље, топлик.*

оди̇ри свр. *трагајући пронађе, уђе у траг*; упор. издири. – Кьд оди̇рим куј ми

кра́дне гро́зје, лѣ́сно чу тѣ́г с ње́г.

оди́са несвр. **1.** *одахњује, одмара се.* – До сѣ́г сам работи́л, па еве́ ма́лко оди́сам. **2.** *испушта ваздух.* – Га́јдево не́где оди́са, не мо́ж се наду́ва.

одиса́ње с *гл. им. од одиса*.

одјакча́е свр. *ојача, очврсне.* – Кьд одјакча́еш и ти́ ч у печа́лбу.

одла́би свр. *олабави, попусти оно што је било стегнуто.* – Йска да одла́биш кола́н на коња́тога, док се одма́ра.

одлабува́ње с *гл. им. од одлабуе*.

одлабу́е несвр. *олабављује, попушта оно што је било стегнуто.* – Ти́ та́м одлабу́ј, а ја́ чу ова́м да прите́зам иега́ га избараба́римо.

одлагува́ње с *гл. им. од одлагуе се.*

одлагу́е се несвр. *лагањем скида одговорност са себе и баца кривицу на другога.* – О́н се одлагу́е на њу́, она́ се одлагу́е на ње́г и тека́ испа́да да ни́кој не бра́л ти́кве у мое́, а ти́кве и не́ма у њи́ву, а и́ма и код њи́.

одла́зи свр. *отиде пузећи, отпузи.* – Дете́ одлази́ло под о́дар.

одлѣ́кне свр. *лакне, осети олакшање.* – Чи́м прој до́мо До́брин до́л на во́ло́ви не́квo о́длакну, ел, зна́еш, ту́ј и́ма о́сењи.

одлакча́е свр. **1.** *смањи терет, олакша.* – Да́ј да ти ја́ но́сим едну́ торбу́, да ти ма́лко одлакча́ем. **2.** *постане лакше на души, осети олакшање, лакне.* – Кьд оти́дем у цр́кву, оно́ ми по́сле не́квo одлакча́е.

одла́ти несвр. **1.** *иде као на крилима.* – Ви́дим га преко лива́ду, са́мо одла́ти. **2.** *одлеће.* – Ла́ставице е́сени одла́те у А́фрику.

одлеле́е свр. *одлелуја, одлепрша; одјури.* – Ва́шата девојћа о́длелеа до́ле низ дру́м.

одлети́ свр. (поред значења: *оде на крилима*) фиг. *падне са неке висине.* – Немо́ј се нава́љаш преко перде́ да не одлети́ш до́ле.

одл̏жи[1] свр. *начини дужим него што треба.* – Шна́јдери ми одл̏жи́ли капу́т.

одл̏жи[2] свр. **1.** *одужи дуг, врати оно што је дужан.* – Едва́ одл̏жи́мо ти́ја дл̏г. **2.** *учини нешто што се сматра као дужност, обавеза.* – Да одл̏жимо ти́ја ре́д.

одл̏жи се [1] свр. *постане дугачак, продужи се, отегне се.* – О́дл̏жи се збо́р до не́ћи зама́н.

одл̏жи се [2] свр. **1.** *врати дуг, врати оно што је дужан.* – Едва́ се одл̏жи́мо. **2.** *освети се.* – Чу ти се одл̏жим кьд се на́јмалко на́даш.

одл̏жува́ње с *гл. им. од одлжуе (се).*

одл̏жу́е[1] несвр. **1.** *прави дужим него што треба.* – Жи́ка, шна́јдер одл̏жу́е панталóне на љу́ђе, вели́ тека́ тре́бе, тека́ моде́рно. **2.** *одуговлачи.* – Немо́ј да одл̏жу́еш поде́њето.

одл̏жу́е[2] несвр. *враћа дуг, одужује.* – Чу се одл̏жу́ем како́ си ја́ зна́м.

одл̏жу́е се[1] несвр. *постаје дужи, продужава се.* – По Пробра́же́ње по́чну но́чи да се одл̏жу́ју.

одл̏жу́е се[2] несвр. *враћа дугове, враћа оно што је дужан.* – Задл̏жи́л сам се, мо́ра се сѣ́г одл̏жу́ем.

одли́же свр. *лижући уклони.* – С ези́к че те одли́жу, / С о́паш че те одмету́ (б).

одли́је свр. *сперe.* – Удари́ла ћи́ша, поле́дица, / Па одли́ла кр́раве беле́ђе (н. п.).

одликува́ње с *медаља, орден, одликовање.* – На пра́зник нака́чи сва́ одликува́ња, ко́ Ру́с.

одли́та несвр. *в. одлати.* – Ти́че одли́та из гњезд́о чим порасте́. – Са́мо одли́та низ оно́ј по́ље, а цеди́лото га уда́ра по ду́пе.

одлита́ње с *гл. им. од одлита*.

одло́ми свр. *одвоји мањи комад од већег, ломљењем (обично о хлебу).* –

На́но, одломи́ми ма́лко ле́б, немо́ј да ми ре́жеш, во́лим одло́мено.

одлошоту́е свр. *одболује.* – Пи́сано ми да одлошоту́ем и ту́ј бо́љ̑ћу.

одлу́пи свр. *ољушти, огули.* – Одлупи́ шу́шће, па да́ј коренѣ́т да га опече́мо.

одлу́ра свр. *одлута, одскита.* – Одлу́ра ода до́м чи́м се ди́гне и доо́ди за ручѣ́к, па по́сле па́ одлу́ра не́где.

одлу́чи свр. **1.** *одвоји младунчад од мајки.* – Ако си припушти́л ја́ганци, вре́ме е да и одлу́чиш. **2.** *одвоји своје стадо од осталих стада.* – А́јде сѣ́г да си одлу́чимо о́вце.

одљи́је свр. *одлије, одаспе.* – Да одљи́еш ма́лко да ти се не испљи́ска док га но́сиш.

о́дма прил. *одмах.* – О́дма доо́дим. – Чим га о́кнеш о́дма се ди́за, не́ма да се че́ша и да огу́жа.

одма́ли свр. *одлије, одвади.* – Одмали́ му ма́лко, да му не тежи́ мло́го дор га но́си.

одмаљува́ње с *гл. им. од одмаљуе*.

одмаљу́е несвр. *одлева, одваљује.* – Одмаљу́ј по ма́лко из ца́ковити, да мо́ж да и лѣ́сно ди́замо.

одма́не свр. *одмахне; одмахне руком или оним што има у руци.* – Са́мо о́дману с гла́ву, са́ви ши́ју и поји́де.

одмекне́е свр. **1.** *омекша, смекша.* – Опѣ́нци ми се спе́кли мо́ра и ма́лко помо́крим да одмекне́у. **2.** *постане топлији, постане млак, попусти хладноћа.* – Унеси́ чр̑ће однадво́р у со́бу да ма́лко одмекне́у. – Дьнѣ́с ма́лко одмекне́ло вре́ме.

одме́ни свр. **1.** *замени кога у послу и сл.* – Да́ј да те ма́лко одме́ним, а ти́ се одморѝ. **2.** *промени, измени.* – Ако га пе́реш у же́шку во́ду, о́че да одме́ни бо́ју.

одме́та несвр. **1.** *има велики учинак у послу, брзо ради, одбацује посао.* – Е́с да до́ста тра́жи за на́дницу, али, бра́те, одме́та ра́боту. **2.** *неправилно се окреће, одбацује при окретању (точак, вретено и сл.).* – Ово́ј се то́чи́ло не обр̑ча како́ тре́бе него одме́та, не мо́ж лѣ́сно да нао́стримо сећи́руту. **3.** *заноси ногом у ходу, ћопа.* – Е́л га ви́диш куде́ одме́та с ону́ј њего́ву но́гу?

одмете́ свр. *чистећи метлом одбаци, метлом очисти.* (В. пример код одлиже).

од ме́чку изр. *кад се мало дете разболи и бабе закључе да болује "од ме́чку" онда се њено име не спомиње*; упор. "од алу", "болес од мечку", "од онуј несрејћу" изр.

одми́ва несвр. *спира, испира.* – Полѣ́к му одми́вај ра́нуту, да га не уре́диш.

одми́ва се несвр. *спира се.* – Лѣ́сно се одми́ва, ал тре́бе пр̑во да се расћи́сне.

одмива́ње с *гл. им. од одмива (се).*

одми́та несвр. *чистећи метлом одбацује*. – Одми́там ови́ја кокоши́нци од пра́г.

одмита́ње с *гл. им. од одмита.*

одми́ца несвр. **1.** *помера на веће одстојање.* – Што́ одми́цаш пани́цуту, не мо́г се ја́ досу́вам чѣ́к до та́м? **2.** *удаљава се одлазећи.* – О́н одми́ца и не че́ка ни́куга. **3.** *протиче, истиче (о времену).* – Одми́ца ти вре́ме, мо́ра да вр̑неш дл̑г.

одми́ца се несвр. *помера се на веће одстојање.* – Одми́цај се од кубе́то це зава́неш.

одмразе́ње с *гл. им. од одмрази (се).*

одмра́зи несвр. *одмржњава, одлеђује*; упор. одмржњуе. – Од кьд га одмра́зим и не це одмр̑зне.

одмра́зи се несвр. *одмрзава се, одлеђује се*; упор. одмржњуе се. – Тури́ ко́ву покре кубе́ да се одмра́зи ле́дат.

одмржњува́ње с *гл. им. од одмржњуе (се).*

одмржњу́е несвр. *в. одмрази*. – Сва́ко ју́тро и́де да одмржњу́е слави́ну у авли́ју.

одмржњу́е се несвр. *в. одмрази се*. – Топр̀в окол пла́дне пенџе́ри по́чну да се одмржњу́ју.

однадво́р прил. *споља, са спољне стране (куће).* – Кьд ула́зиш однадво́р у со́бу, да си отру́паш но̀ђе од сне́г. – Ку́ћата однадво́р изгле́да при́лично, а ну́тра, да те Бо́г сачу́ва.

одна́околo прил. *около, с околне стране.* – Мо́ра д и́мо одна́околo, ел ћупри́јуту одне́ла вода́.

однапре́д прил. **1.** *спреда, с предње стране.* – Погле́даш га однапре́д – о́н, погле́даш га одоса́д – не́ о́н. **2.** *раније, од раније.* – Однапре́д не́када бе́ше доо́ди́л.

одне́где прил. **1.** *однекуда.* – Зна́м га одне́где, ал се не мо́г се́тим одокле. **2.** *од неког места, од неког времена.* – Доне́где му се познава́ ди́рата, а одне́где се и́строви. – Ја́ко смо си се сла́гали у́баво, ал одне́где и не вре́вимо.

одне́кња прил. *од пре неки дан, раније*; упор. одњекња. – Одне́кња некада́ ме за́боле рука́ и јо́ш ме не мању́е.

однема́јкуде прил. *од беде, без воље, траљаво.* – Он то́ј рабо́ти однема́јкуде. – Однема́јкуде приста́л, ал му и́ч не вољ́а за дево́јћуту.

одни́где прил. *ни од куда, ни са које стране.* – Одни́где не́ма дина́р да ти ка́пне.

одно́си се свр. *са задовољствм и дуго је носио какву одећу или обућу.* – Што су то́ј биле́ ци́пиле, односи́л сам им се сьс мера́к.

одње́кња прил. *в. однекња*. – Чита́ше стру́јомерат одње́кња некада́, сьг дошли́ па́ да га чи́тају.

одо́вде прил. *одавде*; упор. одовдек, одовдека, одовдекај. – Ју́тре че да по́јдемо одо́вде, па докле́ сти́гнемо. – Не ви́ди се Делба́рија одо́вде. – А́ј, да бежимо́ одо́вде.

одо́вдек прил. *в. одовде*. – Не мр̀дам одо́вдек док ми не пла́те све́ кво́ су ми дл̀жни.

одо́вдека прил. *в. одовде*. – Одо́вдека мо́ж са́мо да ме изнесе́те, ја́ не и́дем.

одо́вдекај прил. *в. одовде*. – Ел су они́ја љу́ђе одо́вдекај, ел су из не́ко дру́го ме́сто?

одову́д прил. *одовуда.* – Одову́д је по за́овитно, него ли оту́д.

одову́дак прил. *в. одовуд*; упор. одовудака, одовудакај. – Одову́дак по мо́ж да се ука́чиш.

одову́дака прил. *в. одовуд*. – Де га увати́ и ти́ одову́дака, па че по́ласно да га поди́гнемо.

одову́дакај прил. *в. одовуд*. – Одову́дакај се бо́ље ви́ди.

одо́где прил. *одакле*. – Одо́где си при́јете́љу?

ододоле́к прил. *од далека, из далека*. – Дошли́ љу́ђе ододоле́к у на́шу водени́цу, ре́д би било́ да и пропу́штимо пр̀во они́ да сме́љу.

одозго́р прил. *одозго, са горње стране*: упор. одозгоре. – Одозго́р и́ду војни́ци. – Ка́мен се ту́ра одозго́р, вр̀за зе́ље.

одозго́ре прил. *в. одозгор*. – Зако́пано, па затр̀пано, па одозго́ре нату́ран шу́шљак.

одозго́рњи, -ња, -ње *који је одозго, са горње стране*. – Одозго́рње си́рање у́век пома́лко замирису́е.

одозго́л прил. *одоздо*; упор. одоздоле. – Одоздо́л, из буна́р се ви́ди са́мо не́бо.

одоздо́ле прил. *в. одоздол*. – И одозго́ре и одоздо́ле едньква.

одоздо́љњи, -ња, -ње *који је одоздо, са доње стране, са дна*. – Тре́беше из сьндьк да изва́дим одоздо́љњи чаршави́.

одоса́д прил. *са задње стране,*

отпозади. – Ти́ гу́рај одоса́д, а ја́ чу да те́гљим однапре́д.

одо́ка свр. *гласним дозивањем дозове.* – Едва́ га одока́, то́лко би́л заспа́л.

одо́кле прил. *одакле*. – Одо́кле доо́диш? – Одо́кле си, побра́тиме?

о́доко прил. *од ока, отприлике.* – О́доко це́ним да га и́ма два́ес ћи́ла, ја́гњето.

одоле́к прил. *из далека, из даљине*; упор. одолеко. – И́ду одоле́к, па скапа́ли сира́чичи.

одоле́ко прил. *в. одолек*. – Одоле́ко га видо́ да е о́н.

одоле́н м бот. *лепа дуговечна зељаста биљка из фам.* Valerianaceae *висока од пола метра до два метра. На врху се налазе беле или ружичасте штитасте цвасти, одољен* Valeriana officinalis L.

одоле́чи свр. *в. одалечи.* – При́лично си одолечи́л пречáнће на сл́буту, те́шко це качи́ш уз њу́, а јо́ш си и др́т. – Проба́ла етр́вата да бра́јћуту одоле́чи, али не могла́.

одоле́чи се свр. *в. одалечи се.* – Кьд се́дне уз оста́л, о́н се у́век одоле́чи, ко сироче́.

одолечува́ње с *гл. им. од одолечуе (се).*

одолечу́е несвр. **1.** *удаљава, одмиче*. – Немо́ј да одолечу́еш ла́нпуту, ви́диш да се ова́м ни́шта не ви́ди. **2.** *чини да неко не буде близак коме, отуђује.* – Одолечу́е мужа́тога од роду́.

одолечу́е се несвр. **1.** *премешта се на друго место, удаљава се, одмиче се.* – О́н се прими́ца, она́ се одолечу́е. **2.** *бива све мање привржен, близак некоме, туђи се.* – Дако си госпо́дин немо́ј се одолечу́еш од на́с, ми́ смо ти на́јближњи.

о́дом узв. *заповед коњу да из каса пређе у ход.* – О́дом, Хи́дране.

одо́ми свр. *учини да ко стекне дом, породицу.* – Де да ми́ на́шуву де́цу збе́ремо, да и оже́нимо, да и одо́мимо.

одо́ми се свр. *стекне дом, окући се*. – Не це же́ни, не́ма се ни́кад ни одо́ми.

одо́нде прил. **1.** *оданде*; упор. одондек, одондека, одондекај. – Они́ че да до́јду одо́нде, од ону́ј стра́н. **2.** у набрајању: *после, после тога, затим*. – Напре́д и́дем ја́, по ме́н Ми́шко, па одо́нде Ла́це...

одо́ндек прил. *в. одонде*. – Ел сме́ш да ри́пнеш одо́ндек? – За Све́ти Нико́лу се ва́ри васу́љ, бо́б, па одо́ндек ле́ча...

одо́ндека прил. *в. одонде*. – Одо́ндека довде́ка и́ма две́ста ме́тра. – Пр́во до́јде понеде́лник, па то́рник, па одо́ндека средá...

одо́ндекај прил. *в. одонде*. – Она́ е одо́ндекај, из оно́ј сало́. – Пр́во про́јдемо проз Ка́меницу, па одо́ндекај проз Штр́пци...

одону́дак прил. *одонуд*; упор. одонудака, одонудакај, одонуди. – Да по́чнеш да оре́ш одону́дак.

одону́дака прил. *в. одонудак*. – Да л че се то́ј ви́ди одону́дака?

одону́дакај прил. *в. одонудак*. – Ел мо́ж да прега́зиш одону́дакај да ми донесе́ш ле́б и с ле́б?

одону́ди прил. рет. *в. одонудак*. – Одону́ди ду́ва ве́тар.

од ону́ј несре́јћу изр. *ако мало дете умре "од ме́чку" онда се њено име не спомиње него се каже: "умрело од онуј несрејћу"*; упор. "од мечку" изр.

о́допоко прил. *с наличја, наопако*. – Навл́кал си си дре́у о́допоко.

одо́рина ж *њива у брдовитом пределу коју је спрала киша и остало само камење*. – Ти́ оре́ш, оно́ сно́си, ти́ оре́ш, оно́ сно́си и надокра́јће оста́не одо́рина и ти́ ди́гнеш ру́ће.

одо́тле прил. *одатле*; упор. одотлек, одотлека, одотлекај. – Ма́рш одо́тле.

одо́тлек прил. *в. одотле*. – Ел и о́н одо́тлек, одо́клето си и ти́?

одо́тлека прил. *в. одотле*. – Одо́тлека па до Ја́блен и́ма да се о́ди два́ са́та.

одо́тлекај прил. *в. одотле*. – Мр̑дни одо́тлекај, да не па́дне дрво́ на те́б.

одо́тлекашњи, -шња, -шње *који је одатле*. – Одо́тлекашњи ли е они́ја чове́к што га о́кају Шестопр̑стоња.

одо́цутра прил. *одјутрос*. – Е́домо одо́цутра, па од тѓг ни́шта не окуше́вамо.

одрабо́ти свр. **1.** *одради, врати дуг радом*. – Не́мам па́ре да му пла́тим, него чу му одрабо́тим. **2.** *одради колко је требало, одслужи*. – Одрабо́тим ту́ј го́дин ско́ро без а́јлук. **3.** *обави полни чин (мушкарац)*

одрѓ́к м *дем. од одар, креветић*. – Њиго́в одрѓ́к прима́кнемо уз на́ш о́дар, та га но́чу покри́вам, кьд се откри́е.

одра́ни свр. *одхрани, однегује*. – Одрани́ла си ку́че да те ла́е.

одра́пи свр. **1.** *снажно удари кога штапом*. – Кьд га одра́пи о́н мо́чне. **2.** *одсече, пресече*. – Не́ га бьш мери́л, ал ми о́драпи едно́ две́ ѣ́ила мешчину́. **3.** *изрекне казну, разреже порез*. – Суди́јата га о́драпи с две́ го́дин. **4.** *гласно и одсечно испусти смрадни гас из црева*. – Ку́ј га, бре́, то́ј та́м, о́драпи?

одрѯ̊ве́ свр. *одгризе (првенствено о животињама али и људима)*. – Твоја́ ми кра́ва, Сви́лене, одрѯ̊ва́ла ко́рен из мому́рузу. – Свињ̑а́ кьд ува́ти сьс зу́би, не пу́шта док не одрѯ̊ве́. – Ако е ја́блѯ̊ка црѯ̊ви́ва ти одрви́ црѯ̊ви́вото и пљу́ни га, па друго́то е́ц̑.

одре́ва несвр. *лопатом или другим чим скида неку растреситу масу са нечега, одгрће*. – Томѓ́н узе́мо да одре́вамо сне́г, оно́ по́че да па́да но́в.

одрева́ње с *гл. им. од одрева*.

одре́ден, -а, -о трп. од одреди *који је одређен*. – Ја́ сам одре́ден да но́сим барја́к, не́ ти́.

одре́ђава несвр. *одређује*; упор. одрецава. – Кме́т одре́ђава куи́ че када́ да да́ва ко́лску надни́цу за пу́т.

одређа́вање с *гл. им. од одређава*.

одре́зи свр. *скине резу, засун, откључа врата*. – А́јде одрези́ и пу́штај ме уну́тра.

одрежува́ње с *гл. им. од одрежуе*.

одрежу́е несвр. *скида резу, засун, откључава врата*. – Одрежу́ем кьд сѣ́вне, она́к не ни́кому.

одре́ме свр. *одрема*. – Одре́мем ма́лко, док че́кам вече́ру.

одре́ме се свр. *оспава се*. – Ви́, ба́бице, / Ви́, дремљи́вице, / Што́ сте се одрема́ле (б)?

одре́чљив, -а, -о *који одриче, одбија*. – Ни една́ од њи́ не́ одре́чљива, све́ су си ели́с пи́товне.

одрецава́ несвр. *в. одређава*. – Из о́пштину одрецава́ју гдѣ́ че да се́емо пше́ницу, гдѣ́ мому́рузу и дру́го.

одрецува́ње с *гл. им. од одрецуе*.

одрецу́е несвр *одређује*. – Ако ч да ми одрецу́еш и колко́ чу ле́б да еде́м, о́дма те мању́ем.

одре́шен, -а, -о *в. одрешит*. – Не́ћи пу́т мо́ра да бу́деш одре́шен, па не́к пу́кне на коју́ о́че стра́н.

о́дрешит, -а, -о *који лако приступа решавању, сабрано се сналази и заузима одлучан став*. – О́дрешит дабо́ме, не́ се сти́сал ко́ ти́.

о́дрина ж *в. душаме*. – За о́дрину тре́бе да су дьће по́лаће, али по́јачће.

одри́не свр. *одбаци лопатом неку масу са онога што је затрпано*. – О́н реши́л да одри́не сне́г од ли́сник.

одрињува́ње с *гл. им. од одрињуе*.

одри́њуе несвр. *лопатом одбацује неку масу са нечега, отрпава*. – Зи́ми сва́ко ју́тро одрињу́ем сне́г, да напра́им прти́ну до буна́р и до шта́лу.

одри́пи свр. упор. одрипне. **1.**

одскочи. – Сл́нце бе́ше до́ста одрипи́ло. **2.** *порасте, ојача.* – Мому́руз че да загр́чамо кљ ма́лко одри́пи. – Не́к деца́та ма́лко одри́пе, па че тљ да ви́димо да л че и да́вамо на чко́ле ел на занаја́т. **3.** *истакне се, заузме виши друштвени статус.* – Мило́род одрипи́л од дру́ђи, сѣг о́н га́зда, не́ ви́ше сирома́.

одри́пне свр. *в. одрипи*. – Како́ кола́та дру́сну, тека́ о́н у њи́ одри́пне. – Теле́ че да прода́вамо кљ ма́лко одри́пне.

одрипува́ње с *гл. им. од одрипуе*.

одрипу́е несвр. *одскаче, поскакује.* – Кљ уда́риш ло́пту о́sам она́ одрипу́е.

одр́л, -а, -о *р. пр. од одере, одрао*. – Одр́л ја́рца. – Одр́л си пр́с кљ вади́л ја́јца из шупља́р.

одрмбо́љи свр. *отомбољи, опусти, оклембеси.* – Чи́м е о́н одрмбољи́л до́љњу у́сницу, зна́чи да е љу́т.

одрмбо́љи се свр. **1.** *отомбољи се, оклембеси се, опусти се.* – Одрмбољи́л се ко пипе́р на слану́. **2.** *падне некоме на терет.* – Одрмбољи́л се на ста́рцити, а ни́шта не́че да рабо́ти.

одро́би свр. **1.** *ослободи ропства (нарочито у дечјој игри).* – Да даде́ш две́ пеле́шће да те одро́бим. **2.** *ослободи неке обавезе.* – Како́ мог да га одро́бим да не и́де у во́јску? **3.** *извуче, спасе уложена средства у неки сумњив посао.* – Пита́ње е да л чу да мо́г да си одро́бим паре́те.

одрове́ свр. *отплаче*. – Одрови́ си едну́ па́ртију, па на спање́.

одрове́ се свр. *исплаче се.* – Да се мо́г одрове́м, да се сми́рим, ал не мо́г.

одр́т, -а, -о трп. од одере *одран*. – О́дрт од бо́ј.

одртаве́е свр. *в. одртее*. – Чу да ви́дим те́б на кво́ ч да личи́ш кљ одртаве́еш.

одрте́е свр. *остари, онемоћа*; упор. одртавее. – Де́да Еле́нко ја́ко одрте́л, а одрте́ли и дру́ђи ста́рци.

одрту́е несвр. *стари, издаје га снага.* – Одрту́ем пољк, али си́гурно.

одру́са свр. **1.** *изубија чврсто некога и то углавном песницама.* – Ако те одру́сам не мо́ж те збе́ру по́сле ни у коли́ца. **2.** *одигра у колу снажно и чврсто.* – А́ј д и́м да одру́сам едно́ о́ро, колко́ за гр́снице.

одру́са се свр. **1.** *са задовољством некога чврсто изудара песницама.* – Добро́ би било́ да се приваркуе́ш да ти се не одру́сам и на те́б. **2.** *одигра у колу санжно и чврсто.* – Одруса́ му се сино́ч сљс мера́к.

одсви́ри[1] свр. фиг. *заврши посао, добије отказ.* – Одсвири́л си ти́ свое́, мо́ж да у́знеш капу́т и да с и́деш.

одсви́ри[2] свр. *отплаче.* – Одсвири́ си ти́ едну́ па́ртију, па си ле́гни да спи́ш.

одсе́ца свр. **1.** *одвуче, одвуче сецајући.* – Ува́тим за кра́ци и одсе́цам га у ро́вину. **2.** *једва однесе*. – Одсеца́ едну́ вре́чу на грби́ну, та се исћилави́. **3.** *одведе силом.* – Одсеца́ше га на при́нудан ра́д у Бо́р.

одси́пе свр. упор. отсипе. **1.** *изасипајући смањи количину течности или чега другог у неком суду.* – Одси́пи га до полови́н. **2.** *проспе мало алкохолног пића на земљу за покој душе.* – Одсипи́ за де́ду Ради́воја.

одсипува́ње с *гл. им. од одсипуе*.

одсипу́е несвр. упор. отсипуе. **1.** *изасипајући смањује количину течности или чега другог у неком суду и сл.* – Одсипу́ем ма́лко из котљ́л, да га мо́г однесе́м. **2.** *просипа мало течности (алк. пића и др.) за покој душе умрломе*; упор. одсипњуе. – Ти́ чи́ни ми се не одсипу́еш, него си са́мо пи́јеш, сра́м те би́ло.

одсипњува́ње с *гл. им. од одсипњуе.*

одсипњу́е несвр. у дем. значењу *одсипуе (2).*

одспи́ свр. **1.** *одспава*; упор. отспи. – Пр́во да ле́гнем да одспи́м едну́ па́ртију,

па чу по́сле да гле́дам кво́ чу и како́ чу. **2.** *преспава.* – Мо́ра да си одспи́м ручѣ́к, не́ма кво́ да еде́м.

одспи́ се свр. *добро се испава*; упор. отспи се. – Две́ но́чи несѣ́м спа́л и сѣ́г кѣд ле́гнем немо́ј ме ди́зате док се не одспи́м.

одспре́д прил. *в. отспред.* – Одспре́д а́пе, osа́д апе́.

одстране́ прилуи. *са стране, по страни.* – Не́ гле́да га пра́во, веч га гле́да одстране́. – Сви́ се бу́тају да по́срчено уле́зну, а о́н стоји́ одстране́.

оду́зне свр. **1.** *узме што коме силом, лиши кога нечега, отме.* – И́ма да му оду́зну све́ што е укра́л и јо́ш и́ма д и́де у а́псу. – Не мо́г да оду́знем живо́т ни на пи́ле, а камоли не́што дру́го. – Оду́знео ја́ тека́ на поне́кога до́зволу, куи́ пија́н те́ра а́уто. **2.** *извр ши рачунску радњу одузимања.* – Кѣд од де́вет оду́знеш ше́с, колко́ ти остању́е, бре́ Мо́мчи́ле?

оду́зне се свр. *одузме се, шлогира.* – Одузе́л се у де́сну стра́н.

оду́ља свр. у ауг. и пеј. значењу *одради, одринта.* – Че да оду́љамо и то́ј ко и дру́го што смо одуља́ли.

одури́нче с *још некрштено дете.* – Ни́шта на ву́ка не́, / Ни́шта на одури́нче не́ (б).

одури́сница ж *суђаја која заједно са другим суђајама (одурисницама) одмах након рођења одређује судбину новорођенчета*; упор. удурисница. – Тека́ му одури́снице одуриса́ле.

одури́ше свр. *одреди судбину (одурисница)*; упор. удурише (1). – Што ти одури́сница одури́ше, то́ј ти е за века́.

о́душка ж *олакшица, помоћ.* – Прити́сло ме од све́ стра́не, не́мам о́душку од ни́где.

о́ђа узв. *заповед коњу да појури.*

о́ђо *узв. који изговара онај што се весели и значи отприлике оно што и "опа, бато".*

ожа́ли се свр. *пожали се, ојада се коме.* – О́жали ми се дево́јчето, на свекр́вуту.

ождре́би се свр. фиг. *јаје пукне док се кува и из њега исцури део садржаја који се коагулише у неправилне облике, држећи се за своју матицу.*

оже́г м *ватраљ којим се послује око огњишта (обично стари ашов).* – Ба́ба напа́ли оже́г, па на ње́г стро́ши јајце́ та ми га опече́.

оже́га свр. *опече, ожеже.* – На́но, оже́гал ме о́гањ по пр́с!

ожедне́е свр. *ожедни.* – Ожедне́ем, а во́ду си несѣ́м поне́л. – Ожедне́л ли си за ма́лко винце́, ел ч да мо́ж да тр́пнеш до пр́вњу кава́ну?

оже́не се свр. мн. *узму се, венчају се.* – Че́камо да се Сте́ва и Де́са оже́не, па по́сле да же́нимо Ми́лчу.

оже́ни свр. *уда, ожени.* – Ће́рку ожени́ли у Цр́вење за некуга́ ѕидара́.

оже́ни се свр. *уда се, ожени се.* – Несѣ́м га бѣ́ш воле́ла, ал сам се па́ ожени́ла за ње́га, мисле́ла сам, мо́ж чу га заво́лим.

оживе́е свр. *оживи.* – Где́ мо́же мртѣ́в ко́њ да оживе́е?

ожи́ли свр. *део биљке који нема жиле стави у такву средину да он пусти жиле.* – Ту́ра кале́м у три́ну и јо́ш некво́, да га ожи́ли.

ожљуве́ свр. *около и по површини изгризе и убалави (безубим устима).* – Са́мо га озбр́д ожљуве́, а оно́ј си она́к оста́не.

ожми́ свр. **1.** *пређути, ућути.* – Колко́ га, бре́, бука́ и кво́ му све́ не ре́ко, а о́н то́ј о́жма ко ку́че. **2.** *ћутећи порекне, начини се као да ништа није било.* – Да́до му па́ре на зљѣ́м, а о́н и о́жма.

ожми́ се свр. у пеј. значењу *оспава се, устане касно.* – Па́ си се, бара́бо, ожма́л.

óжње свр. **1.** *пожање.* – Дњѝс трéбе да óжњемо овýј њѝву, текá рачýнам. **2.** *пожање неки део.* – Ожњѝ првó овдé покре крáј, ел комбáј тýј не мóж да довáча.

ожýљи свр. **1.** *скине кору чему.* – Закачѝл нéћи јáблкуну с кóла, па ју ожуљѝл од кьм гóрњу стрáн. **2.** *зубима изгризе горњи слој (најчешће неког плода), недоједе неки плод.* – Озгóр óжуљи крýшкуту и пóсле ју вр̀љи.

озбѝљи се несвр. *постаје озбиљан, зрео.* – Оц е тѝ озбѝљиш, ел да те јá натéрам на тóј?

озбѝљи се свр. *уозбиљи се.* – Кьд га питá за тóј, óн се сáмо óзбиљи и пóче да се корéе.

озбр̀д прил. **1.** *одозго, по површини.* – Озбр̀д калáј, унýтра белáј. – Озбр̀д натýрамо кáмење да га не откóпају кýчичи. **2.** *уплитко.* – С рáло орéш сáмо озбр̀д, не мóж ýдлбин.

озбр̀дњи, -ња, -ње *који је горњи, на врху*. – Озбр̀дње сирѝње огребéм и тýрим га у помијáрник за свѝње.

озгóр прил. *одозго; поврх нечега*. – Мóра и причéкамо да слéзну озгóр, ис Чýку. – Турѝ озгóр на крстѝнуту едѝн кáмен, да не одýва вéтар гóрњиáт снóп!

озгорá прил. *в. озгор.* – Óн је озгорá, из овáј гóре сéла. – Покрѝем се с двé чр̀ђе, па озгорá превр̀љим крпáру.

озгóрњи, -ња, -ње (њо) *који је одозго, који је поврх нечега*. – Овѝја озгóрњиви мóмци, из овáј планѝнскава сéла, свé се жéне дóле по Тимóк и приóде на имáње. – Озгóрњи мáз ýвек помáлко засмрцýе.

оздóл прил. **1.** *с доње стране, од доле.* – Грмѝ оздóл, ус Тимóк. **2.** *доле, на доњој страни.* – Оздóл твр̀до, озгóр високó.

оздóљњи, -ња, -ње (њо), *који је одоздо, који је на дну*. – Мáзав оздóљњи, затóј нé нáјбољ.

оздравéе свр. *оздрави*. – Дáче Бóг да оздравéе.

осáд прил. *позади, страга.* – Вáрди се од осáд, ел отýдака е óпасно.

осáдњи, -ња, -ње *који је на крају, задњи, последњи*. – Немóј нѝкад да си осáдњи, ѝма те свѝ старéшине вáну на зýб.

óсам прил. **1.** *о земљу*. – Удрѝ га óсам. **2.** *са земље.* – Дованѝ тóј óсам.

освр̀кне свр. **1.** *поодрасте.* – Кьд ждребéно мáлко освр̀кне óдма че га прéзамо. **2.** *одскочи.* – Óсврку трескá и замáлко да га удáри у вецý. **3.** *уради се прилично од онога што је требало урадити.* – Освркнýла рáбота.

осéбне свр. **1.** *озебе, назебе.* – Натресѝ се дóбро, да не осéбнеш. – Ако не нáјду др̀ва да накладý óгањ, ѝма да осéбну. **2.** *охлади се.* – Осéбли дýвари.

осебóтина ж *промрзлина на телу*. – Почéле му трулавéу онéј осебóтине.

осебóше свр. у пеј. значењу *озебе, назебе*. – Че осебóшеш у тýј тѣнку дрéу.

óсем прил. *в. осам*. – Чу те трýснем óсем. – Не узѝмај нѝшта óсем.

осѝва се несвр. **1.** *одговара гласом на чији позив, одазива се.* – Осѝва се, ал не мóж да дóјде. **2.** *излази у сусрет, испуњава жељу, обавезу.* – Осѝвам се кьм њѝ, ко да се не осѝвам, свáђи мéсец им прáчам по стó бáњће.

осивáње с *гл. им. од осива се*.

осѝра се несвр. *в. осрча се*. – Кьд ѝдеш нóчу глéт си напрéд, немóј се осѝраш. – Осѝрај се и кьм онѝја куѝ су те помáгали кьд ти е билó нáјтешко. – Немóј се текá осѝраш на мáтер, чувáла те е.

осовé се свр. **1.** *одговори гласом на позив.* – Чѝм га óкнем, óдма се осовé. **2.** *испуни обавезу.* – Тáм смо старóјће на свáдбу, па мóра да се осовéмо с пóклон какó долѝкуе.

осóвне се свр. *одазове се кратко и не*

много гласно. – Ósовну се, али нема́ да наѕрта на пе́нцер.

óspe свр. *добро загледа, загледа са свих страна.* – До́бро га оѕрѝ, ако ми́слиш да га купу́еш, немо́ј по́сле да ми вара́чеш.

óspe се свр. упор. оѕрне се. **1.** *осврне се, обазре се.* – Кра́дне, кра́дне, па се оѕ́рне, па па́ кра́дне – ро́ден за крадљо́ва. **2.** *поклони пажњу некоме.* – Тре́бе да се óspeш и према њѝ, роди́ли су те. **3.** *дрско одговори, обрецне се.* – Ако не́ћи про́ба да ју поу́чи, она́ књд се óspe и на ово́га то́ј ви́ше на па́мет не па́да.

оѕ́рне се свр. *в. оѕре се.*

оѕ́рта несвр. **1.** *в. оѕрча.* **2.** *повремено погледа.* – Оѕ́рташ ли свињу́ту да ви́диш поче́ла ли е да се пра́си?

оѕ́рта се несвр. *в. оѕрча се.* – Оѕ́ртај се на сва́ћи де́сет ми́нута, да ви́диш и́де ли по те́б. – Оѕ́ртај се дор и́маш књм куга́. – Немо́ј се ти́ на ме́н оѕ́рташ, ел ако те ћи́днем, то́лко ш ти бу́де.

оѕрта́ње с *гл. им. од оѕрта (се).*

оѕ́рча несвр. *загледа са свих страна*; упор. оѕрта. – Оѕрча́ га и оту́д и одову́д и несћм виде́л да е било́ пу́кло, топ́рв до́м видо́.

оѕ́рча се несвр. упор. оѕрта се. **1.** *осврће се, обазире се.* – Немо́ј се оѕ́рчаш, да се не пла́шиш. **2.** *поклања пажњу некоме.* – Оѕ́рчај се, немо́ј да се не оѕ́рчаш књм баштý и књм ма́тер. **3.** *дрско одговара, обрецује се.* – Немо́ј се тека́ оѕ́рчаш на по́старога чове́ка.

оѕрча́ње с *гл. им. од оѕрча (се).*

ојакча́е свр. *ојача*; упор. ојачае. – Књд ма́лко ојакча́е, мати́ка му не ђи́не.

ојáри свр. *коза добије младунче – јаре.* – Ци́ца ојари́ла три́ ја́рету.

ојáри се свр. **1.** *коза добије младе, окози се.* – Бе́лка се њчћс ојари́ла. **2.** *дође на свет јаре.* – Ојарило се са́мо едно́ ја́ренце.

ојача́е свр. *в. ојакчае.*

о́је с *в. војиште.*

о́јиште с *в. војиште.*

о́јлер *реч у бројаници*: – О́јлер, бо́јлер, бигинди́штер.

ојугаве́е свр. мет. *ојужи.* – Е́ј ната́м књд ма́лко ојугаве́е, че да се́емо гра́шак.

о́ка несвр. **1.** *виче, галами.* – Што́ о́каш ко сулу́дичав? **2.** *дозива, зове.* – О́кај га по́јако, мо́ж да недочу́ва на́јбоље. **3.** *зове по имену или надимку и сл.* – Ока́ га: гове́до, мајму́не, али о́н се не теја́ наљу́ти.

о́ка се несвр. *зове се, име му је.* – "Ко се о́каш"? "О́кају ме Ла́зар".

окаба́ти свр. *окриви, оптужи кога.* – О́кабати га на пра́вде Бо́га.

ока́же свр. *исприча, исприча све по реду.* – Ока́жем му све́ како́ е и што е било́.

ока́же се свр. *представи се, каже о себи.* – Ту́ј се о́н оказа́л куѝ е, чиѝ е и одо́кле е.

оказува́ње с *гл. им. од оказуе (се).*

оказу́е несвр. *прича, приповеда, објашњава.* – Оказу́ем му све́ по ре́д, ал о́н чи́ни ми се ни́шта не одби́ра

оказу́е се несвр. *представља се, казује о себи.* – Се́дли ста́рци па се оказу́ју куѝ е одо́кле, куга́ и́ма, где́ су ратува́ли и тека́ то́ј.

ока́л м грн. *земљани бокал од једне оке.*

окала́ши свр. *примири, ослободи, припитоми.* – Де га ма́лко окалашѝ с едѣн коренчѣк.

окала́ши се свр. *приврти се, навикне се на нову средину, припитоми се.* – Ку́чево дојде́ одне́кле, о́калаши се покре на́с и ту́ј си о́ста.

оканѝк м *суд од једне оке (обично бакарни).*

окѣнчи се свр. упор. оквеси се, окьнчоше се. **1.** *оклембеси се, седи и не*

помера се. – До́јде ју́тром код на́с, па се окн̀чи ус кубе́ и топр̀в си напри́вечер ото́ди. **2.** *падне на туђ терет.* – Не́че ни́шта да рабо́ти него се окн̀чи́л на зета́тога. **3.** *доживи у дубоку старост, као да нема намеру да мре.* – Окн̀чи се не́ћи тека́, па те́ра и до сто́ го́дин.

окн̀чо́ше се свр. у пеј. значењу *окн̀чи се*.

ока́ње с *гл. им. од ока.*

ока́пина ж *ивица стрехе са које капље вода*. – Твоа́ ока́пина преО́ди у мо́е, мо́ра ју скра́тиш за едн̀ н ре́д цре́п, ако о́ч да бу́демо комши́је ко што доли́кує.

ока́т, -а, -о *који има очи*. в. и: перо окато.

окве́си се свр. *в. окн̀чи се.*

окла́де се свр. *опкладе се.* – Áј, се окла́димо да не́че да до́јде, дако е ре́кал да че да до́јде.

оклајкува́ње с *гл. им. од оклајкує*.

окла́јкує несвр. **1.** *иде и не жури, иде клај – клај.* – Кьд се вр̀чаш из чко́лу, немо́ј да окла́јкуеш, него иди́ пра́во до́м, тре́бе да пу́шташ ја́ганци. **2.** *ради неки посао као од беде, као очекујући да ће га нешто спасти од тог посла.* – Не окла́јкуј, веч ко́пај барабáр с дру́ђи.

оклапа́н м *онај који воли оклапину, да једе и да пије на туђ рачун*; упор. оклапаш. – Ти́ја е лењи́штина и оклапа́н, да га не́ма.

оклапа́ш м *в. оклапан.* – Оклапа́ши и́ма колко́ си о́ч, не́ма добри́ ра́дници.

окла́пина ж *оно што се добија бесплатно за јело и пиће, мукте*. – Е́, мо́ј друга́ре, код на́с не́ма окла́пина, овде́ и́ма да се рабо́ти.

окла́си се свр. *крене и лако иде без застоја.* – Ју́тром га спре́мим, о́н се окла́си преко ли́ваду пра́во у шко́лу.

окле́нћа свр. у пеј. значењу *поједе, мало, помало све поједе*. – Окле́нћа о́н це́л ле́б за ручк̀.

окле́нћа се свр. *снужди се, добије температуру.* – Окленћа́ло ми се дете́, мо́ра га но́сим код до́ктура.

окли́пи свр. **1.** *опусти уши да му повисе (о животињи).* – Ви́дим ку́че оклипи́ло у́ши и и́де кьм до́м, о́дма сам зна́л да не́што не́ како́ тре́бе с њег. **2.** *за човека који има велике и клемпаве уши каже се: "оклипили га уши".* **3.** *биљка за време суше, или због болести опусти лишће.* – Ти́кве оклипи́ле ли́сје.

окло́ца свр. **1.** *оглође.* – На́ш Па́ка Бу́би окло́ца ме́со, а кочи́не не́че да еде́. **2.** *одгризе.* – Окло́ца му дро́нsуљи.

окљокаве́е свр. *окљакави, онемоћа.* – Остаре́л сам, окљокаве́л сам, за ни́где несьм.

окљу́нsи свр. *опусти нос.* – Ци́ганин окљу́нsи но́с уз огњи́ште и са́мо че́ка да му се не́што даде́.

окљу́нsи се свр. **1.** *опусти нос, сневесели се.* – Што́ си се окљунsи́л, ел те не́квo боли́? **2.** *седне и ленчари, дембелише.* – Окљу́нsи се и за ни́шта се не прива́ча. **3.** *падне на нечији терет, на нечије издржавање.* – Сви́ се окљунsи́ли на њега, а са́мо о́н рабо́ти.

окљу́чина ж *кривина на реци или на путу, окука*. – Сре́томо се с ко́ла на ону́ј окљу́чину под Штр̀пци.

о́кман *реч у бројаници*: – О́кман, до́кман, дивизли́ја, де́чковац.

о́кне свр. **1.** *викне.* – Ја́ о́кну по ја́стребатога и о́н о́длете. **2.** *зовне, позове.* – Што́ не о́кнеш Ра́дована да до́јде код на́с?

окња́ва ж *вика, галама, свађа.* – На́ста не́квa окња́ва, ал се ср̀чено сми́ри.

о́ко с анат. *орган чула вида у човека и животиње*. – О́ко му би́стро ко на со́кола. в. вача од очи, врљи у очи, говеџо око, избије очи, кута очи, лида с очи, лови од очи, нови очи.

окове́ се свр. *овековечи се, постане*

бесмртан. – Ни́кој се не́ окова́л на ови́ја све́т, па не́ч ни ти́.

ококаве́е свр. *омршави толико да му се истакну кости.* – Ста́р човѐк одрте́е и ококаве́е.

окол предл. **1.** *за место*: *око, около*. – Немо́ј ти́ да ми се мо́таш окол ѣ́рку, да не и́гра това́га. **2.** *показује узрок, разлог, повод.* – Свади́ли се окол дево́јћу. **3.** *указује на предмет глаголске радње.* – Окол сто́ку тре́бе гоџа́ настовува́ње.

о́кол прил. *приближно, отприлике.* – Де́да и́ма о́кол осомдесе́т го́дин.

око́ли свр. **1.** *заобиђе, у луку заобиђе.* – Немо́ј д и́деш преко бре́гат него не́како околи́ преко Ли́тићев пото́к. **2.** *опколи.* – Де́ да и ми́ пр́во око́лимо, по́сле чемо лѝсно с њи́.

Око́лиштанин / Око́лишчанин м *становник Околишта, онај који је пореклом из Околишта*.

Око́лиштанка / Око́лишчанка ж *становница Околишта, она која је пореклом из Околишта*.

Око́лиште с *село у општини Сврљиг*.

око́лишћи, -шка, шло *који припада Околишту, који се односи на Околиште*.

око́лчес, -та, -то *који је округао, овалан*. – Мо́ја ма́ти пече́ око́лчести крава́јци.

око́лчи свр. *обележи неку територију забадањем кочића*. – Томѝн бе́оше околчи́ли куде́ че да про́јде пу́тат, књ издума́ше да од то́ј не́ма ни́шта.

око́њи се свр. **1.** *седи ћутке гледајући преда се.* – Ете́ око́њи се тека́, па ни да се помѝкне, а камоли да се за не́ку ра́боту прива́ти. **2.** у пеј. значењу *доживи дубоку старост*. – Окоњи́л се на ови́ја све́т

окопа́тор м *окупатор, поробљивач*. – Не́мци и Бу́гари су били́ на́ши на́јгори окопа́тори.

окопа́ција ж *окупација.* – Под окопа́цију неси́ сме́л да пи́снеш.

окопи́ли свр. *роди или донесе на свет копиле.* – На́ша овца́ окопили́ла едно́ беро́ овне́.

окопи́ра свр. *окупира, пороби.* – Књд су ни Не́мци окопира́ли, пропишта́ли смо ма́јчино млеко́.

окопи́сти се свр. **1.** *ојача, очврсне након што дође на свет.* – Ја́гње ли е, теле́ ли е, чи́м се ма́лко окопи́сти, стању́е на но́ђе. **2.** *поврати се после неке болести.* – Че га бу́де, ма́лко се окописти́л, изла́зи да ку́пи но́вине. **3.** *материјално ојача, обогати се.* – Бе́оше, бре́, сироти́ња, ал ко ото́ше у Не́мачко они́ се окописти́ше, ку́ће изнапраља́ше.

окопи́ти се свр. *в. окописти се*.

ократе́е свр. *постане кратак, окраћа*; упор. ократчее, окрачае. – Че ти ократе́у панталóнћете, узни́, па си и заноси́.

ократче́е свр. *в. ократее*.

окрача́е свр. *в. ократее*.

окораве́е свр. *стврдне, отврдне.* – Ру́ће му окораве́ле од ра́боту.

окрваве́е свр. *окрвави.* – Окрваве́л си ру́ће у ону́ј размѝрицу и јо́ш му се тресу́.

окриве́е свр. *ућопави, почне да храмље.* – Окриве́ла ја́дна јо́ш у мла́де го́дине.

окркаве́е свр. *ослаби, онемоћа, оставља утисак као да ће му се кости разнизати.* – Морѝ же́но, у са́дње вре́ме си мло́го окркаве́ла, едва́ се слу́шаш, едва́ о́диш.

окру́гал, -гла, -гло **1.** *који је округао.* – То́чак тре́бе да е окру́гал, а не́ да е ша́ес. **2.** *дебељушкаст, заобљен.* – Ел сре́те едногá окру́глога човѐка?

окру́глчак, -чка, -чко *који је прилично округласт, који се доста удебљао*. – Попраѝл се, дошѝл окру́глчак у лице́.

окру́глес, -та, -то *в. округал*. – Центра́чат не́ испа́дал бѣш окру́глес, али сѣг то́ј му е.

Окру́глица ж *село у општини Сврљиг.*

Окру́гличанин м *становник Округлице, онај који је пореклом из Округлице.*

Окру́гличанка ж *становница Округлице, она која је пореклом из Округлице.*

окру́гличћи, -чка, -чко *који припада Округлици, који се односи на Округлицу.*

окру́пи се свр. *преједе се те га од тога заболи стомак.* – Води́ си рачу́н књд еде́ш, немо́ј се окру́пиш.

о́крута ж *сила, насиље, окрутност.* – Ако с добро́ не мо́ж ни́шта да пости́гнеш, с о́круту јо́ш по не мо́ж.

окр̀ца свр. *поједе.* – Чи́м туцу́ кокóшку окр̀цаш, одма́ своју́ вржи́ за но́гу.

окрша́к м *крхотина, оштри одломак од нечега.* – Еди́н окр̀шак ми се забо́де у дла́н.

окто́мбар м *десети месец, октобар.* – За пшени́цу е на́јбоље да се се́е у окто́мбар ме́сец.

окто́нбар м *в. октомбар.* – Гро́зје се бе́ре у окто́нбар.

оку́пе свр. *окупа.* – Ју́тром пр̀во оку́пем дете́, па по́сле рабо́тим дру́ђе ра́боте.

оку́пе се свр. *окупа се.* – Чу д и́м у Тимо́к, да се и ја́ ову́ј го́дин едьнпу́т оку́пем.

оку́чи свр. *окуци, донесе на свет кучиће.* – На́ша Бе́лка окучи́ла че́три ку́чичи.

оку́чи се свр. **1.** *окуци се, донесе на свет кучиће.* – Ма́ла Бе́ка се окучи́л, а куче́нцето о́камо Жи́ка. – И Це́це и́ма да се оку́чи. **2.** *дође на свет куче.* – Бе́ла Ра́да се окучи́л 14. апри́ла 1998. го́дине.

оку́ша невр. *проба; једе, пије*; упор. окушева (1). – Ку́ј слу́ша, о́н оку́ша.

оку́шање с *гл. им. од окуша.*

окуше́ва несвр. **1.** *в. окуша.* – Добро́слов не окуше́ва јагње́ћину. **2.** *узима по мало.* – Окуше́вам и ре́ћи́јицу и винце́, што́ да не окуше́вам, књд рабо́тим.

окушева́ње с *гл. им. од окушева.*

окце́ с **1.** *дем. и хип. од око.* – Дете́но заболе́ло окце́. **2.** *место на виновој лози где ће се јавити пупољак.* – Хамбу́р ре́жем на де́сет окца́. **3.** *место на кромпиру где ће се појавити клица.* – Немо́ј да са́диш конпи́р, ако не́ма окца́. в. прстен с окце.

олабе́е свр. *в. олаби.*

ола́би свр. упор. олабее. **1.** *олабави, попусти оно што је било затегнуто.* – Олаби́ кола́н на коња́тога књд сја́шеш. **2.** *попусти у послу.* – Мо́ј де́да ма́лко олаби́л у ра́боту. **3.** *ослаби, смрша.* – Олаби́л си на канта́р, чи́ни ми се.

олабува́ње с *гл. им. од олабуе.*

олабу́е несвр. **1.** *олабављује.* – Ако дете́ прирове́ она́ му олабу́е пово́ј, љу́ља га и што не чи́ни са́мо да га удра́ми. **2.** *посустаје у снази и у послу.* – Олабу́е у ра́боту, а и она́к си олабу́е.

о́лаво с *олово* Plumbum. – Но́ђе ми те́шће ко о́лаво.

олагува́ње с *гл. им. од олагуе (се).*

олагу́е несвр. **1.** *подлагује, ствара код кога илузију да ће што добити или постићи.* – Што́, мори́, олагу́еш момче́то, та се сва́ку ве́чер врти́ окол на́шу вракњи́цу. **2.** *да понекад нешто коме.* – Олагу́е ме тека́ поне́ћи пу́т с не́ћи дина́р.

олагу́е се несвр. *радо је у нечијој близини, мило му је да је поред кога.* – Едно́ ку́ченце поче́ло да се олагу́е окол на́ш до́м, зато́ј што и́ма ра́зан стрве́ж. – Ми́кајло се олагу́е окол на́шу Ве́ру.

ола́диште с *место где стално дува ветрић и где је и лети хладније него иначе.* – О́н тури́л ду́пе на ола́диште, а ми цр̀цамо од ра́боту.

оладне́е свр. *охлади се.* – Код њи́ не

че́кају да ле́б оладне́е, тиће га поеду́ док је же́жак.

олакча́е свр. **1.** *постане лакши, олакша.* – Олакча́л сам ше́с ћи́ла ови́ја ме́сец. **2.** *в. одлакчае (2).* – Кьд се изрове́м, оно́ ми на ср̀це олакча́е.

о́лалија ж **1.** *велика бакља од сламе која се пали о Покладама увече*; упор. бунталија, оратница. – На По́кладе гле́дамо ку́ј че да напра́и по́голему о́лалију, па ју ве́чером запа́лимо пред капи́ју, па ћи́мамо с њу, па се збі́рају та гле́дају, па кьд догори́ и па́дне на́зам тьг ју прерипу́емо. **2.** фиг. *онај који трчи с посла на посао.* – Ве́ља ти е пра́ва олали́ја, лети́ од ра́боту, на ра́боту.

о́лалија – бу́нталија ж *в. олалија (1).* – Кьд се запа́ли о́лалија деца́ ју леле́ју и о́кају: "О́лалија – бу́нталија"!

ола́стри свр. **1.** *окреше гране*; упор. очагари, очегари. – Ако о́ч да плете́ш пло́т пру́тје пр̀во мо́ра да ола́стриш. **2.** *изудара кога штапом ударајући га одозго на доле, као кад се креше шума, првенствено по ушима.* – И́ма те башта́ ола́стри од бо́ј.

о́лђерда и **о́љђерда** ж *дечак који тек што се није замомчио*. – О́н е ве́ч о́лђерда, тре́бе да се озби́љи.

оле́жи се свр. *дуго остане у постељи, касно устане*. – Оцу́тра смо се олежа́ли и дьнѝс не мо́ж да пости́гнемо све́ кво́ смо требА́ли.

олењу́е се несвр. *постаје све ленији.* – Поче́л се олењу́е, ра́бота му застању́е.

оли́дне свр. *пирне ветрић и заклати лишће.* – Што́ ли не оли́дне ма́лко ветрѝк, да ни расла́ди?

оли́стри свр. упор. слистри. **1.** *в. оластри (али са нешто јачим значењем).* – Олистри́ му лисје́ти. **2.** *изудара жестоко некога (првенствено прутом по уши-ма).* – Олистри́л га по́ уши. **3.** *све поједе и попије.* – Кво́ му си́пеш све́ оли́стри. 4. *упропасти, уништи, сагори.* – Слана́ олистри́ла граді́не.

олишаве́е свр. *добије лишу.* – Док по́стимо за Вели́гден, ми́ олишаве́емо.

оло́ прил. *незатворено до краја.* – Што́ неси́ затвори́л вра́тата, него си и остаи́л на оло́?

о́ложа ж зоол. *ухолажа* Farficula auricularia; упор. олужа.

оло́јда ж *лоша жена, распусна жена, скитара*; упор. алојда, олоојда. – Пр̀вњата му же́на била́ бьш една́ оло́јда.

оло́јдес, -та, -то *који је распустан, који је скитара*; упор. алојдес, олоојдес. – Ми́ра не́ била́ оло́јдеста, а ете́ кво́ ју снајде́, ра́скара си ју му́ж.

олоо́јда ж *в. олојда*.

олоо́јдес, -та, -то *в. олојдес*.

о́лужа ж зоол. *в. оложа*.

олуњаве́е свр. *добије мрке пеге по лицу.* – Дево́јће се ва́рде од сл̀нце да не олуњаве́у.

олу́пи свр. **1.** *скине кору, ољушти.* – А́јд, олупи́ ма́лко краставѝце да напра́имо ћи́сало. **2.** *ошиша до гла́ве.* – Што́ си дозволи́л да те то́лко олу́пе?. **3.** *снажно изудара некога.* – Олупи́ли га од бо́ј, зато́ј што кра́л.

ољигаве́е свр. **1.** бол. *детету почну да теку љиге из уста.* – Ољигаве́ло им дете́то, а и́ма и не́кве ра́не по́ уста и по ези́к. **2.** *испрља љигама.* – Ољигаве́л си си ру́ће од те́ј ри́бе, док си и чисти́л.

ољу́ди свр. **1.** *уреди, среди, очисти (о закланој животињи или живини).* – Ољуди́ едно́ пи́ленце и тури́ га под вр̀шњак. **2.** *очисти, извеје (о житу).* – И́ска да ољу́дим ечѝм за сеја́ње.

ољу́ска свр. **1.** *извади зрно из махуне.* – Се́дни да зача́с ољу́скамо гра́шакав. **2.** *непажњом обије емајл са неког суда.* – Ку́ј ољуска́л ше́рпуву?

ољу́ска се свр. **1.** *зрно само испадне из зреле махуне.* – Васу́љ кьд се напече́ на сл̀нце о́че се са́м ољу́ска. **2.** *напије се, опије се.* – Ољуска́л се ко треска́.

ољу́скан, -а, -о **1**. *који је извађен из махуна (о махунастим плодовима).* – Сѣг го́спе купу́ју са́мо ољу́скан гра́шак, оньки́в и не гле́дају. **2**. *коме је обијена глеђ са површине (о емајл. судовима).* – Не́чу да кусам из ову́ј ољу́скану пани́цу.

ољу́чи свр. рет. *одлучи стоку.*

ома́е свр. *омађија, заслепи мађијама, занесе ум.* – Ома́јала ми си́на та́ј про́палица, гла́ву чу е стѓцам, са́мо да ју сре́тнем.

о́маја ж **1.** *омама, опсена.* – Замаја́ла ме не́ка о́маја. **2.** *магије.* – Да ти не́ћи не наврљи́л не́ку о́мају, та ти кра́вата не́ма млеко́?

о́мајник м *онај који омамљује.* – Сви́ те зову́, бе́л пели́не, / Ја́ те зове́м, о́тровниче, / О́тровниче, о́мајниче. / Да ома́јеш лу́до мла́до, / Да ми до́јде на вече́ру (н. п.).

омајо́ше свр. у ауг значењу *омае.* – Пр́вула омајоса́ло некво́, па си сѣг о́че ма́не жену́.

ома́кља свр. **1.** *грубим покретима скине (о лишћу, плодовима и сл.).* – Ома́кљам цре́шње од гра́њу и нату́рам у па́зуће, не́мам кьд да и бе́рем. **2.** *страшно испребија некога.* – Омакља́л сам га од бо́ј, не це се́ти ви́ше да пу́шта о́вце у моу́ лива́ду.

ома́кља се свр. *смандрља се, падне са нечега.* – Омакља́л се из оре́ј, па се ја́ко уби́л, тр́тица га боли́.

омьки́не свр. **1.** *учини да нешто падне са нечега, обори.* – Омакни́ едьн нави́љак се́но од тлака́ну, на кра́ве. – Ма́че омькну́ло поклопа́ло од гр́не и извади́ло ме́со. **2.** *скине са положаја, са функције.* – Омькну́ли га, не́ ви́ше ше́ф. **3.** *испије у једном гутљају (обично какво жестоко алк. пиће).* – Де́ да омьки́немо јо́ш по едну́!

омьки́не се свр. **1.** *падне са нечега.* – Потка́чим се да дова́нем се́но за гове́ду, па се не́како омьки́нем и стро́шим си ру́ку. **2.** *нехотице учини неку радњу.* – Омьки́не ми се не́ћи пу́т, та рече́м на чове́ка не́што што недоли́кује, по́сле се сећира́м. – На нећега́ се омьки́не та пр́дне кьд на́ј не би теја́л. – По́честа му се омьки́не пије́ње, па по́сле бела́ј.

омако́ше свр. у пеј. *значењу обори, омакне.* – Омакоши́ ти́ја сне́г од ћереми́де!

омако́ше се свр. у пеј. значењу *омакне се, падне са нечега.* – Би́л пија́н, па се омакоса́л од тлака́ну, по́сле га одне́ели у бо́лницу, та е та́м лежа́л не́ко вре́ме, с но́гу вр́зану за това́н.

о́мал, -а, -о *који је прилично мали.* – Чове́кат до́јде о́мал, ал на́бит, чвр́с.

омале́е свр. *постане мало (о оделу, обући и сл.).* – На дете́во омале́ле дре́е, тре́бе му се ку́пе но́ве. – Омале́ли ми опьнци, па ме уби́вају.

ома́ли свр. *начини мањим него што треба.* – Шна́јдер ми омали́л панталóне. **2.** *омањи, смањи.* – Немо́ј да ни да́ваш, да ти не ома́лимо на те́б.

омаљува́ње с *гл. им. од омаљуе.*

омаљу́е несвр. **1.** *чини мањим него што треба.* – Шуште́р ми веч дру́ђи пут омаљу́е ци́пиле. **2.** *постаје мање (о оделу, обући и сл.).* – Деца́ расту́ и дре́е им омаљу́ју. **3.** *даје све мање и мање.* – По Петро́вден о́вце по́чну да омаљу́ју млеко́.

ома́н м бот. *зељаста биљка из фам.* Compositae *висока до 2 метра. На врху су главичасте цвасти жуте боје, оманика* Inula helenium L.

ома́ничје с бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Rosaceae *до 90 ст висока, мирише на каранфилић. Цваст је гроздаста метлица, а цветови су жуте боје, зечја стопа* Geum urbanum L.

омањува́ње с *гл. им. од омањуе.*

омању́е несвр. *даје све мање и мање.* – Кра́ва омању́е млеко́, а о́н омању́е ле́б на ку́че.

ома́чи свр. *омаци, донесе на свет мачиће.* – На́ша Ми́ка омачи́ла три́ ма́чичи, едно́ зове́мо Би́кица, друго́то Ми́цко, а тре́јћето Ми́кица. – И Ли́лица че да ома́чи ма́че.

ома́чи се свр. **1.** *мачка омаци мачиће.* – Ма́чкава че се ско́ро ома́чи. **2.** *дође на свет маче.* – Пред Ђу́рђовден се омачи́ли Ча́рли, Ду́ле, Шеће́рко, Пега, Томица, Цо́ка и Мо́ка. – Ци́ца и Це́ца се омачи́ле по́д есен. – Ми́цко, бре́, што́ си се омачи́л такы́в у́бав?

омачо́ше свр. у пеј. значењу *омачи*.

омачо́ше се свр. у пеј значењу *омачи се*.

омаци́ја свр. *омађија, баци чини на кога.* – Она́ е маци́јарка, па га омаци́ја́ла.

омаци́о́ше свр. у пеј значењу *омађија, баци чини на кога*. – Омаци́оса́ле га и изгуби́л па́мет.

ома́ши свр. **1.** *промаши.* – Ома́шим ње́г, па уда́рим оно́га до ње́г, па се на́праи гу́жва. **2.** *подбаци, не да очекивани резултат.* – Ову́ј го́дин та́ј ње́ва омаши́ла.

ома́шичје **1.** *в. подмашичје*. – Изби́ло га ома́шичје. **2.** *млада шикара.* – Пушти́ гове́ду по оно́ј ома́шичје.

омашља́к м **1.** *в. сурлук*. **2.** *мотка, тојага.* – Ку́ј не́че да слу́ша за ње́г ене́ омашља́к иза вра́та.

омекне́е свр. **1.** *омекша.* – Ако су ти се опńци спе́кли тури́ и у во́ду да омекне́у. **2.** *попусти време, отопли.* – Ју́тром буцу́е ја́ко зима́, а окол пла́дне ма́лко омекне́е.

оме́си свр. **1.** *умеси*. – Кьд моја́ ба́ба оме́сеше ле́б, он нара́сал, па ово́љћи. **2.** фиг. *жестоко истуче некога.* – Бо́ље би ти било́ да се припажу́еш да те не оме́сим.

ометé свр. **1.** *метлом обори.* – Едьнпу́т ћи́мнем и омете́м га, кокоши́њакьт. **2.** *све поједе.* – Кво́ да им си́пеш у кори́то, прасци́ти све́ омету́. **3.** *после гозбе све остатке помете у своју торбу.* – Они́ја омита́ч све́ оме́те од оста́л. **4.** *страшно испребија некога.* – Ако ме јо́ш завитла́ваш, сьг чу те омете́м.

оме́тиште с *сеоски атар, синор*. – На́ше е оме́тиште големо́, али не́родно.

оме́чи свр. *мечка донесе на свет мечиће.* – Ме́чка омечи́ла три́ мече́ту.

оме́чи се свр. *мечка донесе на свет младе.* – Она́ј ме́чка мло́го мешина́та, ско́ро це оме́чи.

оме́ци свр. *обележи међу, постави међу.* – Бо́љ да се ми́ оме́цимо јо́ш о́дма, него да си по́сле и́мамо расправи́ју.

омецува́ње с *гл. им. од омецуе*.

омецу́е несвр. *обележава међу, поставља међу.* – Омецу́ем се од кьм њи́, ел до́јду ма́лко не́згоди.

оми́је свр. **1.** *умије.* – Оми́јем де́цу по́ очи, навлче́м и, па тьг дру́го рабо́тим. **2.** *опере.* – Прво оми́јем ру́ће па тьг ми́јем су́дови.

оми́је се свр. *умије се*. – О́ч ли ми пољи́еш да се оми́јем?

омијо́ше свр. у пеј. значењу *умије.* – Омијо́ши те́ј ручети́не, пипа́л си ма́че.

омијо́ше се свр. у пеј. значењу *умије се*. – Омијо́шем се не́како, па́зим да не намо́крим оне́ј убиво́тине, па не́како откљеву́цам у шта́лу код гове́ду.

омиле́е свр. *постане мио и драг.* – Гле́дај да омиле́еш на ста́рцатога,ега́ би ти преписа́л има́њето. – Омиле́ла ми, ја́ко ми омиле́ла, па ме ја́ко ми́ло за њу.

омиле́н м бот. *в. милоглед* Sanicula europaea L.

О́миљ м *име*.

оми́не свр. **1.** *заобиђе, не сврати код кога.* – Ако ме и сьг оми́неш и не свр̏неш, да зна́еш да и́ма да се наљу́тим. **2.** *мимоиђе га нека обавеза.* – О́мину ме, не идо́ ови́ја пу́т на ве́цбу.

омињува́ње с *гл. им. од омињуе*.

омињу́е несвр. *заобилази.* – Ме́не ни

једна́ бо́љ̏а не омињу́е.

оми́та[1] несвр. **1.** *метлом обара.* – Оми́та сне́г од си́мсови. **2.** *једе много, све поједе што му се да.* – Оми́та све́, не пра́и пита́ње. **3.** *сакупља остатке са стола после гозбе.* – Чи́м се го́сти порасту́ре, о́н ва́не да оми́та: тр̏па у це́пови, у па́зуће, у ркмачи́, све́ кво́ дова́не.

оми́та[2] несвр. *смета коме у неком послу, омета.* – Ле́кни се, оми́таш ме у ра́боту. – Оми́та ни ћи́ша у же́тву.

омита́ње с *гл. им. од омита.*

омита́ч м *онај који после гозбе све што је преостало по столовима трпа у своју торбу.*

оми́ца несвр. **1.** *обара са нечега.* – О́се напраи́ле сѣтови под ча́ндију, а о́н и сѣг оми́ца с пру́т. **2.** *испија чаше алкохолног пића.* – Са́мо и оми́ца и устри́са се, док се сасви́м не отре́ћ̏а, ко Ру́с.

оми́ца се несвр. **1.** *не може да стоји него пада са нечега.* – Ја́ га ту́рам на поли́чку оно́ се оми́ца, књ погледа́, оно́ му дупе́то не́ равно́, на шише́то. **2.** *нехотице чини неку радњу.* – По́честа му се оми́ца да пр̏дне књ и́ма љу́ћи љу́ђе. **3.** *неосетно се опија.* – Поче́ло, па му се оми́ца пије́ње, па га по́сле во́де до́м.

омица́ње с *гл. им. од омица (се).*

о́мка ж **1.** *омча.* – Напра́ј о́мку, па га вржи́ за ро́зи. **2.** *мањи комад земљишне површине, парцела.* – Све́ на мѣнечће о́мће, њи́ве ли су, лива́де ли су, тека́ се дели́ли, да за сви́ и́ма, на сва́ко ме́сто. **3.** *мање-више округли део земљине површине на коме је нешто никло или није никло.* – Ни́кло на о́мће, не́ма суде́м да е ни́кло. **4.** *омањи снопић житних стабљика или кукурузовине.*

о́мраза ж *мржња, нетрпељивост*; упор. омразлк. – Голема́ е о́мраза мецу њи́, а све́ збо́г пу́сто има́ње.

омра́зи свр. *посвађа кога с ким.* – Моје́ љу́бе, Бо́г да га уби́је, / Оно́ ме је с ца́ра омрази́ло (н. п.).

омра́зи се свр. *посвађа се, замери се, намрзне се.* – Омрази́ли смо се с о́вија комши́је бу́д за́што.

омразлѣ́к м *в. омраза.* – Та́ј жена́ са́мо пра́и омразлѣ́к.

омр̏зне свр. *отежа неки посао, постане тешко од некога посла.* – Омр̏зла ми мло́го ра́бота, мо́ра да одмо́рим не́ћи дѣ́н. – Омр̏зло ми ви́ше да еде́м са́мо пече́ње, ку́снул би ма́лко чорби́цу од копри́ве.

омр̏зне се свр. *омрази се с ким.* – Напре́д се воле́оше, сѣ́г се омрзну́ли не мо́ж се гле́дају.

омр̏си свр. **1.** *ако ујутру ништа ниси јео, а чујеш кукавицу, значи омрсила те кукавица*; упор. закука. – Чим се ди́гнеш тури́ трошѝнку у у́ста, да те не омр̏си кукави́ца. **2.** *омасти.* – Ку́чево едномѣ́н изла́зи на дру́м, мо́ж да омр̏си не́ћи то́чкови. **3.** *загади.* – Не пи́, Ру́жо, ту́ј во́ду студе́ну, / Ту́ј су во́ду ви́ле омрси́ле, / Омрси́ле, де́цу окупа́ле (н. п.).

омр̏си се свр. **1.** *после поста проба мрсну храну.* – На Божи́ч ра́но ју́тром, деца́ се омр̏се с врапца́, да бу́ду лѣ́ка ко врабѣ́ц. **2.** *проба мрсну храну за време поста.* – Ку́ј се омр̏си преко пости́, по́п че му оцече́ у́ши. **3.** *први пут проба неки плод те године.* – Ову́ј го́дин се јо́ш несѣ́м омрси́л с гро́зје.

омрте́е свр. *умртви се, начини се да је мртав.* – Књ виде́л да и́де ме́чка и да не́ма где́ да побе́гне, о́н се омрте́л, она́ га подуши́ла и ошла́ си.

омрти́ свр. *учини да овце почну да пландују, замркти.* – Немо́ј да омрти́ш о́вце чи́м и пу́штиш, него и раскару́ј да пасу́ до не́ће вре́ме, па тѣ́г.

омрти́ се свр. *овца почне да пландује, замркти се.* – Ле́ти се о́вце омрту́ ве́ч окол де́вет са́та.

омршавéе свр. *омршави, смрша.* – Не едé скóро нѝшта, затóј омршавéл. – Онá óче да омршавéе, да бýде мрéнеста, па да ју вóле мóмци.

омýљен, -а, -о **1.** *који је плав, пегав, праве косе.* – Ел ти тóј рéче онѝја омýљенијан. – Омýљен ко нéћи Сврлѝжанин. **2.** *који је покисао.* – Немóј да стоѝш пред врáта такѣв омýљен, него улазѝ да се пресвлчéш.

омýљи се свр. *опусти се, омлитави.*

омуљóтина ж *в. омуљоч.*

омуљóч м у пеј. значењу *онај који је плав, пегав по лицу и праве, опуштене косе*; упор. омуљотина. – Ш че ти тѝја омуљóч, ел не можé да нáјдеш пóубавога момкá.

омýси свр. *опусти.* – Омусѝл мустачѝ ко гáче на плóт.

омýси се свр. *снужди се, сневесели се.* – Ел си се омусѝл што ти онóј рéкоше за женý?

омутавéе свр. *омутави, изгуби моћ говора.* – Да омутавéеш, да Бóг дадé мѝли, па да ти се глáс не чýе (клетва).

óмчица ж *дем. од омка.*

оньг прил. *онда, ономад*; упор. онага, онагај, онагаја. – Сéчаш ли се кьд оньг идóмо у Студеньц?

онагá прил. *в. оньг.* – Онагá кьд дóоди онѝја човéк, мѝ те тражѝмо да и тѝ дóјдеш, ал те нéмаше.

онагáј прил. *в. оньг.* – Па, тóј билó онагáј.

онагáја прил. *в. оньг.* – Онагáја е требáло тóј да урабóтимо, а не сьг.

онагáшњи, -шња, -шње (шњо) *који је од пре извесног времена, од ономад.* – Овѝја су колачѝ онагáшњи, несý тазé.

онáј бóлес ж бол. *в. ветар.*

онáк прил. *онако, на онај начин*; уп. онака, онакој, онакоја. – Já велѝм овáк, óн дýма онáк и скарáмо се.

онакá прил. *в. онак.* – Онó навѝкло онакá да си рабóти и текá ѝма да се сћѝне.

онакáзи свр. *унакази.* – Кýј те постригувáл, та те онаказѝл?

онакóј прил. *в. онак.* – Онакóј ли се врéви с мáтер, ко онóј пожљéбено детé што врéви?

онакóја прил. *в. онак.* – Нé такóј, него онакóја, ко што сам ти рéкал.

онáм прил. *онамо.* – Чѣк онáм, на онýј чýку мóра да ѝдеш.

онáмњи, -ња, -ње (њо) *који је онамо, са оне стране.* – Не врéве онáмњи Срѓи какó мѝ што врéвимо. – Онáмњото дрвó дóјде у њѝно, а овáмњото си у нáше.

онаџувáње с *гл. им. од онаџуе се.*

онаџýе се несвр. *нада се, нада се очекујући, гаји неку танку наду.* – Онаџýе се да че да е дóјде сѝнат.

ондéк прил. *онде*; упор. ондека, ондекај. – Прѝчају стáри љýђе да ондéк, под онóј дрвó, ѝма закóпане злáтне пáре, али нѝкуј не смé да и откóпа.

ондéка прил. *в. ондек.* – Ондéка би мóжда моглó да се прóјде.

ондéкај прил. *в. ондек.* – Енé, ондéкај сам га остаѝл и сьг вѝдиш да га нéма.

ондéкашњи, -шња, -шње (шњо) *који је оданде, ондашњи.* – Онѝ су си од старѝне ондéкашњи.

онекадрéе свр. *онемоћа.* – Тóлко е онекадрéл, да не мóж сáм ни да се послýша.

онѝја, **онáј** и **онáја**, **онóј** и **онóја** *придевска показна заменица, онај, она, оно.* – Онѝја е на Рýжу мýж. – Онѝја мустачáтијан óче да кýпи тéлци од нáс. – Онáј штóно млóго ýбава ѝска да те нéшто пѝта. – Па, онáј малáна дрвóјћа нé за њéг. – Онáја дрѓтана е дóста јакá. – Дóста че ти е онáја мóтка. – Онóј што млчѝ, онó áпе. – Онóја сиротѝњско момчé нé лóше. – Онóја ћóравоно пѝле се заглавѝло у тáрабе.

оно́дење с *гл. им. од оноди (се)*.

оно́ди несвр. *глагол који може значити било који рад. Замењује најчешће оне глаголе за чију се радњу из пристојности не жели споменути права реч, или за коју се тренутно не може наћи одговарајућа реч.* **а.** *ради, дела, обавља неки посао, оно дела* – Поне́л но́ж да оно́ди пра́се. – Ју́тре че да оно́димо осно́ву. **б.** *обавља полни чин.* – О́че да оно́ди сна́шу.

оно́ди се несвр. *(у овом случају) чешља се, дотерује се*; упор. оноди (1). – Оно́ди се пред едѝн окр̏шак од огледа́ло, и́ска д и́де на́ оро.

оно́лкьчьк, -чка, -чко у дем. значењу *онолики*. – Оно́лкьчѝк мѝнечьк, па би́е ли оно́га бнсо́ва, би́е ли.

оно́љ̏и и **онол̏и́ћи**, **оно́лка**, **оно́лко** *придевска показна заменица за количину, онолики, онолика, онолико.* – Оно́љ̏и бнsо́в, а мустачи́ му јо́ш не расту́. – Онол̏и́ћи на́род се сабра́л да га ви́ди. – Оно́лка кра́ва дњѝс ко́шта седомсто́тин ма́рће. – Оно́лко ја́јце од коко́шку! Су́мљам.

ону́дак прил. *онуда*; упор. онудака, онудакај. – Ону́дак се проо́ди за у Ло́кву.

ону́дака прил. *в. онудак*. – Ону́дака, покре тр̏њено че да просече́мо но́в пу́т.

ону́дакај прил. *в. онудак*. – Виде́л сам га да проо́ди ону́дакај.

оњу́ри се свр. *омуси се, снужди се, сневесели се, постане зловољан и ћутљив.* – Кьд на мѝнечко дете́ не́што не́ по во́љу оно́ се са́мо оњу́ри. – И пра́се се оњу́ри кьд му до́јде не́што ло́ше.

о́па де́ изр. *којим се изражава чуђење*.

опа́да несвр. *оговара, клевеће*. – Опада́ли девојѣ̏у код њо́јнога младоже́њу, па се о́н раздума́л, не́че ни да чу́је за њу́.

опа́дне свр. *оклевата.* – Куга́ она́ опа́дне, ти́ја се не повр̏ча.

о́падница ж *нит основе која се при ткању сама прекине и отпадне са кросна*; упор. отпадница (1). – Кьд сам и ја́дна дотка́ла, / О́падница је има́ла / И ја́ сам о́дма позна́ла, / Да че ме сьс њѝ обе́се (н. п.).

о́пако с *в. опоко*.

опа́кос м *намерно учињена штета*. – Ку́ј ли ти е напра́ил ти́ја опа́кос?

о́пала *узв. за подражавање лаганог скока, скока у наручје, опа.* – О́пала, си́не, код де́ду.

опал̏и́ја ж *згодна жена која није с раскида*. – Она́ј опал̏и́ја бѝш ко за чи́чу.

опа́ли свр. **1.** *опрљи, осмуди.* – Ве́це си си опал̏и́л, кьд си кр̏и́шом пуши́л дува́н, та́м иза сто́говини. **2.** *снажно удари кога.* – Ако те опа́лим ш ти sавни́ у́во за три́ дена́. **3.** *обави полни чин (мушкарац).*

опаме́тни свр. *опамети, учини паметнијим.* – Ако те, ме́ђер, то́ј не опаме́тни, дру́го не́че.

опаме́тни се свр. *опамети се, постане паметнији.* – Е́, на́ш Љу́биша гоца́ књѝ́ђе прочита́л, ал се не́ мло́го опаметни́л, сви́ то́ј казу́ју куи́ га зна́ју.

опѝньк м (мн. опѝнци, уз бр. опа́нка) *опанак*. – Сцепи́л ми се ле́вијат опѝньк. – Купи́ли ми но́ви опѝнци зато́ј што сам би́л по́слушан и несѝм се инати́л. в. брчкави опьнци, гагини опьнци, говеци оьнци, изедеш си опьнци, нестругани опьнци, праени опьнци, пресни опьнци, шти поткове опьнци.

опьнчѝк м (мн. опѝнчичи) *дем. од опьньк, опанчић*; упор. опьнчич. – Едѝн опьнчѝк му се процепи́л на пр̏с.

опьнче́тина ж *ауг. и пеј. од опьньк*. – Не́че се едьнпу́т ћи́ну ове́ј гу́меневе опьнче́тине, но́ђе ми изе́доше.

опѝнчич м *в. опьнчьк*. – Где́ си

истрови́л, си́не, де́снијат опѝнчич?

опанца́к м *вунена пастирска кабаница са капуљачом откана на коцкасте шаре*. – Опанца́ци но́се овчари́ по Ста́ру пла́нину.

опѝњи се свр. *не радећи ништа и ленствујући начини се непокретан као пањ.* – Пенsиуне́р се опѝњи, па кьд ви́ди где́ седу́ дво́ица, и́де да бу́де тре́јћи.

опара́к м *старе, труле и поломљене гране на дрвљанику*. – Дрвни́к да очи́стиш, а они́ја опара́к да сабе́реш на вра́, па одо́тле да узи́мамо за поткла̑цува́ње.

опасува́ње с *гл. им. од опасуе (се)*.

опасу́е несвр. **1.** *облачи сукњу.* – Опасу́ем но́ву бо́шчу. **2.** *надрилекарка стеже појасом стомак труднице ради прекида трудноће.* – Опасува́ла ме ба́ба Вели́ка, али ни́шта. **3.** *пастув се спарује с кобилом у чину оплодње.*

опасу́е се несвр. **1.** *облачи сукњу*. – Еве́, сѝг се бьш опасу́ем. **2.** *сама се стеже појасом ради прекида трудноће.* – Не сме́м са́ма да се опасу́ем, мо́ра д и́м код не́ку ба́бу која́ то́ј зна́е ко се рабо́ти.

опа́ца несвр. **1.** *опажа.* – Опа́ца̑ш ли ко се време́на промењу́ју? **2.** *пипајући проверава да ли ће кокошка снети јаје.* – Сва́ко ју́тро и опа́ца̑м да ви́дим која́ че да снесе́.

о́паш м упор. опашка. **1.** *реп*. – Лиси́ца и́ма на́јголем о́паш. – Пујѝк у́зне, па раши́ри о́паш и кра́јевити му вла́чи по́зам. **2.** *део расточнице који вири иза задњег дела запрежних кола.* – Кѝд смо били́ деца́ воле́ли смо да се во́зимо на о́паш. в. и: лисичји опаш, пљуне му под опаш.

опаша́к м *земљиште које подсећа на репове животиња*. – Опаша́к (топ.).

опаша́н м *онај који има велики реп*.

опаша́нка ж *овца која има дугачак реп и име таквој овци*.

опа́ше свр. *обуче сукњу.* – Са́мо да опа́шем бо́шчу, одма́ сла́зим. **2.** *стегне трудницу појасом ради прекида трудноће.* – Ако не́ч да ра́ца̑ш најдѝ не́ку ба́бу да те опа́ше. **3.** *пастув оплоди кобилу.*

опа́ше се свр. *обуче сукњу*. – Још се неѝм опаса́ла.

опа́шен, -а, -о трп. од опасе *који је попасен*. – Мила́не, о́чу да ти ка́жем да ти е опа́шена лива́да у Ба́рсћи де́л, па ако о́ч ти́ дири́ ку́ј е то́ј напраи́л.

о́пашка ж *в. опаш*; упор. репашка, репушка. – Па́ка Цу́ка и́ма бело́ на вр̀ о́пашку, а бело́ на вр̀ о́пашку и́мају и Ци́ца и Ра́шко и Бе́кан и Бе́ла Ра́да и Це́ца. – По двои́ца, по трои́ца седне́мо на о́пашку да се во́зимо.

о́пашчица ж *дем. од опашка*. – Кьд до́јдем да е си́пем мле́кце, Це́ца са́мо мр̀да с о́пашчицу.

опевува́ње с *гл. им. од опевуе*.

опеву́е несвр. *опева покојника.* – По́п Драго́мир дако е у пе́нѕију и сѝг поне́ћипут опеву́е.

опе́клица ж *летња жега, несносна врућина и суша*. – Оваква́ опе́клица ода́вна не́ би́ла, све́ по́ље и́згоре.

опекло́вина ж **1.** *суво дрво (отсечено).* – Ова́ј опекло́вина се суши́ла на това́н седо́м го́дин. **2.** *сув, спечен човек који дуго живи.* – По́штар из Сельчко е би́л пра́ва опекло́вина, прима́л е пе́нѕију ско́ро педесе́т го́дин.

опељу́ши свр. *падне мали снег да једва прекрије земљу.* – Сне́г по не́ћи пу́т опељу́ши у окто́нбар ме́сец.

опенде́к м *в. лепендек*. – Би́је га не́ћи опенде́к.

опента́ри свр. шатр. *умре*. – Едва́ че́ка да опента́ри ста́рцат, да му у́зне има́њето.

опенца́ло с *в. четверка (2).* – Па́прача́ње ни́кад не по́оде на пу́т без опенца́ло.

опера́т м *апарат, фотографски апарат*. – Слика́ли ме с опера́т.

оперда́ши свр. **1.** *омалтерише пердашком.* – Ма́лтер сам наврља́л, сѓг са́мо да га оперда́шим. **2.** фиг. *удари шамар некоме.* – Оперда́шим га преко у́ста да заћути́.

опе́чак м *недогорело дрво, угашени угарак*. – Зло́ е да се опе́чак па́ ту́ра у о́гањ.

опи́ва несвр. *опија*. – Ово́ј ти вино́ ср̀чено опи́ва.

опи́ва се несвр. *опија се алкохолним пићем.* – Во́јно Гми́тре, и, бра́те Мија́јло, / Ви́но пи́те, не опи́вајте се (н. п.).

опива́ње с *гл. им. од опива (се).*

опијо́ше се свр. у пеј. значењу *опије се*. – Опијо́ше се ко со́м.

опи́на несвр. упор. опињa. **1.** *отеже, затеже.* – Опи́нај коно́пацат да мо́ж да дова́ти до ову́ј ку́ку. **2.** *мучи се око нечег тешког, покушава да помери нешто тешко.* – Опи́на ду́пе окол они́ја ка́мен, ал га не мо́ж помр̀дне. **3.** фиг. *једе неку храну коју не воли.* – Свѣ́ћи дѣ́н опи́нам васу́љ.

опи́на се несвр. упор. опињa се. **1.** *отеже се, неће да крене.* – А́јде, бре́ теле́нце поо́ди́, не опи́нај се. **2.** *одупире се, не да се.* – Ја́ се опи́нам, не́чу да мр̀ем, а о́н би, же́на, те́л.

опина́ње с *гл. им. од опина (се).*

опи́ња несвр. *в. опина*.

опи́ња се несвр. *в. опина се*.

опињáње с *гл. им. од опиња (се).*

о́пипом прил. *користећи само чуло пипања, пипајући*. – О́пипом прејдо́мо но́чум преко бр̀в.

опи́ра несвр. *наслања, подупире.* – Опи́ра грби́ну уз ду́вар, ја́ко га бо́ли. – Гла́ву опи́ра на ша́ће.

опи́ра се несвр. **1.** *ослања се, подупире се.* – Лѣ́ко е на жене́, ел се му́жје опи́рају на ла́ктови. **2.** *даје отпор, противи се.* – Ако му се даде́ не́ка пара́ не́че се опи́ра, и́ма да по́јде, она́к те́шко. – Опи́ра се не́че д и́де у а́псу, ал ку́ј сѣ́г ње́г питу́е, суди́ја га осуди́л, па мо́ра.

опира́ње с *гл. им. од опира се*.

опи́та свр. *пита, испита, распита.* – За све́ га пол̀к опи́там: чи́и е, одо́кле е и кво́ рабо́ти.

опи́та се свр. *распита се.* – И тека́ се ми́ за све́ редо́м опи́тамо.

опитува́ње с *гл. им. од опитуе (се).*

опиту́е несвр. *пита, испитује, распитује.* – Опитува́сте ли по љу́ђе какво́ е дево́јчето, ел вре́дно?

опиту́е се несвр. *распитује се.* – Она́ се опитува́ла код сви́ ре́дом, куде́ е њо́јан му́ж ишѣ́л.

опкала́ши се свр. *в. окалаши се*.

опка́ља несвр. **1.** *опкољава.* – Лити́ја опка́ља окол цр̀кву. **2.** *в. овија (2).* – На дѣ́н сва́дбу свекр̀ва снау́ опка́ља с цве́јће и све́чу. **3.** *у луку заобилази.* – Опка́љам да не гле́дам кѣд се љу́ђе ка́рају. **4.** *негује, двори кога.* – Кѣд па́днеш у кре́вет ку́ј че те по́сле опка́ља?

опкаља́ње с *гл. им. од опкаља*.

опкра́ка несвр. **1.** *опкорачује.* – Едва́ опкра́ка пра́г. **2.** *негује, двори, служи.* – Не мо́г ви́ше да опкра́кам то́љћи ту́ц свет у моју́ ку́ћу. – Опкра́кам дво́и ста́рци.

опкрака́ње с *гл. им. од опкрака*.

опле́ви свр. фиг. *изудара некога јако.* – Ш те опле́вим како́ стои́ш.

опле́н м *водоравна гредица са ступцима, предња и задња, на запрежним колима или саоницама преко које се поставља душаме*.

опле́нће ж *дечје саонице са опленима*. – Ми́шко е пр̀вњи има́л опле́нће, башта́ си му напраи́л, и не́ ни дава́л да се и ми́ на њи́ ма́лко пово́зимо. Од мале́на си е би́л се́бичан.

оплете́ свр. **1.** *исплете около.* –

Оплете́м трља́к с леско́ви пру́тје, па озбр̏д ту́рим тр̏ње, да ми не изри́пају о́вце, ел да не ури́пи не́ка а́ла. **2.** *сплете косу у плетенице, у кике.* – Све́ дево́јће неми́јене, непле́тене, / Пипера́на оми́јена, опле́тена (н. п.). **3.** *удари кога надланицом и олабављеним прстима преко лица.* – Кьд те оплете́м ш ти исте́рам sр̏кала.

опл̏зне свр. **1.** *покисне до голе коже тако да одећа (длака, перје) виси на њему.* – Коко́шће опл̏зле на ћи́шу. **2.** *биљка опусти лишће због суше или услед болести.*

о́плит м *оплетени поруб.* – Опѝнци на о́плит су по́убави од они́ја дру́ђи.

опље́ска свр. *поједе све с највећим апетитом.* – Дьнѝс опљеска́мо едно́ ја́гње.

опље́шти свр. *открије стражњицу.* – Варошáњће опље́ште дупети́ју на сл̏нце, велу́ сл̏нчосу́ју се.

опљижда́к м **1.** *в. обљиковина.* – Кѝв си ми ово́ј опљижда́к докара́л ме́сто др̏ва? **2.** *дечак или девојчица у доба пубертета; упор.* опљиштар. – Ови́ја на́ш опљижда́к јо́ш ма́лко, па че да по́чну да ју́ре мо́мци.

опљишта́р м *в. опљиждак (2).*

о́пне свр. **1.** *отегне, затегне.* – На влаче́г мо́ра да нату́раш ка́мење да осно́вуту до́бро о́пне. **2.** *натрти се.* – О́пне ду́пе.

о́пне се свр. **1.** *отегне се, ускописти се (о стоци на повоцу).* – О́пне се, па ни да мр̏дне. **2.** *успротиви се, супротсави се.* – И́ма поне́ћи загу́љен, па се о́пне и не сла́га се с опно́ј што сви́ о́че. **3.** *одужи се, отегне се (о астр. времену*). – То́ј чека́ње се о́пне ко гла́дна го́дин. **4.** *спадне само на једну врсту слабе хране.* – Виде́л би ја́ те́б да се о́пнеш са́мо на ле́б и лу́к. **5.** *падне на нечији терет.* – Опе́л се на брата́тога, ко да на ње́г преска́ка. **6.** *опружи се.* – Ста́рцан се опе́л да у́мре.

опове́да несвр. *кињи, малтретира кога.* – Опове́да ја́дну жени́цу.

опове́да се несвр. *живи оскудно и тешко.* – Она́ се, си́рота, оповеда́ла на ови́ја све́т.

опове́да се свр. *погорша се време за дужи период.* – Времѝштево се оповеда́ло, па се не мо́ж ни́шта рабо́ти у по́ље.

оповецу́е се несвр. *злопати се, живи тешко напорно радећи.* – Са́ма си тела́ д и́деш у сироти́њу, да се оповецу́еш, ни́кој те не́ присиљува́л.

опо́ди несвр. **1.** *покушава.* – Опо́ди, ал не мо́же. **2.** *проба.* – Ел си оподи́ла ва́риво на со́л? **3.** *в. опаца (2).*

опозна́е свр. *упозна.* – Ду́ши га, да га опозна́е.

опозна́е се свр. *упозна се.* – Момѝк и дево́јћа тре́бе до́бро да се опозна́ју, па тѝг да се узи́мају.

опо́ји свр. *опије, напије.* – Гледа́ли су да га опо́е, па да га вр̏жу, али о́н ку́рјак, подно́си пије́ње и несу́ му могли́ ни́шта.

опојува́ње с *гл. им. од опјуе.*

опоју́е несвр. **1.** *држи опело, опева.* – "Куга́ сам ја́ опојува́л, не́ ми оживе́л", ре́кал по́пат. **2.** *има опојну моћ, опија.* – Ово́ј вино́ ср̏чено опоју́е.

о́поко с *наличје*; упор. опако. – На ово́ј ба́смо од ову́ј стра́н лице́, а од другу́ву о́поко.

опо́р м анат. *ткиво које повезује црева у утроби (животиње).* – Едни́ свињећи опо́р ва́ре у ма́з, а ми́ га вр̏љамо на ку́чичи.

о́порит, -а, -о **1.** *који је тврдоглав, својеглав, непријатан.* – И́ва е мло́го о́порит, не мо́ж ти́ с ње́г да се сло́жиш. **2.** *који је опора укуса.* – Њего́во вино́ о́порито, не́ пи́вкаво ко твое́.

о́права ж упор. оправија. **1.** *ред, поредак, паметно вођење послова.* – Те́шко е кьд не́ма о́права у ку́ћу. **2.** *лако*

и успешно одвијање посла. – Дњѝс нéмам óправу у рáботу. **3.** *девојачка спрема.* – Ѝма јáко ýбаву óправу.

óправан, -вна, -вно **1.** *који је добро организован, сређен.* – Њѝна вамѝлија е óправна вамѝлија, а нé ко нéће – свртѝшушљак. **2.** *који је лак за рад, једноставан за рад.* – Кьд е óправна рáбота онó јáко лѝсно. **3.** *који је раздрешен, без проблема, јасан.* – Нé знам да л че да дóјду ел нéче, несѝм óпрвна. **4.** *који је прав, добар, исправан.* – Одстанѝ се, оманѝ се, / Óправан ти пýт казýем (б).

опрáвен, -а, -о **1.** *који је поправљен.* – Ел ти опрáвена мотóрна тестéра? **2.** *опремљен, спремљен.* – Опрáвен си за у шкóлу и сѝг отодѝ.

оправѝја ж *в. оправа (1, 2).*

óправно прил. *са лакоћом, без тешкоћа.* – На њéг скóро свáка рáбота ѝде óправно.

опрáзни свр. *испразни.* – Да се исéлиш и да ми опрáзниш сóбу.

опрáи свр. **1.** *оправи, поправи.* – Пробá да си сáм опрáим сáт, ал га сáмо пóвише покварѝ. **2.** *упути на посао или у посао.* – Свѝ и јýтром опрáим кýј че квó да рабóти дњѝс. **3.** *пошаље, отпреми кога.* – Опрáј га нис пýт, па нéк ѝде код онýј дрýгу бáбу. **4.** *крене и никако да стане.* – Опрáи ћѝша и не стањýе по нéдељу дáна.

опрáи се свр. **1.** *поправи се телесно.* – Опраѝл се, па румéн. **2.** *упути се, крене.* – Опрáи се нис пýт и отóди, нéма да застајкýе. **3.** *пролепша се време.* – Тóј че да рабóтимо кьд се опрáи врéме, вѝдиш ли квó е сѝг ћишовѝто.

опрáља несвр. **1.** *оправља, поправља што.* – Кадá ч да опрáљаш твóено áуто? **2.** *упућује на прави пут, изводи на пут.* – Опрáљан си на пут, нé да несѝ, ал тѝ несѝ тејáл да слýшаш, па сѝг трљај глáву какó ýмеш.

опрáља се несвр. *опоравља се, прездрављује, јача.* – Опрáља се полѝк, али сѝлом, млóго бóлан бѝл. **2.** *спрема се да пође.* – Опрáљам се д им на копáње, онó нѝкако да се опрáим.

опраљáње с *гл. им. од опраља.*

опрáштање с *тренутак поздрава, на растанку, невесте од родитеља и одлазак на венчање.*

óпре свр. *одупре, упре.* – Опрѝ отýд и дóбро гýрај.

óпре се свр. **1.** *подупре се, ослони се.* – Чѝча Јáћим се опрл на товáгу. **2.** *одупре се о што.* – Óпре се с нóђе у дýвар, па с грбѝну гýра шивуњéрат. **3.** *супротстави се.* – Óн очејá да продадé áлогу у Бáјчину, али já се óпрем и текá си онá остáне код нáс. **4.** *из дана у дан једе исту врсту хране, спао је на једну врдту хране.* – Опрл се сáмо на васýљ.

óпрем *неодређена безобразна реч.* – Óпрем дóбро.

опрéмтија м *неозбиљна мушка особа, јебиветар.* – Опрéмтија коло вóди, а Тýга дóјде osáд, држѝ ћéца.

опријетéљи свр. *постане пријатељ родитељима своје снахе или свога зета.* – Да глéдамо нéкако да се опријетéљимо с њи, та да сојýзимо тáј двá имáња.

опријетéљи се свр. *постане пријатељ родитељима своје снахе или свога зета.* – Мéн се чѝни да че се опријетéљимо.

опрѝча свр. *све потанко исприча.* – И кьд му овѝја опричáл каквó е свé билó, óн топрв тьг разбрáл.

опрли свр. **1.** *опрљи, осмуди.* – Кокóшку кьд оскубéш, мóра да ју опрлиш од онéј сѝтне перушѝњће. **2.** *убије слана.* – Слана́ опрлѝла расáдници. **3.** *превари.* – Вáрди се да те на вáшар нéћи не опрли. **4.** *покраде.* – Опрлѝли га лапóви. **5.** *изгуби на коцки.* – На кáрте га опрлѝли, свé му узéли. **6.** *гусенице поједу лишће биљака.* – Гусéнице опрлѝле шýму. **7.** фиг. *обави полни чин*

(мушкарац).

опрли се свр. **1.** *опрљи се, осмуди се.* – Опрли́л сам си тре́пће на о́лалију. **2.** *несрећно се уда или ожени.* – Опрли́л се с оню́ј Ро́ску, лењи́штину неви́дену. **3.** *изрекне се, каже оно што није требало.* – Опрли́ се и ре́ко оно́ј што не́ требáло да вре́вим. **4.** *превари се и учини рђаво дело.* – Опрли́ се, узе́ јајце́ из туџо́ гњездо́.

опрли́ја ж *распусна жена.* – Она́ј њиго́ва опрли́ја че́сто се му́ва по врба́ци с туџи́ му́жје.

опрљо́ше свр. у пеј значењу *опрли.*

опрљо́ше се свр. у пеј. значењу *опрли се.*

опро́сти свр. *обрекне, обећа. У свадбеној церемонији у једном тренутку свекар прилази младој да јој опрости (обрекне) прво теле или прво ждребе у тој години, а она њему да чарапе.*

о́прости м *в. опрочка (2).*

опро́чка ж **1.** *опроштај, праштање.* – По дво́ри се ви́је, ма́јће си мо́ли, / Од ста́ру ма́јку опро́чку и́ска: / "Опро́сти ме́не ста́ра, ма́јчице"(н. п.). **2.** *пошто се на свадби заврши даривање (или после ручка), прави се опрочка. Тада младожења стане уз софру крај старог свата, а млада према младожењи и онда збију главе. На главе им ставе погачу, а на погачу мало соли и прстен. Прво долази отац невестин да опрости својој кћери. Узме прстен промеша по соли и онда их благосиља, тако и остали;* упор. опрости. **3.** *тренутак на свадби када млада после венчања напушта родитељски дом и тражи опроштај од оца који јој том приликом дарује теле.*

опру́ди се свр. **1.** *оједе се између ногу.* – Опруди́ло се дупе́нце на дете́нце. **2.** *узнемири се, постане неповерљив (о стоци).* – Бе́ше ми́рна овчи́ца, ал се не́каква опруди́ла, ста́ла пруда́.

опрца свр. **1.** *јарац оплоди козу.* – Ја́рц гне́вно мо́ж да опрца две́ козе́, три́ на́јвише, ви́ше не мо́же. **2.** *обави полни чин (мушкарац).*

опрчи свр. *в. опрца.* – Одведи́ козу́ код ја́рца да ју опрчи.

опсе́ти се свр. **1.** *присети се, опомене се.* – Де́ се опсети́ куде́ си све́ ишьл, па че да по́јдемо да га тра́жимо,ега́ га на́јдемо. **2.** шатр. *окуци се.* – Опсети́ла ни се ку́чка и и́ма три́ псе́ту.

опси́ли се свр. *осили се.* – Мло́го се опсили́л кме́тат.

о́ситан, -тна, -тно *који је прилично ситан, мали.* – Ову́ј го́дин ни лу́к испа́дал о́ситан, али здра́в, чврс.

о́ситьцьк, -цка, -цко у дем. значењу *ситан.* – О́ситьцко им девојчето, али вре́дно.

опси́ца несвр. *обрезује, реже унаоколо.* – Опси́цам пле́к, пра́им поклопа́ло за грне.

опсло́ни свр. *подупре са свих страна.* – Мртву́ ба́бу ди́гну и опсло́не е с дрешља́ци, ту́ре туту́н у лулу́, а лулу́ на ба́бу у у́ста да пу́ши, па си оти́дну (н. пр.).

оптече́ свр. *са свих страна опколи вода.*

опти́сне свр. *затвори све отворе*; упор. оптотули. – У́знем чргу, па опти́снем ко́ш с јаганци́, да им не́ зима́.

оптоту́ли свр. *в. оптисне.* – Ја́ганци затво́тим у шта́лу, па до́бро оптоту́лим вра́та, да им не ду́ва.

опу́па свр. *поједе све са највећим апетитом*; упор. опуца. – Мо́ж ли да опу́паш едну́ тепси́ју буре́к?

опура́ш м *живахно и немирно дете, немирко.* – Дети́штето им едьн опура́ш.

опу́ца свр. **1.** *в. опупа.* – Ако сам добре́ гла́дан, ја́ си опу́цам це́л ле́б за ручьк. **2.** *обави полни чин.*

опу́чи свр. *истрти задњицу.* – Опу́чи

ду́пе.

опу́чи се свр. *истрти се, натрти се.* – Ови́ја се опу́чи, а они́ја га би́је по дупи́штето.

опша́пи свр. **1.** *обухвати шакама.* – Ва́чам ри́бе с ру́ђе и напи́пам едну́ голему́ мре́ну, пи́пкам ју, она́ са́мо мр̏тка, ал ју не мо́г опша́пим да ју ува́тим. **2.** *заузме велико пространство, стекне огромно имање.* – Ма́лко му што опшапи́л це́л Лу́г, него сѣ́г о́че и лозја́нско ме́сто да зау́зне.

опши́в м **1.** *поруб на тканини, опшав.* – О́чу о́пшив да бу́де по́широк. **2.** *лимена заштита која се поставља око оџака на крову да не би вода продирала у таван, а исто тако и лимени поруб по кровној ивици калкана и др.*

опши́ва несвр. *лимом обавија димњак да вода не цури у таван или уопште лимом покрива површине на грађевини које треба заштитити од кише.* – Ма́јстор Са́ва ми опши́ва о́џаци и калкањѐ.

опшиша́ри свр. *опкорачи, обухвати ногама.* – Пр̏во га опшиша́ри па тѣ́г се́дне на њѐг, на дебе́лото дрво́.

о́пште прил. *уопште.* – О́пште ме то́ј не зали́ма.

орѣ́л м рет. зоол. *в. орл.*

орали́ја ж **1.** *земља која се оре, ораница.* – То́ј е земљѣ́ орали́ја. **2.** *разорана њива која је две године била под одмором.*

ора́ло с *ралица, рало.* – Кьд се завр̏ши ора́ње, де́да ора́ло ту́ри под ча́ндију.

ора́њице с *дем. од орање.* – И́мам јо́ш два́ дена́ ора́њице.

ората́ ж *говор, разговор.* – Дојди́ ма́лко на ората́. – Кру́пна му на њѐг ората́.

орате́ње с *гл. им. од орати.*

ора́ти несвр. *говори, разговара, прича.* – Јо́ш ора́те, не мо́ш се раста́е. – Немо́ј да ора́тимо од то́ј, било́, што́ било́. – Стра́шно е кьд не́ма с куга́ да ора́тиш.

о́ратница ж *в. олалија.*

орбѐ свр. *в. орве (1).*

орвѐ свр. **1.** *поједе около неки плод и сл. а средишни део одбаци*; упор. орбе. – Орвѐ, орвѐ ја́блку па ју вр̏љи. **2.** *оглође.* – Орвѐ кочи́не.

оре́ди свр. *учини да што буде ретко*; упор. орети. – Моми́рузу смо ореди́ли у саде́ње. – Ореди́мо доодѐње едни́ ко́д друђи.

орези́ли свр. *обрука, осрамоти.* – Зашто́ ме, бре́ сле́пче, орези́ли код они́ја љу́ђе?

орези́ли се свр. *обрука се, осрамоти се.* – Орезили́ се, не ото́, ко што сам им обре́кал.

оре́ј м бот. *орах (дрво)* Juglans regia L. *и плод.*

орејѣ́к м *дем. од орај, младо дрво ораха*; упор орејчьк (2). – Мѣ́нечьк орејѣ́к, али до́бро ра́џа.

орејо́в, -а, -о *који је од ораха, који се односи на орах*; упор. ореов. – У орејо́ву ко́ру вл̏на се чи́ни у црно́.

орејо́вина ж *орахово дрво као грађа, ораховина*; упор. ореовина, орешовина. – Да напра́иш на́мштај од орејо́вину, то́ј ти е на́јбоље.

орејчѣ́к м **1.** *ситан плод ораха*; упор. орешчич. – Да ми бѐше да́л едѣ́н орејчѣ́к, ал ни то́ј. **2.** *в. орејѣк.* – Орејчѣ́кьн добро́ напре́дуе.

оре́јче с *в. орејчьк.* – Оста́ло ми од ручѣ́к ма́лко ле́б и едно́ оре́јче. – Добро́ би било́ да овде́ поса́димо едно́ оре́јче.

оре́јчич м *в. орејчьк.* – Роди́ли се си́тни оре́јчичи, па коштани́. – Бѐше ни́кал едѣ́н оре́јчич онде́ покре буна́р, али не́ћи дошѣ́л па га извади́л.

оре́мпа свр. *грубо одеље, грубо направи.* – Ко си могѣ́л са́мо да га ово́лко оре́мпаш, ко да си га дела́л с ле́ву ру́ку.

ореóв, -а, -о *в. орејов*.

ореóвина ж *в. орејовина*.

орéти свр. *в. ореди*. – Оретúла сам си качамáк.

оречáе свр. *постане ретко, прореди се*. – На Слободáна јáко оречáла косá, јóш мáлко па че да бýде елúс ћéлав.

орешáк м *орахов вођњак, орашар*. – Насадúли смо јóш едѣн орешáк.

Орéшац м *село у општини Књажевац*.

орéшачћи / чки, -чка, -чко *који припада Орешцу, који се односи на Орешац*.

орéшница ж *в. орешњак*.

орéшњак м *пита са орасима*; упор. орешница. – Књд е пóсан светѣц не прáи се ђибáница, него орéшњак.

орéшњачич м *дем. од орешњак*. – Узнú мáлко од орéшњачичат, да вúдиш кѣв је блáг.

орешóвина ж *в. орејовина*. – Књд сечéш сúрову орешóвину с мотóрну тестéру, онó се тестéрата дáви.

Орéшчанин м *становник Орешца, онај који је пореклом из Орешца*.

Орéшчанка ж *становница Орешца, она која је пореклом из Орешца*.

орéшче с *в. орејчић*. – На Úгнетовдѣн јýтром дóјде "квáчка" и врљи нéко орéшче пóзам и рекнé да су тóј "пúличи". – И овýј гóдин орéшчено убúла сланá.

орéшчич м *в. орејчић*. – Под големијан орéј најдó неколко орéшчича. – Бóљ да ти у њúву нúкне орéшчич него срéшња.

орúз м *пиринач*. – Јá пóвише вóлим орúз од зéље.

орúз на голó м *једно народно јело са пиринчем*.

оризѣк м *дем. и хип. од ориз*. – Насéцкам у грнéто лýк и пипéр, месцé колкó úма и ако úма и тýрим му шáку орúз да га згýсти.

óричина ж бот. *алге у устајалој барској води* Caltha palustris L.

орл м **1.** зоол. *орао* Aquila; упор. орљ. – Орл летú над Грнчáр. **2.** *једна дечја игра*.

óрла ж *укосница*. – На свáку стрáну у кóсе забодé по еднý óрлу.

орлé с *дем. од орл, мали орао, орлић*. – Децá видéла орлé, па ме питýју квó е тóј тúче.

орлéње с *гл. им. од орли се*.

óрли се несвр. *налази се у стању раздраганости с тенденцијом губитка контроле у опхођењу (о детету)*. – Детéнце, немóј се óрлиш, че да ровéш.

орлúч м *в. орле*.

орлóви нóкти м бот. **1.** *трајна повијуша по шибљу и живицама из фам.* Caprifoliaceae *дуга до 2 т. Цветови су врло мирисни, споља жућкасти а унутра црвенкасти, орловњак* Astragalus glucyphyllus, Lonicera caprifolium L. **2.** *дуговечна зељаста биљка из фам.* Papilionaceae *висока до 1 метра, перасто дугих листова, плавих цветова* Galega officinalis L.

орлóвка ж *једно старинско народно коло*.

óрљак м *гомила, светина, олош*. – Свé мóј до моéга, свé сáм óрљак назаметáл пýшће.

óрне свр. у дем. значењу *поорe мало, поорe неколико*. – Óрну двá éктора за пшенúцу, а за момýрузу сам остаúл двá пýт по тóлко.

орнúца ж *в. арница*.

орнúчје с *в. арничје*.

óро с **1.** *народно коло*. – Áјде да одúграмо по еднó óро. **2.** *игранка на којој се играју народна кола*. – Кнóчи че да úдемо нá оро. в. и: вилаетско оро, вилино оро, длго оро, свекрвино оро, ћопаво оро, шерено оро.

оробе́рац м *в. ороигрица*.

оробе́рка ж *жена оробера̑ц*.

оровѐ свр. *оплаче, ожали*. – О́рова га и о́жалеа га, како́ е ре́д.

оро́ди се свр. *постане род са неким (женидбом, удадбом)*. – Ороди́ли смо се с Ми́ленку из Цр̏вење.

ороѝгрица ж *играч у колу који изванредно лепо игра*; упор. оробера̑ц. – Пе́ра е би́л ороѝгрица, едьнпу́т, али Е́вру ни́кој не могѣ́л да наде́игра.

ортачи́ја ж *ортаклук, партнерство*; упор. артачија. – С ње́г нема́ј ортачи́ју.

ору́жа свр. *одене, обуче*. – Ју́тром оми́јем и ору́жам де́цу, даде́м им да поеду́ и пра́тим и у шко́лу. – Ору́жај се по́убаво, ако си веч реши́л д и́деш на светѣ́цьт.

ору́жа се свр. *одене се, обуче се*. – Чим се ди́гнем о́дма се ору́жам.

оружува́ње с *гл. им. од оружуе (се)*.

оружу́е несвр. *одева, облачи*. – Јо́ш си га ма́ти оружу́е, а гле́ кољѣ́и е.

оружу́е се несвр. *одева се, облачи се*. – Велу́ едѣ́н се обеси́л, што га мрзе́ло да се сва́ко ју́ро оружу́е.

ору́цка несвр. *оре помало*. – Ору́цкам, ал сла́бо, не́ма на́вта.

орцѐ с *дем од оро (1)*. – Чу си оди́грам јо́ш едно́ орцѐ.

осави́на несвр. *освањује, затиче га зора*. – Мо́ј му́ж осави́на у кава́ну.

осави́на ж *цилиндрични, дугуљасти део око кога се окреће точак, осовина*. – На́ша ко́ла и́мају гво́здене осави́не, а ва́ша дрвене.

осавина́ње с *гл. им. од осавина*.

осави́нка ж *дем. од осавина*. – Строши́ла му се та́м не́ква осави́нка на а́утото, па сѣ́г ку́ка ску́по ко́шта но́ва.

осѣ́вне свр. *осване*. – Осьвну́мо, же́на, и ово́ј ју́тро, а ку́ј би ре́кал.

осьвњу́е несвр. **1.** *свиће*. – О́ш кьд е поче́ло да осьвњу́е и ни́како да сѣ́вне. **2.** *освањује, затиче га зора*. – На́ш Мали́ша осьвњу́е над књи́гу.

осака́ти се свр. **1.** *нанесе себи озледу при чему осети јак бол (али не постане сакатат од тога)*. – Удари́ се с чу́к по пр̏с, та се осакати́. **2.** *начини погрешан избор у неком важном подухвату*. – Ожени́л се с ону́ј курво́љину, та се осакати́л.

осамдесѐ бр. *осамдесет*.

осаме́е свр. *остане сам*. – Осаме́мо и ја́ и мо́ј комши́ја.

осамсто́тин бр. *осама стотина*. – Осамсто́тин ва́ли до милијо́н.

осѣ́т м бот. *двогодишња биљка из фам.* Asteraceae *усправне стабљике високе од 30 до 100 ст, листова са бодљастим зупцима, светло пурпурних цветова, бодаљ* Carduus acanthiodes L.

осьтѣ́к м *земљиште обрасло трњем и боцом*.

освем предл. *сем, осим, изузев*; упор. освен. – Освем да у́знем да се сѣ́г уби́ем.

освен предл *в. освем*. – Не́мају ни́куг освен ње́га.

о́сењ м *вампир, вукодлак*; упор. осења. – Кьд смо били́ деца́ ја́ко смо се плаши́ли од о́сењи.

о́сења ж *в. осењ*. – При́чају да на До́брин до́л но́чум изла́зе о́сење.

осе́њи свр. *омађија, зачара, помрачи ум*. – Осењи́ло ме не́квo, па не зна́м где́ се нао́дим. – О́ди како́ осе́њен.

осењу́е несвр. *опсењује*.

осерсе́ни свр. *излапи, изгуби памћење*. – Де́да осерсени́л до и́ч.

осе́ти се свр. **1**. *присети се, опомене* се. – Кьд о́н по́че да при́ча од водени́цу, ја́ се осети́ да ми е дл̏жан де́сет ѣ́ила жи́то, па му и потражи́. **2**. *доспе у неку ситуацију*. – Кьд се осе́ти у зо́р, курја́к кајди́ше и на чове́ка. **3**. *почне да заудара*. – Ако ме́со не седи́ у ври́жидер, ве́ч се ју́тре осе́ти.

осећи́ра свр. *доведе кога до рђавог расположења, наједи кога, насекира.* – Заштó си осећирáла мужáтога?

осећи́ра се свр. *дође у рђаво расположење, наједи се, насекира се.* – Осећирáл сам се што ми се стрóши осави́на, а нéмам пáре да кýпим дрýгу и што ми колáта вéч јýтре трéбу.

осéча несвр. **1.** *осећа.* – Осéчам болéж у меши́ну. **2.** *предосећа.* – Осéчам да че да се дéси нéшто гáдно. **3.** *примети, уочи.* – Гóдине прóде, а човéк не осéча.

осéча се несвр. **1.** *налази се у извесном здравственом стању.* – Не осéчам се нéшто нáјбоље. **2.** *заудара, смрди.* – Дóле покре пýт се осéча нéка мр́ша.

осечáње с *гл. им. од осеча (се).*

осечé свр. *одсече.* – На Бѣдњи дѣн рáно јýтром и́демо да осечéмо бѣдњак.

осецувáње с *гл. им. од осецује.*

осецýе несвр. *седи оклевјући да пође, седи као очекујући нешто.* – Требáло би да си пóјдем, а јá осецýем, мóжда че да дóјде, па да се ви́димо.

оси́ло с *осињак.* – Немóј да р́чкаш у оси́ло.

óсиљ м *осје на житном класу.* – Не мóг се истрéбим од ови́ја óсиљ. – Гáдно е да ти óсиљ улéзне у ýво, ел не дáј Бóже у óко.

осиљáв, -а, -о *који је посут осјем.* – Кьд год дéда излéзне из плéвњу, барéтина му осиљáва.

оси́пе свр. *одаспе, одсипа.* – Оси́пи за дýшу.

оси́пе се свр. *избију га црвене пегице по кожи, добије мале богиње.* – Оцýтра сам се јáко оспáла, ел сам цéлу нóч седенѣувáла.

осиротéе свр. *осиромаши.* – Осиротéше љýђе, едвá с лéб искáкају на крáј.

осковáрина ж *в. сковарина.*

осковарци́ја м *в. сковарција.* – Осковарци́је остáйше код нáс осковáрину, па отóше у Понóр да купýју мéд.

оскóмина ж **1.** *трњење зуба*; упор. скомина. – Кьд се едé зелéн ошьвлѣк на човéка дóјде оскóмина. **2.** *чежња за нечим што се не може остварити, а такорећи на дохвату је.* – Вáчам оскóмину кьд ви́дим печéње. в. вача оскомину.

оскубé свр. **1.** *очупа.*– Оскуби́ си три́ влáкна од срамотý, вржи́ и у чýгаљ и податури́ му вéчером под естѣк, ако ми́слиш да се мáне да сћи́та по туцé женé. **2.** *ишчупа.* – Оскýбен ни зелéни лýк из гради́ну. **3.** *очерупа.* – Закóљем кокóшку и зачáс ју оскубéм.

оскубé се свр. *опадне длака, олиња се.* – Овцá се оскýбла окол ши́ју.

оскýбина ж **1.** *очупана вуна са заклане или угинуле овце.* – Сѣг предéм оскýбину, власнý вл́ну сам испрéла. **2.** фиг. *неуредна жена.* – И онáј њигóва оскýбина че мéн да при́ча од рéд.

оскуцéва несвр. *в оскуцује.* – Ти́ја љýђе за свé оскуцéвају, големá су сироти́ња.

оскуцевáње с *гл. им. од оскуцева.*

оскуцувáње *с гл. им. од ускуцује.*- Знáмо ми́ дóбро заоскуцувáње, нé знамо за довлéт.

оскуцýе несвр. *трпи оскудицу, оскудева*; упор. оскуцева. – Оскуцýе и за парý и за брáшно и за јóш гоцá коé дрýго.

ослóни свр. *склони се са светла или са сунца некоме.* – Мр́дни та ми ослóни, не ви́дим да писýем.

ослутýе несвр. *очекује и слути.* – Ослутýем да че да дóјду.

осмем предл. *сем, осим, изузев.* – Осмем њéга, дрýђи ни́кој нé би́л.

осми́на ж *осморица, осам*

мушкараца. – Осми́на се збра́ше и едва́ га натовари́ше.

осми́нка ж дем. *од осмина (осми део)*. – За ме́н четврти́нка, а за дете́во осми́нка буре́к, до́ста че да е.

осми́ца ж *орнаментни потив у ћучијском занату*.

осмо́љи се свр. *покуњи се, опусти се, снужди се.* – Осмољи́л се, ко да е поћи́сал.

осмрди́ свр. *усмрди, начини смрадну атмосферу. Мајка поред новорођенчета с времена на време поједе бели лук "да малко осмрди покре њег".*

осму́ди свр. *опрљи длаку*. – Немо́ј да па́лиш лулу́ с главњу́, мо́ж си осму́диш мустачи́.

осно́ва ж *пређа навијена на кросно која пролази кроз нити и брдо, кроз коју се, кад се начини зев, провлачи чунак са потком, приликом ткања*.

основе́ свр. *пређу која ће бити основа при ткању, по одређеној шеми и поступку припреми за навијање на кросно.* – Дњи́с основа́мо ткање́, ју́тре да га нави́јемо, за́јутре да га уведе́мо, па по́там не́кад да ту́рамо са́не и да че́мо.

осо́вина ж *в. усуботина*. – Осо́вина (топ.).

осо́ј м *северна страна неког узвишења коју ретко обасјава сунце, осоје*; упор. мртвина. – Голе́ми осо́ј (топ.), Ма́ли осо́ј (топ.).

о́сом бр. *осам*. – О́сом ћи́ла жи́то за два́ дена́ копа́ње, такве́ су на́днице.

осомдесе́ бр. *осамдесет*. – Осомдесе́ и три́ но́чи смо чува́ли туне́л.

осомдесе́т бр. *осамдесет*. – Ле́тос сам варди́л осомдесе́т бра́ви о́вце.

осомна́ес бр. *осамнаест*. – Опи́нци су кошта́ли осомна́ес ба́ње.

осомна́ести р. бр. *осамнаести*. – До́јдо́ше осомна́ести ди́н.

осомна́естица ж *нешто што је обележено бројем осамнаест*. – Тели́вонска ценра́ла, та́м где́то рабо́ти Ву́ле Ме́ркач, е у осомна́естицу.

оспи́ свр. *одспава*. – Пушти́ га не́к оспи́.

оспи́ се свр. *оспава се, касно устане.* – Сино́ч си поседе́мо до не́ћи зама́н, па сам се оцу́тра ели́с оспа́ла.

осреда́к м **1.** *ретко дрвеће порасло на међи између њива*; упор. мецак. **2.** *в. средиљ*.

осре́јћи свр. **1.** *учини срећним.* – Бо́шко че те́б да осре́јћи, не́че дру́ђи, ће́ро моја́. **2.** ирон. *срећно ожени или уда.* – Осре́јћи́л ће́ркуту с ону́ј пија́ницу.

осре́јћи се свр. *постане срећан.* – Не це ни ти́ осре́јћиш.

о́ставка ж археол. *остава, скривница*. – Кьд копа́ли по оно́ј гради́ште у Гради́ште нашли́ о́ставку и у њу́ па́ре, чу́кови, гр́нци и дру́ђе дрнцоли́је.

оста́дне свр. *остане, преостане.* – Ако оста́дне ма́лко, до́бро че да бу́де.

оста́и свр. **1.** *стави, метне.* – Оста́ј га та́м на ба́самаци. **2.** *престане да упражњава.* – На́уман е, вели́, да оста́и дува́н. **3.** *напусти.* – Остаи́ла си му́жа. **4.** *не учини што, заборави да учини.* – Остаи́л сам неза́пета вра́та. **5.** *нарекне наследнику.* – Де́да ни остаи́л њи́ве и лива́де. **6.** *буде преживљен (од чланова породице).* – Иза се́б остаи́л си́тну де́цу.

оста́л м *собни намештај за којим се једе, сто, астал*. – Се́дајте уз оста́л да вечеру́емо. – За сва́дбу се заи́мају осталѝ по комшилѣ́к, ел ни́кој не́ма то́лко осталѝ колко́ ти́ја дѣ́н тре́бу.

оста́лац м *онај који је остао пошто су сви отишли, отселили се*. – У Репу́шницу и́ма јо́ш седом-о́сом оста́лца, све́ се дру́го исели́ло.

оста́лче с *дем. од остал*. – И́мамо две́ оста́лчичи, на едно́ ни сто́ји телеви́зер, а на друго́то ра́дијо.

оста́лчина ж *ауг. од остал, велики*

сто. – Оста́лчината ем голема́, ем напра́ена од есено́вину, па те́шка, едва́ ју пене́сомо.

оста́ља несцр. **1.** *ставља, оставља.* – Оста́љам га на си́гурно ме́сто. **2.** *престаје да чини што.* – Од ју́тре оста́љам пије́ње. **3.** *напушта кога.* – Оста́љам те, па да си ми из о́чи испа́дал. **4.** *даје у наслеђе.* – Оста́ља ни две́ ку́ће и водени́цу. **5.** *даје парастос.* – Оста́љају му четере́с да́на.

остаља́ње с **1.** *гл. им. од остаља*. **2.** *давање парастоса.* – Кьд бе́ше на остаља́ње, дојдо́ше два́ попа́.

остѣ́н м **1.** *штап који на једном крају има пострушку, а на другом гвоздени шиљак. Пострушком се скида блато са точкова или са рала, а шиљком се понекад боцне онај во који не вуче добро.* **2.** *провизорна мера за мерење протока времена.* – Јо́ш едѣ́н остѣ́н, па че сл́нце да за́јде.

оста́не свр. *задржи се негде и даље, не отиде, остане*. – Оста́ла би код те́б, ал не сме́м.

остањува́ње с *гл. им. од остањује.*

остању́е несвр. **1.** *задржава се негде и даље, не одлази, остаје*. – Бе́ла ви́ло, старо́јћа ото́ди, / А дево́јћа с куга́ остању́е (н. п.)? **2.** *припада у наслеђе.* – Голе́ма њи́ва остању́е за Сми́љу. **3.** *остаје траг иза кога.* – О́н ото́ди а ди́ра остању́е по ње́г. **4.** *задржава положај.* – Де́да остању́е кме́т јо́ш че́три го́дин. **5.** *долази у неко стање, биће у неком стању.* – Остању́е ћо́пав, до́ктури му не мо́ж помо́гну. **6.** *преостаје.* – И́ма за на́с, а остању́е и за њи́.

о́стар, -тра, -тро **1.** *који је оштар (о сечиву).* – О́стар но́ж, мо́ж влакно́ да пресече́. **2.** *који је шиљат.* – Игла́ и́ма о́стар вр́. **3.** *који је строг, прек.* – Стани́слов е о́стар чове́к. **4.** *који је груб, рапав.* – Ова́ј вл́на до́ста о́стра. – Остра му дла́ка. **5.** *који нагло заокреће, скреће.* – Па́зи како́ во́зиш по о́стре криви́не. **6.** *веома хладан.* – Ова́ј зима́ би́ до́ста о́стра.

остаре́е свр. *остари.* – Кьд чове́к остаре́е, не́ за ни́шта.

остени́ца ж зоол. *в. стеница*.

ости́не свр. *в. истине*. – Кьд сва́риш млеко́, оста́ј га да ма́лко ости́не.

ости́ска свр. **1.** *отрпи, претрпи, преживи без нечега.* – Чове́к ако не́што не́ма, о́н ости́ска. **2.** *отрпи да обави неку физиолошку радњу.* – Едва́ остиска́, а те́о да пр́днем, мецу оно́љћи љу́ђе. **3.** *стрпи се.* – О́стиска ћи́ша дьнѣ́с, ал ју́тре, и́ма да љу́љне, ко Бо́г.

остоја́ње с *одстојање, размак, раздаљина*. – Бу́ди ти́ сьс ње́га на остоја́ње.

остре́жи се свр. *прикупи кураж.* – Чове́к се остре́жи кьд но́чум проо́ди покре гро́бишта.

остре́ње с *гл. им. од остри*.

о́стри несвр. *оштри*. – О́стри ноже́ви, ју́тре че да ко́ље свињу́. – Ма́че си о́стри но́кти на метлу́.

о́стри се несвр. *спрема се за нешто*. – О́стри се за пија́нку, не пи́је ве́ч два́ дена́.

остри́ка ж бот. *вишегодишња, шумска зељаста биљка из фам.* Cyperaceae. *Стабљика усправна и глатка. Листови, дуги, уски и храпави. Цветови висећи* Carex pendula Hudson.

остри́кав, -а, -о **1.** *који је прилично оштар под руком, храпав.* – Од постри́зину вл́на остри́кава. **2.** *који је хладан (о времену).* – Јуче́р бе́ше то́пло вре́ме а дьнѣ́с остри́каво.

остри́ло с **1.** *тврђи камен дугуљастог облика и нешто тањи, којим се оштре разне алатке а особото коса, оштрило, брус.* – Остри́ло од ко́су ту́рим у ку́тлицу и ко́сим. **2.** *тоцило.* – А́јде да обр́чаш остри́ло. **3.** *подрезивач за оловке.* – Ши́љим пла́вез сьс остри́ло.

остри́лце с *дем. од острило*. – И́мам ја́ко добро́ остри́лце.

остри́на ж **1.** *строгост, дисциплина, оштрина.* – На де́цу тре́бе остри́на, а не́ да су распу́штена ко сага́шња младињá.

острина́ ж *хладноћа, свежина*. – Из по́друм би́је не́ка острина́.

остри́ца ж *оштрица сечива*. – Иступи́ла му се остри́ца на сећи́ру.

о́стро прил. *озбиљно, строго.* – Са́мо о́стро, не́ма ла́баво.

о́строво с *острво*; упор. средорек.

острога́нка ж *шубара прављена од јагњеће коже веома ситне длаке, астраганка*.

острозу́бје с *каменито и кршевито земљиште чије стене имају облик оштрих зуба.* – Острозу́бје (топ.).

острољáнка ж *једно старинско народно коло*.

о́струга ж *в. струга*. – Сѣг о́струђе ви́ше не́ма, тој има́ло ода́вна и ста́ри љу́ђе едва́ па́нте када́ су се о́вце сабира́ле на Млзи́груду.

остру́шка ж *гвоздени жарач са куком на једном и пострушком на другом крају, за рад око огњишта*. – Кьд те уда́рим ш те изгори́м ко с остру́шку.

остру́шчица ж *дем. од острушка*. – Где́ ли се затури́ла остру́шчицана, не́ма с кво́ да сту́рим вр́шњак од огњи́ште.

о́ступ м *одступање, повлачење*. – И ми́ ти њи́ приси́лимо на о́ступ, па у́дри, па ју́ри, док не затражи́ше пре́мирје.

осуве́е свр. **1.** *постане сув, осуши се.* – Кьд га гусе́нице изду́ дрво́ осуве́е. **2.** *пресуши, пресахне.* – О́чи ми осуве́ли од рова́ње. **3**. *смрша, ослаби.* – Осуве́л, са́мо ко́жа и кочи́не од ње́г.

осуга́ри свр. *касно донесе на свет јагње или јаре.* – Та́ј овца́ у́век осуга́ри ја́гње.

осуга́ри се свр. *касно дође на свет јагње или јаре.* – Осуга́рило се то́ј ја́гњенце, зато́ј на́јмало.

о́сум бр. *осам*. – Пошьл сам у шко́лу у о́сум го́дин.

осумдесе́ бр. *осамдесет*. – Мо́ј де́да е има́л осумдесе́ го́дин кьд сам се ја́ роди́л.

осумдесе́т бр. *осамдесет*. – Тра́жи ми осумдесе́т ба́ње, да ми нао́стри сећи́ру.

осумна́ес бр. *осамнаест*.. – Жени́ли ме кьд сам има́л осумна́ес го́дин.

осумна́есе бр. *осамнаест*. – И́мам осумна́есе о́вце и едногá овна́.

о́суство с *одсуство*. – Дошьл на о́суство, две́ не́деље.

осу́че свр. **1.** *усуче, направи канап.* – Тре́бе да осу́чем пово́рће за вре́че. **2.** *развије коре за гибаницу.* – Осука́ла сам петна́ес о́бће.

осу́че се свр. *много омршави*. – Осука́л се ко плати́ка.

от предл. *од*. – От кьд сам ти река́л да то́ј не рабо́тиш, ти́ га зајна́т рабо́тиш. – Доно́симо во́ду от пото́к.

ота́ви се свр. *опорави се после неке невоље.* – Мло́го че да тре́бе на ње́г да се ота́ви од ону́ј паље́вину.

ота́вичје с *трава за треће кошење, трава порасла после кошења отаве*. – Д и́м да ћи́мнем оно́ј ота́вичје зача́с.

отьг прил. *од тада*. – Откако́ се замери́мо отьг не доо́ди код на́с.

отагáј прил. *в. отьг.* – Отагáј е прошло́ гоца́ вре́ме.

ота́м прил. *отуда*. – Дојдо́ше ота́м, а ото́ше на ова́м.

отьни свр. *начини тањим него што треба, отањи.* – Отьни́ла сам си пре́цу за чр́ђе.

отаро́ше свр. *в. атароше*. – Отаро́ши те́ј ста́ре дре́е не́где.

отаро́ше се свр. *в. атароше се*. – Едва́ че́кам да се отаро́шем од ову́ј сипљи́ву коби́лу.

отва́ра се болни́к изр. *ако је неко*

много болестан врачка узме железа за сапињање коња, поведе болесника на раскршће, окује му ноге, а затим их отвара.

о́твор м *рад с лакоћом, рад са великим учинком*. – Не́ћи пу́т доби́јем о́твор у ру́ће и ра́бота са́мо па́да.

отвр̏ља несвр. **1.** *одстрањује, одбацује.* – Отвр̏љај све́ што не ва́ља. **2.** *има велики учинак у раду, одбацује посао.* – Што о́н отвр̏ља ра́боту, то́ј дру́ђи ре́тко мо́же.

отвр̏ља́ње с *гл. им. од отвр̏ља*.

отвр̏љи свр. **1**. *одстрани, одбаци.* – "Отвр̏љи́ лескó́ве, узи́мај дренó́ве" (ноге), каже се јагњету тек дошлом на свет. **2.** *да, донесе добар приход.* – Ова́ј њи́ва до́бро отвр̏ља́ла пшеницу ову́ј го́дин.

отвр̏љи се свр. *наглим, снажним покретом одбаци се од чега.* – Отвр̏љим се од едне́ ћереми́де, па ри́пнем на дру́ђе.

о́те несвр. *3. л. мн. презента од оче, супр. нете.* – Они́ о́те да ни то́ј у́зну забађа́в.

оте́гне свр. *жестоко истуче некога.* – И́ма те би́јем, па ш те оте́гнем од бо́ј.

оте́гне се свр. **1.** у пеј. значењу *легне, испружи се*. – Оте́гне се у ладави́ну, па са́мо спи́. **2.** фиг. *умре*. – Дошо́л му дьньт, па се оте́гал.

оте́гне ча́пољци изр. *умре.*

отежа́е свр. **1.** *постане тежак,* – Отежа́ло ми дрво́во на ра́мо, мо́ра га сту́рим да ма́лко одмо́рим и да га преме́стим на друго́во ра́мо. **2.** *удебља се.* – Ба́ба Сто́јна мло́го отежа́ла, и́ма ју преко сто́ ћи́ла. **3.** *затрудни (о жени).* – Бьћи сам води́ла рачу́н, а оно́ па́ отежа́. **4.** *зађе у задње месеце трудноће (о жени или домаћој животињи).* – Бу́лка до́ста отежа́ла, јо́ш ма́лко, па че да се те́ли.

отежу́е несвр. **1.** *постаје све теже од неког терета.* – Да е по́близо не би ми било́ то́лко те́шко, али пу́т се о́длжи и оно́ по́че да ми отежу́е. **2.** *остаје у другом стању.* – Отежу́е чим ви́ди мушће́ га́че. **3.** *дубоко залази у трудноћу.* – Кра́вата ве́ч отежу́е, не би трба́ло да ју ви́ше пре́замо.

оте́за несвр. **1.** *отеже, испружа.* – Оте́за ши́ју на ту́ј стра́н. – Оте́зају желе́зо с тра́ктур. **2.** *одуговлачи, одлаже.* – Оте́за с о́дговор. **3.** фиг. *умире.* – Оте́за ча́поњци.

оте́за се несвр. **1.** *затеже поводац одупирући се да крене (стока).* – Оте́за се, не́че д и́де. **2.** *не пристаје радо.* – А́јд, немо́ј се оте́заш, него се упису́ј и ти́.

отеза́ње с *гл. им. од отеза (се).*

оте́кне свр. *надује се, добије оток*. – Уапа́ла ме оса́, па ми оте́кла рука́. – Оте́кал од пије́ње.

отеко́тина ж бол. у ауг. значењу *оток, отеклина* oedema. – Приви́јате ли не́што на отеко́тинуту, ел си че́кате да она́к про́јде?

оте́ла ж бот. *сорта старинског мирисног грожђа, данас скоро ишчезлог*; в. бела отела.

оте́па свр. *грубо одеље, грубо направи*. – Ел си си га са́м овакво́ у́баво отепа́л?

оте́пан, *-а, -о који је грубо направљен, направљен нестручно.* – Мло́го ти оте́пан испа́дал ови́ја оста́л.

отепо́тина ж *предмет који је грубо, лоше направљен.* – Кому́ си плати́л да ти напра́и овакву́ отепо́тину?

отере́ти свр. **1.** *наметне обавезу, оптерети*. – Гле́дај да га не отере́тиш ја́ко, ел зна́еш да га побољу́е грби́на, па да му се не полоша́е. **2.** *повећа захтеве, обавезе.* – Сага́шњи су ђа́ци ја́ко отере́тени у шко́лу.

отере́ти се свр. *оптерети се, преоптерети се послом*. – Ову́ј го́дин се отерети́: му́ж не ту́ј, а ја́ са́ма, па

рабо́тим и му́шће и же́нсће ра́боте.

отеретува́ње с *гл. им. од отеретуе (се).*

отерету́е несвр. *оптерећује*. – Немо́ј да отерету́еш воло́вити, јо́ш су мла́ди.

отерету́е се несвр. *оптерећује се*. – Што́ се отерету́еш без по́требу?

оте́ла ж *врста старинског мирисног грожђа*.

оте́лчина ж у пеј. значењу *вино од отеле, од кга, ако се више попије, неснсно боли глава.* – Пи́мо сино́ч не́ку оте́лчину, па смо дьньс ша́мутни ко ри́бе на су́во.

оти́де свр. **1.** *напусти неко место, оде*. – Отиде́те да ви́дите кво́ рабо́ти. **2.** *пође отпутује.* – За́едно ото́мо на та́м, по́сле се ја́ врну́, а о́н о́ста. **3.** *посвети се нечему.* – Ошьл у попо́ви. **4.** *нестане, пропадне.* – Ко́њ кле́че, Ла́зар па́де и о́тиде све́ у пи́зду ма́терину. **5.** *уда се*. – Отишла́ сам за Ви́ту кьд сам има́ла седомна́ес го́дине.

о́тиде без остани́ збо́гом изр. *оде без поздрава, оде постиђен и љут*.

отиди́чу буд. од отиде, *отићи ћу*. – Отиди́чу у го́ру зеле́ну, / Уваги́чу змију́ ридо́вићињу (н. п.).

отидо́ше свр. у пеј. значењу *оде, отиде*. – До́јде и не́ зна да си отидо́ше.

оти́рка ж *в. утирка*. – Да́ј оти́рку да обри́шем оста́л.

оти́сне свр. **1.** *извади запушач из суда, отпуши.* – Отисни́ бало́нат кьд о́ч у ње́г да сипу́еш, по́сле га па́ затисни́. – Кьд ту́рамо петлица́н у вла́ше, ми и до́бро зати́снемо, па превр̀жемо с кр̀пу, да се не мо́ж са́ме оти́сну. **2.** *склони препреку води да може слободно тећи.* – Отисни́ на воду́ту.

отка́вче свр. **1.** *одкевће, одлаје.* – Откавча́ше Ца́ка и Ци́ца по едногá за́јка. **2.** *испрати кога грдњама и клетвама.* – О́ткавча га чьк до о́пштину. **3.** *измоли што, искука, искамчи.* – Откавча́ше му деца́та сто́ ба́нће.

откьд прил. *од када.* – Откьд до́јде, па дор си по́јде, жи́в сра́м ме од ње́г поеде́.

отка́ни се свр. *окане се, мане се.* – О́ч се ти́ отка́неш од њу́, ел да ја́ у́знем едну́ мо́тку?

откьнта свр. *одбаци, напусти.* – Ода́вна о́н њу откьнта́л.

откьнта се свр. *одбаци, отараси се*. – Откьнта́ј се док е вре́ме.

откьнто́ше свр. у пеј. значењу *одбаци, отараси*. – Откьнто́ши то́ј одо́вде да се не сапли́там од ње́г.

отканто́ше се свр. у пеј. значењу. **1.** *ослободи се, отараси се.* – Откантоши́ се од ту́ј буда́лу, да ти не напра́и не́ку коме́ндију. **2.** *отиде већ једном, отиде напокон.* – До́јде и не́ зна да се отканто́ше.

отка́пе свр. *премрзне, измрзне.* – Откапа́ле ми ру́ће од зиму́, а забори́л сам си рукави́це.

отка́ра свр. **1.** *отера, одведе.* – Откара́ли пра́сци на пи́јац, да и прода́вају. **2.** *отера, најури.* – Откара́л си жену́. **3.** *одвезе, одведе.* – Отка́рај ме, си́не, у сало́, до́м да у́мрем.

откаруве́ње с *гл. им. од откаруе*.

откару́е несвр.. **1.** *тера, одводи.* – Откару́ем о́вце чьк у Студеньц да пи́ју во́ду и да пла́дњују. **2.** *отерује, избацује.* – Чи́м се она́ вр̀не, о́н ју о́дма откару́е, не́че да ју гле́да с о́чи. **3.** *одвози.* – Откару́ју жи́то у водени́цу, неста́ло ни бра́шно, па да сме́љу.

отка́чи свр. шатр. *умре*. – Уну́цити едва́ че́кају да ста́рцат отка́чи.

откла́па несвр. **1.** *скида, подиже поклопац;* упор. отклопуе. – Не откла́пај гр̀нето сва̀ћи ча́с, пу́шти га да ћипи́. **2.** *отвара што што се иначе не отвара или врло ретко отвара.* – Отклапа́ли му

гла́ву, на ње́га, зато́ј сѣг ма́лко шу́нтав. **3.** *откључава врата.* – Вра́та закла́пам и откла́пам с едѣн дрвен кључ.

отклапа́ње с *гл. им. од отклапа.*

откло́пи свр. **1.** *скине, подигне поклопац.* – Не мо́г да откло́пим ову́ј те́глу. **2.** *откључа врата.* – Гдѐ си оста́ила кључ, да откло́пим вра́та?

о́тклопник м *онај који отклапа.* – Све́ти Ди́митрија, о́тклопник и за́клопник, тека́ му ду́мају.

отклопу́е несвр. *в. отклапа (1, 2).* – Е́дномьн отклопу́е ло́нац.

откљеву́ца свр. *оде шепајући.* – Седе́ ту́ј не́ко вре́ме, по́сле о́ткљевуца у шта́лу, да ра́ни сто́ку.

откљу́ца свр. *кључајући откине.* – Сьс зла́тне кљуни́чће да откљу́цају, / Сьс нокти́чи да отчу́шкају (б).

отково́ свр. **1.** *раскује оно што је заковано, откује.* – О́н о́ткова та́рабу и мла́тну га по́ главу. **2.** *удари снажно песницом некога.* – Немо́ј ти отково́м едну́ песни́цу.

отковува́ње с *гл. им. од отковуе.*

отково́е невр. *раскива оно што је заковано.* – Отково́ем ову́ј дьску́ зато́ј што ми сми́та кьд сту́рамо се́но.

отко́ла свр. *откотрља.* – Отко́лај ову́ј буретѝју у казани́цу.

отко́ла се свр. *откотрља се.* – Кьд ме стра́, че ме би́ју, ја́ се отко́лам под о́дар и та́м се ску́там.

откопува́ње с *гл. им. од откопуе.*

откопу́е несвр. **1.** *копајући открива.* – Откопу́ју ста́ри гра́д у Ра́вну. **2.** *копајући одстрањује земљу од нечега или око нечега.* – Откопу́ем ма́лко покре сли́ве.

отко́пче свр. *в. отпекље.* – Не мо́г си отко́пчем панталóне, то́лко ми се смр̀зле ру́ће.

отко́пче се свр. *в. отпекље се.* – Отко́пче се, па се рашебе́чи ко а́ла.

откопчува́ње с *гл. им. од откопчуе (се).*

откопчу́е несвр. *в. отпекљуе.* – Немо́ј ми откопчу́еш еле́че.

откопчу́е се несвр. *в. отпекљуе се.* – Откопчу́ем се, же́га ми.

откра́ја несвр. **1.** *одваја слепљене површине.* – Откра́јам кору́бине од дрва, ел поче́ла да трулаве́у. **2.** *подиже неки поклопац, отвара.* – Не мо́г га откро́им, же́на.

откра́ја се несвр. *подиже се нека површина од осталог дела.* – Откра́ја ми се го́рња корица од ле́б.

откраја́ње с *гл. им. од откраја (се).*

откре́сне свр. *отшкрине.* – Откресне́те ма́лко вра́та да изле́зне ма́че. – Вра́та бе́оше откре́снута, та видо́ кво́ уну́тра рабо́те.

открешњува́ње с *гл. им. од открешњуе.*

открешњу́е несвр. *полагано отвара, помало отвара, отшкрињује.* – Ве́чером открешњу́ем лу́втери, да ми ула́зи ва́здук у со́бу.

откри́јен, -а, -о трп. од открије *који је откривен*; упор. открит. – Ле́ти спи́м откри́јен.

о́крит, -а, -о *в. откријен.* – Лежѝ о́крита, ни сра́м, ни сти́д.

откр̀ши свр. *ломлењем откине.* – Откр̀шим гра́њу и с шума́нат се ва́рдим од му́е.

о́ткуп м **1.** *обавеза сељака, у доба раног социјализма, да преда своје производе, или део прозвода, држави, без накнаде или уз минималну накнаду.* – У о́ткуп су сеља́ци гладувѣ́ли и лежа́ли су по а́псе ако несу́ има́ли да предаду́ колко́ им се тра́жи. **2.** *симболично плаћање које младожења даје невестином брату пре поласка на венчање.*

отку́са свр. *кашиком кусне неколико пута с врха.* – То́ј озбр̀д отку́сај, па га

ци́дни.

отку́са се свр. *кусајући поједе с највећим апетитом.* – Кљд до́јде Ви́да и́ма се отку́са на васу́љав.

отлука́на ж *в. тлакана*.

отлче́ свр. **1.** *ударцем о тврд предмет повреди.* – Отлко си пр́с, те́о се умо́чам, колко́ ме за́боле. **2.** *алатком обије неки слој.* – Ови́ја ма́лтер, што́во се поткожуши́л, мо́ра да отлче́ш, па по́сле и́зново да малтерису́еш.

отлче́ се свр. *повреди се ударцем о тврд предмет (обично прст на нози кад се лети иде бос)*. – Ја́о, ал се отлко.

о́тман м *отимач, разбојник*. – Њи́на војска́ све́ са́ми о́тмање.

о́тне свр. *отме, силом одузме.* – Све́ му ма́лко, че ти о́тне ле́б и́з руће.

ото́ *1. л. јд аориста од отиде*, *одох*. – Ја́ ото́, а ти ко си о́ч.

отодьк м *одлазак*. – Не зна́м када́ че им је отодькът, на гости́ти.

ото́ди несвр. **1.** *одлази.* – Где́ ото́диш то́лко ра́но, че́кни да сьвне? **2.** *троши се, арчи се*. – Па́ре са́мо ото́де, да те заболи́ глава́. **3.** *пре-стаје да постоји, нестаје.* – Зима́ поче́ла да ото́ди, ал ни́како да си оти́де.

о́тоди м мн. **1.** *наговештај одласка, плашење некога својим одласком.* – Она́ зада́ва о́тоди, ал си не ото́ди. **2.** *правац нечијег кретања.* – Ти́ја ку́та свои́ о́тоди. в. задава отоди.

ото́ч прил. *мало пре*; упор. оточка. – Ре́че ми да га ото́ч виде́л.

оточа́шњи, -ња, -ње (њо) *малопређашњи*. – Оточа́шњијан о́блак не доне́се ћи́шу, а они́ја че, што́но и́де, и ћи́шу и гра́д.

ото́чка прил. *в. оточ.* – Ото́чка сам га сре́тал.

о́тпадница ж **1.** *в. опадница*. **2.** *рука, нога (у клетви).* – Отпа́дле ти о́тпадницете, да Бо́г даде́ ми́ли.

отпе́кље свр. *откопча, раскопча*; упор. откопче. – Ле́ти, ако е ја́ко же́га, тьг на во́јску дозво́ле да отпе́кље го́рње дугме́.

отпе́кље се свр. *откопча се, раскопча се*; упор. откопче се. – Ја́ га запе́кљем, оно́ се отпе́кље, ја́ га па́ запе́кљем, оно́ се отпе́кље, ја́ у́знем па га изуда́рам.

отпекљува́ње с *гл. им. од отпекљуе (се).*

отпекљу́е несвр. *откопчава, раскопчава*; упор. откопчуе. – Бе́ше ме прикара́ло, ја́ где́ чу, што чу́, поче́ да отпекљу́ем панталóне, ал бе́ше му ра́бота.

отпекљу́е се несвр. *откопчава се, раскопчава се*; упор. откопчуе се. – По́че се отпекљу́е јо́ш од вра́та.

отпе́стуе свр. *однегује, одгаји.* –Сва́ку го́дин отпе́стуем по десет ја́ганци.

отпи́ра несвр. *не дозвољава да што приђе једно другоме, одупире.* – Не́што отпи́ра вра́та да се не мо́ж затво́ре.

отпи́ра се несвр. **1.** *одупире се о нешто, ослања се.* – Отпи́ра се с но́ђе у ду́вар. **2.** *пружа отпор.* – Дошьл ре́д на ње́га да пу́шта о́вце, а о́н се отпи́ра, вели́ да е на ње́г ре́д ју́тре.

отплачува́ње с *гл. им. од отплачуе*.

отплачу́е несвр. *отплаћује*. – Отплачу́е "ви́ћу" ве́ч две́ го́дин.

отпл̥ни свр. *одаспе или одузме мало садржине из пуног суда*; упор. отпразни. – Мло́го си напл̥ни́л вла́шу, мо́ра ма́лко да ју отпл̥ниш, ако о́ч да ју зати́снеш.

отпл̥њува́ње с *гл. им. од отпл̥њуе*.

отпл̥ну́е несвр. *отсипа или одузима мало садржине из пуног суда.* – Отпл̥ну́ем бу́ре, мло́го сам га напл̥ни́л, па кьд ћипи́ че да прељи́ва.

отпое́ свр. *отпева*. – Чу ти пла́тим ко́лко тре́бе, са́мо да ми отпое́ш едну́ пе́сму.

отпо́напред прил. *од раније, од пре.* –

Отпо́напред некада́, по́че да се жа́ли на меши́ну.

о́тпоново прил. *испочетка, поново.* – То́ј мо́ра да по́чнемо о́тпоново, ова́к не и́де.

отпра́ свр. *лако одлети као што мала и живахна птица одлеће.* – Томѝн се су́ну да ува́тим врапче́то, да му даде́м трошѝнће, ал оно́ о́тпра̥.

о́тпразан, -зна, -зно *који није пун, који је био пун али је мало садржине одузето*. – Ређѝју да нато́чиш из онѝја бало́н што е ма́лко о́тпразан, пл́нијат немо́ј да ди́раш.

отпра́зни свр. *в. отплни*. – Мо́ра ма́лко да отпра́зниш вла́шуту, ако мѝслиш да ју затѝснеш.

отпрвѝн прил. *пре извесног времена*. – Доодѝше отпрвѝн да гле́дају на́ши те́лци,ега́ би и купѝли.

отпре́д прил. **1.** *напред, испред.* – Ја́ иде́м отпре́д, онѝ по ме́н. **2.** *спреда, са предње стране.* – Напа́доше ни отпре́д.

отприлѝће прил. *отприлике*. – Те́шко е отприлѝће шесе́ до седомдесе́ ћѝла, ту́ј е не́где.

отпрне́ свр. *в. отпра*. – Ма́чка сѝпне да га уло́ви, ал го́лубат отпрне́.

о́тпролет прил. *од пролећа, с пролећа.* – Јо́ш е ра́но за то́ј, та́м о́тпролет че да ви́димо што́ чемо и како́ чемо.

отпрпрче́ свр. *отиде моторно возило уз свој карактеристичан звук.* – О́тпрпрча едно́ прпрка́ло.

отпу́ди свр. *отера, најури.* – Што́ не отпу́диш ту́ј бита́нгу, шче ти да те са́мо бру́ка и тре́.

отпу́шти свр. **1.** *омекша.* – Отпуштѝ желе́зото у о́гањ, тѝг це лѝсно избѝе чивѝјата из њег. **2.** *отопли време.* – Јуче́р бе́ше ја́ко љу́та зима́, дњѝс га отпуштѝло.

отпу́шти се свр. *одмрзне се, одледи се*. – Извадѝ ме́со из замрзива́ч да се начѝс отпу́шти.

отрадѝја ж *в. отредија*. – Жѝто се ве́е на отрадѝју.

отра́зни свр. *доведе у трезно стање, отрезни.* – Не́ знам како́ да га отра́знимо, еднѝ велу́ с црве́ни лу́к, еднѝ велу́ с ка́ву, али где́ ч тѝ мртво́сано́га с то́ј да разбу́диш. – Отразнѝ га с едну́ това́гу по грбѝну, па се не́че вѝше се́ти да пѝје.

отра́зни се свр. *дође у трезно стање, отрезни се.* – До ју́тре це отра́зни, сѝгурно. – Мо́ре, пљѝсни га сѝс студену́ во́ду, о́дма це отра́зни.

отре́ свр. *отрли на трлици конопљу или лан.* – Тре́бе да о́трем осомдесе́ гр́снице.

отре́бен, -а, -о *који је требљењем очишћен*. – Отре́бена ли е пшенѝца, што тре́бе да се ва́ри за светѝц?

отре́би свр. требљењем одвоји лоше од доброга, очисти. – Отребѝ си баре́тину од пле́ву!

отредѝја ж *чистина, простор преко кога стално пирка верић*; упор. отрадија. – Турѝл ду́пе на отредѝју.

отре́нћа свр. *напије кога, опије кога*. – Њег не́ те́шко да отре́нћаш, во́ли вѝше да пѝне него ле́б да еде́.

отре́нћа се свр. *напије се, опије се*. – О́тренћа се од две́ ча́шће ређѝју.

отре́шти свр. *открије стражњицу.* – Отре́шти ду́пе, до́ле у Тимо́к, и свѝ ју гле́дају, а она́ ни пе́т па́ре не да́ва.

отр́за несвр. **1.** *одлази, одмиче.* – Отр́за, нѝкуга не че́ка. **2.** *напредује посао.* – Отр́за ра́бота. **3.** *опада, повлачи се (о поводњи).* – Вода́ поче́ла да отр́за.

отр́за се несвр. **1.** *отима се.* – Те́гљим ју, она́ се отр́за. **2.** *отеже се, неће да иде.* – Што́ се отр́за кра́вата, да ју несѝ мо́ж бѝл? **3.** *напушта неке лоше навике, неку лошу средину.* – Отр́зај се из то́ј дру́ство док је вре́ме.

о́три прил. *троструко*. – Савиём чр̏гу о́три и ту́рим ју по́д главу, на́место есть̏к.

отри́са несвр. *отреса, стреса.* – Ко́њ се протри́са, / Бисе́р отри́са (н. п.).

отри́са се несвр. **1.** *тресући чини да што отпадне с њега.* – Отри́са се од пле́ву. **2.** *ослобађа се, ратосиља се кога или чега.* – Отри́сај се од такви́ при́јетељи. **3.** *расте.* – Отри́са се, сѣ̏г че у тре́јћи ра́зред. **4.** *прездрављује.* – Поль̏к се отри́са од бо́лесьт.

отриса́ње с *гл. им. од отриса (се).*

отр̏ка свр. 1. *скине трљањем, отаре.* – На ду́вар бе́оше напи́сана не́ква сло́вја, али и по́сле не́ћи отрка́л. – Поéли, па отрка́ли ше́рпуту, не́ма по́треба да ју пе́реш.

отр̏ка се свр. **1.** *отаре се, избрише се.* – Отрка́ло му се то́ј што́то било́ напи́сано. **2.** *снажније се отаре о некога у пролазу.* – О́трка се од ме́н, да ми даде́ зна́к да е ту́ј. **3.** *очеше се о неког у смислу да се у нечему окористи од тога о кога се очешао.* – Не мо́ж да жи́ви да се дьнѣ̏с не отр̏ка од не́куга, ел за цига́ре, ел за не́ку ређи́јицу и за дру́го које́ што.

отрљува́ње с *гл. им. од отрљуе (се).*

отрљу́е несвр. *трљајући скида, уклања.* – Отрљу́е бла́то од коле́на.

отрљу́е се несвр. **1.** *скида се трљањем (о боји).* – Не́ знам што се отрљу́ју пера́шћеве, а бѣ̏ћи сам и чини́ла у ва́рзило. **2.** *пролазећи поред чега и лагано се таре о њега.* – Сви́ се отрљу́ју од ови́ја ду́вар, те́сно им да прооде, па га све́ огули́ли. **3.** *одлагује се на другога, пребацује кривицу на другога.* – Немо́ј се ти́ отрљу́еш на ме́н , књ се зна́е да си то́ј ти́ напраи́л. **4.** *живи на свачији рачун помало, од сваког извуче по неку ситну корист.* – Отрљу́е се тека́ покре едногá, дру́гуга та помињу́е.

отро́ви свр. рет. *усмрти отровом, отује.* – Отрови́ла си га њего́ва жена́, што е би́л пија́ница.

отро́ви се свр. рет. *узме отров, изложи се свесно или несвесно деловању отрова, усмрти се отровом, отује се.* – Не́ ви́ше могла́ да издржи́ и реши́ла да се отро́ви и ортови́ла се.

о́тровник м *онај који тује, тровач.* – Сви́ те зову́, бе́л пели́не, / Ја́ те зове́м о́тровнниче, / О́тровниче, ома́јниче (н. п.).

отро́вћиња ж **1.** *змија отровница.* – Змија́ отро́вћиња. **2.** *тровачица.* – Што́но ку́ка књд е на у́м па́дне, / То́ј е моја́ љу́ба, отро́вћиња, / Де́вет ми е бра́та отрува́ла (н. п.).

отро́ши се свр. *направи велики трошак.* – Отроши́ли смо се покре сва́дбу, па сѣ̏г мо́ра да трпимо́.

отр̏па свр. *склони оно чиме је нешто било затрпано, открије.* – Отр̏пајте га, па га па́ затрпајте.

отр̏си свр. **1**. *искрчи шуму.* – Отрси́ли уба́ву а́логу, да напра́е њи́ву. **2**. *очисти од корова и трња.* – Оно́ј ћуше́ од лива́ду што е зарасло у купиња́к и коприва́к да се отр̏си и да се пора́вњају крти́чине. 3. фиг. избије кога. – Бу́ди ми́ран, да те не отр̏сим!

отр̏сне свр. **1.** *отргне се из слабости, ојача.* – Не́к ма́лко отр̏сне, па че и о́н на копа́ње. **2.** *измакне, отиде.* – О́н отр̏сне напре́д, па ни по́сле че́ка. **3.** *просуши се (о земљишту).* – Књд земља́ по ову́ј ћи́шу ма́лко отр̏сне че мо́ж да се рабо́ти у по́ље.

отр̏сне се свр. **1**. *отргне се из слабости, ојача.* –Де се ти́ отрсни́ од бо́љћуту, и́ма вре́ме када́ ч да рабо́тиш. **2**. *оде из средине у којој је до тада живео, отисне се.* – Деца се отрсну́ла у све́т, а ми́ смо оста́ли ту́ј да по́мремо.

отр̏ти свр. **1.** *истури стражњицу.* – Отрти́л ду́пе. **2.** сарк. *победи некога у некој игри (кликерима, картама. шаху и*

сл.). – "Партиза́н" па́к отрти́л "Sвéзду". **3.** *изудара некога јако и снажно.* – Отрти́л га од бо́ј. **4.** *обави полни чин.*

отр̏ти се свр. *истури стражњицу, натрти се.* – Књд са́ди лу́к сва́ћи се отр̏ти.

о́трув м **1.** *материја која унета у људски или животињски организам делује штетно, а некад и смртоносно, отров*; упор. отруље, отрулница. – Проба́ли смо да потру́емо пога́нци с о́трув, али не́че га еду́, ма́јће им га. **2.** *оно што је штетно по здравље.* – Ређи́ја е о́трув, а и дува́н је о́трув. **3.** *оно што је превише љуто (о плодовима).* – Овéј мѝнечће папри́чће не́ да су љу́те, него о́трув.

отру́лница ж **1**. *в. отрув*. – Отру́лница те цр̏на отру́ла, да те отру́е. **2**. *хлеб (у клетви).*

о́труље с *в. отрув*; упор. отрулница. – Тури́ли му о́труље у ви́но та се, сиромá, отру́л.

отру́нти се свр. *оклембеси се, олени се, направи се на трунтова.* – Отру́нти се на они́ја дуба́р и цéл дѝн седи́.

отру́са свр. *тресући обори.* – Отрусá ду́дови.

отру́са се свр. *очисти се тресући.* – Отру́сај се, барéтина ти свá у ти́пољци.

о́трут, -а, -о трп. од отруе *који је отрован*. – Пија́н ко о́трут.

отсви́ри свр. **1.** *заврши свирање, отсвира.* – Отсвирéте ми еднó о́ро! **2.** фиг. *заврши плакање, отплаче.* – Дóбро, отсвири́ ма́лко, па и престани́. **3.** фиг. *заврши каријеру.* – Ти́ си отсвири́л своé.

отси́пе свр. *в. одсипе*. – Отсипи́ за́ душу.

отсипњува́ње с *гл. им. од отсипњуе*.

отсипњу́е несвр. *в. одсипњуе*. – Што́ ти́ не отсипњу́еш?

отсипува́ње с *гл. им. од отсипуе*.

отсипу́е несвр. *в. одсипуе*. – Сви́ отсипу́ју, па отсипу́ем и ја́.

отси́ца несвр. **1.** *секући одваја, отсеца.* – Пóп отси́ца па́тће на дéцу ако бла́же преко пости́. **2.** *говори оштрим, одлучним гласом супротстављајући се.* – Ови́ја га савéтуе, а они́ја му отси́ца, не брéнуе га.

отскора́ прил. *од скоро*. – Отскора́ ме за́боле.

отслепу́та се свр. **1.** *оде да се скита.* – Отслепу́та се нéгде и цéл дѝн га нéма. **2.** *оде напокон (непожељан гост).* – Дослепу́та се пред ручѝк, а отслепу́та се по вечéру.

отсло́ни свр. *склони се са светлости коме.* – Отслони́ на детéто, ви́диш да не ви́ди да у́чи.

отспи́ свр. *в. одспи*. – Дњѝс га у́баво отспа́. – Књд нéмају квó да еду́ они́ си отспу́ вечéру.

отспи́ се свр. *в. одспи се*. – Пуштéте га да се отспи́.

отспрéд прил. *спреда, с предње стране*; упор. одспред. – Отспрéд прегља́ча, osа́д прегља́ча, текá се нóсе женé у она́ј сéла дóле.

отћи́да невр. **1.** *отрже кидајући, откида, кида.* – Óн отћи́да гла́ву за такве́ ра́боте. **2.** *одриче се у туђу корист.* – Од у́ста отћи́дам, та за њи́ да и́ма.

отћи́да се несвр. *откида се, кида се.* – Ја́ га врзу́ем онó се отћи́да, мóра га вр̏жем с ла́нац.

отћи́ма свр. **1.** *изудара, истуче некога.* – Ко вели́ш, да га зача́с отћи́мам да се сми́ри и óн и ми́ од њéг. **2.** *покоси.* – И́дем да отћи́мам ону́ј лива́ду од преко потóк. **3.** *обави полни чин (мушкарац).*

отћи́ма се свр. **1.** *са задовољством истуче некога.* – У́баво се отћимá на Чéду ба́ба Салу́нћиног. **2.** *обави полни чин (жена).*

отћи́не свр. **1.** *отргне кидајући, насилно одвоји, откида.* – Књд нéмамо пу́лови да се и́грамо на кли́ћери, ми́ и

отћи́немо од дре́ју. **2.** *одруби, одсече.* – Гла́ву чу ти отћи́нем. **3.** *узбере.* – Улегну́чу у ђу́л ба́шче, / Отћину́чу стру́к боси́љак (н. п.). **4.** *испише из школе.* – Младо́тога ми бра́та отћину́ше од шко́лу.

отћи́не се свр. **1.** *откине се.* – Вржи́ га с не́што по́јако, то́ј че се отћи́не.

отћи́сне свр. **1.** *у води прљавштина омекша и отпадне од онога на шта се била нахватала.* – Тури́ обља́ла у кори́то да отћи́сну, па по́сле и опе́ри. **2.** *оде напокон.* – Ни́како, бре́, да отћи́сну ти́ја на́ши госја́ње.

отћи́сне се свр. *у води отпадне стврднута прљавштина.* – Ел се отћисну́ше обља́лата?

отћишњува́ње с *гл. им. од отишњуе.*

отћишњу́е несвр. **1.** *у води омекшава стврднута прљавштина и отпада са онога на шта се била нахватала.* – Тури́ га та́м да отћишњу́е. **2.** *оклева да пође, дуго се растаје при одласку.* – Кьд о́н по́чне да отћишњу́е, ни́кад да отћи́сне.

оту́ви свр. *излапи, изгуби моћ расуђивања.*

оту́д прил. *отуда.* – Оту́д – одову́д, па на едно́ испа́да.

оту́дак прил. *отуда*; упор. отудака, отудакај, отуде, отудек, отудека, отудекај. – Грми́ оту́дак, од Су́ви кла́данац.

оту́дака прил. *в. отудак.* – Они́ су оту́дака, из Бо́сну.

оту́дакај прил. *в. отудак.* – Одову́дакај ајкари́, оту́дакај ће́рови и за́јакт се најде́ у не́драна ли́ка.

оту́де прил. *в. отудак.* – Сино́ч сам оту́де, сви́ ви поздра́вљају.

оту́дек прил. *в. отудак.* – Они́ су доо́ди́ли оту́дек из они́ја багрења́к.

оту́дека прил. *в. отудак.* – Оту́дека негде́, не́ знам бьш одо́кле.

оту́декај прил. *в. отудак.* – Ва́рди се оту́декај, од ту́ј стра́н, ел отудакај, оди ту́ј стра́н доо́ди опа́снос.

оту́ра несвр. **1.** *скида што са нечега.* – Оту́рам поклопа́ло од гр́не, да не прео́ди. – Оту́рам но́чум го́рњуту чр́гу кьд ми дожега́е. **2.** *одгони болест или чини, лечи.* – Бја́лница – отура́лница. **3.** *мало хране спуста на земљу за покој душе.* – На погре́ј се и оту́ра и отсипу́е.

отура́лница ж *врачара која скида чини или болест.* – Ја́ сам бја́лница, / Ја́ сам отура́лница. / Ја́ чу избја́ти, / Ја́ чу отури́ти (б).

оту́ри свр. **1.** *скине што са нечега.* – Отури́ ше́рпуту од шпо́рет, че загори́ е́ђењето. **2.** *одагна болест или чини.* – Ни́шта се не плаши́, то́ј не́ стра́шно, то́ј че ба́ба Стани́ка да оту́ри, с перце и́ма га одба́е. **3.** *мало хране спусти на земљу за покој душе.* – Отури́ и ти́ ма́лко, за ба́бу.

оту́тње свр. **1.** *отиде уз тутњаву.* – Отутња́ше те́нкови уз Ра́ину пади́ну. **2.** *одјури, отрчи.* – О́тутња на ону́ј стра́н.

оту́ши свр. **1.** *да одушка.* – Кьд изо́кам по не́куга ја́ си ма́лко оту́шим. **2.** *очисти да прође оно што се заглавило, отпуши.* – Иди́ отуши́ на во́ду, да мо́ж да оти́ца.

оту́ши се свр. *освети се, врати мило за драго.* – Ал сам му се отуши́л, тека́ сам га изубива́л, да че ме па́нти дор је жи́в.

отушува́ње с *гл. им. од отушуе.*

отушу́е несвр. **1.** *даје себи одушка.* – Пи́је та си отушу́е. **2.** *прочишћава да може проћи оно што се зауставило, отпушује.* – Затуши́ла се ва́да, па ју отушу́ем.

отчу́шка свр. **1.** *ћушкајући одбаци, отера.* – Отчушка́ше деца́ не́чију ка́пу. **2.** *разгрне, одгрне и откопа.* – Сьс зла́тне кљуни́чће да откљу́цају, / Сьс нокти́чи да отчу́шкају (н. п.).

оћебу́си свр. *опусти, пусти да повиси, оклембеси.* – Чим оћебу́си до́љњуу́сницу зна́м ко́лко е са́та.

оћебу́си се свр. *опусти се, оклембеси се.* – Оћебу́си се и не мр̏да, ко пла́шило.

оћесе́ри свр. *опусти, пусти да повиси.* – Кљ та́м по́п се згури́л са́л у кошу́љицу, а дл̏гу бра́ду оћесери́л у трња́к.

оћесу́ри свр. *добије подочњаке, кесе под очима.* – Оћесури́л од пија́нку, ели́с Драђи́ша.

оћеће́ри свр. *в. исћећери.*

оћи́не свр. **1.** *окине, опали из ватреног оружја.* – Чу́ о́ћину пу́шка до́ле у топоља́к. **2.** *в. отћине (1,3).* – Ако сва́ћи, куи́ ми́не, оћи́не по едѣ́н гро́з, ми́ не́ма кво́ да бе́ремо. **3.** *обави полни чин.*

оћи́ти свр. *украси цвећем или чим другим, окити.* – Кљ се слави́ла Но́ва го́дин, ми́ оћи́тимо је́лку с ра́зне шерне́ арти́је и клобода́н.

оћораве́е свр. *ослепи, оћорави.* – Што́та е да тека́ мла́да и у́бава жена́ оћораве́е.

оћосаве́е свр. *постане ћосав.* – Чове́к кљ остаре́е о́н оћосаве́е.

оћутува́ње с *гл. им. од оћутуе.*

оћуту́е несвр. *избегава да говори о нечему, прећуткује.* – Оћуту́е си, же́на, не це завре́ви да ми е дл̏жан.

о́х *узв. за исказивање различитих расположења и осећања: радости, задовољатва, жеље, туге, љутње итд.* – Кљ и́скочи на де́л, о́н са́мо ре́че о́х и се́де.

охо́ *узв. којим се изражава радосно изненађење.* – Охо́, ве́ч си у ше́сти ра́зред!

охохо́ *узв. којим се изражава задовољство.* – Охохо́, ал се наѐдо.

оцѣ́г прил. *од сада.* – Оцѣ́г не́ма ви́ше то́ј, што е досѣ́г било́.

оцѣ́т м **1.** *сирће.* – И́мамо ја́ко ћи́сал оцѣ́т. **2.** *народно јело од ситно сецканих краставаца, белог лука, соли, хладне воде и сирћета (има више варијанти).* – У же́тву се на́јвише еде́ оцѣ́т.

оцѣ́к м *дем. од оцѣт (2).* – Да ми е да ку́снем ма́лко оцѣ́к, да си раска́рам тужнину́.

оце́е свр. *одсеје.* – Да оце́ем бра́шно за о́бђе, на си́тно си́то.

оце́ли свр. *одсели, пресели.* – Оцели́ли де́цу у Пала́нку, а они́ си оста́ли у Репу́шницу.

оце́ли се свр. *одсели се.* – Рекли́ це оце́ле и они́, са́мо да испрода́вају овде́ кво́ и́мају.

оце́пи свр. **1.** *цепајући откине.* – Оце́пим рука́в од кошу́љу и вр̏жем му но́гу, док не до́јде до́ктур. **2.** фиг. *одспава неко време.* – На сва́ко пла́дне га оце́пим по едѣ́н са́т. **3.** *звучно испусти гас из црева.* – Ку́ј га то́ј о́цепи, на́но ми́ла?

оцече́ свр. *одсече.* – Оцечи́ ми, на́но, ле́б!

о́цто прил. *од стотине, од сто (проценат).* – На вла́гу одби́вају три́ о́цто.

оцу́тра прил. *јутрос, од јутрос.* – Це́лу но́ч ћита́л, а оцу́тра ле́гал.

о́ч пре́самбу изр. *ћеш оно што нема, што је немогуће.*

о́ч сажва́кано изр. *хтео би нешто да постигнеш без муке.*

очага́ри свр. *в. оластри.* – Да очага́рим јо́ш не́ку гра́ђу, па чу да сла́зим из дрво́во, не мо́г ви́ше, ру́ће ми се тресу́, а и коле́на ме болу́.

оча́јница ж **1.** бот. *врста биљке из породице уснатица* Marrubium. **2.** бол. *нека болест.*

о́че несвр. (през. о́чу и чу; о́чеш, о́ч и чеш; о́че и че, о́чемо, чемо и че; о́чете и чете; о́че и че; о́те, о́чеју и че; имп. очи́, оче́те; аор. те́ и те́о, те́ и теја́, те́мо и теја́мо; импф. отеја́ и очеја́, мн. отеја́мо, очеја́мо и теја́мо ; р. пр. очеа́л, а, отеа́л, -а, оте́л, -а и те́л, -а) *хоће.* – О́че

свé квó ви́ди. – Чу д и́м, квó ми мóж. – Чéш се чéшаш по дýпе, кьд те изгори́м. – Нé знају квó óте. – Отеáли би, ал нéмају пáре да кýпе. – Очеáл је óн, ал му несý давáли. – Тéо да га изуби́вам, ал ме задржáше.

очеáње с *хтење, воља, жеља*. – Очеáње и можеáње не и́ду свáћи пýт еднó ýз друго.

очевáдник м *насртљивац, силеџија*; упор. очовадник. – Ти́ја очевáдник че ти из ýста ýзне, сáмо ако си рекнé.

очегáри свр. *в. оластри*.

очели́чи свр. *обележи, начне*. – Очеличи́л га Бóг, па пушти́л да óди пó свет.

очéпи свр. **1.** *одломи мањи део од нечега.* – Нáно, очепи́ ми мáлко лéб, глáдан сам. **2.** *открши.* – Очепи́ нéћи кóрен да опечéмо. – Штó не очéпиш грáњуту кьд ти засми́та?

óчетри прил. *четвороструко.* – Превртéла прéџуту óчетри, за дебéли џéнпери.

очечéри свр. *в. исћећери*.

очéша се свр. *од сваког узме по нешто и тако стекне ситну корист*. – Од овóга се очéша за цигáру, од онóга за нéку ређи́ју и тека рéдом, без срáм и без сти́д.

очешýе се несвр. *узима од других стичући ситну корист.* – Очешýе се покре стáрцити, та нéкако помињýе, инáче да несý они́, скапáл би.

óчи м анат. *лице* facies. – Јýтром се ми́емо пó очи. – Немóј те попáри пó очи.

óчи на дрýшће изр. *будно пази да му што не промакне.*

очи́ла м *наочари*. – Д и́деш код óчнога дóктура за очи́ла.

очи́нци м *оно што остане испод решета кад се жито чини за семе или за воденицу*. – У ти́ја очи́нци углáвно и́ма граóр и лькьвьц и помáлко земљá.

очи́стен, -а, -о трп. од очисти *који је очишћен*. – Очи́стен пýт од снéг.

очи́чи. *дем. од очи, очице*. – Црни́ му очи́чи, ко трни́њће. **2.** у дем. значењу *лице, лишце*. – Éла, си́нко, да те бáба оми́е по очи́чи.

очи́ште с *ауг. и пеј. од око*. – Еднó му очи́ште овóлко, ко на волá.

очљáк м *ауг. од очи* oculus. – Ѝзбели они́ја очљáк на мéне, ко да че да ме прогл́не.

очми́ се свр. у пеј. значењу *оспава се, устане касно*. – Девóјћо, штó си се очмáла?

очмóше се свр. у појачаном пеј. значењу *оспава се, устане касно*. – Очмóше се и не пýшта óвце на врéме.

очобóљ м бол. *в. метаљћа*.

очовáдник м. *в. очевадник*.

очовéчи се свр. *постане човек у правом смислу.* – Кадá ли чеш ти́, проклетни́че, да се очовéчиш?

очови́дно прил. *очигледно, очевидно.* – Очови́дно е да њи двои́ца не мóж ви́ше да жи́ве у зáедницу.

очóка свр. *омлати мотком (плодове са дрвета, зрна из махуна и сл.).* – Че д и́де да очóка орéси у Дýдину пади́ну.

óчу-нéчу м бот. *в. девојачка трава* Capsella bursa pastoris L.

óчув м *очух*. – Стáноја му нé башта, óн му óчув.

очýка свр. *омлати мотком, штапом и сл.* – Очýкај миси́рће од чáндију.

очýка се свр. **1.** *ударајући штапом по оделу очисти се од труња и сл.* – Ел си се очукáл од рýсје? **2.** *опије се до бесвести.* – Пá си се очукáл, áло еднá.

очýли свр. **1.** *одсече, одгризе уво некоме.* – Очули́ла га свињá кьд би́л мьнечьк. **2.** *нехотице одсече мало већи део увета при бележењу јагњаца или при пуштању крви вртоглавој овци.* – Сéкал ýво на вртоглáвога овнá, па га млóго очули́л.

очу́пљи свр. *одломи, штрбне, чупне.* – Очупљи́ла деца́ ле́б, несу́ га реза́ла.

очу́шне свр. *одгурне, помери нешто што је лако ногом, штапом и др.* – Очушни́ га ма́лко ната́м, да га не наста́немо.

оцагаве́е свр. *постане храпав, охрапави.*

о́ш прил. *још.* – Да́ј ми о́ш ле́б.

о́ш *узв. којим се терају свиње.* – О́ш, о́ш, свињи́це!

о́ша *узв. којим се терају свиње.* – О́ша, мори́, о́ша, ту́та.

оша́в м *в. ошавльк.* – Љд сти́гне оша́в не́ма стра́шно.

ошавльк м *воће, плодови воћака*; упор. ашав, ашавльк, мрвољ, овољиште, ошав. – Од ошавльк на́јвише во́лим сли́ве.

о́швице ж *предњи део кошуље обично украшен канелурима или везом.* – Ми́ља му е наве́зла о́швицете. – Е́ц ко љу́ђе, да си не ука́пеш о́швице!

ошеста́ри свр. *шестаром нацрта кружницу.* – Пи́нтер поре́ди среце́ви на́зам, па у сре́дњијат забоде́ шеста́ло, та и ошеста́ри.

ошироче́е свр. *нешто постане широко.* – Ошироче́л му огрља́к.

оширо́чи свр. *начини ширим него што треба.* – О́широчи́л ми ма́јстор панталóне.

оширочува́ње с *гл. им. од оширочуе.*

оширочу́е несвр. **1.** *постаје све шири.* – Оширочу́е ми бо́шча, мо́ра да е што мршаве́ем. **2.** *прави ширим него што треба.* – Немо́ј га оширочу́еш, ко што́ у́меш, напра́ј га да ми бу́де томњ́н.

ошљако́ше свр. *ошамари.* – Ошљако́ши ти ње́г, ако не́че да се сми́ри.

Ошља́не с *село у општини Књажевац.*

ошља́нска коша́ва ж мет. *источни ветар у Миниђеву.*

ошља́нсћи, -ска, -ско *који припада Ошљану, који се односи на Ошљане.*

Ошља́нчанин м *становник Ошљана, онај који је пореклом из Ошљана.*

ошља́нчанин м мет. *в. ошљанска кошава.*

Ошља́нчанка ж *становница Ошљана, она која је пореклом из Ошљана.*

ошља́нчанка ж мет. *в. ошљанска кошава.*

ошљо́вка ж *врста пшенице цвене боје.*

ошљо́ка свр. *напије, опије кога алк. пићем.* – Па че га ошљо́кају, па́зи кво́ ти вели́м.

ошљо́ка се свр. *напије се, опије се.* – Заштó си се, бре́ проклéтниче, па ошљока́л?

о́шне свр. *отера свињу викнувши "ош".* – О́шни пра́сето да не ријé бш ту́ј пред вра́та.

ошо́в м *ашов за риљање.* – Од ста́р ошо́в смо напраи́ли ожéг.

ошо́вче с **1.** *дем. од ошов, мали ашов.* – Да́јте ми ошо́вчето да ми бу́де ожéг. **2.** *војничко ашовче.* – Сва́ћи војни́к покре пу́шку доби́е и ошо́вче, да се укопу́е љд они́ја одону́д припу́цају.

ошогр́за се свр. *постане уредан.*

ошо́љћа се свр. *напије се, опије се.*

ошољћу́е се несвр. и уч. *напија се, опија се.* – Ошољћу́е се редо́вно.

о́шплавир м *плавило за рубље.* – Љд пото́пим кошу́ље у о́шплавир оне́ до́јду беле́ па модри́каве.

о́ште прил. *још, јоште.* – Ма́јсторе, врљи́ му ти́ о́ште едну́ лопа́ту ма́лтер и до́ста че му е.

оштипе́ свр. *штипајући откине.* – Оштипи́ не́ко перце́ лу́к, да напра́имо пре́трно.

оштрбаве́е свр. *в. оштрбее.* – Оштрбаве́л си, бре́, Ста́нко, еба́ му

ма́тер.

оштрбе́е свр. *остане без зуба*; упор. оштрбавее. – Ја́ сам оштрбе́ла и неѝм у́бава, ал на кво́ ч ти́ да личи́ш кьд оштрбе́еш.

оштрокаве́е свр. *постане штрокав, прљав.* – Необри́твен и оштрокаве́л.

оштуре́е свр. **1.** *постане шашав, пошашави.* – Оштуре́ло га, да Бо́г даде́ (клетва). **2.** *постане пусто, опусти.* – И то́ј че добро́ да оштуре́е.

оштýри свр. *ошамути.* – Зна́еш ли ти́ да чу те оштýрим од бо́ј.

ошће́нби свр. *оклембеси, пусти да повиси*; упор. ошћенчи. – Ошћенби́л меши́ну до коле́на.

ошће́нби се свр. *оклембеси се, повиси*; упор. ошћенчи се. – Едьн ца́к ти се ошћенби́л преко кана́те.

ошће́нчи свр. *в. ошћенби*. – Очћенчи́л подгýшњак, ко гове́до.

ошће́нчи се свр. **1.** *седне, оклембеси се при чему смета другима.* – Ошће́нчи се покре кýбе и це́л дьн дре́ме. **2.** *падне некоме на терет.* – Са́мо гле́да на куга́ да се ошће́нчи, а да не рабо́ти.

о́шу *узв. којим се терају свиње.* – О́шу, о́шу сви́ње моé.

ошугаве́е свр. *добије шугу, ошугави.* – По ови́ја ра́тови смо ошугаве́ли и вьшће напати́ли.

ошуго́ше се свр. у пеј. значењу *ошугави, добије шугу*. – Ва́рди се покре ње́г, да се и ти́ не ошуго́шеш.

ошýљи свр. *победи у дечјој игри кликерима и сл. и побеђенима узме све кликере или дугмад*; упор. ошури (1). – Дьнѝс сам ошуљи́л Ра́ту Цýкљу.

ошýљћа свр. у дем. значењу *ошуљи*. – Ти́ си јо́ш зеле́н, и́ма те ошýљћам док тре́пнеш.

ошýри свр. (поред значења: *врелом водом скине длку закланој животињи*) **1.** *победи у дечјој игри кликерима или орасима или некој хазардној игри.* – Ошури́ли га до и́ч. **2.** *избије кога тако снажно да овоме кожа поцрвени и наклобучи се.* – Изби́л га, та га ошури́л.

ошýши свр. **1.** *учини да што постане суво, осуши.* – Поста́в ми се ве́ч ошуши́л, мо́ра га збе́рем. **2.** *избије кога.* – Чу га ошýшим од бо́ј, са́мо не́к се вр̀не.

ошýши се свр. **1.** *осуши се.* – Кьд се ме́со ошýши ми́ га вр̀жемо у ћи́тће и тýримо га на това́н. **2.** *омршави, ослаби.* – Ошуши́л се ко ве́јћа.

П

па́ прил. *опет, поново*; упор. пак. – Би́л сам те, па́ чу те би́јем. – Ишли́ смо на ле́тување, па́ и́ма д и́демо.

па I везн. *а опет, па и поред тога, макар, ма*. – Чу га у́знем, па да зна́м да че о́дма да ме ува́те. – Работи́ла сам, па куде́ да несѣ́м. **II** речца *за појачавање значења*. – Па каза́л сам ти, не́ма кво да ти па́ казу́ем. – "Ја́ ци отђи́нем гла́ву!" "Па отђини́, кьд си лу́д".

пь I везн. *в. па*. – Пр́во си остружи но́ђе, пь тѣ́г улази́ у со́бу. – Сѣ́г че да ме́зимо и да пи́емо ређи́ју, пь че по́сле да еде́мо и да пи́емо вино́. – Однеси́ га пь се вр́чај. **II** речца *в. па*. – "А, што́ не́ч"? "Пь тека́". – Пь немо́г д и́дем и кви́т. – Пь сѣ́г ко́ да ти ка́жем. – Пь тѣ́г ко́ чемо га?

павли́ја ж зоол. *птица жуна* Picus martius.

Па́вол м *име*. – По Све́ти Па́вол на два́-три дена́.

па́вте ж *месингана, лепо искована копча на женском појасу*. – Тр́т Мило́јко у дво́е па́вте. – Ода́вна жене́ носи́ле па́вте са́мо кьд изле́зну на собо́р, она́к си по́вас закачу́ју сьс ву́дицу, ел с пово́рку.

па́вук м зоол. *паук* Arachnida. – Спушти́л се па́вук, че да до́јду го́сти. – Па́вук си но́си јајце́ на ду́пе.

паву́н м (мн. паву́ње) зоол. *паун* Pavo cristatus. – На́да и Нико́ла су чува́ли паву́на и павуни́цу у Горњи ви́ногради, а има́ли су и ра́зни го́луби и пу́јђе миси́рђе. – У ста́ру књажова́чку бо́лницу е едно́ вре́ме има́ло по́више паву́ње.

Паву́н м *име*. – Паву́н Бр́ђа е би́л продава́ч у за́другу, по́сле се ману́л.

павуни́ца ж зоол. *женка пауна, пауница*.

Павуни́ца ж *име*.

паву́нче с *пиле пауна и паунице*. – Паву́на и павуни́цу сам гоџа́ пу́т виде́л, ал паву́нче несѣ́м.

па́вучина ж *паучина*. – Ви́снуле па́вучине ко у водени́цу. – Па́вук плете́ па́вучину да ува́ти муу́. – Тѣ́нко ко па́вучина, са́мо што се не пређи́не.

пага́нац м. рет. *в. поганац*.

па́да пара́ изр. *зарађује се, добро се зарађује*. – Пада́ла е пара́ не́знаш ко́лко, по́сле пре́ста, за́рати се.

па́далиште с **1.** *удубљење у земљи, клизиште*. – У оно́ј па́далиште но́чум лежу́ ср́не. **2.** *место не коме логорују Цигани*. – Цига́нско па́далиште у Ради́човци. в циганско падалиште.

пади́на ж *широка, питома долина у брдовитом пределу*. – Ло́зје че да са́димо у пади́ну. – На́ша лозја́ су у Широ́ку пади́ну, а њи́на у Ма́лу широ́ку пади́ну. – По Загла́вак тека́ и́де: р́т, пади́на, р́т, пади́на, р́т, пади́на...

пади́нка ж **1.** *дем. од падина, мања падина*. – Дојдо́мо у едну́ пади́нку и реши́мо ту́ј да прекона́чимо, у заве́трину. **2.** *плитко улегнуће у равничарском пределу*. – Пр́во покоси́ пади́нкуту, ел та́м е на́јвисока трава́.

пади́нче с *в. падинка*. – На ту́ј стра́н и́ма гоџа́ пади́ње, а њи́ната коли́ба е у sа́дњето пади́нче. – Скута́ло ми се ја́гње у пади́нче на равни́чку.

пади́нчина ж *ауг. и пеј. од падина, дубодолина, склопчина*. – Из ту́ј пади́нчину му ни вра́не кочи́не не мо́ж изнесу́. – Ре́тко ку́ј сме́ да уле́зне у ту́ј пади́нчину, ел та́м, при́чају, и́ма и ме́ђе и ку́рјаци.

па́дне свр. *створи се прилика*. – Сѣ́г ти па́дло, сѣ́г узи́мај. – Че́кај га, па кьд ти па́дне ти му се наплати́.

па́дне се свр. **1.** *падне неко на земљу*. – Кьд си чове́к не гле́да пре́д ноће, о́н се саплете́ и па́дне се. – Дете́ се па́дне и о́дма се ди́за, а ста́р чове́к кьд се па́дне,

едва́ се ди́гне. **2.** *дође ред на кога.* – Не́че ми се ва́љда па́дне да бу́дем на стра́жу на Вели́гден, тражи́л би о́суство д им до́м. **3.** *добије, додели му се.* – На дели́лбу, па́де ми се њи́ва у Чи́влик. **4.** *створи се прилика.* – Сѣг ти се па́дло да се напла́тиш за све́. **5.** *дође у неки дан (о датуму, празнику).* – Ту́ј го́дин се Све́ти Ра́нђел па́де у четвртѣ́к.

падни́кос м бот. *вишегодишња, шумска зељаста биљка из фам.* Ranunculaceae. *Из кратких ризома избијају усправне стабљике црвенкасте до смеђе. Листови су широки, кожасти, у розетама. Цветови плави са шест до седам листића, јетренка* Hepatica nobilis Müller.

па́дртине ж *рите, драњци.* – Сту́рај те́ј па́дртине и навлачи́ се у дре́е ко чове́к.

пажа́р м *место које је некада било захваћено пожаром.* – Били́ смо с Добро́слова у де́да Ле́ћину коли́бу у Пажа́р.

пѣ́жвење с *гл. им. од пѣжви.*

пѣ́жви несвр. **1.** *једе халапљиво и много.* – Пѣ́жви и не жва́ка. **2.** фиг. *секира, ждере кога.* – Мо́лим те, немо́ј ви́ше да ме пѣ́жвиш. – Ти́ја баксу́зин свѣ́ћи дѣ́н пѣ́жви ону́ј жену́, зато́ј се ошуши́ла.

паждра́к м *комад, комадина чега (обично меса).* – Вр̀љи едѣ́н паждра́к ме́со на рошти́љат, па ошанпу́т на́трти шише́то. – Ћи́не паждра́ци од ње́г. **2.** *дроњак, поцепани део одеће.* – Вису́ паждра́ци на ње́г, ко да се дави́л с ме́ћне.

паждрамо́љ м *старе крпе, крпетине.* – Када́ ч да повр̀љаш ти́ја паждрамо́љи, па да се уљу́диш ко чове́к?

паза́р м *трг, пијаца.* в. зјај пазар, тури дупе на пазар.

пазари́ште с *место на коме је некада био пазар, трг.*

пазде́р м *стабљике конопље са којих су скинута влакна, поздер.* – Исте́за се ко ку́че на пазде́р. – Пазде́р до́бар за потклацува́ње о́гањ, а и да си просве́тиш кьд не́маш ла́нпу, ел гаса́рче.

паздера́к м *зб. од паздер, гомила поздера.* – Си́тнијан паздера́к поси́пи по блати́штено, да мо́ж да проо́димо, а да се мло́го не ка́љамо.

паздерѣ́к м *дем. од паздер, једна шипка поздера.* – Да́ј едѣ́н паздерѣ́к да запа́лимо ла́нпу.

паздери́ње с *в. паздерак, гомила ситног поздера.* – Паздери́ње да се даде́ на мага́ре, оно́ то́ј во́ли да еде́.

пазде́рка ж *једна стабљика конопље са које су скинута влакна.* – Просвети́ ми с едну́ пазде́рку. – Пазде́рћете сам врза́ла у снопѣ́к, па сам и закачи́ла иза вра́та, да зна́м где́ су ми кьд ми тре́бу да закладе́м о́гањ.

паздерљи́в, -а, -о **1.** *који у себи садржи поздера.* – Мло́го ти паздерљи́в поста́ват, и́ма те боду́ и кошу́ља и га́че, ако и од ње́г пра́иш. **2.** *који је посут ситним поздером, коме се је нахватао ситан поздер по одећи.* – Паздерљи́в си ко да си спа́л с Ли́шка на пазде́р.

па́зука ж (мн. пазуће) **1.** *пазухо.* – Да не́ч мо́жда да те но́сим под па́зуће? **2.** *недра.* – Ту́ри ру́ће у па́зуће, па и́звади две́ ја́блће. **3.** *разрез на грудима кошуље.* в. змија у пазуће.

па́зучће с *дем. од пазуће.* – Осипа́ло се по па́зучће.

па́је с *кликер којим се гађа мета у игри кликерима (за разлику од кликера који служе као мете – кеке).* – "Пу́че му па́је", каже се кад саиграч својим кликером погоди противнички кликер – паје.

па́к прил. *в. па.* – Реши́л сам па́к да по́чнем.

па́к м *пас.* – Ја́ и́мам до́ста па́кови, а зову́ се: Бу́би, Цу́ка, Бе́лка, Ци́ца, Ра́шко, Ро́ка, Ма́љи Бе́к, Ца́ка, Бе́цко, Жи́ка, Бе́ла Ра́да, Су́кња, Це́ца, Це́це и Цу́рица зва́на Ца́јка Ма́лишка.

пькѣ́л м *пакао*; упор. пькло. – То́ј што

ја́ жи́вим, то́ј не́ живо́т, то́ј пькѣ́л. – Ку́ј гре́ша о́н ото́ди у пькѣ́л и та́м га ва́ре у голе́ми котѣ́л.

па́кан м *в. пак*. – Па́кан Бе́ла Ра́да и́ма пе́т ме́сеца.

па́кана ж *в. паканица*. – Бе́лка, Бе́лка, чи́кина па́кана.

паканѝна ж *дем. и хип. од паканица*. – Жу́ћу, моју́ сла́тку па́канину, прегази́ло а́уто.

па́каница ж *куја*. – Бе́лка и Ци́ца су биле́ на́јпаметне па́канице.

па́канче с *кученце*. – На́јново па́канче се зове́ Це́ца, а о́камо ју Мо́ни Це́це.

пькло́ с *в. пькѣл*. – У пькло́ да изгори́ш, да Бо́г даде́.

па́кос м **1.** *штета, учињена штета*. – Ма́чка напраи́ла па́кос, отклопи́ла гр́не и извади́ла ме́со. **2.** *чињење штете коме изината*. – То́ј урабо́тено из па́кос, не́ од дру́го. **3.** *злурадо расположење, потајно осећање радости због туђе несреће, пакост*. – Она́ е пл́на с па́кос.

па́косан, -сна, -сно *који чини штету из зле намере, који је пун злурадости*. – Мло́го си па́косан.

пакосни́к м *онај који је пакостан*. – Што́ си то́љћи пакосни́к, па љу́ђе ти ни́шта несу́ учини́ли ло́ше, да им то́ј тека́ урабо́тиш.

пакосни́ца ж **1.** *жена пакосник*. – А́, зна́м, то́ј напраи́ла она́ј пакосни́ца. **2.** *жена лаког морала*. – Чу́вај си, мори́, му́жа од ту́ј пакосни́цу.

пала́вра ж *алапача, интригантки́ња*. – Со́ја, пала́вра.

пьльгѣ́цка прил. у дем. значењу *в. польк*. – Польгѣ́цкьте преко преглабицете.

пьльгѣ́цке прил. у дем. значењу *в. польк*. – Пльльгѣ́цке га преведи́ преко бр́в.

пьльгѣ́цко прил. у дем. значењу *в. польк*. – Немо́ј да гра́бите, него си пльльгѣ́цка иде́те.

пьлѣ́к прил. **1.** *в. польк*. – Пьлѣ́кте, ви́ та́м! **2.** *лагано, споро*. – Ја́ пьлѣ́к преко ве́шаљћуту, да не па́днем, ел оно́ се љу́ља у ђа́вола.

пьлѣ́ко прил. *в. польк*. – Де́, пьлѣ́ко, ни́кој ни не ју́ри, и́ма вре́ме, че сти́гнемо до́ кночи.

палама́ндра ж *одрпанац, нехајник*. – О́диш ко не́ка палама́ндра, са́в си се разлелеја́л, на́род ти се чу́ди.

палама́р м *дужи и дебљи комад нечега*. – Кьд га и́змота оно́ е, е́ј, палама́р. – Ва́чам скобаљи́ све́ ово́љћи палама́ри.

палами́да ж бот. *вишегодишња биљка из фам.* Compositae. *Има јак коренов систем и усправно и разгранато стабло на коме су цветови сакупљени у ружичасте цвасти* Cirsium arvense Scop. **2.** *сиромах кога други презиру*. – Ћу́ти та́м, палами́до една́.

паламу́ди несвр. *прича којешта, говори о неозбиљним стварима надугачко и нашироко*. – До́ста си га паламуди́л.

Пала́нац м *становник Паланке (Књажевца), онај који је пореклом из Паланке*.

пала́нsa м *кантар са тасом и ђулетом*. – Ову́ј пала́нsy сам купи́л јо́ш пре три́јес го́дин, и сѣ́г та́чно ме́ри.

Пала́нка ж *народно име Књажевца*.

пала́нсћи, -ска, -ско *који припада Паланци, који се односи на Паланку*. – О́н не вре́ви ви́ше сељ́а́ћи, веч пала́нсћи. – Пала́нсће гради́не су биле́ о́дма, ту́ј преко Тимо́к, где́то сѣ́г самопо́слуга. – И ти́ си реши́л да пи́неш пала́нску води́цу?

Пала́нчанка ж *становница Паланке (Књажевца), она која је пореклом из Паланке*.

Пала́нчање м *становници Паланке (Књажевца), они који су пореклом из Паланке*.

пьлѣ́ц м *в. застранак*. – Кьд ни се едьнпу́т стро́ши пьлѣ́ц, де́да оце́че дрво́ и о́дма на́пари но́в.

пала́ш м **1.** *пас, куче.* – И́мам та́м на коли́бу едногá пала́ша, па излéзнем с њéг нéћи пу́т у ло́в. **2.** *дугачак двосекли мач.*

пала́шка ж **1.** *керуша.* – Ел га ли́че пу́шће и пала́шће, / Ел га ли́чи љу́ба Анђели́ја (н. п.)? **2.** *дем. од палаш (2).*

палéж м *земљиште на коме је пожар уништио вегетацију.* – Палéж (топ.).

пали́је ж *две дрвене гредице, као шасија, на запрежном возилу – шпедитеру.* – А́кнул га а́уто са странé и потроши́л му о́бе пали́је.

палиму́да ж шатр. бот. *паламида.*

па́лица ж *в. толузина.* – Кокóшће познáвају кьд је момýруза млетá са свé па́лицу, па кьд кључају одви́јају од њу́.

па́личина ж *в. толузина.* – Па́личине да се чу́вају за у о́гањ, а не да се развлчу́ по обо́р, ко што сам видéл та́м код нéћи.

па́личка ж *дем. од палица.* – Притури́ на огѣ́ньт две-три́ па́личће.

па́лучина ж *в. толузина.* – Белé палучи́не од белу́ момýрузу, а црвенé од жлту́.

паља́к м *в. пољак.* – Код на́с е паља́к би́л Или́ја Гýмена Ло́пта. – Дьнѣс нéма паљаци́, не смéш да улéзнеш у сво́ју њи́ву, ако нéкуга затéкнеш та́м.

паља́штина ж *в. пољаштина.* – За па́љаштину трéбе да дадéм петна́ес ба́њће.

паљéвина ж **1.** *објекат и место где је нешто изгорело.* – Паљéвине (топ.) **2.** *особа која друге подстиче на разне поступке (често негативне), смутљивац, сплеткарош.* – Ако слу́шаш ту́ј паљéвину, ло́ше че да про́јдеш. **3.** *женска особа сексуално лако узбудљива.*

па́мет м **1.** *памет, разум.* – Ел си ти́ сь сѣ́в па́мет? **2.** *мождана маса, мозак.* – Несу́ ти ва́љда сврáће попи́ле па́мет? в. и: едење до памет, лида му памет, не сьс сьв памет, прибере памет, трови памет.

паметѣ́к м *дем. од памет.* – Паметѣ́кьт му, етé то́љћи, ко на пи́ле, и тѣ́г квó мóж да очекýеш од њéг. – Чу́вај си паметѣ́кьт, немо́ј га мло́го опрећу́еш сьс књи́ће.

паметни́ло с **1.** у пеј. значењу *мудрост, разборитост.* – Ти́ја глу́пости е о́н прай́л од големо́ паметни́ло. **2.** *онај који је мудар, паметан.* – Ћéро Би́цо, на́ше паметни́ло.

па́на м **1.** *непослушни деран.* – Чéш да огладнéеш, па́но мо́ј, па чу те тѣ́г пи́там. **2.** фиг. *мушки полни орган.* – Боли́ га па́на, да рабо́ти. – Чу́ка си па́ну ко сврáка но́гу.

панадéлник м *в. понеделник.* – У панадéлник, па па́ у панедéлник пéрем моé и њиго́ве ру́бине.

панаи́р м *в. панаџур.* – Пошли́ они́ едьнпу́т на панаи́р да продáвају квó су имáли, па срéтну петлá. – Ишли́ су на панаи́р на Богоро́дицу у Гáбравницу.

панаи́риште с *в. панаџуриште.* – Че д и́мо на поно́рско панаи́риште, на Тресѝбабу. – У нéко врéме е ско́ро свáко сало́ имáло панаи́риште.

Панајо́т м *име.* – Панајо́т имáл вр̏шалицу, али нé имáл едну́ но́гу, него носи́л др̏вену.

па́нацур м *вашар.* – У Крáљево Сéло и́ма по́више па́нацура, а нáјглаван е Цéрман.

Па́нацур м п. п. *Успеније пресвете Богородице, Велика Госпојина, 28. августа.* – Децá поо́де у шко́лу о́дма по Па́нацур.

панацу́риште с *место где се одржавају панаџури, вашариште.* – И́ма до́ста мéста којá се зову́ Панацу́риште, али се не па́нти кадá су та́м би́ли вáшари.

па́нацурка ж *врста крушке која зри крајем августа, око Панаџура.*

панацу́рница ж *в. панаџуриште.*

панацу́рсћи, -ска, -ско *који је у вези са Панаџуром (панаџуром), који се односи на Панаџур (панаџур).* – Збѝрамо панацу́рска јáјца за по́натам, ел онá се не

ква́ре.

Панацу́рсћи пости́ м *пост пред Панацур, пред Велику Госпојину*.

пангало́з м *скитница, протува, мангуп*. – Све́ пангало́з до пангало́за, и то́ј че ју́тре да руково́ди с држа́ву!

па́нгла ж *радни сто обућара*. – На његóвуту па́нглу не́ зна се кво́ не́ма, чу́до е ко́ се снаóди по њу́.

панду́рин м *пандур, општински послужитељ*. – Дóоди па́к да те тра́жи Миле́нко, панду́рин. – Не́ ванцира́л у слу́жбуту, него си оста́л панду́рин ко што е и поче́л.

пани́ца ж *чинија, здела*. – Искуса́л сам пли́ну пани́цу с млекó. – Ода́вна су има́ле др̀вене пани́це, земље́не пани́це, пле́кане пани́це, а сѣ́г су пани́це оди порцула́н. – Иди́ потражи́ да ти за́јми едну́ пани́цу бра́шно, па че да вр̀немо њд и́мамо. – Бе́ли лу́к и дру́го кво́ тре́бе да прети́рамо ми́ прети́рамо у др̀вену пани́цу.

пани́ченце с *дем. од паница, мала паница*. – Си́пи води́цу у еднó пани́ченце, па да́ј на ку́ченцето да се напи́је.

паниче́тина ж *ауг. од паница*. – Најди́ та́м не́ку паниче́тину, па заме́шај ма́лко за кокóшће.

пани́чка ж *дем. од паница, мала паница*. – На глави́чку, по пани́чку. – У на́шу ку́ћу сва́ко е дете́ има́ло своју́ пани́чку.

пани́ћин дѣ́н м *трећи дан крсне славе када се чисте чиније (панице) од остатака јела и када дођу комшинице да узму своје панице које су дале слављеници на послугу, а она их тада почасти оним што је остало од славе. Овај дан се још зове и женска слава*. – Пр̀вњи дѣ́н је светѣ́ц, дру́ђи дѣ́н је па́терица, тре́јћи дѣ́н дóјде пани́ћин дѣ́н. – Немóј да еде́ш ни́шта че д и́мо на пани́ћин дѣ́н код Пóћу.

па́нк м *в. пангла*. – Напраи́л сам па́нк од си́рову бу́ковину, па се пóсле распу́кал.

панпу́р м *чеп од плуте, запушач, пампур*. – Сти́гал на ста́ницу пли́н вагóн с панпу́ри.

панпура́ч м *дечији пиштољ са плутаним запушачем, премазаним експлозивном материјом, као метком*. – Тóј панпура́ч, тóј не́ исти́н пиштóљ, не мóж ме с ње́г упла́шиш.

Панталéј м п. п. *Св. Панталејмон, 9. августа*. – Панталéј се сла́ви у Жу́ковци, а и у Ни́ш, па ку́ј гдé вóли.

панталоне́тине ж *ауг. од панталоне*. – Све́ ти сце́пене панталоне́тинете.

панталóнће ж *дем. од панталоне*. – Панталóнће му до коле́на. – Наплни́л панталóнћете, же́на.

панталóнција м *мајстор кројач коме је специјалност израда панталона или који од свега најуспешније прави панталоне*.

пантеа́ње с *гл. им. од пантее*.

пантéе несвр. *памти, запамћује*. – Ја́ко е доскора́ пантеа́л, ал сѣ́г поче́л па забара́ља и да ни непозна́ва.

пантéње с *гл. им. од панти*. – Не мóг ти ја́ тóј запа́нтим, и́мам млóго дру́го такво́ - онакво́ за пантéње.

па́нти несвр. **1.** *запамћује, памти*. – Дóбро да па́нтиш кво́ ти се казу́е. **2.** *сећа се, не заборавља*. – Ел па́нтиш њд смо би́ли деца́, па и́демо у туѓе́ цре́шње?

панти́век м *у прилошком изразу "од пантивек" од кад људи памте, од искона, одвајкада*. – Тóј ти е тека́ од панти́век.

пѣ́нћь несвр. **1.** *пањка, клевеће*. – Узе́ла да га пѣ́нћа код његóву жену́. **2.** *пипајући прстом око репа подстиче јагње или јаре да боље сиса*. – Пѣ́нћњ га, пѣ́нћњ га, да ува́ти си́скуту. – Не́ко теле́ не́че да си́са ако га не пѣ́нћњш.

пѣ́ньг м мн. *пањеви, пањине*. – "А́, кво́ ти је тóј побра́тиме?" А ме́чка ша́пне на у́во сељáку: "Кажи, пѣ́ньг". "А њд је

пњѣг, де га турѝ у ца́к” (н. пр.).

пањура́к м *гомила пањева*. – Куѝ че да сце́пи овѝја пањура́к?

па́па несвр. деч. *једе.* – А́јде, сѝнко, да па́паш.

па́па ж деч. *хлеб.* – На́мити, сѝне, па́па.

папазе́јна ж *народно јело папазјанија*. – Што́ не напра́иш папазе́јну за ручѣ́к?

папа́ње с *гл. им. од папа*.

пьпѣ́р м бот. *в. пипер*. – Дебе́личћи пьпѣ́р е на́јчувен у це́лу Ти́мочку кра́ину и, јо́ш по́натам.

па́пичка ж *дем. од папа*. – Да ти оцече́ ба́ба ма́лко па́пичку?

пѣ́пне свр. **1.** *падне уз туп удар.* – А о́н ти пѣ́пне из кру́шку на́зам. **2.** *удари кога мотком (преко одела).* – Кьд те пѣ́пнем, не́ч ти помо́гну ни тро́е панталóне. – Де га пѣ́пни јо́ш едьнпу́т, да те бѣ́р запа́нти.

пьпѣ́ње с *гл. им. од пьпње.*

пѣ́пње несвр. **1.** *бубња, тутњи.* – Накладе́м трина́ру и она́ са́мо пѣ́пње. **2.** *прекорева, звоца.* – Ба́бице, кво́ ми це́л дѣ́н пѣ́пњеш, уђу́т едьнпу́т!

Па́пратна ж *село у општини Књажевац*.

па́пратсћи, -ска, -ско *који припада Папратни, који се односи на Папратну*.

Па́прачанин м *становник Папратне, онај који је пореклом из Папратне*.

Па́прачанка ж *становница Папратне, она која је пореклом из Папратне*.

па́прачанка ж *садница шљиве из Папратне*. – Ако чу да са́дим сливја́к, чу да са́дим сли́ве па́прачањће.

папрета́к м **1.** бот. *дуговечна биљка из фам.* Polypodiceae, *папрат* Ptrridium aqulinum (L) Kuhn. *и* Aspidium filix mas Sw. **2.** *место на коме рате папрат.* – И́дем у папрета́к да набе́рем папрета́к.

паприка́ш м *једно народно коло*.

па́прица ж **1.** *жлеб или цев којим се жито из коша спушта на воденични камен.* **2.** *метална полуга на воденичном вретену на коју је насађен горњи камен.*

папу́к м *папуча*. – Жлтѝ папу́ци, ко́вани.

папуцилѣ́к м *папуџијски посао, папуџијски занат*. – На папуцилѣ́к прошло́ вре́ме, сѣ́г су дру́ђи занаја́ти у мо́ду.

папу́шка ж *в. попушка*. – За вече́ру и́ма пл́њене папу́шће. – Изљуска́ле му се папу́шћете, на васу́љат.

папу́шчица ж *в. попушчица*. – Уз ручѣ́к поеде́м по трѝ љу́те папу́шчице. – Папу́шчице с по две́-трѝ зр́на, не́ма ту́ј беришѣ́т.

пара́ ж **1**. *метални новчић*. – Забодѝ не́ку пару́ у ја́бдку. – На Младе́нци ма́ти у пога́чу забоде́ пару́, па ку́ј ју на́јде она́ по́сле за њѐг. **2.** *новци, паре уопште.* – Пару́ коло́ сам ју и́мал, чу́вал сам у ба́нку, ал на кра́ј о́тиде све́ у пѝзду ма́терину. – У пару́ не ускуцу́ем. в. и: згрчил се ко две паре у ћесу, несьм при пару, пада пара.

пара́баба ж *прабаба*. – Моја́ пара́баба Енђелѝја живе́ла е до деведе́сет и пе́т го́дин.

парабе́ла ж *аутоматски пиштољ парабелум*. – На кл́к му висе́ше парабе́ла, на то́га Ви́дојy Пѝле из Ло́кву. – То́му из Жу́ковци су ока́ли То́ма Парабе́ла, по́сле си са́мо Парабе́ла.

пара́деда м *прадеда*; упор. предеда. – Мо́ј пара́деда се зова́л Мила́н.

паралѝја[1] ж **1.** *стари шешир који је већ изгубио облик.* – Мло́го си слу́тан у ту́ј паралѝју. – Пу́ће е пре́цве носѝл едну́ паралѝју, не́ има́л, прле́га, дру́гу ка́пу. **2.** *онај који има доста новаца, парајлија.* – На́цко е чове́к паралѝја, мо́ж да ку́пи кво́ си рече́.

паралѝја[2] ж *галама, свађа*. – И́де не́ка паралѝја свѣ́ћи дѣ́н.

паралѝјћа ж *дем. од паралија*[1] *(1)*. – Бѣ́ш га брѝга, накривѝл си о́н паралѝјћу и швѝчкори.

парама́н м (мн. парама́ње) **1.** *комад, комадина нечега.* – О́н о́дреза едѝн парама́н и вр̏љи га на канта́р. **2.** *стари део одеће, дроњак.* – Узни́ не́ћи парама́н, па се навлчи́, да не се́бнеш.

парапи́т прил. *у распару, у непару.* – Но́си парапи́т чера́пе.

пара́си несвр. **1.** *обележава стоку одсецањем врха ува, засецањем ува или бушењем ува зумбом и др.* – Де́ ју́тре да ува́тимо они́ја ја́ганци да и пара́симо. **2.** *унакажава некога оштрим предметом.* – Пара́си га по́ очи сьс срчу́.

парасѝна ж **1.** *необрађено, у коров зарасло, земљиште, напуштена њива.* – Кьд се дели́мо ме́н се па́доше са́мо парасѝне. – Куде́ год погле́даш суде́ парасѝне. **2.** *њива на одмору од 4 до 8 година.*

пара́унук м (мн. пара́унучичи и параунучети́ја, у дем. значењу параунучети́јћа) *праунук*. – И́мам че́три пара́унука: Вла́ду, А́цу, Вукаши́на, Лу́ку и Дими́трију.

пара́унука ж *праунука*. – Бра́нкица е моа́ пара́унука.

пара́унуче с *праунуче*. – Во́ли се и пара́унуче, ал се по во́ли уну́че.

пара́унученце с *дем. и хип. о параунуче*. – Ви́та и А́нка и́мају тре́јће пара́унученце.

парга́рче с *марамица од паргара, марамица*. – На оно́ј дево́јче испа́дло парга́рче.

паре́ње с *гл. им. од пари (се).*

па́ри несвр. *пече, изазива опекотине*. – Варивово́ па́ри, зато́ј ду́вај док еде́ш. – Огѝњьт ме па́ри одову́д, а од ову́ј стра́н се смр̏зо.

па́ри се несвр. *једући халапљиво, врелом храном позлеђује слузокожу уста.* – Немо́ј да се па́риш, ду́вај у ложи́цуту!

пари́је ж *в. палије*.

пари́чка ж **1.** *дем. од пара (1).* – Под гу́шу жлта́ пари́чка. **2.** *дем. од пара (2).* – Те́шко се дьнѝс зараџу́е пари́чката. **3.** *хип. од параунук.* – Мое́ пр̏ње две́ пари́чће су: Вла́да и А́ца, па тѝг и́мам јо́ш пари́чће: Вукаши́на, Бра́нкицу, Лу́ку и Дими́трију. **4.** *бела овца са црним пегама по брњици и име таквој овци.*

парло́г м **1.** *њива на одмору од 10 до 20 година.* **2.** *в. парасина (2).*

парлута́к м *усковитлана прашина заједно са ђубретом*. – Кьд тру́пну с но́гу оно́ се ди́же парлута́к, те́омо се пода́вимо.

парма́ци м *дрвена или гвоздена решетка на прозорима*; упор. артьльк. – У со́бу уле́зоше Бу́гари, ја́ бе́ж на пе́нцер, ал о́ч на ње́г били́ парма́ци и увати́ше ме, на́ну им њи́ну.

па́рне свр. *косне оштрим предметом или стока рогом*; упор. перне. – Мо́ре, па́рни ти́ ње́га не́где, да се сми́ри. – Па́зи да те не па́рне Бу́лча.

парни́ несвр. *прилично је вруће (о јелу, води и сл.).* – Чорба́ва не́ ћипе́ла, ал си ели́с добре́ парни́.

па́рог м **1.** *рошчић телета, јагњета и сл.* – Изби́ли му па́рози. **2.** *рог на дрвеној вили.* – Ви́ла с три́ па́рога, а едѝн стро́шен.

па́рожак м *дем. од парог*. – Па́рожак му ово́љћи, ко́лко ма́лчич.

паро́кија ж *в. пароћија*. – Ишѝл тека́ по́п по своју́ паро́кију. – Манасти́рска паро́кија ва́ча пе́т се́ла.

парокија́н м *в. пароћијан*. – Ми́ смо парокија́ни на васи́љску, а не на оре́шачку цркве́ну о́пштину.

парља́к м *зб. од пара*, *много новаца*; упор. паруљак. – Поведи́ си на́јбољега другара́ кьд но́сиш то́љћи парља́к.

парља́ци м у пеј. значењу *новц; новци ратличите валуте*; упор. паруљаци. – Ле́ле, што си о́н и́ма парља́ци!

паро́ћија ж *црквена управна јединица којом управља парох, парохија*; упор.

парокија. – На́ш манасти́р и́ма голему́ паро́ћију. – Ба́линска паро́ћија е ишла́ од Шарба́новци до Репу́шницу.

пароћија́н м *члан парохије, парохијан*; упор. парокијан. – Манасти́рсћи пароћија́ни су: Дољњока́меничање, Горњока́меничање, Штрпча́ње, При́човча́ње и Па́прачање.

па́рошка ж *дем. од парог (2).* – На ви́лу се строши́ла една́ па́рошка.

па́рошче с *дем. од парог (1).* – Па́рошче му големо́ ко́лко пр̀с.

па́рошчич м *дем од парог (1).* – Ни́кал му пр̀вњи па́рошчич.

партоља́к м *зб. од партољина*. – Збра́мо са́мо тьквó ма́лко партоља́к, све́ дру́го остаи́мо и уте́комо.

партоља́на ж *одећа и постељина, тзв. меке ствари*. – Ако не́ч ко што ја́ рекне́м, мо́ж да зби́раш квó и́маш од партоља́ну и да бежи́ш. – Кьд се жени́ла доне́ла у мира́з са́мо партоља́ну и ни́квo ви́ше, ни па́ре, ни има́ње.

паруља́к м *в. пароља́к*. – Паруља́к колкó о́ч, ал не́ма квó за ње́г да ку́пиш. – Где́ чу с паруља́кав?

паруља́ци м *в. пароља́ци*. – Паруља́ци у сва́ћи це́п.

парца́ль м **1.** *стара крпа.* – Обри́ши га та́м с не́ћи парца́ль. – То́ј су парцаља́ и пости́лци на дечи́јуву кьд су била́ мьнецка. **2.** *неки стар одевни предмет.* – Едьн парца́ль и́маше, на ду́пе га кли́маше.

парцо́в м зоол. *пацов* Rattus.

парче́ с (мн. парчеди́ја, парчети́ја и парчи́чи) **1.** *мања њива.* – Да гле́дамо да прику́пимо не́ко парче́ до́ле у лу́г, за гради́ну. **2.** фиг. *згодна девојка.* – Што сьг прође́ едно́ парче́, расцепи́ло се. **3.** фиг. *повећа речна риба.* – Ва́чам еве́, ете́ ово́љћи парчи́чи (показује руком).

парчеди́ше несвр. **1.** *дели нешто цело на делове.* – Парчеди́ше до́љњу њи́ву, че ју де́ли на синове́ти. – Ел ч га парчеди́шеш, ел ци га це́ло пече́ш? **2.** *сече на комаде.* – Парчеди́ши месо́то на по́крупни за́лози, немо́ј га ци́цкаш.

пьс м *значење се односи више на лошег човека него на пса (уобичајена реч за пса је куче и изведенице које одатле произилазе, или ређе: псе́).* – О́н не́ човéк, о́н пьс. – Зьл ко пьс.

па́самак м *раздео на ткачким нитима вредности од десет котленика*.

па́самце с *свитак пређе за основу од 10 или 20 ћисалница (зависно од дужине мотавила и изабраног начина оснивања)*. – Напре́ла сам два́јес па́самци за ша́јак.

пасе́ несвр. **1.** *напаса стоку, чува стоку док она пасе.* – Ба́ту дали́ у шко́лу, а ме́н остаи́ли да пасе́м о́вце. **2.** *стално надгледа и контролише нечије кретање и рад, пази на кога.* – Па, не мо́г ја́ це́л ве́к да те пасе́м, мо́ра и са́м да по́чнеш не́што да рабо́тиш. – Пасе́ ће́ркуту да ју бьћи не́ћи не прельже.

пасе́ о́вце изр. *чува овце док пасу*.

пасе́ се несвр. *спарује се кобила са пастувом у чину оплодње.*

па́сење с *гл. им. од пасе (се).*

па́сиште *с место где пасу овце, пашњак, утрина*; упор. пашиште. – Ми си и́мамо на́ше па́сиште, не те́рамо о́вце по се́лће у́трине. – Сьг па́сишта колкó о́ч, са́мо не́ма квó по њи́ да пасе́.

паскурни́к м *месингани штамбиљ са иницијалима Исуса Христа и дршком у виду крста, који се утискује на хлеб звани паскурница, затим на славски колач и сл.*

паскурни́ца ж *мали обредни хлепчић, који се меси о неким празницима или погребним обредима, украшен религијским знаковима помоћу паскурника*. – Кьд се да́вају четере́с да́на, оме́се се четере́с паскурни́це.

па́сне свр. **1.** *мало попасе, кратко попасе (стока).* – Е́во, пушти́ о́вце да па́сну ма́лко покре пу́т. – Припази́ Ру́јку да па́сне ма́лко покре сло́г, ал немо́ј да дова́ча мому́рузу у њи́ву! **2.** *припази на*

стоку док она пасе. – Чу да па́снем о́вце два-тр́и са́та, па чу по́сле да и́дем у шко́лу.

паспа́љ м *прашина и стрвеж од брашна у воденици који се сакупља у посебну врећу и углавном служи за сточну исхрану*. – Чи́ча Вило́тија, воденича́р побеле́л од бра́шно и од паспа́љ. – Сто́ка по́више во́ли да еде́ ја́рму, не паспа́љ.

па́сти несвр. *беди, оптужује кога*. – Па́сти ме да сам ја́ то́ј уработи́л, а несѣ́м.

па́сторћиња ж *кћи из претходног брака брачног друга у новом браку*. – Па́сторћиње су деца́ за жалува́ње. – Па́сторћи́њуту да́доше у на́јголему сироти́њу.

пастрма́ ж *суво месо сушено у виду вешалица*. – И́мамо пастрму и свињску́ и о́вчу и гове́цу. – Не пра́е сви́ пастрму́ кљ зако́љу свињу́, него едни́ месо́то ту́рају у замрзива́чи, едни́ га зата́пају у ма́з, и сва́ћи си рабо́ти како́ е на ње́г зго́дно. – Пастрма́ тре́бе да се изеде́ до́р е јо́ш ме́ка, кљ се по́сле ужила́ви, мо́ж ју са́мо ва́риш.

пасуљѣ́к м *в. васуљак*.

пьтѣ́г прил. *онда, после тога*. – Пьтѣ́г, не́ знам ко́ чемо га.

пате́ж м *патња, трпљење*. – Пате́ж и крпе́ж ку́ћу држу́.

па́тежан, -жна, -жно *који се пати, који тешко живи*. – Е́лица е мло́го па́тежна жена́. – Сва́ е сироти́ња ја́ко па́тежна, погото́во на ово́ј сага́шње вре́ме.

пате́нт м **1.** *ексерчић широке главе који се притиском прста убада у даску*. – Мушаму́ причвр́стимо с пате́нти за оста́л и не́ма да ју одуву́е ве́тар. **2.** *патентни затварач на одећи*. – Сѣ́г изуме́ли, па се и пре́дњак закопчу́е сьс пате́нт.

пате́ње с *гл. им. од пати (се)*. – Це́л ве́к пате́ње.

патери́ца ж *други дан крсне славе*. – Не́ ме зова́л на светѣ́ц, него на па́терицу.– На па́терицу се еде́ кво́ е оста́ло од светѣ́ц, али тѣ́г су гу́жвице на́јблађе, ако е не́што оста́ло од њи́.

па́ти[1] несвр. **1.** *подноси патњу*. – Па́ти ко ку́че. **2.** *трпи оскудицу*. – Па́ти за ле́б, а за с ле́б.

па́ти[2] несвр. *множи, умножава*. – Па́тимо сто́ку, а на́јвише о́вце, за вл́ну и за млеко́.

па́ти се[1] несвр. *мучи се, оскудева*. – Па́тимо се за во́ду, и́демо чьк у мучи́бапско на кла́данац.

па́ти се[2] несвр. *множи се*. – Па́те се ко вѣ́шће.

па́тосница ж *даска од које се прави патос*. – За па́тоснице су на́јбоље су́ве и те́сне чамо́ве дѣ́ће. – Па́тоснице не мо́ж са́м да напра́иш, мо́ра да и ку́пиш на стова́риште.

патосува́ње с *гл. им. од патосуе*. – За патосува́ње ти не тре́бу ма́јстори, то́ј си са́м мо́ж урабо́тиш, са́мо да ти пр́во не́ћи пока́же ко се рабо́ти.

патосу́е несвр. *поставља патос*. – Патосу́емо го́рњу со́бу, напре́д ни било́ земља́. – Изучи́л сам се да патосу́ем, па сѣ́г и код дру́ђи пато́шем.

пато́ше несвр. *в. патосуе*. – Пато́ше со́бу, ова́м, код комши́јеви.

па́трав, -а, -о *који има криве ноге, који је кљакав*. – Кре́нча е би́л па́трав у о́бе но́ђе.

па́травштина ж у пеј. значењу *кљакава особа*. – Ле́цај се од ме́н, па́травштино, па́трава.

патре́ње с *гл. им. од патри*.

пѣ́три несвр. *шепа при ходу, вуче ноге и држи стопала отворена упоље*. – Пѣ́три ко Ми́љћо Пло́ча што е патри́л.

па́ћа м у дем. значењу *мушко дете*. – Па́ћо, донеси́ на де́ду у́глен, да запа́ли цига́ру.

па́ћеница ж бол. *в. стра (2)*.

паћи́л м *в. паћа*.

па́че с анат. у дем. значењу *уд мушког детета*.

па́ченце с *в. паче*. – Си́не, ску́тај па́ченцето, срамота́ е да га не́ћи ви́ди.

пачу́г м (мн. пачу́зи и пачу́ђе) **1.** *в. пачучко*. – Три́ пачу́га до́ста за це́ло сало́, то́лко су љу́ти. **2.** *пргава особа ниског раста.* – Они́ја њи́нијан пачу́г не́ пора́сал од баксузлѝк. – Дозволи́ли да им оно́лћи пачу́г запове́да.

пачу́чко м *мала, љута папричица*; упор. пачуг (1). – У гр̀не васу́љ обове́зно ту́рим пачу́чко. – Пачу́чко не са́димо у ре́дови ко́ што са́димо дру́ђи пипе́р, не́го покре кра́ј гради́ну.

па́ша ж **1.** *ливада, утрина где пасу овце.* – И́мамо си на́шу па́шу, не те́рамо о́вце у о́пштинску у́трину. **2.** *трава и друго растиње које стока пасе.* – И́ма ли па́ша по ва́шете брго́ла́зине, ел не́ма?

па́ша м (мн. па́ше и па́шеви) *в. ба́ца*. – Ја́ и мо́ј па́ша. – Има́л сам па́шу, ал се по́сле не́као разроди́мо, сестре́те се омрази́ше.

паша́ м *високи турски војноуправни достојанственик, везир, генерал.* – Миле́нко Паша́ из До́љњу Ка́меницу.

пьшѝк м **1.** *шапат*. – Чу́е се пьшѝк, ал едва́. **2.** *нечујно испуштен смрадни гас из црева.* – Куи́ и́спушти пьшѝкьт?

пашьлѝк м **1.** *паша за стоку, попаша, испаша*. – Ову́ј го́дин би́ шу́ша и нема́ дово́љно пашьлѝк за сто́ку. **2.** *територијално управна јединица у турском царству којом управља паша.* – Види́нсћи пашьлѝк.

пашано́г м *в. ба́ца*. – То́ј велу́ на Мили́воја пашано́г, што́то га нашли́ у пото́к.

па́шиште с **1.** *в. пасиште*. – Упроле́т изле́знем на па́шиште и у́есен се вр̀чам. – Како́ посади́ше бора́ци по бре́говити, оно́ се па́шиштата не́како затрува́пше и сто́ка не́ма куде́ да ни пасе́. **2.** анат. *желудац код преживара.*

пьшка несвр. *нечујно испушта смрадне гасове из црева.* – Ма, ку́ј то́ј е́дномьн пьшка? – Куга́ ува́нем да пьшка, ду́пе чу му зати́снем с толу́зину.

пьшка се несвр. *трули, гњили*. – Ову́ј го́дин су се кру́шће ја́ко пьшка́ле. – Све́ се пьшка од ћи́шу.

пьшкьв, -а, -о *који је труо, гњио*. – Пьшкьве ти́кве да се вр̀ље, њи́ ни́шта не́че да еде́. – Те́ј пьшкьве гре́де несу́ за у́потребу, не́ знам да л че и у о́гањ да гору́.

пьшка́ње с *гл. им. од пьшка се*.

пашку́љ м **1.** *прамен вуне који је остао не гребенцима после влачења*. **2.** *замотуљак.* – Какво́ си врза́ла у ти́ја пашку́љ? – Семени́ју чу́вам у ра́зни пашкуљи́, а и пари́цете колко́ и́мам и њи́ сам врза́ла у едѝн пашку́љ. **3.** *оно што је почело да трули, отпадак.* – Све́ то́ј што́ е пашку́љ да се раси́пе код сви́ње, па мо́ж да че да на́јду не́што и да изду́.

пашку́љи несвр. *пробија омот да би истресао садржину.* – Кьд но́симо ја́блће у ца́кови да и предаде́мо у по́друм у "Церви́н", они́ не́ма ца́ковити да разврáзе, него и пашку́ље, едно́ с но́ж, едно́ с кво́ дова́ну и тека́ и исипу́ју.

пашку́љи се несвр. *слаб омот пуца и испада садржина.* – Ја́ вре́чуту зати́снем на едно́ ме́сто, она́ се пашку́љи на дру́го.

пьшна ж *она која нечујно испушта гасове из црева (најчешће о женском детету).* – Гле́, пьшна една́, па се упьшкьла.

пьшне свр. *нечујно испусти смрадни гас из црева.* – И́звара ме та пьшну, жи́в ме сра́м изе́де. – Оно́ тека́, кьд на́ј не́ч оно́ тьг пьшнеш.

пашња́к м **1.** анат. *желудац код животиња.* – Кьд се свињсћи́ пашња́к опече́ на жа́р мло́го е до́бар за уз вино́. **2.** у пеј. значењу *стомак, трбух код човека*. – Шче́ ти то́љћи пашња́к, ко да си ско́тан? – Да ти при́чам не би верува́л, кољћи́ пашња́к и́ма Да́ча из Пала́нку.

пашњака́т, -а, -о *који има велики стомак, шкембат*. – Кьд купу́еш пра́се па́зи да не́ пашњака́то, него да е

мре́несто. – Не́ са́мо што́ е пашњака́т, него и она́к си до́јде гро́зан.

пашња́че с *дем. од пашњак.* – У пашња́че га дети́ње.

па́шом прил. *пасући траву у лаганом покрету (о овцама).* – Па́шом, па́шом, па ч да и дока́раш, немо́ј да гра́биш.

пе́ бр. (испред неких сугласника) *пет.* – По́сле пе́ да́на ете́ ти га и́де, зара́сал у бра́ду и гла́дан. – То́ј сам плати́л шесе́ и пе́ ба́ње. – Дл̑жан ми е педесе́ и пе́ дина́ра.

певи́ца ж *девојка која пева сватовске песме на свадби.* – Певи́це ста́ну на вр̑ ба́самаци, ел на дива́ну, па пој̑у, док мла́деневеста и младоже́ња ула́зе у и́жу.

пе́вне свр. *одједном снажно запева.* – Кь́д пе́вне, да се упла́шиш. фиг. *гласно заплаче, закука.* – Кь́д пе́вне, ко да ју ко́љу.

пе́гало *реч у бројаници*: једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клебец, у бабину пећ.

пе́д бр. *пет.* – Напре́д и́ду пе́д барја́ка, а по њи сва́тови.

пе́д м *педаљ.* – Па́де ка́мен на два́ пе́да од ме́н. – Ма и́ма си га е́дно пе-ше́с пе́да дл̑го.

пе́да несвр. *снажно баца нешто дугуљасто (првенствено штап) тако да оно одскаче с врха на врх или се попречно окреће у ваздуху.* – Не пе́дај ти́ја ко́рење, него и у́баво вр̑љај, да се не кру́не зр̑на.

пе́да се несвр. *баца се нечим дугуљастим тако да оно одскаче с врха на врх или се попречно окреће у ваздуху.* – Што́ се пе́даш по ње́г, ел зна́еш да мо́ж да му претро́шиш но́гу?

педа́ља ж *педал, педала.* – Кь́д смо се учи́ли да те́рамо то́чак, ми́ смо га пр̑во тера́ли на педа́љу. – На едногá се изоткачува́ле педа́ље од бици́клу, а о́н по́сле узе́л па напраи́л др̑вене, па ако отпа́дну не́ то́лко стра́шно, ци напра́и дру́ђе.

педа́ње с *гл. им. од педа (се).*

педесе́ бр. *педесет.* – И́маш, бре́, педесе́ го́дин, а jо́ш ни́шта неси́ сте́кал. – Да сам па́сал педесе́ о́вце по́више би зараде́л не́го што сам ишь́л по на́днице.

пе́дне свр. **1.** *снажно баци нешто дугуљасто тако да оно одскаче с врха на врх или се окреће у ваздуху.* – Кь́д пе́днем това́гу по о́вце, оне́ о́дма начу́ле у́ши и вр̑чају се. 2. баци, одбаци. – Пе́дни га у не́ку ро́вину, ш че ти да ти са́мо засми́та.

пе́дне се свр. **1.** *баци се неким дугуљастим предметом тако да он одскаче или се попречно окреће у ваздуху.* – Пе́дну се с пру́т по петла́ и скрши́ му но́гу. **2.** *ткне и нагло обави какав посао.* – Бре́, пе́дну се, и ко́лко да избро́иш до пе́т о́н се вр̑ну и доне́се пл̑ну торбу́ шушени́це. **3.** *неочекивано нека ствар одскочи, нарочито ако је била натегнута.* – Пе́дну се оно́ј прегло́ и у́дари ме по чало́.

пезуља́ви несвр. *кињи, мучи, малтретира некога; држи некога у неизвесности*; упор. пезуљи (3). – Немо́ј да ме пезуља́виш, рекни́ ми ко е и́стин било́.

пезу́љење с *гл. им. од пезуљи.*

пезу́љи несвр. **1.** *дете сиса празну мајчину сису.* – Дако не́ма ви́ше млеко́, кь́д дете́ прирове́, она́ му даде́ си́ску да ју пезу́љи. **2.** *глође безубим устима неку тврду или жилаву храну.* – Де́да пезу́љи сушени́цу. **3.** *секира некога, кињи.* – Чо́вече, оста́ј ме на ми́р, немо́ј ме ви́ше пезу́љиш. **4.** *искоришћава некога, исцрпљује кога, живи на туђ рачун.* – Не́че да рабо́ти него пезу́љи они́ја ста́рци.

пе́ки узв. *готово, завршено.* – То́ј ти ко́шта то́лко, и пе́ки. Ако о́ч, узни́, ако не, оста́ј.

пекло́вина ж *летња жега.*

пе́кља несвр. **1.** *ради нешто, петља.*

– Ста́лно не́што пе́кља, али ни́кад ни́шта не напра́и. **2.** *тешко живи, кубури, сналази се некако.* – Пе́кљамо га не́како, али те́шко и́де.

пе́кља ж *одважност, храброст*. – Тре́бе да и́маш пе́кљу за то́ј.

пекља́ ж **1.** *омчица за закопчавање одеће и сл.* – Ода́вна на кошу́ље не́ и́мало ду́вчице за пу́лови, него пе́кље. **2.** *надколеница којом се закланом јагњету затвара трбух ради печења на ражњу.* – Деца́ од ја́гње на́јвише во́ле пекљу́.

пе́кља се несвр. **1.** *мучи се, сналази се у животу.* – Пе́кљамо се, али мрка́ ка́па. **2.** *меша се у туђи посао.* – Не пе́кљај се та́м где́ ти не́ ме́сто. – У све́ во́ли да се пе́кља, че га испреби́ва не́ђи.

пекља́вина ж *замршена ствар, неприлика, потешкоћа*. – Каква́ е то́ј код ва́с наступи́ла пекља́вина?

пекља́нција ж **1.** *наопак, лош посао.* – Не́чу да ула́зим у ту́ј пекља́нцију. **2.** *неприлика, тешкоћа.* – И́мам не́ку пекља́нцију с моéга комши́ју.

пе́кне свр. **1.** *испече нешто на брзину.* – Пе́кну ма́лко месце́ за вече́ру. – Пе́кнео тека́ поне́ћипут пома́лко слани́нку у кубе́, али сѣг не сме́м, же́на, забрани́л ми до́ктур. **2.** у дем. значењу *испече*. – Пе́кну десети́ну ка́зана ређи́ју.

пеку́ра ж *пећински извор*.

пелеве́зи м пл. тант. *муда, јајца.* – Изеде́ш си, Ба́то, пелеве́зи.

пелеве́шчичи м *дем. од пелевези*. – Пелеве́шчичи му ко две́ зрнца́ васу́љ.

пе́лена ж *мала вунена поњавица, ћилимче, којом се покрива дете у љуљашци*. – Ја́ко му у́бава пе́лена.

пелену́ц м *в. пеленче*.

пе́ленче с *дете у пеленама*; упор. пеленц. – До́че и́жа, до́че гри́жа, / До́че де́ца пе́ленчета (н. п.).

пеле́шка ж **1.** *кућица ситног пужића, бела или шарена.* – У лице́ смо ишле́ да зби́рамо пеле́шће и да и ни́жемо на ђерда́н. – Ел је пе́на, ел бела́ пеле́шка, / ел је овца́ од ста́до оста́ла (н. п.). **2.** *бела овца са црним пегама по губици и име таквој овци.* **3.** *метални новчић на дечјој капи (од урока).* в. и: морска пелешка

пеле́шчица ж *дем. и хип. од пелешка*. – Напраи́ла ђерда́н од пеле́шчице. – Пеле́шчице смо збира́ле по лива́ду, ел у ро́вину где́ се ву́за земља́. **2.** бот. *вишегодишња, шумска зељаста биљка из фам.* Ranunculaceae. *Из танког ризома у рано пролеће развија се више нежних усправних стабљика, листови су прстасти, цветови ретки, бели, са по пет листића, пужарка* Isopyrum thalictroides L. **3.** *трајна зељаста биљка из фам.* Amaryllidaceae *висока до 20 ст, као снег белих погнутих цветова. Први весник пролећа, висибаба* Galanthus nivalis L.

пелива́н м *артиста у циркусу, комедијаш, јунак*. – У Кња́жевац едногá ока́ли Пелива́н, али о́н би́л посластича́р.

пелива́нче с *дем. од пеливан*. – Пелива́нче коња́ и́гра уза сало́, низа сало́ (н. п.).

пели́н м бот. *зељаста биљка јаког мириса и горког укуса која се употребљава у медицини* Artemisia absinthium L. в. бел пелин.

пелина́т, -а, -о *који се односи на пелин, који је увези а пелином*. – Жи́вот ми е би́л ја́ко пелина́т.

пељу́г м *танак слој новог снега*. – Озде́л било́ ле́д, озго́р пељу́г, па кьд се ву́зну све́ се скрши́.

пенду́шење с *гл. им. од пендуши се*.

пенду́ши се несвр. *дури се.* – Бу́ду ли те љу́ђе примети́ли да се че́сто пенду́шиш, не́ма се ни́кад оже́ниш.

пе́нзиица ж *дем. од пензија (2).* – При́ма та́м не́ку пе́нзиицу.

пе́нзија ж **1.** *положај након навршених година службе, пензија.* – Јо́ш ла́ни сам ошьл у пе́нзију. – Цве́тко ошьл у вали́дску пе́нзију, а ни́шта му не́ било́, а сьг се жа́ли, мьнечка му пе́нзија.

2. *лично примање у пенсији.* – Жа́ли ми се Га́вра Бо́ђин, не сти́за му пе́нсија.

пенсиуне́р м *онај који је у пензији, пензионер*. – Пенсиуне́ри се са́мо на не́квo жа́ле: на здра́вје, на пе́нсију, на држа́ву и тека́ ре́дом. – За куга́ пенсиуне́ри гла́шају ти́ја побеђу́е на и́збори.

пенсиуне́рка ж *жена пензионер*. – У на́ше сало́ е ода́вна има́ло една́ пензиуне́рка, па су ју сматра́ли ко да е мини́стерка.

пенсиуне́рсћи, -ска, -ско *који припада пензионеру, који се односи на пензионера*. – Пу́ја ошѣ́л у пензиуне́рско удруже́ње да си тра́жи де́ду. – Ти сва́како ми́слиш да е лѣ́к пенсиуне́рсћи живо́т?

пе́нџер м **1.** *прозор.* – Пое́ ба́те под пе́нџера. **2.** *прозор са пенџерли хартијом; супр. џам, прозор са стаклом.*

пенџерчѣ́к м *дем. од пенџер (1)*; упор. пенџерче. – На по́друм и́ма са́мо едѣ́н пенџерчѣ́к.

пенџерче́ с *в. пенџерчѣк*. – Пенџерче́ мѣ́нечко, па поцрне́ло. – Што́ си остаи́л ово́лко пе́нџерче, што неси́ напраи́л про́зор, па да ти се ви́ди по со́буту?

пена́вење с *гл. им. од пењави (се).*

пењáви несвр. **1.** *хвата му се пена на уснама док говори.* – Не мо́г га гле́дам књ по́чне да вре́ви, па ста́не да пења́ви. **2.** *прича дуго и заморно, околишећи око главне ствари.* – Була́зере, немо́ј, бра́те, ви́ше да пења́виш, пу́шти и дру́ђи да не́што ре́кну.

пења́ви се несвр. *улагује се, умиљава се.* – Мо́ж се ти́ пења́виш колко́ о́ч, не́ма ни́шта од то́ј кво́ ти́ тра́жиш.

пењурли́ја ж *пекарско пециво од белог брашна са сиром*; упор. сирињавка. – Ма́ти ни понећипу́т ју́тром даде́ стопа́ре да ку́пимо пењурли́ју, па да ју поде́лимо с Ми́лку.

пе́пел м *пепео*. – Запре́чем крава́ј у пе́пел и док се деца́ изди́зају о́н се опе́кал. – Све́ изгоре́ло, оста́л са́мо пе́пел. – Јо́ш си ти́ праи́л ну́ле по пе́пел књ сам ја то́ј работи́л.

пепели́ште с *место поред огњишта гдеодлаже пепео*. – Ба́ба ту́ри жа́р у пепели́ште, па на ње́г напа́лену цре́пњу и ту́ј пече́ ле́б. – Ма́че пра́и ма́чољци у пепели́ште.

пепелчѣ́к м *дем. од пепел*; упор. пепелчица. – Куга́ заболи́ меши́на тре́бе да пи́не ма́лко пепелчѣ́к. – Не́ то́ј стра́шно ако се на крава́ј ува́ти ма́лко пепелчѣ́к.

пепелчи́ца ж *в. пепелчѣк*. – Пепелчи́цу уви́еш у чугљѣ́к и спу́штиш у бу́ре и по́сле не́ма да ти рећи́ја мири́ше на ло́ше.

пепељу́ва ж бот. *једногодишња коровска биљка из фам.* Chenopodiaceae *висока од 20 до 180 ст, разграната и сва пепељасте боје, цветови су ситни и зеленкасти, обична пепељуга* Chenopodium album L.

пепе́ру́га ж *додола*. – Пома́га Бо́г, домаћи́не. / Бо́г помо́гал, пепе́ру́го (н. п.).

пера́шка ж *шарено ускршње јаје*. – Ма́ти начи́ни ра́зне пера́шће: црвене́, жлте́, модре́, мо́раве, зелене́ и јо́ш дру́гакве. – Деца́ се ја́ко ра́дују за пера́шће. – А́јде да се чу́камо с пера́шће! – На Ђу́рђовдан се пера́шка од пре́млаз, зако́па у броби́њало.

пера́шчица ж *дем. од перашка*. – На Вели́гден моја́ ба́ба Ми́лева на сва́ко дете́ даде́ по пера́шчицу.

перва́з м *венац на згради*, *ивица, руб; прозорска даска*. – О́мькну ми се сакси́ја од перва́з и стро́ши се. – Немо́ј се мло́го наваљу́еш през перва́з, мо́ж се омѣ́кнеш.

перда́шење с *гл. им. од пердаши*.

перда́ши несвр. **1.** *глача малтер при малтерисању.* – Ја́ чу да вр̏љам ма́лтер на ду́вар, а ти́ ч по ме́н да перда́шиш. – Ма́јсторе́, у́баво га пердаши́, немо́ј да му оста́љаш ба́вчице! **2.** фиг. *туче некога.* – Ти́ прле́га и́скаш па́ да те перда́шим? –

Перда́ши си га баштá затóј што бежи́ из шкóлу.

перда́шка ж *дрвена мистрија за глачање при малтерисању*. – Одáвна смо праи́ли дрвене перда́шће, а сьг и́ма и од плáстику.

перде́ с *ограда обично на дивани или балкону*. – Лéти распрóстрем чрѣ́ѣ по перде́. – Не навáљај се преко перде́, мóж да пáднеш! – Ња́на дивáна јóш нéма перде́, затóј што јóп нé готóва.

перéс, -та, -то *који је шарен, прошаран*. – На пу́јку јајцé перéсто. – И Рóзмир дóјде перéс пó очи.

Пери́ш м *село у општини Сврљиг*.

Перишáнац м *становник Периша, онај који је пореклом из Периша*.

Перишáнка ж *становница Периша, она која је пореклом из Периша*.

пери́шћи, -шка, -шко *који припада Перишу, који се односи на Периш*.

перјáни несвр. *кукуруз или друга биљка пушта перјаницу*; упор. перјаничи. – Момýруза вéч почéла да перјáни. – Лýк кьд перјáни óн завpáзи чулýмће.

перјáни се несвр. *кукуруз или друга биљка пушта перјаницу*; упор. перјаничи се. – Момýрузе се перјáне окол Ви́довдан, а окол Петрóвден вéч и́мају кóрење.

перјáница ж *цвет кукурузног стабла*. – Момýруза почéла да пýшта перјáнице. в. и: носи перјаницу.

перјáничи несвр. *в. перјани*. – Кьд момýруза пóчне на врéме да перјáничи, да знáеш да че да и́ма лéб.

перјáничи се несвр. *в. перјани се*. – Сáчма се рéтко кьд перјáничи.

пéрне[1] свр. *в. парне*. – Кьд те пéрнем, ш ти измóтам врéва.

пéрне[2] свр. *пропере, опере мало*. – Да пéрнем кошýље и гáче, другóто чу дрýђи пýт. – Пéрни такво́, мáлко, кво́ и́маш, па дооди́ на копáње.

пéрница ж *гушчије или ћуреће крило које служи као метлица за чишћење стола после обеда*. – Кьд закóље пýјку, бáба остáи óбе кри́ла за пéрнице. – Они́ нéмају пéрницу, па бри́шу остáл с нéкву кр̀пу.

перó с (мн. пéрја) **1.** *лист неких биљака (кукуруза, лука и др.)*. – Ако ми бѣ́ш пригладнéе јá оштипéм перó лýк, па га изедéм. – Момýруза оклипи́ла пéрја. – Си́тно исéцкај пéрја, па и пропржи́, ал немóј да загорý, па им тьг строши́ озгóр јајцé. **2.** *половина мараме начињена пресецањм целе мараме по дијагонали*. – Лéти се забраћýем с перó, жéга ми у мáраму. **3.** *окрајак мараме везане под брадом*. – Бри́ше си óко сьс перó.

перó окáто с *пауново перо*.

пéроша ж *шарена коза и име таквој кози*.

перуни́ка ж бот. *дугогодишња зељаста водена биљка из фам.* Genianaceae *висока до 30 ст. У дну лежи ризом дугачак 1 т из кога изнад воде избија стабљика са троперним листовима, грчица* Menyanthes trifoliata L.

перуши́на ж *перо птице или живине*. – Најди́ ми еднý перуши́ну и мáлко зајти́н, да подмáжем врáта да не скрчý! – Лиси́ца изéла кокóшку, остáле сáмо перуши́не. – Едни́ спý на поглáвницу напл̀њену с перуши́не, јá не мóг, јá вóлим кьд је напл̀њена сьс слáму.

перуши́нка ж *дем. од перушина*. – Че да летý перуши́ње од тéб, кьд те увáтим (претња).

перушљáв, -а,-о **1.** *који има перје или који је посут перјем*. – Пи́лево не дóбро очи́стено, остáло перушљáво. – Кво́ си тражи́л по кóчину та ти перушљáва барéтината? **2.** *који је спарушен (о биљкама)*. – Ако купýеш расáд на пи́јац, пáзи да ти не продадý нéћи перушљáв.

перцé с (мн. перцá, уз бр. перцéти) **1.** *мало, нежно перо птица или живине*. –

Помажи́ га с зајти́н сьс перце́. **2**. *лист лука или друге повртарске биљке*. – Наштипи́ перца́, да попр̀жимо пр̀жено. – У шаши́рат му забо́дено перце́ од со́јћу, па му у́баво. – Претри́ не́колко перце́ти и напра́ј пре́трно!

перчиньк м *дем. од перчин, кика*. – На Ми́лку сплѐтоше ко́се у перчиньк.

перчиносува́ње с *гл. им. од перчиносуе*.

перчиносу́е несвр. *закуцаном ексеру, који је прошао на другу страну даске, савија врх и повратно га забија у даску.* – Не́згодно е да перчиносу́еш ексе́ри негде где́ е те́сно, где́ немо́ж да и́маш за́п да ја́ко чу́кнеш. – Ако и не перчиносу́еш они́ че ти се расклобьцкају (ексе́рити) и че ти се расковѐ кова́њето.

перчино́ше свр. / несвр. *закуцаном ексеру, који је прошао на другу страну даске, савије врх и повратно га набије у даску.* – Др̀ж овде́ сьс сећи́ру, да ја́ одову́д перчино́шем ексе́рав. – Перчино́шем га, али н у́мем бьш.

песакљи́в, - а, -о *који је песковит, у коме има песка*. – Песакљи́во зе́мљиште, не це ра́ца мому́руза у њѐга. – Чера́пе ми песакљи́ве, за́ште смо товари́ли песьк до́ле у Тимо́к.

пе́сьн м (мн. пе́сме) *песма*. – Пе́сьн пе́ла, пе́сьн пе́ла у́бава дево́јћа (н. п.).

пе́сьнчица ж *дем. од песьн, песмица*. – У́бава пе́сьнчица.

песе́т бр. *педесет*. – И́мам сьг песе́т го́дин.

пескаи́в, -а, -о *в. песакљив*.

песни́чка ж *дем. од песница*. – На Ми́ку Вртире́па глава́ ко песни́чка.

песнопо́јћа ж *женска особа која радо и лепо пева*. – Миро́сова бѐше едну́ш песнпо́јћа.

пестува́ње с *гл. им. од пестуе.*

пе́стуе несвр. *гаји, одгаја, негује*. – А́нћини су раса́дници чу́ени, зато́ј што и она́ у́баво пе́стуе. – Пе́стуем двѐ ја́ганци.

пета́ ж анат. *задњи део стопала*. в. курва пета, удари пету у дупе.

петьк и **пе́так** м *пети дан у седмици, петак*. – У петьк се не еде́ бла́жно. – Ову́ј се го́дин сви́ пра́зници па́дају у петьк, не мо́ш се човѐк обла́жи. – На Вѐлићи пе́так жене́ и́ду у Бара́ницу у цр̀кву. в. Биљани петак.

петьл м зоол. (мн. петло́ви, петло́ве и пе́тли, уз бр. петла́) *петао, певац*. – Пошьл петьл на ора́ње. – Кьд пе́ше пр̀ви пе́тли. – Што́ се би́ју петло́вини?

пети́на ж *петорица*. – Дојдо́ше њи́ пети́на и зача́ас уработи́ше кво́ е требо́ло. – Има́ли смо пети́ну љу́цћи на ручьк.

пети́ца ж **1.** *задњи део сечива неких алатки (напр. секире).* – Сећи́ра се иступи́ла и сечѐ са́мо на пети́цу. **2.** *доњи крај вретена за предење.* – На пети́цу на вретѐно забо́ду́ главицу́ бѐли лу́к, па га зака́че над роди́љу да ва́рди од бо́лес и од уро́ци. **3.** *хоризонтална метална полуга на раонику која клизи по дну бразде и држи правац плугу.*

пе́тко м *в. женсћи петко*.

петлѐ с (мн. петли́чи и петлети́ја) **1.** *дем. од петьл, млад певац*; упор. петлич, петличко. – Чу да иско́љем сви́ петло́ви, са́мо чу да оста́им едно́ петлѐ. **2.** *француски златник са ликом петла на реверсу, наполеон*; упор. петлич. – На сва́дбу ба́ба да́де на зѐта едно́ петлѐ. **3.** *орнаментни мотив на двопређним чарапама.*

петлѐнко м *петлић*. – Ку́с петьл – петлѐнко.

петлѐње с *гл. им. од петли се.*

пе́тли се несвр. *в. петличи се*. – Немо́ј да се пе́тлиш кьд зна́еш да неси́ ка́дар.

петли́ч м *в. петле (1,2).* – Иза шта́лу кљу́цају двѐ кокошће и едьн петли́ч. – О́н и́ма петли́чи за пл̀ну ша́јкачу, тека́ ду́мају.

петли́чење с *гл. им. од петличи се*.

петли́чи се несвр. *кочопери се, јуначи се, прави се важан*; упор. петли се,

пилчи се. – Кво́ се петли́чиш, ел не ви́диш да ч те би́јем, па це на́пнеш. – О́н се са́мо петли́чи, а кљ до́јде до зо́р о́дма бежи́.

петли́чица ж бот. *в. кокошчица (2)* Coridalis cava L.

петли́чко м **1.** *в. петле (1).* – На оно́га петли́чка јо́ш не́ пора́сал гре́бен. **2.** *ситна, мала, кочоперна особа.* – Ма, кѣ́в му́ж, то́ј е едѣ́н петли́чко. – Неси́ могла́ да на́јдеш не́кога ѓнпалију, него си узе́ла то́га петли́чка.

петлица́н м (мн. петлицање́, уз бр. петлицана́) бот. *патлиџан, црвени парадајс* Solanum lycopersicum L. в. жлт петлицан.

петлицьнчѣ́к м *дем. од петлицан.* – Дьнѣ́с ручува́ едѣ́н петлицьнчѣ́к и ма́лко ле́бац.

петло́ва му́да м *врста грожђа дугуљастих зрна.*

петло́ва муда́нца м *в. петлова муда.*

петло́ше се несвр. у пеј. значењу *меша се у туђ посао, петља се где му није место.* – Не петло́ши се та́м где́ ти не́ ме́сто.

петна́јес бр. *петнаест.* – Петна́јес и петна́је су три́јес.

петна́јс бр. *петнаест.* – Петна́јс пу́т сам му дума́л и не помо́гло.

пе́тњи, -ња, -ње *који је у вези са петом, који се односи на пету, петни.* – Па боли́, па се́ва, па сму́ца, / Из пе́тње жи́ле ду́шу ва́ди (б).

петопрѝсница ж фиг. *шака.* – Моја́ виљу́шка е моја́ петопрѝсница.

петро́в крѝс м бот. *зељаста биљка из фам.* Convallariceae *висока до 40 ст. На врху стабљике четири листа у облику крста, у средини жућкаст чупави цвет из кога постаје обла, црна бобица, крстац* Paris quadrifolia L.

петро́вачѣи, -чка, -чко *петровски, петровдански.* – Да ли ро́си ђу́рђевачка ро́са, / Да ли гре́је петро́вачко сл́нце (н. п.)?

петро́ве же́ђе ж *врућине око Петровдана, јулске врућине.* – При́чају да се едну́ го́дин на орла́ смр́зла ја́јца у петро́ве же́ђе.

Петро́вден м п. п. *Петровдан, 12. јула.*

петро́вка ж *врста јабуке која зри око Петровдана.*

Петро́јћа ж *име.*

Петро́нија м *име.*

Петру́ша ж *село у општини Књажевац.*

Петру́шанин / Петру́шчанин м *становник Петруше, онај који је пореклом из Петруше.*

Петру́шанка / Петру́шчанка ж *становница Петруше, она која је пореклом из Петруше.*

петру́шћи, -шка, -шко *који припада Петруши, који се односи на Петрушу.*

петсто́тин бр. пет стотина. – За пенцетира́ње узи́ма петсто́тин дина́ра.

пећиме́з м шатр. *пекмез.* – О́ч ли ма́лко пећиме́з?

пе́ч м **1.** *пећина.* – Ни́кој не сме́ да уле́зне у ти́ја пе́ч, ел велу́ ону́тра жи́ве ме́ћне. **2.** *камени теснац на реци или на путу.* – Ако до́бро натова́риш кола сьс се́но, ел сьс шу́му, те́шко да мо́ж да про́јдеш проз они́ја Пе́ч код Го́рњу Ка́меницу.

пе́ча ж шатр. *печено месо, печење.* – И́ма ли на ову́ј сва́дбу и од пе́чуту не́што, ел че да си еде́мо гу́жвице до кра́ј?

печа́лан, -лна, -лно *који печали и штеди, штедљив.* – О́н е печа́лан чове́к, не́ не́ка распи́кућа.

печало́вина ж **1.** *печалба.* – У́пролет ото́ди у печало́вину, а у́есен се вр́ча. **2.** *имовина зарађена печалбом.* – За два́ ме́сеца му ку́рве пое́доше печало́винуту.

печало́вник м *печалбар.* – Стоја́н, кьд порасте́, и́ма да бу́де печало́вник.

пече́ се несвр. *правда се, исповеда се, куне се.* – Пе́кла му се, да то́ј не́ и́стин

што казу́ју.

печени́ца ж **1.** анат. *унутрашњи мишић дуж кичме код домаћих животиња.* – Пече́ница е по́блага од сва́ко ме́со. **2.** фиг. *снага, чврстина, зрелост.* – Ти си јо́ш мла́д, немо́ј да гле́даш на ње́га, о́н ве́ч ваву́л печени́цу.

пе́ченка ж **1.** бот. *бела бундева* Cucurbita pepo L., упор. туркаја. **2.** фиг. *ошишана глава дечака.* – Ле́ле, колка́ си ти е пе́ченка!

пече́ње с *посно народно јело од исецканог црног лука и кромпира резаног на колутиће са додатком пиринча и алеве паприке, печено у црепуљи.*

пече́њице ж *дем. од печење (печено месо).* – Е́дну са́мо ма́лко пече́њице, дру́го нетеја́.

пе́чиво с *печено месо, печење.* – Пе́чиво смо пе́кли на режѣ́ањ.

печу́рчица ж *дем. од печурка.* – Нашла́ сам две́ печу́рчице, па чу да и опече́м за дете́.

паша́к м *врста пасуља.* – Ми́ у́век са́димо са́мо васу́љ паша́к.

паша́чки прил. *пешке, пешице.* – "Ко дојдо́сте?" "Паша́чки".

паше́с бр. *пет до шест.* – Даду́ ми паше́с оре́ја у торбу́ и испра́те ме с о́вце.

пашесна́ес бр. *петнаест до шеснаест.* – Кьд сам има́л пашесна́ес го́дин они́ ме замомчи́ше, велу́ ско́ро че ме же́не.

пе́шица ж бол. *општа телесна слабост код новорођенчета које је мршаво и суво.* – Љу́бе и Ми́ле су, кьд су били́ мѣ́нечки, има́ли пе́шицу.

пе́шичав, -а, -о *кога је захватила пешица.* – Мло́го е сла́б, ко да е пе́шичав.

пе́штер м *в. пештера.* – Не́ знам ку́ј сме́ да уле́зне у они́ја пе́штер у Корена́тац.

пе́штера ж *пећина*; упор. дувка, пештер, пештерина. – И тѣг уле́зоше у едну́ пе́штеру.

пештери́на ж *ауг. од пештера.* – Ку́ј зна́е кво́ и́ма та́м по те́ј пештери́не.

пе́шки прил. *пешке, пешице*; упор. пешачки. – А́јд, ја́ пе́шки, а ти́ с бело́га коња́.

пешки́р м **1.** *пешкир, убрус.* – Сто́ чера́пе и две́ста пешки́ра. **2.** *платнени део који су удате жене носиле преко убрадача.*

пешкирѣ́к м *дем. од пешкир*; упор. пешкирчьк и пешкирче. – На сва́дбу сам доби́л пешкирѣ́к.

пешкирчѣ́к м *в. пешкирьк.* – Треба́ло би да и овде́, код коли́бу, и́мамо едѣ́н пешкирчѣ́к, а не да се бри́шемо с кво́ да́е.

пешкирче́ с *в. пешкирьк.* – Пешкирче́ за брица́ње ру́ке зака́чено на ексе́р до вра́та.

пешчи́ца ж *количина житних стабљика које жетелац одједном захвати руком и одсече српом.* – Пешчи́ца, по пешчи́ца – руко́љка.

пи́ м упор. пиј. **1.** анат. *мекано ткиво богато крвним судовима које испуњава шупљине костију, срж* medulla ossium flava et rubra. **2.** *средњи мекани део стабла.* – Бѣ́з и́ма дебе́л пи́. **3.** *в. толузина.* **4.** фиг. *оно што је основно, најважније у некоме (карактер код човека).* – Пи́ му поква́рен, на ње́га, на Ми́лето.

пивѣ́ц м **1.** *онај који доста пије а споро се опија.* – Жи́ка е до́бар пивѣ́ц, пи́је це́лу но́ч и не мо́ж се опи́је. **2.** *пијаница, алкохоличар.* – Де́ ти́ с пи́вци́ти, ако мо́ж да те нау́че да и ти́ ста́неш пија́ница.

пи́вка несвр. **1.** *пије помало алкохолна пића, пије понекад.* – Не́ пи́л пије́ње не́колко го́дин, сѣг па́ поче́л да пи́вка. **2.** *пије натенане, пијуцка.* – Нећи́, кьд му си́пеш ча́шу рећи́ју одедьнпу́т ју истресе́ у гу́шу, а Миладѝн Ко́рча ју пи́вка по по́ла са́т.

пи́вкав, -а, -о *који је питак, укусан и лак за пиће (првенствено о вину)*. – Њиго́во вино́ у́век пи́вкаво, са́мо те ма́ми да га јо́ш пи́јеш.

пи́вне свр. *в. пине*. – Пи́вне си и ређи́јицу и ви́нце, али уме́рено.

пи́вница ж *подрум за вино који се налази у самом винограду*. – Зи́ми, напри́вечер де́да ни даде́ крча́г и испра́ти ни у пи́вницу за вино́.

пи́вничиште с *остаци темеља од пивнице или место где је некад била пивница*. – У њи́ното се пи́вничиште напати́ле гоџа́ зми́је.

пи́вничка ж *дем. од пивница*. – Пи́вничката му по́крита сьс сла́му, па озго́р навр̀љана земља́, да бу́де ладави́на уну́тра.

пи́вољак м *врло мали део нечега, ситан део нечега*.

пи́гљи м мн. *пикљеви, зглобови, ноге*. – Што́ сте пи́гљи напигљи́ле?

пи́зда ж **1.** у пеј. значењу *женски полни орган*. **2.** фиг. *слабић, кукавица, љигавац*. – О́н не́ човѐк, о́н пи́зда. – И Ми́лоја из Изво́р е пи́зда, пр̀во рекне́, па по́сле поре́кне.

пизде́тина ж *в. пиздуљина*. – Немо́ј да те случа́јно ви́дим с ону́ј пизде́тину.

пи́здрење с *гл. им. од пиздри.*

пи́здри несвр. *плаче без невоље, џмиздри*. – Што́ пи́здриш кьд те несѝм ни пипну́л?

пизду́љина ж упор. пиздетина, пиздурина. **1.** *ауг. и пеј. од пизда (1)*. **2.** *жена лошег морала.* – Од ту́ј пизду́љину домачи́ца не́ма ни́кад да бу́де.

пизду́рина ж *в. пиздуљина*.

пи́зма ж *мржња, злоба*. – Ти́ изгле́да и́маш неку пи́зму спрама ме́н?

пи́змење с *гл. им. од пизми се.*

пи́зми се несвр. *испољава мрзњу, злобу према коме.* – Немо́ј да се пи́змиш на човѐка кьд зна́еш да ти о́н не́ то́ј уработи́л.

пи́ј м *в. пи*. – Шмр̀кче пи́ј из кочи́ну. – Исте́рамо пи́ј из бѣ́з и пра́имо пу́шкало. – Га́дан ти пи́јат, на те́б.

пи́ја ж *нашивена трака на одећи*.

пија́ла ж *в. толузина*.

пијаљ́к м (мн. пијаљ́ци) *пиће, алкохолно пиће*; упор. пијење, пиче. – Е́дење и пијаљ́к колко́ о́ч, ал дошло́ до́ гушу, па се не мо́ж ви́ше оку́си. – Пробу́еш ли од пијљ̀ци́ти по ма́лко?

пија́ничка ж *дем. од пијаница, ситан слаботелесан човек који се брзо опије, али је после миран као јагње.* – Су́рка из Зу́ничје, ес да е би́л пија́ничка, али ни́куга не́ дира́л.

пијељ́к м *в. пијаљк*. – Шко́ди ми пијељ́кьт, па одви́јам од ње́г.

пије́ње с *в. пијаљк*. – Пије́ње ни седи́ у пи́вницу.

пије́њице с *дем. од пијење*. – И́ч не мо́ж без пије́њицето.

пијо́ше несвр. у пеј. значењу *пије, пије алкохолна пића, опија се*. – Пијо́ше ко смо́к. – Не́ да пијо́ше, него чи́ни ми се да би га куса́л, пије́њето.

пи́кавац м 1. *опушак цигарете*. – Ма́рко Ци́ганин зби́ра пи́кавци по́зам, па и тѣ́г пу́ши. **2**. *онај који је мали растом*. **3**. *лака аутоматска пушка, машингевер.*

пи́каљ м анат. **1.** *зглоб између стопала и потколенице задње ноге код животиња.* – Пресечи́ га на пи́каљат, да га мо́ж зака́чимо на ку́ку. **2.** фиг. *нога код човека.* – Чу га уда́рим с това́гу преко пи́кљеви, па чу му и потро́шим.

пи́кља м *дугоноги жгољавко*. – Сви́ смо ми били́ по́мьнечѣи и по́широчѣи, са́мо е Де́ка би́л едьн пи́кља, па смо га и ока́ли Де́ка Пи́кља, по́сле ста́л поручни́к у За́дар.

пи́кљав, -а, -о *који је кракат и мршав, жгољав*. – Некьв пи́кљав момькьт, не сви́ди ми се такьв крака́т.

пи́куле ж *мала усна хармоника, пиколо*. – Др̀палња е свири́л и у пи́куле и у онакве́ си музи́ће.

пи́ле с (поред значења: *младунче кокошке*) **1.** *ситна птица, птица певачица.* – Пи́личи ни изоба́ли ло́зје. – Поé пи́ле на гра́нћу. – Пролетéше нéкви си́тни пи́личи. **2.** *церова гранчица, која се одсече увече уочи Игнетовдана и ујутру на тај празник уноси у кућу, којом се џарајући по ватри благосиља.* **3.** *ораси који се на Игнетовдан и Бадњи дан просипају по соби (сваки орах је једно пиле).* **4.** *део рабоша, начињен приликом узимања шајака на ваљање, који се ушива у ту тканину и након ваљања сравњује са одговарајућим делом који је остао код власника шајака.*

пилéчи, -ча, -че *који се односи на пиле*. – Пилéче мéсо.

пи́ли - пи́ли *узвик којим се маме пилићи*.

пилићо́рци м мн. *пилићи.* – Да ку́пим концентра́к за они́ја мои́ пилићо́рци.

пиличо́р м *зб. од пиле*; упор. пилиштор. – Ку́ј че да нара́ни ово́љћи пиличо́р? – Пиличо́р пл́на авли́ја.

пи́лиште с *пеј. од пиле*. – И́шни та́м тој пи́лиште, да не сéре пред вра́та.

пилишто́р м *в. пиличор*. – Пилишто́р, бéлисвет, мо́ш сва́ку нéдељу да ко́љемо по еднó.

пи́лка ж **1.** *дем. и хип. од пиле*. – Éла, пи́лко, éла, да те ба́ба пора́ни. **2.** *дечја игра ситним шареном каменчићима, а и сам каменчић у тој игри, пиљка.* – Áјде да и́грамо пи́лку. – Sвр́че ми една́ пи́лка у тра́ву.

пи́лка се несвр. *игра се пиљака*. – Седéвће, áјде да се пи́лкамо.

пилка́ње с *гл. им од пилка се*.

пи́лошка ж *хип. од пиле*. – Éла, дојди́ код ба́бу, пи́лошко!

пи́лчи се несвр. *в. петличи се*. – Немо́ј да се пи́лчиш, ел нéма квó да би́јем од тéб. – Ку́ј се мло́го пи́лчи, на кра́ј ровé.

пи́лчичи мн. **1.** *пилићи.* – Јучéр ми се извéли пи́лчичи. **2.** *ораси који се не Игнетовдан и Бадњи дан проспу по соби*; упор. пиле (3).

пи́н м *платформа на коју се избацује земља при копању бунара; уколико је бунар дубљи утолико има више пинова*. – Кóпа буна́р на пи́нови.

пи́не свр. *попије мало, попије понекад*; упор. пивне. – Не пи́је рећи́ју, ал винцé си пи́не, понéћипут.

пи́не крвчи́цу изр. *закоље кога (више у претњи).* – Ва́рди се од Му́ту, да ти не пи́не крвчи́цу.

пинтерлѓк м *качарски занат*. – Ро́де Пи́нтер е живéл од пинтерлѓк, а има́ло е и дру́ђи пи́нтери куи́ су се баи́ли с пинтерлѓк.

пињува́ње с *гл. им. од пињуе.*

пињу́е несвр. *пије понекад, пије помало*. – Ла́ле Паћи́л пињу́е, како́ да не пињу́е, пињу́е си ели́с добрé, то́ј Ми́ле Пари́патка не пињу́е. – Пинтерлѓк дњѓс не би́ва, излéзли бу́ричи од пла́стику.

пи́па несвр. (углавном у негативном контексту) *ради, хвата се за посао*. – Ни́шта не пи́па, са́мо едé, пијé и спи́.

пи́паљћа ж *једно старинско народно коло*.

пипéр м бот. *повртараска биљка из фам*. Solanaceae *са махунастим плодовима црвеним или зеленим, паприка* Capsicum annuum L. упор. пиприка, попьр, попер, поприка. – Нарéжи му пипéр, па га пропржи́, па му тѓг ту́рај петлица́н и накра́ј га посоли́. – Ја́ко во́лим да едéм пéчен пипéр, ал да е нелу́пен, она́к си ти́ће из пепели́ште. – Пољева́ли пипéрат, ел чéкаш да усѓне, па тѓг? в. и жлт пипер, љут ко пипер.

пипери́ње с **1.** *почупане или покошене стабљике паприке после последње бербе.* – На́ше кокóшће вóле пипери́ње док је зеленó. **2.** бот. *једногодишња зељаста биљка из фам.* Polygonaceae *висока до 90 ст. Стабљика је гола, разграната, чланковита, цревенкаста. Цветови су бледозеленкасти или*

ружичасти сакупљени у вршне цвасти, папрени лисац Polygonum hydropiper L.

пи́пкав. –а, -о *који је пипав, спор у раду*. – Јо́вка е пи́пкава у́ руће, ал што она́ исплете́ то́ј е ко сађи́ено. – Уводе́ње у ткање́ е пи́пкава ра́бота.

пипко́рење с *гл. им. од пипкори.* – Мо́ж да вре́вимо и да се ша́лимо, али пипко́рење не доо́ди у о́бзир, за сѣ́г.

пи́пкори несвр. **1.** *лагано пипа кога или што.* – Пи́пкори ју по коле́на, не сме́ ју пи́пне на дру́го ме́сто. **2.** *воли да претура по туђим стварима, да узима туђе ствари, ситно поткрада.* – Она́к добра́, али о́че тека́ да пи́пкори, такво́, она́кво. – Немо́ј да ми пи́пркориш по це́пови, да ти ру́ће не претро́шим! **3.** *заобилазно, околишно испитује кога о чему.* – Пи́пкорим га да ви́дим зна́е ли од то́ј не́што.

пипри́ка ж бот. *в. пипер* Capsicum annuum L. – Пипри́ку смо купи́ли у Зу́ничје, Го́рњо.

пи́р м бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Gramineae *досадан и жилав коров по њивама и пољима са јако развијеним ризомом, пиревина* Agropyrum repens Beauv. – Натера́ли ме да скубе́м пи́р проз гради́ну, оно́ колко́ си га и́ма, не мо́г га ни́кад искубе́м.

пи́ра несвр. рет. *пере*. – Пи́рам у сва́ћи понеде́лник.

пира́к м **1.** *пиревина*. – Пира́к заваті́л ско́ро це́лу њи́ву. **2.** *земљиште обрасло пиревином.* – Ни́шта не вре́ди да га са́диш у они́ја пира́к, и́ма га уда́ви.

пирѣ́ц м *кика уплетене косе*.

Пирѣ́ц м *Пироћанац*; упор. Пирци.

Пи́ре с *в. Пирка*. – Жи́ка Пи́ре из Шестибьгѣ́р, а и си́на му о́кају Пи́ре, са́мо Ми́кан Пи́ре.

Пи́рка ж *хип. од Пироћанац (надимак)*; упор. Пире. – Зо́ран Пи́рка, про́фисер из Кња́жовац, преда́ва ви́скултуру на ђа́ци.

пи́рка несвр. *лагано дува ветрић, пири*. – Пи́рка ветрѣ́к озго́р ода Дру́м. – Јуче́р пи́ркаше, а дњѣ́с ни да пи́рне.

пирка́ње с *гл. им. од пирка.*

пи́рка се несвр. у дем. значењу *препире се, расправља се*. – По́чнемо да се пи́ркамо окол ни́шта, па по́сле изле́зне на големо́.

пи́рне свр. *лагано дуне ветрић*. – А ветрѣ́к, ни да пи́рне. – Да о́че да пи́рне, да ни ма́лко прола́ди. **2.** *баци, хитне.* – "Књд те пи́рнем, ту́пи но́же, не́че те ви́ше ни́кој ва́ча у́ руће", ре́че љути́то каса́пинат.

пирови́на ж *густо израстао пир, пиревина*. – Сѣ́г и́ма не́ква сре́ство, са́мо напр̀скаш пирови́нуту и она́ неста́не.

пирови́т, -а, -о *који је обрастао превином*. – "Та́ј е земља́ ја́ко пирови́та, ту́ј се пи́р не мо́ж истре́би". "Мо́же, ако га опр̀скаш с оно́ј, не́ знам ко се зва́ше".

пиро́н м **1.** *ексер*. – Испра́љам кри́ви пиро́ни, па с њи́ ове́м, ел но́ви су до́ста ску́пи на дњѣ́шње вре́ме. **2.** *гвоздена кука којом се углављује балван у стругари.*

пироћа́нац м мет. *источни ветар у неким селима Тимока.*

пироћа́нка ж грн. *црвена земља за прављење грнчарије набављана из пиротског краја, а употребљавана у књажевачким грнчарским радионицама.*

пироча́нац м мет. *в. пироћанац*.

пироче́ње с. *гл. им. од пирочи се*.

пиро́чи се несвр. *инати се, одједа се (о детету)* – Си́не, зло́ е да се пиро́чиш сѣс ма́тер. – Невасп́итано не́ко дети́ште, нави́кло да се пиро́чи сѣс сва́куга.

пирсћи́, -ска́, -ско́ *који припада Пироћанцима, који се односи на Пироћанце*. – Иди́ га тражи́ до́ле у Пирску́ малу́, мо́ж га е види́л До́не на Ђо́ру.

Пирци́ м **1.** *они који су се доселили из пиротског краја у Књажевац и околину.* – Да не́ пи́лето ошло́ ова́м код ови́ја Пирци́? **2.** *махала у Књажевцу коју су*

населили Пироћанци, односно они из околине Калне. – Ожени́ла се до́ле у Пирци́, за Де́не Душа́новога.

пи́с узв. **а.** *којим се тера мачка.* – Пи́с, Ми́цо! **б.** *каже се детету кад кија да не би више кијало.* – Оно́ ћи́не, а ба́ба му рекне́: пи́с, та да не ћи́ја ви́ше.

пи́сак м *писка, врисак*. – Одеданпу́т на́ста пи́сак у њи́ну ку́ћу. Тимо́тија се врну́л пија́н, па и све́ поби́л. – Про́би ми у́ши то́љћи пи́сак.

писѣ́к м *део дувачког инструмента где се ствара звук.* – Тре́бе да си ма́јсто́р да у́меш да напра́иш писѣ́к, па да ти у́баво сви́ри сви́рката. – Чи́ча Мила́н Кланеци́ја, пр́во ли́зне писькѣ́т, кьд че да по́чне да сви́ри.

писанце́ с *дем. од писмо, писамце*. – Пи́сни ти́ на ње́г едно́ писанце́ и све́ му опри́чај, па не́к се о́н разми́шљава кво́ че да пра́и. – За то́љће го́дин да е бьр ша́рнул едно́ писанце́, ал ни то́ј.

пискуни́ца ж зоол. *врста глодара*.

пи́смо с *у ткачкој, штрикерској и другој домаћој радиности шема нацртана или исписана на хартији по којој ће се уводити основа у брдо и нити или по којој ће се потка провлачити кроз зев основе или по којој ће се вести, плести и сл*. в. уводење по писмо.

писува́ње с *гл. им. од писуе*. – Писува́њето ја́ко ло́ше.

пису́е несвр. **1.** *пише.* – Кво́ пису́е у писмо́то? – О́ч ли му пису́еш, ел ч да вре́виш с ње́г на теливо́н? – Пису́еш ли ти́ дома́ћи, ел си га зареза́л? **2.** *записује, бележи.* – Пису́ј ме́н с пе́т ћи́ла детели́нско се́ме. **3.** *уписује.* – Писува́ли га у пеша́дију. **4.** *безл. стоји написано, наштампано*. – Кво́ пису́е у но́винете?

пи́та си ђо́ку изр. *баш га брига*. в. ђока.

пити́је ж *пихтије*. – На́јбоље су пити́је од су́ве свињећ́е но́ђе и у́ши. – Код на́с се пити́је пра́е за Води́це, па па́ за Води́це. в. бобове питије, дрвене питије, питије од боб.

пити́је од бо́б ж *в. бобове питије*; упор. дрвене питије. – На све́ти Нико́лу на́јвише во́лим пити́је од бо́б. в. питије.

пи́тован, -вна, -вно **1.** *који је миран, умиљат, питом (о животињама).* – Пи́тован ко ја́гње. – Они́ чу́вају пи́товни за́јци, а ја́ сам чу́л да они́ и́ду с ма́ће. **2.** *који је благе нарави (о човеку).* – Пи́товно момче́. **3.** *која није с раскида (о жени).* – Пи́товна не́ка жена́.

питови́на ж *питом крај, питома земља, питомина*. – Сле́знете до́ле у питови́ну, ш чете го́ре по те́ј про́клете плани́нчине.

пито́вни несвр. *припитомљава.* – Ва́ча ра́зне све́рчице, па и бѣ́ђи пито́вни. – Де́ћа узе́л да пито́вни лиси́цу.

пи́товно прил. *на питом начин.* – Гле́да га пи́товно.

питува́ечи прил. сад. *питајући*. – Ве́ч ми во́јвода до́дија, / До́дија доодее́чи, / За те́бе питува́ечи (н. п.).

питува́ње с *гл. им. од питуе*.

питу́е несвр. **1.** *обраћа се коме речима тражећи одговор, пита*. – Питува́ ли Смиља́ну, о́че ли да по́јде ју́тре код на́с на копа́ње? – Питу́ван ли е Ми́ле По́п да про́јдемо с ко́ла преко њиго́во? **2.** *тражи одговор без речи, изразом очију.* – Мр́да с ве́це и ћи́ма кьм вра́та, питу́е ме, ел чу да изле́знем. **3.** *показује интересовање.* – Ни́кој за њу ни́шта не питу́е.

пићи́ра несвр. *младу, нежну повртарску биљчицу пресађује на друго место, да би брже напредовала, до коначног расађивања.* – Петлица́н обаве́зно пићи́рам, ел она́к не́че да бу́де.

пицигу́ј м *ситан жгољав и заједљив човек*. – Дра́ђиша, мо́ра га зна́еш, с они́ја зеле́н качѣ́т, е едьн пицигу́ј, едьн баксу́зин.

пичѣ́к м у дем. значењу **1.** *женски полни орган.* **2.** фиг. *једра млада девојка, девојчица.*

пи́че с *в. пијьлк*. – Пи́чето им мири́ше на бу́цу.

пи́чица ж у дем. значењу *женски полни орган*. в. и: овче пичице.

пичкара́ несвр. *псује најпогрдније.* – Што́ ти́ ње́га пре́цве пичкара́ш, што́ га и не изуби́ваш?

пичкара́ се несвр. **1.** *има љубавне односе са разним женским особама.* **2.** *псује се са ким.* – Бѣ́ђи су не́ђи комши́је, а ста́лно се пичкара́ју.

пичкара́ње с. *гл. им. од пичкара*.

пичка́ри се несвр. *в. пичкара се (1)*.

пичкопре́зало с *онај који се пренемаже кад говори (о мушкарцу)*. – Немо́ј да ма́зниш кьд вре́виш, ко не́ко пичкопре́зало.

пичле́ с. *в. пичьк.*

пишља́к[1] м **1.** анат. *одводни канал мокраћне бешике* urethra. **2.** *плитак бунар до врха пун воде (обично у песку поред реке).* – Ископа́л буна́р, па му пл́н с во́ду, па се ра́дује, а не́ зна да е то́ј пишља́к, и да че да оста́не без воду́ту кьд му на́јвише тре́бе.

пишља́к[2] м *ваљкасти клин који спаја наплате у точку*.

пишмањува́ње с *гл. им. од пишмањуе се*.

пишмању́е се несвр. *одустаје од нечега већ уговореног, одустаје од неког посла.* – Немо́ј се пишмању́еш, те́рај ко си поче́л.

пиштова́н м *летва која у грађевинарству служи за привремено причвршћивање тесарских елемената*. – Га́здо, где́ су на те́б пиштовање́, да приклеве́симо ови́ја сту́б, док га не избетони́рамо?

пиштого́ль м **1.** *пиштаљка направљена од врбовог прута у пролеће, када врба интензивно лучи свој животни сок.* – Кьд смо били́ деца́ сва́ку про́лет смо прайли пиштогольѝ. **2.** фиг. *онај који је сиромах, сиротиња.* – Го́л ко пиштого́ль.

пишто́ль м *у прилошкој служби празно, нема ништа, без икога*. – О́н ре́че да че и ту́ј на́јдемо, кьд дојдо́мо оно́ о́ч – пишто́ль.

пл́ м зоол. *животиња из реда глодара која чини прелаз између мишева и веверица и која спава зимским сном, пухаћ* Myoxux glis. – Све́ ни оре́си изврте́ли пл́ови.

пла́ва несвр. *плива*. – Планинци́ не́ знају да пла́вају, несу́ има́ли где́ да нау́че, ел код њѝ и́ма са́мо пото́ци, не́ма големе́ во́де.

пла́вачьк, -чка, -чко у дем. значењу *који је плавичаст*.

пла́вачко прил. у дем. значењу *плвичасто*; упор. плавкачко.

плаве́ж м *фино рубље*. – Са́мо да пропе́рем ови́ја плаве́ж, о́дма поста́љам ручьк.

пла́вез м **1.** *обична графитна оловка, писаљка.* – Бѣ́ђи пи́смен а ова́м не́ма пла́вез. – Ја́ сам научи́л да држи́м лопа́ту, а не пла́вез. **2.** *рачун, рачуница*. – Не мо́г ти рекне́м у́напред колко́ че да ко́шта, мо́ра га пр́во уда́рим на пла́вез. **3.** фиг. *мушки полни орган.* – Боли́ ње́г пла́вез за то́ј.

пла́вешче с *дем. од плавез (1).* – Пису́е с едно́ пла́вешче, едва́ га држи́ меѓу пр́сти.

пла́ви несвр. *пропире фино рубље*. – Све́ пла́вим, и ма́раме и кошу́ље.

пла́вка ж *крава бледожуте боје и име таквој крави*.

плавка́, -ко само ж. и с. род у дем. значењу *која је плавичаста*. – Плавка́ му коси́чка, на дете́то.

пла́вкачак, -чка, -чко *в. плавачьк*.

пла́вкачко прил. *в. плавачко*.

плавко́ прил. **1.** *плаво, плавичасто, модро.* – Учини́ла сам га плавко́, па сѣг то́ј му е. **2.** *бледо жућкасто.* – Не́ жлто́, до́јде ви́ше плавко́. – И друго́то им дете́ плавко́.

пла́вне свр. **1.** *пропере, испере фино рубље.* – Кьд пла́внем ове́ј кошу́ље, по́сле чу да пе́рем просто́рће. **2.** *оплакне,*

оплакне судове. – Дé пла́вни ча́с ову́ј ше́рпу од млекó.

плавó прил. *свтло жуте боје, бледо жуто, жућкасто, прозрачно жућкасто.* – Видéла сам, женá изатка́ла чрће у модрó и плавó, па ја́ко ýбаво.

пла́вча м **1.** *во бледо жуте длаке и име таквом волу.* – Пла́вча тéгљи чвр́сто, код њéг нéма заеба́нција. **3.** пеј. *особа плаве косе и пегава по лицу.*

пла́дне с **1.** *подне, средина дана.* – До пла́дне сам нажéла и́ма за пéт снóпа, по пла́дне чу јóш тóлко. **2.** *ручак, ручак у подне и подневни одмор.* – На пла́дне ручу́емо и ма́лко се одмóримо од копа́ње.

пла́днен, -а, -о *подневан.* – Књд сти́гло дóбо пла́днено, / Рóвнула кра́ва Мурга́на (н. п.).

пладнина́ ж **1.** *подне, доба ручка.* – На пладни́нуту би́ ја́ко жéга, те отóмо да се проку́пемо у Грезѣнску рéку. **2.** *њива или део њиве који се може обрадити до подне.* – Оста́ла ни една́ пладнина́ копа́ње у Éвик.

пла́дниште с **1.** *хладовито место где пландују овце.* – Ел си тера́л дьнѣс óвце на пла́дниште, ел си и набута́л у нéко му́шило? **2.** *место где су некад пладновале овце, данас чест топоном.* **3.** *ауг. и пеј. од пладне (1).* – Ни́како да дóјде тóј пла́дниште.

пла́днолеж м *лењтина, нерадник.*

пладњува́ње с *гл. им. од пладњуе.*

пла́дњује несвр. **1.** *стока се одмара у хладу у подне.* – На пла́дне отка́рај óвце под есéн, да пла́дњују. **2.** *ленствује, бадавариише.* – Немóј да пла́дњуеш, него се ва́чај за нéку ра́боту. **3.** *не залаже се на послу, забушава.* – Погра́би ма́лко, не пла́дњуј.

пла́зица ж *в. плазница.*

пла́зница ж *в. плезина на ралу*; упор. плазица.

плака́ечи прил. сад. *плачући.* – Дојдé из шкóлу плака́ечи, вели́ понавља́л, па га стра́ да га не би́јемо.

плакари́ја ж *дугуљасто буре за воду или вино које се ставља на самар коњу или магарцу.* – Удебели́л се, жéна, какó плакари́ја.

пла́кне свр. *опере само хладном водом, пропере;* упор. платне. – Књд óч да млзéш, ведрó мóра да пла́кнеш. – Књд ва́чаш нéкво ка́љаво, пóсле си плакни́ ру́ће.

пла́кне се свр. упор. платне се. **1.** *овлаш се умије.* – Пла́кнем се пó очи, колкó да несѣм ја́ко гурељи́в. **2.** *запере гениталије.* – Књд че д и́де у Пала́нку она́ се, за сва́ћи случа́ј, пла́кне.

плакњéва несвр. *већ опрано пропира*; упор. плакњуе, платњева, платњуе. – Сѣг чу сви́ бу́ричи да опéрем, а ју́тре чу и плакњéвам.

плакњéва се несвр. упор. плакњуе се, платњева се, платњуе се. **1.** *овлаш се мало умије или окупа.* – Ју́тром се пр́во плакњéвам пó очи, па пóсле дру́го. **2.** *запире се између ногу.* – Ако че да трéбе, и вéчером се плакњéвам. **3.** фиг. *пије алкохолна пића.* – Плакњéваш ли се ју́тром с ма́лко рећи́јицу?

плакњева́ње с *гл. им. од плакњева (се).*

плакњува́ње с *гл. им. од плакњуе (се).*

плакњу́е несвр. *в. плакњева.*

плакњу́е се несвр. *в. плакњева се.*

пламенчѣ́к м *дем. од пламен, пламичак.* – До сѣг се видé пламенчѣк у кубéто, па и óн нестáде. – Ду́вај у огѣњт, да се палменчѣкт разгори́!

пла́не свр. **1.** *сврши се који посао, сврши се који посао на брзину.* – До пла́дне и́ма да пла́не тај њи́ва (у жетви, копању и сл.). **2.** *разграби се, разузме се, распрода се.* – Пла́ну шићéр ко а́лва.

планинсћи́ здра́вац м бот. Geranium L.

плантеа́ње с *гл. им. од плантее.*

плантéе несвр. *в. планти.* – Плантéе нéбо од бљéсак, нé знаш да л сéва ел грми́, ел су исплóзије од бóнбе. – Плантéе у ва́тру, а они́ га лéче с оцѣт.

плантѝ несвр. упор. плантее. **1.** *пламти, гори.* – Во́јни се́њак е плантѐл трѝ дена́ и трѝ но́чи. – Оно́ј она́м плантѝ Ра́шина пле́вња. **2.** *има повишену телесну температуру.* – Дете́ им плантѝ, а онѝ не о́кају до́ктура.

плапо́ти се несвр. *лелуја се у води.* – Сѣг Тимо́к ватѝло таласѝње, па се са́мо плапо́ти по во́ду, не мо́ж ни да прега́зиш где́ о́ч, ува́ти ти се за но́ђе, па не пу́шта.

пла́с м (мн. пла́сје, уз бр. пла́ста) *пласт сена, сламе и сл.* – И́ма та́м гоџа́ пла́сје. – Изранѝл сам трѝ пла́ста.

пласт́ак м *дем. од плас.* – Колђѝ си му е пласт́акът, ко едно́ бре́ме.

пластѝч м *в. пластак.* – Пластѝчи ко навѝлци.

пласцѝ м мн. *наслаге сала на телу човека или животиње.*

пла́тежан, -жна, -жно *који је под платом, који прима добру плату.* – Не жалѝ га, тѝја е пла́тежан, мо́ж о́н да пла́ти. – У њѝну ку́ћу су троѝца пла́тежни.

пла́тен, -а, -о трп. од плати *који је плаћен.* – Пла́тен си да рабо́тиш, а не́ да ми замаја́ваш жетварѝ.

пла́ти свр. *в. едан пут мора да се плати.*

пла́тне свр. *в. плакне.* – У панѝцуту била́ сала́та, са́мо ју платнѝ, немо́ј ју пе́реш. – Платнѝ си ру́ђе пред ручак.

пла́тне се свр. *в. плакне се.* – Пла́тнем се колко́ да ја́ко не смрдѝм, бѝш.

платно́ с *настрешница уз тор, где се склања стока од невремена.* – Од до́љњу стра́н да се напра́и платно́ за о́вце.

платња́ва несвр. *в. плакњева.* – Кьд га до́бро опе́рем ја́ га по́сле не платња́вам.

платња́ва се несвр. *в. плакњева се.* – Платња́ва се са́мо до по́вас, на до́ле се не мо́кри. – Чѝни му се, да ако се не бѝ платњева́л с пије́њицето, да би умре́л.

платњева́ње с *гл. им. од платњева (се).*

платњува́ње с *гл. им. од платњуе (се).*

платњу́е несвр. *в. плакњева.* – Ја́ чу да пе́рем, а тѝ платњу́ј.

платњу́е се несвр. *в. плакњева се.* – Не мо́г се сва́ђи ча́с пла́тњу́ем.

плату́н м *плотун.* – Опалѝше едѣн плату́н по ње́г, ал о́н уте́че.

плац́ак м *дем. од плац, мали плац, плацић.* – Мо́ра да гле́дам да си ку́пим не́ђи плац́ак у Пала́нку, па да се саса́лим и ја́. – Плац́акът му, ако га и́ма два-трѝ а́ра, не́ма га по́више.

пла́ча несвр. *даје новац за нешто, плаћа.* – Ску́п о́две пла́ча. – Ку́ј не пла́ча стру́ју онѝ до́јду, па му оцечу́. – Пла́ча ко Гр́чко.

плашѝкучка ж *в. љљља.* – Лѣжља и плашѝкучка, то́ј и́сто.

пла́шило *с* **1.** *стара одећа испуњена сламом ради плашења птица у њиви или виногграду, страшило.* У ло́зје смо наместѝли и чо́кало и две́ пла́шила, ал не пома́га, ђо́сови се навѝкли на њѝ, па се не пла́ше. **2.** *онај који својим изгледом подсећа на страшило.* – Како́ си се навл́кал личѝш на пла́шило у гр́снице.

плашња́ ж *плашење, застрашивање.* – И́ма куѝ уно́се плашњу́ у на́род, да би по́сле, кьд се на́род посмете́, ара́ли и пљачка́ли.

плеве́љ м *коров, трава која се плеви.* – Плеве́љат да́ј на свѝње.

пле́вња ж **1.** *зграда сеоског домаћинства у којој се чува плева, сено, слама и остала кабаста сточна храна.* – Мѝ у пле́вњу чу́вамо сла́му и мому́риште, а се́но на тлака́ну. **2.** фиг. *уста.* – Зѝнул ко пле́вња. – Затворѝ ту́ј пле́вњу, до́ста си ломотѝла. в. зине ко плевња.

плевња́ш м *мала, стара плевња.* – У онѝја плевња́ш у Ле́шје затва́рамо ле́ти сто́ку.

плевња́шка ж *дем. од плевњаш.* – У пле́вњу че да ту́римо се́но, а у плевња́шкуну шу́шће.

пле́вњица ж *дем. од плевња, мала*

плевња. – Ус коли́бу и́мамо едну́ пле́вњицу, а голе́му пле́вњу код гу́вно.

пле́вњичиште с *в. плевњиште*.

пле́вњиште с **1.** *место на коме је била плевња*. – На оно́ј пле́вњиште че да сѝдамо коли́бу. **2.** *остаци плевње (порушене, изгореле)*. – Ку́ј како́ про́јде развла́чи пле́вњиштено; едни́ гре́де, дру́ђи ђереми́де и тека́.

пле́зина ж *део дрвене ралице на који се насађује раоник*; упор. плазница.

пле́к м **1.** *танка плоча од кованог или ваљаног метала, лим.* – За каза́нското кубе́ че ти тре́бу две́ та́бле пле́к и то́ј од два́ ми́лиметра дебљи́ну. **2.** *плитка лимена кухињска посуда за печење.* – Пра́сево че едва́ да ста́не у ови́ја пле́к, мо́ра му скра́тимо но́ђе. – Кѣ́д било́ ра́т, па не́ има́ло ле́б, на пека́рницу пе́кли моми́рузницу у голе́ми пле́кови.

пле́нав, -а, -о *који је нестручно заварен, па је местимично остао шупљикав (о гвожђу)*.

плесњови́т, -а, -о *који је плеснив*. – Туде́ и́ма земља́ плесњови́та.

пле́т м *плетиво*. – Ни пле́т пле́ла, / Ни ве́з ве́зла (н. п.).

плета́ра ж *кућа или плевња оплетена прућем, па ако је кућа онда је омазана блатом и са спољне и са унутрашње стране, а ако је плевња уопште није омазана*; упор. прутара.

пле́тење с **1.** *оно што се плете, плетиво*. – Не узи́ма ми се пле́тење у ру́ђе на пра́зник. – Где́ ли сам си затури́ла пле́тењено, Бо́же ми́ли? **2.** *гл. им. од плете, радња плетења*. – Колко́ узи́маш за пле́тење?

плети́љња ж **1.** *игла којом се плете.* – Ба́ба Коса́ра си рчка́ла у́во с плети́љњу, па га провали́ла, по́сле ни́шта не чу́ла и боле́ло ју. – Чера́пе се плету́ с пе́т плети́љње. **2.** *она која плете.* – На седе́њњу пре́ље и плети́љње од ову́ј стра́н, а бе́ђари и мо́мци од ону́ј. По́сле ку́ј како́ зна́е.

пле́чи м *плећа*. – Изда́л пле́чи о́д глади. – Боли́ га не́кво у плечи́.

пле́чица ж *дем. од плечка*. – Едну́ пле́чицу од ја́гње че да даде́мо не те́бе, а дру́га за ба́ту, да си понесе́те.

пле́чка ж анат. **1.** *плећка, лопатица.* – Срби́ ме ле́ва пле́чка. **2.** *бут заклане животиње.* – Ти́ ч да доби́јеш пре́дњу пле́чку, а за ње́г са́дња пле́чка.

плешча́т, -а, -о *који је широких плећа*. – Плешча́т чове́к.

пл̏ж м (мн. пл̏жови, уз бр. пл̏жа) зоол. *пуж*. – Бр̏з ко пл̏ж. – По́ ћи́шу изле́зну пл̏жови по лива́ду. – Виде́л сам два́ пл̏жа ко́ се ја́шу.

пл̏жа́нка ж *в. плжевинка*. – Назбира́ла сам сва́какве плжа́њће, па сам и нанизала на ђерда́н.

пл̏же́вина ж **1**. *празна кућица пужа.* – И́ма мло́го плже́вине, а пл̏жови не́ма. – На мѣ́нечћи пл̏жови су у́баве плже́вине. **2.** *месо од пужа.* – За ручѣ́к смо е́ли плже́вину. **3.** *пуж голаћ.* – Ове́ј плже́вине пра́е голе́м па́кос по зе́ље.

пл̏же́винка ж **1.** *празна кућица пужића*; упор. плжанка. – Ми́ збѝрамо пл̏жови, а девојће плже́винће. **2.** *дем. од плжевина (3).*

пл̏зне несвр. **1.** *кисне на киши*. – Ула́зи у́сушин, немо́ј да пл̏знеш на ћи́шуту. – Они́ја куи́ су с о́вце, е́сени вѣзде́н пл̏зну. **2.** *слаби телесно, копни.* – Пл̏зне од сећира́цију, ел ти од не́ку бо́лес.

пли́ја несвр. *хрли ношен више срцем него памећу (у разговору, пословима и сл.).* – Ста́ни ма́лко, где́ пли́јаш то́лко, обѕрни́ се, размисли́.

пли́јав, -а, -о *који је плаховит, брзоплет*. – Пли́јави љу́ђе не напре́цују. – Немо́ј си то́лко пли́јав, невеља́ си за те́б.

плија́ње с *гл. им. од плија*.

пли́тацњк, -цка, -цко у дем. значењу **1.** *прилично плитак, доста плитак.* – Пли́тацка е та́ј тепси́ја да се у њу́ мо́ж опече́ пра́се. – Ту́ј е пли́тацко, ту́ј се

ље́сно мо́ж прега́зи. **2.** *који је сиромах.* – Пли́тацьк си ти́ за такво́ а́уто. **3.** *који није много паметан.* – О́н е ма́лко пли́тацьк с па́мет.

пли́тачак, -чка, -чко *в. плитацьк.*

плиткопа́мес, -та, -то *који је плиткоум.* – Неси́ ва́ља то́лко плиткопа́мес да ри́паш од ћупри́ју у Тимо́к, кьд зна́еш да вода́та не́ длбока́.

пличина́ ж *плитко место у води, плићак.* – Овде́ се мо́ж прега́зи, ербо е пличина́. – Ес да е пличина́, ал па́к мо́ра си подви́еш нога́вице кьд га́зиш.

пл̀н, -а, -о **1.** *који је пун, напуњен.* – Пл̀но бу́ре с вино́. – Пресе́ци пл̀ни сьс пшени́цу. **2.** *који је умерено дебео (о човеку).* – Код на́с не́ма мло́го пл̀ни љу́ђе, ко у не́ћи кра́еви. **3.** *дебео (о тканини).* – Пл̀н ша́јак по́д руку.

пл̥н пл̥нција́т изр. *пун до врха.*

пл̀начак, -чка, -чко у дем. значењу **1.** *који је прилично пун, скоро пун.* – Пл̀начко е бу́рето с ређи́ју, мо́ж да ва́ли за едну́ ша́ку. **2.** *прилично дебео, добро ухрањен.* – Пл̀начак у образи́, едьн да уда́риш, дру́ђи че да пу́кне.

пл̀начьчьк, -чка, -чко у дем. значењу *који је сасвим пун.* – Пл̀н пл̀начьчьк, до вр́.

плне́ње с *гл. им. од плни.* – Локомоти́ва ошла́ на плне́ње.

пл̀ни несвр. **1.** *чини што пуним, испуњава, пуни.* – "Пл̥ни́, Бо́шће, пл̥ни́, Бо́шће", дума́л овча́р, кьд виде́л ко се млеко́ бу́чи у котли́ч. **2.** *ставља метак у цев ватреног оружја.* – Чи́м изла́зи из ку́ћу о́н пл̀ни пу́шку, а кьд се вр́ча обове́зно ју пра́зни.

пл̀но прил. *много.* – Јо́ва Дро́ња и́ма пл̀но де́цу.

плнција́т, -а, -о *који је сасвим пун, пун до врха.* – Еве́, вр́чам ти плнција́т шини́к с бр́шно, дако си ми ти́ да́л при́пл̥н. в. плн плнцијат.

пло́вак м *зашиљени плутани ваљчић на струни пецачког штапа, који показује тренутак кад риба узима мамац.*

пловьк м зоол. *плован, патак.* – Пловьк по́убав од пло́вку, перуши́нете му у́баве.

пло́вдина ж бот. *сорта слатког, црвенкастог грожђа.* в. и: розна пловдина.

пло́ја ж *в. пљик.* – Избиле га не́ће пло́је. – Пло́ју немо́ј да проваљу́еш, она́ че си са́ма пр́сне.

пло́јав, -а, -о *који се је осуо плојама.* – Пло́јав и по грби́ну и по меши́ну, па га срби́. – Кьд е нећи́ пло́јав они́ га тр̀љају сьс оцьт, да га ма́не.

пло́нина ж рет. *планина.* – Ајду́ци су живе́ли по пло́нине.

пло́ска ж *в. шуле.* – Кьд по́јдем на ра́боту понесе́м си пло́ску ређи́ју. –Ода́вна су ста́ри љу́ђе пло́ску носи́ли за́ повас.

пло́т м *ограда исплетена од прућа.* в. гаче на плот, потпре плот.

плотьк м *дем. од плот.* – Овде́ и́ска да исплете́мо едьн плотьк да ни о́вце не ула́зе у граду́ну.

пло́тачка ж *колиба начињена од збодених греда, покривена сламом око које је исплетен плот да се слама не растура.* – И ми́ у ло́зје и́мамо пло́тачку, па та́м де́да не́ћи пу́т и преспи́.

пло́тно с рет. *платно, тканина.* – Но́сим кошу́љу од пр̀тено пло́тно.

пло́ча ж **1.** *потковица коња или говеда.* – Оста́ли ми воло́ви бес пло́че, мо́ра д и́м да и потково́ем. – Лу́ка, кова́ч пра́и ко́њсће пло́че, а и потково́е ко́њи. **2.** *стена са претежно равном горњом површином (на којој се по предањима одиграо неки трагичан догађај).* – Ви́шњина пло́ча, Ма́зна пло́ча, Петри́јина пло́ча (све топ.). **3.** *танки, пљоснати (откинути) комад стене.* – У они́ја плоча́к тре́бе да на́јдемо зго́дне пло́че да си напра́имо ба́самаци од њи.

плоча́к м **1.** *зб. од плоча.* – Шче ти

ти́ја то́љћи плоча́к? – Дове́зал не́ћи плоча́к, па с ње́г да покри́ва пле́вњу. **2.** *камените земљиште пуно плоча.* – У плоча́кан и́ма зми́је и то́ј шерене́. – Код на́с и́ма до́ста плоча́к, а ма́лко добра́ земља́ за њи́ве.

плоча́рица ж *в. плочак (2).* – Плоча́рица (топ.).

пло́чка ж *дем. од плоча, плочица*. – Не́ћи кра́дну собраћа́јни зна́ци, па од њи́ пра́е пло́чће за кра́ве. – Да мо́г да на́јдем зго́дну пло́чку (од камена) за поклопа́ло.

плу́г м **1**. *пољопривредно оруђе за орање земље.* – У сало́ смо пр́во ора́ли сьс ора́ло, а по́сле баште́ купи́л плу́г, па смо с ње́г ора́ли. **2**. *површина земљишта која се може поорати плугом за један дан (око 0,25 ha).* – Купи́ли смо њи́ву од два́ плу́га. – Три́ плу́га ми са́мо под де́телину, а ма́ни дру́го. в. и: пот плуг.

пља́ска несвр. *в. пљеска (4).* – Пља́ска га по голо́ ду́пе.

пља́ска се несвр. **1.** *в. пљеска се.* **2.** *скаче потрбушке у воду у којој стоји.* – Це́л дьн се пља́ска по Тимо́к.

пљаска́ње с *гл. им. од пљаска (се).*

пље́ска несвр. **1.** *мљацка док једе.* – Не пље́скај кьд еде́ш, му́чно ми тьг од те́б. **2.** фиг. *једе.* – Ене́ и где́ пље́скају јагње́ћину. **3.** *говори којешта.* – А́јд, не пље́скај. **4.** *удара отвореном шаком по меком делу тела.* – Што́ пље́скаш дете́то?

пље́ска се несвр. **1.** *удара се отвореном шаком по меком делу тела.* – Пље́ска се по образи́, да бу́де румена́ кьд ју ви́ди момькьт. **2.** *немарно леже не бирајући место где ће леђи.* – Пље́ска се где́ бу́де по́зам, па се по́сле жа́ли да га болу́ кочи́не.

пље́скало с *онај који не води рачуна шта говори*. – Не мо́г да слу́шам то́ј пље́скало, ту́ј за́млату недомо́трену.

пље́ска́ње с *гл. им. од пљеска (се).* – Од њу́ мо́ж да чу́еш са́мо пље́ска́ње, ни́шта па́метно. – Они́ ми́сле са́мо на пље́ска́ње, дру́го и не зали́ма.

пље́ску́н м *онај који говори којешта, запљес*.

пље́сне свр. **1.** *удари шаком по меком делу тела.* – Ако е дете́ не́мирно пље́сни га едьнпу́т по ду́пе. **2.** *падне (о човеку).* – Сапле́то се не́како и пље́сну на́зам, сьв се здруска́. **3.** *рекне нешто неразумно, непристојно и сл.* – Ти́ће си пље́сне тека́, да те жи́в сра́м изеде́.

пље́сне се свр. **1.** *удари се по меснатом делу тела (образу, бутини и др.)* – Кьд ми комьрьц по́чне зуи́ око́л у́во ја́ се пље́снем и уби́јем га, по́нећипут. **2.** *баци се свом тежином у постељу или на друго место где ће леђи.* – До́јде пија́н и са́мо се пље́сне на о́дар, а по́сле ја́ собу́вај, ја́ свлачи́.

пљечипи́чка ж *особа која очас заплаче, размаженко, слабић*. – Што́ си се напраи́л на пљечипи́чку, бу́ди му́шко?

пљешти́ несвр. *в. пљештије*. – Не́кво ми пљешти́ у меши́ну.

пљешти́је несвр. *тиња у стомаку*; упор. пљешти. – Пљешти́је ми у меши́ну о́д глади.

пљи́к м *водени мехурић на кожи*, плик; упор. плоја. – Чи́ни ми се да че ти се ско́ро прова́ли пљи́кат. – Ди́гал му се не́кав пљи́к бьш на ду́пе.

пљи́ска несвр. **1.** *прска водом.* – Немо́ј да ме пљи́скаш. **2.** *просипа воду.* – Што́ пљи́скаш во́ду пред вра́та? **3.** *избацује воду шаком или неким судом.* – Пљи́ска во́ду из ви́р. **4.** фиг. *говори којешта, говори будалаштине.* – Н у́ме да вре́ви ра́зумно, ко́ што вре́ве љу́ђе, него си пљи́ска без ве́зу.

пљи́ска се несвр. **1.** *пљуска се водом.* – Уле́зне у Тимо́к па се пљи́ска по сву́ сна́гу. **2.** *умива се*. – Пљи́ска се с во́ду по́ очи.

пљиска́ње с *гл. им. од пљиска (се).*

пљи́сне свр. **1.** *прсне водом, попрска.* – Пљи́сну ме с во́ду, та ме на́мокри. **2.** *пљусне воду, проспе.* – Пљи́сни ту́ј во́ду иза шта́лу. **3.** *каже нешто непримерено.*

– Ти́ да ћути́ш, да не пљи́снеш нешто́ глу́паво.

пљи́сне се свр. **1.** *пљусне се водом.* – Пљи́сни се сьс студену́ во́ду, и́ма ти лькне. **2.** *умије се.* – На брзи́ну се пљи́снем по́ очи и ва́чам маглу́.

пљо́ча ж *в. плоча*. – Ода́вна, кьд не́ има́ло цре́п и ћереми́де, и́же покри́ване с пљо́че.

пљоча́с, -та, -то *који је пљоснат*. – Тре́бе да на́јдем едьн пљоча́с ка́мен, да си прити́снем зе́ље. – Но́сат му дошьл пљоча́с, мо́ра да га е не́ћи до́бро млснул.

пљо́чка ж *дем. од пљоча*. – Гле́дај, кьд врљим ову́ј пљо́чку, како́ че да си́па преко во́ду.

пљо́штине ж *каменито земљиште под плочама*. – Пљо́штине (топ.).

пљу́е на бра́ду изр. *јако је онемоћао*.

пљу́не свр. (поред значења: *снажно избаци пљувачку из уста*) **1.** фиг. *удари коме шамар.* – Пљу́не му шља́кавицу. **2.** *одједном да велику суму новаца.* – Ако и́маш да пљу́неш шесе́т и́љади, мо́ж да ти га и продаде́м.

пљу́не му под о́паш изр. *не може му ништа*.

пљу́нка ж *пљувачка*. – Потече́ ми пљу́нка, чи́м наду́шим јагњеѣину. – Ста́лно му и́де пљу́нка на́ уста, ко́ на ку́че.

пљу́нчи несвр. *пљује у дланове.* – А́јде пљунчи́ дла́нови, па се ва́чај за држа́ље.

пљу́ска ж бол. *фистула на зубним деснима* fistula dentis; упор. пљускавица, пропљуска, смамка.

пљу́скавица ж бол. *в. пљуска*.

пљу́скавичје с бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Solanaceae. *Плод величине крупне трешње умотан је у хартијасту црвенонаранџасту чашицу, пљускавац, љоскавац* Physalis alkekengi L.

по предл. *са акуз. означава:* **а.** *распростирање по извесној површини.* – Коко́шће кљу́цају по авли́ју, ра́зан стрве́ж. – О́вце пасу́ по лива́ду. **б.** *количинско временску одредбу.* – Носи́ по полови́н ца́к, да се не исћила́виш. – Несмо́ добива́ли ни ле́б ни сле́б, по три-че́три да́на. **в.** *временске и друге прилике упоредних са предикатском радњом.* – Ако и́деш по ћи́шу, че да поћи́снеш. – Иди́ му по ди́ру, па ч га на́јдеш. **г.** *сродство.* – По зета́тога сьг до́јдемо ко не́ка вами́лија с њи́. **д.** *посредништво.* – Чу ти га пра́тим по по́шту. – Поручи́л ми по Ду́шку. **ђ.** *неки посредни моменат који омогућава остварење неке предикатске радње.* – Позна́л сам га по о́д. – По вре́ву се ви́ди да не́ бьш чи́тав. **е.** *"на разним местима исте врсте"* и *"код разних људи исте врсте".* – Дангу́би се по бре́гови и пото́ци јуре́ечи за́јци. – За́јде по до́ктури и по вра́ће да тра́жи ле́к. **ж.** *издвајање појединачног из мноштва.* – Зрно по зрно пога́ча. – Немо́ј се гу́рате ко сто́ка, него улазе́те едьн по едьн. **з.** *нека значења која у станд. језику имају инструментал с предлогом за.* – По њега се ди́гла а́јка ко да е уработи́л не́ знам кво́. – Не́ му пошло́ по́ руку. **и.** *темпорално значење.* – Че малтерису́емо ку́ћу та́м по Све́ти Или́ју, кьд пребие ма́лко же́гата. – По вече́ру се проо́дим, па си ле́гам.

поа́ли свр. *размази (о детету, али понекад и о домаћој животињи);* упор. поачи, пожљеби. – Са́ми си поа́лили дете́, па им сьг дру́ђи кри́в што не́че да и слу́ша. – Ва́рди се да га не поа́лиш, и́ма по́сле да па́тиш.

поа́ли се свр. *размази се*: упор. пожљеби се. – Кое́ е створе́ње пи́товно оно́ се са́мо поа́ли.

поа́љен, -а, -о *који је размажен*. – Куи́ е од мьнечко поа́љен, о́н си и по́сле ми́сли да му е све́ дозво́лено. – Поа́љена деч́ија сла́бо во́ле шко́лу.

поаљо́сан, -а, -о у пеј. значењу *који је поаљен*. – Поаљо́сано дети́ште, до зла́ Бо́га.

поаљо́тина ж у пеј. значењу

размажена особа. – Тóј њúно детúште е големá поаљóтина.

поаљóч м у пеј. значењу *онај који је потпуно размажен*. – Мýку че си вúдиш тú сьс тúја поаљóч.

поаљóше свр. у пеј. значењу *исувише размази кога*. – Поаљóшеш га, па пóсле не излáзиш на крáј с њéг.

поаљóше се свр. у пеј. значењу *исувише се размази*. – Не дозвáљај му да се поаљóше, држ му стрóго.

поáпси свр. *све ухпси, похапси*. – Кмéт рéкал свú че ни поáпси, ако не плáтимо на врéме. – Поапсúли и затóј што су праúли нéприлику на винáнци.

поáрчи свр. *утроши, потроши*. – Поарчúли си мáз, па сьг пóсте. – Делú тóј квó úмаш, немóј га за чáс поáрчиш, па пóсле да гладýеш

поáчи свр. *в. поали*

побьцкýе несвр. *боцка помало, боцка с времена на време*. – Побьцкýе ли те пр̀тената кошýља, ел нéма јáко?

побашú свр. **1.** *пређути, оћути*. – Пóбаше, не тејá му рéкне. **2.** *одрекне, порекне*. – Пóбаше ми онéј пáре што сам му зајмúл.

пóбашка прил. *посебно, одвојено*. – Децá ни спý пóбашка, а и мú си спимó пóбашка.

побожáнство с *побожност*. – Побожáнство Бóг благосúља, а невéрство кажњéва.

побеснéе свр. **1.** *помахнита од срџбе*. – Сáмо кьд чýе за њéг, óн побеснéе. – Вáрди се од мéн да не побеснéем. **2.** *постане обестан, охол*. – Наéл се, напúл се, пáре úма, па побеснéл. – Дошлú на влáс, па побеснéли.

побецувáње с *гл. им. од побецуе*.

побецýе несвр. *побеђује*. – Не мóж тú стáлно да побецýеш, нашьл се мáјстор и за тéб.

побúва[1] несвр. *побија, забија*. – Јýтре че да побúвамо кóлци у јáз.

побúва[2] несвр. **1.** *негира, оспорава, побија*. – На старéшину се рéч не побúва. **2.** *умањује вредност, врши се деноминација новца*. – Чýе се да че се побúвају пáре, па се нáрод уsемберúл.

побивáње с *гл. им. од побива*.

побúје свр. *избије, изудара*. – Свé че ви баштá побúје кьд се вр̀не, затóј што нестé билú добрú. – Побúл и па и расипáл, на дýпе не мóж да сéдну.

пóблаг, -а, -о комп. од благ *слађи*. – Мéд си пóблаг и пóздрав од шићéр. – Нúшта пóблаго нéма од тóј.

пóближњи, - жња, -жње комп. од ближњи *ближи од осталих*. – Мú смо пóближњи рóд с овúја овáм, него с онúја от преко потóк.

поболéе се свр. *в. поболи се*. – Дóјде текá, па се човéк одедьнпýт поболéе.

поболú свр. *боли мало па престане*. – Че те поболú, па че те мáне.

поболú се свр. упор. поболее се. *разболи се*. – Стрá ме за њú, да се не поболý.

пóбољ, -а, -е комп. од добар *бољи*. – Јá сам пóбољ у шкóлу од њéг. – Пóбољ конпúр не мóж да нáјдеш од мóјав, па мóж да трáжиш гдé óч.

пóбоље прил. комп. од добро *боље*. – Напрáј га пóбоље, ако ýмеш, ако нé остáљај рáботу и идú си дóм.

пóбољће прил. у дем. значењу *боље, мало боље*. – Кьд пóбољће размúслим, мóжда си тú и у прáво. – Пóбољће че си е за тéб, ако остáиш пијéње.

пóбољћи, -ћа, -ће у дем. значењу *који је бољи, који је мало бољи*; упор. побољшьк, побољшћи. – Каквó год да е пóбољће за éдење, онó за њéг. – Сéдни на пóбољће мéсто, одóтле гдé си не мóж нúшта да вúдиш.

побољћýе несвр. у дем. значењу *побољуе*. – Побољћýе си ме, нé да ме не побољћýе. – Побољћувá, побољћувá, па си и óздраве.

побољувáње с *гл. им. од побољуе*.

побољýе несвр. **1.** *боли помало*. –

Побољу́е си ме, ал не то́лко ја́ко. **2.** *побољева, разбољева се.* – Поче́л па че́сто побољу́е.

побољу́е се несвр. *разбољева се.* – Че́сто им се снаа́та побољу́е,�/ви́ше књ сти́гне мому́руза за копа́ње.

по́бољшњк, -шка, -шко *в. побољ́ни.* – Куи́ е гро́з по́бољшњк, да се оста́и за о́дбир.

по́бољшњи, -шка, -шко *в. побољ́ни.* – По́бољшњијат овњ́н че да оста́не за домњзлњ́к, а оно́га че да продаде́мо.

побр́за свр. *пожури, похита.* – Побр́зај ма́лко, ако ми́слиш да сти́гнемо на вре́ме.

по́брзо прил. комп. од брзо *брже.* – А́уто и́де по́брзо од во́з.

побуја́е свр. *узбуја, набуја (о човеку).* – Побуја́л, ко не́здрав.

побуткува́ње с *гл. им. од побуткуе (се).*

побутку́е несвр. *подгуркује.* – Девојће се поглеџу́ју, / Поглеџу́ју, побутку́ју (н. п.).

побутку́е се несвр. *подгуркује се.* – Деч́ијата се побутку́ју како те́лци.

побу́тне свр. *погурне.* – Ча́с, ча́с па ме побу́тне, не́ знам кво́ о́че од ме́н.

побутува́ње с *гл. им. од побутуе (се).*

побуту́е несвр. *погуркује.* – Немо́ј да ме побуту́еш, да ти не ебе́м ма́тер.

побуту́е се несвр. *погуркује се.* – Побуту́ју се ко те́лци.

пова́ди свр. **1.** *извуче, извади.* – Пова́дим едњ́н колњ́ц из пло́т и ву́знем га колко́ си мо́г. **2.** *све извади.* – Ма́чка отклопи́ла гр́не и повади́ла ме́со. – Ньчњ́с ни пова́ден лу́к. – Реши́л да пова́ди зу́би, да наме́сти вешта́чњи, да га не болу́, а и да му е у́баво.

по́вала ж **1.** *оно чиме се може похвалити, подичити, похвала.* – То́ј не́ ни́ква по́вала, то́ј што си ти́ уработи́л, то́ј е за срамоту́ и за рези́л. **2.** *указано признање, похвала.* – О́н за то́ј доби́л по́валу од пресе́дника.

пова́ли свр. *похвали.* – При́ча како́ га повали́л учи́тељ. – Повали́ли га пред стро́ј.

пова́ли се свр. *похвали се.* – Едва́ че́кам да се на некуга́ пова́лим, да си ми купи́л ци́пиле.

повали́вечера ж *хвалисавац, блебетало.* – Ти́, повали́вечеро, не мо́ж да оњути́ш не́што, него о́дма мо́ра да се пова́лиш.

пова́ља свр. *све повали, обори на земљу.* – Не́где по Ви́довдан пова́љамо црве́ни лу́к, да по́срчено узре́е.

пова́ља несвр. *обара.* – Ти́ја и ре́дом пова́ља, не пра́и пита́ње.

пова́ља се свр. *котрља се краће време, задовољи се ваљајући се.* – Де́до, ел да́ко да се пова́љамо ма́лко по сла́му? – Књ де́ду боли́ грби́на, о́н се пова́ља ма́лко по́зам, да га ма́не.

поваљува́ње с *гл. им. од поваљуе.*

поваљу́е несвр. *похваљује.* – Ви́ше пу́т сам поваљу́ван за ра́зне за́слуђе.

по́вам прил. *више на овамо, ближе овом крају.* – Приђди́ по́вам. – Гу́рни га ма́лко по́вам, да мо́г и ја́ да дова́чам из тига́њат. в. потам – повам.

по́вамће прил. у дем значњу *мало више на овамо, мало ближе*; упор. повамшће. – Се́дни ма́лко по́вамће, да и́ма и дру́ђи где́ да се́дну. – Сре́то га по́вамће не́где, књм Здра́вко ка́мен.

по́вамшће прил. *в. повамће.* – Дојди́ по́вамшће, да ти не́што шњ́пнем. – Де́ јо́ш ма́лко по́вамшће, јо́ш ма́лко по́вамшће,ега́ га угла́вимо.

пова́не свр. *прихвати се неког посла, узме да обави неки посао.* – Не мо́г да седи́м ви́ше с ва́с, мо́ра д и́м да пова́нем не́ку ра́боту. – Пова́ни́ се и ти́ за не́ку ра́боту, што́ си се оклембеси́л ко трунто́в.

пова́рди свр. *причува, припази неко време.* – Мо́ра ја́ да пова́рдим овце́те не́ђи дњ́н, дор не на́јдемо слу́гу.

поваркува́ње с *гл. им. од поваркуе (се).*

поварку́е несвр. *варди, чува мало и с времена на време*; упор. поварџуе. – Поварку́емо лозје́то, да ни га не́ћи не обе́ре.

поварку́е се несвр. **1.** *чува се, пази се помало*; упор. поварџуе се. – Поварку́ј се ти́ од ње́г, да те не изва́ра. **2.** *уздржава се од неког задовољства.* – Поварку́е се од пије́њето, ел му шко́ди.

поварџува́ње с *гл. им. од поварџуе (се).*

поварџу́е несвр. *в. поваркуе*. – Поварџу́емо и на́шето и њиго́вото, за́едно.

поварџу́е се несвр. *в. поваркуе се*. – Поварџу́ј се од ону́ј стра́н, одо́кле се на́јмалко на́даш.

по́вас м **1.** *оно чиме се опасује око струка, појас, тканице.* – Кљд се и́гра кукуње́ште, тѣг се игра́чи, и му́шко и же́нско, пова́чају за́ повас. **2.** анат. *струк на човечјем телу*. – Превржи́ се преко по́вас, па да те спу́штамо у буна́рат, да ко́паш до́ле. в. држу се за повас.

по́ват м **1.** *хватање, узимање.* – Ма́јка че ви́кне, подви́кне: / "Што́ су ти ру́ђе на по́ват" (н. п.)? **2.** *дохват.* – Принеси́, си́не, на ба́бу крчаже́нцето, да ми е на по́ват, да се мо́г води́цу напи́ем. – Не́ ми на по́ват, па ју и не узи́мам у́ руђе, куде́љуту.

пова́та свр. *в. повача*

пова́та ж *зграда за ситну стоку на држави или ком другом делу имања, појата*. – Затвори́л сам о́вце у пова́ту. – Едни́ коли́бу зову́ пова́та, а код на́с је пова́та за о́вце, а коли́ба за љу́ђе.

пова́тиште с *место где је била појата или остаци темеља од појате*.

пова́ча свр. *све ухвати, похвата*; упор. повата. – О́ш кљд се реша́вам да наме́стим желе́сца да пова́чам пога́нци у а́нбар. – Повача́л сам све́ ри́бе по Тимо́к.

пова́ча несвр. *узима у руке, прихвата се неког посла*. – Не пова́ча ни́какву ра́боту. – Она́ е миразџи́ка, она́ не пова́ча мати́ку.

пова́ча се несвр. *прихвата с неког посла, ради*. – Ни ти́ја се не пова́ча за ра́боту, ко́ ли они́ жи́ве, ку́ј ти га зна́е.

пова́ча се свр. (чешће у мн. повачају се) *све се похвата; сви се ухвате*. – Пова́чају се гр̏дни за́јци кљд се отво́ри ло́в. – Пова́ча се на́род у о́ро, па и́гра.

пова́чање с *гл. им. од повача (се).*

повацува́ње с *гл. им. од повацуе.*

повацу́е несвр. *вади, потеже*. – Ви́дим да повацу́е едѣ́н кольц ис пло́т, ја бе́ж.

повеза́лка ж **1.** *врпца којом се притежу опанци и чарапе уз ногу*; упор. поврзалка. – О́н си и́де и не осе́ча да му се вла́чи повеза́лка. **2.** *мала троугла марама којом жене повезују косу да би преко ње забрадиле мараму.*

повењу́е несвр. *вене, суши се*. – Повењу́је цве́јће без во́ду. – Повењу́ју дево́јће кое́ се тр̏љају с пома́де у кое́ и́ма жива́к.

пове́самце с *дем. од повесмо*. – И́ма, оста́ло до́ле у ка́цу едно́ пове́самце.

пове́смо с **1.** *свитак очешљаних кучина припремљених за предење.* – Дор дњѣ́с и́дем с о́вце испреде́м две́ пове́сма. – Пове́сма су на врли́ну у по́друм, а ти́ ако ч да преде́ш узи́мај од они́ја кра́ј. **2.** фиг. *неуредна коса.* – Што́, мори, не оче́шљаш та́ј пове́сма?

по́вече прил. *у већој количини, нешто више*. – Донеси́ сла́му по́вече, да и́ма да простре́мо на сто́ку и ју́тре. – Тре́бу ми по́вече па́ре, кво́ е то́ј две́ста ба́ње.

по́вечерје с *вече уочи крсне славе; вечера уочи славе*. – На по́вечерје смо зва́ли са́мо на́јближњу роду́.

повече́рка свр. у дем. значењу *повечеруе*. – Повече́ркај, па на спање́.

повечеру́е свр. *повечера, заврши вечеру*. – Че́кај док повечеру́емо, па чу

да пре́јдем код ва́с. – Бо́ље си повечеру́ј до́м, па тѣ́г иди́ на светѣ́ц.

пови́ди свр. **1.** *обави посао.* – Мо́ж то́ј да пови́димо и с по́малко па́ре. – И́дем та́м да пови́дим не́ку ра́боту и о́дма це вр̏нем. **2.** *намири стоку.* Не мо́г да до́јдем док не пови́дим сто́ку.

пови́вана чр̏га ж *врста грубог вуненог покривача чија је потка од штима.*

пови́ка свр. *исплаче се.* – Кьд ми ја́ко дотежа́е, ја́ си пови́кам, пови́кам та си на ср̏це оту́шим.

пови́не свр. *угане.* – Па́дал од сл̏бу, па си повину́л ру́ку. – Ако си, неда́ј Бо́же, пови́неш ру́ку, ел но́гу, да те во́де код Ви́ту у Штр̏пци да ти наме́сти.

пови́ра се несвр. *заноси се мало у ходу, ломи се у куковима док хода.* – Пови́ра се ко жена́ без ву́рку. – Поне́ла два́ голе́ми котла́ на коби́лку, па се едва́ пови́ра.

повира́ње с *гл. им. од повира се.*

пови́так м бот. *дуговечна дрвенаста повијуша из фам.* Ranunculaceae *чије стабло може да буде до 5 ст дебело и до двадесет метара дуго, павит* Clematis vitalba L.

повитѣ́к м *в. повојьк (2).*

пови́тка ж **1.** *в. повојьк (2).* **2.** *доба узраста.* – И́мају дете́ у пови́тку, а ве́ч су си до́ста старачѣ́и.

по́више прил. комп. од млого *више*. – Што́ си на њег дала́ по́више, него на ме́н? – Ако о́ч по́више берићѐт, мо́ра до́бро да за́пнеш. – По́више од то́ј ми не тре́бе, до́ста ми е и то́лко.

по́вишће прил. у дем. значењу *више, мало више*. – За то́ј че да тре́бу по́вишће па́ре.

повл̥чѐ свр. **1.** *помакне што вучењем, повуче.* – Ово́ј едни́ воло́ви не мо́ж да повл̥чу́, мо́ра се четве́ри. – Што́ си повл̏кал повеза́лће, што́ и не прите́гнеш? **2.** *увуче у себе, удахне.* – Кьд повлчѐ ону́ј цига́ру, чи́ни ми се да му чу́рат сле́зне у пе́те. **3.** *утиче на кога да пође за ким.* – О́н ошѣ́л у печа́лбу, па повл̏кал и сина́тога, а ја́ и ба́ба смо оста́ле са́ме да рабо́тимо по́ље. **4.** *лагано и лено погледа на коју страну.* – Она́ са́мо повлчѐ о́чи кьм ње́га, а о́н се то́пи од ми́лос.

повл̥чѐ се свр. *нека течност промени својства и почне да се развлачи*. – Повл̏кал ни се со́к од зе́ље. – На Ра́домира вино́ не́ до́бро прећипе́ло, него се такво́ не́кво повл̏кло.

пово́зница ж *в. расточница*. – Деца́ во́ле да се во́зе на пово́зницу.

пово́ј м **1.** *врпца којом се повијају деца.* – Пово́ј се исплете́ за пр̏вње дете́, па се чу́ва и за другу́ту. – За му́шко дете́ се купу́е мо́дар пово́ј, а за же́нско црве́н. **2.** *уже исплетено од канапа или старих изрезаних крпа, у виду плетенице женске косе, које служи за преношење кабастих терета на леђима.* – Тре́бе да се увр̏жем у су́ће, а не́ знам где́ сам си дену́ла пово́јат. – Где́ год и́дем ја́ си но́сим пово́ј, ел мо́ж да испа́дне да тре́бе у не́што да се увр̏жем: ел у др̏ва, ел у тра́ву за сви́ње ел у дру́го некво́.

повојѣ́к м **1.** *дем. од повој (1)*. – Де́са му доне́ла црве́н повојѣ́к. **2.** *пелене којима је повијено дете*; упор. повитьк, повитка. – Оку́пем га, обри́шем и о́дма у повојѣ́к.

пово́јница ж **1.** *дар који се доноси новорођенчету.* – На Жи́ку се доби́ло дете́, па и́демо у Пала́нку да му ку́пимо пово́јницу. – Издоно́шене му сва́какве пово́јнице, на дете́то. в. божја повојница. **2.** бот. *в. сьвльк* Convolvulus arvensis L.

пово́јче с *дете у повоју*. – И́мају две́ де́цу; едно́ у тре́јћу го́дин, едно́ пово́јче. – Кво́ рабо́ти тво́ето пово́јче? – Прле́га да че ѹ́скоро да и́мају јо́ш едно́ пово́јче.

пово́ли свр. у дем. значењу *пригрли, помази*. – Дојди́, си́не, да те те́тка ма́лко пово́ли.

пово́р м *гајтан исплетен од домаће вуне који се пришива на одећу као украс*.

пово́ра ж **1.** *в. поворка*. – Пре́цве су́чем пово́ре и ни́кад не́ма кљд затре́бу. – Сѣг се ви́ше не се́ју гр́снице, не́ма човѐк од кво́ ни пово́ру да си осу́че. **2.** *сува мечкина глава чије су вилице раздвојене, па затим на широко спојене канапима тако да се човек (болесник) може провући кроз њих*; упор. зев (2). – Провлачи́ли га проз пово́ру, па му лѣ́кнуло. – Ба́бина пово́ра, ене́ ју та́м зака́чена на ку́ку у по́друм. в. врзују големе поворе.

пово́рка ж *канап који сељаци сучу од конопље*; упор. повора (1). – Во́ли га ко ква́чка пово́рку. – Кљд по́јдеш у водени́цу, ел у вр́шу, понеси́ си пово́рће, да и́ма с кво́ да вр́жеш ца́кови.

повра́ча несвр. **1.** *враћа оно што је узео.* – Повра́ча му па́ре што би́л зајми́л од ње́г. **2.** *в. поврча*. – Не дозва́љам да ми повра́чаш.

повр́ве свр. (мн) *крену, крену један за другим*. – Поврве́ли сле́пци Светого́рци. – Поврве́ли броби́нци уз дрво́, да ни уле́зну у гр́не, та́м зака́чено.

повр́ве се свр. *крену један за други.* – Повр́ве се по прти́ну, па код сто́ку код коли́бу.

по́врев м *говор, разговор*. – Ма́јка че ви́кне подви́кне, / "Што́ су ти у́ста на по́врев" (н. п.)?

повре́ви свр. *поразговара*. – Повре́вимо ма́лко, па се растаи́мо. – Што́ не повре́виш с ње́г, мо́ш ти попу́шти не́ћи дина́р.

поврза́лка ж *в. повезалка (1).*

поврзло́ с **1.** *узица на сељачкој торби којом се она обрамчи.* – Ако ти е дл́го поврзло́то, ти́ га скрати́. **2.** *узица којом се привеже мања домаћа животиња или живина, односно неки мањи предмет који се носи уза се (бритва).* – Свиде́л се о́н на њу́ ко на ква́чку поврзло́.

повр́ља свр. *побаца.* – Му́жје жене́ отера́ше, / Му́шку де́цу поврља́ше (н. п.).

повр́љи свр. **1.** *баци помало, баци по некад.* – Повр́љи на сви́ње по не́ћи ко́рен и то́ј му е ра́бота це́л дѣ́н. **2.** *побаци, абортира.* – Не́ка жена́ поврљи́ла дете́.

пврљува́ње с *гл. им. од поврљуе (се).*

поврљу́е несвр. **1.** *баца с времена на време, даје бацајући.* – Поврљу́еш ли ти́ и жице́ на коко́шћете, ел им да́ваш са́мо тра́ву? **2.** *побацује, абортира.* – И́ду не́ће жене́ код ба́бу Гроздану та поврљу́ју.

поврљу́е се несвр. *баца се с времена на време.* – Седи́ бађа́в покре Тимо́к и поврљу́е с е каменчи́чи у во́ду.

повр́не свр. **1.** *поврати садржину желуца.* – Ла́кнуло би ти кљд би поврну́л то́ј што си е́л и пи́л. **2.** *дрско и безобразно одговори (млађи старијем).* – По́врну ми и о́тиде си, ко да му несѣ́м де́да. **3.** *поврати из несвести.* – Едва́ га поврну́ше с во́ду. **4.** *заврне, посуноврати.* – Поврни́ чера́пе преко цо́куле, то́ј сњ у мо́ду.

повр́не се свр. **1.** *освести се после несвести.* – По́врну се, же́на ћи́сала, а ре́комо да е гото́в. **2.** *освежи се, живахне.* – Ако би па́дла ћи́ша до Све́ти Или́ју, моми́рузити би се поврну́ли, ако не па́дне, и́ма да изгору́, како́ ла́ни што су изгоре́ли. **3.** *поврати снагу после неке болести или несреће.* – Поврну́л се сѣ́г ма́лко, ал бе́ше ја́ко пропа́л. **4.** *врати се.* – О́н се повр́не од њи́ву и ре́кне си на жену́... **5.** *учини још једном оно што је већ учинио.* – Повр́не се, па га јошанпу́т ту́пне с тилу́ђе у чало́ и тека́ завр́ши с ње́г. **6.** *врати се у пређашње стање.* – Јо́ш се не мо́ж повр́немо, кво́ ни е чудо снашло́. **7.** *поврати изгубљено на коцки.* – Сѣ́г и́гра да се повр́не.

повр́та несвр. *в. поврча*. – О́н ме не слу́ша, него ми јо́ш и повр́та кад га ко́рим. – Поврта́ше га, ал ни́шта.

повр́та се несвр. *в. поврча се*.

поврта́љћа ж *мотка којом се*

одмотава основа са задњег кросна и којом се то кросно кочи.

повртáње с *гл. им. од поврта (се).*

повртѝ се свр. *провоза се на вртешци.* – Ако бýдеш дóбар чу те пýштим да се повртѝш на вртéшку.

повртоглавéе свр. **1.** *овца добије напад вртоглавости.* – Онáј овцá повртоглавéла. **2.** *пошашави, изгуби разум.* – Дóјде ми да повртоглавéем од овóлку галáму.

повр̀ча несвр. упор. поврта. **1.** *дрско и безобразно одговара (млађи старијем).* – Немóј тѝ мéн да повр̀чаш, сéроњо едѝн. **2.** *понавља неку радњу више пута, нарочито ако није успешно изведена.* – Двá пýт га повр̀чá у чинѝлкуту и пáк се нé учинѝло какó трéбе. **3.** *враћа некога у живот.* – Вѝди се да че да мрé, а онѝ га повр̀чају, сáмо га др̀нче.

повр̀ча се несвр. упор. поврта се. **1.** *враћа се, враћа се често.* – По нéколко пут се повр̀чам док се откáчим јýтром ода дóмат. **2.** *повраћа се у живот.* – Пóсле еднó пóла сáт пóче да се повр̀ча пољк. **3.** *враћа се у пређашње стање.* – Бéше јáко закасáл, сѣг се повр̀ча. **4.** *после периода губитка на коцки почне да добија.* – Почéл се повр̀ча, ал да л це и повр̀не, тóј че да вѝдимо.

повр̀чáње с *гл. им. од поврча (се).*

поврчувáње с *гл. им. од поврчуе.*

поврчýе несвр. и уч. *врти главом.* – Вѝдим поврчýе с глáву, знáчи не одобрáва.

повучé свр. *повуче влагу из малтера зид, цигла и сл.* – Кьд повучé тьг га пердашѝ, онáк че ти се свузýе мáлтерат.

пóгазда м *већи газда од некога*. – Нé зна се кýи е од њи троѝцу пóгазда.

погáн, -а, -о **1.** *који не осећа стид, који не зазире ни пред ким, који чини што је неваљало (обично о детету).* – Штó ли си тóлко погáн? **2.** *који је лош, љут, баксуз (о човеку).* – Погáн стáрц.

погáнац м зоол. *миш* Mus; упор. паганац. – Ћутѝ ко погáнац у трѝце. – Закачѝ га нéкако, да га не довáну погáнци.

погáни се несвр. *постаје све неваљалији.* – Децá почéла, па се јáко погáне.

поганѝја ж *оно што је погано, лоше*. – Тóј ти е поганѝја детé.

поганѝч м *в. погонич*.

поганлѝк м *безобразлук, поганлук*. – Твóј га поганлѝк нѝгде нéма.

погáнчина ж *ауг. од поганац*. – Колкá си е се погáнчина уватѝла у желéза, сáмо да вѝдиш.

погáнчљак м *мишји измет*. – У áнбар се измешáло и погáнчљаци и мáчољци.

погáча ж *округао и пљоснат, пшенични хлеб без квасца*. в. стругане погаче.

погáчка ж *дем. од погача*. – На остáлат до колáч, седѝ еднá погáчка, а на њý сóл и тл̀чен пипéр. – Омесѝла ми бáба погáчку.

погáца несвр. **1.** *погађа (мету).* – Од мéн нéма кýј по погáца. **2.** *прориче (судбину).* – Бáба Тодóра јáко погáца. – Ел погáца нéшто врáчката, ел си тѝће узѝма пáре забађáв? **3.** *прави погодбу.* – Не погáцај рѝбу у вóду. – Погáца си сѝна за слýгу.

погáца се несвр. **1.** *ценка се.* – Онá се на пѝјац погáца и за јајцé. **2.** *уговара своје запослење.* – Погáца се да чýва óвце у Штѝпину. **3.** *пада се у који дан.* – Свéти Тóма се погáца у тóрник.

погацáње с *гл. им. од погаца (се).*

поглáвница ж *јастук*; упор. подглавница. – Под глáву тýрим поглáвницу напл̀њену сьс ечмéну слáму. – Кьд смо спáли нáзам, на рогóжу, по пешестѝна, под глáву ни дл̀га поглáвница, да ѝма за свѝ да спý.

пóглед м **1.** *гледање.* – Мáјка че вѝкне, подвѝкне: / "Штó су ти óчи на пóглед" (н. п.) ? **2.** *видик, даљина досезања погледом, простор који се са*

једног места може обухватити погледом.

поглецува́ње с *гл. им. од поглецуе (се).*

поглецу́е несвр. *погледа, погледа с времена на време.* – О́н ју кри́шом поглецу́е. – Поглецува́ ли гр́нето да ви́диш ћипи́ ли?

поглецу́е се несвр. *погледа се с времена на време, огледа се.* – Е́дномьн се поглецу́е у огледа́лото.

поглоба́р м *онај који глоби, који наплаћује глобу.*

по́глуп, -а, -о комп. од глуп *глупљи.* – Од те́б не́ма ни́кој по́глуп. – Ми́слим да је о́н по́глуп од ње́га

погњи́та несвр. *премешта нешто из скровишта у скровиште, премешта с места на место.* – Ве́ч ми дојади́ло да погњи́там ови́ја дри́вољци. – Не́ знам кво́ чу с ове́ј па́ре, а и не разби́рам се у њи́, тиће и са́мо погњи́там по не́ће ду́вће и пукло́тине.

погњи́та се нсвр. *склања се с једног места на друго.* – Кьд до́јде код на́с ба́ба Егли́ка се погњи́та по ћушети́ју, тела́ би да не засми́та.

погњита́ње с *гл. им. од погњита (се).*

пого́ди свр. *учини погодбу о запослењу.* – Погоди́л си си́на у Дре́новац, да чу́ва о́вце на двои́цу га́зде. – Погоди́сте ли не́ко дете́ да ви и́де с козе́, ел ци и ви́ ва́рдите ово́ј ле́то?

пого́ди се свр. *склопи уговор да буде слуга код некога газде.* – Ако не мо́г ни́шта дру́го, це пого́дим за слу́гу. – Сви́ куи́ су се погоди́ли до́ле по Тимо́к, до́ле си и оста́ли, пришли́ на дево́јће.

поголеме́е свр. *порасте, повећа се.* – Кьд поголеме́е но́ч тьг се пра́е седе́њће. – Од Младе́нци па ната́м дьн поголеме́е, па чове́к мо́ж не́што и да урабо́ти.

поголе́ми се свр. *направи се важан, уобрази се, погорди се*; упор. подголеми се. – Мло́го си се ти́ не́што поголеми́л, да ти не́ пре́з главу. – А, до́јду на вла́с они́ се поголе́ме и не ве́рмају сироти́њу.

по́големшьк, -шка, -шко у дем. значењу комп. од голем *нешто већи, повећи.* – По́големшкото им дете́ пошло́ у шко́лу, а мало́то јо́ш о́ди голоду́пасто. – Потпри́ кола́та с поголемшьк ка́мен, па испрегни́ воло́ви да и напо́иш.

погони́ч м *трећи пастир по рангу на бачији*; упор. поганич, погоњач.

погоња́ч м *в. погонич.*

по́горе прил. *мало више нагоре.* – Њи́на ку́ћа е ма́лко по́горе од чко́лу. – Ја́ сам прича́л да пле́вњуту напра́имо по́горе, по у бре́г, да би има́ли до́ле по́голему авли́ју, ал несу́ теја́ли да ме слу́шају, а сьг им те́сно да обр́чају а́ута.

погори́ несвр. *гори једно краће време.* – Не́к погори́ огьњьт до ку́де де́вет са́та, по́сле га угасе́те. – Да запа́лимо свечи́цу да ма́лко погори́, тькьв је аде́т.

погори́ свр. 1. *све изгори.* – Несте́ води́ли рачу́н, па сте погоре́ли сва́ др́ва и сьг и́ма да се мр́знете. – У они́ја ра́т погоре́ла су мло́га се́ла. 2. *скапа од жеђи.* – На ову́ј же́гу по́горе сто́ка за во́ду.

погори́чи м *они који живе у гори.* в тичи погоричи.

по́горшће прил. у дем значењу *погоре.* – Поди́гни га јо́ш ма́лко по́горшће, да га не дова́ну деца́.

погра́би свр. *пожури, похита.* – Пограби́ ако ми́слиш да ува́тимо во́зат. – Пограби́мо ма́лко с ра́ботуту, та га докопа́мо.

пограбува́ње с *гл. им. од пограбуе.*

пограбу́е несвр. *иде или ради неки посао све хитрије.* – И́де и пограбу́е. – Пограбу́јте с копа́њето, да ни не ува́ти ћи́ша.

погранича́р м *припадник пограничних јединица, граничар.* – Из на́шу малу́ су били́ погранича́ри: Ра́домир на Пе́рсу, Дра́гољуб Ра́дин, Ра́домир Цве́тин, Ми́лош Е́вин и не́ћи дру́ђи.

погрди́ свр. *проведе извесно краће време испуштајући свој грлени глас (о свињи).* – Свињáта пóгрде, пóгрде, па се смúри.

погрéј м *помен за покој душе, даћа, парастос*. – На Слободáна јучéр давáли погрéј.

погрне свр. *појури кога*. – Пóгрну га с кроснó, да га бúје. – Детéнце, бýди мúрно да те не погрнем.

погрóбина ж *јело и пиће које се даје за покој душе умрлога*. – Кьд су на нáс дéцу давáли од погрóбину, мú тóј од стрá несмó смејáли ни да ýзнемо, а камоли да едéмо.

погрознéе свр. *поружни*. – Почéли му нúцају мустачú, избúле га нéкве чомрзђе, погрознéло детé, па тóј ти е. Свá мýшка децá кьд вáну да промењýју глáс јáко погрознéу.

погрóма свр. *проведе извесно време лупајући, тандрчући.* – Погрóмај му мáлко с грóмалцето егá га удрáмиш.

погрýби свр. *учини да што постане ружно, унакази*. – Бођúње е погрубúле лицé, па дóјде рóшава.

погрчи свр. *примора кога да се савије у пасу, натрти.* – Немóј да те погрчим, лóше ч да прóјдеш.

погрчи се свр. *згрчи се, згури се.* – Тьньцко капутлéнце, зимá големá, óн се погрчи па отóди.

погýбен, -а, -о трп. од погуби *изгубљен*. – Тóлка е стóка лутáла погýбена, по рáтовиви.

погýзина ж *в. подупина*. – Тóлко е ослабéл да му висú погýзината ко да нóси бревенéци.

пóд м *таван*. – Укачúл орéси на пóд. – По пóд се нóчум јýре погáнци и не дáвају ми да заспúм. – Мóра се укáчиш на пóд да вúдиш гдé ни кáпе у сóбу, па да промéниш ћеремúде.

под бразду́ изр. *начин сађења кукуруза тако да се зрна пуштају у једну бразду, а следећа их затрпава. Сади се у сваку трећу или четврту бразду;* упор. у бразду, под плуг.

под кр́с изр. *код заветног крста.* – Идóмо под кр́с. – Че д úмо на пот кр́с.

пóд ноће изр. *ту близу*.

пода предл. *под*. – Дéда седú пода дýд и трéби орéси.

подáва се несвр. **1.** *попушта, признаје примат.* – Не подáвам се јá ни на пóнћега, камоли на тéб. – Тú му доказýеш, али óн се неподáва, навúл глáву на еднý стрáн и текá си тéра. **2.** *попушта, савија се под теретом.* – Почéла се подáва онáј багренóва товањáча.

подавáње с *гл. им. од подава (се)*.

подáви свр. мн. **1.** *умори давећи у води*. – Кáплар подавúл војнúцити у Голéми вúр; нúкуј од њú нé знáл да плúва. **2.** *умори насилним прекидањем дисања.* – Тýрил им естьк на глáву, па и подавúл (тóј у бúоскоп). **3.** *све закоље зубима*. – Лисúца ни подавúла кокóшће. **4.** *изуједа (о псу).* – Нéће кучúште подавúло дéцу кьд се врчáла ис шкóлу.

подавувáње с *гл. им. од подавуе.*

подавýе[1] несвр. и уч. *даје помало, даје покаткад.* – Óвцете ни јóш помáлко подавýју млекцé. – Подавýју ли ти лéб да едéш, ел те остáљају да скáпеш óд гладú?

подавýе[2] несвр. и уч. *уједа по некад, уједа како кога (о псу).* – Не дáви свáкуга, ал си подавýе, жéна.

подадé[1] свр. *да понекад.* – Трéбе да подадéмо на свúње нéћи кóрен, егá би се мáлко замазнúле. – Подадú им нéкад и на њú, немóј сáмо на овúја.

подадé[2] свр. *избочи, избаци.* – Ако га не рáниш дóбро, свáко бравчé подадé грбúну.

подадé се свр. **1.** *нагне се напред (о човеку).* – Подадé се и сáмо отóди. **2.** *савије се, искриви се под теретом.* – Ако су мертéци сúрови онú че се срчено подадý.

подáјник м *поданик, држављанин*. –

Држа́вни пода́јник.

пода́јништво с *државјанство, поданство*. – Гоџа́ од они́ја Ру́си, кои́ бе́оше побе́гли у на́шу држа́ву, несу́ тели́ да у́зну на́ше пода́јништво.

подапи́на несвр. **1.** *почиње да се пење уз брдо.* – Томѝн поче́ да подапи́нам уз Де́л, приока́ше ме да се вр̀нем. **2.** *напреже се да подигне или помери неки велики терет.* – Ја́ чу да подапи́нам с грби́ну од ову́ј стра́н, а ти́ пома́гај одону́д.

подапи́на се несвр. **1.** *подиже се на прсте да би нешто дохватио или преко нечег погледао.* – Подапи́нам се на́ прсти да га дова́тим, али га не мого́ дова́нем. **2.** *пење се на нешто ниско да би што дохватио или преко нечега погледао.* – Подапина́ се на не́ко скр̀шено текме́, ал не могó ни да нас̀нем преко дувар̀т. **3.** *покушава да се попне (уз дрво).* – Подапи́на се ве́ч по́ла са́т, али се свузу́е, те́шко му ду́пе.

подапина́ње с *гл. им. од подапина (се).*

подѝпне свр. **1.** *крене уз брдо.* – Гле́дам да подѝпнем уз Манасти́р дор е јо́ш ладави́на. **2.** *подупирући подигне.* – Подьпни́ га оту́дакај. **3.** *подупре, заглави.* – Подьпни́ врата́та да се не отва́рају.

подѝпне се свр. **1.** *подигне се на прсте.* – Подьпни́ се на́ прсти,ега́ га дова́неш. **2.** *попне се на нешто ниско.* – Подьпни́ се на те́ја ци́гле.

подату́ра несвр. **1.** *ставља нешто испод нечега.* – Под седло́ подату́рам ће́бе. **2.** *кришом ставља некоме нешто, подваљује, подмеће.* – Податура́л си ти́ кра́деното и на ме́н и на ње́г, па каљд га на́јду, ми́ да смо кри́ви. **3.** *приписује коме неко нечасно дело.* – Немо́ј ти́ на ме́н да подату́раш оно́ј што ја́ несѝм ре́кла.

подату́ра се несвр. **1.** *ставља се у понизан положај, подмеће се.* – Немо́ј да се подату́раш на сва́куга. **2.** *ради неки посао место другога.* – Љд год не́што те́шко тре́бе да се рабо́ти, ја́ се подату́рам, а ње́га пра́чам на по́льку ра́боту.

податура́ње с *гл. им. од податура (се).*

подату́ри свр. **1.** *стави испод.* – Ја́ чу да уста́им воло́ви, а ти́ податури́ ка́мен под коло́. **2.** *кришом некоме стави што, подметне.* – То́ј не́ о́н кра́л, то́ј на ње́г податури́ли. **3.** *приписе некоме нечасно дело.* – Што́ си ми, мори́, податури́ла ту́ј лажу́?

подату́ри грби́ну изр. *помогне коме у тешком тренутку, уради што место кога.*

подату́ри се свр. **1.** *понизи се.* – Податури́л си се на кмета́тога, џуће́ло. **2.** *уради неки посао место другога.* – Се́м да се ја́ подту́рим ме́сто ње́г.

подба́да невр. *подстиче кога на што.* – Немо́ј га подба́даш, о́н си и она́к лу́д.

подбзгу́е несвр. и уч. *често покушава да побегне од некога или од нечега с циљем не да стварно побегне, него да створи утисак да ће кад тад побећи.* – Како́ е дошла́ у на́ш до́м не мо́ж се сми́ри, три́ пу́т е подбзгува́ла да с и́де код њо́јни, али ете́ си ју ту́ј.

подба́ри свр. **1.** *наиђе подземна вода и учини земљиште влажнијим него што треба.* – Сва́ку про́лет подба́ри до́љњијат кра́ј. **2.** *умокри се током ноћи у постељи и мокраћа падне на под.* – Под о́дарат се бе́ше подбари́ло.

подбцкува́ње с *гл. им. од подбцкуе.*

подбцку́е несвр. *подстрекава, подбада.* – Подбцку́е едногá, дру́гуга против ме́н.

подбѝцне свр. *подстрекне, подбоде.* – На ње́г не мо́ра мло́го да при́чаш, до́ста е да га са́мо подбѝцнеш, и́ма да урабо́ти кво́ о́ч.

подбе́г м бот. *дуговечна зељаста биљка из фам.* Polygonaceae. *Из ризома избија права, гола стабљика са неколико листића и класом од ситних цветића на врху, срчењак* Polygonum bistorta L.

подбéди свр. *набеди кога, окриви недужнога, оклевета.* – Ни крúвога, ни дýжнога га подбедúли, да им је кршúл кóрење у њúву.

подбéл м бот. *мала, зељаста, дуговечна биљка из фам.* Compositae. *На врху сваке цветне дршке налази се по једна жута цваст, подбељ* Tussilago farfara L.

подбéли свр. **1.** *тако погледа да му се виде само беоњаче.* – Чим му нéшто нé јáсно, óн сáмо подбéли. **2.** *почне да бели небо са неке стране.* – Ал бéше подбелúло од Мьглен.

подбељóше свр. у пеј. значењу *подбели*. – Побељóше да те стрá сýзне.

подбељувáње с *гл. им. од подбељуе*.

подбељýе несвр. и уч. **1.** *тако гледа да му се виде само беоњаче, душмански гледа.* – Немóј тú да подбељýеш у мéн, нéч ме уплáшиш. **2.** *почиње да се бели небо са неке стране.* – Подбељýе од кьм Грнчáр.

подбéре свр. **1.** *обере воћку одоздо, обере делимично.* – Морáл сам да подбéрем орéси, ел че и свé дрýђи довáну. **2.** *сакупи попадало воће са једне стране.* – Д úм да подбéрем слúве от кьм пýт. **3.** *подигне, повуче виме.* – Крáва подбéре вúме и не дáва млекó. **4.** *почне да гони, забере.* – Подбéре онéј сирóте óвце у нáјголему жéгу, да и тéра тáм гдé му е дрýство. **5.** *спопадне, заокупи.* – Подбéре ме мójана женá да ју вóдим на мóре, ел нúкако.

подбéре се свр. *ухвати се с лошим друштвом.* – Подбéре се с онýј мангупáрију, па слáбо мúсли на дóм.

подбéси се свр. *уђе у лоше друштво, удружи се са ким ради вршења нечасних работа.* – Њú двоúца се подбесúли, па из крáцу у крáцу. – Подбесúл се с онýј кýрву.

подбецувáње с *гл. им. од подбецуе*.

подбецýе несвр. *баца кривицу на другога, набеђује.* – Подбецýе едногá, дрýгуга, а óн нáјголем крадљóв.

подбúра несвр. **1.** *бере воћку одоздо, са земље.* – Подбúрам крéшње колкó мóг да довáтим, не смéм се качúм. **2.** *сакупља плодове који су попадали на земљу.* – Штó не подбúраш онéј крýшће него се онáк расколýју? **3.** *подиже виме (о домаћој животињи).* – Од нéко врéме крáва пóче да подбúра млекó, не мóг да намлзéм ни за еднý панúцу.

подбирáње с *гл. им. од подбира.*

подбúшега ж *подсмевање, шегачење*. – Тéрају си подбúшегу с њéг.

подбљештú свр. *блесне сунчева светлост кроз облак али не падне директно на посматрача него негде на ближу околину, али и он осети наглу промену светлости.*

подбодé свр. *подстакне кога на што.* – Овúја и да не би тéл, ал онúја га подбодé и тьг се, де брé, кáрају.

подбрáди свр. *испод мараме забради малу мараму (везоглавку) коју чиодма причврсти за косу, тако да горња марама не клизи са главе.* – Ако ти е мáрама свúлена мóра да подбрáдиш врзоглáвку, да ти се не свузýе.

подбрáди се свр. *испод мараме веже још једну мараму или везоглавку.* – Кьд се подбрáдим, тьг ми пóтопло.

подбрáдник м **1.** *мала марама која се невести веже испод мараме (подбради), како би могао да јој стоји венац на глави прибоден чиодама*. **2.** *трака која иде испод браде и причвршћује капу на глави невесте.*

подбрацувáње с *гл. им. од подбрацуе (се).*

подбрацýе несвр. *испод мараме забрађује још једну мараму или везоглавку.* – Зúми ел се забрацýем сьс шáл, ел подбрацýем јóш еднý марáму.

подбрацýе се несвр. *испод мараме забрађује још једну мараму или везоглавку.* – Подбрацýем се да ми нé зимá.

подбрúкне свр. *в. побрцне*. – Кьд и

подбр̏кнем, та́чно зна́м која́ че се по кој̏у ојáгњи.

подбркњува́ње с *гл. им. од подбркњуе*

подбркњу́е невр. *в. подбрцуе.* – По́чнеш да и подбркњу́еш та́м кьм четвр̏ти ме́сец.

подбр̏цне свр. упор. подбркне. **1.** *пипне овцу по вимену да види да ли ће се скоро ојагњити.* – Сва́ко ју́тро и подбр̏цнем да ви́дим која́ е привреми́ла. **2.** *завуче руку под женску сукњу и хитро је извуче.* – Подбр̏цнем ју да ви́дим да л це љу́ти.

подбрцњува́ње с *гл. им. од подбрцњуе*.

побрцњу́е несвр. *в. подбрцуе.* – Не́ма да и подбрцњу́ем, ел зна́м када́ су се мрка́ле, зна́м колко́ но́се, па тѣг зна́м и када́ че се ојáгње.

подбрцу́ање с *гл. им. од подбрцуе*.

подбрцу́е несвр. упор. подбркњуе и подбрцњуе. **1.** *пипа овцу по вимену да види да ли ће се скоро ојагњити.* – Подбрцува́ ли Калу́шу, да ви́диш ел привреми́ла? **2.** *хитро завлачи и извлачи руку под женску сукњу.* – Мѣрш одо́тле, што ме подбрцу́еш. **3.** *јагње покушава да сиса и код друге овце.* – Ја́гњенцено подбрцу́е и у дру́ђе о́вце. **4.** *шегачи се на туђ рачун.* – Све́ у́баво, ал не́ма да се подбрцу́емо.

подбу́днице ж мн. *ране које су се подбудиле.* – Подљу́тнице, подбу́днице, / Ви́ сте се подљути́ле, подбуди́ле, / Та се́вате, та болите́ (б).

подбу́е свр. *подадује се у лицу (од спавање или од неумерене употребе алкохола).* – Подбу́л ко да су га че́ле апа́ле.

подбу́ни свр. **1.** *подстакне на буну.* – Те́ј главеши́не подбу́не на́род, па по́сле с ду́пе у кра́ј. **2.** *подбуди (о ранама).* – Ра́не му се подбуди́ле.

подбу́тне свр. *мало гурне, погурне, погура.* – А́јде да подбу́тнемо ма́лко кола́ва, да те́лци по́льсно исте́гље.

подбу́тне се свр. *упирући ногама о тло мало се погура да би кренуло средство којим ће се спустити низ стрмину.* – Кьд се ука́чимо на вр̏ Провали́ју ми́ се озго́р са́мо ма́лко подбу́тнемо, а по́сле са́ће ју́рну и едва́ се уста́имо да не улетимо́ у хо́тел "Атана́сковић".

подбутува́ње с *гл. им. од подбутуе (се).*

подбуту́е несвр. *гура помало, подгуркује.* – Подбуту́е едногá, дру́гуга, па му по́сле кри́в ђа́вол.

подбуту́е се несвр. *подгуркује се.* – Слу́шај ти́, немо́ј да се сва́ћи ча́с не́што подбутку́еш!

по́двале ж *ногаре на којима лежи бурад у подруму*. – По́друм му мло́го сре́ден: сви́ бу́ричи на по́двале, а о́бручи ова́рбани.

подва́не свр. *в. подвати*. – Подвани́ га озго́л. – И́ска ови́ја дни́ да подва́нем овце́те, да ви́дим да л це ско́ро ја́гње.

подва́не се свр. *в. подвати се*. – Подва́нем се и са́м си напра́им са́не. – Подвану́л се с не́ћи мангу́пи, па ло́м пра́е по сало́.

подвањува́ње с *гл. им. од подвањуе (се)*.

подвању́е несвр. *в. подвача*. – Подвању́ем га, ал га не мо́г подва́нем. – Подвањува́ и како́ да и несѣм подвањува́л.

подвању́е се несвр. *в. подвача се*. – Што́ се подвању́еш, кьд не мо́ж да издржи́ш.

подва́ти свр. упор. подване. **1.** *ухвати одоздо.* – Ако мо́ж да га подва́тимо, па да га помѣкнемо. **2.** *ухвати овцу за виме да види да ли ће се скоро ојагњити.* – Де подвати́ овцу́ну, да ви́димо ел че ско́ро да се ја́гњи. **3.** *спопадне.* – Подва́ти ме од саба́јле, и де́ бре, о́ка по ме́н це́л дѣн. **4.** *потера, почне да гони.* – Подва́ти о́вце из Чу́ку па и оте́ра чьк на Пла́дниште, са́мо да би́л по́близо до њу́.

подва́ти се свр. упор. подване се. **1.** *лати се неког посла.* – Подва́нем се и иско́пам те́мељи, по́сле о́кнем љу́ђе та и напл́нимо. **2.** *прикључи се лошем друштву ради вршења нечасних дела.* – Подва́ти се с балаву́рдију, па до и́ч пошашаве́е.

подва́ча несвр. **1.** *хвата одоздо, подухвата.* – Ја́ га подва́чам, а ти́ ел га подва́чаш? **2.** *пипа овцу за виме да види да ли ће се скоро ојагњити.* – Подвача́ ли оцу́тра овце́не?

подва́ча се несвр. упор. подвањуе се. **1.** *подухвата се неког посла.* – Ја́ко е вре́дан, подва́ча се за сва́ку ра́боту. **2.** *прикључује се лошем друштву.* – Не подва́чај се сьс сва́ку буда́лу. **3.** *потпасује килу.* – Подва́чаш ли се озд́ол?

подвача́ње с *гл. им. од подвача (се).*

подве́дри свр. *почне да се ведри са неке стране.* – Подведри́ло га од кьм Лу́ковћи де́л.

подвезо́тина ж *место где се је земља подвезла, клизиште.*

по́двешће ж мн. (јд подвешка) **1.** *подвезице*; упор. подврска. *Подвешће се ткају као и тканице, само су уже (до 2,5 см). Подвезују се као украс преко ногавица, испод колена.* **2.** рет. *појас.*

подви́је свр. **1.** *подавије сукњу при седењу да јој се не виде голе ноге.* – Како́ се́дне тека́ си оста́не, не подви́је бо́шчуту, да покри́је кљештаву́рити. **2.** *ућути, умири се кад види да у расправи не може надјачати.* – Подви́је о́паш и мире́.

по́двик м *пуцањ из пушке као знак, као уговорени знак.* – На по́двик доо́ди.

подви́ра се несвр. *улагује се, умиљава се, подилази коме.* – Немо́ј се ти́ подви́раш на сва́куга, ел они́ те оче́ изи́грају.

подви́рак м *мали извор у песку поред реке.*

подви́рчич м *дем. од подвирак.*

подвискува́ње с *гл. им. од подвискуе.*

подвиску́е несвр. *подврискује.* – Во́ди ко́ло и подвиску́е.

подви́сне свр. *подврисне.* – И́гра, и́гра, па подви́сне.

подвлече́ свр. *в. подвлче.*

подвлече́ се свр. *в. подвлче се.*

подвлче́ свр. упор. подвлече. **1.** *завуче нешто испод чега, подвуче.* – Да гле́дамо да греду́ву подвлче́мо одозд́ол, па под њу́ да подвлче́мо дуба́р, па да на́ле́гамо,ега́ га не́како поди́гнемо. **2.** *обуче нешто испод горње одеће.* – Подвлчи́ си шло́вјанку, да ти не бу́де зима́. **3.** *подвуче црту, заврши неку ствар.* – Под то́ј да подвлче́мо цр́ту и да од то́ј ви́ше не вре́вимо.

подвлче́ се свр. упор. подвлече се. **1.** *завуче се испод, подвуче се.* – Кьд се подвлче́ш под ко́ла ти́ упри́ с грби́нуега́ би и ма́лко поди́гал, а ја́ да подату́рим тру́п. **2.** *привуче се, дошуња се.* – Подвлче́м се под пе́нцер и чу́кнем с но́кат.

подвлче́ се под ко́жу изр. *уђе у вољу коме.*

подвлчи́грм м фиг. *змија.*

по́двода ж *подводно, мочварно земљиште.*

подвожо́тина ж *в. подвезотина.*

подвр́же свр. **1.** *веже одоздо.* – Подвржи́ меши́ну, да ти се не истресу́ ја́јца. **2.** *везујући учврсти.* – Подвр́жем му стро́шенуту но́гу сьс поли́чће и рекне́м му да мире́, док не сти́гне до́ктур.

подвр́же се свр. *стегне стомак удлагама да му црева не сиђу у мошнице.*

подвр́ља неср. упор. подврљуе. **1.** *баца под нешто.* – Подвр́љам му гра́ње и песьк пода то́чковити, ал не́че. **2.** *не пружа очекивано, подбацује.* – Та́ј њи́ва уве́к подвр́ља у ро́д. **3.** *не добацује до нечега, подбацује.* – Они́ја њи́н то́п подвр́ља, не мо́ж га ни́како потре́ви. **4.** *кришом подмеће из пакости.* – Где́ би о́н то́ј, то́ј душма́ње на ње́г подвр́љају.

подвр́ља се несвр. упор. подврљуе се.

1. *лагано добацује неком нешто.* – Не подвр̏љај се сва̏ћи ча́с сьс шише́то, це изнапи́вају ма́јсторити. **2.** *баца краће од других, не добацује се до нечега.* – Подвр̏љам се, не мо́г се довр̏љим. **3.** *лагано се баца нечим да би дао знак коме.* – Подвр̏љам се с каменчи́чи, да изле́зне. **4.** *даје неку малу материјалну помоћ некоме.* –Подвр̏ља ли се си́нат с не́ћи дина́р?

подврља́ње с *гл. им. од подврља (се).*

подвр̏љи свр. **1.** *баци што испод нечега.* – Подврљи́ му едн̑ тру́п да не седи́ бьш на́зам. **2.** *лагано, овлаш баци ради скретања пажње коме или чему.* – Подврљи́ се по овцу́ну да не оти́де у што́ту. **3.** *добаци коме што.* – Де́, га́здо, подврљи́ не́ко шише́ озд̏о́л. **4.** *баци мање од другога, подбаци.* – Не мо́г да вр̏љим колко́ о́н, у́век подвр̏љим кьд се вр̏љамо. **5.** *подметне некоме нешто да би га окривио.* – Они́ га укра́ли, па га подврљи́ли на ње́г, ко да га е о́н укра́л.

подвр̏љи се свр. **1.** *добаци неком што.* – Што́ се не подвр̏љиш с не́ћи крава́ј и кьм на́с? **2.** *баци краће од другога.* – У́век се подвр̏љиш, не мо́ж се довр̏љиш. **3.** *лагано се баца нечим да би скренуо пажњу коме или чему.* – Подврљи́ се ти́ јошанпу́т,ега́ чу́е.

подврљува́ње с *гл. им. од подврљуе (се)*

подврљу́е несвр. *в. подврља.*

подврљу́е се несвр. *в. подврља се.*

подврњу́е несвр. *подиже нагоре (о сукњи).* – Ве́тар подуву́е, бо́шчу подврњу́е. **2.** *заврће, подврће.* – Ма́че подврњу́е у́во.

по́дврска ж *в. подвешће.*

подву́зне свр. *подметне нешто испод нечега клизнувши га.* – Ми́ че да поди́замо колко́ мо́жемо, а ти́ му подвузни́ ову́ј загла́вку.

подву́зне се свр. *поклизне се, оклизне се.* – Озго́р сне́г, озд̏о́л било́ ле́д, ме́н се но́ђе подвузну́ше и оти́де све́ дођа́вола, потроши́ше се крчази́ти.

подгла́ви свр. *стави заглавку испод нечега што се клати.* – Подглави́ оста́лат да не мр̏да.

подгла́вница ж *в. поглавница.*

подголе́ми се свр. *в. поголеми се.* – Подголеми́л се у но́ву кошу́љу.

подгори́ свр. **1.** *осуше се доњи листови биљке услед суше или плитког тла.* – Подгоре́ла ни мому́руза у Ква́ћину мр̏твин. **2.** *после доброг оброка јако ожедни.* – Подгоре́ла ме она́ј пресе́ћина, па сам па́ же́дан за винце́.

подгору́е несвр. **1.** *суше се доњи листови биљке услед суше или плитке земље.* – На ту́ј њи́ву све́ подгору́е. **2.** *жедни после доброг оброка.* – Подгору́е ме за вино́, не́ за во́ду.

подгра́ди свр. *начини ниски зид испод нечега.* – Бо́љ да подгра́димо лозје́то озд̏о́л, да ни не сви́ре они́ја како́ им суре́вамо зе́мљу у њи́но.

подграцува́ње с *гл. им. од подграцуе.*

подграцу́е несвр. *прави ниски зид подно нечега.* – Сва́ку га го́дин пома́лко подграцу́ј, па ч га подгра́диш.

подгу́шњак м *подбрадак, подвољак.* – Чи́ни ми се че га уда́ви подгу́шњакан.

поде́ва несвр. **1.** *изазива кога пркосећи му, задиркује, чика.* – Немо́ј да поде́ваш ни́кога, бу́ди си ми́ран. **2.** *побуђује, подстиче.* – Поде́ва ју по пу́стињуту с ону́ј ра́боту.

поде́ва се несвр. *задиркује се, чика се.* – Бо́ље че ти бу́де да се не поде́ваш.

подева́ње с *гл. им. од подева (се).*

подева́ч м *чипка на потсукњи која вири испод сукње.*

поде́де свр. **1.** *поједе од онога што другоме припада, осиромаши некога једући његово.* – О́н ме́н слу́га, не мо́ж о́н ме́н да поде́де, о́н мо́ж да ми кори́сти. **2.** *украде, превари, закине.* – Ако приме́тим да ч да ме поде́деш, ло́ше че да про́јдеш.

поде́ла свр. *деље неко краће време,*

деље с времена на време. – Требáло би и дьнѝс да подéлам мáлко од гредéве, онó ме бѝш мрзѝ.

подéлбина ж *имовина која се има поделити.*

подéне свр. **1.** *дирне, увреди.* – Дé га сáмо поденѝ да вѝдиш квó че да рабóти. **2.** *подбоде кога на неку лошу радњу.* – Ньéга трéбе сáмо да подéнеш, пóсле е лѝсно. **3.** *подсети.* – Дé ме поденѝ ко бéше.

поджѝцне свр. *подбоде, подстрекне.* – Тóзу нéка сáмо нéћи поджѝцне, па да вѝдиш чýдо.

поджѝња несвр. **1.** *жање одоздо или са стране на коју је жито полегло.* – Мѝ че да жњéмо рéдом, а онá че да поджѝња оздóл од слóг. **2.** *жањући свој део жање делимично и оно што други треба да жање, помажући га на тај начин.* – Мóра га мáлко поджѝњам, да не застáне млóго.

поджињáње с *гл. им. од поджиња.*

пóджње свр. *пожање мало одоздо или са оне стране не коју је жито полегло.* – Пр́во да се р́ж пóджње од кьм Љýбини.

поджњé свр. *пожање мало од оног дела што други радник треба да жање и на тај начин му помогне.* – Да ми е да знáм што тѝ ньéга вóлиш да поджњéш?

пóдзам прил. *под земљу, под земљом*; упор. подзем. – Пóдзам да се скýта, пáк чу га нáјдем. – Рáзна живинá презѝми пóдзам.

пóдзем прил. *в. подзам.*

подзѝра и **посѝра** несвр. *в. подѕрта.*

подзирáње и **посирáње** с *гл. им. од подзира.*

подsирувáње и **посирувáње** с *гл. им. од подsира.*

подsирýе и **посирýе** несвр. *в. подѕрта.* – Срамóтно е да подsирýеш.

подsр́не и **поср́не** свр. *завири одоздо, подвири.* – Подsрнѝ под бѝчву да вѝдиш кáпе ли.

подsр́та несвр. *завирује одоздо, подвирује*; упор. подзира, подsируе. – Укачѝла се у срéшњу, а онѝ ју оздóл подsр́тају.

подsртáње с *гл. им. од подѕрта.*

поди предл. *под, испод.* – Скутáл сећѝру поди бýре.

подивјáе свр. *подивља.* – Чу да подивјáем у овýј планѝнчину.

подѝда несвр. **1.** *једући умањује другима за јело, подједа.* – Гоштевáње е бѝло дóста, сѝг си отóдим, нéчу да си подѝдам дéцу. **2.** *поткрада.* – Рáзни мангýпи подѝдају држáву. **3.** *закида на мери, вара.* – Подѝда на кантáр. **4.** *плави вода, поплављује.* – Кьд дóјде Тимóк, водá ни подѝда ливáду. **5.** *одоздо изједа, подједа.* – Водá подѝда брéгав, че ни однесé пýт.

подидáње с *гл. им. од подида.*

подѝде свр. **1**. *дође испод чега, подиђе, подлиже;* упор. подијде. – Подѝде га мóчката колкó се умóча. **2.** *улагивањем стекне нечију наклоност.* – Подѝдем на капетáна и óн ме пýшти на óсуство.

подлáзи несвр. *долази на Божић као први посетилац да благосиља;* упор. подлазуе.

подлáзи свр. *пузећи дође под што.* – Тѝјо подлáзим пот пéнцер, полѝк се успрáим и гýрнем крилóто унýтра...

пóдлазник м *положајник.*

подлазýе несвр. *в. подлази (несвр).*

подлáница ж бот. *једногодишња коровска биљка из фам.* Umbeliferae. *Стабло разгранато, листови перасти, цваст штитаста, беле боје. Плод има бодље па се хвата за животиње, убада жетеоце у длан у току жетве, обична подланица* Cucasil daucoides L.

подлáстри свр. **1.** *окреше доње гране дрвета.* – Нáесен, кьд опáдне лѝсје, да подлáстримо мáлко орéјан. **2.** фиг. *кратко ошиша, подшиша.* – Овѝја днѝ ѝде вáшар, па ѝска д ѝм код Сéљу

берберина да ме ма́лко подла́стри.

подлате́ње с *гл. им. од подлати.*

подла́ти несвр. **1.** *покушава да полети.* – Мла́до ти́че не мо́ж јо́ш да лети́, али поче́ло да подла́ти. **2.** *хода чило, скоро као да лети.* – О́дим, па чи́ни ми се подла́тим, то́лко ме ми́ло за ње́г. **3.** *вуче га срце ка нечему.* – С ру́ђе не рабо́ти, сьс ср́це не подла́ти. **4.** *насрће да се туче.* – Ма́љо, немо́ј да подла́тиш, ел ч да збе́реш праши́ну.

подле́гне свр. **1.** *легне на туђе место.* – Подле́гла ба́ба де́ду. **2.** фиг. *подметне леђа за другога.* – Дор башта́ не подле́гне, не мо́ж се ни́шта учи́ни.

подле́сина ж *земљиште испод шуме нагнуто према истоку, које је увек по мало влажно и где су углавном ливаде и јасенове шуме.*

подли́зне се свр. *у току исипања, течност из суда не пада одмах вертикално на доле, него за кратко клизне низ спољу страну суда, па се онда одвоји.* – Кьд сипу́еш, па́зи да ти се не подли́зне рећи́ја.

подлизува́ње с *гл. им. од подлизуе се.*

подлизу́е се несвр. *течност која се лије из суда не пада одмах вертикално на доле, него извесно врме клизи низ спољну страницу суда, па се тек онда одваја.* – Па́зи, подлизу́е ти се.

подли́тне свр. **1.** *покуша да полети, полети кратко.* – На со́јћу пре́бито кри́ло, она́ про́ба да подли́тне, ал не мо́же. **2.** *поскочи, одмах крене.* – Чим му не́што наре́дим, о́н подли́тне да га ти́ја ча́с урабо́ти.

подло́ка свр. *поткопа, подрије (о води).* – Ако е подло́кала вода́ ћупри́ју, мо́ра д и́мо на Шти́пину.

подлокува́ње с *гл. им. од подлокуе.*

подлоку́е несвр. *поткопава, подрива (о води).* – Во́да подлоку́е пу́т, и́ма га однесе́.

подлу́пи свр. *почне да љушти нешто, да скида кору са нечега.* – Томьн бе́о подлупи́л едну́ липу́, оно́ у́дари ћи́ша.

подлу́пи се свр. *поткоруши се, почне да се љушти.* – Подлупи́ле му се оне́ј њего́ве ра́не.

подљута́че ж мн. *в. подљуте.* – Напа́дле ме де́вет ра́не подљута́че, мрсни́чине, чезни́чине.

подљу́те ж мн. (јд подљута) бол. *инфициране ране које гноје и које тешко пролазе; постоје мале и големе подљуте;* упор. подудриште, подљутаче, подљутнице, посилиште.

подљу́ти се свр. *подбуди се рана и почне да гноји.* – Води́ рачу́н да ти се ра́на не подљу́ти.

подљу́тнице ж мн. *в. подљуте.* – Подљу́тнице, подбу́днице, / Ви́ сте се подљути́ле, подбуди́ле, / Та се́вате, та болите́ (б).

подљуту́е се несвр. *подбуђује се рана и почиње да гноји.* – Подљуту́ју му се ра́нете.

подмьзга се свр. **1.** *почне да струји сок кроз биљку у пролеће.* – Врба́ се пр́вња подмьзга. **2.** *подмлади се, поправи се (о човеку).* – Подмьзга́л се Еро́тија, че га бу́де сьг.

подмькне свр. **1.** *стави нешто испод нечега, подметне.* – Ако му подмькнемо дьску́ бо́ље че да ле́гне и не́ма да мр́да. **2.** *учини да се неко или нешто поклизне, саплете.* – На лива́ду трава́ подмица́љћа, / Па подмькну мла́до неже́њено. / Пу́кле су му но́ђе до коле́на, / Пу́кле су му ру́ће до раме́на (н. п.).

подмькне се свр. **1.** *подвуче се под нешто.* – Подмькне се под а́уто и ва́не да га опра́ља. **2.** *неопажено се привуче одоздо.* – Ја́ се подмькнем под бу́нћер и вр́љим уну́тра бо́нбу.

подма́шичје с *прве, још не бријане, длачице на лицу младића.* – На́шетога момка́ изби́ло подма́шичје, ско́ро че да ва́не да се бри́тви.

по́дмет м *орање стрништа непосредно после жетве, као једна од*

припремних радњи за сејање кукуруза идућег пролећа; упор. угар (2). – По́дмет, па то́ј ра́ца ле́б.

подме́та несвр. *оре стрниште непосредно после жетве*; упор. угари. – Ју́тре чу да подме́там у Ла́ставичко по́ље.

подмета́ње с *гл. им. од подмета*.

подмете́ свр. *почисти метлом испод нечега.* – Подмети́ и под о́дар.

подме́тне свр. *пооре стрниште одмах после жетве.* – И́ска да подме́тнемо ону́ј ње́ву у Грезѣ́нску ре́ку.

подми́та несвр. *метлом чисти испод нечега.* – Ел подми́таш ти́ под нѣ́чви, ел не?

подмита́ње с *гл. им. од подмита.*

подми́цаљħа ж **1.** бот. *једна лековита трава*. **2**. *женска особа лаког морала*.– Несѣ́м ја́ не́ка подмица́љħа, па да подмѣ́кнем и упропа́стим чове́ка.

подми́шњак м ħур. *мушки кожух који се навлачи преко главе и закопчава испод једне мишке.*

подмлаћува́ње с *гл. им. од подмлаћуе (се).*

подмлаћу́е несвр. **1.** *чини млађим.* – Ову́ј тра́ву да пи́јеш, она́ подмлаћу́е. **2.** *обнавља стадо младим грлима.* – Че да подмлаћу́емо о́вце, па зато́ј не́че да прода́вамо ја́ганци.

подмлаћу́е се несвр. *добија младалачки изглед.* – Еде́ са́мо црне́ кокóшће, да се подмлаћу́е.

подмочува́ње с *гл. им. од подмочуе (се).*

подмочу́е несвр. **1.** *испушта мокраћу подно нечега.* – Твои́ ми ку́чичи подмочу́ју вракњи́цу, чу и поби́ем. **2.** *избија плитка вода и ствара подводно зем-љиште.* – Сва́ку проле́т га ту́ј подмочу́е.

подмочу́е се несвр. *услед плитких вода земљиште постаје вододржно и понекад почне да клизи.* – Ту́ј се ско́ро сва́ку про́лет земља́ подмочу́е.

подниша́ни свр. *нанишани, добро нанишани.* – Де́ ти́ че́к да га ја́ подниша́ним, па да ви́диш не́че ли да па́дне.

поднишањува́ње с *гл. им. од поднишањуе.*

поднишању́е несвр. *нишани, циља.* – Дете́ ме поднишању́е с дрвену пу́шку. У́чи се да уби́ва, ма́јће му га.

подни́шне свр. **1.** *лагано њишући нешто, добаци до кога.* – Га́здо, де се, бре́, поднишни́ с едно́ шише́нце, ма́јку му. **2.** *лагано њишући што, подбаци под нешто.* – Ја́ чу да ди́зам колко́ мо́г, а ти́ подни́шни коно́пацат озд о́л.

подни́шне се свр. *њихне се на љуљашци тако што узме одговарајући залет.* – Мо́г се са́м подни́шнем, колко́ би ме и дру́ђи двои́ца нишну́ли.

подно́ви свр. *обезбеди неке нове ствари, понови.* – Ње́г че подно́вимо с едни́ опѣ́нци.

подно́ви се свр. *дође до неких нових ствари, понови се.* – Ови́ја ова́м се поднови́ли с но́в кре́денац, па Бо́же мо́ј.

подновува́ње с *гл. им. од подновуе (се).*

поднову́е несвр. *прибавља неке нове ствари, понавља.* – Дечи́јуту ста́лно подну́е с дре́е.

поднову́е се несвр. *обезбеђује се неким новим стварима, понавља се.* – Сва́ку го́дин се за Вели́гден подну́ем с кошу́љу, да зава́рдим жа́бу.

подножа́ло с *в. подножи*.

по́дножи м мн. (јд по́днож) *дрвене педале на ткачком разбоју којима се померају нити и тако ствара зев за пролазак чунка са потком*; упор. подножало, подножје, подношка.

по́дножје с *в. подножи*.

подно́сење с *гл. им. од подноси се*.

подно́си несвр. *пркоси, иде уз нос коме.* – За́жени се Па́вол, доба́р ју́нак, /

Па и́спроси Вели́ку девójћу. / Óн ју прóси, онá му поднóси... / Па говóри Пáвловата мáјћа: / Си́не Пáвле, мáтерино дéте, / Ти́ да мáнеш Вели́ку девójћу, / Мáјћа че ти дрýго љýбе нáјде (н. п.).

поднóси се несвр. *поносе се, дичи се.* – Старójћо, не подноси́ се, / Старójћо, с кóван пóвас (н. п.).

подносли́ја м *онај који је поносит*. – Ел си довéл кóњи бедеви́је / И на кóњи мóмци подносли́је (н. п.)?

пóдношка ж *в. подножи.*

поднóшљив, -а, -о *који је поносит, охол*. – Љýћи и́грај, поднóшљив Мари́нко, / Не гази́ ми нóђе у папýче (н. п.).

пóдобьр, -бра, -бро комп. од добар *бољи*. – Нéма пóдобра женá од њý.

пóдобро прил. комп. од добро *боље*. – Намести́ се пóдобро.

пóдовицир м *подофицир*. – Чáле е пóдовицир у пéнsију и сѣг продáва лýтће на пи́јац.

подојáк м *в. подојаче*.

подојáче с *јагње које сиса у више оваца*; упор. подојак. – Чу ти дáвам јáгње подојáче, / Сисáло е дéвет подójнице (н. п.).

подóјница ж *она која доји, дојиља*. – Умиљáто јáгње си́са у двé подójнице.

подóкне свр. **1.** *зовне кога кратко и не много гласно.* – Подокни́ га ти́ за свáђи случáј, па óн ако óче, óн че да пójде, ако нéче ни́ком ни́шта. **2.** *подвикне, дрекне.* – Мóре, ýмем јá и да подóкнем кьд трéбе.

подокњувáње с *гл. им. од подокњуе*.

подокњýе несвр. и уч. упор. подокуе. **1.** *позива некога, али не много гласно.* – Не подокњýем га ви́ше јýтром, сáм си се ди́за. **2.** *подвикује коме.* – Немój ти́ на мéн да подокњýеш, ел ми́ несмó ратувáли зáедно.

подокувáње с *гл. им. од подокуе*.

подокýе несвр. *в. подокњуе*. – Подокýј га да чýе да си тýј, да га нé стрá. – Слýшај ти́, немój да подокýеш, ел мéн нé стрá од тéб.

пóдоле прил. комп. од доле *ниже, мало ниже*. – Њи́на кýћа е пóдоле.

пóдолечьк, -чка, -чко у дем. значењу комп. од долек *који је даљи, мало даљи*. – Че испáдне пýтат пóдолечьк него што си мислéл.

пóдолшће у дем. значењу *подоле*. – Кóчинуту напрáјте пóдолшће, да ни не смрди́ бѣш тóлко.

подоóде свр. мн. *сви дођу, издолазе*; упор. подооцују. – Подоóде гóсти из рáзна сéла, код нáс на Трójцу.

подооцýе несвр. *долази повремено, али ретко*. – Подооцýе текá понéћи пут, ко да не подооцýе, али слáбо.

подооцýју свр. мн. *в. подооде*. – Подооцýју, па н ýму да с и́ду.

подрáни[1] свр. *порани, урани.* – Јýтре мóра да подрáнимо да би увати́ли вóз.

подрáни[2] свр. *ухрани до извесне мере, подгоји.* – Подрани́л сам еднó свињчé, нéк се нáјде за покре прáзниципи.

подрáни се свр. *ухрани се до извесне мере, подгоји се.* – Свињáта се бéше добрé подрани́ла.

подрéва несвр. *подригује*.

подревáње с *гл. им. од подрева*.

пóдреда ж **1.** *уредност, ред, поредак.* – Ако у кýћу нéма пóдреда од тýј кýћу нéма ни́шта. **2.** *покућство.* – Да улéзнеш у њи́ну кýћу, да ви́диш квá е пóдреда.

подрéди свр. **1.** *све уреди и распореди како треба.* – Вéчером по вечéру сви́ и подрéди куи́ че квкó јýтре да рабóти и на којý че стрáн да и́де. **2.** *напуни кућу покућством и обезбеди друге услове за добар живот и рад.* – Кьд подрéдим мáлко кýћу, чу ви óкам на бáл.

подрéди се свр. *скући се, окући се, напуни кућу покућством.* – Ýбаво се подреди́ли, мили́на.

подреклó с **1.** *порекло, лоза*; упор. подркло. – Сáвини вóде подреклó из

Др̏вник. **2.** *породични надимак.* – Ње́но подрекло́ е Пазде́рковци.

подрецува́ње с *гл. им. од подрецује (се).*

подрецу́е несвр. **1.** *распоређује и саветује укућане у обављању послова.* – Ва́жно е да и́ма ку́ј да те подрецу́е, а ра́бота си по́сле са́ма одми́ца. **2.** *пуни кућу покућством.* – Подрецу́ју но́вуту ку́ћу, па кьд ју подре́де, та́м це пресе́ле.

подрецу́е се несвр. **1.** *паметно води своје домаћинство и тако има успех у раду.* – У́баво се подрецу́е: на вре́ме оре́, на вре́ме се́е и све́ дру́го рабо́ти како́ е на́јбоље. **2.** *пуни кућу покућством.* – Подрецу́ју се ко сви́ мла́ди и вре́дни љу́ђе.

подржи́ свр. *придржи кога или што за неко краће време.* – Подржу́ и ма́лко у́ руће, па и ту́ре у љу́љћу да спу́.

подри́не свр. **1.** *покупи балегу и испрљану сламу само око задњих ногу крупне домаће животиње у штали.* – Иди́ подрини́ на кра́ве. **2.** *покупи ђубре које се је било развукло са ђубришта.* – Подрине́те ону́ј тори́ну ма́лко, да се не́ развл̀кла оно́лко.

подрињува́ње с *гл. им. од подрињуе.*

подрињу́е несвр. **1.** *купи балегу и испрљану сламу око задњих ногу крупних домаћих животиња у штали.* – Сѣг им са́мо подрињу́ем, чу им ри́нем ју́тре, за́јутре. **2.** *прикупља ђубре које се је развукло са ђубришта.* – Подрињу́ју га бѣ́ђи дечи́јава, ал оно́ си се па́ развл̀кло.

подри́па несвр. *скаче, поскакује.* – Ку́че подри́па да дова́не зака́чену свињску́ ко́жу.

подри́па свр. *попада.* – На на́јслаб ве́тар дуди́ње подри́пају по́зам.

подри́пи свр. **1.** *поскочи.* – Де́ подрипи́, па га дова́ни́ од ку́куту! **2.** *скочи мање од некога.* – Подрипи́ га, немого́ га надри́пим.

подрипкува́ње с *гл. им. од подрипкуе.*

подрипку́е несвр. у дем. значењу *поскакује.* – Те́ра ја́ганци и подрипку́е на едну́ но́гу.

подри́пне[1] свр. *поскочи.* – И́гра, и́гра, па подри́пне, па па́ и́гра.

подри́пне[2] свр. *падне по неки плод са дрвета.* – Подри́пне не́ка сли́ва, али несу́ јо́ш бьш зре́ле.

подрипува́ње с *гл. им. од подрипуе.*

подрипу́е[1] несвр. *поскакује.* – Подрипу́е од ра́дос.

подрипу́е[2] несвр. *пада с времена на време неки плод са дрвета.* – Подрипу́ју ду́довити колко́ за кокóшће.

подритува́ње с *гл. им. од подритуе.*

подриту́е несвр. **1.** *рита по кадкад (о стоци).* – Та́ј кра́ва подриту́е, ва́рди се од њу́. **2.** *заноси ногом у ходу (о стоци).* – Подриту́е с ле́ву но́гу.

подрк̥ло́ с *в. подрекло (1).*

подро́бица ж *народно јело од ситно исецкане и прокуване џигерице и црева, које се пече у јагњету или прасету;* упор. покркло. – Подро́бица, па с души́чину, да се уби́еш!

подру́би свр. **1.** *направи поруб, поруби.* – Саши́ла сам си бо́шчу, оста́ло ми са́мо да ју подру́бим. **2.** *скрати косу, подшиша.* – Тре́бе да у́знеш да подру́биш мало́но дете́, да га не да́ве ко́се.

подру́би се свр. *скрати косу, подшиша се.* – Подруби́л сам се код Не́шу, фли́зера.

подрубува́ње с *гл. им. од подрубуе (се).*

подрубу́е несвр. **1.** *прави поруб на некој тканини.* – Подрубу́ем просто́рће. **2.** *скраћује косу коме, подшишава.* – Ње́г си ма́ти подрубу́е.

подрубу́е се несвр. *скраћује косу, подшишава се.* – Ја се подрубу́ем код Ва́ци, берве́рина.

подрума́р м *поверљив човек који на свадби рукује подрумом.* – За подрума́ра да на́јдеш чове́ка куи́ не́ пија́ница и куи́ е поште́н.

подру́ча несвр. *доручкује*. – Синóч смо му ср̀це вечерáли, / А ју́трос му óчи подручáли (н. п.).

подручáње с *гл. им. од подруча.*

пóдручьк м *доручак*. – За пóдручьк млекó, а за ручѝк си̏риње.

подсви̏је свр. **1.** *нагло захлади са јаким ветром, суснежицом или снегом.* – Ту́ј гóдин бéше подсви̏ло јóш покре Свéти Рáнђел. **2.** *притисне, да зорт некоме.* – Кьд мáјстор подсви̏је шéгрта, ови̏ја сáмо предé. **3.** *спопадне, почне нападно да захтева.* – Подсви̏ла ме женá, да се дéлим с брáта. **4.** *неопходно му затреба.* – Бéше ме подсви̏ло за пáре, а динáр ни одóкле да кáпне.

подскóћес, -та, -то *који је висок и танак, вижљаст; који има дугачке ноге*. – Рáде Ку́чка дóјде дóста поскóћес, пóвисок си од баштý.

подсмевувáње с *гл. им. од подсмевуе се*.

подсмеву́е се несвр. упор. подсмива се и подсмиша се. **1.** *подсмева* се. – Не трéбе да се подмеву́еш на сакáтога човéка, ел мóж и ти̏, не дáј Бóже, да осакатéеш. **2.** *осмехује се, смеши се.* – Подсмеву́е се ко ку́рва.

пóдсмеј м *подсмех, подсмевање*. – Тóј нé за пóдсмеј, тóј óзбиљна ствáр.

подсмéне се свр. *в. подсмине се*. – Пóдсмену му се у óчи. – Онá се сáмо мáлко подсмéне, а они̏ја се истóпи.

подсми̏ва се несвр. *в. подсмевуе се*. – Онá се на свáкуга подсми̏ва. – Јá га питá за њý, а óн се подсми̏ва, ви̏дим, ми̏ло га.

подсмивáње с *гл. им. од подсмива се*.

подсми̏не се свр. упор. подсмене се. **1.** *подсмехне се коме.* – Не мóж ни̏кој да прóјде а да му се не подсми̏не. **2.** *безгласно и умилно се осмехне.* – Нéче рéч да изу́сти, сáмо се подсми̏не.

подсми̏ша се несвр. *в. подсмевуе се*. – Подсми̏ша му се ел знáе да не и̏стин тóј што врéви. – Каквó ти знáеш, што ја нé знам, та се подсми̏шаш?

подсмишáње с *гл. им. од подсмиша се*.

подсми̏шка се несвр. у дем значењу **1.** *подсмехује се коме.* – Подсми̏шкају се девóјће на др̀тога човéка, што е дошѝл на седéњу. **2.** *осмехује се, смеши се.* – Нé с у́ста, с óчи се подсми̏шка.

подсмишкáње с *гл. им. од подсмишка се*.

подубáе несвр. *свиђа се, одговара коме какав подухват, ситуација и сл.* – Ако напрáимо какотó ти̏ велѝш, нé знам да л че на баштý да подубáе. – Мéн тóј текá не подубáе.

подýбица ж бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Labiatae *висока 10 до 30 ст, са љубичастим или ружичастим цветовима, дупчац* Teucrium chamaedrys L. в. сестра на подубицу.

подуву́е несвр. и уч. *дува помало, дува по каткад*. – Нéма тóлко да ду́ва, али си подуву́е.

подудáри ви̏ме изр. *овца оболи од усова и виме јој отекне и отврдне.*

подýдриште с *в. подљуте*. – Подýдриште, посѝлиште, / Не силѝ се, не љутѝ се, / Овдé твојé мéсто нејé (б).

подýне свр. *дуне по некад, дуне лагано*. – Подýне текá, та ни раслáди.

подýпина ж *тур на панталонама*; упор. погузина. – Да бýдеш ми̏ран, да те не увáтим за подупѝну и за огрљáк, па да те изв̀рљим надвóр. – Залужѝл си си подýпинуту. в. и: иструса подупину, пшешка подупина, смршти подупину.

подýспара ж **1.** *испаравање влажних површина на топлоти.* – Турѝла сам постáв на подýспару. **2.** мет. *оморина.* – Притѝсла нéка подýспара.

подуспáри се свр. *влажна површина почне на топлоти да се испарава.* – Натопѝ постáв, посолѝ га с пепéл, па сѝг чéкам да се подуспáри.

подýтина ж бол. *оток,* oedema.

подýши свр. *помирише, оњуши*. – Ку́че подýши свé покре квó прóјде. –

Ма́жибрада, тека́ се зове едѝн учи́тељ, поду́ши сва́ћи за́лог, па га тѝг ту́ра у у́ста.

подштипе́ свр. *штипајући покида доње листове биљке*; упор. потштипе. – Моја́ ма́ти ошла́ у гради́ну да подштипе́ зе́ље.

подштипува́ње с *гл. им. од подштипуе.*

подштипу́е несвр. *штипајући кида доње листове биљке*; упор. потштипуе. – Дьнѝс и́ма да подштипу́ем зеле́ни лу́к, а ју́тре чу цве́кла.

пођи́не свр. *изгуби живот, погине.* – Под ње́г су ми бра́јћа пођину́ла / И ме́н пи́ше да чу да пођи́нем (н. п.).

поé несвр. упор. поје. *пева.* – И́де и поé. – Она́ ја́ко убаво́ поé. – Кьд се поизнапи́вају, сви́ ва́ну да пої́у, са́мо да се ску́таш, да не слу́шаш.

по́евтин прил. *јевтиније.* – По́евтин ти е да га ку́пиш на ћи́ло, него на попо́малко.

поедѝк м *залогај*. – Че ти ста́не едьнпу́т поедѝк у гу́шу.

поеде́ свр. 1. *поједе.* – Кво́ го́д му даде́ш о́н поеде́. 2. *измучи кога малтретирајући га.* – Ду́шу ми е поéл ти́ја душма́нин. 3. *потроши, прођерда.* – Сво́ и́мање поéл и пропи́л. 4. фиг. *поцепа, подере*. – Како́, ма́јковићу, мо́ж то́лко зача́с да поеде́ш опѝнцити?

поедну́ш прил. *поједном.* – Да пи́немо јо́ш поедну́ш.

поецу́е несвр. 1. *једе помало и понекад.* – Поецу́ем и шангаре́пу, ал не во́лим. 2. *добро једе.* – Поецу́е си ели́с добре́.

пожаљува́ње с *гл. им. од пожаљуе се*.

пожаљу́е се несвр. и уч. *жали се на нешто помало и повремено.* – Пожаљу́е се на меши́ну. – Пожаљу́е се на снау́ту.

пожва́ка свр. 1. *проведе неко време у жвакању, у јелу.* – Узе́ да пожва́кам не́што ма́лко, такво́. 2. фиг. *поприча, поразговара.* – Пожвка́мо ма́лко и од њи́ и од њи́нуту срамоту́.

пожéни свр. 1. *ожени или уда све које је имао женити или удавати.* – Пожени́ли си́нови и ће́рће и сѝг оста́ли са́ми. 2. *поново ожени или уда кога.* – Пожени́ли сина́тога за едну́ Лу́ковчанку.

пожéни се свр. 1. мн. *сви се ожене или удаду.* – Пожени́ли се сви́ мо́мци, за њу́ не́ оста́л ни едѝн. 2. *поново се ожени или уда.* – Кьд је у́мре пр́вњијат му́ж, она́ се по́сле по́жени у дру́го сало́.

пожењува́ње с *гл. им. од пожењуе (се).*

пожењу́е несвр. *поново жени или удаје*. – Пожењу́е си ће́ркуту, ве́ч дру́ђи пу́т.

пожењу́е се несвр. *поново се жени или удаје*. – Ба́ба Раду́нка се три́ пу́т пожењува́ла.

по́живьчьк, -чка, -чко 1. *већи, мало већи од некога или нечега.* – Ови́ја стру́к по́живьчк од они́ја. 2. *живљи, темпераментнији.* – Бе́лоно ја́гње по́живьчко од цр́ноно.

поживу́е свр. *поживи неко време у добрим односима с ким.* – До́ста смо поживува́ле, али се по́сле раздвои́мо, па се сѝг сла́бо и виц̧у́емо.

пожл̥те́е свр. *пожути*. – Пожл̥те́л ко ду́ња.

пожље́би свр. *размази кога*; упор. поали. – Пожљеби́ли си дете́, па се пона́ша неваспи́тано.

пожље́би се свр. *размази се*; упор. поали се. – Пожљеби́ло се, па не́ма куде́ ви́ше.

пожљебо́тина ж 1. *онај који је превише размажен (обично о детету).* – Што́ не излу́паш ту́ј пожљебо́тину да ју доведе́ш ма́лко у ре́д. 2. *она која се ачи кад говори, ради изазивања ефекта (обично о девојци).* – Не мо́г да слу́шам ту́ј пожљебо́тину, кьд ва́не да се жље́би.

пожљебо́ч м у пеј. значењу *пожљеботина*. – Ич не́че да слу́ша мали́јав пожљебо́ч. – Ел ти́ не може́ да на́јдеш дево́јћу с пром се́б него си се

загледа́л у они́ја пожљебо́ч?

пожми́ свр. **1.** *проведе неко време жмурећи.* – Ма́лко да пожми́м, да си одмо́рим о́чи. **2.** фиг. *одспава краће време.* – Пуште́те ме да пожми́м.

по́жње свр. *пожање*. – Дњи́с че ва́ља да мо́ж да по́жњемо Голе́му њи́ву, и́мамо пе́т љу́ћи, а и ми́ смо ту́ј.

поза предл. *иза, позади*. – Нашла́ сна́шка сећи́ру поза вра́та.

позаба́и свр. *закасни мало, одоцни мало.* – Нећипу́т позаба́и да по́и сто́ку.

позаба́и се свр. *одоцни се, закасни*. – Позаба́и се не́ћи пу́т из чко́луту, ал си већи́ном на вре́ме доо́ди.

позабаши́ свр. *прећути, прикрије што по некад.* – Позабаши́м и ја́ поне́што књд ви́дим да е зо́р.

позабоде́ свр. *забоде по некад.* – Позабоде́ по не́ћи кољц, не́чу да си гре́шим ду́шу, али то́ј е еди́но.

позабора́и свр. *заборави понекад, делимично заборави.* – Че до́јдемо па́к код њег, са́мо не́к ма́лко позабора́и кво́ е дњи́с врево́л. – Позабора́и поне́ћипут да си запе́кље дућа́н.

позабора́ља свр. *све заборави.* – Док сле́зне у по́друм она́ позабора́ља за кво́ е све́ пошла́.

позабра́ди свр. **1.** *забради понекад.* – Позабра́ди понећипу́т и марћизе́тнуту ма́раму. **2.** *превари понекад кога (наплати више, закине на мери и сл).* – Поне́ћега позабра́дим с не́ку иљеда́рку, ал не сва́куга.

позага́зди се свр. *побољша своје имовинско стање да се већ може рачунати у газде.* – Позагазди́л се, па се ве́ч напе́л.

позадлжи се свр. *задужи се понекад, прилично се задужи.* – Тргу́е сњ сво́ј капита́л, ал се понећипу́т и позадлжи.

позаздраве́е свр. *прилично заздрави.* – И ја́ чу да изле́знем до ло́зје, са́мо да заздраве́ем.

поза́спе свр. *позагледа.* – Позаспри́ га ти́ ма́лко бо́ље књд га ве́ч купу́еш, да си по́сле не́мате расправи́ју.

поза́спе се свр. *позагледа се.* – Де́да Сте́ва се поза́спе у не́ку по́младу же́нштину, дако велу́ да е ста́р.

позаспо́не свр. *позагледа, добро позагледа.* – До́бро га позаспрни́, немо́ј по́сле да ми се жа́лиш.

позаја́ри свр. *мало, мало па јарац скочи на козу.* – Не́ то́лко ко напре́д, ал си и дњи́с позаја́ри по не́колко козе́.

по́зајутре прил. *прекосутра.* – Ју́тре че да жњемо у Ца́рову гла́ву, а по́зајутре у Гради́ч.

по́зајучер прил. *прекјуче.* – Ока́л сам и јо́ш по́зајучер, ал е́то, не́ма и.

позакре́пи се свр. *ојача после неке невоље, оснажи се.* – Че́кнете да се ма́лко позакре́пи, па че и о́н да пома́га.

позакрпи свр. *закрпи лабаво и местимично, прикрпи.* – Да́ј да позакрпим ца́ковиви, че ни тре́бу за у покре вршу.

по́зам прил. упор. позем. **1.** *на земљу.* – Ду́дови се срину́ли по́зам, а пра́сци и коко́шће и са́мо зби́рају. **2.** *на земљи, по земљи*. – Ла́зи по́зам, јо́ш н у́ме д о́ди. в. и: оди позам.

позаманти́ја ж *израђивање трака, гајтана, дугмади и сл. и сами такви производи, позамантерија.* – Код Весели́на Ћо́павога у Пала́нку се купува́ла позаманти́ја.

позаме́сти се свр. *нађе неко запослење и лепо се тамо прилагоди.* – Сви́ се они́ позамести́ли и при́мају си пла́тицу.

позами́не[1] свр. **1.** *престигне успут понекога*. – Позами́немо и ми́ не́куга с на́шето а́уто, али по́више на́с замињу́ју. **2.** *престигне у богатству.* – Позамину́л сам мо́ж и ја́ не́ћега у домазлк.

позами́не[2] свр. *преживи без нечега, прође без нечга , притрпи се без нечега.* – Позами́немо си тека́ не́ћи пу́т и бес ле́б, али то́ј е го́ца га́дно.

поза́ри несвр. рет. *пазари, купује*. – Ошьл у Ми́нићево да поза́ри воло́ве.

поза́ри се несвр. рет. *ценка се, пазари се*. – И лу́к кьд купу́е, она́ се поза́ри.

позаслу́ша свр. *пажљиво прислуша.* – Позаслу́шај ма́лко бо́ље, па ч да чу́еш како́ некво́ шу́шка покре вра́та.

позасмрди́ свр. *повремено засмрди.* – Кьд ду́не ве́тар на ова́м оно́ позасмрди́ од ко́чину.

позасмрцу́е несвр. *смрди помало.* – У казани́цуту позасмрцу́е на коми́ну, па не добро́ за седе́ньу.

позаспу́ свр. мн. *сви поспавају.* – Тьвно бе́ше ми́ те не позна́мо, / Позаспа́мо та те не пита́мо (н. п.).

позаста́не свр. **1.** *застане мало.* – Позастани́ да бо́ље погле́даш. **2.** *не уда се или се не ожени на време.* – Дево́јчето им позаста́де и сьг це те́шко оже́ни. **3.** *сачува се, не потроши се, не поарчи се.* – Не́к позаста́не од су́вото ме́со ма́лко, па е́ј та́м, да и́мамо за у копа́ње.

позасу́ши свр. *почне суша.* – Чим ма́лко позасу́ши, земља́ се испу́ца.

позатре́бе свр. *затреба понекад.* – Та́ј ми ства́р не тре́бе свьѣ́ни дьн, ал си ми позатре́бе по не́ѣни пу́т.

позатребу́е несвр. и уч. *повремено затреба*. – Ма, позатребу́е си на ме́н, не мо́г ти га даде́м.

позбе́ре свр. *покупи, прикупи*. – Иди́ позбе́ри сли́вене, да не пропа́дају.

позбе́ре се свр. **1.** *прикупи се, окупи се.* – Кьд се ма́лко позбе́ре на́род, тьг по́чне збо́р. **2.** *начини се мањим, скупи се.* – Ако ти е сьг голема́ дре́јата кьд се опе́ре она́ це позбе́ре, па че ти е томьн.

позби́је свр. *сабије што у нешто, да би више стало*. – У́знем кра́так пр̀љ па позби́јем оно́ј бра́шно у вре́чу, да по́више ста́не, па им однесе́м да се преро́не.

позби́је се[1] свр. (обично у мн. позбију се) *потуку се лакше по некада (о деци).* – Позби́ју се тека́ по не́ѣни пу́т, а по́сле ма́лко па́ си се и́грају.

позби́је се[2] свр. *притесни се, набије се, збије се.* – Позби́јемо се зи́ми у сутуре́н да прези́мимо.

позда́ве се свр. мн. **1.** *почну да се даве понекад.* – На́ши ку́чичи се позда́ве не́ѣни пу́т, али по́сле ко да ни́шта не́ ни било́. **2.** *посвађају се.* – Деца́ се позда́ве ко ку́чичи.

позде́чкају се свр. мн. *посвађају се, али не много оштро, споречкају се.* – Позде́чкају се не́ѣни пу́т и баштá и ма́ти.

поздра́вче с *мушко дете које се да невести, кад стигне у младожењину кућу, да га придржи и три пута подигне увис*; упор. наконче, накоњче, понишало, понишалче, ускутњак, ускутњаче. – Дра́кша би́л поздра́вче на Ти́мину сва́дбу.

позе́веју свр. мн. *сви зину*. – На же́гу ку́чичи позе́вају и испла́зе езици́.

по́зем прил. *в. позам*. – Сли́ве па́дају по́зем. – У ра́товиви смо угла́вноме спа́ли по́зем.

позива́ло с *породични надимак*. – На њи́ е позива́ло Љу́беновци.

позиме́е свр. *захлади, дође зима*. – Сьг е льсно, ал кьд позиме́е тьг че е чвр̀сто.

позобр̀не свр. *заокрене понекад.* – Позобр̀не не́ѣни пу́т и на леву́ стра́н, ал си већи́ном оре́ на де́сну.

позобр̀не се свр. *окрене се по некад.* – Позобрни́ се да ви́диш и́де ли по те́б.

позипку́е несвр. *поскакује*. – Позипку́е ко за́јак.

позѝпне свр. *поскочи*. – Еле́нко и позѝпне не́ѣни пу́т док и́гра, а њего́вата жена́ са́мо вла́чи но́ђе.

позна́ва несвр. **1.** *зна што, познаје*. – По ју́тро се дьн позна́ва. **2.** *препознаје, распознаје.* – Позна́ва сло́вја, ал н у́ме да чи́та.

позна́ва се несвр. **1.** *примећује се, види се.* – Позна́ва е се меши́на. **2.** *познаје се с ким.* – Ми́ се одода́вна

позна́вамо с њег.

познава́ње с *гл. им. од познава (се).*

позобр̀не свр. *заокрене мало, заокрене с времена на време.* – Позобрни́ га да се опече́ и од ову́ј стра́н.

поса́ди прил. *са задње стране.* – О́н ста́лно и́де поса́ди, ни́кад не и́де с на́с.

поса́ди предл. *иза, позади.* – Иди́ поѕади ку́ћу, па се послу́шај, не́мамо ну́жник, јо́ш несмо́ напраи́ли.

по́sам прил. упор. поѕем. **1.** *под земљу.* – Не мо́г се ску́там по́sам. **2.** *у земљи, под земљом.* – Крти́ца жи́ви по́sам.

позвр̀кне свр. *скочи, одскочи.* – Ако ку́че ла́вне на чове́ка, а ови́ја позвр̀кне од њег, да зна́еш да е то́ј ло́ш чове́к.

по́sем прил. *в. posам.*

поси́да свр. *начини подзид, подзида.* – Тре́бе ма́лко да поси́дамо ону́ј њи́ву, да ни се не свузу́е земља́ надо́ле.

пои́да несвр. *увек поједе све што има да се једе.* – Кьд мло́го рабо́тимо, пои́дамо си це́л ле́б за ручьк. – Кра́ве пои́дају зелено́ мому́риште, а од онакво́ ма́ј ма́лко одви́јају.

пои́да се несвр. **1.** *једе се од муке.* – Пои́дам се од му́ку. **2.** безл. *изједа се, арчи се.* – Ма́з се пои́да ср̀чено. **3.** *лиже се од превелике употребе (о справама).* – Че́тћице на мото́р се пои́дају е́дномьн.

пои́дање с *гл. им. од поида (се).*

поизвр̀чају се свр. мн. **1.** *сви се изврну, претуре се.* – Ко́њи се упла́ше, р̀гну на едну́ стра́н , а љу́ђе се поизвр̀чају у е́ндак. **2.** фиг. *полегају, полежу.* – На пла́дне се копачи́ поизвр̀чају у ладави́ну, да се ма́лко одмо́ре.

по́издл̥бин прил. *из веће дубине.* – Извади́ во́ду по́издл̥бин, мо́ж да е она́ по́студена.

поиздоби́ва свр. **1.** *роди више деце.* – Жене́ поиздоби́вају де́цу до двае́с пе́ту, ше́сту го́дин и по́сле ви́ше не ра́ђају. **2.** *добије више пута, сви добију.* – Поиздоби́вају одликува́ња, па се нађи́те с њи́ ко Ру́си.

поизлѣ́же свр. *слаже по каткад.* – Чове́к мо́ра и да поизлѣ́же не́кад, да би преживе́л.

пои́мне свр. **1.** *цимне, сецне повремено.* – Теле́ пои́мне штра́нгуту, ал кьд ви́ди да е чвр̀сто вр̀зано оно́ се ма́не. **2.** *покуша.* – Коко́шка пои́мне да полети́, ал не мо́же.

пои́мне се свр. **1.** *сецне се, цимне се али не тако јако.* – Пои́мне се да ми се истр̀гне и́з ру́ће, ал ја́ држи́м чвр̀сто. **2.** *окане се неког порока за кратко и с времена на време; освести се заблуде, отргне се од нечега лошег.* – Пои́мне се од кава́нуту за поне́ће вре́ме, па си по́сле па наста́и.

поимњува́ње с *гл. им. од помињуе.*

поимњу́е несвр. **1.** *сеца, цима али не тако јако.* – Што́ ти́ ме́не поимњу́еш за рука́в? **2.** *покушава да се ослободи и побегне.* – Ви́ше пу́т е поимњува́л да побе́гне из а́псуту, ал не́ могѣ́л да уте́кне.

пои́ска свр. **1.** *потражи, затражи.* – И кьд сам гла́дан ме́н сти́д да пои́скам ле́б. **2.** *проведе неко време требећи некога од вашију.* – До́јди́, си́не, да те ба́ба пои́ска, запати́л си вьшће.

пои́ска се свр. *проведе неко време требећи се од вашију.* – Да се пои́скам док седи́м.

поиспл̀ни свр. *испуни до неке мере, испуни повремено.* – Поиспл̀не оне́ј прегла́бице по пу́т, кьд се се́те. – Поисплни́л образи́.

поиспл̀ни се свр. *физички се поправи.* – Поисплни́л се ма́лко, па стану́л му́ж.

поиспра́и свр. *исправи до неке мере.* – Поиспра́им не́ћи ексе́р да заове́м та́рабу, али и то́ј ме мрзи́.

поиспра́и се свр. *легне и исправи се по некад.* – Поиспра́им се ма́лко кьд ме ја́ко заболи́ грби́на, па па́ ко́пам.

пои́та свр. *похита, пожури.* – Да пои́там, да га урабо́тим до́тавнин.

поицу́е несвр. **1.** *иде понекад, одлази коме понекад.* – Поицу́еш ли код ба́буту, да ви́диш кво́ рабо́ти? **2.** *пада помало, пада с времена на време (о киши).* – Поицу́е ћи́шицата, не́чу да ка́жем, али земља́та ја́ко су́ва, па тре́бе гочка́ да и́де. **3.** *тече помало, цурка.* – Поицу́е вода́ на чешму́ту, али ја́ко сла́бо.

по́иште с *место на реци, потоку и сл. где се поји стока, појило.*

поја́нта ж *косо постављена греда у грађевинској конструкцији која служи да укрути ту конструкцију.* – На сва́ко ћуше́ мо́ра да се уда́ре по две́ поја́нте, а и уну́тра по нека́.

поја́ње с *гл. им. од пое, певање.* – Не́ ме́н дњи́с до поја́ње, по́више ми до́јде да ро́внем, па у́ свет да и́дем.

по́јде свр. *пође, крене*; упор. пође. – По́јдемо ми́ е́дно ју́тро у Ка́лну, кѣ́д ре́коше, не мо́ш се про́јде, одне́л Тимо́к ћупри́ју. – Оре́си сти́зају за бува́ње и мому́руза за брање́, кѣ́д ђа́ци е́сени по́јду у шко́лу.

по́јђе свр. рет. *в. пође.* – Не́че, же́на, да по́јђе без ме́н.

пое́ несвр. *в. пое.* – Ми́лка ја́ко у́баво пое́, а Салу́нка кѣ́д пое́, она́ ко да ру́ца.

по́јка ж *она која лепо пева.* – Мој у́ мате́р си ње́јан башта́ ока́л По́јка, ел је у́баво пе́ла, по́сле е и оста́ло и́ме А́нка По́јка.

пое́ри се свр. *потрчи.* – Де́ се поју́ри́, па ч га, ега́, сти́гнеш.

пое́трина ж *одлазак на гроб првог јутра по сахрани покојника.*

по́кажња ж *в. показ.*

по́каз м *предзнак, показање*; упор. покажња. – То́ј е ме́не по́каз би́л...

пока́ни свр. **1.** *понуди чиме.* – Кѣ́д ти до́јде чове́к у ку́ћу мо́ра с не́што да га пока́ниш. **2.** фиг. *проба да обави физиолошку радњу.* – А́јде, си́не, покани́ па́чето да мо́чка.

покањува́ње с *гл. им. од покањуе (се).*

покању́е несвр. и уч. *нуди, нутка.* – Покању́ем га, куде́ да не, али о́н се срамо́е, па не́че.

покању́е се несвр. *сам себе нуди (напр. алк. пићем).* – Покању́еш ли се с пије́њицето, ел слу́шаш до́ктури?

пока́пу свр. мн. **1.** *само што не поскапају, једва издрже да не поскапају.* – Покапа́ли смо за во́ду. **2.** *угину, помру.* – Оста́ли и да пока́пу о́д глади и од сту́д.

пока́ра[1] свр. *благо изгрди кога.* – Несѣ́м га би́л, са́мо сам га покара́л.

пока́ра[2] свр. **1.** *потера (кола, стоку и сл).* – Пока́рај и мое́ козе́ до Ћупри́ју, до́ле че и прива́не ма́ти. **2.** *никне и почне да се развија.* – Пшени́ца ве́ч покара́ла кла́с.

покара́ч м *пастир на бачији који догони овце на мужу.*

покарува́ње с *гл. им. од покаруе (се).*

покару́е несвр. **1. а**. *тера да иде мало брже, гони мало јаче.* – Покару́ј гове́дуту, ако ми́слиш до́ мрак да сти́гнемо. **б**. *тера повремено кога да нешто ради.* – Покару́ју ли те на не́ку ра́боту, ел ди́гли ру́ће од те́б? **2.** *кори, грди по некад (али не тако јако)* . – Покару́е ли те башта́та, ел не?

покару́е се несвр. *свађа се, кара се, али не тако јако и често.* – Покару́е си се и с ме́н и с ма́тер.

покашљува́ње с *гл. им. од покашљуе.*

покашљу́е несвр. *кашље помало и с времена на време.* – Покашљу́е, же́на, не́ знам кво́ му е.

покладува́ње с *гл. им. од покладуе.*

покла́дуе несвр. **1.** *прославља Покладе као дан када почиње Велики пост.* – Дњи́с покла́дуемо за Вели́гден. **2.** *уздржава се од узимања мрсне хране, пости.* – Покла́думо сви́ пости́, па тѣ́г и сре́ду и петѣ́к.

покла́ти свр. *заклати, продрма.* – У́зе, по́клати крчаже́нцето, да ви́ди да л

и́ма рећи́ја у ње́г, па књ она́ љо́цну, о́н га на́трти и до́бро пи́ну.

покла́ти се свр. *заклати се, зањише се*. – Не́ма ли́с да се покла́ти; умири́ло се вре́ме.

поклачува́ње с *гл. им. од поклачуе (се).*

поклачу́е несвр. и уч. *клати повремено, клати полагано*. – Че́сто ми Су́рка поклачу́е шу́ленцето, ци оти́де на че́три но́ђе.

поклачу́е се несвр. *клати се помало, клати се с времена на време.* – И́де и поклачу́е се, зна́чи па́ се напи́л.

поклопа́ло с *горњи покретни део какве посуде који је затвара, поклопац*; упор. заклапало, заклопало. – Сва́ко гр́не на́јде свое́ поклопа́ло.

поклопа́лце с *дем. од поклопало*. – Где́ ли е мало́но поклопа́лце?

покло́пи свр. **1.** *постави кога да лежи потрбушке.* – Бу́гари човéка покло́пе, па га ру́зају с това́ђе по грби́ну и по ду́пе док се не утро́и. – Обрне́те му гла́ву на́низбрд, па га поклопе́те, да му изле́зне вода́ из меши́ну, да се не уда́ви, ако се ве́ч до сѣ́г не́ удави́л. **2.** *постави какав суд отвором надоле.* – Ако е ведро́то празно́ узни́ па га поклопи́ на́зам, да не ла́зе пога́нци по ње́га ньчѣ́с. **3.** *притисне, заклони (прстом, шаком и др.).* – "Ч да доби́еш оно́ј што оста́не књ на ре́ч "мудар" с пр́с покло́пим пр́вње сло́во". "А ти́ оно́ј књ на ту́ј ре́ч с пр́с покло́пим са́дње сло́во!

покло́пи се свр. *легне потрбушке.* – На грби́ну н у́мем да спи́м, на стране́ ме пре́цве не́кво гло́це, на́јбоље ми књ се покло́пим.

покло́пче с *дем. од поклопац.* – Да му на́јдеш пасе́н покло́пче, да ти се не испљи́ска васу́љат ус пу́т.

покљо́ка свр. *избаци редак измет живина или птица.* – Покљока́ла кокóшка басама́к.

покљо́ка се свр. *избаци редак измет живина или птица.* – Ти́чи ми се покљока́ли на прање́.

покљоко́ди́ свр. шаљ. *в. покљока*. – Немо́ј да седи́ш пода ду́дат, да те не покљоко́ди́ не́ко ти́че.

покљоко́ди́ се свр. шаљ. *в. покљока се*. – "Спи́, спи́, спи́, па се покљоко́ди́." (пева славуј у својој песми).

покљоко́ди́ше свр. у ауг. значењу *покљокоди.* – Води́ си рачу́н да те не покљоко́ди́ше гуса́нат дор га но́сиш.

покљоко́ди́ше се свр. у ауг. значењу *покљокоди се.* – Чу́ма ви уби́ла, па ел мо́ра да се покљоко́ди́шете бѣ́ш пред вра́та?

покљу́ца свр. *поједе кљуцањем.* – Ју́тром покљу́цам ле́б и гро́зје, ел ле́б и цре́шње, па ото́дим на ра́боту. – Покљу́цам си по едѣ́н гро́з, два́, ако ми се кљу́ца.

поко́ј м *обред на првој вечери у покојниковој кући после сахране, када се за треће обређивање вином уз боцу шаљу свећа покојњача, кита цвећа и јабука, при чему сваки учесник испије из боце мало вина. По завршетку овог ритуала више се не пије за покој, него се наздравља за здравље и живот живих*.

поко́кви свр. *проведе неко време негујући кога с особитом нежношћу и пажњом.* – Не́к оста́не дете́то ма́лко код ме́н, да га ја поко́квим.

поко́шка се свр. *(обично у мн. покошкају се) посвађа се, споречка се с ким*. – Не́ знам кво́ им е било́ та се покошка́ше и од тѣ́г избега́вају едѣ́н дру́гуга.

покра предл. *покрај, поред*. – Покра то́лку рећи́ју у по́друм, о́н и́де по кава́не.

покравѣ́ц м *ћилим од козје длаке којим се покрива крупна стока*.

покрави́ца ж *поњава којом се покрива при спавању*; упор. покрвица. – Ньчѣ́с сам се покри́л с две́ покрави́це и па́ ми било́ зима́. в. пртена покравица.

покрави́чка ж *дем. од покравица*. – Књ пошѣ́л у во́јску поне́л дво́и опѣ́нци,

покрави́чку и јо́ш дру́го кво́ че му затре́бе.

покрадњу́е несвр. *краде помало и повремено*. – Поче́л, же́на, да покрадњу́е ја́јца из гње́здала.

покрви́ прил. *до уништења*. – Те́ра га покрви́.

покрви́ца ж *в. покравица*.

покре предл. *покрај, поред*. – Прооди ко покре ту́рско гро́бје.

покри́ва ж бот. *коприва* Urtica dioica L.

покри́вка ж **1.** *оно чиме се покрива при спавању (пољава, јорган и сл.).* – И́мам до́бру покри́вку и па́к ми но́чум зима́. **2.** *оно чиме се покрива кућа (слама, ћерамида, креп и др.).* – Покри́вка на но́ву ку́ћу че да е од кре́п. **3.** *в. квачка (3).*

покри́е свр. *покрије, прекрије*. – Напраи́л ку́ћу до кро́в, ал не́ма па́ре да ју покри́е.

покр̀ка свр. *халапљиво поједе.* – Њи́ не́колко се́дну и покр̀кају це́лог овна́.

покрклó с *в. подробица*.

покр̀ми свр. *нахрани стоку јачом храном него обично, првенствено јармом, мало боље посољеном.*

по́кров м *в. квачка (3).*

покрови́ца ж рет. *в. покравица*.

покр̀пи свр. *достане, достигне, подмири потребу*. – Че ни покр̀пе две́ и́љади дина́ра покре сва́дбуту.

покр̀сник м *в. крсник*.

покр̀стица ж *везени мотив у виду крстића*. – Везе́м "ку́варицу" на покр̀стице.

покр̀ши свр. *поломи, све поломи.* – У́знем па покр̀шим сви́ пру́тје, да не́ма скво́ да ме би́ју.

покр̀ши се свр. *поломи се.* – Покрши́ле му се са́не, зато́ј што и претереті́л.

поку́са свр. *кашиком поједе неку течну или ретку храну.* – Поку́самo чорбу́ту, а шангаре́путу и не дова́чамо.

поку́та свр. *посакрива.* – Реши́ла сам да му поку́там туту́н и чу́калата, та да се ма́не да пу́ши.

поку́та се свр. *посакрива се.* – Поку́та се на́род по а́лође и по ро́вине, да га Ту́рци не на́јду. – Кьд ми́ по́јдемо код њи́ у́ гости они́ се не́где поку́тају.

поку́тњина ж *покућанство, покућство*. – Упропа́стена ни сва́ поку́тњина, од ту́ј по́водњу.

пола́ ж **1.** *скут, предњи део сукње.* – Намокри́ла сам си по́ле дор сам бува́ла гр̀снице. **2.** *ширина тканине.* – Саши́ла сам две́ покрави́це од по две́ по́ле.

пола́гају несвр. мн. *двојица или двоје наизменично кусају истом кашиком (онда кад за једнога недостаје).* – Ми́ља и На́цко че да пола́гају, њи́ не́ гроза́ едно́ о́д друго.

полага́ње с *гл. им. од полга.*

польгѣ́цка прил. *в. польгьчка*. – Де́ ма́лко по польгѣ́цка, не мо́г те сти́гнем.

польгѣ́цке прил. *в. польгьчка*. – Де́да и́де ја́ко польгѣ́цке.

польгѣ́цко прил. *в. польгьчка*. – Са́мо польгѣ́цко, све́ че си бу́де.

польгѣ́чка прил. *полако, полагано*; упор. польгьцка, польгьцке, польгьцко, польгьчке, польгьчко. – Польгѣ́чка преко прегла́бицу.

польгѣ́чке прил. *в. польгьчка*. – Польгѣ́чке, польгѣ́чке, па че си сти́гнете.

польгѣ́чко прил. *в. польгьчка*. – Иди́ си польгѣ́чко, немо́ј да гра́биш.

по́лазник м *в. квачка (2).*

полазу́е несвр. *долази као положајник*.

полѣ́к прил. **1.** *полако*; упор. пьльк, пьлько. – Иди́ полѣ́к и гле́д си пре́д ноће. **2.** удвојено: полѣ́к, полѣ́к, значи *мало по мало*. – Полѣ́к, полѣ́к до ца́ра се чу́ло.

полѣ́кшица ж *олакшица, помоћ*. – Ни од коју́ стра́н не́маш полѣ́кшицу, сви́ те прити́сли и са́мо о́кају: да́ј.

по́лани прил. *претпрошле године.* –

Јóш пóлани смо телѝ да га жéнимо, ал óн нéче док не услýжи вóјску.

пóльсно прил. комп. од льсно *лакше, угодније*. – Ма, пóльсно ми без њéг, óн ми сáмо засмѝта и закр̀туе.

полатéње с *гл. им. од полати.*

полáти несвр. упор. полита. **1.** *полеће.* – Еропла́н за Бéч полáти у дéсет сáта. **2.** *покушава да полети.* – Еднó тѝче полáти, ал не мóж да полетѝ. **3.** *насрће на тучу.* – Бóље ти е немóј да полáтиш, вѝдиш ли кољѝ су.

полатѝка ж **1.** *политика*; упор. полетика. – Мýжје се збéру у зáдругу па бѝстре полатѝку. **2.** *сплетка, сплеткарење.* – Já с тýј њóјну полатѝку нéмам нѝкву вéзу.

полежýшка ж у дем. значењу *онај који час, час па легне, лењтина*. – Óче ли да кóпа дьнѝс нáшата полежýшка?

пóлеп м *тесто које се је прихватило за нађве или какав други суд у коме је мешено*. – Пóлеп да се острýже и да се сѝпе у помијáрник.

полетѝка ж *в. полатика*. – Тóј су свé сéлће полетѝће.

полѝба свр. *покуса неку течну храну.* – Пóлиба млекцé и óтиде да се ѝгра.

полѝпчу свр. **1.** *поцркају до последњег.* – Свé че ни кокóшће полѝпчу од кýгу. **2.** *умру, помру.* – Ел тѝ чéкаш да мѝ полѝпчемо óд глади, па тѝг да се вáчаш за рáботу?

полѝта несвр. *в. полати*. – Штр̀к полѝта прко бáру. – Полѝта, ал jóш мьнечѝк да полетѝ. – Полѝта на бóј.

политáње с *гл. им. од полита*.

полѝчка ж **1.** *дем. од полица (хоризонтално утврђена даска на зиду или у орману)*. – Застрýзи су ти на полѝчку иза врáта. **2.** *доња, хоризонтална дашчица на јарму.* – И полѝчка на ерѝм мóра да е од јакó дрвó, од есенóвину. **3.** *дашчица за утезање поломљених костију.* – Врзáли му нóгу у полѝчће.

пóлноч м *пола ноћи, поноћ*. – До пóлночи босѝљак да нѝкне.

половѝн ж **1.** *један од два једнака дела.* – Половѝн за мéн, половѝн за тéб. **2.** *средина чега.* – Пресечѝ га преко половѝн. **3.** *део тела око паса, струк.* – Ýвати јý преко половѝн. в. вреви с половин уста.

половѝн мотавѝло с *в. чељуска (2).*

половѝнка ж *дем. од половин (1).* – Чýвај си твóуту половѝнку. – Не пýши цéле цигáре нéго половѝњће.

половнѝца ж **1.** *половина хлеба из црепуље.* – Дьнѝс му мáлко половнѝца. **2.** *половина ведра млека на бачији (као мера).*

полóг м **1.** *јаје које стално стоји у гнезду да би кокошке ту носиле, мућак.* – Збéри јáјца, ал пáзи да не ýзнеш и полóгат. **2.** *гнездо у коме кокошке носе јаја.* – Претрéсал свѝ полóзи.

полóзи м **1.** (мн. од полог) **2.** фиг. *тестиси, муда*. – Изедéш си полóзи.

полóмје ж *зб. од поломка (снопић конопље).* – Полóмјето че да натóпимо у пóмало топѝло.

полóмка ж **1.** *в. поломће*. **2.** *једно народно коло*.

полóмће ж мн. (јд полóмка) *снопићи конопље начињени од умршених и изгажених стабљика током брања*. – Од клчѝна од полóмће сýчемо повóрће.

полóпа свр. *халапљиво поједе, поједе као што свиња једе тесто*; упор. излопа. – Замéшам момýрузно брáшно, сипéм им у корѝто и свѝње га за час полóпају.

полóче с *омањи земљани суд за пиће у виду бокала (око пола оке).* – Полóче винó за ручѝк ми дóста.

полóче свр. **1.** *попије лочући (о животињи).* – Цáка полóче пóла ћѝло млекó на едьнпýт. **2.** фиг. у пеј. значењу *испије, попије*. – Полóчу си винó до Божѝч, па пóсле нéмају.

полошáе се свр. **1.** *позли коме,*

постане коме лоше. – Не́над се ја́ко полоша́л, не мо́ж д и́де на ора́ње. **2.** *поквари се (о времену мет.).* – Полоша́ло се вре́ме, не мо́ж се жње́.

по́луда ж *лудило*. – Уда́рило га на по́луду.

полуде́е свр. *полуди.* – Од ње́г чу да полуде́ем, не́ од дру́го.

полу́ја ж *понуда*. – Што́ ми неси́ каза́ла, / Где́ ми дра́го болу́је, / Да му но́сим полу́је (н. п.).

полуле́тан, -тна, -тно *који је пунолетан*. – О́н јо́ш не́ полуле́тан, не мо́ж да одгова́ра.

полута́н м (мн. полута́ни и полута́ње, уз бр. полута́на) *сељак који ради у фабрици*. – На́с сеља́ци су си́лом тера́ли у ва́бику и да си ма́немо зе́мљу, а по́сле поче́ли да ни о́кају полута́ни и да ни исте́рају из ва́брику, ко ми́ це ога́здимо, ел рабо́тимо и та́м и та́м.

полути́на ж *половина нечга (обично од заклане животиње)*. – Една́ полути́на че се шу́ши, а друга́та че се ту́ри у замрзива́ч.

полу́тка ж *једна од парцела на које је подељена велика њива ради лакше обраде и плодореда*; упор. потковина, табел, табље, на прч.

полу́чи свр. **1.** *одвоји сву јагњад од оваца, јарад од коза, телад од крава и сл.* – Дојди́ да ми помо́гнеш да полу́чимо ја́ганци. **2.** *из намешаног стада издвоји овце различитих власника.* – Ју́тром и ље́сно наме́шам, ал и си́лом ве́чером полу́чим.

поља́к м *чувар поља, пољар*; упор. паљак. – Драгути́н Пе́чени е би́л на́јзагуљен поља́к у на́ше вре́ме.

поља́нка ж *дем. од пољана, пољаница, пољанче.* – Ри́тајте ло́пту та́м на поља́нкуту, што́ сте дошли́ пред вра́та, да стро́шите пе́нцер.

поља́штина ж *оно што се плаћа пољаку за чување поља*; упор. паљаштина. – Плати́ по́рез, плати́ при́рез, плати́ пољаштину, па одо́кле ми, ма́јковићу, то́ље па́ре.

по́ље с *в. обере поље*.

поље́ва несвр. упор. пољива. **1.** *полева коме да се умије.* – Снаа́ мо́ра да поље́ва на све́кра. **2.** *залева башту или што друго.* – Поље́вам гради́ну сва́ку дру́гу ве́чер. – Пољева́ ли ћи́тени бос́иљак?

пољева́ње с *гл. им. од пољева*.

поље́вица ж *расквашено и клизаво земљиште настало несмотреним пролевањем воде*; упор. пољевка (1). – Немо́ј да пра́иш поље́вицу по со́бу.

поље́вка ж **1.** *в. пољевица*. – Па́к си напраи́л поље́вку пред вра́та. **2.** *обичај да млада сутрадан по венчању полије сватовима да се умију.* – Сѣ́г је ре́д сви́ д и́ду на поље́вку.

поља́ва несвр. *в. пољева*. – Ле́тем књ е су́ша поља́вамо гради́ну свѣ́ћи дѣ́н.

поља́е свр. **1.** *полије коме при умивању.* – О́ч ли да ти поља́ем, ел че си си са́м поља́еш? **2.** *залије башту или нешто друго (ливаду, цвеће и сл.).* – Поља́ла сам раса́дници пред сл́нце што че да за́јде.

поља́це с *дем. од поље, мала равница у брдовитом пределу*. – У на́ш кра́ј и́ма и по не́ко поља́це, али већи́ном брежуља́ци.

Пољобрани́ја ж п. п. *другог маја по старом, а петнаестог маја по новом календару*; упор. Пољоранија и Ранопољија.

пољупри́вреда ж *земљорадња, пољопривреда*. – Едногá си́на да́л на шко́ле, а друго́тога остаи́л на пољупри́вреду.

пољупри́вредан, -дна, дно *који припада пољопривреди, који се односи на пољопривреду.* – Го́ре на тра́пат и́ма големо́ пољупри́вредно има́ње.

пома́га несвр. **1.** *помаже у вршењу неке радње, у неком послу*. – Ве́ља ми пома́га да ко́симо. **2.** *потпомаже (материјално).* – Пома́га ме где́ да не́,

јучéр ми дáл стó бáњће. – Помáган си кљд гóд је требáло и кљд гóд смо могли́.

помáга Бóг изр. *поздрв који при сурету изговарају жене*. –"Помáга Бóг, Милéво"! "Бóк ти помóгал"!

помáга се несвр. *помаже се неким средством у послу, радњама и сл.* – Помáга се с тóвагу кљд óди, с цви́ћери кљд чи́та, с вештáчћи зýби кљд едé; етé квó е остáло од човéка.

помагáљћа ж *мотка, кратка мотка којом се помаже у неким радњама (ходу, помицању предмета и др.), тојага*. – Кљд ýзнем еднý помгáљћу чу ти покáжем.

помáгање с *гл. им. од помага (се).*

помáзни свр. **1.** *помилује по коси или образу.* – Свáка мáти вóли кљд нéћи помáзни њójно детé. **2.** *пређе лагано шаком преко неке глатке површине.* – Помазни́ га да ви́диш колкó е мáзно. **3.** *углача, заглади.* – Узни́ да помáзниш мáлко вретéново, закачýе ми жи́ца док предéм. **4.** *подмаже нешто маснећом или чим другим.* – Кљд чу да тýрим лéб да се печé, јá га озгóр помáзним с вóду.

помáзни се свр. **1.** *погладн се руком.* – Кљд се дóбро наедé óн се помáзни по меши́ну и узри́гне. **2.** *умиљатим наступом покуша да подиђе коме.* – Помазни́ се покре њéга да ви́диш да л е љýт, ел нé јáко, па га замоли́ за нећи грóш.

пóмал, -а,-о *који је мањи, мало мањи*. – Пóмалијат капýт че ти одговáра, њéга купи́.

пóмьлецьк, -цка, цко *в. поманечьк*. – Já сам пóмьлецьк од њéга, ал сам пójак.

пóмьлечьк, -чка, -чко *в. поманечьк*. – Ел ти́ знáеш квó е пóмьлечко од бл̥ý?

помáми свр. *почне да мами, позове мамећи*. – Помами́ прáсето с коренчьк, па да ви́диш ел нéче д и́де по тéб.

помáне свр. *ослаби у интензитету* **а**. *бол*. – Одóцутра ме јáко болéше зýб, сьг ме пóману. **б**. *ветар.* – Поманýло сьг да дýва.

пóмьнецьк, -цка, -цко *в. поманечьк*. – Пóмьнецкото детé че им пójде у чкóлу.

помањýе несвр. *слаби у интензитету*. **а**. *бол.* – Помањýе ли те болéжат? **б.** *падавине.* – Помањýе ли ћи́шата, ел си jóш шóра?

помењувáње с *гл. им. од помењуе*.

помењýе несвр. *спомиње, помиње.* – Помењýе ли и мéн у писмóто, ел си сáмо на тéб писýе? – Помењýемо те чéсто.

померемéти свр. **1.** *поремети*; упор. измеремети. – Кљд те удáрим мóзак ш ти померемéтим. **2.** *помери, помакне.* – Не мóг га сáм померемéтим, мóра ми нéћи помóгне.

померемéти се свр. **1.** *поремети се, доживи неки физички поремећај*. – Помереметúла се док дизáла цáкови у вршу. **2.** *доживи какав психички поремећај.* – Тáм долéко, детéто им се помереметúло, ал они́ кýтају, не вóле да се тој знáе.

помéсти свр. **1.** *помери, помакне.* – Éл ми помогни́ да помéстимо шифуњéрав, по уз дýвар. **2.** *премести са једног места на друго.* – Да га помéстим на дрýго мéсто, али на коé?

помéсти се свр. **1.** *помери се.* – Помести́ се мáлко пóнатам, да и́ма и já гдé да сéднем. **2.** *премести се.* – Мóра се пóместим одóвде, од овýј прóмају.

помéтина ж *постељица плода после порода*. – Кýчка кљд се окýчи, онá си поедé помéтинуту.

помéтне свр. *роди пре времена, насилно роди, побаци*. – Пá пометнýла, прлéг да нéче да и́ма дéцу ви́ше.

помецу предл. *између, међу*. – Помецу нáс нéма ни́квo неподéлено. – Кристóс помецу нáс.

помецумéрица ж *несугласица, неспоразум*. – Ýбаво си живувáли, а сьг дошлó нéшто на помецумéрице код њи́.

помéшка свр. у дем. значењу

промеша мало. – Свекрва одведе́ младеневе́сту до ње́чви и та́м поме́шкају ма́лко, па по́сле ула́зе у со́бу.

поме́шта несвр. **1.** *помера.* – Комши́ја ми поме́шта мецу́. **2.** *премешта.* – Не мо́г ово́ј ста́лно да поме́штам по ћушети́ју.

поме́шта се несвр. **1.** *помера се.* – Седи́ ко дуба́р, не поме́шта се. **2.** *премешта се.* – Це́л бо́жи дан се поме́шта по ладави́не.

поме́штање с. *гл. им. од помешта (се).*

помија́р м **1.** *онај који рукује помијама, онај који је закупио помије у некој установи (касарни, ресторану и сл.).* – Помија́р одво́зи поми́је у о́сом са́та ве́чером. **2.** *лош, некарактеран човек.* – Не́мам по́слу с помијари́.

помија́рка ж *лоша, неморална жена*. – Гла́ву ш ти стро́шим, помија́рће една́.

помија́рник м **1.** *стари бакарни котао у коме се сакупљају помије.* – И помија́рник тре́бе не́ћи пу́т да се опе́ре. **2.** фиг. *погана уста која говоре бестидне, злобне и неистините речи.* – Када́ ч едьнпу́т да затво́риш ти́ја тво́ј помија́рник?

поми́је свр. *овлаш умије, покваси*. – Поми́те дете́то по чало́, да му лькне.

поми́је ж *прва вода од опраних судова са остацима хране која се даје домаћим животињама*. – Си́пи поми́је на сви́ње.

поми́је се свр. *овлаш се умије, покваси се водом по лицу.* – Ако ти домучне́е, са́мо да се поми́јеш о́дма ч ти про́јде.

поми́јће ж *дем. од помије*. – Колко́ има́ поми́јће прасци́ти и попи́ше.

поми́не свр. **1.** *опстане, издржи без неке неопходне ствари, прође без нечега.* – Дьнс че да поми́немо бес ле́б, али ју́тре, те́шко. **2.** *буде на неком месту, задржи се на неком месту, опстане.* – Овде́ ви́ не мо́ж да поми́нете, / О́дма да и́дете (б). **3.** *изврши неку функцију.* – Ци́пиле ми несу́ мло́го у́баве, ал че да поми́ну за по ћи́шу. **4.** *проведе се негде.* – Како́ по́мину на сва́дбуту? **5.** *проживи живот с ким.* – Какве́ све́ за́млате несу́ помину́ле за́едно, та ви́ да не мо́ж да поми́нете. **6**. *умине бол.* – Сьг ме ја́ко боли́, ал че ва́ља по́после да поми́не.

помињува́ње с *гл. им. од помињуе*.

помињу́е несвр. **1.** *опстаје, преживљава, иде некако кроз живот.* – Питу́еш ме ко са́м. Ете́ помињу́ем не́како. **2.** *преживљава код некога.* – Помиењу́ем код њи́. **3.** *престаје да боли.* – Помињу́е ли боле́жат?

поми́та несвр. **1.** *помера, премешта.* – Не мо́г ви́ше да поми́там ове́ј твое́ дрешо́љине, чу да у́знем да и ци́днем. **2.** *омета, збуњује.* – Ћу́ти, немо́ј да ме поми́таш док пису́ем пи́смо. **3.** *побацује пород.* – Ве́ч е два́ пу́т помита́ла, не мо́ж да ро́ди дете́.

поми́та се несвр. **1.** *повлачи се, вуче се по угловима и забаченим местима по кући (о непотребним стварима).* – Мо́ете венча́лне ципи́ле се помита́ше, помита́ше по ћушети́ју, али од не́ће вре́ме и не виде́вам, мо́ра да и не́ћи у́зе. **2.** *збуњује се, није сигуран у своје памћење.* – Нешто се поми́там, не мо́г бьш да се се́тим.

помита́ње с *гл. им. од помита (се).*

помица́љће ж *орнаментни мотив на двопређним чарапама*.

помишље́ва несвр. *помишља.* – Помишље́ваш ли ти́ кво́ мо́ж да се де́си, ако ти, неда́ј Бо́же, пу́кне гу́ма?

помлацува́ње с *гл. им. од помлацуе (се).*

помлацу́е несвр. **1.** *чини да неко изгледа млађи, удешава кога.* – Помлацу́е га Се́ља, берби́рин. **2.** *уводи млађе јединке у заједницу, подмлађује.* – Помлацу́емо о́вце за си́рење и за вл́ну, старе́те че да ти́камо.

помлацу́е се несвр. *постаје млађи него раније, подмлађује се.* – Како́ се о́жени по дру́ђи пу́т, по́че да се

помлацу́е.

помдзе́ свр. **1.** *помузе.* – Тре́бе да помдзе́м о́вце, да напо́им гове́ду, па тѓг да сле́знем у сало́. **2.** фиг. *ухвати кога за тестисе.* – Про́бај да помлзе́ш Жи́вула, да ви́диш кво́ ч ти рабо́ти.

помодре́е свр. *поплави, помодри.* – Ел не ви́диш да ти дете́ помодре́ло од рова́ње?

помо́зи Бо́г изр. *поздрав којим се поздрављају мушкарци.*

помо́кри свр. *покваси, накваси.* – Ако ч да начуку́еш ко́лци у су́ву зе́мљу, мо́ра земљу́ту ма́лко да помо́криш.

помо́ли се Бо́гу изр. *опрости се од живота.*

помољѣ́ц м *онај који довезе или донесе жито у воденицу да би му се самлело, помељар.* – Лу́ковћи помољци́, а се заесе́ни, вре́чу, две́ на коња́, па у Ка́меницу у водени́цу.

по́моч м **1**. *радња којом се олакшава рад или положај другога, помоћ.* – Мо́ж ли не́ћи да до́јде у по́моч, да ни помо́гне да се извлче́мо из ово́ј бла́то? **2.** *материјална средства која се пружају као потпора некоме.* – Доби́ва не́ћи по́моч од со́сијално.

помо́ча свр. *испусти мокраћу на нешто.* – Куи́ е помоча́л но́ве та́рабе?

помо́ча се свр. *испусти мокраћу, помокри се.* – Пуште́те ме да се помо́чам.

помо́чан, -а, -о трп. од помоча *који је постиђен.* – Дојде́ од њи́ ко помо́чан.

помо́чка свр. у дем. значењу *испусти мокраћу, помокри.* – Сѓг че Ца́ка да помо́чка ону́ј банде́ру.

помо́чка се свр. у дем. значењу *испусти мокраћу, помокри се.* – А́јде, си́нко, да се помо́чкаш, да ми се не умо́чкаш у спање́.

помочу́ља ж **1.** *она која мокри у кревету (о женском детету).* – А́, помочу́љо, гле́ колка́ си пора́сла, а јо́ш се умочу́еш. **2.** *лоша жена, неуредна жена.* – Њего́вата жена́ е една́ пра́ва помочу́ља.

помр̀дори свр. *мрдне понекад, промешкољи се.* – Спи́ ко то́п, ал помр̀дори не́ћи пу́т.

помр̀зне се свр. *(обично у мн. помрзну се) смрзну се, посмрзавају се.* – Не́че ми́ да дозво́лимо да се ви́ помр̀знете, че ви дока́рамо дрвца́.

помрцува́ње с *гл. им. од помрцуе.*

помрцу́е несвр. *мрда помало, мрда с времена на време.* – Помрцу́е с мустачи́.

пому́к м **1.** бот. *јужна биљка из чијих се плодова добија памучно влакно, памук* Gossypium. **2.** *памучна влакна од којих се праве тканине и вата.* – Ме́ко ко пому́к. – На пому́к му ду́шу ва́ди. – Ми́ пому́к не преде́мо, купу́емо си камче́лће.

помуче́ран, -рна, -рно *који је од памука, памучан.* – Бе́лим помуче́ран поста́в.

помуче́рница ж *кошуља од памучног платна.* – За свѣ́ћи дњ но́сим пр̀тену кошу́љу, а на пра́зник се преме́ним у помуче́рницу.

понаби́ва несвр. *набија до извесне мере, набија повремено.* – Понаби́ваш ли ти́ и но́ви ко́лци у лозје́то, ел си са́мо од они́ја ста́ри не́ћи поначу́каш? – Понаби́вај и чвр̀сто, кьд и вѐч наби́ваш.

понабива́ње с *гл. им. од понабива.*

понабиву́е несвр. *в. понабива.* – Понабиву́ј вл̀нуту у ца́кат, да ста́не по́више.

понаближу́е несвр. **1.** *ставља близу једно до другога.* – Понаближу́ем тр̀мћеве да би могле́ све́ да ста́ну у ову́ј о́градњу. **2.** *приближава се.* – Кьд поче́мо да понаближу́емо кьм Штр̀пци у́вати ни ћи́ша, едва́ се скута́мо у едну́ пле́вњу.

понаближу́е се несвр. *полако се приближава.* – Понаближу́е се кра́ј на ве́рието, а ти́ књи́гу не узи́маш.

понабли́зи свр. **1**. *стави близу једно до дугог.* – А́јде да понабли́зимо нави́лциви до пу́т, да мо́ж по́сле лѣ́сно

да и натова́римо. **2.** *дође прилично близу.* – Кљд понабли́зиш до они́ја бре́г, ти́ се распи́тај по кои́ пу́т тре́бе д и́деш у Мучи́бабу.

понабли́зи се свр. *приближи се.* – Понаблизе́те се едно́ до́ друго, да ви бу́де то́пло кљд спите́.

понава́ли свр. *нагне мало на коју страну.* – Понавали́ га ма́лко на го́рњу стра́н.

понава́ли се свр. **1.** *навали се, нагне се мало на неку страну.* – Понава́ли се, али си стои́. **2.** *наслони се.* – Понавали́ се ма́лко на ме́н, да се одмо́риш. **3.** *легне мало да отспава.* – Понава́лим се нећи пу́т на пла́дне, али сла́бо.

по́нагоре прил. *још мало навише, још мало нагоре.* – Поткачи́ се по́нагоре, бо́ље ч да ви́диш о́д висин.

по́нагорђе прил. у дем. значењу *понагоре*. – Од есе́нат, па по́нагорђе и́ма едѣ́н кла́данац, на ње́г да зава́неш во́ду.

по́нагоршће прил. у дем. значењу *понагоре*. – Помькни́ се по́нагоршће.

понагр́би се свр. *мало се погрби, погури се.* – Ста́рчичат се понагр́би и ото́ди, не́ма да вла́чи но́ђе.

понадво́р прил. **1.** *напољу.* – Деца́ це́л дѣ́н понадво́р, на пр́заљ̑у. **2.** *ићи напоље ради физиолошких потреба, понапоље.* – Ишѣ́л ли си понадво́р? – Мо́ра д и́м понадво́р. в. иде понадвор.

понадво́рица ж бол. *пролив*; упор. дрискавица. – Вану́ла га не́ка понадво́рица, па не устр́за панталóне.

по́надоле прил. *мало ниже, мало наниже.* – Уватѝ га ма́лко по́надоле.

по́надољ̑ће прил. у дем. значењу *понадоле.* – Песѣ́к ва́димо ете́ ма́лко по́надољ̑ће од Пра́г.

по́надољ̑шће прил. у дем. значењу *понадоле*. – Јо́ш пондо́љ̑шће од по́тписат поче́ли да откопу́ју цр́кву.

понаеде́ се 1. *прилично се наједе.* – Кљд се свињ̑а́ понаеде́ она́ превр́не кори́то. **2.** фиг. *поправи своје материјално стање.* – Чим се не́ћи понаеде́, о́н по́чне да не позна́ва ни́куг.

понаси́ра несвр. *погледава на што или кроз што*; упор. понасируе. – Понаси́рај код кра́вуту кљд е ве́ч привреми́ла. – Понаси́раш ли ти́ на врата́та да ви́диш и́ду ли?

понаси́ра се несвр. *једва се назире, назире се на махове*; упор. понасируе се. – Понаси́ра се проз оно́ј глу́место дрво́, ал несѣ́м бњ̑ш си́гурна да е то́ј о́н.

понасиру́е несвр. *в. понасира*. – Понасиру́еш ли код болника́тога?

понасиру́е се несвр. *в. понасира се*. – Понасиру́е ли се не́кво, ел не?

пона́спе свр. **1.** *навири по каткад*; упор. понаспрне. – Пона́ѕрем да ви́дим, јо́ш ли су ту́ј. **2.** *сврати да обиђе кога.* – Пона́ѕрем, тека́, и код њѝ кљд и́мам вре́ме.

понаср́не свр. *в. понаспе*. – Понаспрни́ у грне́то, да ви́диш свари́ло ли е се. – Понаср́не и о́н, али си по́више она́.

понаср́нси се свр. **1.** *набубри до извесне мере.* – Кљд му се зрнца́та понаср́нse тѣ́г да се са́ди. **2.** *напне се, наљути се по каткад.* – Понаср́нси си се тека́ поне́ћипут ели́с бађа́в; таква́ му жи́лка. **3.** *направи се важан понекад, уобрази се.* – Кљд се понаср́нси ни́куга не позна́ва. **4.** *дотера се, накинђури се понекад.* – Кљд е ђу́не она́ се понаср́нси, па пра́во у ва́рош.

пона́јдобьр, -бра, -бро суперл. од добар *најбољи*. – Ниша́ли ју јара́ни, / Пона́јдобри јуна́ци (н. п.).

понало́че свр. *налоче понекад.* – На́ш ма́кан Ле́пи Ми́цко понало́че млеко́ поне́ћипут.

понало́че се свр. **1.** *напије се до извесн мере лочући.* – Ма́чка се нава́ли на си́рутку, па са́мо ло́че, па кљд се понало́че она́ се обр́не та погле́да ле́во и де́сно, па па́ ло́че. **2.** фиг. *опије се алкохолним пићем по каткад.* – Не́ че́сто, ал си се до́бро понало́че по не́ћи пу́т.

понаме́сти свр. **1.** *намести боље* . – Понаместѝ га тѝ ма́лко бо́љшће, да се не трко́ли. **2.** *намести понекад.* – Понаме́стим му кре́вет и ја́, ал си већѝном о́н то́ј рабо́ти. **3.** *овлаш намести, пређе руком преко чега као да га намешта.* – Кљ ју о́кнуше, она́ си по́намести ма́раму, по́намести прегља́чу, па изле́зе.

понаме́сти се свр. *намести се мало боље.* – Не мо́г да заспѝм док се не понаме́стим ма́лко бо́ље.

понамѝри свр. *намири, скоро намири (стоку).* – Кљ понамѝрим сто́чицуту, мо́г да ско́кнем и до те́б.

по́наовам прил. *више на овамо*. – Се́ди по́наовам, кво́ си се одевречѝл.

по́наовамњи, -ња, -ње (њо) *који је најближи са ове стране*. – Да натова́риш по́наовамњата др̏ва, ел су по́натамњата на Де́су Глѝшину.

по́наовамће прил. у дем. значењу *понаовам*. – Ту́ј панѝцу помькнѝ по́наовамће, а другу́ту гу́рни по́натамће.

понаова́мшће прил. у дем. значењу *понаовам*. – Бо́ље да парћѝраш а́утото по́наовамшће, да га не зака́чи не́ћи с ко́ла, ел с тра́ктор, ел зна́еш какви́ су љу́ђе. – Понаова́мшће, до капѝјуту, дьнѝс ми (30. 12. 2001.) Ца́це, Су́кња и Ма́лишка удавѝли О́но Ма́че, на́јбољу ма́чицу моју́. Кљ то́ј виде́ла Мѝка, на́јстара ма́чка, не́ смеја́ла да у́јде у авлѝју, не́ теја́ла да до́јде да еде́, а по́сле ни на ручѝк не́ дошла́, дако сам ју ока́л, и ока́л. О́но Ма́че сам закопа́л го́ре, понаова́мшће до ограду, где́ сам закопа́л и њо́јну де́цу, коју́ су подавѝли овѝја мо́ѝ па́сови, куѝ ми ку́ћу чу́ваја.

понапѝва се несвр. *често се опија*. – Поче́л, па си се понапѝва.

понапѝје се свр. **1.** *поднапије се.* – Кљ се понапѝје ста́не не́згодан. **2.** *опије се понекад.* – Понапѝје се о́ваг, о́наг.

пона́пне свр. **1.** *напне што до извесне мере, напрегне што.* – Понапнѝ га да се учвр̏сти, да не мр̏да. **2.** *надува што.* – Гајда́р пона́пне га́јдете, па свѝри, дако би рова́л.

пона́пне се свр. **1.** *напне се до извесне мере.* – Понапнѝ се, па ду́ни. **2.** *прилично се напрегне.* – Кљ се ма́лко пона́пнеш и тѝ мо́ж да понесе́ш педесе́т ћѝла. **3.** *наљути се понекад.* – Пона́пне се тѝће забађа́в.

пона́пола прил. *на два једнака дела, попола.* – Че га поде́лимо пона́пола.

пона́поље прил. *в. понадвор*. – Зѝми деца́ не ула́зе у со́бу, це́л дьн су пона́поље. – Ишьл би пона́поље, ал не́ знам где́ чу. в. иде понапоље.

понара́ца свр. *роди више деце, нараћа.* – По́нараца де́цу, па си и польк, польк изве́де на пу́т.

понара́ца се свр. *в. понароди се*.

понаре́ди свр. **1.** *нареди понекад, заповеди понекад.* – И де́да ни понаре́ди не́кад, али сьг вѝше то́ј препуштѝл на баштý. **2.** *поређа шта једно поред другог, једно иза другог, постави у ред.* – Понаре́дим тека́ не́ку есе́н ду́ње на о́рман, да ми замирѝшу у со́бу, али у са́дње вре́ме не, не сме́м се ка́чим на столѝцу.

понаре́ди се свр. **1.** *стане у ред, образује ред.* – Понаре́ди се на́род и сьг не́ћи пу́т пред пека́рницу за ле́б, ал не́ ко напре́д, да се на ре́дат кра́ј не вѝди. **2.** *среди се, скући се, снабде се лепим покућством.* – У́баво се понареди́ли, све́ ѝмају, све́ им у́баво.

понаро́ди се свр. *намножи се рађањем*; упор. понараца се. – Понаро́ди се на́род и за не́колко го́дин поста́не им те́сно у сало́, па по́чну да се се́ле на не́ку дру́гу стра́н.

понаста́и свр. **1.** *везивањем мало настави, продужи мало што.* – Кра́так ми бѝ коно́пац, ја́ најде́м не́ће штра́ђе понаста́им га ма́лко и приклеве́сим не́како това́рат. **2.** *некако настави започето.* – О́кам по ње́г да у́чи, о́н понаста́и да чѝта (бьђи) и ча́с ма́лко вѝдим га рѝта ло́пту.

по́натам прил. **1.** (за место) *мало више на тамо*. – Се́дни ма́лко по́натам, да и́ма и дру́ђи гдѐ да се́дну. **2.** (за време) *за неко време, касније*. – По́натам не́кад че д и́мо и у Суводо́л, сѣг не́мамо кьд.

по́натамњи, -ња, -ње (њо) *који је више тамо, даље од осталих*. – Кьд про́јдемо и по́натамњето бр̏до тѣг смо сти́гли у Гра́довац.

по́натамће прил. у дем. значењу *понатам.* – По́натамће петѣл сре́тне за́јка. – По́натамће мо́ж и вре́ме да се опра́и.

по́натамшће прил. у дем. значењу *понатам*. – Ста́ни по́натамшће, да не sвр̏кне дрво́, да те не уда́ри. – Мо́ж ли да ме причѐкаш, да ти пла́тим по́натамшће, кьд до́јдем до пару́.

понато́ри свр. *нађубри (њиву) до извесне мере, нађубри понекад.* – Понато́рим мо́ете бргола́зинће кьд и́мам тори́ну, али сла́бо чу́вамо сто́чицу, па ре́тко.

понаће́зи се свр. *накези се понекад.* – О́н се ре́тко сме́е, са́мо се по не́ћи пу́т понаће́зи.

понаћи́ти свр. *накити понекад, накити до извесне мере.* – Кьд че да пра́имо седѐњу, прво́ изметѐмо со́бу, понаћи́тимо ду́вари, па тѣг кладѐмо о́гањ.

понау́чи свр. *научи нешто мало, научи мало боље.* – Кьд понау́чиш да сви́риш, тѣг да ми се ја́виш, мо́ш чу те у́знем да сви́риш с на́с.

понау́чи се свр. *научи нешто, стекне искуство*. – Ра́де се понаучи́л да орѐ и сѣг си са́м и́де на ора́ње.

понацу́е се несвр. *има неку малу наду*. – Понацу́е се, да че му не́ћи су́не не́што.

по́нг м *тезга, радни сто*. – Да на́јдем не́ку широку́ даску да си напра́им по́нг, да и́ма гдѐ да си пра́им такво́-онакво́.

понебе́си се свр. *уобрази се, осили се, сматра да је дотакао небо.*

понеде́лник м *први дан у седмици, понедељак.* в. панаделник, Водени понеделник, Тудоров понеделник.

поне́ћи, **поне́ка**, **поне́ће** *неодређена придевска заменица, понеки, понека, понеко (женски род једнак је женком роду у стандардном језику).* – Поне́ћи се пра́и лу́д. – Поне́ће детѐ слу́ша кво́ му се при́ча, а поне́ће не.

поне́ћипут прил. *понекад*. – Поне́ћипут ми до́јде д и́дем у́ свет.

по́ниско прил. комп. од ниско *ниже, мало ниже*. – Кьд би могли́ да се спу́штимо не́ где по́ниско, да ма́немо ову́ј плани́нчину.

пони́ша свр. *проведе неко време љуљајући некога или нешто*. – Пони́шај детѐто, егá би заспа́ло.

пони́ша се свр. *проведе неко време њишући се или љуљајући се.* – Пуште́те и ме́н, да се пони́шам ма́лко.

понишáло с *в. поздравче*.

понишáлче с *дем. и хип. од понишало в. поздравче.*

по́нов, -а, -о комп. од нов *који је новији*. – По́новијат капу́т ми до́јде у́стесан.

Поно́р м *село у општини Књажевац*.

Поно́рац м *становник Понора, онај који је пореклом из Понора*.

Поно́рка ж *становница Понора, она која је пореклом из Понора*.

поно́рсћи, -ска, -ско *који припада Понору, који се односи на Понор*.

поно́си свр. **1.** *кратко време носи, мало носи (о терету)*. – А́јде поноси́ ти́ детѐво, ме́н ја́ко до́тежа. **2.** *носи неко краће време (о одећи).* – Ел да́ко да поно́сим ма́лко но́веве дре́је? – Чу да си поно́сим но́вјав шаши́р, да ми бу́де у́баво у њѐг.

по́ночје с *поноћ*. – До вечѐру босѝљак да ни́кне, / До по́ночје гра́ње да разгра́ња (н. п.).

по́ношај м **1.** *ношња, народна ношња.* – Такѣ́в е код њи́ по́ношај. **2.** *народни*

обичај; менталитет. – Ра́зни на́роди, ра́зни по́ношаји. **3.** *понашање, опхођење.* – Не́ма си, бра́те, по́ношај, оста́л про́с.

поношу́е несвр. *носи кратко време, носи каткад.* – Поношу́ем и но́вете панталóне, али и већи́ном зачву́ем.

пону́трица ж *унутрашње сало заклане животиње*.

пооба́и свр. *уради нешто касније него што је требало, окасни.* – Кьд пооба́и да по́и кра́ве, тьг га ка́рамо.

пооба́и се свр. *закасни неколико, закасани понекад.* – Не́ћи пут се пооба́и добре́ и напра́и ни сећира́цију.

пооба́ља свр. *пообара.* – Томьн узди́гнем копе́, оно́ и ве́тар пооба́ља.

пообду́ва се свр. *поправи мало своје материјално стање и одма се осили.* – Сироти́ња кьд се ма́лко пообду́ва, мо́ж да бу́де мло́го не́згодна.

пообе́ре свр. *обере до извесне мере, обере известан део.* – Пообе́рем кру́шкуту оздо́л, оно́ј си дру́го оста́не. – Кьд се пообе́ру лозја́, тьг се угова́рају сва́дбе.

пообsр́не се свр. **1.** *осврне се, осврне се с времена на време.* – Пообsрни́ се не́ћи пут, да ви́диш и́ду ли овце́те по те́бе. **2.** *осврне се према некоме, поклони пажњу некоме.* – Пообsр́ни се и кьм ста́рцити да ви́диш кво́ рабо́те. **3.** *осорно одговори коме.* – Кьд се о́н пообsр́не, да те стра́ у́зне, ел о́н не́ норма́лан, о́н до́јде идио́тес.

пообѝде свр. *проба понекад*. – До́бро ме́шај и пообиди́ га на со́л.

поова́м прил. *више овамо, ближе овој страни*. – Пријди́ поова́м, ни́шта те не чу́ем.

поова́мњи, -ња, -ње (њо) *који је ближи, који је више на ову страну*. – Поова́мњето дете́ ми бра́танче.

поова́мће прил. у дем. значењу *поовам*. – Поова́мће не́где е ти́ја уко́панијат ка́мен.

поова́мшће прил. у дем. значењу *поовам*. – Ако и́демо јо́ш поова́мшће мо́ж и да и на́јдемо.

поово́љи свр. **1.** *савлада највећи део послова.* – Кьд поово́љимо ма́лко ра́боту, сва́како че да гле́дамо да до́јдемо код ва́с. **2.** *прилично надвлада, обузме највећим делом.* – Че́ да поово́љи трава́ мому́рузуту, мо́ра ју по́срчено око́памо.

поогладне́е свр. *прилично огладни.* – Кьд поогладне́еш, тьг затвори́ о́вце.

пооголеме́е свр. *повећа се, порасте мало.* – Че д и́демо кьд пооголеме́е дьн.

по́ода ж *полазак*, *полазак на растанку*; упор. поодьк. – Здра́вица ти, бра́ле на по́ода, / Мло́го здра́вје и те́бе и ме́не (н. п.).

по́одавна прил. *прилично одавно, доста давно*. – То́ј било́ по́одавна, не па́нтим све́ ре́дом.

поодьк м *в. поода*. – На поодьк ва́ну да се руку́е и да се цу́ка сьс сви́ на́с куи́ остању́емо.

поодьне свр. *предахне, одахне.* – Рабо́тим, рабо́тим, па поодьне́м ма́лко.

поодви́је свр. **1.** *мало заобиђе.* – Ако наи́деш да се не́ћи ка́рају, ти́ поодви́ и пра́ј се да ни́шта неси́ ни чу́л, ни виде́л. **2.** *мало открије, подигне мало покривач.* – Кьд е на де́цу но́чум ја́ко же́га, ја́ се ди́гнем, па и поодви́јем.

поодви́је се свр. *открије се мало, мало смакне покривач са себе.* – Ако се ма́лко поодви́јем бо́ље спи́м.

поодéње с *гл. им. од поодиди*.

поодsвр́кне свр. **1.** *одскочи понекад, одскочи понешто.* – Поодsвр́кне не́ка пуца́нка из сито́то, али ја́ ју збе́рем. **2.** *порасте, ојача.* – Не́к дете́то ма́лко поодsвр́кне, па че га це́нимо за слу́гу, да не́где чу́ва о́вце.

поо́ди несвр. *полази, креће*. – А́јде да поо́димо пољк, да мо́ж да сти́гнемо за ви́дало. – На́есен поо́ди у тре́јћи ра́зред.

поодлжи свр. **1.** *начини мало дужим него што треба.* – Поодлжи́ла сам му рукави́ на це́нперат, али о́н не́ка и подвр́ча. **2.** *одужи дугове у некој мери.* –

Ете́, поодлжи́мо се ма́лко куде́ смо били́ ја́ко дл̑жни.

поокр̑пи св. *окрпи мало, прикрпи.* – "Не́к те жена́та поокр̑пи ма́лко, а не са́мо да спи́", ре́кла си ма́ти на сина́тога.

поокува́ње с *гл. им. од поокуе.*

пооку́е несвр. и уч. **1.** *зове с времена на време, благо дозива.* – Пооку́ем га ју́тром по не́колко́ пу́т, да се ди́гне. – Пооку́ј ју, да не заспи́ ја́ко. **2.** *виче, диже галаму повремено.* – Пооку́ј по ти́чичити, да не зо́бу гро́зје.

поола́ди свр. *охлади мало, расхлади.* – Пооладѝ ти́ пије́ње и најдѝ добро́ мезе́, ми́ доо́димо.

поола́ди се свр. *охлади се мало.* – Док и́грамо све́ се узно́имо, по́сле изле́знемо та се поола́димо, па па́ и́грамо.

поолѐпи свр. *олепи местимично, олепи мало*. – Сѣ́г док е добро́ вре́ме да у́знем да поолѐпим и́жуву, ел и́де зима́, па че да бу́де студено́.

пооми́је свр. *умије понекад, умије овлаш*. – Не́ћи пу́т децу́ту пооми́је и свекр̑вата, али си већи́ном ја́. **2.** *опере понекад и некако (судове).* – Ма, ку́ј че и то́лко пе́ре, пооми́јем и ма́лко и то́ј им је. **3.** *опере највећи део, скоро заврши прање.* – Кьд чу ве́ч да пооми́јем судови́ти, не́ста ми то́пла вода́.

пооми́је се свр. *умије се некако, умије се на брзину*. – Пооми́јем се на́две на́три, колко́ да несѣ́м гуреља́в.

поопѐре свр. *мало опере, опере по некад, пропере.* – До́јдеш до́м колко́ да те жена́ ма́лко поопѐре, па се вр̑чаш у печа́лбуту.

поопозна́ју се свр. мн. *упознају се мало боље*. – Кьд се поопозна́ју они́ че се бо́ље сла́гају.

поора́ти свр. *поразговара, поприча.* – Сьс сва́куга поора́ти куга́ сре́тне, зато́ј не мо́ж да пости́гне ра́боту.

поору́жа свр. *топлије одене.* – Поору́жај дете́то, па га пушти́ не́к и́де ма́лко на ву́заљу.

поору́жа се свр. *топлије се одене.* – Зи́ми се поору́жам, па окол пла́дне испу́штим ма́лко о́вце да се изо́де, да се напи́ју во́ду на пото́к, а на́јду и неку тра́вку, ако не́ма ја́ко сне́г.

поо́стри свр. *пооштри (алатку).* – У́зе турпи́ју да поо́стри бичѝју.

поо̑ћути́ свр. *више пута оћути.* – Ка́рају ме, али ја́ си поо̑ћути́м и бо́ље про́јдем.

пооца́ње м мн. (јд пооца́нин) *најближа родбина која после свадбе иде у посету младој*. – Немо́ј кно́чи да ми до́јдеш, / Кно́чи че ми го́сти до́јду: / Ма́тер башта́, ме́не де́да, / Ма́тер снае́, ме́не у́јне / И сна́шини пооца́ње (н. п.).

по́п м *вертикална греда у кровној конструкцији о коју се ослања греда слемењача*.

по́п мари́нко м *једно старинско народно коло*.

попа́ва ж бот. *лоптаста гљива која се распадне у прах кад сазри. Њен прах се посипа на ране да би брже зарасле, пухара* Lycopedron bovista Fr.

попади́јћа ж *дем. и хип. од попадија, млада попадија*. – По́п Мила́н е би́л голе́м, а попади́јћата му си́тацка.

попади́јче с *дете попа и попадије*. – Ле́нче, попади́јче.

попади́ка ж *попова жена, попадија*. – На́ша попади́ка не жи́ви ко го́спа, него ко́па, плете́ и че́, ко и дру́ђе жене́.

попѝк м **1.** *дем. од поп, млади поп*. – Кьд и́ду да ру́се по сало́, напре́д и́де по́п Илариён, а по че́г едѝн мла́д попѝк. **2.** зоол. *попац* Gryllus domesticus.

попа́лен, -а, -о трп. од попали *који је попаљен, спаљен*. – Попа́лена су била́ сва́ ова́ј се́ла го́ре по Буца́к.

попа́нти свр. *све запамти, све редом запамти.* – Несѣ́м и сви́ попанте́ла, бе́оше по́више, али неѓи́ сам бѝш запанте́ла.

попа́ри свр. **1.** *направи опекотину на телу врелом водом или ватром.* – Претури́ло се гр̑не и попари́ло ју по

но́гу. **2.** *слана која падне спаруши нежне листове и стабљике биљака.* – Слана́ ни попари́ла пипе́р.

попа́ри се свр. *опече се по кожи врелом течношћу или ватром.* – Попари́л се на кубе́. – Ве́ља Дави́довић, зва́ни Ли́мча исипува́л коми́ну из же́жак каза́н (Са́ва му га прае́л), па се попари́л по но́гу и два́ ме́сеца болува́л од то́ј.

попи́р м бот. *в. пипер* Capsicum annuum L. – У Дебе́лицу се ра́ца на́јбољ попи́р у це́л Тимо́к.

попаро́тина ж *опекотина на кожи.* – Попаро́тине ја́ко те́шко зарашту́ју. – Зла́та, Ве́љина жена́, маза́ла на Ве́љу попаро́тинуту с кантарио́н, и ку́ј ти зна́е с кво́ ја́ш док му не́ прошло́.

попацу́е несвр. *пада помало, мада повремено (о атмосф. појавама).* – Не па́да голе́м сне́г, ал си попацу́е. – Попацу́е о́ваг-о́наг.

попи́шка се свр. *све иструли, угњили.* – Мо́ре, кам ти мотави́ло, че се попи́шкају вете́на у ка́цуну?

попели́ште с рет. *пепелиште.* – Ја́ш си ти́ прае́л ну́ле по попели́ште, док сам ја́ то́ј работи́л.

попе́р м бот. *в. пипер* Capsicum annuum L.

попи́ *2. л. јд имп. од попије, попиј.* – Де, попи́ бр̥ едну́ ча́шу, не́ч да у́мреш ваља́ од то́ј.

попи́ва несвр. **1.** *попија, испија.* – Сла́вко попи́ва дњи́с ђи́ло ређи́ју. **2.** *пије понекад.* – Попи́ва, али ре́тко.

попивкува́ње с *гл. им. од попивкуе.*

попивку́е несвр. у дем. значењу *пије помало, пијуцка.* – Бр̥ђи ре́че да не пи́је ви́ше, али кри́шом попивку́е.

попивува́ње с *гл. им. од попивуе.*

попиву́е несвр. *пије помало, пије понекад.* – Попиву́ео ели́с добре́, ср̥г сам, же́на, олаби́л.

по́пка ж *ципелица за бебе исплетена од вунице.* – Куми́ца доне́ла на при́новуту по́пће.

поплашњу́е се несвр. *плаши се помало.* – Не́ ме стра́, ал си се поплашњу́ем, же́на.

попли́ни свр. **1.** *заспе неко удубљење, попуни.* – Поплни́ли све́ прегла́бице по пу́т. **2.** *попуни до предвиђеног броја.* – Попли́њен бро́ј, ви́ше не при́мају. **3.** *испуни неки формулар.* – Ел о́ч да ми попли́ниш мо́лбу, ја́ несѝм бш ве́ш у то́ј?

попли́ни се свр. *постане пунији у снази, угоји се.* – Добро́ си се поплни́л, да те уда́ри чове́к у едн̥ обра́з, друђи́ат и́ма ти пу́кне.

поплњува́ње с *гл. им. од поплњуе.*

поплњу́е несвр. **1.** *засипа неко удубљење, попуњава.* – Развали́ли водени́цу, па сѝг поплњу́ју ва́дуту, че, велу́, ту́ј да пра́е граде́ине. **2.** *уписује неки текст у предвиђени формулар.* – Поплњу́ју ми пода́ци у ли́чну ка́рту.

поплњу́е се несвр. *постаје пунији у телу, гоји се.* – Бе́ше ја́ко закаса́л, сѝг се поче́л поплњу́е.

попое́ свр. *мало запева.* – Попое́ и сѝг поне́ћипут, али си већи́ном о́збиљна, зами́слена.

попои́да несвр. **1.** *једе слабо.* – Попои́да пома́лко, али по́више га мрља́ви. **2.** *једе добро.* – Попои́да си ели́с коматѝк, кѝд до́јде ис чко́лу.

по́польк прил. комп. од польк. **1.** *спорије.* – Де́ по́польк̥те, не мо́г ви сти́зам. **2.** *тише.* – По́польк вре́вте, да ми не разбу́дите дете́.

попорасте́ свр. *поодрасте.* – Кѝд попорасте́ че му ку́пимо то́чак, па не́к се во́зи.

по́после прил. *касније, мало касније.* – Кѝд то́ј чу́ о́н се за́мисле, па че по́после да пи́та...

попра́и свр. *поправи, оправи.* – Коѐ год у́зне да попра́и, о́н га ја́ш по́више пора́зи.

попра́и се свр. **1.** *телесно се поправи.*

– Сѣг си се ели́с попраи́л. **2.** *поправи се у понашању.* – Калу́ђерат пита́л: "На́цко, када́ це ти́ попра́иш"? а ови́ја ре́кне: "По́пе, ја́ еде́м, али тькѣ́в ми са́став". "На́цко, немо́ј да ме заеба́ваш, ти́ зна́еш кво́ те ја́ пи́ту́ем.

попра́ља несвр. *поправља, оправља.* – Где́�ајде́ бњ дњѣ́с, на пра́зник, то́ј да попра́љаш?

попра́ља се несвр. **1.** *телесно се поправља.* – Попра́ља се у сна́гу. **2.** *опоравља се после болести.* – Попра́ља се ку́ј дѣ́н. **3.** *поправља се у понашању, учењу и сл.* – Ђа́кат поче́л да ни се попра́ља, сѣг не́ма дво́ј̂ѣ, сѣг и́ма не́кве тро́јчице.

попраља́ње с *гл. им. од попраља (се).*

попрда́лишка ж у дем значењу *в. попрдашко*. – Ма́лишка, попрда́лишка.

попрда́ло с у дем. значењу *в. попрдашко.* – Ма́ло попрда́ло.

попрда́шко м у дем. значњу *онај који често прди (обично о детету).* – Ра́шко, попрда́шко.

попрде́ж м *нешто мало, ситно, што је без вредности*; упор. попрдица. – То́ј ти е ко́лко не́ћи попрде́ж, не́ма га ни то́лко.

попр́дица ж *в. попрдеж.*

по́пре прил. комп. од пре *раније.* – Ко́ј по́пре по́јде, о́н че по́пре да сти́гне.

попреви́е свр. **1.** *пресавије, мало савије, савије како било.* – Попреви́е оно́ј ће́бе и ту́ри га по́д главу. **2.** *овлаш превије завојем.* – Бо́лничарће́те ни попреви́ју о́ваг-о́наг, велу́ не́ма до́вољно за́вои, да ни свѣ́ћи дѣ́н превију́ју. **3.** *покори се, прихвати оно што му је наметнуто.* – Чове́к поне́ћипут мо́ра ма́лко да попреви́е ши́ју, дако му не́ до то́ј.

попреви́е се свр. **1.** *савије се мало, савије се некад.* – Кљд га заболи́ меши́на о́н се попреви́е, па трпи́. **2.** *покори се.* – Ако ви́диш да е зо́р и да о́че да те би́ју, мо́ра ма́лко да се попреви́еш, а по́сле кљд ти они́ па́дну, ти́ те́рај како́ у́меш.

попрегл́не свр. **1.** *прогута по каткад, прогута мало.* – Сљг ме гу́шата не боли́ то́лко, порегл́нем не́ћи за́лог. **2.** *отрпи, оћути.* – Кљд га́зда о́ка по ме́н, оно́ ми кр́иво, сљс зу́би би га пое́л, ал ја́ то́ј попрегл́нем и бу́де бо́ље за ме́н. **3.** *штуцне, застане (о направи).* – Мото́рат рабо́ти, рабо́ти, па попрегл́не, па́ си наста́и да рабо́ти.

попрегре́ши свр. **1.** *погреши по некад.* – Чове́к кљд вре́ви о́н и попрегре́ши, ал да не́ че́сто. **2.** *пропусти који пут да учини нешто, прескочи.* – Не мо́ра д и́деш сва́ку ве́чер на́ оро, попрегреши́ не́ку ве́чер.

попредре́ши свр. *обуче у нешто чисто или у ново кога.* – Попредре́шим де́цу, па и пра́тим у шко́лу.

попредре́ши се свр. *обуче на себе нешто ново или чисто.* – Кљд по́јдеш у́ љуђе, мо́ра ма́лко да се попредре́шиш.

попреду́мају се свр. мн. *поново поразговарају о нечему, преиспитају свој ранији став.* – Де́ да се ми́ попреду́мамо, да ви́димо да л че то́ј бњ тека́ да и́де.

попрени́к м *љута салата начињена од парадајса, паприке и празилука*; упор. претрно, трканица. – Ле́ти ја́ко во́лим да еде́м попрени́к.

попр́жи свр. **1.** *испржи.* – Дњѣ́с си за ручѣ́к попржи́ едно́ јајце́. **2.** *направи пржено.* – За обе́д чу да попр́жим пр́жено.

по́при прил. *који казује да је нешто веће или мање од основног значења, да се чешће или ређе дешава, да се дешава понекад, прилично.* – То́ј че да е по́при ма́лко. – По́при гоца́. – По́при ре́тко. – По́при зго́дно.

поприв́рлачњ, -чка, -чко у дем. значењу *који је прилично врлетан, стрм.* – Поприв́рлачко ми до́јде има́њицето, али не́ ја́ко ло́ше, и́ма од то́ј по́лоше.

попри́да несвр. *преде помало и повремено.* – Попри́да и ба́ба Ми́ка, али сла́бо, пр́сти е одебеле́ли, а и не ви́ди

бѣш на́јбоље.

попри́дање с *гл. им. од поприда*.

попридебе́л, -а, -о *који је прилично дебео*. – Попридебе́л ти пру́тат за по ја́ганци, да на́јдеш по́тњак. – Ес да е попридебе́л, ал мо́ра да га отрпи́ш.

попридѝгне се свр. *придигне се мало после болести.* – Кљд се попридѝгнем тѣг чу и ја́ да по́чнем да порабочу́ем.

попридлѝгачак, -чка, -чко *који је прилично дугачак*. – Попридлѝгачњи ти рукаве́ти.

попри́ка ж бот. *в. пипер* Capsicum annuum L.

поприльгу́е несвр. *лаже помало и понекад.* – Нема́ј ве́ру у ње́г, о́н поприльгу́е.

поприлѝже свр. *слаже покаткад или помало.* – Поприлѝже, кљд му пригу́сти.

поприпажува́ње с *гл. им. од поприпажуе (се).*

поприпа́жуе несвр. *пази помало и повремено, чува.* – Де́до Кр̀сто, док чу́ваш тво́ето ло́зје, поприпажу́ј и на́шето, не́чемо ти забађа́в.

поприпа́жуе се несвр. *на опрези је, пази се*. – Поприпажу́ј се од де́снотога во́ла, о́н о́че да ћи́мне.

поприпа́зи свр. *припази мало боље, поведе рачуна.* – Било́ би бо́ље за те́б да поприпа́зиш кво́ вре́виш.

поприпа́зи се свр. *припази се, поведе рачуна о себи.* – Поприпа́зи се од ону́ј стра́н, оту́д доо́де нево́ље.

поприпу́ри свр. *снабде, обезбеди колико толико онога што је најнеопходније за живот.* – Поприпу́рим им бра́шно, дрва и јо́ш такво́, онакво́ и оста́им и да зиму́ју са́ми.

поприте́гне свр. **1.** *јаче притегне, чвршће веже.* – Попритегни́ бо́ље това́рат да ти се не стр̀ви ус пу́т. **2.** *топлије одене кога, добро га закопча, увије шалом и сл.* – Попритегни́ дете́то, немо́ј га пу́шташ такво́ голо́ надво́р. **3.** *појача контролу над неким, повећа дисциплину.* – Сина́тога да си поприте́гнеш, ако ми́слиш да испа́дне чове́к од ње́га.

поприте́гне се свр. **1.** *појача опрез.* – Но́чу се чове́к, кљд путу́е, поприте́гне, па си ото́ди. **2.** *топлије се одене, закопча се, умота се.* – Ако се бо́ље поприте́гнеш не́ма да ти бу́де зима́.

поприте́за несвр. **1.** *притеже јаче; држи чврсто.* – Поприте́зај јунци́ти дор и во́диш, ел они́ су бу́јни. **2.** *боље се закопчава, притеже одећу уз себе.* – Поприте́зај си дре́е уз те́б, немо́ј си се разлелеја́л ко палама́ндра. **3.** *појачава контролу над ким, заоштрава дисциплину.* – Поприте́заш ли ти́ децу́ту, ел си и пушти́ла у сампа́с?

поприте́за се несвр. **1.** *бива на опрези.* – Кљд чове́к по́јде у ра́т, мо́ра да се поприте́за и да се припажу́е од сва́ку стра́н. **2.** *одева се топлије.* – Поприте́зај си се ти́, да́ко гре́е сл̀нце.

поприте́зање с *гл. им. од попритета (се).*

поприте́сан, -сна, -сно *који је прилично тесан*. – Капу́тав ми до́јде ели́с поприте́сан.

поприте́сњак, -цка, -цко у дем. значењу *попритесан*. – Поприте́сацће ми ци́пиле.

поприте́сачак, -чка, -чко у дем. значењу *попритесан*. – Њи́вата поприте́сачка, али дл̀га.

попритре́бе свр. *затреба понекад, затреба хитно*. – Попритреба́ле ми бе́оше па́ре, ал ђа́вола, не́ма ку́ј да ти за́јми.

попритро́па свр. *прилупа повремено и не тако јако.* – Попритро́пају пога́нци на това́н, па се сми́ре.

по́прица ж *осовина која спаја воденично витло и горњи воденични камен*; упор. паприца.

попри́чка ж *дем. од поприка*.

попроду́ма свр. **1.** *проговори коју.* – Попроду́ма и о́н не́ку ре́ч, ал си већи́ном ћури́. **2.** *поразговара о нечему.* –

Попродумáмо и од тóј мáлко.

попрóјде свр. **1.** *прође понекад.* – Попрóјдем нéћи пýт и тáм, али си већúном úдем проза салó. **2.** *престане, стиша се.* – Чу да чéкнем да попрóјде овóј нéвреме, па чу тѓг да úдем. **3.** *попусти бол.* – Кьд попројдóше јáћи бóлови, јá почé нóчу да заспáвам.

попроспú се свр. *прилично се наспава; отспава мало.* – Попроспúм си се јá текá на плáдне, па ми пóсле лѓко.

попртáљ м *дрво којим се помера горњи воденични камен*; упор. прљ.

попрчавéе свр. **1.** *постане прљав.* – Попрчавéла ти кошýља од знóј. **2.** *поцрни од дима.* – Попрчавéли ни дýвари, мóра и крéчимо. **3.** *запусти се, престане да води рачуна о своме изгледу.* – Штó си тóлко попрчавéл?

попрцувáње с *гл. им. од попрцује.*

попрцýе несвр. *повремено испушта гасове из црева.* – Попрцýе какó кóњ.

попуњк м. зоол. *в. пупуњк.*

попýнка ж *в. пупунка.*

попýр м бот. *врста барске трске од које се плету рогоже.*

попурѓк м *в. попурка.*

попурáт, -а, -о **1.** *који је пун у лицу и дебелих усана (обично о девојци).* – Попурáта му млáденевестата, ко Цúганче. **2.** *који је пун пупољака.* – Трндáвилат стáл вéч попурáт, скóро це расцьвтú.

попýрење с *гл. им. од попури.*

попýри несвр. *пупи, пушта пупољке*; упор. пупури. – Срéшња вéч попýри.

попýрка ж *пупољак*; упор. попурьк, пупурка. – Чу отѓúнем едѓн цвéт и двé попýрће.

попýрчица ж **1.** *дем. од попурка.* – Дáде ми трú попýрчице од трндáвил. **2.** фиг. *полни орган код девојчице.*

попýчичи м мн. (јд попýче) **1.** *папуче, собне папуче.* – Натакнú си попýчичи, да те нé зимá на нóђе. **2.** *клизаљке за лед направљене од дрвета са клизним делом од дебеле жице.* – Обýем попýчичи и úдем на вýзаљњу.

попýшка ж упор. папушка. **1.** *плод паприке.* – За ручѓк поéдо двé попýшће. **2.** *махуна сваког махунастог биља.* – Млáд грá вáрим са свé попýшће. – У свáку попýшку úма по óсам зрѓна васýљ.

попýшљив, -а, -о *који је често задимљен, испуњен димом.* – У тýј попýшљиву казанúцу не пóгодно за седéњњу.

попýшти свр. **1.** *учини да буде мање затегнуто.* – Вóјско, попуштéте опасáч за еднý дýвчицу. **2.** *престане да се противи.* – Чу га мóлим док не попýшти, мóра да попýшти. **3.** *физички ослаби.* – Попуштúл сам мáлко у сáдње врéме, широћé ми панталóне. **4.** *снизи цену.* – Ако попýштиш мáлко, мóж да кýпим, онáк нéчу. **5.** *ослаби у интензитету.* – Попуштúло врéме мáлко, нé тóлко зимá, ко нéкња.

попушчéтина ж *ауг од попушка (1).* – Ал је љýта овáј попушчéтина!

попýшчица ж *дем. од попушка*; упор. папушчица. – Издéм љýту попýшчицу, па се презнóим.

пóпчица ж *дем. од попка.* – На детéнцето еднé пóпчице модрé, еднé црвенé.

порабóти свр. *проведе неко време радећи.* – Да порабóтим до кýде дéсет сáта, пóсле мóра д úм на шúкту.

порабочувáње с *гл. им. од порабочује.*

порабочýе несвр. *ради помало и повремено.* – Нé да нé, порабочýе помáлко, али његóво е прошлó.

пóрав *неодређена безобразна реч.*

поразглецувáње с *гл. им. од поразглецује.*

поразглецýе несвр. *разгледа, загледа.* – Да е поразглецувáл кудé úде, не би се саплéл.

поразд́лжи свр. *раздужи дугове до извене мере.* – Велú ми да е поразд́лжúл длжнúнуту, али не вéруем, нé óн од тúја.

пораздљжи се свр. *раздужи се до извесне мере, врати део дугова.* – Кьд се ма́лко пораздљжимо, тьг мо́ж да ми́слимо и на а́уто.

пора́зи свр. **1.** *поквари, поруши.* – На́но, о́н ми поразѝл ку́клу. **2.** *растури, осујети.* – Немо́ј да им с те́ј при́че пора́зите сва́дбу.

пора́зи се свр. **1.** *исквари се, поквари се.* – Поразѝла ни се младиња́, па да́ва дьн за но́ч. **2.** *насилно роди, побаци.* – Поразѝла се Ристе́на, ово́ј сьг дру́ђи пу́т.

пора́ни свр. *нахрани.* – Пр́во пора́ним пи́личи и коко́шће, па тьг ото́дим у по́ље.

по́рано прил. *раније, нешто раније.* – Бо́ље да по́јдемо по́рано, да би сти́гли на вре́ме, а не да кьсимо́ ус пу́т.

по́раншко прил. у дем. значењу *порано*; упор. пораншће. – Кьд се ју́тром ди́гнеш по́раншко, оно́ ти це́л дьн лько.

по́раншће прил. *в. пораншко.* – Ако по́раншће по́чнеш по́голему ра́боту, и́ма да ју и урабо́тиш.

порасвр́ља свр. *разбаца, направи неред.* – До́јде пија́н, па порасвр́ља све́ по со́бу.

порасвр́љи свр. *мало разбаца, мало растури.* – Се́но ма́лко да се порасвр́љи од пла́с, да се просу́ши.

порасне́ свр. рет. *поодрасте, порасте.* – Ле́ле, ал си ти́ порасну́л у са́дње вре́ме!

порасту́ре се свр. мн. *разиђу се, углавном се разиђу (са неког скупа).* – Кьд се го́сти ве́ч порасту́ре тьг се опиту́емо ку́ј че где́ да спи́.

порасту́ри свр. *растури до неке мере и понекад.* – Тре́бе да изва́диш дре́е из сьндьк, па да и порасту́риш по перде́ да се излувти́рају.

порасћи́сне свр. *омекша водом или у води.* – Порасћисни́ опьнцити, па и тьг обу́вај. – Ћи́ша и́ма да порасћи́сне зе́мљу.

порасћи́сне се свр. **1.** *делимично омекша у води.* – Ел ти се порасћи́сли опьнцити? **2.** *онерасположи се и постане плачљив (о детету).* – Порасћи́сне се тека́, та ни са́мо уsенбе́ри. **3.** *наљути се, постане зао по неки пут.* – Кьд се тека́ порасћи́сне, бо́љ да му не изла́зиш на́ очи.

пора́ца се несвр. *порађа се.* – Порацѝла се два́ дена́.

поре́ва несвр. **1.** *изгони, истерује (стоку).* – Стоја́н ми ста́до поре́ва. **2.** *навали, нагрне.*

поре́вање с *гл. им. од порева.*

поре́ди свр. *поређа, наређа.* – А́јд, се поткачи́, па пореди́ ду́ње по о́рман.

поре́же свр. *озледи, рани оштрим предметом, посече.* – Ва́рди се да те не поре́же та́ј коса́.

поре́же се свр. *озледи се, рани се неким оштрим предметом, посече се.* – Узе́ ве́дремез, да не́ знам кво бе́ше прере́жем, па се пореза́ по пр́с.

порезьк м рет. *дем. од порез.* – Да продаде́м јо́ш не́ко ја́гње, да пла́тим порезькът.

порези́ли свр. *обрука, осрамоти некога.* – Ти́ ми́слиш да си ме порезили́ла? Неси́.

порезо́тина ж *порезано место на телу, посекотина.* – На порезо́тину е добро́ да посо́лиш попа́ву, кр́в о́дма стању́е.

пореци́ја м *порежђија.* – Кво́ го́д рабо́тиш, да рабо́тиш, рабо́тиш за пореци́је.

порешчи́ца ж рет. *дем. од порез.* – Иде́ ли да пла́тиш порешчи́цуту?

поржу́е несвр. **1.** *режи повремено, режи помало (о псу).* – Ча́рлика се умиљу́е, али и поржу́е. **2.** *љути се, негодује (о човеку).* – Кьд му не́што не́ по во́љу, ста́рцат си поржу́е.

пори́пне свр. *поскочи.* – Ждре́бето и сьг пори́пне не́ћи пу́т, али се гла́вном смиру́е.

порипува́ње с *гл. им. од порипуе.*

порипу́е несвр. *поскакује*. – Порипу́е од ра́дос.

поритува́ње с *гл. им. од поритуе (се).*

порит́уе несвр. *рита понекад, рита помало (о стоци).* – Де́снијат во́л порит́уе, па́зи да те не ри́тне.

порит́уе се несвр. *рита се понекад, рита се помало.* – Док ју млзе́м, кра́вата се порит́уе, па не́ћи пу́т и раси́пе млеко́.

пори́ца нсвр. *пориче, не признаје.* – Пори́ца да му е улази́л у и́жу, кљ ови́ја не́ би́л ту́ј.

порица́ње с *гл. им. од порица.*

порове́ свр. *проведе краће време плачући.* – Поне́ћипут си порове́м, порове́м та ми ље́кне на ду́шу.

поро́ди свр. *роди двоје деце за годину дана.* – Ја́ сам Ми́рка и Мари́нка породи́ла, едѣ́н е сѣ́г у деве́ту, едѣ́н у десе́ту го́дин.

поро́ј м **1.** *бујичав поток који носи блато и муљ и засипа тло у равници*. **2.** *в. нароина.*

пору́си свр. *попрска, пороси, пошкропи.* – Поруси́ га ма́лко с води́цу,ега́ му про́јде мучнина́та.

пору́ча свр. **1.** *заврши с ручком.* – Томѣ́н поруча́мо, гла́си се ку́че на капи́ју. **2.** *поједе све што је било за јело.* – Све́ смо поруча́ли, за те́б не́ма ни́шта.

пору́ча несвр. *поручује, шаље поруке.* – Они́ ме́не пору́чају д и́дем код њи́ на светѣ́ц.

поруча́ње с *гл. им. од поруча*.

порцаве́е свр. *ухвати се рђа по нечему, зарђа.* – Изне́се не́ће порцаве́ле ложи́це, с њи́ да ку́самo.

по́с м *уздржавање од узимања мрсне хране, пост*. – Голе́ми по́с се оте́гне ко гла́дна го́дин. в. Божични пости, Големи пости.

посьдѣ́к м *в. поседьк (1).*

поса́ка свр. *поиска, потражи, затражи*. – Не́ сра́мотно да поса́каш ле́б кљ си гла́дан.

по́сьл м *посао, рад*. – Ел не́маш ти дру́ђи по́сьл? – Не́ то́ј по́сьл за те́б.

по́сан, -сна, -сно **1.** *који је без масноће (о јелу).* – Ку́самo по́сан васу́љ, ско́ро сва́ћи дѣ́н. **2.** *који је сиромах.* – По́сни љу́ђе.

посѣ́ну свр. мн. **1.** *посуше се, усахну.* – У голе́му же́гу пољѐвај сли́ве и ја́блће, да не посѣ́ну. **2.** *пресуше, пресахну.* – Си́рове го́ре уве́ле, / Би́стри кла́данци посѣ́ли (н. п.).

посѣ́ти свр. *навали, нагне нешто што је било усправно*; упор. исьти. – Удари́л ми с тра́ктор у дире́к, па га посьти́л.

посѣ́ти се свр. *навали се, нагне се*; упор. исьти се. – Посьти́ла му се и́жа на го́рњу стра́н.

посаче́ка свр. *причека мало*. – Ја́ ста́нем та га посаче́кам, па по́сле и́демо за́едно.

посачекува́ње с *гл. им. од посачекуе.*

посачеку́е несвр. *сачекује, причекује.* – Посачеку́ј га ус пу́т, о́н не мо́ж да гра́би.

посве́ти свр. *за краће време осветли*. – Посвети́ ми ма́лко с вене́рат, док нато́чим вино́.

посвету́е свр. *поживи на овом свету (мање више добро).* – Свету́ј си ти́, ал пу́шти и дру́ђи да посвету́е.

посви́ри свр. *проведе мало времена свирајући*. – Кљ ма́лко посви́рим, ја́ се развесе́лим. – Воле́л би и ја́, да и на ме́н посви́ре свира́чи, али тре́бе да се пла́ти.

посвиткаве́е свр. *засијају му очи од суза или од пића.* – Не сме́ш му ни́шта рекне́ш, о́дма му посвиткаве́у о́чи. – То́за па́ посвиткаве́л, мо́ра да е пи́нул.

посво́јћиња ж *женско дете узето под своје, усвојеница.* – Она́ си му́ку и́ма с ту́ј њо́јну посво́јћињу.

посвр́не свр. **1.** *сврати понекад.* – Посвр́не поне́кад, не́чу да ка́жем, ал ре́тко. **2.** *поврати дах, снагу и сл.* – Че́кни ме да посвр́нем ду́шу.

посвр́не се свр. *мало се опорави,*

после неке болести (о човеку) или после какве непогоде (о биљкама). – Сѣг се ма́лко посврну́л, ал бе́ше ја́ко пропа́л. – Како́ па́де ѣ́ша момурузѝ се посврну́ше.

поседѣ́к м **1.** *имање, посед, груписано имање са колибом и другим економским зградама.* – На мо́ј поседѣ́к сам ја́ га́зда. **2.** *седење у комшилуку, посело.* – Ро́са ошла́ на поседѣ́к код Милунѝју.

посе́е свр. *посеје*. – Посеа́ли смо пшенѝцу на вре́ме, оста́ло ни јо́ш да посе́емо ечѣ́м

посе́клица ж *она која сече*. – О́н се вѝје да ме бѝје, / Сьс сеѣ́ру посе́клицу (н. п.).

посела́р м *онај који је стално негде по селу*. – Не мо́ж ти то́га посела́ра преко́ дьн да на́јдеш до́м, едѝно на ле́гало.

посела́рка ж *жена поселар*.

посе́рка ж бот. *коровска биљка из фам.* Europhorbiaceae. *Кад се биљка пресече из ње цури бело, горко, отровно млеко, млеч, посранка* Euophorbia lathyris L.

посѝлба ж *слање, шиљање*.

посѝлиште с бол. *в. подљуте*. – Поду́дриште, посѝлиште, / Не силѝ се, не љутѝ се (б).

посиње́е свр. *поплави, помодри*. – Посиње́л од зиму́. – Кьд те изуда́рам, че ти посиње́е ду́пе.

посињенѝк м *усвојеник, посинак*. – Ја́ко се сла́га с посињеника́тога, ко да му роце́ни сѝн.

посипува́ње с *гл. им. од посипуе (се)*.

посипу́е несвр. **1.** *посипа (прахом)*. – Зе́ље у градѝну посипу́ем с пе́пел, да га не еду́ бу́бе. **2.** *сипа на кога (воду)*. – Те́ра ме да га посипу́ем док се ку́пе и да га тр̀љам по грбѝну.

посипу́е се несвр. **1.** *посипа се (прахом)*. – Посипу́е се с пу́дер, виде́ла од го́спе. **2.** *полева се, купа се*. – Посипу́е се та́м у шта́лу.

посѝтнице ж мн. **1.** *ситнеж од заклане живине или животиње*. – Донесѝ едну́ ше́рпу за ове́ј посѝтнице. **2.** *ситне кућевне потребе: со, гас и др.* – Ото́де гр̀дне па́ре на ове́ј посѝтнице што тре́бу за у ку́ћу.

поска́пе свр. *(обично у мн. поска́пу) угину, помру*. – Поскапа́ше о́вце за воду. – И мѝ че да поска́пемо о́д глади и од ра́зне болешчѝне.

по́скоро прил. *скорије, ускоро*. – По́скоро че о́н да до́јде, него што се на́дамо.

поскубе́ свр. *почупа, ишчупа*. – Лисѝце се упла́ше кьд вѝде да ѝде ло́вац, поскубу́ си о́пашће и уте́кну (н. пр.).

поскупе́е свр. *поскупи, скочи цена*. – Прѝчају да че да поскупе́е ле́б.

поскупува́ње с *гл. им. од поскупуе*.

поскупу́е несвр. **1.** *све постаје скупље*. – Све́ жѝво поскупу́е. **2.** *постаје скупље што*. – Ексе́ри ку́ј дѣ́н поскупу́ју, купѝ си дор су на ову́ј цену́. **3.** *подиже цену чему*. – Ел поскупува́ тѝ тво́јуту реѣ́ју?

поску́та свр. *овлаш сакрије*. – Поску́та, такво́ ма́лко, о́вде, о́нде, да се на́јде по́сле кьд затре́бе.

поску́та се свр. *прикрије се мало, склони се с погледа*. – Поску́там се бьш колко́ да ме не вѝде, па си рабо́тим кво́ ѝма да рабо́тим.

поскуцкува́ње с *гл. им. од поскуцкуе*.

поскуцку́е несвр. **1.** *скичи с времена на време*. – Ма́ла Це́ца зва́на Мо́ни Це́це поскуцку́е, ѝска да ју пу́штимо да се изју́ри. **2.** фиг. *молећиво тражи, иска*. – Поскуцку́е за не́ѣи дина́р.

поску́цне свр. **1.** *скикне по некад*. – Свиња́та и поску́цне и не́, ал прасѝштето не увла́чи езѝк у́ главу. **2.** *бојажљиво се пожали понекад*. – Поску́цни и тѝ на пла́тицуту,ега́ ти ју подѝгну.

по́сла ж *посао, рад*. – Ѝмам си по́слу, не мо́г да до́јдем.

посла́ца несвр. **1.** *једе више хлеба него оно с хлебом*. – Посла́цам ле́б и

си́рење. **2.** *једе с апетитом, једе сладећи.* – Узе́ли смо да посла́ђамо ђиба́ницу.

послађа́ње с *гл. им. од послађа*. – Це́л ве́к си прове́л на трпе́ж и на послађа́ње и па́к ни́шта неси́ сте́кал.

после предл. *са акуз. за означавање места*. – После Штр̀пци до́јде Ка́меница, а после Ка́меницу Го́рња Ка́меница.

после́дањ, -дња, -дњо *који је последњи*. – Ако си пре́цве после́дањ и́ма те набру́кају старе́шине. – После́дњо јајце́ е у́век на́јмало.

по́слем прил. *после*. – По́слем било́ како́ ја́ ка́жем.

послуже́вник м *послужавник*. – Да не́ч да ти га донесе́м на послуже́вник?

послу́ша се свр. **1.** *обави кућни посао.* – Дете́нце́, де́ се смири́, не мо́г се послу́шам од те́б. **2.** *услужи се.* – Да́до му мистри́ју да се послу́ша, а о́н ми ју јо́ш не вр̀ча. **3.** *обави велику нужду.* – Д и́м ча́с у бурја́н да се послу́шам. – Не́ђи слу́га се послуша́л на га́зду у ка́пу.

послушу́е несвр. *послужује, помаже*. – Не́чу да гре́шим ду́шу, послушу́е, ал не ко што смо се нада́ли.

посма́ли свр. *смањи, мало смањи.* – Посмали́ га, ма́јсторе, посмали́, гоћа́ га на́лага.

посма́ли се свр. *смањи се мало.* – Ба́ба се посмали́ла добре́.

посмашља́к м *трећи рој из једне кошнице у току године*.

посме́ље свр. *самеље мало, самеље покаткад.* – Посме́љем и овѝс за свињéте, а угла́вно и ра́ним с моми́рузу.

посмете́ свр. **1.** *омете кога у неком послу.* – Немо́ј да га посмете́ш док но́си ђипе́лу во́ду. **2.** *овлаш сакупи метлом на гомилу понекад.* – Узни́ та посмети́ оню́ј пле́ву да се не развла́чи по це́ло гу́вно.

посмете́ се свр. **1.** *збуни се у говору, помете се.* – Посме́л се, вели́, на и́спитат, зато́ј не́ положи́л. **2.** *нађе се у чуду, у недоумици.* – Кьд наи́ду ра́тови, ел дрѹ̀ђе несре́јће, на́род се посмете́, па не́ зна на кој́у че стра́н. **3.** *поремети се.* – Посме́те се кра́ва у теле́ње, едва́ пре́скочи. **4.** *изгуби моћ расуђивања.* – Посме́ло им се дете́то, та́м доле́ко, па га ене́ у Топо́лницу.

посме́тен, -а, -о *који је ометен у психичком развоју*. – Немо́ј га мло́го затра́цкуеш, о́н посме́тен.

посметења́к м **1.** *онај који је ометен у психичком развоју.* – То́ј е шко́ла за посметења́ци (специјална школа). **2.** *животиња која није ни мушко ни женско*; упор. сметењак. – Коза́ окози́ла посметењака́. **3.** *сељак који ради и у фабрици и на свом имању*; упор. полутан. – Ту́ј малу́ насели́ли ови́ја посметења́ци што рабо́те у "Ле́ду".

посме́ши свр. *постиди, обрука, изврге потсмеху*. – Не́чу те, си́не, посме́шим, дако сам сеља́нка, ја́ сам ти ма́ти.

посми́та несвр. *смета коме, омета кога у неком послу.* – Не би треба́ло да ме посми́таш док ово́ј, овакво́ пи́пкаво, рабо́тим. – Посми́там ли ја́ те́бе не́ђи пу́т у тво́ју ра́боту?

посми́та свр. *све смете што се могло смести (почистити).* – Посми́тају оно́ј што е оста́ло по остали́ и нагњету́ по торбе́, па но́се до́м, па едно́ еду́, едно́ да́вају на сви́ње, такви́ су они́ сви́.

посми́та се несвр. *збуњује се у говору или у послу.* – Кьд се упла́ши, посми́та се у вре́ву.

посмита́ње с *гл. им. од посмита (се).*

посмито́тина ж у пеј. значењу *онај који је ометен у развоју*.

по́сна њи́ва ж *њива која није дуго ђубрена*. – По́сну њи́ву да нато́риш, ако о́ч да ти се ту́ј ра́ћа ле́б.

По́сни св. Ђо́рђа м *дан светог Алимпија, 9. децембра*.

посо́јбина ж *род, родбина, својта*. –

Ишѣл сам у Зу́ничје у моју́ посо́јбину.

поспеча́ли свр. *заради нешто у печалби.* – Гле́дам да поспеча́лим не́ку пару́, па да се вр̏нем до́м.

поспи́ свр. *проведе неко време у спавању.* – Дьнѣс си гоца́ работи́л, зато́ј си ју́тре поспи́ по́вишће.

поспу́ свр. *3. л. мн. през. сви заспе, поспавају.* – И тека́ у не́ће до́бо сви́ поспу́. – Че́кај, не́ка поспу́, па тьг .

посрабо́ти свр. *превлада пољске послове, скоро заврши послове.* – Кьд посрабо́тимо по́ље, че се ре́шимо д оти́демо ма́лко и у ба́њу.

посра́ле те коко́шће изр. *изговара се када се први пут види новорођенче или младунче, да се не би урекло, и при том се лагано попљује*

по́сраман, -а, -о *који је смеран, стидљив.* – Јо́ва Ми́нда е би́л по́сраман чове́к.

поср̏ба свр. *покуса, посрче.* – По́срба, по́срба чорби́цу, ели́с у́баво.

поср̏ча несвр. рет. *посрће.* – И́де и поср̏ча.

по́срчено прил. комп. од срчено *брже.* – Ел мо́ж ти́ ма́лко по́срчено да о́диш?

по́срченко прил. у дем. значењу *брже.* – А́јде, си́нко, ма́лко по́срченко!

поста́в м *платно за кошуље од памука, лана или конопље ткано на домаћем ткачком разбоју.* – Пр̏тен поста́в за ста́ри љу́ђе, а помуче́ран поста́в за по́млади. – Же́не́ бе́ле поста́в у Тимо́к, па га прости́рају по пру́д.

поста́и свр. **1.** *учини да што стоји усправно.* – Поста́ј га уз ону́ј сли́ву. **2.** *простре и намести сто за обед.* – А́јде, дооде́те, постаи́ла сам. **3.** *намести кога у какву службу, положај.* – Постаи́ли га за кули́ра. **4.** *стави поставу каквој одећи.* – Постаи́л сам му га с пр̏тен поста́в, не́ има́ло с кво́ дру́го. **5.** *да чему неки правац.* – Поста́јте телеви́зорат тека́ да се мо́ж гле́да од сва́ку стра́н. **6.** *упути питање коме.* – Ел мо́г ја́ да поста́им едно́ пи́тање? **7.** *доведе што у такво стање да може служити својој сврси.* – Јуче́р ни постаи́ли теливо́н.

поста́и се свр. *заузме став према коме.* – Постаи́л се ко да е о́н кме́т, а не са́мо панду́р.

постѣ́кне свр. *с времена на време прикупи недогореле угарке на гомилу, да би догорели.* – Постькни́ огѣньт о́наг-о́наг, да не зага́сне.

поста́ља несвр. **1.** *чини да што стоји усправно.* – Поста́ља ногари́ да ни слику́е с они́ја њиго́в опера́т. **2.** *простире и намешта сто за обед.* – А́јде, же́но, поста́љај, па да ручу́емо. **3.** *намешта кога у какву службу, на какав положај.* – Поста́љају га, велу́, за мини́стера. **4.** *ставља поставу каквој одећи.* – Поста́љам га с цви́лик. **5.** *даје чему неки правац.* – Поста́љају то́п кьм Жл̏не. **6.** *упутити питање коме.* – Не поста́љај глу́па пи́тања.

поста́ља се невр. *заузима став према коме.* – Немо́ј се ти поста́љаш ко да си не́ћи вла́с, кьд се зна́е да неси́ ни́шта.

постаља́ње с *гл. им. од постаља (се).*

постању́е несвр. *постаје, претвара се, мења се у кога или у што.* – Сѣг постању́еш дево́јћа, мо́ра да па́зиш кво́ рабо́тиш. – Постању́емо тѣ́нћи с па́ре.

посте́гне свр. *стегне мало јаче, причврсти.* – Постегни́ га с ти́ја коно́пац, да се не истресе́ сено́то.

посте́гне се свр. **1.** *обуче се боље, топлије.* – Посте́гне се по́боље, па и́де у́ планин за др̏ва. **2.** *стегне се, прикупи храброст, окуражи се.* – Ма́лко се посте́гнеш, па си и́деш но́чу, не́ма те стра́.

пости́ м *дани поста, пост.* – Преко пости́ се не бла́жи. в. Божични пости, Големи пости.

пости́гне свр. *поодрасте, дође у неко доба живота.* – Деца́ им пости́гла за шко́лу.

по́стижан, -жна, -жно *који постигне*

да на време уради сав свој посао. – Já сам ста́ра, ал сам по́стижна.

пости́лак м (мн. пости́лци, уз бр. пости́лка*) крпа од старих делова рубља,, којом се повијају деца, пелена.* – Ку́ј кво́ рабо́ти, já са́мо пе́рем пости́лци.

пости́љак м. *в. постилак*.

постискува́ње с *гл. им. од постискуе (се).*

постиску́е несвр. *стиска, стеже с времена на време, стеже помало*. – Постиску́е ме за ру́ку. – Постиску́ју ме ци́пилете зато́ј што се јо́ш несу́ разгази́ле. **2.** *уздржава се да не сврши нужду или да не испусти гласно гас из црева.* – Ако те јáко нáпне ти га постиску́ј, док не нáјдеш заклóнито ме́сто.

постиску́е се несвр. *устеже се, снебива се, испољава стид.* – Кьд му та́шта до́јде у ку́ћу онá се постиску́е, не осе́ча се ко да е то́ј и њо́јан до́м.

постр́ви свр. *поиспада му из руку нешто ситно, поиспада му из онога у чему носи нешто ситно или растресито.* – Док га донесе́, полови́н га постр́ви. – Пострви́ла ми се мани́ста по со́бу.

постр́вци м мн. *ситни делови, мали делови нечега.* – Немо́ј житóто да продáваш на постр́вци, дáј га одедьнпу́т, ако и́ма ку́ј да га ку́пи, ел га продáј на држáву, е́с по́евтино ал ч да доби́еш пáре на врá.

постригува́ње с *гл. им. од постригуе (се).*

постригу́е несвр. **1.** *стриже овцу око репа и задњих ногу, за време првих вруће́ина.* – Ју́тре и́ма да постригу́емо о́вце. **2.** *мало, кратко шиша, подрезује косу, потшишава.* – Де́цу постригу́ем забађáв, а на стáри наплачу́ем. **3.** *први пут, ритуално подрезује косу новорођенчету; упор.* застрижуе.

постригу́е се несвр. *кратко се шиша, подрезује косу, потшишава се.* – Еднó вре́ме се мóмци несу́ постригувáли, па несѝ знáл коé е му́шко, коé же́нско.

постриже́ свр. **1.** *остриже овце око репа и задњих ногу.* – Не мóг за едьн дьн да постриже́м све́ о́вце. **2.** *све остриже што се имало стрићи.* – Кьд постриже́мо о́вце топр́в доо́ди рáбота окол вл́нуту. **3.** *подреже косу, потшиша.* – Све́та о́че да га постриже́м моде́рно.

постриже́ се свр. *кратко се ошиша, подреже косу, потшиша се.* – Чу д и́м да се постриже́м код Не́шу, берберина.

постри́зина ж *вуна која се добија стрижењем оваца око репа и задњих ногу*. – Постри́зина не́ што и власнá вл́на, него до́јде ем о́стра, ем крáтка.

постру́жине ж *саструганн остаци теста из нађава*. – Кьд састружеш ньчви постру́жинете да си́пеш у помијáрник.

постру́шће ж *в. поструже*.

постуде́е свр. *постане хладније, захлади.* – Кьд постуде́е, тьг че да бу́де стрáшно.

посту́пи свр. *нека препрека заустави водени ток и вода се почне подизати и враћати на горе.* – Пáдла елá преко ре́ку, па поступи́ла во́ду, па ми поче́ла улáзи у јьр. – Поступи́ла по́водња вáду под водени́цу, па се не мо́ж обр́чају ви́тлови, зато́ј не ме́љемо.

поступку́е несвр. *ситно гази у месту.* – Ко́њ не́миран, са́мо поступку́е.

посту́ши свр. *в. поступи.*

посћи́та свр. **1.** *проскита, прође свет.* – Пу́шти га мáлко да посћи́та по́ свет, да ви́ди ко љу́ђе жи́ве. **2.** *примора некога да се сели од немила до недрага.* – Посћитáше бáбуту под стáрос, не́че ни́кој да ју чу́ва и пáзи него мо́ра д и́де од едногá до дру́гуга си́на, да преживи.

посћи́та се свр. *дође у ситуацију да не може живети на једном месту него мора да се сељака или да иде од немила до недрага.* – Посћитáла се си́рота по стáр замáн, сьг мо́ра да си мáне до́м д и́де да зиму́е код ће́рку у Ви́довци, па

на́пролет да се вр̀не.

посћитува́ње с *гл. им. од посћитуе (се).*

посћиту́е несвр. *доводи некога у ситуацију да не може живети на једном месту, него да се мора сељакати или ићи од немила до недрага.* – Са́мо си посћиту́е ста́рцити, не́че и оста́и да седу́ у Репу́шницу.

посћиту́е се несвр. *не може живети на једном месту него се мора сељакати.* – Немо́ј да дозво́лиш да ти се ма́ти посћиту́е по туџи́ до́мови.

посуву́е несвр. *даје понекад, даје помало.* – Посуву́е им и о́н пома́лко пари́це.

посуву́е се несвр. **1.** *маша се повремено за нешто, узима.* – Посуву́е се и у бра́шно и у ма́з и у све́. **2.** *краде на ситно, поткрада.* – Бе́ше едно́ вре́ме преста́л, сѣг па поче́л да се посуву́е.

посу́не свр. *да понекад и помало.* – Не́чу да гре́шим ду́шу, посу́не ни поне́што.

посу́не се свр. **1.** *маши се понекад за нешто, узме.* – Посуни́ се за кво́ ти е год воља́, кьд ти е воља́. **2.** *узме туђе без питања, украде.* – Посу́не се тека́ у туџе́ кру́шће ел цре́шње, у дру́го не́че, ал у ошьвлѣ́кьт си о́че.

пот предл. *под, испод.* – Едни́ пот пу́т, дру́ђи нат пу́т. – Ле́ти нате́рамо о́вце пот ћупри́ју, да пла́дњују, а ми́ се ку́пемо у Тимо́к.

пот кольц изр. *начин сејања кукуруза ручном садиљком, која на доњој хоризонталној летви има учвршћена три кочића који се притиском убадају у земљу и у тако начињене рупице стављају зрна кукуруза, која се потом затрпају.*

пот кр̀с изр. *окупљање народа код заветног крста.* – И́демо на Петро́вден пот кр̀с у Врља́к.

пот плу́г изр. *начин сејања кукуруза тако што се зрна спуштају у једну бразду а следећа их затрпава. Сади се на растојању од три – четри бразде;* упор. у бразду.

потава́ни свр. **1.** *потамани, уништи.* – Не́ знам како́ да потава́ним ови́ја пога́нци. **2.** *постави под, патос, плафон.* – С кво́ че да потава́нимо со́буву, ел сьс ши́нде, ел сьс ма́лтер?

потавне́е свр. **1.** *смрачи се, примркне.* – Кьд потавне́е не́бо, о́че да уда́ри и ћи́ша и гра́д. – Потавне́ло времѝште, са́мо што не уда́ри сне́г. **2.** *потамни, поцрни.* – Ове́ј ложи́це што се купу́ју на бувља́к, чим се опе́ру о́дма потавне́у. – Потавне́л не́кьв, мо́ра да е бо́лан.

по́тавнин прил. *по мраку.* – Стра́ га д и́де по́тавнин. – Не бл̀тај по́тавнин, узни́ вене́р, да ви́диш где́ и́деш.

по́тајни м *в. потајник.* – Ње́га ва́рди едѣ́н по́тајни, али е пита́ње да л че га ува́рди.

по́тајник м *онај који потајно мотри на некога или нешто, тајни агент*; упор. потајни. – Па́зи си кво́ вре́виш, ел не́ знаш ти́ ку́ј е по́тајник. – По́тајник проце́пи ду́вку на но́вину, па бѣ́ђи чи́та, а о́н те проз ону́ј sви́рку гле́да (то́ј сам виде́л у би́јоскоп).

пота́јнице ж мн. мит. *але које ноћу нападају новорођенчад.*

по́така ж **1.** *стаза, путања.* – По по́таку, по по́таку, па ч да сти́гнеш до кла́данацат. **2.** *речно корито.*

потѣ́кне свр. *подстакне ватру.* – Потькни́ гр̀не и досипи́ му во́ду.

по́там прил. *на тамо, мало даље.* – Помькни́ се ма́лко по́там. – По́там, по́там, сре́тне лиси́цу.

по́там – по́вам изр. *један од начина играња у колу, лагана игра у колу.*

по́тамће прил. у дем. значењу *мало на тамо, мало даље*. – Де́, по́тамће ма́лко, да се́дне и ýјћа.

по́тамшће прил. у дем. значењу *потамће*. – Не сме́ш да му ре́кнеш ни по́тамшће, о́дма се љу́ти.

потѣ́не свр. *потоне, штукне*. – Ту́ј

длбокó и кýј нé зна да плúва мóж да потѣ́не и да се удáви. – Пóтьну óдма, ко глетó.

пóтачка ж *дем. од потака*. – Зáјци напраúли пóтачку преко нáше лóзје.

потвáра несвр. **1.** *понавља неку радњу.* – Потварá га у чинúлку, ал се ни потвáрано нетејá учúни ко што трéбе. **2.** *поново иде у исти ратре, понавља разред.* – Сѣ́г потвáра трéјћи рáзред, нé могѣ́л да прескóчи у четвр̀ти.

пóтвара ж *понављање, рад изнова*. – Ако ти пр̀вњи пýт нéшто не испáдне какó трéбе, у пóтваруту јóш по не мóже.

потвáрање с *гл. им. од потвара*.

потвóрак м *други рој из једне кошнице у току године*. – Евé, вáчамо потвóракът.

потвóрац м *други муж (жени).* – Бóшко нé на њу пр̀вњи мýж, него потвóрац.

потвóри свр. *уради поново, понови*. – Мóра да потвóримо уводéње у бр̀до, овáк не úде.

потвóрка ж *друга жена (мужу).* – Ни потвóрката не мóж да му рóди; мóра да си е óн јáлав.

потвóрћиња ж *в. потворка*. – Женá му умрéла лáни, а óн веч довéл потвóрћињу.

потвр̀ља несвр. **1.** *не добацује до жељене даљине, подбацује.* – Колкó се запúнам, и стáлно потвр̀љам, не мóг да довр̀љим. **2.** *подмеће.* – На мéн Дýшка потвр̀ља маџúје. **3.** *бацајући ставља нешто испод чега, подбацује.* – Потврљáше му под тóчкови грáње, слáму и квó ти не, али не можé да излéзне, остáде си у блатóто, а онú тѣ́г отóше за говéду да га извлчý.

потвр̀ља се несвр. **1.** *лагано се баца каквим ситним предметом (каменчићем, например) да би коме скренуо пажњу.* – Потврљá се с каменчúчи у њójан пéнцер, али онá немá да наср̀не. **2.** *лагано добацује коме какав предмет.* – Не потвр̀љај се тóлко чéсто сьс шишéто, це изопúвају дýнђерити, па че да напрáе нéћи белáј, мóш се нéћи омѣ́кне одозгóр, па пóсле úма тú да одговáраш.

потврљáње с *гл. им. од потврља (се).*

потвр̀љи свр. *лагано добаци какав предмет некоме.* – Потврљú ми јóш нéку ћеремúду и че га покрúјемо до крáј.

потвр̀љи се свр. **1.** *лагано се баци нечим да би коме скренуо пажњу.* – Потврљú се по овцýну да не отúде у туџý њúву. **2.** *лагано добаци коме какав предмет.* – Потврљú се с едѣ́н кравáј и на овáм, гáздарице.

пóтег м *кратак трзај при повлачењу нечега (што је тешко).* в. и: на потег.

потегљáч м *канап који држи врх опанка притегнут уз ногу*. – Потегљáч се прáи од пójаку повóрку, ако несú знáл.

потéгљи свр. **1.** *помакне што вукући према себи или за собом.* – Прóбам да потéгљим сáне, ал не мóг, млóго сам и натоварúл, а и дошлó мáлко наузбр̀дњичаво. **2.** *увуче у себе, удахне.* – Дáј ми да потéгљим едѣ́н дúм. **3.** *наредбом или писменим позивом позове кога да се одазове на дужност.* – Потегљúли га у вójску у нáјголему рáботу.

потéгљица ж *самостална дрвена руда која служи за вучу пољопривредних справа као што су дрљача, плуг и сл. или служи у четверци за презање другог пара волова.* – Кьд завр̀шиш рáботу потéгљицу да закачúш под стрéју.

потéгне свр. *замахне чиме.* – Сељáк потéгне сећúру и убúје мéчку.

потéе свр. *спопадне нека жеља.* – Какво́ те óро потéло, сéди дóм и да несú мр̀днула.

пóтез м *начин сејања њиве у круг*.

потéза несвр. *оправља, поправља, обнавља*. – А, брé мýже, мúслиш ли тú да потéзаш úжуву, ел че си текá

дочéкамо зимý сьс sвúрћеве?

потéзање с *гл. им. од потеза*.

пóтек м *речно корито, водоток*. – Лéтем си úдемо уз овија пóтек, ел водá пресьне.

потéра свр. **1.** *нагна на вршење какве физиолошке радње.* – Потерáло га да мóча. **2.** *потече прва ракија на казанској лули.* – Ел потерáло? **3.** *почну да расту леторасти, да се појављују кукурузни клипови и догађају сличне појаве у вегетационом периоду.* – Лóзје потерáло прýт, а момýруза че да потéра кóрење.

потéра кóрен изр. *фаза у развоју кукурузног клипа када се он тек помаља уз стабло*; упор. одвоји корен. изр.

потúка свр. **1.** *изгуби*. – Мангýпчино, и дьнѝс си потикáл еднý козý. **2.** *затури.* – Потикáла сам си нéгде наóчари. **3.** *закоље, убије (какву домаћу животињу).* – Решúли смо да у сýботу потúкамо свињýту. **4.** *престане да гаји.* – Овýј éсен че да потúкамо óвце, не мóж вúше да и чýвамо.

потúка се свр. **1.** *изгуби се.* – Потúкала ни се еднá кокóшка. **2.** *умре.* – Ђýза се потикáл прóшлу éсен.

потúца несвр. *потстиче ватру.* – Потúцај огѣньт да не угáсне! – Потúцаш ли тú грнето, ел си га заборúл?

потúцај грне изр. *потстичи ватру да би грне врило.*

потицáње с *гл. им. од потица*.

пóтка ж **1.** *нит која се провлачи кроз зев основе при ткању.* – Кьд се чé ткањé пóтка мóра дóбро да се збúва. **2.** *белега нечињена од сламе, траве и сл. причвршћена на мотки забоденој у земљу, која означава да је на тој парцели забрањена испаша.* – У ливáду да забодéш две-трú пóтће, ако óч да нéшто остáне од њý.

поткáванка ж *врста сукње в. бошча поткаванка*.

поткáпина ж *плитка пећина или мало веће удубљење у стени где се може склонити од невремена, поткопина.* – Прооди́ли овдé нéћи учењáци, па причáли ко су одáвна љýђе живéли по поткáпине.

поткарувáње с *гл. им. од поткаруе.*

поткарýе несвр. **1.** *лагано одвраћа стадо да не иде у штету.* – Поткарýј овцéте оздóл да не úду у Дрпаљћину ливáду, да ни пóсле не кáра чúча Тóма. **2.** *лагано прибира стадо нагонећи га на место где се врши мужа.* – Мóра и поткарýеш ел нéће óче да се растýре.

поткáчи свр. **1.** *подигне и стави на више место.* – Поткачú тýј сланúну на врлúну, да ју не довáне мáчка. **2.** *закачи кога мало (као у пролазу).* – Сáмо га мáлко поткачú, а óн óдлете до дýвар. **3.** *подстрекне, подбоде.* – Трéбе сáмо мáлко да га поткáчиш и óн вáне да прúча ко нáвит.

поткáчи се свр. **1.** *почне да се пење уз што.* – Поткáчим се уз Дéл и балдúшем, не мóг да настáим, а трéбе да стúгнем у Чрѣин баúр. **2.** *попне се на нешто не много високо.* – Ýзнем па се поткáчим на сúмс и насрнем у сóбу. **3.** *приступи лошем друштву.* – Поткáчил се с мангýпи, па лóм прáе.

поткачóше свр. у ауг. и пеј. заначењу *поткачи*. – Поткачóши кóжуту гóре нéгде под чáндију, да се сýши, ако се не измóљи до тьг. – Вáрди тú с тúја твój товáр да не поткачóшеш некугá, да га скóлаш у потóк. – Поткачóше Дóне на Чéду Ђóринога, да изигрáва њигóве ћерефéће, па му глéда чýдо.

поткачóше се свр. у ауг. и пеј. значењу *поткачи се*. – Поткачóше се отýд на нéшто, па ни озгóр вáди кóрење из кóш.

поткачувáње с *гл. им. од поткачуе (се).*

поткачýе несвр. **1.** *подиже и ставља на више место.* – Поткачýј си опѝнци на клúн, да и не одвлчé кýче. **2.** *задиркује кога.* – Немój да поткачýеш дéцу, ел че

те некó, пóјако од тéб, избúје.

поткачу́е се несвр. **1.** *почиње да се пење уз нешто.* – Поткачу́ем се уз цре́шњу, ал се не мóг поткáчим. **2.** *пење се на нешто невисоко.* – Не поткачу́ј се на ту́ј столи́цу, це скр̀ши. **3.** *задиркује се.* – Пá ли чу́ем да се поткачу́еш тáм с не́ћи, дóбро да се држи́ш.

поткашкувáње с *гл. им. од поткашкуе.*

поткашку́е несвр. *побуђује, подстиче*; упор. поткашњуе. – Остáј и на ми́р, немóј да и поткашку́еш, ел на њи сáмо тóлко тре́бе, па да рóвну.

поткашњувáње с *гл. им. од поткашњуе.*

поткашњу́е несвр. *в. поткашкуе*. – Не поткашњу́ј ту́ј стáру размúрицу.

пóтквасa ж *маја, квасац (например: остатак алкохола у организму од претходне пијанке)*. – И́ма си óн пóтквасу од јуче́р, сѝг сáмо настáља да пи́је.

поткладé свр. *потпали ватру, заложи ватру.* – Штó не у́знеш да поткладе́ш мáлко огњѝц, да се огре́емо. – Поткладе́м кубé с ли́сковаче.

поткла̑цувáње с *гл. им. од поткла̑цуе*. – Тре́бе да насúтниш дрвцá за поткла̑цувáње.

поткла̑цу́е несвр. **1.** *потпаљује ватру.* – Свáко ју́тро поткла̑цу́ем óгањ, не́мам дебе́ла др̀вја да запре́чем главњу́, па ју́тре сáмо да разгр̀нем жáр. **2.** *потпирује сукоб, свађу.* – Немóј пáк да поткла́̑цу́еш ту́ј расправúју.

потковé свр. *поткује.* – Докарáл сам волóви, да и потковé́ш, ал да им удáриш добре́ плóче, немóј ко онагáј што си ми турúл не́ћи пле́кови. в. шти поткове опьнци.

пóтковина ж *једна од парцела велике њиве на које је она подељена ради лакше обраде и бољег плодореда*; упор. полутка.

потковувáње с *гл. им. од потковуе*.

потковýе несвр. **1.** *ставља потковице на копита или папке домаће животиње.* – Ивáн вр̀анца потковýе. **2.** *ставља пенцета на похабану обућу.* – Гу́не, шуште́р ми потковýе цúпиле.

поткожу́ши се свр. *потклобучи се*; упор. поткорубави се. – Есенѝс смо малтерисувáли ку́ћу, а онá се зиму́с поткожушúла, че ни те́ра пá да ју опрáљамо.

поткорубáви се свр. *потклобучи се, одвоји се кора од осталог дела;* упор. поткожуши се, поткоруби се. – Поткорубавúл ми се ле́б.

поткору́би се свр. *в. поткорубави се*. – Поткорубúл им се парће́т од влáгу.

поткрáдљив, -а, -о *који има навику да поткрада, да краде на ситно*. – Снáшката им поткрáдљива, му́ку си и́ма и́мају сьс њу́.

поткра̑цувáње с *гл. им. од поткла̑цуе*.

поткра̑цу́е несвр. *поткрада*. – Свú помáлко, а не́ћи и попóвише, поткра̑цувáли предузе́ћето затóј и пропáдло.

поткрваве́е свр. **1.** *наседне крв на неком делу тела, створи се хематом.* – Поткрваве́ла му рукá. **2.** *закрвави очима.* – И́де, стúсал зу́би и поткрваве́л.

поткуку́жи се свр. *оспе се пликовима.* – Поткукужúла му се це́ла ногá.

поткýсес, -та, -то *који носи прилично кратку одећу (о особама) или има кратко перје, реп и сл. (о живини, птицама, животињама и др.).* – Поткýсесто петле́. – Дóјдеш ми мáлко поткýсеста у ту́ј бóшчу.

поткýси свр. *ократи, поткрати, одоздо или отпозади скрати.* – Поткусúла зáпрегу. – Е́ла, сúне, да ти бáба поткýси косúчће. – На ће́ратога скратúли óпаш, ал га млóго поткусúли.

поткýси се свр. *опаше кратку сукњу.* – Дьнѝс се свé девóјће поткусúле, сáмо што им се дупетúја не вúде.

поткýћи се свр. *ухвати кога испод руке.* – Поткýћи се, па се прекљу́зи,

ми́слиш па́дла би да се не држи́ за ње́г.

потла́чи свр. *погази, упропасти.* – Еле́н ти у дво́р у́шета, / Бе́л ти пели́н попа́се, / Зеле́н ти здра́вац по́тлачи (н. п.).

потл̑цне свр. *удари у што тврдо нечим тупим или удари тврдо о тврдо.* – Потл̑цни не́ћи пу́т с гла́ву у ду́вар, да ви́диш мо́ж ли се опаме́тиш.

потл̑цне се свр. *удари се покаткад, куцне се (у главу).* – Ма, потл̑цнем се ја́, али ни́шта не пома́га.

потл̑че́ свр. **1.** *уништи временска непогода.* – Гра́д потл̑кал це́ло по́ље. **2.** *изудара, избије кога.* – Дојде́ пија́н, па у́зе, па по́тл̑че де́цу, ни кри́ву ни дл̑жну.

потл̑че́ се свр. *побије се, потуче се с ким.* – Ми́ле Мр̑злица, а нешто́, о́н се о́дма потлче́.

потмолаве́е свр. упор. потмолее. **1.** *изгуби сјај, потамни.* – Потмолаве́ле виљу́шће, ложи́це, ножѐви, а бѣ̑ђи не рцаве́у. **2.** *добије земљану боју у лицу.* – Потмолаве́л, па дошѣ́л е́зив.

потмоле́е свр. *в. потмолавее.* – Потмоле́л сре́брн све́чњак, тре́бе се истр̑ља с пе́пел. – Чи́м је о́н потмоле́л, не́ма ту́ј добро́.

пото́пи свр. *поједе неко јело умачући хлеб у њега.* – Деца́ с апети́т потопи́ше пр̑жено.

поточа́рка ж *воденица на потоку, поточара*. – У Ба́линци су биле́ де́вет поточа́рће, сѣ́г не́ зна́м да л рабо́те една́, ел две́.

пото́че с *в. поточка*. – Пото́чето ле́ти пресѣ́не.

пото́че се свр. *крену један за другим, мноштво крене у колону.* – Пото́че се, па ни́кад кра́ј да про́јду, сви́ нагрну́ли д и́ду на ва́шар.

пото́чка ж *дем. од поток, поточић*; упор. поточе. – Пи́јемо си во́ду из пото́чкуву, ел она́ изби́ва о́дма ту́ј, го́ре.

попри́ка ж бот. *в. пипер* Capsicum annuum L.

потпада́љћа ж зоол. *препелица* Coturnix coturnix. – Потпада́љће се ло́ве по́сле, по же́тву, тѣ́г су дебе́ле ко ћу́повчичи.

потпажа́ри свр. *да зорт некоме.* – Мо́ре, кљ́д те потпажа́ре и́ма да при́знаш и ма́јчино млеко́.

потпа́ли свр. *на Божић ујутру (негде трећег дана) код сваке воћке стави мало сламе са Бадње вечери и потпали, при чему изговара: "Роди сливо (јаблко, крушко итд.) потпали те".*

потпаљува́ње с *гл. им. од потпаљуе.*

потпаљу́е несвр. *на Божић ујутру (у неким селима трећег дана Божића) код сваке воћке ставља мало сламе са Бадње вечери и потпаљује је изговарајући: "Роди сливо (јаблко, крушко итд.) потпали те*". – Ди́зајте се д и́мо да потпаљу́емо.

по́тпара ж *новчана помоћ, потпора*. – Да́вају му из о́пштину не́ку по́тпару, та не́како помињу́е.

потпаса́љћа ж *в. потпаска*.

по́тпаска ж *сукња која се носи испод горње сукње, потсукња*; упор. потпасаљћа, потпасуваљћа.

потпасува́љћа ж в. потпаска.

потпасува́ње с гл. *им. од потпасуе (се).*

потпа́суе несвр. **1.** *појасом, на нарочит начин, стеже стомак труднице ради насилног прекида трудноће.* – Кој́у жену́ е ба́ба То́на потпасува́ла, та́ј ако е преживе́ла, не́ ви́ше рацала́. **2.** *опасује још једну сукњу испод горње сукње.* – Потпасу́ем едну́ ста́ру бо́шчу, да ми не бу́де зима́.

потпасу́е се несвр. **1.** *жена себи појасом стеже стомак ради насилног прекида трудноће.* – Реши́ла сам ви́ше да не ра́цам, па не́ знам да́л са́ма да се потпасу́ем, ел да тра́жим не́ку ве́шту ба́бу да ми то́ј урабо́ти. **2.** *приликом тешких физичких послова мушкарац се чврсто опасује појасом да се не би*

искилавио. – Обове́зно се потпасу́ем књд това́римо ци́мент.

потпа́ше свр. **1.** *појасом, на нарочит начин, стегне стомак трудне жене ради насилног прекида трудноће.* – Ре́кла една́ жена́ че ме во́ди код не́ку ба́бу да ме потпа́ше, да не ра́џам. **2.** *опаше још једну сукњу испод горње сукње.* – Са́мо да поптпа́шем вистáн и гото́ва сам да по́јдемо.

потпа́ше се свр. **1.** *стегне се појасом ради насилног прекида трудноће.* – Н у́мем са́ма да се потпа́шем, а и не́ знам која́ жена́ то́ј зна́е. **2.** *стегне се појасом (мушкарац) у нижем пределу стомака, при обављању тешких физичких послова.* – Ако и́дете у ма́јден за ка́мен мо́ра да се потпа́шете, да не па́тите по́сле.

потпета́ло с *особа која другима служи за спрдњу.* – Го́луб из Ка́лну е би́л едно́ потпета́ло, пре́цве се возѝл у аутобу́с и не́ плачал ка́рту, забаља́л и шо́фера и пу́тници.

потпи́ра несвр. **1.** *подмеће подупирач под што, да оно чвршће стоји.* – Потпи́рамо сто́г да се не извр̀не. **2.** фиг. *ленствује ослањајући се на што.* – Бо́љ узни́ да рабо́тиш не́што него што потпи́раш ти́ја дире́к. **3.** фиг. *пружа подршку, помоћ коме.* – Потпи́ра га де́дата (таст), та пр̀аи ку́ћуту, она́к би ју ју́трекночи напраѝл.

потпи́ра се несвр. **1.** *помаже се штапом при ходу, поштапа се.* – Дошло́ вре́ме да се и ја́ потпи́рам с това́гу. **2.** *ослања се на што.* – Не мо́ж да стои́, потпи́ра се на ду́вар.

потпира́ње с *гл. им. од потпира (се).*

потпира́ч м упор. потпорка, потпрња. **1.** *оно чиме се што подупире, подупирач.* – Тре́бу ми осомдесе́т поптпира́ча да изљи́јем пр̀вњу пло́чу. **2.** фиг. *онај који некоме пружа подршку, помоћ.* – Па не мо́г ја́ до́век да ти бу́дем потпира́ч.

потпира́чка ж у дем. значењу **1.** *штап за поштапање у ходу.* – Е, ово́ј дрвце́ бљш зго́дно да на ба́бу бу́де потпира́чка. **2.** *подупирач у грађевинарству.* – За пло́чу че потпира́чће да за́јмимо од Си́му, па че си му и по́сле вр̀немо. **3.** *дрво са ракљом на врху којим се подупире конопац на коме се суши рубље.* – Ово́ј дрво́ зго́дно да ми бу́де потпира́чка за прањé.

по́тпис м *заветно дрво испод које је укопан камени крст.* – Код Кади́сћи кр̀с је има́ло ше́с ел се́дом по́тписа.

потпису́е несвр. *потписује.* – Потпису́е не́ћи у́говор.

по́тплата ж **1.** *постава на одећи.* – За по́тплату ми тре́бу два́ ме́тра сати́н. **2.** *унутрашњи џеп на капуту.* – Не да́ј ки́ту на момче́то, / Што́ га оно́ гру́бо но́си, / Зѝми, ле́ти у по́тплату (н. п.).

потпла́ти свр. *постави поставом неку одећу.* – Оста́ло јо́ш да ми ма́јстор потпла́ти капу́т и све́ е гото́во.

потпла́ши свр. *заплаши кога.* – Ти́ и са́мо потплаши́,ега́ си оти́ду.

потпл̀ни свр. **1.** *попуни неко удубљење или празнину.* – Потплне́те ћиреча́нуну, да не упа́дне не́ћи у њу́, па че по́сле да одгова́рате. **2.** *попуни неки образац.* – Н у́мем да си потпл̀ним мо́лбу. **3.** *попуни мањак у каси.* – Све́ што е узе́л и́ма да потпл̀ни, да не би ишѣ́л у а́псу.

потпл̀ни се свр. *физички се поправи, попуни се.* – Не́к се кра́вата ма́лко потпл̀ни, па че ју тѣ́г прода́вамо.

потпљува́ње с *гл. им. од потпљуе (се).*

потпљу́е несвр. **1.** *попуњава неко удубљење или празнину.* – Потпљу́емо пађе́т сѣс шу́шће, ел не́мамо кво́ ви́ше у њѐг да ту́рамо. **2.** *попуњава неки образац.* – Потпљу́ем по́реску при́јаву. **3.** *попуњава мањак у каси.* – Продалѝ си воло́ви, та о́н потпљу́е колко́ му ва́ли у ка́суту.

потпљу́е се несвр. *физички се поправља, дебља се.* – Потпљу́е се

вепьрьт, це угóи на врéме.

потпóрка ж *в. потпирач.* – Сьг измúслене желéзне потпóрће. – Нúкакву потпóрку нúодокле нéмам, нúти очекýем.

потпрáти свр. *пошаље некога да нешто извиди или обави неки посао место њега.* – Потпратúли му човéка куú че да га убúе.

потпрáча несвр. *шаље неког другог место сам да оде тамо.* – Потпрáча ми едногá, дрýгога, да ми кáжу какó óче да се мúримо.

потпрачање с *гл. им. од потпрача.*

пóтпре свр. **1.** *подметне подупирач под нешто да чврће стоји, подупре.* – Пóтпре плóт и отýд и одовýд с нéколко колцá. **2.** *ослони се на нешто.* – Штó си потпрл дуварьт, ел те болú нéшто, ел си пúнул пóвишће? **3.** *пружи подршку коме, помогне кога.* – Дóбро га е потпрл нéћи, кьд сúда кýћу, шкóлуе дéцу, тéра áуто.

пóтпре плóт изр. *пијан се наслони и стровали поред плота.*

пóтпре се свр. *ослони се на нешто, подупре се.* – Потпрл се на товáгу.

потпрéгне свр. *задигне сукњу и крајеве забоде за појас док гази воду, пере конопљу и сл.* – Потпрегнú зáпрегуту, ел вúдиш да ти довáча у вóду.

потпрéгне се свр. *задигне сукњу и крајеве задене за појас док гази воду, пере конопљу и сл.* – Мóра се потпрéгнеш док пéреш грснице, да се не би намокрúла.

пóтпрња ж *в. потпирач.* – Трéбе да му се тýре две-трú пóтпрње од овýј стрáн, та да не пáдне сúдат.

пóтпролет прил. *непосредно пре почека пролећа, на почетку пролећа.* – Пóтпролет кьд се изјáгње óвце, тьг че да вúдимо колкó че јáганци да чýвамо.

пóтпрсти прил. *пипајући, на основу чула пипања (уради што).* – Не пáлим лáнпу, нáјдем си га пóтпрсти.

потпудáљћа ж зоол. *в. потпадаљћа.*

потпýши свр. **1.** *запали ватру да би на диму осушио месо, рибу и др.* – Ел пóтпуши месóто, ел га óстаи за јýтре? **2.** *по народном обичају на неки празник (Младенци, Благовести и др.) прикупи на гомилу разни шушљак и запали (од змија, града и других непогода).* – Сметú онúја шушљáк и онóј буњúште на врá, па потпушú, дьнѝска су Младéнци.

потпушувáње с *гл. им. од потпушуе.*

потпушýе несвр. **1.** *потпаљује ватру да би на диму сушио месо, рибу и др.* – Евé сьг бьш потпушýем, не могó пóрано. **2.** *потпаљује разни шушљак и ђубриште о неким празницима (Младенци, Благовести) да би, по народном веровању, одагнао за ту годину несреће, које могу да настану од змија или временских непогода.* – Мојá мáти е потпушувáла и на Младéнци и на Блáговести.

пóтра ж **1.** *пољска штета коју учини туђа стока.* **2.** *помор стоке.*

потражувáње с *гл. им. од потражуе.*

потражýе несвр. и уч. *тражи понекад, мољака.* – Чéсто потражýе пáре од стáрцатога.

пóтре свр. *све уништи, затре.* – Твóр ни потрл кокóшће.

пóтреба ж *оно што се може употребити за израду нечега, што има употребну вредност, што је употребљиво.* – За óгањ че да сечéмо крúвава дрвја, а овáј прáвава че да остáну за пóтребу.

потрéби свр. **1.** *све истреби.* – Потребúли кáмење из њúву. **2.** *употреби за што.* – Узнú га кьд ти пáдло дó руће, мóж га потрéбиш за нештó.

потрéве се свр. мн. *нађу се, нађу се истих нарави.* – Потревúли се еднó зá друго.

потрéви свр. **1.** *погоди у циљ.* – Ел мóж да потрéвиш јајцé с прáчу? **2.** *одгонетне, погоди.* – Потревú коé е овóј

сло́во. **3.** *покуша да угоди коме.* – Не мо́ж ти́ на ње́га да потре́виш, баксу́з је то́ј неви́ден.

потре́ви се свр. **1.** *догоди се, деси се.* – Потре́ви се не́ћи пут и у дево́јћу дете́. **2.** *падне у који дан.* – Све́ти Ра́њњел се бе́ше потреви́л у пе́так, па смо праи́ли по́сьн светѣ́ц.

потревува́ње с *гл. им. од потревуе.*

потреву́е несвр. **1.** *погађа у мету.* – И жмичћи́, чи́ни ми се, потреву́е та́м где́ о́че. **2.** *одгонета, претсказуе, прориче.* – Ба́ба То́дора ја́ко потреву́е у ка́рте, а и у шо́љу потреву́е. **3.** *настоји да угоди коме.* – На то́га се манци́ју не потреву́е.

потреси́ја ж *мочвара, живо блато.*

потр̀жи свр. **1.** *потруди се да се што пронађе, потражи.* – Потржи́ и и у ту́ј пади́нку, па ако и не́ма ди́зај ру́ће. **2.** *заиска, потражи.* – Не́ срмота́ да потр̀жиш ле́б ако си гла́дан, срмота́ е да укра́днеш.

по́трис м *поремећеност, врење, нередовна узбуњеност и узбуђеност у народу или у души појединаца.* – До́јду ту́ј, напри́чају ми сва́какво, са́мо ми пра́е по́трис. – Сѣ́г наста́л по́трис у на́род, ку́ј зна́е на коју́ че стра́н да по́јде.

потри́са несвр. упор. потриша. **1.** *чини да се ко или што у кратким покретима покрене неколико пута тамо и амо или горе и доле, почиње да тресе.* – Грана́те па́дају и потри́сају зе́мљу. **2.** *тресући чини да опада воће.* – Потри́сај кру́шчицуту польк, немо́ј ја́ко, да се не покр̀ши. **3.** *изазива дрхтавицу.* – Потри́са га грозни́ца. **4.** *јако узбуђује, узнемирава.* – До́јду са́мо та ме потри́сају, ти́ја идијо́ти.

потри́са се несвр. упор. потриша се. **1.** *налази се у стању колебања, тресења, подрхтавања.* – Потри́са му се брада́ док вре́ви. **2.** *налази се у стању јаког узбуђења, узнемирености.* – О́н се ни за кво́ не потри́са, и́ма да жи́ви сто́ го́дин.

потриса́ње с *гл. им. од потриса (се).*

по́трица ж *дем. од потра (1).*

потри́ша несвр. *в. потриса.* – Не потри́шај си ма́тер без по́требу.

потри́ша се несвр. *в. потриса се.* – Ље́ко о́ди, земља́ се потри́ша. – Што́ да се потри́шаш, не́ ти ну́жно.

потриша́ње с *гл. им. од потриша (се).*

потр̀ка свр. **1.** *мало истрља, протрља.* – Потр̀кај ме по грби́ну, срби́ ме. **2.** *трљајући хлебом почисти, покупи остатке јела.* – Потр̀кај тига́њат, греота́ е да остању́е то́лко пр̀жено.

потр̀ка се свр. *протрља се.* – Ако те уа́пе оса́ ел челá, потр̀кај се ма́лко с ка́мен, че те ма́не.

потрка́ља свр. *пообара.* – Ве́тар поткаља́л копе́.

Потрка́њац м *становник Потркања, онај који је пореклом из Потркања.*

Потрка́ње с *село у општини Књажевац.*

потрка́њсћи, -ска, -ско *који припада Потркању, који се односи на Потркање.*

Потрка́њчанка ж *становница Потркања, она која је пореклом из Потркања.*

потро́ви свр. **1.** *све изгуби, погуби.* – Бѣ́ћи овча́р, а све́ овце́те потрови́л. **2.** рет. *све отрује, потрује.* – Потрови́л си коко́шће с не́ко го́рко бра́шно.

потро́па свр. *проведе неко време лупајући, прилупа, залупа.* – Потропа́мо на врата́та, али ни ни́кој нема́ да ни отво́ри, ми́ си тѣ́г ото́мо.

потропу́е несвр. *лупа помало и с времена на време.* – Потропу́е не́кво по това́н, ел је ма́чка, ел су пога́нци.

потро́ши свр. *поломи, поразбија.* – Потроши́л све́ по и́жу. – Ву́знул се на пр̀заљу и потроши́л крчази́.

потрупкува́ње с *гл. им. од потрупкуе.*

потрупку́е несвр. *учестано удара ногом о тло.* – Чим чу́е ба́нде ва́не да потрупку́е.

потрчу́шка ж *онај који трчкара, трчкарало.* – Не́чу ја́ да бу́дем

потрчу́шка на ње́г, ил це о́н препра́ља ил ци ја́ оти́дем.

потсви́је свр. **1.** *нагло захлади уз снег и мећаву.* – Потсви́ло га, па га́дно. **2.** *спопадне некога, навали захтевима на кога.* – Потсви́ли га па му ду́шу ва́де, са́мо и́скају а од ра́боту не ми́сле. **3.** *покуњи се, понизи се.* – Потсви́л о́паш.

потсе́да несвр. *седа на туђе место, седа пре других.* – Не потсе́дај ста́ри љу́ђе, веч че́кни да пр́во они́ се́дну. – Нели зна́еш да е то́ј мое́ ме́сто и што́ ме тѣ́г подсе́даш?

потсе́дање с *гл. им. од потседа.*

потсе́дне свр. *седне на нечије место, седне пре осталих.* – Една́ коко́шка потсе́дла ква́чку на ја́јца.

потсе́ча несвр. **1.** *подсећа, опомиње.* – Добро́ сам те ја́ потсеча́л кво́ тре́бе да се понесе́, али неси́ теја́л да ме слу́шаш. **2.** *личи на кога.* – Подсе́чаш ме на Еро́тију из Деја́новци, ел на Ми́ку Бу́лчу из Шти́пину.

потсе́чање с *гл. им. од потсеча.*

потсми́ва се несвр. *подсмева се.* – Потсми́ва му се, она́ си зна́е заште́.

потсми́вање с *гл. им. од потсмива се.*

потћее́ник м *други пастир по рангу на бачији, потћехајник.*

потће́ник м *в. потћееник.*

потћи́ти свр. *около окити, окити по ивици, окити мало боље већ окићено.* – Рукави́ му потћи́тени с ре́се.

потУ́љав, -а, -о *в. потуљив.* – Ва́рди се од ти́ја потУ́љавити. – ПотУ́љав, па га не́ма по потУ́љав од ње́га.

потУ́љавштина ж у ауг. и пеј. значењу *онај који је подмукао, подлац.* – Та́ј потУ́љавштина са́мо во́зи с о́чи, а не мр́да с гла́ву.

потУ́љив, -а, -о *који је подмукао, подао*; упор. потуљав. – ПотУ́љив ко ку́че.

потУ́па свр. **1.** *проведе неко време лупајући, ударајући у што.* – Да́доше ми свира́чити да потУ́пам ма́лко у тупа́нат. **2.** *потапше.* – Проји́де на́челникат, по́тупа га по грби́ну и ре́че му да се не сећира́е.

потУ́пка свр. у дем. значењу *потупа.* – ПотУ́пкај га по грби́нку,ега́ му про́јде за́логат.

потупку́е несвр. у дем. значењу *лупка, удара.* – Потупку́е с ножи́чку.

потупку́е се несвр. у дем. значењу *лупка се, удара се.* – Потупку́е се у́ груди, пра́и се си́лан, док не на́јде некуга́ да га испреби́ва.

потУ́ра[1] несвр. упор. потуруе. **1.** *ставља нешто испод чега.* – Књд се бу́ре ту́ри на по́двале оно́ му са стране́ потУ́рају загла́вће, да се не кла́ти. **2.** *подмеће коме неку неистину.* – Она́ че ме́н да потУ́ра и оно́ј што сам ре́кла и оно́ј што несѣ́м ре́кла, пизде́тина една́. **3.** *ставља кришом, подмеће.* – ПотУ́ра га ко ку́кавица јајце́. **4.** *полаже стоци повремено.* – ПотУ́ра и о́н на сто́куту, али си по́више ја́.

потУ́ра[2] несвр. *мења, претвара.* – Ку́рјак дла́ку стУ́ра, али ћу́ди не потУ́ра.

потУ́ра се несвр. **1.** *подмеће своја леђа место другога, преузима туђе обавезе.* – Не́чу ја ви́ше да се потУ́рам ме́сто ње́га, не́к си о́н са́м реша́ва то́ј ко си зна́е и у́ме. **2.** *хоће се подати коме да би дошла до неког циља.* – ПотУ́ра се она́ на ње́г, ко што се и на дру́ђи потура́ла.

потУ́рање с *гл. им. од потура (се).*

потУ́ри свр. **1.** *стави нешто испод нечега.* – Потури́ му едну́ загла́вку, да не клобѣ́цка. **2.** *стави кришом, подметне.* – Оно́ј што е о́н укра́л че га потУ́ри код те́б, код те́б да га на́јду, па ти́ да си кри́в. **3.** *подметне, оклевета.* – О́че она́ да потУ́ри не́ку лажу́ наове́ка. **4.** *да, положи стоци понекад.* – Већи́ном и ра́ним с момУ́риште, али им потУ́рим и де́телинку не́ћи пу́т.

потУ́ри се свр. **1.** фиг. *подметне леђа*

место другога, преузме туђу обавезу. – Мло́го за кугá коéга сам се já потурáл, и квó сам добúл? **2.** *пода се коме из користи.* – Потурúла се онá на кметáтога и глé квé ýбаве мáраме сѣг нóси.

потýрине ж **1.** *стара, изношена одећа.* – На мéн дошѣл рéд да нóсим туџé потýрине. **2.** *рубље, неопрано рубље.* – Стýрај тéј потýрине и џúдни и овáм на прањé.

потурýе несвр. *в. потура.*

потýти се свр. *погури се, нагне се напред док хода.* – Потýти се, па грáби да пóпре стúгне.

потчéпи свр. *крене узбрдо.* – Потчéпимо мú уз Мáли кр̏ш и за двáес минýта излéзнемо гóре.

потштипé свр. *в. подштипе.*

потштипýе несвр. *в. подштипуе.*

пођетýша ж бот. *ружа пењачица* Rosa multiflora Thumb.

пођúлци м *ситнији, мањи делови нечега.* – Испродавá си рећúју на пођúлци, немá кýј да ју кýпи одедьнпýт.

пођúмне свр. **1.** *замахне рогом понекад.* – Бýлча óче да пођúмне, вáрди се од њéг. **2.** *замахне понекад да удари.* – Пођúмне си на женý, текá по нéћи пýт.

пођимýе несвр. **1.** *замахује рогом понекад.* – Рýјча бéше дóбар вóл, сѣг и óн почéл да пођимýе. **2.** *замахује да удари.* – Научúл се, жéна, па пођимýе, невељáе му тáј рáбота.

пођипú несвр. *лагано ври неко време.* – Нéк јóш мáлко грнéто пођипú.

пођúсне свр. **1.** *накваси киша, покисне.* – Узнú амрéл, да не пођúснеш. **2.** *снужди се, онерасположи се.* – Штó си пођúсал, кýј ми те óсећира? **3.** фиг. *опује се.* – Мáлко, мáлко, па пођúсне.

пођупýе несвр. *повремено пада што са висине производећи при удару у подлогу звук "ђуп".* – Пођупýју ли слúвете, ел си јóш зеленé?

поузрéе свр. *боље сазри.* – Че чéкнемо да грозјéто поузрéе, па че га тѣг бéремо.

поумé прил. *по сећању, насумице, напамет.* – Несѣм имáла нúкьв úзвод, испле́ла сам га поумé.

поýскратан, -тна, -тно *који је мало краћи.* – Бóшчицата ти поýскратна, ал ти ýбаво у њý.

поућутú свр. *ућути понекад, заћути.* – Поућутú ли детéто нéћи пýт, ел си овáк прéцве ровé? – Кьд óч да га поућутúш óн кьд се брéцне ко да си му нé знам квó напраúл, и од тѣг га не дúрам, нéк вúде љýђе кѣв је.

поућутú се свр. *ућути понекад.* – Прасцúти се мáлко поћутý, па си пóсле пá скучý, таквá им нéква сóрта.

поућутýе несвр. *ућуткује кога благо, нежно.* – Já га поућутýем да не врéви тóлко јáко, ал гдé ч на њéг тú да докáжеш.

поућутýе се несвр. *ућути се понекад и за кратко.* – Поућутýе се ђáвола, цéл дѣн ломóти ко нáвита, нé зна тóј чељачé да престáне.

поцéди свр. *танким сркљајем попије оно што је преостало у чаши, чинији и сл.* – Вóлим да поцéдим онýј чарбúцу од прéтрно. – Де си поцедú чáшуту, па да ти сúпем дрýгу.

поцéпи свр. **1.** *покида на комадиће, раскомада, поцепа.* – Учúтељ ýзне, па му поцéпи писáнку, ел нé бúл добрó написáл домáћи. **2.** *употребом истроши, подере.* – Поцепúла ти се кошýља на грбúну. – Óн óди поцéпен, њéг ко да нéма кýј да закр̏пи.

поцепóтина ж *поцепано место, подеротина (на одећи, тканини).* – Де, сéдни чáс, да ти привáнем тýј поцепóтину.

поцúри свр. *стави сириште у млеко, подсири.* – Поцирúла сам млекó и прекрúла сам га с кр̏пу, да га не налóчу мáчћене, ел да не упáдне нéка муá у њéг.

поцр̏ца свр. **1.** *поцрка.* – За нéколко

да́на му поцрца́ше сви́ње. **2.** *помре.* – Каквó е врéме станýло и од Бóга и од љýђе, и́ма да поцр̏цамо óд глади.

поча́вра ж **1.** *кухињска крпа, прљава кухињска крпа.* – И поча́вре трéбе нéћи пýт да се опéру. **2.** фиг. *прљава, неуредна жена.* – Ста́на и́ч не вóди рачýн од сéб, напраи́ла се на поча́вру.

почем везн. *пошто, јер*; упор. почим. – Чим га нéшто пи́тају, óн врéви тýрсћи, почем је забори́л српћи.

почéпен, -а, -о **1.** *који је ћопав, хром.* – Тькв си се почéпен и роди́л. **2.** *који је наопаке нарави.* – С тóга, почéпенотога се не изла́зи на кра́ј.

почепóтина ж у пеј. значењу **1.** *онај који је ћопав, хром.* – Едва́ се вла́чи она́ј почепóтина. **2.** *онај који се ачи кад говори.* – Не мóг да слýшам тýј почепóтину.

почéпи свр. **1.** *искриви, унакази.* – Бóг га почепи́л ý ноће. **2.** *поломи, покрши.* – Почéпим свé онéј гра́ђе коé су се засуши́ле. – На петлица́н мóра да почéпиш запéрци, ако óч да се бóље рóди и да бýде крýпан.

пóчепил прил. *накриво, наопако.* – Нéма напрéдак, свé пошлó пóчепил. в. иде на почепил.

пóчес м *почаст.* – Д и́мо да му дадéмо послéдњи пóчес.

почива́ло с рет. *мала зараван на узбрдном путу где се могу одморити стока и људи.*

почим везн. *в. почем.* – Почим ја́ овдé нéкоме засми́там тьг си отóдим, а ви́ пра́јте квó зна́ете.

почи́нци м *отпаци жита чишћеног (чињеног) на решету.* – Пр̏сни почи́нцити на пи́личи, да се ма́лко зали́мају.

почи́ња несвр. *почиње.* – Почи́ња ћи́ша. – Ако си реши́л да почи́њаш нéку рáботу пр̏во дóбро размисли́, немóј да почи́њаш ýнесвес.

почи́њање с *гл. им. од почиња.*

почи́та несвр. *поштује, цени, уважава*; упор. почитуе. – Не почи́та ни баштý, ни ма́тер.

почи́тање с *гл. им. од почите.*

почи́туе несвр. *в. почита.* – Ми́ тéб млóго почитýемо.

почýва свр. *чува неко време.* – Почýвај ми детé док донесéм вóду од чешмý.

почýдишта ж *злурадо дивљење новорођенчету или младунчету. Према народном схватању, када неко стран први пут види новорођенче или младунче домаће животиње, па се зачуди њиховој лепоти и бујности, онда их он уствари урекне, баци почудишта на њих, од чега им позли, после чега могу да страдају и новорођенче и младунчад.*

почýдиште с *оно чему се је чудити, оно чему се сви чуде.* – Óн кьв је нéуредан и нéугледан, óн и нé за ý љуђе, óн слýжи за почýдиште.

почýка свр. **1.** *тражећи улаз лагано покуца.* – Почýкам на вра́та и причéкам да ми отвóре, па ако се ни́кој не гла́ша, ја́ па́ почýкам. **2.** *прођерда, пропије.* – Што исчýка, óн почýка, што рекли́ ста́ри љýђе.

почýкне свр. *лагано куцне с времена на време.* – Ча́с, ча́с па почýкне у бýрето, дако зна́е да е празнó.

почукýе несвр. и уч. **1.** *лагано куцка с времена на време.* – Ма, штó ти́ја сва́ћи ча́с почукýе на пéнцерат, да не да́ва нéћи зна́ци на тéб, мóжда? **2.** *бави се помало неким (металским, дрводељским и сл.) занатом.* – Почукýе тéка, та исчýка нéћи дина́р.

почýшка свр. *све обори, пообара.* – Ýзне, па почýшка онéј тр̏мће, од бесни́ло.

почушкува́ње с *гл. им. од почушкуе (се).*

почушкýе несвр. у дем. значењу *ћушка лагано, гурка.* – Док óн при́ча ја́ га почушкýем, да преста́не, ал квó врéди. – Почýшкýе с нóгу онýј залóгу да ју

исчу́шка на пу́т, да ју не дова́ну ку́чичи да се и́грају с њу́.

почушку́е се несвр. у дем. значењу *гурка се помало.* – О́н се почушку́е и поштипу́е ме, мангу́пчина една́.

почу́шне свр. **1.** у дем. значењу *ћушне понекад, ћушне лагано.* – Почу́шнем не́ку сли́ву да ју не нага́зим, али си већи́ном ови́јам. **2.** у пеј. значењу *да, да с времена на време нешто мало коме, да ко од беде*. – Почу́шне им не́ћи дина́р.

почу́шне се свр. у дем. значењу *подгурне се*. – Кьд им ја́ при́чам не́што што им не́ по во́љу, они́ се са́мо почу́шну и пра́е се да несу́ чу́ли.

поџа́ка свр. *разговара.* – Поџака́мо си ма́лко од на́ше невО́ље, до́ле на чешму́.

поџи́да свр. *побаца.* – Поџида́ше ста́ре ци́пиле у пото́к. – А при́ча се да су у они́ја ту́рсћи ра́т не́ће жене́ поџида́ле де́цу у копињак, за́ште су рова́ла и могла́ су да наведу́ Ту́рци да и сви́ побі́ју.

по́ша ж **1.** *огрлица од манистра.* – Ови́ла по́шу окол гу́шу. **2.** *црна овца са белом вуном око врата и име таквој овци.*

пошьл без ону́ј ра́боту на сва́дбу изр. *каже се за онога који је кренуо на неки посао а заборавио алат.*

пошантртаве́е свр. *постане неурачунљив, скрне памећу*; упор. пошашавее. – Ел си ти́ пошантртаве́ла, ел ти не́што дру́го ва́ли?

пошашаве́е свр. *постане шашав, неурачунљив, скрене памећу.* – Какво́ е вре́ме сьг дошло́, човек са́мо да пошашаве́е и у го́ру да уте́кне.

по́шес, -та, -то *који као да има огрлицу око врата (о животињама које имају белу длаку или перје око врата*); упор. поша (2) .

пошета́нка ж *једно народно коло*.

пошла́ цре́ва изр. *каже се детету које се порезало по прсту и плаче*.

пошљо́ка свр. **1.** *избаци редак измет на што (живина или птица).* – Сабе́ри прањé од коно́пац да га не пошљо́каја ти́чичи. **2.** *све попије.* – Што е ређи́ју испе́кал о́н ју пошљока́л.

пошљо́ка се свр. *избаци редак измет (живина или птица).* – Па́зи да ти се коко́шка не пошљо́ка у со́бу.

пошо́ра свр. *испусти мокраћу, помокри.* – Пошо́рај бандéруту, ко ку́че.

пошо́ра се свр. *испусти мокраћу, помокри се.* – Че́кај, да се пошо́рам.

пошо́рка свр. у дем. значењу *пошора*. – Пошо́ркај сне́гат да бьр пожлте́е, кьд ве́ч н у́меш да си напи́шеш и́ме с па́ткуту.

пошо́рка се свр. *у дем. значењу пошора се.* – А́јде, си́нче, да се пошо́ркаш, па да ми ма́лко дре́мнеш.

по́штаци́ја м *писмоноша, поштар*. – Де́да Ви́шња, по́штаџија из До́љњу Ка́меницу е би́л пра́во спа́дало.

по́штаџика ж *поштарева жена*. – Го́спа Ју́ла, по́штаџика.

поштипе́ свр. *штипањем откине доње листове биљке.* – Кьд се поштипе́ зеле́ни лу́к о́н бо́ље расте́ и дебеле́е.

поштипува́ње с *гл. им. од поштипуе*.

поштипу́е несвр. **1.** *штипањем кида доње листове биљке.* – Ма́ти ошла́ у гради́ну да поштипу́е цве́кла. **2.** *повремено штипа.* – Поштипу́е тека́ девО́јчичи на седе́ње.

по́што – за́што изр. *испод цене, будзашто*. – Да́де си у́баву гове́ду по́што – за́што.

пошту́кне свр. *изгуби се с времена на време, нестане као да штукне*. – Пошту́кне тека́, па си се па́ поја́ви.

пошту́цају свр. **1.** *сви штукну, утону, потону.* – Поштуца́ше ни ку́ће у е́зерото. **2.** *сви се некуда изгубе.* – Сьг бе́оше ту́ј, сьг поштуца́ше. **3.** *пропадну од стида.* – Поштуца́мо у́зам о́д срам.

пошушња́р м **1.** *онај који тихо и за малу награду обавља ситне послове, слуга, покућар.* – О́н не́ там не́ћи, да

рекне́ш слу́га, о́н ви́ше до́јде ко не́ћи пошушња́р. **2.** *мало домаће живинче (најчешће пра-се) које иде по дворишту и тражећи храну рије и шушка.* – Купи́мо едногá попшушњарá, па че га чу́вамо тáм до куде́ светѣ́ц.

пр́ *узвик којим се маме ћурке.*

пр́а несвр. **1.** *покушава да полети, лепрша крилима у жељи да одлети.* – Уле́зло ти́че у со́бу, па пр́а уз пе́нцер, о́че да излети́ надво́р. **2.** *рони се, претвара се у прах.* – Ја́ко у́баво за ора́ње, земља́ са́мо пр́а. – Не́кви колачи́чи са́мо пра́ју у у́ста. **3.** *фркће узнемирено, поку-шава да се отме (о домаћој животињи).* – Кьд наблизи́мо кьм манасти́рска гро́бишта ко́њ по́че да пр́а.

пр́ав, -а, -о **1.** *који је брз, плаховит, несмотрен.* – Баштá му ми́ран чове́к, а о́н дошьл пр́ав. **2.** *који је растресит.* – Напада́л пр́ав сне́г, не мо́ж да напра́иш гру́ду од ње́г.

Пра́вда ж *име.*

пра́вдина ж *правда, истина* – С пра́вдину, кьд би ју има́ло, доле́ко би чове́к могьл да сти́гне.

праведи́тељ м *одборник.*

праве́ж м *в. праеж.* – Крпе́ж то́ј е дру́го, праве́ж то́ј е гла́вно. – За праве́ж тре́бе да си ма́јстор.

пра́вне свр. *в. прајне.* – Да пра́внем зача́с по́пару за вече́ру, ко вели́ш?

правоце́пан, -пна, -пно *који се приликом расцепљивања правилно цепа.* – Бе́ла бу́ковина е правоце́пно дрво́, док црвена́ ве́ч не́.

пра́г м **1.** *доњи дрвени (камени, метални) део врата, који лежи између довратника.* **2.** *каменита, стеновита греда преко које прелази пут.* – Сти́гоше ни куде Пра́г. в. и: претрка праг.

праéње с *гл. им. од праи (се).*

праéж м **1.** *израда нових производа, прављење, мајсторлук.* – Бо́љ да ди́гнеш ру́ће од праéжат, кьд ти не и́де о́д руће, па д и́деш на њи́ву да ко́паш, ел до́ста си јачьк. **2.** *оно што се прави, што се мајсториште.* – Исподи њего́ву ру́ку сва́ћи праéж испа́да ко тре́бе.

пра́ени опьнци м *опанци од штављене говеђе коже које израђују мајстори опанчари и који имају спљоштене кљунове и ситне преплете на горњој страни.* – Ако бу́деш добьр и ако добро́ чу́ваш ја́ганци, и́ма ти ку́пимо пра́ени опьнци.

праéње с *гл. им. од праи (се)л*

пра́з м *приплодни ован, јарац или вепар*; упор. запраз. – Зачува́мо преко зиму́ву че́три сви́ње и едно́г пра́за.

Пра́зна не́дељa ж *прва недеља по Ускрсу.*

празне́ ру́ће изр. **1.** *руке које нису ничим заузете.* – Кьд ве́ч и́деш с празне́ ру́ће, понеси́ и ови́ја су́дови. **2.** *руке које не носе дарове, понуде и сл.* – На кр́штење се не и́де с празне́ ру́ће.

пра́зничкаво прил. *празнично, али не тако јаког значења, више у смислу полупразнично.* – Дьньс пра́зничкаво, па се не рабо́ти у́ руће.

пра́зњување с *гл. им. од празњуе.*

пра́зњуе несвр. **1.** *слави, светкује.* – У на́ше сало́ се пра́зњују: Ђу́рђовдан, Тро́јца и Пробра́жење. **2.** *не ради на дан празника.* – Дьньс се пра́зњуе зато́ј што е пра́зник, а ју́тре се рабо́ти ел е тьг тежа́тник.

пра́и несвр. **1.** *израђује, производи нешто.* – Це́л дьн не́квo пра́и. **2.** *преобраћа кога, усмерава га у неком правцу, васпитава.* – Ти́ га пра́иш на чове́ка, оно́ си те́ра по њего́во. **3.** *чини, изводи.* – Немо́ј ми пра́иш коме́ндију.

пра́и ну́ле изр. *још је мали и голодупаст и игра се по пепелишту.*

пра́и се несвр. **1.** *даје себи нека својства која уствари нема.* – Што́ се пра́и ва́жан, кьд га сви́ зна́мо и у пр́тене панталóне. **2.** *приказује се онаквим какав у ствари није.* – Немо́ј се пра́иш лу́д! – Пра́и се да е глу́в, а све́ чу́е. **3.** *претвара*

се у нешто лоше. – Пра́иш се на идијо́та и на пропали́цу.

пра́јне свр. *направи што мало и на брзину*; упор. правне. – Што́ не пра́јнеш ма́лко качама́к за вр̏уштук? – Пра́јне и зељ̏а́ник по не́ћи пу́т, али си ви́ше во́ли ечени́к.

пра́кљача ж *висока, сува жена*. – Да ви́диш с кву́ пра́кљачу и́де по́д руку.

прама предл. *према*. – Иди́ прама Љу́бин брани́к, мо́ж га сре́тнеш. – Какѣ́в је о́н прама те́б, ти́ такѣ́в бу́ди прама ње́г. – Сва́ћи да даде́ прама могу́ћнос.

пранђи́ја и **пранђи́ја** ж **1.** *метална направа за пуцање приликом каквих свечаности.* – Пу́че пранђи́ја, зна́чи гото́ва вери́лба. **2.** *крупна, згодна, једра девојка или жена.* – Што сѣ́г проји́де е́дна пранђи́ја!

прансћи́, -ска, -ско *који се односи на прање, који је у вези са прањем*. – Прансћи́ сапу́н си са́ми пра́имо, не купу́емо.

прање́ с *опрано рубље, рубље које се пере*. – Прости́рам прање́. – Ве́ч ми се ошуши́ло прање́.

пра́ње с. *гл. им. од пра*.

прањи́це с *дем. од прање*. – Збѝрам прањи́цето да га не зава́не ћи́ша.

пра́порак м *шупља месингана лоптица са куглицом унутра, која при покрету звецка, прапорац*. – Зака́чим пра́порак на у́дило и че́кам да ри́ба ци́мне и да о́н гро́мне.

пра́порче с *дем. од прапорак*. – На ко́њи, на о́глави, ту́рени гоца́ пра́порци, а на ждребе́ едно́ пра́порче.

прасе́ с рет. *прасе*.

пра́сенце с анат. *лист на људској нози* sura. – За́боле ме нога́ у пра́сенце.

прасе́ћина ж *месо од прасета, прасеће печење*. – Била́ е и прасе́ћина и јагње́ћина, могѣ́л си да еде́ш колко́ о́ч, ал не́ има́ло куде́ ви́ше да стању́е.

прасѝло с *прасићи које приликом једног прашења опраси крмача*.

прасѝште с пеј. *од прасе*. – Мло́го, бра́те, скучи́ ово́ј прасѝште.

пра́сиште с *место где се прасе свиње.* – Они́ја куи́ чу́вају гоца́ сви́ње, оне́ј које су спра́сне, ај та́м кьд привре́ме, одва́јају у пра́сиште, да се та́м пра́се.

пра́скова ж **1.** бот. *бресква, дрво и плод*. – Лозја́нсће пра́скове су по́блађе од ове́ј сага́шње со́рте. **2.** фиг. *полни орган девојчице или девојке.*

прасковáрник м рет. *воћњак бресака*.

пра́сковка ж *дем. од праскова*; упор. браскова. – Како́ вели́ш, да поса́димо не́ку пра́сковку у ло́зје, покре мецу́?

пра́ти свр. *пошаље.* – Прати́ли смо му па́ре да си ку́пи ци́пиле, о́н и потроши́л на дру́го.

прати́овац м *пратиоц.* – Кре́нча е би́л прати́овац код капета́на.

пра́ћа несвр. *в. прача*. – Пра́ћам му ја́ па́ре сва́ћи ме́сец, али о́н не́че да у́чи, па чу да обуста́им.

пра́ци м (мн.) *прасци, прасад*. – Пра́ци од по пешесна́ес ћи́ла.

пра́ча несвр. *шаље*; упор. праћа. – Ку́ј кво́ рабо́ти, ја́ пра́чам па́ре и паће́ти. – Немо́ј ње́га да пра́чаш с о́вце, бо́ље прати́ њу, о́н не́к и́де у коси́лбу.

пра́ча ж *праћка, праћка од канапа*. – С ру́ку се мо́ж вр̏љиш доне́кле, а с пра́чу три́ пу́т по́долек.

прача́ње с *гл. им. од прача*.

пра́чка се несвр. *одбацује се једном или обема ногама у страну или уназад, праћака се.* – Кьд чу да га ку́пем о́н се пр̏во пра́чка по оно́ј кори́то, едва́ га сми́рим.

прачка́ње с *гл. им. од прачка се.*

пра́чне се свр. *праћакне се.* – Пра́чну се не́колко пу́т.

прачо́р м *в. прашчор*. – У моју́ авли́ју прачо́р колко́ о́ч, а у њего́ву са́мо коко́шће.

прашéње с *гл. им. од праши.*

пра́ши несвр. *плитко окопава биљке*

ради разбијања покорице и уништења корова. – Ма́ти ошла́ да пра́ши гради́ну. – Мому́руза се пра́ши ел с праша́ч, ел сьс фре́зу, ел си са́мо сьс мати́ће; ку́ј с кво́ и́ма.

праши́на ж *ситне честице које настају сушењем или мрвљењем органских и неорганских материја*. в. збере прашину, чу обришем прашину с теб.

праши́нка ж *дем. од прашина*. – Не да́ва праши́нка да па́дне на ње́г.

прашњи́в, -а, -о *који је посут прашином, прашњав*. – Прашњи́в ти шаши́рат, узни́ па га оче́тај, што́ смо купи́ли че́тку.

прашоља́к м *зб. од прашина*. – Кьд уле́зомо у со́бу, оно́ прашоља́к на све́ стра́не.

прашуља́к м *в. прашољак*. – Смети́ ти́ја прашуља́к!

прашчо́р м *зб. од прасе, прасад*; упор. прачор, прчор. – Прода́ва прашчо́р на пи́јац.

прва́к м *прва ракија која потече из казана; првих неколико литара ракије потеклих из казана.* – Од прва́к одво́иш две-три́ ћи́ла за ле́к, па по́сле си наста́иш да те́раш.

Прве́нка ж *име* (рођ. 1. 1. 1900).

први́н прил. *пре извесног краћег времена, пре неки дан*; упор. првињ. – Први́н не́кад до́оди, ал не па́нтим бьш у ку́ј дьн.

првина́ ж *нешто што се догађа први пут*; упор. првица. – Не́ на ње́г то́ј први́на́, покрадњува́л си е о́н и по́напред, са́мо е сьг ува́тен.

први́њ прил. *в. првин*. – Па било́ то́ј први́њ некада́.

пр́вица ж *в. првина*. – Ни на те́б то́ј не́ пр́вица.

пр́вњи, -ња, -ње (њо) ред. бр. *први*. – Све́кар обре́кне на неве́сту пр́вњо те́ле од ту́ј го́дин.

првомра́чје с *први мрак, сумрак*. – У едно́ првомра́чје Мили́ја, вражьльц ку́пеше не́ћега чове́ка у они́ја трња́к.

првопра́сћиња ж *свиња која се први пут праси*. – Прасци́ви су од мла́ду ма́тер, од првопра́сћињу.

прворо́тћиња ж *жена која је родила први пут*. – Она́ е сьг прворо́тћиња, а и́ма да ра́ца ко́лко и́ колко.

првоте́льћиња ж *крава која се први пут тели*. – На мьнечко дете́ се да́ва млеко́ од првоте́льћињу.

првоште́нац м **1.** *прво штене које оштени кучка.* – Од ту́ј бо́льћу су ле́к ку́чичи, првоште́нци. **2.** у пеј. значењу *ученик првог разреда основне школе*. – Ђа́ци првоште́нци.

пр́вут м *перут, прхут*. – И́мам мло́го пр́вут у ко́се.

првција́т, - а, -о *који је први испред свих, најпрви*. – Мика́јло е пр́вњи првција́т на ра́боту, а са́дњи на светьц.

пргази свр. *прегази*. – Иди́ си по кра́ј да те не пргази не́што.

пргло́ с *в. прегло*. – На́пнем пргло́ да уло́вим фаза́на.

пр́гош м *онај који је пргав*. – Не ди́рај пр́гошатога, зло́ це проведе́ш.

прда́к м *прдаљка на гајдама*. – Га́јде сви́ре, а прда́кат са́мо прди́.

пр́дење с *гл. им. од прди.*

прди́ несвр. *брује, диже буку*. – Мло́го прди́ тво́ево а́уто.

пр́дља м *онај који гласно испушта гасове из црева*. – Сра́м те би́ло, пр́дљо едьн.

пр́дна ж *женска особа прдља (обично о девојчицама).* – Пр́дна една́.

пр́дољак м **1.** *звучно испуштен смрдљи-ви гас из црева*; упор. прдоњак. – Ко мо́ж да спите́ у ово́љћи пр́дољци? **2.** *онај који је мали растом, који је закржљао*.

пр́доњак м *в. прдољак (1)*. – Уте́че ми едьн пр́доњак, кьд на́ј несьм те́л.

пре предл. (испадање задњег сугл. пред истим сугласником наредне речи)

пред, испред. – Це́л дѝн стои́ пре дуѓа́н и гле́да у они́ја и́злог.

пре́ се несвр. *препире се, свађа се*. – Прли́ смо се окол ту́ј мецу́ не́колко го́дин.

преа́пе свр. **1.** *зубима прекине, прегризе*. – Ја́ сам гледа́л кьд ку́че о́че да преа́пе ла́нац. **2.** *у току сечења (тканине или чега другог) маказе прескоче да прежежу који пут*. – Но́жици ре́жу, ре́жу, па преа́пу.

преапува́ње с *гл. им. од преапуе*.

преапу́е несвр. **1.** *зубима прекида, прегриза*. – Те́лци преапу́ју штра́нгу. **2.** *маказе не секу добро него местимично прескачу, гњаве тканину*. – Невељу́ју но́жициви, преапу́ју.

пре́баба ж *прабаба*. – Ја́ сам пре́баба на Вла́ду, на А́цу, на Вукаши́на, на Бра́нкицу и на Лу́ку, пе́т пу́т сам пре́баба.

пребе́гал пу́пак м бол. *спад желуца* gastroptosis (?). (Лекари које сам консултовао нису могли да се сложе о каквој је болести реч).

пребе́ре свр. *начини наборе (првенствено на тканини)*. – Пребе́рем, па прошѝјем, пребе́рем, па прошѝјем – тека́ пра́им та́слице.

пребѝва несвр. **1.** *пребија, слама*. – Пребѝвај корењѐти на́две, тѣг це по́ласно ме́љу. **2.** *туче жестоко некога*. – Пребѝвају га та́м по а́псуту, на пра́вде Бо́га.

пребива́ње с *гл. им. од пребива*.

пребѝје свр. *пређе кулминацију нека појава*. – О́вце чу да пу́штам кьд ма́лко пребѝје же́га. – Пребѝло пла́дне.

пребѝра несвр. *прави наборе*. – Пребѝрам о́швице, о́чу да ми бу́ду на кане́ри.

пребира́ње с *гл. им. од пребира*.

пребѝт, -а, -о трп. од пребије *који је пребијен*. – Вла́чи се ко пре́бит.

пре́блажа ж *повремено једење мрсне хране*. – Закла́ли смо едно́ вепре́ колко́ да и́мамо месце́ за пре́блажу.

пребла́жи свр. **1.** *за време поста поједе мрсну храну*. – Бѣба ни плашѝла, да ку́ј пребла́жи, по́п че му оцече́ па́тку. **2.** *понекад (и када се не пости) поједе мрсну храну*. – Ако ни не́ћи даде́ нећипу́т месце́, ми́ и пребла́жимо, она́к не.

пребла́жи се свр. *поједе неки пут мрсну храну*. – Пребла́жимо се с млекце́ и сьс сирињѝце, с дру́го не.

преблажува́ње с *гл. им. од преблажуе (се)*.

преблажу́е несвр. *понекад за време поста једе мрсну храну*. – Бо́же ме сачу́вај, ја́ Голе́ми постѝ не преблажу́ем, па да зна́ем да чу ју́тре да у́мрем о́д глади. **2.** *једе понекад мрсну храну и када се не пости*. – Ку́пимо по не́ћи пу́т месце́ та преблажу́емо де́цу.

преблажу́е се несвр. *једе понекад мрсну храну* . – Е́сени се преблажу́емо кьд љу́ђе ко́љу свѝње, па ни даду́ тека́ поне́ћи месце́.

пребо́р м *в. преборка*. в. на пребор.

пребо́ри свр. **1.** *савлада, превлада*. – Едва́ е пребори́л ту́ј бо́лес, сѣг га па најде́ дру́га. **2.** *свари храну (стомак)*. – Наѐл сам се ко сто́ка и сѣг не мо́г да пребо́рим.

пребо́рак м *в. преборка*.

пребо́рка ж *набор, бора*; упор. преборак. – Напраѝла пребо́рће, напре́д на кошу́љу.

пребра́ди свр. **1.** *забради још једну мараму преко претходне*. – Зѝми мо́ра да пребра́диш гла́ву и с не́ћи ша́л, ел че ти е зима́ са́мо у тѣнку ма́раму. **2.** *забради поново исту мараму, само боље него претходни пут*. – Тре́бе да пребра́дим ма́рамуву, смѝца ми се. **3.** *прекрије лице марамом*. – Пребра́дим о́чи да ме не позна́е не́ћи. **4.** *превеже одозго марамом или крпом какав суд и сл*. – Кьд пѝличи но́сим у ко́тарку ја́ ју

озго́р пребра́дим.

пребра́ди се свр. **1.** *забради се још једном марамом преко претходне.* – Не́мам с кво́ да се пребра́дим, не́ ми му́ж купи́л ша́л. **2.** *поново се забради истом марамом само боље и чвршће него претходни пут.* – Мо́ра се пре́брадим, обрни́ се ната́м. **3.** *скине претходну и забради другу мараму.* – Че́кни ме да се пребра́дим у марђизе́тну ма́раму. **4.** *прекрије лице марамом.* – Пребра́дим се пре́ко о́чи да ми не ве́е сне́г у њи́.

пребраџува́ње с *гл. им. од пребраџуе (се).*

пребраџу́е несвр. **1.** *забрађује још једну мараму преко претходне.* – Пребра́џу́ем јо́ш едну́ ма́раму, па ју намѝкнем по на чало́, да ми не се́бне глава́. **2.** *поново забрађује исту мараму, само боље него први пут.* – Це́л дѝн пребраџу́ем ови́ја марамшља́к, зато́ј што оздо́л не́мам вр̀зогла́вку да ју држи́. **3.** *превезује лице марамом.* – Чу́ли смо да не́ће жене́, та́м по Бо́сну, пребраџу́ју о́чи да и не ви́де туџи́ му́жје. **4.** *превезује марамом или крпом неки суд.* – Кьд пра́имо сла́тко ми́ ше́рпуту по́сле пребраџу́емо с вла́жну кр̀пу.

пребраџу́е се несвр. **1.** *забрађује се још једном марамом преко претходне.* – Пребраџу́ем се, ко да се не пребраџу́ем на ови́ја сту́д. **2.** *поново се забрађује истом марамом, али боље.* – Е́дномьн се пребраџу́ем. **3.** *забрађује се другом марамом место претходне.* – У кво́ чу се пребраџу́ем кьд и́мам са́мо ту́ј ма́раму. **4.** *марамом прекрива лице.* – На́ше же́не се не пребраџу́ју преко о́чи, то́ј са́мо Муслима́њће.

пребри́тви свр. *све обрија које је требало бријати.* – Пребри́твим ста́рцити, па им рекне́м да се оку́пу, ако о́че д и́ду у́ љуђе.

пребри́тви се свр. *животиња промени длаку.* – Бе́лка се проле́тос пребритви́ла и сѝг и́ма но́ву и ма́зну дла́ку.

пребр̀ка свр. *свуда пипне тражећи што, претресе, претражи.* – Де да те ја́ пребр̀кам, да ви́дим кво́ но́сиш у це́повити.

преброду́е несвр. *прелази реку на броду (газу).* – Ни́т га ко́њи преброду́ју, / Ни́т јуна́ци препливу́ју (н. п.).

пребучи́ свр. *пређе кулминацију нека појава, стиша се.* – За не́колко да́на че ова́ј гу́жва да пребучи́, па ци бу́де ко си е и било́. – Да л су ти јуна́че ра́не пребуча́ле?

прева́ди свр. *прекопира (обично неки вез или сл.) на тај начин што преко њега стави хартију по којој трља нечим нагарављеним и тако изазове лик оригинала.*

пре́валац м *превој, седло*. – Ћи́ша не доо́ди од Пре́валац, веч од Грнча́р.

превьтѝк м *доручак*. – До преватѝк че да исте́рамо едну́ по́стат.

прева́ти свр. упор. преване. **1.** *поједе за доручак, узме за доручак.* – А́јде, си́не, преватѝ, па да пу́шташ ја́ганци. **2.** *преузме доминацију, превлада.* – До пла́дне бе́ше же́га, а по́сле пре́вати не́ћи ветрѝк, та жи́внумо.

прева́ча несвр. **1.** *доручкује*. – О́н не мо́ж да прева́ча ра́но, не́го по́натам. **2.** *преузима, прихвата, превладава.* – Од сѝг ја́ прева́чам кома́нду.

превача́ње с *гл. им. од превача*.

преве́з м *вео, невестин вео*; упор. превес, привес. – Ал ду́ну ве́тар из го́ру, / Сту́ри Боја́не бе́л преве́з, / Си́ну Боја́не личе́нце (н. п.).

преве́с м *в. превез*.

преве́си свр. *стави свадбени вео коме*. – У сва́ко сало́ и́ма по не́ка жена́ која́ у́ме у́баво да преве́си мла́деневесту.

преве́си се свр. *стави себи свадбени вео*. – Ја се несѝм са́ма превеси́ла, / Твое́ су ме сестре́ превеси́ле (н. п.).

превече́ра свр. *скоро да заврши вече0ру.* – Томѝн да превече́рамо, они́ ту́пнуше на вра́та.

преви́је свр. *савије, пресавије.* – Кьд си то́лко ја́к, мо́ж ли да преви́јеш това́гу?

преви́је се свр. *сагне се, савије се.* – Заврти́ ми се у́ главу кьд се преви́јем. **2.** *покори се, сагласи се са осталима.* – Не це та́ј ве́ра преви́је.

превијо́тина ж **1.** анат. *превој на руци, нози, прсту (напр. заколенски превој).* – Заболе́ла ме нога́ у превијо́тину. **2.** *завој којим је превијена рана.* – Кьд до́ктур по́че да ми сту́ра оне́ј превијо́тине, рова́л сам ко ме́чка.

превла́чење с *гл. им. од превлачи се.*

превла́чи се несвр. **1.** *живи од милости других и своје бестидности.* – Ни́шта не рабо́ти, тиће се превла́чи од едногá до дру́гуга. **2.** *једва напредује у каријери, напредује под сумњивим околностима, провлачи се.* – Уче́њето му, ко́лко да се превла́чи из ра́зред у ра́зред.

прево́љи свр. *надјача, победи.* – Би́ју се го́ре ве́трове, ку́ј че да прево́љи. – Пшени́цу превољи́ла трава́.

превразе́ње с *гл. им. од преврази (се).*

превра́зи несвр. **1.** *везује преко нечега, превезује.* – Превра́зиш ли ти́ сла́тко с вла́жну, кр̏пу кьд га сту́риш о́д огањ? **2.** *превија рану и сл.* – Превра́зи му ћи́нџуле. **3.** *везује поново оно што није било добро везано.* – Посьти́л му се това́р, па га ене́ превра́зи. **4.** *везује на друго место, пошто је одвезао са претхоног.* – Це́л дьн превра́зи коња́нога по лива́дуну.

превра́зи се несвр. **1.** *опасује се чиме.* – Превразѝ си меши́нуту да не доби́јеш бру́к. **2.** *товар у који се је био упртио сада боље везује за себе.* – Накриви́л ми се това́рав, па се зато́ј превра́зим.

превр̏же свр. **1.** *веже преко нечега, превеже.* – При́чају, да кьд су га пове́ли да га обе́се, преврза́ли му црну́ кр̏пу преко о́чи. **2.** *превије рану.* – Превр̏же му посеко́тину с рука́в од кошу́љу. **3.** *веже поново, веже боље него претходни пут.* – Мо́ра да превр̏жемо това́рав, ел че ни се се́но иску́жља. **4.** *веже на друго место, премести.* – Преврж̏и кра́вуну, да пасе́ ма́лко и по страни́ште.

превр̏же се свр. *опаше се.* – Превр̏же се преко по́вас, па тьг ди́за вре́че.

преврзува́ње с *гл. им. од преврзуе (се).*

преврзу́е несвр. **1.** *везује преко нечега.* – Преврзу́е те́глу сьс жи́ву арти́ју. **2.** *превија рану.* – Преврзу́е му пр̏с. **3.** *поново везује, боље везује него претходни пут.* – Ве́ч дру́ђи пу́т преврзу́емо това́р. **4.** *везује на друго место пошто је одвезао са првог.* – Преврзу́ем коња́, да сьг пасе́ у до́љњи кра́ј, го́ре ви́ше не́ма трава́.

преврзу́е се несвр. *везује око себе.* – Че сла́зи у буна́р, па се преврзу́е с коно́пац преко сре́д.

превр̏ља несвр. упор. преврљуе. **1.** *пребацује нешто преко нечега.* – Не превр̏љај ви́ше твое́ ли́псале кого́ше у моју́ авли́ју. **2.** *пребацује с једног места на друго.* – Превр̏љам од ову́ гами́лу на оню́ј. **3.** *баца даље од другога, пребацује.* – Превр̏љам га кьд си рекне́м. **4.** *баца поврх чега да би покрио.* – Но́чу им превр̏љам јо́рган преко но́ђе. **5.** *баца што преко чега ради прелаза.* – Сва́ку про́лет превр̏љамо бр̏в преко пото́к. **6.** *преноси што неугодно на другога.* – Не́ поште́но, да све́ кво́ ти́ урабо́тиш ло́ше, превр̏љаш на ме́не.

превр̏ља се несвр. *пребацује неку раздаљину*; упор. преврљуе се. – Превр̏љам се чьк преко Тимо́к.

преврља́ње с *гл. им. од преврља (се).*

превр̏љи свр. **1.** *баци преко нечега, пребаци.* – Преврљѝ ми едну́ ти́кву преко та́рабете. **2.** *баци даље него што други баци или даље од неке белеге.* – Ја́ га у́век мо́г превр̏љим, дако о́н ми́сли да се мо́ж на́јвише вр̏љи. **3.** *баци поврх прекривајући што или кога.* – Преврљѝ покравцѝ преко гове́дуту. **4.** *баци што*

преко чега ради прелаза. – Превр̏љимо гредý преко потóк, да си лѝсно преóдимо кьд дóјде големá водá. **5.** *пренесе што неугодно на другога.* – Пáзи га ти́, свý криви́цу прéврљи на њéга.

превр̏љи се свр. *баци се нечим преко нечега.* – Ел се мóж превр̏љиш преко зáдружни дóм?

преврљувáње с *гл. им. од преврљуе (се).*

преврљýе несвр. *в. преврља.*

преврљýе се несвр. *в. преврља се.*

превр̏њћа свр. шатр. *превари, изигра.* – Прéврњћа ме, жéна, док да трéпнеш.

превр̏та несвр. **1.** *вретеном или нарочитом справом, званом превртало, упреда две или више нити у једну нит.* – Превр̏там прéцу за черáпе. **2.** *в. преврча.*

превртáло с **1.** *вретено са уграђеним дрвеним котуром при врху које служи за упредање две или више нити у једну нит.* **2.** *преврталo (специјално вртено) и предиво које се преврта;* упор. превртање (2). – Дóк и́дем с óвце јá си нóсим превртáло и превр̏там.

превртáње с **1.** *гл. им. од преврта.* **2.** *комплет пређе и првртала*; упор превртало (2). – Поглéдам у кóтарку, нéма ми га превртáњето.

превр̏ча несвр. **1.** *преокреће, преврће.* – Че д и́мо да превр̏чамо сéно. – Шнáјдер ми превр̏ча капýт. **2.** *окреће очну јабучицу.* – Немój да ми превр̏чаш с óчи него казýј ко е билó. **3.** *мења час овако, час онако.* – Па онó текá, превр̏ча га времѝштето, чáс сл̏нце, чáс ћи́ша.

превр̏ча се несвр. *окреће се, претура се.* – Цéлу нóч не спи́м, него се сáмо превр̏чам.

преврчáње с *гл. им. од преврча (се).*

превýза свр. **1.** *помери што вукући га или гурајући га по тлу.* – Да превýзамо овéј грéде до плóт. **2.** шатр. *превари.* – Тéл óн мéн да превýза на брзи́ну, ал не и́де тój бьш текá.

превýза се свр. **1.** *вукући се по земљи или чему другом пређе неко растојање.* – Објáнем бр̏в, па се пол̏к превýзам преко њéг на дрýгу стрáн. **2.** фиг. *провуче се на туђ рачун (о ручку, вечери и сл.).* – Дьн̏с се превýза код овóг, јýтре код онóг, текá óн жи́ви.

превузýе се несвр. **1.** *вукући се прелази неко растојање.* – Сéдне на дýпе па се превузýе преко лéд. **2.** *провлачи се у животу на туђ рачун.* – Превузýе се сѝг код овóга, јýтре код онóга.

прегла́бица ж *удубљење на путу преко кога кола поклецну*. – Пол̏к тéрај áутото преко прегла́бице.

прегла́бичав, -а, -о *који је пун удубљења и рупа (о путу)*. – Пýтат е дóста прегла́бичав и нéзгодан за путувáње нóчу.

прегледýша ж *вис са кога се пружа поглед у даљину*; упор. доброглед. – Прегледýша (топ.).

преглеђáва несвр. *в. преглецуе (1).*

преглеђáвање с *гл. им. од преглеђава.*

преглецувáње с *гл. им. од преглецуе.*

преглецýе несвр. **1.** *врши преглед.* – Доктýри преглецýју за пáре. **2.** *будући да сам нема, чежњиво гледа у оно што други има, оскудева.* – Они́ су јáко сироти́ња, па им децá преглецýју за свé. – Já не дáм да мојá децá преглецýју.

прегл̏не свр. *в. преглтне (3).* – Já мóг нéћи пýт и да прегл̏нем, ал не свáћи пýт.

прегло́ с **1.** *замка за ловљење птица начињена од жилаве и биковите гране јако напрегнуте канапом, са омчицама од коњске гриве.* **2.** *додатак коси, од вите гране натегнуте канапом, који служи да при кошењу жито равномерно пада на леву страну.*

прегл̏тне свр. **1.** *прогута.* – Кьд те удáрим с песни́цу у грби́ну че да прегл̏тнеш и онój што неси́ ни́кад глтáл. **2.** *прекине у раду, застане (о мотору).* – Мотóрат му рабóти, рабóти, па прегл̏тне.

3. *отрпи, пређути понекад увреду*; упор. преглне. – Човéк нéћи пýт мóра нéшто и да прегл́тне, дáко му не годéе.

преглтњувáње с *гл. им. од преглтњуе.*

преглтњýе несвр. **1.** *гута пљувачку, секира се.* – Квó че да рабóти, енé га седи́ и преглтњýе, сећирáе се. **2.** *прекида у раду, не ради равномерно (о мотору).* – Преглтњýе ти мотóрат нéшто, мóра га нóсиш код мáјстора. **3.** *трпи, ћути.* – Дóста сам јá његóве уврéде преглтњувáл, ви́ше нéчу.

прегљáча ж *женска кецеља*; упор. престилка. – И́мам прегљáчу од цр́н сати́н.

прегњи́е свр. *превише угњили, прегњили.* – Крýшће књд прегњи́у, óдма пóчну да се пѣшкњу.

прегори́ свр. *изгуби млеко.* – Óвце и́мају млекó сáмо прóлети и лéти, éсени онé прегорý.

прегóсти свр. у пеј. значењу *угости много*. – Нéма за квó да се заваљýјете, несмó ви прегости́ли.

прегрáден, -а, -о трп. од прегради *који је преграђен*. – Прегрáден потóк, па на дóле не и́де водá.

прéградња ж *преграда*. – Овдé да напрáимо еднý прéградњу за јáганци, да и затвáрамо књд и лýчимо.

преграцувáње с *гл. им. од преграцуе (се).*

преграцýе несвр. *прави преграду, раздваја преградом*. – Преграцýемо кýћу, це дéлимо.

преграцýе се несвр. *ограђује се оградом од неке стране.* – Преграцýем се от књм њи́.

прегр́би свр. *пребије коме леђа, изгрбави кога.* – Књд те рýзнем, ш те прегр́бим.

прегр́би се свр. *изгрбави се*. – Јá сам се, сине, од рáботу прегрби́ла, нé од добрó.

прегрвéља свр. **1.** *прекотрља нешто тешко и незграпно.* – Едвá га нéкако прегрвељá у рóвину. **2.** фиг. *претури преко главе.* – Прегрвељáмо нéкако свáдбуту, сѣг це опрáљамо на дрýђе рáботе.

прегрвéља се свр. *прекотрља се преко нечега.* – Прегрвéљам се нéкако преко прáг, па се скóлам низ бáсамаци и прими́рим се дóле, док они́ прóјду, пóсле топр́в ви́дим да ми стрóшена ногá.

прегрвељи́ше свр. у пеј. значењу **1.** *с муком прекотрља нешто тешко и незграпно.* – Едвá мéчкуту прегрвељисáмо у канáте. **2.** фиг. *једва некако претури неку обавезу преко главе.* – Си́лом е нéкако прегрвељисáл ти́ја њигóв диплóмсћи.

прегрвељи́ше се свр. у пеј. значењу *прегрвеља се*. – Нéкако се извлчем оздóл, прегрвељи́шем се преко они́ја што су пóбити, довлчéм се до áлогу, па польк, польк и утéкнем.

прегребé свр. **1.** *захватајући чиме испразни што.* – Ми́слиш ли ти́ да бунáрат мóж да прегребéш сáмо с кóву? **2.** *загребе у грлу од чега се промукне.* – Прегрéбло ме у гýшу, па не мóг да врéвим. **3.** *застане у раду (о мотору).* – Чáс, чáс, па прегребé.

прегрéши свр. **1.** *погреши понекад.* – Прегрéши и óн, дако се прáи да е светѣц. **2.** *прескочи, пропусти.* – Лéтос сам мл́зла óвце и јýтром и вечерóм, а сѣг прегрéшим по еднó мл́зење. **3.** фиг. *догоди се да неки пут учини посету коме.* – Прегрéши и код нáс нéћи пýт.

прегрешувáње с *гл. им. од прехрешуе.*

прегрешýе несвр. **1.** *често греши.* – Почéл си, брé, па éдномњн прегрешýеш. **2.** *прескаче, пропушта.* – Не прегрешýе недéљу да не и́де у цр́кву.

прегри́ба несвр. *захватајући празни.* – Прегри́ба пресéк сњс стáру пшени́цу. – Нáш бунáр се лѣсно прегри́ба, ел и́ма слáбу жи́цу и мáлко вóду. **2.** *говори прозукло*; упор. загриба. – Пи́л студенó пи́во, а óн би́л жéжак, затóј прегри́ба.

прегри́бање с *гл. им. од прегриба*.

прегрми́ свр. *в. прегуди*.

прегуди́ свр. упор. прегрми. **1.** *прође невоља, тешкоћа.* – Че да прегуди́ и ово́ј што ни сѣг снашло́, ко што е прегуде́ла и она́ј разми́рица. **2.** *пребрине неки важан посао.* – То́ј че да рабо́тимо кьд прегудимо́ кр́штењето.

прегузи́чи свр. *превари, насамари*.

прегу́сла свр. шатр. *превари.* – Ва́рди се да те не́ћи не прегу́сла.

прегу́сти свр. *начини гушћим него што треба.* – Па́ си, мори́, прегусти́ла васу́љав.

прегутаве́е свр. *промукне.* – У бе́рбу чове́к зо́бе не́прано гро́зје, па прегутаве́е од они́ја си́њи ка́мен.

пред предл. *са акуз. означава* **а.** *одређивање места.* – Сто́ј пред вракњи́цу док про́јду. – Гле́ си пре́д ноће, да не нага́зиш не́што. **б.** *за одређивање времена.* – Пред Вели́гден на десети́ну дѣ́на. – Пред они́ја голе́мијан ра́т.

преда предл. *пред, испред.* – Сти́же ти́ће преда те́б. – Сабра́л се на́род преда дуђа́н, че́ка за шиће́р.

предѣ́не свр. *прекине, престане ма и за један предах, предахне.* – Ста́ни ма́лко, па предани́.

пре́дањ, -дња, дњо *који је испред некога или нечега, који се налази испред других, који је напред.* – Пре́дањ то́чак му мло́го шовр́да, стра́ ме да не испа́дне.

преда́шњи, -шња, -шње (шњо) *пређашњи*. – Преда́шњи љу́ђе су били́ по уздр́жани, несу́ били́ плијови́ти ко сага́шњи.

предво́ји свр. *подели на два дела, преполови.* – Предво́ј га на́ две, па едно́ не́к бу́де за те́б, а едно́ за ме́н.

предво́ји се свр. **1.** *толико смрша да се упола смањи.* – Чове́к се предвоји́л, неста́л. **2.** *пребије се на два дела.* – Врли́на се предвоји́ла од те́рет и чр́ђе попада́ле по́зам. **3.** *разложи се на састојке.* – Не́ћи пу́т док се ва́ри, млеко́ се предво́ји.

пре́деда м *в. парадеда*.

предежди́ свр. *проведе дуго времена стојећи и чекајући, начека се.* – Це́лу но́ч предежда́мо чека́ечи во́з и о́н га нема́, велу́ неста́ло го́риво у локомоти́ву.

преде́лен, -а, -о трп. од предели *који је подељен на две половине*. – Та́ј њи́ва преде́лена на́две. – Свињ́а за́клана, па низа сре́д преде́лена.

преде́не свр. **1.** *наново садене нешто што је већ било саденуто па се пореметило.* – Ти́ја сто́г мо́ра да се преде́не, ел ви́диш ко се навали́л надо́ле. **2.** *промени име коме.* – Кьд сам пошѣ́л у шко́лу преденули ми и́ме, па се не зове́м ви́ше Дра́кша него Ја́кша.

пре́дење с *преслица, повесмо и вретено у заједничкој функцији*. – "Бо́же, где́ ли ми е пре́дењено"? "Ене́ га, ба́бо, поза вра́та".

преди предл. *пред, испред*. – Ото́ше преди њи́. – Иди́ преди о́вце, оне́ че д и́ду по те́б.

преди́ра несвр. *гребе, дере*. – Преди́ра ме у гу́шу.

предира́ње с *гл. им. од предира*.

пре́дне свр. **1.** *проведе неко време предући.* – Чу да пре́днем до пла́дне, а по́сле чу д и́м у граду́ну. **2.** *напреде мању количину.* – Да пре́днем дьнѣ́с два́ сво́јка, до́ста че да е.

пре́дњак м *предњи прорез на мушким панталонама, шлиц*. – Сра́м те би́ло, пре́цве ти отпе́кљан пре́дњак.

пре́дњица ж *предњи део хаљине или сукње, скут*. – Пре́дњица ми ума́зана од слуша́ње покре шпо́рет.

пре́дњишта ж *предњи точкови запрежних кола са осовином и опленом*. – Кьд и́демо у Граду́ич не мо́ж д и́мо с це́ла ко́ла, него упре́гнемо са́мо пре́дњишта.

пре́дре свр. *загребе, задере.* – Предрло́ ме те́ ту́ј, у гу́шу.

предре́ши свр. *обуче кога у другу, нову, одећу.* – Предреши́ ма́лко дете́то, па га пушти́ да се пои́гра с дру́гу де́цу.

предре́ши се свр. *обуче се у другу или у нову одећу.* – Мо́ра да ме че́кнеш, да се ма́лко предре́шим, па че тѣ́г д и́мо.

предрешува́ње с *гл. им. од предрешуе (се).*

предреши́е несвр. *облачи кога у другу или нову одећу.* – Предреши́ем га по не́колко́ пу́т дњѣ́с и па има́зан.

предреши́е се несвр. *облачи се у другу или нову одећу.* – О́ч ли се ти́ предреши́еш, ел ц и́деш тькѣ́в дро́њав и ка́љав?

предр́ж м **1.** *ујам који се даје власнику бачве или неког другог суда за једногодишњу употребу.* **2.** *престанак вечерње муже оваца (после Св. Илије).* – О́вце млзе́мо с предр́ж, млзе́мо и са́мо ју́тром.

предр́сне свр. **1.** *дође по некад неком у посету, наврати по неки пут да обиђе кога.* – Предр́сне и она́ по не́ћи пу́т, али по́више си о́н. **2.** *загребе у грлу.* – Предрсну́ло ме не́квo у гу́шу, мора́чу д и́м код до́ктура. **3.** *застане у раду (о мотору).* – Рабо́ти, рабо́ти, па предр́сне.

предругаквее́ свр. **1.** *преправи се у лицу*; упор. предругакви се. – Кьд човéка упла́шиш о́н предругаквее́ у лице́. **2.** *загреје се мало, постане топлији.* – Унеси́ чр́ђе однадво́р у со́бу да ма́лко предругаквéу, да ти не бу́ду студене́ кьд ле́гаш.

предруга́кви свр. *учини да нешто буде другачије него што је било, преправи.* – Договори́мо се ко че да бу́де, кьд по́сле о́н га преругакви́л. – Ма́, не́че оно́ пре́цве да бу́де ћи́ша, и́ма га оно́ предруга́кви, па ци бу́де и у́баво вре́ме.

предруга́кви се свр. **1.** *преправи се у лицу*; упор. предругаквее. – Да несѝ кри́в ти́ се не би предругакви́л у лице́ чим те пита́. **2.** *промени ћуд, нарав.* – Не́ма се ти́ја ни́кад предруга́кви, и́ма си оста́не баксу́з до века́.

предршњува́ње с *гл. им. од предршњуе.*

предршњу́е несвр. **1.** *долази понекад коме у посету.* – Предршњу́е кьд и́ма вре́ме. **2.** *мотор не ради равномерно.* – У са́дње вре́ме поче́л па предршњу́е.

преду́зне свр. **1.** *преузме.* – Они́ о́че да преду́зну вла́с. **2.** *загреје се мало, постане топлији.* – Овде́ у ку́јну мло́го то́пло, отворе́те вра́та од со́бу да и та́м ма́лко преду́зне.

преду́ма свр. *сколи кога те овај промени став, мишљење, намеру.* – Предума́ла га она́, не́ дру́ђи, па то́ј сви зна́ју, о́н не сме́ да пи́сне код њу́.

прееде́ свр. **1.** *поједе превише, преједе.* – Преéл, па се усра́л. **2.** *прегризе*; упор. преапе. – Ку́че опо́ди да прееде́ ла́нац, ал не мо́же, же́на.

прежале́е свр. **1.** *прежали.* – Не мо́г да прежале́ем моју́ ма́лу Це́цу, зва́ну Мо́ни Це́це. **2.** фиг. *лиши живота, убије.* – Чу те прежале́ем едьнпу́т и то́лко ш ти бу́де.

прежа́ли свр. *в. прежалее (2).* – Сѣ́г ш те прежа́лим, на́ну ли ти твоју́ поква́рену, ја́.

прежвакува́ње с *гл. им. од прежвакуе.*

прежваку́е несвр. **1.** *маказе неће добро да секу, него местимично само гњаве тканину*; упор. преапуе (2). – Но́жици́ви несу́ добри́, они́ прежваку́ју. **2.** *препричава, оговара.* – Не́чу да ме ју́тре прежваку́ју по сало́.

преже́ни свр. *ожени се пре старијег брата или се уда пре старије сестре.* – Де́ћа прежени́л Бу́ду, а Миле́на Ла́ту.

прежи́жа несвр. *сунце јако сија и несносно пече.* – Сл́нце прежи́жа пред ћи́шу.

прежи́ли свр. *удари кога по тетивама иза колена.* – Вр́љим се с това́гу и прежи́лим га, па се уплаши́ да га несѣ́м оћопави́л.

прежи́лчи свр. у појачаном значењу *прежили.* – Бу́ди ми́ран, да те не прежи́лчим.

прежи́ња несвр. **1.** *жање преко међе, жање у туђем.* – Комши́јо, не́ љу́цћи да

ми прежи́њаш у овѣс. **2.** *побеђује у жетви друге жетеоце.* – Сви́ и прежи́њам, ни́кој ми не рвѣ́н.

прежи́њање с *гл. им. од прежиња.*

прежма́ва несвр. **1.** *склапају му се очи од поспаности, бори се да држи отворене очи и поред тога што му се спава.* – Поче́л да прежма́ва, сѣ́г че да заспи́. **2.** *у току разговора с ким нападно склапа и отвара очи да би изазвао какав ефекат.* – Немо́ј ми ту́ј прежма́ваш, ко сврáка на ју́говину.

прежма́вање с *гл. им. од прежмава.*

прежми́ свр. **1.** *начини се да не види.* – Пре́жма га човѐк ко да ни́шта не́ било. **2.** *пређути, затаји.* – Пре́жма ми оне́ја па́ре што му да́до на зъјѣ́м. **3.** *отрпи, ћути.* – Мо́ра не́ћи пу́т не́што и да прежми́ш, да би преживе́л.

пре́жње свр. **1.** *пожање преко међе.* – Прежéла ми пшени́цу, и́ма за по́ла ме́тар. **2.** *пожање више од другога, победи у жетви.* – Дњѣ́с сам ја́ ње́г прежéла, а јучѐр о́н ме́н.

през предл. **1.** *преко.* – Шибну́чу га през бе́л обра́з. **2.** *кроз.* – Што ми свѐ не проо́ди през главу. **3.** *без.* – Че пођи́неш през зр́но бару́т.

пре́за несвр. *преже, упреже.* – Напо́ј воло́ви, па пре́зај.

презадл́жи свр. *презадужи.* – Ови́ја на́ши старе́шине презадлжи́ли држа́ву, па се сѣ́г пра́е ша́шави.

презадл́жи се свр. *задужи се толико да све његово имање не може да подмири дугове, презадужи се.* – Не́ да е длжан, веч дл́жан и презадл́жен.

пре́зив м *прозивка, прозив.* – Сѣ́г че да бу́де пре́зив, сви́ да бу́дете ту́ј.

прези́ва несвр. *чита имена из списка, прозива.* – У во́јску ни прези́вају пред сва́ко спање́.

презиму́е несвр. *проводи, преживљава зиму.* – Не́ знам, ал не́ћи љу́ђе презиму́ју без др́ва.

прези́ра несвр. *тужно гледа у оно што други има, а сам нема*; упор. преглецуе. – Не да́м да ми деца́ прези́рају, има́ да им ку́пим да и она́ и́мају.

презове́ свр. *прочита име из списка, прозове.* – Ел ме презва́ли, док несѣ́м би́л ту́ј?

презре́е свр. **1.** *сувише сазри, презри.* – Књд кру́шће презре́у оне́ ср́чено гњи́у. **2.** фиг. *зађе у дубоку старост и онемоћа.* – Не́ма кво́ да тра́жиш од њега, о́н ве́ч презре́л.

презвр́кне свр. **1.** *прескочи.* – Презвр́кне не́ко њи́но пи́ле преко пло́т ова́м код на́с. **2.** *дође понекад у посету коме, наврати каткад.* – Презвр́кну о́ваг – она́г, књд и́мају вре́ме.

преше́бне свр. *премрзне, промрзне.* – Преше́бле ми но́ђе по ови́ја ра́тови, па и сѣ́г осе́чам ко да несу́ моѐ.

преср́та несвр. *будући да сам нема, чежњиво гледа у оно што други има;* упор. преглецуе (2). – Чу да ку́пим и ја́ ћи́ло ме́со, не́чу да моја́ деца́ преср́тају код комши́је.

пресрта́ње с *гл. им. од пресрта.*

преи́љи се свр. **1.** *начини се јадним, бедним, понизним.* – Ете́ га и́де преиљи́л се, о́дма зна́м да че не́што да и́ска. **2.** *пресавије се од болова.* – Преи́љи се, ми́слиш че да цр́кне.

преиме́нтуе свр. *промени чему име.* – Преиме́нтовали ју, па се сѣ́г у́лицава зове́ по Нико́лу Па́шића.

пре́јде свр. **1.** *пређе преко нечега.* – А́јд, да пре́јдемо преко бр́в, немо́ј да га́зимо. **2.** *пређе на другу страну, на друго место.* – Де, да пре́јдемо у по́дебелу ладави́ну. **3.** *промени вероисповест.* – Чи́ча Жи́ка мора́л да пре́јде у муслима́ни да би могѣ́л да се ожѐни пе́ти пу́т. **4.** *рашири се на друге.* – Па́зи да ти́ја бо́лес не пре́јде и на те́б. **5.** *пређе старосну границу.* – Чим човѐк пре́јде седомдесе́т го́дин, о́н ви́ше не́ за ни́шта. **6.** *погледа све редом.* – Прејде́ с о́чи по сви́, па тѣ́г се́де. **7.** *искипи, прекипи.* – Немо́ј да ти пре́јде гр́не. **8.**

превали путујући. – Пре́јдем то́љћи пу́т, да до́јдем код ње́г, њд та́м о́н не́ ту́ј.

преко́ди свр. *посети више места на кратко или да већем броју (људи, стоке) по мало, тек толико да се може рећи да је посетио, дао и сл.* – Зва́ли ме на гоџа́ ме́сти на св. Нико́лу, ал ја́ не мо́г код сви́ д и́дем, него чу да преко́дим на не́колко ме́сти и то́ј му е. – И́мам ма́лко ја́рму, колко́ да преко́дим код о́вце и код кра́ве, па чу ју́тре да ме́љем.

прекалба́си свр. *пребаци нешто преко нечега да оно натквеси, повиси*; упор. преклбаси, преколбаси. – Прекалбаси́ чр̀ђе преко врли́ну.

прекалба́си се свр. *нагне се преко нечега, наднесе се*; упор. преклбаси се, преколбаси се. – Прекалбаси́л се преко перде́, а до́ле ка́лдрма, не да́ј Бо́же да па́дне.

прекалбашува́ње с *гл. им. од прекалбашуе (се).*

прекалбашу́е несвр. *ставља нешто преко нечега тако да се оно натквеси или повиси.* – Немо́ј ни́шта ви́ше да прекалбашу́еш преко ову́ј врли́ну, це скр̀ши.

прекалбашу́е се несвр. *нагиње се преко нечега, надноси се.* – Дете́ се прекалбашу́е преко пе́нџер, и́ма да па́дне, па це уби́је.

преко́ра свр. **1.** *претера на ону страну.* – Прекара́ше све́ о́вце преко ре́ку. **2.** *превезе.* – Прекара́ли смо сно́пје. **3.** *заврши неки свечан чин, прослави.* – Бе́оше се устре́сли како́ че да преко́рају сва́дбу, ел су сироти́ња љу́ђе, оно́ испа́де бѣ́ш све́ по ре́д. – С едно́ пра́се од два́естину ћи́ла мо́ж да преко́раш светѣ́ц, ако не́маш гоџа́ го́сти. **4.** *исплете ред плетива.* – Да преко́рам јо́ш ови́ја ре́д. **5.** *плетући иглом начини још неколико омчица.* – Оста́ло ми да преко́рам јо́ш не́колко бо́да. **6.** *претера меру у нечему.* – Немо́ј па́ да преко́раш у пије́њето. **7.** *проживи живот.* – То́љће го́дине смо прекара́ли за́едно. **8.** *претури преко главе, пропати.* –Ове́к мло́го преко́ра преко́ главу.

преко́ра се свр. **1.** *прође неким плодовима сезона.* – Прекара́ле се цре́шње, сѣ́г сти́зају ви́шње. **2.** *умре.* – Влади́мир Ђу́за се прекара́л пред Вели́гден.

прекарува́ње с *гл. им. од прекаруе (се).*

прекару́е несвр. **1.** *пртерује на другу страну.* – У пла́дне прекару́емо ко́њи и гове́ду преко Тимо́к, она́м у ладави́ну. **2.** *превози.* – Прекару́емо се́но. **3.** *приводи крају неки посао.* – Прекару́емо сва́дбуту полѣ́к, оста́ли јо́ш ма́ли го́сти. **4.** *плете ред плетива.* – Прекару́ем са́дњи ре́д. **5.** *претерује меру у нечему.* – Прекару́е у ша́лу.

прекару́е се несвр. **1.** *пролази сезона неким плодовима.* – Прекару́ју се ду́дови. **2.** *умире.* – Прекару́е се мо́ј вр̀с.

преко́чи се свр. *пењући се пређе преко неке препреке.* – Преко́чим се преко ду́вар и ури́пим у њи́ну авли́ју.

прекачува́ње с *гл. им. од прекачуе (се).*

прекачу́е се несвр. *пењући се прелази преко неке препреке.* – Туџа́ деца́ се прекачу́ју преко пло́т и бе́ру ни кру́шће.

прекацува́ње с *гл. им. од прекаџуе.*

прекацу́е несвр. **1.** *кади тамњаном свуда и по свему.* – Ошѣ́л до́ле та прекаџу́е по по́друмити. **2.** *даје сваком по мало или обилази многе накратко.* – И́де од светѣ́ц до светѣ́ц та прекаџу́е, да не рекну́ љу́ђе да не́ ишѣ́л.

преквечи́ свр. *проведе неко време чучећи и вршећи велику нужду.* – Преквеча́л је це́ло по́сле пла́дне у бу́рјан, то́лко га свитли́ла меши́ната.

прекла́па несвр. *пресавија, склапа (неку тканину).* – Њд се ва́ља, ша́јак се не ту́ра у трубу́ у ва́ља́вицу, него се прекла́па.

преклапа́ње с *гл. им. од преклапа.*

преклапа́ча ж *стидница са великим усминама.*

преклба́си свр. *в. прекалбаси.*

преклба́си се свр. *в. прекалбаси се.*

преклóпи свр. *пресавије, склопи (неку тканину).* – Књд се разбра́ди, она́ преклóпи ма́раму, не́ма са́мо да ју ци́дне.

преклу́нзи се свр. *снужди се, скруши се.* – Дóјде Ци́ганка, па се преклу́нци уз огњи́ште и че́ка да е не́што даде́ш.

преко предл. *са акуз. означава* **а.** *да се нешто налази са друге стране.* – Лива́да ни преко пру́гу. – Њи́но салó е преко Тимóк. **б.** *прелажење с једне на другу страну.* – Тре́бе да прега́зим преко Тимóк, а вода́ гле́ колка́ е, це уда́вим. – Те́лци се оте́зају да пре́јду преко ћупри́ју. **в.** *временско ограничење, временско трајање.* – Мóж да чи́тамо са́мо прекó дњн, за нóчу не́мамо га́с. **г.** *превазилажење горње границе мере.* – Набра́ли смо преко трóја кóла муму́рузу. – За теле́то узе́л преко две́ и́љади. **д.** *начин вршења радње.* – Пи́је преко ме́ру. – Рабóти га преко вóљу. **ђ.** *надлежност (над).* – Не мóг ти одóбрим преко ње́г. – Óн дóјде старе́шина преко сви́. **е.** *посредништво.* – Поручи́л ми преко ку́ма д и́м на светѣ́ц код њи́. – Преко ме́н им доодѝла пи́сма.

прекóвише прил. *преко мере, превећ, превише, сувише.* – Па несѣ́м ти ја тóлко дала́, ти́ ми вр̏чаш прекóвише.

прекóвка ж **1.** *занитована преломљена коса.* – Кóсим с прекóвку, бóље него с нóву. **2.** *део коша у воденици.*

пре́којучер прил. *пре прошлог дана, прекјуче.* – Заштó несѝ дошѣ́л пре́којучер код на́с на светѣ́ц?

прекóла свр. *прекотрља.* – Едва́ прекола́ бу́ре преко пра́г.

прекóла се свр. *прекотрља се.* – Прекóлам се преко ње́га и ле́гнем до ду́вар.

преколáзина ж *в. брголазина.*

преколба́си свр. *в. прекалбаси.* – Де и овóј та́м преколбаси́.

преколба́си се свр. *в. прекалбаси се.* – Преколба́си се ко колбаси́ца.

преколува́ње с *гл. им. од преколуе (се).*

преколу́е несвр. *прекотрљава.* – Преколу́е бу́рети́ју да и пе́ре.

преколу́е се несвр. *прекотрљава се.* – Преколу́ем се преко њу́.

прекóље свр. *пререже неким тупим сечивом.* – Прекољи́ повóркуту овде́, ако мóж.

преконоси́ра несвр. *прекорева, замера, пребацује (често пред другима).* – Колкó год да урабóтиш не́што добрó, она́ че ти па́ преконоси́ра.

преконосира́ње с *гл. им. од преконосира.*

прекóноч прил. *у току ноћи, преко ноћи.* – Књд прекóноч Бу́лка се óтели.

прекóр м **1.** *надимак, породични надимак.* – Они́ се презѝвају Ми́цић, а прекóр им Кóрчинци. – Тóдор е пуши́л лулу́, па му прекóр билó Лу́ша, Тóдор Лу́ша. **2.** *прекоревање.* – Ту́ј не́ма ме́сто за прекóр, не сећира́ј се.

прекоре́е свр. *прекори.* – Ја́ну су си зѣ́лве прекоре́ле.

прекоре́е се свр. *стврдне се, скори се, добије тврду кору.* – Прекоре́л ми се ле́б.

прекóручан, -чна, -чно *који није на згоди, који није близу.* – Та́ј њи́ва ни е прекóручна за ра́боту.

прекóручно прил. *на незгодан начин, незгодно.* – Прекóручно ми да дова́чам чѣ́к у ту́ј пани́цу, чу ку́сам из ову́ј.

пре́крет м *в. менцельк.* – Ако га не мóж ди́гнемо на́ руће, че га ди́гнемо на пре́крет.

прекри́ви свр. *накриви, обори.* – Прекриви́л гла́ву, еба́ му ма́тер, на лóше че да изле́зне.

прекрљéба свр. **1.** *прегура неку тешкоћу.* – Че прекрљéбамо и дели́лбуту. **2.** *пређе претовареним колима преко тешког терена.* – Полѣ́к, да мóж да прекрљéбамо преко ови́ја брóд.

прекрљéба се свр. *извуче се из неке тешке ситуације.* – Прекрљебáмо се нéкако преко размúрицуту, споменýло се не поврнýло се.

прекрсти свр. *одлучи, реши.* – Нéма вúше чекáње, прекрстú га на еднý стрáн, па нéк бýде ко бýде.

прекршњáчи свр. *пребије кичму.* – Ударúл га, та га прекршњачúл.

прекукýљи се свр. *пресавије се, снужди се.* – Прекукуљúла се, на срп се напраúла.

прекýса свр. *преједе се кусајући неко јело.* – Прекýса васýљ, па се савúја од мешúну на еднý стрáн, а прдú на дрýгу.

прекýси свр. *окуси некад нешто али ретко.* – Прéцве едéмо васýљ, рéд је да и ми прекýсимо мéсо нéћи пýт.

прекýта свр. *сакрије на ново место.* – Скутá пáре на еднó мéсто, па се уплашú мóж и нéћи нáјде, па узé па и прекутá.

прекýта се свр. *сакрије се на друго место.* – Да се не бéо прекутáл, нашлú би ме и кýј знáе квó би билó с мéн.

прекутувáње с *гл. им. од прекутуе (се).*

прекутýе несвр. *стално нешто наново сакрива, сакрива на друга места.* – Колкó úма парúцете, стáлно и прекутýе.

прекутýе се несвр. *стално мења скровишта.* – Прекутýем се по два-трú пýт нéдељно, ел онú стáлно дúре да ме пронáјду.

прéлада ж *назеб, прехлада.* – Болýе од прéладу и гл̀та аспирúње да се излéчи.

прелáди свр. **1.** *јако, одвећ охлади.* – Преладúл си пивóво, требáло га пóмалко лáдиш. **2.** *постане мало хладније, мало захлади.* – Нéче времúштево мáлко да прелáди, че да исцр̀цамо од жéгу.

прелáди се свр. *прехлади се, назебе.* – Преладúл сам се, па сáмо кр̀ам.

прéладња ж *појата, тор.* – Тáм код Жúћину прéладњу сам и нашь̀л какó кóпају момýрузу.

прелáже свр. *превари, излаже.* – Њéг че ль̀сно да прелáжемо, него њý какó чéмо.

прелáз м *уски пролаз и путељак између стена у врлетном и кршевитом пределу.* – Овнóв прелáз (топ.).

прéлаз м *пауза у игрању у народном колу када играчи играју лагано, готово у ходу.* – Овúја свирáчи че ни помóре с овóј жúћино кóло, нéче да свúре мáлко прéлаз, да дь̀немо.

прелатéње с *гл. им. од прелати.*

прелáти несвр. упор. прелита. **1.** *лети преко чега, прелеће.* – Тú ч, Момчúле, да остáнеш да вáрдиш кýћу да ју не прелáте врáне. **2.** *прелеће извесну раздаљину.* – Кокóшка не прелáти вúше од пешéс мéтра.

прелéпћиња ж бот. *прилепача* Lychnis viscaria L.

прелитáње с *гл. им. од прелита.*

прелúдне свр. **1.** *брзо прође у мислима, утекне мисао.* – Прéлидну ми преко пáмет и тóлко му бéше. **2.** *пирне ветрић.* – Прелúдне ветрь̀к по нéћи пýт.

прелúта несвр. *в. прелати.* – Не дáвај да пúличи прелúтају у расáдник.

прелúчи свр. *учини да ликом постане другачији.* – Ко ли га мóж онáк прелúчи, мáти си га не би познáла?

прелúчи се свр. **1.** *преправи се у лицу.* – Кьд га питá штó ми е крáл тúкве у момýрузу, óн се, брé, прéличи, пóбеле и пóмодре, рéко готóв је. **2.** *преруши се.* – Мóж се премењýеш у квó óчеш, не мóж се тú бь̀ш до крáј прелúчиш, пáк си се úма познáва да си тú.

преличувáње с *гл. им. од преличи (се).*

преличýе несвр. **1.** *преправља лик коме.* – Преличýју га да личú на Крáљевúћа Мáрка, ел тóј че кнóчи да престáља у Дóм. **2.** *одева у друге, неодговарајуће хаљине.* – Преличýју га у младеневéсту.

преличýе се несвр. **1.** *преправља се, мења се у лицу.* – Штó се ть̀г преличýе, кьд не крúв? **2.** *прерушава се.* – Лапóви

се преличу́ју, да и нећи́ не би позна́л.

прелу́пи свр. **1.** *све ољушти.* – Кьд прелу́пимо мому́рузу ми́ ју тьк су́шимо на сл́нце, па ју по́сле ди́замо у ко́ш. **2.** *изудара добро некога (нарочито дете).* – И́ма те прелу́пим од бо́ј.

прелу́пи се свр. **1.** *скине му се кожа, ољушти се.* – Прелупи́ла му се грби́на од сл́нце. **2.** *отпадну му красте са рана.* – Прелупи́ле му се ра́не.

пре́ља ж *справа за предење у облику клипа са металном куком.*

прељева́ и **прељи́ва** несвр. **1.** *пресипа се преко ивице суда или чега другог што држи садржину.* – Затва́рај слави́ну, по́че вода́ да прељева из ка́цу. **2.** *има превише, има да му се прелева.* – У ово́ј вре́ме ни́кому не прељева. – Сви́ од ме́н тра́же, ко да ме́н прељева.

прељева́ње с *гл. им. од прељева.*

прељи́е свр. **1.** *прелије преко ивице суда или чега другог што држи садржину.* – Ва́да се то́лко наплни́ла да вода́ из њу са́мо што не прељи́е.

пре́љ̄ а ж **1.** *пређица на каишу.* – Сьну пре́ља, па́доше панталóне. **2.** *мали отвор за ваздух на вратима плехане фуруне.* – Ел си затвори́л пре́ља на кубе́?

прељу́би свр. *в. прецука.*

прељу́ди свр. *чистећи једно поједно све очисти, очисти више нечега.* – Сьг је дшьл ре́д да прељу́димо и по́друм.

прељу́ти свр. *стави превише нечег љутог у неко јело, превише заљути.* – А, бре́ жени́це, едьнпу́т га пресо́лиш, дру́ђи пу́т га прељу́тиш, па докле́ чемо тека́?

пре́льчица ж *дем. од прељ̄а.* – Отђину́ла се пре́льчица на Бо́де од опьньк.

према́зни свр. **1.** *учини да нешто постане веома глатко, да буде глаткије него што треба.* – Мазни́л си га па си га премазни́л, сьг се ву́за из ру́ђе. **2.** *превуче лагано шаком преко нечега да би га поравнао.* – Кьд ту́рам ле́б у цре́пњу, од ма́тер сам си виде́ла, ја́ га озбр́д према́зним сьс ша́ку.

према́зни се свр. **1.** *крупна стока промени длаку.* – Премазни́ли ми се воло́ви, па у́бави. **2.** *превуче шаком преко неког дела свог тела.* – Сьв се узно́и док и́гра, али се према́зни по чало́, па па́ и́гра. **3.** *превуче се на туђ рачун (обично у погледу јела, пића и сл.).* – Са́мо гле́да где́ че се ку́ј дьн према́зни, ел на ручьк, ел на вече́ру.

премькне свр. **1.** *помичући помери што.* – Де да премькнемо ови́ја о́рман уз дру́ђи дува́р. **2.** *превуче што преко нечега.* – Да л че да мо́же да га премькнемо преко пра́г, гоца́ е те́шко. – Премькне с ту́ј тра́вку преко дети́ња у́ста, да га ма́не. **3.** *пређе у мислима.* – Пре́мькну ми преко па́мет. **4.** *кратко заспи.* – На пла́дне ле́гнем, са́мо ко́лко да премькнем. **5.** *пређе погледом.* – Са́мо пре́макну с о́чи по на́с и у́ђута се.

премькне се свр. **1.** *пређе, једва пређе, промакне се.* – Премькну́л се не́како из тре́јђи у четвр́ти ра́зред, са́м си зна́е како́. **2.** *сведе обрве.* – Га́јтан ве́це премькну́ла. **3.** *прође, проведе се на туђ рачун.* – Дьньс се премькне код ово́га, ју́тре код оно́га и тека́ ско́ро свьђи дьн.

према́нда свр. *превари, преведе жедног преко воде.* – Премандáла га та му узе́ла пари́цете колко́ е има́л, па си ошла́.

преме́жди свр. *спречи некога да не чини штету.* – А́јде да га преме́ждимо с едну́ това́гу да не пу́шта о́вце у на́шу лива́ду.

премеждува́ње с *гл. им. од премеждуе.*

премежду́е несвр. *спречава некога да не чини штету.* – Премежду́емо поне́кога, куга́ ува́тимо, с кво́ си ми́ зна́мо.

преме́на ж **1.** *чисто рубље, преобука.* – И́дем у сало́ не́дељом, ко́лко за преме́ну. **2.** *ново одело.* – Преме́не ни стоју́ у по́друм на врли́ну.

преме́ни свр. *одене у ново, у чисто.* –

Го́луба ма́ти преме́ни у но́ве дре́је и на онакѣ́в си да́н, а не́ са́мо на пра́зник. — Ми́ца во́ли да о́ди преме́њена, али си́рота не́ма у кво́ да се преме́ни.

преме́ни се свр. *одене се у ново, у чисто.* – Неве́на н у́ме да се преме́ни, све́ се навла́чи у не́кве ја́ко шерене́ дре́је, личи́ на дежде́вника.

премењача́ ж *скинута, прљава кошуља*. – На Ту́доров понеде́лник препе́рем све́ премењаче.

премењува́ње с *гл. им. од премењуе (се).*

премењу́е несвр. *одева у ново, у чисто*. – Премењу́ем де́цу за Врби́цу.

премењу́е се несвр. *одева се у ново, у чисто.* – Свѣ́ћи дѣ́н се премењу́е.

премеру́е несвр. **1.** *мери каквом мером величину чега, с краја на крај.* – Ошли́ да премеру́ју пла́ц што купи́ли до́ле у Пала́нку. **2.** *поново мери већ измерено.* – Узе́ли, па да премеру́ју пшени́цуту да не би испа́дла не́ка вре́ва.

пре́мет м *шира опута при изради лица или горњишта опанка, која иде попреко и служи као основа преплета (уздужне и тање опуте зову се преплет).*

преме́та несвр. **1.** *преврће, претура.* – Ца́кови с ци́мент тре́бе че́сто да преме́таш да се не скаме́ни ци́ментът. **2.** *претура по мислима.* – Преме́там га по паметѣ́т и ова́к и она́к, ал ни́како не иска́ка на добро́.

преме́та се несвр. **1.** *преврће се преко главе.* – Ми́ деца́, у вр̀шу се преме́тамо у сла́му. **2.** *окреће се час на једну час на другу страну.* – Не́ мо́г да спи́м, него се це́лу но́ч преме́там.

преметáло с **1.** *оно преко чега се премеће у гимнастици, вратило.* – На́јдем зго́дну гра́њу за преметáло, па се ту́ј преме́тамо, а едѣ́н ва́рди о́вце, по́сле и о́н до́јде да се преме́тне не́ћи пу́т. **2.** фиг. *мушки полни орган.* – Ува́тиш га за преметáло.

преметáње с *гл. им. од премета (се).*

преметé се свр. *збуни се, помете се.* – Немо́ј се преметéш на и́спитат, че те обо́ри про́фисер.

преме́тне свр. **1.** *прелети у мислима.* – Пре́метну ми преко па́мет. **2.** *претури, пребаци преко нечега.* – Преметни́ га преко кана́те у ко́ла. **3.** *обори кога или што са вишег на ниже место.* – Немо́ј да преме́тнеш дете́то од о́дар.

преме́тне се свр. **1.** *начини премет преко вратила или колут преко главе.* – По не́колко пу́т се преме́тне док главачѣ́и ри́пне у во́ду. **2.** *побрка се, смете се, збуни се.* – Ме́сто да у́знем сто́ дина́ра, ја́ се преме́тнем па у́знем сто́ ба́њеће.

преме́ци свр. *помери међу на туђу штету а у своју корист, преоре међу.* – Ако ови́ја мо́ијав комши́ја јошанпу́т преме́ци мецу́, и́ма да и́гра сећи́ра.

премецува́ње с *гл. им. од премецуе.*

премецу́е несвр. *помера међу усвоју корист, а на туђу штету.* – Ја́ му каза́ да не премецу́е мецéте, ел мо́ж да бу́де ја́ко гро́зно.

преми́ва несвр. упор. премивуе. **1.** *умива да поврати онога коме је позлило.* – Преми́вају га с во́ду по́ очи. **2.** *лагано пере по површини.* – Јова́нка преми́ва си́рење.

преми́вање с *гл. им. од премива.*

премиву́е несвр. *в. премива*. – Премиву́јте га колко́ си о́чете, ни́шта му не пома́га. – Си́рење редо́вно да премиву́еш.

преми́је свр. **1.** *благо опере по површини.* – Преми́је му ра́не с не́ку води́цу. **2.** *све опере (о судовима).* – Преми́јем су́дови и ту́рим и у дала́п.

преми́ра несвр. и уч. **1.** *налази се у стању као да ће умрети, примиче се смрти и враћа се у живот.* – Премира́ла е на два́ ре́да, ал не́како пре́скочи. **2.** *преврће и колута очима да би доказао своју недужност, невиност.* – Чим

по́чне да преми́ра с о́чи, о́дма зна́м ко́лко е са́та.

преми́рање с *гл. им. од премира*.

пре́мирје с *примирје*. – А, смо ми́ Срби крену́ли од Солу́нсћи вро́нт, Бу́гари су о́дма затражи́ли пре́мирје.

преми́та несвр. **1.** *лагано мете метлом по површини и сакупља на гомилу.* – Кьд врше́мо с ко́њи оно́ жито́то бу́де сламоња́во и и́ма пле́ва у ње́га, тьг ба́ба у́зне да преми́та ону́ј пле́ву. **2.** *лагано превлачи перницом и чисти сто после обеда.* – Преми́та оста́л. **3.** *пролази кроз мисли.* – Преми́та ми преко па́мет, ал се не мо́г се́тим ко се зва́ше.

преми́та се несвр. *има неповезано сећење.* – Преми́там се, несьм си́гурна.

премита́ње с *гл. им. од премита (се).*

преми́ца несвр. *повлачи што с једног на други крај, помиче.* – Не преми́цај пани́цуту кьм ње́г, не́ о́н по́гладан од на́с. – Ри́сто́сија са́мо преми́ца с очи, а на та́м, а на ова́м.

преми́ца се несвр. *пролази кроз живот не радећи ништа већ живећи на рачун туђе доброте и дарежљивости.* – Преми́ца се тека́, дьньс ручу́е код ово́га, ју́тре код оно́га, не́ћи пу́т и не ручу́е, али проо́ди.

премица́ње с *гл. им. од премица (се).*

пре́млаз м *прва мужа оваца после одбијања јагњаца, на Млзигруду 5. маја*; упор. премлз.

премла́зење с *гл. им. од премлази.*

премла́зи несвр. *први пут те године, после одбијања јагњаца, музе овце.* – Ју́тре че да премла́зимо.

премлази́ште и **пре́млазиште** с *место где се врши премлаз оваца на бачији*.

пре́мдз м *в. премлаз*.

премдзе́ свр. *све од реда помузе.* – На Млзи́груду премдзе́мо и изме́римо куи́ е колко́ намлзал, па наме́шамо о́вце.

пре́млого прил. *превише, сувише много.* – Па то́ј е мло́го и пре́млого.

премдцку́е несвр. *пренемаже се кад говори, намерно замуцкује да би учинио неки утисак на саговорника.* – Ма, кво́, бре́, премлцку́еш, кво́ се измота́ваш?

премо́ра свр. *примора, присили*. – Преморали га та призна́л и оно́ј што е било́ и оно́ј што не́ било́.

премо́ча свр. **1.** *испусти урин пребацујући млаз преко нечега.* – Ел мо́ж да премо́чаш пото́кав? **2.** *избаци урин даље од осталих*; упор. надмоча.

премочува́ње с *гл. им. од премочуе (се).*

премочу́е несвр. **1.** *испушта урин пребацујући млаз преко нечега.* – Зло́ е да премочу́еш о́лалију. **2.** *избацује урин даље од осталих.* – Кьд смо били́ деца́ па се надмочу́емо, Бо́ра ни е сви́ премочува́л.

премочу́е се несвр. *избацује урин преко себе, преко своје главе.* – Кьд смо чува́ли о́вце Ла́це уши́љи па́тку у́висин, па се премочу́е преко гла́ву.

премр̀зне свр. *смрзне се и од мраза постане ситан, растресит (о земљи и др).* – Ора́ње зи́ми мо́ра да премр̀зне.

премр̀ка свр. *ован оплоди све овце у стаду*; упор. премрљи. – На́ш Бьцко премрка́л овце́те.

премр̀ка се свр. *оплоди се овца, оплоди се цело стадо*; упор. премрљи се. – О́вце ни се ра́но премрка́ле.

премр̀љи свр. *в. премрка*. – Не мо́ж едьн овьн да премр̀љи ово́лко ста́до.

премр̀љи се свр. *в. премрка се*. – Све́ ни се о́вце премрљи́ле.

премрсува́ње с *гл. им. од премрсуе*.

премрсу́е несвр. и уч. *једе понекад мрсну храну за време поста или у дане када се не мрси.* – Она́ не премрсу́е ни сре́ду ни пе́так, а камоли пости́.

премршува́ње с *гл. им. од премршуе*.

премршу́е несвр. *в. премрсуе*.

прему́нта свр. шатр. *превари.* – Премунта́ше га ца̑мба́сити.

прему́чи се свр. *претрпи се, снађе се,*

помучи се. – Сѣг че се премýчимо и без тривóњат, че га рéжемо с бичѣ́ју, али јýтре мóра да трáжим да си ми га вр̏не.

пренáда се свр. *надајући се изгуби сваку наду.* – Чекá га, чекá, док му се пренадá и отó си.

пренесé свр. **1.** *поднесе, отрпи.* – Трéбе човéк да мóже да пренесé свáкакве ýвреде. **2.** *прежали, прегори, преболи.* – Пренéл нéкако и ти́ја губи́так.

прени́ти свр. *прерадити старе нити (део ткачког разбоја).*

пренóчи свр. **1.** *проведе ноћ спавајући.* – Ел мóг да пренóчим код вáс? **2.** *остане преко ноћи.* – Бóљ парéте да пренóче код тéбе и овýј нóч, па јýтре купýј.

прéња ж *плесан, буђ.* – Уватúла се прéња озгóр на пéкмез.

прéњав, -а, -о *који је плеснив, буђав.* – Прéњав лéб нéче ни стóка да едé.

прење́ с *гл. им. од пре се.*

преобр̏не свр. **1.** *окрене на другу,на супротну страну, преокрене.* – Преобрнéте га на мешúну. **2.** *шивењем преправи тако да унутрашња страна постане спољна.* – Дáл сам да ми преобр̏ну шуњéр. **3.** *промени одлуку.* – Сѣг рекнé да бýде овáк, пóсле га преобр̏не.

преобр̏не се свр. **1.** *окрене се с једне стране на другу, преокрене се.* – Преобр̏нем се на дéсну стрáн и настáим да спúм. **2.** *преправи се време.* – До плáдне бú сл̏нце, пóсле се прéобрну у ѣ́шу. **3.** *преокрене се политичка ситуација.* – Тóј се зачáс преобр̏не, онúја кујú су бúли на влáс отúду у мáјчину, а дóјду дрýђи, а пóсле нéће врéме и онú одлетý.

преобр̏ча несвр. *мења, преокреће.* – Чéсто преобр̏чаш онóј што рекнéш, несѣм сигурáн у тéб. – Времúштево га преобр̏ча, чáс ѣ́ша, чáс сл̏нце. – Шнáдерáт велú: "Кадá че да дóјде врéме да шúјем нéшто нóво, а не сáмо да преобр̏чам нéћи старéж".

преобр̏ча се несвр. **1.** *преокреће се, преврће се.* – Цéлу нóч се преобр̏чам на рогóжуту, убúва ме, брáте, оздóл и не мóг да заспúм. **2.** *мења се.* – Преобр̏чаш се, брé, ко времúштево.

преобр̏чање с *гл. им. од преобрча (се).*

прéобука ж *настава предвојничке обуке.* – Билó еднó врéме, па е свá младињá морáла д ѝде на прéобуку, да вéцба с др̏вене пýшће.

прéод м *место где се што прелази (обично река).* – Преко потóкат ѝма двá прéода, ал бóље д ѝдеш на дóљнијат.

прéодан, -дна, -дно *који се може прећи, прегазити.* – Прéодна е тáј рекá на вúше мéсти.

преодéње с *гл. им. од преоди.*

преóди несвр. **1.** *идући прелази преко чега.* – Не ме стрá да преóдим преко бр̏в. **2**. *иде од једног на друго место.* – Преóдим у "Цервúн" на рáботу. **3.** *одлази коме, иде код кога.* – Не преóдим код овúја овáм вúше. **4.** *прелива се из суда.* – Гр̏не почéло да преóди. **5.** *напредује у каријери.* – Преóди у трéјћи рáзред. **6.** *преноси се (о болести).* – Тáј бóлес преóди од кýче на човéка. **7.** *прелеће.* – Преко нáс преóде авијóње. **8.** *опрашта.* – Сѣг преóдим преко тóј, ал дрýђи пýт нéчу

преóтне свр. *преотме.* – Че му преóтну мангýпи девóјћу.

препáри свр. *сувише врелом водом прелије што и постигне супротан ефекат од очекиваног.* – Препарúли прáсе с ћипéлу вóду, па га сѣг не мóж оскубý.

препáше свр. *поново опаше, боље опаше оно што је већ опасао.* – Да препáшем прегљáчу, млóго ми се завртéла на кам еднý стрáн.

препáше се свр. **1.** *стегне се појасом или чим другим.* – Препашú се с нéквo преко мешúну, да се не исћилáвиш док кóлате трýповити. 2. *поново се опаше, боље се опаше него што се је опасао.* –

Бéоше ми се ошћенчи́ле панталóне, já узé па се препасá, па се поутéго, та залича́ на човéка.

прéпек м *ракија препеченица*. – Да пи́немо ма́лко од прéпекав, да ви́димо кьв је.

преписува́ње с *гл. им. од преписуе*.

препи́та свр. *пропита, испита.* – Já сам сáмо тражи́ла да га учи́тељ пá препи́та, да ви́димо ел и́стин трéбе да понáвља.

препитува́ње с *гл. им. од препитуе.*

препиту́е несвр. *пропитује, испитује.* – Кьд нásорник препиту́е ђáци, учи́тељ се сáмо знóи.

препи́ше се свр. *нестане, не појављује се, не виђа се (о човеку).* – Гдé си се, брé Дими́тријо, преписáл, стó гóдин те несьм видéл?

преплатнéе свр. *промени се у лицу, пребледи*. – Човéк ти́ће прéплатне и сéде.

препливува́ње с *гл. им. од препливуе*.

препливу́е несвр. *препливава*. – Штó ли Тимóк му́тан течé, / Да л га кóњи пребродýју, / Ил јунáци препливýју (н. п.)?

прéплит м *тања опута која се као потка провлачи кроз премет (в.) при изради лица, односно горњишта опанка.*

препли́та несвр. **1.** *поново плете оно што је било исплетено па расплетено.* – Препли́там ови́ја рукáв, билá сам га отесни́ла. **2.** *преплиће две или више нити и сл.* – Препли́та три́ повóрће да напрáи повóј, па да се увр́же у товáрчину. **3.** *једва хода преплићући ногама.* – Препли́та кьд óди.

преплита́ње с *гл. им. од преплита*.

препл́ни свр. *препуни.* – Наплни́ га, ал га немóј препл́ниш.

преплњу́е несвр. *пуни преко мере, препуњује.* – Не преплњýј чáше!

прéпне свр. **1.** *сапне, спута.* – Прéпне на коња́ нóђе и пýшти га да пасé. **2.** *затегне, натегне.* – И́ска да на онýј прóлуку прéпнеш нéколко жи́це, да ни не улáзе кýчичи у авли́ју.

препоé свр. *проведе неко време певајући.* – Двá славéја свý нóч препојáше.

препостáји свр. *претпостави, да као пример, учини претпоставку.* – И пóјду, препостáјимо, њи́ трои́ца на тéб, квó ч тьг ти́?

препостáвка ж *претпоставка*. – Пáдло ти, препостáвка, на пáмет...

препостáји се свр. *направи се важан, уобрази се.* – Да ти́ ви́диш какó Целолéбања ýме да се препостáји.

препостáља несвр. **1.** *чини претпоставку, претпоставља.* – Ел ти́ препостáљаш да че ни напáдну? **2.** *претставља.* – Квó ти препостáљаш овдé, куи́ си ти́? Мáрш одóвде.

препостáља се несвр. *претставља се, приказује се.* – Бóра Бýп се препостаљáл да е гóџамити нéшто, а онó ни́шта – дýпло голó.

препостáљање с *гл. им. од препостаља (се).*

препрáзни свр. *испразни неки суд сипавши његову садржину у неки други суд.* – Да се препрáзне они́ја пресéци, да и́ма гдé да си́пемо нóво жи́то.

препразњува́ње с *гл. им. од препразњуе (се).*

препрáзњуе свр. *проведе време празнујући, прослављујући.* – Препразњувáмо прáзницити, па се сьг обр́чамо на рáботу.

препразњу́е несвр. *празни неке судове од остатака, сипајући их у неки други суд.* – Препразњу́ем овéј бýнџуле од нéку семени́ју, што ми билá остáла по њи́.

препрáи свр. **1.** *уклони недостатке, преради, преправи.* – Трéбе да препрáиш капýтат, голéм ти. **2.** *измени, преиначи.* – Синóч се договори́мо квó че дьнь́с да рабóтимо, кьд оцýтра óн га прéпраи.

препрáи се свр. **1.** *промени се у лицу.* – Кугá увáте у лажý, ако е човéк, óн се препрáи. **2.** *промени навике, нарав, карактер.* – Човéк се не мóж препрáи,

кљв се роди́л такљв ци и у́мре.

препра́ља несвр. **1.** *уклања недостатке, прерађује, преправља.* – Препра́љам коми́н бо́ље да те́гљи. **2.** *мења, преиначује (став, мишљење).* – Пр́во рекне́ ова́к, по́сле га препра́ља на она́к.

препра́ља се несвр. **1.** *мења се у лицу, мења боју лица због неугодне ситуације у којој се налази.* – Чим га ви́диш да се препра́ља у лице́ и не гле́да те у о́чи књд вре́виш с ње́г, зна́чи о́н је то́ј зло́ учини́л. **2.** *мења се у понашању, навикама и сл.* – О це ти́ препра́љаш да бу́деш човéк, ел да у́знем да те ја́ препра́љам, бита́нго ни е́дна?

препраља́ње с *гл. им. од препраља (се).*

препрачува́ње с *гл. им. од препрачуе.*

препрачу́е несвр. *шаље некога да иде на друго место, а не на оно право.* – Немо́ј ти ме́н да препрачу́еш од едногá до дру́гуга.

препр́ди свр. шатр. *препржи, поново запржи.* – Чу да препр́дим јучера́шањ васу́љ.

пре́пре свр. *затвори пролаз, запречи.* – Пре́пре ми пу́т и не да́де ми да си извезе́м мому́ри́ште из њи́ву.

препреде́ свр. **1.** *све испреде што се је имало испрести.* – Тре́бе вл́нуву да препреде́м, па да ју чи́ним, снове́м... **2.** *чврсто и јако упреде.* – Књд га преде́ш, преди́ га ме́ко немо́ј да га препреде́ш.

препр́жи свр. *поново запржи јело које је остало од јуче или прекјуче (нарочито пасуљ).* – Мо́иви ја́ко во́ле препр́жен васу́љ.

препржо́љ м *јело које се састоји од препечених кришака бајатог хлеба добро позејтињених, са пљескавицом између њих.*

препржу́е несвр. *поново запржава неко јело које је остало од пре неки дан.* – Сва́рим ва́су́љ у голе́мо гр́не, па га едњн дњн ку́само, па га ју́тре препржу́ем.

препри́да несвр. **1.** *преде сву количину која је за предење.* – Рекли́ ми да препреде́м клчи́нава и ја́ и еве́ препри́дам. **2.** *скоро је при крају да ће испрести сву количину.* – Еве́, ова́љам ју, ве́ч ју́ препри́дам, вл́нуту. **3.** *стегнуто и чврсто преде.* – Ел сам ти рекла́ да ју не препри́даш?

препри́дање с *гл. им. од преприда.*

пре́пру се свр. мн. *сваде се, посвађају се.* – Препр́ше се окол не́ку ситни́цу.

препр́че се свр. мн. *оплоде се све козе.* – Све́ ни се козе́ на вре́ме препрчи́ле.

препр́чи свр. *јарац оплоди све козе.* – У сало́ са́мо ми́ и́мамо ја́рца и о́н тре́бе да препр́чи све́ се́лће козе́.

прерабо́ти свр. *сврши највећи део посла, скоро приведе неки посао крају.* – Књд прерабо́тимо, па та́м куде Све́ти Ра́нђел, мо́ж и да на́sремо код ва́с

прерабо́ти се свр. *претера у послу, умори се од многога посла.* – Работи́ си норма́лно, немо́ј се прерабо́тиш.

прера́ден, -а, -о трп. од преради *који је прерађен.* – Сва́ вл́на и клчи́на прера́дени.

прера́ни свр. **1.** *исхрани, прехрани.* – Не мо́ж че́љад да прера́ни. **2.** *нахрани више него што треба (стоку).* – Па́зи да не прера́ниш свињу́ту, не́че по́сле да еде́.

прера́ни се свр. *прехрани се.* – Ја́ и́дем у на́дницу и дете́ во́дим с ме́н та се тако́ј прера́нимо.

прерањува́ње с *гл. им. од прерањуе.*

прера́њуе несвр. **1.** *исхрањује, прехрањује.* – Прерању́е не́како ту́ј њего́ву вами́лиицу. **2.** *храни више него што треба.* – Ако прерању́еш кокошће оне́ одебеле́у, па по́сле не́че да но́се.

прерању́е се несвр. *прехрањује се.* – Ле́ти се прерању́е сњс дуди́ње, с мрсће́ сли́ве и дру́ђи ошњвлк, а да рабо́ти, то́ј сла́бо о́че.

преве́ва несвр. *расути терет лопатом пребацује са једне гомиле на*

другу, меша. – Мо́ра жи́то ста́лно да преве́аш, док е на́рујно.

преве́ва се несвр. 1. *хода љуљајући и увијајући снагом.* – Павуни́ца књд о́ди са́мо се преве́ва. 2. *нека растресита маса се нагиње на једну страну с изгледом да се претури.* – Ко́ла мо́ра чвр́сто да се вр́жу, да се се́но не би преве́ло.

преве́ање с *гл. им. од пререва (се).*

преви́за несвр. 1. *пресеца, сече, реже.* – Преви́зај дрва́та на по́ситну парчеди́ју, да мо́ж да стању́ју у кубе́. 2. *оштар бол, као сечивом нанет, пролази кроз тело или делове тела.* – Преви́за ме пре́ко меши́ну.

преви́не свр. 1. *са једне гомиле лопатом пребаци на другу.* 2. *гурајући изврне, истресе.* – Да не стовару́емо сено́во него да га ти́ће преви́немо на ову́ј стра́н.

преви́па несвр. *прескаче*; упор. перипуе. – Бу́би и Ра́шко перипа́ју преко о́граду.

преви́пи свр. 1. *прескочи.* – Сави́ по́ле, перипи́ га. 2. *скочи даље од другога.* – Мо́г те преви́пим, што па да не мо́г да те преви́пим. 3. *не ради равномерно него застане у раду.* – Ср́це му чу́ка, чу́ка, па преви́пи. 4. *пређе из разреда у разред, а уствари једва се провуче.* – Перипи́л у тре́јћи ра́зред.

перипи́грм м фиг. *зец.* – Едно́ е перипи́грм, а дру́го е подвлчи́грм.

перипува́ње с *гл. им. од перипуе.*

перипу́е несвр. 1. *прескаче.* – Не́че ни́кој да наме́сти бр́в преко пото́к, него мо́ра да перипу́емо од ка́мен на ка́мен. – И жене́ перипу́ју преко о́лалију. 2. *не ради равномерно и нормално.* – И на ње́г ср́це перипу́е.

перо́в м 1. *каналић у винограду који служи за одвођење кишнице*; упор. пров. – Мо́ра да се очи́сте перо́ви. 2. *површина винограда између два каналића (перова).* – Дњ́с окопа́мо два́ перо́ва и тре́јћијат полови́н.

преру́би свр. 1. *пресече дрво једним замахом секире, пресече.* – Де́ ово́ј преруби́ овде́. 2. *прегризе.* – Ел мо́ж да преру́биш коњ́ц сѣ́ зуби?

преру́ча свр. 1. *скоро заврши ручак, још мало па да заврши ручак.* – Томѣ́н че ве́ч да преру́чамо, књд ете́ ти и дојдо́ше и они́. 2. *заврши ручак.* – Преруча́ли смо, сѣ́г пи́јемо вино́.

преса́ди свр. 1. *поново засади исту површину истом културом, пошто претходна садња није успела или је уништена.* – Сѣ́в васу́љ мо́ра да преса́дим, уби́ла га слана́. 2. *посађену садницу на једноме месту извади и посади је на друго место.* – Мо́ра да преса́димо оре́јчича́н, ел че ту́ј да ко́памо буна́р

пре́самба ж *нека недефинисана грозна материја којом се неко галати.* – А́јд, не еџ пре́самбу. – О́ч пре́самбу? в. и: оч пресамбу.

пре́сан крава́ј м *обредни свадбени хлеб који се меси о огладима, пече у пепелу, затим окити и дарује проваљеном паром.*

пресѣ́не свр. 1. *пресуши (о води).* – Ле́тос пресѣ́нуле све́ во́де и бунари́. 2. *изгуби млеко (дојиља).* – О́д стра пресѣ́.

пресању́е несвр. *пресушује.* – На́ш буна́р ни́кад не пресању́е.

пресацува́ње с *гл. им. од пресацуе.*

пресацу́е несвр. 1. *поново засејава исту површину истом културом, пошто претходна садња није успела или је уништена.* – Не́ ни́кла момру́руза, па ју сѣ́г пресацу́емо. 2. *посађену садницу на једноме месту вади и сади је на друго место.* – Пресацу́емо цре́шњу ај ната́м, по́долеко ода до́м, стра́ ни да не привлче́ гро́м.

пресвлче́ свр. *скине досадашњу и обуче другу одећу или рубље, пресвуче.* – Пресвлчи́ дете́но, ел не ви́диш да се и умоча́ло и усра́ло.

пресвлче́ се свр. *скине досадашњу одећу или рубље и обуче другу, пресвуче*

се. – Пођи́сал сам, мо́ра да се пресвлче́м.

пре́сед м *кошница*.

пресе́длес, -та, -то *који је угнут, седластог облика*. – Врете́но на буна́р не́ бљш равно́, него до́јде пресе́длесто, па се пе́да књд се обрча.

пресе́дник м *председник*. – Мо́мир ста́л пресе́дник у о́пштину.

пресе́к м *преграда за жито у амбару*. – Наплни́мо пресе́ци сьс пшени́цу.

пре́сека ж *увала која раздваја неки терен, нека брда*.

пресе́кне свр. *секне, пресече, жигне.* – Књд га пресе́кне преко грби́ну, не мо́ж ду́шу да уздьне.

пресѝли свр. *сувише оптерети кога или шта, премори.* – Што́ си пресили́л коња́тога?

пресѝпне свр. *промукне.* – Чове́к пресѝпне од ра́зно: ел књд мло́го о́ка, ел књд пи́је студено́, ел књд тлче́ пипе́р.

пресипува́ње с *гл. им. од пресипуе*.

пресипу́е несвр. *пресипа*. – Пресипу́е га́с у ка́нтицу, бо́й се да му се не стро́ши шише́то што́то му у њег сьг га́сат.

пресѝца несвр. **1.** *секући располовљује, раздваја, пресеца, одсеца.* – Пресѝцам држа́ље, дл́го ми, па ми сми́та. **2.** *прелази најкраћим, преким путем.* – Дор те́раш а́уто не пресѝцај о́куће, мо́ж да стра́даш. **3.** *спречава, омета, прекида, зауставља.* – Не пресѝцај ме док вре́вим!

пресѝца се несвр. *у великом страху или наглом узбуђењу осећа сечење у стомаку и грудима или нестабилност на ногама; плаши се.* – Немо́ј се за сва́ку ситни́цу пресѝцаш.

пресѝцање с *гл. им. од пресица (се).*

пресказува́ње се *гл. им. од пресказуе.*

пресказу́е несвр. **1.** *представља, приказује.* – О́н то́ј пресказу́е да е било́ мло́го по́страшно, него што е и́стин било́. **2.** *предсказује, наговештава.* – Књд петьл пое́ напри́вечер о́н пресказу́е несре́јњу и нећи́ таква́га петла́ о́дма зако́љу.

преска́ка несвр. **1.** *скаче преко чега, прескаче.* – Бежу́, па преска́кају преко пло́тови. **2.** *изоставља што при читању.* – Не преска́кај књд чи́таш, веч чи́тај ре́дом кво́ пису́е. **3.** *оштро и жестоко грди некога, па чак и туче.* – Води́ рачу́н кво́ рабо́тиш, да те баштá кно́чи не преска́ка. **4.** *преостаје, има више нечега.* – Дьньс на ни́куга не преска́ка.

прескака́ло с *место на реци или потоку где се прелази скачући са камена на камен*. – Ле́ти льсно мо́ж да пре́јдеш преко прескака́ло ел вода́ омале́е, ал про́лети е те́шко, књд при́јде вода́, а зи́ми мо́ш се ву́знеш од ка́мен.

прескака́ње с *гл. им. од прескака*.

преска́ч *реч у бројаници: еленице, плетенице, домузаре, докатаре, чив, чигуљин, мартин, дупигин, прескач*.

преско́чи свр. **1.** *преостане.* – Га́здо, пре́скочи ни ма́лтер, кво́ чемо с њег? **2.** *пређе из разреда у разред.* – Едва́ е прескочи́л у дру́ђи ра́зред. **3.** *извуче се жив из неке несреће.* – Сьг прескочи́мо, ва́ла Бо́гу.

преску́п м *вуна влачена на влачари, где при изради кудељке није вршена класификација вуне по квалитету, него је сва влачена заједно и ситна и крупна и власна и оштра*. – Од сво́јци преде́мо осно́ву, а од преску́пат по́тку.

преску́п прил. *све заједно, скупно.* – Сабра́мо га преску́п, и оно́ј што е су́во и оно́ј што е си́рово.

пресла́ви свр. **1.** *прослави крсну славу.* – Преслави́мо Све́ти Сте́ван бљш у́баво. **2.** фиг. *одузме живот, убије кога.* – Мо́ре, чу те пресла́вим, па мькьр сто́ го́дин ишьл на роби́ју.

пре́слап м / ж *планински превој, седло*. – За та́м се прооди преко они́ја пре́слап. – Ви́дојина пре́слап (топ.).

пре́сни опьнци м *опанци направљени од нештављене свињске или говеђе коже*. – Ода́вна се мло́го носи́ли пре́сни гове́ци опьнци, па су љу́ђе добива́ли не́ку бо́лес на но́ђе од њи́.

пресо́лен, -а, -о трп. од пресоли *који је пресољен, преслан*. – Пресо́лено ва́риво зато́ј што било́ пресо́лено месо́то, су́вото.

пресома́чи се свр. *претегне на једну страну и падне.* – Ва́рди се да се не пресома́чиш преко виларе́то, мо́ш си гла́ву стро́шиш.

преспи́ свр. **1.** *пропусти што спавајући, преспава.* – Преспа́л си вече́ру, зато́ј што би́л скапа́л од ра́боту. **2.** *пренећи.* – Не́ћи љу́ђе тра́же да преспу́ код на́с у пле́вњу. – Ел мо́г да преспи́м њчѣс код ва́с?

преста́ља несвр. **1.** *представља, значи нешто.* – Ти́ за ме́н ни́шта не преста́љаш. **2.** *глуми*. – Дошли́ из ва́рош та преста́љају на при́редбу у До́м. **3.** *приказује.* – О́н тој преста́ља како́ си е на ње́г зго́дно, не тре́бе чове́к мло́го да му ве́руе.

преста́ља се невр. *претставља се, приказује се.* – Преста́ља се ко да е до́ктур, ал не ве́руем ни да е бо́лничар.

преста́љање с *гл. им. од претаља (се).*

преста́лка ж *в. прегљача*. – Набра́ла пл́ну преста́лку шептели́је.

престо́ј м **1**. *течност у којој треба да отстоје неке намирнице (месо, риба, дивљач), пац, маринат*. – За́јак тре́бе да престои́ у престо́ј едѣн дѣн ел два́, па да бу́де до́бар да се ва́ри. **2**. *одлежавање њиве, одмарање њиве од обрађивања*. в. и: на престој.

престо́лница ж *главни град, престоница*. – Престо́лница е у Бе́оград, а и Ни́ш е не́ћи пу́т би́л престо́лница, али то́ј било́ кљ било́ ра́т.

престо́ље с **1.** *зб. од престо*. **2.** *назив једног места у с. Градишту.* – Престо́ље (топ.).

престре́ли свр. *прострели, препадне.* – Пре́стрели ме не́кво кљ чу́ да му́жје тра́же за у во́јску, а ду́ма се да че да бу́де и ра́т.

престре́ли се свр. *препадне се, уплаши се*. – Престрели́ се и скљока́ се, по́сле ви́дим да ме не́ћи ди́зају да ста́нем на но́ђе.

престриже́ свр. *одреже маказама оно што је сувишно, оно што треба да отпадне.* – Престрижи́ овде́ уре́жњацити, до мо́ј пр́с.

пресувува́ње с *гл. им. од пресувуе (се).*

пресуву́е несвр. *даје нешто некоме преносећи га преко нечега.* – Пресуву́ем му ти́кве преко пло́т, да и ту́ри та́м под ча́ндију. – Пресуву́е му ме́со из на́ш тањи́р у њего́в, ко да си о́н не́ма та́м одо́кле че да узи́ма.

пресуву́е се несвр. *не узима оно што је пред њим, него што је пред другим.* – Што́ не узи́маш ме́со из ти́ја тањи́р што е преда те́б, него се пресуву́еш у на́ш тањи́р?

пресу́к м *в. превртало*.

пресу́че свр. **1.** *поново усуче.* – Жи́вица сука́ла пово́рће, ал не́ умеја́ла, па мо́ра ја́ да и пресу́чем.

прет предл. *пред, испред.* – По́п и́де прет попа́дију, а она́ покаску́е по ње́г. – Не иди́ прет коња́тога, ш те зга́зи.

претапарису́е несвр. *премешта ствари по кући налазећи им боља места.*

претапарису́е се несвр. *често мења одећу.*

прете́кне свр. упор. претече. **1.** *престигне.* – Прете́коше ни уз Ба́раницу. **2.** *преостане.* – Ако ти прете́кне со́да ти о́кај јо́ш вино́.

прете́ра свр. *в. прекара (3).* – Прете́рамо светѣц како́ љу́ђе.

прете́ра се свр. **1.** *прође неким плодовима време.* – Претера́ле се и цре́пшње и ви́шње. **2.** *умре*. – Претера́л се у деведесе́ и о́суму го́дин.

претере́ти свр. *преоптерети*. – Немо́ј да претере́тиш ко́ла с това́р, мо́ж се потро́ше. – Си́не, немо́ј мло́го да у́чиш, да си не претере́тиш паметѣт.

претере́ти се свр. *преоптерети се.* –

Претерети́ла се с ра́боту, па е се слоша́ло.

претече́ свр. *в. претекне*. – Ње́га ни́кој не мо́ж да претече́. – Ако ти претече́ ци́гла о́ч ли ми ју продаде́ш?

прети́ра несвр. **1.** *дрвеном кашиком у дрвеној здели гњечи неко поврће (лук) за салату.* – Прети́рам зеле́ни лу́к за пре́трно. **2.** *прави салату.* – Прети́рам ма́лко за ручѣ́к.

претира́ње с *гл. им. од претира*.

претира́шка ж *в. претрно*.

прети́ца несвр. **1.** *крећући се престиже кога*. – С моє́ а́уто и прети́цам, сви́ по дру́м. **2.** *чини нешто пре другога, предухитрава.* – Невасп́итано не́ко чељаче́, прети́ца ме у вре́ву. **3.** *има више него што треба, преостаје*. – И́мам колко́ ми тре́бе, па ми и прети́ца, ако о́ч.

прети́ца се несвр. *такмичи се у трчању.* – Прети́цамо се, ку́ј че пр́вњи да сти́гне.

претица́ње с *гл. им. од претица (се).*

прети́шти свр. **1.** *утрне од притиска (део тела).* – Сино́ч ми е на ру́ку заспа́ла, / Ру́се ко́се ру́ку претишта́ле (н. п.). **2.** *испресује под притиском.* – У́баво скло́пену ма́раму, прити́снем сьс столи́цу и она́ се до ју́тре претишти́ и до́јде ко испе́глана.

пре́ткава ж *код бошче улеванке потка, која је од памука, зове се преткава*. – Му́же, да ми ку́пиш пому́к за пре́ткаву.

претл́ца свр. *туцајући прекине што; спљошти што.*– Узни́ ка́мен, па претл́цај ову́ј жи́цу овде́ка. – Претлца́л си пр́с, с они́ја чу́к од две́ ћи́ла.

претова́ри се свр. **1.** *много терета натовари на себе.* – Претовари́ла сам се с ово́ј мому́риште, едва́ чу га однесе́м до до́м. **2.** *пређеде се.* – Немо́ј се претова́риш, а́ло една́, па да те ју́тре во́дим у Пала́нку код до́ктура.

претопа́ра се несвр. *мења одећу, преоблачи се.* – Мло́го се ти́ на ме́н не́што претопа́раш, куи́ е то́ј у пита́ње?

претр́гне се свр. **1.** безл. *потроши се, поарчи се, нестане.* – Претр́гло се, па не́ма. **2.** *јако се напрегне на послу (обично са негацијом испред).* – Неси́ се претр́гал од ра́боту!

пре́тре свр. **1.** *изгњечи и утрља поврће за салату.* – Претри́ ма́лко лу́к за пре́трно. **2.** *направи салату.* – Претр́ ма́лко за уз ручѣ́к.

пре́тржан, - жна, -жно *који никад нема довољно (најчешће са негацијом испред, тако да се добије афирмација).* – Ни́кад несмо́ пре́тржни ни сьс си́рење, ни сьс дру́гу о́блажу. – О́н не́ пре́тржан с па́ре.

претр́за се несвр. **1.** *остаје без животних намирница, новца и сл. (најчешће са негацијом испред, тако да се добије афирмација).* – Ја́ несѣ́м га́зда, ал се ни́кад не претр́зам ни без бра́шно, ни без ма́з, ни без ни́шта. **2.** *напреже се на послу, ради до изнмоглости (најчешће са негацијом испред).* – Ти́ја се не претр́за на ра́боту, и́ма да жи́ви сто́ го́дин.

претр́зање с *гл. им. од претрза се.*

пре́трис м *преметачина, претрес*. – Што́ они́ код ме́н и́ма да вр́ше пре́трис, кьд ја́ нити лѣ́жем нити кра́днем

претри́са нсвр. **1.** *врши претрес.* – Цанда́ри му претри́сају ку́ћу, тра́же не́квo укра́дено. **2.** *претура по туђим стварима да би што украо.* – Ку́ј ми претриса́л по це́пови.

претриса́ње с *гл. им. од претриса*.

претр́ка свр. **1.** *трљајући прекине нешто.* – Тр́ка, тр́ка, па претр́ка. – Претрка́ла се пово́рка што поди́за скаћи́цу на вра́та. **2.** *трљајући истањи нешто.* – Неси́ ми претрка́л пра́г доде́ечи. **3.** *претестерише.* – Тр́ка су́во дрво́ с ту́пу бићи́ју, ал че га си́лом претр́ка.

претр́ка пра́г изр. *каже се за онога ко*

ретко долази коме у посету.

претр̀каница ж *в. претрно*

претр̀ља свр. **1.** *пребрише, поравна.* – Претр̀љај онój што су мангу́пи писува́ли по ду́вар. **2.** *трљајући прекине што.* – С добру́ егу́ мо́ж се тój претр̀ља, не мо́ра бљш да и́маш бо́нсек.

претрља́нац м *в. претрн васуљ.*

претрља́чи свр. *преброди којекако неку тешкоћу, уради којекако неки посао.* – Претрљачи́мо не́како и тój испрача́ње у вójску.

претрља́чи се свр. *окористи се мало туђом добротом, прође мало на туђ рачун.* – Дњи́с се претрља́чи код ово́га, ју́тре код оно́га и тека́ ни́ти кладе́ о́гањ, ни́ти приста́ља не́што за е́дење.

претрљува́ње с *гл. им. од претрљу (се).*

претрљу́е несвр. *пребрисује, поравнава.* – Они́ но́чум пису́ју по ду́вари не́кве паро́ле, а Вój̏а, кова́ч и ју́тром претрљу́е, да се не позна́ва.

претрљу́е се несвр. *живи од туђе милости и своје бестидности, провлачи се кроз живот на рачун других.* – Претрљу́е се од едногá до дру́гога.

пре́трн васу́љ м *посно народно јело од скуваног пасуља утрљаног са прази луком, печеним сувим паприкама и другим зачинима*; упор. претрљанац.

пре́трн компи́р м *посно народно јело од скуваног и утрљаног кромпира са празилуком, сувим печеним паприкама и зачинима.* – Ја́ко сам воле́л, књд сам би́л мѝнечк, да еде́м пре́трн конпи́р, књд напра́и ба́ба.

пре́трно с *салата од утрљаног прази лука, печених паприка и парадајса*; упор. претирашка, претрканица, претрто, трканица, тркано. – Ле́ти во́лим да еде́м пре́трно напра́ено у ли́с од зе́ље.

претро́ши свр. *преломи, сломи на два или више делова.* – Ру́ђе чу да претро́шим на оно́га куи́ се су́не у моé. – Пре́троши ми се това́га књд сам га ру́пнул.

претр̀пне свр. *ослаби у итензитету, попусти (о болу, атм. времену и др.).* – Не́че бо́лат ма́лко да претр̀пне. – Да претр̀пне ма́лко зима́ва, па да по́чнемо да ри́љамо за ло́зје.

пре́трто с *в. претрно.* – Е́днумо ма́лко пре́трто, дру́го несмо́ ни има́ли.

пре́труп м *в. претрупа.*

пре́трупа ж *парцела у башти, винограду и сл., табла*; упор. претруп. – У ову́ј претру́пу че да поса́димо зе́ље, а у другу́ву пипе́р.

претру́пи свр. **1.** *пресече, пререже.* – Претрупи́ га, еве́ овде́! – Сва́ку цепља́нку претрупи́ на́ три. **2.** *поједе сено или другу кабасту храну (о стоци).* – На́зиму че ко́њи све́ ово́ј да претру́пе.

претýпа свр. шатр. *превари.* – Претупа́ли га не́ћи мангу́пи.

претýпа се свр. *превари се.* – Е́би га, па се претупа́.

преће́ида несвр. **1.** *наглим покретом кида, прекида.* – Кра́ва преће́ида штра́нгу, мо́ра ју врзу́емо с ла́нац. **2.** *прегриза.* – Бу́би е преће́ида́л ла́нац сѣ зуби. **3.** *раскида везе, познанство.* – Преће́идам сва́ћи о́днос ње́га. **4.** *учини крај каквој радњи.* Преће́идамо да чу́вамо сто́ку, не́ма ку́ј да и пасé. **5.** *упадајући у чији говор не дозвољава му да заврши.* – Не преће́идај ме док ја́ вре́вим.

преће́ида се несвр. **1.** *кида се, прекида се.* – Е́дномьн ми се преће́ида осно́ва. **2.** фиг. *напреже се радећи тешке физичке послове.* – Преће́ида се од ра́боту. **3.** *запрепашћује се, престрављује се.* – Пре́ћидам се о́ стра, ако не́ћи но́чу зачу́ка на вра́та.

преће́идање с *гл. им. од преће́ида (се).*

преће́ине свр. **1.** *наглим покретом раскине, прекине, покида.* – И́ма га преће́инем ко од ша́лу. **2.** *прегризе.* – Тój чу ја́ да преће́инем сѣ зуби. **3.** *раскине везе, познанство.* – Преће́ину́ли смо на́ше прије́тељство. **4.** *учини чему крај, престане што радити.* – Преће́идам с трго́вину, отва́рам меја́ну.

пре́ћи́не се свр. **1.** *повреди се радећи тежак физички посао, искилави се.* – Пре́ћину́л се носе́ечи ца́кови ци́мент. **2.** *престрави се, доживи стрес.* – Пре́ћину́ се кљ то́ј чу́.

пре́ћипи́ свр. **1.** *заврши врење, преври.* – Вино́ пре́ћипи́ за ме́сец да́на. – Че́камо да пре́ћипу́ сли́ве, па да и пече́мо. **2.** *дозлогрди, не може да савлада неко узбуђење.* – Ве́ч ми пре́ћипе́ло од те́б.

пре́ћипу́е несвр. *завршава врење, превире.* – Ако се ја́блће у ка́цу не стлчу́, оне́ си́лом пре́ћипу́ју.

прецьвти́ свр. *прецвета.* – Пра́скове прецьвте́ле, сѣг цьвту́ сли́ве. – Че́камо да прецавту́, па тѣг да и пр́скамо, ја́блће́те.

прецьвту́е несвр. *прецветава.* – Во́чће ве́чем прецьвту́ју. – Ло́зје прецавту́е окол Ви́довдан.

пре́цве и **прецве́** прил. *стално, увек.* – Пре́цве му ду́мам да се ма́не од ту́ј ра́боту, али ми́слиш да ме слу́ша. – Ел ти́ о́ч да ти ја́ прецве́ при́чам едно́ и́сто?

прецвр́кне свр. **1.** *дође понекад.* – Прецвр́кне поне́ћипут да ни ви́ди кво́ рабо́тимо. **2.** *пређе у другу средину.* Прецвр́кло пи́ле у туцу́ авли́ју. **3.** *изгуби млеко дојиља или домаћа животиња.*

преце́пи свр. *престрави, престраши.* – Немо́ј са́ма да изла́зиш надво́р, да те не́што не преце́пи.

преце́пи се свр. *престрави се, преплаши се.* – Кљ ру́цну по ме́н, ја́ се прецепи́. – То́лко се прецепи́ла кљ то́ј чу́ла да е се по́сле ја́ко слоша́ло.

прецепува́ње с *гл. им. од прецепуе (се).*

прецепу́е несвр. *престрашује кога.* – Немо́ј да ме прецепу́еш.

прецепу́е се несвр. *плаши се, престрављује се.* – Прецепу́ем се но́чу о́д стра. – Немо́ј се прецепу́еш, не́ то́ј то́лко стра́шно.

прецр́ви се свр. *прегори срам.* – Прецр́ви си и и́ска ко Ци́ганин.

прецр́кне свр. **1.** *силно се преплаши, престрави се.* – Прецр́ко док дојдо́ше. **2.** *умре напрасно.* – Прецр́кал од тугу́.

прецу́ка свр. *све редом изљуби (у руку)*; упор. прељуби. – Кљ мла́деневеста прецу́ка сва́тови, тѣг мо́ж да по́чне ручѣ́к.

пре́ча́нка ж *хоризонтално постављена летва или мотка, пречага.* – Пр́во се уко́пају буту́ци, на њи́ се заковý пре́ча́ће, зва́не жи́ле, а на њи́ се ковý та́рабе.

пре́ча́нчица ж *дем. од пречанка.* – Заковѝ она́м не́колко пре́ча́нчице да ни не изла́зе о́вце у њи́ву.

пре́ча́па свр. *прегази (бос) преко плитке воде.* – Ку́ј че му и́де чѣ́к на бр́в, це собу́емо, па че да пре́ча́памо.

пре́ча́пка свр. у дем. значењу *пречапа.* – Овде́ че да пре́ча́пкамо.

пре́чѣ́ц м мет. *источни ветар у Тимоку.*

пре́че несвр. *запретава.* – Моја́ ма́ти сѣг пре́че ле́б. – Пре́чемо конпири́ у огњи́ште и тека́ и пече́мо, па по́сле ја́ко бла́ђи за е́дење.

пре́чи́на ж *пречник (круга).* – За сре́це́ви дрво́ мо́ра да и́ма на́јмалко по́ла ме́тар у пре́чи́ну. – До́вољно е дѫ́го дрво́то, ал не́ма пре́чи́ну, не́ за мо́ј рачу́н.

Пре́чиста ж п. п. *Полагање појаса Пресвете Богородице.*

пре́чи́та свр. **1.** *прочита, прочита све што је написано.* – Пречита́л це́лу књи́гу. **2.** *превише прочита, засити се читања.* – Немо́ј, си́не, чита́ечи да пре́чи́таш, да ми ти не шко́ди не́што у глави́чкуту.

пре́чка несвр. *којекако укршта, препречује.* – Бѣ́ђи тре́бе дрва́та да наре́ди како́ тре́бе, а о́н и са́мо пре́чка.

пречка́ње с *гл. им. од пречка.*

пречми́ свр. у пеј. значењу *преспава.* – Та́ј пија́ница си гоца́ пу́т пречми́ ручѣ́к. – Пречма́л сам кљ било́

на́јтересатно у би́оскоп.

пречмо́ше свр. у ауг. значењу *преспава.* – Сва́ку ве́чер пречмо́ше дне́вник, ве́ли ње́га то́ј не зали́ма, ел пре́цве и́сто при́чају на телеви́зорат.

пре́чник м *греда у оџаку о којој се вешају вериге*. – Пре́чник да се наме́сти по́високо, да га не доа́вти пла́мен.

пречу́ка свр. **1.** *ударцима чврстим предметом на чврстој подлози прекине што.* – У́дри овде́ с чу́к да га пречу́камо. **2.** *повреди се ударцем.* – Пречука́л сам си пр́с. **3.** шатр. *превари.* – Па́зи да те на ва́шар не пречу́кају, ко што су пречука́ли Симиџи́ју. **4**. *победи кога у некој игри, у надметању.* – Оста́ло јо́ш да пречу́камо "Sвéзду" и че осво́имо прве́нство.

пречу́ка се свр. шатр. *превари се.* – Бре́, то́лко сам се пази́л и па́ сам се пречука́л.

пре́ца ж **1.** *предиво, пређа.* – Напре́ла сам пре́цу и за чр́ђе и за ша́јак. – Тури́ у пре́цуту орео́в ли́с, да се не измо́љи. **2.** *мрежа за хватање риба.* – Да ми даде́ш тво́јуну пре́цу за у ри́бе.

преци сл́нце изр. *пре изласка сунца*.

пре́цица ж *дем. од преца (1).* – Напре́ла сам пре́цицу ко́лко за чера́пе.

пре́штава ж *течност у којој се штаве коже*.

прешта́ви свр. **1.** *заврши штављење коже.* – Књд прешта́вим ко́же по́сле и че́ткам од песћк, ел ја́ и вр́жем за врбу́, па и спу́штим у Ти́мок да прено́че, оно́ се тћг у њи́ нагњете́ песћк. **2.** *променом температуре учини ситнијим.* – Мо́ра зима́ ма́лко да прешта́ви орањето́, ако о́ч да се ро́ди ле́б. **3.** *пресавије, испресује.* – Прештави́ле ми се дре́е у сњдћк.

прештипе́ свр. *штипањем скрати горње листове биљке.* – Мо́ра д и́м у гради́ну да прештипе́м зеле́ни лу́к.

прештипува́ње с *гл. им. од прештипуе.*

прештипу́е несвр. *штипањем скраћује горње листове биљке.* – У загрча́ње, ми́ деца́ и́демо пред копачи́ и прештипу́емо пе́рја на мому́рузу.

пр́жа ж *једна врста кавурме*; упор. спржа. – Књд је Ср́ба праи́л пр́жу, она́ ни́шта не ваља́ла, не́ се мо́гла еде́.

пр́жена ја́јца ж бот. *зељаста биљка из фам.* Papilionaceae *која густо расте по мочварним ливадама и множином својих жутих, по земљи полеглих цветова, подсећа на кајгану, дивљи звездан* Lotus corniculatus L.

пр́женица ж *качамак са чварцима, празилуком и паприкама*.

пр́женко с *дем. од пржено*. – Напра́ј ми, на́но, пр́женко.

пр́жено с *јело спревљено пржењем паприке, парадајса и јаја (постоје и друге варијанте).* – Чу попр́жим пр́жено. – Ле́ти сва́ку ве́чер еде́мо пр́жено, па ми се ве́ч о́гади.

пр́женци м (јд пржења́к) *чварци*. – Во́лим кру́пни и црвени́ пр́женци.

пржо́љ м *одрезак, крменадла*. – Распа́лимо решти́љ, па на ње́га навр́љамо пржољи́, колбаси́це и онакво́ си ме́со, а покре кра́ј пачу́чко.

пр́за се несвр. *клиза се.* – На́јмалиат уну́к ошћл на пр́заљћу да се пр́за. – Це́л дћн се пр́зате и па́ ви не до́ста, сра́м ви би́ло.

пр́заљћа ж **1.** *место које је удешено за клизање, клизавица.* – Ме́сто да у́знете да чи́тате и да пису́ете, ви́ це́л дћн на пр́заљћу. – На́јбоља е пр́заљћа била́ го́ре од Цели́на, па до́ле до пото́к. **2.** *место на коме се може изненада оклизнути и пасти.* – Ва́рди се да не ста́неш на не́ку пр́заљћу. – Ку́ј расипа́л во́ду пред вра́та та се напраи́ла пр́заљћа? **3**. *општа залеђеност земљине површине.* – Куде́ ч сћг по ову́ј пр́заљћу? **4.** *веома стрмо земљиште по коме се и лети мора саобраћати саоницама.* – Пр́заљћа (топ.), Пр́заљће (топ.).

пр́зне се свр. *клизне се, поклизне се,*

оклизне се. – Де́ца, пуште́те и чи́чу да се пр̏зне едн̑ пу́т на ва́шуту пр̏заљу.

прзо́љење с *гл. им. од прзољи се.*

прзо́љи се несвр. **1.** *тешко хода по клизавом тлу.* – Едва́ се прзо́љим у́збрдо. **2.** *тешко се извлачи из неприлика.* – Прзо́љим се, оти́мам се, ко́лко мо́г.

при предл. *са акуз. означава* **а.** *место у близини нечега, уз.* – Тури́ га при ду́вар. – Не́к седи́ при коли́цата, да га не забора́имо књ си по́јдемо. **б.** *социјативно значење.* – До́лута едно́ ку́че и при на́с си о́ста. – Привѝла сам се при њи́. **в.** *циљ и правац кретања.* – Иди́ при ба́бу Тодо́ру, та потражи́ њи́ни гре́бенци.

приајду́к м *поприличан лопов.* – Ово́ј ма́че си е приајду́к, о́че поне́ћипут да откло́пи гр̏не и да изва́ди ме́со, ако и́ма ме́со у грне́то.

прибада́љ̏а ж *в. чулумка (2).* – У ма́раму забоде́ ра́зне прибада́љ̏е, зелене́, црвене́ и сва́какве.

прибе́ре свр. **1.** *прикупи летину.* – Да прибе́ремо по́ље, па че тѝг да припре́мамо сва́дбу. – Сѝг смо прибра́ли кво́ смо има́ли, па мо́ж ма́лко да дѝнемо. **2.** *покупи посуђе и остало са стола, после обеда.* – Ти́ узни́ да се слу́шаш не́што дру́го, а ја́ чу да прибе́рем. **3.** *узме душу, упокоји.* – Прибра́л му Бо́г ду́шу.

прибе́ре гре́јови изр. *одузме живот, убије.* – Смири́ се, да ти не прибе́рем гре́јови.

прибе́ре па́мет изр. *узме Бог памет.*

прибе́ре се свр. **1.** *дође кући.* – Ајде, ти́ да се прибе́реш до́м, до́ста си се игра́л? **2.** *скраси се, врати се кући.* – Прибра́л се до́м, ману́л швале́ркуту. – Не це ти́ја прибе́ре, ци лу́та по́ свет. **3.** *притегне одећу уз себе.* – Прибе́ри се, немо́ј да си се разлеле́ја́л!

прибѝра несвр. **1.** *сакупља летину.* – Прибѝрамо мому́рузу, а и дру́го кво́ и́ма за прибира́ње. **2.** *прикупља предмете.* – Дете́ прибѝрај ала́т, за дн̑с смо гото́ви. **3.** *окупља.* – Прибѝрај де́цу окол се́б, да не ста́ну манґу́пи. **4.** *диже са стола посуђе и остатке хране после обеда.* – Ви́до, прибе́ри оста́лат. **5.** *прихвата кога у кућу или на конак.* – Прибѝра сва́ку сироти́њу.

прибѝра се несвр. **1.** *скрашава се.* – Ста́лно не́где сћи́та, до́м се не прибѝра. **2.** *долази кући после неке активности.* – Прибѝрају се од ра́боту.

прибира́ње с *гл. им. од прибира се.*

при́бог прил. *в. прибогу.* – При́бог да е тека́.

при́богу прил. *скоро као, готово као.* – Це́л ве́к сам работи́л и ни́шта несѝм напраи́л, ко при́богу и они́ја куи́ се за ни́какву ра́боту несу́ вача́ли. – Дошѝл у лице́, при́богу, ко цвекло́.

прива́не свр. упор. привати. **1.** *узме што из руке онога који даје.* – Де́ ми, си́не приванѝ коња́вога, да мо́г да сле́знем од ње́га. **2.** *настави, продужи оно што други започне.* – Сѝг приванѝ ти́ да пое́ш, док се Е́ла осмо́ри. **3.** *пружи помоћ коме.* – Приванѝ љу́ђе књ су у нево́љу. **4.** *прикрпи којекако.* – Ма́лко да му прива́нем дре́ете, да не и́де ко пала́мандра. **5.** *прими као своје, усвоји.* – За њу се ожени́л и де́цу е приван̑л и на пу́т изве́л. **6.** *остане у другом стању.* – Па́ сам приван̑ла, про́клета да сам.

прива́не се свр. упор. привати се. **1.** *прихвати се, ухвати се руком.* – Приван̑ се за едну́ жи́лку и изв̑ко се не́како. **2.** *прездрави и ојача после болести.* – Јо́ш ма́лко дор се прива́нем. **3.** *пусти жиле, прихвати се (биљка).* – Приван̑ло се ло́зје. **4.** *прихвати се јела.* – Приванѝ се ма́лко до ручѝк. **5.** *прихвати се неког посла.* – Што́ се не прива́неш за не́ку ра́боту?

прива́рди свр. *причува, припази.* – До три́ дру́шће ба́шчу привардѝше, / Уван̑ше мла́до неже́њено (н. п.).

прива́рди се свр. *причува се, припази се.* – Привардѝ се од оно́га куи́ пре́цве

од поште́ње вре́ви.

приваркува́ње с *гл. им. од приваркуе (се).*

приварку́е несвр. **1.** *гледа из прикрајка, неопажено прати некога.* – Приварку́ем ја́ ње́га ода́вна, да га ува́тим. **2.** *чува, пази помало и понекад.* – На́ш де́да јо́ш мо́ж да приварку́е о́вце.

приварку́е се несвр. *стално је на опрези, пази се.* – Кьд во́диш воло́ви ти́ се приварку́ј, ел Бу́лча о́че да ћи́мне.

прива́ти свр. *в. приване.*

прива́ти се свр. *в. приване се.*

прива́ча несвр. **1.** *прихвата руком.* – О́н го́ре бе́ре, па ми спу́шта ко́тарће, а ја до́ле прива́чам. **2.** *слаже се са чим, прихвата оно за шта су се и други определили.* – Прива́ча све́ кво́ му се при́ча. **3.** *наставља што је други почео.* – Мо́ра да прива́чамо оно́ј што е од на́ши ста́ри оста́ло. **4.** *остаје у другом стању.* – И́ма жене́ кое́ лѣ́сно прива́чају, а неће́ не мо́ж ни́како да ро́де.

прива́ча се несвр. **1.** *прихвата се руком.* – Прива́чај се за виларе́, док сла́зиш низ ба́самаци. **2.** *прима се, наставља да вегетира нека посађена, пресађена или калемљена биљка.* – Све́ кво́ поса́дим, све́ се прива́ча.

привача́ње с *гл. им. од привача (се).*

приведе́ свр. **1.** *доведе дете из претходног брака у нови брак.* – Ожени́ла се за ње́г и приве́ла му дете́. **2.** *доведе зета у кућу, доведе домазета.* – Приве́домо едно́ момче́ из Деја́новци, за на́шу Ја́ворку.

приве́с м *в. превез.* – На девојћу бе́л приве́с изне́шен.

при́вечер прил. *в. придвечер.* – При́вечер и́ма да сти́гну.

при́вечерница ж *предвечерје.* – Че́камо при́вечерницу, да ла́бне же́га.

прави́ја несвр. **1.** *пригрљује, привлачи уза се.* – Прави́ја га на гру́ди. **2.** *окупља око себе, држи на окупу и под контролом*; упор. приврта. – Прави́јам де́цу окол ме́н, да поста́ну добри́ љу́ђе. **3.** *превија (рану).* – На гно́јну ра́ну прави́јамо жи́лавльк.

прави́ја се несвр. *прибија се уз кога, тражи нежности код кога.* – Прави́ја се уз на́с, та помињу́е.

привија́ње с *гл. им. од привија (се).*

прави́је свр. **1.** *прикупи око себе држећи на окупу и под контролом, пригрли.* – При́ви ту́ј де́цу, ко да су њо́јна. **2.** *стави на рану.* – Прави́ му ти́ црве́ни лу́к.

привијо́тина ж *завој преко ране или друге озледе.* – Па́дају му му́е на привијо́тинуту.

при́витан, -тна, -тно **1.** *који је умиљат, питом.* – Ми́ле е то́лко при́витан, да мо́ж на ра́ну да га прави́јеш. **2.** *који пријања, лепо стоји (о одећи).* – При́витна дре́ја, не́ се накошари́ла.

привишти́ свр. *почне да вришти, да њишти.* – Ку́м до́језди, ку́му ко́њ при́вишта, / Ко́њ при́вишта, две́ри зasавне́ше (н. п.).

приво́ђење с *гл. им. од приводи.*

приво́ди несвр. *удаје кћерку и зета доводи у своју кућу.* – Приво́де едно́ момче́ из При́човци, код њи́ до́ле у Потрка́ње.

приво́дњак м **1.** *мушко дете које је муж жени или жена мужу довео из претходног брака.* – Она́ не мо́ж с о́чи да гле́да приво́дњакатога. **2.** *домазет.* – И́ма гоџа́ приво́дњаци по Тимо́к, сви́ су они́ из плани́нскава се́ла, озго́р.

приво́дњача ж *женско дете које је муж жени или жена мужу довео из претходног брака.* – Она́ си де́ви ће́рку, али и приво́дњачата сти́гла за жени́лбу.

приво́ј м *метална алка или колут од глоговог прућа (некад и кожни каиш) који спаја јарам и војиште на дрвеној ралици*; упор. гужва (2).

привоља́е свр. *одједном наступи жеља за чим.* – Не́ћи пу́т ми привоља́е за оно́ј што не́ма. – Зи́ми ми привоља́е за

гро́зје.

привра́зи несвр. *овлаш привезује, привезује.* – Привра́зи коња́ преди кава́ну.

привразе́ње с *гл. им. од приврази*.

привра́ска свр. **1.** *изненада почне да виче, да праска.* – Ти́ ни́кад не́ знаш када́ че да привра́ска по те́б. **2.** *припуца из ватреног оружја.* – Привраска́ше пу́шће она́м уз Гла́му, не́ знамо кво́ би́.

привргу́ља свр. *спопадну га неки хирови, узнемири се, постане нестрпљив.* – Привргуља́л д и́де у Па́ланку. – Кљд те при́пре, а не́ма тека́ не́ка ску́тина, ти привргу́љаш и раско́пчеш панталóне гдé сти́гнеш.

привре́ви свр. **1.** *почне да говори.* – Привреви́ше не́ћи љу́ђе у не́ћи зама́н, ми́ погледа́мо и видо́мо да ото́де да га́се на Вило́тију пле́вњу. **2.** *приговори, замери.* – Неда́м да ми ни́кој ни́шта привре́ви, ел ја́ све́ рабо́тим како́ тре́бе.

привревува́ње с *гл. им. од привревуе.*

привреву́е несвр. *приговара, замера.* – Жена́ си привревува́ла на му́жа што́ сћи́та по туџе́ жене́, а о́н зама́не с песни́цу и ту́п у́ главу.

привре́ми свр. *примакне се порођај (о жени) или долазак на свет младих (о животињма).* – Привреми́ла свиња́ за прасе́ње и кра́ва за теле́ње. – Мо́ре, и сна́јка привреми́ла.

привр̀жањ м *в. узлењак*.

привр̀же свр. *овлаш веже, привеже.* – Привржи́ коња́ за сли́ву.

приврзува́ње с *гл. им. од приврзуе.*

приврзу́е несвр. и уч. **1.** *лабаво везује уз шта.* – Петлиџа́н се приврзу́е уз кольц. **2.** *повремено везује да би спутао.* – Приврзу́ј ку́че да ти не напра́и не́ку коме́ндију.

привр̀та несвр. **1.** *в. привија (2).* – Привр̀там и ко да и не привр̀там, ал деца́ ко деца́, зна́еш како́ е, кљд расту́ без баштý. **2.** *држи стоку на окупу, прибирајући је са свих страна, да не иде у штету*; упор. приврча. – Привр̀тај и одову́д и одону́д, па и проте́рај проз прогóн. **3.** *води рачуна о новцу, штеди (најчешће са негативним презнаком).* – Дина́р не привр̀та.

привр̀та се несвр. упор. приврча се. **1.** *привија се око кога.* – Ово́ј дете́ не́ма ни́куга, па се привр̀та окол на́с. **2.** *скрашава се, бива тамо где треба да буде (међутим често са негативним предзнаком).* – До́м се не привр̀та, ста́лно не́где сћи́та. **3.** *приштеђује неку пару (најчешће са негативним предзнаком).* – Код ње́г се пара́ не привр̀та.

прврта́ње с *гл. им. од приврта (се).*

привртѝ свр. **1.** *стекне неки иметак.* – Приврте́л не́колко о́вце и едну́ козу́. **2.** *заштеди.* – Гле́да да привртѝ сва́ћи дина́р. **3.** *окупи на једном месту.* – Иди́ привртѝ о́вце под они́ја це́р!

привртѝ се свр. **1.** *привије се око некога.* – Ку́ченце се при́врте уз на́с и ту́ј си о́ста. **2.** *скраси се.* – Када́ ли чеш се ти́, чо́вече, привртѝш до́м?

привр̀ча несвр. *в. приврта (2)*. – Ца́бе и ја́ привр̀чам кљд они́ реши́ли д и́ду у све́т. – Привр̀чај о́вце од Ку́рјаково бу́чје.

привр̀ча се несвр. **1.** *в. приврта се.* – Привр̀ча се кре на́с, не́ма куде́ д и́де. **2.** *скрашава се .* – Привр̀чај се до́м, не сћи́тај ви́ше по́ свет.

приврча́ње с *гл. им. од приврча (се).*

приву́за свр. *догура што клижући га.* – А́јде, да приву́замо ови́ја о́рман до они́ја кре́дена́ц.

приву́за се свр. **1.** *примакне се нечему или некоме клижући се.* – Приву́зам се до на кра́ј ле́д и гле́дам како́ вода́ та́м клоко́че. **2.** *примакне се, дошуња се.* – Несьм ни осети́ла кљд се привуза́л до ме́н.

привуку́е несвр. **1.** *вукући доноси.* – Привуку́е нави́лци до ко́ла. **2.** *има моћ да привлачи.* – Кое́ е дрво́ високо́ оно́ привуку́е гро́м. **3.** *изазива интересовање и пажњу.* – Ја́ не ви́дим с кво́ га она́

привуку́е, ал о́н лети́ по њу́.

привуку́е се несвр. **1.** *приближава се вукући се по тлу.* – Пољк се привуку́ем до вра́та, да кли́снем. **2.** *потајно и шуњајући се приближава се чему, улази.* – Бо́ра се но́чу привуку́е у мој́у шу́пу и кра́дне ми ћу́мур.

пригáрљив, -а, -о *који доприноси да што пригори*. – Та́ј ни њи́ва ели́с пригáрљива, ако не па́да редо́вно ћи́ша мому́руз о́дма пригори́.

пригáџа несвр. *чини по вољи коме, угађа (нарочито у погледу јела).* – Колко́ му ја́ пригáџам, ал џа́бе.

пригаџáње с *гл. им. од пригаџа*.

пригле́да свр. **1.** *припази, причува.* – Пригле́дај ми дете́во док се ја́ послу́шам. **2.** *побрине се о неком док је у невољи.* – Пригле́дај ста́рцити док су јо́ш жи́ви. **3.** *жељно и чежњиво, али ненамерно, погледа у оно што други има а сам нема (нарочито кад се ради о јелу).* – Сироче́ пригле́да књд дру́ђи еду́.

пригме́чи свр. **1.** *пригњечи.* – Пригмечи́л ми тру́п но́гу. **2.** *изврши притисак на кога.* – Мо́ре, пригмечи́ ти́ ње́га, па да ви́диш ко че да при́зна.

пригмечувáње с *гл. им. од пригмечуе.*

пригмечу́е несвр. **1.** *лагано притиска* . – Ја́ га пригмечу́ем уз ду́вар да бу́де ми́ран, али о́н се оти́ма. **2.** *притиска и повређује.* – До сѣг су ме ко́ла два́ пу́т пригмечува́ла.

пригњете́ свр. **1.** *гурне нешто у неко удубљење да би га сакрио или склонио с погледа.* – Пригњети́ то́ј та́м не́где. **2.** *да што некоме, тутне.* – Књд год си поо́ди ма́ти му пригњете́ ел месцѐ, ел јајцѐ, ел не́квo дру́го кво́ и́ма.

пригњете́ се свр. *прибије се, привије се уз некога.* – Гле́да не́како да се пригњете́ уз стару́ту ће́рку, да презѝми.

пригњи́та несвр. **1.** *гура мале замотуљке или што друго у удубљења и пукотине да би сакрио.* – Пригњи́та чу́гљови по ћушети́ју. **2.** *даје ситне поклоне некоме и против његове воље.* – Пригњи́та му си́рота од све́ кво́ и́ма.

пригњи́та се несвр. *прибија се, привја се уз кога.* – Пригњи́та се уз њи́ та за сѣг не́како помињу́е.

пригњитáње с *гл. им. од пригњита (се).*

при́года ж *угађање коме у свему, а нарочито у јелу*. – Од како́ се ра́зболе́, о́н све́ жи́ви на при́году.

приго́ди свр. *угоди коме (нарочито у јелу).* – Све́ гле́дам да му приго́дим, за ње́г да и́ма, а за на́с колко́ и́ма, ако и́ма.

приголемшѣ́к, -шка́, -шко́ у дем. значењу *прилично велики, већи него што би требало да буде*. – Приголемшѣ́к ти това́рат, не́ знам да л га мо́ж понесе́ш.

пригори́ свр. **1.** *добије мирис загорелог, загори.* – Па́зи да ти не пригори́ васу́љ **2.** *на плитком и каменитом земљишту, а нарочито за време суше, биљка се спаруши и не напредује.* – Пригоре́л ни мому́руз у Пажа́р. **3.** *преплане.* – Ди́зај ми се, ду́шо, ли́це пригоре́ло, / Ни́кад не љу́бено (н. п.).

пригору́е несвр. **1.** *загорева неки суд.* – На ше́рпу ло́ше дно́, па пригору́е. **2.** *спарушује се усев на великој жези и каменитом земљишту.* – Све́ пригору́е, кво́ да поса́димо.

приго́тви свр. **1.** *на брзину спреми нешто за јело.* – Мо́ра да погра́бим да сти́гнем до́м, да приго́твим не́квo за вече́ру. **2.** *заврши последње радње у готовљењу јела, запржи.* – Васу́љ сва́рен, са́мо да га приго́твим.

пригради свр. **1**. *привремено заогради, заогради овлаш неки пролаз.* – Пригради́ га с едѣн тр́н, да не зјаи́ про́луката. **2**. *догради што уз већ постојеће*. – Уз шта́лу смо пригради́ли ко́чину за сви́ње.

пригрди́ свр. *в. загрди*. – Пригрде́ше сви́ње у́ глас.

пригре́е свр. **1.** *јако огреје сунце.* – Бе́ше пригреја́ло, да исцр́цамо. **2.** *примакне ватри да би загрејао.* – Пригре́ј га ма́лко, це отпу́шти.

пригре́ина ж *осунчана страна земљишта, место где се најранје отопи снег.* – Она́ј пригре́ина е ство́рена за ло́зје.

приѓрне свр. **1.** *пригрли, привије уза се.* – Да́ко им не́ ма́ти то́лко е пригрли́ла ту́ј деч́ицу ко да су њо́јна. **2.** *огрне, загрне (о одећи).* – Пригрни́ си пелери́нуту, да се не смр́знеш и да не леле́е окол те́б.

приѓрча несвр. **1.** *држи на окупу, привија око себе.* – Приѓрчам деч́ијуту, да ста́ну љу́ђе. **2.** *нагрће нешто око нечега.* – Приѓрчам земљи́цу уз стручькы́т,ега́ би жи́внул.

пригрча́ње с *гл. им. од пригрча.*

прид предл. *пред, испред.* – Дојде́ ти́ће прид ње́г.

при́д м *доплатак, приде.* – Транпи́мо воло́ви и ја́ му да́до јо́ш сто́ ба́њће при́д.

прида́ва несвр. **1.** *нараста, повећава се.* – Пра́сево ку́ј дн́ свé по́више прида́ва. – Прида́ва вода́ у Тимо́к. **2.** *даје уз већ дато, придодаје.* – Кво́ ч да прида́ваш на свињу́ту кьд по́чнеш да ју ра́ниш?

при́дава ж *в. надава (2).* – Подели́мо берићéтат на́две, а о́н и́ска и при́даву.

прида́вање с *гл. им. од придава.*

придаде́ свр. **1.** *нарасте, повећа се.* – Водени́це мо́ж да по́чну да ме́љу кьд придаде́ вода́. **2.** *да уз већ дато, уз понуђено, придода.* – Мо́ра да придаде́ш јо́ш не́ћи дина́р, ако ми́слиш да се наго́димо. **3.** *да понекад.* – Придаде́ ни по не́ку пару́, ко́лко да не исцр́цамо о́д глади.

при́двечер прил. *предвече*; упор. привечер. – При́двечер да до́јдеш да ти пла́тим.

придре́ме свр. *приспава се коме, придрема.* – Де́да тиће придре́ме ус кубе́.

придрему́е несвр. *заспава на махове, час,час па дремне.* – Придрему́е кьд че кокóшће да се́дају, то́лко онекадре́л.

придремча́е свр. *приспава се коме.* – Ја́ко ми при́дремча, па се навали́ та ма́лко дре́мну.

придремчи́ свр. *в. придремчае.* – Кьд ти придремчи́, ти́ мању́ј ра́боту, па се одмори́.

при́етељ м. *в. пријатељ.* – Мо́ж се де́си да бу́демо и при́етељи.

прижедне́е свр. *намах осети јаку жеђ.* – При́жедне ми, а вода́ ни неста́ла.

прижéни свр. **1.** *ожени само да неби остао нежењен (неудата).* – Прижени́ше га та́м с едну́ др́ту девójћу. **2.** *женидбом уђе у женин дом као домазет.* – Стани́слова из Др́вник прижени́ли у Жу́ковци, да та́м бу́де зе́т на ку́ћу.

прижéни се свр. **1.** *ожени се само да не би остао неожењен.* – При́жени се на́две – на́три, са́мо ко́лко да про́јде на тај вра́та. **2.** *женидбом уђе у невестину кућу и постане домазет.* – Прижени́л се у Човрљу́ђичи.

призна́ва несвр. *признаје, признаје кога за што.* – Призна́вам те за моé детé, дако ти несьм баштá.

призна́вање с *гл. им. од признава.*

призо́рно прил. *прилично тешко, напорно.* – То́ј че ма́лко призо́рно да и́де.

при́sору прил. *непосредно пре зоре, пред зору.* – При́sору ме ја́ко забо́ле, те́о ду́шу да испу́штим.

приср́та несвр. *заглеђује, завирује.* – Не во́лим да ми ни́кој приср́та кьд не́што рабо́тим.

прија́е несвр. *одговара чијем укусу, чини задовољство, прија.* – Казу́е да му прија́е плани́нсћи ва́здук. – Зато́ј се го́и, што му прија́е е́дењето.

при́јде свр. **1.** *приближи се чему или коме, приђе.* – Пријдо́ да ви́дим кво́ рабо́те. **2.** *надође поводња.* – Кьд при́јде Тимо́к, о́н пото́пи и заро́ји гради́не. **3.** *дође да буде домазет.* – Те́рају га да при́јде у Ка́меницу, ал о́н не́че.

при́јде на девójћу изр. *постане*

домазет.

при́јде на жену́ изр. *постане домазет.*

при́јде на ку́ћу изр. *постане домазет.*

при́јетељ м **1.** *отац једног брачног друга према оцу другог брачног друга, пријатељ.* – Ми́ смо сѣг при́јетељи, на́ша деца́ су се узе́ла. **2.** *близак познаник с којим се одржавају везе узајамног поверења и поштовања.* – Не́ма човѐк дьнѣс при́јетеља.

пријете́ље се несвр. *постају пријатељи пошто ће се њихова деца венчати.* – Реши́ли да се пријете́ље с Котлари́.

пријетељѐње с *гл. им. од пријетеље (се).*

пријетељи́ца ж *жена пријатељ, пријатељица.* – Пријетељи́цата е е́ј дру́сна, не́ жо́љава.

пријете́љство с *узајамни однос поверења и поштовања између више особа, пријатељство.* – Пријете́љство се сти́ца у мла́дос.

пријете́љсћи прил. *као пријатељ, попут пријатеља.* – При́јете́љсћи ти казу́ем.

при́ка м (вок. јд при́ко и при́ће) у хип. значењу *пријатељ.* – При́ко се́ди овде́, по́близо до о́гањ. – Па до́бро, при́ће, де ми при́чај како́ си.

при́када ж *загорелост на ватри.* – Ређи́јава ти мири́ше на при́каду.

прика́ди свр. *загори што на ватри.* – Не кладѝ ја́к о́гањ, да не прика́диш ма́зат.

при́кажња ж *лик нечег необичног, чудовишног, што изазива нелагоду и узнемирење, приказа.* – Код њѝ на пе́нцер и́ма не́ка при́кажња, ни́кој не́ зна кво́ е.

прика́же се свр. *покаже се, покаже се у правој боји.* – У́баво си се приказа́л, пија́ницо ни е́дна.

приказува́ње с *гл. им. од приказуе.*

приказу́е несвр. *показује, представља поклоне на свадби.* – Лѣжља приказу́е по́клони.

прикај предл. рет. *поред, уз.* – Пу́тат и́де прикај ре́ку.

прикале́ми се свр. *придружи се иако је непожељан.* – Ти́ће се прикале́ми.

прика́ни свр. *срдачно понуди некога оним што има.* – Кьд год до́јде, ја́ га с не́што прика́ним.

прикањува́ње с *гл. им. од прикањуе.*

прикању́е несвр. *срдачно нуди, нутка.* – Дево́јће си вечеру́ју / Бе́лу бу́лу прикању́ју (н. п.).

прика́ра свр. **1.** *притера уз што.* – Прика́рај кола́та до вра́та да га лѣсно истова́римо. **2.** *довезе са разних страна на једно место.* – Прикара́мо сенце́то у пле́вњу, колко́ е има́ло. **3.** *доведе у шкрипац.* – Не́ма где́, прикара́л сам га уз ду́вар. **4.** *нагна на вршење неке физиолошке потребе.* – Прикара́ло ме бе́ше, зама́лко да се упога́ним. **5.** *почне некога да грди, да кара.* – Са́мо што уле́зо на вра́та, о́н ме при́кара, при́кара.

прика́ра се свр. *почне да се свађа, да се кара.* – Одедьнпу́т се ће прикара́ше, поче́ше да о́кају и да се псу́ју.

прикару́е несвр. *притерује уз што.* – Прикару́е га уз sѝд и полѣк га пригмечу́е.

приклеве́си свр. **1.** *овлаш привеже.* – Приклевесѝ га овде́ уз ду́дав, не це одвр̀же. **2.** *овлаш прикрпи.* – Приклевесѝ му поду́пинуту, ко́лко да му се не ви́де га́че.

при́кночи прил. *предвече.* – Дојдѝ при́кночи, кьд затво́риш о́вце.

при́код м *приход, принос*; упор. прикот. – Сла́б ми́ и́мамо при́код од ора́ње, ви́ше од сто́чицу.

при́кот м *в. прикод.* – При́кот ско́ро ни́какав.

прико́т м *приплод стоке.* – Прико́т не́ ло́ш.

прико́ти свр **1.** *приходује, привреди.* – Ја́ у́век гле́дам да прико́тим, док дру́ђи

разно́се. **2.** *умножи стоку природним прираштајем.* – Прикоти́ли смо осо́м ја́ганци.

прикро́ти свр. **1.** *укроти, припитоми.* – Не мо́г ни́како да прикро́тим ово́ј ждребе́, ри́па и би́је и с пре́дње и са́дње но́ђе. **2.** *приврти овце тако да оне почну мирно да пасу.* – Прикроти́ о́вце уз они́ја сло́г, док ја́ напра́им вече́ру!

прикр̀пи свр. *на различите начине, али тешком муком, обезбеди оно што је најнеопходније, што је нужно.* – Ако мо́ж не́како да се прикр̀пимо да не купу́емо жи́то до Све́ти Илију́, по́сле че да сти́гне и на́шето.

прику́пи свр. *докупи, купи још мало.* – Мора́мо да прику́пимо ма́лко жице́, ел те́омо да оста́немо бес ле́б. – Реши́ли смо да прику́пимо јо́ш едну́ њи́ву.

прикупува́ње с *гл. им. од прикупуе.*

прикупу́е несвр. *наново купује, још купује поред купљеног.* – Ста́лно прикупу́е не́ђе брголо́зине.

прику́та свр. *сакрије да се нађе кад зареба.* – Прику́та такво́ – онакво́, па кљд до́јде си́нат она́ му да́ва.

прику́та се свр. *сакрије се очекујући неког, заузме бусију.* – Прику́там се и ува́тим га, бљш кљд е улази́л проз пе́нцер и о́кнем: "А́, ту́ј ли си, ма́јку ти лапо́вску ебе́м."

прикутува́ње с *гл. им. од прикутуе (се).*

прикуту́е несвр. *сакрива, прикрива да има кад затреба.* – Прикуту́е вл̀ну, клчи́на, оре́си да си даде́ на ђе́ркуту кљд до́јде у го́сти.

прикуту́е се несвр. *прикрива се очекујући неког, заузима бусију.* – Прикуту́е се по тљвнине́ да пла́ши девојчичи кљд се вр̀чају од седе́њу.

прилагува́ње с *гл. им. од прилагуе.*

прилагу́е несвр. *лаже помало, лаже кад верује да је то корисно за обе стране.* – Прилагу́е пома́лко, али не́ ло́ш чове́к.

прие́га прил. рет. *в. прлега.* – Прие́га да не́ о́н.

прие́њ, -а, о *који је прилично лен.* – Снаа́та им при́лења, ал доне́ла у́бав мира́з, па мо́ра да ју трпу́.

при́леп м зоол. *слепи миш, љиљак* Chiroptera.

при́личан, -чна, -чно *који је наочит, леп.* – Ја́нко е при́личан човек, висо́к, кру́пан, у́бав, ал до́јде ма́лко пија́ничка.

приличи́ свр. *за тренутак заличи на кога.* – При́лича ми на ње́г.

прили́чи свр. *учини тако да постане сличан узору, да заличи на кога или на што.* – Па запо́јте тѣ́нко, гласови́то, / Да прили́че Ћирја́нини гла́си (н. п.).

при́мал, -а, -о *који је прилично мали.* – При́мал ми капу́тав, ал че да поми́не за ову́ј зи́му.

при́мек, -а, -о *1. који је прилично мекан, који би требало да је тврђи него што јесте.* – Ле́бав ти, же́но, испа́дал при́мек, води́ рачу́н ко́ га пече́ш. **2.** *који је питоме нарави, мекушан.* – Тво́јат му́ж е при́мек, зато́ј ти́ рабо́тиш ко́ си о́ч, а да ти е не́ћи дру́ђи виде́ла би ти́ свое́га Бо́га.

примете́ свр. **1.** *метлом прикупи на гомилу.* – Примети́ боклу́к иза вра́та, па ч га ју́тре изнесе́ш, ве́чером се не изно́си. **2.** *перницом почисти сто после обеда.* – Јо́рда че да примете́.

при́ми свр. *буде успешно оплођена (о стоци).* – Ру́јка прими́ла.

прими́та несвр. *метлом прикупља на гомилу.* – Прими́тај пле́ву на враши́чи. **2.** *перницом чисти мрве са стола, после обеда.* – Прими́та оста́л по е́дење.

примита́ње с *гл. им. од примита.*

прими́ц *имп. од примкне.* – Прими́ц, ба́јо, изми́ц, ба́јо!

прими́ца несвр. *мичући при-ближава, примиче.* – Прими́ца столи́цу ус кубе́.

прими́ца се несвр. *приближава се, долази близу или ближе, примиче се.* – Не прими́цај се уз ме́н, смрди́ш на дува́н и на ређи́ју. – Прими́ца се вре́ме за

пóоду.

примл̀ца свр. **1.** *почне да муче (говече).* – Чу́мо при́мл̥ца кра́ва, зна́чи отели́ла се. **2.** *почне да муца.* – Кьд га ува́неш у лажу́ óн тиће примл̀ца.

примлцу́е несвр. и уч. **1.** *помало муче (говече).* – Примлцу́е ал не́ тóлко ко напре́д. **2.** *прилично замуцкује.* – Примлцу́е си ели́с добре́.

примóли свр. *замоли.* – Já га já́ко примоли́ и óн ме пове́зе.

примóли се свр. *замоли се.* – Лиси́цата му се при́моли да ју не уби́је.

при́моран, -рна, -рно *који је засићен влагом (о мет. времену).* – При́морно вре́ме, ко да че да па́да ћи́ша.

примóча свр. *пусти урин на нешто или уз нешто.* – Не́чу седлó да оста́им надвóр, че га примóча ку́че.

примóча се свр. *дође му да испусти урин.* – Бе́ше ми се já́ко примоча́ло, та тр̀ч иза ћуше́.

примочува́ње с *гл. им. од примочуе*.

примочу́е несвр. **1.** *испушта урин на нешто или уз нешто.* – Ку́чичи примочу́ју све́ банде́ре и капи́је. **2.** *пада киша са прекидима, кваси.* – Ћи́ша ни примочу́е се́но.

при́мрак м *сутон, први мрак.* – Дојди́ у при́мрак.

примр̀да свр. **1.** *почне да мрда, да се тресе.* – Примрда́ше му коле́на. **2.** *узврпољи се, ужурба се.* – Примрда́ше та́м по сóбуту. **3.** *појача се полни нагон.* – Примрда́ло му за ону́ј ра́боту.

примр̀кне свр. **1.** *постане прилично мрачно*, *натмури се време.* – Примр̀кло ко да че да уда́ри сне́г. **2.** *скоро да омркне, да замркне.* – Примр̀комо окол Ельшничку ћупри́ју. **3.** *смрачи се пред очима, помути се свест, позли коме.* – Едьн зама́н já́ко примр̀ко, ре́ко – готóво е.

примр̀кне се свр. *почне да се хвата мрак.* – Óвце не́к пасу́ док се не примр̀кне.

примр̀шти свр. *закрпи подерано место без уметања комада тканине него само притежући концем један крај подераног места уз други.* – Сьг чу вре́чуву са́мо да примр̀штим, а кьд и́мам вре́ме чу ју закр̀пим.

примува́ње с *гл. им. од примуе (се).*

приму́е несвр. **1.** *прима оно што се даје.* – Приму́е не́ку пе́нsиицу, колкó да не у́мре гла́дан. **2.** *узима на посао, у службу.* – При́мују са́мо они́ја куи́ и́мају не́ку шкóлицу, онакви́ не приму́ју. **3.** *уписује, учлањује.* – Примува́ли га у је́кономску шкóлу али да у́чи за ку́вра, не́ могло́ за књи́говођу, не́ се учи́л дóбро у оснóвну шкóлу. **4.** *једва ради (о мотору).* – Те́шко приму́е га́с, затóј едва́ пу́пче.

приму́е се несвр. **1.** *прихвата се какве службе.* – Примува́л се за чува́ра у "Ти́ну". **2.** *замеће корен, почиње расти.* – Посади́л сам лóзје, али се не́што те́шко приму́е.

примучне́е свр. **1.** *постане мука, смучи се.* – При́мучне ми од њóјну вре́ву. **2.** *осети тугу за ким.* – Примучне́ло си ми за сестру́.

при́нова ж *новорођено дете или младунче (крупне) домаће животиње.* – Код њи и́ма при́нова – девóјченце.

приóђење с *гл. им. од приоди.*

приóди несвр. **1**. *прилази коме или чему.* – Немóј да приóдиш бли́зо до перва́з, мóж да се омькнеш. – Немóј да приóдиш до ме́н, и́мам ћија́вицу, па да ти не пре́јде. **2.** *долази коме у посету.* – Деца́та ману́ше да приóде код ме́н. Забори́ше ме. **3.** *приближава се (о времену астр.).* – Приóди вре́ме да пóп уле́зне у цр̀кву. **4.** *надолази (о води).* – Приóди голема́ вода́.

приóка свр. *одједном почне да виче.* – Ће при́ока ко ша́шав.

приоку́е несвр. *виче помало и понекад подстичући кога или плашећи шта.* – Приоку́ј по ње́га да рабóти, ел ако га ма́неш не́ма да урабóти ни́шта. –

Ел приоку́еш ти по вра́нете да не кљу́цају мому́рузу?

приорува́ње с *гл. им. од приоруе.*

приору́е несвр. *оре помало, оре покаткад.* – Попу́ј, попу́ј, па и приору́ј.

припа́да несвр. **1.** *изненада почне да пада.* – Одедьнпу́т при́пада ћи́ша. **2.** *дешава се да понекад клоне, да му позли*; упор. припадуе, припаџуе (2). – Ода́вна не́ тека́, ал е́во не́колко го́дин, све́ по́често припа́да.

припа́дне свр. **1.** *позли коме.* – Тека́ поне́ћипут припа́дне, па га повр́чају с воду. **2.** *згади се.* – Припа́дне ми му́ка кьд по́чне да бањи́зга. **3.** *дође изненада.* – Припа́дне не́кад ве́чером, ко́лко на виде́ње.

припадњу́е несвр. **1.** *в. припада*. **2.** *прилази коме или чему.* – Ше́та Ро́са по граде́не, / Ре́дом цве́ће замињу́је, / На бе́л пели́н припадњу́је (н. п.).

при́падом прил. *откидајући време од других послова, на препад, у трци с временом.* – Ло́зје сам окопа́ла при́падом, дњьс ма́лко, ју́тре ма́лко и тека́.

при́пажња ж *благ облик сталне пажње, пажење*. – На мьнечко дете́ тре́бе ста́лна при́пажња.

припажува́ње с *гл. им. од припажуе (се).*

припажу́е несвр. *пази, обраћа пажњу*. – Припа́жу́ј да не пре́јде грне́то, а и дете́то припажу́ј да не испа́дне из љу́љћу.

припажу́е се несвр. *пази се, чува се.* – Припажу́ј се од ку́чето, оно́ бьђи не́че, ал ку́ј га зна́е.

припаџу́е несвр. и уч. **1.** мет. *пада са прекидима, стално пада нова количина.* – Сне́гав си ста́лно припаџу́е и напада́л ве́ч кьм по́ла ме́тар. **2.** *в. припада (2)*. – Поче́л па е́дномьн припаџу́е.

припевува́ње с *гл. им. од припевуе.*

припеву́е несвр. *певајући "везује" момка и девојку.* – Дево́јће припеву́ју Сто́јну за Стоја́на.

припе́вушка ж *припевање момка и девојке, напр*: "Зеле́н здра́вац у граде́не, Ми́лице, / Отћини́ га, заћити́ ју Јова́не" (н. п.).

припе́чина ж *осунчана страна земљишта, сунцем загрејана страна земљишта*. – На́ш де́да, а по́чне про́лет, ете́ га на припе́чину.

припи́на несвр. упор. припиња. **1.** *креће узбрдо.* – Льсно и́дем по равни́ште, ал кьд по́чнем да припи́нам, едва́ ди́јам. **2.** *напреже се да нешто тешко подигне или одгурне.* – Ми́ припи́намо одву́д колко́ год мо́жемо, али ја́ко те́шко. **3.** *пожурује кога, даје зорт коме.* – Припи́нај га да рабо́ти, не да се льнѕа.

припина́ње с *гл. им. од припина*.

припи́ња несвр. *в. припина*.

припиња́ње с *гл. им. од припиња.*

припи́ра несвр. **1.** *приморава.* – Припи́ра сељака ра́бота, зато́ј мо́ра да рабо́ти. **2.** *захтева, пожурује.* – Жена́та га припи́ра да си по́ју, а о́н би завали́ја, јо́ш поседе́л. 3. *притиска, прибија.* – Припи́ра га уз ду́вар, да му обја́сни. **4.** *притиска, стеже.* – Припи́рају ме ци́пиле. **5.** *нагони на вршење нужде.* – На́гно ме по́че припи́ра, зама́лко да се усе́рем.

припи́ра се несвр. *прибија се, тиска се.* – Зи́ми се сви припи́рамо у едну́ со́бу, да презимимо.

припира́ње с *гл. им. од припира (се).*

при́пита ж *питање за савет, питање ради одобрења*. – Што́ се а́каш без при́питу? – То́ј не мо́же без моју́ при́питу.

припито́вни свр. *припитоми.* – Не мо́ж га ти́ припито́вниш ако е о́н дивьљ.

припи́ца несвр. **1.** *греје, загрева.* – Припи́ца ду́пе уз кубе́. **2.** *почиње да пече.* – Сьг бьш припи́цају ја́ганцити.

припи́ца се несвр. *греје се, загрева се.* – Припи́ца се уза шпо́рет.

припица́ње с *гл. им. од припица (се).*

при́плава прид. индекл. *који је*

скроман, скрушен, са пуно обзира и устручавања. – На́шата снаши́ца до́јде при́плава, ни́шта не́че са́ма да у́зне, не́че да пои́ска, на сви́ се укла́ња.

припл̏ни свр. **1.** *допуни.* – Си́пни му јо́ш ма́лко, та га припл̥ни́. **2.** *напуни скоро до врха.* – Нема́ да се напл̏ни, ал се при́пл̥ни.

припљешти́ свр. *стане да пече у стомаку.* – При́пљешта ми у меши́ну о́д глади.

при́пне свр. **1.** *крене узбрдо.* – Томѝн бе́ше припе́л уз Чу́ку се́ти се да е требáло д и́де у о́пштину. **2.** *присили, примора.* – Кьд га при́пнем мо́ра да при́зна. **3.** *нагна на вршење неке физиолошке потребе.* – Припе́ло га, на оно́ја.

при́пне се свр. *притегне одећу на себи.* – Припни́ се, да те не проби́ва ве́тар.

при́повес м *прича, приповетка.* – Ци́ганин му тѝг испри́ча ови́ја при́повес:...

припое́ свр. **1.** *почне да пева.* – Она́ ти́ће при́поја. **2.** *у песми коју пева "веже" момка и девојку.* – А́јде да припое́мо Жи́вку за Пе́тра.

припра́и свр. *догради нешто ново уз већ постојеће (о зградама).* – Наследи́л едну́ ста́ру ста́сину, па уз њу́ припраи́л две́ оделе́њица.

припра́ља несвр. *уз већ постојеће дограђује ново (о зградама).* – Од како́ му е баштá умре́л о́н не припра́ља ни́шта но́во.

припраља́ње с *гл. им. од припраља.*

припра́ска свр. **1.** *почне да виче, да праска.* – О́н текá бр̏з, срчеви́т, зачáс припра́ска. **2.** *почне да пуца.* – Припраска́ше пу́шће кьм Васи́љ.

припрдѝ свр. **1.** *почне звучно да испушта гасове из црева.* – Припрде́ше мо́мцити ко ко́њи. **2.** *прдне некоме у инат.* – Немо́ј, сѝг чу те припрди́м.

при́пре свр. **1.** *притера на вршење велике нужде.* – Ако те, си́не, при́пре, немо́ј се усе́реш, о́кај ба́бу да ти сту́ри га́чће. **2.** *присили, нагна на што.* – Припр̏л ме да му ку́пим а́уто. **3.** *неодложно затреба, хитно затреба што.* – Припрло́ ме бе́ше ја́ко за па́ре, па сам морáл да за́јмим.

припр̏ли свр. *мало опрљи на ватри.* – Кьд зако́љеш коко́шку обаве́зно да ју припр̏лиш, да изгору́ оне́ј си́тне перуши́њће.

при́прт, -а, -о *који је тесан, тескобан.* – При́прте ми ове́ј ци́пиле, порáсла ми ногá. – При́прт му стáнат, не мо́ж се обр̏неш у ње́г.

при́прт̥ан, -тна, -тно **1.** *в. припрт.* – При́прт̥на авли́ја, не мо́ж ни "вића" да уле́зне. **2.** *који је скучен, некомуникативан, који као да је снужден.* – При́прт̥ан не́ћи чове́к.

при́прт̥но прил. *в. припрто.* – Дако е при́прт̥о, це притр̥пимо́ едну́ но́ч.

при́прт̥о прил. *тесно, тескобно.* – У со́буту при́прт̥о, не мо́ж д спу́ двои́ца.

припрцува́ње с *гл. им. од припрцуе.*

припрцу́е невр. **1.** *прди повремено.* – Не́ма мло́го да прдѝ, али си припрцу́е кьд ку́са васу́љ. **2.** *прди некоме у инат.* – Ште измла́ти не́ћи што га припрцу́еш.

припу́ри свр. *снабде, обезбеди (о кућним потребама).* – Едвá припу́рим то́ј што и́мам, а овáм о́н га изеде́ с аламáње.

припу́шта несвр. **1.** *пушта младунчад домаћих животиња (јагњад, јарад, телад) код њихових мајки да би сисала.* – Теле́ припу́штамо двá пу́т гне́вно: ју́тром и ве́чером. **2.** *допушта некоме да приђе, да уђе.* – Ни́куга не припу́штај, кьд си сáма!

припуштáње с *гл. им. од припушта.*

припу́шти свр. **1.** *пусти младунчад домаћих животиња (јагњад, јарад, телад) код њихових мајки да би сисала.* – О́ч ти́ да припу́штиш ја́ганци, ел ја́? **2.** *дозволи некоме да приђе, да уђе.* – Не сме́ш да га припу́штиш, па да ти е из о́ко

испа́дал.

прира́ни свр. *да бољу храну стоци да би ојачала (напр. за орање), да би се брже угојила или да би брже испољила нагон за оплођењем.* – Едну́ свињу́ че да прира́нимо, а оне́ј че си она́к.

прира́ни се свр. *добро се ухрани, подгоји се (о дом. животињама)* – Бљш се бе́ше приранѝла свиња́та, кљд на́иде не́ка редњина́.

прирањува́ње с *гл. им. од прирањуе*.

прирању́е несвр. **1.** *побољшава и повећева храну стоци.* – Поче́ли смо да прирању́емо свињу́ту, че ју ко́љемо прано. **2.** *даје мало хране, храни мало.* – Прирању́емо и то́ј ку́че, дако не́ на́ше.

прире́так, -тка, -тко *који је прилично редак*. – Прѝретак ти мому́рузав, мо́гал си га поса́диш по́густо.

прѝретко прил. *прилично ретко.* – Садѝ га прѝретко, бо́ље се тѣг ра́ца.

прирове́ свр. *одједном гласно заплаче*. – На́шето детѝште па́ прѝрова, кво́ ли му е сѣг.

прирО́ди свр. *роди дете и у другом браку.* – Природѝла едно́ дете́нце с друго́тога чове́ка.

прирУ́ца свр. *одједном почне да виче, да се дере.* – Тѝће прирца́ше жене́.

прѝсад м *калемљена садница воћке*. – Уз сва́ћи прѝсад да начу́каш колѣц и да га вр́жеш за ње́г "на осмицу"!

приса́ди свр. **1.** *накалеми воћку.* – Приса́дим кру́шку на мрску́ слѝву и тѣг бѝва, ина́че не́че. **2.** *посади још поред већ посађеног, досади.* – Ову́ј го́дин присадѝ јо́ш два́ес слѝве до слива́кан.

прѝсадња ж **1.** *земљиште под младим воћњаком, под присадима.* **2.** *млад воћњак посађен поред старог воћњака.*

присаду́е несвр. *в. присацуе*.

присацува́ње с *гл. им. од присацуе*.

присацу́е несвр. упор. присадуе. **1.** *калеми воћку.* – Мѝрко присацу́е во́чће код комшѝју. **2.** *сади још поред већ посађеног.* – Сва́ку го́дин присацу́е по не́ку ђѝжу.

присве́ти свр. **1.** *засветли, осветли.* – Присветѝ ми сьс пазде́р, да нато́чим вино́. **2.** *наднесе се и упорно се загледа у оно што други ради.* – Чим ја́ не́што по́чнем, ете́ га, до́јде и присве́ти, му́ка ме ува́ти. **3.** *чежњиво и молећиво се загледа.* – Цѝганче присветѝло уз огњѝште, ко гла́дно ку́че.

присе́да несвр. *седа да одахне, да се одмори.* – Ста́лно има́ не́ка ра́бота, не присе́дам. – Деца́ не присе́дају, цел дѣн се ју́ре.

присе́дање с *гл. им. од приседа.*

присе́дне свр. **1.** *седне да мало одахне, да се одмори.* – Це́л дѣн ко́пам па се мѝслим: "Бо́же, Бо́же, што ли не присе́днем". **2.** *седне близу кога.* – Присе́дал уз жене́те, па не тре́па.

прискр́ца свр. **1.** *почне да шкрипи, зашкрипи.* – Не́ма, не́ма па одѣрт прискр́ца. **2.** *почне да пребацује, да закера.* – Са́мо че́ка да не́што погре́шим и о́дма ми прискр́ца.

прѝслаб, -а, -о **1.** *који је прилично слаб, који није довољно јак.* – Прѝслаб је тѝја во́л за ора́ње. **2.** *који се још није сасвим опоравио, слабуњав.* – Це́лу про́лет би не́како прѝслаб.

присмрдѝ свр. фиг. *(обично са негацијом) приђе, слободно дође, уђе.* – Не́ч ми вѝше присмрдѝш у авлѝју.

присмрцу́е несвр. *смрди помало, осећа се задах нечега.* – Ел надУ́шаш да присмрцу́е не́што?

приспе́е свр **1.** *нарасте (о тесту).* – Че́кам да ми приспе́е ле́б, па да га ту́рам у цре́пњу. **2.** *дође у стање да мора одлучити: или – или, у недоумици је шта да учини.* – Несѣм приспе́л нѝкако.

приспѝ се свр. *приспава се.* – Бе́ше ми се ја́ко приспа́ло, па ле́го та ма́лко жмѣкну.

присре́тне свр. *изађе коме у сусрет, пресретне.* – Идѝ га присретнѝ и помогнѝ му да донесе́те то́ј кво́ но́си.

приставѝна се свр. *почне да се смркава, да пада мрак.* – Зѝми се приставѝна јóш од трѝ сáта. – Че да пóјдемо кьд се приставѝна.

пристѣ́вни се свр. *прилично се смркне, падне први мрак.* – А, се бéше приставнѝло бирóв пóче да óка.

пристáи свр. *пристави јело да се кува.* – Пристаѝла сам васýљ.

пристáља несвр. *приставља јело да се кува.* – Нé знам вѝше квó чу да пристáљам.

пристаљáње с *гл. им. од пристаља*.

пристáне се свр. *девојка побегне за момка.* – Пристáла се Вéрка за Пáнту Цвéтковића.

пристањувáе с *гл. им. од пристањуе (се).*

пристањýе несвр. **1.** *пристаје, слаже се, одобрава.* – Кьд мáлко пѝне, óн на свé пристањýе. **2.** *застаје успут.* – Аутобýсат, чѝни ми се, пристањýе уз свáку бандéру.

пристањýе се несвр. *девојка пристаје да је момак одведе, тобоже, насилно.*

пристáњушка ж *девојка која је побегла за момка*. – Бáба Милéна е бѝла пристáњушка за дéду Радѝвоја.

пристóвје м мн. *слуге, пастири; другари.* – Кудé си, сѝне Стојáне? / Свý нóч те женá чекáла, / сьс твоѝ млáди пристóвје (н. п.).

притѣ́кне свр. *подстакне ватру.* – Притѣ́кни огѣ́ньт, јáко се, чѝни ми се, загасѝл.

притвр̀дьчьк, -чка, -чко у дем. значењу *који је прилично тврд*. – Бисквѝти ми испáдли притвр̀дачњи, ал че да одмекнéу кьд пóчну да нестањýју.

притéсацьк, -цка, -цко у дем. значењу *који је прилично тесан*. – Притéсаџе ти панталóнете.

притéсачак, чка, -чко *в. притесацьк*. – Елѝс притéсачка кýјната, ал це збýтамо зимýс нéкако.

прѝтиска ж *дужа мотка којом се притиска сламни кров или пласт*; упор. лемез, лемеска.

прѝтка ж бот. *боранија која се пење уз колац (притку), боранија приткара.* – За ручѣ́к сам сварѝла прѝтће. в. шерене притће.

притрáжи свр. **1.** *затражи, потражи што од кога, молећи затражи.* – Кьд нéшто нéмам, а вољá ми за њéг, јá притрáжим у комшилѣ́к. **2.** *домаћа животиња женског пола испољи нагон за спаривањем.* – Бéше Бýлка притражѝла бѝка бьш пред Пробрáжење.

притражýе несвр. и уч. *тражи од кога понекад нешто, има обичај да често тражи.* – Притражýе ли стáрцат нéшто за éдење, ел не трáжи нѝшта?

притрéбе свр. *затреба.* – Кьд ти нéшто притрéбем – тýј сам.

притресé свр. *почне да тресе, затресе.* – Притрéсла га грознѝца.

притресé се свр. *почне да се тресе, затресе се, стресе се.* – Притресé се од баксузлѣ́к, па че да пýкне.

притрѝса несвр. *тресе ситно, на махове тресе.* – Притрѝса с дýпе.

притрѝса се несвр. *почиње да се тресе, да се тресе и цвокоће.* – Притрѝса се од зимý.

притрисáње с *гл. им. од притриса*.

притрóпа свр. *почне да лупа, прилупа.* – У срéд нóч нéквo прѝтропа по товáн.

притрýса свр. *почне а тресе, затресе.* – Овѝја дýд чим притрýсаш, сѣ́в попáда пóзам.

прѝтруса ж *пометња, метеж, паника*. – Кýј ти е у онýј прѝтрусу знáл квó човéк трéбе да понесé, а квó да скýта, него – бéж.

притужнéе свр. **1.** *постане отужно.* – Кьд ти притужнéе у мешѝну мóра да пѝнеш нéквo, да си раскáраш. **2.** *смучи се, постане несносно* . – Притужнéе ми од његóву врéву.

притýпав, -а, -о *који је прилично туп, ограничен, приглуп*. – Óн ес пошт́ен, али

е и притýпав.

притýра несвр. **1.** *додаје, придодаје.* – Притýрај, притýрај, док не клéцне кантáрат. **2.** *ставља до нечега или уз нешто.* – Притýрај тúкве уз дýвар, да и не убúје слана́.

притýра се несвр. *прикључује се некој скупини као неприпадајући.* – Штó се притýраш тáм кьд знáеш да ти с њú нé мéсто.

притура́ње с *гл. им. од притура (се).*

притýри свр. **1.** *дода, придода.* – Прúтури ми јóш нéколко кóрена, дако ми несý следувáли. **2.** *стави до нечега или уз нешто.* – Притурú га тúће уз тóј.

притýтка свр **1.** *прибије уз што.* – Притýтка га уз дýвар, па га вáча за гýшу. **2.** *добро увије, зашушка.* – Притýткај дéцу пред спањé.

притутлби свр. *приљуби једно уз друго, слепи.* – Намáжем дьćћете сьс туткáл, па и тьг притутлбим еднó ýз друго и стéгнем сьс стезáљће.

притутлби се свр. *приљуби се уз кога, наслони се на кога.* – Притутлби се уз мéн, не мóг се откáчим од њý.

приђевнéе свр. *намах му постане ђеф за нешто.* – Приђевнéло ми за ређúјицу. – Кьд му приђевнéе за онóја – сьг, ел нúкад.

приђипú свр. *дође у највећи степен узбуђења.* – Кьд ми нéћи пýт од њéг приђипú, дóјде ми да га млáтнем.

приумúра свр. *почне умирати.* – Кьд нећú приумúра, óкају попá да му чúта молúтву.

приушúва несвр. грн. *грнчар лепи дршке суду током израде.*

прицьпи свр. *изгради нови објекат тик уз постојећи, прилепи.* – Прицьпúл гарáжу уз кýћу.

прицьпи се свр. *припије се, прилепи се.* – Прицьпи се уз мéн óд стра. – Кьндьлица се прицьпúла уз едьн кáмен.

прицьпýе се несвр. *прибија се, припија се.* – Не прицьпýј се уз мéн, несьм ти já врс.

прицвичú свр. *зацвили, запишти.* – Тúће прúцвича кýче.

прицвркне свр. *прискочи, одлучно се прихвати посла.* – Свú из кýћу прицврку и окóпају лóзје зá дан.

прицрнéе свр. **1.** *поцрни, ухвати црнило.* – Шéрпу не тýрај на плáмен, ел че ти прицрнéе. **2.** *натушти се, натмури се (о времену).* – Прицрнéло времúште, сáмо што не удáри нéшто.

прицрнéе се свр. *зацрни се.* – Орáње се прицрнеáло од чáвће.

прúч м/ж *в. причал.* – Мáла прúч (топ.).

прúчал м *осунчана и понекада камените (ситно камење), страна земљишта;* упор. прич, причел. – У прúчали су већúном ýтрине, а имá и лозјá. – Úмамо лóзје ý Причал.

причврљи свр. **1.** *припече уз јаку ватру.* – Чу да причврљим мáлко сланúнку за ручьк. **2.** *присили, примора некога на нешто, притисне.* – Причврљúли га да плáти пóрез, а óн нéма одóкле.

прúчел м *в. причал.*

прúчење с *гл. им. од причи.*

прúчес м *св. причешће.* – У сýботу че д úмо на прúчес.

причетвéри свр. *придода, припоји.* – Свáкакво му нáдава, па му jóш прúчетвери и еднó пéчено пúле.

причетвéри се свр. *придружи се коме друштву или групи људи, придружи се иако није пожељан.* – Кдé год чýе да úма ревенá óн се причетвéри, да едé и да пијé.

прúчи несвр. *забада притке поред биљака у башти.* – Дошлó врéме да прúчим прúтће.

причмú се свр. *приспава се.* – Тóлко ми се бéше причмáло да несьм могьл вúше на нóђе да стоúм, тúће се тýј скљокá и дрéмну мáлко.

прúчовсћи, -ска, -ско *који припада*

Причевцу, који се односи на Причевац.

При́човци / При́чевац м *село у општини Књажевац.*

При́човчанин м *становник Причевца, онај који је пореклом из Причевца.*

При́човчанка ж *становница Причевца, она која је пореклом из Причевца.*

причо́ка свр. *почне да лупа, да клепеће.* – А ду́не ве́тар, чо́кало причо́ка. – Причока́ше оре́си по това́н, ко́лају и пога́нци.

причуву́е[1] несвр. **1.** *чује помало, не чује баш најбоље али ипак чује.* – Де́да причуву́е пома́лко. **2.** *причињава му се да нешто чује.* – Да је ме́не девójђа умре́ла, / Ме́не би се ви́ка причува́ла (н. п.).

причуву́е[2] несвр. **1.** *чува као залиху, као резерву за какав случај, приштеђује.* – Причуву́ј па́ре за цр̥ни дни́. **2.** *чува неко време, чува с времена на време, овлаш пази на што, пази.* – Причуву́еш ли лозје́то но́чум?

причуву́е се несвр. *чува се, пази се, опрезан је.* – Ку́ј се причуву́е и Бо́г га чу́ва.

причу́ка свр. **1.** *прилупа, закуца.* – Не́ћи при́чука на вра́та. **2.** *закује, прикуца.* – Иди́ причу́кај та́рабуну што́но се отко́ва́ла.

при́ш м бол. *пришт.*

при́ша м *хип. од пријатељ.*

приши́ђилда ж *пришипетља; замлата, неозбиљна и несамостална особа која се увек уз некога лепи и спремна је на извршавање ситних послова.* – Па неси́ ва́љда ти́ не́ка приши́ђилда, да то́ј такво́ урабо́тиш?

пришње́ва свр. **1.** *почне да сања неки сан.* – Заспа́ и пришњева́... , ал тро́пнуше вра́та. **2.** *привиди се, учини се коме што.* – Ма где́ то́ј мо́же, ти́ си то́ј пришњева́л.

пр̥кне свр. *почне да расте.* – Колко́ си е, то́лко си е́, не́че ни да пр̥кне.

пр̥кне се свр. *роди се, дође не свет.* – Пр̥кло се на све́т, па мо́ра да га чу́ваш.

пр̥ко предл. *преко.* – Пртера́ла о́вце пр̥ко ре́ку.

пр̥ле́г прил. *можда, изгледа.* – Мло́го му е башта́ љу́т, пр̥ле́г че га би́је.

пр̥ле́га несвр. **1.** *личи на кога.* – Дети́штево си пр̥ле́га на баштý. **2.** *чини се, изгледа, сва је прилика.* – Ти́ си пр̥ле́га реши́л да си отђи́неш главу́ту, лу́дуту? **3.** *в. прлег.* – Пр̥ле́га че да па́да сне́г.

пр̥ле́гне свр. *учини се зачас да заличи на кога.* – Пр̥легну ми на ње́г, ал несѣ́м бљш си́гурна да е о́н.

пр̥ле́тос прил. *минулог пролећа те године, пролетос.* – Пр̥ле́тос преда Тро́јцу е ошѣ́л и јо́ш се не јавље́ва.

пр̥ле́тоска и **пр̥ле́тоске** прил. *в. прлетос.* – Обре́че се пр̥ле́тоска, а сѣ́г се и не завреву́е од то́ј.

пр̥́ли несвр. **1.** *пљи на пламену.* – Пр̥́ли тр̥́мку, спрему́е ју да ва́ча ро́ј. **2.** *жеже, пали.* – Она́ го́тви пели́н и копри́ве, / Пели́н го́рак, а копри́ве пр̥́ле (н. п.). **3.** *краде све што му дође под руку.* – Ти́ја где́ упа́дне, ту́ј пр̥́ли. – Пр̥́ли кво́ сти́гне. **4.** *лаже, лаже чим зине.* – Ље́же па пр̥́ли.

пр̥́лина ж *в. прло.* – Пр̥́лина (топ.).

прло́ с *стрмо земљиште са растреситом, дробљивом површином коју киша спира и односи.* – Прло́ (топ.).

пр̥ло́ше и **пр̥љо́ше** несвр. у пеј. значењу *прли (3).* – Пр̥ло́ше кво́ дова́не.

пр̥́љ м **1.** *дуга, дебела мотка која служи као полуга за померање великих терета.* – У каменоло́м и у ре́зницу се не мо́ж рабо́ти бе́з пр̥́љови. **2.** *кратка а дебља мотка (обично у воденици) за набијање брашна у џаковима.*

пр̥ље́вина ж **1.** *нешто што је горело а није догорело него само опрљено.* – Што́ неси́ пази́л кљ си шуши́л ме́со не́го се напраи́ло на пр̥ље́вину, пијанду́ро една́! **2.** *земљиште на коме је пожар уништио шуму.* – Пр̥ље́вине (топ.).

прљи́ца ж **1.** *њушка, губица код неких домаћих и дивљих животиња*; упор. прњица. – Ако воло́ви не́че да се сту́кају ти́ и у́дри с пру́т по прљи́цу. – Пе́рка е пере́ста по прљи́цу. **2.** фиг. *нос и уста код човека.* – Бу́ди ми́ран, да не доби́јеш по прљи́цу. в. строска прљицу.

прљи́чка ж *дем. и хип од прљица (1).* – У́знем па цу́кнем ја́гње у прљи́чку, то́лко е милости́вно.

прме́на ж *в. премена.* – Ене́ ти ју та́м на врли́ну, прме́ната.

прме́ни свр. **1.** *промени, замени.* – Ако ти ти́ја слу́га не́ добр̑, ти́ га прмени́. **2.** *одене, одене у ново.* – Прмени́ ме, на́но!

прме́ни се свр. **1.** *промени се, постане другачији.* – Прмени́л се, бре́, не и́де ви́ше с мангупа́ринју. **2.** *одене се у ново, у чисто.* – На Спа́совдан се дево́ђе прме́не, па изле́зну преди цр̑кву.

прна́к м *густиш, шикара, ситногорица*; упор. прњак. – Не те́рај о́вце по прна́ци, да се не скубу́.

пр̑нга ж *белега, ожиљак.* – Свр̑че и́вер у вецу́ га у́би, / Над вецу́ му кри́ва пр̑нга стои́ (н. п.).

пр̑нгалица ж **1.** *мотка.* – Кьд у́знем едну́ пр̑нгалицу чу ти пока́жем. **2.** фиг. и пеј. *пушка.* – Где́ си заметну́л ту́ј пр̑нгалицу?

пр̑нгало с *в. прнгалица (1).* – Пошьл с едно́ пр̑нгало на ње́г, ал га ови́ја не́како изва́рди, па га уда́ри сьс коно́пац преко жи́ле и саплете́ га.

пр̑не свр. *прхне.* – Пр̑не ко ти́че.

прнесе́ свр. **1.** *пренесе са једног места на друго.* – Ти́ и́маш чи́зме, прнеси́ ме прко ре́ку. **2.** *поднесе, издржи.* – Не могла́ да прнесе́ то́лку тугу́. **3.** *принесе, донесе.* – Ти́ на ње́г не мо́ж на треску́ да прнесе́ш.

прно́си несвр. **1.** *преноси са једног места на друго.* – Што́ прно́сиш то́ј ка́мење? **2.** *трпи, подноси.* – Прно́сим га, ал ако тако́ј наста́и и́ма га ма́нем. **3.** *приноси, доноси.* – О́н би те́л да лежи́, а дру́ђи да му прно́си.

прно́шење с *гл. им. од прноси.*

прњи́ца ж *в. прљица.* – На кра́ве и на ку́чичи пре́цве вла́жне прњи́це.

про предл. < про[з] *кроз.* – Прође́мо про сало́. – Тражи́мо га и про Зе́мун, а по́сле и про Жл̑не.

про́ба ж *полни однос пре ступања у брак.* – Сьг су они́ на про́бу, по́сле че се узи́мају.

пробири́ја ж **1.** *пробирање, пробирљивост.* – То́ј не за пробири́ју, то́ј и́ма да у́знеш све́, ел да га оста́иш. **2.** *онај који пробира, пробирач (нарочито у јелу).* – То́ј е дети́ште голема́ пробири́ја, са́мо и́ска оно́ј кво́ е по́благо.

пробисве́ћиња ж *жена пробисвет.* – Нашьл та́м не́кву пробисве́ћињу, па о́че да се же́ни с њу́, а ми́, да и́змремо од бе́с.

про́бит, -а, -о трп. од пробије *који је пробијен.* – Про́бита му глава́ с ка́мен и то́ј на две́ ме́сти.

пробла́жи свр. **1.** *почне да једе мрсну храну за време поста.* – Пости́ла три́ дена́, па проблажи́ла, вели́ не мо́ж да издржи́ на по́сан васу́љ. **2.** *почне да једе мрсну храну након поста.* – Едва́ че́кам када́ че да пробла́жимо.

пробо́јац м фиг. *мала чашица љуте ракије.* – Дра́гомире, о́че ли да др̑мнемо по едьн пробо́јац?

про́боди м бол. *пробадање у организму услед назеба и др.* в. трава од прободи.

пробо́ћиња ж бол. *она која изазива пробаде, пробади.* – Бе́ште, але, / Бе́ште, пробо́ћиње (б).

Пробра́жење с п. п. *Преображење, 19. августа.* – Ел че д и́мо у Ка́меницу на Пробра́жење?

пробува́ње с *гл. им. од пробуе.* – Ку́варат се угои́л од то́лко пробива́ње.

пробу́е несвр. **1.** *једе или пије мало ради утврђивања квалитета, куша.* – Пробу́еш ли ти́ варива́та на со́л, ел си

ту́раш ти́ће она́к напосо́ће? **2.** *покушава да учини што.* – Це́ло ју́тро пробу́е да се ука́чи у топо́луну, али му не поо́ди од ру́ку. **3.** *предузима какав посао.* – Сѣ́г пробу́е да тргу́е с гове́ду. **4.** *облачећи одећу оцењује дали одговара захтевима.* – Пробу́е панталóне да л су му томѣ́н.

прȍв м. *в. преров.*

прóвала ж фиг. *онај који много једе, који једе као да је проваљен.* – Не се́дај уз ту́ј прóвалу, че да оста́неш гла́дан покре њѐг.

прова́ља несвр. *врти, буши рупе.* – Прова́љам днó на буре, да му наме́стим слави́ну.

прова́ља свр. *прокотрља тамо – амо.* – Кьд напра́им колачи́чи ја́ и прова́љам по они́ја си́тан шиѣ́р.

прова́ља се свр. *прокотрља се.* – Че́кај да се и ја́ прова́љам ма́лко по сла́муту, да ме ма́не грби́на.

прова́ља се несвр. **1.** *сам се од себе буши и испушта садржину.* – Чи́рови му се са́ми прова́љају. **2.** *преједа се.* – Прова́ља се од е́дење.

прова́љање с *гл. им. од проваља (се).*

прова́љена пара́ ж *пробушени дукат или неки други старински новац који се ставља на обредни свадбени хлеб звани пресан кравај.*

проваљени́ца ж *вртача или клисура толико дубока да се чини да је без дна, да је проваљена.* – Проваљени́ца (топ.).

прова́ри свр. *прокува нешто на брзину.* – Копри́ве ма́лко прова́риш, па и си́тно исе́цкаш и посóлиш с три́це, тóј добро и за пу́јће и за кокóшће.

проведру́е се несвр. **1.** *ведри се полако, разведрава се.* – Поче́ло се проведру́е од ону́ј стра́н. **2.** *прозире се, назире се, истиче се (испод чега).* – Проведру́ју се ре́бра на коби́луту, млóго е мр̏шава.

провлече́ свр. *в. провлче.* – Ел мóж да провлече́ш гла́ву у бѣ́чву? – Прóвлече едѣ́н шума́н и ди́же пражи́ну до не́бо.

провлече́ се свр. *в. провлче се.* – Ако се провлече́ш из тре́јћи у четвр̏ти ра́зред дóбро че да бу́де.

провлче́ свр. **1.** *провуче што кроз нешто.* – Провлчи́ ру́ку проз мазга́љ и одьпни́ изну́тра. – Провлчу́ се не́како ну́тра, ал кьд д изле́зну наста́де у́збуна. **2.** *вукући што прође поред некога или нечега.* – Провл̀коше у́битог ку́рјака.

провлче́ се свр. упор. провлече се. **1.** *провуче се кроз неки узани отвор.* – Провлче́ се проз та́рабе. **2.** *једва прође кроз неку ситуацију или кроз неко стање.* – Едва́ се провл̀че да не пона́вља. **3.** *избегне неку обавезу.* – Провл̀ко се да не и́дем на ве́цбу.

провóзи свр. *воза мало, провоза.* – А́јде, да ме провóзиш у тóј твое́ а́уто.

провóзи се свр. *воза се мало, провоза се.* – Óч ли ми даде́ш тóчакат да се провóзим едѣ́н кру́г?

провр̏ве све. *прођу у поретку један за другим.* – Проврве́ше Белокри́лће сьс мати́ће, и́ду у Тимóк на копа́ње.

провре́ви свр. **1.** *почне да говори, проговори.* – Дете́нце им и прооди́ло и провреви́ло. – Забькну́л се, па не вре́ви, ку́ј ти зна́е када́ че да провре́ви. **2.** *поразговара.* – Провреви́мо и од тóј.

провревува́ње с *гл. им. од провревуе.*

провреву́е несвр. и уч. *проговара.* – Ре́ч не провреву́е.

провржди́ свр. *пројури што уз свој каратеристичан звук, прохуји, прозвижди (о направама које имају велику брзину).* – Прóвржде ми крушу́м покре гла́ву.

прову́ка свр. *прођерда, потроши.* – Што заради́ пари́це óн и прову́ка.

прову́књача ж *неморална жена, курва.* – Вла́чи се та́м с не́кве прову́књаче.

провуни́ свр. *прође великом брзином, прохуји.* – Живóт провуни́ и да не осе́тиш. – Провуне́ше не́ка а́ута уз дру́м.

прогле́да свр. *преброди неку кризу*

или стекне иметак или бољи положај и почне живети боље него пре тога. – Бу́да прогледа́л, ко се за́посли.

прогли́не свр. упор. проглта, проглтне. **1.** *прогута.* – Кво́ год да прогли́нем оно́ ми оста́не у гу́шу. **2.** *оћути, отрпи.* – Ја́ сва́ку не́правду тре́бе да прогли́нем, е не́че да мо́же ви́ше тека́.

проглњува́ње с *гл. им. од проглњуе.*

проглњу́е несвр. **1.** *гута*; упор. проглтњуе. – Едва́ проглњу́е, то́лко га боли́ гу́ша. **2.** *ћутећи подноси увреде и пони-жења.* – До сѣг сам ти све́ то́ј проглњува́л, а сѣг чеш да ви́диш свое́га Бо́га.

проглóби свр. *при уједу пас пробије ткиво уједенога.* – Увапа́ло га ку́че за но́гу, па га проглоби́ло.

прогли́та свр. *в. проглне.* – Ја́ мо́г да прогли́там јајце́. – И то́ј чу да прогли́там, а по́сле че да обр̀немо ли́с.

прогли́тне свр. *в. проглне.* – Ти́ја проглтну́л це́лу пра́скову, са све́ кочи́цу, па га аперисува́ли. – Прогли́тнеш дњѝс, прогли́тнеш ју́тре и на кра́ј и сви́ оте́раш у пи́зду ма́терину.

проглтњу́е несвр. **1.** *в. проглтуе (1).* – Гледа́л сам како́ змија́ проглтњу́е ри́бу. **2.** *пије помало алкохолна пића.* – Проглтњу́еш ли ређија́цу по не́ћи пу́т, ел си се ману́л?

проглту́е несвр. *гута, тешко гута.* – Едва́ проглту́е за́лози. – Проглту́е љи́ђе. **2.** *трпи увреде и понижавања.* – За сѣг јо́ш проглту́е на сина́тога оно́ј што о́н рабо́ти, али едѝн дѝн че му се стѝвни пре́д очи.

прогњете́ свр. *провуче, прогура што кроз нешто уско.* – Да л че да мо́ж да прогњете́ш гла́ву проз пенџерчѝкът?

прогњете́ се свр. **1.** *провуче се кроз нешто уско.* – Про́бај да се прогњете́ш измецу анба́р и казани́цу, да дова́тиш петла́, та́м се заглави́л. **2.** *прогура се, пробије се, снађе се у животу.* – Где́ си рекне́ ту́ј се прогњете́. Ете́ сѣг се запосли́л на по́бољe ме́сто.

прогњи́та несвр. *провлачи што кроз нешто уско.* – Она́ прогњи́та учку́ри у текстѝлну инду́стрију, у "Бра́нку Ди́нић", за то́ј се успособи́ла.

прогњи́та се несвр. *пробија се, сналази се у животу.* – Не седи́ и не че́ка ко неђи́, него се гу́ра, прогњи́та се, снао́ди се.

прогњи́тање с *гл. им. од прогњита (се).*

прого́н м *пут кроз поље за прогон стоке, ограђен трњем.* – Прого́н (топ.).

прогоре́лица ж *шумско земљиште страдало у пожару.* – Прогоре́лица (топ.).

прогоро́тина ж *место где је што прогорело.* – Стури́ капути́нуту да ти закр̀пим ту́ј прогоро́тину, што си ју прогоре́л кљд си задрема́л ус кубе́.

прогро́ма свр. **1.** *прилупа чиме, затандрче.* – Дете́, не́ма, не́ма па прогро́ма с ону́ј њиго́ву гро́мку. **2.** *прође тандрчући, протандрче.* – Прогрома́ше едне́ кочи́је пл̀не с Ци́гање.

прогрому́е несвр. **1.** *лупа у што звечеће, у нешто што звечи, с времена на време.* – Гла́внијат свира́ч е́дномьн прогрому́је с оно́ј сьндѝченце с па́ре, да ви́ди не бр̀ка ли тупанци́ја у ње́г. **2.** *пролази тандрчући.* – Поче́ла су да прогрому́ју ко́ла јо́ш од пр̀ви пе́тли, па све́ по́више и по́више.

прогуди́ свр. **1.** *прође моторно возило уз свој карактеристичан звук.* – Не́где пре́д зору про́гуде́ едно́ а́уто. **2.** *прохуји.* – Де́ да се скло́нимо не́где док прогуди́ овај олу́ја. **3.** *прође нека опасност, нека узбуркана ситуација.* – Колко́ ли су са́мо ра́та у са́дње вре́ме прегуде́ли преко на́с? **4.** *прокрче црева.* – Прогуде́ше ми цре́шње проз меши́ну.

про́д м *женски полни орган домаће животиње.* – На свињу́ се зацрви́л про́д, мо́ра да тра́жи вепра́.

прода́ва несвр. *продаје.* – Ошли́ на пи́јац да прода́вају пра́сци.

про́дава ж *продаја.* – То́ј не́ за

про́даву, то́ј си тре́бе за на́с.

продава́ње с *гл. им. од продава.*

проде́ла свр. *одеље којекако.* – Од кљ се ка́ним да проде́лам греде́не, ал све́ не́како не доби́вам вре́ме.

продљбе́ свр. *дубећи длетом пробуши што.* – И́ма да продљбе́м са́мо јо́ш две́ ду́вће.

продљжи свр. *начини дужим, настави.* – Продљжи́л му шна́јдер панталóне, па му се позна́ва. – По́сле си чи́ча продљжи́л пу́т.

продра́ска свр. *којекако и на брзину уради неки посао.* – Са́мо га ма́лко продра́ска с мати́ку, а не́ма да га љу́ћи око́па.

продремљу́е несвр. *дрема, дремуцка.*

проду́ма свр. **1.** *проговори.* – Кљ се заина́ти ре́ч не́че да проду́ма. **2.** *поразговара о нечему.* – Продума́мо ма́лко и од то́ј, али по́више од дру́го.

прођимца́е свр. *в. прожмичка.* – Прођимца́ле ми но́ђе у сце́пене чи́зме.

прожва́ка свр. *проговори о нечему неважном или о нечему о чему није требало говорити.* – Ти́ће си прожвака́, ко́лко да не ћути́м, и погреши́.

прожми́чка свр. *уђе вода у подерану обућу и при ходу почне да шљапка*; упор. прођимцае. – Про́жмичка ми де́сна ци́пила.

проз предл. *са акуз. означава* **а.** *кретање са једне на другу страну, кроз.* – Крушу́м прошо́л проз дрво́. – Но́чу се увла́чи проз пе́нцер. **б.** *одредбу за начин.* – Кљ о́н гре́ша башта́ му гле́да про́з прсти, а ме́н те́ра ко бо́г ђа́вола. – Не́че ни да га гле́да кљ вре́ви, не́го си гле́да проз дурби́н. **в.** *време.* – Проз две́ го́дин че до́јде из војску́ту.

проза предл. *в. проз.* – Вре́ве, али проза́ зуби.

прозе́ва се несвр. *зева, зева од поспаности.* – Дете́но по́че да се прозе́ва, иди́ га тури́ да спи́.

прозева́ње с *гл. им. од прозева се.*

прозе́вушка ж *поспано зевање.* – И́де ко прозе́вушка од у́ста, до у́ста.

прози́не се свр. *зине од поспаности или у току врачања.* – Ча́с, ча́с па се прози́не.

прози́ра се несвр. *види се кроз што, провиди се.* – Просѝрају му се панталóне на коле́на. – У́ши му се просѝрају ко на младоже́њу.

просе́бне свр. *сасвим озебе, промрзне.* – Просе́бли су ми си́нове по војсће́те.

прости́ра несвр. *прозире намеру.* – Ми́слим да ме башта́ ве́ч просѝра кво́ ја́ намера́вам.

прости́ра́ње с *гл. им. од просира (се).*

про́спре свр. *прозре, открије.* – Мо́ра кри́шом да се саста́љамо, да ни не про́спру. – Ако бу́деш проср̀л не́ко ме́сто кажи́ ми, мо́ж би запосли́ли мо́енога си́на.

проср̀не свр. *провири.* – Просрни́ на пе́нцер.

проср̀та несвр. и уч. *провирује.* – Е́дноман проср̀та проз пе́нцер.

проср̀та се несвр. *провиди се, провиди се кроз што.* – Проср̀та ти се бо́шчата, мо́ра си потпа́шеш не́што, да ти се не ви́де га́че.

просрта́ње с *гл. им. од просрта (се).*

просу́кне свр. **1.** *биљка избаци копље са семеном.* – Сала́та ве́ч просу́кла, не́ за еде́ње. **2.** *проникне (о старом црном луку и сл. биљкама које се у пролеће подбуде и почну наново да клијају и нису више за људску употребу).* – Просу́кал ни лу́кат. **3.** *просуши се (земља, сено и др.)* – Не́к земља́ ма́лко просу́кне, па че тѣг да ко́памо мому́рузуту. **4.** *почне да говори храпаво због прехладе или других разлога.* – Што́ ли ти е просу́кла вре́вата?

просучи́ свр. *прође, пролети зујећи.* – Про́суча едѝн ро́ј кљм ону́ј кру́шку.

пројашува́ње с *гл. им. од пројашуе.*

пројашу́е несвр. **1.** *јашући пролази.* –

Не́ знам што свѣ́ћи дѣ́н прој**а**ш**у́**е покре на́шу ку́ћу. **2.** *јашући размрдава, разиграва коња.* – Прој**а**ш**у́**ј га о́ваг – о́наг, да се размрцу́е.

про́јде свр. **1.** *прође поред чега.* – Ако о́ч д и́деш код њи́, прој**д**и́ овде́ покре ко́чинуву. **2.** *идући остави иза себе.* – Кљ прој**д**емо Штр́пци, сти́замо у Ка́меницу. **3.** *каквом алатком или машином површински обради земљу.* – Не́ ства́р са́мо у то́ј да пире́вину у ло́зје опр́скаш с они́ја те́чнос него по́сле и мо́ра да га прој**д**еш не́ћи пут. **4.** *летећи прође преко нечега.* – Сѣ́г че да прој**д**е еропла́н преко Гр́нчар. **5.** *обнови, понови неку радњу.* – Ес да си га кречи́л, ал ти се позна́ва оно́ј одоздо́љнето, зато́ј га мо́ра прој**д**еш ошанпу́т. **6.** *ослободи се чега.* – Пи́јем да ми прој**д**е му́ка. **7.** *престане да боли.* – Че да поболи́, па че да прој**д**е. **8.** *протекне (о времену).* – Заба́љам се, да ми прој**д**е вре́ме.

прој́**де се** свр. *сврши малу нужду.* – Чу д и́м да се прој**д**ем.

прој́**ури** свр. **1.** *добије пролив*; упор. протера. – Прој**у**ри́ло га надво́р. **2.** *протера, прогна.* – Што прој**у**́рим у Ту́рско!

прока́ра свр. **1.** *провезе поред чега.* – Прокара́ше ко́ла др́ва. – Прокара́ше га у по́ла три́. **2.** *терајући што испред себе прође поред чега или кроз шта.* – Помогни́ му да прока́ра о́вце проз прого́н. **3.** *прогна, протера.* – Прокара́ли га у дру́гу држа́ву. **4.** *прогута залогај који му је био застао.* – Пи́ни винце́ да си прока́раш за́логат. **5.** *прођерда.* – Што и́маше има́њице о́н га прокара́л. **6.** *добије пролив*; упор. прој**у**ри (1). – Прокара́ло га надво́р.

прокарува́ње с *гл. им. од прокаруе.*

прокару́е несвр. **1.** *превози поред чега.* – Прокару́ју љу́ђе мому́рузу; поче́ли ве́ч да бе́ру. **2 .** *терајући испред себе пролази поред чега или кроз што.* – Немо́ј да прокару́еш сто́ку проз мое́, да се не сва́цамо. **3.** *прогања, протерује из неке средине.* – Каза́ли су да че да прокару́ју сви́ куи́ несу́ њи́ни. **4.** *разгони тугу алкохолом.* – Прокару́е си с винце́. **5.** *изазива пролив.* – Мрће́ сли́ве ја́ко прокару́ју, а и цре́шње прокару́ју кљ се мло́го зо́бу.

прокле́ство с *проклетство*. – И́ма ту́ј не́ко прокле́ство, зато́ј им деца́та таква́.

проклети́ја ж **1.** *проклетство.* – Проклети́ја га цр́на одне́ла. **2.** *народни обичај колективног проклињања неоткривеног злочинца.* **3.** *белег у виду крста и гомиле камења на месту на коме је вршено колективно проклињање неоткривеног злочинца.* **4.** *лош човек или жена, проклетник, проклетница.* – У́пропасти га она́ј проклети́ја.

прокле́тиште с *проклето место, место на коме се десила нека несрећа*.

прокл̥не́ свр. *изрекне проклетсво над ким или над чим, кунући кога пожели му зло, прокуне.* – Немо́ј да ме те́раш да те прокл̥не́м.

прокљу́ца свр. **1.** *почне да кљуца први пут.* – Пи́ле чи́м се изведе́ оно́ прокљу́ца. **2.** *почне да кљуца после неког прекида (болест и сл.).* – Врапче́но прокљуца́ло, че да оздраве́е. **3.** *пробије кљуцајући.* – Прокљуца́ли гру́ди на за́јкатога. **4.** *в. прокове.* – Гла́ву ш ти прокљу́ца док не пости́гне оно́ј што о́че.

прокоби свр. *подсвесно слутећи зло каже нешто (што није требало рећи), што то зло и доведе до човека.* – На по́оду ме про́коби и успу́т ми се покварише ко́ла.

прокове́ свр. *непрестаним мољакањем успе да оствари неку жељу.* – Гла́ву ми про́кова да е ку́пим ци́пиле.

проко́ла свр. *прође котрљајући што, прокотрља.* – Проко́ла́ше едно́ коло́ од ковача́.

проко́ла се свр. *прокотрља се мало.* – Проко́лај се по́зам, да те не боли́ грби́на ову́ј го́дин.

проколу́е несвр. *пролази котрљајући што.* – Од како́ се заесе́ни љу́ђе по́чну

да проколу́ју бу́ретѝју од Ти́му, пи́нтера.

проко́љ̏ а ж *четвртина или кришка главице киселог купуса*. – Една́ проко́љ̏ а е до́ста ко́лко за мезе́.

Проко́пе с *в. Прокопље*.

Проко́пје с *в. Прокопље*.

Проко́пље с п. п. *Св. Прокопије, 21. јула*.

проко́пса свр. у ауг. значењу *прокопа, пробије*. – Прокопса́ли му гла́ву с ка́мен.

прокр̥а свр. **1.** *јуреће проће кроз неки густиш кршећи и ломећи све пред собом.* – Прокр̥а́ше дивје́ сви́ње проз Ли́лћину моми́рузу. **2.** *кршећи и ломећи све пред собом направи пролаз кроз неки густиш.* – То́ј су гове́да на Бо́ру Сагла́ма прокр̥а́ла по́такуту проз прна́кат.

проку́пе свр. *окупа на брзину, овлаш окупа.* – Кьд би нашли́ не́ћи ви́р, да проку́пемо ма́лко овце́ве.

проку́пе се свр. *окупа се на брзину, овлаш се окупа.* – Проку́пем се та́м у шта́лу с едну́ ко́ву во́ду, ко́лко да несьм ја́ко штро́кав.

пролажу́е несвр. *почиње да пузи, да лази (о детету).* – Кољѝ́ е, же́на, мьнечьк, а ве́ч пролажу́е.

прола́зи свр. *почне да пузи, да лази (о детету).* – Дете́нцето им јо́ш не пролази́ло.

прола́ти несвр. **1.** *почиње да лети.* – Мла́ди ла́ставчичи прола́те по́сле ме́сец да́на. **2.** *летећи пролази, пролеће.* – Ту́ј прола́те авио́ни. **3.** *лагано, лелујајући се пада (о снегу).* – Прола́ти пр̀вњи сне́г.

про́лет ж *пролеће*. – Ту́ј про́лет е пада́л сне́г све́ до Вели́гден.

про́лете прил. *в. пролети*. – Про́лете љу́ђе омршаве́у.

про́летем прил. *в. пролети*. – Про́летем у по́ље и́ма гоџа́ ра́бота.

про́лети прил. *у пролеће*; упор. пролете, пролетем. – Про́лети цвти́ цве́јће и др̀вја цвту́.

пролетју́ву прил. *овог пролећа.* – Пролетју́ву пада́ сне́г на два́ ре́да.

пролетју́ну прил. *оног пролећа.* – Пролетју́ну у ра́тан.

пролетју́ту прил. *тог пролећа.* – Пролетју́ту ни забра́ше, па де бре́, на́пред.

пролетња́к м *онај који је настао у пролеће*. – То́ј су врапцѝ пролтња́ци, онѝ несу́ зимува́ли. – Ово́ј лу́к пролетња́к, не́ есењак.

пролетњи́на ж *пролећни усеви*. – Ову́ј го́дин пролетњи́на – убави́ло.

проле́тоска прил. *протеклог пролећа исте године, пролетос*; упор. прлетос, прлетоска, прлетоске. – Доодѝше еднѝ љу́ђе проле́тоска та купува́ше ја́ганци.

проли́же свр. **1.** *овлаш олиже, олиже којекако.* – Даде́м ше́рпу на ку́че да ју олѝже, да ју ја́ по́сле по́льсно омѝјем, оно́ ју́ са́мо проли́же и остаѝ ју́. **2.** *проклизи и не врши функцију како ваља (о направама).* – Ако не́ до́бро наме́штен, о́че да проли́же онѝја голе́ми каѝш на вр̀шалицу, па по́сле мо́ра па́ да се наме́шта.

проли́же се свр. фиг. *умиљавајући се очеше се о кога ради материјалне или неке друге користи.* – Курво́љинана се проли́же покре кме́татога за не́ку ма́раму, ел за не́ћи опѝнци.

проло́пка свр. **1.** *продрма суд да види да ли има течности у њему.* – Де́да дојде́, про́лопка крчаже́нцето с ређѝју и тр̀же два́ пу́т из ње́г. **2.** *пробућка, почне да бућка.* – Ва́рди се да ти не проло́пка па́мет од то́лко уче́ње.

про́лука ж *уски пролаз кроз шибље или кроз ограду*. – Да се провлчѐш проз оню́ј про́луку, али да па́зиш да те не́ћи не ви́ди.

прољ̏е́ва несвр. *просипа, пролева.* – Не прољ̏е́вај во́ду кьм моју́ вракњѝцу.

прома́зни свр. **1.** *лагано поглади.* – Ма́лко, ма́лко, па прома́зни мустачѝ. **2.** *помилује.* – Промазнѝ га по образьк. **3.** *изглача на брзину, мало углача.* – Да у́знем да прома́зним ма́лко оне́ј жьгле́, јуче́р сам и турѝл у ерьм тѝће си она́к.

промáзни се свр. **1.** *погладн се.* – Промáзни се по мешúну, па навáли на éдење. **2.** *провуче се кроз нешто уско благо му додирујући странице.* – Глéдај да се нéкако промáзниш измеѓу овúја двá дýвара. **3.** *умили се некоме из користи.* – Це промáзни тúја покре нáчелникатога и пá ци бýде кмéт. **4.** *поправи се физички, заобли се.* – Мáлко се промазнúл, па пóубав.

промѣ́кне свр. **1.** *провуче нешто кроз неки отвор.* – Промѣкнú конóпацат проз áлкуту и чвр̏сто га вржú. **2.** *прође лагано поред некога или нечега.* – Чúни ми се да прóмакну покре пéнцер. **3.** *лагано пропере неку лаку тканину.* – Не мутú ми бúстру вóду, / Да промѣ́кнем бéло плáтно (н. п.). **4.** *не успе да уочи, да запази.* – Глéдај да ти нéшто не промѣ́кне.

промѣ́кне се свр. **1.** *прође кроз нешто уско.* – Промѣ́кне се проз тáрабе. **2.** *прође без последица.* – Промѣкнý се дьнѣ́с, не карáше ме. **3.** *једва пређе из разреда у разред.* – Промакнýл се нéкако у трéјћијат рáзред.

промúје свр. *овлаш опере.* – Кьд смо на рáботу мú сáмо промúјемо, ел и и не промúјемо панúцете и едéмо си из њú.

промúје се свр. *овлаш се умије.* – Промúјем се кóлко да несѣ́м јáко гурељúв.

промúне свр. **1.** *престигне, претекне.* – Прóмину ни еднó áуто. **2.** *заобиђе, прескочи.* – Прóмину ме сѣ́г да не úдем на гарúју. **3.** *умре, премине.* – Проминýл на Велúгден трéјћи дѣ́н.

промúца несвр. *полако пада, лелујајући пада (о снегу).* – Цéло јýтро промúца снéг, нé зна се да л че да настáи, ел че да престáне, ел онó јóш дóјде рáно за њéга.

промúца се несвр. *провлачи се.* – Промúца се проз шкóлу.

промицáње с *гл. им. од промица (се).*

прóмичан, -чна, -чно *који је благ, који се лако подноси (најчешће о зими).* – Би прóмична зимá.

промлáти свр. **1.** *којекако омлати (млатилом, штапом) неке вођке са дрвета, пасуљ из махуна, жито из класја и сл.* – Промлатú мáлко орéсити, колкó могó да довáнем из дебéлете грáње, несѣ́м се качúл пóнагоре, стрá ме, жéна, це омѣ́кнем. **2.** фиг. *проговори којешта.* – Не мóж óн да трпú док не промлáти нéшто.

промóча свр. **1.** *почне да мокри.* – Дéду Јóксима бáба чéка по пóла сáт док промóча. – Мúку Ћесибé су бúли Бýгари да е промочáл кр̏в. **2.** *мокрећи протера мокрећу кроз нешто.* – Óн се тóлко умóча да промóча слáмњачу. **3.** *почне да прокишњава.* – Промочáле ми ћеремúде. **4.** фиг. *прођерда.* – Што зарадú óн пропúе, што попúје óн промóча. – Промочáл плáтицуту, колкó ју е зарадéл.

промóча се свр. *помокри се.* – Áјде, сúне, да те вóди бáба да се промóчаш, па да спúш.

промочýе несвр. **1.** *почиње да мокри.* – Едвá промочýе јýтром. **2.** *мокрећи протерује мокрећу кроз што.* – Промочýе и душéци и слáмњаче.

промочýе се несвр. *празни се мокрећи.* – Óч ли се ти промочýеш овýј вéчер, ел ци лéгаш онáк?

промр̏дори свр. *промрда с времена на време, промешкољи се.* – Промр̏дори у чр̏ђете, па си настáи да спú.

промр̏ждори свр. *зароси ситна киша.* – Прóмрждори кóлко да збéре прашољáкат.

промрцýе несвр. *почиње да мрда, да се креће помало.* – Почéл да промрцýе, да сáм излáзи надвóр

промýља несвр. *промаља, помаља.* – Козá промýља глáву проз óграду и бр̏сти на онýј стрáн.

промýља се несвр. *провлачи се кроз нешто уско.* – Нéгде си се промуљáл, кьд ти се на кáпу навачáла пáвучина.

промуљáње с *гл. им. од промуља (се).*

промýљи свр. **1.** *протури, промоли.* –

Промýљи глáву проз пéнцер. **2.** *провуче, удене.* – Промýљи конѝц проз иглéни ýши.

промýљи се свр. *провуче се кроз неки тесан отвор.* – Да ви́диш проз колкý се дýвку промуљи́ло мáче, да не вéруеш.

промуљувáње с *гл. им. од промуљуе (се).*

промуљýе несвр. **1.** *промаља.* – Свáђи чáс промуљýе главу. **2.** *провлачи, удева.* – Јóш књд промуљýе конѝц проз иглéни ýши и не мóж га промýљи.

промуљýе се несвр. *провлачи се кроз нешто уско.* – Пи́личи се промуљýју проз óграду.

пронáјде свр. *пронађе.* – Ошли́ с Мили́сова да им пронáјде вóду, гдé че да кóпају бунáр.

пронаóђење с *гл. им. од пронаоди.*

пронаóди несвр. **1.** *проналази, изналази.* – Квý му манý пронаóдиш? **2.** *сматра, цени.* – Já пронаóдим да тóј нé текá у рéду, да ви́ ýзнете свé, а да за њéг нéма ни́шта.

прони́же свр. **1.** *провуче конац и сл. кроз неки отвор.* – Прони́же ри́бу проз шкрѓу. **2.** *пробије (хладноћа, ветар).* – Књд тéраш бици́клу турѝ нóвину нá груди, да те не прони́же вéтар. **3.** *прострели.* – Дивјóга вепрá пронизáл проза срце.

прањýва свр. *упорно претражујући пронађе, прањушка.* – Не мóж ни́шта од њý да скýташ, свé прањýва.

прањýца свр. **1.** *почне да муче говече, замуче неколико пута.* – Мáлко, мáлко па тéлено прањýца, трáжи си мáтер. **2.** *заплаче дете кратко и кроз нос.* – Прóњуца два-трѝ пýт у сѝн, па си нáстаи да спѝ.

прóод м *тесан пролаз између два узвишења, теснац.* – Јери́нин прóод (топ.).

прóодан, -дна, -дно *који је проходан.* – Сѝг прóодан пýт, очи́стени смéтови.

проóђење с *гл. им. од прооди (се).*

проóди свр. *прохода.* – Баштá и мáти едвá чéкају да им детé проóди.

проóди несвр. *пролази.* – На стáрога човéка гóдине срчено проóде. – Свѝћи дѝн проóди овдé, а нéче да свр̀не код нáс.

проóди се свр. **1.** *прошета се.* – По плáдне вóлим да се мáлко проóдим, да испрáим нóђе. **2.** *иде да обави физиолошке потребе.* – Мóра се проóдим пред спањé.

прóодје с *подручје са више проода (в.).* – Прóодје (топ.).

проорáти свр. **1.** *почне да говори, почне поново да говори (с ким), проговори.* – Детé им јóш мѝнечко, нé ни проорати́ло. – Од какó су се свади́ле јóш несý проорати́ле. **2.** *поразговара (с ким).* – И́ма с Ми́лчу нéшто да проорáтим и óдма се врчам.

прооцýе несвр. *почиње да хода.* – Потерáло и дрýгу гóдин а јóш не прооцýе.

прооцýе се несвр. **1.** *хода да би размрдао удове.* – Свáђи дѝн се прооцýе по сáт – двá, разоцýе си нóђе. **2.** *обавља физиолошке потребе.* – Прооцýе се по вечéру.

пропáзи свр. *прозре, открије.* – Пропази́ла женáта гдé се састáља с тýј тáм курвéтину, па и сачекáла и лóм напраи́ла.

пропáзи се свр. *прозре се, прочује се.* – Немóј се пропáзи д и́деш у крáцу, готóв си.

прóпас м **1**. *понор, бездан.* – У Репýшничку рéку и́ма прóпас куѝ се и зовé Прóпас. **2.** *пропаст, несрећа.* – Дошѝл прóпас свéта.

пропасни́к м *онај који својим начином живота упропашћава и себе и оне најближе, упропаститељ.* – Че се нáјде нéћи пропасни́к и тóј имáње да провýћка.

пропасни́ца ж *жена пропасник.* – Нéчу да ви́дим да се тáј пропасни́ца мóта окол мóју кýћу.

пропи́ра несвр. *оно (обично рубље) што је опрано сапуном или сл. средствима испира бистром водом од тога сапуна или тих средстава.* – Пра́ла сам кошу́ље, па и сѣг пропи́рам.

пропи́рање с *гл. им. од пропира*.

пропи́ри несвр. *прогања кога.* – Сѣг кме́т поче́л да ме пропи́ри што несѣ́м мле́л у њиго́ву водени́цу.

пропла́ви свр. *пропере фино рубље.* – И́ма малко да пропла́вим ма́раме и не́ћи ситне́ж.

проплаву́е несвр. *пропира фино рубље.* – Проплаву́ем ко́шуље.

проплуе́ свр. *протрули, иструли.* – Пропл̥ле́ ти́кве.

пропљу́ска ж бол. *в. пљуска*.

пропљу́сне се свр. *прсне плик и сл. из кога изађе садржина (исцури водица).* – Прпљусну́ле му се ра́не подљута́че.

пропое́ свр. *пропева.* – Пропоја́л ко кусо́ петле́.

пропра́и свр. **1.** *загушеној води и др. ничини пролаз да отекне, да прође.* – Пропра́ил сам ва́ду, сѣг не́ма вода́ да прељи́ва. **2.** *попије неку течност да протера залогај који му је био застао.* – Пропра́ј му с води́чку, ел с винце́.

пропра́ља несвр. **1.** *загушеној води и др. чини пролаз уклањајући препреке.* – Пропра́љај да вода́ и́де по ре́дови, а не́ да се стр̏ви по ти́рови. **2.** фиг. *пије да би протерао залогај који му је застао у грлу.* – Пропра́ља за́лози с вино́, еве́ ве́ч с дру́го ћи́ло.

пропра́љање с *гл. им. од пропраља.*

пропрд̥и́ свр. **1.** *почне да прди, почне да прди после неког прекида.* – Опера́тур ми каза́л кьд пропрд̥и́м да сам оздраве́л. **2.** фиг. *прдењем подера, поцепа.* – Пропрд̥е́л си си панталóне на поду́пину, на две́ ме́сти.

пропр̏не свр. *просуши се.* – Не́к пропр̏не ма́лко земља́, па че тѣ́г да оре́мо. – Пропрн̥у́ло прањé на конóпац.

пропрп̏че свр. *прође моторно возило уз свој карактеристичан звук.* – Пропрп̥ча́ше а́ута низ дру́м.

пропр̏ска свр. *овлаш опрска, опрска којекако.* – Дьнѣ́с чу д и́м да пропр̏скам ло́зје,ега́ га не убѝје мана́.

пропр̏сне свр. **1.** *прсне овде – онде (о киши).* – Про́пр̥сну ћи́ша ко́лко да намо́кри се́но. **2.** *прсне, пукне.* – Кьд ти пропр̏сну чи́ровити, тѣ́г че ти лѣ́кне. – Пропр̥сну́ле му се оне́ј њиго́ве пло́је.

пропр̥чу́е несвр. *прави пртину кроз снег.* – Ку́ј че ју́тре да пропр̥чу́е на о́вце до ра́ниште?

пропу́ди свр. *отера, најури.* – Пропуди́л си де́цу за́рад ту́ј но́вуту жену́.

пропу́пче свр. *проради неки мотор уз свој карактеристичан звук.* – Це́ло ју́тро га опра́љају и ни́како да пропу́пче мото́рат.

пропу́ћка свр. **1.** *потроши, прођерда.* – Пропућка́л има́њицето, ко да не́ њиго́во. **2.** *испусти повољну прилику.* – Има́ло да се запо́сли у "Цервѝн", а о́н дьнѣ́с – ју́тре, дьнѣ́с – ју́тре и то́ј пропућка́л.

про́пушка ж *узани пролаз за стоку кроз поље*; упор. прогон.

пропу́шти проз ша́ће изр. *избије кога.*

прораб̏оти свр. *почне да ради, проради.* – Це́л дѣ́н опра́љају мото́рат и не́че да им прораб̏оти.

прораб̏оти се свр. *рано ступи у сексуалне односе (о девојци).*

прорачу́ни свр. *прорачуна, израчуна.* – Пр̏во да прорачу́ним, да ви́дим ко́лко че ме то́ј ко́шта.

прор̏га свр. **1.** *снажним покретима уз помоћ неког примитивног средства (мотком) пробуши неку препреку или начини пролаз да што отекне, да исцури.* – Прор̏гај с едно́ дрво́ под ћупри́јицуну да оте́кне во́да. **2.** *процара.* – Прор̏гам с остру́шку по жа́р, да ви́дим не́ ли оста́л јо́ш не́ћи конпи́р.

прор̏га се свр. *прогура се, промува се.*

– Ја́ се проѓам проз оно́љћи на́род и пр̏вњи уле́знем у тра́јван.

прорецува́ње с *гл. им. од прорецуе (се).*

прорецу́е несвр. *прорећује*. – Прорецу́јте мому́рузу у копа́ње.

прорецу́е се несвр. *постаје све ређи.* – Прорецу́е се на́род по села́ва.

пророве́ свр. *проплаче, заплаче.* – Чи́м се ро́ди, дете́ о́дма пророве́.

проро́ћиња ж *пророчица, врачка*. – Напати́ле се гоца́ проро́ћиње, са́мо да узи́мају па́ре на љу́ђе.

проѓчка свр. *ручкајући пробуши, склони препреку.* – Прорчка́ ду́вку проз пло́т, да си ни љсно проо́де коко́шће. – Проѓчкај на во́ду да оте́кне.

про́с, -та, -то **1.** *који је прост, једноставан.* – Про́с ко васу́љ. **2.** *који је груб, неотесан, неучтив.* – Немо́ј да си то́лко про́с.

прос предл. *в. проз.* – Про́јдем прос три́ а́лође и преко три́ ро́вине. – Не наваљу́ј се прос пе́нцер дор во́з не ста́не.

про́са ж бот. *једногодишња гајена биљка из фам.* Araeae *метличастих класића, просо* Panicum milliaceum L.

просѣ́вне свр. *мало се развидели ујутру*. – Не́к просѣ́вне, па чемо тѣ́г да ви́димо на коју́ чемо стра́н.

проса́ди свр. *између ретко никлих или уништених биљчица посади нове биљке или посеје ново семе.* – И кљд проса́диш васу́љ, неси́ мло́го напраи́л, ел но́вијат ни́кад не мо́ж да завр̏же кљд и ста́ријат, ел га у́бије же́га.

просѣ́не свр. *просуши се.* – Кљд се опе́ру, бу́рета мо́ра ма́лко да просѣ́ну, па тѣ́г да се уколу́ју у по́друм.

просацува́ње с *гл. им. од просацуе*.

просацу́е несвр. *између ретко никлих или уништених биљчица сади нове биљке или сеје ново семе.* – Мому́руз ми изе́ли попци́, па га сѣ́г просацу́ем.

просве́ти свр. *обасја светлошћу, осветли.* – Просвети́ ми с вене́рат ова́м под ја́сла, да ви́дим ту́ј ли но́си коко́шкана.

про́сек м *просечен пролаз кроз шуму, кукуруз и сл. да би прошла кола, стока итд.*

просе́њи се свр. *тканина се од дуге употребе толико истањи да се кроз њу провиди.* – Просењи́ле ми се панталóне и на коле́на и на поду́пину.

просери́сукало с *брбљива и брљива особа*. – У́баво сте се спари́ли ти́ и оно́ј просери́сукало.

просе́рница ж бол. *пролив* diarrhoea.

проси́са свр. *почне да сиса.* – Кљд се до́би, нетеја́ да у́зне си́ску, по́сле си, да́де Бо́г, про́сиса.

проси́ца несвр. *помоћу оруђа ствара отвор, пролаз у чему, просеца*. – Ту́ј че да проси́цају пу́т.

проси́цање с *гл. им. од просица.*

проскубе́ свр. **1.** *чупајући прореди.* – Гу́сто сам посеја́ла раса́дникат, па га мо́ра проскубе́м. **2.** *не много нежно очешља кога.* – Да у́знем да проскубе́м ба́бу ма́лко.

проскубе́ се свр. *очешља се којекако, прочешља се.* – Тре́бе се проскубе́м, да не запа́тим вѣ́ће.

про́слук м *прслук (мушки).* – Ја́ не мо́г без про́слук. Кљд га не́мам, ко да сам го́л.

про́случе с **1.** *дем. од прослук*. – Навлчи́ си про́случе, мо́ж да застуде́е! **2.** *женски грудњак, брусхалтер.* – О́пасна е, но́си црно́ про́случе.

про́слученце с *в. прослуче (1).* – Саши́ли му капутѣ́к и про́слученце.

проспи́ се несвр. *проведе неко време спавајући, одспава.* – Пија́н си, иди́ се проспи́.

проста́к м *радник у грађевинарству који меша малтер и приноси материјал зидарима*. – На два́ ма́јстора доо́ди едѣ́н проста́к.

проста́ћиња ж *проста жена, она која*

се простачки влада и говори, простакуша. Од Павýну нéма кој́а да е по простаћи́ња.

прóстачьк, -чка, -чко *који је прилично прост*. – Прóстачко девóјче, али врéдно и чувáрно.

прости́не свр. *прохлади се што*. – Варивóво јáко жéшко, нéк мáлко прости́не, па че тѣ́г да ручýемо.

проститýтка ж *проста, тупава жена*. – Онá е, си́рота, јáко проститýтка.

простóрка ж **1.** *пртена поњава која се простире преко сламарице и на којој се спава.* – Сѣ́г бáба турúла ткањé за простóрће. **2.** *слама која се простире стоци.* – Трéбе ни слáма за простóрку. **3.** фиг. *жена.* – Несѣ́м јá тво-јá простóрка.

просторчéтина ж *ауг. и пеј. од просторка*.

простóрчица ж *дем. од просторка (1).*

прострéл м **1**. бол. *црни пришт* anthrax. **2.** *в. прострељиња* Gentiana cruciata L.

прострéљиња ж бот. *биљка која лечи од прострела, сириштара* Gentiana cruciata L., упор. прострел (2).

прóструга ж *размак између два горња предња зуба код човека*. – Кьд се насмеé, онó му се ви́ди прóструга. – Кýј и́ма прóстругу óн е, ел богáт, ел льжóв.

прострýже свр. **1.** *на брзину остружe, остружe како тако.* – Прострýжем мáлко мати́ку, па кóпам. **2.** фиг. *обрије.* – Чу д и́м код Слáвка, бербéрина да ме мáлко прострýже. **3.** *учини гладним, испости, прочисти.* – Простругáла ме момýрузница, па би Бóга поéл.

прострýже се свр. *обрије се на брзину.* – Да наóстрим бритвáч, па да се прострýжем, не мóг небри́твен да излéзнем мецу љýђе.

просувувáње с *гл. им. од просувуе.*

просувýе несвр. **1.** *даје провлечећи руку кроз што.* – Немóј ми просувýеш проз ткањé (разбој), тóј злó. **2.** *провлачи што кроз нешто уско.* – Просувýе савéљћу проз оснóву.

просýне свр. **1.** *провуче нешто кроз што.* – Да просýнем јóш нéку савéљћу и че бýде дóста за дьнѣ́с. **2.** *пружи што кроз нешто уско.* – Просунý му лéбац проз тáрабе.

протéгљес, -та, -то *који је прилично танак а доста дугачак, висок (о младићу, девојци).* – Ес да е протéгљес, ал нé ýбав.

протéза се несвр. *протеже се, истеже се.* – Протéза се ко кýче на паздéр.

протéра свр. *в. пројури (1).* – Протерáло га надвóр.

проти́ца несвр. **1.** *протиче, тече.* – Потóк проти́ца бьш покре нáшу гради́ну. **2.** *пропушта течност (неки суд).* – Тóј бýре ви́ше нé за ýпотребу, онó проти́ца. **3.** *пролази (о астр. времену).* – Проти́ца си врéме непримéтено и док се обрѣ́неш ти́ си остарéл.

протóлкуе свр. **1.** *протумачи, објасни.* – Дé ти тóј на мéн протóлкуј да га јá разýмим. **2.** *проучи, детаљно се упозна.* – Кьд тóј дóбро протóлкуеш тѣ́г ми кажи́ какó ми́слиш да га урабóтимо.

протóчи се свр. *добије пролив (о стоци).*

протри́са несвр. *протреса.* – Протри́сам сли́ве за рећи́ју. – Кóњ се протри́са, бисéр отри́са.

протрѣ́ка свр. *протрља, протаре.* – Кьд прáим цигáру, јá дувáн мáлко протрѣ́кам проз длáнови.

протрѣ́ка се свр. **1.** *протрља се чиме.* – Протрѣ́кај се с врéме на врéме с ови́ја мáз и́ма пóмалко да те боли́, тóј што те боли́. **2.** *провуче се кроз нешто уско дотичући му лагано ивице.* – Протрѣ́кај се мецу старýну кýћу и кóчину, па ви́ц да нé прáсето излéзло гóре у сливáк. **3.** *поласка коме, умили се коме.* – Протрѣ́кај се покре њéг, мóж да ч д и́маш нéку вáјдицу.

протрýса свр. *протресе (воћке).* – Ел

си протрусáл слúве?

протýлби свр. *в. протумби (1).* – Немóј да протýлбиш цáкат, да се не расúпе жúто из њéг.

протулмáчи свр. *протумачи, објасни.* – Не мóж óн тóј да му протулмáчи, ни óн га нé зна нáјбоље.

протýмби свр. **1.** *поцепа, покида омот да испадне садржина.* – Ако насúпеш гоцá потсúрено сúриње у цедúло, онó се мóж протýмби и да сириње́то испáдне. – Протумбúли му се бревенéци на колéна. **2.** *избије дно бурету.* – Да протýмбим онóј старóно бýре, да си сипýемо слúве у њéг.

протýра несвр. **1.** *пропушта кроз руке, промеће.* – Млóго óн пáре протýра прóз руће, али се рéтко којá код њéг устáља. **2.** *пропушта кроз шаке, туче некога.* – Вáрди се да те јá на протýрам проз моé рýће. **3.** *провлачи кроз што.* – Не протýрај éдномьн глáву проз пéнцер, мóш те нéћи примéти да си овдé.

протýра се несвр. *меша се са људима, стиче познанства, прихвата новине, сналази се.* – Нé се óн згрчúл ко тú, него се протýра, мýва се судéм, мéша се с љýће.

прóтуран, -рна, -рно *који је сналажљив, довитљив, комуникативан.* – Човéк трéбе да е прóтуран, ако óче дьнѝс да прежúви.

протурáње с *гл. им. од протура (се).*

протýри се свр. *ступи у контакт са другим људима, обавести се, сазна, стекне нова искуства.* – Идú се протурú мáлко мецу љýће, квó си се стúсал тýј ус кубéто.

прећúја свр. *почне да кија.* – Књд тлчéм пипéр óдма прећúјам.

прећипú свр. *проври, прокува.* – Чим водá прећипú тú ју стýрај од óгањ.

прóћисалан, -лна, -лно *који је накисео, који помало киси и који је као такав укусан за јело.* – Чорбúцава дóјде мáлко прóћисáлна, па добрá.

прећúсне свр. **1.** *постане кисео, поквари се, узбучи се (о животним намирницама, јелу и сл.).* – Васýљ лéти срчено прећúсне. **2.** *пропусти кишу унутра.* – Прећúсла ми колúба на двé мéсти. **3.** фиг. *постане зловољан.* – Склáњај му се óд очи, вúдиш да е прећúсал.

прећúша ж *ускислост од нечистоће.* – У сóбуту смрдú на прећúшу.

проубáви се свр. *пролепша се.* – Топрв се сьг проубавúла, а ко девóјче бéше таквá нéква жóљава.

профéк прил. *савршено, перфектно.* – Божúка се оженúла из Репýшницу дóле у Грљáн и сьг врéви профéк влáшћи.

прóфисер м *професор.* – Мóјат сúн úма сáмо двóјће и по нéку трóјчицу, велú мрзну га прóфисери.

прóфисерка ж *жена професор.* – Мéн српсћи предавáла прóфисерка Рáтомирка Димитрúјевић.

процьвтú свр. **1.** *процвета.* – Књд процьвтú слúва и књд процьвтý трње – стúгла е прóлет. **2.** *пролепша се.* – Какó дóби дрýго детé онá топрв прóцьвте. **3.** *дође до успона, до просперитета.* – Нéч ни ти кмéте млóго да процьвтúш.

процьвтýе свр. *почиње да цвета.* – Дýње топрв сьг процьвтýју, а јáблће јóш књд су прецьвтéле.

прóцеп м *руда на воловским колима или саоницама*; упор. прочеп. – Књд упрéгне сáмо прéдњишта дéда сéдне на прóцеп да се вóзи.

процéпак м **1.** *одређена количина предива намотана на мотавилу.* – Напрéла сам трú процéпка. **2.** бот. *в. никсица* Scilla bifolia L.

процéпи свр. *процепа.* – Књд процéпиш желéзни опьнци, / Тьгьј чу те кóд мáјку одведéм (н. п.).

процéпка ж *врста преслице са два процепа на врху у које се закачи вуна.*

процéпче с *дем. од процепак (1).* – Да смóтам јóш овóј процéпче.

процéпчич м *в. процепче.* – Дотурú

та́м и ови́ја проце́пчич.

про́чељe с *ниска старих парица коју су жене пришивале на предњи део капе*.

про́чеп м *в. процеп*.

прочéшља свр. фиг. *избије некога не нарочито јако.* – Мо́ра да га ма́лко прочéшљаш, да бу́де по врéдан.

прочи́ни свр. **1.** *обоји пређу којекако.* – Прочини́ га како́ умеја́, па сѣг то́ј му е. **2.** *на брзину очисти жито на решету.* – По пла́дне чу да прочи́ним и оно́ј жицé што ми оста́ло.

прочми́ се свр. у пеј. значењу *проспава се*. – Да лéгнем, да се ма́лко прочми́м.

прочо́рка свр. *проџара, промеша.* – Прочо́ркај ма́лко огѣ́ньт, да се разгори́, ако о́че.

прочу́ка свр. **1.** *проведе неко време лупајући у што.* – Прéд Свéти Ереми́ју прочу́камо у ожéг окол ку́ћу. **2.** *избије некога али не много јако.* – Детé мо́ра да прочу́каш с врéме на врéме, да по́боље слу́ша.

прочу́ри свр. **1.** *почне да се дими.* – На њи́н коми́н нéма ви́ше да прочу́ри. **2.** *почне да дими тамо где не би требало.* – Прочури́л ми о́џак, па зато́ сла́бо вучé, трéбе ма́јстор да до́јде да га закр̥пи. **3.** *почне да пуши дуван.* – Ци́ганчичи прочу́ре јо́ш ода детéта.

проџа́ка свр. *проведе неко време у џакању, прочаврља.* – Проџака́ше од њу женé до́ле на чешму́.

прош предл. *кроз*. – Ви́ди се прош чр̥гуту, колко́ се расењи́ла.

про́шка[1] ж *летва у огради, тарабица*. – Глéда га проз про́шће.

про́шка[2] ж *в. опрочка (3).*

прошу́љби свр. **1.** *пробуши, проврти нешто у чему се налази неки садржај.* – Прошу́љбимо ти́кву и од њу́ напра́имо венéр. **2.** *поцепа, процепа.* – А, брé си́не, па́ ти прошу́љбени опѣ́нци.

про́шчица ж *дем. од прошка*[1]. – Јо́ш нéколко про́шчице и гото́ва о́градња.

пр̥́па ж **1.** *страх, зорт.* – Учи́тељa уватѝла пр̥́па – че му до́јде на́sорник. **2.** *ангажованост у неком послу са доста нервозе.* – Не ди́р га ни́шта, сѣг и́ма пр̥́пу, окол ту́ј њиго́ву мату́ру.

прпо́рење с *гл. им. од прпори (се).*

пр̥́пори несвр. *чисти жито за сетву додајући му разне хемикалије.* – Пр̥́поримо ла́нску пшени́цу за сéме.

пр̥́пори се несвр. *прпоши се у прашини (кокошка).* – На жéгу кокóшће во́ле да се пр̥́поре.

пр̥́пориште с *место где се прпоше кокошке*. – Кокóшћене напраи́ле пр̥́пориште у песѣ́кьн и свé га рашчушка́ле.

пр̥́порка ж *врста шљиве*.

пр̥пр̥́кало с **1.** *оно што производи испрекидане, бучне звукове.* **2.** фиг. *моторно возило (обично мотоцикл).* – Ел и́маш ти́ нéко пр̥пр̥́кало, ел си се во́зиш на бици́клу, кьд и́деш на ра́боту у Пала́нку?

пр̥пр̥́калце с *дем. од прпркало, моторна бицикла*. – Ч ми дадéш твóено пр̥пр̥́калце да се послу́шам?

пр̥пр̥́кање с *бучан рад мотора*. – Чу́е се пр̥пр̥́кање јо́ш од Бара́ницу.

пр̥пр̥́че несвр. *бучно ради мотор*. – Мло́го ти пр̥пр̥́че ово́ј твоé пр̥пр̥́кало.

пр̥́с м анат. *прст*. – Што о́н и́ма у гла́ву, ја́ и́мам у ма́ли пр̥́с. в. длђи му прсти.

пр̥сакљи́в, -а, -о *који је брз, плаховит (о човеку).* – Немо́ј да си то́лко пр̥сакљи́в, бу́ди по ста́ложан.

прско́рење с *гл. им. од прскори.*

пр̥́скори невр. *прска помало (о киши).* – Са́мо пр̥́скори, а нéче да па́дне ка́ко трéбе.

пр̥ску́н м *ситна шума*. – Побéгоше козé у они́ја она́м пр̥ску́н.

пр̥́сне свр. **1.** *баци шаку жита.* – Пр̥́сни ма́лко жицé на кокóшћете. **2.** *посеје њиву житом.* – Пр̥́снумо пшени́цу у́зам, па сѣг ко Бо́г рекнé.

прстѣ́к м *дем. и хип. од прс, прстић*. – Куи́ ми те, си́не, прстѣ́к боли́?

пр̏стен м *свадбена свечаност која се одржава после веридбе а пре венчања*. – На Ми́љћа и Јéлу јучéр би́л пр̏стен.

пр̏стен с окцé м *прстен с каменом у боји.*

прстенчѣ́к м *дем. од прстен (који се носи на прсту).* – Квó че да ку́пимо на жéнско детé на ва́шар, него прстенчѣ́к.

прсти́ч м *в. прстѣк*. – Уби́вају га ци́пиле у прсти́чи.

пр̏тен, -а, -о **1.** *који је начињен од конопље.* – Сељáци су одáвна носи́ли пр̏тене кошу́ље, пр̏тене гáче и пр̏тене панталóне. **2.** *који је сиромах.* – Пр̏тени љу́ђе. **3.** *који је посан и неукусан (о јелу).* – Пр̏тено ти варивóво некаквó. **4.** *који је цепидлака и бандоглав.* – Мáни се ти́ од тóга пр̏тенотога.

пр̏тена покравица ж *пртена поњава која служи као простирка, а лети служи и за покривање.*

пр̏теница ж **1.** *в. чрга*. **2.** *в. шајак*.

пр̏тенка ж *сукња начињена од конопље*.

пртењáци м *пртено рубље, пртено одело*. – Док сви́ нóсе шáјачне дрéје, já и́дем у пртењáци.

пртењáча ж *пртена кошуља, кошуља начињена од конопље*. – За свáћи дѣ́н нóсим пртењáче, а помучéрницу навлáчим сáмо на прáзник.

пр̏тење с *гл. им. од прти (се).*

пртéра свр. *претера*. – Пртéрај óвце прко бр̏в.

пр̏ти несвр. **1.** *товари што на леђа привезујући га конопом за себе.* – Немój да пр̏тиш тój брéме, турѝ га на кóла, já ш ти га повезéм. **2.** *прави пртину.* – Свáко jу́тро пр̏тим до колѝбу.

пр̏ти се несвр. **1.** *везује себи на леђа неки терет који ће носити.* – Пр̏ти се у су́ће што назбирáла по áлогу, да и́ма с квó да си закладé огњѣ́ц. **2.** *меша се тамо где му није место.* – Немój се пр̏тиш у туцу́ рáботу.

пр̏ти́ца несвр. **1.** *претиче, престиже.* – Кóњ пр̏ти́ца волá у одéње, али е вóл пójак у тегљéње. **2.** *преостаје, има превише.* – Дњѣ́с на ни́куга не пр̏ти́ца.

пр̏ти́ца се несвр. *такмичи се у трчању.* – Áјде да се пр̏ти́цамо да ви́димо ку́ј че пóср̏чено да сти́гне до онój дрвó.

прти́цање с *гл. им. од пртица.*

пр̏тка ж **1.** *торба која се прти на леђа исто као ранац.* – Код нáс се слáбо прáе пр̏тће, него си óбичне тр̏бáљће. **2.** *змија шарка.* **3.** фиг. *љута, срдита жена.* – Ко ли излáзи на крáј с онýј њигóву пр̏тку?

пр̏тка несвр. у дем. значењу *помало али често прди*. – Малóно детé éдномьн пр̏тка, мóра да га боли́ меши́нка.

пру́д м *спруд*. – Ené и дóле гдé се сл̏нчосу́ју на пру́д.

пру́д, -а, -о *који је дивљачан, који није сасвим питом (о домаћој животињи)*; упор. прудес. – Прудá овцá, не дáва да ју млзéш.

пру́дес, -та, -то *в. пруд*. – Бели́чка дójде овцá пру́деста.

пруди́шта м мн. у пеј. значењу *спрудови*. – И́грају лóпту по пруди́шта, а књѝ́ће не вáчају.

пру́нка ж анат. *бразда која спреда дели труп од бутине, препона* regio inguinalis.

пру́т м (мн. пру́тје и пру́тови, уз бр. пру́та) **1.** *тања, гипка шиба очишћена од листова.* – Ел си тój пру́тје брáл за кóш, ел за нéку дру́гу пóтребу? – На учи́теља пру́тови седу́ у ћуше́ иза врáта, па књд рекнé да ни би́је, óн сáмо у́зне ел пóтаньк, ел пóдебел, какѣ́в си му ћу́не. **2.** *садница винове лозе.* – Спрему́емо се jу́тре д и́мо у Си́ћево за пру́т. **3.** *летораст винове лозе.* – Ел потерáло лозјéто пру́т, ел си jóш ћурѝ?

прутѣ́к м мн. прутичи) *дем. од прут, прутић*; упор. прутле. – Чу да у́знем

прутѣ́к да га изуда́рам да се смирјано́ше. в. запрега на прутичи.

прута́ра ж *в. плетара*. – Пле́вња прута́ра се плете́ од леско́ви пру́тје.

прутле́ с *в. прутьк*. – Не но́си това́гу ко дру́ђи овчри́, тиће едно́ прутле́.

пру́чка се несвр. **1.** *праћака се, бацака се.* – Пру́чка се ко ри́ба на су́во. **2.** фиг. *негодује, протестује.* – Не пру́чкај се, се́ди и бу́ди ми́ран.

пр̏ца несвр. **1.** *јарац оплођује козу*; упор. прчи. – Ти́ја ја́рц ста́р, о́н не мо́ж ви́ше да пр̏ца. **2.** *обавља полни чин (мушкарац).*

пр̏ца м *онај који је мали растом*. – Сва́ деца́ норма́лна, а о́н ово́љћи – пр̏ца.

пр̏ца се несвр. *спарује се коза с јарцем.*

прцу́ање с *гл. им. од прца (се).*

прцко́љ м *оно што је ситно*. – Пипер, са́мо не́ћи прцкољ́и, не́ма попу́шће ко што е има́ло ла́ни.

прцокле́нац м *в. прцкољ*. – Ва́ча ри́бе све́ не́ћи прцокле́нци.

пр̏цољак м *в. прцкољ*. – Не́ могѣ́л да порасте́, него си оста́л пр̏цољак.

пр̏ч м **1**. зоол. *приплодни јарац.* – Коза́на врешти́, мо́ра да тра́жи пр̏ча. **2**. *комад, комад земље (њиве)остављен да одлежи.* в. на прч.

пр̏чав, -а, -о *који је прљав, замазан, неуредан.* – Жена́та му до́јде пр̏чава, зато́ј о́н ју́ри по дру́ђе.

прче́вина ж *смрад од приплодног јарца*. – Овде́ уда́ра на прче́вину.

пр̏чење с *гл. им. од прчи (се).*

пр̏чи несвр. *в. прца.*

пр̏чи се несвр. *в. прца се.*

пр̏чко м *мала, љута папричица*. – И́ма не́ћи во́ли да еде́ пр̏чко, ја́ не во́лим.

прчо́р м *в. прашчор*. – На пи́јац прчо́р колко́ о́ч.

пршо́рење с *гл. им. од пршори се*.

пршо́ри се несвр. *в. прпори се*.

пр̏шће ж *чварци*. – Води́ рачу́н да не пресо́лиш пр̏шћете.

псе́ с *псето, куче*. – Жи́ви ко псе́.

псета́рник м *кућица за псе*. – Ене́ га Ра́шко, лежи́ у псета́рник.

псето́р м *зб. од псе.* – Кьд и́деш но́чум, ва́рди се од псето́р.

псу́ван, -а, -о трп. од псуе *који је псован*. – До́ста сам ја́ псу́ван у ту́ј ку́ћу. Узи́мам ка́пу и ото́дим си.

псува́ње с *гл. им. од псуе*.

псува́ч м *онај који псује*.

псу́е несвр. *псује*. – Што́ си му псува́л ма́тер?

пу́ало с *ручни мех*. – С едно́ пу́ало запрашу́емо че́ле, а с дру́го сьнпурису́емо ло́зје.

пу́ва несвр. **1.** *дише, дубоко дише.* – Покри́ем се с чр̏гу по́ главу, па уну́тра пу́вам да се сто́плим. – И гове́да пу́вају кьд ле́гну. **2.** *нечујно испушта смрадни гас из црева.* – Ма, ку́ј овде́ пу́ва та то́лко смрди́? **3.** фиг. *срди се, љути се.* – Немо́ј да пу́ваш, бу́ди ми́ран, бо́ље че е за те́б. 4. фиг. *прави се важан*. – Пу́ва се у но́в кожу́в.

пу́вало с **1.** *извађена свињска бешика коју деца надувају и играју се њом као лоптом.* – На́но, на́но, сцепи́ше ми пу́вало. **2.** *шарени, гумени, дечији луфтбалон.*

пу́ваљ м *танак слој финог пепела који се ствара при сагоревању неких лаких материја и који остаје у облику тих предмета (напр. цигарете) и после сагоревања*.

пува́ње с *гл. им. од пува.*

пу́гав, -а, -о *који се је усмрдео од зноја и нечистоће*.

пуда́рница ж **1.** *пударева колиба.* – У ло́зје и́мамо пуда́рницу. **2.** у пеј. значењу *портирска кабина*. – Ми́лојко седи́ у пуда́рницу пред “Иемте”(ИМТ) и контролису́е ку́ј ула́зи и ку́ј изла́зи.

пуде́ње с *гл. им. од пуди.*

пу́ди несвр. **1.** *пуђа псе на кога.* – Немо́ј да пу́диш ти́ја ку́чичи на ме́н. **2.** *отерује, избацује из куће кога.* – Не́чу

збо́г те́бе де́цу да си пу́дим. **3.** *плаши, растерује.* – Пу́ди ти́чичи из ло́зје.

пу́жевка ж *кућица пужа*.

пу́здра ж **1.** *месо са жилама, мршаво и жилаво месо.* – Каса́пине, књд ми да́ваш ме́со, немо́ј да ми да́ваш пу́здру. **2.** *онај који је мршав.* – Човѐк – пу́здра една́. **3.** фиг. *који је цицција.* – Од ту́ј пу́здру не мо́ж ни́шта да иска́мчиш.

пу́здрав, -а, -о *који је жилав, пун жила (о месу)*. – Пу́здраво ме́со.

пуздра́к м *ауг. од пуздра*. – Ме́сто ме́со да́л си ми са́мо пуздра́к. – Ел ти то́ј они́ја пуздра́к ре́че? – На то́га пуздра́ка се дина́р не ту́рчи.

пу́ј оном. *узвик за мамљење ћурки (обично удвојен: пуј-пуј).*

пуј́к м зоол. (мн. пујци́) *ћуран.* – Зазими́мо три́ пу́јће и едногá пујка́.

пуја́н м *в. пујк*.

пу́јка ж зоол. *ћурка*. – Ма́ли Ми́шко ошѝл с пу́јће.

пујча́р м *онај који чува ћурке, који их чува док се напасају и кљуцају бубиће*. – Јо́ш несѝм пошѝл ни у шко́лу, а би́л сам пујча́р.

пујче́ с (мн. пу́јчичи и пујчети́ја уз бр. пу́јчети) *пиле пујке*. – Изве́ли ми се де́вет пу́јчичи. – Гдѐ су ти јо́ш три́ пу́јчети?

пујчља́к м **1.** *ауг. од пујка*. – Па се раскваца́л пујчља́кан. **2.** *зб. од пујка*. – И́мам пујчља́к колко́ си год о́ч, са́мо и́маш ли ти́ па́ре да ку́пиш?.

пукло́тина ж *пукотина*. – Ло́зје, а и све́ дру́го се пра́ши, да се уни́шти трава́ и да се зали́че пукло́тине.

пу́кне свр. *роди дете.* – Пу́кнеш га, чу́ваш га, па по́сле па́тиш од њѐга.

пу́кне се свр. *роди се (дете).* – Што́ сам се на све́т пу́кла, књд сам то́лко несре́јна?

пу́кница ж у пеј. значењу *хлеб, кукурузни хлеб.* – Наеде́ш се пу́кницу и ћути́ш. – Пу́кница те уби́ла, што си ју у мој́у ку́ћу поѐл (клетва).

пукни́чје с бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам.* Caryophylliaceae *виска 15 д0 30 ст. Стабљике четвртасте, нежне, ломљиве, полегле, цветови бели, велика мишјакиња* Stellaria holostea L.

пукно́ше свр. у пеј. значењу *роди (дете*). – Да сам зна́ла кѣв ч разбо́јник да бу́деш, задави́ла би те чим сам те пукноса́ла.

пукно́ше се свр. у пеј. значењу *роди се (дете).* – Пукноса́ла сам се са́мо за му́ће и несре́јће.

пукњосу́е несвр. у пеј. значењу *рађа децу*. – Доклѐ ч, мори́, да пукњосу́еш ти́ја цр́вје?

пукњосу́е се несвр. у пеј. значењу *рађа се, долази на свет*. – Мло́го си сре́јћан би́л књд си се на све́т пукњосува́л, Цу́ко,бре́.

пукњосува́ње с *гл. им. од пукњосуе (се).*

пу́кот м *пуцњава, пуцање*. – Од Васи́љ се це́ло ју́тро чу́е не́ћи пу́кот.

пу́л м *дугме*. – На капу́т му жлти́ пу́лови.

пуљ́к м *дем. од пул*; упор. пуле, пулчьк. – Отћину́л ти се пуљ́к под гу́шу.

пу́ле с *в. пульк*. – Кам ти га едно́ пу́ле од капу́т?

пуломо́ћје с *писмена изјава којом се некоме даје овлашћење да може склапати послове у име онога кога заступа, пуномоћје, пуномоћ*. – Остаи́л ми пуломо́ћје да му ди́зам пе́нsија.

пулчѣ́к м *в. пульк*. – Ста́ни да ти приши́јем пулчѣ́кът.

пу́љи се несвр. *љути се, пући се.*

пумпу́шење с *гл. им. од пумпуши се*.

пумпу́ши се несвр. *дури се, љути се.* – Са́мо да ми е да зна́м што се пумпу́шиш?

пу́не свр. *пухне, дуне, дубоко издахне ваздух*. – Си́та кра́ва књд ле́гне она́ пу́не. – Ку́че књд че да заспи́ оно́ пр́во пу́не. – Пу́ни у ме́н, да ви́дим ел си пи́л.

пу́нпа ж *механичка направа за избацивање воде или за уношење ваздуха, црпка, пумпа*. – И́маш ли пу́нпу за бици́клу?

пу́нпалице ж *широке панталоне стегнуте око глежњева*. – Едно́ вре́ме било́ у мо́ду да се но́се пу́нпалице.

пу́п оном. *узв. којим се опонаша звук који се чује при тупом удару или паду*. – Пу́п с това́гу по ду́пе. – Пу́п из цре́шњу на́зам.

пу́па несвр. **1.** *удара, бије кога*. – Пу́па га ко ће́ку. **2.** *једе, једе са апетитом*. – Це́л дѣ́н ора́л, па сѣ́г пу́па ле́б и васу́љ.

пу́па ж деч. *стомак, трбух*. – Ел ми те, си́не, боли́ пу́па?

пу́пав, -а, -о *који је закржљао у физичком развоју а великог је трбуха*. – Дети́штето им дошло́ не́квo пу́паво.

пу́павача ж бот. *в. попава* Lycopedron bovista Fr.

пу́пак м анат. *мала удубина на средини трбуха, која је остала пошто је при породу пресечена пупчана врпца*. в. и: пребегал пупак.

пу́пљљак м бот. *дињa* Cucumis melo L.

пупа́ње с *гл. им. од пупа*.

пупе́ње с *гл. им. од пупи се*.

пу́пи се несвр. **1.** *надиже се, клобучи се*. – Ле́б се пече́ и пу́пи се. **2.** *ленствује лежећи и тртећи се*. – Јо́ш се пу́пи по чр̀ђе. **3.** *љути се, дури се*. – Ку́ј се мо́ј сва́ћи ча́с пу́пиш?

пу́пне свр. **1.** *падне са висине уз туп удар*. – Пу́пну не́што оди това́н. **2.** *удари некога да одјекне*. – Кѣ́д те пу́пнем, ш ти зата́им ду́шу.

пу́повача ж бот. *в попава* Lycopedron bovista Fr.

пупуньк м зоол. *птица пупавац* Upupa epops.

пупу́нка ж **1.** *кврга, израслина*. – Ди́гла му се не́ква пупу́нка изнад чало́. **2.** *ћуба детлића*. – На пупунка́ глава́, са све́ ону́ј пупу́нку, личи́ на пију́к.

пупу́рење с *гл. им. од пупури*.

пупу́ри несвр. *в. попури*. – И сли́ве ве́ч пупу́ре.

пупу́рка ж *в. попурка*. – Трнда́вил напраи́л пупу́рће, ско́ро це расцьвти́.

пупу́рчица ж *дем. од пупурка*. – Мо́лим те отћини́ ми две-три́ пупу́рчице од трнда́вилав.

пупу́шка ж *в. попушка (2)*.

пу́пча м *онај који је закржљао у физичком развоју а има велики стомак*.

пу́пче несвр. *бучно ради мотор*. – Мото́р пу́пче и сте́ње у́збрдо.

пу́с, -та, -то *који је пуст*. – Ди́г се, Ра́јко, сара́ј ти и́згоре. / Не́ка го́ри, пу́с да га оста́не (н. п.).

пусака́ло и **пусука́ло** с зоол. *кукумавка*. – Жми́ како́ пусака́ло.

пустели́ја ж *пустиња, пустара*; упор. пустолија. – Ду́р, Це́рмане, овде́ твоје́ ме́сто не́, / У пла́нину, пустели́ју, Це́рмане (б).

пу́стиња ж *женски полни орган*.

пустиња́к м **1.** *пустиња, пустош*. – Ш чу ја́ овде́, у ови́ја пустиња́к? **2.** *оно мало сиротиње што неко има*. – Чу запа́лим ови́ја пустиња́к и ци оти́дем у́ свет. **3.** *оно што је остало иза покојника (постеља, одећа)*. – Однеси́ ти́ја пустиња́к и врљи́ у Тимо́к.

пустиньлк м *в. пустињак (3)*.

пустоли́ја ж *в. пустелија*. – Не мо́г да жи́вим у ову́ј пустоли́ју.

пустоо́дац м *скитница*. – И́ма до́м, како́ пустоо́дац што га и́ма.

пу́т м *в. излезне на пут*.

путьк м *дем. од пут, путић*. – Са́мо иди́ пра́во по путькът и не́ма да и проми́неш.

пута́ньћа ж *дем. од путања*. – Пута́ньћата во́ди пра́во на кла́данацат.

пути́на ж *ауг. и пеј. од пут, стари, лош пут*. – Не́че кме́т да одре́ди гари́ју да се попра́ји ова́ј пути́на.

пути́шта ж мн. *ауг. и пеј. од путеви*. – По пути́шта, по друми́шта.

пу́тка ж рет. *женски полни орган*.

путува́ње с *гл. им. од путује*.

пу́ца од стра́ изр. *бајалица баје детету које се плаши и плаче, на тај начин што баца у ватру куглице од теста које на високој теператури праска-ју и тако "истерују стра"*.

пуца́нка ж **1.** *кокица од кукурузног зрна.* – Узе́ си́то и напуца́ пуца́њће за де́цу. **2.** фиг. *омалена, згодна, једра девојка.* – Девójче – пуца́нка.

пу́ци га *узв. за пујдање паса*. – Пу́ци га, Ци́цо, пу́ци га, Це́цо.

пу́цка ж у дем. значењу *пуцанка*. – На́но, напу́цај ми пу́ће. – Убави́ло – пу́цка една́.

пуцња́вина ж *пуцњава*. – У ону́ј пуцња́вину се не́ знало од којý стра́н пу́ца.

пуцогла́вина ж *главобоља од брига*. – Не́чу због тój да и́мам пуцогла́вину.

пу́чи несвр. *истура задњицу, трти се.* – Ел те не́ срамота́ да пу́чиш дупи́штето? – О́че да се ука́чи у цре́шњу, али са́мо пу́чи ду́пе и свузу́е се.

пу́чи се несвр. *трти се, гузи се*. – Срамота́ е да се пу́чиш пред то́љћи љу́ће.

паша́вина ж *дим, задимљена атмосфера*. – Над Ельшницу се бе́ше ди́гла не́ка паша́вина, помисле́мо да се не́што запали́ло, кљ оно́ накла́ли огњо́ве да печу́ ја́ганци за Тро́јцу.

пу́шкало с *дечја пуцаљка од зове*. – Мо́ј чи́ча Де́са у́зне бѣ́з и напра́и ми пу́шкало.

пу́шта несвр. **1.** *даје коме или чему слободу.* – Како́ којý ри́бу ува́ти чи́ча Жи́ка ју пу́шта у во́ду, жа́л га да ли́пше. **2.** *даје коме слободу да пролази мимо или кроз нешто.* – Пушта́мо и да уле́зну, ал они́ нетеја́ше, велу́ ка́љаве им но́ђе. **3.** *чини да нешто пада доле.* – Пу́шта ка́мење у буна́р, па по́сле сла́зи да га sи́да. **4.** *даје коме склониште, преноћиште.* – Не пу́штај сва́куга у ку́ћу. **5.** *ставља што у покрет.* – Даньс пу́штају но́ву центра́лу. **6.** *чини да што тече.* – Пу́шта на овцу́ кр́в, ел крвјоса́ла. **7.** *оставља да што слободно расте.* – Сѣ́г мо́мци пу́штају ко́се како Би́тлеси. **8.** *омогућава да што избацује листове, да развија корен.* – Кале́мав че се, изгле́да ми, ожи́ли, поче́л да пу́шта жи́љће.

пу́шта кр́в изр. **1.** *одсеца врх увета оболелој овци да би испустио болесну крв.* **2.** *убија, врши разбојништво.* – Не размишља́ва мло́го, о́дма пу́шта кр́в. **3.** фиг. *обавља полни чин.*

пушта́ње с *гл. им. од пушта*. – Зама́н е за пушта́ње о́вце.

пу́шти свр. **1.** *престане да задржава кога силом, да коме или чему слободу.* – На́но, ел дако да пу́штим ти́чево да си одлети́? **2.** *допусти коме да прође мимо, кроз што, пропусти.* – Пушти́ о́вце на ма́лу капи́ју. **3.** *испусти.* – Пушти́ га нек па́дне до́ле. **4.** *да коме склониште.* – О́чете ли ме пу́штите да прекона́чим код ва́с? **5.** *стави што у покрет.* – Пушти́ са́нете не́к се са́ме свезу́ надо́ле. **6.** *учини да што тече.* – Пу́штајте во́ду од ђере́п низ бу́ку, да ме́љемо! **7.** *остави што да слободно расте.* – Не́ ти у́баво што си пушти́л бра́ду. **8.** *омогући да избаци лист, развије корен и сл.* – Ду́ње пушти́ле ли́сје.

пу́шћа ж необич. *лично ватрено наоружање, пушка*. – Моје́ мо́мче на́јђаволче, / На пу́шћу се наслони́ло (н. п.).

пу́шћа несвр. **1.** *пушта, испушта*. – Пу́шћа му кр́в, ел је крвјоса́ло. **2.** *пропушта да уђе.* – Не пу́шћају бе́з ка́рту.

пушћа́ње с *гл. им. од пушћа.*

пушчете́рина ж *ауг. и пеј. од пушка, стара пушка*. – Шче ти та́ј пушчете́рина?

пце́та м мн. рет. *пси*. – Пце́та те растр́гла, да те растр́гну.

пцува́ње с *гл. им. од пцуе*. – За пцува́ње ма́тер доби́л по прљи́цу.

пцу́е несвр. рет. *псује*. – Пцу́е му и

баштý и мáтер.

пчени́ца ж рет. пшеница Triticum aestivum L.

пчени́чан, -чна, -чно рет. *који је од пшенице, пшеничан*. – Одáвна се пчени́чан лéб éл сáмо на блáден, пá на блáгден.

пчени́чка ж рет. *дем. од пченица*. – Навр́омо пчени́чку кóлоко си за нáс. – Кьд оти́дем нéгде на светьц јá нáјвише вóлим да покýсам пчени́чку.

пчéшљак м рет. *в. пшешљак*.

пшени́ца ж **1.** *житарица из породице трава* Triticum aestivum L. **2.** *кувано жито*. – Нáно, и́скам да ми напрáиш пшени́цу сьс шићéр. в. жива пшеница.

пшени́чка ж **1.** *дем. и хип од пшеница* Triticum aestivum L. – Пшени́чка ýбаво ни́кла, сáмо да не измр́зне зимýс. **2.** *кувано жито.* – Добрó е кьд се у пшени́чку настрýже орéјче.

пшéшка подýпина ж фиг. *неочешљана коса.* – Кóсе су му прáва пшéшка подýпина.

пшешкó грóзје с бот. *једногодишња биљка из фам*. Solanaceae *10 до 15 ст висока. Цветови у штитовима, плод лоптаста бобица, помоћница* Solanum nigrum L.

пшéшко лéгало с *место где спава пас.*

пшешкоглáвац м митол. *човек са псећом главом*.

пшешкóдрен м бот. *грмолики шиб из фам.* Rhamnaceae *висок 3 до 6 т. Гране су праве, цветови ситни зеленобели, неугледни. Плодови су најпре зелени, па црвени и најзад црни, пасдрен* Rhamnus cathartica L.

пшéшљак м **1.** *ауг. и пеј. од пас*. – Тéше ме издé едьн пшéшљак. **2.** *измет пса.* – Пáзи да не нагáзиш у ти́ја пшéшљак. **3.** *врло лош човек, гори од пса.* – Севели́н је пшéшљак човéк, с њéг ни́кој не излáзи на крáј.

пшéшћи, -шка, -шко *који припада псу, који се односи на пса.* – Ловци́ја и́де по пшéшћи пáмет. – Јóрдан жи́ви пшéшћи живóт.

Р

р́ *узвик којим се гоне свиње*. – Р́, о́ш, о́ш, мори́, р́.

рабаџи́ја м **1.** *онај који својом сточном запрегом превози терете за рачун других.* – Чуве́ни рабаџи́је у Дубра́ву су били: чи́ча Са́ва Богда́нац и То́ља Стефа́новић. **2.** *свадбени достојанственик који воловским колима превози невестин дар у дом младожење;* упор. изр. тргне волови.

рабџилѓ́к м *рабаџијски посао, рабаџилук*. – И Ми́ка Са́вић из До́љњу Ка́меницу се едно́ вре́ме бе́ше баи́л с рабџилѓ́к. – Рабџилѓ́к, то́ј било́ ода́вна, сѓ и́ма во́зови, и́ма камијо́ње за прево́зење ро́бу.

рабаџисува́ње с *гл. им. од рабаџисуе*. – Це́л ве́к ти е едно́ големо́ рабаџисува́ње.

рабаџису́е несвр. **1.** *бави се рабаџијском делатношћу; својом сточном запрегом превози терете за рачун других.* – Свето́лик рабаџису́е с песѓ́к из Тимо́к. **2.** *тешко ради и тешко живи од тог рада.* – Рабаџису́ем у цигла́ну, пра́им та́м оно́ј бла́то.

ра́бота ж **1.** *рад, посао.* – И́дем на ра́боту. – Би́л сам на ра́боту. – И́мам мло́го ра́боту. **2.** *производ, творевина.* – Ма́зна му ра́ботата. **3.** *природа ствари, суштина.* – Не́ ра́бота да ми вр́чаш па́ре на пома́лко, а узе́л си на ку́п. в. бађав работа, беше му работа, бик работа, гле ци работу, калај работа, ћилава работа.

ра́ботан, -тна, -тно *који је радан, вредан*. – Сви́ су у њи́ну вами́лију ра́ботни љу́ђе, па мо́ра да е и девојчи́штето таквó. – Она́ ми е мло́го ра́ботна и снажаљи́ва.

работе́ечи прил. сад. од работи *радећи*. – Работе́ечи ѕида́рсћи по́сал и ја́ си сте́ко ку́ћу.

рабо́ти несвр. **1.** *обавља неки посао, ради.* – Це́л дѓ́н рабо́ти на пре́товар. **2.** *чини, поступа.* – Ел се тека́ рабо́ти с баштѓ́ и ма́тер, ко што ти́ рабо́тиш? **3.** *обрађује нешто.* – Ете́, рабо́тимо земљи́цуту, колко́ ја и́мамо, та изла́зимо не́како на кра́ј. **4.** *проводи живот, живи.* – Каквó ли рабо́ти о́н сѓ́г у ту́ц све́т, гла́дан ли е, же́дан ли е?

рабо́ти у́ руће изр. *ради женске ручне радове (плете, преде и сл.).* – Дњѓ́с е пра́зничкаво, не рабо́ти се у́ руће.

ра́ботник м *онај који је радан, вредан*. – Од њега не́ма да е не́ћи по́голем ра́ботник. – Да́ си на́јдеш му́жа ра́ботника, а не́ да се оже́ниш за не́ку ло́лу и пија́ницу.

ра́буж м **1.** *комад дрвета на коме се зарезима бележе дуговања, потраживања, идентификације и сл.* – То́ј че да запи́шемо на ра́буж. – Кљ се да́ва ша́јак да се ва́ља, напра́и се ра́буж, па се расце́пи, па едѓ́н де́л оста́не код га́зду на ша́јак, а дру́ђи се уши́је у ша́јакат. **2.** фиг. *списак.* – Да ја́ ту́рим и те́бе на ра́буж. в. и: тури на рабуж.

ра́бушка ж **1.** *један зарез на рабошу.* – Сњ ово́ј ћи́ло ређи́ју, што дњѓ́с узи́маш, и́маш три́ ра́бушће. **2.** *дем. од рабуж.* – Ра́бушку од ша́јак да уви́јеш у кр́пицу и да чу́ваш у по́вас.

ра́в м *рафт за судове у старинским кућама, полица*. – Крчаже́ с ређи́ју седи́ го́ре на ра́в, а крчази́ с во́ду до́ле на клу́п.

ра́ван, -вна́, -вно́ *који је пун, пунцат (о суду).* – Кљ ми бу́деш врча́л жи́то, шини́кат да бу́де ра́ван, ел ти га тькѓ́в да́вам.

ра́ван м бот. *хајдучка трава.* в. бели раван, жлти раван.

Равѓ́ньц м *становник Равне, онај који је пореклом из Равне*.

Раванѝка и **Равуни́ка** ж *црква из народне митологије (можда асоцијација*

на Раваницу).

рава́нка ж *шубара зарубљена одозго, равног дна*.

Равѣ́нка ж *становница Равне, она која је пореклом из Равне*.

равѣ́нсћи, -ска, -ско *који пприпада Равни, који се односи на Равну.*

Ра́вна ж *село у општини Књажевац*.

равнали́ја м *кицош, ђилкош*. – Из планинска́ва се́ла дојдо́ше мо́мци равнали́је, па ре́коше да тра́же дево́јће да се же́не.

равни́чка ж *дем. од равница, мала равница у брдовитом пределу*. – У на́ше сало́ и́ма ма́лко равни́чка покре Тимо́к, оно́ј дру́го све́ брежуља́ци.

равни́ште с *равница, равница у брдовитом пределу*. – Бла́го си га на ва́с, ви се оселѝсте у Пала́нку па сѣ́г о́дите по равни́ште. – Голе́мо равни́ште (топ.), Ја́бл̑чко равни́ште (топ.).

равни́штенце с *дем. од равниште, мала равница у брдовитом пределу (понекад од неколико десетина метара квадратних).* – До́ле на равни́штенцето бе́омо ста́нули да превр̑жемо ко́ла.

Ра́вно Бу́чје с *село у општини Књажевац*.

Равнобу́чанин м *становник Равног Бучја, онај који је пореклом из Равног Бучја.*

Равнобу́чанка ж *становница Равног Бучја, она која је пореклом из Равног Бучја*.

равнобу́чанћи, -ска, ско *који припада Равном Бучју, који се односи на Равно Бучје*.

ра́вња несвр. *не хода нормално, заноси ногом у ходу; храмље (првенствено о коњу).* – Ра́вња ти ко́њат с едну́ но́гу, не мо́гу га ку́пим.

равња́ње с *гл. им. од равња*.

равуни́ка ж бот. *в. месечина* (1) Achillea millefolium L.

Равуни́ка ж *в. Раваника*.

ра́да ж в. бела рада, вратика рада, жлта рада, розна рада.

радика́лка ж *једно народно коло*.

радио́вница ж *радионица*. – Ше́грт мо́ра да слу́ша ма́јстора и ве́чером да измете́ радио́вницу.

ра́дичка ж бот. *в. есенка*.

ради́човсћи / ради́чевсћи, -ска, -ско *који припада Радичевцу, који се односи на Радичевец.*

Ради́човци / Ради́чевци / Ради́човьц / Ради́чевац м *село у општини Књажевац*.

Ради́човчанин / Ради́чевчанин м *становник Радичевца, онај који је пореклом из Радичевца.*

Ради́човчанка / Ради́чевчанка ж *становница Радичевца, она која је пореклом из Радичевца.*

Радо́јћа ж *име*.

ра́дос м/ж *радост*. – То́љћи ра́дос за му́шко дете́. – Ти́ си матери́на ра́дос.

ра́дување с *осећање пријатности и задовољства, радовање*. – Ра́дован ми пр̑вње ра́дување.

раже́ни свр. *одвоји мужа од жене или жену од муже, растави брак, разведе.* – О́н га, вели́, жени́л та га заробѝл, о́н че га и раже́ни да га ослобо́ди.

раже́ни се свр. *разведе се од жене, односно од мужа.* – Не мо́г ју ви́ше подно́сим, мо́ра се раже́ним. – Раженѝли се, а несу́ ни две́ го́дин живе́ли за́едно.

ражењува́ње с *гл. им. од ражењуе (се).*

ражењу́е несвр. *растављa мужа од жене, односно жену од мужа.* – По́п са́мо венчу́е, о́н не ражењу́е, то́ј се рабо́ти у су́д.

ражењу́е се несвр. *растављa се од жене, односно од мужа, разводи се.* – Па́ узе́л да се ражењу́е, а ве́ч се едьнпу́т ражењува́л. – Сѣ́г се гоџа́ мла́ди љу́ђе ражењу́ју, не́ знам кво́ им је то́ј.

ражљéби свр. упор. разжљеби. **1.** *раскречи, рашири, рашчепи.* – Девójче, бýди ми́рно да те не ражљéбим. **2.** *раскомада, растргне.* – Уватúше кýчичи зáјка и ражљебúше га.

ражљéби се свр. упор. разжљеби се. **1.** *рашири ноге.* – Сéди прúвитно, немój си се ражљебúла. **2.** *поломи се, скрха се.* – Турú едьн цáк на његóве сáњће и онé се ражљебúше.

ражњúка ж *в. режњика*. – На лéву ми ражњúку вáле нéколко шиљћá, мóра да напрáим нóви, ал нéмам врéме.

ражњúца ж *в. режњика*.

разьбрьн, -а, -о *који је разуман, разборит*. – Разьбрьн ли си, брé, ти́?

разазнавувáње с *гл. им. од разазнавуе.*

разазнавýе несвр. *почњиње да сазнаје, да разумева.* – Глé га, жéна, кољћú е мьнечьк а вéч почéл да разазнавýе.

разазнáе свр. *почне да схвата, рзазна.* – Књд детé вéч разазнáе трéбе га вóдите да ви́ди и дрýга местá. – Егá разазнáе нéкад.

разáка свр. *рашири неки отвор.* – Разáкај мáлко тýј дýвку, да мóжа да истечé водá из ви́рав. **2.** *немарним односом упропасти неку ствар.* – Штó си разакáл опьнцити, па ти сьг големú. **3.** *разбаца.*– Књд улéзомо унýтра, онó свé разáкано.

разáли свр. *превише размази дете*; упор. разачи. – Разáлиш детé, па пóсле не излáзиш на крáј сьс њéга.

рáзан, -зна, -зно *различит, разни*. – Сабрáл се рáзан нáрод у нáшу држáву.

разапúна несвр. *разапиње*. – Разапúна свињскý кóжу, гóре прет плéвњу.

разапúна се несвр. *растрже се између многих обавеза и послова.* – Разапúнам се да постúгнем и тáм и овáм, али сáмо чу се упропáстим, а нúшта не мóг да напрáим.

разапинáње с *гл. им. од разапина (се).*

разьпне свр. *распне*. – Па, не мóг ју ја разьпнем, ако онá нéче.

разьпне се свр. *растргне се између многих послова.* – Разапéл сам се између трú рáботе.

разасавúна се несвр. **1.** *свиће, свањава.* – Томьн бéше почéло да се разасавúна, а ýјђа Лéка ме óкну. **2.** *постаје бистрије и јасније у глави.* – Скóро замрé, па польк, польк пóче да ми се разасавúна прéд очи.

разасавинáње с *гл. разасавина се.* – На пýт крéћамо у разасавинáње.

разасьвне се свр. **1.** *сване, раздани се.* – Чу да пójдем књд се разасьвне, нéчу да блтам пóтавнин. **2.** фиг. *постане јасно и бистро у глави.* – Чéкни мáлко да ми се разасьвне ý главу.

разасјáи свр. *згреје до највише мере, усија, ужари*; упор. расјаи. – Накладú кубéто, па га разасјáј!

разаспú се свр. *колко спава још више му се спава.* – Књд се јá разаспúм, до плáдне се не дúзам.

разáчи свр. *в разали*.

разбáе свр. *бајањем одагна оно што је било набајано.* – Најдú нéку врáчку да ти разбáе, тój набáјаното.

разбéли се свр. *развидели се, сване.* – Јóш се не бьш разбелúло, мóра да чéкнемо да се разбéли.

разбељýе се несвр. *свиће, свањује.* – Почéло да се разбељýе, дошлó е врéме за дизáње.

разбéре свр. **1.** *схвати, разабере.* – Свé разбрá квó ми писýеш. **2.** *чује, сазна.* – Разбрáмо да е Тúка, секлетáр умрéл.

разбéре се свр. **1.** *уразуми се.* – Разбéри се, несú вúше детé. **2.** *распита се, обавести се.* – Мóра да се разбéремо из каквý е онá вамúлију.

разбеснéе се свр. *страшно се разљути, разбесни се.* – Вáрди се да се не разбеснéем, ел ако се разбеснéем има гáдно да се проведéш.

разби́ва несвр. **1.** *разбија, ломи.* – Разби́вам ле́д да зава́нем во́ду. – Кьд се опи́је, разби́ва све́ по ку́ћу. **2.** *мења крупну новчаницу за ситне или купује ситну ствар, а има крупну новчаницу.* – Не́чу си разби́вам сто́ дина́ра за едно́ пи́во.

разбива́ње с *гл. им. од разбива*.

разби́је свр. *промени крупну новчаницу за ситнину.* – Мила́н ошьл у за́другу да разби́је сто́ ба́њће.

разби́је њо́калицу изр. *разбије нос.*

разби́ка се свр. *крава почне да тражи бика ради оплодње.*

разби́ра несвр. **1.** *разуме, схвата.* – Ни́шта ја́ то́ј не разби́рам. **2.** *сазнаје, има вести*. – Разби́раш ли не́што од Нишли́јети?

разби́ра се несвр. **1.** *распитује се.* – Разби́ра се код љу́ђе како́ че да сти́гне до та́м. **2.** *разуме се у што.* – О́н се у све́ разби́ра, са́мо ње́га пи́тај, све́ че ти е ја́сно. **3.** *нерадо се уразумљује, прихвата савет са пркосом.* – Разби́раш ли се ти́ кьд ти чове́к не́што казу́е, ел тре́бе да те изру́пам па тьг да разбе́реш?

разбира́ње с *гл. им. од разбира (се).*

разби́чи свр. *уздуж разреже дрво за грађевинску употребу; расцепи.*

разбо́дица ж *особа која уноси неслогу*. – Неси́ ти́ ни́шта кри́ва, кри́ва е она́ј разбо́дица Душа́нка.

разбра́ди свр. *скине мараму са главе.* –У́зе мо́мче, ра́збради ју (н. п.).

разбра́ди се свр. *скине мараму са своје главе.* – Це разбра́дим, на ову́ј же́гу, куде́ чу.

разбра́чи свр. *разведе мужа и жену.* – Реши́ла да и разбра́чи, па да се она́ оже́ни за мужа́тога.

разбра́чи се свр. *разведе се од брачног друга.* – Прле́га да че да се разбра́че, ни́како им не и́де.

разбрачува́ње с *гл. им. од разбрачуе (се).*

разбрачу́е несвр. *разводи мужа и жену.* – Она́ е таква́, разбрачу́е му́жје од жене́.

разбрачу́е се несвр. *разводи се од жене одн. од мужа.* – Разбрачу́ју се. Не́ма ни́шта од њи́ну за́едницу.

разбраџува́ње с *гл. им. од разбраџуе (се).*

разбраџу́е несвр. *скида мараму са главе.* – Ма́ни ти́ ме́н да разбраџу́еш, мо́г се и ја́ са́ма разбра́дим.

разбраџу́е се несвр. *скида мараму са своје главе.* – Ју́тром се забраџу́ем, ве́чером се разбраџу́ем.

разбр́зи свр. *разјури, растера.* – Разбрзи́л ше́грти, разбрзи́л ка́лве и ене́ га сьг се са́м леле́е по радио́вницуту.

разбу́бње свр. *учини да почне производити звук сличан звуку бубња.* – Наѕьнћај кубе́то, па га разбубњи́ да се огре́емо љу́цћи едьнпу́т. – Све́ не́какво́ тлаи́ огьњьт, не це разбу́бње кубе́то.

разбу́дница ж *маза, миљеница (о овци).* – Ми́лош чу́ва иља́до ова́ца, / У иља́до три́ста разбу́днице (н. п.).

разбука́ри се свр. *почне свиња да тражи вепра да би се оплодила.* – Разбукари́ла ни се и друга́на свиња́.

разбунти́ свр. **1.** *разгори ватру да гори великим пламеном.* – На По́кладе разбунтимо́ о́лалије. **2.** *подбуди.* – Уви́јај ра́нуту од зиму́, да ју не разбунти́ш.

разбунти́ се свр. **1.** *разгори се ватра и гори великим пламеном.* – Кьд се кубе́ разбунти́, мора се измькнеш од ње́г. **2.** *пође нека рана или повреда на зло.* – Разбунте́ла му се рука́.

разбу́та свр. *пообара лево и десно, разбаца, растури.* – Воло́ви му разбута́ли сно́пје.

разбуча́ви свр. *разбаруши, раскудрави.* – Сьг моде́рно да се ко́се разбуча́ве, да и́ду нече́шљани.

разбуча́ви се свр. *разбаруши се, неочешља се.* – Што́ се не оче́шљаш,

што́ си се разбучави́ла?

разбу́чка свр. *грубим покретима размеша неку масу.* – Пр́во разбу́чкај поми́јете, па и тѣ́г сипу́ј на сви́ње.

разбу́чка се свр. **1.** *разгази се мокар снег.* – Разбучка́ла се пути́штата, не́ сѣ́г за поде́ње. **2.** *узнемири се народ, дође до немира и нереда.* – Сѣ́г како́ се вре́ме разбучка́ло, сва́ћи тре́бе да гле́да како́ да сачу́ва гла́ву.

разбуџува́ње с *гл. им. од разбуџуе (се).*

разбуџу́е несвр. *буди из сна.* – По три́ пу́т га разбуџу́ем, дор га разбу́дим.

разбуџу́е се несвр. *буди се.* – Те́шко се ти́ја разбуџу́е, то́п га не мо́ж разбу́ди.

разва́ли свр. **1.** *осујети, онемогући, спречи да се што уради.* – Развали́ли му сва́дбу на́јбољи прије́тељи. **2.** *жестоко истуче кога.* – Развали́л сам га од бо́ј.

разва́ли се свр. *наједе се да ће пући.* – Сино́ч се развали́ од е́дење, а сѣ́г сам си па́ гла́дан.

разва́ља несвр. *разара, руши, уништава.* – Разва́љају ста́ру пле́вњу. – Ма́јстори дѣ́њум сѝдају, ви́ла но́чум разва́ља.

разва́ља се несвр. *једе преко сваке мере.* – Разва́ља се од е́дење, а по́сле ју́ри по до́ктури.

разваља́ње с *гл. им. од разваља (се).*

разва́рди свр. *развади, раздвоји.* – Иди́ разварди́ дечурли́јуну, да се не би́ју.

развацува́ње с *гл. им. од развацуе.*

развацу́е несвр. **1.** *развађује, мири сукобљене стране.* – Џа́бе и развацу́еш, чим ти́ мр́днеш они́ па́к наста́е. **2.** *мотиком разводи воду по каналима, вадама, ради залевања усева.* – Развацу́е во́ду по мому́рузу.

развесе́ли се свр. *освежи се увела биљка (кад се залије или кад падне киша).* – Развесели́ше се момурузи́ од ћи́шуву.

развесељу́е се несвр. *освежава се увела биљка (кад се залије или кад падне киша).*

резвецу́е несвр. *в. развацуе (2).*

развиде́ли се свр. **1.** *постане видно, сване.* – Кьд се развиде́ли тѣ́г че да по́јдемо за у Па́ланку. **2.** *постане бистро пред очима након краће несвстице.* – Че́кни да ми се ма́лко развиде́ли.

развидељува́ње с *гл. им. од развидељуе се.*

развидељу́е се несвр. **1.** *постаје видније, свиће.* – Томѣ́н по́че да се развидељу́е они́ припуца́ше на на́с. **2.** *постаје бистрије пред очима након краће несвестице.* – Развидељу́е ми се, развидељу́е ми се.

разви́ка свр. *расплаче кога.* – Па́зи да ју не разви́каш, ел зна́еш ти́ њу́, она́ се од ма́лко разви́ка.

разви́ка се свр. **1.** *расплаче се.* – Штом ме чу́је, све́ да се пожа́ли, / Штом ме ви́ди, све́ да се разви́ка (н. п). **2.** *почне да виче, развиче се.* – Ти́ће се ра́звика ко ша́шава.

развлече́ свр. *в. развлче.*

развлече́ се свр. *в. развлче се.*

развлче́ свр. упор. развлече. **1.** *развуче, растегне.* – Развлчи́ коно́пацат до кра́ј. – А́јд, да про́бамо да развлче́мо ови́ја ве́дер. **2.** *растури, направи неред.* – Развлѝкал ства́ри по со́бу. **3.** *разграби, упропасти.* – Колко́ бе́ше има́њицето, на́следницити га развлѝкоше.

развлче́ се свр. *запусти се, постане неуредан*; упор. развлече се. – Ако че́ш да се развлче́ш ко Си́да Пе́рина, ја́ те о́дма мању́ем.

разво́дњак м *онај који се је развео од жене, распуштеник.* – Реши́ла да се же́ни за едногá др́тога разво́дњака из Шести́бьгьр.

разврaзе́ње с *гл. им. од разврази (се).* – Завраз́е́ње на заузле́м.

разврáзи несвр. упор. разврзуе. **1.**

развезује, дреши. – Чим сти́гне о́дма по́чне да разврáзи ко́ла. **2.** *опширно прича о нечему.* – Немо́ј да ми разврáзиш ни́какве при́че.

разврáзи се невр. *ослобађа се терета у који се је био упртио*; упор. разврзуе се. – Разврáзи се из дрва.

разврга́ви се свр. *добије неки осип по телу, избију га неке бубуљице.* – Разврга́вила му се ле́ва рука́, ни́кој не́ зна од кво́.

разврéви свр. **1.** *разговори, разговором забави, утеши.* – Иди́ га разврéви ма́лко, осоколи́ га, ја́ко е сла́б. **2.** *одговори од нечега, одврати.* – Разврéви га де́, да не и́де та́м у то́ј Не́мачко.

разврéви се свр. **1.** *поразговара се, посаветује се.* – Од све́ се разврéви́мо. **2.** *постане говорљив, расприча се.* – Вино́ пи́ше, / Па се разврéви́ше (н. п.).

разврéвувáње с *гл. им. од разврéвуе (се).*

разврéвуе несвр. **1.** *разговором забавља, теши, бодри.* – Разврéвувá га, што не чини́, али о́н си ћути́, па ћути́. **2.** *одговара, одвраћа од какве намере.* – Разврéвувáше га гоџá љу́ђе, али о́н си нави́л глáву на своју́ стрáн.

разврéвуе се несвр. *води разговоре са сваким кога сретне успут.* – Сьс свáкуга се разврéвуе, ни́кад не мо́ж да сти́гнемо где́ смо пошли́.

разврѓже свр. **1.** *развеже, одвеже.* – Ел мо́ж да разврѓжеш ови́ја чу́гаљ? **2.** *удари у опширно причање.* – Разврѓже при́чу и те́ра до не́ђе до́ба.

разврѓже се свр. **1.** *развеже се, одвеже се.* – Вржи́ га чврсто да се не разврѓже. **2.** *ослободи се терета у који се је био упртио.* – Да ста́нем овде́ уза сло́г да се разврѓжем. **3.** *расприча се.* – Кьд пи́не разврѓже му се ези́к, па н у́ме да ста́не.

разврзувáње с *гл. им. од разврзуе.*

разврзу́е несвр. *в. разврази.* – Она́ се ука́чи на вршалицу да разврзу́е сно́пје, а мангу́пи озд о́л подсртају. – Поче́л томьн да разврзу́е при́чуту, по кој и́ зна́е кој и́ пу́т.

разврзу́е се несвр. *в. разврази се.*

разврльа несвр. *разбацује, одбацује.* – Разврльа сне́г од ли́сник.

разврльа се несвр. **1.** *баца на све стране не водећи рачуна ни шта баца ни куда баца.* – Кьд се нађути разврльа се сьс су́дови. **2.** *немилице троши, расипа, разбацује се.* – Не разврльај се с пари́цете, ч ти затре́бу мо́же би́т не́ћи пу́т.

разврльање с *гл. им. од разврља (се).*

разврльи свр. *разбаца.* – Јуче́р смо разврльи́ли тори́ну по страни́ште, а дьнь́с че га оре́мо.

разврне свр. **1.** *врати свима дугове.* – Разврну́л сам што сам би́л дл́жан. **2.** *разведе воду из главног канала у споредне канале, редове и леје.* – Ови́ја го́ре разврну во́ду по њи́не гради́не, а за на́с не́ма.

разврне се свр. **1.** *освежи се биљка која је била клонула.* – Пипе́р се разврну́л, по ону́ј ћи́шу. **2.** *телесно ојача и пролепша се.* – На́јда се разврну́ла, па сьг ели́с зго́дна жена́.

разврта несвр. **1.** *распреда што је било упредено.* – Разврта пово́рку. **2.** *в. разврча (1).* – Разврта во́ду по гради́ну.

разврта се несвр. *в. разврча се.* – Разврта се ко залу́вав. – Разврта ни се гради́на од како́ поче́мо да ју пољевамо сва́ћи дьн.

разврта́ње с *гл. им. од разврта (се).*

разврте́на гузи́ца ж **1.** *курва.* – Не́ма ту́ј да се сећира́ш, она́ е разврте́на гузи́ца. **2.** *расипник, пропалица, онај коме је смисао живота у задовољству и уживању.* – У́пропасти има́њето та́ј разврте́ната гузи́ца.

разврти́ ра́боту изр. *разради неки посао.*

разврто́тина ж у пеј. значењу *онај који зазјава, који беспосличи.* – Ене́ ју та́ј разврто́тина гдé се разврта по друми́шта.

разврча несвр. **1.** *разводи воду из главног канала у споредне канале и редове приликом наводњавања*; упор. разврта (2). – Разврчај во́ду и на едну́ и на дру́гу стра́н. **2.** *одговара кога од какве намере.* – Разврча́ га, али изгле́да не пома́га.

разврча се несвр. упор. разврта се. **1.** *зазјава, беспосличи.* – Ене́ га гдé се разврча до́ле пред о́пштину. **2.** *биљка која је била скоро увела поново оживљава.* – Ве́ч по ону́ј пр̀вњу ћи́шу мому́руз по́че да се разврча. **3.** *свима враћа дугове.* – Сѝг се разврчамо на љу́ђе што смо зајмува́ли за покре сва́дбу.

разврча́ње с *гл. им. од разврча (се)*.

разврши свр. *начне с врха*; упор. одврши. – Дњѝс чу да разврши́м чебре́ си́рење. – Узне́те па разврше́те мали́јан ли́сник, па од њег ране́те сто́ку.

развршува́ње с *гл. им. од развршуе*.

развршу́е несвр. *почиње узимати с врха*; упор. одвршуе. – Поче́л сам да развршу́ем го́рњуну кама́ру.

разга́ца несвр. **1.** *расподељује, распоређује, растеже да што дуже траје оно што се арчи (намирнице).* – Разга́цам га да траи́ по́више. **2.** *образлаже, објашњава (да би смирио ситуацију између завађених).* – Разга́ца им та́м,ега́ би и не́како уразуми́л. **3.** *одуговлачи са неким послом изналазећи ситне разлоге за то.* – Не разга́цај поодéњето, веч узи́мај кво́ и́маш и поодѝ.

разга́ца се несвр. *распростире се, размешта се.* – Ти́ ју са́мо си́пеш, она́ се са́ма разга́ца по ду́вћете.

разгаца́ње с *гл. им. од разгаца (се).*

разгла́ви свр. **1.** *малом мотичицом опраши башту.* – Па́дла ћи́ша, уби́ла зе́мљу и мо́ра да разгла́вим гради́ну. **2.** *немилосрдно истуче некога.* – Уби́л га, па га разглави́л.

разглавува́ње с *гл. им. од разглавуе (се).*

разглаву́е несвр. **1.** *малом мотичицом разбија земљину покорицу у башти, праши.* – Ма́ти и те́тка ошле́ да разглаву́ју гради́ну. **2.** *удара некога веома снажно, ударајући раставља кога или шта на делове.* – Разглаву́е га од бо́ј.

разглаву́е се несвр. **1.** *скапава од тешкога рада, умара се.* – Разглаву́ем се од ра́боту. **2.** *једе много и преко сваке мере.* – Разглаву́е се од е́ђење.

разглецува́ње с *гл. им. од разглецуе (се).*

разглецу́е несвр. **1.** *разгледа, пажљиво разгледа.* – Разглецу́ј кво́ купу́еш. **2.** *зазјава, звера наоколо.* – Ма́јсторе, до́ста си разглецува́л, ва́чај се за мистри́ју, ел за капу́т.

разглецу́е се несвр. *зазјава, беспосличи.* – Разглецу́е се по сока́ци, а не и́де да рабо́ти.

разглибо́ше свр. *учини житким, меканим.* – Огре́е сл̀нце и разглибо́ше они́ја сне́г, да не мо́ж да мр̀днеш.

разглибо́ше се свр. у пеј. значењу **1.** *постане мекан и водњикав.* – Разглибоса́ле му се ра́не. **2.** *постане блатњав.* – Пу́т се разглибоса́л, мо́ж са́мо с чи́зме да се и́де.

разгми́рса свр. **1.** *разгази житак и водњикав снег.* – Војска́ бе́ше разгмирса́ла сне́г у апри́л четере́с пр̀ве, па се не́ могло́ ни сьс са́не, ни сьс ко́ла. **2.** *газећи по расквашеном тлу учини да обућа изгуби ранији облик и величину.* – Ако су ти при́прте ци́пилете, гми́рсај по блати́-ште и по водурља́к, да и разгми́рсаш.

разгми́рса се свр. **1.** *почне да гази крупним корацима по расквашеном тлу.*

– Што́ си се разгмирса́л по то́ј бла́то, ел за те́б не́ма по́така?

разгму́ра свр. *неку устајалу житку масу снажним покретима измеша.* – Узни́ гме́чку па разгму́рај коми́ну по ка́цене, да по́срчено пређипи́. – Надво́р се то́лко разгмура́ло, да се те́шко мо́ж о́ди и у чи́зме.

разгму́рса свр. у пеј значењу *разгмура.* – Наго́ре, надо́ле с дрво́, па га разгму́рсај. – Бе́ше се разгмурса́ло времѝште.

разгњева́ свр. *растужи, сневесели кога.* – Што́ си га разгњева́л?

разгњева́ се свр. *растужи се, сневесели се.* – "Што́ гњева́те девојћину ма́јћу"? / "Она́ се је од се́б разгњева́ла, / За́што да́ва сре́бро за о́лаво" (н. п.).

ра́зговетан, -тна, -тно *који је пријатан и лаган за јело уз то сасвим мало накисео.* – Пр́жено до́јде ра́зговетно, кљ се у њег петлица́н не испр́жи бѝш до кра́ј.

ра́згоде прил. *с времена на време.* – Наѝде тека́ ра́згоде и о́н.

разго́ди свр. *расподели, распореди.* – Разго́дим га, та да и́ма за сви́ пома́лко.

разгра́ња свр. *распусти гране, разргана.* – Оре́ј се то́лко разграња́л, да поклопи́л полови́н авли́ју.

разграцува́ње с *гл. им. од разграцује.*

разграцу́е несвр. **1.** *скида ограду, разграђује.* – Разграцу́емо се од кљм озго́р, ел смо купи́ли и то́ј парче́. **2.** *руши оно што је саграђено.* – Они́ гра́де, ви́ле разграцу́ју.

разгрди́ се свр. *свиња почне да се оглашава својим грленим гласом.* – О́шу, о́шу, сви́ње мо́је, / Што́ сте ми се разгрде́ле, /Разгрде́ле, раскуча́ле (н. п.)?

разгревува́ње с *гл. им. од разгревује.*

разгреву́е несвр. *разгрева, подгрева.* – Разгреву́е ва́риво за ручѣ́к.

разгреву́е се несвр. *загрева се.* – Разгреву́е се ене́ с то́пал ча́ј, и́ма не́ку ка́шљицу.

разгруде́ше се свр. **1.** *рашири се у грудима, ојача, оснажи се.* – Ми́ка се разгрудоса́л ко ку́рјак. **2.** *раздрљи груди.* – Немо́ј си се разгрудоса́л, чеш да наѕе́бнеш.

разгуња́ви свр. *неку релативно глатку површину трљањем и гребањем учини косматом.* – Жене́ исчу́ чр́ђе, па и по́сле с гре́бенци разгуња́ве. – Разгуњави́ле ти се панталóне на коле́на, ско́ро це проце́пе.

ра́здолек прил. *на раздаљину, на растојању*; упор. раздолеко. – Што́ си тањи́рити постаѝла то́лко на ра́здолек?

ра́здолеко прил. *в. раздолек.* – Ба́рам да смо ра́здолеко, да се не гле́дамо.

раздо́лци м *место где се састају два дола, два потока (гледано узводно: где се раздвајају два дола, два потока).* – До́ле у Раздо́лци и́ма едно́ ста́ро цр́кви-ште.

раздра́па свр. **1.** *изгребе, рашчеше.* – Раздра́па онеј њего́ве ра́не. **2.** *раскида на комаде.* – Раздр́пај ти́ја дри́вољци па да и но́сим на влача́ру да и извла́чим.

раздра́па се свр. *изгребе се, рашчеше се.* – Раздрапа́л си се ко да си шу́гав.

раздра́пса свр. **1.** у појачаном значењу *раздрапа.* – Па́ си раздрапса́л ра́нете? **2.** *покида на комаде.* – Раздра́псам ле́б и вр́љим на ку́чичи.

раздра́пса се свр. у појачаном значењу *раздрапа се.* – Раздра́пса се ко ненорма́лан.

раздр́дње свр. *расклимата, поквари неку направу.* – Да́вам ти коли́ца да се послу́шаш ко чове́к, али па́зи да и не раздр́дњеш.

раздр́дње се свр. **1.** *расприча се, разбрбља се.* – Раздр́дње се па н у́ме да ста́не. **2.** *поквари се, расклима се нека направа.* – Ако не во́диш рачу́н од њег, оно́ се о́че раздр́дње, па кљ ти затре́бе

не́ма с кво́ да се послу́шаш.

раздре́ши свр. *скине одећу, свуче.* – Навали́л да ме раздре́ши.

раздре́ши се свр. *скине одећу са себе, свуче се.* – Са́мо што с бе́о раздреши́л, ре́коше да и́ду го́сти, еба́ му ма́тер. А́јд сѣг, на брзи́ну се натла́чи.

раздрешува́ње с *гл. им од раздрешуе (се).*

раздрешу́е несвр. *скида одећу, свлачи.* – Узе́ла сам да пред спање́ раздрешу́ем дете́.

раздрешу́е се несвр. *скида одећу са себе, свлачи се.* – Раздрешу́ем се да спи́м.

раздр́нда свр. **1.** *рашчешља вуну.* – То́лко се улепи́ла ова́ј вл́на, да сам ју едва́ раздрнда́ла. **2.** *расклати, расклимата; поквари.* – Да́л сам му бици́клу да се послу́ша, о́н ју раздрнда́л. – А́уто му сво́ раздр́ндано, са́мо што се не разни́же.

раздр́нда се свр. **1.** *расприча се, разбрбља се.* – Да те му́ка ува́ти кьд се она́ раздр́нда. **2.** *раздрма се.* – Сѣ́в сам се раздрнда́л с ону́ј фре́зу.

раздр́нчи свр. *узнемири, расцвели.* – Што́ си раздрнчи́л дете́то, сѣг га не мо́г удра́мим?

раздр́нчи се свр. *узнемири се, расцвели се.* – Несѣ́м га ја́ ни́шта дира́л, оно́ си се са́мо раздрнчи́ло.

раздр́па свр. **1.** *рашчеше снажним и грубим покретима.* – Раздрпа́л његóвијат србе́ж до крви́. **2.** *снажним покреима покида.* – Раздр́пам они́ја дри́вољци и ци́днем и у о́гањ. **3.** *разграби, разнесе.* – Кьд у за́другу до́јде шиће́р, на́род то́ј зача́дс раздр́па.

раздр́па се свр. *почне да се чеше снажним, грубим покретима.* – Раздрпа́л се ко да е пл́н с вѣ́шће.

раздру́са свр. *растресе, раздрмуса*; упор. раздруска. – Раздруса́ле ме оне́ј Вла́јкове кочи́је, да ме сва́ка кочи́на боли́.

раздру́са се свр. *растресе се, раздрмуса се*; упор. раздруска се. – Пол́к возе́те болника́тога, да се не раздру́са. – У о́ро се раздру́сам, па са́мо трепти́м.

раздру́ска свр. *в. раздруса.*

раздру́ска се свр. *в. раздруса се.*

разду́ва свр. *јако загаслу ватру распири дувањем.* – Узни́ па разду́ва ј огѣ́ньт,ега́ се зава́не.

разду́ма свр. *одврати кога од неке намере, одговори кога какве намере.* – Томѣ́н се бе́ше реши́л да по́јде, а жена́ га ра́здума.

раздуму́ма се свр. *одустане од неке намере, пишмани се.* – Бѣ́ђи ре́че да че д и́де у Па́ланку, по́сле ви́дим раздума́л се.

раздумува́ње с *гл. им. од раздумуе (се).*

раздуму́е несвр. *одвраћа кога од какве намере.* – Сви́ смо га раздумува́ли, да се ма́не од такву́ ра́бору, ал не́ помага́ло.

раздуму́е се несвр. *размишља да промени одлуку, двоуми се.* – Са́м си ду́ма, са́м се раздуму́е, ни́кој му се у то́ј не ме́ша.

разеде́ се свр. **1.** *колико једе још више му се једе.* – Пу́ста у́ста разеду́ се и кьд неси́ гла́дан. **2.** *дугом употребом се излиже, прошири се отвор (на некој направи).* – Разе́ли му се ту́лци на осави́не, па му кола́та шовр́дају. **3.** *оједе се*; упор. опруди се. – Ако се дете́ умочу́е, а ти́ му не промењу́еш пости́лци, оно́ се разеде́ мецу ножи́чће.

разе́ње с *гл. им . од рази.*

разже́ни свр. *в. ражени.*

разже́ни се свр. *в. ражени се.*

разжењува́ње с *гл. им. од разжењуе (се).*

разжењу́е несвр. *в. ражењуе.*

разжењу́е се несвр. *в. ражењуе се.*

разжље́би свр. *в. ражљеби.* –

Разжљеби́л сам си перце́, па сѣг не́ма с кво́ да пису́ем.

резжљѐби се свр. *в. ражљеби се.* – Разжљеби́л ти се шаши́рат, ко ла́вор.

ра́зи несвр. *квари, руши, разара.* – Ја́ пра́им, а о́н ра́зи.

ра́зи се несвр. **1.** *квари се у понашању (дете).* – Ме́сто да бу́де бо́љи о́н како́ расте́ све́ се по́више ра́зи. **2.** *квари се, упропашћава се, руши се.* – Ти́ га пра́иш, а оно́ се ра́зи! Од кра́ј си си не́где погреши́л.

разѝда се несвр. **1.** *постепено му се све више и више једе.* – Разѝдају се гла́дна усти́шта. **2.** *услед дуге употребе тањи се и проширује се (напр. неко лежиште у каквој направи).* – Ту́лци ми се разѝдају, зато́ј ми кола́та кло́цају. **3.** *оједа се.* – Разѝда се мецу но́ђе.

разѝде се свр. *разиђе се.* – Разѝде се на́род, не́че да слу́ша сва́какви глу́пости. – Разѝду се пре вре́ме. – О́блаци се разѝду и огре́е сл́нце

разја́ри се свр. *тражи да се спари (коза или јарац).* – Коза́ ни се разја́рила, мо́ра ју во́димо код ја́рца.

разла́га несвр. **1.** *вади комину из казана пошто је испекао ракију.* – Узе́л да разла́га каза́н. **2.** *образлаже, објашњава.* – У́знем па му пол́к све́ разла́гам, ал кво́ вре́ди, ни́шта не прива́ча.

разла́га се несвр. *разлеже се (песма).* – Разла́га се пе́сма по пади́нуту.

разла́гање с *гл. им. од разлага.*

разла́ди свр. *в. раслади.* – Же́шку во́ду разладѝ сьс студену́, па га тьг купѝ.

разла́ди се свр. *в. раслади се.* – Разладе́те се с по едно́ студено́ пи́во!

разла́зи се свр. *почне да пузи, размили се.* – Кьд подѝгнеш не́ђи ка́мен, оно́ се разлазѝле не́кве црвене́ бу́бе.

разлате́ње с *гл. им. од разлати се.*

разла́ти се несвр. **1.** *разлеђе се, прсти.* – Оно́ј бра́шно што си не́кња купѝл, не́че се заме́си, него се разла́ти. **2.** *растрже се на разне стране журећи за пословима.* – Разла́ти се измецу ти́ја два́ до́ма и ни́где ни́шта не мо́ж да урабо́ти.

разлеле́е свр. *почне да лелуја што, разлепрша.* – Кьд ја́ кно́чи разлеле́ем мој́у о́лалију, и́ма свѝ да се сабе́ру, да гле́дају и да се чу́де, а по́сле да прерипу́ју огѣ́ньт.

разлеле́е се свр. **1.** *раскопча се и пусти да му одећа лепрша.* – Ете́ ју и́де оту́д, разлелеја́ла се и о́ка ко бе́сна. **2.** *растрчи се.* – Панду́ри се разлелеја́ли по сало́, не сме́ш да пи́снеш.

разле́ж м *мала равница у брдовитом пределу.*

разлимѝ се свр. **1.** *размили се.* – Разлиме́ли се бробѝнци, мо́ра да че да па́да ћи́ша. **2.** *крене народ у неке сезонске пољске послове.* – Разлѝмел се на́род по по́ље.

разлѝта се несвр. **1.** *в. разврча се (1).* – Разлѝта се до́ле на сре́д сало́, да му се чу́де љу́ђе. **2.** *ради много и то обично више послова једновремено.* – Разлѝтам се у копа́ње, у коше́ње у прска́ње ло́зје, сатр́ се ово́ј ле́то.

разлита́ње с *гл. им. од разлута се.*

разло́жи свр. **1.** *скине капак и извади комину из казана, пошто је испекао ракију.* – Д и́м да разло́жим каза́н, па да нало́жим дру́ђи. **2.** *све натенане објасни.* – Све́ му разло́жим, кво́ е би́ло и кво́ мо́ж да бу́де.

разло́пка свр. *мућкајући промеша, размућка.* – Кьд те уда́рим у́ главу ш ти разло́пкам па́мет. – Ако пи́јеш не́ђи ле́к пр́во тре́бе да га разло́пкаш. – Разлопка́ло се вино́ док се возѝло.

разлу́пи свр. *скине љуску, скине површински слој.* – Што́ си разлупѝл и́жуту, ел ч на́ново да ју малтерису́еш?

разлу́пи се свр. *љушти се, скине се површински слој.* – Разлупѝле му се, оне́ј њиго́ве, ра́не.

разлупува́ње с *гл. им. од разлупуе (се).*

разлупу́е несвр. *скида површински слој, скида љуску.* – Немо́ј га разлупу́еш, оно́ ци са́мо отпа́дне.

разлупу́е се несвр. *скида се површински слој, љушти се.* – Разлупу́е му се ко́жа, ко на змију́.

разлу́ци м *место где се набујали потоци разливају.*

разље́ва несвр. *излива у више судова.* – Разље́ва пити́је по пани́це.

разље́ва се несвр. **1.** *излази из корита, прелива се.* – Разље́ва се вода́ по Мора́ве. **2.** *разлеже се, одјекује.* – Разље́ва се пе́сьн преко по́ље. **3.** *креће се њишући боковима.* – И́де и разље́ва се.

разљева́ње с *гл. им. од разљева (се).*

разље́виште с *место на реци где се је вода разлила и постала плитка.* – С ко́ла мо́ж да пре́јдеш са́мо на оно́ј до́ле разље́виште.

разљи́је свр. *излије у више судова.* – Чим сва́рим пити́је ја́ и разљи́јем по тањи́ри и однесе́м у студену́ со́бу да се спитијо́шу.

разљи́је се свр. *изађе из корита, прелије се преко обала.* – Кьд па́дне ћи́ша Тимо́к се разљи́је, од Еви́к до Дубра́ву.

разма́не свр. *одустане од нечега, обустави неку активност, дигне руке од нечега.* – Разману́ше сва́дбуту.

разма́не се свр. **1.** *одустане од нечега, дигне руке.* – Бе́оше бьђим науми́ли да ју деру́ју, па се по́сле разману́ше. **2.** *разведе се муж од жене или жена од мужа.* – Разману́ли се по́сле то́ље го́дин. **3.** *разведри се тмурно време које је обећавало непогоду.* – Бе́ше се ели́с намести́ло за ћи́шу, па се ра́зману.

размањува́ње с *гл. им. од размањуе се.*

размању́е се несвр. **1.** *одустаје од неких послова или намера.* – Размању́ју се да síдају ку́ћу, че се се́ле, велу́, у Пала́нку. **2.** *разводи се од мужа или од жене.* – Гми́тра и Гми́тар се размању́ју, не мо́ж ви́ше да жи́ве за́едно, не трпу́ се.

разме́та несвр. **1.** *кад иде избацује ноге у страну (претежно о коњу).* – До́бар ко́њ, али разме́та пре́дње но́ђе. **2.** *шири зупце тестере повијајући један на једну, други на другу страну и тако до краја.* – Разме́там бичћи́ју с књиште́ви, не́мам ону́ј ала́тку што са́ма разме́та.

разме́та се несвр. **1.** *витла неким предметом.* – Немо́ј се разме́таш с ви́луту, мо́ж да убоде́ш не́ђега. **2.** *неконтролисано и неуљудно се понаша, прави се силан и важан.* – Разме́та се до́ле пред о́пштину. **3.** *троши новац немилице.* – Разме́та се с па́ре.

разме́тање с *гл. им. од размета (се).*

разметáч м *алатка којом се размета тестера.* – Ако не́мам разметáч ја́ си бичћи́ју разме́тнем с калка́бури.

разме́тне свр. *повијајући зупце тестере на леву и на десну страну подеси тестеру да боље и лакше реже.* – Разметну́л би ја́ ти́ја мо́ј триво́њ, ал н у́мем.

разме́тне се свр. *завитла неким предметом.* – Разме́тне се с кво́ дова́не, ко лу́д.

разми́ри свр. *завади, посвађа.* – Размири́сте ви́ле у плани́ну, / А камоли у сало́ дево́јђе (н. п.).

разми́ри се свр. *зарати се.* – Кьд се бе́ше размири́ло, ми́ смо ману́ли д и́мо у шко́лу, па кьд пре́гуде ра́тат, ми́ смо па́ пошли́.

разми́рица ж **1.** *рат, ратно стање.* – У ону́ј разми́рицу бежа́ли смо ча́к до Грама́ду. **2.** *свађа, неслога у кући.* – Не пра́јте разми́рицу збо́г ситни́цу.

разми́рно с *ратно стање.* – У разми́рно вре́ме са́мо гле́дај како́ да сачу́ваш гла́ву.

разми́рство с *в. размирица (1).* – У сва́ко разми́рство о́бичан на́род

постра́да, а лапо́ви се обога́те.

размѝта несвр. *мете метлом на лево и на десно.* – Размѝтам ма́лко сне́гав ко́лко да мо́ж да про́јдемо до буна́р.

размѝца несвр. **1.** *размиче, шири, отвара.* – Сељáчка торбѝца сва́чија вра́та размѝца. **2.** *штеди, распоређује да што дуже траје оно што се арчи.* – Размѝцам сирињѝцето да истра́е до Ђу́рђовдан, ако мо́же.

размица́ње с *гл. им. од размица.*

размо́кри свр. *раскваси, овлажи.* – Да изеде́м кру́шку, да размо́крим у́ста.

размразе́ње с *гл. им. од размрази (се).*

размра́зи несвр. *размрзава, одлеђује.* – Но́чу га смра́зи, да́њум га размра́зи.

размра́зи свр. *подстакне неке на свађу, учини да се неки посвађају.* – Она́ и размразѝла, не́ дру́ђи нѝкој.

размр́ка се свр. *овца почне да тражи овна ради оплодње*; упор. размрљи се. – Ве́ч ми се о́вце размрка́ле, а ја́ све́ ко велѝм да е јо́ш ра́но.

размрктѝ се свр. *овца се преда пладновању.* – На же́гу се о́вце ра́но размрктѝ, па оста́ну гла́дне.

размр́љи се свр. *в. размрка се.*

размрцува́ње с *гл. им. од размрцуе (се).*

размрцу́е несвр. **1.** *размрдава, разгибава.* – Размрцу́е но́ђе. **2.** *чини да нешто не држи чврсто, расклаћује.* – Размрцу́ем едѝн шра́в, ал не́че.

размрцу́е се несвр. *после дужег мировања (спавања или боловања) размрдава удове, разгибава се.* – Поче́л да се размрцу́е пома́лко.

разму́ва свр. *крупним покретима размеша неку масу.* – Пр́во разму́вај комѝнуту с не́ко дрво́, па по́сле зава́чај и од чорбу́ту и од то́ј.

разо́ди свр. **1.** *размрда ноге ходајући.* – Чѝча Дра́ђи велѝ, да му е ју́тром на́јтешко, да разо́ди но́ђе. **2.** *обиђе, обиђе околину.* – Разодѝл је свѝ овѝја бре́гови, тражéечи не́ку тра́вку.

разо́ди се свр. **1.** *размрда се ходајући.* – Пр́во да се ма́лко разо́дим, па чу тѝг да вѝдим кво́ чу по́сле. **2.** *разиђе се.* – Мѝ се ју́тром разо́димо по по́ље.

разо́ка се свр. *почне да виче, развиче се.* – Видо́ ку́рја́ка че ми наср́не на о́вце, ја́ се разока́ и раскара́ га.

разо́кав, -а, -о *који је разрок.* – Цве́тко Студенокле́п бѝл разо́кав у о́бе о́чи.

разо́р м *последња бразда којом се завршава орање у средини њиве.* – Тра́ктор пра́и голе́м разо́р, едва́ га по́сле некако́ затр́пам с матѝку.

разора́ти се свр. *расприча се.* – Разо́рате се и нѝшта се не чу́е кво́ прѝчају.

разо́рли се свр. *раздрага се (дете).* – Ве́чером се сва́ко дете́ разо́рли.

разору́жа свр. *скине одећу, разодене, свуче.* – Пред спањé разору́жам де́цу.

разору́жа се свр. *скине одећу са себе, разодене се, свуче се.* – Ве́чером се све́ разору́жам, оста́нем са́мо у га́чће.

разоружува́ње с *гл. им. од разоружуе (се).*

разоружу́е несвр. *скида одећу, разодева, свлачи.* – Немо́ј ме разоружу́еш, са́ма ци се разору́жам.

разоружу́е се несвр. *скида одећу са себе, разодева се, свлачи се.* – Еднѝ ѝма, па се не разоружу́ју кљд спу́, него си ле́гају са све́ дре́је. Стра́ и да се не дангу́бе док се оружу́ју и разоружу́ју.

разотѝду се свр. мн. *разиђу се, растуре се.* – Де́ца че да посрату́ и це разотѝду, ѝма да оста́немо са́мо на́с два́, ко два́ ста́ра дубара́.

разото́ди се свр. *почне се разилазити.* – Окол пла́дне на́род поче́ да се разото́ди.

разоцува́ње с *гл. им. од разоцуе (се).*

разоцу́е несвр. **1.** *размрдава ноге ходајући.* – Ја́ сѓг разоцу́ем мо́еве но́ђе да би могѓл да иско́чим у Ку́рјаково бу́чје. **2.** *хода бесциљно, зазјава.* – Кво́ ти́ сва́ку ве́чер разоцу́еш покре на́шу капи́ју?

разоцу́е се несвр. **1.** *размрадава ноге ходајући.* – Од како́ е строши́л но́гу не изла́зи надво́р, разоцу́е се по со́бу. **2.** *бесциљно хода и зазјава.* – Разоцу́е се ко у́сран го́луб.

разрабо́ти свр. *разради.* – Но́в тра́ктор тре́бе пр̏во да разрабо́тиш у ме́сто, па по́сле да оре́ш.

разрабо́ти се свр. *својски прионе на неки посао.* – Томѓн се разрабо́тим, дете́ у љу́љњу прирове́, ја́ мању́ем же́тву.

разрацува́ње с *гл. им. од разрацуе.*

разрацу́е несвр. *разрађује.* – Разрацу́е тргóвију у Ка́лну.

разре́ва несвр. *лопатом или чим другим разбацује лево и десно неки растресит материјал.* – Начѓс напада́л голе́м сне́г и ју́тре мо̏ра да га разре́вам, да напра́им пу́т, да мо́г да изле́знем с ко́ла.

разре́ва се несвр. **1.** *повија се лево и десно, уклања се.* – Тра́ву га́зи, / Трава́ се разре́ва (н. п.). **2.** *љуља се у ходу, њише се.* – Пелеђи́ја се са́мо разре́ва под ону́ј коби́лку.

разре́вање с *гл. им. од разрева (се).*

разре́ди[1] свр. *поређа, рапореди.* – Разре́ди да́р на коно́пац. – Разре́ди сушени́це на врли́ну.

разре́ди[2] свр. *учини ретким, ређим, прореди.* – Ако ти е гу́с васу́љ, си́пни му води́цу па га разреди́.

разресе́ти свр. *тако похаба тканину да од ње повисе ресе.* – Разресети́ли ми се пешћи́ри, а у́баво сам тела́ да и пору́бим.

разрецува́ње с *гл. им. од разрецуе.*

разрецу́е[1] несвр. *ређа, распоређује.* – Разрецу́е ду́ње по о́рман.

разрецу́е[2] несвр. *чини ређим, проређује.* – Разре́цу́ем мому́рузу, била́ ни́кла гу́сто. – Де́те, разрецу́ј ти́ја ма́лтер, ови́ја мло́го гу́с.

разре́шен, -шена́, -шено́[1] *који је ведра духа, паметан, разуман, одрешит.* – Не́ сте́гнут ко ти́, него разре́шен чове́к, а и жена́та му разрешена́.

разре́шен, -шена, -шено[2] трп. од разреси *који је по ивицама добио ресе од нехатног руковања (о тканини).* – Разре́шени рукави́ и по́ле.

разри́па се свр. *почне да скаче.* – Разри́пају се ждребети́ја по лива́ду.

разрове́ свр. *расплаче кога.* – Р̏ђо една́, разрове́ш ми дете́, па си оти́деш, а ја́ по́сле тре́бе да га дра́мим.

разрове́ се свр. *расплаче се.* – Иди́ ви́ц што се разрова́лоети́штено.

разрову́е несвр. *расплакује кога.* – Са́мо до́јдеш да ми разрову́ше де́цу.

разрову́е се несвр. *расплакује се, почиње да плаче.* – На њу́ и кљ се не рове́ она́ се разрову́е, ва́ћкалица.

разро́ди свр. *прекине родбинске односе.* – Она́ е реши́ла да ни разро́ди, ел ни́како.

разро́ди се свр. **1.** *прекине родбинске односе.* – Бре́ Мили́сове, не виц̏е́вамо се, бре́, разроди́мо се. **2.** *разведе се, растави се од брачног друга.* – Реши́ли да се разро́де.

разро́чи свр. *бајањем уклони урок.*

разрочува́ње с *гл. им. од разрочуе.*

разрочу́е несвр. *бајањем уклања уроке.* – Уро́к урочу́е, / Уро́чица разрочу́е (б).

разру́би свр. *покида обруб, распара руб.* – Што́, че́ро, ра́зруби ма́рамуту?

разрубу́е несвр. *пара поруб.* – Разрубу́ем и ово́ј и ово́ј, па да га по́сле саста́им у́едно.

разр̏чка свр. **1.** *нечим шиљастим покрећући га напред-назад, лево-десно начини или прошири рупу.* – Разр̏чкај

овде́ с това́гу, да оте́кне вода. – Разр̏чкам жа́р и у ње́г запре́чем крава́ј.

разуба́ви се свр. *пролепша се.* – Ра́да се топр̏в, по жени́лбу, ра́зубави.

разу́ми несвр. *разуме, схвата*. – Разу́миш ли ти́ ме́не, бре́!

Ра́јћа ж *име*.

ра́јчица ж *лепа девојка, лепотица*. – Дево́јчице ра́јчице, / Црне́ су ти о́чице (н. п.).

ра́ка несвр. *снажним искашљавањем пљује густе излучевине из уста и носа.* – Ра́ка суде́ ре́дом по со́бу, ко да не́мамо си́тну де́цу.

рака́ње с *гл. им. од рака*.

раки́тис м бол. *рахитис* rachitis; упор. рађитис. – Мало́то им дете́ и́ма раки́тис.

ра́клица ж *мала ракља, ракљица*.

ра́кљес, -та, -то *који има облик ракље, који подсећа на ра*кљу. – Ра́кљести му ро́зи.

ра́кне свр. *гласно испљуне густи испљувак.* – Де́да Је́ша сѣг ра́кне овде́, сѣг ра́кне онде́ и док поседи́ ма́лко о́н све́ ура́ка окол се́б.

ра́кољак м *густ, грозан испљувак*. – Пред о́пштину по́зам са́мо ра́кољци и пи́кавци.

ра́лиште с *ауг. и пеј. од рало*. – Пре́би се оно́ј старо́но ра́лиште.

ра́лник м *раоник*. – Ра́лници ми клепу́е Деси́мир Ци́ганин из Ви́довци.

ра́ло с **1.** *примитивни дрвени плуг, ралица.* – Ода́вна се ора́ло сьс др̏вено ра́ло. **2.** *површина земљишта која се може поорати ралом за један дан (око 0,2 ха)*. – И́мам го́ре на баи́рат едну́ њи́вицу од две́ ра́ли, па би ју транпи́л за неку́ до́ле по у равни́ште.

ра́ља ж *жабокречина.*

ра́љупина ж **1.** *кора, љуска.* – Ра́љупине од конпи́р да вр̏љиш на сви́ње. **2.** *красте.* – Рука́ му сва́ у ра́љупине. **3.** *исперутана кожа, перут.* – Че́шаљ пл̏н с раљупи́не од пр̏вут. **4.** *дебеле наслаге рђе.* – Бето́нско желе́зо се мо́ж употре́би дако е рца́во, ал да не́ма бѣш ра́љупине.

рамати́за ж бол. *реуматизам* rheumatismus. – Ми́лица сва́ку го́дин и́де у Рого́шку Ба́њу, да се ле́чи од рамати́зу.

ра́мењача ж **1.** *унутрашња вертикална шипка на воловском јарму (две су)* . – Ра́мењаче се пра́е од дрено́вину, ел мо́ра да су јаће́ и ма́зне. **2.** рет. *обрамица, кобилка.* **3.** *комад платна на кошуљи који иде од рамена до рамена да би ојачао кошуљу.*

ра́мо с анат. *раме.* в. и: срезал Бог рамена.

рамуни́ка ж муз. *в. армуника*. – Не́ теја́л да сви́ри на едни́ пија́ни и они́ му сцепи́ли рамуни́куту.

рамуника́ш м муз. *в. армуникаш*. – Дра́ђи, рамуника́ш из Шти́пину, сви́ри до́ле у Кла́ћерницу.

рамуни́чка ж муз. *дем. од рамуника*. – Сви́ри с два́ пр̏ста, на не́ку ру́ску рамуни́чку.

ра́на ж бол. *повреда телесног ткива изазвана оштрим оруђем, опекотином, промрзлином и др*. в. блага рана, жива рана.

рана́ ж *намирнице за стоку, сточна храна*. – Не́мам рану́ за гове́ду.

ра́не ж мн. бол. *красте* impetigo, impetigo herpetiformis.

ране́ње с *гл. им. од рани (се).*

ра́ни несвр. упор. крани. **1.** *ставља некоме храну у уста (детету, болесноме), храни.* – Ра́нимо га на цу́цлу. **2.** *обезбеђује храну, издржава.* – Ја́ ви ра́ним, ја́ ви обу́вам. **3.** *даје да што буде поједено.* – Сѣг че на кра́ве да да́вамо се́но, а шу́ћне че да ра́нимо у ора́ње. **4.** *тови, гоји.* – Вепра́ да ско́пимо и да по́чнемо да га ра́нимо.

ра́ни се несвр. *храни се*. – Они́ се до́бро ра́не.

ра́нилица ж *нарочита посуда за храњење живине или стоке, хранилица*.

– На кокóшће си́пем концентра́к у ра́нилице и по два́ дена́ не доо́дим код њи́.

ра́ниоц м *онај који храни, издржава некога (такав је по ранијим прописима служио војни рок од девет месеци)*; упор. краниовац. – Óн ко ра́ниоц служи́л у ка́дру са́мо де́вет ме́сеца.

ра́ниште с *место где се хране овце. Оно је обично око лисника или стогова, тамо где су и зденути, у шуми или на ливади.* – Сва́ко ју́тро, дако е сне́г голе́м, те́рам о́вце на ра́ниште у Ба́јчину.

Ранопољи́ја ж п. п. *15. маја. Празнује се од инсеката и змија*; упор. Пољобранија и Пољоранија.

ранчу́га ж бот. *дивља ротква* Raphanus raphanistrum L.

ра́ншко прил. *прилично рано.* – Ра́ншко е да се пу́штају о́вце, да че́кнемо да се зала́ди.

рањени́к м *вепар који се храни, тови за клање.* – И́мам едно́г рањени́ка за про́даву.

рањени́ца ж *свиња која се храни, тови за клање.* – За́јутре, у не́дељу, че да ко́љемо рањени́цуту.

ра́њет, -а, -о *који је рањен, озлеђен.* – Ра́њет е би́л и у гла́ву и у но́гу.

ра́њћиња ж *ранка (о воћкама).* – Сли́ва ра́њћиња.

рапљи́к м *црни лук за сађење, арпаџик*; упор. арпљук, рашлама. – Бо́ље е кљд е рапљи́к по́ситан.

ра́пне свр. **1.** *засече, резне.* – Ра́пне га сљс са́бљу по ду́пе. **2.** *удари мотком кога.* – Ра́пну га два́ пу́т по грби́ну. **3.** *одмери казну.* – Ра́пнул га суди́ја с две́ста ба́ње.

рапсали́ја ж бот. *бела пшеница* Triticum turgidum L.

рапселија ж бот. *в. рапсалија* Triticum turgidum L.

ра́с м *раст, стас.* – То́љћи му ра́с, зато́ј не могѣ́л да порасте́ по́голем.

расьвињува́ње с *гл. им. од расьвињуе се.*

расьвињу́е се несвр. *свиће, свањује.* – Чим по́чне да се расьвињу́е ми́ тре́бе да смо спре́мни.

расѣ́вне свр. *разбистри се у глави.* – Бо́же, Бо́же, да л че ми не́кљд расѣ́вне у́ главу?

расѣ́вне се свр. **1.** *сване.* – Бо́ље е да по́јдемо кљд се ма́лко расѣ́вне, него да бѣ́тамо по́тавнин. **2.** *постане бистрије, јасније у глави.* – Че́кни ма́лко да ми се расѣ́вне у́ главу.

расади́љћа ж *в. садиљћа (2).*

раса́дник м *леја засејана семеном поврћа.* – Скубе́м из раса́дник и о́дма са́дим по гради́ну.

ра́садник м *пољопривредна установа у којој се гаје и оплемењују младице дрвенастих биљака.* – У Пала́нку е има́ло два́ ра́садника: шу́мсћи ра́садник у Ла́ставичко по́ље и во́ћно-ло́зни ра́садник код ка́сарине.

расѣ́пњьк м *онај који је немиран, нехајан, охол, помало силеџија, распојасан, који не води рачуна о вредностима нити о свом изгледу.* – Уљуди́ се ма́лко, немо́ј да си ко расѣ́пњьк. – На они́ја на́ши расѣ́пњьци да даде́ш но́ве панталóне, за не́колко да́на и́ма и сце́пе.

расаџува́ње с *гл. им. од расаџуе.*

расаџу́е несвр. *расађује.* – Дошло́ е вре́ме да се расаџу́е пипе́р. – Петлиџа́н смо расаџува́ли у про́шлу сре́ду. – У то́рник се ни́шта не расаџу́е, ел велу́, не́че по́сле да вира́е.

расвр̏ља несвр. *разбацује*; упор. разврља, расврљуе. – Дњѣ́с тре́бе да расвр̏љам тори́ну по гради́ну.

расвр̏ља се несвр. *разбацује се, немилице троши*; упор. разврља се, расврљуе се. – Не расвр̏љај се с паре́те, ел и неси́ ти́ зарадѣ́л.

расвр̏љање с *гл. им. од расврља (се).*

расвр̏љи свр. *разбаца*; упор. разврљи. – Кљд се ве́чером сту́ра да ле́гне о́н расвр̏љи дре́је на све́ стра́не.

расвр̏љи ви́к изр. *пребаје детету да се више не трза у сну и не плаче.*

расврљува́ње с *гл. им. од расврљуе (се).*

расврљу́е несвр. *в. расврља*. – Не расврљу́ј то́ј, мора́чеш по́сле да га зби́раш.

расврљу́е се несвр. *в. расврља се*. – Што́ се расврљу́еш, ко да си не́ћи га́зда?

расе́ва се свр. *стане да сева, да жига (о болести).* – Ра́срди се бла́га ра́на... / Ра́сева се, ра́стреља се (б).

расе́њи свр. *од дуге употребе истањи нити тканине тако да се кроз њу провиди.* – Расењи́ле ми се панталóне на коле́на, а и на поду́пину.

раси́пе свр. **1.** *хотимице или нехотице идтресе, распе извесну количину нечег ситног.* – Расипа́ше ми се мани́ста, што сам узе́ла да и ни́жем. **2.** *пролије, проспе неку течност.* – Си́пем поми́је на сви́ње, оне́ превр̏ну кори́то и раси́пу и. **3.** *добро истуче кога.* – Расипа́ли га од бо́ј, та́м где́ га увати́ли.

раси́пе се свр. **1.** *пропадне од посла, умори се од силнога посла.* – Раси́пем се од ра́боту. **2.** *угрува се кад падне.* – Па́до се, па се расипа́. **3.** *пролије се у млазевима, пљусне (о киши).* – Ра́сипа се ћи́ша, дњи́с по́сле пла́дне.

расипува́ње с *гл. им. од расипуе (се).*

расипу́е несвр. **1.** *хотимице или нехотице истреса, расипа нешто ситно.* – Немо́ј да расипу́еш пле́ву и сла́му по це́л обо́р. **2.** *просипа, пролива*. – Тре́бе да зна́еш, да во́ду ту́ј не расипу́емо. **3.** *снажно туче некога.* – Сва́ку ве́чер га расипу́ју од бо́ј.

расипу́е се несвр. **1.** *много ради, пропада од посла.* – Це́ло ле́то се расипу́емо од ра́боту. **2.** *просипа се, расипа се.* – Расипу́е се жи́то на све́ стра́не, сце́пени ца́ковити. **3.** *пролива се у млазевима (о киши).* – Ћи́ша се расипу́е веч не́колко дњна.

раси́ца несвр. *оштрим сечивом раздваја што, расеца.* – Раси́цам ти́кву за сви́ње.

расјаи́ свр. *учини да нешто почне да сија, ужари што*; упор. разасјаи. – Ци́мај чвр̏сто цига́руту да ју расјаи́ш, да мо́г и ја́ да припа́лим. – Расјаја́ло се кубе́.

раска́ља свр. *размаже, размаже што по већој површини.* – Раска́љај га на та́м, на ова́м, оно́ че си се по́сле са́мо изедњкви.

раска́ра свр. **1.** *отера, одагна кога или шта.* – Ме́н че ма́јка да ка́ра, / Да ка́ра и да раска́ра (н. п.). – Раскара́л си жену́. **2.** *разјури какво мноштво.* – Раска́рај ча́ве из ора́ње да не кљу́цају пшени́цу, ел са́мо што сам ју посеја́л. **3.** *одагна мучнину.* – Пи́ни рећи́јицу, да си раска́раш.

раска́ра се свр. *почне да се свађа, да грди, да се кара.* – Ра́скара се бњш забађа́в.

раскарува́ње с *гл. им. од раскаруе*.

раскару́е несвр. **1.** *растерује, отерује, разгони.* – И́де про́з а́логу и пое́, раскару́е си стра́. – Раскару́е си жену́. **2.** *отклања мучнину, бриге.* – Раскару́е си му́ку с рећи́ју.

расква́че се свр. **1.** *расквоца се кокошка.* – Ову́ј го́дин не теја́ ни една́ коко́шка да ми се расква́че. **2.** фиг. *разболи се, окуњи се (о жени).* – Кво́ ти е, та си се расквацáла?

раскладе́ свр. *растури ватру, угаси ватру.* – Кљд си по́јдете раскладе́те ога́њ, да се не́што не упа́ли.

раскла́па несвр. *оре њиву од крајева према средини, тако да кад заврши орање на средини остане велика бразда;* супр. склапа. – Едну́ го́дин га скла́пам

кљд оре́м, а другу́ту га раскла́пам.

расклапа́ње с *гл. им. од расклапа*.

расклацу́е несвр. *растура ватру, гаси ватру.* – Кљд си ве́чером поо́димо од коли́бу ми́ расклацу́емо о́гањ, да се не́што не зава́не и не изгори́.

расклобу́цка свр. *расклати, расклимата.* – О́н ми сва́ ко́ла расклобцка́л, са́мо што се не разни́жу. – Оста́лав се расклобцка́л, тре́бе му сте́зам но́ђе.

расклу́па се свр. *расквоца се кокошка.* – Три́ ми се кокóшће расклопа́ле, не́ма ку́ј ја́јца да ми но́си.

расклчи́њави свр. **1.** *учини да нешто постане растресито и умршено као кучина.* – До́р ре́же ло́зје о́н клечи́ и расклчињáви панталóне на коле́на. **2.** фиг. *разводни, растегне (приликом говора).* – Кажи́ га у́кратко, немо́ј да га расклчињáвиш, па да по́сле ни са́м не́ знаш кво́ си те́л да ка́жеш.

Ра́ско м *име*.

раско́вник м бот. *в. женски расковник, мушки расковнок.*

расковува́ње с *гл. им. од расковуе*.

раскову́е несвр. *раскива оно што је заковано.* – Расковýе не́ћи ста́р сандѝк.

ра́скод м *издатак, трошак, расход*. – При́код ми не покри́ва ра́скодити.

раскоко́ри се свр. **1.** *пупољак се отвори.* – Божу́р се раскоко́ри у ма́ј ме́сец. **2.** *прсне махуна или спољни омотач неког плода.* – Оре́си се веч раскоко-ри́ли, мо́ш се бу́вају.

раско́ла свр. *котрљајући растури што*, *раскотрља.* – Иско́ла бу́ричи у авли́ју, бѣ́ћи да и пе́ре, па и са́мо раско́ла и ни́ти и пе́ре, ни́ти се се́ча да и па́ уко́ла у по́друм.

раско́мса свр. **1.** *растргне, раскида.* – Ел си гледа́л на телеви́зор како́ ла́вови раскомса́ше, та́м не́кву, антило́пу? **2.** *рашчупа, умрси.* – Жи́вка Цревáрка раскомса́ла ко́се, ко кава́нска же́нска.

раско́мса се свр. **1.** *држећи у рукама какву оштру алатку (нож и сл.) почне да маше на све стране.* – Бе́жи од Ми́ку Сли́нчу, ви́диш да се раскомса́л, о́че да убоде́ не́ћега. **2.** *почне да се чеше крупним, снажним покретима.* – Кво́ ти е́, што́ си се раскомса́л, ел те срби́ она́к си, ел ти ла́зи не́ка бу́ба? **3.** *рашчупа косу.* – Раскомса́ла се, па стану́ла ко бујаи́на.

раскри́ви се свр. *почне да храмље.* – Раскриви́ла ми се гове́да, зато́ј што су неко́вана.

раскр́кља свр. *расправи нешто што је умршено.* – Помогни́ ми да раскр́кљамо ова́ј тѣ́нка цре́ва.

раскр́кља се свр. (углавном у мн. раскркљају се) *ослободе се кучићи који су се приликом парења били закачили.* – Раскркља́ше ли се псета́на?

раскро́те се свр. *овце почну мирно да пасу.* – Кљд се о́вце раскро́те, ја́ седне́м па ма́лко поплете́м.

раскр́сиште с *в. раскрсје*. – По пути́шта, по друми́шта и по раскр́сишта и́ма сва́каве а́ле.

раскр́сје с *раскршће путева*; упор. раскрсиште, распутје. – Идо́мо за́едно до раскр́сје и ту́ј се раздвои́мо, а по́сле где́ е ошѣ́л не́ знам.

раскубе́ свр. *рашчупа, умрси.* – Раску́бла ко́се од жа́лос.

раскубе́ се свр. *рашчупа се.* – Кљд че д и́де у о́пштину да тра́жи по́тпару, она́ се раскубе́ и навлче́ се у ста́ре дре́е,ега́ би се на њу́ снажале́ли.

раскучи́ се свр. *свиња почне да скичи.* – О́шу, о́шу, сви́ње мо́е, / Што́ сте ми се разгрде́ле, / Разгрде́ле раскуча́ле (н. п.).

расла́би свр. *разлабави, олабави.* – Стегну́ла ми повеза́лка но́гу, мо́ра ју расла́бим. – Кљд се́дне уз оста́л да ручу́е о́н расла́би ка́ш, да би му по́више стану́ло у меши́нуту.

расла́би се свр. *попусти опасач,*

појас, раскомоти се. – Се́ди уз о́гањ, раслаби́ се и до́бро се огре́ј.

расла́ди свр. *расхлади, охлади*. – Кьд би ду́нул ветрьк да ни ма́лко расла́ди, ел че исцр̀цамо од же́гу.

расла́ди се свр. *расхлади се, охлади се*. – Чу д им да се гму́рнем у Тимо́к, да се ма́лко рсла́дим.

ра́сова ж *в. расовача*. – Да зде́немо мому́риште у ону́ј ра́сову. – Потражи́ не́ку до́бру ра́сову за про́цеп.

расова́с, -та, -то *који је рачваст, ракљаст*; упор. расоват (1). – Кьд би нашли́ не́ко расова́сто дрво́ за ви́лу. ви́ла.

расова́т, -а, -о **1.** *в. расовас*. – И́ма мло́го расова́та дрвја, ал такво́ какво́ ме́н тре́бе не ви́дим. **2.** *који је незгодан, искључив, нетрпељив, арогантан.* – Те́шко ч да изле́знеш на кра́ј с то́га Жи́ку, о́н је до́ста расова́т.

ра́совача ж *рачваста дрво, ракља*; упор. расова. – Ма́лко мому́риште́нце мо́ш се зде́не и у не́ку ра́совачу. – Одсе́кал сам едну́ расова́чу, да си жене́ с њу́ потпи́рају прање́.

расо́ли свр. *одстрани сувишак соли из неке намирнице, одсоли.* – Ћи́селу зе́љћу ту́римо у во́ду да се ма́лко расо́ли.

расо́лница ж *сок од киселог купуса, расо*. – Да на́јдем ма́лко расо́лницу ис ка́цу да пи́неш,ега́ ти бу́де бо́ље.

распамечува́ње с *гл. им. од распамечуе се.*

распамечу́е несвр. *чини да неко губи памет, способност расуђивања.* – Немо́ј ме распамечу́еш с такве́ твое́ на́мере!

распамечу́е се несвр. *губи памет, способност расуђивања.* – Распамечу́ем се, не́ знам по куга́ чу.

распандр̀ца свр. *упропасти, растури, разбаца.*

распе́кље свр. *раскопча, откопча.* – На́но, не мо́г си распе́кљем панталóнће.

распе́кље се свр. *раскопча се, откопча се.* – Распе́кље се у на́јголему зиму́ и тека́ и́де, вели́, не́ му зима́.

распекљува́ње с *гл. им. од распекљуе (се).*

распекљу́е несвр. *раскопчава, откопчава.* – Ти́ће по́че да распекљу́е панта́лоне и да трчи́ кьм мому́рузу.

распекљу́е се несвр. *раскопчава се, откопчава се.* – Распекљу́е се д и́де да катрано́ше.

распењáви се свр. **1.** *запенуша, разјари се.* – Немо́ј да си се распењави́л, ла́бни ма́лко, ел да зна́еш ни на на́с несу́ ру́ће у ду́пе. **2.** *расприча се и неда ником да дође до речи.* – Ел у́баво да се чове́к она́к распењáви ко Љу́ба Ћа́та, па не да́ва на ни́куга да зи́не?

распи́зди свр. *удари некога надланицом преко уста.* – Бо́ље ти е да ћути́ш, да ме не живци́раш ел чу те распи́здим, па ч да зби́раш зу́би у ша́ће.

распи́здри се свр. *расплаче се, расплаче се без неког разлога већ само ради ефекта који ће учинити на присутне.* – Са́мо се ти́ распиздри́, а ја́ ч те изби́ем, да бьр зна́м што рове́ш.

распи́на несвр. *разапиње*. – Распи́на свињску́ ко́жу да се шу́ши.

распи́на се несвр. *растрже се између многих послова.* – Распи́нам се између то́ље ра́боте и не мо́г ни́где ни́шта да урабо́тим.

распина́ње с *гл. им.од распина (се).*

распи́чка свр. **1.** *жестоко истуче некога наневши му телесне повреде.* – Распичка́ли га до́ле преда До́м. **2.** *растури, распрода будзашто, упропасти.* – Распичка́л то́ј има́ње.

распое́ се свр. *распева се*. – На́ша се Ми́ља дьнѝс бьш распоја́ла.

распола́га несвр. *располаже неком имовином.* – Башта́ распола́га с па́ре.

распола́гање с *гл. им. од располага.* – Стаи́ли ми то́ј на распола́гање.

распо́ли свр. *подели на половине, расече на половине.* – Располови́ едну́ ти́кву, па полови́н на свиње́те да́ј сѣг, а полови́н на пла́дне.

распо́лути свр. *в. располови.* – Кьд те тре́снем с ове́ј тилу́ђе ш ти распо́лутим гла́ву.

распо́лути се свр. *раздвоји се мисао, не зна на коју ће страну, неодлучан је.* – Ра́сполути ми се па́мет, не́ знам на кој́у чу стра́н, ел по ће́ркуту, ел по зета́тога.

распопу́ри се свр. *само се мало отвори пупољак пре него што ће се расцветати.* – Трнда́вил се распопури́л.

распо́рњача ж *кошуља покојника која је са њега скинута цепањем.*

расправи́ја ж *расправа, расправљање.* – Кьд се не́што догово́римо тека́ тре́бе да оста́не, а не да си по́сле и́мамо расправи́ју.

распра́и свр. 1. *очешља давно нечешљану и умршену косу (о жени).* – Док је ко́су распраи́ла, / Три́ гре́бенца истроши́ла (н. п.). 2. *разјасни, расправи.* – То́ј смо распраи́ли, не́ма ни́шта нераспра́ено.

распра́и се свр. 1. *очешља своју давно нечешљану и умршену косу (жена).* – Од ра́боту не́мам кьд да сти́гнем да се распра́им. 2. *расправи се, објасни се.* – То́ј це распра́и кьд-тѣг.

распра́ља несвр. 1. *чешља давно нечешљану и умршену косу.* – Распра́љам му коси́чће. 2. *расправља, разјашњава што је нејасно.* – Оста́ше да распра́љају, где́ да про́јде пу́тат.

распра́ља се несвр. 1. *чешља своју давно нечешљану и умршену косу.* – Распра́ља се едьнпу́т не́дељно. 2. *расправља се, објашњава се.* – И́ма јо́ш да се распра́љају и те́шко да че до зоре́ да се распра́е, пија́нице ни едне́ пија́не.

распраља́ње с *гл. им. од распраља (се).* – За́боле ме глава́ од то́лко распраља́ње.

ра́спранга ж *битанга.* – Она́ј твоја́ ра́спранга, па́к се би́ла по кава́не

распра́ска се свр. *одједном почне да виче, да праска.* – Смири́ се, што си се распраска́л ко лу́д.

распра́ти свр. 1. *пошаље на разне стране.* – Вра́чка че да распра́ти бо́љ̑ну и по го́ре и по во́де. 2. *све испрати које је имао испратити.* – Кьд распра́тимо го́сти, топр́в се́днемо да вечеру́емо.

распра́ча несвр. в. *распрачује.* – Куде́ и распра́чаш?

распрача́ње с *гл. им. од распрача.*

распрачува́ње с *гл. им. од распрачује.*

по потреби посла; упор. распрача. –

распрачу́е несвр. *шаље на разне стране.* – Сва́ко и ју́тро распрачу́ем: едни́ на копа́ње, едни́ по о́вце, едни́ по гове́ду.

ра́спре свр. *распори.* – Ра́спремо га па му изва́димо цре́ва и дро́б, на дивјо́тога вепра́, да се не усмрди́ дор га не донесе́мо у сало́.

распре́гне свр. 1. *испрегне стоку која је била упрегнута.* – Распрегни́ воло́ви и тури́ им се́но да еду́. 2. *рашири неку тканину и сл.* – Распре́гне чр̑гу да ју избу́ва. – Кьд ни е воља́ за ду́дови едьн се ука́чи да тресе́, а ми́ до́ле распре́гнемо на́јлон да па́дају у ње́га.

распре́гне се свр. *скине сукњу (запрегу).* – Не мо́г се распре́гнем кьд и́ма туџи́ љу́ђе.

распреме́ни свр. 1. *скине одећу, свуче.* – Распремени́ дете́то, ви́диш ли да му е же́га. 2. *свуче нову одећу, а обуче стару (коме).* – Чи́м се вр̑немо из шко́лу, ма́ти ни о́дма распреме́ни.

распреме́ни се свр. 1. *скине одећу са себе, свуче се.* – Распремени се па си ле́гај. 2. *скине нову одећу, а обуче стару.* – Де́ се иди́ распремени́, па да сту́римо сено́во.

распремењува́ње с *гл. им. од рспремељуе (се).*

распремењу́е несвр. **1.** *скида одећу са кога, свлачи.* – Ни́шта ме не питу́е, ти́ће у́зе да ме распремењу́е. **2.** *скида нову одећу, а облачи стару.* – Распремењу́еш ли га ти́, ел си по шта́луту и́де у но́ве дре́е?

распремењу́е се несвр. **1.** *скида одећу са себе, свлачи се.* – Кьд се она́ распремењу́е, ми се потка́чимо на нешто́, па наср̀тамо на пе́нцер. **2.** *скида са себе нову одећу, а облачи стару.* – Ако се не би распремењува́ле, дре́ете би ни ср̀чено овета́ле.

распре́че свр. *разгрне пепео у који је било нешто запретано.* – Ју́тром распре́чем жа́р, изва́дим оно́ј кво́ сам сино́ч била́ запрета́ла и ту́рим др̀ва на ње́г, да разгори́м но́в о́гањ.

рспречува́ње с *гл. им. од распречуе.*

распречу́е несвр. *разгрће пепео откривајући жар.* – Ба́ба распречу́е огњи́ште.

расприште́ше се свр. **1.** *појаве се пликови по кожи.* – Би́л се убо́л на рца́в ексе́р, па му се сьг расприштоса́ла нога́. **2.** *расрди се, разбесни се.* – Кьд се она́ расприште́ше, са́мо се скла́њај, док ју не про́јде.

распрозе́ва се свр. *почне поспано да зева.* – Придремча́е ми, па се распрозе́вам, не мо́г се уста́им.

распру́дина ж *напуштено земљиште, земља пустахија.* – Голема́ смо сироти́ња, че да по́мремо по туцé распру́дине.

распр̀ца се свр. *коза почне да тражи јарца, ради оплодње;* упор. распрчи се. – Свé ми се козé распрца́ле.

распр̀чи се свр. *в. распрца се.*

распу́ди свр. *отера, растера.* – Довéде дру́гу жену́ и ра́спуди си дéцу.

ра́спус м *школски распуст.* – За лéтњи ра́спус зна́е се – чу́вам о́вце.

распу́тиште с *раскрсница, сеоски трг.* – Слу́ња се по распу́тишта.

распу́тје с *место на коме се разиларе путеви*; упор, раскрасје.

распуште́нко м *онај који се је развео од жене, распуштеник.* – Па́нта Ћу́вало сьг распуште́нко, најури́л си жену́.

распу́шти свр. **1.** *прогласи распуст, ослободи ђаке похађања наставе.* – Ђа́ци распу́штени, и́ма ве́ч две́ не́деље. **2.** *дозволи коме да буде нерадан и непослушан.* – Распушти́ла си де́цу, па сьг поста́ли мангу́пи и не́радници. **3.** *расплете (косу).* – Распушти́ла ко́су од жа́лос.

распу́шти се свр. *занемари обавезе и дисциплину, почне се понашати распусно.* – Младиња́ се распушти́ла, да те Бо́г сачу́ва.

расрби́ свр. *почне несносно да сврби.* – Расрбе́ле га ра́не; зна́чи че га ма́ну.

ра́ст м бот (рет. обично се каже горун) *дрво храст* Quercus.

ра́ставич м бот. *вишегодишња жбунаста биљка из фам.* Asteraceae *бели пелин* Artemisia abcinthium L. – Ој пели́не, бе́л пели́не, / Сви́ те зову́, бел пели́-не, / Ја́ те зове́м ра́ставиче. / Мо́ж ли ме́не да раста́виш, / Од зла́ во́јна, сељáнина (н. п.)?

раста́вичје с бот. *досадан коров по влажним ливадама, њивама, барама из фам.* Equisetacea *висок 20 до 40 ст, раставић* Equisetum arvense L.

раста́и свр. **1.** *раздвоји, растави.* – Како́ су се уваги́ли напраи́ли се на клу́вче, не мо́г и раста́им. **2.** *расклопи, демон-тира неку скаламерију.* – О́н у́ме да раста́и мото́р, ал га по́сле н у́ме сата́и.

раста́и с ду́шу изр. *убије кога.*

раста́и се свр. **1.** *распадне се на делове.* – Растаи́ла му се са́дњишта и пре́дњишта, до́ле на прегла́бицуну. **2.** *разведе се (о мужу и жени).* – Ку́ј би ре́кал да це они́ раста́е!

растака́ло с *в. растакаљ̀ а.*

растака́љ̀ а ж *оклагија.* – Ре́ко да насу́чем ма́лко о́бђе, ал си не мо́г на́јдем

растака́љћуту.

расталáнти свр. *расприча, растелали.* – Немóј код њу ни́шта да врéвиш, онá че тóј óдма да расталáнти.

растáља несвр. **1.** *раставља, раздваја.* – Онóј што е вр̀зано немóј да растáљаш. **2.** *расклапа неку справу.* – Растáљају тáм онýј вр̀шалицу.

растáља се несвр. **1.** *распада се на делове.* – Нéче, брé, já га састáљам, онó се растáља. **2.** *разводи се (од мужа, жене).* – Растáљају се, не мóж да жи́ве зáедно.

растаљáње с *гл. им. од растаља (се).*

растéг м *мера за дужину која одговара растојању од врха браде до краја једне испружене руке.*

растéгљи свр. **1.** *развуче, рашири.* – Áјде ми помóгнеш да растéљимо овýј зáгажњу. **2.** *направи коре за гибаницу.* – Растегљи́ла сам óбђе за ђибáницу. **3.** *штедећи и по мало арчећи омогући да то што се арчи што дуже траје.* – Растéгљим еднý кáнту мáз на цéлу гóдин. **4.** *разграби.* – Растегљи́ли тóј квó е остáло по њéг, сѝг нéма ни́шта. **5.** *развуче и покида.* – Пéчено пи́ле се не сечé, него сáмо ýзнеш растéгљиш га и расћи́неш га.

растегљувáње с *гл. им. од растегљуе.*

растегљýе несвр. упор. растеза. **1.** *растеже, развлачи.* – Прáла сам кошýље па и мáлко растегљýем да се по прáво осýше. **2.** *прави коре за гибаницу.* – Растегљýем мáлко óбђе, чу да прáјнем еднý ђибáничку за кнóчи. **3.** *помало арчи нешто да би што дуже трајало.* – Растегљýем шићéрат да и́ма и за преко прáзницити.

растегљýе се несвр. *растеже се, развлачи се.* – Растегљýе се ко да е гýмено, а нé.

растéж м *растиње, коров.* – Ако нéма љýће у кýћу, растéж óдма пóчне да вáча авли́ју.

растéза несвр. *в. растегљуе.* – Детé растéза тѝнко црев̀ó, што му далá бáба из пýшницу. – Ратéзам мáзат, егá би имáли док не закóљемо свињý.

растезáње с *гл. им. од растеза.*

растéра свр. (поред осталих значења). *одагна, отера кога или шта*; упор. раскара (1). – Немóј да сéдаш на тýј столи́цу, че те растéрају одóтле, тýј трéбе да сéдне кмéт. – Реши́л да си растéра женý.

растéра у днó изр. грн. *покретањем кола грнчар најпре гућицу "растера у дно", тј. целу ту лоптицу блата уобличи у један округли "колач"из кога ће потом извући суд.*

растл̀сти свр. *загреје неко јело да отпусти масноћу.* – Узни́ да рстл̀стиш мáлко сушени́чће у рéлну.

растл̀сти се свр. *ороси се чело човеку и почне да се пресијава.* – Мужјéви се топр̀в растлсти́ли, и́ма да седý до зорé.

растобáши се свр. *разбашкари се.*

растóв, -а, -о *који је припада храсту, који се односи на храст, који је од храстовог дрвета.* – Растóву грáџу да кýпиш, али да глéдаш да е рáсла у лицé. – Тáм сам гледáл у Крýшевац, па накóлани свé растóви бýричи, да у њи́ прећипýе рећи́ја прáена од винó.

растóвина ж *храстово дрво као грађевински материјал.* – Дирéцити мóра да му бýду од растóвину, а другóто си мóже и од нéко дрýго дрвó. – Ланпéријуту напраи́л од растóвину, па јáко ýбаво.

рáстока ж *речни рукавац.* – Одвр̀немо рáстоку, да вáчамо ри́бе.

растóли свр. **1.** *уситни и расплине, претвори у прах.* – Мрáз зи́ми растóли орáње. **2.** *разбокори.* – Сл̀нце и ћи́ша растóле млáду пшени́цу, па из еднó зр̀но пóјду по нéколко стручи́ча.

растолмáчи свр. *растумачи, објасни.* – Нé ми бѝш јáсно, де ми га растолмачи́ јóш едьнпýт.

расто́чи свр. **1.** *што више размакне задње од предњих точкова на запрежним колима.* – Пр́во ко́ла расто́чим, па тѣ́г ту́рам дру́жила. **2.** *растргне удове коме.* – Врза́ли га за ко́њи, па га расточи́ли.

расто́чница ж *руда која спаја задње и предње точкове запрежних кола*; упор. опаш (2), опашка (2), повозница, срченица. – Расто́чница тре́бе да е пра́ва и јака́.

растр́ви свр. *растури, разбаца.* – Како́ мо́ж то́лко да растр́виш те́ј ала́тће, па ја́ мо́ра д и́м по те́б да и збѝрам.

растр́ви се свр. **1.** *растури се, развуче се.* – Растрви́ла се сла́ма на све́ стра́не. **2.** *оде на разне стране.* – Растрви́ше се деца́ по́ свет.

растр́г м *мера за дужину која одговара растојању између врхова прстију раширених руку.*

растре́ља се свр. *стане стрељати, жигати, пробадати (о болести).* – Ра́срди се бла́га ра́на... / Ра́сева се, ра́стреља се (б).

растрепти́ се свр. **1.** *стане бујати, кипети од снаге, здравља и лепоте.* – Миле́на се, како́ до́би дру́га дете́, ра́стрепта, поста́де дру́га жена́, у́бава, здра́ва, ве́сала. **2.** *узбуди се, растресе се, расрди се.* – Како́ виде́ да су е извади́ли конпи́р она́ј се жена́ ра́стрепта, по́бесне, не може́ се сми́ри до́ кночи.

растресе́ се свр. *устрепти, узнемири се, изгуби моћ владања својим мислима и поступцима.* – Пи́је не́ћи ила́чи од жи́вци, али па́к му не́ћи пу́т до́јде да се за ситни́цу ратресе́.

растр́жичје с бот. *врста лековите биљке.*

растр́ка свр. **1.** *растрља, размаже.* – Пљу́не на па́тос, па га растр́ка с но́гу, сељак. **2.** *трљајући омекша што.* – Растр́кај ма́лко лу́кат за пре́трно.

растр́ка се свр. *оједе се.* – Растрка́л се мецу но́ђе.

растрља́чи свр. **1.** *забашури, растегне неки посао у недоглед тако да га и не обави.* – По́там, по́вам растрљачи́ше ра́боту и по́сле ко да ни́шта не́ ни било́. – Чу да гле́дам да га не́како, ако мо́г растрља́чим, ку́ј че се биглосу́е сѣ́г по то́ј. **2.** *в. растрка.*

растрља́чи се свр. *толико се отегне неки посао да се на његов циљ и завршетак заборави.* – Не́че га реша́ва, сѣ́г него че́ка да се то́ј растрља́чи.

расту́ди свр. *расхлади (воду).* – Ако ти е вода́ за купа́ње ја́ко же́шка си́пи у њу студену́, да ју расту́диш.

расту́пи се свр. *размакне се, разиђе се.* – Кьд жена́ ра́ца на њу́ се кочи́не расту́пе, та дете́ мо́ж да изле́зне.

расту́ра несвр. **1.** *скида одећу, разодева.* – Расту́рај дечи́јуту, па им де́кај да спу́. **2.** *жестоко туче некога.* – Расту́ра га од бо́ј.

расту́ра се несвр. **1.** *свлачи се, разодева се.* – Ба́ба се расту́ра да си ле́га. **2.** *упропашћава се од тешкога рада.* – Расту́рам се од ра́боту и па ни́шта несѣ́м сте́кал. **3.** *разилази се (народ) са неког скупа.* – Поче́ше да се расту́рају окол едина́ес са́та.

расту́ри свр. **1.** *скине одећу, разодене.* – Расту́рим де́цу пред спање́. **2.** *страшно истуче некога.* – Растури́ли га од бо́ј. **3.** *победи некога у игри великим резултатом.* – Растури́ли га на кли́ћери, све́ му узе́ли. **4.** *разастре по конопцу, пречагама и сл.* – Јуче́р би́л пр́стен, а дьнѣ́с Ми́лица растури́ла да́р. – Да расту́риш ме́со и да га потпу́шиш.

растури́дом м **1.** *распикућа.* – Ти́ја растури́дом све́ про́пи и про́карта. **2.** *жена која осваја туђе мужеве и разара породице.*

расту́рница ж **1.** *разилажење учесника неког скупа (свадба, крштење и сл.).* – Не мого́ по́рано, него сти́го на расту́рницу и оста́ гла́дан. **2.** *трећи дан*

крсне славе; упор. паничћин дьн. **3.** *страховито тучење некога.* – Би́е га па му пра́и расту́рницу. **4.** *побеђивање противника у некој игри.* – Гле́дај, ко му пра́им расту́рницу.

Расту́рница ж *последњи дан Мратиње недеље*.

растуцува́ње с *гл. им. од растуџуе*.

растуцу́е несвр. *расхлађује врелу воду хладном водом.* – Ја́ му растуџу́ем воду́ту, а о́н о́ка да га јо́ш па́ри.

ра́сћид м *престанак везе, прекидање, раскидање*. – Дошло́ до ра́сћид, несу́ ви́ше могли́ да жи́ве за́едно.

расћи́да несвр. *прекида везе, односе.* – Не́чу да и́мам ни́шта с ње́г, расћи́дам.

расћи́ма се свр. *размаше се (рукама, роговима и сл.).* – Бу́лча се расћима́л од о́боди.

расћи́не свр. **1.** *кидањем раздвоји, раскине, раскида.* – Оту́д и́ду ву́ци, / Ву́ци првоште́нци, / Па усо́ва расћину́ше (б). **2.** *обустави неки посао или однос.* – Ви́ше се не заба́љају, расћину́ли. – Расћину́ла се сва́дба.

расћињу́е несвр. *в. расћида*. – Не расћињу́е она́, веч о́н.

расћипи́ се свр. **1.** *почне да ври, да кључа.* – Кьд се ма́з расћипи́, да му сма́лиш о́гањ. **2.** *узбуди се, растресе се, расрди се.* – Расћипи́ се па полуде́е.

расћипу́е се несвр. *почиње да ври.* – О́ш кьд му кладе́м о́гањ а топр́в се сѝг расћипу́е.

расћи́сне свр. *омекша што у некој течности.* – Расћи́сни ле́б и да́ј на ку́че.

расћи́сне се свр. **1.** *омекша што у некој течности.* – Че́кам да ми се расћи́сну опѝнци, ја́ко се били́ спе́кли. **2.** *сневесели се, постане кењкав (о детету).* – Дете́но се не́што расћи́сло, ел си не́ доспа́ло, ел му не́што не́ добро́. **3.** *наљути се.* – О́н е га́дан кьд се расћи́сне.

расћи́шка се свр. **1.** *постане невесео и кењкав, разболи се (претежно о детету).* – Расћишка́ло се дете́во, де да ви́димо не́ма ли ва́тру. **2.** *направи се лапавица.* – Расћишка́ло се вре́ме.

расћунти́ се свр. *разболи се, малакше, онемоћа.* – Расћунта́ла ни се свиња́, не́ знам кво́ че да пра́имо.

расу́че свр. *одвије оно што је било усукано.* – Расучи́ те́ј пово́рће, ви́диш да и ни́како неси́ усука́л, па и осучи́ по́ново.

расу́че се свр. *занесе се у сукању (обично кора за гибаницу).* – Она́ не во́ли то́ј да рабо́ти, али сѝг се ба́ш расука́ла, не ди́р ју.

расцьвти́ свр. упор. рацавти. **1.** *расцвета.* – Бе́ла ру́жа бе́л цве́т расцьвте́ла. **2.** фиг. *удари некога и нанесе му повреду, раскрвави.* – Чу ти расцьвти́м но́с, кьд те уда́рим.

расцьвти́ се свр. упор. рацавти се. **1.** *расцвета се.* – Кьд се љуби́чице расцьвту́, прошла́ е зима́. **2.** фиг. *поцепа се.* – Расцьвте́ле ми се панталóне на коле́на. **3.** фиг. *разбије се.* – Па́де ми лубени́ца, па се ра́сцьвте. **4.** фиг. *постане црвен и набубри.* – Расцьвте́л му се но́с од ређи́ју. – На свињу́ се расцьвте́л про́д. **5.** фиг. *пролепша се.* – Љу́бица се топр́в сѝг расцьвте́ла.

расцва́ри свр. *в. расчвари*. – Де́да Мика́јло расцвари́л ма́лко слани́нку у кубе́.

расцва́ри се свр. *в. расчвари се*. – Му́жје се расцвари́ли уз оста́л, па се не ди́зају.

расцве́ли свр. *ражалости кога, расплаче кога.* – Што́ си ми расцвели́ла дете́?

расцве́ли се свр. *расплаче се, растужи се.* – "Што́ цве́лите у́баву дево́јћу"? / "Она́ се е од се́б расцвели́ла" (н. п.).

расчва́ри свр. *загреје нешто да оно почне да цврчи*; упор. расцвари. – Узни́ да расчва́римо едну́ сушени́цу.

расчва́ри се свр. *загреје се од пића;*

нагреје се; упор. расцвари се. – Де́да се расчвари́л уз огњи́ште.

расчво́ка свр. *разбије коме главу.* – Расчвока́л му гла́ву с ка́мен.

расче́ свр. *разатка*. – Погреши́ла сам у ткање́, па сѝг мо́ра да расче́м полови́н ме́тар.

расче́пи свр. **1.** *рашири, раскречи*; упор. рачепи. – Жена́ кљ седи́ несме́ да расче́пи но́ђе. **2.** *кидајући покида на комаде.* – Расче́пи пе́чено пи́ле.

расче́пи се свр. упор. рачепи се. **1.** *раскречи се, рашири ноге.* – Сра́м ју би́ло, како́ се е расчепи́ла. **2.** *пода се (о жени).* – На куга́ се све́ она́ не́ расчепи́ла.

расчепо́љ м *женско дете, женско чељаде*. – Нараџа́ла са́мо расчепољи́, ни едно́ му́шко.

расчепу́ља ж *лака, неморална жена*.

расчета́ли се свр. *биљка се разбокори.* – Пшени́це се расчетали́ле.

расчивто́ше се свр. **1.** у пеј. значењу *почне да баца чивтета*. **2.** фиг. *наљути се, расрди се.* – Ку́ј ти е ђа́вол та си се расчивтоса́л?

расчове́чи се свр. **1.** *скапа од тешког рада.* – Расчове́чим се од ра́боту, па ју́тром не мо́г да се ди́гнем. **2.** *престане физички да личи на идеализовану фигуру човека.* – Угои́л се, па се расчовечи́л.

расчовра́ти свр. *проврти већу рупу него што треба.* – Не́ тре́бало да расчовра́тим ову́ј ду́вку ово́лко.

расчовр̀ка свр. *рашчепрка.* – Вра́не ни це́ло конопљи́ште расчоврка́ле.

расчовр̀љи свр. *умрси, остави у нереду.* – Расчоврљи́ла ко́се, подбу́ла и засу́кана.

расчо́рка свр. *мешајући и ћушкајући растури.* – Кљд си појдо́ше они́ расчорка́ше о́гањ.

расчо́рља свр. **1.** *умрси, доведе у неред*; упор. рачорља. – Расчорља́ла ко́се ко бу́нџула. **2.** *в. расчорка.*

расчо́рља се свр. *умрси косу, доведе своју косу у неред*; упор. рачорља се. – Што́ си се, мори́, расчорља́ла, ел не́маш че́шаљ да се оче́шљаш?

расчумља́ви свр. *расчупави, умрси.* – Нео́мита, расчумљави́ла ко́се, гро́зна.

расчу́рка свр. **1.** *размеша, разбије неку масу.* – До́бро расчу́ркам копри́ве у гр̀не и ту́рим ма́лко брашанце́. **2.** *растури, направи неред*; упор. расчорка.

расчу́шка свр. **1.** *ћушкајући растури.* – Расчушка́ше големо́ броби́њало. **2.** *поруши до темеља, поруши да не остане ни трага од онога што се је ту налазило.* – Да у́знемо да расчу́шкамо ону́ј коли́пку и да напра́имо но́в трља́к. **3.** *поквари неки договор, неки подухват.* – Расчушка́ше сва́дбуту, не́ма се узи́мају.

расчушкува́ње с *гл. им. од расчушкуе.*

расчушку́е несвр. *ћушкајући растура.* – Ел те не́ греота́ да расчушку́еш броби́њалото?

расшебе́чи се свр. **1.** *раскопча се, раздрљи груди.* – О́н кљд се́дне уз оста́л па се расшебе́чи, не ди́за се лѝсно. **2.** *бахато се понаша, на све остале гледа са потцењивањем.* – Расшебечи́л се и сма́тра да е гоџа́ големо́ говно́.

ра́т м геогр. *дугуљаста земљишна хрбат која се по правилу налази између два водотока и од њиховог се ушћа диже у висину, рт. Јавља се најчешће у топонимијским сложеницама типа: Кременират, Мимерат, Равнират.*

ра́тан, -тна, -тно *који је широк, пространа, комотан (претежно о одећи, обући и зградама)*. – Купи́ли ми ра́тне ци́пиле, велу́ кљд порасте́м че ми буду́ томѝн. – Ра́тна ви ова́ј со́ба, мо́ж у њу о́ро да се и́гра.

рати́ја ж *хартија, папир*. – За́ви ми га у не́кву рати́ју.

рати́ка ж бот. *в. вратика* Tanacetum vulgare L.

рати́шан, -шна, -шно *који је од хартије*. – Рати́шна ка́па.

рати́шка ж *дем. од ратија*. – Све́ рати́шће да збе́реш и да ту́риш у́ огањ.

ратишља́к м *зб. од ратија*. – Ратишља́к на све́ стра́не.

ратобо́рац м *јунак, храбри лудак*. – "И́де оту́д едн̑ ратобо́рац", о́ка они́ја Све́та Бо́жић и поми́ца се с ду́пе у́назад.

ра́тување *с. гл. им. од ратуе*.

рађи́та ж бот. *жбун из фам.* Salicaceae *висок до 4 т. Гранчице танке, врло савитљиве, сјајне, црвенкасте. Расте поред воде, црвена врба* Salix purpurea L. – Пли́вај, бра́ле, и ру́ком се ма́ши, / Прива́чај се бре́гом и рађи́том (н. п.).

Рађи́та ж *име*.

рађи́тис м бол. *в. ракитис*.

рађитича́н, -чна, -чно *који је оболео од рахитиса, рахитичан*. – Гоџа́ деца́ су дњ̑с рађи́тична.

рацавти́ свр. *в. расцьвти*.

рацавти́ се свр. *в. расцьвти се.*

раце́пи свр. *расцепи*. – Ни́како не мо́г да раце́пим ово́ј дрво́, мло́го и́ма чепари́ по ње́г.

ра́ци м мн. (јд рак) *ракови*. – Де́да нава́ча пл̑ну трба́љ̑у с ра́ци.

раче́пи свр. *в. расчепи*. – Што́ си, мори́, рачепи́ла кра́ци?

раче́пи се свр. *в. расчепи се*. – Ти́ би те́л да ти се раче́пи са́ма.

раче́шља свр. *рашчешља.* – Ви́та Је́ла ко́се рачешља́ла (н. п.).

раче́шља се свр. *рашчешља се.* – Рачешља́ла се и тре́би си вь̑ше.

рачо́рља свр. *в. расчорља*. – Кьд му даде́ш да еде́ о́н са́мо рачо́рља оно́ј по тањи́р и ма́не се.

рачо́рља се свр. *в. расчорља се*. – Рачо́рља се па се напра́и на бу́нџулу.

рачу́н м (поред осталих значења) *обраћање пажње на понашање, на оно што се чини, на однос према појединцу и заједници*. – Води си рачу́н кво́ рабо́тиш. в. води си рачун.

рачуна́ње с *гл. им. од рачуни*. – Рачуна́ње на́ прсти.

рачу́ни несвр. **1.** *рачуна, израчунава.* – Не мо́г да рачу́ним на́помет, мора́л би да у́знем пла́вез. **2.** *предвиђа, претпоставља.* – Рачу́ним да то́ј не́че да и́де л̑сно. **3.** *сматра.* – Рачу́ним да смо не́ћи при́јете́љи.

ра́џа несвр. **1.** *доноси на свет дете, пораћа се.* – Она́ ра́џа сва́ку дру́гу го́дин. **2.** *доноси род, плодове.* – Ова́ј њи́ва до́бро ра́џа мому́рузу. **3.** фиг. *ради нешто што је немогуће.* – Че́ш да ра́џаш ме́чку, кьд те прити́сну.

ра́џа се несвр. **1.** *долази на свет рођењем (о детету).* – Ра́џају се деца́ ко пле́ва. **2.** *излази, појављује се (о сунцу).* – Сл̑нце се ра́џа на И́сток.

рџа́ње с *гл. им. од рџа (се).*

рашлама́ ж *в. рапьцьк*. – Рашламу́ си са́ма пе́стуем, не купу́ем.

раштр̑кља се свр. *разобада се.* – Раштркља́ли се воло́ви, не мо́г и збе́рем.

раштрље́ка свр. *разбаца, растури.* – Кьд не́што рабо́ти, о́н све́ ала́тће́те раштрље́ка.

раштрље́ка се свр. *растури се, разиђе се.* – Раштрљека́ла ми се деца́ по́ свет.

раштрље́чка свр. у дем. значењу *раштрљека.*

раштуми́ се свр. *омекша у некој течности и расплине се.* – Надро́бим су́в ле́б у млеко́, че́кнем да се раштуми́ и ку́сам.

ра́шчичи м бот. *вишегодишња коровска биљка из фам.* Papilionaceae. *Има дубок корен и с гомољима, одакле избацује нове биљке. Стабло је танко, голо, разгранато, пење се уз друге биљке. Црвени цветови су груписани у гроздасте цвасти, гомољасти грахор* Lathyrus tuberosus L.

ѓба несвр. **1.** *снажно гризе нешто тврдо тако да се чује како гризе.* – Чу́ем не́што ѓба, ѓба, књд погле́дам Мила́нове сви́ње уле́зле у мому́рузу и еду́ ти́кве. **2.** *одсечно сече траву неком алатком.* – Са́мо ѓба с ко́су.

рба́ње с *гл. им. од рба.*

рбе́ несвр. **1.** *стока пасе крупно биље тако да се чује како гризе.* – Погле́ ко воло́ви рбу́ стру́чје од мла́д мому́руз. **2.** *човек једе неки прилично чврст плод да му све рушти под зубима.* – Јо́ва рбе́ ја́бл̥ку.

ѓбење с *гл. им. од рбе.*

рби́ја ж *в. арбија.*

ѓбне свр. **1.** *једном захвати устима неку крупнију биљку (о стоци).* – Су́ну се кра́ва и ѓбну едѣ́н ко́рен. **2.** *само једном загризе неки тврд плод тако да се гриз чује.* – Ѓбну са́мо едьнпу́т од кру́шкуту и књд виде́ да е црви́ва вр̥љи ју.

рве́ несвр. *в. рбе (2).* Ако не́мам књд да се́цкам ти́кве за сви́ње, ја́ им вр̥љим полути́не и оне́ си рву́.

ѓга несвр. **1.** *гура нечим танким напред, назад у нешто тесно.* – Ѓга с дрво́ у дувѣ́л да исте́ра лиси́цу. **2.** *удара некога мотком тако да га уствари убада том мотком.* – Ѓга га у сла́бине. **3.** *грди некога.* – Ѓга га ко пше́шљака. **4.** *иде насумице.* – Запуца́л па ѓга пра́во преко лозја́.

рга́ње с *гл. им. од рга.*

рга́тин м *аргатин, надничар.*

ѓгља несвр. *грди некога на најгрубљи и најжешћи начин.* – Свѣ́ћи дѣ́н си ѓгља сина́тога за не́што.

ѓгља м *онај кога сваки дан ргљају, грде.* – Ѓгљо едѣ́н, када́ ч па́мет да доби́еш?

ѓгљав, -а, -о *који је огуглао од ргљања, грђења.* – Ѓгљо, ѓгљави.

ѓгне свр. **1.** *неком мотком муне у нешто тесно.* – Ѓгни јо́ш не́ћи пу́т, па ако́ не изла́зи ти́ га мани́. **2.** *гурне мотком или чим другим некога.* – Ѓгну га у мешину. **3.** *нагло крене у неком неочекиваном правцу.* – Ѓгну књм ро́винуту, смандрља́ се у њу и не́ста. **4.** *упадне у нешто, у неку јаму.* – Па́зи да не ѓгнеш у буна́р, ел јо́ш му не́ наме́штен центра́ч.

ѓ̀ђа ж *онај који је гад, неваљалац.* – Ма́рш одо́тле, ѓ̀ђо е́дна.

рђа́ва бо́лес ж бол. *в. ветар.*

рђа́вство с *неваљалство.* – Твое́ га рђа́вство ни у књи́ђе не́ма.

рђо́сан, -а, -о **1.** *који је рђа, покварен, подао и неискрен.* – Ту́ј ли ч ми ѓ̀ђу, рђо́сану за снаѓ доведе́ш? **2.** *који је зарђао.* – Ел не́маш не́ћи но́ви, веч ови́ја рђо́сани ексе́ри?

рђо́ше се свр. **1.** *запусти се, престане да води рачуна о свом изгледу.* – Бритви́ се, ми́ се, премењу́ј се, немо́ј се рђо́шеш ко не́ћи слепѣ́ц. **2.** *направи се на рђу, на лошег човека.* – То́ма бе́ше до́бар чове́к, сѣ́г се не́што рђоса́л.

ре́ба несвр. *удара некога штапом уздуж и по ребрима.* – Слу́шај ти́, башта́ ли си ми, кѣ́в ли си ми, не́ч ти́ ви́ше ме́н да ре́баш, ел мо́ж да се де́си да ја́ по́чнем те́б.

реба́ње с *гл. им. од реба.*

ребеча́ње с *гл. им. од ребече се.*

ребе́че се несвр. *гласно се смеје, смеје се као коза кад врешти, а све ради скретања пажње на себе (о жени).* – Ребе́че се ко сва́ка ку́рва.

ре́бне свр. упор. репне. **1.** *удари кога мотком уздуж.* – Ре́бну ме, та ме ра́сипа, али не́чу да му оста́нем дл̀жан. **2.** *разреже дажбину.* – Ре́бнули ме с два́ес ба́њће по́рез. **3.** *осуди.* – Суди́ја га ре́бнул с три́ го́дин.

ребре́ње с *гл. им. од ребри (се).*

ре́бри несвр. *бије неког мотком преко ребара.* – Ребри га ко вола́ у гради́ну.

ре́бри се несвр. **1.** *излежава се, ленствује.* – Докле́ ти́ ми́слиш да се ре́бриш по те́ја ладави́не? **2.** *иде укосо, не иде како треба.* – Во́л се ре́бри у ора́ње, ел му е те́шко. **3.** *дрви се, одваја се од друштва, прави се важан.* – Бьш ме бри́га што се ре́бриш, то́ј си е твое́.

ре́брња м *троугласти платнени клин који се уметао са стране, испод мишица, да би се проширила кошуља наниже*.

ребро́ с **1.** *орнаментни мотив на двопређним чарапама*. **2.** *издужено камените брдо.* – Ко́њско ребро́ (топ.), Широ́ка ре́бар (топ.). в. говеца ребра, на ребро.

ревена́ ж *седељка мушког друштва уз јело и пиће. Сваки следећи састанак је код другог учесника*. – Напраи́ше ревену́, изе́доше и попи́ше све́ какво́ е има́ло.

реги́стуе несвр. **1.** *венчава световним браком.* – Че се пр́во реги́стују у ме́сну канцела́ринју, па че се по́сле венчу́ју у цр́кву. **2.** *врши регистрацију, уводи у регистар.* – Мо́ра да реги́стуем а́уто, а сла́бо стои́м с па́ре.

ре́гне се свр. *мрдне, покрене се да нешто ради.* – Не́че се ни ре́гне, а камоли да не́што напра́и.

ре́д *в. на два реда*.

реда́к м *земљиште под ретком шумом и ливадама*. – Ко́њсћи реда́к (топ.).

редьк м *дем. од ред, редић*. – Дако е мьнечьк и о́н си те́ра едьн редьк у копа́ње.

ре́де се несвр. мн. **1.** *договарају се о кућним пословима.* – У́баво се ре́де, зато́ј и напре́ђују. **2.** *постављају се, стају у ред.* – Од саба́јле по́чну да се ре́де пред пека́рницу за ле́б, ел ако се оба́је, не́че, мо́ж, да и́ма за њи́. **3.** *обређују се, пију из истог суда по реду.* – Ре́димо се с оно́ј шу́ле, док неста́не. **4.** *следе један за другим, ређају се.* – Ре́де се на њу́, док се сви́ не изре́де.

реде́ње с *гл. им. од реди.* – Реде́ње ћереми́де почи́ња одоздо́л, од пр́вњи ре́д.

ре́ди несвр. **1.** *слаже у ред, ређа.* – Ре́ди цре́п на ку́ћу. **2.** *одређује, распоређује, упућује на посао.* – Ме́н и те́б реди́ше да пасе́мо ја́ганци. **3.** *спомиње све по реду (у песми, клетви, нарицању).* – Кьд она́ ва́не да ку́ка, па ста́не да ре́ди, стра́ да те ува́ти. **4.** *обилази редом (рођаке и пријатеље).* **5.** *уређује, удешава.* – Со́кол стои́, пе́рје ре́ди, / Пе́рје ре́ди, ту́жно гле́да (н. п.). **6.** *саветује, подучава.* – Учи́ ме, ма́ле, реди́ ме, / Како́ да мо́му прева́рам (н. п.).

реди́чи м *орнамнтни мотив на двопређним чарапама.*

ре́дно прил. *ред је, право је.* – Ре́дно е да и на ме́н оста́и не́што, кьд сам га то́лко помага́л.

редњина́ ж бол. *епидемија, редња.* – Затвори́ло ми но́с, мо́ра да и́ма не́ка редњина́.

ре́дом прил. **1.** *по хоризонтали, по изохипси (ићи).* – Поји́ ре́дом преко ону́ј ко́су и не мо́ж да га не на́јдеш. **2.** *по реду, по редоследу.* – Са́мо не́ка и́де ре́дом, ку́ј се како́ рацал тека́ и да мре́.

ре́домће прил. у дем. значењу *редом (1).* – Са́мо д и́деш ре́домће, ре́домће и не́ч да проми́неш.

ре́домшће прил. *в. редомће.* – Еве́ овде́ покре ову́ј коли́пку па ре́домшће, ре́домшће и ч да сти́гнеш до та́м где́ си пошьл.

режьњ м **1.** *мотка на коју се натиче заклано живинче ради печења над ватром*; упор. ржањ, ржьњ. – Че да пече́мо ја́гње на режьњ. **2.** *кришка већег плода.* – Да́де ми Се́вда едьн режьњ од ти́кву пе́ченку. **3.** *врста просте преслице за предење конопље.* **4.** *мотка којом се окреће и кочи задње вратило на ткачком разбоју.*

режњьк м *дем. од режьњ (1, 2)*; упор. ржњьк. – Ако га пече́ш на пека́рницу че

ти тре́бе по́мал режњ́ак. – На сва́ко дете́ да́доше по едѝн режњ́ак лубени́цу.

режњи́ка ж *лотра на запрежним колима начињена у облику једнокраких мердевина, с тим што са једне стране вире шиљци. Служи за превоз кабастих терета: сена, сламе, снопља и др.*; упор. литра, литра ражњача, литра ражњичара, ражњика, ражњица, ржњика.

ре́за ж *старинска брава, засун, запор*. – Зарези́ с ре́зу, па и јо́ш потпри́ с не́ћи дуба́р, врата́та.

ре́зало *с савијено сечиво за брање грожђа*. – Кьд поо́димо у бе́рбу сва́ћи си понесе́ свое́ ре́зало.

ре́залце с *дем. од резало*. – Да́ј ми тво́ето ре́залце, мо́ето ми шту́че у ко́тарку.

реза́ч м *радник који орезује виноград*. – Резачи́ си све́ сце́пе панталóне на коле́на, ел то́ј се рабо́ти клечечѓи́.

резе́ран, -рна, -рно, *који је резервни, који се налази у резерви*. – И́маш ли ти резе́ран то́чак у тво́ево а́уто? – Ако ти пу́кне гу́ма, где́ ти е резе́рна? – Едногá у Трго́виште ока́ли Резе́рна Загла́вка.

резе́рба ж **1.** *војни обвезници који су одслужили стални кадар, а позивају се у војску по потреби.* – Чим пози́вају резе́рбу, ку́ј зна́е кво́ че бу́де. **2.** *сачувана количина нечега за каснију употребу, залиха.* – Нек оста́не едѝн ца́к бра́шно за у резе́рбу.

резерба́р м *в. резервар.*

резерва́р м *сабиралиште за течност у облику базена или у облику метлних или дрвених судова*. – Сце́пен ти резерва́р на а́утото, зато́ј ти мло́го тро́ши бенси́н.

резе́тла ж бот. *зељаста украсна биљка из фам.* Resedaceae *резеда* Reseda odorata L.

ре́зик м *ризик*. – То́ј е тво́ј ре́зик. – Купи́ на пи́јац гове́ду, на ре́зик.

резика́нт м *онај који ризикује*. – То́ј е чове́к резика́нт, не́ се сти́сал ко неѓи́.

ре́зикување с *гл. им. од резикуе*.- Не́ ме́н за ре́зикување.

ре́зикуе несвр. *ризикује.* – Несѝм мло́го резикува́л, са́мо главу́ту лу́дуту.

рези́л м *брука, срамота*. – То́љћи рези́л се на́праи, бьш забаѓа́в.

резилѝк м *в. резил*. – Пу́кьл резилѝк по сало́.

рези́лба ж *резидба (винограда или воћака).* – Ју́тре че у рези́лбу да и́мамо троѝцу љу́цћи.

рези́лење с *гл. им. од резили (се).*

рези́ли несвр. **1.** *грди кога употребљавајући погрдне речи.* – Ако то́ј рабо́тим и́ма ме ма́ти по́сле рези́ли. **2.** *својим понашањем и говором доводи у непријатну ситуацију онога који је с њим у друштву, брука кога.* – Не́чу д и́м с те́б на́ оро, да ме рези́лиш у те́ј сце́пене дре́је. – Немо́ј ме рези́лиш пред оно́љћи свет, води́ си рачу́н ко се пона́шаш.

рези́ли се несвр. *брука се, срамоти се.* – Што се рези́лиш с то́љћи мѝнечьк по́клон?

рази́лно прил. *непристојно, срамотно.* – Рези́лно е то́ј да вре́виш.

ре́зично прил. *ризично.* – Ре́зично е д и́деш зи́ме преко бр́в, мо́ш се ву́знеш и да па́днеш у во́ду.

ре́зне свр. у дем. значењу **1.** *одреже, одсече*. – Ре́зни ми јо́ш ма́лко ле́бац. **2.** *зареже, засече.* – Де́ да ти ја́ ре́знем јо́ш едну́ ра́бушку, на те́б, овде́. **3.** *насече*. – Ре́зни, си́не, на ба́бу ма́лко дрвца́. – Ре́зни од сушени́цете!

резни́ несвр. **1.** *вино које превире добија резак, пријатно горак укус.* – Вино́во поче́ло да резни́, не́ ви́ше мѝс. **2.** *вода која изазива језу од хладноће кад се у њу уђе.* – Вода́ва ели́с резни́, бьш добра́ за купа́ње.

ре́зница ж *постројење за резање дрвене грађе, пилана, стругара*. – Намера́вам да оте́рам тру́пови на

ре́зницу, че ми тре́бу дѣ́ће за окол пло́чуту.

река́ ж *јачи стални водени ток који настаје од извора или од потока*; упор. Алдина река.

ре́кла ж *хаљина*. – У́бава ти та́ј ре́кла. Где́ си ју купи́ла?

рекне́ свр. **1.** *постави се, заузме став.* – И́звади пи́ле из шпо́рет, оно́ жл̥то́, па рекло́ ова́к (показује гестом како му стоје батаци). – Рекне́ с ру́ће ова́к и пређи́не га, ла́нацат. **2.** *учини што по свом нахођењу.* – Суди́ја те мо́ж осу́ди колко́ си рекне́.

ре́лна ж *затворени део штедњака у коме се пече, пећница, рерна*. – Тури́ш га у ре́лну и преље́ваш га с ону́ј води́цу, оно́ се тѣ́г опече́, па жл̥то́.

Ренди́ја ж *име*.

ре́па несвр. **1.** *удара мотком снажно кога или што.* – Не ре́пај вола́тога, баксу́зине едѣ́н. **2.** *грубо стриже маказама некога, остављајући уочљиве неравнине.* – Ба́ба си га стриже́ с но́жици. Ре́па га ко козу́.

ре́паљ̏а ж *лопатица за брашно*. – Ери́на тра́жи од ме́н две́ ре́паљ̏е пшени́чно бра́шно.

репа́ње с *гл. им. од репа*.

ре́пашка ж *в. опашка*.

репељ̏а́т, -а, -о **1.** *који је рапав.* – Не́ ма́зан поста́ват, него до́јде репељ̏а́т, и́ма те бѣ́цка кошу́љата. – Гла́сат му до́јде не́кав репељ̏а́т. **2.** *који је особењак, дрвенаст и осоран.* – Те́шко с њег мо́ж да се споре́дуе, до́ста е репељ̏а́т.

репељ̏а́то прил. *рапаво, грубо.* – Вре́ви репељ̏а́то.

репљ̏а́нка ж бот. *в. мрска слива* Prunus insititia L. – Пасе́м о́вце код Га́бравничку репљ̏а́нку.

ре́пне свр. **1.** *в. ребне*. – Ре́пну га три́ пу́т и о́н ни́шта. – У о́ткуп га ре́пнули с две́ста ћи́ла ме́со. – Ре́пнули га пе́т го́дин а́псу. **2.** *засече, посече.* – Ре́пнул га с но́ж по́ руку.

репуша́к м бот. упор. репушје, репушљак. **1.** *трајна зељаста биљка висока до 60 ст, ситних жутих цветова. Плод је ситан чичак* Agrimonia eupatoria L. **2.** *вишегодишња зељаста биљка до 1,5 т висока. Има разгранату стабљику са крупним листовима. Плод је чичак* Lappa major Gaert. **3.** *репух* Petasites hibridus, *биљка по којој је село Репушница добило име.*

репу́шје с *в. репушак*.

ре́пушка ж *в. опашка*. – Кљд сам се едѣнпу́т вози́л на ре́пушку, па́дал сам, па сам си повину́л ле́ву ру́ку у ла́кат. Намешта́л ми ју́ Ви́та из Штр̏пци, ти́ не́ знаш колко́ е боле́ло.

репушља́к м *в. репушак*.

Репу́шница ж *село у општини Књажевац*.

Репу́шничанин м *становник Репушнице, онај који је пореклом из Репуш-нице*.

Репу́шничанка ж *становница Репушнице, она која је пореклом из Репушнице*.

репу́шничћи, -чка, -чко *који припада Репушници, који се односи на Репушницу*.

ре́пчење с *гл. им. од репчи (се)*. – Добро́ че да бу́де ако про́јдеш без ре́пчење.

ре́пчи несвр. *удара кога мотком уздуж и преко ребара*; упор. ребри. – Не́ да га би́је, него га ре́пчи.

ре́пчи се несвр. упор. ребри се. **1.** *опружа се, истеже се, ленствује.* – Ре́пчи се ко ку́че на пазде́р. **2.** *ребри се, иде укосо.* – Бу́лча не́че у бразду́, него се све́ не́како ре́пчи. **3.** *прави се важан, дрви се, одваја се из друштва.* – Ку́ј ти е мо́ј, Зњњта се ре́пчиш?

ре́са ж *коза која има ресе под грлом и име таквој кози*.

ре́скав, -а, -о **1.** *који је рапав.* – Ри́ба

кьд ју ма́зниш на до́ле до́јде ма́зна, а кьд ју ма́зниш на го́ре до́јде ре́скава. **2.** *који је резак, пријатно горак (о укусу).* – Комињáк ве́ч стану́л ре́скав, па добьр. **3.** *који је оштар и треперав (о гласу).* – И́ма гро́зан, ре́скав гла́с. **4.** *који је рапав по крајевима, који има ресе по крајевима.* – Што́ не пору́биш чаршáвав, него оста́л ре́скав?

ре́скаво прил. *рапаво.* – Заштó вре́виш ре́скаво, ел те болѝ гушљáкат?

ре́ство с *оно што је преостало, остатак, ресто.* – Узнѝ колкó мóж да понесе́ш, а ре́ство оста́ј ту́ј.

ре́т м геогр. *в. рат (у топономастичким сложеницама).* – Кьд се ука́чиш на Не́шерт млóго се доле́ко ви́ди. – Мóжда е Ра́ѣерт пóвисок од Кóнсћи реда́к, а мóж и да не́.

ре́тачьк, -чка, -чко у дем. значењу *који је прилично редак.* – Испа́дал ми ре́тьчьк качама́кат.

ре́ти несвр. **1.** *чини да што буде ретко.* – Немóј млóго да ре́тиш васу́љат, напра́ј га по гу́с, да и́ма квó да ку́снемо. **2.** *проређује, разређује.* – Ако е момýруза гу́сто поса́дена, у копа́ње и́ма да се ре́ти.

ре́ѣи́ица ж *в. ређијица.* – Óч ли едну́ ре́ѣи́ицу?

ре́ѣи́ја ж *ракија*; упор. рѣија. – Нацеди́чу је́да и пели́на, / Сипа́чу ти, бра́ле, у ре́ѣи́ју (н. п.). в. греана ређија, медена ређија.

ре́ѣијéтина ж *ауг. и пеј. од ређија.* – Да се за́тре, та́ј проклéта ређијéтина.

ре́ѣи́јица ж *дем. од ређија.* – Чим пи́нем ма́лко ре́ѣи́јицу óдма ми бóље, по сам ра́сположан.

ра́ѣи́јчина ж *ауг. и пеј. од ређија.* – Цéлу ве́чер жу́љи са́мо ре́ѣи́јчину, не́че ни да ме́зи, а камоли да еде́.

ре́ѣи́сћи, -ска, -ско **1.** *који је у вези са ракијом који се односи на ракију.* – Има́ли смо ysи́дан ре́ѣи́сћи каза́н, па сам га ја́ препраи́л да се мóж пренóси. **2.** *који је расположен да пије ракију.* – Ако си ре́ѣи́сћи, да на́јдем ре́ѣи́јицу, а ако си ви́нсћи, и́ма и винцé?

рецéљ м *једна врста ретког пекмеза од слатгог вина, са коцкицама тикве печенке.*

рецéпис м *лекарски рецепт.* – Дóктур ми преписа́л рецéпис за лéкови, али такви́ не́ма у апатéку.

ре́ч м *реч као најмања језичка јединица која има одређено значење и смисао.* – Такьв ре́ч не́ма код на́с.

решéтенце с *дем. од решето.* – Купи́ла сам код Дра́ђи, клóнфера еднó решéтенце.

ро́ж м бот. (мн. ро́жови и ро́жеви, уз бр. ро́жа) *раж* Seceale cereale L.; упор. рженица. – Ро́ж, ку́ћу др́ж. – У ова́ј се́ла гóре пóвише се́ју ро́ж него пшени́цу.

ржа́ѣ м *в. режњ.* – Ошьл у Ба́рсћи де́л, да оцечé ржа́ѣ.

ржьѣ м *в. режњ.* – На́јбољи ржьѣ је од багенóвину, ем пра́в, ем ма́зан.

ро́жен, -а, -о *који је од ражи.* – Ми́ планинци́ едéмо ро́жен лéб, ел се код на́с дру́го жи́то не ра́ца.

ржени́ца ж бот. *в. рж* Secale cereale L. – Ржени́цу не вршé́мо, њу́ бу́вамо с мóтће.

ржи́ несвр. **1.** *испушта промукао и претећи глас, режи (о псу).* – Ржи́ ку́че зва́но Бéла Ра́да. **2.** *бесно говори кроз зубе.* – Немóј ти́ да ржи́ш на ме́не, него на онóга ку́и ти е тóј уработи́л.

ржи́ка ж бот. *једногодишња и вишегодишња зељаста биљка из фам.* Brassicaceae *(постоји више врста), режуха* Cardamine L.

ро́жница ж *в. ручник.* – На ро́жницу дьньс мóж да смéљеш на́јвише дéсет ѣи́ла, у вр́ гла́ву петна́ес.

ржньк м *в. режњьк.*

ржньи́ка ж *в. режњика.* – Ржньи́ће сам напраи́л од ли́повину, да ми бу́ду льће.

ри́ба ж зоол. *животиња из разреда риба.* в. дивја риба.

ри́бе ж *вижљаста овца и име таквој овци*.

ри́бичка ж *дем. и хип. од риба, рибица*. – "Ба́бо, уватѝл сам ри́бичку"! Да́ко, си́не, кѣд порасте́ш па́ да ува́тиш".

рибо́вћиња ж *ситна пара, новчић*. – Уватѝчу змију́ ридо́вћињу, / Закла́чу е с па́ру рибо́вћињу (н. п.).

рига́тор м *санитарни суд за испирање отвора на људском телу, иригатор*.

ри́гла ж **1.** *реза на вратима.* – За ову́ј ри́глу и́ма другакѣв кључ него ли на ону́ј на ма́ла вра́та. **2.** *окно на шпорету, рингла.* – Турѝ ло́нче на пр́ву ри́глу.

ри́д м геогр. *в. рат*. – Ри́д (топ.)

рида́к м *шљунковито земљиште*. – Па, кажѝ тѝ ме́н, о́че ли се ро́ди не́што у онѝја рида́к.

ри́дина ж *песковито и шљунковито земљиште*. – Кѣд било́ комаса́ција, узе́ли ми кра́сну зе́мљу, а далѝ ми ри́дину.

ридо́вћиња ж зоол. *змија отровница пепљасто риђе боје, шарка* Vipera berus. – Њо́ј е ма́јћа змија́ ридо́вћиња. – Уватѝчу змију́ ридо́вћињу. в. змија ридовћиња.

ри́ка несвр. *оглашава се риком, риче.* – Где́ гове́да ри́кају.

риља́ње с 1. *гл. им. од риља*. **2.** *прериљана парцела.* – Немо́ј да ми га́зите риља́ње.

риља́ч м **1.** *ашов за риљање.* – На овѝја риља́ч тре́бе да се наме́сти газа́ч. **2.** *радник који риља.* – Ја́ мѝслим да че трѝ до́бра риљача́ да изрѝљају то́ј за́ дан.

риље́вина ж *земљиште изриљано за виноград у дубину од два ашова и такво земљиште прве године након што се посади виноград*. – У риље́вину се у́баво ра́ца и лу́к, и лубенѝце и ле́ча, и све́.

ри́льне свр. *само једном нагази и зарије ашов у земљу*. – Мо́ј комшѝја Бо́ра ре́че да че да ри́ља, али ри́льну са́мо два-трѝ пу́т и ма́ну га.

ри́ма несвр. *плаче гласно и јецајући, рида*; упор. римза. – Зате́ко ју како́ ри́ма и устр́за.

рима́ње с *гл. им. од рима*.

ри́мза несвр. са појачаним значењем *рима*. – Ку́ј то́ј ри́мза и што́ ри́мза?

римза́ње с *гл. им. од римза*.

ри́нг м *стуб са округлом дрвеном плочом на врху, која по ободу има кукице за вешање фитиља, при изради свећа*.

ри́не несвр. **1.** *чисти лопатом, вилом и сл. (шталу).* – Сва́ко ју́тро ри́нем јѣр. **2.** *копа, рије.* – Во́л ри́не, али му за́ врат па́да.

ри́па несвр. **1.** *скаче увис.* – Испу́штим ја́ганци онѝ по́чну да ри́пају. **2.** *скаче у нешто.* – Ри́па у во́ду. **3.** *налиће.* – Ри́па на бо́ј.

рипа́ње с *гл. им. од рипа*. – Кво́ е де́ца та́м то́лко рипа́ње?

рипѝда ж *округла икона са зракастим оквиром, постављена на дужи штап, која се носи о литијама и другим црквеним процесијама (сахранама нпр.)*

рипида́р м *онај који носи рипиде на литијама, сахранама и сл.* – Но́вица Ра́шић и Ма́рко Са́вић су че́сто билѝ рипида́ри кѣд нећѝ у́мре.

ри́пка несвр. *скакуће.* – Па по́че да ри́пка окол ње́г.

рипка́ње с *гл. им. од рипка*.

рипкара́ несвр. *поскакује*.

ри́пне свр. **1.** *одбацивши се, нагло се премести са места на место, скочи.* – За́јак ри́пну из грма́н, па у́вати да бежѝ. **2.** *одбаци се увис, попне се у скоку.* – Нѝца Самр́ција е могѣл да ри́пне утру́пачице од па́тос, па на оста́л. **3.** *баци се са висине, сиђе у скоку.* – Ри́пнул од ћупрѝју у Тимо́к та се удавоса́л. **4.** *поцупне, поскочи.* – Ча́с, ча́с па ри́пне од ра́дос. **5.** *нагло устане, дигне се.* – Тѝја

ри́пне од столи́цу и ува́ти га за́ гушу. **6.** *у скоку пређе, прескочи.* – Не́ знам да л да ри́пнем преко пото́к, ел да се собу́јем, па да прега́зим. **7.** – *повећа се, попне се (о ценама).* – Ри́пнул ле́б на петна́ес дина́ра.

ри́пнула му ну́мера изр. *порастао му углед, дошао на виши положај.*

ри́пче с **1.** *дем. од риба, рибица.* – Ва́ча кле́нови на ри́пче. – Пе́ца ри́пчичи. **2.** фиг. *згодна девојка.* – Едно́ ри́пче од пешесна́ес го́дин, томѣ́н ко за ба́ту.

Ри́стос м *Христос*

рице́ль м *в. рецељ.*

ри́ц, -а, -о *који је рић.* – Некада́ смо чува́ли рице́ козе́, по́сле бе́ле, сѣ́г ни́какве.

ри́ца ж **1.** *рића коза и име таквој кози.* **2.** *особа рића косе, обрва и браде и надимак таквој особи.* – Иди́ код Ри́цу, да ти даде́ ћисе́р и мистри́ју!

рици́је се несвр. *приказује се у рићој боји.* – Не́квo се рици́је иза они́ја грма́н, да не́ то́ј коби́лата?

ри́ј *узвик за терање свиња.* – Ри́ј, ту́та.

ри́ка несвр. **1.** *хрче док спава.* – Е́ј, обрни́ се на стране́, немо́ј да ри́каш! **2.** *изхракује излучевине из носа и уста.* – Не ри́кај ри́кољци на све́ стра́не!

рка́ње с *гл. им. од рка.*

ркмачи́ м мн. *прорези на бревенецима који изгледају као џепови, а уствари су слободни отвори јер немају поставу.* – Нико́дија Штрбѣ́чћи, кљ до́јде на сва́дбу, кри́шом ту́ра ме́со у ркмачи́, да си но́си до́м.

ри́кне свр. **1.** *снажно дуне кроз нос, да би избацио слину, пошто га је претходно ухватио са два прста.* – Ри́кни по́јако. **2.** *хракне.* – Не́ма, не́ма па ри́кне. **3.** *удари, муне кога.* – Ри́кни га у меши́ну. **4.** *убоде кога.* – Ри́кнул но́ж у ње́га. **5.** *стави нечега више него што треба.* – Што́ си ри́кнула ово́љћи со́л у варивово́? **6.** *баци, проспе.* – Ри́кни га у не́ћи пото́к и гле́ си ра́боту, ни́кој не́ма да зна́е чио́ е било́.

ри́кољак м *гадан, густ испљувак.* – Пред ауто́буску ста́ницу са́мо ри́кољци.

ри́ља несвр. *кркља, кркља док дише због назеба и сл.*

ри́нба несвр. *много и тешко ради за слабу плату.* –Три́јес го́дин сам рнба́л по ру́дници.

ри́нбалија м *стасит, крупан, јак човек*; упор. рнпалија. – Дојде́ едѣ́н ри́нбалија, да се ка́ра с те́б, ал ти́ на́бозе не бе́ше ту́ј.

рнба́ње с *гл. им. од рнба.*

ри́нпалија м *в. рнбалија.*

ри́нћа несвр. *говори кроз нос.* – Кљд вре́ви о́н ри́нћа.

ри́нћа ж *ноздрва.* – Затвори́ла ми се де́сна ри́нћа.

ри́нћав, -а, -о *који је расцепљене ноздрве.* – Нећи́ га посе́кал по но́с, па оста́л ри́нћав.

ри́нћори несвр. *говори мало као кроз нос.* – Не́ му ма́зна вре́вата, не́го ви́ше до́јде ри́нћори кљд вре́ви.

ри́нџење с *гл. им. од рнџи се.* – Бо́љ да се ти́ ма́неш од то́ј ри́нџење.

ри́нџи се несвр. *јогуни се.* – А́јде сѣ́г да ручу́емо, немо́ј да се ри́нџиш.

ри́нџул м *онај који је стално рђаво расположен, који је зао и љутит.*

рњачћи́ прил. *на нос, кроз нос.* – Вре́ви рњачћи́.

ро́бје с *зб. од роб.* – Те́рају ро́бје у ла́нци.

рова́ње с *гл. им. од рове.* – И́де ме́шано и сме́ј и рова́ње.

рове́ несвр. **1.** *гласно плаче.* – Немо́ј да рове́ш, не́ то́ј то́лко стра́шно. **2.** *риче (о стоци).* – Што́ рове́ кра́ва Мурга́на?

ро́ви[1] несвр. *гледа мрко, закрвављених очију, бечи очи*; упор. ровчи, рогљи, рогољи. – Што́ ро́виш у ме́не, ко Бу́лча?

ро́ви[2] несвр. *ставља у трап, у ровницу.* – Дњѝс сам ровѝла зеле́ни лу́к.

ро́вина ж **1.** *вододерина, урвина.* – По Загла́вак ро́вине колко́ ти воља́. **2.** *гроб, гробна хумка.* – Кьд ми до́јдеш, ма́ђе, на ро́вину, / А ти́, ма́ле, с коња́ да доо́диш, / Да не тро́шиш твое́ ста́ре но́ђе (н. п.).

ро́винка ж *дем. од ровина, мала ровина*. – И овде́ вода́ напраи́ла ро́винку.

ровињак м *зб. од ровина*. – Где́ год се обр̀неш оно́ ровињак.

ро́вља м *онај који често и много плаче (о детету)*. – Што́ си, бре́, то́љћи ро́вља?

ровљи́в, -а, - о *који је плачљив*. – Роди́ла не́ко дете́ ровљи́во.

ровљи́вко м *дем. од ровља, плачљивко*. – То́га ровљи́вка не сме́ш ни да пи́пнеш, о́дма прирове́.

ровљи́во прил. *плачно*. – Како́ се о́н по́тика, код на́с је, при́ће, ровљи́во.

ро́вна ж *она која често и много плаче, плачљивица (обично о женском детету)*. – Ро́вна еде́ го́вна.

ро́вне свр. **1.** *одједном удари у гласан плач.* – Ти́ће си ро́вну. **2.** *замуче (говече).* – Ро́вну кра́ва. **3.** *урликне.* – Ро́вну ко ме́чка.

ро́вница ж **1.** *јама у коју се утрапљују разни пољопривредни производи, трап*. – Ро́вимо цве́кла у ро́вницу. **2.** *гробна јама.*

ро́вот м рет. *плач*.

ро́вчење с *гл. им. од ровчи (се).* – Ро́вчење ко код гове́до.

ро́вчи несвр. *бечи очи, гледа закрвављених очију.* – Ро́вчи у ме́н ко да че с очи́ти да ме изде́.

ро́вчи се несвр. *бечи се, гледа закрвављених очију.* – Што́ ли се ро́вчиш на сва́куга?

ро́г м (мн. ро́зи) **1.** *коштан цевкасти и шиљати израштај на глави неких животиња*. **2**. *ручка на косилу начињена од воловског рога.* – С де́сну ру́ку држи́ш за ро́г, а с ле́ву за вр̀ коси́ло. **3.** *посуда за косачки брус начињена од воловског рога*; упор. кутлица. – Ро́г вр̀жеш под де́сно коле́но. в. и: с тилуђе мецу рози.

рога́т, -а, -о **1.** *који има рогове*. – Да бежи́ш од овцу́ рога́ту и од жену́ брка́ту. **2**. *који је незгодан за сарадњу, особењак*. – Ма́, где́ се мо́ж с то́га рога́тога догово́риш!

рога́ч м зоол. *јеленак* Lucanus cervus.

ро́гље ж мн. *ручице на дрвеном плугу*; упор. рогуље.

ро́гљи несвр. *в. рови (1).* – Ро́гљи о́чи ко во́л.

рого́жа ж *асура, рогожина*. – Ода́вна не́ има́ло о́дар, него се спа́ло на рого́жу, на́зам. – Рого́жа се плете́ од р̀жену сла́му, али која́ не́ врта́, не́го бу́вана.

рогоже́тина ж *ауг. и пеј. од рогожа*.

рого́жица ж *дем. од рогожа*.

рогожља́к м *ауг. и пеј. од рогожа*.

рого́љи несвр. *в. рови (1).*

рого́шка ж *дем. од рогожа*.

Рого́ште / Рго́ште с *село у општини Књажевац*.

Рого́шчанин / Рго́штанин м *становник Ргошта, онај који је пореклом из Ргошта*.

Рого́шчанка / Рго́штанка ж *становница Ргошта, она која је пореклом из Ргошта*.

рого́шћи / рго́шки, -шка, -шко *који припда Ргошту, који се односи на Ргоште.*

рого́шчица ж *дем. од рогожа*.

ро́гуље ж мн. *в. рогље*.

рода́ ж *крвни сродници, својта, родбина*. – Ошла́ си у њо́јну роду́, да ви́ди кво́ рабо́те.

ро́ден, -а, -о трп. од роди *који је рођен*. – Чове́к је за му́ку зда́ден и ро́ден да се па́ти.

роди́љћа ж *породиља*. – Роди́љћа е

она́ј која́ ро́ди сьс своéга му́жа, а која́ е нежéњена а ро́ди, она́ е копила́ча.

ро́дина ж *в. роднина*. – Сви́ су они́ овдé моја́ ро́дина.

родљáк м *рођак, даљи рођак*. – О́н му до́јде нéћи родљáк, ни о́н нé зна бѣ́ш кькѣ́в.

ро́днина ж *сва лица са којима се неко налази у међусобном сродству, рођаци,, сродници, родбина*; упор. родина. – Сви́ смо ми́ една́ големá ро́днина. – Брáт и сестрá су нáјблѝжња ро́днина.

ро́днинка ж *дем. и хип. од роднина*. – Дејáне, брáле Дејáне, / Не ли смо јáдна ро́днинка (н. п.).

роéва несвр. *хвата рој пчела, роји*. – Роевáл сам лéтос тринáес тр́мће.

роевáње с *гл. им. од роева*.

рожѣ́к м. *дем. од рог*. – Почéл му расте́ рожѣ́к, на телéто.

ро́зан, - зна, -зно *који је ружичаст*. – Девójче ро́зно у лицé.

ро́зна пло́вдина ж *врста грожђа*.

ро́зна рáда ж бот. *врста пољског цвећа*.

ро́зно прил. *ружичасто*. – Учини́ла га ро́зно.

розни́кав, -а, -о *који је помало ружичаст*. – Розни́каво винó.

розни́каво прил. *ружичасто*.

роја́к м *скуп пчела које су се излегле од једне матице у истој кошници и чине посебну заједницу, рој пчела*. – Си́ве крáве обóр исплни́ле, / Роја́ци ти сл́нце замрежи́ли (н. п.).

рој́ѣк м *дем. од рој*. – Утéче ми рој́кьт, жéна.

ро́ји несвр. **1.** *в. роева*. – Рои́л сам јá по нéку гóдин по кýј ти знáе кóлко тр́мће. **2.** *засипа муљем (о поплави)*. – Тимóк ни свáку гóдин ро́ји граді́ну.

ро́кља ж *в. рекла*. – Жи́вица ви́ше не нóси бóшче и дрéје, сѣ́г се навлáчи у ро́кље.

рококó (прид. индекл.) *који је поносит, леп*. – Óј, девójћо рококó, / Пољýбим те у óко (н. п.). в. и: на рококо.

ро́ква ж бот. *зељаста повртарска биљка из фам*. Cruciferae*, задебљаног корена који се употребљава за јело*, *ротква* Raphanus sativus L.

ро́кчичи м мн. бот. *дрво високо до 40 т, са перастим лишћем и веома крупним трњем и до 40 ст дугачким махунама, гледичија* Gleditschia triacantha L.

ро́ља ж *оклагија намазана желатином којом се, да би добиле сјај, ваљају (рољају) свеће у финалној фази израде.*

ро́ља несвр. **1.** *иде немарно преко росног поља или усева при чему се кваси и прља.* – Ене́ га гдé ро́ља преко љýће граді́не. **2.** *ваља свећу у финалној фази израде, да би добила сјај.*

ро́ља се несвр. *кваси се и прља се идући преко росног поља или усева.* – Штó ли се ро́љаш преко ливáдете, ел за тéбе нéма пýт?

роља́ње с *гл. им. од роља (се).*

ро́пство с *заробљеништво*. – Мóј чи́ча Ти́ма е би́л у ро́пство, у Нéмачку.

ро́пћиња ж *робиња*. – Женá е ро́пћиња, онá свé мóра, а ни́шта не смé.

росавéла и **росовéла** ж бот. *в. руса* Chelidonium maius L.

росýља ж бот. *једногодишња, нежна зељаста биљка из фам.* Papaveraceae. *Корен добро развијен, а стабло усправно и глатко. По 10 – 15 цветова пурпурно ружичасте боје сакупљено је у гроздасте цвасти, димњача, росна трава* Fumaria officinalis L.

росуља́к м *поље које је попала роса*. – Ишли́ смо јýтром проз росуља́к.

росуља́ци м *в. росуљак*. – Кудé ч сѣ́г по ти́ја росуља́ци?

ро́цка ж *рогата овца и име таквој овци*.

ро́цен, -а, -о трп. од роди *који је*

рођен. – Азѝровић Бо́шко и ја́ смо ро́џени и́сту го́дин.

ро́џени, -не, -на *који су у непосредном крвном сродству, рођени*. – Добѣ́р и буда́ла – бра́јћа ро́џени.

р́ска несвр. **1.** *хрска*. – Р́ска ми кори́ца по́д зуби. **2.** *једе храскајући*. – Кво́ то́ј р́скаш?

р́скав, -а, -о *који је хрскав*. – Напада́л р́скав сне́г, па са́мо р́ска по́д ноће.

р́скавица ж *хрскавица*. – Во́лим да гло́џем р́скавицу од пе́чено ја́гње.

р́скавичав, -а, -о *који је од хрскавице, који је попут хрскавице*. – Р́скавичаве му кочи́нете, несу́ чвр́сте.

рска́ње с *гл. им. од рска*.

р́сне свр. *пукне, крцне, поломи се*. – Са́мо му р́сну грби́на.

р́т м **1.** *в. рат*. – Кьд изле́зне сл́нце иза они́ја р́т, тѣ́г че и на́с да огре́е. **2.** *хрт (пас)*. – Ја́ и́мам дру́ђи ку́чичи, не́мам р́та.

рти́ја ж *в. артија*.

рти́ца ж *женка хрт*. – Бе́ште уро́ци по пото́ци, / Моја́ душа́ рти́ца, / Стигну́че ви, удави́че ви (б).

рћи́ја ж *в. ређија*. – И́маш ли, бре́ га́здо, да ми продаде́ш ма́лко рћи́ју?

рубѣ́к м *марамица, рупчић*. – Дево́јче си рубѣ́к истрови́ло.

рубе́ње с *гл. им. од руби*. – Рубе́ње до́зам.

ру́би несвр. **1.** *сече шуму до корена*. – Узе́л да ру́би оно́ј бра́ниште у Дебе́лу мр́твин. **2.** *једе нешто са великим апетитом при чему се чује руштање*. – Де га погле́ – ру́би ли ру́би. **3.** *пасе крупну траву великим захватима (крупна стока)*. – Бу́лка са́мо ру́би де́телину. **4.** *ставља поруб*. – Ру́бим си бо́шчу одоздо́л.

руби́н м *врста грожђа*. – Зрнца́ на кра́инсћи руби́н до́јду кру́пна, ро́зна па длгњо́вчеста.

ру́бина ж *кошуља, пртена кошуља*. – Ти́ ч Сла́вће дьнѣ́с да пе́реш ру́бине.

руби́нка ж **1.** *дем. од рубина*. **2.** *мушка пртена кошуља до колена*.

ру́блика ж *одељак у формулару, рубрика*. – Не́ знам у којѝ ру́блику да га ту́рим.

руведа́ло с *церекало*. – Што́ се ле́нsиш ко оно́ј руведа́ло Дра́гомир?

руве́т м **1.** *обичај, ред*. – Код на́с е такѣ́в руве́т. **2.** *озбиљност, зорт*. – Ако им баште́ не даде́ руве́т, куи́ че дру́ђи.

ру́д, -а, -о **1.** *који је црвен, риђ*. – Е́вик е е́сени са́в ру́д од ру́ј. **2.** *који је коврџав и мекан*. – Вл́ната до́јде руда́, па ја́ко добра́.

руда́ ж *в. војиште*.

ру́да ж *овца која има руду вуну и име таквој овци*.

руде́е се несвр. *црвени се*. – Е́сени се руде́у а́лође. – И пшени́це поче́ле да руде́у.

руде́ни́ца ж *земљиште окренуто југу са ретком, ситном вегетацијом, утрина, рудина (чест топоним)*. – О́вце ју́тром искару́ем на Ма́ле руде́ни́це и ту́ј и пасе́м до пла́дне.

рудина́ ж *плитко земљиште окренуто југу по коме је једва порасла ситна трава, пољана, утрина, пашњак*; упор. руденица.

ру́жа ж бот. *перуника* Iris germanica L. в. лозјанска ружа, столиста ружа.

ру́з м *снажан ударац мотком по некоме или нечему*. – Ел ти ма́лко два́ ру́за?

ру́з оном. *узвик којим се опонаша звук снажног ударца мотком*. – Не ви́ди се, али се чу́е: ру́з, ру́з, ја́о, ја́о.

ру́за несвр. *врло јако удара штапом некога*; упор. рупа. – Кьд о́н ва́не некуга́ да ру́за, да бежи́ш у́ свет.

руза́ње с *гл. им. од руза*. – Руза́ње с това́гу по ду́пе.

рузмари́н м 1. бот. *зимзелена дрвенаста украсна биљка* Rosmarinus

officinalis L. 2. *једно народно коло*. в. и: сватовсћи рузмарин.

ру́зне свр. *удари јако некога штапом.* – Не заде́вај се, ел чу те ру́знем с ову́ј това́гу.

ру́ј м бот. *дрвенаста жбунаста, шибљикаста биљка из фам.* Anacardiaceae *у јесен наранџасто црвеног лишћа. Употребљава се за дезинфекцију бурадu* Rhus L.

ру́јав, -а, -о в. *који је мутњикав (о реци).* – Тимо́к ру́јав, уби́ло се за скобаљи́.

руја́к м **1.** *место где расте руј.* – Ви́диш ли она́м где́ се црвени́је они́ја руја́к. **2.** *дрвеће, жбуње руја, рујевина.* – Ел си набра́л руја́к, да запа́римо буети́јуту?

рујѝк м *дем. од руј*.

рује́в, -а, -о *који је црвенкастонаранџаст*. – Прође́ едно́ рује́во а́уто, ко пера́шка.

рује́вина ж *набране гране и лишће руја*. – Прођипи́м рује́вину, па с њу́ запа́рим бѣ́чву.

рује́вка, -ко у дем. значењу *рујева*. – Рује́вће чера́пе.

ру́јка ж *крава црвене боје и име таквој крави*. – Сви́ смо ми́: ја́, Ми́шко Богда́нац, Ми́ле Ди́ћин, Ла́це, Че́да на ба́бу Салу́нку, Бо́рча на ба́бу Тодо́ру, Ви́тко Мило́родов, чува́ли о́вце и козе́, а Мате́ја кра́ву Ру́јку.

Ру́јч *вок. од Рујча; изговара се када се даје каква заповест волу Рујчи*. – Кши́ Ру́јч. – А́јд, Рујч.

ру́јча м *во црвене боје и име таквом волу*. – Мо́ј де́да Га́вра е има́л воло́ви: Ру́јчу и Бе́љу.

рука́ ж (мн. ру́ће) анат. *један од горњих удова човечјег тела, од рамена до врха прстију*. в. гледа у туџе руће, каља руће, мије руће, празне руће, работи у руће.

рука́т, -а, -о *који има руке*. – Кву́ ману́ нао́диш на момче́то кьд е рука́то, крака́то, ока́то...

рукобо́љ м *обичај да се овчарима на бачији дозволи да на крају бачијања два-три дана музу овце за себе, због тога што су их "болеле руке" док су преко лета музли за газде*.

ру́ковет м *више пешчица стављених заједно чине руковет, а више руковети се веже у сноп.*

руко́љћа ж *дем. од руковет*. – Нала́гам руко́љће, да ба́та врзу́е сно́пје.

румени́кав, -а, -о *који је помало румен, ружичаст*. – До́јде до́ста румени́кав у лице́.

румени́ло с *в. бабино руменило*.

руме́нка ж *народно коло у осам*. – Руме́нка е на́јубаво, али на́јтешко о́ро за игра́ње. – Руме́нку е на́јбоље игра́л Е́вра Алба́тин ис А́лдинци.

руменли́ја м *онај који је румен*. – Винце́ руменли́ја ре́кло на чове́катога: "А́јт ти́ иди́, а ја́ ч те сти́гнем".

руми́ја ж *галама, свађа, гужва, лом*. – Кьд се свади́ше, на́ста руми́ја.

ру́нsa несвр. *плаче, гласно плаче снажно увлачећи ваздух, рида.* – Ру́нsa ко ме́чка.

рунsа́ње с *гл. им. од рунsа*.

ру́нка ж *плодна земља*. – Ру́нка, Ру́нћа (топ.).

ру́њав и **ру́њев** -а, -о **1.** *који има длаке по себи, тамо где места на телу обично нису длакава, рутав.* – Она́ и́ма ру́њаве но́ће, ква́ ли е тѣ́г на друга́та ме́ста. **2.** *који је обрастао ситним ретким растињем (понајпре травом).* – Ишла́ сам да бе́рем светили́јинсће ме́тле по Ру́њеву чу́ку.

ру́па несвр. **1.** *јако удара некога штапом*; упор. руза. – Ру́па га, о́че му кочи́не потро́ши. **2.** *једе нешто што рушти, руска.* – Ру́па док еде́, а то́ј ме живци́ра.

ру́павица ж *трешња крупног,*

чврстог плода, која руска док се једе.

рупа́ње с *гл. им. од рупа.* – Рупа́ње по грби́ну.

ру́пе ж мн. **1.** *удубљења у земљишту у којима живе неке дивље животиње.* **2.** *остаци старих рударских окана.* – Ру́пе (топ.).

рупељи́ше несвр. у ауг. значењу *једе и док једе чује се гласно рускање.* – Рупељи́ше ја́бл̥ђе.

ру́пје с *подручје под рупама.* – Ру́пје (топ.).

ру́пка несвр. у дем. значењу **1.** *полагано удара некога штапом.* – Ру́пкај пољк ле́вотога вола́. **2.** *руска док једе.* – Кьд еде́ са́мо ру́пка.

ру́пне свр. **1.** *јако удари некога штапом.* – Ако те ру́пнем, не́ч да мо́ж на ду́пе да седи́ш. **2.** *хрсне.* – Ру́пне му кори́чка под зуби́чи. **3.** *упадне, дође изнебуха.* – Це́лу но́ч не спи́ш, да не ру́пне не́ка тро́јка, да те не одведе́, ел те́б, ел твое́га си́на.

ру́с м (мн. ру́сје, уз бр. ру́са) *трун.* – Упа́дал ми ру́с у о́ко. – Ру́сје ти по ка́путу. – Били́ му два́ ру́са у о́ко. в. и: ни рус.

ру́са ж **1.** бот. *дуговечна зељаста биљка из фам.* Papaveraceae *која расте свуда као коров, русица, русовела* Chelidonium maius L., упор. росавела, русавела. **2.** бол. *кожна болест* impetigo. – Ру́са се ле́чи ова́к: ту́риш у у́ста ша́ку се́ме од гр̑снице, до́бро сажва́каш па с то́ј запљу́еш оне́ј ру́се на дете́.

русаве́ла ж бот. *в руса 1.* – Трава́ русаве́ла, па мло́го дебе́ла.

руса́лије ж мн. **1.** *девојке које на први и други дан Духова иду од куће до куће те играју и певају, краљице.* **2.** *митска бића.*

руса́лиска гро́бишта с *митска гробља у којима су сахрањене русалије (2).*

Руса́лница ж п. п. *Света Петка Русална.* – Чу д им на Руса́лницу у Кьндьлицу.

ру́сан, -сна, -сно *по коме је попало труње, у коме има труња*; упор. русњав. – Мо́ра се проце́ди ру́сно млеко́.

руске́ње с *шкропљење светом водицом.* – Би́л по́п у руске́ње.

ру́си несвр. **1.** *посипа труњем (обично нехотице).* – Немо́ј да ме ру́сиш. **2.** *шкропи светом водицом.* – По́п ру́си по сало́ и зби́ра ја́јца за Вели́гден. **3.** *освећује водицу уочи славе (у кући).* – Би́л по́п да ру́си води́цу. **4.** *прска кога хладном водом по лицу да би му олакшао тегобе.* – Руси́ га ма́лко по чалце́,ега́ му бу́де бо́ље.

ру́сје с *зб. им. од рус.* – И́ма до́ста ру́сје у млеко́во, што́ неси́ малко́ протре́сал о́пашће на овце́те, кьд си ва́ну́л да и млзе́ш?

ру́ска несвр. *хруска.* – Сне́г са́мо ру́ска по́д ноће.

ру́скав, -а, -о *који је хрускав, који рушти под притиском.* – Ру́скава кори́чка.

ру́сњав, -а, -о *в. русан.* – Где́ си се наруси́л, та ти дре́е ру́сњаве?

рустьк м дем. *од рус.* – Не да́ва рустьк да па́дне на ње́г. в. ни рустьк.

ру́та ж **1.** *она која је рутава.* – И́де ба́ба ру́та. **2.** *длаке на венерином брегу.*

ру́тав, -а, -о **1.** *који је длакав, маљав, космат.* – Ру́тав по це́лу снагу. **2.** *који је јак, снажан.* – Де́ га пи́тај што́ не уда́ри на ру́тави гру́ди.

рутаве́ла ж *длаке на девојачком венерином брегу.* – Рутаве́ла, др̑ж дебе́ла.

рутави́ло с *длакавост, маљавост.* – Ве́ч му се појави́ло рутави́ло, та́м до́ле окол па́ткуту.

ру́ца несвр. **1.** *виче, виче из свег гласа.* – Што́ ру́цаш ко бе́сна? **2.** *гласно плаче ридајући.* – А́јд, немо́ј да ру́цаш,

тој че да ма́не. **3.** *муче (о говечету).* – Ру́цају гове́да, мо́ра да су же́дна.

ру́цало м *онај који виче кад говори, који веома гласно говори*. – Ене́ га оно́ј ру́цало, па́ и́де.

руца́ње с *гл. им. од руца*. – Руца́ње ко кьд ко́љеш свињу́.

ру́цне свр. **1.** *викне колко га грло носи.* – Ће си ру́цне, ко лу́да. **2.** *замуче, рикне (о говечету).* – Кра́вата ру́цну јошанпу́т

рученѝица ж **1.** чешће у мн. рученице *једна орска народна игра*. **2.** *жена која доноси ручак радницима у пољу.*

ручѝ несвр. *зуји, бруји, хучи*. – Дошла́ по́водња, па са́мо ручѝ.

ручѝца ж **1.** *дем. и хип. од рука (manus).* – Де, сѝне, покажѝ на ба́бу кое́ ми ти е де́сна ручѝца. **2.** *дршка какве направе или суда.* – Мо́ра да подма́жеш ручѝцуту, да ти се лѝсно обр̀ча круња́чата. **3.** *управљач на бициклу.* – На мо́ј то́чак ручѝце биле́ са́вите на до́ле, ко на трка́чи. **4.** *количина стабљика конопље ухваћиних руком при брању*; упор. пешчица.

ручѝчка ж *в. ручица (1).* – Ма́е с ручѝчће кьм ме́н.

ручко́во вре́ме с *време ручка, подне*. – У́век се дослепу́та у ручко́во вре́ме, та́ј а́ла.

ру́чник м *жрвањ*; упор. ржница, ручница, ршница, сувача. – На ру́чник ме́љемо пшенѝцу за светѣ́ц.

ру́чница ж **1.** *в. ручник*. – У на́ше сало́ са́мо Мила́н има́л ру́чницу. **2.** грн. *в. камен*.

ручува́ње с *гл. им. од ручуе*. – Тѝће пред ручува́ње, чу́мо да не́че да до́јду.

ручу́е несвр. *руча, обедује*. – Сѣг се́доше да ручу́ју.

р̀чка несвр. **1.** *нечим шиљатим и углавном дугачким боцка, мува, џара.* – Р̀чка ме́чку на не́згодно ме́сто. **2.** *позлеђује некога речима.* – Не р̀чкај ме ту́ј где́ ме болѝ. **3.** *подбада некога на нечасно дело.* – Она́ га р̀чка, та си се о́н ка́ра сьс баштý.

р̀чка се несвр. **1.** *задиркује се, задева се.* – Немо́ј се р̀чкаш, да не изде́ш бо́ј. **2.** *свађа се.* – Пре́цве се окол не́кво р̀чкају. **3.** фиг. *учествује у полном акту (жена).*

рчка́ње с *гл. им. од рчка (се).*

р̀чне свр **1.** *боцне, убоде.* – Р̀чнул га с но́ж у сла́бину. **2.** *гурне, муне.* – Р̀чни с това́гу у ду́вкуту, да вѝдимо ел и́ма не́што уну́тра. **3.** *погоди речју.* – Не мо́ж да про́јде, а да ме за не́што не р̀чне.

рџа́ ж *рђа* aerugo. – Изе́ла га рџа́, но́жат, не́ вѝше за нѝкакву по́требу.

рџа́в, -а, -о *који је зарђао*. – Узе́л не́ћи рџа́в срп.

р̀џав, -а, -о *који је браон боје*. – Ѝма р̀џав це́нпер.

рџаве́е несвр. *рђа, хвата рђу*. – Ако матѝће оста́иш на ћѝшу, оне́ рџаве́у.

рџа́вштина ж *оно што је зарђало, рђа*. – Ре́кал си да ч ми донесе́ш но́во, а тѝ си ми доне́л не́кве рџа́вшине. Носѝ си и.

рџо́ше се свр. **1.** *постане гад, битанга, рђа.* – Те́шко е да бу́деш добѣ́р, а да се рџо́шеш, то́ј и́ч не́ те́шко.

р̀шница ж *в. ручник*.

С

с предл. *са акуз. в. сьс*.

с брашанцé с *народно јело које се прави на брзину, тако што се у врелу маст стави мало брашна и кратко пропржи*. – Дьнѝс ручувáмо с брашанцé.

са предл. *са акуз. в. сьс*.

сь предл. *са акуз. в. сьс*.

сá прил. *сад, сада*. – Сá чу да ýзнем еднý мóтку, па чу ви покáжем. – Не мóгу сá, мóг пóпосле.

сабáјле прил. *рано ујутру, зором*; упор. собајле. – Јýтром ме дѝзају сабáјле, да пýштам óвце.

сабéре се свр. (обично у мн. саберу се) *састане се*. – Гдé че мó се кнóчи сабéремо?

сáбја ж *сабља*. – Господáр те сечé, / С óстре сáбје тóчене (н. п.).

сьв, свá, свó зам. и прид. **1**. *који је без изузетка, целокупан*. **2**. *цео, читав*. **3**. *велик, голем*. в. не сьс сьв.

сáвез м *в. савес*. – Едьн не мóж да спѝ што е бóлан, едьн што му нé чѝс сáвез.

савéљħа ж *чунак којим се провлачи потка кроз основу приликом ткања*. – Савéљħе се прáе од слѝвово дрвó.

савéљчица ж *дем. од савељħа*. – За помучéран постáв трéбе мьнечка и лька савéљчица.

сáвес м *осећање моралне одговорности за своје поступке, савест*; упор. савез. – Мѝран ми, на мéн, сáвес.

савѝ шѝју изр. *покори се*.

савѝје шѝпħе изр. *отрпи, ућути неправду и оде*.

савијóјла ж шатр. *оно што је савијено, кривина, окука*. – Оздóл дооди нéквo жлтó па на савијóјле (плех музика). – Ус плáнину Тресѝбабу пýт ѝде на савијóјле.

савѝна несвр. *свиħе, свиħе зора*; упор. савиња. – Да се дѝзам кьд пóчне да савѝна, ако мѝслим свé да урабóтим на врéме. – Јóш нé почéло да савѝна, јóш тавнинá.

савинáло и **савињáло** с *свитање, свануħе, праскозорје*. – Свѝ се сéљаци дѝзају у савињáло. – Нéгде пред савинáло почéмо да прéзамо волóви.

савинáње с *гл. им. од савина*. – Нéкако пред савинáње.

савѝња несвр. *в. савина*. – Лéтем савѝња рáно, па зá дан мóж да урабóтиш гоџá рáботу.

сьвѝтли свр. **1.** *спопадне, заокупи.* – Сьвитлѝли ме мóјити унýци да им кýпим бицѝкле. **2.** *жестоко заболи.* – Не éџ срéшње са свé кочѝце, да те не свѝтли мешѝна.

сьвльк м бот. *вишегодишња коровска биљка из фам.* Convolvulaceae *чији корен продире у земљу и до 6 м. Стабло је дуго до 2 метра, голо, полегло, обавија се око других биљака. Цветови левкасти, бледо ружичасти, обичан слак* Convolvulus arvensis L., упор. дивја курвица.

сьвне свр. **1.** *сване, сване зора.* – Дѝзам се кьд сьвне, не пóрано. – Чéкај прво да сьвне, па тьг поодѝ, немój да блташ по тавнинý. **2.** фиг. *поправи се ситуација.* – И нáм че едьнпýт да сьвне. – Сьвнýло на салó какó Стójка сменѝли од кмéта. **3.** *разбистри се у глави.* – Сьвну ми ý главу.

сьвњувáње с *гл. им. од сьвњуе*.

сьвњýе несвр. *свиħе, свањује*. – Éј, áјде, почéло да сьвњýе. – Зѝми сьвњýе окол сéдом сáта.

Саврóнија м *име*.

сьг прил. *сад, сада*; упор. са, сьга, саги, сьгај, сьгаја, сьд, саде. – Сьг је дошлó врéме да се орé за момýрузу. – Сьг ли најдé тój да рабóтиш?

сьгá прил. *в. сьг*. – Сьгá Ѝва у вójску поóди. – Сагá чу ти га кáжем и нéчу

ви́ше да потва́рам, а ти́ панти́.

сьга́ј прил. *в. сьг.* – Сьга́ј, ел ни́кад. – Сьга́ј не́маш куде́, мо́ра да трпи́ш.

сьга́ја прил. *в. сьг.* – Сьга́ја би о́н те́л, ал не́ма. – Па, сьга́ја то́ј не и́де тека́, ко́то што си га ти замисле́л.

сьгьчка́ прил. у дем. значењу *мало пре, пре кре́ћег времена*. – Сьгьчка́ доо́ди, вели́ да му не́што тре́беш.

сага́шањ, -шња, -шње (шњо) *садашњи*. – Сага́шња младиња́ не зарезу́е мло́го ста́ри љу́ђе. – У сага́шњо вре́ме неси́ приспе́л ни́како.

сага́шњица ж *садашњица, данашњица*. – Не́ знам да л су сви́ за сага́шњицу.

сьги прил. *в. сьг.* – Сьги, како́ да ти ка́жем, мо́ж да бу́де, а мо́ж и да не бу́де.

сагла́м прил. *како ваља, како треба.* – Сагла́м да га напра́иш.

сьгма́л м (мн. сьгма́ље и сьгма́ли) *в. седмал*. – Сьг ви́ше не́ма сьгма́ље.

сьгмьлци́ја м *овчар на бачији, сагмалу*.

сьгу́бина ж *протува; лењтина*; упор. сугубина. – Ене́ ју, па́к се довла́чи она́ј сагу́бина. – Мр̀дај ми од о́чи, сьгу́бино една́.

сьд прил. *в. сьг.* – Сьд ч те сти́гнем.

са́д м (мн. са́дови) *тек посађени виноград*. – Лубени́це из са́д.

сада́ч м **1.** *справа за сађење кукуруза.* – Купи́ли смо но́в сада́ч. **2.** *онај који сади.* – Тре́бу ни ју́тре че́три, пе́т сада́ча, да са́димо ло́зје.

са́де прил. *в. сьг.* – Са́де че ма́лко да се́днемо, па че си по́сле па́ рабо́тимо.

сади́љ̀ња ж **1.** *мали кочић са рукохватом или друга справа којом се расђује расад или сади семе.* – Гдé ли са́м си затури́ла сади́љ̀њуну? **2.** *жена која сади башту и сл*; упор. расадиљ̀ња. – Дњѝс сам била́ сади́љ̀ња, па ме грби́на ја́ко за́боле.

са́дина ж бот. *вишегодишња, до 40 ст висока бусенаста биљка из фам.* Poaceae *камфор трава* Andropogon ischaemum L.

са́дне свр. у дем. значењу *посади, посади мало*. – Ми́ смо љу́ђе сеља́ци, ми́ док не са́днемо, ми́ не́ма на кво́ да се на́дамо. – Са́дну ли лу́кат, ел јо́ш неси́?

сьђь́ *узвик псу да нападне*. – Сьђь́ Цу́ко, др̀ж га.

сажаљу́е несвр. **1.** *осећа жалост према некоме, сажаљева.* – Ње́га ни́кој не сажаљу́е, те́рају га ко Бо́г ђа́вола. **2.** *изражава саучешће.* – Сажаљу́ем слу́чај.

сажва́кано *в. оч сажвакано*.

сажи́ве се свр. мн. *помире се.* – Скрају се, па се по́сле па́ сажи́ве.

сьз предл. *в. сьс*. – Ишли́ за др̀ва сьз дво́ја ко́ла.

саи́з м *коњушар, сеиз*. – Саи́з иска́л да очи́сти чи́зме на капета́натога.

сајби́ја м *власник, поседник*; упор. сејбија. – То́ј има́ње ко да не́ма сајби́ју.

сајби́сћи, -ска, -ско *који припада сајбији*; упор. сејбисћи. – То́ј сајби́ско, не́ о́пштинско, ту́ј не сме́ш да пу́шташ о́вце.

сајва́н м *шатор*. – Измр̀зал сам ко пога́нац у сајва́н.

са́к м *мрежа за риболов*. – Де́да Ле́ка е има́л и за́гажњу и са́к. – Спу́штиш са́к у Тимо́к, ал пр̀во у ње́га ту́риш кочи́ну, ел ле́б, ма́лко причѐкаш и изва́диш га, оно́ у ње́г р̀иба ел две́.

са́ка свр. **1.** *сабије, нагура.* – Са́кам они́ја дри́вољци у торбу́ и бе́ж. – Са́кај га уну́тра. **2.** *уништи, упропасти.* – Ср̀чено о́н сака́л а́утото. – Бре́, бре́, сака́л си дре́ете за кра́тко вре́ме.

са́ка несвр. *иска, тражи; жели.* – И ја́ са́кам оди ду́њу. – Са́каш ли и ти́ д и́деш у Пала́нку?

ськь несвр. упор. ськти, ськче. *сикће:* **а**. *због тога што се ољутио.* – Ськь колко́ се ољути́л. **б.** *што га нешто боли.* – Док ми до́ктур преми́ва оне́ј ра́не с

алкокóл ја́ не вришти́м, али сѣ́кьм. **в.** *зато што је љут, бесан.* – Унóси му се ý очи и сѣ́кь на њéг.

са́ка се свр. **1.** *умори се од тешкога рада.* – Свé се сака́ работéечи по они́ја брежуља́ци. **2.** *разбије се, повреди се.* – Вýзну се нéкако и па́до, свé се сака́. **3.** *стрмоглави се, стровали се, пропадне кроз што.* – Сака́ се дóле низ рóвинуту, ко кьд кóлнеш ка́мен.

сака́ње с *гл. им. од сака.*

сака́т, -а, -о **1.** *који има какав недостатак у руци или нози.* – Сака́т у лéву рýку и у дéсну нóгу. **2.** *који је мало шенуо, који није при чистој памети.* – Са-ка́т ý главу. **3.** *који уза се нема неку не-опходну алатку да би што предузео.* – Сака́т сам без бичѣ́ју, не мóг ни́шта да напра́им.

сакатéње с *гл. им. од сакати.*

сака́ти несвр. **1.** *жестоко туче кога.* – Би́је га, па га сака́ти. **2.** *при резидби воћака, лозе и сл. превише реже, превише скраћује гране, лесторасте.* – Да ми рéжеш лóзје ýбаво, немóј га сака́тиш. **3.** *побеђује у некој игри.* – Моéга друга́ра Свéту сам сакати́л на ша́к.

сакати́нче с *сакато створење, наказа.* – Роди́ла е детé сакати́нче.

сакатýра ж у пеј. значењу *саката особа.* – Са́мо се ти углéдај на онýј сакатýру, па ч долéко да догýраш.

саклóни свр. *склони, сачува.* – Да те Бóг сачýва и саклóни.

"**са́ковац**" м *добар метални плуг с почетка двадесетог века.*

ськтáње и ськчáње с *гл. им. од ськти.*

ськти́ несвр. *в. ськ (в).* – Ськти́ на њéг ко змија́.

сакýљћа ж *платнена кеса, торбица од платна.* – Ѝзвади из трба́љћу еднý сакýљћу пл́ну с гри́вне. – Прéцве преко рýку нóси еднý сакýљћу.

сакýљчица ж *дем. од сакуљћа.* – Тури́л у еднý сакýљчицу ма́лко момýрузан лéб и грýтку сирињи́це и пошѣ́л да тра́жи слýжбу.

сѣ́кче несвр. *в. ськ.*

са́л речца у прилошкој служби *само, једино.* – Еднó óро са́мо ста́рци... / А трéјћето са́л двójће, / А четвр́то са́л невéсте (н. п.).

са́ла ж *велика соба у кући, која служи само за свечаности (славе, крштења и сл.).*

саламéт м **1.** *прави пут, пут у живот; запослење, егзистенција.* – Извéл дéцу на саламéт. **2.** *спас, излаз, срећа.* – Сва́ћи да си тра́жи свój саламéт.

сала́ш м *кош за кукуруз исплетен од прућа, одвојен од осталих зграда.* – Несѣ́м видéл да нéћи сала́ш стои́ пра́во, сви́ се нéкако искриви́ли, па се исшћенби́ли. – Си́мин сала́ш е би́л иза на́шу коли́бу и у њéг су сипува́ли момýрузу и ни́кад га несý могли́ напл́не, него тека́ до кýде полови́н.

салдиса́ње с *гл. им. од салдише.*

салди́ше несвр. *воли, севдише.* – Ако сам га с óко угледа́ла, / Ја́ га несѣ́м срцем салдиса́ла (н. п.).

сали́ште с *ауг. и пеј. од сало.* – Њи́ното се сали́ште расели́ло. – Ш чу да тра́жим у сали́штето, кьд та́м нéма ви́ше ни́кој.

салó с (мн. сéла, уз бр. сéла и сéли) *село.* – Прójдé сва́дба проза салó. – Васи́љ салó големó, на срéд салó крéкало. – Би́л сам у три́ сéли и несѣ́м могѣ́л да на́јдем тóј што тра́жим.

салти́на ж **1.** *унутрашњи мрежасти садржај бундеве у коме се налазе семенке.* – Кьд расечéм ти́кву салти́нуту изва́дим, а месóто да́вам на сви́ње. **2.** *петељке измуљаног грожђа са опнама зрна.* – Из грóзје исцéдимо винцé, а салти́нуту пóсле печéмо за ређи́ју.

салти́ра несвр. *сортира.* – У вójску

ни надáвају цóкуле, па си ми пóсле мецу сéб салтúрамо коé на кугá одговáрају. – Да га салтúраш по големúну.

салцé с *дем. од сало, сеоце*; упор. селце. – Салцéто им мьнечко, па прúбито уз едьн кáмен. – Салцáта растýрена по Стáру плáнину, ко кьд си расипáл манúста.

саманú прил. *исти, баш као*. – Детéто си саманú баштá. – Женáта саманú Рýжа, ал кьд ју óкну, онó нé билá онá.

самáр м *земљиште које својим изгледом подсећа на самар*. – Самáр (топ.).

самобáј м бот. *трајна зељаста, мирисна, биљка из фам.* Labiatae *висока 20 до 40 ст, љубичастих цветова, добричица* Glechoma hederracea L., упор. добродавка, котуран, ночниче.

самовúл девóјћа ж *вила, девојка лепа као вила*. – Знáеш ли тú нéкуга да е видéл самовúл девóјћу?

самовúриште с *место на коме има више извора један до другога*. – У Грлиште, онáм преко рéку, видéл сам еднó самовúриште, гдé избúвају пе-шéс клáданца еднó дó друго.

самовóљица и **самовóљница** ж *јавашлук, неред и нерад*. – Дьньс е превладáла самовóљица, нúкуј нúкуга не вéрма. – Нúшта не мóж да напрáимо док влáда самовóљница.

самовóљник м **1.** *добровољац*. – Нé, нé мобилисýван, óн бúл самовóљник. **2.** *онај који је својеглав, тврдоглав.* – Рабóти си кó си óче, нúти некугá слýша нúти кугá питýе, прáви е самовóљник.

самодáвник м *онај који не мисли добро себи, самоубица.* – Немóј да си самодáвник, глéдај какó дрýђи љýђе жúве, па и тú текá.

саможúвник м *особа изразито егоистичних особина*. – Че се ћúне и тúја саможúвник, ко и свú мú, нéче да векýе.

самокрáн, -а, -о *који се сам стара о себи (а то би требало да је обавеза другога, старијега, јачега), самохран.* – Самокрáна мáти.

саморáс м бот. *вишегодишња биљка из фам*. Ranunculaceae. *Стабло је полегљиво, размножава се надземном врежом, цвет јој је жут, љутић* Ranunculus repens L.

саморáслица ж **1.** *културна биљка која је сама никла (није посађена).* – Кьд у лајý вúдиш саморáслицу, да ју искубéш. **2.** *онај који је сиромах и без игде икога, уз то мало дрвен и недоказан (чест надимак).* – Лисáндрија Саморáслица ис Áлдинци.

саморóтка ж бот. *једногодишња зељаста, врло разграната биљка, висока 10 до 15 ст, из фам*. Ranunculaceae. *Цве-тови су јој плави, жаворњак* Delphinium consolida L.

самосýда ж *она која погреши и сама се осуди*. – Тú, самосýдо, тú си сáма сагрешúла, сáма си се осудúла.

самотá ж *самоћа, усамљеност;* упор. самоча. – Жúвим сáм ко кýрјак у овýј самотý.

самотвóрно стожúло с *стожер на гумну или стожер уз који се дене сено, који је самоникао на том месту.*

самотúњћа ж у дем. значењу *онај који је сам, самотан, усамљеник*.

самотóк м *оточено чисто вино*. – Слýђе пúју самотóк, а гáзде комињáк.

самочá ж *в. самота.* – Самочá, тóј е јáко гáдно, да полудéеш; нéма с кугá да врéвиш, ни с кугá да се кáраш.

сампáс м **1.** *слободна паша стоке у пољу, без пастира.* – Свá ни говéда у сампáс, по онéј áлође. **2.** *распојасаност, разулареност.* – Свé ударúло у сампáс.

самсáр м *пас*.

самсóв м *пас*.

самýн м *сомун*. – У Солýн динáр самýн, до Солýна, стó самýна (изрека). – Одáвна смо самýн окушевáли сáмо кьд

отѝдемо у Пала́нку, у сало́ смо си е́ли момýрузницу.

сѣ́н м (мн. сѣ́нови, уз бр. сна́) *сан*. – Сѣ́н ми на о́чи не доо́ди. – Чу́ем га како́ проза сѣ́н. – Умре́л сам за сѣ́н. – Умори́ше ме не́кви сѣ́нови. – Шњева́ла сам два́ сна́).

сњѣ́к м *дем. од сњ*н. – Сњѣ́к – медѣ́к.

сана́ ж *в. сњиц*. – Де́снана се сана́ мло́го излиза́ла тре́бе да ју проме́нимо. – Прле́г да е кри́ва една́ сана́, па ми те́гљи ткање́ ýкриво.

санато́ријa ж *здравствена установа за лечење и одмор (обично у планинском крају), санаторијум.* – Лечи́ли га на О́зрен, у санато́ријy.

сњѣ́ц м (мн. сњци́, уз бр. сњца́) **1.** *саоник на саоницама.* – За сњѣ́ц је на́јбо́ље да у а́логу на́јдеш такво́ дрво́ кое́ до́ле и́ма зго́дно кри́ву жи́лу, па да га изва́диш са све́ жи́луту. – За са́не тре́бу два́ сњца́. **2.** *једна страна ткачког разбоја.*– Да унесе́мо санци́, да наме́стимо ткање́. **3.** фиг. *велики нос.* – Усекни́ ти́ја сњѣ́ц.

сњдѣ́к м **1.** *сандук.* – Бра́шно ни седи́ у едѣ́н сњдѣ́к до нѣ́чви. **2.** *девојачки сандук у коме невеста носи своју опрему у младожењин дом.* – Ода́вна кьд се превози́л сњдѣ́к у младоже́њин до́м, сви́ изле́зну да га гле́дају. **3.** *мртвачки ковчег.* – Прокара́ше га ото́ч у откло́пен сњдѣ́к.

сандалу́п м *в. студеноклеп*. – Ово́ј ли ти е прайл они́ја сандалу́п То́дор?

сњдѣ́че с *дем. од сњдѣк, сандучић*; упор. сњдѣченце. – Све́ тапи́је и дру́ђе докоме́нте чу́вам у оно́ј војни́чко сњдѣ́че.

сњдѣ́ченце с *в. сњдѣче*. – Тре́бе да ми напра́ите едно́ сњдѣ́ченце, да си у ње́га чу́вам но́жици, и́гле, ко́нци и дру́ђе ситни́це.

сандока́с м бот. *биљка из фам.* Compositae *којој се приписују изванредне моћи као што су стишавање љубавне патње, потстицање нагона и др*. Catananche lutea L. (?)

сѣ́не несвр. *суши се*. – Ел га ви́чеш о́двише да расте́, / Ел га ви́чеш у ко́рен да сѣ́не (н. п.)?

са́не ж **1.** *саонице, санке.* – Код на́с се у Врња́к и ле́ти пре́зају са́не. **2.** *странице разбоја за ткање.* – Јуче́р смо навија́ле, а дњѣ́с че да наме́штамо са́не и да уво́димо ткање́.

сани́ца ж *дем. од сана (1).* – Од ову́ј кри́ву есено́вину мо́ж да испа́дне една́ сани́ца, али тре́бе да на́јдемо дрво́ и за другу́ту.

сани́це ж *дем. од сане (1), санке, мале санке*. – Ве́чером натова́рим ли́сковаче на сани́це, па од коли́бу во́зим до́м, та кладе́мо кубе́ да се гре́емо.

сѣ́нпур м *хемијски елемен S сумпор*. – Сѣ́нпур се прода́ва у ши́пће, а и́ма и са́млет. – Немо́ј да забра́иш да ку́пиш сѣ́нпур, че ни тре́бе за бу́ричи.

сњпуриса́ње с *гл. им. од сњпурише*.

сњпурисува́ње с *гл. им. од сњпурисуе.* – Не мо́ж се на́јде сѣ́нпур за сњпурисува́ње бу́ричи.

сњпурису́е несвр. **1.** *дезинфикује сумпорном паром (бурад).* – Кьд сњпурису́еш бу́ричи оно́ ти по́сле и вино́то мири́ше на сњпу́р. **2.** *прска сумпорним прахом листове винове лозе и др.* – Ло́зје се сњпурису́е ел по ро́су, ел о́дма по ћи́шу, да се сѣ́нпурњт зале́пи за ли́с.

сњпури́ше несвр. *в. сњпурисуе*. – Ја́ буретѝју не сњпури́шем, ја́ и са́мо до́бро запа́рим с ру́ј. – Ни́кад не сњпури́шемо ло́зје, пр́скамо си га сњс си́њи ка́мен.

сњпурљи́в, -а, -о *који у себи садржи сумпора, који је у вези са сумпором*. – У Стребе́жину избѝва не́ка сњпурљи́ва вода́.

санти́м м *самтиметар*. – Да ми

ре́жеш дѣ́ће на три́ санти́ма.

са́нће ж *в. санице*. – Едва́ смо чека́ли да па́дне сне́г, па да се во́зимо на са́нће.

сњува́ње с *гл. им. од сњуе.*

сњу́е несвр. *сања, снева*; упор. сањуе. – Сѣ́г ле́го, сѣ́г заспа́, / Сѣ́г си бра́та сњува́ (н. п.).

сњчи́ца ж *дем. и хип. од сњ, санак*. – Умре́л сам за сњчи́цу.

сањува́ње с *гл. им. од сањуе*.

сању́е несвр. *в. сњуе*. – Сању́еш ли не́кво но́чу, ел некуга́?

са́пет, -а, -о *који је сметен, некомуникативан, недруштвен, затворен*. – Сви́ су они́ такви́ не́кви са́пети, н у́му да се сна́јду.

сапи́на несвр. **1.** *кочи запрежна кола на тај начин што им један од задњих точкова веже ланцем за шасију, тако да се не окреће.* – Низ Манасти́р мо́ра да сапи́намо ко́ла. **2.** *свезује стоци предње ноге да би мирно пасла.* – Ци́гање сапи́нају ко́њи и но́чум и пу́штају у туђе́ лива́де. **3.** *обуздава кога у његовим лошим намерама.* – Ја́ га сапи́нам колко́ сам ка́дар, ал кво́ мо́же са́ма жена́, кьд му башта́ не́ ту́ј.

сапиња́ло с *кочница*. – Бе́жи, ел не ви́диш да му а́утото не́ма сапиња́ло.

сѣ́пка нсвр. у дем значењу *сѣ́кь (а)*. – Дете́ се оњути́ло па сѣ́пкь.

сапли́та несвр. **1.** *саплиће, подмеће ногу коме.* – Немо́ј га сапли́таш, це па́дне, па це уби́је. **2.** *омета кога у пословима и намерама.* – Це́л ве́к су те не́ће ѓ́ре саплита́ле, неси́ могѣ́л гла́ву да поди́гнеш.

сапли́та се несвр. *једва хода, једва вуче ноге, спотиче се.* – Ѝде и сапли́та се, то́лко изнемо́гал. – Иди́ бо́ље се́ди, немо́ј се сапли́таш по овце́те.

саплита́ње с *гл. им. од саплита (се).*

сѣ́пне свр. **1.** *имобилише задњи точак запрежних кола тако што га ланцем веже за шасију.* – Низ ту́ј ни́збрдњицу не вре́ди да ко́чиш, мо́ра кола́та да сѣ́пнеш. **2.** *свеже предње ноге крупној стоци и пусти је у сампас.*

сѣ́пре свр. **1.** *заустави, закочи.* – Ако ти отка́жу ко́чнице, како́ ми́слиш да сѣ́преш ту́ј кра̥нти́ју од а́уто? **2.** *спречи некога у некој намери.* – Ти́ си мло́го си́лан, ал це на́јде не́ћи и те́б да сѣ́пре.

сапуниса́ње с *гл. им. од сапунише*. – Не́мам сапу́н за сапуниса́ње.

сапуни́ше несвр. *трља сапуном, прави сапуницу.* – Еве́, сѣ́г бьш сапуни́шем прање́.

сапуња́ча ж бот. *дуговечне зељаста, китњаста, украсна биљака из фам.* Caryiophyllaceae *висока до 80 ст. Има лепе ружичасто-беле ките цветова, сапун трава, сапунарија* Saponaria officinalis L.

сапурдисува́ње с *гл. им. од сапурдисуе*.

сапурдису́е несвр. *цепа, упропашћује (претежно о одећи и обући).* – Са́мо си сапурдису́ем дре́е по ови́ја трњаци, док бе́рем србоду́пци.

сапурди́ше свр./несвр. **1.** *поцепа, подере (претежно о одећи и обући).* – Сапурди́ше опѣ́нци за не́колко дѣ́на. **2.** *в. сапурдисуе*. – Сапурди́шем си дре́е сече́ечи шу́му за о́вце.

сара́вни свр. *в сарони*. – Ти́ја дѣ́н кьд су саравни́ли Бра́нка умре́л и Ста́врија.

сара́мни свр. рет. *в. сарони*. – Јуче́р сарамни́ли Еро́тију Спа́дало.

сарђи́ја ж *грубо ланено платно које служи за паковање и као омот чему*. – Ма́јстор Жа́рко Гига́н вели́ да во́дово́дну це́в тре́бе да уви́емо у сарђи́ју, па да ју катрани́шемо, ако о́чемо да це́ват не иструлаве́е.

са́рма ж *в. еди сарме*.

са́рмација м **1.** у пеј. значењу *онај који прича свашта и којешта*. **2.** фиг. *онај који воли да једе сарме, а уствари*

да једе оно што се не једе.

саро́ни свр. **1.** *сахрани, покопа*; упор. саравни, сарамни. – Марђи́та е ода́вна умре́ла, / Ра́но су е бра́јћа сарони́ла. **2.** *отера пре времена у смрт.* – То́ј пије́ње че те́бе да саро́ни!

сьс предл. *са акуз означава* (упор. с, сь, са, з) **а.** *социјативну функцију.* – По́п изле́зне за́едно сьс попади́ју. – Ка́ра се сьс свекр́ву. – Не́ч ли сьс ме́н да се и́граш? – Сьс то́ј сам рачисти́л. **б.** *пратилачко значење када означава оруђе којим се ради.* – Пису́е сьс пла́вез. – Ру́за га сьс мо́тку. **в.** *начин вршења радње.* – Нажмику́е ми сьс де́сно о́ко. **г.** *даљи објекат.* – Тргу́е сьс жи́то с ову́ј сироти́њу. – Ра́ни га сьс оно́ј што се не еде́.

сьсавац м зоол. *врста пухаћа са великим репом.*

саса́ди свр. *сабије, набије једно у друго и скрати по вертикали.* – Ако па́днеш на́ главу од високо́ мо́ж си саса́диш вра́т, а мо́ж да се уби́еш и на́чисто.

саса́ди се свр. *тешко се повреди павши на главу при чему већину кичмених и вратних пршљенова набије један на други.* – Сасади́л се кьд па́дал од това́н.

сьсьн м бот. **1.** *дремидеда, саса* Anemone pulsatilla (L) Mill. **2.** *сусам* Sesamum indi-cum DC.

сьсьне свр. *осуши, испије.* – Дете́ це́лу но́ч рове́, ме́н сьсьну дре́мка.

сьсьне се свр. *сасуши се, телесно ослаби.* – Сьсьну се жена́ од му́ку и сећира́цију.

сьсве́ прил. *сасвим, потпуно.* – Пострада́мо ели́с сьсве́.

саса́ли свр **1.** *пресели из виших предела у ниже.* – Пр́во саса́ле младињу́ с де́цу, па тьг и стари́ти и тека́ се сви́ саса́ле. **2.** *насели на једноме месту (више њих).* – Сви́ куи́ су ле́ти по коли́бе зима́ саса́ли у сало́.

саса́ли се свр. *пресели се из виших предела у ниже или са разних страна на једно место.* – Саса́лил се на́род из Загла́вак у Пала́нку.

сасељува́ње с *гл. им. од сасељуе (се).* – Преста́нуло сасељува́ње, ел су се сви́ веч саселили.

сасељу́е несвр. *сели из виших у ниже пределе или са разних страна на једно место.* – Зи́ми сасељу́емо сто́ку у сало́. – По́сле они́ја ра́т су си́лом сасељува́ли на́род у ва́роши, да рабо́ти по ва́бриће, а да си ма́не зе́мљу.

сасељу́е се несвр. *пресељава се из виших у ниже пределе или са разних страна на једно место.* – На́род не́че ви́ше да жи́ви по планине́, него се сасељу́е у равни́ште.

саси́пе[1] свр. **1.** *из разних судова саспе у један.* – Вино́, што на го́сти оста́ло по ча́ше, саси́пе у едну́ вла́шу, па ју́тре да́ва на дру́ђи го́сти. **2.** *скреше у лице, саспе у лице.* – Све́ му у о́чи сасипа́, кво́ сам има́л да му ка́жем.

саси́пе[2] свр. *замори кога или шта, упропасти кога или шта од силног посла.* – Сасипа́л коња́, колко́ га јури́л.

саси́пе се свр. *умори се, сатре се од посла или другог напора.* – Сирома́, саси́пе се дьньс од ра́боту, а кьд ве́чером они́ га и не ка́не с вече́ру, слу́гуту.

сасипува́ње с *гл. им. од сасипуе (се).*

сасипу́е[1] несвр. **1.** *из више судова сипа у један суд.* – Сасипу́ем ра́зне ређи́је у едно́ бу́ре, па по́сле препи́цам. **2.** *казује коме у лице што непријатно.* – Не́ добро́ да на сва́куга сасипу́еш све́ кво зна́еш, не́што си и задр́ж, па не́к се о́н размишља́ва.

сасипу́е[2] несвр. *сатире, упропашћава кога или шта од великог посла или других напора.* – Сасипу́е коби́лу у ора́ње.

сасипу́е се несвр. *умара се, упропашћава се од великих напора.* –

Немо́ј се сасипу́еш, ла́бни ма́лко ра́ботуту, не́к и дру́ђи рабо́те.

саси́тни свр. *учини да што буде ситно, смрви, сасецка.* – Саситни́ ма́лко кра́ставичће да пра́јнемо ћи́сало. – Поо́рана земља́ се од сту́д саси́тни.

саслушу́е несвр. **1.** *саслушава, испитује.* – Они́ га у о́пштину саслушу́ју, а о́н са́мо ћути́. **2.** *слуша до краја оно што му се казује.* – О́н и не саслушу́е оно́ј кво́ му при́чаш, о́дма трчи́ да га урабо́ти.

саста́всћи /ски, -ска, -ско *који припада Саставку, који се односи на Саставак.*

саста́вци м *ушће потока или река.*

Саста́вци / Саста́вак м *село у општини Књажевац.*

Саста́вчанин м *становник Саставка, онај који је пореклом из Саставка.*

Саста́вчанка ж *становница Саставка, она која је пореклом из Саставка.*

саста́и свр. **1.** *споји нешто што је одељено.* – Да саста́имо на́ше и ва́ше о́вце, па да и чу́ва де́да Младе́н. – Ел саста́ено бу́рето, ел се јо́ш дуђе́те повла́че по́там-по́вам? **2.** *доведе кога у везу с ким.* – Да саста́е момче́ и девојче. **3.** *прикупи, уштеди.* – Не мо́г ја́ да саста́им то́љће па́ре, кољће́ ми о́н тра́жи за њи́вуту. **4.** *начини какво написмено.* – О́кнете пи́сара, да саста́и тестаме́нт.

саста́и се свр. *окупи се, сакупи се.* – Саста́е се овчари́ да и́грају свињу́. – Ни́како се не мо́ж саста́е, бр̀ да се ви́де.

саста́ља несвр. **1.** *спаја нешто одељено.* – Саста́љам ови́ја два́ коно́пца да превр̀жем се́но. **2.** *доводи кога у везу с ким.* – О́н и саста́ља да се догово́ре, али они́ о́ба др̀вени, па не́че. **3.** *чини неко написмено.* – Саста́ља жа́лбу, што га казни́ли.

саста́ља се несвр. *састаје се с ким.* – Саста́ља се с њу́, до́ле код вракњи́цу.

састаља́ње с *гл. им. од састаља (се).*

састи́гну се свр. мн. **1.** *сустигну се у расту.* – Деца́ ни се састи́гла, па едно́ на дру́го но́си дре́е. **2.** *сустигну се на путу.* – Састи́гомо се окол По́дине, па идо́мо за́едно до Жу́ковску ре́ку.

састи́за несвр. *сустиже, све се више приближава ономе који иде испред њега.* – Састи́зам га, ту́ј не́ма шта́, ал га не мо́г бѣш о́дма сти́гнем.

састи́за се несвр. (обично у мн. састи́зају се) *сустижу се у расту (о деци).* – Де́ца се састи́зају, па че о́д есен сви́ да по́јду у шко́лу, па тре́бу њи́ђе, па тре́бу дре́је, ци́пиле и да те глава заболи́ кво́ све́ тре́бе.

састиза́ње с *гл. им. од састиза (се).*

састи́не се свр. *охлади се па се стегне (нека материја).* – Кьд се сапу́н разљи́је по су́дови, о́н мо́ра пр̀во да се састи́не, па тѣг да се ре́же на кьљпи.

сасукува́ње с *гл. им. од сасукуе (се).*

сасуку́е несвр. **1.** *довршава сукање пређе на цеви и др.* – Еве́, бѣш сѣг сасуку́ем са́дњу камче́лку. **2.** *од више нити увртањем ствара једну нит.* – Сасуку́ем две́ пово́рће да напра́им пово́ј за у др̀ва.

сасуку́е се несвр. **1.** *мршави, слаби, физички копни.* – Кој дѣн све́ се по́више сасуку́е, еде́ га не́квo изну́тра. **2.** *више текућица се слива у један ток.* – Кьд се то́пи сне́г, све́ се пото́ћће сасуку́ју у Военћи́ пото́к.

сасу́че свр. *сву пређу намота на цеви.* – Сасука́ла сам све́ камче́лће, ју́тре и́ма са́мо да че́м.

сасу́че се свр. *омршави, ослаби, усуче се.* – Сасука́л се, па га ни́шта не́ма.

са́т[1] м бот. *једногодишња биљка из фам.* Geraniceae *чија је стабло усправно и грмолико, плод је длакав и има кљунаст израштај, жива трава* Erodium cicutarium L' Herit.

са́т[2] м *гнездо које праве пчеле, осе, стршљенови и сл. инсекти у облику правилно распоређених шестоугаоних ћелија*. – Стр̏шељи напраи̏ли са́т на това́н, не сме́ се та́м ни̏кој ука́чи.

сѣ̏т м (мн. сѣ̏тови) *плоча од воска са ћелијицама, у које пчеле стављају мед*. – Сѣ̏тови пл̏ни с ме́д.

сатанаи̏л м **1.** *сатана, ђавао.* – Сатанаи̏л те цр̏ни изе́л, да те изеде́. **2.** *напасник, силеџија.* – Сатанаи̏ле, бе́ж од ме́н.

сатво́ри свр. *створи, учини.* – Што е ре́кла, све́ е сатвори̏ла.

сати̏ра несвр. **1**. *уништава, разара*. – Дивје́ сви̏ње ни сати̏рају мому́рузу. **2**. *умарањем (тешким радом) слама кога.* – Што́ ју́риш коња́тога то́лко, та га сати̏раш без по́требу? **3.** *има велики апетит, много једе.* – Сати̏ра све́ кво́ му се даде́.

сати̏ра се несвр. *пропада од тешкога рада.* – Сати̏рам се по ру́дници.

сатира́ње с *гл. им. од сатира (се).*

сатле́ с *дем. од сат (часовник)*. – Колко́ е са́та на тво́ето сатле́?

са́чма ж *густо посејани кукуруз на њиви са које је исте године претходно пожњевено жито. Служи за сточну исхрану*; упор. некопица. в. на сачму.

са́цав, -а, -о *који је смеђе боје*. – Ша́јак је цр̏н, а кла́шње су са́цаве.

са́цава шами̏ја ж *марама смеђе боје*.

са́це ж *чађ у димњаку*; упор. чађа. – Мо́ра да запа́лимо са́цете, да ни се коми̏н ма́лко прочи̏сти.

саш предл. рет. *са*. – Ишѣ̏л о́н саш ње́га.

сва́а ж *девојка која виј венац за невесту*.

сва́дба ж *склапање брака, венчање, весеље поводом венчања*. в. и: мој му га на свадбу, овча свадба.

свадба́р м **1.** *учесник на свадби, сват.* – Свадбари̏ бе́лисвет, не́ знам да ли че сви̏ да мо́ж да ста́ну у са́луту. **2.** *свињче од 60 – 80 килограма које се коље за свадбу*. – Че ми тре́бу три̏ – че́три свадба́ра, да прека́рамо сва́дбуту.

сва́ди свр. *посвађа*. – Гле́дај не́како да и сва́диш, да се раздво́е.

сва́ди се свр. *посвађа се*. – Свади̏ли се ско́ро окол ни̏шта.

сва́како прил. *на сваки начин, на разне начине, свакојако.* – Обр̏чам га сва́како, ал не и̏де, па не и̏де. – Сва́како че да до́јде, али не́ знам бѣ̏ш када́ че.

сва́ља свр. **1.** *скотрља.* – Кьд би могѣ̏л да га догу́рам донде́, а ни̏збрдо чу га лѣ̏сно сва́љам. **2.** *обори кога да падне.* – Не гу́рај се, бре́, ч ме сва́љаш. **3.** *ваљајући увије у тубу.* – Сва́љај ти̏ја те́пик, па га изнеси̏ да га избу́вамо. **4.** *угоји, утови, удебља.* – Да сва́љамо едногá вепра́ та́м за куде́ пред Божи̏ч.

сва́ља се свр. **1.** *скотрља се.* – Кьд ме ју́рнуше они̏ја ду́шмање, ја́ дојдо́ до ро́вину, па се са́мо сваља́ у њу́. **2.** *удебља се угоји се.* – Свињава се добре́ сваља́ла, али не́ка ју јо́ш не́ку не́дељу.

сваљува́ње с *гл. им. од сваљуе (се).*

сваљу́е несвр. *скотрљава.* – Сваљу́емо тру́пови, до́ле на ре́зницу.

сваљу́е се несвр. **1.** *скотрљава се.* – Одьрѣ̏т се не́какьв ошћенчи̏л, па кьд спимо́ за́едно ми̏ се сваљу́емо кьм сре́д. **2.** *гоји се, дебља се.* – Сваљу́е се ко свиња́.

сва́ри свр. *припреми и зготови јело на ватри, скува*. – Свари̏ла голова́р за ручѣ̏к. – Не́че се сва́ри, а јо́ш кьд се ва́ри.

свасти̏чје с бот. *вишегодишња биљка из фам.* Lamiaceae *висока 25 до 60 ст. Листови су јој широко јајасти, цветови сложени у растресите дихазије, живахно љубичасти, верем трава* Calamintha officinalis M.

сва́товсћи рузмари́н м бот. *густ, увек*

зелен, разгранат грмић из фам. Labiatae *вис. 1 до 2 т. Цвета преко целе године ситним, плавим цветићима, рузмарин* Rosmarinus officinalis L.

сва́ча несвр. *схвата, разуме.* – Це́л дѝн му мо́ж прича́ш, ал о́н не сва́ча. – Сла́бо сва́ча у шко́лу.

сва́ца ж *сваћа, расправа*. – Сва́ца ни́где не́ доне́ла добро́, па не́че ни код ва́с.

сва́ца се несвр. *сваћа се.* – Сва́цају се, ни са́ми не́ знају окол кво́.

сва́цевина ж *оно око чега се сваћају, предмет сваће*. – Та́ј мецá слу́жи са́мо за сва́цевину.

све́ скурца́л изр. *све прођердао*.

све́заница ж *оно што се састоји од више дугих, меканих делова па свезано у чвор*. – Пове́сма врзу́ем у све́занице, па и ту́рам у ка́цу.

свезе́ свр. **1.** *довезе са вишег на ниже место.* – Ју́тре и́ма да сезе́мо се́но из Го́рњу лива́ду до́ле до пле́вњу. **2.** *довезе са разних страна на једно место.* – Из сва́ три́ лозја́ свезе́мо гро́зје у пи́вницу у Ле́шје.

свезе́ се свр. *сиђе клизећи низ неку косу површину.* – Свезе́ се на ду́пе, озго́р до до́ле.

свекр́вино о́ро с *коло које води свекрва пошто су се младенци вратили са венчања, а пре уласка невесте у младожењину кућу*.

свења́ ж *осећање нелагодности, зебње, опреза, слабог страха*. – Не́ ме стра́, сл си ме свења́, да проо́дим но́чум покре гро́бишта.

све́та бо́лес ж бол. *в. ветар*.

Све́та Пе́тка Ра́спета ж п. п. *Велики Петак*.

светѣ́ц м *слава, крсна слава*. – На ме́н свеѣ́ц Све́ти Сте́ван.

све́тен, -а, -о трп. од свети (врши обред освећења) *који је освећен*. – По́пе, чеш ли ми даде́ш ма́лко од све́тенуту води́цу?

свете́ње с *гл. им. од свети*. – Свете́ње сѣс паздѐр, не́ма га́с.

све́ти несвр. **1.** *светли, осветљава.* – Ели во́лиш винце́ да ми слу́жиш, / Ели во́лиш све́чом да ми све́тиш (н. п.)? **2.** фиг. *гледа, посматра.* – Несѣ́м свети́л, да зна́м кво́ су работи́ли. **3.** *стоји над ким, надноси се над неким.* – Мо́лим те, немо́ј да ми све́тиш на́д главу.

Све́ти Ара́нгел Миха́ил м п. п. *в. Свети Ранђел*.

Све́ти Вра́ч м п. п. *Свети Козма и Дамјан – Врачеви*.

Све́ти Ереми́ја м п. п. *Пророк Јеремија, 14. маја*.

Све́ти Јова́н Биљобе́р м п. п. *Ивањдан, 7. јула*.

Све́ти Јо́ван Главосе́к м п. п. *Усековање главе Светог Јована Крститеља, 11. септембра.*

све́ти јова́нова трава́ ж бот. *в. јованова трава* Galium verum L.

Све́ти Мари́ја ж п. п. *Блага Марија, 4. августа*.

Све́ти Ранге́л м п. п. *в. Свети Ранђел*.

Све́ти Ра́нђел м п. п. *Свети Архангел Михаил*.

Све́ти Ра́нђел Душова́дник м п. п. *в. Свети Ранђел*.

Све́ти Ћи́рик м п. п. *Свети мученик Кирик и Јулита, 28. јула*.

Светисова́ м п. п. *Свети Сава, 27. јануара*.

светли́је несвр. **1.** *светли, осветљава.* – Си́јалица по́јако светли́је од ла́нпу. **2.** *чежњиво гледа у нешто што би желео да има, а не може имати.* – Ци́ганче светли́је у гр́нци уз огњи́ште. **3.** *сијају му очи (од суза или од пића).* – Светли́ју му о́чи од саба́јле ју́тром.

светува́ње с *гл. им. од светуе.*

свету́е несвр. *живи, живи на овоме светзу, живи добро, ужива*. – Са́мо ти́ свету́ј, а дру́ђи сви́ не́к исцр́цају!

свечá ж *ваљкаста шипка од воска, лоја и др. кроз коју је провучен фитиљ, која служи у ритуалне сврхе или за осветљавање, свећа.* – Свечá дѣ́ѣум не горѝ.

свечѝца ж *дем. од свеча (1), мала свећа, свећица*. – Д ѝм у цр̏кву, да запáлим свечѝцу.

свештáе свр. *схвати, научи, постане вешт у неком послу.* – Сѣ́г сам свештáла, па си сáма пéрем на машѝну, а несѣ́м знáла ни гдé се пу̏шта, ни гдé се гáси. – Трéбе врéме док тѝ тóј свештáеш.

свѝја несвр. **1.** *савија.* – Кьд бéрем црéшње јá свѝјам грáње, да довáтим и онéја што су долéко. **2.** *пасе крупну, меку траву или брсти младо лишће крупним захватима при чему плази језик и савијајући га спирално уноси храну у уста.* – Бу̏лка сáмо свѝја детелѝну. **3.** *једе халапљиво и много.* – Трѝчко, свѝја ли мéсо, свѝја. **4.** *окупља око себе, држи на оку.* – Свѝјам дéцу колкó мóгу, ал онá расту̏, па нéче да слу̏шају.

свѝја се несвр. **1.** *савија се.* – Свѝја се дóзам, кьд га срéтне. **2.** *устручава се, уклања се.* – Гдé гóд да дóјде онá се свѝја. **3.** *привија се уз кога.* – Свѝјам се покре стару̏ту ћéрку.

свијáње с *гл. им. од свија (се).*

свѝкне свр. *научи, навикне на што.* – Чéкни да свѝкнем ко му ѝде рáботата, па чу пóсле пóльсно да рабóтим.

свѝленичка прид. *која је од свиле*. – Сьс тканѝчће свѝленичће (опасан).

свѝленка, -о у дем. значењу *која је од свиле*. – Свѝленка мáрама и свѝленко марáмче.

свѝленка ж *овца са свиластим руном и име таквој овци*.

свилору̏нац м *онај који има руно као свила.* – Е̏ла, Бáне, свилору̏нче.

свинáк м *в. привој*.

свинáрник м *в. свинарница*. – Ту̏ј су нéкада билѝ óпштинсћи свинáрници.

свинáрница ж *обор за свиње, свињац*. – Идѝ да изрѝнеш свинáрницу.

свинсћѝ опѣ́нци м *опанци од нештављене свињске коже*. – Свѝ смо мѝ сељáнчичи и у гимнáзију ишлѝ у свинсћѝ опѣ́нци.

свињакóвина ж бот. *в. гьбьр* Carpinus orientális Lam.

свињачáк м *грабова шума, габрак*. – Натéрај козé у онѝја свињачáк.

свињѝца ж **1.** *дем. и хип. од свиња*. – Чу̏вамо едну̏ свињѝцу. **2.** пеј. *од свиња.* – Штó скучѝш, свињѝце?

свињомóрац м мет. *ветар који дува са истока, "мори свиње"*; упор. сињоморац.

свињѣ́á ж **1.** *пастирска игра у којој играчи настоје да штаповима утерају један пањић у мало удубљење у земљи.* – Кьд лéти замрктимó óвце на Цéрје, нáјвише смо волéли да ѝграмо свињѣ́у. **2.** *пањић који играчи ударају штаповима док играју "свињѣу".* – За свѝњѣу óбично нáјдемо нéћи пóманечьк чепáр.

свирéна ж *справа за узбуњивање, сирена*. – Пáк завѝја свирéна, пáк че ни бонбáрдују, мáјће им га сáвезничће.

свирéње с *гл. им. од свири*. – Свирáчи погодѝли свирéње на едну̏ свáдбу.

свѝри несвр. **1.** *производи мелодије на неком музичком инструменту, свира.* – Свѝрку свѝри, ту̏жно изговáра. **2.** фиг. *плаче.* – Ку̏ј тóј тáм свѝри? **3.** *прекорева, приговара.* – Не вóлим да ми пóсле свѝри. в. и: не свири.

свирѝпиле с *нека птица која кад пева чини се да свира*.

свѝрка несвр. и уч. *час, час па засвира, затруби*. – Едномѣ́н свѝрка с онy̏ј тру̏бицу на бицѝклу.

свѝрка ж **1.** *свирала, фрула, дудук.* – Свѝрку си прéцве нóсим у цéп. **2.** *сваки дувачки музички инструмент.* – Цѝгање се смр̏зли, турѝли ру̏ће у цéпови, а свѝрће под мѝшће. **3.** фиг. *плач.* – Квá се

то́ј сви́рка чу́е та́м у со́бу?

свирка́ње с *гл. им. од свирка.*

сви́рне свр. **1.** *удари снажно песницом кога.* – Немо́ј ти сви́рнем едну́ песни́цу. **2.** *прохуји, прозуји.* – Сви́рну ми крушу́м покре у́ши. **3.** *одједном заплаче на сав глас.* – Ни́шта ју несѣ́м дира́л, а она́ кьд си сви́рну.

сви́рца несвр. **1.** *прекорева, приговара.* – Престани́ ви́ше да ми сви́рцаш. **2.** *плаче иако му се не плаче него само да би скренуо пажњу на себе (обично о деци).* – А́јд, не сви́рцај, да те не изби́јем, да бьр зна́м што рове́ш.

свирци́че с *свирач, млади свирач.* – Мла́до свирци́че.

сви́тка несвр. **1.** *повремено пали и гаси неку светлост, светлуца.* – Сви́тка не́ћи с бате́ри́ју. – Сви́тка сви́тка по Спа́совдан. **2.** *сија (о очима).* – Ти́ка не́што сви́тка с о́чи, па́ е тр́гал.

сви́тка ж **1.** зоол. *свитац* Lampyris noctiluca. – Сви́тће сви́ткају кьд по́чне да зре́е пшени́ца. **2.** *светлац у оку.* – Изле́зоше ми сви́тће на́ очи, колко́ ме би́л прити́сал. **3.** *суза.* – Кьд сече́м црве́ни лу́к по́јду ми сви́тће на́ очи.

сви́ткав, -а, -о *који је светљуцав.* – Чим су му сви́ткави о́чи, зна́м да е пи́л.

свитка́ње с *гл. им. од свитка.* – Ви́ди се не́ко свитка́ње с бате́ри́ју.

сви́тли свр. **1.** *спопадне, притесни.* – Свитли́ли ће́рови за́јка у ро́вину. **2.** *почне да увија, да боли.* – Свитли́ли ме бо́лови.

сви́тне свр. **1.** *сине, севне, засветли за трен.* – Не́ма, не́ма, па сви́тне. **2.** *снажно удари песницом кога.* – Ва́рди се, да ти сѣ́г не сви́тнем едну́ шама́рчину. **3.** *нагло забије.* – Ма́јће му га сви́тнем.

свлече́ свр. *в. свлче.*

свлече́ се свр. *в. свлче се.*

свл̥че́ свр. упор. свлече. **1.** *скине одећу, свуче.* – Свл̥че ју од ма́јће голу́, па ју и́скара надво́р. **2.** *свуче са вишег на ниже место.* – Тре́бе да свл̥че́мо она́ј дрва, до́ле на пу́т. **3.** *вукући нагомила.* – Ве́е свл̥че́мо на едно́ ме́сто, где́ че да де́немо лисни́к, па по́сле едени́ дода́вају, а едьн де́не.

свл̥че́ се свр. упор. свлече се. **1.** *скине одећу са себе, свуче се.* – Свл̥че́ се са́мо у га́чће и тека́ спи́. **2.** *склизне на задњици.* – Свл̥че́м се ни́з они́ја спиља́к, па бе́ж нис пото́к.

свозе́ње с *гл. им. од свози (се).* – Свозе́ње на ду́пе. – За свозе́ње сно́пје тре́бу ми дру́жила.

сво́зи несвр. **1.** *довози са вишег на ниже место (превозним средством или вукући по земљи).* – Док сво́зимо сно́пје, тре́бе да бу́де у́баво вре́ме. – Сво́зим шу́му на шума́н. **2.** *довози са разних страна на једно место.* – Сно́пје сво́зимо на гу́вно.

сво́зи се несвр. *клизећи низ неку косу површину силази.* – Немо́ј се сво́зиш на ду́пе, ци сце́пиш панталóне.

сво́инсћи прил. *на свој начин.* – О́н си жи́ви сво́инсћи, ни́ти куга́ слу́ша, ни́ти што́ прива́ча.

сво́јак м *лепо очешљана и изгребенана вуна савијена у свитак, количине довољне да се стави на кудељу за предење*; упор. усвојак. – Дьнѣ́с си испреде́м и по два́ својка́.

својта́ ж *родбина, сродници.* – Ми́ смо с њи́ не́ка својта́, н у́мем ти бьш обја́сним како́.

сво́јчич м *дем. од својак.* – Оста́л ми са́мо ови́ја сво́јчич, све́ сам дру́го испре́ла.

сврáка ж *народно јело које се састоји од удробљеног хлеба у води са мало сирћета.*

свра́ће ж *в. лисице.*

свраче́ни́к м *задњи, ракљасти део процепа (руде) на воловским колима.*

сврачéтина ж *ауг. од сврака (птица).* – Не мóг си одбрáним пи́личи од овéј сврачети́не, свé и разнéсоше.

сврачкáљ м зоол. *птица певачица и селица, јаког и савијеног кљуна која тамани инсекте и натиче их на трн, сврачак* Lanius colluris.

сврачљáк м **1.** *пеј. од сврака (птица).* – Сврачљáк крешти́ на крóв, мéрка да ни однéсе пи́ле, ел д и́де да попи́е јајцé у гњéздало. **2.** *в. лисице*.

свр̏дал м *свердло, бургија*. – Свр̏дал јарамњáк.

свр̏дли́ч м *дем. од свердал*. – С они́ја мали́јан свр̏дли́ч, да изврти́ш дýвће на ви́тал.

свр̏же свр. **1.** *умота у завежљај или свеже врпцом и сл., свеже*. – Свр̏жем га с конóпац и упр̏тим се у њéг. **2.** фиг. *учини неспретним, неспособним.* – Сврзáл му Бóг рýће у дýпе.

свр̏зан, -а, -о *који је мало приглуп, неотресит*. – Дóјде мáлко свр̏зан, збýтан, нéч да мóж ти́ тóј на њéга да објáсниш.

сврзувáње с *гл. им. од сврзуе*.

сврзýе несвр. *умотава у завежљај или обавија врпцом више предмета и учвршћује везу чвором, свезује.* – Свзýем лози́ње у снопи́чи, да и мóг пóсле љ̏сно натовáрим.

сврли́жанка ж *једно народно коло у Заглавку.*

Сврли́жанин / Сврљи́жанин м *становник Сврљига или сврљишког краја, онај који је пореклом из Сврљига или из сврљишког краја*.

Сврли́жанка / Сврљи́жанка ж *становница Сврљига или сврљишког краја, она која је пореклом из Сврљига или из сврљишког краја*.

сврли́шћи / сврљи́шћи, -ска, -ско *који припада Сврљигу, који се односи на Сврљиг*.

свр̏ља несвр. **1.** *збацује, баца са вишег на ниже место.* – Милути́н че да свр̏ља сéно од кóла, а Миладúн че га дéне у стóг. **2.** *збацује са себе.* – Ждребé свр̏ља покравы́ц. **3.** *скида одећу, свлачи се.* – Свр̏ља дрéе, óче да се би́је.

свр̏ља́ње с *гл. им. од свр̏ља*. – Свр̏ља́ње од кóла.

свр̏љи свр. **1.** *збаци са вишег на ниже место*. – Свр̏љи́ мáлко сéно од тлакáну. **2.** *збаци са себе.* – Свр̏љи бремéто и утéче. **3.** *скине униформу и престане да буде припадник тог реда који та униформа обележава.* – Свр̏љи́л војни́чће дрéе.

свр̏не свр. *сврати, наврати.* – Ни́кад нéч да свр̏неш код нáс. – Да свр̏немо на по еднý љýту?

свр̏не се свр. **1.** *опорави се, поправи се.* – Бéше јáко пропáл, сѣг се мáлко свр̏нýл. **2.** *скраси се на једноме месту.* – Свр̏ни́ се нéгде, дóста си сћитáл.

свр̏та несвр. **1.** *в. сврча*. – Свр̏тај óвцете, немóј да и пýштиш да се разлимý по цéло пóље. – Свр̏там и код њи́, ал не текá чéсто. **2.** *чува, штеди.* – Петрóнија динáр не свр̏та.

свр̏та се несвр. *в. сврча се*. – Ти́ја се дóм не свр̏та. – Би́л је закасáл до и́ч, сѣг се свр̏та.

свр̏та́ње с *гл. им. од сврта (се).* – Сѣг нéмам врéме за свр̏та́ње, мóж нећипýт дрýћипут.

свр̏ти́ свр. **1.** *прикупи на гомилу.* – Дé свр̏ти́ овцéте у нéку ладави́ну. **2.** *сачува, заштеди* . – Ако свр̏ти́м нéћи динáр, чу да глéдам да си прáим кýћу.

свр̏ти́ се свр. **1.** *скраси се.* – Стáлно е по печáлбу, едвá чéкамо дóм да се свр̏ти́. **2.** *нађе уточиште.* – Свр̏тéл се покре Смúљћу, чи́ни ми се кóлко да презимýе. **3.** *скупи се у гомилу.* – На плáдне се óвце свр̏тý под ћи́салку.

свр̏тиште с **1.** *станиште, пребивалиште; кућа, дом*. – Свáћи човéк

тре́бе да гле́да да и́ма свр̏тиште, где́ че да жи́ви с вами́лију. **2.** *место на коме се задржава, опстаје, где ради.* – О́н ни́где не мо́ж да на́јде свр̏тиште.

свртѝшушљак м *некарактерна, нестабилна особа*. – Шта че те́бе ти́ја свртѝшушљак, да се же́ниш с ње́г?

свр̏ча несвр. упор. сврта. **1.** *свраћа, навраћа, посећује кога.* – Свр̏чам и код њѝ књд год и́мам вре́ме. **2.** *прикупља да му је на окупу (о стоци).* – Свр̏чам о́вце да пасу́ покре пу́т. **3.** *скреће на неку страну.* – Несмо́ сврча́ли ни ле́во, ни де́сно.

свр̏ча се несвр. упор. сврта се. **1.** *борави на једном месту.* – Свр̏чај се, бре́, до́м. **2.** *опоравља се.* – Колко́ па́де ћи́ша, мому́руза по́че да се свр̏ча.

сврча́ње с *гл. им. од сврча (се).*

свудгле́д м бот. *трава са жутим цветовима окренутим на све стране.*

свуде́ прил. *свуд, свуда*; упор. свудек, свудека, свудем, свуден, суде, судек, судека, судем, суден. – Свуде́ д и́деш, да га тра́жиш.

свуде́к прил. *в. свуде*. – Свуде́к идо́, сре́јћу не најдо́.

свуде́ка прил. *в. свуде*. – Свуде́ка и́сто, ни́где невеља́.

свуде́м прил. *в. свуде*. – Свуде́м сам ишѣ́л и код на́чалника и код пресе́дника и код суди́ју и ни́кој ми не може́ помо́гне, ел нетеја́.

свуде́н прил. *в. свуде*. – Свуде́н се мо́ра рабо́ти.

свузу́е несвр. *клижући што спушта са вишег на ниже место.* – Врже́мо др̏ва с коно́пац, па и свузу́емо низ бре́г.

свузу́е се несвр. *клижући се силази са вишег на ниже место.* – Ја́ га гу́рам на го́ре, ал не мо́г, свузу́ем се, же́на, наса́д. – Ту́ј се свузу́е земља́.

свузува́ње с *гл. им. од свузуе (се).*

сву́ноч и **свуно́ч** прил. *целе ноћи*; упор. суноч. – Свуно́ч ме апа́ше бл̏е.

се́б *ак. повратне заменице, себе*. – Се́б си те́л убѝје. – Гле́ си се́б, а дру́ђи ма́ни.

се́ба несвр. *трза, сеца, цима.* – Немо́ј то́лко да се́баш ко́шат, грозје́то це напра́и на качама́к.

се́ба се несвр. и уч. **1.** *трза се.* – Спѝ и суно́ч се се́ба. **2.** *плаши се.* – Немо́ј тѝ од ње́г да се се́баш, не мо́ж ти о́н ни́шта. **3.** *устручава се, устеже се.* – Сло́бодно узни́, немо́ј да се се́баш.

себа́ње с *гл. им. од себа (се).*

себе́ свр. *унушти, упропасти*. – Себа́л а́утото у едну́ банде́ру.

себѝја м *в. сајбија*.

се́бне свр. *кратко тргне, цимне.* – Се́бни га ма́лко по́јако, да се попора́вни това́рат.

се́бне се свр. **1.** *тргне се, преплаши се па се тргне.* – Чим не́ћи чу́кне на вра́та о́н се се́бне. **2.** *поправи се, тргне се, прене се.* – Бе́ше ја́ко забразди́л, ал се се́бну, же́на, и сѣ́г че га бу́де чове́к.

Се́бра ж *име*.

Сева́стија ж *име*.

севдисува́ње с *гл. им. од севдисуе*.

севдису́е несвр. *воли, симпатише*; упор. севдише. – Ја́ га несѣ́м мло́го севдиса́ла, ал ме мои́ натера́ли за ње́г.

севди́ше несвр. *в. севдисуе*. – Севди́шеш ли ти́ ње́г, ел не?

се́вер м мет. *северни ветар у Тимоку.*

севтеи́ше свр. *направи сефте, почне нешто да употребљава или ради први пут.* – Дњѣ́с чу да севтеи́шем но́ви опѣ́нци.

се́гман *реч у бројаници: једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клебец, у бабину пећ*.

сегме́н и **сегме́нин** м (мн. сегме́ни, сегме́ње) *стражар, пандур, сејмен*. – По Ко́њску пу́тичку су прооди́ли сегме́ни књд су из Бу́гарско доодѝли на Тимо́к.

се́да несвр. и уч. *заузима седећи положај, заузима место за седење*. в. и: не седа.

се́дало с **1.** *ужа врата на струги на којима се врши мужа оваца.* **2.** *седење.* – Ти́ не́маш се́дало, це́л дѝн не́квo снове́ш. **3.** *попречне мотке на којима седе кокошке.* – Коко́шће не во́ле да спу́ на́зам, оне́ во́ле на се́дало.

се́далце с *дем. од седало (3).* – Да напра́иш се́далце за коко́шће, ал да не́ ни високо́, ни ни́ско.

седалце́ с *дем. од седло*. – Стрели́ца те устрели́ла, / Проз седалце́ у ребарце́ (н. п.).

седе́ечи прил. сад. *седећи*. – Седе́ечи се по́здрави с гости́ти, ста́рцат.

седе́жина ж мет. *иње*. – Уваті́ла се седе́жина и по дрвја и по гра́ње.

се́дење и **седе́ње** с *гл. им. од седи*. – Се́дење до не́ко до́ба.

седе́њħ**а** и **седе́нħа** ж *прело*. – Седе́њħе по́чну да се пра́е од Пробра́жење, па на та́м.

седењħа́р м *момак на прелу, момак који ни једно вече не пропусти а да не иде на прело*. – Седењħари́ ни откачи́ли вракњи́цу и строши́ли си́јалицу на банде́ру.

седењħува́ње с *гл. им. од седењħуе*.

седе́њħуе несвр. *дуго седи у ноћи (сама или на прелу) радећи ручне радове*. – Седе́њħуемо од Пробра́жење до куде Божи́ч и ты́г све́ напреде́мо, а по́сле ту́рамо ткања́ да че́мо.

седечħи́ прил. сад. *седећи*. – Седечħи́ се ку́ħа не сти́ца.

седи́ несвр. **1.** *станује, пребива.* – О́н седи́ ти́ħе до шко́лу. – Ле́ти седимо́ кот коли́бу. **2.** *налази се у неком положају.* – Што́ вра́та седу́ отво́рена? **3.** *налази се на неком месту.* – Оста́л (сто, астал) оста́л, да седи́ на ħи́шу.

седи́ни свр. *сједини*. – Гле́дамо да не́како седи́нимо та́ј две́ има́ња.

се́ди си на ду́пе изр. *буди миран, не мешај се где ти није место*. – Бо́ље си се́ди на ду́пе, него да си по́сле и́маш главобо́љ.

се́длица ж *женски покривач за главу сличан трвељу*.

седма́л м *бачија*; упор. сьгмал. – Седма́ли, стру́ħе и бачи́је, то́ј ви́ше не́ма.

седми́на ж *седморица*. – Седми́на бе́оше на ручьк, а осми́на на вече́ру, на светьцьт.

седмоли́ста трава́ ж бот. *вишегодишња гола биљка са ризомом, белих цветића у штитовима* Aegopodium podagraria L.

седмопе́рка ж *украсна сребрна игла са седмокраком звездом којом су жене причвршћивале капу за главу*.

се́дом бр. *седам.* – Сьс се́дом го́дин сам пошьл у шко́лу.

седомдесе́ бр. *седамдесет*. – Седомдесе́ ба́ħе ми била́ пла́та.

седомдесе́т бр. *седамдесет*. – Седомдесе́т бра́ви о́вце и козе́.

седомна́ес бр. *седамнаест*. – Жени́ли га у седомна́ес го́дин.

се́дум бр. *седам*. – Се́дум и се́дум четрина́ес.

седумдесе́т бр. *седамдесет*. – Ако и́маш седумдесе́т го́дин тьг си и́стин дрт.

седумна́ес бр. *седамнаест*. – У то́ј вре́ме су едни́ опьнци кошта́ли седумна́ес ба́ħе.

сеја́лħа ж *једно народно коло*.

се́јан на ра́зна си́та изр. *онај који је искусан, препреден.*

сеја́чица ж *сејалица.* – Пшени́цу се́емо сьс сеја́чицу, не́ с ру́ку.

сејби́ја м *в. сајбија*.

сејби́сħи, -ска, ско *в. сајбисħи*.

се́јне свр. *посеје мало, посеје неколико.* – Се́јнумо ма́лко ѓж, ко́лко за сла́муту, че ни тре́бе да покри́емо пле́вњу.

се́кавица ж бол. *изненадни оштар бол у крстима, који не дозвољава ни најмањи покрет.* – Уватѝла ме се́кавица, па не мо́г ни да се помѝкнем.

се́кало с **1.** *оштра, савијена алатка са дршком за сечење трња и корова.* **2.** *в. резало*.

секлета́р м *секретар*. – То́ј ми каза́л Тѝка, секлета́р из је́кономску шко́лу.

се́кне свр. **1.** *пресече, севне у леђима.* – Се́кну ме преко грбѝну. **2.** *опадне бујица.* – Да че́кнемо да се́кне вода́, па тѣ́г да прега́зимо. **3.** *смањи млеко у вимену.* – Коза́ се́кнула с млеко́. **4.** *одсече мало.* – Се́кни си од месце́то. **5.** *насече понекад и помало.* – Се́кнеш ли бѣр дрвца́ на ста́рцити? **6.** *засече.* – Се́кни сва́ко дрво́, коѐ че ју́тре да оба́рамо.

се́кне се свр. *тргне се, сецне се.* – У́х, ал се се́кну. **2.** *тргне се и крене правим путем у животу.* – Се́кнул се ма́лко, не и́де ви́ше то́лко по кава́не.

секњу́е несвр. *опада вода у реци*; упор. сеца[2]. – Вода́ поче́ла да секњу́е.

секте́нбар м *девети месец у години, септембар*. – Момѝруза се не́кад бра́ла у секте́нбар ме́сец, сѣ́г поне́ћи бе́ру и пред Но́ву го́дин.

Се́кул м *име*.

се́лац м у пеј. значењу *онај који је необразован, некултуран, сељак.* – Немо́ј бѣр ти́ да си се́лац.

Сельчко / Села́чка ж *село у општини Зајечар*.

Сельчнин м *становник Селачке, онај који је пореклом из Селачке*.

Сельчнка ж *становница Селачке, она која је пореклом из Селачке*.

сельчћи, -чка, -чко *који припада Селачкој, који се односи на Селачку*.

сели́н м бот. *веома мирисна трајна зељаста биљка из фам.* Umbelliferae *чији су светложути цветови удружени у штитасте цвасти, селен* Levisticum officinale L.

сели́ште с *ауг. и пеј. од село*; упор. салиште. – Ш чеш у сели́штето, се́ди си до́м у Пала́нку.

се́лсћи, -ска, -ско *који припада селу, који се односи на село*. – Кно́чи и́ма збо́р у се́лску ку́ћу.

се́лсћи прил. *на сеоски начин*. – Не пона́шај се се́лсћи.

селце́ с *в. салце*. – Па́пратна е едно́ мѣ́нечко селце́.

сеља́нин м (мн. сеља́ње) **1.** *онај који је из истог села са неким.* – Како́ да га не позна́вам, о́н е мо́ј сеља́нин. **2.** *мештанин једног села.* – Сабе́ру се сеља́ње да опра́љају пу́т.

сеља́нченце с *дете са села, сељаче*. – Измецу́ то́лку ва́рошку де́цу испа́дло да е едно́ сеља́нченце из Жу́ковци на́јбољ ђа́к.

сељанчу́ра ж у пеј. значењу *она која је необразована, простакуша*. – Сељанчу́ро една́, да ти сељанчу́ро.

сељанчу́рина ж *онај који је прост, сељачина*. – Те́ј сељанчу́рине кьд до́јду унесу́ ми бла́то у ку́ћу.

семдесе́ бр. *седамдесет*. – До́ста ти е дьнѣ́с семдесе́ дина́ра и да те ра́не.

семени́ја ж мн. *разна семена*. – Семени́ју чу́вам у едну́ саку́љћу, прет по́друм.

семења́ча ж *зрео краставац из кога се вади семе за садњу*. – Семења́че расече́мо на полови́н, па и ту́римо на ча́ндије да се шу́ше, па по́сле ва́димо се́ме из њѝ и врзу́емо у чу́гљови за на́пролет.

се́мка ж **1.** *семенка неке биљке.* – У сва́ћи о́цак, кьд са́дим ти́кве, ту́рим по две-трѝ се́мће. **2.** *порекло, лоза, ген.* – Се́мка му невеља́, на детѝштето.

семљи́в, -а, -о *који је болешљив*. – Свекр́вата за снау́ту при́ча да е семљѝва и дремљѝва.

се́на ж бот. *биљка из фам.*

Caesalpinaceae *која се употребљава у народном лекарству* Cassia acutifolia Del.

се́ња ж **1.** *сенка.* – Ел мо́ж да си наста́неш се́њу? **2.** *хлад, хладовина.* – Са́мо тра́жи се́њу за лежа́ње, од ра́боту не ми́сли. **3.** *онај који је телесно ослабио.* – Напраи́л се на се́њу.

сења́**р** м *онај који се повлачи по хладовинама ленчарећи.* – Сењари́ се са́мо изле́гују у слива́ци, по ладави́не.

сенце́ с *дем. од сено.* – Да прибе́ремо сенце́то, док не уда́ри ћи́ша.

сење́**н**, -а, -о *који се сањив, бунован.* – Оньки́в сење́н по́јдем и па́днем од ба́самаци.

се́њи несвр. *опсењује, опчињава, замајава.* – Немо́ј ти́ ме́н да се́њиш, него казу́ј ко е и́стин било́.

се́пија ж *дрвена каца укопана у земљу у којој се штави говеђа кожа за израду опанака*; упор. цистерна.

се́ра ж **1.** *овчија балега, брабоњци.* – Млеко́ у́век мо́ра да се проце́ди ел поне́ћипут у ње́г и́ма се́ра. **2.** *жут, мастан овчији зној на који мирише тек острижена вуна.* – Вл́на се пота́па у во́ду, да пр́во из њу́ изле́зне се́ра, па се тѣ́г топр́в пе́ре.

сербус м *врста лошег металног плуга с почетка XX века.*

серђи́ја ж *грубо платно за џакове, саргија.* – Ел си купи́л серђи́ју да у њу кљ́пимо дува́н?

се́ре несвр. (поред значења: *врши велику нужду*) фиг. **1.** *говори којешта.* – Бо́ље ћу́ти, немо́ј да се́реш. **2.** *врши телевизијски пренос фудбалске утакмице, застајкујући и развлачећи у говору.* – Ми́лоше, ел ч да гле́даш пре́нос”? – “А ку́ј се́ре”?

середе́да ж *шаљив назив за трећи дан у седмици, за среду.*

се́ре др́доње изр. *тресе се од страха због грешака које је починио и казне која га очекује.*

се́ре ћире́ч изр. *страхује од исхода догађаја коме је допринео.*

се́ре џивде́љ изр. *ухватио га велики страх.*

се́рма ж бот. **1.** *костобоља, реума*; упор. мукавица, сирма. – Ба́ба То́на зна́е да ба́е од се́рму. **2.** *болест вратних жлезда код деце.*

се́рмица ж *дем. од серма (у бајалицама).* – Се́рмице, сестри́це (б).

се́рт прид. индекл. *који је тврд, чврст, строг, оштар (о човеку).* – Ја́нош е се́рт чове́к.

серу́ша ж бот. *в. говањ* Salvia verticillata L., упор. сируша.

сестра́ на поду́бицу ж бот. *вранилова трава* Origanum vulgare L. *и* Origanum heracleoticum L.

се́стрична ж *сестрина ћерка, сестричина.* – Ја́ и́мам две́ се́стричне: Ми́лицу и Ви́дицу.

сећира́ и **сећи́ра** несвр. *мучи кога прекорима, примедбама, секира кога*; упор. сећирае. – Ел си ти́ нашѣ́л ме́н да сећира́ш? – Ку́ј ње́га сећи́ра, та рове́ оно́лко?

сећи́ра ж *гвоздено оруђе за сечење и тесање, секира.* – Где́ ли бе́ше голе́мана сећи́ра? – На дрвни́к у́век мо́ра да и́ма сећи́ра.

сећира́ се несвр. *једе се, секира се*; упор. сећирае се. – Сећира́м се, ко́ да се не сећира́м, јо́ш кьд су ошли́ и јо́ш и не́ма.

сећира́е несвр. *в. сећира.* – Немо́ј да ми сећира́еш дете́.

сећира́е се несвр. *в. сећира се.* – Сећира́е се ко робија́ш за држа́ву.

сећире́тина ж *ауг. и пеј. од сећира, велика, стара секира.* – Узни́ ону́ј сећире́тину и носи́ ју код Циганина́нога, да ју близни́чи.

сећи́рка ж *дем. од сећира, мања*

секира. – С голе́му сећи́ру це́пимо дубари́, а сьс сећи́рку љу́цамо ли́сковаче.

сећирљи́в, -а, -о *који се доста секира, који се лако насекира*. – Немо́ј му то́ј казу́еш, о́н е до́ста сећирљи́в, па че се ја́ко насећира́е.

сећи́рче с (мн. сећи́рчичи, уз бр. и сећи́рчети) **1.** *мала секира, секирица*. – Кьд сече́ш шу́му за о́вце мо́ра да и́маш о́стро сећи́рче, с по́длго држа́ље. – Има́м две́ сећи́рчети. **2.** *црта у облику "штрикле" која у карташкој игри преферанса обележава сто поена.* – Де́, да ти уда́рим јо́ш едно́ сећи́рче.

сећи́рченце с *дем. од сећирче*. – Куде́ ли е мало́но сећи́рченце, ма́јку му?

се́ца[1] несвр. **1.** *вукући и трзајући премешта нешто.* – Се́ца едно́ големо́ дрво́, да га изва́ди испод трупје́ни. **2.** фиг. *носи нешто тешко.* – Кво́ се́цаш у торбу́ту?

се́ца[2] несвр. *в. секњуе*. – Поче́ла да се́ца по́водња.

се́ча ж *место где се шума сече (до земље) или где је посечена*. – О́пштинска се́ча.

се́ча се несвр. *сећа се.* – Се́чаш ли се кьд бе́омо мла́ди?

сеча́ње с *гл. им. од сеча се*. – Издало́ га сеча́њето.

се́чиво с (поред значења: *оруђе, алат за сечење)* фиг. *ватрено оружје.* – И́мам ру́ски бо́керицу – стра́шно се́чиво.

се́чивце с *дем. од сечиво (оштрица алатке).* – Поостри́ му ма́лко се́чивцето, па да ви́диш ко че тьг да сече́.

се́чина ж *место на коме је шума посечена*; упор сеча.

се́чка ж *ручна машина за сечење сточне хране (сена, сламе и сл.).* – Купи́л башта́ се́чку, сьс големо коло́ и кри́ви ноже́ви, да сече́мо рану́ за сто́ку.

се́чко м *први месец у години, јануар, сијечањ*. – Сьг не́како и тека́ и тека́, ал кьд до́јде се́чко, тьг че и ку́че и ма́че да спу́ за́едно.

си́ва м *во сиве боје и име таквом волу*. – А́ј, Си́во, а́јд.

сивьц м **1.** *в. сива*. – Ови́ја го́ре окол Ка́лну су чува́ли са́мо воло́ви сивци́. **2.** *врста крушке.*

си́вка ж *домаћа животиња сиве боје и име таквој животињи (о мачки, кучки, крави).* – Си́вка била́ голема́ ловци́ка.

сивота́ ж *сивило, једноличност*. – У́би ме ова́ј сивота́.

сиву́љћа ж у дем. значењу *крава сиве боје*.

си́га ж *бусен траве ископан заједно са земљом*. – Да насече́мо си́ђе, да ту́римо на брану́.

си́играју се свр. мн. **1.** *почну да се играју.* – Да о́че деци́јана да се не́како си́играју, да ми не засми́тају док се слу́шам. **2.** *занесу се у игри*. – Деца́ се сигра́ла и несу́ чу́ла sво́но за у чко́лу.

сигу́ра несвр. *бодри, храбри*. – Сигу́рај га, та да по́чне са́м да чу́ва о́вце, а не да све́ не́ћи и́де с њег.

сигура́ се несвр. *узда се, поузда се*. – Немо́ј се ти́ мло́го сигура́ш у њег, не́ о́н бьш то́лко од ре́ч.

сигура́ње с *гл. им. од сигура (се).*

си́ја ж *врат мотике*.

си́к *узвик којим се маме козе, често удвојен*: *сик, сик*.

си́ка ж у хип. значењу *коза.* – Де́да че ти ку́пи си́ку, па да ју во́диш у па́шу.

си́ко *узвик којим се маме козе, обично удвојен: сико, сико.*

сикта́ње с *гл. им. од сикти.*

сиктерису́е несвр. *в. сиктерише*. – Сва́ку и ве́чер сиктерису́ем и па́к доо́де.

сиктери́ше несвр. *грубо тера кога од себе псујући.* – Сиктери́ши ти́ја Ци́гање одо́тле, да ни не укра́дну не́што!

сикти́ несвр. *сикће*; упор. сикче. – Што́ сикти́ш на ме́н, ја́ ти несьм ни́шта

кри́ва?

сикча́ње с *гл. им. од сикче.*

си́кче несвр. *в. сикти*. – Не сикчи́ на детéто, бесночó еднá.

силáви м *кожни појас у који се стављају ножеви, пиштољи и сл., силав*. – Држ се, бáбо, за силáви, да га дéда ужилáви.

силéње с *гл. им. од сили се*.

си́ли се несвр. *прави се важан и јак спреман да се обрачуна.* – Немój се си́лиш, ел нéма квó да би́јем оди тéб.

сили́на ж 1. *снага, моћ*. – Нéмам ви́ше тýј сили́ну, ко што сам имáл. 2. *јак запах, смрад*. – Кьд улéзо у кожáру, гдé се штáве кóже, онó ме ýдари нéка сили́на, тéо се онесвéстим.

си́лом прил. *тешко, једва некако.* – Си́лом ýчи шкóлуту. – Си́лом пáнти.

си́лување с *гл. им. од силуе*.

Симиóн м *име*.

сими́та ж 1. *нарочита врста белог хлеба, симит.* – Ако бýдеш дóбар, чу ти кýпим сими́ту. 2. *сваки хлеб купљн на пекари.* – Варошáње стáлно едý сими́те, а ми́ сељáци момýрузницу и тóј жлтý.

симици́ја м *онај који прави симите, пекар*. – У Палáнку, пред они́ја рáт, и́мало нéколко симици́је. – Ми́ра Симици́ја манýл да мéси сими́те, па изучи́л за шóфера и терáл áуто у цандомéрију.

синьк м *дем. од син*. – Синьк, па синьк.

сингури́л м *пеј. од син, непослушни дечак; заблудели син (у употреби је за прекор)*. – Е́, нéче тóј текá, сингури́ле мóј.

сини́гер м рет. *в. синиђер*.

сини́ђер м зоол. *птица сеница, мужјак сенице* Parus.

сини́ца ж зоол. *птица сеница* Parus.

синóр м 1. *сеоски атар.* – Нáш синóр на овýј стрáн и́де до Лýковћи дéл, а на онýј стрáн до Драгомáницу. 2. *потес у сеоском атару или део сеоског атара који има неки назив.*

синóч прил. *синоћ*; упор. синочка. – Синóч су праи́ли ревенý, па се изопивáше, тéоше се надокрáјће и би́ју.

синóчањ, -чња, -чње (чњо) *који је од синоћ, синоћњи*. – За врýштук и́ма синóчањ качамáк. – Синóчњо вревéње се не вáжи, дрýгако и́ма да бýде.

синóчка прил. *в. синоч*. – Синóчка у нéко дóба, евé и – дојдóше.

синóчњица ж *синоћно вече, синоћни догађај*. – Синóчњица ми jóш не избúва и́з главу.

си́нћав, -а, -о *који је поплавио од буђи*. – Сирињéво озбрд станýло си́нћаво, мóра да се онó одгребé и да се дóјде до здрáво, до белó.

синћавéе несвр. *хвата се буђ по нечему*. – Бýричи у пóдрум почéли да синћавéу, однéгде се навлáчи влáга у подрумьт.

си́нће м *вок. од син*. – Си́нће, ми́ли си́нће, гдé си запéл ýнесвес?

синьéвина ж *сивило у даљини, измаглица*. – И́ма д и́мо до онýј óнам синьéвину.

си́ньо, -а, -о *који је плав, модар*. – Си́ньо по дýпе, од бóј.

синьéтина ж *модрица на телу настала ударом* ecchymosis; упор. синьина. – Дојдé еднó јýтро свá у синьéтине, вели́ би́л ју мýж, па сьг утéкла од њéг.

си́ньи кáмен м *плави камен за прскање винове лозе и др*. – Сьг се лозјá слáбо пр́скају сьс си́ньи кáмен, ви́ше с рáзни прáшкови и с нéкви тéчности.

синьи́ло с *боја за бојење пређе у плаво*. – Скýпо ко синьи́ло.

синьинá ж *в. синьетина*.

синьи́ца ж зоол. *в. синица* Parus.

синьó цвéјће с бот. *дивљи зумбул* Hyacinthella L.

синьомóрац м мет. *ветар који дува са*

истока; упор. свињоморац.

синљо́ прил. у дем. значењу *сиње боје; плаве боје*.

си́њчица ж бот. *в. сињо цвеће* Hyacinthella L.

сипа́к м *ситан камен или песак који се осипа низ брдовити терен*; упор. сипар, сипеак, солило (1), спиљак, шпиљак.

си́пало с зоол. *птица која пева пред кишу*: *сип – сип*.

сипа́р м *в. сипак*.

сипѣ́ц м зоол. *буба која једе дрво*.

си́пе свр. *сипа, наспе*. – Де́те, си́пи на чи́чу едно́ винце́.

сипеа́к м *в. сипак*.

сипта́ње с *гл. им. од сипти*.

сипти́ несвр. **1.** *расипа се под притиском у виду ситних честица, пршти*. – Ду́на Та́дијина напраи́ла не́ћи колачи́чи, а они́ са́мо сипту́ у у́ста. **2.** *дрхти целим телом од беса и једа*. – Ако се Ми́лан ве́чером заба́и из за́другу, њигóва Ру́жа по́чне да сипти́, ми́слиш че ју уда́ри инфра́кт.

си́пне свр. **1.** у дем. значењу *наспе, сипа*. – Си́пните и на ње́г ма́лко. **2.** *лине (о киши)*. – Књ е си́пнула една́ ћи́ша, не́што сма́лабога.

сипува́ње с *гл. им. од сипуе*.

сипу́е несвр. **1.** *чини да нешто течно или растресито постепено тече из нечега у нешто, сипа, насипа*. – Сипу́е во́ду у млеко́, па га по́сле таквó прода́ва по ва́рош. **2.** *просипа нешто сипкаво по некој површини*. – Сипу́е си́тан шиће́р по оре́шњак.

си́р м *восак истопљен у облику погаче*.

сира́к м *сиромах, јадник*. – О́н ти е чове́к сира́к.

сирѣ́к м *дем. од сир*. – Доне́ла сам ти ма́лко сирѣ́к, да си напра́иш по́пару.

си́рање с рет. *в. сирење*.

сира́чич м *дем. од сирак, јадничак*. – Е́ј, сира́чич, сѣ́г оста́л и без баштý.

си́ренце с *дем. од сир*. – Подсири́ла сам ма́лко си́ренце.

си́рење с **1.** *в. сирење*. – Е́дну ма́лко си́рење. **2.** *гл. им. од сири*.

сире́ње с *гл. им. од сири*. – Ми́ра е ма́јстор за сире́ње си́рење.

си́ри несвр. *додајући сириште у млеко прави сир*. – Си́римо си́рење и од о́вче и од кра́вје млеко́.

си́ри се несвр. *млеко се претвара у сир*. – С ово́ј купо́вно си́риште, млеко́ се ја́ко лѣ́сно си́ри.

сирења́в, -а, -о **1.** *који је испрљан сиром*. – Брца́л си у чебѣ́р сѣс си́рење, позна́вам те по сирења́ва у́ста. **2.** фиг. *који је још млад, нејак*. – Сирења́в си ти́, да се же́ниш, и́ма јо́ш да еде́ш кори́чће, док сти́гнеш дотле́.

сирења́ва ма́рама ж *квадратни комад ретког платна (обично газа) у који се сипа усирено млеко ради цеђења и стварања сира*.

сирења́вка ж *мали пекарски хлепчић од финог брашна са сиром*; упор. пењурлија.

сирења́р м **1.** *произвођач сира*. – Шо́пурци из Шти́пину су били́ чу́ени сирењари́, а и Ђи́ша из Ошља́не е сирења́р. **2.** *онај који радо једе сир*. – Ја́ не во́лим ме́со, ја́ сам по́више сирења́р. **3.** фиг. *дечак у доба пубертета*. – Ти́ си јо́ш сирења́р. **4.** *човек који мало вреди*.

сирења́рница ж *радионица у којој се израђује сир*. – Окол сва́ку сирења́рницу и́ма гоца́ ку́чичи, че́кају да они́ја раси́пу си́рутку, па да пи́ју.

си́рење с *животна намирница која се добива од млека сирењем, сир*. – Си́рења и́ма ра́зна: си́тно си́рење, си́рење на вели́је, мла́до си́рење, ста́ро си́рење.

сирењи́це с *дем. од сирење*. – Узни́ ма́лко сирењи́це и ле́бац.

сирињи́ште с *пеј. од сирање*. – Усмрде́ло се на сирињи́ште, у со́буту.

сиришња́к м бот. *в. вилова косица* Cuscuta epithimum (L) Nath.

сиришња́ча ж бот. *в. вилова косица* Cuscuta epithimum (L) Nath.

си́рке с рет. *сирће, оцат*. – Си́пни ма́лко си́рке у чорбу́ву.

си́рма ж бол. *в. серма*.

си́рне свр. *мало подсири, подсири по каткад.* – Си́рнем по не́кад и сирињи́це, ал си већи́ном ку́самo млеко́то.

Си́рнице ж *седмица пред Беле покладе*. – "Си́рнице – ђиба́нице", тека́ о́камо кьд се љу́љамо на љу́љњу на По́кладе.

сирова́тка ж *сурутка која остаје после буђкања масла*.

сирови́на м **1.** *сирова дрва за огрев.* – Те́шко че да гори́ та́ј сирови́на беза су́во. **2.** *примитивац, елементарац.* – Ку́ј че да изле́зне на кра́ј с ту́ј сирови́ну?

сирови́ца ж **1.** *сирово дрво за огрев*. – Покре су́во гори́ и сирови́ца. **2.** *чест надимак.* – Љу́ба Сирови́ца, Бра́ле Сирови́ца и и́маше јо́ш едь́н Сирови́ца.

сирома́ м *сиромах*. – Ја́ сам чове́к сирома́. в. кьд се сирома зажени тупан се сцепи.

сиротеа́ње с *гл. им. од сиротее*.

сиротее́ несвр. *постаје сиромашан, сиромаши.* – Не́че да рабо́ти, зато́ј сиротее́.

сироте́ње с *гл. им. од сироти*.

сиро́ти несвр. *чини кога сиротим, сиромашнијим.* – Држа́ва сиро́ти на́род с голе́м по́рез.

сироти́њсћи, -ска, ско *који припада сиротињи, који се односи на сиротињу*. – Загла́вак је сироти́њсћи кра́ј, а Загла́вчање су сироти́њсћи на́род.

сироти́њсћи прил. *на сиротињски начин* – Ми́ че то́ј да урабо́тимо сироти́њсћи, не́чемо мло́го го́сти да зове́мо.

сироти́њћа ж *дем. од сиротиња*. – Они́ су љу́ђе сироти́њћа, чу́вају едну́ козу́ и едну́ кра́вицу.

сиротлы́к м *сиромаштво, беда*. – Сиротлы́к е би́л голе́м, не́ има́ло опы́нци, не́ има́ло ле́б и с ле́б.

си́рутка ж *сурутка*. – Кьд не́ма млеко́ добра́ е и си́рутка, ес да ма́лко ћисни́, али бо́ље и то́ј него ни́шта.

си́ручица ж *дем. од сирутка*. – Дро́бну и ку́сну ма́лко си́ручицу, колко́ да се рекне́ да сам не́квo е́л.

си́руша ж бот. *в. говањ* Salvia verticillata L., упор серуша.

сиса́ло с *в. сисаљћа*. – Вода́ се из крча́г пи́је на сиса́ло, а не́ на голе́мото.

сиса́лче с *дете које се још храни мајчиним млеком, одојче, а исто тако и млада животиња која још сиса*. – Дете́ им јо́ш сиса́лче. – Греота́ е да се ко́ље пра́се сиса́лче.

сиса́љћа ж *мањи отвор на крчагу на који се пије вода (већи служи за налевање воде у крчаг).* – Сиса́љћу тре́бе да зати́снеш с дрвце́, да не уле́зне бу́ба.

сиса́льчица ж *дем. од сисаљћа*. – На́ ти крчаже́ рећи́ја, да еданпу́т цу́кнеш сиса́льчицуту.

си́ска ж (мн. си́сће) **1.** анат. *сиса, дојка*. – Док дете́ не заро́ве ма́ти му си́ску не да́ва. **2.** *в. сисаљћа*. – Пи́ на си́ску.

си́ска несвр. *сиса по мало*. – Си́ска ли ја́рето, ел јо́ш ћунти́?

си́счица ж *дем. од сиска (1)*. – Мы́нечће му си́счице, на ја́рето.

си́тьцьк, -цка, -цко у дем. значењу *који је ситан, готово ситан, узситан*; упор. ситачак. – Она́ голема́, а му́жат дошы́л си́тьцьк.

си́тачак, -чка, -чко *в. ситьцьк*. – Ову́ј го́дин васу́љ дошы́л до́ста си́тачак, не́ има́ло ћи́ша кьд му треба́ло.

сите́нце с *дем. од сито*. – Просе́ј бра́шно проз мало́но сите́нце.

ситна́к м **1.** *в. ситњак*. **2.** *ситна шума на плитком земљишту*. – Немо́ј да пу́шташ козе́ у они́ја ситна́к, све́ че га обр́сте.

си́тни листи́чи м *орнаментни мотив на домаћој тканини*.

ситни́чко м *врста ситног пасуља*. – Ситни́чко се мло́го ра́ца и љсно се ва́ри, а и бла́г за е́дење. в. васуљ ситничко.

ситња́к м *ситне ствари, ситни предмети, отпадак од грана, кукурузовине и др.*; упор. ситнак (1), ситњорак, ситњурак. – Ситња́кат че да запа́лимо, да изгори́.

ситњора́к м *в. ситњак*. – Кру́пна др́ва че да сасече́мо за у кубе́, а ситњора́кат че да кладе́мо у казани́цу.

ситњура́к м *в. ситњак*. – Неси́ могѣл да донесе́ш по́крупан конпи́р, него ови́ја ситњура́к.

си́то с *направа од мреже за просејавање брашна и других сипкавих материја*. в. сејан на разна сита.

сици́м м *в. сицимка*. – Оста́ло ми еди́но да тури́м сици́м на гу́шу.

сици́мка ж *тањи и краћи конопац, остатак од конопца*; упор. сицим. – На ти сици́мка да се обе́сиш, кьд неси́ како́ љу́ђе.

сја́гњеста прид. *која носи у себи јагње*.

сја́и несвр. *сија*. в. и: не сјаи ти ѕвезда на чало.

скаба́ти свр. *скриви, згреши*. – Води́ си рачу́н да не́што не скаба́тиш, па по́сле да те ка́рају.

сказа́љђа ж *казаљка на часовнику*. – Кьд се сказа́љ ђе покло́пе, ты́г не́ђи ми́сли на те́бе.

сказа́льчица ж *дем. од сказаљ ђа*. – Мала́та му се сказа́льчица кла́ти, на са́тат.

сказа́льчице ж (мн.) *котурићи на нитима на ткачком разбоју*.

ска́ка несвр. *скаче, скакуће (за неке птице)*. – Сврáка скáка.

скькьц м зоол. *в. скаћица (1)*. – Пу́јђе во́ле да зо́бу скькци́, па ме́н ре́де да и пу́штам по лива́ду.

скаки́ца м зоол. рет. *в. скаћица (1)*. – Давња́н из Врби́цу ва́ча ри́бе на скаки́цу.

скаламу́ти свр. *на брзину смути нешто за јело*. – За вече́ру у́зне па скаламу́ти не́што ко за пра́сци.

скьльпи свр. *сложи нешто тако лепо да изгледа као да је изашло из калупа*. – Да скьльпимо дува́н у сарђи́је и да но́симо да га преда́вамо на они́ја дери́коже у Дува́нско.

скьндри свр. *в. скьнтри*. – За́јак скьндри у́за стран.

скьнтри свр. *побегне, стругне, шмугне*; упор. скьндри. – Кьд ме виде́ да доо́дим о́н скьнтри кьм Тимо́к.

ска́пе свр. **1.** *умори се од тешког рада*. – Скапа́л сам дьньс од ра́боту. **2.** *физички ослаби, ороне*. – Скапа́л до и́ч.

скапо́сан, -а, -о у пеј. значењу **1.** *који је скапао од умора*. – До́јде скапо́сан и са́мо се трко́ли на о́дар. **2.** *који је физички ороно́ио*. – Скапо́сан ко не́ка кльуси́на.

скапо́тина ж у пеј. значењу *онај који је физички ороно́ио, ослабио*. – Јо́ш пре́заш ту́ј скапо́тину?

скапо́ше свр. у ауг. значењу **1.** *в. скапе*. – Скапо́шем у се́чу шу́му, ел це́л дьн се ка́чим по др́вја. **2.** *умре*. – Чеш да скапо́шеш уз не́ђе та́рабе, пија́ницо ни е́дна.

скапошља́к м у пеј. значењу *скапотина*. – Ама не́чу да купу́ем ти́ја скапошља́к од коња́.

скапува́ње с *гл. им. од скапуе*. – Скапува́ње по ру́дници.

скапу́е несвр. **1.** *скапава од тешког посла*. – Скапу́е по ма́јдани, а не́че да рабо́ти уба́во има́ње. **2.** *физички слаби, нестаје*. – Води́ га до́м, да не скапу́е по бо́лнице.

ска́пча м у пеј. значењу *који је исцрпљен од тешког рада или болести*. – Ска́пчо, ска́пани, па за то́ј тре́бе снага́, а те́б не́ма три́јес ћи́ла са све́ дре́е.

ска́ра[1] свр. **1.** *довезе или дотера нешто са вишег на ниже место.* – Скара́мо еди́н ли́сник из Ба́јчину у Леди́ње. – Е́сени ска́рамо сто́ку да зиму́е у сало́. **2.** *довезе са разних страна на једно место.* – Да ска́рамо сно́пје под шу́пу, да не ћи́сне.

ска́ра[2] свр. **1.** *изгрди кога.* – Скара́ га бљш забађа́в. **2.** *посваћа, завади.* – Она́ мо́же о́чи у гла́ву да ска́ра.

ска́ра се свр. *посваћа се*. – Скара́л се с комши́ју.

скарува́ње с *гл. им. од скаруе*. – Не́тгодан је овија пу́т за скарува́ње сно́пје.

скару́е несвр. **1.** *довози или дотерује са виших у ниже пределе.* – Љу́ђе поче́ли да скару́ју о́вце и́с планин, до́ле по равни́шта. **2.** *довози или дотерује са разних места на једно место.* – Скару́емо мому́рузу у ко́ш.

скы́сь свр. *поцепа, подере (претежно о одећи и обући).* – Даде́ш му но́ви опы́нци, о́н и скы́сь за не́колко дена́.

скы́сь се свр. **1.** *скапа од умора.* – Све́ сам се скьсы́л у ора́ње. **2.** *поцепа се, подере се.* – Скьсы́л сам се по они́ја трња́ци.

скьсо́тина ж *оно што је поцепано, подерано, дотрајало*. – Ци́дни ту́ј скьсо́тину од капу́т.

скаћи́ца ж **1.** зоол. *скакавац* Acridanadae; упор. скькьц, скакица. – Кьд на скаћи́цу повлче́ш но́гу по́јду и цре́ва. **2.** *хоризонтална полужица (има их две или четири) на ткачком разбоју о коју се вешају нити*; упор. коњичи, сказаљчице. **3.** *хоризонтални запор на старинским вратима који се подиже и спушта помоћу канапа.*

скаћи́чка ж *дем. од скаћица (1).*

ска́чка свр. *в. скашка*.

ска́шка свр. *смути на брзину нешто за јело.* – Д у́знем да ска́шкам не́кво за вече́ру?

скла́па несвр. **1.** *оре њиву од средине ка крајевима.* – Ако њи́ву скла́паш на сре́д се пра́и бре́г, а ако ју раскла́паш ты́г голема́ и широка́ брази́да́. **2.** *преклапа тканину и сл.* – Скла́пам чаршави́, па и ту́рам у сьнды́к.

склапа́ње с *гл. им. од склапа*.

склеве́си свр. **1.** *овлаш привеже.* – Немо́ј га мло́го зате́заш, са́мо га ти́ће склевеси́. **2.** *привремено закрпи само колко да се не види подеротина.* – Узе́ да му склеве́сим ма́лко поду́пину. **3.** *прикупи, сабере, обезбеди потребну суму.* – Не мо́г ни́како да склеве́сим пари́цете за плацы́кьт.

скле́чка свр. *под притиском поломи нешто што је крхко, што је слабо*; упор. скљечка. – Па́зи ко се́даш на столи́цуту, да ју не скле́чкаш, ел она́ се расклобьцка́ла. – То́ј су сла́ба ко́ла за ово́љћи това́р, и́ма се скле́чкају док сти́гнеш до Раздо́лци.

скло́пан, -пна, -пно *који се склапа, који је се затвара*. – Скло́пна у́ста што́ не проврéвите (н. п.)?

скло́пен, -а, -о трп. од склопи **1.** *који је склопљен, закључен, потписан*. – Скло́пен у́говор, да се пра́и пу́т уз Корена́тац. **2.** *који је састављен из више делова.* – А́уто е скло́пено из гоца́ де́лови.

склопници́ м *опанци од штављене говеђе коже које израђују опанчари и који су по облику слични свињским опанцима домаће израде*. – Склопници́ су на́јпрости опы́нци куи́ се купу́ју код опьнчьри́.

скло́пчина ж *уска дубодолина у планинском пределу*. – Из ту́ј скло́пчину ни вра́не ти кочи́не не мо́ж изнесу́.

склу́вчи свр. *савије, склупча*. –

Склувчи́ те́ј но́ђе та́м, немо́ј си се расчепи́ла.

склу́вчи се свр. *савије се у клупко, склупча се.* – Склувчи́л се, ко ку́че на пра́г.

скли́ца свр. *поарчи, потроши.* – Колко́ па́ре ле́тос зараде́л, о́н и зиму́с склца́л.

скли́ца се свр. *умори се од напора па му се чини да су му се ноге скратиле.* – Све́ сам се склца́л дњѝс јуре́ечи за́јци.

скли́цка свр. у дем. значењу *склца.* – Гле́дај то́ј што си зараде́л да скли́цкаш на ку́рве.

скље́чка свр. *в. склечка*. – Скљечка́л сам си са́не.

скље́шти свр. **1.** *састави, приљуби једно уз друго.* – Скљешти́ та́м ти́ја кљештаву́ри, немо́ј си се ражљеби́ла. **2.** *притисне пригњечи и тешко повреди.* – Тру́пови му скљешти́ли но́гу. **3.** *укрути, укочи.* – Скљешти́ло га у грби́ну. **4.** *склепа, направи нешто на брзину с мало материјала.* – Пробу́е да скљешти́ не́ку коли́пку. **5.** *закрпи којекако, без уметања закрпе, само концем привлачећи крајеве ка средини.* – Да́ј да ти скље́штим ма́лко панталóнете где́то се сцепи́ле.

скље́шти се свр. **1.** *склупча се, згрчи се.* – Ја́ко ме боли́ меши́на и кьд се скље́штим чи́ни ми се, да по не́ма. **2.** *скљока се, поруши се.* – Скљешти́ла му се коли́бицата под они́ја голе́мијан сне́г.

скљоко́ди́ше се свр. *скљока се*. – Са́мо се ти́ће скљокодиса́ покре ме́н. Не́ знам кво́ му би́.

скљу́е свр. *пробије кљујући, прокљује.* – Скљува́ли му гла́ву орло́ви.

ско́ба ж *копча, кламфа*. – Че да тре́бу по́више ско́бе да ува́тимо ђи́риши за товања́чу.

ско́би свр. *сретне, сусретне.* – Скоби́ га код Ле́ђин кр́с, а о́н, же́на, те́ше да шму́гне ус пото́кат, ал ти́ја па бе́ше зара́сал у купиња́к, та нема́ куде́.

ско́би се свр. *сретне се с ким.* – Где́ се ско́бе момьк и дево́јђа, / О́н не ка́же: “До́бра ко́б, дево́јђо”, / Веч дево́јђу у по́тају пи́та: “ Где́ чемо се кно́чи сабе́ремо” (н. п.)?

скованци́ше свр. *стврдне, замрзне.* – Зима́ и́ма да скованци́ше Тимо́кат, па че Дра́ђи, кла́ђерџија да сече́ ле́д и да ту́ра у ледени́цу.

скованци́ше се свр. *стврдне се, слепи се, скочањи се.* – На ову́ј зиму́ се ка́мен скованци́ше за́зам и не́ма с кво́ да се вр́љиш по ку́че.

скова́рина ж *саће из кога је извађен мед, восак*; упор. восковарина, осковарина. – Од скова́рину се пра́е све́че.

сковарци́ја м *мајстор који купује и топи сковарину*; упор; восковарџија, осковарџија. – Доо́ди́ше сковарци́је, да купу́ју од на́с скова́рину.

скове́ свр. **1.** *ковањем помоћу ексера састави.* – Колко́ ми вре́ме тре́бе да га расковѐм, јо́ш по́више ми тре́бе да га по́сле сковѐм. **2.** *ковањем на вруће састави два дела метала.* – Донеси́ стро́шенуту сећи́ру да ти ју сковѐм, и́ма да бу́де ко но́ва. **3.** *замрзне, заледи.* – Сту́дат бе́ше скова́л прање́ на коно́пац. – Скова́л се Тимо́к, мо́ш преодиш преко ње́г ко́ си о́ч.

сови́ја несвр. **1.** *спопада, салеће, богоради.* – По́че ме едно́ вре́ме сови́ја да му продаде́м коња́вога. **2.** малтретира кога. – Сови́ја жену́ту свьѣ́ни дьн **3**. *жестоко боли на махове, чупа, завија*. – Чим ку́сам васу́љ сови́ја ме меши́на, о́че се цр́кне.

совија́ње с *гл. им. од сковија*.

сови́је свр. **1.** *спопадне, почне да мољака и захтева.* – Сови́л ста́рцатога да му препи́ше и́мање. **2.** *одједном жестоко заболи.* – Сови́је ме зу́б пре́д зору, а зуба́р тьг не рабо́ти.

сови́тли свр. **1.** *в. сковије*. – Деца ме

сковитли́ла да и во́дим на ва́шар. – Сковитли́ла га не́ка бо́ља. **2.** *сатера у круг.* – Ће́рови сковитли́ли за́јка и и́ма га ува́те.

скогли́ца несвр. *в. коглца*.

ско́зна, -зно *која носи јаре у утроби*. – Ско́зна се коза́ о́кози. – Прле́га да е и ја́рено ско́зно.

ско́к м *водопад на потоку*. – На Военћи́ пото́к и́ма не́колко ско́ка, па тѣ́г ста́немо под њи́, па се ку́пемо.

скока́р м *стрмо, окомито место одакле се може скочити или одакле је неко нехотице скочио, са тешким последицама по свој живот*. – Зла́тин скока́р (топ.).

ско́ла свр. *скотрља*. – Ско́лај не́колко ти́кве од ону́ј гами́лу.

ско́ла се свр. *скотрља се*. – Ле́жи по на сре́д, да се не ско́лаш од одѣ́рт.

ско́ли свр. *примора кога милом или силом, наговором или ма на који начин да нешто предузме или не предузме.* – Сколи́ли га њего́вити да се же́ни, а о́н би јо́ш момкува́л.

сколу́вица ж *в. скулувица*. – Кьд у шко́лу не́што не́ знаш, ел кьд погре́шиш учи́тељ ни те́гљи за сколу́вице.

сколу́вка ж *дем. од сколувица*. – Рицѐ му сколу́вћете, па гро́зан.

ско́мина ж **1.** *трњење зуби, зазубица.* – Кьд еде́ш зелене́ сли́ве оно́ те ва́ча ско́мина. **2.** фиг. *чежња за неким или нечим што се не поседује.* – Ви́дим ли у́баву дево́јћу ме́н ва́ча ско́мина.

ско́па свр. *копајући свуче земљу са виших позиција на ниже, копајући поравна.* – Сѣ́г, кьд смо купи́ли и ону́ј њи́ву под на́с, мо́ж да ско́памо сло́г.

ско́пасан, -сна, -сно *који је уљудан, пристојан, скроман, учтив*. – Немо́ј си а́ла, веч бу́ди ма́лко ско́пасан.

ско́пен, -а, -о **1.** трп. од скопи *који је уштројен*. – Гле́дај да ку́пиш ско́пенога вепра́. **2.** *који се стегао, који је скрушен.* – Сто́и са стране́ ко ско́пен.

ско́пи свр. *ушкопи, уштроји*. – Ре́че Сре́тен, строја́ч да че да свр́не да ско́пи вепра́нога.

ско́пи несвр. *в. скопуе (2).* – Строја́ч бьш сѣ́г ско́пи на́ше сви́ње.

скопље́ва несвр. *в. скопуе (2).* – Има́л сам ја́ коња́, па сам ишѣ́л и скопљева́л сви́ње и вепро́ви по це́л сре́з.

скопува́ње с *гл. им. од скопуе*. – За скопува́ње узи́ма пе́т ба́ње.

скопу́е несвр. **1.** *копајући земљу са виших позиција свлачи је на ниже, копајући поравнава.* – Скопу́ем ови́ја брежѣ́к да мо́г да про́јдем с ко́ла. **2.** *кастрира животињу*; упор. скопи несвр., скопљева. – Узе́л строја́ч да скопу́е пра́се.

ско́пча ж *копча, кланфа*. – На еле́че зла́тне ско́пче, / О́н и не о́ткопча (н. п.).

скопча́ља ж *сигурносна игла, зихернадла*; упор. заскопчаља. – Опа́шем се, па сьс скопча́љу зака́чим по́вас.

скопче́ с *дугме, копча*. – Момче́ ли е, скопче́ ли е?

скоре́е свр. *стврдне, скори, замрзне.* – Начѣ́с и́ма да га скоре́е. – Скоре́ло га за́зам.

скоре́е се свр. **1.** *скори се, стврдне се*. – Ле́б не би́л пре́крит, а и би́л некњѣ́шњи, па се ја́ко скоре́л. **2.** *замрзне се, заледи се.* – Скоре́ло се прањѐ на пло́т, не мо́г га откро́им. **3.** *постане тврдица и недруштвен.* – Што́ си се то́лко скоре́л, проме́шај се ма́лко мецу љу́ђе, потроши́ и ти́ не́ћи дина́р, ма́јковићу.

скорељѣ́к м *оно што се је скорело, стврдло*. – Ти́ја скорељѣ́к ни кра́ве не́че да еду́, а камоли љу́ђе.

ско́рпија ж **1**. зоол. *шкорпија* Scorpionidae. **2.** *љута жена лоше нарави.* – Не мо́ж се ти́ дру́гако изба́иш од ону́ј твој́у ско́рпију, еди́но с тилу́ђе.

ско́рње ж мн. (јд скорња) *козје коже*

које су пастири навлачили уз ногавице до појаса, штитећи на тај начин панталоне од цепања, а себе од хладноће.

скорубáви се свр. *стврдне се и савије се у облику коре од дрвета.* – Опѣнци се на жéгу зачáс скорубáве и пóчну да глóцу нóђе.

скóруша ж бот. *оскоруша* Scorbus domestica L.

скóси свр. *покоси косом.* – Остáло ми да скóсим и онýј ливáтку под Крéменират.

скóтина ж *зла, подла особа, скот*; упор. скотиња. – Мѣрш одóвде, скóтино еднá.

скóтиња ж *в. скотина*. – Ти́ си еднá скóтиња, ти́ нéмаш, брáјко мóј, ни́шта од човечáнско.

скочáни свр. *замрзне, заледи.* – Стýд скочани́л зéмљу, не мóш се орé, а несмó си наорáли на врéме.

скочáни се свр. *озебе, смрзне се.* – Скочани́л сам се на стрáжу, и мýда ми осéбла.

скра́ свр. **1.** *разбије, поломи, скрха.* – Гдé си скра̏л áутото? **2.** *умори, премори.* – Скра̏л си говéду, с тóљни товáр, по лóша пути́шта.

скра́ се свр. **1.** *премори се од тешкога рада.* – Ми́ сељáци, ми́ се лéти скра́мо од рáботу. **2.** *падне и тешко се повреди поломивши неке кости.* – Пáдал од тлакáну и свé се скра̏л. **3.** *окупи се у великој маси дошавши са разних страна (о народу, људима).* – Скра́ се нáрод на вáшари́ште, из цéл срéз.

скрајни́к м анат. *крајник* tonsilla, amygdala. – Кьд би́л мѣнечьк оперисýван од скрајници́.

Скрáјник м *један крај Доње Каменице*. – Јá сам рóден и ко детé сам живéл у Скрáјник.

скрáп м зоол. *в. скрепа* Gostrapaha quercifolia.

скрапá м зоол. *в. скрепа* Gostrapaha quercifolia.

скрéжи свр. *лако заледи по површини, начини чипкасту ледену корицу на површини воде*; упор. закрежи. – Зимá е ели́с добрé, че да скрéжи вóду ньчѣс.

скрежувáње с *гл. им. од скрежуе*. – Чим пóчне скрежувáње да искљýчиш чешмý у авли́ју.

скрежýе несвр. *лако залеђује по површини (воду)*; упор. закрежуе. – Почéло га скрежýе, а тóј знáчи да почи́ња зимá, нéма ви́ше шéс - пéт.

скрéне свр. *поремети памећу, полуди.* – Од тóј врéме óн дóјде некакѣв скрéнул.

скрепá ж зоол. *врста гусенице* Gostrapaha quercifolia; упор, скрап, скрапа, скрипа.

скрéша свр. **1.** *посече гране, окреше.* – Скрéшај онýј топóлу, да ни не прáи тóлку ладави́ну на гради́ну. **2.** *каже све директно и оштро у лице.* – Свé му скрешá квó сам имáл да му кáжем. – Скрешá му свé по спи́сак.

скрипá ж зоол. *в. скрепа* Gostrapaha quercifolia.

скрипѣ́ц м бот. *врста гљиве* Hydnum coralloides Scop.

скрипýша ж *део запрежних кола.*

скри́шом прил. *потајно, кришом*. – Ако доóдиш, дојди́ скри́шом.

скрка́ свр. **1.** *поломи, упропасти.* – Претовари́л кóла па и скрка̏л. **2.** *згомила, баци на гомилу, истовари где било.* – Скрка̏ј га тáм гдé бýде, пóсле чу да ви́дим гдé чу га смéштам. **3.** *нерационално утроши.* – Скрка̏ш тóљће пáре у áуто, па кьд и њéг пóсле скрка̏ш топрв тѣг нéмаш ни́шта. **4.** *брзо поарчи, утроши.* – Скрка̏ш мáз, колкó га и́мамо, за два-три́ мéсеца, па пóсле пóстимо. **5.** *забије, зарије.* – Скркáли му нóж у меши́ну.

скрка́ се свр. **1.** *поломи се, скрши се.* – Скркáл се у едѣн дýвар са свé áуто. **2.**

упадне у неку удубину где се разбије. – Не видéл куде́ ишьл, па се скркáл у потóк.

скр́кне свр. **1.** *в. скрцне (1).* – А, стáнеш на пáтос, óно дасká́та скр́кне. **2.** *проговори, зуцне.* – Сáмо скр́кни, па ч да ви́диш твоéга бóга. **3.** *умре, цркне.* – Ср́кнул еднó јýтро, нашли́ га, удрви́л се.

скрни́цина ж *нека болест.*

скрóб м *народно јело од воде, кукурузног брашна и мало масти.*

скрóба несвр. *увлачи и извлачи неки чврст предмет у неку житку или течну масу при чему се код извлачења чује звук исисавања ваздуха.* – У Ди́нинци свáко јýтро бýчка сáмо скрóба. – Обýл бáштине чи́зме, па сáмо скрóба по онóј блáто.

скрóбаљ́ а ж *смеша воде, пројиног брашна и масти у коју се потапа основа да се не би уврта́ла приликом ткања.*

скробáње с *гл. им. од скроба.* – Јýтром се чýе скробáње од њи́ну бýчку.

скр́пи свр. *састави, тешком муком прикупи.* – Да скр́пимо пари́це, да му плáтимо школари́ну.

скрпýе несвр. *крпи, саставља крај с крајем у животу.* – Скрпýемо га нéкако, али едвá.

скр́сти свр. **1.** *постави дрва унакрст и заложи ватру.* – Де узни́ скрсти́ мáлко огњьц. **2.** *направи, сагради.* – Скрсти́л кýћицу колкý е могл́л.

скр́сти се свр. *скраси се, закући се.* – Дé се скрсти́ и ти́, чóвече, дóста си сћитáл!

скр́ти свр. *скрати.* – Скрти́ ези́кат, ел чу ти га одрéжем!

скр́ц оном. *узвик за опонашање звука шкрипања.* – А óдар сáмо скр́ца: скр́ц, скр́ц.

скр́ца несвр. **1.** *шкрипи.* – Штó не потéгнеш ови́ја остáл, да не скр́ца бьр дор едéмо? – Скр́цају еднá кóла нис пýт, неподмáзана и претовáрена. **2.** *замера, закера, прекорева.* – Мóра да урабóтим ко ми рекнé, да ми пóсле не скр́ца.

скр́цало с **1.** *нешто што шкрипи, што шкрипуће (неподмазана врата напр. и сл.).* – Ел нéма кýј да подмáже овóј скр́цало? **2.** фиг. *гунђало, закерало.* – Не вóлим да ми скр́ца онóј моé скр́цало, затóј нéчу д и́м с вáс у кавáну, а ишьл би, куде́ да не би ишьл.

скрцáње с *гл. им. од скрца.* – Овóј скрцáње че да разбýди дéцу.

скрцéљи м *нарочите ногаре о које се везује платнена љуљашка са новорођенчетом.* – И́дем у Штитáрци, да од еднý женý зáјмим скрцéљи.

скр́цка несвр. **1.** *шкрипуће.* – Скр́цкају скрцéљи, док љýљам детé. **2.** *шкргуће.* – Не скр́цкај са зуби́ти, и́ч ме нé стрá од тéб. **3.** *закера, прекорева.* – Нéма да се кáра, али ми цéл дьн скр́цка.

скрцкáње с *гл. им. од скрцка.* – Дóста, бре, ви́ше тóј скрцкáње.

скр́цне свр. **1.** *шкрипне.* – Мóј пáкан Цýка, чим скр́цне вракњи́ца, óдма залáе. **2.** *изусти неку реч прекора.* – Сáмо скр́цни, ебáчу ти мáтер.

скрцýга ж *в. крцуза.* – Ко ли поднóси онýј скрцýгу?

скрцýза ж *в. крцуза.* – Нéма пóголема скрцýза од њéг.

скрчáње с *гл. им. од скрчи.* – Чýе се нéко скрчáње.

скрчи́ несвр. **1.** *шкрипи.* – Скрчý неподмáзана кóла. **2.** *закера, замера.* – Остарéло, окљакавéло, па на свáкуга скрчи́.

скр́чка свр. *зготови неко јело, не баш много умешно.* – Скр́чка женáта тáм нéквo квó бýде за éдење.

скр́ши се свр. **1.** *умори се од тешкога посла.* – Скрши́л сам се дьнс у коси́лбу. **2.** *падне и поломи се, тешко се повреди приликом пада.* – Нé да се уби́л, него се свé скрши́л, књд пáдал од вр́ ћереми́де. **3.**

упорно настоји да што докаже, да убеди кога у што. – Скрши́ се да му доказу́ем, да то́ј не́ исти́на што се вре́ви, али не́ вреде́ло. **4.** *хрли некоме из љубави или симпатије.* – Скрши́ше се мо́мци по њу́.

скршо́тина ж **1.** *оно што је поломљено, скршено.* – Довла́чи не́ће скршо́тине од а́ута, наплни́л авли́ју. **2.** *оно што је оштро преломљено, крхотина (од дрвета, стакла и сл.).* – Наби́ла ми се една́ скршо́тина у дла́н.

скубе́ несвр. **1.** *чупа.* – Зеле́ни лу́к скубе́мо, ај та́м, кѣд се до́бро заесе́ни. – Мло́го скубе́ та́ј твоја́ маши́на, кѣд ме стрижке́ш с њу́. **2.** *черупа.* – Скубе́м гу́ску.

скубе́ се несвр. **1.** *чупа косу.* – Поби́ју се, па се скубу́. – Сѣг се мо́ж скубе́ш и за ко́се и на дру́го ме́сто, али ти ни́шта не пома́га. **2.** у пеј значењу *чешља се (о жени).* – Сѣг ли си узе́ла да се скубе́ш, а тре́бе да вечеру́емо! **3.** *опада вуна овци.* – Не те́рај о́вце проз прна́к, да се не скубу́. – Га́ља се скубе́ окол ши́ју.

ску́бење с *гл. им. од скубе (се).*

ску́бна ж *неуредна, неочешљана и неморална жена.* – И та́ј се ску́бна сма́тра за нешто́.

ску́бне свр. **1.** *чупне.* – Кѣд ме помилу́е, де́да ме ску́бне за ко́се. **2.** *начупа мало чега.* – Ску́бни не́ћи стру́к лу́к, ко́лко за ћи́сало.

скубо́љина ж **1.** *очупана вуна са угинуле овце.* – Опе́ри до́бро ту́ј скубо́љину. **2.** *пеј. од скубна.* – Ви́дим ли те јо́ш не́ћи пу́т с ону́ј скубо́љину, до́м да ми не доо́диш.

скубо́тина ж *в. скубољина (1).*

ску́кне свр. **1.** *огласи се скиком.* – Ску́кну свиња́. **2.** *рекне, писне.* – Па́зи, не сме́ш да ску́кнеш од ово́ј кво́ си виде́л! **3.** *умре.* – Да л че да ску́кне та́ј а́ла, та́ј на́темчина, ти́ја разбо́јник?

ску́кљи се свр. *згрчи се, скукуљи се, склупча се.* – Заболе́ла га меши́на па се скукљи́л. – Ку́че се скукљи́ло пред вра́та, на пра́г.

ску́ла ж *скитница, лењштина.* – Ел на те́б она́ј ску́ла дру́ство?

ску́ла се несвр. *скита се, беспосличи.* – Где́ се ску́лаш по це́л дѣн?

скулу́вица ж *зулуф*; упор. сколувица. – О́н и́ма скулу́вице до испод у́ши, то́лко му големе́.

скулу́вка ж *дем. од скулувица*; упор. сколувка, скулупка. – Мло́го боли́ кѣд те не́ћи те́гљи за скулу́вку.

скулу́пка ж *в. скулувка.* – Едно́ вре́ме би́ у мо́ду, да се но́се скулу́пће.

ску́п о́две пла́ча изр. *све мора једном да се плати, зато плати одмах.*

ску́пьчьк, -чка, -чко *који је прилично скуп.* – Ску́пьчко му басмо́то

ску́пи ка́мен м хем. *живин сулфид жуто-црвене боје, цинобер.*

скупоти́ја ж *скупоћа.* – Наста́ле су га́дне скупоти́је, не́ма живо́т.

скупоце́нес, -та, -то *који је скупоцен.* – То́ј су скупоце́нести ства́ри, не купу́ју се свѣ́ћи дѣ́н.

ску́рца свр. *проћерда, потроши, пропије.* – Колко́ е узе́л пари́це за има́њето о́н и зачас скурца́л, па сѣг не́ма ни има́ње ни па́ре. в. све скурцал.

ску́та свр. **1.** *стави на место непознато другима, сакрије.* – Ску́тај га та́м у не́ку ду́вку, да си са́мо ти́ зна́еш где́ е. **2.** *сачува у тајности.* – Скута́ла од ма́тер да е у дру́го ста́ње, ал се па́ разазна́ло.

ску́та се свр. *нађе себи тајно скровиште, сакрије се.* – Неси́ славе́ј у тр̀н да се ску́таш. – Где́ ти се скута́ла ма́ти?

скута́ча ж *прегача, кецеља.* – Набра́ла сам у скута́чу ја́годе. – Ску́там га под скута́чу.

ску́тина ж *заветрина, скровито*

место; упор. завет, завутина, кутина. – Бе́жи у не́ку ску́тину, док не про́јде ова́ј спри́ја.

скуту́е несвр. *сакрива*. – Од то́ј се чељаче́ ни́шта не скуту́е. – Све́ жи́во смо по ови́ја ра́тови скутува́ли, да ни га не на́јду и да ни га не у́зну.

ску́ца несвр. **1.** *скичи, цвили (о псу).* – На́ш Ма́љи Бе́к мло́го ску́ца. **2.** фиг. *плаче, плаче у пола гласа.* – Што́ ску́цаш, си́не?

ску́цка несвр. **1.** *цвили слабим испрекиданим гласом, од туге или од радости (о псу).* – Чим осе́те да че га́зда да им до́јде (а то́ј сам ја́) Бе́лка и Цу́ка по́чну да ску́цкају. **2.** *плаче слабим испрекиданим гласом тако да тај плач други не узимају озбиљно.* – Ску́цкај, ску́цкај, па и престани́. **3.** *камчи, моли, богоради.* – Не ску́цкај ви́ше, не́мам па́ре и гото́во.

скуцка́ње с *гл. им. од скуцка*. – Ел на те́б не до́садно ово́ј скуцка́ње?

скучи́ несвр. *скичи.* – Гла́дне сви́ње у́век скучу́.

ску́чна, -о *која носи плод кучета (о керуши).* – Бе́лка па́ ску́чна.

ску́чница ж *терање паса, псећа свадба*. – Ју́ри се не́ка ску́чница, зато́ј га не́ма на́ш Ча́рли.

слабе́е несвр. *слаби, губи снагу.* – Од не́ко вре́ме поче́ да слабе́ем.

слаборду́шан, -шна, -шно *који је физички оронуо, коме је душа у носу, слабуњав*. – Мло́го е, сирома́, слабоду́шан.

сла́бос м *слабост*. – Осе́чам, бре́, не́ћи сла́бос, не́мам сна́гу ко што сам има́л.

слаботе́лесан, -сна, -сно *који је физички слаб*. – Немо́ј да запи́наш на ра́боту, јо́ш си слаботе́лесан.

слаботи́ња ж *онај који је физички слабачак, нејак, а то не признаје или не увиђа*. – Ти́ си слаботи́ња за ме́н, не́ма кво́ да би́јем од те́б.

слабужња́в, -а, -о *који није сасвим здрав, болешљив, слабуњав*. – Це́лу про́лет би не́како слабужња́ва, а по копа́ње мому́рузу она́ о́здраве.

славе́ј м **1.** зоол. *мала мркосива птица селица, која се одликује пријатним гласом, славуј* Erythacus luscinia. – Чува́ла Ми́ља славе́ја, / Чува́ла и очува́ла (н. п.). **2.** *име од миља које невеста даје једном од младожењине браће (обично млађем).*

сла́га несвр. **1.** *слаже једно на друго.* – Сла́гам сно́пје у крсти́не. – Сла́га кошу́ље у сьндьк. **2.** *сагиње*. – Сла́гај гла́ву да не уда́риш у че́рчиво, ел не ви́диш колко́ е ни́ско.

сла́га вече́ру изр. *поставља вечеру*.

сла́га се несвр. **1.** *сагиње се.* – Не мо́г се сла́гам, ел ме боли́ грби́на. **2.** *слаже се са ким, живи у добрим односима са ким.* – Ја́ко се у́баво сла́гају.

слага́ње с *гл. им. од слага (се).* – За́боле ме грби́на од слага́ње.

сла́гне свр. *сагне.* – Кьд ула́зиш у а́уто мо́ра да сла́гнеш гла́ву, ел ч да тл́цнеш у калосе́рију.

сла́гне се свр. *сагне се.* – Укочи́ло ме, не мо́г се сла́гнем.

Сла́дољуб м *име*.

сладу́н м бот. *листопадно дрво из фам.* Fagaceae *високо 25 до 35 метара, густе, широке и округласте крошње, листова розетасто скупљених на врху летораста, плод жир* Quercus conferta Kit.

сладу́нка ж *врста јабуке*.

сладуња́к м **1.** *место где расте сладун, сладунова шума*. **2.** *посечено дрво сладуна као грађа или као дрво за огрев.*

сльже свр. *рекне неистину, слаже.* – Андре́ја не мо́ж да жи́ви док не сльже. – Немо́ј ме случа́јно сльжеш, пребичу те!

сла́з м *место где се силази*. – Ту́ј им

је сла́з, кьд и́ду да пи́ју во́ду, ту́ј че и че́камо.

слазе́ње с *гл. им. од слази*. – Кьд и́деш ни́збрдо, не́ ље́сно ни слазе́ње.

сла́зи несвр. *спушта се са вишег на ниже место, силази.* – Сла́зи до́ле из ту́ј цре́шњу, да ти се ја́ не потка́чим. – У сало́ сла́зимо зи́ми, ле́ти смо си кот коли́бу.

сла́мен, -а, -о *који је од сламе*. – Ра́де но́си сла́мен шаши́р.

сламња́ра ж *кућа покривена сламом*. – У на́ше сало́ се затрле́ сламња́ре, мо́ж да и́ма по не́ка пова́та.

сла́мњача ж **1.** *сламарица*. – На́јбоља е сла́мчања напл́њена с ечме́ну сла́му. **2.** фиг. *жена као жртва мушке похоте.* – О́н ме сма́тра да сам ја́ њего́ва сла́мњача.

сламњаче́тина ж *ауг. и пеј. од сламњача (1).* – Та́ј сламњаче́тина да се одвлче́ у Тимо́к и да се на пруди́штата запа́ли.

сламоња́к м *ауг. од слама*. – Не́ знам где́ да де́немо сламоња́кав.

сламо́њина ж *ауг. и пеј. од слама*. – Чу́до, не́че да гори́ ова́ј сламо́њина, мо́ра да е нађи́сла.

слани́ несвр. *доста је слан, прилично је слан.* – Же́но, чорба́ва ти до́ста слани́, де поведи́ рачу́н кьд ту́раш со́л у варива́та.

сла́ниште с *извор слане воде и околно земљиште*. – Сла́ниште (топ.).

слано́паца ж бот. *дивља крушка која зри кад падне слана* Pirus amygdaliformis Will., упор. слнопаца.

сла́њес, -та, -то *који као да је посут сланом, сребрнаст, сив*. – Има́ли смо едну́ козу́ сла́њесту.

сла́с м *сласт*. – Изе́домо га у сла́с.

сла́стри свр. **1.** *сасече или поломи све гране на дрвету.* – Кьд сече́м шу́му за ли́сник сла́стрим це́ло дрво́, оста́им му са́мо на вр́ едну́ чулу́мку. **2.** *избије кога ударајући га штапом одозго на доле, претежно по ушима.* – Сластри́л му у́ши с пру́т.

сл́ба ж *мердевине, стубе*. – Сл́бу тре́бе да напра́иш од ла́ко дрво́, да мо́ж ље́сно да ју прено́сиш.

сл́бица ж *дем. од слба, мала слба*. – Намести́ едну́ сл́бицу, да се коко́шће ље́сно ка́че у гњездо́.

сле́в м **1.** *тучак уз аван*; упор. тлцањ, тлчник, чирисло. – Ле́ка Ма́ца ни напраи́л желе́зан сле́в. **2.** *онај који је приглуп.* – Ту́п ко́ сле́в.

слеве́ње с *гл. им. од слеви*. – За слеве́ње чу́тару тре́бе ти дл́га бурђи́ја и дл́го глето́.

сле́ви несвр. *длетом дуби дрво.* – Узе́л да сле́ви ону́ј црешњо́вину, да напра́и чу́тару.

сле́гне свр. *в. слезне*. – Сле́гни од това́нат, ш чеш це́л дьн го́ре.

сле́дување с *оно што некоме следује (оброк хране и др.), следовање*. – Не доби́вамо редо́вно сле́дување цига́ре.

слезе́нка ж **1.** анат. *слезина, слезена* lien, splen. **2.** *много шта што је уско, што потсећа на слезину.* **а.** *признаница о мандатној казни коју је милиционер ставио под брисач ветробрана.* – Се́дам у а́уто, кьд погле́дам - слезе́нка под брица́ч. **б.** *новчаница од хиљаду динара.* – То́ј ко́шта две́ слезе́ње. **в.** *уска а дугачка њива.* – Ту́ј слезе́нку конба́јна одеданпу́т по́жње. **г.** *окрајак недооране или непожњевене њиве.* – Оста́де ми недоо́рана она́ј слезе́нка.

сле́зне свр. *сиђе са вишег на ниже место*; упор. слегне. – Сле́зните до́ле на зе́мљу, / Пода́јте ду́шу ка́мену (н. п.).

сле́мен м *хоризонтална линија у којој се секу две кровне површине, слеме*.

слепа́к м **1.** *кош за риболов исплетен тако да риба у њега може да уђе, али не може да изађе.* – Кьд бе́о, е́ј, тека́ о́лђерда, пле́л сам едьн слепа́к за ри́бе, па га ве́чером, спу́штим у ви́р у Тимо́к, а

ју́тром га у савињáло вáдим. **2.** зоол. *в. земљо куче*.

слепѝц м **1.** *онај који је слеп.* – Врљи́ла му со́ду у о́чи, што е јури́л по ту́це жене́, па сѝг остáл слепѝц. **2.** *сиромах, гоља.* – Најури́ли га од рáботу, ел поткрацувáл предузе́ћето и сѝг слепѝц. **3.** фиг. *онај који не схвата и не опажа шта се догађа око њега.* – Женá му се ћи́та с кугá сти́гне, а о́н слепѝц то́ј не ви́ди, ел не́че да ви́ди.

сле́пћиња ж **1.** *она која је слепа.* **2.** *неуредна и лена жена.* – Срáм те би́ло, сле́пћињо еднá, што́ не опе́реш децу́ту?

слепутá се несвр. *бесциљно лута, скита.* – Немо́ј да се слепутáш по́ свет, него се привр̀чај до́м.

слепутáње с *гл. им. од слепута се.*

сле́пча м *онај који је слеп код очију, који је приглуп*. – Ај, сле́пчо сле́пави, ел не ви́диш кво́ ти женá рабо́ти?

слети́ се свр. *окупи се, дође са разних страна, дојури одасвуд.* – На Пробрáжење се слету́ свá о́колна се́ла у Манасти́р на собо́р. – Слету́ се пред продáвницу књд сти́гне не́ћи еспáп.

сле́шче несвр. **1.** *убрзано дише, дахће.* – Сле́шче ку́че на же́гу. **2.** *с напором ради (о мотору).* – Сле́шче едѝн камијо́н уз Тресѝбабу.

сл̥зá ж *суза*. – Сл̀зе ко ћи́ша. – Сл̥зá, сл̥зу́ сти́за. в. глта слзе.

сл̀зан, -зна, -зно *који је пун суза, сузан*. – Што́ ти е сл̀зно де́сното о́ко?

слзе́ње с *гл. им. од слзи*. – Да ми препи́ше не́што за слзе́ње.

сл̥зи́ несвр. **1.** *иде суза, сузи.* – И́ма веч не́колко дáна сл̥зи́ ми ле́во о́ко. **2.** *једва цури, цурка.* – На ову́ј су́шу До́љња чешмá едвá сл̥зи́. **3.** *пада ситна јесења киша.* – Не́ма да пáда веч сл̥зи́.

сл̥зи́ца ж *дем. од суза, сузица*. – Еднá сл̥зи́ца му бе́ше остáла на образѝк.

сли́ва ж **1.** бот. *шљива* Prunus domestica L. – Сли́ве и́ма рáзне: црно́сливће, црве́нће, дебе́љаче и мацáрће. **2.** фиг. *модрица на врату од љубавног уједа.* в. и: мрска слива.

сливáк м (мн. сливáци и сливаци́, уз бр. сливáка) *воћњак шљива, шљивик*; упор. сливјак. – Посади́л сам но́в сливáк. – У Со́рћичаво и́ма гоцá сливаци́.

сли́вица ж *дем. од слива, младо дрвце шљиве*. – Онáј сли́вица покре пу́т, прородѝла.

сливјáк м (мн. сливјáци, уз бр. сливјакá) *в. сливак*. – Дáл си на ће́ркуту у мирáз двá сливјакá.

сли́вје с *подручје под шљивицима*. – Црнопо́љско сли́вје.

сли́вка ж **1.** *дем. од слива (дрво и плод).* – Остáле у вр̀ сли́вкуту сáмо неколко́ сли́вће. – Оне́ј младе́не сли́вће све́ не́ћи покрши́л. **2.** у дем. значењу *шљивова ракија, шљивовица*. – Ми́ја ви́ше во́ли сли́вку, него ко́мавицу, па га о́кају Ми́ја Сли́вовица.

сли́вов, -а, -о *који је од шљиве*. – Од сли́вово дрво́ се прáи ћу́мур за ковачи́. – И́мам за про́даву сли́вову ређи́ју.

сли́вова ређи́ја ж *ракија шљивовица*; упор. сливовица. – Нáјбољу сли́вову ређи́ју у ови́ја крáј чеш да нáјдеш код Јáноша у До́љњу Кáменицу.

сливо́вина ж *одсечено дрво шљиве, шљивово дрво као грађа*. – Од сливо́вину се прáе др̀шће за ножéви, а и добрá е да се на њу́ су́ши ме́со. – Саве́љће се прáе сáмо од сливо́вину.

сли́вовица ж *в. сливова ређија*. – Сли́вовицу сам продавáл по двáеспет бáњће, а ко́мавицу по двáес.

сливовичáр м *онај који од свих ракија најрадије пије меку шљивовицу*. – Ти́ја ти е сливовичáр, о́н дру́ђе ређи́је не мо́ж ни да помири́ше.

сливови́чка ж *дем. од сливовица*. – Да пи́немо по едну́ сливови́чку и да испу́шимо по едѝн дувáн, па да поо́димо.

сли́же се свр. **1.** *зближи се с ким у*

проблематичној намери. – Слиза́ли се њи́ двои́ца, па си сѣг сало́ и́ма му́ку од њи́. **2.** *клижући спусти се, клижући с разних страна прикупи се (о материји).* – Кьд иси́пеш вла́шу зајти́н, па ју оста́иш, по́сле ма́лко ви́диш да се на дно́то слиза́л ма́лко зајти́н.

сли́за несвр. *в. слази.*

сли́ка ж **1.** *лицидерски колач четвртастог облика увијен у колачарску хартију са сличицом на предњој страни.* – Ако бу́деш до́бар, чу те во́дим у Кра́љево Се́ло на ва́шар и чу ти ку́пим сли́ку. **2.** фиг. *отисак људског тела у снегу (о детету).* – Ба́то, ба́то, слика́л сам се у сне́г, еве́ ми сли́ка.

сли́ка се несвр. *легне у снег и остави отисак тела (о детету).* – Чим па́дне сне́г, ми́ се сли́камо у ње́г.

слика́ње с *гл. им. од слика.* – Слика́ње за ли́чну ка́рту.

слика́р м *фотограф.* – У Пала́нку су и́мали ови́ја слика́ри: Ди́са, слика́р; Sве́зда, слика́р; Ва́ле, слика́р и Гу́шчин.

сликува́ње с *гл. им. од сликуе (се).* – По́сле венча́ње ишли́ код "Sвезду" на сликува́ње.

слику́е несвр. *фотографише.* – "Sве́зда" слику́е са́мо сва́дбе, а не́ћи пу́т и дру́го слику́е.

слику́е се несвр. **1.** *леже у снег да би оставио отисак свога тела.* – Сликува́ли смо се у сне́г, па ни биле́ мо́кре дре́е, па ни би́ли до́м, кьд смо се врну́ли. **2.** *фотографише се.* – Д и́мо да се слику́емо за легетима́ције.

сли́ма несвр. **1.** *снима, фотографише кога.* – Сли́ма и сва́дбе, а сли́ма и за ли́чну ка́рту. **2.** *подвргава се снимању.* – Ошьл да сли́ма гла́ву, на ле́нгер.

сли́ма се несвр. *фотографише се.* – Кьд регру́ти тре́бе да се сли́мају за бу́квице тьг и пу́ште у ва́рош да то́ј урабо́те.

сли́мак м *снимак.* – До́ктури гледа́ше сли́макьт, где́то стро́шена нога́та и не́квo врте́ше с гла́ве.

слима́ње с *гл. им. од слима (се).* – Че́да ишьл у слима́ње не́ћи фи́лм, носи́л та́м ви́лу ли бе́ше гребу́љу ли, како бьђи да е сељак.

сли́ми свр. *начини снимак.* – О́ч ли ни сли́миш с ову́ј дево́јћу?

слимува́ње с *гл. им. од слимуе (се).*

слиму́е несвр. *снима, фотографише.* – Слиму́ју ва́рош из еропла́н.

слиму́е се несвр. *снима се, фотографише се.* – Ошьл да се слиму́е за не́ће докоме́нте.

сли́новац м бол. вет. *тешка и опака болест папкара изазвана вирусом, при чему се из губице цеди слина, слинавка* aphthae episvoticae.

сли́стри свр. **1.** *све поједе и попије.* – Кьд сам гла́дан, чи́ни ми се, мо́г да сли́стрим це́ло пе́чено пра́се. **2.** *збрише, слисти*; *упропасти.* – Поводња́ слистри́ла њи́ве у Лу́г. **3.** *ударцима откине, одсече.* – Чу ти сли́стрим у́ши!

сли́та несвр. *летећи спушта се не што, слеће.* – Едно́ ти́че сва́ко ју́тро сли́та на пе́нцер, за троши́нће.

слита́ње с *гл. им. од слита.*

сли́чка ж **1.** *дем. од слика (лицид. колач).* – Купи́ли на дете́ сли́чку, и ко да су му бо́гзна кво́ купи́ли. **2.** *дем. од слика (фотографија).* – Прати́л ми сли́чку из во́јску.

сли́чнос м *постојање заједничких црта или особина, сличност.* – Ти́ја њи́н сли́чнос ме́не бу́ни.

слно́паца ж бот. *в. сланопаца* Pirus amygdaliformis Will.

сл́нце с **1.** астр. *Сунце.* – Сл́нце иска́ка на исток, а за́оди на за́пад. – Тури́ га на сл́нце да се су́ши! – Се́ди у ладави́ну, да не изгори́ш на сл́нце. **2.** фиг. *најдража особа.* – Сл́нце на́нино. **3.** *обредни божићни хлеб посвећен Сунцу.* в. преци слнце.

сл̥нчани́ца ж бол. *сунчаница* heliosis, insolatio. – Ел те удари́ла сл̥нчани́ца у́ главу, кво́ ли ти е, та си тека́ ша́шав?

сл̥нчеви́т, -а, -о *који је окренут сунцу, који је обасјан сунцем*. – Та́ј страна́ е сл̥нчеви́та, а она́ј е мртвина́.

сл̥нче́нце с *дем. и хип. од слнце, сунашце*. – Да се и́гра дете́нце, докле́ тра́е слнче́нце.

сл̑нчичи м мн. **1.** *светлаци пред очима (фиг. много ситних сунаца)*. – Кљд сам тл̑цнул с гла́ву у че́рчиво виде́л сам сви́ сл̑нчичи. **2.** *треперење ваздуха за време летњих врућина, јара*. – Таква́ е же́га, да сл̑нчичи са́мо и́грају, деде́кала са́мо деде́чу. **3.** фиг. *деца, драга деца*. – Сл̑нчичи ма́терини.

слнчо́глед и **слнчогле́д** м бот. *једногодишња биљка из фам.* Compositae *са по једним великим жутим цветом на високој стабљици, сунцокрет* Helianthus annus L.

слнчо́сање с *гл. им. од слнчоше (се)*. – Преписа́л ми до́ктур слноса́ње, ако о́чу да ме ма́ну коле́на.

слнчосува́ње с *гл. им. од слнчосуе (се)*.

слнчосу́е несвр. *излаже тело благотворном дејству сунчевих зракова, сунча*; упор. слнчоше. – Ја́ слнчосу́ем крстетину, а они́ја она́м слнчосу́е су́рлице.

слнчосу́е се несвр. *излаже се благотворном деловању сунчевих зтакова, сунча се*; упор. слнчоше се. – Сту́ре се скоро голи́, па се слнчосу́ју, велу́, збо́г здра́вје.

слнчо́ше несвр. *в. слнчосуе*. – Ре́кал ми до́ктур да слнчо́шем коле́на.

слнчо́ше се несвр. *в. слнчосуе се*. – Профисе́р Мила́нче, што преда́ва вра́нцусћи, це́ло се ле́то слнчо́ше по Тимо́к.

сло́во мн. сло́вја с *писмени знак који одговара једном гласу*. – Позна́ва сва́ сло́вја, ал те́шко чи́та.

сло́ви свр. *ослови, заговори*. – Ја́ га слови́, а о́н о́ћута, баксу́з и идијо́т.

сло́г м *хоризонтална међа облика каскаде између две њиве у брдовитом пределу*. – Дњѝс слого́ви зара́сли у трња́ци и у купиња́ци. – Кљд смо били́ деца́ сло́гови су били́ по́висоћи од на́с, по́сле кљд су биле́ сељачће ра́дне за́друђе мло́ги сло́гови су со́рани.

сло́гне свр. *в. сложи*. – Слогни́ ма́лко главу́ту.

сло́гне се свр. *в. сложи се*. – Сло́гне се за пи́кавац, а они́ја га врза́л на тѣ́ньк на́јлон, па га ма́лко помѣ́кне, а ови́ја забоде́ гла́ву у́зам.

слогу́ју несвр. мн. *живе у слози*. – Ова́ј и́жа голема́, / У њу́ бра́јћа живу́ју, / А етр̀ве слогу́ју (н. п.).

сложѣ́к м *дем. од слог*. – Сложѣ́кът, са́мо ти́ће ко́лко си се позна́ва, ста́лно га они́ја озго́р сурињу́е.

сло́жан, -жна, -жно *који је благо нагнут, више раван него брдовит (о земљишту)*. – Има́ње им големо́, па сло́жно, дивута́лија една́.

сло́женица ж *в. чрга*.

сло́жи свр. *сагне, погне*; упор. слогне. – Сложи́л гла́ву, гле́да у́зам.

сло́жи се свр. *сагне се, погне се*; упор. слогне се. – Де́да дојде́ до кла́данац, пре́крсти се, па се сло́жи да пи́је во́ду.

слоја́ни се свр. *очврсне попут лоја нека житка или течна материја*; упор. слојанише се. – До́р су доне́ли јани́ју и до́р смо ми поче́ли да еде́мо, она́ се слојани́ла.

слојанисува́ње с *гл. им. од слојанисуе се*.

слојанису́е се несвр. *нека житка или течна маса се стеже попут лоја*. – На ови́ја сту́д сва́ко се ва́риво бр̀зо слојанису́е.

слојани́ше се свр. *в. слојани се.* – Др́ж га ста́лно на сла́б о́гањ, не да́вај му да се слојани́ше.

слоша́е се свр. *позли коме.* – Напри́вечер му се ја́ко слоша́, пре́цепи ни.

слу́га и **слуга́** ж *унајмљени пастир.* – Код на́с е слу́га би́л Кре́нча из Сврли́шку То́плу, о́н је чува́л на́ше о́вце и о́вце на јо́ш не́ћи комши́је. – Слуга́ (топ.)

слу́жба се́лска ж *сеоска слава, заветина.* – У на́ше сало́ Ђу́рђовдан е слу́жба се́лска.

слу́жи несвр. *слави крсну славу.* – Ви́та слу́жи Све́тога Сте́вана.

служи́тељка ж **1.** *жена служитељ, послужитељица.* – Те́тка О́лга Мила́нова е била́ гоца́ го́дин служите́љ ка у пала́нску ђимна́зију. **2.** *служитељева жена.* – Да́ко е служи́тељ ка, она́ и́де у на́дницу.

слукче́ с *дем. од слуга, дете слуга.* – Уцени́мо едно́ слукче́, го́ре из ова́ј се́ла, да ни ва́рди ле́тос о́вце.

слу́ња се несвр. *скита се, луња.* – Слу́ња се ко глу́во ку́че.

слу́њало с *онај који се скита, мувало.* – То́ј слу́њало мо́ж да сре́тнеш у кујѝ год си кра́ј рекне́ш.

слуња́ње с *гл. им. од слуња се.*

слутѝн и **слу́тан**, -слу́тна, -слу́тно *који је ружан, нагрђен.* – Остри́жен с но́жици, па слу́тан. – Слутѝн си у ту́ј ка́пу.

слуте́ње с *гл. им. од слути (се).* – На те́б не тре́бе ни́какво слуте́ње, ти́ си си слу́тна и она́к.

слу́ти несвр. **1.** *чини кога ружним.* – Немо́ј да ме стриже́ш на ну́ларицу, да ме слу́тиш. **2.** *унижава кога својим недостојним присуством.* – Стои́ уз ње́г тькѝв сце́пен, та га са́мо слу́ти.

слу́ти се несвр. *ружи се, нагрђује се.* – Што́ се слу́тиш с ти́ја мустачи́, она́к си си по́убав?

слути́ло с *онај који је ружан, ругоба.* – Пошѝл Го́јко с оно́ј њего́во слути́ло.

слу́тно прил. *ружно, непристојно.* – До́јде слу́тно, да ста́ра же́на но́си кра́тку бо́шчу.

слу́ша несвр. **1.** *уредно извршава постављене задатке, послушан је.* – До́бар де́чко, ја́ко слу́ша. **2.** *помаже некоме у ситнијим пословима.* – Кре́на слу́ша ба́бу Ми́лицу.

слу́ша се несвр. **1.** *обавља домаћичке послове.* – Ма́ти се слу́ша у и́жу. **2.** фиг. *врши велику нужду.* – Петри́ја ошла́ иза сто́г, да се слу́ша.

слуша́ње с *гл. им. од слуша (се).* – Ошѝл на слуша́ње. – Не то́ј за слуша́ње.

слуша́ч м *члан послуге на разним породичним свечаностима: свадби, слави, испраћају и др.* – На Ми́љћину сва́дбу су слуша́чи били́ ја́ко вре́дни и чи́сти љу́ђе.

слу́шћиња ж *слушкиња, служавка.* – Несѣ́м ја́, бре́, на те́б слу́шћиња́, да мо́ж с ме́н ко си о́ч.

сљи́јен, -а, -о *који је изливен.* – Ти́ да до́јдеш сљ с дво́е кочи́је, / Едне́ да су од зла́то сљи́јене, / Дру́ђе да су с шимши́р опле́тене (н. п).

сљу́бен, -а, -о трп. од сљуби *који је спојен, здружен.* – Тека́ су сљу́бене дска́ уз дску́ да не́ма ни́каква sви́рка међу њи́.

сљу́би свр. *споји, слепи, залепи (неке површине и сл.).* – Да га сљу́биш, да се не позна́ва да е саста́ено.

сма́же свр. *жестоко истуче некога.* – Смаза́л сам га од бо́ј.

сма́кља свр. **1.** *свуче са вишег на ниже место.* – Д и́м да сма́кљам јо́ш не́ко дрво́ низ бре́г. **2.** *свуче са вишег на нижи положај, смени са дужности.* – Ми́ку смакља́ли од дере́ктура. **3.** *провлачећи грану кроз стиснуту шаку покида лишће и ситне гранчице.* –

Сма́кљај ма́лко ли́сје за козе́.

смѣ́кља м *в. смакљан*. – Смѣ́кљо едѣ́н, смѣ́кнути.

смакља́н м **1.** *онај који је смакнут, неуредно одевен*; упор. смакљоч, смакољ. – Ел ви́диш оно́га смакља́на? **2.** *шепртља, шмокљан.* – Не́ то́ј ра́бота за те́бе, смакља́не едѣ́н.

смакља́на ж *неуредна жена*. – Смакља́но, де се ма́лко уреди́!

смакљо́сан, -а, -о *који је смакнут, неуредно одевен*. – Изгле́да ми да е срамота́ госпо́дина да се́дне с овакву́ смакљо́сану сеља́нку.

смакљосува́ње с *гл. им. од смакљосуе (се).*

смакљосу́е несвр. у пеј. значењу **1.** *свлачи са вишег на ниже место.* – Ка́чим се на ли́сник та смакљосу́ем шу́му за о́вце. **2.** *скида одећу.* – О́ч ли да смакљосу́еш пантло́нете, ел ци с њи́ спи́ш?

смакљосу́е се несвр. у пеј. значењу **1.** *спушта се, мандрља се са вишег на ниже место.* – Смакљосу́ј се едьнпу́т из то́ј дрво́, тре́бе и до́м да сти́гнемо. **2.** *скида одећу са себе, свлачи се.* – Смакљосу́ј се и ле́гај.

смакљо́ч м *в. смакљан (1).* – Не при́мамо у дру́ство таквога́ смакљоча́.

смакљо́ше свр. у пеј. значењу; упор. смакоше. **1.** *смакне са вишег на ниже место.* – Сма́кљо́ши не́ћи сно́п мому́риште од тлака́ну. **2.** *покида лишће пропуштајући гранчицу кроз лабаво стиснуту шаку.* – Сма́кљо́шем ма́лко ли́сје, али па́зим да ме не́ћи не ви́ди и однесе́м на ја́ренце. **3.** *скине одећу.* – Ве́чером смакљо́ше дре́е и расту́ри и по со́бу, па се но́чу сапли́та од њи, кьд се ди́за д и́де понадво́р. **4.** *скине нешто од телесне тежине.* – Треба́ло би да смакљо́шеш не́ко ћи́ло, мло́го си дебе́ла.

смакљо́ше се свр. у пеј. значењу; упор. смакоше се. **1.** *смакне се са вишег на ниже место.* – Смакљоса́ се низ ону́ј жлѓту зе́мљу, па бе́ж уз пото́к. **2.** *неуредно се одене.* – Бе́ше у́редан, сѣг се не́кав смакљоса́л. **3.** *скине одећу.* – Смакљо́ше се ко од ма́јће го́л. **4.** *ослаби, из-губи на тежини.* – Да не пове́руеш, да се за кра́тко вре́ме чове́к мо́ж то́лко смакљо́ше.

смѣ́кне свр. **1.** *скине одећу.* – Смакни́ капу́тат да ти не́ же́га. **2.** *скине обућу.* – Не́ма да распе́ртле ци́пилете него и са́мо смѣ́кне.

смѣ́кне се свр. **1.** *разодене се.* – Смѣ́кни се кьд ч да ле́гаш. **2.** *сиђе са дрвета.* – Што се бре́ едьнпу́т не смѣ́кнеш из ту́ј цре́шњу, це просе́реш?

смакне́ж м бот. *в. смицаљ*ћа Hypericum perforatum L.

смако́љ м *в. смакљан*.

смако́ше свр. *в. смакљоше*.

смако́ше се свр. *в. смакљоше се.*

сма́лабога прил. *одвећ, превише, чудо једно колико је и како је*. – И ћи́ша и кру́пан град, не́што сма́лабога.

смале́е се свр. *смањи се.* – Ста́р чове́к се смале́е.

сма́ли свр. *учини мањим, смањи*. – Ишѣ́л сам у о́пштину да ми сма́ле по́рез, ал несу́ теја́ли. – Смали́ ма́лко, не́мој то́лко мло́го да льжеш.

сма́ли се свр. *смањи се*. – Мика́јло се чи́ни ми се смали́л, од како́ му се оно́ј де́си.

смаљува́ње с *гл. им. од смаљуе (се).* – При́ча се од смаљува́ње пла́ту.

смаљу́е несвр. *смањује*. – Кьд ула́зиш у о́куку ти́ смаљу́еш га́с. – Сва́ћи ме́сец ни сма́љу́ју пе́нsије.

смаљу́е се несвр. *смањује се.* – Чове́к како́ старе́е, о́н се тека́ смаљу́е.

сма́мка ж бол. *в. пљуска*. – С иглу́ о́че сма́мку да прова́ли.

сма́чка свр. у пеј. значењу *згњечи, спљеска*. – Кьд га у́дари с песни́цу, смачка́ му но́с. – Кру́шће ме́ће, па се

смачка́ле. – Сма́чкана му глава́ с ка́мен.

сма́ши свр. *сасади врат.* – Па́дал од това́м, па си смаши́л вра́т.

сме́ невр. *има смелости, усуђује се да учини нешто*. – Сми́ ако сме́ш. – Ел сму́ да уле́зну ови́ја, што́во че́кају?

смеа́ње с *гл. им. од сме*. – Не́маш ти́ ни кра́брос, ни смеа́ње.

сме́да ж **1.** *овца или коза са смеђом вуном или длаком и име таквој овци или кози*. **2.** *особа риђе косе и пегава лица и често надимак таквој особи.*

Смедере́вка ж *име*.

смеде́с, -та, -то *који је смеђ; који је риђе косе и пегав по лицу*. – Ива́нко би́л смеде́с, па га зва́ли Сме́да.

смеде́сто прил. *у смеђој боји.*

сме́ј м *смех*. – Мо́лим те, немо́ј да ми пра́иш сме́ј. – Кьд о́н то́ј ре́че оно́ на́ста едьн сме́ј, ел сви́ зна́ју да то́ј не́ и́стин.

сме́лос м *смелост, храброст*. – Тре́бе сме́лос да и́ма чове́к, да би то́ј сме́л да урабо́ти.

сме́ље свр. **1.** *претвори зрневље у брашно, самеље.* – Мора́чемо да сме́љемо јо́ш пше́ницу, нестању́е ни бра́шно. **2.** фиг. *жестоко избије некога, сатре, уништи*. – Немо́ј да те ја́ ва́чам, да те не сме́љем.

сме́ри свр. *подеси вагу да показује нулти положај када није под оптерећењем.* – Пр́во да сме́римо ва́гуту, па тьг да ме́римо.

сме́сан, -сна, -сно *који је мешан, измешан, помешан са чиме*. – Ни́кад несмо́ ели́ чи́сто пшени́чан ле́б, него смо е́ли сме́сан ле́б.

сме́сница ж *измешани раж и пшеница па заједно посејани и хлеб од таквог жита*. – Ју́тре че да жњемо сме́сницу код Голе́ми оре́ј. – Еде́мо ле́б од сме́сницу.

смета́на ж *млечна павлака*. – Че́кни да млеко́ ма́лко ла́дне и да се озбр́д ува́ти смета́на.

смете́ на вра́ изр. *све их тако изубија да их полуживе баци на гомилу.* – Ма, кви́ сте, бре́, ви́ за ме́н, сви́ чу ви смете́м на вра́.

сметења́к м **1.** *хермафродит код стоке (најчешће код коза).* – Коза́ ојари́ла две́ ја́рету, едно́ же́нско, едно́ сметења́к. **2.** *врста пиротског ћилима за покривање брачних кревета, тканог у Књажевцу.*

смеше́ње с *гл. им. од смеши (се).*

сме́ши несвр. *чини кога смешним, брука кога, доводи кога у неугодну ситуацију.* – Не́чу ди́м с те́б, да ме сме́шиш с твои́ глу́пости пред оно́љњи све́т.

сме́ши се несвр. *сам себе чини смешним, брука се.* – Бо́ље си ћу́ти, немо́ј да се сме́шиш. – Са́мо се сме́шиш у те́ј шерене́ дре́је.

сми́љ м бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Compositae *сивкасте боје, са много дугуљастих листова и неколико жутих главичастих цвасти на врху, смиље* Helichrysum arenarium D. C.

сми́љан, -а, -о *који је од смиља, који као да је од смиља*. – Положи́ли зла́тну со́вру, / Зла́тне ложи́це, сре́брне пани́це, / Сми́љан ле́б (н. п.).

сми́љевац м *врста младине свадбене капе начињене од смиља и другог цвећа, са уметнутим перима и парама; позади низ леђа виси свадбени пешкир*.

смирјаносу́е несвр. у пеј. значењу *смирује кога, умирује кога*. – Же́но, де́, смирјаносу́ј ту́ј деч́ију, вре́ме е за спање́.

смирјаносу́е се несвр. у пеј. значењу *смирује се, примирује се*. – О́ч ли се ти́ смирјаносу́еш, ел да ти ја́ ма́лко помо́гнем?

смирјано́ше свр. *смири кога*; упор. смирјоше. – Смирјано́шете се, бр́е, да ви не исте́рам надво́р.

смирјано́ше се свр. *смири се, примири се*; упор. смирјоше се. – Де́ се, бре́ дете́нце, смирјано́ши едьнпу́т!

смирјо́ше свр. *в. смирјаноше.* – Не мо́г га смирјо́шем.

смирјо́ше се свр. *в. смирјаноше се.* – Смирјо́ши се, да те ја́ не изуби́вам.

сми́та[1] несвр. **1.** *метлом сакупља на гомилу.* – Сми́там зрнца́ васу́љ, што sврца́ла на́окол, док смо бува́ли. **2.** *краде.* – Сми́та кво́ дова́не.

сми́та[2] несвр. *смета коме, омета кога.* – Бо́ље се ле́кни одо́тле, немо́ј да ми сми́таш!

смита́ње *с гл. им. од смита.*

сми́ца невр. **1.** *свлачи са вишег на ниже место.* – Сми́цамо гра́ње до́ле до пу́т, да и това́римо. **2.** *скида одећу, свлачи.* – О́ткопча ка́иш и по́че да сми́ца панталóнће. **3.** *кида лишће пропуштајући гранчицу кроз лабаво стиснуту шаку.* – Сми́цам ли́сје за ја́ре.

сми́ца се несвр. **1.** *клижући се свлачи се низ нешто.* – Колко́ се ка́чим уз дрво́то, јо́ш по́више се сми́цам. **2.** *разодева се, свлачи се.* – Немо́ј се сми́цаш, јо́ш е ра́но за то́ј.

сми́цаљћа ж бот. *дуговечна зељаста и коровска биљка из фам.* Hypericeae *висока 30 до 100 ст, са врло чврстом и разгранатом стабљиком и китњастим цвастима са жутим цветовима на врховима, кантарион* Hypericum perforatum L., упор. издатљивица, издатњача, издатћиња, смакнеж, трава од издат.

смица́ње с *гл. им. од смица (се).* – Смица́ње из кру́шку, али и смица́ње од вла́с.

сми́шка се несвр. *смешка се, смијуљи се.* – Сви́ о́збиљни са́мо се Стоја́н сми́шка.

смишка́ње с *гл. им. од смишка се.* – Не́че ти помо́гне ни смишка́ње, ни рова́ње.

смла́ти свр. **1.** *уради на брзину, уради брзо.* – Го́рња лива́да и́ма две́ ко́се, а ја́ ју смла́тим за́ дан. **2.** *направи на брзину, склепа којекако.* – Ју́тре мо́ра да смла́тим кокоша́рник, ел не́ма где́ да ми лежу́ коко́шће. **3.** *избије кога јако.* – Све́ га смлати́л. **4.** *упропасти што, уништи.* – Удари́л с а́утото у ћупри́ју и до кра́ј га смлати́л.

смла́ти се свр. **1.** *умори се од великог напора.* – Све́ се смла́тим трче́ечи по оне́ј козе́. **2.** *угрува се, повреди се.* – Па́до се, па се смлати́.

смлато́ше свр. у ауг. и пеј. значењу *сатре, упропасти.* – Где́ си, бре́ ма́јсторе, смлатоса́л бици́клуту?

смлато́ше се свр. у ауг. и пеј значењу *угрува се, повреди се.* – Бува́л оре́си, па па́дал, па се смлатоса́л, едва́ прескочи́л.

смл́ска свр. **1.** *стуца, здроби.* – Гла́ву чу ти смл́скам ко на змију́. **2.** *упропасти какву направу, предмет и сл., згњечи.* – Ку́ј смлска́л ше́рпуву? **3.** *затупи оштрицу алатке.* – Па́ сте смлска́ли ре́з на сећи́руву, а не́кња клепу́вана.

смл́ска се свр. *угрува се, повреди се.* – Три́ша не́ би́л бљш ве́ш да ја́ше мото́р, па се не́како омѣ́кне од ње́г, па се све́ смлска́л.

смо́к м зоол. *неотровна змија, смук* Coluber flavescens.

смоко́љаћа ж у дем. значењу *змија* Coronella austriaca *из породице смукуља.* – У ње́ну коли́бу и́ма една́ смоко́ља́ћа.

смо́лница ж *земља неподесна за пољопривреду, смоница.*

смра́ди несвр. *нечујно испушта смрадне гасове из црева.* – Кљд неђи́ пр́дне, тѣ́г се зна́е куи́ е, а кљд смра́ди, тѣ́г су сви́ сумљи́ви.

смра́дља м *онај који нечујно испушта гасове из црева.* – Ку́и е сѣ́г овде́ смра́дља?

смразе́ње с *гл. им. од смрази (се).*

смра́зи свр. *завади, посвађа.* – Она́ мо́ж да смра́зи на́јбоље друга́че.

смра́зи се свр. *посвађа се, завади се.* – Смрази́ла се сѣс Солу́ну, до́ле на бели́ло.

смра́зи несвр. *смрзава, залеђује.* –

Но́чум га смра́зи, да́њум га одмра́зи.

смра́зи се несвр. *смрзава се, зебе.* – Ула́зи у со́бу, немо́ј се смра́зиш на ти́ја сту́д.

смрда́н м *извор у барљивом подручју чија вода има непријатан мирис.* – Смрда́н (топ.).

смрде́лка ж бот. *в. каландро* Bifora radians M. B.

смрде́љ м *в. смрдан.* – Смрде́љ (топ.).

смрдељак м *смрад, смрдеж*; упор. смрдољак. – Ко ли мо́ж да жи́ве у они́ја смрдеља́к?

смрде́љача ж **1.** *инсект који излучује непријатан мирис* Pentatoma baccarum. **2.** *неуредна и неопрана жена.* – Шта че те́бе она́ј смрде́љача, ел за те́б не́ма дево́јђа?

смрди́ несвр. *испушта непријатан мирис, заудара.* в. где смрди, туј и мири́ше.

смрдљи́во црево́ с у пеј. значењу *женски полни орган.* в. црево.

смрдоду́пац м *онај коме смрди дупе.* – Па ме да́ва за пупунка́, / За пупунка́ смрдоду́пца (н. п.).

смрдоља́к м *в. смрдељак.*

смре́ка трава́ ж бот. *врста траве.* – Да набе́ре смре́ку тра́ву, / Да замре́жи мо́е ли́це (н. п.). в. трава.

смре́ља свр. *поломи нежне стабљике биљчица.* – Смре́љана де́телина у едно́ ћу́ше, ко да се е не́ћи ту́ј ваља́л.

смржњува́ње с *гл. им. од смржњуе (се).* – Да заштитиш во́домер од смржњува́ње, ел зна́еш да ти се ла́ни смр́зал.

смржњу́е несвр. *смрзава, замрзава.* – Поче́ло да смржњу́е во́ду по ви́рчичи.

смржњу́е се невр. *смрзава се, зебе.* – Смржњу́е се у оне́ј пр́тене панталóне, зато́ј што не́ма ша́јачне.

смр́злица ж *онај коме је стално хладно, коме је од најмање студени хладно.* – Ти́ смр́злицо́, до́бро да се натро́нташ књд изла́зиш надво́р.

смрзо́тина ж **1.** *в. смрзлица.* – Што́ си, бре́, то́лка смрзо́тина? **2.** *смрзнуто место на телу, промрзлина.* – И по́сле то́ље годи́не и сѣг осе́чам ко ме бо́лу оне́ј моé смрзо́тине.

смрти́ свр. *прикупи овце да пладнују, замркти.* – Де́, смрти́ овце́те у не́ку ладави́ну, па дојди́ да ми помо́гнеш да сту́римо се́но.

смрти́ се свр. *овца почне да пландује, замркти се овца.* – Књд је ја́ко же́га о́вце се са́ме смрту́.

смр́ца несвр. **1.** *шмрчући увлачи слину у нос.* – Обри́ши се, немо́ј е́дномњ да смр́цаш. **2.** *плаче смрчући, не толико од жалости, колико да скрене пажњу на себе.* – А́јде, не смр́цај, књд сви́ зна́ју да ти ни́шта не́.

смрца́ње с *гл. им. од смрца.* – Обри́ши носу́ринуту и престани́ с то́ј смрца́ње.

смр́шти свр. **1.** *скупи, набора.* – Кра́ва књд се посе́ре она́ смр́шти ду́пе. – Ако еде́ш дре́њће оно́ ти се смр́ште у́ста. **2.** *закрпи какву подеротину без уметања закрпе, већ само концима, притежући крајеве ка средини.* – Сѣг чу га са́мо смр́штим, дру́ђи пу́т чу га закр́пим.

смр́шти поду́пину изр. *оде покуњен.*

смр́шти се свр. *смежура се, збора се.* – Смрште́ла се ба́бичката.

сму́ несвр. *3. л. мн. презента од сме, смеју.* – Питу́ју ел сму́ да уле́зну у со́бу, да се ску́тају од ћи́шу?

сму́гра ж *суцрњеста овца и име таквој овци*; упор. смугроша.

сму́грес, -та, -то *који је суцрњест, претежно црне боје (углавном о домаћим животињама).*

сму́гроша ж *в. смугра.*

сму́кне свр. **1.** *плане великим пламеном, одједном се запали.* – Одедњпу́т сму́кну о́гањ у́ небо. **2.** *кресне шибицом да би је упалио.* – Са́мо

еднýш смýкнеш и онá се упáли. **3.** *снажно повуче дим цигарете у себе.* – Кьд смýкне, онó се онáј цигáра зажáри. **4.** *жигне, прободе.* – Синóч ме смýкну нéквo у колéно и јóш ме болѝ.

смýљи се свр. *сроза се нечујно и неопажено, склизне.* – Тѝће се смýљи покре мéн, ко врéча с момýрузу.

смýтен, -а, -о *који је збуњен, уплашен.* – Немóј да си смýтен, разведрѝ се.

смýца несвр. **1.** *сукља велики пламен.* – Плáмен смýца ý висин, вѝди се чьк из нáше салó. **2.** *креше шибицом да би је упалио.* – Смýцам, смýцам машѝнуту, ал се нéче упáли, одвýгла. **3.** *снажно вуче дим из цигарете.* – Смýцај, дéчко, па га éц с лéб. **4.** *жига, пробада, сева.* – Нéма да болѝ онáк си, тиће смýца.

смýца се несвр. *скита се.* – Гдé ли се смýцаш по свý нóч?

смуцáње с *гл. им. од смуца (се).* – Смуцáње у колéно.

смýши свр. *узме нешто неопажено, украде.* – Кьд дóјде код нéкуга сáмо глéда квó че да смýши.

снаá ж *снаха, снаја* – Снаáта им из Мучѝбабу, па јáко врéдна.

снабѝва несвр. *маје, замајава, малтретира.* – Идѝ си, немóј ме снабѝваш.

снабѝва се несвр. **1.** *устеже се, стиди се.* – Снабѝва се ко млáденевеста. **2.** *оклева, одуговлачи.* – Áјде пооди́, не снабѝвај се, знáеш да трéбе да стѝгнемо на врéме.

снабивáње с *гл. им. од снабива (се).* – Снабивáње по ѝжу цéл дьн.

снавѝја несвр. *кињи, малтретира кога.* – Што óн снавѝја онýј женѝцу, тóј га нѝгде нéма.

снагá ж *људско тело.* – Србѝ ме цéла снагá.

снадолéе свр. *савлада, опхрва*. – Јáко су ме дрéмће снадолéле.

снажалéе свр. *постане жао.* – Снажалé ми нéшто, па си поровá, та си отушѝ.

снажалéе се свр. *сажали се, смилује се*. – Снажалé се на судѝјуту, па га óсуди, нáјмалко колкó е могьл.

снажáли свр. *сажали, каже коме топлу реч.* – Њéг нéма кýј да снажáли.

снажáли се свр. *сажали се.* – Снажалеá се на еднó кýченце, и помамѝ га дóм.

снажáљив, -а, -о *који показује сажаљење, сажаљив, жалостив.* – Онá е јáко снажаљѝва, за куга свé нé одровáла.

снажѝца ж **1.** *дем. од снага, моћ.* – Кýсај, Бóрчо, ћѝлавци, да накáраш снажѝцу. **2.** *дем. од снага (тело).* – Снажѝца му се свá овриштѝла.

снáјде свр. *задеси, догоди се (о несрећи).* – Нѝкуј нé зна квó мóж да га снáјде.

снáјде се свр. **1.** *вештином и способношћу у свакој прилици, особито у незгоди, некако се добро постави да нађе место да може живети и радити и из тешкоће изаћи.* – Снајдѝ се какó знáеш и ýмеш. – Дáј ми тѝ двá милијóна, а já чу се снáјдем за онѝја двéста ѝљади. **2.** *сабере се, освести се.* – Не мóг се снáјдем у онóј чýдо.

снáјду се свр. мн. *нађу се, саставе се подједнаких нарави.* – Снашлѝ се њѝ двоѝчка, óба врéдни, óба чувáрни.

снајѝца ж *дем. и хип. од снаа*. – Снаѝцата и напуштѝла, ошлá си код мáтер.

снáјка ж *хип. од снаја*. – Снáјка ошлá да збѝра сéно у Сóрћичаво.

снаодéње с *гл. им. од снаоди (се).* – Не свáћи спóсобан за снаодéње, ѝма и куѝ су свр́зани.

снаóди несвр. *сналази, сналази кога што, догађа се коме што (углавном непријатно).* – Не мóж ни да замѝслиш квé ме свé несрéјће снаóде у сáдње

вре́ме.

снаóди се несвр. *сналази се, довија се.* – Снаóдим се да прежи́вим.

снаши́ца ж *хип. од снаша, снашка*. – Снаши́цата им млóго добрá, бѝш су срéјћњи с њý.

снáшка ж *снаха*. – Já и снáшка Áнка пожéмо дњѝс онýј њи́ву у Рáвнират.

снегови́т, -а, -о *који је са много снега, снежан*. – Овáј зимá би́ снегови́та.

снежѝк м *дем. од снег*. – Ако пáдне снежѝк, óн че дóбро да дóјде на пшени́це.

снежýрина м *ауг. и пеј. од снег*. – Нéче еднпýт да си оти́де овáј снежýрина.

снесé свр. **1.** *донесе са вишег на ниже место.* – Пóводња снéла свý лéтину. **2.** *поводња однесе, упропасти, разори.* – Водá снéла пýтат, мóра гари́ја да га опрáља. **3**. *донесе са разних страна много чега на једно место.* – Снесý се рáзна вáрива на остáл, сáмо од ти́че млекó што нéма. **4.** *поцепа, подере (о одећи и обући).* – Дор ýесен насечéм шýму за óвце, já снесéм еднé дрéе. **5.** *жестоко изудара некога.* – Избѝл га, свé га снéл.

снесé се свр. **1.** *скапа од умора.* – Свé се снéсо, ни́шта не напраѝ. **2.** *подере оно у шта се обукао.* – Снéсо се по они́ја купињáци, поглé сѝг кѝв сам сцéпен.

сни́же свр. *ударцем сабије, сабије једно на друго; згроми.* – Кљд га удари́л , снизáл га дóзам.

сни́же се свр. **1.** *спадне с онога на чему је био нанизан.* – Поди́го еднó расýшено бýре, онó му се снизáше óбручити. **2.** *пропадне од умора.* – Снизá се од рáботу. **3.** *скљока се.* – Снизá се човéк покре мéн, ко празнá врéча.

новáло с *в. сновољна (2).*

новáљна ж **1.** *жена која снује прађу.* – Јýтре чу да и́мам новáљне, да ми помóгну да основéмо за чрѣ́ње. **2.** *справа на којој се снује прађа*; упор. сновљтк. – Кљд завр́шите новáње, да си ми вр́неш новáљнуту.

новáње с *гл. им. од снове (се).* – Новáње натáм – наовáм.

новљтѝк м *в. сновољна (2).*

новé несвр. **1.** *снује основу за ткање.* – Зáјутре че да новéмо за ткањé. – За ткани́це новéмо у шéс, а за чрѣ́ње у дéвет. **2.** *иде на тамо и на овамо у неком ограниченом простору, маје се.* – Цéл дѝн новéм по и́жу, док угóтвим и док дрýго пови́дим.

новé се несвр. *ради текуће домаћичке послове.* – Новéм се овдé по кýјнуту, нóђе си стýпим и ни́кој ти тóј не признáва.

нови́цка несвр. *кињи некога на тај начин што га шаље тамо и овамо да обавља безвредне послове.* – Немóј да ме нови́цкаш ви́ше, ел já и́мам и дрýгу рáботу.

нови́цка се несвр. *маје се радећи неке ситне послове, док га у исто време чекају озбиљне работе.* – Нови́цкам се по кýћуту до нéћи замáн, а њи́ва че ми остáне неокóпана.

нови́цкање с *гл. им. од новицка (се).*

нопѝк м *дем. од ноп, нопић*; упор. нопич, нопле. – Под глáву му нопѝк дéтелина.

нопи́ч м *в. нопѝк*. – Врзýем óмали нопи́чи, да мóг лѝсно да и товáрим.

нóпје с *мн. од ноп, нопље*. – Нóпје смо насади́ли на гýвно.

нопле́ с *в. нопѝк*. – Малóно нопле́ да тýриш на вр́ крсти́ну. – Дáј на козé еднó нопле́ момýриште.

нóси несвр. **1.** *доноси са вишег на ниже место, доноси са разних страна на једно место.* – Нóсимо нóпје од Лицé, на гýвно. **2.** *разара односећи материјал са чега (о води).* – Водá ни нóси пýтат, ербо нéма éндеци покре крáј.

сно́си се несвр. *сатире се од тешкога посла.* – Сно́сим се по ови́ја бре́гови.

соа́ ж (мн. со́е) *соха, соја*. – Ма́лко че су две́ со́е, че тре́бу три́.

соба́јле прил. *в. сабајле*.

соба́ља несвр. *в. собара*. – Ве́тар ми соба́ља сно́пје од крсти́не.

соба́ра несвр. упор. собаља. **1.** *чини да што попада, обара.* – Ку́ј ли соба́ра копе́ мому́риште? **2.** *скида са вишег на ниже место, обара.* – Потка́чи се на сл̑бу да со́бара сне́г од ћереми́де. **3.** *побеђује у рвању.* – Сви́ и ре́дом соба́рам.

соба́ра се несвр. *рве се са ким, такмичи се у рвању.* – Реши́л да се соба́ра с ме́чку.

собара́ње с *гл. им. од собара (се).* – У собара́ње о́н га со́бори, а ни́кој у то́ј не́ верива́л.

со́барица ж *жена у јавној кући*. – Кьд че да га же́не, води́ли га пр̑во код со́барице да се ма́лко поду́чи.

со́бичка ж *дем. од соба, собица*. – Со́бичката му то́лка, да у њу мо́ж да ста́ну са́мо о́дар и оста́л.

собла́чење с *гл. им. од соблачи (се).*

собла́чи несвр. *скида одећу, свлачи*; упор. соблекуе. – На́ш де́да не собла́чи кожу́в ни зи́ми, ни ле́ти.

собла́чи се несвр. *скида одећу, свлачи се*; упор. соблекуе се. – Томьн сам поче́л да се собла́чим да ле́гам, кьд оно́ се по́че љу́ља со́ба – земљо́трис.

соблекува́ње с *гл. им. од соблекуе (се).*

соблеку́е несвр. *в. соблачи*. – Соблеку́е си капу́т зато́ј што му же́га.

соблеку́е се несвр. *в. соблачи се*. – И́ма куи́ се не соблеку́ју кьд че да спу́, него се са́мо собу́ју.

соблече́ свр. *скине одећу, свуче*. – У́зе мо́мче собле́че ју́, / Собле́че ју́, по́љуби ју́ (н. п.).

соблече́ се свр. *скине одећу са себе, свуче се.* – Ја́ чу си се соблече́м са́ма.

собл̑че свр. *в. свлче (1).* – Соблче́м га па га ту́рим да спи́, дете́то.

собља́к м *ауг. и пеј. од соба, собетина*. – Уле́зо у едьн собља́к пл̑н с кл̑чи́на. – Тури́ то́ј та́м у пра́знијан собља́к.

собља́чка ж *дем. од собљак*. – Сви́ се набу́тају у ту́ј собља́чку, да и́грају ка́рте.

со́бњи, -ња, -њо *који се односи на собу, собни*. – Ку́ј одзјајчи́л со́бња вра́та, та ула́зи зима́?

собо́р м *сеоски сабор о празницима са игранком*. – Дево́јће се преме́не, па изле́зну на собо́р, а матерје́ и́ду по њи́, да и бьђи ва́рде.

собо́ри свр. **1.** *учини да што падне, обори.* – Што́ си собори́л сакси́ју? – Собори́ли га од вла́с, не́ ви́ше кме́т. **2.** *победи у рвању.* – Па́ сам собори́л Па́нту.

собо́ри се свр. **1.** *падне са вишег на ниже место.* – Немо́ј д и́деш по и́вицу, да се не собо́риш. **2.** *падом пређе из вертикалног у хоризонтални положај.* – Са́мо си се од се́б собори́ло стожи́лото, не́ га ни́кој искрути́л.

собо́рњак м *обредни свадбени хлеб који окићен стоји на столу испред младенаца за време свечаног ручка*; упор. зборњак.

со́браћај м *кретање превозних средстава, саобраћај*. – Гу́с со́браћај.

собу́ва несвр. *скида обућу, изува*. – Ве́чером не собу́ва чера́пе, него си спи́ са све́ њи́. – Ода́вна е снаа́ мора́ла ве́чером да собу́ва све́кра и да му пе́ре но́ђе.

собу́ва се несвр. *скида обућу, изува се*. – Кьд се собу́вам не мо́г си чера́пе сту́рим, то́лко ме укочи́ло у грби́ну.

собува́ње с *гл. им. од собува (се).*

собу́е свр. *скине обућу, изује*. – Иди́

собу́ј де́ду, ви́диш да се му́чи, не мо́ш си но́гу дова́не. – Ел мо́ж со́бут да прегазиш преко о́гањ? – На́на ми је забрани́ла собу́јена да не спава́м.

собу́е се свр. *скине обућу, изује се.* – Ку́ј се љу́ти, са́м це собу́е.

со́вина ж *в. усуботина*. – Со́вине (топ.).

Со́вја ж *име*.

со́вра ж **1.** *низак округли сто, трпеза, софра.* – Башта, мати, де́да и ба́ба, па ако и́ма и го́сти, еду уз оста́л, а на на́с де́цу даду́ на со́вру. **2.** *обредна трпеза у покојниковој кући након сахране*; упор. соврина. – Вече́ра се да́ва у три́ со́вре, еднопо́друго.

Совро́нија м *име*.

со́врина ж *вечера у покојниковој кући после сахране*; упор. совра (2).

со́вчина . *в. усуботина*. – Со́вчине (топ.).

со́да ж *кликер извађен из боце крахера*. – Ја́ и́мам три́јес и пе́т со́де, јуче́р сам обра́л Пу́ју Цве́тинога.

соді́ка ж *хип. од сода*. – Ми́шко Богда́нац и́ма на́јвише соді́ће.

соја́ ж *соха*; упор. соа. – Згори́м о́гањ, начу́кам со́је и припече́м ја́гње.

сојéвина ж *род, породична лоза, породица из које се потиче, својта*. – Дњ́с че д и́мо у же́нину сојéвину.

со́јица ж *дем. од соја, мала соха*. – Ту́риш режњ́к на две́ со́јице, а на ње́г си нанизáл слани́нку, ездо́л накладе́ш огњ́ц и обр́чаш.

со́јћа ж зоол. *птица сојка, креја* Garrulus glandarius. – Со́јће и́мају ја́ко у́баве перуши́не на кри́ла. – Забо́л у шаши́р перце́ од со́јћу. в. ебава сојће.

Со́јћа ж *име*.

со́к м *слана вода киселог купуса, расо*. – То́лко ми се пи́је со́к, да и́ма д и́м у по́друм да си на́јдем.

со́ка свр. *дозивајући сазове.* – Кр́ће, биро́в зача́с со́ка љу́ће пред о́пштину.

сока́к м *пролаз у амбару између пресека*. – Ако не́ма ме́сто за жи́то у пресе́ци, ми́ га си́пемо у сока́к, па њд се не́ћи пресе́к опра́зни, ми га тр́г си́пемо и ње́г та́м.

со́кол зоол. *птица соко* Falco.

Со́кол м *име*.

соколе́нце с *дем. и хип. од сокол*. – Пред њи лети́ си́во соколе́нце.

сокоћа́ло с *компликована направа без неке нарочите вредности*. – Ко́лко е са́та на то́ј твое́ сокоћа́ло?

сокува́ње с *гл.им. од сокују се.*

соку́е несвр. *дозивајући сазива, окупља.* – Соку́ју и д и́ду ју́тре на гари́ју.

соку́ју се несвр. мн. *међусобно се дозивају ради окупљања*. – Це́л дн́ се соку́емо и не мо́ж се сабе́ремо.

со́л м *натријев хлорид специфичног укуса; употребљава се као зачин, со*. – У сола́рче на едну́ стра́н стои́ со́л, а на едну́ пипе́р.

сола́рник м *в. соленица*. – И́мамо два́ сола́рника, едн́ за си́тан со́л, едн́ за кру́пан со́л. – А, ел и́маш ти́ не́што у тво́јиат сола́рник?

сола́рче с *сланик који се ставља на сто за време обеда*. – Трпе́за се не поста́ља без сола́рче, то́ј да зна́еш.

сола́рченце с *дем. од соларче*. – Де примькни́ сола́рченцето, да си со́лнем кра́ставичку.

со́лен, -а, -о трп. од соли *који је сољен*. – Жи́в со́лен, недосо́лен.

солени́ца ж **1.** *посуда у којој се држи ситна со и обично виси на зиду.* – Солени́ца е зака́чена на ду́вар. **2.** фиг. *глава.* – Гдé си заметну́л солени́цуту?

солени́чка ж *дем. од соленица*. – Зна́е се гдé седи́ солени́чка – на ексе́р. – Немо́ј, си́не, мло́го да чи́таш књ́ће, да ми ти не нашко́ди у солени́чкуту.

соле́ње с *гл. им. од соли*.

со́ли несвр. **1.** *посипа сољу или неким*

другим прахом. – Со́ли кола́чи сьс си́тан шиѣ́р. – Конпи́р со́лимо с не́ѣи пра́шак од зла́тицу. **2.** *пада ситан, сув снег.* – Не́ да па́да, него со́ли пра́во у о́чи.

соли́ло с *стрмо песковито или каменито земљиште које се осипа*; упор. сипак, сипеак, спиљак. – У Шарба́новци и́ма ме́сто зва́но Де́дова соли́ла.

со́лкав, -а, -о *који је ситан и сув као со*. – Па́да со́лкав сне́г.

со́лне свр. *мало посоли.* – Со́лну ли грне́то? – Со́лни му ма́лко шиѣрчѣ́к озго́р, да заблажни́.

солчѣ́к м *дем. од сол.* – Треба́ло би да му ту́риш јо́ш ма́лко солчѣ́к.

солчи́ца ж *дем. од сол.* – Има́чеш, мори́ Миле́во, да ми за́јмиш ма́лко солчи́цу, неста́ла ми.

со́ма несвр. **1.** *захвата крупним захватима.* – Жње́ па са́мо со́ма. **2.** *пасе густу и високу траву.* – Мате́ја ју држи́ за јула́р, а Ру́јка са́мо со́ма тра́ву покре моми́рузу. **3.** *једе халапљиво.* – Е́ц ѹ́људно, немо́ј да со́маш.

со́ма се несвр. *граби се, узима не обазирући се на ред и на присутне.* – Књд оти́демо ѹ́ љуђе, ти́ се не со́мај, ел чу ти ру́ѣе претро́шим.

сома́кне свр. *обори да нешто са вишег места падне доле*; упор. омѣ́кне (1). – Сомакни́ не́ѣи сно́п моми́риште од тлака́ну да ту́римо на кра́ве.

сома́кне се свр. *падне са неке висине*; упор: омѣ́кне се. – Сома́кне се не́како од ча́ндију и стро́ши си ру́ку, на две́ ме́сти.

сома́ње с *гл. им. од сома (се).*

сомељи́ше свр. *поломи, самељe.* – Ѹ́вати га то́ба и со́мељиса му ру́ку, сѣ́г сака́т.

сомељи́ше несвр. **1.** *пасе пуних устију густу траву.* – Кра́ва са́мо сомељи́ше де́телину у Пе́ченкову лива́ду. **2.** *једе халапљиво.* – Кво́ го́д му ту́риш у тањи́р о́н са́мо сомељи́ше.

со́мне свр. **1.** *зграби, нагло узме.* – Со́мне на́јголем кома́т, а за дру́ѣи кво́ о́стане. – **2**. *нагло захвати устима доста траве и сл. при паши (о крупној стоци).* – Пасе́ бѣ́ѣи ми́рно покре њи́вуту, па се со́мне за не́ѣи ко́рен, па́ пасе́, па се со́мне.

со́мур м *слина из носа*; упор. мосур. – Ти́ и́скаш да се же́ниш, а јо́ш ти со́мур виси́ на но́с.

сомура́в, -а, -о **1.** *који је слинав, коме слина виси из носа*; упор. сомурат, сомурљав. – Немо́ј си сомура́в ко Стани́слов. **2.** фиг. *који још није довољно одрастао, који је балав*; упор. сомурат. – Јо́ш си ти́ сомура́в за у во́јску.

сомура́н м **1.** *онај који је слинав, коме цуре слине из носа.* – Ел ѹ́баво да си сомура́н ко Бо́шко на Пе́рсу? **2.** *онај који још није одрастао, који је у доба пубертета.* – Е́, мо́ј сомура́не, и́ма ти́ јо́ш да еде́ш кори́чѣе, док изу́чиш занаја́т.

сомура́на ж *слинава девојчица*. – Си́не, срамо́тно е да си сомура́на.

сомура́т, -а, -о *в. сомурав (1)*. – Сомура́то дете́ тре́бе да одведу́ код до́ктура, да ви́де кво́ му е.

сомури́на ж *ауг. и пеј. од сомур*. – Пре́цве му повисе́ла сомури́на.

сому́рко м *онај коме висе слине из носа*. – И́ди, бре́, сому́рко едѣ́н.

сомурља́в, -а, -о *в. сомурав*.

со́па несвр. **1.** *свиња једе тесто.* – Књд на свињу́ ту́рим заме́шено, она́ само со́па. **2.** фиг. *једе халапљиво као гладна свиња.* – Е́ц ко човѐк, не со́пај ко свиња́.

сопасува́ње с *гл. им. од сопасуе (се).*

сопасу́е несвр. **1.** *скида појас или друго што што се паше.* – Књд ме виде́ да доо́дим без о́вце ба́шта ѹ́зе да сопасу́е каи́ш. **2.** *скида сукњу, кецељу и сл.* – Сопасу́е бо́шчу.

сопасу́е се несвр. **1.** *скида са себе оно што је био опасао.* – Ве́чером се сопасу́ем, не мо́г да спи́м сьс ткани́це. **2.**

скида са себе доњи део одеће. – Немо́ј да се сопасу́еш, чу си те ру́зам преко панталóне.

сопа́ше свр. *скине оно што је опасано.* – Што́ не сопа́шеш ту́ј мо́кру бо́шчу и не опа́шеш не́ку су́ву, не мо́ра да е у́бава ко́ та́ј.

сопа́ше се свр. **1.** *скине са себе оно што је опасао.* – Сопа́ше се и ле́га. **2.** *распаше се.* – Ел ти́ о́ч да се ја́ сопа́шем, па да те би́јем с ка́иш?

сопељиса́ње с *гл. им. од сопељише.*

сопељи́ше несвр. *једе нешто, бучно мљаскајући и хрскајући.* – Сопељи́ше ја́блће.

сопетљи́вка ж *овца која болује од слинавке*.

сопетљи́ка ж бол. вет. *в. слиновац, сточна болест слинавка*.

сопетљи́ца ж **1.** *прехлада са цурењем из носа.* – Напа́дла га сопетљи́ца, па едномѓн усмр̀ца. **2.** *в. сопетљика*.

сопетљи́чав, -а, -о **1.** *који је оболео од слинавке (стока).* **2.** *који је прехлађен и коме цури из носа.* – Ако си ве́ч сопетљи́чав, што не на́јдеш не́ћи рубѓк, да си бри́шеш носу́ринуту? **3.** *који је слаботелесан, коме је душа у носу (о човеку).* – До́оди они́ја сопетљи́чавијан да те питу́е за некво́.

сопетљи́чко м *онај који је слинав, балав и слаботелесан*. – Мр̀дни одо́тле, сопетљи́чко едѓн, сла́б си ти́ за то́ј, ту́ј тре́бе му́ж.

сопи́ несвр. *цури слина из носа овци која је оболела од слинавке.*

со́пуљ м *слине, бале*. – Пре́цве му тече́ со́пуљ из но́с.

сопуља́в, -а, -о *в. сомурав (1).* – Сопуља́во дети́ште.

сопуља́н м *в. сомуран (1), слинавко, балавко*. – Бре́, ве́ч си поодра́сал, а јо́ш си сопуља́н.

сопурдису́е несвр. *цепа, дере (о обући и одећи).* – Сопурдису́е опѓнци, ко да су од арти́ју. – Немо́ј се ка́чиш по др̀вја да сопурдису́еш дре́ете, јуче́р смо ти и шаши́ли!

сопурди́ше свр. *поцепа, подере (о одећи и обући).* – А, му даде́ш но́ве дре́е, зача́с и сопурди́ше.

со́пче с *дем. од соба, собица*. – Седу́ у Пала́нку у едно́ со́пче, а оно́лка им ку́ћа оста́ла у сало́.

сопште́ва несвр. *саопштава*. – Ово́ј ти са́дњи пу́т сопште́вам!

со́пшти свр. *саопшти, изда наредбу, нареди, забрани.* – Да му́ со́пштиш, да не прео́ди ви́ше преко на́шу ли́ваду, ел мо́ж ту́ј и сећи́ра да прорабо́ти.

соре́ свр. **1.** *заврши орање, пооре.* – Гле́дам да соре́м ову́ј њи́ву за́ дан. **2.** *орањем свуче земљу на доле, поравна орањем.* – Кљд уле́зомо у за́другу, тѓг сора́мо сло́гови, да се не позна́ва докле́ е чијо́ било́.

сорува́ње с *гл. им. од соруе*. – Не́ма ви́ше сорува́ње сло́гови.

сору́е несвр. **1.** *завршава орање.* – Еве́, бњш сору́ем ово́ј парче́ и о́дма прео́дим код те́б да оре́м. **2.** *орањем поравнава, орањем свлачи земљу на доле.* – Велу́ да из не́кљв комите́т нареди́ли да се сору́ју сло́гови, да се сва́ земљѓ седи́ни у едну́ голему́ њи́ву.

сору́жа свр. *скине одећу, разодене.* – Сору́жај дете́ и тури́ га да спи́.

сору́жа се свр. *скине одећу са себе, свуче се.* – Сору́жам се на брзи́ну, ву́кнем се у чр̀ђе и ћути́м.

соружува́ње с *гл. им. од соружуе (се)*. – Соружува́ње пред спањѐ.

соружу́е несвр. *скида одећу, свлачи.* – Немо́ј да соружу́еш дете́то, не́к и́де пр̀во да донесе́ во́ду.

соружу́е се несвр. *скида одећу са себе, свлачи се.* – Ве́ч си узе́л да се соружу́еш, а јо́ш ра́но за спањѐ.

со́тоња ж *сотона*. – Со́тоња се вије́

окол дете́ за четере́с да́на од како́ се ро́ди и гле́да да га уморі.

со́ћа ж зоол. *в. сојћа*. – Што́ крешти́ш ко со́ћа?

со́чи свр. *суочи*. – Не мо́г да и доба́вим, да и со́чим, да ви́димо ку́ј вре́ви и́стин, а куи́ ље́же.

со́чи се свр. *суочи се на суду*. – А́јде д и́мо код суди́ју да се со́чимо.

сочи́ца ж *дем. од соа, мала соха*. – Ви́диш да е она́мњата со́чица прегоре́ла, мо́ра ју заме́ниш ако о́ч да ти ја́гњето не па́дне у огњ̑ењ̑т.

со́чка се несвр. **1.** *иде по сокацима без циља и плана*. – Куде́ ли се ти́ со́чкаш, Бо́же ми́ли? **2.** *узнемирен и узрујан иде тамо – амо, незнајући на коју ће страну*. – При́труса завлада́ла, а на́род збу́њен поче́л да се со́чка.

со́чканица ж **1.** *бесциљна шетња, скитање*. – Ш чеш ти сва́ку ве́чер у со́чканицу, ел не мо́ж да у́знеш не́кво да рабо́тиш? **2.** *метеж, нередовно стање*. – Немо́ј д и́деш у Пала́нку на ову́ј со́чканицу.

сочка́ње с *гл. им. од сочка (се)*. – Сочка́ње по сока́ци.

спављи́в, -а, -о *који је стално поспан, који делује поспано*. – То́лко пробира́ли, ко да су краљи́цу тражи́ли, а на кра́ј нашли́ спављи́ву снау́.

спа́вне свр. *отспава мало*. – На пла́дне мо́ра да спа́внем, да би могѣ̑л по́сле па́ да рабо́тим.

спавњу́е несвр. *спава понекад и помало*. – Спавњува́л сам едно́ вре́ме и на пла́дне, сѣ̑г сла́бо, не́ма се кѣ̑д.

спа́дне свр. **1.** *смрша, ослаби*. – Мло́го си не́што спа́дал, какво́ ти е? **2.** *опадне (о поводњи)*. – Че́камо да спа́дне вода́, па да прега́зимо преко ре́ку.

спаилѣ̑к м *спахилук*. – При́ча се да е овде́ би́л не́ћи спаилѣ̑к на не́куга Ту́рчина.

спаметну́е свр. *паметно смисли, паметно одлучи, паметно уради*. – Не мо́ж га ти́ уве́к спаметну́еш како́ е на́јбоље.

спање́ с *спавање*. – Лењи́в се и по спање́ одма́ра.

спањи́це с *дем. од спање*. – Умре́л сам за спањи́це.

Спа́совден м п. п. *Вазнесење Господње, Спасовдан*. – Ока́л ме Све́та Ни́колић из Ради́човци д и́м код њи́ на Спа́совден. в. и: Големи Спасовдан, Мали Спасовдан.

спа́стри свр. **1.** *стави што на сигурно место, спреми*. – Спастри́ла сам шушени́це у кома́рник, да и не напљу́ју му́е и да и не мо́ж дова́ну пога́нци. **2.** *склони од невремена, уграби да склони од невремена*. – Да о́че ћи́ша да тр̑пне док не спа́стримо сно́пје у́шушин.

спатило́сање с. *гл. им. од спатилоше се*.

спатилосува́ње с *гл. им. од спатилосуе се*. – Спатилосува́ње о́дма по вече́ру.

спатилосу́е се несвр. *леже да спава, леже од умора*. – Да́ј да вечеру́ем, па да се спатилосу́ем.

спатило́ше се свр. *легне од умора, легне да спава*. – Едва́ че́кам да се стѣ̑вни, да се спатило́шем.

спа́ч м *онај који много спава, спавач*.

спѣ̑шка се свр. *иструли, угњије*. – Спѣшка́ле се ти́кве, уватѝл и мра́з.

спа́штра ж *остављање на сигурно место*. – Ло́ша спа́штра, гото́ваште́та.

спаштре́ва несвр. **1.** *склања, оставља на сигурном*. – О́ч ти́ да спаштре́ваш ону́ј пшени́цу, ел че́каш да ју ува́ти ћи́ша? **2.** *сакрива*. – Кѣ̑д по́че да се вре́ви од ра́т, ми́ узе́мо да спаштре́вамо кво́ смо има́ли.

спе́кља свр. **1.** *успе да којекако што сагради, направи*. – Спекља́л ку́ћицу како́ е могѣ̑л. **2.** *прикрпи којекако неку подеротину*. – Спе́кљам му та́м

подýпинуту, кóлко да му се не ви́ди голó мéсо. **3.** *свеже, завеже.* – Увáте га, па му спéкљају рýђе на дýпе и отéрају га у цандомéрију. **4.** *састави неке да ступе у недозвољене односе.* – Онá и спéкљала, онá и састаи́ла. **5.** *збуни, смете.* – Спекљáл га учи́тељ на и́спитат, та нé положи́л.

спéкља се свр. **1.** *ступи у недозвољене или нејсне односе са ким, спетља се.* – Спéкљáл се тáм с нéквo дрýство, па нé знамо на квó че да излéзне. – Штó си се спекљáла с тóга човéка, књд знáеш да е жéњен? **2.** *збуни се, спетља се.* – Књд óкне учи́тељђа по мéн да пр́ичам, јá се спéкљам и н ýмем ни́шта да кáжем.

спекóљи се свр. *јако омршави, ослаби.* – Спекољи́л се стáрчичат, али гýра.

спечáли свр. *заради, стекне, заради у печалби.* – Да глéдам нéкако да спечáлим нéку пари́цу, па и јá да пóчнем да си прáим кýђу.

спечé се свр. *в. спекољи се.* – Спéкал се ко да е тýран у пýшницу.

спи́ несвр. **1.** *спава.* – Já сам спáла, лóшу сѣн сам сни́ла. – Они́ спý до нéђи замáн. **2.** *не залаже се на послу, ради клај-клај.* – Дé ти́ работи́, немóј да спи́ш. **3.** *има љубавне односе с ким.* – С кугá свé онá нé спáла!

спиљáк м *брдовито земљиште низ које се осипа ситно камење и песак*; упор. гротак, сипак, сипеак, солила. – Књд пóјду козé уз они́ја спиљáк, кáмење се сáмо сурéвају на дóле.

спитијосувáње с *гл. им. од спитијосуе (се).* – Тóпло врéме, па си́лом и́де спитијосувáње.

спитијосýе несвр. *ствара пихтијасту масу.* – Мрáз га спитијосýе.

спитијосýе се несвр. *претвара се у пихтијсту масу.* – Лѣсно се спитијосýју пити́је књд су напрáене од сýви свињсћи́ ýши.

спитијóше свр. *створи пихтијасту масу.* – Тýрају му нéђи прáшак, та да га пóсрчено спитијóше.

спитијóше се свр. *направи се на пихтије, коагулише се.* – Ако óч да ти се спитијóшу пити́је, мóра млóго да и вáриш.

спи́ца несвр. *чини да се што спече.* – Сýша спи́ца зéмљу.

спи́ца ж *жбица на точку запрежних кола.* – Тóчкови за волóвска кóла се прáе сьс дéсет, ел сьс даванáес спи́це.

спи́ца се несвр. *сасушује се и тако се стврдњава.* – Лéти се говéци опѣнци јáко спи́цају и глóцу нóђе.

спицáње с *гл. им. одспица (се).*

спи́чка свр. **1.** *проћерда, страћи, списка.* – Продáде си и́мање и парéте спичкá за два-три́ мéсеца. **2.** *избије кога.* – Сѣг ч те спи́чкам. **3.** *спљошти, разбије.* – Немóј ти спи́чкам нóс. – Спичкáл áутото књд пáдал сь свé њéг од ћупри́ју.

сплáти се свр. **1.** *испразни се па се спљошти, спласне.* – Мáчкана се сплати́ла, мóра да се нéгде омачи́ла. **2.** *телесно ослаби, смрша (од глади или иначе).* – Сплати́л се у меши́ну. – Нéкакьв се сплати́л, дрéе му оголемéле.

сплетé свр. *саплете кога да падне.* – Купи́нице, сестри́це, / Сплети́, сьпни́ девóјче, / Да га сти́гнем, купи́но (н. п.).

сплетé се свр. *саплете се.* – Спле́то се и пáдо и јáко се уби́ у колéна.

сплúта несвр. **1.** *уплиће, прави плетеницу.* – Áнка цéл дѣн сплúта лýк. **2.** *преплиће (ногама).* – Сплúта нóђе књд óди, тóлко онекадрéл.

сплúта се несвр. **1.** *чешља се и плете своју косу у кике или у перчин.* – Бáба се сплúта иза и́жу. **2.** *једва хода, преплиће ногама ходајући.* – Сплúта се дóле по пути́шта, пијáн и ни́какав.

сплитáње с *гл. им. од сплита (се).*

сплýе се свр. *иструли, здува се.* – Књд ти́кве увáти мр́злица онé се óдма сплýју.

спљéска свр. *поједе све што се имало појести, халапљиво поједе.* – Бáта Жи́ка си спљéска по полови́н прáсе за ручѓк.

спљéска се свр. *угрува се кад падне.* – Пáдо, па се свé спљескá.

спљи́ска свр. *потроши новац на своја задовољства, списка.* – Спљи́ска плáтицуту за нéколко дáна, па пóсле преглецу́е.

споглéда се свр. *укрсти поглед с ким.*

споглецу́е се несвр. *укршта поглед с ким у циљу потајног споразумевања, договарања, симпатисања и сл.*

сподóби се свр. *постане миран, смири се, упреподоби се.* – Потрóши си пáре по кавáне, па се пóсле сподоби́ и сéди си ми́рно.

спокрај предл. *покрај*. – Заустáј волóви спокрај пу́т, па и испрегни́ и напóј и.

сполáти несвр. *нападно захтева, насрће, спопада.* – Немóј ме сполáтиш и немóј ми досáџаш, да не рабóти товáга.

сполети́ свр. **1.** *спопадне, почне захтевати и камчити.* – Сполетéли ме да ку́пимо áуто. **2.** *насрне, нападне.* – Сполетéле ме млóђе невóље. – Сполетéле га му́е.

спóмен м *надгробни споменик.* – Поди́гли му кáмен спóмен.

спомењувáње с *гл. им. од спомењуе (се).*

спомењу́е несвр. **1.** *спомиње.* – Немóј ми тóј спомењу́еш. **2.** *ређа у нарицању.* – Сви́ и рéдом спомењу́е.

спомењу́е се несвр. *спомиње се, говори се.* – Тóј се не спомењу́е уз вечéру.

спóпне свр. *притегне, да зорт некоме.* – Спóпнем јá њéг за пáре, ал ђáвола, óн нéма.

според предл. *због, ради.* – Узéл би те според убави́ло, / Ал те ку́де од двé, од три́ стрáне (н. п.).

спорéди несвр. *слаже се добро с ким, има добре односе с ким*; упор. споредуе. – Сьс старóтога си́на не мóж ни́како да спорéди.

спорéдување с *гл. им. од споредуе.*

спорéдуе несвр. *в. спореди*. – Свекрва и снáа, си́лом спорéдују.

спосóбнос м *особина, својство онога који је способан, способност*. – Свáђи да зау́зне мéсто прéма свój спосóбнос.

споту́ра се несвр. *посрће од изнемоглости или од пијанства.* – Ел си бóлан, ел си пијáн, та се споту́раш?

споту́рање с *гл. им. од спотура се*.

спóше несвр. у пеј. значењу *спава*. – Спóше до нéко дóбо, лéнштина и пијанду́ра еднá.

спрáља несвр. **1.** *справља, готови, кува.* – Спрáља ручѓк за ју́тре, че да и́мају копачи́. **2.** *припрема за што, припрема за оно што ће доћи.* – Спрáља га за пу́т.

спрáља се несвр. *спрема се, припрема се; одева се.* – Сáм се Јóва на пáнаџур спрáља.

спраљáње с *гл. им. од спраља (се).*

спрам предл. *в. спром*. – Кѣв је óн спрам тéб, ти́ бу́ди тькѣв спрам њéг.

спрама предл. **1.** *в. спром*. – Спрáма салó зеленá ливáда. – Спрама Пóкладе.

спрáска свр. *сјури се низ косину кршећи и ломећи.* – Причéк га мáлко сѣг че óн да спрáска озгóр.

спрáсна прид. *(обично у женском роду) која је бременита (о свињи), супрасна.* – И́мам двé спрáсне сви́ње.

спрéгавац м зоол. *гусеница која има ножице само напред и позади, па се приликом кретања спреже у облику грчког слова омега*.

спрéза несвр. **1.** *упреда више нити у једну нит.* – Спрéзам ови́ја повóј да бу́де пóјак, да мóг да се увржем у дрва. **2.** *упреже у плуг или кола једног свог вола (краву, коња) и једног комшијиног*

(пријатељевог итд.), пошто свако од њих има само по једну теглећу животињу. – Ми́ спре́замо кра́ве с Еле́ну.

спре́за се несвр. **1.** *инсекат звани спрегавац при кретању привлачи свој задњи део предњем и тако се тренутно удвостручује, затим испружа предњи део напред, па опет њему привлачи задњи и тако стално. Исто тако, кад кракат човек почне да трчи, посматрачу се чини као да се овај спреза, да се удвостручава (погледајте како смешно трче кошаркаши).*

спреза́ње с *гл. им. од спреза се.*

спрема предл. *в. спром.* – Кво́ си ти́ спрема ње́г?

спремува́ње с *гл. им. од спремуе (се).*

спрему́е несвр. **1.** *готови јело, кува.* – Спрему́е ручѓк. **2.** *спрема, опрема.* – Спрему́е га за путува́ње.

спрему́е се несвр. *спрема се, припрема се.* – Спрему́е се д и́де у Па́ланку.

спр́жа ж *в. пржа.*

спри́ја ж *олуја, невреме.* – Ду́ну голема́ спри́ја, па́де ћи́ша, па уда́ри и гра́д.

спроведе́ се свр. *проведе се.* – Па́зи да се не спроведе́ш ко бо́с по тр́ње.

спром предл. *са акуз.* **1.** *има локативско значење, према, наспрам, насупрот*; упор. спрам, спрама, спрема, спрома, спромо, спроти. – Осно́вна шко́ла у Кња́жевац је била́ спром цр́кву. – Бе́ше па́дал не́мачћи еропла́н, она́м спром ста́ницу. **2.** *означава супротност, неједнакост.* – Та́ј девојћа не спром те́б. **3.** *уочи.* – То́ј се деси́ло спром Вели́гден. – Спром пра́зник се не рабо́ти у́ руће.

спром главе́ј изр. *који казује против кога се или против чега се злослутно кретање врши.* – Све́ му и́де ко подма́зано, ко да му е спром главе́ј.

спрома предл. *в. спром.* – На́ше е и́гралиште спрома цр́кву. – Не седе́ћуе се спрома не́дељу.

спромо предл. *в. спром.* – Кво́ ти́ и́маш спромо ме́н?

спроти предл. *в. спром.* – Спроти ње́га чове́к те́бе да е на остоја́ње.

спр́ти свр. *угура, смести.* – Ел мо́ж да спр́тимо и ову́ј торбу́ у тво́етога "ви́ћу"?

спр́ти се[1] свр. *угура се, смести се.* – Немо́ј се во́зиш на попу́чицу, него се некако́ спрти́ у ваго́нат.

спр́ти се[2] свр. *почне се препирати.* – Спрти́мо се с панду́ратога.

спруда́к м *речни нанос песка и шљунка, спруд.* – Деч и́јата и́грају ло́пту до́ле по спруда́к.

спрудѓк м *дем. од спруд, мали спруд, спрудић.* – На спрудѓкът расте́ трава́ диви́зма.

спр́ца свр. **1.** *прођерда, потроши на своја задоољства.* – Спрца́л има́њицето. **2.** *проживи, наниже године живота.* – Спрца́л си педесе́т го́дине у ду́пе, а ни́шта несѝ створи́л.

спр́чи свр. *на брзину обави полни чин.*

спр́чка свр. *уради како било, уради на брзину.* – Спр́чкај не́што за вече́ру.

спу́ несвр. *3. л. мн. презента од спи, спавају.* – Они́ јо́ш спу́.

спу́за ж **1.** *гомила лењтина и вуцибатина.* – Вла́чи се не́ка спу́за, уза сало́, низа сало́. **2.** *најезда, напаст.* – Мо́ж се де́си, неда́ј Бо́же, да ни са́тре не́ка спу́за.

спу́не се свр. *спласне се од гњилости, иструли.* – Спуну́ле се кру́шће.

спу́рка свр. *припреми нешто на брзину за јело.* – Не́што чу да спу́ркам за вече́ру, чу да ви́дим кво́ чу.

спурка́т м бол. *гнојни пликови на кожи.*

спу́шта несвр. *вози некога на санкама низбрдо.* – Спушта́сте ли мало́но дете́, ел си се са́мо ви́, бьнsо́ви, спу́штате?

спу́шта се несвр. *санка се низбрдо.* – Зи́ми се спу́штамо низ Ра́ћин бре́г.

спушта́ње с *гл. им од спушта (се).*

спу́шти свр. *свезе некога санкама низ стрмину.* – Де́ и ово́ј дете́ спуште́те не́ћи пу́т.

спу́шти се свр. *свезе се санкама низ стрмину.* – Да́ј ми тво́ете са́ће да се спу́штим, да ви́дим ко́ и́ду.

сра́б м бол. *свраб, сврбеж.* – Напа́дал ме не́ћи сра́б.

срабо́ти свр. **1.** *уради све што се је имало урадити, уради или приведе крају све пољске послове у тој години.* – Уесен кьд све́ срабо́тимо, тьг доо́ди о́дмор за на́с сеља́ци. – Кьд се све́ срабо́ти и кьд у́знеш пла́вез у́ руће, тьг ви́диш да ни́шта несѝ напраѝл. **2.** фиг. *одједном уради све послове.* – Кьд човѐка дока́рају у бо́лницу, о́н едньг све́ срабо́ти. **3.** *умре.* – Вла́јко га сработѝл.

сра́м м бот. *двогодишња биљка из фам.* Umbelliferae *висока до 80 см. Корен јој је вретенаст, стабло усправно, разгранато и шупље, а цветови су многобројни, бели, сложени у штит, стидак* Daucus carota L., упор. срамљивка.

срамѐ́ж м *стидљивост.* – Бо́же, Бо́же, одо́кле ти то́љћи срамѐ́ж па на те́б?

срамљи́вка ж бот. *в. срам* Daucus carota L.

срамота́ ж *стидно место.* – Ку́ј ми пребро́ји ко́су на гла́ву, / Ку́ј ми пребро́ји вла́кна на срамоту́ (б).

срамоти́ја ж *велика срамота, брука.* – Срамоти́ја, у́зам да се ску́таш.

срамотња́к м *мушки полни орган.*

срамува́ње с *гл. им. од срамуе се.*

срамѝе се несвр. *стиди се, устручава се.* – Ал је момче́ срамежљи́во, / Срамува́ се дьн до пла́дне (н. п.).

срачу́ни свр. *срачуна, израчуна.* – Че́кни ма́лко до́к срачу́ним, па ч ти ка́жем колко́ ко́шта. – Че́кни да срачу́не ку́ј колко́ и́ма да даде́ да се опра́и пу́тат.

срачуњу́е несвр. *рачуна, срачунава.* – Док о́н срачуњу́е колко́ и́ма да се пла́ти, ти́ дете́, донесѝ јо́ш ћи́ло вино́.

срѐба несвр. *срче, срче кад куса, срче кад пије.* – Не мо́г те слу́шам како́ срѐбаш, му́чно ми до́јде.

срба́ње с *гл. им. од срба.*

србе́ж м бол. *свраб.* – Појави́л ми се не́ћи србе́ж под жи́ле. – Кьд ме ува́ти србе́ж че́шам се до крви́.

срби́ несвр. **1.** *има осећај сврбежи, сврби.* – Срби́, боли́, мо́ра да трпи́. – Србу́ ме ове́ј моѐ ра́не. **2.** фиг. *не да мира, не да спокоја.* – Србу́ ме ове́ј па́ре, мо́ра и потро́шим. **3.** фиг. *не може се обуздати, мора рећи.* – Срби́ ме ези́к, и́ма му ка́жем, па не́к пу́кне на кој у́ о́че стра́н.

срби́ ду́пе изр. *који се каже немирном детету да се смири, иначе ће добити по дупету.* – Изгле́да ми да те срби́ ду́пе за бо́ј.

Србија́н м *име.*

србија́нка ж *једно народно коло.*

срѐбне свр. **1.** *сркне, попије мало.* – Срѐбни ма́лко винце́, не́ч ти ни́шта бу́де од то́лко. **2.** *кусне.* – Срѐбну не́колко пу́т од чорби́цуту и нетеја́ ни́шта дру́го да оку́си. **3.** *испије болест кога.* – Срѐбнула га бо́љћа.

Срѐбобран м *име.*

србоду́пац м бот. *листопадни грм из фам.* Rosaceae *висок до 3 м, правих грана, бледоружичастих цветова и дугуљастих црвених плодова, дивља ружа, ши-пак* Rosa canina L.

Срѐбоја м *име.*

срѐга свр. **1.** *набије што у неку рупу, неки теснац, неку удубину и упропасти.* – Срга́л а́утото у Длбо́ћи пото́к. **2.** *снажно истуче некога наневши му телесне повреде.* – Уватѝли га та́м где́ не тре́бе, па га све́ срга́ли, едва́, же́на, по́сле прескочѝл.

срдајцé с *шипчица од витог прутића која држи цев у савељки*. – Да ми напрáиш срдајцá ел од дрéн, ел од пшешкóдрен.

срдља м *онај који се лако срди*.

Срéбра ж *име*.

сребрáр м *кујунџија који обрађује сребро*. – У Пáланку имáло кулунџи́је сребрáри и они́ били́ Тýрци.

Срéбрнка ж *име*.

срéва несвр. *гурајући неку растреситу масу пушта је да склизне или да падне доле.* – Срéва снéг од ћереми́де.

сревáње с *гл. им. од срева*. - Сревáње снéг од ћереми́де.

сревóтина ж *улегнуће у земљишту настало услед поремећаја у земљиној кори, вртача, клизиште*.

срéгњи, -ња, -ње (њо) рет. *који је средњи.* – Свáко салó и́ма гóрњи крај, дóљњи крај и срéгњи крај.

средá ж *трећи дан у седмици, среда*. в. Глува среда, Луда среда.

срéдањ, -дња, -дњо *који је средњи*. – Заболéл га срéдањ пр̀с. – Нé нéћи ђáк, нé ни нáјболь, нé ни нáјгор, онáк срéдањ.

срéден, -а, -о трп. од среди **1.** *који је сређен, лепо уређен.* – Кýћа им јáко ýбаво срéдена. **2.** *који је договорен, уговорен.* – Нéма да бри́неш, срéдена рáбота. **3.** *који је чврсто изубијан.* – Ýбаво срéден, ené га лежи́ покре плóт.

среди предл. **1.** *усред, посред.* – Пóтреви га среди чалó. **2.** *између.* – Тéј пáре билé закóпане среди двé бýће.

среди́љ м *земљиште у средини неког подручја, стране, брда, шуме, између потока и др*. – Среди́љ (топ.), Мáли среди́љ (топ.).

среди́чка ж *средњи део плода (воћа)*; упор. срчка (2). – На свáкуга ни дадé по режњьк лубени́цу, а за њéг óста среди́чката.

средњáк м *сељак средег имовног стања*. – Ми́ средњáци смо нáјвише заплати́ли у óткуп.

средњинá ж *средњи део (тела).* – Ошинýло ме нéквo преко средњинý. – Пригрни́ огњьцьт да се опечé и средњинá на јáгњето.

средопóс м *средина неког поста*. – Топр̀в смо на средопóс, а кудé е Вели́гден!

средопóсје с *в. средопос*.

средопóсница ж *в. средопос*.

средорéк м *речно острво, ада*. – Средорéк (топ.).

срéдсело с *средина, центар села*. – Сви́ се збéру на срéдсело.

срезáл Бóг рáмена изр. *истина, има облик човека али ништа више од тога.*

срéјћа ж **1.** *стање и осећање потпуног задовољста својом живоном ситуацијом, срећа.* – Срéјћа се не купýе. **2.** *успешан исход.* – Имáл си си срéјћу та си преживéл, а могл̀ л си си стрáдаш ко и они́. **3.** *драга особа.* – Ми́ли си́не, срéјћо мáтери́на.

срéјћан, -ћна, -ћно *који је срећан*. – Ти́ си срéјћан човéк. – Срéјћна сам, па нéма ви́ше кудé.

срéјћица ж *дем. и хип. од срејћа*. – Мóра да ýмеш, мóра да знáеш, ал мóра да и́маш мáлко и срéјћицу.

срéјћно прил. *на срећан начин.* – Срéјћно прошдó код суди́ју.

срéћка ж *обредни божићни хлеб*.

срéча ж *сусрет*. – Пошди́ му у срéчу! в. добра сречe.

сречени́к м *клин који спаја предњи и задњи део запрежних кола*. – Сречени́к се заковé за прéдњи оплéн и текá држи́ и не мóж да испáдне.

срéчно прил. *срећно*. – Срéчно ви билó.

срéц м *даска од које се прави дно бурета*. – Ови́ја трýп дóбар за срецéви.

срецувáње с *гл. им. од срецуе (се).* – Че да трéбе тýј големó срецувáње.

срецу́е несвр. **1.** *доводи у ред, сређује.* – Срецу́е до́ле по по́друм. **2.** *уређује заклану животињу.* – Збра́ли се та срецу́ју едну́ свињу́.

срецу́е се несвр. **1.** *удешава се, дотерује се.* – Срецу́е се за на́ оро. **2.** *долази себи, смирује се, уводи се у ред људи.* – Поче́л се срецу́е, да се ку́ћи. **3.** фиг. *упропашћава се.* – Од не́ко вре́ме се срецу́е с ређи́ју.

сри́не свр. *сурва неку масу.* – Срини́ се́но од това́н.

сри́пи свр. *скочи са чега.* – Ел мо́ж да сри́пиш од ли́сникът, ел да ти даде́м сл́бу?

ср́ка свр. *зарије, забије.* – Ср́кај му га у меши́ну, ма́јће му га лапо́вћe.

ср́ка несвр. *узима устима какву течност или неку житку материју ситним гутљајима, срче.* – Не ср́кај то́лко, му́чно ми од те́б.

сркме́ с *мрежа за риболов, сертма.* – Ја́нко изгле́да ко да е ва́чан у сркме́.

срмота́ ж *срамота.* – Срмота́ е да лѣ́жеш и да кра́днеш, а не́ срмота́ да пойскаш.

сро́в м **1.** *сурвана земља.* – На сре́д пу́т сро́в земља́, не мо́ж се про́јде. **2.** *гомила, купа неког материјала.* – Узи́мај од они́ја сро́в.

срока́ ж *претсказање нечег лошег, лош знак.*

српѣ́к м **1.** *дем. од срп, мали срп.* – На дете́ да се на́јде српѣ́к, да се у́чи да жњѣ́. **2.** бот. *биљка из фам.* Astraceae *којом се боји у жуто, жутиља* Serratula tinctoria L.

ср́пка несвр. у дем. значењу **1.** *срче, сркуће.* – Ср́пка кьд ку́са млеко́. **2.** *пије помало алкохолна пића.* – Ср́пка пома́лко и винце́.

ср́пкав, -а, -о **1.** *који је лак за пиће (претежно о вину).* – Ви́нцево ср́пкаво, али те мо́ж лѣ́сно опо́и. **2.** *који је жут као лимун, отворено жут.*

ср́псћи, -ска, -ско *који припада Србину, који се односи на Србина, који је у вези са Србином или Србијом.* – Ако во́лиш Ср́бина, мо́ра да зна́еш ср́псћи, ре́кал де́да на Шваби́цуту.

Ср́пћиња ж *женска особа српске народности.* – Те́б ко да не́ роди́ла Ср́пћиња.

сру́би свр. **1.** *сасече на делове.* – Ко́лко че да ко́шта да ми сру́биш два́ ме́тра дрва? **2.** *сасече у корену.* – Сруби́ли они́ја багрењѐ́чич до́зам.

ср́це с *лицидерски колач у облику шематизованог срца.* – Купи́л би ти ср́це, ал ску́по ко́шта.

срцопу́ц м бот. *дуговечна зељаста мала биљка из фам.* Compositae *висока 5 до 20 см, сиво сребрнаста од обиља вунастих длака, на врху стабљике цвасти* Gnaphalium dioicum L.

срча́ ж *стакло, равно стакло.* – Ода́вна не́ има́ло срча́ на пе́нцери, него арти́ја.

срча́т, -а, -о *в. срчевит.*

срчеви́т, -а, -о *који је нагао, прек, који је на крај срца*; упор. срчат. – О́н е, бра́те, срчеви́т, с ње́г се не изла́зи на кра́ј.

срчени́ца ж **1.** бол. *тешка заразна болест у цревима, изазвана различитим узрочницима, која се испољава у крвавом проливу, дизентерија, срдобоља.* – О́н е јо́ш ко дете́ болува́л од срчени́цу. **2.** *обла дрвена гредица која спаја предње и задње точкове запрежних кола*; упор. расточница. **3.** *једна од главних кровних греда која иде од једног до другог супротног краћег зида грађевине и повезује све ћириште.*

ср́чено прил. *брзо, журно.* – Ѝдеш мло́го ср́чено, не мо́г те сти́зам, де по́польк ма́лко.

срче́нце с *дем. од срце, срдашце.* – А срче́нце му чу́ка, чу́ка, чу́ка.

ср́чка свр. *успе да посвађа кога с ким,*

споречка. – Срчка и, па и оста́и да се ка́рају.

срчка се свр. **1.** *споречка се, посвађа се.* – Срчка́ше се, ели́с за ни́шта. **2.** *(у мн. срчкају се) пободу се говеда.*

срчка ж **1.** *сржу биљака.* – Исте́раш срчку из бѣз и напра́иш це́в. **2.** *средишни део неких плодова*; упор. средичка. – На гњи́лу кру́шку изде́ш и срчку, са́мо се́ме испљу́еш. **3.** фиг. *карактер, нарав.* – Невеља́ му срчка, на ње́г.

стави́на несвр. **1.** *смркава се, пада мрак.* – По́че га стави́на о́дма си по ручѣ́к. **2.** *хвата сумрак кога, хвата мрак кога (на путу, у неком послу).* – Не стави́нај по пути́шта, него си на вре́ме дооди́ до́м.

стави́на се несвр. **1.** *пада мрак.* – Кьд по́че да се стави́на го́сти се ратури́ше. **2.** *мркне свест, замагљује се поглед.* – По́че ми се стави́на пре́д очи, ја́ тиће се́до.

ставињáло с *време кад почне да пада мрак.* – Це́л дѣ́н ра́ним сто́ку, а у ставињáло и по́им.

стѣ́вни свр. **1.** *замркне, ухвати кога мрак.* – Ставни́мо не́где окол Жу́ковску ре́ку, а до́м сти́гомо кьд поче́ше да пое́ју пе́тли. **2.** *натмури чело, набере обрве.* – О́н стѣ́вни ве́це и поји́де на ме́н, а ја́ колѣ́ц па по́ главу – ту́п.

стѣ́вни се свр. **1.** *падне мрак, смркне се.* – И́ма да че́камо да се стѣ́вни, па че тѣ́г да по́јдемо. **2.** *изгуби контролу над собом, разјари се.* – Бо́ље ме не заде́вај, ел ако ми се стѣ́вни, те́шко си га на те́б. **3.** *ухвати несвестица, вртоглавица кога.* – Кьд га видо́ стѣ́вни ми се пре́д очи. **4.** *издахне, умре.* – Док се некоме́ не стѣ́вни, дру́гоме не́ма да сѣ́вне.

стадни́к м **1.** *домаћин који у бачији има највише оваца и који отвара мужу на Млзигруду.* **2.** *овчар на бачији.*

стакле́но га́јде с *оно што не постоји, што је немогуће (в. пример за златна катраница).*

стѣ́кне свр. **1.** *заложи ватру.* – Не́што ми до́зиме, а́јде да стѣ́кнемо о́гањ. **2.** *допола сагорела дрва прикупи на средину ватре.* – Стѣ́кни ма́лко дрвца́та, с остру́шку.

сталóг м *станиште, уточиште.* – Ту́ј е на срне́ би́л сталóг.

ста́ља несвр. **1.** *ставља, меће, оставља.* – У тија кла́данац ста́љане маци́е, немо́ј ту́ј да пи́еш во́ду. **2.** *оставља у наслеђе.* – Кому́ ли де́да ста́ља бра́ниште у Причи́бабу, а кому́ ста́ља Горњу лива́ду, то́ј ми за сѣ́г не́ знамо. **3.** *даје парастос*; упор. остаља (4). – У су́боту че му ста́љају четере́с да́на.

стаља́ње с *давање парастоса.* – Кьд било́ на стаља́ње, по́п се за́баи.

стамболи́ја м **1.** *онај који је био у Станболу (отуда и надимак Стамболија).* **2.** *петао великих ногу.*

ста́не свр. **1.** *претвори се у што, постане.* – Др́ж му стро́го од мале́на, да не ста́не мангу́п. **2.** *дође до неког поремећаја у организму и настане каква нелагодност.* – Кьд се ви́снем на љу́љћу, па се по́чнем вр́чам надо́ле, оно́ ми ста́не студено́ у меши́ину. **3.** *почне неку активност.* – Чим ови́ја не́што згре́ши, они́ја ста́не да га би́је. – Попи́је рећи́ју – две́, па ста́не да рабо́ти ко а́ла.

ста́не за́лог у гу́шу изр. *пође ствар наопако по кога.*

Стано́ђа / Стано́ћа ж *име.*

ста́ну деца́ изр. *ако жена не жели више да рађа, онда се деци дају имена Стана, Станко, Стојан итд. да "стану деца".*

ста́нци м *ушће потока и речица.* – Ста́нци (то́п.).

ста́њинсћи, -ска, -ско *који припада Стањинцу, који се односи на Стањинац.*

Ста́њинци / Ста́њинац *м село у општини Књажевац.*

Ста́њинчанин м *становник Стањинца, онај који је пореклом из Стањинца*.

Ста́њинчанка ж *становница Стањинца, она која је пореклом из Стањинца*.

стањува́ње с *гл. им. од стањуе*.

стању́е[1] несвр. **1.** *поставља се на ноге, диже се.* – Ја́гње чи́м се ојáгњи, ма́лко по́сле стању́е на но́ђе. **2.** *закорачује на што, стаје на нешто.* – Не́ стању́ј на ту́ј даску́ це претро́ши, па ч да а́кнеш до́ле. **3.** *заузима место негде.* – Тео́ј на́ша девојђа ре́дом ре́да мињу́је, / Уз де́вера стању́је (н. п.). **4.** *заузима положај у односу на кога, у склопу чега.* – И снае́ стању́ју свекр̥ве. **5.** *зауставља се.* – Она́ј аутобу́ска кр̥анти́ја стању́е уза сва́ку банде́ру. **6.** *престаје, стаје, прекида неку активност.* – Ћи́ша не стању́е. – При́ча не стању́е. **7.** *налази место, смешта се.* –У вагóн стању́ју сто́ човéка. – Ова́ј тепси́ја стању́е у ре́лну, а она́ј друга́на не мо́же, зато́ј што е ма́лко по́широчка. **8.** *станује, пребива.* – Гдé стању́еш у Пала́нку? – Кьд сам би́л мьнечьк ми́ смо стањува́ли до о́пштину, та́м ни би́л до́м.

стању́е[2] несвр. *чини да што постане танко.* – Стању́ј га, да мо́ж да улéзне у ду́вчицуту.

стању́е се несвр. *мршави, слаби.* – Ба́ба Буди́нка се почéла стању́е, а колка́ си е дебéла била́.

стьпка свр. *згази, газећи ногама згњечи.* – Не са́мо да чу га би́јем, него чу га с но́ђе стьпкам.

старьчьк, -чка́, -чко́ *који је прилично стар, доста стар*. – Старьчьк си е о́н, мо́ж да и́ма седомдесé и о́сом го́дин.

ста́р дуба́р изр. *стар човек.*

стареа́ње с *гл. им. од старее*. – Стареа́ње, то́ј срр̥чено доо́ди, са́мо док си мла́д ти́ не примећа́ваш.

старе́е несвр. *постаје старији, стари.* – Човéк и не примéти да старе́е. – Почéл нéкако срр̥чено да старе́е.

старе́ж м *оно што је старо, похабано (о тканини).* – Испле́ла му ци́нпер од старе́ж. – Ови́ја старе́ж нé ви́ше за ни́кво, зато́ј ел да се вр̥љи ел да се запа́ли.

старе́ј, -а, -о комп. од стар *старији*. – Старе́ј бра́т не има́л децу, а млаци́ј има́л три́: си́на и двé ћéрће. – Ја́ сам старе́а од тéб, и́ма да ме слу́шаш и да ме о́каш да́до.

старина́ ж *старе генерације, стари људи*; супр. младиња. – Старина́ е вéч измрéла, младиња́ се исели́ла и сало́ оста́ло пу́сто.

стари́нсћи, ска, -ско *који је од старина*. – Има́ли смо нéће стари́нсће пу́шће, а они́ има́ли ма́узери. – То́ј су стари́нсћи о́бичаји, то́ј ви́ше ни́кој не по́штује.

стари́нсћи прил. *на старински начин.* – Ма́јстор Љу́ба, ти́шљер из Ошља́не кьд и́гра, и́гра га стари́нсћи. – Навла́чи се стари́нсћи: у гу́нче, бревенéци, у кошу́љу сьс широћи́ рукави́.

ста́рка ж **1.** *стара кокошка.* – Она́ј жл̥тана ста́рка на́јбоље но́си. **2.** *матица у кошници.*

Ста́ро Кори́то с (обичније Корита) с *село у општини Књажевац*.

старовла́шко с *једно народно коло*.

старо́јћа м *стари сват*; упор. староћа. – Ми́ка че е ку́м, а Та́дија че да бу́де старо́јћа. – Мо́ј башта́ е би́л старо́јћа на Нико́лу Црев́чи́ла из Па́пратну.

старо́јћиница ж *старојкина жена, старосватица*. – Му́зико, еднó о́ро за старо́јћиницу!

старокори́тсћи, -ска, -ско *који припада Старом Кориту, који се односи на Старо Корито*.

Старокори́чанин м *становник Старог Корита, онај који је пореклом из Старог Корита*.

Старокори́чанка ж *становница*

Сзтарог Корита, она која је пореклом из Старог Корита.

ста́рос м *старост*. – Че те пи́та ста́рос, гдé ти е би́л мла́дос.

старо́ћа м *в. старојћа*. – На Матéју старо́ћа би́л његóв ýћа Пéтко.

ста́рц м *стар човек*, *старац*. – Енé они́ја ста́рц и́ма деведесé гóдин.

старчи́на ж *ауг. од старц*. – Ба́ба е причáла: "Онáј мојá старчи́на, нéче се мáне од туџé бáбе".

ста́рчич м *хип. од старц, старчић*. – Дéда Симиóн е би́л едѝн чи́с ста́рчич.

старчу́љина ж *ауг. и пеј. од старц*. – Кадá ли че се довлчé дóм онáј мојá старчу́љина?

ста́сина ж *зграда, економска зграда у сеоском домаћинству, зграда у пољу, често од слабог материјала*. – Кьд пóче да пáда ћи́ша, ми́ се скутáмо у еднý стáсину. – Óн изнапраљáл гоџá стáсине.

ста́синка ж *дем. од стасина*. – Стéгал сам еднý стáсинку у лóзје и тáм си спи́м, док чýвам грóзје.

стати́ве ж (мн.) рет. *странице ткачког разбоја*.

Ста́тија м *име*.

ствасувáње с *гл. им. од ствасуе*.

ствасýе несвр. *стиже да посвршава послове, стасава*. – Тóлко гоџá и́ма рáбота да едвá ствасýемо, да свé урабóтимо на врéме.

ствáше свр. **1.** *стигне да обави посао, заврши посао*. – Кьд ствáшем с еднý рáботу, óдма узи́мам у рýђе дрýгу. – Нé знам да л че да мóж да ствáшемо дьнѝс с копáњето. **2.** *дође у стање када се може употребити, користити (када сазри, преври и сл.)*. – Ствасáл ми квасѝц, сѝг чу да подмéсим. – И срéшње веч ствасáле.

створéњице с *дем. од створење, створењце*. – И зáјак је створéњице и óн и́ма души́чку.

стврдéе се свр. *стврдне се, очврсне*. – Стврдéло се копáње.

стéг м *стега, строгост, дисциплина*. – Тáј су децá рáсла беза стéг, затóј су распýштена.

стéга ж *в. стег*. – Тáм гдé нéма стéга, тáм дóм и́де насáд.

стéгне свр. **1.** *оправи, поправи (кућу и др.)*. – Дáј да стéгнемо коли́буну, па лéти да си тáм спимó. **2.** *заврши део грађевинског објекта*. – Ако мóж до нáзиму да стéгнемо еднý сóбу, добрó че да бýде. **3.** *добро одене, обуче*. – Стегни́ детéто пóбоље, надвóр дýва вéтар.

стéгне се свр. *добро се одене, обуче*. – Јýтром се дóбро стéгнем и цéл дѝн ми нé зимá, дáко сам с óвце.

стéжа ж бот. *биљка из фам.* Rosaceae *која се употребљава као лек против пролива* Potentilla anserina L.

стéжа несвр. рет. *в. стеза*.

стéжа се несвр. рет. *в. стеза се*.

стéза несвр. упор. стежа. **1.** *поправља зграду и сл.* – И́де зимá па стéзам стáсинуву. **2.** *завршава део грађевине*. – Сѝг стéзамо сáмо кýјну, колкó да презѝмимо. **3.** *одева, облачи кога*. – Áјде, стéзај девóјчето, па д и́мо на светѝц.

стéза се несвр. **1.** *облачи се, одева се*; упор. стежа се. – Сѝг че да пóјде, ене́ га стéза се. **2.** *опрезан је и куражи се*. – Кьд путýете нóчу ви́ се стéзајте, да ви нéквo не упла́ши, ел не изненáди.

стезáљћа ж *направа за стезање, стега*. – Натуткали́шем óбе стрáн, па стéгнем сьс стезáљће и до јýтре готóво – слепи́ло се.

стезáње с *гл. им. од стеза (се)*.

стéлна прид. (углавном женског рода) *која је стеона*. – Бýлка се отели́ла, а Рýјка ни стéлна.

стéља ж анат. *постељица у којој се налази плод у мајчиној утроби*; упор. пометина.

стéља несвр. *в. рља*.

стени́ца ж зоол. *винска мушица*; упоред. остеница. – Ако си сипáл сли́ве

у чебр, па не́ма стени́це, да зна́еш да не́че да пређипу́.

сте́ра свр. *косећи (обично низбрдо) начини откос, одбије откос.* – До превртк стера́ три́ о́ткоса.

сти́га несвр. *в. стиза (б).* – Сти́га, сти́га, не тре́бе ви́ше.

сти́гне свр. **1.** *сазри (о плодовима).* – Сти́гал ли е код ва́с петлицан? – Кьд сти́гну ду́дови, тьг не́ма стра́шно. **2.** *дође у неке године живота.* – Че те же́не кьд сти́гнеш за жени́лбу. **3.** *спопадне кога што, догоди се коме што лоше.* – Не да́л Бо́г да те сти́гне не́што ло́ше. в. иди ја ч те стигнем.

сти́за несвр. **1.** *стиже, сустиже.* – Сти́за га, и че га сти́гне, же́на, гоца́ е наблизи́л до ње́га. **2.** *долази на одређено место.* – Сти́за во́з у ста́ницу. **3.** *спопада га што, дешава му се.* – Ме́н сти́зају са́мо несре́јће. **4.** *долази у неке године живота.* – Не сти́зају сви́ до пе́нsију. **5.** *сазрева.* – Пр́во сти́зају цре́шње, па тьг ви́шње. **6.** *има довољно, достиже*; упор. стига. – Сти́за и за ње́г и за на́с. – Сти́зају л ти па́ре до кра́ј ме́сец?

стиза́ње с *гл. им. од стеза.*

сти́ја се свр. *слегне се, окупи се у великом броју.* – На Пробра́жење се у манасти́р сти́ја на́род из три́ се́ла.

стијови́т, -а, -о *који је напрасит.* – Мло́го си, бра́те, стијови́т, за те́бе си то́ј не ва́ља.

с тилу́ђе мецу ро́зи изр. *ушицама секире, мотике и сл. удари кога по челу и убије.*

сти́не несвр. *хлади се.* – Кьд се изва́ди ле́б из цре́пњу, тре́бе едно́ вре́ме да сти́не, па тьг да се еде́. – Изнеси́ га надво́р да сти́не, па кьд исти́не тьг че га еде́мо.

сти́пса ж *онај који је тврица, цицијa.* – Од ту́ј сти́псу не мо́ж ни́шта да доби́јеш.

стипса́р м *онај који је тврдица, цицијa.* – На њего́вога де́ду се тресу́ ру́ђе кьд си на уну́ка даде́ не́ћи дина́р, то́лђи е стипса́р.

стипсо́ль м *пеј. од стипса.* – То́ј е едьн такьв стипсо́ль, да га не́ма на доле́ко.

сти́ска несвр. **1.** *штеди и од себе и од другога, тврдичи, цицијаши.* – Па кво́ су гоца́ то́лко напраи́ли они́ја што сти́скају? **2.** *уздржава се да не сврши нужду.* – Сти́скај, си́не, док не зами́немо иза ћуше́.

сти́скав, -а, -о **1.** *који стеже уста док се једе (о зеленом или лошем воћу).* – Те́ј су ја́блће сти́скаве, немо́ј ни да и пробу́еш. **2.** *који је тврдица, цицијa.* – Сти́скав е то́ј чове́к, не на́дај са од ње́г на ни́шта.

стиска́ње с *гл. им. од стиска.* – Стиска́ње по́тавнин.

стиско́ль м **1.** *онај који се је стисао и стрепи над својом имовином, тврдица.* – Пе́рча е голе́м стиско́ль. **2.** *зорт, страх.* – Стиско́ль, ба́то! **3.** *напорно уздржавање од вршења велике нужде.* – Стиско́ль, до пр́вњи бурја́н.

стисли́ца ж *тврдица, цицијa.* – Бо́ль не иди́ код ту́ј стисли́цу, са́мо да се ма́еш и да се понижа́ваш.

сти́сне свр. **1.** *нагне да бежи, побегне.* – Ме́чка ри́пне из шу́шњак, па ју́рне на за́јца, а ова́ј сти́сне та у шу́му. **2.** *обузда се да не сврши велику нужду.* – Сти́сни га и тр́пи до до́м.

сти́ца несвр. *долази до нечега радом, зарађује, привређује, стиче.* – Це́л ве́к сти́цаш и ни́кад да сте́кнеш колко́ ти тре́бе.

стица́ње с *гл. им. од стица.*

стл́ца свр. **1.** *туцајући учини ситним, стуца.* – Стл́цај едьн вень́ц пипе́р. **2.** *туцајући размрска.* – Чу ти стл́цам гла́ву, ко на змију́.

стл́ца се свр. *сатре се од посла, умори се.* – Све́ се стлца́ јуре́ечи по ове́ј

о́вце.

стл̥чé свр. **1.** *уситни, здроби, стуца.* – Ако ч од ја́блће да пра́иш рећи́ју, мо́ра и пр̏во стл̥чéш. **2.** *град убије и уништи усеве.* – Гра́д стл̥́че сво́ по́ље.

стлчé се свр. *в. стлца се.* – Сељáк човéк се прекó дьн стлчé, па нóчу спи́ ко зáклан.

стó у ћи́ло изр. *сто свећа у килограму тежине.*

стовáлан, -лна, -лно **1.** *који је празничан, свечан (о оделу).* – Стовáлне дрéе седу́ на врли́ну у пóдрум. **2.** *који је стамен, који је непомерив (о камену)*; упор. столован.

стóвна ж *земљани суд у облику бокала.* – Донесу́ винó у стóвну, па си сви́ пи́ју из њу́, нéма да сипу́ју у чáше.

стóг м **1.** *велика купа сена саденута уз стожило.* – Изгорéли му нéколко стóга, нећи́ му и запали́л, та сьг остáл без рану́. **2.** фиг. *људски измет купастог облика.* – Квó е тóј, стóг иза и́жу?

стогоди́шњина ж *стогодишњица.* – На стогоди́шњину, какó су си Ту́рци отишли́, билá големá и́зложба у Књáжевац.

стоéчка ж **1.** *гвоздена (ређе дрвена) ножица на предњем делу руде воловских кола.* – Ако прóцеп нéма стоéчку, кьд испрéзаш волóви óн ти пáдне у блáто. **2.** *вертикална осовина на витлу за мотање пређе.* – Стоéчка е забóдена у еьн дубáр, да се не превр̏не ви́тальт.

стоечћи́ прил. *стојећи*; упор. стојечи. – Тáј се рáбота не рабóти стоечћи́.

стожьк м *дем. од стог, стожић.* – Ову́ј сам гóдин зденýл три́ стóга и едьн стожьк, сéно. – Кољћи́ е мьнечьк а напраи́л си веч стожьк.

стожени́к м бот. *в. месечина* Achillea millefolium L.

стожи́ло с **1.** *кратак стуб пободен на средини гумна око кога се терају волови или коњи при вршидби.* – Жи́вот ти е ко кьд и́деш окол стожи́ло, колкó пóвише и́деш свé си пóблизо до крáј. **2.** *високи дрвени стуб око кога се дене стог сена.* – Стожи́ла трéбе да бу́ду прáва.

стојéчи прил. *в стоечћи.* – Дóчека га стојéчи уз ду́вар.

стоји́ на нóђе изр. *двори кога.*

стóјко м шатр. *мушки полни орган.* – Бьш га боли́ стóјко.

стóл м *постоље на коме се окреће предњи оплен запрежних кола*; упор. буецьк.

столи́ста ру́жа ж бот. *листопадни грм из фам.* Rosaceae *ружичастих цветова, мајска ружа* Rosa centifolia L.

столичéтина ж *ауг. и пеј. од столица.* – Тáј раскли́мана столичéтина, мóж да напрáи белáј, да се нéћи пáдне од њу.

столи́чка ж **1.** *дем. од столица, столичица.* – Че ни трéбу јóш две-три́ столи́чће, па да постáимо за сви́ гóсти. **2.** *реч у бројаници: столичка, јединичка, церенџаш, коколаш, топни га, арван.*

столичљáк м *ауг. и пеј. од столица.* – Принеси́ ми нéћи столичљáк, да сéднем, крáци да одмóрим.

стóлован, -вна, -вно *који је чврст, непомичан (о камену и др.)*; упор. стовалан (2), столоват. – Стóлован ти кáмен под глáву, / Тьвьн ти óблак на нéбо, / Завóјћа белá товáга (н. п.).

столовáн кáмен м *непомичан камен, у ствари део стене који вири из земље.*

столовáт, -а, -о *в. столован.*

стопáре с *педесет пара динарских.* – Мóж ми рабóтиш квó óч, нéмам ни стопáре.

стопáрче с *дем. од стопаре.* – За еднó стопáрче си могьл, пред они́ја голéмијан рáт, да ку́пиш ћи́влу.

стóпли свр. *учини да што постане топло, млако, смлачи.* – Узни́ да стóплиш млекó за детé. – Привú се уз мéн, да ме стóплиш.

сто́пли се свр. **1.** *загреје се, угреје се.* – Покри́јем се с чр̏гу и по́ главу, са́мо да се сто́плим. – Де́да пи́је гре́јани́цу, да се сто́пли. **2.** *постане топлије (о времену).* – Стопли́ло се вре́ме.

стотни́к м *суд који хвата стотину литара или килограма*. – Ца́к стотни́к поди́гнем ко од ша́лу. – Два́ стотни́ка пл̏ни с ређи́ју.

стотња́к м **1.** *онај који је тежак стотину килограма (о човеку).* – Њего́ва жена́ – стотња́к. **2.** *онај који има сто година.*

стра́ м (мн. стра́ови и стра́ове, уз бр. стра́а) **1.** *страх, бојазан.* – Стра́ ме но́чу да спи́м са́ма. **2.** бол. *дечја болест од које се често у сну трза и плаче* pavor nocturnus; упор. пађеница, страва, упла. – Дете́ да во́диш да му вра́чка пребе́е од стра́. – Претрпе́ла сам три́ стра́а, док сам прошла́ покре стра́шното ку́че. в и: накарал му стра, трава од стра.

стра́ва ж бол. *в. стра (2).*

стра́н м *онај који није из исте куће с ким, стран човек, странац.* – Пред стра́нога се не вре́ви, све́ кво́ се зна́е.

страна́ ж **1**. *гранична линија неке површине или гранична површина нечега (рачунајући од средине).* **2**. *оно што је изван окружења у коме смо.* в. капне од стране, тешка стран.

страни́ште с *њива са које је пожњевено жито а остале стрњике, стрниште*. – Од књд се по́жње, па док се не поорé, о́вце пасе́м по страништа́. – Ову́ј го́дин страништа́ оста́ше непо́рана. в. на страниште.

стра́ње с *благо нагнуто земљиште*. – На́ше су њи́ве све́ у стра́ње, а њи́ње по не́ће чу́ће.

страо́ба ж *в. страота*. – А́лога гори́, ве́тар ду́ва – страо́ба. – Сабра́л се на́род – страо́ба.

стра́обан, -бна, -бно *који изазива страх*.

страови́т, -а, -о *в. страобан*. – Страови́т му гла́сат.

страо́та ж упор. страоба. **1.** *страхота.* – Грми́, пу́ца, се́ва – страо́та. **2.** у прилошкој служби *много, превише.* – Поле́гле ча́ђе по конопљи́ште – страо́та.

страоти́ја ж *в. страота*. – Страоти́ја една́ од ови́ја на́род, све́ му не́кво ма́лко. – Накупува́л на ва́шар страоти́ја ства́ри.

стра́пне свр. *в. штрапне*. – Ако стра́пнеш у воде́н сне́г, ци намо́криш но́гу.

Стра́томир и **Страто́мир** м *име*.

Стра́томирка ж *име*.

стра́тор м бот. *зељаста, већином једногодишња, двогодишња, а само ретко вишегодишња биљка из фам.* Amaranthaceae *простих наизменичних листова, ситних цветова сложених у цвасти облика класа. Има их више врста* Amranthus L.

Стра́торинка ж *име*.

страува́ње с. *гл. им. од страуе*.

страу́е несвр. *живи у страху, страхује*. – Страу́ем, да не чу́ем не́што ло́ше за ње́г.

страшни́к м **1.** бот. *ситна зељаста папрат из фам.* Polypodiceae *која расте на влажним стенама и зидинама у вис. од 5 до 20 ст. Употребљава се у празноверне сврхе (против страха је стављају у одело, под главу и сл.), трава од страве* Ceterach officinarum Lam., упор. трава од стра. **2.** *бочни штитник за очи на коњском оглаву.*

стрве́ж м **1.** *разни ситан материјал који се нехотице проспе или просипа.* – Смети́ ови́ја стрве́ж у едн̏ шини́к. **2.** *растур, кало.* – Узи́ма де́сет о́ће ујѣ́м и две́ о́ће ти одби́ва на стрве́ж.

стрве́ње с *гл. им. од стрви*.

стр̏ви несвр. **1.** *нехотице просипа неки ситан, неки растресит материјал.* – Немо́ј да стр̏виш сла́му по це́лу авли́ју.

– Стр̏ви се жи́то из не́ћи ца́к, не ви́дим из куи́, мо́ра да е не́ћи озд̏ољни. **2.** *просипа (из техничке неисправности).* – Вели́мирова вр̏шалица мло́го стр̏ви жи́то.

стрво̏љина[1] ж **1.** *стрмно жито*. – Еду́ ле́б од стрво̏љину. **2.** *оно што се је пострвило, стрвеж, растур.* – Сми́там ову́ј стрво̏љину.

стрво̏љина[2] ж *стрвина, леш угинуле животиње.* – Ону́ј стрво̏љину тре́бе да зако́паш.

стре́ви свр. **1.** *открије нешто досетивши се, одгонетне, погоди.* – Ал га стре́ви, ко по́п у нако́вању. **2.** *затекне, задеси*; упор. треви. – Стреви́ и бњ на ручѣ́к, и би́ ми не́згодно. **3.** *снађе, догоди се.* – Ме́н не мо́ж не́што добро́ да стре́ви. **4.** *удари у циљ, у мету при гађању.* – Не́ га могѣ́л стре́ви ни од три́ пу́т.

стре́ви се свр. *деси се, догоди се, погоди се.* – Стреви́ло се да е ти́ја дѣ́н мора́л д и́де у во́јни о́цек.

стри́гне свр. **1.** *једанпут одсече маказама при шишању.* – Ку́м га стри́гне на две-три́ ме́сти, ко́лко за аде́т. **2.** *остриже мало.* – Стри́гни га ма́лко покре у́ши и преко чало́, да му не и́ду ко́се у́ очи.

стри́жба ж *прво, ритуално шишање новорођенчета*.

стриже́ несвр. **1.** *скраћује маказама (косу, вуну), шиша.* – Ње́га си ма́ти стриже с но́жици. – Дошло́ е вре́ме да стриже́мо о́вце. **2.** фиг. *дува оштар и веома хладан ветар.* – Стриже́ уз Тимо́к.

стри́жење с *гл. им. од стриже*.

стри́нка ж **1.** *стричева жена, стрина.* – Ја́ и́мам три́ стри́ње: Ду́шку, Ле́ну и Жи́вицу. **2.** фиг. *онај који је кукавица, страшљивац.* – О́н не́ му́ж, о́н стри́нка.

стри́са несвр. *стреса, отреса, збацује.* – Ја́ покри́вам коња́тога с ће́бе, о́н га стри́са.

стр̏ка свр. **1.** *трљајући згњечи, омекша.* – У др̏вену пани́цу стр̏кам ма́лко бе́ли лу́к за пре́трно. **2.** *газећи сатре и згњечи.* – Чу те уби́јем, па чу те с но́ђе стр̏кам.

стр̏м м *стрмно жито*. – На ову́ј њи́ву е ову́ј го́дин би́л стр̏м, а надого́дин че ту́ј да са́димо мому́рузу.

стр̏ман, -мна, -мно *који је од жита (пшенице, ражи, овса, јечма).* – Ми́ еде́мо стр̏ман ле́б, а не́ ко неће́, мому́рузан.

стр̏н м **1.** *в. стрм*. **2.** *остаци посечених стабљика жита, приликом жетве, који вире из земље.*

стро́ви свр. *в. истрови*. – Строви́л сам и дњѣ́с едну́ овцу́.

стро́ви се свр. *изгуби се.* – На ва́шар, мецу гоца́ љу́ђе, мо́ж се лѣ́сно стро́виш.

строе́ње с *гл. им. од строи*. – У строе́ње че ни те́бу по́више љуђе́, да држу́.

стро́и несвр. *кастрира домаће животиње, штроји.* – Строи́ли смо вепра́. – Сре́тен стро́и по це́л сре́з, ел не́ма дру́ђи строја́ч.

стро́и свр. *упреде три нити у једну нит.* – Да га стро́им, да бу́де по́јак.

строја́ч м *онај који штроји домаће животиње, штројач*. – Сре́тен из Штр̏пци е едно́ вре́ме би́л еди́ни строја́ч у ови́ја кра́ј.

стро́па свр. *снажним ударцима секиром или другом алатком сасече на комаде (обично о месу са костима).* – Ма́јсторе, стро́пај ми ове́ја кочи́не, ка́ко за у гр̏не.

стро́си свр. *в. строши*.

стро́ска свр. *поломи, разбије.* – Строска́л а́утото, сѣ́г се па́ во́зи на то́чак. – Гла́ву ш ти стро́скам, ако се не попра́иш.

стро́ска се свр. *поломи се, разбије се, угрува се кад падне.* – Кѣд се па́до строска́ се ко ти́ква.

стро́ска прљи́цу изр. *разбије нос коме.*

стро́ска чу́тару изр. *разбије коме главу*.

стро́шена ча́ша изр. *празна чаша, испијена чаша.* – На ме́н дали́ стро́шену ча́шу, ви́диш да не́ма вино́ у њу́.

стро́ши свр. **1.** *поломи, разбије.* – Књд пра́чаш дете́ на́ воду, пр̏во да га избі́јеш, да не стро́ши крча́г, ел по́сле не вре́ди. – Де́ строши́ не́ћи оре́ј, да ви́димо ел су сти́гли за е́дење! **2.** *округи клип кукуруза.* – Узни́, строши́ не́ћи ко́рен за сви́ње!

стро́ши се свр. **1.** *поломи се, разбије се.* – Крча́г и́де на во́ду док се не стро́ши. **2.** *падне и страшно се угрува и озледи.* – Па́до на ле́д, на́не му га, и све́ се строши́.

стрпо́ше се свр. у ауг. значењу *стрпи се*. – Стрпо́ши се ма́лко, куде́ си навали́л.

стр̏тори се свр. *увене, спаруши се.* – Стрторѝло се цве́јће у саксѝје, зато́ј што не́ пољѐвано.

стру́г м *велико ренде које служи за равнање већ изрендисаних површина*.

стру́га ж упор. оструга. **1.** *зграде на бачији за смештај стоке и прераду млека.* – Та́ј е стру́га била покре Чепи́лов кла́данац. **2.** *зграда на бачији која служи само за мужу оваца. Она има двоја врата: шира (вратло) на која се утерује стока и ужа (седало) на којима се стока музе.*

стру́гало с *примитивна алатка, на прилику ножа, којом се струже блато са пољопривредних алатки*; упор. стругаљ̏ а (1).

стру́галце с *дем. од стругало*. – Да́ј ми тво́ето стру́галце, да си остру́жем мати́ку.

струга́љ̏ а ж **1.** *в. стругало*. **2.** *гвоздена направа за стругање нађви (најчешће само кусало од поломљене кашике).* – Струга́љ̏ а си пре́цве седи́ у ње́чви. **3.** *хоризонтална шина насат постављена на два кочића, за стругање блата са обуће.* – Што́ си не остру́жеш но́ђе на струга́љ̏ у, него ми уно́сиш бла́то у и́жу?

стру́гане пога́че ж **1.** *погаче од посебног теста које загоре док се пеку, па после мора да се остружу загорели де-лови.* **2.** фиг. *нешто више од онога што се има, у смислу: преко проје погача.* – Да не́ч мо́жда стру́гане пога́че?

струга́ње с *гл. им. од струже*. – Струга́ње по ше́рпу.

стру́гне[1] свр. **1.** *овлаш простру́же.* – Стру́гни коле́ната, да не и́деш блатњи́в. **2.** *обрије на брзину.* – Берба́рине, де ме стру́гни зача́с.

стру́гне[2] свр. *нагло побегне, побегне.* – До́бро га ва́рди, да ти не стру́гне.

стру́же[1] несвр. **1.** *стругањем нешто прави.* – Та́тко ти пра́и кори́та, / Ма́ти ти стру́же врете́на (н. п.). **2.** *брије.* – Стру́же ме с не́ћи ту́п бритва́ч.

стру́же[2] несвр. *бежи, бежи главом без обзира.* – Стру́же уз Голе́му мр̏твин.

стру́же се несвр. **1.** *брије се.* – Стру́же се, реши́л д и́де на свето́ц. **2.** *чисти се стругањем.* – Стру́же се од бла́то.

стру́жина ж *в. стружиште*.

стру́жиште с **1.** *место где је била струга, бачија*. **2.** *велика низбрдица где се не може саобраћати ни лети колима него саоницама и где се саонице или влачег веома стружу и упропашћавају одоздо.* **3.** *теснац кроз који се једва провлачи товар стружући о његове странице.* **4.** *место где стално дува (струже) ветар, ветрометина.*

стру́јкав, -а, -о *в. струљкав*.

стру́ка ж **1.** *једна од неколико главних грана крошњастог дрвета.* – Ли́сничич мо́ж да се зде́не и у дрво́, мецу две́ стру́ће. **2.** *јака дрвена мотка која са још једном таквом чини руду на воловским саоницама. Свака полази од једног саоника и код јарма се састају под оштрим углом.* **3.** *једна од пола од којих*

је сашивена поњава. – Чрга од три́ стру́ће. **4.** *један од конаца усукан са још једним или више конаца у један дебели конац.* – Удени́ коњ̏ц од две́ стру́ће.

струкови́ње с *почупано стручје баштенских биљака*; упор. стручиње. – Струкови́ње да се збе́ре на вра́ови и да се запа́ли, да мо́ж да оре́мо.

стру́лькав, -а, -о *који је прохладан (о времену)*; упор. струјкав. – Стру́лькаво вре́ме.

стру́па свр. **1.** *сручи, згомила.* – Стру́пај ти́ја ћу́мур на сре́д авли́ју, а ја́ чу си га по́сле уно́сим где́ тре́бе. **2.** *каже све у лице коме.* – У о́чи му струпа́ све́ кво́ сам му ода́вна мисле́л.

стру́ц оном. *узвик за опонашање звука који се чује при стругању или струцкању.*

стру́цка несвр. **1.** *струже помало, једва струже.* – Стру́цка не́ко желе́зо с едну́ ту́пу егу́. **2.** *гребе, гребуцка.* – Стру́цка ма́че на вра́та. **3.** фиг. *бави се неким металским занатом.* – Стру́цка пома́ло, да исчу́ка не́ћи дина́р. **4.** фиг. *меље, лагано меље.* – Кљ̏д ле́ти вода́ омале́е у Го́рњу водени́цу едва́ стру́цка едн̏ ка́мен.

струцка́ње с *гл. им. од струцка.* – Чу́е се оту́д не́ко струцка́ње.

стручк̏ м *дем. од струк (зељ. биљака).* – Стручк̏ лу́к и едн̏ петлица́н, то́ј ти е ручк̏.

стручи́ње с *в. струковиње.* – Козе́ од бо́б изду́ са́мо ли́сје, а стручи́ње не́че.

стру́чица ж *дем. од струка (1, 2).*

стру́чка ж *дем. од струка (3).* – Чр̏шка од две стру́чће.

стр̏шељ м зоол. *стршљен*; упор. стршењ, штршељ Vespa crabo.

стр̏шењ м. зоол. *в. стршељ* Vespa crabo.

сту́ узв. *заповед воловима да иду уназад.* – Сту́, Бу́лч!

сту́бла ж **1.** *в. стублина.* – Завати́ во́ду на сту́блу у Ру́жин кла́данац. **2.** озидан кладенац.

стубли́на ж *извор уређен тако што је у њега вертикално постављено шупље дебло (стублина). Вода се понекад захвата одозго, а понекад отиче кроз цевчицу која се налази при врху, тада је стублина одозго заднивена*. Упор. чобура.

сту́д м *хладноћа, мраз*; упор. студенило (1). – Куде́ч на ови́ја сту́д, се́ди си код до́м.

студе́е несвр. **1.** *постаје све хладније.* – Ку́ј ча́с времѝштево студе́е. **2.** *хлади се што.* – Не́к јо́ш ма́лко студе́е по́парата, да се не па́римо док еде́мо.

студе́н, -а́, -о́ *који је хладан*. – На Ба́јчину е ја́ко студена́ вода́. – Немо́ј ме пи́паш, студене́ ти ру́ће.

студене́е несвр. *в. студее*. – Студене́е вре́ме, че па́да сне́г. – Докле́ че да студене́е варивото, да́ј га ова́м?!

студени́к м *в. студеница (3).*

студени́ло с **1.** *в. студ*. – Удари́ло е такво́ студени́ло да пу́ца дрво́. **2.** *оно што је непријатно хладно.* – Ру́ће су му по при́роду едно́ студени́ло. **3.** *језа, жмарци.* – Са́мо ме изби́ва не́ко студени́ло.

студени́ца ж **1.** *мраз без ветра.* – Где́ ч сѝг на ту́ј студени́цу? **2.** *веома хладна просторија (зими).* – Не ула́зи се у ту́ј студени́цу. **3.** *млеко које се скува увече да би се јело ујутру.* – Студени́цу пра́е они́ја што су ла́бави с меши́ну.

студенка́, -о́ (само ж. и с. род) **1.** *прилично хладно.* – Студенка́ ли е вода́та? – Не́ зима́, ал си добре́ студенко́. **2.** *нелагодно.* – Студенко́ му окол ср̏це.

студе́нко м мет. *северни ветар*.

студенокле́п м *самоуки мајстор, дилетант*; упор. сандалуп.– Ту́ј сећи́ру ко да е праи́л не́ћи студенокле́п, тека е у́баво напра́ена.

студенокле́псћи прил. *нестручно.* – О́дма се ви́ди да е напра́ено студенокле́псћи.

студенчѣ́к, -денка́, -денко́ *који је прилично хладан.* – Шпри́церат да бу́де тьнѣ́к, али студенчѣ́к. – Студенка́ води́ца.

студеншѣ́к, -шка́, -шко́ *в. студенчѣк.* – Јо́ш је студеншка́ вода́та у Тимо́к за купа́ње. – Студеншко́ вре́ме да се са́ди васу́љ, мо́ж га уби́је слана́ кьд ни́кне.

студењи́кав, -а, -о *који је прилично хладан, хладњикав.* – Ду́ва не́ћи студењи́кав ве́тар.

сту́жни се свр. **1.** *смучи се, згади се.* – Сту́жни ми се у меши́ну кьд га ви́дим онаквóга огу́љенога и ра́њавога. **2.** *снужди се, сневесели се.* – Што́ си се стужни́л?

сту́ка несвр. **1.** *тера волове да иду уназад.* – А́јде сѣ́г сту́кај воло́вити, да мо́г да отко́чим кола́ва. **2.** *запире волове да не иду брзо.* – Сту́кај ма́лко ле́вотога вола́, ел о́н до́јде прсакљи́в. **3.** *пречи коме да оствари нејасне и нечасне намере.* – Сту́кај момка́тога да не пра́и глу́пости.

стука́ње с *гл. им. од стука.*

сту́кне свр. **1.** *потера волове мало уназад.* – Сту́кни ма́лко гове́дуту, па и тѣ́г испре́зај. **2.** *заустави кога од лоше намере.* – Сту́кни га ако мо́ж, ако не́ пу́шти га не́к си кр̀ши гла́ву.

сту́кне се свр. *после периода несолидног живота заустави се и крене правим животним путем.* – Мо́ша се сту́кнул, не и́де ви́ше да се ка́рта.

сту́ли се свр. *припије се уз земљу да би остао непримећен, ради одбране или ради напада (о животињи).* – Вр̀љим пшени́цу на коко́шће, а слету́ и го́луби, ма́чка се сту́ли и са́мо гле́да куга́ че да кло́пне.

сту́нти свр. **1.** *намргоди се небо.* – Стунти́ло га од кьм Дебе́лу гла́ву. **2.** *набере обрве, смркне се у лицу.* – Мѣ́нечко дете́, а стунти́ло.

сту́нти се свр. *смркне се небо пред непогоду.* – Стунти́ло се, са́мо што не уда́ри ћи́ша.

сту́па свр. **1.** *сабије, збије.* – Ако не мо́ж да га изва́димо, да гле́дамо да га не́како сту́памо у ду́вкуту, да напра́имо ме́сто за но́в кли́н. **2.** *стуца, згњечи.* – Едва́ ступа́мо ја́блће у ка́цу. **3.** *добије утисак да су му се скратиле ноге од умора.* – Ступа́ си но́ђе друме́ечи наго́ре и надо́ле.

сту́па несвр. **1.** *почиње да хода (о детету).* – Дете́ пр̀во ла́зи, па по́сле по́чне да сту́па и ма́лко по́там проо́ди. **2.** *тешко корача, корача као оловних ногу (о старом човеку).* – Де́да Ра́де едва́ сту́па.

сту́па се свр. *сатре се од физичкога рада или дугог ходања при чему добије утисак да су му се скратиле ноге.* – Ступа́ се све́, док намеси́ ле́бови и навари́ ва́рива за светѣ́ц. – Ступа́ше ми се но́ђе оде́ечи.

ступа́ло с **1.** анат. *стопало* pes. – Боли́ ме нога́ у ступа́ло. **2.** *доњи део чарапе, који се навлачи на стопало.* – Сѣ́г бьш плете́м ступа́ла на чера́певе. **3.** *исплетени предмет од вунене пређе који се обува на стопало и допире само до чланака.* – Ступа́ла обу́вамо са́мо зи́ми преко чера́пе, она́к си но́симо са́мо чера́пе.

ступа́ње с *гл. им. од ступа.*

ступѣ́ц м *в. застранак.* – Испа́дал ни едѣ́н ступѣ́ц од кола́, па се кана́та навали́ла.

сту́пи свр. **1.** *затупи оштрицу.* – Ступи́ ма́лко бри́твуту, да се не посечу́ деца́, кьд ју дова́ну. **2.** *добије утисак да су му се скратиле ноге од умора.* – Но́ђе си ступи́ иде́ечи сва́ко ју́тро кот коли́бу и сва́ку ве́чер от коли́бу.

сту́пка несвр. **1.** *чини прве кораке, учи се да хода (о детету).* – Дете́нцево

поче́ло да сту́пка, јо́ш ма́лко па че да проо́ди. **2.** *једва хода ситним, изнемоглим корацима (о старом човеку).* – Де́да едва́ сту́пка, не мо́ж да сти́гне ни до ну́жник.

ступка́ње с *гл. им. од ступка.*

сту́пне свр. *крочи, стане ногом.* – Не́ма где́ да сту́пнеш, о́дма че да нага́зиш на нешто́.

сту́ра несвр. **1.** *скида са вишег на ниже место.* – Сту́ра се́но од ко́ла. **2.** *збацује.* – Го́ро ле, го́ро зеле́на, / Сту́рај си ли́сје од се́бе, / Да ме не на́јде Мано́јло (н. п.). **3.** *скида одећу, свлачи.* – Де́да ле́ти сту́ра кожу́в, са́мо књ је ја́ко же́га.

сту́ра дла́ку изр. *мења длаку (животиња).* – Ку́рјак дла́ку сту́ра, али ћу́ди не поту́ра.

сту́ра се несвр. **1.** *скида одећу, свлачи се.* – Сту́ра се, че се ку́пе у казани́цу, с то́плу во́ду из ка́цу. **2.** *силази са вишег на ниже место.* – Сту́рај се из цре́шњуту, да ти се ја́ не потка́чим!

стура́ње с *гл. им. од стура (се).* – Стуера́ње, паега́ње.

сту́ри свр. **1.** *скине са вишег на ниже место.* – Стури́, бре́, оре́си од това́н! **2.** *скине одећу, свуче.* – Стури́ капу́т и простри́ га, та да и́ма на кво́ да се́днемо!

сту́ри гла́ву изр. *убије кога.*

сту́ри се свр. **1.** *скине одећу са себе, свуче се.* – Сту́ри се са́мо на га́ће. **2.** *сиђе са чега.* – Стури́ се од кро́ват, да се не омѣ́кнеш.

сту́тње свр. **1.** *јурне, побегне уз тутањ.* – Стутња́ше ја́ганци низ бре́г. **2.** *дојури уз тутањ.* – Ће и ете́, стутња́ше озго́р низ Зу́бров де́л.

сту́ца несвр. *в. стука.* – Сту́цај, сту́цај и јо́ш ма́лко, да мо́ж да се коло́то обр́не наса́д. – Гове́дуту сту́цај ус пу́т, да не и́ду ср́чено. – Стуца́ли те баксу́зити књ го́д си не́што почињ́ал.

стуца́ње с *гл. им. од стуца.*

ћи́ја ж *смучка, скија.* – Књ смо били́, ај, ма́лко поодра́сли, прои́ли смо ћи́је од та́рабе.

ћи́ја се несвр. *смуча се, скија се.* – На́јвише смо се ћија́ли низ Е́вик.

ћија́ње с *гл. им. од ћија се.*

ћија́ш м *смучар, скијаш.* – Пра́ви ћија́ши и́ду на Ба́бин зу́б да се ћи́јају.

ћија́шица ж *жена скијаш.* – Угла́вном су дооди́ли ћија́ши и по не́ка ћија́шица, ко колко́ за се́ме.

ћи́не свр. **1.** *наглим покретом раздели на длове, прекине, покида.* – Колко́ е ја́к мо́ж да ћи́не коно́пац, тека́ се ва́ли. – Ћини́ пи́лето, па да ручу́емо. **2.** *поцепа, подере (о одећи и обући).* – Ћи́не опѣ́нци за не́колко да́на. **3.** *спусти са вишег на ниже место.* – Ћини́ од по́д ма́лко су́во гро́зје. **4.** рет. *скине одећу.* – Ћини́ панталóне књ че да га́зиш преко Тимо́к, да и не намо́криш.

ћи́не се свр. **1.** рет. *свуче се, разодене се.* – Срамо́та га да се ћи́не пред регру́тну коме́сију. **2.** *сиђе са нечега.* – Ћи́не се петѣ́л од пло́вку, ел ви́ди да е погреши́л. **3.** *намучи се, претргне се од тешкога рада.* – Ћи́нем се работе́ечи, а пла́та ми да едва́ и́мам за ле́б. **4.** *умре.* – Чове́к се це́л ве́к за не́кво те́гљи и на кра́ј се ћи́не, а ни́шта не напраи́л.

ћи́та несвр. **1.** *проводи време у лутању и нераду, скита.* – Ћи́тај, ћи́тај, че до́јде вре́ме да се ка́еш збо́г то́ј. **2.** *лута у немогућности да нађе прави пут.* – Ку́ј пи́та, не ћи́та.

ћи́та се несвр. *скита се проводећи време у нераду.* – Са́мо се ћи́та, ни́шта не рабо́ти.

ћита́ње с *гл. им. од ћита.* – Су́ ноч ћита́ње.

ћита́ра ж *жена скитница.* – Не тре́бе на те́б ни́шта та́ј ћита́ра.

ћитачи́на ж у ауг. значењу *скитња.* – Чим до́јде из шко́лу уда́ри у

ћитачи́ну.

ћитни́к м *онај који се скита, скитница и лењштина*. – Ти́ си едѣ́н пропалите́т и ћитни́к, мо́ж да у́знеш кво́ си доне́л и о́дма да се тро́виш.

ћитни́ца ж *скитница, луталица*. – Па, ел и́ма по́голема ћитни́ца од те́б?

ћитња́ ж *скитање, скитња*. – Све́ то́ј удари́ло у ћитњу́, ни́кој се не ва́ча за мати́ку.

ћи́ца ж *графички приказ, скица*. – Нацрта́л ми предузима́ч ћи́цу за ку́ћу.

ћици́ра несвр. *прави графички приказ, скицира.* – Ѣе́ометри ћици́рају комаса́цију.

ћу́не свр. *падне на памет, прохте се.* – Рабо́ти са́мо кьд му ћу́не, она́к сла́бо. – Ћу́нуло му д и́де у ва́рош.

су́бота ж *парастос прве суботе по сахрани*. – Ју́тре че му ста́љају су́боту.

суботе́р м *онај који сваке суботе иде у Књажевац на пијац*. – Из на́ше сало́ та́чно се зна́е куи́ су субота́ри. Они́ ју́тром у су́боту се́дају на шпиди́тер код Дра́ђи Цу́рку и – пра́вац Кња́жевац

су́ботница ж *суботњи парастос*; упор. субота.

суботња́к м *в. субоћан (1, 2).* – Кујѝ е суботња́к на ње́га ни́каква а́ла не мо́ж да нашко́ди.

субоћа́н м **1.** *онај који је рођен у суботу*. **2.** *онај који је рођен уочи задушница;* упор. суботњак. **3.** *в. суботар*.

су́боша м рет. *субаша*. – Ти́ се, бре́, пра́иш ва́жан ко не́ћи су́боша.

су́в, -а, -о *који не садржи влаге, који није мокар.* – Су́во вре́ме. – Су́во ко дува́н. – Бару́т му одву́гал, не́ су́в.

су́ва несвр. **1.** *пружа коме што, даје.* – Су́ва ле́б на Ци́ганина. **2.** *даје кришом, подмићује.* – Су́ваш на суди́ју, су́ваш на двока́ти, су́ваш на до́ктури кьд си бо́лан, па сѣ́г и учи́тељи и они́ че́кају да им не́што су́неш. **3.** *додаје.* – Ја́ му су́вам ци́гле, о́н и ту́ра го́ре, па по́сле с њи́ да sи́да. **4.** *пружа руке ка чему.* – А о́н су́ва ру́ће кьм па́зуће.

су́ва гу́ша изр. *жеђ за алкохолним пићем.*

су́ва се несвр. **1.** *маша се рукама да дохвати.* – Су́ва се за ја́блку. **2.** *узима.* – Ни́кој му ни́шта не бра́ни, мо́ж се су́ва у кво́ о́че. **3**. *захвата кашиком (виљушком) из заједничке зделе при обеду.* – Су́вај се ти́, та и ми́ да се су́вамо.

сува́ње с *гл. им. од сува (се).* – Забра́њено сува́ње у ма́з.

сува́ча ж *в. ручница*. – Душа́ ти испа́дне док обр́чаш ту́ј сува́чу.

су́вачьк, -чка, -чко **1.** *који је прилично сув.* – Су́вачка др́ва, али мло́го ску́па. **2.** *који је мршав, слаб.* – Су́вачьк у лице́.

су́во с *сува земља, копно*. – Извлчи́ га на су́во.

су́во прил. *без воде, без влаге, без везивног материјала (о зидању).* У Го́рњу Бе́ла Ре́ку сви́ су sи́дови окол ку́ће sи́дани на су́во.

суволе́б м *хлеб, једино хлеб као јело*. – Ручува́л сам суволе́б. – Ручува́л сам суволе́б и ме́со (шаљ.).

сувомр́злица ж *мраз у време када је земља без снежног покривача, сувомразица, голомразица.* – Ова́ј сувомр́злица не́ добра́ за пшени́це.

сувопи́зда ж **1.** зоол. *мала, танка оса* Cicada., упор. жегало, sesаљ̑ћа. **2.** фиг. *пргава и мршава жена.* – Не зде́вај ту́ј сувопи́зду, да те не нара́ни с нешто́.

суворо́к м *суво грање*. – Назби́рај ма́лко суворо́к, да накладе́мо о́гањ.

сувота́ ж **1.** *суво место које не прокишњава.* – Бе́жи ова́м у сувоту́, да не ћи́снеш. **2.** *кућа, кров над главом.* – О́н си бара́м и́ма сувоту́ на́д главу, не пла́ча ћири́ју.

су́гав, -а, -о *који је мркосиве боје*. – Вл́нено су́кно, су́гаво.

суга́ран, -рна, -рно **1.** *који се је касно ојагњио.* – Суга́рно ја́гње. **2.** *који касно зри.* – Сѝг измисле́ли па и́ма ра́на моми́руза и суга́рна моми́руза.

сугаре́ с *јагње које се је касно ојагњило*. – Сугаре́ ја́гње ло́ј не́ма, / У́бава мо́ма ро́д не́ма (н. п.).

сугаре́нце с *дем. и хип. од сугаре*. – И́мамо едно́ сугаре́нце, не́че га прода́маво, че си га чу́вамо за домазлѝк.

суга́рење с *гл. им. од сугари*.

суга́ри несвр. *касно се јагњи или кози*. – Мрку́ша сва́ку го́дин суга́ри.

сугра́шица ж *ситан град, суградица*. – Не па́да гра́д, веч сугра́шица.

сугре́би м **1.** *трагови псећих ноктију на земљи које је пас оставио гребући земљу, након што је свршио велику нужду.* **2.** бол. *оспе које се јављају по телу када се, како се верује, нагази на трагове псећих ноктију на земљи*; упор. нагаз, намер, огромна.

сугр́к м зоол. *ларва говеђег штркаља која се налази под кожом говечета и пробијајући кожу излази ван.*

сугр́ци м бол. вет. *израслина на кожи говечета у којој живи црв сугрк*; упор. сугрк.

суго́бина ж *в. сагубина*. – Што́ се не ле́кне од те́б она́ј суго́бина?

су́д м (мн. су́дови, су́дове, су́дива, уз бр. су́да) *дрвени суд за течност (буре, каца и сл.).* – Купи́л сам но́ви су́дови за вино́. – Ел о́прани су́дива, ел топр́в тре́бе да и исколу́ем, да и пе́рем?

суде́ прил. *в. свуде*. – Не мо́ж ти́ суде́ да сти́гнеш одедьнпу́т. – На коју́ год се стра́н обр́неш суде́ они́.

суде́к прил. *в. свуде*. – Суде́к да га тра́жиш, па́ га не мо́ж на́јдеш.

суде́м прил. *в. свуде*. – Кьд погле́даш суде́м ло́м, не́ са́мо код на́с.

суде́ње с *гл. им. од суди*. – Не́ помо́гло моє́, то́лко, суде́ње.

су́ди несвр. **1.** *саветује, упућује на прави пут.* – Сва́ћи дѣ́н га су́дим, ве́ч ми до́мучне, ал о́н пе́т па́ре не да́ва. **2.** *прекорева, кори.* – Дру́га ју жена́ суди́ла: "Што́ си лу́да та му казу́еш". **3.** *командује, заповеда, има првенство у брачној заједници.* – Мла́деневеста гле́да да с ћи́тку уда́ри младоже́њу, ко би му по́сле суди́ла. в. Бок ти судил.

су́днина ж *судска такаса и трошкови*. – Осуди́ли га д и́де у а́псу и да пла́ти су́днину.

су́драчно прил. *в. судрчно*. – Сељаци се ди́зају док е јо́ш су́драчно, а госпо́да спу́ до де́вет са́та.

су́дрчно прил. *још није сасвим свануло.* – Ју́тром јо́ш су́дрчно, ми́ поо́димо.

су́ђеница ж бот. *в. чаша (1)* Lagenaria vulgaris Ser.

сузби́ва несвр. **1.** *присиљава кога на отсупање, на враћање натраг.* – На́род нагрну́л, а ца́нда́ри га сузби́вају сьс ку́ндаци, сьс пендре́ци. **2.** *уназађује.* – Проз це́л живо́т те не́што сузби́ва, не да́ва ти гла́ву да поди́гнеш. **3.** *своди на мању меру, зауставља.* – Сузби́вају му ва́тру сьс оцѣ́т и бе́ли лу́к.

сузбива́ње с *гл. им. од сузбива*.

су́зне свр. *обузме*. – Су́зне га не́ћи стра́ и ни да мр́дне.

сука́ло с **1.** *справа која служи за наматање потке на цеви.* – Су́чем це́ви на сука́ло. **2.** фиг. *онај који је јако мршав и слаб.* – Напраи́л се на сука́ло.

сука́љћа ж рет. *оклагија, растакаљћа.*

сука́ње с *гл. им. од суче.* – По́ла дѣ́н ми о́тиде у сука́ње це́ви.

су́клет, -а, -о **1.** *који је проклет, омрзнут.* – А́ло една́, су́клета, немо́ј ви́ше у и́жу да ми ула́зиш. **2.** *који је мршав и оскудно одевен.* – Ел ти́ с ону́ј, су́клетуну, не́кво и́маш?

суклѝја ж *в. суклијаш*. – Чу ти ку́снем

суклѝју.

суклијáш м *пиринач куван у заслађеном млеку, сутлијаш*. – Прóбај мáлко од суклијáшав?

сукмáн м *сукнена хаљина без рукава*. – Мојá Јáна млóго дáр однéла: / Стó кошýље, педесéт сукмáна (н. п.).

сýкне свр. *насуче мало и на брзину*. – Д ѝм да сýкнем нéколко цéва. – Сýкну нéколко óбђе, да прáјнем еднý ђибáничку.

сукнó с *горња женска сукнена хаљина без рукава, спреда просечена, дугачка до испод листова.*

сукр́вичина ж 1. *бледуњава крв која се цеди из ране*; упор. сукрвичје. – Не течé кр́в, сáмо сукр́вичина. **2.** бот. *вишегодишња вунасто-длакава биљка црвених цветова из фам.* Caryophilaceae, Lychnis coronaria A. R., упор. дувањика.

сукр́вичје с *в. сукрвичина (1).*

сукулýвка ж *в. скулувица*. – Сѣг се не нóсе сукулýвће, сѣг се стрижý до кóжу, па личý на робијáши.

сулýдичав, -а, -о *који је сулуд, суманут*. – Тѝ си мáлко, чѝни ми се, сулýдичав.

сумарéн м *нека непозната и страшна утвара, ала, аждаја* (не зна се за submarin-u). – Не иди́ тáм, да те не удáве нéћи сумарéни.

сýмља ж *сумња*. – Тóј е сáмо сýмља, тóј се нé зна да е текá.

сýмља несвр. *сумња*. – За свó врéме сам сумљáл на њéга.

сýмља се несвр. *сумња се*. – Сýмља се на њѝ двоѝцу.

сумљáње с *гл. им. од сумља (се).*

сумљѝв, -а, -о *који је сумњив*. – Млóго си ми тѝ сумљѝв, на мéн.

сумљѝво прил. *са сумњом, неповерљиво*. – Сумљѝво вртѝ с глáву.

сýнђер м (поред значења: *спужва*) фиг. *рупичаст хлеб који кад се стисне и пусти поново нарасте.* – Омесѝла лéб, па нé да е лéб, него сýнђер.

сýне свр. 1. *да, даде.* – Сýне и на мéн понéћи динáр. **2.** *дода.* – Сýни ми панѝцуту. **3**. *протера чунак кроз зев основе при ткању.* – Остáло ми да сýнем јóш нéколко савéљће.

сýне се свр. *маши се да узме, узме.* – Несмéм да се сýнем за нѝква, óдма ме крвнѝчћи поглéдају.

сýноч прил. *в. свуноч*. – Сýноч идó, дóм не дојдó.

сýпетлица ж *слабуњава, ситна особа*. – Каквóга си онóј нашлá шмокљáна и сýпетлицу, да ти бýде мýж, тéб долѝкуе нéћи р́нбалија?

супрáшица ж 1. *врео пепео.* – Кьд гáсиш огѣньт вáрди се од онýј супрáшицу, да ти не ѝде у óчи. **2.** *ситан, суви снег који ветар носи као прашину.* – Не пáда снéг, него нéка супрáшица.

супрóти прил. *в. супротив*. – Билѝ смо едѣн супрóти дрýђега, али, вѝдиш, не смо се познавáли. – Њѝна е кýћа супрóти нáшу, али преко потóк

супрóтив прил. *насупрот, преко пута, супротиће*; упор. супроти. – Јá сам седéл овдé, а óн онáм супрóтив мéн.

сýпртан, -тна, -тно *који је скучен (о простору).* – Сýпртна е овáј сóбица, али добрá ви е за овýј зѝму.

сýр, -а, -о *који је сиве боје*. – Сýрча, сурó кýче. – Сурѝ дýдови су нáјбољи да се на њѝ вáчају клéнови и скобаљѝ.

сурдисáње с *гл. им. од сурдише*.

сурдисувáње с *гл. им. од сурдисуе*.

сурдисýе несвр. 1. *испија, исцрпљује, урнише.* – Сурдисýе га нéка бóлес. **2.** *упропашћава, цепа, дере (претежно о одећи и обући).* – Сурдисýе дрéје ко да несý њигóве.

сурдѝше свр. 1. *испије, исцрпи, урнише.* – Некво́ га јáко сурдисáло. **2.** *поцепа, подере (претежно о одећи и обући).* – Па глéдај да сурдѝшеш дрéјете,

по́срчено што мо́ж.

сурду́кне свр. *зарије, забије.* – Ма́јће му га сурду́кнем.

суре́ва несвр. *обара неку растреситу масу са вишег на ниже место.* – Не́ суре́вај зе́мљу из твоју́ њи́ву до́ле у моју́, да не́мамо расправи́ју окол то́ј.

суре́ва се несвр. *сурвава се.* – Ја́ ју не суре́вам, са́ма се суре́ва, земља́та.

суреваа́ње с *гл. им. од сурева (се).*

сури́не свр. **1.** *сурва неку гомилу.* – Воло́ви се чеша́ли и сурину́ли пла́с. **2.** *збаци, сврге са власти.* – Сабра́ли се, па запе́ли да сури́ну кме́та, али о́н исповрти́ лавове́р из сила́ви, а они́ ку́ж, куи́ на коју́ стра́н.

сури́не се свр. *сурва се.* – Потка́чим се на не́ће ђереми́де, што бе́оше та́м уз ду́вар и са све́ њи́ се сури́нем.

сурињува́ње с *гл. им. од сурињуе (се).*

сурињу́е несвр. **1.** *обара неку масу са вишег на ниже место.* – Укачи́л се го́ре у ко́ш да сурињу́е ко́рење. **2.** *збацује, свргава с власти.* – Не́че д и́ду да гла́шају, него реши́ли да она́к сурињу́ју вла́с.

сурињу́е се несвр. *сурвава се, осипа се.* – Књд се сурињу́е сне́г од ђереми́де, да се ва́рдиш да те не прити́сне, ел да се не ву́знеш, па да па́днеш.

су́рка ж *куја сиве боје и име таквој куји.*

су́рко м *пас суре боје и име таквом псу.*

сурнисува́ње с *гл. им. од сурнисуе (се).*

сурнису́е несвр. **1.** *испија, разједа нека болест кога.* – Сурнису́е га ти́ја његов ше́ћер. **2.** *урниште, упропашћава.* – Сурнису́е дре́е, ко да и еде́.

сурнису́е се несвр. *упропашћава се не водећи о себи рачуна.* – Не́ сва́ћи буда́ла ко ти́ да се сурнису́е по кава́не.

сурни́ше свр. **1.** *испије, урниште.* – Бо́лес га била́ то́лко сурниса́ла да е едва́ прескочи́л. **2.** *сурва.* – Сурниса́л му сне́г пле́вњуту.

сурни́ше се свр. *упропасти се, урниште се.* – Ел о́ч до и́ч да се сурни́шеш књд тека́ жи́виш и рабо́тиш?

сурту́к м *клипан, мангуп.* – Реши́ли да же́не оно́га њи́нога сурту́ка.

суруџи́ја ж **1.** *гонич, пратилац на коњу, нарочито пратилац мензилџија, који на коњу прати татарске коње и туче их камџијом да брже иду.* **2.** *поштар или поштански момак који је у Србији за време турске управе и у прво време српске независности преносио на поштанском коњу званичну и приватну пошту.* – Суруџи́ско (топ.).

су́рча м *пас суре боје и име таквом псу.* – А, на жи́цу едн̀ су́рча голе́м и стра́шан.

сурџу́к м *слаткиш од брашна, шећера и згуснуте шире у облику кобасице, суџук.* – Деца́ кра́дну ја́јца ода до́м и но́се код Ту́рчина, а о́н им да́ва сурџу́к и пома́лко а́лву.

су́теска ж *теснац, клисурица.*

суцр̀њес, -та, -то **1.** *који је претежно црн.* – Прође́ едно́ суцр̀њесто ку́че. **2.** *који је црномањаст.* – Мори́, тра́жи те едно́ суцр̀њесто момче́.

су́че несвр. **1.** *намотава пређу на цев.* – Су́чем це́ви. **2.** *прави канапе од кучина.* – Ба́ба су́че пово́рће. **3.** *развија коре за гибаницу.* – Тетка су́че о́бђе. 4. *малтретира, кињи кога.* – Су́че ону́ј жену ко му па́дне на́ памет.

су́че коно́пци изр. *врши велику нужду испуштајући дуг конопчасти измет.*

су́чка ж **1.** *сува грана, суварак.* – Набе́ри су́ве су́ћке и наклади́ до́бар о́гањ, да се чвр̀со огре́емо. – Пошле́ ба́бе у су́ћке. **2.** *штап, мотка.* – Немо́ј да у́знем едну́ су́чку, па да ти пока́жем. **3.** *строгост, тиранија, злостављање.* – Те́ра му су́чку.

сушени́ца ж *сува вешалица.* – Да́доше

ми две-трѝ сушенѝце, да си понесе́м.

сушенѝчи несвр. *сече месо на вешалице, на сушенице које ће сушити у пушници.* – Мила́н Е́вин сушенѝчи ме́со.

сушениче́тина ж *ауг. од сушеница*. – Канѝше ме с едну́ ово́лку сушениче́тину.

сушенѝчка ж *дем. од сушеница*. – Оста́ле јо́ш трѝ сушенѝчће на врлѝнуту, ку́ј би ре́кал да смо и тека́ срчено изе́ли.

су́шина ж **1.** *тамо где не прокишњава, сувота, настрешница.* – Бу́тни ко́ла у су́шину. **2.** *кров над главом, кућа.* – За це́л њего́в ве́к, не́ си могѣ́л напра́и су́шину на́д главу. **3.** *строгост, дис-циплина.* – Те́ра ми су́шину, не да́ва ми да дѣ́нем.

су́шинка ж *дем. од сушина (1).* – Склоне́те се не́где у су́шинку.

сце́пен, -а, -о *који је поцепан, исцепан*. – Сце́пене му панталóне на поду́пину. – Не́ма дре́е како́ тре́бе, па и́де сце́пен.

сцепења́к м упор. сцепењор. **1.** *нешто што је поцепано, дроњак.* – До́ста е, сиромá, носѝл сцепења́ци, ре́дно е да се и о́н преме́ни у но́ве дре́е. **2.** *онај који иде у поцепаном оделу.* – Прође́ по пу́т едѣ́н сцепења́к.

сцепењо́р м *в. сцепењак*. – Сврљѝ тѝја сцепењо́р и навлчѝ се ко љу́ђе. – Вѝдиш ли оно́га сцепењо́ра, е, и тѝ ч такѣ́в да бу́деш, ако не рабо́тиш.

сце́пи свр. **1.** *поцепа.* – Не мо́гу те во́дити код ма́јће, / Дор не сце́пиш желе́зни опѣ́нци (н. п.). – Кљд се сиромá заже́ни, тупа́н се сце́пи. **2.** *исцепа, расцепа.* – Сцепѝли смо јуче́р два́ ме́тра дрва.

сцепо́тине ж мн. *стара поцепана одећа, рите.* – И́де у едне́ сцепо́тине, а бо́жном не́ћи га́зда. – Што́ ти ове́ј сцепо́тине не ци́днеш негде?

сцепо́ше свр. у ауг. значењу *поцепа*. – Сцепо́ше опѣ́нци за кра́тко вре́ме. – Не́че се едѣнпу́т сцепо́шу ове́ј гро́зне панталоне́тине.

счмрѝ́ли свр. *ударцима затупи.* – Да си во́диш рачун кво́ вре́виш, и да се не ме́шаш та́м где́ ти не́ ме́сто, да ти не счмрѝ́лим но́с.

счмрљу́е несвр. *ударцима затупљује оштрицу и сл.*

Т

та́ *узвик којим се деца међусобно плаше (нарочито у игри жмурке).* – Та́, уплаши́ те. – Та́, запљува́ те.

та везн. *па*. – Уби́ се, та се олуди́. – Ови́ја сти́сне, та у шу́му. – Би́л би га, та јо́ш како́.

таба́н м *четвртаста дашчица на врху грнала (в.) којом се преврћу коже у сепији приликом штављења.*

таба́на ж *радионица за штављење кожа*. – Зо́рина таба́на е пред они́ја ра́т била́ еди́на ва́брика у Пала́нку.

таба́нче с грн. *горња површина лончарског кола на којој се налази земљани суд у изради.*

та́бел м. *в. полутка*.

та́бље с *в. полутка*.

тѣ́вьн, -вна, -вно **1.** *који је таман, мрачан.* – Но́ч, тѣвна но́ч. **2.** *мрачан у моралном смислу, рђав.* – Тѣвьн је ти́ја ти́п.

тавјани́ка ж бот. *в. тавњаника (2).* – То́ј си по́ље тавјани́ку ра́ца.

тавлаиса́ње с *гл. им. од тавлаише*.

тавлаи́ше се несвр. *опоравља се, прездрављује.* – Зиму́с бе́ше ја́ко попа́дла, сѣг се ма́лко тавлаиса́ла.

тьвне́е несвр. **1.** *смркава се.* – Ку́ј ча́с по тавне́е. **2.** *добија тамну боју, црни.* – По́че чове́к да се препра́ља, да тьвне́е. **3.** *издржава казну затвора, робија, тамнује.* – И́ма ти́ да тавне́еш по тьвни́це, ја́ што ти ка́жем.

тѣ́внес, -та, -то *који је црномањаст*. – Тѣвнесто дево́јче.

тѣ́вни се несвр. *смркава се, пада мрак.* – Зи́ме по́чне да се тѣвни чи́м пре́јде пла́дне.

тьвнина́ ж *мрак, тмина, помрчина*; упор. тьвница (1). – Тьвнина́ е да се и́ч не ви́ди. – Едни́ с тьвнину́ ото́де на ра́боту.

тьвни́ца ж **1.** *в. тьвнина*. – Пое́ла га тьвни́ца. **2.** *тамница, затвор обично у подземним или приземним деловима зграде, где осуђеници издржавају казну.* – Че иструлаве́еш у тьвни́цуту, о́ч. **3.** *осуда на затвор и издржавање те казне.* – Осу́ден на тавни́цу, а могло́ е и на бесе́ње.

тѣ́вно прил. **1.** *без светлости, тамно, мрачно.* – Тѣвно ко у ро́г. **2.** *нејасно, мутно.* – Тѣвно ми у́ главу.

тѣ́вноша ж *овца црне вуне и име таквој овци*.

тѣ́вношка ж *хип. од тьвноша*.

тьвнува́ње с *гл. им. од зьвнуе*. – На два́ ме́сеца тѣнување.

тьвну́е несвр. *издржава казну затвора, тамнује.* – Да те затво́ре, да Бо́г даде́ ми́ли, да тавну́еш де́сет го́дин, да се ми́ри све́т од те́б.

тавња́н м *тамњан*. – Што́ ми, бра́те, на тавња́н мири́шеш?

тавњани́ка ж **1.** *врста мирисног грожђа и вино од тог грожђа.* – Бе́рем гро́зје, би́рам тавњани́ку. – Пре́драг Ни́колић је ста́лно наручува́л по бало́н тавњани́ку из Бу́ково. **2.** бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Aristolochiaceae *чији су листови у облику копита, сјајни и кожасти, цветови пурпурнотамномодри; копитњак* Asarum europaeum L., упор. тавјаника, тавњаниче, тавњаничи. – Ову́д расте́ трава́ тавњани́ка, / По њу га́зим, на тавња́н мири́шем (н. п.).

тавњани́чи м бот. *в. тавњаника (2)* Asarum europaeum L. – Ту́ј сѣг расте́ трава́ тавњани́чи.

тавњани́чје с бот. *в. тавњаника (2)* Asarum europaeum L.

тавњанчѣ́к м дем. *од тавњан*. – И́ма ли у кути́ицуну јо́ш од тавњанчѣ́кьн?

та́вра ж **1.** *ново одело, ново рухо.* – Ти́ тво́јуту та́вру не изно́сиш на ви́дало, чу́ваш ју за ћи́сали дни́. **2.** *дотеривање, кинђурење.* – Ја́ га не ни́жем ти́ да га ро́ниш [бисер], / Но га ја́ ни́жем та́вру да чи́ним (н. п.).

тавралија м *в. тавролија.*

та́врење с *гл. им. од тьври (се).*

тьври несвр. *удешава, дотерује кога.* – Немо́ј мужа́тога мло́го да тьвриш, це ка́еш по́сле.

тьври се несвр. *удешава се, дотерује се.* – Жена́ која́ се мло́го тьври, на свое́га му́жа не ми́сли.

тавроли́ја м *онај који је гиздав, кицош, леп.* – Да ли јо́ште тавроли́сћи о́ди, / Да ли коња́ тавроли́ју во́ди (н. п.)?

тавроли́сћи прил. *гиздаво, поносито. (Пример в. под тавролија).*

Тавро́сија м *име.*

та́вроша ж *име овци грациозних покрета*

та́рошка ж *хип. од тавроша.*

тьг прил. *тад, тада*; упор. тьга, тагај, тагаја, тьд, тьде, тег, тегај, тогај. – Договори́мо се кьд му ја́вим, тьг да до́јде.

тьга́ прил. *в. тьг.* – Па кьд ти́ не́ч да ми помо́гнеш, куга́ тьга́ да мо́лим?

тага́ј прил. *в. тьг.* – Кьд ујанеш коња́, тага́ј ћи́мај но́ђе.

тага́ја прил *в. тьг.* – Тага́ја се ја́ се́тим да смо забори́ли сећи́ру, а пошли́ смо у дрва.

тага́шањ, -шња, -шње (шњо) *тадањи.* – Тага́шањ на́род је би́л поште́н. – У тага́шњо вре́ме неси́ зна́л ку́ј ти какво́ ми́сли и кво́ ти спрему́е.

тьд прил. *в. тьг.* – Ако те заболи́ коле́но тьд да га истрљаш с ови́ја ма́з.

тьде прил. *в. тьг.* – Тьде о́н ре́че: "Ако о́чете, поде́те, ако ли не́чете, тьде не мо́рате".

та́ење с *гл. им. од таи (се).*

та́зеница ж **1.** *она која је новодошла у домаћинство, невеста.* – Она́ ни е на́ша та́зеница. **2.** *оно што је ново набављено.* – Купови́на, та́зеница.

таи́ несвр. *држи у тајности, таји.* – Таи́ и од ме́н, не́че ни на ме́н да ка́же.

таи́ се несвр. **1.** *притајио се и чека.* – Не́ћи ни но́чу кра́дне дрва од дрвни́к, а Ради́вој се сьг таи́ у пле́вњу и че́ка да га ува́ти. **2.** *чува се у тајности.* – Зна́е се ку́ј е га уби́л, ал се јо́ш таи́.

та́ј се имп. у функцији узвика *смири се, заћути, не плачи.* – Та́ј ми се, си́не, та́ј ми се, сьг че ми ти до́јде на́нка. – Та́јте се, де́ца, не чу́е се телеви́зор од ва́с.

та́јва ж *дружина, тајна дружина, дружина с лошим намерама.* – Да се ле́цаш из ту́ј та́јву док е вре́ме.

така́ прил. *в. тека.* – Не́ то́ј било́ така́, ко што ти́ прича́ш.

таква́ј ж *она која је у другом стању.* – Кьд е жена́ таква́ј, не сме́ д и́де на копа́ње.

таквеја *в. таквеј.*

тькме́ње с *гл. им. од тькми.*

тьки́ми несвр. *лепо слаже једно на друго (суво лишће дувана, гране посечене шуме за лисник и сл.)*; упор. дипли. – Јуче́р смо се́кли шу́му, а дьнь́с и́демо да ју тьки́мимо.

тако́ј прил. *в. тека.* – Тако́ј ти е то́ј, па ти́ ви́ц.

та́кши, -кша, -кше комп. од танак **1.** *који је тањи.* – Најди́ не́ку та́кшу арти́ју да зави́емо по едьн дува́н. **2.** *телесно слабији, лакши.* – Узе́л би ово́ј та́кше пра́се. **3.** *сиромашнији, мање богат.* – Момчи́л је та́кши од Е́вру, има́њето му по у бре́гови.

та́л м *део.* – Бра́јћа му се оделиште, / Тре́јћи та́л му остаи́ше (н. п.).

тала́лин м *биров, викач.* – Сино́ч је вика́л тала́лин: / "Сви́ кно́чи до́ма да бу́ду" (н. п.).

таласи́ње с бот. *трава у текућој води, алге* Potamogeton natans L.

таласо́н м *вампир, осећа*.

Та́лија ж *име*.

талија́нац м *фабрички ексер дужине 5 до 7 ст*. – Талија́нци сам тражи́л и код на́с у за́другу и у Кња́жовац по дућањѐ, и ни́где не́ма.

та́ло с *зидна површина између два полустуба, или део ограде између два стуба*. – Дњѝс сам оѕидáл еднó тáло.

та́лпа неоде́лана изр. *онај који је прост, неваспитан, неуљудан.*

таљига́ несвр. *иде некако кроз живот.* – Таљига́мо га колкó мóжемо и какó мóжемо.

таљига́ње с *гл. им. од таљига*.

таљи́ђе м *лакша запрежна кола која вуче један коњ, таљиге*. – Кóњ Зеле́нко упре́гнут у таљи́ђе – бру́ка една́.

таљи́шће ж *дем. од таљиђе*. – Таљи́шћете тóљће, ко за мага́ре.

та́м прил. *тамо*. – Та́м доле́ко га билó.

тамби́с м *понор без дна, бездан, амбис*.

та́мњи, -ња, -ње (њо) *онај тамо, тамошњи*. – Они́ја та́мњи љу́ђе не позна́вам. – Та́мњото дете́ на Ви́дена Ци́куру.

тѣ́ньк, -нка, -нко **1.** *који је мале дебљине, танак*. – Чу да у́знем едѣ́н тѣ́ньк пру́т. **2.** *који је прозиран, провидан.* – Опаса́ла не́ку тѣ́нку бóшчу, па е се ви́де нóђе до ду́пе. **3.** *сиромашан*. – Они́ су си од кра́ј били́ тѣ́нњи.

тѣ́ньцьк, -цка, -цко *који је прилично танак*; упор. тньчьк. – Тѣ́ньцка му ши́ица, ко на пи́ле.

тѣ́ньцко прил. *прилично танко*; упор. тньчко. – Тѣ́ньцко га преди́.

тѣ́ньчьк, -чка, -чко *в. тньцьк*. – Пре́дењето ти тѣ́ньчко.

тѣ́ньчко прил. *в. тньцко*. – Ре́же сушени́це дóста тѣ́ньчко.

танбу́ра ж **1.** *трзајући муз. инструмент, тамбура.* **2.** фиг. *женски полни орган.*

танбура́ш м *свирач на тамбури, тамбураш*.

танбу́рица ж *дем. од танбура (1)*.

та́ндара бро́ч изр. **1.** *за опонашање звука који се чује кад нешто падне и звекне (првенствено метално).* **2.** *каже се кад неко изговори какву глупост*.

та́ндара-ма́ндара изр. **1.** *којешта, којештарија, нејасно, нејасноћа*. – Она вре́ви та́ндара-ма́ндара. **2.** *збрда-здола, којекако, неуредно*. – У́работи га та́ндара-ма́ндара и óтиде си, а тóљће ми па́ре за тóј у́зе.

тандари́ја ж *пропаст, бестрагија*; упор. дрндарија. – Óтиде све́ у тандари́ју.

тандр̀кало с **1.** *нешто што лупа, тандрче, нека расклиматана скаламерија.* – Са́мо се питу́ем, какó сме́ш да се вóзиш на тóј твоѐ тандр̀кало. **2.** *онај који непрестано говори.* – Ма́ни ми се, немóј ми споењу́еш тóј тандр̀кало, ва́ча ме копри́вњача од њóјну при́чу.

тѣ́не несвр. **1.** *пропада у неку течност или неку житку масу под утицајем сопствене тежине, тоне.* – Óн за́гази у Гу́жњино бла́то и пóче да тѣ́не. **2.** *надолазећа вода постепено обухвата и прекрива што.* – Дојде́ голема́ вода́ и средоре́кат пóче да тѣ́не.

тѣ́нење с *гл. им. од тьне*.

тѣнкокóжес, -та, -то **1.** *који је танке коже.* – Ова́ј свињá билá тѣнкокóжеста, не́ма опѣ́нци да трају́ ни и́ч. **2.** *који је осетљив, преосетљив.* – Човѐк не тре́бе да е тóлко тѣнкокóжес, ако ми́сли да опста́не.

тѣнкокóрес, -та, -то *који је танке коре*. – Ел и́маш се́ме од оне́ј тѣнкокóрестене ти́кве?

тънкоши́ес, -та, -то *који је танке шије*. – Дети́штето им главура́то, а тънкоши́есто.

та́нте за бу́пе изр. *то ти је за оно; сад смо квит.*

тантýз м *незналица, глупак*. – Глýп ко тантýз.

тънчи́ца ж *кошуља од танког платна*. – Тънчи́ца, гола́ гузи́ца.

тањирѓ́к м *дем. од тањир, мали тањир.* – Óч ли да ти си́пем ма́лко пшени́цу у тањирѓ́к, да покýсаш?

тањи́рче с (мн. тањи́рчичи и рет. тањирчети́ја) *в. тањирѓ́к.* – Ода́вна не́ има́ло ни тањи́ри, ни тањи́рчичи, веч су сви́ куса́ли из еднý пани́цу.

тапави́ца ж *в. топовица*.

тѓ́пка несвр. упор. тъпче. **1.** *гази у месту, таба ногама.* – Смѓ́зле ми се нóђе, па тѓ́пкам да ми се загре́ју. – Посеа́ле смо гѓ́снице, па сѓ́г ма́лко тѓ́пкьмо земљýту, да пóсрчено ни́кну. **2.** *дланом набија, сабија неку мекану и растреситу масу.* – Тýри бра́шно у пани́цу, па га озгóр тѓ́пка, да се не стѓ́рви. **3.** *тапше кога (по рамену и сл.).* – Не тѓ́пкај ти́ ме́н по ра́мо, не́ч ти тóј ни́шта помóгне. **4.** *аплаудира.* – Сви́ тѓ́пкају с дла́нови, па и ја́ тѓ́пкам. **5.** *спарује се патак с пловком у чину оплодње.*

тъпка́ње с *гл. им. од тъпка*. – Тапка́ње с нóђе од зимý.

таповúца ж *в. топовица*.

тѓ́пче несвр. *в. тъпка*. – Оми́је нóђе па уле́зне у ка́цу да тѓ́пче си́рење. – Тѓ́пче ме по грби́ну, ми́сли чу му попýштим. – Кьд се завѓ́рши при́редба сви́ тѓ́пчу.

таранчýг м **1.** *надувана овчија или козја мешина.* – Напе́л се ко таранчýг. **2.** *торба од овчије или козје коже.* **3.** бот. *в. очу-нечу* Capsella bursa pastoris L.

тарапа́на ж *каса, благајна; ковница новца*.

тарба́ ж *в. торба*.

та́рга ж **1.** *дашчана палета са ручицама за ношење грађевинског материјала.* – Носи́л сам ја́ та́ргу док сам би́л проста́к, сѓ́г сам ма́јстор, па не нóсим. **2.** *леса која се ставља на кола за превожење лакших терета, или на којој се спава, или којом се преграђује стаја за разну ситну стоку.* **3.** *гомила сламе и сл. величине пласта, која се при дну обујми ланцем или конопцем и воловима превуче на друго место (најчешће у току вршидбе).*

та́с м *женин отац, таст*. – Óн ми на ме́н та́с, ти́ја Мила́н.

та́слица ж *манжетна на рукаву мушке, старинске, кошуље извезена народним шарама*. – Подви́ си та́слице, кьд бѓ́каш у чебѓ́р.

та́сличка ж *дем. и хип. од таслица*.

тата́б м зоол. **1.** *инсект паразит са рилицом за сисање крви, стеница* Heteroptera. – Е́ли су ме тата́би дор сам станува́л у студе́нсћи дóм, да е јýтром чаршáв би́л кѓ́вав. **2.** фиг. *досадан човек.* – Доса́џаш ми ко тата́б.

татóл м бот. *в. татул* Datura stramonium L. – Тре́јћи сам ти у татóл врљи́ла. / Татóл пýца, ти́ за ме́н да пýцаш (н. п.).

Та́трасица ж *в. Татрасница*.

Та́трасичанин м *в. Татрасничанин*.

Та́трасичанка ж *в. Тартрасничанка*.

Та́трасница ж *село у општини Књажевац*.

Та́трасничанин м *становник Татраснице, онај који је пореклом из Татраснице*.

Та́трасничанка ж *становница Татраснице, она која је пореклом из Татраснице*.

та́трасничћи, -чка, -чко *који припада Татрасници, који се односи на Татраснице*.

та́тул м бот. *једногодишња зељаста*

биљка из фам. Solanaceae *висока до 1 т. Стабљика снажна и виљушкасто разграната. Листови су крупни (до 25 ст дуги). Има дивне, крупне, беле, левкасте цветове. Врло је отровна; татула* Datura stramonium L., упор. татол.

та́ћиша ж *врста крушке*. – Кљд те изуби́вам, и́ма да угњи́еш ко та́ћиша.

тво́инсћи прил. *на твој начин*. – Ти́ си те́рај по тво́инсћи, ја́ ци по мо́инсћи.

тврд на пару́ изр. *цицијa, тврдица*.

тврдьчьк, -чка, -чко **1.** *који је прилично тврд.* – Тврдьчьк ти ле́бацьв. **2.** *који је тврдица, цицијa.* – Ву́ле е тврдьчьк на пару́.

тврдогла́вштина ж у пеј. значењу *онај који је тврдоглав*. – Мьрш одо́тле, тврдогла́вштино една́.

те́ *речца за показивање на кога или на што, што је близу онога коме се говори; за указивање на нешто што је уочено било где*. – Те́ га та́м иза те́б. – Те́ га то́пат зади центра́лу, њу́ че да бра́ни. – Те́ ти, па е́ц.

те́г прил. *в. тьг.* – Те́г ја́ у́знем мо́тку, па у́дри, у́дри.

тега́ј прил. *в. тьг.* – Кљд на врбу́ ро́ди гро́зје, тега́ј че га доби́еш.

тегльѐње с *гл. им. од тегљи (се).* – Тегльѐње у́збрдо си́лом и́де.

те́гљи несвр. **1.** *вуче кола.* – Воло́ви едва́ те́гље уз Топуза́нов гро́б. **2.** *вуче кога за руку.* – Немо́ј ме те́гљиш у моми́рузу. **3.** *вуче неки терет по земљи.* – Натова́рим шу́му на едну́ ве́ју, па те́гљим до ко́ла. **4.** *вуче димњак.* – О́цакьв не́че не́што да те́гљи, мо́ра да су се навача́ле са́це у њег. **5.** *наклоњен је коме.* – Она́ ви́ше те́гљи за сина́тога, него за ће́ркуту. **6.** *вуче димове док пуши.* – "Ти́ пу́шиш"!? "Не, те́гљим да се не уга́си". **7.** *сиса (о детету или младој животињи).* – Не́че да те́гљи. **8.** *једе неку жилаву храну коју држи у руци и откида зубима.* – Те́гљи едну́ пу́здраву шушени́цу. **9.** *мери, има тежину.* – Ко́лко мо́ж да те́гљи ово́ј пра́се? **10.** *може да измери справа за мерење.* – Ко́лко ти те́гљи ови́ја канта́р? **11.** *изазива, чика.* – Немо́ј ме те́гљиш за ези́к, бо́ље ти е.

те́гљи се невр. **1.** *тегли се, отима се, отеже се.* – Теле́но се те́гљи, це обе́си. **2.** *тежи, бори се да нешто створи у животу.* – Чове́к се це́л ве́к те́гљи да не́што сте́кне.

тегльи́ч м **1.** *клин којим се јарам спаја за руду*. – Тегльи́ч мо́ра да е желе́зан. **2.** ћур. *справа за истезање коже у кожухарском занату.*

те́гобна, -бно *која је у другом стању, која је трудна*. – Те́гобно им дево́јчето, да́ко се не́ жени́ло.

те́дено с *једно старинско народно коло (и претња)*. – Чеш да и́граш те́дено, са́мо нек ти до́јде башта́.

тежа́тник м *дан у који се ради*, супр. празник; упор. делник. – Дьньс не́ пра́зник, дьньс тежа́тник.

тежьчьк, -чка́, -чко́ *који је прилично тежак*. – До́ста е тежьчьк, тре́бе ми по́льк.

тезга́ ж *горња површина озидане пећи ракијског казана*. – Ту́рим ко́ву на тезгу́, па у њу́ сипу́ем испе́чену коми́ну, па расипу́ем у едну́ ду́вку, за сви́ње.

те́ј и **те́ја** *ном. и ак. придевске показне заменице женског рода множине, те*. – Те́ј жене́ ми ду́шу пое́доше. – Те́ј о́вце се вр̀чају из па́шу. – Врљи́ те́ја пьшкьве пра́скове. – Да гле́дамо да ку́-пимо те́ја кра́ве.

тека́ прил. *тако*; упор. така, такој, текај, теко, текој. – Тека́ е то́ј било́ кьд сам ја́ би́л мла́д. –Тека́ е ре́кал Бо́г.

тека́ че му до́јде изр. *није могуће; мало сутра.*

тека́ј прил. *в. тека*. – Тека́ј ел ни́како.

текме́ с *корито од дасака са*

ручицама за пренос или прављење и држање малтера приликом градње. – Текме́ с ма́лтер мо́ра да но́се двои́ца, не мо́ж едьн са́м.

текне́ *в. текме*.

теко́ прил. *в. тека*. – Теко́ не́како.

теко́ј прил. *в. тека*. – Не мо́же теко́ј, веч овако́ј.

те́ла ж бот. *в. отела*. в. бела тела, модра тела.

телби́з м *онај који је рђа, ајмана, покварењак*. – Ва́рди се од то́га телби́за, да не про́јдеш ко бо́с по тр̏ње.

теле́ с (мн. те́лци) *младунче говечета које крава донесе на свет*. – По́што су дьньс ишли́ те́лци на пи́јац?

телескува́ње с *гл. им. од телескуе*.

теле́скуе несвр. *телесно кажњава слабијег од себе, туче кога*. – Бу́ди ми́ран да те не теле́скуем.

теливо́н м *телефон*. – Ока́ли га на теливо́н, ал о́н не́ би́л ту́ј

теливони́ра несвр. *говори телефоном, јавља телефоном*. – Теливонира́ли му из За́јчер, да се о́дма вр̏ча, не мо́ж, велу́, та́м не́што без ње́г да ре́ше.

тели́за несвр. **1.** *пије крупним, дугим гутљајима (о жедноме)*. – Не тели́зај то́лко во́ду, ч да запа́тиш жа́бе у меши́ну. **2.** *пије алкохолна пића у неумереним количинама*. – Тели́за и вино́ и ређи́ју; кво́ дова́не то́ј тели́за.

телиза́ње с *гл. им. од телиза*. – Телиза́ње до бе́свес.

телија́нац м *в. талијанац*. – Че ми тре́бе ћи́ло телија́нци, за та́рабе.

те́ловина ж **1**. бот. *в. отела*, упор. бела теловина. **2**. *вино од отеле*. – Од те́ловину ју́тре боли́ глава́, да пр̏сне.

телчо́р м *зб. од теле, телад*. – Телчо́р бе́лисвет.

те́мељача ж *греда која се поставља поврх темеља при градњи кућа*; упор. бундрук.

темеру́тин м *онај који је суров, намрштен, неотесан, сиров*. – Стани́слов је пра́ви темеру́тин, он с ни́куга не вре́ви.

тень́ц м *вампир, вукодлак*.

тене́чица ж *дем. од тенечка*.

тене́чка ж **1.** *метална чаура метка*. – По́сле они́ја ра́тови лежа́ле су тене́чће на све́ стра́не. **2.** *мања лимена посуда*. – Узни́ не́ку тене́чку, па си́пи на пи́личи во́ду.

те́нко прил. рет. *танко*. – Сечи́ га те́нко, да и́ма за сви́.

те́нтав, -а, -о *који је мутан, тежак*. – Пи́мо не́ко те́нтаво вино́.

тенче́ње с *гл. им. од тенчи се*.

те́нчи се несвр. *претвара се у вампира (о покојнику)*. – Узну па га раско́пају, па га прободу́ с колѣ́ц, да се не те́нчи ви́ше.

тенчомо́р м *оно чиме се може уморити тенац, вампир*.

тенчомо́рац м *онај који мори тенце, вампире*.

те́нцера ж **1.** *метална посуда; котао*. **2.** фиг. *глава*. – Це́л дьн ме боли́ ова́ј моја́ те́нцера.

те́па се несвр. **1**. *ака се, ломата се*. – Не́чу д и́м да се те́пам по ти́ја брежуља́ци и шума́ци за не́кве печу́рће. **2**. *учествује у тучи, туче се*. – Тепа́ли се, такви́ пија́ни, доле пред за́другу, па си ти́кве потроши́ли, ене́ и сьг и́ду с вр̏зане гла́ве.

те́пав, -а, -о *који је тром, незграпан*. – Те́пав, не́ за ни́кву ра́боту.

те́павац м **1.** *врста крушке*. **2.** фиг. *тестис*. – Ле́ле, кољћи́ су си му те́павци.

тепр̏в прил. *в. топрв*. – Тепр̏в си сьг сти́гал, а јо́ш кьд си ошьл.

тепрва́ прил. *в. топрв*. – Тепрва́ и́ма да те би́ју.

тепси́ја ж *округли, плитки, метални*

суд (раније претежно од бакра) за печење у црепуљи или рени. – Кьд моја́ ба́ба напра́и подва́рак у тепси́ју, пр́сти да си оли́жеш.

тепсија́рка ж *платнена носиљка за тепсије*. – Две́ тепсија́рће закачи́м на коби́лку, едну́ напре́д, едну́ наса́д и но́сим ручьк на жетвари́.

тепси́јче с *дем. од тепсија, тепсијица*. – У тепси́јчено чу да напра́им ечени́к за вече́ру.

те́ра несвр. **1.** *наставља, продужава (печење ракије)*. – Одва́диш од прва́к три-че́три ћи́ла, па тьг јо́ш те́раш. **2.** *даје добру и јаку ракију (о неким плодовима и сл.)*. – Сли́ве до́бро те́рају, а коми́на из бьчву сла́бо те́ра. **3.** *позива*. – Те́ра ме д и́м на светьц код ње́г. **4.** *налази се у некој години живота*. – Ми́ћко Костади́новић сьг те́ра шесна́есту го́дин.

те́ра га по крви́ изр. *злоставља, малтретира кога, прогони кога*.

тера́еж м зоол. *јеж*.

тера́ње с *гл. им. од тера*.

тера́ч м **1.** *унутрашњи нагон који човека тера да нешто чини*. – Сва́ћи си и́ма своега тера́ча. **2.** *пас гонич*. – Цу́ка е би́л стра́шан тера́ч.

те́ретан, -тна, -тно *који је тежак за рад*. – То́ј те́ретна ра́бота, то́ј че те ко́шта.

тере́тно прил. *тешко, незгодно*. – Те́ретно ми да то́ј рабо́тим.

теретња́к м *теретни воз и друго теретно возило*. – Прође́ теретња́к с два́ес пет вагона, броил сам.

терзилк м *теријски занат, терзилук*. – Чи́ча Севдели́н би́л терзи́ја и живе́л од терзилькт.

терћи́је ж *бисаге*.

те́сак м *ручна преса за цеђење чварака, зејтина и сл*.

те́сьцьк, -цка, цко *који је прилично тесан*; упор. тесьчьк. – Седу́ у едну́ те́сьцку со́бицу.

те́сьчьк, -чка, -чко *в. тесьцьк*. – Про́слукат ти те́сьчьк.

тескоча́ ж **1.** *тескоба*. – Набу́тају ни у вагони, па са́мо што се не пода́вимо у ону́ј тескочу́. **2.** *теснац, клисурица*. – У Жу́ковци и́ма ждрело́ кое се зове́ Тескоча́.

те́скување с *гл. им. од тескуе*.

те́скуе несвр. **1.** *пресује*. – Ене́ и те́скују са́тови, та́м у по́друм. **2.** *малтретира, кињи кога*. –Те́скуе о́н њего́ву Пе́рсу, не сме́ да мр́дне.

те́став, -а, -о *који је прљав од теста, по коме има нахватаног теста, који није очишћен од теста*. – Тру́дна же́на не тре́бе да еде́ с те́ставе ру́ће, ел че да ро́ди те́ставо дете́ по́ очи.

тести́ја ж грн. *крчаг за воду*. – Води́ рачу́н да не стро́шиш тести́ју дор и́деш на кла́данац.

тести́јче с *дем. од тестија*. – Деца́ си и́мају о́дбашка тести́јче из кое́ си пи́ју во́ду.

тети́н м *теткин муж, теча*. – Ја́ сам има́л два́ тети́на: На́цка и Брани́воја.

ћеријаш м *голуждрави птић, голуждравац*. – Го́л ко ћеријаш.

те́чнос м рет. *течност (обично хемијска)*. – Тр́ља га с не́ћи те́чнос, та му сту́ра рђу́ту, на желе́зото.

те́шка, -шко *која је у другом стању, која је трудна*. – Кьд сам била́ те́шка сьс дру́го дете́...

те́шка стра́н ж *део полуге на кантару где се мере веће тежине*. – Це́ним да е по́тешко од пе́т ћи́ла, мо́ра га зака́чиш на те́шку стра́н.

ти́ *узвик којим се изражава презрење, омаловажавање, згражавање*. – Ти́, бре́, каква́ сте то́ј љу́ђе!

тига́њче с **1.** *дем. од тигањ, мали тигањ*. – Испр́жим си две́ ја́јца у тига́њче. **2.** *кутласта зидарска алатка*

са дршком за захватање малтера.

ти́ица ж бол. *једна болест (у басми).* – Црвена́ пљу́ска, / Зелена́ пљу́ска, / Ти́а ти́ица, / До́бра до́брица (б).

ти́ја, **та́ј** и **та́ја**, **то́ј** и **то́ја** *придевска показна заменица, тај, та, то*. – Ти́ја ко́њ се ри́та. – Ти́ја чове́к мло́го зъ́л. – Кри́ва та́ј врба́. – Та́ј ложи́ца, др́вената. – Ел та́ја чера́па твоја́? – Та́ја сви́рка на Мила́на, свира́ча. – То́ј мло́го за те́б. – То́ј зе́ље јо́ш зелено́. – То́ја дете́ ја́ко слу́ша. – То́ја душаме́ стро́шено. в. и: несьм ја тија.

ти́јо прил. *на тих начин, једва чујно, тихо*. – Ћи́ша це́лу но́ч ти́јо пада́. – Ти́јо вре́вте, да га не разбу́дите.

тијо́вачћи, -чка, чко *који припада Тијовцу, који се односи на Тијовац*.

Тијо́вци / Тијо́вац м *село у општини Сврљиг*.

Тијо́вчанин м *становник Тијовца, онај који је пореклом из Тијовца*.

Тијо́вчанка ж *становница Тијовца, она која је пореклом из Тијовца*.

ти́ка несвр. **1.** *губи, стрви.* – Не да́вај му ни́шта што вре́ди, ел о́н ти́ка све́ што му се даде́. **2.** *тамани, уништава.* – Тво́р ни ти́ка коко́шће. **3.** *престане да гаји.* – Реши́ли смо, ову́ј е́сен че да ти́камо о́вце.

ти́ка се несвр. **1.** *нестаје, губи се негде.* – Сва́ћи ча́с се ти́ка не́где. – Се́ди ту́ј, немо́ј се ти́каш. – Ти́ка се на́род по села́ва. **2.** *губи свест, разум.* – Поче́л да се ти́ка. **3.** *умире.* – Ста́рци се ти́кају у́пролет, мла́ди у́есен.

тика́ње с *гл. им. од тика (се).*

ти́ква ж **1.** бот. *тиква загрљача* Lagenaria vulgaris Ser.; упор. чаша (1). **2.** фиг. *глава.* –Имаш ли ти́ не́што у ту́ј твоју́ ти́кву?

ти́ква кадьнка ж *врста тикве*. – Како́ че, што че́, о́н се наеде́ пе́чену ти́кву кадьнку и по́јде си са́м.

тиква́н м *онај који је ограничен, глуп*. – Ко мо́ж, бре́, да си то́љћи тиква́н а бьћим си пи́смен?

тиква́на ж *женска особа тикван*. – Што те не́ка тиква́на мо́ж насећира́, то́ј па́метан ни́кад не́че.

тиква́ш м *пеј. од тиква (бундева).* – Врљи́ им едьн тиква́ш, на свиње́те.

тиква́шка ж *дем. од тиква (за воду).* – Узни́ тиква́шкуну и донеси́ во́ду.

ти́квеник м *пита од тикава*. – На Петро́вден ма́ти у́век напра́и ти́квеник.

тиквети́на ж **1.** *ауг. од тиква*. – Додија́ло ми да свьћи дьн ва́рим тиквети́не. **2.** фиг. у пеј. значењу *глава*. – За кво́ ти слу́жи та́ј твоја́ тиквети́на?

тиква́ње с *зелено лишће тикве са врежом, набрано за исхрану стоке*. – На пла́дне на сви́ње да вр́љиш тиква́ње!

Тико́слава ж *име*

ти́л м анат. *затиљак, потиљак.* – Војни́ци књд марши́рају, они́ја са́дњи мо́ра пре́дњега да гле́да у ти́л.

ти́лне свр. *удари кога у потиљак.* – Књд те ти́лнем, ч да па́днеш.

тилу́ђе ж *горња страна ушица секире, мотике и сл.* – У́дари га с тилу́ђе мецу ро́зи. в. и: с тилуђе мецу рози.

Тимили́ја м *име*.

Тимо́к м *река Тимок*.

Тимо́чина ж **1.** *старији назив за долину Тимока од Књажевца до Вратарнице.* **2.** у ауг. значењу назив за реку *Тимок.* – Књд при́јде она́ј Тимо́чина, све́ однесе́.

ти́ња ж *речни муљ*. – До́јде по́водња и донесе́ ти́њу.

ти́њав, -а, -о *у коме има доста муља*. – Довлкал ми камио́нција ти́њав песьк, на́ну ли му поква́рену њиго́ву.

тиња́к м **1.** *плодно муљевито земљиште поред реке.* – Кво́ год поса́диш у они́ја тиња́к, оно́ се ро́ди ко лу́до. **2.** *ауг. и пеј. од тиња*. – Сьг мо́ра

да одри́немо ови́ја тињáк. **3.** *ситно растиње (трава и сл.) делимично засуто муљем.* – Ни́ква стóка нéче да едé ови́ја тињáк.

ти́њење с *гл. им. од тињи*.

ти́њи несвр. *за време поплаве вода наноси муљ.* – Свáку прóлет Тимóк ти́њи сливáкат и сли́ве ни се пошуши́ше.

тињосу́е несвр. у пеј. значењу *тињи*; упор. тињоше.

тињóше несвр. *в. тињосуе*.

типѣ́ц м бот. *бусенаста зељаста биљка из фам.* Graminae *танких, дугих и врло жилавих листова (има више врста ове биљке), вијун* Festuca ovina L., Festuca elatior L. *и др*.

ти́пине ж *в. дипине*.

ти́пљав, -а, -о *по коме је попало труње*. – Ти́пљав ти шаши́рат.

типљáвење с *гл. им. од типљави (се).*

типљáви несвр. *посипа труњем, ствара труње, труни*. – Немóј да типљáвиш тéја вл́ненете дрéје тáм у ти́ја клчињáк.

типљáви се несвр. *прихвата труње на себе, излаже се труњу.* – Склопи́ цáк нá главу док вéеш жи́то, да се не типљáвиш. – Црнá дрéја се пóльсно типљáви од нéку дрýгу.

ти́пољак м *трун од тканине, конца и сл., трун који се закачи за одећу*. – Очéткај си капýт од ти́пољци.

ти́р м *узани простор између два реда поврћа у башти*. – Ти́рови измецу рéдови трéбе да су по широћи́ и по висоћи́.

тирѣ́к м *дем. од тир.* – Остаи́ла му тирѣ́кът, нéма за едѣ́н пéд да е ширóк.

тирчѣ́к м *дем. од тир.* – У по нéћи тирчѣ́к посáдим по цвекалцé.

ти́сканица ж *тискање, гужва*. – Кьд отвори́ше дуѣ́нат, нáста таквá ти́сканица, да су едни́ преко дрýђи унýтра улази́ли.

ти́тка несвр. **1.** *титра*. – Óн трáжи да му ти́ткаш јáјца, па тѣ́г да ти учи́ни, ако óче. **2.** *покушава лепим да приволи некога да почне нешто да ради.* – Мóре, не ти́ткај га, нéго товáгу, па да ви́диш ел нéче да рабóти.

титкáње с *гл. им. од титка*.

Ти́то м *име*. – Ти́то Станисáвљевић из Гóрњу Кáменицу, си́н на Миладѝна и Лéтицу, рóден 1944. гóдине.

ти́ћe I. прил. *тек*; упор. ће. – Ти́ћe дојдé однекудé. – Женáта си ти́ћe при́рова. – Остáј га ти́ћe тýј. **II.** везн. *него*. – Óн не рабóти ко трéбе, тиће сáмо смандрѣ́ља рáботу. – Терáл би те да едéш, тиће ти́ несѝ глáдан. – Не тејáше га остáе, тиће га одвéзоше.

Ти́ца ж *име*.

ти́че с *ситна птица, птичица*. – Ти́чичи искљуцáли грѣ́снице.

ти́ченце с *дем. од тиче*. – Нáно, улéзло ти́ченце у сóбу.

ти́чи погори́чи м мн. *шумске птице*. – Чýјте , ти́чи погори́чи, / Однесéте мáјће глáса, / Да ми прáти црнý мрéжу (н. п.).

тиши́на ж *мирна и дубока вода у реци*; супрот. брзак. – Вáчамо скобаљѝ у Цвéткову тиши́ну.

тиштáње с *гл. им. од тишти се.* – Млóго ми прија́е мáлко тиштáње, пóсле будéње.

тишти́ се несвр. **1.** *већ испечени хлеб се остави да још мало стоји у топлој фуруни, пећници, црепуљи.* – Лéб вéч пéчен, ал нéк се јóш мáлко тишти́. **2.** *пошто се пробуди, остане још неко време у постељи да лешкари.* – Јóш се ти́шти по чрѣ́ђе.

ти́шљер м *столар*. – Нáши пéнцери и врáта праи́л едѣ́н ти́шљер из Штрѣ́пци, заборѝл сам ко се óка, а сети́ се, Бóра се зовé.

тишљерáј м *столарија (прозори, врата).* – Тишљерáј ти мóж прáи нéћи

ма́јстор, а мо́ш си ку́пиш и гото́в у стова́риште.

ти́шљерсћи, -ска, -ско који се односи на тишљера. – Ти́шљерсћи занаја́т се дњѝс сла́бо у́чи.

тка́е несвр. *израђује тканину на разбоју, тка*; упор. че. – Сѓ тка́ем ла́нен поста́в.

тканѝце ж *ткани појас високог квалитета*. – Ја́ не мо́г да рабо́тим док не опа́шем тканѝце.

тканѝчка ж *орнаментни мотив на двопређним чарапама*.

тканѝчће ж *дем. од тканице*. – Ста́ри се опасу́ју с тканѝце, а деца́ с тканѝчће.

ткање́ с **1.** *израђивање тканине на разбоју укрштањем и сабијањем конаца.* – Ѝмам гоца́ за ткање́. **2.** *разбој на коме се тка.* – Ју́тре мо́ра да уно́симо ткање́, па да по́чнем да че́м. **3.** *тканина која се тка.* – Ма́зно ми ткање́ изла́зи. в. единично ткање, жабино ткање, ткање на нитку

ткање́ на нѝтку с *ткање на разбоју на особит начин, да би се постигла посебна шара. То се изводи тако што једна жена помера две дашчице (нитће) које су постављене кроз основу, између задњег кросна и нити, и на тај начин отвара зев (подножи тада нису у функцији), а ткаља провлачи чунак кроз тако настали зев.*

ткањѝште с *пеј. од ткање (1, 2)*. – Нѝкад да завр̀шим ово́ј ткањѝште. – Када́ ч едьнпу́т да изнесе́ш ово́ј ткањѝште?

тлаѝ несвр. **1.** *тиња, тишти, пече (о болести).* – Не́кво ми тлаѝ у мешѝну. – Јо́ш ми тлају́ дла́нови ко́ сам га удара́л. **2.** *лагано гори, тиња (о ватри).* – Турѝ едѝн дуба́р у огѝњьт, да тлаѝ ньчѝс.

тлаја́ње с *гл. им. од тлаи*. – Осе́чам не́ко тлаја́ње, ту́ј по́д груди.

тла́ка ж *позајмица у раду у домаћој радиности (чешљање вуне, снованье основе, увођење у нити и сл.)*

тла́кана ж *таван изнад штале за смештај сточне хране*; упор. атлакана, отлукана. – Ју́тре ра́но, по ладавѝну, ѝма да дѝзамо се́но на тлака́ну.

тла́ска несвр. *удара, баца, млати чиме*. – Тласка́ла га а та́м, а ова́м.

тласка́ње с *гл. им. од тласка.*

тла́сне свр. *изненада гурне кога, удари изненада.* – Изедьнпу́т ме тла́сну у грбѝну, та се трколѝ.

тлаче́ње с *гл. им. од тла́чи.*

тла́чи несвр. *газећи уништава, упропашћава.* – Не́ка га, не́ка, девојче. / Не́к тла́чи, не́к га потла́чи, / Не́к га́зи, не́к га пога́зи (н. п.).

тл̀ст, -а, -о **1.** *који је мастан (о јелу)*. – Тл̀ста ђиба́ница, ма́з са́мо што не тече́ низ ла́ктови. – Кьд еде́ш тл̀сто обрѝши си мустачѝ, да ти несу́ бла́жни, ко на Драђѝшу ђе́лера. **2.** фиг. *који се је оросио знојем (о челу).* – Еде́ љу́то, па му ва́не бу́де тл̀сто чало́.

тл̀ц оном. *узвик за опонашање звука који се чује приликом удара тврдог предмета о други тврди предмет*. – Тл̀ц с гла́ву у ду́вар.

тл̀ц-мл̀ц *узвик за обележавање муцања, замуцкивања (при збуњености).* – А, о́н тл̀ц-мл̀ц и н умеја́ га ка́же.

тл̀ца несвр. **1.** *ударајући дроби, ситни, туца*; упор. тлче. – По́сле онѝја ра́т ни тера́ли д ѝмо у Ка́лну, да тл̀цамо ка́мење покре дру́м. **2.** *убија гњечећи.* – Се́днемо на припе́чину, сту́римо кошу́ље и тл̀цамо вьшће. **3.** *удара чиме у нешто.* – Треба́ло е да тл̀цаш с гла́ву у ду́вар, ода́вна.

тл̀ца се несвр. (често у мн.) **1.** *ударају се се главама више у игри (деца).* – Тл̀цамо се с гла́ве да вѝдимо куга́ че по́више да болѝ. **2.** *туцају се ускршњим јајима.* – Мѝлош ѝма др̀вено јајце́ и зато́ј

с њег не́че ни́кој да се тл́ца. **3.** фиг. *ради ситне послове идући тамо и овамо, при чему ходање више умори од самога посла.* – Тл́цам се по и́жу це́л дн̏, не присе́дам. – Тлца́ се по Пала́нку до пла́дне, кн̏д се врну́ до́м оно́ се ра́ботата отвори́ла за троѝцу.

тл́цањ м **1.** *в. слев.* – Где́ ти е тл́цањ̀ут? **2.** *глупа, ограничена особа.* – О́н ни́шта не́ зна, о́н тл́цањ.

тлца́ње с *гл. им. од тлца.*

тл́цка несвр. у дем. значењу *тлца.* – Тл́цкај га, по́ситно да бу́де, да бу́де ко праши́на. – Кн̏д ни не ју́ре ја́ко, тѣ́г се́днемо да тл́цкамо вѣ́шће.

тл́цка се несвр. *удара се у главу.* – Тл́цкају се с глави́ће.

тлцка́ње с *гл. им. од тлцка (се).* – Тлцка́ње с гла́ве.

тл́цне свр. *удари нечим тврдим у нешто тврдо.* – Тл́цнем га у́ главу и успи́м га. – Тл́цнем му јајце́то и стро́шим му га.

тл́цне се свр. *нехотице се удари нечим тврдим.* – Тл́цну се с чу́к по пр̏с, та ми по́модре но́кат. – Кн̏д се тл́цну две́ ја́јца, едно́ се мо́ра стро́ши.

тлче́ несвр. **1.** *в. тлца (1).* – Тлче́ пипе́р, па да но́си на пи́јац, да прода́ва, а не́ћи пу́т му стру́гне и ма́лко ци́глу у ње́г. **2.** *бије кога, туче.* – Што́ тлче́ш дете́то сва́ћи дн̏? – Тлчу́ и, да и уби́ју.

тлче́ во́ду у чу́тару изр. *ради узалудан посао.*

тлче́ се несвр. **1.** *туче се, бије се с ким.* – Кн̏д и́деш у шко́лу немо́ј да се тлче́ш с де́цу. **2.** *удара се у неки део тела.* – Че до́јде вре́ме да се тлче́ш у́ главу, ал мо́ж да че да е до́цкан.

тл́чење с *гл. им. од тлче (се).* – Од тлче́ње пипе́р се мло́го ћи́ја.

тл́чник м *в. слев.*

тмо́лав, -а, -о **1.** *који је потамнео.* – Што́ овакве́ тмо́лаве ове́ј ложи́це? **2.** *који је добио земљану боју.* – Дошѣ́л тмо́лав у лице́.

тмолаве́е несвр. *тамни, губи боју.* – Тмолаве́е од не́ку му́ку. – И ове́ј ложи́це, што бѣ́ћи не рцаве́у, поче́ле да тмолаве́у.

то́ба ж *уста на дрешу вршалице, са ротирајућим ножевима, у која се убацује снопље приликом вршидбе.* – Оце́кла му то́ба ру́ку, на багато́ратога, то́ј сам ви веч ре́кьл, нели́.

тоберколо́за ж бол. *в. туберколоза.*

тоберколо́зан, -зна, -зно *в. туберколозан.*

тобожа́р м *добошар.* – Бо́ра Ја́ре пр̏во би́л овици́р, по́сле е едно́ вре́ме би́л тобожа́р у Пала́нку, па по́сле би́л глу́мац у по́зориште у За́јчар, а би́л и Ту́та Бу́гарин на телеви́зор.

тобожа́рин м *в. тобожар.* – Га́здо Ђо́ко, ма́јстор Ђо́ко, тобожа́рине, отвори́ ми, смр̏зо се и гла́дан сам.

тобо́лица ж *кеса за кремен, оцило и труд.*

тобрња́ несвр. *говори којешта, брбља.* – Це́л дн̏ тобрња́, ал ју ни́кој не слу́ша.

това́га ж **1.** *тојага, мотка.* – Немо́ј да у́знем едну́ това́гу, да ти пока́жем (претња). – Де́да се потпр̏л на това́гу. **2.** фиг. *онај који је мршав.* – Напраи́л се на това́гу. в. шерена товага.

товаже́тина ж *пеј. од товага (1).* – Кн̏д се Нико́дија вр̏љи с ону́ј њиго́ву товаже́тину, ако би те закачи́л, но́ђе би ти претроши́л.

това́н м **1.** *простор на згради између крова и равни која одваја тај део од доњих просторија, таван.* – А о́н р̏гну уза сл́бу и побе́же на това́н. – Оре́си се чу́вају на това́н. **2.** *таваница, плафон.* – Мому́руза пора́сла до това́н.

товани́ше несвр. *гради таван од дасака.* – Да у́знемо дѣ́ће на ре́зницу, па да товани́шемо шта́лу, да бу́де то́пло на гове́ду.

това́нче с *дем. од тован, низак таван на некој малој зградици*. – На то́ванче ни седу́ кокóшће.

товања́ча ж *греда у тавану, тавањача*. – Товања́че че д и́мо да сечéмо у Гурна́чје.

това́ран, -рна, -рно *који је превише натоварен, претоварен*. – Не мóг ти то́ј понесéм, ел сам ја́ко това́рна.

товарéнце с *дем. од товар, мали товар*; упор. товаринка. – Лѝко летѝ, тéшко нóси, / На грби́нку товари́нку, / На дупéнце товарéнце (н. п.).

това́рење с *гл. им. од товари*. – Това́рење на кóла.

това́ри несвр. (поред значења: *ставља, подиже на кога или што*) фиг. *једе, једе много*. – Са́мо ти́ товари́, па кьд се наедéш, тѝг че се опра́љамо на коју́ чемо стра́н.

товари́ја ж **1.** *дугуљасто буре за воду и пиће, које се ставља на самар коњу или магарцу*. **2.** *пртљаг*. – Ел то́ј твоја́ товари́ја? **3.** фиг. *стражњица, задњица, гузица*. – Са́мо ни́ша ону́ј њо́јну товари́ју.

товари́нка ж *в. товаренце (и пример)*.

това́ричје с бот. *једногодишња биљка приземљуша из фам.* Graminae *којом се купају деца да би напредовала* Hordeum murinum L. в. и: мало товаричје.

това́рчина ж **1.** *пеј. од товар*. – У голему́ си се това́рчину заметну́л! **2.** *в. товарија (2)*. – Узи́мај това́рчину и поодѝ.

това́шка ж **1**. *дем. од товага*. – Изуда́рај га с това́шкуту, да се сми́ри. **2.** *најпримитивнија преслица која је уствари један штап*. **3.** *в. обрамичица*.

това́шће ж мн. *в. нитће*.

това́шчица ж *дем. од товага (1)*. – Да́ј, си́не, на ба́бу това́шчицуту, да се потпи́ра.

То́вил м *име*. – То́вил, то́ј ре́тко и́ме, тека́ се са́мо зова́л на моéга парадéду бра́т.

тога́ј прил. *в. тьг*. – Тога́ј ти ја́ ýзнем едну́ вр̀шину, па и́ш, и́ш и раска́рам и.

то́довка ж бот. *в. ђорђин* Dahlia variabilis Desf.

то́јтим прил. **1.** *кобајаги, као*. – То́јтим не мóж да га глéда с óчи, а ова́м едва́ чéка да га ви́ди. **2.** *можда, једино*. – То́јтим, ако ти то́ј не помóгне.

то́льцьк, -цка, -цко *дем. од тољћи*; упор. тольчьк, толкьцьк, толкьчьк. – Па́чица му то́льцка, ко дуди́нка.

то́льчьк, -чка, -чко *в. тольцьк*. – Тльчко, колкó за у óко.

то́лкьцьк, -цка, -цко *в. тольцьк*. – У са́дњо врéме поедé, етé то́лкьцко коматлéнце.

то́лкьчьк, -чка, -чко *в. тольцьк*. – Ел ти́ ми́слиш с то́лкьчко ма́лко сéме да посéеш ову́ј њи́ву?

то́лко прил. *толико*. – Колкó óч, то́лко узни́.

то́лкува́ње с *гл. им. од толкуе*. – То́лко то́лкување на њéг не пома́га, пó че да сва́ти кьд га ру́знеш.

то́лкуе несвр. *тумачи, објашњава*. – То́лкуе квó пису́е у решéњето.

толма́ч м *тумач, преводилац*. – Ивању́к би́л толма́ч код Нéмци.

толма́чење с *гл. им. од толмачи*. – Њигóво толма́чење на мéн нé ја́сно.

толма́чи несвр. *тумачи, преводи*. – Они́ врéве српсћи, а óн им толма́чи на нéмачћи.

толу́зина ж *палица кукурузног клипа*; упор. калашка, кљунина, кордељ, корењина, кочан, кочанка, кужљика, кужљица, кукулашка, кулан, кулашка, кунина, палица, паличина, палучина, пи, пијала, тулузина, тутулашка. – Кьд нéма дрва ми се грéемо на толу́зине.

толу́зинка ж *дем. од толузина*. – Донеси́ ма́лко толу́зинће, па притури́

не́ку уз огѝњьт.

то́љћи и **толи́ћи**, **то́лка**, **то́лко** *придевска показна заменица за количину, толики, толика, толико.* – То́љћи мѝнецьк. – Исти́н, ете́ толи́ћи. – То́лка коко́шка, ко пу́јка. – То́лко мѝнечко пи́ленце

томѝн прил. **1.** *који је одговарајуће величине, по мери.* – Томѝн ми ови́ја капу́т. **2.** *чак, макар.* – Не́чу д и́дем, па томѝн да зна́м, да че ме гро́м згро́ми. **3.** *никако, нипошто.* – "Ти́ си па́ пија́н". "Томѝн ра́бота".

томѝн речца за истицање блискости: **1.** *управо, баш.* – Томѝн да запа́лим цига́ру, уле́зе башта́, а ја́ цига́ру иза ду́пе. **2.** *кад се истиче да неко некоме потпуно одговара.* – То́ј девојче томѝн за те́б.

томѝн ра́бота изр. *никако, нипошто*. – "Да ти пла́тим за ово́ј што си ми помогну́л?" "Томѝн ра́бота".

тонобѝл м шатр. *аутомобил.* – Пр́вњи тонобѝл у на́ше са́ло докара́л Ра́дивој Миливо́јевић.

тонобѝлче с *дем. од тонобил, мали аутомобил*. – На́ш у́јћа и́ма едно́ тонобѝлче, не мо́ж двои́ца да се́дну у њѐг.

то́п м *свежањ, дењак*. – Виде́л сам њд му да́де ово́љћи то́п па́ре.

топавѝца ж *в. топовица*.

топѝк м **1.** *дем. од топ (артиљеријско оруђе), мали топ*; упор. топле, топче. – Топѝкът то́љћи, да га двои́ца но́се. **2.** *дебело мало живинче или дете.* – Дете́нце ко́ топѝк.

то́пал, -ла, -ло *који је топао*. – Добро́ би дошѝл едѝн то́пал ру́сћи ча́ј.

то́пьлчьк, -плачка, -плачко **1.** *који је топао до извесне мере.* – Ел би попи́л не́квo то́плачко? **2.** *који може да утопли.* – То́пьлчьк ли ти е капу́тат?

топе́ње с *гл. им. од топи*.

то́пи несвр. **1.** *умаче хлеб у неко јело и тако једе.* – То́пи пр́жено. **2.** *загревањем претвара чврсту материју у течну, топи, претапа.* – То́пи ма́з. **3.** *потапа, мочи.* – То́пи гр́снице у топи́ло. **4.** *чини мокрим, кваси.* – Овчара́ це́л дѝн то́пи ћи́ша.

топи́ло с *плитко ископани базен поред реке за топљење конопље, мочило*. – Че д и́мо у Ре́ку да напра́имо топи́ла за гр́снице.

топле́ с *в. топьк*. – Од ору́жје смо има́ли пу́шће и едно́ топле́.

топли́к м *извор, извор који се не мрзне*.

Топло́мир м *име*.

топло́ћа ж *топлота, топлина*. – Сла́ма њд гори́ сла́бо да́ва топло́ћу.

то́пне свр. *умочи хлеб у јело.* – Нема́ њд да ручу́ем тиће то́пну два-три́ пут пр́жено и ото́ по о́вце.

топови́ца ж *врста крушке*; упор. тапавица, топавица.

топо́ла ж бот. *високо листопадно дрво из рода* Populus *који обухвата више врста.* в. канадска топола.

топоља́к м *место где расту тополе, тополова шума*. – Ци́гање пра́е кори́та до́ле у топоља́к.

топоља́р м *в. топољак*.

топо́ље с *в. топољак*.

топр́в прил. *тек, сада*; упор. тепрв, топрва. – На едну́ ду́вку уле́знаш, на две́ изле́знеш и њд поми́слиш да си изле́зал, ти си топр́в уле́зал. – Топр́в сѝг, у ове́ј го́дине, да ра́ћаш де́цу!

топрва́ прил. *в. топрв*. – Би́л сам те и и́ма топрва́ да те би́јем.

топуза́н м **1**. *буздован, топуз.* – Кра́љевић Ма́рко е има́л голе́м топуза́н. **2.** *онај који носи топуз уза се.* – У Ста́ру пла́нину и́ма едно́ ме́сто коѐ се зове́ Топуза́нов гро́б.

топче́ с *в. топьк*. – Топче́ натова́римо

на мазгу́ и изнесе́мо на Чу́ку.

торба́ *ж велика вунена или пртена торба коју носе Циганке кад иду да просе.* – Ци́гањће све́ му́вају у њи́ну торбу́.

торба́рка ж *Циганка са великом торбом, у прошњи*.

то́рење с *гл. им. од тори*.

то́ри несвр. **1.** *ђубри њиву стајским ђубривом.* – Ју́тре че да то́римо њи́ву у Ра́јину пади́ну. **2.** фиг. *овца испушта брабоњке у млеко док је музу.* – Тори́ га, тори́, ма́јку ти баксу́ску.

тори́на ж *стајско ђубре*. – Тре́бе ве́ч да изво́зимо тори́ну, ел ско́ро че да сти́гне вре́ме за ора́ње.

тори́нка ж *дем. од торина*. – Не́че се ни́шта ро́ди ако му не ту́риш тори́нку.

то́рла несвр. *говори брзо и неразговетно; говори којешта*. – А́јд, не то́рлај та́м!

Торла́к м *становник долине Белог Тимока од Књажевца до Вратарничке клисуре. Торлаци углавном себе не зову Торлацима. То њих други тако називају, поготово они који живе северније од њих, Зајечарци, а нарочито Власи. Међутим, у последње време једна група школованих људи из Минићева и околине преко својих скупова и локалних медија настоји да афирмише овај назив.*

торла́ње с *гл. им. од торла*. – Од њиго́во торла́ње глава́ ме за́боле.

Торлаћи́ња ж *жена Торлак*. – Торлаћи́ње пра́е си́тно си́риње, а не́ на вели́је.

торла́чћи, -чка, -чко *који припада Торлацима, који се односи на Торлаке*. – Торла́чће жене́ су мло́го вре́дне. – У са́дње вре́ме и́ма торла́чћи јо́гурт, мло́го е до́бар.

то́рник м **1.** *други дан у недељи, уторак.* – У то́рник че да жње́мо у Причи́бабу. **2.** *онај који је глуп, тупав.* – Глу́п ко то́рник. – Ти́ја то́рник ни́шта не разби́ра. Упор. Девети Торник,

торо́кање с *гл. им. од тороче.*

торо́че несвр. *говори гласно, брзо и много.* – Кљд ва́не да торо́че н у́ме да се ма́не.

торпе́да ж *задња главчина на бициклу, којом може и да се кочи (по фирми Torpedo).*

то́ска ж *женски део одеће (кошуља; блуза; хаљина).* – Карави́ло, ни́где те не би́ло! / Не се́чаш се во́ду да донесе́ш, / Са́л кљд ви́диш момче́ на кла́данче. / Кљд оти́деш н у́меш да се вр̀неш. / Бо́г уби́о и то́ј лу́до мла́до, / Кљд те оно́ на ни́шта на́праи: / Ру́са ти је ко́са умр̀шена, / Бе́ла ти е то́ска ука́шкана, / Је́дра су ти не́дра откри́јена (н. п.).

то́фла ж *сто за израду лицидерских колача, са мало подигнутим ивицама.*

тоци́ло с **1**. *кладенац са дрвеним жљебом којим отиче вода*. **2**. *подручје којим иде више поточића један близу другога.*

точе́ње с *гл. им. од точи*. – За точе́ње сећи́ру тре́бе чвр̀сто да обр̀чаш точи́ло.

то́чи несвр. *оштри на тоцилу.* – Сѣ́г бљш то́чи но́жици

точи́ло с *округао брусни камен постављен на вретено са точком као замајцем, тоцило*. – О́ч да обр̀чаш точи́ло?

трава́ ж бот. зељаста једногодишња или вишегодишња биљка из рода Graminae, којих има врло много врста, са танким, шупљим, коленастим стаблом. в. видовска трава, голема трава, грозничавица трава, девојачка трава, зеленчица трава, јованова трава, свети јованова трава, седмолиста трава, смрека трава, трава белушина, трава од ветар, трава од грозницу, трава од дљк, тарва од живци, трава од издат, трава од метиљ, трава од прободи, трава од стра, трава од уроци, трава од шап, трава

трмица, трава усовћиња, ћурчија трава, џиџер трава..

трава́ белуши́на ж бот. *јдногодишња или двогодишња зељаста биљка из фам.* Cruciferae *висока до 40 ст, љутог укуса и непријатног мириса, зленкасто белих цвтова, горница, белуша* Lepidium ruderale L. – Напа́сли се тра́ву белуши́ну, / Напи́ли се во́ду мутљети́ну (н. п.).

трава́ од ве́тар ж бот. *лишајева трава* Heliotropium europaeum L.

трава́ од грозни́цу ж бот. *в. ћичица* Erytharaea centaurium Pers.

трава́ од дељ́к ж *в. вербена* Verbena officinalis L.

трава́ од жи́вци ж бот. *трајна зељаста биљка из фам.* Rosaceae *висока до 60 ст. Цветови су ситни, жути, плод чичак, петровац* Agrimonia eupatoria L.

трава́ од изда́т ж бот. *в. смицаљћа* Hypericum perforatum L.

трава́ од мети́љ ж бот. *трајна зељаста биљка влажних и сеновитих места из фам.* Primulaceae. *Стабљика танка, четвртаста, пузи по земљи, цветови жути* Lisimachia vulgaris L.

трава́ од про́боди ж бот. *врло снажна, до 1,60 т висока, двогодишња или трајна биљка из фам.* Umbelliferae *с крупним дебело урезаним листовима и жућкастим или белозеленим цветовима, удруженим у крупне штитасте цвасти* Heracleum sphondulium L.

трава́ од стра́ ж бот. *в. страшник* Ceterach officinarum Lam.

трава́ од уро́ци ж бот. *једногодишња биљка из фам.* Apiaceae, Bupleurum rotundifolium L.

трава́ од ша́п ж бот. *пасји лишај* Peltigera canina Hofm.

трава́ тр́мица ж бот. *дуговечни разгранати грмић из фам.* Labiatae *висок 40 до 60 ст, сиве боје, због обиља длака, трма* Lavandula officinalis Chaix.

трава́ усо́вћиња ж бот. *трава за лечење ницине, усова* Potentilla L., упор. усовћиња.

тра́ван, -вна, -вно *који је зарастао у траву*. – Тра́вна њи́ва тре́бе да се ко́па.

трави́чка ж *дем. и хип. од трава, травица*. – Трави́чка поче́ла да ни́ца.

травни́к м зоол. *крпељ*. – Док о́вце пасу́ тра́ву, по њи се ва́чају травници́.

травоља́к м *пеј. од трава*; упор. травуљак. – Све́ ура́сло у травоља́к.

травуља́к м *в. травољак*. – Тре́бе пр́во да око́симо ови́ја травуља́к, да се не сапли́тамо од ње́г док рабо́тимо.

тра́г м *в. обере трагови*.

тра́жи несвр. **1.** *домаћа животиња женског пола испољава нагон за спаривањем ради оплодње*; упор. тржи. – Свињ́а тра́жи вепра́. – Кра́ва тра́жи би́ка. **2.** *пита за девојку пре него што ће је запросити.* – Иди́, Ми́рће, та иди́, / Ту́ј су ме́не тражи́ли (н. п.).

тра́знење с *гл. им. од тразни (се).* – За тразне́ње е на́јбољ црве́ни лу́к.

тра́зни несвр. *враћа у трезно стање, трезни.* – Одвле́кли га у бо́лницу, па га та́м тразни́ли с не́кције.

тра́зни се несвр. *враћа се у трезно стање, трезни се.* – Не тра́зни се ни да́њу ни но́чу.

траи́ несвр. **1.** *протеже се на дужи временски период.* – Зима́ва си траи́ ве́ч два́ ме́сеца. **2.** *пружа се, протеже се (по тлу).* – И́деш пра́во напре́д све́ док траи́ пу́тат, кьд о́н преста́не, ва́тиш де́снуту по́таку. **3.** *подноси кога, трпи кога.* – Не мо́ж ме траи́, с о́чи не мо́ж да ме ви́ди. **4.** *траје, достаје.* – Не́к траи́, док траи́.

Траја́н м *име*.

траја́ње с *гл. им. од траи*. – Колко́ че му е траја́њето, три́ дена́.

тра́к м **1.** *узица на сељачкој торби, којом се торба пребацује преко рамена, упртач.* – Попушти́ тра́ковити на

трба́љћуту, да ју по́льсно обра́нчиш. **2.** *један крај (или оба, али сваки за себе) на пола пресавијеног повоја којим неко треба да упрти терет на леђа.* – Едьн тра́к ми оста́л под това́рат, де ми помогни́ да га дова́нем.

тра́кса ж *дрводељска машина на ножни погон за ваљкасту обраду дрвета*. – Колени́ће се пра́е на тра́ксу, а и застру́зи се пра́е на тра́ксу.

тра́нпа ж *трговина која се врши без новца, размена, трампа*. – Ре́ши́ли смо с Милути́на да пра́имо тра́нпу с оне́ј њи́ве у Брегори́ју.

транпе́ње с *гл. им. од транпи*.

тра́нпи несвр. *врши размену, трампи.* – О́че да тра́нпи оно́ј ло́зје у Ба́рсћи де́л за њи́ву у Еза́ву.

транпље́ва несвр. *врши размену, трампу*; упор. транпуе. – Транпље́ва ко́њи за воло́ви.

транпље́ва се несвр. *врши међусобну размену, трампу.* – Во́ли да се транпље́ва, дако ста́лно гу́би на то́ј.

транпљева́ње с *гл. им. од транпљева (се)*. Транпљева́ње му уле́зло у кр̀в.

транпува́ње с *гл. им. од транпуе (се).* – Сво́ то́ј транпува́ње што си прайл и́де на твојуште́ту.

транпу́е несвр. *в. транпљева*. – Са́мо би не́што да транпу́е.

транпу́е се несвр. *в. транпљева се.* Ја́ не во́лим да се транпу́ем.

тра́нћа несвр. *блебеће, говори којешта.* – Це́л дьн тра́нћа, ни́ти зна́еш кво́ вре́ви, ни́ти зна́еш кво́ о́че.

тра́нћало с *особа која много прича, која говори којешта, блебетало*.

тра́п м **1.** *издужено узвишење са релативно заравњеним врхом.* – На́ше лозје́ га ене́ она́м, на они́ја тра́п. **2.** *хоризонтална гредица изнад предње осовине запрежних кола на којој се окреће предњи оплен;* упор. стол.

трапьк м дем. *од трап (1).* – Сре́томо се та́м, бьш на трапькьт.

тра́пушка ж *дем. од трап (1).* – Коли́ба му на тра́пушкуту.

тра́сне свр. *тресне, удари.* – Тра́сну га та га о́несвести. – Тра́сне сьс ша́ку у оста́л и сви́ се уђуту́.

трба́љћа ж *сељачка торба од тканине средње величине*; упор. цедило. – Сеља́чка трба́љћа е гоџа́ која́ вра́та отвори́ла.

трба́љчица ж *дем. од трбаљћа, торбица*. – Не́колко оре́ја у трба́љчицу, и с о́вце.

тр̀вељи м *додаци женској фризури од вуне или конопљиног платна, који су се уплитали у плетенице да би оне изгледале богатије*. – Кьд су жене́ носи́ле тр̀вељи, оне́ су има́ле и вьшће, ел се несу́ редо́вно распраља́ле.

трво́њ м *в. тривоњ*. – О́ч ли ми даде́ш тво́јан трво́њ да пресече́мо едьн тру́п?

тр̀гне свр. **1.** *пође, крене.* – Сва́ћи ча́с тре́бе да тр̀гнемо. **2.** *гутне гутљај алкохолног пића.* – О́че ли да тр̀гнемо по едну́?

тр̀гне воло́ви изр. *мало крене кола са воловском запрегом. Наиме, млада на поласку од своје куће на венчање мало крене кола на којима је натоварена њена опрема, а затим их преда рабаџији који их вози младожењиној кући.*

тр̀гне на канта́р изр. **1.** *измери тежину чега.* – Бо́љ да га ми́ тр̀гнемо на канта́р, а не по́сле да и́мамо вре́ву. **2.** фиг. *обави полни чин (мушкарац).*

Трго́виште с *село у општини Књажевац*.

трго́вишћи, -шка, -шко *који припада Трговишту, који се односи на село Трговиште*.

Трго́вишчанин м *становник села Трговишта, онај који је пореклом из Трговишта*.

Трго́вишчанка ж *становница села*

Трговишта, она која је пореклом оз Трговишта.

трговýе несвр. рет. *бави се трговином, тргује.* – Нáцко, Чéда и Кóте трговýју с волóви.

трé несвр. **1.** *трли лан или конопљу на трлици.* – Ѝма вéч трѝес, четерéс гóдин кó несѝм чýл трлицу да трé. **2.** *сатире, уништава.* – Твóр трé кокóшће.

трé несвр. *губи, затире.* – Гдé ли сáмо трéш тéј рукавѝце, да ми е да знáм?

трé се несвр. **1.** *сатире се, пропада, упропашћава се физички.* – Трéм се од рáботу. – Сáмо се трéм по овéј бргола́зине, а нѝкав прѝкод нéмам. **2.** *губи се, нестаје, одлази у непознатом правцу.* – Немóј да се трéш књд ми нáјвише трéбеш? **3.** фиг. *једе, обедује (једући материјално се упропашћава).* – Сéди уз остáл, да се трéмо.

трéбе несвр. **1.** безл. *потребно је, нужно је.* – Трéбе да дадéте детé у шкóлу, а не да ви чýва óвце. – Трéбеше га избѝем, а овáк óтиде јáлав. **2.** *има потребу за чим.* – Квó ми трéбе, já си кýпим. – Трéбу ми пáре, брé.

трéбе кóла слáма изр. – "*Требе кола слама" да би се осмудиле длаке на стидном месту дечаку или девојчици.*

требéжина ж *земљиште са кога је искрчена шума и створена обрадива површина, крчевина*; упор. трша (2).

трéв м *случајност (да се нешто погоди, да се на кога наиђе и сл.).* – Несѝм сѝгуран, ѝдем на трéв.

трéви свр. *нађе, затекне*; упор. стреви (2). – Тревѝ га нáбозе дóм.

трéви се свр. **1.** *догоди се, деси се.* – Тревѝла се несрéјћа. **2.** *затекне се, нађе се ко коме при руци.* – Тревѝше се нéћи љýђе тýј, та ни помóгоше. **3.** *нађе се, има.* – Трéви се и по нéка пѝшкьва јáблка. **4.** *падне се у неки дан.* – Тýј гóдин се Свéти Илѝја трéви у тóрник.

трејћáк м **1.** *трогодац (о стоци).* – Бѝк трејћáк. **2.** *онај који има три рошчића (о јелену).* – Елéн трејћáк. **3.** *трећи пастир по рангу на бачији, погонич.*

трéјћи, -ћа, -ће (ћо) р. бр. *трећи.* – Трéјћото детé им мýшко.

трéјћи м *трећи играч у колу рачунајући од коловође.* – Прво ѝде кóловођа, па девóјћа, па трéјћи, па тѝг рéдом дрýђи куѝ се навáчају и на крáј ћéц.

Трéна ж *име.*

трендáвил м бот. *в. трндавил.*

тренѝ несвр. *веома је слан да прелази у горчину*; упор. трни. – Тренѝ ти варивóво од сóл.

трéнћа несвр. *пије алкохолна пића у великим количинама.* – Кýта се, па трéнћа. – Трéнћају до нéко дóба нóчи, па се јýтром не мóж издѝзају.

трéнћа се несвр. *опија се алкохолним пићима.* – Трéнћа се скóро свѝћи дѝн.

трењé с *гл. им. од тре (се).* – У трењé грснице.

трењћáње с *гл. им. од тренћа (се).*

трéпа несвр. **1.** *наизменице брзо затвара и отвара очи, трепће.* – Ако нéћи éдномьн трéпа, да знáеш да е љжóв. – Штó трéпаш сѝтно, мáјће ти га? **2.** *др-хти, трепери, светлуца.* – Млóго пóче да трéпа венéрат, да ли му, Бóже, нестањýе гáс.

трепетлѝка ж бот. *листопадно и до 35 т високо дрво глатке коре, листова на дугој дршци који и при најмањем поветарцу трепере, јасика, трепетљика* Populus tremula L.

трéпка несвр. *ситно трепће.* – Сѝтно трéпка, óчи кýта.

трéпка ж анат. *трепавица* cilia. – Осмудѝл си си и вéце и трéпће, књд си ишѝл да пýшиш иза плéвњу.

трéпне свр. *једном брзо затвори око.* в. дор да трепнеш.

тре́сак м *гром*. – Кљ уда́ри тре́сак у Гро́ват, оно́ озго́р са́мо сипу́ ка́мење. –. Бре́сав рацепи́л тре́сак. – Тре́сак га уби́л, да га уби́је (клетва). – Тре́сак (топ.).

тресѝна ж *шинско возило, најчешће на ручни погон, за превоз пружних радника, дресина*. – Несѣ́м си ни́кад вози́л на тресѝну, а Ми́ле Ди́ћин се вози́л.

тресѝра несвр. *пише адресу на писму, пакету и сл., адресира*. –Тресѝрај ми писмо́во, еве́ ти а́трес.

тресира́ње с *гл. им. од тресира.*

треска́ ж *ивер*. – Треска́ не па́да доле́ко оди дрво́. в. не мож му принесеш на треску.

тре́скавица ж бол. *дрхтавица, грозница.* – На попа́ грозни́ца, на попади́ју тре́скавица.

тресу́ ми се га́че. изр. ирон. *веома сам се уплашио.*

тре́товар м *бетониран или асфалтиран пут за пешаке с обе стране улице, мало уздигнут изнад коловоза, тротоар*. – Кљ и́деш у шко́лу иди́ по тре́товар и ва́рди се да те не́што не зга́зи.

Трећија́нци м *Бугари из југосточног дела Бугарске, из Тракије*. – Трећија́нци су на́јопасни у ра́тови, они́ не́мају ми́лос.

трећи́на ж *подушје које се, у неким селима Тимока, даје трећег дана по смрти.*

трећни́к м *в. трећак (3).*

тречи́ца ж *дем. од треска*. – Подглави́ под оста́л едну́ тречи́цу.

тречо́р м *в. трешчор*. – И́ма тречо́р колко́ си о́ч, дела́ли смо гре́де.

тречуља́к м *в. трешчуљак*. – Це́лу се зи́му гре́емо на тречуља́кав.

тре́шје с *воћњак трешања*. – Бо́р да ми је осе́чен од де́ла, / Не би ми се тре́шје белија́ло (н. п.).

трешти́ несвр. *в. трештије*. – Ова́ј си́јалица мло́го трешти́, и́ска да ту́римо по́малу.

трешти́је несвр. **1.** *јако сија, блешти*; упор. трешти. – Трешти́је ми сѣ́нце пра́во у́ очи. **2.** *светли, гори.* – У ва́рош це́лу но́ч трешти́ју си́јалице, а ми у сало́ се сапли́тамо по́ тавнин.

трештија́ње с *гл. им. од трештије*. – Не ви́дим те до́бро од ово́ј трештија́ње.

трешчо́р м *зб. од треска*.; упор. тречор. – Е́ј, бре́ га́здо, о́ч ли ти́ да прода́ваш ови́ја трешчо́р?

трешчуља́к м *зб. од треска*; упор. тречуљак. – Трешчуља́к се развѣ́кал по це́лу авли́ју.

тр̀жи несвр. рет. *в. тражи*. – Тр̀жи те Па́вол.

три́вељи м *в. трвељи*.

триво́њ м *велика ручна тестера за сечење балвана*; упор. трвоњ, шаран. – С триво́њ ре́жу двои́ца, едѣ́н та́м, едѣ́н ова́м, па тр̀кају.

Триву́нци м *дани од првог до петог фебруара, по старом календару. Празнују се од курјака.*

три́гори несвр. *гори јако, гори три пута јаче*.

три́девет бр. *двадесет седам*. – Чи́м вода́ у ре́ку про́јде три́девет ка́мена, мо́ж се пи́је.

три́ес бр. *тридесет.* – Три́ес ба́ћа на́дница.

три́јес бр. *тридесет.* – Три́јес дена́ у ме́сец.

три́јесе бр. *тридесет.* – Три́јесе ћи́ла мору́за.

три́клет, -а, -о *који је три пута проклет*. – Не́ да си про́клет, него да си три́клет, кѣ́в си.

три́лани прил. ирон. *никад*. – То́ј било́ три́лани.

трина́есе бр. *тринаест.* – Трина́есе пу́ти сам доо́ди́л.

трина́јесе бр. *тринаест*. – Трина́јесе

го́дин сам би́л слу́га.

трина́ра ж *лимена пећ која се ложи пиљевином, трином*. – Пр́вњу трина́ру сам виде́л код Ми́ле Васили́јића у До́љњу Ка́меницу.

три́ни несвр. *посипа трином, прља трином.* – Кљд кладе́ш трина́ру, немо́ј ми три́ниш по со́бу!

три́ш прил. *трипут*. – Два́ш ју, три́ш ју би́чем удари́ше.

тр́ка несвр. **1.** *трља, таре.* – Тр́кају ме панталóне, па сам се опруди́л. **2.** *притискајући гњечи (површе).* – Тр́ка лу́к у др́вену пани́цу да напра́и тр́каницу. **3.** *струже да прежеже, пресече.* – Тр́ка га с не́ћи ту́п бритво́љ.

тр́ка се несвр. *трља се, масира се.* – Тр́ка се с ређи́ју по бо́лно коле́но, да га ма́не и док се тр́ка о́н цу́гне по не́ћи пу́т.

тр́кало с *брисани простор, тркалиште*. – До́јде коло́ на тр́кало.

трка́ља несвр. **1.** *обара*. – Едно́ трка́ља ова́м, едно́ трка́ља она́м. – Воло́ви трка́љају копе́. **2.** фиг. *има љубавне односе.* – Са́мо и трка́ља, жене́те.

трка́ља се несвр. **1**. *не може да стоји усправно, пада.* – Тури́ га на равно́, да се не трка́ља. **2.** *ваља се.* – Пија́н, зато́ј се трка́ља. **3.** *обара се с ким.* – Ајде да се трка́љамо, да ви́димо куи́ е ппо́ јак. –

тркаља́ње с *гл. им. од трка́ља (се).* – Тркаља́ње по сла́му.

тр́каница ж *салата од парадајса, паприке и утрљаног прази лука (могуће су и друге комбинације)*; упор. тркано. – О́ч ли да напра́иш тр́каницу за ручѣ́к?

тр́кано с *в. трканица*. – Кљд не́ знам кво́ чу за е́дење, ја́ си пра́јнем тр́кано.

тр́клат, -а, -о *в. трклет*. – Тр́клато не́ко дети́ште.

тр́клет, -а, -о *који жив, чио, недоказан (о детету).* – Не́ ми́рно ко дру́га деца́, него тр́клето, да те Бо́г сачу́ва.

трко́ли свр. *обори, претури.* – Кљд те љепнем, ш те трко́лим.

трко́ли се свр. *претури се, падне.* – Ене́ га, они́ја се па́ тр́коли.

трла́ча ж *в. трлица*.

тр́лица ж **1.** *дрвена направа на којој се трли конопља или лан.* – Та́м по́десен са́мо тро́пају тр́лице у сало́, же́не тру́ гр́снице. **2.** фиг. *она која много прича, брбљивица.* – Ту́ј тр́лицу не мо́г ви́ше да слу́шам.

трља́виште с *простор на коме је изгажена (стрвена трава или жито).* – Дивје́ сви́ње напраи́ле трља́вишта по ечѣ́м.

трља́к м *тор за овце исплетен од прућа*. – На пла́дне не затва́рам о́вце у трља́к, него и замркти́м пода дрво́.

трља́ц м *в. обор (2).*

трља́чи несвр. **1.** *мучи се, некако саставља крај с крајем.* – Јо́ш не́како трља́чим, али те́шко и́де. **2.** *тешко хода вукући ноге.* – Трља́чи не́како по пу́тат.

трља́чич м *дем. од трљак.* – Припраи́мо уз коли́буту едѣ́н трља́чич.

трља́чење с *гл. им. од трљачи*.

трља́чиште с *место где је некада био трљак*. – Та́м д и́деш, иза Си́мино трља́чиште.

тр́мица ж. *в. трава трмица*.

тр́мка ж **1.** *купаста кошница исплетена од прућа, вршкара*. – И́мам са́мо се́дом тр́мће. **2.** *кошница, свеједно које врсте, заједница пчела.* – Тр́мће ми зиму́ју у Ли́тићев пото́к.

тр́мчица ж *дем. од трмка*. – Две́ тр́мчице бу́бе за едно домаћи́нство до́ста и́ доста.

тр́н м *крут израштај код биљака који боде.* в. и магареће трње.

трнаи́в, -а, -о *који је пун трња, трновит*. – Заже́ла се, заже́ла се њи́ва трнаи́ва, / По́боле се, по́боле се дево́јћа лењи́ва (н. п.).

трнакóп м рет. *в. трнокоп*.

трндáвил м бот. *листопадни грм из фам.* Rosaceae *правих грана, кривих бодљи, црвених цветова.*

тр̏не несвр. **1.** *грезне, понирући натапа (о води).* – Кьд навр̏чаш градúну, пýшти нéка водá тр̏не по редовúти, а не сáмо да прójýри. **2.** *од страха осећа језу и кочење, боји се, страхује.* – Тр̏немо за њи, да не изђúну.

трнéње с *гл. им. од трне и трни*. – Трнéње зýби ме живцúра.

трнú несвр. *в. трени*.

тр̏ни несвр. *ограђује неки простор трњем, затвара неки пролаз трњем.*

трнúнће ж мн. бот. *листопадни грм висок 1 до 4 m, са веома густим трновитим гранама и снежно белим цветовима и плодом црноплаве коштунице* Prunus spinosa L.

Трнóвац м *село у општини Књажевац*.

трнóвачћи, -чка, -чко *који припада Трновцу, који се односи на Трновац*.

Трнóвчанин м *становник Трновца, онај који је пореклом из Трновца*.

Трнóвчанка ж *становница Трновца, она која је пореклом из Трновца*.

трнокóп м *пољопривредна алатка будак*; упор. трнакоп. – Истрсúчу тр̏ње сьс трнокóп.

тр̏норез м *кукасто сечиво на дугачкој дршци за сечење трња*. – Стó динáра ми трáжи Цúганин, да ми напрáи тр̏норез.

трнчьк м *дем. од трн (жбун и бодља).* – Ишлó детé бóсо, па се убóло на трнчьк. – Узнú трнчьк, па затрнú онýј прóлуку.

трњúште с *пеј. од трње*. – Да се онój трњúште потпáли, да изгори, па после чепарúти да истр̏симо и да тýј посáдимо лóзје.

тробозáн м **1.** *ограда на дивани, перде*. – Пáзи да не пáднеш преко тробозáн. **2.** *уздигнути део трема тзв. кревет.*

тробóнење с *гл. им. од тробони*. – Дóста тóј тробóнење!

тробóни несвр. *много прича, брбља.* – Бáба Ристóсија цéл дьн нéкво тробóни.

тробр̏тка ж *поњава од три поле, од три ширине брда.*

тровáљћа ж *тровачица*. – Љýбица, тровáљћа отрувáла си мýжа, па лежáла у áпсу, а сьг добúва из óпштину пóтпару ко сиротúња, а и Црвéни кр̏с е дáва такво́, онакво́, а онúја куú несý убúли нúкуга и несý ишлú у áпсу не добúвају нúшта.

тровéње с *гл. им. од трови (се).*

трóви несвр. *губи, губи што непажњом*. – Ако трóви óвце, тьг нé за овчарá.

трóви пáмет изр. *заборавља, губи концентрацију*. – Дóјде врéме кьд човéк пóчне да трóви пáмет, да нé зна нúшта.

трóви се несвр. **1.** *губи се, нестаје.* – Гдé се трóвиш кьд трéбе да ручýемо? – Трóви ли се слúка на вáш телевизор? **2.** *губи памћење.* – Дéда почéл та се трóви, нéћи пýт ни ни не познáва.

трóгало *реч у бројаници*: *једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клебец, у бабину пећ.*

троéње с *гл. им. од троји*.

троúчка м *дем. од тројица, троје*. – Úду њú троúчка зáедно у шкóлу.

трóја ж *в. трошина*. – Збúрај трóје, немój да и стр̏виш пóзам.

тројáнац м *једно народно коло*.

тројáни свр./несвр. *донесе на свет или доноси на свет три младунца (обично о кози).* – Цúца и овýј гóдин тројанúла. – По нéка козá свáку гóдин тројáни.

тројáнка ж **1.** *три плода на три спојене петељке.* – Кьд прáимо весло́ мú

бе́ремо цре́шње са́мо двоја́њће и троја́њће. **2.** *троструко упредена нит.*

троја́нчица ж **1.** *дем. од тројанка (1).* – Цре́шње двоја́нчице и троја́нчице закачу́емо на у́ши ко менђу́ше. **2.** *бела сукња са по три реда разнобојних пруга, наизменично.*

тро́ји несвр. *туче некога тако жестоко да овај губи глас плачући.* – Тро́ји га од бо́ј.

Тро́јца ж п. п. *Духови, Света Тројица*. – Зове́мо ви да до́јдете код на́с на Тро́јцу.

тро́љав, -а, -о *који се мрви, сипкав*. – У са́де вре́ме не испа́да ми ле́б ко тре́бе, а се ола́ди, ста́не тро́љав.

тро́мша м *онај који је тром, који је лен*. – Тро́мша, тро́мави.

тро́нка ж *мрвица, трун*. – Не́мам ни тро́нку бра́шно.

троно́шка ж *мала столица на три крака*. – Књ се́днем на троно́шку, тѣ́г зна́м да сам се одмори́л.

троно́шчица ж *дем. од троношка.*

тро́нта несвр. *облачи кога у више комада одеће.* – Не тро́нтај дете́то то́лко, це узно́ји, па це разболи́.

тро́нта се несвр. *облачи се топло, облачи доста одеће на себе.* – Тро́нташ се, ко да ч да зиму́еш у́ планинат.

тронта́ње с *гл. им. од тронта (се).* – Да ти не бу́де же́га од то́лко тронта́ње?

тро́п оном. *узвик за опонашање звука који се чује кад нешто лупне.* – Скр́ц вра́та, тро́п столи́ца.

тро́па несвр. **1.** *лупа, тандрче.* – Це́лу но́ч не́кво тро́па по това́н. **2.** *снажно уда-рајући сечивом сече на крупне комаде (најчешће о месу, костима и др.).* – Тро́па ме́со за у замрзива́ч. **3.** *говори којешта и много.* – Ћу́ти, не тро́пај.

тро́пало с *онај који много прича, блебетало, брбљивац*. – То́ј тро́пало књ по́чне да тро́па н у́ме да ста́не.

тропа́ње с *гл. им од тропа*. – Кво́ е то́ј то́лко тропа́ње?

тро́пне свр. **1.** *лупне, тандркне.* – Томѝн сведе́м о́чи, оно́ не́кво тро́пне. **2.** *удари кога неким предметом.* – Тро́пнул га по́ главу, па му ју расцьвте́л. **3.** *сасече на крупне комаде (о месу, костима и сл.).* – Тро́пни ми га, ма́јсторе, на дветри́ ме́сти. **4.** *рекне нешто што није требало рећи.* – Бо́ље си ћу́ти, немо́ј да тро́пнеш не́што без ве́зу.

тро́сак м *трескање, тресак*. – Чу́е се не́ћи тро́сак из њи́ну ку́ћу.

тро́ска несвр. **1.** *лупа, треска.* – Не тро́скај с ти́ја су́дови то́лко. **2.** *баца љутито, разбија.* – Тро́ска тањи́ри о́сам. **3.** *грди, гунђа, говори без престанка.* – А́јд, не тро́скај ви́ше.

троскали́ја ж *олупина, крнтија*. – Дали́ на ђа́ци не аутобу́с, него не́ку троскали́ју да и во́зи на иску́рзију.

троска́ње с *гл. им. од троска*.

тро́скот м бот. *једногодишња биљка из фам.* Polygonaceae *стабљике дуге до 60 ст, полегле по земљи. Т. је коров врло скромних захтева, расте тамо где друге биљке не могу* Polygonum aviculare L.

тро́тован, -вна, вно *који је ошамућен*. – И́де ко тро́тован.

троце́вка ж фиг. *жена лаког морала.* – Била́ една́ па ју ока́ли Жи́вка Троце́вка.

трошѐ́ње с *гл. им. од троши*. – Трошѐ́ње па́ре без по́требу.

тро́ши несвр. **1.** *разбија, ломи.* – Књ се напи́је, кво́ дова́не то́ј тро́ши. **2.** *круни кукуруз.* – Де́да у а́нбар тро́ши ко́рење. **3.** *ствара мрве док једе, мрви.* – Примькни́ се уз оста́л, да не тро́шиш по́зам. **4.** *издаје новац, чини издатке.* – Мло́го, си́не, тро́шиш па́ре.

трошѝна ж *мрва, мрва хлеба*; упор. троја, тронка. – Трошѝне из цеди́ло да́ј на кокошће.

трошѝнка ж **1.** *дем. од трошина*. –

Залетéла ми трошúнка. **2.** *најситнији део неке материје.* – Трéбе да се вóди рачýн од свáку трошúнку.

трóшка ж *в. трошинка*. – Приметú трóшћете. – Нéма вúше ни трóшка мáз у кáнтуну.

трпéње с *гл. им. од трпи.* – Големó трпéње.

трпú несвр. **1.** *ћутке подноси болове.* – Онó ме болú, já трпúм. **2.** *подноси непријатне ситуације.* – Óн ме брýка, já трпúм, ел ако би се гласúл, мóж да би ме jóш и избúл. – Свú трпý. **3.** *(обично одрично) подноси кога (непожељног) .* – Не мóг га вúше трпúм.

тр̏пне[1] свр. **1.** *стави неки терет на што, баци неки терет на што.* – Тр̏пну на кључéто еднý врéчу жúто. **2.** *обавеже кога на што, наметне коме какву обавезу без воље онога коме се та обавеза намеће.* – Тр̏пнул ми дéцу, já да му и чýвам, а óн ошúл пó свет.

тр̏пне[2] свр. **1.** *сачека, притрпи.* – Чу те тр̏пнем jóш нéћи дѝн, али до Велúгден пáре мóра да ми вр̏неш. – Да óче ћúшата да тр̏пне док не прибéремо сéно. **2.** *престане да боли неко време.* – Мешúна ме тр̏пну еднó двá сáта, па пá пóче да ме болú.

тр̏пне се[1] свр. **1.** *легне на некога, наслони се свом тежином на некога.* – Де се, брé, помькнú, штó си се тр̏пнул на мéн. **2.** *падне некоме на терет.* – Тр̏пнули ми се на шúју и свéкар и свекр̏ва. **3.** *стане прогонити кога.* – Кьд се já нéкоме тр̏пнем, тúја е готóв.

тр̏пне се[2] свр. *притрпи се, сачека.* – Тр̏пни се нéћи дѝн, свé ци бýде ко трéбе.

тр̏си несвр. **1.** *будаком чисти њиву од трња и корова.* – Úдемо да тр̏симо облóжину у Павунúчино, óчемо овýј гóдин да посéемо овьс. **2.** *крчи шуму ради ства-рања обрадиве земље.* – "Да тр̏симо áлогуну"? "Не дооди у óбзир".

тр̏си се несвр. *ломата се радећи неки тежак а неуносан посао.* – Нéче нúкуј вúше да се тр̏си по овéј чýће и ýрвине.

тр̏сиште с *в. трша (2).*

тр̏т узв. *којим се опонаша звук праскаво испуштеног стомачног гаса*. в. кашљу трт.

тр̏тав, -а, -о **1.** *који има избачен задњи део тела, тртаст.* – Свé цр̏нћиње дóјду нéкако тртáве. **2.** *који је нејасан, сумњив.* – Штó се вáчаш у тр̏таву рáботу? **3.** *који је јако велики, неизмерно велики.* – Нáшјат дерéктур úма тр̏таву плáту, а мú, нéк си ебé мáтер.

тр̏тење с *гл. им. од трти (се).* – Бýди мúран да не бýде тртéње.

тр̏ти несвр. **1.** *истура задњицу.* – Кьд сáдиш градúну, ел кьд жњéш, тéл, нетéл, мóра да тр̏тиш дýпе. **2.** *не успева да постигне оно што покушава да оствари, мучи се.* – Цéл дѝн тр̏ти дýпе окол онúја кáмен и не мóж га помькне. **3.** *жестоко туче некога.* – Тр̏ти га од бóј. **4.** *побеђује некога у некој игри.* – Тр̏тим и па и растýрам на кáрте, а и на дóмине и тр̏тим. **5.** *нагиње суд са пићем да би пио, често пије.* – Чéсто тр̏тиш балóнат.

тр̏ти се несвр. **1.** *сагињући се истура задњицу.* – Óн е тóлко пóслушан, да се сáм тр̏ти кьд баштá рекнé да га изудáра. **2.** *безуспешно се упиње да нешто учини.* – Решúл сам да орéјав извáдим úзазам и евé цéл дѝн се тр̏тим и нúшта несьм напраúл. **3.** *прави се важан.* – Штó се тр̏тиш, кьд се знáе куú си? **4.** *меша се у туђи посао.* – Не тртú се тáм гдé ти нé мéсто? **5.** *љути се, дури се.* – Немóј се тр̏тиш забађáв.

тр̏тка несвр. и уч. **1**. у дем. значњеу *сваки час прди*. – Накýса се васýљ, па сáмо тр̏тка. **2.** *мрмљајући замера, закера.* – Престанú, немóј вúше да ми тр̏ткаш.

тр̏тка ж **1.** *лопатаста кићанка од вунице (обично на врху дечије плетене капе и др.).* – На вр̏ кáпу úма тр̏тку. – Са

стране́, пот коле́но, на чера́пе и́ма по две́ тр̏тће. **2.** *дем. од тртица (код живине).*

тртка́ње с *гл. им. од тртка.* – Тртка́ње од васу́љ.

тр̏тоњак у дем. значењу *прдеж.* – Ал ти смрди́ тр̏тоњакат!

трт̏кало с **1.** *моторна бицикла.* – Када́ си купи́л то́ј трт̏кало? **2.** *онај који много прича и приговара.* – Ко мо́ж да слу́шаш то́ј трт̏кало?

трт̏калце с *дем. од тртркало (1).* – На ра́боту ото́ди с едно́ трт̏калце.

тртрча́ње и **тртрка́ње** с *гл. им. од тртрче.*

трт̏рче несвр. **1.** *ради мотор уз свој карактеристичан звук.* – Мло́го ја́ко трт̏рче то́ј твое́ трт̏кало. **2.** *много прича, гунђа, приговара.* – Не трт̏рчи ви́ше, чу те ћи́днем.

тр̏тчица ж *дем. од тртка (1).* – На ка́пу и́ма две́ тр̏тчице.

трубе́ње с *гл. им. од труби.* – Трубе́ње с тру́бицу на бици́клу.

тру́би несвр. **1.** *плаче на сав глас, с намером да сви чују.* – Што́ ли сѣг па тру́би она́ј за́млата? **2.** *гласно грди кога, прекорева.* – Ако не урабо́тим ко ми е рекѣл, и́ма по́сле да ми тру́би.

тр̏убне свр. **1.** *свирне трубом, да знак трубом, затруби.* – Тру́бни му, да га не зга́зиш. – Кьд сти́гнеш ти́ ми тру́бни. **2.** *одједном заплаче на сав глас.* – Ти́ће си тру́бну, па рова́, рова́ до не́ћи зама́н. **3.** *викне гласно колко га грло послужи.* – Кьд тру́бне по ње́г, они́ја се уко́па.

тру́д м *врста печурке од које се прави лако запаљива маса која се укреше искром из кремена.*

тру́ди несвр. *притискајући озлеђује, нагњављује телесно ткиво или повређује стару повреду.* – Немо́ј да си тру́диш ногу́ту, ако ти ци́пилата не томѣ́н.

трујáч м *онај који трује, тровач.*

тру́лав, -а, -о *који је труо, гњио.* – Се́до на едну́ тру́лаву гра́њу, да се одмо́рим ма́лко, кьд ти се она́ о́чепи, ја́ па́до и уби́ се.

трулаве́е несвр. *трули, распада се*; упор. трулее. – Ја́блће поче́ле да трулаве́у, тре́бе да се повр̏љају.

трулеа́ње с *гл. им. од трулее*

труледи́на ж *в. трулеѝина.* – Кво́ го́д ту́рим у у́ста, ко да еде́м труледи́ну.

труле́е несвр. *в. трулавее.* – Та́м у Ба́јчину др̏ва труле́у, а ми́ се овде́ мр̏знемо.

трулежа́к м *в. трулеѝина.* – Трулежа́кав не́че да гори́, него са́мо чу́ри.

трулеѝи́на ж *оно што је труло, трулеж*; упор. труледина, трулежак. – С трулеѝи́ну се о́гањ не заклаѝу́е, с њу́ мо́ж са́мо да потпушу́еш на че́ле.

тру́љав, -а, -о *који се труни, рони, који је сипкав*; упор. труњав (1). – Чим се ле́б осу́ши о́н ста́не тру́љав.

тру́њав, -а, -о **1.** *в. труљав.* **2.** *који је посут труњем.* – Заште́ е млеко́то то́лко тру́њаво́, ел неси́ мо́гал ма́лко да отру́саш о́паш на овцу́ту?

тру́п м **1.** *балван, пањ.* – Га́зда Ђо́ка и ма́јстор Ви́лип це́л дѣ́н ко́лају тру́пови на ре́зницу. **2.** фиг. *онај који је дебео.* – Расчовечи́л се, па се напраил на тру́п, колко́ е дебе́л.

тру́па несвр. **1.** *удара ногама о тло.* – О́па, тру́па, драга́не, / Потко́ви́ ми мага́ре (н. п.). – Не тру́пај, живци́раш ме. **2.** *отре-са снег са ногу ударајући ногама о тле.* – Тру́пајте сне́г пред вра́та, немо́ј ми га уно́сите у со́бу. **3.** *пада крупан и густ снег.* – Два́ дена́ како́ тру́па, и́ма да натру́па до ча́ндију.

трупѣ́к м **1.** *дем. од труп (1).* – Да́ј ми трупѣ́кьт, да се́днем на ње́г. **2.** *дебељушкасто младо створење.* – Кьд се ро́ди бе́ше ко трупѣ́к.

тру́пољ̏ћа ж *једно старинско народно*

коло.

трупа́ње с *гл. им. од трупа*. – Трупа́ње у но́ве си́пиле.

трупѝц м грн. *расквашена и пречишћена земља спакована у калупе која ће се употребити за израду судова*.

тру́пачице прил. *в. утрупачице*. – Ако си те́жак, тру́пачице ма́лко мо́ж да ри́пнеш.

трупачѣ́и прил. *в. утрупачице*. – Трупачѣ́и чу те си́гурно надри́пим.

трупељáс, -та, -то *који је ваљкастог облика, који је дебео*; упор. трупењас. – Трупељáс ко пра́се.

трупењáс, -та, -то *в. трупељас*. – Ди́ка е трупењáс човѐк, и́ма га преко сто́ ѣ́ила.

трупе́ње с *гл. им. од трупи*. – Зеле́нко и́ма се́но за трупе́ње.

тру́пи несвр. **1.** *реже тестером попреко*. – Дњѝс и́ма да тру́пимо тру́пје. **2.** *коњ једе сено па се гласно чује како жваће*. – Сѝг тру́пи се́но, а по́сле че да дре́ме на празна́ ја́сла. **3.** фиг. *једе са великим апетитом*. – Момчи́л тру́пи све́ кво́ му се донесе́, не пра́и пита́ње.

трупи́на ж *ауг. од труп*. – Мо́ра да о́камо љу́ђе, да натова́римо трупи́нуву. – То́ј не́ човѐк, то́ј трупи́на.

тру́пичѣе прил. *в. утрупачице*. – А́јде да ри́памо тру́пичѣе, да ви́димо ку́ј че по́долек да ри́пне.

тру́пка несвр. *удара лагано и ситно ногом о тло*. – Чим засви́ре ба́нде, о́н ва́не да тру́пка с но́гу.

тру́пка ж *име веселој и разигра̑ној овци*.

трупка́ње с *гл. им. од трупка*.

трупле́ с *дем. од труп (1)*. – Ово́ј трупле́ добро́ да си на ње́г кљу́цамо ли́сковаче.

тру́пне свр. **1.** *удари ногом о тло*. – Књд де́да тру́пне, сви́ се уми́ре. **2.** *уђе нагло и неочекивано, бане*. – Ти́ѣе тру́пнуше у не́ко до́ба у со́бу. **3.** *падне велики снег*. – Ньчѝс тру́пнул сне́г, и́ма по́ла ме́тар.

тру́са несвр. **1.** *тресући дрво обара плодове* . – Тру́са кру́шѣе. **2.** *в. друса (1)*. **3.** фиг. *обавља полни чин*. – Тру́са ја ко ме́чка дре́н.

трусáње с *гл. им. од труса*.

тру́сне свр. **1.** *дрмне, затресе*. – Са́мо ја тру́сну едьнпу́т и сли́вете попада́ше. **2.** *тресне колико је дуг, падне*. – Тру́сну, па се све́ разби́. **3.** *удари о земљу кога или шта*. – Немо́ј те тру́снем о́сам. – Тру́сни пред сви́ње едну́ ти́кву. **4.** *стави отсечно пред кога (у експрес. изражавању)*. – Е́ј, ѣе́лер, тру́сни овде́ едно́ ѣ́ило пече́но ме́со. **5.** *испије чашу у једном гутљају*. – Тру́сну едну́, па јо́ш едну́, па ре́че да не́че ви́ше.

тру́сне се свр. **1.** *удари се о земљу*. – Од му́ку се тру́сну о́сам. **2.** *баци се на лежај или на неко друго место где ће леѓи*. – До́јде од ра́боту, тру́сне се на о́дар и спи́ до вече́ру.

тру́тне свр. *в. тручне*.

тру́тне се свр. *в. тручне се*.

тру́чка несвр. **1.** *обара на земљу*. – Каса́пин са́мо тру́чка пра́сци. **2.** фиг. *има љубавне односе*. – Са́мо тру́чка же́нштине.

тру́чка се несвр. **1.** *удара се о земљу*. – Тр́учка се од боле́ж. **2.** *прућака се*. – Ри́бу књд уло́виш она́ се едно́ вре́ме тру́чка, па се по́сле уѣути́.

тручка́ње с *гл. им. од тручка (се)*.

тру́чне свр. *удари о земљу (претежно о живом створу)*; упор. трутне. – Немо́ј да те сѝг тру́чнем о́сам.

тру́чне се свр. **1.** *удари се о земљу*; упор. трутне се. – Дошло́ ми да се тру́чнем о́сам. **2.** *мрдне, мрдне последњи пут*. – Тр́учну се јо́ш едѝн пу́т и за́врши.

трчéечи прил. сад. *трчећи*. – Душа́ ми испа́де трчéечи.

трчечѣ́и прил. *трчећи*. – Д и́деш и да

се вр́неш трчечћи́, че ти тре́бу петна́јес мину́та.

трчко́рење с *гл. им. од трчкори*.

тр́чкори несвр. *трчкара*. – Тр́чкори окол ње́га.

тр́чом прил. *трком, трчећи*. – Тр́чом трчи́ неве́стица.

трчомо́ча ж *неозбиљна особа, недосед, јебиветар*. – Ми́ле Трчомо́ча.

тр́ша ж **1.** *крчење шуме*. – Гла́дан ко да е би́л у тр́шу. **2.** *обрадиво земљиште створено крчењем шуме*; упор. трсиште, тршак, тршевина. – На ову́ј тр́шу че да поса́димо конпи́р, и́ма се ро́ди ко лу́д.

трша́к м *в. трша (2)*.

трше́вина ж *в. трша (2)*.

тр́шење с *гл. им. од трси*.

ту́ *узв. за изражавање незадовољства, огорчења и сл*. – Ту́, бре́, кьв си, не́ч да помо́гнеш на чове́ка кьд е у невољу.

ту́берколо́за ж бол. *туберкулоза, сушица*; упор. тоберколоза. – Од туберколо́зу ода́вна не́ има́ло ле́к.

туберколо́зан, -зна, -зно *који болује од туберкулозе*. – Њи́но дете́ било́ туберколо́зно.

ту́ва несвр. *тумара, претражује*. – Са́мо ту́ва, а кьд га пи́таш кво́ тра́жи о́н са́мо ћути́ и па́к ту́ва.

тува́ње с *гл. им. од тува*. – До́ста е било́ тува́ње по по́друми и по товање́!

ту́гла ж *цигла*. – У Ра́ву и́ма ту́гле јо́ш из ри́мско до́бо, а и у Бара́ницу се на́оде такве́ ту́гле.

тугува́ње с *гл. им . од тугуе*.

тугу́е несвр. *обузет је тугом, жалошћу*. – Тугу́е си за ма́тер.

туде́ прил. *ту, туда*; упор. тудек, тудека, тудекај. – Туде́ ле́тем и́ма печу́рће, сьг не́ма, јо́ш ра́но.

туде́к прил. *в. туде*. – Прође́ туде́к, па ч да сти́гнеш пра́во код ње́г.

туде́ка прил. *в. туде*. – Туде́ка су прошли́, они́ја двои́ца.

туде́кај прил. *в. туде*. – Туде́кај не́где тре́бе да е меѓа́та, али ку́ј ти га бьш зна́е где́ е.

Ту́дорица ж **1.** *Чисти понедељак, први дан ускршњег поста*. **2.** *прва седмица ускршњег поста*. – То́ј чемо та́м преко Ту́дорицу, ал пр́во да ви́димо ко́ чемо га.

ту́доричење с *гл. им. од тудоричи*.

ту́доричи несвр. **1.** *не једе ништа целог дана на Чисти понедељак*. – Дьнь́с сам тудоричи́ла и це́л дь́н пра́ла. **2.** *не једе него прескаче оброке (од сиротиње)*. – Че́сто ту́доричим.

Ту́доров понеде́лник м *в. Тудорица (1)*.

ту́жан ко́рен м бот. *врло распрострањена биљка из фам.* Polypodiaceae. *Расте по шумама, стенама, пањевима. Развија подземне и надземне ризоме, слатка папрат* Polypodium vulgáre L.

туже́ва несвр. *подноси тужбу судским органима против некога*. – Гво́зден туже́ва сви́ ре́дом, куи́ прео́де преко њиго́во.

туже́ва се несвр. *подноси тужбу судским органима против онога ко је њега тужио*. – Туже́вају се ве́ч две́ го́дин.

тужева́ње с *гл. им. од тужева (се)*.

тужнина́ ж **1.** *туга*. – Савлада́ла ју тужнина́ за мужа́тога. **2.** *мучнина*. – Тужнина́ ми у меши́ну.

тужња́в, -а, -о *који погодује тузи и болести*. –Тужња́во ле́то, болња́во, / Све́ су дево́јће лежа́ле (н. п.).

тужња́к цве́јће с бот. *вишегодишња биљка из фам.* Dycotiledones *лопатастих цветова, жуте боје* Trollius europaeus L.

ту́ј прил. **1.** *за место: на том месту, на то место*. – Ре́кал по́п да че ту́ј да sи́дају цр́кву. – Дојде́те код на́с

књд несмо́ ту́ј. **2.** *за време: у том тренутку, тада.* – Ту́ј ја́ поди́гнем панталóне и ва́нем да бежи́м проз момурузи́. **3.** *за узрок: зато, стога.* – Попóви несу́ ту́ј да проклѝњају, веч да благоси́љају. **4.** *у том случају.* – Ту́ј ви́ше бо́ј не пома́га. **5.** *близу (при одређивању тачности нечега).* – Ту́ј е не́где, окол два́јес ћи́ла.

ту́ј е изр. *који се чује када на пијаци мере што на кантару са ћулетом, па су матори или из других разлога не виде цртицу на којој се зауставило ћуле, него га стисну рекавши: "туј е", а после гледају колико је.*

ту́ка несвр. *пујда псе.* – Ста́лно ту́ка псе́ту на на́с и на на́шу де́цу.

ту́ка прил. рет. *ту.* – Ту́ка не́ма ни́кој, сви́ ошли́ на копа́ње.

тука́ње с *гл. им. од тука.*

ту́кац прил. рет. *ту.* – Ту́кац да седи́ш и да не мр̏даш.

ту́кне свр. *напујда пса на кога.* – Ту́кну ку́че на ме́н, а оно́ књд ли си ме ју́рну и да не бе́оше ту́ј не́ћи ка́мење, не́ знам ко́ би било́.

ту́кне се свр. *хитро оде негде, муне се.* – Док ми постова́мо о́н се ту́кну и доне́се ређи́ју.

ту́лац м *метални, ваљкасти, шупљи део набијен у главчину точка запрежних кола који се окреће на осовини.*

тулбе́ње с *гл. им. од тулби (се).*

ту́лбес, -та, -то *који је испупчен.* – Ете́ та́м где́то ту́лбестото, та́м њего́ва њи́ва.

ту́лби несвр. упор. тумби. **1.** *вади унутрашњу садржину нечега.* – Узе́ да ту́лбим ти́кве за семе́то, до́бро га пла́чају. **2.** *кида омот да би из њега изашла садржина.* – Зајна́т ту́лби они́ја ца́кови да се раси́пе жи́то из њи́, идијо́т. **3.** *прави клобук, надиже што.* – Ја́ му пра́им шо́пур на шаши́рат, а о́н га оздо́л с песни́цу ту́лби, вели́ во́ли да му бу́де ту́лбес.

ту́лби се несвр. упор. тумби се. **1.** *кида се омот и из њега испада садржина.* – До́љњи ца́кови се поче́ли ту́лбе и стр̏ви се пшени́ца. **2.** *надиже се, надима се, прави се клобук.* – Онде́ се ту́лби земља́, мо́ра пога́нци да оздо́л пра́е гње́здало.

туле́јћа ж **1.** *в. кутлица.* **2.** *капица на писаљки.*

туле́јчица ж **1.** *дем. од тулејћа.* **2.** *чаша за вино.* – Дњѝс ми до́ста една́ туле́јчица вино́.

ту́лица ж бот. *једногодишња, ређе двогодишња биљка из фам.* Rubiaceae *висока 40 до 150 ст. Стабљика је танка, четвртаста, полегљива. И стабло и листови су покривени длачицама окренутим на доле, помоћу којих се биљка хвата за друге биљке или предмете, прилепача* Galium aparine L.

тулу́зина ж *в. толузина.*

тулу́мба ж *буренце на револверу у коме стоје меци.*

тулумба́р м *револвер са буренцетом (тулумбом).* – Мо́ј баштá е има́л левове́р тулумба́р, с беле́ кори́це.

ту́м оном. *узвик за опонашање звука који настаје кад опали пушка*; упор. дум.

Ту́мба ж **1.** *брдо код Калне.* **2.** *брдо између Радичевца и Новог Корита.*

ту́мба – лу́мба изр. **1.** *бију бубњеви.* **2.** *туку некога (дете).* – Че ти бу́де ту́мба – лу́мба.

тумба́к м *желудац, шкембе (код животиња).* – Да опе́ремо са́мо тумба́к и цре́ва и гото́ви смо.

тумба́р м *омање брдо, могила.* – Ни́кој не́ зна да л не́кво и́ма под они́ја тумба́р.

Тумба́р м *брдо у атару Доње Каменице.*

ту́мби несвр. *в. тулби.*

ту́мби се несвр. *в. тулби се.*

туметлѝк м *последица болести, мана,*

ожиљак. – И́мам си ја́ ти́ја туметљ́к, не́ ме сѣ́г заболе́ло пр́вњи пу́т.

тумру́к м **1.** *дрвена справа којом се спутавају ноге затвореника.* **2.** *мрачна просторија.*

ту́нтав, -а, -о *који је натмурен, намргођен*. – О́н ста́лно ту́нтав, ни́кад не́ насме́јан, ни́ти е ве́сал.

тунте́ње с *гл. им. од тунти (се).*

ту́нти несвр. *мргоди се, гледа набраних обрва*. – Колко́ е мѣ́нечко дете́ а ве́ч ту́нти.

ту́нти се несвр. *мргоди се, облачи се (о времену).* – По ручѣ́к по́че да се ту́нти од Лу́ковсћи де́л и до́ кночи у́дари ћи́ша.

тињу́з м *неспособан, несналажљив човек*.

ту́п ко црта́к изр. *веома глуп*.

ту́па несвр. **1.** *лупа, потмуло удара, бубња.* – Кво́ то́ј ту́па у по́друм? – Мила́н Разу́миш ту́па с др́вену но́гу. – То́за, тупанци́ја ту́па у тупа́н. **2.** *куца, бије, пулсира.* – А, срче́нцето му ту́па, ту́па, ту́па. **3.** *туче кога.* – Ту́па га ко тупана́. **4.** *иде тамо и овамо у ограниченом простору.* – Це́л дѣ́н ту́пам по и́жу и све́ се сту́пам.

ту́па се несвр. *удара се, буса се*. – Напи́је се, па се ту́па у́ груди и ду́ма: "То́ј су гру́ди где́ се́ру љу́ди".

тупа́н м **1.** *бубањ*. – Га́јде и тупа́н, це́ла му́зика. **2.** *онај који је умно ограничен, глупак.* – Немо́ј, бре́, да си то́љћи тупа́н. в. ко прут уз тупан.

тупана́с, -та, -то *који је дежмекаст, дебео*. – Девојчи́штето ес да е добро́, ал, бра́те, тупана́сто.

тупнчѣ́к м *дем. од тупан (1).* – Ме́н де́да кљд лу́пка с ша́ку по грби́ну ду́ма: "Де́дин, де́дин тупнчѣ́к".

тупанци́ја м *бубњар*.

тупа́ње с *гл. им. од тупа (се).*

тупѣ́ц м *тупи нож*.

ту́пација м *онај који је незгодан, који се свему противи, који је тврдоглав*.

ту́пка несвр. **1.** *лупка, тапше кога.* – Ни́шта ти не пома́га што га ту́пкаш по грби́ну. **2.** *ситно и лагано удара ногама о тло.* – Ту́пка с но́ђе од зиму́.

тупка́ње с *гл. им. од тупка (се).* – Тупка́ње по меши́нку.

ту́пне свр. **1.** *лупне.* – Ту́пну не́кво у голе́му со́бу. **2.** *удари кога.* – Ту́пну га с тилу́ђе у чало́. **3.** *потапше.* – Ту́пнем га с ша́ку по грби́ну и рекне́м му да се не сећира́. **4.** *падне уз потмули звук.* – Са́мо чу́мо ту́пну не́кво од това́н. **5.** *дође изненада, бане.* – Ти́ће ту́пну у со́бу, у ни́какв зама́н.

тупогла́вес, -та, -то *који је неинтелигентан, ограничен, глуп*. – Они́ су ско́ро сви́ такви́ тупогла́вести, мо́ра им објашњу́еш по не́колко пу́т на́јпросту ства́р.

ту́ра несвр. **1.** *ставља, меће на што или у што.* – Це́лу но́ч ту́рам др́ва у кубе́ и па́к ми зима́. **2.** *даје стоци да једе.* – Ел тура́ на сто́куту? **3.** *припрема зимницу.* – Вре́ме е да се тура́ зе́ље? **4.** *поставља сто за обед*. – Ту́рај, па да ручу́емо. **5.** *поставља разбој ради ткања.* – Ту́рам такво́ ма́лко за крпа́ре.

ту́ра гла́ву на дуба́р изр. *излаже се смртној опасности без потребе*.

ту́ра оглу́сци изр. *не хаје за оно што му се говори, прави се да нечује оно што му се говори.*

ту́ра у у́ста изр. *једе*. – Тура́ л не́кво у у́ста одо́цутра?

ту́ра у́зам изр. *сеје, сади*. – Да́ј да га ми́ ту́римо у́зам, по́сле е бо́жја бри́га.

тура́ње с *гл. им. од тура*. – Тура́ње зе́ље у ка́цу, окол Гми́тровдан.

ту́ри свр. **1.** *стави, метне у нешто или на нешто.* – Ту́ри ру́ђе у па́зуђе. – Тури́ га та́м на оста́л! **2.** *да стоци да једе.* – Тури́ се́но на кра́ве! **3.** *стави неко поврће за зимницу.* – Ми́ турши́ју ту́рамо у́ есен, кљд че ђа́ци да по́јду у чко́лу. **4.** *постави за обед.* – Тури́ та́м кво́ и́ма, па

да е́днемо. **5.** *постави разбој ради ткања.* – Не́ турѝла ткање́ ко́ е дошла́ код њѝ.

ту́ри ду́пе на паза́р изр. **1.** *истрти задњицу ради скретања пажње супротном полу (о жени).* **2.** *ода се неверству и љубавним пороцима (о жени).*

ту́ри ката́нац на у́ста изр. *забрани некоме да говори.*

ту́ри коно́пче на́ гушу изр. *обеси се.*

ту́ри на ра́буж изр. *упише још један љубавни успех.*

турка́ја ж бот. *в.* *печенка* Cucurbita pepo L.

турло́ с *узвитлана прашина*. – Кљд она́ мете́ авлѝју, ди́гне се турло́ до не́бо.

ту́рма ж *велико стадо оваца*.

ту́рне свр. **1.** *стави нешто мало.* – Ту́рну ми у то́рбу, кво́ и́ма да ми ту́рну, и пра́чају ме с о́вце. **2.** *хитрим покретом стави.* – Ту́рну ми па́ре у це́п. **3.** *да понекад и помало што коме или чему.* – Ту́рни на кра́вете, с вре́ме, на вре́ме ма́лко мому́риште. **4.** *поједе мало нечега.* – Ту́рну десетѝну за́лога и то́ј ми е до ручѣ́к.

ту́рне се свр. *наврге се на кога.* – Коме́ се о́н ту́рне на шѝју, те́шко си га на то́га.

Ту́рско с *Турска*. – Че те прете́ра у Ту́рско.

ту́рсћи, -ска, -ско *који се односи на Турке или на Турску, који је у вези са Турчином или Турском, који припада Турцима или Турској.* – Зна́е да вре́ви ту́рсћи, али н у́ме ту́рсћи да пѝше.

ту́рта ж **1.** *в.* *еченик*. – Во́лим ту́рту са́мо кљд је то́пла. **2.** *колач, обично округлог облика, торта.* – Жене́ на сва́дбу издоно́се ра́зне ту́рте.

Турча́з м *босански муслиман*.

туса́ба ж *галама, русвај, лом*. – На́праи се туса́ба, и́зненаде.

ту́сак м **1.** *талог.* – Кљд попи́еш ка́ву у шо́љуту оста́не ту́сак. **2.** *отпадак жита са уродицом, при врши.* – С ту́сакат че да ра́нимо пи́личи.

ту́т узв. *в.* *тута*.

ту́та *узвик којим се терају свиње*; упор. тут.

ту́та ж *в.* *тутавица.*

ту́тав, -а, -о **1.** *који полако и сметено ради*. – Такву́ ту́таву жену́ не би могѣ́л да трпѝм. **2.** *који је погурен.*

ту́тавица ж *она која се је погрбила*; упор. тута. – Морѝ, ту́то, ту́тавице, / Зашто́ си се потутѝла (н. п.)?

ту́тавштина ж у пеј. значењу *она која је тутава, сплетена, потуљена*. – Мо́ре, ва́рди се тѝ од ту́ј ту́тавштину, не́ ни она́ бѣ́ш му́тава.

ту́тањ м **1.** *тутњава, грмљавина.* – Чу́е се ту́тањ и́з длбин. **2.** *бежанија, бекство.* – Ва́чај ту́тањ, док си чѝтав.

ту́тка несвр. **1.** *прибија, притиска.* – Насѝпе бра́шно у панѝцу, да ми вр́не, па га сьс ша́ку ту́тка оту́д одову́д, да се случа́јно не стр́ви. **2.** *ставља на сигурно место.* – Те́ј парѝце колко́ и и́ма ту́тка по не́ку ћушетѝју по по́друм. **3.** *подстиче, наговара кога, већином на нечасна дела.* – Ма́чејата ту́тка сина́тога про́тив баштѝту. **4.** *в.* *тука*. – После́дњи пу́т ти сопште́вам да не ту́ткаш ку́чичи на ме́н, ел ч ти ебе́м ма́тер.

тутка́л м *лепило добијено прерадом костију и коже, туткало*. – С тутка́л се ле́пи дрво́. – Ода́вна кљд су се кречѝле со́бе тура́л се у чорбу́ту тутка́л, па не́ да е смрде́ло, него да те бо́г сачу́ва.

тутка́ње с *гл. им. од тутка.* – Тутка́ње едногá против дру́гуга.

ту́тне свр. **1.** *хитро и кришом да некоме нешто.* – Ту́тну ми трѝста ба́њће у́ руће. **2.** *хитро сакрије.* – Кљд га она́ не́где ту́тне, ни Све́ти Пе́тар га не наоди. **3.** *јурне, појури, побегне.* – Ту́тну на та́м не́где у́тавнѝн. **4.** *отера свиње вичући:*

тут. – Ту́тни свињу́ту, да не претУ́ри кори́тото.

ту́тне се свр. *јурне негде, муне се негде*. – Зача́с се ту́тну и најде́ кво́ ни тре́бе.

тутња́вина ж **1.** *тутњава.* – Це́лу но́ч иде́ не́ка тутња́вина по њи́ну со́бу. **2.** *грмљавина.* – Она́ј тутња́вина но́си гра́д. **3.** *бежање, бежанија.* – Била́ е тутња́вина, са́мо да ви́диш.

тутња́ње с *гл. им. од тутње*. – Тутња́ње и́з длбин.

ту́тње несвр. 3. л. мн. през. ту́тњу) **1.** *производи тутањ, оглашава се тутњем (о грому, авиону и сл.).* – Ту́тње не́бо от кьм Дру́м. – Тутња́ли су то́пове три́ дена́. **2.** *иде по кући производећи шумове у недоба.* – Кво ту́тњеш по со́буту, што́ се не спатилосу́еш да спи́ш?

тутњи́курча м *онај који је сметен, смушен*.

тутула́шка ж *в. толузина*. – Тутула́шће збе́ри у ко́ш и укачи́ на това́н.

тутуљи́ца ж *в. тутунчьк*. – Сла́бо стои́м с тутуљи́цуту, и́мачеш ти́ ма́лко?

тути́н м *дуван*. – О́ч ли да запа́лимо по едьн тути́н?

тути́н ће́са ж *дуванкеса направљена од осушене свињскње бешике*; упор. тутуњача. – Ти́ја ни́кад не́ма тути́н у њиго́вуту тутунће́су, тиће ста́лно и́ска од дру́гуга.

тутунчьк м *дем. од тутун*; упор. тутуљица, тутунчьк. – Има́чеш мо́ж од тутунчькьт?

тутунчи́ца ж *в. тутунчьк*. – Кьд на Ла́ће неста́не тутунчи́ца о́н тра́жи од Кре́ну.

тутунци́ја м *пушач дувана, дуванција*.

.

– Ја́ несьм тутунци́ја, ал во́лим кьд замири́ше тути́н.

тутуња́в, -а, -о *који је посут ситним дуваном, који мирише на дуван*. – И́звади из це́п кома́т ле́б, а о́н тутуња́в од не́кьв си́тан тути́н.

тутуња́ча ж *в. тутун ћеса*. – Моа́ е тутуња́ча пре́цве пли́на сьс тути́н.

ту́цмула ж *глупа и затуцана женска особа*. – Ту́цмула му га́че пе́ре, ту́цмула му ручьк спре́ма.

ту́ц, -а, -о *који припада другоме, другима, који је туђ*. – Одо́кле мо́ж да зна́еш кво́ е у туцу́ ку́ћу. – У авли́ју и́ма едно́ туцо́ пи́ле.

ту́цење с *гл. им. од туци (се).*

туци́ м мн. *странци, туђинци, који нису укућани*. – С туци́ немо́ј да и́маш мло́го по́слу. – Не́ћи пу́т бо́ље проо́диш сьс туци́ него сьс свои́.

ту́ци несвр. *отуђује*. – Она́ си па́сторцити туци́ла од баштУ́ту.

ту́ци се несвр. *туђи се, отуђује се*. – Од како́ се оно́ј не́што ма́лко замери́мо, она́ по́че да се ту́ци и сла́бо доо́ди код на́с.

туцина́ ж *страна земља, туђина*. – Уну́к ми едьн жи́ви у туцину́, та́м не́где по Кола́ндију.

туцинь́ц м *туђинац, странац, онај који није укућанин*. – На својУ́ де́цу че си оста́и има́њето, не́че ва́љда на туцинца́.

туци́нка ж *туђинка, странкиња*. – Нашьл не́ку туци́нку та́м по А́устрију, па се ожени́л сьс њу́.

туцљи́в, -а, -о *који се туђи, који одбија од себе*. – Туца́ е ма́јка, туцљи́ва.

туцо́ прил. *необично,* – Туцо́ ме́н то́ј .

Ћ

ћа́ја м *по рангу најстарији овчар на бачији, ћехаја*; упор. ћеа, чобанбаша.

ћа́р м *корист, вајда*. – Воле́ли се ћа́р и ва́јда, роди́ла се што́та.

ћарува́ње с *гл. им. од ћаруе.*

ћару́е несвр. *има корист, има вајду, зарађује*. – Ми́слиш да ч мло́го да ћару́еш ако укра́днеш едну ти́кву?

ћé 1. прил. *тек*; упор. тиће (1). – Ћé си ми љи́нуше сл́зе. – Идо́мо за́едно и о́н ћé по́че да бежи́. **2.** везн. *него, али, међутим*. – Тера́л би те да ручу́емо, ће ти́ не́ч да еде́ш. – Дл́га ти бо́шчата, ће ти́ ч да порасте́ш.

ћеа́ м *в. ћаја*.

ћéба се несвр. *нека вунена тканина (или од неког другог материјала) у току прања се сакупља и сабија, прави се на прилику ћебета.* – Вл́нен це́нпер тре́бе да пе́реш у ме́ку (млаку) во́ду, ако о́ч да ти се не ћéба.

ћебабџи́ја м *мајстор који на роштиљу пече ћевапчиће*. – Че́да Ви́дин е би́л чуе́н ћебабџи́ја у ко́тел Ти́мок у Кња́жовац.

ћебабџи́ка ж *жена ћевабџија; ћевабџијина жена*. – И́ма една́ дебе́ла ћебабџи́ка та́м уз рошти́љат.

ћебабџи́сћи, -ска, -ско *који припада ћевабџији, који се односи на ћевабџију*. – Ћебабџи́сћи су ћеба́пчичи по бла́ђи него кь́д си и ми́ са́ми пра́имо

ћебабџи́ћин, -а, -о *који припада ћевабџики, који је у вези са ћевабџиком*. – То́ј ћебабџи́ћина ћице́ља.

ћеба́ње с *гл. им. од ћеба се*.

ћеба́пче с *дугуљасти комад млевеног меса испечен на жару, ћевапче, ћевапчић*. – Ће́лер, донеси́ ни по де́сет ћеба́пчичи. – Од це́л рошти́љ на́јвише во́лим да еде́м ћеба́пчичи. – На́јголеми су ћеба́пчичи код “Камијо́нџију” у Сврљи́г, од пе́т мо́ж да ручу́еш и едва́ да и поеде́ш.

ћеби́рица ж *овца која нерадо једе сваку храну, која бира храну и име таквој овци*.

ћéв м. **1.** *воља, жеља, прохтев*. – Ћéв ми за гро́зје. – Ћéв ти ово́ј, ћéв ти оно́ј. – Те́ра си ћéвови. **2.** *сеирење над туђом невољом.* – Бь́ш ми ћéв што му се то́ј деси́ло.

ћéвка несвр. *кевће, лаје испрекидано*. – Ма́ли Ра́шко ћéвка, у́чи се да ла́е.

ћевка́ње с *гл. им. од ћевка.*

ћевко́рење с *гл. им. од ћевкори*.

ћéвкори несвр. *лено лаје, лено кевће.* – На́ша Ци́ца це́л дь́н ћéвкори го́ре по а́логу.

ћевлеи́сан, -а, -о *који је поднапит, припит*. – Ви́дим га да е ћевлеи́сан и не теја́ се распра́љам с њéг.

ћевлеиса́ње с *гл. им. од ћевлеише се.*

ћевлеисува́ње с *гл. им. од ћевлеисуе (се).*

ћевлеису́е се невр. *опија се, доводи се у припито стање*; упор. ћевлеише се. – Ми́слиш ли ти́ да преста́неш да се ћевлеису́еш?

ћевлеи́ше се несвр. *в. ћевлеисуе се*. – Редо́вно се ћевлеи́ше, тека́ му, ве́ли, по́убав живо́тат.

ћевли́ја м *онај који је весео од пића*. – Чим се смеé и о́че да се цу́ка сьс сва́куга, зна́ј да е ћевли́ја.

ћéвне свр. **1.** *лане, залаје понекад.* – На́ша Ци́ца Ла́ставица ћéвну са́мо не́колко пу́т и и́скара за́јка. **2.** *у тренутку се прохте, падне на памет.* – Не мо́ж ти́ да рабо́тиш како́ ти кьд ћéвне.

ћéвне се свр. *прохте се одједном, нагло се прохте.* – Ел ви́ и́стин ми́слите да то́ј мо́же како́ се на куга́ ћéвне?

ћевта́ње с *гл. им. од ћевти*.

ћевти́ несвр. *испрекидано лаје док по*

трагу тражи дивљач (о псу); упор. ћевче. – Бе́ла Ра́да и Це́це – Мо́ни Це́це ћевту́ по едногá зáјка.

ћéвче несвр. *в. ћевти*. – Нáш Жи́ка и лáе и ћéвче, а Бе́цко сáмо ћéвче.

ћéзи се несвр. *цери се, кези се*. – Немо́ј се ћéзиш ко онáј рáбота у нóву кошу́љу.

ћéка несвр. **1.** *гњечи нешто снажно га подижући и снажно га притискајући.* – Да би опрáла врéче морáла би стрáшно да и ћéкаш. **2.** *снажно туче некога гњечећи га и притискајући га.* – Ћéка га какó слáмњачу.

ћéка ж *надувена мешина*. – Чу те би́јем какó ћéку.

ћекáње с *гл. им. од ћека.*

ћелéр м *остава*; упор. ћилер. – Пóдрум ни прегрáден на двá дéла: на ћелéр и на пóдрум.

ћéлер м *келнер, конобар*. – Лáце у Нóвјан изучи́л за ћéлера, па пóсле би́л ћéлер и у вáрош.

ћелéрка ж *дем. од ћелéр, мала остава*; упор. ћелерче, ћилерче. – Мéн свé квó трéбе за у лóзје: си́њи кáмен, ли́ка, пу́нпа и рáзни прáшкови, седи́ у едну́ ћелéрку́ под бáсамаци.

ћелéрче с *в. ћелерка*. – У еднó ћелéрче чу́вамо сáмо си́рење, мáз и су́во мéсо.

ћели́ја ж *сакрална зградица од слабог материјала, често само кров на дрвеним дирецима, у којој је укопан заветни крст*. – У Пáпратну, код шкóлу, е имáло ћели́ја на Св. Ереми́ју, али ју сѣг нéма, сруши́ла се.

ћеликóптер м *справа за летење која се уздиже окомито увис помоћу елиса постављених на вертикалној оси, хеликоптер.*

ћенáр м **1.** *памучни конац за ткање.* **2.** *врста танког памучног платна украшеног по ивицама.* – Ћенáр трóши те рáне засáља (н. п.). – Купи́ла ку́пче за динáр, / Нали́ла вóду на ћенáр (н. п.). **3.** *уткана пруга од пунијег памука у танко памучно платно.*

ћенáрка ж **1.** *једна од греда у кровној констукцији*. **2.** *женска кошуља сашивена од танког памучног платна са утканим пругама од пунијег памука, украшена по ивицама и крајевима рукава плетеним, памучним, белим чипкама.*

ћепéц м *кепец*. – Нé могѣл да порастé, него остáл ћепéц.

ћéр м *ловачки пас, кер*. – С вр́занога ћéра се зáјци не лóве. – Мои́ су ћéрови: Рецéп, Ци́мика, Цéнко, Чáрли, Чáрлика, Цу́ка, Ци́ца, Бéка, Мáла Бéка, Ду́рма, Рáшко, Цáка, Бу́би, Жу́ћа, Бéкан, Бéцко, Жи́ка, Рóка, Су́кња, Цáјка – Мáлишка, Бе́ла Ра́да, Мóни Це́це, и Пéце Цеце.

ћерáца ж **1.** *лицидерски колач у облику стилизоване женске фигуре.* – Чу те вóдим на вáшар и чу ти ку́пим ћерáцу. **2.** *жена која носи градску ношњу.* **3.** бот. *дуговечна, китњаста, украсна биљка из фам.* Caryophyllaceae *која кад се про-трља јако пени, спуњача, сапун трава* Saponaria officinalis L.

ћереми́да ж *старински креп за покривање кућа, ћерамида*; упор. керемида. – Нáша и́жа пóкрита с ћереми́де, нé сьс слáму.

ћереми́де ж *кров*. – Слáзи од тéј ћереми́де, да се не ву́знеш. – Врљи́ тóј гóре на ћереми́де.

ћереми́тка ж *дем. од ћеремида, комад ћерамиде*. – Дé дáј едну́ ћереми́тку, не мóра цéлу, да га овдé допокри́ем.

ћерéп м *преграда на крају воденичне јаруге, непосредно пред воденицом, са које се, као са каквог водопада, вода спушта жлебовима или цевима на воденично витло*. – Нашли́ га мртвогá, на ћерéп.

ћеречáска игла́ ж *подужа сребрна игла са главом у облику четворостране*

призме, којом су жене учвршћивале косу или причвршћивале капу за главу.

ћерéче се несвр. *гласно се смеје, церека се.* – Заштó ли се па ти́ ћерéчеш?

ћеримиџи́ја м *мајстор који израђује ћерамиде, ћерамиџија*; упор. ћиримиџија. – Нáјпознати ћеримиџи́је су би-ли́ Дрвничање.

ћеримиџи́јница ж *радионица за израду ћерамида.*

ћеримиџи́сћи, -ска, -ско *који је у вези са ћерамидом.* – Они́ су седéли у Ћеримиџи́ску малý.

ћéрка ж (мн. ћéрће) *кћи, кћер.* – Ћéрће се поженúле у óколна сéла, код њý остáла сáмо нáјмладата.

ћеркáна ж *хип. од ћерка (најчешће у прекорном смислу).* – Не и́де тóј текá, ћеркáно мојá.

ћеркóсава ж *хип. од ћерка.* – Гдé си билá, мори́, ћеркóсаво?

ћерлéње с *гл. им. од ћерли се.*

ћéрли се несвр. *смеје се, смеје се широко и безгласно, смеје се шеретски.* – Штó се ћéрлиш, пи́зда ти мáтерина?

ћéрћин, -а, -о *који припада кћерки, који се односи на кћерку.* – Овóј ми ћéрћини унýци, а овóј ми си́новја децá.

ћерýша ж *керуша.* – Já сам имáл, а нéће и сѣг и́мам, ћерýше: Ци́мику, Чáрлику, Жýћу, Бéлку, Ци́цу, Рóку, Мáлу Бéку, Сýкњу, Цéце – Мóни Цéце и Цáјку Мáлишку.

ћерчé с *дем. и хип. од ћер, млади кер.* – Бéла Рáда е јóш ћерчé, топрв трéбе да порастé у ћéра.

ћéса ж *кеса.* – И́звади из пóвас ћéсу пли́ну с дýкати. в. тутун ћеса.

ћесéр м *в. ћисер.* – Кáже: "Здéлано в Есесесéр (СССР), напрáено ко с ћесéр".

ћеси́ја ж *пеј. од ћеса.* – Имáло едѣн, па га звáли Бóшко Ћеси́ја.

ћéсица ж *дем. од ћеса.* – Еднý ћéсицу бибéр кýпимо за светѣц, пá за светѣц.

ћéсичка ж *дем. од ћеса.* – Трéбе ли ти ћéсичката?

ћéстен м *в. ћештен.* – Жени́чу се с јéсени, књд узрéју ћéстени.

ћесуљáча ж *кесица са амајлијом ушивена у тканице.*

ћесýљћа ж *брадица, необријани део врха браде код човека.*

ћесýрина ж *ауг. и пеј. од ћеса.* – Овéј најлóнсће ћесýрине се разлетéле на свé стрáне, че ни удáве.

ћесýрине ж *кесе испод очију, подочњаци.* – Оћеси́л ћесýрине, па гáдан, мóра да е бóлан ел пијáница.

ћећéрење с *гл. им. од ћећери.*

ћећéри несвр. *в. ћићери.* – Ћећéри ко погáнац из три́це.

ћéц м **1.** *играч на крају кола.* – Цвéтко ел че да вóди полóмку, ел че да и́гра ћéца, вáжно да е на лéву стрáн. **2.** *најјача карта у игри картама, ас, кец.* – Бьш ми дóјдеш ко ћéц на еденáес.

ћéца несвр. **1.** *малтретира кога, завитлава кога.* – Немóј да ме ћéцаш, и́мам си já и дрýђе бри́ђе. **2.** *помера нешто ситним покретима.* – Подмажи́ га мáлко, па га ћéцај на тáм – на овáм, онó це размрда. **3.** *врши полни чин (мушкарац).*

ћéштен м бот. *кестен (дрво и плод)* Castanea sativa Mill., упор. ћестен.

ћи́-ћи́-ћи́ *узвик за изражавање смејања.* – Нéма, нéма па се из њи́нуту сóбу чýе: ћи́-ћи́-ћи́, ћи́-ћи́-ћи́. Млóго им нéшто зáсмеј.

ћиáмет м *невреме, кијамет.* – Куде́ си пошѣл по ови́ја ћиáмет?

ћи́брик м 1. *земљани суд за полевање при умивању, ибрик.* – Ч ми ли пољи́еш с ови́ја ћи́брик? **2.** *ситно црно грожђе јаког мириса, хибрид.* – Децá вóле да зóбу ћи́брик, ел е миришљáв и блáг, а стáри га пéстују да им од њéг винó бýде црвенó.

ћи́ван, -вна, -вно *који је киван на кога.* – Ти́ кѣв си, ти́ си ћи́ван на цéл

све́т.

ћи́вла ж *кифла*. – Ода́вна су пека́ри носи́ли ћи́вле проз ва́рош у ко́рпе и у коли́ца и тека́ продава́ли на љу́ђе.

ћи́влица ж 1. *дем. од ћивла*. – Дала́ му ба́ба пару́ за ћи́влицу. 2. *колач савијен у облику кифле.* – Мло́го во́лим ћи́влице љд су ува́љане у они́ја си́тан шиће́р.

ћи́вта м *ситан варошки чиновник, варошанин*. – Изле́зну ћи́вте на дрва́рсћи пи́јац да купу́ју дрва и це́л дн се пога́ђају и на кра́ј ку́пе по пеше́с цепља́њће, па на грби́ну вла́че до́м.

ћи́втица м *дем. од ћивта*. – До́оди едн ћи́втица, у едно́ капутле́.

ћи́да несвр. 1. рет. *откида, кида.* – Немо́ј да ми ћи́даш цве́јће. 2. *нехотице посипа нешто капљицама јела док обедује.* – Навлка́л си чи́сте панталóне и па́зи немој да и ћи́даш с чорбу́ту. 3. *горњом страном олабављених прстију или шаке удара некога преко лица.* – Ако не́ћи не́че како́ о́н о́че, о́н о́дма ћи́да преко́ очи. 4. *тражи спас у бекству, бежи.* – А, ви́ди зо́р, о́дма ћи́да. – Ћи́дај дор си чи́тав!

ћи́да се несвр. 1. *секира се, нервира се.* – Ша́шава сам па се ћи́дам, а тре́бе да га занема́рим. 2. *нехотице се посипа капљицама јела док обедује.* – Па́зи да се не ћи́даш.

ћида́ње с *гл. им. од ћида (се).*

ћидљи́в, -а, -о *који се кида, који се лако кида*. – Ова́ј пре́ца ћидљи́ва, зато́ј што се измољи́ла.

ћи́дне свр. 1. *хитро откине, откине малу количину.* – Ћи́дни некó перце́ лу́к, колко́ за сала́ту. 2. *удари надланицом или горњом страном олабављених прстију некога преко лица.* – Ако те ћи́днем ш ти исте́рам ср́кала. 3. *побегне, кидне.* – До́бро га пазе́те, да не ћи́дне.

ћидо́љак м *неупотребљив комад откинутог конца, тканине и сл.* – Па, кво́ мо́г да напра́им с ови́ја ћи́дољци?

ћи́ја несвр. *кија, киха.* – Тлче́ пипе́р, па зато́ј ћи́ја.

ћија́вица ж бол. *кијавица.* – Напа́дла ме те́шка ћија́вица.

ћија́вичав, -а, -о *који има кијавицу*. – Сва́ су деца́ ћија́вичава и сомура́ва.

ћија́ње с *гл. им. од ћија*.

ћијѣ́ц м *ћуле на кантару*; упор. мудо. – Кљд канта́р ри́пне, ћијѣ́ц те мо́ж уда́ри у́ главу, ако не па́зиш.

ћи́кот м *кикот, смех*. –Одедљнпу́т на́ста не́ћи ћи́кот.

ћикота́ње с *гл. им. од ћикоти се*.

ћико́ти се несвр. *смеје се гласно, кикоће се;* упор. ћикоче се. – Кљд дево́јће виде́ле едну́ ба́бу пија́ну, оне́ вану́ле да се ћико́те.

ћикоча́ње с *гл. им. од ћикоче се*.

ћико́че се несвр. *в. ћикоти се*. – Ћико́че се ко сва́ка, да прости́ш, ку́рва.

ћи́кула ж бол. *израслина, тумор*.

ћи́ла ж бол. *кила* hernia. – Аперса́л ћи́лу.

ћи́лав, -а, -о 1. *који има килу, који је килав.* – О́н ћи́лав, му́да му до коле́на, сопроште́ње. 2. *који је слаботелесан, слабуњав; неспретан, спор.* – Ћи́лав је о́н за ту́ј ра́боту.

ћи́лава ра́бота изр. *унапред пропала ствар.*

ћи́лавац м *онај који је слаботелесан, слабуњав, неспособњаковић*. – Бљш си, бре́, не́ћи ћи́лавац.

ћила́вење с *гл. им. од ћилави (се).* – Ћила́вење без по́требу.

ћила́ви несвр. 1. *чини да неко буде килав.* – Немо́ј да ћила́виш ту́ј де́цу, да и те́раш да но́се то́љћи ка́мење. 2. *отеже са неким послом, развлачи неку радњу.* – А́јде, бре́, немо́ј да ћила́виш.

ћила́ви се невр. *много и тешко ради.* – Док се ја́ овде́ ћила́вим, ти́ си га ши́љћаш по Пала́нку.

ћи́лавица ж *рударска алатка за*

копање, килавица. – Бра́јћа Мило́род и Добро́слов, док су работи́ли по “По́двис” и по “Тресѝбабу”, сва́ко ју́тро с ћи́лавицу преко ра́мо ото́де на ши́кту.

ћи́лавци м мн. *закржљали, недозрели, смежурани плодови шљиве, који се кувају и једу као чорба.* – “Ку́сај, Бо́рчо, ћи́лавци да нака́раш сна́гу”, казува́ла ба́ба Тодо́ра на уну́ка си.

ћила́ш м *онај који је тежак око једног килограма*. – Sу́нsул се ва́ли како́ ва́ча кле́нови ћила́ши, а и гледа́л сам, и́стин било́.

ћи́лер м *в. ћелер (1).* – У ћи́лер држимо́ зе́ље и турши́ју.

ћиле́рче с *в. ћелерче*. – У оно́ј на́ше ћиле́рче сва́какво и́ма.

ћилима́рка ж *кецеља ткана на домаћем ткачком разбоју са орнаментима узетим са ћилима.*

ћи́ло с **1.** *килограм.* – Де́сет ба́њће ћи́ло, па сѝг ти́ ви́ц ел то́ј е́втино. **2.** *литар.* – Ће́лер, донесѝ јо́ш едно́ ћи́ло вино́. **3.** *боца од једног литра.* – Узни́ ћило́но па најдѝ ма́лко винце́. – У́х, ала ме ми́ло, да пи́јем из ћи́ло.

ћи́ловат м *киловат час електричне енергије* KWh. – Изгоре́ли смо сто́ ћи́ловата ови́ја ме́сец.

ћи́лометар м *километар, хиљаду метара*. – Одо́вде до Зу́ничје и́ма пе́т ћи́лометра.

ћи́лометарсћи, -ска, -ско *који се односи на километар*. – То́ј су ћи́лометарсће даљи́не.

ћилометра́жа ж *километража*. – А́уто чим по́јде, о́дма пра́и ћилометра́жу, не́ма ни́шта да ти опра́шта и да те питу́е и́маш ли па́ре за бенsи́н.

ћилце́ с *дем. од ћило*. – Дњѝс ми до́ста ћилце́ винце́ и по́ла ћи́ло рећи́јица.

ћи́лча м **1.** *онај који има килу, који је килав.* **2.** *неспособњаковић.* – Ћи́лчо, ћи́лави.

ћи́лчење с *гл. им. од ћилчи (се).*

ћи́лчи несвр. *носи или вуче нешто тешко.* – Ћи́лчи некѣв ца́к од сто́ ћи́ла.

ћи́лчи се несвр. *напреже се преко мере подижући неки тешки терет.* – Немо́ј се ћи́лчиш с то́љћи ка́мен, це исћила́виш.

ћи́ма несвр. упор. кима. **1.** *маше.* – Ку́ј ли ми оно́ј ћи́ма, на́но моја́? **2.** *клати.* – Дете́нце, се́ди ми́рно, не ћи́мај с но́ђе. **3.** фиг. *обавља полни чин.*

ћима́ње с *гл. им. од ћима*.

ћи́мне свр. упор. кимне. **1.** *махне.* – Ћи́мну кра́ва с ро́г и ма́лко га закачи. **2.** *удари кога.* – Немо́ј да те ћи́мнем. **3.** *покоси неколико.* – Д и́м да ћи́мнем неколко́ о́ткоса детели́ну, док се не́ ставни́ло. **4.** *једним замахом метле почисти.* – Ћи́мни кокоши́нциви од пра́г. **5.** фиг. *обави полни чин.*

ћи́не свр. *кихне.* – Кьд ћи́ја, то́лко ја́ко ћи́не, да чи́ни ми се, заsьнвну́ пе́нцери.

ћи́не несвр. **1.** *откида, кида.* – Ина́т гла́ву ћи́не. **2.** *веома је хладно, уједа од хладноће.* – Не́ да е зима́, него ћи́не.

Ћине́з м *Кинез*. – Ћине́зи су жлти́, глава́ти и мѣнечћи.

ћи́нцула ж (чешће у мн. ћи́нцуле) **1.** *ране по лицу код деце.* – Те́ј му ћи́нцуле́ изле́зле од не́чисто, не́ од дру́го. **2.** *шкрофуле.* – Напа́дле га не́ће ћи́нцуле ту́ј не́где испод у́ши и по по́ врат. **3.** *ограничена, сметена женска особа.* – Па́ се довла́чи код на́с она́ј ћи́нцула. **4.** *жена лаког морала.* – Ви́дим ли те јо́ш едьнпу́т с ону́ј ћи́нцулу, ш ти вр̀љим со́ду у о́чи.

ћи́ос м *мала дрвена кућица на улици у којој се продају цигарете, новине и сл., кисок.* – Иди́ на ћи́ос да ви́диш ел су сти́гле но́вине, па ако и́ма, купи́ “Полати́ку”.

ћи́оскоп м *в. ћиос*. – Мила́н Разу́миш отвори́л ћи́оскоп у Дубра́ву.

ћипе́л, -а, -о **1.** *који је кључао на*

ватри (о води и др. течностима). – Да га неси́ мо́ж пољева́ла с ћипе́лу во́ду, та усану́ло цвејће́во? – Попари́л се с ћипе́л ма́з, па му не́че зарасрте́ ра́ната. **2.** *који је врео.* – Ћипе́л дѣ́н дьнѣ́с.

ћипельц м *в. ћипелица.*

ћипе́лица ж **1.** *врела вода или каква друга врела течност.* – Па́зи да не пљи́сне ћипе́лицата, да те изгори́ по но́ђе. **2.** *врућина, врелина, јара*; упор. ћипельц. – Уда́рила га ћипе́лица у́ главу. – Куде́ си пошѣ́л на ову́ј ћипе́лицу, че́кни ма́лко да зала́ди.

ћипе́ње с *гл. им. од ћипи.*

ћипи́ несвр. **1.** *ври, кључа, кипи.* – Де́ ви́ц ел ћипи́ гр̑нето. **2.** *пени се, превире (о вину и сл.).* – Ел поче́ло да ти ћипи́ вино́? **3.** *обузима страст кога, узрујава се.* – Док ми о́н то́ј казу́е у ме́н са́мо ћипи́. **4.** *клокоће слина у носу.* – Ћипи́ му у но́сат, иди́ га усекни́.

ћи́пне свр. **1.** *проври.* – Чим млеко́то ћи́пне о́дма га сту́рај. **2.** *ври неко краће време.* – Не́к ћи́пне јо́ш не́ћи мину́т. **3.** *изгуби стрпљење и контролу над собом, прекипи коме.* – Оно́ кьд ми ћи́пну, па кьд довати́ сећи́ру. **4.** *потече одједном, лине, груне (о сузама).* – Ти́ће си му ћи́пнуше сл̑зе.

Ћи́ра м *име.*

Ћи́ра ж *име.*

ћире́п м *в. ћереп.* – На́јвише смо воле́ли да ло́вимо ри́бе код ћире́п у Врата́рницу.

ћире́ч м **1.** *креч, вапно*; упор. киреч. – Жу́ковчање печу́ ћире́ч у две́ ћиреча́не под Голе́ми ка́мен. **2.** *зорт, прпа.* – А, же́но ћи́сала – ћире́ч. – И́ма да се́реш ћире́ч кьд те нале́гну. в. сере ћиреч.

ћиреча́на ж **1.** *јама у којој се налази гашени креч*; упор. киречана. – Кьд се пра́и ку́ћа, пр̑во се иско́пају ну́жник и ћиреча́на. **2.** фиг. *излапелост, сенилност.* – И ти́ си стану́л ћиреча́на.

ћири́ја ж **1.** *плаћање становања, кирија.* – Они́ седу́ под ћири́ју, не́мају си својý ку́ћу. **2.** *превожење робе воловским колима под најам.* – Му́ж ми ошѣ́л у ћири́ју. **3.** *накнада за неку ствар узету на послугу.* – Чести́ти ца́ре, еве́ ти вр̑чам шини́к и еве́ ти ду́кат за ћири́ју (н. пр.).

ћиримици́ја м *в. ћеримицијa.* – Ћиримици́је пра́е ци́гле и ћереми́де, до́ле у муља́к.

ћиримици́јница ж **1.** *радионица за израду ћерамида.* **2.** *место где је некада била радионица за израду ћерамида (данас чест топоним).*

ћирици́ја м **1.** *онај који станује под кирију.* – И́мамо ја́ко добри́ ћирици́је, редо́вно пла́чају. **2.** *рабаџија, превозник воловском запрегом.* – Ћирици́је но́чум о́де. / Но́ч, тѣ́вна но́ч (н. п.).

ћирицица́ње с *гл. им. од ћирциише.* – Ошѣ́л у ћирицица́ње.

ћирицисува́ње с *гл. им. од ћирцисуе,*

ћирицису́е несвр. *бави се кирџијским послом, превози робу воловским колима*; упор. ћирицише.

ћирици́ше несвр. *в. ћирцисуе.*

ћи́риш м *греда тавањача. Ћириши су хоризонтално постављене греде с једног на други супротни зид на растојању од 60 до 80 ст и чине основу таванице. Кад се између њих уметну шиндре или одоздо прикује трска и омалтерише, таваница је готова.*

ћи́сал, -а, -о *који је кисео.* – Ћи́сало ти вино́во. – И́ма куи́ би сва́ћи дѣ́н куса́ли ћи́сало млеко́, ме́н се то́ј бьш не сви́ди.

ћи́сали дни́ изр. *празници, свечани тренуци.* – Ове́ј си дре́је причуву́ем са́мо за ћи́сали дни́.

ћи́салица ж **1.** бот. *једногодишња биљка из фам.* Polygonaceae *висока 10 до 40 ст. Размножава се ризомом. Стабљика често црвене боје. Цветови ситни, црвенкасти, сакупљени у дуге,*

растресите гроздове, киселица Rumex acetosella L. **2.** *чорба од шљива са мало шећера.* **3.** *компот од шљива без додатка шећера.*

ћи́салка ж *врста дивље, киселе јабуке*; упор. кисељћа, ћисаљћа, ћиселка. – Мецá измецу Шарбáновци и Лóкву е код онýј ћи́салку

ћи́салко с *дем. од ћисало*. – Напрáј зачáс ћи́салко.

ћи́салко прил. *са киселастим укусом.* – Осéча се помáлко на ћи́салко.

ћи́салник м *кисело млеко*. – Надроби́ лéб у ћи́салник, па ели́с текá поéдо.

ћи́салница ж *три жице основе, за ткање на ткачком разбоју, бројане на мотавилу дужине једног метра*; упор. чисалница.

ћи́сало прил. **1.** *са киселим укусом.* – У сóбуту смрди́ на ћи́сало. **2.** *безвољно, невесело.* – Чи́ни ми се да ме глéда нéкако ћи́сало.

ћи́сало с *народно јело справљено од ситно сецканих краставаца, младог белог лука, сирћета, соли и хладне воде (има и других комбинација)*. – Áјде да кýсамо ћи́сало.

ћи́саљћа ж необ. *в. ћисалка*.

ћи́сел, -а, -о *в. ћисал*. – Грóзје јóш ћи́село, и́ма врéме до бéрбу.

ћисéли несвр. *чини да што буде кисело, кисели.* – Овýј гóдин почé и јá да ћисéлим млекó.

ћисéли се несвр. *нека материја постаје кисела.* – Оцѣ́т ни се јáко срчено ћисéли, за тóј нéмамо бри́гу.

ћисели́на ж **1.** *оно што је кисело по укусу, киселина*. – Његóво винó и́ма нéку ћисели́ну. **2.** *хемијска материја која растопљена у води испушта само водоникове јоне.* – Врљи́ла му нéку ћисели́ну у óчи, та га исћоравúла.

ћиселинá ж *оно што смрди на кисело, на ускислост*. – Зáпуну ни нéка ћиселинá, та óдма стýкнумо насáд.

ћиселинкá ж *дем. од ћиселина (1)*. – Já вóлим да кýснем ћиселинкý.

ћи́селица ж *једно народно јело*.

ћи́селка ж *в. ћисалка*. – Брáли смо јáбл̥ће ћи́селће за рећи́ју, али не би́ва.

ћи́село с *в. ћисало*. – Не рачýнам да сам ручувáл ако не кýснем мáлко ћи́село и не пи́нем еднý рећи́јицу.

ћиселопéј м зоол. *птица дрозд која на киши пева у жбуњу*.

ћисељáк м *оно што је превише кисело*. – Já ме чýди, ко мóж да пи́јеш ти́ја ћисељáк.

ћисéр м **1.** *дрводељска алатка, кесер, тесар, тесла*; упор. ћесер. – Дáј ми ћисéр да извáдим ови́ја иксéр. **2.** анат. *брада* mentum. – Свé се лѣ́сно обри́твим, ал кьд дóјде до ћисéрат, тѣ́г и́грам на еднý нóгу, колкó ме скубé.

ћи́сне несвр. **1.** *кваси киша кога или шта.* – Бéжи унýтра, немој да ћи́снеш. **2.** *омекшава што у води.* – Сѣ́г обљáлата нéк ћи́сну, па кьд поотћи́сну, ти́ и мáлко пропéри. **3.** *кисели се, постаје кисео.* – Остаи́ли смо винó, да ћи́сне за оцѣ́т. **4.** *чека, чека дуго и узалудно.* – Цéл дѣ́н ћи́сне пред њóјну вракњи́цу.

ћи́сне се несвр. *размекшава се у води.* – Нéк се ћи́сну дó кночи.

ћисни́ несвр. *испољава накисео укус.* – Винцéво ти помáлко ћисни́, ал мóж да донесéш јóш нéћи бакáл.

ћи́т[1] м *смеса за заптивање зазора између прозорског стакла и рама, гит.* – Ћи́т сам купи́л код Бýгари на бувљáк, код њи́ пóевтин него у дућáн.

ћи́т[2] м зоол. *морски сисар, кит.* – Казýју да су ћи́тови нéкве мóрсће ри́бе и да су пóголеме од мéчку.

ћи́та ж **1.** *кита цвећа.* – Пáде ми ћи́та од дéсну стрáну. **2.** фиг. *мушки полни орган.*

ћитáн м *онај који је позван да присуствује свадбеној свечаности званој ћитка*.

ћита́т, -а, -о *в. ћитес.*

ћи́тен, -а, -о *који је кићен, накићен, окићен*. – Пу́т путу́ју ћи́тени сва́тови.

ћи́тени крава́јчичи м мн. *обредни свадбени хлепчићи које девојке месе у невестиној кући дан уочи венчања.*

ћи́тес, -та, -то *који је китњаст*; упор. ћитат. – И у пе́сму Ми́лоша дози́ва: / "Пољева́ ли ћи́тести босиљак" (н. п.)?

ћи́ти несвр. *кити, украшава.* – Ћи́те га девójће с цве́јће.

ћи́тица ж *дем. од ћитка (1).* – Да ни мла́ди у ћи́тицу вр̏жу.

ћи́тка несвр. у дем. значењу *кида, кида по мало и ситно*. – Ћи́тка они́ја листи́чи од "о́чу – не́чу"

ћи́тка ж **1.** *кита цвећа.* – Ћи́тку пра́и, де́вера да ћи́ти. **2.** *цвет у коси девојке или жене.* – Несѣ́м ју ни́кад виде́л бес ћи́тку. **3.** *усамљено глуместо дрво на неком узвишењу, по чему и брдо добија назив*. – Ћи́тка и́ма и у При́човци и у Ста́ро Кори́то. **4.** *прамен дуже длаке изнад коњских копита и место где те длаке расту.* **5.** *ковани новац који младожења да невести на прошевини.* **6.** *прошевина, веридба.* – Ћи́тка че да бу́де ју́трекночи. **7.** *свадбена свечаност која се обавља неколико дана после веридбе а пре венчања, када се обе стране међусобно дарују.*

ћи́тчица ж *дем. од ћитка (1)*; упор. ћичица (1).

ћићéрење с *гл. им. од ћићери.*

ћићéри несвр. *гледа нетремице из неког прикрајка, гледа а не трепће;* упор. ћећери. – Кво́ ћићéриш из то́ј ћуше́?

ћићи́нчење с *гл. им. од ћићинчи се.*

ћићи́нчи се несвр. *напреже се, мучи се; килави се.* – Што́ се ћићи́нчиш, што́ не о́кнеш да ти помо́гнем?

ћицéља ж *кецеља, прегача*. – По ти́мочкава се́ла се но́се широ̏ћe ћицéље, од цр̏н сати́н.

ћицéљћа ж *дем. од ћицеља*. – Опаши́ ћицéљћу на лу́ткуту.

ћи́цка несвр. **1.** *отресајући неку житку или течну материју прска по нечему или некоме.* – А́јд, сѣ́г да ми ка́жеш што́ ме ћи́цкаш сѣс то́ј бла́то ? **2.** *једе без апетита узимајући ситне комадиће хране.* – Зашто́ не еде́ш, што́ га ћи́цкаш?

ћи́цка се несвр. *прска се капљицама јела док једе, или чим другим док нешто ради.* – Ку́сај у́баво, немо́ј да се ћи́цкаш. – До́к кре́чиш па́зи да се не ћи́цкаш.

ћи́цкало с **1.** *мала метлица која се умаче у редак малтер и њоме прска фасада куће.* **2.** *онај који нерадо једе узимајући ситне комадиће хране.* – Е́ц, бре́, ћи́цкало едно́!

ћицка́ње с *гл. им. од ћицка (се).*

ћицко́ч м **1.** *оно што је ретко, што се може прскањем наносити; блато, блатиште*. – Куде́ си пошѣ́л преко ови́ја ћицко́ч? **2.** фиг. *неко ретко и неукусно јело.* – За ручѣ́к напраи́ла не́кав ћицко́ч.

ћи́цне свр. *попрска кога или што нечим житким или течним.* – Не́чеш ва́љда да ме ћи́цнеш сѣс то́ј бла́то?

ћи́цош м *кицош*. – Ћи́цош момѣ́к.

ћицо́шење с *гл. им. од ћицоши (се).*

ћицошлѣ́к м *дотеривање, лепо одевање, кицошење*. – За сирома́ ћицошлѣ́к не́.

ћицо́ши несвр. *удешава, улепшава кога.* – Ћицоши́ мужа́тога, ћицоши́, и́ма када́ це ка́еш због то́ј.

ћицо́ши се несвр. *удешава се, кинђури се.* – Мло́го си ми се ти́ поче́л ћицо́шиш.

ћицошли́ја м *онај који је кицош*. – О́н е́с да е ћицошли́ја, али е вре́дан и чува́ран.

ћи́цошћи прил. *на кицошки начин*. – Ћи́цошћи но́си шаши́рат, настране́, па ма́лко ко на едно́ о́ко.

ћичéр м *стеновито узвишење, чукар, чука*.

ћи́чица ж **1.** *в. ћитчица*. **2.** бот. *једногодишња или двогодишња, мала, зељаста биљчица из фам.* Gentianaceae *са ситним цветићима ватрене боје, кичица* Centaurium umbellatum Gilib., упор. трава од грозницу.

ћи́чкав, -а, -о *који је редак, житак, којим се може ћицкати*; упор. ћишкав (1). – Ћи́чкаво блáто.

ћи́чма ж рет. *кичма*. – Пáдал се од кóла, па се убúл у ћи́чму.

ћи́ша ж **1.** *атмосферски талог у облику капљица, киша*. – Цéл дѝн падá сúтна ћи́ша. – На сељáци е нáјпотребна мáјска ћи́ша. **2.** *непрекидна бујица, обиље чега.* – А слзе – ћи́ша.

ћи́шан, -шна, -шно *који је кишовит*. – Билá е тóј ћи́шна гóдин.

ћишети́на ж *пеј. од ћиша, грозна киша*. – Нéче да престáне овáј ћишети́на.

ћиши́р м *цвекла, репа*. – Црвенó ко ћиши́р.

ћи́шица ж *дем. од ћиша (1)*. – Падá ли код вáс ћи́шица?

ћи́шкав, -а, -о **1.** *в. ћичкав*. **2.** *који је плачљив, кењкав, коме није добро (о детету).* – Ћи́шкав вéч нéколко денá.

ћи́шкалица ж **1.** *мотка, врљика*. – И ти́ тóј продáваш ко дрва, а онó сáмо ћи́шкали́це. – Бу́ди ми́ран да не у́знем едну́ ћи́шкалицу. **2.** *в. ћишкало (1).*

ћи́шкало с **1.** *краћа мотка којом се нешто меша.* **а.** *мотка којом се у сеоском, пољском, клозету фекалије, које падну около по патосу, гурају кроз рупу у јаму.* **б.** *гвоздена шипка са сламом причвршћеном на врху, којом ковачи прскају ватру да би је загасили.* **в.** *в. чапкало.* **2.** фиг. *неуредна, замазана женска особа.* – Ко га нé грозá од онóј ћи́шкало. **3.** *плачљиво дете, дете које плаче и без нарочитих разлога.* – Ћу́ти, брé, ћи́шкало еднó.

ћишљáк м *ауг. од ћиша (1)*. – Ови́ја ћишљáк пáда ли, пáда; ни́како да стáне.

ћи́шница ж *кишница*. – Опéри кóсе сьс ћи́шницу, да ти бу́ду у́баве.

ћишóбран м рет. *кишобран*, *амрел*. – Гдé си ти́ видéл да овчари́ нóсе ћишóбрање, они́ се огрчају с опанцáк.

ћишови́т, -а, -о *који је кишовит*. – Би́ јáко ћишови́та прóлетьт.

ћишу́рина ж *ауг. и пеј. од ћиша (1)*. – Зáгрози се ви́ше овáј ћишу́рина.

ћóк м *в. кутлица*. – Вáса клóнфер ми напраил ћóк за бру́с.

ћóковина ж *в. ћутуковина*. – Ћи́на е ћóковина овдéка, од кьд се пáнти.

ћóкувина ж *в. ћутуковина*. – Нáша е ћóкувина у́век овдé билá.

ћóп оном. *узвик којим се опонаша звук који се чује када нешто меко падне на нешто тврдо или кад нешто чврсто падне у нешто житко или течно*; упор. ћуп. – Мáлко, мáлко па се чу́је ћóп, тóј ду́дови ћóпају.

ћóпа несвр. *пада са висине нешто меко на тврду подлогу или нешто тврдо на меку или течну подлогу при чему се чује звук "ћоп".* – Кьд ду́не вéтар, ду́дови сáмо ћóпају пóзам. – Дóк се цéди си́рење, си́рутка ћóпа у чебьр.

ћóпаво óро с *једно народно коло*.

ћопáње с *гл. им. од ћопа.*

ћопéк м *онај који је ћопав*. – Ма, чéк да те ју́рнем, ћопéку ни јéдан.

ћóпка несвр. **1.** *храмље помало.* – Јóш помáлко ћóпка, али му прóди. **2.** *пада са висине нешто меко при чему се чује звук "ћоп".* – Сáмо ћóпкају сли́ве, и́ма сви́ње да се наеду́ кочи́це.

ћопкáње с *гл. им. од ћопка*.

ћóпне свр. **1.** *падне са висине нешто меко на нешто тврдо или тврдо на нешто меко или течно при чему се чује звук "ћоп".* – Нéма, нéма па ћóпне по нéка кру́шка. **2.** *зграби, шћапи, украде на очигледд.* – Ћóпну му од тезгу́ двé

јáблће, док да трéпнеш.

ћóпша м у пеј. значењу *онај који је ћопав*.

ћóр-ћутýк м *онај који не разуме ништа, туп, будаласт*. – Нéма смúсла да казýем, али óн је истúн ћóр-ћутýк, úч нúшта не одбúра.

ћоравéе несвр. *губи вид, ћорави*. – Дéда Нáјден из Штрпци почéл јáко да ћоравéе, кýј дѣн по невúди.

ћоравéње с *гл. им. од ћоравее*.

ћóрлук м *шала, шега, спрдња*. – Тéрају си децá ћóрлук с бáбуту.

ћóрна ж фиг. *она која је слепа код очију*. – Ћóрно, ћóрава, квó глéдаш кьд га не вúдиш?

ћортéк м грн. *алатка за извођење шара на земљаном суду у току израде*.

ћóрча м *онај који је слеп код очију*; упор. ћорша. – Кудé си гледáл кьд си се женúл, ћóрчо, ћóрави.

ћóрша м *в. ћорча*.

ћóс м **1.** зоол. *птица кос*. – Ћóсови ни грóзје позобáше. **2.** *онај који је ћосав, коме не расте брада*. – Срéтоше се ћóсови, разбúше си нóсови.

ћосáк м *в. ћос (2)*.

ћóшка ж **1.** *трем испред ћелије који служи као трпезарија о сеоским светковинама*. – Донесéмо осталú из салó, па нарéдимо у ћóшку, па пóсле тýј ручýемо. **2.** *кров изнад ајата, односно одвода*. **3.** *део трема који се издиже изнад осталог дела*.

ћóштере с *дрводељско ренде за прављење жљебова у прозорима и сл*. – Óч ли ми зáјмиш твóено ћóштере?

ћý оном. *узвик којим се опонаша глас ћувала, ћука*. – Прислýшај да вúдиш какó ћýвало дýма "ћý".

ћувалиште с *пеј. од ћувало*. – Úма еднó ћувалиште, свáку нóч ћýка над плéвњу.

ћýвало с зоол. *врста ноћне птице грабљивице из породице сова, ћук* Athene noctua. – Ћýка ћýвало.

ћýвте с *врста јела од млевеног меса обликованог у куглице у сосу, ћуфте*.

ћýка несвр. *ћук се оглашава гласом "ћук"*. – Онóј ћувалиште пáк ћýка.

ћýкне свр. **1.** *ћук се огласи гласом "ћук"*. – Нéма, нéма, па ћýкне, пá нéма, нéма, па пá ћýкне. **2.** *поремети тишину*. – Нóч мúрна, нéма нúшта да ћýкне. **3.** *дуне, пирне ветрић*. – Ни вéтар нéче да ћýкне, а камоли ћúша да удáри.

ћýковина ж *в. ћутуковина*. – Ћúна ћýковина нé овдé, онú су досéлци.

ћулáвка ж **1.** *капа, ноћна капа*. – Зúми спúм с ћулáвку. **2.** *в. увијаћа*.

ћулýм м *матрак, ћаво*. – Куú ти е ћулýм?

ћулýмче с *в. чулумка*.

ћýмур м **1.** *природно чврсто гориво настало дубоко у земљи распадањем биљних материја, без присуства ваздуха, угаљ*. – Нéмамо пáре да кýпимо ћýмур за нáзиму, мóра се грéемо сáмо на дрва. **2.** *дрвени ћумур*. – Ћýмур за раштúљ.

ћýмуриште с **1.** *место у шуми где се производи дрвени ћумур*. **2.** *место где се на површини земље откопава угаљ*. – Ћýмуриште (топ.).

ћýнац м **1.** *цев за одвођење дима из пећи, сулудар*. – Кьд билó на Пандурáло, онó грáнате им ко кубúчи, а цéвови какó ћýнци, на Тýрцити. **2.** *земљани суд у другој фази израде на лончарском витлу, када мајстор након развлачења гућице у дно почиње да "вуче ћунац"*. в. вуче ћунац.

ћýне свр. **1.** *прохте се, падне на памет*. – Ћýнуло му д úде у Штитáрци, дако тáм нéма нúкву рáботу. **2.** *лагано дуне, пирне ветрић*. – Тóлка е жéга, а ветрѣк нéма да ћýне ни од којý стрáн.

ћунтáње с *гл. им. од ћунти*.

ћунтú несвр. *куња, болује*. – Ћунтáло е мáчето еднó два-трú дáна па си се

по́сле о́праи.

ћу́п оном. *в. ћоп*. – Ћу́п сли́ва у вирчѣ́к.

ћу́па несвр. *в. ћопа*. – Ћу́пају чукли́је по́зам.

ћупа́ње с *гл. им. од ћупа.*

ћупе́нце с *дем. од ћуп*. – На дупе́нце, по ћупе́нце.

ћу́пка несвр. у дем. значењу *ћупа*. – Си́рутка ћу́пка у ћу́п, а ја́ од то́ј не мо́г да заспи́м.

ћупка́ње с *гл. им. од ћупка.*

ћу́пне свр **1.** у дем. значењу *ћопне (1).* – Ћу́пне сли́ва на моју́ гла́ву. **2.** *изненада уђе, бане.* – Томѣ́н ми́ вечеру́емо они́ ћу́пнуше у ку́ћу.

ћура́ње м мн. *ћурани*.

ћура́ње с *гл. им. од ћури.*

ћурде́ с *в. ћурдија*.

ћурди́ја ж *дуга женска хаљина од белог сукна без рукава, извезена по целој површини биљним мотивима*; упор. ћурде.

ћури́ несвр. **1.** *ћути оборене главе, мирује.* – Што́ ћури́ш, вре́в не́што и ти́. **2.** *болује.* – Мало́но пра́се не́што ћури́.

ћурлича́ње с *гл. им. од ћурличе*.

ћурли́че несвр. *оглашава се ћурликом.* – Књ на пујка́ шви́кнеш, о́н се накоко́ши и ва́не да ћурли́че.

ћурчи́ја трава́ ж бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам.* Malvaceae *распрострањена по пољима, утринама, насељима, поред путева, црни слез* Malva silvestris L.

ћусћи́ја ж *ћускија*. – Глу́п ко ћусћи́ја.

ћута́ч м *онај који мало говори, који неће да говори*. – У на́ше сало́ и́ма едѣ́н тькѣ́в, па га зову́ Бу́да Ћута́ч.

ћуту́к м **1.** *пањ који је остао у земљи пошто је дрво посечено.* – Седи́ и ћути́ ко ћуту́к. **2.** *дирек*. – О́нија ћуту́к се навали́л. **3.** фиг. *онај који је глуп.* – Ти́ја ћуту́к ни́шта не одби́ра. **4.** фиг. *онај који је тром, који се једва вуче.* – И́гра о́ро ко ћуту́к. **5.** фиг. *који је остао без брачног друга, без жене.* – Ћуту́к чове́к. в. ћор-ћутук.

ћутукли́ја м *староседелац*. – У на́ше сало́ не́ма досе́лци, сви́ су ћутукли́је.

ћутукли́сћи, -ска, -ско *староседелачки, стариначки*. – Они́ су ћутукли́ска вами́лија.

ћутуко́вина ж *старина, порекло*; упор. ћоковина, ћокувина, ћуковина. – На већи́ну Дољњока́меничање ћутуко́вина е овде́, ма́лко и́ма досе́лци.

ћуту́чка ж *дем. од ћутук (2).* – Оста́л са́м ко ћуту́чка.

ћу́ћоре несвр. мн. *тихо разговарају, чаврљају.* – Ми́ деца́, књ ле́гнемо покри́емо се по́ главу, па си не́ко вре́ме ћуће́римо под чрђе.

ћуће́рење с *гл. им. од ћуће́ри*.

ћу́чичи м **1.** *пилад ћурке.* **2.** бот. *врста траве.*

ћу́ш м *в. ћуше*. – Мила́нова пека́рница е била́ бш на ћу́шат.

ћуше́ с *угао, кут, ћоше*; упор. ћуш. – Тури́ сећи́руту у ћуше́. – Учи́тељ ме тера́л да стои́м у ћуше́.

ћуше́нце с *дем. од ћуше*. – Оста́ло ми едно́ ћуше́нце недоо́рано.

Ћушти́ца ж *село у општини Књажевац*.

Ћушти́чанин м *становник Ћуштице, онај који је пореклом из Ћуштице*.

Ћушти́чанка ж *становница Ћуштице, она која је пореклом из Ћуштице*.

ћушти́чћи, -чка, -чко *који припада Ћуштици, који је у вези са Ћуштицом*

У

у предл. *са акуз. означава* **а.** *циљ кретања.* – Ула́зи у цр̏кву. – Ка́чи се у камијо́н. – И́де у Кња́жовац. **б.** *не разликовање значења циља од значења места.* – Иде у Кѣндалицу. – Путу́е у Ма́ли Изво́р. **в.** *време.* – У́ зиму. – У сре́д но́ч. **г.** *иде уз глагол клне, заклиња се.* – Клне́ се у ма́тер. – Закли́ња се у Бога. **д.** *јавља се као допуна глагола свири.* – Сви́ри у музи́ће. – Ву́ле Ме́ркач је уме́л да сви́ри у ли́с од кру́шку. **ђ.** *означава даљи објекат.* – Не разу́ми се у канта́р. **е.** *локативно значење места.* – Заврши́л је́кономску шко́лу у За́јчар. – Жи́ви у Пала́нку.

у сва́ко гр̏не миродија изр. *меша се где му је место и где му није место.*

уајма́ни се свр. *постане ајмана, нерадник, битанга.* – Од како́ е би́л бо́лан, о́н се у́ајмани.

уа́ка свр. *испрља, ублатњави*; упор. уачка. – Уака́л ко́ла, уака́л ко́њи, па ме́сто да и опе́ре и ошу́ши, ошѣ́л да си ле́гне.

уа́ка се свр. *испрља се, ублатњави се*; упор. уачка се. – Уака́л се како́ пра́се.

уа́ли свр. *припитоми, размази.* – Кву́ го́д сто́ку да чу́ва о́н ју то́лко уа́ли да га по́сле жа́л да ју продаде́. – Уа́лиш дете́, па си по́сле и́маш му́ку од ње́г. – Уа́љена деца́ сла́бо у́че шко́лу.

уа́ли се свр. *размази се.* – Уали́ло се, па сѣ́г не́че да слу́ша.

уаљо́ше свр. у пеј. значењу *уали.* – Уаљо́шеш га, па по́сле па́тиш од ње́г.

уаљо́ше се свр. у пеј значењу *уали се.* – Не дозва́љај му да се уаљо́ше.

уа́пе свр. **1.** *угризе, уједе.* – Гризе́ момче́ ја́блку, / Уапа ју за́ руку (н. п.). – Уапа́ло га ку́че за́ ногу. **2.** *убоде жаоком.* – Ва́рди се да те не уа́пе стр̏шељ. **3.** *увреди.* – Кьд си ми то́ј ре́кал, за ср̏це си ме уапа́л. **4.** *тесно скроји и сашије.* – Уапа́л га шна́јдер у поду́пинуту.

уа́пе се свр. **1.** *угризе се, уједе се.* – Ел ти се деси́ло не́ћи пу́т да се уа́пеш дор еде́ш? **2.** *покаје се што је нешто рекао.* – Са́мо што то́ј ре́ко уапа́ се за ези́к. – Зна́м, сѣ́г би се ти́ уапа́л и за ду́пе, ал га не мо́ж дова́неш.

уапо́тина ж *уједено место на телу.* – Приви́јаш ли не́што на уапо́тинуту?

уа́пси свр. *стави у хапс, затвори, ухапси.* – Уапси́ли га на пра́вде Бо́га.

уа́чка свр. *в. уака.* – Како́ си са́мо могѣ́л да ово́лко уа́чкаш кошу́љуву?

уа́чка се свр. *в. уака се.* – Уачка́л се ко свињá.

у́бав, -а, -о **1.** *леп, диван, красан*; упор. јубав. – Мло́го ти, бре́ Мика́јло, у́бава мла́деневестата, где́ ју�́де́ таквý у́баву. – Кво́ и́ма у́баво код ва́с? **2.** *љубазан, учтив.* – Не́ма ку́ј у́баву ре́ч да ти ка́же. **3.** *који је припит али се још држи.* – Жа́рко ве́ч у́бав.

у́бавьчьк, -чка, -чко у дем. значењу *леп, диван, красан, лепушкаст.* – Ели́с у́бавьчко девојчето.

убаве́е несвр. *лепша, пролепшава се.* – Како́ расте́, тека́ убаве́е.

убави́ло с *лепота*; упор. убавиња. – Убави́ло збо́р зби́ра, а грозни́ло до́м чу́ва.

убави́ло до́м расту́ра изр. *око лепе жене многи облећу.*

убави́лце с *дем. од убавило.* – О́ј, Ми́лице, у́јћино убави́лце.

убавиња́ ж *в. убавило.* – Младиња́ – убавиња́.

У́бавка ж *име.*

у́бавко прил. у дем. значењу *на леп начин, лепо.* – У́бавко га пле́теш.

у́баво прил. *лепо, дивно, красно.* – У́баво си га наве́зла, ја́ко.

ýбавшьк, -шка, -шко у дем. значењу *који је прилично леп, лепушкаст*. – Ýбавшьк младожéњата.

убарабáри свр. *учини да више јединки постану једнаке, изједначи, упари.* – Продáл сам си еднoгá вóла, па сьг трáжим да кýпим дрýгуга, да га убарабáрим с Бýлчу.

убарабáри се свр. *прикључи се некој групи којој уствари не припада, упаради се.* – Тóша си и́ма гоџá гóдињће, ал се убарабáри с младињý, па и́де по седéњће.

убéден, -а, -о *трп. од убеди*. – Млóго ми нáприча, ал не сьм убéден да е тóј и́стина.

убездéри се свр. **1.** *уплаши се, укочи се од страха, унезвери се.* – Óн се ýбездери, па не мóж ни да проврéви. **2.** *нађе се у чуду, ушепртља се.* – Кьд чý да клóцну вракњи́ца и да и́ду при́јетељити, онá се ýбездери и пóче да шовр́да по и́жуту.

уби́ва несвр. **1.** *убија, лишава живота.* – Уби́ва на местьц. **2.** *повређује, озлеђује.* – Двá пýт је убивáл тýј рýку. **3.** *жуља, глође.* – Уби́ва ме дéсна ци́пила. **4.** *набија, сабија.* – Трáктор гдé прóјде уби́ва зéмљу. **5.** *штетним деловањем уништава.* – Убивáл ни е грáд јóш нéћи пýт, ал ни́кад нé ко сьг. **6.** *чини да нешто престане, да што одагна.* – Уби́ва тýгу у кавáну. **7.** *скраћује време.* – Уби́ва врéме на дóмине.

уби́ва се несвр. **1.** *много ради, скапава од посла.* – Уби́ва се од рáботу, а ни́шта не пости́за. – Нáшјат ђáк се уби́ва учéечи. **2.** *озлеђује се, повређује се.* – Ви́ше пýт се е убивáл ý главу.

уби́ва на местьц изр. *убија одмах, убија на лицу места*.

убивáње с *гл. им. од убива (се).*

уби́вац м *убица*.

убивóтина ж *контузовано место на телу*. – Три мéсеци привијáл лýк на убивóтинете.

Уби́вци м *микротопоним*.

уби́је свр. **1.** *изудара, избије кога.* – Ѝма те баштá свé уби́је књд чýе квó си направи́л. **2.** *озледи, повреди.* – Уби́ла га крáва у нóгу, док ју мл́зал. **3.** *набије, сабије, спљеска.* – Крýпна ћи́ша уби́је земљу. **4.** *штетним деловањем уништи (град, слана, мраз).* – Сланá уби́ла пипéр. **5.** фиг. *попије*. – Óч да уби́јеш еднó пи́во? в. Бог те убил.

уби́је се свр. **1.** *повреди се*. – Уби́л сам се у колéно. **2.** *уложи много напора око нечега (понекад без резултата).* – Уби́л сам се тражéечи, али га немогó нáјдем. – Уби́л сам се док сам га направи́л.

ýбит, -а, -о трп. од убије **1.** *који је убијен, лишен живота.* – Они́ су ýбити у ти́ја потóк. **2.** *који је контузован.* – Ýбит и у нóгу и у грби́ну.

ублáжи свр. **1.** *упрља маснећом, умасти, замасти.* – Кьд едéм ђибáницу јá си ублáжим и рýће и брáду. **2.** *учини масним, омасти.* – Бýди ми́ран да не ублáжиш нóж.

ублáжи се свр. **1.** *запрља се маснећом, умасти се.* – Сьв сáм се ублажи́л док сам вари́л мáз. **2.** *услади се.* – Ýблажи ми се, брé, васýљав. **3.** фиг. *попије алкохолног пића више него што треба.* – Бéше му се ублажи́ло ви́но тýј вéчер, па га одвéдоше под ми́шће.

ýблизо прил. **1.** *близу, изблиза.* – Били́ смо ýблизо едьн до дрýгуга, не имáло двá кóрака, ал несьм чýл књд је отишьл. **2.** *после краћег времена, убрзо после тога.* – Ýблизо по тóј óн си óтиде и пóсле га ви́ше несьм видéла.

ублъ́ве свр. *повраћајући садржину стомака испрља што*. – Ублъ́ве јóрган, естьк, простóрку, свé ублъ́ве.

ублъ́ве се свр. *поврати садржину стомака по себи.* – Не мóж се ди́гне да

се избљу́е, него се убљу́е док се ди́за.

убрашњи́ви свр. *поспе брашном, испрља брашном.* – Убрашњиви́л ми ца́кови, а да́л сам му и са́мо да си превезе́ жи́то.

убрашњи́ви се свр. *испрља се брашном.* – Убрашњиви́л си се ко воденича́р.

убр́ка свр. **1.** *учини да се конци, нити и сл. заплету, запетљају, умрсе.* – Ме́сто да га распра́имо ми́ га јо́ш по́више убрка́мо, сѣг мо́ж са́мо да га ту́римо у о́гањ. **2.** *поремети редослед у неком послу.* – Убрка́мо га кое́ че по кое́ да и́де, па та́м не́ћи дѣн мо́ра да ви́димо ко́ чемо га. **3.** *збуни кога, побрка му ток мисли.* – Убрка́л га учи́тељат, та сиро́то дете́ не умеја́ло да му одгово́ри на пи́тањето.

убр́ка се свр. *збрка се, помете се, збуни се.* – Убрка́мо се у уводе́њето, ју́тре мо́ра да га потва́рамо.

убу́ва свр. *избућка масло.* – Од оцу́тра сам убува́ла, и́ма за две́ ћи́ла ма́сло.

убу́ни свр. *збуни, помете.* – У́буни ни то́ј, што́ га нема́ да до́јде.

убу́ни се свр. *збуни се, помете се.* – Убуни́ се, н умеја́ да му одгово́рим, а има́ла сам кво́ да му ка́жем, да се не се́ти ви́ше да ме затра́цкуе по пути́шта.

ува́ло с **1.** *дршка на неком суду у облику ушице.* – Др́ж ло́нацат за о́бе ува́ла. **2.** у пеј. значењу *уво, ухо.* – Два́ ува́ла, два́ мига́ла...

ува́лце с *дем. од увало (1).* – Ло́нчето има́ло са́мо едно́ ува́лце и оно́ се очепи́ло.

ува́ља свр. *добро ухрани, утови (неко живинче) тако да добије ваљкаст облик.* – Ува́љал три́ вепра́.

ува́ља несвр. *гура кога у неприлике, уваљује.* – Та́ј га жена́ ува́ља у про́пас.

ува́ља се несвр. *прихвата се сумњивог посла, уваљује се у нешто неизвесно.* – Зна́еш ли ти́ у кво́ се ува́љаш књд се с ње́г орта́чиш?

ува́ља се свр. *угоји се, удебља се*; упор. ушваља се. – Заштó си се ува́љал то́лко, то́ј не́ здра́во?

ува́не свр. **1.** *ухвати, улови, шчепа.* – До три́ дру́шће ба́шчу привардѝше / Уване́уше мла́до неже́њено (н. п.). **2.** *подсирено млеко сипа у крпу у којој ће се цедити.* – Ево́, са́мо да ува́нем си́рање. **3.** *затекне у неком послу или положају.* – Уване́л сам га на ле́гало. **4.** *пође неким правцем.* – Ува́нем пречи́цу и претéкнем и. **5.** *обузме.* – Са́мо што ме бе́ше уване́л сѣн, они́ приока́ше.

ува́не се свр. упор. увати се. **1.** *сам себе ухвати за неки део тела.* – Књд се упла́шим ја́ се ува́нем за у́во, да ме ма́не стра́. **2.** *прихвати се неког посла.* – Уване́л сам се у ра́боту, не мо́г да до́јдем. **3.** *начини се, образује се.* – Уване́ло му се и́ње на мустачи́. **4.** *узме кога за руку.* – Ува́немо се па и́грамо. **5.** *згруша се, потсири се.* – Уване́ло се млеко́. **6.** *прилепи се.* – Ува́не се млеко́ за дно́ котѣ́л, књд га при́пре о́гањ. – Уване́ли му се ру́сје за баре́тину.

ува́пе свр. **1.** *угризе, уједе.* – Сто́јка увапа́ло ку́че. **2.** *убоде жаоком, рилицом.* – Ме́н увапа́ла оса́, па ме ја́ко боле́ло. **3.** *увреди.* – Књд му то́ј споме́не ко да га ува́пе за срце. **4.** *скроји и сашије тесно.* – Ува́пане ти панталóне од osа́д, у поду́пину.

ува́пе се свр. **1.** *угризе се за језик док једе.* – Ле́ле, увапа́ се за ези́к. **2.** *покаје се.* – Она́ би се сѣг увапа́ла за гузи́цу.

ува́рди свр. **1.** *сачува, одбрани.* – Не мо́ж га ти́ ува́рдиш ако е оно́ намисле́ло да си отћи́не гла́ву. – Варди́л га бѣ́ћи, ал га не́ уварди́л. **2.** *припази и ухвати на делу.* – Уварди́л га у бости́н.

ува́рди се свр. *сачува се, спаси се.* – Од су́дбину се не мо́ж ува́рдиш.

ува́ри свр. *добро скува, укува.* – Ма́з тре́бе до́бро да се ува́ри, ел она́к о́че да

се усмрди́.

ува́ти свр. **1.** *в. уване.* **2.** *почне.* – Ува́ти да бежи́. **3.** *жена остане у другом стању.* – Па́ си, мори́, уваги́ла!

ува́ти се свр. *в. уване се.*

уведе́ свр. *провуче жице основе, по утврђеном редоследу, кроз нити и кроз брдо, ради ткања.* – Че да до́јде Ру́жа Душа́нова, да ми помо́гне да уведе́мо ткање́.

увеличу́е несвр. **1.** *повећава, ствара илузију већег.* – Бате́риско ста́кло ви́ше пу́т увеличу́е. **2.** *даје већи значај чему, увеличава.* – Све́ увеличу́е кво́ чу́е и кво́ ви́ди.

уве́ри свр. *стави печат и потпис на неки документ, овери.* – Дњѝс да у́верим здра́ствену књи́жицу, а ју́тре д и́м да тра́жим бо́лување.

уветáе свр. *побледи, ослаби, увене (о човеку).* – Уветáл од сећира́ције.

увија́лка ж *в. увијаљ́ћа.*

увија́лче с *дем. од увијаљ́ћа.*

увија́лчичи с мн. *овчије коже у које пастири зими увијају ноге да им не би зебле.* – Увија́лчичи ве́чером ту́римо покре кубе́ да се су́ше.

увија́љ́ћа ж *мала троугласта марама којом се повезује коса испод мараме или са којом се спава;* упор. врзоглавка, кајка, овијаљ́ћа, ћулавка, увијалка. – Но́чу спи́м с увија́љ́ћу.

уви́нда се свр. *сврши велику нужду (ретку) у гаће.* – Не́ могѣ́л да отрпи́, него се увинда́л.

у́висин прил. *увис.* – Ку́ј у́висин гле́да, по́зам се сапли́та.

увискува́ње с *гл. им. од увискуе се.* – И́де смеја́ње и увискува́ње.

уви́скуе се несвр. **1.** *смеје се подврискујући хотећи да на тај начин скрене пажњу на себе (о жени).* – Са́нда се уви́скуе ко коби́ла. **2.** *подврискује девојка на љуљашци.* – Мо́мци и ни́шају, а девójће се уви́скују.

уви́сне се свр. *врисне од задовољства.* – Уви́сне се кьд с но́ђе дова́не ли́сје (девојка на љуљашци).

у́вит, -а, -о трп. од увие *који је увијен.* – Ле́б у́вит у меса́ль.

уви́тли свр. **1.** *садене даске и сл. у витао ради сушења.* – Дѣ́сће да се уви́тле, да се шу́ше и да се не испу́цају. **2.** *спопадне, почне упорно да захтева, да камчи.* – Увитли́ли ме и си́н и снаа́, да ку́пе а́уто, а ја́ да даде́м па́ре. **3.** *сатера у теснац.* – Увитли́ли ће́рови лиси́цу у Вр̀тачу.

уви́ште с *пеј. од уво.* – Уда́рил га с ле́тву по́ главу, па му ско́ро отћину́л едно́ уви́ште.

увл̥че́ свр. **1.** *вукући унесе, уведе.* – Ува́ти ју за ру́ку и увл̀че ју у со́бу. **2.** *угура што у неки отвор.* – Про́бам да увл̥че́м учку́р у га́че без иглу́, ал не́че. **3.** *увуче, сакрије.* – Ма́че увл̥че́ но́кти, а пл̀ж ро́зи. **4.** *уплете у нешто, умеша у нешто.* – Немо́ј да те увл̥чу́ у ло́ше дру́ство.

увл̥че́ се свр. **1.** *увуче се, провуче се кроз нешто уско и тако уђе.* – Увл̥че́ се у бѣ́чву да ју опе́ре. **2.** *неопажено уђе.* – Увл̥че́ се но́чу проз пе́нцер. **3.** *угура се, заузме неко место.* – Не́ћи гле́дају са́мо да се увл̥чу́ у не́ко предузе́ће, па по́сле о́дма д и́ду на бо́лување.

у́во с анат. (мн. у́ши, уз бр. у́вета и у́вети) *ухо.* – Мо́ж ли да потре́виш коé ми у́во ѕьвни́? – Свари́ла сам пити́је од две́ у́вети и од о́паш. в. види му се проз уши, мечћино уво.

у́вод м *начин увођења основе у брдо и нити ради добијања одређених шара.* – У́вод на ко́ће. – У́вод на кру́пне ко́ће. – У́вод на колети́ју.

уводе́ње с *гл. им. од уводи.*

уводе́ње по пи́смо изр. *увођење основе у нити и брдо према припремљеној и написаној шеми.*

уво́ди несвр. *ткачку основу, по*

одређеном реду, провлачи кроз нити и брдо ради ткања. – Ју́тре че да до́јде Горда́на да ми пома́га да уво́димо ткање́.

увразе́ње с *гл. им. од уврази (се).*

увра́зи несвр. *чврсто везује оно што ће превозити или носити.* – Чвр̏сто увра́зи се́но да му се не стр̏ви по пу́т.

увра́зи се несвр. *прти неки терет привезујући га за себе.* – Увра́зим се у др̏ва.

у́врата ж *место на њиви где се склапају бразде приликом орања.*

увр̏же свр. **1.** *везањем причврсти, увеже.* – Увр̏жем га до́обро, да се не мо́ж измѣ́кне. **2.** *спута, стегне коме руке, ноге (ланцем, конопцем).* – Увр̏жу га ко ку́клу, па га натова́ре у ко́ла и и́ду покре њи́, да им не побе́гне. **3.** *више предмета обавије неком везом и стегне, направивши од њих дењак, сноп.* – Увр̏жем десети́ну колца́ с пово́ј заме́тнем и на ра́мо, однесе́м и у ло́зје, па и по́сле та́м разно́сим где́ чу да и начуку́ем. **4.** *везивањем причврсти какав терет на леђа ради ношења, упрти.* – Иди́ ба́бу увржи́ у др̏ва.

увр̏же се свр. *упрти се у неки терет.* – У зо́ру се увр̏жем у љу́љу, па на њи́ву.

увр̏тка свр. *уврти више нити у једну нит помоћу справе која се зове врткало.* – И́ма да увр̏ткам јо́ш две́ па́самцету.

увр̏цка се свр. *узбуди се, узврпољи се, ужурба се.* – Кьд чу́ да доо́де да е про́се ће́рку, матерја́та се у́врцка, у́врцка и по́че да гро́ма сьс су́дови по и́жу.

уву́ти свр. *добро увије, ушушка.* – Кьд ле́гну иди́, па увути́ децу́ту да им ньчѣ́с не бу́де зима́.

уву́тен, -а, -о **1.** *који је добро увијен, ушушкан.* – Сѣ́г си до́бро уву́тен сьс ша́л, а и́маш и рукави́це, па а́јд у шко́лу. **2.** *који је заклоњен од ветрова и хладноће, који је увучен.* – Та́ј со́ба до́јде уву́тена и у њу́ ни́кад не́ то́лко зима́ ко́лко у друђе́ве.

угала́ти свр. **1.** *испрља изметом.* – Угалати́л му и чи́зме и ка́пу. – При́чају да е у ту́рско вре́ме ова́ј цр̏ква била́ сва́ угала́тена. **2.** фиг. *рекне што не треба.* – Угалати́ си у́ста што то́ј ре́ко.

угала́ти се свр. **1.** *унереди се.* – Не́ могѣ́л да трпи́, а не́ има́л ни где́, па се угалати́л у панталóне. **2.** *сврши велику нужду на неодговарајућем месту.* – Мангу́пи се угалати́ли на чове́ка у авли́ју.

у́гар м **1.** *њива која је летос била под кукурузом, а још није узорана за пшеницу.* – Дьнѣ́с те́рај о́вце по у́гари, та́м и́ма кру́пна трава́, а на́јде се и по не́ћи коренчѣ́к и по не́ка ти́квица. **2.** *поорана њива одмах после жетве.* – И́де ко же́љћа преко у́гар.

уга́рење с *гл. им. од угари.* – По́сле же́тву до́јде уга́рење.

уга́ри несвр. *оре њиву која је под стрњиком и на тај начин је припрема за сетву кукуруза идућег пролећа*; упор. подмета.

уга́си свр. *учини да престане телесни нагон за чим.* – Да́ј ми ма́лко води́цу да уга́сим же́д.

уга́сичје с бот. *полугрм повијуша из фам.* Solanaceae *који расте по влажним и мрачним местима, има ситне љубичасте цветове и црвене бобице, разводник* Solanum dulcamara L.

уга́ца несвр. **1.** *чини по вољи некоме, настоји да угоди некоме.* – Колко́ она́ на ње́га уга́ца, па, па́ не ва́ља, како́ ли би било́ да е не́ка дру́га која́ си са́мо се́б гле́да. **2.** *удешава да нешто танко протера кроз уски отвор, удева.* – Уга́ца коњѣ́ц у иглу́. **3.** *споразумева се, уговара.* – Уга́цају сва́дбу.

уга́ца се несвр. *само се удешава, намешта се.* – Поне́ћипут се не́што са́мо од се́б уга́ца, по́боље него да га е не́ знам куи́ угацáл.

уга́џање с *гл. им. од угаџа (се).* – То́лко моé уга́џање и па́к му не ва́љам.

угашљи́ви свр. *полије или испрља гасом (петролејом).* – Не́ћи градинари угашљиви́ли буна́р на Еле́нка.

угашљи́ви се свр. *полије се или се испрља гасом (петролејом).* – Угашљиви́л сам се док сам сипува́л га́с у ла́нпу.

у́глен м **1.** *жар, жеравица.* – Да́ј ми едѣ́н у́глен, да запа́лим лулу́. **2.** *угашени жар.* – Збе́ри ти́ја у́глење, да и чу́вамо за раштиљ. – Д и́деш да ти гле́дају у у́глење, да те ма́не глава́. в. гаси углење.

угленчѣ́к м *дем. од углен.* – Испа́дал пред пре́љѣу едѣ́н угленчѣ́к. – Добро́ е, кьд те боли́ меши́на, да сажва́каш едѣ́н угленчѣ́к.

углења́р м *угљар, ћумурџија.* – Текóј угљена́р ста́л ца́р.

углецува́ње с *гл. им. од углецуе се.*

углецу́е се несвр. **1.** *иде за чијим примером, угледа се.* – Што́ се не углецу́еш на па́метни љу́ђе, него на бита́ђе? **2.** *загледа се нетремице у кога или у шта.* – Углецу́е се у њу́ ко да не́ виде́л же́нско.

углу́ши свр. *надјача својим звуком, заглуне.* – Углуши́ли ме ови́ја камијо́ни, што е́дномьн прооде, па несѣ́м чу́л кьд си уле́зла.

углчи́ свр. *испуни галамом и сливеним нејасним гласовима.* – Оту́д и́ду сва́тови, ко́њи, барја́ци, зу́рле, га́јде – углча́ло се по́ље, па са́мо ечи́.

угма́ца свр. **1.** *угази ногом у нешто житко.* – Угмаца́л сам с едну́ но́гу у лајно́. **2.** *газећи ногама сабије (земљу).* – До́бро да угма́цамо гу́вно, да зали́чимо све́ пукло́тине. **3.** *газећи ногама измеша.* – Кьд до́бро угма́цате бла́тото, тѣ́г че да сече́мо ци́гле.

угми́рса свр. *накваси и ублатњави обућу и одећу.* – Тражи́мо ја́рето це́лу но́ч и све́ се угмирса́мо.

угње́зди се свр. *запосли се у неком предузећу или установи и ту остане дуго, не излажући се претераним напорима.* – Бо́шко Цве́тин се угњезди́л у "Ле́ду" и ту́ј че да доче́ка пе́нsију.

угњете́ свр. *гурајући утера нешто у неки узан отвор.* – Чу ти угњете́м кр́пу у у́ста ако не ућути́ш.

угњете́ се свр. **1.** *увуче се, угура се у неку тескобу.* – Угњете́м се не́како у вагóн и се́днем у еднó ћуше́, па намѣ́кнем шаши́р на о́чи, да ме бьш не ви́де од о́дма. **2.** *нађе неко намештење.* – Да мо́г да се угњете́м у не́ку канцела́ри́ју, да рабо́тим у то́пло. **3.** *умили се, подиђе под кожу некоме.* – Гле́дај да се, ако мо́ж, угњете́ш на старе́шинуту у ду́пе.

угњи́та несвр. *гурајући утерује нешто у неки уски отвор.* – О́н му угњи́та клчи́на, ал си вода́ па тече́ на ду́вкуту.

угњи́та се несвр. **1.** *увлачи се, завлачи се.* – Угњи́та се ко ру́б у ду́пе. **2.** *подилази коме, настоји да се умили коме.* – Угњи́тај се сѣ́г на ови́ја што су на вла́с, ко што си се угњита́л и на они́ја кьд су били́.

угњита́ње с *гл. им. од угњита (се).*

у́годба ж *свадбени обред који се одржава после просидбе, а на месец дана пре венчања, када се учесници обострано дарују*; упор. годеж, дарување (2), ћитка (2).

угојо́ше се свр. у пеј. значењу *угоји се, удебља се.* – Дени́ца се угојоса́ла ко свиња́.

уго́тви свр. **1.** *зготови, скува јело.* – Тре́бе не́квo да уго́твим за ручѣ́к, а не́ знам квó чу. **2.** *зачини, запржи јело.* – Кьд уго́твим васу́љ с души́чину, мои́ да се уби́ју едéечи. – Ва́риво сва́рено, оста́ло са́мо да га уго́твим.

угризе́ се свр. *новостављена материја прожме ону у коју је стављена.* – Ако че да пр́жиш ри́бе,

тре́бе да и посо́лиш и да и оста́иш два́ са́та да се угризу́ на со́л.

Угри́н м *име*.

Угри́нка ж *име*.

У́грица ж *име*.

угурсу́зин м **1.** *мангуп, лола, обешењак*. – Угурсу́зинатога са́мо да дова́нем, но́ђе чу му претро́шим, па не́че ви́ше да се мо́та окол мо́ј пло́тови. **2.** *зао човек, баксуз*. – По́голем угурсу́зин од те́б не посто́и.

у́дава ж *удаја, удадба*. – Сти́гла девојћа за у́даву, ал се не уда́ва.

уда́вен, -а, -о трп. од удави *који је удављен*. – У ти́ја ви́р су уда́вена три́ чове́ка. – О́н е уда́вен с ру́ђе и пре́клан са́ зуби. – Уда́вен за бути́ну.

уда́ви свр. **1.** *угази обувеном ногом у воду*. – Преоде́ечи преко они́ја ка́мење удави́ си но́гу у пото́к. **2.** *уједе, угризе (пас)*. – Удави́ло га ку́че и за но́гу и за ду́пе, на две́ ме́сти. **3.** *увреди*. – У́дави ме за ср́це.

уда́ви се свр. *нехотице угази обувеном ногом у воду*. – Томѝн да пре́јдем на ону́ј стра́н, ја́ ста́ну на едѝн ву́зав ка́мен и ма́лко се удави́.

удави́ца ж *удовица*. – Не жа́ле га ни о́тац, ни ма́ти, / Веч га жа́ли Ми́ца, удави́ца (н. п.).

удаво́ше свр. у пеј. значењу **1.** *удави, утопи*. – Немо́ј се ку́пеш по Тимо́к сьс сва́кави љу́ђе, да те не́ћи не удаво́ше. **2.** *задави, загуши*. – Нале́гал га с коле́на, да га удаво́ше. **3.** *уједе, угризе (о псу или дивљој животињи)*. – Удаво́са́ло га Ла́нцино ку́че за пра́сенце.

удаво́ше се свр. у пеј. значењу **1.** *удави се, утопи се, угуши се*. – Не́ си води́л рачу́н, па се удаво́са́л. **2.** *нехотице угази ногом у воду*. – Удаво́са́ се до коле́но.

удѝне свр. **1.** *увуче ваздух у себе, удахне*. – До́ктур ду́ма: "удьни́, издьни́". **2.** *својим дахом оживи кога или што*. – Ја́ не мо́г да му удѝнем живо́т.

уда́ра несвр. **1.** *мирише непријатно, заудара, смрди*. – Ва́шето пи́че уда́ра на бу́цу. **2.** фиг. *обара*. – Вино́во ти уда́ра на ша́ће.

уда́ра на бу́цу изр. *мирише на плесан*.

уда́ра на ша́ће изр. *каже се за јако вино (кад се више попије одмах се пада)*.

у́даран, -рна, -рно *који је вредан, радан, предузимљив, трудољубив*. – Од у́дарнога чове́ка се ни́шта не оти́ма.

удара́ње с *гл. им. од удара*. – Удара́ње по́ главу.

уда́ри свр. **1.** *намести, постави*. – Удари́ли те́мељ на но́ву ку́ћу. **2.** *закључа*. – Ел си удари́л ре́зу на капи́ју? **3.** *начини, направи*. – Ру́жа удари́ла андула́цију. **4.** *прикује*. – Уда́рил ми шу́штер но́ву пенце́ту. – Да му уда́рим јо́ш не́ћи иксе́р? **5.** *крене неким путем, правцем*. – Кьд оту́д, уда́римо на Жл́не.

уда́ри пе́ту у ду́пе изр. *одјури, отрчи*.

уда́ри се свр. *крене у потрагу*. – Уда́рим се по до́ктури да тра́жим ле́к.

удебе́ли се свр. *угоји се, удебља се*. – Мло́го си се удебели́л, треба́ло би да сћи́неш не́ко ћи́ло.

удевре́чи свр. *укрути, удрви*. – Удевре́чи и ру́ђе и но́ђе, не мо́ж га помѝкнеш.

удевре́чи се свр. **1.** *укрути се, удрви се*. – Удевре́чи се, па се ува́ти за че́рчива, не мо́ж га извр́љиш надво́р. **2.** *направи се важан, уобрази се*. – Ко ста́ну панду́р о́н се у́девречи, на треску́ му не мо́ж принесе́ш.

уди́вуе несвр. *удише*. – Не уди́вуј ту́ј праши́ну!

уди́ја свр. *учини да неко почне убрзано да дише, умори кога излажући га напорима*. – Што́ си удија́л коња́тога, ел мора́ло то́лко да га ју́риш?

уди́ја се свр. *задише се*. – Јури́л сам

се, па сам се удијáл.

удлбé свр. *начини удубљење и постави што у њега.* – Дирéци да удлбéш на по мéтар едѣн óд друђи.

ýдлбин прил. *у дубину, дубоко.* – Ископáл си га млóго ýдлбин. – Штýкал ýдлбин.

удóбри се свр. *начини се добар да би подишао коме.* – Тѝ си му се удобрѝла, ѝма ти препѝше кýћу.

удорѝсница ж *в. удурисница.*

удрáми свр. *умири, смири кога (обично дете).* – Удрамѝ детѝштето, да се не дéре тóлко.

удрáми се свр. *смири се, умири се, престане да плаче (о детету).* – Детéто пóрова, пóрова, па се ýдрами.

удрамýе несвр. *смирује кога (обично дете).* – Снежáна гóре у сóбу удрамýе детé.

удр̀ви свр. **1.** *укрути.* – На сиромá човéка и погáнац пáтку удр̀ви. **2.** *подигне увис (мотку и сл.).* – Ýдрви товáгу и пójдé кьм мéн, а já сећѝрче, па кьм њéг.

удр̀ви се свр. **1.** *укрути се*; упор. удрнди се. – Удр̀ви се у онéј чéзе ко да е проглнýл колѣц. **2.** *направи се важан, уобрази се.* – У sáдње врéме си се нéшто млóго удрвѝл, нé ти тój добрó. **3.** *наљути се, надури се.* – Кýј си се мój удрвѝл? **4.** *озебе.* – Удрвѝл сам се од зимý.

удрвóше свр. у пеј. значењу *удрви.*

удрвóше се свр. у пеј. значењу *удрви се.*

удр̀нди се свр. *в. удрви се.* – Седѝ и удрндѝл се ко владѝка. – Штó ли си се па сѣг удрндѝл?

удрóља свр. *покваси и испрља одећу идући кроз росно поље.* – Удрóљам бóшче, черáпе, свé удрóљам док прéјдем преко Голéму бáру.

удрóља се свр. *покваси се и испрља се идући преко росног поља.* – Док прејдóмо преко ливáду по рóсу се удрољáмо.

удрóпа свр. *испрља нечим житким, блатом и сл.* – Какó те нé жáл да овóлко удрóпаш коњáвога и да га остáиш неосéњанога?

удрóпа се свр. *испрља се нечим житким, блатом и сл.* – Па, ел не глéдаш гдé ѝдеш, нéго мóра да се удрóпаш до гýшу?

удýма свр. *уговори, договори.* – Његóви му удумáли невéсту у дрýго салó.

удурѝсница ж *в. одурисница.* – Ѝдем já у шýму и чéкам што ми е удурѝсница удурисáла.

удурѝше свр. **1.** *суђаја при рођењу одреди судбину детету.* – Ѝма ти бýде онáк ко ти е удурѝсница удурисáла. **2.** *среди, уреди, припреми.* – Ѝдем да удурѝшем кудé чемо да уведéмо млáденевесту.

уђибрóше свр. *укисели, усмрди*; упор. уциброше. – Немój му сипýеш тój, óче га уђибрóше, па тѣг нéче да ваљáе за нѝшта.

уђибрóше се свр. *укисели се, усмрди се*; упор. уциброше се. – Квó год тýриш у некалаѝсан казáн онó се уђибрóше.

уђѝне свр. *угине.* – Уђинýла им крáва.

ýедно прил. **1.** *у једном комаду, уцело.* – Да ми, Милáне, дадéш стó бáњће, ал ýедно. **2.** *у исто време.* – Кьд вéч ѝдеш у Палáнку повезѝ ýедно и мéн. **3.** *заједно, на истом месту.* – Ýедно затвáрамо и óвце и козé.

уечѝ свр. *испуни јеком.* – Берачѝ уечý падѝнуту кьд се бéре грóзје. – Уечáл се вáрош од демострáцију.

ужѣгли свр. *стави жеглу говечету које је увукло врат у јарам и тако га упрегне.*

уждр̀гне свр. *скочи, навали да се нешто хитно уради.* – Онѝ жéдни за винó, па уждр̀гну пр̀вњи да бéру грóзје.

ужлтéе свр. *постане жут, ужути.* – Штó си ужлтéл тóлко?

ужлти свр. **1.** *обоји жутом бојом.* – Ужлти́л си мло́го ку́ћуту, могѣ́л си ма́лко да ју зага́сиш. **2.** фиг. *сврши велику нужду у гаће.* – Па́ си ужлти́л га́чете.

ужлти се свр. *испрља се нечим жутим.* – Ужлти́л си се књ си се́дал на не́квo жлто́.

уз предл. *са акуз. означава*: **а.** *место, тј. да је нешто поред нечега.* – Напраи́л ле́тњу ку́јну уз ку́ћу. – Ле́гал ус пло́т. **б.** *има начинско значење.* – Љу́ти се што му не и́дем уз дла́ку. – Немо́ј да мо́чаш уз ве́тар. – Уз сву́ му́ку јо́ш и то́ј.

уза предл. *в. уз.* – О́ч да спи́ш уза sи́д?

у́зазам прил. *уз земљу.* – Ле́жи у́зазам, да те не потре́ви крушу́м.

узазле́м прил. *в. заузлем.* – Врза́л си га узазле́м, сѣг га и одвржи́.

у́зам прил. *у земљу, у земљи.* – Књд вре́ви с некуга́ она́ гле́да у́зам. – Ва́жно е да е пшени́ца сѣг у́зам, а Бо́г че да рекне́ када́ че да ни́ца. в. тура узам.

у́зам да пропа́днем изр. *каже се кад се исказује осећање велике непријатности и стида.*

узасто́пци прил. *једно за другим, узастопце.* – Узасто́пци, еднопо́друго.

узбѣ́жгѣ се свр. *узнемири се, ужурба се.* – Књд им каза́ше да и́ду при́етељити они́ се узбѣжга́ше.

у́збрд прил. *узбрдо.* – У́збрд се си́лом и́де.

узбр́дичав и **у́збрдичав**, -а, -о *који је прилично узбрдан.* – Узбр́дичаво ми до́јде њи́вчето, ал не́ ло́ше.

у́збрдњица ж *узбрдица.* – Воло́ви једва́ те́гље уз ону́ј у́збрдњицу.

у́збрдњичав и **узбр́дњичав**, -а, -о *в. узбрдичав.* – Бо́гами, не́ зго́дно, пу́тат добре́ у́збрдњичав.

у́збрдњичка ж *дем. од узбрдњица.* – Томѣ́н подапе́мо уз у́збрдњичкуту...

узбу́ни се свр. *збуни се, помете се.* – Они́ се (воденичари) узбуни́ли и поче́ли да га би́ју.

узбучи́ се свр. **1.** *настане ферментација, врење неке органске материје.* – Бе́ше се коми́ната ели́с узбуча́ла, оно́ за́лади вре́ме и она́ се у́ћута. 2. *настане узнемирење у народу.* – Тека́ се гро́зно бе́ше се узбуча́ло пред ови́ја ра́тови, да неси́ зна́л ни кво́ да ми́слиш, ни кво́ да рабо́тиш.

узглу́ши свр. *својим гласом надјача остале гласове.* – Си́ве кра́ве се́ло узглуши́ле.

уздѣ́не свр. **1.** *уздахне.* – Ма́лко, ма́лко па уздѣ́не, она́ си зна́е заштó. **2.** *удахне.* – Не мо́г да уздѣ́нем ду́шу, то́лко сам се уби́л у грби́ну.

уздњува́ње с *гл. им. од уздњуе.* – Едномѣ́н уздњува́ње.

уздњу́е несвр. *уздише*; упор. уздиса. – За кво́ уздњу́еш то́лко дл̥боко́?

узди́гне свр. *ујутру среди кућу.*

узди́за несвр. *ујутру сређује кућу.*

узди́са несвр. *в. уздњуе.* – Не узди́са си она́ за ма́тер, него за ње́г.

уздиса́ње с *гл. им. од уздиса.* – За кво́ е то́лко уздиса́ње?

у́здл̥г, -а, -о *који је више дуг него широк, који је дугуљастог облика, који је прилично дуг.* – Њи́вата до́јде у́здл̥га. – Ес да ми е бо́шчава ма́лко у́здл̥га, ал не ва́ља ни да е мло́го кра́тка.

у́здл̥го прил. *по дужини.* – Све́ би́је вола́тога у́здл̥го. – Дрво́ се це́пи у́здл̥го.

у́здл̥жан, -жна, -жно *који је дужи него што треба*; упор. уздлг. – И́ма ези́к ма́лко у́здл̥жан.

у́здл̥жно прил. *по дужини.* – Гре́де да поста́иш по́преко, не у́здл̥жно, ел че ова́к бо́ље да но́се.

узду́ши свр. *нека препрека загуши водени ток и вода се почне подизати навише изнад те прпреке.* – Уздуши́ла се ва́да па прељи́ла, па ни све́ гради́не однéла, не́ знам што ти́ја воденичари́ не

во́де рачу́н од то́ј.

узе предл. *уз*. – Узе село́, низе село́.

узеле́ни свр. *испрља нечим зеленим (обично травом).*– Гдé си узелени́л колéната, проклетни́че цр̏ни?

у́зем прил. *в. узам*. – У́зем чу те нака́рам, мага́рчино е́дна!

узи́ма несвр. *једе*. – "Узима́ ли не́што одо́цутра, ел неси́"? "Узима́ ма́лко ле́б".

узима́ло с *алатка за дубљење дрвених кашика*.

узја́зи свр. *прегради водени ток и подигне ново воде.* – Напраи́мо но́в ја́з и узјази́мо во́ду чѣ́к до манасти́р.

узја́не свр. 1. *попне се на коња, узјаше.* – Узја́не коња́ ко во́јвода. **2.** *наметне своју вољу коме, потчини кога.* – Са́мо про́бај да ме узја́неш, па ч да ви́диш сво́ега Бо́га.

узјањува́ње с *гл. им. од узјањуе*.

узјању́е несвр. **1.** *пење се на јахању животињу, узјахује.* – Ко́њ се узјању́е од ле́ву стра́н. **2.** *намеће своју вољу коме, потчињава кога.* – Немо́ј ти́ ме́н да узјању́еш, ел ја́ се јо́ш не да́м.

узлате́ње с *гл. им. од узлати (се).*

узла́ти несвр. *узлеће, полеће*; упор. узлита. – Кьд че штр̏к да узла́ти, о́н се пр̏во зају́ри по́зам, па тѣ́г узлети́.

узла́ти се несвр. *насрће на тучу иако је слабији*; упор. узлита се. – Немо́ј да се узла́тиш, ел ако те мла́тнем чеш да се́днеш у праши́ну.

узлења́к м *штапић за који се привеже крај основе и углави у прорез предњег кросна;* упор. привржањ.

узли́та несвр. *в. узлати*. – Они́ја бе́лијан еропла́н узли́та сва́ко ју́тро у о́сам са́та.

узли́та се несвр. *в. узлати се*. – Бу́деш ли се тека́ ша́шаво узлита́л, не́ч да про́јдеш како́ тре́бе.

узлита́ње с *гл. им. од узлати (се).*

у́змал, -а, -о *који је прилично мали, који је мањи него што треба*. – У́змало пра́сенце, ал еде́ све́ кво́ му се ту́ри.

у́змалко прил. *прилично мало, недовољно.* – Че ни е у́змалко ле́б за вече́ру, мо́ра да пра́јнемо и ма́лко качама́к од жл̥туну мому́рузу.

узмр̏да се свр. *узнемири се, усплахири се.* – Кьд о́вце осе́те ку́рјака, оне́ се пр̏во узмр̏дају, па се по́сле уко́че.

узму́чи се свр. *почне се мучити, почне осећати муку, болове и сл.* – У́змучи се Бо́жја ма́јћа, / Од И́гнета до Божи́ча, / Да си ро́ди Бо́жјег си́на (н. п.).

у́знако прил. *в. узнеко*.

у́зне свр. **1.** *при-хвати руком, дохвати.* – Узни́ крча́г и донеси́ во́ду. **2.** *прими као поклон.* – Немо́ј да кра́днеш, а узни́ кьд ти да́вају. **3.** *наплати, прими.* – И́ма д у́знеш до́бре па́ре за те́лци. **4.** *одузме.* – Узне не́ћи пу́т Бо́г па́мет на чове́ка. **5.** *купи, набави.* – Да у́знемо дре́је за децу́ну, а и опѣ́нци. **6.** *ступи у брак.* – Реши́л се да у́зне Томани́ју. **7.** *прими на рад.* – Ову́ј го́дин мо́ра да у́знемо слу́гу, да ни пасе́ о́вце. **8.** *поједе.* – Чу да у́знем ма́лко, кво́ и́ма, колко́ да несѣ́м ја́ко наште́рце. **9.** *ступи у одређену годину живота.* – Сѣ́г чу да у́знем шесна́есту го́дин. **10.** *предузме неки корак.* – Чу́ да у́знем да те избѝјем.

у́зне збо́гом изр. *поздрави се на одласку*.

узневе́сти се свр. *унезвери се, збуни се, ушепртља се.* – Кьд га зате́коше о́н се у́зневести и н умеја́ ни́шта да ка́же.

у́знеко прил. *наузнак.* – Це́л дѣ́н ле́жи у́знеко и гле́да у не́бо, а за ра́боту се не сећира́е.

у́зокол прил. *около, наоколо.* – Иди́ у́зокол окол цр̏квуту.

у́зрасан, -сна, -сно *који је лепо развијен, повисок (обично о младој особи).* – У́зрасно им девójчето, мре́несто до́јде.

узре́е свр. **1.** *узри, сазри.* – Ова́ј пра́скова на́јрано узре́е. **2.** фиг. *остари,*

онемоћа. – Ста́нко узре́л.

узри́гне свр. *испусти гас из желуца на уста, подригне.* – Кьд се наеде́ и не́че ви́ше о́н обове́зно узри́гне и рекне́: о́ хохо́.

узри́гуе несвр. *испушта гас из желуца на уста, подригује*; упор. узригњуе. – Узри́гуе ко гове́до.

узригњу́е несвр. *в. узригуе*.

узр̀чка се свр. *ужурба се, узврпољи се.* – Кьд кло́цну вракњи́ца жена́ се у́зрчка: "Ле́ле, ле́ле, еве́ и и́ду, а ја́ гле́ ква́ сам".

ysве́ри свр. *уплаши, престраши.* – Ysвери́ли ми дете́, па га сѣг не мо́г удра́мим. – Љу́ђе ysве́рени, не́ знају кво́ и че́ка, не́ знају куде́ да се де́ну.

ysве́ри се свр. *уплаши се, укочи се од страха.* – Кьд виде́л попа́ о́н се ysвери́л.

ysембе́ри свр. *престраши кога толико да овај не може да се поврати од страха.* – Ysембери́ли ми дете́, па сѣг не сме́ д изле́зне понадво́р.

ysембе́ри се свр. *уплаши се, премре од страха.* – Због кое́ си се ysембери́л, не бо́ј се, не́ то́ј стра́шно.

ysи́да свр. *узида, зазида.* – Ма́јстори му ysида́ли се́њу у те́мељи, зато́ј ве́не. – У Ће́ле ку́лу, казу́ју да су ysи́дане са́мо ср̀пће гла́ве.

ysи́ра се несвр. *загледа се у кога или у шта, пиљи.* – Ysи́раш се у туџе́ жене́, сра́м те би́ло.

ysр̀та несвр. *вири унутра*. – Ysр̀та на вра́та, ал не́че да уле́зне.

ysр̀та се несвр. *нападно се загледа у кога.* – За́млата една́, ysр̀та се у сви́ девојчичи ре́дом, ко да ни́кад не́ виде́л же́нско.

ysуи́ се свр. *свеколико зујање се слије у један звук.* – Ви́ше ми се ysуја́ло у у́ши од ови́ја еропла́ње.

ysури́ свр. **1.** *ослаби, убледи.* – Мло́го ћи́та но́чум, зато́ј ysуре́л. **2.** *постане цвилав (о зељастим биљкама).* – Раса́д ми ysуре́л, да л од ћи́шу, да́ л од зиму́, не́ знам.

уи́да несвр. *уједа.* – Ел уи́да ва́шево ку́че? – Не́ са́мо да уи́да него и а́пе такви́ куи́ о́че све́ да зна́ју.

у́илан, -лна, -лно *који је понизан, који се улагује*. – Мло́го си ти́ у́илан, неси́ ми ти́ си́гуран.

у́ја *узвик у дечјој игри жмурке који изговара онај што жмури, као знак да је престао да жмури и да је кренуо у потрагу за посакриванима*.

ује́не свр. упор. ујаше. **1.** *узјаше*. – Озд́о́л и́де црве́н де́да, / Ујану́л црвено́га коња́ (б). **2.** *дође на какав положај.* – Ује́ну не́ћи на вла́с, па не́ знају докле́ е до́ста. **3.** *заведе строг режим.* – Ујану́ла га друга́та жена́, па дина́р не́ма код се́б.

ује́ше свр *в. ујане*. – Ујаша́ли, па не́ знају да сле́зну.

ујању́е несвр. *пење се на коња, узјахује*. – Ујању́е коња́ од едьн ка́мен.

ује́рчи се свр. у пеј. значењу *попне се на нешто, где се обично нико не пење*. – Сла́зи до́ле, што́ си се ујарчи́л на ко́чинуту?

у́јћа м (мн. ујће́ви, у́јће и ујће́ве) **1.** *ујак, материн брат.* – Виџе́ваш ли ујће́вети? – О́н и́ма по́више ујће́ви. **2.** фиг. *м. полни орган*. – Еве́ му га у́јћа, што че ме ува́ти. в. еве ти га ујћа, ујћа на јаганци.

у́јћа на ја́ганци изр. *онај који је глуп, тј. ован*. – О́н е у́јћа на ја́ганци, не́че да мо́ж да те разабе́ре кво́ му казу́еш.

у́ка несвр. **1.** *лагано испушта дах у циљу загревања или влажења чега, хуче.* – У́ка си у ша́ће, да и загре́е. – У́ка у цви́ћери, да и обри́ше. **2.** *производи хукове (сова).* – У́ка не́ка бујаи́на она́м у Ореша́к.

ука́ње с *гл. им. од ука*. – Ука́ње у ша́ће.

ука́пе свр. *покапље чим течним или ретким.* – Укапа́л си кошу́љу с чорбу́.

ука́пе се свр. *покапље се при јелу.* – Док еде́ ука́пе се и по дре́је и по панталóне.

укапу́е несвр. *капима прља, прска.* – Áјд, што укапу́еш панталóне дор еде́ш, тóј е затóј што те мáти не учи́ла кó се ку́са, него си почéл да укапу́еш и прóслук, а тóј е затóј што си нéмаран и áла.

укапу́е се несвр. *капима се прља, прска.* – Укапу́е се ко дете́, а веч стáр човéк, могло́ би се рекнé.

укапувáње с *гл. им од укапуе (се).*

укáра свр. *примора кога или шта да уђе у неки ограничен простор, утера.* – Укарај óвце у трљáк. **2.** *утера порез, наплати порез.* – Надокрáјће порежи́је укарáше пóрез. **3.** *забије, зарије.* – Мáјће му га укáрам.

укарувáње с *гл. им. од укаруе.*

укару́е несвр. **1.** *терајући приморава некога да уђе у неки ограничен простор, утерује.* – Укару́е волóви у јр̀. **2.** *утерује порез.* – Укарувáли пóрез и одвéли му крáву. **3.** *забија, зарива.* – Укару́ем га, ал нéче да улéзне.

укатрањи́ви свр. *испрља катраном.* – Укатрањивúл ру́ђе док подмазувáл кóла.

укатрањи́ви се свр. *испрља се катраном.* – Немóј óн да подмазу́е, óн се сѣв укатрањи́ви.

ука́чи свр. *премести што у висину, подигне, попне.* – Укачи́л орéси на товáн.

ука́чи се свр. **1.** *попне се.* – Укáчиш се у дрвó и пóдолек ви́диш. **2.** *постане досадан и несносан.* – Укачи́л си ми се нá главу. **3.** *попне се на женку ради оплодње.* – "Кáчи ли се вепр̀ут"? "Бéше се укачи́л еднó врéме"!

ука́чка свр. *в. укашка.* – Укáчкаш панталóне, ко да несу́ дáване пáре за њи́.

ука́чка се свр. *в. укашка се.* – Укачкáло се детé у блáто, сáмо му се óчи ви́де.

ука́шка свр. *испрља блатом или нечим другим житким*; упор. укачка. – Да л мóж пóвише да укáшкаш черáпе, од овóј колкó си и укашкáл?

ука́шка се свр. *испрља се, умаже се нечим житким*; упор. укачка се. – Укашкáл се какó свињá.

уквáри се свр. **1.** *поквари се (о јелу).* – Лéтем éдење спу́штамо у бунáр, да се не уквáри. **2.** *унереди се (о детету).* – Детéно се пá уквари́ло, промени́ му пости́лци.

у́кваса ж *маја за кисело млеко.* – Трéбе да ћисéлим млекó, а нестáла ми у́кваса.

укљóка свр. *избаци редак измет на нешто (живина или птица)*; упор. укљокоди, укљокодише. – Кокóшће свé укљокáле канáте на кóла, сѣг мóра да и пéрем.

укљóка се свр. упор. укљокоди се, укљокодише се. **1.** *избаци редак измет на нешто (живина или птица).* – Укљóкале се кокóшће на прáг. **2.** фиг. *сврши велику нужду у гаће.* – Пá се укљокáло дети́штено.

укљокóди свр. *в. укљока.* – Кокóшће свé жи́во укљокóде, нéма гдé с нóгу да стáнеш. – Распекљу́ј се, немóј да укљокóдиш гáче.

укљокóди се свр. *в. укљока се.* – Спи́, спи́, спи́, па се укљокоди́. – Пи́ле се укљокóди у пани́цу одóкле пи́је вóду.

укљокодисувáње с *гл. им. од укљокодисуе.*

укљокодису́е несвр. *избацује редак измет на нешто (птица или живина).* – Збéри прањéно да га не укљокодису́ју ти́чичи.

укљокодису́е се несвр. *често врши велику нужду у гаће или пелене (о детету).* – Укљокодису́е се, какó да се не укљокодису́е и ти́ си се укљокодисувáл књд си би́л мѣнечк.

укљокоди́ше свр. *в. укљока.* – Ако сéднеш пода дрвó пáзи да те не

укљокоди́ше не́ко ти́че.

укљокоди́ше се свр. *в. укљока се.* – Не́ма где́ да се посе́рете, него мо́ра да се укљокоди́шете на пра́г. – Че́сто му се деша́ва да се укљокоди́ше.

у́кне свр. **1.** *хукне од умора.* – Кьд се́де, у́кну и́здлбин. **2.** *хукне да загреје или овлажи.* – Ча́с, ча́с па у́кне у ша́ће. – У́кни у шише́то кьд га бри́шеш. **3.** *начини хук (сова).* – У сре́д но́ч бујаи́на у́кну три́ пу́т.

уко́ка свр. шатр. *убије.* – Укока́ли га у ро́винуту си ти́ће.

уко́ка се свр. *напије се, опије се.* – Па́к си се, бре́, идијо́те, сви́њо една́, укока́л.

уко́ла свр. *котрљајући угура што у неку просторију, укотрља.* – Тре́бе да уко́ламо бу́ричи у по́друм, до́ста су се шуши́ли.

укомо́њи се свр. *укрути се, удрви се, направи се важан.* – Укомоњи́л се ко на́шиан пресе́дник.

уко́њи се свр. *постане тврдоглав као коњ.* – Не́ћи пу́т му до́јде та се уко́њи и не изла́зиш с ње́г на кра́ј.

уко́р м *лош пример, прекор.* – Немо́ј да си се роди́л са́мо за уко́р.

укоре́е свр. **1.** *учини крутим, удрви.* – Лиси́ца тьг укоре́е но́кти, па ју гре́бне и распо́ри е меши́ну. **2.** *замрзне, затегне (о мразу).* – Укоре́ло се прањ́е на коно́пац.

укоре́е се свр. **1.** *удрви се, направи се важан.* – Укоре́л се ко да е прогл̥ну́л кольц. **2.** *изгуби гипкост и осећај пипања.* – Укоре́ле ми се ру́ће од мати́ку, не од пла́вез. **3.** *замрзне се, затегне се.* – Биле́ ми мо́кре панталóне, па се укоре́ле на ме́н ко ћу́нци. **4.** *охлади се (о покојнику).* – Умре́л и ве́ч се укоре́л.

укоча́ни се свр. *следи се, укочи се од зиме.* – Укочани́л се на стра́жу.

укра́дне свр. **1.** *изврши крађу, кришом присвоји туђу ствар, украде.* – Па́зи да ти не укра́дну па́ре. **2.** *остане у другом стању са туђим човеком.* – Укра́ла дете́то. **3.** *помузе мало млека одузимајући на тај начин део младунчету.* – Да укра́днем ма́лко млекце́ на теле́нце, да си даде́м на дете́нце.

укре́са свр. *упали крешући, укреше.* – Кре́сам од Ка́меницу до Бара́ницу и не мо́г га укре́сам, кьд надокра́јће укреса́ га одедну́ш.

укр̥љак м *крњи зуб.* – У у́ста не́ма зу́би, тиће са́мо по не́ћи укр̥љак.

укр̥пи свр. **1.** *улепи, слепи, умрси (о крзну, вуни, длаци и сл.).* – Укрпи́ло се ко пше́шка поду́пина. **2.** *затвори, премрежи.* – Укрпи́ло му се о́ко.

у́крс прил. *унакрст.* – Ку́м застри́же дете́нцето на че́три ме́сти, у́крс.

уку́п прил. *на гомилу, на гомили, заједно.* – Зени́ ко́лци уку́п. – Не́к су сви́ уку́п, немо́ј се разла́зе!

уку́рчи се свр. **1.** *укрути се, удрви се, постане тврд.* – Дако е уро́вен, зеле́ни лу́к се укурчи́л на ову́ј зиму́. **2.** *наљути се, узјогуни се.* – Сьг да ка́жеш, за ку́ј си се мо́ј укурчи́л.

уку́та свр. **1.** *стави на место непознато другима, склони од погледа других, сакрије, прикрије.* – Ако мо́ж некако́ да га уку́таш, да га не на́јду кьд вр̥ше пре́трис. **2.** *не допусти да се нешто примети, види.* – Бо́же ми́ли, не мо́г да уку́там да сам тру́дна.

уку́та се свр. *сакрије се, прикрије се.* – О́н мисле́л да е могло́ да се уку́та то́ј кво́ е работи́л у они́ја ра́т, ал не́ могло́, же́на.

укуту́е несвр. *сакрива, прикрива, таји.* – Ја́ кво́ рабо́тим, ја́ не укуту́ем.

укуту́е се несвр. *сакрива се, прикрива се, остаје тајна.* – Курвьрлк се не укуту́е, о́н у́век изле́зне на ви́дало.

укуцу́би свр. *постави кога или што*

да седи или стоји усправно, подупирући га са стране. – Укуцу́би ба́буту у кочи́је, па ју те́ра код до́ктура.

укуцу́би се свр. *укрути се, удрви се; направи се важан.* – Укуцуби́л се ко да е пресе́дник.

у́кче несвр. *тешко дише, хукће.* – Што́ у́кчеш, ку́ј те јури́л?

ула́ма ж **1.** *кривина, окука.* – Изврну́ла му се ко́ла до́ле на ону́ј ула́му. **2.** *угао од деведесет степени.* – Направи́л ку́ћу на ула́му.

ульска свр. **1.** *углача до сјаја.* – Ульска чи́зме то́лко, да на њи́ ни муа́ не мо́ж да се уста́и. **2.** *намаже чиме да би изазвао сјај.* – Ко́се ульска с ора́ково у́ље.

ульска се свр. *намаже се чиме да би добио сјај.* – Заче́шља се, па се ульска с брилијанти́н.

ула́тење с *гл. им. од улати (се).*

ула́ти несвр. **1.** *улази летећи.* – Едно́ ти́че ни сва́ко ју́тро ула́ти у со́бу. **2.** *улази у највећој брзини.* – Ел се тека́ ула́ти с а́уто у авлију, ел зна́еш да мо́ж да зга́зиш не́ћега? **3.** *улеће, улази у неке подухвате не размишљајући.* – Ула́ти у на́јголем бо́ј. – Немо́ј да ула́тиш у ту́ј ра́боту, дор се до́бро не распи́таш како́ то́ј и́де.

ула́ти се несвр. *улеће, напада.* – Колко́ е мѝнечко кучи́ште, а ула́ти се у но́ђе.

уле́в м *в. улевје.* – Тканó на уле́в.

уле́ва се несвр. **1.** *снисходљиво и понизно се понаша према коме.* – Што́ му се уле́ваш, не́ о́н Бо́г? **2.** *незамера се, уклања се.* – Не уле́вај се на сва́куга. **3.** *пререва се терет са једне стране на другу.* – Пли́на ко́ла сьс се́но, па се уле́вају, са́мо че́кам када́ че се извр̀ну. **4.** *њише се у ходу, увија задњицом.* – Зо́рка се са́мо уле́ва, до́к но́си во́ду на коби́лку.

улева́нка ж в. бошча улеванка.

уле́вање с *гл. им. од улева се.*

улева́рка ж в. бошча улеванка.

уле́вје с мн. *врста увођења основе у нити и брдо с циљем да се при ткању добије непрекидан низ рељефних четвороугаоника, линија, кривих линија и других орнамената.*

уле́га се несвр. *спушта се, улеже се, повија се (о терену, подлози и др.).* – Уле́га се под но́ђе, не́ знам да л че да е добро́ да тека́ оста́не. – Не́ знам што́ е та́м поче́ла да се уле́га земља́.

уле́гање с *гл. им. од улега се.*

уле́гне свр. *в. улезне.* – Сви́ уле́гли, са́мо сам ја́ оста́л.

уле́зне свр. упор. улегне. **1.** *идући доспе у какав затворен, ограничен простор, уђе.* – Немо́ј се мр̀знеш, уле́зни у со́бу. **2.** *ступи у какву организацију, заједницу.* – Уле́зал у па́ртију четере́с о́сме, кьд било́ на́јгусто. **3.** *започне неку годину живота.* – Кьд уле́знеш у шесе́ту, ти́г ш те пи́там где́ си би́л.

у́ли несвр. *вређа нешто што се сматра светим и узвишеним, хули.* – Не ули́ на́ Бога.

ули́да свр. *онереди ретким изметом кога или што.* – Едьнпу́т кьд не́ћи камијо́н праокарува́л сто́ку, у́лида ни озго́р из камијо́нат една́ кра́ва.

ули́да се свр. **1.** *добије пролив.* – Мо́ра да се улида́л, че́сто и́де у а́логу. **2.** *онереди се, испрља се ретким изметом (о стоци).* – Ру́јка се сва́ улида́ла, од зелену́ детели́ну. **3.** *полије се при јелу.* – Па́зи да си не ули́даш о́швице, док ку́саш млеко́.

ули́зак м *излизани комад сапуна.* – Од сапу́н оста́л са́мо ули́зак.

ули́шчич м *дем. од улизак.* – Кьд дете́ не мо́ж д и́де понадво́р у ду́пе му се ту́ри ули́шчич.

улова́р м зоол. *в. уловерка.* – Виде́л сам улова́ра како́ дре́ме на гра́њу.

улове́рка ж зоол. *врста ноћне птице грабљивице из фам.* Striges, Athene

noctua; упор. ћувало, уловар, улуверка, уловица, улувица.

уловѝца ж зоол. *в. уловерка*. – Сва́ку но́ч се гла́ша уловѝца.

уло́гав, -а, -о *који је одузет, непокретан*.

уло́пан, -а, -о *који је замазан изметом, блатом и прљавштином залепљеном по одећи и телу.* – Оваквóга улóпанога са́мо да га ко́лнемо у пото́к.

улуве́рка ж зоол. *в. уловерка*.

улувѝца ж зоол. *в. уловерка*.

улу́жи се свр. *испрља се блатом или балегом док седи или лежи.* – Улужи́ла се кра́ва, а и ти́ си си улужи́л панталóне.

улу́пак м *дебело дете или живинче*. – Дете́ ко улу́пак.

улу́пчич м *дем. од улупак*. – Пра́се се напраи́ло на улу́пчич.

уље́па свр. **1.** *умаже, испрља нечим житким.* – Па, гле́дај да уље́паш бе́луту кошу́љу. **2.** *лоше и неуредно обави бојење.* – Бѝ́ћи кречи́л, а óн са́мо уљепа́л ду́варити.

уље́па се свр. *умаже се, испрља се нечим житким.* – Све́ се уље́па с они́ја ма́лтер, док малтерису́е.

уље́пак м **1.** *умазана и прљава крпа.* – Најди́ не́ћи уље́пак да си обри́шеш гумењáцити. **2.** фиг. *неуредна и аљкава млада женска особа, уз то још и брбљива.* – Шче, бре́, те́бе ти́ја уље́пак?

уље́пчич м *дем. од уљепак (1).* – Приватѝ котѝльт с не́ћи уље́пчич, најди́ там некво́.

уљѝе свр. **1.** *полије, полије јелом по одећи.* – Немóј да уљѝеш и те́ј панталóне. **2.** *залије башту са много воде.* – Граду́ну не са́мо да пољѝеш, него до́бро да ју уљѝеш, да ју не пољѐвамо бр не́дељу да́на. **3.** *уреже у мозак, утуви.* – На дете́ од мѝнечко човѐк тре́бе да уљѝе у па́мет, да се без ра́боту на мóж опста́не. **4.** *покваси, јако покваси кога (о киши).* – У́љи ни ћѝша, па смо ко до́дољће.

уљѝе се свр. **1.** *улије се, полије се при јелу.* – Зар не мóж да еде́ш а да се не уљѝеш? **2.** *улије се у главу, утуви.* – Тóј му се уљѝло у́ главу и не мóж се препра́и.

уљо́ка се свр. *испрља се, умаже се.* – Где́ си, бре́, нашѝл бла́то да се то́лко уљо́каш?

уљо́па свр. *покваси и испрља.* – Уљопа́л сам панталóне до коле́на.

уљо́па се свр. *покваси се и испрља се идући преко росне траве.* – Ако не́ч да се уљо́паш обу́ј чи́зме.

у́људан, -дна, -дно **1.** *који је пристојан, скроман.* – Бу́ди у́људан, немóј да си а́ла. **2.** *који је леп.* – У́људно им девóјченцето.

уљу́ди свр. **1.** *доведе у ред, дотера.* – Де́цу да уљу́диш кьд се ди́гну, да ме не бу́де сра́м пред го́сти. **2.** *закоље и очисти неку животињу или живину.* – О́кни чи́чу Ја́нка да до́јде да ни уљу́ди пра́се. **3.** *извеје жито за воденицу или за сетву.* – И́ска да уљу́дим ма́лко жице́ за у водени́цу.

уљу́ди се свр. **1.** *уреди се, дотера се.* – Уљуди́ се ма́лко кьд и́деш на собо́р. **2.** *усклади своје понашање са постојећим нормама.* – О́ц це ти́ уљу́диш едьнпу́т, ел ци пре́цве оста́неш бита́нга? **3.** фиг. *поднапије се, напије се.* – Бьш си се сѝг уљуди́л, кьд тре́бе с љу́ђе о́збиљно да вре́виш!

у́људно прил. *пристојно, како је ред.* – Е́ц у́људно, а не како́ свиња́.

умѝкне свр. *полагано увуче, завуче, стави унутра.* – По́зив му умѝкнем у со́бу проз едну́ пукло́тину на вра́та, па сѝг не́к се óн размишља́ва да л че да до́јде ел не́че.

умѝкне се свр. *неопажено се увуче.* – Уле́зне на пр́сти у со́бу, па се полѝк умѝкне у чр́ђе, ми́сли да га ја́ не осе́чам.

у мале́ изр. *у комшилук, у комшилуку.*

– Кьд оти́де у мале́, н у́ме да се вр̏не. – Била́ сам ма́лко у мале́.

у́малко прил. за време *мало затим.* – У́малко по то́ј, еве́ и њи́.

ума́лко прил. *умало, замало, готово, скоро*. – Ума́лко да га зате́кнем на ле́гало. – Ума́лко да ста́нем у лајно́.

умаљува́ње с *гл. им. од умаљуе.*

умаљу́е несвр. *умањује, смањује.* – Умаљу́ј ману́ на сто́куту, да не́како изгу́рамо зиму́.

ума́чка свр. *в. умашка*. – Немо́ј да ума́чкаш бе́лете па́тиће.

ума́чка се свр. *в. умашка се*. – Дете́ кьд еде́ чокола́ду све́ се ума́чка.

ума́шка свр. *испрља нечим житким*; упор. умачка. – На́но, ба́та о́че да ме ума́шка с бла́то.

ума́шка се свр. *испрља се нечим житким*; упор. умачка се. – Умашка́л се с ду́дови.

у́ме несвр. *способан је за нешто, овладао је неком вештином.* – "Ба́бо, у́меш ли да уво́диш ткање"? "Умеа́ла сам, си́не, не́кад, ал сьг не́ знам да л чу да у́мем".

умеа́ње с *вештина, умеће, знање*. – Не́ све́ до и́мање, него и до умеа́ње.

умијо́вник м *умиваоник*. – Умијо́вник че да наме́стимо у ко́дник.

умиља́ча ж *она која се умиљава, која је умиљата*. – Де́дина умиља́чо, е́ла да ти де́да не́што даде́.

умиљува́ње с *гл. им. од умиљуе се*.

умиљу́е се несвр. *умиљава се*. – Ва́рди се од оно́га куи́ се мло́го умиљу́е окол те́б.

умира́чка ж *умирање, смрт*. – Дошло́ до умира́чку.

у́мит м *метла од грабовог прућа*. – Кьд зи́ми врапци́ уле́зну у а́нбар, ја́ у́знем у́мит, па и помла́тим.

уми́ца несвр. **1.** *не да се ухватити, измиче, умиче.* – За сьг ми уми́ца лапо́ват, ал чу га ува́тим едьнпу́т. **2.** *полако увлачи нешто у неки узани отвор.* – Уми́цам вити́љ у ла́нпу, ал га не мо́г умьк̏нем.

уми́ца се несвр. *тихо се увлачи, потајно се увлачи.* – Уми́ца се но́чу прозпе́нцер.

умица́ње с *гл. им. од умица (се).* – Умица́ње прос пе́нцер.

у́мне се свр. **1.** *угне се, утоне.* – До́ле где́то се у́мнула земља́, и́ма иско́лани не́кви кру́пни ка́мење. **2.** *спласне*; упор. здува се. – У́мнуле се кру́шће́те, тре́бе се повр̏љају.

умо́кри свр. *покваси, полије водом.* – Немо́ј то́лко да пљи́скаш, да ме не умо́криш.

умо́кри се свр. *покваси се, накваси се, полије се водом.* – Кьд се ми́еш, ми́ се по́ очи, немо́ј да се сьв умо́криш.

умо́ча свр. *испусти мокраћу на што или на кога.* – Мр̏дни по́там, да те не умо́ча кра́вата.

умо́ча се свр. **1.** *сврши малу нужду у гаће.* – Кьд се опија́ни, о́н се и умо́ча и усе́ре се. **2.** *умокри се у постељи.* – Па́ си се умоча́л?

умочува́ње с бол. *ноћно мокрење у постељи* enuresis nocturna.

умочу́е несвр. *мокри по нечему.* – Пија́нице ни умочу́ју капи́ју.

умочу́е се несвр. **1.** *свршава малу нужду у гаће.* – Јо́ш н у́ме да си отпе́кље панталóнће ти́ће се умочу́е. **2.** *мокри у постељи.* – С ме́н це би́јеш, а јо́ш се умочу́еш.

умочу́ља ж *она која мокри у постељи (о женском детету)*. – Умочу́љо една́, ел те не сра́м да се умочу́еш?

умочу́љћа ж *дем. од умочуља.* – Ба́бина умочу́љћа, она́ че од сьг да па́зи, не́че се умочу́е.

умрдува́ње с *гл. им. од умрдуе се*.

умр̏дуе се несвр. *мрдајући уснама прави гримасе на нечији рачун, подсмева се некоме;* упор. умрцуе се. – Не́ у́баво

да се умр̏дуеш на ста́рога човéка.

умрцува́ње с *гл. им. од умрцуе се.*

умрцу́е се несвр. *в. умрдуе се.* – Кьд се обр̏не на та́м, она́ му се умрцу́е.

умршо́тина ж *оно што је умршено, замршено.* – Ку́ј мо́ж да распра́и ту́ј умршо́тину. – И́ма си мецу њи́ не́ка умршо́тина.

у́му несвр. *3. л. множине презента од уме, умеју.* – Ел у́му да сви́ре руме́нку ови́ја свира́чи?

уму́љи свр. *нежно увуче нешто у неки тесан отвор.* – Уму́љим гла́ву у бѣ́чву, да ви́дим колко́ сам коми́ну сипа́л.

уму́љи се свр. *увуче се полако и неосетно.* – Кьд се ве́чером оба́и, о́н се са́мо уму́љи у чр̏ђе и ћути́. – Несѣ́м виде́л кьд се умуљи́ло ма́чено у со́бу.

умуљува́ње с *гл. им. од умуљуе (се).*

умуљу́е несвр. *полагано увлачи што у неки отвор.* – Си́не, немо́ј да умуљу́еш руку́ у шупљари́, мо́ж да и́ма не́што па ч те уа́пе.

умуљу́е се несвр. *увлачи се полако и неприметно.* – О́н се сва́ку ве́чер умуљу́е код њу́.

у́наsад прил. **1.** *у супротном смеру.* – Сту́кни воло́вити ма́лко у́наsад, да ко́ла при́јду до вра́та, да га по́ласно натова́римо. **2.** *у лошем правцу, нагоре.* – Пошла́ ку́ћа у́наsад, не́ма спа́с. **3.** *у прошлост.* – А́јд сѣ́г да по́јдемо у́наsад, да ви́димо где́ си се роди́л, где́ си све́ служи́л, да те тека́ бо́ље опозна́емо.

унаsа́ди свр. *учини да се погорша стање некога или нечега, врати у горе стање, положај, уназади.* – Ло́ша жена́ мо́ж човéка до кра́ј да унаsа́ди.

унаsа́ди се свр. *уназади се, упропасти се.* – Куи́ по́чне да ју́ри туцé жене́, па да ис ку́ћу прода́ва такво́-онакво́, ти́ја се унаsади́л за цéл вéк.

унаsацува́ње с *гл. им. од унаsацуе (се).*

унаsацу́е несвр. *уназађује.* – Не́чу да дозво́лим да ти́, бита́нго една́, уназацу́еш ме́н и де́цу, ел чу те ма́нем, ел чу ти зачу́кам иксе́р у́ главу, до́р спи́ш.

унаsацу́е се несвр. *уназађује се, упропашћава се.* – Што́ се уназацу́еш, што́ се не ма́неш од пије́њто и од ка́ртете?

уна́окол прил. **1.** *свуда око некога или нечега, у околном простору.* – До́кле ви́диш уна́окол, све́ њиго́во. **2.** *по кружном рубу, у круг.* – Иди́ уна́окол окол цр̏квуту, до три́ пу́т, ако ми́слиш да ти помо́гне.

у́несвес прил. *без везе са мозгом, без размишљања, ирационално.* – Немо́ј ни́шта да рабо́тиш у́несвес. Ако не́ знаш ти́ пи́тај.

унеспосо́би свр. *тешко повреди кога, онеспособи.* – Унеспособи́л га Бо́г, не́ ни́кој дру́ђи.

унеспосо́би се свр. *тешко се повреди, онеспособи се.* – Унеспособи́л се на не́ку грађеви́ну у Бе́оград.

унесре́јђи свр. **1.** *учини несрећним, унесрећи.* – Унесрејђи́л це́лу вами́лију с тој њиго́ву жени́лбину. **2.** *повреди, осакати.* – Унесрејђи́ли га та́м у ру́дникат, суринýла се земља́ ли, руда́ ли, па му строши́ла но́гу, па ју мора́ли оцечу́.

унесре́јђи се свр. **1.** *постане несрећан, унесрећи се.* – Што се човéк мо́ж са́м унесре́јђи, то́ј га ни́кој дру́ђи не мо́ж. **2.** *повреди се, настрада.* – Уби́л се, па се унесрејђи́л.

уни́жи свр. *унизи, понизи кога.* – Ти́ја не мо́ж да жи́ви ако те не уни́жи.

уну́ћиња ж *унука.* – Ми́ смо с њо́јног де́ду бра́јћа од чиче́ви, и она́ ми тѣ́г до́јде уну́ћиња.

уну́чка ж *дем. од унућиња.* – Де́дина уну́чка.

у́њћа несвр. *говори кроз нос (због неке физичке мане или што жели да изазове неки ефекат).* – Немо́ј ти́ на ме́н ту́ј да у́њћаш, не́го казу́ј кво́ си напраи́л.

у́њћав, -а, -о *који говори кроз нос.* – Она́ вре́ви у́њћаво, ни́шта ју не мож разбе́реш.

уњћа́ње с *гл. им. од уњћа.*

уо́чљив, -а, -о *који износи у јавност све што уочава, који каже све у очи.* – Не ва́ља што си поне́ћипут уо́чљив, це заме́риш на не́куга.

упа́дал ко сли́ва у говно́ изр. *утонуо у беду и јад.*

у́пала ж *оно што се најпре упали да би се њиме запалила ватра (труд, например).*

у́пљак прил. **1.** *лагано, полако.* – У́пљак, у́пљак, па сле́зомо с кола́та не́како. **2.** *мало касније, убрзо потом.* – У́пљак по то́ј, чу́ се и за оно́ј.

упљно́ше свр. *унесе панику.* – Са́мо до́јде та упљно́ше на́род, а кљ бу́де ста́ни-па́ни о́н се измљко́ше, ку́рва една́.

упљно́ше се свр. *уплаши се, ухвати паника кога.* – Што́ си се упљноса́л, не́ма ни́шта стра́шно?

упа́нти свр. *упамти, запамти.* – Ел си упанте́л кво́ тре́бе да ку́пиш? – Ти́ја е упа́нтен ко ло́ш чове́к.

упљшка се свр. *тихо испусти смрадни гас из црева.* – Куи́ се сљг упљшка́л?

упљшне се свр. *в. упљшка се.* – Бе́ше се не́ћи упљшну́л те́ка га́дно, да се не́ могло́ издржи́ у со́буту.

упи́ва несвр. **1.** *усисава течност , натапа се, упија.* – Су́ва земља́ упи́ва ћи́шу. **2.** *памти, запамћује.* – Слу́ша и упи́ва.

упи́ва се несвр. **1.** *упија се, увлачи се.* – Упи́ва се у њу́ ко кр̏љеж. **2.** *загледа се, упорно се загледа.* – Упи́ва се с о́чи у девојће.

упива́ње с *гл. им. од упива (се).*

упи́ра несвр. **1.** *дотиче, дохвата.* – То́лка им ни́ска ку́ћата да упи́рају с гла́ву у това́н. **2.** *належе, притиска, гура.* – Упи́рај чвр̏сто оту́д, да га, ако мо́ж, помѣ́кнемо ма́лко на ова́м.

упи́ра се несвр. **1.** *упиње се, настоји.* – Упи́ра се да пости́гне оно́ј што до сѣ́г не пости́гал. **2.** *одупире се о шта.* – Упи́ра се с но́ђе од пра́г, а с ру́ће у че́рчива, не мо́ж га ни́како изведе́мо надво́р, да га во́димо, таквóга недока́занога, до́м.

упира́ње с *гл. им. од упира (се).* – Упира́ње с но́ђе у ду́вар.

упито́вни свр. *учини питомим, припитоми.* – Де́ћа казу́е: "Ни́кој ми не ве́руе да сам упитовни́л лиси́цу".

упито́вни се свр. *постане питом, благ, припитоми се, упитоми се.* – Кљд се ждребе́ упито́вни по́сле се лѣ́сно мо́ж ја́ше.

у́пла ж бол. *в. стра.*

уплете́ се свр. *сплете косу у плетенице.* – Како́ дојдо́ у во́ј село́, / Ни се оми́, ни упле́то, / Ни на́ оро поизле́зо (н. п.).

упљи́ска свр. *упрска, полије.* – Прође́ едно́ а́уто и све́ ме у́пљиска.

упљи́ска се свр. *упрска се, полије се.* – Навали́ се на чешму́ да се напи́ем во́ду и све́ се упљиска́.

упога́ни се свр. **1.** *постане неваљао, поган.* – Ако на дете́ не држи́ш стро́го оно́ се зача́с мо́ж упога́ни. **2.** *сврши вел. нужду у гаће.*

упо́р м анат. *јајовод код живине и птица.* – Упо́р се вр̏ља, не еде́ се.

упра́ља несвр. **1.** *управља, руководи.* – Где́ жена́ с ку́ћу упра́ља о́паш напре́д и́де. **2.** *даје правац возилу.* – Упра́ља с а́уто.

упра́ља се несвр. **1.** *влада се, држи се неког правца, равна се према чему.* – Гле́дај како́ дру́ђи љу́ђе рабо́те, па се и

ти́ тека́ упра́љај. **2.** *оријентише се.* – За пушта́ње и затвара́ње о́вце упра́љај се по сл̏нце.

упра́љање с *гл. ум. од упраља (се).* – Упра́љање према сл̏нце.

упрди́ свр. *испуштајући смрадне гасове из црева усмрди околину.* – Но́чум упрди́ш со́бу, а ју́тром пе́нџер не отва́раш.

упрди́ се свр. *нечујно испусти смрадни гас из црева.* – Па́ се не́ћи овде́ упрде́л.

у́пре свр. **1.** *раменом или својом снагом подупре што да се не би померало или да би га покренуо.* – Упри́ оту́д и др̏ж, не да́вај им да уле́зну. – Чвр̏сто упри́ osа́д и гу́рај,ега́ га изгу́рамо го́ре до пу́т. **2.** *упери.* – Ко́ мо́ж да у́преш лавове́р у човéка, ел те не́ стра́ да мо́ж да оћи́не. **3.** *дође на домак неке године живота.* – Ете́ га Глиго́рија, упр̏л у три́ес го́дин и јо́ш се не же́ни.

у́преко прил. *попреко.* – Да му ту́римо едно́ дрво́ у́преко, да по́чврсто држи́, да се не скље́чка?

у́претруп прил. *како-тако, како било, на брзину, збрда-здола.* – Уработи́мо га у́претруп, ко́лко да не оста́не неурабо́тено.

у́пролет прил. *у пролеће, на пролеће.* – У́пролет че да са́димо мому́рузу на ту́ј њи́ву.

у́просници м мн. *просиоци, просци.* – Доо́ди́ли су мло́ђи у́просници да ју про́се, али она́ ни́како не́ теја́ла.

у́прсти прил. **1.** *онолико колико се може, неке материје, ухватити између прстију.* – Со́лнем му солчѣ́к у́прсти, са́мо колко́ да не́ бе́з и́ч. **2.** *под прстима.* – Не ви́дим без нао́чари, а и не́мам и, па уде́вам иглу́ у́прсти.

упуга́ви се свр. *услед нередовног одржавања личне хигијене усмрди се (првенствено у пределу препона, задњице и пазуха).* – Ко мо́ж да дозво́лиш да ти се дете́ оно́лко упуга́ви?

упу́ди свр. *растера, уплаши и растера.* – Дако ни е се́дла покута́ла, / Дако ни е узде́ покута́ла, / Дако ни е ко́њи упуди́ла (н. п.).

упу́ди се свр. *уплаши се.* – До́трча упуди́л се и уѕембери́л се, не мо́ж ни да провре́ви кво́ му е.

упу́ши свр. *начини димну атмосферу, задими.* – Што́ сте то́лко упуши́ли со́буву?

упу́шта несвр. **1.** *дозвољава да уђе, пушта да уђе.* – Ку́ј упу́шта ма́чку у со́бу? **2.** *пушта да нешто падне унутра.* – Упу́шта ви́шње у вла́шу, да пра́и ви́шњовачу.

упу́штање с *гл. им. од упушта.* – Упу́штање у о́пасну ра́боту.

упу́шти свр. **1.** *омогући да уђе, пусти да уђе.* – Иди́ упушти́ ку́че у авли́ју. **2.** *пусти да нешто падне унутра.* – Дете́ упушти́ло затиска́ло у крча́г. **3.** *уметне комад чега да би што проширио.* – Ако о́ч да ти прошѝрим панталóне, мо́ра ти упу́штим едно́ парче́ у поду́пину.

рабо́ти свр. **1.** *уради, заврши посао.* – Це́ло има́ње смо си са́ми уработи́ли, несмо́ плача́ли. – Едѣ́н вре́дан рабо́ти за троѝцу лењи́ви. **2.** *направи, изради.* – Рабо́тено мајсто́рсћи. **3.** *учини, поступи.* – Уработи́ га како́ ти га ка́же, па не́к бу́де и на́опоко.

рабо́ти се свр. **1.** *уради се, заврши се посао.* – То́ј се не мо́ж рабо́ти за́ дан. **2.** *сврши велику нужду у гаће.* – Па́ си се рабо́тил, проклетни́че едѣ́н?!

урабочува́ње с *гл. им. од урабочуе (се).* – Ку́ј вре́ви од урабочува́ње, па то́ј се ни́кад не урабочу́е.

урабочу́е несвр. *постиже да уради.* – Што не́ћи рабо́ти два́ дена́, о́н урабочу́е за́ дан.

урабочу́е се несвр. *завршава се посао.* – Сељачка се ра́бота не урабочу́е.

у́равница ж рет. *равница.*

ýразвал прил. **1.** у изразу: не уразвал *није против, не одбија, није сраскида*. – Она́ не́ ýразвал, о́че си она́, во́ли она́ то́ј. **2.** *не устручава се да нешто намах уради, уради нешто инстиктивно.* – Ја́ несѣ́м мло́го ýразвал, зача́с чу те ту́пнем.

урамува́ње с *гл. им. од урамуе*.

урамýе несвр. *ставља у рам, урамљује.* – Урамýем Све́ти Нико́лу.

ура́ни свр. *ухрани, утови.* – Урани́ли смо три́ сви́ње.

ура́ни се свр. *угоји се, утови се.* – Вепѣ́р се ја́ко урани́л.

ура́сал ко говно́ у копри́ве изр. *запустио се, иде необријан.*

ур̥бе́ свр. *уједе, угризе (о псу).* – Мила́на ур̥ба́л Бе́цко.

ур̀бне свр. *улуби неку лимену посуду.* – Када́ си ур̥бну́ла тига́њав?

ур̀бњак м *в. урубњак*. – Књд до́јдемо из чко́лу ма́ти ни оцече́ по едѣн ур̀бњак.

ýрвина ж *в. ровина (1).* – Ýрвине (топ.).

ур̥га свр. *упрља, ублатњави.* – Гдé си то́лко ур̥га́л те́ј че́зе?

ур̥га се свр. *упрља се, ублатњави се*. – Добре́ се неси́ ур̥га́л до гу́шу.

ýрда ж *в. вурда*.

уре́ва се несвр. *сурвава се, осипа се*; упор. сурева се. – Ту́ј се уре́ва земља́, ту́ј се не мо́ж пра́и пу́т.

уре́вање с *гл. им. од урева се.*

уре́ди свр. *повреди, озледи болно место на телу.* – Па́зи да не уре́диш пр̀сат.

уре́ди се свр. *повреди*, *озледи болно место на своме телу.* – На́но, уреди́ се у но́гу.

ýредник м *онај који је уредан, који уређује своје домаћинство*. – То́ма е чове́к ýредник.

уре́жњаци м мн. (јд уре́жњак) *остаци основе који се одсеку од изатканог дела тканине*. – Уре́жњаци зака́чим покре вра́та, па си по́сле с њи́ кр̀пим.

уре́им м *залога за што узето на зајам, на послугу, кауција*. – Зајми́ па́ре од ње́га, ал му да́до њи́ву у уре́им.

уре́кне свр. *баци чини.* – Погле́ телци́ти, али да и не уре́кнеш, ти́ и попљу́ј.

уре́пи се свр. *накупи чичак (репух) на себе.* – Урепи́л се ко пше́шка поду́пина.

уречé се свр. *пристане, сагласи се.* – О́н се уречé и по́јде с њи́.

уреџува́ње с гл. *им. од уређује*.

уреџýе несвр. **1.** *доводи у ред, у уредно стање, уређује.* – Уреџýе со́бу, че до́јду го́сти. **2.** *складно и успешно организује послове.* – О́н си ýбаво уреџýе своé домаћи́нство. **3.** *сврстава у редове, постројава.* – Учи́тељ уреџýе ђа́ци д и́ду два́ и два́. **4.** *повређује, позлеђује болно место.* – Уреџýе ме ова́ј пр̀тена кошýља у чи́р.

ур̥жи́ се свр. *постане зао, узли се; осили се.* – Наши́јат се кме́т ур̥жа́л.

ури́не свр. *затрпа, закопа.* – Јуче́р га урину́ли, цр̀клотога вепра́.

ури́не се свр. **1.** *сурва се.* – Урину́ла се земља́ и затрпа́ла пу́т. **2.** *улегне се, утоне.* – Земља́ се урину́ла и оста́ла голема́ врта́ча.

ури́па несвр. *в. урипуе*. – Ко сме́ш да ури́паш у не́познату ра́боту?

ури́пи св. **1.** *уђе у нешто скоком.* – Ури́пим у ко́ла и по́јдемо. **2.** *скочи у нешто.* – Да ури́пим у бе́л Ду́нав. **3.** *уђе у наредну годину.* – Ско́ро че да ури́пи у седомна́есту го́дин. **4.** *уђе у какав посао.* – Ако ури́пим у ту́ј ра́боту, мо́г да зарадѝм, а мо́г и да пропа́днем.

ури́пне свр. **1.** *ускочи.* – Ел мо́ж да ури́пнеш у са́не док и́ду? **2.** *упадне.* – Те́о да преско́чим пото́к, а урипну́ бѣш у ње́га.

урипува́ње с *гл. им. од урипуе*.

урипу́е несвр. упор. урипа. **1.** *ускаче.* – Немо́ј да урипу́еш у во́з док не ста́не. **2.** *улази у неке послове.* – Урипу́е у не́ће

ра́боте коé несу́ за њéг.

ури́ца несвр. **1.** *баца урок на некога.* – Еднé óчи ури́цају, / Дру́ђе одри́цају (б). **2.** *договара неки посао с ким.* – Немóј тóј да ури́цаш са́м, óкни јóш нéћег човéка.

ури́ца се несвр. *пристаје, прихвата.* – Штó се ури́ца књд знáе да не мóж да издржи́.

урица́ње с *гл. им. од урица (се).*

ур́ка свр. *попљује густим испљувцима.* – Та́м гдé р́ка, окол сéб свé ур́ка.

ур́ка се свр. *попљује се густим испљувком.* – Нé кадр́ ни да р́ка, па се свé ур́ка.

урнисува́ње с *гл. им. од урнисуе (се).*- Урнисува́ње по кава́не.

урнису́е несвр. *уништава, упропашћава.* – Ова́ј моа́ женá ме урнису́е.

урнису́е се несвр. *упропашћава се.* – Урнису́е се та́м по ру́дници, мéсто да си рабóти има́ње.

урóби свр. *уложи новчана средства у нерентабилан посао.* – Уроби́ си гр́дне па́ре и у пу́шће и у амуни́цију, ал ајка́р не поста́.

уровува́ње с *гл. им. од уровуе.*

уровýе несвр. **1.** *ставља у ровницу, у трап.* – Уровýем зелéни лу́к. **2.** *привремено засађује садницу, обично на годину дана, да би се ожилила.*

урóк м **1.** *поглед или чин који, по веровању, може да навуче зло, несрећу и сл.* – Урóк урочýе. **2.** бол. *в. почудишта.*

урóља свр. *испрља и покваси.* – Гдé си, брé, уроља́л нóвете панталóне?

урóља се свр. *покваси се и испрља се идући по росној трави.* – Уроља́л сам се по онýј рóсу.

урóси свр. *покваси росом.* – Прошета́ла проз широ́ко пóље, / Уроси́ла сви́лену кошу́љу (н. п.).

урóси се свр. *покваси се ходајући по росној трави.* – Уроси́ла сам се до колéна.

урóци м бол. *болест урокљивих очију. Ову болест добијају људи и стока ако их погледа неко ко има зле, урокљиве очи. Он у ствари не жели да им нанесе зло, али је немоћан јер је, по народном веровању, или рођен у суботу или одбијан од сисе па повраћан и сл.* в. завишни уроци, трава од уроци.

урóчена девóјћа ж *девојка коју су погледале урокљиве очи након чега јој је позлило.*

урóчи свр. *погледом или неком магијом учини да некоме позли.* – Њéга не мóж ни́кој да урóчи.

урóчица и **урóчница** ж **1.** *завежљај, амајлија који уза се стално носи онај који пати од урокљивих очију (в. пример под урок 1.)* **2.** бот. *вишегодишња биљка из фам.* Dycotyledones *висока од 15 до 90 ст која има ризом и више стабљика са наспрамним, тамнопурпурним цветовима* Viscaria vulgaris Rohl.

урóчиште с *пеј. од урок.* – Усту́п, уступи́, урóчишта, почу́дишта, / Растурéте се, разнесéте се (б).

урóчљив, -а, -о *који може да урочи.* – Урóчљиви му óчи.

урóчница ж бот. Lychnis atropurpurea Nym.

урочува́ње с *гл. им. од урочуе.*

урочýе несвр. *баца уроке на кога.*

ýрсула ж *гадна и дебела женска особа.* – Ко ли спи́ с онýј ýрсулу?

урýбњак м *повећи комад хлеба*; упор. урбњак. – Ми́ле се замéтне с едн́ урýбњак и дóјде да и́грамо кли́ћери.

урýглица ж *свадбени барјак шивен од тканине посебно купљене за ту прилику.*

урми́ја ж *галама, свађа.* – Код њи́ ста́лно и́де нéка урми́ја.

урýтка ж *справа, алатка.* – Óн за сва́ку ра́боту и́ма пóтребну урýтку.

ус предл. *в. уз.* – Ус пýт и́де ýбава

девójћа. – Дéда цéл дьн седи́ ус кубé.

ус конóпац изр. *ручно сађење кукуруза поред отегнутог конопца.*

усьм м грн. *кожна трака којом се равнају и полирају земљани судови током израде*; упор. маслич.

усампáси се свр. *направи се на битангу која се никоме не покорава.*

усьне свр. **1.** *усахне, осуши се.* – Усьла стáра крýшка. **2.** *пресуши.* – Усьнýл Би́стри клáданац. **3.** *ослаби, смрша.* – Усьл ко при́тка. – Усь од сећирáцију.

усарáчи свр. грн. *провуче ремен кроз одоварајуће отворе (ушице) на земљаном суду (пљоски) тако да се може носити о рамену.*

ýсвет прил. **1.** *бескрајно далеко, бестрага.* – Бéжи ýсвет од мéн. **2.** *много, небројено.* – Збрáл се нáрод, ýсвет.

усви́њи се свр. **1.** *постане лош и недоказан.* – Усвињи́л се, ни́т рабóти, ни́т ми́сли да рабóти. **2.** *опије се.* – Пá си се усвињи́л. **3.** *испрља се, умаже се.* – Усвињи́л се ко прáсе.

усвóјак м *в. својак.*

усéкне свр. **1.** *са два прста ухвати за нос (дете) и откине му слине.* **2.** фиг. *превари некога на брзину.* – Ýсекну ме с двéста бáњће, двéста му мáјће њигóве. **3.** *угаси свећу прстима.* – Усекни́ свечýту. **4.** *маказама одсече фитиљ у лампи да боље светли.* – Узни́ нóжици па усекни́ вити́љат.

усéкне се свр. *са два прста се ухвати за нос, јако дуне кроз нос и избаци слине.* – Усекни́ се, ви́диш да ти повисéл сóмур, а тóј срамота, вéч си óлђерда.

усекњувáње с *гл. им. од усекњуе (се).*

усекњýе несвр. **1.** *в. усеца.* – Јóш си га мáти усекњýе. **2.** *гаси свећу прстима.* – Немóј да усекњýеш свечý с голи́ пр́сти, це попáриш.

усекњýе се несвр. *в. усеца се.* – Госпóда се усекњýју с марáмче, а ми́ сељáци с двá пр́ста, па нáзам, а прсти́ти од панталóне.

усéре се свр. (поред познатог значење) *пропадне, неславно заврши.* – Усрáл се с тýј њигóву тргови́ју.

усерýља ж у пејс. значењу *онај који чешће врши вел. нужду у гаће (о детету).*

усéца несвр. *са два прста хвата нос и брише слине*; упор. усекњуе, усица. – Детéво јóш н ýме сáмо да се усекњýе, мóра јá да га усéцам.

усéца свр. *сецајући увуче што у неки затворен простор.* – Усецáше еднý вéчер ýбитога дивјóга вепрá.

усéца се несвр. *са два прста хвата нос и дувајући кроз њега избацује слине*; упор. усекњуе се, усица се. – Си́не, књд се усéцаш обрни́ се на тáм, немóј књм остáл.

усéцање с *гл. им. од усеца (се).* – Усéцање без марáмче, ти́ће си с пр́сти.

уси́њи свр. *учини да што постане сиње, да поплави.* – Чу ти уси́њим дýпе од бóј, сáмо књд те довáтим.

уси́пе свр. *нехотице полије неког течношћу или јелом.* – Кýвар се нéкако потплетé и с онýј чорбý уси́пе младожéњу по колéна.

уси́пе се свр. *полије се течношћу или јелом.* – Пи́, ал се немóј уси́пеш.

усипувáње с *гл. им. од усипуе (се).*

усипýе несвр. **1.** *сипа течност у неки суд.* – Усипýе рећи́ју у балóн. **2.** *полива некога или нешто течношћу или јелом.* – Немóј да усипýеш панталóнете.

усипýе се несвр. *нехотице се полива течношћу или јелом.* – Кýсај ýбаво и не усипýј се.

уси́тни свр. **1.** *почне да чини ситне и брзе покрете.* – Књд се кýчичи јáшу, на крáј га гóрњијат уси́тни, уси́тни. **2.** *размени крупну новчаницу за ситан новац.* – Ел и́маш да ми уси́тниш стó бáњће?

уси́ца несвр. **1.** *в. усеца.* – Едномѝн га уси́цам и пре́цве му вис́и со́мур. **2.** *прави усек, усеца.* – Уси́цају пу́т у они́ја ка́мен. **3.** *урезује.* – Уси́ца вргу́љће на това́гу.

уси́ца се несвр. **1.** *в. усеца се.* – Мло́го се че́сто уси́цаш, ел си ћија́вича́в, ел си она́к? **2.** *усеца се, урезује се.* – Тимо́к се све́ ви́ше уси́ца у ле́ву стра́н.

уси́цање с *гл. им. од усица (се).* – Уси́цање с два́ пр́ста.

у́скьдьн, -дна, -дно *који оскудева, који је сиромашан, убог.* – Они́ су љу́ђе у́скьдни и за ле́б и за с ле́б.

у́скьдно прил. *оскудно.* – Нара́ним сто́ку, ал у́скьдно, де́лим га да и́ма и за дьнѝс и за ју́тре.

уска́чи свр. *подигне на више место.* – Ускачи́ оно́ј шише́ на го́рњу поли́чку, да га не дова́ну деца́.

уска́чи се свр. *попне се.* – Ишли́, ишли́ и ускачи́ли се уз бре́г. – Деца́ се уска́че у дрво́ и узи́мају на ти́чичи ја́јца.

уклѝшчич м *оно што се излизало и постало мало*; упор. улишчич.

ускопи́сти се свр. *заинати се, узјогуни се.* – Мазга́ се ускопи́сти, па ни да мр́дне.

ускра́јник м *окрајак хлеба.* – Ел во́лиш среди́ну, ел ускра́јник?

ускра́јничич м *дем. од ускрајник.* – Деца́ по́више во́ле кьд им даде́ш ускра́јничич него среди́нку.

у́скратан, -тна, -тно *који је краћи него што треба.* – И́мам капу́т, ал ми до́јде у́скратан.

уску́ди свр. *отрпи немаштину, оскудицу, проживи у оскудици.* – Ускуди́ дьнѝс, ускуди́ ју́тре и тека́ це́л ве́к про́јдеш у уску́дицу, ни се наѐл, ни се напи́л, ни се у́баво навл̀кал.

уску́дица ж *оскудица, немаштина.* – Ма, кве́ ци́пиле и́скаш на ову́ј уску́дицу, ел не ви́диш да че за ле́б да изга́снемо.

уску́рчи се свр. *успротиви се, заузме борбен став.* – Уску́рчи се и не попу́шта.

уску́тњак м *мало дете које се да младој да га придржи у крилу (у скут) док три пута седа на губер у коме су младожењине чакшире*; упор. наконче, накоњче, поздравче, понишало, понишалче.

уску́тњаче с. *дем. од ускутњак.*

ускуцѐва несвр. *живи у немаштини и сиромаштву, оскудева.* – Моја́ су деца́, док су ишла́ у шко́лу, ускуцева́ла и за дре́ју и за пла́вез и за јо́ш коѐ дру́го.

ускуцева́ње с *гл. им. од ускуцева.*

ускуцува́ње с *гл. им. од ускуцуе.* – Це́л живо́т прође́ у ускуцува́ње.

ускуцу́е несвр. *в. ускуцева.* – Ускуцу́емо, како́ да не ускуцу́емо.

услѐшче свр. *замори, задиха.* – Заште́ си услешча́л коња́тога, да те пи́та човѐк?

услѐшче се свр. *задиха се.* – Кьд и́дем у́збрдо ја́ се ја́ко услѐшчем.

у́слуга ж *ствар (алатка, справа и сл.) која омогућује удобност, лако обављање послова и сл.* – А́уто е голема́ у́слуга.

услу́ша свр. *уз помоћ неке справе лако обави посао.* – То́лко ме у́баво услуша́ла тво́јава круња́ча, да и́ма па́ да ју потра́жим кьд ми затрѐбе.

услу́ша се свр. **1.** *обави кућевне послове.* – Ди́гнем се ра́но, услу́шам се по и́жу, па по́сле на њи́ву. **2.** *услужи се.* – Дадѐш му мистри́ју, ко на човѐка, да се услу́ша, а о́н по́сле не вр́ча.

усмѐва се несвр. *осмехује се.* – Нѐма да се смеѐ, него се са́мо усмѐва.

усмева́ње с *гл. им. од усмева се.*

усмѐне свр. *осмехне.* – На сва́ку сли́ку у́ста усмену́ла.

усмѐне се свр. **1.** *осмехне се .* – На сва́куга се усмѐне, на сва́куга добру́ ре́ч рекне́. **2.** *потсмехне се.* – Нѐма га ти́ја на куга́ се она́ не́ усмену́ла.

усми́ва несвр. *развлачи уста у осмех.* – Не усми́ва у́ста, ти́ја мр́гуд.

усми́ва се несвр. **1.** *в. усмева се.* – Пре́цве се усми́ва и кьд му е лѣ́ко и кьд му не́ до смеја́ње. **2.** *потсмехује се кривљењем усана.* – Ни́кад немо́ј да се усми́ваш на ста́рога и на бо́лнога чове́ка.

усмива́ње с *гл. им. од усмива (се).*

усми́вка се несвр. у дем. значењу *осмехује се заводнички.* – Кьд ју погле́дам она́ се са́мо усми́вка, ни́шта не вре́ви.

усми́не свр. *осмехне.* – Ни́шта не казу́е, са́мо усми́не у́ста.

усми́не се свр. *осмехне се.* – У́век се усми́не кьд про́јде покре ње́г.

усми́ша се несвр. *осмехује се благо и заводљиво.* – Усми́ша се ко сва́ка ку́рва.

усмиша́ње с *гл. им. од усмиша се.*

усми́шка се несвр. у дем. значењу *усмиша се.*

усмра́ди свр. *учини да у некој просторији или околини почне да смрди.* – Де́ца, с кво́ сте усмради́ли со́буву?

усмра́ди се свр. *нечујно испусти смрадни гас из црева.* – Ку́ј ли се сѣ́г усмради́л?

усмр́ца несвр. **1.** *шмрчући увлачи слину која му виси из носа*; упор. ушмрца. – Не бри́ше они́ја со́мур, него га це́л дѣ́н усмр́ца. **2.** *плаче гласно са снажним уздасима.* – Кво́ те боли́, та усмр́цаш?

усмрца́ње с *гл. им. од усмрца.* – Це́л дѣ́н усмрца́ње, па зашто́ то́ј?

усмрцу́е несвр. *чини да у некој просторји или околини почиње да смрди.* – Довла́чи не́ће ко́же та усмрцу́е це́лу малу́.

усмрцу́е се несвр. *почиње да смрди.* – Усмрцу́е се ме́со.

у́сничка ж *дем. од усница.* – Ди́гло му се не́кво на у́сничку.

усо́в м бол. **1.** *в. мицина.* – Усо́в седи́ иза вра́та, / Чува́ле га до три́ ба́бе... / Оту́д и́ду ву́ци, ву́ци првоште́нци, / Па усо́ва расћину́ше (б). **2.** *усов је болест када се човеку дигне гука испод мишке.* **3.** бол. вет. *болест вимена крава, оваца, коза и др.*

усо́вник м бол. *в. усов.*

усо́вћиња ж бот. *в. трава усовћиња* Potentilla L.

усо́вчина м *ауг. и пеј. од усов.*

успавува́ње с *гл. им. од успавуе (се).*

успаву́е несвр. *успављује.* – И́ма две́ де́цу, па и це́лу но́ч успаву́е.

успаву́е се несвр. *успављује се, заспава.* – На́шата дево́јћа се јо́ш успаву́е сьс лу́ће.

успа́лена гузи́ца изр. *особа опхрвана љубавном страшћу.*

у́спек м *успех (обично само школски).* – С кѣ́в си у́спек прешѣ́л?

успи́ свр. 1. *успава.* – Че да сле́зну кьд успу́ де́цу. **2.** фиг. *убије, умртви.* – Кьд те бѣ́бнем ш те успи́м.

успи́ се свр. *успава се.* – Мло́го ми се бе́ше придрема́ло, па сам си се тека́ уз оста́л и успа́ла.

успра́и свр. **1.** *подигне и постави у вертикални положај.* – Успра́ј га у́вис. **2.** *подигне и ослони уз нешто.* – Што́ га не успра́е уз они́ја ду́вар.

успра́и се свр. **1.** *заузме усправан положај.* – Ме́чка се у́спраи на са́дње но́ђе. **2.** *енергично се успротиви, заузме одбрамбени став.* – Кьд сви́ на ме́не гра́кну, ја́ мо́ра да се успра́им, да се бра́ним.

успра́ља несвр. **1.** *подиже и поставља у вертикални положај.* – Успра́љам стожи́ло да де́нем се́но. **2.** *подиже и прислања уз нешто.* – Успра́љам ко́лци уз ду́вар, да зиму́с не трулаве́у.

успра́ља се несвр. **1.** *из лежећег или погнутог положаја стаје усправно, усправља се.* – Дете́ поче́ло да се успра́ља на ножи́ћће, ско́ро че да прооди. **2.** *енергично се супротставља, противи се.* – Немо́ј ти́ на ме́н да се успра́љаш, ел ч да лети́ш надво́р.

успраља́ње с *гл. им. од успраља (се).*

успуга́ви се свр. *усмрди се на прокисло.* – Успугави́ло се у со́буту, не мо́ш се ди́ја.

усра́л кру́шку изр. *в. усрал мотку (2).*

усра́л мо́тку изр. **1.** *пропао у неком подухвату.* – Усра́ли сте, ко ви́дим, мо́тку с ва́шуту ортачи́ју. **2.** *остари, онемоћа.* – Де́да, изгле́да ми, усра́л мо́тку.

усра́л се изр. *пропао у неком послу или подухвату.*

усре́јћи свр. *учини срећним, усрећи.* – Еди́но ако те то́ј не усре́јћи, дру́го не́че.

усре́јћи се свр. *постане срећан, усрећи се.* – О́, мло́го си се усрејћи́л сьс Жива́ну, мло́го та ма́ни га.

у́ста ж анат. *шупљина у доњем делу главе, као почетни орган за варење и као орган за испуштање артикулисаних и неартикулисаних гласова.* в. и: вреви с половин уста, гоца уста, дојде до уста, дошло до уста, изврча уста, мечћина уста, тура у уста, тури катанац на уста, чепи уста.

у́стьвьн, -вна, -вно *који је прилично тамне боје.* – Дре́ата ти до́јде у́стьвна, а могла́ е да бу́де по отво́рена.

уста́и свр. *заустави.* – Устаи́ше ни не́ћи љу́ђе да и повезе́мо.

уста́и се свр. **1.** *заустави се.* – Кьд се зају́ри н у́ме се уста́и. – Ако те понесе́ Тимо́к, це уста́иш у Врата́рницу. **2.** *сврати, наврати код кога.* – Што́ се не уста́иш не́ћи пу́т и код на́с?

уста́лац м *онај који је вредан, радан, предузимљив.* – Голе́м уста́лац.

уста́ља несвр. *зауставља, уставља.* – Дими́трија преди сва́ку кава́ну уста́ља коња́.

уста́ља се несвр. *зауставља се, уставља се.* – Кьд по́јдеш у чко́лу немо́ј се ни́где уста́љаш, него пра́во та́м.

устаља́ње с *гл. им. од устаља (се).* – Устаља́ње пре сва́ку кава́ну.

у́стесан, -сна, -сно *који је прилично тесан.* – У́стесне ми панталóневе, ал че поми́ну за преко пра́зниции.

усти́ска свр. *отрпи да не испусти смрадни гас из црева или да не сврши вел. нужду у гаће.* – Едва́ га устиска́, да се не усе́рем.

устр́г м бот. *вишегодишња биљка из фам.* Asteraceae *робусног стабла, наизменичних листова по ободу трновито назубљених (постоји око 70 врста)* Echinops L., упор. главоч.

устр́гне свр. **1.** *подигне навише (неки део одеће).* – Јо́ш мьнечьк, па не мо́ж да си устр́гне га́чће. **2.** *удахне пуним плућима.* – Устргни́, па да ви́димо колко́ мо́ж да не ди́јаш. **3.** *поврати дах.* – Па́до на грби́ну, па се ја́ко уби́, па не мо́г да устр́гнем ду́шу. **4.** *удишући ваздух после плача произведе грлени звук или низ грлених звукова.* – Кьд поро́ве́, дете́ устр́гне не́колко пу́т, па се по́сле сми́ри. **5.** *нагло увукавши ваздух повуче слину која му је повисела из носа.* – Устргни́ со́мурат, ел се бо́ль усекни́.

устре́бе свр. *затреба.* – Устреба́л ми бе́ше каза́н за ма́з и ни́кој, бре́, да ти даде́ да се послу́шаш.

устре́л м бол. *в. прострел.*

устре́лник м бол. *в. устрел.*

устре́лчина м бол. *ауг. и пеј. од устрел.*

устре́льћиња ж *она која устрељује.* – Три́ дево́јће, / Три́ пробо́ћиње, / Три́ устре́льћиње (б).

устресе́ се свр. **1.** *уздрхти.* – До́зиме ми, па се устре́со. **2.** *узнемири се, узбуди се, доживи стрес.* – Устре́со се кьд чу́ кво́ су чу́до напраи́ли. – Устре́сал се, па се полоша́л.

устр́за несвр. **1.** *подиже смакнути део одеће.* – Томьн ја́ поче́ да устр́зам панталóне, оно́ приока́ше не́ћи љу́ђе, ја́ бе́ж. – Дево́јче си устр́за чера́пу. **2.**

дубоко удише ваздух. – Ајде устрзај ва́здук, устрзај ва́здук, че ти бу́де по́лько. **3.** *шмрчући увлачи слину која му је била повисела из носа.* – Е́дномьн устрза они́ја со́мур. **4.** *плаче и увлачећи ваздух производи грлене гласове.* – Ајде, не устрзај, не́ те срамота́.

устрза се несвр. **1.** *чини нежељене покрете, трза се.* – С вре́ма на вре́ме се устрза ко да пи́па у же́шко кубе́. **2.** *устеже се, устручава се.* – И кьд га ка́ниш не́че да узне, то́лко се устрза, а камоли са́м да у́зне.

устрза́ње с *гл. им. од устрза (се).* – Е́дномьн устрза́ње панталóне.

устри́са се несвр. и уч. *устреса се, дрхти, подрхтава.* – Устри́са се од зиму́.

устрпи́ се свр. *уздржи се, суздржи се.* – Да́де Бо́г та се устрпе́, она́к би га уби́л на местьц.

устрпљив, -а, -о *који је стрпљив, уздржан.* – Бо́ље човéк да е устрпљив, него да е брза́к.

устрпне свр. *в. утрпне.* – Дьньс ме ма́лко у́стрпну меши́на.

усту́н м *греда слемењача.* – Усту́н држу́ попо́ви, а на њéг се заковýју мертéци.

у́ступ м бот. *вишегодишња биљка из фам.* Scrophulariaceae *врло непријатног мириса, са водоравним ризомима и голом, четвртастом стабљиком, трава од шапа* Scrophularia nodosa L.

усћипи́ свр. *узбуди се, устрепти, узбурка се нешто у човеку.* – Кьд усћипи́, чи́ни ми се желéзо би преéл.

усувóтина ж *место где се земља свукла, утонула, угнула; клизиште*; упор. осовина, совина, совчина. – Код онýј до́ле усувóтину да па́зиш ко тéраш а́уто, ел оно́ се пу́тат ту́ј стесни́л.

усу́не се свр. *склизне земљиште, начини се клизиште.* – Од како́ се у́суну она́ј земља́ ту́ј ви́ше ни́кој не доо́ди.

у́сушин прил. *на суво место, на сувом месту.* – Ста́ни у́сушин, да не ћи́снеш.

утьне свр. **1.** *утоне.* – Кьд се наци́ма су́ђер утьне у во́ду. **2.** *огрезне у неки порок.* – Утьну́л у пијéње.

утьни свр. **1.** *ослаби, смрша.* – Мло́го си га не́кво утьни́л. **2.** *понестану средства.* – Утьни́л сам га с па́ре.

утьњу́е несвр. *тоне, потоњује.* – Ста́нул у жи́во бла́то та́м код Богови́нску ре́ку и глéдам га како́ утьњу́е.

ута́па се несвр. *улива се.* – Ради́човска ре́ка се ута́па у Тимо́к под Ельшницу.

утьпка свр. *утаба, утаба ногама.* – Ел сте утьпка́ли гу́вно? – Како́ стоја́ли тека́ сне́г утьпка́ли.

уте́кне свр. **1.** *нехотице уради неку физиолошку радњу.* – Уте́кне му по не́ћи пу́т па се умо́ча у спање́. **2.** *превише му се услади неко задовољство (пиће например).* – Уте́кло му ма́лко по́вишће винце́, па че сьг ско́ро под оста́л.

уте́нчи се свр. *повампири се.*

утера́ч м *алатка за углављивање дна бурета.*

ути́ви свр. **1.** *почне упорно да захтева*; упор. зативи. – Утиви́л да ку́пи бици́клу. **2.** *управи поглед, упорно се загледа.* – Утиви́л о́чи у њу́, па не тре́па.

ути́ви се свр. *упорно се загледа у кога.* – Немо́ј си се утиви́л у њу́ ко проста́к, ел не мо́ж да глéдаш норма́лно?

у ти́ја ма́ изр. *тог тренутка.*

"у́тилус" м *марка доброг гвозденог плуга с почетка XX века.*

ути́рка ж **1.** *крпа којом се послује око црепуље, пачавра*; упор. отирка. – Цре́пњу ди́зам од са́цак с остру́шку и с ути́рку. **2.** фиг. *неуредна и прљава жена.* – Ла́та се напраи́ла на ути́рку.

ути́ца несвр. **1.** *бежи, одлази.* – Сльнце исти́ца, крупа́ ути́ца (б). **2.** *улива*

се, утиче. – Тимо́к ути́ца у Ду́нав, а Ду́нав ути́ца у Цр̀но мо́ре. **3.** *чешће, неконтролисано обавља физиолошке потребе.* – Ути́ца му у га́че. **4.** *нехотице конзумира већу количину алк. пића.* – Ма, кво́ му ђа́вола ути́ца, пи́је па љу́шти, свѣ́ћи дѣ́н.

утла́пи свр. *грубо и на силу утрпа шта коме у руке, утрапи.* – Утлапи́ли ми да им чу́вам дете́, док они́ и́ду на мо́ре.

утла́пи се свр. *дође непозван и непожељан.* – Утла́пи се код љу́цћи љу́ђе, па седи́ по не́колко дена́ код њи́.

утл̥че́ свр. **1.** *добро избије некога.* – Дете́нце, бу́ди ми́рно, да не до́јдем да те утл̥че́м. **2.** *убије, стуца.* – У́знем ка́мен и утл̥че́м змију́.

утоле́глица ж *улегнуће у земљи, утолина, бара, вртача.*

утресе́ свр. *наметне коме неку обавезу, насилно даде.* – Утресе́ му дете́ у ру́ће, а она́ и́де да се ћи́та.

утресе́ се свр. **1.** *дође непозван и непожељан.* – Утресе́ се, тека́, код љу́ђе на ручѣ́к. **2.** *унесе се коме у лице.* – Кљд ти се не́ка буда́ла утресе́ у о́чи, стра́ да те су́зне.

утри́са несвр. **1.** *даје насилно нешто.* – Ја́ не́чу, а о́н ми зо́рле утри́са. **2.** у пеј. значењу *товари, убацује у нешто.* – Утри́сај те́ј твое́ дрешо́љине у ко́ла, па се качи́ и ти́.

утри́са се несвр. **1.** *гура се тамо где му није место, намеће се.* – Утри́са се ко зеле́ни лу́к на Вели́гден. **2.** *пење се, улази у нешто.* – А́јде, утри́сај се у а́уто, па да поо́димо. **3.** *уносе се коме у лице.* – Немо́ј се ти́ на ме́н утри́саш, да ти не ебе́м ма́тер. **4**. *облачи се, одева се.* – Утри́сај се у кво́ и́маш, па пооди́.

утриса́ње с *гл. им. од утриса (се).* – Утриса́ње у но́ве дре́е, на пра́зник.

утр̀љан конпи́р м *народно јело од скуваног и трљањем уситњеног кромпира са зејтином или другом маснећом луком и зачинима*; упор. претрн конпир.

утр̀не свр. *укочи се од страха, премре од страха.* – Утрну́ла сам за њи́ док су били́ по војсћѣ́ве.

утро́и свр. *тукући скоро умртви кога.* – Утрои́л га од бо́ј.

утро́и се свр. *зацени се од плача, изгуби глас од плача.* – Дете́во се утрои́ло од рова́ње.

утр̀пне свр. *попусти бол*; упор. устрпне. – Ја́ко ме боле́ла гу́ша, сѣ́г ма́лко утрпну́ла.

утру́пачице прил. *из места (о скакању);* упор. трупачице, трупачћи, трупичће, утрупачћи. – Да ви́димо колко́ мож да ри́пнеш утру́пачице.

утру́пачћи прил. *в. утрупачице.*

утру́пи свр. **1.** *створи осећај ситости (о неком физиолошком поремећају у организму).* – Утрупи́ло ме не́ква, не мо́г ни́шта у у́ста да ту́рим. **2.** *запуши нос (о незебу).* – Утрупи́ло ме едва́ ди́јам. **3.** *стане непрестано захтевати, мољакати, камчити.* – Утру́пил да га пу́штим д и́де у За́јчар на ва́шар.

уту́дек прил. рет. *отуда*. – Ете́ ти га за́јакат уту́дек где́ ѕипкара́ преко не́ћи шу́шљак.

у́тутьк прил. *убрзо затим, одмах затим.* – О́н дојде́ у́тутьк по то́ј. – У́тутьк ете́ и њѐг.

у́ћа м (мн. у́ће, уће́ви и уће́ве) *в. ујћа*. – Ре́че ми мо́ј у́ћа Пе́тко. – Њиго́ви уће́ви се оцели́ли у Во́јводину.

уће́ри се свр. *укипи се широко отворених очију.* – Укачи́л се на о́рман, па се уће́рил.

ући́да свр. *из непажње покапље, попрска.* – Дра́гомир кљд кре́чи ући́да осталѝ, столи́це, шивуѣ́ри, све́ ући́да.

ући́да несвр. *чини да нешто престане да постоји, укида.* – Мини́стер

казáл да че да уђи́да ђимнáзије у мáла мéста.

уђи́да се свр. *покапље се, испрска се.* – Књд едé не мóж да се не уђи́да. – Мóша из Потркáње и́де у шкóлу с уђи́дане панталóне.

уђи́дање с *гл. им. од уђида.*

у́ђин, -а, -о *који припада ујаку, ујаков.* – Тóј у́ђин капу́т.

уђипи́ свр. *добро скува, укува.* – Слáтко књд прáиш мóра га дóбро уђипи́ш, ел че пóсле да вáти бу́ђу озбр́д.

уђипи́ се свр. *мноштво гласова се слије у један јек.* – Збрáл се нáрод на вáшар, па се уђипéло, ни́шта се не чу́е ку́ј квó врéви.

уђисéли свр. *учини да што постане кисело.* – Ел дако да уђисéлим мáлко млекó?

уђисéли се свр. *нека материја добије кисели укус.* – Уђисели́ло ни се винó.

уђи́ти свр. *окити, добро окити.* – Уђи́тимо и кóла и кошéви и кóтарће књд пóјдемо у бéрбу. – Текá уђи́тени прóјдемо прозá сало.

уђи́цка свр. *упрска, испрска*; упор. уцицка. – Пáзи да те не уђи́цка ђирéч дор га гáсиш.

уђи́цка се свр. *испрска се, упрска се*; упор. уцицка се. – Мéша блáто у цигла́ну па се уђи́цка, да му се и óчи едвá ви́де.

у́х *узвик за изражавање чуђења, кајања*. – У́х, у́х, брé, што си тóлко блéсав. – У́х, мáјкуму, пá сам заборѝл да ку́пим гáс.

у́ха *узвик којим се казује да је нечега превише, да не треба више од тога.* – "Ел ви дóста по стó бáњће за дњѝс"? "У́ха, дóста и́ доста, ако ч по прáво и млóго е".

уцѝгри свр. *ужагри погледом.* – Књд нéћи врéви óн уцѝгри у њéг, не трéпа.

уцагри́чи се свр. *усели се жижак у обране зрнасте плодове (пасуљ, боб, грашак и др.).* – Грáшак рéтко мóж да прóјде да се не уцагри́чи, ал књд гу́рнеш у њéг ексéр ел нéко дру́го желéзо óн тѝг по нéче.

уцѝкли свр. *упорно и нетремице се загледа у кога или у што.* – Уцѝкли у њу́, чи́ни ти се с óчи че ју прогл́не.

уцвéли свр. *ожалости, расплаче.* – Штó си си мáтер уцвели́л?

уцéни свр. *погоди кога да буде слуга.* – Уцени́ли смо Крéнчу из Сврљи́шку Тóплу да ни лéтос чу́ва óвце. – Милáн си уцени́л детé од дéсет гóдин да бу́де слу́га код Дери́гусће.

уцéни се свр. *погоди се да буде слуга.* – И јá чу да и́дем нéгде да се уцéним, да чу́вам нéчије óвце, ел говéду.

уци́цка свр. **1.** *в. уђицка.* – Књд пáдне ђи́ша, па прóјде камијóн, óн ни уци́цка ду́вар. **2.** *претрпа ситним детаљима.* – Сóбу уцицкáкл с нéкве шáрће и вргу́љће.

уци́цка се свр. *в. уђицка се.* – Немóј се млóго уци́цкаш док молерису́еш, не мóг јá éдномњ да те пéрем.

уцрвјóше се свр. **1.** *уцрвља се.* – Ако мéсо напљу́је зелени́ца, óдма се уцрвјóше. **2.** *постане нестрпљив, изда га стрпљење.* – Уцрвјосáла сам се, док сам га чекáла.

учáпа свр. *нехотице угази обувен у воду.* – Учапá у едѝн ви́р, с лéву нóгу.

учáпа се свр. *нехотице угази обувен у воду.* – Учапá се док прејдó преко потóк.

учáпка свр. у дем. значењу *учапа.*

учáпка се свр. у дем. значењу *учапа се.* – Пáзи, си́не, да се не учáпкаш.

учé свр. *утка* . – И ту́ј прéцу чу да учéм у крпáре.

учéечи прил. сад. *учећи.* – Учéечи и дѝњу и нóчу изучи́л за дóктура.

учéсти свр. *стане чешће нешто чинити, учеста.* – Учести́л па дооди скóро свѝћи дѝн.

учетвéри свр. *упрегне у једна кола*

(плуг и сл.) два пара волова или коња. – Ако учетве́римо и мо́ и твоѝ воло́ви, тѣ́г че га си́гурно исте́гљимо.

учетве́ри се свр. *подухвати се неког посла са још неким, удружи се.* – Кьд се на́с двоѝца учетве́римо, мо́ж голему ра́боту да напра́имо.

у че́три ду́вара изр. *у самоћи, у изолацији, у четири зида.*

учѝ несвр. *хучи, брује.* – Учѝ Тимо́к, мо́ра да е пришѝл.

у́чин м *чини, враџбине*. – Ва́ша ме е ма́јћа набедѝла, / Да сам њо́јног си́на опчинѝла. / Ја́ му несѣ́м у́чин учинѝла, / Са́л што ме е стрѝнка поучѝла (н. п.).

учѝни свр. *потопи пређу и др. у растворену боју, обоји.* – Учинѝла сам пре́џу у црвено́. – Не́ ми се у́баво учинѝло. – Ба́ба учѝни пера́шће у ра́зне бо́е.

учио́вница ж *учионица*. – Собо́р се са́бра у голе́муну учио́вницу.

учѝтељħа ж *учитељица*. – Ову́ј е́сен дојде́ но́ва учѝтељħа у на́ше сало́.

учопрѝљи свр. упор. учопрчи, уштопрчи. **1.** *подигне, укочопери.* – Учопрљѝл но́с и нѝкуга не гле́да. **2.** *подигне, за-метне (мотку).* – За где́ си учопрљѝл тѝја прѝљ?

учопрѝљи се свр. *укрути се, укочопери се*; упор. учопрчи се, уштопрчи се. – Учопрљѝл си се ко не́ħи колѣ́ц.

учопрѝчи свр. *в. учопрљи*. – Ца́це учопрѝчи о́паш, начу́ли у́ши, подѝгне пре́дњу ле́ву но́гу и че́ка.

учопрѝчи се свр. *в. учопрљи се.* – Учопрчѝл се ко она́ја ствáр.

учу́ва свр. *одбрани, сачува.* – Не мо́ж си жену́ учу́ва од мангу́пи.

учу́ва се свр. *сачува се, преживи тешке прилике.* – Учува́мо се не́како пре́ко ону́ј размѝрицу.

уџвѝка свр. *избаци редак измет на што (живина или птица).* – Пло́вħе уџвѝкају це́лу авлѝју, па не́ма где́ да ста́неш.

уџвѝка се свр. *добије пролив.* – Тѝ си се, бре́, прле́га уџвика́л.

у́џе прил. *напротив, насупрот томе; грђе, горе.* – Ако не́ко дете́ си́лом те́раш да у́чи, оно́ тѣ́г у́џе не́че.

уџибро́ше свр. *в. уђиброше*.

уџибро́ше се свр. *в. уђиброше се.*

уџѝци свр. *укрути, удрви.* – Кьд га ку́пем оно́ уџѝци па́чицу.

уџѝци се свр. *укрути се, направи се важан.* – Се́дне у кочѝје па се уџѝци, укомо́њи се ко не́ħи ста́ршија.

уша́н м *врста дрвеног плуга са "ушима"*.

уша́нка ж *шубара са наушницима коју носе планинци*. – Свѝ А́лдинчање, Репу́шничање, Радѝчовчање и Дејáновчање зѝми но́се беле́ уша́нħе.

ушва́ља свр. *уваља у лоптицу (тесто).* – Ба́ба Станѝка ушва́ља трѝдевет ло́птице, па и, док ба́е, врѣ́ља у о́гањ, да вра́скају и да истеру́ју стра́ из дете́.

ушва́ља се свр. *в. уваља се*. – Ушваља́л се ко вепѣ́р.

ушва́љци м **1.** *мале лоптице уваљане од теста.* **2.** *зној и прљавштина уваљани на врату радника који раде око вршалице или кад раде неке друге послове где има прашине.*

у ше́с с **1.** *врста ткачког брда.* – Ово́ј ми брѣ́до у ше́с, а ѝмам и у де́вет и у двана́ес. **2.** *начин сновања и увођења основе у нити и брдо.* – Основа́ла сам га у ше́с. **3.** *једно народно коло.*

у́ши м **1.** бот. *лала* Tulipa Gesneriana L. **2.** *део на дрвеној ралици који има облик латинског слова "V" и служи да одржава равнотежу ралице.* **3.** *ушице на гвозденим алаткама (секири, мотици и сл).* – Сьс матѝку си ко́паш, а с ушѝти поначу́каш не́ħи колѣ́ц у лозје́то.

ушѝљи се свр. **1.** *узли се и унесе се*

коме у лице. – Já нé знам квó казá, а óн кьд се ýшиљи у мéн и пóче да сúкче ко змијá. **2.** *захлади изненада (о времену).* – Ушиљúло се времúштево, не мóж се надвóр опстáне.

ýширин прил. *у ширину.* – Úма га ýширин двá мéтра.

ушићéри се свр. *ушећери се.* – Ушићерúло ми се слáтко од срéшње, а и мéд ми се ушићерúл.

ушљúпе свр. *испрска нечим житким или течним.* – Идú покре крáј и вáрди се да те не ушљúпе нéће áуто.

ушљúпе се свр. *испрска се нечим житким или течним.* – Детé удáри с нóгу у вирчѣк, ушљúпе се и тѣг се смеé.

ушљóка свр. *упогани ретким изметом (живина или птица).* – Кокóшће, на квó гóд сéдну свé ушљóкају.

ушљóка се свр. *сврши велику нужду (ретку) у гаће.* – Нé сáмо да се усрáл, него се ушљокáл и умазáл.

ушмúга свр. *испрља одећу и обућу идући по блату.* – Штó не пробúраш кьд úдеш, веч си ушмигáл и чúзме и панталóне?

ушмúга се свр. *испрља се идући по блату или роси.* – Ушмигáл се до пóвас.

ушмрца несвр. *в. усмрца (1).*

ушнá ж *месечева промена, уштап.* – Трáју му пáре од ушнý до менý, пóсле нéма.

ушоврда се свр. **1.** *ужурба се, узмува се.* – Кьд им óн дéкну штó седý, штó не рабóте, онú се ушоврдáше и доватúше матúћете. **2.** *збуни се, помете се.* – Já ју питá штó е причáла по салó тóј што нé úстина, óна се ушоврда и н умеја́ ми одговóри.

ушогрза се свр. *ужурба се.*

ýштиван, -вна, -вно *који је учтив, лепо васпитан.* – Ýштивно им детéнцето.

ýштивно прил. *на учтив начин.* – Кьд úскаш нéшто, úскај ýштивно.

уштимáви се свр. *скврчи се, згрудва се, умрси се (о вуни, коси и сл.).*

уштúпне свр. *лагано уштипа, штипне.* – Ел уштúпнеш нéко девóјче, на орóто?

уштопрчи свр. *в. учопрљи.*

уштопрчи се свр. *в. учопрљи се.*

уштрáпи свр. **1.** *угази ногом у нешто ретко.* – Синóч, пóтавнин, уштрапú у еднó говнó. **2.** *уђе у неки рискантан посао.* – Уштрапú и já у тóј кóло.

уштрéкне се свр. **1.** *препадне се, штрецне се.* – Нé онú, него óн се ýштрекну кьд и затéче. **2.** *ушине се, ишчаши зглоб.* – Сýну се бѣ́ђи да нéквo довáнем и уштрецнý се у крстетúну.

уштýкне свр. *изненада гласно штуцне.* – Нéма, нéма па уштýкне, когл́цне.

уштýца несвр. *има напад штуцавице, штуца.* – Уштýцам, мóра да ме нéђи помењýе.

уштуцáње с *гл. им. од уштуца.*

ушýши свр. *учини да нешто постане суво, осуши.* – Орéј не трпú млóго вóду, онá га óче ушýши.

ушýши се свр. *постане сув, осуши се.* – Ушушúше се сливáцити од нарóинуту.

Ф

Фа́јферт м. *фабрика пива у београду, Вајферт*. – Зарадéл сам пéнsију код Фа́јферта.

Фараóн м *Циганин*. – Цр̏н си ко Фараóн.

Фараóнац м *в. Фараон*.

Фараóнка ж *Циганка*. – Иду Фараóнће по салó, та прóсе и прода́вају и́гле и вретéна.

Фараóнче с *Циганче*. – Фараóнчичи прéцве и́ду бóси.

фа́та м *чешљани памук, вата*. – Нави́ем фа́ту на дрвцé, па си чѣ́кчем у́во.

фéбровар и **фéбрувар** м *други месец у години, фебруар*; упор. мали сечко.

фу́зман м *фудбалска лопта, фудбал*. – Дечи́јана шту́рну и цéл и дѣ́н нéма, а кьд и пи́таш кудé су били́, велу́ да су рита́ли фу́зман.

Ц

цьвтеа́ње с *в. цьвтење*.

цьвте́ње с *гл. им. од цьвти*.

цьвти́ несвр. **1.** *развија, тера цветове, цвета (о биљци).* – Свако дрво́ коé цьвти, цьвти ý пролет. **2.** *ларва воденог цвета се претвара у лептира и избија на површину воде тако да се добија утисак да река цвета.* – Почéла да цьвти́ Голéма рéка, óче л д и́мо на пастр̀мће? **3.** *у доба кад цвета грожђе у винограду (мај – јун) вино у бурету добија вински цвет.* – Кьд винó цьвти́ онó тьг по дрýђи пýт пређипýе и пóсле топр̀в постањýе добрó.

цавти́трн м *доба пролећа када цвета трн*.

цагри́ца ж **1.** *семенка из зрна грожђа.* – Кьд се пра́и сла́тко од грóзје, мóра да се пова́де цагри́це. **2.** *инсект који се увлачи у обране зрнасте плодове (пасуљ, боб, грашак), жижак* Curculionidae; упор. гагрица. – Цагри́це ни упропасти́ле васýљ. **3.** *онај који је ситничар, цепидлака, досадан, цицијa.* – Цагри́ца човéк – свé рéчено.

цагри́чав, -а, -о *који је нападнут од инсекта звани цагрица*. – Цагри́чав васýљ нéче да ни́кне.

цагри́чи се несвр. *зрнасто плодовље је изложено нападу жишка.* – Ел се цагри́чи гра́шак код тéб?

цьк оном. *узвик за подражавање звука који се чује кад нешто шкљоцне.* – Намéстиш га, па га прити́снеш, па кьд рекнé "цьк", тьг се намести́ло.

Ца́ка м *име пса*. – Ца́ка е би́л едьнпýт дóбар и убав.

цькь несвр. *куца (часовник).* – А са́т чýка: цькь-цькь, цькь-цькь. – Ел цькь са́тат, ел ста́нул?

цькьње с *гл. им. од цькь*.

цькла с мн. **1.** *очи.* – Цькла ти испа́дла, да ти испа́дну, скóте ни éдан. **2.** *наочари*; упор. цькле. – Турѝ цькла да побóље ви́диш тóј штó чи́таш.

цькле ж *в. цькла (2).* – Трéбу ми цькле да удéнем иглý.

цькле́н, -а, -о *који је од стакла, стаклен*. – Вóлим да пи́јем из цькле́ну ча́шу.

цьклени́к м *народно јело од свежих паприка, лука и пројиног брашна*.

цьклење с *гл. им. од цькли.*

цькли несвр. *гледа нетремице широм отворених очију.* – Цькли ко наста́нут.

цькли́је се несвр. *сија се, сјаји; светли*. – Цькли́ју му се óчи од пијéње.

цькло́ с *боца, шише*. – Испи́ли смо по еднó цькло́ винó.

цькне свр. **1.** *прсне нешто стаклено.* – Па́зи да не цькне пéнцер, док га затва́раш. **2.** *препукне се*. – Цькнула кýћа на еднó ћушé. **3.** *куцне (ноктом) у стаклену или сличну површину.* – Цькну ми на пéнцер, ко што смо се и договори́ли. **4.** *упадне неки део у одговарајуће лежиште уз звук "цьк", шкљоцне.* – Кьд цькне да зна́еш да се тьг намести́ло.

цькче несвр. *в. цькь*. – А, буди́лникат са́мо цькче.

цакча́ње с *гл. им. од цакче*.

ца́лка ж *приглупа жена*. – Нé на њý замéрито, она́ е ца́лка.

цангр̀ оном. *узвик га подражавање звука који се чује кад нешто падне или се поломи уз висок звечећи звук.* – Цангр̀, и óтиде пéнцер.

цангр̀че несвр. *звецка*. – Нéшто ти цангр̀че osáд у áутово.

ца́па несвр. *уједа*. – Змија́ ца́па кьд ју нага́зиш.

цьпне свр **1.** *угризе, уједе.* – Цьпну ме Бýби за нóгу. **2.** *зграби.* – Цьпну ме за́ руку и одвéде ме. **3.** *удари кога нечим.* – Цьпне га с мóтку пó главу.

ца́р[1] м *највиша титула владара у монархијама*. в. где цар иде пешћи.

ца́р[2] м *светиљка у којој сагорева лој*. – Књд било́ ра́т, па не́ има́ло га́с, свети́ли смо́ на ца́ра, а то́ј до́јде тека́, да се у едну́ пани́цу ту́ри ло́ј а у ње́г забоде́ су́ва за́јча бра́бонка и запа́ли.

ца́ревица ж бот. *кукуруз*. – Нестању́е ни ца́ревица, не́ знам ко́ чемо за ле́б.

ца́ревичка ж *дем. од царевица*. – Купи́ли смо ма́лко ца́ревичку до́ле у Дебе́лицу.

ца́реви м *обредна божићна поворка маскираних лица (деца) која иде од куће до куће и изводи стереотипну сцену цара Ирода и источњачких мудраца, за напојницу*.

цари́ћ м *лимена петролејка без стакленог цилиндра*; упор. гасарче. – Под окопа́цију смо свети́ли на цари́ћ.

цари́чка ж *хип. од царица*. – Пи́ленце ми пођину́ло, / Цари́чка га настану́ла (н. п.).

ца́ров, -а, -о *који припада цару, који се односи на цара*. – Ми́летова коли́ба е у Ца́рову гла́ву.

ца́рство с *фигура и поље у дечјој игри школице. Код извођења фигуре царства играч, који у том тренутку има највише сакупљених поена, стане испред школице леђима окренут њој и преко главе баца циглицу у њу, с циљем да погоди једно од играчких поља и то по могућству оно које ће највише главобоље задавати осталим саиграчима, пошто они у њега не смеју уклазити, него га морају прескакати.*

ца́рсћи, -ска, -ско *који припада цару*. – Големо́ ко ца́рсћи печа́т.

царче́ с *царево дете, царевић*. – У ца́ра чу ко́њи заима́ти, / У цари́це бе́ле о́грлице, / У царче́ту зла́тено прсте́ње (н. п.).

ца́царка ж 1. бот. *мала лоптаста тиквица са дршчицом из фам.* Cucurbitaceae *која служи као украс или као дечја играчка* Cucurbita ovifera L. **2.** фиг. *глава, глава детета.* – Па́зи да не уда́риш с ца́царкуту негде́, да не рове́ш по́сле.

ца́царчица ж *дем. и хип. од цацарка*. – Роди́ле се у́баве ца́царчице. – У кво́ си, си́не, тл́цнул с ца́царчицуту, та ми те боли́?

ци́цолење с *гл. им. од цићоли.*

ци́цоли несвр. *гунђа, прича.* – Бо́ље че ти бу́де да не ци́цолиш, него да ћути́ш.

цве́јке с рет. *в. цвејће*.

цве́јће с **1.** *цвеће*. – А́јде д и́мо да бе́ремо цве́јће. **2.** фиг. *особа која се не одликује позитивним квалитетима.* – Неси́ ни ти́ не́ко цве́јће. в. говеђе цвејће, големо цвејће, ђурђево цвејће, сињо цвејће.

цвејће́нце с *дем. од цвејће (1).* – Набе́ри ма́лко цвејће́нце за Горда́ну.

цвејћи́ште с *пеј. од цвејће*. – Нећи́ оста́ил не́ква цвејћи́ште пред вракњи́цу.

цвекалце́ с *дем. од цвекло*. – Саситни́ две-три́ цвекалца́ за козу́!

цвекли́ње с *листови цвекле набрани за сточну исхрану*. – Истера́л сам една́ коли́ца цвекли́ње из гради́ну.

цвекло́ с бот. *репа, сточна репа* Beta vulgaris L. в. жлто цвекло.

цве́лење с *гл. им. од цвели (се).*

цве́ли несвр. **1.** *доводи кога у ситуацију да плаче, расплакује кога, задаје бол коме.* – Не би смеја́ли да га цве́лите, ел ви́ сте големи́, а оно́ е јо́ш мѣнечко. **2.** *плаче, цвили.* – Па ју питу́је, што́, вели́, цве́лиш, ел те жа́л за некуга́, ел те бо́ли не́ква?

цве́ли се несвр. *преосетљив је и увек спреман да се расплаче.* – Жи́ка се лѣсно цве́ли.

цвели́ка ж бот. *један од најпознатијих и најобичнијих отровних и смрдљивих корова из фам.* Umbelliferae *висок и до 2,5 т. Расте по насељима и*

око њих. Стабљика је снажна, разграната и шупља, лишће меко, цветићи ситни и неугледни, сакупљени у штитове, кукута, бучумиш Conium maculatum L.

цве́ње ж *врста крушке*.

цве́т м 1. *орган расплођавања многих биљака, лепих, махом округлих облика, живих боја и пријатног мириса*. 2. *беличаста, пенаста копрена на узбуђеном вину у месецу мају или јуну, када оно цвета.* – Вино́то не́ сѣг за пије́ње, и́ма цве́т. в. на цветови.

цве́та ж *крава или црна овца са белом пегом на челу и име таквој крави или овци*.

цветѣ́к м (мн. цвети́чи) 1. *дем. од цвет*. – Два́ стручи́ча, два́ цвети́ча. 2. *кружић косе на врху главе.* – Угла́вно сви́ и́мају по едѣ́н цветѣ́к, а нећи́ и по два́. в. на цветичи.

цвета́нка ж *хип. од цвета*.

цвета́ноша ж *црна овца са белом пегом на челу и име таквој овци*; упор. цветоша.

цвета́ношка ж *хип. од цветаноша*.

цвете́с, -та, -то *који има пегу на челу (стока) или бели чуперак у коси (човек).* – Купи́мо цвете́сту кра́ву. – Цвете́с ко Ћи́ра Мађедо́нац.

цве́тоша ж *в. цветаноша*.

цве́тошка ж *хип. од цветоша*.

цвећи́це с *дем. од цвеће*. – Но́си цвећи́це на гро́бишта.

цви́к м *сурутка која остане после скидања изваре*. – Изва́ре си́рутку, одгребу́ оно́ј озго́р си́рење, па цви́кат ку́сају, ел по́е сви́ње с ње́г.

цви́лав, -а, -о *који је танак и бледуњав, закржљао, жгољав*. – Ни́кал мому́руз ал не́какв цви́лав. – О́н колћи́ е ѓ́непалија, а деца́ им цви́лава.

цвиле́е несвр. *постаје блед и нежан, постаје цвилав, цвилави.*

цви́лне свр. *зацвили, јаукне.* – Цви́лну стри́нка што год мо́же.

цвича́ње с *гл. им. од цвичи*.

цвичи́ несвр. *скичи*. – Де погле́ што Су́ња цвичи́.

цвр́ц оном. *узвик за опонашање звука који се чује при кратком и танком испуштању стомачног гаса.*

цвр́ца несвр. 1. *звучно, али кратко и танко испушта стомачни гас.* – Наку́са се васу́љ и са́мо цвр́ца. 2. *пије алкохолна пића.* – Во́ли да цвр́ца рећи́ју, па га зову́ Цвр́цаљћа.

цвр́цаљћа ж *особа која ужива у алкохолним пићима*.

цврца́ње с *гл. им. од цврца*.

цвр́цка несвр. у дем. значењу. 1. *звучно али кратко и танко испушта гасове из црева.* – И́де и цвр́цка. 2. *пије алк. пића*. – Цвр́цка си ели́с добре́. 3. *дели нешто на ситне комадиће.* – Што́ га цвр́цкаш на то́љћи цвр́цољци, ре́жи га по́крупно. 4. *шара нешто ситним шарама.* – Окречи́ си га она́к, да бу́де бело́, немо́ј га цвр́цкаш с ти́ја ва́љак.

цврцка́ње с *гл. им. од цврцка*.

цвр́цне свр. 1. *звучно али кратко испусти стомачни гас.* – Ра́ја из Трго́виште е могѣ́л да цвр́цне по два́ес пу́т узасто́пци. 2. *напије се, опије се.* – Цвр́цне по не́ћи пу́т и то́ј до́бро.

цвр́цољак м *нешто што је мало, ситно*. – О́ка ме да еде́мо чварци́, а да́де ми са́мо два-три́ цвр́цољћа.

цврча́ње с *гл. им. цврчи.*

цврчи́ несвр. 1. *цврчуће.* – Врапци́ напраи́ли гњезто́ под ча́ндију, па цврчу́ ли, цврчу́. 2. *плаче (о размаженом детету).* – Пу́шти, не ди́р га, да не цврчи́. 3. *закера, замера.* – Не мо́г д и́м с ва́с у кава́ну, ел кьд се вр́нем до́м, она́ј моја́ и́ма да ми цврчи́.

це́в м (мн. це́ви и це́вови, уз бр. це́ва) 1. *ваљкаста шупља направа кроз коју се нешто проводи, цев*. – За во́довод тре́бу

гоца́ це́вови. – И́мам пу́шку с два́ це́ва. – Бакре́ни це́ви. **2.** *шупљи дрвени ваљак на који се суче пређа ради ткања.* – Це́ви си пра́имо од бзо́вину, оно́ од кво́ ч дру́го. – Су́чем це́ви до не́ћи зама́н но́чу, да би има́ла ју́тре с кво́ да че́м.

цева́нка ж анат. *цеваница* tibia; упор. цеварна. – То́за ишљ́л у ба́њу да ле́чи цева́ње.

цева́ра ж *музички инструмент у облику цеви израђен од дрвета, свирала.* – Ве́чером се́дне на дива́ну, па посви́ри ма́лко у цева́ру.

цева́рна ж анат. *в. цеванка* tibia.

цеву́рина м **1.** *ауг. и пеј. од цев.* – Па́к пр́сла она́ј цеву́рина. **2.** фиг. *пушка, пушчетина.* – Чим о́н заме́тне цеву́рину, кр́в и́ма да па́дне.

цевче́ње с *гл. им. од цевчи.*

це́вчи несвр. *пије алк. пића у неизмерним количинама.* – Це́вчи вино́, не́ знаш колко́.

цеди́лка ж *мања сељачка торба.* – Све́ кво́ има́, ја́ га натура́ у едну́ цеди́лку.

цеди́ло с *сељачка торба средње величине*; упор. трбаљ́ћа. – У едно́ цеди́ло кру́шће, у дру́го цеди́ло ја́блће, па о́бе на коби́лку.

цеди́лце с *дем. од цедило, мања сељачка торбица.* – Цеди́лце преко ра́мо, това́га у ру́ку, па с о́вце.

це́дне свр. у дем. значењу *процеди.* – Це́дни млекце́то, па га подсири́.

це́дне се свр. *оцеди се, просуши се.* – Не́к се це́дне земља́, па мо́ж да оре́мо.

це́дник м *в. цедњак.*

це́дњак м *цедиљка за млеко*; упор. цедник. – Сва́ку ве́чер и сва́ко ју́тро, књ проце́диш мле́ко, да оми́јеш це́дњак сњс же́шку во́ду.

це́л, -а, -о *који има све делове, коме ништа не недостаје, који је потпун, сав, читав, цео.* – Це́л дн́ рабо́ти и це́л качама́к за вече́ру поеде́. – Це́ла му глава́ увр́зана у за́вој и.

це́ла дево́јћа ж *девојка која има оба родитеља. Таква девојка се узима да у свадбеним свечаностима обавља разне послове: позива госте, меси соборњак, вије венац и др.*

цельц м *снег преко којег није ништа прошло, нетакнут снег.* – Тре́бе да га́зимо цельц, едно́ два́ ћи́лометра.

цели́вка ж рет. *пољубац, љубљење.* – Цели́вка да́, али са́мо у обра́з.

цели́вуе несвр. *љуби.* – Уле́зо у цр́кву да препи́шем кво́ пису́е на са́дњи ду́вар, књ ти не́ћи о́кну по ме́н: "Целиву́ј и́кону".

це́лина ж **1.** *ледина, необрађено земљиште.* – Ку́ј че да разо́ре ону́ј це́лину, на ову́ј су́шу. **2.** *њива на одмору од 10 до 20 година.* **3.** *разорана њива која је била на одмору било које време.*

це́лка ж *она која је цела (о одевним предметима).* – Са́мо не́к је но́вка, са́мо не́к је це́лка.

целоле́боња м **1.** *Онај коме је мало цео хлеб из црепуље, за један оброк.* – Петро́нија Штрбѣ́чћи е премаши́л целоле́боњу, о́н мо́ж да поеде́ два́ ле́ба за ручѣ́к. **2.** *онај који је мало приглуп.* – О́н је од они́ја целоле́боње, куи́ мло́го рабо́те и мло́го еду́, а ма́лко ми́сле.

цене́ње с *гл. им. од цени (се).* – Цене́ње за слугу.

це́ни несвр. *уговара да неко постане слуга код некога (обично отац сина).* – Це́ни га да бу́де овча́р у Потрка́ње.

це́ни се несвр. *погађа се да ступи у службу код некога као слуга.* – Це́ним се за слу́гу у Ельшницу.

центра́ч м *сантрач на бунару.* – На́ш центра́ч од бето́н, а њи́н др́вен, скле́пан од не́ће дашчу́рине.

цепе́ње с *гл. им. од цепи.* – Цепе́ње по трња́ци.

це́пи несвр. **1.** *ударајући нечим*

оштрим растављa на делове по дужини, цепа, расцепљује. – Це́пе дрва за у о́гањ. **2.** *снажним трзајем расцепљује по дужини (платно).* – Це́пим кошу́љу да му преви́јем пр̏с. **3.** *кида, дере (о одећи и обући).* – Це́пи дре́е ко а́ла. **4.** *оштро боли, боли као да цепа дуж неког органа или дела тела.* – Кьд еде́м васу́љ, по́сле ме це́л дьн це́пи гору́ва. **5.** фиг. *пије алкохолна пића у вел. количинама.* – Це́пи са́мо рећи́ју.

це́пка ж **1.** *оштро отцепљено парче дрвета, треска.* – Це́пка му уле́зла под но́кат. **2.** *цепаница*. – Оста́ле ми не́колко це́пће, по́сле се и́ма мр̏знем. **3.** *комад шљиве исечен по дужини, па осушен.* – Ре́жем и на це́пће, па и су́шим на калка́н од ко́ла, не ни́жем и.

цепља́нка ж **1.** *цепаница за огрев*. – У ме́тар дрва и́ма куде педесе́ цепља́ње. **2.** *в. цепка (1).* – Па́зи да се не убоде́ш на не́ку цепља́нку. **3.** фиг. *бандоглава особа, зацепотина.* – И не покуша́вај да се догово́риш с ту́ј цепља́нку.

цепља́рник м *дугачка а уска њива настала дељењем већег земљишног поседа*. – Цепља́рник (топ.).

цепљи́ка ж *в. цепка (1).*

це́пне свр. **1.** *снажним ударцем оштрим сечивом зацепа.* – Це́пни га овде́, оно́ че си се надо́ле са́мо расце́пи. **2.** *насече мало дрва.* – Це́пни ми не́ко дрво́, док си ту́ј. **3.** *удари некога тврдим пред-метом.* – Узни́ дрво́, па га це́пни по́ главу, да се ле́кне од на́с едьнпу́т. **4.** *наплати превише.* – Не́ знам ко́лко че ме це́пне за едне́ панталóне, што че ми саши́је. **5.** *казни, осуди.* – Це́пнул га суди́ја две́ го́дин, бьш за ни́шта.

цеподу́пће ж *дечје саонице направљене од тараба, тако да су саоници две краће, напред увис зашиљене тарабе, одозго попречно спојене летвама.*

це́пће ж (мн.) **1.** *дрвене цепанице за огрев (обично мало тање).* – Сре́жем ве́чером две́ це́пће ко́лко за преко́ ноч. **2.** *шљиве насечене уздужно па осушене.*

цера́к м **1.** *место где има много церова, церова шума.* – И́демо у цера́к да оцече́мо не́ћи це́р. **2.** *насечена церова дрва.* – Цера́к ја́ко у́баво гори́ у шпо́рет.

церьк м *младо дрво цера*. – Врза́ли га за едьн церьк.

цери́ несвр. *провиди се кроз неку пукотину, кроз тканину која тек што се није процепала и сл.* – Вра́та ни цер̏у и ула́зи зима́ у со́бу. – Цер̏у ду́ђе на ка́цу, расуши́ла се. – На коле́на ти поче́ле цер̏у панталóне, за ку́ј дьн це сасви́м сце́пе

цери́је несвр. *провиди се кроз неки процеп или пукотину.* – Чебьрьв до́ста цери́је, мо́ра пр̏во да счу́камо о́бручи, па тьг да га зато́пимо.

цери́је се несвр. *провиди се кроз неки процеп, пукотину, кроз тканину која само што се није процепала.* – Цери́ју му се панталóне на поду́пину.

це́рје с *церова шума или група великих церова на чистом простору*. – Кьд смо чува́ли о́вце по Делба́ри́ју, на пла́дне и замрктимо́ на Це́рје.

церо́вача ж **1.** *церова кора.* – Испуца́л се ко церо́вача. **2.** *дињa дебеле, испуцане коре.* – Ди́ња церо́вача е мло́го су́ва и чове́к се с њу да́ви док ју еде́.

церозу́бес, -та, -то *који има ретке зубе*. – Церозу́бес чове́к до́јде не́како гро́зан.

церозу́боња м *онај који има дугачке зубе и који се уз то стално цери те му се зуби вечито виде*. – Кьд се церозу́боња насмеé, учи́нити се ко да оче те уа́пе.

церта́к м *нож на плугу који испред раоника расеца земљу, цртак*. – О́стар ко церта́к.

це́ц м *вода кувана с пепелом, цеђ*; упор. чец. – Пра́им це́ц, да опе́рем ове́ј пртења́че.

ци́вка ж **1.** *цевчица од сламке или*

неке шупље травке кроз коју се пије ракија. – Мло́го во́лим да пи́нем ређи́ју на ци́вку. **2.** фиг. *слина која детету виси из носа.* – Си́не, обри́ши си ци́вћете.

ци́вне свр. **1.** *дуне, прострује (о ветру).* – О́чу да ве́ем жи́то, а ве́тар ни да ци́вне. **2.** *удахне са тешкоћом.* – Зати́сло ми но́с, па не мо́г ни да ци́внем. **3.** *проговори, писне.* – О́н зе́т на ку́ћу, па не сме́ да ци́вне.

циву́љћа ж *цевчица, танка цевчица*. – Тече́ ко на циву́љћу.

циву́н м **1.** *цев којом се вода са ћерепа спроводи на воденично витло.* – Мо́ре, проз циву́н чу га прока́рам. **2.** *лула на чесми из које тече вода.* – То́ј че да бу́де кљд муа́ ста́не на циву́н. **3.** *неки отвор или пролаз кроз који снажно струји ваздух.* – Ду́ва ко проз циву́н. – Што́ си се́дал на ти́ја циву́н, да те би́је про́маја?

циву́нка ж **1.** *мала рупица кроз коју отиче течност из неког суда.* – Слзи́ на не́ку циву́нку, ал се не ви́ди бш где́. **2.** *пукотина или рупица кроз коју дува ветар унутра.* – Ве́тар си са́м на́јде циву́нку проз коју́ че да ду́ва.

циву́нчица ж *дем. од цивунка*. – Узни́ кл̥чи́нца па затисни́ циву́нчицуту.

ци́га ж *црна овца или коза и име таквој овци или кози*.

ци́ганин м *онај који стално нешто мољака, иска, који кад узме не враћа*. – Несѝм, бре́, зна́л да си то́љћи ци́ганин.

циганлѝк м *циганска посла (сваћа, галама, туча, весеље).* – Код њи́ е пра́ви циганлѝк, не́ма кво́ да одбе́реш.

цига́нска мати́ка ж *мотика коју је исковао мајстор Циганин*.

цига́нско бре́ме с *бреме сена тако велико да се једва може понети*. – Кљд ти Ци́ганин тра́жи ма́лко се́но и ти́ му даде́ш, о́н напра́и то́лко големо́ бре́ме да га едва́ заме́тне и такво́ се бре́ме тѝг зове́ цига́нско бре́ме.

цига́нско па́далиште с *место где логорују Цигани*.

ци́ганчичи м мет. *поледица која пада у виду ситних куглица.* – Це́ло допла́дне су пада́ли ци́ганчичи, ни́кој не сме́л надво́р да изле́зне.

Цигањо́р м у пеј. значењу зб. *Цигани*. – Кљд проо́диш проз Цига́нску Малу́ не мо́ж да се размѝнеш од Цигањо́р.

ци́глица ж *комадић цигле, обично ћерамиде, која служи као плочица у дечјој игри школице.*

ци́гљав, -а, -о *који је танак а дугачак, танушан*; упор. цигљив, цигуљав. – Напре́ла пре́џу ци́гљаву.

цигљи́в, -а, -о *в. цигљав*. – Цигљи́в ко глиста́.

цигули́сање с *гл. им. од цигулише*.

цигули́ше несвр. у пеј. значењу *невешто свира на виолини*. – Куде́ зна́е о́н да сви́ри, о́н са́мо цигули́ше.

цигуља́в, -а, -о *в. цигљав*. – Ни́кле гр̑снице, ал не́какве цигуља́ве.

цигуља́вење с *гл. им. од цигуљави*.

цигуља́ви несвр. **1.** *чини танким.* – Мло́го цигуља́виш пре́дењето, преди́ по дебелшко́. **2.** *отеже, одуговлачи, оклева.* – А́јде пое́ц то́ј за ча́с, кво́ га то́лко цигуља́виш. **3.** *арчи по мало, растеже.* – Цигуља́вим ма́зат, да потраи́ док не зако́љемо свињу́.

циливри́ја ж *рупица на бурету коју је прогризла буба и кроз коју истиче пиће*. – Ово́ј бу́ре и́ма циливри́ју, у ње́г не мо́ж ни́шта да се сипу́е.

ци́мент м *цемент*. – Треба́ло би́ ми едно́ педесе́ ца́ка ци́мент за пло́чуту, ал где́ да на́јдем то́љће па́ре.

ци́на ж *слина која цури из носа*. – Ста́лно му тече́ не́ка ци́на.

ци́па ж анат. *листаст слој ткива који покрива неку површину или раздваја неки простор или орган, опна, мембрана, марамица*. – Пу́кла му ци́па у коле́но.

ци́пав, -а, -о *који је мукотрпан*. – Ци́пава ра́бота.

ци́пила ж *ципела*. – Ци́пиле обу́вамо са́мо на пра́зник, она́к си но́симо опѣ́нци.

ципиле́тина ж *ауг. и пеј. од ципила*. – Узни́ врљи́ ове́ј ста́ре ципиле́тине?

ци́пилка ж *дем. од ципила*. – Обу́ли му ци́пилће.

систе́рна ж *в. сепија*.

ци́ца ж *в. supa*.

ци́цка несвр. **1.** *ради пипаво неки посао залазећи у ситнице*. – А́јде, кво́ га ци́цкаш то́лко, смандр̀љај га на́ две, на́ три. **2.** *ставља много нечега у узани простор, сабија*. – Немо́ј да ци́цкаш то́лко зељѐто у ка́цу, о́но и вода́ тре́бе да ста́не, да мо́ж да се напра́и.

цицка́ње с *гл. им. од цицка*.

цо́пне свр. *удари тврдим предмтом некога у главу*. – Цо́пне га с едну́ цепља́нку и расцо́па му гла́ву.

цр̀ *узвик за мамљење кокошака*.

црвеа́ње с *гл. им. од црвее (се)*. – Црвеа́ње од сти́д.

црве́е се несвр. *црвени се*. – Кљд дошѣ́л до́м, она́ у́зне торбу́, па погле́да у њу́, а оно́ се но́ђе од гу́ску црвеја́ле (н. пр.).

цр̀вен м *централна маса у стаблу дрвета црвене боје, једрац*. – Дуђе́ се пра́е са́мо од цр̀вен, ни́како од бе́лен.

црвене́е несвр. *постаје црвен, црвени*. – Па што́ тѣ́г црвене́еш, ако вре́виш и́стин?

црвене́е се несвр. *црвени се*. – Црвене́у се бу́љће у жи́то.

црве́ни лу́к м бот. *црни лук* Allium cepa L.

црвени́чина ж *црвена земља*. – У ону́ј црвени́чину е добро́ да се поса́ди ло́зје.

црве́нка ж **1.** *врста шљиве*. – Сли́ве црве́нће по́рано сти́зају, ал од њи рећи́ја не добра́ ко од дебе́љаче. **2.** *врста пшенице*. – Ода́вна смо сеја́ли са́мо пшени́цу црве́нку.

црве́нкас, -та, то *који је помало црвен*. – Не́ му ни́шта, са́мо му ма́лко црве́нкас но́с, од зиму́.

црвенсћи́, -ска́, -ско́ *који припада Црвењу, који се односи на Црвење*.

црвенци́ м *врста крушке*.

црвенчѣ́к, -чка́, -чко́ *в. црвеншьк*. – Црвенчѣ́к, же́на, у лице́, од пије́ње.

Црвенча́нин м *становник Црвења, онај који је пореклом из Црвења*.

Црвенча́нка ж *становница Црвења, она која је пореклом из Црвења*.

црвеншѣ́к, -шка́, -шко́ *који је прилично црвен, црвењаст*; упор. црвенчьк. – Чи́рат му јо́ш црвеншѣ́к, кљд побеле́е тѣ́г це пропљу́сне.

црвења́с, -та, -то *који је црвен у лицу, румен*. – Тико́мир до́јде црвења́с чове́к.

црве́њача ж бот. *гљива рудњача* Psalliota campestris (L) Fr.

Цр̀вење с *село у општини Књажевац*.

црвењи́кав, -а, -о *који је црвенкаст*. – Че́да ми до́јде црвењи́кав, мо́ра да попивку́е.

црвењу́ша ж *в. црвеничина*.

црви́в, -а, -о *који је црвљив*. – Црви́ва ја́блка.

црви́во ду́пе изр. *покварена особа*.

црви́је се несвр. **1.** *црвени се*. – Црви́ју се ћереми́де на њи́ну ку́ћу. **2.** *стиди се, при чему га избија руменило*. – Немо́ј се црви́јеш, сло́бодно пои́скај кво́ ти тре́бе. **3.** *уклања се, покорава се, чини се понизним*. – Што́ се ти на сва́куга црви́јеш, успра́ј се кљд тре́бе, кљд те ја́ко накава́ле.

цр̀вје м *мн. од црв, црви*. – Цр̀вје те изе́ли, да те изду́ (клетва).

црвјо́ше се свр. *уцрвља се*. – Ово́ј се си́рије црвјоса́ло.

цр̀га ж *в. чрга*.

црева́р м у пеј. значењу *припадник градске сиротиње који се храни*

изнутрицама закланих животиња или који прерађује те изнутрице.

цревáрка ж *женска особа цревар или супруга цревара*. – Њý окáли Мúлева Цревáрка, заштé е мýж бúл цревáр.

цревáрсћи, -ска, -ско *који припада цревару, који се односи на цревара*. – Цревáрска деца́ сáмо тéгље цré́ва.

цревáција ж *нешто што је замршено, упетљано као црева.*

цревúште с *пеј. од црево*. – Растéза еднó цревúште ý зуби, што извадúл из пýшницу.

цré́вмуж м **1.** бот. *в. лужање* Allium ursinum L. **2.** *салата од срембуша.*

цревó с *део органа за варење у облику меке и растегљиве цеви у човечјм и животињском телу*. в. влаче се ко црева, измота црева, пошла црева, смрдело црево.

цревýље ж *ципеле*. – Донéл си е баштá цревýље из Бéоград.

цревушљáк м *зб. од црево*. – Дáј тúја цревушљáк на кýчичи.

цré́нбуш м бот. *в. лужање* Allium ursinum L.

цré́ањ м *део воденичног вретена који заједно са паприцом држи горњи воденични камен*.

цré́п м **1.** грн. *суд за воду на тезги лончарског кола за квашење руку; упор. чапар (2)*. **2.** фиг. *здела која се употребљава при обеду*. – Збúрај цré́пови од остáл. **3.** *остатак разбијене земљане посуде.* – Замéшај га тáм у нéћи цré́п.

црепѝк м **1.** *комад, део црепа или грнчарије.* – Вéчером да нагрéеш црепѝк па да га тýриш тáм гдé те болѝ. – У црепѝк да тýриш катрáн па да га загрéеш и с њéг да се трљаш. **2.** *мала земљана чинија, која није више за кућну употребу, него се вуче негде по дворишту.* – Да нáјдеш онúја глецóсанијан црепѝк, да га дóбро омúеш и у њéг да напрáиш мéленьт.

цré́пња ж *земљани суд за печење хлеба и др., црепуља*. – Цré́пње се одáвна праúле у Стáро Кóрито. – Какó е држáва забранúла огњúшта цré́пње су нестанýле из úже.

црепњáр м **1.** *хлеб из црепуље.* – Петрóнија Штрбѝћи е поидáл за ручѝк по цéл црепњáр. **2.** *мајстор који прави црепуље.* – Дњѝс продóше проза салó црепњарú сьс цré́пње.

црепњáрсћи, -ска, -ско *који је у вези са црепуљом, који се односи на црепуљу*. – За вечéру ни мáлко едѝн црепњáрсћи лéб.

црепуљáк м *зб. од креп, крхотине од црепа, од грнчарије*; упор. црепурак. – Вúц да л у онúја црепуљáк úма нéћи здрáв цré́п.

црепуљúште с *место где се копа земља за израду црепуља*.

црепурáк м *в. црепуљак*. – Натоварú црепурáкав и извезú га у Тимóк.

црепутúна ж *ауг. и пеј. од креп, комад црепа*. – Овéј црепутúне да се насúпу пред капúју, да не гáзимо блáто.

цré́шња ж бот. *трешња (дрво и плод)* Prunus avium L., упор. чрешња.

црешњáк м **1.** *ауг. и пеј. од трешња (дрво), стара трешња*. – Úска да оцечéмо онúја трешњáк. **2.** *посечена гомила трешњевог дрвета.* – Жáлно е да се грéеш на овúја трешњáк, нéћи мáјстор би могѝл од њéг да напрáи нéшто. **3.** *трешњов топ.* – Тóј билó јóш кьд се ратувáло с трешњацú.

трешњáр м **1.** *пиле које се изведе у време када зри трешња*. – Пúличи трешњарú сúлом буцýју. **2.** *дечак који иде да краде трешње.* – Трешњарú ми обрáли трéшњу и áјд што су ју обрáли него и грáње покршúли.

цré́шњица ж *дем. од трешња*. – Посадúл сам двé вúшње и еднý трéшњицу. – Éла, сúне, да ти тéтка дадé

ма́лко цре́шњице. в. на црешњице.

црешњо́в, -а, -о **1.** *који је начињен од трешњевог дрвета.* – Били́ су црешњо́ви то́пови. **2.** *који је справљен од трешњевих плодова.* – Црешњо́ва ређи́ја до́јде не́каква о́стра.

црешњо́вина ж *отсечено трешњево дрво*. – Црешњо́вина, дрво́ за чу́таре.

црешњо́винка ж *дем. од црешњовина*. –
ајди́ не́ку зго́дну црешњо́винку, да си напра́им муштѝку.

црешњо́вица ж *трешњева ракија*. – Црешњо́вица не́ ло́ша ређи́ја, ал ја́ко це́пи низ гу́шу.

црешњо́вичка ж *дем. од црешњовица*. – Да́ј да др̀мнемо по едну́ црешњо́вичку.

цржѐ с *в. црженце*.

цр̀женце с *дем. од црга*.

цр̀ква ж **1.** *остаци зидова порушене цркве, црквиште*; упор. црквина. – На Ве́лићи пе́так на́род се сле́гне код цр̀кву у Бара́ницу. **2.** фиг. *лагодно место за живот без рада.* – Не́ма овде́ цр̀ква за те́б, овде́ мо́ра да за́пнеш. **3.** *место где се ништа не може добити без рада.* – Немо́ј се кр̀стиш у ову́ј цр̀кву.

црква́р м *човек који се је посветио религији и који обилази цркве и манастире, а нарочито црквишта*; упор. манастирац, црквенац, црквењак, црквењарац.

црква́рка ж *жена црквар*; упор. црквенка. – Миле́ва, црква́рка.

црква́рче с *дете црквар, односно дете које је предодређено да буде црквар*.

цркве́нац м *в. црквар*.

цркве́нка ж *в. цркварка*.

црквења́к м *в. црквар*.

црквења́рац м *в. црквар*.

цр̀квина ж *остаци зидова порушене цркве, црквиште*. – До́ле пода сало́ и́ма една́ цр̀квина, па ју зову́ Стана́јина цр̀ква.

цркни́че с бот. *мртва коприва* Lamium purpureum L.

цркњува́ње с *гл. им. од цркњуе*.

цркњу́е несвр. **1.** *скапава, цркава.* – Цркњу́е сто́ка од не́ку бо́лес. **2.** фиг. *пропада од тешкога рада.* – Ле́ти цркњу́емо од ра́боту.

црко́ше свр. у пеј. значењу *скапа од рада*. – Цркоса́л сам дњѝс у вр̀шу.

цр̀н дро́б м *црна џигерица*. – Цр̀н дро́б е по́благ од бе́л.

Цр̀ни Вр̀ м *село у општини Књажевац*.

црнија́ње с *гл. им. од црније се.*

црни́је се несвр. *црни се.* – Црни́је се ко кљд ча́вће слету́ на ора́ње.

црни́ца ж **1.** *в. црносливка*. **2.** *трешња чији је плод црне боје.*

црни́чина ж *црна земља, црница*. – У црни́чину се у́баво ра́ца и мому́риза и пшени́ца.

црни́чка ж **1.** *дем. од црница*. **2.** *дем. од црнка (1).*

цр̀нка ж **1.** *црна овца и име таквој овци.* **2.** *женска стабљика конопље са семеном.* – Дошло́ е вре́ме да се бе́ру цр̀ње.

црновр̀шћи, -шка, -шко *који припада Црном Врху, који се односи на Црни Врх*.

Црновр̀шчанин м *становник Црног Врха, онај који је пореклом из Црног Врха*.

Црновр̀шчанка ж *становница Црног Врха, она која је пореклом из Црног Врха*.

Црнље́вац м *становник Црнљевице, онај који је пореклом из Црнљевице*.

Црнље́вица ж *село у општини Сврљиг*.

Црнље́вка ж *становница Црнљевице, она која је пореклом из Црнљевице*.

црнље́всћи, -ска, -ско *који припада Црнљевици, који се односи на Црнљевицу*.

црномл́њес, -та, -то *који је тамне боје коже, црномањаст*. – Црномл́њес, па ја́ко у́бав.

црноо́ка ж *бела овца са црном пегом око очију и име таквој овци*.

црно́сливка ж *врста ране шљиве чији су плодови по површини тамно плаве боје*; упор. црница (1).

црње́вина ж *црни, тмурни облаци који носе непогоду*. – Стра́шна е она́ј црње́вина, она́ но́си гра́д.

цр́пац м *рибарска мрежа квадратног облика код које су унакрсни углови повезани лучним штаповима, а у крсту причвршћени за једну мотку*.

црта́к м *в. цртаљ*ћ*а*, туп ко цртак.

црта́љћ**а** ж *гвоздени нож, горњим крајем причвршћен за војиште рала, а доњим углављен у једно удубљење на плезини, који има задатак да сече земљу испред раоника*; упор. цртак, чартак.

цр́ца несвр. **1.** *црква, угињује*. – Појави́ла се не́ка бо́льћа и сто́ка са́мо цр́ца. **2.** фиг. *гине за ким, неизмерно воли кога*. – Цр́ца за момка́тога, са́мо ње́г ел ни́кога. **3.** *пуца од муке*. – Сѣг цр́ца што́ е то́ј напраи́ла, ал не мо́ж се наса́д. **4.** *претерано много ради*. – Док сељаци цр́цају од ра́боту, госпо́да се ку́пу по Тимо́к и слнчосу́ју се.

цр́ца́ње с *гл. им. од цр*ц*а*. – Цр́ца́ње од му́ку.

цу́јка ж *ракија*.

цу́ка несвр. *љуби, целива*. – Уваті́л ју преко сре́д, па цу́ка ли ју цу́ка. – Деца́ тре́бе да цу́кају у ру́ку ста́рога чове́ка.

Цу́ка м *име пса*. – Цу́ка е би́л мло́го у́бав и спа́л је с ме́н двана́ес го́дин, у едне́ чр́ђе.

цу́ка се несвр. *љуби се са ким*. – Цу́кају се до́ле пред вракњи́цу.

цука́ње с *гл. им. од цука (се)*. – Цука́ње од ми́лос.

цу́кне свр. **1.** *пољуби*. – Прекрсти́ се и цу́кни и́кону! – Цу́кни ју, за сѣг, са́мо у обра́з. **2.** фиг. *попије мало пића из неког суда*. – Ча́с, ча́с па цу́кне шу́лето. **3.** *добије ударац по устима*. – Бо́ље ћу́ти, да не цу́кнеш песни́цуву.

цу́не с *детиња пачица*.

цу́ненце с *дем. од цуне*.

цу́па несвр. **1.** *скакуће, поскакује, поиграва*. – Смр́зле му се но́ђе, па цу́па да се загре́је. **2.** *игра, игра у колу*. – Гле́дам те како́ цу́паш ко́ ста́ра ме́чка. **3.** *љуљушка, поцупкује*. – Ел ти́ ми́слиш о́н че те до́век цу́па на коле́на. Јо́к, бра́те, и́ма те ци́дне чи́м му про́јде во́ља.

цупа́ње с *гл. им. од цупа*. – Цупа́ње од ра́дос.

цу́рук *узв. као заповед коњу да крене уназад*.

цуру́кне свр. *кочијаш крене коња уназад*.

цу́цав, -а, -о **1.** *који је кљакав, који се гега кад хода*. – Цу́цав ко миси́рка. **2.** *који је туњав и глуп*. – Мло́го ти не́кьв цу́цав му́жат, гдѣ́ ли га са́мо најдѣ́.

цу́цавштина ж у ауг. и пеј. значењу *онај који је цуцав*. – Скла́њај се од ту́ј цу́цавштину, немо́ј да га но́сиш на грби́ну це́л ве́к.

Ч

ча́ прил. *чак*. – Сти́гал сам га ча́ до́ле у Сару́шу. – Ошѣ́л ча́ у Америку, не́ има́ло ра́бота за ње́га овде́.

чѣ́ прил. *в. ча*. – Одне́ли га чѣ́ у Пи́сану бу́ку, да га та́м ску́тају.

чабу́ра ж *извор у који је постављено шупље дебло, па се вода одозго захвата;* упор. бачура, стубла, стублина, чамбура, чобура, чубура.

чавте́ње с *гл. им. од чавти*.

чавти́ несвр. **1.** *лаје, кевће.* – На́ш Бе́ла Ра́да це́лу но́ч чавти́. **2.** фиг. *грди, прекорева, пребацује.* – Ћу́ти, бре́, докле́ че ми чавти́ш у́з главу.

чавто́рење с *гл. им. од чавтори*.

ча́втори несвр. у дем. значењу *кевће, лаје*. – Жу́ћа са́мо ча́втори, у́ста не закла́па.

ча́вура ж **1.** *чаура (претежно од метка).* – Где́то ньчѣ́с пуца́, оцу́тра ча́вуре зе едну́ ша́јкачу. **2.** *стара, делимично поломљена пољска чаша која више није за употребу.* – Узни́ ону́ј ча́вуру, што́но на колѣ́ц, па про́бај да у њу́ донесе́ш ма́лко во́ду, да си́пемо на цвејће́нцево. **3.** фиг. *глава.* – О́н у њего́вуту ча́вуру не́ма ско́ро ни́шта.

чаву́рина ж **1.** *ауг. и пеј. од чавура (2).* – Та́ј чаву́рина добра́ са́мо за у о́гањ. **2.** *пеј. од чавура (3).* – Е́ј, бре́ј, ми́слиш ли ти́ не́што с ту́ј твоју́ чаву́рину?

чаву́ринка ж у дем. значењу **1.** *мала пољска чаша за воду.* – Да́ј ону́ј чаву́ринку, да нагребе́мо во́ду. **2.** фиг. *глава, главица детиња.* – Где́ ми те боли́ чаву́ринката?

ча́вуш м *турски официр, гласник, чауш*. – Озго́л и́ду ча́вуши.

чавча́г м *лопатица за брашно*. – Два́ чавча́га, едѣ́н качама́к.

ча́вчи, -ча, -че *који припада чавки, који се односи на чавку*. – О́н и́ма ча́вчи мо́зак.

чага́рење с *гл. им. од чагари*.

чага́ри несвр. *креше шуму за лисник*; упор. чегари. – Дьнѣ́с че да чага́римо шу́му у Чуњѣ́р.

ча́д м *запаљена крпа чијим се димом смирују пчеле*. – Кьд се че́ле рое́вају, покре дру́го, мо́ра да и́маш спре́мен и ча́д.

чаде́ње с *гл. им. од чади (се).*

ча́ди несвр. *запаљеним чадом смирује пчеле.*

ча́ди се несвр. *кади се димом чада.* – Ча́ди се од комарци́.

ча́ђа ж *в. саџе*.

чакаре́с, -та, -то *који је разрок*. – Чакаре́сти зе́ље гле́дају, а ме́со ва́де.

ча́кма ж *зид начињен од прућа или летава, па омазан блатом, чатма*. – Њи́на ку́ћа е од ча́кму, а на́ша од ци́гле.

чакма́ра ж *кућа начињена од чатме, чатмара*. – Ку́ћа била́ чакма́ра, па се разлепи́ла.

чѣ́кне свр. **1.** *закачи ноктом или чим шиљатим да би што подигао, провалио, чепркне, боцне.* – Чѣ́кни га ма́лко, оно́ це прова́ли. **2.** *пипне, дирне.* – Несѣ́м га ни чѣ́кнул, а о́н па́де. **3.** *лако удари.* – Чѣ́кни га ма́лко по́ главу, да се сми́ри. **4.** фиг. *обележи*. – Чѣ́кнул га Бо́г.

чѣ́кнут, -а, -о **1.** *који је ћакнут, будаласт, луцкаст.* – Ти́ја е ма́лко чѣ́кнут. **2.** *начет чачкањем, ударом или на који други насилан начин.* – Па́дал гра́д и сва́ка е кру́шка ча́кнута, ни една́ не́ оста́ла здра́ва.

чькча́ње с *гл. им. од чькче*. – Чакча́ње ме́чку.

чѣ́кче невр. **1.** *чепркајући по чему вади, извлачи што, чачка*. – Чѣ́кче си зу́би. **2.** *не да мира коме, дира кога.* – Не чькчи́ ме́чку! **3.** *неки нагон га гони на нешто.* – Чѣ́кче га не́ћи ђа́вол.

чакчи́ре ж *панталоне од вуненог*

сукна, чакшире; упор. чекшире.

чаладѝнка ж бот. *врста печурке* Psalliota campestris (L) Fr., упор. чељадинка.

чаламá ж *јело од ситно сецканог зечјег меса*. – Кьд улóвим нéкьд зáјка, че да прáимо чаламý.

чалапáс, -та, -то *који је великих стопала*; упор. чалапат. – Óн чалапáс, на њéга трéбу големѝ опьнци.

чалапáт, -а, -о *в. чалапас*. – За чалапáти љýђе тéшко се наóде цѝпиле.

чалдисáње с *гл. им. од чалдише*.

чалдисувáње с *гл. им. од чалдисуе*.

чалдисýе несвр. *исцрпљује, испија*. – Нé знам квó ме чалдисýе, ал свé по не мóг.

чалдѝше несвр. *в. чалдисуе*. – Чалдѝше га нéка бóљћа. – Билó га тóлко сурдисáло и чалдисáло, да нé могьл за нéдељу дьна да се повр́не.

чалѝја ж бот. *в. драка* Paliurus aculeatus Lam.

чáлне свр. **1.** *лако удари по глави, куцне прстом по глави*. – Ако те чáлнем че ти се дѝгне чомр́зга. **2.** *закачи, озледи (о болести, непогоди)*. – Чáлнула га нéка бóлес. – Грáд чáлнул лóзје.

чáлнут, -а, -о *који је мало ударен, блесаст, шашав*. – Ел си тѝ ѝстин чáлнут, ел се сáмо текá прáиш?

чалó с анат. *чело* frons. – Онѝја штóно ѝма високó чалó, тѝја учѝтељ.

чалцé с *дем. од чало*. – Гдé си ми, сѝне, тл́цнул с чалцéто?

чáм м *чамова грађа, чамовина*. – Чáм ти не ђѝне.

чамаљýга ж упор. чомаљуга, чомрљуга. **1.** *чворуга, израслина*. – Порáсла му нéка чамаљýга на чалó. **2.** *мотка са задебљањем на крају*. – Немóј да се пéднем с овýј чамаљýгу, крáци чу ти претрóшим.

чамбýра ж *в. чабура*.

чамóвина ж **1.** *кора смреке у којој се штави кожа за опанке*. **2.** фиг. *мртвачки сандук*. – Тѝја замирисáл на чамóвину. в. замирисал на чамовину.

чамовѝт, -а, -о *који је од чамовине*. – Тудé ѝма дьће чамовѝте.

чамреáње с *гл. им. од чамрее*.

чамрéе несвр. *копни, нестаје*. – Човéк слабéе и чамрéе, док се не потѝка.

чáндија ж *стреха*. – Дýва јýг и кáпу чáндије.

чáнта ж *в. чантра*. – Чиé су овóј чáнте овдéка, ел на ђáци, ел на овицѝри?

чáнтра ж *кожна торба*; упор. чанта. – Обрамчѝл чáнтру преко рáмо, па изиграва нéку влáс.

чáп м **1.** *мера којом се у грађевинарству и другим занатима одређују подједнака растојања између појединих грађ. и других елемената, дистанчник*. – Кьд ковéмо лéтве за крóв ми мéримо с чáп. **2.** бол. вет. *сточна болест шап*.

чáпа м *пас (ређе која друга домаћа животиња: овца или коза) који има беле ноге, као да је у чарапама и име таквом псу или евентуално другој којој домаћој животињи*.

чáпа несвр. **1.** *босоног гази по плиткој води (дете)*. – Детé чáпа по вóду. **2.** деч. *купа*. – Áјде, сѝне, да те нáна чáпа.

чáпа се несвр. деч. *купа се*. – Мáли Бáта óче да се чáпа.

чапáње с *гл. им. од чапа (се)*.

чапáр м **1.** *в. чепар (1, 2)*. **2.** грн. *в. креп (1)*.

чáпка несвр. **1.** у дем. значењу *гази по плиткој води или блату*. – Да ми е да знáм, штó чáпкаш по водýту? **2.** *маже печење чапкалом*. – Узнѝ чáпкало, па чáпкај прáсето гдéто се овраскáло.

чáпкало с **1.** *рачваст прутић са намотаном кучином на рачвици, натопљен машћу или зејтином, којим се*

маже печење док се пече на ражњу. – Док ти́ ту́ј обр̏чаш, ја́ чу ча́с да напра́им ча́пкало. **2.** у дем. значењу *онај који гази по плиткој води или ретком блату (о детету).* – Изла́зи едьнпу́т из воду́ту, ча́пкало едно́!

чапка́ње с *гл. им. од чапка*. – Чапка́ње по воду.

ча́пне свр. **1.** *једном ногом нехотице угази у воду.* – У́, ма́јку му, не мого́ да про́јдем да не ча́пнем у воду́ту. **2.** *једном пипне печење чапкалом.* – Ча́пни га овде́кај, преко средњину́ту!

ча́поњак м **1.** *папак животиње.* – Кьд се ко́ље свињ̀а ча́поњци се сми́цају и вр̏љају. **2.** фиг. *стопало ноге (детиње).* – Изде́ш си ча́поњци! в. и: не еӆ чапоњци, отегне чапоњци.

ча́поњчич м *дем. од чапоњак.* – Ја́ренце и́ма бели́ ча́поњчичи. – Де́, си́не, да си опе́реш ча́поњчичити.

ча́поша ж *овца или коза црне боје а белих ногу око папака и име таквој овци или кози*.

ча́пошка ж *дем. и хип. од чапоша*.

чапра́зи м *в. павте.*

чарапа́нка ж *црна овца или коза белих ногу и име таквој овци или кози*.

чарбьл́к м *чинија, чорбалук.* – Искуса́ли смо пл̏н чарбьл́к сьс пшени́цу.

чари́ло с *млада, несташна женска особа.*

чарта́к м *в. цртаљ̏а*.

чару́з м *опанак.* – Ста́ни, не бе́жи, бо́са дево́јћо, / Но́симо те́бе ж̥лти́ чару́зи (н. п.).

ча́с м **1.** *морална исправност, поштење, част.* – Ел и́маш ти́ ча́с, ел и́маш ти́ обра́з? **2.** *признање које неко ужива у друштву, углед.* – Че́с и ча́с. **3.** *чашћење, гозба.* – Че да да́ваш ча́с.

ча́с по́сла изр. *полни чин.*

часте́ва несвр. **1.** *износи пред кога јело и пиће, приређује гозбу у име нечега, части.* – Дьнѝс часте́ва, роди́л му се си́н. **2.** фиг. *вређа кога спомињући притом ружне речи.* – Часте́ва га с оно́ј што се не еде́.

часте́ва се несвр. *лепо и обилно једе и пије.* – Свѝћи дѝн се часте́ва по меја́не.

частева́ње с *гл. им. од частева (се)*.

чата́ли несвр. *в. четали.* – Пшени́ца поче́ла да чата́ли.

чата́лка ж *стабљика из заједничког корена са другим стабљикама, напр. код пшенице*.

чѝчне свр. *в. чькне (1, 2).* – Немо́ј да чѝчнеш ме́чку, бо́ље ти е. – Са́мо ли га чѝчнеш о́дма по́чне да рове́.

чѝчнут, -а, -о *в. чькнут*.

ча́ша ж **1.** бот. *једногодишња баштенска биљка из фам.* Cucurbitae *са плодом који има дршку и који се зрео и проврћен употребљава за узимање течности, пољска чаша, лејка* Lagenaria vulgaris Ser. **2.** *суд којим се мери млеко на бачији;* упор. зиђ. в. строшена чаша.

ча́шка ж **1.** *дем. од чаша, чашица.* – На па́метнога човѐка до́ста една́ ча́шка рећи́ја. **2.** анат. *чашица у колену* patella. – Не́што ми се́ва у ча́шку. **3.** *изолатор на електричном или телефонском стубу за који се везују проводници.* – Едни́ невељ̀а́шни ђа́ци, кѝд се вр̏чају из шко́лу, га́ӆају ча́шће с ка́мење.

чашу́љбина ж *в. чашурбина*. – Та́м на кла́данац и́ма една́ чашу́љбина и сви́ с њу́ зава́чају во́ду.

чашу́рбина ж *ауг. и пеј. од чаша (лејка), стара, напрсла, окрњена чаша*; упор. чашуљбина. – Донеси́ ону́ј чашу́рбину, да изгребе́мо коми́ну из каза́н.

чва́ка несвр. **1.** *в. чапка (2).* – Узни́ па га по́често чва́кај, да се не испу́ца. **2.** *умаче хлеб у неко јело и тако једе.* – Што́ не чва́каш и ти́ од пр̏женото?

чвака́ње с *гл. им. од чвака.*

чва́кне свр. **1.** *куцне, дарне кога по*

глави. – Мо́ре, до́бро ме чва́кну, на́ну му њиго́ву, ди́же ми се чомр̏зга. **2.** *умочи хлеб у неко јело.* – Чва́кни и ти́ не́ћи пу́т, ми́ несмо́ Ци́гање, па да те гроза́ од на́с.

чва́руга ж рет. *израслина, чворуга*. – Пи́пни да ви́диш колка́ ми е овде́ чвару́га.

чва́тав, -а, -о *који је мекан, гњецав (обично о хлебу)*. – Чва́тав ти ле́бав.

чвато́рење с *гл. им. од чватори*.

чва́тори несвр. **1.** *једе, једе мљацкајући.* – Чва́тори же́жак крава́ј и си́рење. **2.** *негодује, гунђа, прекорева.* – Це́л дѣ́н ми чва́тори. **3.** *говори којешта, оговара.* – Кво́ си ти́, мори́, за ме́н чва́торила, ску́бно една́?

чви́ка несвр. *избацује редак измет птица или живина.* – Овде́ сте нашле́ да чви́кате, пред вра́та, и́ште та́м.

чви́кне свр. *избаци редак измет птица или живина.* – И́шни пи́лено да не чви́кне на поста́в, ви́диш да сам га тури́ла на поду́спару.

чво́р м шатр. *дете, клинац.*

чво́рне свр. *удари, погоди кога чиме*. – Чу те чво́рнем с едѣ́н ка́мен и то́лко че ти бу́де.

чвр̏кне свр. *кратко зацврчи усијано гвожђе или жеравица у додиру са водом.* – Кьд кова́ч ка́ли ра́лник о́н га пр̏во ма́лко чвр̏кне у во́ду, па по́сле јо́ш не́колко пу́т.

чвр̏љи несвр. *пече нешто на жестокој ватри тако да то што пече цврчи.* – Чвр̏љи ма́ти слани́нку на прутѣ́к, за ручѣ́к.

чвр̏с, -та, -то *који је чврст, јак, снажан*. – Чвр̏с човѐк.

че́ несвр. *тка на ткачком разбоју*. – Че́м поста́в. – Е́сени преде́мо, а по́сле це́лу зи́му че́мо. – Оне́ чу́ под на́дницу.

че́ прил. *чак*. – Че́ она́м тре́бе да сти́гнемо. – Ошли́ че́ у при́човско.

че́ ти ли́дну кра́ци изр. *бићеш смењен, отпуштен, најурен и сл.*

чебѣ́р м *дрвевени суд шири при дну или при врху, са двема ушицама, чабар*. – У едѣ́н чебѣ́р смо тури́ли зе́ље, а у едѣ́н пипе́р.

чебрѣ́к м *дем. од чебѣр;* упор. чебре, чебрич. – Добро́ би било́ да посте́гнеш о́бручи на чебрѣ́кьн.

чебре́ с *в. чебрѣк*. – Чебре́ од де́сет ћи́ла, за ма́сло. – Насири́ла сам две́ чебре́ти си́рење.

чебри́ч м *в. чебрѣк*. – Едѣ́н чебри́ч че ни тре́бе за си́рутку.

чега́рење с *гл. им. од чегари*.

чега́ри несвр. *в. чагари*. – Шу́ма се чега́ри по Све́ти Или́ју.

чези́ја ж *млаз, тањи млаз*. – Попушти́л о́бруч на бу́ре и ћи́ја тече́ на чези́ју.

чези́је ж *лако запрежно превозно сресто на два точка са опругама, чезе*. – Ра́нѣел упре́гне коња́ у чези́је и у су́боту ото́ди у Пала́нку.

чезне́е несвр. **1.** *чезне за ким.* – Со́вја си чезне́е за момка́тога. **2.** *копни, нестаје (о човеку).* – Човѐк жл̥те́е, вета́е и чезне́е и тека́ се ћи́не.

чезни́чине ж *бубуљице на лицу дечака или девојчице у доба пубертета*. – Изби́ле га чезни́чине.

че́к *2. л. јд императива од чека, чекај*. – Че́к ме.

че́к прил. *чак*. – Ошѣ́л че́к у Ка́лну.

че́к м *в. чекање*. – Кле́нови ва́чам на че́к.

че́кање с *начин ловљења рибе удицом тако што се удица са мамцем спусти на дно и чека да риба загризе*; упор. чек. – Код на́с се скобаљи́ ва́чају и на но́чњо чека́ње. в. и ночњо чекање.

че́кне свр. *сачека, причека.* – Чу те че́кнем ма́лко, ал не мло́го. – Че́кни ме два́ мину́та.

чекши́ре ж рет. *в. чакчире*. – Шна́јдер ми не́ до́бро саши́л ове́ј чекши́ре.

челá ж **1.** зоол. *пчела* Apis mellfica. **2.** *кошница са пчелама.* – Ѝмам дéсет чéле. в. беле челе.

челáр м *онај који се бави око пчела*. – Челари́ у сáдње врéме сéле тр̀мће из едѝн крáј држáву у дрýђи крáј, трáже им бóљу пáшу.

челéнка ж *израслина, чворуга на глави*. – Ди́гла ми се челéнка на вр̀ глáву. – Тл̀цнул с глáву у чéрчиво па му искочи́ла челéнка.

челопéк м *каменит предео окренут југу*; упор. чолопек. – Па, квó мóж да се рóди у они́ја челопéк?

чељади́нка ж бот. *в. чаладинка* Psalliota campestris (L) Fr.

чељачé с *чељаде*. – Вáла Бóгу, ýчено чељачé. – Тáј Ми́ра, тóј е едьнпýт чељачé.

чéљуска ж **1.** анат. *чељуст, вилица* maxilla, mandibula. – Ѝма чéљусће ко дивјá свињá. **2.** *пет пасамаца основе за ткање на мотавилу од једног метра*; упор. половин мотавило.

чéљусће ж мн. *покретни делови на ловачким гвожђима, који се склапају и хватају живоињу кад између њих нагази.*

чемери́ка ж бот. *дуговечна, снажна и бујна биљка из фам.* Liliaceae *која расте по брдским влажним ливадама. Листови су крупни. Плод је сува чаура са ситним семеном. Цела биљка је врло отровна* Veratrum album L.

чéнђели м *вишекрака гвоздена кука о коју се што веша, ченгел*. – Закóљемо свињý и закáчимо ју на чéнђели.

чéнђелчичи м *дем. од ченђели.* – Мојá бáба Милéва људи́ пи́ле на едни́ мѣнечѣи чéнђелчичи.

чени́ца ж *пшеница*. – Клни́, мáле, óбе да клнéмо: / "Чени́ца му по дéла презрéла" (н. п.).

чéнка ж *овца без белеге*.

чепáр м упор. чапар. **1.** *део одсечене гране који је остао да стрши на дрвету.* – Кьд се кáчиш у дрвó стањýј на чепари́. **2.** *кратак комад дрвета са квргом, пањић.* – Сапléто се од едѝн чепáр, па се пáдо. – Најди́ нéћи чепáр да ни бýде свињѣá. **3.** *пањ који је остао у земљи пошто је дрво одсечено.* – Нóва шýма че да ни́кне из они́ја чепари́. **4.** *пањ извађен из земље са остацима пресечених жила.* – Добрá др̀ва сам изгорéл, сѣг остáли сáмо чепари́.

чепьрѝк м *мера за дужину која одговара растојању између врхова раширених палца и кажипрста једне руке*; упор. чепарче. – Па, и́ма га дл̀го едѝн чепьрѝк.

чепарáт, -а, -о **1.** *који је пун чворова и квргa (о дрвету).* – Овóј би дрвó моглó да послýжи, ал млóго чепарáто. **2.** *који је незгодан за сарадњу (о човеку).* – Чепарáт човéк, и не врéди с њéг да се доказýеш.

чепьрчѝк м *дем. од чепар (1,2)*. – Док се качи́ у дрвó сцепи́ си панталóне на едѝн чепьрчѝк. – Добрó би дошѝл едѝн чепьрчѝк за у кубé, да држи́ óгањ.

чепарчé с *в. чепьрчьк*. – Дáј, најди́ нéко чепарчé, да пóтпремо врáта.

чепаштéње с *гл. им. од чепашти (се).* – Чепáштење и с рýђе и с нóђе.

чепáшти несвр. **1.** *гребе ноктима.* – Мáче чепáшти на врáта. **2.** *бежи узбрдо помажући се и рукама и ногама.* – Кьд га јýрнуше óн пóче да чепáшти уз Вéтрен.

чепáшти се несвр. *кревељи се, прави гримасе.* – Грýбо е да се чепáштиш на човéка, а и мóж нéћи да те избѝје за тóј.

чепéли несвр. *једва иде уз брдо.* – Двá сáта чепéли док сти́гне из Манасти́р у Врљáк.

чéпи несвр. **1.** *крши, ломи, одлама.* – Чéпи кóрење у туцý њѝву, па нóси на пи́јац та продáва. **2.** *шири, размиче.* – Немóј да чéпиш нóђе. **3.** *говори којешта.* – Бóље ћýти, немóј да си чéпиш ýста.

че́пи се несвр. **1.** *кревељи се.* – Што́ се че́пиш на човéкатога? **2.** *нехотично шири ноге док седи (о женској особи).* – Не чепи́ се, то́ј гру́бо.

че́пи у́ста изр. *говори неистину, говори будалаштине.*

чепље́з м *онај који се кревељи*; упор. чепотина. – Не чепљезѝ се, чепље́зе ниедѣ́н.

чепље́зење с *гл. им. од чепљези се.*

чепље́зи се несвр. **1.** *кревељи се, прави гримасе.* – Не́ у́баво, а и греота́ , да се чепље́зиш на човéка ку́ј ти ни́шта не́ уработи́л. **2.** *једва се креће узбрдо.* – Сва́ко ју́тро се чепље́зим уз ову́ј ро́вину. **3.** *пење се у дрво.* – Чепље́зи се по дрвја, тра́жи на ти́чичи ја́јца. **4.** *говори којешта уз гримасе.* – Што́ ли се чепље́зи, да ми е да зна́м?

че́пљење с *гл. им. од чепљи се.*

че́пљи се несвр. *измотава се док говори, говори на неприродан начин.* – Ел ти́ н у́меш да вре́виш ко што се вре́ви, него мо́ра да се че́пљиш.

чепо́тина ж *в. чепљез.* – Сра́м те било́ чепо́тино една́.

че́р ж *кћерка, кћер.* – Си́на же́ни, че́р уда́ва.

чера́па ж **1.** *чарапа*; упор. чорапа. – Зна́еш ли ти́ која́ ти е чера́па на ко́ју но́гу? **2.** фиг. *женски полни орган.*

чера́пка ж *дем. од черапа*; упор. черапче, черапчица. – Плете́м чера́пће за мало́но дете́. в. и: мечћина черапка.

черапља́к м **1.** (мн. черапља́ци) *пеј. од черапа.* – Не́ма ми га едѣ́н черапља́к. **2.** *зб. од черапа.* – Напле́ла черапља́к бе́лисвет.

черапља́чка ж у пеј. значењу *дем. од черапа.* – Где́ си затури́л черапља́чћете?

чера́пче с *в. черапка.*

чера́пчица ж *в. черапка.* – Не́где неста́ла една́ чера́пчица на дете́во.

черви́ш м *јело, каша од ситно накиданог зечјег меса са белим луком и сирћетом.*

че́рга ж рет. *в. чрга.*

че́рка ж *кћи, кћерка.* – Че́рку дали́ у Јалови́к, а си́н се оцели́л у За́јчар, у Котлу́јевац.

черка́на ж строг. *кћи, кћерка.* – Не и́де то́ј тека́, черка́но моја́.

Черће́з м нац. *Черкез.* – Черће́зи су попали́ли Загла́вак, Тимо́к и Сврљи́шко у они́ја ту́рсћи ра́т, а попали́ли су и За́јчар и јо́ш не́ка се́ла окол ње́г.

че́рчиво с *довратак, рагастов.* – Кљу́ч си закачу́е на че́рчиво.

че́рчица ж *дем. и хип. од черка.* – И́мају си́на и че́рчицу.

че́ршија ж рет. *чаршија.*

че́с м **1.** *поштење, част.* – Води́ си рачу́н од че́с. **2.** *почаст.* – Че́с и ча́с.

честа́р м *густиш, шумски густиш.*

чета́лес, -та, -то *који је разбокорен, раширен.* – Расте́ не́како чета́лесто и́зазам, не́ма да е она́к у́скупно.

чета́ли несвр. *бокори се, пушта изданке*; упор. чатали. – Кьд пшени́ца по́чне да чета́ли, за њу ви́ше не́ма стра́шно.

чета́ли се несвр. *бокори се, пушта изданке.* – Јо́ш се не чета́ли.

четве́рење с *гл. им. од четвери (се).* – Четве́рење уз Топуза́нов гро́б.

четве́ри несвр. *преже два пара волова или коња у једна кола, плуг и сл.* – Мо́ра да четве́римо, не мо́ж едни́ воло́ви да исте́гље.

четве́ри се несвр. *прикључује се друштву (у које обично не спада).* – Где́ се ти́, го́љо, четве́риш уз га́зде?

четве́рка ж **1.** *спрег два пара волова или коња.* – Напраи́мо четве́рку та извлкомо Жи́ћина ко́ла из бла́то. **2.** *преносна руда којом се приликом четверења спаја јарам првог пара волова са јармом другог пара волова;* упор. опенцало, потегљица. – Кьд

исчетве́римо, четве́рку да си ми вр̏неш.

четво́ран, -рна, -рно **1.** *који је четворострук.* – Четво́рна пово́рка. **2.** *који је ткан у четири нита.* в. ведеранка четворна, запрега четворна, четворан запрег, четворно ткање.

четво́ран за́прег м *горња вунена сукња ткана у четири нита.*

четво́рно ткање́ с *ткање тканине у четири нита.*

четвр̏гало *реч у бројаници: једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клебец, у бабину пећ.*

че́тртан, -тна, -тно *који је четвртаст.* – Ти́ га пра́иш да е че́тртно, а оно́ се исчепи́ло.

че́тена вода́ ж *в. молитва.*

четере́с бр. *в. четирјес.*

чети́ несвр. *чита.* – Ода́вна нсѣ́м чете́л но́вине.

чети́рес бр. *в. четирјес.*

чети́рјес бр. *четрдесет*; упор. четерес, четирес, четирјесе. – И́мам чети́рјес о́вце и две́ козе́.

чети́рјесе бр. *в. четирјес.*

че́тка ж *направа од оштре свињске длаке спојене катраном у снопић, служи за четкање повесма кучине.*

че́три бр. *четири.* – Че́три дина́ра ћи́ло.

четрина́јес бр. *четрнаест.* – С четрина́јес го́дин сам ве́ч ора́л, ел башта́ ми би́л у ра́т.

четрипу́тка прил. *четри пута, у четири маха.* – Не́кад сам могѣ́л и по четрипу́тка гне́вно да еде́м, сѣ́г едва́ двапу́т.

че́чица ж *дем. од четка.* – О́н и́ма едну́ че́чицу са́мо за мустачи́.

че́ц м *в. цеџ.*

чеџа́рно гр̏не с *грне у коме се прави цеђ.*

че́ш доби́еш му́да од ла́буда изр. *нећеш добити ништа.*

че́ша ези́к изр. *оговара кога.* – Не че́шај си ези́к од ме́н, наџи́дам ти се на ње́га.

чешађи́ја ж *в. чешало.*

чеша́ло с *назубљена метална направа за тимарење крупне стоке, чешагија*; упор. чешађија, чешаља. – Коња́ тима́рим с че́тку и чеша́ло.

чеша́ља ж **1.** *в. чешало.* – Чеша́ља и че́тка стоју́ на пе́нџерче у јѣ́р. **2.** *в. четка.*

чеша́нка ж *део кучина који остаје на гребенцима након влачења*; упор. загребенће.

чешљи́ка ж бот. *двогодишња биљка из фам.* Dipsacaceae *висока од 50 до 200 ст. Корен дебео, стабло усправно, дуж углова покривено трновима, у горњем делу гранато. Цветови љубичасти у јајастим цвастима; чешљуга* Dipsacus silvester Huds

чешљуга́р м зоол. *птица певачица из породице зеба* Carduelis carduelis.

чешљуга́рче с зоол. *дем. од чешљугар.* – То́ј се пи́ле чешљуга́рче зове́.

чешма́ ж *озидани извор из кога вода истиче на цев, чесма.* – У на́ше сало́ има́ло три́ чешме́, сѣ́г не́ма ни една́, сѣ́г пи́јемо од во́довод.

чешми́ца ж **1.** *дем. од чешма.* – Нат пу́т и́ма една́ чешми́ца. **2.** *лимена канта са славином за умивање.* – Ел си сипа́л во́ду у чешми́цу?

че́шне свр. **1.** *лагано почеше.* – Че́шни ме овде́, под ле́ву пле́чку, ја́ко ме за́србе. **2.** *лагано окрзне.* – Са́мо га че́шну и о́н па́де.

че́шне се свр. **1.** *лагано се почеше, једним покретом се почеше.* – Че се че́шнеш где́ те не срби́, са́мо ако те ја́ ру́знем едњпу́т. **2.** *у пролазу се очеше о кога или шта.* – Ма́лко се че́шну од ду́варат и погле́, оста́л ми ћире́ч на капу́т.

чи́бе *узвик којим се терају пси*. – Чи́бе, Ци́цо, то́ј не́ за те́б.

чибукли́ја ж бот. *цвеће звано "лепи глиша" разнобојних, претежно црвених цветова* Zinnia elegans Jacq.

чибуко́вина ж бот. *дрвенаста биљка из фам.* Caprifoliaceae *удика, удиковина* Viburnum lantana L.

чибукци́ја м *занатлија који је израђивао чибуке*.

чи́в м (мн. чи́вови, уз бр. чи́вта и чи́ва) *пар*. – Испле́ла сам чи́в чера́пе беле́ и два́ чи́вта црне́.

чивија́р м упор. чивијаш. **1.** *онај који је лукав и препреден.* – Мло́го си води́ рачу́н да те не изва́ра ти́ја чивија́р. **2.** *онај који збија шале и чини подвале.* – Сла́вко на ба́бу Катари́ну е голе́м чивија́р, са́с сва́куга се поша́ли и с не́што га закр̀пи.

чивија́ш м *в. чивијар*. – Чивија́ш дете́, бре́, ку́ј би ре́кал.

чивиль́к м *чивилук*. – Чивиль́к ни зако́ван иза вра́та.

чивилчь́к м *дем. од чивильк*, упор. чивилчич. – Треба́ло би да напра́иш едь́н чивилчь́к за овде́, да си закачу́емо цеди́ла.

чивилчи́ч м *в. чивилчьк*. – Не би овде́ смита́л едь́н чивилчи́ч.

чиви́тка ж *модра боја, индиго, чивит*; упор. чивитлија. – Кьд и́деш у ва́рош да ми ку́пиш чиви́тку за два́ дина́ра.

чивитли́ја ж *в. чивитка*. – Учини́ла сам пре́цу у чивитли́ју.

чи́влькь м *в. чивлик*. – У Ста́ро Кори́то еода́вна има́ло чи́влькь.

чи́влик м *врста феудалног поседа у турско доба, који господар обрађује сам или уз помоћ чивчија*; упор. чивльк, читльк.

чивте́к м *игра орасима при чему неко у једнпј руци држи "чив" (два ораха), а у другој "тек" (три ораха), промеша их иза леђа, па други погађа у којој је руци "чив", а у којој "тек"*.

чивтосу́е се несвр. *в. чивтоше се*.

чивто́ше се несвр. у пеј. значењу *баца чивтета*. – Припа́зи се, та́ј се коби́ла чивто́ше.

Чиву́тћиња ж *Чивутка, Јевреј ка*.

чигуљи́н *реч у бројаници: еленице, плетенице, домузаре, докатаре, чив, чигуљин, мартин, дупигин, прескач*.

чи́змичица ж *дем. од чизма*. – Па си по́пи бри́тку са́бљу од по́вас, / Па си по́пи чи́змичице од но́ђе, / Па си по́пи вра́на ко́ња под се́бе (н. п.).

чи́змоша ж *бела овца или коза са црним ногама и име таквој овци или кози*.

чи́и, **чиа́**, **чио́** *придевска односноупитна заменица чији, чија, чије*. – Чи́и е ово́ј капу́т? – Чиа́ е жена́ беза зу́би? – Чио́ дете́ рове́?

чимба́р и **чинба́р** м *дводелна ужа метална шина (рупице омогућују извлачење на потребну дужину), која служи да се њоме разапне платно по ширини приликом ткања*. – Чимба́р сам дала́ на Крсте́ну, иди́ га тражи́ од њу́.

чи́мисће несвр. скраћени облик од синтагме: *чини ми се*. – Чи́мисће да сам га не́кња виде́ла.

чине́ње с *гл. им. од чини*.

чи́ни несвр. **1.** *боји, фарба*. – Чи́ним пре́цу у орео́вину, у црно́. – Ја́ пера́шће чи́ним у четвртьк пред Вели́гден. – Пера́шће чи́њене у лукови́ње се не отрљу́ју. **2.** *решетом чисти жито за воденицу или за сетву*. – Да́доше ми реше́то да чи́ним пшени́цу. – У ову́ј вре́чу чи́њено жи́то, а у ову́ј нечи́њено. **3.** *ради, дела*. – Шчу сьг да чи́ним?

чини́лка ж *раствор боје за бојење пређе*. – Мо́ра га повр̀чамо у чини́лкуту, не́ се на́јбоље учини́ло.

чиноште́тник м **1.** *особа која је спремна да другоме учини пакост или штету*. – На то́га чиноште́тника чове́к

тре́бе да стл́ца гла́ву. **2.** *брав који је навикао да иде у штету.* – Води́ рачу́н од оно́га чиноште́тника, да не оти́де у де́телину.

чи́п, -а́, -по́ *који има мало виме и мале сисе (обично о животињама).* – Ни́кад немо́ј да купу́еш чипо́га бра́ва. – Чипа́ овца́ се си́лом млзе́, а и мле́ко ма́лко да́ва. – Ја́рено че, чи́ни ми се, да бу́де чипо́ и оно́.

чи́пав, -а, -о *в. чип.*

чира́к м **1.** *шегрт.* – Мајстор Ђо́ка и́ма три́ чира́ка. **2.** *свећњак.* – На светѣ́ц ту́римо чира́к на сре́д оста́л, у њег забоде́мо свечу́, па ју запа́лимо.

чире́к м *комад, черек.* – У каса́пницу, на ку́ће, изнакачу́вани чире́ци: о́д ја́гње, од свињу́, од гове́да.

чирисло́ с *в. слев.* – Чу́тара и чирисло́ и́ду за́едно.

чирови́та трава́ ж бот. **1.** *дебела кока* Sedum spectabile Bor. **2.** *бобовњача* Sedum telephium L.

чирчѣ́к м *дем. од чир, мали чир.* – Ди́гал му се чирчѣ́к на дупе́нце.

чи́с, -та, -то *који је без примеса, који није прљав, који је чист.* – Еде́мо ле́б од чи́сто бра́шно. – Не́ћи Драгути́н Ћелеме́ је у́век носи́л чи́сту кошу́љу. – Чи́с рачу́н, дл́га љу́бав.

чи́с ле́б м *хлеб умешен само од пшеничног брашна, пшенични хлеб.* – Од чи́с ле́б ошла́ на мому́рузницу, тека́ се у́баво ожени́ла.

чи́салница ж *в. ћисалница.*

чи́стьчьк, -чка, -чко *који је прилично чист.* – Чи́стьчьк чове́чичат.

чи́сто прил. **1.** *скоро, готово.* – Чи́сто ме сра́м изе́де. **2.** *једино, само.* – Дојдо́ чи́сто да те ви́дим, не́ за дру́го.

чистоу́мац м *онај који је паметан, мудар.*

чита́нка ж (поред значења*: школска књига с прикладним штивом из разних предмета*) фиг. *прекоревање, придиковање.* – Бо́ље во́лим да ме баште́ избѝје, него да ми држѝ чита́нку.

читлѣ́к м *в. чивлик.* – На на́јбоља ме́ста су билѝ ту́рсћи читлѣ́ци, а за на́род по бре́гови и по пла́нине.

чићѐр и **чичѐр** м *стеновито узвишење окомитих страна.*

чи́ча м (мн. чичѐви и чичѐве, уз бр. чи́че) **1.** *очев брат, стриц.* – Чи́ча и та́та, два́ бра́та. – Мои́ су чичѐви по́млади од моѐга башту. – Има́л сам три́ чи́че: Ти́му, Ве́љу и Де́су. **2.** *сваки средовечан човек.* – Чи́чо, ел си ти́ из ово́ј сало́?

чи́ча гли́ша м *једно народно коло.*

чи́чин, -а, -о *који припада чичи, који се односи на чичу.* – То́ј е чи́чина коли́ба.

чко́ла ж *школа*; упор. чкоља. – У едѝн давна́шњи ра́т на́шу су чко́лу билѝ запалѝли Ту́рци.

чкола́рац м *ђак, школарац.* – На́шијат се чкола́рац забаѝл из чко́лу.

чко́луван, -а, -о *који је ишао у школу, школован.* – Ти́ си бър чко́луван, ти́ би то́ј тре́бало да зна́еш.

чко́лување с *гл. им. од чколуе (се).* – Чко́лување ода́вна било́ бе́сплатно, а сѣ́г се пла́ча и то́ј гоца́.

чко́луе несвр. *школује.* – Ви́та њиго́вога си́на чко́луе за про́фисера.

чко́луе се несвр. *школује се.* – Младѝјат си́н о́че да се чко́луе, не́че д и́де на занаја́т.

чко́ља ж рет. *в чкола.*

чку́бав, -а, -о *в. џгебав.*

чља́нак 1. *зглоб на прстима, спољна страна зглоба на прстима, део прста између два зглоба.* – О́лабави пр́сти, па га у́дари с чља́нци преко́ очи. **2.** *чвор на стабљици, део стабљике између два чвора, чланак.* – Ло́зје се ре́же на два́, ел на три́ чља́нка.

чмање́ с *гл. им. од чми.*

чми́ несвр. у пеј. значењу *спава.* – Чми́ да́њум, чми́ но́чум, куде́ ли му са́мо

стању́е то́лко чмање́?

чмо́љав, -а, -о *који је стално поспан, лен*. – Чмо́љаво не́кво девојчи́ште, не́ за у на́шу ку́ћу.

чмо́љна ж *она која је лена, која је стално поспана*. – Чмо́љна, чмо́љава.

чмо́љша м *онај који је стално поспан, лењштина*. – О́н ти е не́ћи чмо́љша ту́њави.

чмоса́ње с *гл. им. од чмоше*.

чмо́ше неспр. у појачаном пеј. значењу *спава*. – Ле́гал у́ зору, па јо́ш чмо́ше.

чмр̏љав, -а, -о **1.** *који је затупљен, спљоштен.* – Не мо́г ја́ да ко́пам с чмр̏љав пију́к. **2.** *који је мало ударен, будаласт.* – Не́ ти о́н за такву́ ра́боту, о́н до́јде ма́лко чмр̏љав.

чмр̏љи несвр. **1.** *ударцима затупљује неку оштрицу, врх нечега.* – Не чмрљи́ пију́кат у камења́кат! **2.** фиг. *не саглашава се са осталима у мишљењу или пословима, контрира.* – А́јд, немо́ј га чмр̏љиш, него пристању́ј, куде́ сви́, ту́ј и ти́.

чо́а ж *в. чова*. – И́ма џамада́нче од зелену́ чо́у.

чо́ав, -а, -о *који је од чоје*. – Кљд до́јде не́ћи по́голем пра́зник, мо́ј де́да навла́чи чо́аве панталóне.

чоба́нбаша м *в. ћаја*. – Нико́дима чемо ову́ј го́дим за чоба́нбашу.

чоба́нка ж бот. *вишегодишња шумска зељаста биљка из фам.* Amaryllidaceae *која има доста велику луковицу, праву, голу и усправну стабљику са белим цветом на врху, клонулим на доле; пролећни дремовац* Leucojum vernum L.

чоба́нчица ж бот. *дем. од чобанка*. – Набра́ла сам чоба́нчице и ни́ксице.

чобљи́ска несвр. *в. чопљиска*.

чобљи́ска се несвр. *в. чопљиска се.*

чобљиска́ње с *гл. им. од чобљиска (се).*

чобљи́сне свр. *в. чопљисне*.

чобљи́сне се свр. *в. чопљисне се*.

чобрња́к м *мотка којом двојица носе чаброве и друге тешке терете*. – Однéсоше га двои́ца на чобрња́к.

чобрња́чич м *дем. од чобрњак*. – Ово́ј не́ мло́го те́шко, зато́ј узне́те мали́јан чобрња́чич.

чобу́ра ж *в. чабура.*

чо́ва ж *чоха, чоја*; упор. чоа. – Тра́жи чо́ву за кроје́ње, / Ла́дну со́бу за седе́ње / И три́ мо́ме за љубе́ње (н. п.). – На старо́ј̏ну чи́ста чо́ва сто́еше (н. п.).

чова́њ м *в. човања (1).*

чова́ња ж **1.** *дрвена лопатица за брашно*; упор. човањ, човргањ. – Зајми́чеш ми две́ чова́ње бра́шно? **2.** фиг. *велика шака.* – Кљд саста́и оне́ј њиго́ве чова́ње, мо́ж да збе́ру ћи́ло жи́то. **3.** *онај који је грамзив, који себи пригрће.* – Не́ знам што́ И́ву зову́ чова́ња.

чове́к м (мн. љу́ђе и рет. љу́ђи, уз бр. чове́ка) *човек*. – На́бозе наидо́ше не́ћи љу́ђе, та се причертвери́мо уз њи́, па польк, польк сти́гомо. – Сабра́ше се петна́ес чове́ка и натовари́мо га.

чове́кало с зоол. *нека птица која кад пева као да изговара реч "човек" (сова).*

чове́н, -а, -о *који је од чохе*. – И́ма модре́, чове́не панталóне.

човеча́нство с **1.** *достојанство, поштење, образ.* – Сра́м те би́ло, где́ ти е човеча́нство. **2.** *човечност.* – Ти́ од човеча́нство ни́шта не́маш.

човеча́нсћи прил. *људски, како доликује.* – Човеча́нсћи те питу́ем.

чове́че с *човек зао и наопак*. – Ти́ си, Мили́сове, едно́ га́дно чове́че.

чове́чи бо́ј м *висина човека*. – Мому́руза пора́сла до чове́чи бо́ј

чове́чина ж **1.** *човек племенитих особина, карактеран човек, људина.* – О́н е би́л едьнпу́т чове́чина. **2.** *ауг. од човек, грмаљ од човека, људескара*. – Не́ чове́к него чове́чина, то́лко е голе́м, ко

а́ла.

чове́чич м **1.** *дем. од човек.* – Ус пу́т и́деше едѝн си́тан чове́чич. **2.** анат. *ресица у грлу* uvula. – Кљ зи́не да поé ви́ди му се чове́чич.

чове́чиште с. *ауг. и пеј. од човек.*

човечу́љина ж *пеј. од човек*; упор. човечурина. – Човечу́љина се си́лом ћи́да (мре).

човечу́рина ж *в. човечуљина.*

човрга́њ м *в. човања (1).*

човр́ка несвр. **1.** *чепрка.* – Кокóшће човр́кају по буњи́ште. **2.** *дуби или буши шире него што је потребно.* – Не човр́кај то́лко ту́ј ду́вку.

човрка́ње с *гл. им. од човрка.*

човрљу́га ж зоол. *мала пољска птица, ћубаста шева* Galerida cristata. – Укачи́л се ко човрљу́га на лајнó.

човрнти́ја ж **1.** *онај коме се не може угодити, закерало.* – На све́ ми наóди ману́, човрнти́ја една́. **2.** *спадало, шаљивџија.* – Ма, то́ј ти е човрнти́ја дете́, с њéг се не изла́зи лѝсно на кра́ј.

чогрме́ с *окретна алка на ланцу којим се везује пас, стока и сл. и која онемогућава да се ланац усуче.*

чо́к м *в. кутлица.*

чо́ка несвр. **1.** *лупа, куцка, удара лагано.* – Чо́кају орéси по това́н. – Не чо́кај га пó главу. **2.** *звецка.* – Чо́ка с па́ре. **3.** *мотком отреса плодове са дрвета.* – Чо́ка орéси, да и очо́ка. **4.** *чегрће чекетало.* – Чо́ка чо́кало, та ва́рди ти́чи.

чо́кавац м зоол. *в. кљуводрвац* Dendrocopus. – Чо́кавац чо́ка у дрвó.

чо́кало с **1.** *чекетало на ветар за растеривање птица из винограда, њива и др.,* упор. чокетало – А, ду́не ве́тар чо́кало причо́ка. **2.** *в. клепало.* **3.** фиг. *особа која много говори, блебетало.* – У́ме ли да ста́не онóј њи́но чо́кало?

чока́ње с *гл. им. од чока.*

чокета́ло с **1.** *в. чокало (1).* **2.** *чекетало у водници.*

чо́кне свр. **1.** *лупне, куцне.* – Квó ли тóј чо́кну? **2.** *удари.* – Бéжи испод орéјат, да те не чо́кне нéћи орéј пó главу. **3.** *град незнатно погоди усеве.* – Лозјéто чо́кнул ма́лко гра́д, ал нé ја́ко.

чоко́ри несвр. *брбља, прекорева.* – Цéл дѝн ми чокóри, дóјде ми да ју трéснем.

чокр́к м *справа за намотавање потке на цеви, која је савршенија од сукала, јер се преко великог точка путем бескрајног ремена повећава број обртаја и тако брже обавља сукање, чекрк.*

чолопе́к. *в. челопек.* – Угреја́ло у они́ја чолопе́к.

чо́лта несвр. **1.** *хода у непритегнутој обући, у рашљампаној обући.* – Ел не мóж ма́лко да притéгнеш ноћéте, веч чо́лташ ко нéка палама́ндра? **2.** *тешко хода вукући ноге при чему диже шушљак или прашину.*

чо́лтање с *гл. им. од чолта.*

чо́лтине ж мн. *стари изношени и стврднути свињски или говеђи опанци.*

чо́љав, -а, -о *који је врљав, разрок.* – Младожéњата бил чо́љав, па намица́л качѣ́т на́ очи.

чомаљу́га ж *в. чамаљуга.*

чомр́зга ж **1.** *израслина, чворуга, бубуљица (на телу човека).* – Надиза́ле му се нéће чомр́зђе пó врат. **2.** *задебљање на крају штапа.* – Кљ би те уда́рил с ону́ј чомр́згу расцепи́л би ти гла́ву.

чомрљу́га ж *штап са задебљањем на једним крају.* – Прéцве нóси едну́ чомрљу́гу.

чо́нка ж *мала здела, зделица.* – Донéла ми из Ба́њу двé чо́ћне на пóклон.

чо́пав, -а, -о рет. *онај који је хром, ћопав.* – Штó си купи́л чо́павога коња́?

чопљи́ска несвр. **1.** *трчи по плиткој*

води при чему вода прска на све стране; упор. чобљиска. – Деца́ во́ле да чопљи́скају по во́ду. **2.** *млатара рукама по води, брчка по води.* – Ја́ му ду́мам да не чопљи́ска дор га ку́пем, али оно́ се разорли́ло.

чопљи́ска се несвр. *пљуска се, брчка се по води*; упор. чобљиска се. – Ене́ га где́ се чопљи́ска у ону́ пличину́.

чопљиска́ње с *гл. им. од чопљиска (се).*

чопљи́сне свр. *пљусне у води, пљусне по води*; упор. чобљисне. – Ду́д се отћи́не и чопљи́сне у во́ду.

чопљи́сне се свр. *пљусне се у води, пљусне се по води*; упор. чобљисне се. – Ри́ба се чопљи́сне и ува́ти ли́птера.

чопрља́т, -а, -о **1.** *који је прћаста носа.* – Чопрља́то им девојчето, па не́ у́баво. **2.** *који је љуте нарави, плаховит.* – С ње́га се те́шко изла́зи на кра́ј, ел о́н е ма́лко чопрља́т.

чопр́љћа ж **1.** *особа прћастог носа*; упор. чукљунка. – Ти́, чопр́љћо, мо́ж љ́сно да пасе́ш тра́ву. **2.** *срдита особа.* – Та́ј чопр́љћа љу́та ко пипе́р.

чопр́љћа несвр. *в. чопршка.* – Чопр́љћа та́м не́кво по раса́дници.

чопр́чи се несвр. **1.** *љути се, дури се, диже нос.* – Не́ма ти́ за кво́ да се чопрчи́ш, ел ти ни́кој за ни́кво не́ кри́в. **2**. *прави се важан, вазноси се.* – Намести́ли га за панду́ра и ве́ч се чопр́чи.

чопр́шка несвр. *чепрка.* – Та́м у гради́ну чопр́шка с копи́цу по лае́.

чопр́шка се несвр. **1.** *прпори се кокошка по прашини.* – Коко́шће изле́зле на сл́нце, па се чопр́шкају по праши́ну. **2.** *буни се, негодује, копрца се да докаже супротно, али то нико не узима у обзир.* – Ца́бе ти е да се чопр́шкаш, не мо́ш ни́шта да пости́гнеш, а мо́ш те јо́ш и изби́ју.

чопршка́ње с *гл. им. од чопршка (се).*

чопр́шне се свр. *копрцне се.* – Кљд га закла́ше петљ́льт се чо́пршну јо́ш едљ́н пу́т, два́ пу́т и сми́ри се.

чопури́ја ж *ситнеж од заклане животиње или живине*; упор. чупурија, цубурија (1). – Од ову́ј чопури́ју жена́ че да сва́ри чорбу́.

чора́па ж *в. черапа.* – Смакну́ла ти се, мори́, чора́па.

чора́пина ж *ауг. и пеј. од чорапа.* – Ти́ ко да си уда́рен с чора́пину по́ главу.

чорба́ ж фиг. *мозак, памет.* – И́маш ли ти́ чорбу́ у ту́ј твоју́ гла́ву?

чо́рбав, -а, -о *који личи на чорбу, који није густ, који је чорбаст.* – Мло́го во́лим да ку́сам чо́рбав васу́љ. – Не́ћи не во́ле чо́рбава ва́рива, ви́ше во́ле да зава́чају с виљу́шку.

чо́рбас, -ста, -сто *в. чорбав.*

чо́рка несвр. **1.** *цара, чепрка*; упор. чорља (1). – Чо́рка с главњу́ по о́гањ. **2.** *претура, тражи.* – Кљд сипу́еш ва́риво у тањи́р, немо́ј да чо́ркаш по пани́цу, него узи́мај оно́ј што е преда те́б.

чо́рка се несвр. *расправља се, кошка се.* – Не́ма за кво́ да се чо́ркате, све́ ви е поде́лено. – Чо́ркају се воло́ви.

чорка́ње с *гл.им. од чорка (се).* – Чорка́ње по гр́не.

чо́рља несвр. **1.** *в. чорка.* **2.** *чини да што буде умршено, замршено, мрси.* – Немо́ј да чо́рљаш пре́цуту, у́баво ју оста́ј на врли́ну.

чо́рљав, -а, -о *који је чупав, неочешљан, неуредан.* – Изле́зе на вра́та једна́ чо́рљава женети́на.

чо́рљање с *гл. им. од чорља.*

чо́рне свр. **1.** *промеша, царне.* – Си́не, чо́рни огљ́ньт да се разгори́, ако о́че. **2.** *украде, здипи.* – Чо́рнули му но́вченик на ва́шар. **3.** *удари кога.* – Кљд те чо́рнем ш ти зазьвни́ у́во.

чору́зине ж *неудобна, гломазна обућа.*

чоте́ње с *гл. им. од чоти.* – Ко́ ти не

доса́ди то́лко чоте́ње?

чоти́ несвр. **1.** *закера, чита буквицу*. – Жива́на на мужа́тога це́л дѣ́н чоти́. **2.** фиг. *кевће.* – На́ша Ро́ка це́лу но́ч чоти́, не увла́чи ези́к у́ главу.

чо́чав, -а, -о *који је закржљао, који је остао низак*. – Ову́ј го́дин гра́шак не́ пора́сал, веч оста́л некѣ́в чо́чав.

чочо́ка ж бот. *врста биљке.*

чр̏га ж *вунени или пртени покривач или простирач, поњава*; упор. црга, черга. – Зи́ми буџу́е ма́лко една́ чр̏га, тре́бе си, да се чове́к покри́је с две́, па и с три́. в. повивана чрга.

чре́шња ж рет. *в. црешња*. – То́ј су чре́шње ру́павице.

чржља́к м *в. чржољина*. – Најди́ та́м не́ћи чржља́к, па се покри́.

чржо́љина ж **1.** *ауг. и пеј. од чрга*; упор. чржљак. – Ене́ ти ју чржо́љината на врли́ну.

чржо́љине ж у ауг значењу *постеља*. – Истри́сај се едѣнпу́т из те́ј чржо́љине.

чржо́љинка ж *дем. од чржољина*. – Не́ знам где́ сам си дену́ла ону́ј шере́нуну чржо́љинку.

чр̏шка ж *дем. од чрга*. – Покри́вам се с едну́ пр̏тену чр̏шку.

чу обри́шем праши́ну с те́б изр. *тако ћу те пребити да ћеш се ваљати по прашини*.

чу́бор м бот. *једногодишња зељаста биљка из фам.* Labiatae *висока 30 до 40 ст, са ситним белим и ружичастим цветовима, врло разграната и мирисна, чубар* Satureja hortensis L.

чубу́ра ж *в. чабура*.

чува́рка ж *котарица или мрежа у којој се чувају уловљене рибе*. – Ме́н Гугу́тка доне́л жи́чану чува́рку ис Пари́з.

чу́гаљ м **1.** *узао, чвор.* – Коно́пацьт сѣ́в у чу́гљови. **2.** *крпица у коју је нешто стављено, па везана у чвор, замотуљак.* – Чу́ва па́ре у чу́гаљ.

чуди́ште с *ауг. и пеј. од чудо*. –Ква́ се ја́ све́ чуди́шта у мо́ј ве́к несѣ́м нагледа́л!

чу́дновица ж *она која је чудна*. – Бо́га мо́ли бе́ла ви́ла, / Да оста́не удови́ца, / Удови́ца чу́дновица (н п.).

чу́до чучула́то с *велико чудо, чудо невиђено*. – Е́л да ви́диш чу́до чучула́то.

чу́дови м *злурадо чуђење које изазива телесну слабост код онога коме се чуди*; упор. почудишта. – Бе́ште уро́ци преко пото́ци / Бе́ште чу́дови преко пу́тови (б).

чуе́н, -а, -о *који је чувен*. – Мо́ј де́да Ди́на е би́л чуе́н ловџи́ја.

чу́к м **1.** *чекић*. – Донеси́ голе́мијан чу́к да стро́шимо ови́ја ка́мен. **2.** *онај који је глуп.* – Чу́к је о́н за ту́ј ра́боту. в. алал ти чук.

чу́ка ж *веће узвишење окомитих страна*. – Го́ла чу́ка (топ.), Ру́њева чу́ка (топ.).

чу́ка несвр. **1.** *удара чекићем по неком материјалу (обично металу).* – Це́л дѣ́н чу́ка, пра́и ћу́нци и кубе́ту. **2.** *куца, лупа*. – Не́ћи чу́ка на вра́та. **3.** фиг. *креше огњилом о кремен.* – Од кьд чу́кам и не́че се тру́дав упа́ли. **4.** *кастрира увијањем мошница.* – Ко́те чу́ка вола́.

чу́ка се несвр. **1.** *куца се чашом пића.* – Сви́ поди́гну ча́ше и тѣ́г се чу́кају. **2.** *туца се (јајима).* – На Вели́гден се чу́камо с пера́шће, па ку́ј на куга́ стро́ши о́н му ју у́зне и поеде́ ју. **3.** *каје се, бије се у главу.* – Сѣ́г се чу́каш у́ главу, а кьд си то́ј работи́л, тѣ́г несѝ мисле́л.

чукѣ́к м *дем. од чук (1)*; упор. чукле, чукче, чучьк. – Мали́јан чукѣ́к не́где запр̏сал, а тре́бе ми.

чу́кала м **1.** *прибор за припаљивање дувана који се састоји од огњила, кремена и труда.* – Чу́кала држи́ у де́сни це́п, а дува́н у ле́ви. **2.** *прибор, алат.* – Ма́јсторе, збѝрај си чу́калата и да те ви́ше не ви́дим.

чука́ње с *гл. им. од чука (се).*

чука́р м *мање узвишење окомитих страна.* – Ли́пов чука́р (топ.).

чукарѣ́ц м *врста крушке*. – Ви́денов чукарѣ́ц ро́ди сва́ку го́дин, не́ма ни едну́ да зами́не.

чукле́ с *в. чукьк*. – Гдé сте, брé, затури́ли чукле́но?

чукли́ја ж *врста крушке*. – Ци́курину чукли́ју не мо́ж троѝца да оби́бну, то́лко е дебе́ла.

чукљу́нка ж *в. чопрља (1).*

чу́кне свр. **1.** *удари чекићем.* – Чу́кни га не́колко пу́т, да га ма́лко спљéскаш, тѣ́г че да уле́зне. **2.** *куцне, да знак.* – Чу ти чу́кнем на пéнцер. **3.** *удари лагано кога по глави.* – Са́мо га ма́лко чу́кну, о́н се за́дра, ко да сам му нé знам кво́ уработи́л.

чу́кне се свр. **1.** *куцне се наздрављајући.* – Á јде да се чу́кнемо. **2.** *опамети се.* – Чу́кни се и ти́ едьнпу́т у гла́ву.

чуку́н м *задебљање у облику кугле на врху дрвеног штапа*. – Кьд су деца́ немира́та, дéда сва́ко чу́кне пома́лко с они́ја чуку́н.

чукче́ с *дем. од чук (1).* – За ту́ј ра́боту би ти треба́ло едно́ по́мало чукче́.

чу́л, -а, -о **1.** *који је без уха.* – Чу́л на едно́ у́во. **2.** *који има мале уши.* – Човéкат ми до́јде нéкако чу́л, гро́зан. **3.** *који је подрезаних ушију (обично о јагањцима и овцама, али и мачкама и сл.).* – Мло́го си очули́л овцу́ну, па сѣ́г до́јде чула́.

чу́ле с *јагње кратких ушију или подсечених ушију и име таквом јагњету*.

чу́ли несвр. **1.** *усправља уши ослушкујући (о животињи).* – На́ша Изабéла, зва́на Ма́ла Бéка чу́ли у́ши, мо́ра да е осети́ла за́јка. **2.** *ритуално одсецајући врх уха јагњету или пуштајући крв овци, превише ухо скраћује тако да јагње или овца остају кратких ушију.* – Кьд бележу́еш ја́ганцити немо́ј и ја́ко чу́лиш.

чуло́ прил. *као да нешто недостаје, необично, празно.* – Чуло́ ми без њéга.

чулума́н м *певац са ћубом на глави*. – Петѣ́л чулума́н е голéм ратобо́рац.

чулума́нка ж *кокошка са ћубом на глави*. – Чулума́нка но́си си́тна ја́јца.

чулума́с, -та, -то **1.** *који је лопастог облика.* – Ви́диш ли оно́ј чулума́сто дрво́? **2.** *који има кврга на једном крају (о штапу).* – Кмéт и́ма чулума́сту това́гу. **3.** *који има ћубу на глави.* – Дојдé на пéнцер едно́ чулума́сто ти́че.

чулумéс, -та, -то *в. чулумас*.

чулу́мка ж упор. чупунка. **1.** *оно што је лопастог облика, кугла, куглица.* – На вр́ ка́пу и́ма чулу́мку. **2.** *игла са стакленом или пластичном обојеном главицом*; упор. прибадаљка, ћулумче. – С чулу́мће си прибáдамо ма́раму за гла́ву. **3.** *главица са семеном код неких биљака (лука, мака и др.).* – Чулу́мће од црвéни лу́к ћи́немо ова́к: обр́немо ша́ку наго́ре, подату́римо ју под чулу́мкуту, ува́тимо измецу два́ пр́ста и отћи́немо.

чулу́мчица ж *дем. од чулумка*. – Пра́им му чулу́мчицу за на ка́пу. – Зака́чим ма́раму с две-три́ чулу́мчице.

чу́љ, -а, -о *в. чул*.

чу́ља м **1.** *онај који је без уха.* – Би́л едѣ́н чу́ља из Габравни́цу, па ишѣ́л овдé по на́днице. **2.** *овца или коза кратких или подсечених ушију и име таквој овци или кози.*

чу́ма те уби́ла изр. *клетва*.

чу́мљав, -а, -о *који је неочешљан, разбарушен*. – Ко ју нé срамота́ да и́де таква́ чу́мљава?

чунга́р м *в. чунгур*.

чунгу́р м **1.** *кврга́во стабло дрвета настало вишегодишњим кресањем за лисник*; упор. гунгур, крндак. **2.** *брдо, узвишење, чука.*

чунђéр м *в. чунгур (2)*. – Чунђéр, чу́ка

у село́ Потрка́ње.

чупетли́ч м *чокањ, чоканчић.* – Чупетли́ч, по чуптли́ч, па си се чи́ча на́љоља, едва́ си до́м о́тиде.

чу́пка ж **1.** *иглом мало извучена нит потке при ткању ћилима, како би се добила одређена рељефна шара.* **2.** *петљица у везу.*

чу́пљи несвр. *кида, одлама.* – Дете́нце, немо́ј да чу́пљиш ле́бат, него че́кај да ти одре́жем.

чупу́нка ж **1.** *куглица, лоптица као саставни део нечега.* – Ел си виде́л чупу́ње на брестóв ли́с? **2.** *в. чулумка (2).* – Кьд ти шна́јдер пробу́е не́ку дре́у о́н ју прикачу́е сьс чупу́ње.

чупу́нчица ж *дем. од чупунка.*

чупури́ја ж *в. чопурија.*

чу́р м *дим.* – Ди́гал се чу́р по со́бу, ни́шта се не ви́ди, а и це пода́вимо.

чура́вина ж **1.** *јак дим, велики дим, задимљена атмосфера*; упор. чурњава, чурњавина. – На Тро́јцу се над сало́ ди́гне чура́вина – сви́ печу́ ја́ганци. **2.** фиг. *узнемирење, метеж.* – Кьд чу́мо да до́оде Не́мци у сало́ на́ста чура́вина, едни́ и́ду та́м, едни́ бежу́ ова́м. **3.** *бежање, спасавање у бекству.* – Ва́чај чура́вину, дор си чи́тав.

чурьк м *дем. од чур, слаб дим.* – Из коми́нат едва́ избі́ва не́ћи чурьк.

чу́ри несвр. **1.** *дими, пуши.* – Чу́р чу́ри из о́џак. – Си́рова дрва мло́го чу́ре, а сла́бо гору́. **2.** *пуши дуван.* – Поче́л сам да чу́рим дува́н ода дете́та.

чури́љак м **1.** *свињска њушка.* – Кољћи́ си е са́мо чури́љак на вепра́нога, да ви́диш. **2.** фиг. *нос (код човека) нарочито ако је повећи.* – Па́зи се да ти не стро́шим ти́ја тво́ј чури́љак.

чури́љћа ж *дем. од чуриљак.*

чу́рка несвр. **1.** *меша чуркалом.* – Дор се ва́ре копри́ве ста́лно се чу́ркају с чу́ркало. **2.** *меша кашиком по јелу да би нашао бољи залогај.* – Не чу́ркај по пани́цуту, то́ј не у́баво да се тека́ рабо́ти, зава́чај си преда те́б. **3.** *свиња дува и меша по помијама и нерадо их пије.* – Са́мо чу́рка, не́че да пи́је.

чу́ркало с *варјача од рачвастог дрвета којом се мешају коприве док се кувају.* – Ова́ј ра́совачка добра́ да се од њу напра́и чу́ркало.

чурка́ње с *гл. им. од чурка.* – Чурка́ње копри́ве, док се ва́ре.

чу́рне свр. **1.** *куљне, покуља дим.* – Не́ма, не́ма па чу́рне на а́успукат. **2.** *попије чашу у једном гутљају.* – А́јде да чу́рнемо јо́ш по едну́. **3.** *поднапије се.* – Дьнѣс чу́рнул ма́лко по́вишће, пуште́те га да одмо́ри. **4.** *гурне, поткачи.* – Са́мо га ма́лко чу́рни, и́ма да па́дне. **5.** *стругне, побегне.* – Чу́рну на оню́ј стра́н. **6.** *промеша, подстакне.* – Чу́рни огѣньт,ега́ би се разгоре́л.

чурња́ва ж **1.** *в. чуравина (1).* – Кьд су запали́ли о́пштину и по́шту, ди́гла се чурња́ва да се полови́н ва́рош не́ виде́л. **2.** *метеж, пометња, нередовно стање.* – У таквý чурња́ву ку́ј кво́ дова́не.

чурња́вина ж *в. чуравина (1).* – Сирове́ве гра́ње са́мо пра́е чурња́вину. – Наста́ла е га́дна чурња́вина, ни́ се зна́е ку́ј пи́је, ни́ ку́ј пла́ча.

чурови́с м *сувише ретко направљено јело.*

чуру́зине ж мн. *стара гломазна обућа; упор. чарузи.*

чуру́тка ж *љуска ораха.*

чу́тара ж **1.** *аван направљен од издубљеног трешњевог дрвета.* – Чу́таре се пра́е од црешња́вину, а ложи́це од клно́вину. **2.** фиг. *глава, људска глава.* – Ми́слиш ли ти́ не́што сьс ту́ј твоју́ чу́тару? в. строска чутару.

чу́тарица ж *овална пљосната посуда начињена од алуминијума у којој војници носе воду, чутурица.* – Ову́ј чу́тарицу де́да доне́л из Пр́ви све́ћи ра́т. – Наси́пемо ћи́ју у чу́тарице, па кри́шом

пи́јемо, да не ви́ди капета́н.

чу́тарка ж *дем. од чутара*. – Узни́ чу́таркуну, па стлчи́ со́л за о́вце. – Си́не, па́зи да не тлцнеш с чу́таркуту у вра́та, и́ма те боли́.

чуће́р м *в. чукар*. – Ју́ри се сьс за́јци од чуће́р, на чуће́р.

чучьк м *в. чукьк*. – Вукаши́н чим до́јде из Ни́ш, о́дма тра́жи мали́јан чучьк да се с ње́г и́гра.

чу́чка ж **1.** *мала столичица на три ноге, троншка.* – Да се́днем на ову́ј чу́чку, но́ђе да ми одьну. **2.** *јастук.*

чу́чко м *онај који је малог раста*. – Оста́л чу́чко, не́ пора́сал.

чучула́т, -а, -о *чудан*. в. чудо чучулато.

чучуља́нка ж *срдита, пргава особа*. – Сми́ља е чучуља́нка, ако несѝ зна́л.

чучу́љћа ж *кићанка, кићанка на дечјој капи*. – Изде́м ти чучу́љћуту.

чучу́љчица ж *дем. од чучуљћа*. – Де́чја ка́па до́јде чула́, ако не́ма чучу́љчицу.

чучу́рина ж *старудија.*

чу́шка ж *махуна паприке*. – За Све́ти Ни́колу се пра́е бу́тане чу́шће.

чу́шка несвр. **1.** *гура, помера (ногом, њушком).* – Чу́шкају му ка́пу, роди́л му се си́н. – Сви́ња чу́шка кори́то, и́ска га извр̀не. **2.** *мува, удара.* – Немо́ј се, бре́, чу́шкаш, да те не заврато́шем!

чушка́ње с *гл. им. од чушка*. – Чушка́ње ка́пу.

чу́шкапа ж **1.** *дечја игра у којој се капа ћушка ногама, ћушкапа.* – Игра́мо се на чу́шкапу, па моју́ сцепи́ше. **2.** *шала, шега, спрдња.* – Напи́ју га па си те́рају чу́шкапу с ње́га.

чу́шне свр. **1.** *ћушне, гурне.* – Му́жат стоја́л на бр̀в, а она́ у́зне па га чу́шне и вода́ га однесе́. **2.** *хитро и кришом стави у што.* – Ма́ти ми чу́шну сто́ ба́њће у це́п. – Чу́шни га у не́ку ду́вку, па че по́сле да ви́димо кво́ чемо с ње́г.

Џ

џабљ́к м **1.** *јевтинећа, џабалук.* – Два́ес ба́ње ћи́ло, па то́ј е чи́с џабљ́к. **2.** *оно што је добијено џаба, бадава.* – Ти́ си, бра́јко мо́ј, код њи́ нави́кал на џабљ́к, али код ме́не не́ма то́ј, мо́ра да пла́тиш, ел да одрабо́тиш.

џа́вала ж *вика, галама, најчешће у изразу: џавала–џувала*. – Код њи це́л дѣ́н и́де џа́вала–џу́вала.

џа́ка несвр. *галами, говори гласно.* – Ћу́ти, не џа́кај. – На збо́р сви́ џа́кају, сви́ не́што доказу́ју, ни́шта се не разби́ра кво́ казу́ју.

џака́ње с *гл. им. од џака*.

џа́кера ж рет. *девојчица, девојчурак*.

џакле́ с *дем. од џак, мали џак, џачић*; упор. џакче, џаче, џачка. – Но́си у едно́ џакле́ десети́ну ћи́ла пшени́цу.

џаку́љина ж *пеј. од џак, стари, поцепан џак*; упор. џакурина. – Узни́ не́ку џаку́љину, па набе́ри тра́ву за сви́ње.

џаку́љинка ж *дем. од џакуљина, мала џакуљина*; упор. џакуринка. – Се́ме од ти́кве сам тури́ла у едну́ џаку́љинку, ене́ ју она́м из вра́та.

џаку́рина ж *в. џакуљина*.

џаку́ринка ж *в. џакуљинка*.

џакче́ с *в. џакле*.

џалапа́н м *онај који има велика стопала*. – За то́га на́шега џалапа́на не́ знам да л че да бу́ду томѣ́н и џи́пиле бро́ј четере́с и ше́с.

џалапа́т, -а, -о *који је великих стопала*; упор. џапалат. – Џалапа́ти љу́ђе и́мају си му́ку у кво́ да се обу́ју.

џа́м м **1.** *стакло на прозору, прозорско окно.* – Деца́ строши́ла џа́м сьс ло́пту. – Да се наме́сти џа́м тре́бу гоџа́ па́ре, на ово́ј вре́ме. **2.** *прозор чија су окна затворена стаклом; супрот. пенџер са пенџерли хартијом.*

џанба́с м **1.** *трговац крупном стоком.* – Ни́кад неси́ си́гуран каквý ч сто́ку да ку́пиш од џанба́си. **2.** *препредењак, варалица.* – С то́га џанба́са се не изла́зи на кра́ј.

џанба́син м *в. џанбас*.

џанбасл́ к м *бављење џамбаским послом, трговање крупном стоком.* – Во́ли да се ба́и с ти́ја џанбасл́к, не во́ли дру́го да рабо́ти.

џанба́сћи, -ска, -ско *који припада џамбасу, који се односи на џамбаса*. – Ти́ ми́слиш да е л́к џанба́сћи живо́т.

џанбѣ́сћи прил. *на џамбаски начин.* – Не пона́шај се џанба́сћи, не́ ти ово́ј ва́шариште.

џанбасува́ње с *гл. им. од џанбасуе*.

џанбасу́е несвр. *тргује крупном стоком*. – Џанбасу́ју по ва́шари и На́цко и Ко́те и јо́ш понећи́ из на́ше сало́.

џанга́р м *зеленоплава боја*; упор. џангарија. – Чу га чи́ним у џанга́р. – На ме́н се на́ј сви́ди кьд га ка́љнем у џанга́р.

џангари́ја ж *в. џангар*. – И она́ реши́ла да чи́ни це́нпер у џангари́ју.

џангарљи́в, -а, -о *који је плавозелен*. – Та́ј че га боја́ учи́ни да бу́де џангарљи́во. – Не́ћи та́м шко́лћи дере́ктур нареди́л да се великоизво́рска шко́ла окре́чи у џангарљи́во, па не да е испа́дло слу́тно и сме́шно, него ма́ни га.

џанда́р м **1.** *жандарм, полицајац.* – Џанда́ри би́ју с ку́ндаци. – Ода́вна, пред они́ја ра́т, у патро́лу су ишли́ по два џанда́ра с пу́шће. **2.** *једна слика у картама за игру, пуб.* – Џанда́ра и ће́ца но́сим с ку́рву.

џанда́ров и **џандаро́в**, -а, -о *који припада жандарму, који се односи на жандарма*. – То́ј су дрва на џандаро́ву жену́, немо́ј случа́јно да и пи́паш, гла́ву че ти отћи́ну.

џанда́рсћи, -ска, -ско *који се односи на жандарма, који је у вези са*

жандармом. – Гдé си нашьл тýј џандáрску кáпу?

џандáрсћи прил. *на жандарски начин*. – Бѝје га џандáрсћи.

џандомéрија ж *жандармерија, полиција, полицијска станица*. – Ишьл да га пријáви у џандомéрију, ел му укрáл јáре. – У нáше сало́ џандомéрија бѝла тáм преко ћупрѝју, преко Прѝчалсћи потóк.

џандрљѝив, -а, -о *који је пргав*. – Немóј си тóлко џандрљѝв, смирѝ се мáлко. – Не смéш му рекнéш пóтам, на тóга џандрљѝвотога.

џапалáт, -а, -о *в. џалапат*.

џарáљћа ж *алатка за џарање ватре у огњишту*. – Мѝ си џáрамо óгањ с острýшку, нéмамо нѝкву дрýгу џарáљћу.

џарáн м (мн. џарáње и џарáни) *ђерам на бунару*. – Вáдимо вóду на џарáн. – Одáвна свѝ бунарѝ билѝ на џарáње, сьг нéма ни бунарѝ ни џарáње, ѝма вóдовод.

џáрне свр. **1.** *промеша, потстакне ватру*. – Џáрни огњьт, егá се разгорѝ. **2.** *закачи, пипне кога*. – Сáмо га мáлко џáрни, да вѝдиш да л че да пáдне. **3.** *ободе мамузом или петом*. – Џáрну коњá и óдлете. **4.** *дирне, увреди кога*. – Сáмо ли ме џáрнеш, свáкакво ч да чýеш од мéн, за тéб.

џáса се несвр. *џапа се, дуса се*; упор. џуска се. – Чим му рекнéш нéшто што му нé по вóљу, óдма се џáса. – Не џáсај се на човéкатога, мóж да че да мóраш да га јýтре за нéквo мóлиш.

џасáње с *гл. им. од џаса се*.

џáсне се свр. *дусне се, брецне се*; упор. џусне се. – За нáјмалко óн се џáсне, изгубѝл нéрви.

џачé с *в. џакле*. – Кадá че мѝ врнеш онóј моé џачé?

џачѝч м *в. џакле*. – Тýри двá џачѝча на магáре и óтиде у воденѝцу.

џáчка ж *в. џакле*. – Тóј мóж да стáне у еднý пóмалу џáчку.

џбýн м *жбун*. – Зáјак ѝзлете поза едьн џбýн.

џбуньк м *дем. од џбун*. – Славéј поé у џбуньк.

џбýње с *место где има више жбунова*. – Џбýње да се истрси!

џвѝка несвр. и уч. *избацује редак измет (живина или птица)*. – Плóвће свáћи чáс џвѝкају, и тóј зеленó.

џвикáње с *гл. им. од џвика*.

џвѝкне свр. *избаци редак измет (живина или птица)*. – Џвѝкне пујьк на песьк.

џгéбав, -а, -о *који је закржљао и погрбљен*. – Џгéбаво прáсе.

џéвга несвр. *в. џевка*.

џéвгало с **1.** *једна дрвена полуга на ралици која иде од војишта до раоника и има задатак да преврће земљу*. **2.** *онај који брзо и много говори, чији говор потсећа на лавеж*.

џевгáње с *гл. им. од џевга*.

џéвгорење с *гл. им. од џевгори*.

џéвгори несвр. *лено лаје или кевће*. – Жѝка и Сýкња цéлу нóч џéвгоре, осéчају нéку дивјинý ѝздолек.

џéвка несвр. **1.** у дем. значењу *лаје, лено лаје*. – Бýби, Цýка, Бéлка, Рáшко, Рóка, Цѝца, Мáла Бéка, Цáка, Бéцко, Жѝка, Сýкња, Бéла Рáда звани Бéкан, Цéце звана Мóни Цéце, Цáјка Мáлишка и Цеце џéвкају гóре по áлогу. Нéћи пýт пóјду с њи Рена́то, Јола́нда, Џóни, Цеза, Лóла, Хѝлда, Гѝна, Врáг, Бéлка, Хѝлдан, Брунхѝлда, Цéзар, Вѝшња и Бéкам. **2.** у пеј. значењу *говори којешта*. – Áјд, не џéвкај, ћýти тáм.

џéвкање с *гл. им. од џевка*.

џéвне свр. *лане, лане повремено*. – Нáша Цѝца Лáставица Лепóтица Тýга Мóја џéвне и књд врáна прелетѝ авлѝју.

џевосýе несвр. *в. дева (1)*. – Гдé џевосýеш машѝну, знáеш да ми трéбе да закладéм óгањ?

цевосу́е се несвр. *в. дева се*. – Гдé се, морѝ, цевосу́еш éдномьн, кьд знáеш да ѝмамо гоцá рáботу?

цевóше свр. *в. дене*. – Етé текá цевóше си нéгде прегљáчу, па ју пóсле не мóж нáјде.

цевóше се свр. *в. дене се*. – Цéвоше се нéкуде и по цéл дѝн га нéма.

цéзве с *цезва*. – Штó не загрéеш мáлко рећѝу у еднó цéзве? – Дор га чекáмо испѝмо двé цéзвету кáву.

цéнпер м *горњи део мушке и женске одеће исплетен од вуне или неког другог материјала, цемпер*. – Цéнпер нóсим сáмо зѝме, лéте си ѝдем накошу́љће. – Испле́ла сам двá цéнпера, едѝн за њéг, едѝн си за мéн. – У Сврљѝшку Тóплу не ду́мају цéнпер, него ценпѝр.

Цервѝн м *брдо под виноградима на северозападном ободу Књажевца*.

церенцáш *реч у бројаници: столичка, јединичка, церенцаш, коколаш, топни га, арван*.

Цéрман м п. п. *Св. Герман, 25. маја*. – Ел ч д ѝмо на Цéрман у Потркáње?

цибáн м (мн. цибањé и цибáни, уз бр. цибáна и цибанá) **1.** *дрвени суд у који тече ракија при печењу, жбан*. – Прóбај рећѝју из цибáн. – Штрбáн – булубáн, цу́кне бáбу на цибáн. **2.** фиг. и пејј. *онизак и пунији човек*. – Ел онѝја цибáн њóан му́ж?

цивдéљ м **1.** *посна чорба од расола, купуса и паприке*; упор. дивја риба, цилинка. – Дьнѝс че да ку́самo цивдéљ. **2.** фиг. *редак измет*. – Ѝде понадвóр сáмо нéћи цивдéљ. **3.** фиг. *зорт, прпа*. – Цивдéљ, бáто! **4.** *оно што је закржљало*. – Цивдéљ прáсе да се продадé пошто-зáшто. в. и: сере цивдељ.

цѝда несвр. **1.** *баца, срдито баца*. – Немóј тóј текá да цѝдаш, остáј га у́баво. – Свé квó му не трéбе цѝда у рóвину. **2.** *разбацује*. – Немóј да цѝдаш дрéе кьд се вéчером сту́раш.

цѝда се несвр. *баца се чиме*. – Штó се цѝдаш с товáгу по ку́чето?

цидáње с *гл. им. од цида (се)*.– Цидáње у рóвину.

цѝдне свр. *баци, одбаци*. – Цѝдните тóј тáм у потóк.

цѝдне се свр. *баци се чиме (обично краћим дрветом)*. – Цѝдну се по њéг с еднý товáгу и замáлко да га докáчи.

Цидóв м *Јевреј, Жидов*.

Цѝдовка ж *Јеврејка, Жидовка*.

цѝдови м мн. мит. *дивови*. – Ньчѝс сам шњевáл цѝдови.

цићéр травá ж *в. калавер* Salvia officinalis L.

цићéрица ж **1.** *цигерица (црна или бела)*. – Цићéрице, и тѝ ли си мéсо? **2.** фиг. *машна, кравата*. – Ко дошѝл у вáрош и óн почéл окол шѝју да врзу́е цићéрицу.

цилѝнка ж *в. цивдељ (1)*.

цѝнсторе м мн. *мера млека од две ипо оке (на бачији)*.

цѝтка **1.** *лук са жљебом за стрелу, самострел*. – С цѝтку гáцам тѝчичи. **2.** *в. житка*. – Цѝтку, дéте, мáјће ти га.

цѝц м (мн. цѝцеве) *мера за млеко на бачији од пет старих ока*; упор. зиђ.

цѝцало с *мера за дужину од седам педаља*.

цѝцење с *гл. им. од цици (се)*.

цѝци несвр. *дрви, укрућује*. – Колћѝ е мьнечьк, а цѝци пáчицу!

цѝци се несвр. *дрви се, прави се важан*. – Дáко ѝде у сцéпене дрéје и он се понéћипут цѝци.

цóгав, -а, -о *који је рапав*.

цогла́н м упор. цогљан. **1.** *грудва смрзнуте или спечене земље, грудва леда (на путу)*. – Па насáд, па насáд, па се сапле́то од нéћи цогла́н и потрошѝ крчазѝ. **2.** *комад меса са коском*. – Мéн се пáде у пóрцију едѝн овóљћи цогла́н.

цогља́н м *в. цоглан*.

џо́ка ж *чворуга*. – То́лка му се џо́ка ди́гла на гла́ву да му се позна́ва и под ка́пу.

џомљи́ка несвр. *упорно захтева, камчи.*

Џо́на м *име*.

џо́ндра ж зоол. *врста рибе*, *с горње стране пепељасто бела*.

џо́п м *кратка батина*.

џо́рне свр. *удари кога*.

џуа́к м *мир, ред, послушност*. – На ту́ј немира́ту де́цу са́мо си башта́ мо́ж даде́ џуа́к.

џу́бе с *кратак зубун, памуклија*. – Кљд смо били́ мѣнечѣи, ма́ти ни навлачи́ла у џубети́ју.

џубри́ несвр. *в. џупри.*

џубури́ја ж **1.** *в. чопурија*. **2.** *чорба од јагњеће изнутрице.*

џу́вала ж *в. џавала*.

џу́дила ж мн. *ноге, дебеле ноге*. – Не да́ј Бо́же да те она́ сте́за с она́ј џу́дила, и́ма те пређи́не на́две.

џудови́на ж *доњи, најдебљи део гране на дрвету*.

џуи́ несвр. *седећи беспосличи, дрема, џоња.* – Це́л дѣн џуи́ пре са́другу,ега́ би му не́ћи да́л не́ко пи́во.

џуја́ње с *гл. им. од џуи*.

џу́ка ж *усна, дебела усна*. – Удари́ га преко џу́ће. – Што́ си одрнбољи́л џу́куту?

џу́кља ж *особа која има изразито дебеле усне*. – Има́л едѣн па га ока́ли Сто́ја Џу́кља, а би́л и Ра́та Џу́кља, си́н на Ди́су, слика́ра.

џукља́т, -а, -о *који је изразито дебелих усана*. – Џи́гање су сви́ џукља́ти.

Џу́на м *име*.

џунџура́к м *лом, неред*. – Не ула́зи ми се у они́ја џунџура́к.

џупри́ несвр. *стоји и не помера се, чека*; упор. џубри. – Ви́дим не́ћи џупри́ ко дире́к, ал га не позна́вам.

џу́ринсћи, -ска, -ско *који припада Џуринџу, који се односи на Џуринац*.

Џу́ринци / Ђу́ринац м *село у општини Сврљиг*.

Џу́ринчанин м *становник Џуринца, онај који је пореклом из Џуринца*.

Џу́ринчанка ж *становница Џуринца, она која је пореклом из Џуринца*.

Џу́рџа ж *име*.

џурџи́л м *в. ђурђил*. – Ју́тре че да ко́љемо џурџи́ла.

џурџи́лов, -а, -о *који припада џурџилу, који се односи на џурџила*. – Зарова́ла ма́јка џурџи́лова.

Џу́рџовден м *Ђурђевдан, 6. маја*.

џу́ска се несвр. *в. џаса се.*

џуска́ње с *гл. им. од џуска се.*

џу́сне се свр. *в. џасне се*.

џу́џа м шатр. *сељак, простак*. – Немо́ј да си ко не́ћи џу́џа, бу́ди ма́лко по́уљудан.

Ш

шабо́ј м бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам.* Cruciferae *висока до 50 ст, разгранате стабљике која је у основи одрвењена, тако да личи на грм, цветова златно жутих у много нијанси, шебој* Cheiranthus cheiri L. *и бели* Matthiola incana R. Br. в. зимсћи шабој, шобој.

шава́р м. *в. шаварак (1).* – Ти́ма, пи́нтер мецу ду́ђе ту́ра шава́р, да бу́рето бо́ље држи́.

шавара́к м **1.** бот. *барска биљка из фам.* Tiphaceae *дугих сунђерастих листова која на врху има цваст у виду клипа мрке боје, рогоз, шевар* Typha latifolia L. **2.** *баруштина обрасла шеваром.* – Скута́ се пло́вка у они́ја шавара́к.

ша́вољ м *плићи дрвени суд за воду израђен од дуга, шафољ.* – Ми́ не́мамо ша́вољ, ми́ но́ђе пе́реме, кљд и пе́ремо, у ка́рлицу.

ша́ес, -та, -то **1.** *који није окргао, који је елипсаст, елипсоидан.* – Са́дњи де́сни то́чак му до́јде ма́лко ша́ес. – Издува́л ни се ву́збал, па дошљл ша́ес. **2.** *који је мало будаласт, шашав.* – Ти́ си, прле́га ми, ма́лко ша́ес.

ша́јак м *сукно домаће израде, обично црне боје.* – Изатка́ла сам три́јес ме́три ша́јак. – Ша́јак но́симо у Шарба́новци да се ва́ља, код Ве́рицу, ваљавича́рку.

ша́јачан, -чна, -чно *који је начињен од шајака.* – Зи́ми но́симо ша́јачне дре́је, а ле́ти пр́тене.

шајто́в м **1.** *славина на бурету*; упор. шетов. – Најди́ вино́ и до́бро затвори́ шајто́в. **2.** фиг. *пијан човек.* – Насиса́л се ко шајто́в.

ша́к м *игра на 64 поља; гарнитура шаха; потез у игри шаха, шах.* – О́ч ли да и́грамо ша́к? – Куде́ ти е они́ја тво́ј ша́к? – Е́, сѣг да истрпи́ш едѣн ша́к. в. држ га у шаку.

ша́ка ж (мн. шаће) **1.** *део руке од зглавка до врха прстију.* – Ми́ле Ди́ћин изгуби́л ша́ку од бо́нбу. **2.** фиг. *лист мотике.* – На мати́куту ша́ката тре́бе да е зго́дна, да не́ ни голема́, да не́ ни мѣнечка. в. држ га у шаку, удара на шаће.

шькѣ́л-бькѣ́л изр. **1.** *идими-дођими, смути па проспи.* **2.** *онај који је неозбиљан за њега се каже да је шькѣл-бькѣл.*

шакачћи́ прил. **1.** *на шаке.* – Па́де шакачћи́, ел се до́ста понапи́л. **2.** *шакама.* – Гу́рну га шакачћи́. – Изуда́ра га ша́качћи.

шѣ́кнут, -а, -о *који није сасвим нормалан, који је ћакнут.* – Шѣ́кнут ли си, кѣ́в ли си, али се ле́цај од ме́н. – Немо́ј се с ње́г заде́ваш, о́н ма́лко шѣ́кнут, мо́ш ти стро́ши гла́ву.

шѣ́кља несвр. *хода као да је свршио велику нужду у гаће.* – Ел и па́ на́плни, зато́ј шѣ́кљаш?

шѣ́кља м **1.** *онај који није довољно бистар, који је неумешан и неспретан.* – Де́, бре́, шѣ́кљо, не и́де то́ј тека́. **2.** *онај који хода као да је свршио велику нужду у гаће.* – Жи́ка из Го́рњу Ка́меницу, о́ди ко́ шѣ́кља, ко да се усра́л.

ша́кта ж *озидана јама у којој је водомер за мерење потрошње воде и сл., шахт, шахта.* – Доди́ли из Во́довод, па наsира́ли у ша́кту, да чи́тају во́домер. – При́чају да е упа́дал у отво́рену ша́кту, зато́ј што си не гледа́л пре́д ноће.

шалаба́јзер м *неозбиљан и непоуздан човек.* – Све́ шалаба́јер до шалаба́јзера.

шалаци́ја м *онај који воли да се шали, шаљивџија.* – Сла́вко Ни́колић је чове́к шалаци́ја, сѣс сва́куга се поша́ли, кѣд га сре́тне.

шалаци́ка ж *жена шаљивџија.* – То́ј

бе́ше жена́, шалаци́ка.

ша́лење с *гл. им. од шали*. –Њи́но шале́ње трајáло два́ ме́сеца, по́сле се узе́ше.

ша́ли несвр. *забавља се момак са девојком, односно девојка са момком*. – Њи́ двои́ца ша́ле, прле́га че се узи́мају. – Ми́рко ша́ли с Бисе́нију.

шами́ја ж *марама којом жене повезују главу*. – На́јвише сам воле́ла да се бра́дим у белу́ шами́ју.

шами́ћа ж *дем. од шамија*.

ша́мут м *ошамућеност*. – Не́ ми ни́шта, са́мо осе́чам не́ћи ша́мут у́ главу.

ша́мутан, -тна, -тно упор. шемутан. **1.** *који је ошамућен, коме није бистро у глави*. – Дњи́ска сам мло́го ша́мутан, а ко и да не би́, покре оно́љћи шпри́цери. **2.** *који није сасвим нормалан, који је шашав и будаласт*. – Сви́ су они́ пома́лко ша́мутни, та́м у њи́ну вами́лију.

ша́мутно прил. *на нејасан начин, ошамућено*. – Ша́мутно га гле́да, чи́ни ми се да га и не ви́ди.

шамши́р м **1.** бот. *зимзелени густо разгранати грм из фам.* Buxaceae *висок до 1 m кожастих листова, шимшир* Buxus sempervirens L. **2.** шаљ. *шешир*. – Мло́го ти личи́ у ти́ја шамши́р, та ма́ни га? – Од када́ и́деш у ти́ја шамши́р?

шанже́р м *оквир за пушчану муницију, шаржер*. – На сва́куга војни́ка даду́ по пе́т шанже́ра, па с њи́ да напа́да и с њи́ да се бра́ни.

шѝнтьв, -а, -о **1.** *који је ћопав, шепав*. – Шѝнтав у́ ноће. **2.** *који је неправилног облика, озлеђен природном непогодом (о плодовима воћака)*. – Ову́ј го́дин све́ шѝнтьво и ја́блће, и кру́шће, и сли́ве. **3.** *који није потпуно округао, који је изгубио округлину*. – Шѝнтьво коло́то. **4.** *који није сасвим нормалан, који је будаласт*. – Шѝнтьвијан ли ти то́ј каза́?

шантр̀тав, -а, -о **1.** *који је неправилног облика*. – Ово́ј шише́ и́ма шантр̀таво ду́пе, не́че да стои́, кљ да ту́риш на оста́л, веч се извр̀ча. **2.** *који је шашав, будаласт*. – Ел си ти́ шантр̀тав, кво́ ли ти е, та да́ваш ређи́ју на мѝнечко дете́?

шантр̀тавштина ж у пеј. значењу *ненормална, будаласта, шашава особа*. – Немо́ј да другу́еш с ту́ј шантр̀тавштину, на зло́ ш те наведе́.

ша́нћер м *онај који точи пиће и који послужује за шанком, шанкош*. – Ла́це е би́л и ша́нћер и спо́љни у кава́ну у Ми́нићево.

ша́п м бол. вет. *заразна болест на папцима код папкара*. в. трава од шап.

шапа́ ж анат. **1.** *доњи завршни део ноге код животиња*. **2.** *стопало код човека* pes. – Заболе́ла ме нога́ у шапу́. в. и: мечје шапе.

ша́па м *пас белих ногу и име таквом псу*. – Ша́по, на́, Ша́по, на́!

ша́пичка ж *дем. од шапа, шапица*. – Ку́че црно́, а беле́ му ша́пичће.

ша́пка несвр. *говори тихо, шапуће*. – Сѣг не мо́ж да о́ка веч шѝпка кљ вре́ви, удари́ло га не́кво у ези́к. – Шѝпка му бѣ́ђи, оно́ се чу́је чѝк ова́м.

шапка́ње с *гл. им. од шапка*. – Едва́ се чу́е не́ко шапка́ње.

шѝпне свр. *шане, шапне*. – Е́ла, да ти не́кво шѝпнем. – Кво́ ти шѝпну они́ја?

шапта́ли́ја ж рет. *в. шептелија*.

шапча́ње с *гл. им. од шапче*.

шѝпче несвр. *в. шьпка*. – Шѝпче му на у́во. – Шѝпчу не́што, не́ знам кво́ и не́ знам од кугá.

ша́ра ж **1.** *стока шарене длаке и име таквој стоци (крава, коза)*. – Кљ де́да поведе́ Ша́ру на пои́ло, о́н се с ње́г подно́си. **2.** *шарени пас и име таквом псу*. – На́ш Жи́ка е шере́н, ал му несмо́ дали́ и́ме Ша́ра, него, ко што ре́ко, Жи́ка.

шара́в м *завртањ, вијак, шараф*;

упор. шрав. – Чвр́сто шаравѝ ти́ја шара́в! – Оста́ли ни шара́ви, пл́на ша́јкача, а бѣ́ђи смо га опраи́ли.

шьрѣ́к м **1.** *прва зрела зрна грожђа у винограду*. – Ве́ч се јави́л шьрѣ́к. **2.** *време када се појаве прва зрела зрна грожђа.* – До́бро сам сачува́л лозје́то ле́тос, али се у шьрѣ́к по́јави пепе́лница, та ме у́пропасти.

шара́љ̑ћа ж грн. *алатка у облику чешља за извођење паралелних шара на земљаном суду у току израде.*

шара́н м *велика ручна тестера за сечење балвана*; упор. трвоњ, тривоњ. – У́знемо шара́н, па башта́ те́гљи на едну́ стра́н, ја́ на дру́гу и тека́ тр́камо, тр́камо док пресече́мо дрво́.

шарапне́л м *артиљеријско зрно напуњено оловним и гвозденим куглицама, шрапнел*. – Потреви́л га шарапне́л у́ главу, и да ови́ја не́ има́л шљѐм, уби́ло би га.

шарба́новсћи, -ска, -ско *који припада Шарбановцу, који се односи на Шарбановац*.

Шарба́новци / Шарба́новац м *село у општини Књажевац*.

Шарба́новчанин м *становник Шарбановца, онај који је пореклом из Шарбановца*.

Шарба́новчанка ж *становница Шарбановца, она која је пореклом из Шарбановца*.

шаренда́ј м *в. гаља (2).*

ша́ричка ж *дем. од шарка*. – Ша́ричћете му ја́ко у́баво изве́жене. – Напои́л сам ша́ричку.

ша́рка ж **1.** *цртеж извезен или изаткан на каквој тканини, шара.* – И́ма ша́рће на о́швице и на та́слице. в. извожене шарће. **2.** *црвено-бела крава и име таквој крави.* – Ша́рка и Бу́лка су на́ше кра́ве.

ша́рлак м бол. *шарлах*. – Ко мѣ́нечьк болува́л од ша́рлак.

ша́рне свр. **1.** *начини шару, украси шарама.* – Ша́рни ма́лко пера́шћете, немо́ј да су бѣ́ш еднобо́јне. **2.** *напише.* – Ша́рни му едно́ пи́смо.

шару́љ̑ћа ж *комад средине хлеба и сира сједињен гњечењем у шаци*. – О́ч ли, си́не, да ти на́на напра́и шару́љ̑ћу.

шьтра м *онај који хода тако као да је свршио вел. нужду у гаће*.

шьтрење с *гл. им. од шьтри*. – По шьтрење га позна́вам да се усра́л.

шьтри несвр. *хода као да је свршио вел. нужду у гаће.* – Кво́ шьтриш, ел се па́ у́сра?

ша́чка ж *дем. и хип. од шака*. – Да́ј ми ша́чку ори́з, па ч ти вр́нем ју́трекночи.

шашавеа́ње с *гл. им. од шашавее*. – Твое́ ме шашавеа́ње излуду́е.

шашаве́е несвр. **1.** *постаје шашав, постаје све шашавији.* – Мо́ра од пије́њето да шашаве́е, од кво́ ли? **2.** *понаша се горопадно, бесни.* – До́бро, да те пи́та чове́к, што́ сѣ́г шашаве́еш?

шашавиња́ ж *в. шашавльк*. – Уда́рила у на́род не́ка шашавиња́, та се измеѓу се́б изби́ше.

шашавлѣ́к м **1.** *стање онога који је шашав, умна поремећеност.* – Њиго́в га шашавлѣ́к ни́где у́ свет не́ма. **2.** *шашав поступак.* – Што́ на́праи ти́ја шашавлѣ́к?

шашавле́ја м у хип. значењу *шашавко, блесавко*. – Кво́ рабо́ти они́ја на́шијан шашавле́ја, Ца́ка?

шаши́е свр. *сашије*. – Да́л сам код Бра́нта из Берти́новци да ми шаши́је панталóне.

ша́шиње с *шаша, кукурузовина*. – Умисле́л се ко пра́се у ша́шиње.

шаши́р м **1.** *капа са ободом по доњој ивици, шешир.* – Иди́ си купи́ но́в шаши́р, да те не гле́дам ви́ше у ту́ј парали́ју. **2.** *зеленкасто плавкасти препарат у праху за прскање винограда "купра-блау", на чијем је омоту слика човека са шеширом.* – "С кво́ прска́

лозје́то” ? “Сьс шаши́р”.

шаши́рес, -та, -то *који има облик шешира*. – Цве́тат му до́јде шаши́рес, на то́ј цве́јће.

шьшкѝн м у дем. значењу *шашља*. – Шьшкѝне едѝн, ел не ви́диш кво́ ти жена́та рабо́ти?

ша́шља м *онај који је шашав, будаласт*. – А, бре́ ша́шљо, када́ це опаме́тниш?

ша́шне свр. *пошашави*. – Ел си ти́ ша́шнул, кво́ ли ти е? – Ша́шнул оди а́лкокол, не́ оди дру́го.

шва́љушка ж *нешто што је уваљано у грудвицу, грудвица*.

шваљци́ м мн. *нешто што је уваљано у ваљчић (најчешће прљавштина)*. – У вр́шу се и на љу́ђе и на жене́ нава́чају шваљци́ окол гу́шу, од зно́ј и од прашѝну.

шве́рцува́ње с *гл. им. од шверцуе*.

шве́рцуе несвр. *кријумчари*. – Гоча́ њи су шве́рцували бенсѝн кьд не́ има́ло на на́ше пу́нпе и огазди́ли се.

Шве́цка ж *држава на источној страни Скандинавског полуострва, Шведска*.

шве́ћи, -цка, -цко *који се односи на Швеђане, који име припада*. – Работи́л десети́ну го́дин у Шве́цку, па научи́л шве́ћи.

шви́ка несвр. **1.** *звижди устима, изводи мелодије звиждећи*. – И́де нис пу́т и шви́ка. **2.** фиг. *избацује редак измет*. – Са́мо шви́ка на ду́пе.

шви́каљћа ж **1.** *звиждање устима, извођење мелодије звиждањем*. – Ту́мба, лу́мба шви́каљћа, / Не́ма сва́дба ни́каква (н. п.). **2.** *пиштаљка*. – Они́ја у црне́ га́че с шви́каљћу у́ зуби е суди́ја на вузбале́ри.

швика́ње с *гл. им. од швика*. – У́баво ти, бре́, швика́њето, где́ си га тека́ научи́л?

шви́кне свр. **1.** *свирне устима, звизне*. – Чим му шви́кнем, Цу́ка о́дма до́јде. **2.** *избаци редак измет (птица, живина)*. – Ко́ко́шка шви́кне, бьш та́м где́ ч га нага́зиш.

шви́ска несвр. *удара кога танким прутићем*. – Шви́ска га и то́ј по голо́ ду́пе. – Да набе́реш копри́ве, па да се с њи́ шви́скаш по грби́ну, и́ма те ма́не грби́ната, ве́руј ми.

швиска́ње с *гл. им. од швиска*.

шви́сне свр. *удари кога танким прутићем*. – Кьд те шви́снем, чеш да мо́чнеш.

шви́чка несвр. у дем. значењу **1.** *звиждуће*. – Де́ла си прутьк и шви́чка. **2.** *повремено избацује редак измет*. – Шви́чка на дупе́нце, пројури́ло га.

швичка́ње с *гл. им. од швичка*.

швичћи́ прил. *звиждећи устима*. – Ел мо́ж швичћи́ да одсви́риш то́ј о́ро?

шврљћа несвр. у дем. значењу **1.** *шара по хартији или чему другом*. – Шврљћа с пла́вез по арти́ју, то́ј му како́ бьћи пису́е. **2.** *води љубав потајно, има љубавне авантуре, вара брачног друга*. – Шврљћа́ла е она́ дор е о́н би́л у ра́тав, не́ била́ у́развал.

шврљћа́ње с *гл. им. од шврљћа*.

швр́ца несвр. **1.** *удара прутићем*. – Немо́ј га ја́ко швр́цаш, ви́ше га са́мо заплаши́. **2.** *избија повремено у танком али снажном млазу*. – Гр́не ћипи́, а ћипе́лицата швр́ца по огњи́ште

шврца́ње с *гл. им. од шврца*. – Не́че му шко́ди ма́лко шврца́ње с прутьк.

швр́цне свр. **1.** *удари прутићем кога*. – Кьд те швр́цнем, чеш да ври́снеш. **2.** *штрцне*. – О́н га сти́се, а из чи́рат швр́цну гно́ј.

шебе́к м *онај који се јуначи, који се охоло понаша, али га други не схватају озбиљно*.

шебе́чи се несвр. **1.** *иде раскопчаних груди*. – Немо́ј се шебе́чиш, мо́ж да

наséбнеш. **2.** *бахато се понаша, јуначи се.* – Сѣг се шебéчиш, ал че да дóјде врéме кадá че на детé да се свѝјаш.

шéва несвр. **1.** *склања се, уклања се (коме с пута).* – Шéвај да мѝнем. **2.** *врда, врлуда, мрда*; упор. шевели (2). – Сáмо шéва с дýпе. **3.** *сврађа код кога у посету.* – Шéваш ли код њѝ кьд ѝдеш на тýј стрáн?

шевáње с *гл. им. од шева*. – Шевáње ý стран.

шевéл–девéл изр. *мрдај, врлудај*. – Шевéл–девéл, Марѝјо!

шевéлење с *гл. им. од шевели*.

шевéли несвр. упор. шовеља. **1.** *не иде право, врлуда, шеврда.* – Лелéе се по пýт и шевéли – пáк се удесѝл. **2.** *в. шева (2).* – Бáба нѝшта не велѝ, сáмо с дýпе шевéли (изрека).

шéвне свр. **1.** *склони се с пута коме.* – И вѝди ме да ѝдем натовáрена и нéче да шéвне од пóтаку. **2.** *мрдне.* – Какó се бéше изапéл, да не бéо шéвнул, тéше ми глáву стрóши. **3.** *сврати код кога у кратку посету.* – Шéвни и код нáс нéћи пýт. **4.** *скрене памећу.* – Óн шéвнул, не здéвај га.

шéгало *реч у бројаници*: *једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клебец, у бабину пећ*.

шегобѝвљив, -а, -о *који воли датера шегу на туђ рачун*. – Шегобѝвљиво сéлско спáдало.

шегосувáње с *гл. им. од шегосуе (се).*

шегосýе се несвр. у пеј. значењу **1.** *шегачи се, тера шегу с ким.* – Шегосýј се, шегосýј, дор те нéћи не изубѝва. **2.** *неозбиљно и неопрезно прилази каквом послу.* – Не шегосýј се с такви́ ствáри!

шегртлé с *дем. од шегрт*. – Онóј јáдно шегртлé, колкó едé бóј од мáјстора и кáлве, сáмо си онó знáе.

шéгување с гл. им. од шегуе се. – С такву́ рáботу нéма шéгување.

шегýе се несвр. *тера шегу, шали се.* – Дéца, немóј се шегýете сьс стáру бáбу, злó óд Бога.

шéмутан, -тна, -тно *в. шамутан*. – Текá сáм шéмутан пóсле начьшњу пијáнку, да ми е главá ко бýнцула. – Мáни ти њéга, óн е мáлко шéмутан.

шéмутно прил. *на нејасан начин, ошамућено.* – Вѝдим га нéкако, ал шéмутно.

шéнка несвр. *помера нешто клатећи га лево-десно.* – Не мóж дрýгако да помькнемо крéденацьв, мóра га шéнкамо.

шенкáње с *гл. им. од шенка*.

шептелѝја ж бот. *кајсија* Prunus armeniaca L., упор. шапталија. – Свé девóјће шептелѝје брáле, / Свáка свóме шептелѝју далá (н. п.). – Едьнпýт сам поéл четерéс и шéс шепелѝје, па ме пóсле болéла мешѝна и стáлно сам узригувáл на шептелѝје.

шептелѝјћа ж **1.** *дем. од шептелија.* – Отћинѝ си нéку шептелѝјћу. **2.** бот. *врста јестиве гљиве.*

шербéње с *гл. им. од шерби се*.

шéрби се несвр. *криви се у ходу*. – Нéћи се шéрби што га болѝ ногá, а нéћи што се измотáва.

шерéн, -а, -о **1.** *који је шарен, разнобојан.* – Шеренá крáва шеренó телé отелѝла. **2.** *који није с раскида у сексуалним односима.* – Шеренá му дóјде женáта.

шеренá товáга ж фиг. *змија.*

шеренé прѝтће ж *боранија чије су махуне шарене*.

шеренијáње с *гл. им. од шеренције се*. – Шеренијáње, па убавѝло.

шеренѝје се несвр. *прелива се у више боја, шарени се.* – Шеренѝје се прањé на конóпац. – Ливáде се шеренѝју од рáзно цвéјће.

шеренѝкав, -а, -о *који је шаренкаст*.

– Јóванка испле́ла шерени́каву дре́ју.

шерени́какав, -ква, -кво шатр. *који не постоји, чега нема*. – Че те деру́ју на сва́дбуту с шерени́какву кошу́љу.

шерени́ло с *разнобојност, шаренило*. – Шерени́ло од на́род.

шере́нка ж *врста горње сукње, ткане на домаћем ткачком разбоју са разнобојним шарама.*

шеренко́ прил. у дем. значењу *прилично шарено*. – Испле́ла га шеренко́.

шерено́ прил. *разнобојно, шарено.* – Кьд се не́ћи премењу́е мло́го шерено́, оно́ не́ и́ч у́баво.

шерено́ о́ро с *једно народно коло*.

шерпети́на ж *ауг. од шерпа*. – проте́клуну шерпети́ну посади́ не́ко цве́јће!

ше́рпичка ж *дем. од шерпа, шерпица*. – Сипа́ ми варивце́ у едну́ ше́рпичку.

ше́с бр. *шест*. – Пошьл сам у шко́лу у ше́с го́дин. в. у шес.

шесе́ бр. *шездесет*. – Сьг чу да напльним шесе́ го́дин.

шесе́то прил. (при набрајању), *на шесдесетом месту*. – Заузе́л са́дње, шесе́то место.

шесна́ес бр. *шестаест*. – Шесна́ес и шесна́ес су три́јес и две́.

шеснаести́на ж *шеснаесторица.* – И́мамо шеснаести́ну косача́.

шеста́к м 1. *врста пиротског ћилима који је ткан у Књажевцу, за кревет и за на зид*. 2. *аутомобилски мотор са шест цилиндара.* – Мили́сов из Ельшницу е има́л Фо́рд шеста́к, јо́ш пред Дру́ђи све́ћи ра́т.

шеста́ло с *двокрака направа за цртање кружнице или за мерење краћих растојања, шестар*. – Пи́нтери и́мају ра́зна шеста́ла, од на́јмьнечко до на́јголемо.

Шести́бьгър / Ше́сти Га́бар м *село у општини Књажевац*.

Шести́бьгърьц / Шести́габьрьц м *становник Шестог Габра, онај који је пореклом из Шестог Габра*.

Шести́бьгърка / Шести́габьрка ж *становница Шестог Габра, она која је пореклом из Шестог Габра*.

шести́бьгърсћи / шести́габьрсћи, -ска, -ско *који припада Шестом Габру, који се односи на Шести Габар*.

шести́на ж *шесторица*. – На́ше ло́зје шести́на дьньс мо́ж да око́пају.

шестопр́стоња м *онај који има по шест прстију на свакој руци и нози*. – Еле́н Шестопр́стоња из Ба́линци, пе́шћи и бо́с е доо́ди́л чьк у Пала́нку, а деца́ се збе́ру по ње́г, па му се чу́де и смеју́ му се што и́ма то́лко пр́сти.

шесто́ран, -рна, -рно *који је шестострук*.

шето́в м рет. *в. шајтов*.

ши́ба ж 1. *шума, гора.* – И́демо у оню́ј ши́бу да сече́мо др́ва. 2. *грађа, грађевинско дрво.* – Насе́кли смо у́баву ши́бу за ку́ћу.

шибльи́нка ж *танак прутић, шибљика*. – Извиска́ га сьс шибльи́нку по голо́ дупе́нце, па се не́че ви́ше се́ти да се умочу́е.

ши́бне се свр. 1. *оде у далеки свет.* – Ши́бнул се чь у Не́мачко. 2. шатр. *лепо се проведе у некој средини.* – Што сам се ши́бнул на ва́шар, не́маш по́јам.

ши́ичка ж *дем. од шија*. – Истегльи́ло ши́ичку кьм во́ду и тека́ оста́ло.

ши́ја ж *врат*. в. заврти шију, згрчи шију, коље врза шију, сави шију.

ши́је несвр. *везе.* – О́че да ши́је огрльа́к, па ошла́ код Ристе́ну за и́звод.

ши́јћа[1] ж *дем. од шија*. – Ши́јћа му тьнка, чи́ни ми се, са́мо што се не пређи́не.

ши́јћа[2] ж *шиваћа игла*. – Ци́гањће су продава́ле: врете́на, колени́ће, ши́јће, плети́љће и дру́го.

ши́ка несвр. *повраћа садржину желуца.* – Опи́л се, па сьг ши́ка, да се

отра́зни.

шика́ње с *гл. им. од шика*.

ши́крак прил. *на кркачи*. – Ја́де, та́то, да ме но́сиш ши́крак.

ши́кта ж *дневно радно време у руднику, шихта*. – Кьд до́јде од ши́кту цр̀н и ума́зан, не́ма кьд да се одма́ра, него о́дма ва́ча мати́ку, ел ко́су.

шилбо́чење с *гл. им. од шилбочи*. – Одре́ден сам на шилбо́чење пред њиго́ву концола́ри́ју.

шилбо́чи несвр. *чува, стражари*. – Док се о́н слу́ша у бурја́н, ја́ мо́ра да му шилбо́чим, катрани́ца га цр̀на изе́ла.

ши́ле с *прошлогодишње јагње, шиљеже*; упор. шило, шиљегар.

ши́лер м *вино које је направљено додавањем воде у комину, комињак*; упор. шиљер. – Га́зде пи́ју ши́лер, а слу́ђе бе́ло вино́.

ши́ло с *в. шиле*.

ши́љ м *узвишење између два потока, мање од рта, које се снижава и сужава ка њиховом ушћу*. – Де́дин ши́љ (топ.)

ши́љав, -а, -о *који је шиљаст*. – До́јде ши́љав у ду́пе. – То́ј мо́ра да изр̀чкаш с не́што ши́љаво.

шиља́т, -а, -о **1.** *који је кочоперан и бркокок*. – Шиља́т, на ни́куга се не пода́ва. **2.** *који је мали а живахан*. – Коко́шћете не́кве шиља́те, ал ја́ко но́се.

шиљега́р м *в. шиле*. – Едн̀ шиљега́р че да "падне" за Тро́јцу.

шиље́зина ж *зб. од шиле*. – Ја́ сам о́вце са́ма изброи́ла: / Две́ста су ми ста́ре јагњени́це, / Три́ста су ми мла́да шиље́зина (н. п.).

ши́љер м *в. шилер*. – Госпо́да казу́ју "ши́љер", па се мр̀ште књ пи́ју, али ча́шете не испу́штају.

ши́љи несвр. **1.** *прави оштар врх на чему*. – Ши́љи пла́вез. **2**. фиг. *укрућује споловило*.

шиљка́р м *прасе од неких двадесет до тридесет килограма*. – Купи́мо једноѓа шиљкара́, за чува́ње.

шиљогла́вес, -та, -то *који има шиљату главу*. – Они́ја озго́р, та́м иза пи́роцко, сви́ су не́како шиљогла́вести.

шиљогу́з, -а, -о *који има мршаву задњицу*.

шиљогуза́н м *онај који је слабог материјалног стања, сиромашак*.

шиљокура́н м *дечак у пубертету, неискусан мушкарац*.

ши́љ̀ња ж **1.** *мала, љута папричица*. – Поеде́м по две-три́ ши́љ̀ње за ручк̀. **2.** *овца са шиљатом губицом и име таквој овци*. **3.** *колиба начињена од збодених греда и покривена сламом*. **4.** *прстенаста преслица од пруће, вурка*.

ши́љ̀ња баре́тина ж *шиљата шубара*. – Загла́вс̀ће баре́тине су озго́р зару́бене, оне́ се ви́ше не но́се, по́сле њи́ су се носи́ле ши́љ̀ње баре́тине.

ши́љ̀ња се несвр. *проводи се живећи безбрижно*. – Док ми́ цр̀цамо од ра́боту, ти́ се ши́љ̀ња́ш по Па́ланку.

ши́љ̀ња си га изр. *живи безбрижно, ни за шта се не секира*.

ши́љчица ж *дем. од шиљ̀ња (3)*. – И́мамо у ло́зје едну́ ши́љчицу, да се ску́тамо од не́времe.

ши́нда ж *даска за преграђивање пресека у амбарима, за постављање таваница у кућама или за изградњу кућних зидова, шиндра*.

шинда́рка ж *зграда начињена од шиндри*. – Ода́вна су ку́ће по́више биле́ шинда́рће.

шини́к м **1.** *дрвени округли суд за жито и сл. (око 10 kg)*. – Да се ро́ди бе́ло жи́то, / Од два́ кла́са шини́к жи́то (н. п.). **2.** фиг. *здепаста, дебела оособа*. – Окру́гал ко шини́к. – Бо́ра Шини́к.

шинича́рка ж *в. шиниче*. – У ону́ј шинича́рку натроши́ мому́рузу за сви́ње.

шиниче́ с *дем. од шиник (1);* упор. шиничарка. – Мало́но шиниче́ збі́ра ше́с

ћи́ла.

шини́ченце с *в. шиниче*. – Да́ј на козе́те у едно́ шини́ченце ма́лко ја́рму.

ши́п м **1.** грн. *дрвена шипчица за прављење сискова на земљаним судовима током израде*. **2.** *полуга за затварање врата с унутрашње стране.* – Ел у́дари ши́пан?

шипѣ́к м бот. **1**. *мушмула дрво и плод* Mespilus germanica **2**. *дивља ружа дрво и плод* Rosa canina. в. жлт шипьк.

шипа́р м *в. шипьрьц (1).* – Зазими́мо че́три сви́ње и два́ шипара́.

шипьрѣ́ц м **1.** *млади вепар*; упор. шипар. – Оно́га шипарца́ че да чу́вамо за домазлѣ́к. **2.** фиг. *момчић.* – О́н јо́ш шипьрѣ́ц, јо́ш не́ служи́л ни во́јску.

шипьрчѣ́к м *дем. од шипьрьц (1).* – Добѣ́р, добѣ́р ти шипьрчѣ́кьт.

шипарче́ с *дем. од шипьрьц (1).* – Оно́ј на́ше шипарче́ тр̀за ли тро́скот, тр̀за.

ши́пка ж *шиба, прут, штап (дрвена, метална).* в. савије шипће.

шипкови́ње с **1.** *дрво, гране дивље руже*. – Све́ се сцепи́ у оно́ј шипкови́ње. **2.** *шипурци, србодупци.* – У брање́ моми́рузу бе́ремо и црвено́ шипкови́ње за ча́ј, за на́зиму.

ши́пчи несвр. **1.** *пешачи дуго.* – Ши́пчим пе́шћи одо́вде до Ка́лну. **2.** *ради много и напорно.* – Це́л дѣ́н ши́пчи, а не пла́чају га ско́ро ни́шта.

шире́ње с *гл. им. од шири*. – Ја́ сам гла́вни за шире́ње вре́че у вр̀шу.

ши́ри несвр. **1.** *иде ширећи ноге.* – Ви́дим га ши́ри, зна́чи па́ се усра́л. **2.** *растеже отвор џака да би се у њега лакше сипало.* – Ти́ шири́, ја́ чу да сипу́ем.

широкли́је ж *панталоне широких ногавица, панталоне које носе грађани*. – Сељаци но́се панталóне на бо́кови, а вароша́ње но́се широкли́је.

широчѣ́к, -чка́, -чко́ *који је прилично широк*. – О́н е до́ста широѣ́к у ра́мена.

широчина́ ж *нешто што је широко, ширина*. – Не мо́г ја́ да препли́вам ту́ј широчину́.

шиѣ́р м **1.** *шећер*. – Ћи́ло шиѣ́р до́ста ску́по ко́шта. **2.** *све што је слатко.* – Ја́блће – шиѣ́р.

шиѣ́р ко́цѣ́ ж *орнаментни мотив на тканини*.

шиѣ́р на гру́де м *шећер у коцкама*. – Купи́ шиѣ́р на гру́де, да ме́димо ређи́ју.

шиѣ́ран, -рна, -рно *који је сладак, шећеран*. – То́лко е шиѣ́рно, да се не мо́ж еде́, колко́ е тужно.

шиѣра́на ж *фабрика шећера*. – Ти́ја се оцели́л у Ћу́прију и нашѣ́л слу́жбу у шиѣра́ну.

шиѣрчѣ́к м *дем. и хип. од шиѣр*. – Кьд до́јде код на́с ба́ба Ми́ка, на ма́тер ни ма́ти, она́ ни даде́ по гру́тку шиѣрчѣ́к.

шиша́ва ж **1.** *јурњава, бежање.* – Ту́рај у па́зуће и – шиша́ва. **2.** *скитња, скитање.* – Са́мо до́јде да поеде́ и о́дма вача́ шиша́ву.

шиша́рка ж *плод храста или другог дрвећа*. – Кьд смо били́ деца збе́ремо шиша́рће, па се с њи и́грамо.

шише́ с (мн. шишети́ја, уз бр. шише́та, шише́ту и шише́ти) **1.** *боца, мања боца.* – Донеси́ едно́ шише́ ређи́ју. – До́ста су му две́ шише́ти. **2.** *цилиндрично стакло на петролејској лампи.* – Да у́знеш да опе́реш шише́ на ла́нпу.

шише́нце с *дем. од шише (1).* – Си́пи ми у едно́ шише́нце винце́.

шишети́јћа с *дем. обл. мн. од шише, бочице, флашице.* – У апате́ку шишети́јћа, коѐ од коѐ по́мало.

ши́шкав, -а, - о *који је гојазан, дебео*. – Чи́ча Си́ма е до́ста шишка́в, има́че га преко сто́ ћи́ла.

шкарто́в м *забушант*. – На́редник га сматра́л за шкарто́ва, па га тера́л ко Бо́г

ђа́вола.

Шкена́з м *в. Шћеназ.*

шко́да ж *штета.* – Чи́ни шко́ду.

шко́ла ж *в. чкола, јекономска школа.*

шко́луван, -а, -о *који је школован.* – О́н шко́луван на висо́ће шко́ле.

шко́лување с *гл. им. од школуе.*

шко́ља ж рет. *школа.* – На́ша шко́ља е на кра́ј сало́.

шла́в м *гумено црево за точење вина, ракије и сл.* – Ел у́меш да на́јдеш вино́ сьс шла́в?

шла́ђер м *мелодија за игру, шлагер.* – На госпо́ћће сва́дбе већи́ном сви́ре шла́ђери, ко́ла ре́тко.

шло́вјанка ж *дебела памучна поткошуља.* – Сы́г зима́, сы́г тре́бе да си подвлчéш шло́вјанку.

шља́ка несвр. **1.** *гази по блату, гаца.* – Ел не мо́ж д и́деш по пу́т, него мо́ра да шља́каш по блати́штето? **2.** *удара отвореном шаком по меснатом делу тела.* – Че́сто си га башта́ шља́ка. **3.** *ради много и тешко за малу плату.* – Шља́кам у ру́дник.

шљака́ње с *гл. им. од шљака.* – До́ста ви́ше шљака́ње по блати́штето!

шљако́ше свр./несвр. *ошамари, шамара.* – Ште шљако́шем за́ врат са́мо едну́ш и до́ста ч ти бу́де. – Шљако́ше га по образи́.

шља́мпорење с *гл. им. од шљампори.*

шља́мпори несвр. **1.** *говори којешта, блебеће.* – Шља́мпори си не́што са́ма. **2.** *неки мотор не ради како треба.* – Они́ја ванпо́р са́мо шља́мпори, едва́ те́ра вр́шалицуту.

шља́пча м **1.** *брбљивац, блебетело.* – Ћу́ти, бре́ шља́пчо едьн. **2.** *онај који је неумешан, недовољно способан.* – Не́че да уме́ о́н то́ј да ти урабо́ти, о́н шља́пча.

шља́чи свр. *удари шамар.* – Шља́чи ју по ле́ви обра́з.

шља́чиште с *место на коме има шљаке од старог рударења.* – По Загла́вак на гоца́ ме́сти и́ма шља́чишта.

шље́м м *заштитна метална или пластична капа, кацига, шлем.* – Ако те́раш мото́р беза шље́м, милица́јац те о́дма ка́зни.

шље́мење с *гл. им. од шљеми.*

шље́ми несвр. **1.** *краде.* – Шље́ми чим не́ћи не ви́ди. **2.** *пије алкохолна пића, опија се.* – Шље́ми и ређи́ју и вино́, не проби́ра.

шљемче́ње с *гл. им. од шљемчи.* – Рој че ти шљемче́ње до́ главу до́јде.

шље́мчи несвр. у ауг. значењу *шљеми (2).* – По́чне да шље́мчи од саба́јле.

шље́п оном. *узвик за опонашање звука који се чује при удару шаком по мекој површини или кад нешто меко падне на чврсту подлогу, односно кад нешто чврсто падне у нешто меко.* – Шље́п сьс ша́ку по дупе́нце.

шље́п м *теретни брод без мотора који се везује за тегљач или који гура тегљач, шлеп.* – Кьд сам ишьл у Бе́оград, виде́л сам и ла́ђе и шље́пови.

шље́пне свр. **1.** *удари шаком по меком делу тела.* – Шље́пнул сам га по ду́пе. **2.** *баци нешто житко на чврсту површину или нешто чврсто у нешто житко.* – Шље́пне бла́то на ду́вар. **3.** *падне (о човеку).* – Гле́д си пре́д ноће, да не шље́пнеш. **4.** *каже нешто неприкладно, нешто што се не говори.* – Бо́ље ћу́ти, да не шље́пнеш не́ћи глу́пос.

шље́пне се свр. **1.** *удари се шаком по меком делу тела.* – Шље́пнем се по обра́з да уби́јем комарца́. **2.** фиг. у пеј. значењу *легне.* – Шље́пне се под ја́блен и спи́ ко гове́до.

шљи́п оном. *узвик којим се опонаша звук који се чује при гажењу по блату, води или при паду нечег чврстог у житку масу или житке масе на чврсту површину.* – Шљи́п, едно́ а́уто и у́шљипа ме.

шљи́па несвр. **1.** *гази по води и прска.*

– Кьд преодиш преко ре́ку иди́ поль́к, немо́ј да шљи́паш. **2.** *говори којешта.* – Са́мо си ти́ће шљи́па.

шљипа́ње с *гл. им. од шљипа*. – Од њиго́ву вре́ву и́ма да чу́еш са́мо шљипа́ње.

шљи́пка несвр. у дем. значењу *шљипа*. – Не́к шљи́пка ма́лко по во́ду, да се задово́љи.

шљипка́ње с *гл. им. од шљипка*.

шљи́пне свр. **1.** *попрска водом или блатом.* – Шљи́пни му овде́ јо́ш едну́ мистри́ју. **2.** *каже нешто непристојно или глупо.* – Ће си шљи́пне кво́ му до́јде на у́м.

шљи́пча м *в. шљапча*.

шљи́ска несвр. **1.** *удара кога отвореном шаком.* – Шљи́ска га по образи́, да га повр́не. **2.** *прска неком течношћу или неком житком масом.* – Шљи́скам дува́р сьс ре́так ма́лтер, да га мо́г по́сле омалтери́шем. **3.** *избацује воду нечим пљоснатим (лопатом, шаком и сл.).* – Шљи́ска во́ду из по́друм.

шљиска́ње с *гл. им. од шљиска*. – Шљиска́ње по голо́ дупе́нце.

шљи́сне свр. **1.** *удари шамар коме.* – Шљи́сну га пре́ко уста. **2.** *испрска неком течношћу или нечим житким.* – Шљи́сни га с бла́то та га заћорави́, док уте́кнеш.

шљо́ка несвр. **1.** *избацује редак измет (живина или птица).* – Е́ј, ви́ коко́шчице, немо́ј да шљо́кате суде́ ре́дом по авли́ју! **2.** *пије алкохолна пића у великим количинама, опија се.* – Шљо́ка по це́л дьн, не тра́зни се.

шљока́ње с *гл. им. од шљока*. – Од шљока́ње се потика́л, не́ си има́л ме́рку.

шљо́кне свр. **1.** *избаци редак измет.* – Шљо́кнуло ми ти́че на кошу́љу. **2.** *испусти смрадни гас из црева полугласно, с опасношћу да истовремено избаци и измет.* – Ку́ј тека́ шљо́кне, ко што си ти́ шљо́кнул, пита́ње е да л се и не усе́ре.

шљо́сер м *бравар, шлосер*. – У Пала́нку су чуе́ни шљо́сери били́ Во́ја Ва́сић и Дра́ђи Sьнђи.

шљо́серћи, -ска, -ско *који се односи на шлосера, који припада шлосеру*. – Ја́ сам теја́л да у́чим шљо́серћи занаја́т, па да бу́дем шљо́сер и да пра́им шпо́рети, капи́је, гво́здена вра́та и дру́го, а они́ ме дали́ у шко́лу.

шљо́ска несвр. *удара кога отвореном шаком по меком делу тела.* – Што́, бре́, шљо́скаш дете́то то́лко ја́ко?

шљоска́ње с *гл. им. од шљоска*.

шљо́сне свр. *в. шљусне (1).* – Учи́тељ га шљо́сне по де́сни обра́з, па га доче́ка с дру́гу ру́ку, па га шљо́сне и по ле́вијат.

шљу́сне свр. **1.** *удари шамар, ошамари*; упор. шљосне. – Шљу́сне га та му се заврти́ у́ главу. **2.** *падне и сав се растресе.* – Сапле́то се па кьд шљу́сну, обрну́ше ми се ку́ће на́опоко.

шми́га несвр. *гази по блату или расквашеном снегу.* – Не шми́гај по блато́то, него иди́ о́коло.

шмига́ње с *гл. им. од шмига*.

шми́гне свр. *угази једном ногом у воду или у нешто житко.* – Шми́гнем у едно́ лајно́, ву́знем се и па́днем и залу́жим си панталóне.

шмр́кљица ж бол. рет. *кијавица*.

шму́гна ж *превртљива, неморална жена*. – Што́ ли е па на те́б ће́в да се вла́чиш с не́ће шму́гне, ел за те́б не́ма девójћа која́ ти доли́кује?

шму́гне свр. *пропадне кроз нестабилну подлогу.* – Оно́ озго́р било гра́ње, о́н да пре́јде преко ње́г, па шму́гне до́ле у ду́вкуту, оно́ та́м ве́ч била́ пропа́дла ме́чка... (н. пр.)

шно́ла ж *украсна штипаљка за женску косу, шнала*. – Же́нска деца́ но́се шно́ле, да им ко́се не и́ду у́ очи, а кьд поодрасту́, да им је у́баво.

шње́ва несвр. **1.** *спавајући има снове,*

види у сну, сања. – Ньчѣс сам те шњева́л. **2.** фиг. *прети одмаздом.* – Вр̏чај ми па́ре, што сам ти зајми́л, да те не шњéвам. в. и: немој те шњевам.

шњева́ње с *гл. им. од шњева*.

шњéвка ж *сневање, сан*. – Па́да ми шњéвка на о́чи.

шобо́ј м бот. *в. шабој* Cheiranthus cheiri L.

шобо́рење с *гл. им. од шобори*. – Ошлé жене́ на шобо́рење, да се ма́лко отпра́зне.

шобо́ри несвр. **1.** *тече млазом.* – Из бѣчву јо́ш пома́лко шобо́ри вино́. **2.** *жубори.* – Ја́ко се добро́ спи́, ако у́близин шобо́ри вода́. **3.** фиг. *врши малу нужду (првенствено о жени).* – Ошла́ у моми́рузу да шобо́ри.

шобо́рка несвр. *цурка по мало, тече слабим млазом.* – Јо́ш пома́лко шобо́рка на чешму́ту, ал че ско́ро да преста́не, ел су́ша е голема́.

шобо́рка ж *в. шопурка*.

шобо́ркање с *гл. им. од шоборка*.

шовéља несвр. *в. шевели*.

шовр̏да несвр. **1.** *врлуда, шеврда.* – Sадњето́ му колко́ не и́де пра́во, него шовр̏да. **2.** *тетура се у ходу, иде кривудавом линијом.* – И́де и шовр̏да, то́јтим се па́ нацврца́л. **3.** *избегава прави одговор, околиши.* – Не шовр̏дај, казу́ј пра́во!

шоврда́ља ж **1.** *вијуга, крива линија, шара*. – Изатка́ла ћилими́ на шоврда́ља. **2.** *она која шеврда, која је лаког морала.*

шовр̏дање с *гл. им. од шовяда*. – Нéма шовр̏дање, са́мо пра́во.

шо́ндрав, -а, -о **1.** *који је рошав по лицу.* – Лежа́л боћи́ње, па оста́л шо́ндрав по́ очи. **2.** *по коме су остали трагови природне непогоде (о плодовима воћака).* – Ову́ј го́дин тл̥кал гра́д, па свé во́ће шо́ндраве.

шонтр̏тав, -а, -о рет. *в. шантртав (2).*

шо́п *узвик којим се означава да је нешто хитро узето, зграбљено*. – Ја́ шо́п ја́блку́ од тезгу́ и магла́.

шопéљ̏ћа несвр. *шушти док говори, тешко изговара неке гласове због тога што нема предње зубе (некад се и измотавајући, а некада од изнемоглости).* – Не шопéљ̏ћај, него врéв ко́ се врéви. – Едва́ шопéљ̏ћа колко́ е скапоса́л.

шопéљ̏ћа ж *музички инструмент окарина*. – Ми́ле сви́ри у шопéљ̏ћу, а Ра́де у музи́ће.

шопéљ̏ћање с *гл. им. од шопељћа.*

шо́пи свр. **1.** *в. шопне (1).* – Ма́чка ри́пну и шо́пи пога́нца. **2.** *благо ошамари.* – Сѣг, кьд учи́тељ са́мо шо́пи детé и́де на одгово́рнос, а кьд смо ми́ били́ ђа́ци, мо́ш те би́је колко́ си о́че.

шо́пне свр. **1.** *зграби, ухвати.* – Шо́пну га с едну́ ру́ку за огрља́к, а с едну́ за поду́пину и и́зврљи га надво́р. **2.** *украде, отме.* – Шо́пну ми но́вченик и шму́гну у они́ја на́род.

шопртља́к м *в. шопртљина*. – Ел ти́ зна́еш куи́ е тво́ј шопртља́к?

шопртљи́на ж *пртљаг, пртљаг одеће*. – Зби́рај што и́маш од шопртљи́ну и да те ви́ше несѣ́м овде́ виде́л.

шо́пур м **1.** *древни жлеб којим отиче вода са извора*; упор. шоборка. – На кла́данацан мо́ра да наме́стимо шо́пур, да си лѣсно зава́чамо во́ду у су́дови. **2.** *извор у стени*. **3.** *в. шопурка (2).* – Ба́ба Коса́ра пра́и голе́м шо́пур.

шопура́јћа ж *дем. од шопур (1).* – Шопура́јћата му од ли́пову кору́бину.

шо́пурка ж **1.** *дем. од шопур*. – Шо́пурка е напра́ена од ли́повину. **2.** *ушиљени део мараме изнад чела, код жена.* – Кьд се забра́ди прити́ска ма́раму с дла́нови да напра́и шо́пурку.

шо́ра несвр. **1.** *истиче јачим млазом нека течност.* – Нé да течé, нéго шо́ра. **2.** *врши малу нужду.* – Идé и шо́ра, пра́и

вргу́љће по́зам.

шора́ње с *гл. им. од шора*. – Ајде, во́јско, на шора́ње.

шо́рка несвр. **1.** *цурка.* – Шо́рка јо́ш по ма́лко. **2.** у дем. значењу *врши малу нужду (дете).* – А́јде, си́не, да шо́ркаш.

шорка́ње с *гл. им. од шорка.*

шоробо́чање с *гл. им. од шоробоче*.

шоробо́че несвр. **1.** *жубори.* – Шоробо́че вода́ под ле́д. **2.** у пеј. значењу *врши малу нужду (жена)*. – Ал она́ шоробо́че, ко кра́ва!

шо́т узв. (најчешће више пута поновљен) *за мамљење патки, пловки, шотки*. – Шо́т–шо́т–шо́т, дојде́те да еде́те, ма́рен ви уби́л.

шота́н м зоол. *патак, пловак*. – Они́ја пр̀вњијан шота́н е мло́го у́бав, с они́ја њигов зеле́н о́паш.

шо́тка ж зоол. *патка, пловка*. – Шо́тће тра́же да су покре во́ду и да им да́ваш до́ста зелено́.

шоће́кав, -а, -о *који је под неком маном, који је слабуњав, болешљив*. – Шоће́кав у вре́ву. – Не́ма кво́ да тра́жиш од њег, о́н чове́к шоће́кав.

шо́фна ж *лимено лонче са дужом дршком и малим улегнутим жлебом са стране (као код џезве), за сипање врелог воска на висеће фитиље, при изради свећа.*

шо́че с *младунче пловке, шотке*. – Од сино́ч га не́ма едно́ шо́че.

шо́чи, -ча, -че *који је у вези са шотком, који се односи на шотку*. – Шо́че ме́со ми се бы́ш не сви́ди мло́го.

шпа́рта нсвр. *прашачем праши кукуруз.* – Ел шпарта́ моми́рузуту, ел че си ју ко́паш ре́дом?

шпарта́ње с *гл. им. од шпарта*.

шпидите́р м *теретно запрежно возило са опругама, шпедитер*. – Дра́ђи Џу́рка натова́ри на шпидите́р по десети́ну чове́ка и дока́ра и у Пала́нку, па кьд пови́де кво́ су има́ли вр̀ча и у сало́.

шпикула́нт м *преварант у трговачким пословима, шпекулант*. – "Ја́ неѣ́м шпикула́нт и црноберзија́нац, ја́ сам домаћи́н чове́к", тека́ се брани́л Евра́, кавеџи́ја на су́д по́сле они́ја ра́т.

шпикула́ција ж *трговина срачуната на лаку и брзу зараду уз примену и дозвољених и нелегалних средстава, шпекулација*. – Ба́ви се сьс шпикула́цију, зато́ј је шпикула́нт.

шпиља́к м *в. спиљак*.

шпио́н м **1.** *ухода, шпијун.* – Преди они́ја ра́т било́ је мло́го шпио́ни у на́шу држа́ву. **2.** *једна од фигура у шаховској игри, пион.* – Узе́л сам му два́ шпио́на, за коња́.

шпирто́ше се свр. *опије се до бесвести.* – Де́вла се па́ шпиртоса́л.

шпицло́в м *препредењак, преварант*. – О́н е едьн голе́м шпицло́в, ње́га ни́кој не мо́ж да изва́ра.

шплави́р м *плавило за рубље, вешплав*. – Му́же, да ми ку́пиш шплави́р, ако о́ч чи́сте кошу́ље.

шплави́ра несвр. *плави рубље вешплавом.* – Шплави́рам са́мо кошу́ље, дру́го прање́ не шплави́рам.

шплави́рање с *гл. им. од шплавира*.

шприцува́ње с *гл. им. од шприцуе*.

шприцу́е несвр. *даје инјекцију, шприца.* – Кьд смо поо́ди́ли у во́јску шприцува́ли ни и од ти́фус.

шра́в м **1.** *в. шарав.* – Сви́ шра́вови попушти́ли, тре́бе да се поприте́гну.

шта́ви несвр. **1.** *гњечи, гњави.* – Де́да пр̀во шта́ви ле́б у́ руће, па га тьг еде́. – Немо́ј да шта́виш ма́чето. **2.** *кињи, злоставља кога.* – О́н си шта́ви жену́ту и ду́шу е ва́ди.

шта́вољ м бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам.* Polygonaceae, *јаког стабла и великих дугих листова, штавељ* Rumex obtusifolius L. *Има још*

врста штавеља: R. acutus L., R. aquaticus L., R. hydrolapatum Hud., R. sanguineus L., R. crispus L. *и др.*

шта́вољак м **1.** *нешто што је гњечено у шаци па остављено.* – Куи́ е пра́ил шта́вољци од ле́б, па и овде́ остаи́л? **2.** *остатак умршене вуне после влачења на гребенцима.* – Да про́бам да распра́им ови́ја шта́вољак. **3.** *део тканине коју је сасецкао миш и увио у своје гнездо.*

шта́ло с рет. *штала, стаја.* – Уве́л сам во́ду и у шта́ло.

штамбу́ м *јело од кајмака, сира и црног лука*.

шта́нпа несвр. пише штампаним словима. – Немо́ј словја́та да шта́нпаш, пису́ј си она́к.

шта́нпа ж *дневне новине, штампа*. – Че́кам во́з, да до́јде шта́нпа.

шта́нпан, -а, -о *који је штампан*. – Зна́е са́мо шта́нпана сло́вја, онаква́ јо́ш не́ зна.

штанпа́р м *радник у штампарији, власник штампарије*. – И на Ма́рка Ци́ганина е баштá би́л штанпа́р, обрча́л маши́нуту на́ руђе.

штанпа́рија ж *радионица, установа у којој се штампају књиге и сл*. – Ма́рков и То́шин баштá раде́л у штанпа́ри́ју, обрча́л оно́ј големо́ коло́ на не́ку маши́ну.

штапьц м **1.** *колац, проштац.* – Па и́звади едьн штапьц из пло́т... **2.** *прут који се забоде у земљу, када се почне плести кош, и који уствари са осталим штапцима чини костур коша.* – Штапци́ се заба́дају у колце́ на по пе-ше́с санти́ма па се по́сле мецу њи́ плете́ с пру́тје. **3.** *дирек у конструкцији куће бундрукаре.* – На те́мељаче се изнаба́дају штапци́, а преко њи́ товања́че. **4.** *в. застранак*. **5.** *краћи шташић за сукање поворки, канапа од конопље.*

шта́ција ж *железничка станица*. – На шта́цију на́род, ко на ва́шар, и ни́кој не́ зна да л че во́зат да до́јде.

штеди́вница ж *штедионица, банка*. – Све́ па́ре колко́ сам има́л држа́л сам у Сиби́новићеву штеди́вницу.

ште́ћер м *утикач за струју*. – Стра́ ме да деца́ не ѓчну с нешто́ уште́ћер да се изби́ју.

шти изле́зне на ду́пе изр. *тешко ћеш награбусити.*

шти потко́ве опьнци изр. *начиниће ти пакост.*

шти́вле́тне ж *ципеле, женске ципеле*. – Да ти даде́м па́ре за едне́ штивле́тне, ел о́ч?

шти́м м *остатак вуне на гребенцима после чешљања*. – Шти́м да се зби́ра, па да се од ње́г преде́ ма́ње.

шти́мав, -а, -о *који је попут штима, умршен, згрудван (о материјалу за предење).* – Шти́мава ти вл́нава.

штипа́љћа ж *двокрака направа којом се нешто стеже, штипаљка*. – Збе́ри штипа́љће од коно́пац.

штипа́ње с *гл. им. од штипе*. – Не́ дозво́лено штипа́ње.

штипе́ несвр. **1.** *стиска нешто прстима, штипа.* – Штипе́ дево́јће за образи́. **2.** *пецка, пече.* – Кьд нама́жеш посеко́тину с љу́ту ређи́ју, оно́ штипе́ у пи́зду ма́терину. **3.** *изазива кога заједљивим речима.* – Бо́ље ти е да ме не штипе́ш за ези́к, ел и́ма да чу́еш оно́ј што се и не на́даш.

Шти́пина ж *село у општини Књажевац*. – То́ма Де́да из Шти́пину.

Штипинь́ц м *становник Штипине, онај који је пореклом из Штипине*.

Штипинка́ ж *становница Штипине, она која је пореклом из Штипине*.

штипинсћи́, -ска́, -ско́ *који припада Штипини, који се односи на Штипину*.

шти́пне свр. **1.** *прстима одломи хлеб колико за један залогај.* – Во́лим да шти́пнем ускра́јничич од же́жак ле́б. **2.** *пообедује мало чега, презалогаји.* – Шти́пнумо ма́лко одо́цутра, ко́лко да ни

не омр̏си ку̏кавица.

штира́ прид. *која је неродна, јалова, стерилна*. – Штира́ му жена́, не́че мо́ж да и́ма де́цу с њу̏.

штири́ца ж *в. штирка*.

шти́рка ж *нероткиња, јалова, стерилна (жена или животиња)*; упор. штирица, штирћиња. – Гле́дај како́ она́ј њего́ва шти́рка са́мо ши́ри са́дњицу.

шти́рћиња ж *в. штирка*.

штита́рсћи, -ска, -ско *који припада Штитарцу, који се односи на Штитарац*.

Штита́рци / Штита́рац *село у општини Књажевац*.

Штита́рчанин м *становник Штитарца, онај који је пореклом из Штитарца*.

Штита́рчанка ж *становница Штитарца, она која је пореклом из Штитарца*.

што ре́кал ти́ја изр. *као што је познато*.

што́в м *фина вунена тканина за одећу, штоф*. – По́сле они́ја ра́т има́ло са́мо те́гетни и бра́он што́вови.

што́вен, -а, *-о који је од штофа*. – О́н сѣ̏г и́де у што́вене дре́е, не́че ви́ше да но́си ша́јачне, сељ̏а́ћне.

штом везн. *чим, само што*. – Штом ре́коше то́ј, ја́ се сети́ од куга́ вре́ве.

штра́па несвр. **1.** *гази из висине крупним корацима.* – Штра́па преко сне́г. **2.** *газећи оставља трагове.* – Не штра́пај с ка́љаве но́ђе по крпа́ре.

штрапа́ње с *гл. им. од штрапа*. – Штрапа́ње у́несвес.

штра́пка несвр. **1.** у дем. значењу *гази из висине, почиње да хода (о детету).* – Штра́пка по ма́лко. **2.** *оставља трагове стопала, прави штрапке.* – Де́ да ви́диш, кво́ е ово́ј штрапка́ло по сне́гав.

штра́пка ж *траг ноге, траг стопала*. – Позна́вам му штра́пће. – Ово́ј су штра́пће од ме́чку, ел не ви́диш кољ̏е́ су.

штра́пне свр. **1.** *нагази нешто.* – По́тавнин сам штра́пнул у не́кво ме́ко. **2.** *угази.* – Ву́знем се и штра́пнем у во́ду, та си намо́крим но́гу. **3.** *остави траг ноге, стопала.* – Еве́ где́ е штра́пнул, ви́ди се.

штр̏б, -а́, -о́ **1.** *који је без зуба, крезуб.* – Штрба́ ба́ба, штр̏б де́да, о́ба штрби́. **2.** *који је без зубаца (о некој справи).* – Штрба́ бичћи́ја. **3.** *који има иступљено, назубљено сечиво.* – Не мо́г га преко́љем с ови́ја штр̏б но́ж.

штрба́н м *онај који је без зуба, крезуб*; упор. штрбља, штрпча. – Штрба́н булуба́н, цу́кне ба́бу на ци́бан.

штрбѣ́чћи, -чка, -чко *који припада Штрпцу, који се односи на Штрбац*.

штрбе́ несвр. *кида, одлама делове нечега (најчешће хлеба).* – Де́ца, што́ штрбе́те ле́бат, што́ не тра́жите да ви се оцече́?

штрбеа́ње с *гл. им. од штрбее*. – Под ста́рос доо́ди и штрбеа́ње

штрбе́е несвр. *остаје без зуба, постаје штрб.* – Та́м, по педесе́т го́дин, чове́к по́чне да штрбе́е.

штр̏бља м *в. штрбан*.

штр̏бна ж *она која је без зуба, крезуба*. – Што́ си не попра́иш зуби́ти, штр̏бно?

штр̏бне свр. *поједе нешто мало, поједе на брзину.* – А́јде да штр̏бнемо не́што, колко́ да несмо́ ја́ко наште́срце.

штрво́љ м *остатак вуне са овце коју су појели курјаци*. – Ти́ја штрво́љ не пи́пај, то́ј е мо́ж зара́зена вл̏на.

штри́ћер м *онај који на машини плете џемпере и др*. – Ру́са, штри́ћер из Пала́нку.

штр̏каљ м **1.** *в. обод*. – Књд штр̏каљ уле́зне у гове́ду она́ ва́ну да се штр̏кљају. **2.** *инсект двокрилац из фам.* Oestridae *чије ларве живе паразитски на разним сисарима*. **3.** *штркљање говеда*. – Гове́ду уваги́л штр̏каљ.

штр̏кље ж *дечје саонице са опленима*; упор. опленће.

штр̏кљес, -та, -то *који је дугоног, висок и мршав (обично о дечаку).* – Стану́л штр̏кљес, ко башта́ си.

штр̏кљице ж *дем. од штркље*.

штр̏кне свр. *изненада јурне.* – Дете́ ти́ће штр̏кну на до́ле, виде́ло си да му и́де ма́ти.

Штр̏пци / Штр̏бац м *село у општини Књажевац*.

Штрпча́нин м *становник Штрпца, онај који је пореклом из Штрпца*.

Штрпча́нка ж *становница Штрпца, она која је пореклом из Штрпца*.

штр̏пча м *в. штрбан.*

штруме́нт м *дувајући, лимени музички инструмент*. – Йду свира́чи и но́се штруме́нти под ми́шће.

штру́мне свр. *јурне, побегне*; упор. штумне. – Чове́кат штру́мну у мому́рузу, та га незамотре́ до́бро.

штру́мне се свр. *шмугне, стругне, нестане*; упор. штумне се. – Кљ пи́личи видо́ше ја́стреба штру́мнуше се у грма́н.

штр̏шељ м зоол. *в. стршељ* Vespa crabo.

шту́кне свр. **1.** *дене се негде, нестане (о човеку).* – Па где́ мо́ж да шту́кне, сѓг бе́ше ту́ј. **2.** *нестане (о стварима).* – Шту́кле ми не́где па́ре.

шту́мне свр. *в. штрумне.* – Ва́рди га до́бро, па́зи да ти не шту́мне.

шту́мне се свр. *в. штрумне се*. – Шту́мну се не́где и ча́с ма́лко но́си пије́ње.

шту́р, -а, -о *који је нејасан, непотпун, коме као да нешто недостаје*. – То́ј штура́ ра́бота, не ме́шај се у то́ј.

штурѣ́ц м зоол *зрикавац* Gryllus.

штури́ несвр. *осећа нелагодност у глави, зујање.* – Штури́ ми у́ главу од ње́г.

шту́рне свр. *в. штрумне*. – Шту́рне не́где, кљ се на́јмалко на́даш.

шту́рне се свр. *в. штрумне се*. – Мало́но петле́ се шту́рну у висо́куну тра́ву.

штуро́ прил. *са осећањем празнине.* – Штуро́ ми без ње́га.

штурогла́в, -а, -о *ограничен, непаметан, умно слаб, шашав*. – Ти́ја Прва́н, па о́н је штурогла́в, ни шко́лу не могѣ́л да завр̏ши.

штурогла́вес, -та, -то *в. штуроглав*. – Пројдо́ си ти́ће како́ штурогла́вес.

шту́ца несвр. **1.** *губи се, одлази непознато куда.* – Дешава́ло се да е ви́ше пу́т тека́ штуца́ла, па се вр̏не. **2.** *пропада кроз подлогу.* – Па́пратска ре́ка шту́ца над Го́рњу Ка́меницу.

штуца́ње с *гл. им. од штуца*.

шће́кул м *онај који је жгољав*.

Шћена́з м *Јеврејј*; упор. Шкеназ.

шће́нба м *особа великог трбуха*. – Јавља́ ли се они́ја шће́нба Да́ча из Пала́нку, ел се скута́л у не́ку ду́вку?

шће́нбав, -а, -о *који је великог трбуха*. – Шће́нбав си ко ско́тна жа́ба.

шћенбе́ с **1.** анат. *бураг, шкембе*. – Да́ј шћенбе́то да га истресе́мо и да га опе́ремо. **2.** фиг. *стомак у дебелог човека.* – Што́ си пушти́л то́лко шћенбе́?

шубе́т м *зорт, чврстина, дисциплина*. – Да́вај на де́цу шубе́т док су мѣ́нечка, по́сле од то́ј не́ма ва́јда.

шубетљи́в, -а, -о *који је нејасан; сумњив*. – Ме́н она́ не́ бѣш ја́сна, ме́н она́ шубетљи́ва.

шубетљи́во прил. *нејасно, сумњиво.*

шу́гав, -а, -о **1.** *који има шугу*. **2.** *који се осећа нелагодно*. – Шу́гав сам бес цига́ре. **3.** *који је нестрпљив.* – Че́кам га ко шу́гав, а ње́г не́ма да до́јде. **4.** *који је сиромашан, бедан.* – Шу́гав је о́н, не мо́ш ти пла́ти.

шу́гавштина ж **1.** *шугава женска особа.* – Немо́ј се приме́ћаш до ону́ј

шу́гавштину, да не пре́јде шу́гата и на те́б. **2.** *неуредна жена; жена лошег морала*. – Шу́гавштине и́ма колко́ о́ч, добре́ се жене́ те́шко наóде.

шу́гља м **1.** *онај који је шугав.* – Др̏паш се по јајца́та ко не́ћи шу́гља. **2.** *онај који је подао и неискрен, који не ужива никакав морални углед.* – Ћу́ти, бре́ шу́гљо, немо́ј да се ме́шаш.

шу́гљин, -а, -о *који припада шугљи*.

шу́гна ж **1.** *в. шугавштина (2).* – Шу́гно, шу́гава, ти́ ч некому́ да при́чаш од поште́ње. **2.** у хип. значењу *враголасто женско дете.* – Гле́ шу́гна една́, колка́ е пора́сла.

шу́гнин, -а, -о *који припада шугни*.

шуго́ше се свр. *добије шугу, ошуга се.* – Та́м по ра́товиви и измр̏зал и шугоса́л се, па сељ му́ку и́ма како́ да се изле́чи.

шуго́ше се несвр. фиг. у пеј. значењу *купа се*. – Шуго́ше се она́м у шта́лу, ако о́ч да ју ви́диш погле́ проз она́ј врата́нца где́ се исвр̏ља ђу́бре.

шу́кне свр. *шушне, писне, зуцне, да гласа од себе.* – Не сме́ ни да шу́кне код њу́. – Чу́ем ли те да шу́кнеш, ези́к чу ти прере́жем!

шулбе́ње с *гл. им. од шуљби*.

шу́ле с (мн. шу́лета и шулети́ја) **1.** *пљоснат земљани суд за ношење ракије, пљоска*. – Кьд го́д по́јде с о́вце о́н си понесе́ шу́ле с ређи́ју. – Шу́летуту ску́тај од де́цу, да и не дова́ну. – И́ма една́ шулети́ја, па и́мају уши́чи, па се мо́ж вр̏жу с пово́рку и да се обра́нче. **2.** *количина течности коју садржи једно шуле.* – Попи́е си дьньс по две́ шу́лету.

шу́ленце с *дем. од шуле*. – Па и́звади шу́ленце из за́повас. – Едно́ шу́ленце ми траи́ по два-три́ дена́.

шу́лење с *гл. им. од шуљи.*

шу́љби несвр. **1.** *вади унутрашњу садржину неког плода.* – Кьд смо били́ деца́ ми́ смо шуљби́ли ти́кве и од њи́ смо праи́ли вене́ри. **2.** *буши, цепа, кида неки омот.* – Ел ти то́ј за ра́боту, да шу́љбиш вре́чуту са стране́, а ја по́сле да ју кр̏пим.

шуље́за несвр. *пије алкохолна пића без мере.* – Сабе́ру се да шуље́зају ређи́ју.

шуљеза́ње с *гл. им. од шуљеза*. – Оно́ и́ма, и́ма, ал то́лко га шуљеза́ње ни́где не́ма.

шу́љи несвр. *побеђује у игри кликерима и узима кликере или дугмад побеђенима (у дечјој игри).* – Шу́љим га свьћи дьн, зато́ј не́че с ме́н да се и́гра. – Доодо́ил је едьн Шо́ћи, одону́д од преко Тимо́к, да и́гра с на́сода́јће, па не́ да ни е беди́л него ни шуљи́л до после́дњи кли́ћер.

шу́љћа несвр. у дем. значењу *шуљи*. – Шу́љћам и сви́ ре́дом.

шуљћа́ње с *гл. им. од шуљћа*.

шу́ма ж **1.** *насечене гране са лишћем за сточну храну преко зиме.* – Тькмим шу́му. – Де́немо шу́му у ли́сник. **2.** *насечена кукурузовина везана у снопове, као и она која још није посечена.* – Да́ј два́ сно́па шу́му на кра́ве. – Ју́тре че да ре́жемо шу́му у Грезьнску ре́ку. **3.** фиг. *лепо нарастао и лепо испечен хлеб, који се кад се стисне поново уздигне.* – Ле́б убави́ло – шу́ма. **4**. фиг. *длаке на венерином брегу.*

шумади́нсћи, -ска, -ско *који припада Шумадији, који је у вези са Шумадијом, шумадијски*. – Ми́ле но́си шумади́нсћи опьнци, а ја́ и ти́ да попи́емо по едьн шумади́нсћи ча́ј.

шумади́нсћи ча́ј м *кувана и заслађена ракија*.

шума́к м *шума, забран, алога*. – Кьд та́м, мора́ли да про́јду проз едьн шума́к.

шума́н м *одсечена грана са лишћем*. – Едьн се́дне на шума́н, а дру́ђи га вла́чи. – Раскару́е си му́је сьс шума́н.

шу́ман, -мна, -мно *који ствара шум, који је бучан, хучан*. – Шу́ман пото́к.

Шума́н То́пла ж *село у општини Књажевац.*

Шумантопо́лац м *становник Шуман Топле, онај који је пореклом из Шуман Топле*.

Шумантопо́лка ж *становница Шуман Топле, она која је пореклом из Шуман Топле.*

шумантопо́лсћи / ски, -ска, -ско *који припада Шуман Топли, који се односи на Шуман Топлу.*

шума́рица ж *главица купуса са ретким лишћем.*

шума́чич м *дем. од шумак*. – Ња́но е ло́зје она́м, иза они́ја шума́чич.

шуми́ ли вл́на изр. *не сме да писне, мањи је од макова зрна*.

шу́мичка *дем. од шума (сточна храна).* – Кьд веч и́деш у а́логу, донеси́ ма́лко шу́мичку за козе́. – Кьд ја́ганци обр́сте шу́мичкуту, ли́сковачете однеси́ на дрвни́к!

шу́мка несвр. *шушка, шушка идући преко сувог лишћа.* – Шу́мка, шу́мка не́кво проз а́логу, кьд оно́ било́ за́јак.

шу́мка ж **1.** *лисната гранчица*. – Узни́, си́не, едну́ шу́мку, па да́ј на ја́ренце да бр́ска! **2.** *један лист листопадног дрвета (када је опао или откинут).* – Не́мам ви́ше шу́му ни шу́мку едну́, не́ знам с кво́ чу да издржи́м о́вцете до́ пролет.

шумка́ње с *гл. им. од шумка*. – Шумка́ње проз шу́шљак.

шу́мкори несвр. у дем. значењу *шушка, шушка лагано*. – О́вце це́л дьн, зи́ми кьд не́ма сне́г, шу́мкоре по а́логу, тра́же трави́цу да пасу́.

шумља́к м *шушљак*. – Збе́ри шумља́кат, па га запали́.

шу́мне свр. **1.** *шушне*. – А, не́што шу́мне, ја́ се се́бнем. **2.** *писне, зуцне, пусти гласа од себе.* – Мо́ре, несме́ она́ код ње́г да шу́мне.

шу́мне се свр. *шмугне, нестане.* – Зача́с се шу́мну не́где и доне́се две́ кокошће.

шумогла́в, -а, -о *коме није чисто у глави, који је будаласт*. – Драга́н о́ди ко шумогла́в.

Шу́мска ма́јка ж *в. Горска мајка*.

шу́нтав, -а, -о *в. шумоглав*. – Ти́ си, прле́га ми, ма́лко шу́нтав, То́мо.

шу́нторење с *гл. им. од шунтори*.

шу́нтори несвр. **1.** *полако се креће шушкајући*. – Јо́ш не мо́ж да рабо́ти ни́шта, али шу́нтори по и́жу. **2.** *лагано се крећући, и успут померајући предмете, тражи нешто.* – Кво́ шу́нториш це́лу но́ч по по́друмьт?

шуње́ла ж *мир, тишина*. – Шуње́ла та́м, да не би́јем.

шуње́р м **1.** *дугачки војнички зимски капут, шињел.* – Војни́ци зи́ми но́се шуње́ри, а ле́ти капара́ње. **2.** *дугачки грађански капут.* – И госпо́да зи́ми но́се шуње́ри.

шу́пичка ж *дем. од шупа*. – Ку́ћичка и покре њу́ една́ шу́пичка, то́ј ти е це́ло домаћи́нство.

шу́пка несвр. *прави рупице (шупљике) на платну обрађујући их по ивици.* – Шу́пка дре́ју, да е бу́де шу́пкава на́ груди.

шу́пка ж **1.** *шупљика у хлебу.* – Ле́б на шу́пће, па ја́ко у́бав. **2.** *обрађена рупица на тканини (женској одећи, чаршаву, пешкиру и др.).* – Ро́са и́ма дре́ју на шу́пће. **3.** *орнаментни мотив у кожухарском занату.* **4.** *греда у пилани која вуче бал-ван.*

шу́пкав, -а, -о *који је шупљикав, рупичаст*. – Ле́б нара́сал, па шу́пкав, убави́ло едно́.

шупка́ње с *гл. им. од шупка*.

шупља́р м **1.** *шупљина у стаблу дрвета у којој птице праве гнездо.* – Це́л дьн се ка́чи по дрвја и ва́ди ја́јца из шупљари́. **2.** *кратак тунел на железничкој прузи.* – Кьд про́јду два́ туне́ла и едьн шупља́р тьг до́јде Рого́ште.

шупљаре́тина ж *ауг. и пеј. од шупљар (1).* – У ту́ј шупљаре́тину се навл̀кли стр̀шељи.

шу́пчица ж *дем. од шупка*.

шу́т, -а, -о **1.** *који је без рогова (о стоци).* – Шу́т овѝн. **2.** *који је сирома, који је слабог имовног стања*. – Шу́т с рога́тога не мо́же.

шу́та ж **1.** *коза без рогова и име таквој кози.* **2.** *буренце преграђено на два дела, за чување или ношење различитих пића.*

шути́л м *ован без рогова и име таквом овну*.

шуће́тав, -а, -о *који је слабуњав, болешљив*; упор. шоћекав. – Ако е она́ шуће́тава, тражѝ си дру́ђи саламе́т.

шу́ш–му́ш м **1.** *кувани шкембићи*. – На коте́л "Парѝз" у Кња́жевац ти́ће исту́ре напи́сано: "Вечера́с шу́ш–му́ш". **2.** *ситна заједничка тајна.* – Ѝмају си онѝ не́ћи шу́ш–му́ш.

шу́ша ж *суша*. – Ле́тоска е била́ голема́ шу́ша, ћѝша не́ пада́ла не́колко ме́сеца.

шуше́ње с *гл. им. од шуши*. – За шуше́ње ме́со ѝмамо си пу́шницу.

шу́ши несвр. *суши.* – Мѝ си ме́со шу́шимо, не ту́рамо га по замрзива́чи.

шу́шина ж *сувота, сушина*. – Ста́ни о́вам у шу́шину, да не ћѝснеш.

шу́шка ж *лист који обавија кукурузни клип*. – Спимо́ на сла́мњачу наплње́ну сѣ́с шу́шће. – Турѝ шу́шће на гове́ду. – Де́да ми опече́ ко́рен, па га увѝје у шу́шку, да ме не попа́ри.

шу́шкавац м бот. Rhinanthus L.

шу́шљак м *опало суво лишће, шушањ*. – Сѣ́в шу́шљак да се смете́ и да се запа́ли, да ни бу́де чѝста авлѝја.

шушња́ва ж (супротно значење од стварног) *тишина*. – Шушња́ва та́м, да не бѝјем!

шу́шњак м *в. шушљак*. – Е́ж шу́шка проза шу́шњак.

шушња́ње с *гл. им. од шушње*.

шушња́р м **1.** *онај који стално ради неке ситне послове по кући, па се осталима чини да шушка.* **2.** фиг. *прасе од десетак килограма.* – Купѝ на пѝјац едногá шушњарá, не́к шу́шње по авлѝју. **3.** бот. *в. шушкавац* Rhinanthus L.

шу́шње несвр. **1.** *шушка, шушти.* – Це́лу но́ч е пада́ла ћѝша и шушња́ла у оре́ј. **2.** *ради ситне послове по кући при чему се доста креће.* – Жена́ це́л дѣ́н шу́шње по ку́јну. **3.** *тумара, тумарајући шушти.* – Шу́шње не́квo про́з а́логу. **4.** *говори шапатом (чешће у мн. шушњу)*. – Шу́шњу си њѝ двоѝчка не́што у ћуше́.

шу́штер м *обућар, шустер*. – Гоџа́ њи су опраља́ли цѝпиле код Гу́не, шу́штера.

шушумѝга м *онај који је непоуздан, неискрен, врдалама.* – Јо́ву Шушумѝгу, из ова́ј го́рњава се́ла, не мо́ж да ува́тиш ни за гла́ву ни за о́паш.

шушумѝле с *једно народно коло*.

шче́пи свр. **1.** *накрши, поломи (гранчице).* – Шчепѝ ма́лко гра́ње за ја́рету. **2.** *учини да неко постане крив, сакат, искриви удове коме.* – Шчепѝл га Бо́г, са́мо да се па́ти по́ свет.

шчмр̀љи свр. *ударцима затупи.* – Што́ е шчмр̀љен ре́з на сећѝруву? – Ш ти шчмр̀љим но́с кљд те уда́рим.

шчу́ка свр. *ударцима сабије, затупи.* – Шчу́кај му ма́лко ѝвицете, да те не поре́же до́кле га наме́стиш!

шчукува́ње с *гл. им. од шчукуе*. – Шчукува́ње о́бручи на бѣ́чву.

шчуку́е несвр. *ударцима сабија, забија; затупљује.* – Шчуку́е о́бручи на бѣ́чву. – Шчуку́ј му ма́лко шиљци́ти, да се не набоде́ш ја́ко кљд неси́ при ви́дало.